Tiraquelli
Opera
To. III

ANDREAE TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS.

OPERVM TOMVS TERTIVS CONTINENS COMMENTARIA.

De Vtroque Retractu Municipali & Conuentionali.

CVM NICOLAI VIGELII METHODO.

In hac omnium postrema editione adiecto, & suis Indicibus copiosissimis nunc maiori in parte auctis & locupletatis.

VENETIIS. MDXCI.

Apud Andream Bocchinum.

MICHAELIS HOSPITALIS, REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS.

AVSIM quin etiam in genere hoc componere nostros.
Antiquis, dubiamq; rei suspendere palmam
Non his post Romæ excidium quicunque fuerunt.
Et quos iam longo præcedimus interuallo,
Sed priscis legum nostrarum auctoribus illis.
Sulpitios dico, Labeones, atque Sabinos,
Atque alios horum similes. Queis omnibus unus
Par erit, aut non inferior, me iudice, certè
Delitiæ nostræ Tiraquellus, Vir bonus, (uno
Ut uerbo absoluam) prorsusque simillimus illi,
Quem ueteres quondam dixerunt iuris asylum.
Pictos ille suos magna cum laude regebat,
Cùm subitò Regis. mandatu accersitur inde.
Nunc in iudicibus centum sedet. Anteà multò
Maiores meritus, & mox habiturus honores,
Pluribus hic monumenta suorum æterna laborum
Scripta uoluminibus, ueram testantia laudem,
Et quibus ad uiuum expressa est illius imago,
Prodidit. At nullo mage delectabere, Lector,
Quam quo posterius complectitur omne libello
Ius adgnatitium, & dominorum in rebus emendis,
Mancipioque datis reuocandis in sua iura.
Vicit in his se: aliis alios superauerat ante.
Sic semper meliora existunt ultima quæque,
Vt duraturos fructus solet arbor adulta.
Ferre diu, sic quæ senibus sunt edita nobis,
Et multo prudentibus usu, credere par est,
Et si floridiora minùs, solidissima certe,
Hunc ergo lege, proficies (mihi crede legendo.

ADRIANVS DVDRACIVS ANDRAE TIRAQVELLO COLEGAE SVO.

QVOTTIDIE addiſcentem aliquid, ſed plura docentem
Agnoſco fieri te, Tiraquelle, ſenem,
Extremum hoc teſtatur opus, quòd tarda ſenectus
Ingenij dotes addidit, haud minuit.

Michaelis Tiraquelli Fontenaii apud Pictones Præfecti, autoris filii, ad Lectorem.

Eſt ſuſpecta fides natorum in laude parentum,
At pro mille liber teſtibus unus erit.

Rodolphi Galerii, ipſius auctoris generi.

Si ſocer eſt inſtar (ceu tradunt iura) parentis,
Non minus eſt generi reijcienda fides.
Sed quid opus laudes eſt hic numerare ſuperbas?
Proſtat opus, nec eas mens cupit artificis.

Roberti Rivalderij, alterius generi.

At ſatius multò, quàm dicere pauca, tacere.
Et multa ut dicam, dicere pauca ferar.

Franciſci Tiraquelli eiuſdem autoris filii, ad cæteros fratres.

Ardua uirtutis pater eſſe cacumina cernens,
Primus ijs, nobis triuit & ille uiam.
Ergo alacres pro ſe ſectemur quiſque parentem,
Et quam conſtrauit, cura ſit ire uia.

Andreas Tiraquellus, Matorino Tiraquello fatri.

Ingenij, frater, noſtri monumenta parentis
Cenſeo germani fratris habenda loco

Maturinus Andreæ fratri.

Quin frater, patris hac ſoboles uerissima noſtri eſt,
In nobis partem uendicat ipſa parens.

Duorum lectorum Dialogus.

Hic nihil eſt, Lector quod, iure reprendere poſſis.
Imo eſt Quid? Legum copia tanta, Bene eſt.
Si quod laudari debet, reprehenditur. an non
Eſt ſatias potior, quàm male ſuada fames.

ANDREAS TIRAQVELLVS, REGIVS IN CVRIA PARISIENSI SENATOR,

LECTORIS.

PRODEVNT tibi denuò, Lector amicissimè, nostri de Retractu vtroque Commentarij, quinta iam fœtura renati, sed hactenus nunquam aut fidelius excusi, aut diligentius repurgati. Nam etiam si in superiori editione nihil eorum fuerit prætermissum, quæ à Typographi industria poterant expectari: vitari tamen non potuit, quin multa eius diligentiam effugerint, quæ castigationem accuratiorem desiderarent: idque potissimum in accessionibus superiori illi editioni adiectis, quæ ab amanuensi nostro raptim, vt fit, descriptæ, plurimum operis illis typographicis negotij exhibuerunt. Quare cùm nouam operis huius editionem adornaret Gulielmus Rouillius, singularis industriæ Bibliopola, & pro amicitiæ nostræ iure meam in tanto incommodo opem efflagitaret: non potui ei, in re præsertim æquissima, nostræq; existimationi, & tuis commodis coniuncta, officium meum pernegare. Opus itaque vniuersum denuò ad examen reuocauimus, & quicquid in eo mendarum, aut iam olim resederat, nuper irresperat, tam accuratè repurgauimus, vt liquidò affirmare non dubitemus, nunquàm hoc opus aut felicius tractatum, aut diligentius emendatum, in lucem prodijsse. Vale.

ANDREAS TIRAQVELLVS SANCTISSIMO, GRAVISSIMOQVE ORDINI SENATVS PARISIENSIS.

CVM Juri dicendo Fontenaij apud Pictones à Rege præfectus, nullas frequentiores lites iudicio fieri, quàm de Retractibus, quos vocant, viderem, aliquid, quod operæpretium esset, facturus mihi visus sum, si rem variam, atque maximè obscuram explanarem, meamq́ de re multorum disputationibus variè distracta, ac dissensionis plena, sententiam explicarem: tum vt magnam in obscuritate versantibus lumen aliquod præferrem, ac efficerem, vt quid iustum, æquumq́ sit, clarius viderent: tum vt hic noster labor his, qui ius respondendi munus sustinent, laborem leuaret. Curauimus enim quantum à nobis effici potuit, vt omnia, quæ ad hanc iuris partẽ pertinent, in hoc σύνταγμα *conijceremus. Quod vt vobis dicarem, duæ potissimum causæ fuerunt: vna, quòd editum sub id tempus est, quo me in vestrum collegium à Principe cooptatum obuijs (quod dicitur) vlnis excepistis, vt memor illius studij, quod singulare erga me semper habuistis, viderer. Altera hæc est, quod qui Jureconsultorum scripta interpretanda sumpsissent, quicquid in eo genere commentati essent, ad eos mittant, qui iuris, atq; adeò iustitiæ Antistites essent, quales vos esse iudico. Nam cùm iam antea vos Juris ciuilis, atque Pontificij intelligentia, atque omni genere eruditionis præstantes intelligerem: nihil tamen hoc quidem, præut quæ, ex quo in vestram Curiam adscitus sum, coram ipse vidi.* Καὶ γὰρ τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσαν εὐνομίαν, χρυσέην τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν δίκην, *visus sum mihi in vestro consessu videre. vsq; adeò enim graues, sanctos, seueros, incorruptos, inadulabiles vos præstatis. Accipite igitur quem vobis dicamus, hunc nostrum laborem, et eius autorem, qua cœpistis voluntate, semper complectimini. Valete;* καὶ εὐτυχοῦντες διατελοῖτε.

ANDREAS TIRAQVELLVS LECTORIBVS.

COMMENTARIOS in ius Pictonum moribus constitutum, & a vobis frequenter efflagitatos, & à me sæpe promissos, exhibeo vobis: non tamen totos, sed eam tantùm partem, quæ ad retractus, quos vocant, pertinet. Ea enim cùm quotidie à vobis appellaretur, neque vos nunc blanditijs scripta nostra elicere, nunc conuicio extorquere studentes, reijcere possem (permagni enim ad decus, laudemque patriæ, ea edi interesse, identidem occlamabatis, & ne quid mihi relinqueretur, quod causari ipse possem, in ea Galliæ vrbe nunc me agere addebatis, in qua typographi artifices totum illud opus elegantissimè exprimant) desiderijs vestris obsecutus sum: vt in hoc veluti apposito ferculo fame vestra abusi conquiescereris aliquandiu, minusque molestè exigeretis, quod vobis apponi summæ meæ occupationes non sinunt: Nam dum à me in manus sumitur, vt lautius meliusque fiat, ecce interuentorum turba non modo è manibus calamum aufert, sed etiam ipsam animi intentionem laxat, quam vix postea resumere possum. Ego tamen quod mihi temporis à forensi labore dabitur, in eo collocabo, vt opere meo integro frui possitis. Quod intra paucos dies quidem certè a me præstaretur, si res tanta, occupata opera, & impedito animo absolui posset; Neque eorum delicias atque desidiam quasi iudicium respicerem, qui ex ipso tantum versuum numero magnam redundantiam in his commentarijs inesse conijciunt. Nam si horum iudicio standum est, non solùm breuiter scribere, sed non omnino scribere satiùs est. De hoc commentationis genere ab his tantùm iudicium fieri volo, qui vt Iuris ciuilis atque Pontificij studio multùm operæ dederunt, ita certum & syncerum iudicium futurum est. Etenim cùm vel manifestissimi edicti (vt ait Vulpianus) non negligendam interpretationem facilè illi intelligant, obscuris, atque ambiguis interpretum adhibendas esse explanationes vtique pronuntiant: tantùm abest, vt meam diligentiam reprehendant, qui quæ ab his qui nobis iura descripserunt, angustè constricta sunt, dilatauerim. Nec verò illa parua mihi ad res planius explicandas causa fuit, quod hæc mea ἐξήγησις alio ἐξηγητῇ amplius non egeat. Nam siue autorum multitudinem, siue τὴν ἀξιοπιστίαν consideres, quibus quasi locupletibus testibus sententiam meam confirmandam putaui, nihil eorum more à me scriptum inuenias, qui vt litigiosi disputatores, omnem in eo cogitationem ponunt, vt captiosa quadam probabilitate animos percutiant legentium. Ex quo enim animum ad interpretationem conuerti, studui diligenter, non tam veri aliquam speciem, atque similitudinem, quam quod omnibus liqueret, legentibus exhibere. Quam scribendi rationem si tenuissent quidam iuris enarratores, maior ex eorum commentarijs fructus caperetur. Est quiddam porrò, quod me textuum, vt vocant, atque interpretum frequentia crebrum effecit. In ea enim re lautos illos conuiuatores imitandos mihi proposui, qui vt omnium palato, atque stomacho seruiant, dubia quædam conuiuia apparant, mensasque conquisitissimis cibis extruunt, vnde quisque, quæ palatū optima iudicarit, facilè sumat. Nam cum multa in eandem sententiam è Iurisconsultorum libris, quasi promptuario quodam, protulimus, nihil aliud efficere adnixi sumus, quam vt quemadmodum in conuiuiorum ratione, quamuis a plerisque cibis singuli temperent, vniuersitatem tamen sic commendet varietas, vt vel languentem famem moliri, atque intendere queat, & secundùm suam quisque naturam appositas epulas ingenuè agnoscat. Atque hæc ego sic accipi volo, non tanquam assequutum esse me credam, sed tanquam assequi laborauerim, fortasse non frustra, si modò vobis æquis vtar: vt ingratos admodum conuiuas eos existimem, qui cùm prolixè accepti fuerint, conuiuatoris tamen luxuriam, atque lautitias accusent: digni certè homines, qui prandium in alio & pane apud σμικρολόγῳ aliquem Euclionem consumant. Sed non minor est eorum inhumanitas, aut potius stupiditas, qui multa ἀπροσδιόνυσα esse in his commentarijs clamant. Non vident enim, in hoc scribendi genere alia ex alijs existere, & tanquam sermonem seri, vt nihil accersitum atque attractum dici possit. Multis versibus (si parua magnis conferre licet) Homerus multis Virgilius, hic Æneæ, Achillis ille arma describit: breuis tamen vterque est, qui facit, quod instituit. Aratus etiam minutissima sidera consectatur: modum tamen seruat, non enim excursus hic eius, sed opus ipsum est. Hæc autem præfati visum est, vt hic nulla esse redundantia, sed seruatus modus esse intelligatur. Valete.

N. CLERICVS ANDREAE TIRAQVELLO C. R. Lutetiæ Pariſiorum collegæ ſuo.

CVM Pro ea ſumma amicitiæ neceſſitudine, quam inter nos conſtituit & literarum ſocietas, & muneris coniunctio, opus magnum, quod tibi eſt in manibus, de Retractibus, legendum mihi dediſſes, non alienum meo officio putaui, te per literas hortari, ne tantos labores tuos domi latere diutius, iacereque patiaris. Quod ſi minus efficere ſuadendo poſſumus (quoniam ſiue iudicio ſiue timiditate quadam ingenua ab edendo refugis) at certè viſum eſt gratia contendere, & rogando, ſi quid noſtra cauſa vis, vt quæ de ea parte iuris ciuilis frugifera & fructuoſa, locoq; feraci & vbere, commentatus es, in lucem edi primo quoq; tempore permitteres. Neque ob id tantum, q̃ intemperantis eſſe dicant, ſcribere quod occultari velit, ſed magis adeò quòd confidam eam rem fore tibi, & ſempiternæ gloriæ, & ijs, qui ciuili ſcientiæ ſeſe dediderunt, vtilitati maximæ. Et ſi enim hæc ætas præſtātiſſima tulit ingenia, quorum monumentis Iuriſprudentia noſtra non mediocriter illuſtrata eſt, perpauci tamen extiterunt, qui & forum ſequuti, & ſcribendi ratione delectati, vſum ipſum forenſem cauſarumque tractationem, cum vetere Iuriſprudentia coniunxerint, ſine qua nemo, mea quidem ſententia, veram ſolidamque Iuriſprudentiam aſſequi facilè poterit. Quis enim ignorat, vſus forique inſcitia quantos noſtris ſcriptoribus errores obiecerit? quantas tenebras rebus nonnunquam clariſſimis offuderit? quam inanibus turbulentiſque diſſidijs; Ius noſtrum ciuile vndique complerit? Itaque cùm in te & ſummam iuris intelligentiam animaduertam, & vſus forenſis tātum, quantum in eo eſſe poteſt, annos qui xxx. plus minùs calriſſimæ prouinciæ iuri dicundo præfuit, deinde propter dignitatem in noſtrum ordinem cooptatus fuit, exiſtimare equidem non poſſum, quin illæ ipſæ elucubrationes tuæ populo noſtro gratiſſimæ optatiſſimæque futuræ ſint: præſertim cùm ea doceas, quæ es expertus, quibusque non interfuiſti ſolùm, ſed & præfuiſti. In quo equidem haud ſcio virtutemnè tuam magis probem, an diligentiam mirer, qui in tanta occupatione vitæ, procuratione muneris publici, familiaque, vt numeroſæ, ita & felicis, ſemper legas aliquid aut ſcribas, in hiſque curis grauiſſimis quotidie temporis aliquid tibi ad hæc ſtudia recolenda ſumas. Cæterum non habeo neceſſe verbis librum tuum ornare, quem ſatis & nominis autoritas & vtilitatis magnitudo commendet. Tantùm dicam, ſi cæteri Iuriſconſulti tuo exemplo ſe ad ſcribendum conuertant, quos habemus plurimos ciuilis ſcientiæ cognitione exteris hominibus pares, vſu verò, ipſius exercitationeque longe ſuperiores, fore propediem, vt huius laudem omnibus nationibus eripiant, & perferant in Galliam, remque publicam noſtram, ſicut hactenus reliquas arteis, quæ quidem erant expetendæ, ſtudio atque induſtria ſua noſtri homines tranſtulerunt.

ANDRAEAS TIRAQVELLVS Nicolao Clerico collegæ ſuo.

CVM mihi conſcius eſſem, quam magnis occupationibus diſtrictus hos commentarios conſcripſiſſem, certum erat mihi tantiſper eos tenere, dum plus otij nactus, quæ informata tantùm mihi videbantur, expolirem: niſi tibi tota hæc commentatio ſic probata eſſet, vt poſt iudicium tuum viri grauiſſimi, eruditiſſimi, ac ſuper iſta veriſſimi, ea edere in publicum non dubitem. Neque enim liberiùs ad edendum ſpatium mihi expectandum eſt, cui ex quo in ſummam illam curiam adſcriptus ſum, vix vnus adhuc dies ab interuentoribus vacuus fuerit, vt ijs, quibus meorum ſtudiorum fructus paulò acerbiores fortaſſe videbuntur, ob eam cauſam multò æquioribus uti debeam. Vt igitur te conſiliario atque autore è meis manibus liber hic emiſſus eſt, ita tuo præſidio in hominum conſpectum perducendus eſt. Vale, & me (quod facis) ſemper ama.

TABVLA

QVAESTIONVM ET RERVM AD RETRACTVM,

MVNICIPALEM PRIVATIM

Pertinentium ex ordine hujus libri, quem mox sequetur altera ad retractum quoque conuentionalem, etiam priuatim pertinens, & postremò alia generalis rerum vniuersarum.

Omnes inscribuntur duplici numero primus paginam, secundus numerum denotat.

Titul. I. Præfatio siue Rubrica.

B 31 Quid

82 *Si*

83 Retractus an habeat locum in venditione nauis, ibid.num.88. & seq.

84 An in venditione molendinorum fluctuantium, et aliorum.81.nu.92. & seq.

85 An in venditione bombardarum, & aliarum munitionum castrorum.82.nu.96. & seq.

86 An in venditione mobilium pretiosorum. 83.numero 100.& seq.

87 An in pecunia destinata in emptionem prædiorũ. ibid.nu.103.& nu.104. cum multis seq.

88 An in pecunia redacta ex venditione rei immobilis.86.num.113.

89 An in pecunia in banchis campsorum posita, ibi. numero 114.

90 An in venditione columnæ domui affixa, & rebus similibus,ibid.nu.115. & seq.

91 An in venditione piscium qui sunt in stagno, & piscina, viuario, & columbarum quæ sunt in columbario, & cuniculorum, qui sunt in garenis, quas vocamus.87.nu.117.

92 An in venditione domus exemptilis, ibidem numero 118.

93 An in venditione hominis adscriptitij,& animalium addictorum instruendo fundo, ibid.nu.119.

94 Et quid si homo adscriptitius glebam deseruerit, ibidem 120.

95 An in venditione insularum maris,fluminis,stagni semper fluctuantium,& quæ huc,et illuc meant, & remeant.88.num.121.

96 An maceriei, id est, ædificij cuiuspiam facti sine cæmento,sine calce,aut alio genere ferruminis, ibid.num.122.

Glo. VIII. Le parent.

97 Bastardi quos vocamus, an admittantur ad retractum.90.nu.4. & seq.

98 An verò filij legitimi bastardorum admittantur, ad retractum rerum à patre aut matre aut eorũ consanguineis venditarum.91.nu.7.

99 An è diuerso pater, & mater filij bastardi, aut eorum consanguinei admittantur ad retractum rerum ab ipso filio bastardo venditarum,ibid.

100 Quid cum bastardi matri succedunt, vti nonnunquam faciunt de iure communi,an admittantur ad retractum rerum uẽditarum à matre aut eius consanguineis.92. nu.8.

101 An bastardus admittatur ad retractum rerum venditarum à suis filijs legitimis, & è conuerso, ibid.num.9.

102 Et an isti filij, & alij legitime ab illo bastardo descendentes inuicem admittantur, ibid.

103 An legitimatus admittatur ad retractum, ibid. num.10.11.nume.12.

104 An è diuerso si vendat,sit locus retractui, ibid. numero 12.

105 Vtrum etiam fœmina quæ ex statuto non succedit admittatur ad retractum,ibid.nu.13.14.15.

106 An adoptiui filij aut alij sola adoptione coniuncti.93.num.16.17.

107 An ij qui cognatione spirituali nobis sunt coniuncti,ibid.nume.18.

108 Monachi cæterique religiosi, an admittantur. 94.nume.19.

109 An monasterium quod quis ingressus est, ibidem numero 20.

110 Vtrum autem nouitius intra annum probationis,ibid.num.21. & seq.vsque ad 40.

111 Clericus secularis an quoque admittatur.98.numero 41.

112 Vtrum statutum retractus possit à suo beneficio excludere clericos,ibid.nu.42.

113 Ingratus aduersus patrem an possit retrahere rẽ ab eo venditam.99.nu.44.

114 Filius exhæredatus, an etiam possit retrahere res à patre venditas,ijsdem locis.

115 Vtrum & is qui alias sine ingratitudine, & exhæredatione tanquam indignus repellitur, admittatur ad retractum, ibid.nu.45.

116 Et quid etiam de exhæredato iniustæ,ibid.

117 Vtrum autem res ab alijs consanguineis patris venditas.100.num.46.

118 Vtrum & id quod dictum est de ingratitudine procedat,si consanguineus ingratus fuit in patrẽ venditoris nunc mortuum, sed quid viuens conquestus non fuit,ibid.num.49.

119 Sed & vtrum hæredes ipsius ingrati excludantur, ibidem.

120 Quid autem de eo qui se paterna hæreditate spõte sua abstinuit,ibid.num.50.

Glo.IX. Ou lignagier.

121 AN omnes consanguinei etiam remotissimi admittantur ad retractum. 112.nu. 21. & sequentibus.

122 An & post decimum gradũ.113.nu.23.& seq.

123 An banniti admittuntur.114.nu.27.& seq.

124 An venditor ipse admittatur,ibid.nu.30.& seq.

125 Vtrum ipse venditor teneatur de euictione, cum eius consanguineus retrahit.115. nu.34. & seq.

126 Quid si ita statutum esset,ne liceret in alios alienare quam in consanguineos, an tunc uenditor ipse possit retrahere.116.nu.41.& seq.

127 Quid item si ipse venditor vendidit suo consanguineo, qui postea alteri extraneo vendit, an is prior uenditor poterit retrahere ab isto extraneo. 117.nu.43.& seq.

128 Quid denique si à priori emptore consanguineus priore venditoris retrahit, an ab isto consanguineo secundo emptore poterit prior venditor retrahere,ibid.nume.45.

129 Sed si quis primo loco vendidit extraneo à quo consanguineus ipsius vẽditoris retraxit,et postea alteri extraneo vendidit, an ille prior venditor poterit nunc retrahere ab hoc postremò emptore tanquam consangiuneus vltimi venditoris, ibidem.

130 Sed an filius uenditoris nondum mortui possit retrahere ibid.num.46.

131 Quid autem si uenditor mortuus est, & ei successit filius aut alius eius consanguineus, an & hic hæres poterit retrahere, ibid.nume.118.& seq.vsque ad 57.

176 *Et quid si in statuto sit apposita dictio vniuersalis præsertim geminata, videlicet nē extraneus quocunque tit. possit acquirere.* 149.*nume.* 173. 174.& 175.

177 *Vtrum fœmina possit retrahere feudum à vasallo consanguineo venditum.* 146. *numer.* 176.& *sequentibus.*

178 *Vtrum & mutus & imperfectus.ibid.*

179 *Si Papa concesserit decimas alicui & suis successoribus ex eo in recta linea descendentibus, an si is vel eius liberi eas vendiderint, poterunt proximiores ex linea collaterali retrahere. ibid.*

180 *Vtrum autem in vniuersum qui emere non potest, non possit etiam retrahere, ibid.*

181 *Si castrum limitrophum venditum fuerit, vtrum princeps possit impedire, nē consanguineus sibi suspectus retrahat.* 146.*nu.*177.

182 *An & in vniuersum tertius cuius interest, possit etiam impedire retractum. ibid.*

183 *An locus si retractui cum plures consanguinei simul veniunt, si consuetudo loquitur de consanguineo numero singulari, vt nostra facit.ibid.nume.* 187.& *iterum* 420.*nu.*1.& 421.*nu.*1.

184 *Et quia nostra consuetudo etiam loquitur in masculino genere de consanguineo, vt pleraque omnes Franciæ, an fœmina consanguinea admittatur. ibid. numer.* 179. & *multis sequenti. vsque ad* 246.

185 *Si quis non dominus suo proprio nomine vendiderit rem alterius, qui postea eam uenditionem ratam habet, an consanguineus ipsius ratificantis possit retrahere.* 156. *numero.* 247. & *sequentibus.*

186 *Quid uero si dominus non ratificat, sed permittit aut patitur emptorem possidere, & tandem usucapere: an tunc eius consanguinei admittuntur.ibid nu.*246.& *multis seq.*

187 *Duo fratres uendunt rem communem an unus possit retrahere ab emptore partē alterius.* 168. *nu.*256.& *seq.*

188 *Vtrum autem alius pro consanguineo possit huiusmodi oblationem retractus facere sint mandato.ibid.nu.*258.& *multis seq.*

189 *Vtrum autem teneatur ostendere mandatum ut emptor eum teneatur admittere.* 169.*num.*264. *Vtrum autem sufficiat ipsum ostendere post annum. Et an satis sit offerre cautionem rati. Et utrum requiratur spirituale, uidebis postea.*

190 *Et si habuit mandatum, utrum id satis sit, si non illud emptori exhibeat, ut ei tempus non currat. ibid.nu.*264.

191 *Si consanguineus uenditoris ei assistit tanquam eius aduocatus & consiliarius ad ineundas conuentiones & conficiendum instrumentum, an nihilominus admittetur ad retractum eius rei.* 170 *nu.*267.

192 *Quid si non sponte sua, sed iussu magistratus aduocationem præstiterit. ibid.nu.*271.

193 *Quid si tanquam procuranor ei assitit, aut etiam eius nomine uendidit, ibid.nu.*270.

194 *Quid item si consanguineus pupilli uel adulti, & eiusdem tutor uel curator rem pupilli uendidit aut uēditioni autoritatem præstitit, an nihilominus poterit retrahere.ibid.nu.*271.

195 *Quid in iudice interponente decretum & rem sub hastatam adiudicante.* 171 *nu.*272.

196 *Quid de consanguineo fideiussore uenditoris. ibi. nu.*273.

197 *Si emptor primum confessus est actorem qui eum in ius vocauit super retractu, esse cōsanguineum, sed aliter retractum ipsum defendit, & postea videns se alijs defensionibus destitui, negat illum esse consanguineum, nec standum esse ipsius primæ confessioni, an audiendus sit, & quomodo.* 171.*num.*274.& *seq.*

198 *Vtrum excommunicatus possit venire ad retractum.* 172. *num.*276. & *seq.*

Glo.X. Dedans l'an.

199 *Si retractui certum tempus non sit præstitutum à statuto, vel consuetudine intra quod tempus debeant venire consanguinei.* 178.*numero* 3.

200 *Et si emptor alteri vendiderit, an idem tempus, an breuius requiratur, ad præscriptionem retractus.* 180.*num.*11.& *multis seq.*

201 *Et quid in secundo emptore vniuersali omnium bonorum, ibid.*

202 *Sed quid si prior emptor possedit aliquo tēpore, & secundus alio, quanto tunc tempore præscribetur retractui.* 181. *nu.*18.

203 *Et cum nostra consuetudo expressim annum retractui statuerit, an post ipsum audiendus, sit consanguineus.* 182.*nu.*19.

204 *Quid autem si eo tempore elapso emptor denunntiarit consanguineo, vt ueniret ad retractum: an ei venienti poterit obijcere elapsum annum, ibid.num.*20.

205 *Sed quid si ignoranter idipsum denuntiauit, quia non putabat tempus transactum, ibidem nu.*21. & *sequentibus.*

206 *Et si scienter id fecerit intra quod tempus, postea admittitur consanguineus, ibid.num.*23.& *multis sequentibus.*

207 *Et quid si post huiusmodi admißionem illum interpellatur, vt veniat intra duos menses.* 184. *numero* 29.

208 *An tempus præstitutum à statuto retractui possit prorogari de consensu emptoris, ibid.nu.*30. & *sequentibus.*

209 *Et an id possit fieri in præiudicium domini feudalis, ibidem.*

210 *An autem hoc casu consanguinei ipsius emptoris qui prorogauit, admittantur, ad retractum eius cessionis quam is facit post tempus consuetudinis virtute illius prorogationis, ibid.*

211 *Quid si cum consanguineus dicit emptori, velle se retrahere, respondet emptor, venias toties quoties volueris, ego te admittam. Vtrum nihilominus debeat consanguineus uenire intra annum, an & postea possit, & intra quod tempus.* 185. *num.*33.& *seq.*

250 Vtrum

250 *Vtrum consanguineus ueniens, ad retractum certet de dando uitando, an de lucro captando, ibid.num,125.& seq.*

251 *Si Titius uendidit Sempronio fundum cum pacto retrahendi intra tres annos, & postea duobus mensibus, ante illud tempus eidem vendit eam facultatem, an consanguineus possit intra annum huius posterioris, venditionis transactis illis tribus annis redimere eam facultatem, & consequenter fundum prius venditum, ibid.num.127. & sequentibus.*

252 *Si emptor abest nec reliquit domicilium uxorem, aut procuratorem, an tunc currat tempus consanguineo.204.nu.129.*

Glo.II. Et iour.

253 *OBlatio retract. an possit fieri noctu.208. num.10. & 12.*

254 *An etiam oblatio pecuniarum, quæ debet fieri intra aliquod tempus possit fieri noctu.ibid.*

255 *An dies venditionis, vel notificationis computetur in anno retractus.209.num.16.& multis sequentibus.*

Glo.XII. Venir deuers l'achepteur.

256 *AN satis sit consanguineum hanc oblationem retractus facere apud acta, aut coram iudice, eamque postea emptori notificare, eumque citari facere processurum, in materia retractus.221.num.1.& iterum 393.nume.1.& multis sequentibus.*

257 *Vtrum consanguineus suo periculo deferre debeat pretium, ad emptorem.222.num.2.*

258 *Quid autem si semel detulerat, sed emptor recusauit accipere, postea verò ipso emptore condemnato iterum consanguineus defert, & à latronib⁹ spoliatur, ibidem.*

Glo.XIII. Lachepteur.

259 *AN quilibet emptor teneatur admittere consanguineum, ad retractum.223.n.1.*

260 *Vtrum clericus emptor, vel ecclesia ligetur hoc statuto, vt teneatur admittere consanguineum, cum hoc ipsum statutum sit mistum clericorum, & laicorum, ibid.num.2.*

261 *Quid autem si esset laicorum tantum.224.nu.3.& sequentibus.*

262 *Si clericus vendidit, an eius consanguinei poterunt retrahere.226.num.11.et seq.*

263 *Vtrum emptor minor, vel pupillus teneatur ex hoc statuto reuendere, ibid.num.13.*

264 *Sed an possit consanguineo tempus statuti prorogare, ibidem.*

265 *Si emptor minor est, aut pupillus, aut ipse emptor mortuus est, & reliquit filium infantem, vel pupillum, aut etiam ipse incidit in furorem, an illis sine tutoribus, aut curatoribus possit offerri, & quid agendum sit, ibidem numero 14.& multis sequentibus.*

266 *Vtrum autem interim currit tempus consanguineis.100.nume.21.*

267 *Et quid si pupillus citetur, in materia retractus sine autoritate tutoris, an tunc saltem interrumpatur id tempus, ibid.*

268 *An verò ne currat, adeundus sit iudex, ibidem.*

269 *Vtrum autem, & solis tutoribus, aut curatoribus possit fieri oblatio.228.num.22.& seq.*

270 *Et si pupillis, vel adultis cum autoritate tutorum vel curatorum facta sit oblatio, iique sint in ius vocati, & cum his lis contestata, an postea soli tutores uel curatores poterint, ad esse, ad iudiciū, ut sit satis eos citari, ad productionem testium, & alia huiusmodi.229.num.24.*

271 *An è diuerso pupillus, aut adultus sine tutore, uel curatore possint huiusmodi oblationem facere, ibid.num.25.& 26.*

272 *Quid uerò de infante, ibidem num.25.in fin.& 26.etiam in fi.*

273 *Si autem sint plures tutores, uel curatores infantum adultorum furiosorum, an satis sit uni offerre, ibidem num.27.*

274 *Et quid si tutella in multos tutores per prouincias, aut aliàs diuisa est, ibid.*

275 *Et quid si pluribus datis tutoribus, uni aut alteri sit concessa administratio, an aliis possit fieri oblatio, ibidem.*

276 *Quid item si quis uerus tutor sit, non tamen gerit tutellam, an is possit facere oblationem retractus, an & ei fieri, ibid.*

277 *An è diuerso unus ex tutoribus, & curatoribus possit offerre, ibid.*

278 *Quid uerò si sint plures emptores eiusdem rei, an sit etiam satis uni offerre, ibid.nu.28.& 29.*

279 *Et quid si unus eorum tantum possideat.101.numero 30.*

280 *An autem satis sit offerre procuratori speciali, uel generali cum libera.239.num.31.& seq.& iterum.394.num.7.& seq.*

281 *Et an procuratori generali, ad lites etiam cum libera.231.num.33.*

282 *Et an coniunctæ personæ, ibid.num.34.*

283 *An saltem filio pro patre, ibid.nu.35.*

284 *An è diuerso patri pro filio, ibid.*

285 *An item matri, aut auiæ, ibid.*

286 *Et an prælato capituli, aut alterius uniuersitatis uel syndico, ibid.nume.36.*

287 *Quid autem si hæreditas emptoris iaceat, cui & quo modo oblatio fieri debet.232.num.37.*

288 *Vtrum rex qui emit rem, immobilem teneatur statuto uel cōsuetudine retract⁹ ibi.n.38.& 39.*

Glo.XIIII. Ou equipollent à vente.

289 *AN retractus habeat locum in datione in solutum, 236.nu.2.& multis seq.*

290 *Vtrum generaliter habeat locum, in uenditione improprie sumpta, ibid.nu.5.& seq.*

291 *Quid autem si datio ipsa in solutum fiat pro altera specie debita.237.nume.7.*

292 *Et quid si datur pro spem mobili, ibidem, & loco inibi citato.*

domino

domino emphyteusim, aut feudum accepto pretio, ibi. nu. 110. & multis seq.

343 *Sed quid si emphiteuta vendiderit domino.* 260. n. 111. & nu. 113.

344 *Quid si quis cedat rem quampiam, eo pacto vt cessionarius æs alienum cedentis soluat creditoribus, ibid. num.* 114. & 115. nu. 115. & 116.

345 *Quid si debitor annui reditus in illius solutum vel assignationem det creditori rem quampiam immobilem* 261. nu. 117.

346 *Quid autem si statim post priorem venditionem annui reditus id fiat, ibid. nu.* 118.

347 *Et quod tempus in id intelligatur, ibid.*

348 *Quid item si is annuus reditus erat luibilis, id est relui ac redimi poterat. ibid. nu.* 119.

349 *Quid item si permutetur res immobilis cum re immobili, sed quæ redimi poterat a compermutante & re vera post ea redimitur, ibi nu.* 120.

350 *Sed quid si certum erat rem redemptum iri,* 262. num. 121.

351 *Quid vero si non est debitor qui dat rem immobilem pro eo annuo reditu, sed alius scilicet creditor cui debetur* 262. nu. 122.

352 *Et quid etiam si eo casu ille reditus redimi poterat ibi.*

353 *Si venditor remittit pretium emptori vel incontinenti vel ex interuallo, an erit locus retractui, ibi. nu.* 123.

354 *Sed si quis promisit vendere, deinde postea vendiderit, an tunc erit locus retractus, ibid. num.* 124. & seq.

355 *Vtrum retractus habeat locum in pignoris datione* 263. num. 127.

356 *Quid si res tanti sit pignorata, vt non sit spes luitionis, ibid.*

357 *Quid si quis vendat fundũ pecunia a principe reprobata, ibid. nu.* 128.

Glo XV. Et les dois declarer &c.

358 C*Onsanguineus veniens ad retractum an debeat declarare res quas petit, & quomodo,* 264. nu. 1. le. 1.

Glo. XVI. Declarer le lignage.

359 V*Trum consanguineus veniens ad retractũ teneatur declarare sigillatim gradus suæ consanguinitatis, ibid. nu.* 1 le. 2. & multis seq.

360 *Quomodo autem ea consanguinitas probatur & an sufficiat mutua inter se nominatio, & quasi possessio, & quod pro talibus habiti sunt.* 266. nume. 7.

361 *Et an etiam sufficiat probatio de auditu, & fama ibi.*

362 *Et verba enuntiatiua instrumentorum, ibid.*

Glo. XVII. Offrant ledict retrayant payer.

363 V*Trum consanguineus volens retrahere, debeat vltro offerre pretium emptori, etiam si non petatur,* 267. n. 1. & seq. per totam eã gl.

364 *Sed vtrum hanc oblationem teneatur suis sumptibus facere* 268. nu. 7.

365 *An autem consanguineus debeat pretium habere ad manum præsensque ipsum offerre, an vero satis sit dicere se paratum id dare,* 269. nu. 8.

Glo. XVIII. Le pris que la chose aura cousté.

366 A*N consanguineus retrahens debeat reddere precium, venditionis, an vero sufficiat offerre reddere aliud minus iustum rei precium,* 271. nu. 1. & seq. vsq; ad 10.

367 *Vtrum autem emptor audiatur petens consanguineo volente retrahere, maius pretium, quam quod dedit, quia sibi id maius pretium ab alio offerri dicit, ibid. & etiam* 272. nu. 9.

368 *Si aliquis vendidit rem certo pretio, & donat quod pluris res valet, an consanguineus retrahẽs teneatur reddere pretium eius quod pluris est, ibid. nu.* 11. & multis seq.

369 *Sed quid si emptor nolit admittere consanguineos quod dicat id quod donatum est pluris esse, quã pretium traditum, in ijsdem locis.*

370 *Et quid si emptor velit tantum cedere rem vsque ad concurrentiam pretij, residuum vero quia sibi donatum est, sibi quoq; retinere, in ijsdem locis.*

371 *Quid si venditor donet id quod pluris est ob merita emptoris* 274. nu. 17.

372 *Quid si is vtatur verbis vniuersalibus, ibid.*

373 *Quid autem si ex pretio conuento venditor donat, aut remittit portionem emptori, an integrum tenebitur consanguineus retrahens reddere, ibid. nume.* 18.

374 *Quid si quis emit fundum centum aureis, & eodem instrumento donat venditori simpliciter vel pro meritis alios centum aureos, an consanguineus, vtrosq; reddere debeat, an alteros tantũ, ibi nu.* 19. & seq.

375 *Si pretium venditionis fit mille aureorum, quorum singuli tempore ipsius venditionis* 45. *solidis nostris valebant, mox vero durante anno retractus pretium eorum augetur uel minuitur. Vtrũ horum temporum inspiciendum est* 276. nu. 26.

376 *Quid si pretium siue æstimatio aureorum eadem est quantum ad vsum sed tamen bonitate intrinseca deteriores facta sunt, quia non sunt eius ligg vt nostri vocant,* 277. nu. 27.

377 *Quid vero si moneta in contractu venditionis fuerit æstimata, ibid. nu.* 28.

378 *Quid si genus monetæ qua pretium vẽditionis est solutum, postea ante tempus retractus aboletur, vtrum nihilominus emptor tenebitur recipere à cõsanguineo retrahente precium in eo genere monetæ abolitæ, vel quod agendum sit ibid. nu.* 29.

379 *Vtrum audiatur consanguineus retrahens, qui vult restituere pretium in moneta argentea, cũ pretium venditionis esset in aurea, aut etiam in eodem metallo, sed non eisdem forma,* 278. nu. 30. & 31.

380 *Si in venditione non fuerit solutum integrum pretium, sed vel totius vel partis dilatio data est, an consanguineus tenebitur nihilominus soluere integrum*

Glo. XIX. Luy deuement accertendu pris.

Glo. XX. D'or ou d'argent.

Glo. XXI. En telle quantite qu'il voudra.

§. II. Glo. I. Monstrer son contract.

488 Cleri-

Glo. Vltima.

§. X. Glo. I. & vnica.

§. XI. Glo. Le plus prochain.

motiores, an satis sit venientem ad retractum probare se consanguineum intra gradum qui possit succedere, an vero debeat probare non esse alium proximiorem, ibid. num. 6.

569 *Sed an stante eadem consuetudine si cōstet alium proximiorem natum fuisse aut alias vixisse, qui nondum excederet centum annos, si nunc viueret, vtrum alius qui se dicet proximiorem pleriq; se tanquam talem admitti ad retractum, teneatur probare illum alium qui esset proximior si viueret, esse mortuum. An vero contra emptor qui defendit, illum adhuc viuere, 407. nu. 11.*

570 *Vtrum autem proximior dicatur, habito respectu ad venditorem, an ad eum a quo primum res processit, ibid. nu. 12. & seq. vsque ad fi. gl.*

Glo. II. Et preferè auant aultres.

571 *Consuetudo retractus admittens consanguineos simpliciter, an ita dēt intelligi ut proximior ante cæteros admittatur, 409. nu. 1. le 1.*

Glo. III. Et si plusieurs lignagies y viennent.

572 *Si duo aduersus emptorē diuersis iudicijs contendunt rem iure retractus, & alter eorum uicit, quid agendum sit, nec ob alterius litem impediatur executio sententiæ, & quid de expensis 410. num 1. le 2.*

Glo. IIII. Doibt recevoir le primier.

573 *An autem remotiores admittantur antequam proximior ueniat, ibid. num. 1. le 3. & sequente.*

Glo. V. Ou luy a transporté le chose.

574 *Si emptor uendiderit rem consanguineo uenditoris an alius proximior poterit ab eo retrahere, ibid. nu. 1. le 1.*

Glo. VI. S'il est le plus prochain.

575 *Si remotior consanguineus retraxerit, an proximior poterit ab eo retrahere, 412. nu. 2.*

576 *Sed an tunc cum remotior primum retraxerit, & ab eo proximior postea retrahit, teneatur ipse proximior soluere impensas a remotiore factas ad retrahendum, ibid. nu. 3. & 4.*

577 *Quid si res ab initio uendita fuit consanguineo remotiori, an tunc proximior poterit ab eo retrahere, 413. nu. 6. & seq. usque ad 19.*

578 *Sed quid si uendita fuit uni ex proximioribus, an cæteri eiusdem gradus poterunt uel in totum, uel pro rata retrahere, 416. nume. 20. & sequen. & 418. nu. 1 le 1.*

Glo. VII. Il y sra receu pro rata.

579 *Vtrum emptor qui est in pari gradu consanguinitatis uenditoris alijs eiusdem gradus uenientibus possit retinere pro rata portione, ibidem numero 2.*

580 *Quid si consanguineus qui emit primo loco, aut etiam retraxerit ab emptore extraneo vult admittere alium consanguineū eiusdem gradus, non quidem pro rata, vt ille petit, sed in totum, an audiatur, 419. nu. 3. & 4.*

Glo. IX. Ou ceulx qui les representent.

581 *Vtrum in retractu habeat locum repræsentatio, 420. nu. 1. & 2.*

582 *Sed utrū hæc representatio quæ admittitur a consuetudine, ita habeat locum, vt quis repræsentet eū quo viuo nondū conceptus erat, 421. n. 5. et 6.*

Gl. X. Tous y doiuent estre receuz pro rata.

583 *Quid agendum, cū plures consanguinei eiusdem gradus simul veniunt, ibid. nu. 1.*

584 *Quid si vnus est vtrinque coniunctus, alter ex altero tantum latere, ibid nu. 2.*

585 *Ex pluribus cōsanguineis eiusdem gradus si unus prius prouocauit emptorem ad retractum, an cæteros excludat, ibid. nu 2. 3. & 5.*

586 *Quid autem & quando hoc casu præoccupasse dicatur, ibid. num. 2.*

587 *Vtrum id ius redimendi sit indiuiduum, ibi.*

588 *Et utrum cuilibet ex consanguineis competat in solidum, ibidem.*

589 *Quid si res ipsa uendita indiuidua est, 422. nu. 4.*

590 *Si unus ex duobus consanguineis uenditoris eiusdem gradus alteri mandauerit, ut fundum uenditū retraheret, cessurum utriusq; commodo, moxque mandans ipse altero ignorante retrahat, an si tempora retractus transierunt, tenebitur communicare, ibid. num. 6.*

Glo. XI. Luy seul.

591 *Si plures sint consanguinei eiusdem gradus, an quilibet insolidum admittatur cæteris cessantibus, 423. nu. 1. le 1.*

Glo. XII. Pour vne teste.

592 *Cum plures consanguinei ueniunt ad retractum an ueniant in stirpes, an uero in capita, ibid. nu. 1 le 2. & seq.*

§. XII. Gl. I. Transporte la chose à vltre.

593 *Vtrum emptor durante anno retractus possit rem alteri uendere, 426. nu. 1.*

594 *Vtrum possessio huius secūdi emptoris cedat commodo consanguinei postea retrahentis ad usucapiendum, ibidem.*

595 *Vtrum igitur poterit consanguineus retrahere à secundis emptoribus, ibid. nu. 2.*

596 *Et quid si res transierit ad alias multas manus, ibidem.*

597 *Quid autem si tertius nō eam rem habeat titulo uendi-*

§. XXXII. Glo.I. & vnica.

§. XXXIII. Glo. I. & vnica,

Quid

Glo. IX. d.§.IIII. Reprenoit les choses consignees.

918 *AN venditor qui deposuit, possit depositum repetere.728.nu.1.le 2.*

Glo.X. eiusdem §.IIII.Renuncer audict retraict.

919 *SI venditor depositum repetit, an uideatur renuntiare iuri redimendi.ibid.nu.1.le 3.*
920 *Quid si depositio non erat necessaria.ibi.*
921 *Si emptor depositum recipiat,an videatur consentire reuenditioni.729 nu.2.*
922 *Et si minor intra tempora obtulit pretium,& deposuit,& postea recuperauerit, an poterit in integrum restitui,ibi.nu.3.*

§.V.eiusdem tit.II.Glo.II.Qui sont escheuz.

923 *AN emptor ante redemptionem faciat fructus suos.ibid.nu.1.*
924 *Et quid in foro conscientie,ibid.in fi.*
925 *Quid si emptor sit in mora reuendendi,ibid.nu.4*
926 *Et quid in pacto restituendi,ibid.*
927 *An litisconteslatio sit necessaria,vt fructus restitui debeant,ibid.nu.5.& seq.*

Glo.III.eiusdem §.V.que l'arrerage escoyt.

928 *VEnditor emens annuum reditum ex hoc pacto an teneatur soluere reliquias præteritas.* 731.*nu.1.le 1.*

Glo.IIII.eiusdem §.V.Pro rata temporis.

929 *FRuctus pendentes tempore retractus quomodo diuidantur inter emptorem & consanguineum,732.nu.1.le 2.*
930 *An autem reliquiæ temporis proximè sequentis sint soluendæ.733,nu.7.*
931 *Si non multo post venditionem consanguineus retrahit,ita vt emptor nihil aut modicum perceperit ex fructibus.cum tamen multas impensas fecerit gratia fructuum,an eas repetet,ibi.nu.7.*
932 *Quid autem de sement facta ab emptore,ibid.*
933 *Si emptor ante retractum fundum locauerat pro certa pensione soluenda certo tempore,& interim ante id tempus consanguineus retrahit, quomodo hac pẽsio diuidetur,an inspecto tempore fructuũ, an alio.734.num.11.*
934 *Quid si emptor emit rem fructibus pendentibus, & maturis,ita vt continuo post eos percipiat,& sex mensibus post consanguineus venit ad retractũ. An emptor vltra illos integros fructus quos in initio percepit,percipiet medietatem fructuum huius anni pro illis sex mensibus, an non, ibidem nu.12.& seq.*
935 *Si vendita est vinea fructibus iam maturis,impẽsisque in eam iam omnino à venditore factis,& consanguineus veniat ad retractum sequenti anno,& eadem tempestate fructibus etiam maturis, & omnibus impensis eius anni omnino factis ab emptore. An ipse emptor possit petere eas impensas sibi restitui.735 nu.17.*
936 *Emptor qui percepit ipsos fructus nondum maturos, an eos, & quomodo restituere debet.ibidem num.18.*
937 *Sed quid si magis expediat eos immaturos tollere quam maturos,ibid.nu.19.*
938 *Quid si non in fraudem immaturos perceperit,nec incommodandi consanguinei gratia, sed vt sibi prosit, quia necessitas cogebat. ibid.nu.20.*
939 *Quid si vtraque causa & vt sibi prosit, & vt obsit consanguineo,ibid.*
940 *Quid vero si fructus maturitati adeo proximi erant, & vt per eorum immaturam separationem non inferatur minor reditus,aut vtilitas,ibid.*
941 *Si durante anno retractus ante tamen eum quis commisit delictum in iurisdictione rei venditæ cuius condemnatio post retractum secuta est. Quis consequetur emolumentum condemnationis. An emptor, cuius tempore delictum est commissum. An consanguineus cuius tempore lata est sententia,736.nu.21.& seq.*
942 *Sed quid si sententia lata fuit durante anno retractus,sed exactio post retractum, cuius item ea erit.737.nu.26.*
943 *Quid autem si durante eo anno & ante retractũ quis fuit condemnatus ad pœnam pecuniariam,nisi si quid fecerit aut dederit intra aliquod tempus quod cedit post retractum consanguinei, & ille condemnatus illud non fecit aut dedit. Cuius erit ea pœna emptoris,an consanguinei,ibid.nu.27.*
944 *Si durante anno retractus, & ante ipsum quis emerit sub conditione fundum, ex quo debentur laudimia domino rei subiectæ retractui,& conditio post retractum euenerit. Cui debentur laudimia, vtrum emptori, an consanguineo,ibid.*
945 *Quid si emptor nõ coluit fundum anno retractus, quo fructus pro rata temporis diuidi debent inter eum & consanguineum, ita ut nullus fructus inde percipi possit. An emptor tenebitur de huiusmodi negligentia,ibid.nu.29.*
946 *Quid vero si noluit,sed intempestinè,738.nu.27.*
947 *Si sylua cædua vendita sit, quæ decimo quoque anno tantum excidi solet, quo quidem anno ea à consanguineo retrahitur quomodo diuidetur fructus eius excisionis an considerata rata illius tantum anni,an totius decennij.ibid.nu.31.*

Glo.V.eiusdem §.V.Par sa main.

948 *SI fundus retrahitur fructibus pendentibus, an emptor possit nihilominus ipsum retinere, donec perceperit fructus pendentes pro rata temporis ibid.nu.1.le 1.*
949 *Quid vero si tempore retractus fructus sint maturi,ibid.*

Glo.VI.eius.§.V.Supposè qu'il n'en ayt &c.

950 *VTrum emptor qui diuidit fructus anni retractus cum consanguineo, si turbetur in perceptione suæ partis,an possit intentare interdictũ etiam*

FINIS TABVLÆ
Retractus Municipalis.

TABVLA

TABVLA RETRACTVS CONVENTIONALIS. EX TITVL. II. HVIVS VOLVMINIS.

Eiusdem tit. II. §. I. Glo. I. par celuy mesmes.

Eiusdem §. I. Glo. II. A tel temps.

Quid

Eiusdem §. I. Glo. III. Et pour tel pris, &c.

Eiusdem tit. II. §. II. Glo. I. & vnica.

Eiusdem tit. II. §. III. Glo. I. & vnica.

sit arbores fructiferas aut alias grandes succidere, 708.nu.23.& seq.

163 *Et quid si huiusmodi grandes arbores sint in fructu, vt quæ solent excidi gratia lignandi. 709. numero 25.*

164 *Quid si loco excisarũ alias substituat, ibi.nu.26.*

165 *Quid si fundus ex incisione earũ fiat fructuosior ibi.nu.26. & seq.*

166 *Quid si his grandibus arboribus opus sit ad villæ refectionem, ibid.nu.29.*

167 *Quid si alia sylua incædua esset inutilis emptori. ibi.num.30.*

168 *An hic emptor posit occidere feras viuariorum venditorum 708.nu.23.*

169 *Emptor an possit durante hoc pacto formam rei venditæ mutare, saltem reddendo meliorẽ. 709. num.28.*

170 *Si emptor durãte hoc pacto noxiam commisit, ob quam feudo priuatur, an id præiudicet venditori, vt redimere non possit. 710.nu.31.*

Eiusdem tit. II. §. IIII. Glo I. Ou cas de refuz.

171 *VEnditor qui vult retrahere ex huiusmodi pacto, an debeat primo loco adire emptorem, an vero satis sit adire iudicem. ibi.nu.1.le 1.*

Eiusdem §. IIII. Glo. II. Faire son offre.

172 *VTrum necesse sit integrum pretium offerre, cum primum fit oblatio, an vero satis est offerre nummum quempiam realiter, & offerre perficere integrum pretium, vt in contractu proximitatis, ibi.nu.1.le 2.*

173 *Si res vendita fuit centum ducatis, ea lege, vt venditor possit retrahere restitutis etiam ducatis, & interim vsus eorum à principe abolitus est, an poterit alia moneta vsualis eorum loco offerri, ibid. num.2.le 4.*

174 *An autem alias venditor possit offerre monetam non vsualem, ibid.*

175 *Sed & an monetam reprobam, ibid.*

176 *Et an denique monetam probam quidem illam, sed non legitimi ponderis, saltem pro tanto, quanti valet, ibid.*

Eiusdem §. IIII. Glo. III. De tout le sort princi.

177 *EMptor an teneatur reuendere non oblato prius pretio, ibid.nu.1.le 3.*

Eiusdem §. IIII. Glo. IIII. Des arretages.

178 *EMptor an teneatur sortem recipere, & reuendere sine vsuris siue reliquijs, ibi.nu.1.le 4.*

179 *An vero & sine eo quod interest, ibid.nu.2.*

Eiusdem §. IIII. Glo. V. Baillera adiournement.

180 *COram quo iudice emptor conueniendus est pro reuenditione. 712.nu.1.le 5.*

Eiusdem §. IIII. Glo. VI. Consigner.

181 *AN sufficit venditori volenti retrahere ex hoc pacto, offerre pretium sine consignatione & depositione, 713.nu.1.2.3.& 4.*

182 *An in venditorem oblatione facta retransferatur dominium ipso iure, ibid.nu.3.*

183 *Quia in ea consuetudine dicitur emptorem teneri ad restitutionem fructuum, vtrum hæredes eius etiam tenebuntur restituere fructus antequam eis fides facta fuerit de pacto reuenditionis, 714. nu.5 6. & 7.*

184 *Vtrum satis sit eum in cuius manibus depositio pretij debet fieri, confiteri se pretium recepisse in depositum, si aliter non constat de numeratione, ibid.nu.8. & seq. vsq; ad 16.*

185 *Et quid si vltra confessionem depositarij aliter constet depositum fuisse marsupium, in quo venditor dicebat esse pretium. 718.nu.20. & seq.*

186 *Sed si in ea depositione desit vnus nummus ex integro pretio, à vitiabitur depositio. ibid.num.23. & multis seq.*

187 *Quid autẽ si omissus sit is numus nõ de industria, sed errore calculi. 720.nu.29. & seq.*

188 *Si pretium à venditore consignatum & depositum perijt, quia princeps id ipsum accepit aut aliter, cui perijt, an ipsi venditori, an emptori. 721.numer.34.*

189 *Sed vtrum depositarius à quo princeps ipse accepit liberetur, ibi.nu.35.*

190 *Quo autem tempore debet fieri hæc depositio, ibi. num.36.*

191 *Vtrum sufficiat oblationem & interpellationem in hoc casu fieri ante tempus præstitutum reuenditioni, etiam si citatio non fiat. 722.nu.37.*

192 *Vtrum in hoc casu pacti reuenditionis tempus censeatur appositum causa limitandæ obligationis, an vero differendæ solutionis, ibid.*

Eiusdem §. IIII. Glo. VII. En main de court.

193 *VTrum consignatio & depositio quæ hoc casu & alijs requiritur, possit fieri apud iudicem. 723.nu.1.& 2.*

194 *An & apud alium & quomodo, ibid.nu.3.*

195 *Vtrum autem alius posit cogi id munus accipere, ibid.nu.3.& 4.*

196 *Et si se sponte huic addixerit, an possit se propria autoritate eximere. 724.nu.5.*

197 *Vtrum autem hic sequester possit petere aliquam mercedem, ibid.nu.6.*

198 *Et quid si is voluntarius fuerit, ibid.nu.7.*

199 *Quid & si necessarius in aliquo damno versetur, ibid.nu.8.*

200 *An si hæc depositio fiat apud personam ecclesiasticam, poterit illam iudex secularis cogere, vt restituat, ibid.nu.9.& 10.*

201 *Si venditor sponte & sine iudicis autoritate deposuit apud idoneum quempiam, vtrum ea depositio valeat. ibi.nu.11.*

202 *Vtrum subueniatur rustico, mulieri, aut militi nõ*

con-

an ad venditorem, ibid. num.27.

234 *Si eo tempore quo emptor potitur re vendita si b hoc pacto, aliquis sub conditione emerit fundum ex quo debentur laudimia domino illius rei venditæ, & post reuenditionem impleta fuerit conditio, cuius erunt ea laudimia, emptoris, an venditoris, ibidem.*

235 *Si emptor non coluit fundum eo anno quo retrahitur, & fructus eius debent diuidi pro rata temporis, vt hic dicitur, ideo nullus fructus eo anno percipi possit, vtrum emptor tenebitur de huiusmodi aut negligentia aut fraude.ibi.nu.29.*

236 *Quid si coluit, sed intempestiue, 738.nu.30.*

237 *Si in re vendita sit sylua cædua, quæ non nisi decimo quoque anno excidi solet, et in eo decimo anno fit reuenditio, quomodo æstimabitur illa rata fructuum, an considerato illo tantum anno an toto decennio, ibi.nu.31.*

238 *Quia hic dicitur fructus pendentes tempore oblationis & receptionis retractus esse diuidendos inter emptorem & venditorem pro rata temporis, si lis super hac oblatione mota sit, & emptor vincatur, an debeat condemnari ad fructus integros a tempore oblationis siue depositionis eius anni sine deductione temporis præcedentis, ibid. num.32.*

Eiusdem §.V.Glo.V.Parsa main.

239 S*I venditor vi pacti redimendi fundum redimat, an emptor possit ipsum nihilominus retinere, donec fructus pro rata collegerit, ibid. num.1.*

240 *Et quid si tempore redemptionis fructus sunt maturi, ibid.*

Eiusdem §.V.Glo.VI.Suppose pu'il n'en ayt iouy par an & par iour.

241 S*I emptor a quo venditor vi huius pacti redemit, turbetur in perceptione fructuũ eius anni pro sua rata portione, an possit intentare interdictum, vti possidetis, etiamsi per annuum non possiderit, ibid.nu.1.le 1.*

Eiusdem tit.II.§.VI.Glo.I.Le sort & pris, &c.

242 A*N venditor redimens teneatur reddere primum pretium, an aliud.739.n.1.le 3.*

Eiusdem tit.II.§.VI.Glo.II.Les loyaux coustemens.

243 V*Enditor vi huius pacti redimens, an teneatur restituere emptori gabellam ab eo solutam propter contractum, ibid.nu.1.le 4.& seq.*

244 *An & laudimia.740 nu.3.*

245 *An debeantur ex venditione facta cum hoc pacto ante tempus facultatis transactum, aut si intra ipsum fuit res redempta, ibid. & multis seq. vsque ad fin.eius glo.*

246 *Vtrum si emptor soluerit ea laudimia ex huiusmodi emptione ita facta, teneatur venditor retrahens restituere, ibid.*

247 *Sed utrum etiam debeantur laudimia ex reuenditione, nedum ex priori venditione facta cum hoc pacto, d.n.3.& s.q.vsq; ad 19.*

248 *Si emptor soluit debita fiscalia iam contracta ante venditionem, siue præteritas reliquias vectigali restituere.745.nu.21.*

249 *Vtrum venditor retrahẽs teneatur reddere quod emptor dedit proxenetis, ibi.nu.22.*

250 *Si ipse emptor durante tempore redemptionis & ante ipsa factam acquisiuit seruitutem prædio sibi vendito, an uenditor retrahens teneatur restituere pretium eiusdem, 746.nu.23.*

251 *Vtrum uenditor teneatur refundere impensas instrumentĩ venditionis, ibi.nu.24.*

252 *Et an non solum sumptus ipsius instrumenti, sed & alios pro recuperatione eius impensos, ibid.*

253 *Vtrum si in venditione facta cum pacto reuendẽdi dictum sit, vt venditor retrahens teneatur restituere gabellam, laudimia & alios sumptus vẽditionis, sit huiusmodi venditio ob id magis suspecta de vsura, ibid.nu.25.*

Eiusdem tit.II.§.VII.Glo.I.Reparations necessaires

254 Q*Vas & quales impensas debet venditor retrahens restituere emptori.747.nu.1. & sequen.*

255 *Et an has impensas integras debet restituere sine deductione fructuum ab emptore perceptum, ibid.nu.4.*

256 *Quid de impensis quæ ad fructuum collectionem pertinent, an saltem deduci debeant, ibid.*

258 *Quid si eæ impensæ, quas venditor debet alias restituere, sunt adeo magnæ, vt ipse cogatur ob magnitudinem earum rem ipsam relinquere, an nihilominus eas reddere debet, si velit redimere, 748 num.5.*

256 *Si uenditor denuntiarit emptori, ne quas omnino impensas faciat, quia uelit rem retrahere, utrum si nihilominus emptor fecerit, eas recuperabit. ibidem.*

259 *Vtrum emptor eas impensas, quas repetere non potest, possit tollere, & quomodo, ibi.nu 6.*

260 *An autem si possit tollere, possit etiam uenditor tantum dare, quanti ualent, aut quam aliam æstimationem, non tollat ibid.*

261 *Si emptor restituerit rem integram, non deductis aut solutis impensis, quæ deduci aut solui debebant ante reuenditionem, an possit eas postea repetere à venditore.ibi.nu.7.*

262 *Si emptor impenderit centum, fundus autem ob id melior factus centum quinquaginta, an uenditor redimens teneatur restituere centum tantum an uero centum quinquaginta. ibidem numer.8. & num.9.*

263 *Si è diuerso emptor impenderit 150. & fundus factus est melior 100 tantum, utra æstimatio reddi debet à uenditore, ibi.*

venditori reuendere, an secuta ratificatione teneatur, is cuius nomine facta est emptio ex illa promissione, ibid.nu.180.

363 *Vtrum interdictum quod vi aut clam, & alia id genus remedia competant ei qui sub hoc pacto reuendendi emit, ibi nu.171.*

364 *Si controuersia sit inter emptor & venditorem, an interuenerit promissio reuẽdendi, & testes vẽditoris dicant promissionem factam fuisse, nec deponant de quantitate pretij, an satis sit, vt venditor obtineat, ibi.nu.181.*

His annectendas duximus alias quæstiones ad hũc retractum conuentionalem pertinentes erutas è primo titulo retractus Municipalis ex ordine eiusdem tituli primi.

Tit. I. §.I. Glo.VII. Ou autres choses censeès pour immeubles.

365 *SI vsufructuarius emerit proprietatem cum pacto de reuendendo, an reuenditione facta emptor recuperet vsumfructum, an vero ipsum perdat.75.nu.62*

Eiusdem tit.I.§ I.Glo.XII.Venir par deuers l'achepteur.

366 *VTrum venditor qui vult retrahere, teneatur suo periculo deferre pretium ad domũ emptoris.222.nu.2.*

367 *Quid autem si semel detulerat, sed emptor recusauit, & in ius vocatus victus est, ideo iterum vẽditor defert, & à latronibus spoliatur, cuius id erit periculo, ibid.*

Eiusdem tit.I.Gloss.XIII.L'achepteur.

368 *SI emptor sit pupillus, aut etiam emptor mortuus reliquit pupillum, infantem, minorem, furiosum heredem, quomodo isti sunt conueniendi 226 num.14 & seq. vsq; ad 25.*

369 *Vtrum autem interim currit tempus præstitutum reuenditioni, ipsi venditori.228.nu.21.*

370 *Et si pupillus citetur sine autoritate tutoris, an tunc saltem id tempus interrumpatur, ibid.*

371 *Vtrum autem ne currat, adeundus sit iudex.ibi.*

372 *An vero satis sit offerre tutoribus vel curatoribus, ibid.nu.22.& seq.*

373 *Et si ipsis pupillis vel adultis oblatio facta sit, cum autoritate tutorum vel curatorum, & cum his lis fuerit contestata, an postea soli tutores vel curatores poterunt adesse iudicio, vt sit satis eosdem citari ad productionem testium & alia id genus, 229 nu.24.*

374 *Vtrum è diuerso pupillus vel adultus sine tutore vel curatore possint offerre emptori. ibid.autner. 25.& seq.*

375 *Et si sint plures tutores vel curatores infantiũ, adultorum, furiosorum, an satis sit vni offerre, ibi.num.27.*

376 *Sed quid si tutela vel curatela in multos tutores vel curatores per prouincias vel alias sit diuisa, ibidem.*

377 *Quid item si quis verus tutor sit, non tamen gerit tutelam, an hic possit facere oblationẽ retractus, & an ei fieri, ibid.*

378 *Quid vero si plures sint emptores, an satis sit vni offerre.ibid.nu.28.& seq.*

379 *An satis sit offerre procuratori speciali, vel generali cum libera.230.nu.31.*

380 *An procuratori ad lites etiam cum libera, 231.*

381 *Et an coniunctæ personæ, ibi.nu.34.*

382 *Et an prælato capituli, aut alterius vniuersitatis vel syndico, ibid.nu.36.*

Eiusdem tit.I.§.I.Glo.XVIII.Le prisque la chose, &c.

383 *SI cum hoc pacto fuerit res vendita certo pretio, ita vt quod pluris res ualet, donet uẽdẽs emptori, utrum nenditor redimens teneatur soluere illud certum pretium tantum, an & pretium illius pluris ualoris, uel quid aliud sit dicendum. 273.nu.11.& multis seq.*

384 *Quid si è diuerso is qui emit, donat eodem contractu quippiam uenditori, an ipse uenditor redimẽs ex hoc pacto teneatur etiam reddere id quod ita donatum est, 274 nu 19 & multis seq.*

385 *Si pretium aureorum sit auctum, aut minutum post uenditionem, cuius temporis ualor inspiciendus est, uenditionis ne, an retractus. 276.nu.26.*

386 *Quid autem si pretium non sit diminutum uel auctum, tamen aurei bonitate intrinseca facti sunt deteriores.277.nu.27.*

387 *Vtrum autem consanguineus uolẽs redimere possit inuito uenditore restituere monetam argenteã pro aurea, aut etiam argenteam, sed non eiusdem formæ, 278.nu.30.& seq.*

388 *Si emptor ultra pretium emptionis mutauit uenditori certam summam, an & uenditor redimens teneatur eandem soluere, antequam emptor eum recipiat ad retractum.285.nu.69 & 3. & seq.*

389 *Quid si res uendita sit decẽ libris simpliciter sine adiectione Parisiensium uel Turonensium, & uẽditor offerat Turonenses, emptor petat Parisienses, 286.nu 73.& seq.*

390 *Et si consuetudo regionis spectanda sit, an regionis contractus, an eius in qua res sita est, ibidem num.75.*

Eiusdem titul.I. §.III. Glo.III. A payer.

391 *VTrum audiatur uenditor qui uult retrahere, si uelit compensare debitum quopiam cum pretio.317.nu.1.*

392 *An uero debeat id declarare ante tempus præstitutum restitutioni pretij, nè cadat retractu. 319.nu.8.& seq.*

393 *Vtrum autem ob id adeundus sit index, an uero & extra iudicium id opponi possit, ibidem numer.20.*

pretium

Eiusdem titu. I. §. XXIX. Glos. IIII.
Et autres semblabes.

Eiusdem titulo I. Finis.

Finis Tabulæ retractus conuentionalis.

INDEX ALPHABETICVS GENERALIS OMNIVM RERVM AC MATERIARVM.

IN TRACT. DE VTROQ; RETRACTV, MVNICIPALI, ET CONVENTIONALI CLARIS. IVRISCONSVLTI,

D. And. Tiraquelli tractatarum.

Acquirere

Actio-

Adha-

Alie-

Aliud

Annui

¶ *Ascen-*

¶ Beni-

C

Condi-

Consan-

Consan-

ven-

D

Emptor

D

Dictio,

Dubius

Emens

Emptor

Emptor

Exceptio

Extra-

Feudum

Filius

G

H

I

Impensæ

Iuri

L

L. Rap-

Licitum

Quid

ctionem

O

Oblatio

Odiosum

P

Permutatio

Priuile-

Q

Qualita-

R

Res

S

Senten-

Statuta

T

Tempus

Tem pore

Testium

Vendere

Verbum

Sic

FINIS.

METHODVS LIBRI PRIMI, DE RETRACTV MVNICIPALI.

PARTITIO LIBRI PRIMI.

IN Primò Commentario seu libro de retractu municipalis, Andreas Tiraquellus, vir multæ lectionis & magni iudicij, describit actionem, quæ re aliqua extra familiā vendita, vel per æquipollentem contractum alienata, venditoris cognatis datur ad rem alienatam, oblato emptori precio, in familiam retrahendam. Vnde Retractus appellatur, descenditque ex iure municipali, seu speciali alicuius loci statuto, vel consuetudine, vnde appellatur Municipalis. Describitur autem hæc actio per duodecim locos principales. Primus est de iure, quo actio proposita subsistit. Alter de genere huius actionis. Tertius continet simile huius actionis, cuius naturam hæc actio imitetur. Quartus causam huius actionis cum suis exceptionibus complectitur. Quintus personas, quibus actio proposita competat. Sextus personas eorum aduersus quos competat. Septimus personam procuratoris, per quem competat. Octauò definitur, vbi & apud quem iudicem hæc actio competat. Nonò quid quantumque in ea veniat petendum. Decimus locus definit tempus huius actionis, quando nimirum, & quandiu hæc actio competat. Vndecimus enumerat antecedentia, & adiuncta huius actionis, seu solennia officia actoris, in quibus modus actio. continetur. Postremò enumerantur eius euentus, & consequentia. Quo ordinè seruato, naturam huius actionis ob oculos ponam.

I. DE IVRE PROPOSITÆ actionis.

¶ † 1. Ius huius actionis dicitur commune esse multis ciuitatibus, in præfactione, nu. 1.

¶ † 2 Nomina huius iuris enumerantur in d. præf. nu. 2. cum seq. Appellatur autem illud Ius protomixeos d. num. 2. item Ius congrui ibidem num. 3. item Præsentatio, & oblatio d. num. 3. versic. statutum autem, item Ius recomptæ, quasi recuperatio, vel recomparatio, ibidem num. 4. item Retractus, ibidem num. 5. Hinc & verbum Retractandi sumptum, ibidem num. 6.

¶ † 3 Rationes huius iuris enumerantur, ac disputantur d. præfactione, num. 7. cum sequentibus vsque, ad num. 56. vbi primum dicitur ius hoc legibus Mosaicis consentaneum d. nu. 7. non tamen ob id iuris diuini esse censetur, ibidem nu. 8. cum quattuor seq. Item approbatur hoc ius pontificio iure, ibidem num. 13. valetque statutum prohibēs vendere extraneo, ibidem num. 14. cum sequente, nec damnatum est ius retractus per l. dudum. C. de contrah. empt. vel aliàs leges iuris ciuilis, ibidem num. 16. cum sequentibus, vbi tamen hoc controuertitur, & num. 61. ibidem dicitur, ius hoc esse contrarius cōne, ex quo ēt infertur, illud esse odiosum ac restringēdū, de quo infra primè dicetur.

¶ † 4 Ius hoc retractus odiosum dicitur ac restringendum, non fauorabile, nec extendendum, d. præfactione, num. 56. cum sequentibus, vsque ad nume. 60. vbi hoc quidem controuertitur, magis tamen approbatur.

II. DE GENERE HVius actionis.

¶ † 1 Actio est personalis in rem scripta. §. 8. glo. 5. num. 6. cum duobus sequentibus.

¶ † 2 Actio est stricti iuris. In præfactione nu. 62. & §. 35. glo. 1. tota. vbi etiam strictum ius quid sit, declaratur.

III. SIMILE HVIVS actionis.

I. Actio hæc cum suo iure, per omnis ius successionis sequitur. §. 1. glo. 9. num. 81. & §. 13. gl. vnica, nu. 1. item. §. 14. glo. 1. num. 1.

IIII. CAVSA HVIVS actionis cum suis exceptionibus.

Si cognatus actoris rem aliquam vendidit, vel alio simili modo alienauit, competit actori actio proposita ad rem oblato precio retrahendam. §. 1. Competitque ius hoc retractus à tempore factæ, venditionis, non oblationis. Quanquam hoc controuertitur. §. j. glo. 9. num. 106. item lib. 2. §. j. gl. 7. nu. 37. cum seq. Planè propositæ causæ plures sunt exceptiones, partim ex venditoris, partim ex emptoris persona, partim ex re vendita, partim ex alijs huiusmodi circumstantijs desumptæ, quas ordine recensebimus.

1. Except. Quòd igitur ad personam venditoris attinet, ex ea exceptio sumpta hæc est: Si is sit bastardus, vel non legitimè natus, huius enim cognati ad retractum rei venditæ non admittuntur. §. 1. glo. 8. nu. 7. versic. vbi etiam dicit à contrario. Hæc exceptio replicationem recipit, in liberis

bastardi legitimè natis, his enim ius retractus non denegabitur d.gl.8.num.9.versi.& è diuerso. Sed & si bastardus sit legitimatus, non solum ipsius liberis, sed etiam cæteris eius cognatis actio competit d.glo.8. num.12.in fi.

2.Except. Præterea Veneti ex consuetudine eximuntur, vt liberè possint sua bona vendere, nec illorum propinquis ius retractus concedatur, in fine libri, num.61.vbi vtrum idem priuilegium Triuisanis quoque competat, controuertitur.

3.Except. Illud non interest, vtrum cognatis actoris ipse suam rem vendat, an alij vendenti consentiat, vel venditionem ab alio factam ratam habeat, nihilominus enim actor eius cognatus ad retractum admittitur.§.j.gl.2.nu.58. glo.9. nu.107. cum num.seq.& num.247.cum seq. Vtrùm verò idem dicendum sit, si non ipse, sed hæres eius, qui cum beneficio inuentarij hæreditatem adijt, rem hæreditariam vendiderit, controuertitur.§ j.glo.1. num.5. Quemadmodum etiam controuertitur, si res ab alio vendita, ab emptore sit vsucapta, de qua re dicetur infra except.38.

4 Except. Sed nec illud interest, vtrum clericus, an laicus res suas vendat, nam etiam clericorum vendentium cognatis hoc ius non denegabitur.§. 1.glo.j.nu.6.& glo.13.nu.11. cum seq.

5.Except. Quamuis item venditor sit, alterius prouinciæ, quæ hoc iure non vtitur, dicendum nihilominus eius cognatis ius retractus competere, si quidem consuetudo loci, in quo res vendita sita est, non consuetudo loci, cuius est venditor, spectatur.§.1.glo.1. num.1. Hæc de venditoris persona sint dicta.

§ † Quod verò ad personam emptoris attinet, consuetudo retractus simpliciter quidem loquitur de emptore, quasi quilibet emptor, quis qualisuè is fuerit, teneatur rem emptam precium offerenti cognato cedere.§ j.glo.13.num.1.

7.Except. Ideoque non distinguitur, vtrum clericus, an laicus: Ecclesia, an prophanus emerit. Quanquam hoc controuertitur d.glo.13. num.2. cum quinque sequentibus.

8.Except. Sed nec distinguitur, vtrum minor, an maior ætate pubes, an impubes emerit, d.gloss.13. numero 13.

9.Except. Quamuis item emptor alterius prouinciæ sit, quę hoc iure non vtitur, adhuc dicendũ, retractui locum esse.§ j. glo.j. nu.4.

10.Except. Quemadmodum etiam ei locus est, licet vsufructuarius rei proprietatem emerit.§.1. glo.7.num.61.

11.Except. Contrà tamen, si proprietarius vsum fructum rei emerit, exceptione aduersus actionem propositam defenditur d.glo.7.num.60. quemadmodum, & si res emphyteutica domino directò vendita sit, nam & hoc casu retractui locus non est §.j.glo.3.num.3.versi.sed id tamen, ꝙ in domino, cui feudum venditum est, non obtinet, per ea quæ habentur in tractatu feudali meo cap.5.quæstio.1. causa 34.in fine, replicat.generali 2.dupl.3.de qua tamen re vide etiam infra except.30.

12.Except. Sed & si proximiori cognato res vendita sit, remotioribus cognatis actio denegatur.§. 11.glo.6.nume.20.

13.Excep. Si verò remotiori cognato res venditasset, proximiores cognati ad retractum admittuntur, nisi consuetudo in contrarium extet.d.§.11. glo.5.nume.1. & glo.6.nume.6.cum tredecim sequentibus, vbi hoc controuertitur, sed magis approbatur.

14.Except. Illud maius dubium est, si emptor nõ sit remotior, sed eodem gradu cognationis cum actore, an actori actio sit deneganda, quod controuertitur, & in dubio relinquitur, d.glo 6.num.20. cum quinque sequentibus, & d.§ 11.glo.7.num.j. cum seq. Sed & posito eo, quòd actor hoc casu ab emptore, qui eiusdem esset gradus, non excludendus, sed pro rata admittendus esset, rursus dubitatur, si emptor nolit esse in communione, sed aut totum prædium emptum actori cedere precio recepto, aut totum retinere, actor autem non nisi pro rata retrahere velit, vtrum emptori, an actori gratificandum sit? quo casu pro emptore d.glo.7.nume.3 cum sequente respondetur. Quid autem hoc Pro rata, significet, item quibus modis sumatur, declaratur d.§.11.glo.8.nume.primò cum duobus sequentibus.

15.Except. Præterea si quis ex pacto retrouendendi rem redemerit, dicendum, cognatis ius retractus denegandum esse, lib.2. retractus.§.1.gl.7. nu.1.cum seq.vsque, ad nu.18.

1.Repl. Nisi pactum retrouendendi non in continenti, sed ex interuallo fuisset adpositum d.num. 18.cum quinque sequentibus.

2.Repl. Vel nisi certò tempore in pacto retrouendendi adiecto, post tẽpus illud res fuerit redempta, hoc enim casu cognatis eius à quo res redimitur, actio non erit deneganda, quamuis tempus illud postea fuisset ab emptore prorogatum, præsertim eo iam elapso, nam tempus prorogatum dici propriè non potest, quod est elapsum, d.glo.7. nu. 14.cum seq.

§ † De tempore nondum elapso, an id consensu emptoris, & venditoris redimentis in preiudicium cognatorum prorogari possit, controuertitur, magisque negatur d.gl.7.num.16.cum sequentibus, vsque ad numer.41. Si verò admittatur, tempus nondum elapsum, in præiudicium cognatorum prorogari posse, non interest, quamuis prorogatio ista fiat in vltimo momẽto primi temporis non dum finiti, etiam noctu d.nu.41.cum nu.sequẽtẽ. Plura de exceptione proposita dicuntur infra exceptio. 47.

16.Excep. Postremò sciendum, retractui locũ non esse, si rex vel summus Princeps rem aliquam emerit.§ j.glo.13.nume.38.cum nume. sequente. Hæc de altero etiam genere except. ex persona emptoris desumptarum, sint dicta.

§ † Res quoque uendita excipiendi materiam contra actionem prositam suppeditat, quod tertij generis loco notandum. Nam plurimum interest, quæ qualisue res vendita sit. Primùm enim ius retractus in fundis tantũ, & alijs rebus immobilibus item in ijs quæ immobilium numero habentur,

vti

vti sunt seruitutes, & annui reditus, locum habet, non etiam in rebus mobilibus. §. 1. in princ. Quid autem fundus sit, declaratur. §. j. glo. 4. nu. 1.

17. Except. Si igitur res mobilis vendita sit, retractui locus non est. §. 25.

1. Repl. Nisi res mobilis immobili rei venditæ accesserit, tunc enim cum re immobili vendita retrahi potest d. §. 25. glo. 1. num. vnico, & §. 1. gl. 7. num. 82. & num. 86. item num. 99.

2. Repl. Idem dicendum videtur in mobilibus preciosis venditis, vt in ijs, quamuis fine re immobili vendita sint, ius retractus locum habeat, quod tamen controuertitur, magisque reprobatur d. gl. 7. nu. 100. cum duobus seq.

3. Repl. Quemadmodum, & hoc, vtrum machinis bellicis castri venditis, locus sit retractui, controuertitur, magisque reprobatur d. gl. 7. num. 96. cum tribus sequentibus.

4. Repl. Sic etiam de pecunia, ad comparationem prædiorum destinata dubitatur, vtrum mobilibus, an immobilibus sit connumeranda d. gl. 7. numero 103. cum nouem sequentibus, vbi tandem concluditur, hanc quæstionem, quoad retractam, esse inutilem, quòd pecunia non ematur, nec vendatur.

5. Repl. Idem dubitatur, & concluditur de pecunia ex venditione rei immobilis redacta, dicta glo. 7. numero 113. item. §. 32. num. 10. in fine, & numero 13.

6. Repl. Item de pecunia in banchis posita, dicta glo. 7. num. 114.

7. Repl. De columnis itidem domui affixa, postea que separata, & vendita, cæterisque rebus ita in domo positis, vt perpetuò ibi manerent, controuertitur, vtrum in ijs tanquam immobilibus retractui locus sit, an mobilibus sint connumerandæ, vt retractui in ijs locus non sit d. gl. 7. num. 115. cum num. sequente, vbi author posteriorem sententiam amplectitur.

8. Repl. De piscibus quoque in piscina, stagno viuario, vel lacu adseruatis, necnon de columbis, quæ sunt in columbario, & de cuniculis, qui sunt in garenis, idem quæritur, vtrum inter mobilia, an inter immobilia sint connumeranda? Sed nihil concluditur, remissione tantum, ad authores, à quibus hæc quæstio tractatur, facta, dicta glo. 7. numero 117.

9. Repl. Idem etiam quæritur de domo exemptili, quæ solo affixa non est, aut si affixa sit, continuò eximi potest ac solet. Quam rebus mobilibus connumerandam esse placet, non immobilibus quemadmodum nec dolium Diogenis, quamuis eo vice domus sit vsus d. glo. 7. num. 118.

10. Repl. Homo adscripticius dicitur portio fundi, quamdiu adscriptus est. Ideoque inter immobilia connumeratur d. glo. 7. nu. 119. Quòd si fundũ deseruerit, pro mobili censendus est, perinde ac fructus à solo separati d. glo. 7. num. 120.

11. Repl. Secus de boue, asino, & similibus fundo eius instruendi causa addictis, est dicendum. Hi enim licet sint fundi instrumenta, mobiles tamen sunt, in quibus retractui locus non est, dicto numero 119.

12. Repl. Insulæ insuper maris, fluminis aut stagni, quamuis fluctuantes, immobilibus connumerantur ideoq; ab exceptione proposita eximuntur d. glo. 7. num. 121.

13. Repl. Idem dicendum de ædificio, cuius parietes sunt sine cæmento, aut calce, nam & hoc naturam atque condit. soli sequitur d. glo. 7. num. vlt.

14. Repl. Secus de naui est dicẽdum, quæ quamuis in quibusdam domui æquiparetur, tamen inter mobilia, in quibus retractui locus non est, numeranda d. glo. 7. num. 88. cum tribus seq.

15. Repl. In molendinis distinguitur, vt si quidẽ instar nauium super flumine meent, ac veluti ambulent, mobilibus connumerentur. Sin verò tanquam domus in terra, aut in ripis fluminum posita sint, illisque adhæreant, sint immobilia d. glo. 7. nu. 92. cum tribus sequentibus.

16. Repl. Fructus denique pendentes, quia pars fundi sunt, iuxta l. fructus pendentes. ff. de rei vendicat. ideo cum ipso fundo immobilibus quidem connumerantur d. glo. 7. num. 37. cum seq. vsq; ad nu. 55. non tamen in ijs retractui locus est, sed quo ad hanc actio. pro mobilib. habentur. Quod quidẽ controuertitur, magis tamen approbatur d. glo. 7. num. 42. cum duodecim seq. Hæc de re mobili vẽdita sint dicta.

18. Except. Præterea ex re vendita excipiendum videtur, si res incorporalis, qualia sunt ea quæ in iure consistunt, vendita sit, nam etiam in hac ius retractus denegandum videtur, quamuis nec mobilis, nec immobilis propriè dici potest. §. 1. glo. 5. num. 1. in fi. & glo. 7. num. 58. At exceptio hæc reprobatur primum quidem in hæreditate vendita, §. j. glo. 7. num. 81. cum quinque seq. Idq; obtinet, nisi in hæreditate nulla sint bona immobilia, sed mobilia tantum, hoc enim casu retractus in hæreditate vendita non habet locum d. glo. 7. num. 87. Eadem distinctio in actione quoque vendita obseruatur, vt si quidem actio vendita pro re mobili competat, ipsa quoque actio mobilis censeatur, vt retractus in ea locum non habeat, sin autem pro re immobili competat, ipsa quoque immobilibus connumeretur, vt sit retractui locus. §. primò glo. 7. numero primò cum sequentibus, vsque ad numero 32. vbi tamen hoc controuertitur, & variè distinguitur.

§ † Sic etiam vendita facultate redimendi rem immobilem à se prius venditam, locus est retractui d. glo. 7. numero 32. item d. §. 1. glo. 10. nume. 127. & §. 32. glo. vnica, nume. 71. item lib. 2. retractus, in fi. num. 110. in fi.

§ † Quod tamen intelligendum, nisi facultas redimendi certum habeat tempus; tunc enim eo tempore finito, non amplius retractui locus est, d. numero 127. cum sequente.

§ † Non solum autem facultate redimendi vẽdita, sed etiam si is cui facultas hæc competit, accepta pecunia isti iuri renunciauerit, renunciantis cognatis ius retractus competit. §. primò, glossa duodecimò numero 120. Est insuper retractui, locus in integrum restitutione, vendita, siue

doli, siue metus, siue ætatis ratione competat.§.32.glo.vnica,numer.71. Annui quoque reditus, licet in mobilibus rebus consistant,tamen pro immobilibus habentur, vt ijs venditis retractui sit locus.§.1.in princ.& glo.6.nu.3.cum tribus sequentibus.§.32. gl.1.nu.86. & §.33.gl.1.num.3.Dicti autem videntur reditus,quòd singulis annis redeant, ideoq; per simplex adscribendi. d.gl.6.nu.j. Iisq; vectigalia tanquam generi species subijciuntur,d.gl.6.nu.2. Ideoq; idem in vectigalibus iuris est.§.32.gl.unnica,nu.78.cum sequentibus, vsque ad nu.85. Planè reditus modici temporis inter immobilia non computantur, sed ij tantùm qui sunt perpetui, aut saltem ad longũ tempus.d.gl.6.num.7.Nisi eadem esset ratio in reditibus annuis modici tẽporis, quæ etiam in reditibus longi temporis, tunc enim etiam inter immobilia computabũtur, aut certè idem ius in his,quod in illis, statuendum erit.d.gl.6.num.8. Perpetuum autem tempus hoc loco dicitur, quod est triginta annorum: longum verò, quod est annorum decem.d.gl.6.nu.9.Illud nõ interest,vtrum annui reditus redimibiles sint, necnè.Nam ij etiam qui redimi possunt, intra aliquod tempus vel simpliciter pro perpetuis reditibus & pro rebus immobilibus habentur,d.num.8. in fin. & d.§.1.gl.14.nu.119.cum duobus sequentibus.Reditus tamen,quorũ dies cessit, & pro quibus exigendis iam cõpetit actio,pro mobilibus habentur,in quibus retractui locus non est.d.glos.6. nu.10.Idem etiam dicendum videtur de reditibus merè personalibus,pro quibus nec petitoriũ, nec possessorium iudicium cõpetit, sed tantum actio personalis,puta locati.d.gl.6.num.11. cum tribus sequentibus,vbi tamẽ hoc cõtrouertitur, magisq; videtur reprobari.Sed& illud interest, vtrum quis vectigal vel reditus vendiderit ex fundo patrimoniali,an acquisitio. Siquidem in acquisititijs non est locus retractui, vt paulò inferius docebitur.Vnde si vectigal cõstitutũ sit ac venditum super omnibus bonis tã patrimonialibus quàm acquisititijs in reditibus ex patrimonialibus tantum bonis, nõ etiam ex acquisititijs,locus est retractui.§.32.gl.j. nu.85.Porrò quemadmodum annui reditus, sic etiam ius portorij immobiliũ iure censetur, ut eo vendito retractus locum habeat.§.1.gl.7.num.34. cum duobus sequentibus. Idem etiam dicendum est de iure decimarum, & aliarum portionum, quas quis ex fundo alieno percipit d.glo.7. nu.33. Feudum,quia generali appellatione bonorum non continetur, videri potest à retractus iure excipi, vt eo vendito retractui locus non sit. Sed hæc exceptio controuertitur, magisque reprobatur. §.1.gloss.3, numero 4. cum nouem sequentibus. De emphyteusi, & bonis emphyteuticis venditis minus dubium est, quia bonorum appellatione venit emphyteusis. d.gloss.3, numero primò, cum duobus sequentibus, adeò quidem, vt etiam in emphyteusi ecclesiastica vendita iura retractus, sit locus d.glo.3.numero tertiò. Quanquam eius contrarium allegatur d.§.gloss.13.numero tertiò, vbi asseritur, ius retractus non habere locum in rebus feudalibus, & emphyteuticis Ecclesiæ, quòd statuta laicorum clericos, & Ecclesiam non ligent. Sed huic obiectioni respondetur dicta glo.13,numero octauò, cum duobus sequentibus. Si tamen res emphyteutica domino directò vendita esset, retractui locus non est, quemadmodum si vsusfructus proprietario venditus sit, cognati venditoris, ad retractum non admittuntur, cum hoc casu vsusfructus per consolidationem, sit extinctus, vt suprà exception.12.est ostensum. Si autem extraneo, non domino vsufructus, vsus vel habitatio vendatur, quibusdam videtur retractui locum esse, quorum tamen sententia controuertitur d.glo.7.numero 55,cum sex sequentibus. De seruitutibus prædiorum minus dubium est, ijs venditis retractui locum esse, cum immobilibus, connumerentur, quamuis per se consideratę, nec mobiles sint, nec immobiles, sed tertiam quandam speciem constituant.§.1.glo.5.numer.1. cum duobus sequentibus. Quod etiam dicendum de seruitijs, quæ ratione rei immobilis debentur, d. gloss.5. numero quarto. Hæc de ijs quæ in iure consistunt, seu de rebus incorporalibus venditis sint dicta.

19.Except. Porrò inter exceptiones, aduersus retractum ex re uendita desumptas numeratur, & hæc: Si res vendita alio loco, in quo ius retractus non seruatur, sita sit, nam statuta, & consuetudines, quæ sunt contra ius commune, non extenduntur, ad res alibi sitas.§.primò glo.1.numer.2. cum sequenti.

20.Except.In re insuper non patrimoniali, sed ab ipso venditore acquisita, locus non est retractui, nisi ex speciali loci consuetudine.§.32. glo.j. & vnica, numero primò,cum tribus sequentibus.

1.Repl. Quæ exceptio declaratur definitione patrimonij d.glo.prima,numero 104. cum tribus sequentibus.

2.Repl. Vnde quæritur, si quis rem patrimonialem extraneo, venditam retractus iure acquisierit, vtrum ea res tanquam adquisita non subiaceat retractui, an adhuc inter res patrimoniales, sit connumeranda? Quod controuertitur dicta glo.1.nume.5.cum quatuor sequentibus. Quam controuersiam author distinguendo reconciliat d.glo.1.num.7.in fine.

3.Repl.Sed & si quis pecunia, ex venditione fundi patrimonialis redacta alium fundum adquisierit,videtur hic fundus patrimonialis potius quã acquisititius esse, vt in eo rursus vendito ius retractus locum habeat. Quod tamen controuertitur, magisque reprobatur d.glo.prima, num.19. cum duodecim sequentibus, Admittitur tamen, si venditor verbis, vel facto aliquo declarauerit, se velle emptum à se fundum in patrimonialis, fundi locum subire d.glo.1.numc.23.cum duobus sequentibus.

4.Repl.Minus verò dubitatur, si quis fundum patrimonialem cum alio fundo permutauerit,nam fundus ex permutatione acceptus patrimonialis, fundi loco succedit, vt eo rursus vendito retractui sit locus d.glo.prima, numer.11.& nume.26.cum duobus sequentibus.

5.Repl.

5.Repl.Quod etiam obtinet, si diuisione hæreditatis facta, vni patrimonialia, alteri acquisititia bona obuenerint. Nam hæc diuisio instar permutationis se habet, ideoque acquisititia pro parte loco patrimonialiũ habentur d.glo.j.nu.88.cũ seq.

6.Repl.Sed & si fundus patrimonialis ob noxiã in dominum commissam, aut aliam similem causã fuerit commissus, dominusque noxiam vasallo remiserit, non ob id fundus desijt esse patrimonialis d.glo.1.nume.29.

7.Repl.Quod etiam dicendum, si quis ad bona confiscata à principe fuerit restitutus d.glo.j.num. 30.in princ.

8.Repl.Secus dicendum, si vasallus feudum antiquum domino renunciauerit, de quo is eiusue filius postea denuò fuerit inuestitus, hoc enim non amplius patrimoniale, sed nouum seu adquisititiũ reputabitur d.num.30.versi.si autem vasallus.

9.Repl. Quod etiam obtinet, si emphyteusi per generationẽ finita, dominus eam in alios cognatos renouauerit, nam & hæc adquisititia, non amplius patrimonialis censebitur d.num. 30.in fi.

10.Repl. Quòd si dominus aliquem de feudo antiquo tanquam de nouo inuestierit, vtrum hoc feudum antiquum esse desinat, & naturam noui feudi sortiatur, controuertitur, magisque negatur d.glo.1.num.33.cum tribus seq. & nume.38.cum duobus sequentibus.

11.Repl.Quemadmodum è cõtrario, si feudum nouum sit concessum, vt antiqui feudi naturam haberet, vtrum hoc atiquum seu patrimoniale, an nouum seu adquisititium sit censendum, controuertitur d.glo.1.num.31.cum sequente, & nu.37. num.40.& num.41.in quo postremo num. author respondet per distinctionẽ, quòd quoad ipsos contrahentes eorumque hæredes habeatur pro feudo antiquo, sed quoad tertium, habeatur pro nouo.

12.Repl.Quod etiam respõdetur in prædio pecunia dotali empto, vt esset hæreditarium ipsius vxoris patrimonium, hoc enim postea rursus venditum non habebitur patrimoniale, quoad ipsum emptorem, vt id cognatis venditricis cedere cogatur d.glo.j.num.31.& num.41.in fi.

13.Repl. Præterea quibusdam videtur id quod quis ab eo, cui ab intestato esset successurus, adquisierit, non adquisititium, sed patrimoniale censendum esse, vt in eo rursus vendito retractui sit locus. Quorum sententia in donatis tantum, & legatis, seu in titulo lucratiuo, non onerosò adquisitis procedit d.glo.1.nume.43. cum quinque seq. Sed nec in lucratiuo tit. procedit, nisi pro ea parte qua donatarius, vel legatarius donatori, aut testatori esset successurus d. glo.1. nume.49.cum seq. Sed & non procedit, si donator id quod donauit, voluerit adquisititium, nó patrimoniale esse d.gl.j. nume.51.cum seq. Postremò non procedit in donatis, & legatis à collateralibus cognatis, non parentibus, quamuis donatarius, vel legatarius, ijs ab intestato esset successurus d.glo.1.num.52.

14.Repl. Quemadmodum nec id patrimoniale censetur, quod quis non ex parentum, sed ex trãsuersalium successione adquisiuit d.glo.1.num.vlt.

15.Repl. Præterea ædificium in solo patrimoniali extructum solo cedit, ipsumque non adquisititium, sed patrimoniale habetur, vt in eo retractui sit locus d gloss.1.num.53.cum seq. Idque multò magis dicendum, si domo patrimoniali exusta, alia in eadem area fuerit extructa d.glo.1. num.55.

16.Repl.Sic etiam, si res patrimonialis vendita sit, & postea per in integrum restitutionem, vel ob læsionem vltra dimidium iusti precij ex l.2.C.de rescind.vendit. recuperata ea res non adquisititia, sed patrimonialis est censenda, in qua rursus vendita retractui sit locus. Quod quidem controuertitur, magis tamen approbatur d.glo.1.num.56.cũ quatuordecim seq.

17.Repl. Similiter si feudum, vel emphyteusis ex aliqua causa committatur, & ad dominum redeat, sicque cum directo dominio consolidetur, ea res patrimonialis potius, quàm acquisititia apud dominum esse censetur. Quanquam hoc controuertitur d.glo.1. num.72. cum seq.

18.Repl.Feudum verò vsucaptum non antiquũ sed nouum, seu non patrimoniale, sed acquisititiũ habetur, in quo vendito retractui locus non est, d.glo.1.num.74. cum seq.

19.Repl.De eo tamen, quod quis per vsucapionẽ adquisiuit vltra antiquos terminos fuudi patrimonialis, vtrum hoc patrimoniale tanquam fundus cui accessit, an acquisititium sit censendum, dubitatur d.glo.1.num.76.

20.Repl. Quemadmodum & de horto dubitatur, quem quis vicinum domui patrimoniali emit, vt pertinentia domus esset d.glo.j. num.77.

21.Repl. De eo autem constat, si cuius fundus patrimonialis à tyranno sit occupatus, posteaque tyranno occiso recuperatus fundũ illũ redire in pristinam cãm, nec acquisititiũ haberi, d.glo.j. nu.87.

22.Repl. Idem dicendum, si res patrimonialis vendita sit, & postea ex pacto reuenditionis, vel simili recuperata, nam & hæc res in pristinam causam redit, nec acquisititia, sed patrimonialis, est censenda.§.19.glo.2.num.1.cum seq.vsque, ad fi. glo.& §.32.glo.j.num.90.& num.103.

23.Repl.Postremò sciendum, si cum acquisititijs etiam patrimonialia vendita sint, in acquisititijs tantum exceptioni propositæ locum esse, non etiam in patrimonialibus, nisi emptor nolit acquisititia retinere sine patrimonialibus. §.23. gloss.2. num.8.cum duobus seq.& §.32.glo.j. num.85. Hæc de vicesima exceptione acquisititiorum venditorum cum suis replicationibus sint dicta.

21.Except.Porrò si quis non suam, sed alienam rem vendiderit, potest videri ius retractus cessare, cum nihil ex familia venditoris sit discessurum. Sed hoc non obstante, exceptio ista controuertitur, & distinguitur.§.primò glo.2.nume.18.cum duobus seq.de qua re vide item suprà except.3.

22.Except.Postremò retractus cessat, si res à testatore alienari prohibita sit vendita. Quanquam exceptio hæc controuertitur in fi.lib.nu.116.cum sequente. Hæc de tertio exceptionum genere aduersus retractũ, earum videlicet quæ ex re vendita sunt desumptæ, sint dicta.

Sequitur quartum genus earum videlicet exceptionum, quæ sumuntur ex specie alienationis, qua res est alienata licet enim emptionis ac venditionis vocabulum latissimè pateat, vt omnem alienationē complecti videatur, l. statuliberi. 29. in fin. ff. de statuliberis; tamen in actione proposita de vēditione propriè ac strictè sumpta intelligi debet.

23. Except. Ideoque si res alio quàm venditio, titulo sit alienata, retractui locus non est. §. j. glo. 2. num. 1. cum tribus seq.

1. Repl. Nisi alia species alienationis in fraudem retractus simuletur. Quę distinctio controuertitur quidem, sed magis approbatur in præfactione lib. num. 68. cum nouem seq. Si tamen fraus non principaliter ad excludendum retractum, sed ad damnum vitandum sit adhibita, dicendum, iam dictæ distinctioni locum non esse, Quod approbatur, & exemplis declaratur in d. præfactione, numero 78. cum tribus seq.

2. Repl. Sed & si alia specie alienationis res sit alienata, quæ venditioni æquipollet, dicendum, dicta exceptione non obstante, retractui locum esse. §. j. glo. 14. num. 1. quæ replicatio declarabitur per proximè sequentes replicationes, quæ huius sunt species.

3. Repl. Si igitur res in solutum data sit, cum solutio venditioni æquipolleat, soluentis cognatis retractus non denegabitur. Quæ replicato controuertitur quidem, sed magis approbatur d. glo. 14. num. 2. cum quatuor sequentibus, & num. 91. cum septendecim sequentibus. Planè si fundus vel alia res immobilis in solutum detur pro debito, quod non in pecunia consistit, sed in alia specie, permutationi magis quàm venditioni hæc solutio æquipollet. Ideoque retractui in ea locus non est d. glo. 14. num. 7. Cuius exemplum est in assignatione rei immobilis pro annuo reditu, de quo tractatur d. glo. 14. num. 117. cum quinque seq. Præterea si fundus non à debitore, sed à iudice ex causa iudicati in solutum daretur, seu addiceretur, dicēdum, quia hæc datio in solutum non est voluntaria, sed necessaria, retractui locum non esse d. gl. 14. nu. 8. cum tribus seq. Nisi consuetudo in contrarium extaret d. glo. 14. nume. 12. cum quinque sequent. Vel nisi facta subhastatione res non creditori, sed alij plus offerenti à iudice addiceretur, hæc enim non est datio in solutum, sed mera venditio, in qua retractui locus est d. glo. 14. num. 18.

4. Repl. Porrò permutatio quoque venditioni æquipollet. Ideoque res ex causa permutationis alienata videtur retractui subiacere. Sed hæc replicatio controuertitur, magisq́; reprobatur d. glo. 14. num. 28. cum vndecim sequentibus, & num. 122. Declaratur autem definitione p mutationis. §. 30. glo. 1. num. 1. Planè admittitur replicatio proposita, primum quidem, si pro re immobili res mobilis sit permutata, hoc enim casu locus est retractui, d. glo. 14. num. 40. cum quinque seq. Deindè admittitur, si res æstimata ex causa permutationis data sit, nam æstimatio æquiparatur vendi. d. gl. 14. nume. 19. cum octo seq. Tertiò admittitur, si permutatio in fraudem retractus facta sit, d. glo. 14. num. 27. in fi. & num. 46. in prin. de qua re dictum quoque supra repl. 1. Quartò admittitur, si pro fundo ex causa permutationis alienato partim species, partim pecunia sit recepta, hoc enim casu in fundo alienato retractui locus est. Quæ distinctio approbatur, & subdistinguitur. §. 30. glo. 1. num. 2. Eius autem duplicatio prima est: Si animus contrahentium potior fuit ad permutandum, quàm ad vendendum d. nu. 2. cum quatuor seq. Altera duplicatio est: Si cum dubitetur de mente contrahētium, vocabulo permutationis, non vendit. sint vsi. d. gl. 1. nu. 7. cum seq. Tertia duplicatio est: Si paria sint species, & pecunia tunc enim in dubio permutatio magis quàm venditio præsumitur. Quæ duplicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur d. glo. 1. num. 13. cum seq. vsque ad fi. glossæ. Hæc de quarta distinctione, qua replicatio proposita admittitur, eiusq́ue duplicationibus sint dicta. Quintò admittitur replicatio proposita, si pro specie, & species, & pecunia data sit, hoc enim casu in specie cum pecuniia data locus est retractui. Quæ distinctio controuertitur, magisq́ue approbatur d. §. 30. glo. 2. nume. 2. cum seq. Hæc de quarta replicatione sint dicta.

5. Repl. Quintæ replicationis loco notandum, si reus alium contractum, qui non subiacet retractui, apud acta notificauerit, quòd videatur in retractum consensisse, ideoq́; exceptione proposita non adiuuetur. Verum replicatio hæc controuertitur, magisq́ue reprobatur. §. 36. glo. 2. num. 48. cum quinque seq. Admittitur tamen, si alius contractus de simulatione sit suspectus d. glo. 2. nu. 51. de quo etiam dictum supra repl. 1. Hæc de prima excep. ex specie alienationis desumpta, cum suis replicationibus sint dicta cuius except. species sunt aliquot exceptiones proximè seq.

24. Excep. Est autem altera eius generis excep. si promissa tantū venditio sit, non secuta hoc enim casu retractui locus non est. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur. §. 1. glo. 2. num. 55. cum seq. Nisi res post promissionem stipulatori sit tradita, & pro ea pretium receptum. Nam hoc modo videntur ipsam vendit. perfecisse d. glo. 2. num. 57. & d. §. 1. glo. 14. nu. 126.

25. Excep. Si item res sit permutata, non esse locum retractui, nisi in certis quibusdam casibus, paulò superius est ostensum.

26. Excep. Sic etiam, si res donata sit vel legata, retractus locum non habet. §. 1. glos. 13. num. 90. & §. 25. gl. 2. nu. 1.

1. Repl. Planè si ita sit donatum, vt donatarius donatorem aleret, videri potest retractui locum esse; cum sit donatio onerosa, & sic venditioni similis. Sed replicatio hæc controuertitur, magisq́ue reprobatur d. §. 25. gl. 2. num. 2.

2. Repl. Idem dicendum de donatione remuneratoria, reciproca, aut ob causam facta. Nam vtrum etiam in hac locus sit retractui, controuertitur, magisq́ue negatur d. gl. 2. num. 3.

3. Repl. Planè si res minoris vendita sit donandi animo, retractui locus est. Quod controuertitur quidem, sed magis approbatur & distinguitur

tur §.1.gl.18.nu.11.cum septem sequentibus.

27.Excep. Si insuper res ex causa transactionis detur, uel apud possessorem dimittatur, non videtur retractus locum habere: cum hæc uenditio non sit. Sed controuertitur hæc exceptio atq; distinguitur §.1.gl.14.nu.60.cum quindecim sequē.

28.Except. Si item in diuisione rei communis vni tota res sit adiudicata, vt alteri dimidiæ partis precium soluat, uel aliam rem mobilem pro ea cedat: uidetur retractui locus non esse. Verùm exceptio hæc in dubio relinquetur d.gl.14.nu.76.cum duobus sequentibus.

29.Excep. Sic etiam, si quis rem aliquem alieni cedet, vt cesionarius æs alienum cedentis suscipiat, eiusq; creditoribus satisfaciat: videtur actio proposita deneganda. Sed & hæc exceptio controuertitur & distinguitur d.gl.14.nu.114.cū duobus sequ.

30. Excep. Similiter si vasallus uel emphyteuta precio accepto ius suum domino renunciauerit: vtrum retractui hoc casu locus sit, nène, cōtrouertitur, magisq; affirmatur, & sic exceptio hæc reprobatur d.gl.14.num.110.cum tribus seq.

31.Except. Contrà etiam, si dominus vectigalis vel alterius ānui reditus accepto precio ius hoc suum remiserit: vtrum cognatis eius restituto precio retractus competat, nècne, controuertitur & distinguitur in fine libri num.119.cum tribus seq.

32.Except. Si item per compensationem res sit alienata: utrum retractui locus sit, nècne, author nihil definit, sed ad alios lectorem remittit, §. 1. gl.14.num.90.

33.Except. De locatione quoq; dubitatur, vtrū in ea retractui sit locus. Quod controuertitur, & magis negatur, etiam in locatione ad longum tēpus vel perpetua, d.gl.14.num.79.cum sex seque. & nu.89.in fine. Nisi pensio locationis non soluatur singulis annis, sed pro vniuerso locationis tempore soluatur vnū precium. tunc enim magis venditio est, & videtur in ea retractus locum habere. Sed & hoc controuertitur d.gl.14. nu. 86. cum tribus sequen.

34.Except. Si item res in emphyteusin, libellum aut censum detur, cuius scilicet pensio perpetua est, nec subiecta redemptioni: retractui locus esse negatur, §.33.gl.1.nu.1. cum sequente. Nisi fortè ab initio contractus ultra pēsionem annuam precium detur pro ista pensione maius annua pensione. tunc enim venditio censebitur, vt sit retractui locus. d.nu.1.vers.ubi hinc occasione sumpta quæritur.

35.Excep. Similiter retractus non habet locum in concessione in feudū.d.gl.14.nu.90. in fine. nec item in causa dotis.

36. Except. Quæ tamen exceptio controuertitur, magisq; reprobatur d.gl.14.nu.91.cum octodecim sequentibus: præsertim si res immobilis æstimata in dotem data sit.d.gl.14.nu.108.cum sequēte. & remissiuè de causa dotis uide d.gl. 14. num. 90. ibi: ubi etiam tractant.

37. Except. In pignoris quoq; datione non est locus retractui, nisi res tanti sit pignorata, vt nulla spes supersit luitionis. d.gl.14.nu.127.

38.Excep. Vtrum uerò re à non domino uendita, & à possessore usucapta, cognatis domini ius retractus competat, controuertitur §.1.gl.9.nu.249. cum sex sequentibus. Hæc de quarto exceptionū genere, earum uidelicet quę ex specie alienationis sumuntur, sint dicta.

Quintum genus est earum exceptionum, quæ sumuntur ex qualitate venditionis. Cuius generis exceptio est:

39. Except. Si nulla vel inutilis sit uenditio: hoc enim casu retractui locus esse negatur, §.1.glo.2. nu.5.cum quatuor sequentibus. Quam tamen exceptione improbat author d.gl.2.num. 11. eamq; distinguendam censet, si venditor non utatur iure suo, venditionem nullam dicendo: tunc enim retractui locum esse affirmat, d.gl.2.nu.10.

40.Except. Huius exceptionis specie uideri potest uenditio rei alienæ, de qua dictum supra exceptione 21.

41.Except. Item prædictæ exceptionis species est uenditio simulata. ea enim pro nulla habetur: ideoq; retractus in ea locum non habet.d.gl.2.nu. 12.cum quinq; sequentibus.

42.Excep. Sic etiam, si quis rem suam quasi alienam, puta eius cuius negocia gerit, uēdat, nulla est uenditio: ideoq; retractui locus non est, d.gl.2 nu. 21. Hæc de quinto etiam exceptionum genere sint dicta.

Sexto loco sciendum, modum etiam uenditionis interdum excipiendi materiam aduersus retractum suppeditare.

43.Except. Nam in venditione sub conditione facta non est locus retractui ante existentem conditionem, de qua re infra except.62.dicetur.

44.Except. Idem etiam nonnulli censent de uēditione sub modo facta, cum æquiparentur conditio & modus. Quorum tamen sententiam refellit author §.1.gl.2.nu.34.cum sequente.

45.Except. Sic etiam facta uenditione, ne dominium rei uenditę in emptorem trāsiret, nisi prius soluto precio: uideri potest retractum non habere locum: quia nemo videtur eam rem vēdidisse, de cuius dominio id agitur, nè ad emptorem transeat. Sed hæc exceptio controuertitur, magisq; reprobatur d.gl.2.nu.36.cum tribus sequ.

46.Except. Sic etiam si venditio sit facta hoc modo, ut si venditoris cognatus rem velit retrahere, res sit inempta: retractui locus esse negatur. Quæ & ipsa exceptio controuertitur, sed magis approbatur & distinguitur d.gl.2.nu.59.cum duobus sequentibus.

47.Except. Si item uenditio facta sit cum pacto de reuendēdo, venditor eiusue hæres cognitis suis retrahere uolentibus præfertur, ut infra lib.prox. quæst.5.reg.6. dicetur. attamen uenditore non retrahente, pactum hoc cognatis eius nō obstat, quo minus rem retrahere possint.§.1.gl.18.nu.41. itē lib.2.retractus.§.2.gl.1.nu.1.

48.Except. Præterea in uenditione ad tēpus facta, puta ad uitam emptoris, aut aliud tempus, videtur ius retractus non esse admittendum. §. 1. glo.14.

glo.14.num.88.cum seq. Postremò, si res vendita sit pro pecunia à Principe reprobata, videtur venditio hæc nulla esse, cum pecunia publicam debeat habere authoritatem. Ideoque retractus videtur denegandus, per ea q̃ suprà except.39. dicta sunt. Sed istis non obstantibus, exceptio hæc reprobatur d.gl.14.nu.vlt. Hæc de sexto genere exception. ex modo vendit. desumptarum, sint dicta.

¶† Septimò loco sciendum, causam etiam venditionis excipiendi materiam præbere.

50. Except. Nam multum videtur interesse, vtrũ quis sponte vendiderit, an ad hoc ex aliqua causa obligatus, puta si promiserit, vel hæres à testatore iussus vendiderit. Si quidem hoc posteriore casu magis solutio videtur quã venditio, cum liberandi animo vendat. Sed exceptio hæc controuertitur, magisque reprobatur d.glo.14.nu.124.cum duob. seq. item in fi.lib.num.3.cum sex seq. Aliàs autem in vendi. necessaria communiter negatur retractui locus esse, d.num.3.versi. illud autem planum est. Hæc de causa venditio. breuiter sint dicta, ad quod genus videri potest referenda suprà dicta exceptio 41. quasi per errorem facta venditio non admittat retractum.

¶† Octauò loco sciendum, adiuncta quoque, & antecedentia, venditionis interdum exceptionem aduersus retractum suppeditare.

51. Except. Nam si actor venditioni consensum præbuit, postea non admittendus est ad retractum rei venditæ.§.j.glo.9.num.120.versi.quartus, item num.133.cum septem seq. vbi exceptio hæc controuertitur quidem, sed magis approbatur.

1. Repl. Si tamen consensit nominè sui officij, puta tanquam testis, notarius, vel cognatus venditricis, dicendum est, consensum illi non præiudicare d.glo.9.num.141.cum duobus seq. Proinde si tanquam tutor, aut curator venditoris authoritatẽ suam venditioni præbuit, nihilominus postea, ad retractum admittitur d.gl.9.nu.271. Quod etiam dicendum, si tanquam iudex decreuit bona debitoris vendenda, & subhastatione facta rem plus offerenti adiudicauit d.glo.9.num.272. Si tamen venditori tanquam aduocatus, vel procurator, aut consiliarius adfuit in venditione, eo ipso videtur sibi præiudicare, vt postea retrahere volens non admittatur d.glo.9.num.267.cum tribus sequent. Quod & de filio, qui rem patris vendidit, dicendũ in fi.lib.num.100.cum duobus seq. item de eo qui pro euict. fideiussit d.glo.9.num.158.& num.273. item de eo qui instrumentum venditionis scripsit, d.num.158. aut ei subscripsit d.glo.9.num.159. itẽ de eo qui pretium vendi. recepit d.gl.9.nu.160.& qui emptori vt emeret persuasit d.num.158.

52. Except. Porrò consentienti æquiparatur, qui præsens in ipso contractu tacuit, nec ei cõtradixit. Nam qui tacet, cõsentire videtur, l.itẽ quæritur.§. pen.ff.locat. Sed hæc exceptio in retractu controuertitur, magisque reprobatur d.gloss.9.num.115. cum quinque seq.& nume.148.cum octo sequen. Admittitur tamen exceptio hæc, primum quidem, si præsens dolosè tacuit d.glo.9.num.157. Deindè si præter præsentiam aliquid fecit, quod cõsensum eius argueret puta, si pro euict. intercessit, vel emptori persuasit, vt emeret, instrumentum emptio. scripsit, vel precium recepit d.gl.9. num.158.cum duobus sequentibus.

53. Except. Præterea si duo rem communem vendant, licet quilibet suam tantum partem censeatur vendere, tamen ad socij partem retrahendã, tanquam in eius quoque partis, venditionem consentiens, non admittitur d.glo.9.nume.256. cum sequente.

54. Except. Si item actor ante venditionem rem sibi à domino oblatã noluit emere, videtur postea à rei venditæ retractu exceptione repellendus d.glo.9.nu.114.& nu.120.versi.5. Sed hæc exceptio reprobatur d.gl.9.nu.145. cum seq.

55. Except. Planè si actor antea permiserit venditori rem cui velit vendere, postea retrahere volens exceptione repellitur. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d.gl.9. numero 113.

56. Except. Similiter si actor promisit venditori se non retracturum, postea agenti obstabit except. d.gl.9.nu.112.& nu.129. cum tribus seq.

57. Except. Idque multò magis dicendum, si emptori hoc promisit, vel alio modo retractui renunciauit d.glo.9.nume.111. & nume.120.cum quinque seq. item in fi.lib.nu.59.cum duobus seq. de qua except. vide item infra.except.65.

58. Except. Re tñ semel vendita, & per actorem non retracta, si ea rursus ad venditorem redierit, isque eam iterum vendiderit, dicendum actori retrahere volenti non obstare exceptionem prioris venditionis non retractæ. Quanquam hoc controuertitur d.gl.9.num.161. cum duobus sequentibus, de qua re vide item suprà except.20. repl. 16.& repl.22.

59. Except. Postremò, si actor omnes suos adquæstus præsentes, & futuros alteri donauit, ipse postea retractus iure vti non poterit, cum res retracta reditura sit, ad donatarium extra familiam retrahentis, nisi fortè donatarius iste sit cognatus donatoris.§.26.glo.2.num.vlt. Hæc de octauò etiã genere exceptionum, earum videlicet quę ex antecedentibus, & adiunctis venditionis sunt desumptæ, sint dicta.

¶† Restat nonum, & vlt. exceptionum genus desumptarum ex consequentibus venditionem. Harum prima est.

60. Except. Si res vendita nondum fuerit emptori tradita, hoc enim casu retrahere volens exceptione videtur repellendus. Quæ tamen exceptio controuertitur.§.j.glo.2. num.43. cum vndecim sequentibus.

61. Except. Sed & retrahere volens exceptione repellitur, si emptor, & venditor re adhuc integra discedãt à vendi. d.glo.2.nu.54. Idq; multò magis dicendũ, si pendente vendi. condi. à vendi. discedãt d.glo.2.num.29. Secus dicendũ, si res amplius non sit integra, hoc enim casu ẽptor, & venditor actori, cui ius est quæsitũ, suo distractu non præiudicant. Quod quidem controuertitur, sed magis approbatur d.glo.2.num.40.cum duobus seq.

62. Except.

62.Except. Prӕterea pendente adhuc conditione venditionis, retractui locus non est: quia interim non censetur perfecta venditio. Quanquã exceptio hæc controuertitur §.1.gl.2.nu.22. cum septem sequentibus: & glo.10.num.55. item lib. 2.§.2.gl.unica, num.85. cum tribus sequentibus. Planè si res fuerit tradita, quamuis nondum extiterit conditio uenditionis, propositæ tamen exceptioni locus non est .d.gl.2.num.30. cum duobus sequentibus. Nisi fortè traditio etiam sub conditione fuerit facta: quod in dubio præsumitur, si non aliter sit dictum .d.gl.2.num.33.

63.Excep.reprobatur. Illud non interest, quo ad retractum attinet, vtrum precium venditionis ab emptore solutum sit, nècne. nam vtroq; casu retractus locum habet. d.gl.2.nu.62.

64.Except. Si autem uenditor emptori preciũ remiserit, quia uenditio in causam donationis trãsit, retractui locus non est. Quæ exceptio approbatur & distinguitur .§.1.gl.14.nu.123.

65.Excep.Si itẽ actor iuri suo renunciauerit, retrahere postea volens exceptione pacti conuenit, de non petendo repellitur .§.1.gl.9.num. 111. itẽ num.120.cum sequente. Nec interest, utrum specialiter renunciauerit an generaliter promiserit, nullam se controuersiam super re uendita facturũ esse d.gl.9.nu.123. Nec item refert, quamuis renunciatio facta sit ante perfectam uenditionem, & sic iuri futuro .d.gl.9.num.123.cum duobus sequentibus: & num.113. Sed etsi emptor, cui renunciatio facta est, rem alteri postea vendiderit: adhuc dicendum, exceptionem secundo emptori prodesse .d.gl.9.num.117.cum sequente. dummodò actor tanquam cognatus prioris, non posterioris venditoris rem retrahere velit: alioquin si tanquam cognatus posterioris uẽditoris rem retrahat, dicendum exceptionem ei non obstare: quia conuentio facta super uno contractu non trahitur ad alium. d.gl.9.num.126.& num.128. Illud non interest, siue ipsi emptori, siue alij renunciatio sit facta. nam & venditori renunciatio facta, emptori prodest, vt supra except.56.ostensum est, & remotiori cognato facta renunciatione, emptori nõ denegabitur exceptio. in fine libri, num.39. cum duobus sequentibus. Quamuis item res adhuc sit integra, dicendum tamen est pœnitentiæ locũ non esse, nec eum qui semel iuri suo renunciauit, ad retractum esse admittendum. Quanquam hoc cõtrouertitur in fine libri num. 14.

66.Except. reprobatur. Porrò renuncianti similis uidetur is, qui precium emptori oblatum & depositum postea recepit. vnde postea retrahere uolens exceptione videtur repellendus. Sed hæc exceptio reprobatur §.7.gl.3.num.4. cum sequen.

67.Except. alteri ius suum cesserit, ipse postea retrahere volens non est audiendus.§.26.gl.2. nu. 34.quamuis inutiliter cessio ab eo sit facta.d.gl.2. num.5.cum octo sequentibus. vbi tamen hoc controuertitur & distinguitur. Planè si cesserit ius suũ cognato suo remotiori, qui rem à se retractam postea alij vendidit: dicendum est, cessionis exceptionem ipsi cedenti, qui rem secundò venditam retrahere volet, non obstare. d.gl.2.nu.15. Plura de hac exceptione uide infra quæst. prox.reg.1.exceptione 20.

68.Except. Prӕterea si dominus feudo uendito laudimia elegerit, postea illud retrahere volens exceptione videtur repellendus, cum unum eligendo, alteri uideatur renunciasse. Quæ tamen exceptio reprobatur cum distinctione §. 24.gl.1. nu. 7. cum sequente.

69.Except. Sed & si coniecturis vel alio modo probari possit, actorem non sibi, sed alij rem retrahere velle: non solùm exceptione, sed etiam actionem emptor ad rem retractam reuocandam iuuatur .§.5.gl.1.nu.3.cum seq.

70. Except. reprobatur. Etsi autem cognatus remotior rem ab emptore retraxit, nihilominus proximiori aduersus retrahentem actio dabitur.§.11. gl.6.num.1.cum sequente. perinde ac si remotiori esset venditio facta: nam & hic aduersus proximiorem retrahere volentem exceptione non iuuatur, vt ostensum supra except. 13.

71.Except. Si insuper semel hac actione actum sit, rursus agenti exceptio rei iudicatæ obstabit: nisi cum antea maritus nomine uxoris egisset, postea ipsa uxor agat. hoc enim casu uxori rursus agenti non nocebit exceptio .§.10.gl. 1.nu.21.vbi tamen nihil certi definitur, sed ad alios authores fit remissio. Sic etiam, quamuis proximiores cognati egerint, ac succubuerint, nihilominus remotioribus postea agentibus, si modò collusionẽ probauerint, dabitur actio .§.1.gl 10.num. 122. Similiter si cum emptore actum sit, re iam ab ipso alienata, & postea cum possessore rei agatur, rursus agenti non obstabit exceptio: quemadmodum contrà, si cum possessore actum sit, & prior emptor postea conueniatur, ei non dabitur exceptio supradicta.§.12.gl. 1.num.26. Postremò, si reus fuerit absolutus ob aliquam solennitatem ab actore omissam: uidetur, si actor istum defectum intra tempus retractus suppleuerit, quòd exceptio rei iudicatæ ei non debeat obesse. Quod tamen controuertitur ac distinguitur per ea quæ habẽtur paulò inferius except.75.replic.2.duplic.3.

72. Except. reprobatur. Illud sanè emptori uel possessori hac actione conuento exceptionem non suppeditat, si dicat sibi eiusdem rei nomine ab alio controuersiam moueri, sicq; rem litigiosam esse factam, quæ pendente lite cedi non possit. nã vitium litigiosi non pertinet ad alienationes necessarias, quæ habent causam ex præterito. in fine libri nu.1.cum sequente.

73. Except. Porrò si res empta perierit: hauddubiè emptor actione proposita non tenetur, nec ad rem, quæ non amplius extat, restituendam, nec ad eius æstimationem; cum casum fortuitum nemo teneatur præstare.

1. Repl.1. Si tamen culpa emptoris res perierit: videri potest emptorem ad rei æstimationem teneri; quæ tamen replicatio controuertitur in fine libri num.67. cum quatuor sequen.

2. Repl. Planè si post oblatum ab actore precium, & sic post moram res perierit, hauddubiè emptor

ptor ad æstimationem rei tenetur, etiam si aliter ipsius culpa res non perierit. ibidem nu. 68. & nu. 69. in prin.

3. Repl. Sed & si aliquid ex re, quæ perijt, superfit: ueluti domo exusta, superest area: ad id q; ex re superest, actio proposita non denegabitur. Quanquam & hoc controuertitur, magis tamen approbatur ibidem nu. 72. cum tribus sequentib. Sed hoc casu actor non integrum præcium offerre tenetur, verùm æstimationem tantùm eius quod superest, arbitrio iudicis faciendam. Quanquam & hoc controuertitur ibidem nume. 76. cum sequente.

74. Except. Præterea exceptione actor repellitur, si non totam rem emptam, quæ extat, sed partem eius: aut pluribus rebus uno precio emptis, non omnes, sed quasdam ex ijs retrahere velit. §. 23. gl. 1. nu. 1. cum octodecim sequentibus. de qua tamen exceptione eiusq; replicationis vide infra. quæst. 9. reg. 4.

75. Excep. Postremò, vt retractui locus sit, requiritur etiam omnia retractus solennia ab ipso actore impleri: alioquin exceptione actor repellitur. §. 8. cum sua gl. 1. num. 1. & gl. 7. num. 1. cum seq. Quæ exceptio declaratur enumeratione solennium d. §. 8. de quibus copiosius infra. quæ. 11. reg. 2. cum sequentibus.

1. Repl. Planè si emptor exceptionem hanc nõ opposuerit, præsumuntur omnia ritè ac solenniter acta. d. gl. 1. num. 2.

2. Repl. Sed & si aliquid ex solennibus sit omissum, potest hic defectus postea coram iudice suppleri: dummodò tempus isti solennitati præstitutũ nondum effluxerit. d. gl. 1. num. 6.

1. Dupl. Nam eo elapso, defectus non amplius potest suppleri: nec censebitur præscriptio per iudicium interrupta. §. 8. gl. 7. nu. 27.

2. Dupl. Item defectus amplius suppleri nõ potest, si exceptio solennitatis omissæ ab emptore fuerit obiecta. dict. num. 6. in fine: & dict. glo. 7. nume. 26.

3. Dupl. Multò minus potest, si sententia lata sit, emptorq; absolutus. nam hoc casu, quamuis tempora largiantur, tamen actor non potest denuò facere oblationem antea omissam vel non rectè factã, nouumq; instituere processum, exceptione rei iudicatæ abstante. Quanquam hoc controuertitur d. gl. 7. num. 3. cum sequentibus, vsq; ad num. 26. & lib. 2. retractus, §. 4. gl. 8. num. vnico. Planè si à sententia fuerit appellatum, & tempus nondum effluxerit, defectus pendente appellatione potest suppleri. d. gl. 7. num. vlt. Hęc de septuagesimaquinta exceptione breuiter sint dicta: cuius species, harumq; replicationes plures uide infra d. quæst. 11.

76. Except. Sed & eius species uideri potest, si intra legitimum tempus actio non fuerit in iudicium deducta. de qua specie dicetur infra. quæstio. 10. reg. 2.

77. Except. Item eius species est, si actor, Cum reũ citari fecisset, ipse die pręstituto non adfuerit in iudicio. hoc enim casu, quamuis post diem illum elapsum in iudicio compareat, videtur exceptione repellendus. Sed exceptio hæc controuertitur §. 8. glo. 2. num. 9. cum quinque sequentibus.

Replicationes generales præcedentium exceptionum.

Hactenus exceptiones aduersus retractum municipalem, ex causa ipsius desumptus, enumerauimus. quarum generalis replicatio prima est: Si emptor pretium oblatum accepit, seq; actorem ad retractum admissurum esse dixit. hoc enim casu istis exceptionibus, quas habuit, renunciasse videtur. in fine libri num. 36. cum sequente. Altera replicatio est: Si emptor actori denunciauit, ut ad retractum ueniret. §. 1 gl. 10. num. 20. Cuius duplicatio est: Si ignorans exceptionem sibi competere denunciauit. d. gl. 10. num. 21. cum sequen. Quæ duplicatio etiã dictæ primæ replicationi potest opponi. Hæc de causa propositæ actionis eiusque exceptionibus sint dicta.

V. QVIBVS ACTIO PROposita competit?

1 Regula: Datur hæc actio cognatis ipsius venditoris, vt supra. quæst. prox. in prin. est ostensum. Cognati autem more Gallico linearij appellãtur, quòd sint eiusdem lineæ, §. 1. gl. 9. num. 1. cum duobus sequentibus. Item appellantur consanguinei, d. gl. 9. num. 3. cum quatuor sequentibus. Item propinqui, d. gl. 9. num. 8. cum duobus sequentibus. Item cognati, d. gl. 9. num. 11. cum sequente. Item necessarij, d. gl. 9. num. 13. cum sequente. Item proximi, d. gl. 9. num. 15. cum sequente. Itẽ gentiles d. gl. 9. nu. 17. iussu seq. Item tribules à nõnullis vocantur, d. gl. 9. num. 19. Item affines, dic. gl. 9. num. 20. Itẽ parentes, §. 1. gl. 8. nu. 1. cum duobus sequentibus.

1. Excep. Ab hac regula videntur primùm excipiendi parentes uenditoris. Quæ tamen exceptio controuertitur, magisq; reprobatur in fine libri nu. 92. cum seq.

2. Except. Deinde excipiendi videntur cognati qui uenditori hæredes existunt. Sed & hæc exceptio controuertitur, magisq; reprobatur §. 1. gl. 9. nu. 48. cum decem sequentibus: item in fine libri nu. 104. Idq; multo magis dicendum, si venditor adhuc uiuat. Nam quamuis filius vel alius cognatus eius post mortem uenditori sit successurus, hoc illi non obstat, quo minus rem venditam retrahere possit. d. gl. 9. nu. 47.

3. Except. Tertiò excipiendus videtur filiusfamiliàs venditoris, qui nulla adhuc bona habet. Sed & hæc exceptio controuertitur, magisq; reprobatur d. gl. 9. nu. 59. cum septẽdecim seq.

4. Excipiẽdi uidentur cognati remotiores, quos alij gradu præcedunt. Sed hæc quoque exceptio reprobatur dict. gl. 9. nu. 21. cum sequente: itẽ nu. 26. & §. 14. in prin. Admittitur tamen exceptio hęc si alius proximior cognatus rem velit retrahere: hic enim remotioribus præferendus, eosq; excludit. §. 11. in prin. & gl. 2. num. 1. Declaratur hæc distinctio definitiõe proximi d. §. 11. gl. j. n. j. cũ trib. seq.

Cuius

1.Repl. Cuius replicatio prima est: Si non probauerit se esse proximum. Quæ replicatio controuertitur p.gl.1.num.5.cum quinq; seq.

2.Repl. Altera replicatio videtur: Si dubitetur de uita alterius, qui proximor est, si uiueret. hoc enim casu, nisi proximus illum ꝓbet esse mortuum, non admittitur. Quæ tamen replicatio etiam controuertitur d.gl.1.nu.11.

3.Repl. Tertia replicatio est: Si proximus venditoris cognatus non sit proximus ei, à quo res vẽdita primùm processit. Quæ & ipsa replicatio controuertitur, magisq; reprobatur dicta. glosa. 1.num.12.cum octo sequentibus:& §.14.gl.1.nu. 8.Admittitur tamen, si alius quamuis remotior ex ea linea, ex qua res processit, ad retractũ ueniat.nã hic alij, quamuis proximiori, præfertur.§. 14.gl.2. num.1.cum tredecim sequentibus. Ratione huius replicationis cognati à patre paterna, & cognati à matre materna bona retrahunt,& non viceuersa d.gl.2.nu.2.cum duodecim sequentibus. Cuius replicationis duplicatio prima est: Nisi diuisione inter duos fratres facta, vni paterna, alteri materna bona cesserint, & unus ex ijs bona quæ sibi obuenerunt, vendiderit. hoc enim casu tam à patre quàm à matre cognati simul ad retractum admittuntur. d.gl.2.num.15. Altera duplicatio est in bonis à venditore adquisitis. in his enim etiam simul admittuntur .§.32.

4.Repl. Quarta replicatio est: Si proximior tẽpore venditionis nondum fuerit natus. Quæ replicatio controuertitur d.§.11.gl.2.nu.2.item §.1. gl.9.nu.99.cum septem seq.

5.Repl. Quinta replicatio est: Si actor æquè proximus sit ac alius. tunc enim ab alio non excluditur: sed si uterq; diuersis iudicijs agant, ei qui prior vincit, res cedenda est, cautione indemnitatis ab eo exacta. d.§.11.gl.3.num.vnico. & cæteris, qui sunt eiusdem gradus, aduersus vincentem pro rata competit actio. §.11.gl.10.nu.6.vers. nam si nondum. Plura de replicatione proposita vide infra. reg.prox.

6.Repl. Sexta replicatio est: Si remotior prius egerit quàm proximior. hoc enim casu à proximiore non excluditur. Quæ replicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur §.11.gl. 4. num.j.cum tribus sequen.

7.Repl. Septima replicatio est: Si proximior in successione non esset præferendus.§.13.gl.1.nu.1.

8.Repl. Octaua replicatio est: Si proximior à remotiore interrogatus respondit, se nolle retrahere. Quæ replicatio controuertitur & distinguitur in fine libri nu.39.cum duobus sequentibus.

9.Repl. Nona replicatio est: Si proximior ius suum alteri cesserit.§.26.gl.1.num.32. Controuertitur tamen d.§.26.gl.2.nu.5.cum decem sequen. de qua replicatione uide item infra excep.20.

10.Repl. Decima replicatio videtur: Si remotiori cessio huius iuris à proximiore facta sit. tunc enim remotior iste videtur præferendus ei qui post proximiorem proximus est uenditoris cognatus. Sed replicatio hæc reprobatur d.gl.2.num. 2. cum duobus sequen. Hæc de quarta exceptione sint dicta. de qua uide plura infra. reg.prox.except.3. itẽ infra quæst.10.reg.2.except.11.

5.Except. Quintò excipiuntur cognati qui sunt vltra decimum gradum.§.j.gl.9.num.23.cum duobus sequentib.

6.Excep. Sexto excipiuntur nothi & basthardi. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur. §.1.glo. 8. num. 4. cum tribus sequentibus.

1.Repl. Cuius replicatio prima est: Si cũ matri successuri essent, mater rem distraxerit.d.glo. 8.num.8.

2.Repl. Altera replicatio est: Si res à liberis bastardorum legitimis sit uendita.d.glo.9.num.9. Tertia replicatio est: Si basthardi sint legitimati. Quæ replicatio controuertitur, magisq; reprobatur d.gl.8.nu.10.cum duobus seq.

7.Except. Septimò excipiuntur liberi bastgardorum, quamuis legitimi.d.gl.8.nu.6.

8.Except. Octauò excipiuntur, qui non successuri sunt uenditori defuncto.d.gl.8.nu.13.cũ duobus seq. Cuius replicatio prima est: Si sponte se abstinuerint hæreditate.d,gl.8.nu.50. Altera replicatio est: Si citra ingratitudinem sint exhæredati, vel aliàs ab hæreditate exclusi. d.gl.8.nu.45.

9.Except. Nonò excipiendæ uidentur fœminæ cognatæ. Quæ tamen exceptio controuertitur, magisq; reprobatur §.1.gl.9.nu.179. com sequen. vsq, ad num.247.Planè admittitur in fœminis venditori non successuris d.gl.9.num. 245. & d.§ j.gl. 8.num.13.

10.Except. Decimò excipiuntur clerici & alij religiosi.d.gl.8.num.19. Cuius replicatio prima est: Si venditori possent succedere. Quæ replicatio controuertitur d.nu.19. vers. quod si succederent, vsq; ad finem. Altera replicatio est: Si ingressus monasterium nondum sit professus. Quæ replicatio controuertitur d.gl.8.nu.21.cum nouẽdecim sequen. Tertia replicatio est in clerico seculari. d.gl.8.nu.41. Cuius duplicatio est: Si statutum clericos à retractu excluderet.d.gl.8. num. 42.cum sequen.

11.Except. Vndecimò excipiuntur ingrati aduersus ipsum venditorem.d.gl 8.nu.44.& nu. 49.

12.Except. Duodecimò excipiuntur exhæredati d.gl.8.nu.45. Cuius replicatio prima est: Si ab alio quàm uenditore sint exhæredita.d.gl.8.nu. 46.cum sequente. Huius duplicatio est: Si ab alio exhæredatus ex persona exhæredantis succederet uenditori. d.gl.8.num.48. Altera replicatio est: Si circa ingratitudinem sit exhęredatus. de qua uide supra.excep.8. repl.2.

13.Except. Decimetertiò excipiuntur banniti. Quæ exceptio controuertitur §.j.gl.9.nu. 27. cum duobus sequentibus.

14.Excep. Decimoquartò excipiuntur excommunicati. Sed & hæc exceptio controuertitur, magisq;reprobatur d.gl.9.num.276.cum sex sequentibus. ubi multa alia de excommunicatione ex historijs adducuntur.

15.Except. Decimoquintò excipiuntr, qui tempore venditionis nondum sunt nati. Quæ exceptio

ptio controuertitur d.gl.9.num. 77. cum quatuor sequentibus.

16.Except. Decimosextò excipiuntur, qui post venditionem demum sunt concepti. Quæ exceptio controuertitur, sed magis approbatur d.gl.9. num.82.cum quatuordecim sequentibus.

¶ † Cuius replicatio est: Si pendente die vel cõditione venditionis sint concepti. Quæ replicatio controuertitur d.gl.9.nu 97. cum seq.

17.Except. Decimoseptimò excipiuntur ij qui emere non possunt, seu rei venditæ sunt incapaces.d.gl.9.num.176.cum sequente. Contradicit d.gl.9.num.164.in fine, cum aliquot sequentib. vbi hoc in exemplis controuertitur.

¶ † Planè huius exceptionis replicatio est: Si feudo à uasallo venditio, dominus directus cognato incapaci permiserit retrahere, d.gl.9.nu.177.vers. at si princeps non impediat.

18.Excep. Decimooctauò excipiuntur forenses seu extranei, qui stante statuto ne extraneis liceat alienare non habitant eo loco, in quo res vendita sita est. Quæ exceptio controuertitur d.gl.9. nu. 164.cum undecim seq.

19.Excep. Decimononò excipiendi videntur, qui cognato uenditoris in venditionem consentiẽti hæredes extiterũt. Sed reprobatur hæc exceptio d.gl.9.num.144.

20.Excep. Vicesimò excipiuntur, qui ius suum alteri cesserunt. Quæ exceptio controuertitur. §.26.gl.1.num.32.vers.sed an sibi. item gl.2.num. 5.cum decem sequentibus.de qua tamen exceptione vide item supra excep.4.repl.9.item supra.quæ. prox.4.excep 67.

21.Excep. Vicesimoprimò excipiuntur ij, qui omnia bona sua, præsentia & futura, alteri donauerint, de qua exceptione vide supra.quæst.prox. exaept.59. Hæc de prima regula, cuius plures exceptiones licet colligere ex regulis seq.

¶ † II.Regula, De pluribus cognatis simul agentibus. Plures cognati venditoris, qui sunt eiusdem gradus, simul hac actione agere possunt, singuli scilicet pro rata.§.1.gl.9.num.178.& §.11.gl.10.nu. 1.cum duobus sequentibus.

1.Exce. Planè huius regulæ excep.prima hæc ẽ: Nisi res retrahenda sit indiuidui dua. tunc enim præoccupanti in solidum competit actio.d.glo.10. num.4.cum sequente.

2. Exceptio est: Si alij agere nolint. tunc enim vnus in solidum admittitur. §.11. glosa.11. numero. 1.

3. Exceptio est: Si plures sint diuersi gradus. tunc enim remotiores à retractu excludũtur. Quę exceptio approbatur simul & distinguitur per ea quæ proposita sunt supra. reg.prox.except.4.

1.Repl. & euis replicatio hæc est: Si gradu remotiores defuncti parentis sui personam repræsentent: vt filij fratrum, qui cum patruo suo admittũtur iure repræsentationis.d.§.11.gl.9.nu.1. cũ tribus sequentibus: vbi replicatio hæc cõtrouertitur.

1.Dupl. Huius replicationis est: Si qui personã parentis sui uult repræsentare, uiuo parente, quem vult repræsentare, nondum fuerit conceptus. Hæc duplicatio controuertitur, magisq; reprobatur d. gl. 9.nu.5.cum sequente.

2. Except. duplicatio est, quòd ij qui iure repræsentationis ad retractum admittuntur, non pro rata cum cæteris cognatis admittantur, sed partẽ tantùm, quam parens ipsorum retracturus fuisset si uiueret, retrahant.d.§.11.gl.12.nu.2. in fine.

4. Except. propositæ regulę exceptio est: Si plures cognati simul agere volentes ex diuersis parentibus sint nati. tunc enim non pro rata, sed in stirpes ad retractum admittendi sunt.dicta. glosa. 12.num.1.

Huius replicatio est in collateralibus cognatis, qui in capita, seu pro rata admittuntur, licet ex diuersis parentibus sint orti.d.gl.12.nu.2.

Cuius duplicatio est in consobrinis & patruelibus ipsius venditoris. hi enim in stirpes, non in capita uidentur admittendi. Quæ tamen duplicatio controuertitur d.gl.2.num.1. in prin. & nu.2. vers.at in successione. itẽ nu.3.cum tribus sequen. Hæc de secunda regula.

¶ † III. Regul. De adoptiuis cognatis. His ius retractus non competit.§.1.gl. 8.nume. 16. cum sequente.

¶ † IIII.Regul, De cognatis spiritualibus. Nec hisce competit ius retractus.d.gl.8.nu.18.

¶ † V. Regula, De Ecclesia seu monasterio, quod cognatus, cui ius retractus competit, est ingressus. Huic idem ius non competit. d.gl.8.nu.10. Vide insuper supra. reg.1.except.10.

¶ † VI.Regula, De patre cognati. Huic tanquam administratori nomine filij sui, qui ad postulandum est inhabilis, actio non denegabitur.§.1. gl. 9.num.75.& gl. 10.num.98. num.101.

Primò Cuius exceptio est: Nisi pater fine mentione filij agat. §.10.gl.j. nume.3.uers. & de patre.

Secundò exceptio est: Si filius nondum sit natus, sed adhuc in vtero. de qua re uide supra. reg. 1.except.15.& except.16.

¶ † VII. Regula, De ipso venditore. Huic actio dropo sita non datur. Quæ regula controuertitur guidem, sed magis approbatur §.j.gl.9.num.30.cũ vndecim sequentibus.

Primò Cuius exceptio est: Si nomine filij sui impuberis venditor agat. Quæ exceptio approbatur simul & distinguitur per ea quæ proposita sunt supra.reg.prox.

Secundò exceptio est: Si statuto alienatio prohibita sit. hoc enim casu alienans eam potest retractare. Quæ exceptio controuertitur d.gl.9. num. 42.cum sequente.

Tertiò Exceptio est: Si venditione cognato venditoris facta, emptor illam rem alij postea uendiderit. hoc enim casu priori venditori actio non est deneganda.d.gl.9.nu.44.cum seq.

Cuius replicatio: Si uenditio posterior non spontè, sed ex necessitate retractus facta sit cognato proximiori.d.nu.44.in fine.

¶ † Quarta exceptio est: Si uenditione extraneo facta, cognatus venditoris rem retraxerit, eamq; postea rursus vendiderit. nam & hoc casu priori venditori

venditori non est actio deneganda.d.gl.9.nu. 46.

5. Exceptio est: Si quis cum non suam, sed cognati sui rem vēdidisset, postea cognato suo, cuius res fuit, hæres extiterit. Quæ exceptio controuertitur in fine libri nu. 100. cum duobus sequen.

6. Exceptio: Si venditor tanquàm hæres cognati sui, cui ius retractus competit, rem velit retrahere. Quæ exceptio controuertitur, magisq; reprobatur in fine libri num. 103. cum duobus sequentibus.

¶ † 8 Regula, De cognatis prioris & posterioris venditoris. Si emptor rem rursus vendiderit: ipsius, non prioris venditoris cognatis ius retractus competit. Quæ regula approbatur §.1.gl.10.num. 35. vers. quartum illo casu.

1. Cuius exceptio est: Si tempus prioris retractus prioris venditoris cognatis nō sit finitum. tūc enim prioris venditoris cognati posterioris venditoris cognatis præferuntur. d. vers. quartum. & §. 11.gl.5.nu.vnico.

¶ † 9. Regula, Si plures, veluti maritus & vxor. rem vendāt: vtriusq; cognatis actio competit, §.1. gl.9.nu.110.item §.31.gl.1.nu.1. item §.32. gl. 1. nu.100.in fine: & nu.102.in fine.

1. Cuius exceptio est: Si res vendita vnius tantùm sit ex venditoribus, non vtriq; communis. tūc enim eius tantùm cognatis, cuius res est, competit retractus.d.nu.110.& d.gl.9.nu.266.item d.§. 31.gl.1.nu.2.cum sequente.

¶ † 10. Regula: Si quis non suam, sed alienam rem consensu domini vendiderit: non venditoris, sed domini cognatis ius retractus competit, exēplo dotis à marito venditæ.§.1.gl.9.nu.107. cum duobus sequentibus: vbi hoc controuertitur. Sed & controuertitur §.32.gl.1.nu.101.

¶ † 11. Regula: Si quis rem communē vendiderit, cognatis vtriusq; socij competit ius retractus: nisi maritus bona constante matrimonio acquisita vendiderit. hoc enim casu, quamuis comunia sint marito & vxori, tamen vxoris cognatis non competit actio. Quod quidem controuertitur, magis tamen approbatur §.32.gl.1.nu.100.cum duobus sequentibus.

¶ † 12. Regula, De affinibus venditoris. His non competit ius retractus §. 14.gl.2.nu. 16. cum tribus sequentibus: & §. 10. gl.1. num.2. cum sequente.

¶ † 13. Regula, De hæredibus cognatorum venditoris. His quoq; idem ius competit, quod defunctus competit. in fine libri, num. vlt in fine.

1. Cuius exceptio prima est: Si extraneus sit hæres ex testamento. §.26.gl.1.nu.4. cum sequente, & nu.40.item in fine libri, nu.105.

1. Cuius replicatio est: Si hæres extraneus etiā ab intestato successurus fuisset defuncto. Quæ replicatio controuertitur, sed magis approbatur d.gl. 1.nu.6.cum tribus sequentibus.

2. Exceptio est: Si venditor ipse sit hæres eius retractus competit, Quæ exceptio controuertitur, magisq; approbatur in fine libri, nu.103.cum duobus sequentibus. de qua re dictum quoq; supra, reg.7.except.6.

¶ † 14. Regula, De eo cui à cognato venditoris hæc actio cessa est. Huic actio non competit: cum ius hoc cedi non possit. §.26 gl.1.nu. 5. cum tribus sequentibus. Nam ius hoc introductum est, ne res exeat de genere seu familia.d.gl.5. nu.41. cum tribus sequentibus. Huius regulæ exceptio prima est: Si extraneus sit hæres cognati ex testamento, qui etiam ab intestato ei erat successurus, de qua re dictum supra reg.prox except.1.repl.1.

2. Exceptio est: Si vnus tantùm cognatus venditoris supersit. hic enim ius suum extraneo cedere non prohibetur. Quæ exceptio controuertitur, magisq; reprobatur d.gl.1.nu.10.cum sequente.

3. Exceptio est: Si cognatus, qui non est soluendo, creditori suo ius hoc in solutum cedat, vel creditor id ex causa iudicauit capiat. Quæ exceptio cō controuertitur quidem, sed magis approbatur d.gl.1. nu.12. cum tribus sequentibus.

4. Exceptio est: Si ob necessitatem famis cognatus hoc ius alteri cesserit vel vendiderit. d.gl.1. nu. 16.cum quindecim sequentibus.

5. Exceptio est: Si alius venditoris cognatus nō retrahat. hoc enim casu videtur cessionario actio hæc deneganda non esse.d.gl.1.nu.10.cum sequente: & nu.32.in fine.

5. Exceptio est: Si cedēs ius retractus, simul etiā rē ipsam cesserit, cuius nomine retractus ei cōpetit puta si habeat ius retractus ob vicinum prędium, vel ob communionem rei, prædium hoc vel partē suam in re communi simul cum retractus iure extraneo cesserit.d.gl.9.nu.51.cum.sequente.

7. Exceptio est: Si alii venditoris cognato cessio sit facta.§.26.gl.2. nu.1.

1. Cuius replicatio prima est: Si alius proximior ipso cessionario retrahere velit.d.gl.2.nu.2.cū duobus sequentibus.

2. Replicatio est: Si cessionarius non doceat se cognatum esse venditoris.d.gl.2.nu.16.

¶ † 15. Regula, De marito vxoris nomine agente. Huic quoq; competit actio.§.10.gl.1.& vnica, nu.1.de qua regula uide plura infra quęst.11. reg. 4. except.1.repl.6.

¶ † 16. Regula: Vxori sine consensu vel authoritate mariti hæc actio non competit. Quę regula controuertitur & distinguitur §. 10.gl.1.num. 26. cum seq.

¶ † 17. Regula, De domino feudi alienati. Huic quoq; ius retractus competit. Quę regula approbatur simul & distinguitur in tractactu meo feudali cap.5 quęst. 1.causa 34.replicat. generali 2.

¶ †.18 Reg. Emphy. quoq; uēdita dn̄o directo retractus nō denegat, p ea quę habentur. M.I.C. lib. 19.cap.9.q.6.cauta 3.& M.I R.lib.5.ca.7. reg. 22.

¶ † 19. Regula: Vicino quoq; ius retractus competit ex constitutione Imp. Friderici de iure protomiseos, & ex speciali loci consuetudine.

¶ † 20. Regula, De socio rei venditæ. Huic etiā ex dicta constitutione ius retractus competit.

¶ † 21 Regula, De socio omnium bonorum acquirentis. Huic quoq; intra annum à soluta societate competit ius retractus in parte alteri socio acquisita, oblato pro rata precio. de qua re vide infra

quæstione 12. reg. 12.

§ † 12. Regula, De eo cui testator ius retractus in testamento legauit. Huic quoq; competit ius retractus, ita vt cognatis venditoris sit præferendus, etiam non oblato precio. Quæ regula controuertitur in fine libri nu. 116. cum sequente.

VI. ADVERSVS QVOS competit actio proposita?

Regulariter hæc actio non nisi aduersus emptorem competit.

1. Cuius excep. prima est: Nisi emptorē rursus alienauerit tunc. n. aduersus possessorē, nō priorem emptorē competit. §. 8. gl. 5. n. 6. cum duobus seq. & §. 12. gl. 1. n. 1. cū duobus seq. & nu. 26. itē §. 27.

1. Huius exce. replicatio prima est: Nisi prior emptor, postquā in ius vocatus est, eam rē rursus alienauerit, tunc enim aduersus ipsum actio non denegabitur. §. 11. gl. 5. num. 1. vers. modò id fiat sine fraude. & §. 12. gl. 1. nu. 4. vers. nisi (inquiunt) & num. 27.

2. Replicatio videtur: Nisi possessor titulo donationis, rē possideat. Quæ replicatio controuertitur magisq; reprobatur d. gl. 1. nu. 4. cum. seq.

3. Replicatio est: Nisi res emptori à possessore sit euicta. Quæ replicatio approbatur simul & distinguitur d. gl. 1. nu. vlt.

4. Replicatio est: Nisi actor ignoret quis rē possideat §. 27. & §. 28. cū sua glo. Hæc de prima propositæ regulæ exceptione.

2. Excep. est: Nisi emptor mortuus sit. tūc. n. aduersus ipsius hæredē cōpetit actio. §. 1. gl. 13. n. 14.

3. Excep. est: Nisi emptor vel possessor minorēnis sit. tunc enim aduersus ipsius tutorē vel curatorem competit actio. d. gl. 13. nu. 24.

VII. PER QVOS COMpetit hæc actio?

Etiam per alium competit: puta per patrem cognati, vt supra quæst. 5. reg. 6. item per maritum, vt d. quæst. 5. reg. 15. item per procuratorem, vt infra quæst. 11. reg. 4. excep. 1. repl. 1. cum aliquot sequentibus ostensum.

VIII. APVD QVEM competit?

§ † 1. Regula: Tam rei venditæ quàm emptoris iudex pro arbitrio actoris potest adiri. Quæ regula controuertitur quidem, magis tamen approbatur § 8. glo. 5. num. 1. cum quatuordecim sequentibus.

§ † 2. Regula: Si alibi emptor domicilium habeat, & alibi habitet, in loco domicilij conueniri oportet d. gl. 5. nu. 22.

§ † 3. Regula: Clericus emptor tam apud ciuilē quàm ecclesiasticum iudicem post cōueniri. Quæ regula controuertitur d. gl. 5. nu. 16.

§ † 4. Regula: Si plures res diuersarum iurisdictionum uno cōtractu venditæ sunt: is iudex adeūdus, in cuius iurisdictione res principalis sita est, cuius aliæ sunt accessiones: aut si æquè principales sunt, is iudex adeūdus, in cuius iurisdictione maior pars est rerum venditarum. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur d. gl. 5. nu. 17. & §. 36. gl. 3. nu. 1. cum duodecim seq.

IX. QVID QVANTVMQVE VEniat in hac actione petendum?

§ † 1. Regula: Fructus quoq; à tempore litis cōtestatæ veniunt restituendi. §. 15. Quę regula declaratur definitione fructuum d. §. 15. gl. 1. n. 27. Item declaratur definitione litis cōtestationis d. §. 15. gl. 2. nu. 1. cum sequente.

Huius regulæ exce. prima est: Si reus fructus nō perceperit.

1. Cuius replicatio est: Si ab actore vel alio diligente patrefamiliàs percipi potuerūt. d. gl. 1. nu. 28.

2. Exce. est: Si ēptor sua industria & artificio uberiores fructus perceperit. d. gl. 1. nu. 29.

3. Excep. est: Si fructus ante litem contestatam fuerint percepti. d. 15. gl. 2. nu. 3.

1. Cuius replicatio prima est: Si post oblationē vel citationē factā fructus fuerint percepti. Quæ tñ replicatio reprobatur d. gl. 2. nu. 4.

2. Replicatio est: Si tēpore oblationis fructus pēdeāt. hi enim inter actorē & reū veniūt diuidēdi. d. gl. 2. nu. 20. de quo tamen variant cōsuetudines lib. 2. retractus. §. 5. gl. 1. nu. vnico. De qua re vide item infra lib. prox. q. 8. reg. 2. except. 4.

3. Replicatio est in retractu conuentionali. hoc enim casu fructus debentur statim à tēpore oblationis. Quæ replicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur d. gl. 2. nu. 15, cum seq.

4. Replicatio est: Si cōtractus ob id, quia sit vitiosus, rescindatur. in fine libri, nu. 58.

5. Replicatio est: Si reus sua cōtumacia moratus sit litis contestationē. d. gl. 2. nu. 5. cum duobus seq.

1. Cuius duplicatio prima est: Si reus iustam habuerit exceptionem dilatoriam. d. gl. 2. nu. 8.

2. Duplicatio est: Si, ēt si, reus morā nō fecisset, tñ per iudicē vel actorē stetisset, quo minus lis fuisset contesta. d. gl. 2. nu. 9. cum quinq; seq. Hæc de tertia exceptione, iusq; replicationibus sint dicta.

4. Excep. est: Si actor post litem contestatam intra triennium non fuerit causam prosecutus. eius enim temporis fructus non debentur, quamuis actor ad causam ipsam in integrum restituatur. Quę exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d. gl. 2. nu. 17. cum duobus sequen.

5. Exceptio est in fructibus tempore litis contestationis pendentibus. hi enim inter actorem & reum pro rata temporis sunt diuidendi. d. gl. 2. num. 21.

6. Exceptio videtur: Si reus sit minorennis. Quę exceptio reprobatur in fine libri nu. 58.

7. Exceptio est, Quòd fructus restituendi minuuntur deductione sumptuum in fructus factorum. §. 15. gl. 1. num. 1.

1. Cui' replicatio prima videtur in malæ fidei possess. q̄ is nō deducat sūptus. Quę tñ replicatio repro-

roba-

reprobatur d.glo.j.num.1.versicu. subditurque,& num.8.versicu.sed alijs iuribus, & num.21.versic. nam & prædo.

2.Alterâ replicatio videtur: Si reus iubeatur integros fructus restituere. Quæ tamen replicatio est controuersa d.num.8.cum sequente.

3.Repl.est in solutione decimarum, in qua sumptus non deducuntur d.glo.1.num.10.

1.Cuius duplicatio est, in decimis non prædialibus, sed personalibus, seu alicuius negociationis, d.glo.j.numero 14.

2.Alterâ duplicatio est in decimis, quæ Papæ debentur. Quæ duplicatio cõtrouertitur d.gl.j. n.15.

4.Repl.videtur in solutione fructuum fisco facienda. Quæ tamen replicatio controuertitur, magisque reprobatur d.glo.j.num.11.cum sequente.

5.Repl.videtur in solutione fructuum Ecclesiæ facienda. Quæ & ipsa controuertitur, magisque reprobatur d.glo.j.num.13.

6.Repl.est in legato fructuum, ex quo impensæ non deducendæ d.glo.j. num.16.

7.Repl.est: Si certa quantitas, vel mensura fructuum ex aliquo prædio debeatur d.glo.j.num.17. & num.19. cum sequente.

8.Repl.est: Si fructus pendentes siue extantes in aliquo agro donentur, vel ex alia dispositione debeantur, hi enim sine deductione impensarum soluendi sunt d.glo.j.num.18.

9.Repl.est: Si reus suis sumptibus conditionem fructuum fecerit deteriorem, puta si fructus immaturos decerpserit d.glo.j. nume.21.

10.Repl.est: Si quis certam partẽ fructuũ, puta dimidiam, vel tertiam, vendiderit.d.glo.j.num.22.

11.Repl.est: Si aliquid iubeatur solui ex fructibus, puta sex denarij pro libra. d.glo.j.num.23.

12.Repl. est in sumptibus non quærendorum, colligẽdorumue fructuum causa factis, sed ad perpetuam prædij vtilitatem. Quæ replicatio controuertitur d.glo.j.num.24.

13.Repl.est in sumptibus pro custodia agri, domus aut castri factis, ne à furibus, vel hostibus fructus diriperentur. Quæ replicatio controuertitur d.glo.j. num.25.

14.Repl. est in sumptibus boum coemptorum factis d.gl.j.num.26.

15.Repl.est: Si reus fructus integros, non deductis sumptib. vel except. sumptuũ non opposita, restituit. Quæ repl. reprobatur d.gl.j.nu.vlt.& li.2. §.7.glo.j.nu.7. Hæc de septima except.

8.Except. propositæ regulæ est, ꝙ fructus minuantur deductione precij operarum ipsius emptoris d.§.15.glo.j.nu.30. Hæc de prima regula.

¶ † 2 Regula, De vsufructu, qui proprietati vẽditæ accessit. Hic quoque actione proposita peti potest, in fine libri, num.112.

1. Cuius regulæ exceptio est: Si emptor proprietatis vsumfructum etiam ab vsufructuario emerit.d.fi.lib.nu.113.versi.aut emit ab alio.

Huius replicatio est: Si ab eo, à quo proprietatem emerat, vsumfructũ quoque emerit, hoc enim casu plena proprietas venit restituenda, refuso tam proprietatis, quàm vsusfructus precio d.num.113. versi.cum verò.

2.Exceptio est: Si vsufructuarius emerit proprietatem, hoc enim casu, quamuis extinctus sit vsusfructus, & cum proprietate consolidatus, tamẽ non nisi proprietas vendita peti potest. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur.§.j.glo.7.num.62.cum decem seq. & in fine libri, num.113.versi.sed tamen.

Huius Replicatio est: Si emptor in dolo fuerit, emens scilicet contra prohibitionem statuti volentis rem immobilem emi nõ posse, nisi prius requisitis venditoris cognatis.d.glo.7.num.67.versi.aut illa verba item num.72.in princ.

¶ † 3 Regula, De re commissa, puta emphyteusi vel feudo, quod ex aliqua causa in commissum cecidit, & sic castro vendito accessit. Hæc quoque res cum castro vendito peti potest. Quæ regula controuertiutur, magis tamen approbatur in fine libri, num.106.cum quinque sequentibus, item §. 10. glo.vnica, num.20.in fine.

¶ † 4 Regula: Non nisi totam rem, vel omnes res venditas actor petere potest. Ideoque si partẽ rei venditæ, vel pluribus rebus venditis quasdam tantùm ex ijs velit retrahere, exceptione submouetur.§.23.cum glo.j.num.1. cum octodecim seq. & num.30.item glo.2.num.1.& num.2. in fi.cum sequente, item in fi.lib num.63.cum sequente.

1. Cuius regulæ exceptio est: Si res plures diuersis precijs emptæ sint, precijs in singulas res diuisis, hoc enim casu tot erunt venditiones, quot res rerumque precia. Ideoque non prohibetur actor vnam rem ex pluribus eius precio oblato retrahere.d.glo.j.num.20. cum duobus seq.

1. Cuius exceptionis replicatio est: Si constet emptorem, aut venditorem non nisi omnes res empturum, aut venditurum fuisse d.glo.1.nu.23.cum sequente. Aut si omnes res pro vno debito in solutum datæ sint, precio in singulas res constituto. d.glo.j.num.25.cum duobus sequentibus.

1.Repl. hæc in casu posteriore denegatur, si solutio fiat nõ in iudicio, sed ext.ex consensu partiũ. Quæ tñ duplicatio controuertitur d.gl.j. num.27.

2.Except.est: Si actor integrũ precium emptori refundere sit parat⁹ d.§.23.versi.nisi refuso precio.

3.Excep.est: Si actor alias res simul venditas, quamuis velit, non tamen possit retrahere, tunc enim retractus earum rerum, quas potest retrahere, ei non denegabitur. Quæ exceptio approbatur simul, & exemplis declaratur.§.23.glo.j.num.30. & glo.2.nume.6.cum duobus sequentibus, & nu.10. Sed & huius exemplum est, si duo rem communẽ vendiderint, hoc enim casu cognati alterutrius venditoris non nisi partem, quæ fuit sui cognati, retrahere possunt d.nu.30.& d.nu. 6. cum duobus sequentibus, & d.nume.10. Aliud exemplum est in domino feudum suum cum alijs rebus uenditũ retrahente.d.glo.2.num 1.cum quatuor sequentibus. Aliud exemplum est, si duobus prædijs vno precio venditis, vicinus ratione vicinitatis velit prædium vicinum retrahere, & alterum quod sibi vicinum non est, emptori relinquere d.gl.2.nu.2. Aliud exemplum est, in pluribus dominis feudi

venditi, quorum quilibet suam tantum partem in feudo vendito retrahere potest. Ideoque eam tantum retrahēs proposita exceptione iuuatur. Quod tamen controuertitur d.gl.2.nu.4. cum sequente.

1.Except. Planè propositæ replicatio, prima est: Si emptor totum vel omnes res emptas actori offerat retrahendas, & sic hac in parte iuri suo renunciet, hoc enim casu, nisi actor totum vel omnes res simul retrahat, proposita exceptione non iuuatur.d.glo.2.num.3. versic.quod si sint,ibi,nisi emptor ei totum offerat, & num.9.item lib.2.retract.§.j.glo.6.num.30. cum duobus sequentibus.

2 Alterà propositæ exceptio. replicatio est: Si actor ab vnius rei petitione tempore sit exclusus, vel aliàs exceptione aliqua repellatur, hoc enim casu alteram rem, vel partem petens exceptione proposita non iuuatur, sed ab vna re vel parte exclusus,ab omnibus rebus vno precio emptis, vel à toto exclusus censetur,in fine libri, num.62.cum quatuor sequentibus. Hæc de tertia exceptione.

4 Exceptio est: Si plures sint emptores, hoc enim casu actor ab vno partem, ipsius retrahere potest, quamuis alijs suas partes relinquat. §. 23. glo.j.num.31.& lib.2.retractus.§.j.glo.6.num.vlt.

5 Exceptio est:Si venditor rem sibi cum actore communem in solidum vendidit, vel rem actoris cum sua,hoc enim casu actor partem tantum, vel rem venditoris retrahere potest, sine sua parte vel re. Quæ exceptio controuertitur d.glo.j. num.32. cum duobus sequentibus.

1 Repl.videtur; Si venditor vtranque rem vel partem possederit. Sed & hæc replicatio controuertitur d.glo.primà numero 35.cum sequente.

Ex his patet, quibus casibus actor non totum quod venditum est, sed partem, vel non omnes res venditas,sed quasdam retrahere possit, proposita regula non obstante. In quibus casibus quæri solet,quantum precium emptori ab actore sit offerendum? Et respondetur in casu, quo feudis diuersorum dominorum vno precio venditis, vnus ex dominis suum tantum feudum retrahere valet, precium feudi retrahendi, licitationi emptoris permitti, electione domino reseruata, vtrum laudimia accipere, an feudum suum retrahere velit, §.24. Nec potest dominus hoc casu conqueri, iniustam esse licitationem, petens eam arbitrio iudicis permitti.d.§.24.glo.vnica, nume.2.cum seq.

Planè si euidens fraus aut iniquitas emptoris in licitatione appareat, dicendum, petitionem domini esse admittendam d.glo.vnica, num.4.cum duobus sequentibus. Sed & si feudum cognato venditoris venditum sit, domino retractus denegabitur, & æstimatio laudimiorum arbitrio iudicis permittitur d.glo.vnica, num.1. Plura de licitatione, & electione iam dicta vide M I.R.lib.4. cap.10. reg.38.

§ † 5 Regula: Si plures simul ad retractum veniant,pro qua parte singulis competat actio,dictū est suprà q.5.reg.2.Sed & si cognato suo quis rem suam vendiderit, cæteri eiusdem gradus cognati, ad retractum pro rata admittuntur,de qua re dictū suprà quæst.4.except.14.

§ † 6 Regula: Arbores etiam pendente anno retractus ab emptore cæsæ in hac actione veniunt præstandæ,lib.2.retractus.§.3.glo. vnica, num.23. in fine.

X. *QVANDO ET QVAMdiu actio proposita competit?*

I. Regula: Si re sub conditione vendita, conditio venditionis adhuc pendeat, nondum actio proposita competit, per ea quæ, dicta sunt suprà quæst.4. except.62.

§ † 2 Regula: Si actor intra legitimum tempus non egerit,postea agenti obstat temporis præscriptio.§.j.glo.10.num.19.& nu.35.versic.secundum. Declaratur regula proposita definitione temporis legitimi d.glo.10.num.3.cum sex sequentibus, vbi annus,& dies ad rem venditam retrahendam constituitur. Declaratur item definitione anni.d.glo. 10.num.1.cum sequente, item definitione diei.§. j.glo.11.nu.1. cum quindecim seq. Planè declaratio iam dicta de anno, & die controuertitur, & à quibusdam pro anno,& die constituuntur anni triginta,d.glo.10.nu.10.& nu.35.in prin. Nisi à tertio possessore res retrahatur,qui titu.possidet, hoc enim casu inter præsentes quidem decem,inter absentes autem viginti annorum præscriptione actor submouetur,d.glo.10. num.11. cum quatuor seq. & num.35.versi.& intra decem. Sed & hæc præscriptio decem, vel viginti annorum à quibusdam etiam ipsi emptori,eiusque hæredibus datur, d.gl. 10.num.16.cum sequente.

1.Planè propositæ regulæ exceptio prima est: Si statuto vel consuetud. breuius,aut longius tempus retractui præstituatur, hoc enim seruandum est,d. glo.10.nu.3.in prin.& nu.19.item num.35.versi. secundum cuius exemplū habetur in fi.lib. nu.66.

2.Except.est:Si reus non toto tempore legitimo rē possederit. Cuius replicatio est:Si accessione sui authoris vsus ips legitimū cōpleuerit d.gl.10.n.18.

3.Exceptio est: Si finito tempore emptor actorem interpellauerit,ad retrahendum,d.glo.10.nu. 20.& nu.35.versic.tertium.

1.Cuius replicatio est:Si ēptor errans,aut ignorans tempus esse finitum actorem interpellauerit, d.glo.10,num.21.cum sequente,& d.versi.3.in fi.

2.Repl.est: Si interpellatus ab emptore actor nō statim,vel nō intra octo dies,rē retraxerit d.gl.10. nu.23,cum duobus sequentibus, vel non intra annum ad summum d.glo.10.nu.26. cum duob.seq.

3. Replicatio est: Si cum interpellatione certum tempus actori esset definitum,intra illud non retraxerit,d.gl.10. num.19.

4 Repl.est, quod factum emptoris eius consanguinitate volentibus non obstet, nec domino laudimia petenti,de qua re vide infrà exceptio.prox.repl.1. Hæc de tertia exceptione.

4 Propositæ regulæ exceptio est:Si tempus consensu emptoris,& actoris sit prorogatū.Quæ exceptio cōtrouertitur quidem, sed magis approbatur dict. glo.10.num.30.in prin.Cuius replicatio est, quòd prorogatio hæc cognatis emptoris retrahere volētibus

tibus non præiudicet, nec domino laudimia tanquam ex noua venditione petenti.d.num.30.vers. illud planè,cū duob. sequentibus,& nu.35.vers.4.

5 Excep.est: Si cum cognatus venditoris, intra tempus retractus dixisset emptori, se rem retractu rum, emptor illi responderit, venias quando, vel toties quoties volueris,ego te libenter admittam. Sed hæc exceptio reprobatur d.glo.10.nu.33.cum sequente,ite num.35.in fi.

6 Sextà exceptio est: Si inter emptorem, & venditorem, vel alium aliquem de re vendita lis fuerit,hoc enim casu ante fi.litis tempus retractus, actori currere non videtur. Quæ exceptio controuertitur d.glo.10.nu.36. cum tribus seq. & reprobatur d.glo.10.nu.39.item in fi.lib.nu.1.cum seq. Cuius exceptionis reprobatæ exemplum est: Si proximiores agant ad retrahendum, hoc enim casu remotioribus cognatis nihilominus tempus retractus currit d.glo.10.nu.120.in fi. Nisi collusio appareat inter proximiores agentes, & ipsum emptorem d.glo.10.nu.121.cum sequente, de qua re vide item infra except.11. Septimà exceptio est: Si inter actorem,& reum de eadem re ex alia causa lis sit, hoc enim casu, pendente illa lite, tempus retractus currere non videtur d.glo.10.nume.40. cum duobus sequentibus. Cuius replicatio est: Si actor dolo litem mouerit, nè tempus illi curreret d.glo.10. numero.43. Octauà exceptio est: Si venditione sub conditione facta, conditio nondum extiterit, interim enim tempus retractus non currit. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d.glo.10.num.44.cum tredecim sequentibus. Cuius replicatio est: Si ante existentem conditionem traditio rei venditæ emptori sit facta d.gl.10.nu.55.versi.id quod tamen velim, cum num.seq. Huius duplicatio prima est: Si traditio facta actorem latuerit d.glo.10.num.56. Alterà duplicatio est: Si & ipsa traditio sub condit. facta fuerit d.nu.55.in fi. Nonà exceptio est: Si venditio cum pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem facta fuerit, tunc enim tempus retractus non currit, quamdiu venditio potest resolui. Quæ exceptio approbatur, & distinguitur d.glo.10.num.58. Decimà exceptio est: Si vendi. facta sit cum pacto retrouendendi intra certum tempus,hoc enim casu non nisi finito illo tempore retractus tempus currere incipit. Quæ exceptio controuertitur, magisque reprobatur d. glo. 10. num.59.& lib.2.retractus.§.2.gl.vnica, nu.1.cum seq.vsque ad num.84.

11 Excep. vf: Si alij proximiores sint cognati venditoris,q̃ actor, hoc.n. casu, quamdiu proximiores retrahere possunt, remotiori tempus currere non videtur. Quæ tamen exceptio reprobatur d.gl.10. num.60.cum tribus seq.vbi etiam additur, ob hãc rationem proximiores à remotioribus cogi non posse, vt agant, reprobatur item exceptio hæc. §. 11.glo.4.num.4. Admittitur tamen exceptio, si proximiores agentes cum emptore in fraudem remotiorum colludant.d.glo.10.num.121.cum seq. Vide item suprà except.6.

12 Excep. est: Si re à non dño vendita, dñs rei vẽditio. istã post aliquod tempus ratam habuerit, hoc enim casu non à die venditionis, sed à die ratihabitionis tempus retractus currit. Quę exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d. glo.10.nume.64.cum decem seq.

13 Excep.videtur:Si actor nondum obtulit precium emptori, nam à tempore oblationis, non venditionis, tempus retractus currere videtur. Quæ exceptio controuertitur, magisque reprobatur.§.j.gl.9.num.106. & lib.2.§ j. glo.7. num.37. cum sequente.

14 Excep. est:Si notificatio venditionis apud acta nõsit facta, hoc.n.casu non currit tempus retractus. §.j.glo.10.nu.15.in prin.& §.36.glo.j.num.2.cum sequent. Declaratur hæc except. d.§.36.gl.2.nu.1. replicatio prima est: Si actor aliundè certus est, de contractu venditionis. Quæ replicatio controuertitur,magisque reprobatur d.glo.2. nu.24.cum quinque seq. Idque eo magis,si non plena fuerit actoris scientia;d.glo.2.nu.30. cum seq. Alterè replicatio est: Si triginta anni à die venditionis excesserint, hoc enim casu exceptioni ꝓpositæ locus amplius non est d.glo.2.nu.36. cum quinque seq. Tertià replicatio est: Si lex vel consuetudo notificationē non requirat, tunc enim statim à tempore, venditionis tẽpus retractus currit d.gl.2.nu.42.

4 Replicatio est:Si emptor actori notarium, & testes venditionem denunciauerit. Quæ replicatio controuertitur d.glo.2.nume.56.cum quatuor sequentibus.

15 Exceptio est:Si notificatio in generefacta sit sine declaratione precij, & aliorum d. gl.2.nu.32. cum tribus seq.

16 Excep. est:Si in notificatione verum rei venditæ precium non sit declaratũ d.gl.2.nu.2.cũ seq.

17 Excep. est: Si notificatio ab alio q̃ emptore sit facta sine mandato. Quæ exceptio controuertitur quidem,sed magis approbatur d.glo.2. nu.4. cum septem sequentibus, item num.12. in princ. Cuius replicatio prima videtur: Si notificatio facta sit per coniunctam personam. Sed controuertitur,magisque reprobatur d.gl.2.num.14.

2 Replic. est:Si notificatio facta sit à secundò emptore d.glo.2. num.17.

3 Rep.est:Si notificatio facta sit ab eo cuius interest.Quæ replicatio cõtrouertĩ,magisq; approbatur d.gl.2.nu.18.cum duobus seq. Planè quamuis hic cuius interest,notificare non posset,cogere tamen emptorẽ potest ad notificandũ d.gl.2.nu.21.

18 Excep.est: Si notificatio facta sit ab eo qui generale, non speciale habet mandatum. Quæ exceptio controuertitur,magisq; approbatur d.glos. 2.nu.12.cum seq.

19 Excep. est: Si is qui nomine emptoris notificationem facit, literas mandati nondum recepe rit,vel ignoret sibi mandatum esse d.glo.2. nu.15.

20 Except. est:Si is qui notificationem nomine emptoris facit,taceat nomẽ ꝓcuratoris d.gl.2.n.16.

21 Vicesimaprimà exceptio est: Si notificatio sit facta ob aliud, vel in alium fi. quàm retractus causa. d.glo.2. num.22.cum sequente.

22 Vicesimasec. except.est: Si notificat.à notario

non sit in acta relata. Quæ exceptio controuertitur, magisq; approbatur d.gl.2.nu.43. cum tribus sequentibus. Cuius replicatio est: Si dolo actoris in acta non sit relata. d.gl.2.nu.47.

23 Excep. est: Si notificatio sit facta die dominico, uel alio diuis sacro. Quæ exceptio controuertitur, magisq; reprobatur d.gl.2.nu.54. cum seq.

24 Vicesimaquartà exceptio est: Si notificatio non sit facta eo loco, in quo res est sita. §:36. vers. iurisdictionis in qua situm est. Huius replicatio prima est: Si annui reditus uel nomina vendita sint. hoc enim casu sufficit ibi notificationē fieri, vbi debitores forum sortitur. Quę replicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur d.§. 36 glo.3.nu.14.cum tribus sequentibus.

2 Repl.est: Si dubitetur de iurisdictione rei uēditæ, cuius sit. Quæ replicatio reprobatur d.gl.3. num.vlt. Vicesimaquintà exceptio est: Si pluribus rebus diuersarum iurisdictionum venditi, nō in omnium iurisdictionibus notificatio sit facta. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur simul & distinguitur dic. gl.3.num.1. cum duodecim sequentibus. Cuius replicatio est: Si vbi res principalis, aut maior pars rerum venditarū sita est, notificatio sit facta. hæc enim sufficit, quamuis non sit facta in loco, in quo pertinentiæ sunt sitæ, aut minor pars.d.gl.3.nu.4. cum octo sequentibus. Vicesimasextà exceptio est: Si notificatio sit facta in iurisdictione mediata, non immediata: puta apud præsidem prouinciæ, nō apud defensorem ciuitatis.d.gl.3.num.18. cum sequente.

27 Vicesimasep.exceptio est: Si re feudali vēdita, non etiam apud dominum feudi notificatio sit facta. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d.gl.3.nu.20.cum septem sequentibus. Hæc de exceptionibus desumptis ex circūstantijs notificationis sint dicta. Quarum replicationes generales uide paulò superius except. 14.

28 Vicesimaoct. exceptio est: Si actor ignorauit venditionem esse factam. nā ignoranti tempus retractus currere non uidetur. Quæ tamen exceptio cōtrouertitur, magisq; reprobatur §.35.gl.4.num. 1.cum 28.sequentibus: item nu.34. cū sequente. Admittitur tamen exceptio hæc, primùm quidem si ex dolo aduersarij, cuius interest, ignorantia causam habuerit.d.gl.4.num.30. cum duobus sequentibus. Deinde admittitur, si ex dolo vel facto tertij ignorantia causam habuerit.d.gl.4.num. 33. Tertiò admittitur beneficio restitutionis in integrum ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa esse videbitur. Quæ distinctio cōtrouertitur, magisq; reprobatur d.gl.4.num.34. cum sequentibus, vsq; ad finem glossæ. Vicesimanonà exceptio videtur: Si actor fuerit minor uigintiquinq; annis. Sed reprobatur.§.55.in verbo Minores, cum sua glossa 2 num.1.cum decem sequentibus: vbi etiam in itegrum restitutio minori aduersus lapsum temporis denegatur. Sed posito ei in integrum restitutionē non esse deneganda: ea tamen esset petenda non intra quadriennium, ex quo vicesimumquintum annum compleuisset, uerùm intra annum tantùm & diem.d.gl.2.num.12.cum sequente.

30 Excep.uidetur: Si actor fuerit absens. Sed & hæc exceptio reprobatur d.§.35. in verbo Præsentes aut absentes, cum sua glossa.3.nu.1. cum seq.

31 Tricesimaprimà exceptio est: Si cum emptor rem emptam alteri cessisset, non indicauerit actori cui cessio sit facta. interim enim actori tempus retractu non currit. §.12.gl.2.num. 1. cum quinque sequentibus: item §.27.& §.28.gl.1.num. unico. Cuius replicatio est: Si insignis negligentia ipsius actoris interuenerit, d.§.12.gl.3.num.1.

32 Exceptio est: Si intra legitimum tempus actio in iudicium deducta sit, reusq; citatus. tunc enim interrumpitur præscriptio, & perpetuatur actio vel sola citatione, multò magis litis cōtestatione.§.1.gl.10.num.75.& §.8.gl.2. nu.1. in fine, & num.2.in prin. Cuius replicatio prima est: Si dies in citatione præstitutus, post tempus retracus cedat. Quæ tamen replicatio reprobatur d §.8.gl. 2.num.2. Admittitur tamen, si tempus præstitutū excedat quadraginta dies .d.gl.2. num.7.

2 Repli. est: citatio sit generalis, non specialis d.gl.2:num.3.cum tribus sequentibus: & §.9.gl.2. nu.19.vers.quid enim.

3 Replicatio est: Si forma citationis à statuto præscripta non sit obseruata.d.num.3.cum tribus sequentibus: & d.§.8.gl.3.num.1.

4 Rep est: Si citatio non sit facta ab apparitore ordinario, sed ab alio sine mādato.d.§.8.gl.4.nu.3.

5 Repl.est: Si actor ad diem constitutum in citatione nō adest in iudicio. tunc enim per citationē præscriptio nō censetur interrupta.§.8.glo.2.nu.8. item in fine libri, num.62.

1 Cuius duplicatio vr̄: Si cū res vēditæ in diuersis iurisdictionibus sitę essent, & ad iudices istarū rerū diuersos seu citari fecisset actor: apud unū iudicē die statuto actor cōparuerit, tunc.n. q̄uis apud alterū iudicē die statuto non comparuerit, non tamen iam dicta replicatio ei videtur obesse. Sed hęc duplicatio reprobatur in fine libri, num.62.cum tribus sequentibus. Alterà propositæ replicationis duplicatio uidetur: Si iudex actori diem prorogauerit, uel modico tempore expectauerit. Quæ tamen duplicatio controuertitur .§.8.glo.2.num.9. cum quinq; sequentibus. Sex à replicatio est: Si actor factæ citationi renunciauit .d.gl.2. num.15.

7 Replicatio est: Si citatio non fuerit ritè facta, uel litis contestatio fuerit inualida, aut exemplum citationis citatio non datum.d.gl.2.num.16. item §.1.gl.10.nu.85.cum sequente.

8 Repl. est: Si post cessationē ab actore factam tantum temporis effluxerit, quantum retractui est constitutum. Quæ replicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur §.1.gl. 10. nu. 76.cum octo sequentibus. Plure huiusmodi replicationes uide infra q.prox.reg. 4.ccept.1. cum sequentib.

33 Tricesimatertià exceptio videtur: Si res ex cā venditionis nondum fuerit tradita. hoc enim casu tempus actori currere non videtur. Quæ exceptio cōtrouertitur, magisq; reprobatur §.1.gl.10.num. 112.cum quinq; sequētibus. Cōsuetudine tamen dicitur contrarium obtinere §.36.gl.1.nu.1.

Tricesimaq. exceptio est: Si ita res sit vendita, vt

domi-

dominium eius nō nisi post mortem venditoris ad emptorem transiret. hoc enim casu non nisi mortuo venditore tempus retractus uidetur currere. Quæ exceptio controuertitur, magisq; reprobatur d.glo.10.num.118.cum sequente. Tricesimaquinta exceptio est: Si dies interclaris in tempus retractus incidat. hic enim videtur tempus retractus augere. Quę exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d. gl. 10.nu.123.itē.§. 3. gl. 2. nu. vlt. Tricesimasexta exceptio uidetur: Si cum ex duobus cognatis uenditoris eiusdem gradus unus alteri mandasset, vt rem venditam retraheret, postea mandator ipse retraxerit. hoc enim casu mandatario etiam post tempus retractus finitum aduersus mandatorem actio uidetur competere ad rem retractam communicandam. Quæ exceptio reprobatur sub conditione.§.11.gl.10.num. vlt. Tricesimaseptima exceptio est: Si excluso eo die, quo vēditio uel notificatio facta est, tempus retractui præstitutum nondum sit completum. Quę exceptio cōtrouertitur, utrum scilicet dies termini computetur in termino? & distinguitur §.1.gl.11.num.17 cum sequētibus, vsq; ad nu.66.item §.3.gl.2.nu.5. Tricesimaoctaua exceptio est: Si vltimus dies termini nondum sit completus. d.gl.11.num. 27. & nu.66.cum sequentibus, usq; ad finem glossæ. vbi propositis particulis, vsq;, ad, ultra, citra, & similibus, differitur, vtrum sint inclusiuæ, an exclusiuæ. Hæc de temporis præscriptione, cuius plures exceptiones uide infra, quæ.prox.reg.4.excep.19.

XI. ANTECEDENTIA ET adiuncta huius actionis.

1 § † Regula: Omnia retractus solennia ab actore sunt obseruanda: videlicet generis recensio aut eius recensionis oblatio: precij oblatio, & residui pollicitatio: requisitio, vt consanguineus admittatur ad retractum: citatio formalis (quam uocant) in causa retractus, & recusatæ pecuniæ .§. 8. Quæ omnia nisi obseruata fuerint, retrahens retractu cadit. de qua exceptione eiusq; replicationibus dictum supra. quæst.4. except.75. Sed & de singulis istis solennibus dicetur in regulis sequentibus.

2 § † Regula: Prima igitur solennitas seu officium actoris est generis recensio. Cui concordat. §.1.vers.genusq; suum. Nec sufficit actori, se cognatum venditoris dicere & probare, sed etiam gradum cognationis ponere ac probare debet. d.§.1.gl.16.num.1.cum octo sequentibus: & §.11.gl.1.nu.9.cum sequente.

3 § † Regula: Alterum actoris officium est, precij oblatio. Nisi ergo actor precium, quo res vendita est, obtulerit, exceptione submouetur.d.§.8. & §.2.gl.1.nu.7.vers. vt intra tempus. item in fine libri, num. vlt.

1.Except. reprobatur. Nec sufficit verbalis oblatio, sed ad manum actor debet habere pecuniā. Quanquam hoc controuertitur §.1.gl.17.num. 8. & §.3.gl.3.num.1.

2.Excep.reprobatur. Sed & non sufficit fideiussores aut pignora offerre.d.gl.3.nu.14. cum tribus sequentibus.

3.Except. controuertitur. Neq; compensatio sufficit. Quanquam hoc controuertitur & distinguitur d.gl.3.nu.2.cum vndecim sequentibus.

4.Excep Illud tamen actorem à precij oblatione releuat, si dicat emptorem nondum uenditori precium soluisse. Quod quidem controuertitur, sed magis approbatur & distinguitur §.1.gl.18.nu.32. cum septendecim sequentibus. Sed & si emtor ex iusta causa venditori precium soluere non tenetur, nihilominus illi ab actore precium est offerendū. d.§.1.gl.2.num.vlt. Quatenus autem credendum sit confessioni venditoris de precio sibi soluto, cōtrouertitur d.gl.18.nu.78.cum tredecim sequenti. Itē quatenus schedulæ de hoc sit credendum, differitur d.gl.18.nu.92.cum sequente.

5.Except. Præterea si actor de precio, quo res uenit, sit incertus, in mora soluendi esse non videtur, nec proposita exceptione submouendus.§. 1.glo.19.num.1.modò fideiussores offerat, se precium, cum liquidum fuerit, soluturum. d.gl.19. num.2. & num.3.in fine: item §.3.gl. 3. num 15. in fine. Si tamen diues sit actor, & ad soluendum idoneus, aut minimè suspectus, sufficit uerbalis precii oblatio etiam sine fideiussoribus. d.gl.19.nu.3. Sed & sufficit dicere, se paratum statim satisdare, licet præsentes fideiussores non offerat. Quanquam hoc controuertitur d.gl.19.num.4.cum duobus sequentibus. Plura de exceptione proposita, vide infra reg.prox.except.8.repl.5.

6 Excep. Si insuper actori instrumentum contractus emptor non exhibuerit, dicendum actorem exceptione precij non oblati submouendum non esse, nec tempus offerendi precii, de quo infra. dicetur, currere. §.2.glo.1.num.1.cum quinque sequentibus: & §.3.gl.1.nu.1.item §.22.gl. 1. num.1.

7 Except. Quod etiam dicendum, si exhibuerit quidem instrumentum emptor, sed id legeudum actori non dedit. §.2.gl.j. nu. 7. Nisi fortè, cum emptor id offerret, per actorem steterit, quo minus legeret.d.gl.j.nu.8.cum sequente.

8.Excep.Non autem sufficit exemplum instrumenti actori exhibere, sed authenticū ipsum exhibeudū est.d.gl.i. n.x.Planè si nullū instrumētū super cōtractu cōfectū sit, p testes pcium pbandū est. d.gl.i.nu. 11.cū duodecim sequen. vbi tamen hoc controuertitur. Testibus autem & instrumento simul deficientibus, vtrum credendum sit venditori & emptori de quantitate præcij deponentibus, arbitrio iudicis relinquitur.d.gl.i.nu.24. cum tribus sequentibus. Quod etiā diceudū, si instrumentum quidem de venditioni sit confectum, quod tamen precium non exprimat, præterquam quòd contineat, venditorem fuisse confessum, se antea precium partēmue ipsius accepisse. d.gl.1. num. 28. Quòd si de venditione non publicum instrumentum sit confectum, sed priuata solùm venditoris scriptura, in qua præciū expressum est: emptor satisfacit eam actori ostendendo, & affirmando per iusiurandum uerū preciū in ea contineri.d.gl.j.nu.29. cum seq.

9.Except. Præterea actor exceptione precij non oblati non submouetur, nec ei tempus currit, si emptor iusiurandum de precio non præstiterit. §. 2.glo.2.num.1.& num.vlt.Planè si emptor sit mortuus, hæres eius iurare non cogitur. Quod tamen controuertitur,& distinguitur d.glo.2. numero 2. cum octo sequentibus. Etsi autem emptor rem alij vendidit, nihilominus iurare debet. d.gloss.2. num.11.& 13.cum sequentibus.

10.Except. Sed & actori exceptio precij non oblati non obstat, si probet non verum precium ab emptore indicatum, & sic de veritate precij litigetur.§.4.glo.2. Si tamen in probatione actor defecerit, curret aduersus eum tempus, nec amplius ad retractum admittetur. §.4.glo.3. quamuis probabiliter de veritate precij dubitauit, dicta glo.3. numero 3.

11.Except. Sed & si emptor actorem ad retractum recusat admittere, exceptio non oblati precij actori interim non obstabit, nec tempus offerendi precij ei curret.§.3.glo.2. numero primò cum tribus sequentibus.

12.Except. Porrò offerre actor precium debet, etiam antequam à reo petatur. Quanquam & hoc controuertitur.§.j.glo.17.nume.1.cum quinque sequentibus.

13.Except.Item suis sumptibus debet offerre, d.glo.17.num.7.

14.Except.Si verò pecunia,quam oblaturus erat actor,perierit,si quidem per emptorem steterit, quo minus oblatam pecuniam acciperet,actori exceptio proposita non nocebit,sin minus,periculum actoris erit,nec replicatione interitus aduersus exceptionem propositam iuuabitur.§. primò glo.12. numero 1.

15.Except.Præterea si emptor, cui oblatio fieri debet, non comparet, non nocebit actori exceptio proposita, nec tempus ei curret, si nec domicilium, nec vxorem,nec procuratorem emptor habeat.§.j.glo.10.num.vlti.

1.Repl.Secus si absens domicilium,vxorem,vel procuratorem præsentem habeat, tunc enim absente emptore illis offerendum est.§.j.gl.12.nu.1. in fi.& §.9.glo.3.num.1. de qua re vide item infra reg.prox.except.5.repl.3. cum seq.

2.Repl.Sed & istis deficientibus, ipsi iudici oblatio fieri debet, nè actori exceptio proposita noceat.§.j.glo.13.num.21.versic.ego verò, item §.9. gl.3.num.17.cum sex sequentibus, vbi tamen hoc controuertitur.

3.Repl.Sed & nonnulli volunt, non nisi protestatione interposita actori replicationem absentiæ emptoris prodesse.d.glo.3.num.19.versic. cautius tamen. Quorum tamen sententia etiam est controuersa d.glo.3.num.20. cum duobus seq.

4.Repl.Quidam etiam volunt, non semel tantum,sed pluries protestandum esse,d.glo.3.nu.21. versi.quæ etiam dicit. Quæ tamen sententia reprobatur d.glo.3.num.23.

5.Repl. Sed & vt actori aduersus exceptionem precij, non oblati replicatio absentiæ ipsius emptoris prosit, videri potest precium ab eo consignandum ac deponendum esse. Quod tamen non esse necessarium,dicitur d.glo.3.num.24.de qua re vide plura infra reg.5.

6.Repl. Præterea non prodest actori replicatio iam dicta, si emptor postea compareat, nec actor eum conueniat, eique faciat oblationem d.glo.3. num.25.Imò si tempus retractus elapsum est, non negligenter ipsum conuenire,eique offerre debet, d.num.25.cum seq. Quid autem sit non negligenter conuenire,& offerre, arbitrio iudicis relinquitur definiendum,d.glo.3.num.26.versic.id autem totum.Cui arbitrio regula præscribitur d.num.26. versic.arbitrari autem Hæc de decimaquinta propositæ regulæ exceptione sint dicta.

16.Except. Cui similis est hæc exceptio, si emptor mortuus sit, eiusque hæreditas nondum sit adita, nam & hoc casu actor precium intra statutum tempus non offerens,per exceptionem precij non oblati, non submouetur.§.j.glo.13.num.37. Planè si curator bonis sit datus,huic offerendum est dict. num.37. Sed & ijsdem replicationibus hæc exceptio emptoris mortui eliditur,quibus etiam superior proxima, per §.9.glo.3.nu.vlt.

17.Except.Excusatur insuper actor precium nõ offerens, si emptor, vel emptoris hæres pupillus sit, infans, vel furiosus, aut aliàs talis, cui offerri, vel solui non possit.§.j.glo.13.nu.11.

18.Except. Idem dicendum, si propter hostes, aut aliam difficultatem, actor precium offerre non possit. Quanquam controuertitur.§.primò glo.10.num.124.cum duobus seq. item §.5.glo.4. num.5.cum sequente.Hęc de tertia regula, seu potius de exceptione precij non oblati,eiusque replicationibus sint dicta.

§ † 4 Regula: Non sufficit autem actori offerre precium, sed rectè id offerre oportet, alioquin adhuc dicendum,exceptionem ei obstare, quia in iure paria sunt,aliquid non esse factum, & non rectè factum esse. Qui verò dicit,non rectè precium esse oblatum, ei probatio eius quod dicit incumbit.l.ab ea parte.ff.de probation. Quæ probatio sumitur ex sequentibus exceptionibus. Nam præsumptio hæc,Rectè ab actore oblatum esse preciũ, eliditur quibusdam exceptionibus,desumptis partim ex persona offerentis precium, partim ex persona eius cui oblatio facta est,partim ex re oblata, partim denique ex loco, item ex tempore quo oblatum est precium,quæ omnes circumstantiæ excipiendi materiam aduersus precij oblationem, & aduersus actionem propositam suppeditant,quorũ generum species ordine videbimus.

1.Excep. Sit igitur prima propositæ præsumptionis exceptio ex persona offerentis desumpta hæc: Si alius quàm actor precium emptori offerat. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur.§.j.glo.9.numero 258. cum quinque sequentibus.

1.Repl. Cuius replicatio prima est: Si alius offerens eius mandatum habeat ab actore. Quæ replicatio, cum ipso iure subsistat, duplicationem recipit hanc. Si offerens mandatum, emptori non exhibeat. d.gl.9. num. 264. Sed & altera

altera eius duplicatio est: Si post annum exibeat mandatum. §. j. gl. 9. num. 264. versi. & quid si de eo. item glo. 10. num. 93. cum sequente. Tertia duplicatio est: Si exhibitum mandatum non legat, vel legendum det, aut ipsius exemplum emptori non tradat. Quæ duplicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur, simul & distingui tur d. gl. 10. num. 103. cum quinque sequentibus. Quarta duplicatio est: Si mandatum sit generale non speciale. Quæ duplicatio approbatur in fine libri num. 97. item §. 1. gl. 9. num. 264. vers. an autem hoc casu, de qua re uide item paulò inferius repl. 3. Planè iam enumeratarum duplicationum triplicatio generalis hæc esse videtur: Si emptor non petierit mandatum sibi exhiberi, legi, vel eius exemplum tradi. Quæ triplicatio controuertitur, magisque reprobatur dicta. glo. 10. nu. 108. cum tribus sequentibus. Admittitur tamen in traditione exemplaris, dicta. glo. nu. 106. Hæc de prima replicatione eiusq; duplicationibus sint dic.

2. Repl. Altera propositæ exceptionis replicatio est: Si alius offerens caueat de rato. Quæ replicatio controuertitur, magisq; reprobatur §. 1. gl. 9. nu. 264. vers. & quid si offerat. item glo. 10. num. 95. cum sequente.

3. Repl. Tertia replicatio est: Si procurator actoris generalis offerat. Quæ replicatio controuertitur, magisq; reprobatur d. gl. 10. num. 97. & nu. 100. Admittitur tamen replicatio hæc: Si procurator datus sit ad omnia, præterquam ad unum casum, mandatum speciale requirentem, in fine libri, num. 94. cum duobus sequentibus.

4. Repl. Quarta replicatio: Si procurator cum libera offerat. §. 1. gl. 9. num. 264. in fine: & gl. 10. nu. 101. in fine.

5. Repl. Quinta replicatio videtur: Si coniūcta actoris persona offerat. Quæ replicatio controuertitur, magisq; reprobatur d. nu. 264. in fine: & dic. gl. 10. nu. 97. vers. ideo nec coniuncta, cum nu. seq. item num. 100. Admittitur tamen replicatio hæc, primùm quidem in patre pro filio offerente. d. glo. 10. num. 101. de qua re uide plura supr. q. 5. reg. 6. Deinde admittitur, si acto minor sit ætate, furiosus, prodigus, aut talis cui bonis sit interdicendū, dic. glo. 10. num. 98. vers. illud autem. Non tamen admittitur in filio pro patre offerente. d. nu. 101. vers. at non filius. Planè etsi replicatio proposita approbandam magis quàm reprobāda esset, tamen ea cessaret, si actor oblationem à cognato suo factam non habuerit ratam. d. gl. 10. num. 100. item si cognatus sine mentione actoris offerret. §. 10. glo. 1. num. 3. vers. & quod item scribit. item si tāquam procurator actoris sine mandato offerret. d. gl. 1. num. 7.

6. Repl. Sexta replicatio est: Si maritus nominè vxoris offerat. d. gl. 1. nu. 1. & §. 16. gl. 2. nu. 1.

1. Dupl. Quæ replicatio adeò ualida est, vt etiam non contentiente vxore maritus eius nomine possit offerre. dicta. gl. 1. nu. 1. & nu. 11.

2. Dupl. Planè si maritus sine mentione vxoris offerat uel agat, audiendus nō est. d. gl. 1. nu. 2. cum seq. Si tamen dicat, Mæuius maritus Titiæ offert non est repellendus. d. glo. 1. num. 4. & nume. 25. Idem etiam dicendum, si dicat se retrahere velle rem à cognato vxoris suæ uenditam. d. gl. j. num. 5. & numero 25.

3. Dupl. Item, si maritus non vt maritus, sed vt procurator vxoris suę offerat vel agat, exceptione repellitur. d. glo. j. nu. 6. cum sequente.

4. Dupl. Idem dicendum, si non verus, sed putatiuus sit maritus. Quanquam hoc controuertitur d. gl. 1. nu. 9.

5. Dupl. Sed & maritus filiusfamiliàs sine consensu parentis, in cuius est potestate, offerens vel agens non admittitur d. gl. 1. nu. 10.

6. Dupl. Maritus quoque, qui vxorem domo expulit, eius nomine retrahere volens non auditur. Quanquam & hoc controuertitur d. gl. j. nu. 12. cū tribus sequentibus. Nisi iusta expellendi causa fuerit, d. nu. 12. in fine.

7. Dupl. Sed & maritus repudiatus ab vxore exceptione repellitur. d. gl. j. num. 17. Nisi sine causa sit repudiatus. d. gl. j. num. 16.

8. Dupl. Non solùm autem per se, sed etiam per procuratorem maritus nomine vxoris offerre precium & agere potest. Quanquam hoc controuertitur d. gl. j. nu. 22. cum tribus sequentibus. Hæc de sexta replicatione sint dicta.

7. Repl. Septima replicatio est: Si sponsus sponsæ nomine offerat vel agat. Quæ tamen replicatio controuertitur d. gl. j. nu. 8.

8. Repl. Octaua replicatio est: Si actor oblationem ab alio factam ratam habuerit. §. j. gl. 10. num. 99. Nisi post annum retractus elapsum ratam habuerit. d. nu. 99. in fine: & num. 100. in fine: & d. gl. 10. num. 87. cum tribus sequentibus. Si tamen intra annū promisit se ratificaturum, quamuis post annum ratam oblationem habuerit, quibusdam uidetur replicationi propositæ locum esse. Quorum tamen sententia est controuersa, magisque reprobatur dicta. glo. 10. num. 91. cum sequente: & lib. 2. in fine, nume. 42. cum nouendecim sequentibus. Admittitur tamen sententia ista, si actor alicui mandauit precium offerre ac rem retrahere, promittens se hunc retractum ratum habiturum. tunc enim alia ratihabitione opus non est. d. gl. 10. num. 92.

9. Repl. Postremò exceptio proposita locum nō habet, si tutor actoris obtulerit, dummodò tanquam tutor pupilli, non suo nomine offerat: aliàs secus est dicendum. §. 10. gl. 1. num. 3. vers. & idē de tutore. Hæc de prima exceptione, ex persona offerentis desumpta, eiusque replicationibus sint dicta.

2. Except. Præterea ex persona offerentis excipiendum uidetur, Si minorennis vel pupillus sine tutoris vel curatoris authoritate offerat precium. nā hic ut soluēdo nihil agit, sic ēt preciū offerendo nō uidetur ad retractum esse admittendus. Quę tñ exceptio reprobatur §. j. gl. 9. nu. 265. & gl. 13. num. 25. cum seq. Sed admittitur exceptio hæc in infante offerente. d. nu. 25. in fine: & nu. 26. in fine.

3. Exce. Ex psona eius, cui oblatio facta est, exceptio cōtra oblationē sumitur, Si alij q̄ ei q. liberare potest,

potest, oblatio precii sit facta. hæc enim oblatio offerenti non prodest. §.9.gl.vlt.num.4.cum duobus sequentibus.

4.Excep.Proinde pupillo vel infanti oblatio sine tutoris authoritate facta nihil operatur.§.j.gl.6. n. 265.de qua tamen re vide item paulò inferius except,prox.repl.7.

5.Except.Item si alii quàm emptori oblatio facta sit,actor exceptione non rectè oblati precii submouetur, quamuis iudici apud acta sit acta.d.glo. vlt. nu.1.& §.1.gl. 12. num.1. cum sequente.

1.Repl.reprobatur. Vel emptoris procuratori. d.gl.vlt.nu.7.& § 1.gl.13.nu.31.vers. secus de generali. Nisi fortè dominus absit, nec alius sit cui denunciatio vel oblatio fieri possit. tunc enim ea ꝓ curatori potest fieri.d.gl.vlt.nu.8.& nu.9.vers. quã quam sustineri. Prius tamen ad domum absentis denunciatio fieri debet,item absentis uxori,quàm fiat procuratori: alioquin procuratori facta nihil operatur. Quanquam hoc controuertitur d.num. 8.& 9. item §.9.gl. 1.num1. Sed etsi procurator speciale mandatum habeat, rectè ei post denunciari & offerri d. num. 7.in fine: & §.1.gl.13. nume. 32.cum sequente. Quod etiam dicendum in procuratore generali,cui libera bonorum administratio est concessa.d. num.7.& d.num.31. cum num. sequente. Hoc tamen non procedit in procuratore generali ad lites,etiam cum libera.neq; enim huic solui uel offerri potest .d.gl.13.num.3 .& d.gl.vl. num.10.vers.illud autem inter omnes. Vtrum verò procuratori oblatio rectè fiat domino sciente & non contradicente, controuertitur d.gl. vlt. num. 10.cum sex sequentibus: vbi tamen replicatio hæc magis approbatur quàm reprobatur. Hæc de procuratore emptoris, quatenus ei offerri vel non offerri possit, sint dicta.

3.Repl. Porrò non solùm absentis procuratori, secundum ea (quæ diximus, potest offerri, sed etiã absentis uxori, & ad eius domicilium potest ac debet offerri, secundum ea quæ diximus supra reg.prox.except. 15. repl.1. Quibus accedit §.9. gl.1.num.2.cum quinq; sequentibus: & glosa.2. nume. 1.

4.Repl.4. Item marito emptricis .d.gl.1. nu. 1. cum sequente.

5.Repl.Item absentis cognatis, adfinibus & aliis amicis fieri potest denunciatio & oblatio. di.gl.1. nume. 4.in fine: & num.5.in prin.item § 9.glosa. vlt. num.8. Et hæc quidem obtinent, si emptoris copia non sit, vt ei possit denunciari vel offerri: aliâ secus: vt dict. num. 4.in fine: & dic. glo.vlti. num.2.cum. sequente; item §.1.gl.13. nume. 34. cum sequente. de qua re plura dicuntur infra. in citatione emptoris.

6.Repl.Præterea si corpus aliquod, collegiũ vel vniuersitas aliquid emit, sufficit eius actori vel syndico denũciari ac pciũ offerri. Quanquã hoc controuertitur d.gl.13.num. 36.

7.Repl.Si itẽ emptor vel emptoris hæres pupillus sit, infans uel furiosus, si quidem tutorem vel curatorẽ non habeat aut habeat qdẽ, q tñ non cõparet, ipsi pupillo,infanti uel furioso rectè offerri potest,q̃uis aliàs ei solui nõ possit. Quãquã & hoc cõtrouertitur d.gl.13.nu.14.cũ septẽ seq. Sin autẽ tutorẽ vel curatorẽ habeat, isq; compareat, ipsi tutori uel curatori rectè offertur.d.gl.13.nu.22.cum sequente. Item ipsi pupillo & adulto cum tutoris aut curatoris authoritate offerri potest, sic ut tutor vel curator cętera solus agere possit.d.gl.13.nu.24.

8.Repl. Postremò, si hæredi ẽptoris defuncti facta sit oblatio,exceptio proposita alii quàm emptori factæ oblationis non obstat.d.gl.13.num, 14. in prin.Hæc de exceptione alij quàm emptori factæ oblationis,eiusq; replicationibus sint dicta.

9.Excep. Præterea ex persona eius cui oblatio facta est,excipiendũ uidetur,si cũ pluribus offerẽdũ esset,uni tantũ ex iis,nõ oĩbus oblatio sit facta. Quæ tñ exceptio controuertitur & distinguitur. d.gl.13.nu.28.cũ duobus seq. Planè pluribus tutoribus,uel curatoribus ẽptoris existẽtibus,uni ex ijs potest offerri. Quod approbatur ac distinguitu.di. gl.13.num.27.

7.Exce. Si insuper emptori oblatio facta sit, isq; nondũ citatus decesserit,nisi hæredi quoq; postea citatio facta sit oblatio,per exceptionem se potest tueri .in fine libri,num.115. Quãquam hæredi facta oblatio sufficit,licet defuncto facta non sit, vt paulò superius est ostensum.Hęc de exceptionibus ex psona eius,cui oblatio facta est,desũptis sint di.

1.Excep.Sequũtur exceptiones desumptæ ex re oblata. Harum prima est:Si nõ totum preciũ, quo res empta est,vel quod emptor venditori soluit,ab actore sit oblatum.hoc enim casu emptori per exceptionẽ succurritur.§. 1.gl.18.nu.1.cum nouẽ sequentibus. vbi simul etiam reprobatur replicatio hæc:Si precium iustam æstimationem excedat.

1.Repl.reprobatur.Cui cũcordat ẽt.§.2.gl.3.n.j.

2.Repl.Planè si in fraudem actoris maius preciũ fingatur,vel etiam detur:tunc precium,quo res empta est,non attenditur. d.§.2.gl.1.num.27.& gl.3. nu.1.cum sequente.

3.Repl. Fructus item ab emptore percepti minuunt precium, vt eo minus emptori ab actore sit offerrendũ.§.13.gl.3.nu.unico.Cuius declarationẽ ac distinctiones uide supra.quæst.9.reg.1.

4.Repl.Præterea minuitur precium,quo res empta est, si pars rei emptæ perit. nam eius æstimatio ex precio deducenda. Quanquam hoc controuertitur in fine libri nu.76.cum sequente.

5.Repl. Sed & si incertum sit precium, quo res empta est: siquidem de eo probabiliter constare poterit, licet actori quantitatem, quam voluerit,offerre, cum oblatione hac, reliquum, postquam de eo plenè certior factus fuerit, se soluturum.§.1.in fine. Sin verò de eo constare non poterit: arbitrio iudicis precium cõstituitur,quo oblato actori exceptio proposita non obstat.§. 2.gl.1. num.27.& in fine libri num. 89. cum duobus sequentibus.Planè quod dictũ est, licere actori quantitatem,quam uoluerit,offerre,distinguitur, si unũ tantùm numum offerre voluerit. Quãquam distinctio hæc controuertitur §.1.gl.21. nu. j. cum nouẽ sequẽtibus. Eoq; magis distinctio hæc admittitur, si oblatio fiat duorum aut trium cõtractuum, d.gl. 21.nu.

11.nu.10. cũ seq. vsque ad fi. glo. Sed & si incertũ sit precium ob æquiuocationem monetæ, putarem venditam centum libris, nec additum fuisse Parisiensibus aut Turonensibus, si quidem non constet quid actum sit, nec verisimiliter constare possit, minor summa potest ab actore offerri. §.1. glo.18. num.73. cum duobus seq. Hæc de replicatione incerti pretij sint dicta, de qua vide item supra regu. prox. except.5.

6. Repl. Præterea si venditor emptori aliquid de precio remisit, vel donandi causa minoris rem ei vendidit, videtur actori hoc prodesse, vt quamuis non totum precium, quo res vendita est, vel vendi potuisset, offerat, exceptione proposita non submoueatur. Quæ tamen replicatio controuertitur. §.1. glo.18. num.11. cum septem seq.

7. Repl. Si item emptor non totum precium venditori soluit, actor tantum offerendo, quantum emptor soluit, aduersus exceptionem propositam videtur replicatione defendendus, de qua re vide suprà reg. prox. except.4.

8. Repl. Si item emptor post, venditionem suppleuit primum precium, tanquam id non satis iustum fuisset, hoc augmẽtum actor emptori offerre non tenetur. Quanquam hoc controuertitur, & distinguitur, dicta gloss. 18. num.50. cum octodecim sequentibus.

9. Repl. Similiter si emptor vltra precium venditionis venditori quid mutuum dederit, vel donauerit, ad hoc emptori restituendum actor non tenetur. Quanquam & hoc controuertitur d. glo. 18. num.19. cum sex sequen. & nu.69. cum tribus sequentibus.

10. Repl. Si insuper emptor dimidiam partem rei emptæ alij rursus vendidit, actor partem, quam retinuit emptor, retrahens, non totum precium, sed dimidium tantum tenetur offerre, & posteriori emptori, à quo alterã dimidiam retrahit, reliquũ dimidium debet offerre, quamuis ille pluris minorisue istam dimidiam partem emerit. Quanquam, & hoc controuertitur in fine libri numero 59. cum sequente.

11. Repl. Quod etiam controuertitur, si prior emptor totam rem emptam pluris minorisue vendiderit, vtrum prioris, an posterioris, venditionis precium ab actore sit offerendum. §.12. gl.1. nu.6. cum octodecim seq.

12. Repl. Similiter si valor monetæ, qua res empta est, postea auctus, vel deminutus sit, vtrum valor qui fuit tempore contractus, an qui est retractus tempore, inspiciendus sit, controuertitur. §.1. glo.18. num.26. & num.28.

13. Repl. Quod etiam dicendum, si manente valore, moneta bonitate intrinseca mutetur, d. gl. 18. numero 27.

14. Repl. Si insuper partim pecunia, partim res precij loco data est, æstimatio rei à iudice facienda, eaque cum pecunia data ab actore est offerenda. §. 30. glo.2. num.1.

15. Repl. Postremò, si plures res vno precio sint emptæ, quarum quasdam, non omnes, actor retrahere velit ac possit, quantum precium ab eo sit offerendum, dictum suprà quæstio.9. regul.4. in fine. Hæc de exceptione non totius pretij oblati sint dicta.

9. Except. Altera ex re oblata desumpta except. videtur, si cum res pluris ab emptore vendi posset, actor non tantum emptori offerat, quãti ea ab ipso vendi posset. Quæ tamen exceptio reprobatur. §.1. glo.18. num.1. versi. neque è diuerso, & nume.10. in fine.

10. Except. Ex re item oblata excipiendum videtur, si actor pecuniam offerat deterioris monetæ, vel minoris valoris, quàm emptor soluit venditori de qua re dictum paulò superius except.8. repl.12. cum sequente. Ex quo etiam loco patet, si valor monetæ auctus sit, vtrum valor ille qui fuit tẽpore venditionis, an is qui est retractus tempore, sit inspiciendus.

11. Except. Deterioris autem monetę species est numus non legitimi ponderis, quo oblato, actori nocebit exceptio §.j. glo.20. nu.13.

12. Except. Idem dicẽdum videtur ærea moneta oblata, quod tamen controuertitur, magisq; reprobatur d. glo.20. nu.4. cum sex seq.

13. Except. Si autem actor numos reprobos, vel non expendibiles obtulerit, exceptione submouetur d. gl.20. num.11. cum sequente. Licet tempore contractus vsus illorum nõdum fuerit interdictus, & ab emptore venditori in solutum dati. §.j. gl.18. nu.29. Vel in alia religione sint vsuales, & expendibiles, d. glo.18. num.75. in fine, & d. §.j. glo. 20. num.14. cum sequente.

14. Except. Quamuis autem aliam monetam, quàm emptor venditori soluit, iustam tamen, & æquipollentem actor offerat, dicendum est, exceptionem ei non obesse d. glo.18. numero 30. cum sequente.

15. Except. Idem dicendum, etsi partim auream partim argenteam, aut vnius tantum materiæ monetam offerat. d. glo.20. num.3.

16. Except. Quamuis item consuetudo retractus auri & argenti faciat mentionem, sub quo pecunia signata iure communi non continetur, tamen aurũ & argentum signatum, non in massà offerendũ est. d. glo.20. num.1. cum seq. Hæc de exceptioni. ex re oblata desumptis sint dicta.

17. Except. Ex loco item, quo precium offertur, excipiendum videtur, si in templo sit oblatum. Quæ tamen exceptio controuertitur, magisque reprobatur in fine libri num.82. cum seq.

18. Except. Similiter & hæc exceptio, Si in loco inhonesto, puta in popina, vel lupanari, oblatio sit facta controuertitur atque distinguitur in fi. libri, num.84. cum duobus seq.

19. Except. Postremò tempus quoque oblationis excipiendi materiã suppeditat, si dicatur non intra legitimum tempus oblationem esse factam. §. tertiò glo.4. num.1. cum tribus seq. & §.22. gl.2. num.1. Tempus autem legitimum definitur octo dierum ab eo die, quo emptor actori instrumentum empt. exhibuit, eumque ad retractum admisit.

1. Repl. Nisi ergo emptor actori instrumentum emptionis exhibuerit, eumque ad retractum admiserit,

miserit, octo dies oblationis actori non currunt, d. §. 22. glo. j. num. vnico, & glo. 2. num. 1. de qua re dictum quoque suprà reg. prox. except. 6. cum duabus seq. & except. 11.

2. Repl. Dies item exhibitionis, & admissionis non computatur in numero octo dierum. Quanquam hoc controuertitur, & distinguitur. §. 3. gl. 2. num. 5. item §. j. glo. 11. num. 17. cum seq. vsque ad §. glo. de qua re dictum quoque suprà quæst. prox. reg. 2. except. 37. cum seq.

3. Repl. Si item tempus octo dierum incidat in diem bissextilem, videtur, quamuis nonò die oblatio fiat, actori tamen exceptionem propositam nõ nocere. Quod tamen controuertitur, magisque reprobatur d. glo. 2. num. 6. de qua re vide item suprà d. reg. 2. except. 35.

4. Repl. Præterea quamuis noctu postremi diei oblatio fiat, dicendum tamen est actori non obstare exceptionem supradictam. §. j. glo. 11. nume. 12. Licet aliàs noctu oblatio fieri non debeat, nisi periculum sit in mora. d. num. 12. & in fin. lib. nu. 86. versi. ideo cum & solutio.

5 Repl. Sed & si iustum impedimentum superuenerit, quo minus intra legitimum tempus oblatio sit facta, dicendum, actori aduersus exceptionẽ propositam replicatione subueniendum. §. 3. gl. 4. numero quintò cum sequente, in cuius tamen fine additur, hanc replicationem de consuetudine non facilè admitti.

6. Repl. Si item actor, postquam octo dierum præscriptione à retractu est exclusus, intra annum retractus nouam denunciationem, & oblationem faciat, videtur rursus admittendus, ad retractum. Quod tamen multum controuertitur d. glo. 4. nume. 7. & §. 8. glo. 7. num. 3. cum sequentibus, vsque ad finem glossæ.

7. Repl. Denique si sententia in causa retractus lata sit contra emptorem, actor etiam intra triginta annos precium offerens audiendus est, in fine libri nume. 32. cum tribus sequentibus, vbi tamen hoc controuertitur. Plures propositæ exceptionis replicationes vide suprà regu. prox. Nam quæ causæ actorem, qui omnino non obtulit precium, excusant, eadem etiam eidem, si intra legitimum tempus obtulit, ad excusationem prosunt. Sed & plures huiusmodi replicationes vide suprà quæst. prox. reg. 2.

20. Except. Sumitur insuper ex tempore oblationis exceptio, si noctu dicatur oblatio facta, de qua paulò superius exceptione proxim. repl. 4. est dictum.

21. Except. Item si feriatis dieb. oblatio sit facta, aduersus oblationem ex tempore eius videtur excipiendum. Quæ tamen exceptio reprobatur in fi. lib. num. 78 Hæc de precij oblatione, altero videlicet actoris officio, sint dicta.

¶ † 5 Regula: Tertium actoris officium videtur, precium oblatum consignare atque deponere, si id emptor accipere nolit, vel absit. Sed hoc actori remittitur. §. 7. versi. nec opus est consignare, item §. 9. glo. 3. nu. 24. Secus est de iure communi, & quorundam locorum consuetudine speciali. d. §. 7. glo. 3. num. j. cum duobus sequentibus, item §. 9. glo. 3 nume. 3. Declaratur regula proposita definitione consignationis d. §. 7. glo. 3. numer. 6. cum quatuor sequentibus.

¶ † 6 Regula: Quartum actoris officium est, requisitio vt ad retractum admittatur. §. octauò versicu. requisitio, item d. §. 8. glo. 1. num. 3. cum duobus sequentibus.

¶ † 7 Regula: Quintum actoris officium est, vt emptorem in ius vocari seu citari faciat. d. §. octauò versicu. citatio formalis, & d. §. 8. glo. 1. numero 1. de qua re vide plures suprà quæst. prox. regu. 2. except. 32. item M. I. R. lib. 2. cap. 5. reg. 10. except. 1. cum sequentibus.

¶ † 8 Regula: Pertinet item ad officium actoris, rem quam petit, designare. § j. versic. quas quidem res, & d. §. j. glo. 15. num. vnico. Item quòd sit res patrimonialis, ab eo ponendum atque probãdum est. §. 32. gl. j. nu. 97. cum duobus seq.

¶ † 9 Regula: De iureiurando ab actore præstando, quòd hanc actionem suo nomine, & ad suum commodum, & sine fraude instituat, habetur. §. 5. cum sua glossa vnica, num. 1. & nu. 6. Iurare autem debet actor eo modo quo petit reus. d. glo. vnica, numer. 7. Si verò reus non petierit iusiurandum, actor ad hoc præstandum non est adstrictus. d. §. 5. versicu. postulante reo.

¶ † 10 Regula: Pertinet item, ad officium actoris, soluere impensas reo, quas rei retrahendæ nomine fecit. §. j. glo. 18. num. vlti. & §. 29. vbi varia huiusmodi impensarum genera enumerantur, inter cætera impensæ instrumentorum ipsius contractus. Cui concordat. d. § 29. glo. 3. num. 1. cum seq. Item laudimia. Cui concordat. d. §. 29. glo. j. num. j. cum sequente, item lib. 2. retractus. § 6. gl. 2. nu. 3. versi. nam etsi consanguineus. De impensis tributi aut gabellæ ab emptore solutis habetur d. §. 29. gl. 4. num. 1. De impensis domino datis, vt ratificaret contractum ab alio in re sua celebratum, habetur d. glo. 4. num. 11. De impensis ab emptore factis in re persequenda, vel defendenda habetur d. glo. 4. numero 12.

1. Except. De ijs quæ data sunt proxenetis, controuertitur ac distinguitur d. glo. 4. nume. 8. cum duobus sequentibus.

2. Except. Similiter de impensis quas emptor transigendi causa fecit, nè res ei auocaretur, controuertitur d. glo. 4. num. 14.

3. Except. Quemadmodum etiam de impensis, quas emptor ratione sui priuilegij soluere non tenebatur, attamen soluit, controuertitur d. glo. 4. numero 4.

4. Except. Planè sumptus quos cognatus remotior rem retrahendo in eam litem fecit, proximior ab eo rem retrahens ei restituere non tenetur. §. 11. glo. 6. nu. 3. cum seq. Quanquam huic cõtradicit d. glo. 4. num. 13.

5. Except. Sed nec eos sumptus actor reo tenetur restituere, quos casu fortuito rei nomine amisit. d. glo. 4. num. 15.

6. Excep. Quemadmodũ nec eos quos fecit in re armis aduersus potentes defendẽda. d. gl. 4. nu. 16.

7. Except.

7. Except. Sed & si reus ab aduersario suo, cum quo de re litigauit, sumptus receperit, frustra eos ab actore petit. d.gl.4.num.13. vers. sed ita tamē.

8. Except. Quemadmodum & eos quos non expendit: nisi fortè ex speciali priuilegio eos non expendit, vel donandi causa ei sint remissi. Quorum tamen prius controuertitur d.gl.4.nu.2. cum sequente. posterius controuertitur d.gl.4.num.5. cum duobus sequentibus. Plures huiusmodi controuersas exceptiones uide paulò superius reg.4. except.8.repl.8.cum sequente: itē infra lib.prox. quæst.10. reg.6.

† ¶ 11 Regula, De fori præscriptione opposita, vtrum impediat litis contestationem, an post eam sit disceptanda, controuertitur §.8.gl.5. nu.18. cū tribus sequentibus.

De probationibus ac Præsumptionibus in hoc iudicio retractus.

¶ † 12 Regula: Cognatio actoris probatur confessione aduersarij, quamuis ab eo sit reuocata: nisi errorem confessionis probauerit. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur §.1.gl. 9.nu.274.cum sequente.

¶ † 13. Regula, De testibus cognationem affirmantibus, quatenus ij fidem faciant, differitur §. 1.gl.16.num.1.

¶ † 14. Regula: Alia per quæ cognatio probetur, habentur d.gl.16.nu.1.cum octo sequentibus.

¶ † 15. Regula: Si dubitetur, vtrum reus absens sit perquisitus & non inuentus: quid præsumendum, & per quæ probatur, differitur §.8.gl.9.nu. 23.cum quattuor sequentibus.

¶ † 16. Regula, De citatione probanda. Hæc per testes probari potest sine alia renunciatione nuncij.§.7.gl.2.nu.unico. Eiq; duo testes adhibendi. §.8.in fine: & d.§.8.gl.8.num.vnico.

¶ † 17. Regula: Si dubitetur, vtrum vēditionis, an alio titulo res ad reum peruenerit: quomodo venditio probetur controuertitur in fine libri nu. 87.cum quatuor sequentibus.

¶ † 18. Regula: Si dicatur contractus simulatus, quo modo probetur, differitur §.1.gl.2. num. 17. & gl.7.num.75.& §.gl.1.num.25.

¶ † 19. Regula: Contractus simulatus & fraus nō præsumitur, nisi probetur.§.26.gl.1,num.35.item lib.2.in fine, nu.127.vers.præsertim cū in dubio. Sed probatur & detegitur ex tractatu præcedente magis quàm ex sequente.§.1.gl.14.num.14. cum bus sequentibus. Item ex contractu lucratiuo magis quàm oneroso.§.26.gl.3.num.vlt. in fine.

¶ † 20. Regula: Præsumitur fraus, si res vilius sit conducta.§.1.gl 7.num.76.cum sequente. Item cùm eodem tempore fit locatio & venditio, aut confestim fit uenditio post locationem. d.gl.7.nu. 78. Item si contrahentes, cum cogitant tractantq; de uenditione, locationem & conductionem prius faciunt, nam hoc casu, quamuis emptio & venditio nō continuò pòst sequatur, tamen factum in fraudem videri potest.d.gl.7.nu.79.

¶ † 21. Regula: Si dubitetur, vtrum permutatio simuletur in fraudem retractus, nècne: vendito rei censetur testis idoneus. Quæ tamen regula cō trouertitur §.1.gl.14.num.46.cum decem sequentibus.

¶ † 22. Regula: Simulatio permutationis in fraudem retractus etiam testibus probatur. d. gloss.14. num.57.item coniecturis & præsumptionibus. d. gl.14.nu.58.

¶ † 23. Regula: Non satis est dicere ac probare in genere, contractum esse simulatum, fraudulentum & fictitium, nisi etiam species fraudis probetur. d.gl.14.num.59.

¶ † 24. Regula: Fraus actoris non sibi, sed alij retrahentis, deprehenditur coniecturis & argumentis verisimilibus: item si rem retractam statim alij cedat.§.5.gl.1.nu.4. Et quamuis actor iurauerit, se sibi, non alij retracturum: tamen contra hoc iuramentum admittitur probatio in contrarium. d gl. 1.num.5.

¶ † 25. Regula: Si de quantitate precii dubitetur, vtrum assertioni contrahentium standum sit, differtur §.1.gl.18.num.76. cum sequente: & §.2. gl.1.num.24.cum tribus sequentibus: item num. 26.cum sequente. Item, vtrum instrumentis solùm, an etiam testibus venditio eiusq; precium probari possit: controuertitur §.2.gl.1.nu.11. cum duodecim sequentibus. Et, vtrum probatio in contrarium sit admittenda, si emptor de quantitate precij iurauit: controuertitur, magisq; affirmatur §.2.gl.2.nu.15.& §.4.cum. gl.1. num. 1. & nouem sequentibus: quæ meis Institutionibus lib.2. cap.11.reg.9.except.12. in fine adieci.

¶ † 26. Regula: Si dubitetur, vtrum emptor venditori precium soluerit, nècne: venditoris confessioni standum est. Quanquam hæc regula controuertitur §.1.gl.18.num.78.cum quindecim sequentibus:& §.2.gl.1.num.28.

¶ † 27. Regula: Res vendita in dubio præsumitur acquisititia, donec patrimonialis probetur. Quæ regula controuertitur atq; distinguitur §.31.gl.1. num.91.cum quinq; sequentibus: & nu. 97.cum duobus sequentibus.

EVENTVS ET CONSEquentia propositæ actionis.

¶ † 1. Regula. Per actionem propositam in iudicium deductā res efficitur litigiosa, ut amplius alienari non possit. in fine libri, num. 123. Antequā autem ea in iudicium fuerit deducta, emptori, alienatio rei non est interdicta §.12.gl.1.nu. 1.

¶ † 2. Regula: De instrumento actori à reo super retractu præstando, differitur §.29 gl.5.nu.1.cum tribus sequentibus.

¶ † 3. Regula: De precio & alijs impensis ipsi reo ab actore soluendis, dictum supra quæs. prox. rēg. 3. cum sequente: & reg 10.

¶ † 4. Regula: De iure per emptionem confuso emptori restituēdo differitur §.1.gl.7. nu. 62.cum octodeciRm sequentibus: item in fine libri nu.14.

¶ † 5. Regula, De laudemijs domino soluendis. Actor qui rem retraxit, non tenetur domino tanquam

quam nouus emptor soluere laudimia. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur. §. 29. glo. 1. num. 3. cum sequente.

1. Cuius exceptio est: Si res actori ab emptore vltrò sit vendita, non ab eo inuito retracta. d. glo. j. nu. 5. cum seq. Huius replicatio est: Si venditio hæc posterior intra tẽpus retractus facta sit eod. precio, ijsdemque conditionibus, quibus prior est facta. Quæ replicatio controuertitur d. glo. j. nume. 27. Alterà propositæ regulæ exceptio est quoad priorẽ venditionem, ex qua res retracta est. Ex ea enim actor domino laudimia soluere tenetur. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d glo. 1. nume. 1. cum sequente, item d. § 29. glo. 2. num. 1. cum quatuor sequentibus.

1. Cuius replicatio videtur: Si ab ipso domino emente retraxit. Quæ replicatio controuertitur, magisque reprobatur d. glo. 2. nu. 9. cum sequente.

2. Alterà replicat. videtur: Si dominus emptori laudemia remiserit, vel donauerit. Quæ replicatio controuertitur d. §. 29. gl. 4. nu. 5. cum duobus seq.

3. Repl. est: Si emptor ipse domino laudemia soluerit, hoc enim casu actor non domino, sed emptori laudemia soluet. de qua re dictum supra quęstio. prox. reg. 10.

§ † 6 Regula: Emptor, re retracta, non tenetur domino soluere laudemia. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur. §. 29. glo. 2. num. 1. cum quatuor sequentibus.

1. Cuius exceptio est: Si emptor actori nondum ius suum cesserit. d. glo. 2. num. 6.

2. Alterà exceptio est: Si emptor spontè alteri rem rursus vendiderit, hoc enim casu nihilominus domino ex priori emptione laudemia debet. dict. glo. 2. num. 7. cum sequente.

§ † 7 Regula: Venditor emptori re retracta de euictione non tenetur. §. primò glo. 9. nu. 34. cum duobus sequentibus.

1. Cuius regulæ exceptio est: Si venditor euict. se prętaturum promiserit. d. glo. 9. num. 34. in fi. & nu. 36. in fi. item nu. 54. cum sequente. Huius replicatio est: Si non specialiter promiserit venditor rem totam, & securam se aduersus retractum cognatorum præstaturum, d. glo. 9. num. 56. Hæc replicatio videtur recipere duplicationem hanc: Si venditor promiserit, quomodocunque res euincatur, se præstaturum. Quæ duplicatio controuertitur, magisque reprobatur d. num. 36. in fi. & in fine libri, numero 98.

2. Alterà propositæ regulæ exceptio est: Si venditor dixerit, rem non esse obnoxiam retractui, in fine libri, numero 99.

3. Exceptio est: Si emptor rem rursus vendiderit durante tẽpore retractus, hoc enim casu, si res à secundo emptore retrahatur, ipsi aduersus suum venditorem actio non denegabitur. §. 12. gloss. 1. numero 6.

1. Cuius replicatio est: Si posterior venditor secundo emptori indicauerit, rem adhuc retractui esse obnoxiam, vel posterior emptor id sciuerit. d. glo. 1. num. 7. cum sequente. Huius duplicatio est: Si expressim de euictione retracta scienti sit cautum. d. glo. 1. nume. 7. versic. nec enim, & nume. 8. Vide item suprà except. 1.

2. Alterà replicatio est: Si posterior emptor scire debuit rem obnoxiam esse retractui. d. nume. 7. versi. aut scire debebat, item d. glo. j. num. 9. item in fine libri, numero 43.

3. Repl. est quoad precium, quo posterior emptor rem pluris emit quàm prior, ad hoc enim restituendum prior emptor posteriori tenetur. Quæ replicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur d. glo. j. nume. 8. in fine, & nume. 10. cum sequente, num. 13. & num. 25.

1. Cuius duplicatio est: Si id actum sit, nè de eo restituendo prior emptor tenetur d. num. 10. versic. nisi etiam actum sit, & num. 14. Huius triplicatio est: Si non specialiter, sed generaliter conuenerit, nè prior emptor posteriori de euictione teneretur d. nume. 14.

2. Alterà propositæ replicationis duplicatio est: Si contra interdictum legis emerit, hoc enim casu nec precium potest repetere d. glo. j. num. 12. item in fine libri, num. 47.

§ † 8 Regula: Re actori euicta, is non habet regressum aduersus emptorem, à quo retraxit, sed aduersus venditorem, in fi. lib. num. 118.

1. Cuius exceptio est: Si ex facto vel culpa emptoris res actori fuerit euicta. d. num. 118. Huius replicatio est: Si ex eo res actori euincatur, quòd emptor à minore sine decreto emerat, hoc enim casu, quamuis emptor in culpa sit, quòd rem à minore, cuius ætatem non ignorabat, aut certè ignorare non debebat, sine decreto emerit, tamẽ actori de euictione non tenetur. Quæ replicatio controuertitur quidem, sed magis approbatur in fi. libri, num. 42. cum septem sequentibus. Huius replicationis duplicatio prima est: Si emptor actorem, ad retrahendum allexit, in fi. lib. num. 50.

2. Alterà duplicatio est: Si & actor retrahens fuerit minorennis, hoc enim casu in integrum aduersus emptorem restituitur. Quæ duplicatio controuertitur, magisque approbatur in fi. lib. nu. 51. cum sex sequentibus.

§ † 9 Regula: Tempus quo possedit emptor, actori ad vsucapionem, vel præscriptionem implẽdam accedit, in fine libri, num. 38.

§ † 10 Regula: Actor qui sententiam obtinuit potest postea pœnitentia ductus retractui renunciare, inuito etiam emptore. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur in fi. libri, num. 24. cum septem sequentibus, & nu. 51. cum sex sequentibus.

§ † 11 Regula: Si actor non sibi, sed alij rem retraxit, emptori datur actio ad rem repetendam. §. 5. glo. vnica, num. 2. cum duobus seq.

§ † 12 Regula: Socius bonorum actoris retrahentis dimidiam rei retractæ partem acquirit. §. 26. glo. j. num. 33. cum quatuor sequen. Vndè vxor quoque retrahentis dimidiam rei retractæ partem habet, & contrà maritus vxoris retrahentis. §. 16. cum duabus glossis seq. & §. 10. glo. vnica, num. 29. in princ. Soluta tamen societate, actori eiusque hæredibus intra annum datur facultas retrahendæ

partis

partis socio acquisitæ, oblato pro rata precio. dict. glo. j. num 38. Quod etiam in parte vxori vel marito retrahentis acquisita obtinet. §. 17. cum sua glossa vnica, & d. num. 20. Sed & si maritus constante matrimonio rem aliquam acquisierit à cognatis suæ vxoris, licet vxori eiusuè hæredibus soluto matrimonio partem marito acquisitam oblato pro rata precio retrahere. §. 20. Quod etiam in alijs socijs, quorum alter ab alterius cognatis aliquid emerit, obtinere censet Tiraquellus. d. §. 20. glo. j. num. 1. cum decem sequentibus. Similiter admittitur quis restituendo precij dimidium, cum maritus, & vxor constante matrimonio acquisierint aliquem annuũ reditum, aut onera vel seruitutes, quæ ab altero eorum, aut super bonis ipsorum ante matrimonium debebantur. §. 19. cum sua glossa prima.

1. Planè si consuetudo sit, vt res constante matrimonio acquisitæ superstiti coniugi cedant, ex asse quidem in vsumfructum, ex semisse verò in proprietatem, quamuis defuncti hæres dimidiam precij partem superstiti intra annum obtulerit, nihilominus superstes vsumfructum medietatis rei acquisitæ obtinebit. §. 18. cum sua glo. vnica.

§ † 13 Regula: Cessante consuetudine communionis inter maritum, & vxorem, item oblationis precij dimidij soluto matrimonio, controuertitur, vtrum maritus rem vxoris nomine retractam ei eiusuè hæredibus soluto matrimonio teneatur restituere. §. 10. glo. vnica, numero 18. cum duobus sequentibus.

§ † 14 Regula: Cum vir & vxor simul vendũt, præsumitur precium, ad vtrunque pro parte peruenisse. Quæ regula controuertitur, & distinguitur §. 31. glo. j. num. 4. cum quinque seq.

§ † 15 Regula: Si emptor rei immobilis decedat, relictis alijs hæredibus mobilium, alijs immobilium, posteaque res retrahatur, precium oblatum, ad hæredes mobilium pertinet, quamuis res, si retracta non fuisset, hæredum erat rerum immobilium. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur in fi. lib. num. 10. cum tredecim sequentibus. Accedit Gabriel. lib. j. de præsumptionibus, conclusi. 12. num. vlt.

METHODI LIBRI PRIMI de retractu municipali finis.

METHODVS LIBRI SECVNDI, DE RETRACTV CONVENTIONALI.

PARTITIO LIBRI SECVNDI.

IN libro Secundò describitur actio, quæ datur ex pacto reuenditionis, in venditione alicuius rei, vel pòst adposito, ad remvenditam ipsi venditori eiusue hæredibus oblato precio reuendendam, vnde à conuentione appellatur Retractus conuentionalis. Describitur autem hæc actio per vndecim locos principales.

1 Est de ipso pacto, ex quo hæc actio competit.

2 Alter de nomine huius actionis.

3 De genere eius.

4 De causa huius actionis, eiúsque exceptionibus.

5 Locus complectitur personas, quibus actio hæc detur.

6 Personas eorum, aduersus quos detur.

7 Definitur, vbi & apud quem iudicem hæc actio competat?

8 Quid quale quantumque in hac actione veniat petendum?

9 Quando & quamdiu competat?

10 Enumerantur antecedentia, & adiuncta huius actionis. Postremò euentus eius, & consequentia.

I. DE IPSO PACTO reuenditionis.

¶ † 1 De nomine huius pacti. Hoc pactum vulgus de retrouendendo, nonnulli dè reuẽdendo appellant, in præfact. num. 1. in fi. Fiducia seu fiduciaria mancipatio, aut venditio à veteribus nuncupatur, in præfac. num. 39. cum duobus seq.

¶ † 2 Iustum censetur pactum, in præfact. nu. 2. cum duobus sequen. Nec inducit præsumptionem fraudis, scilicet contractus pignoraticij in fraudem vsurarum initi. Quanquam hoc controuertitur in præfact. nume. 5.

1. Except. Minus tamen inducit suspitionem fraudis pactum ex interuallo adpositum, quàm illud quod in ipso contractu, aut mox post ipsum factum est, in præfactio. numero 6. cum quinque sequentibus.

2. Except. Sed & si pactum reuendendi non in ipso instrumento principali appositum est, sed seorsim ac separatim, magis facit, ad præsumptionem fraudis, in præfactio. numero 12. cum tribus sequentibus.

3. Except. Similiter si iuramentum accesserit, hoc magis reddit contractum suspectum de fraude ac simulatione, in præfact. numero 16. cum tribus sequentibus.

4. Except. Sed & fraudis suspicio augetur, si res minoris vendita sit, in fine libri num. 126. versicu. nec enim id solum. Quod quomodo accipiendum sit, declaratur in præfact. nume. 20. cum sex sequentibus, item in fine libri nume. 144. cum tribus sequentibus.

5. Except. Item in venditione pactum appositũ magis est suspectum, quàm in datione in solutum, in præfact. nume. 27. cum duobus seq.

6. Except. Item augetur fraudis suspicio, si pacto appositum sit certum tempus, intra quod rem redimere non liceat, in præfact. num. 30. & §. j. glo. 2. num. 69. cum tribus sequentibus, item in fine libri num. 98. versic. quod pactum. In quo tamen postremò loco pactum hoc non dicitur illicitum, nisi alia quædam concurrant. Cui accedit etiã Fichard. in addit. ad Baptist. à Vill. in litera P. num. 6. Vide item infra q. 9. reg. 1.

7. Except. Item suspicio fraudis augetur, si maiori, vel minori precio res à venditore est redimenda, quàm emptor soluit, in præfact. nume. 31. cum duobus seq. & §. j. glo. 3. num. 1.

8. Except. Minuitur autem fraudis suspicio, si pactum à rustico, vel muliere sit factum, in præfac. num. 34. cum sequente.

9. Except. Item fraudis suspicionem auget, si in pacto sit appositum, vt si venditor rem redimat, emptori sumptus refundat, quos eius rei gratia fecisset. Quanquam hoc controuertitur, magísque reprobatur. §. 6 glo. 2. num. vlt.

10. Except. Præterea si pro annuo reditu vendito fundus emptori ad percipiendos fructus datus sit, & conuenerit, nisi intra certum tempus annuus reditus redimatur, vt fundus in solutum emptori cedat, hoc pactum illicitum censetur. Quod tamẽ controuertitur, & distinguitur in fine libri, nume. 120. cum sequentibus, vsque ad num. 144.

1. Planè si conuenit, vt re intra tempus statutum non redempta, emptor precio aliquam summam adijciat, hoc pactum non improbatur, in fine libri, numero 148.

11.Excep. Postremò fraudis suspicio augetur, si pacto reuendendi adiectum sit, vt emptor eius anni, quo res redimetur, dimidiam partem fructuum percipiat. Quanq̃ hoc controuertitur, approbatur tamen magis in fi.lib. num. 149.

§ † 3 Pactum reuendendi censetur pars contractus §.j.glo.j. num.1.

§ † 4 Hoc pactum facit rem minoris æstimari, in præfact.nu.20. cum sex seq.

§ † 5 Res vendita pro pacto de reuendendo tacitè censetur pignori obligata.§.3.glo.vnica, nu.9.

§ † 6 Emptor ob pactum de reuendendo non potest cædere arbores frugiferas, aut aliàs inciduas. Quod approbatur simul, & distinguitur. §.3. glo. vnica, num.23.cum octo seq.

§ † 7 Empto viuario cum hoc pacto reuendendi, feræ occidi possunt, dummodò aliæ in earum locum substituantur d.num.23.in fi.

§ † 8 Fundus cum pacto reuendendi emptus, pendente tempore reuendendi, antequàm redimatur, censetur immobilis, in quo hęredes rerum immobilium succedunt, postquam verò redemptus est, pecunia qua redemptus est, ad hæredes rerum mobilium pertinet, in fi.lib.nume.111.

§ † 9 Ex pacto reuendendi, ex parte tantum emptoris oritur obligatio, non etiam ex parte venditoris, nam hic inuitus ad redimendum cogi non potest, in fine, lib.num. 150. Nisi id nominatim sit actum, in fi.lib.num.104. Sed etsi hoc actum non sit, potest tamen emptor, si contractus sit illicitus, aduersus venditorem agere, vt aut approbet contractum, aut reprobet. d.numero 150.cum tribus sequentibus.

§ † 10 Emptori cum pacto reuendendi competit interdictum. Quod vi aut clam, cæteraque similia.in fi.lib.nume.181.

§ † 11 Ex venditione cum pacto reuendendi debentur laudimia domino, non autem ex reuendit. Quod controuertitur quidem, sed magis approbatur.§.6.glo.2.num.4.cum sedecim seq. Plures huius pacti effectus vide infrà q.11.

II. DE NOMINE ACTIONIS *propositæ.*

Hæc actio retractus conuentionalis appellatur, quòd ex conuentione partium proficiscatur, cum scilicet inter emptorem, & venditorem conuenit, vt venditor intra certum aliquod tempus, aut quãdocunque, aut simpliciter sine temporis præfinitione possit rem venditam oblato precio retrahere, in præfact. numero 1.

III. GENVS PROPOSITAE *actionis.*

I. Ex pacto de reuendendo duæ actiones oriuntur, Venditi nimirum & Præscriptis verbis actio. §.j.glo.j.nume.2.cum sequente.

§ † 2 Bonæ fidei actio est.§.j.glo.6. num.42.

§ † 3 Actio est in rem scripta. §.4.glo.5. nume vnico, versi.necesse est ergo.

IIII. CAVSA HVIVS ACTIO*nis, cum suis exceptionibus.*

Competit hæc actio, ex pacto reuendendi.l.si vir.12.ff.de præscriptis verb.l.2.& l.si à te.6. C.de pactis inter emptorem, & venditorem. Accedunt ea quæ dicta sunt supra q.2. Competit tñ interdum hæc actio ex iure statutario, quando statuto cauetur, vt venditis, vel in solutum datis bonis debitoris, liceat ei intra aliquod tempus oblato precio bona redimere, quo casu quæritur, an idem statutũ obtineat in datione in solutum spontè facta. Quod controuertitur in fi.lib.num. 154.

1 Planè causa proposita suas, etiam habet except. quarum est: Si minor vigintiquinque annis aliquid emens hoc pactum venditori fecerit, vel tutor, aut curator eius, in fi.lib.nume.1.

1 Cuius replicatio videtur: Si pactum hoc reuendendi non ex interuallo, sed in ipso contractu emptionis fuerit appositum. Quæ replicatio controuertitur in fine lib.num.2.cum quatuordecim sequentibus.

2.Excep.est: Si prælatus Ecclesiæ emens hoc pactum in præiudicium Ecclesiæ adiecerit. Quæ exceptio approbatur simul, & distinguitur in ijsdem locis, in quibus superior proxima. Accedit Soar. in litera E.nume.5. Sed & in ijsdem locis differitur idem in procuratore, & alio quouis administratore alterius nomine emente. Quod tertiæ exceptionis loco notandum.

4.Excep.est: Si filiusfamiliàs aliquid emens pactum reuendendi sine consensu patris adiecerit. Quæ exceptio approbatur d.num.1.versic.& in simili.vbi etiam replicatio proponitur talis: Si non ex interuallo, sed in ipso contractu filiusfamiliàs, hoc pactum adiecerit.

5.Excep. videtur: Si non simpliciter concessa fuerit venditori facultas redimendi, sed emptor tantum promisit se daturum venditori eam facultatem redimendi intra certum tempus. Quæ tamẽ exceptio controuertitur, magisque reprobatur in fi.lib.num.25.cum seq. vsque ad num.62.

6.Exceptio est: Si in præfactione quidem contractus mentio sit facta pacti de reuendendo, sed in ipso contractu eius non sit cogitatum. Quæ exceptio approbatur simul, & distinguitur, in fine libri, numero 21. cum tribus sequentibus.

7.Excep.est: Si non in continenti, sed ex interuallo pactum reuendendi sit adpositum, in fine libri, numero 105.cum duobus sequentibus, item numero 108.in fine.

1 Cuius replicatio est: Si stipulatione pactum ex interuallo appositũ fuerit munitum d.nu.108. versi. cæterum Angelus.

2. Repl.est: Si non multò post contractum superuenerit pactum d.numero 108.in princip.item §.primò glo.5.numero 2.cum sequentibus vsque ad finem glossæ.

3.Repl.est: Si eodem diè, quo contractum est, vel die sequenti pactum fuerit adiectum. d.glo.5. num.1.& d.§.j.glo.4.num.vnico.

4.Repl. videtur: Si cum quis nomine alterius aliquid emisset, pactum hoc reuendendi adiecerit, antequam is cuius nomine emerat, contractum ratificaret. Quæ replicatio controuertitur in fi.lib. num.180. Hæc de septima exceptione.

8.Except.est: Si contractus principalis non subsistat, puta si simulatus sit, tunc enim pactum quoque adiectum tale censetur, qualis est contractus principalis, in fi.lib.num.112.cum sequente.

9.Excep.est: Si venditor, in pacto reuendendi non promisit redimere. Quæ exceptio approbatur simul, & distinguitur in fi.lib.nume.165.cum trib. sequentibus.

10.Except. est: Si annuo reditu cum pacto reuendendi intra certum tempus vendito, venditor emptori fundum dederit ad fructus interim percipiendos, ita vt, nisi intra tempus, de quo conuenit, venditor reditum annuum redemerit, fundum illum emptor in solutum haberet. Quæ exceptio controuertitur, & distinguitur in fine libri, nume. 120.cum sequentibus, vsque ad num.148. De qua exceptione, cum alijs similibus dictum quoque supra quæst.1. reg.2.

11.Excep.est: Si venditor postea pacto reuendendi renunciauit. Quæ exceptio cum ipso iure subsistat, recipit replicationem hanc: Si alius, qui nomine domini vendidit, pactusque est de reuendendo, isti pacto postea renunciauit, hoc enim in præiudicium domini facere non potuit, in fi. libri, numero 19.

1 Cuius duplicatio est in feudo à vasallo consensu domini vendito. hoc enim casu vasallus venditor pacto reuendendi, in præiudicium domini potest renunciare, in fi.lib.nume.160.

12.Excep.videtur: Si in venditionis instrumento pacti de reuendendo mentio facta non sit, hoc enim casu à pacto videtur recessum. Quæ tamen exceptio reprobatur in fi.lib.nume.21.cum tribus sequentibus.

13.Excep.est: Si cum venditor precium, emptore id accipere recusante, deposuisset, illud postea receperit, per hoc enim videtur pacto reuendendi renunciasse. §.4.versic. etsi postea recipiat, cum sua glo.10.numero 1.

1 Cuius replicatio est, si cum sola oblatio sine consignatione ac depositione sufficeret, venditor nihilominus deposuerit, & depositum postea receperit d.num.1.in fi.& lib.j.§.7.glo.3.num.4.

2.Repl.est: Si minor vigintiquinque annis depositum receperit d.glo.10.nume.3.

14.Excep.est: Si pacto certo modo facto, modus pacti defecerit, tunc enim retrahere volenti obstabit exceptio.

1 Cuius replicatio videtur: Si cum pactum esset factum hoc modo, vt venditori liceret retrahere post triennium à die, quo emptor venditori denunciasset, vt redimeret, computandum, emptor antequam denunciaret, sit mortuus, & sic non ipse sed hæres eius denunciauerit. Quæ tamen replicatio controuertitur in fi.lib.num.162.

15.Except. est: Si cum pactum de reuendendo factum esset sub hac conditione, Si emptor intra certum tempus non soluisset precium, emptore intra tempus non soluente precium, venditor postea precium petierit, per hoc enim pacto videtur renunciasse, in fi.lib.num.163.

16.Excep.est: Si cum fundus cum pacto reuendendi venditus esset ea lege, nè venditur alteri fundum venderet, nihilominus venditor postea eum alteri vendiderit, hoc enim casu agenti ex pacto reuendendi obstabit exceptio non seruati contractus.§.3.glo.vnica, num.21.

1 Cuius replicatio videtur: Si venditor fundũ à posteriori emptore redemerit, & priori eum tradiderit. Sed reprobatur hæc replicatio d.glo.vnica, numero 22.

17.Excep.est: Si res vendita emptori sit euicta, in fi.lib.num.179.

1 Cuius replicatio est: Si euictio ex facto emptoris prouenerit, puta, si feudi emptor feloniam commiserit, ob quam feudo priuatur, hoc enim venditori postea retrahere volenti non præiudicat. §.3.glo.vnica, num.32.

18.Except.videtur: Si cum venditor fundum cũ pacto reuendendi venditum in emphyteusim, ab emptore accepisset, ob non solutum canonem iure emphyteutico ceciderit, hoc enim casu postea ex pacto eum retrahere volenti exceptio videtur obstare. Quæ tamen exceptio controuertitur in fine lib.num.89.cum sequente.

19.Excep.est: Si actor aliud quàm in iudicium deductum est, probauit. Quæ exceptio approbatur simul, & distinguitur.§.j.glo.3.nnum.3. item in fi. lib.num.98.cum quinque seq.

20.Excep.videtur: Si emptor id quod actoris interest, soluere sit paratus, hoc enim casu à rei restitutione videtur liberandus. Sed exceptio hæc reprobatur.§.j.gl.7.nu.vlt.& Soar.in litera E.n.141.

21.Excep. est: Si venditor non totam rem emptam, sed partem eius, vel pluribus rebus vno precio emptis, quasdam ex ijs, non omnes retrahere velit. Quæ exceptio approbatur per ea quæ habentur suprà lib.prox.q.4.except.74.

1 Cuius replicatio est: Si cum vna res duobus cum pacto reuendendi vendita esset, venditor ab vno emptorum partem eius velit retrahere, lib.j. retractus.§.23.glo.j.num.31. Plures huius except. replicationes vide suprà, lib.prox.q.9.reg.4.

22.Excep.est: Si non omnia retractus solennia impleuerit actor. Quæ exceptio approbatur simul, & distinguitur suprà d.q.4.excep.75. Declaratur enumeratione solennium suprà lib.prox.quæst.11. item infra hoc libro quæst.10.

Replicatio præcedentium exceptionum generalis.

Hactenus exceptiones aduersus retractum conuentionalem, ex causa ipsius desumptas, enumerauimus, quarum replicatio generalis siue cõmunis hæc est: Si emptor precium oblatũ accepit, per hoc enim videtur omnibus istis exceptionibus renunciasse.§.4.glo.10.nu.2. De qua replicatione cũ alia etiam generali vide item suprà lib. prox.q.4.in fi.

V. QVI-

V. QVIBVS ACTIO *proposita competit.*

I. Regula: Hæredibus quoque venditoris actio proposita competit. §. j. glo. 6. num. 1.

1 Cuius exceptio videtur: Si in pacto reuendendi adiecta sit dictio taxatiua, puta, vt liceat venditori tantum, vel soli venditori rem retrahere. Quæ exceptio controuertitur d. glo. 6. num. 2. cum decem sequentibus. Admittitur tamen exceptio hæc, si dictio taxatiua non venditori, sed alij, cui venditor pactum reuendendi fecit, adijciatur dict. glo. 6. numero 13.

2. Except. videtur: Si cum pactum reuendendi factum esset hoc modo, cum venditor voluerit, vel cum petierit, venditor, antequam suam volũtatem redimendi declarauit, decesserit. Quæ exceptio reprobatur dicta gloss. sextâ num. 14. cum duobus sequentibus.

3. Except. est: Si statuto primogenitus in feudo cum pacto reuendendi, vendito cæteros hæredes excludat, hoc enim casu eos etiam in retractu excludit, in fine libri, num. 175.

4. Except. Videtur: Si non sui sint hæredes, sed extranei. Quæ tamen exceptio reprobatur dicta glo. 6. num. 26.

§ † 2 Regula, De hæredibus hæredis. His quoq; actio proposita non deneganda. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur d. glo. 6. num. 17. cum octo sequentibus.

§ † 3 Regula, De extraneo, cui actio hæc à venditore cessa est. Huic quoque actio proposita competit, cum ius hoc cedi possit, lib. j. retractus. §. 26. in fi. cum sua glo. 3. num. 1.

1 Cuius exceptio videtur: Si pactum reuendendi factum, sit contemplatione venditoris tantum, eiusque filiorum. Sed controuertitur, magisq; reprobatur d. glo. 3. num. 42.

2. Except. est: Si in pacto reuendendi venditoris personæ adiecta sit dictio taxatiua. §. j. gloss. 6. num. 11. cum sequente.

3. Except. est: Si conuenit, nè id ius alteri cedi possit d. glo. 3. num. 43.

4. Except. est: Si cessionarius emptori instrumentum cessionis non exhibeat d. glo. 3. num. 44.

5. Except. Est: Si minor vigintiquinque annis sine decreto iudicis hoc ius alteri cesserit, in fine lib. 2. num. 110.

§ † 4 Regula: Creditore pignus cum pacto reuendendi vendente, debitori quoque actio proposita non denegabitur, in fi. lib. num. 91.

§ † 5 Regula: Duobus rem communem cum pacto reuendendi vendentibus, vnus sine altero experiri hac actione non prohibetur, & quidem in solidum. Quanquam hoc controuertitur. §. j. glo. 6. numero 33. cum quinque sequentibus. Sed & pro parte retrahere volens inuito emptore, exceptione videtur repellendus. Quod & ipsum controuertitur d. gl. 6. num. 30. cum duobus sequentibus, item apud Francis. Viuium lib. 2. com. opinion. in verbo Vendita re uni. de qua re vide item suprà lib. prox. q. 9. reg. 4. except. 3. repl. 1.

1 Planè quamuis vnus alteri omnia sua bona, eo loco, vbi res vendita est, sita, in diuisione cesserit, tamen cedens hac actione experiri potest, d. glo. 6. num. 39.

§ † 6 Regula: Si venditor eiusque cognatus concurrant, vtroque retrahere volente, illo quidem ex pacto reuendendi, hoc autem ex iure municipali, venditor cognato est præferendus. §. primò in fine, cum sua glo. 7. numer. 1. cum sedecim sequentibus.

1 Cuius regulæ exceptio est: Si pactum reuendendi non in continenti, sed ex interuallo contractui fuerit adiectum d. gl. 7. num. 4. & numero 18. cum quatuor sequentibus.

Huius replicatio videtur esse: Si venditor rem ex pacto redemerit. Sed controuertitur, magisque reprobatur d. glo. 7. nume. 23.

2. Except. Propositæ regulæ est: Si venditor non intra, sed post tempus, de quo in pacto conuenit, rem velit retrahere. Quæ exceptio ipso quidẽ iure subsistit, verum eius replicatio videtur: Si emptor venditori tempus illud prorogauerit. Quæ tamen replicatio controuertitur d. glo. 7. numero. 24. cum octodecim sequentibus.

1 Cuius replicationis controuersæ duplicatio est: Si non intra, sed post prius tempus elapsum emptor illud prorogauerit, dicto numero 24. cum sequente.

3. Except. Propositæ regulæ est: Si non venditor ipse, sed alius, cui venditor ius suum cessit, rem retrahere velit, hic enim cognatis venditoris non est præferendus. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur libr. j. retractus. §. 26. glo. 3. nume. 45.

1 Cuius replicatio est: Si cognatus venditoris cessionario non restituat precium, quod pro cessione soluit. d. glo. 3. num. vlt.

VI. ADVERSVS QVOS *actio proposita competit.*

I. Regula: Aduersus emptoris quoque hæredes actio proposita competit. §. j. glo. 6. num. 27.

1 Cuius exceptio videtur: Si hæres minor sit vigintiquinque annis. Sed reprobatur d. glo. 6. numero 28.

2. Except. Videtur: Si defunctus vsumfructum rei alteri legauerit, hoc enim casu vsufructuarius potius quàm hæres videtur conueniendus. Quæ tamen exceptio reprobatur d. glo. 6. num. 29.

3. Exceptio est: Si emptor eiusuè hæres rem alienauerit, hoc enim casu possessor potius videtur conueniendus. §. primò glo. septimâ nume. 3. & numero sextò cum quinque sequentibus, item nume. 14 cum tribus sequentibus. Contradicit tamen d. glo. 7. numero 12. cum sequente. Sed & controuertitur exceptio hæc. §. 3. glo. j. numero 1. cum octo sequentibus. Tandem magis approbatur quàm reprobatur d. glo. j. num. 9. in fine, magis tamen reprobatur quàm approbatur apud Francis. Viuium lib. j. com. opinion. in verbo Vendens rem cum pacto.

4 Except. est: Si pro parte hæres, in solidum conueniatur. Quæ exceptio controuertitur. §. j. gl. 6. num. 44. Eiusque replicatio est: Si pro parte hæres rem in solidum possideat. Quæ replicatio controuertitur etiam, magisque approbatur d. gloss. 6. num. 41. cum duobus sequentibus.

§ † 2 Regula: Etiam aduersus tertium possessorem venditori oblato precio competit rei vendicatio. Quæ tamen regula valdè est controuersa, per ea quę proposita sunt paulò superius reg. prox. except. 3.

VII. VBI ET APVD QVEM *iudicem hæc actio competat.*

Apud iudicem domicilij ipsius rei conuenti, hæc actio competit, non apud iudicem loci, in quo res est sita. § 4. glo. 5. num. vnico. Cuius exceptio videtur: Si tertius possessor conueniatur. Quæ exceptio controuertitur d. nu. vnico. versi. an verò etiam, cum sequentibus.

VIII. QVID, QVALE QVANtumque *veniat in hac actione petendum.*

I. Regula: Res ipsa venit restituenda, nec emptor liberatur præstando id quod actoris interest, per ea quæ dicta sunt supra q. 4 except. 20.

§ † 2 Regula, De fructibus. Emptor qui est in mora reuendendi, tenetur etiam ad fructus. §. 4. glo. 6. num. 5. & §. 5. glo. 2. numero 4. item gloss. 4. num. 28. Declaratur regula hæc definitione moræ d. num. 4. in fine.

1 Huius regulæ exceptio est in hærede emptoris conuento, qui iustam habet ignorantię causam, si ei fides non fiat de pacto reuenditionis, d. nu. 5. cum duobus sequentibus.

2. Except. est: Si ante oblationem, & consignationem precij fructus à reo sint percepti. §. 4. glo. 6. num. 4. & §. 5. glo. 2. nume. 1. cum duobus sequentibus, & numero 6.

1 Cuius replicatio videtur: Si tempore venditionis fructus fuerint maturi, vt breui tempore post venditionem emptor fructus perceperit. Sed reprobatur d. §. 5. glo. 4. num. 12.

2 Repl. est. Si fructus immaturos emptor perceperit. Quæ replicatio approbatur simul, & distinguitur d. glo. 4. num. 18. cum duobus sequenti. Hæc de secunda exceptione.

3 Propositæ regulæ exceptio videtur: Si ante litis contestationem fructus ab emptore sint percepti. Verùm exceptio hæc reprobatur. §. 5. gloss. 2. num. 5. de qua vide item suprà, lib. prox. quæst. 9, reg. 1. except. 3. repl. 3.

4 Exceptio est: Si fructus sint pendentes, nondum ab emptore percepti, hi enim inter emptoré, & venditorem pro rata temporis, sunt diuidendi. §. 5. versic. sed si retrahens. Controuertitur tamen, magisque approbatur d. § 5. glo. 4. numero 1. cum octo sequentibus.

1 Cuius exceptionis replicatio videtur: Si emptor continuò post venditionem integros percepit fructus, & eodem anno à venditore oblatio fiat, hoc enim casu videntur fructus pendentes soli véditori relinquendi, non diuidendi. Sed replicatio hæc controuertitur, magisque reprobatur d. glo. 4. nume. 12. cum quinque sequentibus.

2. Repl. videtur in sylua cædua. Sed & hæc reprobatur d. glo. 4. num. 31.

3. Repl. est: Si emptor non spontè admisit venditorem, ad retrahendum, sed ad id fuit condemnatus d. glo. 4 num. vlt. Hęc de quarta except.

5. Except. Propositæ regulæ est: Si fundo ab emptore locato, dies pensionis tempore oblationis nondum venerit, fructibus tamen à colono perceptis, hoc enim casu pensio debetur emptori, non venditori. Secus si oblatio facta sit fructibus à colono nondum perceptis d. glo. 4. nume. 11.

6. Except. Est in fructibus iurisdictionis, puta in multis, & publicatione bonorum, delicto ante oblationem commisso, hi enim fructus, quamuis condemnatio nondum sit secuta, ad emptorem, non venditorem pertinent. Quæ exceptio controuertitur quidem, sed magis approbatur d. glo. 4. num. 21. cum quatuor sequentibus. Quod magis dicendum, si tempore oblationis condemnatio sit facta, quamuis nondum secuta sit executio. d. gl. 4. num. 26. Quinimò si alicui multa sit indicta sub hac conditione, si intra annum aliquid committeret, isque tale quid commiserit post oblationem à venditore factam, dummodò intra annum statutũ, nihilominus multa ad emptorem pertinet d. gl. 4. num. 27. Quod etiam iuris est in laudemijs domino soluend., venditione sub cõditione facta, nam etsi post oblationem conditio contractus extiterit, nihilominus laudemia emptori, non venditori debentur, cum tempus contractus, non tempus existentis conditionis, sit inspiciendum d. numero 27. in fine.

7 Excep. Est in fructib. ab emptore nõ perceptis.

1 Repl. Est: Si dolo vel culpa emptoris factum sit, quo minus eos perceperit, hoc enim casu actori in id quod ipsius interest, tenetur d. gl. 4. num. 29. cum sequente. Hæc de secunda regula.

§ † 3 Regula: Res talis reuendenda est, qualis est tempore retractus, non qualis fuit tempore cõtractus, nisi dolo emptoris deterior sit facta §. 7. gl. vnica, num. vlt. & in fi. lib. num 86.

§ † 4 Regula: Id quod rei venditæ per alluuionem, vel alio modo accessit, cum ipsa re venditori restituendum, in fine libri, numė. 91. cum quatuor sequentibus.

§ † 5 Regula: Thesaurus in fundo vendito repertus ante reuenditionem, cõmunis est emptori, & venditori, ideoque non nisi pro parte dimidia proposita act. peti potest, in fi. lib. num. 97.

§ † 6 Regula: Si ius aliquod venditori competens per vendit. sit confusum in persona emptoris, hoc redempto prædio venditori est restituendum. Quæ regula controuertitur, magisque approbatur & exemplo declaratur in fi. lib. nume. 178.

§ † 7 Regula: Si vnus ex pluribus, quibus actio proposita competit, agat, vtrum pro parte, an in solidum agere possit, vide suprà q. 5. reg 5. Item, si

vnus

vnus ex pluribus conueniatur: vtrum pro parte, an in solidum sit conueniendus, uide supra q.4. exceptio.21.repl.1.item lib.prox.quæ.9.reg.4. exce.4.

IX. QVANDO ET QVAMdiu competat actio proposita?

¶ † 1. Regula: Si pacto sit adiectum, vt post aliquod tempus venditori rem retrahere liceret, ante illud tempus elapsum agens exceptione repellitur §.1.gl.2.nu.48.vers.& econtrariò. item num. vlti. Vide item supra quæst.1.reg.2.except.6.

¶ † 2. Regula: Intra statutum tempus omni die licet venditori rem redimere. Quæ regula controuertitur quidē, sed magis approbatur d.gl.2.num.67. cum sequente.

1. Cuius exceptio est: Si ita enunciatio facta sit vt duodecimo anno venditori liceret redimere. tunc enim non nisi duodecimo anno potest redimere.d.gl.2.nu.68.

¶ † 3. Regula: Si actor intra legitimum tempus non egerit, postea ex pacto reuenditionis agenti tēporis præscriptio nocebit. Quæ regula est extra controuersiam.

Tempus autem legitimum huius actionis est triginta annorum.§.1.gl.2.nu.1. cum sequente.

Nisi aliud inter emptorem & venditorem conuenerit.d.gl.2.vers. intra autem tempus, cum sua gl.2.num.42.cum vndecim sequentib. Sanè si cōuenit inter contrahentes, vt ad tempus venditori rem redimere liceret, nullo certo tempore expresso: tunc de decem annis hæc conuentio accipienda est, nisi consuetudo loci aliud tempus maius vel minus receperit.d.gl.2.nu.4.cum sequente. Sed & si res ab emptore sit alienata, possessor præscriptione decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes defenditur.d.gl.2.num,3.Planè habet regula proposita suas etiam exceptiones, quarum prima hæc est: Si conuenerit, vt venditor quandocunque vel quoties voluerit, vel perpetuò, vel semper possit rem oblato precio redimere, vel alio modo temporis præscriptioni ab emptore sit renunciatū. Quæ exceptio controuertitur d.gl.2. num. 6. cum octodecim sequentibus: tādem tamen reprobatur d.gl.2.num.28.cum tribus sequentibus. itē reprobatur apud Francisc. Viuium lib.2.com.opin.in verbo Pactum de retrouendendo. Sanè si tempus immemoriale vel centum anni excesserint, magis videtur retrahenti nocere temporis præscriptionem, exceptione proposita non obstante. Quanquam & hoc controuertitur d.gl.2.num.25.cum duobus sequentibus.

2. Propositæ regulæ exceptio est: Si ex pacto redimendi non agatur, sed excipiatur. tunc enim temporis præscriptio isti exceptioni non obstat. d.gl.2.nu.31.cum sequente.

3. Exceptio est: Si non simpliciter ex pacto redimendi agatur, sed etiam quòd contractus sit vsurarius, vel aliàs illicitus ac reprobatus.d.gl.2.n.33 cum quinque sequentibus.

4. Exceptio est: Si ita emptor promiserit reuendere, Toties quoties huic facultati præscriptum fuerit, vel quamdiù venditor uiuet, aut alijs similibus verbis: d.gl.2.nu.39.cum sequente.

5. Exceptio est: Si temporis præscriptio ab emptore non fuerit opposita.d.gl.2.nu.41.

6. Exceptio est: Si res exiguo precio vendita sit. hoc enim casu venditor etiam casu venditor etiam post tempus est audiendus. Quæ exceptio approbatur certo modo d.gl.2. nu.55.

7. Exceptio videtur: Si tempus reuenditioni nō à lege, neq; à contrahentibus, sed à iudice vel arbitrio sit præstitutum. Quæ tamen exceptio reprobatur in fi.libri, nu.171.

8. Exceptio est: Si venditor iustam habuerit causam, ob quam intra legitimum tempus non redemit, quæ in integrum restitutionem mereatur. Hęc exceptio controuertitur d.gl.2.n.56. cum quatuor sequentibus.

9. Excep. est: Si post tempus transactū emptor precium oblatum uel depositum accepit.d.gl.2. n.61.cum sequente.

1. Cuius replicatio est: Si emptor ignorans tempus esse transactum, precium accepit.d.gl.2. n.63.

10. Excep. est: Si post tempus trāsactum emptor petiit sibi solui precium.d.gl.2.num.64.

11. Excep. videtur: Si emptor venditori dixit, se admissurum illud ad retractum quandocunque uoluerit. Quæ tamen exceptio reprobatur d.gl.2. numer.54. Sed & si post tempus transactum id vēditori dixit, tamen nō perpetuò ex hoc obligatur, sed venditor debet intra modicum tempus precium offerre: alioquin temporis præscriptione submouebitur.d. gl.2.nu.65.

12. Exceptio est: Si à die traditionis facta computatione, tempus nondum sit impletum. Quæ exceptio approbatur simul & distinguitur d. gl.2. num.66.

13. Exceptio est: Si tempus reuenditioni statutum consensu emptoris sit prorogatum. §.1.gl.7. num. 32.

1. Cuius replicatio est: Si minorennis, aut eius tutor, vel alius administrator emptoris, venditori tempus prorogauerit in fine libri, num.17.cum sequente.

14. Exceptio videtur: Si culpa tutoris, vel alterius administratoris bonorum emptoris, intra tempus non sit actum. Quæ exceptio controuertitur, magisq; reprobatur in fine libri, nu.10.

X. ANTECEDENTIA ET adiuncta propositæ actionis.

¶ † 1. Regula: Actor rem ex pacto retracturus, precium reo debet offerre: alioquin exceptione submouetur.§.4.gl.3.nu. vnico.

¶ † 2. Regula: Non autem sufficit precium offerre, sed rectè offerendum est, secundum ea quæ dicta sunt supra.lib.prox.quæst.11.reg.4. in princ. Rectè autem oblatum esse precium pręsumitur, nisi contrarium probetur. Probatio verò contrarii sumitur ex circōstantijs oblationis, puta ex re oblata, ex persona, & ex tempore oblationis, ex quibus exceptiones aduersus oblationem sumuntur, quas

ordine

ordine recensebimus. Sit igitur prima aduersus oblationem & dictam præsumptionem exceptio hæc: Si non totum precium, de quo conuenit, oblatum sit. d. §. 4. gl. 2. nu. 1.

1. Cuius replicatio prima est: Si nullum certum precium in pacto reuenditionis sit expressum. tunc enim, vtrum precium venditionis, an iustum precium, an verò idquo res alteri vendi possit, offerri debeat, disseritur §. 1. gl. 3. num. 2.

2. Replicatio videtur: Si tantùm vnus numus desit. Si reprobatur §. 4. gl. 6. nu. 23. cum decem sequentibus.

2. Exceptio est: Si aliam monetam venditor offerat, quàm accepit. Quæ exceptio approbatur simul & distinguitur §. 4. gl. 2. nu. 2.

3. Exceptio est: Si monetam non usualem, reprobam, vel non legitimi ponderis offerat. d. nu. 2 in fine.

4. Exceptio est: Si annuum reditũ redimens, sortem tantum sine reliquiis vel vsuris offerat. §. 4. gl. 4. nu. 1. & §. 6. vers. unà cum reliquijs.

1. Cuius replicatio est: Si dies vsurarum nondum cessit. §. 5. vers. quorum dies cessit. Quæ replicatio recipit duplicationem hanc, Quòd eius anni, quo sors offertur, vsuræ pro rata temporis offerendæ, quamuis dies earum nondum cesserit. d. gl. 5. vers. sed si retrahens, cum sua gl. 3. numer. unico.

5. Exceptio est: Si non id quod emptoris interest, offeratur. §. 4. gl. 4. nu. 2.

6. Exceptio est: Si non impensæ legitimæ, quas in rem fecit emptor, offerantur. §. 6. in fine. de quà exceptione plura dicentur infra reg. 6.

7. Exceptio est: Si non emptori, sed iudici oblatio sit facta. §. 4. gl. 1. nu. vnico. de qua exceptione cum similibus uide supra. lib. prox. quæst. 11. re. 4. except. 5.

Postrema exceptio est: Si post tempus præstitutum oblatio sit facta. Quæ exceptio approbatur, declaratur simul & distinguitur per ea quæ dicta sunt supra. quæst. prox. reg. 3. item d. reg. 4. except. 19. Sed & plures propositæ præsumptionis exceptiones uide d. reg. 4.

¶ † 3. Regula: Si emptor oblatum precium recusauerit accipere, id à vẽditore consignandum ac deponendum est. §. 4. vers. & consignare. Nisi ergo venditor precium consignauarit ac deposuerit, dicendum est, illum exceptione submouendum esse. Quę regula controuertitur quidem, sed magis approbatur d. §. 4. gl. 6. nu. 1. cum tribus sequentibus. Declaratur definitione consignationis. d. n. 1. in prin. Distinguitur in rustico, milite non consignante. Quæ distinctio controuertitur, magisq; reprobatur dic. §. 4. gl. 7. nume. 13. cum septem sequentibus.

¶ † 4. Regula: Non autem sufficit actori consignare ac deponere precium, sed etiam requiritur, vt rectè id ab eo fiat. Proinde si non totum preciũ consignauerit ac deposuerit, exceptione submouetur, quamuis vel vnus numus desit. de quo supra. reg. 2. except. 1. est dictum. Idem dicendum, si nõ intra tempus reluitionis consignauerit ac deposuerit, sed post illud elapsum. §. 4. gl. 6. nu. 36. Idem etiam dicendum videtur, si non apud iudicem, sed apud alium deposuerit. Quod tamen controuertitur, magisq; reprobatur §. 4. gl. 7. nu. 1. cum duobus sequentibus. Sed & sine authoritate iudicis depositio sit facta, ea nullius censetur esse momenti. d. gl. 7. nu. 11. Quod tamen non obtinet, si in loco publico depositum sit precium. d. nu. 11.

1. Cuius occasione recenset author historias de depositionibus factis in sacris ædibus. dic. gloss. 7. num. 12.

¶ † 5. Regula: Ad officium quoq; actoris pertinet, vt reum intra tempus reluitionis faciat citari. Quanquam hoc controuertitur §. 4. gl. 6. num. 37. cum duobus sequen.

¶ † 6. Regula. Præterea pretium & vsuras, de quibus supra. reg. 2. dictum, etiam expensas, quas rei causa emptor fecit, venditor restituere tenetur. Quod nisi fecerit, exceptione repellitur. §. 6. in fine item §. 7. cum sua gl. 1. nu. 1. Impensæ igitur seruitutum ab emptore acquisitarum sunt restituendæ. d. gl. 2. num. 24. Item quod venditor reliquatus est, & ab emptore solutum. d. gl. 2. nu. 21.

Planè si impensæ non fuerint necessariæ, quamuis vtiles, ad eas refundendas venditor non tenetur. quod primæ exceptionis loco notandum. Quæ exceptio controuertitur simul & distinguitur §. 7. cum sua gl. unica, num. 1. cum duobus sequentib. Potest tamen hoc casu emptor opus quod fecit tollere. dummodò id fiat sine detrimento rei retrahẽdæ, id est, vt res non sit deterior, quàm si ab initio impensæ factæ non essent. d. gl. vnica, nu. 6. vbi hoc rursus distinguitur in hunc modum: Nisi actor tã tum dare paratus sit, quãtum habiturus esset emptor opere isto ablato. d. num. 6. vers. nisi tamen.

2. propositæ regulæ exceptio uidetur: Si fructus ab emptore percepit æquent expensas. tunc enim cum fructibus videtur compensandæ. Quæ tamen exceptio reprobatur d. gl. vnica, num. 4.

3. Exceptio est in expensis fructuum percipiendorum gratia factis has enim emptor cum fructibus perceptis debet compensare. d. num. 4. in fine.

1. Cuius replicatio est: Si nulli aut exigui fructus ab emptore sint percepti. §. 5. gl. 4. nu. 10.

Huius replicationis duplicatio videtur: Si emtor primo anno, quo fundum accepit, fructus à venditore satos percepit. Quæ tamen duplicatio reprobatur d. gl. 4. nu. 17.

4. Exceptio est: Si impensę adeò magnæ sint, vt si venditor eas restituere cogeretur, re sua sit cariturus. §. 7. gl. vnica, nu. 5.

5. Exceptio videtur: Si emptor rem restituit, ex pensatum exceptione non opposita. hoc enim casu ad eas repetendas videtur actio ei deneganda. Quæ tamen exceptio reprobatur d. gl. vnica, nu. 7.

6. Exceptio est: Si res impensis emptoris non sit facta melior, aut non in tantum, quantum est impensum. d. gl. unica, num. 8. Quo casu res æstimanda est fructuum respectu magis quàm ipsius rei. d. gl. vnica, num. 9.

1. Cuius exceptionis replicatio est: Si impensę sine culpa emptoris perierint. d. gl. vnica, nu. 10.

7. Exce-

7. Exceptio videtur: Si res, in quam impensum est, postea perierit. Sed exceptio hæc reprobatur d. nu. 10. in fine.

8. Exceptio est: Si cum in quasdam tantùm res impensum esset, venditor oblato precio eas tantū res, in quas nihil impensum est, sibi restitui petat, donec impensæ fuerint liquidæ. d. gl. vnica, nu. 11.

1. Cuius replicatio prima est: Si non totum precium à venditore offeratur. d. gl. vnica, num. 12. in prin.

2. Replicatio est: Si res sint connexæ, quæ separari ac dissolui non possint. d. num. 12. vers. sed nec affirmo.

9. Exceptio videtur: Si impensæ non sint liquidæ, & venditor offerat cautionem de ijs soluendis, si liquidæ fuerint factę. Sed hęc exceptio reprobatur d. gl. vnica, nu. 13.

10. Exceptio videtur: Si sententia in causa principali sit lata, nulla impensarum mentione facta, nec à reo exceptione opposita. Quæ tamen exceptio reprobatur, ita vt etiam aduersus executionē hæc exceptio impensarum possit oponi, dic. gl. vnica, num. 14.

11. Exceptio videtur: Si non emptor, qui impēsas fecit, sed alius, cui emptor rem vendidit, impensarum exceptionem opposuerit. Sed reprobatur d. gl. vnica, nu. 15.

12. Exceptio videtur: Si impensis forma rei sit mutata, puta ex agro vinea facta. Sed reprobatur d. gl. vnica, num. 16.

13. Exceptio videtur: Si venditor minus fuisset impensurus. Sed reprobatur certo modo d. gl. vnica, num. 17.

14. Exceptio est: Si proxenetis aliquid emptor dedit. ad hoc enim restituendum venditor non tenetur. Quæ exceptio controuertitur §. 6. gl. 2. num. 22.

15. Exceptio est in gabella soluta. Quę tamen exceptio controuertitur, magisq; reprobatur. d. gl. 2. nu. 1. cum sequente, & nu. 16.

16. Exceptio est in collecta soluta. in fine libri, num. 85.

17. Exceptio videtur in laudemijs domino soluti. Sed reprobatur d. gl. 2. nu. 3.

18. Exceptio est: Si indebitum quid soluerit emptor d. nu. 3. vers. si autem ea. Hæc de sexta regula cum sui exceptionibus sint dicta.

DE PROBATIONIBVS ac præsumptionibus in hoc iudicio.

§ † 7. Regula. Pactum reuenditionis potest probari per duos testes. in fine libri, nu. 62. Sed & per quæ alia probetur hoc pactum, demonstratur ibidem nu. 63. Licet autem testes nihil de precio reuenditionis deponant, tamen pactū probant. Quanquam hoc controuertitur in fine libri num. vlt. Si verò aliud deponant testes, quàm actor in libello deduxit. fidem non merentur §. 1. gl. 3. num. 3. & in fine libri num. 98. Nisi plus vel minus quàm deductum est deponant: tunc enim probant. d. nu. 98. cum quatuor sequentibus. Idem dicendum, si procedatur sola facti veritate inspecta. in fin. libri nu. 103.

§ † 8. Regula. Si contractus principalis est simulatus, pactum quoq; ad positum simulatum est censendum, in fi. libri nu. 112. cum seq.

§ † 9. Regula: Scriptura priuata non probat tempus in pręiudium tertij. §. 1. gl. 7. nu. 43. cum quinq; sequentibus, item nu. 50. cum quatuor sequentibus. Sed in pręiudicium scribentis probat non minus quàm publica scriptura. d. gl. 7. num. 49. Quod primę exceptionis loco notandum.

1. Cuius exceptionis replicatio est: Si sine die & consule scriptura sit concepta. Quæ replicatio controuertitur d. glo. 7. nume. 50. cum duobus sequentibus.

2. Exceptio est: Si scriptura priuata tempore in ea comprehenso uisa sit à uiris literatis. d. glo. 7. nu. 55. cum sequente.

3. Exceptio est: Si ex statuto priuata scriptura uim habeat publici instrumenti. Quæ exceptio cōtrouertitur, magisq; reprobatur d. gl. 7. nu. 57.

4. Exceptio est. Si priuata scriptura à tribus testibus sit subscripta. d. gl. 7. nu. 58.

5. Exceptio est. Si scriptura priuata duobus testibus & alijs iudicijs adiuuetur. d. gl. 7. nu. 59.

§ † 10. Regula: Consignatio & depositio precij non probatur confessione ipsius depositarij in pręiudicium tertij, sed tantùm in pręiudicium confitentis. Quæ regula controuertitur quidem, sed magis approbatur §. 4. gloss. 6. nume. 8. cum nouem sequentibus.

§ † 11. Regula: Si vltra confessionem depositarij constet depositum esse marsupium, in quo venditor dixerat illud precium reuenditionis esse, nec tamen id numeraret, nec hoc sufficit ad probandū depositum in tertij præiudicium. Quę etiam regula controuertitur, magisq; approbatur d. gl. 6. n. 18. cum quatuor sequentibus.

XI. EVENTVS ET CONsequentia propositæ actionis.

§ † 1. Regula, Per actionem propositam in iudicium deductam res efficitur litigiosa, vt pendente iudicio non possit alienari. Quę regula controuertitur quidem, sed magis approbatur in fi. libri, nu. 173. Item. §. 3. gl. 1. nu. 2.

§ † 2. Regula: Ex pacto de reuendendo, oblato precio emptori, ipso iure contractus venditionis resoluitur, vt ad vēditorem dominium sine noua traditione redeat. Quę regula controuertitur & distinguitur §. 1. gl. 7. nu. 3. cum aliquot sequentibus, Item in fine libri num. 115. de qua re vide item supra quęst. 5. reg. 6. item quæs. 6. reg. 1. except. 3. Hoc multò magis dicendum videtur, si venditor oblato precio rem ab emptore recepit. Quanquam & hoc controuertitur in fine libri nu. 64. cum viginti sequentibus.

§ † 3. Regula: Res ex pacto reuendendi recepta redit ad venditorem libera ab emptoris obligationibus. Quæ regula controuertitur & distinguitur §. 3. gl. 1. nu. 10. cum decem sequentibus.

§ † 4. Re-

§ † 4. Regula: Emptor post reuenditionem manet in possessione rei, donec fructus perceperit. §. 5. in fi. cum sua. gl. 5. & 6.

§ † 5 Regula: Vẽditori accedit tempus, quo possedit emptor, in fine libri, nu. 93. vers. & facit. item nu. 114. cum sequente. Quemadmodũ contrà quoq; emptori accedit tempus, quo possedit venditor. §. 5. gl. 6. nu. vnico.

§ † 6. Regula: Venditor rem redimens non tenetur domino facere homagium, nec laudimia aut gabellam tanquam ex noua venditione soluere. in fine libri, nu. 158. item §. 6. gl. 2. nu. 16. in fine, cum quatuor sequentibus.

§ † 7. Regula: Vasallus vel emphyteuta rem ex pacto redimens non cadit feudo vel emphyteusi. Quæ regula controuertitur in fine libri, nu. 155. cum duobus sequentibus.

§ † 8. Regula: Res à marito ex pacto reuendendi recepta non fit communis marito & vxori. Quę regula controuertitur in fine libri nu. 164.

§ † 9. Regula: Si emptor facultatem reuendendi redimat à uenditore constante matrimonio; tantùm illa facultas redempta ei & vxori fit communis, non tota res. Quæ regula controuertitur in fine libri nu. 165. cum quinq; sequen.

§ † 10. Regula: Si ius redimendi duobus competat, & vnus ex ijs totum redemerit: hic alteri tenetur ad communicandum id quod redemit. §. 1. glo. 6. nume. 37. versic. si non repudiet, cum nume. sequente.

§ † 11. Regula: Si annuo reditu cum pacto redimendi à pluribus vendito, vnus ex ijs suam partem redemerit: hic pro alijs ad annum reditum præstandum non tenetur. §. 1. gl. 6. nu. 40.

§ † 12. Regula: Hæres rem ex pacto redemptã fideicommissario cum reliqua hæreditate tenetur restituere. in fi. libri, nu. 87. cum sequente.

§ † 13. Regula: Si emptor usumfructum rei vẽditæ venditori legauit, eiusq; fidei commisit, vt post mortem suam alij rem restitueret redempta re à venditore, fideicommissum extinguitur: sic tamẽ, vt fideicommissarius precium, quo res redempta est, ab hæredibus emptoris petere non prohibeatur. in fine libri, nu. 172.

§ † 14. Regula: Ius primogenituræ, quod hæres emptoris in re non redempta habuisset, durat redẽpta in precio. in fine libri, nu. 176.

De precio deposito.

§ † 15. Regula: Sequestri munus necessitatis est, non voluntatis. Quę regula cõtrouertitur §. 4. gl. 7. nu. 3. cum duobus sequentibus.

§ † 16. Regula: Si precium depositum casu perijt, quod emptor sine iusta causa accipere recusauit: ipsi emptori, non venditori perijt. §. 4. gl. 6. num. 54.

§ † 17. Regula: Depositarius ad precium depositum restituendum ipsi deponenti actione præscriptis verbis tenetur. §. 4. gl. 7. num. 4. vers. quam sententiam. item gl. 9. nu. 1.

1. Cuius exceptio prima est: Si Princeps à depositario istam pecuniam exegit & accepit. Quæ exceptio controuertitur d. gl. 6. nu. 55.

2. Exceptio est: Si iussu iudicis res litigiosa sit apud sequestrum deposita. tunc enim deponens rem repetere non potest, nisi lite finita & victo aduersario. d. gl. 9. num. 2.

3. Exceptio est: Si consensu vtriusq; partis res litigiosa sit deposita. nam & hoc casu deponens eã repetere non potest, nisi lite finita, vel nisi per aduersarium steterit, quo minus finiatur, aut iudex repetendam decreuerit. d. gl. 9. nu. 3.

4. Exceptio est, Si vsurarius peccuniam deposuerit pro restituendis vsuris. d. gl. 9. nu. 4.

5. Exceptio est. Si depositum sit restitutum.

1. Cuius replicatio est, Si alij, non domino sit restitutum, puta seruo, monacho vel filio familiàs. Hæc replicatio ipso quidem subsistit, verùm eius duplicatio est. Si alius, cui restitutum est, id deposuerat, tunc enim ei reddi potest, etiam sine cõsensu domini. d. gl. 9. num. 5.

METHODI LIBRI SECVNdi de retractu conuentionalis.

FINIS.

ANDREÆ TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS.

DE VTROQVE RETRACTV,

Municipali, & conuentionali Commentarii duo.

HAC POSTREMA AEDITIONE diligentissimè recogniti, & locupletati: quæ autem recens ab Authore adiecta fuere (his notis) inclusimus.

ACCESSERE QVOQVE IO. BAP. ZILETTI VENETI. Summaria nunc primum edita.

SVMMARIVM.

1 *Retractus sanguinis, vbi locum habeat.*
2 *Retractus eiusdem diuersæ appellationes, & num. 3. & 4.*
4 *Verbum, comparo, quid significet,*
5 *Retractus à retrahendo dicitur,*
6 *Retracto, pro retraho, siue reuoco vsurpatum, & pro iterum tracto.*
7 *Retractus an ex legibus Mosis obseruetur,*
8 *Retractus an sit de iure diuino, & num. 9. 10. 11. & 12.*
Iudicialia, seu legalia Mosis non obligant, nisi quatenus in nouo Christi testamento approbata reperiuntur. num 9.
10 *Mosis præcepta à Christo damnata,*
11 *Leges Canonicæ & Ciuiles diuinæ appellãtur, Lex est donum Dei.*
12 *Legislatores suas leges in Deos retulerunt.*
13 *Consuetudo retractus valida est, iureque pontificio, ac feudorum approbata, & nu. 14. 16.*
14 *Statutum prohibens vendere extraneo valet.*
Statutum prohibens vendere extraneo, an comprehendat ecclesiam, & clericos.
15 *Statutum iubens vendere consorti, vicino aut proximo, potius quàm alteri valet.*
Pactum vt potius vendatur consorti, vicino, siue proximo, quàm alii valet.
Vendere, aut locare in certis casibus tenemur vni potiùs, quàm alteri.
16 *Consuetudo retractus an sit iure ciuili damnata.*
Pretium an restitui debeat reprobato contractu.
Agnatus potest feudum alienatum recuperare, nullo restituto pretio.
Emptor malæfidei, pretium à venditore non recuperat.
17 *Lex aut consuetudo semel damnata, an iterum introduci possit, & num. 18. 19. 20. & 59.*
Lex cum damnat consuetudinem futuram, id nuncupatim exprimit.
19 *Expressa legis vel consuetudinis reprobatio, futuram reprobat.*
21 *Retractus consuetudo an sit contra, vel præter ius commune.*
22 *Lex non verbis, sed rebus imponitur.*
23 *Venditio inuita grauis est, & iniuriosa venditori.*
Venditio rescindi non debet inuito emptore, etiam ex rescripto principis, nec si duplum pretium offeratur.
24 *Amicus fratri non est postponendus.*
Emptor non censetur esse, qui emptor non durat.
Possessionem non videtur adeptus, qui eam retinere non potest.
Versum non dicitur, quod versum non durat
Hæres non videtur dedisse, quod ita dedit, vt haberi non possit.
25 *Amittere quis videtur, cum ex voto non assequitur.*
Ex facto nobis inuitis, licet lucrum sentiamus, dicimur damnum pati.

Vectigal

TITVLI PRIMI HVIVS VOLVMINIS.

DE RETRAICT LIGNAGIER.

PRAEFATIO.

NVLLVS 1 ¶†omnino locus eſt in noſtris conſuetudinibus, qui latiùs pateat, quęque frequentius in negotijs foréſibus occurrat: nec hic quidem tantùm, ſed & in tota Gallia, adeoque vniuerſa penè Italia, & alijs quoque regionibus. Nam ex omnium fere gentium inſtitutis & moribus, id obſeruatur, vt conſanguineus (ita vbique voco propinquum genere) venditoris intra certum aliquod tempus, & frequentius quidem vnius anni, admittatur ad redimendum retrahendumq; prædium venditum, aut aliud quippiam immobile, reſtituto venditionis pretio. De Gallia teſtatur Ioan. Fab. vnus omnium qui hactenus leges interpretati ſunt, conſuetudinum Gallicarum ſcientiſſimus, in l. 1. colum. 6. in paruis, verſic. in tertio caſu. C. de ſum. tri. & in l. dudum. C. de contrahen. emp. vbi dicit hác eſſe generalem regni Franciæ conſuetudinem, & in l. 2. col. item. 2. C. de reſcind. vend. & in §. ex non ſcripto. colum. 6. verſic. circa quartum, Inſtitut. de iure naturali gen. & ciuili. & in §. vlt. col. quoq; vlt. Inſtitut. de duob. re. & in §. 1. Inſtitut. de emp. & vend. vbi & hanc dicit generalem eſſe conſuetudinem in regno Francię: & alibi ſæpe. & Lud. Bolog. conſi. 25. in ampliſſimo: & ex multis conſtabit, quæ ſcribam ſuper hoc tit. Dominio Ducali, ſiue id ſit Mediolani, ſiue Venetiarum, ſiue Ferrariæ, ſiue aliud, teſtimonium præbet Alexand. conſil. 24. inſpecto proceſſu, lib. 4. Priuatim autem Mediolano Iaſ. conſil. 94. ſuperuacuo videtur, in prin. lib. 2. vbi & idem aſſerit de ciuitate Binaſchi. Venetijs autē. Paul. Caſtren. conſi. 349. conſuetudo Venetorum, libr. 2. Ferrariæ. Sal. in l. ad officium, ante finem. C. com. diuid. Paduæ Paul. Caſtr. conſi. 351. pręfata reformatio iuncto caſu illius conſil. libr. 2. & conſil. 430. circa primum, eod. libr. 2. & inter conſil. illius, Io. Bap. Roſe. conſil. 249. ſtatutum Paduæ, in princ. libr. 2. Aluar. in cap. porrò, colum. vlti. tit. quali. feu. ali. pot. Cæpol. cauſarum ciuilium conſi. 43. clariſſimè, in prin. & iterum conſi. ſeq. in quæſtione, etiam in prin. [Maria. Sozi. iunior conſil. 4. cum prædium, in caſus poſitione, & ſæpe in eod. conſi. lib. 2.] Florentiæ teſtis eſt Ang. in l. Imperator. ff. de pac. & Iaſ. in l. 2. colum 4. verſi. iuxta ſupra dictum. C. de iure emph. Alexandriæ, Raphael. Fulgoſ. inter. conſi. Franc. Cur. ſenioris conſi. 34. tenor conſuetudinis, poſt princ. Bergomi. Alber. in d. l. dudum. C. de contrahend. empt. & in l. ſi filiusfamilias. §. cum fundum, verſicul. item facit ad alium. ff. de verb. oblig. vbi Pergomum corrupte appellat. Lucæ Philipp. Dec. conſil. 222. viſo puncto, in prin. & conſil. 275. li. 2. (is enim numerus eſt duplicatus) incipientib. in cauſa quæ Lucæ agitatur [Marian. Sozi. conſil. 22. cauetur ſtatuto, etiam in caſus poſitione, & ſequitur eod. conſi. lib. 1. & conſi. 1. magnificus, etiam in caſus poſitione, & alibi ſæpe in eod. conſil. libr. 2.] Bononiæ, Ia. But. in d. l. dudum dum ibi dicit habemus ſtatutum contra hanc l. is enim Bononienſis erat. Rauennæ. Cæp. cauſ. ciuil. conſil. 47. in cauſa vertente, colum. 1. Triuilij, idem eiuſdem operis conſil. 62. in Dei nomine, &c. in quæſtione de qua, colu. 1. vbi declarat ſtatutum eius ciuitatis admittentis prolem ad huiuſmodi retractum, an ſcilicet omnes conſanguinei, nedum deſcendentes, atq; etiam fœminæ admittantur. Sed & de eadem ciuitate refert Paul. Caſtr. d. conſil. 349. lib. 2. & Sozi. conſ. 45. ſupponitur in facto, libr. 3. [Et in Caſtro nouo de Carfagnano, vt patet ex Maria. Sozi. iunior conſil. 20. pro ſtatuto caſtr. noui, in caſus poſitione. libr. 1.] & in vniuerſum de multis Italiæ partibus. Sal. in d. l. dudum, col. 2. verſi. quæro poſt hanc. & Hippo. Marſil. ſing. 54. in multis partibus. Et in Hiſpania eſt lex ſimilis in libr. 5. ordinationum (quas vocant) regiarum, titul. 7. l. 6. & ſeq. cuius meminit Fer. Loaz in rep. l. filiusf. §. Diui. col. 40. nu.

227.

127.ff de leg.2.& dicit Pa.Cast.in d.l.dudũ.qd prope vbiq; sunt hmõi statuta & cõsuetudines.

2 §† SVNTQVE huius iuris diuersæ appellationes. Nam Federicus in sua constitutione, quam de eo nuncupatim edidit, cuius initium est, sancimus amodo, aut vt alij legunt, protomixeos, πρωτομίξεως, à πρῶτος, id est, primus, omni modo, id uocat ius protomiseos, nomine ut opinor, corrumpto, & fortè scribendum est & μίξις, i.mistio, coitus, cõiunctio: quod ex eo jure velut misceãtur & coeant, vel in idẽ dñiũ, si vicinus aut cõsors redimat, vel in eandẽ familiam siue cõsanguinitatẽ, si consanguineus, quæ antea seperata ab his fuerant. In ea autẽ constitutione inter cætera statuitur, quis illorũ primus admittatur, & cæteris præferatur. Hincq; nisi me coniectura fallat προτομίξεως, nomen. Nisi malis legere προτιμήσεως, id est prælationis, a προτιμάω, id est præfero nam & sic legendum [redacted] vitium. Siue etiam προτιμήσεως, à κλείω, & μύσις, præclusio: quòd scilicet eo iure consanguineus, consors, vicinus alijs emptoribus veluti viam præcludant. Primum autem & postremum propiùs accedunt ad vulgarem illum titulum, sed medium illud rem ipsam significantius exprimere videtur. Et vt verius quoq; videatur, facit autoritas hominis Græci non indocti Constantini Harmenopuli Nomophylacis Thessalonicensis in Epitome Iuris ciuilis cui hunc titulum præfixit προκείμενα τίμημα. Is enim libr. 3. eius operis hunc titulum inter alios præfixit, περὶ προτιμήσεως. Cui hæc verba subiecit: Διαπράσεως γινομένης, τῶν μὲν ἐξωτικοῦ ὁ δανειστὴς, ἢ ὁ συγγενὴς, προτιμᾶται εἰς τὸ ἀγοράσαι: τῷ δὲ συγγενοῦς ὁ δανειστής: ἐκ δὲ τῶν δανειστῶν ὁ τὸ πλεῖον χρεωστούμενος. Id est, venditione facta, extraneo creditor aut propinquus præfertur in emptione: propinquo autem creditor: ex creditoribus autem, cui plus debetur. Quæ propè ad verbum sunt ex.l.1.ff.de priuileg.cred. Ea est huiuscemodi. Cum bona veneunt debitoris, in comparatione extranei, & eius qui creditor cognatusve sit. potior habetur creditor cognatusve; magis tamen creditor, quàm cognatus, & inter creditores potior is est, cui maior pecunia debetur. Et ea quidem l. solet à nostris allegari ad fundamentum nostri retractus: de quo nos amplissimè dicemus infrà in hac præfatione nu. 41. huc item pertinet, & multis sequen. At Ioan. Oldendorpius, vir certè doctissimus, in libro de iure & æquitate legit in ea Federici constitutione, protheniseos, idq; non semel, vt casus videri possit, sed iterum atq; iterum, vt de industria factum censeatur. Quia tamen ratione ita legit, prorsus ignoro.

3 §† Porrò in eam cõstitutionem προτομίξεως commentaria ediderunt Bald. & Matth. Afflic. qui & ipse post Andr. Barul. in l.prædia. C. de loca.pręd.ciui.lib.11. id ius vocat ius congrui. Cui appellationi conuenit, quod scribit in re non admodum dissimili.in l.congruit.C.eo.tit. cuius hæc verba sunt. Congruit æquitati, vt veteres possessores fundorum publicorum, nouis conductoribus præferantur. Sunt enim, qui & eam l.pro nostra consuetudine afferunt, tanquam scilicet non dissimiliter hic congruat, vt consanguineus extraneo præferatur. Et ego persanctè deierare ausim, eam iuris congrui appellationem illinc esse depromptam. Statutum autem Paduanum vocat Præsentationem: vt videre licet apud Paul.Castren.in omnibus propè consil.supra.ex eo citatis, & Cæp.consil.etiam supra allegato, & alio, si non idem sit, cuius meminit Alexan.consi.62.in causa.col.1.lib.7. Quæ appellatio proximè conuenit cum nostra consuetudine, quæ & eam Oblationem vocat. Ea autem hinc manauit, quod consanguineus tenetur offerre pretium emptori.

4 §† Statutum Lucanum vocat id ius Recompræ, vt tradit Philip.Dec.consi.122.col.2. versic.sed is nullo modo. At Petr.Anch.consil. 370. ante omnia, in fine, & Flor. à S. Petro. consil.seq.quod dicta domina in princ. non recompram vocant, sed recomperam & recomperationem, quod tamen idem est, nisi quod in priori voce detracta est, e, littera, per syncopen, vt sæpe fieri assolet. Est autem ea vox vulgaris Italorum, quæ significat veluti recuperationem, quod scilicet consanguineus rem venditam recuperat. Nisi malis dictum à comparando, quasi dicas recomparare, id est, redimere. Nam plerunque comparare emere significat, vt colligitur ex l.1.& ibi glo.in verbo, comparauit. Bar.in 2.opposit.& Bald.col.1.versic.item nota quod verbum.C.de rer.permu.ex quibus Bald.ipse dicit, hoc verbum vulgo accipi pro verbo vendendi. atque etiam ex l.à Diuo.§.si post addictum, & §.vlt.ff.de re iudic.& l.2.ff.de litig.& l.nec quasi.ff.de rei vendic.& l. liberis. § si quis sciens.ff.de li.cau. & l.semper. § negociatio, ibi, pecunia comparatis nauibus. ff.de iure immuni.& l.2.§.ad frumenti comparationem.ff.de admi.re.ad ciuit.perti. & l.procuratoris.§.plane.ff.de trib.act.& l.3.§.j.ff.de in rem versi. & l. quidam, eod.tit.& l.si procuratorem.§.si tutores, & §.si liber.ff. manda.& l.si mandauero.§.fugitiuus, eod.tit.& l.ex facto, in princ. ff. de hæred. institut. & l. is qui suis, §. nihil. ff. de manu. & l.si a creditore, in verbo. comparasti, iuncto verbo, venditor. C. de act. & obligat. & l.ea conditione. C. de rescin.vendit.& l.sicut.C.de act.emp.& alibi sæpe. Et ita quoq; maximi autores vsi sunt. [Cato Censorius in Re rustica.capit.1. Prædium cum comparare cogitabis, sic in animo habeto, vti ne cupidè emas.] Teren.in Eunuch.

Imò si scias, quod donum huic dono cõtrà cõparet;
Tum magis id dicas.

Quo loco Donatus, comparet, interpretatur, emat. Liuius libr. 2. ab Vrb. cond. Annonæ imprimis cura habita, & ad frumentum comparandum missi in Volscos Suetonius in Iulio Cæsare, c. 47. Gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui, semper animosè comparasse. [Hincq; comparator pro emptore. l. 1. C. de c. & distra. pign. trib. caus. libr. 10.] Vt hinc intelligas, Rufinum fuisse ab Hieronymo intertia aduersus illum Apologia, iniuria repræhensum, quod comparatum codice pro empto posuerit: quasi, vt ille subdit, comparatio æqualium tantum sit, emptio pretij annumeratio. Scio autem id verbum comparandi, & de alijs modis acquirendi, quam per emptionem dici; vt probatur in l. si quid earum, & ibi glo. & Bart. ff. de legat. 3. de quo per gl. & Bar. in d. l. 1. C. de rer. perm. eundem Bar. in l. 1. ff. de contrah. emp. Alexan. consil. 85. animaduersis, col. vlti. libr. 4. Barb. in rub. extra de emptio. & vendi. colum. vlt. versic. vtrum autem verbum. Corn. consi. 73. quamuis videatur, col. 3. versi. quod verbum, lib. 4. vbi tamen dicit, in vsu vulgari, id verbum accipi pro verbo emendi. & Fabian. in tractat. de empti. & vendi. in 2. q. prin. col. 2. versic. secundo fallit. Ex quo & Terentius in Andria.

Atque ex incommodis.

Alterius sua vt comparent commoda.

Et ibi quoq; Donatus exponit, comparent. id est, acquirant. Firmianus autem in tractatu gabellarum, in tertia parte. 8. partis princ. q. 1. dicit quod compra, est vulgare Italorum, quo significatur veluti acquisitio.

5 ¶ † Sed & consuetudo nostra, & vniuersa propè Gallia, retractum vocat a retrahendo: quod scilicet consanguineus ad se, atque ita ad familiam & cognationem, à qua res recesserat, eandem retrahit. Quod verbum frequens est apud receptissimos autores, e quibus satis erit vnum, qui instar est omnium; citasse is est Virgil. l. b. 5 Aeneidos.

Nate dea, quo fata trahunt, retrahuntque sequamur.

In nostris autem legibus sępissime reperitur, vt in l. 1. non semel. C. de natura. lib. quo in loco Bald. alludens ad nostram consuetudinem, allegat. c. constitutus, extr. de in integr. resti. vbi fit mentio huius nostrę consuetudinis. Sed & reperitur in l. 1. C. de tabular lib 10. & in l. cum procuratores. C. de metal. lib. 11. & in l. 1. C. de fund. rei priua. cod. lib. 11. & in l. 1. C. de diuers. offi. & appar. iudic. lib. 12. Sed & in ff. quoque, nequis dubitet: comperitur, vt in l. in fraudem. §. a debitore. ff. de iure fisci, & in l. Imperatores. §. item rescripserunt agros. ff. de admini. rer. ad ciuit. pertin. vbi scribitur, curatorem ciuitatis debere retrahere agros Reipublic.

6 ¶ † Et hinc verbum retractandi, in eadem prope significatione retrahendi siue reuocandi, in l. Pomponius. §. ex facto. ff. de acqui. poss. & in l. si dolo. ff. de dolo malo, & in l. non solum. §. item ait. ff. de procu. in l. quod autem. §. si vxor. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l. quo enim §. vlti. ff. de solut. & in l. si cum militaribus. C. de restitut. mili. & in l. vlti. §. ipsum autem. C. de bon. quę lib. & l. 2. C. ne fisc. rem quam vendi. lib. 10. & apud Virg. statim initio, lib. 12. Aeneid.

Nihil est quod dicta retractent.

Quanquam pro iterum tractare, vt tradit Sextus Pompeius, siue iterum excutere, examinare accipitur, & quidem frequentissime, vt in l. 1. & 2. ff. ne de statu defun. & in l. 2. §. 1. & 2. & iterum in l. vlt. ff. de collu. deteg. & in l. aut priuatim. §. 1. ff. ad S.C. Turp. & in l. in omnibus. §. 1. ff. de diuer. & temp. pręscri. & in l. eius qui, in prin. ff. de iure fisci, & in l. in bonę fidei. C. de vsur. & in l. pręcepit. C. de can. larg. eod, lib. 10. Et apud Plinium lib. epist. 6. ad Vrsum, Finitamque causam retractauit. Et alibi sępe, vt apud Budęum, Gallię sidus fulgentissimum, videre licet, Paulus autem noster sine compositione, id, iterum tractare appellauit, in d. l. in fraudem §. quoties. ff. de iure fisci [Seruius autem (ne illud pręteritamus) in li. 7. Aene. Virgi scribit, retractare esse repetere quod omiseras, in id referens illud ipsius Virgi.

De suetaque bello.

Agmina in arma vocat subito, ferrumque retractat.]

7 ¶ † ID AVTEM ius retractus etiam ex legibus Mosaicis, omnium primis, fuisse obseruatum liquido constat, ex vigesimo quinto cap. Leuitici, cum scribitur. Si attenuatus frater tuus vendideri possessiumt culam, & voluerit propinquus eius, potest redimere. Et apertè quoq, declaratur Ruth. 4. c. vbi ita scribit, Partem agri patris nostri Elimelech vendidit Noëmi, quę reuersa est de regione Moabitide; quod audirete volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus, & maioribus natu de populo meo. Si vis possidere agrum iure propinquitatis, eme & posside. Et Hieremię 32. cap. vbi hęc quoq; verba adscribuntur; Eme tibi agrum meũ, qui est in Anathot, tibi enim competit ex proquinquitate, vt emas. Quem locum ennarrans Diuus Hieronymus, Non erat (ait) licitũ possessionem de tribu transire ad tribũ, nec de familia ad aliam familiam. Id quod etiam è nostris citat Lucas Pen, qui & alia quędam in id affert, in l. 1. col. 2. in verbo, debiti. C. de impo. lucra. descrie. lib. 10. Et hac quidem ratione iubetur Numeri cap. 36. eodemque vlt. vt omnes viri ducant vxores de tribu & cognatione sua, & cunctę fœminę de eadem tribu maritos accipiãt, vt hereditas permaneat in familijs.

8 ¶ † Et horum quidem sacrorum Bibliorum locorũ autoritate adducti quidam contendunt hanc nostrã retractus consuetudinem esse iuris

diuini, existimantes omnia, quæ legibus illis Mosaicis statuta sunt, ius diuinum constituere. Sed illi admodum falluntur. Quod ne nescias (nam id ad totum hunc tractatum multùm habet momenti & ponderis) animaduertendum est, placita, præcepta ac dogmata veteris testamenti trifariam discriminari. Alia enim moralia, alia cæremonialia, alia denique; iudicialia: quæ omnia nominatim, speciatimque; tanguntur Deute cap. 5. his verbis, Loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias, atque iudicia, &c. Et c.seq. cum scribitur. Hæc sunt præcepta, cæremoniæ, atque; iudicia, &c. Et c.8. Caue ne negligas mandata eius, atque; iudicia, & cæremonias. Et 3. Reg. 2. vt custodias cæremonias eius, & præcepta eius, & iudicia. Et 2. Paralip. 33. vbi dicitur, Si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem, & cæremonias, atque; iudicia, quæ mandaui per manum Mosi. Et Esdræ. 2. lib. cap. 1. Et non custodiuimus mandatum suum, & cæremonias, & iudicia, quæ præcepisti Moysi. Iudicialia autem (vt interim cætera omittamus) quę & nonnulli legalia non inscitè appellant, (cuiusmodi est illud de redimendo agro vendito à propinquo & tribuli) non apud nos habent vim legis, quæ obligare possit, nisi quatenus in nouo Christi testamento approbata reperiuntur, vt ex Theologicis quoque scholasticis (nam & hos aliquãdo, vt omnibus satisfaciá, haud grauatè appello) voluit Alex. Hales, cæterorum huius monetæ Antistes, in 2. parte summæ q. 3. membro 1. iterumque; in 3. parte q. 59. membro 1. & eius discipulus diuus Thomas Aquinas in prima 2. q. 104. ar. tertio, rursumque in secũda secũdę. q. 87. art. 1. & in quotlib. 2. art. 8 & alter eiusdem discipulus, sanctimonia quoque; insignis, Bonauentura in 4. sent. di. 3. ar. 3. q. 2. in qua etiam di. copiosius hæc attigit; cæterorum subtilissimus, aut si mauis tenebricosissimus ex nomine, Scotus, in vlt. q. ad fi. & idem Bonaue. in eodem. 4. sent. dist. 37 ar. 2. q. 1. & Richar. in eodẽ lib. dis. 16. Ant. Flo. in prima parte summæ, ti. 14. c. 6. in prin. col. 3. versi. 3. differunt Ang. Cla. in verbo decima versi. 2. & è recentioribus Gabriel Biel, in tertio sen. dis. 37. q. 1. art. 2. conclus. 5. ad fi. & rursum in 4. dist. 1. q. 4. art. 4. dubio item 4. & Marsilius ille Ficinus, qui iure optimo columen Theologiæ simul & Philosophie nostri seculi appellari potest, in eo libro, quo de religione Christiana tam verè ac piè, quam eleganter disserit. cap. 34. vbi & pręcepta Mosis multis modis distinguit, asserens ea esse præcipua, quæ in Decalogo continentur, data enim primum nullo medio fuisse a Deo in tabulis lapideis populo vniuerso deinde tanquam perpetua in arca testamenti in sancta sanctorũ inclusa. Cætera vero minutiora esse, ac data per Mosen, & ab eo chartis inscripta, atque; extra sancta sanctorum posita. Inter hæc autem alia simpliciter moralia esse, quæ quoniam naturæ legem imitantur, sempiterna sunt fermè, sicut precipua. Alia ad iudicia pertinent: quæ in æquitatis arbitrio posita, prout rerum vsus exigit, variantur. Alia verò ad cæremonias, quæ sunt parui momẽti. Et hæc quidem scitissimè probat autoritate ipsius veteris testamenti. Sed & idẽ quoque tradidit, & inuictissimis rationibus cõprobauit. Paul. Ricus, in lib. de Christiana veritate, tracta. 2. parte. 3 cap. item. 3. & ex antiquioribus (hos enim prætermittere piaculum esset) Origenes in Exodũ Homilia decima, & in Numeros Homilia vndecima. Gieronymus in epistola ad Augustinum, cuius initium est, Tres simul episto. ipse Augustinus libro aduersus Manichæum sexto fere per totum eum libr. & iterum lib. 19. capit. 18 & ad Bonifacium contra duas Pelagianorum Epistolas, libr. 3. cap. 4. & Ambrosius in epistolam Pauli ad Colossenses, ca. 2. & in epist. 72. ad Irenen. & horum primus Tertullianus in lib. aduersus Iudæos.

9 ¶ † Et è nostris (nè eorum autoritate defici videamur) idem voluit Imol. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. ad fi. & ibi quoque; Rom. col. 10. ff. de verb. obli & idem Imol. in l. 3. col. vlt. & ibi etiam Fran. Are. col. 3. versi. prima ratio. ff. de test. ipse Imo. in c. vlt. col. 3. de cousue. & con. omnium primo, in casu præmisso, in fin. Card. Flor. loquens de lege Mosis, qua masculi præferebantur fœminis in successionibus, cons. 2. circa statutũ, ad fi. Mar Lau. in trac. primogenituræ, col. pen. versi. rursus queritur nunquid, Bellamer. consi. 28. in facto mihi tradito, col. 2. versi. ad partem contratriam. Alexan. consil. 13. attentis his, col. 3. versi. prætereà, li. 7. Fran. Are. in l. vlt. colu. pen. versic. 3. quod non valet. C. de pact. Barb. consi. 39. clementissimi Dei, colu. 1. lib. 2 Ias. in l. qui se patris, colum 5. versi. & nota qd inter Iudęos. C. vnde li. Phil Dec. in c. consuluit, in 2. no. ext. de ap. Zasius cõst. 1. illustres, nu. 61. li 2. Et huc quidẽ ptinẽt no. à gl. & ab Arch. 3 in §. his itaque; rñdetur p tex. li. vi. di. Pa. & aliis in c. 1. ext. de ho. & idẽ Pa. in d. c. vlt. col. 2. uer. in gl. 2. ext. de cõsue & in c. 2. col. 3. ext. de pbat.

10 ¶ † Et ne de hac re dubites, quantùm ad iudicialia siue legalia pertinet, de quibus hic specialiter loquimur, id quod diximus, possum multis Christi Domini nostri testimoniis probare, sed vnum tantùm aut alterum breuitatis gratia nunc afferam. Nam quod scriptum est in lege Mosaica. Oculum pro oculo, dentem pro dente, Deuter. 19 & Exo. 21. dannat Christus Matt. 5. ca. quodque de libello repudij traditur Deute. 24. id Christus quoque; reprobat, abrogatque; Matth. eod. cap. 5. atque iterum. 19. & Marc. 10. & Luc. 16. Suntque plurimi in ea sententia, quod ea lex repudij non excusaret a peccato, & in ijs glo. in cap. in lege. 24. questio. 4. Archi. in cap. qui peccat. iisdem quæstio. & causa Host. in ca. gaudemus, colum. 3. in verbo,

qui autem, extrà de diuort. Bald. aut. quisquis est, inter consi. illius consi. 428. inquisitio prædicta, colum. 2. lib. 5. & magna Theologorum cohors, in 4. sentent. dist. 33. & latè diximus in nostris Legibus connubialibus. Ex quibus plane intelligis, placita legalia Mosis non fuisse Iuris diuini. Nam si talia fuissent, perpetua quoque, & immutabilia permansissent, nec crimini, aut peccato fenestram aperuissent. Quantum enim ad primum pertinet, scriptum est Psalmo octogesimo octauo. Neque prophanabo testamentum meum, & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita. Et Esaiæ cap. 40. Verbum Domini manet in æternum. Et alibi, Cœlum & terra transibunt, verba mea non transibunt Matth. 24. Marci. 13. Lucæ. 21. & rursum alibi: Facilius est cœlum & terram præterire, quàm de lege vnum apicem cadere, Lucæ. 16. Quantùm autem ad secundum, constat viam Domini impollutam esse, Psalmo. 17. & legem ipsius immaculatam, Psalmo. 18. Vt non immeritò damnata sit hæresis Cerinthi, Hebionis, & Nazaræorum, asserentium legem Mosis in omnibus esse obseruandam, sicut & nouam, testimonio Philastri, & Augustini in libro de hæresibus. Nam & Gerson, non contemnendus Theologus, in tractatu de contractibus parte. 1. consideratione 10. dicit fore hæreticum si quis credat iudicialia Mosis præcepta nos obligare.

11 ¶ † Igitur satis ex iis quæ diximus constat, iudiciales Mosis leges non esse diuinas; nisi & ea ratione, qua leges Canonicas esse diuinas, tametsi humanæ sunt, quidam asserunt, vt per Hostien. Ioan. Andr. & Panor. in cap. 1. extrà de iura. calum. & alios citatos à Barb. in c. filius, in 4. not. extra de testa. Et id satis probat tex. in c. nimis, extrà de iureiur. & in c. 2. de priuil. lib. 6. Sed & leges quoque seculares diuinas diuinitisq; latas & promulgatas pronuntiat, l. vlt. & ibi glos. in verbo, diuino. C. de præscrip. long. temp. & §. quia igitur imperium, in Authent. de instru. caute. & fide. Scribit enim Ioan. Andr. in cap. vlt. ne cleric. vel mona. legem ciuilem esse partem legis diuinæ & Theologicæ, & sequitur Bald. id quoque trahens ad leges feudales, in proœmio feudorum, colum. 3. versi. apparet igitur, vbi & alios in id citat. Nam & Demosthenes in oratione prima aduersus Aristogitionem πᾶς (ait) ἐςὶ νόμος εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, id est, omnis lex est inuentio quædam, & donũ Deorum. Quod & à nostro Iurisconsulto relatum est in l. secunda. ff. de legib. & Galeno in eo libro, cui titulus est, vtrum partus in vtero sit animal: & Aphthonio declamatore in libro præexercitamentorum, paulò ante finem. Nam & Ecclesiasticus cap. 1. tradit omnem artem, & scientiam esse à Deo: quod & de Medicina priuatim tradit idem cap. eiusdem operis. 38. & de agricultura, cap. 7.

12 ¶ † Illud autem certum est, omnes legislatores suarum legum inuentionem in Deos retulisse, quò illis maiorem autoritatem; maiestatemque & obseruantiam conciliarent. Mosen scilicet, de cuius legibus nunc priuatim loquimur, ad Deum Opt. Max. quem Diodorus Siculus libr. 2. Bibliotheces vocat Abiaũ. Nam illud sæpè, cum suas leges ederet, proclamabat. Hæc dicit Dominus. Minoem Cretensium legislatorem, ad Iouem. Lygurgum Lacædæmoniorum, ad Apollinem: Draconem, & Solonem Atheniensium, ad Mineruam. Trismegistum, siuè Minam, vt aliis placuit, Ægyptiorum, ad Mercurium Numam Romanorum, ad Ægeriam. Zamolxim Getarum atq; Scytarum, ad vestam. Zoroastem, qui & Zarodes dictus est, Bactrianorum & Persarum, ad Oromasin. Charondam Chartaginensium, ad Saturnum. Zaleucum, [aut, vt alij vocant. Seleucum,] Locrensium, ad Mineruam. Zatrasten Arianorum, ad simulatum quoppiam numen: Philolaum Thebanorum, Androno-dorum Chalcidensium, qui in Tracia sunt, Protagoram Thuriorum, ad nescio quas alios Deos. Quæ omnia tradita sunt a Platone libr. 1. de legibus, in prin. Dionysio Halicarnasseo. lib. 2. antiquitatum Romanorum, Diodoro Siculo, d lib. 2. Bibliotheces, vbi huius rei addit rationem, quod ipsi putabant rem mirandam ac diuinam maximèque mortalibus vtilem leges esse: siue vt citius populi, ob rei excellentiam: Deorum metu, legibus obtemperarent. Et præthereà Cicerone li. de Diuinatione primo, Valerio Maximo lib. 1. cap. 3. quod de simulata religione est. Plutarcho in Numa Pompilio, Galeno in illo libro nuper à nobis citato, in summa lib. 3. [Polyæno lib. 8. stretagematum, vbi de Numa loquitur.] Lactantio libr. 1. cap. 22. & ex recentioribus Marsilio] Ficino in argumento in Minoem Platonis, & alijs passim scriptoribus. Vt interim prætermittam Mahumethem illum Arabum legislatorem infandissimum ad Gabrielem leges suas retulisse. Plato autem in dicto libro primo de legibus, in vniuersum tradit Deum legum condendarum autorem esse: vt hac ratione (vt tandem hoc caput claudam) possimus leges omnes diuinas vocare. Verùm nos aliter Ius diuinum intelligimus.

13 ¶ † SED VT REDEAMVS, Hæc nostra consuetudo approbatur in cap. constitutus, de in integ. restitut. & vt plerisque placere video, in capit. 1. §. sed etiam res, vbi id not. Docto. tit. per quos fiat inue. & in cap. 1. §. item 1. & ibi quoque Docto. tit. qualit. olim pot. feu. ali. Vt iam non dubitandum sit, an valeat, sicuti nec dubitant Per. Cyn. Alberi. Bald. Saly. & Paul. Castr. in d. l. dudum. C. de contrahen. empt. Hostien. Ioan. And. & Panor. in d. c. constitutus, Bald. Saly. & Paul. Castr. in l. 1. C. com. diuid.

diuid. Bald. in rub. C. res inter alios act. versi. & not. quod ex consuetudine, &c. consil. 276. ad euidentiam præmittendum est, libr. 5. Lucas pen. in l. vlt. colum. 1. versic. facit hæc lex. C. de prædi. curia. lib. 10. & in l. 1. col. 1. in verbo debui. C. de impo. lucra. descrip. eod. lib. 10. Ioan. Plat. in l. 2. in 1. not. C. de præd. nauic. libr. 11. & in l. 1. colum. 1. per illum tex. C. de non lic. hab. metrop. lib. 11. Alexand. con. 52. viso themate, in prin. lib. 1. & consi. 27. qood est simili exordio, in prin. lib. 6. & consi. 173. viso & diligenter. col. 1. eodem lib. 6. Philip. Dec. cons. 88. cuius superscriptio est valet statutum, post prin. & consil. 222. viso puncto, etiam pòst prin. & consil. 300. visa petitione etiã in prin. Lud. Bol. cons. 25. in amplissimo, in 3. dubio. Lud. Goza. in rep. d. l. qui se patris, col. 34. versic. infero & sexto. C. vnde lib. Paulus Pari. consil. 82. pro veritate, post prin. lib. 3. & consi. seq. pro resolutione, colum. 1. eod. lib. & vbiq; Doct. nostri, loquentes in casibus huiusce consuetudinis multas quęstiones diffiniunt, nullum omnino dubium de viribus illius facientes, quorum loca iam multa suprà in prin. designauimus, & post hac plurima notabimus.

14 ¶ † Nàm & (quod plùs est) valet statutum omninò prohibens vendere extraneo, aut forensi, (vt nostri non rectè, si credimus Vallæ in Pogium, appellant) secundum Bart. Angel. Imol. Alexand. Ias. in vtraq; lect. super 3. quęst. Bart. & cæteros recentiores, in l. filiusfamilias, §. Diui. ff. de leg. 1. Ioan. And. Pet. Anch. Domi. & Phil. Franc. in cap. vlt. de immu. eccle. libr. 6. Bart. Bald. & Sal. in d. l. dudum. Bart. & Bald. in l. vlt. illum colum. etiam vlt. hunc 3. versic. ext. glo. C. de sacr. eccle. Bart. in l. quorum. ff. de pig. & in l. si quis ita. §. ea lege. ff. de verb. obl. & in l. multum. ff. eod. tit. & in l. fi. in emptione. §. omnium, per illum tex. & ibi etiam volunt Bald. Sal. & Alexan. ff. de contrah. empt. & in l. 1. col. 9. versic. circa primùm si dico, C. de sum. Trini. & in l. vlt. C. de exact. trib. lib. 10. & in d. l. 2. & ibi quoq; Ioan. Plat. C. de præd. nauic. libr. 11. Bald. in l. 2. in fi. ff. de iurisd. om. iud. & in l. ea lege, & ibi Ang. & alij. C. de cond. ob. cau. idem Bald. in l. vlt. §. vlt. C. com. de leg. & in l. 1. §. 1. C. de com. ser. manumis. & in cap. si clientulus, colum. 2. tit. de ali. feud. & in cap. quæ in ecclesiarum, colum. 2. ex. de constit. & in c. clerici, ext. de iud. & consi. 349. statuto Placentiæ, colum. 2. lib. 1. & consi. 310. ad euidentiam, post prin. lib. 3. & consi. 314. quædam sunt locutiones, eod. lib. 3. & consi. 174. præsupponendum est, lib. 5. Signo. consi. 21. statuto ciuitatis Mediolani. Angel. consi. 47. quidam Franciscus de Florentia, colum. vlt. Alber. in 2. parte statutorum, q. 2. ex prædictis, col. 3. versic. sed exorta, & seq. vbi dicit id communiter teneri & seruari. Panor. in c. relatum, le. 1. de testa. Card. Florent. consi. 144. super themate, colum. 1. & 2. Paul. Castren. consil. 89. posset quis dicere, post prin. lib. 2. Raph. Fulgos. consi. 102. præsipposítio statuto. Ioan. Plat. in d. l. 1. col. 1. versi. similiter valet, C. non lice. habit. libr. 11. Alex. consil. 105. visis scriptis, col. 2. versic. nàm constat. & seq. lib. 2. Corn. consi. 78. quanquàm videatur, colum. 1. lib. 1. & consi. 152. licèt in hac, col. 1. eod. libr. 1. Barb. in repet. rubr. de non ali. reb. ecclel. in 1. q. & consil. 43. præclarè scribitur, colum. 10. versic. venio nunc ad aliam, libr. 1. Philip. Franc. in sua disputa, petitorij, in 4. dubio. Franc. Cur. Senior consil. 27. magnificus vir, colu. 5. versi. capio secundum Fab. in tract. de empt. & vendi. in 21 q. 3 quæst. prin. Fely. in cap. 1. col. 1. de Iudæis. Philip. Dec. cons. 661. in casu de quo, col. 1. Ex quibus multi etiam dicunt, id statutum comprehendere Ecclesiam, & clericos, vt scilicet nec eis, nec in eos liceat alienare. Quin Bald. in d. c. quæ in Ecclesiarum, vbi suprà, & præterea in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, colum. 1. versic. idem videtur dicendum, ext. de constit. eius est sententiæ, vt valeat statutum expressim prohibens, ne liceat alienare in clericum, si principaliter non sit factum in odium ipsius. De quo & nos aliquid dicemus infrà, in. §. 1. in verbo *l'achepent* num. 3. 4. & seq.

15 ¶ † Imò, & quòd etiam plùs est, valet statutum iubens vendere potiùs consorti, aut vicino, aùt proximo, quàm alteri eodem pretio; vt placuit Bart. in l. 2. versic. item no. at, C. de deb. ciuit. lib. 11. Petr. Anch. consi. 160. præsupponitur, & iterum consil. 370. ante omnia videndum est. Floria. consi. seq. quod dicta domina. Paul. Castr. consi. 194. viso statuto, lib. 1. & consi. 221. in hoc passu. eod. libr. 1. Alexand. d. consil. 52. post princ. libr. 1. & d. consil. 27. in prin. libr. 6. Soz. consil. 272. non prosequendò, colum. 3. versic. confirmatur quod si contrà, lib. 2. vbi intelligit, modò sit factum à non recognoscente superiorem Phili. Dec. si is est, consi. 619. licet in casu, colum. 2. versi. primum statutum, & consi. 647. requisitus, col. 1. Pantha. Cal. in repet. le. 2. in fi. C. de rescind. vend. Barr. Casse (neq; enim illum grauatim cito, tametsi de mè pessimè meritum) consi. 22. consuetudine cauetur, colum. 2. versi. item istud ius. Nam si valet pactum eiusdem tenoris, vt certè valet, secundum Bald. in le. 1. post prin. C. com. diuid. per l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. oblig. vbi & hoc volunt Imo. Raph. Co. & Alex. atque etiam Iason qui id dicit not. in l. nemo. quæ est pen. ff. de pact. & consil. 211. præsens consultatio, colum. 3. versi. sed præmissis, lib. 2. Consequens est, vt & statutum valeat: per l. vlt. & ibi Bart. Bald. Sal. & alios. C. de fideiuss. cum si. Et hinc quoque Alex. consil. 126. visis his de quibus in princ. libr. 5. asserit valere statutum Ferrariæ quo prohibetur locator alteri vendere, prius quam requisiuerit conductorem, an velit

emere Suntq; certi casus in Iure nostro, quibus cum vendere aut locare volumus, debemus magis vni cuipiam, quod aliis vendere aut locare iusto pretio, vt in l. 1. & ibi glos. vltim. Bart. & Ioan. de Plat. C. de metal. & met. libr. 11. & in d. l. 1. & ibi quoq; Ioann. Plat. C. non lice. habit. eod. lib. 11. & in l. congruit, & in l. prædia. C. de loc. præd. ciui. eod. libr. 11. & in l. vlti. & ibi item. Plat. C de agri. & emanci. eo quoq; lib. 11. & in §. si verò aliquando, in authen. de collatio. Imò & vendere simpliciter in quibusdam casibus, velimus, nolimus, cogimur, ex quibus multos collegit glo. in l. Iulianus. §. idem Celsus. ff. de actio. empto. & in l. nec emere, ibi quoque Gul. Cu. Alber. & Ias. C. de iure deb. & glo. in l. inuitum. C. de contrahen. empt. Bald. & Ang. in l. si pendentes. §. si quid cloacarum. ff. de vsufr. & Fel. in cap. 1. in vlt. not. ext. de Iudæis, & Anton. Burgo. in capit. 1. colum. 5. versic. ex opposition. domini, & multis seq. extr. de empt. & vendic.

16 ¶ † VALET igitur nostra consuetudo, vt ad eam redeamus: & si nonnulli contendunt eam esse damnatam, per d. l. dudum. C de contrahen. empt. In quo, vt aliis placuit, admodum decipiuntur: nam ea. l. constitutionem reprobat. qua solis proximis & consortibus vendere licebat, non etiam aliis, quod (vt ibi dicitur) iniquum est, vt homines suo arbitrio vendenda non distrahant, sed de rebus suis aliquid cogantur facere inuiti. Ideo subdit ea. l. hæc verba. Superiore lege cassata vnusquisque suo arbitratu quęrere vel probare possit emptorem, In hac autem consuetudine (inquiunt) nihil tale est, quale in ea reprehenditur, cũ neminem cogat vendere proximo, sed liberum relinquat, quibuscunque voluerimus, vendere. Id autem concedit, vt rem arbitratu venditoris iam alienatam possit proximus restituto pretio redimere: & ita quidem adprobato contractu, eo enim reprobato, non cogeretur pretium restituere. l. iubemus, nulli. §. sanè, ibi, & pretia quidem, & iterum. §. prædia. C. de sacros. Ecclesi. & l 2. C. ne rei domi. vbi ita scribitur in fi. ita vt nec pretium quidem iniquis comparatoribus reposcere liceat, quæ quidem. l. reperitur in Decretis Cano. in §. vniuersos. 16. quæstio. 3. & l. 1. in fi. C. de præscrip. 30. vel 40. anno. & in l. 1. in fin. & ibi Ioan. Plat. in 4. not. C. de præd, curia, sine decret. non alien. lib. 10. & l. quemadmodum, & ibi glo. in verb. & emptor. C. de agric. & cens. libr. 11. & §. quia verò Leonis, l. 2. versicul. si quis igitur in Authent. de non ali. Nam & hinc videmus quod feudum alienari prohibitum, si tamen alienatur, potest agnatus recuperare nullo restituto pretio, cap. 1. §. Titius, tit. si de feud. fue. contro, inter don. & agn. & voluit Philip. Dec, consil. 208. ad clariorem, col. 3. versi. sed tamen prædictis non obst, & consi. 586. in causa quæ Mantuæ. Imò nec id recuperat malęfidei emptor à venditore, per tex. à contrario sensu. in cap. 1. vbi id no. glo. in verb. in bonę fidei. in prin. & Card. Alexand. col. 2. in vlt. not. titu. de prohi. feud. ali. per Feder. cum si. adductis à Barb. cons. 14. clementissimi, colum. 2. versi. & ex istis, lib. 3. verum hęc ratio (tamet si hic à nonnullis adducitur) non modum tuta est, propter ea quę traduntur à Bald. in l. vlti. §. emptor. C. com. de lega. & consil. 337. in primis videndum est, colum. 2. versi. sed quęritur, lib. 1. Franc. Cre. sin. 95. statuto cauetur, & late Felyn. post alios in capit. cum causam, colum. 6. versi. ad illud mirabile, extra, de re iudic. & Fabian. in trac. de empr. & vendi. in 8. quęstio. princ. colum. 1. versi. secundò quęro, & quę dicemus infra, eod. tit. §. 12. in glo 1. num. 10 incip. & hęc quidem, & seq.

17 ¶ † At illi afferunt pręterea hanc rationẽ. Nam, posito (inquiunt) quod ea lex, dudum, reprehenderet similem huic nostrę consuetudini (quod, vt diximus, non admittunt) tamen non impediret, quin alia noua lex, aut consuetudo, postea fieri posset, & intro duci in contrarium, vt voluit glo. in Clement. statutum, quę est pen. in verbo, consuetudine, de elec. Petr. Cyn. Bald. & Sal. loquentes in casu nostrę consuetudinis, in d. l. dudum. Bartol. in l 1. colum. 6. versi. tertio quęro. C. de sum. Trin. Bald. in l. vlt. col. 2 versi. item quęro, an ista lex. & in l. vlt. C. de pact. pign. vbi sing. dicit illam glo. & in cap. 1. colum. vlti. titu. de his qui feud. dar. pos. & in addi. Spe. tit. de instru. edit. §. compendiose, versi. sed nunquid de consuetudine. Alber. in prima parte statutorum, q. 7. sed quid si statutum. Petr. Anch. in reper. cap. 1. ch. 39 in parnis, versic. quid ergo si consuetudo, extra de constit. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6. & in cap. constitutus, in tertia opposit. extra, de in integr. restit. vbi & ipse loquitur in casu d. l. dudum; & rursum in cap cum ab omni, de vita & hon. cler. & consi 51. consuetudo quę habet, in fi. vbi & illam glo. dicit sing. & consil. 218. iuxta ordinem, paulò post medium. Imol Paul. Castren. & Franc. Aretin. in l. si mihi, & tibi. §. in lege. ff. de leg. 1 Panor. in cap. vlt. colum. item vlt. post Ant. ibi char. 12. extra, de consuet. & idem Panormit. distinguens in cap. 2. colum. 4. versic. secundò membro, de probat. & consi. 7. tria circa primum, colum. penult. lib. 2. vbi & eam glo. dicit singul. Stephan. Bertram. consil. 361. viso consultationis themate, num 6. lib. 1. & consil. 342. existimo, nume. 3. libr. 2. Nam, cum lex dannat consuetudinem futuram, id nuncupatim exprimit, vt patet in l. 3. §. Diuus Adrianus. ff. de sepulcr. violat.

18 ¶ † Sed & hęc ratio parum quoq; tuta est, quando multi, & hi quidem maiori numero, tennẽt contrarium: vt scilicet damnata consuetudine pręterita, censeatur quoque futura damnata. Hi sunt inter cęteros glo. Imol. &

Domin.

Domi. qui hoc latè disputant in d.c.1.de consti. lib.6.gl.in c.1.in fi.de cler.non resid.eod.lib.6. & in cle.2.gl pe.de reb.eccl.non ali.Inn.in c. ex parte, in glo.magna, de consue.Petr.in l.2. & ibi etiam Cy.loquens in casu d.l.dudum, in.5. q.prin.& Bald.in 2.opposi.sibi omnes contrarij.C.quæ sit lon.consuet,Ioan. And. vt à quibusdam citatur, in cap.certificari, & ibi etiam Anto.col.3.de sepul.& idem Ioan.Andr.in addi. Spe.in d.§.compendiose, vbi suprà, & iterum in titu.de dote post diuor.§.1. versic.illud quoque. Paul.Leaz.in cle.1.super verbo, eligatur, in fi.de elec & in d.cle.statutum, & ibi quoque Lap.Abb.& Imo.colum.pen. eod.titu. & in clem. si vni, & ibi quoque Ioan.Ligna.& Cardin.Floren.in fi.de reb.eccle.non alie.Dyn. Bart.Bald.Ange.Raph.Corn.Alexand. & Ias.in d.l.si mihi, & tibi.§.in legatis.ff.de leg.1.Bald. in repet.l.de quibus, colum.2.ff.de legib.& in cap.1.tit.quali.olim. feud.ali.pot.& in capit.1. post prin.tit.de capi.Corr.distinguens an consuetudo sublata contineret ius cōmune,necne. Angel.non obscure consil. 292.visis omnibus, colu.1.Petr.Peru. intractatu de Canonica portione, ad fi.in q.5.vbi etiam distinguit an consuetudo reprobetur, an vero simpliciter tollatur. Ant.in cap.vlt.post med.versic.quis sit effectus, & ibi quoque Imo.colum.7.& Pan. qui distinguit, colum.vlt.extra de consue.Pet.Ancha.post Paul.Leaz.in cle.1.de excess.Pręl.Imo. in d.cap.cum ab omni, colum.5. de vit. & honesta.cleri.& in cle.dudum.§.nos etenim,in.8. q.de sepul.& in l.3.& ibi quoq; Fran.Are.ff.de testamē. Paul. Castr.in l.si stipulatus fuero.§.1. ff.de verbo.oblig.Ioan. Ana. in cap.3.ne Pręla. vic.suas.Rom.& Alex.in l.si non speciali.C. de testamen.Alex.consi.194 ex themate pręmisso, colum penul.versic.& hoc etiam, libr.2.& consi.197.viso testamento dicti Francisci, colum. 3. versic. pręterea non obst. eod. libr.2. & consi.134.cęterui numminis, colum.8.versi.secundo adducit, libr.6.Ange.Areti.in.§.ex non scripto, institut.de iur.natu.gen. & ciui Carol. Rui. qui etiam loquitur in casu d. l. dudum consil. 109. versic. videtur, colum. 2. nume. 13. & seq.libr.4 vbi & hanc dicit esse communem opin. & consil. 32. Viso processu, post prin.libr.5.

19 ¶ † Et hæc quidem sententia omnino vera est, cum est expressa reprobatio legis vel consuetudinis, cuiusmodi est in d. l. dudum, ita enim reprobatur & futura, si credimus Barto.in l.vlti.in prin.per illum tex.ff.de leg.2. Bald.vt a quibusdam citatur, in l.humanum. C.de legib.sed non reperi in meo codice, & idem Bald.in l.vlt.C.de pac.pig.Franc.Areti.in d.l.3.de testa.& in d.cap.2. de probat. & Ias. in d.l.1.in vtraque lect.C.de sum.Trin. Et id quidem indubitate, quando lex, uel consuetudo pręterita damnatur, tanquam irrationabilis & iniqua: quia tunc satis reprobatur, futura durante hmôi iniquitate, siue (vt sic dicam) irrationabilitate, ut dicunt Bald.& Saly.in d.l. dudum Bald.in Authen. omnes peregrini, colum. 2.uersi.not.quod quando princeps.C.com. de suc.& in d.l.ult.C.de pact.pig.& consil.232. Fratres Prędicatores, lib.1.Domi.consi.32.super. 1.dubio, colum.2.uersi.nec ob. si dicatur. & Fran.Aret.in d.l.3.de testa.& Philip.Fran.in d.cap.1.colum.ult.de constit.libr.6.& ita ferè omnes, qui de hac re loquuntur, intelligunt. Si igitur hæc consuetudo est iniqua & irrationabilis (de quo postea dicemus) certè ea l. dudum, reprobando legem & consuetudinem præteritam, & futuram quoque reprobasse uidetur. De quo & tu uide latè per Ioan. Lup. in repeti. capit. per uestras, char.89.colum.2. uersic. quinto cum dicit, de donat. inter uirum & uxorem.

20 ¶ † At, qui tenent aliam partem, statim illud contra obijciunt, quod ea lex expressim excipit, nisi consuetudo aliud inducat. Id enim uelle postrema eius l. uerba, quę sunt huiusmodi. Nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit. Nam & hęc uerba Bald. ibi intelligit de speciali constitutione loci, uel statuto municipali, per tex. de hac consuetudine loquentem, in cap.constitutus, de in integ. restitu. ubi etiam Hostien. & Ioan.And.trahunt d. uerba ad casum.d.cap. & similiter ipse Bald. in l. 1. in.1.not. C.com. diuid. & Bart. subobscurè post Oldra. in l. filiusfamil. §. Dini, colum. 3. uersic. quæro an per statutum. ff. de legat. 1. dum eam l. allegat ad probandum ualere statutum, ne liceat alienare in non subditum, & Rom. consil.22. ita de iure dicendum, colum. 3. uersic. secundo probatur, & Fabian.in tractat. de empt. & uen. in 20. q.3. q.prin.

21 ¶ † Ex quibus multis placuit, hanc nostram consuetudinem, non esse contra ius commune, sed tantum pręter ipsum ius: pręsertim cum non prohibeat cuilibet uendere, ut iam diximus. Nam id ipsum magna auctoritate affirmant Cyn.Ioan.Fab.Sal.& Pau.Cast.in d.l.dudum,& ibi latè Ioan.Igne.in repe.col.1.& seq. & alibi sępe in eadem repeti. Hostien. & Ioan. And.in d.cap.constitutus, ille col.3.in verbo consuetudinem, hic col.ult.& ibi quoque Pet. Anch.in 3.oppo.& Lud.Bol.d.consi.25. in amplissimo, col 4 uersic.circa tertium. Idque uideo omnibus propè in hac nostra Gallia hactenus placuisse: reclamantibus tamen plurimis, quos infra aduocabimus in hac eadem gl. num. 59.quamobrem sunt, & sequem.nec id quidem forte immerito, ut constabit ex iis quæ postea subijciemus.

22 ¶ † Sed ut eam rem intelligas, operępretium mihi uisum est integram illam l. dudum ob oculos ueluti ponere.

Dudum proximis consortibusq; concessum erat, vt extraneos ab emptione remouerent, neque homines suo arbitrio vendenda distraherent. Sed quia grauis est iniuria, quæ inani honestatis colore velatur, vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti. Superiore lege cassata, vnusquisque suo arbitrio quærere vel probare possit emptorem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit.

Hactenus ea l. Primum igitur quo spectant illa priora verba, vt extraneos ab emptione remouerent, nisi eo, quo & nostra consuetudo spectat? vt scilicet extraneus, qui iam emit, ab ea amptione remoueatur a proximis, restituto ei pretio, & ita ipsis proximis in ipsius inuiti locum subrogatis. Sed si concesserimus, & ea verba posse intelligi de remotione non iam fictæ emptionis, sed futuræ; tanquem scilicet non liceret ex ea l antiqua vendere extraneo, sed tantum proximis: vt sic nostra consuetudo quæ id non prohibet, vt dictum est suprà, non sit similis legi ibi damnatæ, quæ tamen differentia est, nisi verborum, non licere extraneo emere, aut si emerit, posse rem ab eo auocari atque retrahi per alium? At lex non verbis, sed rebus imponitur, l.2.in fi.C.commu.de lega.& c.quanto, extra de priuileg. & cap. commissa, de elec.lib.6.

23 ¶ † Nam vt concedamus illa verba, (De rebus suis facere aliquid cogantur inuiti) non posse referri ad primum venditorem, quia.s. non cogatur à nostra cõsuetudine vendere proximo magis quam extraneo: tamen haud dubiè pertinent ad emptorem, qui iam dominus iusto titulo effectus cogitur inuitus vendere consanguineo pretium offerenti, quæ est grauis iniuria inani honestatis colore velata, vt dicunt verba l.nostræ, & vt dicit l. quamuis, in fi.prin.ff.de pig.act.satis inhumanum est, quẽ inuitum rem suam vendere. Et facit, quod scribit Bald.consi.439 visis consilijs, in princ. lib.1.& consi. eiusdem numeri, super primo puncto,colum.vlti.versi.primo istud statutum, libr.4. Nec dici potest, quin rescindatur ista venditio, quantum ad emptorem ipsum pertinet, cum tamen aliàs venditio rescindi non possit inuito emptore, etiam rescripto principis, l.de contractu, C. de rescin. vendi. Nec si duplum quidem pretium offeratur.l.non est, eod.titu. Quid autem refert, quantum ad præiudicium emptoris, venditórne, an alius eius consanguineus venditionem rescindat, ad seque rem venditam retrahat inuito ipso emptore.

24 ¶ † Imò verò illa verba & cætera omnia d.l.dudum, non solum ad emptorem, sed ad venditorem quoque pertinent: qui cum fortè velit & cupiat extraneum quempiam quærere emptorem, & rem apud eum manere, potius quam apud fratrem proprium, non iniustis rationibus adductus, cum, vt scribit Homerus in fine lib.8. Odysseę.

Η τις που και εταιρος ανηρ κεχαρισμενα ειδως
Εσθλος, επει ου μεν τι κασιγνητοιο χερειων
Γιγνεται ος κεν εταιρος εων πεπνυμενα ειδη.

Quibus significatur, amicum non esse fratri postponendum. Cum igitur (vt repetam) venditurus cupiat eum amicum emptorem quærere, remque eam apud eum perpetuò manere, vel eius amicitię vel etiam alterius causæ gratia: si tamen ei vendiderit, consanguineus eum ab emptione remouet: quod potissimum damnat prin. eius l. Nec is censetur emptor esse, qui emptor non durat, sed illico rem emptam consanguineo pretium offerenti cedere cogitur: vt in simili etiam dicitur in l.non videtur. ff.de acqu.pos.non videtur possessionẽ adeptus is, qui ita nactus est, vt eam retinere non possit, & alibi dicitur, versum non dici, quod versum non durat.l.si pro parte. §. versum autem. ff. de in rem verso. & ibi concor. in glo. Quibus adde optimum tex. in l. qui concubinam §.si hæres.ff.de leg.3.vbi hæres non videtur sibi dedisse, quod ita dedit, vt habere non possis, quia ab alio euincitur. Et sic hic non videtur venditor suo emptori vendidisse à quo res vendita euincitur per huiusmodi retractum.

25 ¶ † Ideoque cum ipse venditor non possit ita vendere, vt res maneat apud suum emptorem, quem sibi quæsiuerat atque delegerat, non videtur suo árbitratu quæsiuisse siue elegisse emptorem, cum ius, visque, ac effectus suæ electionis per huiusmodi retractum euertatur, argum.l. si optio, quæ est. 3. ff. qui & à quibus manu.lib.non fiant, quam & in id annotat. Bald.in d.l.dudum, in 3.not. nam & aliquid videtur amittere, qui voti sui compos non est effectus, id est, qui animum voluntatemque suam non explet, vt cupit.glo.vt à quibusdam citatur, in.§. 1.in verb. incommodo, Institu.de hæred.quali.& differen.& est etiam bona glo.in l.Paulus, la.1.post prin. ff. de solu. & facit l.vlt.ff.de vsu, & habi. vbi vsuariæ rei speciem proprietarius nullo modo commutare potest. Deteriorem enim causam vsuarij facere non potest: facit autem deteriorem, etiam in meliorem statum re commutata; quia vt dicit Bart.de ea l.loquens, in l.2.colum.3. versic.secundo oppo.post Per.ibi.ff.sol.matr. satis videtur ei nocere, ex eo quod sit contra voluntatem suam. Id quod etiam ex eodem tex. not. Alb.in l.in creditore,ff.de euict. Et facit quod ex eo ipso tradit ipse Bart.in l.Pomponius, colum.7.versi.præterea qui vendit.ff.de nego.gestis. Est autem similis text. in l. hactenus in fin. cum l.sequen.quæ incipit,quamuis. ff.de vsufr. quem Bal.in sua Marg.in verbo,lucrum.vers.3.

in

in d.no. quòd quis satis damnificatur ex eo, qđ fit contra eius uoluntatem, & in id quoque alle gat glos. I. in l. soluendo. ff. de nego. gest. uoluit (ni fallor) allegare glos. in uerbo, cum & facit etiam tex. in §. præterea, Insti. de actio. & quod dicit Barto. in l. si filius qui patri, col. ulti. uersic. & est tertius. ff. de uulga. & pupil. substit. quòd ubicũque quid fit nobis inuitis, etsi ex eo lucrũ sentiamus, tamen dicimur damnum pati, per §. præterea, Insti. de actio. & sequitur Soz. in rub. ff. solut. mat. nume. 69. Sicuti è contrario satis lucrari dicitur, qui uoluntatem adimplet, eique obsequitur: ut dicit glo. ultim. in l. penul. & ibi Bartol. Bal. & Angel. qui dicunt no. ff. de condi. cau. dat. & Iaco. Areti. & Bald. in l. I. C. de fur. & idem Bald. in l. idem Iulianus. §. scio ex facto. ff. de lega. I. & in margarita, quo loco nuper citauimus, vbi eam glo. dicit singu. & Pet. Anch. in cap. vlt. in prin. de consue. lib. 6. vbi etiam est bona glo. in verbo, meliores, & in cap. si duo, colum. I. in 4. nota. de procu. cod. lib. 6. & Corn. consi. 51. licet in hac, colum. 3. versi. solent enim, lib. 2. & consi. 187. videtur in hac, colum. 3. versic. est ergo sensus, lib. 3. vbi & ex hoc nuncupatim dicit, quod satis lucratur, qui in eo suæ voluntati satisfacit, quod contractus à se initus sortitur effectum, nec rescinditur & consil 8. licet, colum. I. libr. 4. Et benefacit tex. quem ea glo. circa in l. si pignore. §. I. ff. de furt. ibi, species enim lucri est, & l. Sabinus, & l. si venditor, in fi. prin. ibi, quia ea melior intelligitur. ff. de in diem addi. & l. I. ff. qui satisd. cog. in illis verbis, satisfacere dicimus ei, cuius desiderium adimplemus, & l. si rem. §. satisfactum. ff. de pign. actio.

26 §† Ob hanc autem solam affectionem, quam nobis natura ingenuit, vt contractus à nobis factus sortiatur effectum, ne quis eam leniorem existimet, quàm vt considerari debeat, sunt multi in ea sententia, vt venditor & donator, etiam si non teneantur de euictione, tamen non sint testes idonei in causa emptoris, Inter quos sunt Petr. Cyn. & Ioan. Fab. in l. omnibus. C. de testibus. Albe. post Iac. Ra. in l. si tibi decem. §. pactum. ff. de pact. Anton. Imol. & Panor. in c. insuper, extra de testib. Bald. in l. & si ad te. C. de fal. Guid. pap. consi. 74. sequuntur rationes, colum. pen. Steph. Bertran. consi. 178. viso processu, colum. penul. libr. 2. Quod & de proxeneta, dicit glo. in. §. quoniam verò legem, in verbo prohibitione, in Authen. de testibus. Cyn. in d. l. omnibus, Alber. vbi supra, Ange. in l. debet. ff. de Ædil. edict. Anto. consi. 24. versicu. quæstio hæc dubia, col. pen. Petr. Ancha. consi. 331. visis diligenter, colum. 2. uersi. quarto etiam. Imol. consil. 134. in causa præmissa. Rapha. Fulgo. consil I. emphyteuta, colum. 2. Panor. in d. cap. insuper. & in cap. licet Hely. colum. 3. versi. item si proxeneta, extra de simo. Alexan. qui alios multos affert, consi. 13. ex his quæ in themate, colum. 5. versic. item per dictam, lib. I. & consi. 128. ponderatis, colum. I. libr. 2. & consil. 150. in causa & lite, colum. 2. uersi. tertia ratione, lib. 5. consi. 212. ponderatis, col. 6. uersi. item Ioan. libr. 6. & consil. 127. uiso processu, ad fi. lib. 7. Barba. consil. 54. illud colum. 4. uersic. præmitto etiam, libr. 2. Guid. Pap. & Stepha. Bertran. ubi supra, & iterum ipse Bertran. consi. 225. dixaram, li. 3. ubi doctè & scienter declarat (ut id obiter dicam) quomodo proxeneta hic accipiendus sit. Quæ omnia id quid diximus satis probant, uenditorem s. non suo arbitratu delegisse emptorem, qui ab emptione inuito utroque remouetur.

27 §† Præterea, & in hoc quoque nostra consuetudo uenditori incommodat, quod res ipsius minoris uenditur, ob id quod retrahi possit à consanguineo. Nam si cum res uenditur cum pacto reuenditionis, ob id minoris æstimatur & distrahitur, quod retrahi potest à uenditore; ex sententia Panormi. in cap. ad nostram, colum. 2. & ibi qooque Barba. extra de empt. & uendi. cum alijs multis concor. à me congestis infra tit. procedente, in rubri. nume. 18. quartum quod in ea, quanto magis hic illud obtinet, cùm non uni tantùm id ius competit: id est, uenditori, qui sæpissimè non satis pecuniarum habet ad retrahendũ (vix enim quis ad suarum rerum uenditionem procedit, nisi pecuniarum inops) sed id ius omnibus ipsius uenditoris familiæ, & generis competit: ex quibus semper aliquis est qui cupiat, & possit retrahere. Est enim familia tanquam ciuitatis quæpiam, ut autoritate Aristotelis dicit Bald. noster consil. I. in primis uidendum est, colum. 2. lib. 4. Ex quo facilè conuincitur, hunc retractum municipalem onerosiorem esse: quàm illum conuentionalem. Quò autem plus oneris est in re uendita, eo minoris æstimatur & uenditur. Ang. in l. pretia rerum, post prin. & ibi quoque Alexan. colum. I. ff. ad leg. Falcid. Ange. Aretin. in §. si quis agens, colum. 4. uersi. addas etiam, institut. de actio. & est optimus tex. quem ipsi allegant, in l. eum qui. §. ulti. ibi, qui leuioribus emat conditionibus. ff. de in diem addict.

28 §† Et ex hoc sequitur & aliud admodum graue, vt scilicet cogamur quodam modo vendere rem nostram viliori pretio. Vix enim è millibus vnus rem suam, præsertim immobilem vendit, nisi necessitate quadam adactus. Vendere autem non potest æquo iustoque pretio, & quod habiturus esset, citra id onus retractus, cum ob id ipsum minoris æstimetur vt dictum est. Ex quo fit, quod diximus, vt scilicet minore quam iusto pretio ei vendere necesse sit, quod leges nostræ non admittunt: etiam si quis cogatur vendere, præterquam in in casu necessitatis publicæ, vt per Bart. in l. I. §. cura, per eum tex. ff. de offic. præfect. vrb. & in l.

in l. annonam, etiam per illum text. ff. de extraordi. cri. cum concor. adductis ab Alexã. consil. 190. maturè, colum. 1. versicul. & ideo, libr. 2. & est quoque optimus tex. quem illi non allegãt, in l. si quis sepulcrum, in princ. versic. præses, ff. de religio. & sump. fun. & in l. vltim. in princip. ff. ad leg. Iul. de anno. & ibi concord. in glo. Ex quo etiam fit, vt si testator damnauerit hæredẽ aliquid vendere, iusto pretio uendere damnatus hæres censeatur l. si fideiussor. §. 1. & ibi Bartol. & alii. ff. de leg. 1. & glo. in l. si hęres, in ver. ex testamento. ff. de actio. empti. Sicut è diuerso si damnauerit hęredem emere, etiam censetur damnatus iusto pretio emere. l. alienus, ff. ad legem Falcid. quam in hoc dicit not. Fab. à Monte S. Sab. in tracta. emptione. & vendict. in 5. quęstione princip. column. octa. versicul. circa. quintum.

29 ¶ † Cæterum, quod illi intelligunt illam exceptionem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit, de nostra consuetudine retractus, mihi admodùm ineptum, atq; ridiculum videtur. Quis enim vnquam fando audiuit, legem quampiam aliquid tanquam iniuriosum tollere, ac reprobare, nisi alia lege aut consuetudine id introductum fuerit? Ideo glo. Iaco. Butr. Cyn. & alii præter Bald. ibi aliter ea verba intelligunt, nempe de quibusdam aliis legibus, quas ipsi citant. Nec etiam ea uerba, quasdam personas, ad nostram consuetudinem referri possunt, quæ non certas aliquas personas tantum compręhendit, sed omnes in uniuersum. Ex ea enim nulli licet extraneo vendere, quin vendendis consanguineo liceat ab eo retrahere. Sciendum est autem, illam huius l. exceptionem non fuisse Imperatorum, qui eam l. ediderunt, (quippe in Codice Theodosiano non inseritur) sed fuisse additam verisimile est ab iis, quibus Iustinianus sui Codicis conficiendi curam demandauit, cum viderent aliis quibusdam specialibus legibus id certis personis esse prohibitum, ne scilicet qui putaret illis legibus per eam l. esse derogatum. Porrò similis exceptio, & iisdem propè verbis, ponitur in l. 1. ff. quod iussu, dum scribitur, Nisi certa lex aliud prohibeat, vbi & Accurs. ipse eam quoque exceptionem intelligit de alia quapiam lege, & non de consuetudine. Et hæc quidem quantum ad d. l. dudum, pertinent.

30 ¶ † Nam sunt & alij tex. qui videntur probare hanc consuetudinem esse contra ius commune, videlicet d. l. 1. C. commu. diuid. cuius hęc verba sunt. Frater tuus si solam portionem prędij ad se pertinentem distraxit, venditionem reuocari non oportet, & l. portionem. C. de commu. rer. alien. cuius etiam verba subiecimus. Portionem quidem tuam militantis, frater tuus alienare non potuit. Eius autem partem pretio soluto tibi restitui postulare, nec militari grauitati conuenit, vides enim in vtroque loco fratrem (qua necessitudine nulla post parentes, & filios maior est, aut coniunctor) eundemque socium in eadem re (est enim vtrobique vtrinque vinculum) & pręterea in posteriore loco militem, cui alias contra iuris regulas priuilegia multa concessa sunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris, ab eo alteri venditam, restituto pretio, sed eius rei quam à Principe postulabat, quodam veluti conuitio repulsam passum fuisse; quod scilicet id postulare non conueniret grauitati militari. Quę verba in hoc expendit Bald. ibi, vt militibus non liceat illicita postulare.

31 ¶ † Quibus legibus difficile est respondere, nisi dicas illud certe non esse de iure communi, vt propinquus possit rem venditam restituto pretio redimere, cum nulla lege concedatur. Ideoque illi fratres id temere postulabant. Sed non tamen illis legibus prohibetur fieri, aut statui, quemadmodum factum esset, si ita cautum fuisset. Prohibemus ne de cętero possit propinquus rem à propinquo venditam oblato pretio retrahere, aut alijs similibus verbis. Multum enim interest, vtrum lex loquatur prohibitiuè, vt in illis verbis, quę postremo loco adscripsimus, an verò non permissiuè, sicut in d. l. In primo enim lex resistit: ideò quod contra factum est, dicitur esse contra legem. In secundo tantum lex non assistit: & quod contra factum est, id nõ contra legem, sed pręter legem factum dicitur, vt colligitur ex glo. in l. non dubium, in verb. pro infectis, in 3. oppo. & ibi doct. C. de legib. & Alber. in l. generaliter, num. 4. ff. de verb. oblig. & in l. pacta, quę contra. C. de pact. & Ioan. Fa. in §. alteri, colum. 2. versi. item oppo. Inst. de inuti. sti p. Barto. in l. cum lex, colum. vlti. & ibi quoque Ange. ff. de fideius. & in l. 1. colum. 3. ff. de noua. Anton. in repeti. cap. cum contingat, ad fin. & ibi Imol. in 8. membro, extrà de iureiur. Corn. consi. 203. viso dicto puncto, colum. 3. versic. & licet ibi dicat, libr. 3. cum simil. At multis placuit, simpliciter id tantum pręter legem factum, aut constitutum esse, cum aliquid statuitur, quod nondum constitutum erat. Contra autem legem dici, cùm aliquid statuitur, contra id, quod ante statutum erat. Arch. in §. item illud, in verb. contra Dei. 28. q. 1. & in cap. si cui, in princ. & ibi quoque Ioan. And. de elect. libr. 6. & Alexan. consi. 207. ponderatis verbis, colum. 6. versicu. non obstat quintò, libr. 6.

32 ¶ † Nec tamen omiserim, in Codice Gregoriano sub. titu. de patri. potesta. esse legem in hæc verba: Si in potestate patris fuisti, cum hęreditas Bassę tibi obuenit, eamque iussu patris creuisti, iure potestatis ei eam quęsisti. Ideo quod ab eo iure alienatum est, nulla ratione

oblato

oblato pretio tibi restitui desideras. Ibi enim erat filius, quo nullus omnino coniunctior est: eiusq; gratia res ipsa patri quæsita fuerat: quod habet aliquid fauoris, & momenti, vt ipse filius debeat ac possit facilius rem ad se retrahere agrum eorum, quæ no.glo.Bart.& alij, in l. si ita stipulatio facta fuerit.ff.de verbo. obliga. cum multis simil.a me adductis in nostris legibus connubialibus in glo.3.in 2.quæst. prin. ad fi.& latius in repeti.l.si vnquam, in verb. donatione largitus, num.156.intellige tertio, ad fi.& multis seq. Et tamen non admittebatur filius ad retrahendam eam rem, restituto pretio. At verum est, eam l.abrogatam fuisse, in eo, quod id totum patri acquirebatur, & ei licebat alienare, vt patet ex.l.1.& 2.C.de bo.mater.& l.cum oportet. C. de bo.quæ lib. Sed id tantum volui afferre, vt ostendam ex antiquis quoque legibus non fuisse ius etiam filio retrahendi venditionem factam à patre, de re quoque, quæ per ipsum filium patri quæsita fuerat, restituto pretio, tantum abest hæc consuetudo à priscis Romanorum legibus.

33 ¶ † Quid referam multa, quæ aduersus hanc nostram consuetudinem adducit Matthę. Afflict.in tractatu protomixeos, in principio, cum ea mihi admodum frigida, & aliena visa sint, & ea quidem ipsa idem Matthæ: amplissimè confutauerit, vt illic omnibus videre promptum est. Sed interim tamen silentio prætereunda non est glo.a nemine quem viderim, si non me fallit memoria, in hoc allegata, in cap.mala.8.distinct.quæ asserit hanc consuetudinem esse irrationabilem, dum scribit, quod consuetudo minus rationabilis inducit ius, id quod probat ex d.capit. constitutus, de in integr.restitu.quod huius vnius consuetudinis mentionem facit. Cui glo.fortè quis non immeritò accederet, iis scilicet rationibus, quas nuper diximus, quod venditor non habet arbitrium, cui vult vendendi, & suam venditionem statam, firmam, ratam, irretractabilem faciendi: ex eoque grauatur, quod rem suam minoris vendit: & emptor cogitur inuitus alteri reuendere. Nisi hæc ita tollas, quod consuetudo nostra non est sine ratione, sed eam habet non contemnendam, vt scilicet res redeat in eam familiam, à qua exierat, vt postea dicemus in §.26.huius tit. quam rationem Moses ipse considerauit, vt patet ex iis quæ diximus supra, nume.7.id autem ius: nec eam leges nostræ contempserunt, vt videre licet ex l.cum pater.§. libertis, & l.peto.§. frater.ff.de lega.1.& no.per gl.& Docto.in l. filiusfamilias. §.Diui.ff.de lega.1.& dicemus sæpe posteà, maximè autem num.39. sed & Iason, & iterum num.50.nec illud quoque. Ob eamque ipsam causam alia quædam specialia à legibus statuta sunt, sicuti mox ostendemus, vt non abs re dixerit glo.in cap.1.§. sed etiam res, tit. per quos fi.inuestitu.leges esse fauorabiles volentibus emere prædia maiorum suorum.

34 ¶ † Nam primo loco habemus textum, quem ea glo.citat, in l. si in emptionem.ff.de minor, vbi minor restituitur aduersus adiectionem ab alio factam in ea re, quæ maiorum eius fuisset, aliter non restituendus. Quo in loco Accursius, nota (inquit) interesse mirabile. Bald.autem ibi dicit, quod propter huiusmodi interesse (sic enim post eos loquendum est) cum & Paulus quoque Iurisconsultus elegantissimus sic locutus sit in l.debitor in prin.ff.de lega.2.vt interim omittam Caium & ipsum eloquentissimum in l. quod sæpe, in fin.ff.de contrahen.empt.quando Alciatus id verbum interesse illic fuisse à librariis additum contendit, aut verius coniicit: de quo tamen videre poteris apud Ioannem Corasium Miscel.libr.1, cap.20. Notat igitur Bald.quòd ob illud interesse fingitur minor enormiter lædi: aliàs enim (ait) non restitueretur, l.scio.ff.de in integr. resti.& eum sequitur Alexan.consi.67. videtur stantibus, colum.1.lib.5.& Pantal.qui & illum tex.ad hoc dicit not.in repe.l.2.num.72.versi. quartò habemus. C. de rescin. ven. & Philipp. Dec.consi.403.versi.quamuis, colum.6.primò quia domus. Illum autem tex. & glo. annotat Alber.in l.vlt.§.in computatione, colum.2. C. de iure delibe. Ange.consil.243.multi consortes, & eum tex.dicit singu. Barba. in repe.cap. Raynaldus, colum.143.extrà de test. & consil. 13.clementissimi Dei patris, colum.2.lib.1.ad id quod diximus, minorem enormiter læsum censeri ex alienatione domus, quæ fuit maiorum ipsius. Sed & ipsum dicit Sing. Iason in l.1.colum.6.ff.de verbo.obliga.& D.Ioan Ygne. in repe.d.l.dudum, colum.8. & Anto. Burgo. in cap.1.colum.5.versicu. quinto addo casum, extrà de empt. & vendit. vbi & illum dicit esse perpetuo menti tenendum, & D.Bened. qui & illum dicit singu.in repeti.cap. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, l. 1. nume.33. de testa. Ludouic. Gozad. consil.44. non est dubium, colum. 2. nume.7.vbi illum dicit nota.

35 ¶ † Sed & illius textus autoritate dicit gl. in l.1.§.& Reipublicæ, ad fin.ff.solu.matri.& rursus in l. & si æquo. ff.de leg.1.quòd nostra admodum interest, rem, quæ maiorum fuit, emere. Ideoque si testator iusserit nobis eam rem vendi iusto pretio, valet lagatum, tanquam non inutile, per tex.ibi, quem ita glo.posterior intelligit. Et hinc occasione sumpta, Iason ibi dicit, illum tex.in d.l.si in emptionem, not. vti etiam facit in l.1.colum. 14. versic.secunda differentia. ff. de lega.1.vbi plus dicit per eundem, interesse pupilli etiam redimere fundum, qui fuit maiorum, pluris quam valeat. Quin & per eum dicit alia glo.in l. nam quod.§.1 in verbo pupillum. ff.ad S.C.Treb. quòd in casu illius

illius.§.restituitur,si res fuerit maiorum ipsius, quamuis alias non restitueretur, vt ibi scribitur. Sed & alia glo.vltima in l.in lege Falcidia hoc esse, ad fi.ff.ad leg.Falcid.dicit per illum text: rem a nobis pluris æstimari, quòd ea maiorum fuerit.

36 ¶† Et vt glo.relinquamus, per illum tex. quoque Petr.Ancha.consi.171.casus talis est, quidam dominus, colum.3.versi.item quia dicta bona, respondit in casu illius consil. in his quæ fuerant maiorum nostrorum, nos esse cæteris singulari quadam in eas affectione præferendos. Paul.autem Castr.consi.388.plus quatuor modis, circa medium, libr.1. autoritate item illius tex.scribit, quòd inspicitur interesse affectionis respectu rei.Et idem in l.qui post. C.de legat.vnum quoque ex illo tex. dicit memorabile. Nam testator pignorando rem legatam, non intelligitur legatum reuocare, vt alienando reuocare censetur,d.l.qui post, nisi testator ipse tanti pignorasset quanti valeret, aut etiam pluris, vt voluerunt Cyn.Fulgo. ipse Pau.Alexan.& alij recentiores ibi, & Bart.in l. rem legatam, in fin. ff. de adim.lega.ea scilicet ratione, quòd hoc casu non est magis verisimile, quod velit aut speret redimere eam rem tanti pignoratam, quàm si ipsam penitus alienasset,per l.qui habebat,& ibi gl.Nicol.Neapo. & Bart.ff.de leg.3.& l.legata.§.1.& ibi quoque glo.& Bar.ff.de supel.lega.Alberi.Bal. [Roma.] Alexand.& recentiores in l.sciendum.§. possessor.ff.qui satisda.cog.vbi ex hoc dicunt, fundum ita pignoratum censeri esse proprium creditoribus, & cum releuare ab onere satisdandi, ac si illum emisset l.ac.Raph.Imol. Alexan. Fran.Aret.& recentiores in l.1.§.qui seruum, ff.de acqui.posses. Et facit, quod scribit Bart. in l.in quorum ff.de pig. Bald. post Guil. Cu.in l.manumissiones,& ibi quoque Iason. ff. de iusti.& iure.& idem Bald. in l. voluntas, colum. vlt.versi.quæro nunquid ille. C.de fideicom. & in l.vlt.C.de reb.alien.non alien.& in l. 1. circa medium.C.de thesaur.lib.10.& in cap.1.§. aut si libellario, colum.2.versi.& nota quod videtur, & rursum in verbo, vt transactum permittat, titu.quib.mod. feud. amit. & in cap.1. in prin.colum.2.versi.quæro quid e contrario, & ibi quoque Mart.Laud.colum.2. versic.ad fi. glo.& Iaco.Aluar.colum.quoque 2.versic.limitat tit.de prohib.feu.alie.per Fede.& idem Bal. consi. 218. presupposito statuto, in primo art. lib.1.vbi dicit not.d.l.habebat, ad id quod huiusmodi pignorationi proximum est rem habere pro derelicta Paul.Castr.in l.2.C.de reb.alie. non alien. Alexand.qui d.l. qui habebat, dicit ad hoc not.consi.169.inspecto, in fin.libr.6.& Barba.in rub.de reb.eccles.non alie. colum. 12. nume.71.& sequen. & Stepha. Bertran. consil. omnium 1.viso processu, colum.5.num.45.& sequen.lib.1,cum iis quæ dicemus infra eodem tit.gl.14.in verbo, *Aut æquipolenti venditioni*, nume.pen.quid verò de re.Si quis igitur (vt ad dictum Paul.Cast.in d. l. qui post, redeamus) pignorauerit rem quæ fuit maiorum, etiam tanti, quanti valet, aut pluris. Tamen quia non est verisimile, cum rem illam derelicturum, & non redempturum, per d.l.si in emptionem, & ita cessat dicta ratio: certè per huiusmodi pignorationem non censebitur legatum reuocatum. Et eum sequuntur Alexan. Corn.& Ias.in dicta l.qui post, ille in fin. alter post princi.hic colum.2.& Ioan.Lup. in repeti. rub. de dona.inter virum & vxorem char.43. vbi id dicit not.& Fran.Ripa in l filiusfamilias. §.Diui,colum. 1.versicu.secundo vestitur.ff.de lega.1.& in l.1.colum.3.nume.12.de pignor. Sed id forte non procederet, si res extraneo legata fuerit,cessante scilicet iam ea affectione.

37 ¶† Hinc simile est aliud dictum non minus notandum Cępole in tractatu de simulatione contractuum, in 15.præsumptione, quod si quis vendat fundum, qui fuit maiorum ipsius, cum alios multos haberet,cum pacto de reuendendo: id quidem quod fuit maiorum, auget suspicionem simulationis: & quod sit potius contractus pignoris, quàm venditionis, quia verisimilius eam venditor retrahet propter affectionem: per d.l.si in emptionem, & si hunc animum non habuisset, potius alias res, quas habebat, vendidisset, ar.l.lex quæ tutores. C. de admin.tut.de qua posteà dicemus, & l. magis puto.§. ne passim.ff.de reb.eod. & per alia iura, quæ ibi allegat. Sed & idem Cæpo. in eo ipse opere, in 2.præsumptione, colum.5.in paruis, dicit, quod sæpe ducimur ad pluris minorisuè emendum,& vendendum ea quæ fuerunt maiorum:per eadem propè iura. Idque dicit esse vice alicuius necessitatis,siue coactionis,ob quam emptio & venditio non caret scrupulo, aut suspicione læsionis, siue deceptionis respectu læsionis.

38 ¶† Et vt ad alios Doct.pergamus, per tex. in d.l.si non emptiomem, Barb.con.18.præclare scriptum est,col.2.li.2.respondit, procuratorem etiam habentem mādatū repudiandi, non posse repudiare res,quæ fuerūt maiorum ipsius mandantis:quia non præsumitur id in generali mandato intellexisse. Et Soz. consil 250.in causa Bononiensi,col.2.versic.præterea posito, lib.2.ex illo item tex.dicit,quòd solet prohiberi alienatio immobilium propter consanguineos. Et Guid.Pap.consi.97.casus sub nominibus, in vlt.dubio,eiusdem tex.autoritate suffultus,tradit quòd si testator portionem bonorum reliquerit ordinibus mendicantium, eaque postea vendantur ad commodum ipsorum ordinū, filii testatoris de æquitate debent præferri alijs extraneis emere volentibus:si tamen tantum offerant,quantum ab aliis reperitur.

39 ¶† Sed

39 ¶ † Sed & Iaſ.in d.l.filiusfa.§.Diui,colum. 39.in 2.not.in vtraque lect.ff.de legat.1.ex eo. tex.ſæpius citato, ſcribit, quod cum nuda prohibitio teſtatoris de non alienando, quæ ſcilicet eſt ſine cauſa rationabili,non valeat,per tex. ibi.certè hæc eſt rationabilis cauſa, ſi id prohibuerit,quoniam res eſt maiorum ipſius, & ſequitur Ioan. Grot.ibi.colū.3. etiam in 2.not.& Ferdi.Loaz.col.27.verſ.ex iſtis poteſt attentari. & ante eos,licet non allegent,Cyn.in l.ea lege, col.4.verſ.& vt hæc omnia.C.de condi.ob cauſ. & Pau.Caſt.in eo ipſo §.Diui,col.1.& in l.quoties ad omnibus,C.de fidei.& in l. Titio centū, in prin.circa med.ff.de condi.& demon. Super quo vide,quę dicam infra nu.40.nec illud quoque. Quin ſunt,qui dicunt, ſatis eſſe, vt res prohibita alienari,ſit maiorum,etiam ſi id non exprimatur, vt valeat prohibitio.ar.eius quod voluit glo.in dicta l.quoties ab omnibus. Ita enim voluere Bal.Raph.Ful.Pau.Caſtr.Corn.& Iaſ.ibi. Alex.Iaſ.& Fer.Loaz qui ſuper hoc diſtinguunt.in d.§.Diui,ille ſtatim poſt prin.Ia.in d.2.not.in vtraque lectu.poſtremus,colum.26. verſi.ſexto,& vltimo,& multis ſeq:& ibi quoque Crot.vbi,ſupra,& Phili.Dec.conſil.23. cuius tit.incipit,an & quando ex præſcriptione, col.3.verſi.& concluſio prædicta:vbi ex hoc dicit expreſſim,induci fideicō.ex ꝓhibitione alienationis huiuſmodi rerum. Et facit,quod ſcribit Bal.in l.2.ante.fi.C.de vſucap.pro emp.& in l.2.ad fi.C.qui non poſſ.ad liberta.peruc.& in l. contra voluntatem.C.de teſta.manu.

40 ¶ † Deniq; ex illa l.ſi in emptionē ipſe Iaſ. conſi.41.in duabus,col.3.verſi.tertio principaliter,lib.3.illud reſpondit,quod cum alteri ſtipulari nemo poſſit, niſi interſit ſtipulantis,l.ſtipulantis,l.ſtipulatio iſta.§.alteri,& §.ſi ſtipuler, ff.de verb.obl.ideo ſi quis ſtipuletur caſtrum, ꝙ eſt maiorum ſuorum,vendi alteri ſuæ familiæ, valet huiuſmodi ſtipulatio, cùm ſtipulantis interſit,vt illud caſtrū maneat in ſua ipſius familia, ex qua exiit. Reſpondet quæ ad id, quod poſſet dici in contrarium, ſcilicet neceſſe eſſe, vt interſit noſtra pecuniariter,(vt ipſe,& noſtri loquuntur non male,poſt Caiū Iuriſconſultum eloquentiſſimū in l.ſi liber.ff.ad exhi.& Vlpia. in l.ſi ambo.§.1,ff.de compen.& in l.vlti.ff.de priu.delict.) vt alteri ſtipulari poſſimus:nec ſatis eſſe,vt interſit ratione affectionis,vel cōſanguinitatis,ex ſententia glo.Bat.& aliorū in l.fideiuſſores,ff.de pa.vti apud illū videre poteris.

41 ¶ † Huc item pertinet alius tex.in l.1.ff.de priuil.cred.vbi cum debitoris bona vænecunt,& creditores æquale pretium offerunt, præfertur creditor cognatus aliis extraneis. Et ita illum tex.intelligunt Iaco.Are.& Bar.ibi,Cyn. & Bal. in l.Imperator.ff.de pac.& eum ſin.dicunt Dy. & Albe.ibi.& idem Alb.in rub.eiuſdē titu.poſt prin.vbi idem tex.eſt ſin.Ex eoque not. Bar.ſuper eodem in fi.quod quando res reddi debet in cauſam emphyteuticam,quia eſt finita emphyteuſis vſque ad tertiā generationem,& veniunt extranei,qui rem ſibi dari poſtulant, præferuntur cognati in quarto gradu.Et ſi domini id non faciunt,poteſt ab eis ad ſuperiorē appellari. De quo per eundē in l.ſi mihi,& Titio,col.vi.& ibi latè Alc.col.pen.& Fran.Arc.col.4.verſi.conſequenter quærit,ff.de verb.ob.& eundem Bart. in l.1.§.permittitur,& ibi Ang.ff.de aqua quot. & æſti.vbi etiam eſt tex.quod facilius hæredes aliquid impetrant,etiam id,ꝙ ad eos non tranſit,quam extranei.Quem tex.vnicum dicit Bal. in c.quæ in Eccleſiarum, col.3.in prin.extrà de conſti.Sed redeundo ad illud dictum Bar.vt ſcilicet debeant præferri congnati extraneis,idem voluit Bal.in c.in præſentia, col.4.in fi.cū prin. ſeq.verſ.cum autem finita,extra de prob.vbi id dicit ſing.& in c.1.poſt med.& ibi Mart.Laud. & Card. Alc.tit.quēadmodum feud.ad fil.per t. vbi etiam dicunt, quod filia debet præferri cognatis.Et idem Bal.in c.1.in fi.tit.qual.feud.ali. pot.& in rubr.extrà de app.col.2.verſi. ſed an feudatarius,vbi, licet hoc caſu neget poſſe appellari,fatetur tamen poſſe officio iudicis prouideri, & conſi.355 præmittendum eſt, col.2. verſi. item ſi rationes, lib.1.vbi in id dicit tex. aureum in dict.§.permittitur. Et Ange.conſi. 184.ex forma,colum.vlti.Anto.in cap.1.col.5. extra de loc.Pet.Anch.conſi.134.plenè,& ſubtiliter,verſi.quo ad ſecundum,& conſi.171.caſus talis eſt,quidam dominus,colum.5.& conſi. 173.domi.Laza.colum.vltim.Imol.in capitu.2. colum.4.verſicu.ſi autem quærimus, extrà de feud.& idem Imo.conſil.27.viſo quodam inſtrumento, colum.1.in fin.& conſil.38.in caſu præmiſſo ponderandum eſt, colum.2.verſicu. ſed de æquitate, & conſi.68.in caſu præmiſſo videretur, colum.2.verſic.pro hoc etiam.Card. Flo.in c.pe.extrà de poſtul.Præl.Pan.in c.bonę, le 2.col.antepe.verſi.& in fi.glo.& ibi quoque Petr.Anchara.& Cardi.Floren.& latè Corſet.in addit.ipſius Panormit. eod. titu. Paul. Caſtren. conſi.32.proprietarius,lib.1.& conſi.159.punctus iſtius quæſtionis,colum.vlti.lib.2.& conſi. 417.ſuper primo quæſito,eodem lib.2. Rapha. Fulgo.conſi.4.ad id,de quo quæritur,colum.2. & conſi.218 Petrus quondam, col.2. & conſi. 220.nobiles de Fortitate, colum.vlti. Raphae. Com.conſi.166.viſa copia, paulò ante fin. Roma.in l.2.in princi.ff.ſolu.matr.& in l.prætor.§. vlti.ff.de oper.no.nunt.& in repet.rubric.ff.de arbit.colum.15. verſicu.11.quia emphyteuſis, & conſi.22.propoſitæ, in vlti.dubi.vbi id multis ſimul.confirmat Mart.Laud.in c.1.in fi.& ibi quoque Car.Alexan.etiam in fi. tit. qual. olim. pot.feud.alien.Ioan.Ana.conſil.84 videndum eſt de virtute,colum.2.verſi.tertio negari. Alexan.conſi.80.viſo,& opportunè animaduerſo, in 2.dubio,li.1. vbi loquitur in feudo Eccleſ.& conſi.93.viſis,& ponderatis, in fin.libr.2. quod

& duplicatur consi.22.lib.6.& idẽ Alex. consi. 10.ponderatis,col.vlt,lib.3.& consi.83. in causa,col.2.versi.nec dicatur,lib.7.& cons.161.visis narratis, colum.1. eod. lib.7. Nico.Mil.in suo repert. in verbo, emphyteusi finita. Barba. consi.22.scripsit Propheta, colum.pen.versi. & ex istis,lib.1.Fran.Curt. Senior latissimè consi. 48.super controuersia,per totum, & consi.50. memoriæ, colum.8.versicu.secundò memoria. Alter Fran.Curt.Iunior, in tract.feud.in 2.parte, char.eiusdem 6.in 15. quæst.princi. Sozin. consi.99.in causa eximij, colum.pen.lib.1.Ias. in l.2.colum.6.versi.ex hac decisione. C. de iu. emphy.& in l.3.col.4.in 3.not.co.titu.&consi. 227.pro enucleãda,col.6.versicu.4. pro eadem parte, lib.2.& consi.24.in causa feudali,colum. pen.versi.postremò non obstat,lib.3.Phili.Dec. consi.53.placet mihi, colum.2. versi. & istam rationem,& consi.78.licet in casu, per totum, & latissimè consi.131.reuocatur in dubium, etiam per totum, & consi.328.in casu proposito, col.1.versi.quibus tamen obstat, & consi. seq.pro defensione,col.vlt.Caro.Rui.con.5.videtur,col.vlt.nu.8.lib.1.&cons.45. habita,col. 3.nu.8.eo.li.1.& con.151.quia præponitur,col. 5.nu.16.& seq.eod.lib.1.& consi.161. præmittendum, colum.pen.nu.35.& seq.eod.lib.1. & consi.47.circa dubia, colum.vlt.nume. 6.lib.3. Matth.Afflict. [in capi.1.§.& si clientulus, colum.2.versicu.item si concedatur.titu.de alien. feudor.] in deci.Neap.dec.238.dicit consuetudo, colum.1.& in consti. Siciliæ incip.vt de successione.colum.16.versicu.17.not. & in constitu.incip. constitutionem diuæ memoriæ, colum.13.in 12.quæst.Hipp.Marsi.sing.419.licet in re sua. Nic.Euer. in locis legalibus, in loco a feudo ad emphyteusim, colum. 2. versicu. 4. istud facit. Ludo.Goz.consi.71.in causa domini, colum.1.& consi.86.videtur, colum. 4.nume.23.& omnium, vt nouissimè, ita optime. Francis.Rip.in d l.1.ff.de priui.cred.& in trac de peste, char.48.nume.234.

42 § † Et hæc quidem est cõmunis opi.vt multi ex illis affirmant,quanquã Imo.subdubius tamen,contrariũ videtur voluisse, sibi ita contrarius in d.l.si mihi & Titio,ad fi.ff.de verb. obli. & in d.c.pen.de postul.Prælat.vbi tamen dicit op.Bar.esse rationi & æquitati consonan.Et Ful. secum quoque pugnans,cons.222.nobiles quidam, col.vlt.& Roma.sibi item contrarius,sed suę pacti magis (vt opinor) quam iuri obsecundans,consi.70.visis themate col.2. versic.tertio istam sententiã,& Barb.sibi quoque contrarius in d.capi. 1. colum.pen. extra de loca. vbi hanc dicit in iure veriorẽ esse, licet altera sit æquior & communior, & rursum in d.cap.2. colum. 2. versi.& pondera istum, extra de feud. Matth. Afflict.sibi quoque aduersarius,dec.Neap.392. Rex Ferdinandus,nu 20.Scioque nonnullos ex iis, quos supra citauimus, ita tenere, vt in hoc casu non sit locus appellationi, vt Bart.autumat, sed alteri remedio, quod iam diximus ex Bald. Alios illud tãtum habere locum in iis, qui primo gradu vltimum emphyteutam attingunt. Alios rursus in iis tantum,qui sunt hæredes illius vltimi, non in aliis. Alios item in descendẽtibus tantũ.Alios quoq; tũ demũ,si dominus velit aliis extraneis concedere, non etiam,si sibi retinere velit. De quo vltra p̃dictos vide late. Caro.Rui.consi.152.præsupponitur, per to.lib. 1.Alios,si nondum dominus aliis concesserit, & sic re integra. Alios, si finita sit emphyteusis per generationem, vt in principio diximus secus si culpa emphyteutæ. Alios in emphyteusi, vel feudo priuati, non etiam Ecclesiæ. Alios aliter, vt apud illos præsertim recentiores, videre licet. Nam nobis hic satis est id vnum dixisse, quod ad rem nostram attinet, & eius quod relictum est,lectores admonuisse, locaq; designasse, ex quibus ipsi, quod in suam rem esse videbitur, possint depromere.

43 § † Verum antequam ad alia transeamus, non prętermittendum duçimus,quod autoritate illius tex.in d.l.1.ff.de priuil.cred.respondit idem Bar.in hac specie facti interrogatus,consi. 19.cuius initium est,viso testament Andrentij, ad fi.duobus in locis, quod si testator iusserit rem suam quampiam vendi ab hæredibus, pretiumque ex ea venditione redactum restitui fratribus istius testatoris, debẽt ipsi fratres præferri in ea vẽditione aliis extraneis:si modo equale pretiũ offerant.Ideoque iudicẽ petentibus fratribus posse præcipere hæredibus,ne insciis fratribus ipsis procedãt ad vẽditionẽ,eosq; cæteris ad eã venditionẽ,præferant, iuxta l.Diuus. ff.de peti.hæred.& alia iura ibi allegata.

44 § † Concinit & huic nostræ consuetudini tex.in d.l.Imperator.ff.de pact.vbi ex 2. lect.gl. quam approbant Bar.Ang Sal.Fulg.Paul. Castr. & Ias.ibi, si sit omnium rerum paritas, scilicet debiti,dignitatis,& numeri personarũ pręferũtur suffragia consanguineorũ extraneis,cũ quęritur de remittenda quota parte hæredi. Et in hanc rem dicit sing.illũ tex.Franc.Aret.in l.pro hærede.§.si sepulcri,colum.5.ff.de acqui. hære. & valde not.Alex.in l.maiorem.ff.eo.tit. vbi id declarat Etiam si huic lect.reclamant Iaco. But. Guil.Cur.Ray.& Alber.in d.l.Imperator.& idẽ Guil.& Bal.in l.& suũ.§.vlti.quem legunt cum d.l.maiorem,quæ cõfestim sequitur eo.tit.Illius autẽ tex.autoritate subnixus Bald.ibi post Cyn. tradit, quod si inter executores testamenti non conueniat de modo distribuendorum bonorum testatoris, nec aliter possint concordari, debet præferri eorum executorum sententia, qui sunt consanguinei testatoris, si qui sunt. Quod sequitur,& dicit singu.Roma. sing.535. executores testamenti, & sequitur item Ioan. Lup.a Palat.Rub.in repeti.capitu.per nostras.§. 43. colu.eiusdem 3.versi.quod autem extra de dona,

donat. inter vir. & vxor. Ex ea quoque l. secundum aliam lect. tradit idem Bald. ibi, quod si testator reliquit duos executores ad distribuenda sua bona inter pauperes, & vnus eorum vult eligere pauperes coniunctos testatoris, alter extraneos: ille est huic præferendus. Sed & Ange. in ea ipsa l. scribit, quod si hæreditas quęspiam diuiditur inter extraneos, & consanguineos, debet dari electio consanguineis in his rebus, quas conuenientius est remanere in familia, quam ad extraneos transire: puta in domibus, quæ ab antiquo sunt illius familiæ. Quod dictum pro not. sequitur Francis. Areti. consi. 157. visis, col. 2. & id quoque per eundem tex. voluit Flor. in l. 1. ad fi ff. fami. hercis.

45 ¶† Adstipulatur & his alius tex. in l. qui officij. ff. de contrah em. & in l. milites prohibentur. ff. de remil. quibus cauetur, quod qui in prouincia militat, aut republicam administrat, prædia comparare in ea prouincia non potest: præterquam si paterna distrahantur. Et ita quoque intelligit gl. in l. aufertur. §. quod a Pręsidesl. de iur fisc. & recẽtiores in l. principalibus. ff. si cert. petr. Et facit, quod per illum tex. voluit gl. c. 1. §. sed etiam res, in verbo, proximiori, tit. per quos fi. inuest. Ex quo potes intelligere, prohibitos emere siue acquirere, ea tamen posse emere, & acquirere, quæ fuerunt maiorum. Id quod ita generaliter voluit per eos tex. Fabi. in tract. empt. & vendi in 31. q. 3. partis princi. De quo & nos latius dicemus infra eod. tit. §. 1. glo. 9. in verbo, aut lineārius nume. 142. incip. quid autem si statutum, & seq.

46 ¶† Adiuuant hæc & alij tex. & inter cæteros in l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. vbi hæc verba nuncupatim adscribuntur. Maxima habenda est eius domus ratio, in qua pater defecit, filij creuerunt: in qua maiorum imagines, aut non videre fixas, aut videre reuulsas satis est lugubre. Quem tex. multum commendat Bald. consi. 57. item instituto, col. vlti. lib. 2. eiusque autoritate suffultus, inuisibili cõsuluit in pulchro casu, vt illic omnibus videre in promptu est. Et in alio casu idem Bal. consi. 328. determinatio, lib. 5. itemque in alio, inter consi. Ang. consi. 68. repetito, consi. 281. Martinus Io. de Florentia, col. 3. Ex eoque tex: aperte probatur, domum, resque alias maiorum, nobis esse in maximo affectu, ac pretio. Quod & comprobat tex. in l. libertus qui soluendo. ff. de bon. liber. vbi nostra interest adire hæreditatem, quę non soluendo est: ob id tantum, quod in ea prędia sunt aliqua, in quibus maiorum nostrorum sepulcra sunt. Et in l. 1. §. & alias videmus, ff. si quid in fraud. patro. vbi ita scribitur. Si dicat patronus rem quidem iusto pretio venisse: veruntamen hoc interesse sua, non esse venundatam, inque hoc esse fraudem, quod venierit possessio, in quam habet patronus affectionem vel opportunitatis, vel vicinitatis, vel zeli; vel quod illic educatus sit, vel parentes sepulti. Quos textus vna cum tex. in d. l. si in emptionem, ad id expendit glo. in l. 1. in verb. & Reipublicæ, ad fi. ff. sol. matri. quod nostra intereest habere res, quæ fuerunt maiorum: vt supra alio loco diximus.

47 ¶† Sed & hanc affectionem mire exprimit illud Tibuli lib. 2. Eleg. 4.

Quinetiam sedes iubeat si vendere auitas,
Ite sub imperium, sub titulumque lares.

Quasi diceret, nihil esse, quod non faceret amicæ gratia, vel si ea iubeat, vt vendat lares domũque auorum: tanquam id rerum omnium sit grauissimum. Cui etiam admodũ congruit tex. in l. in fundo. ff. de re. vend. in illis verbis. Finge pauperem, qui si reddere id cogatur, laribus, sepulcrisq; auitis carendũ habeat. Quo in loco gl. dicit non esse verisimile, ꝙ quis huiusmodi lares auorũ ob quiduis aliud alienaret, & eũ quoque textũ in id ãnotat Alberi. ibi in 2. not. Atq; illud Claudiani in Panegyrico Stiliconis 2.

Denique non diues sub te pro rure paterno,
Vel laribus pallet.

Et rursus lib. primo, ad Rufinum.

Laribus vellit, detrudit auitis. Finibus.

48 ¶† Nec hinc longe abest, quod scribitur 3. Reg. c. 21. Naboth regi Achab denegasse vineã quæ erat iuxta palatium Regis, qui pro ea meliorem obtulerat. Nam id dicebat: Propitius sit mihi Deus, ne dem hæreditatem patrũ meorũ tibi, vt facile hinc possis intelligere, res maiorũ nostrorum nos pluris æstimare, quam alias etiã multo meliores: eiusque affectionis gratia nos Regũ, vel impotẽtissimorũ autoritatem contẽnere. Sed & vt pręterea intelligas hunc affectũ non improbum, esse aut temerarium, lege inibi quæ ipse Achab passus est diuino iudicio, quod ob id responsum succensus Naboth eũ interimi iussit, vineamque eius vsurpauit. Is enim grauissimam cladem perpessus est. Cuius etiam historiæ fit mentio in Decretis Canonicis ca. conuenior. 23. quæst. 7. c. Achab, de pœni. dist. 3. Scribit Appianus Alexandrinus lib. 1. inter præcipuas causas, cur legem agrariam diuites recusarunt apud Romanos, hanc fuisse, quod impium ducerent monumẽta maiorum ad alios trãsire. Lucianus in Eunucho quosdam arguit, qui cum se Philosophos esse profiterentur, ac pecunias, pro nihilo ducerent: tamẽ earum gratia perinde, atque pro monumẽtis progenitorũ inuicem decertarent. Sidonius Apollinaris lib. 3. Epist. ad Hispaciũ, de Donidio quoddã, qui prędium, quod maiorum fuerat, redimere cupiebat, his verbis loquitur. Neque ad hanc nundinationem stimulo cupiditatis, sed respectu auitæ recordationis adducitur. Si quidem fundi ipsius integritas familię suę dominum vsque ad obitum itrici nuper vita decedentis aspexit, & nunc autem vir alieni non appetens, sui parcus, possessionis antiquæ a se alienatæ non tam

damno angitur, quàm pudore: quam vt redimere se conetur, non auaritiæ studio, sed verecundiæ necessitate compellitur. Tribuere dignare votis suis: precibus meis, moribus tuis, vt ad soliditatem iuris ipsius te patrocinante perueniat, cui rem parentum sibiq; non solum notam, verum etiam inter lactantis infantiæ rudimenta reptatam sicut recepisse patum fructuosum: sic non emeruisse, nimis videtur ignauum. Quibus & adde, quod scribit Fab. in tract. emp. & vend. in 8. effectu, q. 8. prin. admittendos nos esse ad reuocandam venditionem, non solum ratione doli, vel pacti, & similium, sed etiam affectionis: quam ad rem maiorum habemus, per quædam ex allegatis iuribus.

49 ¶ † Sed nec ab his abhorret, quod per d. l. lex quæ tutores, & d. l. si in emptionem, tradit Ro. subdubius tamen, in l. si quis filiũ. §. in omn. ff. de acquir. hære. quod licet prohibitio alienandi facta à testatore hæredi, nomine ipsius hæredis nuncupatim apposito, v. g. Prohibeo Titio hæredi meo, ne illum fundum alienet, non extendatur ad heredem heredis, ex sententia Ray. Imol. & aliorum recentiorum in l. filiusfa. §. Diui, ff. de lega. 1. cum concor. ibi adductis ab ipsis recentioribus. Fallit tamen, vt dicit Ro. vbi supra si testator prohibuerit alienationem rei maiorum suorum: nam tunc ex affectione testatoris præsumitur velle hanc prohibitionem transire ad hæredes hæredis: quamuis in ea nomen ipsius heredis fuerit expressim appositum, & sequuntur Io. Crot. & Fed. Loaz. in repe. d. §. diui, ille col. 37. ver. 2. fallit hic in 10. q. Bart. quæ est in 25. char. Quanquam id non probat Alex. ibi, col. 7. eademq; antep. ver. quid autem si prohibitus: quia id (inqit) iure non probatur. Et hic locus facit vt in metẽ veniat alterius dicti eiusdem Croti in eodem loco, col. 33. vers. prima sit cõclusio, quod licet dubiũ sit an prohibita venditione censeatur prohibita omnis alienatio tamen si huiusmodi prohibitio sit eius rei, ad quã prohibens verisimiliter affectionem habuerit, quia esset maiorum ipsius, haud dubie trahitur dicta prohibitio ad omnem alienationem, per d. l. lex quæ tutores, & d. l. si emptionem.

50 ¶ † Nec illud quoq; alienum est, quod & ex eodem loco depromitur, quod licet nuda, ac simplex, & sine causa prohibitio testatoris de non alienando non valeat per d. §. diui, & ibi late Doct. & l. Lucius Titius, in prin. & l. pater filium. §. Iulianus. ff. de leg. 3. cum si, tamen si testator eam causam adiecerit, ne exeat extra familiam, siue quia vult rẽ manere in ea familia, valet ea prohibitio, vt voluit gl. in d. §. diui, in verbo, causam, & ibi etiam Barto. col. 1. versic. & per hoc not. & glo. in l. quoties ab omnibus in glo. 1. & ibi Cyn. Sal. Paul. Castre, & alij. C. de fideicom. & Old. consi. 205. prima dubitatio, col. vlt. versi. ad aliam quæstionem, qua quæritur an legata, Cyn. in l. ea lege: colum, 4. versi. & vt hæc omnia. C. de cond. ob cau. Bal. qui est posterior glo. dicit multum not. consi. 57. item instituto lib. 2. Ro. consi. 457. circa propositam, in 2. dub. Pau. Castr. consil. 259. dubitatur, colum. 2. versi. item non obstat, li. 2. Soz. consi. 227. præsens cõsultatio, colum. 6. versi. secundo fortius, lib. 2. Phil. Dec. qui alios citat consi. 481. in casu de quo Perusij. colum. 1. in duobus locis, & Steph. Ber. consil. 15. ex themate, nume. 21. lib. 4. Et est de hac re optimus tex. in d. l. filiusfamilias. §. cùm pate, & in l. peto. §. vlti. ff. de lega. 2. & in l. cùm pater. §. fidei, eod. titu. & in l. voluntas. C. de fideicom. Et benefacit, quod diximus ex Ias. & aliis supra, nu. 39. sed & Ias.

51 ¶ † Quinetiam res prohibitæ à testatore alienari, etiam in casu, quo valet ea prohibitio, poterunt alienari in coniunctos, ex sententia Roma. consi. 199. præsens statuti pericula, colum. vlti. in 2. dubio. Quod tamen qualiter intelligatur: cognosces ex Bald. in l. cum hi. §. si pluribus, ff. de trans. Aliàs, autem sępe videmus prohibitionem alienationis non trahi ad alienationem, quæ fieret in coniunctos prohibiti. Nam quamuis pupillus tutore etiam autore prohibeatur donare, etiam causa mortis l. 1. in princi. ff. de tutel. & ratio distrahe. potest tamen certo modo coniunctis quibusdam personis, non solum causa mortis, sed etiam inter viuos, d. l. 1. §. sed nonnullor, vbi est tex. elegans & notandus. & iterum in §. præterea, eiusdem l. & l. cum tutor secũdum. §. vlti. ff. de admin. tut. & not. glo. in l. non omni, C. eod. titu.

52 Item feudum alienari inconsulto domino prohibitum, potest tamẽ cùm antiquum est aut paternum, libere alienari in proximiores c. 1. §. sed etiam res, & ibi glo. in verbo, proximiori, And. Iser. Bald. Aluar. Mart. Laud. & Card. Alex. titu. per quos fi. inue. & ca. Titius, tit. si de feud. fue. contro. & cap. 1. §. & si clientulus, versicu. frater vero, & ibi glo. in verb. per libellum. Bal. col. 1. in 9. not. & rursum colum. vlti. versi. item sciendum. Mart. Laud. etiam colum. vlti. & alij, tit. de ali. feud. & ca. 1 & ibi etiam glo. in verbo, concederetur, Bal. col. pen. & alij Doct. titu. de ali. feud. pat. Iaco. Bel. in ca. 1. in 7. q. & ibi quoq; Bald colum. 2. versicu. quæro an inter agnatos, & Ioan. Ray. in versicu. habitos, in 1. nota. titu. de prohib. feud. ali. per Fede. Bald. in ca. 1. §. hoc quoque, colum. pen. versicu. septima conclusio, tit. de succes. feud. & in c. quæ in Ecclesiarum, colum. pen. versicu. & scias, quod cognatus, & ibi Felyn. colum. 35. in 7. declaratione extra de constitu. & idem Bald. in ca. sane, colum. vlti. versicu. alia conclusio, & 2. seq. extrà de renun. & consi. 16. facti euidentia, libro. 1. & consil. 309. cum essent plures, post prin. eod. lib. 1. & consi. 300. tex. in ca. 1. in prin. lib. 2. & consi. 282. proponitur, quod nobilis vir, lib. 5. Luc. Pen. in l. 1. C. de fide instru. & iure hast. fisc. lib. 10. Ro. d. consi. 199. col. vlti. versic. secundo, hoc idem

Paul. Castren.consi.432.cum statutum principaliter, colum.2.versi.secundo videtur obstare, lib.1.& consi.84.quæstio. ita vertitur, colum.2.libr.2.Aluar.in capit.1.in 24.conclus. & ibi Card.Alexan.colū.5.titul. quæ fuit pri.caus. amit.benefi.idem Card.in cap.1.§. sed & res, colum.1.versi.quæro an vassalus, titu.per quos fi.inuen. Guid. Pap.consil.58.ex narratione facti, post princi.Ias.consi.64.circa primam, colum.vlt lib.3.vbi allegat alios concord. qui huc nihil pertinere videtur. Iacob. à S. Georg. in tract.feud.in verbo, & cum pacto de non alienando, colum.8.versicu.in ista materia. Alber. Bru.consi.36.circa præmissa. Matth. Afflict. in const. Siciliæ incip. constitutionem diuæ memoriæ, colum.6.versi.item quæritur vtrum, & iterum, colum.8.versicu.tertio not. Supra autem nuncupatim locuti sumus de feudo antiquo, aut paterno: nam nouum nec in proximiores quidem agnatos alienari potest, vt per Sal.in d.cap.1.tit. de prohib.feud.alie. p Fede.& plerosq; ex iis quos supra citauimus.

53 Præterea quamuis prohibeatur, ne fiat cessio in potentiorem l.2.C.ne lic.pot.& l. pen. ff.de ali.mutand. iud. caus. fac. Potest tamen non solum in filium potentiorem fieri, quod haud dubie potest, secundum Bald. Rapha. & Iason, in l.si ita quis.§ ea lege.ff. de verb.obliga.& late diximus in repetitio.l.si vnquam, in princ.nume.18.incipien.sed vtcunque habeat: sed & in alios quoque consanguineos, & eos quidem potentiores, vt satis liquet ex eo, quod scribit Cyn.in l.qui stipendia, ad fi.C. de procur.quod valet cessio facta consanguineo clerico a laico, licet clericus sit, & dicatur potentior ratione ordinis. Et idem voluit idem Cyn. in l.per diuersas, in 6.q.& ibi quoque Bald. in 19.q.C.manda.Matth.Afflict.in c.1.§. & si clientulus.col.5.versic. item regulariter si fiat cessio tit.de alie.Feud. Quamuis huius dicti in feudo & emphyteusi contrarium tenuerit Bald.ipse in authen.quibuscunque, versicu. extra quæro quid de rebus. C. de sacrosan. eccle. quem sequitur Alexan.consi.9.viso themate suprascripto, colum.2.versicu.& ideo, lib.3. & Iason in d.§.ea lege, versicu.tamen adde.

54 Sed vtcunque sit de eo casu, videmus quod cessio actionis inter coniunctos valet sine expressione alterius tituli, vt voluit Dyn. in l. partem, & ibi quoque Alber.num.3.ff.quæ in frau.cred.& Bald.in d.l.2.colum.1.versicu. tertio præsumitur, & ibi quoque Saly. etiam col. 3.versicu.tertio si titulus, C.ne licc.pot.& idem Bald.in capitu.literas, colum.vlti.versicu.quæritur vtrum ratione, extra de præsump. Et aliàs prohibitio alienationis non comprehendit filios inter se: vt scribit ipse Bald.consil.498.eodemque antepe.ad fi.lib.1.per d.l. voluntas.C. de fideicom.nam (vt ille subdit) apparet testatorem sensisse, ne inter extraneos alienetur, non inter seipsos l. si pater.§.quindecim.ff.de lega.2.Quin generalius Oldr.consi.94. eleganter circa negotium, fere per totum, multis ostendit, prohibitionem legis, vel hominis de non alienando, intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos, non etiam in eos, qui sunt eiusdem generis, & sequitur Francis.Rip.libr. 1.respon.capitu.1.defuncto, nume.57. & iterum lib.2.capitu.25. feudalibus constitutionibus, nume.26.quod not.ad id quod supra diximus, nume.45. adstipulatur in fi.

55 Sunt & alia multa specialia fauore consanguinitatis nostris legibus statuta, quæ quoniam paulò sunt remotiora ab hoc nostro proposito, in quo tantùm tractamus de recuperatione rerum, quæ fuerunt nostræ familiæ, ea prætermittenda duximus. Tamen si quis ea nosse volet, videat text & glo.in l.si tutor.ff.de suspect.tuto.vbi ea glo.not.ratione consanguinitatis quædam fieri, quæ alias non fierent, & l.si paterfam.§.vlti.ff.de adopt. & l.1.2. & 3 ff. in ius voca.vt eant, & ibi Bald. & Roma.qui multa quoque colligit, & l.2.ff.de recept. & l. Imperator.ff.de pact.& l.si domus § qui confitetur.ff.de leg.1.& l.si vero.§.hæc autem.ff.de iis qui deiec.vel effud.& l.si seruus plurium.§. vlti.& ibi glo.vlti.versi.5.& Alb.num 9.10.11. ff.de leg.1.& l.si extraneo.ff.de vsufru.& l. Caius,in fi.ff.sol.mat.& l.pen.& ibi Alb.ff. de postu.& l.vel si.ff.de manumi.vind.vbi ita scribitur, vel si sanguine eum contingit, habetur enim ratio consanguinitatis, & l.1.& ibi glo.ff. ad leg.Iul.repet.& l dotem.§.1.& ibi Alb. ff.de castr.pec.& l.1.§.1.ff.vbi pup.edu.deb.& l.cum alienam.C.de leg.gl.in l.si cui fundus.ff. de leg. 1.& in l.Aurelius.§.Titius testamento.ff.de lib. leg.Albe.in l.voluntas,paulo ante fi.& præterea in l.cum acutissimi.C.de fideicommi. & in l. competit.§.1.ff.quod vi aut clam. & Bald. in l. filiussam.ad fin.ff.de his qui sunt sui vel alie. iur & in capitu.1.colum.penulti.versicu.item sciendum, ibi, nam & alias ratione cognationis, titu.de ali.feud.Roma.in repe.l.de viro. §. si vero, in 17.fal. ff. sol. mat. Felyn.in capi.literas,colum.pen.de præsum.& in c.cùm quidam, etiam colum.pen. de iureiur. Philip. Deci.in l. fratres tui, in 3.not.C.de trans.Matth.Afflict. in tract.protomixeos,post prin. & in c.1.§.& si clientulus col.2.in 5.no.tit.de alie.Feud. Hipp. Marsi,in l.diuus,col.j.& seq.ff.de parici.& sing. 210.iura sanguinis. Pantha. Cal. in repe.l. secundæ,colum.71.versi. prima est ratione coniunctionis,& multis seq.C.de rescin.vend.quibus in locis videbis multa in hoc collecta. Et huc quoque adduci possunt quæ in simili scribit Barto.in l.1.in fin C. de metal. & meta. libro.11.quem sequitur Roma.in l.1.ff. sol. matrimo.& Ias.in l.nemo.versicu.limita not. ff.de pact.& quod item scribit idem Barto.post la co Bel,in §.1.colum.1.versi.2.not.in auth.de resti,

fideicom.& Bal.consi.291.ad euidentiam, col. 4.ver.& idem dico,li.2.præsumi substitutũ idoneum, si sit ex eadem consanguinitate, per d. l.1.quam dicit not.ff.in ius voc.vt eant, Et alia quædam similia collecta à Roma.consil.22.pro propositæ, in vlt.dubio.

56 ¶ † Ex his autem quæ tam latè (& vereor, ne superfluenter) diximus, tam pro nostra consuetudine, quam aduersus eandem, intelligi potest, vtrum ea sit fauorabilis, proindeque extendenda, an vero odiosa, & sic restringenda, strictéque interpretanda. Verum nostrorum Docto.de hac re scribentium priuatim sententias hic subnectendas duximus. Nam primum, id est, fauorabilem, largeque interpretandam esse censuit Alexan.consi.197.in causa vertente inter Ser.Sulimanum, colum.1.libro.7. Nam ad cognoscẽdum (inquit) sit ne statutum odiosum, an fauorabile: debet inspici, an principaliter statuentes moti sunt ob fauorem, an propter odium: vt primo casu censeatur fauorabile, secundo odiosum l.qui exceptionem, in princi.& ibi Barto.& Bald.ff.de cond.indeb. Bald.in l.1.colum.10.versicu.sed hic quæro de effectu.C.de sum Trin.cum multis concordan. à me collectis infra eod.titu.§.30. in glo.1.nume.5.incipi.& ex hoc. Sed hoc statutum est editum principaliter in fauorem consanguineorum, nullo omnino nec venditorum, nec emptorum odio. Et quia etiam in dubio statutum præsumitur esse fauorabile, ex sententia Bal.in l.vlti.C.qui ad lib. peruen.non possunt. Et hanc quoque partem tenet Ludo.Bol.qui tamen Alexan.non meminit, consi.25.in amplissimo, in tertio dubio, vt scilicet id statutum sit fauorabile, & latè interpretandum, & Ludo. Gozad.in repeti.l.qui se patris, colum.34.versi. infero & sexto.C.vnde liber.vbi ex hoc dicit id statutum esse generaliter intelligendum, & Anto.Rub.consi.9.viso statuto post medium, qui dicit id statutum non esse correctorium, sed limitatorium, atque ex similitudine rationis extendendum: & D. Boher.hoc eodem titu.§. 3.colum.2.dicit fauorabile, & secundum Ius commune, & nouissimè Ioan.Oldendorpius in tract.de Iure, & æquitate, vbi dicit æquum, & naturæ consentaneum, & Pau.Paris.consil. 83.pro resolutione, colum.1.nume.4. & 6 & iterum colum.5.nume.39.40.41.lib.3. vbi dicit, quod licet id sit exorbitans & limitatorium Iuris commu.est tamen fauorabilius & extendendum ad casum similem. Et autem hos omnes Agid.Bellamer.in cap. constitutus, col. 12.versi.5.conclu.& iterum versicu.prima pars patet de restitut.in integr.vbi dicit fauorabile, nec esse contrà ius; vti, & hoc postremum dicit colum.vlti.versi.in glo.consuetudo.

57 ¶ † Pro quibus faciunt, & aliæ duæ rationes non contemnendæ, quarum hæc prior est, quia si hoc statutum esset odiosum, non restitueretur minor aduersus tempus in eo præstitutum, vt consequeretur lucrum ex eo prouenıens, iuxta l.auxilium, in prin.cum ibi no.ff. de mino.& voluit Bald.in l.cum quidam.§. vlt. ff.de vsur.& dicemus latius infr.§.vlt.in verbo, mineurs, nume.10.inci.sed illud tamen. Restituitur autem vt expressim cauetur in d. capitu. constitutus, de in integ.restitu. Ergo illud consequen.fit, non id esse odiosum. Sed quid de eo dixerim, vide infr.eod.titu.§.35.glo.2.in verbo, mineurs, nume.11. & huius, iunctis præcedentibus.

58 ¶ † Altera ratio hæc est, nam in d.l.dudum, iam toties sup.citata, scribitur, antiqua lege non licuisse rem aliis, quàm proximis, & consortibus vendere: quod satis patet ex eo verbo, dudum, & illis quoque verbis, antiqua lege cassata. Et id nuncupatim ex ea l. annotat Ioan.Oldendorpius, in eo libro quem de Iure & & æquitate edidit, in quo eam l. interpretatur. Ex quo, & illud confestim sequitur hanc nostram consuetudinem esse fauorabilem eo nomine, quod ad Ius, & statutum antiquum, & pristinum nos reuocet, & reducat, per not.in capitu.ab exordio.35.distin.& in l.si vnus.§ pactus ne peteret. ff.de pact.Barto.in l. omnes populi, colum.11.versi.iuxta prædicta. ff.de iusti.& iure.cum aliis multis concord.collectis a Felyn.in cap.cum accessissent, col. 1.in 3.not.extrà de constitu.& Philip. Deci.in cap. ad nostram, colum.3.versicu.vltimo non ob. de appel. & Ludo. Gozad.consil.1. Deus, colum. 9.numero.35.& consil.9.in hac, colum. 6.numero.31.

59 ¶ † Sed quantum sit fidendum huic rationi, paulo penitius considera. Quid enim si lex quæpiam antiqua antiquata sit, & abrogata, quod esset iniusta? verbi gratia: Ex lege antiqua a Moise tradita Deut.24.licebat vxorem ob id tantum, quod deformis videretur, repudiare. Eam legem tanquam iniustam Christus damnauit Matth.5.vt diximus supra, in princip.nume.10.& ne de hac. Apud Romanos olim ex lege licuit diu in sacris homines occidere, & diis immolare: nam Saturnum, & Iouem Latialem humana hostia placabant, eorumque simulachrum humano sanguine proluebant, vt etiam tradit Lactantius libro 1.capitu.21. Donec Cn. Cornelio Lentulo, & P.Licinio Crasso Consl. Senatusconsulto cautum fuit, ne hominem immolare, aut humano sanguine litare liceret, quod inter cæteros scribit Plinius libro.30.capitu.1. Similem quoque hominum immolationem apud Cyprios Diphilus Cypri Rex qui seleuci theologi temporibus fuit, substulit; & apud Heliapolitanos Amasis & ipse Rex: vt in libro de antiquitate, & pietate testatus est Manethon, & eius autoritate Porphirius libro.2.de abstinentia ab esu carnium, & Eusebius de præparatione.

tione euangelica lib.4.cap.7. subditque Porphirius ipse paulo post, plerasque huiuscemodi hominum mactationes sub Adriano Imperatore apud omnes fere fuisse sublatas, vt & scripsit is qui mysteria mythiæ optimè collegit. Quid igitur si quis illas leges antiquas iterum reuocauerit, abolitis posterioribus? dicemus ne hæc statuta fauorabilia? imo vero iniquissima, odiosissima, nefandissima, & quę semel abrogata iterum sanciri nō possunt, nec debent, ex sentētia Bal.& Saly.loquentiū in casu d.l.dudū, in ea ipsa l.cū si. a me adductis sup.nu.19. & hæc q́dē:

60 ¶ † Quam obrem sunt multi, & numero, & ętate, & autoritate (pace aliorum dixerim) superiores in contraria sententia, vt scilicet id statutum sit odiosum, in quibus est Alber. Odo.in disput.incip.in aliqua prouincia, prout eum refert, & seqtur Io.And.in addi.Spe.tit. de empt. & vendi.§.nunc dicendum lib.2.ver. sed pone statutum est, vbi dicūt id statutum odiosum esse, & restringendum. Ang.in d.l. dudum. C. de contrah.empt.vbi id dicit iniquum esse, & in l. 1.post prin.C.com.diuid.Luc.Pen. in l.vlt.col. 1.C.de prædi.curia.lib.10.dum dicit, hæc lex facit contra asperitatem iuris protomixeos, & ibi quoque Ioan.Plat.col.2.ver.& facit hæc lex, iunctis præcedentibus, vbi apertè sentit huiusmodi statutum tanquam contrà Ius cōmune esse proprie intelligendum: nec si loquatur de venditione, ad permutationem esse trahēdū. Pet. Anch. qui item dicit odiosum consi.160. præsupposita, col.1.non semel. Pau.Cast.consi.74. in causa mota, col.pen.versi.vidēdum est ergo, lib.2.vbi dicit huiusmodi statutum esse contra Ius commune: nec cum loquitur de contractu, scilicet de venditione, extēdendum esse ad distractum, de quo, & nos posteà dicemus in.§. 1. glo.1.in verbo, a vendu, nu.38.sed & illud quæro. & Ioa. Bapt.Rosel.inter consi.ipsius Paul.cons.249.statutum Paduæ, col. 1. iunctis his quæ dicit colu. seq.versi.non obstan.quod secundò, eod.lib.2. vbi dicit esse contrà Ius commune, & stricti iuris, esseq; strictè intelligendum, Rom. qui idem dicit, consi.489.hoc quod vicinus.in prin.Cep. consi.causarum ciuiliū.43.clarissimè, col.2.vbi etiam dicit strictè interpretandum, cum sit contra Ius commune, & iterum consi.46. circa dubia.col.3.versi. dicitis etiam. Alex. sibi contrarius consi.173.viso diligenter, col.vlt.lib. 6.vbi asserit id statutum esse graue, iniuriosum, & cōtra rationem. Corn.consi.166.quatuor, colu.2. versi.his tamen minimè, lib.2. vbi dicit exorbitans, odiosum, & restringendum, & consi.29.in præsenti, colu.1.& 2. versi.nec obstant adducta lib.3.vbi etiam dicit exorbitans & restringēdū & consi.89.viso supra, dicto puncto. colum.2. versi.his tamen non obstantibus. eod.lib.3. vbi etiam dicit odiosum, & plurimùm restringendum. & consi.151.in hac consultatione, colum. 1.versi.& hoc de iure, & iterum versi. similiter statutum, iuncto fin. ipsius consi.eod.lib.5.vbi idem dicit de simili statuto. Ias. consi. 194. superuacuo, tum colum.1.versi.tertio concurrit, tum colum.2.versic.ergo cùm istud, lib.2.& consi.224.principale, colum.2.versic.prædicta fortius, eod.lib.2.quibus locis asserit, etiam esse odiosum contra Ius commune, strictè intelligēdum, nec ad alios casus trahendum. Philip.Deci.consi.222.viso puncto, colu.1.& consi.275. lib.2. (nam sunt duo consil. eiusdem numeri) incip.in causa quæ Lucæ agitatur, colum.5.versic.sed tamen supradictis, iunctis præcedentibus, & consi.300.visa petitione, colum.2.vers. sed maior esset, quibus etiam locis dicit esse cōtra Ius commune, & propriè, ac strictè esse intelligendum Steph.Bertrand.consi.7. non vidi, colum.1.lib.1.vbi idem dicit. Matth.Afflict. in tracta.πρωτομισεως, cum pluribus locis, tum in verbo, licet enim supra diximus, colum.4.versi.vndè conclude, & rursus colum.vlt.versi.vlt. nàm in priori loco dicit, quòd est contra regulas Iuris communis, ideo non esse trahendum ad permutationem, in posteriori autem dicit, quòd statutum prohibens consanguineos à Iure cōgrui in certis casibus est fauorabile. quia sic reditur ad dispositionem d.l.dudum. Id quod etiam dicit Paul.Parisien.consi.81.in præsenti colum.1 lib.3.Sed & idem consi. seq. pro veritate colu. 1.eo.lib.3.dicit, quòd est exorbitans à Iure communi, & strictè, & propriè intelligendum. (Marian.Soci Iunior consi.20. in proposito casu colum.3.nu.8.& lib.1.& consil.1. pro ressolutione col.3.& uersic: pro ista conclusione, & rursium cōsi. 7. ver.vndè pro hoc apperitur. lib.2.) Et Arna.Ferro.in cōsuetudines Burdig. hoc tit. §.1.colum.vlt.& §.2.col. 2.& §.12.post prin. & §.16.versicul.sed quòd nuper.& §.31. col. 1.

61 ¶ † A quibus stant & alii, qui præter eos, quos in id supra allegauimus, simpliciter dicūt esse contra Ius commune, videlicet Goff.in d. cap.constitutus, & ibi quoque Agid. Bellamer. sibi in eo.c.contrarius col.13. versic.5.ratio & Panor. column. 3. in 7. not.de restit. in integ. Iac.Butr.& Alb.in d.l.dudum.C. de contrahen. empt.& idem Albe.in l.intra vtile.§.1.ff.de minori.& in 1. parte statutorum. quæst. 87. item quęro statuto cauetur, in fin.Bald.in d.tracta. πρωτομισεως.colum. penult.versicu. restat ergo, in duobus locis. Masuer. in titul. de retractu. §.1. Ro.com.107. circa id, in principio. Cæpo, consil. causa. ciuil. 46. circa dubia, colum. 2. Carol. Rui. consilium 76. circa casum colum.vlt.versi.præterea dato.lib.1.Dom.Ioan. Igne.in repet.d.l.dudum, qui tametsi in multis locis eiusdem repetitionis videtur velle hunc retractum non esse contra d.l. dudum, tamen colum.9.versi.quæ ratio cessat, iterumque alibi, fatetur ex eo aliquid detrahi Iuri communi, ob id quod si venditor sit donminus, debet dominium transferri in emptorem l.ex empto.

in prin.ff.de action. empti. Hic autem quantuncunque venditor sit dominus, etiam irreuocabilis, non tamen transfert dominium irreuocabile in emptorem: cum ab eo possit per consanguineum reuocari. Et in hac quoque sententia est Arna. Ferro. in cõsuetu. Burdigal. hoc tit. §.j. in prin. [& Math. Afflict. in c.1.§. & si clientrolus col.5. ver. itẽ si vendo tit. de alien. feud.]

62 ¶ † Ex hoc continuo sequitur quod si id statutum sit contra Ius comune, certe est stricte interpretandum l. quod vero. ff. de legi. & c. quæ à Iure, de reg. Iur. lib. vi. & not. plenissimè in l. si vero. §. de viro. ff. sol. matri. & in authen. quas actiones. C. de sac. Eccle. cum si. Quicquid enim est contra Ius commune, idem simul, stricti Iuris est, teste Bart. in repe. l. Cæsar, colum. 8. versi. secundo quæro. C. de publ. & vect. & Bald. in l. non fine, colum. vlt. versicu. sed in contrarium. C. de bonis quæ lib. & dicemus latius infra eod. titu. §. 35. in glo. 1. num. 2. Simulque odiosum est, vt placuit Panor. in cap. quia, in 3. not. de priuil. & in cap. olim, super glo. 1. extra de versi. signi. & consi. 1. facti contingentia, colum. 2. versic. item præiudicatur, lib. 1. Corn. d. consi. 89. colum. 3. uersi. insuper, lib. 3. & consil. 271. de hac consultatione, colum. 4. versi. nec obsta. adducta, libr. 4. in quibus locis hoc veluti axioma adscribunt. Omnis recessus à Iure communi est odiosus, citatque in id Panor. capitu. cum dilectus, de consuetu. & capi. 1 & 2. de fil. presbyt. vbi dicit odiosum esse, quod detrahit Iuri communi, & ad id quoque allegat. l. cum quidam. ff. de lib. & posthu. ex qua etiam Bald. post Iacob. Areti. in l. non possunt in 2. lect. ff. de legib. dicit odiosa omnia esse stricti Iuris.

63 ¶ † Et huc quoque spectat glo. suprà nobis citata, in ca. mala. 8. dist. asserens hanc consuetudinem esse minus rationabilem: nam, & hinc confestim sequitur, eam non esse extendendam, d. l. quod vero, & l. quod non ratione. ff. de legi. Et facit etiam, quod scribit Ange. consi. 191. super puncto, post princi. dum constanter affirmat, dispositionem quandam testatoris, huic statuto non admodum absimilem, esse odiosam, per d. l. dudum. Et hanc sententiam confirmat nostra consuetudo infra eo. titu. §. 35. quæ expresse dicit hanc consuetudinem esse stricti Iuris, vti etiam expressim dicit Alb. post Albert. Odof. in l. statuliberi a cæteris. §. quintus, circa medium. ff. de statulibe. quod significat strictè, & propriè intelligendam, esseque contra Ius commune, adeoque contrà æquitatem, vt dicemus in eod. §. 35. cum declarabimus, quæ dicuntur esse stricti Iuris. Ideoque cùm consuetudinem de hac re expressam habeamus, nihil est quantum ad nos attinet, quod amplius hæsitare debeamus, modo nos primum monuerimus lectores, multos ex ijs quos suprà citauimus, numero ab hinc 2. & 3. non omnino loqui in terminis (vt cum nostris loquar) nostræ consuetudinis, sed alterius statuti prohibentis alienare inconsulto consanguineo, vicino, aut consorte: quod nostra non facit, sed illis tantum Ius facit, cùm res extraneo vendita est, retrahendi: quod non admodum tamen distat ab illo, vt suprà docuimus: quia etiam ibi tenet alienatio, vt in nostra consuetudine si vicinus consanguineus, aut consors non reuocauerint.

64 ¶ † Cæterum remota ea nostra consuetudine, quæ declarat expressim, retractum esse stricti Iuris, posset videri, cum iudicandum esse fauorabilem ex parte consanguineorum, & sic quantùm ad eos extendendum esse, at respectu emptorum esse odiosum: ideoque quod eos respicit restringendum: vt in simili dicunt nostri legum interpretes, statuta repellentia fœminas ob masculos, quantùm ad ipsas fœminas, esse odiosa, sed fauorabilia esse, quantùm ad mares: ideo ibi esse restringendum, hic extendendum. Ita enim voluerunt Bald. Saly. Rap. Fulgo. Pau. Castren. & bona pars Recentiorum in l. 2. per glo. ibi in verbo liberos, ante fi. C. de in ius vocan. cum aliis multis congestis ab iisdem Recentioribus, & latiùs à me tit. de successions, qui est omnium nostrarum cõsuetudinũ. 17. §. 18. qui est omniũ ipsarũ consuetudinũ 200. illũ enim sub illo tit. collocaui.

65 ¶ † At id mihi nunquam placuit, sicuti nec Lancel. & Philip. Dec. in d. l. 2. neque enim idem statutum potest esse partim fauorabile, partim odiosum: sed est totum simpliciter, vel fauorabile, vel odiosum: quãdo vna, eademque res non potest diuerso Iure censeri, l. eum qui ædes. ff. de vsuca. cum si. Et quia etiam, vt multis placere video, & nuper diximus num. 36. ex his autem, & dicemus latiùs, infr. §. 30. nu. 5. & ex hoc debet statutum iudicari fauorabile, vel odiosum à principali causa, siue intentione statuentium. Nec potest quippiam extendi in fauorem vnius, quod non vertatur in odium alterius, nec è contrario, vt liquido omnibus apparet. Et si in aliqua dispositione concurrunt fauor, & odium, vt sæpissime fit, ea censetur simpliciter odiosa, si credimus Ioan. And. in cap. vlti. super glo. 5. quæ est in verbo, similibus, & ibi quoque Petr. Ancha. Domi. & Philip Fran. super eadem glo. de verbo. signi. lib. 6. Bald. in l. 1. colum. 2. versi. item no. quod priuilegium. ff. de consti. prin. & Nic. Mil. in suo reper. in verbo, lex dicitur fauorabilis, & iterum in verbo, priuilegiũ si vno. 66. ¶ † Verũ idẽ Bal. in l. 2. C. qui non pos. ad liber. perue. tenet in dubio statutum censeri fauorabile per glo. ibi, vt etiam diximus d. nume. 56. [quod & ipsum tenet idem Bald. in l. si quis in conscribendo, colum. penulti. versi. 20. casu quando principaliter. C. de pactis argu. l. qui exceptionem. ff. de condit. indebiti, & sequitur Roma. in d. l. penulti.

nulti.colum vlti.] Nam & aliàs vbi concurrunt fauor,& odium, debet potiùs considerari ipse fauor, si verum dicit Panor.in capi.in literis, ad fi.extrà de restitu.spol.per not.in d.l.2.C.de in ius vocan. & Petr. Anchara.consil.37.contra Ioannem, post medium, per multa illic allegata, & iterum consi.215.scripsit Papa,colum. 2.versi.in contrarium.

67 ¶ † Fateor tamen, quod si fauor,& odium separationem possint recipere, vt in casu d.l.2. C.de in ius vocan.declarat glo.ibi, & in aliis 4. locis a Iason.ibi recensitis, & Stepha. Bertran. consi.367.viso consultationis themate, colum. 1.libr.1. & aliis quibusdam casibus ab Alciato etiam in d.l.2.adductis,illa prior sententia posset procedere, vti etiam bene annotauit Fran. Areti.& post eum Francis.Cur.Iunior in d.l.2. Quibus addere potes quæ à Iaco.Areti.Bald: Franc.Areti.Alexand.& Ias.& aliis recentioribus scripta sunt in l.si filius quæ pater, per illum tex.ff.de vul.& pupi.dum loquuntur de beneficio abstinendi introducto in fauorem filiorum. Sed quantùm ad nostram consuetudinem pertinet, si ea est contrà Ius commune (quod plerique volunt) etiam si ea facta fuerit principaliter fauore consanguineorum, nihil tamen dubitandum est, quin simpliciter,tanquàm contraria Iuri communi, sit strictè interpretanda, vt suprà diximus.Neque enim intentio contrahentium facere potest, vt quod suapte natura odiosum est, id censendum sit fauorabile: & quod fauorabile est, sit odiosum: neque enim huiusmodi naturales qualitates immutari possunt à statuentibus, quin velint volint immotæ maneant adhæreantque tenacissimè. Quid enim si aliquid fauore alterius faciam, quod fieri non debuit: idne fauorabile cæteris censendum erit, & e diuerso? At illud libenter concesserim in dubio opinioni agentium subscribendum esse: in re autem certa, minime.

68 ¶ † Porrò ex iis, quæ redundanter diximus, potes colligere, an liceat emptori, vti aliqua cautione, cautelam nostri appellant, nec id male, quando Pomponius ea dictione vsus sit in l.quamuis, in princi.ff.de pigno.actio. & Vlpianus in l.si defunctus.§.1.ff. de procur. & in l.si debitori. ff. de iudic. & Caius in l.si plures,in prin.ff.deposit, vt omittam Iustinianum in l.sancimus, in prin.C.de admin. tuto. & eadem ratione,& origine cautela dicitur, qua & tutela receptissima dictio. An igitur possit emptor vti cautela, vt consanguineo aditum præcludat ad huiusmodi retractum, simulatione scilicet contractum,aut alias. Nam si hæc consuetudo sit iniqua, iniuriosa, irrationabilis, odiosa, non nos obligat in foro conscientiæ,ex sententia Imol.& aliorum in cap.plerique, extrà de immu. Eccles.Panor.in capi.1. colum.3. versi.sed quæro an lex, & ibi Philip. Deci.colum.7.in prima lect.versi.tertia conclusio, extrà de constitu.Matthæ.Afflict. qui alios citat, in capitu.primo. §.1.titu. de Ca.qui curi.vend. & in consti.Siciliæ incip.honorem, colum.3.in 3.not.& è Theologis quoque voluit D. Tho.in 2.parte, quæst.96.ar.6. videturque permissum eam arte quadam eludere, irritamque facere atque ita a se propellere, & reiicere incommodum illud,in quod emptor iniquè, & contra rationem incurreret, per tex.not.in l.1.in princ. ibi, multas inuenientibus vias. C.de cadu.tollend.quem ad hoc expedit, & commendat Stephan.Fœdericus vir raræ in legibus peritiæ, in in libro de legum interpretatione,parte 1.char. 5.versi.hanc tamen regulam, & iterum char.9. versi.potest poni exemplum. Idque in simili Iurisconsultus faciendum consuluit, in l.seruus dotalis. ff. solut. matrimo. & in l. cùm pater. §. Titio.ff.de legat. 2. & in l.at qui natura.§. cùm me.ff. de neg.gest. & in l.quæ situm.ff. de condi.& demonstratio.& l.si vsusfructus.ff.de iure dotium.

69 ¶ † Nam & dicimus licitum esse fraudare, intercipereque vectigal illicitum, & iniustum, Barto.& Roma.in l.vectigalia.ff. de publica. & vectiga.Bald.in l.cum proponas,in fi.C.de nautico fœno.& in d.l.1.in prin.col.1. & ibi quoq; Corne.in 3.not.C.de cad.tol. & in l. veluti, in priore lectura in fi.ff.de iustit. & iure.& in l.2. post Iaco.Butr.ibi.C.de iur.aur.annul. & in ca. 1.colum.1.titu.quę sunt rega.Petr.Ancha.in c. possessor, colum.15.versi.4. quæritur, de reg. iur.libr.6.& in capi. quanquam, in 4.quæst.de censib.cod.libr.6.Panor.in prooemio Decretalium, rex pacificus, colum.3.versicu.& ex hoc habe.& in d.cap.1.colum.3. versi.dicit tamen, & ibi Felyn.colum.12.versi. ex quibus verbis, & Philip.Deci.colum.7.versi.tertia conclusio, de constitu.idem Panor.in cap.innouamus,circa medium de censib.& consil.13.vniuersitas, colum.vlti.libro.2.Guid.Pap.consi. 150. viso ad plenum, colum.1 cum aliis multis concor.adductis ab iis, qui additio. fecerunt ad Panor. in d.cap.1.de constitu.& Firmia.in tract.gabellarum, in 9.parte prin.in 1.quæst. Et in simili quoque dicitur, licere cautim è carcere aufugere, in quem quis iniuria detrusus est, vt colligitur ex glo.in clemen. pastoralis, in verbo, per violentiam, & ibi Docto. de senten. & re iudi.& Barto. in l.relegatur, in prin.ff. de pœnis, & in l.vis eius, per eum text. C.de proba. Alexand.consil.144. post redditum, colum.2. versicu.ad prædicta, libro.2. & Sozin.in l.1. colum.2.nume.13.ff.ne quis eum, & Iason in l.admonendi, in lection. ord. colum. 18. versicu.3 limita.& iterum in repet. charte.16. numero.175.ff. de iureiuran. & quod etiam id simili tradit Barto.Brix. in 37. quæstio. dominicali, carceratus, vt tamen interim videas text. in l. in eos, quæ est penulti.ff.de custod. reor.

70 ¶† Hęc

70 § † Hæc enim facerè non est fraudem facere, sed potiùs fraudem, id est damnum: qua in significatione posuit Martianus Iureconsultus, in l. filiusfamilias. §. diui, versi. quod si liberis. ff. de legat. 1. & Paul. in l. 1. in prin. ff. ad leg. Falcid. & Modestinus in l. inter eos. §. vlti. ff. ex quib. caus. maio. & Vlpian. in l. 1. in prin. ff. si quid in fraud. patron. Est igitur (vt repetam) fraudem, id est damnum iniuriosum; & iniquum, magis à se depellere, quam fraudem committere, id quod dolo non adscribitur, sed prudentiæ, vt dicitur in d. §. Titio: quem ad hoc notat Bald. consi. 142. dominantibus, colum. 2. libr. 1. vbi & alia iura allegat. & Angel. in l. penul. quam omnium post remam legit. ff. de vsur. Id enim nihil aliud est quam ἥλῳ ἧλον, id est, clauo clauum, & πάτταλῳ πάτταλον, id est, paxillo, paxillum, vt est in veteribus prouerbiis, & κόπῳ κόπον, id est, labore laborem, altero Oribasij lib. Euporiston. 1. capi. 7. prouerbio, pellere, quod vel Ouidio iudice concessum est: is enim lib. 2. de Arte amandi,

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem.

Et bene facit vltra iura superius allegata. l. excusatus, & l. seq. versicu. quid enim dicemus, iuncta glos. in verbo, alia, & iterum. §. si patronus. ff. si quis omis. caus. testa. & l. si pupillus, post princip. ff. de acquir. hæred. & l. Papinian. §. quarta, versi. cum igitur. ff. de inoffi. testam. & l. 4. §. si ab ignoto, & §. sequen. ff. manumis. & l. quidá cum filiusfa. ff. de hær. instit. Et hanc rationem fraudandi illiciti vectigalis sensit Pa. in d. innouamus, & aliis multis locis supra citatis.

71 § † Et facit præterea tex. not. in l. vlti. §. vlt. ff. de dolo mal. Ex quo not. Bald. ibi in 2. lect. eum qui per dolum, ac mendacium, id quod suum erat, recuperauit, non teneri ad restitutionem. De quo etiam per Hostien. in capi. olim causam, in verbo, duxeritis, de restitu. spoliato. & Archid. in cap. non sane, col. 2. versi. qui vero. 14. quæst. 5. & in c. dominus. 24. quæs. 2. vbi etiam est bonus tex. diui Augustini in hæc verba, Cum autem iustum bellum susceperit, vtrum aperte pugnet an ex insidiis, nihil ad iustitiam interest. Quæ sententia Virgil. est libro 2. Aeneid.

Dolus an virtus quis in hoste requirat.

Quæ deprópta fuisse vr̃ ex Home. li. Odissæ. 1.

Ὅππως κε μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι
Κτείνῃς, ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδόν.

Id est, ad verbum.

Quemadmodum procos in domibus tuis
Occidas vel dolo, vel palam.

Quòd & ipsum propemodum li. secundò eiusdem operis repetit.

Illamque Virgilij sententiam ex nostris aduocat Iat. in l. si rem. ff. de præscrip. verb. & Philip. Deci. in l. ea est natura. ff. de reg. iur. glo. autem in d. cap. dominus, allegat concord. quos ibi videre poteris. Et idem dicit, de aduocato, vt si habeat iustam causam, possit decipere aduersarium, arg. cap. 1. 3. quæst. 4. Ex quo & glo. in capi. cupientes, in princip. in verbo malignátium, de elect. libro. 6. asseuerat, quod qui habet ius in causa, potest malitias, & cauillationes aduersarij per alias repellere, nec id faciens videtur fraudem facere, sed potiùs eam excludere, per d. §. Titio, & ibi omnes, ex quibus Philip. Fran. dicit, & hæc quoquè procedere in foro conscientiæ, atquè etiam sequitur Bald. in rubric. C. de fid. instru. colum. 8. versic. incidenter etiam quæro; vbi tamen intelligit, modo falsitas absit. & Petr. Anchara. consil. 145. domini, in fi.

72 § † Ex his quoque fit, vt etiam bonus quispiam dolus sit, & dicatur ad differentiam doli mali, de quo Iurisconsultus noster, in l. 1. ff. de dol. mal. & Terentius in Eunucho.

Iam tum erat suspitio,
Dolo malo hæc fieri omnia.

Et Tullius libro. III. Officiorum. Nondum enim Aquilius collega & familiaris meus pertulerat formulas, in quibus ipsis cum ex eo quæreretur, quid esset dolus malus, respondebat cum aliud simulatum, aliud actum, & in Topicis. Dolus malus est, cum aliud agitur, aliud simulatur, a quo accepisse videtur noster Iurisconsultus, quod scripsit in l. iurisgentium. §. dolo. ff. de pactis, dolum malum esse, cum circunscribendi alterius causa aliud agitur, aliud agi simulatur. Sed vt redeamus ad Tullium. Is & in j. ad Atticum epist. Agere (inquit) cœpi cum eius fratre Caninio Satrio de iis rebus quas cum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. Et in oratio. pro L. Flacco, Adductus est in iudicium Polemocrates de dolo malo. Et Liuius ab urbe condita lib. 1. ut illa palàm prima postrema ex illis tabulis ceráue recitata sunt sine dolo malo. Et statum post, si prior deffecit publico consilio dolo malo, & belli Macedonici, li. 8. Corycæorũ magistratibus sine dolo malo tra dátur. De bono aũt dolo loquitur diuus Paulus II. ad Cor. 12. Ego vos nó grauaui, sed cum essem astutus, dolo vos decepi. Et facit etiam quod tradit Bald. consi. 396 quod autem, colum. 1. versi. sed respondeo, libro. 4. & Corne. consi. 52. in hac consultatione, colum. 3. eademque vult libr. 2. & consil. 6. in præsenti disceptatione, colum. penulti. vnde ex prædictis lib. 3. & Barb. in l. 1. §. si stipul[illegible] colum. 5. versi. vnde contra. ff. de verb[illegible]

73 § † Et vt propius ad no[illegible] suetudinem accedamus. Ex iis qu[illegible] pro[illegible] quod e quibusdam Doct[illegible] fuisse in causa alterius [illegible] suetudini non admō[illegible] ne. consi. 29. in præ[illegible] 2. lib. 3. Florentiæ[illegible] di; vt habens d[illegible] mui venditæ[illegible]

pretio. Contigit, vt quidam vendiderit dimidiam partem domus, & alteram ſibi retinuerit, poſteaque incontinenti hanc eidem vendidit. Reſponderunt illi Peruſini Doct. non eſſe locum ei ſtatuto, cum partem illam retentam vendidit ei qui iam ex priori venditione habebat domum contiguam, alteram ſcilicet partem. Nam licet ita cenſeatur factum fuiſſe in fraudem, tamen licuit vti ea arte, tanquam præ cautione quadam, ac prouidentia, qua auerteret, vitaretque iniuſtum illud incommodum, quod ob id ſtatutum ſibi inferri poterat, & hoc conſi. ſequutus eſt Pet. Gerar. a Petra ſing. 26. tu habes, vbi & hanc non longe diſtantem rationem addit, quia is qui ita egit, non fecit hanc cautelam principaliter in fraudem alterius, ſed pro ſuo commodo, quod potuit facere, ar. l. 2. §. denique. ff. de acqua plu. arc. & l. Proculus. ff. de dam. infect. Cui adde quę dicam infr. nu. 77. hæc tamen & ſequ.

74 ¶ † Verum Corne. eod. conſil. 29. col. vlti. conſtantiſſimè negat licere hoc caſu fraudare conſanguineum commodo, & beneficio huius ſtatuti, ſicuti nec legis. l. contra, & l. ſeq. ff. de legibus, cum ſi. Nam, & leges, & ſtatuta (vt hoc illi addam) nos obligant etiam in foro, quod conſcientiæ appellant, vt not. glo. in cap. quæ in Eccleſiarum, in prin. & ibi Bald. etiam in princi. qui id negat alibi reperiri, extrà de conſtitu. ſed eſt ſimilis glo. in capi. 2. in verbo, ſententiis, eod. titu. libro. 6. Vbi, & de hoc eſt bonus tex. in illis verbis, vt animarum periculis. Inno. Anto. Panor. & alij in capi. quia plerique, de immu. ec. idem Inno. in rub. de conſuetu. ad fin. vbi etiam loquitur de conſuetudine, & in capi. dignum, de homicic. Ioan. And. in cap. 2. de verbo. ſign. lib. 6. idem Ioan. And. & Ioan. Cald. in cap. quanquam, de vſur. lib. 6. ipſe Calder. in diſput. inci. Bononienſi ſtatu. And. Iſer. in c. 1. ad fi. tit. de pace iura. fir. Fed. Senen. conſil. 21. nunquid hæres extraneus, in multis locis Bald. in l. 1. col. 2. C. de confeſ. in authen. ingreſſi, colum. 5. verſi. circa primum pono. C. de ſacroſan. Eccle. & in c. in omni, colum. 1. extrà de teſti. & in procemio feudorum, colum. 3. verſi. apparet igitur, vbi loquitur de conſti. feu. & conſil. 285. ſi quis iuris, colum. 1. libro. 3. & in diſput. incipi. ſtatuto cauetur quod fænerator, col. 6. Alber. in rub. ff. dę legi, col. 2. Petr. Anchar. conſi. 14. videretur prima facie. Floria. in l. ex parte. §. ſeruo libertatem. ff. fam. er. Pan. poſt Cald. in d. procemio decret. rex pacificus, colum. 3. verſi. ſecundo quæritur, & ibi quoque Imo. in fi. prin. & idem Panor. in d. c. 1. colum. 3. v[illegible] a lex, de conſti. & ibi latè Fely. [illegible] ord. colum. 14. verſ. extrà præ[illegible] n facit Philipp. Dec. in 1. lectu. [illegible] eſſine Abb. quærit. & Bernard. [illegible] ipſius Panor. in d. ca. 1. & Iaſ. in l. [illegible], in 2. lect. char. vlti. verſi. quarto.

moueor. ff. de leg. 1. & in §. ſed iſtæ, nume. 126. Inſti. de act. & conſil. 180. commune, col. vlti. lib. 2. & conſi. 191. placet mihi, colum. 2. verſi. nec huic, eod. lib. 2. & Matthe. Afflict. in conſtitu. Siciliæ incipi. violentias, colum. 3. & Carol. Rui. conſi. 4. proponitur in themate, colum. 3. nume. 12. libro. 5. Quibus adde Soz. in l. moribus, colum. 9. verſi. ex qua concluſione. ff. de vulg. & pupil. Et è Theologis id quoque voluit diuus Thom. in 2. parte ſum. q. 96. ar. 6. Idque etiam procedit quantuncunque lex dura ſit, vt ſcribit Panormi. in capitu. inquiſitioni. de ſenten. excomu. vt illum allegat & Franciſ. Rip. libro. 2. interpretationum in capitu. ſi quando, colum. penulti. de reſcripti. ſed Panor. loquitur de mandato Papæ.

75 ¶ † Ex quo dicit Bald. in rub. extrà de conſuetu. in fi. poſt Inno. quod is qui facit in fraudem conſuetudinis, peccat mortaliter. In fraudem autem legis, aut ſtatuti, ſiue conſuetudinis fit (vt redeamus ad Corne.) etiam cum quid fit vere, ſed eo tantum animo, vt euitetur lex, quod aliàs non fieret. l. ſi libertus minorem. ff. de iur. patr. Nec obſtat d. l. ſeruus dotalis, quia ibi ea cautio fit ad euitandum damnum, & ad nullius præiudicium: nec ob eam fit fraus contra verba, aut mentem legis, ſed vt conſulatur (quod ibi dicitur) mariti ſollicitudini, & idemnitati. Et idem dici poteſt de cæteris iuribus in id allegatis. In caſu autem noſtro, ſtatutum vult conſanguineum habere facultatem conſequendi rem venditam, reſtituto pretio: qua quidem non debemus illum adhibita fraude priuare, contra verba, & mentem ſtatuti.

76 ¶ † Ad id autem quod dictum eſt de iniquitate, & odio ſtatuti, dici poteſt ſatis eſſe, vt aliquam habeat rationem, aut etiam occaſionem. Et (vt loquar cum Bal. in l. lege. C. de legiti. hære.) aliquod motiuum, & ſtatuentium voluntatem, & autoritatem, licet vt idem dicit, contineat iniquitatem. Et idem propemodum dicit ipſe Bald. in cap. ex reſcripto, colum. vlti. verſi. & nota, extra de iureiur. Nota (inquit) quod ſtatutum quod habet in ſe rationem motiuam, non dicitur eſſe ſine ratione. Sed, & quod plus eſt, non poteſt lex infringi, etiam ſi non habeat rationem, vt dicit idem Bald. in l. non omnium, in prin. ff. de legib. per l. proſpexit. ff. qui, & à quibus, vbi hæc verba ſcribuntur. Quod quidem perquam durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt. Perquam [illegible] dicit Inno. in ca. irrefragabili in fi. de [illegible] & omnes vbique, ſufficit ſic ſtatutum [illegible] vt dicit ipſe Bald. in d. l. non omnium [illegible] quod ſtatuentes putauerint eſſe [illegible] ſtum, & idem in l. 1. §. [illegible] ſufficit (ait) ita ſtatuentes fuiſſe [illegible] id pro ratione eſt, ad quod [illegible] in ſua quadam diſput. [illegible]

tex.in d.§.initium, in illis verbis, quia moderatam hanc ætatem Prætor ratus est, ad procedendum in publicum, & ibi glo.in verbo, ratus, dicit hanc esse mirabilem rationem. Et per eum etiam tex.dicit ipse Bald.in l.de quibus, colum.10.versi.& primo quo ad primum. ff.de legi.quod ratio non est de substantia consuetudinis: nam ea tenet rationem ex sola autoritate constituentium, & ad hoc etiam allegat bonum tex.in d.l.non omnium.ff. eod.titu. Subditque etiam valere consuetudinem contra omnem rationem, modò non sit contra ius diuinum. Sed, & per illum tex.idem Bal. consil.166.statuto cauetur, lib.1.asserit sufficere causam statuti esse in mente statuentium, & consi.473.circa quæstionem, colum.2. libr.5. dicit ad iustificationem (vt ipse loquitur) statuti sufficere rudem quandam æquitatem. Sed & idem Bald.in cap.1.in prin.colum.2. versicu. ibi prohibens,tit.de feud.cog.scribit non semper exigi, vt consuetudo sit rationabilis, sed satis est vt sit tolerabilis, & vsu approbata, & alle.Inn.in rub.extrà de consue. Et idem Bald, in rub.extrà de constitu.colum.2.versicu, constitutio, dicit constitutionem esse rationabilem, eo ipso quod non reperitur prohibitio, licet eius ratio demonstrari non possit. Idem quoque in l.1.colum.4.versicu. item allegatio. C.si plur.vna sent.quod non est perquirenda ratio, vbi habemus statutum, per d.l.non omnium, & d.l.prospexit. Et tradit Io. Fab.in. §.ex non scripto, colum.3.versicu.item requiritur quod sit rationabilis, Institu.de iur. natu. gent.& ciui.quod valet, & tenet consuetudo, vel statutum irrationabile, & durum, si modò non sit contra fidem, Ius naturale, vel diuinum, nec inducat occasionem peccandi, nec aliàs sit contrà bonos mores. Et propè similia scribit Calca. consil.3.Barto.post princip. Nec omittam,quod scribit Bald.in l.Gallus.§.si eius, colum.2.versi.secundò not. ff. de lib.& posthu. quod cùm habemus determinationem statuti, non debemus vlterius rationem eius inuestigare, quod & post eum reassumit Ias.consil.188. spectabilis, paulò ante fi.lib.2.& Philip. Deci. consi.563.duo dubia, colum.vlti. Nam etiam scribitur in l. & ideo.ff. de legib. rationes eorum, quæ constituta sunt, inquiri non oportere, alioqui multa ex iis que certa sunt, subuerterentur. [Quibus adde quod scribit Petr. Ancha.in cle.1.in prin.de elect. quod si perfecta ratio legis, vel statuti reddi non potest, sufficit dicere ita, scriptum est, per d.l.prospexit.& sequitur Felyn. in d.cap.si quando, colum.8.versicu.circa rationem legis de rescript. nam vt scribitur in capit.in istis.4.distin.postquam lex est audita secundum eam non de ea est iudicandum.]

77 §† Nec tamen statutum nostrum est omnino sine ratione: sed eam habet non contemnendam, vt suprà plenè diximus. Et aliàs semper in statuto præsumitur ratio, vt dicit Dy.in cap.vlti.de reg.iur.lib.6.vt illum refert, & sequitur Bald.consi.213.statuto ciuitatis Florentiæ, colum.1.lib.1.& consi.89.per egregium, lib.3.& consi.199.in causa ista, circa medium, eodem lib.3 & dicit idem Bald. in d.l.de quibus,colum.10.vers.item valet.ff.de legib.quod consuetudo in dubio præsumitur ex iusta causa processisse. Et idem in capi.cùm venissent, extrà de eo qui mit.in pos.dicit etiam consuetudinem in dubio præsumi bonam, & laudabilem. Et in cap.1.colum.1.versi.extrà quæro, de constitu.quod iustitia semper creditur inesse statutis. Ex quibus etiam liquidò constat, nihil huc pertinere, quod diximus de fraudatione vectigalis illiciti,& fuga etiam carcerati. Et ex iis sequitur non licere fraudare hanc consuetudinem.

78 §† HÆC TAMEN intelligenda esse censeo, si quis id faceret eo animo, & consilio principaliter, vt eam circunueniret: secus si id non principaliter, & directè ageret, vt retractum ipsum fraudaret, sed vt sibi prospiceret,ne aliud fortè damnum indebitè pateretur: secundum ea, quæ supra diximus nume.71.& vt propius. Nam licet in consequentiam consanguineus ob id retractu arceretur, id vtiquè illicitum non censeretur, nec propterea diceretur factum in fraudem legis,vel consuetudinis, vt in simili dicitur, in l.non omne.ff.de statu lib.vbi scribitur, non omne ab hæredis persona interueniens impedimentum statulibero pro expleta conditione cedit: sed id duntaxat, quod impediende libertatis causa factum est. Cuius autoritate Stepha.Fed.vir nondum satis, laudatus in eo opere, de legum interpretatione, parte 1.char.5.versi.secundo limita, tradit quod cum actus non destinatur directè ad finem, siue effectum fraudandi legem, sed ad alium, licet incidenter ad eum finem perueniatur, non censetur esse probibitus, nec factus in fraudem, & alios quoque tex. allegat: sed ille quem supra citaui, visus est omnium optimus, sed, & allegat quod à Bar.post Guill. Cu.scriptum est in l.cætera.§.sed si separauit, per illum tex.ff.de leg.1.quod si statuto prohibitum est,ne quis emat frumentum vltra vsum proprium, & aliquis se mansurum in vrbe annum integrum credens,emit frumentum necessarium ad illnm annum, & postea mutauerit propositum, & ante annum recedat, non incidit in pœnam statuti: quia non eo animo emit, vt statutum fraudaret: & idem voluerunt (vt hoc illi addam) Guil.Cu.Bald.& Alberic.in l.1.§.vnde quærit Offilius, per illum tex.ff.de exerc.actio.ipse Albe.in 1.parte stat.quæst.79. item quæro statuto cauetur quod de rebus, & iterum in 2.parte quæst.206.prædicta etiam faciunt ad aliam, & Paul.Castren.in l.2.in principe

per glo.ibi.ff.si cer.pet & Alexan.consil.1.visto processu, colum.penulti.versi.ad hoc facit, lib. 3.& Firm.in tract.Gab.in 2.parte 8.partis prin. col.1.& Ludo.Gozad,consi.90.in causa Mantuana, nume.12. Et simile quippiam voluit Bald.in ca.1.§.si quis demanso,colum.vlti.titu. de contro.inuc.& Ioan.Plat.in l.vlt.colum.vlti. per illum tex.C.de impo.lucra.descrip. libr.10. Et facit propterea bonus tex.in l.inter stipulantē.§.sacrā.ver.& nauis. ff.de verbo.oblig.& in l. qui res suas.§.areā.ff.de sol.& in l.sed Iulianus. §.proinde.ff.ad S.C.Syllanian.cū aliis simil. adductis p Ale.i d.§.sed si seperauit Ias.in l.si quis nec causā,nu.4.& seq ff.si cert.pet.Phil. Dec.in l.filiusfa.nu.itē 4.eo.ti.& Matth. Afflict. decis. Nea.72.Nardus col.vlt.Hipp.Mars.qui id dicit sing.& valde notādū,sing.86.statutū fit, ꝙ sanè intelligit Bar.in d.§.sed si separauit, ꝗmō constet de primo illo ꝓposito,alias.n.ꝓsumeret id fuisse ab initio propositū reuēdendi:vt postea fecit.

79 ¶ † ET PER HÆC aliqn̄ respōdi non esse locū retractui in hac specie.Titius fundū vēdendū Męuio obtulerat certo aliquo pretio: is fundus Męuio cōfinis erat,atque ob id ei multū acceptus,gratusq́; (vt etiā verisimile erat, iuxta l.si cui fundus. ff.de leg.2.& ea quæ supra diximus,nu.48.nec hinc lōgè abest) Cùm tamē ille pecunias nō haberet,dicit Titio se aliū fundū habere nō adeò sibi propinquū,sed qui tātæ erat æstimationis,quātę alter ille fundus venditioni addictus,scireq; se hominē,qui tantū illi daret,si ei vēdere vellet,vt qui ei sępe tātū ātea obtulerat.Titius autē respōdit,at tu ipse illi homini vēdas tuū prędiū,& ego tibi meū vēdam. Verū Meuius,nō faciā id (inquit) nam fortè tui cōsanguinei à me tuū retraherēt,atque sic tuo, & meo prędio carerē:meū autē prędiū nō aliter vēderē aut alienarē,q̄ si certus essem,tuū penes me māsurū.Tandē in id cōueniūt,vt huiusmodi prędia permutarēt,idq́; faciunt:mox Męuius adducit hominē,qui a Titio tāti emit ꝓdiū, qđ à Meuio habuerat,quāti suum addixerat: isque emptor semper id ꝓdiū possedit,nec idipsū Męuius recuperauit,Cōsāguinei Titij volūt a Męuio retrahere,dicūtq́; eā permutationē in fraudē retractus factā,habēdāq́; ꝓ venditione.Rn̄di (vt iā diximus) nō esse locū retractui.Neq;.n.id egisse Męuiū, vt emeret,aut aliū cōtractū faceret in fraudē statuti,sed primū voluisse vēdere suū prędiū,& deinde ipsius pretiū in emptionē istius cōuertere:quia sic potuisset vtroq; carere cū tn̄ suū non erat aliter alienaturus, nisi id de quo est quęstio,fuisset apud se mansurū. Et quāuis ita faciēs excluderet cōsanguineū,id tn̄ non callido nec maligno animo fecisse:q̄ verba sunt l.si seruū.§.ait prętor.ff.de acq.hęr. aut vt aliter dicā,fraudādi cōsiliū & animū sibi defuisse, sed sibi tantū & suę idēnitati prouidisse. Atque ita postqam in hanc curiam allectus sum, audiui fuisse iudicatum in ea pro domino Montoloaco olim huius curiæ præside dignissimo, & sigillorum Regiorum custode sanctissimo, quem virium honoris causa nomino.

80 ¶ † Ad idque optime facit d.l.at qui natura.§.sed cum me absente. ff de negot. gest. qui tex loquitur de eo qui aliū subiecit quod huic speciei est proximum, & d.l. seruus dotalis.ff. solu.matr.& d.l.cum pater.§. Titio. ff. de leg.2. vbi id dolo (quod iam supra diximus) nō attribuitur, sed prudentiæ: & d.l.si pupillus, post prin.ff.de acqui.hæred.cuius verba, quia huic loco mire conueniunt, subiiciam. Ea sunt huiusmodi. Nec enim videtur voluisse fraudare edictum, qui sibi prospicit, ne oneribus &c. [quam ad hoc expendit glo.ibi in versicu. nec.n.videtur quæ concor.affert, & Ro. etiam ibi,qui eum.§.legit, cùm l.filius qui se, eo.tit.] & alia quoque à nobis citata suprà nu.67 porrò ex iis. Nec satis est,euentum fraudis ita cecidisse, vt s.retractus non habeat locum, nisi consilium adfuerit, vt etiam in simili dicitur in l.4 §.si quis autem.ff.de fideicommiss. libert. Nam, & alias vtrunque requiritur, & animus, & euentus l.ait prætor.§.1.ff.quæ in fraud.cred. & l.si seruus.ff.de acqui.hæ.& l.quia autem.§.si patronus, in fi.ff.si quis omis.caus.test.Et faciūt etiam not.per glo.in cap.cum Ecclesia Vulterana, in verb.in iuriam, extrà de electio. & iura quæ ibi allegat:& glo.in capi.vlti. versicu. item quid si prælatus, extrà de prescript.

80 ¶ † Idque verissimū esse arbitror nisi aliis coniecturis, indiciis, præsumptionibus, fraus ipsa deprehenderetur, vt quia Męuius post huiusmodi contractum permutationis, & venditionis diutius illum fundum à se permutatum possedit: non Titius, aut is, cui postea vendidit, iuxta not.à Barto.in l.post contractum.ff. de donat.& in l.sicut.§. superuacuum. ff. quib. mo.pign.vel hyppo.soluit, & consil.65.Petrus Nicol.Vel etiam si Męuius verè tradidit, & aliquandiu Titius, aut suus emptor possedit, sed non longo post tempore Męuius ipsum recuperauit, vt verisimiliter pręsumatur ita actum fuisse a principio, per l.si ventri.§.vlti.ff.de priui.cred.& l.sed Iulianus.§.sed si filius.ff.ad S.C. Maced.& per Barto.in d.l.locis, in quibus, & alias fraudis coniecturas, & præsumpriones videbis, ne hic diutius his commemorandis immorer, præsertim cùm Cęp.huic rei proprium, & peculiarem librum dicauit, cui titulus est, de simulatione contractuū, qui omnibus locis prostat. • Sed tu tamen vide quæ dicam infra.§.1.glo.7.in verbo. *Ou aultres choses censees pour immeubles*, nume.73. incip. nisi tamen hæc conductio, & quinquè seq.& iterum in glo. 14. in verbo. *Ou equipollent à vente*, nume.35. nec hic tamen omiserim, & aliis sequent. vbi, & nos nuncupatim de hac re loquimur.

DE RE-

DE RETRAICT LIGNAGIER.

DE RETRACTV GENTILITIO. §. I.

SI AVCVN. SI QVIS. GLO. I.

§. Primus.

SI QVIS vendiderit bona quæpiam immobilia, seu fundos, seu alias res, quæ censentur immobiles, vti sunt seruitutes, aut annui redditus, speciales, aut generales, s. generaliter constituti super venditore, & eius bonis, aut quæuis alias res habitas pro immobilibus, parens (sic. n. more vulgui consuetudo nostra consanguineum appellat) aut linearius venditoris, potest intra annum, & diē à venditione adire emptorem, eique denuntiare sese resciuisse venditorem in eum res huiusmodi titulo venditionis, aut alio æquipollenti, quas quidem res designabit, saltem generaliter, genusque suum, ac venditoris recensebit, aut id ipsum congruo loco, & tempore facere offerre, rogabitque emptorem, vt se ad rei venditæ retractum admittat, eamque sibi tradat, & dimittat, offerendo soluere pretium, quo res vendita constitit, intra tempus a consuetudine præstitutum, posteaquam plenè certior fuerit factus de pretio, debetque ei offerre auri, aut argenti eam, quam voluerit quantitatem, offerendo reliquum soluere intra tempus à consuetudine statutum, vt dictum est.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an locum habeat si extraneus vendat rem Pictauia.*
Et qd si cōsanguineus, & emptor sint extranei.
2 *Retractus an obtineat, si è diuerso Pictauus vēdat rē alterius prouinciæ, in qua retractus consuetudo non habet locum, & num. 3.*
Statuta loci in quo res est, inspicienda sunt.
4 *Retractui vtrum locus sit, si Pictauus rem Pictauiæ extraneo vendat.*
5 *Retractus an habeat locum, si hæres cum beneficio inuentarij uendidit rem defuncti.*
6 *Retractus an procedat, si clericus vendat.*

ETIAM 1 si is sit alterius prouinciæ, quæ fortè non vtitur hac consuetudine. Tamen si fundum Pictauiæ vendat, hæc consuetudo in ea venditione locum habebit, cùm ea rem ipsam respiciat, vt expressè, & in hoc casu tenuit Ioannes Faber in l. cunctos populos, colum. 5. C. de summà Trinita, vbi hanc rem late tractat, & Matthæ. Afflict. qui illius non meminit, in tract. protomixêos, tum in prin. colum. 15. versi. item pone quod in terra, rum. §. vlti, colum. penult. Et ex iis quæ vterque scribit, facile poteris intelligere, & hoc quoque procedere, si consanguineus qui rem venditam vult retrahere, & emptor sint etiam alterius prouinciæ, quæ hoc iure vtitur. Tu tamen hic vide Corne. consi. 151. in hac consultatione, lib. 3.

2 § † SED ECONTRARIO si Pictauensis vendat fundum alterius prouinciæ, quæ hac consuetudine non vtitur, non poterit consanguineus illius hac nostra vti, ea, quam diximus, ratione, quod hæc consuetudo rem ipsam respicit, & cùm quærimus de iure quopiam prosiciente ex re aliqua, siue de libertate, aut seruitute rei, siue de facultate competente circa rem, debent seruari statuta loci, in qua res ipsa sita est l. si sine hærede. §. Lucius. ff. de administ. tut. & l. an in totum. C. de ædif. pri. & l. venditor. §. si constat. ff. com prædio. & l. forma. ff. de censib. & voluit Cyn, in l. 1. colum. penulti. versicu. secundò quæro. C. quæ sit long. consuetu. Bartol. in l. 1. in 5. q. & ibi quoque alij. C. de sum. Tribu. Alber. in 1. parte statuto. q. 31. sed ex quo supra diximus, & Floria, in l. 1. ff. de vsur. cum simi.

3 § † Ideoque in statuto huic nostro simili consuluerunt Valascus, Benedi. à Barzis, Thomas Doti. Pet. ab Exio. & Maria. Sozin. videlicet in statuto Senarum, quo prohibetur, ne domus vendatur irrequisito consorte, poterit Senensis vendere domum, quam habet Pisis, vbi non est tale statutum, inscio consorte, per id quod diximus. Et sequit Barp. Soz. ipsius Mari. filius cōsi. 74. in presenti consultatione, colum. 5. versi. ad responderetur, lib. 1. & iterum consil. 271. quod est eiusdem initij, col. 3. versic. tus tamen non obsta. lib. 2. Et idem quoque sine illorum mentione consuluit Iason consi. 194. superuacuo videtur, colum. 1. uersicu. tertio concurrit, lib. 2. hac ratione motus, quod statuta quæ sunt

contra

contra ius commune, (cuiusmodi id esse asserit) non extenduntur ad res alibi sitas, secundum Barto.& alios in d.l.1.in 6.q.princi. C.de sum. Trini. [Et nouissimè alter Maria.Sozi.Iunior consil.1. pro resolutione, colum. 4. numero. 11.libro.2.]

4 § † EX QVIBVS etiam potes intelligere, quod si Pictauensis vendat rem Pictauiæ extraneo cupiam, qui scilicet sit alterius prouinciæ, quæ hoc iure non vtitur, locus est retractui ex hac consuetudine. Quanquam contrarium posset videri voluisse Iaſon ipse d. consi.194.colum.1.post princip.ea ratione adductus, quod statutum non ligat forenses, vt appellat, id est, (si melius loqui velimus) externos.l.vlti.ff.de iurisd.omni.iudi. & capi.vt animarum, in fi.de constitu.lib.6.& not.in d.l. 1.C.de sum.trinita. Nisi dicas Iaſ.non hoc tantum fundamento innixum fuisse, sed aliis quæ sunt in facto huic admodum dissimili, vt ibi videre licet: alioqui erraret Iaſ.toto cœlo.

5 § † SED HIC quæro, quoniam nunc loquimur de persona (vt cum nostris loquar) vendentis, Si hæres alterius cum beneficio inuentarij vendidit fundum, quem consecutus est ex illius hæreditate, eritne locus retractui, præsertim si ipse retractus tantum habeat locum in rebus patrimonialibus, quæ scilicet ex successione nobis obuenerunt parentum, aut aliorum consanguineorum? vide Chass. hoc disputantem propè copiosius, quam res ipsa satis per se clara exigat, consi.22.consuetudine cauetur, & iterum in sua secunda æditione Comment.Consuetudinum Burgum diæ, hoc eod.titu.§.1.in verbo *son heritaige* in princip. Sed & idem late disputauit Claudius Marletus inter consilia ipsius Chass.consi.seq.decessit Catharina. Quibus adde Alexan. consil.19. super eo, col.vlti.lib.5.& Fran. Cur. Seniorem consi.83.Deus, colum.5.nume.13.

6 § † QVID autem si clericus vendiderit, an sit locus retractui? Nam ob hanc consuetudinem videtur in hoc grauari, quod rem suam minoris vendit, vt patet ex iis quæ diximus suprà in præfat.num.27.incip.præterea & in hoc quoque. Sed tu vide quæ dicam infra, eod. §.glo.13.quæ est in verbo, *l'acbepteur*, nume. 11.incip.ex iis autem potes, & sequen.ex quibus intelliges quid hic dicendum sit.

AVENDV, VENDIDERIT GLO. II.

SVMMARIVM.

1 *Venditio, & emptio quid complectantur.*
Venditio propria, & stricta intelligitur, cum de pretio fit mentio.
2 *Venditio propriè intelligitur in dispositione contra ius commune, aut aliàs stricta, & odiosa.*
Verbum videtur, significat fictionem.
3 *Venditio ex communi vsu loquendi, de propria, & stricta intelligitur.*
Communis loquendi vsus attendi debet, etiam contra proprium significatum vocabuli.
4 *Venditio, an, quomodo, & quando intelligatur de alijs contractibus siue alienationibus.*
4 *Retractus, an in venditione nulla locum habeat.*
Venditionis appellatio de ualida tantum intelligitur.
6 *Emphyteuta non cadit emphyteusi ob venditionem nullam.*
Venditio nulla non est venditio.
Minor, qui feudum alienauit sine decreto, eo non excidit.
7 *Laudimia non debentur ex venditione nulla.*
Gabella ex contractu nullo non debetur.
8 *Statutum puniens cedentem, non comprehendit nulliter cedentem.*
9 *Contractus contra legem factus nullus non est, quantum ad damnum, & odium contrahentium.*
Verba statuti debent intelligi cum effectu.
10 *Retractus an locum habeat in venditione nulla ob defectum solennitatis cui liberum est venditori stare,*
11 *Venditor an possit impedire retractum huiusmodi venditionum nullarum.*
12 *Retractus an locum habeat in venditione simulata, & nu.13.14.15.16.& 17.*
13 *Emphyteuta, & vasallus simulanter vendentes non incidunt in pœnam,*
Instrumentum simulatum non est instrumentum.
Exceptio simulationis an possit opponi, statuto omnem exceptionem reiiciente, & nume.14.
15 *Titulus simulatus non est titulus*
Simulata traditio non transfert possessionem.
Contractus simulatus tanquam corpus sine anima.
Contractus simulatus nullus est ipso iure.
Contractus simulatus non habet essentiam.
16 *Simulatio an ab eo allegari possit qui eam fecit.*
Turpitudinem propriam allegare quando liceat,
17 *Contrahentibus dicentibus, contractum esse simulatum, an sit credendum.*
18 *Retractus, an locum habeat in venditione fundi alieni bona fide empti, Quid si venditor nudam tantum possessionem habeat.*
Tutores alienare non possunt sine decreto, alienum fundum bona fide emptum, & possessum à pupillo.
Mulieri reddenda est res aliena, quam scienter in dotem dedit.

19 *Retra-*

Emphy-

Emphyteuta, aut vasallus an cadat emphyteusi, aut fæudo ex venditione sine traditione, & numero 46. & 47.

46 *Vendere cum effectu accipi debet.*

Venditio perfecta non dicitur ante traditionem.

48 *Vendens, & non tradens non incidit in pœnam statuti.*

Venditio facta extraneo contra statutum si ei secto ciui res tradatur, valet ea venditio.

Tempus traditionis inspicitur, non venditionis.

Gabella debita pro emptione, non nisi re tradita debetur.

Locus traditionis, non venditionis inspicitur.

49 *Gabella cum quæritur, an & cui debeatur, inspicitur tempus traditionis, non venditionis.*

Contractus videtur factus in eo loco, ubi solutio, uel traditio fieri debet,

50 *Venditio solo consensu perficitur ante traditionem perfectione essentia.*

Laudimia an debeantur ex uenditione ante traditionem.

51 *Emptori competit actio ut res tradatur, & dominium in se transferatur si uenditor erat dominus.*

Actionem habens ad rem eam ipsam habere uidetur.

52 *Extraneus, qui ex statuto acquirere non potest, nec stipulari ualet.*

Alienare qui non potest, nec promittere potest.

53 *Agens non auditur sine interesse, & si desinit interesse, desinit, & actio competere.*

Excipiens non est sine interesse audiendus,

Nec appellans, Nec opponens, Nec stipulans.

54 *Re nondum tradita si dissoluatur uenditio, an admittatur consanguineus.*

55 *Retractus an competat ex simplici promissione uendendi, & nu. 56.*

Vendere is censetur, qui tractat uendere, et ita promittit de uendendo.

Prohibitus uendere, censetur prohibitus promittere uendere.

56 *Aliud est uendere, aliud promittere de uendendo.*

Gabella non debetur ex promissione uendendi.

57 *Retractui an locus sit, si post promissionem res tradita fuerit.*

58 *Retractus an habeat locum in consensu uenditionis ab alio factæ.*

59 *Retractus an obtineat in uenditione ita facta, ut res inempta sit, si consanguineus uelit retrahere, & nu. 60. & 61.*

62 *Stante statuto quòd uenditor nõ soluens gabellam non possit petere pretium, an non soluta gabella, nec etiam tradita sit locus retractui; Et quid hoc casu dicendum est de pretio.*

VENDITIONIS §† emptionisq; verbum latissime patet, vt quod omnem alienationem complecti videtur. l. statuliberi, ad fin. ff. de statulibe. & l. sicut. §. venditionis. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur, vbi gloss. adducit concordan. sicut etiam faciunt Alexa. & recentiores in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis primo. Corne. consi. 166. quatuor, post principium. lib. 1. & Albertus Brunus, consi. 43. circa casum, col. vlt. Verum quia hęc nostra cõsuetudo paulo mox hoc in. §. & alibi sæpe loquitur de pretio, ea debet accipi de venditione propriè, & strictè sumpta. l. vlti. & ibi glo. Bar. & Lucas. Pen. col. 6. C. de præd. cur. lib. 10. & voluit glo. in l. cum dotẽ, in verbo, quis enim, & ibi Bal. col. 1. C. de iure dot. & Ioan. And. in addi. Spec. titu. de emptio. & vendi. §. nunc dicẽdum le. 2. ver. sed pone statutum, vbi nũcupatim loquitur in casu nostræ consuetudinis, & in tit. de cessi. act. col. 4. in addit. incip. rigorosum est, vbi tamen id declarat Guil. Cu. Bald. in lectu. antiqua, Paul. Cast. & Alexan. qui id dicit singu. in l. 2. in prin. ff. si cert. pet. idem Bar. qui dicit priorem illã glo. sing. in 4. disputa. incip. publicanus, in fi. Bal. in l. ex conuentione, col. 1. C. de pact. & in l. cum hi. §. si cui, in vtraque lect. & ibi etiam Albe. ff. de trãsac. & in l. si domus. §. vlti. ff. de leg. 1. & in l. sciendum. §. pollicẽtur. ff. de ędil. edict. in l. cum manu. §. nemo. in prin. ff. de contrahen. emp. & in l. 1. colum. 1. de re. permu. & in l. qui se patris, colum. antepe. versi. hoc scias. C. vnde lib. & in l. Papinianus in princip. ff. mand. & in l. si culpa. ff. de rei ven. & consi. 98. Betonus, colum. 1. lib. 1. & consil. 414. verba dicunt, colum. 2. eod. lib. 1. & consi. 461. inter Ioan. in fin. lib. etiam 1. & consi. 252. viso quodam arbitramento, post medium, lib. 2. & consil. 440. secundum ea, ante fin. libr. 5. Albe. in l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contrahen. empt. Per. Anchar. consilium. 72. tantam similiaritatem, colum. 1. & ad finem consi. declarat quomodo id intelligatur. Lucas Pen. in l. 1. colum. 1. C. de fund. patri lib. 11. Panor. in cap. 1. in 1. not. extra de his quæ fin. à præla. & in cap. 2. colum. vltim. de postul. & in cap. vltim. colum. 1. versi. not. vltim. ex fin. & ibi Felyn. colum. antepenult. versi. fallit primò, extra de accus. Idem Panor. in cap. potuit. colum. 3. versicu. & adduco pro prima, extra de Loc. Paul. Castr. loquens in statuto huic simili, consi. 194. viso statuto, in princip. libr. 1. Ro. consil. 86. viso quæstionis themate, colum. 1. Alexan. in l. si quis ante, colu. 4. ver. in dubio, & ibi Ias. in 8. no. vbi respondet ad eum tex. qui videtur velle contrarium ff. de acqui. pos. & idem Alex. cons. 63. in causa & lite, colum. 1. lib. 7. vbi loquitur in casu statuti huic nostro simili. Cor. consi. 38. quoniam in presenti, colum. 1. lib. 2. & d. consi. 166. col. 3. ver. confirmantur præmissa, eod. lib. & cons. 73. quamuis videatur, col. 1. ver. cum pretium, lib. 4. Maria. cons. 15. visis prędictis, col. 11. ver. vnde ponderandum est. Firmia. in tract. gabellarum, q. 3. ver. & de hoc arti. Fran. Aret. qui id dicit not. in l. sciendum, col. 7. ver. facit quod ponit. ff. de verbo. obli. Barb. in rub. extra de empt. & vendi. post princ. Ias. in l. 1. col. 5. versi. vnum tamen in proposito. C. de iur. emph. & in l. 2. in princip. ad fin. ff. si cert. pet. & in l. vlt. in 1. no. ff. de cond. ob. can. & in d. l. filiusfa. §. diui. in 1. lec. col. pen. ver. secundo limita, & in 2. lect. col. antep. versi. tertio limita, & ibi Ioan. Cro. columnn. 34. versicul. tertia sit conclusio, & Ferd.

in prin.ff.de action. empti. Hic autem quantuncunque venditor sit dominus, etiam irreuocabilis, non tamen transfert dominium irreuocabile in emptorem: cum ab eo possit per consanguineum reuocari. Et in hac quoque sententia est Arna. Ferro. in cõsuetu. Burdigal. hoc tit. §.j. in prin. [& Math. Afflict. in c. 1. §. & si clientrolus col. 5. vet. itẽ si vendo tit. de alien. feud.]

62 § † Ex hoc continuo sequitur quod si id statutum sit contra Ius comune, certe est stricte interpretandum l. quod vero. ff. de legi. & c. quæ à Iure, de reg. Iur. lib. vi. & not. plenissimè in l. si vero. §. de viro. ff. sol. matri. & in authen. quas actiones. C. de sac. Eccle. cum si. Quicquid enim est contra Ius commune, idem simul stricti Iuris est, teste Bart. in repe. l. Cæsar, colum. 8. versi. secundo quæro. C. de publ. & vect. & Bald. in l. non sine, colum. vlt. versicu. sed in contrarium. C. de bonis quæ lib. & dicemus latius infra eod. titu. §. 35. in glo. 1. num. 2. Simulque odiosum est, vt placuit Panor. in cap. quia, in 3. not. de priuil. & in cap. olim, super glo. 1. extra de verbi. signi. & consi. 1. facti contingentia, colum. 2. versic. item præiudicatur, lib. 1. Corn. d. consi. 89. colum. 3. versi. insuper, lib. 3. & consil. 271. de hac consultatione, colum. 4. versi. nec obsta. adducta, libr. 4. in quibus locis hoc veluti axioma adscribunt. Omnis recessus à Iure communi est odiosus, citatque in id Panor. capitu. cum dilectus, de consuetu. & capi. 1 & 2. de fil. presbyt. vbi dicit odiosum esse, quod detrahit Iuri communi, & ad id quoque allegat. l. cum quidam. ff. de lib. & posthu. ex qua etiam Bald. post Iacob. Areti. in l. non possunt in 2. lect. ff. de legib. dicit odiosa omnia esse stricti Iuris.

63 § † Et huc quoque spectat glo. suprà nobis citata, in ca. mala. 8. dist. asserens hanc consuetudinem esse minus rationabilem: nam, & hinc confestim sequitur, eam non esse extendendam, d. l. quod vero, & l. quod non ratione. ff. de legi. Et facit etiam, quod scribit Ange. consi. 191. super puncto, post princi. dum constanter affirmat, dispositionem quandam testatoris, huic statuto non admodum absimilem, esse odiosam, per d. l. dudum. Et hanc sententiam confirmat nostra consuetudo infra eo. titu. §. 35. quæ expresse dicit hanc consuetudinem esse stricti Iuris, vti etiam expressim dicit Alb. post Albert. Odof. in l. statuliberi a cæteris. §. quintus, circa medium. ff. de statulibe. quod significat strictè, & propriè intelligendam, esseque contra Ius commune, adeoque contrà æquitatem, vt dicemus in eod. §. 35. cum declarabimus, quæ dicuntur esse stricti Iuris. Ideoque cùm consuetudinem de hac re expressam habeamus, nihil est quantum ad nos attinet, quod amplius hæsitare debeamus, modo nos primum monuerimus lectores, multos ex ijs quos suprà citauimus, numero ab hinc 2. & 3. non omnino loqui in terminis (vt cum nostris loquar) nostræ consuetudinis, sed alterius statuti prohibentis alienare inconsulto consanguineo, vicino, aut consorte: quod nostra non facit, sed illis tantum Ius facit, cùm res extraneo vendita est, retrahendi: quod non admodum tamen distat ab illo, vt suprà docuimus: quia etiam ibi tenet alienatio, vt in nostra consuetudine si vicinus consanguineus, aut consors non reuocauerint.

64 § † Cæterum remota ea nostra consuetudine, quæ declarat expressim, retractum esse stricti Iuris, posset videri, cum iudicandum esse fauorabilem ex parte consanguineorum, & sic quantùm ad eos extendendum esse, at respectu emptorum esse odiosum: ideoque quod eos respicit restringendum: vt in simili dicunt nostri legum interpretes, statuta repellentia fœminas ob masculos, quantùm ad ipsas fœminas, esse odiosa, sed fauorabilia esse, quantùm ad mares: ideo ibi esse restringendum, hic extendendum. Ita enim voluerunt Bald. Saly. Rap. Fulgo. Pau. Castren. & bona pars Recentiorum in l. 2. per glo. ibi in verbo liberos, ante fi. C. de in ius vocan. cum aliis multis congestis ab iisdem Recentioribus, & latiùs à me tit. de successions, qui est omnium nostrarum cõsuetudinũ. 17. §. 18. qui est omniũ ipsarũ consuetudinũ 200. illũ enim sub illo tit. collocaui.

65 § † At id mihi nunquam placuit, sicuti nec Lancel. & Philip. Dec. in d. l. 2. neque enim idem statutum potest esse partim fauorabile, partim odiosum: sed est totum simpliciter, vel fauorabile, vel odiosum: quãdo vna, eademque res non potest diuerso Iure censeri, l. eum qui ædes. ff. de vsuca. cum si. Et quia etiam, vt multis placere video, & nuper diximus. num. 36. ex his autem, & dicemus latiùs, infr. §. 30. nu. 5. & ex hoc debet statutum iudicari fauorabile, vel odiosum à principali causa, siue intentione statuentium. Nec potest quippiam extendi in fauorem vnius, quod non vertatur in odium alterius, nec è contrario, vt liquido omnibus apparet. Et si in aliqua dispositione concurrunt fauor, & odium, vt sæpissime fit, ea censetur simpliciter odiosa, si credimus Ioan. And. in cap. vlti. super glo. 5. quæ est in verbo, similibus, & ibi quoque Petr. Ancha. Domi. & Philip Fran. super eadem glo. de verbo. signi. lib. 6. Bald. in l. 1. colum. 1. versi. item no. quod priuilegium. ff. de consti. prin. & Nic. Mil. in suo reper. in verbo, lex dicitur fauorabilis, & iterum in verbo, priuilegiũ si vno. 66. § † Verũ idẽ Bal. in l. 2. C. qui non pos. ad liber. perue. tenet in dubio statutum censeri fauorabile per glo. ibi, vt etiam diximus d. nume. 56. [quod & ipsum tenet idem Bald. in l. si quis in conscribendo, colum. penulti. versi. 20. casu quando principaliter. C. de pactis argu. l. qui exceptionem. ff. de condit. indebiti, & sequitur Roma. in d. l. penulti.

multi.colum vlti.] Nam & aliàs vbi concurrunt fauor,& odium, debet potiùs considerari ipse fauor, si verum dicit Panor.in capi.in literis, ad fi.extrà de restitu.spol.per not.in d.l.2.C.de in ius vocan. & Petr. Anchara.consil.37.contra Ioannem, post medium, per multa illic allegata, & iterum consi.215.scripsit Papa,colum. 2.versi.in contrarium.

67 ¶ † Fateor tamen, quod si fauor,& odium separationem possint recipere, vt in casu d.l.2. C.de in ius vocan.declarat glo.ibi, & in aliis 4. locis a Iason.ibi recensitis, & Stepha. Bertran. consi.367.viso consultationis themate, colum. 1.libr.1. & aliis quibusdam casibus ab Alciato etiam in d.l.2.adductis,illa prior sententia posset procedere, vti etiam bene annotauit Fran. Areti.& post eum Francis.Cur.Iunior in d.l.2. Quibus addere potes quæ à Iaco.Areti.Bald: Franc.Areti.Alexand.& Ias.& aliis recentioribus scripta sunt in l.si filius quæ pater,per illum tex.ff.de vul.& pupi.dum loquuntur de beneficio abstinendi introducto in fauorem filiorum. Sed quantùm ad nostram consuetudinem pertinet, si ea est contrà Ius commune (quod plerique volunt) etiam si ea facta fuerit principaliter fauore consanguineorum, nihil tamen dubitandum est, quin simpliciter,tanquàm contraria Iuri communi, sit strictè interpretanda, vt suprà diximus.Neque enim intentio contrahentium facere potest, vt quod suapte natura odiosum est, id censendum sit fauorabile: & quod fauorabile est, sit odiosum: neque enim huiusmodi naturales qualitates immutari possunt à statuentibus, quin velint volint immotæ maneant adhæreantque tenacissimè. Quid enim si aliquid fauore alterius faciam, quod fieri non debuit: idne fauorabile cæteris censendum erit, & e diuerso? At illud libenter concesserim in dubio opinioni agentium subscribendum esse: in re autem certa, minime.

68 ¶ † Porrò ex iis, quæ redundanter diximus, potes colligere, an liceat emptori,vti aliqua cautione, cautelam nostri appellant, nec id male, quando Pomponius ea dictione vsus sit in l.quamuis, in princi.ff.de pigno.actio. & Vlpianus in l.si defunctus.§.1.ff. de procur. & in l.si debitori. ff. de iudic. & Caius in l.si plures,in prin.ff.deposit, vt omittam Iustinianum in l.sancimus, in prin.C.de admin. tuto. & eadem ratione,& origine cautela dicitur, qua & tutela receptissima dictio. An igitur possit emptor vti cautela, vt consanguineo aditum præcludat ad huiusmodi retractum, simulatione scilicet contractum,aut alias. Nam si hæc consuetudo sit iniqua, iniuriosa, irrationabilis, odiosa, non nos obligat in foro conscientiæ,ex sententia Imol.& aliorum in cap.plerique, extrà de immu. Eccles.Panor.in capi.1. colum.3. versi.sed quæro an lex, & ibi Philip. Deci.colum.7.in prima lect.versi.tertia conclusio, extrà de constitu.Matthe.Afflict. qui alios citat, in capitu.primo. §.1.titu. de Ca.qui curi.vend. & in consti.Siciliæ incip.honorem, colum.3.in 3.not.& è Theologis quoque voluit D. Tho.in 2.parte, quæst.96.ar.6. videturque permissum eam arte quadam eludere, irritamque facere atque ita a se propellere, & reiicere incommodum illud,in quod emptor iniquè, & contra rationem incurreret, per tex.not.in l.1.in princ. ibi, multas inuenientibus vias. C.de cadu.tollend.quem ad hoc expedit, & commendat Stephan.Fœdericus vir raræ in legibus peritiæ, in in libro de legum interpretatione,parte 1.char. 5.versi.hanc tamen regulam, & iterum char.9. versi.potest poni exemplum. Idque in simili Iurisconsultus faciendum consuluit, in l.seruus dotalis. ff. solut. matrimo. & in l. cùm pater. §. Titio.ff.de legat. 2. & in l.at qui natura.§. cùm me.ff. de neg.gest. & in l.quæ situm.ff. de condi.& demonstratio.& l.si vsusfructus.ff.de iure dotium.

69 ¶ † Nam & dicimus licitum esse fraudare, intercipereque vectigal illicitum, & iniustum, Barto.& Roma.in l.vectigalia.ff. de publica. & vectiga.Bald.in l.cum proponas,in fi.C.de nautico fœno.& in d.l.1.in prin.col.1. & ibi quoq; Corne.in 3.not.C.de cad.tol. & in l. veluti, in priore lectura in fi.ff.de iustit. & iure.& in l.2. post Iaco.Butr.ibi.C.de iur.aur.annul. & in ca. 1.colum.1.titu.quę sunt rega.Petr.Ancha.in cę possessor, colum.15.versi.4. quæritur, de reg. iur.libr.6.& in capi. quanquam, in 4.quæst.de censib.cod.libr.6.Panor.in procemio Decretalium, rex pacificus, colum.3.versicu.& ex hoc habe.& in d.cap.1.colum.3. versi.dicit tamen, & ibi Felyn.colum.12.versi. ex quibus verbis, & Philip.Deci.colum.7.versi.tertia conclusio, de constitu.idem Panor.in cap.innouamus,circa medium de censib.& consil.13.vniuersitas, colum.vlti.libro.2.Guid.Pap.consi.150. viso ad plenum, colum.1 cum aliis multis concor.adductis ab iis, qui additio. fecerunt ad Panor. in d.cap.1.de constitu.& Firmia.in tract.gabellarum, in 9.parte prin.in 1.quæst. Et in simili quoque dicitur, licere cautim è carcere aufugere, in quem quis iniuria detrusus est, vt colligitur ex glo.in clemen. pastoralis, in verbo, per violentiam, & ibi Docto. de senten. & re iudi.& Barto. in l.relegatur, in prin.ff. de pœnis, & in l.vis eius, per eum text. C.de proba. Alexand.consil.144. post redditum, colum.2. versicu.ad prædicta, libro.2. & Sozin.in l.1. colum.2.nume.13.ff.ne quis eum, & Iason in l.admonendi, in lection. ord. colum. 18. versicu.3 limita.& iterum interpet. charte. 16. numero.175.ff. de iureiuran. & quod etiam id simili tradit Barto.Brix. in 37. quæstio. dominicali, carceratus, vt tamen interim videas text. in l.in eos, quæ est penulti.ff.de custod. reor.

70 ¶† Hęc

70 ¶ † Hæc enim facerè non est fraudem facere, sed potiùs fraudem, id est damnum: qua in significatione posuit Martianus Iureconsultus, in l. filiusfamilias. §. diui, versi. quod si liberis. ff. de legat. 1. & Paul. in l. 1. in prin. ff. ad leg. Falcid. & Modestinus in l. inter eos. §. vlti. ff. ex quib. caus. maio. & Vlpian. in l. 1. in prin. ff. si quid in fraud. patron. Est igitur (vt repetam) fraudem, id est damnum iniuriosum, & iniquum, magis à se depellere, quam fraudem committere, id quod dolo non adscribitur, sed prudentiæ, vt dicitur in d. §. Titio: quem ad hoc notat Bald. consi. 142. dominantibus, colum. 2. libr. 1. vbi & alia iura allegat. & Angel. in l. penul. quam omnium post remam legit. ff. de vsur. Id enim nihil aliud est quam ἥλῳ τὸν ἧλον, id est, clauo clauum, & πάτταλον παττάλῳ, id est, paxillo, paxillum, vt est in veteribus prouerbiis, & κόπῳ κόπον, id est, labore laborem, altero Oribasij lib. Euporiston. 1. capi. 7. prouerbio, pellere, quod vel Ouidio iudice concessum est: is enim lib. 2. de Arte amandi,

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem.

Et bene facit vltra iura superius allegata. l. excusatus, & l. seq. versicu. quid enim dicemus, iuncta glos. in verbo, alia, & iterum. §. si patronus. ff. si quis omis. caus. testa. & l. si pupillus, post princip. ff. de acquir. hæred. & l. Papinian. §. quarta, versi. cum igitur. ff. de inoffi. testam. & l. 4. §. si ab ignoto, & §. sequen. ff. manumis. & l. quidá cum filiusfa. ff. de hær. instit. Et hanc rationem fraudandi illiciti vectigalis sensit Pa. in d. innouamus, & aliis multis locis supra citatis.

71 ¶ † Et facit præterea tex. not. in l. vlti. §. vlt. ff. de dolo mal. Ex quo not. Bald. ibi in 2. lect. eum qui per dolum, ac mendacium, id quod suum erat, recuperauit, non teneri ad restitutionem. De quo etiam per Hostien. in capi. olim causam, in verbo, duxeritis, de restitu. spoliato. & Archid. in cap. non sane, col. 2. versi. qui vero. 14. quæst. 5. & in c. dominus. 24. quæst. 2. vbi etiam est bonus tex. diui Augustini in hæc verba, Cum autem iustum bellum susceperit, vtrum aperte pugnet an ex insidiis, nihil ad iustitiam interest. Quæ sententia Virgil. est libro 2. Aeneid.

Dolus an virtus quis in hoste requirat.

Quæ deprópta fuisse vt ex Home. li. Odissee. 1.

Ὄ πως κεν μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι.

Κτείνῃς, ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδόν.

Id est, ad verbum.

Quemadmodum procos in domibus tuis

Occidas vel dolo, vel palam.

Quòd & ipsum propemodum li. secundò eiusdem operis repetit.

Illamque Virgilij sententiam ex nostris aduocat Iat. in l. si rem. ff. de præscrip. verb. & Philip. Deci. in l. ea est natura. ff. de reg. iur. glo. autem in d. cap. dominus, allegat concord. quos ibi videre poteris. Et idem dicit, de aduocato, vt si habeat iustam causam, possit decipere aduersarium, arg. cap. 1. 3. quæst. 4. Ex quo & glo. in capi. cupientes, in princip. in verbo malignantium, de elect. libro. 6. asseuerat, quod qui habet ius in causa, potest malitias, & cauillationes aduersarij per alias repellere, nec id faciens videtur fraudem facere, sed potiùs eam excludere, per d. §. Titio, & ibi omnes, ex quibus Philip. Fran. dicit, & hæc quoquè procedere in foro conscientiæ, atquè etiam sequitur Bald. in rubric. C. de fid. instru. colum. 8. versic. incidenter etiam quæro, vbi tamen intelligit, modo falsitas absit. & Petr. Anchara. consil. 145. domini, in fi.

72 ¶ † Ex his quoque fit, vt etiam bonus quispiam dolus sit, & dicatur ad differentiam doli mali, de quo Iurisconsultus noster, in l. 1. ff. de dol. mal. & Terentius in Eunucho.

Iam tum erat suspitio,

Dolo malo hæc fieri omnia.

Et Tullius libro. 111. Officiorum. Nondum enim Aquilius collega & familiaris meus pertulerat formulas, in quibus ipsis cum ex eo quæreretur, quid esset dolus malus, respondebat cum aliud simulatum, aliud actum, & in Topicis. Dolus malus est, cum aliud agitur, aliud simulatur, a quo accepisse videtur noster Iurisconsultus, quod scripsit in l. iurisgentium. §. dolo. ff. de pactis, dolum malum esse, cum circunscribendi alterius causa aliud agitur, aliud agi simulatur. Sed vt redeamus ad Tullium. is & in j. ad Atticum epist. Agere (inquit) cœpi cum eius fratre Caninio Satrio de iis rebus quas cum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. Et in oratio. pro L. Flacco, Adductus est in iudicium Polemocrates de dolo malo. Et Liuius ab urbe condita lib. 1. ut illa palàm prima postrema ex illis tabulis cerauo recitata sunt sine dolo malo. Et statum post, si prior deffecit publico consilio dolo malo, & belli Macedonici, li. 8. Corycæorũ magistratibus sine dolo malo tradítur. De bono aũt dolo loquitur diuus Paulus II. ad Cor. 12. Ego vos nõ grauaui, sed cum essem astutus, dolo vos decepi. Et facit etiam quod tradit Bald. consi. 396 quod autem, colum. 2. versi. sed respondeo, libro. 4. & Corne. consi. 52. in hac consultatione, colum. 3. eademque vult libr. 2. & consil. 6. in præsenti disceptatione, colum. penulti. vnde ex prædictis lib. 3. & Barb. in l. 1. §. si stipulanti, colum. 5. versi. vnde contra. ff. de verb. obliga.

73 ¶ † Et vt propius ad nostram consuetudinem accedamus. Ex iis quæ diximus, prodit, quod à quibusdam Docto. Perusij responsum fuisse in causa alterius statuti huic nostræ consuetudini non admódum dissimili, tradit Corne. consi. 29. in præsenti consultatione, colum. 2. lib. 3. Florentiæ enim statutum est huiusmodi, vt habens domum contiguam alteri domui venditæ, possit hanc retrahere restituto

pretio.

pretio. Contigit, vt quidam vendiderit dimidiam partem domus, & alteram sibi retinuerit, posteaque incontinenti hanc eidem vendidit. Responderunt illi Perusini Doct. non esse locum ei statuto, cum partem illam retentam vendidit ei qui iam ex priori venditione habebat domum contiguam, alteram scilicet partem. Nam licet ita censeatur factum fuisse in fraudem, tamen licuit vti ea arte, tanquam præ cautione quadam, ac prouidentia, qua auerteret, vitaretque iniustum illud incommodum, quod ob id statutum sibi inferri poterat, & hoc consi. sequutus est Pet. Gerar. a Petra sing. 26. tu habes, vbi & hanc non longe distantem rationem addit, quia is qui ita egit, non fecit hanc cautelam principaliter in fraudem alterius, sed pro suo commodo, quod potuit facere, ar. l. 2. §. denique. ff. de acqua plu. arc. & l. Proculus. ff. de dam. infect. Cui adde quę dicam infr. nu. 77. hæc tamen & sequ.

74 § † Verum Corne. eod. consil. 29. col. vlti. constantissimè negat licere hoc casu fraudare consanguineum commodo, & beneficio huius statuti, sicuti nec legis. l. contra, & l. seq. ff. de legibus, cum si. Nam, & leges, & statuta (vt hoc illi addam) nos obligant etiam in foro, quod conscientiæ appellant, vt not. glo. in cap. quæ in Ecclesiarum, in prin. & ibi Bald. etiam in princi. qui id negat alibi reperiri, extrà de constitu. sed est similis glo. in capi. 2. in verbo, sententiis, eod. titu. libro. 6. Vbi, & de hoc est bonus tex. in illis verbis, vt animarum periculis. Inno. Anto. Panor. & alij in capi. quia plerique, de immu. ec. idem Inno. in rub. de consuetu. ad fin. vbi etiam loquitur de consuetudine, & in capi. dignum, de homicic. Ioan. And. in cap. 2. de verbo. sign. lib. 6. idem Ioan. And. & Ioan. Cald. in cap. quanquam, de vsur. lib. 6. ipse Calder. in disput. inci. Bononiensi statu. And. Iser. in c. 1. ad fi. tit. de pace iura. fir. Fed. Senen. consil. 21. nunquid hæres extraneus, in multis locis Bald. in l. 1. col. 2. C. de confes. in authen. ingressi, colum. 5. versi. circa primum pono. C. de sacrosan. Eccle. & in c. in omni, colum. 1. extrà de testi. & in proœmio feudorum, colum. 3. versi. apparet igitur, vbi loquitur de consti. feu. & consil. 285. si quis iuris, colum. 1. libro. 3. & in disput. incipi. statuto cauetur quod fænerator, col. 6. Alber. in rub. ff. dę legi, col. 2. Petr. Anchar. consi. 14. videretur prima facie. Floria. in l. ex parte. §. seruo libertatem. ff. fam. er. Pan. post Cald. in d. procemio decret. rex pacificus, colum. 3. versi. secundo quæritur, & ibi quoque Imo. in fi. prin. & idem Panor. in d. c. 1. colum. 3. ver. sed quæro an lex, de consti. & ibi latè Fely. qui adducit concord. colum. 14. vers. extrà prædictos, vti etiam facit Philipp. Dec. in 1. lectu. col. 7. versi. successiue Abb. quærit. & Bernard. Land. in addit. ipsius Panor. in d. ca. 1. & Ias. in l. nemo potest, in 2. lect. char. vlti. versi. quarto, moueor. ff. de leg. 1. & in §. sed istæ, nume. 126. Insti. de act. & consil. 180. commune, col. vlti. lib. 2. & consi. 191. placet mihi, colum. 2. versi. nec huic, eod. lib. 2. & Matthe. Afflict. in constitu. Siciliæ incipi. violentias, colum. 3. & Carol. Rui. consi. 4. proponitur in themate, colum. 3. nume. 12. libro. 5. Quibus adde Soz. in l. moribus, colum. 9. versi. ex qua conclusione. ff. de vulg. & pupil. Et è Theologis id quoque voluit diuus Thom. in 2. parte sum. q. 96. ar. 6. Idque etiam procedit quantuncunque lex dura sit, vt scribit Panormi. in capitu. inquisitioni. de senten. excomu. vt illum allegat & Francis. Rip. libro. 2. interpretationum in capitu. si quando, colum. penulti. de rescripti. sed Panor. loquitur de mandato Papæ.

75 § † Ex quo dicit Bald. in rub. extrà de consuetu. in fi. post Inno. quod is qui facit in fraudem consuetudinis, peccat mortaliter. In fraudem autem legis, aut statuti, siue consuetudinis fit (vt redeamus ad Corne.) etiam cum quid fit vere, sed eo tantum animo, vt euitetur lex, quod aliàs non fieret. l. si libertus minorem. ff. de iur. patr. Nec obstat d. l. seruus dotalis, quia ibi ea cautio fit ad euitandum damnum, & ad nullius præiudicium: nec ob eam fit fraus contra verba, aut mentem legis, sed vt consulatur (quod ibi dicitur) mariti sollicitudini, & idemnitati. Et idem dici potest de cæteris iuribus in id allegatis. In casu autem nostro, statutum vult consanguineum habere facultatem consequendi rem venditam restituto pretio: qua quidem non debemus illum adhibita fraude priuare, contra verba, & mentem statuti.

76 § † Ad id autem quod dictum est de iniquitate, & odio statuti, dici potest satis esse, vt aliquam habeat rationem, aut etiam occasionem. Et (vt loquar cum Bal. in l. lege. C. de legiti. hære.) aliquod motiuum, & statuentium voluntatem, & autoritatem, licet vt idem dicit, contineat iniquitatem. Et idem propemodum dicit ipse Bald. in cap. ex rescripto, colum. vlti. versi. & nota, extra de iureiur. Nota (inquit) quod statutum quod habet in se rationem motiuam, non dicitur esse sine ratione. Sed, & quod plus est, non potest lex infringi, etiam si non habeat rationem, vt dicit idem Bald. in l. non omnium, in prin. ff. de legib. per l. prospexit. ff. qui, & à quibus, vbi hæc verba scribuntur. Quod quidem perquam durum est, sed ita lex scripta est. Perquam etiam l. dicit Inno. in ca. irrefragabili in fi. de offic. ordi. & omnes vbique, sufficit sic statutum esse. Et vt dicit ipse Bald. in d. l. non omnium, sufficit, quod statuentes putauerint esse bonum, & iustum, & idem in l. 1. §. initium. ff. de de postu. sufficit (ait) ita statuentes fuisse arbitratos: nam id pro ratione est, ad quod allegat Fede. Senen. in sua quadam disputa. Et eius rei est optimus

tex. in

tex.in d.§.initium, in illis verbis, quia moderatam hanc ætatem Prætor ratus est, ad procedendum in publicum, & ibi glo.in verbo, ratus, dicit hanc esse mirabilem rationem. Et per eum etiam tex.dicit ipse Bald.in l.de quibus, colum.10.versi.& primo quo ad primum. ff.de legi.quod ratio non est de substantia consuetudinis: nam ea tenet rationem ex sola autoritate constituentium, & ad hoc etiam allegat bonum tex.in d.l.non omnium.ff.eod.titu. Subditque etiam valere consuetudinem contra omnem rationem, modò non sit contra ius diuinum. Sed, & per illum tex.idem Bal. consil.166.statuto cauetur, lib.1.asserit sufficere causam statuti esse in mente statuentium, & consi.473.circa quæstionem, colum.2. libr.5. dicit ad iustificationem (vt ipse loquitur) statuti sufficere rudem quandam æquitatem. Sed & idem Bald.in cap.1.in prin.colum.2. versicu. ibi prohibens,tit.de feud.cog.scribit non semper exigi, vt consuetudo sit rationabilis, sed satis est vt sit tolerabilis, & vsu approbata, & alle.Inn.in rub.extrà de consue. Et idem Bald. in rub.extrà de constitu.colum.2.versicu. constitutio, dicit constitutionem esse rationabilem, eo ipso quod non reperitur prohibitio, licet eius ratio demonstrari non possit. Idem quoque in l.1.colum.4.versicu. item allegatio. C.si plur.vna sent.quod non est perquirenda ratio, vbi habemus statutum, per d.l.non omnium, & d.l.prospexit. Et tradit Io. Fab.in. §.ex non scripto, colum.3.versicu.item requiritur quod sit rationabilis, Institu.de iur. natu. gent.& ciui.quod valet, & tenet consuetudo, vel statutum irrationabile, & durum, si modò non sit contra fidem, Ius naturale, vel diuinum, nec inducat occasionem peccandi, nec aliàs sit contrà bonos mores. Et propè similia scribit Calca. consil.3.Barto.post princip. Nec omittam,quod scribit Bald.in l.Gallus.§.si eius, colum.2.versi.secundò not. ff. de lib.& posthu. quod cùm habemus determinationem statuti, non debemus vlterius rationem eius inuestigare, quod & post eum reassumit Ias.consil.188. spectabilis, paulò ante fi.lib.2.& Philip. Deci. consi.563.duo dubia, colum.vlti. Nam etiam scribitur in l. & ideo.ff. de legib. rationes eorum, quæ constituta sunt, inquiri non oportere, alioqui multa ex iis que certa sunt, subuerterentur. [Quibus adde quod scribit Petr. Ancha.in cle.1.in prin.de elect. quod si perfecta ratio legis, vel statuti reddi non potest, sufficit dicere ita, scriptum est, per d.l.prospexit.& sequitur Felyn. in d.cap.si quando, colum.8.versicu.circa rationem legis de rescript. nam vt scribitur in capit.inistis.4.distin.postquam lex est audita secundum eam non de ea erit iudicandum.]

77 §† Nec tamen statutum nostrum est omnino sine ratione: sed eam habet non contemnendam, vt suprà plenè diximus. Et aliàs semper in statuto præsumitur ratio, vt dicit Dy.in cap.vlti.de reg.iur.lib.6.vt illum refert, & sequitur Bald.consi.213.statuto ciuitatis Florentiæ, colum.1.lib.1.& consi.89.per egregium, lib.3.& consi.199.in causa ista, circa medium, eodem lib.3 & dicit idem Bald. in d.l.de quibus,colum.10.versi.item valet.ff.de legib.quod consuetudo in dubio præsumitur ex iusta causa processisse. Et idem in capi.cùm venissent, extrà de eo qui mit.in pos.dicit etiam consuetudinem in dubio præsumi bonam, & laudabilem. Et in cap.1.colum.1.versi.extrà quæro, de constitu.quod iustitia semper creditur inesse statutis. Ex quibus etiam liquidò constat, nihil huc pertinere, quod diximus de fraudatione vectigalis illiciti,& fuga etiam carcerati. Et ex iis sequitur non licere fraudare hanc consuetudinem.

78 §† HÆC TAMEN intelligenda esse censeo, si quis id faceret eo animo, & consilio principaliter, vt eam circunueniret: secus si id non principaliter, & directè ageret, vt retractum ipsum fraudaret, sed vt sibi prospiceret,ne aliud fortè damnum indebitè pateretur: secundum ea, quæ supra diximus nume.72.& vt propius. Nam licet in consequentiam consanguineus ob id retractu arceretur, id vtiquè illicitum non censeretur, nec propterea diceretur factum in fraudem legis,vel consuetudinis, vt in simili dicitur, in l.non omne.ff.de statu lib.vbi scribitur, non omne ab hæredis persona interueniens impedimentum statulibero pro expleta conditione cedit: sed id duntaxat, quod impediendæ libertatis causa factum est. Cuius autoritate Stepha.Fed.vir nondum satis, laudatus in eo opere, de legum interpretatione, parte 1.char.5.versi.secundo limita, tradit quod cum actus non destinatur directè ad finem, siue effectum fraudandi legem, sed ad alium, licet incidenter ad eum finem perueniatur, non censetur esse prohibitus, nec factus in fraudem, & alios quoque tex. allegat: sed ille quem supra citaui, visus est omnium optimus, sed, & allegat quod à Bar.post Guill. Cu.scriptum est in l.cætera.§.sed si separauit, per illum tex.ff.de leg.1.quod si statuto prohibitum est,ne quis emat frumentum vltra vsum proprium, & aliquis se mansurum in vrbe annum integrum credens,emit frumentum necessarium ad illum annum, & postea mutauerit propositum, & ante annum recedat, non incidit in pœnam statuti: quia non eo animo emit, vt statutum fraudaret: & idem voluerunt (vt hoc illi addam) Guil.Cu.Bald.& Alberic.in l.1.§.vnde quærit Offilius, per illum tex.ff.de exerc.actio.ipse Albe.in 1.parte stat.quæst.79. item quæro statuto cauetur quod de rebus, & iterum in 2.parte.quæst.206.prædicta etiam faciunt ad aliam, & Paul.Castren.in l.1.in prin.

pes

per glo.ibi.ff.si cer.pet & Alexan.consil.1.visto proce[illegible]u, colum.penulti.versi.ad hoc facit, lib. 3.& Firm.in tract.Gab.in 2.parte 8.partis prin. col.1.& Ludo.Gozad,consi.90.in causa Mantuana, nume.12. Et simile quippiam voluit Bald.in ca.1.§.si quis demanso.colum.vlti.titu. de contro.inuc.& Ioan.Plat.in l.vlt.colum.vlti. per illum tex.C.de impo.lucra.descrip. libr.10. Et facit propterea bonus tex.in l.inter stipulantē.§.sacrā.ver.& nauis. ff.de verbo.oblig.& in l. qui res suas.§.areā.ff.de sol.& in l.sed Iulianus. §.proinde.ff.ad S.C.Syllanian.cū aliis simil. adductis p Alc.i d.§.sed si seperauit Ias.in l.si quis nec causā,nu.4.& seq ff.si cert.pet.Phil. Dec.in l.filiusfa.nu.itē 4.eo.ti.& Matth. Afflict. decis. Nea.72.Nardus col.vlt.Hipp.Mars.qui id dicit sing.& valde notādū,sing.86.statutū fit, q̃ sanè intelligit Bar.in d.§.sed si separauit,nō constet de primo illo ꝓposito,alias.n.p̄sumeret id fuisse ab initio propositū reuēdendi:vt postea fecit.

79 ¶ † ET PER HÆC aliqñ respōdi non esse locū retractui in hac specie.Titius fundū vēdendū Mçuio obtulerat certo aliquo pretio: is fundus Mçuio cōfinis erat,atque ob id ei multū acceptus,gratusq; (vt etiām verisimile erat, iuxta l.si cui fundus. ff.de leg.1.& ea quæ supra diximus,nu.48.nec hinc lōgè abest) Cùm tamē ille pecunias nō haberet,dicit Titio se aliū fundū habere nō adeò sibi propinquū,sed qui tātæ erat æstimationis,quātę alter ille fundus venditioni addictus,scireq; se hominē,qui tantū illi daret,si ei vēdere vellet,vt qui ei sępe tātū ārea obtulerat.Titius autē respōdit,at tu ipse illi homini vēdas tuū prędiū,& ego tibi meū vēdam. Verū Meuius,nō faciā id (inquit) nam fortè tui cōsanguinei à me tuū retraherēt,atque sic tuo, & meo prędio carerē:meū autē prędiū nō aliter vēderē aut alienarē,q̃ si certus essem,tuū penes me māsurū.Tandē in id cōueniūt,vt huiusmodi prędia permutarēt,idq; faciunt:mox Mçuius adducit hominē,qui a Titio tāti emit p̄diū, qđ à Meuio habuerat,quāti suum addixerat: isque emptor semper id p̄diū possedit,nec idipsū Mçuius recuperauit,Cōsāguinei Titij volūt a Mçuio retrahere,dicūtq; eā permutationē in fraudē retractus factā,habēdāq; p̄ venditione.Rñdi (vt iā diximus) nō esse locū retractui.Neq;.n.id egisse Mçuiū, vt emeret,aut aliū cōtractū faceret in fraudē statuti,sed primū voluisse vēdere suū prędiū,& deinde ipsius pretiū in emptionē istius cōuertere:quia sic potuisset vtroq; carere cū tñ suū non erat aliter alienaturus, nisi id de quo est quęstio, fuisset apud se mansurū. Et quāuis ita faciēs excluderet cōsanguineū,id tñ non callido nec maligno animo fecisse:q̃ verba sunt l.si seruū.§.ait pretor.ff.de acq.hęr. aut vt aliter dicā,fraudādi cōsiliū & animū sibi defuisse, sed sibi tantū & suę idēnitati prouidisse. Atque ita postquam in hanc curiam allectus sum, audiui fuisse iudicatum in ea pro domino Montoloneo olim huius curiæ præside dignissimo, & sigillorum Regiorum custode sanctissimo, quem virium honoris causa nomino.

80 ¶ † Ad idque optime facit d.l.at qui natura.§.sed cum me absente. ff de negot. gest. qui tex loquitur de eo qui aliū subiecit quod huic speciei est proximum, & d.l. seruus dotalis.ff. solu.matr& d.l.cum pater.§. Titio. ff. de leg.2. vbi id dolo (quod iam supra diximus) nō attribuitur, sed prudentiæ: & d.l.si pupillus, post prin.ff.de acqui.hæred.cuius verba, quia huic loco mire conueniunt, subiiciam. Ea sunt huiusmodi. Nec enim videtur voluisse fraudare edictum, qui sibi prospicit, ne oneribus &c. [quam ad hoc expendit glo.ibi in versicu. nec.n.videtur quæ concor.affert, & Ro. etiam ibi,qui eum.§.legit, cùm l.filius qui se, eo.tit.] & alia quoque à nobis citata suprà nu.67 porrò ex iis. Nec satis est,euentum fraudis ita cecidisse, vt s.retractus non habeat locum, nisi consilium adfuerit, vt etiam in simili dicitur in l.4 §.si quis autem.ff.de fideicommis. libert. Nam, & alias vtrunque requiritur, & animus, & euentus l.ait prætor.§.1.ff.quæ in fraud.cred. & l.si seruus.ff.de acqui.hæ.& l.quia autem.§.si patronus, in fi.ff.si quis omis.caus.test.Et faciūt etiam not.per glo,in cap.cum Ecclesia Vulterana, in verb.in iuriam, extrà de electio. & iura quæ ibi allegat:& glo.in capi.vlti. versicu. item quid si prælatus, extrà de prescript.

80 ¶ † Idque verissimū esse arbitror nisi aliis coniecturis, indiciis, præsumptionibus, fraus ipsa deprehenderetur, vt quia Mçuius post huiusmodi contractum permutationis, & venditionis diutius illum fundum à se permutatum possedit: non Titius, aut is, cui postea vendidit, iuxta not.à Barto.in l.post contractum.ff. de donat.& in l.sicut.§. superuacuum. ff. quib. mo.pign.vel hyppo.soluit, & consil.65.Petrus Nicol.Vel etiam si Mçuius verè tradidit, & aliquandiu Titius, aut suus emptor possedit, sed non longo post tempore Mçuius ipsum recuperauit, vt verisimiliter pręsumatur ita actum fuisse a principio, per l.si ventri.§.vlti.ff.de priui.cred.& l.sed Iulianus.§.sed si filius.ff.ad S.C. Maced.& per Barto.in d.l.locis, in quibus, & alias fraudis coniecturas, & præsumptiones videbis, ne hic diutius his commemorandis immorer, præsertim cùm Cęp.huic rei proprium, & peculiarem librum dicauit, cui titulus est, de simulatione contractuū, qui omnibus locis prostat. Sed tu tamen vide quæ dicam infra.§.1.glo.7.in verbo. *Ou aultres choses censees pour immeubles*, nume. 73. incip. nisi tamen hæc conductio, & quinquè seq.& iterum in glo. 14. in verbo. *Ou equipollent à vente*, nume. 35. nec hic tamen omiserim, & aliis sequent. vbi, & nos nuncupatim de hac re loquimur.

DE RE-

DE RETRAICT LIGNAGIER.

DE RETRACTV GENTILITIO. §. 1.

SI AVCVN. SI QVIS. GLO. I.

§. Primus.

SI QVIS vendiderit bona quæpiam immobilia, seu fundos, seu alias res, quæ censentur immobiles, vti sunt seruitutes, aut annui redditus, speciales, aut generales, s. generaliter constituti super venditore, & eius bonis, aut quasuis alias res habitas pro immobilibus, parens (sic. n. more vulgui consuetudo nostra consanguineum appellat) aut linearius venditoris, potest intra annum, & diē à venditione adire emptorem, eique denuntiare sese resciuisse venditorem in eum res huiusmodi titulo venditionis, aut alio æquipollenti, quas quidem res designabit, saltem generaliter, genusque suum, ac venditoris recensebit, aut id ipsum congruo loco, & tempore facere offerre, rogabitque emptorem, vt se ad rei venditæ retractum admittat, eamque sibi tradat, & dimittat, offerendo soluere pretium, quo res vendita constitit, intra tempus a consuetudine præstitutum, posteaquam plenè certior fuerit factus de pretio, debetque ei offerre auri, aut argenti eam, quam voluerit quantitatem, offerendo reliquum soluere intra tempus à consuetudine statutum, vt dictum est.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an locum habeat si extraneus vendat rem Pictauiæ.*

Et qd si cōsanguineus, & emptor sint extranei.

2 *Retractus an obtineat, si è diuerso Pictauus vēdat rē alterius prouinciæ, in qua retractus consuetudo non habet locum, & num. 3.*

Statuta loci in quo res est, inspicienda sunt.

4 *Retractui vtrum locus sit, si Pictauus rem Pictauiæ extraneo vendat.*

5 *Retractus an habeat locum, si hæres cum beneficio inuentarij uendidit rem defuncti.*

6 *Retractus an procedat, si clericus vendat.*

ETIAM 1 si is sit alterius prouinciæ, quæ fortè non vtitur hac consuetudine. Tamen si fundum Pictauiæ vendat, hæc consuetudo in ea venditione locum habebit, cùm ea rem ipsam respiciat, vt expressè, & in hoc casu tenuit Ioannes Faber in l. cunctos populos, colum. 5. C. de summà Trinita, vbi hanc rem late tractat, & Matthæ. Afflict. qui illius non meminit, in tract. protomixeos, tum in prin. colum. 15. versi. item pone quod in terra, tum. §. vlti. colum. penult. Et ex iis quæ vterque scribit, facile poteris intelligere, & hoc quoque procedere, si consanguineus qui rem venditam vult retrahere, & emptor sint etiam alterius prouinciæ, quæ hoc iure vtitur. Tu tamen hic vide Corne. consi. 151. in hac consultatione, lib. 3.

2 §† SED ECONTRARIO si Pictauensis vendat fundum alterius prouinciæ, quæ hac consuetudine non vtitur, non poterit consanguineus illius hac nostra vti, ea, quam diximus, ratione, quod hæc consuetudo rem ipsam respicit, & cùm quærimus de iure quopiam proficiente ex re aliqua, siue de libertate, aut seruitute rei, siue de facultate competente circa rem, debent seruari statuta loci, in qua res ipsa sita est l. si sine hærede. §. Lucius. ff. de admini. tut. & l. an in totum. C. de ædif. pri. & l. venditor. §. si constat. ff. com prædio. & l forma. ff. de censib. & voluit Cyn. in l. 1. colum. penulti. versicu. secundò quæro. C. quæ sit long. consuetu. Bartol. in l. 1. in 5. q. & ibi quoque alij. C. de sum. Tribu. Alber. in 1. parte statuto. q. 31. sed ex quo supra diximus, & Floria. in l. 1. ff. de vsur. com simi.

3 §† Ideoque in statuto huic nostro simili consuluerunt Valascus, Benedi. à Barzis, Thomas Doti. Pet. ab Exio. & Maria. Sozin. videlicet in statuto Senarum, quo prohibetur, ne domus vendatur irrequisito consorte, poterit Senensis vendere domum, quam habet Pisis, vbi non est tale statutum, inscio consorte, per id quod diximus. Et sequit' Barp. Soz. ipsius Mari. filius cōsi. 74. in presenti consultatione, colum. 5. versi. 2. responderetur, lib. 1. & iterum consil. 271. quod est eiusdem initij, col. 3. versic. tus tamen non obsta. lib. 2. Et idem quoque sine illorum mentione consuluit Iason consi. 194. superuacuo videtur, colum. 1. uersicu. tertio concurrit, lib. 2. hac ratione motus, quod statuta quæ sunt contra

contra ius commune, (cuiusmodi id esse asserit) non extenduntur ad res alibi sitas, secundum Barto. & alios in d.l.1.in 6.q.princi. C. de sum. Trini. [Et nouissimè alter Maria.Sozi.Iunior consil.1. pro resolutione, colum. 4. numero. 11. libro. 2.]

4 ¶† EX QVIBVS etiam potes intelligere, quod si Pictauensis vendat rem Pictauiæ extraneo cupiam, qui scilicet sit alterius prouinciæ, quæ hoc iure non vtitur, locus est retractui ex hac consuetudine. Quanquam contrarium posset videri voluisse Iason ipse d. consi.194.colum.1.post princip.ea ratione adductus, quod statutum non ligat forenses, vt appellat, id est, (si melius loqui velimus) externos.l.vlti.ff.de iurisd.omni.iudi. & capi.vt animarum, in fi.de constitu.lib.6.& not.in d.l. 1.C.de sum.trinita. Nisi dicas Ias.non hoc tantum fundamento innixum fuisse, sed aliis quæ sunt in facto huic admodum dissimili, vt ibi videre licet: alioqui erraret Ias.toto cœlo.

5 ¶† SED HIC quæro, quoniam nunc loquimur de persona (vt cum nostris loquar) vendentis, Si hæres alterius cum beneficio inuentarij vendidit fundum, quem consecutus est ex illius hæreditate, eritne locus retractui, præsertim si ipse retractus tantum habeat locum in rebus patrimonialibus, quæ scilicet ex successione nobis obuenerunt parentum, aut aliorum consanguineorum? vide Chass. hoc disputantem propè copiosius, quam res ipsa satis per se clara exigat, consi.22.consuetudine cauetur, & iterum in sua secunda æditione Comment.Consuetudinum Burgum diæ, hoc eod.titu.§.1.in verbo *son heritaige* in princip. Sed & idem late disputauit Claudius Marletus inter consilia ipsius Chass.consi.seq.decessit Catharina. Quibus adde Alexan. consil.19. super eo, col.vlti.lib.5.& Fran. Cur. Seniorem consi.83.Deus, colum.5.nume.13.

6 ¶† QVID autem si clericus vendiderit, an sit locus retractui? Nam ob hanc consuetudinem videtur in hoc grauari, quod rem suam minoris vendit, vt patet ex iis quæ diximus supeà in præfat.num.27.incip.præterea & in hoc quoque. Sed tu vide quæ dicam infra, eod. §.glo.13.quæ est in verbo, *l'achepteur*, nume. 11.incip.ex iis autem potes, & sequen.ex quibus intelliges quid hic dicendum sit.

AVENDV, VENDIDERIT GLO. II.

SVMMARIVM.

1 *Venditio, & emptio quid complectantur.*
Venditio propria, & stricta intelligitur, cum de pretio fit mentio.
2 *Venditio propriè intelligitur in dispositione contra ius commune, aut aliàs stricta, & odiosa.*
Verbum videtur, significat fictionem.
3 *Venditio ex communi usu loquendi, de propria, & stricta intelligitur.*
Communis loquendi vsus attendi debet, etiam contra proprium significatum vocabuli.
4 *Venditio, an, quomodo, & quando intelligatur de alijs contractibus siue alienationibus.*
4 *Retractus, an in venditione nulla locum habeat.*
Venditionis appellatio de ualida tantum intelligitur.
6 *Emphyteuta non cadit emphyteusi ob venditionem nullam.*
Venditio nulla non est venditio.
Minor, qui feudum alienauit sine decreto, eo non excidit.
7 *Laudimia non debentur ex venditione nulla.*
Gabella ex contractu nullo non debetur.
8 *Statutum puniens cedentem, non comprehendit nulliter cedentem.*
9 *Contractus contra legem factus nullus non est, quantum ad damnum, & odium contrahentium.*
Verba statuti debent intelligi cum effectu.
10 *Retractus an locum habeat in venditione nulla ob defectum solennitatis cui liberum est venditori stare,*
11 *Venditor an possit impedire retractum huiusmodi venditionum nullarum.*
12 *Retractus an locum habeat in venditione simulata, & nu.13.14.15.16.& 17.*
13 *Emphyteuta, & vasallus simulanter vendentes non incidunt in pœnam,*
Instrumentum simulatum non est instrumentum.
Exceptio simulationis an possit opponi, statuto omnem exceptionem reiiciente, & nume.14.
15 *Titulus simulatus non est titulus*
Simulata traditio non transfert possessionem.
Contractus simulatus tanquam corpus sine anima.
Contractus simulatus nullus est ipso iure.
Contractus simulatus non habet essentiam.
16 *Simulatio an ab eo allegari possit qui eam fecit.*
Turpitudinem propriam allegare quando liceat,
17 *Contrahentibus dicentibus, contractum esse simulatum, an sit credendum.*
18 *Retractus, an locum habeat in venditione fundi alieni bona fide empti, Quid si venditor nudam tantum possessionem habeat.*
Tutores alienare non possunt sine decreto, alienum fundum bona fide emptum, & possessum à pupillo.
Mulieri reddenda est res aliena, quam scienter in dotem dedit.

19 Retra-

19 *Retractus an locum habeat cùm venditur res aliena, vt aliena, & nu. 20.*

Donatio rei alienæ non est propria donatio.

Vir, & vxor rem suam sibi donare non possunt, sed bene alienam.

Donatio rei alienæ an indigeat insinuatione.

20 *Venditio ita fieri potest, vt non teneatur vendens de euictione, sed an hoc casu venditor teneatur ad pretium.*

21 *Retractus an habeat locū si procurator meus, vel tutor pupilli rem suam, quasi meam, vel pupilli alteri vendiderit.*

Nemo errans rem suam amittit.

22 *Retractus an obtineat in venditione conditionali, ante conditionem impletam, & nu. 23. vsque ad 33.*

Venditionem conditionalem non censeri perfectam, & ex ea agi non posse.

Solutum tanquam debitum pendente conditione potest repeti.

23 *Conditionali venditione facta, non competit domino ius prælationis, Nec laudimia, nec res cadit in commissum ante conditionem impletam, Nisi processum sit ad traditionem nume. 32.*

Gabella non debetur ex contractibus, aut legatis conditionalibus.

24 *Emptor conditionalis non vsucapit.*

Sponsalia conditionalia non inducunt iustitiam publicæ honestatis.

Conditio apposita in delegatione facit, ne vsus iurisdictionis ipsa conditione non impleta eam perpetuet.

Matrimonium conditionale non impedit quin interim purè cum altera contrahatur.

Ius offerendi, consignandi, deponendi, non habet locum conditione non impleta.

Soluisse non dicitur, qui ante conditionem soluit,

Liberatio generalis non comprehendit obligationes conditionales,

Contractus conditionalis non est propriè contractus,

Creditor conditionalis propriè non est creditor.

Debitor conditionalis non est propriè debitor.

Obligatus non censetur, qui sub conditione tenetur.

Debitum conditionale non est debitum.

25 *Legatum, aut fideicommissum conditionale non transmittitur ad hæredes.*

26 *Nec ad filios quidem, & suos hæredes,*

27 *Venditio conditionalis sit ne perfecta ante conditionem.*

Conditione impleta contractus purus ab initio fuisse censetur,

29 *Retractus an locum habeat si partes à venditione discedant ante impletam conditionem,*

30 *Retractus an obtineat si fuit processum ad traditionem rei venditæ ante conditionem impletam.*

Venditio conditionalis secuta traditione transfert dominium, & nu. 31.

Conditio quæcunque ea sit, non impedit principium essentiæ contractus, secuta traditione.

Traditio clandestina, & quævis alia facta à domino sufficit ad translationem dominij, nisi ea sit conditionalis, & nume. 32.

33 *Retractus an locum habeat si traditio sit conditionalis, vt contractus principalis.*

Vtrum autem in dubio huiuscemodi esse præsumatur.

34 *Retractus vtrum habeat locum in contractu sub modo, & nu. 34.*

Modus an suspendat, & impediat conditionem nasci.

35 *Modus, & conditio longè differunt.*

36 *Retractus vtrum habeat locum, si res ita fuit vendita, vt dominium non transeat, nisi prius soluto integro pretio, & nu. 37. 38. & 39.*

Venditio non est, si actum est, ne dominium transeat in emptorem, sed vel locatio, vel pignus, vel emphyteusis.

Pactum in venditione appositum, ne transeat dominium, nisi soluto integro pretio, an valeat, & nu. 39.

Pactum quo remouetur essentia contractus an teneat.

Venditor potest sibi reseruare manus iniectionem, si sibi non soluatur.

37 *Stipulatio, ne sit stipulatio, fieri non potest à partibus, sed possunt facere, vt habeat vim pacti nudi tantum.*

38 *Emphyteusis an concedi possit à vassallo ad longum, aut longissimum tempus, ea lege, vt vtile dominium transeat in emphyteutam.*

40 *Retractus an locum habeat in venditione pura, à qua partes sponte discedunt, & nume. 41. Et an præferatur emptoris consanguineus, an venditoris, qui prius vendiderat, nume. 42.*

31 *Laudimia an debeantur ex distractu, siue discessu à priori venditione.*

43 *Retractus vtrum obtineat re vendita, nondum tradita, & nume. cum seq. vsque ad nume. 54.*

Venditio censetur facta pretio conuento, etiam nondum numerato.

Dominium non transfertur ex uenditione, nisi prius soluto pretio.

Vendere promittens sub pœna, non incidit in pœnam, si uendidit, & non tradidit.

44 *Alienatum seu uenditum, non propriè dicitur, quod adhuc in domino uēditoris manet.*

Emphy-

Emphyteuta, aut vasallus an cadat emphyteusi, aut feudo ex venditione sine traditione, & numero 46. & 47.

46 *Vendere cum effectu accipi debet.*

Venditio perfecta non dicitur ante traditionem.

48 *Vendens, & non tradens non incidit in pœnam statuti.*

Venditio facta extraneo contra statutum si ei facto ciui res tradatur, valet ea venditio.

Tempus traditionis inspicitur, non venditionis.

Gabella debita pro emptione, non nisi re tradita debetur.

Locus traditionis, non venditionis inspicitur.

49 *Gabella cum quæritur, an & cui debeatur, inspicitur tempus traditionis, non venditionis.*

Contractus videtur factus in eo loco, ubi solutio, uel traditio fieri debet,

50 *Venditio solo consensu perficitur ante traditionem perfectione essentiæ.*

Laudimia an debeantur ex uenditione ante traditionem.

51 *Emptori competit actio ut res tradatur, & dominium in se transferatur si uenditor erat dominus.*

Actionem habens ad rem eam ipsam habere uidetur.

52 *Extraneus, qui ex statuto acquirere non potest, nec stipulari ualet.*

Alienare qui non potest, nec promittere potest.

53 *Agens non auditur sine interesse, & si desinit interesse, desinit, & actio competere.*

Excipiens non est sine interesse audiendus,

Nec appellans, Nec opponens, Nec stipulans.

54 *Re nondum tradita si dissoluatur uenditio, an admittatur consanguineus.*

55 *Retractus an competat ex simplici promissione uendendi, & nu. 56.*

Vendere is censetur, qui tractat uendere, et ita promittit de uendendo.

Prohibitus uendere, censetur prohibitus promittere uendere.

56 *Aliud est uendere, aliud promittere de uendendo.*

Gabella non debetur ex promissione uendendi.

57 *Retractui an locus sit, si post promissionem res tradita fuerit.*

58 *Retractus an habeat locum in consensu uenditionis ab alio factæ.*

59 *Retractus an obtineat in uenditione ita facta, ut res inempta sit, si consanguineus uelit retrahere, & nu. 60. & 61.*

62 *Stante statuto quòd uenditor nō soluens gabellam non possit petere pretium, an non soluta gabella, nec etiam tradita sit locus retractui; Et quid hoc casu dicendum est de pretio.*

VENDITIONIS † emptionisq; verbum latissime patet, vt quod omnem alienationem complecti videtur. l. statuliberi, ad fin. ff. de statulibe. & l. sicut. §. venditionis, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur, vbi gloss. adducit concordan. sicut etiam faciunt Alexa. & recentiores in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis primo. Corne. consi. 166. quatuor, post principium. lib. 1. & Albertus Brunus, consi. 43. circa casum, col. vlt. Verum quia hęc nostra cōsuetudo paulo mox hoc in §. & alibi sæpe loquitur de pretio, ea debet accipi de venditione propriè, & strictè sumpta. l. vlti. & ibi glo. Bar. & Lucas. Pen. col. 6. C. de præd. cur. lib. 10. & voluit glo. in l. cum doté, in verbo, quis enim, & ibi Bal. col. 1. C. de iure dot. & Ioan. And. in addi. Spec. titu. de emptio. & vendi. §. nunc dicēdum le. 2. ver. sed pone statutum, vbi nūcupatim loquitur in casu nostræ consuetudinis, & in tit. de cessi. act. col. 4. in addit. incip. rigorosum est, vbi tamen id declarat Guil. Cu. Bald. in lectu. antiqua, Paul. Cast. & Alexan. qui id dicit singu. in l. 2. in prin. ff. si cert. pet. idem Bar. qui dicit priorem illā glo. sing. in 4. disputa. incip. publicanus, in fi. Bal. in l. ex conuentione, col. 1. C. de pact. & in l. cum hi. §. si cui, in vtraque lect. & ibi etiam Albe. ff. de trāsac. & in l. si domus. §. vlti. ff. de leg. 1. & in l. sciendum. §. pollicétur. ff. de ędil. edict. in l. cum manu. §. nemo. in prin. ff. de contrahen. emp. & in l. 1. colum. 1. de re. permu. & in l. qui se patris, colum. antepe. versi. hoc scias. C. vnde lib. & in l. Papinianus in princip. ff. mand. & in l. si culpa. ff. de rei ven. & consi. 98. Betonus, colum. 1. lib. 1. & consil. 414. verba dicunt, colum. 2. eod. lib. 1. & consi. 461. inter Ioan. in fin. lib. etiam 1. & consi. 252. viso quodam arbitramento, post medium. lib. 2. & consil. 440. secundum ea, ante fin. libr. 5. Albe. in l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contrahen. empt. Pet. Anchar. consilium. 72. tantam familiaritatem, colum. 1. & ad finem consi. declarat quomodo id intelligatur. Lucas Pen. in l. 1. colum. 1. C. de fund. patri lib. 11. Panor. in cap. 1. in 1. not. extra de his quæ fin. à præla. & in cap. 2. colum. vltim. de postul. & in cap. vltim. colum. 1. versi. not. vltim. ex fin. & ibi Felyn. colum. antepenult. versi. fallit primò, extra de accus. Idem Panor. in cap. potuit. colum. 3. versicu. & adduco pro prima, extra de Loc. Paul. Castr. loquens in statuto huic simili, consi. 194. viso statuto, in princip. libr. 1. Ro. consil. 86. viso quæstionis themate, colum. 1. Alexan. in l. si quis ante, colu. 4. ver. in dubio, & ibi Ias. in 8. no. vbi respondet ad eum tex. qui videtur velle contrarium ff. de acqui. pos. & idem Alex. cons. 63. in causa & lite, colum. 1. lib. 7. vbi loquitur in casu statuti huic nostro simili. Cor. consi. 38. quoniam in presenti, colum. 1. lib. 2. & d. consi. 166. col. 9. ver. confirmantur præmissa, eod. lib. & cons. 73. quamuis videatur, col. 1. ver. cum pretium, lib. 4. Maria. cons. 15. visis prędictis, col. 11. ver. vnde ponderandum est. Firmia. in tract. gabellarum. q. 3. ver. & de hoc arti. Fran. Aret. qui id dicit not. in l. sciendum, col. 7. ver. facit quod ponit, ff. de verbo. obli. Barb. in rub. extra de empt. & vendi. post princ. Ias. in l. 1. col. 5. versi. vnum tamen in proposito. C. de iur. emph. & in l. 2. in princip. ad fin. ff. si cert. pet. & in l. vlt. in 1. no. ff. de cond. ob. cau. & in d. l. filiusfa. §. diui. in 1. lec. col. pen. ver. secundo limita, & in 2. lect. col. antep. versi. tertio limita, & ibi Ioan. Cro. column. 34. versicul. tertia sit conclusio, & Ferd.

Loaz.qui eam gl.dicit sing.char.24.nu.487.ff.de leg.1.& idem Iaſ.conſi.45.aggredior, col. 2.lib.1. Fabia.à monte S.Sab.qui alios allegat in tract.de emp.& ven.in 2.q.prin.col.j.verſi.hoc tamen fallit; & iterum in 5 parte prin.col.5.verſi.circa ſecundū Anto.Burgos in rub.extrà de emp & ven. Catel.Cota.in memoriali inci.vendidit, & Hip. Mar.ſin.105.vbicunque,vbi ad hoc ſin.dicit glo. in d.l.cum dotē.Stepha.Ber.conſi.180.non puto, circa medium,lib.3.vbi & ſig.dicit primam illam glo Sed id quomodo ſit intelligendū videbis infrà eod. titu. & §.glo.14 in verbo, *Ou equipollent à vente*, nume.34 atqui ſi ea.

2 §† Præſertim autem id hic procedit in caſu noſtræ conſuetudinis, cum ea ſit contra ius commune, ex multorum ſententia, vt diximus ſuprà, in præfat.nume.60. quamobrem ſunt multi, & ſequen. Quod ſi verum eſt, certè cum de venditione loquatur, debet propriè accipi, nec ad alios caſus trahi,ſecundum illam glo.in d.l.vlt.in verb. permittimus.C.de pręd.curia.vbi Lucas Pen.col. 1.& Ioan.Plat.col.2.hoc expreſſim trahunt ad caſum noſtræ conſuetudinis, Albe.qui,& de ſtatuto retractus loquitur in l. ſtatuliberi à cęteris. §. Quintus,circa medium,ff.de ſtatul. Bald. in l.voluntas,col.vlt.verſi.modo reſtat quærere.C. de fideicom.& in auth.& qui iurat.col.antep.verſi. vlterius quæro ſi inter, in duobus locis. C. de bon. auth. iud. poſſor.& in capit.1.ad fin.titu. de alie. feud.& conſi.171.iſtud ſtatutum, libro 4. conſi. 336.præmitto, poſt princi. libro. 5.Cor.loquens de ſimili ſtatuto d.conſi.166.colum.3.verſic.ideo in materia, lib.2. Alexan.conſi. 76. viſis dubitationibus, colum.3.verſicu.pro hoc bonos, lib.6. Crot.in d.§.diui, colum.34. verſicu. tertia ſit conclusio. Et generale eſt in omni materia ſtricta, & extraordinaria, vel odioſa, vt venditionis appellatio etiam ſit ſtrictè intelligenda, ſecundum Bald.in d.l.voluntas, & in l.2.C.de vſucap.pro empt. Panormi.in d.capitu.1.de his quæ fiunt à præla.Cor.(qui hoc trahit ad omnia ſtatuta,vt ſcilicet in his debeat ſtrictè accipi.) d conſi. 166.colum.3.verſicu.ideo in materia, lib.2.Fely. in d.capitu.vlti.colum.penul.verſicu.fallit tertio, de accuſato Appellatione autem venditionis proprie, ac ſtrictè venit tantū illa,quę intelligimus, venditio, non cæteri contractus, vt probat tex. in d.l.ſtatuliberi, ad fi.cum dicitur, complecti videtur. Nam verbum illud, videtur, ſignificat fictionem, & improprietatem.l.ſingularia. ff. ſi cert.peta.& not.per Barto.& alios in l. ſi is qui pro emptore.ff.de vſucapi. Et hoc quoque probat tex.in l.ſi quis fundum. ff. de contrahen.empt. & voluit Franciſ.Areti.conſi.124.eximiè domine, colum.1.Doct.vbique.

3 §† Et quia etiam ex communi Franciæ vſu loquendi, verbum emptionis, & venditionis intelligitur tantum de emptione, & venditione propria, non de cæteris alienationibus, qui quidem communis vſus debet attendi, etiam contra proprium ſignificatū vocabuli.l.librorum.§.quod tamen Caſſius.ff.de leg.3.& l.Labeo.ff. de ſupel. leg.& c.ex literis,extra de ſponſa.cum ſi.& voluerunt nuncupatim in his verbis emptionis,& venditionis Alc.& Iaſ.in d.§.diui.ille col.6. verſi.fallit hæc concluſio,hic col.pe.verſi.tertio not. limita,in 1.lect.& iterum in 2. lect.col.antep.verſi.ſecundò limita,& ibi quoq; Crot.col.34.verſ.ſexta, & vltima concluſio,Hunc autē vbique eſſe communem vſum loquendi in his verbis atteſtatur Pan.in d.c.1.de his quæ fiunt à prælat.vbi, & ex eo dicit, quod id verbū vēditionis ibi accipitur pro ſpecie diſtincta ab aliis contractibus, & videtur voluiſſe Bar.in l.ſi quid earum, in prin.ff.de leg.3. Sed hæc omnia intellige ſecūdum ea, quæ poſtea declarabimus in eo § in verbis, *Ou equipollent à vente*, vbi de hac re latiùs dicemus.

4 §† Interim autem,ſi plenius ſcire vis,an quomodo, & quando venditio intelligatur de aliis contractibus,ſiue alienationibus,& quibus, vide glo.in l.quemadmodum,in verbo,vendi, in prin. & ibi Bar.& Ioan.Plate.C.de agri.& cenſi.lib.11. Guil.Cu.Cyn.Bal.& Alexan.in addi.Barto.in d.l. 2.C.de vſucap.pro empt.Alberi.in l.ſicut.§. venditionis.ff.quib.mod.pign.vel hyp.ſol.& in l.1.C. com.vtriuſque iudici.& in prima par. ſtatutorū, quæſt.110.ſtatuto Parmę Bar.in l alio,col.4.verſ. ſequitur in his verbis. ff. de ali. & cib.lega. Barto. Imo & recētiores in d.§.diui,præſertim vero Alex. colum.6.verſi.item inquantum Bar.hic, & Iaſ.in 1.lect.colum.antepe.verſi.octauo quærit Barto.& in 2.lect.colum.22.verſi.eiuſdem initij, & Crot. colum.33.verſi.quærit etiam Barto.an prohibita, & Ferd.Loaz.char.24.nu 483.& ſeq.Bald.in l.cū hi.§.ſi cui,in 2.lect.& ibi etiam Alber.ff. de tranſact.& in l poſt.rem,col.5. verſi. in glo. quæ incipit,in vlt.lect.eo.tit.& in d.l.voluntas, col. vlt.& ibi quoque Alberi.C.de fideicom.& in d.authen. & qui iurat,col.antepe.verſicu.vlterius quæro.C. de bon.autho.iud.poſſ.& in capi.1.ad fi.titu. de contro.inue.inter domi.& emp.& in cap.ſi clientibus, in fin.titu.de ali.feud.Paul. Caſtren. conſi. 269.dubitatur, colum.2.verſi.& ſi dicatur,lib.1. Alexan.d. conſi.76.viſis dubitationibus colum. 3.verſicu.pro hoc bonus tex.lib.5. Firmia. in tractat.gabellarum, in 3.parte 8.partis princi.in 3. quæſtio.& multis ſeq.

5 §† SED HIC ſcire velim, verū ſi venditio nulla ſit,erit nihilominus locus retractui. Quam quidem quæſtionem poſuit Bal.in tract.protomixeos,col.3 verſi.quid ſi facta eſt, nec tamen eam ſoluit,ſed remittit ad Cyn.in l.vlti.§.ſed quia noſtra.C.com.de leg.vbi de hac re non loquitur,ſed de alia huic non admodum diſſimili,de qua dicemus infrà,nu.42 & huc quoque. Verum Pau.Ca. conſi.74.in cauſa mota.poſt prin.& iterum col.2. verſi.& idem dicendum eſt,lib.2.expreſſè,& in caſu noſtræ conſuetudinis tenet;quod ſi venditio ſit nulla,quia facta eſt à pupillo,vel minore contra diſpoſitionem iuris communis, vel municipalis, ideoque pro non facta habeatur, non habebit locum in huiuſmodi venditione ſtatutū admittens conſanguineos ad retractum oblato pretio:cū appellatione venditionis veniat tantum valida.l.4.§. condem-

condemnatam.ff.de re iudi.& l.non putauit.§.nõ quæuis.ff.de bonorum possessione contratabulas. Et eiusdem sententiæ in eadem specie fuit Cæpola, qui Pau.non meminit, loquens in venditione emphyteusis facta sine cõsensu domini, cons.causarum ciuilium 44. in questione de præsentatione, col.2.versi.de prima quæstione, & seq.vsq; ad fi.propè cosilij, & id quidem illis ipsis rationibus, dicitq; id nullam habere dubitationẽ. Et præterea respõdet ad id, quod in contrarium dici posset, ꝙ emptor nõ potest excipere de iure venditoris, vel dñi, & sic tertij, & ad alia quædã que inibi videre poteris, & idẽ quoq; vult consi.seq.& si in alijs.

6 ¶ † Horũ opinionẽ adiuuat quid scribit Bal.in l.2.col.2.versicu.ex prædictis.C.de epis.aud. ꝙ si emphyteuta vendit in consulto dño nõ obseruata statuti solennitate, ideoq; venditio sit nulla, non cadit is emphyteusi ob huiusmodi venditionẽ: qa verbũ vendẽdi a statuto probatũ non cõprehẽdit venditionẽ nullã, per d.§.condẽnatũ. Quod dictũ sequitur Alua.in c.1.ad fi.& ibi quoq; Car.Ale.in prin.tit.quid iuris si vasa.post ali.& Fran.Cre.qui id sin.dicit sin.112.statuto cauetur. & Fran. Arc. in l.continuus, cũ quis, col.3.versi.illud aũt.ff.de ver.obli.vbi id dicit not.& sẽper menti tenendũ, & postea addit rationẽ, quia verbũ venditionis in se est nomen iuris, vnde vẽditio nulla non est venditio, & sequit ẽt Car.Ale.in c.j.col.j. tit. de phi. feu.ali.per Fede.vbi hoc scienter intelligit, cũ ea venditio ob aliã causã est nulla, quã quòd inconsulto dño facta sit. Sed, & sequit Frã. Cur.senior, consi.8.viso instrumento, col.2.in fi.Fir.in tracta. gabellarum, in 3.parte.8.partis princi.q.32. Gui. Pap.dec.Delphi. Dxc. quidã vẽdidit, & con.192. ex facti narratione in prin.2.dubij Fely.in c.ex tenore, col.4.ad fi.& seq.& ibi Phi.Dec.col.3.de rescr.idẽ Fely.in c.cæterũ, col.pe.de iud.Fab.in trac. de emp.& vend.in 35.q.3.q.prin.Ias.in l.caussas, col.vlt.ad fi.C.de transa.& in l. vbi pactũ, col.pe. versi.2.ad idẽ, eo.tit.vbi id dicit sin.& in l.vlt.col. ante.ver.22, C.de iure emph.vbi ẽt dicit sin.& in l.1.§.1.in 5.not.ff.ꝙ quisq; iur.vbi dicit not.& in l.seruo legato.§.si seruũ, i fi.ff.de le.j.Iac.à S.Georgio in trac.feu.in verbo, & cũ pacto de nõ alienãdo, col.8.ver.sed pone ꝙ statutũ sit. Frã.Purp.in l. 2.ad fi.ff.si cer.peta.Catel.Cor.qui & id sin. dicit memo.inci.actus nullus, & iterũ alio inci. vidua dicitur, Ferd.Loaz.in repe.l.filiusfa.§.diui, char. 15.col.3.versi.& per ista patet.ff.de lega.1.vbi itẽ dicit sin.& in repe.rub.de iusti.& iure, char.8.col. 1.versi.& per ista dicebã.Hipp.Marsi.in l.vlt. col. 3.in fi.ff.de quæst.& consi.39.dñs labia, col.6.ver. & ideo stat.& cõsi.43.spiritussantus, col.2. & cõs. 49.dñe Deus, col.2.& cõsi.81.salus omniũ, col.5. versi.capio.modò, & consi.117.illumina, in fi.& consi.120.splendore, col.1.& consi.132.illumina. col.4.versi.& facit quid voluit Alci.in l. Pau.ff.de ver.signi.& in l.vlt.in prin.C. de in ius vocan. Et idẽ propè voluit Bal.a nullo horũ memoratus, cõs. 9.factũ tale est anno domini, col.pen.versi.nunqd minor, li.1.cũ dicit minorẽ, qui sine decreto iudicis feudũ alienauit, eo nõ priuari, cũ nulliter alienauerit. Et nos quoq; diximus in tractatu de legibus connubialibus, quẽ scripsimus in.§.primũ, suprà titu.15.in glo.8.eademque pe.in 24.q.vbi & alia multa similia adduximus, quæ ibi videre poteris, ne hic agam, quod semel actum est.

7 ¶ † Sed alia tantũ quædã huc proximè accedẽtia afferemus. Et primo quidã loco ꝙ tradit Ioan. Fab.tũ in d.l.vlt.col.2.in verbo, in irritũ. C.com. de leg.tùm in l.1.C.quan.lice.ab emp.disce.quod ex venditione nulla, siue inutili nõ debẽtur laudimia.cum aliis concor.à me adductis in tit.seq.§ 6. glo.2.nu.6.nunc tẽpus. Cui finitimũ est, quòd dicit, ex cõtractu nullo nõ deberi gabellã, quę à statuto iubetur solui ex omni cõtractu. Ita enim voluit Bar.in d.l.vlt.§.sin autẽ, & ibi quoq; Bal.in.§. sed quia nostra maiestas, col.1.versi.quærit hic, & ibi ẽt Pau.Castr.col.2.Corn.col.item 2.& Ias.col. vlt.C.com.de lega.& Bal.in l.non dubiũ, in 2.not. & ibi quoq; Ful.col.10.Ias. col.2. C. de legib.idẽ Bal.& Saly.in l.2.C.de eunuc.Ange.in l. Marcellus.§.res quæ, col.1.ff.ad S.C. Treb. [Roma.in l. hæres quandoq; col.2.versi.itẽ & quia tpe.ff. de acqui.hęre.&] cõsi.78.licet cõmuni.vbi in id sin. dicit tex.in d.l.2.de eunuch.Iac.Alua & Car.Ale. in c.1.§.si qs fecerit, ar.illius tex.tit.quo tẽp.miles. Bar.in l.1.§ si quis ita, col.3.ver.itẽ vbi cõtractus. ff.de verb.obli.& iterũ in l.si ꝙ aurũ, col.pe.eo.tit. & cõsi.35.omnipotentẽ, col.3.li.4. Ale.cõsi. 104. statutũ loquẽs, col.2.versi.facit in simili tex.lib.1. vbi ẽt illũ tex.dicit sin.& consi.36.viso themate. col.2.versi.sed præmissis, li.4.Frã.Are.consi. 128. eximie, col.pe.versi.nunc ad secundum. Firmia.in trac.gabellarũ, in 3.parte 8.partis prin.q.15.Fely. in d.c.ex tenore.col.3.versi.regula non præstat.de rescrip.Ias.in l.possideri.§.Nerua, col.2.versi. hinc est quod talis. ff. de acqui.posse.Philip Deci.in l. edita, col.8.versi.& dum Bar.subiicit.C. de edem. Hip.Marsi.in d.l.vlti. col.3.ff.de quæstio. & Fran. Rip.in d.l.4 §.condemnatum, colum.1.numer.6. ff.de re iud.

8 ¶ † [& huc quoque pertinet, quod statutũ puniens cedentem, non habet locum incedẽte nulliter, ita scribit Roma.in l.3.§.si autem in fi.ff.de S. C.Syllan.quod ex statuto puniente eum qui cesserit actionem nobili, aut bannitio, pœna centũ non punitur is, cuius cessio ob aliquem defectum nulla est per l.non putant.§.non queuis.ff.de bo.poss. contra tab.& l.filium.§.si quis contra.ff. de legat. præstan.& ꝙ ibi dicitur per Bar.& facit, inquit, in l.continuus.§.pe.ff.de verb.obli.licèt contrarium videbatur ex tex.in d §.si autẽ, versi.itẽ si iure, vbi priuatur ille, qui testm̃ ẽt nullũ aperuit, Sed ad cũ tex.resdondere poteris ex not.in d.l. continuus.]

9 ¶ † Quanquã potuisset videri contrariũ in cõtractibus factis contra legẽ: quia ij sunt nulli, quãtũ ad cõmodũ, & fauorẽ eorũ, qui sic contrahunt, tn̄, non ẽt quantũ ad damnũ, & odiũ eorũ, vt post antiquiores scribit Bar.i d.l.nõ dubiũ, col.3.versi. oppo.quod secundũ hanc, & ibi ipse Fulg.col.10. C.de legib.de quo, & aliquid per Ias.in d.l.ulti.§. sed quia nostra, col.ult.C.cõm.de lega.& dicemus latiùs infrà eo.tit.§.26.glo.2.in uerbo, *non est ant-*

du lignage, nu.7.tamen Gerald.& seq.Verum nõ obstãte huiusmodi ratione,quæ Ful.ipsum & Ias. in ea.l.non dubium,vbi suprà non fefellit, priori sentẽtiæ post eos adhæreo,hac ratione motus,quã & ipsi adducunt,quòd verba statuti debent intelligi cum effectu.l.1 §.hæc verba.ff. quod quis. iu. & sic de contractibus effectum sortientibus.Nam vt etiam dicit Bald. in l. vlti.§ in computatione, colum.vlti. C.de iur. deli. statutum debet intelligi de instrumentis efficacibus, & non de nullis, & effectum non habentibus.l.si quis aliquid. §.testamentem.ff.de pœnis,& l.2.§.1.ff. quemad. testa.ape.nam ꝙ caret (ait) effectu, noĩe ẽt caret. l.cũ precibus.C.de prob.In quã sententiã (vt hoc illi addas) versus est vulgatior quã elegantior. Si re priuetis,nec nomẽ habere mereris, quem citat glo.in c.admonere.33.quæstio.2.cum aliis multis concordan.à me alibi copiose congestis.

10 §† Sed vt redeam ad quæstionem nostram principalem,in qua dicit Pau.Castr.statutum hoc nostrum non habere locum in venditione nulla. Vide an id satis tantum sit. Quid.n. si venditor qui nullam dicere potest ob defectum solennitatis,nunquam tamen dicat?est.n.ei liberum stare, si velit,huic venditioni,l.cũ interdictæ,& ibi Bal. C.arbi.tut.& l.Iulianus.§.si quis colludente, & §. seq.ff de act empt.& c.si qua de rebus.12. quæsti. 2.cum aliis multis similibus,quę videre poteeis in nostris legibus conubialibus,in glo.6.in 9 q.Certe ita res vendita transibit in aliam familiam, cedetque id lucro emptoris,quo ad excludẽdum retractum,in præiudicium consanguineorum: ꝙ in damnũ ipsius cedere debuit.Sed tunc haud dubiè crederem intra annũ eius temporis,quo ea venditio in princi.nulla robur accepit, vel per expresſã approbationem,vel per tacitam ex lapsu scilicet temporis,secundum l.vlt.C.si maior fac.alı.ratione hab.aut aliter,consanguineum esse admittendum ad retractum, tanquã tũc primum venditio censeatur fuisse facta,cũ antea pro nõ facta haberetur.Super quo,& tu vide quod in simili dicam Infrà eo § in verbo, *ou lignagier*, quæ est glo.9 nu. 249.at maius dubiũ, & seq.cum tracto de re quã dominus patitur ab alio præscribi.

11 §† Vix autem apud nos obtineri posset,vt consanguineus etiam ab ibitio non admitteretur: neque id quidem abs re quãdo nihil intersit emptoris,cui restituitur pretium,& sumptus emptionis:ergo audiri non debet huiusmodi exceptionẽ nullitatis sine interesse allegãs l.ille à quo.§ 1.ff. ad S.C. Turpil.cum concordan.à me collectis infrà ead.glo.nu.51.præterea quid si. Et ita etiam nuncupatim voluit Auth.in commenta. consuetudi.Parisi.titu.1.§.13.glo.5.in verbo, vendu, in 11.q.vbi etiam tractat an tunc venditor poterit huiusmodi retractum impedire ob id, quod venditio sit nulla,ibi eum, omnino vide, & præterea in §.eiusdem titu.22.in 4.quæstio.

12 §† QVID autem si venditio simulata est. Et id quoque decidit Pau Cast.d.consi.74.li.2.vt scilicet non sit locus retractui,cum per eam vẽditionem noluerit venditor alienare,nec dominiũ à se abdicare,l.nuda.ff. de contrahen.empt. Ideo sicut consanguineus non potuisset priorem venditorem compellere ad sibi vendendum, si is alteri non vendidisset.l.nec emere.C.de iur.delib.ita,& si finxit se vedere,& non vendidit:quia talis venditio non est venditio,sed perinde est,ac si facta non fuisset d.l.nuda,& per totum tit.C. plus vale. quod agi.Et hoc Pau.Castr. responsum nuncupatim secutus est Felyn.in capi.ex tenore, colum 5. post prin.versi.ad quod facit, de rescr.& Matthæ. Afflict.deci Neap.339 fuit pronunciatum, vbi & hoc dicit tenuisse Neapodanum in prima consti. de iure congrui, in verbo, emit, & ita fuisse pronuntiatum in consilio Neapolitano, & rursus in tractat. proto. in verbo, licet enim suprà diximus, colum.antepe.versicu.item quæro de alia quæstione, ibi, in contrarium tamen determinatur, & Philip.Deci. dum illum simpliciter allegat consi.695. visa donatione, nu.20. & Do. Boher.hoc eo.tit.§.2.colum.4.

13 §† Quibus adde quod scribit idem Pau. in l.1.§ si rem depositam.ff.depo.emphyteutam,aut vasallum simulanter vendentem non incidere in pœnam. Et quod item tradit Bal. in l.vlti.§.in computatione, colum.vlti.C.de iure deli.instrumentum simulatum, non esse instrumentum. Ideoque si ex statuto nulla possit opponi exceptio aduersus instrumentum, potest tamen opponi, quod est simulatum, quod & idem voluit ipse Bal.in l.cũ precibus,post prin.C.de proba.& Barb. in c.ad nostram,col.2.ext.de emp.& vend.& cõsi. 27 scripsit,colum.antepe lib.1.in quibus locis ex hoc dicit,quod statutũ loquens de instrumento, non habet locum in instrumento simulato, & iterum consi.43.præclare scribitur, colum.9.eo lib. 1.& consi.51. scripsit sapientiæ fons, colum.17. versi.& plus mihi videtur, eod.lib.1.& consi.53. præclarè scripsit,col 14.versi. modò præsupponitur,l b 2 & consi.59.illud in mediũ,col.11.versi. modò illa,eod.lib.2.& consi.70.quod est eiusdẽ intrij, colum.8.versi.modò istud, libr.3.& consi. 22.clementissimum, colum.5.versi. capio nunc, lib.4.& consi.35.omnipotentem, colum.1.ad fi. eod.lib.4.Alexan.qui alios allegat, consi.101.super quæsito, colum.2.versicu.opponitur, lib.4. Maria. Senior. consi.65.omnipotens, &c.circa primam quæstio colum.7.versicu.facit etiam ad prædicta, & Felyn. in capi. ex parte, lect. 2.col. 4.in 12.fal.extrà de offic.delega.

14 §† Sed tu tamen super eo,quod diximus de exceptione simulationis,vide Bar.in l.j.§.& parui refert, col.2.versic.sed quid si oppono.ff.quod vi aut clam.& Bal.in l.1.col.vlt.versi. subsequenter quæro,& ibi Saly.col.2.versi.quęro pone ꝙ statutũ.C.plus vale.& eundẽ Bal.in l.si non sortem.§. 1.post prin.ff.de cond.indeb.& Anto.in c.cũ Ioãnes,& ibi Imo.col.5.versi. & quod dixi, & Felyn. col.10.ver.quartus casus,& seq.extrà de fid.instr. & eundem Imo.in l.vlt.ff.a quibus appellare non licet,& in c.cum contingat,in sexto membro,extr. de iureiu.& Petr. Ancha. in repe.capi.1.in 14.q. prin.versi.iuxta hoc membrum quęrit,qui est in

chat.

chat. 56. in paruis, extra & consti. Cepolam caut. 290. statuta quandoque, secundum antiquiorem computationem, & Anto. Cana. in tra. de executione testamentorũ, quæ. 13. & Dec. in c. ex parte. 2. in 12. fal. de offic. deleg. le.

15 ¶ † Sed ei quod dictum est instrumentum simulatum non esse instrumentum, adstipulatur quod tradit idem Bal. in l. fraus. ff. de legi. titulum simulatum non esse titulum, nec simulatam traditionem transferre possessionem. l. emptor. ff. de acqua plu. arcen. & d. l. cum ea. C. de transact. Et facit etiam quod scribit ipse Bal. in l. 1. C. plus val. quod agi. quod contractus simulatus dicitur tanquam corpus sine anima. & idem Bal. in l. ab Anastasio, in 4. not. C. mand. quod huiusmodi contractus dicitur coloratus, depictus, extrinsecus apparens, intrinsecus nihil habens, & ipse Bal. in l. si non virum C. de don. inter vir. & vxo. quod remota exceptione falsitatis, nõ remouetur exceptio simulationis, & Alberi. in l. nuda. ff. de contrahen. emp. vbi dicitur quod cõtractus simulatus nullus est ipso iure per multa iura, quæ allegat, & Saly. in l. si donationis, per illum tex. C. de contrah. emp. quod contractus simulatus non habet essentiam siue substantiam, & etiam Maria. Senior in c. j. 37. q. de ordi. cogn. & d. consi. 65. col. 7. versi. sed tamen quicquid, & Ias. in l. nemo, in 1. lect. col. 8. versi. quartò quærit, & seq. ff. de leg 1. & cõsi. 170. nomine, col. 5. versi. nono. li. 2. & Philip. Dec. cõsi. 587. coram magnificis, col. 1. versi. quibus tamen, & bene facit l. simulatæ. ff. de rit. nupt.

16 ¶ † At vnũ est quod obstare videtur emptori, quoniam enim poterit allegare venditionem esse simulatã? cum id faciens videatur allegare suã turpitudinẽ, contra l. cũ profitearis. C. de reuoca. don. & c. inter dilectos, ext. de don. cũ concor. Sed quod huic obiectioni respõdeatur facile est, nẽpe id minimè procedere, cũ allegatur simulatio, vt voluit Bar. in l. filios. C. de reuoca. his quæ in frau. cred. & in l. iusiurandũ ꝗ ex conuentione. §. procurator, col. vlt. ff. de iureiu. & in l. post contractũ, col. 3. versi. & ex hoc infertur. ff. de dona. & consi. 65. Pet. Nicole, col. 2. versi. circa primum, & Bald. in d. l. cum profitearis. Pau. Castr. in l. contra legẽ, versi. & ex hoc infertur. ff. de legi. [Rom. in l. si sub specie colum. 8. versi. circa 2. C. de postul.] Philip. Dec. consi. 14. cuius superscriptio incipit, verũ valeat aditio, ad fin. & d. consi. 587. corã magnificis, col. vlt. ver. secũdò respõdetur, & ante hos omnes Ioa. And. cuius nullus eorũ meminit, in addi. Spe. tit. de dona. §. 1. ver. itẽ pone aliquis, vt id obiter dicã nisi si simulatio in fraudẽ facta fuisse allegaret, neque enim audiretur vt voluit Bar. in d. l. post cõtractũ, & d. cõ. 65. & Pe. Are. cõsi. 226. ad corroborationẽ, col. 1. Sed & si nõ allegaret simulatio, tñ excipiẽdo, & replicando põt quis suã turpitudinẽ allegare Ioa. And. vbi supra proxime, & Bar. in d. §. procura. & Bald. in l. post mortẽ, ad fi. ff. de adopt. & in l. 2. in fi. C. de cõdi. ob tur. caus. De quo tamẽ vide plenius infra in glo. 18. huius. §. nume. 20. quantum autem, & 24. sed & aliud est, & seq. & 72. aut etiam nisi dicas.

17 ¶ † An autẽ hoc casu credatur contrahẽtibus dicentibus contractum venditionis esse simulatũ, videbis latè per Pau. Ca. d. consi. 74. col. 2. vers. sed dubium est, cum multis seq. Super quo etiam vide quod scribit Signo. consi. 251. in quęstionibus, col. 3. versi. præterea ex ipsa venditione, vbi tractat, an in ppræiudicium domini credatur contrahentibus dicentibus venditionem feudi esse simulatam. Et vide etiam, quæ dicemus infra eod. §. glo. 14. in verbo, ou equipollent a vente, nume. 46. sed hoc in loco, & seqen. dum tracto, an credatur venditori dicenti contractum specie permutationis factum fuisse in fraudẽ consanguineorum.

18 ¶ † QVID ITEM si aliquis vendidit fundum alienum ante à se, aut parentibus suis bona fide emptũ. An & tunc sit locus retractui, stãte consuetudine ut in acquæstibus retractus habeat locum, uti apud nos est, infrà eo. tit. §. 32. Putarim locum esse, cum tãquam ipsius uenditoris distractus sit, ut in simili dicitur in l. magis puto. §. si pupillus, qui est. 1. ff. de rebus eorum, quod si pupillus alienum fundũ bona fide emptum possideat, hunc nec tutores sine decreto alienare posse, si quasi pupillaris distractus est: nam etiam ut dicit glo. ibi, ille est quasi dominus, habet enim publicianam. l. 1. ff. de publicia. Aliud autem est, ut dicunt Iaco. Are. Bar. & Bal. ibi, si pupillus nudam possessionem haberet. Vnde etiam posset uideri in hoc casu, si uenditor nudam tantum possessionem rei uenditæ habuisset, non esse locum retractui. Tu tamen cogita, & uide quid dicã in sequẽti quæstione, & tex. in l. si alienam. ff. solut. matri. ubi si alienam rem sciens mulieri in dotem dederit, reddenda ei est, quasi suam dedisset, & fructus quoque pro portione anni, quo diuortium factum est, atque ibi nota. Sed & uide tex. in l. ex hoc. §. alienare. ff. de alie. iudi. muta. caus. fac. & in l. iure. §. 1. ff. de iure dot. Illum autem tex. in d. § si pupillus, not. dicit Frã. Are. in l. continuus. §. cũ quis, col. 4. versi. vel dic, & melius. ff. de ver. obli.

19 ¶ † QVID VERO cum quis vendit rem alienam quidem, sed nõ tanquam suam, vt in precedenti quæstione, ea enim sic vendi potest. l. rem alienam. ff. de contrahenda emptione, etiam si cõtrahentes alienam esse sciant, modo furtum non committatur, vt not. in l. si in emptione. §. item si emptor, eod. tit. & à Bar. in l. si is qui pro emptore. §. vlt. ff. de vsucap. sed hoc non obest vero domino. d. l. rem alienam, & ibi glo. & l. alienam, & ibi Bal. C. de furt. cum si. Verum igitur in venditione huius rei alienæ sit locus retractui. Quod non videtur, quia hæc non est propria venditio, sicuti nec donatio rei alienæ, propria donatio, ut uoluit glosa in l. in ædibus. §. ulti. ff. de donatio. per tex. ibi, & in. §. sic itaque, institu. eod. Quam tu, & hac rattione confirma, quod uir. & uxorem sibi non possunt donare rem suam, ut per totum titu. ff. de donatio. inter uirum & uxorem, rem autem alienam possunt l. si uir uxori, & ibi nota. ff. pro donat. Hincque occasione sumpta Bald. in l. post mortem, colum. ulti.

C.de fideicommis.dicit primum videri hanc donationem non indigere insinuatione. Tandem distinguit, teneaturne donans de euictione, an non teneatur: vt primo casu semper indigeat insinuatione, secundo æstimandam esse nudam possessionem, & secundum eam de insinuatione statuendum l.si mulier.ff.quod met.cau. Conditionem enim vsucapiendi non esse æstimandam, cum procedat cum iniuria alterius l.denique.ff.ex quibus caus.maio. Quod autē dicit glo.in d.l.in ædibus.§.vlti.hanc non esse propriam donationem, verum est quo ad dominium, nō quò ad titulum. Et idem propè dicit ipse Bal.in sua margar.in verbo,donatio, col.2.versi.donatio rei alienæ.

20 § † Et idem quoque videri potest dicendum de venditione rei alienæ.Nam ita potest fieri venditio,ne teneatur vendens de euictione,quo casu venditor tenetur tātum ad restitutionem pretij l. emptorē.§.vlti.ff.de actio.empt.quā ad hoc singu. dicit Ias.in l.stipulatio ista habere,col.pe. versi. & aduerte.ff.de verb.obl.& latiùs dicemus infra eo. tit.§.12.in glo.1.nume.10 & hæc quidem,& seq. Ideoque posset etiam videri non esse tunc locum rettactui,cum nihil immobile tunc sit ex vendito tis familia discessurum ob eam venditionem, vtpote cùm nihil ad aliud teneatur ipse venditor, quam ad pretiū. Verum Matth. Afflict.in tracta. proto.colum.15.versicu.sed iuxta hoc quæro, videtur esse in contraria sententia, dum quærit an sit necesse venditorem esse dominum rei, vt sit locus iuri congrui. Et mox respondet nihil necesse esse, sed sufficere vt venditor possideat, quia res aliena vendi potest, & nihil aliud dicit. Tu igitur cogita. Et interim scito, quod si quis vendit rem alienam, vt alienam, vt in casu de quo loquimur, semper videtur res fuisse vendita nomine alieno; non ipsius vendentis, Barto.in l. in familiæ, per illum tex.C.famil.ercifcun.& in l. si mater,colum.vltim.C.de rei vend.& in l.si fundum per fideicommissum, colum. prima.ff.de lega 1. Et bene facit tex.in l.ab vno & ibi Alexan. C.de neg.gest.& idem Alexan.in l.1.§.nuntiatio. colum.3.versicu.item adde, & Philip.Dec.consi. 281.viso puncto, colum.1.

21 § † RVRSVS quid è diuerso si procurator meus, vel tutor pupilli rē suā, quasi meā, vel pupilli alij vendiderit. Eritne cōsanguineis locus retractui,& quibus, vtrūne scilicet cōsanguineis ipsis procuratoris, siue tutoris,an vero meis, siue pupilli? Dic breuiter nullā hāc esse vēditionē quia nemo errans rē suā amittit l.si pcurator.ff.de acqui. rer.do.Et benefacit.l.si cōsēsū.§.j.ff.de cōtra.emp. & no.per gl.in l.eius q in pūncia.§.quas autē,in verbo,alienatas,& ibi doct.ff.si certum peta.

22 § † SED ET ILLVD in dubiū vocatur. Si vēditio facta sit sub cōditione, vtrū consanguineus sit admittēdus ad retractū ante impletā cōditionē. Quod negant in conditione casuali,tanquā secus sentiāt in potestatiua.Sebastianus,Neapodanus,& Mat.Afflic.ille in tra.cōgrui,in verbo,emit, hic in cōstitutione protomixeos,in verbo,licet.n. col.pen.versi.sed an si sit vendita. Et certe videtur in quacunque venditione conditionali nō esse locum retractui,quia interim non censetur perfecta venditio,l.hæc venditio.in prin. ff.de contrahen. emp.& l.bonē.§.si sub cōditione.ff.de ædil.edict. & bene facit tex.in l.ei qui ita.ff.de condi.insti.& quod scribit Ange.consi.266.dictum legatum,in fi.cum simi.Ideo nec interim quoque ex ea agi potest.l.si pupilli.§.videamus.ff.de neg. gest. & l. nā & postea,in prin.ff.de iureiu.& l.grege.§.si sub conditione.ff.de pig.& l.bouē.§. sub conditione. ff.de ædil.edict.& l.promitenda.§.si à debitore.ff. de iure dotium & l Fulcinius.§.si in diem ff.quib. ex caus.in pos.eat.& l.si mater.§.eundem, versi.& ideo si fortè.ff.de excep.rei iud.& l.hoc iure.ff.de verb.obliga.vbi licet conditio sit negatiua,& ita propè improbabilis, tamen nisi constet eam extitisse, non competit actio.& capi.cùm Ioannes, versi.cùm igitur,& ibi Inn.in primo not. extrà de fide instru.Et adeò vt nonnullis placuerit agi non posse, vt soluatur, vel aliud fiat, si conditio extiterit, de quo tu vide tex.in l.in lege Aquil.& ibi gl. & Doct.ff.ad leg.Aquil.& Bar. Raphae. & Franc. Areti.in l.lecta.ff.si cert.peta.Bal.in l.exceptionē. C.de probat.Panor.post alios in capi. cùm super, colum.1.versicu.op.contra, & colum. 2. versicu. tertiùs intellectus, extra text. de conces.præb.& Fran.Areti.in l.continuus.§.cùm ita,in primo no. ff.de verb.obli.Et quod in simili scilicet de debito in diem,latissimè tractatur à Cyn.in l.1.C.vt actio.ab hære. Et si quod ita debetur,id est sub cōditione,soluatur per errorem pendente conditione,repetitur l.sub conditione.ff.de condic.indeb.

23 § † Ex quibus fit,vt nec in ea venditione vtatur dominus iure plationis (qui est retractus feudalis ad hūc proxime accedēs, vt ex multis huius tit.capitulis satis cōstat) Id enim nuncupatim voluit Guid.Pap.decisi.Delph.47.sed posset dici, & iterū dec.411.dominus directus, versi.potest fieri cautela, & vtrobique allegat Bar.qui tamen de hoc nihil dicit in l.φ sæpe.§.si quis amico.ff. de contra.empt. Nec item ex ea debentur laudimia (quod illi proximū est,) vt voluit idem Gui.consi. 126.de anno domini,in secundo dubio. Nec vt postea subdit in seq.dubio, cadit res in commissum ex huiusmodi venditione conditionali: etiā si ea inconsulto domino facta fuerit, quod & idē voluit ipse Guid.consi.58.ex narratione versicu. aut talis contractus,& Bal.quem non allegat in d. l.hæc venditio,in addi.versi.dico si emphyteuta, & consi.9.factum tale est anno domini,col.j.& 2. lib.1.quod iterum repetitur consi.88.libr.3.Nam consensus (inquit) nullus est,donec conditio existat l.non solum.ff.de actio.& obl.& l.sub conditione,& l.qui promisit.ff.de cōdic.inde.& l.cedere diem.ff.de verb.signi.& no.in l.ex placito.C.de rer.permuta.& alia multa quæ allegat, & idem quoq; tenet.Io.Blanchus in summa tit.quib.mod. feud.amit.§.vasallus, versi.si peritus fuerit, & Ioā. Ray.in c.imperialem.§.habito,col.11. in paruis, tit.de prohib.feu.alien.per Fed.cum aliis con. adductis a Fran.Cur.seniore, consi.8.viso instrumēto,col.2.vers.secūdò moueat.Nec denique debetur

tur gabella ex huiusmodi contractibus, aut legatis conditionalibus, ex statuto iubente eã solui ex legato, vel contractu. Bar. in l. cum Titio. ff. ad l. Fal. Bal. in l. in annalibus. C. de leg. vti eos allegat, & sequit' Soz. in l. 1. col. 2. ver. ex quibus infertur. ff. de vul. & pup. Sed illi loquũtur de legato annuo.

24 ¶ † Et huc spectant alia multa, quæ scripsimus in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 277. deinde quum huiusmodi. Sed quibus, & tu addere potes, quod dicimus emptorem non vsu sapere pendente conditione. l. necessario, in prin. ff. de pericu. & commo. rei vendi. & l. 2. §. si sub conditione. ff. pro emp. cum simi. Et ex sponsalibus conditionalibus non induci iustitiam publicæ honestatis, ca. 1. & ibi glo. de sponsali. lib. 6. Ex quo & aliis quibusdã tradit gl. quam sequuntur docto. in ca. cum plures, in glo. vlt. de offic. dele. eo. li. 6. quod si is qui delegatus est sub conditione, ante eam impletam vsus est iurisdictione, volentibus fortè, aut non contradicentibus partibus, per hunc vsum non perpetuata est eius iurisdictio. Et quod tradit Host. in summa tit. de conditio. appo. §. quæ conditio, col. 2. versicu. quid si contraho cum una, quòd si ego contraham matrimonium cum vna sub cõditione, & postea cum altera pure, deinde extet conditio: secunda uxor est, non illa prior: & sequitur Collect. in ca. super eo, in prin. extra eo. tit. vbi & adhuc allegat d. ca. 1. de sponsa. libro sexto. Et quod præterea scribit Bal. in l. acceptam, col. vlt. in 24. quæst. C. de vsur. quod pendente conditione non habet locum ius offerendi, deponendi, consignandi, per tex. quem dicit not. in l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de verbo. obligatio. vbi soluisse non dicitur qui ante conditionem soluit. Et quod respondit Ang. consi. 189. anno ab eius incarnatione, liberationem generalem omnium obligationum non comprehendere obligationes sub conditione cõtractas, quod multis probauit. Et Fran. Are. consi. 11. procedendum est breuiter, col. 1. contractum conditionalem non esse propriè cõtractum. Nam vt id ei addam, creditor conditionalis non est propriè creditor, vt per Iaco. Butr. Albe. Saly. Rapha. Ful. Rom. Alex. Fran. Areti. & Ias. in l. 1. ff. si cert. peta. vide Stepha. Ber. consi. 88. nu. 8. lib. 4. & Fran. Ripa, in li. 2. respon. ca. 29. nu. 7. Et idem de debitore conditionali dicit ipse Fran. Areti. consi. 108. elegantissime, col. 2. versi. 3. principaliter, & ante eum Dyn. in l. is cui. ff. de actio. & obli. & Albe. in l. creditoris, ad fi. ff. de verb. signi. Nam & qui tenetur sub cõditione nõ censetur esse obligatus. l. si quis sub conditione. ff. si quis omis. cau. testa. & voluit Albe. post Andr. Pisa. in l. si seruus. §. 1. col. vlt. ff. si quis cautio. vbi reprobat glo. vlti. ibi, quæ contrarium sentit, & debitum conditionale non est debitum. l. in stipulatione, & l. plerunque. ff. de iure dotium, & Alberi. in l. 2. §. 1. nu. 19. ff. si cer. pet.

25 ¶ † Et quod denique legatum aut fideicom. conditionale non transmittitur ad hæredes ante impletam conditionem. l. 1. §. sinautẽ aliquid sub conditione, & ibi Bal. Raph. Ful. & Cor. C. de cad. tol. & l. si ita legatum. §. 1. ff. de legat. 1. & l. hæres meus in prin. & iterũ. l. si ita expressum, & ibi Bal. ff. de cond. & demon. & l. si cùm hæres, & l. seq. ff. qñ dies leg. ced. & l. si in personam, iuncta glo. in verbo, vtiliter, & ibi Bal. col. 1. versi. quæro vtrum fideicom. C. de fidei. & l. in causæ, la 2. §. Pomponius, & ibi Bal. post. Iaco. ff. de mino. & l. hæredes mei. §. cum ita, & ibi gl. in verbo, susceptisset, Alex. col. 3. & latè Soz. col. item 3. super ea glo. ff. ad S. C. Trebel. & l. qui liberis. §. hæc verba, & l. sed si plures in prin. & l. qui plures, & l. Lucius. §. vlti. ff. de vulga. & pup. substi. & l. toties. ff. de acquir. hæredi. & l. si ex pluribus. ff. de suis & l. & voluerunt etiam Bar. & alij in l. cum filios familias, & ibi Ias. col. 4. versi. 5. not. ff. de lega. 1. Signo. consi. 35. casus talis est, quidam Iaco. col. 2. versi. ad primam, Bal. in l. si pater, co. pe. in 4. q. C. de insti. & substi. Ange. consi. 287. pro clariori, col. 2. versi. sed cum dies, & consi. 293. in facto. Raph. Ful. consi. 14. in q. col. 1. & consil. seq. proponitur, col. quoque 1. & consi. 18. Solumucia, col. 1. & consi. 38. in proposita, col. 2. & consil. 50. quidam Remundinus, col. 2. versi. in quibus, & consi. 70. proponitur col. 2. versi. rursum constat, Rapha. Com. consi. 121. Geraldus, col. 1. Roma. consil. 247. primo, colum. 1. Francis. Areti. consil. 1. decreueram, col. 2. versi. præmitto. Cæp. causarum ciui. consi. 54. quædam, post prin. li. 4. Barb. qui multos citat, consi. 55. pręclarè, col. 2. nu. 4. lib. 2. Ias. consi. 59. casus sic se habet, ad fi. libr. 1. Philip. Dec. consi. 554. quod suprà col. 1. versi. 3. principaliter Anto. Rub. consil. 3. viso testamento, col. 2. versi. & si dicatur.

26 ¶ † Acne in filiosquidem, & suos hæredes, vt patet ex multis supra allega. & præterea in l. si cui legetur. §. 1. & ibi Bald. & Flor. ff. de lega. 1. & per gl. vlt. in l. 1. & ibi Bar. Bal. Fulg. qui tamen in dicit esse contra mẽtem testatoris, & alij. C. de his qui ante aper. tab. Cy. Albe. & Bar. in l. is cui, sub conditione, contra gl. & Petr. ibi, qui voluerant contrarium in legatis. ff. de actio. & oblig. & Bal. in c. 1. col. 1. in fi. tit. qui suc. tene. cum aliis multis concor. traditis ab Alexan. in l. cum ex filio, colum. 1. ff. de vulg. & pup. substi. & consi. 16. viso testamẽto, col. 1. lib. 6. & consi. 206. ponderatus, col. 2. eo. lib. 6. & consi. 250. quò ad primũ, in 1. dubio, eo. lib. 6. & consi. 252. præclare, col. 1. eo. lib. 6. & cõsi. 62. in causa, col. 1. lib. 7. & Sozi. consi. 77. in præsenti, col. 1. li. 1. & consi. 74. omnipotentis, col. 1. lib. 4. & cõsi. 94. pro clariori, col. 4. vers. sed in hoc eodem libr. 4. Guid. Pap. consi. 214. circa materiã, col. 1. iterumque, col. pen. Ias. in l. 1. nu. 92. ff. de lega. 1. & consi. 80. iste casus, lib. 1. & Steph. Bert. consi. 19. ex themate, in fi. libr. 4. & consil. 42. viso processu, col. 1. in fi. eodem lib. 4.

27 ¶ † Verum in diuersam sententiam, & alia quædam nos possent trahere. Nam venditio conditionalis statim est perfecta, antequam conditio extiterit, vt dicit tex. in d. l. necessario. §. si ita res. ff. de peri. & com. rei vẽ. Et vsque adeo quidem, vt non liceat alteri cõtrahentium inuito altero ab ea discedere, vt dicit gl. ibi, & in l. 3. in princip. C. eo. titu. & in §. 1. insti. de emp. & uendi. & Hostien. in sum. eod. titu. §. 2. in fin. & Doct. vbique. Et quanquam

quam res pendeat quodammodo ex futuro (id enim negari non potest) tamen completa postea cõditione censetur contracta venditio in præteritũ, ut dicit tex. in dicta l. necessariò ver. quod si pendente conditione emptor. Nam conditione impleta perinde est, ac si contractus ab initio fuisset purus. l. vlti. §. 1. & ibi Ang. & Alexan. qui adfert cõcord. ff. de uulg. & pupil. Alb. in l. postquam. C. de hæred. vel act. vend. Phi. Deci. qui & concor. adducit in l. pecuniam, col. 1. in 2. not. ff. si cert. peta. De quo tamẽ vltimo dicto vide Bal. in repe. Paduana: Læditã. col. vlt. uer. ego dico. C. de edend. & Ias. in l. vlt. §. 1. col. 1. ff. de vulg. & pup. & Lãcel. Gali. in l. 1. §. si quis simpliciter, col. 1. ff. de verb. obli. Nec in nostro hoc casu quicquã inter est emptoris, si interim admittat cõsanguineũ ei offerentẽ pretiũ cũ onere cõdõnis, & qualitatis ipsius vẽditionis: e cõtrario aũt possit iteresse cõsanguinei, vt nũc admittat cũ habeat prõptas, paratasq; pecunias: quas forte nõ habebit cedente cõdõne. Et in hãc sentẽtiam inclinare vidẽtur 2. qui tractant, an in huiusmodi venditionibus conditionalibus tempus currat à tempore contractus, an vero cedentis conditionis de quo nos latissimè dicemus infra eo. tot. hoc. §. gl. 10. quę est in ver. *dedans l'an* nu. 42. octauo quæro, & multis seq. Nam si pendente adhuc conditione non admitteretur consanguineus, frustra quæreretur, an tempus & interim currat.

28 §† Et hanc quidem partem video passi apud nos obseruari, quam si sequendam arbitraris, vix enim de iure communi obtineret, eam ita intelligas, nisi si antequam consanguineus veniat ad retractum, emptor, & venditor communi consensu discesserint ab huiusmodi contractu conditionali. Nihil enim tunc videtur fuisse factũ: quia emptio nulla fuit: nisi quantum ad effectum eum, quod alteri contrahentium pœnitere non possit, vt suprà diximus. Et id nuncupatim, vt scilicet non sit locus retractui, cum partes ante conditionem impletam discedunt à cõtractu, tenuit Ioan. Fab. in d. §. 1. institu. de empt. & vendi. ex quo potes intelligere eum esse in ea opinione, vt ante hunc discessum consanguineus audiri debeat. Quid autem cum à pura venditione disceditur, dicemus latè infrà titu. seq. §. 7. in gl. 1. in ver. seront preferez, nu. 18. ex hac autem nostra cum multis seq.

29 §† Quod si prior opinio magis nobis arrideat, vt scilicet non admittatur consanguineus ante impletam conditionem. Eam etiam temperabis nisi processum fuerit ad traditionem rei: quia ex huiusmodi venditione cõditionali secuta traditione ante conditionem, transfertur dominium l. dotis fructus. §. vlt. cum l. sed nisi hoc, quæ confestim sequitur. ff. de iur. do. Ex quo dicit Bald. cons. 475. quidam Fran. cõdidit col. 2. versi. & modo sic est, li. 1. nulla conditio impedit principium essentiæ contractus, si ventum est ad traditionem: ad quod præterea allegat. l. sub conditione. ff. de sol. & l. 1. §. 1. ff. de vsuc. pro dot. Idque dicit procedere etiã si simplex precarium interuenit, nam qualiscunq; traditio sufficit, siue transferatur naturalis, & ciuilis possessio, siue alterutra: et quæ si sit clãdestina, modo nat a domino, vt dicit sing. illa l. si fundum. ff. de fun. dot. Sed & ad id quod supra diximus põderat d. l. dotis fructus § vlti. Barto. in l. 1. §. si vir, paulo ante finem, & ibi Alex. col. penul. versi. iuxta proxime dicta, Franc. Areti. col. pen. versic. extra gl. & alij recentiores. ff. de acqui. pos. Imo. in l. statuliber. ff. ad lega. Fal. & Paul. Castr. consil. 267. in facto illorum post prin. lib. 1. vbi declarat quomodo in intelligatur Et Corn. cons. 50. videtur in hac, col. 4. in literis, f, g, h, lib. 1. & consi. 214. licet in hac, col. 1. versi. nam ex cõtractu, & iterũ col. 2. versi. constat etiam eo. d. lib. 5. vbi, & id declarat. & consi. 74. præmitto, col. 3. versi. nam tunc censetur, lib. 4. & Stepha. Bertran. consi. 1. viso processu, colum. 12. nu. 65. & seq. lib. 1. & consi. 185. quamuis donatio in prin. lib. 3.

31 §† Et ante hos glo. not. in l. seruitutes ipso iure, in verbo, sub conditione, post princip. ff. de seruitu. quæ per illum tex. in d. l. sed nisi hoc, tradit non solum per traditionem, sed & per simplicem patientiam transire dominium seruitutis constitutæ sub conditione ante impletam conditionẽ & illam Ang. ibi col. vlt. dicit sing. & mirandam, cui tamen dicit repugnare rationem literæ in. §. interdum, institu. de rerum diui. Sed eam simpliciter sequitur Paul. Castr. ibi, col. 1. qui & eam dicit sing. & menti tenendam in id, quod sicut in re corporali vendita sub conditione, si interim traditur, statim transfertur dominium, per d. l. dotis in fi. ita in iure incorporali, ex patientia, quæ in huiusmodi re pro traditione habetur l. quotiẽs via, quæ est penulti. eod. tit. etiam transfertur dominium ante impletam conditionem, & etiam Franciscus sequitur Aret. in d. l. 1. §. si vir vxori, col. penul. versic. tertio adde, & Sozi. col. vlt. versi. extra glo. ff. de acquir. pos.

32 §† Et id cõfirmat, quia quod supra diximus nõ cadere emphyteutam, aut vasallum ob rem vẽditam, cõditionaliter, intelligitur, nisi processum sit ad traditionem. Ita. n. expressim voluit Bald. d. consi. 9. lib. 1. & iterum consi. 95 mortuo Greg. lib. 3. & in cap. 1. §. hoc quoque, col. penul. versi. sed hic quæro vnum, tit. de succes. feud. Ad quod etiam facit, quod in simili tradit idem Bald. in c. 1. §. vlt. versi. sed pone pater, tit. quæ fuit prin. cau. amit. benefi. & in l. 1. col. vlt. in 16. q. C. de his quæ pœn. not. & in cap. Cumana, col. 2. versi. & prædicta faciunt extrà de elec. & Cardi. Alexan. in capi. 1. col. 5. versi. quæro quid si vasallus vẽdat, & transferat, tit. de prohib. feud. ali. per Fede. & Fely. qui id optime declarat post alios, in capi. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 33. versi. quinta declaratio, extra de constitu. Fran. Cur. senior d. consil. 8. viso instrumento, col. 2. Ias. in l. non solum. §. morte, col. penul. ff. de oper. nou. nunt. & in l. vlti. col. penulti. in 24. q. C. de iure emphyte. Philip. Dec. cõsi. 160. in causa monasterij, col. 1. & Fran. Rip in ca. cum M. Ferra. nu. 80. versi. sublimita, de constitu.

33 §† Sed quod dictum est, consanguineum admitti ad retractum venditionis cõditionalis, si ad traditionem processum fuerit, quia ex ea transfertur dominium, intellige, si non etiam traditio sit condi-

conditionalis, vti in dubio præsumitur nisi aliter dictum sit, ex sente itia Bart. in l. sub conditione ff. de solutio. nam tunc nec dominium, nec possessio transferuntur. l. qui absentis. §. 1. ff. de acqui. poss. & voluit Bald. d. consi. 477. col. 2. lib. 1. ita intelligens quæ ex eod. supra diximus versi. ab hinc tertio. Quamuis id non procedat in venditione rei feudalis, aut emphyteuticæ, de qua locuti sumus in versi. præcedenti, nam etiam si vasallus, aut emphyteuta vendat, & tradat sub conditione, cadit re ita vendita, vt dicit Bald. d. consi. 95. li. 3. allegato in d. versi. præcedenti. Sed id fit ob speciales quasdam rationes, quæ in eo casu obtinent, licet nõ in cæteris. Et cum his finem facio huic quæstioni. Sed tamen omnino vide tex. in l. necessario, in princ. ibi, quod si pendente conditione res tradita sit, & quæ dicam in d. verbo. *dedans l'an*, vbi supra, quia huc admodum pertinet.

34 ¶ † ET EX HIS, quę supra diximus de venditione conditionali, idem dicendum censent Sebastia. Neapolitanus, & Matth. Afflict. in locis allegatis in præced. q. in prin. in venditione etiam facta sub modo per no. in l. eas causas. ff. de condit. & demon. quia æquiparantur modus, & conditio. l. 1. C. de his quæ sub mod. & l. insulam. §. vlt. ff. loca. quæ iura in id citat And. Iser. in c. 1. tit. quę fuit pri. cau. amit. bene. Ego vero etiam si retractus non haberet locum in conditionali venditione, tamen aliud dicerem in modali, vt cum nostris loquar. Multum enim inter vtrunq; interest, quantum ad perfectionem contractus, quę maxime hic inspicitur. Nam contractus factus sub modo, est purus respectu conditionalis, vt probatur in l. libertus. §. hæc scriptura. ff. de manu. test. Ideoq; licet ex conditionali non detur actio, nisi primum impleta conditione, vt diximus, & probauimus supra in prin. præced. q. Ex modali tamen, continuo nascitur, & datur præstita cautione de modo implendo. l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. leg. & l. si tibi legatum. ff. de lega. 3. & l. quibus diebus. §. vlt. & ibi Bar. & l. ea. ff. de cond. & demon. & l. cum testamento. ff. de fideicom. liber.

35 ¶ † Ideoq; gl. Bar. Bal. & alij in d. l. 1. C. de his quæ sub mod. dicunt id, quod in ea. l. scribitur, modum pro cõditione obseruari, intelligi quo ad quędam tantum. Nam & alias videmus sententiam sub conditione ferri non posse, nec debere. l. 1. §. biduũ. ff. quan. app. sit. & no. in l. cum iudex. C. de sen. & interlo om. iu. Sub modo autem posse. l. cũ eorum. C. eo. tit. igitur cum modus non suspendat vti facit conditio: nec faciat, quin actus sit purus, quid tandem causæ est, cur retractus locum non habeat, propterea quod in nonnullis æquiparentur. Nam, & videmus contractus conditionales puris etiam in quibusdam comparari, vt etiam supra diximus nu. 27. verum in diuersam.

36 ¶ † CÆTERVM quæstionis quoque est, si ita facta fuerit venditio, vt dominium non transeat in emptorem, nisi prius soluto integro pretio An interim erit locus retractui? Quod non videtur, quia vt scriptum est in l. cum manu, quæ est pe. §. nemo, qui est vlt. ff. de contrah. emp. nemo potest videri eam rem vendidisse, de cuius dominio id agitur, ne ad emptorem transeat: sed hoc, aut locatio est, vel aliud genus contractus, scilicet, vt dicit glo. pignoris, vel emphyteusis. Et ibi Bal. in addi. in fi. quærit, an valeat hoc pactum, de quo in nostra quæstione loquimur, nec tamen soluit, sed se remittit ad id, quod dicit in rub. C. eo. titu. quo in loco primum in 11. q. illud dicit, quod si in venditione ponatur pactum, quod a contractu remouet naturalem eius effectum: puta si vendo re, retento dominio vtili, & directo, non tenet venditio: quia a quo remouetur naturalis effectus, remouetur, & species, per d. §. nemo. Si vero vendatur vtile dominium retento directo, tenet venditio, licet emphyteuta non sit omnino dominus, per gl. in d. §. nemo. Sed paulo post, vide licet in 13. q. descendit ad speciem, de qua hic quærimus, scilicet cum venditor tradit rem eo pacto, vt nõ transeat dominium, donec pretium integre sit solutum. Et videtur (inquit) non valere id pactum: quia ista traditio non habet eum intellectum, quem sapit contractus, per d. §. nemo. Subdit tamen istud pactum esse naturale per. §. venditæ. inst. de rer. diui. Quia & si (ait) esset translatum dominium, posset venditor sibi reseruare manus iniectionem in rem. si pretium non soluatur, vel si pacta non seruentur, ar. l. si Titius. ff. de ser. expor. Subiungitq; hanc esse veritatem. Secundum cuius sententiam Matth. Afflict. deci. Nea. 338. nobilis Petrus Paulus post multa concludit, in ea specie, de qua priuatim loquimur, habere locum ius nostrum congrui. Ita. n. vti alibi diximus, appellant id ius retractus. Et ita quoque asserit fuisse cõclusum in consi. Neap. Idẽ verò Matth. in tract. proto. in prin. col. 15. ver. sed ponamus, ꝙ quis vendidit, in ea fuit sententia, vt si venditor tradidit rem venditam pretio non soluto, & fuit habita fides de pretio, locus est retractui: cùm ita translatum sit dominium, alias non, per no. per Cy. in l. inciuile. C. de rei ven. & in l. si non donationis. C. de contrahen. empt.

37 ¶ † Sed, & rursus idem Matth. in eodem tractatur. in verbo licet. n. suprà diximus, col. 6. versi. sed quæro, de quadam vtili quęst. tanquã sui oblitus, hanc eandem quęst. retractat, dicitq; videri in hoc casu locum esse iuri congrui, quia licet tex. in d. §. nemo, dicat, quod ob dictum pactum desinat esse venditio, transeatq; in alium contractum: tamen hoc intelligitur quando id pactũ potest transfundere contractum ipsum in alium vtilem contractum: quod si per hoc pactum vitiatur contractus, nec fit transfusio in alium, tunc pactũ ipsum vitiatur, & manet contractus validus: vt pulchrè in alio simili casu declarat Pau. Castr. in quodam consi. (quod ipse aliter non designat, sed est cons. 75. notandum est quod præfatum, colu. 2. versi. vel aliter. lib. 2.) quod si vir vxori donet omnia sua bona præsentia, & futura, cum iuramento, eo pacto ne ea donatio possit reuocari, huiusmodi pactum non facit eam transire in donationem inter viuos, & irreuocabilem, nam si id faceret, redderetur donatio nulla, vtpote quæ auferret liberam testandi facultatem. Ideo dicendum est potius istud

pactum

pactum & iuramentum vitiari, & prædictam donationem remanere donationē causa mortis, per multa quæ illic allegat. Et sic (inquit Matth.) cum non possit ex hac specie emergere aliquis contractus vtilis manente eo pacto. consequens est, vt contractus ipse maneat efficax, reiecto dicto pacto: sic in eo locum habeat ius congrui. Et facit (inquit) quod voluit Ang. consi. 2. certum est, de venditione facta cum pacto, ne dominiū transeat in emptorem. Et quod idem scribit in l. iurisgentium. §. sed cū nulla, col. 2. post Pet. ibi. ff. de pact. quod contrahentes non possunt facere, quod stipulatio non sit stipulatio. l. in bello. §. factę. ff. de capt. & postlimi. reuer. sed bene possunt facere, vt non habeat effectum, nisi pacti nudi. l. 1. de pact. & l. nō omnis. ff. si cer. pet. Sic etiam vt dicit Matthę. non possunt facere, vt emptio non sit emptio, sed eius effectū possunt minuere. Subdit aūt ipse Matthæ, con tra hæc facere ea, quæ sup. ex Bald. adduximus in d. q. 13. rubr. de cōtrah. emp. Sed his respondet, adducitq; Bal. in suam sententiam, vt sit locus in huiusmodi venditione iuri congrui. Tandemq; illud dicit; quod si cōtrarium diceremus, viam fraudibus aperiremus: nam qui vicinum iure congrui vellet excludere, emeret cum dicto pacto, & postea clanculum solueret pretium. Et ita eū in hoc postremo loco refert, & sequitur Chass. in consuetud. Burg. hoc eod. tit. §. 10. in verbo, *Le vēdetur & acheptetur*, in princip.

38 ¶ † Quibus, quantum ad illud de fraude, adde quod in simili tradit Bal. loquens de emphyteusi a vasallo concessa ad longum, aut longissimum tempus, ea lege ne vtile dominium transeat in emphyteutam, Id. n. videri factum in fraudē, pernot. a Dyn. in l. codicillis, quæ est pe. §. instituto. ff. de leg. 2. Ita. n. voluit Bal. in c. imperialē, in prin. colu. 2. vers. quæro: nunquid vasallus, & ibi quoq; Mart. Laud. col. 3. versi. ad fin. glo. tit. de proh. feud. alie. per Fede. & sequitur Alex. cons. 68. visis duobus, col. 2. vers. nec prędictis ob. lib. 1. quod cons. repetitur cōs. 165. lib. 2. & rursus idem Alex. cons. 105. in causa, col. 2. versi. non obstat quartum, lib. 3. & Iaso. consi. 94. pro domino, col. vlti. lib. 1. Et simile quippiam voluit ipse Bald. in c. 1. in princip. colu. vlt. paulò ante finem, tit. qui feud. dar. poss. Tu tñ super priori illo dicto vide eundem Bald. Imo. & omnino Alex. in l. si domus. §. vlt. ff. de leg. 2. & ipsum Bald. in c. quæ in ecclesiarum, col. 4. vers. quæro nunquid. extrà de consti. & Imol. cons. 68. in casu, col. vlt. cum alijs concord. adductis à Felyn. in d. c. quæ in ecclesiarum, col. 30. versi. sexta declaratio, & Card. Alex. in d. c. imperialem, colum. vlt. & Franc. Cur. Iuniorē in tract. feud. in 4. parte princ. char. 41. versi. 3. principaliter, col. 2. ibi, est verum.

39 ¶ † Nec tamē omiserim id, quod dictum est supra, id pactum, vt non trāseat dominium in emptorem nisi soluto integro pretio, non vitiare contractum, tenere præter Bald. vbi supra, nuncupatim. Ioan. Andr. in additio. Spec. tit. de empt. & vendi. §. 1. col. 4. in additio. incipien. facile ergo erit. & Pan. consil. 66. viso quodam instrumento, col. 1. lib. 1. per multa illic allegata, vt videre omnibus promptum est ex positum, & iterum consi. 69. caius in his terminis, col. vlt. lib. 2. Sozi. cons. 179. circa præsentem col. 1. versi. item licet quādo libr. 4. Fabia. a monte Sanc. Sab. in tracta. de em. pt. & vendi. in 7. q. prin. col. vlt. Philip. Dec. consil. 119. cuius superscriptio incipit, licet instrumentū, col. 3. versi. tertio stante, & consi. 440. superioribus diebus. in prin. Ideoque nihil obesse video, quin & in ea locum habeat retractus cum eo onere, & pactos vt de venditione conditionali ex quorundam sententia diximus: & de venditione cum pacto de reuendendo dicemus in tit. sequen.

40 ¶ † SED ET ILLVD quęro, quid si post quam venditio pura facta est, partes sponte discedunt ab ea, restituto vicissim fundo, & pretio. an tunc habeat locum retractus. Et hæc quidem res duplex habet dubium, primum, an sit locus retractui prioris venditionis, vt scilicet possit consanguineus prioris venditoris retrahere, non obstante ea discessione, quam rem late tractabimus titu. seq. in glo. 7. in verbo, *feront preferez*, n. 18. ex hac autem nostra, & multis sequen. Secundum, an & in huiusmodi discessione locum habeat retractus, vt scilicet cōsanguineus emptoris, qui fundum restituit, restituto sibi vicissim pretio possit retrahere, tanquam is emptor ita vendidisse videatur: Et certum est, quod si id fieret vi pacti de reuendendo appositi in contractu, non esset locus retractui: vt videbimus in d. tit. sequen. Sed hic quærimus, cum nullum eius rei fuit pactum appositum in cōtractu; aut si quod appositum fuerit, tempus ipsius erat iam transactum, cum partes a contractu discedunt: Qua in specię Paul. Castr. consi. 74. in causa mota, col. vlti. ver. videndum est, lib. 2. respondit, non esse locum huic statuto loquenti de venditione, & sic de contractu, non dę distractu. Ideo cum sit contra ius commune, ad hunc casum non extēditur, iurib. vulgar. quia casus omissus habetur pro omisso. d. l. si extraneus. ff. de cond ob causam. Hęc ille. Cuius dicti veritas ex eo pendet, an sta tutum loquens de contractu habeat locum in distractu. de quo nos latè diximus in nostris legibus connubialibus in verb. *contracter*, in q. 1. & multo latius dicemus in 2. editione eius operis, & aliquid quoque obiter, & per transennam dicemus infra titu. procedente. §. 6. in verbo, *Les loyaulx coustz*, nu. 6. nunc tempns est, & multis seq.

41 ¶ † Nam quod ad hanc nostram consuetudinem pertinet, ego aliter censeo: quia cum ille emptor per venditionem puram siue pacto reuendendi, aut aliter distrahendi factam, & traditione subnixam, aut si pactum appositū fuerit, per lapsum temporis ei pacto præstituti, fuerit factus dominus irreuocabilis, non video quin istę spōtaneus, vltroneusque ab eo cōtractu discessus habeat vim alterius, nouæque venditionis. Et ita quidem, vt ex ea debeantur altera laudimia, alteraque gabella, ex statuto iubente solui gabellam ex contractu, vt videre licet apud Gul. Cu. Albe. Angel. & Paul. Cast. in l. ab emptione. ff. de pact. Bald. in l. 3. §. contrarium. ff. de contrar. act. tut. Ang. consi. 94. cum lis, & quæstio, col. penul. vers. videndum igitur restat,

ftat, cum aliis concordan. adductis a Firmia. in tracta. gabellarum in 5. parte princi. quæst. 5. & in 8. parte prin. 3. par. eiusdem quęst. 14. atque etiam a nobis infra tit. seq. §. 6. glo. 2. in verbo, *les loys aulx consfemens*. Præsertim vero cum nostra consuetudo loquatur non tantum de venditione, sed aliis contractibus æquipollētibus venditionibus.

42 ¶ † Sed hoc tamen ita intelligendum est, vt etiam consanguineus prioris venditoris, qui postea redemit, admittatur ad retractū prioris illius venditionis, & consequenter posterioris, qua scilicet a priore discessum est: si tamen si adhuc intra tpš redimēdi iuxta ea, quę latissimè dicemus in d. seq. tit. §. in verbo, *seront præferez*, & sic is prioris venditoris cōsanguineus pferet cōsanguineo emptoris, cū ius sit illi quæsitū ante secūdā venditionē, q̄ ex discessu prioris manauit, qđ ius cōpetit nō tm aduersus ipsū emptorē priorē, sed & alios quoscunque, ad quos res ipsa peruenit, vt etiam dicemus d. titu sequen. §. 3. in prin.

43 ¶ † QVID AVTEM si quis vendidit simpliciter, sed non tradidit, an sit locus retractui. Quod plerisque indubitatum posset videri, quia consuetudo simpliciter loquitur de venditione, nec de traditione, aut alienatione, siue dominii translatione, quicquā dicit. Igitur satis est, si fuerit res vendita. §. 1. Institu. de emptio. & venditio, vbi emptio, & venditio contrahitur, simulatque de pretio conuenerit, quamuis pretium nondum numeratum sit, & sic ante quam dominium sit translatum: neque enim transfertur nisi prius numerato pretio l. quod vendidi. ff. eod. tit. & §. venditæ. Institu. de rerum diuisio. Hincque dicit Bar. in l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de lega. 1. quod iussus vendere à testatore, dicitur satisfecisse ex solo titu. venditionis, etiam si non tradidit, arg. l. in numerationibus. ff. de solu. & sequūtur Bald. Angel. & Pau. Castren. in d. §. meminisse, cum concor. ibi adductis ab Alexan. & Fran. Are. consi. 6. viso instrumēto, in 1. dubio, & Sozi. consi. 233. profecto, col. 2. versi. sed nunc subtilius, lib. 1. quod repetitur, consi. 174. lib. 2. & Philip. Dec. in l. singularia, col. 7. versi. secūndò ex prædicto. ff. si cer. peta. & consi. 645. præsupposita, col. 2. versi. sed maior, licet contrarium voluerit Bar. sibi contrarius in l. vxorem. §. agri plagam, circa medium ff. de leg. 3. Et si quis sub pœna promisit vendere, & postea vendidit, & non tradidit, satis promissioni fecit, nec incidit in pœnam. Bal. in l. vlti. C. de pact. inter empt. & Fran. Areti. d. consi. 6. col. 2. versi. sed dubium remanet, & iterum consi. 28. diligenter, col. 1. & Ias. consi. 41. in duabus, col. 3. versi. nec obstat si diceretur, lib. 3. & Philip. Deci. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens, in primo not. ff. si cer. peta. & consi. 502. ex duobus, col. 2. versi. secus est in eo. & consi. seq. superioribus col. 2. versi. sed ratio illa Ludo. Gozadi. in l. 2. C. de pact. inter empto. & vendito. & consi. 38. in causa nobilium, col. 3. nu. 10.

44 ¶ † Et huc quoque pertinet tex. in l. alienatum, in prin. ff. de verbo. signi. vbi ita scribitur. Alienatum nō propriè dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet: venditum tamen certe dicetur. Ex quibus verbis apertè intelligis, id propriè esse venditum, quod etiam manet in dominio venditoris, quia res non fuit tradita. Et argu. illius tex. iuncta glo. 1. Imo. in c. potuit, col. 22. versi. aduerte tamen, & ibi quoque Barba. col. 5. versi. sed quid si non tradidit, extra de loca & ipse Barba. in c. 2. col. 4. versi. limita etiam procedere, ext. de feudis, & in repe. rub. de reb. eccle. non alienan. col. 10. versi. nono limita. & Guid. Pap. consi. 147. consi. col. ante. versi. sed restat, adseueranter tradunt, emphyteutam ob solam venditionem sine traditione cadere emphyteusi. Nam tex. ibi, & similiter in l. vlti. C. de iur. emphyte. loquitur de venditione, non de alienatione. Et in eadem opi. fuit Petr. nescio quis doct. antiquus, quem refert Collect. in d. ca. potuit. col. 4. versi. quid si emphyteuta, qui & ipse ita de hoc loquitur, vt nescias, sic ne eius sententiæ, an contrariæ. Et facit etiam l. quidam in testamento, vers. secundum hoc igitur. ff. de fidei. liber. & quod tradit Cyn. post Petr. in l. vlti §. sed quia nostra maiestas. C. com. de lega. cū quærit, vtrum debeatur laudatiuum ex venditione, quæ resoluitur, & cuius dominium redit ad alium ex causa antecedenti: & distinguit, vtrum consuetudo laudimiorum loquitur simpliciter de venditione; & tunc debetur ex ea etiam rescissa ob causam præcedentem, quia sufficit, quod res semel vendita fuerit, etiam si non duret. l. si quis. C. de institutioni, & substitutio. Secus si loquatur de alienatione.

45 ¶ † Sed contra Pet. illum à Collect. relatum, Imo. & Barba. in illa specie d. l. vlti. & d. c. potuit, tenet vniuersa propè cohors scribētium, vt scilicet ex sola venditione non cadat emphyteuta, nisi processerit ad traditionem. Ij sunt Specu. tit. de loca. §. nunc aliqua, versi. 95. Ioan. Andreę Pau. Liaz. & Anto. in d. c. potuit. Petr. Iaco. tit. de actio. in rē pro re emphyte. quæ ceci. in commis. col. 4. in parnis, versi. item circa, Alberi. & Salv. in d. l. vlti. vtrque col. vlti. & Ioan. Fab. col. 1. & Ias. char. pe. vers. 19. C. de iur. emphy. & Bal. consi. 9. factum tale est anno domini, col. 2. versi. quæritur vtrum, lib. 1. quod repetitur consi. 158. lib. 3. & idem Bal. consi. 415. præmittendum est, circa medium, eo. li. j. & consi. 160. quæritur vtrum si emphyteuta, versi. considera, li. 3. Ant. consi. 34. casus emphyteuta vendens, & consi. 37. Leugus quidā in si. Re. in l. sequitur. §. idem Labeo. ff. de vsucap. Pau. Castren. in l. j. §. si rem depositam. ff. depositi. Rapha. Com. consi. 41. ad primum quæsitum, Alter Raphae Ful. consi. 2. Petrus tenetur, in 1. dubio, & consi. 11. emphyteuta, col. 1. Ale. in l. si à me, & iterùm in l. statuliber, col. 1. ff. ad legem Fal. & consi. 173. viso themate, & scripturis, col. 2. versi. quinimò, lib. 2. quod repetitur consi. 91. lib. 3. vbi id dicit sing. & idem Ale. consi. 76. in causa, & lite vertente, col. 2. nu. 5. lib. 7. Fran. Are. qui & id dicit sing. in l. continuus. § cum quis, col. 2. versi. quantum autem. ff. de verbo. oblig. & Barb. sibi in eodem cap. contrarius, videlicet in d. c. potuit, col. 7. versi. in glo. potuit, ext. de loc. Fran. Cur. sen. qui hanc dicit esse communiorem

niorem

niorem opin.consi.8.viso instrumento,paulò ante fin.Guid.Pap.sibi cõtrarius deci. Delph. 101.si qs rẽ,& deci.162.fuit etiam decisum, ad fi. & consi. 126.de anno domini paulò ante fin.& consi.147. consi.pro R.in 6.dubio,& consi.192.ex facti narratione,col.2.versi.& præmissa dico,& in tract.de pœnit.iur.in 10.quæst.Ias.in l.filiusfa.§.diui, in 1. lect.col.7.versi.secundò contra differentiam.ff.de leg.1.Hippo.Marsi sing.412.plures sunt.Alc.in d. l.alienatum.ff.de verb.obli.Stepha.Ber.consil.45. pridem de anno domini,in 1.dubio, li.1. Francis. Rip.lib.2.respon.clerici, nume.18.

46 §† Mouetur Spec.huius sententiæ antistes, & cæteri eius asseclæ hac ratione, quoniam vendere cum effectu accipi debet.l.1.§. hæc verba. ff. quod quisque iur.& c.relatum,de cle.non resid. & ca.hæc autem verba,de pœnit.dist.1. Perfecta autem venditio non dicitur ante traditionem.§. venditæ.Insti.de rer.diuis.& ca.cum Ioan.ad prin. de fid.inst.& dicemus latiùs infrà eo.§.glo.10.in verbo, *dedans l'an* in 20.quæst.versi.nam, & contractus.Quæ ratio multũ accedit ad casum nostræ consuetudinis,quæ (vt iam sæpius diximus, & dicemus sæpissimè,) huc omninò respicit,vt res maneat in familia,siue genere venditoris.Igitur si nõ fuerit translatum dominium, (vt non est, nisi res tradita fuerit,vt dictum est, & probat etiam tex. in l.traditionibus.C.de pact.& l.si ager.ff.de rei vend.cum si.) nihil est, quod locum faciat nostræ consuetudini,nisi si traditio facta fuerit cum ex sola venditione nondum exierit res è dominio, & sic è familia,& genere venditoris.Et hãc rationẽ cõsiderauit Ioan.Fab.in d.§.1.Insti.de empt.& vend.ad hũc nostrũ casum,vt scilicet nõdũ re tradita nõ cõpetat consanguineo ius retrahendi;præsertim si retrahẽtes ab ea discesserint, q & voluit Chass.in hoc eo.tit.§.1.in verbo, *vendu*, in princi.

47 §† Idem autem,q in emphyteusi diximus, & in feudo obtinere,vt scilicet non cadat in commissum ex sola venditione sine traditione, & ita rei dominio nondũ translato, satis probat tex.in c.1.§.callidis,ibi,vendunt,& in alios transferunt, & ibi And. Iser.& Bal.subobscure,& Matt.Laud. qui eũ.§.legit cũ prin.col.2.versi. not.secundũ, & Card.Ale.col.2.eiusdẽ c.1.in prin. & rursum in d.§.callidis,col.1.tit.de prohi.feu ali.per Fede.& voluit idẽ Bal. in d,c.1.in prin,versi.sed si specialiter,& ipse Andr.in c.si inter in prin.& ibi quoque Aluar.& Matth. Afflict.tit.de vasal. qui contra consti.Loth.alie.&in ca.1.& ibi itẽ Aluar.col. 6.tit.de prohi.feud.alie.per Loth.& in ca.1. & ibi etiam Aluar.col.2.& Car.Alexan. col. quoque 2. tit.quid iuris sit.Petr.Iac.in tit.de act.in rem pro re feud.contra.emp.col.3.in paruis,versi.item est notandũ.Bal.in c.1.§.aut si libellario col.vlt.versi. sequitur in tex. aut pignori, & ibi etiam Aluar, Mart.Laud.qui eũ §.legit cũ.§.similiter, col. vlti. vbi id dicit sing.& ibi quoque Car.Ale, col.2.tit. qui.mo.feud.amit.l.1.& idem Bal.in c.1.§. denique,col.2.versi.itẽ not.quod iste tex.& ibi Matt. Laud.col.vlti.Aluar.in 43.conclusi.tit.quæ fuit pri.cau.amit.benefi.& idem Bal.in c.1.col.1.in 3. no.in fi.ti.de ali.feud.& consi.482.magnifici, col. 2.versi,quartus passus,lib.1.& consi. 215. proponitur quod inuestituræ,col.2.versi.item nec transtulit,lib.2.& consi.349 qui litẽ hẽbat in pub. co. li.2.& cõs.276.ad euidẽtiã,in prin.li.5.qd repetit cõs.315.eo.li.& rursus idẽ Bal.cõs.303.qdã nobilis,in prin.eo.li.5.Ioã.Ray.in c.1.§. habito,col.3. vrsi.qro quid si vasallus,ti.de phi.feud.ali.p Fed. Pau.Cast.in d.l.1.§.si rẽ depositã.ff.depos.Alex. consi.30.qm oẽ datum,col.5.versi.pro hoc facit, li.1.quod repetitum est consi.2.lib.5. Corn.consi. 11.in præsenti,col.14.sub litera,o,li.3 Fran.Are. consi.6.viso instrumento,col.4.versi.& est aduertendum,& consi.14.viso,& diligenter,col.3.vers. & est aduertendũ,Car.Ale.in c.1.§.præterea, col. 1.ti.de c.Cor.Guid.Pap.in d.deci. Delphi.162.ad fi.& in d.tract.de pœnitentia iuris,q.10.Iac.à S. Geor.in tra.feu.in verbo,cũ pacto de nõ alienãdo, col.2.versi.item quod dixi.Barb.consi.51.scripsit sapientiæ fons,col.13.versi.& vlteriùs præmitto, li.1.Fran.Cur.Iunior etiã in tract. feud.in 3. parte prin.col.eiusdem partis.47.versi.20. quæro nunquid ad hoc vt vasallus,Ferd.Loaz.in repe.d.§.diui,char.15.nu.284 Corset.in suis singu.in verbo, alienatio,versi.per alienationem. Hippo.Marsi. sing.412.quia plures sunt causæ.Bap.à S.Blasio,in tract.differentiarum,versi.119.vasallus vẽdendo. Zazius in epito. feudo.parte 9.char.3.versi.3.fallit,iterũque parte 10.char.1. versi.secundò fallit, Matthę Afflict.in consti.Siciliç incip.constitutionem diuę memorię,col.11.versi.secunda conclusio. & Areth.in consuetudo.Paris.vbi suprà nu.2.

48 §† Et huc quoque pertinet,quod in casu d. l.1.§.si rem depositam.ff depos.voluit glo.ibi, & post eam Bar.& alij,quod ei locus non est ex sola venditione,nisi ad traditionem processum sit. Sed & Bal.consi.314.quædam sunt, col.2.li.3.respondit in casu statuti prohibentis sub pœna venditionem hæreditatis in extraneum, eum in statutum non incidere,qui tantum vendidit,nec tradidit. Ex quo,& illud fit,vt si stante statuto eodem,quis extraneo vendiderit,& postea ei facto ciui tradiderit,valet alienatio,inspecto scilicet tẽpore traditionis,non venditionis;vt respondit Pau.Castr. consi.286.videtur quod dicta sententia,quem refert,non designato tamen nume.consi.& sequitur Ioan.Crot.in d.§.Diui, col.23.versi. quarto limitatur.Et vt redeamus ad Bal.is consi.245. tempore,li.4.tradit gabellas debitas pro emptione mercium nõ deberi,nisi sint traditæ,tunc enim (inquit) emptio perficitur,cum res traditur. Ideo si quis emat in loco,vel tempore gabellarum debitarum rem sibi tradendam in loco,vel tempore,quo non debẽtur:ex huiusmodi emptione nullo modo debentur:inspecto scilicet loco, aut tempore traditionis,nõ vẽditionis,nisi in prin.actũ sit ita fieri i fraudẽ gabellarũ.Et idẽ propè voluit ipse Bal.cõsi. 253.licet istæ allegationes,eo.lib.4. vbi id latè,& sciẽter disputat.De quo tamẽ vide eũdẽ cons.seq. q est 254.in quæstione prædicta, & in l.1.C.de nũd.& Fr.i tra.gabellarũ,in 2.parte 8.partis prin. q.14 Et aliquid dicemus in vers.ab hinc 2.

49 §† Et è

49 ¶ † Et è diuerso si contractus factus sit in loco vbi gabella non debetur, traditio autem in alio loco, vbi debetur: tunc inspecto loco traditionis debetur, vt voluit ipse Bal. in l. multum, colum. vlti. versi. pone ergo dicit, & ibi quoque Salyce. in fi. C. si quis alteri, vel sibi. Nam & aliàs contractum fuisse videtur non in eo loco, quo negociũ gestum est, sed quo pecunia soluenda, aut res tradenda, est l. 3. ff. de bono. authen. iud. pos. & l. contraxisse ff. de actio. & obliga. glo. in l. hæres absens. §. vlti. & ibi Bald. & Ange ff. de iud. & in cap. Romana § nec enim, in verbo, respondere, & ibi Domi. & Philip. Francis. de foro compet. lib. 6. & voluit etiam Ioan. Andr. in capi. in obscuris, in fi. de reg. iuris, lib. 6. & Alberi. in l. si fundus. ff. de euici. Sed vt proprius accedamus ad casum nostræ consuetudinis. Matthe. Afflict. in tracta. protomiseos, in princi. colum. 15. versi. item quæro pone quod facta est, & versi. seq. tradit retractum non habere locum nondum re tradita, & soluto pretio, nisi de eo habita fuerit fides.

50 ¶ † Ego verò scio in Francia maiori ex parte id obseruari, vt ex sola venditione sit locus retractui, etiam si nondum res tradita fuerit, nec solutum pretium: idque ni fallor, iure optimo: tum quia nostra consuetudo simpliciter loquitur de venditione, vt diximus in prin. huius quæstio. Venditio autem solo consensu perficitur ante traditionem perfectione essentiæ, vt scientissime probat Francis. Areti. in l. si fideiussor. §. meminisse, colum 2. versicu. super secundo. ff. de lega. 1. Ideoque Masue. titu. de retractu, colum. vlti. §. item pone emptor, versicu. quid de domino, dicit quod dominus potest petere laudimia ex huiusmodi venditione ante traditionem, etiam si lis sit inter emptorem, & venditorem super traditione rei: sufficit enim (ait) rem esse venditam. l. 1. & 2. C. de rescin. vendi. Imò verò Stepha. Bertran. consi. 199. viso casu, lib. 1. respondit hoc casu deberi laudimia, etiam si contrahentes ante traditionem discesserint à contractu.

51 ¶ † Tum quia licet emptor non sit dominus ante traditionem, tamen ei competit actio ad rem sibi tradendam, & dominium in se transferendum, si venditor erat dominus l. ex empto, in princi. ff. de actio empt. & l. in conuentionalibus, in fi. ff. de verbo. obliga. & sic ad rem immobilem: cùm actio competentes ad rem immobilem censeatur im nobilis, vt latè dicemus infrà eod. §. in glo. 7. in verbo. *Ou autres choses censees pour immeubles*, in princi. Nam & qui actionem habet ad rem, ipsam quoque rem habere videtur l. qui actionem ff. de regu. iur. cum concor. ibi adductis, & facit optime ad hanc rationem tex. in simili in l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mod. pigno. vel hypoth. sol. vbi si permiserit creditor rem pignoratam, vendi, eamq; se debitor vendiderit, nec tradiderit pignus, extinguitur, æquè ac si tradidisset: licet adhuc res sit in bonis debitoris, quia is ex empto tenetur. Et licet aliquo respectu minus sit habere actionem, quam rem ipsam l. minus, eod. titu. tamen negari non potest, quin ea actio censeada sit immobilis, cùm res, ad quam competit, sit im nobilis, vt diximus, & ita semper locus est nostræ consuetudini, vt latè dicemus in d. glo. 7.

52 ¶ † Et hac eadem ratione Bald. in d. l. 1. circa medium. C. de nundin. tradit, quod si tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio, non cessat priuilegium illius. l. concessum nundinis: cum iam ex contractu astricti sint contrahentes ad ipsum implendum, licèt implementum fiat post nundinas, argumen. l. 5. §. scio. ff. de minor. Sed & Barto. in l. multum, colum. 2. & ibi Pau. Castren. & Francis. Areti. post eum. ff. de verbo. obligatio. dicunt quod si ex statuto extraneus acquirere non possit rem immobilem, nec eandem quoque stipulari poterit, quoniam (vt dicit idem Pau. Castren. qui id sequitur d. consi. 286. videtur quod dicta colum. 1. li. 2.) Ex huiusmodi stipulatione sequeretur alienatio, & alleg. tex. in l. si ad resoluendam, & ibi Barto. & Sali. C. de prædi. mino. vbi qui non potest alienare rem immobilem, nec eandem quoque promittere potest: de quo & nos latius dicemus in titu. seq. in fi. quæstio. 5.

53 ¶ † Præterea quid, si Diis placet, interest emptoris excipere aduersus consanguineum offerentem pretium, rem sibi nondum fuisse traditam. Illud autem receptum est, & apud nos in primis obseruatum, vt sicuti non auditur agens sine interesse. l. si patroni. §. qui fideicommissariã, ibi secundum quæ, & ibi Ange. & Alexan. ff. ad S.C. Trebelia. & l. sed nec legatarios, cum l. seq. ff. de condi. fur. & l. qui fundum. ff. locati. & l. sin autem. §. si homo. ff. de rei vendica. & l. si quis ex argentariis. §. ex hoc edicto, & ibi Alberi. ff. de edend. & l. 1. §. si reus, & ibi not. ff de eo per quẽ fac. erit. Barto. in l. si vnus. §. ante omnia, in 3. not. ff. de pact. Petr. Anchara. consi. 119. pluribus, post princi. & Docto vbique. Quin & si desinat sua interesse, desinit & actio competere, l. procuratorem. §. mandati actio. ff. manda. & l. si seruus. ff. de condict. furti. & l. ex conuentione, & ibi Alexan. & Philip. Deci. C. de pact. Barto. super hoc tamen distinguens in l. qui autem. §. illud. ff. si quis cau. Ita nec excipiens quoque audiendus est sine interesse l. ille a quo. §. si de testamento, qui est 1. & ibi etiam Alex in. in princi. ff. ad S.C. Trebel. & l. qui liberis, in fi. ff. de bono. possess. secund. tabul. Ange. in l. exitus, versicu. quinimo, ibi Alexand. colum. 2. versicu. & subdit. ff. de acquiren. possess. idem Alexan. & Philip. Deci. in d. l. ex conuentione, & ipse Deci consi. 418. visa, colum. 5. versicu. in quarto, & Docto. item vbique. Et id quidem propemodum generale est, vt nemo audiatur sine interesse. Nam de appellante probatur in l. 1. ff. de appellatio. non recipien. & in cap. cum inter R. extra de elect. Et de opponente in capi. veniẽt, le 2. versicu cum igitur de testib. & voluerunt Innocen. & Ioan. Andr. in capi. super his, in verbo, excludatur, de accusa. Petr. Anchara. consi. 297. efficacibus, colum. 4. versicu. est ergo videndum, & Pau. Castren. in l. 2. col. 1. versicu. alij verò

casus.

casus.C.de edict.diui. Adr.tol.Et de stipulante in l.stipulatio ista.§.alteri,ff.de verb. obliga. Et ita quidem, vt si primum tempore scilicet stipulationis interesset, postea autem desierit interesse, non committatur stipulatio, nec agi possit.l.pater dotem, quæ est vlti.in princi.ff.rem. rat.hab. quam dicit not.Roma.consi.193.negari, versicu. vlti.idem. De quo tamen vide plenissimè Alb. in l.4.§.Cato, colum.11.num.35.& sequen.ff.de verbo.obliga.

54 ¶† Tamen vt reuertamur ad casum nostrũ, si contrahentes re nondum tradita, & antequàm consanguineus venerit ad retractum, discederẽt à venditione, quod nudo consensu possunt. l.ab emptione.ff.de pac & l. 1. C. quan. lic. ab empt. disced. fortè posteà non audiretur consanguineus. Et id est quod voluit Ioan.Fab.in §.1.Institu.de empt. & vendi.& Matth. Afflict.in tracta. proto.in verbo, scriptum est, colum. 4. versicu. septimò not.in fi. Et in hanc rem est consuetudo expressa Turoniæ hoc eodem titu. *De retraictz.* §.3.in fin.& apud Lodunenses hoc, eod.titu.§.3. Et in hac quæstione vide omnino quę dicam infrà eod.§.in glo.10.quæ est in verbo, *dedans l'an*, in 30.quæst, vbi tracto, an tempus retrahendi currat à tempore venditionis, an verò traditionis & iterum.§.vltimò in glo.2.in 14 quæstio.& quæ scribam infrà titu.procedente.§.1.in verbo, *A tel temps*, quæ est glo.3.nume.63.cæterùm & hic, & iterum.§.6.in verbo, *les loyaulx coustemens*, cùm latissimè tracto, vtrùm ex venditione, à quà partes discedunt, debeantur laudimia. Et vide etiam Auth.hanc eandem nostram quæstionem abundantissimè tractantem in consue.Parisi. tit.1.§.13.nu.4.& multis seq.

55 ¶† ILLVD QVOQVE quæri potest. Si quis promisit alteri vendere certo aliquo pretio, an ex huiusmodi promissione competit ius retrahendi. Quod videtur, tum ea, quam diximus ratione in præcedenti quæstio.quod ex hac promissione competit actio ad rem immobilem, (nam de ea semper intelligimus) vendendã, quæ actio immobilis esse censetur.Et quia etiam is satis vendere censetur, qui tractat vendere, & ita promittit de vendendo, vt dicit Bald.in c.in caussis,col.1.extrà de elect.Et qui prohibetur vendere, promittere quoque se vẽditurum prohibetur, vt dicit idem Bal in l.vlti.per illum tex.C. ad leg. Falci.& Bar.& Saly.in l.si ad resoluendam. C.de præd.min.vbi etiam est bonus tex.& dicemus latius tit.procedente, in fi.eiusdem tit.nu.30.& hęc quidẽ, & diximus ẽt alicubi suprà in hac eadẽ glo.

56 ¶† Tu tamen dic contrarium.Nam consuetudo nostra, ut hic vides, in verbis quæ commentamur, per verbum vendendi loquitur, *Si aulcum a uendu*, aliud autem est vendere, aliud promittere de vendendo, secundũ Iacob.But.& Ang. in l.1.per illũ tex. C.de pact.pig.vbi ex eo dicũt, quod si ex statuto debetur gabella ob venditionẽ, non debetur ex promissione vendendi, cũ multis aliis si.& cõcor.a me collectis infrà tit.seq.in fi.in 5.quæst.vbi de hoc plenissime omniũ (ni fallior) tractabo. Quod autem dictum est de actione competente ad venditionem, illud certum est eum qui id promisit, non posse cogi ad ipsam venditionem faciendam, sed tantum ad pecuniam numeratam condemnatur, sicut euenit in omnibus faciendi obligationibus.l.si quis ab alio.§.1.ff.de re iud.cum si.& dicemus alibi plenius.

57 ¶† SED ID velim intelligas, nisi is qui ita promisit, postea rem ipsam ei cui promissio facta est, tradiderit:& uicissim ab eo pretium acceperit.Nam id facientes videntur venditionem ipsam perfecisse, & in actum venditionis consummatæ deduxisse, vt à Sozi.cum ea species ex facto contigisset, scienter responsum est, consi.170.in præsenti consultatione, lib.2.& ab eodem repetitum in l.si ante.ff.solu.mat.quod & post eum latissimè disseruimus infrà d.tit.seq.in fi. in 8.q.vbi omnino vide.Nam illic eam Sozi. sententiam aduersus Ias.multis rationibus defendimus.

58 ¶† SED QVID si quis non vendit rem suam, sed venditioni ab alio factę consentit, an cõsanguinei ipsius consentientis admittantur ad retractum. Quod non videtur, quia aliud est vendere, aliud vendenti consentire.l.aliud est vendere. ff.de reg.iur.cum si. At tu tamen vide, quæ scripsimus in nostris legibus connubialibus, in verbo, *contracter*, in 12.quæst.& in repe.l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, in 22.quæst.C.de reuo.dona.& ex ibi scriptis apertè intelliges consanguineos consentientes alienationi rei suæ admittendos esse ad retractum: vt etiam concludemus infrà eod.§.glo.9.in verbo, *Ou lignagier*, nu.107. sed vt ad cætera, & seq.ibi omnino vide.

59 ¶† QVID DENIQVE si res ita fuerit, vt si consanguineus velit retrahere, ea sit inempta, an nihilominus poterit consanguineus retrahere. Matth.Afflict.in tract. protomixeos, in verbo, scriptum est, col.5.versi.sed quid si res, quærit an tunc habeat locum ius congrui, quod competit vicino.Et primum (inquit) videtur habere, quia huiusmodi conditio censetur apposita in præiudicium vicini:& res inter alios acta tertio nõ præiudicat.& subdit facere bonum tex. in l. qui balneum, & l.qui balneũ, & l. qui potior. ff. qui pot. in pig.hab. Subiungit autem, contrarium quoque videri, quia talis uenditio pendet ex futuro euentu:nam si uicinus non petit ius congrui, tunc res est uendita: si petit, ipso iure resoluitur. Potest autem uenditio fieri sub conditione.§.pen. Insti. de emp.& uend.Sed & potest fieri uenditio ad arbitrium tertij.l.ult.C.de contrah.emp. Et tandem dicit se hanc partem putare ueriorem esse, per l. si hominem.ff.de usucap.

60 ¶† Verum id non est sine scrupulo, cum id pactum uideatur esse appositum in fraudem consanguinei, ne scilicet retrahere possit:cum tamen contrahentes facere nõ possint nec tacite, nec expresse, quin retractus locum habeat, ut etiam dicit ipse Matth.in eo.tract.in uerbo, licèt enim suprà diximus, col.antep.uer.item quæro de alia quæstione, ubi & ex hoc dicit, non impediri consanguineum per pactum reuẽdendi, ẽt in uenditione appositum

appositum quin admittatur ad retractum, & præferatur venditori, de quo & nos dicemus infra ti. seq. §. 1. glo. 7. in verbo, *Seront preferez*, in prin. & seq. ubi & alios adducimus id ipsum tenentes, & alios quoque, qui contra tenent, eo casu venditorem præferri. Et ego certè putarim, ꝙ si uerè, & non fraudis consilio fuerit id pactum appositum, ꝙ scilicet venditor malit rem ad se redire, quam apud alium quemuis, si non maneat apud emptorem, forte amicissimum: non erit locus retractui, alias locus erit. Frandis autem consilium ex eo detegi. ꝙ cum consanguineus peteret retractum, & ita locus esset resolutioni contractus, tamen non fuit a contrahentibus aliter re uera resolutus, sed diutius post conditionem mansit res apud emptorem, ut prius erat, ar. l. sicut. §. supervacuum, & ibi Bar. ff. quib. mod. pig. vel hypothe. sol. & dicemus in simili infra eodem. §. in gl. 14. in verbo. *On equi pollent a vente*, nu. 35. nec hic tamen, & plenius in nostro tract. const. tuti, in 9. limitatione.

61 § † Quod si existente conditione resolutionis, eam uere contrahentes faciunt. Tunc forte non erit locus retractui, sed venditor rem ipsam ex hac resolutione recuperans, præferetur consanguineo uolenti retrahere: vti etiam in casu pacti reuendendi præfertur, secundum opinionem, quã nostra consuetudo, & vniuersa Gallia sequitur, vt plenè dicemus in d. verbo. *Seront preferez*. Nihilq; propemodum differre videtur hoc pactũ, de quo tractamus à pacto reuendendi, quantum ad id, de quo quærimus pertinet: nisi quòd in hoc reuendendi pacto tacitè, & ex natura ipsius, venditor præfertur consanguineo: in alio autem, quodammodo expresse. Et huc pertinet quæstio tractata ab Alberi. in l. si qui. §. si ab ignoto. ff. de manu. de eo qui ita donauit filio emancipato, ut si posteà contingat filium scelus quodpiam perpetrare, ex quo bona eius publicentur, donatio pro non facta habeatur.

62 § † NEC OMISSERIM tamen eundẽ Matth. Afflict. continuò post quæstionem præcedentem, & hanc subiunxisse. Si cum ex statuto venditor non soluens gabellam non possit petere pretium, & venditor eam non soluisset, peteretque emptor rem sibi tradi ex emptione, & consanguineus ex iure congrui, quid hic statuendum esset? & dicit, quòd uenditor tenetur ad tradendam emptori: nec tamen tenetur emptor ad pretium, ut voluit Bald. in l. mortis, quæ est vlti. ver. item indu citur. C. de peri. & com. rei vendi. Et consequenter (inquit) Afflict. habet locum ius congrui. Subditque, quòd si res nondum fuerat tradita emptori, dẽt solui pretiũ venditori. Si tradita fuerit, reddi dẽt emptori: qui & ipse debet restituere uẽditori. Neq; id pretium est illud cõuentum, qđ ex statuto uenditor petere non potest, sed aliud quod datur ob ius congrui: ad quod trahi non potest statutum, quod stricti iuris est. Et quod occasione rei meæ ad te peruenit, meum est. l. hæc conditio. ff. de condi. & demonstra. & l. nam hoc natura, & l. indebiti. ff. de condi. indeb. Hęc Afflict. qui dicit hanc opinionem inniti maxima æquitate, Cui tu adde quæ in eodem illo casu scribit Barto. in l bona fides. ff. de act. empt. & Saly. in d. l. mortis, & Firmia. in tract. gebel. 9. parte prin. eademque ulti. quæst. 19.

AVCVNS BIENS, BONA QVÆPIAM. Glos. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Emphyteusis venit appellatione bonorum.*

2 *Retractui locus in venditione rei empyteuticæ, & libellariæ, quam quis tenet à Principe.*

3 *Consanguineus, an admittatur ad retractum rei emphyteuticæ.*

Retractus an locum habeat in empyteusi à domino empta.

4 *Retractus an in feudis habeat locum;*

Feuda in generalibus dispositionibus non comprehenduntur.

Feudum in alienatione generali non continetur.

Donatio generalis non comprehendit feudum.

Hipotheca generalis feudum non continet.

Bona feudalia non veniunt in rescriptis simpliciter impetratis.

5 *Statutum de dote lucranda non habet, locum in re feudali.*

Dispositio l. 1. & authen. preterea. C. vnde vir, & vxor non obtinet in feudis.

Authen. res quæ. C. commu. de legat. locum non habet in feudalibus.

6 *Feudum non venit in generali bonorum obligatione.*

7 *Legitimandi facultas generalis non comprehendit bona feudalia.*

Legitimati simpliciter non intelliguntur legitimati ad feuda.

8 *Feudum non comprehenditur in generali renuntiatione.*

Emphyteusis non continetur in renuntiatione generali.

Feudum in generali mandato non continetur.

Nec in generali fideicommisso.

9 *Bona feudalia in omni generali dispositione non comprehenduntur.*

10 *Feuda an veniant appellatione bonorum, & nume. 13.*

11 *Statutum, admittens consanguineos ad retractum, an habeat locum in feudis, & nu. 12.*

12 *Feuda apud Gallos patrimonialia sunt.*

Feuda apud omnes populos sunt hæreditaria.

BONORVM appellatione venit emphyteusis, ex sententia Spe. titu. de locat. §. nunc aliqua, versi. 156. & Ioan. Andr. in addi. illius, in eo ipso. §. versi. 109. & aliorum, quos tibi congessimus in repe. l. si vnquam, in verbo, bona, nume. 10. Quibus addes Iacob. Bel. in. §. emphyteusim, in authen. de non alie. reb. eccle. & Pet. Anch. in l. quod dicitur, col. 6. ver. circa secundum, & ibi Ias. col. 8. nu. 31. ff. de verb. oblig. & eũdem

dé Ias.consi.152 super feudo,col.3.ver. tertio principaliter,lib.2 vbi id dicit sing.& Philip. Dec.consi.389.visa longa serie,in fin.& Carol. Rui. consil. 85.dubitabilis,col 5.nu.5.lib.1.

2 §† Ex quo potes intelligere, & emphyteusim contineri in hac cōsuetudine,vt scilicet si res emphyteutica vēdatur,in ea locum habeat retractus. Id quod etiam non obscurè voluerunt Guil. Cu. Ray.Forl. Alber.Bal.& Ang.in l.Imperator.ff. de pactis: dum dicunt per illum tex. dominum præferri consanguineo in retractu rei emphyteuticæ, cum multis alijs concord. quos videbis infrà eod. tit.§.21.in prin.Sed & illud apertè, vt scilicet retractus in ea re locum habeat,voluit Alex. consil. 27.viso themate,col.2.ver.quantum autem ad secundum,lib.6.vbi etiam plus dicit, id scilicet statutum habere locum in rebus emphyteuticis,& libellarijs,quas quis tenet à principe.& Seba. Neapodanus in prima consuetudine de iure congrui, in verbo alicuius,& Matth.Afflict.in tract. proto. col.totius operis 11.uer.item quæro an ius,vbi,& id dicit obseruari,& non obscurè Cepo.consi. cau sarum ciuilium 44.in quæst.col.2.& seq.consi.

3 §† Et ita quidem id procedit, vt etiam admittatur consanguineus ad retractum rei emphyteuticæ ecclesiasticæ, vt potest videri clanculum voluisse Bal.consi 300.statuto cauetur,q licea debitori,lib.1.quem ad eam sentētiam citat,sequitur, & extollit Ias.consi,224 principale dubium,colu. vlt.ver.octaue istud statutum,lib. 2. & expressè ēt voluit,nulla vtriusque mentione facta Matth. Afflict.in tract.proto.col.11.versi. item quæro an ius Sed id tamen Bal.ipse vbi sup.intelligit, nisi dominus directus rem ipsam emphyteuticā emerit, neque enim tunc ius esse consanguineo redimendi, moueturq; subtili (vt ipsemet dicit) ratione, quā ego in alio non absimili casu adscribā.infr.in verbo . *Ou autres choses censees pour immeubles*, quæ est glos.7.nu.60.incip.ergo vero vt tādem, de quo tū vide quæ & ipse dicam infrà eo.§ infr.in verbo *Ou equipollent à vente*, quæ est gl. 14 nu. 110. sed & illud quærendum,& tribus seq; An autem, & illud verum sit, quod diximus de emphyteusi ecclesiastica, dicemus latè inf.eo.§. in verbo. *l'achepteur*, quæ est glo.13.nu.3.q si hoc statutū,& plenitus nu.8.sed vnum nō omiserim,& seq.vbi omnino videre poteris.

4 §† SED MAIUS dubium est. An feudum comprehendatur in huiusmodi statuto, cum aliàs in generalibus feuda non contineātur,vt vidère licet in c.generali,& ibi Doct.titu.si de feud.controuersit inter do.& agna.vall.& in c. 1.ad fi.& ibi glo.& Card.Alex.col.2.in 1.no.tit.de capi qui cur.vend; vbi in generali alienatione non continetur feudū, nisi nominatim dictum sit.De quo etiā per Mart. Laud.& Card.Alex.in c. 1.vtrunque in fi.tit de inue.de re ali.fac.& late per Alex.consi. 16. viso dicto themate,col.2.ver.quo autem ad bona, lib. 2. & consi.168.requisitus,col.2.ver. fortificātur præ dicta,lib.2.quod repetitur consi. 20.lib.5. & Lud. Gozad.consi.26.in caussa illustrissimorum, col.9. nume.51.& Doct. vbique. Vnde nec in generali donatione bonorum comprehenditur.Guid. Pap. consi.214.circa materiam,col.4.versi.sed in casu, & iterum col.6.versi.sed restat aliud, & consi.seq. vertitur quæstio,col.1.& consi.218.indubitanter, col.pe.versi.ad octauum.Nec in generali hypotheca.Guid.Pap.in omnibus prope locis suprà,citatis Nec in rescriptis simpliciter impetratis veniunt bona feudalia, nisi de eis specialis mētio facta sit, vt not.voluit Bal.in c.cum ordinem, col.2. versic. istud cap.est arg.& ibi etiam Philip.Deci.col.1.extra de rescrip.per tex.ibi. Sed id melius ꝓbat tex. in c.ex parte B.extra de foro compe. Idque dicit sing.Ias.d.consi.224.in princip. & iterum consil. 70.super vtraque,col.pe.ver.cōfirmo & secundo, lib.3.& multum extollit consi.252.vera,& iuridica,col.1.lib.4.

5 §† Similiter statutum de dote lucranda non habet locum in re feudali,cap. 1.§.quamuis,& ibi Bald.Mart.Laud.qui ita dicit se publice disputasse,& Car. Alex tit.de inuest.de re ali.fac.& idem Bald.in c. 1.& ibi Aluaro.Mart.Laud.& Card. Alexan.titu.an marit.succ.vxo.in benefi.& in ca. 1.in prin.col.3.versi.quæro an cōsuetudo,& ibi Card. Alex.col.6.ver.eiusdē initij,titu.de prohib. feud. ali.per.Feder.& ipse Bal.in auth.res quæ, colu.2. ver.quæro si ex forma statuti.C.com. de lega. Iac. Alua.in d.c.1.§.callidis.ti.de prohib.feud.alie.per. Feder.& in c.1.in prin.& ibi quoque Mart.Laud. tit.de inuest.quā Tit.accep.a Sem.& Franc. Aret. in l.1.col.1.ver.debes etiam scire, & ibi quoque Fran.Ripa.col.4.nu.19.ff.sol.mat.& Ias.in l.1.col. 6.ver.nota etiam q istud.C.de sum.tri.vbi dicit sing.ad hoc tex.in d.§.quāuis.Alber. Brun. in tractatu statutorum fœminas repellentium, in 23.q. 8.art.Nec item dispositio.d.l.1.nec auth.præterea. C.vnde vir,& vxor,habent locum in feudis, vt de primo est text.in d.c.1.tit.an mari.suc. vxo.& ibi Doct.& Alex.in ea ipsa l.1.col.vlt.ver. successiuè. & ibi quoque Ias.colu. 2.in 6.fal.Phi.Deci. qui id optime declarat,col.3.versi.6.& vltimò,& Steph. Bertran.consi.59.voluissem, in 13.eodemque vltimo dubio,lib.2.& Benedict.in rep.c.Raynutius in verbo, & vxorem nomine Adelasiam.nu. 801. versi.4.fallit,extra de testa.De secundo est etiam tex.in d.c.1.§.quamuis.tit.de inuest. de re ali. fac. & voluit Roma.qui id dicit se consuluisse contra multos,in d.auth.præterea,& ibi quoque Alex.in fi.& Ias.col.3.versi.limita tamen. & Franc. Pep.in rep.in fin.& Mart.Laud.& Cardi. Alex. in ca.1.§. donato,vterque in fi.titu. qual. olim.feud.ali.pot. Nec d.auth.res quæ.C.com.de legat.habet locum in bonis feudalibus.d.§.donate, & ibi Bal. & alij, cum alijs multis concord.adductis a Ias.in d.auth. col.8.versi.an autem res prohibita, & iterum col. 11.ver.6.limita,& consi.89.aggredior,col.4.versi 2.quia dicta,libr.1.Cui adde Guid. Pap. d. consil. 214.col.5.& d.consi.217.vbi sup.

6 §†. Nec venit feudum in generali bonorum obligatione. Spe.tit.de pigno.in prin.versi.vltim. Bal in d.c.1.in prin.col.1.ver.sed nunquid si contrahat,& ibi etiam Mart.Laud.col.2.versi.not.secundum,& Card.Alex.col.2.in versi.eiusdē initij, tit.de

titu.de prohi.feud.ali.per Fede.Pau. Castr.in l.tutor.§.vlti.ff.de pigno.actio.Ro.in l.si constante, in prin.ff.sol.matr.vbi reprehendit Bar.qui aliud cēsisse videtur, ibi, in 3.quæst.1.partis Ale. consi.16. viso dicto themate, col.vlt.versi.quinimo dicit, lib.1.& consi.168.requisitus, col.2.versi. fortificantur prædicta, lib.2.quod repetitur iterum consi.20. li.5.& idem Ale.consi.2.ex narratis, in prin.lib.4.& consi.124.super primo, col.3.eo.lib.4.& consi.41. viso themate & his, colum.1.lib.6.quod repetitur consi.95.eod.lib.6 Ias.consi 6.ex hibentur, col.8. versi.nec obstat si diceretur, & col. vlti.versi. non obsta.tertium, lib.3.& Matthæ.Afflict.in constitu. constitutionem, colum. penultima.

7 §† Nec in generali facultate legitimandi censentur data potestas legitimandi ad feuda, nisi id nuncupatim exprimatur, vt latè respondit Signo. consi.218.quidam dominus Ioanellus, ferè per totum, & Ale.consi.60.visa legitimatione, col.1.lib.2.Cardi.Alexan.in ca per venerabilem.§.quod autem, char.11.versi.quæro sexto principaliter, qui fil.sunt legi. Sozi.consi.3.in causa domini Guid. col.3.versi.2.quod dicta, lib.3.nisi (inquit) ex verbis colligi possit de voluntate principis.Guid.Pap. singu.857. in generali. Ias.d.consi.70.col.4.versi. hoc tamen non obsta.lib.3.Philip. Deci.in l.1.col.2.versi.ad prædicta.ff.si cert. peta. [In lectu. Pisa.] & consi. 76. licet in casu, colum.1.& iterum vlti. & consi.389.visa longa serie, col.2.versic. eodem modo videtur, & Fran.Ripa.in l.1. col.8.nu.53.ff. de vulg.& pupil.Tametsi id non placeat Lan.Gali. in l.2.col.3.versi.ex hac conclusione. ff. de verbo. obli.Sed is solus est, licet alleget Sozi.d.consi.3.li.3.vbi tenet priorem partem, vt iam diximus. Nec etiam simpliciter legitimati vt succedant, intelliguntur legitimati ad feuda, vt si id nominatim sit expressum.ca. naturales, iuncta glo. quam omnes ibi & vbique sequuntur, tit.si de feu.fue contr. inter do.& agna.vas.& Host.Io.Calde.Anto. & Car. Flo.in c.lātor, extrà qui fil.sunt legit. Petr. Ferrar. tit.for.libel.quo agitur ad reuo.feud.in verbo, nec superstitibus, col.1. versic.inde quæritur.Stephan. Bertran.consi.112.visis quibusdam, nu.25.lib.2.& Gali.in d.l.2.col.3.versi.limita modò, de verb.ob. cum aliis multis concord.ab Antonio Rubeo congestis consi.33.circa dubium.

8 §† Nec in generali renuntiatione veniūt bona feudalia, vt tradit Bal.in auth.in successione, ante fi.C.de suis, & legi.& in c.1.col.3.versi.sed quid si filius viuo patre, & ibi Iac. Alua.col.pe.vers.itē addit.tit.an agna.vel filius, & Bal.qui & idē quoq; dicit de emphyteuticis, consi.437.quædā puella, col. vlt.li.1.Et illud de bonis feudalibus sequitur Mar. Laud.in d.c.in generali, tit.si de feu.fuer.cont. Frā. Are.qui id dicit not.in l.qui superstitis, col.5.vers. & vtrū in renuntiatione.ff.de acqui.hęred.& Soz. consi.74.super controuersia, col.2.versicu.quarta conclusio, lib.3.Card.Ale.in c.1 ad fi.tit.de eo qui fi.fecit agna.& Caro.Rui.consi.24.super his, col.1. nu.4.lib.1.Philip.Dec.in d.l.1.ff.si cert.peta.& d. consi.389.vbi sup.& Ias.in l.Gallus.§.quidā rectè, col.pe.in priori lect.ff.de lib.& posthu.vbi id dicit sing.& consi.96.dominus Boniohannes, in fi. lib.1. & consi.107.in pręsenti, in prin.lib 2.quibus locis dicit de hoc esse bonum tex.in d.c.j.titu.de eo qui fi.fe.ag.& consi.7.pro reuerendissimo, col.5.versi. secundo facit, lib.3.& iterum d.consi.152.col.2. versi.item per generalem, lib.4.& Catel.Cota.in. memor.incipien.feudum debet, & Matthę Afflict. in d.constitutione, constitutionem diuę memorię, vbi sup.Nec in generali mandato, vt tradit idem Matthæ.in consti.Siciliæ incip. si quando forte, col.2.in 2.not.Nec in generali fideicommisso.Bar. post Dy.in l.si patroni, in princi.ff.ad S.C.Trebell. Mar.Laud.in c.1.in fi.tit.de leg. Corra.

9 §† Et id quidem generale est in omni dispositione generali, vt scilicet in ea non comprehendātur bona, siue iura feudalia, nisi de illis mentio specialis, & expressa facta sit: cū eorum natura ab aliis bonis sit separata, nō obscure sentit Signo.d.consi.218.& apertius Bal.post Iac.Ard. consi.207. quæstio est, spurius, colū.1.in fi.lib.2.& Cardi.Alexā. in c.1.ad fi.tit.de inuest.de re alie.facta, & in d.c. generali.& Phili.Dec.consi.139.cuius superscriptio incipit, an & quando fœmina in fi. Vt tamen intelligas aliud esse in dispositione vniuersali, ex sententia eiusdem Deci. d. consi.389. columna vltima, versiculo non obst.quod tacita, per multa, quæ illic allegat.

10 §† Igitur vt ad casum nostrum longo veluti postliminio redeamus, cum nostra consuetudo loquatur generaliter de bonis, nulla alia feudorum mentione facta: non videntur ea comprehendi: præsertim cum etiam appellatione bonorum simpliciter feuda non contineantur, si verùm dicit Ias. in d.§.quidam rectè, vbi suprà, & iterum in posteriore lect.eiusdem.§.col.vlt.per d.tex.in d.c.in generali, & Matthæ.Afflict.Deci. Neapo.14. Ioanellus, col.vlt.& in consti.Siciliæ inci.apostantes, col.2.in 4.not.& in d.consti.si quando forte, col.2.in 2.not.& in consti.si quis in posterum, col.8.in 5. not.& in consti.Comes & Bar.col.pe.& in consti. cum iustitiæ, col.2.in 5.not.& in consti. hac ædictali, col.penul.& Lud.Gozad.consi.26.vbi sup.& Paul. Parisien. consi. 12. viso themate, colum.8. nume. 62. lib.1.

11 §† Verū Io.Fab.in §.1.post prin.Insti.de emp. & vend.apertè sentit statutū admittēs consanguineos ad retractum, habere locum in feudis. Atque etiam Cæpo.caus.ciui.consi.44.in q.col.2.versicu. item illud statutū, cū in casu in quo illic consulit, asseri non locū esse retractui: propterea ꝙ venditio facta fuerat domino inconsulto, ideoq; nullius erat momenti, secundū, ea quæ diximus in gl.pręceden ti, nu.5.sed hic scire velim. Sed, & in eadē est sñia idē Cæpola eiusdē operis cons.47.in causa vertēte inter dominū Iacobū vt.s.si ea venditio valeat, admittatur consanguineus.Idē quoq; ex facto consultus respōdit, multisq; rōnibus cōfirmauit Ias.consi. 224.videretur prima consideratione, per totū li.2. vbi loquit, de simili statuto præferente vicinos, qđ & expressim voluit, licet ipse Cæpo.nō alleget, Bal. in tract.proto.col.5.ver.sed vtrū ius protomixeos, & Matth.Afflict.in eo.tract.col.11.uersi.itē quęro

an illud ius prot. per tex. in capitu. 1. §. sed etiam res, titu. per quos fi. inuc. & diximus sup. in rub, nume. 13. sed vt redeamus,

12 § † Et hoc quidem minimè dubium est, præsertim apud nos, quibus feuda sunt instar bonorũ hæreditariorum, & veluti patrimonialia, maximè quantum ad eorum alienationem pertinet, vt tradit Ioan. Fab, morum, atque consuetudinum Gallicarum prę cęteris scriptoribus peritissimus, multis quidem in locis, ex quibus vnum tamen subiiciam huic loco accommodatissimũ, videlicet in §, vlti. Insti. de assig. lib, vbi ex hoc quoq; dicit, ꝙ in hoc regno feuda cõprehendũtur in generali bonorum alienatione. Cætera autem illius, & aliorum multorum in id ipsum loca videbis a me copiose congesta supra tit. nostrarum consuetudinũ. 2. §, 1. qui est omnium huius col. 14. in glo. 2. nu. quoq; 2. qui lous est eius rei proprius, & peculiaris. Et si nihil aliud esset, quam quod apud nos libere alienari possunt, tamen ex hoc solo in omnibus debent cẽseri patrimonialia, vt in simili voluit Petr, Ancha. consi. 125. visis, & diligẽter ruminatis, col. pe. versi. ex istis infeso, & planius Philip. Deci. consi. 586. in caussa quæ Mantuæ agitatur, col. 2. versi, & attenta dicta consuetudine. Nec tantum apud nos hodie feuda sunt hæreditaria, sed & apud alios quoq; vt testis est Seba. Neapodanus in consue. Neap, incip. & si testator, in verbo, disposuit, & Matthæ. Afflic, deci. Neapo. 140. tene menti.

13 § † An autem verum sit, ꝙ supra ex Ias. & Afflict. diximus, bonorũ appellatione feuda non contineri, nec illud dissimulẽter prætereamus, cognosces ex iis, quæ scripsimus in l. si vnquam, in verbo, bona, nu. 10. sed vtrũ veniat. Quibus tamen tu ꝑterea adde Ias. ipsum sibi contrarium, in procem. feud. col. 13. versic. 5. limita tamen sing, & d. consi. 152. super feudo, col. 3. versi, 3. principaliter, lib. 2. vbi id dicit, sing, & in l. quod dicitur, col. 8. nu. 31. ff. de verb. obli. & Philip. Deci. d. consi. 389. in fi. & Caro. Rui. consi. 25. dubitabilis, col. 2. nu. 5. li. 1. & quod scribit glo. in c. 1. versi. noui, in verbo, suorũ bonorum, in prin. titu. per quos fiat inue. feudum esse in bonis vasalli, arg. l. bonorũ, ff. de verb. signi. & eam glo. sequuntur Bal. Mar. Laud. & Card. Ale. ibi, & ipse Ias. consi, 57. visis literis, col. 3. versi. sexto facit, lib. 3. & Phili. Deci. in l. quod euincitur. ff. de re. iur. & idem voluit idem Bal. cons. 352. materia feudorum, col. 2. lib, 1.

FONS, FVNDOS, GLO. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Fundus quid sit, & quid ab agro, prædio, loco, & possessione differat.*

1 FVNDVS quid sit, & quid ab agro, prædio, loco, possessione differ, reperies in l. locus est, & l. q̃stio, & l. fundi. ff. de ver. sig. In quibus Laurentius Valla perspicacissimi vir ingenij, sed arrogãtissimi in 6. li. elegantiarũ, c. 41. sibi visus est nõ vnã obseruasse antinomiã, prætereaq; contendit malè possessionẽ fuisse definitã, & intellectam à nostro Iurisconsulto in d. l. quæstio, Sed eius intempestiuam, impudentemq; audaciam, alacriter retundit Alcia. noster tum in d. l. quæstio, tum in lib. de quinque pedũ præscriptione, & in responsione doctæ disputationis Petri Castellani, quæ eum librum continenter sequitur. At rursus Vallam defendit Franciscus Floridus Sabinus in lib. de iu. ciui. interpretibus, in quo quidem, non in hoc tantum loco, sed, & in aliis multis ab Alci. velut ex professo dissentit. Et de his quoque nonnihil Io. Mari. Cataneus in doctis illis commentariis epistolarũ Plinij secundi lib. 5. in ea epistola, cuius initium est, video, Cæterum Festus Pompeius, fundus (ait) dicitur ager, qui planus sit ad similitudinem fundi vasorum, Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est, auctor, De quo & aliquid videre licet apud Ciceronem in oratione pro Cornelio Balbo. Seruius autẽ fundum ab eo dicit tradi, quod sit omnium rerum fundamentũ. Nam & Plautus in Trinummo fundum vsurpauit pro fundamento cuiuslibet rei.

SERVITVTES, SERVITVTES, GLO. V.

SVMMARIVM.

1 *Seruitutes an sint mobiles, vel immobiles, & numero. 2.*
Retractus an locum habeat in vẽditione seruitutũ.
Statutũ prohibens alienationem rei immobilis, non habet locum in alienatione seruitutis.
Incorporalia, nec mobilia esse, nec immobilia.
2 *Incorporalia an alienari possint a prælato.*
Incorporalia vsucapiuntur vt immobilia.
3 *Retractus an obtineat in iure pascendi pecoris in agro alieno.*
Ius pascendi pecoris censetur immobile.
Quidquid solo cohæret, id immobile esse censetur.
4 *Seruitia inter immobilia computantur,*
Retractus an in venditione seruitiorũ habeat locũ.

SERVITVTES 1 per se cõsideratas neque mobiles esse, neque immobiles, sed tertiam quandam speciem constituere tradit Panor. in c. nulli, col. 3. versi. quid autem in seruitutibus, extrà de reb. eccle. non ali. exemplo eius, quod dicitur de actionibus, vt plenissimè retractabimus inf. eo. §. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 1. & multis seq. Et hanc Pan. sententiam sequitur Ale. in addi. Bar. in l. mouentium. ff. de verb. signi, & consi. 52. viso themate, & statutis, col. vlti, versi. tertio moueor, lib. j. vbi ex hoc dicit, quod statutum proqibens alienationem rei immobilis irrequisito consorte, non habet locum in alienatione seruitutis, & Iason loquens in statuto huic nostro simili, scilicet quod proximus possit retrahere rem immobilem oblato pretio, vt item non habeat locum in his seruitutibus, consi. 194. super vacuo, circa medium, li. 2. Nam illud generale est,

vt quæ

vt quæ ſunt incorporalia, ea nec mobilia, nec immobilia propriè dicantur, ſecundum Bal. in ca. 1. §. ſciendum, verſicu. extrà quęrit, titu. de feud. cog. & Lapu. allega. 91. in primis videndum eſt, ad fi. Alec. d. conſi. 52, col. vlt. verſi. & quod ea, quæ non ſunt.

2 § † Et hæc quidẽ vera ſunt, ſed vbi neceſſe eſt, vt reponantur inter alterutra, id eſt mobilia, aut immobilia, certè ea immobilibus annumerantur, vt dicit Pa. in d. c. nulli, & Ale. in d. l. mouentium. Nam & Anto. & Imo. in d. c. nulli, ſimpliter hęc veluti immobilia exiſtimant, quia adhærent immobilibus: negantq; alienari poſſe à Prælato eccleſiæ, ſicuti nec alia immobilia, ꝙ, & ſatis declarat tex. in c. 1. e. titu. lib. 6 quo prohibẽtur Prętati alinare bona immobilia eccleſiarum, ſiue iura ipſarum. Quo in loco glo. no. iura, ſiue incorporalia poni inter immobilia, idemq́; ius ſtatui in vtriſque, vt ibi patet, atque etiam in l. vlt. C. de long. temp. præſcrip. vbi incorporalia vſucapiuntur vt immobilia. Sed & ꝙ ſeruitutes inter immobilia computantur, tenet Alc. conſ. 211. põderatis verbis ſtatuti, col. 2. verſi. prætereà negari non poteſt, li. 6. Nam hæ (inquit) adhærent rebus immobilibus: ideò & immobilia eſſe cenſentur. l. ſi aliena. §. hoc iure. ff. de vſucapi. atq; etiam Philip. Fran. qui eandẽ addit rationẽ, in d. c. 2. de rebus eccle. non alie. lib. 6. Et eſt glo. apertiſſima in l. vnica in verbo intelligũtur. C. de vſuc. transfor. & facit tex. in l. ſed ſi pecunia, quæ eſt 3. § ſimili modo. ff. de rebus eorum, vbi ſeruitus in fundo minoris imponi non poteſt: nec quæ ei debetur, remitti ſine decreto, tãq̃ ſcilicet ea ſit imobilis. Et facit etiã d. l. vnica, ibi, vel ſeruitutẽ, iũctis illis verbis ꝓcedẽtibus, ſiue mobiles ſint, ſiue ſoli.

3 § † EX QVIBVS ETIAM facilè intelliges, & hæc procedere in iure, ſiue ſeruitute paſcendi pecoris in fundo alieno, ea etiam, quam diximus, ratione: nã, & id ius cohęret ipſi fundo, proindeq; reale eſt l. pecoris. ff. de ſeru. ruſt. præd. & §. inter ruſticorum. Inſtitu. eod. tit. de ſer. ruſtic. prædi. & no. ad aliud propoſitum Philip. Dei. conſi. 483. pro reſolutione, col. 3. verſicu. non obſtat dictum. Quidquid autem ſolo cohæret, id immobile eſſe cenſetur ex ſententia Alexan. & Philip. Fran. vbi ſup. & ſæpius dicemus, in glo. ſeq.

4 § † SED ET SERVITIA quæ vocamus, quæ ſcilicet quotannis, aut certis aliis tẽporibus ab aliquibus, nobis præſtari dñt, inter immobilia quoq; reponit Spe. titu. de reſti. ſpol. col. pe. ibi, ſed adhuc contra prædictos, & ibi etiam Bald. in addi. illius, atque iterũ idem ipſe Bal. in c. vlt. tit. de feu. cogni. Ideoquè & in iis locum habet hic noſter retractus. Quod intellige de ſeruitiis, quæ debentur ratione rei immobilis, quæ nos vulgo in Pictauia (bians) vocamus de quibus ſæpiſſimè in noſtris conſuetudinibus fit mentio, nam cùm hæc ſolo cohæreant, immobilia quoq; diximus cenſeri debere.

RENTES, ANNVI REDITVS, GLO. VI.

SVMMARIVM.

1 *Reditus vnde dicti.*
Reditus cum ſimplici d. ſcribi debet.
Reditus appellatione quid veniat.
2 *Vectigalia quæ dicantur.*
Vectigalia rectè dicũt, quas rectas vulgò vocamus.
Agri vectigales qui ſint.
3 *Retractus an habeat locum in venditione redituum generalium, & nu. 4. cum ſequentibus.*
Reditus annui an ſint mobiles, vel immobiles, & nu. 4. 5. 6. 7. 8. & 14.
6 *Fratres prædicatores redituũ annuorũ incapaces.*
Immobilia cẽſentur ex quibus percipiũtur fructus.
Fructus id eſt, quod ſingulis annis renaſcitur.
Nihil intereſt, an annua præſtatio ſit circa eandem rem, an circa diuerſas.
Annui reditus publicantur, publicatis bonis immobilibus, & nu. 6. in fi.
6 *Annui reditus an excuſent à ſatiſdatione, & n. 12.*
Annui reditus minoris non poſſunt ſine decreto alienari.
Annui reditus ciuitatum non poſſunt ſine ſolennitate alienari.
Annui redituus eccleſiæ, ſine ſolennitate alienari poſſunt, & nume. 13.
Annuos reditus conſtituere non poteſt, qui vendere non poteſt res immobiles.
Executio ſententiæ equè fieri poteſt in debitorem annuæ pẽſionis, vt in debitorem rei immobilis.
Feudum in annuis reditibus conſtitui poteſt.
Annui reditus, vt immobilia præſcribuntur.
Interdictum pro re immobili competens, datur etiam pro annuis reditibus.
7 *Retractus an locum habeat in venditione redituum modici temporis, & nume. 8.*
8 *Annuus reditus ob id quòd redimi poſſit, an perpetuus cenſeatur.*
9 *Perpetuum tempus quod dicatur.*
Longum tempus quod ſit.
10 *Reliquiæ annuorum redituum mobiles cenſentur.*
11 *Retractus an locum obtineat in redictibus merè perſonalibus, & nume. 12. & 13.*
12 *Poſſeſſoriũ an intentari poſſit pro annuo reditu.*
14 *Reditus annui à fiſco, republica, aut alias ex publico debiti à ſatiſdatione excuſant.*
15 *Annuorũ redituũ generaliũ emptio, an ſit licita.*
16 *Comparatio redituum generalium eſt ſuſpecta, & odioſa.*
17 *Iuſtum pretium annuorum redituum quod ſit, nume. 18. 19.*
18 *Semiſſes vſuræ quæ dicantur.*
Semiſſes vſuræ permiſſæ.
Menſtruæ vſuræ quæ ſint.
19 *Penſio iuſta quæ cenſeatur.*
Senatus Pariſienſis quid in redituum generalium emptione obſeruet.
20 *Annuorum redituum debitores an poſſint cogere creditorẽ eorũ aſſignationem accipere, nu. 20.*

REDITVS hos annuos vulgo vocamus, verbo quidem latino, quod ex eo dictum eſt, quod ſingulis annis reditus ipſe redeat, & vt non obſcure oſtendit Valerius Martialis lib. 5. [Epig. 36.] de Euclide hoc carmine.

Cùm sibi redire de patruelibus fundis,
Ducenta, clamat coccinatus Euclides, &c,

Quo etiam verbo vsus est Ouid. 2. de ponto,

At reditur iam quisque suos amat,

Et lib, Amorum 1.

Turpe thori reditus census augere paternos,

Ex quibus locis intelligis scribendum esse reditus cum simplici d. Nam aliàs versus non staret: quã-quàm alij, & maxima quidem ex parte redditus scribunt, creduntq; à reddẽdo dictos, vt quos reddat fundus, & hanc etymologiam huic verbo assignat è nostris Cor. consi. 289. videtur in hac, col. 2. uersi. & licèt in stricta, li. 1. miror autem venisse in mentem Bar. in l. filio. ff. de liber. & posth. reditum dici quasi retro datum. Sed vtrũcunq; sit, hoc verbo vtitur Plinius senior li. 17. c. 8. & iunior li. 9. epistolarum ad Paulinum, & Aul. Gellius li. 15. c. 1. & nostri Iurisconsulti vbiq; vt in l. æquissimum. §. 1. ff. de vsufr. & in l. si fundum per fideicom. ff. de leg. 1. & in l. Codicillis. §. 1. ff. de lega. 2. & in l. nomen. §. vni, & rursum in l. prædiis, §. Titio, iterumque l. cùm quis, in prin. ff. de lega. 3. & in l. si reditus. ff. de fund. instru. & in l. penul. ff. de vsu, & vsufr. lega. & in l. liberto. §. vlti. ff. de annu. lega. & in l. alumnæ, in prin. ff. de adi. lega. & in l. deducta. §. hæreditatẽ. ff. ad S.C. Trebel. & in l. nam si non sit. §. j. ff. de dã. infect. & in l. Titia. ff. de solut. & alibi sæpe. Ex quibus etiam locis intelliges hanc redituum appellationem latius patere, quam vt has rentas, quas vocamus, id est, pensitationes generales, aut speciales significet, vt etiam videre licet ex glo. in c. generali, in verbo, reditus, de elect. li. 6. & in cle. 1. in verbo, fructuum, & ibi Cardi. Flor. in 4. not. de reb. eccle. non ali. & Inno. in c. Pastoralis, in verbo reditus, & ibi quoq; ali. extra de donatio. Alber. in l. Paulus. §. 1. & iterum in l. in pecudum. ff. de vsuris, & in l. frugem. ff. de verbo. signi, & Ange. in l. litibus, col. vlti. C. de agri. & censi. lib. 11. & consi. 312. prout patet, col. 3. & Pau. Castr. consi. 353. commodum col. 1. lib. item 1. & consi. 374. super istis duobus, in prin. lib. 2. Cardi. Flor. in cle. 1. col. 1. in 9. no. de excess. Præla. Raphae. Cuma. consi. 162. visa copia, col. 1. & Sozi. consi. 37. in causa Antonij, col. 4. versi. decimo confirmatur, lib. 4.

2 § † Nec interim tamen prætermittã has rentas vectigalia latine appellari, quo verbo in eo sensu, vsus est Paulus in l. arbores. §. vl. ff. de vsufr. Et hinc prædiũ, & ager, siue fundus vectigalis, qui scilicet his obnoxius est, ff. si ager vect. & in l. item prædia. ff. fami. erc. & in l. communi, in prin & iterum. §. 1. ff. com. diuid. & in l. 1. in prin. ff. qui. mo. vsuf. amit. & in l. sciendum. §. 1. ff. qui satisd. cog. vbi declarat quis ager vectigalis dicat, & in l. ei qui. ff. de serui. & in l. qui scit. §. sic & eius. ff. de vsu. & l. lex vectigali. ff. de pigno. & alibi sæpe. Et apud Suetoniũ in Cæsare. Agrũ cãpanũ ad subsidia reipublicæ vectigalẽ relictũ diuisit extra sortem. Scribit autẽ Iulius Frõto in lib. de limiti. agrorũ, solitos veteres quos agros de hostibus capiebãt, alios veteranis in præmia assignare, in alios colonias deducere, quosdam mãcipibus in longũ tẽpus locare, vt annuã aliquã mercedẽ principi darent, & hos vectigales dici.

3 § † SED VT AD nostrã consuetudinẽ veniamus. Io. Fab. in §. ul. col. vlt. ver. sed ego moneo. Inst. de duob. reis, dicit ex consuetudine multorum locorum Franciæ retractum habere locum in venditione huiusmodi redituum generalium. Et huius etiam rei consuetudo est expressa Niuernensium hoc eodem tit. §. 18. Illud autem, quantum ad ius cõmune pertinet, certũ est, eos ex propria, sua, que ipsorũ natura nec mobiles esse, nec immobiles, sed tertiam quandam speciẽ constituere, vt tradit Pan. in c. nulli, col. 5. versi. quid autem, de reb. eccle. non ali. quem sequitur Alc. in addi. Bar. in l. mouentiũ, ff. de verb. signi. & Maria. in tract. oblationum, in 8. libello, in 6. q. col. 2. versi. sed iuxta prædicta: vt quæ nec tangi, nec palpari possunt, nec loco circũscribuntur, sed ad eos tantũ cõpetit actio, quæ etiã propriè, nec mobilis, nec immobilis est, vt diximus in præcedenti glo. & dicemus postea effusissime.

4 § † At vbi trahendi sunt ad alterutrum eorũ, certe immobilium naturam sequuntur, vt illi ipsi affirmant. Ex quo fit vt plerique omnes dicant annuos reditus inter immobilia cõputari, per l. si quis inquilinos. ff. de lega. 1. & l. iubemus nulli, in prin. & ibi gl. in verbo, annonas. Bar. in fi. Bal. Pan. Cast. & alij, C. de sac. eccle. & l. hac edictali. §. his illud, & ibi glo. Cyn. & Bal. in vtraque lect. C. de secun. nup. & l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. & §. 1. versi. si vult, n. & ibi Ang. & rursum. §. vlt. cũ glo. & ibi item Ang. in auth. de non ali. & §. quoniam autem, versi. si vero habet reditus, iuncta gl. in verbo, reditus, in auth. vt hi q obli. se hab. perhi. & c. j. & ibi Bal. col. 2. in verbo, annua, tit. de cõtro. inue. inter vas. & epi. &c. 1. §. sciendum, & ibi etiã Bal. post prin. ti. de feud. cogni. & omnium expressissimè in cle. exiui. §. cumque annui reditus, de verb. signi. hæc enim sunt propria illius verba Cũque annui reditus inter imobilia cẽseantur à iure.

5 § † Et id preterea voluerũt Spe. Io. And. & Bal. in addi. ipsius tit. de rest. spolia. §. nũc dicamus col. pe. ibi, sed adhuc contra prædictos. Zenzel. in ext. Io. 22. inci. ad conditorem, in prin. in verbo, mobilium. Fed. Senen. consi. 12. fratres prædicatores, col. 2. vbi ex hoc dicit fratres prædicatores esse horum incapaces Alb. in l mouentiũ, in fi. ff. de verb. sig. Bar. in tract. minoritatum, lib. 2. di. 6. c. j. Alber. in 3. parte stat. q. 13. item quero an publicatis, vers. tertio casu. Bal. in Authen. ingressi, col. 8. versic. ex quib. præmissis. C. de sac. eccle. & in l. 1. in 2. no. C. de suffrag. & in l. etiam, col. 3. ver. modo quæritur. C. de execu. rei iud. & in l. non ignorat. col. vlti. C. qui accu. pos. & in c. cum Mar. Ferra. col. 3. uersicu. ibi præbendis, extra de consti. & in ca. statuimus, extra de trans. & in proœ. feud. col. 6. versi. sed hic quæro quomodo, & ibi Cardi. Alexan. col. quoq; 6. vbi & ipse Bal. adiicit rationem: quia omnes res ex quibus percipiuntur fructus inter immobilia cõputantur, sed ex his fructus percipiũtur: quia id fructus est, quod singulis annis renascitur, gl. in l. diuortio. §. si. vir. ff. sol. ma. Et subdit idẽ Bal. nihil interesse, an annua præstatio sit circa eãdem rem, an circa diuersas: vt si vno anno pstetur frumẽtũ, alio aliud. l. nec inter est. ff. quan. di. lega. ced. & l. si fundus. §.

dus.§.quod in sementem.ff.solu.mat.Et rursus idē Bal.in d.c.1.in verbo,annua,tit.de cont.inter epis. & vas.& in c.1.in fi. tit.de pace te. & consi.49.casus,vt donauit,col.2.lib.1.& consi.238.ad veritatem,ante fi.eo.lib.1.& consi.424.hæc verba,quod quilibet,col.2.lib.2.& consi.210.quæritur de tali casu post prin.li.3.& consi.182.casus talis est.Rex Cypri.col.2.versi.in contrarium videtur,lib.5.Ioā. Fab.in l.si certis, col.3.in paruis, versicu.item dic quod reditu.C.de pact.Ang.in l.si constante.§.vlt. [& ibi quoq; Ro.col.2.versi.quid autē de annuis] ff.sol.mat.vbi ipse Ang.expresse dicit sub publicatione bonorum immobilium cōprehendi annuos reditus,& consi.328. Anastasius, col.5.versicu.5. propter importantiā. Domi. consi.40. Titius condidit testamentum, col.2. versi.in contrarium arguitur: ꝙ consi.iisdem verbis reperio inter consi. Fulgo.consi.104.eodem initio Pan.in dispur.inci. Augerio,col.antepe.Imo Roma.& Barba.in l. Stichum.§.1.ff.de verb.obli.Petr.Ancha.in c.2.col.2. versi.quid de annuo, de reb.eccle.non alie.libr.6. vbi dicit ad hoc no.illum tex.in d.§.cunque annui. Imo.in c.nulli,col.vlt.versi.vltimo tangit, extra eo.tit.& in cle.j.in 4.not.per tex.ibi,eo.quoq; tit. Cardi.Flo.consi.66.in dubio præmisso, post prin. Paul.Castr.consi.130.præmittendum est,li.2.Ro. consi.189.in hac caussa,in fi.& consi.302.ego hūc contractum,ante fi.Alex.consi.103. visis scriptis, col.5.versi.tertio respondeo,lib.2.& consi.179.in causa,& lite vertente inter hæredes, col.1.lib.6.& consi.15.attentis supra narratis,post medium,lib. 7.Fran.Areti.consi.10.casus talis est, quidam Titius,col.2.versi.his tamen non obstantibus. Barba. consi.22.deum inuocent, col.2.lib.3. & consi.70. illud in medium referam,col.13.versi.& ex superius dictis,eo.lib.3.Philip.Fran.in c.2.in prin.circa medium, de reb. eccle.non alie.lib.6.Stephan. Bertran.consi.283.etiam si appellatione,col.1.lib. 3.Matth.Afflict. qui ex hoc dicit, in his reditibus esse locum retractui,in tracta.proto. col.11.versi. item quæro quid si vendantur annui reditus.

6 ¶ † Et ex hoc præterea,quæ diximus supra,fit, ꝙ voluerunt Gul. Cu. Ray. & Cy.in l.sciendū, in prin.& ibi quoque Bar.col.vlt.versi.quæro quid si iste,& Bal.col.vlt.Albe.col.4.Ang. [Rom.col.vlti. versi.item pone quis] & recentiores.ff. qui satisd. cog.hos annuos reditus excusare a satisda.non secus, atque possessionem immobilium. Quod etiam voluit Cyn.ipse in l.hac edictali.§. his illud. C.de sec.nup.Fit item,quod tradit Bal.in d.l.iubemus nulli,post prin.minorē non posse cū autoritate curatoris alienare hos reditus sine decreto iudicis. Quod & voluit ipse Bald.consi.518.ꝙ est postremum omnium,lib.5.Alc.Barb.& Ber.in consi. sup.alleg.Sicuti nec hos reditus annuos ciuitatum vendi posse sine solennitate,quæ in venditione rerum immobilium requiritur,probat tex in l.vlt.& ibi Bar.&Io.Plat.C.de vend.reb.ciuit.lib.11.Nec annuos quoq; reditus eccle.d.l.iubemus nulli, & ibi omnes.C.de sacro.eccle.Petr.Ancha.& Imo.in c.nulli,ext.de reb.eccle.non alie.& in d.c.2. & ibi etiam Domi.col.3.versi.de reditibus,eo.tit.li.6.& Imo.in cle.1.col.1.eod.quoque tit.& in c.potuit, col.21.versi.item etiam videtur, de locat. Nec qui non potest vendere res immobiles,hos annuos reditus cōstituere potest,Bal.in c. ad audientiā le 2. col.3.versi.in glo.1.extra de rescript. Fit etiam ꝙ ab eo.Bal.traditur in d.l.etiam,col.5. C de exe.rei iud.execu. sententiæ æquè fieri posse in debitorē annuæ pensionis,vt in debitorem rei immobilis. Quod singu.& menti tenendum dicunt,& sequuntur Ale.& Ias.in l.à diuo Pio.§.si quoq; ille col. 2.hic.1.ff.de re iudi. Quod item dicitur feudum, quod non nisi in bonis immobilibus constitui potest,in his posse constitui, ita enim voluerunt Bal. & Cardi.Alexan.in proœ.feudo quibus locis sup. citauimus,& Mart.Laud.in §.1.col.2.versi. quæro an in iuribus,tit.qui feud.dare poss.Card.Alexan. in c.sciendum,col.1.tit de feud.cognit.& Francis. Cur.Iunior in tract.feud.in 1.parte quæst.6.col.3. versi.circa verò quartum. Et quod publicatis bonis immobilibus,publicarentur,& ij reditus,Ang. Roma.& Alexan.in l.si constante.§.vlt.ff.sol.mat. Et quod huiusmodi reditus eod.tempore vsucapiuntur,vt cætera bona immobilia,Bal.in cap.de quarta, colum.1.versi.item isti reditus, extra de præscript. [Et quòd pro iis datur interdictum, quod pro re immobili competit,vt not.in c.querelam,de electio.& alibi, latiùs diximus.]

7 ¶ † SED HÆC PRIMO intelligenda sunt, cum reditus sunt perpetui, aut certè ad longum tēpus,secus si ad modicū,ex sententia Zenzel. in d. extrauag.Io.22.inci.ad conditorē,col.1.in verbo, mobiliū,& Bald.in d.l.hac edictali.§.his illud,col. 1.in noua lect. C. de sec.nup.& in d.ca.cum Mar. Ferr.& ibi latè Barb.col.41.de consti.& in c. querelam,col.vlt.versi.reuoco in dubium,de elect.vbi allegat Fede.loco non designato, sed nos statim annotabimus.& idem Bal.in d.c.1.in fi.& ibi etiā Mart.Laud.col.2.ad fi.& Car.Alexan.col.penulti. versi.dicit tamen hic,tit.de pac.tenen. & in cap.1. tit.de feud.gard.& in d.§.sciendum, & ibi Cardi. Alexan.colum.2.titu. de feud.cog. & in capitu.1. colum.vlti.titu.de contr. inter epis. & vas. vbi loquitur de annuis reditibus perpetuis,vel quasi, & Fed Senen.d.consi.12.& iterum consi.82.in quodam ca.Domi.in d.capi.2.in prin.colum.vlt. & ibi etiam Philip.Fran.col.2.de reb.eccle.non alie.li.6. Card.Flo.in d.§.cumque annui reditus. [Roma.in d.l.si constante.§.vlt.col.2.versi.quid autem de annuis.ff.sol.matri.vbi ad hoc allegat d.c.querelā, de electio. & l. vlt.ff.quo bono. & idem Ro.in d.l. sciendum,vbi supra.] Alexan. & Andre. Alcia. in d.l.mouentium,& idem Alexan.in d.l. si constante.§.vlt.col.vlt.ff.sol.mat. & in d.l.sciendum, col. vlti.& ibi quoque Ias.col.penulti.versicu.secundò limita.ff.qui satisda.cog.vbi ex hoc limitant,quod supra diximus,annuos reditus excusare a satisdatione.Fran.Are.d.consi.10.vbi supra. Barb. in rep. rub.de re.eccle.non alie.col.12.versi.decimotertiò limita.& d.consi.22.col.2.& seq.libro.3. Matthæ. Affli.id trahens ad retractum nostrum,in d. tract. proto.vbi suprà,& Benedic.in repe.c. Raynutius, in verbo,cætera bona,nu.8.extrà de test.Et bene

facit quod scribit Panormita.in capitu.nimis, in 2.nota.extrà de exces. præla.

8 §† Id q declarat Maria.Sozi.in d.trac.oblatio nis, in 6.q.8. libelli, ad fi.procedere, nisi eadem esset ratio phibitionis in reditibus annuis modici tẽporis, vt longi: nã tunc & hi cõputãtur inter immobilia, ex eo quid scribit Bar. in d.tract. minori. li.2.dist.6.c.1.& 2.vbi concludit d.§.cunque annũi reditus, habere locũ, ẽt si esset aliquid diurnũ, vel menstruũ, vel in aliud tẽpus constitutũ, cũ hoc repugnare videatur statui, & regulæ Franciscanorum. Et quia ẽt vbi est eadẽ ratio, eadẽ est iuris dispositio.l.illud.ff.ad l.Aqui.cũ si.dicitq; idẽ Maria. idẽ sentire Bal.in d.auth.ingressi, vbi suprà in rõne sui dicti. Mihi autẽ nec Bart.nec Bald.id voluisse vñr, quod apud eos videre licet. Fateor autẽ, q si in aliquo casu eadem esset ratio in reditibus modici tẽporis, quæ in longi, idẽ de vtrisq; esset iudicãdũ: sed non propterea sequitur illos esse cõputandos inter immobilia, qñ videmus multa, in quibus idẽ ius statuitur de mobilibus, & immobilibus. Nec tñ intelligas, annuos reditus, ob id q redimi possint intra aliquod tẽpus, vel simpliciter, non censendos esse perpetuos, propter ea, quæ dicemus infra eo.§. glo.14.in verbo, *Ou equipollent à vente*, ad fin. nu.119.secundò intellige.& 2.seq.

9 §† Perpetuũ autẽ tẽpus, (vt id trãscursu dicã,) dr̃ quod est ad tringinta annos.§.j.Insti.de perp.& tempo.actio.& gl.in auth.si quas ruinas, in verbo, dentur. C.de sacr.eccle.& in §.perpetua. 10 q.2. Pan.in d.c.nulli, col.j.de reb.eccl.nõ alie.cũ cõcor. quos alibi abunde afferã. Alias autẽ dr̃ aliis multis modis, vt per glo.Alb.& Bal.in l.1.ff.pro soc.& gl. in c.reperiuntur.1.q.1.& in d.§. perpetua.10.q.2. Bal.in l.vlt.in prin.1.lect.ff de constitu. princi. & consi.372.tẽpore, lib.3.Petr. Anchara.consi.427. discurrit, col.2.& inter consi. Ioan. Cald.titu.de verbo.signi.consi.17.perpetua.Luc. Pen. in l.quicunque.C.de fund. Reipu.li.11.Fulgo. consi.156. visis themate, colum.vlti.Corn.consi.59.diu post consilium, colum.1.lib.3.& latissimè Barba. in l. Stichum, aut Pamphilum.§.stipulatio, colum.2. & 3.ff.de verb.obliga.& consi.44.sapienter scripsit, colum.1.lib.2. & consi.53.præclare, colum.pe. eod.lib.2.& consi. 20. clementissimum Deum, colum.2.lib.4.Alexan.in l.1 in princi.col.1.ff.sol. mat.& consi.60.omisso multiloquio, col.2.versi.& per hoc apparet, lib.1.& consi.71. circa hæsitationem, libr.6. Sozi.consi.84.accuratissimè colum.2. versi.quibus tamen non obst.li.3.& remissiuè per Felyn.in ca.ne Dei, ante fi.de simo.Longum vero tempus dicitur decem annorum, glo.in l.cum de in rem verso.ff.de vsur.& in l.si filius. C. de petit. hæred.& vtrobique Doct.cum multis etiam concor.à me collect.sup.titu.proximo.§.1.in glo.4. in fi.& voluit nuncupatim in hoc casu reditus annui Car. in d.§. cumque annui reditus, in fi.

10 §† SECVNDO PRINCIPALITER limita, qđ dictũ est annuos reditus inter bona immobilia collocari, vt.s.procedat pro tẽpore futuro, nã quantũ ad reliquias, quarũ iam cessit dies (arreragia vulgus nostratiũ appellat) & pro quibus exigẽdis iã cõpetit actio, hæ inter mobilia assignãtur, vt expressim voluit Andre.Alcia.in d.l.mouentiũ. ff.de verborũ signi.& ante eũ licet nõ alleget, Bal. in c.1.col.vlt.versi.qđ de pensionibus, & ibi quoq; Aluar.in c.1 § si vero pacis, col.2.versi.quid de pensionibus, [& Matthæ.Afflict.in §.si quis in 2.nota. col.2.versi.sed iterũ quæritur.] tit.de pact.tene.& nõ obscure idẽ Bal.in c.q.in ecclesiarũ, col.4.versi. sed statim quæritur, extra de cõsti.& Sozi.consi.c. inci.cũ baptistç, col.2.versi.itẽ si essemus, libr.1.& clanculũ etiã Fran.Rip.in repe.l.rẽ quæ nobis, nu. 16.ff.de aquir pos.& apertissimè Auth. in consue. Pari.tit.1.§.1.glo.1.nu 36.in fi.Et ita quidẽ in practica obseruamus, vt mobilibus cedãt. Et est expressa cõsuetudo apud Aurelianos, c.174.quo in loco cõmentarij magis muti sunt, quam pisces, atque etiam apud Borbonios, capi.281.Niuernios titu. *quelles choses sont reputees meubles*, c.7. Et vide tamen quod in simili dicam infrà, eod.titu.§.3.2.glo. 1.nu.81.tamen prior, & sequen.

11 §† TERTIO LIMITA post Bal.in d.§.sciẽdũ tit.de feud.cog.vt procedat in præstatione annua reali, vel mixta, nõ etiã in mera personali, pro qua nõ cõmpetit petitoriũ, nec ideo possessoriũ, vt not.in l.vlt.ff.quor.bono.& à Cyn.in l.si certis. C.de pact.Et idẽ propè Guil.Cu. in d.l.sciendũ, & ibi quoq; Bar.Alber.ipse Bal.Ale.& Ias. ff. qui satisd.cog.dum dicunt annuos istos reditus tum demum releuare a satisdatione, tanquã immobilia, cum debentur super re immobili, quæ illis præstãdis est obligata: secus si simpliciter debentur actione personali, per l.vlt.§. vltimo.ff.de cont.emp.iũcto.§.si fundus, versi.diuersa, in d.l.sciendum. Illã quoque distinctionẽ posuit ipse Bal.in addi. Spec. titu.de resti spoli.§.nunc dicemus, col.pe.Francis. Areti.d.consi.10.vbi suprà, & Barba.in l. sed si ex stipulatu, col.14.versic.adde etiam inquantum Roma.dicit.ff.de verbo.obliga.& Caro.Rui.consi. 82. circa primam, colum.2.nume.5.lib.2.

12 §† Sed aduerte, quoniã Cy.& Docto.vbi suprà primo loco allegatti non tractãt expresse, vtrũ annua præstatio sit inter immobilia, an mobilia annumeranda: sed illud tantũ an ratione cessationis huiusmodi præstationis possit intentari possessoriũ, aliis affirmantibus, aliis negãtibus: nec tamẽ eorũ ratio, aut fundamentũ in hoc est, q sint mobiles, aut immobiles: sed aliis ducuntur rationibus vt videre licet apud eos, & Roffre.in sũma.C. vnde ui. versi.circa prædicta, & versic.quæritur circa interdictũ, & iterũ c. vti possi.in fi.Spe.tit.de censib.in prin.& Ioan.And.& Panor.in c.peruenit, de censibus.Bal.in l.iubemus nulli.in prin.col.1.C.de sacrosan.eccles.& in repet.l.2.col.6.versic.sciendũ est autem.C.de ser.& aqu.& Cano.in capi.quærelam, de elect.& Signo.consi.122.in quæstione 2. nume.4.Petr.Anchara. consi.386.in lite, colum. 1.Domi.in capitu.nullus, 2.quęst.2.& Pan.in capitu.sicut, in 1.nota. extrà de re iudi. & consi.25.in causa quæ ad præsens, in 1.dubio, libro.2.Roma. consi.211.in casu propositæ consultationis, in 3. dubio, Ange.Areti.in §. 1. col.2.Institu. de interdi.Fely.in capitu.conquestus, paulò ante fin. de fo. compe-

competen. & Stepha. Bertran. consi. 38. existimo, colum. 1. lib. 1. & consi. 122. tristi. eod. lib. 1. Matthæ. Afflict. decisio. Neapo. 395. pro decisione. & Philipp. Deci. consi. 136. in causa reuerendi, colum. 1. & dicemus aliquid infra. §. 32. nu. 79. sed id satis. Francis. Curti. iuniorem, in tracta. feud. in secunda parte princip. char. totius operis. 5. col. 4. versi. & ideo videmus.

13 ¶ † Illã autẽ Guil. Cur. & aliorũ in d. l. sciẽdũ, distinctionẽ nuncupatim refellit Maria. in d. tract. oblationũ: quoniã pro locatione (inquit) competit actio merè psonalis: vnde sicut sine debita solẽnitate non est licitũ Prælato locare in perpetuum, vel ad longũ tẽpus cle. 1. de reb. ecc. non ali. ita nec debet esse licitũ hos annuos reditus etiã personales, cum sunt perpetui vel longi tẽporis, alienare. Et sunt multi nõ contẽnẽdæ autoritatis, qui simpliciter tenẽt, annuos reditus releuare à satisdatione, nulla facta distinctione, sint reales, an personales. Ita enim tenuit Cy. ipse in d. l. hac edictali. §. his illud. C. de secundis nup. & Ang. in d. l. sciendũ, col. 1. versi. sequitur in litera. Nostra autẽ cõsuetudo aperte declarat has annuas præstationes etiã merè personales, veluti immobilia cẽseri, in eisq; nostrũ retractũ habere locũ, cum dicit. *Rentes generales assisses generalement sur leu vendeur.*

14 ¶ † Illud autẽ certũ est, ꝗ si huiusmodi reditus debẽtur à fisco, aut aliàs ex publico, vt sunt imprestita, quæ vocant, siue bãchum, ꝗ etiam appellant, Venetiarũ, Genuæ, vel Lugduni, tũc licèt non debeãtur ex rebus immobilibus, æque tamen releuant à satisdatione, nec alia bona immobilia, vt voluit Raph. Ful. in d. l. sciendũ, & ibi post eum Alex. vol. vl. & Ias. col. pe. versi. tertio limita, hac ratione moti, ꝗ fiscus & respub. semper sunt soluendo. l. 2. ff. de fund. dot. Et ita (inquit Ale.) loquitur d. l. iubemus, in prin. cum glo. Sed huic sententiæ reclamat Caro. Ruin. d. consi. 82. nu. 2. versi. nec obstat. lib. 2. Super hoc autem in vniuersum, an scilicet & quando huiusmodi reditus connumerantur inter immobilia, sunt & aliæ huius regni cõsuetudines, vt videre licet apud Parisienses, cap. consuetudinũ eius loci. 57. & Meldenses, c. 66. & seq. vbi etiã expressè dicitur in his locũ esse retractui. Senonẽses, c. 31. iũcto c. 34. vbi & idem dicitur, & iterum ca. 10. Trecenses, c. 66. & c. 148. vbi etiam tractatur de retractu. Victriacenses, c. 131. & Belquercẽses, c. 31. Aurelianenses, c. 175. & 262. Engolismenses, c. 55. Bituricenses, titu. *de retraict.* c. 1. Burgundiones eod. titu. capitu. octauo.

15 ¶ † SED DVBITARI POSSET, an emptiones horũ redituum annorum sint licitæ, (intelligo de his generalibus, quos et vulgus *rentes generales* appellat, vti et facit nostra cõsuetudo, alij vocant *hypothecques, rentes, à rachapt, rentes volantes*, quarum fit mentio in postremis constitutioni bus Lud. 12. ca. 71. Ias. liuellos vocat in l. 1. col. 14. versi. quartò quæro in i. lect. & col. 9. versi. quid aũt de pecunia, in 2. lect. C. de sum. Trini.) Id ꝗ sæpius agitatũ est, & disputatũ à Theologis nostrisq; scriptoribus, qui multa in vtranq; partem adduxerunt quę nõ est opus huc transcribere, quia iam nimiũ inculcata res est: & veluti in rẽ iudicatã transacta, licitas esse has emptiones, si modò fraus absit, & interueniat iustũ pretiũ, sicuti voluerunt Inno. Host. Io. And. Ant. Car. Flo. Pan. Io. Ana. & alij in c. in ciuitate, de vsu. ipse Io. And. in addi. Spe. in rub. eiusdẽ tit. idẽ Pan. in c. conquestus, col. vlti. versi. octauus casus, eod. tit. & abundè in disputa. inci. Augerio, in vlti. dubio. Oldra. consi. 217. vniuersis, vbi ita dicit fuisse determinatũ i curia Romana. Bal. in l. 1. col. 7. versi. & hoc facit ad quæstio. C. de iis quę pęnę no. & in c. 1. col. pe. versi. extrà quæro, de iureiu. & in c. 1. ad fi. tit. si de feud. vas. ab ali. interp. & consi. 154. instrumentũ, li. 2. & latè consi. 133. & quod dictus, per totum, li. 3. & consi. 200. queritur de tali casu, eo. li. 3. & consi. 292. quia ex facto, lib. 5. Alberi. in l. iubemus nulli. §. vlti. col. 3. versi. quid de tali contractu. C. de sacro. eccles. & in suo vberrimo lexico, in verbo, vsura, le 3. versi. quid de illis. Petr. Ancha. latè consi. 30. dubitari solet, & in sua dispu. incip. antiquis in sol. q. in 4. casu. Laurẽ. Rod. in c. consuluit, in 11. quæstio. & seq. de vsur. Ro. consi. 302. ego hunc contractum, & Raph. Co. consi. 181. proponitur. Panor. in sua dispu. incip. Augerio, in 4. eodemque vlt. dubio, Paul. Castren. consi. 289. præsens dubium, lib. 2. Barb. consi. 66. scribitur præclarè, col. 3. & seq. lib. 2. Amb. Vigna. in tract. quem de vsuris scripsit super c. salubriter. in multis locis, eod titu. Ias. in d. l. 1. locis sup. allegatis. C. de sum. trin. & Stepha. Bertran. consi. 5. viso processu, nume. 4. lib. 3. & Francis. Ripa. lib. 1. respon. c. 19. recipiendo, & è Theologis scholasticis (ij enim soli, quam tum egolegerim hæc tractarunt) Anto. Floren. in 2. parte summę, titu. 1. c. 8. versi. alius contractus, & seq. vsque ad versi. pe. eiusdem c. 8. Bapti. Salu. in sua summa. in verbo, vsura, le 2. in 2. q. Richar. in 2. quotlibet. q. 23. arti. 3. Ange. Cla. in eodem verbo. le 1. versic. 44. Ioan. Gerson. in lib. de contractibus. Petr. Vber. in li. cui titulum nuncupauit decultu vineæ, c. 2. 3. partis. Contrad. in tract. de contract. q. 79. & iterũ quęst. 82. vbi latissimè omnium hanc rem disputat, & è Philosophis. Quidam in epitome moralis Philosophiæ, vbi eam item scientissimè tractauit. Et ita declaratum est à summis Pontificibus non semel, conuocato fratrum concilio, vt patet in extrauag. hodie, & extrauag. seq. sub titu. de empt. & vend. vbi id dicitur procedere, etiam si appositum sit pactum reuendendi.

16 ¶ † Verum huiusmodi emptiones sunt nonnihil suspectæ, ab iisque semper abstinui, & amicis abstinendu censui, vti etiam fecit Inno. in d. c. in ciuitate, & Stepha. Bertran. consi. 170. non sine, lib. 3. & iterum consi. 206. quid est eiusdem initij, eod. lib. 3. Ideoque odiosæ sunt nostris sanctionibus principalibus, vt patet ex illis secundis ordinationibus, quas vocant, Regis Ludo. 12. eo. c. 71. quo cauetur, non nisi quinque postremorum annorum reliquias peti posse, ob id vt ibi nuncupatim dicitur, quod huiusmodi contractus sunt odiosi, & restringendi. Quanquam scio, & hos passim approbari, modò sit iustum pretium, nec aliud sit quod eos vitiet, vt paulò post dicemus.

17 § † Quod autem sit iustum pretium venditionis huiusmodi annuarum pensitationum, intelliges ex d.extrauag.hodie.Paul.Eleaz.in c.salubriter, extra de vsur.Bar.in l.in lege Falcidia.ff.ad legem Falcidiam.Bald.in l.vlt.§.præterea,col.2.ver. adhuc est dubium.C.de iur.dot,& in ca.consultationibus,col.2.versi.sed nunquid valeat, extra de offic.delega. Cæpo. consil.causarum ciuilium 15. circa casum,colum,vlt,& ex Theologis Ioan.Capistrano.in trac.de vsur.char.4. versic.secunda quæstio circa decem.qui in ea sunt sententia, vt decẽ pro vno sit iustum pretium,& huic opi. adstipulatur tex.in l.Papinianus. §. vnde si quis, ff. de inoff. test.vti illum declarat Cor.cons.265.circa primũ, colum.2.ver.& maxime,lib.1.Et id video apud antiquos nostros fuisse obseruatum.

18 § † Alij censent quindecim per l.si quis argẽtum.§.sin autem donator.ver.in reditibus.C.de donat.Et hanc secuta est consuetudo Montargiensiũ cęterorumque Lorriensium in reditibus feudarijs tit. *Des droictz & cens censuelz*.§. 10. & seq.& ad hanc omnium proximè post quincunces accedunt semisses vsuræ,ita ex eo dictæ ꝙ sint dimidia centesimæ.Hæc autem ita dicta est,ꝙ centesimo mense sortem conficiat,vt iam satis Hermolaus Barbarus in Plinium.Soz.in l.3.§.item si reipublicæ.ff. ad leg.Falcid.& Budæus in lib.de asse 1.multis certisque argumentis docuerunt. Igitur semisses ducentesimo mense sortem ipsam æquant: quæ si ad verum calculum reuoces,liquidò comperies sortẽ centum vnoquoque anno sex vsurarum conficere; quod paulo minus est,quàm vnũ pro quindecim. Has autem vsuras semisses omnibus hominum generibus concessit Iustinianus noster in l. eos. C. de vsu.Nam & eas Plin.lib.14.c.4.ciuiles, & modicas esse dicit.Vt hinc facile cognoscas. Accursiũ nostrum hic hallucinatum fuisse,qui in l.1.in fin. C.de his quib.vt indig. interpretatꝰ 10.pro 20. in anno,qui error ex alio eius,& nostratium errore manauit,qui arbitrabantur centesimam vsuram, (cuius semis dimidia est, vt diximus) sortem in anno æquare,& inter hos glo.in §.hoc ius, in verbo,centesimæ,10.quæst.2.dum non intelligerent olim vsuras mẽstruas fuisse,id est,singulis quibusque mensibus pensitari,præstarique solitas, quod tamen discere debuerant ex l.Publia.§. Lucius ff. deposi.& l.cum stipulari sumus,ff.de verb.obliga. vt omittam externorum testimonio,quorum plurima affert Budæus vbi suprà,& Hieronymus Grosłotius adolescens suprà vires ætatis doctus in cõmentario.l.lecta. ff. si cert. pet. Sed quibus addes Aristophanem statim in princ.Comœdiæ,cui titulus est.

Νεφέλαι, id est, Nebulæ,

Ὀνειροπολεῖ θ' οὗτος. ἐγὼ δ' ἀπόλλυμαι.

Ὁρῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην εἰκάδας.

Οἱ γὰρ τόκοι χωροῦσιν. Et rursus in eadẽ fabula;

Socrat. Τί δῆτα τοῦτ' ἂν ὠφελήσειεν.

Strepsiades. Ὅ, τι; Εἰ μηκέτ' ἀντέλλοι σελήνη μηδαμοῦ,

Οὐκ ἂν ἀποδοίην τοὺς τόκους.

19 § † Alij rursus (vt redeamus ad principale institutum) arbitrantur 20.pro vno iustum esse pretium.per glo.in l.perpetua,in verbo,iusta,quæ est vlt.C.de sac.eccle,quæ dicit iustam pensionem esse eam,quæ 20.anuis valorem rei conficit, per tex. in §.si vero alicuius ecclesiastici, in authe.de non alie.vbi & id not.Ang.atque etiam Rapha.Fulg.& Paul.Cast.in d.l.perpetua.& Specu.titu.de loca.9. nunc aliqua,versi.dicitur autem, qui est sub 7.q. Ro.consi.369.circa primum,col.2. versi. secundo si consuetudo,& cons.423.pro pleniori,post prin. Corne.d.cons,265.col.2.versi. in his enim rebus, lib.1.& consi.181.visis nonnullis,col.25.ver.nam iusta merces,lib.2.& consi.201.quod est eiusdem initij,col.5.versi.insuper dicti,lib.3.& consi.285. viso processu;col.3.versi.nõ refert,eo.lib.3.& Stephan.Bertran.consi.318.quamuis, nu.2. lib.3.vbi id dicit ita communiter teneri, & Cępola in tractatu de simulatione contractuum, in 3.præsumptione,col.1.Guid.Pap.cõs.180.circa processum, colum.1.versi.secundo præmitto,& iterum versic. & his,& Ias.in l.si fundum per fideicommissum, colum.2.versi.item adde.ff.de leg. 1. & huic æstimationi omnino conueniunt vsuræ quicũces,quæ vncia vna sunt minores semissibus,& ita appellantur,ꝙ quina aunua singulis centenis pariant. Sed nos de huiusmodi æstimationibus plenissimè dicemus infrà titu.*de notaires*.§.2.vbi locus est eiusce rei peculiaris. Sed interim illud tantum lectores admouerim sanctissimum Senatum nostrum Parisiensem huiusmodi vẽditiones ad decem,aut maius pretium infrà duodecim tolerare,nec reprobare cõtractus ita factos,sed eos reducere ad quindecim. Si autem pretium sit duodecim, non aliter reducere,quamuis sit infra 15. Censuit.enim Senatus huiusmodi vsurã vnius pro duodecim esse temperatam,vti etiam censuit Ioan.And.in addi.Spec.tit.de vsur.in 1.addi.

20 § NEC Denique prætermiserim in hac annuarum pensitationum mentione id vnum, de quo sæpius dubitari vidi,debitores earum posse cogere creditores, vt capiant assignationem siue (vt Galli nostri vocant) assietam earum, id est, vt pro eis in solutum accipiant fundum quempiam, per text.in l.si quis argentũ.§.si vero, & ibi Bald. qui eum.§.legit.cum princ.huius l.col.vlt. versi.si vero not.ꝙ si debitor.C.de donatio. vbi tamen ipse Bal.dicit nonnullos dicere,id ibi speciale esse in casu donationis huiusmodi pensitationum fauore donantis:sed secus in alijs casibus. Et id tanquam singu. reassumit Ias.in l.non amplius. §.cũ bonorum.ff.de legat.1.vbi & id pręterea dicit notanquam quotidianum.Sed & pro honorabili laudat idem Ias.in l.2.§.mutui datio,col.penul.versi. 17.fallit.ff.si cert.peta.Et id quoque singul. dicit. Catel.Cota memor.incipien.solui non potest,post princ.& no.Petr.Gerard.à Petr. singu. 34. mandamemoriæ.Et facit etiam tex.in l.filiusfami.§.apud Marcellum,ante fin.ff.de lega. 1. & quod scribit Ioan.Andr.in addit.Spec.tit.de instrumenti ędit. §.dicto de impugnatione,versic.nunc dicamus de inuẽtario,in addit.incipien.de Trebellianica,ibi. sed adhuc quæritur,& Collect.in c.pastoralis. col. 3.versic.item quid si quis, extra de dona. Et facit

etiam

etiam text.in authen.hoc nisi debitor. C. de solu. & quod not.à Corse. & Aufre. in deci. Tholos. q. 68.item fuit quæsitum si creditor.

21 § † Verùm Paul. Castren. consil.47. vltra ea quæ superius, colum.vlti.in vlti.dubio, lib.2. tenet omnino non audiendum esse debitorem, qui petit assignari fundum creditori, cuius reditus sufficiant soluendo debito anno. Nam ille, (inquit) tex.in d.§.apud Marcellum, & quod tradit Ioan. Andr. vbi supra, loquuntur, quando alicui est relictum prædium, isque iussus est præstare onus quodpiam ex reditibus eius prædii: quo casu non tenetur vltra, quàm ex eo percipitur. Ideoque si velit id relinquere creditori, liberatur. Non sic quãdo quis tenetur in genere ideoque si non perciperetur ex uno prędio teneretur ex aliis.l.quidam testamento.ff.de legat.primo, propterea non debet audiri uolens assignare unum prædium, & ita omnino liberari: quia cum sit ipsius periculum, id in creditorem transferret: quod esse nõ debet in sua potestate, arg.l.3.§.j.ff.de iureiu. Hæc ille. Et idem voluit Masuer.tit.de loca.& iure emphyte.§. item sciendum, per quædam iura, quæ mihi nihil facere videntur, & hac etiam ratione, quòd aliud pro alio creditori inuito solui non potest. Quibus adde, quod scribit Bal.in l.creditor, la 2.ff.si cer.pet.ꝙ si onus quodpiam reale est, & habẽs originem principaliter a re ipsa, debitor liberatur rem eam cedẽdo creditori. Sed vbi debetur à persona ratione personæ, secus est: quia concernit totum patrimonium præsens, & futurum, per multa ibi ab eo allegata, quæ sunt omnibus obuia. Et uide etiam quę de renuntiatione emphyteusis, & feudi dicturus sum infrà eo.tit.§.34. Et adde ad id quod suprà dictum est, nonnullos dicere id quod scribitur in d. l.si quis argentum.§.si uerò, esse speciale fauore donantis, & id quidem tenere Barb.in rub. extrà, de donatio.colum.vltima.

OV AVTRES CHOSES CENSEES pour immeubles, Aut quasuis alias res habitas pro immobilibus. Glos. 7.

SVMMARIVM.

1 *Retractus, an habeat locum in uenditione actionum, & nu.2.cum seq. vsque ad nu.30.*
Actiones, an inter mobilia, an immobilia computentur, & numero 5. cum sequenti. vsque ad numerum 30.
2 *Actiones quanto tempore præscribantur.*
Actiones minoribus competentes, an sine decreto possint alienari, & nu.7.
Actiones competentes ciuitatibus, an, & quomodo alienari possunt.
Actiones ecclesiæ competentes, an possint sine decreto alienari.
Statuta prohibentia alienationem immobilium, comprehendunt actiones immobilium.
Solemnitas eadem requiritur in alienatione actionis rei immobilis, quæ & in alienatione eiusdẽ rei requiritur.
3 *Actiones diuiduæ, aut indiuiduæ ex re ad quam competunt.*
Actio certa, aut incerta ex re ipsa.
Actionem habens ad rem recuperandam, rem ipsam habere uidetur.
Pecunia an sit in numerato, an in nominibus non refert.
Prohibitus rem alienare, probibetur, & actionẽ quam habet, ad eam cedere.
Actiones assumunt naturam rei pro qua competunt.
4 *Finis rem, qualis sit, demonstrat, & an sit mobilis an immobilis, nu.45.*
5 *Chirographi in quibus nomina debitorum continentur, an inter mobilia, uel immobilia computentur.*
6 *Incorporalia, ut immobilia præscribuntur.*
Incorporalia moueri non possunt.
Incorporalia immobilibus comparantur.
7 *Nomina, an inter mobilia, uel immobilia computentur, & nu.8.cum seq.*
9 *Nomina, & actiones, non sunt mobiles neque immobiles, sed tertiam speciem constituunt, Item non comprehenduntur in donatione, legato, publicatione, substitutione, nec in alia quauis dispositione rerum mobilium, & immobilium, Sed quomodo id intelligatur, vide numero 20. & sequen.*
Donatio omnium bonorum mobilium, & immobilium præsentium, & futurorum an valeat.
10 *Nomina, & mobilia vt diuersa ponuntur.*
11 *Quæ eadem dicantur specie.*
Actionum substantia inuisibilis, incorporea, impalpabilis.
Actiones nullo loco circumscribuntur.
Actiones non comprehenduntur in donatione bonorum existentium in loco. Quomodo autem id intelligatur habes nu.25.& 30.
12 *Mobilia, & immobilia verè possidentur.*
Nomina, & cætera iura incorporalia verè non possidentur, nec illorum dominium transfertur, nisi possessione apprehensa.
Iura traditionem non recipiunt.
Cessio in iuribus pro traditione est.
13 *Actiones personales regulariter sunt perpetuæ.*
Actiones directæ ossibus sunt affixæ.
17 *Actiones ad genus, aut quãtitatem in genere sẽper esse tertiam speciem.*
18 *Actiones ex communi vsu loquendi esse mobiles, vel immobiles.*
19 *Diuersa ratio actiones diuersas censeri facit.*
Augmentum dotis in rebus immobilibus, idem habet priuilegium, vt dos ipsa, non etiam in mobilibus.
Quid autem in actionibus.
29 *Actiones an comprehendantur appellatione quorumcunque bonorum mobilium, & immobilium.*
Dictionis quæcunque vis, & numero 21.22.23. 24.25.& 26.
Verba quicunque hæres, improprium hæredem comprehendunt.

Contra-

Contractus abusiuus venit sub uerbis quibuscunque contractibus.

31 *Feudum concessum alicui, & quibuscunque suis successoribus, transit ad extraneos hæredes, & legatarios, ac fideicommissarios, & nu. 27.*

25 *Appellatione bonorum ubique existentium, an veniant actiones.*

Dictio vbique, quam uim habet, & nu. 30.

26 *Dictiones uniuersales plerunque restringuntur, limitantur secundum naturam actus cui attribuuntur, nu. 27. cum seq.*

31 *Retractus si ad bona immobilia simpliciter competat, an & ad actiones ab rem immobilem competat.*

32 *Retractus, an competat in venditione facultatis retinendi rem venditam.*

33 *Retractui an locus sit in venditione decimarum, & aliorum similium.*

Decimæ inter mobilia computantur.

34 *Retractus, an locum habeat in uenditione portorij, aut alterius vectigalis, & numero 35. cum sequen.*

Gabella inter immobilia computatur. & numero 35. cum seq.

Jus exigendi vectigal præscribitur, sic res mobilis.

Jus exigendi pedagium cohæret solo.

37 *Retractus, an obtineat in venditione fructuum pendentium, & numero 38. usque ad numero 54.*

Fructus pendentes, an mobiles, vel immobiles censendi sint, vbi supra.

Feudum in fructibus pendentibus constitui potest.

Fructus pendentes sunt pars fundi, etiam in actione personali.

Quod qualiter intelligatur uide nu. 42.

Fructus pendentes non ueniunt in confiscatione bonorum.

38 *Legitima suppleri potest ex fructibus pendentibus.*

39 *Decimatores prohibere possunt ne ipsis inscijs fructus colligantur.*

40 *Idem iuris in parte quòd in toto.*

Retractus, an in uenditione arborum syluæ non ceduæ locum habeat, & nu. 54. in fine.

41 *Prohibitus rem alienare, an eius fructus alienare possit, & an in ea usumfructum constituere, & nu. 47. & 48. cum multis seq.*

Vsufructus, an in feudo constitui possit, Et quid in emphyteusi, & infra nu. 48.

Vasallus, uel emphyteuta non potest vendere futuros fructus feudi, uel emphyteusis.

Qui non nisi de parte potest disponere, nec de fructibus quoque potest vltra eam partem.

42 *Retractus non habet locum in venditione vsufructus.*

Fructus pendentem veniunt in venditione fundi.

Atque in dationem insolutum.

Item in concessionem ad affictum.

Et in legatum fundi.

Ac etiam in fideicommissum.

43 *Et in concessionem in feudum.*

Amittens fundum, fructus pendentes eiusdem amittit.

Publicans fundum, fructus publicat.

Fructus excipi non possunt ab eo qui fundum vendere tenetur.

Fructus pendentes ueniunt in restitutione fundi.

Item comprehenduntur in sententia rem adiudicans.

Atque veniunt in translatione dominij ipso iure.

Et in renunciatione beneficij.

Rei vendicatio, quæ datur ad fundum, competit etiam contra fructus pendentes.

Intellectus l. fructus pendentes. ff. de rei vendica.

Fructus pendentes comprehenduntur in datione pignoris fundi.

Fructus prædicti non veniunt in stipulatione fundi.

44 *Fructus pendentes separatim uenditi, pro separatis habentur.*

Bonis mobilibus inseris distribui, fructus pendentes debent distribui.

Sequestrum in fructibus pendentibus cadit.

Fructus statim colligendi, pro collectis habentur.

45 *Finis est inspiciendus.*

Finis omnia denominat.

Contrectans fructus pendentes furti tenetur.

Furti actio pro solis mobilibus datur.

46 *Argumentum de toto ad partem, non necessariò concludit, nec simpliciter. Nunquam uero procedit, cùm est diuersa ratio totius, uel partis.*

Fructus augent æstimationem.

Manere id dicitur quod durat.

47 *Fructus feudi, & emphyteusis, an & quomodo vendi possunt.*

Alienare rem non dicitur, qui fructus alienat.

49 *Fructus feudi, uel emphyteusis, an in causam iudicati capi possit.*

50 *Fructus præbendæ, & aliarum huiusmodi rerum possunt capi in causam iudicati.*

51 *Fructus decimæ uendi possunt etiam laico.*

Fructus vsusfructus cedi potest.

52 *Minor potest alienare fructus rerum immobiliũ.*

Fructus seruando seruari non possunt.

Fructus rerum prohibitarum alienari, possunt vendi pro toto tempore vitæ eius, qui prohibitus est.

53 *Gabella si debetur ex frumento, aut uino, non debetur ex venditione agri in quo frumentum, aut vua maturæ non sunt.*

54 *Consuetudines Franciæ de retractu fructuum.*

55 *Retractus, an habeat locum in uenditione usufructus rei immobilis. & nu. seq.*

Vsusfructus, an sit pars fundi. & nu. 56.

56 *Partem fundi, an stipuletur, qui usumfructum stipulatur.*

Vsufructuarius quadam ex parte dominus rei.

57 *Vsufructus inter immobilia computatur.*

Vsufructus pupilli alienari non potest sine decreto, quod in rerum immobilium alienatione requiritur.

Vsufructus cõstitui nõ potest super rebus ecclesię.

58 Retra-

58 *Retractus an competat in venditione vſufructus, vel habitationis & nu.59.*

60 *Vſufructus ſi venditur proprietario an ſit locus retractui.*

Conſolidationis verbum.

Solidandi verbum.

Vſufructus extinctus an reuiuiſcere poſſit, & nu. 61.cum ſequenti.

61 *Conſuetudines de retractu vſufructus.*

Vſufructus bonorum immobilium non excuſat à ſatiſdatione.

62 *Retractui an locus ſit, ſi vſufructuarius acquirit proprietatem, & ſi locus ſit retractui, an is perdet vſumfenctum, & nu.63.vſque ad nume.69.*

63 *Vſufructuarius emendo à proprietario ei conſentire videtur.*

Rei ſuæ poteſt eſſe vſufructuarius.

69 *Fundus legatus talis dari debet, qualis relictus eſt.*

70 *Pignus non perditur per acquiſitionem dominij reuocabilis.*

71 *Nec ſeruitus, nec actio confuſa amiſſa hæreditate, & nume.72.*

73 *Conductor, ſi rem conductam emit, quæ retrahitur, an poſt retractum duret conductio.*

Conductio rei ſuæ conſiſtere non poteſt.

74 *Quid ſi in fraudem ea conductio facta fuerit.*

75 *Fraus ex quibus præſumatur, nume.76.77. 78.& 79.*

77 *Tiberij iuſtum iudicium.*

79 *Conſuetudines, an locatio teneat poſt retractum.*

80 *Vectigal antiquum an poſt retractum maneat emptori.*

81 *Retractui an locus ſit in venditione hæreditatis, & nume.82.*

Euictio non debetur pro re non ſingulari hæredit atis euicta, niſi nominatim conuentum ſit.

Emptor hæreditatis non poteſt ſingulas ipſius res vſucapere pro emptore, nec ſi ab alio poſſideantur vendicare.

82 *Immobilia ad ſe trahunt mobilia.*

Immobilia bona mobilibus digniora.

Mobilium vilis, & abiecta eſt poſſeſſio.

Minus dignum ad magis dign am trahitur.

Potentius ad ſe trahit, quod minus potens eſt.

83 *Hæreditas delata pupillo, non poteſt ſine decreto repudiari.*

84 *Retractus an habeat locum in venditione mobilium, & immobiliom ſimul.*

Interdictum vnde vi non competit pro mobilibus, niſi cum immobilibas ſint coniuncta.

Feudum conſtitui poteſt in mobilibus, & immobilibus ſimul.

85 *Retractus, vtrum locum habeat pro rebus immobilibus hæreditatis vendita, & ſi id verum eſt, an ſi emptor velit totum cedere, teneatur conſanguineus totum acceptare, nume.86.*

87 *Conſuetudines de retractu venditionis mobilium cum immobilibus.*

87 *Hæreditas ſi habet bona mobilia tantum, an ea vendita ſit locus retractui.*

Minor an poſſit diuidere, aut alienare ſine decreto hæreditatem, in qua ſunt tantum bona mobilia.

88 *Retractus an habeat locum in venditione nauis, & nume.89.*

Nauis domui æquiparatur, & nume.89.

Statutum puniens aſſaltum factum ad domum, habet locum in aſſaltu facto ad nauem.

Statutum imponens maiorem pœnam percucienti aliquem in domo ſua, quàm foris, comprehendit percutientem dominum in naui.

89 *Nauis æquiparatur tabernæ, & arcæ.*

Nauis prædio urbano æquiparatur.

Domus, & nauis eodem iure regulantur.

90 *Interdictum unde ui ad immobilia tantum pertinet.*

Interdictum unde ui non habet locum in naue, nec interdictum quod ui, aut clam.

Nauis res mobilis.

91 *Nauis an à ſatiſdatione excuſet.*

Naui an ſeruitus imponi poſſit.

Extraneus, qui non poteſt acquirere rem immobilem, poteſt acquirere nauem.

Laudimium debetur ex uenditione nauium, uti ex rerum immobilium uenditione.

92 *Retractus, an habeat locum in molendinis, quæ meant, & remeant, & aliis, & nume. 93.94.& 95.*

Molendina ſint ne mobilia, uel immobilia, nume.93.

Molendina alienari poſſunt à tutore, & Prælato ſine ſolennitate.

Molæ an ſint mobiles, an immobiles, & numero 95.

Tegulæ domi applicitæ ſunt immobiles.

Molendinum an prædium ruſticum, an vrbanum ſit.

Molendinum etiam in ſtatutis, & pœnalibus æquiparatur domui.

Molendinum in feudum conſtitui poteſt.

94 *Conſuetudines de molendinis.*

96 *Retractus vtrum habeat locum in venditione machinarum bellicarum caſtri, nume. 97. 98.& 99.*

Machinæ bellicæ caſtri, ſint ne inter mobilia, an immobilia connumeranda.

Caſtro legato, aut alias conceſſo, veniunt arma, & munimenta illius, & numero 97. 98.& 99.

97 *Conſuetudines de monumentis.*

98 *Fœmina, quæ non ſuccedit in caſtro, ſuccedit tamen in ipſius munitionibus.*

100 *Retractus locum non habet in mobilibus pretioſis, &*

sis, & nu. 101. & 102.

Mobilia pretiosa an immobilium loco habeantur.

101 *Mobilia pretiosa an possint alienari, cum immobilia prohibentur alienari, & nu. 102.*

Mobilia pretiosa non releuant à satisdatione.

103 *Retractui an locus sit in pecunia destinata ad emptionem prædiorum, & nume. 104. cum multis seq.*

Pecunia res mobilis.

Pecunia legato mobilium cedit.

Feudum in pecunia constitui non potest.

104 *Pecunia seruando seruari non potest.*

Philosophorum dictis an sit credendum.

105 *Pecunia minoris, & ecclesiæ sine decreto alienari potest.*

106 *Pecunia ad emptionem prædiorum destinata, sit ne mobilis, an immobilis, & an possit alienari sine decreto, & nume. 107. cùm multis sequentibus.*

107 *Pecunia fœnori destinata non venit mobilium appellatione.*

Mulier, quæ ex statuto succedere debet marito in dimidia parte bonorum immobilium, dimidiam eius pecuniæ partem habere debet, & nume. 108.

108 *Destinatio an pro re perfecta habeatur.*

110 *Legatum pecuniæ, si tantundem legatarius dederit, inutile est, & riduculum, Aliud in speciebus eiusdem valoris, & nume. 112.*

111 *Pecunia affectionem non recipit, nisi sit pecunia antiqua, & nume. 112.*

Pecunia antiqua pretiosior est.

Promercale quid dicatur.

113 *Pecunia redacta ex venditione rei immobilis, an immobilis censeri debeat.*

114 *Pecunia in banchis posita immobilis censetur.*

Retractus an habeat locum in pecunia in banchis campsorum posita.

115 *Retractus an obtineat in venditione columnæ domui affixæ, & rebus similibus positis, vt perpetuò maneant, & nume. 116.*

Domo vendita veniunt posita in ea, vt pertuò maneant.

116 *Columna domui affixa an sit immobilis supra, nume. 115.*

117 *Retractus an habeat locum in venditione piscium, qui sunt in stagno, piscina, viuario, & colnmbarum quæ sunt in columbario, & cuniculorum, qui sunt in garenis, quas vocamus. Et an pro mobilibus, vel immobilibus habeatur, & fundo venditio cedant.*

Consuetudines de huiusmodi piscibus.

118 *Retractui an locus sit in venditione domus exemptilis.*

Exemptile quid dicatur.

Diogenis dolium.

119 *Retractus an obtineat in venditione hominis adscriptitij, & animalium additorum instruendo fundo, Et quid si homo adscriptitius glebam deseruerit nume. 120.*

Feudum constitui potest in homine adscriptitio.

120 *Adscriptitij, & alia animalia prædicta, an inter bona mobilia, vel immobilia computentur.*

121 *Retractus an habeat locum in venditione insularum ambulantium, & an inter immobilia connumerentur.*

Insulæ quædam mobiles.

122 *Retractui an sit locus in macerie.*

Maceria quid sit.

CVIVSMODI 1 videri possunt actiones, quæ competunt ad res immobiles: nam & eæ censentur immobiles: vt è contrario quæ ad res mobiles competunt, mobiles: ex sententia glossę, & aliorum in l. 1. C. si aduer. transact. & glo. in §. hæc ergo, in verbo, numeranda, in authen. de non alienan. Dyn. & Barto. in l. potest ff. de authori. tuto. Petr. à Bel. pert. in l. vlti. col. 2. versicu. item potest saluari. C. in quibus causis in integr. restitu. non est necess. Zenz. in extra. Ioan. 22. ad conditorem, in prin. in verbo, mobilium. Fede. Senen. consi. 12. fratres prædicatores, colum. vlti. Collect. in capi. nulli, colum. vlti. versi. nunquid ergo nomina, de reb. eccle. non alie. Barto. & Ange. in l. si sic legatum. §. vlti. cum l. seq. in fi. ff. de lega. 1. Bald. in l. iubemus, la secunda, in princi. C. de sacrosan. eccle. & in l. ita demum, in fi. C. de collat. & in c. 1. §. sciendum, colum. 1. tit. de feud. cogn. & consi. 247. præmisso statuto, col. 2. libr. 1. & consi. 477. recolo, colum. 2. versicu. porrò, lib. 5. Ange. in l. 1. §. fuit quæsitum, & ibi Roma. ff. ad Trebell. & in §. aliud quoque, col. 2. versi. sed iuxta hoc quæro, in authen. de æqual. doti. Panor. consi. 63. quædam domina, colum. 4. lib. 2. [Roma. in l. nam quod. §. sed & si quis, quem legit sub lege apud Iulianum, colum. 1. versi. quid autem si verbo. ff. ad S.C. Trebell.] Ioan. Plat. in l. 2. §. ad filiorum, circa medium. C. quando & quib. quar. pars, lib. 10. & in l. 1. in princi. C. de impo. lucra. descrip. eod. lib. Alexan. consi. 16. viso titulo. q. colum. vlti. versicu. fortificantur prædicta, libr. 1. & consi. 31. quod est eodem initio, colum. 2. versicu. sed ita est, lib. 1. quod repetitur consi. 111. li. 4. nisi quod huius initium est, viso themate quæstionis, & rursus idem Alexan. consi. 125. visis, & consideratis, in fi. eod. lib. 1. & consi. 49. viso processu, colum. 1. lib. 3. & consi. 53. visis, & consideratis, colum. 2. versicu. secundò principali, eod. lib. 3. & consi. 92. perspectis diligenter, colum. 2. versicu. & sicut dixi, lib. 6. & consi. 141. viso statuto, colum. vlti. lib. 7. Masuer. titu. de execu. §. item nomen, seu actio. Barb. consi. 22. Deum inuocent, colum. 3. versicu. ita in proposito, lib. 3. Corne. consi. 236. diligenter, colum. penul. versicu. nec etiam obstat libr. 4. Cardi. Alexan. in d. capi. 1. in princi. colum. penul. versicu. sed quid de nominibus, titu. de pace tenen. Philip. Deci. in l. qui actionem, post princi. ff. de regu. iur. Iacob. à S. Geor. in tracta. de Roydis, siue operis, colum. 5. versicu. tertio pro hac parte. Stephan. Bertran. consi. 74. ponitur in facto, nume. 7. lib. 2. & consi. 105. quod est eiusdem initij, nu. 14. eod. lib. 2. Anto. Rub. consi. 61. tota difficultas, col. 1. Matthæ. Afflict. in consti. Siciliæ incip. circa

violentia

violentiarum,col.vltim Et de hoc est expressa cõsuetudo Niuernensium,tit.*quelles choses sont repute es meubles*. c.7.

2 ¶ † Quæ sententia multis comprobari potest. Primum enim actiones competentes ad res mobiles vsucapiuntur triennio: ad res immobiles decem vel viginti annis.§.1.versi.& ideo,Insti.de vsucap.& tradit Bal.in l.non est,ante fi. C. qui non ob.long.temp.præscrip.Et facit l.corruptionem,& ibi glo.in verbo,excludere. C.de vsufruct. Et etiã de iure canonico, quod requirit quadraginta annos ad vsucapiendam rem immobilem ecclesiæ, idem tempus requiritur ad vsucapionem actionis quæ pro ea competit,c.ad aures,de præscrip.Item actiones competentes minoribus ad rem immobilem sine decreto alienari non possunt: ad rem mobilem,possunt,vt not.per glo.& Doct.in d.l.1.C.si aduer.transact.& Bar.consi.l.Gilius Petri.colum.j. & consi. 70. reuerendissime domine, columna 2. versi.quarto premitto,& in l.si ad resoluendam,& ibi quoque Bal.per illum tex.C.de præd. mi. Ang. in d.l.1.§.fuit quęsitum,circa medium.ff.ad senatusconsul.Trebel.Ioan.Plat.in l.vltim.C.de vend. re.ciui.lib.11.vbi & idem dicit de actionibus cõpetentibus ciuitatibus pro rebus in mobilibus. Alex.d. consi.125.visis,& consideratis, col.2. versi. modo sit ius agendi, lib.1.vbi hanc dicit esse communem Doct.conclusionem ubique approbatam, & consi.27.attentis narratis,col.vltim,lib.5. & d. consi.53.vbi supra,& iterum colum.4.versicu.sed certè,eo.li.3.& latè Corse. qui ad hoc multa allegat, deci.Tolos.q.403.item fuit quæsitum, an tutor possit dare, & multi ex iis,quos supra citauimus. Idem de actionibus competentibus ecclesiæ tradit Bal.in authen.hoc ius,paulò ante finem. C. de sacrosan.eccle.Hinc & statuta prohibentia alienationem immobilium,trahuntur ad actiones rerum immobilium Corne. d.consil. 236. vbi supra lib.4.Et generaliter eandem solennitatem requiri in alienatione actionis rei immobilis,quæ & in alienatione eiusdem rei requiritur,respondit Alc. d.consi.17.ad fin.lib.3.

3 ¶ † Sed & alias videmus,quod aliis quoque respectibus eiusmodi censentur actiones,& obligationes,cuiusmodi sunt res,ad quas competunt, videlicet diuiduæ,aut indiuiduæ.l.2.§.& harum, & ibi Ias.colum.3.in 1.not.ff.de uerb.oblig. & l.4.§. Caro,& ibi Dy.Bart.col.9.in 5.q.Ange.& Recentiores,eo.tit.& l.stipulationes non diuiduntur, & ibi Barto.in 2.oppo.& iterum col.9.in 2. q. primæ partis, Pau.Castren.Alex.in 1.not. & Ias.in 2.no. eo.quoque tit.idem Barto.in l.si vt certo.§.si duobus.colum.2.ff.commod.& in l.Græce. §. illud. ff. de fideius.Similiter si id, quod est in obligatione certum est,facit certam actionis causam: si incertum, incertam l.vbi.ff.de uerbo.oblig.Et generaliter quod in actione est, eam modificat, ut nostri loquuntur.l.si eum.§.vltimo. ff. si quis cautio. Nam & qui actionem habet ad rem recuperandã, ipsam rem habere videtur.l.qui actionem.ff.de regu.iur.& ibi concor.Nec interesse videtur,habeat quis pecuniam in numerato, an uero in nominibus:& in utroque idem ius statuitur.l.j.§.exactio. C.de rei vxo.act.& l.magis.§.nõ passim. ff.de reb. cor.& l.2.§.mobiles. C.quando, & quibus quarta pars,lib.10.Et qui prohibetur rem alienare, prohibetur & actionem,quam habet ad eam cedere, vt voluit Dyn.in l.pupillus.ff.de aucto. tuto. & in l. ait prætor.ff.de iure deliberan.& Bald. consi.349. qui litem habebat.circa medium libr.2.Et in vniuersum actiones adsumunt naturam,& qualitates rerum,pro quibus competunt: ut in pulchro casu respondit Cor.consi.188.circa hanc consultationẽ, in fine libro secundo.

4 ¶ † Ad hæc,si essent exactæ res mobiles, vel immobiles,ad quas actiones dantur,essent omnino, vt erant ante exactionem.Ergo,& ita ante exactionem censeri debent: nam finis demonstrat,qualis res sit censenda.l.sed & si quid.§.1.ff.de vsufru.& c.fraternitatis.§.vltim.extra,de frig.& malef.Et voluit Spec.huc respiciens, nempè ut res sit censenda mobilis, vel immobilis ex fine, in titu. de fructib.& interes.§.scias igitur, versic.sed quid si debeo.& dicemus latiùs infrà in eadem glos. nu.44. incip.tum etiam quia finis. Denique ad hãc sententiam citatur l.nepoti.ff.de fund.instru. & l.qui filium,& l.quæsitum.§.vlti.ff.de leg.3. & alia huiuscemodi iura.

5 ¶† Hanc autem opinionem duobus modis limitat Bal.in c.sciendum,col.1.tit.de feud.cogni.Primum vt procedat, nisi in casibus,in quibus inuenitur separata iuris dispositio super actionibus, ut in casu l.à diuo Pio.§.in venditione. ff.de re iudi. Secundum, ut procedat in dispositione legis: nã in dispositione hominis actiones personales nunquam continentur appellatione mobilium,vel immobilium,nec etiam chirographi, in quibus continentur nomina debitorum l.Caius,in princ. ff.de leg.2.Et hoc sequitur Matt.Laud.in d.c.sciendum post prin.& ibi quoque Car. Alex.col.2.

6 ¶† AT SVNT QVI actiones discriminatim reponunt inter bona immobilia,videlicet glo. in l.vlt.C.in quib.cau.in integ.rest.non est necess. arg.l.ait prætor.§.1.ff.de iure deliber.& gl.in c.2. in verb.iura, de reb.eccle.non aliena.libr.6. dum not.ex eo tex.iura,atque omnia incorporalia poni inter immobilia:ibi enim idem ius in vtrisque statuitur,& facit (inquit) l.vlti.C.de long.temp.præscrip.vbi incorporalia præscribuntur, vt immobilia.Sed & allegat d.l.iubemus,la secunda §.j.C.de sacrosan.eccle.Et in hac quoque est sententia Spec, titu.de rest.spol.§.nunc dicamus, col.pen.ibi, sed adhuc contra prædictos,& ibi Io.And.in addi.qui allegat d.gl.& rursum ipse Spec.tit.de cessi. actio. §.1.versi.sed nunquid minor, dum simpliciter negat minorem posse cum autoritate tutoris sine decreto sua iura cedere.& Alberi.in l.1. C.si aduers. transa.ubi & illud dicit, actiones esse immobiles suapte natura, sed regulariter censeri secundum naturam rerum, pro quibus competunt. Et facit vltra prædicta:quia quod incorporale est, moueri non potest.l.seruus.§.incorporales.ff.de acqui.rer. domi.Et hinc generaliter iura incorporalia immobilibus comparari tradit Saly.in l.si a creditore,in

fin.

fin.C.de actio.& obligatio.

7 §† NEC DESVNT qui e diametro contrarii, censeant nomina esse mobilia, aut mobiliũ loco haberi, ut glo. in d.l.mouentium. ff. de uerb. signifi. dum primum dicit ea videri esse immobilia, cum moueri non possint, per d.§. incorporales. Et subit posse dici, ea mobilia esse, argu. d.l.2. §. mobiles, C. quando, & quib. quar. pars, & nihil aliud dicit, tanquam videatur huic posteriori opinioni inhærere, vt alibi protestatur in l. qui filium. ff. ad Senatusconsu. Trebel. Et huic opinioni videtur prætereà adstipulari tex. in d.§. exactio, iuncta glo. in verbo, incorporalibus, & ibi etiam Bald. & tex. in d.l. potest. ff. de autho. tut. & ibi gl. quæ per eum tex. ius facit minori alienandi actionem cum autoritate tutoris sine decreto iudicis, contra quã supra diximus ex Spec. Et hanc opinionem secuta est consuetudo Auerniensis, tit. 16. qui est. *Des achaptz, lotz & ventes*. cap. 10. ideo & ex consuetudine eiusdem gene eod. tit. *De retraict.* qui 23. est c. 23. retractus non habet locum in venditionibus nominum debitorum, & actionum, non magis, q̃ mobilium, hæc enim omnia iungit. Secuta quoq; est consuetudo Borboniensis, cap. 281. & iterum, capitu. 443. vbi ex hoc dicit in his non esse locum retractui.

8 §† ALII RVRSVM in ea sunt sententia, vt sit distinguẽdum, an aliquid debeatur respectu rei immobilis, vt tributum, decimæ, afflictus, (quẽ vocant) & tunc actiones in eas res competentes sint connumerandæ inter bona immobilia. Sin vero pro nominibus, & debitis competant actiones p̃sonales, hæ mobilibus annumerentur, licet pro re immobili debeantur per l. liberto. §. Lucius. ff. de an. lega. iuncta l. vltima. ff. de contrahend. emptio. Et hos dicit fortè non malè dicere Alberi. in auth. hos ius, col. 5. ver. alii distinguunt. C. de sacrosan. eccle. & respondet ad l. sciendum. §. item qui, ver. eum vero, ff. qui satisd. cog. qui videtur facere contra eam opin. vt ex hoc quoque intelligas eam illi placuisse, & id voluisse uidetur idem Alber. in l. vltima. in princ. ff. de dona. dum post aliorum in hac re op. tandem se remittit ad ea, quæ scripsit in d. auth. hoc ius

9 §† SED ET MVLTIS placuit nomina, & actiones neq; mobiles esse, neque immobiles, sed tertiam quandam, & separatam speciem. & inter cæteros Spe. titu. de fructi. & interes. §. scias igitur ver. sed pone, Prælatus, ibi, secundò quæritur, & ibi etiam Ioan. And. in addit. illius, in versicul. sed quid si debeo, qui confestim illum sequitur. Bart. & Raph. Ful. in l. quam Tuberonis. §. vltimo. ff. de pecul. ipse Bart. in l. conuenerit, la 2. in princip. ff. de pig. actio. & in d.l. 1. & ibi etiam Fulg. C. si aduer. transac. vbi dicunt nomina non comprehendi in donatione rerum mobilium, & immobilium. idem Bart. qui & hoc idem dicit in hac specie donationis, in l. Centurio, col. 7. ver. vel quid sit. ff. de uulg. & pupil. & in l. vlti. versic. quid si legatur, ff. de viusfruct. leg. vbi idem dicit de legato bonorũ mobilium, & immobilium. & consi. 51. Bonauentura, ad fi. & consi. 234. Lena Mactarelli, colum. 2. quod idem est cum præcedenti, nisi quòd habet aliud initium, & vtrobique illud dicit de legato. Oldr. consi. 219. factum tale est, dominus Rex Fráciæ. Alb. Gand. in suo operæ maleficiorum, tit. omnium postremo, colum. antepen. uersic. item pone in statuto. vbi dicit quòd si omnia bona mobilia, & immobilia homicidæ debeant publicari, non cõprehenduntur nomina debitorum. & Guid. Suza qui idem dicit in sua disputa. incip. pone quæst. de facto statutum est in ciuitate Pergami. Alberi. qui idem quoque firmat, in d.l. mouentium. ff. de uerbo. sign. in tertia parte statutorum. q. 13. item quæro, an publicani. Pet. Iaco. in sua summa, tit. de act. ex testamento, col. 7. versi. item omnia bona mea, cum multis seq. vbi id latè disputat: Lapus alle. 92. imprimis videndum est, ad fi. Bal. in l. 1. in prin. C. de præto. pig. & in l. si arrogator. col. antepe. ff. de adop. & in l. si constante. §. vlti. in fin. & ibi etiam Alex. ff. sol. ma. vbi & illud dicunt de publicatione bonorum mobilium, & immobilium, idem Bald. in c. vigilanti, col. 2. uersi. nec ob. dictum, extra de præscrip. & consi. 46. quidam nomine Cola, ad fi. libr. 2. vbi ex hoc dicit, quòd substitutio facta de bonis mobilibus, & immobilibus non est vniuersalis, nec directa, & consi. 423. Andreas, libr. 3. & consi. 485. qui legat, lib. 4. quibus consi. illud dicit de donatione bonorum mobilium, & immobiliũ. Ange. consi. 328. consultatio prædicta, vbi ex hoc dicit executores deputatos ad executionem bonorum mobilium, & immobilium nihil iuris, aut facultatis habere in nomina, & actiones. Aluar. in d. c. 1. §. sciendum, titu. de feud. cogni, Card. Flor. in cle. 1. in prin. in 10. & 11. q. & ibi quoque Imo. col. penul. de reb. ecclesi. non alienan. vbi ipse Cardin. illud quoque dicit de publicatione, & donatione, & idem Card. consil. 66. statuto ciuitatis Tergesti, vbi id dicit maximè procedere in statutis. & latius consil. 72. sigillatim ad singula, colum. 1. Imo. in c. ex parte, quod est pe. circa medium, extra de consue. vbi & illud dicit de legato bonorum mobiliũ, & immobilium. Panor. in c. relatum, le 2. in 1. not. de testa. Pau. Cast. consi. 226. dico dictum Ser. Fráciscum, circa medium, libr. 1. Maria. in tract. obla, in libello. 8. in 6. quæst. Bened. Capra. consi. 9. punctus, quidam magister, col. 2. vers. circa secundum & consi. 28. punctus fuit quidam Ser. col. vltim. & consi. 66. punctus, quidam Bernardus, col. 3. & cõsil. 78. punctus, Bunarellus, colum. 3. quibus locis loquitur de legato bonorum mobilium, & immobilium, & consil. 131. in nomine domini, cum vt præsupponitur, in fin. Alexan. in l. 1. colum. 3. ff. de vulg. & pupil. substi. & consil. 9. visis verbis testamenti, col. vltima. lib. 1. & consil. 45. habita, col. 4. versi. primo enim, eo. lib. 1. & consi. 52. viso themate, colum. vltima. eo. lib. 1. & consi. 12. viso themate, colum. 3. versi. nec dici potest, lib. 2. & cõsi. 109. viso themate quæstionis, col. 3. lib. 4. & consil. 68. quia consultationem hanc, in secundo dubio, libr. 6. & consi. 171. in causa, & lite, colum. 3. versi. pro confirmatione, eodem lib. 6. & latè consi. 244. ponderatis, eod. lib. 6. Franc. Aret. in l. ea demum. C. de colla. & consi. 54. in caussa magistri Blasij, col. ult.

Corne.

Corne.late consi.164.circa primum, col.3.libr.2. vbi ob id dicit valere donationem omnium bonorum mobilium,& immobilium, præsentium, & futurorum:cum in ea non contineantur actiones, & nomina,& consi.173.quod est eodem initio,ad fin.lib.3.& consi.6.in hac consultatione.colum.2. libr.4.vbi & id dicit procedere in materia quoque fauorabili,& consil.54.in themate,colum,2.versi. ex alio etiam,eod.lib.4.& consi.64.in casu præsentis consultationis,colum.2.versi.& verbum,lib.4. & consi.188.quia petitio,colum.2.versicu.& non clauduntur,eod.lib.4.& consil.316.in consultatione,in fin,eod.lib.4.Barb.in cap.relatum, col.1. de testamen.vbi illud dicit de legato. Guid.Pap.deci. Delphin.291.appellatione bonorum,vbi etiam dicit ob id valere illam generalem donationem,de qua nuper diximus,& decis.341.super quæstione, versi.sed an publicatione,vbi illud dicit de publicatione,& dec.499.testator quidam,vbi loquitur de legato.& consi.52.factum tale est Ioanneta,co. vltima.vbi idem dicit,& consi.60.ad dubia elicita in secundo dubio,vbi etiam dicit valere donationem illam generalem omnium bonorum mobiliũ & immobilium,præsentium,& futurorum. & cõs. 215.vertitur quæstio,col.2.versi.quia etiam. Soz. si is est,qui & illud dicit de donatione, in tracta. fal.regula.108. donatio omnium bonorum, in 1. fallent.vbi dicit not.voluisse Bald.consi.incip. Naphydus, Ang.Aret.in §.1.Insti.de inu.stipu.ubi ex hoc dicit in obligatione omnium bonorum mobilium,& immobilium,non comprehendi nomina, & actiones.Ias.in l.stipulatio hoc modo concepta, ante fi.ff.de uerbo.obligatio.vbi etiam ex hoc dici valere illam donationem generalem,de qua suprà iam sæpius diximus, atque ita se consuluisse,& postea reperisse Bald.idem quoque consuluisse,consi. 234.lib.2.de quo postea loquemur,nulla alia eiusdem,nec aliorum mentione facta, atque de hac re multum gloriatur,tanquam admodum recondita, & abstrusa, cum vix aliam apud nostros frequentiorem repetias, Et idem Iaso.in d.l.a diuo Pio. §. in venditione,colum.3.vbi etiam meminit sui, illius consi.ff.de re iud.& ita verè consuluit. consil. 5.strenui,colum.4.versicu.secundò pro ista parte, libr.3 Philip.Deci.in eo.casu loquens, consil. 30. cuius superscriptio incipit,donatio omnium bonorum,colum,1.versi.quartò Iacobus donauit, iunctis his,quæ latè dicit colum.vltima. uersi.quartò, non obst.& consi.237.in casu,in 1.dubio,& consi. 381.visis his, colum.2.& consi.387.quæritur, an dominus,colum.2.& consi.414.viso eleganti, col. vltima,& cõsi.461.præsẽs consultatio,in 1.dubio, Catel.Cota.qui id dicit sing. memor. incip. bonis publicatis,versic.quid autem in donatione, & iterum memor.nomina debitorum.Stepha.Bertran. consi.159.si in pacto,post prin.libr.1,& consi.59. voluissem.nume,2.libr.1. quibus etiam locis dicit valere donationem illam,& consil.11. etiam si dũ esset.nume.6.lib.3.& consi.107.viso consultationis themate,nume.1.eod.lib.3.& consil.161. Catharina,nume.2.eod.lib.3.& cõsil.213.ponitur in facto,nume.3.eo.lib.3.& consi.85. viso instrumẽto,ad fin.lib.4.& consi.168.donatio,in fin. eodem lib.4.& consi.175.non dubito,in princip. eod.lib. 4.& consi.190.indultum,num.3.eo.lib.4. Alciat. in l.vltima.in glo.vltima,colum.3.C.de pactis.Bernard.Land.in addi.Bart.consil.1.Gilius Petri.Fran. Ripa.in l.1.num.6.ff.de pig.Et omnes ubique præter vnum Pau.Elaz.in cap.2. de rebus ecclesi. non alienand.lib.6.

10 ¶† Ad hãc sententiam adfertur d.l.a diuo Pio, §.in venditione.ff.de re iudi.& d.l.quam Tuberonis.§.vltimo.ff.de pecul,& d.l.2.versi.sed ubique, iuncto versi.mobiles,& uersi.in exigendis.C.quãdo & quib.quar.pars,lib.10.in quibus separatim, diuisimq; statuitur de bonis mobilibus,& immobilibus,& nominibus,Et l.ad cum,in princip.ff.de dona,vbi nomina,& mobilia ponuntur ut diuersa, cum dicitur,quicquid habes tam in nominibus, q̃ in rebus mouentibus,& l.omnes, in princip. & l. bene à Zenone,versi.& nemo.C.de quad.præscri. vbi etiam actiones,& iura separatim nominantur à rebus mobilibus, & immobilibus. Adferuntur quoque à multis non admodum pertinenter hæc iura,videlicet l.cogi.§.sed & miles.ff.ad S.C. Trebel.& l.si mihi Meuia.ff.de lega.3. & l. si cum pupillus. ff. si rem fal. for. & l. prima. in fin. & l. 3.in princi.ff.pro soc.& l.ea quæ in nominibus.C. fa ercisccund.[Sed & est bonus textus a nullo quẽ videtim,ponderatus,in l.1.C.de præt.pig.cum dicitur non solum super rebus mobilibus,& immobilibus,sed etiam super actionibus.]

11 ¶†Nec desunt suæ huic sententiæ rationes.Illa enim dicuntur esse eadem specie,quæ & substãtia,& natura,& eorundem effectuum productione sunt eadem,vt dicit Dy.in cap.sine possessione, colum.3.ver.duæ possidendi qualitates, de reg.iu. lib.6.Actiones autẽ à mobilibus, & immobilibus in his omnibus differunt. Nam primum horum substantia est visibilis,corporea,palpabilis, ideoq; & in loco,vt videre est,consistunt. Actionum autẽ & nominum inuisibilis,incorporea, impalpabilis. §.1.Insti.de reb.corp. & incorporalib. & l. ciuitates.ff.quod cuiusque uniuers.nam & ius quod incorporale est,manu apprehendi non potest, vt etiam dicit Quintillianus libr.5.cap.10. Ideoque etiam nullo hæc loco circunscribuntur.l.si fideicõmissum.§.tractatum.ff.de iudi,l.Caius,in princ. ff. de leg.2.& l. vxorem.§.legauerat.ff.de lega.3. & l. cum de Lanionis.§.vltim.ff.de fund.instr.& l.si mihi.§.1.ff.de leg.3. vbi probatur & id procedere in quantuncunque generali, atque etiam uniuersali dispositione.Ex quo fit,vt si dono,quicquid Fontenai habeo, non comprehenduntur nomina, & actiones, etiam si instrumenta eorum eo loci sint aut ibi debeantur, secundum Bald.in l.1. in prin. ff.de stat.homi. cum multis concor. à me traditis in repe.l.si vnquam,in verb.bona.nu.12.quid autem si quis donat.C.de reuoc.dona.

12 ¶†Hinc quoque fit,ut cum mobilia, & immobilia vere possideantur.l.3.in princip.ff.de acqui. poss.nomina tamen,& cætera iura incorporalia verè non possidentur.l.sequitur.§.si viam.ff.de vsuc. & l.seruus.§.incorporales,& ibi not. ff.de acquirẽ. rer.domi.

rer.domi.& cap.cum ecclesia,in uerbo, quasi possessionem,de caus.pos. & prop. Ideò nec illorum dominium transfertur,nisi facta traditione, & sic possessione apprehensa.l.traditionibus.C.de pact. & l.si ager.ff.de rei vendi.In his autem cum traditionem non recipiant, vt dicitur in d.§.incorporales,sufficit in id patientia,l.si ergo.§.1.ff.de publi. in rem actio.Barto.in l.quoties,per illum tex.ff.de seruitu.& Bald.in l.per diuersas,colum.penulti.in 14.q.ver.item cum cessio.C.mand.cum similib.Et cessio pro traditione habetur, ut not.glo.in l.vlti. C.quando fisc.vel priua.& in l.vltima. in princ. in verbo,portionibus.ff.de dona.Barto.& Bal. in l.1. vterque colum.3.C.de act.& obliga.Bald.in l.si ea lege.C.de vsu.Signo,consi.71.factum sic se habet, dominus episcopus,colum.3.versi. sed incorporalia.Angel.consi.179.visis prædictis,colum.5.vers. concludo igitur,& consil. 208. viso dicto puncto, ante medium,cum similib. Nam omnium vbique ea est sententia, licet Bald.sibi contrarius contrarium dixerit consi.285.casus coram R.columnn. 2. versi.sed & illud,lib.2.& Iaso.consi.111.aduertendum est,colum.2.ver.secundò principaliter,lib.4. vterque per tex.& glo.in l.planè. ff.fami.herciscũ. vbi tamen glo.rectè intellecta dicit contrarium. At ipse Bald.in hoc distinguit in d.l.traditionibus ad fin.C.de pact.& in l.j.etiam ad fin. C.cõ.vtriusque iudi.& Alex.consi.184.in caussa. col.2. uersi. vltra prædicta,lib.6.vt dicemus infrà eod. tit.§.6. glo.1.nume.9.nec obstat.

13 ¶ † Item ad alias rationes redeamus, mobilia triennio,immobilia longo tempore 10. vel 20. an. vsucapiuntur. Actiones uerò personales regulariter sunt perpetuæ.l.2.C.de consti.pec.& l.sicut, & l.omnes.C.de præscript.30.vel 40. ann. vt hinc clarissimè intelligas eas actiones,aliter, atque bona mobilia, & immobilia censeri. Vt tamen illud postremo non omiserim rerum mobilium, & immobilium dominia à nobis prorsus separari, nunquam autem actiones directas,ueluti ossibus affixas, tanquam characterem impressum personæ.l. quis ergo casus,in fin.& ibi glo.& Barto. ff.de pe. & dicemus latius infrà eod.§.26.in glo.1. ver. 16. actiones.

14 ¶ † IN TAM VARIIS, ac diuersis sententiis Bald.iungens simul primam op.illam ac proximè præcedentem, in d.l.quam Tuberonis.§. vlti.ff.de pecul.& in c.1.in fin.prin.titu.de pact.tenen.dicit nomina debitorum,si substantiam respiciamus,neque mobilia esse,neque immobilia: si similitudinem,dicuntur mobilia, cum debetur aliquid mobile; immobilia:si immobile: nec aliud præterea dicit. Id quod nihil aliud est, quàm si dicas nomina non esse mobilia, aut immobilia, sed æquiparari,siue adsimilari mobilibus, si mobilia debentur;immobilibus,si immobilia: Quod, & idem pene uoluit Aluaro.in d.c.1.§.si uero pacis, colum.vltim.& Mar.Lau.in eo.c.1.colum.2. versi. sed quid de nominibus.& Card Alex.etiam colũ. pen.ver.eiusdem initii,& Barto.& Franc.Areti.in d.l.1.C.si aduer.trans.& Angel.in d.l.vltima.in fi. C.in quib.caus.in integ.rest.non est necess. Alex. consi.49.viso processu,colum.1.ver.& dato quod ipsa actio, libro tertio,& nonnulli ex iis, quos suprà citauimus.

15 ¶ † ALII ALITER DICVNT, vt videlicet actio respectu sui ipsius nec mobilis sit, nec immobilis essentialiter: sed iudicatur, accipiturque tanquam tertia quædam, ac separata species,si non necesse sit,ut de ea iudicetur tanquam de re mobili,vel immobili. Quòd si necesse sit, vt vtri illorum accedat, quia constat de omnibus bonis actum fuisse,ut si statutum dicat, quòd in omnibus bonis agnati,& cognati sint hæredes, ita vt agnatis deferantur immobilia, cognatis mobilia. Vel si aliter expediat alterutris accedere, vt cùm quæritur,an iura,vel actiones competentes minoribus, uel ecclesiæ possint alienari sine decreto,& tunc de iis iudicamus,ut de re, ad quam competunt,secundum illam primam opinionem. Et ita declarant,& distinguunt.Iaco.Arc.Bar.& Alcia.in d.l.mouentium.ff.de uerbo.signifi.Bar.in l.potest, ff.de autho.tu.& d.consi.l.Gilius Petri.Bald.consi. 247.premisso statuto,col.2.libr.1.& d.consi.241. super infrascriptis dubiis,in ultimo.dubio, libr.2. & d.consi.423.Andreas,libro 3.Ang.in d.l.si constante.§.vltimo.& ibi etiam Ro.[colum.2.versi.tu autem dic.) ff.solut.mat.idem Ange.in §.1. in authen.de non alie.& d.consi.328.col.3.versi.in cõtrarium,& colum.seq.ver. non ob. obiectio quinta.Imo.in d.c.nulli,colum.vltim.versi. vltimo tangit,& ibi quoque Panor.colum.3.versi. sed est dubium,extrà de reb.eccle.non alienan. Idem Imol. Pet.Anca.Domi.& Philip.Franc.in d.c.2.eo.tit.li. 6.Card.Florẽ.consi.66.& d.consi.72.col.3. Paul. Cast.in d.l.quam Tuberonis.§.vltimo. ff. de pecu. & in d.l.1.C.si aduer.transac.Rom.consi.509. circa propositam consultationem, in 4.dubio. Alex. in d.l.a diuo Pio.§.in venditione,in 1.not.ff.de re iud.& late consi.264.per totum,lib.6.Cor.consil. 229.licet claram,in fi.lib.4.Guid.Pap. d.consi.54. Soz.cõsi.101.viso testamento Antonii, col.vltim. lib.1.quod iterum repetitur consi.175.lib.2. Car. Alexan.in c.1.§.sciendum,col.2.tit.de feud.cogn. Aufrerius,in deci.Tholos.q.315.item fuit quæsitum testator legauit.Steph.Bertran.consi.245.ponitur in facto,col.2.ver.ex quo facto,lib.1.& d.cõsil.109.libro 4.

16 ¶ † CÆTERVM Iac.Bel.in d.§.1. in auth. de non alien.fuit in sing.op. Nempè actionem respectu sui esse immobilem. At si consideratur respectu rei,ad quam competit, interesse, an tractemus de fauore,an de odio,an vero, & de utroque mixtim.Primò,& secundo casu censeri,uel mobilem,uel immobilem,prout fauor, & odium suadebit,ita scilicet,vt fauor obtineat,odium vincatur. Tertio casu considerandum esse, utri magis attribuatur, fauori,an odio,vt secundum id iudicetur, per d.l.corruptionem. C. de vsufruct.& l.sicut,in princ.C.de seruit.& l.ultima.ad fin.C.de præscrip. long.temp.Et ita, vt vides,Iacob.ipse semper, quò fauor illum ducit, sequitur. Et illum sequitur nuncupatim Lucas Pen.in l.vltima.colum.2. C. de vẽ. re.ciu.libr.11. & Pet.Fer.titu.forma libelli in act. reali,in

reali, in verbo, veris ac legitimis, colum.antepe. versicu.amplius quaeritur, an actio personalis, & videtur etiam sequi Alberic.in tertia parte statu. q.13.item quaero an publicatis bonis,& Saly. cum aliqua tamen distinctione, in d.l.iubemus, la secunda.C.de sacros. eccle. Sed id esse falsum satis apparet ex iis,quae suprà diximus de donatione,& legato bonorum mobilium, & immobilium.

17 ¶† IDEOQVE MALO inhaerere praecedenti distinctioni,quae vt communior est, ita & verior. Sed quam tribus,aut quatuor modis non contemnendis intelliges. Primo vt procedat in actionibus, quae competunt ad certam speciem. Nam si ad genus competunt, vel etiam ad quantitatem in genere, semper faciunt tertiam, & separatam speciem. Nam actio per se, nec mobilis est nec immobilis, vt plerique omnes fatentur: nec etiam genus, aut pecunia in genere, & in forma, in qua est in obligatione, mobilis est, vel immobilis:genera enim sunt in intellectu,non in sensu. Tange enim, si potes, genus humanum, vel genus pecuniae, vel seruorum, vel moue illud, & certe non potes.Haec propè Lapus d.allega.92.imprimis videndum est, in fi. & sequitur, dicitque singu.& à nullo alio Docto.tactum.Roma.in d.l.si constante. §. vlti.colum.2. versicu. illas tamen.ff. solu.mat.& d.consi.509.in quarto dubio, & Alexan.in addi.Barto.in d.l.mouentium.ff.de verbor. signifi.& d.consi.68.ad fi.lib.6.& Cardi.Alexand. in d.capitu.1.§.sciendum, colum.2.titu. de feud. cogni.& Sozi.d.consi.101.colum.vlt.lib.1.Alber. Bru.in tracta.statutorum excludentium foeminas, in 8.art.q.26.lib.1.ante fin.& Chass.in commentariis consuetudinum Bur.titu. *de droictz appartenans à gens mariez*.§.2. in verbo, *totut meubles*, colum.3.versicu.sed nunc. Sed & illam Lapi sententiam sequitur Barba.in capitu. nulli, in fin. de reb.eccle.non ali.vbi contra quam à Roma.vbi supra dictum fuerat, dicit, id fuisse dictum à Barto. in l.1.C.si aduer.transact.sed aut is errat,aut codices Barto.qui circunferuntur, sunt mendosi.

18 ¶† SECVNDO INTELLIGE, quae dicta sunt procedere, nisi ex communi vsu loquendi actiones contineantur sub mobilibus, vel immobilibus. Is enim communis vsus in ea re, vt semper alias, magis sequendus est, quam propria verborum significatio, vt expressim, & in hac specie respondit Oldra.d.consi.219.& Ioan.And. ipsius discupulus,qui fere id,& penè totum consi. reperit, nulla tamen magistri mentione facta, vt saepe alias, in addit. Specu.d.titu.de fructib.& interes.§.scias igitur, versicu.sed quid si debeo, per multa iura ab vtroque allegata, vt per eos videre poteris. Et id sequitur, & dicit singu. Felyn.qui multa similia aggregat in prooemio decretalium, colum.3.circa medium.

19 ¶† TERTIO INTELLIE, vt actio, quę competit ad rem immobilem, censeatur immobilis: quae ad rem mobilem, mobilis. Nisi tamen sit diuersa ratio: verbi gratia, augmentum dotis potest fieri in rebus immobilibus, vt augmentum ipsum habeat idem priuilegium praelationis,quod dos habet, non etiam in mobilibus, cùm maritus obnoxius est creditoribus authen. sed iam necesse.C.de dona.ante nupt. & §.aliud, in authen.de aequali doti.An igitur, (inquit Ang. in posteriori loco,colum.1.versicu.sed iuxta hoc,) poterit dari in augmentum dotis, actio ad rem mobilem marito obnoxio creditoribus. Quod nô videtur cum censeatur mobilis. Contrarium item videtur: quia datio rei mobilis hoc casu prohibetur,propter fraudem,quae cogitari potest, dum simularet vxor tradere.& vir accipere,ꝙ non traderetur,vt ibi dicitur:sed huiusmodi fraus fieri non potest,cum datur nomen debitoris in augmétum; cum clare pateat id,ꝙ datur,sicut cũ datur res immobilis.Ideo cessat ratio prohibitionis.Tamen côcludit nec nomen quoque dari posse,ostendendo, declarandoque,& hic quoque fraudem excogitari posse. Ideo cùm sit eadem ratio in nominibus,& actionibus ad rem mobilem, vt in re mobili,idem ius statuendum est. Ex quo non obscure sentit aliud fuisse statuendum,si ea ratio cessasset. Ad quod etiam facit, quod in simili dicemus infra, in eadem glo. nume.100. sed illud procedit, vbi loquemur de mobilibus pretiosis.

20 ¶† QVARTO INTELLIGE. nisi dispositio ita generaliter loquatur, de quibuscunque bonis mobilibus, & immobilibus, vt si statutum prohibeat quaecunq; bona, siue mobilia sint, siue immobilia, in extraneos transferri, de actionibus quoque actũ videatur. Nam illa dictio quibuscunque, propter generalitatem etiam ad casus improprios trahitur.Et ita voluit Alcia.in d.l. mouentium.ff. de verbo. signi. Nam in simili, vt hic subiungit, videmus,quod quicunque hęres etiam improprium haeredem comprehendit, vt tradit Roma.quem ille allegat, in l.id tempus.§.1.ff.de vsuc.& cum de quibuscunque contractibus loquimur, etiam de abusiuis intelligitur, vt latè Hippoly.Mars.qui multa talia congerit, in l.vnius.§. cogniturum, colum.4.versicu.modò redeundo, cum multis seq.ff.de quest.Haec propè Alcia.

21 ¶† Cui adde Sozi.multa scribentem de huiuscemodi vniuersali dictione, consi.217.viso priuilegio, colum.3.lib.2. Et quod pulchre tradit Bal.in l.1.in 34.q.ff.de rer.diuisi. & in capitu. imperialem, in princip. colum.penulti. versicu. sed quid si concessum, titu.de prohib. feud. alie. per Fede.quod feudum concessum mihi, & successoribus meis quibuscunque transit ad extraneos haeredes,& legatarios,qui impropriè sunt haeredes,& alios, qui alias non admitterentur, & sequuntur Panor.consi.3.nitar in praesenti, in tertio dubio, lib.2.Roma.in l.etiam,in prin.& ibi etiam Alexã. colum.vlti.ff.solu.matri.& ipse Rom. subdubitans tamen in d.l.id tempus.§.1.idem Ale.in l.quod dicitur,la secunda, col.pe.versicu.& dum dicit.ff.de verbo.obli.& in l.quaedam.§. nihil interest, & ibi etiam Ias.vterque statim post princip.ff.de eden.& idem Ale.in l.si patroni,in prin.col.pe.versi.aliam limitationem.ff.ad Senatuscon. Trebellia. & in l. Gallus.§.etiam, colum.2.versicu.hoc tamen fallit, ff.de lib.& posthu. & consi.7.attentis, col.2.nu.8.

lib.6.& consi.95.repetitus, col.2. versicu. nec ob. quod dicta, lib.7.Corne.consi.16.aperta fronte, colum.4.versic.& maximè lib.1. Sozi.in l.quidam relegatus, colum.2.versicu.quinta conclusio,ff.de rebus dubi. [Et inter consilia Alber. Bru.consilio 10.visa quæstione,columna prima.] Ias. in l.cum filiofamil. columna 15. versiculo successiue, inquantum Barto.ff.de legat.primo, vbi id dicit singu.& in l.2.§.prætor ait,colum.2. versicul. tertio; fallit.ff.qui satisda.cogan. & in l. quocunque, in prin.in 2.not.ff.de verb.oblig.& in l.2.colū.69. in 14.quęst.C.de iure emphy.& in prælu. feud.colū. 15.versicul.tertio limita.vbi etiam tenet, quòd ui huius dictionis uniuersalis feudum trāsit ad fideicommissarium,& consi.17.dominus Ioannes,col. 2.versicu.& si diceretur lib.3. [Quod consilium reperitur inter consilia Alberti Bruni, consilio 9. & rursum ipse Ias.]consi.55.statutum nouum,col. 2.versicu.præterea,& tertio.eodem lib.3.& consi. 89.spectabilis,col.4.versi.quinto benè facit,lib.3. & consi.115.statutum nouum,colum.8. versiculo secundo adest,lib.4.& Ludo.Gozadi.consil.6.prima facie,colum.6.nume.43.& seq. & consilio 8. in hac causa,colum.5.& consilio 14.prima,colum. penul.nume.22.& consi.103.videtur,columna. 2. versiculo 3.faciunt.

22 §†De quo etiam per Barb.in repet.l. cum acutissimi,colū.66.versiculo,& ex istis sequitur.C.de fideicommiss.& Sozin.in l.si rem legatam, in fi.ff. de excepti.& consilio 19 pro decisione, colum.1. lib.1.& Felin.in capite,quia G,columna vlti. extra de iudi.& in cap.in præsentia,colum.9.versicu.sed inquantum,de proba.& Geor.Nat.in repet. c.quāuis,colum.74 versic. & ista faciunt,sub nu.207.de pac.lib.6.& Phil.Dec.consi.395.in causa magnifici,colum.vltim.& consi.529.Philippus.colū.1. & consi.599.consului.colum.1.uer. sed hic non ob. Steph.Bert.consi.264. viso consultationis themate,col.1.lib.2.& Matth.Afflict.in const.Siciliæ incip.comes,colum.pen.in 4.not.& deci.Neap.386. in causa petitionis,col.2.Catel. Cota.memor.feudum concessum,& iterum memor.priuilegia, vbi ex hoc dicit huiusmodi dictionem(quicunque) multum extendere dispositionem,etiam usque ad improprietatem,rursumque memor quibuscunq. Fran.Cur.iunior,in tract.feud.in 3.parte.q.ulti.& consi.1.col.1.& seq.Fran. Rip. in l.quæsitum. §.si quis cum tutor.ff.de priuil.cred.& in l.ex facto. §. si quis ita,nu.16.ff.ad S.C.Treb.Alber.Bru. consi. 24.quod nobilis,in fin.

23 §†Ad quod etiam facit,quod scribit gl.in cle. 1.in verbo,quibuscunque,de iud.quam dicit sing. Barba.consilio 18.clementissimum,colum. penul. libro quarto,& consi.21.eiusdem initi, colum.8. eod.lib.4.& eam expendit idem Barb.consilio 55. omnipotentem,colum.antepen.eod.lib.4. & consilio 41.immortalem,colum.2.eod.lib.4. vbi & eā dicit sing.& mirabilem & consilio.48.clementissimum,columna tertia.lib.4.Et alia gloss.in clem.j. in uerbo, quauis, quæ est 2.& ibi Imol.qui eam dicit singu.de re.iudi.& in clementina secunda. in eo.uerbo,quæ est vlti.de rebus eccles.non alienand. Ex quibus posterioribus Iaso. consilio 96. dominus Ioannes,columna secunda, versi.quarto in dicta,lib.3.dicit huiusmodi dictiones comprehendere casus nō expressos,etiam maiores,& rursum consi.147.per decretum,col.ulti.lib.4.vbi & alia quædam similia allegat.& priorem quoque in id expendit Alexan.d.consilio 95.columna prima. uersiculo,præterea. libro 7. & Cæp. qui eam dicit no.con.caus.crimi.14.pro declaratione, columna 3.versiculo nec ob.si dicatur.& Barb. consilio 12. scribitur,colum.8.lib.1. vbi & ad id allegat glo.in clemen.ne Romani,de electio. & rursum consilio 21.præclare,columna 5.nume.16.lib.2.& consilio 23.sapientissimus,colum.1.eod.lib.2.& consi.26. sapienter,colum.2.eo.lib.ubi & alios allegat;& cōsil.87.illud,columna quinta,libro tertio.& d.consilio.21.colum.penult.libro quarto, ubi item alios citat.& Maria.consilio 15. uisis prædictis,colum 12.versicul.item uidetur.& Lud.Gozad.consi.26. in causa illustrissimorum,colum.7.nu.45.& cons. 103.uidetur primo,colum.2.in prin. & alibi sæpe in suis consiliis.

24 §†Facit præterea glo.in l.vltima. in uersic.per quācunque.C.qui legi. perso. & gloss.in capitulo quamuis,in uersi.quaslibet.& ibi Domi.in 2.not. de elect.lib.6.& in clem.ne in agro §.1. in uerbo, quomodolibet,de statu.mona.& in clem. 2.versi. ne igitur,in eo,verbo,de senten.excommunica.& quod tradit Zenz.in extrauag.Io.22.inci.ad onus, in uer.quibuscunque.Archi.Io. And.& Domi.in c.idemnitatibus.§.si qua uero,de elect.lib.6.Ioan. And.in c.statutum.§.in nullo,in uerbo, quomodolibet,de rescrip.lib.6 & in c.1.§.penul.in eod.uerbo,de cleric.ægrot.eo.lib.6.Barto.in l.generali. §. vxori.tit.ff.de viusfr.leg.Bal.in l.ultima columna 1. C.sine cens.uel rel.q.& in d.cap.in præsentia, col. 4.versicu.nota quod nomen,extra de proba. Ang. consilio 288.uiso themate,colum.tertia.uersiculo hoc etiam adiuuatur. Saly.in l.1.colum.2.C.de noxa.Domi.in capitu.decet, in prin.colum. 3. de immu.eccle.libro 6.Alexan.in l.& si seuerior, col. secunda.C.ex quibus cau.infa.irrog.& consi.117. uisis sup.narratis,columna 2.lib.1.& consilio 128. in casu de quo quæritur,columna 2.libr.5.Cæp.in tract.contractuum simulatorum in secundo casu princ.Soz.consilio tertio,in causa domini,colum. vltima.lib.tertio.Iaso.consilio 63.per reformationem,columna 3.uersi.inprimis moueor, libro 3. Apud quos omnes videbis huiusmodi dictiones ampliare dispositionem. Quibus succinit Tullius Epist.ad Brutum 5.dum interpretatur legem Iuliā de sacerdotiis. quæ erat huiusmodi, Qui petit cuiusuis ratio habebitur. Aperte(ait) indicat posse rationem haberi,etiam non præsentis.Ibi enim Cicero expendit uim illius dictionis cuiusuis,ut etiā absentes comprehendat.

25 §†Sed quod proprius ad illam Rom.& Alcia. sētiam accedit, D.Bened.in sua copiosissima, & laudatissima repe.c.Ray.in uerbo,cętera bona,nume. 8.extra de testamentis,scribit, quòd si quis donat omnia bona sua mobilia,& immobilia, comprehēduntur iura,& actiones,propter illam dictionem,

omnia:

omnia:p tex.in l.1 §.si ex fundo.ff.de hære.insti. q tex.tamen, nisi multum fallor, non admodum eo spectat. Subditque ipse Bene. quod licet actiones non contineantur in loco, nec veniant appellatione bonorum in loco existentium, vt etiam supra diximus nume 11. tamen si quis ita donet, bona sua mobilia, & immobilia, hic,& vbique existentia, comprehenduntur actiones, propter illam dictionem, vbique.

26 ¶ † Sed hæc dicta Bened. non omnino sunt sine scrupulo.quia,quantum ad primum, multi ex iis,quos supra citauimus nume.9.sed & multis placuit, tenent contrarium: nec dictio, omnia, tam late patet, quam dictio, quæcunque: cum illa tantum generalis sit, hæc vniuersalis. Et forte etiam non semper procederet:vt hęc dictio(q̃cunque) actiones comprehenderet, cum huiusmodi dictiones quantumuis vniuersales,& pręcisæ sæpe restringantur, vt per glo.in l.promittēdo,in prin. in verbo,conditionis, in fi. ff.de iure dot.&,in l. emancipati, & ibi etiam Bar.ff.de adopt. quæ interpretatur verbum,quocunque,scilicet idoneo, & gl.etiam,quę id idem facit in l.2.C. vbi de rati. agi opor.& in l.j.C.de fide instr.& in l.1.C.de sac. eccle.quæ etiam interpretatur dictionē, vnusquisque, habilis ad testandum, cum concor. ibi a recentioribus collectis,& ab Ale.Soz.& Ias.in d.l.2. §.prætor ait.ff.qui satisd.cog.Barb.consi.1. præclare,col.5.versi.& licet statutum,lib.2. & consi. 57. eiusdem initij,col.8.versi.cum ergo Papa,eod.lib. 2.& Sozi.consi.160.in causa Nanutensis, col.10. versi.sed ad ista,lib.2.vbi probat non semper procedere,quod diximus,dictionem vniuersalem includere maiora expressis. Nam eędictiones limitantur,& restringuntur secundum naturam actus, cui attribuuntur, vt pulchrè dicit Bal.loquens de dictione quandocunque, consi.67.quia ex facto, col.2.versi.nec obst.si dicatur, lib.3.quod extollit Catel.memor. quandocunque.

27 ¶ † Et idē voluit ipse Bal.loquens de dictione. quibuscunque,in c.1.§.donare,col.2.versi.sed dubitari potest,& ibi etiam Mart.Laud. & Car. Ale. ad fi.tit.quali.olim feud.ali.pot.vbi ex hoc tenent contrarium eius, quod supra ex eodem diximus de feudo concesso mihi, & hæredibus quibuscunque: vti etiam facit ipse Bal.in l.cum virum, colum.vlti.C.de fideicom.& Alexan. sibi contrarius consi.30 quoniam omne datum, colum.4.versi. octauo quia vasallus,lib.1.Fran.Areti. & Sozi.in d.l.Gallus.§.etiam Bar.sibi item contrarius in rub. de feud.colum.2.& consi.63.sapienter, colum.9. versicu.& adduco,lib.1.& d. consi.23. sapientissimus, colum.2.versi.quia reuera, lib.2.& Iac.à S. Georgio, in tract.feud.in verbo & quibuscunque hæredibus, colum.1.& Fran.Cur.senior,consi.83. Deus pius,col.5.versi.& si opponatur.Philip.Dec. sibi contrarius consi.185.in causa istorum,colum. 3.versicu.secundo respondetur, & Lud.Gozad.d. consi.26.in causa illustrissimorum,consi.5.nu.35. Quibus & tu adde,quę dicam infra tit.procedēte. §.1.glo.2.quæ est in verbo, *à tel temps*, nu.9.eam autem sententiam. Et quod tradit Signo. consi. 110. testator, col.3.versi. præterea vero.

28 ¶ † Hincque (vt redeamus propius ad casum nostrum) Corne.consi. 49. in præsenti consultatione, lib. 3. respondit, in legato omnium, & quorūcunque immobilium (nam hæc ibi expressim ponebantur) non contineri nomina, & actiones,non obstantibus illis verbis, per multa iura, quæ illic allegat,præsertim vero per l.quæsitum.§. Papinianus quoque.ff.de fundo instru.quæ vtitur verbo,omnia,& l.vxore.§. legauerat. ff. de lega.3. quæ vtitur verbo, quod quid, & l.quæsitum.§.1. eod.titu.quæ eadem dictione, vtitur, & l. si mihi Meuia,in prin. eod. quoque titu. quæ vtitur illis verbis,cæterisque vniuersis,& rursum. §.1. eiusdē l.qui vtitur vno vniuersali,& duobus generalibus, iis scilicet, nullo omnino excepto, cum omni instrumento, & repositis omnibus. Et adde etiam tex.in l.Cains,in prin.cum dicitur,cum omnibus, quæ ibi sunt. ff. de lega.2. Quibus etiam motus Stepha.Bertran.consi.77.difficultas,col.1.in fi.lib. 2.respondit,per huiusmodi verba generalia non contineri iura, & actiones.Sed & Ias.nuncupatim quoque d.consi.5.col.4.lib.3 respondit, donationem quorumcunque bonorum mobilium, & immobilium non comprehendere nomina, & actiones. Quanquàm in casu illius statuti prohibentis alienare quæcunque bona mobilia, & immobilia in extraneos,non admodum dubitarem, quin etiā nomina comprehenderentur ex verisimili mente statuentium, & subiecta materia, ob quam sæpe recedimus à verborum proprietate, vt latè docuimus in repe.l.si vnquan,in verbo,reuætiatur, nu. 30.inci. fallit secundo & seq.

29 ¶ † Sed illud obiter dicere voluimus antequam vlterius progrediamur, multos ex nostris in ea esse sententia, vt intersit, vtrum hæ dictiones vniuersales proferantur a lege, an ab homine. Nam si primum, eam recipiunt restrictionem de habilitate, vt nostri loquuntur, & ita loquitur Iacob.Areti.& Barto.in l.1.§. nunciatio.ff.de opera.not.nuntia.secus si ab homine. Ea enim fuit sententia Bald.l.vlti.colum.1.C.sine cens.vel reliq.fund. comp. non pos. & Alexan.in d.l.si patroni, in princi.ff.ad Senatuscon. Trebell. & idem videtur voluisse idem Alex. in l.1. colum. 5.versicu.dicit etiam Ange. ff.de lega.1. dum reprehendit Ange.qui alicubi dixerat ea verba in omnibus, & per omnia prolata a statuto recipere interpretationem, vt euitetur absurdum. Nam vt dicit Alexan.non est hominis ea verba restringere, sed debet fieri per alias leges, & hoc, vt euitetur legum, vel statutorum correctio. & Carol.Ruin.qui, & illam differentiam aperitissimè facit consi.59.versicu.in hac causa, colum. 1. nume.24.lib.4.De quo, & tu vide omnino Sozi. in d.l.1.colum.1.& 2. ff. de lega.1.

30 ¶ † Quantum autem ad secundum dictū Benedict. quo scilicet asseruit in donatione bonorū mobiliū,& immobiliū hic,& vbiq; sitorum nomina,& actiones cōprehendi, id vtique magis mihi dubium est,quoniā in nullo omnino loco nomina continerentur,ut supra dictum est,& probatū. Ideo

& contrarium in illo ipso casu Bened. tenuit Cor. d.consi.104.col.3.lib.2.& Soc.d.consi.101.col.2. versi.sed his non ob.lib.1. & Ias. etiam d.consi.5. lib.3.& Philip. Deci.consi.30. cuius superscriptio incipit, donatio omnium, colum.1.versicu. quarto Iacob.& alij multi, quos citauimus supra nu.9. sed & multis. Et satis probant tex. nuper a me citati. Nam & Bald.consi.77.verba Cyn.lib.5. tradit hunc sermonem, hic, & vbique terrarum, intelligi de loco idoneo, per iura ibi allegata: vt intelligas eas dictiones non ita generaliter intelligendas, vt putat Bened. Et facit tex.in l.si mihi.§. 3.ff.de lega.3.de quo supra diximus, num.11.nec desunt suæ, & glo.in l. qui loco certo, in verbo, quotlibet, quæ est vlti.ff.de condi.inde.& in l.1. etiam glo.vlti.in fi.ff.de eo quod certo loco, quæ vtrobique intelligunt ea verba (quodlibet loco) scilicet idoneo. Et earum autoritate Fran.Are.in l. 1.col.antepen.ff.si cert.peta.dicit dictionem hanc (vbique) non ita præcisam esse, quin eandem interpretationem recipiat, & idem prope dicit idem Are.in l.1.col.pe.versi. dicamus ergo.ff.sol.ma.

31 ¶ † SED VT TANDEM REDEAMVS ad casum nostræ consuetudinis. Si ea disposuisset simpliciter retractum habere locum in bonis immobilibus, non comprehendisset nomina, & actiones, etiam ad rem immobilem competentes, vt nuncupatim responderunt duo proximæ tempestatis lumina. Ias.& Philip.Dec.ille consi.194.superuacuo videtur, colum.1.versi.ego vltra adducta.lib.2.hic consi.300.visa petitione, col.2. Quibus accedo, præsertim cum hęc nostra consuetudo frequentiori nostrorum calculo a iure communi abhorreat, vt diximus supra, in rub.nu.60.quamobrem. Ideoque in ea nullo pacto comprehenderetur nomina sub appellatione bonorum mobilium, & immobilium, ex sententia Lapi.d.alleg.92.in fi. [& Ro.in d.l.apud Iulianum.§.sed & si quis, col.1.versi. circa quæ illud not.ff.ad S.C.Trebell.vbi illud generaliter dicit, nunquam in constitutionibus municipalibus actiones, & iura venire appellatione mobilium, vel immobilium.] At cum nostra consuetudo vlterius procedat, dicatque non solum *biens immeubles*, sed etiam *choses censees pour immeubles*, nihil est quod amplius dubitandum sit, quin actiones ad rem immobilē competentes, contineantur: licet enim non sint immobiles, tamen haud dubiè immobilibus comparantur, vti supra diximus.

32 ¶ †. EX QVO INFERTVR ad vnum, quod quotidie in facto contingit, vt si quis vendat facultatem redimendi rem immobilē a se prius venditam ea l. vt emptor teneretur reuendere, restituto ei pretio intra aliquod tēpus, uel etiam perpetuo, (nam ea facultas vendi potest, ut cauetur infra eo. tit.§.16.) Certe est locus retractui huius facultatis ex hac nostra consuetudine. Nam cum huiusmodi facultas, & actio pro ea competens, secundum l.2. C.de pact.inter empt.& uendit, censeatur immobilis, ut quæ cōpetat ad rem immobilem, secundū ea, quæ latè supra diximus, & nuncupatim uoluit & respondit Alc. consi.27.attentis narratis, ad fi. libr.3.ubi & ob eam, quam diximus, rationem, tradit in venditione huius facultatis adhibendas, esse solennitates, quæ adhiberi debent in venditione rerum immobilium, quem sequitur Cagn.in repe.d.l.2.col.9.vers.tertiò quæro.C.de pact.inter empto. Consequens est, & eam esse huic retractui obnoxiam. Et id quidem voluit Auth.in consue. Paris.titu.1.§.23.in 8.q.non semel. Et de hoc est expressa consuetudo apud Borbonios, capitu.consuetudinum eius loci.484.

33 ¶ † ITEM IVRA DECIMARVM, & aliarum portionū, quas quis ex fundo alieno percipit (terragia, & complanctus vulgò nostri appellant), hæc inquam, iura inter immobilia quoque numerantur: quia immobilibus adhærent, & stabile subiectum habent, & in actu semper permanens. Hæc enim propè sunt verba Bal.in c. 1.col.2.in verbo, annua, tit.de contro.inter vas.& epis.& seq. Alc.consi.211.ponderatis verbis statuti, colum.2. versi.præterea negari non potest, libro 6.vbi & ad hoc dicit bene facere l.rerum mixtura, & l. cum qui ædem.ff.de vsuca.& quod habetur in l.si conuenerit.§.si nuda, & quod ibi scribunt Doct. ff. de pign.actio. Et facit quo statim dicam infrà nume. huius glo.38. & ex hoc fit.

34 ¶ † ITEM IVS PORTORII, aut alterius vectigalis (passagium, & gabellas nostrates appellant) & cæterorum id genus, etiam immobilium iure censentur, vt scribit Bal.in ca.1.§.sciendum, post prin.tit.de feud.cog.per not.in capi.1.tit.quæ sunt rega. Et seq. Aluaro.in d.§.sciendum. Matthę. Afflict.qui & ob id dicit ius retractus in iis habere locum, in tract. proto.col.10.versi. item quæro quid si vendatur, & Zalius in epitome feudorum, parte 4.& Pau.Pari.cons.84.dico constitutionem, lib.3.vbi idem dicit de iuribus Portoriorum, & postæ, quam vocant. Quibus adde & ipsum Bal. in l.stipendia, C.de exe.rei iud. vbi dicit ius colligendi passagij, quod competit ratione rei, æquiparari bonis immobilibus, quia eis cohæret, per ea, quæ no.Dyn.in l.ergo.ff.de acqui.rer.domi.& idē voluit Fran.Are.consi.154.consultatio proposita, col.vlt.versi.secundo prætermittendum, vbi & ex hoc dicit ꝙ huiusmodi res præscribūtur eo modo, quo res immobiles, secundū Bar. in l. publicanus. §.in vectigalibus.ff.de publi. & vecti.& in l. iusto. §.non mutat.ff.de vsuca.& Cano.post Inn.in c. de quarta, extrà de pręscript. Et ꝙ huiusmodi ius solo cohærçat, tenet etiam Bar.in l.locare, in fi.ff.de loca.Bal.in l.si ea.l.in fin. C.de vsur.& consi.243.ius percipiendi, li.5.& Ias.consi.81.communitas, col. 4.versi. quartò facit, lib.3.

35 ¶ † Adde, inquam, quod Pau.Elea in cle.1.de reb.eccle.non ali.exponens verba illius tex.qui prohibet cōcessionē iurium, redituum, & possessionū ecclesiæ ad vitam, interpretatur verbū, iurium, in huiusmodi iuribus colligēdi, percipiēdique passagium, & collectas. Et ex hoc infert ea iura cōparari immobilibus: sicuti & alibi quantum ad vsucapionem l.vlt.C.de præscrip.long.tempo.& quo ad alienationem, c.2.de reb.eccle.non ali. lib.6.vbi dicit no.hęc iura cōputari inter immobilia. Subdit tam. Pau.Eleaz. ꝙ in d.cle.1.& etiā in d. c.2. colligitur contra-

contrarium,quia vtrobique ponuntur vt diuersa. Stepha.quoque in ea cle.1.dicit ea non comparari immobilibus quo ad omnia.l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudi.vbi ponunt,vt diuersa, & inducit quod supra de nominibus,& actionibus diximus.& eos simpliciter retulit Card.Flo.in d.cle.1.in prin.in 9.q.& ibi etiam Imo.col.7.eademque pen.versi.ex prædictis.Quibus adde Collec.in ca. nulli,col.2.ver.sed nunquid,iura,eo. tit. de rebus ecclesi.non alie.

36 ¶† Ex quibus potes intelligere hic oĩno dicendũ esse,id,quod supra diximus de ipsis actionibus in prin.huius gl.& multis seq.ver.& quæ pręterea in præcedentibus gl.de seruitutibus,& annis reditibus:vt si hæc iura,de quibus nunc loquimur,per se,& ex propria eorum natura non sint mobilia, neq; immobilia:sed cũ necesse est,vt alterutrorum naturam adsumant,pro immobilibus sint censenda,de hisq;,vt de immobilibus esse iudicandum, vt in uniuersum de cæteris iuribus tradit gl. in d. c.2.in ver.iura,& ibi Arch.Ideoq;:haud dubie sub hac nostra consuetudine comprehenduntur.

37 ¶†Idem videri potest,si vendantur fructus pẽdentes:quia hi inter immobilia reponuntur à glo. in c.1.§.sciendum,in verbo,cohærentibus,titu. de feud.cog.vbi ex hoc dicit feudum posse in his constitui.quam sequuntur Marti.Alua.& Car.Ale. ibi & Zasius in epito.feudo.parte 4.col.1.vbi id dicit communiter teneri,de quo postea dicemus.Sed & inter immobilia collocãtur a Spe.tit.de fruc.& interes.§.1.ver.sed pone Prælatus. [Bal.in c.1.in pri. col.vlt.ver.quęro quid de fructibus.& ibi Aluaro. & Matth.Afflict.vterque in c.1.§.si vero paris. ille col.2.ver.quæro quid si in supradictis,hic col.quoque 2 in 2.nor.tit.de pa.tenen.] Flor.in l.si fur. ff. de vsufructu.Nam huiusmodi fructus pendentes, sunt pars fundi.l.fructus pendentes,ff.de rei vend. idq; non solum in rei vendi.sed & in actione personali.l.vlt.§.fructus,ff.quæ in fraud.cred.& plenè declarat Bar.in l.si filiusfa.§.cum fundum.in fin.& ibi Bal.Ang.Raph.Imo.Pau.Cast.& Alex.ff.de verbo.oblig.Bal.& plenius.Saly.in l.fructus.C.de act. empt.& Ang.consi.351.an in restitutione,colũ.1. Fran.Aret.in l.cum filiosa.col.9.& ibi quoque alii Recentiores.ff.de lega.1. Ideo & de his iudicandũ est,vt de fundo:cùm quæritur an cedant mobilib', an immobilibus:secundùm Bal.in c.1.col.vlti.ver. quæro quid de fructibus,tit.de pace tenen. Propterea Matth.Afflict.in constitu.Siciliæ inci.grandis, col.3.in 4.no.scribit,ꝙ in confiscatione bonorum mobilium non ueniunt fructus pendentes, cum sint pars soli.quod & idem uoluit in const.incip.si quando aliquam,in 9.no.& iterum ante fin.& reprobat glo.ibi.contrarium tenentem.Et id ante cũ videtur sensisse Bal.quem non allegat, in d.c j.paulo ante fi.titul. de pac.tenen.& ibi quoque Marti. Laud col.2.versi.quæro cum text.dicat. & Car.Alex.col.pen.versi.eiusdem initii.

38 ¶†Adeò autem hi fructus censentur pars fundi,vt Angel.in d l.fructus. ff.de rei vendi.adseuerarit posse de huiusmodi fructibus fieri supplementum legitimæ filio, quamuis habere debeat ipsam legitimam de substantia bonorum patris, & non de fructibus.l.scimus.§.repletionem,& authẽ. nouissima, & utrubique Docto. C.de inoffi.testam. quod dictum dicit fin. Ias. in d.l.cum filiosa.colu. vlti.ff.de leg.1.Sed & hoc uoluit,licet Ias.non meminerit,idem Ang.in l.Centurio,col.2.ff.de vulg. & pupil.subst. & ante eum Iaco. Butr. quem citat Angel.in posteriore loco,in l.iubemus, C.ad Trebel.& eos sequitur Soz.consilio 93.circa primum, col.8.versi.probatur etiam dicta opini.lib.1.

39 ¶†Et ex hoc fit,vt qui habet partem in fructibus ratione decimæ,aut alias:habet partem, & in fundo, cum fructus sint pars fundi: ideo potest prohibere domino,ne fructus eo inscio colligat,vt hac ipsa ratione voluit Spe & post eum Ioan.And. & Bal.in additio.ipsius,titu.de deci.§.1.col. vltim. ver.vltimo quæritur.Idem Ioan.And. post alios antiquiores à se relatos in c.ex parte,le 2.& ibi quoque Collect.& Panormi.extra eod.tit. Lucas Pen. in l.2.colum.5.in uerbo,aspectu.C.quando,& qb. quar.pars,lib.10.Card.Flor.consi.146.notum sit, post prin.Alex.in l diuortio.§.vlti.col.ulti. uersic. iuxta hoc vnum.ff.sol.matri.Guid. Papi.qui ita dicit fuisse iudicatum in curia Delphi. q.283.ex actor decimarum, & consilio 20. ex processu, numero 1.versi.ad primum.Aufre.in deci.Tolo.quæ. 109.item fuit quæsitum si intentio alicuius, & iterum quæstio.432.item fuit quæsitum nunquid rusticus.Iacob.à S.Georg.qui hos non citat,sed alios qui id tamen non dicunt,in tracta.de Roydis siue operis,columna ultima,versicul.rursus quæro homines mei.

40 ¶† Quibus illud quoque consequens fit, vt quemadmodum fundus ipse res est immobilis,ita & fructus quoque pendentes,cuius pars sunt, immobiles sunt,eo argumento, idem iuris esse in parte,quod in toto.l.iurisgentium.§.adeo,uersi.si igitur in totum.ff.de pact.& l.quæ de tota, in princi. & ibi gl.& Bart.ff.de rei uendi.& l.pars. ff.pro derelict.& l.qui scit,in prin.ff.de usu.& l.si seruus.ff. de acquiren.hæred.& c.pastoralis, §. sed cum totũ extra de offi.deleg.cum simili.Sicut ergo in fundo integro locum habet retractus, ita & in parte ipsius,id est,in fructibus pendentibus habere debet vt pars suo toto conueniat,c.quæ contra.8.distin. Et ita tenuit expressim Matth. Afflic.in tra.proto. colum.10. versicul.tertio not. & etiam nulla illius mentione facta, Chasse. in consuetudinibus Burgundiæ hoc eodem titu. *de retraictz*. §. primo, in verbo, *heritaige*. colum. 2.uersicul. sed iuxta hoc quæro.Et Ar.Ferro. loquens de magnis arboribus nondum excisis diuenditis in consuetudi. Burdig. hoc quoque titu.§.15.per l.Quintus. ff.de action. emp.Et alibi loquens generaliter in fructibus pendentibus,videlicet 125.eiusdem tit. in fi.

41 ¶† Nam & alias videmus, quòd prohibitus alienare aliquam rem, non potest & eius fructus nondum perceptos, alienare. Quod hinc planum fit, quòd eius rei non potest constitui vsus, vel usufructus. l. ultima. C. de rebus alienan. non alie.& capitu.non liceat,in princip.ibi,nec in usufructu rura dare.18.quæstio.2.& nota,Barto.in l. codicil-

codicillis.§.instituto.ff.de lega.2. & Rapha.Fulgo. consi.93.ad id de quo,col.2.versi.itē loquitur, & facit authen.nouissima.C.de inoffi.testa.Et de feudo voluit glo.vt solet a nostris citari, in c.1.§.1.in verbo.alienationes, tit.de ca.Corra.Io.Blan.in sua summa, tit.quib.mod.feu.amit.ver.nunquid possit vsumfructum.Iac. Ardiz.etiam in sua summa, eo.tit.§.cum prædictum sit, versi.nunquid poterit vsufructus.And.Iser.in cap.imperialem, in prin.& ibi quoque Iac.Alua.& Car.Ale.col.4.versi.quæro an vasal.& Ioan.Ray.in §.habito, char.11. in paruis, versicu.quæro nnnquid vasallus possit in feudo, titu.de prohib. feud. ali.per Fede.Alexan.qui eam glo.dicit communiter approbari, consi.18, attentis narratis in themate, colum.1. lib.5.quod repetitur consi.118.lib.6,Iac.à S.Georg. in tracta. feudo, in verbo, ita etiam quod ipsi, colum.pen. versicu.subsequenter quæro.Francis.Cur.iunior in eod.tracta.in 4.par.prin.col.44.versicu.15.quæro, [Matthæ. Afflict.in d.ca.1.§.si quis hominem,col. 2.nume.12,titu.de pa.tenen.] Et idem de emphyteusi tenuit Roma.singu.222.scis quod emphyteuta.Fran.Cre.not.85.emphyteuta.Hiero.Tortus in l.iubemus, la 2.in princip.C.de sacrosan.eccle. Sed nec aliter potest vasallus, vel emphyteuta vendere futuros fructus feudi, vel emphyteusis, secundum Azo.in summa Institu.de vsufruct.§.1. in fi. De quibus tamen vide quæ dicam infrà, eadem glo.num.46.& hinc videmus,& seq.Sed & si quis ex statuto non possit vltra quartam partem bonorum relinquere extraneo,nec potest quoque de fructibus disponere vltra eam partem, vt ex facto respondit Soz.d.consi.93.in 3.dubio, quod est in 7.col. versi.circa tertiam dubitationem, & duab.col.seq.lib.1.vbi ad hoc multa allegat, quæ omnibus videre promptum est.

42 §† TAMEN NON POSSUM accedere Matthæ.Afflict.Chasse.& Ferro. qui dicunt retractum habere locum in venditione horum fructuū pendentium:nam eorum fundamentum ex eo adsumitur,quod diximus,fructus pendentes esse partem fundi, quod ego plane fateor, cum considerantur tanquam accessorij, ac veluti appendices ipsius fundi,vt scilicet vendito fundo fructus pendentes comprehendantur in venditione, cum adhuc illi hæreant.l. Iulianus.§.si fructibus. ff. de act. emp.& d.l.vlt.§.fructus.ff.de his quæ in frau. cred. Et idem in fundo dato in solutum respondit Fran. Are.consi. 160. longa est, colum.6 versicu.circa quintum. Et idem in concesso ad fictum,respondit etiam Roma.consi.10.questio. Et idem quoq; in legato fundo, vt etiam fructus veniant, dicunt Iaco. Areti.& Bal.in l.si quis bonorum.ff.de legatis primo, & ipse Bal.in l.1.colum.2.versicu.quæro quid de fructibus.C. de vsuris & fructibus legat. cum concordan. traditis a Cor.consi.200.ad euidentiam dicendorum,colum.3.versicu.ex quo infertur lib.4.& est bonus tex.in l.si pendentes.ff.de vsufruct.& in l.in lege Falcidia placuit.ff.ad legem Falci. Idemque in fideicommisso respondit Iason consi.331.istæ duæ mulieres, colum.penul.versi, quinto dum quæritur, lib. 2.

45 §† Et idem in fundo concesso in feudum voluerunt Dy.Bar.Saly.Imo.Floriam.Raphae.Coma. Pau.Castrē.Petr.Besu.Ange.Are.Ale.Fran.Are. & Ias.in l.cum filiofamilias.ff.de lega.1.& Bal. in l.1. in 14.q.ff.de rerum diuisio.per d.§.fructus, & idē Bal.in d.ca.1.col.vlti.versi.adde quod dicit, & ibi quoque Cardi.Alexan.col.2.versi.not.tex.ibi,titu. an agna.vel fili.per d.§.si fructibus,& Marti. Laud. & ipse Cardi.in capi.1.§.vlti.in fi.titu.qui feud.da. poss.Petr.Ancha.& Imo.in capi.per tuas, ad finem extra de donat.& Iaco.Aluaro.in capi.1.§.his consequenter, titu.hic fini.lex. Et qui feudum e diuerso amittit, & fructus quoque pendentes amittit.Bal.in d.capi.1. eadem, col. vlti.versi.quærit Odo.an.agn.vel fili. Et qui fundum publicat, & fructus pendentes publicat, Bal.in c.1.in prin.col. vlti.versi.quæro quid de fructibus, titu.de pac.tenen.Fran.Are.consi.10.casus talis est,col.1. vbi id dicit valde not.Et qui fundum vendere certo pretio damnatus est, nullos fructus eius rei excipere potest : quia id pretium ad totam causam fundi pertinet l.qui concubinam.§.si fundum.ff.de lega. 3. Et cum res restitui debet, intelligitur cum fructibus pendentibus, Bald.in capi.1.versi.si qui ex parte, in verbo, succedere,titu.de pace. Constan. Et sententia, quæ rem adiudicat, cum iis quoque fructibus intelligitur:vt videre licet apud Matthæ. Afflict.deci.Neapo.188.si conuenitur, col.1.Et si dominium fundi in alium transfertur ipso iure, intelligitur cum fructibus pendentibus. Quod ex facto respondit Stepha. Bertran. consi.8.etiam si sententia, col.1. lib.1. Et qui sacerdotio (quod vulgo beneficium vocant) renuntiat, & illius quoque fructibus pendentibus renuntiare censetur. Alber.in l.diuortio, in princi.col.antepen. versi.ex prædictis.ff. solut. matrimo. Et rei vendicatio,quę datur ad fundum,competit etiam accessorie ad fructus pendentes, & ita intelligitur d.l. fructus pendentes, quæ ob id sita est sub tit.de rei vendi.& alię similes. [Et in datione pignoris fundi comprehēduntur fructus pendentes l.quamuis.C. de euictioni.] Quæ omnia probant id:ꝙ supra diximus,fructus pendētes esse veluti appendices ipsius fundi,si cum fundo considerantur. Quanquam ne quis decipiatur,si quis fundum stipulatus sit,nō veniunt fructus pendentes,vt est tex.in l.si filiusfamilias.§.1.ff.de verb.obli.de quo vide glo.& Doct. ibi,reddentes rationē differentiæ & glo.in l.videamus,la 2.§.actionem.ff.de vsuris,& Alber.in l.vlt. §.non solum, nu.1.ff.qui in fraudem credi.

44 §† At si per se diuisumque,ac separatim considerantur,vt quia sine fundo venduntur, statim a fundo separandi:debent censeri, tanquam si iam essent separati: tum ar.l. cætera.§.sed si seperauit, & ibi not.ff.de leg.1.& l.pe.& ibi Bar. ff. de milit. testamento,cum multis si a me collectis in legibus connubialibus,post l.postremam,in ea quæstione, an sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti, nu.4.sed mature. Qua ratione Pau.Cast.cons.132. videtur dicendum,quod dictum frumētum,col.2. versi.breuiter ego puto,lib.1.respondit, testatore iubente omnia bona sua mobilia distribui, fructus immobi-

immobilium pendentes in hoc legatum venire, vt qui breui sperantur fieri mobiles, argu. dictæ l pen. & eius quod voluit Barto. (vt ipse allegat, sed non est in meo codice) in l. vlti. ff. de requiren. reis, ꝙ in fructibus pendentibus cadit sequestrum, ac si essent separati à solo, licet sint pars soli, quia breui sperantur separari, & ita censentur res mobiles. In ea autem l. vlti. tex. est, fructus inter mouentia, id est, mobilia (vt interpretatur glo.) haberi, vt hi vendi debeant, pretiumque eorum in deposito esse: nec illic declarat, an loquatur de fructibus adhuc pendentibus, an de iam collectis: quamuis de pendentibus intelligere videatur. Illud autem dictum Pau. sequitur Philip. Deci. consi. 472. testator legauit, col. 1. Et idem voluit Ias. in l. si fideiussor. §. si satisdatum, col. 1. versicu. 2. not. ff. qui satisda. cogan. vbi erranter allegat l. 1. §. vlti. & ibi Barto. ff. de requir. rer. Porrò ipse Barto. quem illi non citant, in l. diuortio. §. interdum, versicu. quæro quidam soluto. ff. soluto matrimonio, dicit per glosam in verbo, reddet, quod fructus proxime recolligendi habentur pro collectis, & sequitur Iason ibi, col. vlti. vbi id declarat, & in l. admonendi, col. 11. uersi. decimo facit quod fructus, in lect. ff. de iureiu. & in d. §. sed si separauit, col. 3. versi. quarto inquantum. ff. de lega. 1.

45 ¶ † Tum etiam quia finis, ad quem quodlibet negotium tendit, potiùs inspiciendus est, quàm ꝙ præsens est l. si idem §. vlt. & ibi Pau. Castren. ff. de iurisdict. omnium iudic. & l. si domum. ff. loca. & l. qui bona. §. qui inter. ff. de dãno infecto. & l. adeo. §. illud. ff. de acquirendo rerum dominio. Nam finis ipse declarat, qualis sit res censenda. l. sed & si quid §. primo. ff. de vsufruct. & capi. fraternitatis. §. vlt. extra de frigidis & malefi. & voluit per eos tex. Specu. ex hoc probans aliquid esse censendum mobile, vel immobile secundum finem, in tit. de fructibus, & interesse. §. scias igitur, versi. sed quid si debeo, nam & iustum est à fine omnia denominari, secundum Aristotelem, quem citat e nostris Bal. consi. 272. super eo, quod quæritur, col. 1. lib. 1. & idem dicit ipse Bal. in repetitione l. Æmilius, col. 4. versicu. & scias quod libellus. ff. de minor. & Alber. in l. 1. colum. 2. versi. & an sit. ff. de origine iur. per l. rem non nouam C. de iudi. & alia iura. & Signo. consi. 23. quæstio disputata, colum. 3. sub nume. 16. Et facit etiam l. si qui adulterij. C. de adulter. & l. reprehendenda C. de institu. & substi. & quod scribit ipse Bald. consi. 250. in quæstione domini Milani, colum. 1 lib. 1. & Sozi. in rubr. ff. de verborum obligatio. colum. vlti. paulò ante finem, vbi dicit, quod cuius naturæ est finis, eiusdem sunt & ea, quę tendunt ad eum fi. per l. oratio. ff. de sponsalibus. At finis, intentioque eorum, qui hos fructus emunt, eisque vti, fruique volunt, ea est, vt statim quam maturi fuerint, eos ad eorũ vsum decerpant, & ita mobiles faciant, vt proinde furti teneantur, qui eos à fundo separauerint animo contrectandi. d. l. si fur. ff. de vsufruc. & l. si certæ, & l. si seruus communis. §. locaui, & l. inficiãdo. §. vlti. & l. fullo. §. 1. ff. de furt. quamuis ea actio pro solis mobilibus detur. l. quare. ff. de vsucapio. & §. quod autem. Institu. eod. titu. Ex quo illud planum fit, hos fructus pro mobilibus censeri.

46 ¶ † Tum postremo quia non necessario concludit illud argumentum de toto ad partem, glo. in l. 1. §. si ex dodrante, in verbo, argumentum. ff. de coll. bonorũ, nec simpliciter quidẽ, sed secũ quid, vt voluit glo. in l. si quid earum. §. primo. ff. de legatis tertio. Et horum est bonus tex. in l. si quis aliam. ff. de solut. & in l. tutor vrgentibus. §. 1. ff. de mino. & in l. statuliberos. l 1. §. 1. ff. de statuliber. Nunquã vero procedit, cũ est diuersa ratio totius, & partis l. cum de indebito, versi. sed hoc ita, & ibi Saly. in 4. not. ff. de probatio. & l. sed si lege. §. adeo, & ibi gl. in verbo, dimidiam. ff. de petit. hæredi. & l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. & l. ex mille. ff. de euict. & tradit alia quoque glo. in l. qui hominem, in prin. in verbo, Titio, de solut. & in cle. 2. in verbo, defensor, de non alienandis rebus eccle. Petrus a Bell. Pert. in repe. l. iurisgentiũ. §. adeo, col. 2. in secunda oppositione & ibi quoq; Bar. etiam in secunda oppositio. Alber. col. 2. versi. item opponit, & etiam recentiores. ff. de pact. Cy. Salyce. & alij in l. cum notissimi. §. in his. C. de præscri. 30. vel 40. anno. Alber. in l. si plures, paulo ante fi. ff. de accusa. Cardi. Floren. Panor. Barba. & Felyn. in capitu. pastoralis. §. item cum totum, extrà de officio. delega. Corne. consi. 10. transeamus, colum. 4. versicu. nec obstat. argumen. lib. 3. Francis. Areti. in l. 5. in princip. colum. 2. versicu. confirmatur ista. ff. de verborum obligationi, cum simi. collectis a Philip. Deci. in l. cuius effectus. ff. de regulis iuris, & Nicol. Euerald. in locis legalibus, in loco, de toto ad partem. Ex quo & alias videmus fructus pendentes non censeri partem fundi in nonnullis allis casibus, scilicet in æstimatione fundi donati ad effectum insinuationis, neque enim fructus ipsi augent æstimationẽ. l. in ędibus. §. 1. & iterũ l. cum de donatione. ff. de donationibus, quod nõ ob aliud est, quàm ꝙ in eo casu est diuersa quępiam ratio. At hic longe est diuersa ratio vtriusque, scilicet fundi, & fructuũ, imo vero in fructibus cessát omnino ratio nostrę cõsuetudinis: quæ est vt bona maneant in familia: nam manere non possunt fructus statim perituri, siue eos decerpas, siue intactos in feudo relinquas: cum manere id tantum dicatur, quod durat. l. vlti. §. vlti. in fi. ff. de liber. legat. & c. quia in omnibus, in fi. de vsufruct. cum similibus à me adductis in repeti. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 202. incipien. denique tex. hic.

47 ¶ † Et hinc videmus, ꝙ licet feudũ, vel emphyteusis non possint alienari, vel obligari sine cõsensu domini, per iura vulgata: nec item accipi in causam iudicati, vt per omes contra glo. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damno infecto. Possunt tamen eorum fructus vendi, vel donari ad modicum tempus, vel etiam quandiu vixerit vasallus, secundum diuersitatẽ opinionum. Possunt item in causam iudicati ca. Vt de primo scilicet de alienatione voluit And. Iser. in capi. imperialem, in princ. & ibi Bal. col. 3. versicu. quæro nunquid si ex consuetudine, vbi tamen distinguit, Aluar. & Mart.

Laud.colum.2.versicu.nunquid vasallus, & Cardina. Alexan.colum.4.versicu. quæro an vasallus possit, titu.de prohib.feud.ali.per Fede.vbi dicũt, quod licet vasallus non possit constituere vsumfructum in feudo l.arboribus §.vlti. ff. de vsufruct. potest tamen vendere fructus totius illius temporis, quo feudum apud se futurum est: quia prohibitus vendere rem, non prohibetur vendere fructus illius d.l. codicillis §. instituto.ff.de lega.2. & l.pater,in princi.ff.de lega.3.idem And.in capi.eadem titu. de leg. Cor & in capitul.1.titu.an agna. & in consti.Siciliæ incip.constitu.diuæ memoriæ, in fi.& ibi Matthæ.Afflict colum.7. versicu. item quæro verum habens.Iacob.Ardi.in sum.titu.quibus modis feud.amit.§. item quæritur an possit vendere ius percipiendi fructus. Alber.in l.monumenta,ad fi.C.de lega.Bal.in l,voluntas, colum.2. versicu. illud certum est C.de fideicom. vbi dicit, quod vasallus potest vendere fructus ad modicum tempus: quia illud non est alienatio & in l.vsufructu, colum.vlti.versicu. illud est certum, & ibi Alexan.in princi.ff.solut.matrimo.vbi idem dicit ipse Bal.& in capi.donare, in prin.titu.quali feud. ali.pot.nam non dicitur (inquit) rem alienare, qui fructus alienat,argumẽ.d.l.in ædibus §.1.ff.de dona. & idem Bal. in capi.1.§.aut si libellario, colum.6 tit.quibus modis feud.amit.l.j.per illos tex. & l.peto.§.prædium ff.de lega.2.& l.communi diuidundo.§. cum de vsufructu,ff. commu. diuidun. & rursum in capi.1.paulo ante fi.ibi,quæro vasallus,titu.de succes.feud.Ioan.Fab.in §. item seruiana,colum.7.versicu.quid de ipso feudo, & ibi Ias. nume. 115. Institu. de actio. & Ioannes Raynaldus, in §. habito, colum.11.in paruis, versicu: quæro nunquid vasallus, titu.de prohi.feud.alien. per Fede. Marti. Laud.in d.capi.1.colum.2. versicu. item not. quod agnati, titu. an agna. vel fili. Alexan.consi.68.visus duobus consiliis, lib.primo repetito consi.165.lib.2.colum.3. versicu. & per istud etiam, & d.consilio. 18.column.1.2.versicu. pro hoc etiam facit lib.4.repetito consi.118.lib 6. Iacob.à S.Georg.in tracta.feud.in verbo, ita etiam quod ipsi, colum.penul.versi.aduerte quia licet. Iason in l.filiusfami.§.diui, colum. 11.versi. duodecimo limita.ff.de leg.1,in 2 lect. Matth.Afflict. in consti. Siciliæ, incip. si quis post litem, colum. 5.versi.sed iuxta hoc quæro, & Fran. Cur.iunior in tract.feud.in 4.parte in princi.colum.44. versi. 15.quæro. Zasius in epitome feud. parte.10.char. 11.versi.tertia conclusio.

48 ¶ † Et facit etiam eorũ sententia, qui contra quã ex aliis suprà diximus, voluerunt emphyteutã posse cõstituere vsumfructũ in re emphyteutã sine consensu domini. Ita enim censuit Pet.Iaco.tit.de act.in rẽ pro re emphy.col.14.in paruis.versi. quæstio sed an emphyteuta.Bal.in l.j.§.idem in fundo, quem legit cum prin.eiusdem l.per illum tex ff. quib.modis vsufruct.amit.Saly.in l.vlt.col.pe.ver. nunc sequitur,& ibi quoque Ias.col.34.versi.nunquid autem emphyteuta.C.de iur.emphy.Alex.& Ias.in l.3.§.ex contrario, ille col.14.versi.quærit Bar.quot possunt, & iterum colum.pe.versi.facit pro eo,quod heri dixi.hic col.item 15: versi.nota. diligenter.ff.de acquit.posses.Alexand.consi.120. super eo,quod quæritur,in fi.li.1.Catel. Cota. qui id dicit sing.memor. emphyteuta non potest. Stepha.Bertran.consi.143.pro faciliori, post princip. lib.4.Caro.Rui.consi.150.in causa, colum.7. nume.14.lib.3.Iason consi.123.viso testamento, colum.2.versicu.confirmatur quia emphyteuta, lib. 4.quo etiam in consi.paulò ante, versi.sed præmissis,idem tenuit de feudo, per tex. loquentem de seruitute, in ca.1.§.quid ergo,titu.de inuc. de reb. alien.fac.Et respondet ad glo.in c.1.§.primo.tit.de capit.Corra.quæ vt dixi supra nume.40.dicit contrarium,vt scilicet ea intelligatur, non posse constitui vsumfructum in re feudali in præiudicium domini,sed tamen in præiudicium vasalli, & hæredis ipsius posse,vt etiam dicit in d.§. ex contrario,vbi suprà Sed & idem in eo ipso.§ ex cõtrario; respondet ad l.vlt.C.de rebus alien.non alie. qua omnino innituntur, qui alterius sunt sententiæ.

49 ¶ † Quod autẽ fructus huiusmodi rerũ capi possint in causam iudicati, voluit [Specu.in tit. de primo decre.§.restat.versi.& idẽ in vasallo, & titu. de exe.senten.§.sequitur, versi. quid si habet tantum feudum,qui est ad fi.eius.§.] Andre.Iser.in d. consti.si quis post litem, & ibi quoque Matthæ. Afflict.vbi supra,& Spec.titu.de exe.senten.§.seq. videre paulò ante fi.& titu.de primo & secund.decre § restat, versi.& idem in vasallo.Iaco.Ard.titu. & rub.an pignus iudiciale contrahi possit.Bar.in l. si finita.§.si de vectigalibus, versi.sed quæro quid si agatur,& ibi Imo.col.2.qui intelligit,in subsidiũ aliis rebus non extantibus,& alij, præsertim Alex. omnium latissimẽ ff.de dam.infect. Ange.& ipse Imo.& Ro.in l.eorum,eo,quoque tit. idem Ange. in l.pro hærede. §. si quid tamen, & ibi Pau. Castren.Alexan. & Francis. Areti.ff. de acquir.hære. Bald.in capi.contingit, colum. antepe.versi.quæro quid in aliis rutibus,extra de dol,& contu. & in d. capi.imperialem, col.3.versicu.quæro nunquid si ex consuetudine, & ibi Aluar.colum.penul.tit.de prohi.feud.ali per Fede.vbi tamen dubitat, quantum ad feudum pertinet,& ibi etiam Ray.in §.habito,char.9.in paruis, versi.quæro an possit in re feudali,idem Bal.in l.vsufructu, col.2.versi.item ex prædictis pater,ff.solu.matrimo. Aluar.in c.1.§. quid ergo, paulo ante fi. & ibi etiam Marti. Laud. col.1.& Cardi.Alexan.col.vlt.tit.de inuc.de re ali. fac.& idem Aluar.in capitu.1.§.vlti. in 34.conclu. titu.quæ fuit pri.cau.benefi.amit. & in capi.si vasallus de beneficio, colum.3.in 3.oppo.titu. si de feud.vasal.fuer.contro.Alexand.consi.124. super primo quæsito, colum.3.libr.4. & consi.11.viso processu, circa medium, lib.5.& Francis. Aretin.consi.14.viso & diligenter, colum.7.versicu. sed quid opus.Caro.Rui.consi.72.prima, colum. penul.nume.12.lib.5.Matthę.Afflict.deci.Neapo. 26 dubitatum.Ias.in l.cætera.§.sed si separauit, in in 8.nota.ff.de lega.1.& Francis.Rip.in l.1.colum. 3.nu.13.& iterum col.17.nu.37. ff.de pig. & Ioã. Lup.in repeti.rubr.de dona.inter vir.& vxo.§.12. post medium. Et hæc est communis opi.licet

Bald.

Bald. nulla in re non sibi contrarius, teneat contrarium, consi. 182. Petrus de firmo, lib. 3. Salyc. in a. auth. ei qui, de quo etiam tu eundem Bal. videto, consi. 306. verba inuestituræ, lib. 1. & Matthæ. Afflict. in d. constitutio. Siciliæ incip. si quis post lité, col. 4. in 6. notab. & Ant. Rub. consi. 164. circa primum, col. vlti. versi. pro resolutione, & Alber. Bru. consi. 37. dum quæritur.

50 ¶† Et idem de cæteris rebus, quæ alienari non possunt, vt de præbenda, & aliis id genus, vt scilicet eorum fructus capi possint in causam iudicati, per l. commodis, & ibi Bar. qui id intelligit, si desunt alia bona, & ibi item Imo. Alex. & alii. ff. de execu. rei iudic. & in c. 2. ibi, alioquin de reditibus eorũ, & ibi gl. & docto. extra de fideiuss. gl. & Doct. in l. stipendia. C. de execu. rei iudi. Spe. d. tit. de pri. & secun. decre. §. restat, ver. quid si reus non habet. nisi reditus; & in d. tit. de execut. sent. §. sequitur ad fin. versi. quid si debitor habet. Bal. qui id intelligit modo reseruetur clerico aliquid, unde possit viuere, in d. c. contingit. colum. 6. ver. quid de reditibus, extra de dol. & cont. Pan. in c. reprehensibilis, col. vlti. de appel. Domi. in c. si propter, in 1. not. de rescrip. & quæ dicemus infra, co. tit. §. 26. in glo. 1. nume. 13. ex sententia.

51 ¶† Sed & facit, quòd licet decima pignorari, aut vendi non possint, tamen possunt fructus eiusdem, per c. vestra, quod est 2. extra de loca. Spe. tit. de pig. §. 1. col. vlt. versi. quid de decima, vbi etiam dicit ꝙ in laicum transferri possunt, ut & dicit Alber. post Ia. Aret. in l. in ædibus. §. 1. ff. de dona. idẽ Albe. in l. monumenta. C. de leg. Io. Fab. in d. §. itẽ seruiana, colum. 7. versi. quid in decima, & ibi quoque Iason nu. 110. Insti. de actio. & idem Fab. in §. item finitur post prin. Insti. de vsufru. Bal. in d. l. vsufructu, col. vltim. & ibi Alex. in 3. not. ff. solu. matr. & ipse Bal. consi. 44. ad euidentiam, in 1. dubio, li. 3. & Pan. not. in c. 2. colum. 4. versi. hinc est, quòd fructus, extra de iudi. & ante hos glo. in c. alienationes, in uerbo, præbendam, & ibi Archi. col. vlt. 12. q. 2. & glo. not. in c. quamuis, in uerbo, concesserit, extra de deci. quæ dicit fructus decimæ posse concesserit, extra de decis. quæ dicit fructus decimæ posse concedi laico ad tempus vitæ suæ, per d. c. 2. de loca. de qua per Panor. ibi, & in c. adhæc. ad fin. eod. tit. vbi eam dicit sing. Sed est similis in c. vlti. in verbo, non licere. 16. q. 1. Et eas sequitur Ias. cõsil. 73. dubitatur an valida, colum. 5. versi. quarto moueor. lib. 3. & voluit etiam Roma. sing. 657. fructus ecclesiæ. Similiter licet vsufructus cedi non possit. c. §. item finitur, potest tamen fructus illius, vt dicit glo. & ibi, & est bo. tex. in l. arboribus. §. 1. ff. de vsufru. & in l. si vsufructu. & l. cum in fundo. §. quod si mulier. ff. de iure dotium. & dicemus infra eodem. tit. §. 26. in gloss. 1. nume. 43. secundo, vsufructus.

52 ¶† Huc que posset videri referendum, quòd licet minor non possit alienare res immobiles sine decreto. C. de præ. mi. per totum, & ff. de reb. eorũ etiam per totum. Potest tamen earum fructus libere vendere, sicut maior, glo. in l. 1. C. si aduer. vsuca. quam ita pro sing. referunt, & sequuntur Ang. & Imol. in l. 1. ff. ad Trebell. cum multis aliis concord. adductis ab Alex. consilio 49 mature ponderatis, colum. 2. versi. fructus enim, lib. 1. & consilio 37. consideratis, colum. 2. versi. tertio negari non potest, lib. 4. & consi 92. perspectis, colum. 2. lib. 6. Philip. Deci. in authen. qui rem, colum. 2. versicul. secundo intelligit. C. de sacrosan. ecclesi. & Steph. Bertran. consil. 334. licet fructus, libr. 1. Sed hoc profecto nihil huc pertinet: quia de fructibus iam perceptis loquuntur, qui haud dubie mobilibus annumerantur, secundum Spe. titu. de fruct. & interess. §. 1. colum. 2. ver. sed pone prælatus, & Phili. Dec. qui alios allegat, consi. 472. testator, colum. 1. Et sane fructus sunt ex iis rebus, quæ seruando seruari non possunt. l. procurator totorum. ff. de procura. Porrò generale est, fructus rerum prohibitarum alienari, posse tamen vendi pro toto tempore uitæ eius, qui prohibitus est, ut per Bartol. in d. l. codicillis. §. instituto. ff. de lega. secundo. & Ias. in d. §. diui, vbi sup.

53 ¶† Ex quibus (vt tandem concludamus,) apertissimè constat, fructus pendentes non esse censendos immobiles, quantum ad alienationẽ pertinet: Ideoque in uenditione eorum non esse locum retractui. Fateor tamen, quòd si aliquis vendiderit fundum simpliciter, (quo casu fructus pendentes censetur esse venditi cum fundo, vt diximus) & cõsanguineus velit retrahere, & fructus quoque pendentes retrahet, si illico retrahat; vel prorata temporis, secundum nostram consuetudinem. infra ti. procedente. §. 5. Et ita procedit, quod diximus fructus pendentes esse partem fundi: neque enim separata videtur uenditio fundi, & fructuum, sed vnica tantum. d. l. vlti. ff. quæ in frau. cred. Et ita quidem vt si ex statuto soluatur gabella ex frumento, & vino vendito, siue simpliciter ex venditione fructuum, non debeatur ex venditione fundi, aut vineæ, in quibus frumentum, aut vuæ maturæ sunt, cum eorum non sit facta simpliciter vẽditio, sed accessoriè cedant agri venditioni, vt voluerũt And. Pisa. Gul. Cu. Albe. & Bald. in l. non solum. ff. de in inte. resti. & idem Alb. in 2. parte statutorum quæstio. 226. pone statuto.

54 ¶† Et secundum hanc nostram op. ut videlicet in venditione huiusmodi fructuum pendentium non habeat retractus locum, est expressa consuetudo Cenomaniæ, c. 413. Borboniæ, cap. 445. Andegauiæ, c. 402. Turoniæ, hoc eod. tit. *de retraict*. §. 32. quorum postremorum locorum commentarii nihil aliud de ea re dicunt, quam quòd contrariũ videbatur, per d. l. fructus pendentes. Meldensiũ autem consuetudo, capitu. 69. & tribus seq. tractat quando, & quomodo isti fructus pendentes cẽseãtur mobiles, uel immobiles. Sicuti etiam Melodunensium. cap. 47. Monstroliensium. cap. 91. Borbonienfium, ca. 284. & Aurelianensium, c. 233. Andegauensium, capitu. 239. & seq. Belquercensium, cap. 42. Artesiensium, cap. 95. Carnutensium. c. 61. Niuernienfium, tit. *quelles choses sont reputees meubles*. cap. 2. 3. & 4. vbi simpliciter dicitur hos fructus pendentes immobiles censeri, uti & Laudunensium in Veromandia, titu. omnium. 1. §. 2. Prio

ribus autem concinit Bald.in capitu.1.in princip. titu.de feud.cogni.qui intelligit glo. ibi volentem feudum posse constitui in hmôi fructibus, vt diximus supra, in princip.huius, quæstio. nume. 36.modo hi fructus sint annui, aliàs secus. Quod autem priuatim pertinet ad venditionem magnarum arborum nondum excisarum, de quibus supra,ex Ferrò, diximus, est aliud quod hanc rem magis ambiguam reddit, quod scilicet non sint amuæ excisioni destinatæ, neque aptæ, ideo in illo paulo ampliùs cogitandum est.

55 ¶† ITEM SI VSVSFRVCTVS rei immobilis venditur, est locus nostro retractui, si credendum est Matthæ.Afflict.in d. tracta. protomixeos, col.totius operis 10. versicu. item quæro quid si vendatur vsusfructus, atque etiam Chasse. hoc ipso titu. *de retraictz.* §.1.in verbo, *sont heritaige*, colum.2.versicu.quærit vlterius idem, & Ferro.in consuetu. Burdiga. hoc quoque titu.§. 25.& Pau.Parisien.consi.84.dico, colum.2.nume. 8.libro 3. Et mouentur quia vsusfructus est pars fundi, & ideo immobilis est, allegant priores l.4. ff.de vsufruct. & alia quædam iura, quæ vel omnino non sunt, vel id non dicunt, sicuti nec d.l. 4.sed id tantum, quod vsusfructus in multis casibus pars dominij est.

56 ¶† Scio tamen tex.qui dicit eum, qui vsumfructum fundi stipulatur, similem ei esse, qui partem fundi stipulatur, in l.qui vsumfructum. ff. de verb. obligatio. & facit etiá tex. in l.si à reo. §.si reo.ff.de fideiuss.& in l.si ab emptore.ff.de cui. & in l.cùm filius.§.si dominus.ff.de lega.2. Sed id quomodo intelligitur, disces ex glo. Barto. Ange. Imo. Alexan.& Sozi.in d.l.qui vsumfructum, glo. & aliis præsertim Alcia. in l. recte diximus.ff.de verbo.significa. Scio item vsufructuarium censeri quadam ex parte dominum ipsius rei.l.si vsusfructus, ibi, ei quasi domino.ff.de aqua plu.arc.& l. in venditione, in princip.ff. de bono.autori.iudi. posse.& l.liber homo qui bona, in fi.princi.ff. de verbo.obliga.quod vel hinc intelligi potest, quod si quis in libello dixerit se dominum, & probauerit se tantùm esse vsufructuarium, obtinebit, vt per Alexan. post alios in l. naturaliter. §. nihil commune, colum.3.versicu. & facit ad quæstionem, & ibi quoque per cæteros recentiores.ff.de acquiren.possessio.Sed videbis ibi quomodo & id intelligatur atque etiam apud Gul.Cun. Barto.& Bald.in rubrica.C.de vsufruct. Nam sunt & alij multi tex.quibus probatur vsufructuarium domini appellatione non contineri: vti l.1.§.qui seruum, qui est 2.ff.de S. C. Sylla. & l. qui falsus.§. vlti.in fi.ff.de iniur.& bene facit l.2.§. sed & vsufructuarius, iunctis præcedentibus. ff. de relig. & sumptio.func.& l.item apud Labeonem.§.si vsufructum.ff.de iniur. Sed & tu de hoc priuatim vide Barto. & Ange. in d.l.in venditione, de bononi.autori.iudic.posse.& Alexan. consilio. 129. puto de iure, circa medium, libro 2.quod & inculcatum est consi.4.lib.5.& omnino Autho.acris ingenij, & iudicij virum in consuetu.Paris.titu. 1.§.1.glo.1.nume.4.& 5.

57 ¶† Scio denique Barto. in l.fusto.§.non mutat.ff.de vsucap.asserere vsufructum inter immobilia computari per l.corruptionem. C. de vsufru. & idem tenuisse Alber.in l.mouentium, in fi.ff.de verbo.significa. & Alexan. qui neutrum citat in addi.ipsius Bar.in l.iubemus nulli, in fi.prin.C.de sacrosan.eccle.per tex.in ea ipsa l. §.ultim.Glossa, autem in d.l.corruptionem, in uerbo, excludere, dicit usufructum etiam rei mobilis æquiparari rei immobili, per d.§.non mutat. & prætereà l.ulti. in fin.C.de præscrip.longi.tempo.& l.sicut.C.de seruit.& aqua.& idem quoque uoluit ipse Alber. in l.ulti.ad fi.ff.de requi.reis. Et ad hoc quoque facit, licèt non allegent, tex.in l.3.§.nec usufructus.ff de rebus eorum, ubi nec usufructus pupilli alienari potest sine decreto, quod in rerum immobilium alienatione requiritur. Similiterque dicit Imo.in clemen.1.colum.5. uersicu. an autem rectores, de reb.eccle. non ali. quod sicuti res immobiles ecclesiæ sine decreto alienari non possunt, ita nec super illis usufructus constitui, cùm is sit pars dominij, per d.l.4. ff. de usufruct. quod & nos plenius diximus supra, nu.41.uersi. nam & aliàs. Et facit quod scribit Salyc.post Petr. in d.l.ulti.colum.ulti.in 4.q.C.de longi.temp.præscrip.& tex.in l.ult.C.de reb.ali.non alie.ubi prohibita alienatione cuiuspiam rei, prohibetur & usufructus constitutus super ea re.

58 ¶† Idem tamen Alexan. consi.52.uiso themate, colum.ulti.uersi.tertio moueor, & seq.lib. 1.expressè tenuit non esse locum retractui in uenditione usufructus, usus, uel habitationis, cùm ea iura sint incorporalia, ideoque nec mobilia, nec immobilia propriè, ut uoluit Bal.in capi. 1.§. sciendum, titu. de feud. cogni. cum aliis multis, quos citauimus sup.in aliis multis quæstio.præcedentibus, atque etiam in duab.glo.etiam præcedentibus. Sed quibus potes addere Lucam Pen.in l.3.eademque ulti.col.2. C. de uen.reb.ciuit.libr. 10.ubi etiam expressim dicit, usumfructum nec rem mobilem esse, nec immobilem, sed neutrum aliquid per se existens, ut sunt cætera iura, quod & idem dicit Corne.consi.147.omisso,col.2.uersi. his tamen non obsta.libro 4.

59 ¶† Sed aduerte, lector, quia Alexand.d. consilio 52. loquitur in casu statuti loquentis simpliciter de retractu rerum immobilium: quod, ut dicit, & alij multi, ut alibi plene diximus, sumendum, ac intelligendum est propriè.s.de re, quæ est propriè immobilis. Nostra autem consuetudo ulteriùs loquitur: nam postquam de immobilibus locuta est, adiicit & de rebus,quæ pro immob libus censentur, hæ enim sunt uerba, quæ nunc commentamur, *au autres choses censees pour immeubles*, Ideo plerisque uideri posset, quod si usufructus, siue usus, & habitatio (nam hæc omnia placuit post Alexan. iungere) constituerentur ad aliquod longum tempus, pro certo quopiam pretio, consanguineus posset id ius retrahere restituto illo pretio, instar eius, quod sup.diximus de reditu annuo,in glo.præcedenti.

60 ¶† Ego

60 §† Ego vero, (vt tandem meum interponam iudicium,) in ea sum sententia, vt retrahi non possit: quando huiusmodi vsusfructus venditur proprietario: quia tunc non amplius est in rerum natura, sed suppressus atque extinctus per consolidationem.§.vltim. Institu.de vsufructu.qui tex. (ne hoc omittam,) vtitur hoc consolidationis verbo, non sine claro exemplo, quando Virgilius lib.1.Georgi.& Plinius libro primo epistolarum, simplici verbo solidandi vsi sint. Sed & consolidandi, & consolidationis verbo vsus est Vlpianus in l.idem Neratius.§.1.& in l. idem est.ff.de vsufruct.accres.& Tryphonius in l. cùm in fundo. §.qd si vxor.in fi.ff.de iu.dot.& Tullius li.epistolarum 5.ad Ruffum, quanquàm sunt, qui ibi aliter legant. Sicuti etiam (vt redeamus,) de seruitute dicimus, quæ etiam per consolidationem extinguitur l.si tibi homo.§.vlti.ff.de lega.1.cum simi.Ideò non potest reuiuiscere, quod funditus sublatum est: institui autem de nouo rem per emptam possibile est, sed non eadem res est l.qui vsūmfructum areæ.ff.de vsufruct.& l. qui res suas. §.aream.ff.de solu. & l. si nauis.ff.de rei vendicat. Ergo cùm vsusfructus sit per consolidationem confusus, lui à consanguineo non potest, sed quasi re perempta emptor liberatur à statuti necessitate l.quod te.ff.si cert.peta. Et his rationibus motus Bald.consi.300.statuto cauetur, in fi.lib.1. respondit, quod stante hoc nostro statuto, quod concedit consanguineo facultatem redimendi restituto eodem pretio, si dominus emphyteusim emerit, non poterit consanguineos venditoris eam redimere: de quo nos diximus sup.in verbo, *aucuns biens*, post princi. Sed tamen vide quid de hoc dicto Bald. dicam infra eod.§.glo.14. in verbo, *ou equipollent à vente*, nume.111.hincque videmus, & duobus sequen. Illud autem quod de proprietario diximus, qui emit vsumfructum nuncupatim voluit D. Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc titu. de retractu.§.25.versicu. sed tamen.

61 §† Si autem vsusfructus commoditas alteri, quam proprietario venderetur, secundum l. necessario.§.vlti.ff.de peri. & com. rei vendi. (nam ipse vsusfructus extraneo vendi non potest.l.si vsusfructus.ff.de iur.dot.& diximus sup.in præcedenti quæstio.& dicemus latius infra.§.*26*.in glo. 1.nume.43.secundo vsusfructus.) Aut si dominus super suū ipsius fundū alteri vsumfructum pretio accepto constituerit, vix quoque crederem his casibus esse locum retractui, de quo est consuetudo expressa Parisiensium, capitu. 181. Melodunensium, capitu.49. Turonensium, titu. *de retraict*, capitu.31.quo loco videbis quid de hac re dicant commentarij. Cenomanensium, capi.113. Andeganensium, capi.402.vbi etiam commentarij. Borboniensium capi.463. Et alias videmus, quod licet possessio.bonorum immobilium excuset à satisdatione, non tamen vsusfructus eorum l. sciendum.§.possessor.l.2,ff.qui satisda.cog.sed hoc ~~tantum aliis his rationibus, vt ibi per Cyn. Auge. Alexan. & Iason quæ quidem huic loco non ad-~~

modum conueniunt, & quidem licet feudum. Et omnino vide, quæ diximus in præcedenti quæstio.quia multum huc quoque faciunt.

62 §† NEC TANTVM dubij est, si vsufructuarius e diuerso acquirit proprietatem, an sit locus retractui, cum id concedant omnes, quos statim aduocabo, dum id tantum pro dubio habent, vtrum is vsufructuarius, qui cogitur rem cedere consanguineo, perdat vsumfructum, qui ei competebat, antequàm emeret proprietatem. Quod statim prima fronte videtur, nam cum semel sit extinctus per consolidationem, siue per confusionem, vt dicit tex.in l.si fructuarius.ff.vsufruct.quemadmod.caue.non potest amplius reuiuiscere l. Meuius.§.duorum, ibi, neque reuocari actionem semel extinctam ff.de lega.2.cum multis si. Sed quod ad hunc casum specialiter pertinet, est tex.in l.si tibi.ff.quibus modis vsusfructus amittitur, ius omne vsusfructus amitti, si vsufructuarius proprietatem acquisierit, nec, vt ibi intelligit Bald.in epitome, reuiscit. Et tex. omnium optimus, quem tamen nullus hoc in casu allegat.in l.is cuius.ff.de lega.2. vbi si proprietarius serui instituit hæredem vsufructuarium, & eundem seruum alteri legauit, non poterit ipse vsufructuarius retinere vsumfructum. Et quod hoc casu, de quo loquimur, non recuperet vsumfructum, expressim tenet Guilielmus Cun.in l.si maritus.C.de inoffic.testamento. Et faciunt quæ sup.diximus in præcedenti dubio.

63 §† Faciunt item alia multa ad hanc sententiam. Primo quod vsufructuarius emendo a proprietario videtur ei consentire l. cum pater.§.libertis, & ibi Barto.in penul.quæstione, & Imo.ff. de legatis secundo, & l. Titius, in prin.ff. quibus modis pign.vel hypo.solu.& quòd voluit Ioannes Andr.in capitu.qui tacet, colum.2.versicu.secundum principale, & in fin.de regu. iur.lib.6.cum concord.a me adductis in legibus connubialibus in glo.5.quæ est in verbo, *expres*, in 3. limitatione. Ex quo sequitur quod ius illud vsusfructus remisisse videtur l.si debitor.§.1.& l. sicut. §. venditionis.ff.quibus modis pig.vel hypo.solu.Secundo quia vsusfructus ad eum actum peruenit, à quo incipere non potest, cum rei suæ nemo possit esse vsufructuarius l.vti frui, in princip.ff.si vsusfruct. pet.ergo vitiatur l.pluribus.§.& si placet, & l.existimo.ff.de verbo. obliga. cum simi. Tertiò quia res semel liberata est ab eo onere vsusfructus: ergo nunquàm in illud recidit l.solita, quæ est vlti. C.de remis. pigno. & quod in simili dicitur in l. eius qui.§.1.ff.de iur.fisci.& quod diximus in nostris legibus connubialibus in glo. 1. in 4. eademque penul.quæstio.in qua illud dissero, an fœmina, quæ per matrimonium liberatur a patria potestate ex statuto, vel consuetudine, recidat sub eius potestate solut. matrimon. Et hanc opinionem tacite secuta fuisse videtur consuetudo Borboniorum, capitu.463.

64 §† Sed Iacob Areti, cuius opiniones, vt alicubi testatur Bar.semper de mente iuris veniunt, in d.l.si maritus, de inofficio.testat. distinguit, vtrum-

vtrumne vsusfructuarius emptor proprietatis, ignorabat hanc retractus consuetudinem, & non perdit vsumfructum emendo proprietatem: sed eum à consanguineo retrahente reuocabit, per d.l. si maritus, & l.si ignorans. ff. locat. & l.generali. C. de tabula, lib. 10. An vero sciebat, & tunc sibi debet imputare, per l. propter veneni §. neptis. ff. de S.C. Sylla. & l.hæredem. ff. de his quib. vt indig. Et hanc opinionem sequitur Petr. à Bel. Perti. in d.l. si maritus, & Albe. Rosac. tum in d.§. neptis, tum quoque in 1. par. statutorum. q. 91. sed pone, aliquis habeat. & quisquis est in margar. Bald. in verbo, alienatio, colum. vlti.

65 §† Verùm Cyn. Ange. & Pau. Castren. in d.l. si maritus, indistinctè tenuerunt non amitti vsumfructum, cum nihil emendo deliquerit, per l. dominus, in prin. ff. de vsufruct. vbi est optimus tex. & quia etiam absurdum esset, vt consanguineus plus retraheret, siue consequeretur, quam venditor haberet ante venditionem. Et cum hic retractus fiat restituto pretio, fueritque solutum pretium proprietatis tantum, & non vsusfructus, certe etiam sola debet, & potest proprietas retrahi, & non vsusfructus, cuius reddi non potest pretium solutum, cum solutum non sit. Ideo non habent locum verba nostræ consuetudinis, quæ loquuntur de pretij soluti restitutione, ergo nec ipsa consuetudo. l.4. §. toties. ff. de dam. infect. cum multis sì à me collectis in rep. l. si vnquam, in verbo, libertis, nume. 2. Nec debuit emptor propter huiusmodi metum temere commodum suum relinquere l.illud. ff. de peti. hæred. Nec ob, (inquit) d.l. si tibi. ff. qui mod. vsusfruct. amitta. vbi reuocatur plena proprietas, & vsusfructus nullatenus reuiuiscit, quoniam ab initio legatarius habeat proprietatem, cui solidatus est vsusfructus, qui postea non reuiuiscit. Sed in hoc casu consanguineus reuocans venditionem nihil iuris in re habebat. Et hanc quoque partem secutus est Bald. in tracta. proto colum. 3. versicu. sed pone vsusfructuarius: nisi tamen (inquit) fuisset in dolo. & Matthæ. Affl. ct. in eod. tracta. columna 20. versicu. item quæro vsusfructuarius, & Francisc. Cre. singu. 58. testator legauit, vbi id dicit singu. & Hierony. Cagno. qui & hoc trahit ad retractum conuentionalem, quod multo plus habet dubij, in l.1. in 26. q. C. de pac. int. empt. & vendi. & Boe. in hoc eod. titu. §. 3. column. penultim. versicu. sed quæritur vnus. Et pro ea consideratione pretij proprietatis tantum soluti, bene facit tex. in l. cum in fundo. §. vxor. ff. de iu. doti. quem nullus tamen citat.

66 §† At Bald. ipse in d.l. si maritus, de inoffic. testa. distinguit, vtrum consuetudo sit rescissoria, id est, disponat rescindendo venditionem, an vero translatoria iuris emptoris in agnatum reuocantem, quæ scilicet disponat transferendo id ius ab vno in alterum. Et primo (inquit) casu potest retineri vsusfructus: quia rescissa caussa rescinditur effectus, per tex. ibi. Secundo autem casu retineri non potest: per l. cum filius. §. dominus, in princi. ff. de lega. 2. nisi forte propter istam ignorantiam, vt in d. §. neptis. Igitur, vt ipse subiungit, in consuetudine rescissoria restituitur vsusfructus: in consuetudine autem translatoria distinguitur scientia ab ignorantia. Hæc ille, quem sequitur Alber. Bru. in tracta. statutorum, in verbo, vendere, colum. 2. versicu. statutum, seu consuetudo.

67 §† Saly. in d.l. si maritus, postea quam retulit Bald. vt sup. subdit sibi videri eo remanere dubium, quando scilicet statutum dicatur translatorium iuris emptoris, vel non: & vtrum totius, an partis tantum, quæ ad eum peruenit ex venditione. Et ideo (ait) videtur ponderandum, an in eo apponantur illa verba, oblato pretio soluto, siue pro eodem pretio, & tunc de re vendita, & appretiata tantum, non de pluri fit reuocatio. Ideoque vsusfructus deducitur, vt sic ex quantitate oneris iniuncti colligatur mens statuti, & portio restituenda, ar. l. vtrum. §. vlt. ff. de reb. dub. & l. quoties. ff. ad S.C. Trebel. Aut illa verba non apponuntur, sed simpliciter dicitur agnatum posse reuocare rem venditam, nulla pretij mentione facta: & tunc esset inspiciendum, an id statutum esset in pœnam emptoris: verbi gratia, si statutum dicat, quod nullus possit emere rem immobilem, nisi prius requisitis agnatis eius, qui vendere vult, & ipsis aliquo tempore expectatis: alioquin possit agnatus rem ispam aduocare: tunc enim quia emptor deliquit aduersus statutum, non requirens, nec expectans consanguineos, non poterit usumfructum deducere, per d. §. neptis, cum simi. Aut statutum ita dicit, quod possit agnatus auocare oblato pretio simpliciter sine hac adiectione, soluto, nec alterius verbi, ex quo possit constare, quod intelligat de pretio soluto, & tunc si ad pretium totius rei referatur, non deducetur vsusfructus: cum appretiatus intelligatur. Si vero ea verba interpretentur de soluto: tunc deducetur, ar. d.l. vtrum, & d.l. quoties. Et post hæc subdit Salyce. istarum interpretationum videri æquiorem secundam, & veriorem, per not. in l. 3. in glo. in verbo, reddito. C. quod me. cau. in istis tamen plenius fore cogitandum, cum casus occurreret. Ex quibus plane intelligis Salyce. hic ancipitem esse. Cæterum ipse in l. dudum, colum. 2. versicu. quæro si vsusfructuarius. C. de contra. empt. eandem quęstio. ponit, sed omnino se remittit ad ea, quæ scripsit in d.l. si maritus.

68 §† Denique Masuer. & legum, & consuetudinum Franciæ peritissimus, in titu. de retractu. §. item si ille, fuit in alia prorsus sententia: nempe hoc casu remansurum apud emptorem vsumfructum, nisi sciret, cum emit, rem apud se non permansuram: quia tunc ius confusum non restituitur, per d. l. propter veneni. §. neptis. ff. de S.C. Sylla. sed æstimatio tamen restituetur, iuxta l. 1. ff. de actio. empt. Subiungitque secus forte esse de consuetudine, & nihil præterea dicit: & ita quidem, vt nescias ad quid referendum sit, quod dicit de consuetudine. [redacted]

Gonius.

[illegible]
quam [illegible]

69 §† Pro eadem op. quę relinquit vsumfructū emptori, facit optimus tex. a nullo eorum qui hāc rem tractarūt memoratus. in l.a Liberto. ff. de bo. libert. cuius uerba, quia huic rei maxime conueniunt, subnectenda censuimus. A liberto suo hærede instituto Seius vsumfructum fundi Meuio legauit: libertus Meuio hærede relicto decessit. Quæro cum contra tabulas testamenti petierit Seij filius aduersus Meuium, vtrum deducto vsufructu pars debita fundi ei restituenda sit, an solida: quia eorum bonorum acceperit possessionem, quę liberti fuerint, cum moreretur filius. Respondi, vsumfructum in caussam pristinam restituendum puto. Hæc in eo loco, vbi vides proprietatem ab eo acquisitam fuisse, qui vsufructuarius erat, vtpote cui primum vsusfructus relictus erat ab hærede testatoris: deinde proprietatem vsufructui annexam cum ille vsufructuarius fuerit institutus hęres a proprietario. Tamen quamuis testamentum illius hæredis a filio domini bonorum possessione contra tabulas fuerit expugnatum, atque rescissum, nihilo secius vsusfructus in causam pristinam restituitur. Facit & tex. in l. legatum est §. ultimo. ff. de leg. 1. ubi fundus legatus talis dari debet, qualis relictus est. Ideo siue ipse fundo hęredis seruitutem debuit, siue econuerso, licet confusionem dominii seruitus extincta sit, pristinū ius ei restituēdum est. Et similis prope tex. in l. huiusmodi. § hæres. ff. eo. titu. & in l. Papinianus. ff. de serui. Facit item text. in l. rei cuius. ff. com. præd. Et quod scribit Albert. in d. l. dominus. ff. de vsufru. quod si reuocatio contractus habet caussam pręcedentem veram, vel pręsumptam, reuocato iure proprietatis, non extinguitur vsusfructus, per dicta l. si maritus.

70 §† Et qd in simili dicimus, quòd licet rei suę pignus, siue hypotheca consistere non possit l. si rem alienam la secunda, ff. de pig. act. & l. neque pignus ff. de reg. iu. Sicuti nec vsusfructus, vt diximus. Tamen id intelligitur, cum res est irreuocabiliter, siue incommutabiliter acquisita, alias secus: nam tunc non videtur discessisse a vinculo pignoris. l. ex sextante, quæ est pen. § Latinus, & ibi Pet. Iaco. Ra. Cyn. & Bar. ff. de except. rei iudi. & l. debitor, & ibi quoque Bart. Pau. Cast. & Alexan. ff. ad S.C. Trebel. & l. in rebus, & ibi Bald. colū. pen. C. de iu. doti. & l. in bello. § si quis seruum, & ibi Bart. ff. de capti. & postli. reuer. & l. non quocunque, in prin. ff. de lega. 1. & l. 1, & ibi Iaco. Aret. Cyn. in 3. oppo. Bald. ad fin. & Ioan. Fab. C. si antiq. credi. & l. 1. & ibi Cyn. C. de his qui in prio. credi. loc. succed. & ar. l. debitor. ff. de separa. & l. si prior. ff. qui potio. in pig. hab. & voluit glo. not. in l. qui a debitore. eod. tit. & in l. eleganter, in prin. in verbo, finita, & ibi quoque Barto. in 1. oppo. & Bal. super gl. 1. in princ. ff. de pig. actio. (& in d. l. si rem alienam. & ibi Bart. ff. de pig. act.) Barto. in l. si finita. § Iulianus, colum. pen. versi. sed circa hoc. ff. de dam. infec. Bald. in l. j. colum. 2. ver. quæro nunquid si testator. C. com. de leg. & consi. 123. quidam Alex. col. 2. li. 1. ubi eam priorem glo. dicit no. & ex hoc in pulchro casu cōsuluit ibi. & consi. 167. Titius vendidit, paulò ante fi. eod. lib. 1. & consi. 180. præsuppositis verbis, col. prima, uersicul. in contrarium uidetur, eod. libr. 1. Angel. consilio 208. uiso dicto puncto, colum. ulti. Pau. Cast. in d. l. huiusmodi. § qui seruum, in fi. & ibi Alex. colum. 1. ff. de lega. 1. [Roma. in l. quod si uir. quam legit cum l. dotalem nu. 6. ff. sol. matri.] Franc. Are. consilio 160. longa est illa, columna. 7. uersi. secundo hoc probatur. Soz. consi. 170. in pręsenti consultatione, colum. 4. uer. non obst. secundum, libro secundo, Phi. Dec. in d. l. neque pignus, in primo no. Matthæ. Afflict. deci. Neapol. 8. quidam Phi. nume. 1. & decis. 16. fuit in relationibus, numero 3. & 4.

71 §† Et idem dicimus de seruitute, videlicet qd cum quis acquirit dominium fundi seruientis irreuocabiliter, confunditur seruitus, nec amplius reuiuiscit. l. si communi, & ibi no. ff. de ser. rust. pręd. At si reuocabiliter, non extinguitur, aut certè restituitur. l. legatarius, & ibi Imo. Fran. Areti. & Ias. in 5. not. ff. de lega. 1. & Alexan. consilio 69. circa primum, in fi. lib. 5. & facit l. si ei. ff. comm. præd. & l. Papinia. ff. de seruitu. Idemque de actionibus confusis per aditionem hæreditatis, vt restituantur amissa hæreditate, etiam culpa hæredis, modo dolus absit: vt est test. in d. l. propter ueneni. § neptis, & ibi Bart. Bald. Ang. & alii. ff. de S.C. Sylla. & d. l. hæredem, & ibi quoque Barto. ff. de his quib. vt indig. & l. cum qui. § vlti. ff. de inoffic. testam. & l. cū bonis. § 1. ff. de acqui. hæred. cum aliis multis simi. quæ uidebis inf. titu. seq. § 2. glo. 1. nume. 10. tertio acquisitio, & multis seq. & iterum num. 42. igitur licet, & seq. Hic autem vt ad casum nostrum redeamus, proprietas non est acquisita irreuocabiliter emptori, cum ab eo possit consanguineus retrahere: Non mirum igitur, si vsusfructus nō extinguitur, sed manet interim, ita ut si res a uocetur per agnatum, non præterea perditur vsusfructus.

72 §† Et ego quidem in hac sum sententia, nisi si quis emisset contra prohibitionem statuti, ut supra diximus ex Salyc. Aut nisi ipse emptor uersatus sit in dolo, ut etiam diximus. ex d. § neptis, qui nuncupatim dolum exigit, vt hoc casu non integretur actio semel confusa, negatque culpam in id sufficere. Præsertim uerò, si ipse usufructuarius, cum emit proprietatem, protestatus fuerit saluum sibi fore ius ususfructus, si res ab eo retrahatur: nā tunc haud dubie non amittit suum usumfructum, per id, quod in simili de pignore respondit Bald. d. consi. 123. lib. 1. per tex. in l. si debitor. § si in uenditione, qui est 1. ff. quib. mod. pig. uel hypo. sol. & etiam est bonus tex. in d. l. debitor. ff. ad Trebel. Et faciunt alia iura, quæ dicunt protestationem conseruare ius protestantis, quæ sunt propè infinita.

73 §† Ex quibus potest facile intelligere, quid dicendum sit in hac specie, quam nō semel uidimus ex facto agitari. Mæuius conducit fundum à Titio ad quatuor annos, & forte integram annorum quatuor pensionem in ipso contractu soluit. Postea & ipse durante adhuc conductione emit eundē fundum à Titio locatore. Deinde consanguineus Titij fundum ex nostra consuetudine retrahit.

An

An nihilominus post ea retractum Mæuius sua cóductione integra potietur. Nam & conductio extincta fuit p emptioné eiusdé rei, cũ rei suæ cóductio (sicuti nec vsusfructus, quod iam diximus) consistere non possit. d. l. neque pignus. ff. de reg. iur. & l. ei a quo. ff. de vsucapio. & l. qui rem. C. de loca. cũ simil. Igitur & hic dicédum est, quod de vsufructu diximus, cum vtriusque eadem omnino sit ratio, vt scilicet conductio teneat post retractum.

74 ¶†Nisi tamen hæc conductio facta fuisset in fraudem consanguineorum, vt uel deterrerentur a retractu venditionis, quam contrahentes præcogitauerant propter huiusmodi conductionem forte factam ad longos annos, & paruo quodam pretio: vel si nihilominus retrahant, non ob id deterriti propter magnam rei affectionem, id interim lucri emptor faciat, vt fructibus fundi multis annis potiatur soluta parua pensione, per ea, quæ in simili dicemus infra tit. procedente. §. 3. gl. 1. nume. 15. tamen si eam, & tribus seq. Nam & quæ diximus sup. de vsufr. seruitute, actionibus confusis, & cęteris huiusmodi, intelliguntur, modo fraus, & dolus absit, vt etiam diximus.

75 ¶†Ex multis autem hic fraus, & dolus præsumitur, de quibus plene per Barto. & recentiores in l. post contractum. ff. de donatio. eundem Bartol. consilio 65. Petrus Nicolæ. & Ang. consi. 48. ex dicto themate, in 1. dubio. & Raph. Co. consil. 155. Antognolus, colum. 2. & plenissimé per Cæpolam in tracta. de simulatione contractuum. & Alcia. in l. si maior. C de transactio. & Chasse. hoc eod. titu. *de retraictz.* §. 9. in verbo, *si la fraude est trouuee*, & Matthæ. Afflict. in tract. proto. in uerbo, nisi quis, colum. 4. ver. sciendum est, & multis seq. per 3. aut 4. colum. Ex quibus tria tantum, aut quatuor hic specialiter designare visum est, quia priuatim, ac peculiariter huc spectant. Primum igitur, si res vilius fuit conducta, per tex. nuncupatim loquentem in conductione, & locatione, in l. quin etiam ibi minoris locata. ff. de calum. & in c. donare, & ibi Bald. in uerbo, in fraudem esse. Mart. Laud. & Card. Alex. vterque colum. 1. & in ultimo, no. titu. qual. olim feud. ali. pot. ut interim omittam uulgaria illa iura, in c. ad nostram, de empt. & uen. & ca. illo vos, de pig. cum similib. & quæ, in id quoque scribit Barb. consi. 8. illud afferam, col. 7. ver. 2. interuenit vilitas.

76 ¶†Præsumitur item, si breui quopiam tempore facta fuit locatio ante uenditionem: quia tunc uidetur fuisse cogitatum de uenditione facienda: locationem autem prius in fraudem factam. l. si vé tri. §. vltimo. & ibi Bar. & Ang. ff. de priuil. credi. & l. dubium, ibi breui tempore recissum est. C. de repud. & l. sed Iulianus. §. sed si filius. ff. ad S.C. Mac. & cap. officii, & ibi glo. prima, & Pano. col. 1. in 3. not. de elect. & capitu. secundo, ibi, in proximo, de renuncia. lib. 6. prout eum text. expendit. Philipp. Fran. ibi. in 4. not. tametsi non admodum mihi ad id facere videatur.

77 ¶†Nam & aliás ex breuitate temporis fraudé, dolum, & simulationem præsumimus, vt per gl. in cap. definimus. 18. q. 2. Cyn. post Iac. Aret. in l. si qs post hac, [illegible] consil. quoque 2. versi. si vero dui[illegible] ne, & Angel. columṅ. 1. C. de bono. proscrip. Gul. Cu. in l. 1. post princip. ff. de rer. diui. Alber. & Bar. in l. post contractum, illum colum. 3. versi. vel dic considerandum, & iterum colum. vltim. versi. quærunt Iac. hunc col. quoque 3. in 5. præsumptione. ff. de donat. & eundem Alber. in l. 1. §. 1. ff. si quis testa. lib. & in l. etiam. C. de donat. inter ui. & uxo. & in l. 1. in fi. ff. de stat. homi. & ipsum Bartol. in l. de pupillo. §. si quis Prætori, colum. 3. versi. octauo quæro. & ibi Ias. colum. 7. versi. in octaua quæstio. ff. de op. no. nun. & eundem Bar. in l. 2. circa mediũ & ibi Com. C. de repeti. hære. Bal. in l. eam quam, colum. 10. uersi. sed subiungitur. C. de fideicom. & in l. nam & nocere, in 2. lect. post medium. ff. de pactis, & in l. per diuersas, in vltima. quęstio. C. manda. & in l. 1. colum. 3. uersi. & ille dicitur. C. de ser. fug. & in l. non ideo minus, colum. ulti. uersi. quęro an associans. C. de accusa. & in l. legem, colum. j. vers. incontrarium. C. de pact. & in l. 1 column. 4. versi. quarto quæro. C. de inoffic. donati. & in l. solent. §. ultimo. in 5. quæstio. ff. de offi. procon. & in cap. ueritatis, versi. sed nunquid orta, extra de dolo & contu. & in addit. Specul. titul. de donatio. §. 1. versi. item pone aliquis, & consi. 493. multiloquiũ colum. secunda, versi. certè ego, lib. 4. Saly. in auth. sed iam necesse. C. de donatio ante nupt. Angel. in res vxoris, circa medium. C. de dona. inter uir. & vxo. & d. consilio 48. ex d. thematis, post princi. & consilio 141. super primo puncto, circa medium. Raph. Co. consi. 31. testator in fi. & consi. 173. Galuanus, colum. 3. uersi. amplius, & consi. 219 arbitror, colum. penul. ver. secunda ratio. alter Rap. Fulg cósilio. 179. dubbia, in fin. secundi dubii, & consilio 198. in quæstio. colum. 1. & Petr. Anch. consil. 99. egregiè, circa medium, & consilio 251. ex his. col. prima. & consi. 257. si prædicta, etiam circa mediũ & consilio 430. fuisset, in fin. Imo. consi. 55. in casu præmisso, colum. 1. Pau. Cast. & Cor. in l. si quis hæredem. C. de insti. & substitu. & eundem Pau. cósi. 388. plus quatuor, in fin. lib. 1. Ro consil. 68. uisis, colum. 1. uersi. ex his. Ioan. Ana. consi. 23. licet prima facie, post prin. Alex. & Soz. in l 1. in fi. prin. ff. si ex noxa. cau. aga. & eundem Alex. consi. 86 lætatus sum, circa medium, libro 7. & consi. 184. uiso processu, colum. 2. uersicul. præterea quando, eod. lib. 7. Barb. consilio 57. illud in medium, columṅ. antep. lib. 3. Fran. Are. in c. tertio loco, colum. vlti. de probatio. Guid. Pap. consi. 65. uiso themate, col. 13. uer. de uoluntate. Sozi. consi. 90. in causa magnifici, colum. 4. uersi. ex quo inferunt, lib. 3. Frá. Cre. sing. 6. tu scis, quod quicquid. Iason consi. 139. in præsenti, colum. secunda, uersi. nec obest. libr. 4. & quisquis is est inter consi. ipsius, consi. 120. iuridicum, colum. 2. uersi. item bene, eod. libr. 4. nam. ex princip. consi. seq. satis liquet illud con. non esse Ias. Steph. Bertran. consilio. 236. multa, numero 22. in fin. lib. 1: Phili. Deci. in l. certi condictio. §. si númos, colum. 4. uersi. secunda conclusio. ff. si certũ petatur, & in l. principalibus, colum. 2. uersicul. 5. præsumitur, eod. tit. & consil. 525. uisis his. in fin.

Franc.

Franc.Rip.lib.3.responso.capi.8.Perona,nume.5. Ioan.Lup.in repe.Rub.de donati.inter uir.& vxo. §.30.colum.ultima. Et diximus etiam sup. in præfat. numero omnium postremo. & dicemus quoq; inf.in gl.14.huius.§.in uerbo,*ou equipollent a uēte*, nu.37.sed & si.& seq.ubi etiam tracto,quantum temporis in id intelligi debeat. Et ex his intelligere potes, non abs re Tiberium Cæsarem quempiā è quæstura remouisse,quod uxorem pridie sortitione, ductam postridie repudiasset,ueluti id infraudem fecisset: uti retulit Suetonius in ipso Tiberio capitulo 35.

78 §† Et id præsertim cum eodem tempore fit locatio, & uenditio, aut confestim fit uenditio post locationem: nam tunc vterque contractus factus fuisse videtur,alter alterius contemplatione, & respectu.l.1.§.quæ onerandæ.ff.qua.rer.act.non dat. Et ita quidem, ut multis placeat censeri debere vnum,& eūdem contractum.l. cum antiquitas. C. de testa.& l.hæredes palam.§.vno contextu. ff. eo. titu.cum aliis in vtroque illo dicto multis concordan.a me late congestis in rep.l.si unquam, in uerbo.donatione largitus.nume.117.sed & hoc tamē & seq.& dicemus etiam inferius in titul. seq.§.1. glo.5.in uerbo,in limine contractus,in princip.Ex quo,& illud fit,vt consanguineus unum retrahēs, alterum quoque retrahat, succedatque in utroque in locum emptoris.

79 §† Sed & factum in fraudem uideri potest, si cum ipsi contrahentes cogitant,tractantque de vēditione,hanc ipsam locationem,& conductionem prius faciunt:etiam si emptio, & uenditio non cōtinuo post sequatur, ut in simili dicitur in l. sed si maritus.§.sed si cōstante.ff.qui & a qui.& quæ latius dicemus inf.eod.§.in glo.14.quæ est in uerbo *ou equipollent a uente*. nume.19.similiter permutatio,& multis seq.Sunt autem hac de re, vtrum videlicet post retractum teneat conductio, expressæ quædam consuetudines,ut apud Cenomanos.cap. 433. quo cautum est consanguineum retrahentē non teneri stare conductioni factæ emptori ante venditionem:quin ea extinguitur propter pręsumptionem fraudis, & ibi tamen nihil dicunt commentarii.Et similiter apud Borbonios.capit.477. vbi tamen distinguitur ex tempore vēditionis post locationem,vt ibi uidere poteris. Et Dunenses. ca. 84.Vtrum autem consanguineus,qui retraxit, teneatur stare locationi factæ ab emptore,dicam tit. sequen.§.tertio, gloss.prima numero 12. sed & illud,& sequen.

80 §†Sed & ex supradictis apertè intelligitur,q̄d statuendum sit in hac specie.Titius cum haberet annum uectigal super fundum quempiam, tandē eandem fundum emit,atque ita confusum est huiusmodi vectigal,cum res sua nemini seruiat, vt iā supra sæpius diximus. Vtrum igitur si consanguineus fundum redimat,tenebitur ad id vectigal pręstandum posthac emptori. De qua re nuncupatim loquitur.Chass.in hoc eod.tit. *de retraict*.§.8.ubi & ipse allegat nostrorum sententias in d.l. si maritus.C.de inoffic. testamen. Sed & eundem vide.§. seq.colum.penult.in addit. vbi tractat,an hoc casu huiusmodi uectigal erit loco pretii.

81 §†Nunc autem, ut ad alia transeamus ad hāc nostram glo.pertinentia. Quæro quid si quis hæreditatem,siue successionem sibi obuentam,aut quotam illius partem vēdiderit,eritne locus retractui? Masuer.in tit.*de retraict*.§.item si hæres,scribit nō esse locum: quia hæreditas complectitur mobilia, & credita;& quia res singulares non censentur esse uenditæ:ideo nec pro eis debetur euictio, nisi nominatim conuenit.l.prima. C. de euict.Cui adde ad cōfirmationem posterioris rationis, q adeo ea procedit, ut emptor hæreditatis non possit singulas ipsius res vsucapere pro emptore.ut not.glo. fin.in l.1.§.primo in uerbo.vniuersæ.ff.de usucap. pro dot.nec si ab alio possidentur, vendicare,Bald. qui eam glo.dicit sing. consilio 285. casus coram R.colum.2.lib.2.

82 §† Ego autem contra censeo.s.locum esse in hoc casu retractui, tum quia hæreditas est ius incorporale,quod inter immobilia collocatur, ut supra diximus,nume.6.at sunt qui actiones. Tum quia non solum comprehendit mobilia, sed & immobilia illis multo digniora.l.sciendum,in princ. ff.qu satisd.cog.& l.1.C.de vsucap.transfor. Nam mobilium vilis,& abiecta est possessio.l. si rē mobilem, & ibi glo.ff.de acqui.posse.Ideoque immobilia ad se trahunt mobilia, ut eodem iure in re eadem censeri debeant,non è diuerso. l. cum qui. ff. de vsucap.& l.longe.ff.de diuer.& temp.præscrip. vbi si res mobilis,& immobilis simul possidentur, mobilis non nisi tempore,quo immobilis usucapitur.Et generale est, ut magis dignum trahat ad se minus,capitu. quod in dubiis,de conse. ecclesi.vel alta.& cap.1.eo.tit.lib.6.& utrobique concord. & quod voluit glo.in cap.de ieiunio,in uerbo, celebrati.76.distinct.& Bald.in l.2.in princip.C.com. de leg.Car.Flo.in cle.1.in 6.q.uer. sexto quiæ propter,de supple.negl.præla.Rom.in l.2.in princ. ff. de uerbo.oblig.& consi.443.quo ad primum, col. vltima uer.ultimo,quando in aliquo, vbi alia quædam iura allegat.Alex.consi.82.in causa uertente in si.lib.1.cum simili.Atque ut id quod potentius est, trahat ad se naturam minus potentis, cum simul permiscentur,c.si duo ex tribus, & ibi Domi. in 3.not.de offi.delega.lib.6. Ad quod etiam facit quod not.Panor.in c.cum non sit.in 3.not.per illū tex.extra de deci.

83 §† Ex quibus etiam fit,quod cum tutor non possit alienare bona immobilia pupilli sine decreto.C.de præd.minor.per totum,& de reb.eo. ff. etiam per totum.Certè etiam non potest sine decreto repudiare hæreditatem,siue bonorum possessionem pupillo delatam: quia est quædam alienatio uniuersitatis, quæ apta est comprehēdere mobilia & immobilia.Ideo æquiparatur alienationi immobilium, & requirit eandem solennitatem ex natura propriç aptitudinis. Hæc enim prope ad uerbū scribit Bald.in l.bonorum,in 3.q. C.qui admit.ad bono.pos.quæ sumpsit ex Barto.in l.tuto. ff.de bo, pos.tit.generali,de quo etiam plenissimè per Cor. consi.11.in præsenti,lib.3.Sed & idem Corne.cōsilio 236.diligenter,colum.penult.uers.nec etiam

obst.

obsta. iunctis præcedentibus, lib.4. tradit prohibitionem alienationis immobilium trahi ad alienationem hæreditatis, in qua sunt bona immobilia.

84 §† Igitur & in hoc casu hæreditas ratione illius aptitudinis, de qua per Bald. vbi suprà habetur pro immobili, vt sit locus retractui. Nam & alias videmus, quod licet pro rebus mobilibus nõ competat interdictum, vnde vi. l.1.§.hoc interdictum, le 2. versicu. illud vtique. ff. vnde vi. Tamen si mobilia cum immobilibus sint coniuncta, vel ex hæreditate, vel quia in domo, siue fundo sita sunt, pro illis quoque accessionis nomine competit d.l.1.§.planè si quæ, & l. pen. eod. titu. Et licet item feudum in immobilibus tantũ constitui possit, non etiam in mobilibus, potest tamen in vtrisque simul: ex mente Iacob. Bel. & Bald. in capitu. 1.§.sciendum, & ibi expressius Marti. Laud. in fi. & Cardi. Alexan. colum. vlti. titu. de feudi cog. arg. l. si quando. C. de bono. vac. libr. 10. Et faciunt quæ à Bald. ipso scripta sunt in l. per diuersas, in 4.q. C. man.

85 §† Nisi quis diceret, esse locum retractui respectu bonorum immobilium, non etiam mobilium, vt vtraque suo iure censeantur: vt fit in l. hæreditatis, in fi. & ibi glo. & Doct. C. de peti. hæredi. & in simili voluit Bald. in ipso retractu, in tract. protomixeos, colum. vlti. versicu. item pone quod quis. Et in alio simili Ferro. post. Guli. Cuma. in consuetu. Burdigal. de feudis.§.24. Sed huic sententiæ obstat, quod tradit Iacob. Aretin. in l. qui concubinam. ff. de lega.3. quod si venditur fundus cum fructibus vno pretio, debentur laudimia totius illius pretij, quamuis si fructus suo seperatim pretio venditi fuissent, non deberentur laudimia ex pretio eorum, & sequitur Guid. Pap. sing. 492. si venditur fundus.

86 §§ Si tamen id admittimus, vt vtraque suo iure censeantur, id certe intelligendum est volente emptore: nam eo inuito fortè non cogeretur consanguineo cedere parti rei emptæ vno pretio, vt dicemus inferius.§.23. in glo.1. Porrò autem Aureliis consuetudo est, quæ in hac ratione retractus dicit mobilia vendita cum immobilibus sequi naturam immobilium, capitu. consuetudinum eius loci.299. Et similiter in Cenomania, capi. etiam consuetudinum eius regionis 371. Et præterea in Andegauia capitu. 361. Atque apud Montargienses, cæterosq; Lorrienses hoc titu. *de retraict*.§.22. Apud Borbonios autem, capitu. 472. hoc in casu videlicet cum venduntur mobilia cum immobilibus, est in optione emptoris relinquere consanguineo retrahenti ea, quę immobilia sunt pro rata pretij, & sibi retinere mobilia: aut totum relinquere recepto integro pretio. Pro qua quidem consuetudine optime faciunt, quæ dicam inferius.§.11.glo.7. in verbo, *il y sera receu*, pro rata, nume.3. at in casu, & iterum in §.23. glos.2. numero.9. & ego sane, vbi omnino videas. At ex consuetudine Aruernorum titu. *de retraict*, qui 23. est capitu. item 23. in venditione successionis vniuersalis non habet locum retractus. Laudimia autem domino soluuntur pro rata immobilium, vt scribitur tit. *des achaptz, lotz, & ventes*, capitu.7.

87 §† EX SVPRADICTIS autem satis intelligi potest, quod si in hæreditate nulla sint bona immobilia, sed tantum mobilia, non est locus retractui. Præsertim cum tunc cessaret ratio retractus. Nam & alias videmus, quòd hæreditas, in qua sunt tantum mobilia, inter mobilia computantur. Ideoque & eam potest minor sine decreto iudicis diuidere, aut alienare, ex sententia glo. & Bar. in l. inter pupillos. ff. de autho. tut. quam sequitur de iure digestorum. Franc. Aretin. consi. 22. diligenter, colum. 1. licet secus, dicat de iure Codicis, quo etiam res mobiles, quæ seruando seruari possunt, alienari prohibentur: per l. lex quæ tutores. C. de admini. tuto. Sed tamen non negat, quin res mobilis censeatur. Ex quo illud confestim consequitur, quod diximus, retractum non habere locum vt qui in immobilibus tantum obtineat. Et his facile intelliges, an retractus habeat locum, cum simul venduntur mobilia, & immobilia, & an pro omnibus.

88 §† SED QVID DE naue vendita? Ea enim speciem quandam habet domus, atque habitationis, vt videre licet, & probat tex. in lege penul.§.vlti. ff. de his qui deiece. vel effud. iuncta l.1. ibi, in eum qui ibi habitauerit, eod. titu. Ex quo Alberi. in d.§.vlti. vt à non nullis citatur, not. quod l. plerique. ff. de in ius vocan. qua prohibitum est, quempiam de domo sua in ius vocari, habet locum & in naue, vt ab ea non liceat dominum in ius vocare. Quod tamen non reperi in codice Alberici, qui circunfertur. At illud ibi scribit, quod non longè abest, quod statutum puniens assultum factum ad domum, habet locum & in assultu facto ad nauem. Sed & idem in 2. parte statut. q.35. item quæritur si ex statuto, in fi. tradit quod si ex statuto imponatur maior pœna percutienti aliquem in domo sua, quam foris, si quis in naue dominum percusserit, æquè punietur, ac si in domo percussisset, per d.§.vlti. Quod multum est no. cum loquatur in materia statuaria, & pœnali. & eum sequitur Barto. in l. si ita stipulatus essem abs te, colum. 2. ff. de verbo. obliga. Et D. Igne. in l.1.§.domini, le 3. nume.66. ff. de S.C. Silla. trahit verba illius S.C. loquẽtis de domo ad nauem, quamuis Roma. ibi reclamet.

89 §† Et id confirmat tex. in l. naue. ff. de euictio. vbi nauis, & domus æquiparantur, & de vtroque idem ius statuitur, & in l. in eadem.§.vlt. ff. ad leg. Iul. de vi publi. vbi nihil interest, deiectus quis sit domo, agro ve, an naui sua, vt deijciens teneatur lege Iulia de vi publica, & in l. si vniuersas, in princi. ff. de acqui. poss. & in l. rerum mixtura, in princi. ff. de vsuca. & in l. si nauis. ff. de rei. ven. vbi nauis æquiparatur tabernæ, & arcæ. Et quod tradit Bald. in l. certi iuris, colum. 2. in 4. q. ver. quid de conducente. C. locat. quod nauis æquiparatur prædio vrbano, non rustico. Et sequitur Cæpo. in seruit. vrba. præd. titu. 11. qui est. de serui. vrba. & rusti. colum. 1. versicu. quid de naui, & Philip. Deci. in l. nemo de domo, de regu. iuris.

Alij autem potius rustico,quã vrbano adsimilant, scilicet Ias.& Fran.Rip.in repe.l.quominus,in 18. q.eademque vlti. Barto.ff.de flumi. quod & hinc non alienum est, & huc quoque pertinet, quod Ale.& Ias.in l.si domus,ille in fi.hic autem col.3. versi.secundo amplia.ff. de lega.1..tradunt distinctionem,quæ in eo tex.fit in domo,habere locum & in naue simpliciter legata, per glo.in l.quod in rerum.§.vlti.in verbo,specialiter,eod.titu.& alias sæpe domus, & nauis eod.iure regulantur: vt per Barto.in l.ex diuerso,col.1.ff.de rei vendi.& Fran. Areti.consi.160.longa, colum.1.

90 §† Ego tamen in nostro casu retractus aliter censeo,eo arg.ductus,quod cum interdictum vnde vi,ad res tãtum immobiles pertineat, non etiã ad mobiles.l.1.§.illud vtique.ff.de vi, & ui arma. hinc infertur paulo post,scilicet in §.si quis de naue,quod si deiectus sit quis de naue,non est illi interdicto locus,non magis,quam si de vehiculo esset deiectus.Et in id,vt scilicet nauis censeatur, & sit mobilis,eum tex.expendit Ias. consi.170.nomine,col.2.versi.secundo facit,& iterum,col.6.versi. non ob.secundum,li.2. Et hoc quoque confirmat alius tex.optimus in l.vim facit.§.quod in naue.ff. quod vi,aut clam,vbi ita scribitur. Quod in naue fit,vel in alia qualibet re,vel amplissima,mobili tamen,non continetur hoc interdicto.Nam & alibi scribitur,illud interdictum ad ea tantum opera pertinere,quæ in solo fiunt.l.1.§.hoc interdictum ad ea,& l.si alius.§.notauimus, eod.titu.

91 §† Et huc spectat quod tradunt And.Pis.Pe. Ray.& Alb.in l.sciendum.ff.qui satisda. cog. dum tractant,an nauis,& cæteræ res mobiles,quæ multum molis,ac ponderis habent,excusent à satisda. vt res immobiles,& tenet And.eas excusare,cæteri negant,quia non sint immobiles.Ergo fatentur omnes has esse mobiles.sed alij quodammodo immobilibus ob pondus,& molẽ ęquiparãt. Et quod scribit Ange.in l.foramen,in fi.ff.de seruit. vrban. prædi.quod licet domui seruitus imponi possit, non tamen naui,cum ea sit modicum duratura, & sequitur Cæpo.in tracta.de serui.rusti.præd.tit.de naue,in prin.Propterea que Roman.in d.l.1.§.domini appellatione.l.3.ff.de S.C.Silla.non ijs accedit quæ diximus in priori parte ex Albe.Sicut nec ei quod & ibi diximus in casu d.l.pleriq; .ff.de in ius vocan.vti nec Sozi.& Ias. in dicta l. plerique, ille col.7.versi.circa duodecimam quęstionem,hic col.1.versi.sexto procedit,& Philip.Deci.in d.l.nemo.de domo,nume.3.ff.de regu.iur.& Aip.in d.l. quo minus,vbi supra.Nam vt etiam dicit Barb.in repe.rub.de reb.eccle.non ali.col.6.versi. quinimo appellatione, dicit speciale esse in casu d.l.pen.§. vlti.ff.de his qui deiec.vt illic appellatione domus nauis comprehendatur.Ideoque non obscure sentit,quod stante statuto,ne extraneus possit acquirere rem immobilem,poterit acquirere nauem.Et alias sæpe, vltra prædictos casus multum interest inter domum,& nauem,vt videre licet in l.si quis res.§.aream.ff.de solutio.& in l.inter stipulantem. §.sacram.ff.de verbo, obliga. quo in loco Barto.& Alexan.colum.vlti,& Ias.colum. penul. nuncupatim dixerunt, nauem esse rem mobilem, domum immobilem:hincque adsumunt differentiam,quæ illic fit inter vtranque. Et ita aliquando respondi, cum post mortem domini Ludouici a Trimollia, eius vidua mobilia ipsius ex consuet.sine contenderet: vt magis miter D. Boer.deci.178.ligni appellatione, nume.6.retulisse ex venditione huiusmodi nauium deberi Laudimium vti ex rerum immobilium venditione, motum quibusdam ex ijs, quæ citaui pro priori parte.

92 §† IDEMQVE eadem ratione potes dicere de molendinis, quæ instar nauium super flumina meant,ac veluti ambulant, cuiusmodi multa sunt in Ligeri flumine & in Pado, vt attestatur Barto.in l.quo minus,in 18.q.ff.de flumi.& in Tiberi,vt tradit Pau.Castren.in l. fluminum,in prin. circa medium.ff.de dam.infect.Nam & hæc rebus mobilibus aggregantur:vt expressim dicit Francis. Rip.in d.l.quo minus,nu.126.vbi ex hoc dicit ea contineri legato mobilium,posseque alienari à tutore,& Prælato sine solennitate.Tametsi alia molendina,quæ tanquam domus in terra,aut in ripis fluminum fiunt,illisque adhęrent,sunt immobilia vt satis ex se patet,& voluit Bal.in c.contingit,col. pen.versi.quæro nunquid molæ, extra de dolo & contum.vbi plus dicit,molas ipsius molendini nõ esse mobilia,sicuti nec tegulas domum, quãdiu illi sunt applicitæ: quia vna contignatio est l. cum qui ædes.ff.de vsucap.Idem autem in d.l.certi,col. 2.super 4.q.ver.quid in molendino.C.loca.tradit molendinum esse prędium rusticum,quem sequitur Ias.in d.l.quo minus,in 19.quęstio.in fi.Et Ripa ibi,in d.nume.126.præterquam quod ad molitorem pertinet.Contra tamen vrbanum dicit Fortu.Gartia.in l. item quia, colum.4. versicu.ex his inferri.ff.de pactis.At Ange.in l.non solum.ff. de petitio.hęred.scribit molendina in fluminibus posita,& quæ deteriora quotidie fiunt,suntque in continuo periculo, alienari posse a prælato,& tutore,quod dicit menti tenẽdum, & sequitur Ripa vbi suprà,& Anto.Rub.qui id dicit singu. nec habere contradicentem,consi.138.viso & diligẽter, colum.1.Alberic.autem in d.l.penul.§.vlti. ff.de ijs qui deic.vel effud.& in secunda parte statutorum, quæstio.35 item quæritur si ex statuto, in fine, æquiparat molendinum domui, etiam in statutis,& pœnalibus. Ex hisque Francisc. Curt. iunior in tractatu feud.parte.1. quæstio.6. colum. 3.versicu.& ex hoc etiam, tenet quod in molendinis tanquam in rebus immobilibus potest feudum constitui.

93 §† At Alberi.in l.quęsitum.§.cellarium,quẽ legit cum §.si aliqua parte,colligit ex eo tex.& d. l.cum fundus, molendinũ non esse partem fundi. Ideoque computari inter mobilia,quod dicit notãdum,& facere pro restitutione rerũ dotaliũ: quia mobilia restituuntur post annum, immobilia vero statim. Et sic (inquit) molendinum restitui debet post annum.Id quod putat esse verum, quãdo ipsum molendinum est solum ad molendũ rusticę familiæ deputatum, per d.l.cum de lanionis.§.cũ de villico, versiculo idem consultus, & l.dolia.§.

vlti.eodem titu. Alias autem esse parte fundi, per d.§.asinam, Hæc ille.

94 §† Cæterum ex cósuetudine expressa Thronum titu. *de choses qui sont reputees meubles ou heritaiges*, capi. 1. & 2. Molendina illa, quæ in nauibus sunt, mobilia sunt, cætera autem immobilia, quo loco videbis, quæ in eam rem ab interpretibus scripta sunt. Atque idem apud Lorienses in præfectura Montargij titu. *droictz de succeßions*. §. 22. eodemque vlti. Sed & ex consuetudine Borboniorum, capitu. 283. huiusmodi molendina naualie, atque etiam ea, quæ vento molunt, censentur mobilia vt etiam Niuernorum, titu. *quelles choses sont reputees meubles*, capi. 8. & Aurelianorum, capitu. 271, præter pedem, & pilum horum molendinorum vento molentium, vbi nec commentarij quicquam dicunt, quod huc pertineat. Similiter apud Attesios, ca. 98. quædam illic nominata huiusmodi molendinorum immobilia sunt, cætera mobilia. Et tu tamen interim vide Bald. consi. 107. an molendinum, lib. 3.

95 §† Portò autem illud quod de molis molendino applicitis tradit Bald. in d. ca. contingit, de dol. & cont. vbi supra citauimus (ne & illud hic omittam) sequitur Ias. in repe. d. l. quo minus, in d. 19. q. versi. adde tamé, quòd molæ. ff. de flumi. Sed id intelligendum est: ne tu hic fallaris, secundum ea, quæ postea dicemus de colum. domus, nu. 113. quæro igitur, Et vide omnino tex. nuncupatim loquentem de molis, in d. l. quæsitum. §. cellarium, & in d. l. cum de Ianionis. §. asinam, & in l. cum fundus. ff. de fund. instru. quibus & illud probatur, quod ad hunc locum maximè pertinet, molas adfixas partes esse ædificiorum: alias vero instro contineri si sint operi rustico deputatæ.

96 §† Sed & in ea controuersia dominæ viduæ Trimolliensis interrogatus fui, vtrum munitiones castrorum, cuiusmodi sunt catapultæ, balistæ, bonbarde, quas vocant, & cætera id genus bellica munimenta censerentur esse mobilia, vt sic ad viduã pertinerent: an vero immobilia, vt contra ad hæredes: quæ res quoque huc spectat, vt sciamus, sintne in his retractui locus. Et sane Bal. in capi. si quis de manso, colum. 2. versicu. & illa ratio titu. de contro. inuest. vt apud eum legitur, siue vt in nostris codicibus legitur, si de inuc. feu. cont. fue. dicit quod concesso castro in feudum intelliguntur concesse munitiones, quæ sunt pro custodia castri positæ perpetua patrisfa. destinatione, quamuis non sint affixæ, vt trabuchi, manganellæ, balistæ, & similia, nihilque aliud allegat. Et id sequitur Cardi. Alexan. ibi, & etiam Ias. qui id multum sing. dicit, in præludiis feudo, col. 8. versicu. & per hoc quod feudum, & Catel. Cota. memor. castro mihi concesso, vbi & id dicit memoria dignum. Et pro ea decisione, licet non allegent est bonus tex. in l. fundi. §. Labeo, versi. castella. ff. de actio. empt. & in l. cætera. §. hoc Senatuscons. l. 2. ff. de lega. 1. cum aliis si. vt videbis infra titu. 25. §. 11. in princi. Sed & ante Bald. Oldra. quem nec ipse Bal. nec illi allegant, consi. 163. quod nomina debitorum, respondit legato castro cedere arma, quæ in castro erant ad defensionem ipsius, & allegat alia quædã iura, ex quibus, & illud intelliges id procedere, etiam si aliquando ea alia trásferantur. Et est idẽ consi. iisdem prope verbis inter consi. Bald. consi. 478. vtrum nomina debitorum, lib. 3. vbi tamen est subscriptio ipsius Bald. qui nullam Oldra. facit mentionem, quamuis is fuerit ætate multo superior. Et id consi. tanquam Old. referunt & sequuntur Petr. Ancha. Anto. & Barba. in c. cum dilecti, extra de dona. & Marti. Laud. in tracta. de castellanis, versi. quarto, legato castro.

97 §† Idem autem Bald. in l. vlti. in 1. lectu. col. 2. versicu. item si princeps. ff. de consti prin. dicit, quod si princeps concedit mihi quoddam fortalicium (vt ipse loquitur) in quo sunt multa munimenta, ea cedunt cóceßioni: nec distinguit sintne affixa, an non: quin allegat multa iura loquentia de rebus non affixis, vt hinc intelligas eum etiam de his intelligere. Et idem voluit Petr. Ancha. in d. c. cum dilecti, in fin. extra de dona. argu. l. Seiæ. §. tyranni, & ibi Barto. ff. de fund. instru. & Philipp. Deci. consi. 516. quoniam causa ista, colum. vlti. Et hanc partem nuncupatim secuta est consuetudo Monstroliensiũ, ca. 12. & Borboniensium, c. 286. quibus cauetur hæc censeri loco immobilium. Et similiter Niuernensium, titu. *quelles choses sont reputees meubles*, capitu. 10.

98 §† Contrarium tamen videtur voluisse tex. in l. Lucius. §. collegio. ff. de lega. 3. vbi legato fundo, vti optimus, maximusque est, non censentur legatæ machinæ, nec vasa vinaria, id est, cuppæ, & dolia, quæ in cella defixa sunt. Ex quo potes intelligere, hic esse latens aliud quippiam, quod machinas a legato excludit, quam quod fundi non sint: cum & ea dolia, cùm affixa essent, fundi etiam esse censerentur. l. dolia. ff. de contrah. emp. & l. granaria, & l. penul. §. si dolia. ff. de actio. empt. cum simi. Et tamen illo tex. legato non cedunt, sicuti nec ipsæ machinæ, nisi in eo sit mendum, quod suspicor: nam & alias pugnaret è diametro cum dictis iuribus. Ideo glo. & Bar. super eo tex. veluti mussitant. Et huic parti fauet, quod respondit Bal. consi. 332. fœmina regulariter, lib. 3. quod licet fœmina non succedat in castro feudali, per cap. 1. §. hoc notandum, titu. qui feud. dar. possunt, succedit tamen in munimentis ipsius castri, si ei non adhæreant, per l. fundi nihil. ff. de actio. emp.

99 §† Ego autem, quantùm ad nostrum retractum priuatim pertinet, in ea sum sententia, vt si castrum vendatur cum suis machinis bellicis, aut simpliciter, & nihilo minus machinæ comprehendantur, ex sententia Oldra. Bald. Petr. Ancha. Anto. Marti. Laud. & Philip. Deci. hæc omnia venire in retractum, quem facit consanguineus: nam retractus eum reponit transfertque in locum emptoris. & cedunt machinæ castro, vt alias mobilia immobilibus, vt diximus supra nume. 81. ego autem contra, & sequen. Si autem machinæ non veniant in eam venditionem simpliciter factam, secundum dicto. §. collegio, nihil est quod dubitemus nec eas venire in retractum. Sed & si huiusmodi machinæ per se, & sine castro venduntur,

ea & si ante fuissent immobilia: tamen cum à venditore separentur, ex ea venditione desinunt esse castri, fiuntque mobilia: vt colligitur ex glo.in d.l.fundi, in princi. Et vide quod in simili diximus supra de fructibus pendentibus numero huius glo.43.at si per se, & dicemus de columna affixa ædibus, infra in eadem glo.nume.215.quęro igitur quid de columna.

100 §† QVID VERO de mobilibus pretiosis, an in eis habeat locum retractus? Quod videtur ex glo.comparante huiusmodi mobilia immobilibus, cum agitur de prohibitione alienationis, vt scilicet prohibita alienatione immobilium, aut simpliciter, aut sine aliqua solennitate, censeatur & horum mobilium pretiosorum prohibita, quæ quidem glo.est in ca.tua, in verbo,tractatu, extra de his quæ fi.a Præla.quam sequuntur,& commẽdant Anto.& Panor.ibi.Et est si.glo.in c.1.in verbo,abstinentes, quæ est glo.vlti.de cleri.ægro.lib.6.& voluit etiam Io.And.& Barba. in c.2.extra de dona.Anto.& Cardi.Flo.Panor.& ipse Barba.in c.seq.idem Panor.in c.contingit,col.2.versi.concluderem sic,extra de transact.& in c.nulli,colum.2.versi.in glo.2.extra de reb.eccle. non alie. Domi. in c.1.col.3.in fi.eo.titu.lib.6.& Philip.Fran. in c.2.col.1.in fi.eod.quoque titu.& lib.& Cardi. Ale. in c.sine exceptione,col.4.versi.septimo fallit.12.q.2. Et huius rei est optimus tex.loquens de gemmis,ac margaritis, & cæteris mobilibus pretiosis; quem omnes prope in id allegant, in l. lex quæ tutores. C. de admini.tuto.

101 §† Sed illud procedit in casibus, de quibus loquentur, quia in illis par est ratio, parque præiudicium. Verum vbi est diuersa ratio, mobilia pretiosa non habent vim, & naturam immobiliũ, quod ex eo constat, quod cum possidens immobilia releuetur a satisdatione l.sciendum, in prin. ff.qui satisda. cog. tamen qui mobilia pretiosa possidet, non releuatur: nisi talia sint, quæ difficile celari, aut transportari possint: vt scilicet magis habenda sit ratio eius difficultatis, quam pretij, vt colligitur ex nota.a Petr. Gul. Cu. Cyn. Barto. Ange.Pau.Castren.Alexan.Sozi.& Ias.in d. l.sciendum. Nempe cum ratio diuersitatis inter mobilia, & immobilia in eo casu ea sit, quod minor sit suspitio fugę in eo, qui immobilia possidet, quam qui mobilia tantum: quia illa haud facilè celari possint, aut transferri, hæc contra facilè. Ideo si quis immobilia quędam villa tantum possideat, non releuatur ab ea satisdatione, vt per tex. in l.creditores.ff.de priuile.cred. voluit glo. in d.l. sciendum, & ibi quoque Barto.Bald.Ange.Ale.& Iason, qui id multis similibus confirmauit, & iterum glo. in l.si fideiussor.§.vlti.eod.titu.& Ange. in §.hinc nobis, colum.1. versicu. super glo.1.in authen.de hæred.& falci.quia scilicet ea non tanti sunt,vt ob ea relinqueret fugæ consilium.Sicuti è contrario si mobilia magna, multaque sint, vt verisimiliter non sit ea relicturus, nec eadem facile possit celare, aut transportare eximitur eo onere satisdandi: nec solum pretium in hoc consideratur, nisi & illa difficultas adsit. De quo etiam per Pau. Castren. consi.31.clarum, colum. vlti.lib.1.& Guid.Pap.in tracta.præsumptionum, colum.7.versicu.sicuti non cadit.

102 §† Ex quo plane constat rationem tantum inspici: cum si eadem ratio sit in mobilibus, quę in immobilibus, non necesse est satisdari: & si ratio cesset in ipsis immobilibus, satisdari necesse est. Ratio autem nostræ consuetudinis non potest adaptari ad huiusmodi mobilia, quantumlibet pretiosa. Quinetiam contra id, quod supra diximus de prohibitione alienationis, habemus glo.in c.is cui,in verbo,immobilium, in prin.de elect.lib.6. quæ apertè declarat in prohibitione alienationis rerũ immobiliũ non cõprehendi mobilia pretiosa quo in loco Petr.Ancha.Domi.& Philip. Fran.no. ex ea,quod prohibitus alienare immobilia, potest alienare bona mobilia pretiosa, nisi quando vniuersaliter esset prohibita alienatio omniũ rerũ,vel bonorũ.De quo & tu,vide Fely.in c.vl.col.3.vers. quid autem de rebus,de accusa.Ex quibus concludo nõ esse locũ retractui in huiusmodi mobilibus pretiosis.Tametsi D. Ferro.aliud sensit in consue. Burdi.titu. de feudis.§.20. pagi.1.in fi.

103 §† QVID DE PECVNIA destinata ad emptionem prædiorum. Nam licet simpliciter pecunia si res mobilis, vt per se patet, & voluerũt. Cyn.Bald.Alberic.in l.ea demum.C.de collati, & Specu.titu.de fructib.& interes.§.1.versi. quid de libris. & Bald. consi.416.præmittendum est col. 2.lib.2.& apertè probat tex.in §.& quia parum, in auth. de nupti. vbi postquam disposuit de rebus immobilibus, subiunxit hęc verba. Si vero vniuersa conscripta est forte in pecuniis, aut in aliis mobilibus rebus: & ad hoc eum tex.not.Ang.ibi & est similis tex.in authen.hoc nisi, in prin.ibi, in pecunia, vel alia re mobili.C.de solut. Vnde & pecunia legato mobilium cedit.Philip.Deci.consi.381.visis his quæ accurate, colum.1.versicu. tertia conclusio, & consi.472.testator legauit, column.1. vbi & ad hoc allegat optimum tex.in l.si chorus. §.1.ff.de lega.3. Et facit, quod scribitur à Bald. consi.449.punctus talis est in omnibus, colum.2. versicu.in contrarium, lib.4.& in capitu.1.colum. 2.in verbo, vel nummos, titu.si de feud.vassa.ab ali.interpel.vbi dicit, quod ideo in pecunia feudum constitui non potest, quia mobilis est, quod & ante eum dicit glo.ibi, in verbo, in feudum, & alij quoque Docto.ibi.

104 §† Sed & quod non modo mobilis sit, sed huiusmodi, quæ seruando seruari non possit, voluerunt, Barto.in l.si ex legati causa,& ibi quoque Rom.Fran.Aret.& late Barba.ff.de verbo. obliga. per tex.in authen.vt hi qui obli.se habe. perhi.res mino.& in l. Aristote. §.vlti.cum l.seq.ff.de iure deliberã.& in §. constituitur, Institu. de vsufr.& glo.in l.interdum, vbi & ipse Barto.colum.1. Salyce.colum.2. & late Iason colum.3.ff.de condit. indebi.respondentque Roma.& Barba.vbi supra ad l.lex quæ tutores.C. de admini.tuto.quæ videtur voluisse contrarium. Et voluit item ipse Barto.in l.1.§.fuit quæsitum, colum.1.per glo.ibi,& ibi quoque Alexan. & cæteri Recentiores.ff. ad

Senatuscon. Trebell.& idem Barto.in l.potest pupillus, colum.4.versicu.quæro vtrum si in obligatione.ff.de autorita.tuto.& in l.si quis pro eo.§.1. paulo post medium.ff.de fideiuss.& in l.1.col.1.C. si aduer.transact.& consi.70.reuerendissime domine, colum.1.versi.item præmitto.Ange.in d.§.& quia parum, in authen.de nupt. Panor.in capi. nulli, col.3.versicu.de pecunia, & ibi latè Barba. col.3.versi.quid de pecunia, extra de rebus eccle. non alie.Petr.Ancha.in cap.2.col.1.ad fi.eod.titu. lib.6.& consi.116.secundum ordinem,col.3.versi. secundo Fran.Areti,post Roma.in l.diuortio.§.interdum, col.4.versi.addit dominus meus,ff.solu. matri & ipse Roma.singu.103.tu habes quod pecunia Philip. Fran.in capi.1.§.vlti.circa medium, de cleri.ægro. lib.6. Corne.consi.37.viso libello, col.3.versi insuper fuerunt, lib.3. & consi.49.in præsenti consultatione,col.2.versi.hinc dicimus, eod.lib.3.& consi.105.visis attestationibus, col. vlti.eod.lib.3. Alexandr.consi.92. perspectis diligenter,colum.1.lib.6.& Barba.in l.2.§.& harum, colum.15.versicu. addo ego quod inquantum,ff. de verb.obliga. Philip. Deci.consi.409.viso consi. colum.2.Stepha.Bertran.consi. 100. visis propositis,nume 13.lib.1.& consi.216.functus, nume.2. lib.3. Et probatur in l.hoc Senatusconsultum, in princi.& §.1.& in l.quoniam pecuniæ,ff. de vsufr. eam re.quæ vsu consu.& in l. Iulianus.ff.de peti. hæredit.vbi est tex.apertissimus, & in l.nouissimè. C.de admi.tuto.iuncta d.l.lex quæ tutores, eod. titu. & in capitu.vlti.ibi pecuniamquæ vsu consumitur, vbi Cardi.Floren.& Imol. ad hoc nota. extra de pigno.Citantque nonnulli in eam communem sententiam Aristotelem libro 4. Ethicorum, capitu. 1. dicentem, vt ipsi dicunt, & habet antiqua translatio, pecuniarum vsum consumptionem esse. Verum non is fuit in eo loco sensus Aristotelis, sed hic, vsum pecuniarum in sumptibus, & erogationibus consistere, quod obiter dicere volumus, vt intelligant lectores, quantum nostris credendum sit in huiusmodi autorum citationibus.

105 §† Sed vt redeamus,cum pecunia sit mobilis,nec seruando seruari possit,vt est cōmunis sententia, consequens est, vt ea sine decreto alienari possit a minore glo.in d.l.1.§.fuit quæsitum,prout eam expendit Bar.[& Ro.] & alij ibi,& idem Bar. in d.l.si ex legati cauta,versi.quid ergo si debet,& in d.l.potest pupillus, & Bald. qui propè vbique eam glo.dicit singu.in l.si curatorem habens, col. 2.versi.hic adde vnum.C.de in integr.resti. mino. & in d.l.sed si ex stipulatu, in fi.ff.de verbo.obli. & in l. quòd si fortè, quam legit cum l.ratum.§. vlti.in fi.ff.de solut.& in l.1.circa princi.ff.de reb. eor.vbi & eam peregrinam dicit, & in l.1.col.2.& ibi etiam Ange.colum.item 2.ff.solut.matrimo.& in l.etiam, post medium. C.de fideicommiss.vbi etiam loquitur de Prælato, & in d.l.1.C.si aduer. transact.& in l.singularia colum.4.versicu. quinto est speciale, & ibi Alexand.colum 6.versicu.item dicit esse.ff.si cert.& idem Bal.consi.247. præmisso statuto, colum.2.lib.1.Salyce.in l.tutores, vel curatores, in secundo nota.per illum tex. C.de admini.tuto.Ange.in d.§.& quia parum, ante fi. vbi & illam glo.dicit not. & Panor.loquens etiam de Prælato in d.c.nulli, Ro.d.singu.103.& Fran. Areti.in d.§.interdum,& Barba.qui eam glo.dicit singu.in c.cùm consistet,col.1.de pigno. Et Francis. Cur.senior consi.72.princeps, col.4.versi.quinta conclusio. Et idem de pecunia ecclesiæ voluerunt Panor.Petr.Ancha.& Barba.vbi supra, & Alexan. d.consi.92.lib.6. [Et licet ea glo.a multis reputetur singularis, vt diximus, est tamen alia in l.interdum. ff. de condi. institut. quam & in id rependit Roma.in d.§.fuit quæsitum, col.3.versicu. circa primum,vbi & de hoc dicit esse tex.in l.Aristote.§.vlti.cum l.seq.ff.de iudi.delibe.& in §.constituitur, Institu. de vsufruct.]

106 §† Licèt igitur pecunia, (vt id repetam) sit res mobilis, & quæ seruando seruari non possit, & quæ ideo possit à minore, & Prælato sine solennitate alienari: Tamen si ea destinata sit emptioni prædiorum, ea vicem rei immobilis obtinet, vt dicit Raphae.Coma.in l.a diuo Pio.§.vlti. per illum tex.ff.de re iudi.& in l.cętera.§.sed si separauit.ff.de lega.1. Ideò nec ea sine decreto iudicis alienari potest, sicuti nec alia immobilia minoris, per l.quid ergo.§.vsuras,versicu.quid ergo, & ibi Roma,vt ab omnibus citatur.ff.de contra. & vti.actio.tuto.& voluit idem Roma.in d.l.si ex legati cauta, colum.4.& ibi quoque post eum Fran. Areti.colum. etiam 4.versi. addit etiam dominus meus, & Barba.colum.13.versicu.adde etiam inquantum dicebat.ff.de verb.obli.& rursum idem Roma.d.singu.103.tu habes quod pecunia, vbi & ad hoc dicit tex.in d.§.vsuras,vnicum & singu.& a nemine præterquam a se annotatum, & consi. 188.in hac caussa, colum.vlti.in vlti.dubio, vbi illum tex.dicit nota.Francis.Cre.qui item illum singu.dicit sing.59.pecunia est Barba.in d.l.2.§.& harum, colum.16.versicu.item fallit nisi pecunia. ff.de verbo.obliga.& in d.c.nulli, col.pen.de reb. eccle.non ali.& in ca.possessiones,col.2.eod.quoque.titu.& in c.3.col.pe.de solutio.& in addi. Bal. in d.l.etiam. C. de fideicom.& consi.14.clementissimi,col.2.versi.& si quispiam, lib.2.vbi dicit singu.tex.in d.§.vsuras.Firmia.in tracta.gabellarū, in secunda parte, octauæ partis prin. col.1. versi. & propterea Ioan.Lup.in repeti.rubr.de dona.inter virum, & vxor §. 38.columna 2.versiculo, & pecunia. Anton. Corse.in sing.in verbo pecunia Chasse.in consuetu.Burgund.titu. *De droictz appartenans à gens mariez.*§.2.in verbo,*sont meubles*, versicu.quid autem de pecunia, & iterum in §. eiusdem titu.24.in verbo, *sont assignez ou promis*, & latissime, atque scientissimè Ferronus, qui facel cissimè ornatum dicendi cum legum, & statutorum interpretatione copulauit, in commentariis consuetu.Burdiga.titu.de dote.§.6. & rursum titu.de testamentis.§.13.Francis. Rip.in d.l.1.col. 3.nume.9.ff.ad Senatuscon. Trebell.vbi etiam dicit in id tex.sing.in d.§. vsuras. Et benefacit quod in casu non admodum dissimili tradit Ioan. Gal. in suis arestis quæstio.67.

107 §† Et

107 §† Et facit etiam tex. in d.l.si chorus.§.1. iterumque in l.si fundus.ff.de lega.3.quarum autoritate Lucas Pen.in l.vlti. C.de muneri, patri, libr.11.tradit pecuniam fœnori destinatam non contineri appellatione mobilium. Et hanc quoque partem non mediocriter fulcit, quod ab Alber.scriptum est in secunda parte statuto.quæstio. 205.item quæro duas pulchras quæstiones, quod ex statuto disponente mulierem, quæ superstes est marito, ei succedere in dimidia parte bonorum immobilium: ea habere debet dimidiam partem eius pecuniæ,quæ deposita est ad comparationem prædiorum,per l.& si non sint.§.quid ergo.ff.de aur.& argen.lega.& l.granatia.ff.de actio.emp. Et eum sequi videtur Barba.in d.rubr.de reb.eccle. non ali.col.52.versi.& inquantum sub nu.192.

108 §† Verum huius postremi dicti contrarium voluerunt Iaco.Ra.Cy.Ray.Bal.Ange.Imo. Floria. Ale.Fran.Areti.& Ias.in d.l.cætera.§.sed si separauit.ff.de lega.1.nempe eam pecuniam non haberi pro immobili,nec dimidiam eius partem vxori cedere,ex illo Alberi.statuto,per tex.ibi,& in l.cùm in fundo.§.si fundus,ibi,sed non vt vice corporis. ff.de iure doti.Et in hanc quoque sententiam aduocat ipse Fran.Areti.illum textum qui est fundamentum prioris partis,videlicet in d.l.quid ergo, versi.quid ergo,nam ibi (inquit) illa pecunia solo iussu iudicis potest in aliam caussam conuerti.Sed & Alexan.eo in loco illam Roma. sententiam expressim reprobans,dicit eum tex.in d l.quid ergo, non id probare,ad quod Rom.expendit,vti etiam facit idem Alexan.in d.l.1.§.fuit quæsitum,col.1. versicu.quod singu.limita. & ibi quoque Ias.ff.ad Senatuscon.Trebellia.& idem Alexan.in d.l.à diuo Pio.§.vlti.ff.de re iudica.& Fely.in c.cùm adeò colum.3.versicu.vnde dicunt, extrà de rescrip. [Et Maria. Sozin.iunior consi.120. circa primam difficultatem,ferè per totũ cõsi. li.1.] Sed & vltra supradictos in eadem sententia, vt scilicet pecunia destinata in emptionem prædiorum non veniat appellatione immobilium in materia statuti, vel consuetudinis loquentis de re immobili, fuit Ludo. Bolo.consi.39. domina Dorothea, colum. vlti.licet (vt ipse dicit) aliàs secus.

109 §† Barba.autem in c.1.colum.vlti.extrà de feud.dicit speciale esse in pecunia pupilli, & minoris, vt si ea sit destinata in emptionem prædiorum,pro re immobili habeatur,per tex.in d.versi. quid ergo, quem ad hoc dicit singu.Secus esse in aliorum pecunia, Ideoque tenet contra Alberic. vbi suprà. At Sozin.consi.249.materia, col.penul. versicu.circa quartam,lib.2.in ea est sententia, vt si is, qui destinauit huiusmodi pecuniam ad emptionem prædiorum,possit nihilominus de ea disponere, & consequenter eam destinationem tollere,tunc esse materiam d.§.sed si separauit,atque ita procedere nota.per Docto.ibi.At si is,qui vult disponere de huiusmodi pecunia non possit eam destinationem abolere,tunc debet iudicari, ac si esset res immobilis, cùm is tenebatur in rem immobilem conuertere, & ita intelligendum esse tex.in d.l.quid ergo.ff.de contra.& vti.actio.tute. & in d.l.à diuo Pio.§.vlti.de re iu.Et ideo inquit, si testator iusserit pecuniam conuerti in emptionem immobilium, non poterit hæres contra hanc dispositionem venire, prouideque ea pecunia censebitur immobilis,& ad hæc quoque alia quędam allegat,quæ tu videre poteris.

110 §† Aduerte,lector,quia huius controuersię cardo in eo vertitur,an destinatio habeatur pro re perfecta,de quo vltra Sozi. vbi suprà late tractat ipse Alber.in secunda parte statutorum,d.quęstio. 205.Barto,& alij in d.§.sed si separauit.Ale.consi. 98.aliàs de facto consultus,col.3.versi. & non obquod destinatio lib.3.vbi id dicit esse brocardicũ, vt nostri appellant,& Fran.Are.cons.6.viso instrumento diuisionis,in 2.dubio,& latissime omnium Fely.in d.cap.cũ adeo col.2.versi.destinato & sequenti. Ideoque amplius hic immorandum ducimus:quia apud eos plenissimè videre poteris, & quia etiam hæc quæstio, quantùm ad retractum pertinet,videtur esse propemodum inutilis: quia quomodo venderetur hæc pecunia ita destinata,nisi alia pecunia eiusdẽ valoris,& æstimationis, quod omnino inutile esset,& ridiculum,vt dicit tex. in l.si fundus,in fi.ff.ad legẽ Fal.cùm scribitur, si 50. aurei legati sint, si 50.dedisset, dicendum est inutile esse legatum,& magis ridiculum esse,quod & in simili dicit glo.in l.cum pater.§.pater qui filio, in verbo,hęreditatis,& ibi Bar.ff.de lega.2.& Pau. Castren.loquens in casu retractus,consi.450.circa primũ quæsitũ,col.1.ver.præterea videretur, li.2.

111 §† Nisi diceres quod forte erat pecunia ex antiquo,& pretiosissimo auro conflata, quæ alia pecunia non eiusdem bonitatis,licet eiusdem valoris ex edicto principis erat, diuendita est: quia forte hęc magis erat in vsu,videmus hodie nostros solares aureos magis in vsu esse,quam vel nobiles aut Angelos,aut aureos antiquos,quos vocant, & ita ex hoc procedebat aliqua vtilitas, Quo casu nõ procedit,quod supra proxime diximus, vt voluit illa eadem glo.quam supra citauimus,in d.§. pater qui filio, per tex.in l.peto, in prin.ff.de lega.2.& Pau.Castren.vbi supra. Et pro hac consideratione vtilitatis posset videri facere tex.in §.quoniam autem, ibi, antiqua pecunia cadere, in authen.vt qui obliga. se habe.perh. res mino. & in l. numismatum. ff.de vsufructu. cuius hæc verba sunt. Numismatum aureorum, vel argenteorum veterum (quibus pro gemmis vti solent) vsusfructus legari potest. Et quod voluit Bald. in l.quæ fideicommissum.ff.de lega.2. de eo, qui recepit monetam nouam pro veteri. Ex quo & illud Plauti in prooemium Casinæ.

Qui vtuntur vino vetere, sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas.
Antiqua cum opera, & verba quum nobis placent.
Aequum placere est ante veteres fabulas.
Nam nunc nouæ, quæ prodeunt comediæ,
Multò sunt nequiores, quam nummi noui.

[Et illud quoque Iuuenalis saty.1.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus.]

Et his adstipulatur, quod tradit Suetonius in Cæsare, ca. 54. cum promercale aurum per Italiam, prouinciasque diuendidisse. Nam promercale dicitur, quod præter vsus vendentis venale exponitur, vt apud eundem de illustribus grammaticis, vbi de Palamone loquitur. Quanquam ex schola quadragena sextertia annua caperet, ac nō multo minus ex re familiari, cuius diligentissimus erat, & officinas promercalium vestium exerceret. Et Columellam, lib. 1. ca. 8. de magistro pecorum loquentem. Neue (ait) negotietur sibi pecuniamque domini, aut animalibus, aut aliis rebus promercalibus occupet, & Paulum Iuriscōsultum in l. quod si cæ. ff. de impen. in rebus dotal. fact. quod si cæ res in quibus impensæ factæ sunt, promercales fuerint &c. De cuius verbi significatione vide per Ioannem Baptistam Pium annotationum posteriorum c. 94. & Alciatum in li. 1. prætermissorum in verbo, promercalis, nam te amicelector, huius rei obiter admonitum voluimus.

112 ¶ † Sed quid hæc faciant cæteri diiudicent, neque enim mihi admodum arrident, cum certa sit nummorum æstimatio, nec in eis cadat probabilis affectio, vt nota. in l. nummis. ff. de in lit. iuran. & in l. si ita. ff. de fideiuss. & per glo. vlti. in l. sed & si certos. ff. de legat. 1. dum ea iura allegat Bar. & alios, in l. si pœnam, & iterum in l. liber homo, la. 2. §. decem mihi. ff. de verbo. obligatio. & in l. 1. colum. 8. versicu. quoddam est interesse. C. de senten. quæ pro eo quod inter. & in l. cum fundus. §. seruum, colum. 3. versicu. venio. ff. si cert. peta. Bald. consi. 494. in primis, colum. vlti. versicu. non obsta. quod allegat lib. 1. Alexan. consi. 42. viso processu, colum. 2. versicu. accedit quia etiam lib. 6. Nam & Pau. Castren. d. consi. 430. lib. 2. expressim in eo, quod suprà diximus, distinguit, vtrum id, quod ab alio traditur, sit totum pecuniarum, & tunc procedat, quòd supra dictum est, id esse inutile, & ridiculum. An vero consistat in speciebus, & tunc satis sit, vt vna sit altera gratior, vt aliquam sic vtilitatem consequi videatur, per d. l. peto. Quòd autem de antiqua pecunia suprà diximus ex authen. vt hi qui obli. nihil huc pertinet, quoniam ibi non aliud significatur, quā quod satius est tutori, siue curatori in tuto pecuniam minoris adseruare, quam vsurarum appetitione eandem pecuniam, quam ante habebat, id est, sortē ipsam, vt traducit Haloander, amittere, vt sæpe fit debitorum inopia. Alia autem, quid ad hanc rē faciant, cæteri (ꝙ iam diximus) videant.

113 ¶ † QVID AVTEM de ea pecunia, quæ redacta est ex venditione rei immobilis, an ea quoque immobilis, censeri debeat? Masuer. titu. de societa. §. item nomina, seu debita, dicit hanc pecuniam eiusdem naturæ censeri, cuius res erat, ex cuius venditione confecta est, vt quæ sit subrogata in locum illius, & id videntur voluisse Rapha. Fulgo. Alexan. Fran. Areti. in l. ea demum. C. de collati. Sed e diuerso contrarium censuisse videntur Ia. Raphae. Cyn. Alberic. Bald. Corne. & Philip. Deci. ibi, dum omnes tractant eam quæstionem, de qua dicemus infra in fi. huius titu. in 3. quæstio. Et id nuncupatim, vt videlicet hæc pecunia sit & mobilis, & inter mobilia computanda. tenuit Firmia. in suo vberrimo indice in verbo bona mobilia, versicu. 4. allegans Bald. in d. l. ea demum, & ita haud dubie obseruamus. In vtrâque autem partem faciunt, & alia multa, quæ dicemus infra eod. titu §. 32. numero 10. sed & illud potest quæri, & multis sequen. ibi omnino vide & in d. 3. quæstio. finis huius titu. quia quantum ad id, de quo nunc tractamus, non admodum vtile est, vt diximus in præcedenti quæstio.

114 ¶ † SED QVID de ea pecunia, quæ posita est in banchis (vt vulgo appellant) campsorum, cuiusmodi sunt Lugduni, Genuæ, & Venetiis? Et has quidem inter immobilia reponit Bald. ille omnium nostrorū scriptorum copiosissimus simul, & subtilissimus, in capi. cum causa, ad fi. extra de re iudica. vbi & ex hoc dicit, quod fratres mendicantes non possunt eam pecuniam, quam ex venditione rerum immobilium redegerunt, in huiusmodi banchis ponere, quò ex ea caput, siue sortem, aut vt ipse vocat, capitale faciant. Non video tamen quomodo retractus in hac pecunia possit habere locum, cum non nisi simili pecunia redimi possit, vt diximus supra nume. 100. & seq. Nisi si forte difficile esset pecunias in istis banchis ponere, ob idque vtile foret consanguineo in eam vtilitatem succedere.

115 ¶ † QVÆRO IGITVR quid de columna domui affixa, quę quidem columna venditur, aut etiam de alia quauis re eius generis etiam affixa, aut non affixa, sed quæ tamen posita est, vt perpetuo maneat. An tunc erit locus retractui? quod videtur, quia quæ in ædibus sunt causa perpetui vsus, eadem ædium fiunt. l. fundi. §. Labeo. ff. de actio. empt. idque etiam si aliquando tollantur, in eadem l. §. item constat, & l. ma lum. §. vlt. ff. de verbo. signi. vbi ita scribitur. Structuram loci alicuius ex tabulis factam, quæ æstate tollerentur, & hyeme ponerentur, ædium esse ait Labeo: quoniā perpetuò vsui parata essent: neque ad rem pertinere, quod interim ponerentur. Et facit lex debitor. ff. de pign. & l. 3. §. 1. ff. de trit. vino & oleo leg. Idquè procedit, etiam si non sint affixa, vt probatur in d. §. Labeo, versicu. castella, & in l. cætera. §. hoc senatusconsultum. le. 2. ff de lega. 1. Ex quo nota. Iacob. Areti. Bald. Alexan. & Ias. in fin. quod cùm venditur domus, ea, quæ in ea sunt posita, vt perpetuo maneant, cedunt emptori, quod Bald. ipse dicit tenendum menti, & sequitur etiam idem Ias. in l. beneficium, colum. 2. ff. de constitu. prin. Alias autem distinguitur, sintne affixa, vel defossa, an non l. dolia. ff. de contra. empt. & l. granaria, & l. penulti. §. si dolia. ff. de actio. empt. & l. Titius. ff. de acquiren. rer. do. & ibi concordan. in glo. Sed quibus addere potes l. instrumenta fundi, versicu. conseruandi. ff. de fund. instrum. cum dicitur conseruandi causa sunt dolia, licet defossa non sint, & cuppæ, & l. quæsitum. §. specularia, & l. cum fundus, eodem titul. & l. librorum. §. chartis. ff. de lega. 3. Ex quibus potes intelligere ea

ædium esse, quæ ædibus sunt affixa, cætera non esse: nisi ibi sint causa perpetui vsus posita. De quo latius diximus titu. nostrarum consuetudinum 25. §.11. qui est omnium huius voluminis, 301. ibi enim est proprius, ac peculiaris locus eius rei, iterumque in nostro tractatu primogeniorum quæstio.48.nume.6.

116 ¶ † Verum Matthæ. Afflict. in tracta. protomixeos, colum. totius operis.13.versi. subsequenter quæro, & post eum Chass. in consuetu. Burg. hoc eo.titu. *de retraictz*.§.1. in verbo, *son heritaige* colum. penul. versicu. quæro vlterius, aliquis, in ea fuit sententia, vt in huiusmodi rebus non sit locus retractui, si ea separata sint ab ædibus: tunc enim licet prius, cum scilicet ædibus erant affixa, essent immobilia, tamen ea fiunt separatione mobilia, vt dicunt nota.a glo. in d.l. fundi.ff.de actio. empt. quæ tamen de hoc nihil mihi dicere videtur, & is erat Chass. mos, vt quicquid ab aliis scriptum reperiret, eo confestim sine delectu non expurgatis mendis, & erroribus suos libros infarciret. Tamen eorum sententiæ haud grauatim accedo, per ea, quę suprà diximus de venditione fructuum pendentium, & vide quo tradit Barto. loquens de tigno in l. binas.ff.de seruit. vrba. prædi.

117 ¶ † SOLET ETIAM quæri, an pisces qui sunt in piscina, stagno, viuario, lacu sint mobilibus, an immobilibus assignandi, & an cedant fundo vendito, necne. De quo tu vide optimum tex. in l. funes.§. pisces, cum l. seq. & ibi Alexan. in addi. Bar.ff.de actio. empt. Guid. Pap. deci.91. consuetudo generalis, colum. vlti. Ber. Capr. in ca.1.§. sciendum, titu. de feud. cogn. Claud. Seysel. in suo tracta. feud. titu. quæ res in feud. dat. pos. colum.2. versicu. sed de quibusdam dubitari potest. Boe. in consuetu. Biturig. titu. de feud. §.5. & Zasium in epito. feud. parte 4. colum.1. & nouissimè Chass. in illis consuetu. Burg. titu. *des droictz & appartenances à gens mariens*.§.2. in verbo, *tout meubles*, col. penul. versi. & dic in hac materia, & Auth. in consue. Paris. titu.1.§.1. glo.8. nu.17.18.19. & 20. Ex quibus etiam intelliges quid dicendum sit de columbis, quæ sunt in columbario, siue peristerotrophio, & cuniculis, qui sunt in garenris (quas vocamus) Eadem enim horum est ratio. & de colūbis nuncupatim tractat idem Autho. in d. §.8. nu. 33.34.35. Sed & de piscibus sunt quædam priuatæ consuetudines Franciæ de his nuncupatim statuentes, vt apud Meldenses, capitu.127. Melodunenses, capitu. 47. Victriacenses, capitu. 37. & iterum capitu.114. Aurelianenses, capitu. 81. & iterum c.93. quorum postremorum locorū commentarij muti sunt, quantum ad eam rem pertinet, magis quam ἀκαρθμ τεττιξ. Borbonienses, capitu. 285. Blesenses, capitu.c. & iterum, capitu. 219. Niuernenses, titu. *quelles choses sont reputees meubles*, capitu. 5. Laudunenses in Viromandia, titulo 1.§.2. Tu tamen præterea vide tex. in l.3.§. item feras.ff. acquiren. possesso. qui huic rei præstat aliquod argumen.

118 ¶ † SED ET QVÆRI potest, quid dicendū sit de domo exéptili, & quæ solo affixa non est, aut si affixa sit, continuò eximi potest, & solet. De qua loquuntur Andre. Iser. & Cardi. Alexan. in c.1.§. si vasallus titu. hic finit lex, & huiusmodi ea fuit, (vt a multis accepi) quam rex Angliæ extrui fecit nostro tempore apud Guynas, & Arderam, cum ipse Rexque noster in eum locum visendi sui gratia conuenissent. Columnella autem lib.8. rei rusticæ, capi.11. iubet exemptile pauonibus stabulū fieri, id Gręcis ακαίρετον & εξαίρετον dicitur. Et id quidem decidi potest ex not. ab Accurs. in §. cum in suo, in verbo, in ædificatur, in prin. Insti. de rerū diuis. iuncto tex. quem ea glo. allegat, scilicet in l. Titius.ff.de acqui. rer. do. & similiter ex tex. in l.1. §. planè si quis de ligneis, iuncta glo. in verbo, cohæreat. ff. de vi, & vi arma. iuncto etiam §. illud vtique, eiusdem l.1. vt interim memineris non continuo Diogenis dolium immobile fuisse censendum, quod eo vice domus vteretur.

119 ¶ † CÆTERVM QVID de homine adscriptio, quid etiam de boue, & asino, & aliis similibus etiam fundo instruendi illius gratia addictis. Et certe Bald. in l.1.col.6. versi. tertio oppo. C. de ser. fugit, dicit seruum adscriptitium esse portionem fundi, & inter immobilia computari, per l. iubemus. C. de sacro. eccl. & l. si quis inquilinus.ff. de lega.1. Licet enim naturaliter sit corpus discretum a fundo, est tamen pars instrumentalis ipsius fundi: Nec tamen id (inquit) obtinet in boue, aut asino, qui licet sint instrumenta fundi tamen mobiles sunt l.1. & 2. C. de verbo. signi. Id enim in solo homine contingere, vt glebę annexus censeatur immobilis. Hęc ille, quem ad verbum propè refert, & sequitur Matthę. Afflict. in constitu. Sicilię inci. errores, col.1. in 2. not. Sed & illud de homine probat tex. in l.3.ff.de diuer. & temp. pręscrip. cuius verba sunt. Longę possessionis pręscriptionem tam in prędiis, quam in mancipiis, quę in prædiis morantur, quę partes fundi sunt, locum habere manifestum est, & in §. emphyteusim, ibi, aut mancipij rustici, in authen. de non alienand. & in cap. nulli, in illis verbis, rusticum mancipium, extrà de reb. eccle. non alienan. & ibi Petr. Ancha. in 1. not. & Pan. in 2. not. Et ideo cum feudum constitui nō possit, nisi in immobilibus, cap.1.§.1. titu. de feud. cog. potest in huiusmodi hominibus, vt voluerunt Marti. Laud. vt Cardi. Alexan. ibi col.1.

120 ¶ † Quod tamen intellige, tantisper dum hic domo adscriptitius in gleba est, id est, glebę insistit, inseruit, & adhęret, quod si glebam deseruerit, pro mobili censendus est: ex eo, quod post Iacob. Ray. voluerunt Cyn. & Alberi. in l.1. ille in secunda, quęstio. in fi. alter. col.2. versi. item quęrit C. vti possid, quod si adscriptitius in gleba est, pro eo competit vtile interdictum vti possidetis: quia interim pars fundi est, & censendus est tanquam immobilis. Sin à gleba recessit, cōpetit vtile vtrobique, quod pro mobili datur. Id quod etiam voluit Roff. eod. titu. versi. sed an hoc interdictum habet locū pro adscriptitiis, & Ioan. And. in addit. Spe. tit. de causa poss. & prop. col.2. versi. pro rusticis, per l. pe.ff. pro socio, & l. arbor. ff. com. diuid. & d.l.3.ff.de diuer. & temp. pręscript. in illis verbis,

quæ in prædiis morantur. Et facit quod alibi dictum est de fructibus, vt quandiu pendent, inhærentque fundo, pars fundi esse censentur, separati autem minime.

121 §† QVID VERO de insulis maris, fluminis, aut stagni semper fluctuátibus, & quæ nó vno in loco permanẽt, sed huc, & illuc, vt aura, & venti impellunt, tanquam naues, meant, ac remeant, & (quod de nauibus ipsis dicit Cato rei rusticæ c.1.) ambulant. Cuiusmodi nos duas vidimus in stagno quopiam huius regionis. Diony. Halicarnasseus nó nullas memorat lib.1. rerum Ro. Plin. autem plurimas lib.2. natu. hist. ca.97. & Seneca autoritate Theophrasti, lib.3. natu. quæstio. Et Hyginus, qui fabularum c.53. scribit, insulam ortygiam mobilẽ fuisse. Et Labeo quoque Iuriscon. de his loquitur in l. pe. §. idem iuris. ff. de acquiren. rer. domi. Et eæ quidem possent videri mobiles, & immobiles esse, id est, mobiles eo nomine, quod moueãtur: immobiles, quod non vbiuis moueantur, vt cæteræ res mobiles: neque enim eas extra mare, flumen, aut stagnum, in quo sunt, vehere, deferre, tollere, auellere potes. Sicuti ergo mare, flumẽ, stagnum, inter immobilia numerantur, tametsi aqua eorum moueatur: Ita & huiusmodi insulæ, quæ eis perpetuo inhærent, tametsi non eodem semper loco, debent etiam censeri immobilia, vt in simili dicit Ang. in §. hæc ergo, qui est 2. in authen. de non alie. & Ale. consi. 211. ponderatis verbis, col.2. versi. præterea negati, lib.6. & Philip. Fran. in c.2. in prin. col.2. de reb. eccle. non alie. lib.6. cum simi. vt patet ex multis, quæ suprà diximus. Et quia etiam ex huiusmodi insulis fructus quotannis percipimus, ac si omnino stabiles essent. Ideoque & immobiles esse censentur, ex doctrina Bald. in proœmio feudorum, colũm 6. versicu. sed quæro quomodo.

122 §† ILLVD DENIQVE quæri potest, quid de ædificio, cuius parietes sunt sine cæmento, aut calce, aut alio genere ferruminis (id maceria, siue maceries dicitur, & vulgo siccus paries.) Et id quidem soli naturam, atque conditionem sequitur, vt est tex. nuncupatim loquens de huiusmodi maceria, in l. si precario. ff. com. prædi. vbi Bald. nota. (inquit) quod ædificium sequitur solũ, etiam si sit murus sine calce, quem vulgo appellamus murum siccum. Ideò si quis venderet fundũ, non ei liceret hinc tollere huiusmodi murũ. Hæc ille Pau. autem Castrensi. ibi in fin. posteà quàm ex eo tex. not. id ædificium cedere solo, subdit tamen contrarium potuisse videri, cum id fundamentum non habeat sub terrà, & ideo (inquit) bene notandum ad declarationẽ legum de hac re loquentiũ, nec recolo alibi hoc vidisse. Sed & illum tex. dicit ad hoc valde notandum Alexan. in l. 1. §. nunc videamus, in fi. ff. de no. ope. nuntia. & illud dictum Bald. sequitur & idem quoque Alexandr. in addi. Barto. in l. 1. §. si quis quod in publico. ff. ne quid in loca. publi. Quod autem ad maceriæ significationem, & species eiusdem pertinet, vide Varronem lib.1. rei rusticæ, ca.14. & Donatum in Adelphos Terentij, interpretantem illud, Atque hanc in horto maceriam iube dirui.

LE PARENT, PARENS. GLO. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Vera rerum vocabula amissa.*
Nomina vetera diuturnitate temporis peruertuntur.
Parentes qui dicantur.
Parentes pro consanguineis quibuslibet, & nu. 2.
Parentela pro cognatione, & nu. 2.

2 *Statutum quòd fœmina non succedat extantibus parentibus masculis intelligitur de agnatis.*

3 *Parentelæ appellatio quos contineat.*

4 *Bastardi an retrahere possint, & nu. 5. cum seq.*
Bastardi an veniant appellatione parentum, & parentelæ.
Consanguinitas, & cognatio, an sit cum bastardis & numero 6.
Naturales comprehenduntur in fauorabili dispositione.
Statutum iubens causas consanguineorum compromitti comprehendit naturales.

5 *Naturales an veniant appellatione parentum, liberorum, patrum, matrum, filiorum, consanguineorum, & aliorum huiusmodi.*

6 *Bastardi non sunt de familia, & agnatione.*
Barbara vocabula interdum vsurpanda.
Bastardi an, & quomodo succedant.

7 *Filij legitimi bastardorum ad retractum non admittuntur rerum venditarum à consanguineis.*
Consanguinei bastardi non admittuntur ad retractum rerum venditarum per ipsum bastardum.

8 *Bastardus cùm succedit retrahere potest.*
Consuetudines ad bastardis.

9 *Filij bastardorum admittuntur ad retractum rerum venditarum à suis filijs legitimis, & è contrario.*

10 *Legitimati an retrahere possint, & numero 11. & 12.*
Familia per legitimatos conseruatur.

12 *Statutum compellens consanguineos ad compromissum, non intelligitur de legitimatis.*
Retractui an locus sit, cùm bastardus legitimatus vendit.

13 *Fœmina, quæ ex statuto non succedit, non potest retrahere, & nume. 14. & 18.*
Fœmina, quæ non succedit pro extranea habetur.
Paria sunt non extare omnino, & extare, & non succedere.

15 *Fœmina à statuto exclusa an faciat partem cæteris.*

16 *Adoptiui ad retractum non admittuntur. numero 17.*
Statuta loquentia de filiis non comprendunt adoptiuos.
Adoptiui in Francia non succedunt.

18 *Spirituales coniuncti ad retractum non admittuntur, nec inuicem succdunt.*

19 *Religiosi an admittantur ad retractum.*

Monachi

Monachi iura sanguinis, suitatisque retinent.
Monachus suæ familiæ finis.
20 *Ecclesia, siue monasterium, quod quis ingressus est, non admittitur ad retractum.*
Monasterium an sit loco filij, & quomodo.
21 *Ingressus monasterium ante professionem an possit retrahere, & nume. 22. cum seq. vsque ad nume. 40.*
Nouitius gaudet priuilegio c. si quis suadente. nume. 30.
Nouitius an sit, aut censeatur religiosus, & nume. 28. & 30.
Nouitius censetur persona ecclesiastica.
Nouitius corā iudice ecclesiastico cōueniri debet.
22 *Nouitij morientis ante professionem bona monasterio acquiruntur, & vide nume. 36.*
Quæ religioni adhærent, religiosa sunt.
23 *Nouitij mortui ante annum professionis canonica portio non debetur priori ecclesiæ.*
Nouitius ordinatur ab episcopo monasterij.
24 *Nouitio sacerdotium conferri non potest.*
Nouitius non vocatur ad electionem ecclesiæ, cuius erat canonicus, & nume. 37.
Nouitius non potest esse procurator, nec arbiter.
25 *Ex statu, & habitu præsenti quis iudicandus.*
Nouitius vt professus viuere debet.
Inceptum an pro completo habendum.
26 *Origo, & principium inspiciendum.*
Animus ex sequentibus æstimandus.
27 *Obligatio ingredientis monasterium an sit conditionalis, an pura, & nume. 35.*
28 *Nouitius retinet omnia bona sua, & beneficia, & feuda.*
Effectus omnibus in rebus est inspiciendus.
Verba cum effectu accipienda sunt.
Carens effectu, & appellatione, & nomine caret.
29 *Nouitius velle, & nolle non tollitur.*
Testamenti factio nouitijs non denegatur.
30 *Percutiens nouitium an sit excommunicatus.*
31 *Abbas non absoluit nouitium à canone, si quis suadente, in quem ante ingressum incurrerat.*
32 *Nouitij non desinunt esse de populo, etiam in materia odiosa.*
Populi appellatione clerus non continetur in odiosis.
Nouitius appellatione cleri non continetur.
33 *Ingressus religionem quis non dicitur ante professionem, & nume. 34.*
34 *Monachus quis non dicitur ante professionem.*
Nouitius percipit fructus beneficij.
35 *Argumentum à matrimonio carnale ad spirituale valet.*
Dotis promissio, & constitutio, habet tacitam conditionem, si matrimonium sequatur.
36 *Bona restituenda sunt ei, qui ingressus monasterium inuita vxore, fuit ab illa reuocatus.*
37 *Nouitio beneficium non confertur, & supra nume. 24.*
38 *Nouitij status in pendenti.*
40 *Professio non retrotrahitur ad ingressum, vel tempus probationis.*
Donatio facta ingresso nouiter religionē an valeat
Nouitius habetur pro laico.
41 *Clericus secularis an admittatur ad retractum.*
Clerici an, & quomodo vtantur statuto laicorū.
42 *Statutum retractus an possit arcere clericos à suo beneficio.*
Statutum ne clerici gaudeant beneficio statutorum valet.
43 *Statutum semel factum in fauorem clericorum an reuocari possit.*
44 *Ingratus an admittatur ad retractum, & nume. 45.*
Filius, qui patre viuente dominum offenderit, non succedit in feudum post mortem patris.
45 *Filius exhæredatus an possit retrahere res à patre, aut alijs consanguineis venditas.*
Filius exhæredatus an repellatur à iure patronatus.
Filius exhæredatus in feudum succedit. nume. 47. 48.
Exhæredati an veniant appellatione filiorum.
46 *Exhæredatus admittitur ad bona vetita alienari extra familiam.*
Familiaria sepulcra dicantur.
Exhæredatus non priuatur familiari sepulcro.
47 *Exhæredatus à patre an succedat aliis consanguineis.*
48 *Exhæredatus veniens ad retractum ex persona exhæredantis, an admittatur ad retractum.*
49 *Qui atroces iniurias venditori intulit, an admittatur ad retractum, Et an eius hæredes excludantur.*
50 *Quid de eo, qui sponte se ab hæreditate abstinuit.*

VERUM EST, QUOD GRAVITER pronuntiat Cato ille Vticensis apud Salustium in Catil. Iampridem equidem nos vera rerum vocabula amisimus. Et longo ante temporum interuallo scripserat Plato in Cratylo, nomina vetera diuturnitate temporis distrahi, confundi, peruerti. Quod vel hic, si aliàs vnquam satis constat, quod illi, qui prope verborum proprietates intellexerunt, parentes ascendentes tantum vsque ad tritauum, superiores autem maiores appellabant. Sed postea obtinuit omnes in infinitum ascendentes vtriusque sexus, parentes dici. l. quiq; §. parentes. ff. de in ius voca. & l. 1. in prin. & l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. affi. & l. appellatione parentis. ff. de verbo. signi. Verùm tandem parentes diximus omnes sanguine ex quacunque parte coniunctos, & ita nos vulgò lingua vernacula sermocinantes vsurpamus, vti etiam adfirmat diuus Hieronymus in secunda contra Ruffinum Apologia. In quo etiam significatu vsus est ipse Hieronymus, in Thobiam si interpres eius est c. 2. parentes, & cognati eius, irridebant vitā eius, & Lampridius in vita Alexādri Seueri, dum scribit amicos, & parētes Alexander, si malos reperit, aut puniuit: aut si vet⁹ amicitia, vel necessitudo nō siuit puniri, dimisit à se dicēs, His charior est mihi respublica. Iulius quoque Capitolinus de Marco

Antonio refert, quod adoptatus in aulicam domũ, omnibus parentibus suis tantam reuerentiã, quantam priuatus, exhibuit, & Trebellius Pollio in vita Probi. Quo tempore (ait) Valerianum Flaccum adolescentem nobilem parentem e Quadorum liberauit manu. Subditque epistolam ipsius Valeriani eo quoque verbo in eod. sensu vtentis. Suscipe Probe pro republica, suscipe coronam auream pro parente, &c. Et Flauius Vopiscus in Aureliano. Sandarionem (ait) quem in presidio illic Aurelianus posuerat cum sexcentis sagitariis occiderunt, Archilleo quidem parenti Zenobiæ parentes imperium. Et diuus Ambrosius in translatione Aegesippi lib. 1. in oratione Herodis ad ciues, quæ est in capi. 39. eius lib. Vnde (ait) curæ erit mihi, vt sponsores concordiæ adiungam liberis meis parentes, amicosque. Et iterum paulo post, capi. seq. Abducebat amicos regios, parentesque, & præcipue fratrem regis. Et Iulius Firmicus astrologus celebratissimus lib. Matheseos 3. capitu. 13. Mercurius, in quo loco cum Marte ab horoscopo constitutus pigros faciet, humilesque in omnibus actibus, & in omni fortuna, & qui cum parentibus, vel affinibus assiduas inimicitias exerceant. Et ante hos Salustius, qui inter primos scriptores Latinos ab omnibus ponitur, in oratione Syllæ ad Bocchum. Parentes abunde habemus, ita enim nonnulli intelligunt, quanquam ad alium sensum trahi potest. [Atque ita inter cæteros intellexisse reperi victorium virum doctissimum li. variarum lectionum 4. cap. 16. vbi & alium locum ipsius Salustij in Catalinam citat, libertatem, patriam, parentesque armis tegere, sed hic locus non adeo viget, vt prior. Eos autem libros variarum lectionum primum publicatos Florẽtiæ hoc anno M. D. L I I I. vidimus cum prima nostra editio, in qua id, quod diximus annotauimus, sit anni M. D. X L I I I.] Possetque eodem modo videri Tullius lingæ latinæ parens in hac quoque significatione accepisse Phil. 5. nullæ excusationes sunt: meus amicus est, sit patriæ prius: meus cognatus est, an potest cognatio proprior esse, quam patriæ, in qua etiam parentes continentur. Porrò Donatus interpretans illud Terentianum in Hecyra: Cum te post putasse omnes res pro parente intelligo. Bene. (ait) parente, quod nomen commune & cum patre est, & cum omnibus, quos hæc necessitudo coniungit. Hæc ille [Sed & eandem vocẽ in illa significatione vsurpasse videtur l. j. C. si per vim, vel alio mo. in duobus locis.] Hincque etiam parentela pro cognatione ab ipso Capitolino in Gordianis vsurpatur.

2 ¶ † Et vtrumque in iure canonico sæpissime reperimus, scilicet parentes pro consanguineis, parẽtelam pro consanguinitate: vt de primo in ca. vlti. extra qui cler. vel vouen. vbi primum consanguinei sunt vocati, mox parẽtes appellantur, & etiam ni fallor in capitu. 2. de success. ab intesta. & in ca. 1. & ibi glo. in verbo, consanguinei, & Archidia. 3. quæst. 5. De secũdo, in c. causam matrimonij, de offic. dele. & in c. cum in tua, & c. sicut, de testib. & capi. cum in tua, de sponsa, & mat. & c. fraternitatem, vbi Pan. in secundo not. dicit esse vulgare cuiusdam loci, de sepult. & capi. porro, in 2. locis, de diuor. & in cle. 1. versicu. cæterum, de iureiur. vbi glo. dicit tex. alludere ad vulgarem sermonem Italorum, & capitu. si verum, in 2. locis. 31. quæstio. 2. & ca. sicut etiam, in 2. locis, & c. de consanguinitate. 35. quæstio. 4. & c. ad sedem, ante fi. in tribus locis, & c. porrò in duobus locis & c parentelæ. 35. quæstio. 5. & in c. de parentela, in 3. locis, & ca. seq. 35. quæstio. 6. & capi. salubriter. 35. quæstio. 7. Sed & in vsibus feudorum ita plerunque reperitur, vt in capi. 1. titu. quemadmo. feud. ad fil. perti. vbi Bald. not. illum tex. ad statutum, quo cauetur, nè fœmina succedat extantibus parentibus masculis, vt intelligatur de agnatis: & ibi quoque Aluaro. nota. illum textum dicens post ipsum Bald. quod loquitur secundum vulgare, & grosso modo, atque etiam Cardi. Alexan. colum. 2. qui Bald. sequitur, & illum quoque tex. in id expendit. Alexandr. consi. 89. circa primum, colum. vltim. versicu. non obsta. statutum, libr. 6. & est similis tex. in capitu. 2. titu. de consuetu. rec. feud.

3 ¶ † At in iure ciuili nusquam reperitur, nisi forte in authen. nam Angel. in §. œconomis, in authen. de aliena & emphy. adserit illic in eo sensu vsurpari: trahitque ad statutum prohibens, ne parentes rebellium possint gerere magistratum, & sequitur Barba. in repetitione l. cum acutissimi, colum. l. versic. quid si testator dixerit. C. de fideicommi. & Ias. in l. 2. quem legit cum d. l. quisque. §. Prætor ait. ff. de in ius vocan. & Alcia. in d. l. appellatione parentis. Quanquam in d. §. œconomis, propriè accipitur, nam postquam parentes, & liberos nominauit, mox addit, & alios, qui genere, vel affinitate sunt coniuncti. Et hoc plane indicant græca verba illius constitutionis, quæ sunt huiusmodi, καὶ τοῖς γονεῦσι τε καὶ, &c. Verũ in hac impropria significatione posset videri melius accipi in §. quia vero plurimas, versicu. si nolente, & paulo infra, & aliis plerisque locis, vt lice. matr. & aui. nisi græcum quoque refragaretur, quod declarat in propria accipi. Sed an & quando propriè, vel impropriè sit ea vox accipenda, vel in statutis, vel aliis dispositionibus, vide Barba. vbi sup. Fran. Are. in l. cum quidam. §. quod dicitur, colum. 1. versicu. sed quæritur quid in verbo parentes. ff. de acquiren. hæredi. Cor. consi. 133. quamuis videatur, libr. 2. & quæ in simili diximus supra titu. 17. §. 4. qui est omnium huius volu. 200. in glo. 3. in verbo, *sonnepueu en droicte ligne*, vbi tracto de appellatione nepotis in illa vulgari significatione, qua pro filio fratris accipimus. Vsquequo autem progrediatur, vulgo significatio parentelæ, & quos comprehendat, plene videbis apud Sozi. consi. 37. viso testamento, per totum, lib. 3. & aliquid etiam per Alexan. consi. 222. ponderatis verbis, colum. 2. versicu. nec etiam dictæ, libro 6.

4 ¶ † SED ID VNVM hoc in loco non prætermiserim, quod priuatim ad nostrum hunc tractatum pertinet, Barto. in l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de verbo. signi. scripsisse hanc parentis, & parẽ-

parentelæ appellationem naturæ esse, non iuris: eaque significari, comprehendique bastardos, quos vocamus, & sequitur Francisc. Areti.in d.§. quod dicitur, col.2.versi. & aduerte quo verbum parentela, & Philip. Deci. consi.365. viso consi. col.2.versi.& vlterius. Et idem voluit Bal.consi. 146.præmissis verbis,col.1.in fi.lib.2.Ex quo posset videri bastardos, & in hac consuetudine loquente de parentibus comprehendi. vt scilicet admittantur ad retractum, cum etiam nobis sit cum illis consanguinitas, & cognatio. l. & nihil. ff.de ritu nup. vbi scribitur, nihil interesse ex iustis nuptiis cognatio descendat, an non: Præsertim cum in fauorabili dispositione, cuiusmodi hanc esse nonnulli contendunt, vt diximus supra in præfa.nu.56.ex his autem, includantur etiam naturales.l.parentes. ff. de in ius voc. &.l. Lucius,la 2.§.dante.ff.de lega.2.cum si.& uoluit Barto.in l. quia semper. ff. de in ius voca. & Raphae. Fulgo. consil.109.item si qua quæstio, colum.penulti. versicu.& in proposita quæstione, vbi ex hoc respondit naturales comprehendi sub statuto iubēte caussas consanguineorum compromitti. Et ita in casu nostræ consuetudinis tenuit Bago. in sua disputatione retractus, & post eum Boe. in consuetudi. Bitur.hoc eodem titu.§.1.in fin.nihil tamen in hoc allegantes.

5 ¶ † Et si huius rei cardo in hoc verteretur, an appellatione parentum, patrum, matrum, liberorū,filiorū,cōsanguineorū,cōiūctorū procimorū,& & aliorum id genus sanguinis,generisque, & familiæ nominū veniant naturales, possem hic in vtrāque partem multa adducere,quæ vel iustum volumen possent conficere,ex scriptis ab omnibus nostris legum interpretibus in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Senatuscon.Trebel.& in l.generaliter. §.vlti.C.de instit.& substit.& in l.vlti.C.de verbo. significa.& in capi.in præsentia,extrà de proba. & in cle.1.de bapti.Cyn.in l.quisquis, in 4.quæstio. C.ad leg.Iuli.maiesta.Bart.consi.229. cauetur statuto.Bald.consi.441.ad euidentiam præmittenda sunt,lib.3.& consi.318.matrimonium,in 8.dubio lib.4.Petr.Ancha.consi.187.apud me.Rapha. Ful. consi.159.Seius col.3.Alexan.consi 60. visa legitimatione,lib.2.Barb.consi.27.scripsit doctissimus, col.17.& iterum 21.lib.1.& consi.41.immortalē, col.6.& sequen.lib.4. Vt tamen non prætermittā quod priuatim in appellatione parentum tradidit Gull.Cu.in l.parentes.ff.de in ius voc.& post eum Alberi.in secunda parte statutorum, quæstio.142. quærit Guil. de Cu. quod si loquimur de parentibus in its, quæ sunt iuris naturalis tantum, comprehenduntur ea appellatione naturales tantum. Si in iis,quæ spectant ad ius ciuile, intelligitur de iustis naturalibus, & legitimis.

6 ¶ † Sed non est opus in illum labyrinthum ingredi,cum alia via hæc res,de qua tractamus, expediri possit.Nam duabus rationibus nothi isti, id est,non legitimi,non admittuntur ad hunc retractum. Primum, quia in iis cessat ratio retractus, quæ est (vt iam sæpius diximus, & dicemus plenius infra in §.26.) vt res maneat in familia, & agnatione.At bastardi (sic enim sæpius hæc verba mere quidem barbara sed vulgo recepta vsurpo; vt facilius ab omnibus intelligar, quando & Tullius, si credimus Boetio in commentariis Topicorum eiusdem Tulij, non tam propriis nominibus, quam notioribus nonnunquam vsus sit. Et proculus noster se verbis quibusdam abuti dicat, vt facilius intelligeret,in l.insula,in fi.ff. de acquirer.domi.) Bastardi igitur, (vt illud resumam,) non dicuntur esse de familia,vel agnatione: vt per Bar.in l.pronuntiatio.§.familiæ.ff.de verbo. signi. Bald.consi.168.proponitur quod quidam, col.2. lib.5.Pau.Castren.consi.178.super eo uero, quid quæritur,post prin.lib.1.cum aliis multis concor. à me cōgestis in tractatu nobilitatis. Sed nec cum illis cognatio est,aut coniunctio,ex parte patris,vt dicit Dyn.in quodam suo consi.incipiē. in Christi nomine amen,Diligenter considerato,in fi. quem ita refert,& sequitur Ange.consi.401. in quæstione,in fi.per tex.in l.si spurius.ff.unde cognat,& in §.ulti.in authen.quibus modis natu.effica.sui.Secundum,quia ius retractus per omnia sequitur ius successionis ex nostra consuetudine,infr.eod.titu. §.11.& 13.At ex nostra etiam consuetudine, bastardi non succedunt, nec patri, nec matri.sup. consuetu.nostrarum titu.19.§.1. qui est omnium huius volum.128.Nec de Iure quoque communi ab intestato succedunt patri l. humanitatis.C.de nat.liberis,cum similibus,sed nec matri quidem, nisi secundum distinctionem l. si qua illustris. C. ad Senatusconsul. Orphic. Ideo nec eis ius retrahendi competit.

7 ¶ † Et id quidē expresse tenuit Masue.in titu. de retractu.§.pen.incipien.item filij illius,vbi etiā plus dicit, quod filij legitimi bastardorum non admittuntur ad retractum rerum venditarum a consanguineis ipsorum bastardorum, quod haud dubie verum est: per tex. (licet non alleget) in l. vlti.& ibi Doct.C.de na.libr. cum multis concor.a me collectis in tracta.primigeniorū.q.34.Et idem tenet per omnia Matthæ. Afflict.in tracta.proto. col.19.versi.item quæro an consanguineis bastardis,& versi.sed iuxta hoc quæro: vbi & idem quoque dicit de filiis legitimis bastardorum,& D. Benedi.in repe.capi.Raynutius,in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu.715.item quod inter eos & seq.extrà de testa.vbi etiam dicit ecōtrario patrem,matremq; naturales filij bastardi,& eorū cōsanguineos non admitti ad retractum rerū venditarum ab ipso bastardo, & ante hos Ang.cuius nullus horum meminit,consi.191.super pūcto, col.3. versi.descendo igitur ad secundum,scribit in prohibitione alienationis inconsultis consanguineis, vt si secus fiat, ius sit ipsis consanguineis rem alienatam ad se reuocare,non vocari bastardos, cum hi sint omni beneficio indigni. Et hoc quoque in casu nostro tenuit Philip.Deci. consi.471.iuridicam,ea ratione,quod ius cognationis residet tantum in legitimis,ideo nec bastardos comprehendi in hoc statuto,nec legitimos quoque ex eis,& nouissime Ferro.in consue.Bur.hoc eod.titu.§.6.col. pen.& iterum.§.10.versi.præterea spurii.

8 ¶ † Sed

8 §† Sed hæc uelim intelligas, vt si bastardus matri succederet, vt de iure communi nonnunquã succedit, vt diximus, nec is consuetudine prohiberetur succedere: hoc certe casu putarem, & illi ius esse retrahendi rem a matre, aut eius consanguineis venditam, per id, quod etiam diximus id ius per omnia ex æquari iuri succedendi, iunctis his, quæ affatim in simili diximus in rep. l. si unq̃, in uerbo, suscepit, liberos, numero. 51. & id puro verum esse. Et id nuncupatim voluit quisquis is est, qui add. scripsit in Bened. in dicto cap. Raynutius, quo loco nuper citamimus, siue idem scriptor fuit, siue alius. & Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc titu. vbi nuper quoque designauimus. Ex consuetudine autem Pictonum, vt diximus, bastardi nec matri quidem succedunt, quod & prope in vniuersa Gallia obseruatur, ut retulit Masue. tit. de suc. ver. item naturalis tantum. Est autem Parisiensis consuetudo, capitu. 186. in hæc verba, *qui n'est habile à succeder, comme ung bastard, ne peult uenir à retraict lignagier.* Et eadem omnino est consuetudo Borbonienfis, cap. 436. & Niuernensis, hoc eodem titulo, c. 25.

9 §† Intellige & secundo, ut licet bastardi non admittantur ad retractum rerum venditarũ à patre, vel matre, cui non succedunt, aut eorum consanguineis: possunt tamen earum, quæ uenditæ sunt à suis ipsorum liberis legitimis, retractum petere, & e diuerso eorum liberi rerum ab ipso patre bastardo venditarum: & ipsi quoque liberi, & alii ab illo bastardo legitime descendentes inter se, utpote qui sibi quoque inuicem succedunt. Ita enim & in retractu nuncupatim uoluit Mansue. in d. §. pen. tit. de retractu. & Bene. in d. rep. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 716. de test. Et in eam rem est expressa consuetudo Britonum hoc tit. §. 26. eodemque ultimo.

10 §† VERUM QVÆSTIONIS EST, Vtrum legitimatus, quem vocant, id est, restitutus natalibus admittatur, de qua te possem & hic multa adducere, quæ legitimatos ipsos uel admittunt, uel reiiciunt: quæ plenissime uidere poteris in d. nostra repe. l. si unquam in uerbo, susceperit liberos, nume. 52. sed in dubium uocatur, & multis sequenti. Ex quibus vnum tantum afferam, quod huic loco est appositissimum, scilicet agnationem, & familiam (in qua uersatur ratio huius retractus, ut nuper diximus) conseruari per legitimatos: ut nuncupatim uoluit Angel. consilio. 17. comes Brandisius, colum. penult. uer. præterea concludendo. & Saly. in authen. item sine legitimis, columna prima. C. de nat. lib. & in l. imperialis. §. sic itaque. C. de nup. Alexan. consilio secundo uisis codicillis, columna quinta, uersi. ad prædicta bene, libro primo Barba. consilio 68. omnipotentem, columna quarta, versicu. tertio facit, & colum. sequẽ. versic. item masculus, libro quarto, vbi & id dicit voluisse Dyn. in tit. de succe. ab intest. & Soz. consilio 63. visis testamento, colum. antepen. versicul. nec dispositio, libro 3. cum multis aliis concord. à me adductis in d. l. si unquam, in d. uerbo, susceperit liberos, nu. 83. & ex hoc postremo, vbi & hoc postremo, vbi & hoc quoque probauimus.

11 §† Ideoque posset videri huiusmodi legitimatos esse ad hunc retractum admittendos. Qua in re Matthæ. Afflict. in d. tract. proto. d. uersic. item quæro an consanguineis bastardis, censet expressim eos audiendos esse ad retractum uenientes; & sequitur Arnal. Ferro d. titu. *de retraict.* §. 10. Autem Bened. in repe. d. c. Raynutius, in uerbo, & uxorem nomine Adelasiam, nume. 187. incip. præterea non succedit, extra de testa. in ea est sententia, ut legitimatus, cum patri tantum succedat, nõ etiam cęteris consanguineis, possit ui huius consuetudinis retrahere uendita a patre, non item a cęteris consanguineis. Sed ibi loquitur in legitimato per rescriptum, nam in nume. 181. eiusdem gl. scripserat simpliciter legitimatum per matrimonium admitti ad retractum.

12 §† At Phi. Dec. amplissimum consi. de hac q. edidit, scilicet consilio 275. le 2. (nam is numerus typographorum errore est duplicatus,) cuius initium est, in causa quæ lucæ agitatur, in 3. eodemq; ultimo dubio, in quo concludit, id beneficium retrahendi rem, quod a statuto agentis conceditur, non competere legitimatis: in quã rem multa allegat: sed præcipuum eius fundamentum est, qd id statutum debet proprie, & stricte intelligi: Legitimatos autem non proprie dici legitimos, illum omnino uide, & quæ diximus in repet. l. si unquã, vbi supra, atque etiam in nostro tracta: primogeniorum in 44. q. & ex dictis in eis locis intelliges, qui sit dicendum hic. Sed his addas, quod à Paul. Cast. responsum est consilio. 178. super eo uero, quod quæritur, columna 2. versi. item confirmantur prædicta, libro 1. statutum compellens consanguineos ad compromissum, intelligi de legitimis, & naturalibus, non etiam de legitimatis. Idq; generale esse in statutis, quod admodum confirmat sententiam Deci. Et ex his quoque intelliges, an si bastardus legitimatus uendat, sit locus retractui. De quo est expressa consuetudo Auxerrensium, siue Altissiodorensium, hoc eo. titu. §. 13. qui est omnium. 40. locum esse.

13 §† EX IIS AVTEM, quæ diximus aperte datur intelligi, nec alios admitti, qui non succedunt: uerbi gratia, si ex statuto mulier non succedit, ea quoque non retrahet, ut expresse & in hac specie uoluit ipse Bened. in d. cap. Raynutius, in uerbo, duas habens filias, colum. secunda. numero 4. Nam huiusmodi filia (ut id etiam addas) tanquam exhæredata, non est sua, sed extranea, Barto. in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & leg. Bald. in l. maximum, ad fin. C. de libe. præte Ro. in l apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Treb. Alexan. qui id scienter declarat, consilio 131. transmissum est, li. 1. uti etiam facit Ias. consilio 105. Ioanna, columna vltima. libro quarto, & Docto. vbique. Quin & paria sunt non extare omnino, & extare, & non succedere, l. 2. §. sed si sint sui, & ibi Barto. ff. ad Ter. & l. 1. §. filium, & ibi quoque Barto. ff. de bon. poss. contra. tab. & l. prima. §. si pater emancipatus, & §. si pater in potestate, & ibi item Barto. ff. de cõiug. cum eman. li. Gul. Cu. & Bald. in authẽ. nouissima. C. de

C.de inoffi.testa.& in l.maximum uitium, col. 5.versicu.item quæro nunquid.C.de lib præte.vbi & ad hoc alia iura allegat.& idem Bal. in l.in substitutione,per illum tex.ff.de vulga.& pupil. Alexan.consi.154.viso titu.colum.4.versicu. præterea confirmo, lib.7.

14 § † Et id quidem posset videri verum esse, vt scilicet mulier, quæ ex statuto a successione repellitur, a retractu quoque repellatur: si omnino fœmina repellatur, etiam non extantibus masculis, atque simpliciter & siue dotatione: alias enim, si tantum a masculis repellitur, admittitur ad retractum, ita tamen vt si masculi veniant, ei præferantur, vt in successionibus: vt in simili dicitur infr. cod.titu.§.12. Et similiter si non nisi dotata repellitur, admittetur ad retractum quod consuetudine Lodunensi, dispositum est hoc eo. titu.capi.5. Si etiam non dotata repellitur, non admittetur, illa enim facit partem cæteris, hæc non facit, ex communiori opinione eorum, quos statim citabimus, & hic omnino vide quæ scripsimus in d.l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos,nume.101.sed illud hic quæro,& multis seq. vbi latè disserui,an filia,quę non succedit ex statuto,reuocet donationem ex ea lege, ex quibus etiã intelliges, quid in hoc casu dicendum sit.

15 § † Quibus tamen addes quæ tractantur à nostris. Vtrùm filia à statuto exclusa, computetur in numero liberorum,vt cęteris partem faciat, an verò faciat eorum legitimam augere. De quo per Barto.Bald.Alberi.Ange.Imo.& Pau.Castren. in l.planè, la 1.§.si duobus. ff.de lega.1. Bald. Alberi.Ange.& Raphae.Fulgo.in l.Papinianus.§.vnde si quis.ff.de inofficio. testa. Bald. in l.qui repudiantis, in additio.eod.titu.& in l.1.§.in primo, colum.2.versicu oppo.dicitur hic qui non admittitur,& multis seq.& ibi quoque Ange.C.de ead. tol.& eundem Bal.Alberi.Imo.Raphae. Coma.& Pau.Castren.in l.huiusmodi.§.si Titio le.1.ff. de lega.1.& ipsum Bald.in l.1.in 6.quæstio. ad fin.& ibi etiam Roma.in 4.quæstio.C.quando non pet. par.& in authen.nouissima,in 6.quæstio.& seq. & ibi etiam Alberi.Ange.Saly.Pau.Castren. col. vlti, versi.item quæritur Fabia.Gioch.in repe.char.13. versicu.secundo quæritur, & alios recentiores.G. de inoffic.testa.& eund.Bald.consi.61. super puncto de computatis, lib.1. & consi.498.factum super quo,colum.2.eodem lib.1.& consi.156. clausula codicillaris, colum.2.circa medium, lib.2.& consi.490.statuto cauetur quod filiæ,lib.4. Alber. in l.si duo.ff.quib.ad libert.petue. non lic. Ang.in d.l.Papinianus.§.quoniam autem quarta, ad fi. & consi.105.statuto cauetur quod si aliquis, ad fi.& consi.300.punctis talis est statuto ciuitatis, & Raphae.Coma.consi.35.in nomine domini amen stante statuto Paul. Castren. late consi. 52. super primo puncto quanta sit, lib.1.& consi.286.quoniam fundamentum, per totum, eodem, lib.1. Alexan.qui alios citat,consi.197.perspectis verbis, colum.penul.versicu.accedit etiam lib.6. Francis. Cur.senior, qui alios quoque allegat, consi.5. Astulphus, Sozi.consi.84. visa prædicta, colum. vlti.ad fi.lib.1. & consi.150. dominus &c. & nos introducere,colum.11.versicu.postremo hęc conclusio, & alibi sæpe in eo consi.eo.lib.1. & consi. 241.circa primam, colum.15. versicu. ad secundum, lib.2. & consi.288.circa primam quæstionem, colum.9.versicu.præterea hanc partem, & iterum col.12.versicu.primum probatur,ibi,hanc etiam partem,lib.2.& latissime consi.quod ponitur in lect. ipsius post titu.de except.cuius initium est, super præmissis,in 3.dubio, vti etiam facit Corne.consi.197.circa primum,prope per totum, lib.1.& consi.303.plura quæsita, col.2. versi. deueniendo,cum multis seq.eod.lib.1.& consi.199. in hac consultatione, lib.3.Ias.consi.65.assumo, post prin.lib.1.& Guid.Pap.decisio. Delphi.295. an filiusfa.& decisio.599.item etiam in dicto, & Antoni. Rube.consi. 122.præsupponitur. Et de hac quoque re loquuntur nonnullæ consuetudines, vt apud Auernos,tit.12.qui est *des successions*. §.31.& Borbonios. 310.

16 § † SED ET EX ISTIS aperte probat adoptiuos filios,aut patres, aut alios nobis sola adoptione coniunctos non admitti ad retractum, vt qui in hoc regno Franciæ non succedunt, teste Masue.in titu.de proba.versi.item si defunctus,& Benedict. in repe.capi. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nume.760.& diximus in repe.d.l. si vnquam, in verbo susceperit liberos, nume.22.nec hic quidem : vbi, & alia multa huc pertinentia videre poteris. [Adoptiui filij sunt filij ficti, nec proprie filij adoptiui dicũtur filij, sed ficte : ideo non comprehenduntur in statutis loquentibus de filijs, vt dicit Bald.consi. 24.statuto ciuitatis, lib.1.] Et quia etiam in eis cessat ratio consuetudinis retractus, quæ est ne res exeat de genere. Qua rationne id, quod diximus, retractum non habere locum iter adoptiuos tenet expresse Ioan. Fa.in §.1. colum.vlti.versicu.& hæc faciunt ad quæstio. Institu. de acquisit. per arrog.& idem Benedi. vbi supli. nume.760.& Ferro. in hoc titu.§.6.colum.penulti. & iterum.§. 10.colum.1.

17 § † Quibus & nos accedimus, cum id ius sit sanguinis, quod ad alios quauis ratione transire non potest, vt latè dicemus infr. eod.titu.§.26. Quamuis contrarium tenuerit Ger. Bagoi. in sua dispu.retract⁹,& illũ simpliciter retulerit, tanquã sequutus fuisse videatur D. Boe.præses ornatissimus in consuetu.Bitur.in hoc eo.tit. *de retraictz*. §.1.in fi. Hic autem pro sua in nos, cæterosque omnes humanitate mihi copiam fecit illius disputationis Bagoilli, quam anxiè diu ac, vbique perquisiueram, nusquam tamen reperire potueram, sed is confestim, quam ab eo postulaui per D. Franciscum Caldenetum regium in eadem curia Burdigalæ Senatorem meritissimum amicum nostrum intimum ad me humaniter misit.

18 § † SED VT AD INSTITVTVM REDEAM, idem quoque eadem ratione dices de coniunctis cognatione spirituali, quos vulgo patrinos, & matrinos, filiolos, compatres, & commatres vocamus, de quibus & nos multa diximus

ximus in d.repe.l.si vnquam, in eod.verbo.suscepe-perit liberos, nu.21.nec item spirituales, & multis sequun.vbi latè videre poteris, quæ ad hanc nostram sententiam faciunt, sed illud præcipue, quod ipsi sibi inuicem non succedunt, ex sententia Anto.in capitu.transmissæ, qui filij sunt legi. & Panor.in capi.tanta, eo.titu.& aliorum multorum inibi a nobis citato rum. Et id in nostro casu retractus, vt scilicet isti non admittantur ad eum, nuncupatim voluit Bene.in d.capi. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, num.764. & Petrus Rebuf. in 177. priuilegio, scholasticorum, pagi.eiusdem 8.

19 §† PROBATVR ITEM EX superioribus monachos, & alios religiosos, qui ex nostra consuetudine non succedunt sup.titu. *de successionis*, qui est omnium titu.17.§.9.qui est omnium huius col.219.non admitti ad retractum, quod & tradit Benedi.in d.capi. Raynutius, in d.versi. & vxorem nomine Adelasiam, nu.320. & Chass. in vlti.æditionb consuetu. Burg.hoc eod.titu.§.1. in verb. *le plus prochain*, in fi.& est in id expressa consuetudo Niuernensium, hoc titu.§.25. Quod si succederent, vt de iure communi succedunt.l. Deo nobis.C.de epis.& clemen.cum simi.posset videri & hos admittendos ad retractum: præsertim cum iura sanguinis retineant, vt dicit Lapus allega.109 in quæstio.proposita, & allega.seq. & Panor.in capitu.2.ad fi.de postul.& in capitu.quia nos,de testa. Adeoque etiam iura suitatis d.l.Deo nobis.§.hoc etiam, & ibi Bald.colum.vlti. C. de episco.& cle.& voluit etiam Bar.in authen. si qua mulier,colum.2.versicu.cum autem minuatur. C. de sacrosan.eccle.Bald.in l.cum in adoptiuis.C.de adop.& in l.sub conditione, & ibi Alexan.ff.de li.& posthu.& in l.apud hostes, colum.vlti.C.de suis & lega.& in l.nepotes, & ibi quoque Ange. ff.de his qui sunt sui iur.& in l.si proponas,colum. 1.in addi.ff.de inofficio.testa.& consi.183.factum proponitur tale, colum.2.lib.5.& consi.448.sanctus Franciscus, eod.lib.5.Petr.Ancha.in capi.de cætero, extra de testi. Roma.singu.37. vtrum nobilis Pau.Castren. consi.293.ego Paulus, colum. vlti.lib.1. Ange.Areti.in §.emancipati, colum.3. versicu.tertiò fallit, Institu.de hæredi.quæ ab intesta.defer.& Ias.in l.qui se patris, colum.3.C.vnde lib.vbi allegat multos alios concor.& in l. Gallus.§.si eius, colum.3.ff.de lib.& posthu.& in l. patre furioso, colum.penul.versi.intellige tamen. ff.de his qui sunt sui vel.alie.iur.& Philip.Deci.in authen. ingressi, colum.2. versicu.noto primo.C. de sacrosan.eccle. Et hæc sententia vera est, licet ipse Bald.vt aliàs sæpe sibi contrarius contrarium teneat, in l.si ex causa. §. Papinianus.ff.de min.in vtraque lect. Nisi diceres in eo quoque cessare rationem retractus, ne res exeat de genere: quia quod acquirit, monachus, non acquirit generi, sed monasterio. Et de eo possumus dicere, quid de muliere leges dicunt, eum finem esse suæ familiæ.l.pronuntiatio.in fi.ff. de verbo. signi. Et id verius esse credimus.

20 §† HINC POTES etiam colligere vtrũ etiam retrahere possit ecclesia, siue monasterium, quid quis ingressus est, & ita habetur loco filij, vt plerique existimant, innixi autoritate authen.nisi rogati.C.ad Trebel.& §.sed hæc præsenti, in authen.de sanctissi.episco.& capitu.in præsentia, de probati. Nam & si hoc verum esset, quod negat Barto.in d.authen.nisi rogati, & in authen. si qua mulier, C. de sacrosan. eccle. & alij multi, quos tibi collegimus in d.l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nume.41.sed & sunt. Tamen quia id esset impropriè, & per quandam veluti similitudinem, vt dicit Bald.in l. filium, colum.1.ff.de his qui sunt sui iur.& in l.cum acutissimi, colum. 1.C.de fideicommiss. nec id quidem semper, & indiscriminatim, sed ad hunc tantum finem vt excludatur substitutus sub ea conditione, si quis decesserit sine liberis, de qua re tantum loquuntur illi tex.ex sententia ipsius Bald.in d.l.filium,& in d.authen.si qua mulier, in 3.not.& Panor.in d. capi.in præsentia, colum. 5. vbi etiam plenissimè recentiores. Et quia etiam cessat ratio retractus, cum monasterium non sit de genere, aut familia venditoris, imo nec sit in familiam ipsius reditura res a monasterio redempta. Nemini opinor dubiũ erit,non esse monasterium admittendum.

21 §† SED DVBIVM EST, vtrum is qui ingressus est monasterium profitendæ religionis causa, possit ante professionem tacitam, vel expressam retrahere, tanquam nondum religiosus an vero non possit, tanquam religiosus, aut pro religioso habitus. Et sane videtur hic quodammodo religiosus, licet non omnino irreuocabiliter: & ita quidem, vt qui in eum manus violentas iniecerit, peræque in Canonem, si quis suadente, incurrat, ac si professus esset, capitu.religioso.§.1.de senten.excom.lib.6.ex quo glo.in c. beneficium, in verbo, conferendum, colum.1. versicu.sed nunquid constituto, dicit eum fingi religiosum. Ideo glo.in clemen.1.in verbo, religiosus, de elect.trahit eum tex.loquentem in religioso ad nouitium, per tex.ad hoc expressum in cap. nullus,eod.titu.lib.6. Sed & persona ecclesiastica esse censetur,ca.duo sunt 12.q.1. Ideoque necesse est eum conueniri coram iudice ecclesiastico, non etiam seculari. Hostien. in capi.statuimus, col.2.in verbo, posse, extra de regu.Archi. Ioan.Andr.Domi.& Philip.Francis.in d.capi.religioso. Ioan. Andr.in d,capitu.beneficium, & ibi quoque Domi. & Philip.Francisc. & Fede.Senen. consi.32.quæstio talis est, quidam de populo, colum.penul.versicu.subsequenter quæritur, & iterum col.vlti.versi.veruntamen.

22 §† Ex quo etiam fonte manat illud, quod a plerisque magna autoritate traditum est, huius nouitij, qui intra annum moritur, ante scilicet professionem, bona acquiri monasterio, non hæredibus sanguinis, nam id voluerunt Iaco.Rauen. Petr.a Bel.Perti. & Raynerius Forli.in auten.ingressi, & ibi quoque Cyn. colum.1.in 2. quæstio. quid id tamen dicit durum esse.C.de sacrosan.eccle.Barto.qui id tamen relinquit Can.in authen.si qua mulier,in fi.C.eod.titu.per tex.in capitu.vlti.

extra

extra de success.ab intest.[Collect.in c.quanto, co lum.vltima, versic.sed quid si monachus, de offic. ordina.] Anto.in cap.in præsentia, colum.13.versicul.quarto an si monachus, & ibi etiam Barba.& Deci.de probat.Pet.Anch.in cap.cùm causam, extra de elect.& in c.2.colum.1.in 5.not. de testam. & consi.69.circa donationem, colum.3. versic.sed istud est pulchrum.Nam ut ibi dicit, hic quantum ad possessionem vere translatus est ad religionem, & quæ religiosis adhærent, religiosa sunt.l. quæ religiosis.ff.de rei vendica.& d.capitu.religioso.& idem quoque voluit Barba.in clem.1. colum.7.in paruis, versicu.& ex istis, de elect.& Ioan. Lup.qui vnum Petr.Anch.in d.consi.citat idque sing. dicitur in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.38.qui est in char.17.col.1.

23 ¶† Et hinc quoq; fit, quod tradit Goff. doctor antiquus in capitu.de his, & ibi post eum Hostien. columna vltima, versicu.quid si quis, & Ioan. Andr.in fi.extra de sepult.canonicam huius nouitii portionem, qui decessit ante professionem, non deberi priori ecclesiæ, cuius erat ante ingressum, cum eius desierit esse parochianus per ipsum ingressū, & idem voluit ipse Ioan.Andr.in capitu.relatum, ante finem, eod.titu.& Pet.Anch.in d.capitu cum causam, & d.consilio 69. & Barba. in d.clemen.1. colum.7.versi.& ideo vidi dubitari, de electio. Et quod non absimiliter tradunt Lapus, Petr. Ancha. & Philip.Fran.in cap.cum nullus, per tex.ibi, iuncta glo.in verbo religiosi, de temp. appel. libro 6. huiusmodi nouitios posse ordinari ab episcopo, in cuius diocesi est monasterium, in quod ingressi sunt, tāquam ex solo ingressu sine alia professione censeantur esse diocesani illius episcopi.

24 ¶† Et huc pertinent duo dicta illius glo. in ca. beneficium, de regula.libro 6.primum non posse sacerdotium conferri huic nouitio, per d.c.religioso, & alia, quæ ibi allegat, & eam sequuntur Lapus Petr.Ancha.& Domi.ibi. Alterum, hunc non esse necesse vocari ad electionem ecclesiæ, cuius erat canonicus, per infinitas prope rationes, quas scientissime adducit.& eam sequuntur Ioan. Mon. Ioā. Andre.Paul. Eleaz. Ioan. Ligna. Lapus, Domini, & Pet.Ancha.ibi, & idem Ancha.in d.consilio 69. Et aliud ipsius glo.dictum in cap.2.in uerbo, ingredi, de procurato.lib.6. quòd nouitius non potest esse procurator, non magis, quàm professus, per d. ca. religioso, & capi.1.de regu.eod.lib. & sequuntur Paul.Eleaz.Domi.& Philip.Franc.ibi. Quibus adde, quòd nec arbiter esse potest, ex sententia ipsius Paul.Eleaz. in disputa.incipien.quæstio de re acto n adiudicata. & sequitur Domi. in d.c.beneficiū, in fi.& ibi quoque Phil.Franc.col.3.uersi. & an ipse. (De quo latissime Ægidi.Bellamē. in c.1.col.7. ver.tertio quæritur.de arbir.)

25 ¶† Et facit ultra prædicta, quia cum hic nunc sit in statu, & habitu monachali, & religioso, debet & nunc secundum eundem statum, & habitū iudicari.l.item apud Labeonem.§.si quis uirgines. ff.de iniur.& cap.si vero.le.2.de sententia excommunicationis cum similibus, nam & secundum eū debet uiuere.capi. si cupis.16.quæstio.1.ut citat. Petr.Ancha.d.consi.69. licet non admodum mihi facere uideatur. Sed est bonus text. in cap.recolentes, extra de statu monachorum, cum dicitur, ut qui similem cum aliis uitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Præsertim uero cū ea animi destinatione ingressi sunt (ut credi par est per cap.2.ibi, quod tamen non præsumitur, de regula.lib.6.) monasterium, ut ibi perpetuo maneat, quæ destinatio pro actu completo, & perfecto haberi debet, licet forte aliquo casu, aut impedimento interuerti possit.l.cum quidam.& l. & si non fint.§.infecti, versicu.quid ergo. ff.de auro & argen.lega.cum aliis multis concord.a me congestis in nostris legibus connubialibus, in ea quæstione, an consuetudo loquens in vxore habeat locum in sponsa. Id autem maxime debet procedere in hoc casu, in quo alias fauore religionis debet sufficere aliquid incœptum esse, sicut cum quis pollicetur in opus reip.l.prima.§.cœpisse.ff.de polli.

26 ¶† Et hæc maxime procedunt, cum hic nouitius non moritur, aut non exit a monasterio intra annum probationis, sed ipsum annum, & professionem perficit. Nam hic postremus animus, & euentus retrotrahitur ad principium, ut sic à primordio tituli posterior formetur euentus.l.1.C. de impo.luc.descrip.lib.10.vbi glo.in uerbo, primordium, dicit ex origine cuiuslibet causæ quid statuendum sit distingui, per multa iura illic allegata, quam in hoc dicit not.ipse Petr.Anch.consil. septimo, in quæstione, columna ultima. Et id cuius status pendet ex futuro debet iudicari secundum euentum.l.lex Cornelia.ff.de uulga.& pupilla. Ex sequentibus enim colligitur cuiusmodi animus fuerit in præcedentibus.l.sed Iulianus.§.perinde, ibi, intelligendum ab initio sic accepisse. ff.ad Senatusconsul. Maced.& l.si vxori.§. vltimo. & ibi not.ff.de lega.tertio, cum aliis multis concordantiis a me collectis in repetitione l.si unquam, in verbo, donatione largitus, nu.257.& id quidem.

27 ¶† Præterea quandoque dispositio est concepta a principio sub conditione: quandoque autem pure etiam a principio, sed resoluenda sub futura conditione, vel in diem. Et primo quidem casu nullas quidem vires habet ante conditionem, uel diem l.cedere diem.ff.de uerb. significa.cum aliis multis similibus adductis supra in glo.2.in verbo, *a vendu*, nume.21.sed & illud sequen. Secundo autem, statim operatur effectum puræ dispositionis, ex doctrina glo.in l.2.ff.de in diem addi.cum multis quoque concordant.a me collectis infra titu.sequen.§.2.in glo.1.nume.74.ex quibus vides. Obligatio autem ingredientis monasterium uidetur a principio pura, sed sub conditione resoluenda, videlicet si non placuerit intra annum, uel ante professionem, vt satis probatur ex cap.super, extra de regu.cum dicitur ad priorem statum redire, & rursum ibi, in eadem veste, in qua uenerint reuertantur & in capitu.significatum, ibi, pœnitens a religione recesserit, eod.titu.& in cap.statuimus, ibi, ad priorem statum redire, eo.quoque titu.& in capitu.1.ibi, ad seculum remeare, eod.tit.lib.6.& sæpe alias. Et ita per ea iura uoluit Petr.Anch.d.consilio 96.

silio 96. & sequitur Philip. Dec. in authen. ingressi, colum. 1. C. de sacrosanct. eccle. & consi. 330. conclusio, colum. vlti. Ex eoque dicit ipse Ancha. hos nouitios, qui ingressum per professionem expressam, vel tacitam confirmauerint, censendos quantum ad contractus ab eis factos intra tempora probationis fuisse religiosos. Ideoque & solennitates, aliasque constitutiones iuris canonici attendas esse in illis: quicquid si de iis, qui moriuntur, vel exeunt ante ea tempora. Sed & Philip. Dec. in illo priore loco dicit ita debere intelligi omnes effectus prouenientes ex ingressu monasterij, scilicet legitimationem, bonorum dedicationem, voti liberationem, dignitatis ecclesiastice, & nobilitatis priuationem, vt scilicet pure ab initio teneant, sed sub conditione ista resoluantur.

28 ¶ † Sed palulum aduerte lector. Nam hic nouitius interim scilicet durante probatione retinet omnia bona sua, & beneficia, vt scribitur & nota. in capi. quod a te, extra de cle. coniug. & in d. capi. beneficium, de regul. lib. 6. nec ea tantum, in quibus habet ius in re, sed & ea in quibus ius ad rem solum habet, vt tradit glo. nota. ibi, in verbo, conferendum, col. 1. versi sed quid dices, quam sequuntur Archidia. Ioan. Mo. Ioannes Andre. Domi. & Philip. Franci. ibi, nec bona tantum propria, sed & clientelaria, id est, vt vulgo dicimus feudalia, neque enim ea nouitius perdit ante professionem, vt voluerunt Marti. Laud. & Cardina. Alexan. aduersus And. Iser. in capitu. qui clericus, titu. si de feud. fuerit controuer. Neque enim hic religiosus est, aut censetur cum effectu, vt expressim dicit tex. in d. capitu. religioso. §. 1. de sententia excommunicationis, eod. lib. 6. quod idem est, ac si dicatur simpliciter non esse religiosus, nam effectus omnibus in rebus inspiciendus est l. 1. §. hæc autem verba, in fine. ff. quod quisque iuris, & l. si mater. C. de institu. & substitu. & verba quoque cum effectu accipienda sunt d. §. hæc autem verba, in princip. Ex quo sequitur, & quod effectu caret, & appellatione & nomine careat l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudicata, & capitu. si homo, & ibi glo. 1. 27. quæst. 1. cum simili. Vnde sumptus videtur fuisse vulharis ille versus, quem ponit glo. in capitu. admonere. 35. q. 2.

Si re priueris, nec nomen habere mereris.

Et quod non sit vere religiosus, tenet Barto. in l. 2. C. ne sacr. baptis. reit. Sicuti etiam nouitia non dicitur monialis Bald. consilio 199. omnia pacta, in fin. libro 5.

29 ¶ † Ex quibus & illud fit, vt quod religiosis denegatur, scilicet velle, & nolle, capitu. non dicatis. 12. q. 1. cum similibus, habeant isti nouitij, vt probat tex. in d. capitu. beneficium, ibi, nisi ad id ipsius accedat assensus, & ibi id nuncupatim nota. Archidia. Petr. Ancha. Domi. & Philip. Franciscus atque etiam testamenti factionem, quæ religiosis denegatur, authen. ingressi. C. de sacrosan. eccle. & capitu. 2. extra de test. & capitu. nolo. 12. quæstio. 1. & capitu. quia ingredientibus. 19. quæstio. 1. & ita quidem denegatur, vt nec consuetudine quidem aliud induci possit. Bal. in d. authen. ingressi, colum. 1. in 2. nota. & Maria. Sozi. qui id dicit nota. consi. 13. præsens, colum. 1. Ea tamen his nouitiis conceditur, glo. in capitu. 2. in verbo, indiciis, & ibi Archi. Ioan. Andr. Domi. & Philip. Francisc. de regu. libro 6. Innocen. Hostien. Ioan. Andr. & Collect. in d. capitulo. 2. de testament. & idem Hostien. in summa eodem titu. §. quis possit, versicu. idem puto. Ioan. Fab. in dicta authen. ingressi, in princi. Domi. in d. capitu. beneficium, colum. 3. versicu. pro ista parte.

30 ¶ † Sed & hac ratione quod hic nouitius non sit religiosus, dicebant Innocen. & Abb. Antique in capitu. statuimus, extra de regu. eos, qui hunc percusserint, non incidere in canonem, si quis suadente. Quanquam Hostien. ibi, col. 2. in verbo posse, contrarium tenet, quia licet (inquit) non sit religiosus cum effectu, negari tamen non potest, quin sit sub protectione, & veluti tutela ecclesiæ, & sequitur Ioan. Andr. ibi, circa medium in verbo, intra annum, & hæc opinio approbatur in d. capitu. religioso, vt diximus in principio huius quæstio. Et bene facit, quod traditum est a D. Rota, in 166. nota. ibi. quod mulieres, in nouis. Sed id non adfert præiudicium huic sententiæ, cum fateantur, & hunc non esse religiosum cum effectu, sed alia ratione mouentur.

31 ¶ † Sed & ex his fit, vt abbas non possit absoluere huiusmoci nouitium, qui ante ingressum incurrerat in dictum canonem, si quis suadentè, quamuis professum posset. Ita enim voluit Inno. in capi. monachi, extra de senten. excommu. ea ratione quod hic nondum est persona religiosa, & Ioan. Andr. in capitu. cum illorum, col. 2. in verbo, enormis, eod. titu. & in d. ca. religioso, & ibi quoq; Lap. Petr. Ancha. Domi. & Philip. Francis. eodem quoque titu. lib. 6. Spe. eod. item titu. §. 1. col. vlti. versi. quid si verbero, Hostien. in summa eo. etiam titu. §. possit, in fi. & nemo (quod sciam) contra dicit, præter Archi. in d. c. religioso. Sed quid faciet solus aduersus tot, tãtosq; milites, quãdo ne Hercules quidem cõtra duos, vt est in veteri prouerbio.

32 ¶ † Nec ab his longe distat quod a Ioan. illo Calde. viro (vt dicit Bal. consi. 226. igitur, lib. 1.) magnæ virtutis, & scientiæ, traditum est in tractatu de eccle. interdict. in secundo membro, quæstio. 26. quod huiusmodi nouitij ante professionem non desinunt esse de populo, etiam in materia odiosa. Id quod constante sequitur Felyn. ille, qui Recentiores omnes & copia, & iudicio facile superat, in capi. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. 26. versicu. & de prædictis, extra de constitu. In quo illud ante omnia aduerte, quod dicunt procedere etiam in odiosis, ob id, quod ex communi sententia in odiosis appellatione populi clerus non contineatur, per ca. si sententia, de senten. excommu. lib. 6. de quo per Petr. Ancha. Inno. & Panor. in ca. 1. de præben. lib. 6. & alios citatos a Recentioribus in d. capi. ecclesia. Ex quo intelligis nec hunc nouitium appellatione cleri vllo modo contineri: nec in hoc de quo agimus, inspiciendum esse, sitne materia odiosa, an fauorabilis, quod multa, quæ dicta sunt in priori sententia, subuertit.

33 ¶ † Hanc quoque partem confirmat, quod traditum est à quibusdam, vouentem ingredi religionem, non liberari voto per ingressum, si ante professionem exeat, quod & è theologis voluit diuus Tho. Aqui. 2. 2. quæst. 189. de quo & tu vide Domi. post alios in cap. qui post votum, de regul. lib. 6. vt non omittas Specu. tit. de statu monacho. §. primò versic. 17. dum loquitur de eo, qui se promisit monachum facere. Quodque ab alijs scriptum est, conditionem, si quis intrauerit religionem, non impleri per simplicem ingressum sine professione. Ita enim voluerunt Rapha. Fulg. Paul. Castr. Alex. & Cornel. in l. si quis hæredem. C. de institut. & substitut. à quibus non longe abest Bald. ibi, post medium, & voluit etiam Imol. in l. in substitutio. ff. de vulg. & pupil. substitu. Felyn. & Philip. Deci. in cap. in præsentia, vterque, colum. 25. versicu. in eadem glo. ibi ita teneat, extra de probat. cum alijs concordantijs ab vtroque ibi adductis, de quo tamen vidè amplius per Iason. & Deci. in d. l. si quis hæredem, & eundem Deci. d. consil. 330. colum. 2. versicu. non obstat, quòd filia. Et tex. in cap. quamuis, iuncta glo. in verbo, ingredi, & ibi Doctor. de procur. libro 6.

34 ¶ † At illam tamen sententiam, hæc ratio defendit, quòd non dicitur quis ingredi religionem ante professionem, Barto. in Authen. si qua mulier, colum. vlt. C. de Sacrosanct. eccle. Raphael. Fulg. & Alex. in d. l. si quis hæredem, & idem Alex. in d. l. in substitutione, colum. vlt. ff. de vulgar. & pupil. & substitut. & Barb. in d. clem. 1. colum. 7. versic. not. secundum de elect. vbi id dicit singul. & consil. 38. difficile, colum. 5. versic. nec etiam obstat, libro 3. Ideo nec quis dicitur monachus ante professionē, glo. in d. cap. j. in verbo, dedicanda, extrà de relig. domi. Domi. & Philip. Franc. in cap. j. vterque in 1. notab. per illum tex. de regul. libr. 6. & est optimus tex. in cap. ad apostolicam, ibi, & verè monachus est censendus, iunctis præcedentibus, extrà eod. titu. & in cap. si seruus sciente, & ibi notab. Domi. post principium. 54. distin. & in cap. j. 17. q. 2. cum vetatur nouitius fieri monachus ante annum probationis. Ideoque ibi satis probatur hūc nouitium interim percipere fruct⁹ sacerdotij, quod & voluit Bart. Brixi. q. 69. quidam clericus.

35 ¶ † Porrò obligatio huius ingressus (quicquid de ea te diximus suprà, numer. 27. præterea quandoque) conditionalis iam statim ab initio esse videtur, si scilicet placuerit intra annum probationis, vt non obscurè voluit glo. in cap. statuimus, in verbo, nisi euidenter, in duobus locis, extrà de regularibus, & apertissimè Roffr. Beneu. quæstio. Sab. 4. Farulfus intrauit monasterium, in 1. parte, versicu. item iste voluit, Petr. Anchara. sibi in hoc contrarius, in d. cap. beneficium, colum. vlt. de reg. libro 6. & rursum in cap. accessorium, colum. 14. versicu. 6. oppo. de reg. iur. eod. lib. 6. Et id optimâ ratione probatur, argumentando scilicet à matrimonio carnali ad spirituale, vti argumentatur glo. in l. generali. ff. de ritu nupt. & Docto. in cap. illud, extrà de præsumptio. Promissio enim, & constitutio dotis habet tacitam conditionem, si matrimonium sequatur, l. stipulationem, & l. dotis promissio, ff. de iure dot. cum similibus à me latè congestis infra, titu. sequen. §. 2. num. 53. ad octauum, & sequen. Ergo & hic debet intelligi conditio, si sequatur professio.

36 ¶ † Hacque ratione, & alijs multis tenet ipse Petr. Anchar. in d. cap. beneficium, contra id, quod suprà diximus, ex eodem, & alijs, bona nouitij mortui ante professionem acquiri monasterio, imo inquit acquiruntur hæredibus sanguinis, idemque dicit se in publica disputatione Paduæ tenuisse, & idem quoque alia disputatione voluisse Guid. Ful. In qua etiam sententia fuit Imol. in d. capit. in præsentia, & ibi quoque Panor. colum. antepe. versicu. item est dubium, & Barb. ibi contrarius ibi in addi. ipsius, & Petr. Paul. Parisi. nu. 186. & seq. & ipse Imol in cap. 2. & ibi item Barb. colum. j. & seq. extrà, de testamen. [Ægid. Bellame. in d. cap. quantò, col. pen. versi. sed quid si monachus, de offi. ordin.] Raph. Fulgo. in d. Auth. si qua mulier, col. vlt. & ibi quoque Ias. colum. item vlt. C. de sacrosanct. eccle. Philip. Franc. in d. cap. beneficium, col. 3. versic. & pro declaratione, & Benedict. Cap. consi. 145. punctus quidam iuuenis, circa medium, & nō obscurè etiam videtur voluisse Io. Fab. in d. Auth. ingressi, in princ. [& ante hos Arch. in cap. cum quis de sepult. lib. 6.] Et bene facit, quod in simili traditur à Roffr. Bened. vbi suprà, & Barto. Brix. q. domin. 18. quidam inuita vxore, de eo qui intrauit monasterium inuita vxore, quæ postea illum reuocat, vt ei bona sint restituenda.

37 ¶ † Sed & contra id, quod suprà, in contraria parte diximus, nouitium canonicum non esse vocandum ad impendentem electionem Prælati, tenuit simpliciter Arch. in d. cap. beneficium. Quin omnes citati pro alia parte intelligunt illud procedere in electione, quæ iure collegijs, ad eum pertinet, non quæ proprio, ac singulari, vt in patrono. Vti etiam contra illud, quod & in priori parte dictum est, nouitio non posse conferri beneficium, tenet Philip. Franc. in d. cap. beneficium, colum. 2. hac ratione, quòd hic consentire potest, vt ibi scribitur, & suprà, quoque diximus. Potest item redire, ad seculum, cap. statuimus, eod. tit. & suprà itē dictum est. Imò verò (vt subdit) consentiendò, & beneficium acceptando, videtur ipse religioni renuntiare, sicut & è conuerso, arg. cap. j. extra de regu. iur. & facit (inquit) quod notat. in clemen. gratiæ, de rescript.

38 ¶ † Quid igitur hic dicendum est in casu nr̄o? Et certè negari non potest, & etiam omnes fatētur hunc esse in statu dubio, & pendenti, præsertim quantum ad ea iura, quę illi ad rem competūt, per l. j. §. si pēdeat. ff. ad S.C. Maced. & ita inter cæteros voluerunt Archi. & Io. Andr. in d. cap. beneficium, & simpliciter Petr. Anchar. ibi, per tex. in simili, in capi. fraternitatis, de frigid. & malefic. & in capit. si fortè, de elect. lib. 6. & idem Anch. d. consil. 69. per d. l. lex Cornelia ff. de vulg. & pupil. Quibus & illud addes, aliàs in pendenti esse, an quid acquiri debeat. l. seruus. §. j. ibi, in pendenti est, cui proprietatem acquirat. ff. de acq. rer. do. & l. qui res suas. §.

rem autem, ibi, & vtique cuius fuerit euentus declarat. ff. de solutionibus, cum alijs multis similib. quæ videbis infrà, in fine huius tituli, in 3. quæst. versicu. quibus adde. Sicuti etiam, in pendenti est, vtrum quid valeat, necnè, per id, quod traditum est, ab Alberic. Bartol. & Angel. in l. si sic legatum. §. vlti. per tex. ibi, in verbo, proinde. ff. de lega. 1. cessionem actionis, quæ competit minori ad fundum, vel pecuniam factam, ab ipso minore sine decreto iudicis, pendere ex euentu solutionis. Nam si debitor soluat fundum, non valebit, si pecuniam, valebit. De quo & nos latè quoque dicemus, in d. fin. huius tituli, numero 22. & hoc admodum.

39 ¶ † Quod autem pendet, non est pro eo quasi sit, vt dicit tex. in l. is damnum. §. quod pendet. ff. de regu. iuris propterea hic nouitius nondum est, monachus, aut etiam non monachus, sed pendet status illius. Si igitur postea professionem faciat, non valebit retractus interim factus, quia res acquireretur monasterio, contra rationem, & mentem consuetudinis. Si redeat, valebit. Cautione igitur res hæc expedienda est, vt scilicet caueat hic nouitius retrahens rem se restituturum emptori, si professionem faceret, vt in simili dicitur, in l. cum socij. ff. com. diuid. & sim. adductis infra eod. §. glo. xviij. in verbo, *le pris qua la chose aura cousté*, num. 44. pro quibus, & sequen. Sed quia ex nostra consuetudine, & ea quidem propè generali in hoc regno, bona ingredientis monasterium non acquirantur monasterio, sed hæredibus sanguinis. Nihil video, quod impediat nouitium retrahere, nam vel sibi acquirit, si redeat, vel proximioribus, si non redeat. Et ita res semper, in familia manebit.

40 ¶ † Nec omiserim tamen quod scienter respõsum est à Paul. Castr. consi. 432. cum statutum, col. 2. versic. tertiò principaliter, lib. j. professionem non retrotrahi, ad tempus probationis, quod dicit probari ex d. cap. beneficium, de regul. lib. 6. vbi beneficium nouitij alteri non potest conferri, nec valet ipso iure collatio, nec confirmatur si sequatur professio. Nam si professio inquit retrotraheretur huiusmodi collatio penderet à futuro euentu, & secuta professione confirmaretur, lege. proinde. ff. si cert. petat. Ideò autem non confirmatur, quia non retrotrahitur, l. si à Titio, ff. de rei vendic. & l. apud Celsum. §. si à Titio. ff. de don. ma. & met. excep. Ex hocque dicit donationem factam nouitio non aliter valere, quàm si obseruatà fuerit solennitas statuti laicorum, quamuis religiosi, & aliæ personæ, non subsint huic statuto, debet enim attendi status temporis donationis, qui certus est, non futurus, qui erat incertus, vt qui poterat non profiteri, leg. statuliberi à cæteris, in princ. ff. de statulíber. & l. si ex duobus. §. idem Marcellus. ff. de in diem addict. At tempore donationis nondum, erat religiosus, sed secularis, per d. cap. religioso. §. vlti. de sentent. excommun. lib. 6. Igitur iudicandum est de hac donatione, ac si facta sit seculari, non autem religioso siue monasterio. l. sub conditione. ff. de assign. libe. & nota. per Barto. in l. Iulianus verum debitorem, ad fin. ff. de condition. indebit. hæc propemodum Paulus Castrensis.

41 ¶ † Sed consequenter quæro, quid de clerico seculari? an admittetur, tanquam consanguineus venditoris? quod mihi indubitatum videtur, quũ eius rei sit textus expressus in cap. constitutus, de in integr. restit. vbi Petr. Anch. in 7. nota. & Panor. in 5. nota. id annotant, infertque ipse Panor. ex eo, clericos vti posse statuto, vel consuetudine laicorũ merè fauorabili, & generali. De quo etiam dicit esse bonum tex. in cap. dilecti, de forò competent. Et idipsum quoque voluit idem Panor. in capi. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. vlt. & ibi Fely. in 7. iterumque in 8. q. de constit. & ipse Panor. in capit. ex literis, post princ. de vita, & honest. clericor. Lapus alleg. 101. in ciuitate Florentiæ, col. 5. versic. quod autem. Bald. in l. j. colum. 7. versicu. sed hic vlterius quæritur. C. de summa Trin. Anto. in cap. quæ in ecclesiarum, de constit. & in cap. quod clericis, col. pen. de for. comp. Raph. Co. consi. 41. in nominè, & c. ad primum, in fi. Dom. in cap. vlt. in princ. col. vl. de offic. dele. lib. 6. Card. Flor. in cap. perpendimus, in 2. q. ad fi. iterumque in 8. q. extrà de sentent. excom. Alexand. consi. 211. ponderatis his omnibus, colum. pen. lib. 2. & consi. seq. visa facti narratione, colum j. Matthæ. Afflict. qui de hac nostra consuetudinè loquitur in trac. protomiseos, columna 12. versic. item quæro, an si clericus. Philip. Deci. cons. 114. cuius superscriptio incipit, quandò clerici, column. 2. versicu. sed tamen his, & idem loquens quoque priuatim de hac nostra consuetudine, cõs. 282. viso puncto, colum. 3. versic. vlt. quæritur, vbi etiam ostendit id procedere, si statutum nuncupatim loqueretur de clericis, ex multorum sententia quos inibi citat, vt videre poteris, neque enim opus est hic diutius immorari, cum habeamus textum expressum, & quia etiam nostra consuetudo communis est laicorum, & clericorum, vt dicemus postea latius, in verbo, *l'achepteur*, post principium, vbi tractamus, an è contrario, si clericus emerit, teneatur ex huiusmodi cõsuetudine rem cederè cõsanguineo venditoris volentis retraherè. Si tamen scirè vis alios multos in hac, quam diximus, generali sententia concordantes, vidè in nostrò tractatu primogeniorum, q. 41. in qua abundè disserimus, vtrum primogenitus clericus possit vti iure primogeniture delato à statuto.

42 ¶ † Sed circa id dubium est, an statutum de retractu possit excludere ipsos clericos à beneficio, ipsius retractus, statuendo scilicet expresse, nè eo vti possint, & id quidem verum est, quia valet statutum, nè clerici gaudeant beneficijs statutorum. Bald. in l. si quis curialis, per illum tex. in pen. not. C. de episc. & cler. vbi dicit, & Raph. Fulg. post eum quòd licet statutum laicorum, non possit clericis, auferrè ius cõe, tamẽ protectionem, & beneficium ipsius statuti auferrè potest, & rursum idem Bal. in l. de quib. col. 8. versic. sextò quæritur an clerici, & ibi quoque Ias. col. 2. versicu. sed pulchrum dub. est ff. de legi. vbi dicunt, quòd statutum laicorum potest excipere, siue reijcere clericos à beneficijs ipsius statuti, quia hoc non est contra ecclesiasticam liberta-

libertatem: qui enim impedit beneficium, non facit iniuriam, vt est bonus tex. (licet non allegan.) in l. iniuriarum. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. & idem Bal. post Iacobum Butrig. in authen. cassa, col. 1. versi. tertiò quæro, & ibi quoque Salyce. in quinta, iterumque in 10. q. Fulg. & Paul. Castren. circa medium. C. de sacrosanct. eccle. Idem Bald. consi. 261. licet statutum, libro 3. quod repetitur consi. 270. eod. lib. Petrus Ancha. in repetitio. capi. 1. in 11. quæstio. princi. versi. in hac præallegata, quæ est in 33. char. col. vlti. in paruis, extrà de constitutio. Panormita. in repetitio. capi. eccle. sancti Marti. col 13. versi. quinto quæritur, & ibi Philip. Deci. col. 19. versi. tertiò Abbas infert, de constitu. Corne. consi. 61. licèt videatur, col. 2. versi. & huiusmodi statuta, lib. 4. Alexan. in l. nolle, circa medium. ff. de acquiren. hæredi. & in l. filiusfamilias. §. diui, col. 5. versicu. item inquantum. ff. de legatis primo, & consi. 210. statutis, col. 4. versi. tamen alia ratione, & multis sequen. lib. 2. & consi. 111. videretur, col. 3. versi. ad prædicta, lib. 7. vbi dicit hanc esse communem conclusionem Docto. vbique. & consi. 115. visa scriptura, col. penul. versi. & si diceretur, eodem libro 7. Barba. consi. 12. scribitur apud Prophetam, colum. vltima lib. primo. Sozi. in l. 2. colum. 5. versicu. & ista etiam. ff. de his quæ pœn. not. consi. 97. abunde, colum. vlti. versicu. nec puto, libro 1. & consil. 122. præstantissime doctor, colum. vlti. versicu. & aliud, eod. libr. 1. vbi declarat, quomodo id intelligatur. Deci. consil. 83. in causa accusationis, columm. penulti. versicu. sextò respondetur, & d. consi. 114. colum. 1. & d. consi. 275. li. 2. (nam vt iam sæpius diximus, is numerus duplicatus est) incipien. in causa quæ Lucæ, colum. 3. versicu. capio secundum dubium, vbi expressim loquitur de casu nostri retractus, iterumque in addit. eiusdem consilio colum. secunda, versicu. secundum etiam principale, & Catel. Cot. memor. clerici ligantur, versicu. & ideo in proposito, & Francisc. Ripa. lib. 1. respons. capi. 4 mater, nume. 3.

43 § † Et id quidem minimè dubium est, si sit eadem constitutione cautum, ne scilicet clerici gaudeant priuilegio eius constitutionis. Nam si primum simpliciter facta fuisset constitutio quæpiam in fauorem clericorum, dubium est non modicum, an postea reuocari posset, propter tex. in l. priuilegia, vbi per Barto. C. de sacrosan. eccle. & in capi. ad apostolicam, de simo. & in ca. nouit. vbi Inno. & alij, extrà de iudi. & in ca. vlti. extrà de rebus eccle. non aliena. & per Salyce. in authen. cassa, col. 2. versi. quæro quinto, eod. titu. & Domi. in capi. 1. col. 4. versi. oppo. vltimò, de consti. lib. 6. Alexan. late d. consi. 210. statutis, col. 4. & 5. lib. 2. & Sozin. consi. 241. circa primam difficultatem, col. 2. versi. circa 2. & multis seq. lib. 2. & late Felyn. in d. capi. eccle. sanctæ Mariæ, col. 39. versicu. 12. & Alciat. in tract. præsumptio. reg. 3. præsumptio. 53. nume. 4.

44 § † ET VT redeamus ad eos qui non succedũt, quæri potest, an ingratus aduersus patrem, possit retrahere rem ab eo venditam. Et idem quæri potest de alio consanguineo venditoris. D. Dened. in d. repetitione, capitu. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens, le. 2. nume. 27. negat hunc filium admittendum, argu. capitu. 1. §. quæsitum, titu. de capitu. qui curian. vendi. & capitu. 1. §. insuper, titu. de prohi. feud. alienat. per Feder. vbi (vt ipse dicit) si filius ipsius vasalli dominum offenderit, deinde vasallus feudum extraneo vendiderit, iste filius, qui si feudum habuisset, fuisset ob eam offensam eo priuatus, si velit iure proximitatis oblato pretio illud retrahere, non admittetur, nisi dominus offensam remisisset. Verum illi textus hoc non dicunt, sed illud, quod filius vasalli, qui dominum viuente patre offenderit, eo mortuo non succedit in feudo, quod quantum hic faciat, cæteri diiudicent. Sed si quid facit, vide Bal. in d. §. insuper, & glo. in capi. 1. §. & quia vidimus, in verbo, frater, tit. de his qui feu. dare possunt. in ul. feu.

45 § † Et sanè si pater qui rem vendidit, filium ob ingratitudinem iustè exhæredauit, fortasse dici posset, nec hunc, qui postea vult retrahere, esse admittendum, cum patri non succedat, per ea, quæ iam supra diximus. Licet alias filius etiam hæres patris admittatur ad retractum rei a patre mortuo venditę, vt late dicemus in glo. seq. nu. 47. verum quærimus. Quod si non est exhæredatus, aut alias tanquam indignus ab hæreditate ipsius repulsus, quod aliquando fit citra ingratitudinem, vt videre licet ex titu. C. de his quibus vt indign. non video quid illi opponi possit, ne admittatur, vt de eo diximus, qui non mala mente parentis est exhæredatus: nam nec is a iure patronatus repellitur. l. si patronus testamento. §. si quis non mala. ff. de bo. liber. & voluit Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi, col. vlti. ff. de oper. libe. & consi. 55. dominus Amatus, post medium, & consi. 60. quæstio ista, in 2. dubio, nec etiam à feudo, vt tradit Iacob. Ardi. titu. de success. feudi, sub rubricella, an filius succedat in feudo. §. item quæritur si exhæredatus filius, & Odoff. in sum. titu. qui feudum dare poss. & titu. de success. feud. in prin. And. Iser. in capi. 1. eod. tit. Marti. Laud. in c. 1. §. & quia vidimus, col. 2. versi. quarto circa eandem, & ibi quoque Iacob. Alua. col. pen. versicu. quæro ab extra, & Cardina. Alexan. col. 5. versi. circa eandem regulam quæro, titu. qui feudum dare poss. Iacob. a S. Geor. in tracta. feud. in verbo, præsentes, col. 2. versicu. quæro subsequenter, & Fran. Cur. Iunior in eodem tract. 3. quæstio. in princi. 3. partis. Præsertim si hic ipso iure non est priuatus, secundum ea, quæ late diximus in repetitione l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 288. incip. 354. vigesimumnonum, cum quis, & seq. Et idem si non iuste sit a patre exhæredatus, vt in simi. dicitur in §. soluto, in authen. de nupt. & de feudo tradit Ange. ibi, & P. Ferra. titu. for. libelli quo agitur ad reuo. feud. in verbo, nec superstitibus, col. 3. versi. septimò excluditur, & Paul. Parisien. consi. 1. vissa facti narratione, col. 1. numero 7. lib. 1. & omnes quos supra proxime citauimus. Et hæc quidem omnino vera esse censemus, licet D. Feronius in commentariis, quos

elegan. et simul, & scienter edidit in consuetudi. Burdigal. simpliciter tenuit exhæredatos non arceri retractu, hoc eod. titu. §. 10. & iterum. §. 16. [An autem appellatione filiorum veniant exhæredati, vide Roma. in l. multi, quam legit cum l. filij. ff. de liber, & posthu. & in l. cum intestamento. §. qui tres, quam legit cum l. si quis ita scripserit. ff. de hære. institu.]

46 §† Porrò exhæredatus ipse a patre, posset venire ad retractum rerum ab aliis suis consanguineis venditarum: tum per tex. in l. si ex patronis. §. Iulianus. ff. de bonis libet. tum quia patris exhæredatio eum non facit alienum a genere, idest non facit, quin sit eius generis, & sanguinis. Hæc enim iura a patre tolli non possunt. l. ius autem. ff. de pact. & l. eum. ff. de interd. & releg. & l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. & l. filiusfamilias. §. cum pater, ff. de legatis primo, vbi filius exhæredatus potest reuocare rem prohibitam alienari extra familiam, & l. abdicatio. C. de patria potesta. quæ priuatim loquitur de abdicatione, quæ ipsa exhæredatio est, aut vt nonnullis placet, aliquid maius exhæredatione, & eam tamen semper continens, de quo tu omnino vide Alciatum in lib. dispunctionum 2. capi. 28. Et facit etiam textus in l. vel quæ, in princi. versicu. exhæredatis, iuncta l. familiaria, quæ proxime illam præcedit. ff. de religio. & sumpt. fuer. Nam in posteriori l. scribitur, familiaria sepulchra dici, quæ quis sibi, familiæque suæ constituit. In priore autem traditur id ius concedi exhæredatis, humanitatis gratia: nisi specialiter testator iusto odio commotus eos vetuerit. Ex quo intelliges exhæredatos non iis priuari, quæ sunt familiæ, facit item tex. in l. si quis fuit hæres, eod. titu. vbi id scribitur, si quis fuit hæres, deinde ablata sit ei hæreditas quasi indigno, magis est, vt penes eum iura sepulchrorum maneant, & l. pro hærede. §. si quid tamen. ff. de acquiren. hæredi.

47 §† Nam & alias exhæredatus a patre, succedit aliis consanguineis, vt qui propter exhæredationem non desinat esse consanguineus. l. 1. §. post suos. ff. de suis & legit. nec id tantum in cæteris rebus, sed & in feudo quoque, vt nuncupatim voluerunt Iacob. Ardi. & Iacob. Aluaro. & Iacob. à sancto Georgio, & Fran. Cur. Iunior in locis supra, in duobus ab hinc versi. allegatis. Et horum est optima ratio. nam hæreditas, siue ius succedendi omnino discretum est a cognatione, adeoque a filiatione, Barto. in l. as potest col. 2. versi. est & aliud, & ibi quoque Paul Castren. Fran. Areti. Ias. & alij Recen. ff. de acquir. hæredi. cum multis concor. a me traditis in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 159. nec id quidem. C. de reuo. donat. quanquam glo. a nemine, quem legimus (nisi me fallit memoria) memorata vtrúque confundit in l. 1. §. 1. in verbo cognationis. ff. de iur. & fact. igno. dum illic interpretatur iura cognationis pro cognatione ipsa.

48 §† Et hæc quidem vera sunt in casu nostro, nisi si forte hic exhæredatus a patre aliter admitti non posset, quam si veniret ex persona patris exhæredantis: verbi gratia, si alius proximior eum excluderet cessante repræsentatione patris, quia cum tunc non possit venire ex persona, aut repræsentatione illius, qui eum exhæredauit, nihil video, quin à proximiore excludatur, & id quoque probatur ex d. l. si ex patronis. §. Iulia. versi. quod si ab auo. ff. de ope. libert. Nec tamē interim ommittemus, quod Ioan. Crot. in repe. l. filiusfa. §. diui, colum. pen. versi. nono queritur. ff. de lega. 1. tradit excellentes doct. Bononiæ, cum testator quispiam vetuisset hæredes quędam bona alienare, & si alienarent, eadem ad suos descendentes peruenire: & vnus filiorum eiusdem testatoris vnum ex filiis suis ex nulla causa exhæredasset, & alterum instituisset: respondisse illum ita exhæredatum non admitti ad ea bona alienata, quibusdam rationibus, quas illic affert Crotus, qui se dicit eorum consi. subscripsisse, aliis tamen rationibus, quas & ibi ipse adducit, nec vllam tamen facit mentionem eorum, quæ supra diximus.

49 §† Nec item omiserim ex constitutione protomixeos edita a Federico consanguineos, qui atroces iniurias, vel manus impias in venditorem intulerint, aut aliis modis inibi declaratis eum læserint, non esse admittendos ad retractum rei ab eo venditæ. Hincque occasione sumpta Matth. Afflict. in commentariis eius constitu. in verbo, licet enim supra, diximus, col. 1. & 2. multas quæstiones adscribit, & inter cæteras vtrum id procedat, si patri venditoris huiusmodi iniuriæ illatæ sunt, qui viuens conquestus non fuit. Et e contrario, an & hæredes eius qui eas intulit, excludantur. Cui adde in vtroque, quæ nos scripsimus in repeti. l. si vnquam, in verbo suscepe rit liberos, nu. 215. ad quod item, & duob. sequen. & quantum ad secundum membrum, vide quæ in simili scribit Bald. in capi. 1. §. hoc quoque, col. 3. versi. consueuit quæri, & iterum col. vlti. versicu. tertio casu, & ibi quoque alij, titu. de succes. feud. & in c. 1. titu. si vasal. feud. priue. cui deferatur in vl feu.

50 §† Illud autem planum est, si filius sponte sua paterna hæreditate se abstinuerit, non propterea amitti ius retractus in rebus etiam a patre venditis, argu. l. filij, in prin. ff. de iure patro. vbi filij hęreditate paterna abstinētes, ius patronatus, quid habent in libertis paternis, non amittunt, & id nuncupatim in specie nostri retractus voluit D. Ferronus in consuetudines Burdigalenses hoc eod. titu. de retractu. §. 10. argu. d. l. filij. Id quod admodum confirmat, quod supra diximus, de filio non mala mente exhæredato.

51 §† HACTENVS diximus de consanguineis, qui non succedunt rerum venditoribus, aut aliis eiusdem familiæ, & quibusdam eius rei appendicibus. Cætera autem quæ personas ipsorum consanguineorum respiciunt, quæ & ipsa plurima sunt, in glossam proxime sequentem reiicimus. Cuius rei te lector amantissime admonere hic ideo voluimus, ne cum superiora omnia legeris, forte aliquod dubium conquirens, quod ad ipsos consanguineos pertineat, existemes nil aliud superesse, abeásque minimè contentus.

OV LIGNAGIER, AVT LINEARIVS.

GLO. IX.

SVMMARIVM.

1 Linearius & linea linum, linea Margaritarum quid, & nume. 2. & 3.
4 Consanguinei qui dicantur, & nume. 5. & 6.
Somus frater mortis.
Consanguinitas quid sit.
6 Sanguinis vocabulum & ad agnatos, & cognatos pertinet.
Sanguis maternus an conceptionem conferat.
7 Consanguinitas & ad fœminas pertinet.
8 Propinqui qui dicantur, & nume. 9.
Osculorum mos inter propinquos.
9 Propinqui genere.
10 Propinquitas quæ dicatur.
11 Cognati qui sint.
12 Cognatio quid sit.
13 Necessarÿ qui dicantur.
14 Necessitas quid.
Necessitas pro necessitudine.
Necessitas pro iure affinitatis.
15 Proximi qui appellentur.
16 Proximitas quid.
Proximus genere.
17 Gentiles qui.
Ad cognatos, & gentiles deduci.
Lex Platonis.
Lex duodecim tabularum.
18 Gentilitas quomodò accipiatur.
Gentilitiæ hæreditates.
Gentilitia monumenta.
Familiaria sepulchra.
Gentilitia sacrificia.
Gentile stemma.
19 Tribules qui dicantur.
Contribules qui.
20 Affines qui sint.
Affinitas qualiter accipiatur.
21 Propinquus quilibet an ad retractum admittatur.
Vicini an tantum de proximioribus intelligantur, & nume. 26.
Statutum, quòd vicini non capientes delinquentes teneantur resarcire damnum, quos comprehendat.
22 Statutum iubens consanguineos adhiberi, an etiam de remotis intelligatur.
23 Consanguinei intra decimum tantum gradum admittuntur ad retractum, & nume. 24. & 25.
Successio vsque ad quem gradum deferatur.
24 Decimus tantum gradus admittitur ad legata, & fideicommissa.
25 Consuetudines de gradu retrahentium.
26 Statutum prohibens alienare irrequisito vicino, an intelligatur de vicino remotiori, siue non immediato.
Vicinus proximus.
Cognatus proximus.
27 Banniti an admittantur ad retractum, nume. 28. & 29.
Banniti an gaudeant beneficiis iuris communis, vel municipalis.
28 Banniti quibus æquiparantur.
29 Banniti perdunt iura agnationis, & filiationis.
30 Venditor ipse an possit retrahere, & nume. 31. cum sequen. vsque ad nume. 41.
Priximus sibi quisque est.
Genu sura proprius.
Tunica pallio proprior.
31 Res alienari prohibita, an à venditore retractari possit.
32 Alienans necessitate adactus, an retrahere possit, & nume. 33.
33 Quem de euictione tenet actio, &c.
34 Venditor non tenetur de euictione ex retractu consanguinei, & nume. 35. cum sequen.
Venditor in quibus casibus non tenetur de euictione.
37 Retractare interdum potest, qui de euictione tenetur.
38 Nemo retractat quod à se legitimè factum est.
Vendens se alienum facit.
Facto renuntiamus.
39 Certis personis contra, aut præter ius commune concessum, cæteris denegatum censetur.
Personarum extensio non fit, vt casuum.
Verbis legis deficientibus, deficit eius dispositio.
40 Nemo sibi consanguineus.
Nullum simile est idem.
Vxor non est viro affinis.
42 Venditor an retrahere possit, stante statuto quòd non liceat in alios alienare, præterquàm in consanguineos, & nume. 43.
44 Venditor si suo consanguineo vendidit, qui postea alteri extraneo vendit, an possit ab isto extraneo retrahere.
45 Venditione facta proximo, qui postea extraneo vendit, an prior venditor poterit retrahere.
Renuntians successioni patris, non prohibetur succedere fratri in bonis ipsius patris.
46 Consanguineus, qui retraxit ab extraneo, si alteri vendat, an primus venditor possit retrahere.
47 Filius venditoris vtrum retrahere possit, & nume. 47. vsque ad nume. 57.
Filius vasalli, qui alienauit feudum antiquum, potest eam alienationem sibi reuocare.
48 Quid si filius ipse sit hæres patris.
Hæres, & defunctus censetur esse vna, eademque persona.
Hæres non venit contra factum defuncti.
Nec ex propria quidem persona. Nec si ipse non teneatur de euictione. Nec etiam si ipse fecerit inuentarium.
49 Hæres in omnibus eiusdem est iuris, ac defunctus.
Gesta à patre, non decet pro disciplina militari à filiis in irritum reuocari.
Filius heres patris cogitur habere ratum factum illius.

Haredis factum censetur factum defuncti.

Promittens de facto suo tantum, & de facto hæredis promittere videtur.

50 Hæredes non reuocant feudum à defuncto alienatum, tametsi agnati sint.

51 Dictio quondam, quam vim habeat.

52 Filius iuris præsumptione hæres patris.

Filius est hæres patris, etiam si se abstineat.

54 Pater si promisit non venire contra venditionem, & se pro euictione obligauit, an filius, aut alius consanguineus eius hæres possit retrahere.

55 Consentiens non tenetur de euictione.

56 Hæres an possit retrahere, si venditor promisit rem fore tutam à retractu consanguineorum, & an tunc teneatur de euictione, quæ fit ex retractu.

57 Quid si promisit simpliciter tradere rem liberam, vacuam, & expeditam, Et an tunc quoque tenebitur de euictione retractus.

58 Hæres potest venire contra factum defuncti, quod in fraudem eius tendit.

Consuetudines de retractu hæredis venditoris.

59 Filiusfamiliâs, cui nulla bona sunt, an possit retrahere rem à patre venditam, aut pater ipsius administrator, Et quid de emancipato etiam inope. & numero 60. cum sequentibus vsque nume. 75.

Venditio non consistit inter patrem, & filiumfamiliâs, vti, nec inter dominum, & seruum proprium.

Diuitiæ, nec ætas quantumlibet grandis, eximunt patria potestate.

60 Pater qui suo nomine aliquid facere non potest, nec liberorum potest.

Patris eiusdemque patroni delictum, an noceat liberis.

Vxor vt marito donare non potest, ita nec filio eius.

Pater autor esse non potest, vt filio suo quid tradatur.

Filiusfamiliâs non potest emere rem patris ex pecunia profectitia.

Filiusfamiliâs, post emancipationem minoribus non succuritur.

61 Filiusfamiliâs quod acquirit, patri acquirit.

Filiifamiliâs ex consuetudine Franciæ sibi acquirunt.

Patria potestas apud Gallos, non tantum habet virium quantum de iure communi.

62 Quæsita à filio ex pecunia patris, an ipsi quærantur an patri.

63 Pater, emens nomen filij, censetur ei donare. Sed an talis donatio, possit ab ipso patre reuocari, vide nume. 64. cum sequen.

An autem sit ei præcipuum.

64 Vxor emens suo nomine ex pecunia viri, an sibi acquirat, & nume. 65.

Frater, quod acquirit ex pecunia communi suum facit.

66 Pecunia, quam pater donat filio, an sit patris.

Dominus quod donat seruo communi, sociis acquirit.

67 Pater nomine filij acquirens, & in id pecuniam conferens, tacitè eum emancipat ad eum actum.

Frater fratri in eadem potestate existenti, donare potest bona profectitia consentiente patre.

68 Nullum doli, aut fraudis præmium.

Fraus nemini prodesse debet.

69 Principale non vitiatur propter sequelam vitiosam.

Dispositio facta in persona expressa, & capace non vitiatur ob id, quod quæritur in capaci.

Auus instituere potest hæredem nepotem legitimum ex filio spurio, & nume. 71.

70 Vsufructus an acquiratur patri retrahenti nomine filij in potestate constituti, rem per ipsum patrem venditam & nume. 71.

72 Pater ali non debet de bonis, quibus priuatus est.

Patri spurio non quæritur usufructus bonorum relictorum filiis ab eorum auo.

73 Pater testamenti executor, an & quomodo potest eligere filium pauperem.

Pater eligens filium pauperem non habet usufructum.

Pater præstans auctoritatem filio quærenti, aut vni ex filiis donanti alteri, an sibi eius rei vsufructum quærat.

74 Filiusfamiliâs iussu patris obligatus, restituitur, sed nihil restitutio prodest patri.

Maritus non debet aliquid commodi sentire ex eo, quod vxor donat filio eius.

Mater an possit donare filio, & an quæratur vsufructus patri.

76 Author ab iniuria Chassenei se asserit.

77 Pater an tanquàm administrator vteri vxoris, aut curator, ipsius possit retrahere, numero 78 & 79.

Vterus potest hæres institui.

Vtero legari, & donari potest.

Vterus pro nato habetur ad suum commodum.

Vtero competit integrum restitutio.

Actio negociorum gestorum vtero competit.

Vtero competit bonorum possessio contra tabulas.

Vterus mittitur in possessionem legatorum, & ei directo, & per fideicommissum relinqui potest, & è diuerso eius fideicommitti.

Vtero curator dari potest. Sed ita vt eo nato ipse curator suo munere illico decedat, & numero 78.

Vtero datur ex testamento patris.

Vterus succedit in dignitatibus hæreditariis, & ad ministrat per curatorem.

Vtero præstanda est fidelitas, ab eoque petenda inuestitura.

Mater tenetur petere curatorem ventri.

Vterus legitimari potest.

78 Pater non potest esse administrator filij, nisi eius, quem habet in potestate.

Pater non habet vterum in potestate.

Vterus

Vterus non est suus patri.
Vterus non rumpit testamentum donec natus sit, sed si nascatur, rumpit, & obstat cæteris remotioribus, & nu. 80.
Tutor vero dari non potest.
Intellectus ad §. cum autem, Instit. de tute.
Tutor cur ventri dari non possit, curator, sic.
Tutor datur personæ, curator bonis.
Vterus an sit homo, aut animal.
79 *Retrahere an possit generaliter nondum natus tempore venditionis. nu. 80*
80 *Posthumi in ijs, quæ sunt stricti iuris non comprehenduntur. & nu. 81.*
Vterus an possit subrogari in locum decurionis demortui.
Statutum ut proximus ex genere demortui in locum eius subrogetur, non comprehendit uentrem. nu. 81.
82 *Concepti post uenditionem an admittantur ad retractum. numero 83. cum sequentib. vsque ad numero 106.*
Conceptus post mortem defuncti, neque admittitur, neque obstat aliis.
83 *Nepos post mortem aui conceptus, an ei succedit, & quomodo, & numero 84. cum multis sequentibus.*
Concepti post mortem non comprehenduntur in statuto loquente de nepote, uel cognato.
84 *Nondum conceptus non est de familia.*
Nondum concepti non comprehenduntur in fidei commisso purè relicto.
85 *Nec in legato.*
86 *Conceptus post emancipationem patris non dicitur agnatus.*
Noxia patris in dominum an noceat filio.
Filij, & nepotes concepti post bannum patrum & liberorum, non comprehenduntur in eo banno.
Alienandi prohibitio extra familiam, intelligitur de conceptis tempore testamenti, vel mortis.
Substitutio proximiorum, de conceptis tempore mortis testatoris intelligitur.
Nepotes post mortem aui concepti, nunquam originem eius sequuntur, nec in fauore, nec in odie.
Statutum ne neptis dotata succedat auo, aut eius de succedentibus, non habet locum in ea, quæ uiuo auo nondum concepta est.
Concepi post mortem aui non comprehenduntur in statuto prohibente ne militum nepotis intrent palatium.
87 *Pepotes ex filio spurio post mortem aui concepti, possunt eligi inter pauperes, quibus auus iusserat sua bonta distribui.*
Auus nepoti nondum concepto non potest facere testamentum, nec ei substitutionem facere.
Dispositio l. in suis. ff. de lib. & posthu. non habet locum in eo, qui post mortem aui cõceptus est.
Nepotes concepti post testamentum aui, non veniunt appellatione filiorum.
Filius senatoris non dicitur, nisi qui conceptus est, dum pater senator fuit.
88 *Alienationem prohibitam extra familiam, concepti post mortem reuocari possunt.*
89 *Concepti post mortem primi vasalli, aut emphyteutæ, admittuntur ad feudum, & emphyteusim, pro se, suis filiis, & nepotibus. & numero 90.*
91 *Concepti post mortem eius, de cuius bonis agitur, admittuntur in rebus non hæreditariis.*
92 *Agnati concepti post alienationem feudi, admittũtur ad reuocationem illius. Nec illis tempus in id statutum currit.*
Tempus retractus an currat nascituris.
93 *Concepti post mortem admittũtur ad successionem ex persona parentum, videlicet iure transmissionis, & repræsentationis.*
94 *Retractus an competat ex die, uel sub conditione & numero 85.*
96 *Consanguinitas ex tempore venditionis consideratur.*
Qualitas adiuncta uerbo debet intelligi secundũ tempus ipsius.
97 *Concepti post venditionem cum admittuntur ad retractum, an & ij præferantur aliijs remotioribus conceptis tempore venditionis, & nume. 98.*
Qualitas diei, vel conditionis in fideicommissis inspicitur.
Quod obtinet in ultimis uoluntatibus, & in statutis obtinere debet, quæ eorum naturam mutuantur & imitantur.
Qualitatem adesse tempore cedentis diei satis est.
99 *Nati, aut concepti tempore uenditionis, an cæteris præferantur, & nu. 100. cum seq.*
100 *Proximior, vt quis dicatur, quod tempus inspiciendum sit. & numero 101. cum quatuor sequent.*
Qualitas, quæ adest, tempore contractus inspicitur, non autem conditionis, aut alterius futuri euentus.
104 *Tempus mortis non inspiciendum, sed executionis statuti.*
105 *Capacitas tempore mortis inspicitur.*
106 *Retractus an competat à venditione an ab oblatione eis facta.*
Ignoranti continuè, & sine agnatione quæritur, quid à lege, uel statuto defertur. Præterquam in hæreditatis acquisitione.
107 *Vendita dote à viro, an illius consanguinei, an & vxoris admittantur ad retractum. numer. 108. & 109.*
Venditio attribuitur vendenti, non consentienti.
Aliud uendere, aliud vendenti consentire.
Iura loquentia in vendente, non habet locum in consentiente.
Consentiens simpliciter, de euictione non tenetur nisi sit eadem vtriusque ratio. nu. 108.
108 *Mens consuetudinis loquentis de vendente, magis consideranda est, quàm ipsius uerba, diciturque potius declaratiua, quam extensiua.*

110 *Vir, & vxor, & quilibet insolidum cum aliquã annuam pensionem uendunt, an vtriusque consanguinei admittantur ad retractum, & an insolidum.*

111 *Consanguineus vtrum possit iuri retrahendi renuntiare emptori. & numero 121. cum multis sequentib.*

112 *Quid si consanguineus promiserit, nullam se cõtrouersiam facturum in fundo vendito, & nu. 122.126.127.& 129.*

Res transit cum causa sua.

113 *Consanguineus venditoris, qui ei ius fecit vendendi, cui uelit, an possit venire ad rectum. & nu.129. 130. & 133.*

Pactum venditori factum prodest emptori, & nu 130. vbi id ipsum quoque nocet.

114 *Consanguineus, qui rem oblatam renuit emere; an possit eam alteri venditam retrahere, & nu. 145.& 146.*

Alienare probibitus extra familiam, potest uendere extraneo, si prius obtulerit iis, qui sunt de familia, qui nolunt emere. nu. 145.146.147. & 148.

115 *Consanguineus præsens venditioni, an possit retrahere, & numero 116. 119. 148. & sequen.*

Præsens alienationi prohibitæ in fauorem ipsius, an sibi præiudicet, & numero 156. cum sequen.

116 *Agnati præsens alienationi feudi, an possint eã alienationem reuocare. & nu. 150.*

117 *Alienatio feudi facta præsente domino, & non contradicente, an possit ab ipso reuocari, & nume. 151. cum seq.*

Patientia sine contradictione habet pro consensu, & numero 118. 119. & 148. cum multis sequen.

Consentire intelligitur, qui præsens non contradicit.

Intellectus Glo. in uer. promissione. in ti. de probi. feu. alie. per Lothari.

Quid in alienatione rei emphyteuticæ, numero 152. 153.

118 *Consentire uidetur inuestituræ, qui patitur aliũ inuestiri, & nume. 155.*

119 *Intellectus l. sicut. §. non uidebitur. ff. quib. mod. pig. vel. hypo. sol.*

121 *Renuntiatio iuris retractus ualet.*

Remittenti actiones suas non est amplius ad eas dandus regressus.

123 *Consanguineus, qui non emptori, sed empturo renunciauit iuri retrahendi, an possit retrahere, & nu. 124. & 125.*

124 *Renunciatio iuris futuri facta præsente parte, ualet ut pactum.*

125 *Iuri futuro, & quærendo facilius renuntiatur, quam præsenti, & quæsito.*

126 *Emptor, cui renuntiatum est iuri retractui si alteri uendat, an consanguineus primi venditoris, qui renuntiauit possit retrahere. Et quid si sit consanguineus istius emptoris, qui alteri uendi. nume. 127. & 128.*

Conuentio super uno contractu facta non trahitur ad alios.

Renunciatio non impedit ius nouum post renunciationem quæsitum.

127 *Paria sunt à te, & ab alio, cui tentaris, petere.*

128 *Renuntians consequitur ex nouo iure.*

129 *Pactum factum cum una persona, non habet locum cum alia.*

Renunciatio ei tantum prodest cui fit, non tertio.

130 *Exceptio, quæ nocet, & prodest uenditori, nocet & prodest emptori. & nu. 131.*

Factum venditoris nocet emptori.

Iuramentum venditoris, emptori nocet.

Excipiendi ius transit in singularem successorẽ.

131 *Laudum latum pro uenditore prodest emptori.*

132 *Stipulari alteri non potest, nisi intersit stipulantis, & sufficit ut post stipulationem intersit.*

133 *Consanguineus consentiens uenditioni an possit retrahere, & numero 134. cum multis seq.*

134 *Renunciare iuri suo quis non præsumitur.*

Consensus simplex sine pacto, aut renunciatione, non præiudicat iuri futuro, quod etiam competit iuri præsenti.

135 *Consensus non debet esse superuacaneus.*

136 *Patronus consentiens donationi factæ a liberto, non potest reuocare.*

Filius consentiens patri donanti omnia bona sua, non potest ipsam donationem reuocare.

Filius vasalli non potest reuocare donationem, cui consensit.

Agnati consentientes alienationi feudi, eam reuocare non possunt.

138 *Dominus consentiens uasallo, aut emphyteutæ uẽdenti, videtur remittere totum ius suum, & ita ut nec pretium petere possit.*

Inuestituræ alterius consentiens sibi præiudicat.

139 *Consentiens alienationi rei suæ, aut sibi obnoxiæ non potest eam impugnare.*

Consentiens alienationi alienare videtur.

140 *Intellectus ad capitu. constitutus, extra de in integ. restitu.*

141 *Consanguineus consentiens uenditioni nomine officij retrahere potest.*

Quid si ex statuto consanguineus debet consentire.

Testes, & notarii consanguinei adhibiti instrumento venditionis, an posit retrahere. & nume. 142. & 143.

142 *Officium suum nemini esse damnosum, & numero 271.*

144 *Hæres consentientis alienationi utrum ad retractum admittatur.*

145 *Agnatus tollens feudum oblatum emere à uasallo, an posit alienationem reuocare.*

146 *Dominus, qui noluit emere, non priuatur iure prælationis.*

149 *Præsentia eius, qui contradicere non potest, non nocet.*

153 *Præsens legato rei suæ non sibi præiudicat.*

154 *Præsentia inter coniunctos an habeatur pro consensu.*

157 Con-

feminas quoque trahitur, & nume.243.

243 *Intellectus ad l.1.§.vlti.ff.de iure immunita. & capi.quibusqunque de pœnis lib.6.*

244 *Linea de fœminis etiam dicitur.*

245 *Qui de materia conceptionis masculini, & fœminini scripserunt, & tex.de eadem re præter superius citatos, nume.246.*

246 *Masculinum non concipit fœmininum ex legibus Lombardorum.*

247 *Consanguinei eius, qui ratificant venditionem non suo nomine factam, an admittantur ad retractum.*

Ratificare non possum, quod meo nomine non est gestum. Nisi tamen in meum preiudicium, numero 248.

249 *Consanguinei eius, qui permittit rem suam vsucapi, an admittantur ad retractum, & nume.252.254.& 255.*

Qui patitur vsucapere, & consentire, & alienare videtur, & nume.253.

Vsucapio pacto æquiparatur.

Vasallus non potest reuocare feudum à domino, quid contra eum erat prescriptum, & dominus rei vendicatione euicerat.

250 *Acquiri quæ non possunt, an vsucapi possint.*

251 *Alienare prohibitus non potest pati vt res vsucapiatur.*

Vsucapio non currit contra prohibitum alienare.

Statutum de alienatione, locum habet in vsucapione.

253 *Vsucapione non tollitur naturalis obligatio.*

254 *Dominus repetit pretium rei suæ ab alio vendita, & vsucaptæ.*

255 *Fraudibus obuiandum.*

Qui vsucapit rem habet à tradente non à domino.

256 *Consanguineis duobus vendentibus, an alter alterius partem possit retrahere.*

257 *Duobus vendentibus alter alteri consentire videtur.*

258 *Alius an possit sine mandato oblationē retractus facere, & numero.250. cum multis sequen. Et an satis sit habere mandatum sine ostensione, nume.264*

Alius offerens, & deponens parit alteri, liberationem, vbi supra.

259 *Emphyteuta non cadit emphyteusi, alio soluente canonem.*

260 *Non refert, quid à quo fiat, ad conseruationem iuris realis, & ad pœnam euitandam.*

262 *Dominus emphyteutæ non cogitur ab alio solutionem recipere, & nume.263.*

263 *Intellectus ad l.lex vectigali.ff.de pigno.*

267 *Consanguineus assistens venditori, vt aduocatus, an admittatur ad retractum, & nume. 268.269.270.271. & 272.*

Adesse qui dicatur.

Aduocatio officium periculosum.

370 *Consanguineus, qui tanquam procurator rem vendidit, an possit retrahere.*

271 *Tutor, vel curator, qui vendidit, aut autoritatem in venditione præstitit an retrahere possit.*

Tutela ex necessitate suscipitur.

272 *Iudex, qui interposuit decretum venditioni, an possit retrahere.*

273 *Quid de consanguineo venditoris fideiussore.*

Fideiubens censetur consentire contractui.

Pater fideiubens pro filio censetur ei consentire.

274 *Emptor, qui confessus est consanguinitatem agentis ad retractum, an eandem possit postea negare, & quomodo, & nume.275.*

Consanguinitas qualiter probetur, & nu.275.

275 *Releuare in uulgari significatione.*

276 *Excommunicatus utrum possit uenire ad retractum, & nume.277.cum sequen.*

Excommunicationis ortus.

Excommunicatio Druydum.

Excommunicati sacrificijs interdicti.

Excommunicati impij peculiari uocabulo uocantur.

Excommunicatis communicare prohibitum.

Excommunicatis ius denegatur.

Excommunicati dignitatum, & beneficiorum incapaces.

Excommunicati infames.

Excommunicationis pœna grauissima.

277 *Excommunicatio Platonis.*

278 *Excommunicatio Atheniensium.*

Excommunicatio arginorum.

279 *Excommunicatio Romanorum.*

280 *Excommunicatio Germanorum.*

281 *Excommunicatio tam in foro seculari, quàm in canonico proponi, & allegari potest.*

Accrimoniæ uerbum.

282 *Excommunicationis exceptio an habeat locum in regno Franciæ.*

ITA QVOQVE vulgò consanguineum vocamus, tanquam linearium dicas à linea, more Gallis peculiari, qui in huiuscemodi vocibus, g, literam in lingua sua vernacula addunt, vt linea, *ligne*: vinea, *uigne*: tinea, *tigne*: aranea, *araigne*: Britannia, *Bretaigne*: Aruernia, *Auuergne*: Alemania, *Alemaigne*: Hæc autem pronuntiatio, *lignagier*: a linea fit, vt iam diximus, veluti qui sit eiusdem lineæ, id est, progeniei, siue consanguinitatis. Nam ea dictio (linea) propriè significat filum illud, quo fabri materiarij vtuntur ad signandam materiam, quoniam ex lino fiat: hincque trahitur ad omne filum, ac funiculũ, qui ex lino aut alia re simili fieri solet, vt in l.inter eos.ff.de acquir.rer.domini. Nam & lino pro funiculo vsus est. [Cicero.3.in Catilinam inuectiua Tabellas proferri iussimus, quæ ac quoquã dicebantur datæ. Primum ostendimus Cethego, signum cognouit: nos linum incidimus, legimus. Et Cornelius Celsus lib.7.capit.14. A quibusdam tumor ad imum acu traiectatur, duo lino ducentes, deinde vtriusque lini duobus capitibus diuersæ partes astringuntur. Atque etiam lino in eodẽ significatu vsus est] Vitruuius, lib.4. capi.item 4. & lib.5.capi.3.& lib.6.cap.9.& lib.9.ca.item.9.& Plinius lib.32.ca.2. Et inde linea margaritarum, in l.lineam.ff.ad lega. Falcid.& l.vlti.§. vlti.ff.de aur.&

tur. & arg. lega. & l. si quis vxori. §. si linea. ff. fur. & hinc dicimus vti margaritis pertusis in linea. l. si seruus. §. si cum maritus, vbi Budæus. ff. ad lega. Aquili. Sed & a nostris quoque Iureconsultis trahitur ad cognationem gradus, seriemque, ac ordinem, & limites, vt in l. Stemmata. ff. de grad. affin. vbi ita scribitur. Stemmata cognationum directo limite in duas lineas separantur: quarum altera superior est, altera inferior. Ex superiore vero & secundo gradu transuersæ lineę pēdent &c. & in l. Iurisconsultus. §. sed & ex lateribus, eo. titu. & l. si quis prioris. §. in illo, ibi, ex materna linea. C. de secun. nup. & l. vacantia. C. de bono. vacan. lib. 10. vbi dicitur, sanguinis linea, & c. veniens, ibi, linea consanguinitatis, extra de spon. & c. 1. §. contra filios, de scisma. li. 6. In qua etiam significatione posuit Statius lib. Syluarum 3. Syl. 3.

Non tibi clara quidem senior placidissime gentis.
Linea, nec proauis demissum stemma, sed ingens &c.

[Et Plinius lib. 35. ca. 2. Stemmata verò lineis discernebant ad pictas imagines.]

2 § † Scribit autem Ioan. And. in commentariis in arborem consanguinitatis, lineam hac in re dici collectionem personarum ab eodem stipite discendentium gradus continentem, numerosq; distinguentem, quod & post eum tradit Signo. consi. 93. factum sic se habet, quidam nomine, & Bald. siue is sit Salycee. inter consi. ipsius Bald. consi. 334. in quæstione quæ vertitur in ciuitate Tergesti, col. 3. versi. secundò quotupliciter, lib. 3. quod consi. repetitur inter consi. Petr. Ancha. consi. 95. eodem initio, & Barba. in repe. l. cum acutissimi, col. 53. versicu. quid si testator dixit, quandiu de linea mea erunt. C. de fideicom. & Cardi. Alexan. in arbore consanguinitatis, col. 1. versi. linea vero est, & iterum colum. 5. versicu. in ea. glo. in linea, & Philipp. Deci. consi. 365. viso consi. colum. 2. versicu. & vlterius, [Matthæ. Afflict. in capi. 1. §. dummodo, in 3. notabi. titu. de nat. succes. feud.] & ante hos omnes Hostien. in summa. tit. de consangui. & affini. §. quid de linea.

3 § † Si autem alia quædam scire vis de linea, comperies apud multos ex illis, quos citauimus, & præterea Bald. consi. 321. testamento cauetur, lib. 1. & consi. 339. quæritur vtrum de linea. lib. 3. Pau. Castren. in l. maritus, col. vlti. C. de procu. & consi. 111. visis, & ponderatis, col. vlti. lib. 1. Raph. Coma. consi. 2. proponitur, colum. 1. Soz. consi. 33. circa præsentem col. 4. lib. 3. Philip. Deci. in l. 2. in prin. C. de succes. edict. & consi. 379. requisitus, col. 1. versi. sed capio aliud, & iterum ver. non obst. quod supra, & multis seq. Quis autem dicatur de linea paterna, & materna videbis apud Bar. consi. 10. viso statuto communis Tudertі.

4 § † HIC IGITVR nostra consuetudo, vt id tandem repetam eos vocat *lignagiers*, qui sunt consanguinei, id est, sese sanguine contingunt, ac veluti eiusdem sunt sanguinis. Nam & hic, & vbique in hoc tractatu (ne quis erret) voco consanguineos, non vt ius ciuile intelligit, id est, fratres tantùm eodem patre genitos. l. 1. §. consanguineos, in princi. & §. 1. ff. de suis & legi. & §. 1. versicu. itaque, institu. de legi. agna. succes. & in authenti. de consangui. & vteri. fratri. in rubri. & nigro post princi. Græci hos ὁμοπατρίους vocant, vt vterinos ὁμομητρίους. Et in hac significatione consanguineum accepisse videtur Virgilius, cum scribit lib. 6. Æneidos.

Tum consanguineus leti sopor.

Nam secutus fuisse videtur Homerum & Hesiodum qui vocant ὕπνον id est, somnum κασίγνητον, id est fratrem mortis, ille quidem lib. 14. Iliados, hic in Theogonia. Et ita quoque accepit Claudianus in epigrammate de piis fratribus.

Nam consanguineos eadem cum forma figuret,
Hic proprior matri fit tamen ille patri.

Sed intelligo consanguineos secundum ius pontificium, id est, qui quomodo sunt sanguine coniuncti vel ex patre, vel matre, & quocunquę gradu, & sexu se attingant, vt in toto titu. præsertim vero in capi. rua nos, & in capi. non debet, extrà de consangui. & affini. & in capi. postremò, & ibi glo. 1. Ioan. Andr. & propè omnes, de appel. & omnium optimè in capi. ad sedem. 35. quæstio. 5. de quo & per Archidia. in capi. 1. 3. q. 5. & Ioan. Andr. in capi. Sciant cuncti, de elect. lib. 6.

5 § † Et ita quoque intelligit communis vsus loquendi, vt refert Albe. in l. si is qui, ad fi. ff. de adop. & Barto. in l. cum quidam. §. quod dicitur, lo 1. col. 2. uersi. sciendum tamen est, & ibi quoque Bald. in 1. oppo. Imo. Raphae. Coma. Pau. Castren. col. 4. Alexan. col. vlti. quem omnino videas, & Francis. Areti. in 2. nota. ff. de acquiren. hæredi. Bald. in l. vlti. circa medium. C. de verbo. significa. Petr. Ancha. in repe. capi. 1. in 14. q. prin. versicu. quæro vlterius de verbo, consanguinei, qui est in char. 70. col. 4. in paruis, extrà de constitu. Rapha. Fulgo. consi. 119. proponitur quod Feder. col. vlti. Pau. Castren. consi. 421. quod ista mater, col. 1. lib. 1. Alexan. consi. 82. in causa vertente inter Petrū, col. 1. versi. item potest, lib. 1. & consi. 229. ponderatis, col. 3. versi. nec ad prædicta ob. lib. 6. & consi. 153 viso themate, col. 1. lib. 7. Barb. in repe. l. cum acutissimi, col. 52. versi. quid si testator dicit, sine consanguineis. C. de fideicom. & Philip. Fran. in d. capi. postremo, col. 3. & in d. c. sciant, post prin. de elect. lib. 6. & in c. si pater, col. pen. versi. vigesimotertiò, de testa. lib. 6.

6 § † Sed & ita quoque accepisse videtur Plautus in Pœnulo, cùm dicit: Meis consanguineis nolo te iniustè loqui: nec enim de fratribus ibi loquitur. Et Virgilius lib. 7. Æneidos.

Et consanguineo toties data dextera Turno.

Neque enim Turnus erat frater Amatæ, de qua ibi loquitur, sed filius Veniliæ sororis ipsius Amatæ. Et iurisconsultus quoque in d. l. cum quidam. §. quod dicitur, de acquiren. hæredi. si credimus glo. ibi, in verbo, consanguineum. Vnde & a nostris annotatum, id consanguinei nomen multis modis in iuribus nostris accipi, vt per Cor. consi. 21. alias 22. vř prima facie, col. 2. li. 1. & cōsi. 13. ad huius, col. 5. versi. quin insuper, lib. 2. & consi. 40. in hac consultatione, col. vlti. eo. li. 2. & consi. 167. eiusdem

eiusdem initij, lib.2. Na & sanguinis vocabulum, vnde consanguinei dicti sunt, generale est & ad agnatos, & ad cognatos, vt patet ex l. hac parte, quæ est 2.ff. vnde cogna. & l. vel si sanguine, ff. de manumis. vind. vbi ita scribitur, vel si sanguine eum contingit: habetur enim ratio cognationis, & in l. vacantia, vbi id notat Ioan. Plat. C. de bonis vacantib. lib. 10. & voluit etiam Signo. de consanguineis loquens, consi. 196. cum interra, vbi & alia allegat. [nam & hinc maternum sanguinē dicimus, vt in l. nullus. C. de decurio. li. 10.] Et apud Tullium in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Sic se res habet, iudices: magnam vim, magnam necessitatem, magnam possidet religionem paternus, maternusque sanguis. Virgilius autem lib. 6. Æneidos dicit Æneam satum sanguine diuum, quod filius Veneris esset.

[Sate sanguine diuum.
Tros Anchisiade.]

Ouidius quoque lib. 1. Fastorum.

Hinc fuit Euander, qui, quamquam clarus vtroque.
Nobilior sacræ sanguine matris erat.

Porrò scio a philosophis, & medicis disputatum, sanguisne maternus ad conceptionem aliquid cōferat, vt videre licet apud Aristotelem, lib. de generatione animalium 1. capi. 19. Plutarchum de placitis philosophorum lib. 5. ca. item 5. Censorinum de die natali capitu. 4. Galenum in lib. 2. de semine, & iterum de vtilitate partium, lib. 14. Nemesium in lib. de natura hominis, ca. 24 Auicennam, lib. 3. Fen. 20. tract. 1. capi. 3. Auerroem 2. Colliget, capi. de iuuamentis testiculorum. Albertum Magnum de animalibus lib. 9. tract. 2. c. 1. & multis seq. Petrum Aponensem in Conciliatore, differentia 36. Nicolaum Florentinum sermonum lib. 6. tract. 1. capi. 12. & Iacobum Foroliuiensem quæstionum in libro tegni. capitu. 37. & nouissime Cælium Rhodiga lectionum antiquarum lib. 3. capi. 42. & è nostris aliquid tradit Fede. Senen. consi. 301. magister.

7 § † Ex illa autem consanguineorum appellatione in ea significatione, quam diximus, consanguinitatis vocabulum productū est, pro omni illa coniunctione, siue necessitudine sanguinis, & paterni, ac materni, vt l. 1. & l. consanguinitatis, C. de legi. hæredi. & l. 1. post princip. C. de impo. lucra. descript. lib. 10. & apud Virgilium libro 2. Æneidos.

Illi me comitem, & consanguinitate propinquum, &c.

Et libro 5. eiusdem operis.

Et consanguineo lachrymans commendat Aceste.

Et Liuium lib. 7. ab vrbe condita. Ceritem populum misericordia consanguinitatis Tarquiniensibus adiunctum fama ferebat. Quamuis & sępe etiam accipiatur propriè pro agnatione, & ea necessitudine, quæ est ex maribus tantum, vt in l. si spurius. ff. vnde cognati: vt interim omittam nostrates illos Archidia. & Ioan. Andr. in capitu. 1. in verbo, consanguinitatis, de sponsa. lib. 6. qui ad hæc multa iura pontificia afferunt.

8 § † EX ILLO autem loco lib. 2. Æneidos Virgilij, constat propinqui appellationem eodem pertinere. Nam & Tullius libr. 1. officio. quo loco de gradibus humanæ societatis disserit eos generali nomine propinquos vocat, qui sanguine iuncti sunt. Et ne putes eum huius nominis significationem ad propinquitatem vicinitatis referre. Is statim hæc verba subiungit. At si lis in iudicio sit, propinquum potius, & amicum, quam vicinum, defenderit. Et paulo ante dixerat. Sequuntur connubia, & affinitates: ex quibus etiam propinqui. Et in libro de Amicitia. Ita ciues potiores sunt, quam peregrini, & propinqui, quam alieni: cum his enim amicitiam natura ipsa peperit, sed ea non satis habet firmitatis. Nanque hoc præstat amicitia propinquitati, quod ex propinquitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia autem non potest. Sublata enim beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis manet. Et in eodem quoque significatu posuit Salustius in bello Iugurthino. Fratre meo atque eodem propinquo suo interfecto. Et Valerius lib. 4. ca. 4 Consilioque vxoris, ac propinquorum Scipionis constituta dote. [Horatius lib. 2. sermo. Satyr. 3.

Et ad sanos habeat tutela propinquos.]

Et Lucanus libro 2.

Pignora nulla domus, nulli coiere propinqui.

Et Propertius lib. 2. ad Cynthiam.

Quin etiam falsos fingis tibi sæpe propinquos.
Oscula nec desunt, qui tibi iure ferant.

Nam vt intelligas, mos erat apud Romanos, vt mulieres & ij, qui eas aliquo sanguinis vinculo attingebant, sese osculo exciperent, & salutarent, vt tradit Plutarchus tum in vita Romuli, tum in libro de claris mulieribus, tum denique in problematis Romanorum, capi. 6. & Plinius lib. 14. c. 13. & Gellius lib. 10. capi. 23.

9 § † Sed vt redeamus in eadem significatione accepit iurisconsultus in l. Lucius. ff. de peti. hære. & in l. cum pater. §. a te peto, qui est pen. ff. de leg. 2. & in l. pater filium, in prin. & in l. Pamphilo. §. 1. ff. de leg. 3. & in l. 1. in prin. & iterum in l. qui filium. ff. vbi pupi. edu. deb. & in l. capitalium. §. omnia. ff. de adulte. Atque etiam Imperator in l. officiales. C. de episco. & cler. & in l. cum ancillis. C. de incest. nup. & in l. 1. C. vnde vir. & vxo. & in l. vlti. C. de verbo. signi. & in l. vlti. C. de testa. mili. Nam & Bald. consi. 334 in quæstione quæ vertitur, col. 2. versi. & circa hoc, lib. 3. scribit eos dici propinquos simpliciter, & absolute loquendo, qui de iuce ciuili vocantur ad successionem ab intestato, quod etiam reponitur inter consi. Petr. Anchara. consi. 95. sub nomine Barto. Salyce. & illum aduocat sub ipsius Petr. Ancha. nomine nulla Bald. aut Salyce. mentione facta, Barba. in repe. d. l. cum acutissimi, col. 52. versi. quid si testator dixit, si filius meus decesserit sine propinquis. C. de fideicom. & Stepha. Berttan. consi. 30. punctus, nu. 1. lib. 4. vbi & alios multos citat. Sed quia hæc appellatio propinquorum ad alia quoque pertinet, ideo ad tollendam eam dubitationem, demonstrandamq; hanc,

hanc, de qua loquimur, generis propinquitatem, sunt qui hanc generis adiectionem ponunt: vt apud ipsum Salustium in Iugurth. in oratione Micipsæ ad filios: Obtestorque te, vt hos, qui tibi genere propinqui beneficio meo fratres sunt, charos habeas. Nam & in eodem loco etiam coniunctos sanguine dicit.

10 § † Et inde quoque propinquitatis nomen pro eadem coniunctione sanguinis deriuatum, vt in l. 2. ad fin. C. quando & quibus quar. pars, libro 10. cum dicitur, extraneum quinetiam hæredem, propinquitatis quidem iure discretum, & in l. 1. versi. ex his. C. de impo. lucra. descrip. eod. lib. 10. & in capi. quoties, extra de testibus. Et apud Tullium ipsum lib. 5. de finibus. Si amicitiæ, si propinquitates. Et in libro de Amicia: Adsciscantque sibi quasi propinquitate coniunctos, atque natura, & in eo loco quem supra citauimus, & apud Cæsarem, lib. 2 belli Gallici, Propterea qd propinquitatibus, affinitatibusque coniuncti, &c. Et Quintilianum, lib. 4. capitu. 1. Personis applicantur non pignora modo, sed propinquitates, amicitiæ, interim regiones, &c. Et Valerium maximum lib. 2. capitu. item 2. vbi de Quinto Fuluio: Quid enim tamdifficile factu, quam communioni nominis, ac familiæ veteris propinquitatis serie cohærenti virgarum contumeliosa verbera adhibere.? & Suetonium in Othone, capi. 1. Pater L. Otho materno genere præclaro, multarumque, & magnarum propinquitatum.

11 § † SED ET in eadem significatione cognati nonnunquam accipiuntur, vt in l. 1. ff. de inofficio. testa. & in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admin. tuto. & in l. 1 §. vlti. & iterum in d. l. qui filium. ff. vbi pupi. educ. deb & in l. si quis filio, in princi. & iterum in §. eius qui, in fin. ff. de iniust. testa. & in l. item prætor. ff. de suis & legi. hæred. & in l. in metallum, & in l. pater, in prin. ff. de leg. 3. & in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis, & in l. 1. in prin. ff. de cada. punit. & in l. si forte, & in l. castrense. ff. de castren. pecu. & in l. & qui, in prin. ff. ff. de muner. & hono. & in l. hæc autem. §. 1. ff. ex quib. caus. in pos. eat. & in l. 1. §. 1. ff. ad leg. Iul. repet. & in l. 1. C. de mulie. quæ se prop. ser. iunxe. Et ita quoque accipit Tullius in lib. de partitionibus oratoriis. Sitne æquum amicos cognatis anteferre. Et in oratione pro Sexto Roscio Amerino: De amicorum, cognatorumque sententia Romam confugit. Et rursus: Tot propinqui, cognatique optime conuenientes, & Salustius in bello Iugurthino. Coram amicis, & cognatis huiuscemodi verba fertur habuisse. Rursumque. Vos mihi cognatorum, vos affinium loco ducerem. Et in oratione Marij: Ad hoc alij si deliquere, vetus nobilitas, maiorum fortia facta, cognatorum, & affinium opes præsidio adsunt. & Cato ille, aut quisquis fuit, nō cōtemnendus author. Cognatos cole. Nam & cognati dicuntur, quasi vna, communiterue nati, vel ab eodem orti, siue progeniti. l. non facile. §. 1. ff. de grad. affini.

12 § † Et hinc etiam cognatio illa, eadem sanguinis coniunctio, vt subiungitur in eadem l. non facile. §. cognationis, & in l. sicut autem. ff. de legit. tuto. & in l. nec ei. §. 1. ff. de adopt. & in rubro. & nigro. Institu. de gradib. cognat. & in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. vbi scribitur, quod inter homines cognationem quandam natura constituit, sed ibi ea significatio latius patet, & in l. si vero. §. hæc autē. ff. de iis qui deiect. & apud Tullium in Verrem oratione septima. Nulla tibi Quinte cum isto cognatio est, & Quintilianum lib. 4. capi. 1. Quare in primis existimetur venisse ad agendum ductus officio, vel cognationis, vel amicitiæ. Cognatus enim, & cognatio generalis est omnium appellatio, siue per fœminas, siue per mares attingant, non item agnatus, & agnatio l. Iurisconsultus. §. 1. & 2. ff. de grad. affin. Quanquàm hodie ad vnum redacti sunt, vt alibi dicemus.

13 § † NECESSARII item dicuntur in hoc eodem sensu, scilicet pro iis, qui se sanguine contingunt, in l. ait prætor. §. vlti. ff. de minor. & l. congruit. ff. de officio. præsid. & l. 1 §. vlti. ff. de eo qui pro tuto. & l. impuberibus, in princi. ff. de suspect. tuto. & l. magis puto. §. in primis. ff. de reb. cor. & l. affectionis. ff. de dona. & l. 3. & [l. amplius. §. 1. & iterum.] l. benignius. ff. de libe. cau. & l. non tantum, & ibi glo. ff. de appella. & l. si filius. C. qui pet. tuto. & l. quamuis adulterii. C. ad leg. Iul. de adulte. & l. 1. C. de impo. lucra. descrip. lib. 10. Et apud Tullium in oratione pro P. Quintio non ab homine alieno, neque ab aliquo calumniatore, atque improbo, sed ab equite Romano, propinquo, & necessario suo &c. Festus autem Pompeius autoritate Galli Aurelij necessarios eos dici tradit, qui aut agnati, aut affines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter cæteros.

14 § † Et hinc quoque necessitudo dicitur ea illa coniunctio, in l. vlti. & ibi glo. ff. de iusti & iur. & in l. in fideicommissi §. cum Polidius, ibi, propinquorum necessitudini, & ibi quoque glo. ff. de vsur. & l. si tuto. ff. de suspect. tutor. & l. hæc autem. §. 3. ff. quib. ex cau. in pos. eat. & l. officiales, ad fin. ibi, propinquorum necessitudo. C. de epis. & cler. & l. 1. C vnde leg t, [& in d l. quamuis adulterii. C. de adulter. vbi quamprimum proximitatem vocauit, eandem postea necessitudinem vocat. Et apud Plinium iuniorem libro epistolarum. 10. Necessitudines eius inter meas numero, & filium in primis. Quanquam ea appellatio necessariorum, & necessitudinis generalis est ad omnem amicitiam, affinitatem, familiaritatem, societatem, hospitium pertinens, vt probatur in l. 1. & 2. ff. in ius voc. vt eant, vbi etiam Gul. Barto. & alij declarant, quæ sint necessariæ personæ, & in l. Iulius ff. de cond. & demon. & l. 1. §. consequens. ff. de suspect. tuto. & l. capitalium. §. omnia ff. de pœnis, & l. si filium, & ibi glo. C. de libe cau. nec longe, nec ex externis scriptoribus exempla petamus, quæ plurima sunt, & omnibus obuia. Ex quibus vnum citasse satis erit ex Tullio ad Seruiū Sulpitium libro epistolarum famil. 13. Cum Lysone Patrensi est mihi quidem hospitium vetus, quam ego necessitudinē sanctè colendam puto. Et paulo post, sed eo vehemētius a te cōtendimus, vt

Lysonem

Lysonem in fidem, necessitudinemque tuam recipias. Porro necessitatem, quoque pro iure affinitatis, siue consanguinitatis, vti & necessitudinem nonnunquam à probatissimis scriptoribus poni probat Aulus Gellius authoritate Cæsaris, li. noctium Atticarum 13.c.3. [Sicuti & è diuerso, necessitudinem pro necessitate apud Corneliũ Tacitum lib. 4. Lepidus quartam partem accusatoribus secundũ necessitudinem legis, cætera liberis concessit: vt interim omittam locum Sempronii Atellionis veteris scriptoris relati à Gellio vbi supra.]

15 § † Proximi etiam hi vocantur, qui nobis sunt sanguine quouis modo coniuncti. l. dudum. C. de contra. emptio. quæ lex ad nostram consuetudinem pertinet, & in eo loco glo. exponit proximis, id est consanguineis, & Bald. in fi. dicit, quod proximus intelligitur per lineam sanguinis. Et hinc occasione sumpta ꝙ is tex. loquitur de proximis, & consortibus, declarat, quid inter vtrosque interest. Et similis tex. loquẽs de ꝓximis in eodẽ sẽsu, in d. l. quamuis adulterii C. ad leg. Iul. de adul. & in l. quicunque. C. qui admit. & in l. 1. C. de mulier. quæ se prop. ser. iunxer. & dicto l. diuus. ff. de offi. Præsid. & de huius uocis significatione in hunc sensum videbis apud Phil. Franc. in c. si pater, char. pe. ver. vigesimoseptimo, de testa. lib. 6. & Barba. in repe. l. cum acutissimi, char. 15. verb. quid autem si testator dixerit, si filius meus decesserit sine proximis. C. de fideicom. & Steph. Bertr. consil. 30. punctus, num. 3. lib. 4. Et cum ita accipitur, vim atque significationem positiui tenet, vt tradit Priscianus, libr. 3. c. 2. Apud Hebræos [illegible] Græce & Latinè proximus, propriè eum significat, qui mihi qualibet ratione coniunctus fuerit, siuè cognationis, siuè arctioris cuiuspiam amicitiæ, vti Ionadab ille, qui Amnoni filio Dauid consilium dedit de corrumpenda sorore illius Thamar Absalon dicitur fuisse, i. amicus, vel propinquus Amnonis. Erat filius fratris Dauid. 2. Regum 13. Sic & Cusai dicitur fuisse .i. amicus Dauid siue sodalitaris tantum. Ita Iudicum 30. sodales dati Schmitschani dicebantur. i. proximi eius, Iudicum 14 c. siue vicinitatis. Ita iubebantur Hebræi egressuri ex Aegypto quilibet à proximo suo, & quælibet à proxima sua petere vasa argentea, aurea, & vestem, Exod. ca. 3. & vbi & idẽ vocabulũ ponitur.

16 § † A proximo item proximitas pro consanguinitate, in l. capitis, & l. si spurius, ff. vnde cog. & l. Se ius ff. ad S. C. Treb. & l. 1. [illegible] prin. ff. de iur. & fact. igno. & l. 1. & iterum l. item Prætor. ff. de suis & legi. hæred. & l. si bonorum, quæ est 2. C. qui admit. vbi id Iason no. in primo no. & l. j. C. de bono pos. secundũ. tab. & l. 1. iterumque l. ab intestati. C. de legi. hæred. [& dict. l. quamuis adulterii. C. de adulter.] & §. vlt. Inst. de succes. cog. & in §. 1. & ibi glo. in verbo, proximitatis, Instit. de serui. cogna. & apud Quintilianum, lib. 3 c. 8. Quod accidit, etiam si de una requærantur aliqua: sed eam plures petant, vel eodem iure, vel proximitatis, vel diuerso: vt cum hic testamento, ille proximitate nitatur, & è nostris quoque declarat Oldr. consi. 153. videretur quod filius. Et nos quoque aliquid dicemus infra. §. 11. in gloss. 1. num. 1. 2. & 3. Et quia etiam appellatio proximi ad alià quoque pertinet. Ideoque ad submouendam dubitationem, ostendendamque priuatim hanc generis proximitatem, ei nonnunquam additur hæc generis adiectio, ita videlicet, proximus genere: vt apud Terentium tum in Adelphis, tum in phormio ne. Quod & de propinquo supra diximus. Ex proximo autem ita fit proximitas, vt antiquis maximitas à maximo, & optimitas ab optimo, vt Nonius Marcellus probat, primum autoritate Lucilij, alterum Plauti.

17 § † Gentiles quoque & ij dici possunt, ex illo Varronis loco, lib. 1. rei rusticę. c. 2. Duo (inquit) in primis spectasse videntur. Italici homines, colendo possent nè fructus pro impensa, ac labore reddere: & vtrum saluber locus esset, an non. Quorum si alterum decolat, & nihilo minus quis vult incolere, mente est captus, & ad agnatos, & gentiles est deducendus. Id quod reperit, sed ad Portium Catonem referens Columella libr. 1. eiusdem materiæ, c. iiij. Hic ergo gentiles, & agnati vocantur, quos simpliciter proximos appellant Marcus, & Commodus Imperatores in d. l. diuus, cum rescribunt, mente captos, & furiosos ad securitatem proximorum pertinere. Quæ lex sumpta fuisse videtur ex legibus Platonis, qui lib. 11. de legibus, in hanc sententiam scribit: Nemo furiosus palàm in vrbe, sed furiosum propinqui domi quomodocunque possunt, custodiant: quod nisi fecerunt, mulctentur. Nam & in ea. l. diuus, puniuntur propinqui, qui negligenter furiosos asseruauerint. Eo autem verba, quibus furiosi ad agnatos, & gentiles deducũtur, sumpta sunt ex legibus 12. tabularũ, vt videre licet apud Tullium, si is est, lib. rhetoricorum primo ad Herennium, & iterum in libro de inuentione, qui haud dubie eius est. Nam in vtroque loco ex ijsdem legibus illud citat, Si furiosus existet, agnatorum, gentiliumque in eo, pecunia que eius potestas esto. Cuius etiam loci legum decemuiralium mentio fit in l. sæpe. ff. de verb. significa. Quanquam & ea l. intelligi potest de alia le. 12. tabu. & à Tullio in dic. li. 2. ad Herennium, mẽmorata, quę ad hũc quoq; locum pertinet. Si paterfa. intestatus moritur, familia, pecuniaq; eius agnatorum, gentiliumque esto. Idem autem Tullius lib. 1. Tusculanarum quæstionum, Seruium Tulliũ regem, gentilem suum vocat, quod Originem ex eo duxisset, si credimus Silio, Plutarcho in vita ipsius, Eusebio de temporibus. & Eutropio: de quo affatim in nostra tractatione nobilitatis. Et idẽ Tullius in lib. de vniuersitate tradit homines Deorũ immortalium quasi gentiles esse. Nam vt dicit Festus Pompeius autoritate Cincij, gentilis dicitur ex eodẽ genere natus, & is ꝗ simili nomine appellat.

18 § † Hinc aũt Gẽtilitas pro cõsanguinitate, apud Plinium Iuniorem, aut alium, quisquis is fuit autorem certè probatissimum in libro de viris illustribus: Gentilitas eius Mãlij cognomine iurauit, nè quis postea Capitolinus vocaretur. Et in Panegyrico, Videlicet ꝙ manifestum erat, quanto cum dolore

dolore laturi seu potius non laturi homines essent. destringi aliquid, & abradi bonis suis, quæ sanguine, gentilitate, sacrorum denique societate meruissent. Et ante eum Tullius de Oratore lib. 1. In ea causa fuit oratoribus de tota stirpè, ac gentilitatis iure dicendum. Hinc autem gentilitiæ hæreditates dictę. Suetonio in Cęsare c. 1. & gentilitia monumenta eidem in Nerone, c. 49. vbi scribit reliquias ipsius Neronis gentili Domitiorum monumento nonditas. Hęc autem leges nostrę familiaria sepulchra vocant, in l. familiaria. ff. de relig. & sumpti. fune.

Gentilitia funera Plinio. [lib. 35. c. 2.]
Gentilitia sacra Liuio. [lib. 5. decadis 5.]
Gentilitia sacrificia Ciceroni de aruspicū resp ōsis.
[Et gentile stēma, Suetonio in Nerone c. 37.]

Quanquam scio hęc vocabula gentilium, & gentilitatis à doctissimis viris alio quoq; referri, vt per Alcia. in d. l. sæpe, & libro παρεργων 1. c. 12. & sequen. & Budeum frequenter in annotationibus. ff. & dicemus etiam plenissimè in eo. tract. nobilitatis statim post prin. Theologi āt gentiles eos vocant, qui Christo non credunt, vt videre licet apud Augustinum, Homilia 28.

19 § † Quinetiam tribules hi à nonnullis appellātur, ꝙ scilicet sint ex eadem tribu, id est, propinquitate, affinitate, consanguinitate. Terentius in Adelphis: Sed quis illic est, quem procul video? Est ne hic Hegio tribulis noster? Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino. Quasi verò mihi difficilè sit quamuis multos nominatim proferre (nè longius abeam) vel tribules, vel vicinos meos, &c. Et in oratione in Vatinium, paulo ante fi. Tamen te omni honore indignissimum iudicat, si te vicini, si affines, si tribules ita oderint, vt re pulsam tuam triumphum suum duxerint. Et paulo infra. Si cognati respuunt, tribules execrantur, vicini metuunt, affines erubescunt. [Et in oratione pro Cneo Plancio sæpissimè, atque etiam in oratione de Aurispicum responsis [Et lib. epistolarū familiarum 13. ad Seruium Sulpitium: Lucio Cossinio amico, & tribuli tuo valdè familiariter vtor. Et eodem lib. ad Titium. L. F. Rufum, [epist. 58.] Lucius Custidius est tribulis, & municeps, & familiaris meus. Et ad Quintum fratrem lib 3. Epist. 1. Ego ex magnis caloribus in Arpinati summa cum amęniatè fluminis me refeci ludorum die bus, Philotimo tribulibus commendatis. Et Ad Atticum lib. 1. epistula 13. Tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius nummos vobis diuidere solebat Liuius lib. 2. ab vrbe condita: Vetus Claudia tribus, additis postea tribulibus, qui ex eo venirent agro, appellata. Et Martialis lib. 9. de Parthenia-na toga:

Nunc anus, & tremulo vix accipienda tribuli.
Quam possis niueam dicere iure tuo.

Et Horatius in epistolis
Vt cum pileolo soleas conuiua tribulis.

Hieronimus, cęteriq; omnes qui libros Bibliorū traduxerunt, contribules hos vocant, vt Leuit. xxv. c. & 2. Machab. 4. & Paul. 1. ad Thessal. 2. Quandam sunt, qui & aliò referunt significationē horum vocabulorum.

20 § † Affines denique licet propriè dicantur viri & vxoris cognati, dicti ab eo, quod duæ cognationes, quæ diuersæ inter sunt, per nuptias copulantur. l. non facile. §. affines. ff. de gradi. affi. Ex quo illud Cicero. lib. Officiorum. 1. Sequuntur connubia, affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Et in 5. in Verrem actione. Vectus tuus affinis, cuius sororem habes in matrimonio. Et in oratione pro P. Quintio: Affinitas liberis istius viuis diuelli nullo modo poterit. Et illud item Valerij Maximi libr. 8. cap. 1. Attilium reum imminentis damnationis periculo Qu. Maximi soceri pauca verba subtraxerunt, quibus affirmauit, si in eo crimine sontem illū ipse comperisset, diruptum se fuisse affinitatem. Illudque quod scribitur in l. affinitatis. C. com. de succes. Affinitatis iure nulla successio permittitur. Tamen nonnunquā affines vocamus, cōsanguinitate coniuncto: vt tradit Festus Pompeius. Et in hac significatione accipi videtur, in l. vlti. ff. vbi pupil. edic. deb. & in l. ius familiarū. C. de relig. & sumpt. fune: & quod minimè dubium est in l. si mulier. ff. de dona. inter vir. & vxo. Nam quem primum cognatum appellauerat, eundē postea affinem vocat. Et affinitatem quoque pro cōsanguinitate accipimus, vti & haud dubiè accipitur in c. 1. 35. q. 3. & in c. hæc salubriter. 35. q. 8. vt etiam annotarunt Arch. Ioan. And. & Domi. in c. 1. de sponsa. lib. 6. & ita quoque accipitur in l. si verò. §. hęc autem actio, ff. de ijs qui deie. & apud Plinium lib. 8. epistolarum ad Rufinum, ea epistola cuius caput est, falsum est. In quo denique omnibus affinitatibus pro cuiusque officio gratia oblata est. Nam ibi loquitur de filiis, fratribus, & fratrum filiis. Et Suetonium in Iulio Cæsare c. 1. Per Mamercum Aemilium, & Aurelium Cottam propinquos, & affines suos veniam impetrauit.

21 § † Ex eo autem, quòd nostra consuetudo loquitur simpliciter de consanguineo, planum est quencunque admitti etiam non proximiorem. Sicuti cum de vicino etiam simpliciter loquimur, de omni vicino etiam non proximiori intelligitur. l. non solum, in prin. ff. de ope. no. núc. Ex quo not. Albe. & Iason, quòd si statuto caueatur, vt vicini teneantur re sarcire damnum, nisi capiant delinquentes: ij vicini intelliguntur, qui remoti sunt: si modo vocem exclamantis audire possint. l. 1. §. eodem autem tecto. ff. ad 5. C. Sylla. vbi & id not. Bal. quod & latius tractat Bar. in l. si tertius, in princ. ff. de aqua plu. ar. vbi etiam loquitur de quodam statuto Tudertino loquente item de uicinis. Et post eū Pet. Anch. in repe. c. 1. in 14. quæst. princ. vers. vlterius quia sæpè, qui est in char. 72. in paruis, extra de constitu.

22 § † Sed ipse Ias. vbi supra trahit illū tex. ad statutū, ꝙ mētionē facit de cōsanguineis, vel cōiūctis vt itelligatur ēt de remotis: nisi statutū adiiciat, proximis. Ideo (inquit) si statutū iubet i cōtractib' mulierū, vel minorū iteruenire duos cōsanguineos, sf satis esse, vt cōsanguinei ēt remoti adhibeātur, licet ēt tenēt Bar. & Bald. si penitius inspexeris, in l. transa-

transactionem.C.de transact. & Ange.consi.160. domina Catharina, colum.penul.versicu.item est attendum, & iterum consi.170.item statuimus, & id dicunt obseruari de consuetudine Iaco.But. & Salyce. in l.vlti.C.de testamen.milit. & in l.1. C.vnde vir,& vxor. quamuis ipsi de iure cõmuni contrarium teneant, & alij multi,quos allegat & sequitur Iason vbi supra : quem videas in eo loco, & iterum in d.l.1.in fi.C.vnde vir.& vxor.& in l. vlti.ad fin.C.de verb.signi. & Alexand.in d.l.vlti. etiam ad fin. C. de testamen.milit. Satis enim est nunc ea loca designasse. Sed & ad eum Iurisconsulti tex.in d.l.non solum proxime accedunt externorum scriptorum sententiæ, quas afferemus in nu.26.sed vt mature.Sed hic omnino vide quæ dicemus, infra eod.titu.§.11.gloss.4. in verbo; *dosbirectpuoir le primier lignagier*, nu.3.tamen in ea sum,vbi & id ostendo,quod supra diximus consanguineum etiam remotum admitti ad retractũ, iuris esse, & id quoque nostra consuetudo nuncupatim declarat.d.§.11.rursumque.§.14.

23 ¶† Sed & id intelligendum est, si modo is sit intra decimum gradum; nam si sit vltra eum gradum,non admittetur,vt nuncupatim in specie nostri retractus voluit, & respondit Cæpola caussarum ciuilium consi.43. clarissime, colum 1 & seq.motus hac ratione, quod agnati, & cognati vsque ad decimum tantum gradum succedunt, secundum glo.in authenti.in successione, & ibi Bar.& Ioan. Fab.C.de suis & legit. & in l.certum, quæ est vlti.in glo.etiam vlt.& ibi Bal.col.3.versi. quo ad secundam quæstionem,& alij Doct.C.vnde legib.& in l.Iuriscon.§.parentes, & ibi Alber. ff.de grad.affini.& in l.octaui.ff.vnde cogn.& in l. vacantia,& ibi Ange.C.de bono.vacan.& in §.vlt. & ibi Ioan.Fab.& alij,Insti.de succes.cogn.& in §. hactenus,in verbo,longe,Insti.de grad.cogn.& in §.si vero neque fratres, in prin.in authen.de hæredit.ab intesta.veni. Azo, in summa C. de legit. hære.col.2.versi.vocantur agnati.Hostien.in summa de consangui.& affinitat.§.vsque ad quotum gradum, versi.vlti.Petr.& Cyn.in l.cum rem alienam.C.de legat.Bald.in capitu.1.colum.vlti.& ibi quoque Matt.Laud.& Cardi.Alexan.titu. de feu. march.vbi id tamen intelligunt in alijs successionibus,quàm comitum,& baronum : nam in his succeditur in infinitum,donec sint agnati primi stipitis,& idem Bal.consi.469.statuto cauetur quod bona,in fi.lib.1.vbi dicit in hoc gradus computandos esse secundum Ius ciuile,& consi.129 factum proponitur in terminis, in vlti.dubio, libro 2.& consi.293.primo dicam de bonis, post medium, lib.2.& consi.330 in hoc concordati,colum.2.lib. 3.Ange.in l.sciant, colum.1.C. de legit. hæredi. Raphae Fulgo.consi.45.quoniam Francisc.colum. 2.Mathesi.in tracta. successionum, in 3.arti.prin. versicu.tertio loco, ibi, & vocantur omnes, & ibi Ludo Bologn.in additi.& idem Bologn.consi.69. Corne.col.3.Ange.Areti.in § si plures, in fin.Institu.de leg.agn.succes. Petr. Ferrar. titu.for.libel. pro hæredi. ab intesti.in verbo, nullisque superstitibus, colum.9.in paruis, versi.visio sufficienter.Bened.Cap.consi.omnium 1.circa quod, col. 4.versi.ad idem & quinto,& iterum consi 136 & & si videatur, colum.1.rursumque vlti.& Cardi. Alexan.in capi.1.§.& quia, colum.antepen.versi. cadit hic pulcher, titu.qui feud. dar.pos. Philip. Deci. qui etiam excipit Comitatus & Baronias, consi.85.cuius superscriptio incipit, de gradibus, colum.1.& 2.& Iason in l.exigendi, colum. 1. versicu. septimo extende. C. de procur. Ludo. Gozad.consi.26 in causa illustrissimorum, colum. 3.versicu.quarto fortius.

24 ¶† Ex quo fit, vt etiam in legato, aut fideicomisso relicto proquinquis, siue consanguineis, intelligitur de his tantum, qui sunt intra decimũ gradum,non de vlterioribus gradibus, vt pulchre & nota.respondit ipse Deci.ex facto interrogatus consi.321. in caussa quæ Alexandriæ agitatur, col.2.versi.circa primum, iterumque consi.323. cum sit quod nobilis ante sin.per id quod voluit Bald.siue is sit Salyce.siue Petr.Ancha.in d.consi. a nobis supra in prin.huius gloss.citato, videlicet 334.lib.3.consi.ipsius Bald.& 95.consi. Petr. Anchara.quod scilicet is tantum admittitur ad huiusmodi relictum, qui vocatur ad successionem de Iure ciuili. Et bene etiam facit,quod scribit Pau. Castren.consi.383.notandum est ad euidentiam, in fin.lib.1.& Alciat.in l.pronuntiatio, in verbo, neptes, iterumque in verbo, agnatorum, ad fi.ff. de verbo.signifi. Et quod tradit glo.in cap.postremo,in prin.& ibi omnes Doct.extra de appel.vbi dicunt eos tantum consanguineos dici, qui sunt intra gradum successibilem, & multi ex illis loquuntur etiam de decimo gradu.

25 ¶† Porrò illam Cepolæ sententiam requirentem consanguineum esse intra decimum gradum, vt admittatur ad retractum, sicuti ad successionem, fulcit quod nostra consuetudo vbique dicit ius retractus sequi per omnia ius successionis,vt infra.§.11.& §.13.Et vide quid dicam inferius, in hoc eod §.glo.16. in verbo, *declarer le lignage*, nume.4.sed & huius nostræ, & iterum d.§.11.in glo.1.nume.9 sed hanc tamen sententiam. Ex consuetudine autem Senonum debet consanguineus volens retrahere, esse intra septimum gradum, vt scribitur in 49 capi.consuetudinum eius gentis. Similiter & Borboniorum, capitu.434.vbi præterea is gradus nuncupatim excluditur, vti & Niuernensium hoc titu.§.1.vbi dicitur retractum non habere locum,nisi vsque ad sextum gradum consanguinitatis inclusiue. At ex consuetudine Britonum consanguineus admittitur vsque ad nonum gradum, vt scribitur titu. consuetudinum eius gentis 15.qui est, *des promesses & retraict lignagier*. §.1.

26 ¶† Sed vt mature redeamus ad id, quod supra diximus de vicino remotiori, & vt nostri dicunt non immediato, vtrum statutũ prohibens alienare irrequisito vicino, intelligatur etiã de huiusmodi vicino remotiori, siue non immediato, vide Pet. Anc.consi.160.præsupponitur in themate, & late Cor.qui tamẽ Pet. Anc.non meminit, consi.29.in præsenti consultatione,li.j.Cæterũ autem legimus

.H apud

apud autores primæ classis, vicinum proximum: tanquam is quoque vicinus dicatur, qui non sit proximus. Nam Plautus in Mercatore, Tuus amicus, & sodalis, simul vicinus proximus. Terentius in Hecyra: Despondent ei natum huius vicini proximi. Tullius libro tertio Officiorum Quærit ex proximo vicino, num feriæ quædam piscatorum essent. Et lib. 2. Epistolarum ad Atticum: Caius Arrhius proximus est vicinus, & e nostris Paulus in d.l.non solum, in princi.ff.de oper.noui nunc, cum dicitur, non solum proximo vicino, & Vlpianus in l.1.§.quod ait.ff.de cloac.ibi, & tam ad proximum vicinum, quam aduersus vlteriores. Quod optime facit ad id, quod supra diximus, versicu.ab hinc 5.Nam vt in his locis dicitur vicinus proximus, ita & alibi dicitur cognatus proximus. Terentius in Adelphis, Hegio his est cognatus proximus, vbi Donatus interpres, Bene (ait) addidit, proximus, nam multi gradus sunt propinquitatis in affinitate, & cognatione.

27 § † CÆTERVM quia in præcedenti glo. tractauimus de consanguineis, qui nō succedunt, & quibusdam quęstionibus accessoriis. Hic de aliis multis eorum personarum concernentibus disserendum ducimus. Quæro igitur, an bannitus (quem vocamus) poterit vti beneficio huius consuetudinis. Benedic.in repe.capi. Raynutius in verbo, in eodem testamento relinquens, le 1.num.142. expresse in hoc casu negat hunc admittendum, si pperpetuo est bannitus, per l.amissione.§.qui deficiūt. ff.de capi.diminu.ibi, nota. per Barto.qui dicit & post cum Bald.& vterque post Iacob.Areti.in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebellianum, quod banniti beneficia ciuitatis, vel regni, siue iuris municipalis amittunt, non autem iuris communis: nisi sint banno imperiali obnoxij, quod & tradunt Cyn. Barto.Bald.Salyce. Ange.& alij in l.1. C.de hære. institu.Barto.Bald.& Imo.in l.eius qui.§.1.ff.de testamen.idem Barto.in l.certa.forma, per illum tex.C.de iure fisci, libr.10. Bald.in l.Gallus.§.& quid si tantum, colum.penulti.ff.de liber.& posthum.& consi.25.ad dictum condemnatum, libr. 4. Salyce.in l.1.C. de hæreti. Paul. Castren.consi. 56.super primo quæsito, colum.1.libr.1. Corne. consi. 55. reperio, column.3.versicu.& insuper, libro 2.Francisc.Curt.senior qui hanc dicit esse communem opinio.consi.60.dux Philip. column. 10.& sequen.Ludoui.Bolognen.consi.70.in prin. vbi & alios multos allegat.

28 § † Quod certe ex eo dependet, an banniti nostri temporis comparentur deportatis, an relegatis, de quibus iura loquuntur. De qua re vltra illos vide Iacob.Areti.in tracta.Bannitorum, cuius initium est, Titius filiusfamilias. Specu.titu.de Instrumen.edi.§. compendiose, versi.quid de Bannito.Barto.in sua disputa.incip.Lucanæ ciuitatis, Bald.consi.289.præmissis verbis, lib.1. Ange.in sua disputat.incipien.duo adinuicem, Petr. Anchara.consi.279.filio. Fulgo.in l.3.C. de episco.& cleric.Paul.Castren.Alexan. & alios Recentiores in d.§.ex facto, eundem Paul.consi.312.omisso, lib.2.Alexan.consi.26.circa primum, colum.1.& 2.lib.1.consi.75.visis & diligenter, colum. 1.eod. libro 1.consi.116.animaduersis, libr.2.cum aliis multis adductis ab ipso Alex.in d.l.locis. Quibus adde Iasonem ample declarantem, an & quando banniti amittunt beneficia statutorum, atque etiam iuris communis, consi.166.videretur, & duobus seq.lib.2.

29 § † Sed & ex alio defendi potest ea Benedi. sententia, quia bannitus perdit ius agnationis, & filiationis (non intelligas, vt perdat ipsam agnationem, aut filiationem: neque enim id fieri potest, vt ex se satis patet, & ex iis, quæ diximus supra in precedenti glo.nu.38 porro. Nam & ius earum ab ipsis separatum est, & discretum, vt late docuimus in repe.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu.259.inci.nec id quidem.) Banniti igitur, vt repetam, perdunt ius agnationis, & filiationis, vt cōstat ex not.per Bar.in l.si adulterium cum incestu, §.liberto.ff.ad leg.Iul.de adulte.& in l.eos.ff.de recepta, quibus locis dicit, quod sicut ciuitas perdit bannitū, ita & eum perdunt pater, & cæteri agnati, & cognati, per l.postliminiū.§.filius.ff. de capti. & postlim.reuer.vbi hæc verba scribuntur. quia pater sic illum amisit, quemadmodū patria. Et id quidem expresse, vt scilicet bannitus perdat ius agnationis, & filiationis, tradit Alexan. d.consi. 75.colum.3.versi.pro hoc facit, lib.1.Igitur si id ius amiserit, ratione cuius retractus competit, consequens est & ipsum ius retractus amittere. Tu tamen cogita an hæc in bannitis huius regni procederent, neque enim id ausim asserere.

30 § † SED & illud hoc in loco quæstionem venit, an venditor ipse sit audiendus volens retrahere. Quod videtur, nam quod permissum est eius consanguineis propter ipsum, multo magis eidem censetur concessum, authen.multo magis.C.de episco.& cleri.cum simil.præsertim cum in eo ęque ac in consanguineo locum habeat ratio nostræ consuetudinis prospicientis familiæ: ergo & idem ius seruādum est, l.illud.ff.ad l.Aquil.&c. inter corporalia, extra de translati, prælat.cum similibus.Immò & maior est ratio, cum sit sibi, suæque familiæ veluti proprior, ac proximior, quam alius nemo, vt tradit Ioan.And. in addi. Spe.titu. de coniuncta persona, & Bald.consi.339. quæritur vtrum de linea, in 1.dubio, & Ouidius, vt est, in epistola Acontij ad Cydippen.

Hac mihi se pepigit, pater hanc tibi primus ab illa.
Sed propior certè, quàm pater, ipsa sibi est.

Et Terentius in Andria. Proximus (inquit) sum egomet mihi. Et vt est in veteri prouerbio apud Aristoti.libr. moralium 9.cap.8.& Theocritum Idyllio 16.Charites nuncupato, & Athenæo libro 9. γόνυ κνήμης ἔγγιον, id est, genu sura propius. Et apud Plautum in Trinummo. Tunica propior pallio est.

31 § † Ideoque in simili Pau.Castren.in l.filiusfamilias.§.diui, col.2.ff.de legat.1. tradit quod si testator prohibuerit rem quampiam alienari extra familiam, quoniam ea sit maiorum: ea prohibitio valet,

valet, vt ibi dicitur; nec solum alij eius familiæ, sed & is, qui alienauit poterit alienationem retractare, ar.l.quemadmod.C.de agricol.& censi. li.11.& sequuntur Ambro.Opizo.& Ferdi.Loaz. in d.§.diui, illi quidem colum.5.hic, col.7.ad fi.2. notabil. Et facit etiam tex.in l.ex hoc edicto.§.si quis. ff. de aliena. iudi.mut.cau.fac.vbi ita scribitur. Si quis alienauerit, deinde receperit, non tenetur hoc edicto. Qui venditori suo redhibet ré, nó videtur iudicij mutandi caussa alienare. Cuius tex.argu. Alberi.ibi nuncupatim in hoc nostro casu dicitur voluisse, quod admittitur ipse venditor ad retractum, & præfertur aliis consanguineis nam ita eum refert & sequitur Fran.Ripa, in l.1. colum.penulti.versicu.sed pone quod ipse. ff.de priuilegi. creditor. Sed ibi illud non dicit, sed aliud de quo, alibi diximus.

32 §† Idque maximè omnium debet habere locum, si venditor ipse non sua sponte, sed necessitate adactus, cui ne Dij quidem resistunt, si credimus veteri prouerbio, vt non immerito Tullius li.2.Officiorum iusserit parendum esse necessitati: & alibi dicemus latius. Si quis igitur coactus, oppressusque necessitate forte æris alieni, aut alia honesta caussa ad alienationé processerit, non secutus illud genus hominum horribile, & pertimescendú, qui vt (inquit) Tullius in oratione pro Publio Sylla, tanto amore suas possessiones amplexi tenent, vt ab his membra diuelli citius, ac distrahi posse diceres: quique sibi cognationem cum prædiis esse existimant suis. Si quis (inquam) vt fidem suam liberaret, suosque creditores non a se forte, sed a suis maioribus factos dimitteret, domú suam vendat nó aliter venditurus, posteaq; locupletior factus Dei beneficio ex improuiso (vt dicitur) apparentis, intra tempus suæ familiæ concessum velit ré ad se atq; ita ad suam ipsius familiá retrahere, qd est, q ei imputari possit, aut debeat, vt non sit audiendus, sicut cæteri eiusdé familiæ?

33 §† Ego tamen cum multis censeo, eum omnio non admittendum. Nam cum ipse haud dubie de euictione teneatur, etiam si id expressim pactú non sit, nisi e diuerso contrarium sit conuentum. l.non dubitatur.C.de euict.cum similibus, quæ asseremus infra, eod.tit.§.29.gl.5.eademque vlt.nu. 4.eodéq;.vlt.certe eundé repetenté rem, quam ipse vendiderit, exceptione summoueri posse nemini dubiú esse quamuis alio iure ius ipsum quæsierit. Improbe enim rem a se distractá euincere conatur. Hæc enim prope sunt verba l.vendicanté. ff.de euictio. Et cum ipse teneatur emptorem aduersus alios defendere, consequens est, vt eum ipse non debeat, nec possit impugnare. l.frater a fratre, ibi, porro eum quem aduersus extraneum defendi oportet, &c. ff. de condi.indebi.& l. altius.ff. si serui.vendi, vbi ita scribitur. Quia quod alium facientem prohibere debuit, id ipse committere non debuit, & ibi glo.adducit concor.

34 §† Sed hæ rationes, tametsi a nonnullis in hanc rem afferuntur, parum tutę sunt, quando hoc casu, cum consanguineus ex hac consuetudine retrahit, non tenetur venditor de euictione: quia cú res nón ideo euincitur quod non sit venditoris, sed iure speciali, non tenetur venditor emptorem defendere, per not.in l.minor, in princi. ff.de euictio. Et quia etiam id ius retrahendi, contra emptorem competit ex iuris municipalis permissione, & ex emptoris vtpote extranei persona, non venditoris: propterea nó tenetur venditor de euictione, argu.l.si per imprudentiam, & ibi nota.& l.hoc iure cum l.seq.& l.si seruum, & l.si fundum, & l.si mancipium.ff.de euictioni. Quin & si ex persona vtriusque res euincitur, non debetur euictio.l.sed & si, & ibi nota.eod.titu. Præterea emptor intelligere debebat se id dare oportere cósanguineo petenti, & offerenti pretium: ideo sibi imputandum, si nihilo minus emat l.quod te, in fi.ff.si cert.peta.exemplo illius, qui fundum alienú sciens cóparauit: neque enim is de euictione agit, nisi expresse de euictio.sibi prouiderit.l.si fundú. C.de euictio.& dicemus plenius infra, eod.titu.§. 12.in glo.1.nume.7.incipien.sed hoc de euictio.

35 §† Nam & alias cum res euincitur ex natura negocij, siue rei, non debetur euictio, sed sibi debet imputare, qui sic contraxit glosl.notabi.in l.si familiæ, in glo.vlti.versicu.item quid si vni.& ibi Guid.Suzin.Ricardus Malum. Cyn. Barto.qui eam glo.dicit singularem Bald.Salyc.& alij. C.familiæ erciscundæ, & Bald.in l.1.in 2. quæstione. C.de rerum diuisione, & in capitu.1.§.rursus si fidelis, circa medium, & ibi quoque Marti.Laud. qui eam dicit valde singularem. Aluaro.& Cardina. Alexand.titu.quibus modis feud.amit. idem Laud. in capitu.1. colum.1. versicu. pone duo & ibi quoque Cardina. Alexandr.colum.item 1.titu. si de feud.vasal. ab aliqui. interpell.fuer.vbi illam glo.signandam esse dicunt. Alexand consi.21. viso compromisso, colum.3.versicu. tertio principaliter, lib.5. Francis. Areti.consi.3.consultatio, in prin.& per totum id consi.Francis. Curt.senior consi.49.memoriæ, colum.18.nume 71.& consi. seq. quod est eiusdem initij, colum.68.nume.383. & seq.Carol. Rui.consi.72.primo videtur colum. 3.nume.5.lib.5. Francis Ripa, lib.1. respon.capi. 1.defuncto, nume.62.& seq.

36 §† Ad hæc cum huiusmodi euictio procedat ex ipso contractu venditionis, & post ipsum contractum, & non ex causa ipsum antecedente, certe etiam hoc casu & non tenetur venditor de euictione l.3.ff.eod.titu.ibi, hic autem hæc actio postea esse cœpit, & l.Lucius, in princi.ibi, post contractam venditionem, eod.titu.& l.1.ibi, quæ est pręcedenti tempore caussam euictionis parant. C.de pericu.& com.rei vendi. Et expresse in hoc casu, vt non teneatur venditor de huiusmodi euictione, tenet [Ægid. Bellam.post alios a se allegatos in ca.constitutus, col.3.versi.nec obstat quod iste hæres, de in integr.resti.] Masuer.tit.de retractu.§.item secundú opinionem, & Matthę. Afflict. in tract.proto.in ver.vt infra triginta dies, in fi. Et est expressa consuetudo apud Meldenses, capi.96. super eo tamen quod supra dixi, nisi sibi de euictione prouidisset, vide quid dicam infra in eadem glo.nu.56, sed id tamen: vbi videbis, an sufficiat

generaliter caueri de euictione. Quid autem si promissum sit quomodocunque res euincatur, videbis etiam, infra in fin. huius titu. quæstio. 22. vbi etiam videbis, quid si venditor dicat emptori extraneo, & ignoranti cõsuetudinem retractus, rem non esse obnoxiam retractui.

37 § † Quin & si fateremur venditoré hoc casu teneri de euictione, non confestim necessario sequeretur eum repellendum a retractu. Nam plerunque potest quis actum retractare, etiam si de euictione ipsius teneatur, vt in l. Seia. ff. de euict. vbi hæres, iure proprio potest rem a suo prædecessore venditam reuocare: & nihilo minus tenetur de euictione, & etiam in l. si tibi, & l. vlti. C. eod. tit. de euictio. cum simi. adductis ab Ale. in l. si mihi & tibi, in princi. ad fi. ff. de lega. 1. & consi. 109. viso processu, col. 2. versicu. nec ad hoc ob. lib. 4. & Philip. Dec. consi. 185. in causa istorum nobilium, col. vlti. versi. nec obsta. quod iste, & consi. 445. in casu col. 10 versi. sed responderi potest. Quibus adde Raphae. Fulgo. consi. 67. paterfami. colum. 3. Sed id dictum sit ex abundanti, nam illi casus videntur esse extraordinarij, & irregulares, nec ad alios trahendi, cùm regula sit lippis, & tonsoribus non ignota, quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, quæ probatur in d. l. vendicantem, cum simi. Illud autem è diuerso (ne id omittam) verum est, eum qui vendidit, licet non teneatur de euictione, non posse tamen eiusdem rei ex alia caussa quęstionem mouere l. & si is. ff. de distract. pigno.

38 § † Igitur (vt redeamus ad id, quod diximus, venditorem non admitti ad retractum,) sunt & aliæ rationes efficaciores, quá quod supra de euictione diximus. Nam primum nemo retractare potest quod a se legitime factum est l. post mortem. ff. de adopt. & l. cum profitearis. C. de reuoca. dona. & l. creditoribus. C. de ser. pigno. dat. manu. & ibi plene not. & l. 1. C. de remis. pig. & c. veniés, ext. de fili. præsby. & c. cum super. de concess. prębẽ. & c. diuersis, de cleric. coniuga. Præterea venditor quantum in se est, vendendo alienum se fecit, vt in simili dicit Bal. consi. 9. factum tale est anno Domini, col. 3. versi. & si quæratur, lib. 1. quod repetitur, consi. 188. lib. 3. videturque renuntiasse beneficio consuetudinis, quæ vult rem manere in familia, cum ipsemet alienando extra familiam posuerit: nam & tacite, & facto renuntiamus, ca. inter monasterium, & ibi glo. in verbo, renuntiasse, ext. de senten. & re iudi. & ibi concor. cum aliis multis a me traditis, infra titu. omnium nostratum consuetudinum 24. §. 2. Si igitur huic iuri renuntiauit, non potest amplius eo vti. l. si quis in conscribendo. C. de pact. cum similibus.

39 § † Item hæc consuetudo id ius retrahendi solis consanguineis tribuit, non etiam venditori. Ergo in illis tantum obtinet, in hoc autem qui exclusus fuit a consuetudine, debet ius commune seruari. l. si vero. §. de viro. ff. solu. matrim. Nam & quod certis personis contra, aut etiam præter ius commune concessum est, id cæteris denegatũ censetur. l. assiduis, a contrario sensu. C. qui pot. in pig. hab. & optimus tex. in l. vacatio. ff. de mun. & hon. Et alias vnius inclusio est alterius exclusio. l. cum Prætor, & ibi glos. ff. de iudica. cum simi. Et si consuetudo idem intellexisset de venditore, æque de eo, ac de consanguineis ipsius expressisset. l. 1. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. tol. & cap. inter corporalia, post medium, de transla. prælat. & c. ad audentiam, de deci. cum si. a me congregatis in l. si vnquam, in verb. libertis, nu. 3. Nec ex præsumpta, & verisimili mente disponentium fit extensio personarum, sed tantum casum. l. si quis ita §. si quis cum ignorat. ff. de testa. tutel. Raphae. Co [in l. cõmodissime. ff. de lib. & posthu.] Fran. Are. & Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de li. & posth. cum multis si. & cõcor. a me quoq; collectis in d. verb. libertis, nu. 23. Deniq; vbi verba legis, aut statuti deficiunt, deficit & ipsius dispositio. l. 4. §. toties, & ibi Bar. & Recen. ff. de dam. infec. & c. in dominiaui bus. §. sed cum eas, de elect. lib. 6. cum multis item si & concor. etiam a me adductis in d. l. si vnquam, vbi supra nume. 2.

40 § † Nec dici potest venditorem sui ipsius esse consanguineum, vel propinquum; id enim naturæ repugnat, vt vnus ipse sit, & ipsius cõiunctus, sicut dicimus, id quod simile est, non idem ipsum esse, ex Aristotelis sententia, quá citat & approbat glo. in l. quod Nerua, in verbo, dolum, in fi ff. deposi. & voluit gl. in l. 3. §. vlt. in verbo, a reo. ff. de duob. reis, & in l. 1. in prin. in verbo, sed ego quemad. ff. quod iussu, & in capitulo capitulum, & ibi Imo. & Recentiores, extra de rescriptis, & in ca. bona fides, in gloss. magna, post princi. extra de depos. & in §. tria, versicu. si quis verò iudex, in gloss. 2. post medium. 3. quæstione septima. Bald. in l. nemo minimus, in princip. C. de legitimis hæredibus. Quibus concinit illud Quintiliani aui in decla. 345. Hoc ipso (inquit) bene apparet aliud esse, quod simile est. Et videmus quod mulier, quæ suos consanguineos facit affines marito, non tamen affinis ei est, vt nota. gloss. in §. affinitatis, Instituti. de nuptiis, & Bald. qui ex hoc consuluit in pulchro casu ad hunc locum admodum pertinenti, consi. 375. concessa est, lib 4. vide tamen quæ, dicam infra eodem. §. in verbo, *en telle quantite qu'il vouldra*, quæ est glo. 21. numero 7. quin & si hæc.

41 § † Ideoque vt tandem hanc rem concludamus, non ferendus est venditor volens retrahere rem a se venditam vi huius consuetudinis, licet consanguinei ipsius admittantur. Quod expressim & in hac ipsa specie voluit, & ex facto interrogatus respondit Roma. consi. 251. clarissime, vbi & de hoc dicit esse casum à contrario sensu, si quis rectè intueatur, in l. bona fides, ibi, alicuius legis beneficio pecuniam rei venditæ debere desisset. ff. de actio. empti. & Floren. à S. Petro, inter consi. Petr. Ancha. consi. 371. quod dicta domina, col. 1. versi. quarto ista domina, iunctis iis, quæ dicit in fin. & D. Ioan. Igne. qui hos non allegat, in repe. l. dudum, col. 24. versic. plus dicit Pau. C. de contra. emp. & nouissime D. Ferro. in consuetudine Burdiga. hoc titu. §. 1. in fi. & iterum. §. 16. versicu. sed

quod

quod nuper, & idem quoque tenuit in statuto præferente vicinum, Matthæ. Afflict. in tract. protomixeos, col. 23. versicu. item quæro pone quod ego habeo. Et hoc credo verissimum, licet quispiam in marga. Bald. in verbo, alienatio, versicu. alienatio interim, dicat venditorem esse admittẽdum ante consanguineos de æquitate, non etiam de stricto iure, & allegat Alber. in 1. par. statutorum, quæstio. 79. qui tamen non loquitur de hoc casu, sed de illo, an si emptor admiserit venditorem ad redimendum, poterint nihilo minus consanguinei retrahere, de quo nos alibi dicemus in titu. seq. §. 1 glo. 7. in verbo, *seront preferez*, nu. 18. ex hac autem, sequen.

42 §† FATEOR tamen quod si statutum nostrum simpliciter prohiberet fieri alienationem in alios, quam in cõsanguineos, (quod fieri potest, vt diximus supra, in rubr. nu. 14. nam & quod plus est. & seq.) Si quis extraneo venderet, posset forte venditor restituto pretio hanc alienationem a se factam contra prohibitionem statuti, retractare, argu l. 1. & ibi Bal. C. de lib. cau. & l. 2. & ibi glo. & Doct C. si aduer. rem iudi. & l. murilegi. C. de murileg. lib. 11. & d. l. quemadmodum. C. de agri. & conu. eo. lib. 11. & quod not. glo. Bar. & alij in d. l. post mortem. ff. de adopt. Cano in d. c. diuersis, de cle. coniu. & in c. si quis præsbyterorũ, ext. de reb. eccle. non alie & alibi latius diximus. Et ita in his terminis loquitur Pau. Castr. & qui eum sequuntur in d. l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. quos supra citauimus nu. 31. ideoq; cum scilicet prohibitum est alienari in extraneũ ideo alienans ipse (vt dicunt) potest retractare alienationem.

43 §† Sed aduerte, quia contrarium eius, quod tenuit Pau. Castr. & asseclæ illius in illo casu, vt scilicet non possit alienans eam alienationem a se factam reuocare, tenuit idem Pau Castr. consi. 453. de eo quod primo loco quæritur vtrum appellatione, in fi. lib. 1. Et hoc quidem credo verius, per tex. in l. vnum ex familia. § sed si vno, & §. seq. ff. de leg. 2. & in l. cum pater. §. libertum. ff. eo. l. titu. Et per id, quod supra diximus, alienantem alienando, alienum se fecisse, & quod tradit Bar. in l. non dubium, col 3. versi. oppo. quod secundum, & ibi glo. Fulgo. col. 10. C. de leg. quod contractus factus contra legem, aut statutum, licet sit alias nullus, non tamen quantum ad eos, qui contrahunt, de quo diximus supra eo §. in glo 2. in verbo, *a vendu*, nu. 8. incipien. quanquam potuisset, & dicemus etiam infra. §. 26. in gloss. 2. in verbo, *non estans dudict lignage*, nume. 8. tamen Geral. & sequentibus.

44 §† SED & in alio casu posset ipse venditor retrahere, videlicet si vendiderit consanguineo, qui postea rem ipsam alteri extraneo vendiderit, nam tunc poterit prior ille venditor tanquam cõsanguineus secundi venditoris retrahere a secũdo emptore: quia eo casu non reuocat priorem illam venditionẽ à se factam, sed posteriorem. Ita voluit. Flo. a S. Petro, d. consi. 371. inter conu. Pet. Anch. ad fi. illius, motus eo arg. quod conuentio facta super vno contractu non trahitur ad alium. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis Idem quoque censuit Sebastia. Neapodanus in commentarijs constitutionis inci. si ex vno, in verbo, nolentibus hac itẽ ratione motus: quia ratio cur primus venditor nõ possit retrahere, ea est, quoniam ipse met vendidit: quæ hic cessat in secunda venditione, ex qua aliud ius nouum exoritur, & sequitur Matthæ. Afflict. in d. tracta. protomixeos, colum 23. versic. sed iuxta hoc quæro, vbi id intelligit, quando emptor sponte alteri vendidit, secus si consanguineo primi venditoris ex necessitate huius consuetudinis. Cui ego accedo, quia ista secunda venditio facta est ex consequentia prioris. Ideo sicut prior venditor non potest priorem illam a se factã reuocare, ita nec posteriorem illius consectaneam, aut si mauis consectariam, ar. l. cum principalis. ff. de regu. iur. cum simili.

45 §† AD illam autem priorem sententiã, qua dictum est venditorem ipsum admittendum esse ad retractum alterius venditionis factæ a suo emptore consanguineo, qui alteri extraneo vendidit: optime facit tex. a nullo eorum, qui eam tradiderunt, memoratus, in c. 1. titu. de eo qui finẽ fecit agna. vbi is, qui renuntiauit feudum suo agnato, non excluditur, quin postea moriente eo sine liberis admittatur ad idem feudum, nisi omnino, aut vt alij legunt, domino renuntiauerit. De quo per Docto. ibi, & Bald. in l. 1. in 50. quæstio. ff. de rer. diuisio. Card. Flo. consi. 129. dubia principalia, in 3. dubio, Ale. consi. 13. perspectis his, col. 1. & 2. lib. 5. & eundẽ atque etiam Ias. in l. 1. §. veteres, illum colum. penul. versicu. optime facit, hunc colum. 10. versicu. secundo pro ista. ff. de acquiren. posses. quo etiam in loco tradunt post alios multos ab his citatos, quod si quis renuntiauerit successioni patris, non prohibetur succedere fratri in illis ipsis bonis, quæ ex successione patris obuenerunt, cum aliis concor. traditis a Philip. Dec. consi. 379. requisitus, col. 1. & nos latissime alibi dicemus. Et interim vide quid dicam, infra, in eadem glo. nume. 124. incip. sed in duobus, & sequen. & iterum nume. 159. sed his mature. Quanquam in contrarium nonnihil facit quod a Bal scriptum est in capi. 1. §. vlti. col. quoque vlti. versi. sed pone concessum, & ibi quoque Aluaro. ad fi. Marti. Laud. colum. 3. versicu. eodem modo, & Cardi. Alexan. paulo ante fin. titu. de contro. inue.

46 §† EX QVIBVS Et illud facile intelligere potes, ipsum venditorem in alio non admodum dissimili casu posse rem a se venditam, postea retrahere, videlicet si vendidit etiam extraneo, a quo consanguineus ipsius retraxit, vi nostræ consuetudinis: postea autem idem consanguineus alteri extraneo vendit, quo casu etiam apud eos, quibus est ius retrahendi bona patrimonialia tantum, licet huiusmodi res ita retractas, & postea extraneo venditas retrahere, vt dicemus infra eod. titu. §. 32. nume. 5. cæterum, & sequen. Ideoque & ille primus venditor poterit hanc rem a suo consanguineo, qui eam retraxerat, venditam retrahere, illis ipsis rationibus, quas in præcedenti casu diximus. Nihil enim inter hunc

casum, & illum interest, nisi quod hic primo loco res est vendita extraneo, a quo consanguineus retraxit: ibi consanguineo, qui postea vendit extraneo & quamuis hic plusculum esset dubij, ob id, quòd ipse venditor extra familiam ab initio vendidit, tamen quia vendendo familiam iure retractus non priuauit, si retracta sit in eã familiã & postea vendita, nihil est quod eum arceat a retractu huius posterioris vẽditionis, vt diximus in eo præcedente casu. Et ita quoque expressim in hoc casu statutum est apud Lorrienses in præfect. Montargij hoc titu. §. 4.

47 ¶ † AT MULTO maius dubium est, vtrum filius venditoris possit retrahere post mortem patris, cuius hæres est: nam ante mortem forte non est dubitandum, propter tex. in ca. constitutus, extra de in integr. resti. quem ad hoc expendit Henr. Boe. ibi, statim in princi. quem (vt id obiter dicam) insignem Docto. vocat Sozin. consi. 248. nunquid ex duobus, col. vlti. lib. 2. & præclarum idem Sozi. consi. 266. in caussa, col. 16. versi. postremo, eod. lib. 2. [Et ita quoque late tenuit Maria. Sozin. iuni. consi. 4. themate propositę consultationis, colum. 2. versi. & stante hoc, & multis seq. vbi ita dicit seruari Paduæ, vbi est simile statutum, & rursum colum. antepe. versi. non ob modo secundum, lib. 2.] Et quia etiam nostra consuetudo, infra §. 11. dicit proximiorem venditoris, & sic eum qui illi post mortem debet succedere, cæteris in retractu esse præferendum, vt hinc planè possit intelligere, nihil obesse consanguineo, quod sit successurus venditori. Nam & videmus filium vassalli, qui alienauit feudum antiquum, posse eam alienationem sibi reuocare, in eoque præferri cæteris agnatis, si alienatio facta est Iure, vel consuetudine permittente, vt not. Andr. Iser. Iacob. Aluar. & Cardi. Alexand. & omnes præter vnum Petr. Cerue. in capitu. Titius, titu. si de feud. fuer. controuer. & capi. 1. §. & si clientulus, titu. de alienat. feud. & in capi. 1. §. hoc quoque, titu. de successio. feud. Bald. in capi. 1. §. vlti. ad fi. & ibi Mart. Laud. colum. 2. versi. secundo casu, & Cardin. Alex. colum. 4 versicu. eiusdem initij, titu. quæ fuit pri. cau. bene. amit. idem Bald. consi. 276. ad euidentiam, in fin. libr. 5. quod repetitur consi. 315. eod. libr. 5. Francisc. Cur. Senior, consi. 83. eodemque pen. capio primum in quo quæri videtur, colum. 1. & Iacob. a S. Georg. in tracta. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, colum. 10. versicu. sed quæro vtrum filij. Ias. consi. 56. magnificus, col. 3. versi. sed præmissis non ob. lib. 3. & Franc. Curt. Iunior in tract. feud. in 4. parte prin. char. antepen. versi. qua. to circa præmissa.

48 ¶ † Verum quærimus de filio, qui iam successit patri venditori mortuo. Ideoque non videtur audiendus ad retractandam venditionem, non magis quàm ipse venditor: cùm hæres, & defunctus censeantur esse vna, eademque persona, in authen. de nureiu. à mori. præsti. post princip. ex quo non potest hæres, venire contra factum defuncti. l. cum à matre C. de rei vend. & l. si ab eo. C. de nego. gest. & l. successores. C. de sol. & l. si vxor, C. de bonis auto. iudi. possi. & l. si fundum, ibi, neque ei successisti. C. de reb. ali. non ali. & l. si Titio. ff. de pigno. & l. 1. ff. de excep. rei vendi. & in l. venditrici. C. de reb. alien. non alien. cuius hæc verba sunt, ad hunc locum maximè pertinentia, venditrici succedenti perfectam rectè venditionem rescindere, ad dominium reuocare non licet. Subditurque, nec ex propria quidem persona eum id facere posse, quod & satis probat d. l. cum a matre. Ex qua etiam aperte intelligitur id procedere, etiam si hæres non teneatur de euictione, quia ibi emptor sciebat rem à se emptam esse alterius, ideoque non tenebatur venditor de euictione, ex l. si fundum. C. de euictio. & dicemus plene infra eod. titu. §. 12. glo. 1. nume. 7. sed hoc de euictione. Et ita etiam voluit glo. in d. l. cum a matre, & ibi quoque Ioan. Fab. Bald. & Pau. Castren. & Raphae. Fulgo. consi. 67. paterfamilias, colum. 3. versicu. his tamen non obstanti. & Lancel. Gali. in l. 4. §. Cato. colum. 28 versicu. & sic in hac. ff. de verbo. obliga. Sed & id quoque procedit, etiam si hæres fecerit inuentarium, ex sententia Andreę Iser. in capitu. 1. titu. an agnat. & Matthæ. Afflict. deci. Neapo. 240. in caussa Cubelli. colum. vlti. & Raphae. Fulgo. d. consi. 67. colum. 3. versicu. quod tamen ita, vbi tamen id declarat.

49 ¶ † Nam hæres non potest esse melioris conditionis, quam defunctus. l. in omnibus. §. non debeo. ff. de regu. iur. Ideoque dicitur in l. Polla ff. de his quib. vt indig. quod quæ à defuncto habente liberam administrandi sui patrimonij potestatẽ facta sunt, non possunt reuocari ab ipsius hærede etiam pupillo. Et scribitur in l. pe. C. de resti. mili. ea, quæ a patre geruntur, non decet pro disciplina militari a filiis in irritum reuocari, & in l. si ab eo. C. de lib. cauf. scribitur filios adeundo hæreditatem patris voluntatem defuncti suo consensu confirmare. Et vt tradit Bar. in l. Lucius, circa medium, filius hæres patris cogitur habere ratum factum illius, per d. l. cum a matre, & l. ex qua persona. ff. de reg. iur. Hæres enim est eiusdem potestatis, ac iuris, cuius & defunctus fuit. l. hæredem. ff. de reg. iur. & factum defuncti censetur factum hæredis, & e conuerso. Ange. consi. 185. Brunellus, per l. vxorem. §. agri plagam. ff. de lega. 3. ideo qui promittit de facto suo tantum, & de facto hæredis promittere videtur, Barto. in l. si seruus, la 2. ff. de condi. furt. Bald. in l. vlt. C. de actio. empt. cum aliis concordan. adductis ab Alexan. consi. 17 attentis narratis, colum. vlti. libro 5. & a nobis infra, titu. seq. §. 1. glo. 6. in verbo, *ou ses heritiers*, numero 4. verum contra hæc. Et faciunt etiam, quæ scripta sunt a Petr. Anchara. consi. 26. in quæstione, ad fin. & consi. 244. quia quæstio, column. 1. vbi in hanc sententiam multa collegit, & Philip. Deci. consi. 547. viso puncto, columna 1. versicu. his tamen non obsta.

50 ¶ † Inde autem fit, vt agnati hæredes vasalli, qui feudum alienauit, non possint reuocare alienationem ab eo factam, quam tamen alias reuocare possent, si hæredes non essent, vt declarat Iaco. a S. Geor. vbi supra, versicu. aduertite ad id: vbi & alios

alios allegat. Cui adde alios quoque multos, qui & idem de filiis dixerunt, videlicet Iaco. Bel. in d. c. 1. §. hoc quoque, & ibi Bal. col. vlti. Marti. Laud. col. 3. versi. quæro an factum. Aluar. & Cardi. Alc. col. vlti. titu. de succes. feu. Pau. Castren. consi. 217. dico dictum Bar. in prin. lib. 2. vbi & alios allegat, iterum consi. 290. visa suprascripta facti narratione, col. vlti. versi. ex prædictis patet, eod. lib. 2. Matthæ. Afflict. qui alios quoque allegat deci. Neepo. 112. inter dominam, circa medium, & Zasium in epitome feudorum, par. 9. quæ est de feu. alienati. char. 6. in paruis, versi. quibus consequens est. Et est optimus tex. a nullo horum citatus, in l. filiusfam. §. cum pater. ff. de leg. 1. vbi si pater testamento prohibuerit rem alienari extra familiam, si filius eius alienauerit in extraneum, non poterunt filij hæredes ipsius alienantis reuocare. Et ita in nostro casu retractus, vt scilicet hæres non possit tanquam consanguineus retrahere rem a suo prædecessore venditam, respondit Flor. a S. Petro inter consi. Petr. Anchara. consi. 371. quod dicta domina, col. 1. versi. quarto ista domina, iuncto eo, quod dicit in fin. consi. dum respondet ad obiectum in priori loco, & Stepha. Bertran. consi. 57. non vidi, lib. 1. & obscure Petr. Anchara. in d. capi. constitutus, colum. vlti. in 4. oppo.

51 ¶ † Contrarium tamen in eod. casu retractus non obscure declarat tex. in dicto ca. constitutus, nam ibi pater, qui vendiderat, iam obierat, cum filij eius beneficio nostræ consuetudinis retrahere voluerunt, vt liquido constat ex illis verbis, quondam G. pater illorum. Ea enim dictio (quondam) denotat qualitatem, cui adiungitur alias fuisse, nunc autem amplius non esse. l. eius qui in prouincia, in verbo defuncti, & ibi Saly. & Ro. col. 2. ff. si cer. pet. & l. cui eorum. §. affinitatas. ff. de postulan. vbi Saly. refert, quod cum aliquis petiuisset in iudicio aliquid, tanquam esset sui iuris, & hoc non probasset, is tamen obtinuit, ob id quod in positione partis fuisset adscriptum, talis quondam filius, & sequitur Car. Flo. in c. vlt. de testi. cogen. vbi Fely. adducit multos conc. vt ibi videre licet, sed quibus addere potes Ioan. Andr. in c. cum contra, in prin. & ibi post eum Barb. etiam in prin. de pign. Iacob. But. in l. cum aliquis. ff. de iure delibe. Bald. consi. 407. in quæstione quæ vertitur inter scholã, col. 3. versi. tangitur & quarto, lib. 1. & consi. seq. quidam ciuis, col. 2. & consi. 164. a libello col. 1. lib. 4. Salyce. in l. intestata, per illum tex. C. de do. cau. mor. & Raphae. Coma. consi. 44. in quæstione Francisci, circa medium, & consi. 71. in nomine Domini amen, viso processu, col. 1. Imo. consi. 110. in caussa quæ vertitur ante fin. quibus locis dicunt hanc dictionem significare eum, cui apponitur, esse mortuum, & Alexan. qui alios quoque citat, consi. 14. visis, & consideratis, col. 3. lib. 6. Tametsi contrarium tenuit Imo. ibi contrarius in c. ex parte, in fi. extra de foro compe. quia hæc dictio (inquit) de futuro quoque tempore dicitur [Roma. post alios in l. 1. §. hoc autem, paulo ante medium. ff. de oper. no. nunciat.] & Car. Alc. in c. ex tenore, in primo not. qui filij sunt legit. & Ias. in d. l. eius qui, in fi prin. Quorum sententiam probat illud Virgilianum, lib. 6. Æneidos.

Nec Romula quondam.

Vllo se tantùm tellus iactabit alumno,

Vbi & hoc annotat Seruius Maurus, aut vt alij vocant, Marius, atque illud Horatianum libro Sermonum 2. Saty. 2.

Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam.

Illudque Portij Latronis in Catilinam; Lucemnamque nescio quam de domo Cornelia quondam prodituram fore. Verum id rarum est, nec in ea significatione vnquam intellectũ fuit a conditoribus Decretalium: nec conueniret rationi recti sermonis in illis verbis, quondam filius talis, quibus verbis loquitur d. c. constitutus, si de futuro tempore intelligeretur, quis enim vnquam fando audiuit, talis, qui erit filius talis?

52 ¶ † Igitur vt redeamus, nõ immerito dicebat Petr. Bieri. præceptor Henrici Bohe esse text. de hac re, quam tractamus, in d. c. constitutus, vti refert ipse Boh. ibi, qui tamen id negat ibi probari, quia non dicitur, quod pater fuisset mortuus, nec quod filius ei successisset. Sed prima illa ratio non subsistit, vt diximus: quantum autem ad posteriorem, fateor illic expressim non dici, quod filius successisset patri, sed etiam contrarium non dicitur: & est iuris præsumptio, quod ei successit vt dicit glo. in §. 1. versi. vt autem, in verbo parentes, in authen. vt hi qui obli. se hab. perh. res minor. quã sequi. Bal. in l. apud hostes, col. vlti. C. de suis & legi. vbi & eam dicit sing. in c. 1. col. 1. titu. an agna. vel filij, & Ro. & Alc. col. 2. in l. necessarijs. ff. de acqui. hære. & Alc. in l. si cum dotem. §. transgrediamur, col. 3. versi. in hoc art. ff. sol. mat. Ias. in l. non hoc, col. 3. C. vnde leg. & Fran. Ripa, in l. quod te. nu. 58. ff. si certum petatur. Super quo tamen vide glo. Bar. & alios in d. l. necessarius, Barb. in c. ex præsentium, col. 1. versi. & pondera illum tex. ext. de pig. & in c. 1. in prin. extra de solut. At illis concinit autoritas diui Pauli ad Galatas 4. Si filius est, & hæres quoque est. Cuius meminit glo. in l. 1. C. si mi. ab hære. se absti. Nam & quod plus est, filius hæres est patris, etiam si abstineat expresse, vel tacite. l. 1. §. qui sunt in potestate. ff. si quis omis. cau. testa. & l. cum quasi. §. sed & si suus. ff. de fideicom. liber. verum est enim fuisse aliquando hæredem, & sufficit aliquo memento fuisse. l. vlti. ff. de conditionibus institutionum, & qui semel hæres fuit, nunquam desinit esse hæres iuribus vulgaribus, de quo tamen vide D. Igne. in l. 1. §. si pater, nume. 25. ff. de senatuscon sul. Syllan.

53 ¶ † Ipse tamen Boh. (vt ad eum redeamus,) hanc eandem partem tenuit, vt filius hæres admittur ad retractum, non quidem per illum textum, vt diximus, sed per l. debitor. §. vlti. ibi, quia non quasi hæres. ff. ad Trebell. Cuius etiam autoritate ita dicit. vidisse se disputando teneri Aurelijs ab Alano quodam Docto, nepote Diui Iuonis, & in id alia: quoque iura allegat, vt ibi videre potes. Subdit tamen quod consuetudo Franciæ obtinet contrarium. [Id quod & post

eum retulit & secutus est Ægidius Bellam.ibi col. 2.versic.primo oppono.dicitq; idē tenuisse Pet.de Quercu,doct o.Aurelianensem] Sed & hanc eandem sententia, vt scilicet filius hæres admittatur secuti sunt Masuer.in titu.de retractu.§. item secundum opinionem. Nicolaus Euerar. in locis legal.in loco de tanquam, colum.pen.vbi id dicit singu.& D.Boher.hoc titu.*de retraict*.§.3.ad fin.& iterum deci.12.& prædicta faciunt, & nouissimæ Ioan.Nicola.Arela.in commentar.l.generaliter,in secunda parte, numero.34. C. de secund.nupt.& Ferro.in consuetudine Burdigal. hoc eod.titu.§.10.vbi & idem dicit in cæteris hæredibus, & iterum.§16.vbi est consuetudo expressa eius generis in eam rem. Et facit vltra supradicta, quod alias hæres potest iure proprio non hæreditario, reuocare rem venditam a defuncto, licet ipse defunctus non potuisset.l.Seia.ff.de euict.& l.si tibi, & l.vlti.C.eodem, verum est quod textus in d.l. Seia.& in d.l.vltima, dicunt re euicta ab ipso hærede iure proprio hæredem ipsum conueniri posse pro rei euictione. Sed id huic speciei nostræ nihil obest: quandoquidem nec venditor, nec hæres ipsius tenetur de huiusmodi euictione, quæ fit per retractum: vt late diximus supra, nume.34.versicu. sed hæ rationes.

54 ¶† Nam & hanc op.vt filius hæres possit retrahere temperat Masuer.vbi supra, nisi ipse venditor expressim conuenisset non venire aduersus hanc venditionem, & se pro euictione obligasset: quia tunc (inquit) filium hæredem ipsius agentem ad retractum summouet exceptio euictionis, & nihil allegat. Sed pro eius sententia facit quod post Iacob.Bel.tradit Bald.in c.1.§.hoc quoque, col.vlti.titu.de succes.feud.quod si pater agnatus vasalli non solum simpliciter consensit alienationi feudi factæ à vasallo, sed & se pro ea obligauit, non potest filius hæres ipsius eam reuocare,per l. quæ a patre. C.de resti.mi.& c.1.ti.an agna.in vs.f. vel filij, & eum sequuntur Marti. Laud. Aluar.& Cardina.Alexan.in d.§.hoc quoque, & Iacob. a S. Georg.in tract.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,col.10.versi.sed dubitatur nunquid,& Zasius in epitome feudorum parte 9.char.4.versi. hoc quoque quarto loco, & idem voluit ipse Bal. consi.89.dominus Thomas, in fi. lib. 1.per l.conditionis incertum.C.de pactis.

55 ¶† Cuius postremi dicti ratio est,(vt & illis addas,) quia qui simpliciter consentit non tenetur de euictione,nisi expressim eam promittat,vel se obliget.l.exceptione.C.de euictio.& l.inter stipulantem,in princi.ff.de verbo.obliga.prout eum tex.allegat Iason in eadem propè materia loquens, in l.quoties ab omnibus, in 2 not.C.de fideicom. & facit etiam quod tradit Bald.in l.qui se patris, col.antepe.versi.tu vero considera.C. vnde lib.& post eum Iason.consi.7.pro reuerendissimo,col.2. versi.tertio principaliter, lib.3.& Petr.Anchara. consi.76 per modum consilij, in 4.dubio, vbi & illud dicit,non teneri de euictione, qui simpliciter consentit venditioni, quod & ante hos tenuit Inno.in c.si quis, colum.2.versicu.item no.extrà, de reb.eccle.non ali.& Bald.in margar.in verbo, euictio,versi.3.Ex quo & illud fit,vt hæres ex propria persona possit contrauenire,vt etiam respondit Raphae Fulgo.consi.67.paterfamilias, colum. 3.versicu.in eo autem.

56 ¶† Sed id tamen quod tradit Masuer. non sic generaliter crederem procedere, quando vendens non teneatur de euictione, quæ fit per retractum, vt diximus d.nume.34.sed ita demum posset obtinere, si venditor expressim promisset rem tutā, & securam se præstiturum etiam aduersus retractum consanguineorum. Neque enim cum ex natura rei ea euincitur, sufficit vt locum habeat euictio, generaliter de euictione stipulari, sed opus est expressim in hunc casum stipulari, vt voluerunt Gul.Suzi.Ryc.Malum.Cy. Barto Bald.& Ange.ita intelligentes, glo.ibi,in l. si familiæ.C.famil.ercis.per quædam iura ibi allegata ab iisdem, & Marti.Land.& Cardi. Alexan. qui id dicunt in capi.1.col.1.titu.si de feud.vas. ab ali.interpell.fuer.quod intellige vt dicam infra in fine huius tituli in 22 quæstione. Si igitur venditor in hunc casum expresse promiserit, tunc hæres ipsius etiam in ea promissione expressim non comprehensus similiter tenebitur, vti & ipse promittens l.si pactum.ff.de pactis, cum multis ii.a me collectis, suprà titu. omnium nostrarum consuetudinum 9.§.3.in prin.vbi abunde probauimus omnes obligationes, & promissiones actiue, & passiuè transire ad hæredes etiam tacitos. Ideoque & hic hæres exceptione illius promissionis patris summoueretur.l. Seia.ff.de euictio.

57 ¶† Et idem videri posset, si venditor promisisset tradere rem liberam vacuam, & expeditam, per id quod in simili tradit Bald. consi.102. punctus super quo, col.2.versi.prætereà venditor. Sed hoc tamen non admitto, quia id debet intelligi secundum statuta ciuitatis, nisi expressim aliter cautum fuerit, per not. à Dy. Barto. Ange.& aliis, in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebellianum, cum aliis multis concord. a me collectis in repetitio l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos nume.84.incip.sed illud hic quæro. Et quia etiam qui ita promisit, tacite in id tenebatur.l.ex iis prædiis, & ibi Ange. C. de euict.& l.3.§.1.& l.in venditione.ff.de act.empti.& c.cum Ioannes, & ibi glo.in verbo, vacuam, Imo.in 1.not.& cæteri extrà de fid.instru.& voluit etiam glo. in l. cum venderes,ff de contrahen.empt.Cy.post.Pet. in l.si pro fundo, in fi.C.de transact.Bal.in l. quoniam.C.de compensa.& consi.167.Titius vendidit,col.1.lib.1.& consi.85.præmissis verbis,lib.5. repetito consi.460.eod.lib. & Iason in repe l.quo minus, in 7.quæstio. Barto. colum. eiusdem q.2. ff.de flumi. cum si. Ideo eius rei expressio nihil mutat conditionem iuris, & constitutionem.l. non rectè.C. de fideius. Nec hoc casu sufficit generalis promissio, nisi descendatur ad speciem retractus,vt diximus in præcedenti versi.

58 ¶† Quid vero si quis dicat, non solum hoc casu, sed & in illo præcedenti filium, aut alium hæredem venditoris non impediri, quo minus possit

possit retrahere, cum hæres possit venire contra factum defuncti, quod ipsum tendit ad fraudandum eundem hæredem beneficio legis, vel statuti, li.2.vbi Barto.Bald.& Pau.Castren.C.si in fraudem patro.& voluit Cyn.post Petr.in l.1.col.1.in 1.oppo.C.eod.titu.& Alberi.in rubr.eiusdem tit. colum.2.versicu circa le.2. Bald.in l.1.col.4.versi. quæro vtrum iuramentum, & ibi Saly.in 9.q.C. de inofficio.donat.ipse Bald.loquens de retractu feudi alienati à defuncto, consi.215 proponitur quod inuestiture, colum.2.versi.tertio respondetur, lib.2.Barto.qui id declarat, consi.65. Petrus Nicolæ,col.1.versicu.si vero ex hoc [Ægid.Bellamer, in capi.constitutus, col.3.versicu.sed ad illud de restitu.in integ.] & Alexan.qui alios citat, consi.57.visa breui,ad fi.lib.5.& Fran.Cur.Senior consi.1.circa primum, in fi.& Ias.consi.7.pro reuerendissimo, col.7.versi.nec obsta.si diceretur, lib.3.& consi.55.statutum nouum,col.6.versi. & ad illud,eod lib.3.& consi.64.in caussa caducitatis, col.3.versi.nec obstat si diceretur, eod.lib.3. & consi.168.in caussa & lite.col.vlti.lib.4. Zasius consi.18.cum superioribus, nume.22.li.1. Est autem apud multos statutum expressum, vt hęres venditoris possit retrahere, vt apud Meldenses, capi.96.& Burdigalenses,capi.19. Sed est contrarium statutum apud Melodunenses, capi.54 & Cenomanenses,capi.377.nisi,vt ibi dicitur, hęres ante mortem venditoris semel vocasset emptorem in ius caussa retractus. Et idem in Andegauia, capi.367. Et in Borbonia, vbi non fit ea distinctio.capitu.485. Et apud Lodunenses hoc eo. titu.§.5.in fine.

59 ¶† SED quid de filiofam.qui nulla adhuc bona habet, quia pater, & mater adhuc viuunt, nec aliunde sibi quicquam obuenit, & forte adhuc est impubes, & infans, sed pater venditor tanquam administrator illius, aut etiam ipse filius, aut alius ipsius nomine vult retrahere rem a patre venditam, vt quotidie fieri videmus, num id possit? Chas.in commentariis consuetudinum Burgundiæ hoc ipso titu.*de retra. Etz.*§.1. in glo.2. in vlti.quæstio.multa in simili propemodum quæstio.allegat, quæ vix intelligo,& concludit huiusmodi filium,atque etiam emancipatum non posse retrahere, & pro firmissimo omnium fundamento citat tex. loquentem tantum de filiofami.in l.si venditor.§.sed & si pupillus.ff.de in diem addict. quo dicit probari filium non posse emere fundum a patre venditum. Sed is tex. vt dicam quod sentio, non id ita simpliciter dicit, sed illud tantum, quod pater non potest addicere filio suo, quem habet in potestate, fundum quem alij vendiderat sub pacto addictionis in diem, sicuti nec seruo proprio, quia his casibus emptio non valet, quod quidem non aliud est, quam quod inter patrem, & filiumfa.aut dominum, & seruum non constat venditio, vt & de patre, & filio est tex. in l.2.ff.de contra.emp.quod longè distat à nostro casu: quia hic filius non emit a patre, sed ab alio, cui ipse vendidit, vi consuetudinis redimit,quod multum differt, vt ex iis patet, quæ diximus supra in præfa.nume.16.incip.valet igitur. Et si oratio haberet aliquid momenti ad casum retractus, certe nihil pertineret ad filium emancipatum de quo etiam ipse loquitur. Et quantum ad filiumfa.is etiam maior, & ditissimus nunquam admitteretur ad retractum rei venditæ a patre, cum nec diuitiæ, nec ætas quantumlibet grandis eximant patria potestate.l.vlti.§.vbi autem in vnum,ibi,cuiuscunque ætatis fuerint.C.de bono. quæ lib.gloss.in l.vlti.§.pupillus.ff.de verbo.obli. quæ loquitur de sexagenario, & in §.1.in verbo, patresfamilias, Insti.de nupt.

60 ¶† At huius rei difficultas in hoc est, quod iste filius nulla bona habet, vt dixi, ex quibus prætium venditionis possit conficere: sed pater qui ipse per se, & directe non potest redimere, vt supra diximus, subiicit nomen filij, vt indirecte, & mutuato alieno nomine, id faciat, contra l.qui in seruitutem.ff.de bono.lib,vbi qui suo nomine possessionem bonorum accipere non potest, nec liberorum quoque nomine potest, & l.quæritur, eod.titu.vbi dicitur ad verbum, ne qui suo nomine a bonorum possessione summouentur, per alios (de filiis autem is locus nuncupatim loquitur) eam consequantur, & ibi concor. in glo. Et illius tex. autoritate scribit glo. not. in l.diui fratres, in princi.in verbo,fuisse.ff.de iur.patron. cum tractat, an delictum patris eiusdemque patroni noceat liberis. Si tale (inquit) ius sit, ex quo patri possit acquiri, puta si vult liberto succedere tanquam patronus: tunc patre viuente, filius, qui adhuc in eius est potestate, repellitur: secus si pater decesserit, vel alio modo filius fuerit sui iuris factus, per d.l. quæritur, & eam glo. sequitur Barto.in l.1.in fi.ff.de interdict.& releg. & Alexan.consi.23.opportune, colum.2. versicu. quarto lib.1. Et facit etiam quod per eundem tex. scribit Bald.in capitu.1.§.hoc quoque, colum.3. versicu.accedit quęstio, titu.de suc. feud. Et prætera tex.in l.3.§.verbum potestatis, & in l. Sulpitius.ff.de don.inter vir. & vxo.vbi quemadmodum vxor non potest donare marito, ita nec filio mariti in eius potestate constituto, quia vt ita dicitur, patri quæritur. Et etiam videmus quod pater autor fieri non potest vt filio suo quid tradatur, cum in faciens sua autoritate sibi acquirat, l.1.§ sed si autor.ff.de auto.tuto.Et facit item tex. in l.debitor.§. debitoris.ff.de pigno.actio.vbi filiusfa. non potest emere rem patris ex pecunia profectitia, & id ibi not.Barto.& Bald. Et tex.denique in l.Æmilius.§.id quod.ff.de mino. vbi filiusfa. post emancipationem minoribus non succurritur, in id quod patri acquirunt.

61 ¶† Et hęc quidem forte procederent, si quę filius in potestate constitutus acquirit ex pecunia patris, omnino patri acquirerentur, vt est de iure communi.l.cum oportet, in princi.C.de bon.quę lib.& plene traditur a Cor.consi.235.circa hanc, lib.1. Sed ex nostra consuetudine sibi acquirit, non patri: nec ex iis, quę acquirit, quicquam pater habet pręterquam quod facit fructus suos ad ętatem.20.aut 25.annorũ ipsius filij,etiam si a

patre

patre bona processerint, vt scribitur titu. huius vol. 28. §. pen. & vlti. qui sunt totius vol. 320. & 321. Estque ferè generale in vniuersa Gallia, vt filiusfa. sibi acquirat, non parentibus: quandoquidem potestas illa patria in hoc regno vel non habet locum, aut certe modicum, vt etiam affirmat glo. in §. ius autem, in verbo, Romanorum, Institu. de patr. potest, & affatim, diximus supra titu. 16. qui est, *des successions*. §. 7. qui est omnium huius vol. 211. in glo. 1. Ideo si etiam pater ipse de suo pecunias tribuat ad redimendum id, quod a se venditum est, cedit tamen commodo filij: cum emptum ex pecunia alicuius, eius non sit: sed ipsius, cuius nomine emptio facta est l. si ex ea C. de rei vendi. cum simi.

62 ¶ † Nam & id ex multorum sententia procedit etiam in nostro casu, videlicet in re quæsita a filio suo ipsius nomine, & periculo ex pecunia patris, vt scilicet ea filio quæratur, non patri. Ita enim nuncupatim voluit Roma. in authen. ex testamento, & iterum in l. illud C. de collat. & consi. 469. quo ad primum, col. 2. versicu. tertio casu, & Pau. Castren. in d. l. cum oportet, in prin. colum. 2. versi. sed quid si filius. C. de bono. quæ lib. & Sozi. consi. 61. circa primum dubium, colum. 2. versic. ex qua conclusione, lib. 4. & Ioan. Crot. in repe. l. frater a fratre, in 30. q. ff. de condi. inde. in quibus locis illi post antiquiores latissime tractant, an & quando quæsitum a filio ex pecunia patris ipsi patri acquiritur. Sed quibus addere potes Bal. consi. 259. factum sic se habent quidam nomine Titius, lib. 5. Ange. consi. 85. pater habens plures filios, & consi. 112. Vannucius, col. 2. Corne. consi. 152. ad euidentiam, lib. 3. & in subscriptione consi. 213. incipien. Philip. Deci. consuluit, eod. lib. 3. Sozin. latissime consi. 92. circa primum, colum. 9. versicu. circa secundum, vsque ad fin. consi. libro. 1. & consi. 162. considerata, colum. 1. & seq. prope vsque ad fin. consi. lib. 2. & consi. 192. capio difficultatem, in 1. dubio, eod. lib. 2.

63 ¶ † Et potest pater eam pecuniam, ex qua res vendita retrahitur, donare filio in sua potestate constituto, ex patria nostra consuetudine, supra titu. 14. qui est, *de donations*. §. 3. qui omniũ est huius vol. 133. Et cum ipse emit nomine filij, censetur ei donare l. filiæ cuius. C. fami. erciscon. vbi etiam patet rem ita emptam esse præcipuam filio in iudicio familiæ erciscon. & l. 2. C. si quis alte. vel sibi, & voluit Barto. in vtroque loco, & præterea in l. quæ dotis. ff. sol. mat. & in l. 1. §. sed nec castrense. ff. de collat. bon. & in tract. de duob. fratrib. in 4. q. primæ patris Ange. in d. l. filiæ cuius, iterumque in l. si donatione, & ibi quoque Raphae. Fulgo. Paul. Castren. Roma. & Recentiores. C. de collat. & Corne. consi. 235. circa hanc consultationem, lib. 1.

64 ¶ † At dicet aliquis, pater poterit reuocare huiusmodi donationem, atque ita res cedet ipsius commodo. Cui responderi potest id admodum esse ambiguum per ea, quæ postea dicemus, versi. abhinc 2. præsertim apud nos, qui expressam consuetudinem habemus in d. §. 320. qua pater etiam ea, quæ ab eo ad filium profecta sunt, non potest impedire, vt ea loquitur, id est (vt satis declarat) non potest facere, quin filius ipse eis libere, & sine patris impedimento vtatur fruatur tanquam suis, post vigesimum annum eiusdem filij matrimonio mancipati, aut 25. non mancipati. Et si id concedamus, vt scilicet possit reuocare, non propterea patris erit ea res retracta ex ea pecunia donata: vt in simili dicimus, quod si vxor emit pro se, & proprio nomine ex pecunia viri vere, vel præsumptiue, tamen dominium ipsius rei sibi quæritur: quamuis teneatur, quatenus locupletior facta est l. 1 & l. multum, in prin. & ibi Doct. C. si quis alter. vel sibi, & l. & si de tua. C. de dona. inter vir. & vxo. Barto. in l. & si instrumenta, in fi. per eum tex. & ibi quoque Ange. C. de fid. instru. & iur. hastæ fisc. lib. 10. & Bald. consi. 67. punctus talis est domina Magdalena, colum. 1. versicu. secundo casu, lib. 4. Ange. consi. 141. super 1. puncto, in prin. Et idem da fratre emente de pecunia communi, vt res sit ipsius solius l. qui aliena. C. si quis alte. vel sibi & l. si patruus, secundum vnam lect. & ibi Barto. & Bald. C. commu. vtriusque iud. cum aliis multis concord. a me adductis tum alibi, tum infra eod. titu. §. 32. nu. 17. nec denique.

65 ¶ † Verum huic rationi non admodum fidendum videri posset, propter ea, quæ tradit Ioan Pla. in d. l. & si instrumenta, illud intelligens quod supra diximus de re empta nomine vxoris ex pecunia mariti, nisi ea res esset empta ex pecunia ab ipso marito donata: tunc enim res ipsa marito acquiritur, potestque is eam vendicare, vt econtrario vxor rem a marito empta ex pecunia vxoris illi donata, per l. vxor marito. ff. de don. inter vir. & vxor. quem simpliciter sequitur Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 60. colum. 5. versicu. sed in casu. Sed ille tex. nuncupatim loquitur, cum maritus alias non esset soluendo, vt etiã dicit Bald. ibi, & gloss. in l. si filij tui, in glo. 1. in fi. C. eod. titu. Barto. in l. vt si proponis, in fi. & ibi, quoque ipse Bald. in 5. q. Ange. paulo ante fin. & Pau. Castren. in fi. C. de rei vendi. Ex quibus Ange. dicit, eum tex. ita intellectum, esse singularem. Et id quidem Ange. in d. l. si filij tui, in fi. dicit generale esse in omnibus, qui rem quampiam emũt nomine alieno ex sua tantum pecunia. Sed de hoc vltimo vide Bald. in d. l. si vt proponis, in 3. q. iterumque in d. 5. q. Verum ex iis potes intelligere nihil hæc obesse nostro casui.

66 ¶ † Quanquam & illud præterea dici potest, eam pecuniam, quam pater donat filio, non esse patris, nec ei acquiri: per id quod voluit glo: nota. in d. l. frater a fratre in glo. magna, ad fin. ff. de condi. inde. quod quando obligatio descendit immediate a patre in filium, non reacquiritur ipsi patri, licet secus sit, quando aliunde prouenit. Quam glo. approbant omnes Doct. ibi. Et eam ad dominium, & donationem a patre factam filio trahit Ias. ibi, in lect. char. pen. versi. assumo sextã, & Ferderi. Loaz. in repe. l. filiusfami. §. diui, char. 15. nume. 103. ff. de le. 1. Et pro hoc optime facit, quod dicimus in simili, quod licet per seruum domino quæratur, si tamen vnus dominorum aliquid donet seruo communi, nihil hinc sibi

quæritur

quæritur, sed aliis dominis tantum ipsius donantis sociis.l.verum.§.si seruo communi, & ibi glo. & Bald. ff. pro socio.& l.si Eros.ff.de opt.leg. Et quod in alio simili scribitur in l.sicut.§.idem Papi. ff quib.mo.vsufr.amit.

67 §† Sed & hoc casu atentari potest, patrem qui nomine filijfa.facit istum retractum, atque in id confert pecunias, videri tacite filium suum quantum ad illum actum emancipare,per id quod in simili not.tradit Oldra. consi.26.pater consensit filiæ,quod si sint duo fratres in potestate patris, vnus potest alteri donare bona profectitia consentiente ipso patre.l.si permittente. C. ad S. C. Maced. & l.tam his.ff.de dona.caus. mort,nam consentiendo (inquit) videtur emancipare filium, quo ad eum actum.Et idem nulla ipsius mentione facta,tenet eius discipulus Ioan.And.in addi.Spe. titu.de instru.edi.§.porrò, versic.quid si filiofa.& Fran.Areti.qui id dicit singu. & nouum, nutans tamen,in l.placet, colum.2.versi,est & alius.ff.de acqui.hæred.& Ias.in fi.l.1.§.hoc autem.ff.ad S.C. Trebel,in vtraque lect.& in l.si is qui pro emptore, colum.40.nume.179.item adde.ff.de vsucap.

68 §† Denique si diceremus patrem posse reuocare hanc donationem, & ita ad se retrahere, quod ipse nomine filij iure sanguinis retraxit, cũ ipse suo ipsius nomine retrahere non posset, fraus ipsius patris subiicientis nomen filij,cederet illius lucro, & commodo, quum iniquum sit, ob suum facinus aliquid lucri facere, vt dicit l.si ab hostibus.§.1.ff.solu,matri.& & l.vlti.in fin. C. de reb, cred.& l.itaque, in princi.ff.de fur.cum dicitur, sed nemo de improbitate sua consequitur actionem, & l.si remunerandi.§ Maurus. ff. mandat. vbi ita scribitur. Nullam actionem eum propter suam caliditatem habere, & l.ita demum.ff.de arbi.vbi dicitur, ne quis doli sui præmium ferat, & l. verum.§.tempus,ff.pro socio, vbi scribitur, æquum non esse dolum suum quenquam releuare, & l.1.in princi.ibi, nec vel illis malicia sua sit lucrosa,& iterum l.ne ex dolo,ibi,ne ex dolo suo lucrentur.ff.de dol.mal.& l.sed & si.§.plane, in fi. ibi,ne & sua caliditas prosit.ff.ad exhib. & l.pe.C. de lega.vbi dicitur, vt non accipiat fructum suæ caliditatis,& l.dubium.C.de repud.vbi idem prope.tex.est,& l.2.C.qui mili.non pos.lib.12.& cap. sedes, & capi.ex tenore, extra de rescrip.& capi. ex literis, quod est 2.extra de dol.& contu. & ca, ad nostram, de empi. & vendi. vbi ita scribitur, quia igitur fraus, & dolus cuiquam patrocinari non debent, & capi.pastoralis.§.vlti.de officio.de leg.& ca.statuimus, eod.titu.lib.6.& ca.dictum, & ibi glo.30.quæstio.1.& bene facit l.2.ff.de eo per quem fact.erit, & ibi concor.in gloss.& l.siue hæreditaria.ff.de nego.gest.& l. relegatorũ.§.vlti, ff.de interdict.& releg.

69 §† Et quanquam pater faciat fructus suos acquæstuum sui filij vsque ad ætatem 20.aut 25. annorum ipsius, secundum distinctionem nostræ consuetudinis, supra a nobis citatæ. Si harum rerum a se prius venditarum, & postea nomine filij retractarum, etiam fructus suos faciat, vt aliorum acquæstuum, de quo postea dicemus, id certe non est considerabile, nec quicquam mutat ex nostra sententia: cum id, quod principale est, non ei quæratur, argu.d.l.1.ff. de auto.tuto.nec quod principale est, vitiatur ob accessorium, siue sequelam vitiosam l. Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inofficio.testa.& l.pupillari ff.de vulga. & publi.substi.& l.post legatum.§ qui principale. ff.de his quib.vt indig.nec etiam vitiatur dispositio facta in persona expressa, & capace, ex eo, quod quæritur alteri non capaci.l.si sponsus.§.si maritus.ff.de donatio.inter virum & vxorem, & l.si is qui.ff.de libe.lega Quibus rationibus motus Signo.consi.114 thema sic se habet, quidam habens filium, consuluit auum, qui filium spurium hæredem instituere non potest, posse tamen nepotem ex eo legitimum instituere, etiam si vsusfructus ipse filio acquireretur, de qua re latissimè diximus in tracta. primogenituræ,q.12. Et facit etiam quod dicemus infra eod. titu.§.26.in glo.1. nume,30.quinto intellige.

70 §† Et hanc quidem partem, vt scilicet filiusfami.aut pater ipsius nomine possit retrahere rem a patre venditam, nuncupatim & in hac ipsa specie tenuit Claudius Marletus vir sane legum peritissimus, quantum ex hoc vno ipsius consi.conii-cere potuimus,quòd positũ est inter consi.Chasse. consi.23.decessit Catharina, colum.5.versi.item & quod filius, vbi expressim reprehendit ipsum Chasse.contrarium tenentem, quo loco supra citauimus: dicitque eum, & hanc sententiam aliquando fuisse secutum, sed postea fauore cuiuspiam amici contrarium consuluisse, & cum postea commentaria illa in Burgundionum cõsuetudinem ederet, veritum fuisse veriorem partem sequi. Sed & eam sententiam nouissime secutus est D.Ferronus regius apud Burdigalam consiliarius in commentariis consuetudinum eius gentis hoc eod.titu.§.10.& D. Boer.eiusdem curiæ Præses illustrissimus decisi.12.& prædicta faciunt, & latius deci.138.an filiusfami.in quibus locis tradit ita fuisse iudicatum sæpius in curia Burdiga.& ante hos Masuer.in hoc quoque eodem titu.de retractu. §. item filiusfami. vbi dicit haud dubie huiusmodi filium admitti ad hunc retractum, quò ad proprietatem,& forte etiam quò ad vsumfructum, qui forte hoc casu patri non quæritur, ar,l.cum non solum.§.1.versi.siue ex contrario, cum authen.exceptis, & seq.C.de bono.quæ lib.

71 §† Cui in hoc articulo, cum scilicet dicit, vsumfructum hic patri non quæri, [consentit Ægid.Bellam.idem expresse in hoc casu volens, in capi.constitutus, colum.10.versi.plusdicebam, de restit.in integr.his quidem rationibus motus, quod qui potest sibi, & aliis acquirere, si acquirit quod illis aliis quærere non potest, sibi totum quærit.l.seruus meus,& l.homo liber.§.quidqu d. ff.de acquiren.rer.domin. Præterea quando quis per se sibi non potest quærere propter factum suum, vt hic pater, qui ipse vendidit, nec etiam per eum potest, qui suo iuri subiectus est, vt patet ex solutione.l.non minus.ff.de hæredi.insti. & l.si mihi.

mihi.§.regula.ff.de leg.1.& l.neque per se. C de hæredi.institu. collatis illis quidem ad l. debitor. §.vlti.ff.de legat.2.& l.si maxime.ff.de seru. lega. Nam & hinc videmus quod seruus quærens rem, quam alter dominorum ipse quærere non potest, alteri soli acquirit l.item si seruus, in princip.ff. de stipul. seruo.]

72 §† Quibus & tu addes tex.in cap.1.§.si vero violator, titu.de pace tenen. Ex quo not.Bald.col. 3.totius princi. & post eum Marti.Laud.Aluar.& Cardi. Alexan. quod quando pater priuatur quibusdam bonis, quæ quidem, vel eorum portio reseruatur filiis, pater ex illis ali non debet, Quod & idem voluit Bald.ad hoc not.illum tex.quem dicit nota.in authen.bona damnatorum, colum. 2.versi.hic quæro dicit statutum.C.de bono.dam. & Sozin.consi.124 viso statuto inclytæ ciuitatis, colum.3.versi. confirmatur ista opin.lib.3. Sed & hoc proprius fulciunt, qui in illa specie de institutione nepotis ex spurio, de qua nuper ex Signo. locuti sumus, dicunt vsumfructum eo casu patri non quæri, etiam si id dictum non fuerit. Inter quos est Barto.in l.Gallus.§ quid si is, in fin.& ibi etiam Ange.Imo.Fran.Areti.colum.3.& late Ale. colum.3. Sozin.col.2.versic.tertio principaliter.ff. de liberis & posthumis, idem Bar consi.118.Oducius, col.2.Bald.consi.388.respondendo ad dubia, colum.2.lib.5.Salyce.in l.vlti.col.vlti. C.de natu. libe Paul.Castren.consi. 467.viso dicto puncto, colum penul.versicu.ad aliqua, lib.2.Gnid.Papi. consi.94 effectus, colum.3.versicu præterea cum patri.Stephan.Bertrand.consi.96.etiam si verum esset, colum.1.versi. & quod dixi.lib.3.cum aliis concor.adductis a Recentioribus in d.§.quid si is, & Alexan.consi.88.omissis tribus, in 6.dubio, lib. 7.Aut certe, si vt quibusdam placuit ponatur clausula, ne vsusfructus patri quæratur, tunc haud dubie valebit institutio, vt per eundem Bar.in d.§. quid si is, colum.1.& ibi quoque Sozi.colum.1. versicu. secundo in quæstio.& Bald. consi.146.titulus principis, colum.2.lib.1 & d.consi.388 colum.2.libro 5. & Alber.in l.adoptiuum.§.1.ad fi. ff.de in ius voc.

73 §† Facit & quod scribit Bal.in l.tutor.§. quæ tutoribus.ff.de excusa.tuto.post Paul Liaz. & Ange quempiam Aurelianum, quod pater executor testamenti, potest eligere filium pauperem, ita tamen vt sibi vsusfructus non quæratur, & id sequitur Bened.Cap.consi.54.punctus quidam Angel. colum.penul.Et quod a plerisque traditur, quod licet pater non possit autoritatem accommodare filio ad suum ipsius commodum d.l.1.ff.de auto. tuto.tamen potest filio quærenti, aut etiam vni ex filiis donanti alteri præstare autoritatem, sed hoc faciens non sibi quærit vsumfructum. Ita enim voluit glo.in d.l.1.in prin in versi.non acquirit, in fi.& ibi quoque Dyn.& Barto.tum versi.quid si pater, tum item verb.quærit.glo.ff.de auto.tuto. Bald.in sua marga.in versi.parentes, col.1.versic. pater consentire potest, vbi in hoc dicit eam gloss. singu.Et ad hæc omnia facit optime tex.in l. Imperator.ff.ad S.C.Trebel.& in l.Æmilius.§.1.ff.de mino.cũ simili. Immò sunt qui hoc casu constanter censent quæri vsumfructum patri: cum in consequentiam, & non principaliter quæratur, vt per Ioan.Andr.post Petr.Cer.in addict. Specu.titu.de instru.edi.§.porro, colum.1.versicu.quòd si filiusfami.De quo & tu vide Bal.in l.bonorum, colum. vlti.versicu.& est prædictis.C.qui admit.ab bono. possess.& consi.290.hæ quæstiones, colum.1.lib. 3.& Barto.in l.impuberem.§.1.ff. de falsi.

74 §† Sed & huc spectat tex.in l.3.§.denique, versi.sed an hoc auxilium ff.de mino.vbi si filiusfami. minor iussu patris obligatus sit, is restituitur ex his causis, quæ ipsius interfuit, sed ea restitutio minime patri prodest.Ex tex.optimus in l. Sulpitius.ff.de donatio.inter vir.& vxo.vbi si mulier patri fundum tradiderit, vti restituat filio, si id egit, vt maritus interim ex eo aliquid commodi sentiret, non valet traditio: alioquin si solo eius ministerio vsa est, valet. Vides igitur ex eo tex.quod maritus alias prohibitus, non potest nec debet aliquid commodi sentire ex eo, quod vxor donat filio. Et hanc quoque partem adiuuat, quod cum olim non valeret donatio a matre facta filio, quia patri quæreretur, vt supra diximus. Certe si aliquo casu ei non quæreretur, valebat donatio, vt satis constat ex d.l.1.§.verbum potestatis supra allegato, versicu sed si in castra. Ex quo inferunt Iacobi.Areti.& Bald.qui eum.§.legit cum.§.qui in eiusdem, quod cum hodie quæsita a filio non quærantur patri, nisi quo ad vsumfructum.d.l.1.& l.cum oportet.C.de bono.quæ libe. potest etiam hodie mater filio donare, saltem quo ad proprietatem. Immò sunt qui hoc casu, cum mater donat filio, dicunt valere omnino donationem, nec ex ea quæri vsumfructum patri.Ita enim voluerunt Azo in summa.C.de dona.inter virum & vxorem.colum.2.versicu.item & quæ contingunt, & seq.& Iacob. Areti.& Marti.in l.si constante.C eod.titu.de quo & tu vide Cyn. & Bald. ibi.Et facit denique quod scribit ipse Bald.in capi. 1 § hoc quoque colum.3. versicu.accidit, titu.de success.feud.quòd si pater vasallus feudum alienauerit, idque ad filium ob id veniat, non quæritur patri per filium, & sequitur Francisc. Aretin.consi.14.viso & diligenter, colum.7.versicu.venio ad septimum.

75 §† Concludo igitur, posse patrem administratorem filij etiam impuberis, in sua potestate constituti, vel etiam alium ipsius curatorem, aut ipsummet redimere, siue retrahere ex nostra consuetudine rem a patre venditam. Id quod etiam admittit consuetudo Burdigalensis, capitu. 13.Sed ita forte secundum Masuer.non quæratur ipsi patri eius rei vsusfructus, aut aliud commodum, quod tamen vltimum non assero, propter ea, quæ suprà diximus, sed vtcunque sit, nihil quantum ad id pertinet venditoris interest, præsertim cum proprietas sit retrahentis. Et quia etiã si id concedimus: aut etiam quod ob id, vel alias, non possit pater administrator filij eo nomine retrahere, cum suo non possit. Vide quid præterea fateri necesse est. Nempe, quod si alius, quam

pater

pater consanguineus filij ex patre matris iam mortuæ (ne quis nobis obijciat id quod cauetur in §. 16. huius titu.) vendiderit aliquid, non possit pater administrator filij eo nomine eadem ratione retrahere: nam ipse quidem pater suo nomine non potest, cum non sit consanguineus venditoris. Ergo si aduersariorum ratio efficax est, nec nomine quidem filij, qui nulla adhuc bona habet: quia sibi (vt dicunt) acquiret vel proprietatem, vel vsumfructum: nec filius quoque admittetur, cum acquireret patri, qui non est consanguineus venditoris. Et tamen nemo sanæ mentis id admittet. Ideoque nec hic sequendã esse opi. Chass. arbitror, præsertim vero in filio emancipato, id enim omnino sine dubio est.

76 §† Verebar cum hæc commentarer, ne si quando Chasseneus hunc locum legeret, pro more suo vehementius in nos excãdesceret, quod ab eius opinione ausi fuissemus dissentire. Eam enim ob caussam iam olim in nos stomachum eruperat, nam pridem in quadam sectione ex nostris in Pictonum consuetudines commentariis, cui de Legibus connubialibus titulum nuncupauimus, semel atque iterum ab eius sententia discessimus: ita tamen, vt honorificam semper de eo mentionem fecerimus, plus forte ei gratiæ, quam res, & veritas concedebant tribuentes. Is autem erroris sui conscius, cuius eo in loco admonitus fuerat, in duabus postremis commentariorum suorum in Burgundiæ consuetudines editionibus palinodiam, ceu alter Stesichorus canit, sententiam mutat, vsurpatis quoque nostris testimoniis, quibus lapsum eius plane ostenderamus. Quod tamen adeo caute, & veteratorie ab eo factum est, vt non nisi a perspicacissimo lectore, diligentiusq; intuente deprehendi possit. Nam cum alias, si quæ ex priori æditione immutasset, emandasset, detraxisset, aut etiam addidisset, additionis notula significare consueuisset, eo tamen loco, quo in nostram sententiam adductus suam mutauit, eam additionis notam consulto prætermisit, scilicet ne eam recantationem indicaret, quæ gloriæ hominis velut tenebras allatura videbatur, qui omnia a se, vel dicta, vel scripta ἀκίνητα esse semper voluit: vel (quod coniicio, & verisimilius est) vt apud eos, qui duo posteriora illa commentaria tantum euoluissent, non etiam priora, me falsæ calumniosæque reprehensionis, aut criminationis reum faceret. Eam autem coniecturam cœpimus, quod etiam nos in eo libro quẽ Catalogum gloriæ mundi inscripsit, plagij insimulare conatus fuerat, dicebat enim compilatas a me Lud. Cælij Rhod. lucubrationes, lib. 13 capi. 7. ex eoque pulchritudinis laudes, quas in nostris legibus connubialibus describo, corrasisse, dissimulato tamen, & suppresso ipsius Cælij nomine. Sed eam criminationem falsam comperiet quisquis eum in manus sumpserit. Nam illic nihil est omnino scriptum de laudibus pulchritudinis, quod in illis nostris legibus sit quoque adscriptum, præter vnum Procli locum. Neque tamen Cælius, quis Proclus ille fuerit (multi enim autore Suida fuerunt) declarat: neque librum, in quo ea scriberentur, cum is multos scripserit, designat: immo nec sententiã illius nisi concise, & carptim describit. Ego autem Proclum illum Lycium Platonicum esse ostendi, librum nuncupatim annotaui, tum etiam ex eo sententiam integram exscripsi, vt liquere existimem a me lecta primum, & diligenter Procli scripta, ex quibus quæ a Cælio accepta putauit, in nostros illos commentarios traduximus. Nec vero tam tardi ingenij vnquam fuimus, vt recentiores commentarios legendos potius, quam antiquos illos, sanctioresque classicorum autorum libros: riuulos, quam fontes sectandos existimauerimus. Id enim ex quo literas amplecti cœpimus, studuimus, vt omni genere scriptorum instructa esset nobis bibliotheca: atque in hac cura ita versati sumus, vt τὰ ἀυτῶν κέβλημαται luculentæ fraudi rei nostri familiari futuram agnati, gentilesque non semel clamitauerint. Hæc paucula, lector humanissimè habui, quæ tibi obiter exponerem, vt intelligeres, quam immerito nobis succensuerit olim Chasseneus, tantasque in nos tragœdias excitarit, nulla etiamnum a me iniuria, vel tantilla lacessitus. Locus autẽ hic me admonet, immo vrget acerrime, vt enumerem, demonstrem, designemque plusquam sexcentas paginas integras, quas Chasseneus ex nostris illis legibus connubialibus (vt de aliis autorum vigiliis taceam) nec immutato quidem vocabulo, atque adeo cum calcographorum mendis, in illo suo catalogo pro suis vsurpauit, eas enim designari sibi expetabat bellus ille literator Annellanus. Sed vt idipsum in secundam æditionem illius nostri operis semper reieceramus, opportuniore loco, & aptiore facturi, ita & plurima alia omitto hic prudens, quorũ etiam te admonere constitueramus, nisi mors hominis alias docti, & vt ab aliis audiuimus, probi, nobis allata incœpto desistere suasisset.

77 §† SED VT AD institutum redeamus, illud quæritur, an pater ipse tanquam administrator ventris suæ vxoris, id est, filij nondum nati, qui scilicet in ventre vxoris est, possit hunc retractum facere, nam & hoc in facto vidimus. Finge igitur (ne incidamus in dubium præcedentis quæstionis) quod posthumus ille fuit a quopiã hæres institutus, quod fieri potest, vt patet per titu. de liberis & posthumis, aut quod quispiam ei bona aliqua legauerit, vel donauerit. Nam & id quoque fieri potest. l. qui quartam §. si eius, & l. qui filiabus, in princi. & §. si quis ita. ff. de lega. 1. Ex illis igitur bonis vult pater, vt administrator ventris, aut etiam alius curator ventri datus, retrahere rem a patre, aut etiam alio consanguineo (hæc enim omnia simul expediam) venditam, vtrum possit? Quod videtur, quia venter in his, quæ suum ipsius commodum respiciunt pro iam nato habetur l. qui in vtero. ff. de statu homi. & ibi concordan. in gloss. ideoque & ei competit in integrum restitutio. l. etiam ei, & ibi gloss. & Docto. ff. de minor. quẽm ad hoc dicit singu. Bald. in rubrica, extra de in integrum restitu. ad fi. & in capi. 1.

capi.1.colum.1.versi.secundo not. & ibi quoque Felyn.colum.2 versicu.subdit, extra de præscrip. de quo etiam Paul. Castren.consi.17.colum.3.ad fin.& Fran. Balb.in tracta.præscript.fol.47.colum.3.nume.44. Et actio negotiorum gestorum, vt voluere gloss.& Barto.in l.cum pater.ff.de negot. gesti. Et bonorum possessio contra tabulas.ff.de vent. in possessio.mit. per totum. Mittiturque in possessionem legatorum.l. communi.§.sed & si.ff. com.diuid.Nam ei directo, & per fideicommissũ relinqui potest.l.cum inter. C.de fideicommissar. libert.& e diuerso eius fideicommitti.l.1.§.sciendum.ff.de lega.1.quanquam ea l.loquitur de eo, qui nondum natus est, & ita obtinet in omni posthumo etiam nondum concepto. Eique dari potest curator.l.1.§.quoties, eodem titu.& l.Titius.quæ est penul.§.si a prætore.ff.de excusatio.tutor.cum simi. Atque etiam tutor ex testamento patris, d.l. cum pater.ff.de nego.gesti.& §.cum autem, Institu. de tutel. Succeditque etiam in his quæ sunt dignitatis hæreditariæ, & administrat per curatorem, Bald.in l.vlti.in fin.C.de testa.milit.Ex quo Card. Alexan.in c.1.colum.2.versicu.quid si dominus, titu. quæ fuit pri.caus. bene.amit.tradit, quod si dominus moriatur relicta vxore prægnante, dandus est ventri curator, a quo vasallus petet inuestituram nomine ipsius ventris, cuique fidelitatẽ præstabit. Tenenturque mater petere curatorẽ ventri, vt infanti filio. l. 2.§.item si adhuc prægnans.ff.ad S.C.Tertul.& voluit Bald. consi.288. Quidam decessit, in fin.lib.2.& consi.297.visis & sup.lib.3.& diximus latius in repe.l.si vnquam, in verbo susceperit liberos, nu.144.[Sed & illud] Et vterus legitimari potest, vt dicitur voluisse Bald.in l.naturalis, in fi.titu.si de feud.fuer.content.inter domi.& agna.de quo nos in nostro tractatu nobilitatis, c.6.nu.45.& illud in dubium, & seq.

78 § † Contrarium quoque videtur, quia pater non potest esse administrator filij, nisi eius, quem habet in potestate: vt nota. in l.1.C. de bonno. mater. At vterum non habet in potestate.l.vlti.ff. de collat.bon.& l.vlti.ff.de assign.liber.& d.§.cum autem, Institu.de tutel.cum dicitur, si modo in ea causa sint, vt si viuis parentibus nascerentur, in eorum potestatẽ fierent. Bald.qui id dicit not.in l.si filius §.1.in fi.ff.de lib.& posthu.Ideoque si testator rogat hæredem, si decesserit sine liberis in sua potestate constitutis restituere hæreditatem alteri, si hæres moritur relicta vxore prægnante, locus est substitutioni, de quo vide Alberic.in l. Neratius.ff.de manum.test. nec dum enim vterus suus est l.1.§.toties, ibi, inter suos hæredes futurum erit.ff.de ventre in possess.mit.& in d.§.cum autem, cum aliis multis si. & concordan.text.& Doct.a me collectis in repe.l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 49 Quid qd vterus. In quo toto cœlo errauit Alexan quicontrarium dicit, in l.si filius qui patri, colum.6. versicu. fallit in posthumo.ff.de vulga.& pupil.vti etiam facit Soz n.in l.1.colum.28.versicu.nec obsta.allegata, eod.titu. Propterea nec rumpit testamentum, donec natus sit.l.3.in princi. versicu.ex his apparet.ff.de iniu. test.cum simi. Nec etiam tutor ei dari potest.l.si nemo tutorem.§.vlti.ff.de testa.tutel.& l.ventri.ff.de tuto.& cura.da. ab his & l.1.§.si quis quasi, iuncta gloss.ff.de eo qui pro tuto. & gloss. in rub.ff.de tutel.& Ioan.Plat.& Angel.Aretin, in d.§.cum autem, Institu.de tutel.Nec contrarium probat d.l.cum pater, de neg.gest.quia ibi magis ad ministrauit de facto, quam de iure, vt dicit gloss.& Docto.ibi Dictus autem.§.cum autem, de tutel. & similes text.loquentes de tutoribus datis posthumis, intelliguntur, vt sint tutores ipsis posthumis natis, nam & hi posthumi dicuntur. Is autem curator ventri datus continuo decedit suo munere, quam infans natus est l.1.§. tandiu.ff.de ventre.in possess.mit. & voluerunt Ioan. Plat.& Ange.Are.in d.§.cum autem. Et ad hæc omnia optime facit tex.in l.tutor, quæ est 4.§.si curator. ff.de suspe.tuto.vbi tamen gloss.allucinata fuisse videtur, dum in hoc facit discrimen inter iudicem, & testatorem. Cur autem tutor huic ventri dari non possit, curator possit, ratio hæc est, ni fallor quoniam tutor principaliter datur personæ, curator bonis, vt nota.in §.certæ, Institu.qui test. tuto.dar.pos. At is, qui nondum natus est, persona non est, nec homo, nec animal, vt ex sententia. Empedoclis, Diogenis, Herophili & aliorum plene diximus in repe.l.si vnquam, in verbo susceperit liberos, nu.147.quinetiam is infans, & seq.C.de reuoca.dona.Tametsi aliter sentit autoritate Hippocratis, & duorum capitum nostrarum legum Gallenus in eo libro, cui hunc titulum nuncupauit, vtrum conceptus in vtero sit animal. Sed alicubi in eo libro dicit potentia eum conceptum esse, at actu, tum fore, cum in lucem æditum erit.

79 § † Et ego quidem in eadem repe. & glo.nu. 144.sed & illud, & multis seq.vbi tractauimus, vtrum hic infans nondum natus faciat locum ei.l. multa in vtranque partem adduximus, quæ & ad hunc casum nostrum pertinent, vt ibi videre poteris. Sed vt breuiter hanc rem definiam, ac concludam: illud verissimum est, patrem non esse administratorem filij nondum nati, vt supra, ostensum est. Ideoque Bald. consi.126.quidam nobilis, lib.1.quod propè ad verbum repetitur consi.137.eod.lib.1.nisi quod copiosius in posteriore loco rem ipsam disserit, sed vtrobique respondit, patrem, aut auum paternum non posse, tanquam administratorem vteri aliquid facere. Et idem quoque sine mentione Bald.tradidit Alexan.consi.171.viso processu, colum. vlti.versicu. non ob.quod Ioan.lib.2.Cum autem nec tutor ei dari potest, vt diximus, & nemo contradicit. Curator autem haud dubie dari potest, isque pro nato habetur, cum de commodis eius quæritur, vt etiam diximus. Non video cur curator ei a iudice datus non possit eius nomine hunc retractũ petere: sicuti & potest bonorum possessionem: vt & supra, diximus. Nam & is, modo postea nascatur. succedit, & rumpit testamentum, obstatque cæteris remotioribus l. penulti.§. quamdiu.ff.vnde legib.& l.prima.§.si quis proximior.ff.

vnde

vnde cogna.eum simi. Ex quo etiam potes intelligere eum ad retractum admitti, qui per omnia sequitur ius successionis, vt scribitur infra, eod. tit. §.11. & §.13. Verum executio ipsius retractus manebit in pendenti tantisper, dum in vtero est, vt colligitur ex dictis iuribus, atque etiam ex d.l. vlti.ff. de collatio. bonorum, & l. antiqui.ff. si pars hæredita. petatur.

80 §† Quamuis sciam Philip. Deci. consi. 222. viso puncto, colum. 1. in hoc statuto nuncupatim loquentem, respondisse nondum natum tempore venditionis non admittendum vi huius statuti ad retractum, ea ratione motum, quod is tunc non potest dici filius, aut consanguineus venditoris, de quo loquitur statutum, per d.l. vlti.ff. de colla. bono. [quem nuncupatim sequitur Maria. Sozin. iunior consi. 22. pulchra est præsens consultatio, in 2. dubio, lib. 1.] Sed quod pace tanti viri dixerim, ille tex. id non dicit. Et contrarium probatur in d.§. si quis proximior. Sed pro eius sententia est expressa consuetudo Britonum capi. veterum consuetudinum eius gentis si in si. & reformatarũ hoc eodem tit. §. 14. Et ad eam optime facit, quod in his, quæ sunt stricti iuris posthumi non includuntur l. si prægnans, & l. si vaccæ, quæ illam confestim sequitur. ff. de euict. & l. non quocunque. §. Iulia. ff. de lega. 1. & id autoritate illorum tex. voluit Alberic. post Oldra. in d. l. qui in vtero. ff de statu homi. & iterum in prima parte statutorum, quæstio. 134. ciuitatis Paduæ, vbi ex hoc dicit, quod stante statuto, vt in locum decurionis demortui assumatur quispiam ex proximioribus ipsius. Si moriatur decurio relicto patruo, & filia prægnante, præfertur patruus vtero: licet hic proximior esset, cum nasceretur: nam statuta (inquit) sunt stricti iuris. Ideo in his non includuntur posthumi, vt iam diximus. Hic autem casus noster est iuris stricti, cum etiam fit ex statuto, vt ille casus Alberic. & quia etiam retractus per se consideratus est stricti iuris, vt dicitur infra. §. huius titu. 35. Et simile est, quod tradit Bal. etiam post eund. Oldra. in l. idem erit, in 1. lect. circa medium. ff. eod. titu. de statu homi. quod si statuto cautum sit, vt in locum demortui sumatur proximus ex eiusdem genere, & nemo sit natus, sed sit aliquis in vtero, non expectandum est, vt nascatur, sed alius confestim, & sine vlla dilatione assumendus est: per l. petitionem §. quando auté. C. de aduo. diuer. iudi. & l. nullus, quæ est 1. ibi, statim atque illum fata subduxerint. C. de agen. in rebus, lib. 12. & idem voluit Albe. in d. l. petitioné, & Ange. in l. Arethusa, colum. 2. versicu. quid si de genere ff. eod. titu. de statu homi.

81 §† Verum hæc possent procedere, nisi nostra consuetudo statuisset ius retractus sequi per omnia ius successionis, vt diximus. Cum igitur posthumi admittantur ad ius succedendi, sequitur & eos admittendos esse ad ius retrahendi. Nec tamen ea iura supra in princi. allegata ad probandum posthumos non comprehendi in his, quę sint stricti iuris, huc pertinere videtur: neque enim in illis tractatur vtrum posthumi admittantur, an non, vtrumne habeantur pro natis, necne: sed illum tantum, vtrum venter accessorie veniat in venditione matris: & an eo euictio agi possit de euictione, nec'ne: quæ res quantum ab hoc casu differat, planum est. Iura autem postremo a Bal. & Ange. citata, nihil etiam de vtero dicunt, sed tantum præcipiunt statim, & sine vlla dilatione alium in locum demortui substitui, & id fauore collegij, vt dicunt ipsi Bald. & Ange. nam & hic esset periculum in mora, non etiam in casu nostro. Ideo & in illa mea sententia persto, vt scilicet vterus admittatur ad retractum.

82 §† ET HÆC quidem intelligo, si is vterus erat conceptus tempore venditionis, ex qua ius est quæsitum consanguineis. Si enim postea concipiatur, maius dubium est, an sit admittendus. Nam d. §. si quis proximior, id quod diximus, intelligit, si hic, qui in vtero esse dicitur, viuo eo, de cuius bonorum possessione agitur, fuerit conceptus, nam si post mortem neque obstabit alij, neque ipse admittetur: quia non fuerit proximus cognatus ei. quo viuo non est conceptus. Et simile est, quod scribitur in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. Suos quidem posse succedere, si modo mortis testatoris tempore, vel in rebus humanis vel saltem concepti fuerint. Et iterum in l. Titius, eod. titu. vbi qui post mortem sui aut concipitur, is neque legitimam hæreditatem eius, tanquam suus hæres, neque bonorum possessionem tanquam cognatus, accipere potest: quia lex duodecim tabularum eum vocat ad hæreditatem, qui moriente eo, de cuius bonis quæritur, in rerum natura fuerat, & in l. item prætor. in prin. eodem titu. vbi prætor edicto suo proximitatis nomine bonorum possessionem pollicetur his, qui defuncto mortis tempore cognati fuerũt, & in l. si quis filio exhæredato, in prin. & ibi Bar. [& Roma.] ff. de inoff. testa. vbi dicitur, sed hoc ita, si aui mortis tempore in vtero nepos fuerit. Cæterum si postea conceptus fuerit, Marcellus scribit, neque vt suum, neque vt nepotem, aut cognatum, ad hæreditatem, vel bonorum possessionem posse admitti. Cuius l. autoritate Barto. in l. nam ad ea, post prin. ff. de legi. negat posthumum conceptum, & natum post mortem testatoris rũpere testamentum. Et tex. in l. Pau. §. Pau. ff. de bon. lib. vbi etiam dicitur hos post mortem aui cóceptos non admitti ad hęreditatem legitimam, neque ad bonorum eius possessionem, & in l. verum, iuncta glo. ff. de bono. poss. secund. tab. & in §. cum autem, versi. plane, Institu. de hæredi. quæ ab inte. defer. vbi qui post mortem aui conceptus est, eum nullo iure cognationis tetigit. Ideo nec suus illi hæres existet, & ibi glo. asserit eum illi nullo iure succedere, quam sequuntur Bald. Ioan. Fab. Ioan. Plato. Ange. Areti. & alij ibi.

83 §† Ex quo tradunt omnes nepotem, qui post mortem aui conceptus est, ei non succedere, glo. Cyn. Bald. Salyce. Pau. Castren. & alij in l. si quis filium. C. de inofficio. testamen. glo. Barto. Bald. Angel. Salycet. qui ita dicit omnes tenere, Raphaes Corne. & alij in l. vlti. C. ad S. C. Orphi. glo. in d. l.

item

item prætor, & in l.cum emancipati.ff.de collat. bono.& in ſ.cum quæritur, & ibi Docto.Inſtitu. de hæredi.quæ ab inteſti.defer. & in ſ.hi etiam, Inſtitu de legit.agna.ſucceſſ.Cyn.Bald. Ange.Raphae.Paul.Caſtren.& Corne.in l.qui ſe patris.C. vnde liber.Cyn.& Albe.in authen.itaque,vterque column. 1.C. comm. de ſucceſſ. vbi dicit Cyn. hunc nec Iure ciuili, nec prætorio ſuccedere. Albe.in authenti.ceſſante, ad fin.C.de legib.hæredi. Barto.in l.iura, ad fi.ff.de legib.& in l.vlti.colum. vlti. verſicu. quæro quid ſi filia.ff.ad S.C. Tertul. Bald.in l.affinitatis, colum.1.verſi.item not.quod in hac.C.com.de ſucceſ.& conſi.67.quia ſtatutũ, poſt prin.lib.1.quod & iterum repetitur alio tamẽ initio,conſi.397.punctus talis eſt Antonius,lib.3. vbi ex hoc dicit hos poſt mortem conceptos, non comprehendi in ſtatuto loquente de nepote, vel cognato.& conſi.111.ad conſeruationem, colum. 1.verſicu.primo caſu, lib.2.vbi rationem reddit, quia nulla iura conſanguinitatis habuit cum auo [& conſi.131.circa prædicta colum.1.verſic.item nec filij, libro 2.] & conſi.132.quanquàm ſuper hoc, colum.1 eod.lib.2 & conſi.342.caſus ſuper quo in fin.eod.lib.2.& conſi.393.ad euidentiam, circa medium, eod.libro 2. & conſi.407.punctus talis, eſt Antonius, poſt prin.lib.3.quod quidem æditum eſt in eadem ſpecie,qua & prima illa duo repetita ſupra a nobis citata, & Bonacur. inter conſi.eiuſdem conſi.151.circa prædicta, colum. 1.lib.2. Ange.conſi.321.Dominus Iordanus, col. 2.vbi & id dicit procedere in materia feudali.Pet. Anchara.conſi.365.in themate propoſito, colum. 1.Roma.conſi.442.vt decitionem, colum.2.Petr. Fer.in titu.forma.libe.pro hæredit.ab inte.in verbo,nulliſque ſuperſtitibus, colum.3 Corne.conſi. 265.ad euidentiam, colum.1.libro 1. & conſi.7. quæſtio eſt pulchra, col.1.lib.2.Et idem in aliorũ ſucceſſionibus voluit Raphae.Fulgo.qui id tamen optime declarat, conſi.45.quidam Franciſcus, & conſi.94.ex facto proponitur, & Angel. Areti.in ſ.1.Inſtitu.de legiti.agna.ſuc. & Bapt, Cacia.inter conſi. Sozin.in ſubſcriptione, conſil. 152. caſus iſte, quæ ſubſcript.omnium eſt poſtrema, lib.1. & Docto.vbique.

84 ſ † Vides igitur ex ſupra dictis hunc,qui poſtea concipitur, nec ſuccedere, nec ei de cuius ſucceſſione agitur, cognatum eſſe. Scis item ius retractus, & ſucceſſionis idem eſſe, vt ſupra ſæpius diximus. Ex quibus facile conſequitur, nec hunc ad retractum eſſe admittendum. Præſertim cum habeamus text.in l.ſi ita fuerit.ff.de legat.3. probantem,eum qui nondum natus eſt, non cenſeri eſſe de familia. Quod & ex eo quoque probatur, quod in fideicommiſſo pure relicto familiæ illi tantum vocantur, qui fuerunt tempore mortis teſtatoris l.cum ita ſ.in fideicommiſſo.ff. de lega.2.& voluit Ioan.And.poſt Lamber.Ramp. in addi.Specu.in rub.de teſta. colum.3.verſi.item Lambertus,vbi addit rationem, quia nõdum ſunt in rerum natura,cum ſubſtitutio locum obtinet, & Signo.conſi.172.teſtator,colum.2.verſi.præterea ex coniectusata, & conſi.ſeq.in nomine &c. A pater col.item 2.& verſic.eiuſdem initij. Petr. Ancha. & Imol. in capi.indicante, extra de teſta. Alexan.conſi.22.viſis ac etiam perfectis,colum.2. verſicu.quo ad vltimum, lib.3. & conſi.26.videretur fortaſſe, colum.2.verſi.contra nepotem, & iterum colum.vlti.verſi.non obſ. quòd d. Thamatorius, eodem lib.3.& conſi.13.viſis & perlectis, colum.2.verſicu.ſed præmiſſis non ob.lib.4.quod idem eſt cum illo 22.libr.3. & Ioan.Baptiſta, aut quiſquis alius fuit, conſi.ſeq.adſit Spiritus ſancti gratia, colum.3.Sozin.in l.ſi cognatis, colum.antepe.verſicu.quarta & vltima concluſio.ff.de reb. dub.& conſi.49.viſo inſtrumento, colum.penul. verſicu.ſolum tamen videtur,lib.1.& conſi.113. ſupraſcripti, colum.3.verſicu.arbitror, eod.lib.5. & conſi.10. conſideratis, colum.2. verſicu.comprobo etiam, lib.3.vbi & hoc refert conſuluiſſe ipſum Alexan.& Ioan.Bapti.a S.Seueri.& ſe ſubſcripſiſſe, & idem Sozin.conſi.69.viſo teſtamento Ioan.colum.5.verſicu. præterea etiam ex alio, eod.lib.5.& conſi.51.viſa facti enarratione, col. pen.lib.4.vbi hoc intelligit, niſi aliud appareat de mente teſtatoris.Philip. Deci.in rubr.C.de ſucceſ. edic.in prin.& conſi. 205. in cauſa iſtorum nobilium, colum.1.verſicu.tertio hoc idem, & conſi. 364.viſis his quæ accurate, colum. 1.verſicu.eiuſdem initij.Carol Rui.conſi.2.eſt in primis, col.3. nume.9.lib.1.Crot.& Ferdi.Loaz.in repe.l. filiuſfami.ſ.diui, ille colum.41.verſicu. ſeptimo quæritur, hic nume.528.& ſeq.ff.de legi.1. Alciat.in l.pronuntiatio, in verbo, agnatorum.ff.de verbo. ſignificat.Anton. Rub.conſi.28.circa præmiſſam, colum.2.verſicu.& ſi dicatur, & iterum column. ſeq.verſicu.item ex quo.& Iaſon inter conſi.illius conſi.37.circa dubium, colum.2.verſicu.ſecundo moueor, & Stepha. Bertran.conſi.15.ex themate, nume.37.lib.4.vbi & id trahit ad caſum non longe noſtro diſſimilem.

85 ſ † Sed idem quoque obtinet, (ne id omittamus,) in legato puro relicto cognatis, ſiue conſanguineis, vt ſcilicet non niſi illis competat, qui ſunt concepti tempore teſtamenti, vel mortis teſtatoris, & ſic eo tempore quo legatum defertur, non qui poſtea concepti ſunt: per tex.in d.l.ſi cognatis, & ibi Barto.& alij, & inter cæteros latiſſime (qui mos ei prope perpetuus eſt) Sozin.ff.de red.dub.& voluit etiam Roma.conſi 231.præmiſſorum Docto.in prin.& iterum conſi.134.pro declaratione, in 4.dubio, vbi id intelligit, niſi aliud appareret de voluntate teſtatoris, & ipſe Sozi.d. conſi.49.colum.penul.vbi ſupra, in verſi.præcedenti, lib.1.& quiſquis is fuit inter conſi.Alexan. d.conſi.14.adſit ſpiritus, colum.3 lib.4.Benedic. in repe.capitu. Raynutius, in verbo, & ſoboles, nume.38.extra, de teſta. & benefacit l.qui filiabus, in princip.ff.de leg.1.

86 ſ † Et hæc alijs multis rationibus & Doctor. ſententiis fulciuntur. Nam glo.in l.qui ſe patris, & ibi Barto.C.vnde libe.tradunt conceptum poſt emancipationem patris, non venire appellatione agnatorum, & ſequitur Bald.in l.meminimus.C. de legib.hæred.& Philip.Deci.qui alios allegat.

conſi.13.

consil.13. cuius superscriptio incipit, an appellatione, colum.3.versicu.& licet hodie, de quo tamen vide Bald.& recentiores in d.l.qui se patris, facit & quid scribit Spe.titu.de feud.§.vlti.colum. 1.in ea quæstio.an felonia, quam vocant, (noxia malo dicere) patris clientis,id est vasalli, vt & ipsi vocant, noceat filio: dicit quod si feudum cepit ab auo, eoque viuente nepos conceptus non est, ei nihil obest patris noxia,quia ex persona aui nihil petere potest, cum inter vtrumque nulla consanguinitas fuerit, per d.§.si quis proximior, & d.l.si quis exhæredato. Sed & Barto.in d.l.item prætor.ff.de suis & legit. tradit, quod si banniantur nobiles, & eorum filij, & nepotes, non comprehenduntur, qui postea concepti sunt, quod & voluerunt Bald.& Ange. Areti.in d.§.cum autem, Institu.de hære.quæ ab intest.defe.Idem autem Bald.in l.voluntas, in fi.C.de fideicom.dicit quod prohibitio alienandi extra familiam intelligitur de conceptis tempore testamenti,vel mortis per tex.ibi,& in d.l.si cognatis. Idē Bal.consi.488. casus talis est,quidam Titius, lib.3.scribit,quod si testator substituit proximiores,intelligitur de his, qui erant concepti tempore mortis suæ, & consi. 334.factum tale est magister Ambrosius,colum.1. lib.4.dicit hos nepotes post mortem aui conceptos nunquam originem eius sequi, nec in fauore, nec in odio: vt qui ei nunquam fuit agnatus, aut cognatus, & consi.150.proponitur quod quidam testator, in 1.dubio, lib.5.vbi dicit, quod statutum, quo cautum est neptem dotatam ab auo nō succedere dotanti, nec descendenti ab eo, non habere locum in ea, quæ viuo ipso auo concepta non est: vt quæ tunc proprie neptis eius non sit: nec post mortem ipsius potest incipere esse neptis eiusdem. Subiungitque id non solum procedere in materia successionum, sed etiam generaliter. Ideoque & in statuto prohibente, ne militum nepotes intrent in palatium, quanquam in casu illius statuti contrariū consuluit ipse Bal.alio consi. scilicet.176.statuto cauetur,eo.d.lib.5.

87 ¶ † Sed vt redeamus, idem Bald. consi.162. quidam Fran.in fi.eod.lib.5.tradit huiusmodi nepotes pauperes ex filio spurio hauddubie eligi posse ab executoribus testamenti aui, quo bona iussa sunt distribui inter pauperes, licet dubitetur de cæteris ante natis. Et Corne.consi.197.circa primum, post princi.lib.1.quod auus non potest facere testamentum nepoti nondum concepto tēpore mortis illius,nec ei substitutionem facere, cum nunquam fuerit in eius potestate,nec censeatur fuisse ipsius cognatus, vel consanguineus. Et Ange.Perig.in repe.l.in suis,col.9.ff.de lib.& posthu.dicit eam l.non habere locum in eo, qui post mortem aui conceptus est.Et Fran.Are.inter consi. Sozi.in subscriptione consi.152.casus iste, (ea aūt subscriptio est in col.8.eiusdem consi.li.1.) dicit quod licet dubium sit, an appellatione filij in testamento veniant nepotes, tamen si ipsi nepotes nondum erant concepti tempore testamenti, nec tempore mortis testatoris, tunc haud dubie non comprehenduntur,per not.in d.l.si cognatis. In qua etiam sententia fuit Bapt.Cacia.ibi in sua subscriptione à nobis supra citata,colum.2.versi.concurrit etiam. Et facit denique tex.in l.emancipatum.§.si quis conceptus.ff.de senato.vbi non dicitur fuisse filius senatoris,nisi qui conceptus fuit, dum pater senator fuit. Et generale est, vt inspiciatur qualitas tempore conceptionis.l. ex libera. C.de suis & legit. & l.ex facto.§.ex facto.ff.ad S. C.Trebel.& l.emancipatum.§.1.ff.de senato.cum simi.Et quod scribit Alberi.in l.diuo, in princi.C. de quæstio.& Pau.Castren.consi.352.viso puncto colum.2.versicu.breuiter, lib.2.

88 ¶ † Quanquam & aduersus hæc alia multa adduci possunt.Primum tex.in l.peto.§.fratre,iuncta glo.in verbo,familia.ff.de leg.2.vbi si res quæpiam sit prohibita alienari extra familiam, si alienata fuerit,poterunt etiam hi, qui post alienationem concepti sunt,& nati,eam reuocare, etiam si cæteri omnes,qui erant eius familiæ tempore alienationis,ei consenserunt. Et ita per eum tex.voluit Raphae.Fulgo.in l.quoties, la 1.C.de fideicō. & sequuntur Corne.& Ias.ibi, idque dicit Ias.esse de mente Ioan.Ana.cons.47.illud præsupponitur, & id esse notandum, & digito ligandum, quia quotidianum. Et id clarius voluit Ludo. Bol.in addi. ipsius Anan.in fin.& Benedict.qui id singu. dicit, in repe.capi.Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero,num.49.de testamen. Philip.Deci.consi.38.circa primum dubium, col. 2.versicu.3. considerandum, & consi. 468. superiori anno, colum.penul.versicu.& dominæ Aloisiæ, & consi.498.viso casu proposito, colum.3. versicu.non obstan.dominæ. Cron.Ferdi.Loaz.& Francis.Ripa,in repe.d.§.diui,ille colum.42.versi. 7.quæritur,alter nume.528.& seq.hic col.3.num. 10. Et idem propemodum voluit Raphae.Co.in l. cum ita.§.vltimo.ff.de lega.2.& Alciat.in d.l.pronuntiatio,in verbo, agnatorum.ff.de verbo.signi. & facit quod de reuocatione fideicommissi tradit Alexan.consi.101.super primo, colum.pen.versi. nec obsta.si diceretur,lib.7.

89 ¶ † Facit & quod passim asseuerant Doctor. nostri, quod si quis recepit emphyteusim,vel feudum pro se, suis filiis, & nepotibus, etiam admittuntur ij,qui post mortem ipsius cōcepti sunt. Ita enim voluit Bar.in d.l.item prętor.ff.de suis & legi.& in l.quod dicitur patrem, paulo ante fin.& ibi quoque Imo.& Alexan.col.9.versi.item addit hic Ange.in quantum.ff.de verbo.obli. & Bald.in l.si in personam, col.2.versi.modo sequi.C.de fideicom.& in d.l.qui se patris,col.vlti.C. vnde lib. & in d.§.cum autem,& ibi quoque Ange. Aretin. Institu.de hære.quæ ab intest.defe.& in capitu.1. col.5.versi.item quæritur,pone nepos,tit.an agn. vel fil.& d.consi.176.colum.2.versi.vnde si quis, lib.5.& consi.200.feudum sub ista forma,in prin. eod.lib.5.Pau.Castren.in d.l.si quis filium, col.3. versi.eod.modo si aliquis.C.de inoffi.testa. Marti. Laud.in c.j.§.hoc quoque,col.4.versi.quęro pone Titius, & ibi quoque Cardi. Alex.col.pen.versic. quæro de alia quæstio.titu.de succe.feud.Bene.in repe.d.ca.Raynutius,in verbo, & soboles quam

gestabat in vtero, nume.47.de testa.Philip.Deci. in rubri.C.de succes.edi.post ptinci.& consi.445. in casu ad me transmisso, col.6.nu.20.versi.non ob.quod domina, & Carol.Ruin.consi.160.viso, colum.3,nume.7.lib.2.

90 § † Et id quidem satis probatur ex tex.in d. c.1.§.hoc quoque sciendum,tit.qui feud.dar.poss. cum scribitur agnatos admitti vsque ad septimū gradum. Nam impossibile est, vt qui septimo gradu distat ab eo, qui primum accepit in feudū, fuerit eo viuo conceptus. Et ista quidem impossibilitas, vt dicit Bald.in d.capi.1.an agna.vel filij, apparet per rerum naturam, nec indiget alia probatione l.vbi autem, versicu.illud dubitationem, ibi, ipsa natura manifestissimum est.ff. de verbor. obliga.Sed & hoc dilucidius probatur ex tex.in c. 1.titu.si vas.feud.priue.cui dese.cum dicitur, vsq; ad infinitum,quos etiā tex.in hoc quod diximus, expendit Bald.consi.215. proponitur quod inuestiturae, colum.2.versicu.ex quibus concluditur, lib.2.Cui adde & alium huius posterioris similem in c.1.titu.de nat.succes.feud. Quando autem vel ad septimum tantum gradum, vel in infinitū succedatur in feudo,ne huius differentię inscius hinc abeas,videbis apud Aluaro.in d.c.hoc quoque, & Cardi.Ale.ibi,in §.& quia, col.antepe.

91 § † Et huius quidem sententię,(vt redeamus in viam,) ratio apertissima est,quia vt dicunt prope omnes,quos supra citauimus, & praeterea Bar. in l.si quis filio exhaeredato, in princi.ff.de liber. & posthumi.id quod supra, tam late diximus,non admittendos eos, qui post mortem eius,de cuius bonis agitur concepti sunt, intelligitur in successionibus haereditariis tantum,non etiam in caeteris rebus, quae citra haereditatem nobis obueniunt: nam nec id in iure patronatus attenditur d.l.Paul. §.Paulus.ff.de bono.liber.quam & ad id quod diximus annotat, & dicit singularem Roma.singu. 297.conceptus post mortem. Et haec est communis opinio.quamuis Ange.& Raphae. contrarium tenuisse videantur in d.l.quod dicitur patrem.ff. de verbor.obligatio. & ipse Ange.d.consi.421.D. Iordanus, column.2. versicu.in materia autem. Quin sunt, qui dicunt illud tantum procedere in successionibus ab intestato, & in iis Raphael. Fulgo.consi.34.domina Catharina, col.2.versicu. nec me mouet: vbi, & ex hoc tenet non procedere in substitutionibus, & fideicommissis, contra quam diximus ex multorum opinion.supra, nume.84. vides igitur.

92 § † Hanc quoque partem fulcit, quod à feudorū interpretibus traditū est, agnatos natos post alienationem feudi,admitti ad reuocationē illius, non minus,quam si nati fuissent tempore alienationis:nec distingunt verum ne concepti essent eo tempore,an non ita enim generaliter voluerunt Andre.Iser.Mar.Lau.Ia.Al.& Car. Ale. in d.c.1.§. hoc quoque notandum,titu.de succe.feud. Iacob. Aluaro.in c. Titius, colum.vlti.per eum tex.& ibi quoque Cardina.Alexan.colum.3. versicu.quaero quid si tempore,titu.si de feud.fuer.contro.inter do.& agna.& Zasius in epitome feudorum parte 9.char.3.versicu.verumtamen si postea, & Philip. Deci.consi.395.in caussa magnifici,in fi.Id quod huc multum facit, quia admodum conuenit cum nostro retractu. Subduntque,illi quos citauimus ex commentariis in d.§.hoc quoque notandum, tempus praestitutum agnatis ad reuocandum non currere nasciturіs, de quo etiam per Franciscus, Curt.Senior, consi.83.Deus pius, colum.4.versicu.si opponatur. Quod eo volui dicere, vt hinc intelligas in huiusmodi casibus maiorem fauorem tribui nasciturіs, quam natis. Quamuis id apud nos non obtineret in casu retractus, propter id, quod statuitur infra eod.titu.§.35.vide tamen super hoc vltimo, an videlicet currat vsucapio aduersus nascituros, Bald.in capitu.primo,in 2.nota.& ibi Felyn.colum.2.versicu.subdit Bald.extra de praescriptio.& Ioan.Francis.Balb.in tracta.praescriptionum, in 23. casu 1. partis 6. par. princip. numero 44.

93 § † Denique licet concepti post mortem non admittentur ad successionem ex propria ipsorum persona. Tamen admittuntur ex persona parentum,iure videlicet transmissionis,ac veluti repraesentationis: vt voluerunt omnes prope, quos supra citauimus, cum locuti sumus de successione nepotum conceptorum post mortem aui.& praeter eos Dyn.in l.Gallus in fin.magnae dist.ff.de libe.& posthu.Cyn.Bart.Bald.Salyce.Pau.Castren.& omnes in l.1.C.de his qui ante aper.tabu.Cyn.Barto. Bald.in 1.quaestio.& Raphae.in d.l.si quis filium. C.de inofficio.testa.Bar.& Ang.in d.l. si quis filio, in prin.ff.de libe.& posthu.idem Bart.in d.l.quod dicitur patrem, ante fi.& ibi quoque Imo.Alex.& Ias.ff.de verbo.obli.Bal.& Salyce.in l.vlti.C.ad S. C.Orphi.vbi Salyce.dicit id communiter teneri, idem Bald.in l.si in personam, col.1.versi. extra opponitur,& ibi quoque Raphae.Paul.Castren.& Corne.C.de fideicomm.Roma. [qui dicit nota.& menti tenendum in l.ventre, col.pe.versicu.pone. tit.ꝗ decedat.ff.de acqui.hęre.& d.consi.442.vti] id dicit sing.Corn.qui id declarat,& limitat,consi. 70.duo veniunt,in fi.lib.4.Fran.Aret.in l.ventre, eod.antepe.versi.tu autem dicas.ff.de acqui.haere. & consi.143.visa, col.4.versicu.ista dubitatio.Ias. consi.34.ad motiua, colum.2.versicu.nec obstat, quod in eod.lib.1.& consi.105.Ioanna,in fin.lib. 4.Sed id quomodo sit intelligendum,dicam infra eo.titu.§.11.in verbo, *ou ceux qui les representent*, & videbis apud Raphae. in d.l.si quis filium, & Benedica.in d.capi.Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero, nume.40. & multis seq.de testa.Sed vt redeamus, cum in retractibus quis veniat ex repraesentatione & persona suorum maiorum.vt expresse cauetur in §.13.huius titu. Potest videri hic conceptus post venditionem, (saltem si sit conceptus ante annum venditionis, siue notificationis, qui ex nostra consuetudine datur consanguineis,) esse admittēdus.si notificatio facta fuerit iuxta.§.vlti.huius titu.sin minus intra 30.annos, secundum ea, quae dicemus infra hoc ipso.§.in verbo, *dedans lan*, quaest.est glo.10.nu. item 10.incipien.ex quibus constat, Cum & alias

quantum

quantum ad id spectat, inspiciendum sit tempus conditionis, vel diei cedentis, vt statim dicimus, numero ab hinc 4. ex quibus vides.

94 ¶ † Sed aduerte, quia retractus non competit ex die, vel sub conditione, sed venditione facta, tamen ius est consanguineo petendi retractum intra annum, si notificatio facta sit, aut etiam intra 30 annos, si facta non sit vt diximus. Sicut etiam ius succedendi siue adeūdi competit statim a morte defuncti, nec tamen proximus ab eo iure excluditur, nisi 30. annorum spatio, vt not. in l. licet. C. de iur. deliberan. cum alijs multis concord. à me traditis in reper. l. si vnquam, in verbo reuertatur, nu. 301. incipiente, quod & confirmat. Et tamen omnes necessario requirunt aliquem esse conceptum tempore mortis, vt succedere possit ex sua persona, nec satis esset, si nasceretur intra 30. illos annos. Nam quod dictum est de repræsentatione haud dubie procedit, si modo is, qui repræsentat, & qui petit retractum, sit consanguineus venditoris, neque enim aliter audiēdus est, vt hic patet in tex. huius. §. Et tunc iste consanguineus potest venire ex repræsentatione maiorum suorum, vt vel excludat alios, aut cum alijs admittatur ob illā repræsentationem, alioquin excludendus: secūdum id quod cauetur infra. §. 11. Sed cum illi deest illa qualitas consanguinitatis, ratione cuius competit retractus, eo tempore, quo ipse retractus defertur, cum nondum sit conceptus, quomodo ad eum admitti potest?

95 ¶ † Nisi quis diceret, ꝙ etiam successio ab intestato competit ratione consanguitatis, & tamen ad eam admittitur ex persona, & repræsentatione maiorum is, qui concipitur & nascitur post mortem. vt plene supra diximus. Sed illud quoque dici posset non omnino esse paria, post vēditionem concipi in casu retractus, & post mortem aui in casu successionis. Nam in priori casu is, qui concipitur, & nascitur post venditionem, continuo quàm natus est, fit consanguineus venditori, nisi forte vēditor ipse post venditionem, & ante conceptionē, & natiuitatem illius mortuus fuisset, quia tunc dici non posset hunc ita conceptum, fuisse aliquando consanguineum venditoris. At in successionibus nullo pacto potest qui concipitur post mortē alicuius ei consanguineus esse, qui iam, dum hic concipitur, desijt esse in rerum natura.

96 ¶ † Sed & ijs responderi potest, non satis esse vt quis post venditionem sit consanguineus venditoris, sed requiri eam qualitatem adesse tempore venditionis, vt expressim voluit Phil. Deci. consil. 221. viso pūcto, col. 1. Et in simili quoque statuto respondit Corn. cons. 102. in hac consultatione, col. 1. lib. 3. Ibi enim statutum erat, vt vicinus siue socius venditoris possit retrahere rem vicinam, siue communem venditam eo irrequisito, & id statutum dicit Corne. esse intelligendum in eo tantum, qui erat vicinus, vel socius tempore venditionis: nec satis esse, si postea fieret, quoniam qualitas adiuncta verbo debet intelligi secundum tempus ipsius verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. & l. quod ait. §. Iulianus, eo. tit. & l. 1. §. tutoris. ff. quod iussu. cum simul. & idē quoque voluit Io. Bap. Rosel. inter con. Paul. Cast. consi. 249. statutum, post prin. lib. 2.

97 ¶ † Ex Quibus vides, hanc rem dubiam relinqui. Si tamē priorem partem sequi malis, vt scilicet non admittantur, qui post venditionem concepti sunt, quæ mihi verior visa est. Eam ita intelligere poteris, vt ꝓcedat in vēditione pura. Quod si ea ex die, vel conditione pendeat, id est, si conditionalis, vel in diem, ij quoque vocabuntur, qui cōcepti fuerint tempore conditionis, aut diei cedentis, etiam si nondum concepti erant tempore venditionis. Satis enim est, qualitatem adfore tempore conditionis, aut diei, vt in fideicommisso voluerūt maxima ex parte hi, quos supra citauimus. nu. 84. incip. vides igitur ex supradictis, ne eos iterū hic repetam, & præterea Raph. Fulg. consi. 34. domina Catharina, col. 2. versi. nec me mouet. Rom. consi. 408. in proposita quæstione, in fi. & Pal. Cas. consi. 16. viso dicto puncto, in quarto dubio, libr. 2. & Iason consi. 206. viso testamento, col. 1. versi. quantum ergo, lib. 2. & Steph. Bertran. consil. 23. ex themate, col. 8. nu. 36. & iterum. col. 14. nu 65. lib. 4. & Philip Deci. consi. 217. in casu ꝓ opposito, in fi. & consi. 299. in caussa mihi commissa, col. 4. versic. sexta conclusio, & nouissime. Carol. Rui. consi. 96. quia de substitutionibus, col. 6. nu 17. li. 2. & cōsi. 100. viso testamento, col. 3. nu. 5. eo. li. 2. & consi. 117. viso testamento, col. 6. nu. 20. eod. lib. 2. & consi. 119. viso & bene. col. 5. nu. 10. cod. lib. 2. & consi. 159. uiso testamento, col. 4. n. 8. eod. lib. 2. & consi. 191. proponitur, in fin. eod. lib. 2. & cons. 67. quia petitur, co. 5. nu. 9. lib. 5. Anto. Rub. cons. 28. circa præmissam, col. 3. vers. item ex quo. Et probat tex. in l. eum qui post. ff. de cond. & demon. & l. intercedit. ff. de le. præstan. & l. cum pater. §. hæred. l. 1. in fi. ff. de leg. 2. & l. si in personam & ibi Bal. C. de fideic. nam si id obtinet in vltimis voluntatibus, & in statutis quoq; obtinere debet quæ earum natura mutuantur, & imitantur. secūdum Bar. & Recentiores in l. 1. C. de his quib. vt in dig. cum concor. ibi traditis ab Alex. & a me quoque in fi. huius tit. in 3. q. versic. denique. Et generale est, vt sufficiat quamlibet qualitatem inesse tēpore, quo cedit dies dispositionis, vt per. d. l. si. cognatis. ff. de reb. dubijs voluit. Bal. consi. 491. Pet. de cesa, post prin. lib. 1.

98 ¶ † Verū hęc limitatio nō omnino certa est, quandoqꝫdem non desunt, qui etiam negant in fideicommisso cōditionali, aut alias pendente ex incerto euentu, admitti conceptos post mortem testatoris. Et inter cæteros Pet. Ancha & Imo. vti à nonnullis citantur, in cap. indicante, de testam. per d. l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2. & Ro. sibi contrarius cōs. 438. in caussa consul. in 4. dubio, ꝓ multa quę illic allegat, q̄ tu ipse videre poteris, quanq̄ in casu, in quo loquitur, aliud definiat, propter verba quædā testatoris, quibus hoc ipsum disposuisse videbatur. & Alex. conf. 184. viso themate dicti Siluestri, colum. 1. lib. 2. per tex. in d. §. fratre, & iterum consi. 220. viso testamento, in fin. eod. lib. 2. per d. §. fratre, & l. vlti, versi. hoc etiam volente, &

ibi not. per Cyn. C. de verbo. signifi. & Sozi. consi. 73. capiendo primum, colum. 8. versicu. tertio ad idem facit, lib. 4. etiam per d. §. fratre, cum glo. & Bapt. Cacia. inter consi. illius in d. vlti. subscriptione consi. 152. eiusdemque vlti. lib. 1. Et hoc quoq; satis voluisse videntur Salusti. Perusi. Maria. Sozi. & Fran. Areti. in suis subscriptionibus d. consi. dum in casu substitutionis, de qua ibi tractatur, quæ pendebat ex futuro euentu, reiiciunt eos, qui nondum concepti erant tempore testamenti, nec tempore mortis, & Cato Rui. sibi contrarius consi. 36. prima, colum. 3. versicu. sed tamen his, lib. 2. & consi. 112. super primo, colum. 6. nu. 12. eod. lib. 2. consi. 164. ex verbis, colum. 4. nu. 6. lib. 3. & Philip. Deci. consi. 95. substitutio facta, col. penul. versicu. tertio principaliter. Et facit quod dicam infra versi. ab hinc 2. ibi, & facit etiam.

99 §† QVOD si tibi magis placet ea pars, quæ admittit ad retractum conceptos post venditionem, ita eam intelliges, vt eis tamen præferantur, si qui tempore venditionis nati erant, aut concepti, quemadmodum ij illis præferentur ad reuocandam rem a testatore prohibitam alienari extra familiam, si ea alienata fuerit, vt per quædam iura voluerunt. Ioan. Crot. & Ferde. Loaz. in repe. l. filiusfa. §. diui, ille quidem colum. 45. in 7. quæstio. versicu considera aliquos casus, hic autem nume. 528. & sequen. ff. de legat. 1. & ante eos Par. Castr. cuius illi non meminerunt, consi. 247. in caussa quæ vertitur Saonæ, colum. 4. versicu. nunc venio ad illa, lib 4. vbi & alia quædam ad hoc allegat, vt apud eos videre licet.

100 §† Et hanc opin. adiuuat, quod post Oldra. tenuit Alber. in prima parte statutorum, quæstio. 134. ciuitatis Paduæ statuto cauebatur. Quod si ex statuto in locum demortui subrogari debeat proximior ad munus quodpiam, vel magistratum, is præferendus est, qui tempore mortis reperitur proximior, ei qui postea nascitur: per multa illic ab eo allegata, quod & nos supra retulimus in eadem glo. nu. 79. quamuis sciam. Et id nuncupatim sequitur Barb. in repe. l. cum acutissimi, colum. 53. versi. & inquantum superius dixi. C. de fideicom. Quibus illud addere potes, eum dici proximiorẽ defuncti, qui proximior est tempore mortis. §. ita demum tamen, Institu. de hæredi. quæ ab intestat. deferun. & nota. glo. Barto. & alij in l. qui se patris. C. vnde liberi. & late Sozin. qui alios citat, consi. 153. pulchra, colum. 9. versicu. secundo quod satis, quod consi. primum est, lib. 2. Et facit etiam, quod in contractibus consideratur qualitas, quæ adest tempore ipsorum contractuum, non autem conditionis, aut alterius futuri euentus, cum quærimus, cui quid acquiri debeat. l. si filiusfami. & ibi Barto. & Recentiores. ff. de verbo. obliga. & l. quæ legata. & l. sequen. ff. de regu. iuris. & l. 2. §. id quoque. ff. de colla. bono. & l. vltima. ff. de stipu. seruo. & Barto. in l. si rem meam. ff. de verbo. obligation. Alexan. consi. 232. ponderatis, colum. 1. lib. 6. De quo tamen vide tex. in l. quidam cum filium. §. vlt. ibi Docto. ff. de verbo. obliga.

101 §† Verùm Geral. Bagoi. in sua disputatione retractus, versi. quæro sequenter, aliquis est proximior, in ea est opin. vt qui intra annum post venditionem nascitur proximior venditori, præferatur ante nato remotiori, qui nondum egit ad retractum, nullumque ideo ius sibi quæsiuit, nihil tamen allegat, nisi sit mendum in meo codice. Sed tamen respondet ad l. filiusfa. & l. quæ legata, quas nuper allegauimus. In illis enim (inquit) inspicitur initium, vt acquiratur certæ cuidam personæ, s. patri filijsfa. contrahentis. Hic autem non est certa persona, cum vocentur omnes cõsanguinei, sed ea persona ex tempore certificabitur, scieturque quis erit proximior intra annum huic iuri retrahẽdi præstitutum, quisve ad retractum se offeret. Ideo cum nondum id appareat, attendendus est ille, qui proximior est tempore quo agitur.

102 §† Et hanc Bago. sententiam simpliciter referunt & sequuntur sine alia allegatione aut iurium aut rationum. Boer. in consuetud. Biturigum, hoc eo. tit. §. 2. & deci. 11. & prædicta faciunt, nume. 3. & deci. 138. an filiusfami. col. 2. & Sainxon. in consuetud. Turoniæ, hoc quoque titu. §. primo. in 10. quæstio. & idem tenuit Ferronus in consue. Burd. hoc item. tit. § 9 Et pro illa ipsius Bago. consideratione, nonnihil facit tex. in § proximus autem, Institu. de legi. agna. suc. vbi scribitur proximum eũ mortuo intestato fere requiri eo tempore, quo mortuus est is, de cuius hæreditate quæritur. Si autem is testamento facto decesserit, id tempus inspicitur, quo certum esse cœperit nullum ex testamento hæredem exiturum: quod quidem aliquã longo post tempore declaratur: in quo temporis spatio sæpe accidit, vt proximiore mortuo proximus esse incipiat, qui moriente testatore non erat proximus. Et est similis prope tex. in l. post consanguineos §. interdum, versicu. proximum. ff. de suis & legiti. quæ etiam iura citat Chass. in commentariis consuetu. Burgun. hoc ipso titu. §. 1. in verbo, *le plus prochain*, ad fi. vbi & eam quæstio. posuit, nec tamen eam soluit.

103 §† At illi tex. si solerter inspiciantur, sunt cõtra hanc opi. Bagoi. nã si quis decesserit intestatus, inspicitur tempus mortis eius, vt sciamus quis sit proximus, isque solus obtinebit hæreditatem, si velit, etiam si cæteri primi eam petierint, ad eamque egerint: neque enim locus est occupationi. Sicuti nec hoc in casu ij, qui sũt remotiori gradu possunt retractum occupare in præiudiciũ proximioris, vt late tractabitur infra eo. tit. § 11. Igitur cum iste sit proximior tempore venditionis, ex qua ius retrahendi defertur, & acquiritur cõsanguineis, sed ita vt proximus quisq; cæteris præferatur, quomodo fieri põt, vt casus superueniens, ex proximiore faciat non proximiorẽ, & ita eum priuet eo iure sine facto, aut culpa ipsius l. id ꝙ nostrũ. ff. de reg. iur. cũ si. Nã ꝙ dictũ est de testamento facto, nihil ad hũc casum pertinet, quia cũ id factũ est, ex eo pendet, quis hæres futurus est: cũ aũt non factũ est, ex morte pendet, vt illis ipsis iuribus declaratur: sicuti & in nostro casu ex vẽditione id ius, de quo tractam⁹ pendet: nec aliqd est, ꝙ suspendat, quẽadmodũ in iure succedẽdi, testamentũ id ius suspendit,

104 §† Sed

104 § † Sed tamen pro hac opin.Bago. facit, q ab Alberi.poſt alios Antiquiores diſputatum eſt, & diffinitum in 1.parte ſtatutorum,q.136.ex prędicto ſtatuto. Cuius ſpecies talis eſt, In ciuitate Paduæ duo erant ſtatuta: vnum, quod poteſtas in locum demortui decurionis deligeret vnum ex proximioribus ipſius mortui. Alterum, vt decurio poſſet in ſuum locum, alium ſibi proximiorem deligere. Titius decurio mortuus eſt relicto fratre, & ipſo decurione, & filio alterius fratris ãte mortui, non decurione quidẽ illo, ſed tamen idoneo. Frater ſecutus ſecundum ſtatutum ſeſe munere abdicauit, & ſuum ipſius filium in ſuum locum delegit, petitque ſe à Poteſtate ex priore ſtatuto in locum Titij fratris mortui aſſumi. Nepos ex fratre è diuerſo ſe dicebat eſſe ſubſtituẽdum patruo, cum tempore mortis ipſius eſſet proximior idoneus: nam alter patruus ſuperſtes eo tempore erat decurio, ideo ſubſtitui nõ poterat, cum vicem duorum obtinere non poſſet: & licet poſtea abdicato munere inciperet eſſe proximior idoneus, id tamen ſibi non obeſſe, cum tempus mortis inſpiciendum ſit, & in hanc partem multa allegat, & inter cætera id potiſſimum quod ſupra diximus verſi.80. & hæc quidem intelligo, ſcilicet qualitatem proximitatis ex tempore mortis eſſe metiendam: nec admittendos eos, qui poſtea concepti ſunt, etiam ſi proximiores fuiſſent, ſi ante nati, aut concepti fuiſſent. Concludit tamen Alberi. aliorum opiniones ſecutus, non inſpiciendum eſſe tempus mortis, ſed ſubrogationis, id eſt executionis ſtatuti, & quo res ipſa ad effectum, & cõſummationem perducitur, per multa iura, quæ inibi videre poteris, reſpondetque ad illa priora iura, & alia, quæ pro parte nepotis fuerant allegata, vt illic videre poteris: nam iam de hac re prope nimium diximus.

105 § † Ideo & ei finem fecerimus, modo prius dixerimus quod à Fede.Senen.& aliis tractatum eſt, huic loco non intempeſtiuum, conſi.26.caſus talis eſt, quidã eſt ingreſſus, cuius ſpecies talis eſt, Quidam profeſſus fuerat ordinem diui Franciſci, interimque mater eius mortua fuerat, cuius hæreditatem ille Franciſcanus adire non poterat, vt cuius ordo ille incapax eſt: poſtea hæreditate iacente, & nondum adita ab eo qui proximo gradu, ſequebatur illum filium, is tranſit ad ordinem Diui Benedicti, aut alium, cui licet in communi habere proprium. Quærebatur vtrum hoc ſecundum monaſterium poſſit petere eam hæreditatem etiamnunc iacentem in præiudicium illius ſequentis, & poſt multa à multis illic in vtranque partem adducta tandem concluditur hunc ſequentẽ præferri, cum iam à tempore mortis defuncti fuerit illi acquiſitum, atque delatũ ius ſuccedendi, priore illo, tanquã incapace poſtpoſito. Et eum non obſcure, ſequi.Roma.conſilio. 296.circa declarationem. Quod quidem è diametro contrarium eſt illi Alberi.opinio.

106 § † Huius aũt dubij deciſio. aliqua ex parte hinc pendet, vtrum ius retrahendi ſtatim à contractu venditionis competat, an à tẽpore oblationis factæ à conſanguineo. Ipſe autem Alber. in ea eſt opin. vt non niſi ab oblatione competat, cum dicit venditorem, ſi retraxerit ante oblationem conſanguinei, non viam præcludere retractui: hoc enim voluit in l.ex hoc edicto. §. ſi. quis.ff.de ali.iudic. mut.cauſ.fac.& in 1.parte ſtatutorum, quęſtio.87. item quæro, ſtatuto cauetur, & Fran.Ripa, in l.1. colum.pen.verſi.ſed pone quod ipſe venditor.ff. de pri.credi.& Chaſſe.hoc eodem tit.de *retraictz*. §.10.in verbo, *au ſeigneur Feodal*.col.vlt.& iterum in glo.ſeq.colum.2.verſicu.ego tamen rurſumque in verbo, *au preiudice du lignagier*, poſt princi.de quorum in eam rem dicto dicemus infra titu.ſeq. §.1.glo.7.nume.23.& hæc veriſſima. In contraria autem ſententia, vt ſcilicet id ius continuo venditione facta competat conſanguineo, voluit videri Gul.Cu.& poſt eum Paul.Caſtren.in l. prima.§. ſcientiam, quam ipſe Pau.legit cum prin.eius l.ff. de tribu.actio.& Bal.in rub.C.res inter alios acta, colum.1.verſicu.nota.quod ex conſuetudine, & Philip.Deci.conſi.88.cuius ſuperſcriptio incipit, valet ſtatutum, colum.1. & conſi.647.requiſitus, colum 1. Quibus accedo, vt dicam latius in eadem illa glo.7.§.j.titu.ſequen.per totam eam glo. præſertim vero nume.36.& ego ſane, & ſequent. Nam & cum quid alteri defertur ex legis, vel ſtatuti diſpoſitione, id continuo acquiritur etiam ignoranti, & ſine alia agnitione, præter quam in hæreditatis acquiſitione. Dyn.& Barto.in l.1.§.an bona.ff.de iuriſ.fiſci, per tex.ibi, & alia iura ab iis allegata, & Ange.conſi.81. domina Maria, colum.1.verſicu.tertio, ex natura. Quod eo volui dicere, ne quis cauſetur conſanguineum forſitan ignorare huiuſmodi contractum, eumque nondum id ius agnouiſſe.

107 § † Sed vt ad cætera pergamus, quę conſanguineorum perſonam reſpiciunt. Pone quod maritus ex ſtatuto poſſit vendere rem dotalem vxore conſentiente, idque fecit. Vtrum conſanguinei mariti, an vxoris admittentur ad retractum? Albe. in 1.parte ſtatutorum, quæ.98.item pręſuppoſito, refert And.Piſ.hanc quæſtio.late, & ſubtiliter in vtranque partem diſputaſſe, tandemque cenſuiſſe neutros admitti: quoniam hęc res non poteſt dici de genere viri: ideo quantum ad eum ceſſat ſtatutum. Conſanguineus autem vxoris admitti non debet, quia ipſa nõ vendidit, & nihil prætereà dicit. Cui potes addere: quantum ad vxorem, quod venditio attribui debet vendenti, non conſentienti.capi.paſtoralis, & ibi Collect.colum.1.verſicu.iſta decretalis, ext.de dona.& capi.1.in prin. ne ſede vac.lib.6. & capi.ſi annum, de iudic.eod. lib.6.& quæ no.in cap.cum eccleſia vulterana, extra de elec. quæ iura in id allegat Collect. vbi ſupra: nam aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire.l.aliud.ff.de re.iur. Ideoque iura in vno loquentia, non habent locum in alio.l.ſi pater.§.vlt. & l.ſi minor.la 1.ff.de manu.vindi..cum ſi. Propterea Bald.in l.2.in 20.quæſtio.C.de reſcin.vendi. tradit, quod ſi tu rem meam vendidiſti me conſentiente, & participante pretiũ, tibi tantum cõpetit beneficium, d.l.2.non etiam mihi: quia tu proprie vẽdidiſti, non ego, per d.l.ſi pater. Sed & videmus

consentientem simpliciter non teneri de euictione vt vendentem l.exceptione.C. de euic. & diximus supra latius nume.55.cuius postremi.

108 §† Ego tamen puto consanguineos vxoris esse audiendos. Nam quæ diximus de vendente, & consentiente, tum demum tantum obtinet,cũ est diuersa vtriusque ratio: quod si eadem, sit eod.iure vtrumque procedit.Bart.& Bald.in l.vlti. C.de pac.Bald.& Salyce.in l.2.C.si aduer.dona.ipse Bal.id trahens & ad statuta in l.filiusfa.in prin. colum.1.ff.de proc.Hic autem eadem est omnino vtriusque ratio: nam mulier ob ipsius consensum rem amittit.l.2.C.de remis.pigno.& ibi concord. in glo.Ideoque non minus res exit extra familiam, quam si ea ipsa vendidisset. Item quia mens consuetudinis loquentis de vendente magis considerãda est,quam verba ipsius.l.scire oportet.§.aliud ibi,sed & si maxime.ff.de excusa.tut.cum concor. a me collectis in repe.l.si vnquam in verbo,libertis,nu.38.incip.ex quibus & illud.C.de reuocan. do.Et talis mens potius dicitur esse declaratiua, quam extensiua,vt not.in l.Cæsar.ff.de publica.& vectiga.& dicemus inferius in §.20.& voluit Barb. loquens in simili casu de consentiente alienationi, consi.41.Deum inuocent, colum.antepe.versicu.secundo ostendo, lib.3.

109 §† Mens autem nostræ consuetudinis est,q̃ si res transeat in extraneos tit.venditionis,habeat locum retractus:quę quidem mens & hic habet locum.Immò vero & verba nostræ consuetudinis id ipsum adstruunt,cum non tantũ loquantur de contractu venditionis,sed de alio ęquipollente venditioni.Hic ãt consensus vẽditioni pręstitus, vim habet vẽditionis,quantũ ad id de quo loquimur.Super quo vide omnino quę scripsimus in Legibus cõnubialibus,in glo.3.in 12.q.& in d.l.si vnquam,in verbo, donatione largitus, in 21.q.quæ est in nu. 278.& sequen.Denique omnibus perspicuũ est,si statuentes de hoc casu interrogati fuissent, idem quoque responsuros fuisse de hoc casu,vt de venditione,ergo & idem seruandum est, glo. & Doctores in l.tale pactum.§.vltimo ff.de pactis, cum concordan.a me late conscriptis in d.l.si vnquam, in præfatio.nu.56.inter tam multa.Et idem etiam in nostro casu tenuit Mol.in consuatudi.Parisien. titu.1.§.13.glo.6.in princi.

110 §† QVID autem cum vir,& vxor,& quilibet insolidum vendunt pensionem quampiã annuam generalem, id est, *vne rente generale*? an vtriusque consanguinei admittãtur,& an insolidũ. De qua re late dicemus postea, in §.31.nu.1.Sed & in nu.seq eiusdẽ.§.31.videbis,quid,cum vterq; & quilibet insolidum, vel simpliciter vẽdunt rem, quæ est alterius eorũ tantũ:nam locus est huic rei inibi aptissimus.Ideo in eum has quæstiones reiicere maluimus,se hic meminisse non inutile visũ est,ne si quis hanc glo.legat forte has perquirens, putet à me intactas fuisse,speq; sua frustretur.

111 §† Sed in hac consanguineorũ materia non alienum fuerit quærere,an consanguineus venditoris possit huic iuri retrahendi renuntiare.In qua re breuiter dicendũ,posse,ex illa generali regula, qua cuilibet permittitur renuntiare suo fauori.l.si quis in conscribendo.C.de pactis cum multis aliis concor.adductis a glo.ibi,& in c.si diligenti, extr. de fo.com.Et ita nũcupatim,nè autoritate deficiamur,uoluit Masuer.in titu.de retractu.§.si ille cui & Matthæ.Afflict.in tractatu prot.in uerbo,scriptum est,col.ulti.in 11.notabi. Et in non longe dissimili casu est tex.in §.porrò,ibi,per refutationẽ, titu.quali.olim feud.pot.alic.vbi Marti. Lauda.& Cardi.Alexan.vterque,col.1.id not. De quo tamẽ vide quę plenius dicam infra nu.121.incipien.primus igitur casus, & multis seq.

112 §† Sed quid si non ipse consanguineus emptori,sed venditori promisit se hoc iure non vsurum. An id proderit emptori. Matth Afflict.in tracta.proto.vbi supra col.vlti.versi.sed qd si vicinus, dicit primũ videri,q̃ sic:quia fit accessio de venditore ad emptorẽ.l.de accessionibus.ff.de diuer.& tẽpor.præscrip & est bonus tex.in l.dolia.§.1.ff.de contrahen.empt.& in l.si tibi decem.§. pactum.ff. de pactis.Deinde subdit,in contrariũ facere,q̃ alteri stipulari nemo potest.l.stipulatio ista.§. alteri. ff.de ver.obli.Tandem tamen definit,hoc pactum esse reale,ideoq; transire cum ipsa re, quamuis sit factũ venditori soli:quia res transit cum sua causa. l.pigno.ff.de pigno.& l.si conuenerit vt nomen.§. si fundus.ff.de pigno.actione,& l.si debitor.C.de distract.pignorũ cum si. Et ita videtur intellexisse Masuer.vbi supra si nõ oscitanter inspiciatur,quia supponit ex ibi allegatis ius retractus nondũ competere,& ita venditionem nõ esse factam, cum fit renuntiatio,cui standũ esse dicit. Quanquã huius contrarium voluit Chas.in consue. Burg.hoc eod. tit.§.10.in gl.vlt.versi.sed quæro. Sed tu hic quoq; vide quæ in hac re dicam infra nu.126.sed in duobus, & seq.& nu.129.tertius casus.

113 §† Plus dicit idem Matthæ.in d.tract.§.1. col.13.versi.subsequenter quæro, q̃ si consanguineus permiserit,& vt ipse loquitur, dederit licentiam consanguineo vendẽdi,cui velit, non poterit postea rem venditã retrahere. Quanquã dicit primum videri ob id consanguineũ non perdere ius redimendi:quia id ius ante venditionẽ ei non cõpetebat,ergo nec ei potest renuntiare.l.in repudiãda, & l.qui superstitis.ff.de acquiren.hæredita.& l.si ita scriptum.§.si sub conditione.ff.de leg.2.& l.spem.C.quæ res pigno obliga. poss.item quia cũ emptore nihil actum est,ergo ei nihil prodesse potest pactum cum alio factum: quia res inter alios acta,& cæt.Concludit tamen contrarium, quia pactum venditori factum,prodest emptori.d.l.si tibi decẽ.§.pactũ,& l.item in duobus.§.personale,& l. iurisgentiũ.§.pactorũ.ff.de pact. Et multo fortius (inquit) hoc procedit,si pactũ fuerit reale,quia renuntiatũ est huic iuri:nam tunc videtur actum,ut nullo modo ulterius ad id ius admittatur,ar.l.1.§. quibus.ff.de succe.edic.cum si.Tu tamen hic uide quæ dicam plenius infra d.uersi.tertius casus, qui est in nu.129.& seq.& iterũ uersi.quartus autẽ casus, qui est nume.133.& seq.

114 §† Quin in fortiori casu,& citra permissionem, aut consensum. Si uenditor obtulerit vendenda-

vendendam rem consanguineo iusto pretio, & voluerit consanguineus emere, videtur non amplius esse audiédus volens retrahere per tex.in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de ver.obl.vbi qui tenetur alij vendere, si is alius fuerit requisitus, & noluerit emere, poterit libere alteri vendere. Quem tex.sin. faciunt Dy.Bal.& Ange.ibi, & not.Bar.etiam ibi, illiusque auctoritate asserunt ipsi Dy. Bar.Im.Frá. Are.& Sozi.ibi, quod prohibitus alienare ext.familiam, poterit vendere extraneo, si prius illis qui sunt de familia denuntiauerit, qui noluerint emere, præsertim duobus mensibus expectatis. Et idem voluit Bal.in c.1.§.sed etiá res, in verbo, pro æquali pretio, titu.per.quos fi.inue.Saly.& Ang.in l.vl. per illum tex.& ibi quoque Ias.col.7.versi.octauo principaliter.C.de iure emphy.& idem Bal. in tra. proto.col.1.versi.sed tunc quæro Ange.qui requirit trinam denuntiationem, consi.243. multi consortes, vbi etiam negat eum tex.alibi reperiri. Ro. sin.tibi 765.facio pactú, & cósi.27.viso themate, col.vlti.versi.1.& consi.182.casu proposito, in fi. quibus locis illum tex.dicit sing.Pau. Castr.in l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.1.in lect.Paduana, & ibi etiá Ias.in 2.lect.col.11.ver.nono, limita, & Fer. Loaz. in repe.nu.533.& seq.& idem Pau.in l.quoties.C. de fideicom.dum allegat Bar.in d.§.cohæredes, & consi.447.si iste masculus, col.1.lib.1.Ioan.Plat.in l.1.col.2.versic. & quando quis.C.non licere hab. metto.lib.11.Sozi.consi.227.præsens consultatio, col.6.versi.2.fortius, lib.2.Et simile quippiam voluit Bar.in l.codicillis.§.Instituto, ad fi.ff.de leg.2. Bal.in l.voluntas, col.j.C.de fideicom. & in c.cum inter dilectos, col.2.versi.ibi comitis, extr.de fide. instrumen. At tu hic vide quæ dicam infra nume. 145.quintus casus & seq.

115 ¶† Immò & si venditio facta fuerit præsente consanguineo, & non contradicente, aut protestante, videtur non esse postea audiendus, per id quod maxima apud nos autoritate voluit glo.in l.cum proponas filios.C.de pactis, quod si alienetur res prohibita alienari, eo præsente, & non contradicéte, cuius fauore facta est ea prohibitio, & in quem trasferri debet, is ita sibi præiudicat, vt non amplius possit eam alienationé retractare, arg.l.cum pater. §.libertis.ff.de leg.2.& d.l.quoties. C. de fideic.& ita per illam gl.consuluit Ro.consi.457.circa propositam consultationem, in fin. Sed hic vide quæ dicam infra nume.156.nec est.

116 ¶† Et id quidé in feudo alienato a vasallo, agnatis præsentibus, & non contradicentibus siue protestantibus, vt scilicet postea nó possint eá alienationé reuocare, tenuit Iac.à S.Geor.cuius autoritas in materia feudali magna est, in tractatu feudorú in ver.& cú pacto de non alienádo, col.2.versi. sed quid si vasallus, vbi & id idé dicit voluisse Bal. in c.j.§.donare, col.2.titu.quali.feud.alie.olim podum allegat dictá l.sicut.§.véditionis.ff.quib.mo. pig.vel hypothe.soluitur. Monetque ideo ipse Iac. vt agnati caueant, ne sint præsentes alienationi feud. Sed tu hic omnino vide quæ dicam infra nume.150.nec verum est.

117 ¶† Et simile quippiá tradit glo.vt à multis intelligitur, & citatur in c.1.in verbo, permissione, titulo. de prohibit feud.alienan.per Lotha.quod si dño præsente, & non contradicente vasallus feudú vendat, non poterit dominus eam venditioné reuocare, argu.§.si autem aliquis, titu.si de inuestit. int.domi.& vasalis oria. Patientia enim sine contradictione habetur pro consensu expresso, argu.l. quidá ff.de euictio.& l.si vero §.inde Papinianus. ff.mandati, & l.si vt proponis pater.C.de nupt. Ná & intelligitur consentire, qui præses non contradicit, argu.l.ad honoré.§.vlti.ff.de decurio. Nisi forte (inquit) sciat vbique ius suum durare, dum tacite consentit, argu.d.l.sicut.§.non videbitur.ff.quibus modi.pig.vel hypot.soluitur. Et subdit. Et hæc vera sunt, quando ex certa scientia cósentit, alias potius videtur errare, l.2.ff.de iudiciis. Ex quibus sane intelligitur in ea másisse opinione, vt dominus sibi præiudicauerit, si præsens tacuerit, nisi errauerit. Et ita eam glo.intelligunt & sequútur Iac. Bel. Marti.Laud. Alua.& Cardi.Ale.ibi & Iac.Ardi.in summa, titu.quib.mo.feud.amit.sub rubr.si dominus consentiat alienationi.Iac.Alua.in §.vlti.conclus.32.& ibi quoq; Car.Ale.col.5.versi.& sciendum, tit.quæ fuit pri.caus.benefi amit.& ipse Aluar.qui ita dicit communiter teneri, in c.1.§.præterea, tit.q b.mo.feu.amit.in vs.fe.le 1 & Ias.in l.q dotis, col.antepe.versi.decimus quartus, sol.matr. vbi id dicit no.& in l.si fundum per fideicom.col. 6.versi.similiter si vasallus.ff.de leg.1.vbi eam glo. dicit valde not.& consi.227.Carolus, col.7.versi. sexto facit, lib.2.vbi, & eam quoque dicit valde nota. Et Francis.Curt.iunior in tracta.feud.in decimo sexto casu quartæ partis princip.colum.65. versic. & in primis quæro. Et idem in alienatione rei emphyteuticæ facta præsente domino respondit Ioan.Andr.consi.90.quia dubium istud, & ante eum Gul.Cur.& eius autoritate Alberi.& Pau. Castren.in l.1.§.scientiam.ff.de trib.actio.

118 ¶† A quibus non longe abest, quod scriptum est ab alia glo.in d.c.1.§.præterea, in verbo, regressum, in duob.locis, tit.quib.mo.feu.amit. Quod si præsente, & non cótradicente eo, ad quem feudú iure debet obuenire, alius fuerit de feudo inuestitus, is videtur huic inuestituræ cósentire: nec eá reuocare potest, per l.2.& l.hypot.C.de remis.pig.& l.decuriones.§.vlt.ff.de decurio.& l.2.ff.ad munici.& l.creditor, in fi.ff.de reg.iur.& l.1.C.de fund. fis.lib.10.Et eam glo.sequi.Iac.Bel.& Bald.in d.§. præterea.& Albe.Bru.cons.40.dñm, paulo ante fi. & iterum consi.80.omnipotentis Dei, col.5.versi. plus dixit, vbi & illud asserit quod nuper de alienatione emphyteusis diximus præsente domino, nónullos etiam allegans, qui contrarium tenent, vt dicemus postea nu.148.sextus idemque, & vide etiam quæ dicemus infra nu.138.faciunt item.

119 ¶† Sed qd in his similib⁹ diutius immoramur, qñ ipse Gul.Cu.autor inter nostrates grauissimus, hác ré núcupatim, atq; in specie decidit in d.l.1.§. scietiá.ff.de trib.act.per eú tex.cuius verba hic subnectere voluimus? Si igitur scit & non potestatur, & non cótradicit, tenebitur actio.tributoria. Ideo Gul.si ex statuto (inquit) conceditur proximiori

retrahere rem immobilẽ à consanguineo venditã. restituendo pretium venditionis, & ea res vendita fuerit præsente, & patiente proximo, perdit ius retrahendi, vt hic dominus deducendi, quod sibi debetur, & facit l. Titius. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. debet ergo protestari de iure suo. Nec obst. l. sicut. §. non videtur. eod. tit. quia ea loquitur de iure quęsito, cui non censetur præsens renunciare, si non contradicat, quia scit ius suum vbiq; durare. hæc autem lex loquitur de iure nondum quæsito, sed incipit quæri eo tempore, quo fit venditio. vnde facilius impeditur acquisitio & id quidem refert, & dicit not. Pau. Cast. in d. l. 1. §. sciẽtiam, quã legit cum prin. eius l. & Cępol. consi. causarum ciuilium 47. in caussa vertente, col. 2. vers. & licet statutum. Et idem expressim voluit nullo tamen illorum memorato, quisquis is est, qui scripsit repet. in l. 1. C. de fund. rei princ. lib. 11. in 12. regula primæ considerationis. Sed tu super ijs omnino vide quæ dicam infra d. nume. 148. & septem sequent. vbi huic sententiæ non accedo.

120 §† EX istis autem omnibus possunt colligi sex casus admodum necessarij ad hunc tractatum. Primus, cum fit expressa renuntiatio huius iuris post emptionem factam, & ita iure iam competente. Secundus, cum fit empturo, nondum emptione facta, & sic etiam nondum eo iure competente. Tertius, cum fit domino vendituro tantum. Quartus, cum non renuntiatur expræsse huic iuri, sed consanguineus expresse consentit futuræ, aut præsenti alienationi. Quintus, cum consanguineus ante venditionem extraneo factam, requisitus à domino rei, eam noluit emere. Sextus, cum consanguineus pręsens est venditioni, & non contradicit, aut protestatur. Quos oẽs paulo amplius quàm supradictũ est, volum⁹ sigillatim discutere.

121 §† PRIMVS igitur casus, cum fit expressa renuntiatio huius iuris emptori facta venditione, omninò est sine dubio. Nam cum ius ipsum sit illi iam quæsitũ, & eide ñ expresse renunciet in fauoré emptoris ptoris, nó est ad id amplius admittẽdus, cui ipse renuntiandũ putauit. l. si quis iusiurandum. C. de reb. cred. & iureiur. & ibi concordát in glo. nec remittenti actiones suas dandus est ad eas regressus. l. quęritur. § si venditor. ff. de ædict. & l. 1. §. qui semel. ff. de successorio ædict. & cap. quã periculosum, & ibi notat. septima quęstione prima & d. ca. 1. §. præterea, tit. quibus modis feud. amitt. in vs. fe. & c. cũ inter R. & ibi gl. in verbo, quod ex consensu, extra de elect. cum similib. Ideoque vera est Masuer. in hac re sententia quam supra adduximus, nume. 110. sed in hac

122 §† SED super hoc quæro, quid si non ita specialiter renuntiauit, sed tantum generaliter promisit nullam se cõtrouersiam facturum super feudo vendito. An ex hoc excludatur ab hoc iure retractus, ꝙ videtur per l. stipulatio ista. §. si quis forte. ff. de ver. obl. vbi no. Ange. ꝙ is, qui promisit non moturum se controuersiam super domo, nec id quidem facere potest super vsufructu, aut alio iure. Ex quo & in specie nostræ consuetudinis expresse voluit Matth. Afflict. in tract. proto. in verbo, prohibemus, col. vlti. versicu. sed quæro quid si promisit, ꝙ hoc casu non poterit cõsanguineus retrahere. Ad cuius sententiæ confirmationem vide multa, quæ longa, lateque aceruauimus in repetitio. l. si vnquam. in præfat. ipsius l. num. 115. nunc autem restat, & multis sequentibus.

123 §† SECVNDVS autem de renuntiatione facta empturo ante venditionem, nullum aliud habet dubium, quàm ꝙ fit renuntiatio iuris futuri, quæ possèt videri non esse valida, per iura supra alleg. nu. 113. plus dicit cum alijs concordadictis à gl. in l. 1. in gl. magna, in 1 opp. C. de pact. Nam vt etiam dicit Bal. in c. 1. col. 1. ver. secunda conclusio, tit. impe. Loth. contra naturam renuntiationis est, vt extendatur ad futura, per d. l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de lega. 2. & alia iura ibi allegata.

124 §† SED omnia illa iura vel loquuntur de simplici renuntiatione, sine mentione iuris futuri, ad quod ideo in dubio non trahitur, vel si de eo quoque exprimatur, certe loquuntur & intelliguntur de ea renuntiatione, quæ fit absente parte, & ideo nihil aliud est quàm pura meraque renuntiatio. Verum cum fit tanquam pactum, & sic præsente parte, valet, etiam si aliter de pacti nomine mentio non fiat: quia satis est, vt fiat parte præsente, vt habeat vim pacti, vt probatur in d. l. 1. & ibi glo. Pet. à Bel. pert. Iaco. Aret. Barto. nu. 3. Sign. in repet. Alber. col. 1. Fulg. Pau. Cast. nu. 6. & Recentiores, qui expresse tradunt, hoc casu præsentiam partis haberi pro consensu. C. de pactis, & l. Et hæredi. §. alias, item filiusfamilias, & ibi Bar. ff. eo. tit. & l. in plurium, & ibi Alber. in fin. ff. de acquir. hæred. & l. 1. ff. de cura. bo. dan. & l. 1. §. si quis ante, & ibi Oldra. & Alberi. ff. a quib. appel. non licet & l. vl. in fi. C. de temp. app. glo. in c. ex multiplici, in ver. quietas, & ibi Io. And. & Panor. extra de deci. Iac. Are. & Bal. in l. is qui hæres. ff. de acquir. hęred. Roff. Beneu. q. Sabba. 9. seruitutem. D. à Rota deci. 287. licet appellationi in prin. in nouis. & deci. 832. primus, in antiquis. Colle. in cap. vlti. in princip. extra de pactis. Barto. in l. Pomponius, la prima ff. de nego. gesto. Signo. consi. 71. factum sic se habet, dominus episcopus, col. 1. versi. item simili, & consi. 159. super dubijs, col. 2. nu. 5. Bal. in l. sed & si quis, col. 1. in addit. ff. si quis cautio. & in l. is qui hæres. in principi. col. 1. ff. de acquirend. hæredita. & in cap. 1. titu. de eo qui fin. fec. agna. Saly. in l. si vt certo. §. 1. colum. 4. commod. numero. 10. versic. quod etiam probabat. ff. Rap. Fulgo. consi. 67. pater fa. col. 3. & consi. 192. quidam emit ab aliquo, col. 1. Immo. consi. 52. in casu præmisso, & consi. 78. visis ac ponderatis, col. 2. versi. 2. pro hoc faciat. Card. Flor. consi. 129. dubia principalia, in 2. dubio. Ro. consi. 22. pro propositæ, col. 1. versi. contrariũ. Cor. consi. 51. Licet in hac, col. pe. ver. solet enim, lib. 2. & consi. 144. quod est eodem initio, col. 4. versicu. & licet forte, lib. 3. Soz. qui id optime declarat, cõsi. 230. viso testamento. col. 1. in fin cum seq. lib. 2. Phil. Dec. in l. postquam, col. 3. versi. secundo vidẽdũ est n. 21. de pact. Licet cõtrariũ videat' voluisse Fran. Are. omniũ prope solus in d. l. 1. ad. fi. eod. tit.

125 §† Immò

125 ¶ † Immò videmus quod facilius renuntiamus iuri futuro siue quærendo, nisi aliud obstet, quam præsenti & quæsito: vt patet ex eo quod pulchre scribit Bald.in l.illud, colum.3.in 3.q.C. de sacrosan.eccle.& aliis multis quæ late congessi in nostra repe.l.si vnquam, in verb.donatione largitus, nume.180.sed hoc tamen, & multis seq. C.de reuoca.dona.& latissime infra titu. omnium huius volum.2.§.vlti.qui est omnium huius volu. 24.vt omittam interim valere renuntiationem iuris futuri,quod saltem spe competit.l.quod Seruius.ff.de condict. cau.dat. & voluit Florent.a S. Petr.hoc in casu expressim loquens inter consi. Petr.Anchara.consi.371.quod dicta domina, colum.1.versicu.tertio hoc idem.

126 ¶ † SED in duobus istis primis casibus quæstionis est, quid si is emptor, cui ea renuntiatio facta est vel specialiter vel generaliter (vt vtrúque casum comprehendamus) alteri postea vendat. An ab isto secundo emptore poterit consanguineus retrahere, non obstante huiusmodi renútiatione facta priori emptori.Iacob.Rebuf.in l.vnicuique, in fin.C.de proxi.sacr.scrini.lib.12.post multa in vtranque partem allegata,concludit posse.& sequitur Chass.in hoc eod.titu. *de retraict.*§. 10.in glo.vlti.in fin. Et ante hos Floren.a neutro memoratus, d.consi.371. colum.vlti.versicu. nec obst. etiam: nam conuentio (inquit) facta super vno contractu, non trahitur ad alios.l.si vnus.§. ante omnia.ff.de pact. & faciunt quæ diximus supra, nume.44.sed & in alio, & seq. Sed quibus adde optimum tex.in capitu.cum inter, extra de renuntiatio, vbi qui renuntiauit beneficio, non ob id prohibetur idem consequi ex nouo iure post renuntiationem acquisito, & ibi glo.adducit alia quædam similia.

127 ¶ † Quanquam dubium id facit, quod etiã supra diximus nume.112.sed quid si non ipse, & quæ dicam tribus numeris sequenti. Et præterea quia si consanguineus, qui promisit non retracturum, nihilo minus possit retrahere ab alio secundo emptore, cum non possit a priore, cui id ius renuntiauit, is primus emptor tenebitur secundo de euictione, cum non vendiderit rem liberam, sed obnoxiam huic retractui.l.ex iis prædiis. C.de euictio. Et ita in idem recidet incommodum,quod passurus fuisset, si ipsi sibi non seruata fuisset ea renuntiatio sibi facta, ideoque ad eum redundabit illud ipsum incommodum: perindeque erit ac si ab ipsomet iste consanguineus retraheret, non obstante ea renuntiatione: quod fieri non debet: vt in simili dicitur in l.4.§.1.cum dicitur, alioquin dum a conreo meo petitur, ego inquietor.ff.de liber.lega.& l.si ex duobus.ff.de nego.gest.ibi,eo quod si data fuerit aduersus eum actio, necesse erit & eum perstringi, qui vetuit. & in l.vlti. C.de vsu.rei iudi.cum dicitur, cum enim interuentor soluere compellatur,& ipse reũ ad inuitam solutionem coercebat. Et facit etiam tex.in l.aduersus.ff.de arbitr.vbi scribitur. Nam τὸ δυνάμει, qui a fideiussore petit, a reo petit., Id est, per quandam possibilitatem, vt interpretatur Alcia.lib.2.dispuncti.capitu 9.quasi si diceres potentialiter, siue effectualiter, his enim verbis vulgaribus non vereor vti, vt vulgo etiam intelligar.

128 ¶ † Nec quicquam in contrarium mouet ea ratio Floria. Fateor enim quod si iste primus emptor esset similiter consanguineus istius consanguinei, qui retractui renuntiauit, posset is renuntians ex eo capite reuocare iure retractus hãc secundam venditionem, non obstante illa renuntiatione, quæ facta fuit super prima venditione, & ideo non trahitur ad aliam venditionem, ex qua & aliud ius retrahendi competit. Et sic conuentio facta super vno contractu non trahitur ad alios, secundum rationem Floriani. Nec sic tenebitur primus emptor de euictione, vt diximus, supra eadem glo.nume.34.sed hæ rationes. At hic vult retrahere vi prioris venditionis, & tanquam consanguineus primi venditoris, nam ex secunda venire non potest, cum non sit consanguineus venditoris.

129 ¶ † TERTIVS casus cum fit renuntiatio domino vendituro ante venditionem, plus habet dubij, ob id quod dictum est supra, dum de hoc casu loqueremur, alteri per alterum stipulari paciscive non posse. Quod procedit,vt id addas non tantum, vt non pariat actionem, sed nec exceptionem quoque.l.si actionem, secundum lectu.Iacob.Raphae Petr.Cyn.& Salyce. C.de pactis. Et quod præterea dicitur, pactum factum cum vna persona non habere locum cum alia. dicta.l.si vnus §.ante omnia.ff.de pactis. Ex quo fit vt si pactus sim, ne a me neve a Titio quid petatur, non proderit Titio, etiam si mihi hæres extiterit.l.si tibi decem.§.si pactus simi.ff.eodem titulo. Et quod item dicimus valere renuntiationem siue repudiationem iuris sui, quo ad aduersarium, cui renuntiamus,non quo ad alios.l.suus, & l.sicut, & vtrobique Baldus.C. de repudiand. hæredi.& l.iubemus.C.ad senatusconsultum Velleianum, & l.vlti.ff.de interrogatoriis actionibus. Et quod denique dictum est, non valere renuntiationem iuris futuri, iuribus supra allegatis, nume.113.plus dicit. Et hanc partem nuncupatim tenet Challençus,in hoc eod.titu.§.10.in glo. vlti.versicu.sed quæro.

130 ¶ † His tamen non obstantibus sequor in ea re Matthæ. Afflict.& Masuer. supra a nobis citatos nume.112.sed quid si non ipse. Quia sicut pactum cum venditore factum nocet emptori.l. venditor.ff.communia prædiorum,& quod voluit Ioannes Andreæ in additionibus ad Specul.in rubri.de præscriptioni.colum.secunda. Ideoque exceptio rei cohærens, quæ nocet venditori, nocet & emptori, aut alteri singulari successori.l. apud Celsum.§.item loquitur versicu. de auctoris, & ibi Albert.ad finem.ff.de doli mali exceptione, & l.idemque.§.1.pro socio, & l.creditor. ff.de diuersis & temporalibus præscriptionibus,& Barto.qui id late disputat post Dynum, in l.doli. §.diuersum.ff.de nouatio. Fran.Areti.qui alios citat, consi.16.præsupponitur in fin. Nam factum ipsius

ipsius venditoris nocet emptori.l.vlti.& ibi Dynus & Barto.ff.de oper.noui. nuntia. & l.stipulatio ista, in princi.versicu.sed si se, & §.sicut.ff.de verbo.oblig.& l.fluminum.§.adiicitur.ff.de dam. infect.& voluit Roffre.Bene.quęsti.Sabba.10.seruitutem,in solu.quæsti.& Alberi. qui & alia iura citat post Iacob.Areti.in l.qui bona.§.si alieno.ff. de damna.infect.Bald.qui ex hoc in pulchro casu consuluit, consi.202.ad euidentiam, colum.1. lib.2.& Ange.consi.259.quædam domina, col.1. Ita & pactum venditoris prodest etiam emptori: potestque emptor ipse vti exceptione venditoris: vt patet ex iuribus allegatis d.nume.111.plus dicit,& præterea ex l.ait prætor eius rei, iuncta glo. & l.etiam, quæ confestim sequitur.ff.de iureiur. vbi,iuramétum venditoris nocet emptori. Ex quo Barto.Bald.& Salyce.ibi not.ius excipiendi transire in singularem successorem,subditque ipse Bal. etiam in id facere.l.in venditione.ff.de actio.emp. & l.in iudicio.ff.famil.ercifcon.Idque not.Dyn.in d.l.Fluminum.§.adiicitur,& in capi.is qui in ius, colum.1.de regu.iur.libro 6.vbi & alia iura allegat: & Iacob.Areti.in l.qui bona.§.si alieno.ff.de dam.infect.& Imo.consi.128.visis post medium.

131 ¶ † Quibus adde tex.in l.in hoc iudicium. §.si inter.ff.commu.diuid.& ibi Bart.atque etiam tex.in l.vlti.ff.de except.rei vendi.& tradi. vbi exceptio eius tituli prodest secundo emptori, & in l.dolia.§.1.ff.de cõtra.empt.cuius hæc verba sunt, Eum qui in locum emptoris successit, eisdem defensionibus vti posse.quibus venditor vti potuisset, & in l.inuitus.§.plerunque.ff.de regu.iur.vbi ita scribitur plerunque emptoris eadem caussa debet esse circa petendum ac defendédum, quæ fuit auctoris, & l.si a re.§ vlti.ff.de except.rei iudi.vbi exceptio rei iudicatæ transit a persona auctoris ad emptorem, & est similis tex.in l.si mater.§.item Iulianus, & §.si egero, qui est vlti. & in l.exceptio, eod.titu. quorum autoritate dicit Barto in l. 3.colum.2.versi.sed si opposuerit, nume.9.& ibi quoque Bal.Salyce.& alij.C.quod met.cau.quod exceptiones ex persona venditoris transeunt, ad emptorem, & idem Barto.in l.si tertius.§.si quis prius, colum.vlti.ff.de aqua plu.arc.vbi etiam est bonus tex. & Bald.in authen.qui rem, colum.2. versicu.subsequenter quæro.C. de sacrosan.eccle. & Salyce.in l.si cum militaribus, ad fin.C.de restitu.mili. Alexan.in l quædam.§.nihil interest, in 1.nota.ff.de eden.Fran.Areti.qui id dicit, procedere in iure personali,consi.70.in caussa quæ vertitur, circa medium, & Corne.consi. 30.in præsenti, colum.2.versicu.& sic ius, lib.1. & consi. 110.licet videatur, colum.3.versicu.& secundum hoc, libro 3.& consi.172.visa copia, colum.vlti. versicu.verum quia mihi, eod.lib.3. Barba.consi. 12.illud afferam,colum.3.versicu.capio nunc tertium, lib.4.Iason consi.92.circa primum, colum. vlti.lib.1.& consi.89.in præsenti, colum.2.versic. sexto facit, & iterum in fin.consi.lib.3.vbi tamen id declarat.Hincque Bald.consi.455.Seia origine, in fin.lib.1.respondit laudum latum pro venditore, sicuti & transactionem ipsius prodesse emptori. Nam & vt dicit Alber.in l.damni.la 1.§.emptor prædij, colum.2.ff.de dam.infect.post nescio quem in summa Institu.de actio. Emptor & venditor vna persona esse cẽsentur ex vi successionis, sicut hæres & defunctus. Sed hæc, ne fallaris, procedunt in iuribus realibus quæ scilicet rei cohærent, eamque concomittantur: cuiusmodi id ius est, vt placuit multis ex his quos supra citauimus, & dicemus latius postea in §.huius titu.8.in gloss. quinta, licet Franciscus Aretin.vbi supra aliter dicat.

132 ¶ † Et ex his quoque tollitur quod dictum est, alteri neminem stipulari posse:quia ét si venditor emptori nuncupatim stipulatus non fuerit, tamen ex alio capite pactum ipsius prodest emptori,in eumque ipsum transit,per ea quę dicta sunt. Sed & illud præterea dici potest, id non procedere, cum interest eius qui alteri adstipulatur, tunc enim valet stipulatio, vt aperte ostendit tex. pro alia parte supra allegatus, in l.stipulatio ista.§. alteri, in illis verbis, nihil interest mea, & ibi glo. & omnes,& expressius in §.si stipuler, & §.si quis insulam.ff.de verbo.obli.Et vsque adeo quidem, vt si post stipulationem incipiat interesse stipulatoris, reconualescet stipulatio, vt placet Barto.in d.§.alteri, & ibi Alexan.in fi.qui alios multos adducit. Hic autem multum interest venditoris,ne consanguineus possit retrahere ab emptore: quia sic rem suam pluris vendet,quam si obnoxia foret retractui, vt satis diximus, supra in præfact.huius titu.numero 27.præterea & in hoc. Ex quo illud consequens fit, hoc casu venditorem posse suo emptori stipulari. Quod autem dictum est de renuntiatione iuris futuri, satis abundeque diluitur ex his quæ diximus supra nume.124. sed omnia, & sequen.

133 ¶ † QVARTVS autem casus, cum cõsanguineus consentit alienationi, posset procedere, vt is consensus ei in retractu obesset, si statutum, aut consuetudo ita disponeret, ne liceret alienare in extraneos irrequisitis consanguineis, aut iis qui sunt de familia venditoris: prout etiam loquitur cõstitutio Federici de iure protomiseos, in quam commentaria edidit ipsę Matthæ.Afflict. quem ad hunc casum citauimus,supra nume.113. plus dicit. Sed hic in nostra consuetudine,nec in vlla alia huius regni, nihil tale est: quia potest quilibet cuilibet vendere, inscio & inconsulto consanguineo: sed si id fecerit, ius est ipsi consanguineo retrahendi intra annum. Cui iuri non debet videri renuntiare consentiendo venditioni, cum id sit omnino separatum ab ipsa venditione: nec eam videtur improbare, qui retrahit, vt diximus supra in præfact.nu.16.valet igitur.

134 ¶ † Maximè cum in dubio non præsumatur quis renuntiare iuri suo.l.cum de indebito.ff.de probat.cum multis concordan.à me traditis in repetitione.l.si vnquam, in prin.l.nume.128.adde & quod scribit, & iterum in verbo donatione largitus, nu.168.in dubio autem & sequen. Et quia etiam per solum consensum sine pacto, aut renunciatione quis sibi non præiudicat in iure futuro,

quod

quod etiam sibi competit ex causa de præsenti, per tex.in l.1.§.quod ait, & ibi Barto.ff.quor.leg. Barto. Bald. & alij in l.1.C.de pactis, dum declarant d.§.quod ait, contra glo.ibi, & Sozi.qui illum tex.in d.§.quod ait, dicit not.consi.230.viso testamento, col.1.lib.2.Et videtur de hoc esse tex. inspecie, in capitu.constitutus,extra de in integr. resti.vbi qui consenserat alienationi factæ a patre, admittitur tamen ad retractum vi huius consuetudinis.Et ita in iure retractus feudalis, vt scilicet dominus non prohibeatur eo vti, ob id quod venditioni consenserit, tradidit Caro. Molen.in consuetudi.Parisien.titu.1.§.13.nume.8.& multis sequen.vbi & consequentes idem firmat in hoc nostro retractu municipali, [& Ioan.Lup.in reperti. rub.de dona.inter vir.& vxo.§.47.nu.5.& nu.19. incipien.ex prædictis aliqui vbi dicit se de hoc latius dixisse super lege, regni foro.legum.lib.3.tit. *de las vendidas*, lege 13.]

135 ¶ † Contrarium tamen in hoc ipso casu voluit Flor.in consilio supra sępius a nobis citato,videlicet 371.inter consi.Pet. Ancha.incipien.quod dicta domina, versicu.tertio hoc idem, iunctis iis quæ scribit ante fin.eius consi.& Ioan.Igne.qui illius non meminit, in repe.l.dudum.C.de contrahen.empt.per quædam iura probantia censeri renuntiatum beneficio per actum contrarium. Quibus & ego accedo, non tantum ea ratione,cui vix fidere ausim, propter ea quæ supra diximus, sed & aliis multis. Primum, quia alias hic consensus nihil operaretur,essetque superuacuus, nisi induceret renuntiationem huius iuris: quod minime dicendum est l.si stipulatus.ff.de vsurpat. & nota. per Bald.in rubri.de empt. & vendi.in 9.quæstio. cum aliis multis concordan.à me latissime congestis in nostro opere, cui titulus est, nihil frustra. Sed & hæc ratio non semper concluderet, quia aliquando aliud posset operari, vt si consentiens haberet rem obligatam, de quo dicemus versicu.ab hinc 4.

136 ¶ † Deinde videmus in simili, quod si patronus consentit donationi factæ à liberto, eam non poterit postea reuocare Fauiana.l.non videtur.ff.si quid in fraud.pat.& glo.in l.2. & ibi omnes.C.eodem, vbi etiam Iacob. Raynu.& Cyn.in vlti.quæstio.dicunt esse idem in filio, qui consensit patri donanti omnia bona sua, vt postea non possit donationes illas inofficiosas reuocare. Similiter quamuis filius vasalli possit reuocare feudum alienatum restituto pretio, si tamen consenserit alienationi, & nihilo minus velit eam reuocare, non est ei mos gerendus, capi.Titius filios, & ibi glo.Bal.& alij, titu.si de feud.defunct. controuer.sit inter domi.& agna.in vs.feud.& voluit etiam Pau.Castren.consi.190.visa suprascripta, colum.2.versicu.restat nunc videre,lib.2.quia qui consentit (inquiunt) sua iura perdit.l.cum quædam post med. C. de administratio. tuto. Sed & de aliis quoque agnatis est tex.in capi.1.in prin.& ibi glo.in verbo, consentientibus, titu.de ali.feu. in vs.feud. & in capi.præterea, & ibi Bald.& titu.quib.mod.feud.amit.in vs.feud.& voluit Iacob.Bel.in capi.1.§.vlti.ad fin.& ibi etiam Alua. in 30.conclusio. & Cardi.Alexan.colum.5.titulo quæ fuit pri.caus.bene. amit.in vsq.feud.& Bald. consi.16.facti euidentia, in si.lib.1.& Pau.Castr. consi.84.quæstio ista vertitur,lib.2.& Fran.Areti. consi.3.consultatio præmissa, & de vtriusque Alber.Brun.consi.80.circa primum, colum.5.versicu.& quia considerata.

137 ¶ † Præterea tex.est in l.cum pater.§.libertis.ff.de leg.2.quod si testator libertis predium reliquit, ac petit, ne id alienarent: omnesque excepto vno partes suas vendiderint: qui non vendidit, cæterorum partes, quibus non dedit alienandi voluntatem,integras potest petere. Ex quo constat argu.a contrario sensu, quod si is consenserit, nec ipse quidem reuocare poterit. Ideoque ibi ex eo nota.Barto.à pari procedere actum celebrare, & ei consentire. Et eum quoque tex.in id trahit in simili casu.Bald.consi.319.matrimoniū, in 8.dubio, eodemque vlti.lib.4.Et de hac quoq; re est tex.apertus & directus in l.quoties ab omnibus, & ibi nota.Bald.in vlti.nota.& Ange.C.de fideicom.cum concordan.ibi adductis a glo.vlt.& Barto.in l.si fundum per fideicom.ff.de legi.1.Bal. consi.102.punctus super quo, lib.2. Raphae. Co. consi.33.quidam ponamus B.Rapha. Fulgo.consi. 213.domina Simona, col. vlti. Roma.consi.457. circa propositam, colum.2.versicu.tertio non est dubium, Alexand.consi.184.viso themate dicti Siluestri, post princi.lib.2. & consi.150.viso themate, & his, in fin.lib.7.Sozin.consi.44.viso testamento, colum.1.& iterum pen.lib.4.Ias.in l.si filiusfami.§.diui, colum.10.versicu.octauo limita. ff.de leg.1.in 2.lect. nume.79.

138 ¶ † Faciunt item multa, quæ supra diximus de consentiente venditioni alterius, in locis supra in eadem glo.allegatis num.108.ego tamen puto. Et tex.optimus in l.codicillis.§.1.ff.de leg.2.vbi si quis insulam libertis vtriusque sexus ita legauit, vt ex reditu eius masculi duplum, fœminæ simplū percipiant, eamque alenari vetuit: & ex consensu omnium libertorum ab hærede venundata sit, nulla eis nec ob pretium quidem consequendum est actio. Cuius l.autoritate Iacob.Areti.Cyn.& Bal.in l.dotalem seruum.ff.sol.matri.dicunt quod si dominus consentiat vasallo, aut emphyteutæ vendenti, vtrum remittere totum ius suum, ita vt nec ad pretium agere possit.Et sequitur Afflict. deci.Neapo.112.inter dominam, ad fin.Et facit, vt subdit. Bald.vbi supra l.sicut.§.venditionis.ff. quibus modis pigno.vel hypo.sol.Cuius etiam autoritate Pau.Castren.d.consi.84.quæstio ista vertitur, colum.2.lib.2. respondit eum, qui debuit inuestiri de feudo, si consentiat alium inuestiri, statim sibi præiudicare, & sequitur Philip.Deci. consi.389.visa longa serie,colum.4.vbi & alia iura allegat.& de hoc late diximus, in tracta.primogenitorum, quæstio.22 & vide etiam quæ diximus supra, nume.118.à quibus.

139 ¶ † Sed & faciunt alia multa iura, quibus cauetur consentientem alienationi rei suæ, aut sibi obnoxiæ,non posse amplius eā repetere, nec eā vendi-

venditionem infringere.d.l.si fundum per fideicõmissum, et l.nihil.§.1.& ibi Alber.ff.de leg.1.& l.quidam ex parte.ff.de euictio.& l.mater.C.de rei vendi.& l.fideiusso.impetrauit.§.pater.ff.de pign. & l si debitor.§.1.& l.si consensit,in prin.& l.Titius.§.1.& l.Lucius,& l.Paulus.ff.quib modis pig. vel hypo.sol.& capi. Pastoralis, extra de donatio. cum similib.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.346.verum in ea.Et quod ex hac ratione respondit Roma.consi.87.circa id de quo quæritur,colum.1.& Corne. consi.3. in præsenti, colum.1.& iterum pen.lib.3.Vt tamẽ non omittamus tex.optimum in l.vlt.C.de remis. pigno.vbi indignum est eum, qui semel consensit alienationi rei sibi hypothecatæ, & hoc modo ius suum respuit, eandem rem, etiam si ad priorem dominum redierit, vendicare, vel tenentem inquietare. Hæc enim verba sunt illius l.quam Bart. & Salyce.dicunt singu.in eo quod dicitur, etiam si ad debitorem redierit. Nam sunt & alia multa iura probantia ex simplici cõsensu creditoris in alienatione rei pignoratæ ius pignoris amitti.l.si probaueris,& l.cum te, pro vt eam intelligunt Bald. Salycet.& alij, eodem titulo & l.si debitor.C.de distrac.pigno.Et idem quoq; de iure vsusfructus scribitur in l.apud Celsum.§.item quæritur versi. quæsitum est, si cum fundi.ff.de dol.excepti.Nam & qui consentit alienationi, ipse quodam modo alienat.l.& sic.ff.solut.matrimo.& l. in ædibus.§. quod filiusfa.ff.de dona.& voluit per ea iura Albe. in l.iubemus,in fi. C.ad Senatusconsul. Velleia.& facit etiam vltra supradicta in hanc nostram sententiam textum in l.si consentiente.C.de dona.ante nuptia.

140 §† Nec obstat huic posteriori sentẽtiæ tex. qui omnium maxime vrget in d.capi.constitutus, extra de in integr.resti.quem supra pro priori parte adduximus, quia ille, qui ibi consenserat venditioni minor erat, vt ibi expresse dicitur, & in integrum aduersus huiusmodi consensum restituitur.Ideoque is tex.stat ab hac nostra sententia, tanquam scilicet ille minor, qui consenserat, non potuisset vti beneficio huius consuetudinis, ob cousensum ab eo præstitum, nisi fuisset restitutus in integrum. Cætera autem omnia quæ pro alia parte allegata sunt, nihil omnino obsunt, vt patet ex iam dictis pro hac nostra opinio.& iis etiam quæ diximus supra d.nume.108.ego tamen puto, nec hic iterum repetam.

141 §† SED hanc nostram sententiam velim intelligas, vt procedat, nisi iste consanguineus consentiret venditioni, non quidem nomine priuato, sed officij sibi à Iure communi, vel municipali,aut à magistratu commissi: verbi gratia, si cum ex statuto requiratur consensus propinquorum, in contractibus mulierum, aut minorum, (cuiusmodi sunt multa statuta in Italia, propinquus quispiam adhibitus fuerit contractui mulieris,vt ipse contractus ualeat: eius consensus nihil ei præiudicat, quin iure suo uti possit l. cum quædam.C.de admini. tuto.& §.si tutor. Instit.de inoffic.testam.Ita enim in ea specie uoluit Bald.d. consil.102.columna secunda, uersic. præterea regula,lib.2.ad quod etiam dicit facere not.in l.Gaius.ff.de pigno.actio.ubi qui ut testis fuit adhibitus in instrumento alienationis, non præiudicat sibi in hypotheca rei alienatæ.

142 §† Et generale est, vt testes & notarij etiã subscribentes instrumento,sibi & suis iuribus nõ prçiudicent: vt etiam probatur in l.Titia cum testamento.§.Lucia.& ibi Barto.& Bald.ff. de leg.2. & voluerunt gloss.& Bartol.in l.sicut.§.non videtur.ff.quibus modis pigno.vel hypo.solu. Barto.in l.quæ dotis, ad fin.ff.solu.matrimo.Paul. Castren. in l.emptor.§ Lucius.ff.de pactis, & in l.si ita stipulatus la vlti.§.Chrysogonus, colum.2.ff.de verbo.obliga. Corne.conf.208.videtur in hac consultatione, colum.2.lib.4.Cardi.Alexan.in capi.1.§. præterea, colum.2.titu.quib.mod.feud.amitt.in vl.feu.Matthæ.Afflict. in tracta. protomixeos, in verbo, vt infra 30.dies, colum.6.versic. sed pone quod coniunctus:vbi loquitur nuncupatim in casu nostræ consuetudinis, vt scilicet testis, aut notarius instrumento venditionis subscriptus, non sibi præiudicet, quin tanquam consanguineus venditoris possit retrahere. Et facit etiam quod vulgo dicimus officium suum nemini debere esse damnosum.l.sed si quis.& quod alias sed si quis.ff.quemadmodum testa.aperi.& l.videlicet. ff.ex quibus caussis maior.& l.si seruus la secunda.§.quod vero.ff.de furtis, cum similibus.

143 §† Quamuis contra id,quod de teste diximus, vĩ esse tex.in capi.ex literis, extra de transact. Sed tu ibi vide glo.& Docto. Sed & in eo & in tabellione Alberi. in d.l. Gaius, colum.2.ff.de pigno.act.distinguit, sitne actus, qui sola contradictione impediri potest, necne: vti etiam facit Petr.Bel.Perti.in l.fideiussor.§.1.in fi.ff.de fideius. Quid autem de aduocato & procuratore adhibito à venditore in consilium ineundi contractus, vel conficiendi instrumenti, dicam infra hac eadem g.o.nume.267.nec tamen, & duobus seq.Et quid de tutore vel curatore vendente vel auctoritatem præstante, etiam ibi nume.271.quid igitur si tutor.Et quid de iudice rem subhastatam adiudicante, ibi, nume.272.ex quo etiam. Et quid de fideiussore venditoris nu.seq.

144 §† HIC autem quæri potest, an saltem hæres illius qui consensit alienationi,sit admittendus ad retractum, tanquam consanguineus.Nam & in fideicommisso ita pluribus relicto, ne liceat alienare, quam vis is qui consenserit alienationi, non eam possit amplius reuocare, vt supra diximus. Dubium tamen est, an qui ex eo nascentur, possit reuocare, de quo videbis text.in l.cum ita.§. vlti.iuncta glo.in verbo, ex familia.ff.de lega.2. Bald.Raphae.Fulgo. Cornel. & Ias. in d.l.quoties ab omnibus.C.de fideicommis.& Raphae. Coma. dict.consi.33.vbi etiam loquitur de hærede, & Crot.in repeti.l.filiusfami.§.diui, colum.40.versicu. secundo ex dictis. ff. de leg.1. Sed quod ad casum nostrum pertinet, ego pro constanti habeo, hæredem consentientis, si consanguineus sit, posse vti hoc iure retractus, non obstante consensu

consensu sui prædecessoris, per ea quæ late diximus supra in hac eadem glo.nume.47. at multo maius, & sequen.vbi tractauimus, an hæres venditoris sit admittendus ad retractum.

145 § † Quintus casus se exhibet, in quo haud dubie censeo consanguineum non propterea priuari iure retractus, quod prius à venditore requisitus noluit emere, Quid enim sibi id Præiudicare debet, quod maluit expectare venditionem, & rem intra annum sibi à statuto concessum redimere, quo interim pecunias in id necessarias sibi colligeret, compararet, explicaret, (vt vtar verbo iurisconsulti in l. debitoribus.ff.de re iudica.) quas forte tunc non habebat, cum fuit requisitus. Certe non debet, non magis quam filio, qui dicit se nolle hæredem institui, quia malebat habere ab intestato, ex sententia Cyn.in l.si quando, in vlti. quæstio. C. de inofficio. testamen.argu.l.mater.ff. eod.titu.& l.1.§.generaliter.ff.de leg.præsta Et faciunt quæ diximus in præcedenti casu, & quæ item dicemus in sequen.

146 § † Nam quod supra dictum est, prohibitum alienare extra familiam, posse tamen, si consanguinei noluerint emere: nihil ad hunc casum pertinet, vt iam sæpe diximus: quia nulla est eiusmodi prohibitio, sed tantum permittitur consanguineis redimere restituto pretio, & ita approbato contractu. Vt interim omittam multos esse contrariæ opinionis, vt scilicet non possit eo casu fieri alienatio, etiam si consanguinei voluerint emere videlicet Salyce.Raphae. Coma.Paul.Castren.sibi contrarium. Alexan.& Iason ibi quoque contrarium in d.l.qui Romæ.§.cohæredes.ff. de verborũ obligationi, & late Ioannes Ana. consi.47.illud præsupponitur, vbi etiam hinc concludit, quod si vasallus agnatis prius requisitis, & nolentibus emere, vendat feuuum paternum extraneo, poterunt nihilominus agnati reuocare huiusmodi alienationem, per multa quæ illic allegat, & ibi quoque Ludo. Bolog.in addit. ipsius, & Ioannes Cro.in repe.dict.l.filiusfamil.§ diui, colum.8.versicu.secunda sit conclusio.ff.de legatis 1.vbi & id confirmat aliis rationibus, & Alber.Bru.consi.80. circa primum, colum.1.

147 § † Et idem si vasallus obtulerit rem vendendam domino, qui distulerit duos menses, vt ex hoc non priuetur iure prælationis, voluit Caro. Molen.in consuetudi.Parisien.titu.1.§.13.nume. 6. Quin & si alia sententia verior sit, ea tamen intelligitur, cum est sola prohibitio alienationis: quod si præterea mandatum sit rem in familia relinqui, tunc sola requisitio non impedit, quin in familiam reuocetur, ex sententia Barto.in d.§.cohæredes. De quo tamen vide Paul. Castren.dict. consi.444.colum.2.lib.1. Et in nostro casu retractus id nuncupatim voluit D. Ferro.in consuetu. Burdigal.hoc eod.titu.§.9.in fin.atque iterum tit. de testamentis.§.14.colum.2.versicu.quod nuper & de hoc est etiam expressa consuetudo Normanorum, capite consuetudinum eius gentis 115.cuius titulus est, *de querele de fief vendu, &c.*

148 § † Sextus idemque postremus casus minime omnium est dubius: neque enim vllo modo sibi præiudicat consanguineus, si eo præsente res sit vendita, cum ideo passus est venire, quod sciebat ius retrahendi sibi durare, vt in simili dicitur in d.l.sicut.§.non videbitur, alias non videtur.ff. quib.mod.pigno.vel hyp.solui. Nam licet is tex. loquatur in iure quæsito, non tamen sequitur aliter dicendum in iure quærendo, tametsi id facilius impeditur & amittitur, quam quæsitum. Imo vero minus quis censetur sibi præiudicare in iure futuro siue quærendo, quam in præsenti & quæsito, vt videre licet glo.vti à multis citatur, in l.si à substituto, in princi.ff.de legat.1.& Barto.in l. si fundum per fideicommissum, colum.2.versicu. secundo casu, eod.titu.& in l.quæ dotis, colum. 3.versicu.procedo vlterius.ff.solu.matri. Sozin.in d.l.cum proponas, in fin.C.de pactis.

149 § † Ideoque & Paul.Castrensis, in d.l.1.§. scientiam.ff. de tributo, quem supra numero 119. sed quid in his, citauimus, postea quam retulit sententiam Gul. Cuma. qui dicebat consanguineum præsentem, & non contradicentem venditioni, non admitti ad retractum, vti diximus in eodem numero. 119. dicit id esse notandum, si verum est: sed se non ponere pro certo. hæc enim sunt eius verba. Ex quibus intelligis aliud se sentire, nec ab re quidem, præsertim cum consanguineus impedire non possit, quo minus ea venditio fiat. Ergo ipsius præsentia, & taciturnitas ei nocere non potest, ex communi regula tradita à glo.in dicta l. Gaius, & ibi quoque Barto.ff.de pignor.actio.& glo.in capitu.nonne, de præsumpt.& in capitu. plerunque, in gloss.1.2.quæstio.7.& in capitu.10 is qui tacet, de regul.iuris.libro 6.& late Bartol. in d.l. quæ dotis.ff.solut. matrimo.per multa iura vbique ad hoc allegata. Idque etiam si ipse consanguineus fuerit præsens, tanquam notarius, aut testis venditionis: vt probatur in d.l Gaius, & ibi glo.Barto.& alij, & supra diximus numero 141. sed hanc nostram, & seq.

150 § † Nec verum est, quod supra numero 116. & id quidem ex Iacob. à S. Georgio diximus, agnatos præsentes alienationi feudi, & non contradicentes siue protestantes, sibi præiudicare, ea quam nuperrime diximus, ratione: nec illud dicit Baldus, quem ipse allegat, in capitu.1. §.donare, titu.quali.olim.feud.ali.pot. in vsque feud.tex.in d.l.sicut.§ venditionis.ff.quibus modis pigno.vel hypo.solui.ab ipso Bald.eo in loco citatus: quia is textus non simpliciter loquitur de præsente, sed de consentiente, siue permittente, cum ibi dicitur, legare permisit, & omnes vbique eum textum intelligitur de consentiente, vt videre licet ex iis quæ late diximus in repetitione l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, versicu.179.verum in ea sum.C. de reuocand. donationi. De consanguineo autem consentiente venditioni, vt sibi præiudicet in iure retractus, abunde diximus supra, in quarto casu. Nam etiam d.l. sicut.§.non videbitur, alias non videtur nuncupatim differentiam inter præsentem simpliciter, &

consen-

consentientem, vt ille sibi non præiudicet, hic contra. Et quod agnatus præsens alienationi feudi, & tacens non sibi præiudicet, expressim tenuit Franciscus Curtius iunior in tracta. feud. in quarta parte, char. totius operis 42. versiculo nunquid autem in casibus, iterumque char. 47. versiculo secundo limitatur.

151 ¶ † Sed & in alio casu, quem post præcedentem continenter, supra adduximus de domino, qui præsens venditioni non contradicit. Sunt alij, qui contrà quam supra diximus, tenent eum sibi non præiudicare, quin possit venditionem ipsam retractare, ea quam diximus ratione, quod sciebat ius suum sibi fore integrum. In hac enim sententia fuere And. Iser. subobscure, atque etiam Bald. dum hanc opinio. ponit postremam, in dicto capitu. 1. tit. de prohib. feud. aliena. per Lotha, in vs. feud. & senserat etiam glo. ibi, quæ pro contraria parte à nonnullis citatur, quę tamen adeo obscure loquitur, vt vis scias in vtram partem inclinet. Et illam pro hac parte nominatim allegat, & sebuitur, & sin. u. dicit Roman. sin. 15. in nou. 720. de solennitate: vbi & in hanc quoque partem trahit Bald. ibi supra & idem quoque voluit Bertrand. Capri. in d. cap. 1. in prin. titu. de prohi. feud. alien. per Lotha. & in capi. imperialem, in princi. & ibi quoque Cardina. Alexand. statim post princip. & Io. .Ray. in §. habito, colum. 25. in paruis, versi. quæ ... citur hic prohiberit, titul. de prohib. pro per Fe... feud. ali. in vsi. feud. Fely. in capit. ex ratione, colum. 4. versicu. & per istam regulam, de præscript. Iacob. a S. Georg. in tracta. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, columna 6. versicu. sed hic tradit alias cadit.

152 ¶ † Et idem in emphyteuta, qui simpliciter vendit rem emphyteuticam præsente domino, & tacente, vt sibi ipse dominus non præiudicet, in iure emphyteutico, nec necesse habeat de suo iure protestari, contra id quod supra eodem in loco diximus ex Ioan. Ana. nuncupatim voluerunt Pet. & Cyn. in l. vlti. & ibi quoque Alber. colum. 1. Ange. colum. vlti. & Iason colum. penult. in 23. q. C. de iure emphyteu. quamuis secus esse dicant, si emphyteuta rem expressim venderet pleno iure præsente domino, & non contradicente: tunc enim dominus ipse non reclamans, aduersus huiusmodi, venditionem ita pleno iure factam sibi præiudicat.

153 ¶ † Sed & si illud non procederet in casu venditionis feudi, vel emphyteusis, quæ vasallus & emphyteuta vendere non possunt sine consensu domini, ideoque posset dominus impedire, ne vendant. Non tamen procederet in casibus in quibus quis vendere potest altero inuito, vt hic quilibet potest vendere rem suam inuito consanguineo. Quo casu præsentia cum taciturnitate non operatur consensum, sed semper ius suum præsenti & tacenti durat, vt iam supra diximus: nec opus est protestatione, quia prouidentia legis, vel statuti ei sufficit, vt expresse dicunt Bald. & Cardi. qui tamen alterius est partis, quantum ad vasallum, in d. capi. 1. titu. de prohib. feud. aliena. per Lotha. in vs. feud. Ex quo etiam in simili fit, vt si quis adsit, cum eius res à testatore legatur, & taceat, non sibi præiudicet, vt nota. glo. in d. l. si fideiussor. §. pater. ff. de pigno. & in d. l. Gaius, de pigno. actio. Bald. in d. capitu. 1. in princip. versicu. quid si patior, titu. de prohib. feud. ali. per Loth. Imo in d. l. quę dotis, colum. vlti. ff. solu. matri. Alexan. consi. 20. ponderatis his, colum. penulti. versi. sola præsentia, lib. 3. Ias. in d. l. si fundum per fideicom. colum. vlti. nume 43. ff. de lega. 1.

154 ¶ † Et si quispiam hic diceret, quod id quod dicitur præsentiam & taciturnitatem non haberi pro consensu, non procedit inter coniunctos, per l. si seruus. ff. de dona. inter vir. & vxo. glo. in l. quæ dotis, & ibi Barto. colum. penulti. ff. sol. matrim. & facit l. Procula. ff. de probat. quam & ipsi allegant. Sciat eam priorem, l. procedere, quando consanguineus non simpliciter tacuit, sed vltra rem de qua agebatur, tradidit vt pulche expendit Bald. in d. l. cum proponas, la 1. paulo ante fi. C. de pact. & Ias. consi. 3. circa primum, colum. 4. versic. & dum successiue, lib. 1. & facit quod dicemus infra, nume. ab hinc 4. In d. autem l. Procula alia multa interuenerunt, consensus adstipulantia, videlicet taciturnitas non tantum eius temporis quo actus conficitur, sed longi postea temporis, & sæpius facta computatio rationum: quorum si vnum aliquod absit, non est locus ei l. vt dicunt Barto. Bal. & Floren. ibi post glo. in l. libertis quos. §. 1. in ver. si conditio. ff. de ali. & ciba. leg.

155 ¶ † Sed & quod postremo loco pro alia parte dictum est de inuestitura feudi alteri facta pręsente eo, ad quem feudum ipsum obuenire debebat, glo. quam ad id citauimus, in capi. 1. §. præterea, titu. quib. mod. feud. amit. non id asseueranter, nec constanter affirmat, vt ex eo patet cum dicit, nisi dum tacite consentit, intelligat ius suum vbique durare: per dict. l. sicut. §. non videbitur. alias non videtur. ff. quibus. modis. pignor. vel hypo. solu. Et contrarium non obscure voluerunt And. Iser. simpliciter in d. §. præterea, & ibi quoque Bald. Aluaro. & Cardina. Alexan. dum vltra præsentiam, & taciturnitatem requirunt alium actum consensui suffragantem, vt ibi apud eos omnibus videre licet.

156 ¶ † Nec est, quod decedendum sit ab hac nostra sententia, propter glo. supra nume. 113. pro altera parte allegatam, in d. l. cum proponas filios, C. de pactis, quandoquidem ea non videtur illam sententiam constanter firmare, cum ei continuo subiiciat hæc verba, Sed contra. ff. de legi. 1. l. si fundum per fideicommissum. Et tamen, ea tanquam sit in priori sententia, reprobatur Bar. Bald. Ioan. Fab. Pau. Castren. Alexand. & Ias. & omnibus ibi, & Bal. qui eam dicit communiter ab omnibus reprobari, in l. 1. colum. vltim. C. de bonis. mater. Barto. & aliis in d. l. quæ dotis. ff. solu. matri. Ias. in d. l. filiusfami. §. diui, in 2. lectu. colum. 11. versicu. tertio decimo limita. nume. 85. & ibi quoque Io. Crot. char. antepe. versicu. prima sit conclusio. ff. de leg. 1. Fabia. in tracta. de empt. & vendi. in 3. parte princip. quæstio. 34. Nisi tamen si quis dolose aut fraudu-

fraudulenter tacuit, secundum Albe.in l.fideiusso. §.1.ff.de pigno.& in l.2.colum.5.versicu.nono.ff. sol.ma.Bal.& Salyce.in d.l.cum proponas, & eundem Bald.in l.quoties, la 1.colum.1.versic.quæro nunquid ille.C.de fideicom.& in l. Titia cum testamento.§.Lucia.ff.de leg.2.& Rom.in contraria parte allegatus, consil.457.in fi.ita expressim eam glo.intelligens.Et in similibus.voluerunt Andria. Iser.in d.capi.imperialem,in princi.titu.de prohi. feud.aliena.in vs.feud. per Fede.& Imol.in l.cum vir,colum.8.versicu.& adde etiam prædictis.ff.de vsucapio.& Alexan.consi.109.viso processu, colum.3.versicu.plus dico quod si apparet, lib.4. Et de hoc est bonus tex.quem omnes prope in id citant, in l.si sine.C.ad Velleian.& etiam in d.l.2. & ibi Albericus, post alios.C.si alien.res pigno. data sit.

157 §† Et huc quidem referri potest, quod nuper diximus de domino qui tacuit, cum emphyteusis venderetur pleno iure: nam tacere dolo videtur. Hic autem quis dolus esse potest in consanguineo præsente alienationi, & tacente? nisi si forte, cum res venderetur cuipiã extraneo,ignoranti hanc retractus cousuetudinem, & interroganti, an ea consuetudo locum haberet, non empturo si locum haberet,venditor aut alius quispiã respondit, nullam hic esse talem consuetudinem, præsente quidem consanguineo,& ex composito, & de industria tacente,quo emptor non desisteret ab emptione. Et tunc crederem illum non esse admittendum ad retractum, non magis, quam dominum ad reuocandam alienationem, qui, cum res pleno iure venderetur, tacuit. Videtur enim vterque emptorem dolo circumuenisse. Et facit tex.in l.simili in l.tenetur, & ibi Barto.ff.de actio.emptio.& in l.emptorem.§.denique, eodem titulo.

158 §† Aut etiam si præter præsentiam aliquid ipse consanguineus fecisset, quod consensum argueret: vt etiam nuper diximus de agnato proximiore, qui passus est alium inuestiri: vt si in nostro casu consanguineus euictionem se præstiturum spoponderit,vel emptori persuaserit vt emeret, vel etiam ipse scripserit instrumentum venditionis: vt de primo est tex.in l.exceptione.C.de euictio.iuncta regula.l.vendicantem.ff.eod.titulo de secundo,in l.si quis affirmauerit.ff. de dol.mal. Et his casibus dicit Alciat.in d.l. cum proponas, eam glo.defendi posse. Et ibi etiam Ias.duos illos priores adscripsit. Et hos quoque posteriores Bald.in d.§.Lucia. De tertio est tex. optimus in d. l.fideiussor.§.1.ff.de pigno.Et pro iis faciunt multa, quæ collegimus in nostris Legibus connubialibus, in verbo, *expres*, nume.23.versicu.limita tertio, vt ita procedat, & multis sequen. quibus docuimus, quod cum vltra præsentiam & patientiam alicuius aliquod eius dictum factumve interuenit, quod consensui adstipuletur, habetur pro expresso consensu.

159 §† Et præterea facit tex.nota.in capi.dilecti filij, ad fin.extra de arbi.cum ibi dicitur, cum Episcoporum fuerit præsentia & consi. roboratũ. Ex quo nota.Panor.ibi, colum.2. versicu. Episcopus ergo, quod consilium habetur pro consensu, & illum quoque tex.ad hoc expendit & commendat Roma.in l.quæ dotis.ff.solu.matri. & Sozi.in l.2.§.voluntatem, post princi.nume.3.eod.titulo iterum consi.291.visis literis, colum.9. versiculo primum quod per illa, lib.2.vbi ex eo dicit,quod præsentia in actu cum collaudatione ipsius habet vim consensus, & Corse.qui illum dicit singu.in suis sin.in versi.minor si ex dispositione, ante fin. & oĩum optime facit tex.supra sæpius citatus ĩ d.l. sicut.§.nõ videbitur,alias non videtur.ff.qui.mo. pigno.vel hyppo.sol.dum loquitur de eo, qui vltra præsentiam subscripsit in talibus emptionis. Nam id (inquit) faciens consensisse videtur: vti etiam voluit Bald.in capi.1.§.præterea, titu.quib.mod. feud.amit.in vs.feud.vbi loquitur de eo, qui cum ad eum feudum ex successione peruenire deberet subscripsit inuestituræ alteri factæ,& allegat l.vlti. C.plus valere. Et idem dicit de eo, qui sigillũ suũ apposuit,per l.2.C.de reb.ali.non ali. Et idem in vtroque consuluit.Rom.consi.303.hæc scriptura. Sed & illud de sigillo voluit ipse Bald.Salycet.& Pau.Castren.in d.l.2.post glo.ibi, idem Bald.in l. in fraudem.ff.de test.mili.& in capi.cum ecclesia, colum.1.versicu.si tamen Episcopus, de ele.vbi illum tex.& glo.in d.capi.2.dicit singu. & in capi. cum clamor,post prin.de testi.& in capi.1.colum. 3.in verbo, sigillo communi, titu.de pace Constan.in vs.feud.& consi.175.factũ proponitur col. 2.lib.1.& consi.354.quæritur vtrum,lib.3. Barto. in d.l.quæ dotis, in fi.& ibi quoque Ro. & Alex. ff.solu.matrimo.Paul.in l. si procuratorem. ff. de procura.Barba.consi.86 illud referam,columna 5. versiculo præterea faciat, lib.3.& Doctor.sæpe.

160 §† Sed & facit ad supra dicta tex.in l.quidam ex parte, & ibi glo.& Docto.ff. de euict.vbi præsens venditioni ab alio factæ, & non contradicens, & præterea pretium illius recipiens, censetur illi consentire, & eum tex.& in d.§.non videbitur, in id expendit Albe.in l.Gaius, post medium.ff.de pigno.action.Et quod in eandem sententiam scribit Panor.in capi.non iniuste, colum. 2.versicu.& ex hoc cape, extra de procura.quod vbi tractatur de præiudicio alterius, si is vltra taciturnitatem facit aliquem actum, qui assentiri videatur: ea taciturnitas habetur pro consensu, per quædam ibi ab eo allegata, & sequitur Iason, consilio 227.Caro.colum.7.versicu.sexto facit, lib.2.& vide etiam, quæ dicemus infra in eadem glo.nume.273.postremo,& quæ diximus supra, nume.141.sed hanc nostram, & seq.

161 §† SED his mature relictis, quæro, quid si cum quis semel fundum vendidisset,consanguineus eius non retraxit, & tempore retrahendi transacto,iterum redit is fundus in dominium vẽditoris, & ab eo iterum venditur: vtrum consanguineus qui in priori venditione neglexerit retrahere, nunc in altera id possit facere. Quod prima statim fronte posset videri non posse, argu.l. vlti. C.de remis.pigno.& l.1.§.qui semel.ff.de success. edi.& l.sicut.C.de repu.hær.Verum Luc.Pen.in l. vnicui-

vnicuique. C.de proxi.sacr.scrin.lib.12.contrariũ tenuit,tum per illũ tex.in fi.qui in id est optimus, & quem Barto.vt id addam, extendit ad aliam speciem non admodum ab hac differentem, tum quia ex noua causa nouum producitur remedium. argu.l.si mater.§.eandem.ff.de, excep.rei iudi.& l.filius.§.Pau.ff.de bon.lib.& l.1.in fi.C.de impo. lucra.descrip.lib.10.

162 ¶ † Quæ quidem Luce sententia adiuuatur hac altera Lapi sententia, in capitu.si clericus, de præbi.lib.6.Nam in eo tex.in §.verum, scribitur, quod si is cui mandatum est prouideri de præbenda in ecclesia, cuius is Canonicus est,negligenter omiserit petere præbendam proxime vacantem: poterit tamen huiusmodi negligentia nõ obstante, aliam proxime vacaturam petere. Quid igitur (inquit Lapus) si illa prima, quam neglexit petere,iam alteri collata iterum vacet, poteritne eandem petere? & tenet quod sic,quasi ex nouo iure.l.cum seruus, & l.si seruus. ff.de adimin.leg. & capi.ex transmissa, extra de renun. Neque enim censetur esse illa prima sic neglecta præbenda, sed alia propter nouam vacationem. Et illum sequuntur Petr.Ancha.in d.capi.si clericus, colum. vlti.versicu.quærit Lapus,& Do.& Philip. Fran.in d.§.verum,ille,colum.2.versicu.sed quid si post, hic circa medium illius, versicu.ex quibus cognosces, quomodo id intelligendum sit. Et semper alias negligens in vno actu, non sibi præiudicat in sequenti,vt non obscure voluerunt Inno.& Cõpost.in cap.quærelam,de elec.& clarius Fe.de Sen. consi.147.quidam de ciuitate Tuderti, colum.2. versicu.item contumacia Panor.consi.54.videtur primo,colum.2.versicu.nec obstat si dicatur, lib. 1.& Caro.Ruin.consi.l.super themate, colum.5. versicu.nec etiam, prædictis, libro 5. Et benefacit, quod dicit glo.in capitu.2.in verb.non teneris, [versicu.sed quid dicemus, de dolo & contu.lib.6.] quod contumax.in vno actu, non sibi præiudicat in sequen.

163 ¶ † Nec obstant (vt id quoque addan. Luc. penul.) iura pro alia parte allegata: quia ea loquuntur de eod.iure, quod quidem, si qui semel amiserit per confusionem, vel renunciationem, non amplius est, vt dicunt audiendus, eod. illo iure vti volens. Hic autem retractus,qui pro prima venditione competebat, non is est, qui nunc pro alia competit. Ideo exclusio, aut priuatio illius, siue renuntiatio non inducit priuationem, vel renuntiationem istius, etiam in re eadem, vt patet ex his,quæ diximus supra eadem glo.nume. 45.ad illam autem, & probatur quoque in l.iubemus.C.ad Vellea.& in l.si domus.ff.de seru.vrba. prædi. & in l.si mihi.ff.de serui.rusti.prædi. & l.si prius, post princi.ff.de acqua plu.arcen.& l.nec is qui.§.1.ff.de acqui.hære.& l.suum.C. de iur.deli. & l.quoties duplici.ff.de regu.iur. & voluit Albe. post.Guid.Suz.in l.damni,la 1.§.Sabin.ff.de dam. infect.& Signo.consi.169 quæstio, numero.16.& Roman consi.132.vt retulit, in fin. & consi.168. circa primum, in princi.vbi & alia iura allegat.& Pau.Castren.consi.70.breuiter, in princi.lib.2.Et faciunt, quæ diximus supra in eadem glo.nume. 44.sed & in alio, & seq.De hac autem quæstione disputat do.Boer.in suis decisionibus, quæ post priorem nostram huius operis editionẽ impressæ sunt, deci.78.sed an proximior, vbi satis obscure de ea re loquitur, sed ita vt videatur velle quod si ad venditorem res rediit ex pacto reuendendi, & is postea rem eandem alteri vendat, possit consanguineus illius, qui non retraxerat ex priore venditione, retrahere ex secunda: sed si aliter, & ex noua venditione res ad eum redierit, non possit consanguineus ipsius rem eam postea venditam retrahere, cum fuerit ea res facta acquæstus illius venditoris, in quo retractus non habet locum De quo,an scilicet ea sit existimanda acquisitio, dicemus inferius, eod.titu.§.29.in glo.2.

164 ¶ † Quid autem, si statutum sit in loco, ne quis extraneus, aut (vt nostri loquuntur) forensis possit acquirere immobilia intra limites eius loci: vtrum venditoris consanguineus, extraneus eiusdem loci, possit rem immobilem eius loci venditam retrahere? Quod videtur,per tex.in l.qui officij.ff.de contrah.empt.vbi qui in prouincia militat,prædia comparare in ea prouincia prohibetur, præterquam si paterna distrahantur, cum similia me collectis supra in præfatione, siue rubri.huius titu.nume.45.adstipulatur. Ex quibus tamen illud vnum resumam, Fabianum à monte S. Sabi. in tracta.emptionis,& venditionis,in 31.q.1.partis prin.ex eo asserere prohibitos emere vel acquirere, posse tamen ea emere & acquirere,quæ fuerunt maiorum. Id quod etiam voluit Ias.in l.principalibus,col.3.versi.5.limita.ff.si cert.peta.vbi & ex hoc limitat eum tex.prohibentem,ne qui prouinciam regunt, negotientur.

165 ¶ † Quibus adde & quod voluit glo.in l.1. C.quib.ad conduc.prædi.fisc.acce.non licet, libr. 11.dum à tex.ibi prohibente Palatinos à conductione fundorum Principis, excipit fundos, qui fuerunt maiorum,per d.l.qui officij,& si.Et ex hoc Ioan.Plat.ibi loquens nuncupatim de hoc statuto prohibente extraneos acquirere,id intelligit, nisi acquirerent res,quæ fuerunt maiorum. Sed & Oldra.consi.94.eleganter circa negotium, multis probat, prohibitionem legis vel hominis de non alienando, intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos, sed non inter eos, qui sunt eiusdem generis, & sequitur Fran.Ripa,lib.Responsorum 2.capi.25.feudalibus constitutionibus, nume.16. De quo & nos quoq; diximus supra in eadem præfatione, nume.53.præterea quamuis.

166 ¶ † Et facit quoque in hanc sententiam, quod Petr.Ancha.tradit Barto.consuluisse: quem & ipse sequitur in repe.capi.1.in 12.quæstio.prin. versicu.reperio ipsum Bar.qui est in 44.char.col. 1.in paruis, de constitu.quod stante eo statuto,de quo nunc quærimus,vt scilicet forensis non possit acquirere rem immobilem in ciuitate: & alio statuto, ꝙ quarta pars bonorũ interficientis applicet consanguineis interfecti: ipsi consanguinei eam quartam bonorum immobilium consequentur, non obstante primo illo statuto. Ex hocque scribit ipse

ipse Petr. Ancha. se consuluisse Taruisij, vbi erat statutum, quod dos mulieres adulteræ acquiratur marito, Maritum forensem ex posteriori statuto acquirere dotem vxoris Triuisanæ adulterę, ibi dotem habentis. Et hoc postremum repetit idem Petr. Ancha. in cap. statutum. §. cum autem, colum. 2. versicu. & similis quæstio est, de rescrip. lib. 6. & sequitur Barba. in rubri. de reb. eccle. non alie. colum. 4. versicu. quarto limita, & consi. 48. præclare, colum. 4. versicu. & ad hoc adduco, lib. 2. & consi. 51. scripsit, colum. 3. versicu. & præmitto, eod. lib. 2. & consi. 59. à Ioue, col. 3. lib. 3. & consi. 50. clementissimum, colum. penul. versi. tertio respondeo, lib. 4. & consi. 86. magnus, colum. 5. versicu. & ad hoc, eodem lib. 4. & inter consi. Alexan. consi. 155. eodemque vltimo, clementissimi, col. 4. versicu. & adduco, lib. 4. Et facit, quod etiam respondit Raphae. Fulgo. consi. 102. præsupposito statuto Veronæ, colum. vlti. huiusmodi statuta prohibentia extraneos acquirere, non impedire acquisitionem legalem, per multa quæ illic allegat. Vtrunque autem dictum sequitur Stephanus Fede. in tractatu de legum interpretatione, parte secunda, char. 6. versicu. item quæritur, statuto cauetur. Ideo nescio quis (nam autoris nomen non inscriptum est) in quodam tractatu de retractu, qui impressus est inter alios quosdam tractatus in 5. quæstio. nuncupatim tenet, stante hoc statuto, nè liceat extraneo acquirere, posse tamen consanguineum extraneum retrahere.

167 ¶ † Quamuis contrarium posset etiam videri ex eo, quod clanculum voluisse videtur Bar. in l. ventre, versic. tertius casus nu. 11. & ibi etiam Ange. in repe. ff. de acqui. hæredi. quod in casu dicti statuti prohibentis extraneos acquirere, non poterit consanguineus extraneus, etiam proximior defuncti, succedere in bonis eius loci, in quo id statutum est. Quod & apertius voluit Francisc. Areti. ibi colum. 10. versicu. circa tertiam regulam, cum multis seq. & rursum in l. Pantonius. §. 1. versicu. & hoc est eod. titu. vbi id dicit singu. & Ias. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege, colum. vlti. versicu. limita decisionem, nu. 47. ff. de verbo. obliga. Ferd. Loaz. qui & id quoque dicit singu. in repe. l. filiusfam. §. diui, char. 8. nume. 157. secundo singu. limitat. ff. de lega. 1.

168 ¶ † Sed huius postremi dicti contrarium voluerunt Bar. Imo. & Pau. Castren. in d. §. ea lege, per l. cum pater. §. cum inter. ff. de leg. 2. sumendo argumentum de dispositione testatoris, ad dispositionem statuentium. Nam ibi dicitur, quod si testator prohibuerit hæredem alienare extra familiam, poterit tamen post mortem ipsius hæredis proximior eius ei succedere. Et hanc quoque rem obtinere, etiam si non sit de familia testatoris. Et ita eum tex. intelligunt Imo. & Raphae. Coma. ibi cum multis aliis concordan. à me collectis infra eod. titu. §. 26. in glo. 1. nume. 4. sed si id recipias, & seq. Et illud quoque in casu statuti prohibentis alienare in extraneum, sequuti sunt Ioan. Crot. & Ferdi. Loaz. sibi in eadem l. contrarius, in repe. d. §. diui, ille col. 23. versi. 3. limitatur, hic nu. 399. verum, tertio limitatur. Et idem ante eos voluit, licet non allegent, Raphae. Coma. consi. 804. præsupposito casu, colum. 1.

169 ¶ † Et hanc opinionem confirmat Tullius, qui in oratione pro L. Flacco constantissime defendit, Consules, Prætores, cæterosque magistratus, quibus ius non est in sua prouincia emere, acquirere: posse tamen hæreditates, quæ sibi obueniunt, recipere. Et est tex. aptissimus in d. l. milites. la. j. §. vlt. ff. de re mil. cuius hęc verba sunt, Milites si hæredes extiterint, possidere ibi prædia non prohibentur, & in l. 1. §. pen. versicu. sed & si iure. ff. de fals. vbi licet tutor. & curator, nondum reddita ratione, non possint contrahere cum fisco, tamen iure hæreditario possunt succedere in fiscalem contractum. Ex eoque not. Bar. quod si sit statutũ, nè nobilis recipiat cessionem aduersus popularẽ, poterit tamen succedere in actione aduersus eum, nec incidet in pœnam statuti, & sequitur Pano. in ca. 1. col. 2. nu. 8. versi. item vide glo. extra nè cleri. vel mona. & Barba. in l. si ex legati causa, col. 6. ff. de verbo. obli. vbi illum tex. dicit singu. & consi. 14. clementissimi, colum. 3. lib. 2. & consi. 1. magnus, colum. 18. versicu. præterea adduco, lib. 3. & consi. 60. illud in medium, colum. 6. eod. lib. 3. Et tex. in l. decurio qui. ff. de decurio. cuius etiam hęc verba sunt, Decurio, qui prohibetur conducere quædam, si iure successerit in conductionem, remanet in ea: quod & in omnibus similibus seruandum est, & vbique concor. in glo. Et ar. illius postremæ l. dicit glo. not. in d. c. 1. in verbo, conductores, ne cler. vel mona. quod clerici, quibus conductionibus interdicitur ab eo textu, si tamen conductoribus succedant, in ipsis conductionibus remanent. Quem sequitur, & dicit not. Panor. ibi, col. 2. & singu. dicit Barba. in d. l. si ex legati, vbi supra, & d. consi. 14. lib. 2. & valde nota. d. consi. 9. lib. 3. Et facit, quod voluit glo. in l. 1. in verbo, id ex causa, versicu. sed quomodo potest. C. de eden. & Bald. consi. 291. ad euidentiam, col. 3. versicu. item est manifesta, & colum. seq. versi. eodem modo videamus, lib. 2. ex quibus probatur, posse nos retinere, quæ nobis per successionem obueniunt, quæ alias non possemus acquirere, cum aliis similibus adductis à Barba. & Fel. in ca. quia. q. 5. de iudici. & eodem Barba. omnibus locis supra ex eo citatis. Et facit etiam l. hæres. ff. pro socio.

170 ¶ † Illud autem scio, quosdam distinguere, vtrum extraneus prohibeatur acquirere, vt sic verba statuti dirigantur ad acquirentem, ita scilicet ne extraneus acquirat, an vero ad alienantem, ita scilicet, ne quis alienet in extraneum: vt videlicet primo casu procedat, quid supra primo loco diximus, scilicet proximiorem non admitti, secundo autem casu admittit: vt per Iason & Ferdi. Loaz. in d. §. diui, illum quidem in 2. lect. col. 20. versicu. secundo valde no. limita, hunc d. char. 8. nume. 157. secundo regulariter limita. & Caro. Rui. consi. 144. viso ac perlecto, col. 1. lib. 3. Nam & in simili casu ita distinguit Angel. quem tamen nullus eorum memorat, consi. 228. punctus talis est statuto Florentiæ.

171 §† Verum ego hanc differentiam minime recipio, ob regulam, quod prohibito vno correlatiuorum, & aliud quoque prohibitum censetur l. vlti. & ibi Barto. Ang. & alij. C. de indic. vidui, vbi & hoc probatur procedere in correctoriis, & l. 1. C. de cupr. ex luc. Daph. lib. 11. vbi & id probatur etiam in pœnalibus obtinere, & in casu, de quo loquimur, scilicet prohibitæ emptionis sub pœna: nam & sub eadem pœna venditio censetur prohibita, & ibi not. Bar. & eum tex. ad id dicit sing. Bal. consi. 104. sex sunt, col. 2. versic. præterea Imperator, lib. 1. & est etiam bonus tex. loquens & in pœnalibus, in ca. 2. & ibi Io. Ligna ne cleri. vel mona. lib. 6. cum multis si. adductis late ab Ias. in d. l. vlti. & rursum in authen. quas actiones, col. 7. nu. 23. uersi. 3. principaliter. C. de sacrosan. eccle. & in l. si prius quam, col. pe. ver. sed aduerte quia ista n. 54. ff. de ope. no. nun. & consi. 112. in primis, colum. 1. versi. & in primis, lib. 2. [vti etiã permisso vno correlatiuorũ, permittitur & alterũ, vel Ciceronis testimonio, li. j. de inuentione, cuius hec uerba sunt. Nam si Rhodiis turpe non est portoriũ locare, nec Hermacraonti turpe est cõducere. Quod accepisse videtur ab Aristotele lib. 2. Rethoricorum, ca. 23. εἰ τῷ ὡς τελώνης. Διομέδων περὶ τῶν τελῶν, εἰ γὰρ μὴ ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν· οὐδ' ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι. hec est, vt de publicanis Diomedon publicanorum princeps, nam si vobis locare turpe non est, nec nobis conducere.]

172 §† Si ergo quis prohibetur alienare in extraneum, extraneus quoque censetur prohibitus acquirere, & e diuerso: vt etiam non obscure sentit Barto. in Authen. sacramenta puberum, col. 2. nu. 15. C. si aduer. vend. & in l. si quis pro eo, in 5. membro. ff. de fideiu. quibus locis scribit, quod si verba statuti diriguntur ad contrahentem cum muliere, vel minore, etiam ipsa mulier & minor censentur esse prohibiti. Et apertissime voluit Bal. in hoc casu loquens, consi. 349. statuto Placentæ, colum. 2. versicu. solutio, si verba, lib. 1. vbi dicit nihil referre an subditus prohibeatur alienare in extraneum, an è diuerso, propter naturam correlatiuorum, per d. l. vlti. de iudic. vidui, & idem repetit ipse Bald. consi. 310. ad euidentiam, col. 1. lib. 3. & Pau. Castr. in l. is cui bonis, colum. vlti. versi. sed quid si interdictio nu. 10. & ibi quoque Imo. Ra. Ale. col. 2. versi. addo in terminis. Fran. Aret. col. 3. versi. adde etiam circa, & iterum col. 5. versi. item adde ad ea. ff. de verbo. oblig. Licet ipse Bal. vt sæpe alias contrarium dixerit, consi. 482. magnifici viri, col. 1. versi. modo est dubium, lib. 1. sed prior sententia communior est, & verior.

173 §† Ideo Fran. Are. in d. l. ventre, & in d. l. Pantonius, vbi supra, subdit ad ea, quæ supra ex eo diximus, quod si statutum simpliciter prohibeat alienare in extraneum, vel etiam ipsum extraneum acquirere, non intelligitur, de extraneo qui succedit ab intestato. At si in statuto (inquit) prohibente apposita sit dictio vniuersalis maxime geminata: tunc & de eo qui succedit ab intestato intelligitur secundum doctrinam Barto. in d. l. ventre. Nam in iis terminis loquitur Barto. videlicet, quod forensis prohibetur acquirere sub quocunque titulo: Nam vt ea verba aliquid operentur, videtur prohibita indistincte omnis alienatio, siue acquisitio, & sic successio ab intestato, per id quod in simili voluit gloss. in cap. 1. in verbo, alienationis de excess. præla. lib. 6. quod per verbum vniuersale, quibuscunque ibi positum, prohibitio illius c. aliquid plus operatur, & comprehendit.

174 §† Et ita quoque præter, & ante ipsum Are. respondit in statuto prohibēte alienationem verbis vniuersalibus, Cardi. Floren. consi. 155. redemptoris, &c. puto filias prædictas, & idem quoque tenet Caro. Rui. qui ipsum Areti. citat. consi. 133. videretur, col. 2. nu. 7. li. 1. & consi. 203. de duobus, col. 9. nu. 19. eo. li. 2. & d. consi. 144. col. 2. nu. 16. lib. 3. Philip. Deci. consi. 23. cuius superscriptio incipit, ex prohibitione, colum. 2. nu. 3. versicu. quia verba, & consi. 220. viso puncto, colum. 2. nume. 3. versicu. sed his, nullo modo, vbi loquitur in statuto prohibente id ius retractus alienari quouis titulo voluntario, vel necessario, & consilio 481. in casu de quo Perusij, colum. 2. numero. 7. versicu. vel secundo responderi potest, & consi. 635. viso copioso, colum. 1. nume. 7. dum allegat Fran. Areti. in d. l. ventre. Et optime facit, quod in simili tradit Bal. consi. 49. dominus, lib. 3. dum ponderat ea verba, quouis modo alienare. & quæ de huiusmodi dictionibus vniuersalibus, supra scripsimus in glo. 7. quæ est in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nume. 20. quarto intellige, & quatuor. seq.

175 §† Sed nec id quoque in hoc casu indubitatum est, quando Angel. contrarium aliquando ex facto responderit in prohibitione, nè liceret aliquo modo alienare, nec quouis titulo in alium transferre, in consi. 57. domina Andrea. Quem nuncupatim sequutus est Alexan. consi. 155. visis & accurate consideratis, colum. 1. & 2. lib. 2. & Ias. qui id admodum extollit, in d. §. diui, in 2. lec. colum. 20. versicu. limita istam not. regulam, num. 137. & colum. seq. versicu. secundo principaliter, & in l. si ita quis promiserit. § ea lege, colum. pen. versicu. limita quando nume. 45. ff. de verb. obl. & consi. 101. super præmissa, colum. 2. versicu. addo etiam, lib. 1. & iterum consi. 120. in præsenti, col. 2. versicu. secundo principaliter, eod. lib. 1. rursum que consi. 96. dominus Ioan. colum. 6. versicu. imo fortius, rursumque versicu. istam decisionem, lib. 4. & voluit præterea Raphae. Coma. quem Recentiores non citant, consi. 84. præsupposito casu, colum. 1. Pro quibus etiam faciunt, quæ diximus supra in d. glo. 7. nuper allegata, nume. 26. sed hæc dicta, & seq. Cæterum Barba. consi. 43. præclare scribitur, colum. 14. versi. & si quispiam diceret, lib. 1. respondit prohibitum ex statuto alienare in extraneum, nec in coniunctum quoque extraneũ alienare posse, per multa quæ ibi allegat. Ideo cogita, & vide omnino, quæ dicam infra, eod. titu. §. 26. in glo. 1. nu. 6. sed si id recipias, & seq. Et ex iis quoque potes intelligere, an tunc consanguineus retrahere poterit.

176 §† EX illius autem, quæ diximus in præce-

præcedenti quæstione, satis constat, non omnino certum esse, quod scripsit quisquis is fuit, qui repe.fecit in l.j.C.de fund.rei pri.lib.11.in 10.regu. 1.considerat.eum qui de Iure communi emere nõ potest, nec posse quoque retrahere, per l.verum. §.si seruo communi.ff.pro socio.& capit.prohibemus, extra de deci.subiunxitque duo exempla, primum de fœmina, & surdo qui vt non possunt feudum emere, ita nec retrahere à consanguineo venditum. Secundum id est, si Papa concessit quibusdam nobilibus, vt ipsi & eorum successores in recta linea possideant quasdam decimas, & vnus hæredum descendentium eas vendiderit: non poterit proximior collateralis eas retrahere. Ego vero, vt in illis ipsius exemplis ei accedo, nisi si (quantum ad primum) fœmina in feudis succederet, (vt facit ex consuetudine Galliæ, de qua alibi dicemus) non ob id simpliciter, quod isti emere non possunt, sed quia in huiusmodi rebus non succedunt ideo nec retrahere possunt, vt late tractauimus supra, in glo.præcedenti: vbi inter cætera & illud quoque disseruimus, an fœmina, quæ ex statuto à successione repellitur, retractu quoque excludatur, vt ibi videre poteris numero 13.ex iis autem. Illa autem duo iura (vt sic cum nostris loquar) ab illo scriptore citata, quæ & nos supra designauimus, non illud probant, quod dicit. Fateor tamen incapaces cuiuspiam rei eandem retrahere non posse, si vendita fuerit: & in ea re illum sequor.

177 ¶† Præsertim vero, si is cuius potissimum interest, id impediat. Quis enim dubitat, quin dominus feudi venditi possit intercedere, ne fœmina, clericus mutilatus, demens aut qui alias ei seruire non potest, & qui ideo sunt feudorum incapaces, retrahant ipsum feudum venditum iure proximitatis? Quin item Princeps vel eius procurator possit interuenire, ne cõsanguineus hostis ipsius, aut alias sibi suspectus retrahat castrum limitaneum siue limitrophum? & certe nemo, vt opinor, dubitat: quando nemini liceat huiusmodi castra detinere, nisi cui Princeps ipse permiserit. l.quicunque, & ibi Barto.& Ioan.Plato.C.de fund. limi.lib.11.At si Princeps id non impediat, non video, cur possit solus emptor idipsum impedire quicquid dicat aut sentiat ille repetitor, d.l.1.C. de fund.rei pri.lib.11.in 3.fal.2. considerationis, quando nec de iure quidem Principis, sicuti nec alterius possit alter excipere, ex sententia glo.in l.his consequenter.§.sed an in familiæ, & ibi Docto.ff.famil.erciscun.super hac q.& præcedente, vide domi.Boer.decis.13.secundum dubium, per totum, dum quærit, an natus in alieno regno, possit hic retrahere.

178 ¶† Rursus quæritur, quia consuetudo nostra loquitur de consanguineo, in singulari, cum dicit, *le parent, ou lignagier*, quid si plures eiusdem gradus simul petunt se admitti? Videtur eos non esse audiendos: nam regulariter numerus singularis vnum tantum comprehendit, l.vlti.& ibi Barto.& alij.ff.ad S.C.Trebellia.cum si. Ideo videntur sese mutuo cõcursu impedire.l.quoties.ff.de vsuf.& l. si fuerit, in prin.ff.de reb.dub.cum multis si.à me collectis in Tractatu Primogenitiuæ, q.17. Sed ne ego te diutius moter, vide, quæ de hac re late scribemus infra eod.tit.§.11.in glo.10.quæ est in verbo, *tous ydoiuent estre receuz pro rata*: quia illic est locus huic rei proprius & particularis. Ego autem hic illud tantum dixerim, quod licet numerus singularis vnum tantum includat vt numeri, ex mente tamen loquentis potest plures includere, vt dicit Bald.in l.cum inter, per illum tex.C.de fideicom.lib.Et id quoque probatur in l.qui filiabus.§.1.ff.de leg.2.& in l.si plures, & ibi Barto.ff. de leg.3.& in l.si quis ita, & ibi quoque Barto.ff. de test.tuto.cum si.Id quod eo tantum dicere volui, nè quis putaret obesse, quod supra diximus. Cætera autem ad hanc quæstionem pertinentia, videbis in d.§.11.

179 ¶† Et quia hæc nostra consuetudo loquitur etiam de consanguineo in genere masculino, cum dicit, *le parent, ou lignagier*: nam quamuis illa dictio, parentis Latine pronuntiata, sit communis generis, vt etiam scribitur in l.4.§.parẽtes.ff.de in ius voc.tamen in vulgari sermone, cũ eo articulo, le videlicet *le parent*, est tantũ masculini generis, quia si fœmininũ pronuntiare volumus, dicimus, *la parẽte*, est enim, le articulus maris, & la fœminę, [vti etiam cum Itali dicunt (li parenti) intelligitur de masculo tantũ vt etiam annotauit Maria.Sozi. Iuni.consi.23.casus iste, col.11.nu.41.li.1.] Quæro igitur, vtrum admittitur mulier consanguinea? Ange.consi.191.super puncto, loquens in dispositione testat.huic nostræ consuetudini non admodum dissimili, quantũ ad hanc quęstionem pertinet, videlicet, ne liceat alienare sine consensu consanguineorũ, alias res alienata ad eosdem consanguineos redeat, dicit primũ in prin.eius con.cum hæc dispositio sit odiosa, per l.dudũ. C de contra. emp.videri fœminas in ea non comprehendi, per l.1.§.toties.ff.de ventre in possessionẽ mittendo, vbi in odiosis masculinũ non concipit fœmininũ, & l.1.§.vlti.ff.de iur.immu.vbi priuilegiũ concessum generi, non ad eos, qui ex fœminis nati sunt, pertinet. Tandem vero, scilicet col.vlti.concludit, & fœminas admitti ad reuocationem illius alienationis: quia testator non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus.l.de pretio ff.de pub.in rem actio.& quia eas admittere est fauorabile, ideo fęminę sub masculis comprehenduntur.l.si ita scriptum sit, filiabus.ff. de leg.2.& l.qui duos.ff.de legatio.3. Nec obstat (inquit) quod testator videtur habuisse rationem familię, vt scilicet ipsius dignitas conseruaretur, & quod mulier transit in alienam familiam, quia hodie sublata est differentia sexus, & nullo Iure diuino, canonico, aut ciuili hodie prohibitum est fœminas vocari. Hęc propemodum Ange.

180 ¶† Nos vero, quoniã res hęc in hoc casu retractus adeo dubia visa fuit, vt eius decisio petita fuerit ex responsis, & consi.doctissimorum virorum, vt postea dicemus: ideo eam plenius tractare decreuimus, & vsque ad nu.246.ut si forte huius rei te tędium capiat, illuc continuo transilias.

ipsius venditoris nocet emptori.l.vlti.& ibi Dynus & Barto.ff.de oper.noui. nuntia. & l.stipulatio ista, in princi.versicu.sed si se, & §.sicut.ff.de verbo.oblig.& l.fluminum.§.adiicitur.ff.de dam. infect.& voluit Roffre.Bene.quęsti.Sabba.10.seruitutem,in solu.quæsti.& Alberi. qui & alia iura citat post Iacob.Areti.in l.qui bona.§.si alieno.ff. de damna.infect.Bald.qui ex hoc in pulchro casu consuluit, consi.202.ad euidentiam, colum.1. lib.2.& Ange.consi.259.quædam domina, col.1. Ita & pactum venditoris prodest etiam emptori: potestque emptor ipse vti exceptione venditoris: vt patet ex iuribus allegatis d.nume.111.plus dicit,& præterea ex l.ait prætor eius rei, iuncta glo. & l.etiam, quæ confestim sequitur.ff.de iureiur. vbi,iuramētum venditoris nocet emptori. Ex quo Barto.Bald.& Salyce.ibi not.ius excipiendi transire in singularem successorem,subditque ipse Bal. etiam in id facere.l.in venditione.ff.de actio.emp. & l.in iudicio.ff.famil.erciscon.Idque not.Dyn.in d.l.Fluminum.§.adiicitur,& in capi.is qui in ius, colum.1.de regu.iur.libro 6.vbi & alia iura allegat: & Iacob.Areti.in l.qui bona.§.si alieno.ff.de dam.infect.& Imo.consi.128.visis post medium.

131 ¶† Quibus adde tex.in l.in hoc iudicium. §.si inter.ff.commu.diuid.& ibi Bart.atque etiam tex.in l.vlti.ff.de except.rei vendi.& tradi. vbi exceptio eius tituli prodest secundo emptori, & in l.dolia.§.1.ff.de cōtra.empt.cuius hæc verba sunt, Eum qui in locum emptoris successit, eisdem defensionibus vti posse.quibus venditor vti potuisset, & in l.inuitus.§.plerunque.ff.de regu.iur.vbi ita scribitur plerunque emptoris eadem caussa debet esse circa petendum ac defendēdum, quæ fuit auctoris, & l.si a re.§ vlti.ff.de except.rei iudi.vbi exceptio rei iudicatæ transit a persona auctoris ad emptorem, & est similis tex.in l.si mater.§.item Iulianus, & §.si egero, qui est vlti. & in l.exceptio, eod.titu. quorum autoritate dicit Barto in l. 3.colum.2.versi.sed si opposuerit, nume.9 & ibi quoque Bal.Salyce.& alij.C.quod met.cau.quod exceptiones ex persona venditoris transeunt, ad emptorem, & idem Barto.in l.si tertius.§.si quis prius, colum.vlti.ff.de aqua plu.arc.vbi etiam est bonus tex. & Bald.in authen.qui rem, colum.2. versicu.subsequenter quæro.C. de sacrosan.eccle. & Salyce.in l.si cum militaribus, ad fin.C.de restitu.mili.Alexan.in l.quædam.§.nihil interest, in 1.nota.ff.de eden.Fran.Areti.qui id dicit, procedere in iure personali,consi.70.in caussa quæ vertitur, circa medium, & Corne.consi. 30.in præsenti, colum.2.versicu.& sic ius, lib.1. & consi. 110.licet videatur, colum.3.versicu.& secundum hoc, libro 3.& consi.172.visa copia, colum.vlti. versicu.verum quia mihi, eod.lib.3. Barba.consi. 12.illud afferam,colum.3.versicu.capio nunc tertium, lib.4.Iason consi.92.circa primum, colum. vlti.lib.1.& consi.89.in præsenti, colum.2.versic. sexto facit, & iterum in fin.consi.lib.3.vbi tamen id declarat.Hincque Bald.consi.455.Seia origine, in fin.lib.1.respondit laudum latum pro venditore, sicuti & transactionem ipsius prodesse emptori. Nam & vt dicit Alber.in l.damni.la 1.§.emptor prædij, colum.2.ff.de dam.infect.post nescio quem in summa Institu.de actio. Emptor & venditor vna persona esse cēsentur ex vi successionis, sicut hæres & defunctus. Sed hæc, ne fallaris, procedunt in iuribus realibus quæ scilicet rei cohærent, eamque concomittantur: cuiusmodi id ius est, vt placuit multis ex his quos supra citauimus, & dicemus latius postea in §.huius titu.8.in gloss. quinta, licet Franciscus Aretin.vbi supra aliter dicat.

132 ¶† Et ex his quoque tollitur quod dictum est, alteri neminem stipulari posse:quia ēt si venditor emptori nuncupatim stipulatus non fuerit, tamen ex alio capite pactum ipsius prodest emptori,in eumque ipsum transit,per ea quę dicta sunt. Sed & illud præterea dici potest, id non procedere, cum interest eius qui alteri adstipulatur, tunc enim valet stipulatio, vt aperte ostendit tex. pro alia parte supra allegatus, in l.stipulatio ista. §. alteri, in illis verbis, nihil interest mea, & ibi glo. & omnes,& expressius in §.si stipuler, & §.si quis insulam.ff.de verbo.obli.Et vsque adeo quidem, vt si post stipulationem incipiat interesse stipulatoris, reconualescet stipulatio, vt placet Barto.in d.§.alteri, & ibi Alexan.in fi.qui alios multos adducit. Hic autem multum interest venditoris,ne consanguineus possit retrahere ab emptore: quia sic rem suam pluris vendet,quam si obnoxia foret retractui, vt satis diximus, supra in præfact.huius titu.numero 27.præterea & in hoc. Ex quo illud consequens fit, hoc casu venditorem posse suo emptori stipulari. Quod autem dictum est de renuntiatione iuris futuri, satis abundeque diluitur ex his quæ diximus supra nume.124. sed omnia, & sequen.

133 ¶† QVARTVS autem casus, cum cōsanguineus consentit alienationi, posset procedere, vt is consensus ei in retractu obesset, si statutum, aut consuetudo ita disponeret, ne liceret alienare in extraneos irrequisitis consanguineis, aut iis qui sunt de familia venditoris: prout etiam loquitur cōstitutio Federici de iure protomixeos, in quam commentaria edidit ipsę Matthæ.Afflict. quem ad hunc casum citauimus,supra nume.113. plus dicit. Sed hic in nostra consuetudine, nec in vlla alia huius regni, nihil tale est: quia potest quilibet cuilibet vendere, inscio & inconsulto consanguineo: sed si id fecerit, ius est ipsi consanguineo retrahendi intra annum. Cui iuri non debet videri renuntiare consentiendo venditioni, cum id sit omnino separatum ab ipsa venditione: nec eam videtur improbare, qui retrahit, vt diximus supra in præfact.nu.16.valet igitur.

134 ¶† Maximè cum in dubio non præsumatur quis renuntiare iuri suo.l.cum de indebito.ff.de probat.cum multis concordan.à me traditis in repetitione.l.si vnquam, in prin.l.nume.128.adde & quod scribit, & iterum in verbo donatione largitus, nu.168.in dubio autem & sequen. Et quia etiam per solum consensum sine pacto, aut renuntiatione quis sibi non præiudicat in iure futuro,

quod

quod etiam sibi competit ex caussa de præsenti, per tex.in l.1.§.quod ait, & ibi Barto.ff.quor.leg. Barto. Bald. & alij in l.1.C.de pactis, dum declarant d.§.quod ait, contra glo.ibi, & Sozi.qui illum tex.in d.§.quod ait, dicit not.consi.230.viso testamento, col.1.lib.2.Et videtur de hoc esse tex. in specie, in capitu.constitutus,extra de in integr. resti.vbi qui consenserat alienationi factæ a patre, admittitur tamen ad retractum vi huius consuetudinis.Et ita in iure retractus feudalis, vt scilicet dominus non prohibeatur eo vti, ob id quod venditioni consenserit, tradidit Caro.Molen.in consuetudi.Parisien.titu.1.§.13.nume.8.& multis sequen.vbi & consequentes idem firmat in hoc nostro retractu municipali, [& Ioan.Lup.in repeti. rub.de dona.inter vir.& vxo.§.47.nu.5. & nu.19. incipien.ex prædictis aliqui vbi dicit se de hoc latius dixisse super lege, regni foro.legum.lib.3.tit. *de las vendidas*, lege 15.]

135 ¶ † Contrarium tamen in hoc ipso casu voluit Flor.in consilio supra sępius a nobis citato,videlicet 371.inter consi.Pet. Ancha.incipien.quod dicta domina, versicu.tertio hoc idem, iunctis iis quæ scribit ante fin.eius consi.& Ioan.Igne.qui illius non meminit, in repe.l.dudum.C.de contrahen.empt.per quædam iura probantia censeri renuntiatum beneficio per actum contrarium. Quibus & ego accedo, non tantum ea ratione,cui vix fidere ausim, propter ea quæ supra diximus, sed & aliis multis. Primum, quia alias hic consensus nihil operaretur,essetque superuacuus, nisi induceret renuntiationem huius iuris: quod minime dicendum est l.si stipulatus.ff.de vsurpat. & nota. per Bald.in rubri.de empt. & vendi.in 9.quæstio. cum aliis multis concordan.à me latissime congestis in nostro opere, cui titulus est, nihil frustra. Sed & hæc ratio non semper concluderet, quia aliquando aliud posset operari, vt si consentiens haberet rem obligatam, de quo dicemus versicu.ab hinc 4.

136 ¶ † Deinde videmus in simili, quod si patronus consentit donationi factæ à liberto, eam non poterit postea reuocare Fauiana.l.non videtur.ff.si quid in fraud.pat.& glo.in l.2. & ibi omnes.C.eodem, vbi etiam Iacob. Raynu.& Cyn.in vlti.quæstio.dicunt esse idem in filio, qui consensit patri donanti omnia bona sua, vt postea non possit donationes illas inofficiosas reuocare. Similiter quamuis filius vasalli possit reuocare feudum alienatum restituto pretio, si tamen consenserit alienationi, & nihilo minus velit eam reuocare, non est ei mos gerendus, capi.Titius filios, & ibi glo.Bal.& alij, titu.si de feud.defunct. controuer.sit inter domi.& agna.in vs.feud.& voluit etiam Pau.Castren.consi.190.visa suprascripta, colum.2.versicu.restat nunc videre,lib.2.quia qui consentit (inquiunt) sua iura perdit.l.cum.quædam post med. C. de administratio. tuto. Sed & de aliis quoque agnatis est tex.in capi.1.in prin.& ibi glo.in verbo, consentientibus, titu.de ali.feu. in vs.feud. & in capi.præterea, & ibi Bald.& titu.quib.mod.feud.amit.in vs.feud.& voluit Iacob.Bel.in capi.1.§.vlti.ad fin.& ibi etiam Alua. in 30.conclusio. & Cardi.Alexan.colum.5.titulo quæ fuit pri.caus.bene. amit.in vsq.feud.& Bald. consi.16.facti euidentia, in fi.lib.1.& Pau.Castr. consi.84.quæstio ista vertitur,lib.2.& Fran.Areti. consi.3.consultatio præmissa, & de vtriusque Alber.Brun.consi.80.circa primum, colum.5.versicu.& quia considerata.

137 ¶ † Præterea tex.est in l.cum pater.§.libertis.ff.de leg.2.quod si testator libertis predium reliquit, ac petit, ne id alienarent: omnesque excepto vno partes suas vendiderint: qui non vendidit, cæterorum partes, quibus non dedit alienandi voluntatem,integras potest petere. Ex quo constat argu.a contrario sensu, quod si is consenserit, nec ipse quidem reuocare poterit. Ideoque ibi ex eo nota.Barto.à pari procedere actum celebrare, & ei consentire. Et eum quoque tex.in id trahit in simili casu.Bald.consi.319.matrimoniũ, in 8.dubio, eodemque vlti.lib.4.Et de hac quoq; re est tex.apertus & directus in l.quoties ab omnibus, & ibi nota.Bald.in vlti.nota.& Ange.C.de fideicom.cum concordan.ibi adductis a glo.vlt.& Barto.in l.si fundum per fideicom.ff.de legi.1.Bal. consi.102.punctus super quo, lib.2. Raphae. Co. consi.33.quidam ponamus B.Rapha. Fulgo.consi. 213.domina Simona, col. vlti. Roma.consi.457. circa propositam, colum.2.versicu.tertio non est dubium, Alexand.consi.184.viso themate dicti Siluestri, post princi.lib.2. & consi.150.viso themate, & his, in fin.lib.7.Sozin.consi.44.viso testamento, colum.1.& iterum pen.lib.4.Ias.in l.filiusfami.§.diui, colum.10.versicu.octauo limita. ff.de leg.1.in 2.lect. nume.79.

138 ¶ † Faciunt item multa, quæ supra diximus de consentiente venditioni alterius, in locis supra in eadem glo.allegatis num.108.ego tamen puto. Et tex.optimus in l.codicillis.§.1.ff.de leg.2.vbi si quis insulam libertis vtriusque sexus ita legauit, vt ex reditu eius masculi dupsum, fœminæ simplũ percipiant, eamque alenari vetuit: & ex consensu omnium libertorum ab hærede venundata sit, nulla eis nec ob pretium quidem consequendum est actio. Cuius l.autoritate Iacob.Areti.Cyn.& Bal.in l.dotalem seruum ff.sol.matri.dicunt quod si dominus consentiat vasallo, aut emphyteutæ vendenti, vtrum remittere totum ius suum, ita vt nec ad pretium agere possit.Et sequitur Afflict. deci.Neapo.112.inter dominam, ad fin.Et facit, vt subdit. Bald.vbi supra l.sicut.§.venditionis.ff. quibus modis pigno.vel hypo.sol.Cuius etiam autoritate Pau.Castren.d.consi.84.quæstio ista vertitur, colum.2.lib.2. respondit eum, qui debuit inuestiri de feudo, si consentiat alium inuestiri, statum sibi præiudicare, & sequitur Philip.Deci. consi.389.visa longa serie,colum.4.vbi & alia iura allegat.& de hoc late diximus, in tracta.primogenitorum, quæstio.22 & vide etiam quæ diximus supra, nume.118.à quibus.

139 ¶ † Sed & faciunt alia multa iura, quibus cauetur consentientem alienationi rei suæ, aut sibi obnoxiæ,non posse amplius eã repetere, nec eã vendi-

venditionem infringere.d.l.si fundum per fideicõmissum, et l.nihil.§.1.& ibi Alber.ff.de leg.1.& l.quidam ex parte.ff.de euictio.& l.mater.C.de rei vendi.& l.fideiusso.impetrauit.§.pater.ff.de pign.& l si debitor.§.1.& l.si consensit,in prin.& l.Titius.§.1.& l.Lucius,& l.Paulus.ff.quib modis pig. vel hypo.sol.& capi. Pastoralis, extra de donatio. cum similib.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.346.verum in ea.Et quod ex hac ratione respondit Roma.consi.87.circa id de quo quæritur,colum.1.& Corne. consi.3. in præsenti, colum.1.& iterum pen.lib.3.Vt tamẽ non omittamus tex.optimum in l.vlt.C. de remis. pigno.vbi indignum est eum, qui semel consensit alienationi rei sibi hypothecatæ, & hoc modo ius suum respuit, eandem rem, etiam si ad priorem dominum redierit, vendicare, vel tenentem inquietare. Hæc enim verba sunt illius l.quam Bart. & Salyce.dicunt singu.in eo quod dicitur, etiam si ad debitorem redierit. Nam sunt & alia multa iura probantia ex simplici cõsensu creditoris in alienatione rei pignoratæ ius pignoris amitti.l.si probaueris,& l.cum te, pro vt eam intelligunt Bald. Salycet.& alij, eodem titulo & l.si debitor.C.de distracq.pigno.Et idem quoq; de iure vsusfructus scribitur in l.apud Celsum.§.item quæritur versi. quæsitum est, si cum fundi.ff.de dol.excepti.Nam & qui consentit alienationi, ipse quodam modo alienat.l.& sic.ff.solut.matrimo.& l. in ædibus.§. quod filiusfa.ff.de dona.& voluit per ea iura Albe. in l.iubemus,in fi. C.ad Senatusconsul. Velleia.& facit etiam vltra supradicta in hanc nostram sententiam textum in l.si consentiente.C.de dona.ante nuptia.

140 ¶ † Nec obstat huic posteriori sentẽtiæ tex. qui omnium maxime vrget in d.capi.constitutus, extra de in integr.resti.quem supra pro priori parte adduximus, quia ille, qui ibi consenserat venditioni minor erat, vt ibi expresse dicitur, & in integrum aduersus huiusmodi consensum restituitur.Ideoque is tex.stat ab hac nostra sententia, tanquam scilicet ille minor, qui consenserat, non potuisset vti beneficio huius consuetudinis, ob cousensum ab eo præstitum, nisi fuisset restitutus in integrum. Cætera autem omnia quæ pro alia parte allegata sunt, nihil omnino obsunt, vt patet ex iam dictis pro hac nostra opinio.& iis etiam quæ diximus supra d.nume.108.ego tamen puto, nec hic iterum repetam.

141 ¶ † SED hanc nostram sententiam velim intelligas, vt procedat, nisi iste consanguineus consentiret venditioni, non quidem nomine priuato, sed officij sibi à Iure communi, vel municipali,aut à magistratu commissi: verbi gratia, si cum ex statuto requiratur consensus propinquorum, in contractibus mulierum, aut minorum, (cuiusmodi sunt multa statuta in Italia, propinquus quispiam adhibitus fuerit contractui mulieris,vt ipse contractus ualeat: eius consensus nihil ei præiudicat, quin iure suo uti possit l. cum quædam.C.de admini. tuto.& §.si tutor. Instit.de inoffic.testam.Ita enim in ea specie uoluit Bald.d. consil.102.columna secunda, uersic. præterea regula,lib.2.ad quod etiam dicit facere not.in l.Gaius.ff.de pigno.actio.ubi qui ut testis fuit adhibitus in instrumento alienationis, non præiudicat sibi in hypotheca rei alienatæ.

142 ¶ † Et generale est, vt testes & notarij etiã subscribentes instrumento,sibi & suis iuribus nõ præiudicent: vt etiam probatur in l.Titia cum testamento.§.Lucia.& ibi Barto.& Bald.ff. de leg.2. & voluerunt gloss.& Bartol.in l.sicut.§.non videtur.ff.quibus modis pigno.vel hypo.solu. Barto.in l.quæ dotis, ad fin.ff.solu.matrimo.Paul. Castren. in l emptor.§ Lucius.ff.de pactis, & in l.si ita stipulatus la vlti.§.Chrysogonus, colum.2.ff.de verbo.obliga. Corne.consi.208.videtur in hac consultatione, colum.2.lib.4.Cardi.Alexan.in capi.1.§. præterea, colum.2.titu.quib.mod.feud.amitt.in vi.feu.Matthæ.Afflict. in tracta. protomixeos, in verbo, vt infra 30.dies, colum.6.versic. sed pone quod coniunctus:vbi loquitur nuncupatim in casu nostræ consuetudinis, vt scilicet testis, aut notarius instrumento venditionis subscriptus, non sibi præiudicet, quin tanquam consanguineus venditoris possit retrahere. Et facit etiam quod vulgo dicimus officium suum nemini debere esse damnosum.l.sed si quis. & quod alias sed si quis.ff. quemadmodum testa.aperi. & l. videlicet. ff.ex quibus causis maior. & l.si seruus la secunda.§. quod vero.ff.de furtis, cum similibus.

143 ¶ † Quamuis contra id,quod de teste diximus, vr esse tex.in capi.ex literis, extra de transact. Sed tu ibi vide glo.& Docto. Sed & in eo & in tabellione Alberi. in d.l. Gaius, colum.2.ff.de pigno.act.distinguit, sitne actus, qui sola contradictione impediri potest, necne: vti etiam facit Petr.Bel.Perti.in l.fideiussor.§.1.in fi.ff.de fideius. Quid autem de aduocato & procuratore adhibito à venditore in consilium ineundi contractus, vel conficiendi instrumenti, dicam infra hac eadem g.o.nume.267.nec tamen, & duobus seq.Et quid de tutore vel curatore vendente vel auctoritatem præstante, etiam ibi nume.271.quid igitur si tutor.Et quid de iudice rem subhastatam adiudicante, ibi, nume.272.ex quo etiam. Et quid de fideiussore venditoris nu.seq.

144 ¶ † HIC autem quæri potest, an saltem hæres illius qui consensit alienationi, sit admittendus ad retractum, tanquam consanguineus. Nam & in fideicommisso ita pluribus relicto, ne liceat alienare, quam vis is qui consenserit alienationi, non eam possit amplius reuocare, vt supra diximus. Dubium tamen est, an qui ex eo nascetur, possit reuocare, de quo videbis text.in l.peto.§. vlti.iuncta glo. in verbo, ex familia.ff.de lega.2. Bald.Raphae.Fulgo. Cornel. & Ias. in d.l. quoties ab omnibus.C.de fideicommis.& Raphae. Coma. dict.consi.33.vbi etiam loquitur de hærede, & Crot.in repeti.l.filiusfami.§.diui, colum.40.versicu. secundo ex dictis. ff. de leg.1. Sed quod ad casum nostrum pertinet, ego pro constanti habeo, hæredem consentientis, si consanguineus sit, posse vti hoc iure retractus, non obstante consensu

consensu sui prædecessoris, per ea quæ late diximus supra in hac eadem glo.nume.47. at multo maius, & sequen.vbi tractauimus, an hæres venditoris sit admittendus ad retractum.

145 § † Quintus casus se exhibet, in quo haud dubie censeo consanguineum non propterea priuari iure retractus, quod prius à venditore requisitus noluit emere, Quid enim sibi id præiudicare debet, quod maluit expectare venditionem, & rem intra annum sibi à statuto concessum redimere, quo interim pecunias in id necessarias sibi colligeret, compararet, explicaret, (vt vtar verbo iurisconsulti in l. debitoribus.ff.de re iudica.) quas forte tunc non habebat, cum fuit requisitus. Certe non debet, non magis quam filio, qui dicit se nolle hæredem institui, quia malebat habere ab intestato, ex sententia Cyn.in l.si quando, in vlti. quæstio. C. de inofficio. testamen.argu.l.mater.ff. eod.titu.& l.1.§.generaliter.ff.de leg.præsta Et faciunt quæ diximus in præcedenti casu, & quæ item dicemus in sequen.

146 § † Nam quod supra dictum est, prohibitum alienare extra familiam, posse tamen, si consanguinei noluerint emere: nihil ad hunc casum pertinet, vt iam sæpe diximus: quia nulla est eiusmodi prohibitio, sed tantum permittitur consanguineis redimere restituto pretio, & ita approbato contractu. Vt interim omittam multos esse contrariæ opinionis, vt scilicet non possit eo casu fieri alienatio, etiam si consanguinei voluerint emere videlicet Salyce.Raphae. Coma.Paul.Castren.sibi contrarium. Alexan.& Iason sibi quoque contrarium in d.l.qui Romæ.§.cohæredes.ff. de verborū obligationi, & late Ioannes Ana. consi.47.illud præsupponitur, vbi etiam hinc concludit, quod si vasallus agnatis prius requisitis, & nolentibus emere, vendat feudum paternum extraneo, poterunt nihilominus agnati reuocare huiusmodi alienationem, per multa quæ illic allegat, & ibi quoque Ludo. Bolog.in addit. ipsius, & Ioannes Cro.in repe.dict.l.filiusfamil.§ diui, colum.8.versicu.secunda sit conclusio.ff.de legatis 1.vbi & id confirmat aliis rationibus, & Alber.Bru.consi.80. circa primum, colum.1.

147 § † Et idem si vasallus obtulerit rem vendendam domino, qui distulerit duos menses, vt ex hoc non priuetur iure prælationis, voluit Caro. Molen.in consuetudi.Parisien.titu.1.§.13.nume. 6. Quin & si alia sententia verior sit, ea tamen intelligitur, cum est sola prohibitio alienationis: quod si præterea mandatum sit rem in familia relinqui, tunc sola requisitio non impedit, quin in familiam reuocetur, ex sententia Barto.in d.§.cohæredes. De quo tamen vide Paul. Castren.dict. consi.444.colum.2.lib.1. Et in nostro casu retractus id nuncupatim voluit D. Ferro.in consuetu. Burdigal.hoc eod.titu.§.9.in fin.atque iterum tit. de testamentis.§.14.colum.2.versicu.quod nuper & de hoc est etiam expressa consuetudo Normanorum, capite consuetudinum eius gentis 115.cuius titulus est, *de querele de fief vendu, &c.*

148 § † Sextus idemque postremus casus minime omnium est dubius: neque enim vllo modo sibi præiudicat consanguineus, si eo præsente res sit vendita, cum ideo passus est venire, quod sciebat ius retrahendi sibi durare, vt in simili dicitur in d.l.sicut.§.non videbitur, alias non videtur.ff. quib.mod.pigno.vel hyp.solui. Nam licet is tex. loquatur in iure quæsito, non tamen sequitur aliter dicendum in iure quærendo, tametsi id facilius impeditur & amittitur, quam quæsitum. Imo vero minus quis censetur sibi præiudicare in iure futuro siue quærendo, quam in præsenti & quæsito, vt videlicet glo.vti à multis citatur, in l.si à substituto, in princi.ff.de legat.1. & Barto.in l. si fundum per fideicommissum, colum.2.versicu. secundo casu, eod.titu.& in l.quæ dotis, colum. 3.versicu.procedo vlterius.ff.solu.matri. Sozin.in d.l.cum proponas, in fin.C.de pactis.

149 § † Ideoque & Paul.Castrensis, in d.l.1.§. scientiam.ff. de tributo, quem supra numero 119. sed quid in his, citauimus, postea quam retulit sententiam Gul. Cuma. qui dicebat consanguineum præsentem, & non contradicentem venditioni, non admitti ad retractum, vti diximus in eodem numero. 119. dicit id esse notandum, si verum est: sed se non ponere pro certo. hæc enim sunt eius verba. Ex quibus intelligis aliud se sentire, nec ab re quidem, præsertim cum consanguineus impedire non possit, quo minus ea venditio fiat. Ergo ipsius præsentia, & taciturnitas ei nocere non potest, ex communi regula tradita à glo.in dicta l. Gaius, & ibi quoque Barto.ff.de pignor.actio.& glo.in capitu.nonne, de præsumpt.& in capitu. plerunque, in gloss.1.2.quæstio.7.& in capitu.10 is qui tacet, de regul.iuris.libro 6.& late Bartol. in d.l. quæ dotis.ff.solut. matrimo.per multa iura vbique ad hoc allegata. Idque etiam si ipse consanguineus fuerit præsens, tanquam notarius, aut testis venditionis: vt probatur in d.l Gaius, & ibi glo.Barto.& alij, & supra diximus numero 141. sed hanc nostram, & seq.

150 § † Nec verum est, quod supra numero 116. & id quidem ex Iacob.a S. Georgio diximus, agnatos præsentes alienationi feudi, & non contradicentes siue protestantes, sibi præiudicare, ea quam nuperrime diximus, ratione: nec illud dicit Baldus, quem ipse allegat, in capitu.1. §.donare, titu.quali.olim. feud.ali.pot. in vsque feud.tex.in d.l.sicut.§ venditionis.ff.quibus modis pigno.vel hypo.solui.ab ipso Bald.eo in loco citatus: quia is textus non simpliciter loquitur de præsente, sed de consentiente, siue permittente, cum ibi dicitur, legare permisit, & omnes vbique eum textum intelligitur de consentiente, vt videre licet ex iis quæ late diximus in repetitione l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, versicu.179.verum in ea sum.C. de reuocand. donationi. De consanguineo autem consentiente venditioni, vt sibi præiudicet in iure retractus, abunde diximus supra, in quarto casu. Nam etiam d.l. sicut.§.non videbitur, alias non videtur nuncupatim differentiam inter præsentem simpliciter, &

consen-

consentientem, vt ille sibi non præiudicet, hic contra. Et quod agnatus præsens alienationi feudi, & tacens non sibi præiudicet, expressim tenuit Franciscus Curtius iunior in tracta. feud. in quarta parte, char. totius operis 42. versiculo nunquid autem in casibus, iterumque char. 47. versiculo secundo limitatur.

151 ¶ † Sed & in alio casu, quem post præcedentem continenter, supra adduximus de domino, qui præsens venditioni non contradicit. Sunt alij, qui contrà quam supra diximus, tenent cum sibi non præiudicare, quin possit venditionem ipsam retractare, ea quam diximus ratione, quod sciebat ius suum sibi fore integrum. In hac enim sententia fuere And. Iser. subobscure, atque etiam Bald. dum hanc opinio. ponit postremam, in dicto capitu. 1. tit. de prohib. feud. aliena. per Lotha, in vs. feud. & senserat etiam glo. ibi, quæ pro contraria parte à nonnullis citatur, quę tamen adeo obscure loquitur, vt vix scias in vtram partem inclinet. Et illam pro hac parte nominatim allegat, & sebuitur, & sing. ... Roman. ... fin. 15. in nou. 720. de solennitate: vbi & in hanc quoque partem trahit Bald. vbi supra & idem quoque voluit Bertrand. Capri. in d. cap. 1. in prin. titu. de prohi. feud. alien. per Lotha. & in capi. imperialem, in princi. & ibi quoque Cardina. Alexand. statim post princip. & Io. ... Ray. in §. habito, colum. 25. in paruis, versi. quæ ... ciuit hic prohiberit, titul. de prohib. pro per Fe... feud. ali. in vsi. feud. Fely. in capit. ex ratione, colum. 4. versicu. & per istam regulam, de præscript. Iacob. a S. Georg. in tracta. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, columna 6. versicu. sed hic tradit alias cadit.

152 ¶ † Et idem in emphyteuta, qui simpliciter vendit rem emphyteuticam præsente domino, & tacente, vt sibi ipse dominus non præiudicet, in iure emphyteutico, nec necesse habeat de suo iure protestari, contra id quod supra eodem in loco diximus ex Ioan. Ana. nuncupatim voluerunt Pet. & Cyn. in l. vlti. & ibi quoque Alber. colum. 1: Ange. colum. vlti. & Iason colum. penulti. in 23. q. C. de iure emphyteu. quamuis secus esse dicant, si emphyteuta rem expressim venderet pleno iure præsente domino, & non contradicente: tunc enim dominus ipse non reclamans, aduersus huiusmodi, venditionem ita pleno iure factam sibi præiudicat.

153 ¶ † Sed & si illud non procederet in casu venditionis feudi, vel emphyteusis, quæ vasallus & emphyteuta vendere non possunt sine consensu domini, ideoque posset dominus impedire, ne vendant. Non tamen procederet in casibus in quibus quis vendere potest altero inuito, vt hic quilibet potest vendere rem suam inuito consanguineo. Quo casu præsentia cum taciturnitate non operatur consensum, sed semper ius suum præsenti & tacenti durat, vt iam supra diximus: nec opus est protestatione, quia prouidentia legis, vel statuti ei sufficit, vt expresse dicunt Bald. & Cardi. qui tamen alterius est partis, quantum ad vasallum, in d. capi. 1. titu. de prohib. feud. aliena. per Lotha. in vs. feud. Ex quo etiam in simili fit, vt si quis adsit, cum eius res à testatore legatur, & taceat, non sibi præiudicet, vt nota. glo. in d. l. si fideiussor. §. pater. ff. de pigno. & in d. l. Gaius, de pig. actio. Bald. in d. capitu. 1. in princip. versicu. quid si patior, titu. de prohib. feud. ali. per Loth. Imo. in d. l. quę dotis, colum. vlti. ff. solu. matri. Alexan. consi. 20. ponderatis his, colum. penulti. versi. sola præsentia, lib. 3. Ias. in d. l. si fundum per fideicom. colum. vlti. nume 43. ff. de lega. 1.

154 ¶ † Et si quispiam hic diceret, quod id quod dicitur præsentiam & taciturnitatem non haberi pro consensu, non procedit inter coniunctos, per l. si seruus. ff. de dona. inter vir. & vxo. glo. in l. quæ dotis, & ibi Barto. colum. penulti. ff. sol. matrim. & facit l. Procula. ff. de probat. quam & ipsi allegant. Sciat eam priorem, l. procedere, quando consanguineus non simpliciter tacuit, sed vltra rem de qua agebatur, tradidit vt pulche expendit Bald. in d. l. cum proponas, la 1. paulo ante fi. C. de pact. & Ias. consi. 3. circa primum, colum. 4. versic. & dum successiue, lib. 1. & facit quod dicemus infra, nume. ab hinc 4. In d. autem l. Procula alia multa interuenerunt, consensui adstipulantia, videlicet taciturnitas non tantum eius temporis quo actus conficitur, sed longi postea temporis, & sæpius facta computatio rationum: quorum si vnum aliquod absit, non est locus ei l. vt dicunt Barto. Bal. & Floren. ibi post glo. in l. libertis quos. §. 1. in ver. si conditio. ff. de ali. & ciba. leg.

155 ¶ † Sed & quod postremo loco pro alia parte dictum est de inuestitura feudi alteri facta præsente eo, ad quem feudum ipsum obuenire debebat, glo. quam ad id citauimus, in capi. 1. §. præterea, titu. quib. mod. feud. amit. non id asseueranter, nec constanter affirmat, vt ex eo patet cum dicit, nisi dum tacite consentit, intelligat ius suum vbique durare: per dict. l. sicut. §. non videbitur. alias non videtur. ff. quibus. modis. pignor. vel hypo. solu. Et contrarium non obscure voluerunt And. Iser. simpliciter in d. §. præterea, & ibi quoque Bald. Aluaro. & Cardina. Alexan. dum vltra præsentiam, & taciturnitatem requirunt alium actum consensui suffragantem, vt ibi apud eos omnibus videre licet.

156 ¶ † Nec est, quod decedendum sit ab hac nostra sententia, propter glo. supra nume. 113. pro altera parte allegatam, in d. l. cum proponas filios, C. de pactis, quandoquidem ea non videtur illam sententiam constanter firmare, cum ei continuo subiiciat hæc verba, Sed contra. ff. de legi. 1. l. si fundum per fideicommissum. Et tamen, ea tanquam sit in priori sententia, reprobatur Bar. Bald. Ioan. Fab. Pau. Castren. Alexand. & Ias. & omnibus ibi, & Bal. qui eam dicit communiter ab omnibus reprobari, in l. 1. colum. vltim. C. de bonis. mater. Barto. & aliis in d. l. quæ dotis. ff. solu. matri. Ias. in d. l. filiusfami. §. diui, in 2. lectu. colum. 11. versicu. tertio decimo limita. nume. 85. & ibi quoque Io. Crot. char. antepe. versicu. prima sit conclusio. ff. de leg. 1. Fabia. in tracta. de empt. & vendi. in 3. parte princip. quæstio. 34. Nisi tamen si quis dolose aut fraudu-

fraudulenter tacuit, secundum Albe.in l.fideiusso. §.1.ff.de pigno.& in l.2.colum.5.versicu.nono.ff. sol.ma.Bal.& Salyce.in d.l.cum proponas, & eundem Bald.in l.quoties, la 1.colum.1.versic.quæro nunquid ille.C.de fideicom.& in l. Titia cum testamento.§.Lucia.ff.de leg.2.& Rom.in contraria parte allegatus, consil.457.in fi.ita expressim eam glo.intelligens.Et in similibus.voluerunt Andria. Iser.in d.capi.imperialem,in princi.titu.de prohi. feud.aliena.in vs.feud. per Fede.& Imol.in l.cum vir,colum.8.versicu.& adde etiam prædictis.ff.de vsucapio.& Alexan.consi.109.viso processu, colum.3.versicu.plus dico quod si apparet, lib.4. Et de hoc est bonus tex.quem omnes prope in id citant, in l.si sine.C.ad Velleian.& etiam in d.l.2. & ibi Albericus, post alios.C.si alien.res pigno. data sit.

157 ¶ † Et huc quidem referri potest, quod nuper diximus de domino qui tacuit, cum emphyteusis venderetur pleno iure: nam tacere dolo videtur. Hic autem quis dolus esse potest in consanguineo præsente alienationi, & tacente? nisi si forte, cum res venderetur cuipiā extraneo,ignoranti hanc retractus cousuetudinem, & interroganti, an ea consuetudo locum haberet, non empturo si locum haberet,venditor aut alius quispiā respondit, nullam hic esse talem consuetudinem, præsente quidem consanguineo,& ex composito, & de industria tacente,quo emptor non desisteret ab emptione. Et tunc crederem illum non esse admittendum ad retractum, non magis, quam dominum ad reuocandam alienationem, qui, cum res pleno iure venderetur, tacuit. Videtur enim vterque emptorem dolo circumuenisse. Et facit tex.in l.simili in l.tenetur, & ibi Barto.ff.de actio.emptio.& in l.emptorem.§.denique, eodem titulo.

158 ¶ † Aut etiam si præter præsentiam aliquid ipse consanguineus fecisset, quod consensum argueret: vt etiam nuper diximus de agnato proximiore, qui passus est alium inuestiri: vt si in nostro casu consanguineus euictionem se præstiturum spoponderit,vel emptori persuaserit vt emeret, vel etiam ipse scripserit instrumentum venditionis: vt de primo est tex.in l.exceptione.C.de euictio.iuncta regula.l.vendicantem.ff.eod.titulo de secundo,in l.si quis affirmauerit.ff. de dol.mal. Et his casibus dicit Alciat.in d.l. cum proponas, eam glo.defendi posse. Et ibi etiam Ias.duos illos priores adscripsit. Et hos quoque posteriores Bald.in d.§.Lucia. De tertio est tex. optimus in d. l.fideiussor.§.1.ff.de pigno.Et pro iis faciunt multa, quæ collegimus in nostris Legibus connubialibus, in verbo, *expres*, nume.23.versicu.limita tertio, vt ita procedat, & multis sequen. quibus docuimus, quod cum vltra præsentiam & patientiam alicuius aliquod eius dictum factumve interuenit, quod consensui adstipuletur, habetur pro expresso consensu.

159 ¶ † Et præterea facit tex.nota.in capi.dilecti filij, ad fin.extra de arbi.cum ibi dicitur, cum Episcoporum fuerit præsentia & consi. roboratū. Ex quo nota.Panor.ibi, colum.2. versicu. Episcopus ergo, quod consilium habetur pro consensu, & illum quoque tex.ad hoc expendit & commendat Roma.in l.quæ dotis.ff.solu.matri. & Sozi.in l.2.§.voluntatem, post princi.nume.3.eod.titulo iterum consi.291.visis literis, colum.9. versiculo primum quod per illa, lib.2.vbi ex eo dicit,quod præsentia in actu cum collaudatione ipsius habet vim consensus, & Corse.qui illum dicit singu.in suis sin.in versi.minor si ex dispositione, ante fin. & oīum optime facit tex.supra sæpius citatus i d.l. sicut.§.nō videbitur,alias non videtur.ff.qui.mo. pigno.vel hyppo.sol.dum loquitur de eo,qui vltra præsentiam subscripsit in talibus emptionis. Nam id (inquit) faciens consensisse videtur: vti etiam voluit Bald.in capi.1.§.præterea, titu.quib.mod. feud.amit.in vs.feud.vbi loquitur de eo, qui cum ad eum feudum ex successione peruenire deberet subscripsit inuestituræ alteri factæ,& allegat l.vlti. C.plus valere. Et idem dicit de eo, qui sigillū suū apposuit,per l.2.C.de reb.ali.non ali. Et idem in vtroque consuluit.Rom.consi.303.hæc scriptura. Sed & illud de sigillo voluit ipse Bald.Salycet.& Pau.Castren.in d.l.2.post glo.ibi, idem Bald.in l. in fraudem.ff.de test.mili.& in capi.cum ecclesia, colum.1.versicu.si tamen Episcopus, de ele.vbi illum tex.& glo.in d.capi.2.dicit singu. & in capi. cum clamor,post prin.de testi.& in capi.1.colum. 3.in verbo, sigillo communi, titu.de pace Constan.in vs.feud.& consi.175.factū proponitur col. 2.lib.1.& consi.354.quæritur vtrum,lib.3. Barto. in d.l.quæ dotis, in fi.& ibi quoque Ro. & Alex. ff.solu.matrimo.Paul.in l. si procuratorem.ff. de procura.Barba.consi.86 illud referam,columna 5. versiculo præterea faciat, lib.3.& Doctor.sæpe.

160 ¶ † Sed & facit ad supra dicta tex.in l.quidam ex parte, & ibi glo.& Docto.ff. de euict.vbi præsens venditioni ab alio factæ, & non contradicens, & præterea pretium illius recipiens, censetur illi consentire, & cum tex.& in d.§.non videbitur, in id expendit Albe.in l.Gaius, post medium.ff.de pigno.action.Et quod in eandem sententiam scribit Panor.in capi.non iniuste, colum. 2.versicu.& ex hoc cape, extra de procura.quod vbi tractatur de præiudicio alterius, si is vltra taciturnitatem facit aliquem actum, qui assentiri videatur: ea taciturnitas habetur pro consensu, per quædam ibi ab eo allegata, & sequitur Iason, consilio 227.Caro.colum.7.versicu.sexto facit, lib.2.& vide etiam, quæ dicemus infra in eadem glo.nume.273.postremo,& quæ diximus supra, nume.141.sed hanc nostram, & seq.

161 ¶ † SED his mature relictis, quæro, quid si cum quis semel fundum vendidisset,consanguineus eius non retraxit, & tempore retrahendi transacto,iterum redit is fundus in dominium vēditoris, & ab eo iterum vnditur: vtrum consanguineus qui in priori venditione neglexerit retrahere, nunc in altera id possit facere. Quod prima statim fronte posset videri non posse, argu.l. vlti. C.de remis.pigno.& l.1.§.qui semel.ff.de success. edi.& l.sicut.C.de repu.hær.Verum Luc.Pen.in l. vnicui-

vnicuique. C.de proxi.sacr.scrin.lib.12.contrariũ tenuit, tum per illũ tex.in fi. qui in id est optimus, & quem Barto. vt id addam, extendit ad aliam speciem non admodum ab hac differentem, tum quia ex noua causa nouum producitur remedium. argu.l.si mater.§.eandem.ff.de, excep. rei iudi.& l.filius.§.Pau.ff.de bon.lib.& l.1.in fi.C.de impo. lucra.descrip.lib.10.

162 § † Quæ quidem Luce sententia adiuuatur hac altera Lapi sententia, in capitu.si clericus, de præbi.lib.6. Nam in eo tex.in §.verum, scribitúr, quod si is cui mandatum est prouideri de præbenda in ecclesia, cuius is Canonicus est, negligenter omiserit petere præbendam proxime vacantem: poterit tamen huiusmodi negligentia nõ obstante, aliam proxime vacaturam petere. Quid igitur (inquit Lapus) si illa prima, quam neglexit petere, iam alteri collata iterum vacet, poteritne eandem petere? & tenet quod sic, quasi ex nouo iure.l.cum seruus, & l.si seruus. ff.de adimin.leg. & capi. ex transmissa, extra de renun. Neque enim censetur esse illa prima sic neglecta præbenda, sed alia propter nouam vacationem. Et illum sequuntur Petr.Ancha.in d.capi.si clericus, colum. vlti.versicu.quærit Lapus, & Do.& Philip. Fran.in d.§.verum, ille, colum.2.versicu.sed quid si post, hic circa medium illius, versicu.ex quibus cognosces, quomodo id intelligendum sit. Et semper alias negligens in vno actu, non sibi præiudicat in sequenti, vt non obscure voluerunt Inno.& Cõpost.in cap. quærelam, de elec.& clarius Fe.de Sen. consi.147. quidam de ciuitate Tuderti, colum.2. versicu.item contumacia Panor.consi.54.videtur primo, colum.2.versicu.nec obstat si dicatur, lib. 1.& Caro.Ruin.consi.l.super themate, colum.5. versicu.nec etiam, prædictis, libro 5. Et benefacit, quod dicit glo.in capitu.2.in verb.non teneris, [versicu.sed quid dicemus, de dolo & contu.lib.6.] quod contumax.in vno actu, non sibi præiudicat in sequen.

163 § † Nec obstant (vt id quoque addam. Luc. penul.) iura pro alia parte allegata: quia ea loquuntur de eod.iure, quod quidem, si qui semel amiserit per confusionem, vel renunciationem, non amplius est, vt dicunt audiendus, eod. illo iure vti volens. Hic autem retractus, qui pro prima venditione competebat, non is est, qui nunc pro alia competit. Ideo exclutio, aut priuatio illius, siue renuntiatio non inducit priuationem, vel renuntiationem istius, etiam in re eadem, vt patet ex his, quæ diximus supra eadem glo.nume. 45.ad illam autem, & probatur quoque in l.iubemus.C.ad Vellei.& in l.si domus.ff.de seru.vrba. prædi. & in l.si mihi.ff.de serui.rusti.prædi. & l.si prius, post princi.ff.de acqua plu.arcen.& l.nec is qui.§.1.ff.de acqui.hære.& l.tuum.C. de iur.deli. & l.quoties duplici.ff.de regu.iur. & voluit Albe. post.Guid.Suz.in l.damni, la 1.§.Sabin.ff.de dam. infect.& Signo.consi.169 quæstio, numero.16.& Roman consi.132.vt retulit; in fin. & consi.168. circa primum, in princi.vbi & alia iura allegat.& Pau.Castren.consi.70.breuiter, in princi.lib.2.Et faciunt, quæ diximus supra in eadem glo.nume. 44.sed & in alio, & seq. De hac autem quæstione disputat do.Boer.in suis decisionibus, quæ post priorem nostram huius operis editionẽ impressæ sunt, deci.78.sed an proximior, vbi satis obscure de ea re loquitur, sed ita vt videatur velle quod si ad venditorem res rediit ex pacto reuendendi, & is postea rem eandem alteri vendat, possit consanguineus illius, qui non retraxerat ex priore venditione, retrahere ex secunda: sed si aliter, & ex noua venditione res ad eum redierit, non possit consanguineus ipsius rem eam postea venditam retrahere, cum fuerit ea res facta acquæstus illius venditoris, in quo retractus non habet locum De quo, an scilicet ea sit existimanda acquisitio, dicemus inferius, eod.titu.§.29.in glo.2.

164 § † Quid autem, si statutum sit in loco, ne quis extraneus, aut (vt nostri loquuntur) forensis possit acquirere immobilia intra limites eius loci: vtrum venditoris consanguineus, extraneus eiusdem loci, possit rem immobilem eius loci venditam retrahere? Quod videtur, per tex.in l.qui officij.ff.de contrah.empt.vbi qui in prouincia militat, prædia comparare in ea prouincia prohibetur, præterquam si paterna distrahantur, cum similia me collectis supra in præfatione, siue rubri.huius titu.nume.45.adstipulatur. Ex quibus tamen illud vnum resumam, Fabianum à monte S. Sabi. in tracta.emptionis, & venditionis, in 31.q.1.partis prin.ex eo asserere prohibitos emere vel acquirere, posse tamen ea emere & acquirere, quæ fuerunt maiorum. Id quod etiam voluit Ias.in l.principalibus, col.3.versi.5.limita.ff.si cert.peta.vbi & ex hoc limitat eum tex.prohibentem, ne qui prouinciam regunt, negotientur.

165 § † Quibus adde & quod voluit glo.in l.1. C.quib.ad conduc.prædi.fisc.acce.non licet, libr. 11.dum à tex.ibi prohibente Palatinos à conductione fundorum Principis, excipit fundos, qui fuerunt maiorum, per d.l.qui officij, & si. Et ex hoc Ioan.Plat.ibi loquens nuncupatim de hoc statuto prohibente extraneos acquirere, id intelligit, nisi acquirerent res, quæ fuerunt maiorum. Sed & Oldra.consi.94.eleganter circa negotium, multis probat, prohibitionem legis vel hominis de non alienando, intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos, sed non inter eos, qui sunt eiusdem generis, & sequitur Fran.Ripa, lib.Responsorum 2.capi.25.feudalibus constitutionibus, nume.26. De quo & nos quoq; diximus supra in eadem præfatione, nume.53.præterea quamuis.

166 § † Et facit quoque in hanc sententiam, quod Petr.Ancha.tradit Barto.consuluisse: quem & ipse sequitur in repe.capi.1.in 12.quæstio.prin. versicu.reperio ipsum Bar.qui est in 44.char.col. 1.in paruis, de constitu.quod stante eo statuto, de quo nunc quærimus, vt scilicet forensis non possit acquirere rem immobilem in ciuitate: & alio statuto, q̃ quarta pars bonorũ interficientis applicet consanguineis interfecti: ipsi consanguinei eam quartam bonorum immobilium consequentur, non obstante primo illo statuto. Ex hocque scribit

ipse

ipse Petr. Ancha. se consuluisse Taruisij, vbi erat statutum, quod dos mulieres adulteræ acquiratur marito, Maritum forensem ex posteriori statuto acquirere dotem vxoris Triuisanæ adulterę, ibi dotem habentis. Et hoc postremum repetit idem Petr. Ancha. in cap. statutum. §. cum autem, colum. 2. versicu. & similis quæstio est, de rescrip. lib. 6. & sequitur Barba. in rubri. de reb. eccle. non alie. colum. 4. versicu. quarto limita, & consi. 48. præclare, colum. 4. versicu. & ad hoc adduco, lib. 2. & consi. 51. scripsit, colum. 3. versicu. & præmitto, eod. lib. 2. & consi. 59. à Ioue, col. 3. lib. 3. & consi. 50. clementissimum, colum. penul. versi. tertio respondeo, lib. 4. & consi. 86. magnus, colum. 5. versicu. & ad hoc, eodem lib. 4. & inter consi. Alexan. consi. 135. eodemque vltimo, clementissimi, col. 4. versicu. & adduco, lib. 4. Et facit, quod etiam respondit Raphae. Fulgo. consi. 102. præsupposito statuto Veronæ, colum. vlti. huiusmodi statuta prohibentia extraneos acquirere, non impedire acquisitionem legalem, per multa quæ illic allegat. Vtrunque autem dictum sequitur Stephanus Fede. in tractatu de legum interpretatione, parte secunda, char. 6. versicu. item quæritur, statuto cauetur. Ideo nescio quis (nam autoris nomen non inscriptum est) in quodam tractatu de retractu, qui impressus est inter alios quosdam tractatus in 5. quæstio. nuncupatim tenet, stante hoc statuto, nè liceat extraneo acquirere, posse tamen consanguineum extraneum retrahere.

167 ¶ † Quamuis contrarium posset etiam videri ex eo, quod clanculum voluisse videtur Bar. in l. ventre, versic. tertius casus nu. 11. & ibi etiam Ange. in repe. ff. de acqui. hæredi. quod in casu dicti statuti prohibentis extraneos acquirere, non poterit consanguineus extraneus, etiam proximior defuncti, succedere in bonis eius loci, in quo id statutum est. Quod & apertius voluit Francisc. Areti. ibi colum. 10. versicu. circa tertiam regulam, cum multis seq. & rursum in l. Pantonius. §. 1. versicu. & hoc est eod. titu. vbi id dicit singu. & Ias. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege, colum. vlti. versicu. limita decisionem, nu. 47. ff. de verbo. obliga. Ferd. Loaz. qui & id quoque dicit singu. in repe. l. filiusfam. §. diui, char. 8. nume. 157. secundo singu. limitat. ff. de lega. 1.

168 ¶ † Sed huius postremi dicti contrarium voluerunt Bar. Imo. & Pau. Castren. in d. §. ea lege, per l. cum pater. §. cum inter. ff. de leg. 2. sumendo argumentum de dispositione testatoris, ad dispositionem statuentium. Nam ibi dicitur, quod si testator prohibuerit hæredem alienare extra familiam, poterit tamen post mortem ipsius hæredis proximior eius ei succedere. Et hanc quoque rem obtinere, etiam si non sit de familia testatoris. Et ita eum tex. intelligunt Imo. & Raphae. Coma. ibi cum multis aliis concordan. à me collectis infra eod. titu. §. 26. in glo. 1. nume. 4. sed si id recipias, & seq. Et illud quoque in casu statuti prohibentis alienare in extraneum, sequuti sunt Ioan. Crot. & Ferdi. Loaz. sibi in eadem l. contrarius, in repe. d. §. diui, ille col. 23. versi. 3. limitatur, hic nu. 399. verum, tertio limitatur. Et idem ante eos voluit, licet non allegent, Raphae. Coma. consi. 804. præsupponito casu, colum. 1.

169 ¶ † Et hanc opinionem confirmat Tullius, qui in oratione pro L. Flacco constantissime defendit, Consules, Prætores, cæterosque magistratus, quibus ius non est in sua prouincia emere, acquirere: posse tamen hæreditates, quæ sibi obueniunt, recipere. Et est tex. aptissimus in d. l. milites. la. j. §. vlt. ff. de re mil. cuius hęc verba sunt, Milites si hæredes extiterint, possidere ibi prædia non prohibentur, & in l. 1. §. pen. versicu. sed & si iure. ff. de fals. vbi licet tutor. & curator, nondum reddita ratione, non possint contrahere cum fisco, tamen iure hæreditario possunt succedere in fiscalem contractam. Ex eoque not. Bar quod si sit statutũ, nè nobilis recipiat cessionem aduersus popularẽ, poterit tamen succedere in actione aduersus eum, nec incidet in pœnam statuti, & sequitur Pano. in ca. 1. col. 2. nu. 8. versi. item vide glo. extra nè cleri. vel mona. & Barba. in l. si ex legati causa, col. 6. ff. de verbo. obli. vbi illum tex. dicit singu. & consi. 14 clementissimi, colum. 3. lib. 2. & consi. 1 magnus, colum. 18. versicu. præterea adduco, lib. 3. & consi. 60. illud in medium, colum. 6. eod. lib. 3. Et tex. in l. decurio qui. ff. de decurio. cuius etiam hęc verba sunt, Decurio, qui prohibetur conducere quædam, si iure successerit in conductionem, remanet in ea: quod & in omnibus similibus seruandum est, & vbique concor. in glo. Et ar. illius postremæ l. dicit glo. not. in d. c. 1. in verbo, conductores, ne cler. vel mona. quod clerici, quibus conductionibus interdicitur ab eo textu, si tamen conductoribus succedant, in ipsis conductionibus remanent. Quem sequitur, & dicit not. Panor. ibi, col. 2. & singu. dicit Barba. in d. l. si ex legati, vbi supra, & d. consi. 14. lib. 2. & valde nota d. consi. 9. lib. 3. Et facit, quod voluit glo. in l. 1. in verbo, id ex causa, versicu. sed quomodo potest. C. de eden. & Bald. consi. 291. ad euidentiam, col. 3. versicu. item est manifesta, & colum. seq. versi. eodem modo videamus, lib. 2. ex quibus probatur, posse nos retinere, quæ nobis per successionem obueniunt, quæ alias non possemus acquirere, cum aliis similibus adductis à Barba. & Fel. in ca. quia. q. 5. de iudici. & eodem Barba. omnibus locis supra ex eo citatis. Et facit etiam l. hæres. ff. pro socio.

170 ¶ † Illud autem scio, quosdam distinguere, verum extraneus prohibeatur acquirere, vt sic verba statuti dirigantur ad acquirentem, ita scilicet ne extraneus acquirat, an vero ad alienantem, ita scilicet, ne quis alienet in extraneum: vt videlicet primo casu procedat, quid supra primo loco diximus, scilicet proximiorem non admitti, secundo autem casu admittit: vt per Iason & Ferdi. Loaz. in d. §. diui, illum quidem in 2. lect. col. 20. versicu. secundo valde no. limita, hunc d. char. 8. nume. 157. secundo regulariter limita. & Caro. Rui. consi. 144. viso ac perlecto, col. 1. lib. 3. Nam & in simili casu ita distinguit Angel. quem tamen nullus eorum memorat, consi. 228. punctus talis est statuto Florentiæ.

171 ¶† Verum ego hanc differentiam minime recipio, ob regulam, quod prohibito vno correlatiuorum, & aliud quoque prohibitum censetur l. vlti. & ibi Barto. Ang. & alij. C. de indic. vidui, vbi & hoc probatur procedere in correctoriis, & l. 1. C. de cupr. ex luc. Dãph. lib. 11. vbi & id probatur etiam in pœnalibus obtinere, & in casu, de quo loquimur, scilicet prohibitæ emptionis sub pœna: nam & sub eadem pœna venditio censetur prohibita, & ibi not. Bar. & eum tex. ad id dicit sing. Bal. consi. 104. sex sunt, col. 2. versic. præterea Imperator, lib. 1. & est etiam bonus tex. loquens & in pœnalibus, in ca. 2. & ibi Io. Ligna ne cleri. vel mona. lib. 6. cum multis si. adductis late ab Ias. in d. l. vlti. & rursum in authen. quas actiones, col 7. nu. 23. uersi. 3. principaliter. C. de sacrosan. eccle. & in l. si prius quam, col. pe. ver. sed aduerte quia ista n. 54. ff. de ope. no. nun. & consi. 112. in primis, colum. 1. versi. & in primis, lib. 2. [vti etiá permisso vno correlatiuorũ, permittitur & alterũ, vel Ciceronis testimonio, li. j. de inuentione, cuius hęc uerba sunt. Nam si Rhodiis turpe non est portoriũ locare, nec Hermacraonti turpe est cõducere. Quod accepisse videtur ab Aristotele lib. 2. Rethoricorum, ca. 23. αἰων ὡς τελώνης. Διομέδων περὶ τῶν τελῶν, εἰ γὰρ μὴ δ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν. οὐδ' ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι. hec est, vt de publicanis Diomedon publicanorum princeps, nam si vobis locare turpe non est, nec nobis conducere.]

172 ¶† Si ergo quis prohibetur alienare in extraneum, extraneus quoque censetur prohibitus acquirere, & e diuerso: vt etiam non obscure sentit Barto. in Authen. sacramenta puberum, col. 2. nu. 15. C. si aduer. vend. & in l. si quis pro eo, in 5. membro. ff. de fideiu. quibus locis scribit, quod si verba statuti diriguntur ad contrahentem cum muliere, vel minore, etiam ipsa mulier & minor censentur esse prohibiti. Et apertissime voluit Bal. in hoc casu loquens, consi. 349. statuto Placentæ, colum. 2. versicu. solutio, si verba, lib. 1. vbi dicit nihil referre an subditus prohibeatur alienare in extraneum, an è diuerso, propter naturam correlatiuorum, per d. l. vlti. de iudic. vidui, & idem repetit ipse Bald. consi. 310. ad euidentiam, col. 1. lib. 3. & Pau. Castr. in l. is cui bonis, colum. vlti. versi. sed quid si interdictio nu. 10. & ibi quoque Imo. Ra. Ale. col. 2. versi. addo in terminis. Fran. Aret. col. 3. versi. adde etiam circa, & iterum col. 5. versi. item adde ad ea. ff. de verbo. oblig. Licet ipse Bal. vt sæpe alias contrarium dixerit, consi. 482. magnifici viri, col. 1. versi. modo est dubium, lib. 1. sed prior sententia communior est, & verior.

173 ¶† Ideo Fran. Are. in d. l. ventre, & in d. l. Pantonius, vbi supra, subdit ad ea, quæ supra ex eo diximus, quod si statutum simpliciter prohibeat alienare in extraneum, vel etiam ipsum extraneum acquirere, non intelligitur, de extraneo qui succedit ab intestato. At si in statuto (inquit) prohibente apposita sit dictio vniuersalis maxime geminata: tunc & de eo qui succedit ab intestato intelligitur secundum doctrinam Barto. in d. l. ventre. Nam in iis terminis loquitur Barto. videlicet, quod forensis prohibetur acquirere sub quocunque titulo: Nam vt ea verba aliquid operentur, videtur prohibita indistincte omnis alienatio, siue acquisitio, & sic successio ab intestato, per id quod in simili voluit gloss. in cap. 1. in verbo, alienationis de excess. præla. lib. 6. quod per verbum vniuersale, quibuscunque ibi positum, prohibitio illius c. aliquid plus operatur, & comprehendit.

174 ¶† Et ita quoque præter, & ante ipsum Are. respondit in statuto prohibẽte alienationem verbis vniuersalibus, Cardi. Floren. consi. 135. redemptoris, & c. pnto filias prædictas, & idem quoque tenet Caro. Rui. qui ipsum Areti. citat. consi. 133. videretur, col. 2. nu. 7. li. 1. & consi. 203. de duobus, col. 9. nu. 19. eo. li. 2. & d. consi. 144. col. 2. nu. 16. lib. 3. Philip. Deci. consi. 23. cuius superscriptio incipit, ex prohibitione, colum. 2. nu. 5. versicu. quia verba, & consi. 220. viso puncto, colum. 2. nume. 3. versicu. sed his, nullo modo, vbi loquitur in statuto prohibente id ius retractus alienari quouis titulo voluntario, vel necessario, & consilio 481. in casu de quo Perusij, colum. 2. numero. 7. versicu. vel secundo responderi potest, & consi. 635. viso copioso, colum. 1. nume. 7. dum allegat Fran. Areti. in d. l. ventre. Et optime facit, quod in simili tradit Bal. consi. 49. dominus, lib. 5. dum ponderat ea verba, quouis modo alienare. & quæ de huiusmodi dictionibus vniuersalibus, supra scripsimus in glo. 7. quæ est in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nume. 20. quarto intellige, & quatuor. seq.

175 ¶† Sed nec id quoque in hoc casu indubitatum est, quando Angel. contrarium aliquando ex facto responderit in prohibitione, nè liceret aliquo modo alienare, nec quouis titulo in alium transferre, in consi. 57. domina Andrea. Quem nuncupatim sequutus est Alexan. consi. 155. visis & accurate consideratis, colum. 1. & 2. lib. 2. & Ias. qui id admodum extollit, in d. §. diui, in 2. lec. colum. 20. versicu. limita istam not. regulam, num. 137. & colum. seq. versicu. secundo principaliter, & in l. si ita quis promiserit. §. ea lege, colum. pen. versicu. limita quando nume. 45. ff. de verb. obl. & consi. 101. super præmissa, colum. 2. versicu. addo etiam, lib. 1. & iterum consi. 120. in præsenti, col. 2. versicu. secundo principaliter, eod. lib. 1. rursum que consi. 96. dominus Ioan. colum. 6. versicu. imo fortius; rursumque versicu. istam decisionem, lib. 4. & voluit præterea Raphae. Coma. quem Recentiores non citant, consi. 84. præsupposito casu, colum. 1. Pro quibus etiam faciunt, quæ diximus supra in d. glo. 7. nuper allegata, nume. 26. sed hæc dicta, & seq. Cæterum Barba. consi. 43. præclare scribitur, colum. 14. versi. & si quispiam diceret, lib. 1. respondit prohibitum ex statuto alienare in extraneum, nec in coniunctum quoque extraneũ alienare posse, per multa quæ ibi allegat. Ideo cogita, & vide omnino, quæ dicam infra, eod. titu. §. 26. in glo. 1. nu. 6. sed si id recipias, & seq. Et ex iis quoque potes intelligere, an tunc consanguineus retrahere poterit.

176 ¶† EX illius autem, quæ diximus in præce-

præcedenti quæstione, satis constat, non omnino certum esse, quod scripsit quisquis is fuit, qui repe.fecit in l.j.C.de fund.rei pri.lib.11.in 10.regu. 1.considerat.eum qui de Iure communi emere nō potest, nec posse quoque retrahere, per l.verum. §.si seruo communi.ff.pro socio.& capit.prohibemus, extra de deci.subiunxitque duo exempla, primum de fœmina, & surdo qui vt non possunt feudum emere, ita nec retrahere à consanguineo venditum. Secundum id est, si Papa concessit quibusdam nobilibus, vt ipsi & eorum successores in recta linea possideant quasdam decimas, & vnus hæredum descendentium eas vendiderit: non poterit proximior collateralis eas retrahere. Ego vero, vt in illis ipsius exemplis ei accedo, nisi si (quantum ad primum) fœmina in feudis succederet, (vt facit ex consuetudine Galliæ, de qua alibi dicemus) non ob id simpliciter, quod isti emere non possunt, sed quia in huiusmodi rebus non succedunt ideo nec retrahere possunt, vt late tractauimus supra, in glo.præcedenti: vbi inter cætera & illud quoque disseruimus, an fœmina, quæ ex statuto à successione repellitur, retractu quoque excludatur, vt ibi videre poteris numero 13.ex iis autem. Illa autem duo iura (vt sic cum nostris loquar) ab illo scriptore citata, quæ & nos supra designauimus, non illud probant, quod dicit. Fateor tamen incapaces cuiuspiam rei eandem retrahere non posse, si vendita fuerit: & in ea te illum sequor.

177 ¶† Præsertim vero, si is cuius potissimum interest, id impediat. Quis enim dubitat, quin dominus feudi venditi possit intercedere, ne fœmina, clericus mutilatus, demens aut qui alias ei seruire non potest, & qui ideo sunt feudorum incapaces, retrahant ipsum feudum venditum iure proximitatis? Quin item Princeps vel eius procurator possit interuenire, ne cōsanguineus hostis ipsius, aut alias sibi suspectus retrahat castrum limitaneum siue limitrophum? & certe nemo, vt opinor, dubitat: quando nemini liceat huiusmodi castra detinere, nisi cui Princeps ipse permiserit. l.quicunque, & ibi Barto.& Ioan.Plato.C.de fund. limi.lib.11.At si Princeps id non impediat, non video, cur possit solus emptor idipsum impedire quicquid dicat aut sentiat ille repetitor, d.l.1.C. de fund.rei pri.lib.11.in 3.sal.2. considerationis, quando nec de iure quidem Principis, sicuti nec alterius possit alter excipere, ex sententia glo.in l.his consequenter.§.sed an in familiæ, & ibi Docto.ff.famil.ercifcun.super hac q.& præcedente, vide domi.Boer.decis.13.secundum dubium, per totum, dum quærit, an natus in alieno regno, possit hic retrahere.

178 ¶† Rursus quæritur, quia consuetudo nostra loquitur de consanguineo, in singulari, cum dicit, *le parent, ou lignagier*, quid si plures eiusdem gradus simul petunt se admitti? Videtur eos non esse audiendos: nam regulariter numerus singularis vnum tantum comprehendit, l.vlti.& ibi Barto.& alij.ff.ad S.C.Trebellia.cum si. Ideo videntur sese mutuo cōcursu impedire.l.quoties.ff.de vsuf. & l. si fuerit, in prin.ff.de reb.dub.cum multis si.à me collectis in Tractatu Primogenitiuæ, q.17. Sed ne ego te diutius moter, vide, quæ de hac re late scribemus infra eod.tit.§.11.in glo.10.quæ est in verbo, *tous ydoiuent estre receuz pro rata*: quia illic est locus huic rei proprius & particularis. Ego autem hic illud tantum dixerim, quod licet numerus singularis vnum tantum includat vt numeri, ex mente tamen loquentis potest plures includere, vt dicit Bald.in l.cum inter, per illum tex.C.de fideicom.lib.Et id quoque probatur in l.qui filiabus.§.1.ff.de leg.2.& in l.si plures, & ibi Barto.ff. de leg.3.& in l.si quis ita, & ibi quoque Barto.ff. de test.tuto.cum si.Id quod eo tantum dicere volui, nè quis putaret obesse, quod supra diximus. Cætera autem ad hanc quæstionem pertinentia, videbis in d.§.11.

179 ¶† Et quia hæc nostra consuetudo loquitur etiam de consanguineo in genere masculino, cum dicit, *le parent, ou lignagier*: nam quamuis illa dictio, parentis Latine pronuntiata, sit communis generis, vt etiam scribitur in l.4.§.parētes.ff.de in ius voc.tamen in vulgari sermone, cū eo articulo, le videlicet *le parent*, est tantū masculini generis, quia si fœmininū pronuntiare volumus, dicimus, *la parēte*, est enim, le articulus maris, & la fęminę, [vti etiam cum Itali dicunt (li parenti) intelligitur de masculo tantū vt etiam annotauit Maria.Sozi. Iuni.consi.23.casus iste, col.11.nu.41.li.1.] Quæro igitur, vtrum admittitur mulier consanguinea? Ange.consi.191.super puncto, loquens in dispositione testat.huic nostræ consuetudini non admodum dissimili, quantū ad hanc quęstionem pertinet, videlicet, ne liceat alienare sine consensu consanguineorū, alias res alienata ad eosdem consanguineos redeat, dicit primū in prin.eius con.cum hæc dispositio sit odiosa, per l.dudū. C de contra. emp.videri fœminas in ea non compræhendi, per l.1.§.toties.ff.de ventre in possessionę mittendo, vbi in odiosis masculinū non concipit fœmininū, & l.1.§.vlti.ff.de iur.immu.vbi priuilegiū concessum generi, non ad eos, qui ex fœminis nati sunt, pertinet. Tandem vero, scilicet col.vlti.concludit, & fœminas admitti ad reuocationem illius alienationis: quia testator non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus.l.de pretio ff.de pub.in rem actio.& quia eas admittere est fauorabile, ideo fęminę sub masculis compræhenduntur.l.si ita scriptum sit, filiabus.ff. de leg.2.& l.qui duos.ff.de legatio.3. Nec obstat (inquit) quod testator videtur habuisse rationem familię, vt scilicet ipsius dignitas conseruaretur, & quod mulier transit in alienam familiam, quia hodie sublata est differentia sexus, & nullo Iure diuino, canonico, aut ciuili hodie prohibitum est fœminas vocari. Hęc propemodum Ange.

180 ¶† Nos vero, quoniā res hęc in hoc casu retractus adeo dubia visa fuit, vt eius decisio petita fuerit ex responsis, & consi.doctissimorum virorum, vt postea dicemus: ideo eam plenius tractare decreuimus, & vsque ad nu.246.ut si forte huius rei te tędium capiat, illuc continuo transilias.

Pro priori igitur parte, quæ fœminas reiicit, illud facit, quod masculinum non concipit fœmininum ex proprietate sermonis, sed extensiua interpretatione: vt probatur per tex. optimum a paucis annotatum in l.cum in adoptiuis.§. quę in filio.C.de adop.vbi ita scribitur Quæ in filio diximus, hæc in filia extendimus, & similem tex.a paucioribus item annotatum in l.iubemus, quæ est pe.in fi.C. de præpo.sacr.cubi.lib.12.cum dicitur, hæc omnia quæ super cubiculariis sancimus, etiam ad cubicularias extendi decernimus, & tex.ab omnibus in id expensum in l.pronuntiatio, in princip.ff.de verbo.significa.quæ vtitur verbo, porrigitur, quod idem est, vt extenditur l.si fratres.§.idem respondit.ff.pro socio & videre licet apud Plautum in Mercatore: Porrige brachium, præhende, Iam tene. Et in Casina: Compressa palma, an porrecta, ferio? Sed & idem verbum sæpe ad extraneam, & prope iniuriosam interpretationem refertur: vt probat tex.in l.2.ibi, ad iniuriam nostram porrigitur.ff.de lib.caus.& in l.impuberi, vbi idem prope tex.est ff.de admini.tuto.& in l.fideicommissaria la 1.§.etiam fideicommissa.ff.de fideicō. liber.cum dicitur, quam sententiam iure singulari receptam, ad cætera fideicommissa relicta porrigi non placuit, & in l.Imperator, in fin.ff.de postu. vbi ita scribitur, ne cui pœna tempore determinata contra sententiæ fidem vlterius porrigatur. Et facit tex.probans id verbum improprietatem significare, in l.1.§ licet.ff.de tribu.actio.Et quod tradunt Ange.& Ias.in l.quamuis, ille post princi. hic colum.2.versicu.secundo diligenter, nume.2. C de impu.& aliis substitu.& D.Benedi.in repeti. capi.Raynutius, in verbo, si absque liberis, lo 2. nume.20.& seq.extra de testa.

181 ¶ † Et quod id sit [improprie] & ex interpretatione extensiua, voluit glo.in l.seruis legatis, in prin.ff.de leg.3.Dyn.& Barto.& Albe.in l.1.ff. de verbo.signi.Iac.But.& Bar.in l.si quis in tantū. C.vnde.vi.& idem Iac.in l.1.in princi.ff.de pecul. Albe.in l.ait Prætor.§ 1.ff.de nego.gest.& in l.iusta.ff.de verbo.signi.Bal.in l.vlti.colum.6.versicu. item impropria locutio.C.de hære.insti.& in addi.Spec.titu.de dispu.& allegat.§.post hoc, ver.vel ibi masculinum.Ange.in d.l.quicunque, col.1.C. de ser.fugi.Cardina.Floren.consi.135.Titius ciuis Feltrensis, colum.vlti.Petr.Ancha.in ca.generali, ad.fin.de elect.lib.6.Panor.consi.36.casus, quidam And.col.2.versi.tertio facit, lib.1.nu.3. & Rapha. Coma.consil.166.visa copia, col.1.alter Raphae. Fulgo. consi.18. Solumucia, columm.1. & consi. 34.domina Catharina, col.1.Alexan.consi.61.super eo de quo quæritur, col.1.lib.1.& consi.65. qm̄, col.3.verticu.octauo, lib.6.quod reperitur, consi.119.eodem lib.& idem quoque consi.234. puto, col.1.nu.4.eodem etiam lib.6.& consi.181. viso processu, colum.vlti.lib.7. Corne.consi.[14. in præsenti consultatione, prope per totum, lib.2. &] 158. placet mihi, col.3.versi.facit pro prædictis, lib.2.& consi.202.pluries, col.2.verticu.cum verbum filiis, lib.3.& consi.275.in præsenti consultatione, col.2.lib.4.vbi & in id allegat Ioan. Fran.Ioan.Ligna.& Ricar. Salyce.in quibusdam consi.& Benedict.Cap.consi.62. punctus. Andre. colum.vlti.Ias.in l.qui filiabus, col.2.nu.18.versi. secundo salua, & iterum col.seq.nu.20.versicu.tu autem argue.ff.de leg.1.Sozin.consi.73. capiendo primum, colum.1.lib.4. Philip. Deci.consi.453. consultum fuit, post medium, & Vincen.Hercul. apud ipsum Deci.consi. 568.domina, col.2.versic. 2.adducit nume.1. [Maria. Sozin.d.consi.23.col. vlti.nume.60.lib.1.] Docto.vbique.Hæc enim est communior atque receptior op.

182 ¶ † Ex quo confestim sequitur, quod cum statuta non recipiant interpretationem extensiuā. l.constitutionibus.ff.ad municipa. vbi Bar.ex hoc not.ea esse stricti iuris: & plene nota.in l.de quibus.ff.de legib.& per Bar.in l.omnes populi, in 4. q.6.q.princi.nume.60.ff.de iusti.& iur. & Signo. in repe.l.Cæsar.ff.de publica.& vectiga.& Albe.in 1.parte statutorum.quæstio.9.item quæro quæstionem, & Petr.Ancha.post alios in repe.capi.1. char.73.in paruis, vers.sed venio ad quartum, ext. de consti. Certe etiam in statutis masculinum non concipit fœmininum, vt nominatim & simpliciter voluit Dyn.in d.l.1.ff.de verbo.signi. Signo.in repe.d.l.Cæsa.& consi.220. factum sic præsupponitur, colum.vlti. Barto.consi.229.cauetur statuto, colum.2.versi.circa secundum, Ioan. Fran.in ca.si quis suadente.17. quæstio.4. Ful.d.consi.34. Cardina.Floren.in capi.Quintauallis, extra de iureiu. vbi & dicit ita consuluisse se, vt vere consuluit consi.135.redemptoris, & cæte.puto filias, versic. sed pro ipsis filiabus, & Raphae.Fulgo.dicto consi. 34.& Soci.si is est, in tractatu fal.regul.255.masculinum, in 3.fal.

183 ¶ † Nec in aliis quoque, quæ ut statuta, sunt stricti iuris, cuiusmodi sunt cōtractus.l.quicquid adstringendæ.ff.de uerbor.obliga.cum simil. ideo nec in his masculinum comprehendit fœmininum, ut asserit Guid.Suz. in d.l. quicunque, & ibi etiam Albe.colum.3.uersi.sed quid in contractibus.C.de ser.fug.& ipse Guid.in l.ueteribus, in prin.& ibi Ias.ff.de pactis, idem Guid.in l.si quis id quod.ff.de iuris.omni.iudi. Arch. eiusdem Gui. discipulus, in d.capi.si quis suadente.17.q.4.Henri.Bohe.in capi.mulieres, extra de senten.excommu. Collect.in capi.Raynaldus, colum.1.extra de testa.Raphae.Coma.consi.166 colum.1. ubi id dicit procedere presertim in contracti. stricti iuris. Imo.in d.l.si ita scriptum sit, filiabus, in princi.colum.2.ff.de leg.2.& in l.cum uir.ff.de condi.& de monst.& in l.quod dicitur, char.ulti.& ibi etiam Alexan.colum.11.verticu.subdit tamen quod inquantum.ff.de verbo.obli.& idem Imo.in ca.potuit, colum.vlti.& ibi quoque Barba.ad fin. extra de loca.vbi ipse Imo.ita dicit consuluisse, vt vere fecit, consi.38.in casu præmisso, versi.nec obstat si dicatur, Roma.in l.sed si hæc.§.qui manumittuntur, & ibi quoque Alexand.& Ias.& Sozin.in §. libertos.ff.de in ius vocan.idem Roma. in l.2.in prin.col.7.versi.sequitur quinto principaliter, & ibi etiam Barb.col.14.ver.& allego, & Ias.col.vlti. nu.8.ff.de ver.obl.vbi id Ro.& Barb.dicunt sin.&

idem

idem Ro..consi.35.visa facti serie,in 2.dubio.Ale. in l.si extraneus, col:3. & ibi Ias.col.pe.ff.de codi. caus.dat.nu.19.& idem Alc.consi.61. super eo de quo quæritur,col.1.li.1.& consi.80.viso & opportune,col.vlt.eod.lib.1.& consi.113.viso instrumẽto treugæ,col.2.versi.& constat,li.2. & consi.205. consideratis verbis dictæ inuestituræ,col.3.vers.& similiter videmus,eod.lib.2. & consi.11.pondera tis his,col.9.versi.præterea dictus,lib.3.& consilio 123.attentis verbis inuestituræ, col.1.versi.bene facit,& iterum col.3.versi.& ideo,lib.5. Cor.cons. 84.de duobus,col.vlti.versi.appellatione autem filiorum,lib.1.& consi.166.quatuor, col.7.versicu. accedit quod alias,lib.2.& consi.199.in præsenti consultatione,col.20.versi.circa alienationes, eodem li.2.& consi.211.quanquam in præsenti,col. 2.versi.tamen his non ob.li.3.& consi.271.de hac consultatione,col.4.versi.nec obstant adducta,lib. 4.Barba.consi.15.clementissimi,col.pen.versi.& si quispiam,ib .1.& cons.63.sapienter scribitur,col. 7.versi.& ex superius,eo.lib.1.& consi.56.sapienter scribit,col.penul.versi.& circa hoc lib.2.& consi.seq.præclare,col.6.versi.cum ergo loquatur,eo. lib.2.& consi.39.bene etenim cuncta,col.penulti. lib.3.& consi.66 illud in medium, col.antepe.eo. lib.3.& consi.7.col.vlti.lib.4.& consi.19.clementissimum,col.antepe.versicu.sed istis eod.lib.4. & inter consi. Alexan.consi.52.circa hanc dubitationem,col.penul.versi.& si quispiam, lib.4.& Phili. Fran.in capi.generali,col.1.versi.& adde vnum,de elect.lib.6.vbi id dicit not. Sozi.consi.42. subtiliter & abunde col.vlti.versi. confirmatur hoc, lib. 4.Ias.in l.2.col.68.versi.vltra Salyc. & scribentes, nu.193.& iterum col.71.versicu.vigesimo primo quæro,nu.206.C.de iure emphy.& in priore loco id dicit singu.& idem Ias.in l.1. col.3.nu.9.versic. quasto facit.ff.si quis in ius voci.non ierit. & in l. maritus,col.2.nu.3.versi.considerabam.C. de pro. & in l.quæ de legato,col.2.nu.13.versicu.hinc est quod si testator.ff.de legat.1.& in l.vt liberis, col. 3.versicu.hinc etiam dicit, nu.11.C.de collatio.& consi.39.nota dubitatio,col.1,lib.j.vbi & id dicit singu.& consi.115.in quæstione quæ vertitur col. pen.versi.obstat vnum,eod.lib.1.vbi tamen hoc limitat,nisi essemus in fauorabilibus.Fely.in c.quoniam,col.2.nu.4.extra de simo.vbi id etiam dicit singu.Caro.Ruin.consi.178.subtiliter col.3.nu.6. lib.2.Hippo.Marsi.qui & id quoque singu.dicit. sin.190.sæpius iam dixi.Stepha. Bertran.consi.46. viso casu,in fi.lib.1.Philip.Deci.in c.in præsentia, col.17.nu.135.versi.vlti.secundum Abb.extra de proba.& consi.170.nu.3.in fi.in causa venerabilium,col.pen.versi.præterea & secundo,& consil. 200.nume.3.in princ. in causa præstantissimi, colum.2.& consi. 567. in causa occurenti, numero 6.circa medium Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfami.§. diui,char.8.nume.179. facit etiam secondo.ff.de legib.1.Ante.Rub.consi.22.testator.colum.2. nume.6.& consi.106.viso supra scriptio, colum.2. Francis.Ripa, in l.ex facto.§.si quis rogatus il 1. colum.14.nume.59.ff.ad Trebel.Ludoui. Gozad. consi.20.primo facit, in prin.

184 §† Similiter in sententiis, quæ cum & ipsæ sint stricti iuris.l.j.iuncta glo.C.si aduer.rem iudi. & l.Paulus, la 2. ff. de re. iudi.vti per ea iura voluit Angel.consi.135.punctus est, Alber.colum. 1.& est etiam bonus tex.in l.1.& ibi Barba.C.si plures vna senten.& in l.Iul.verum debitorem.ff. condi.indebi. & in l.si pupillorum.§.si Prætor.ff. de reb.eo.& in l.diui fratres.ff.de libe.caus. & in l. si à te.ff.de excep.rei iudi.& voluit etiam Bart.in l.expressim, colum.2.ff.de appel. & relat. Bald.in l.cum hi.§.si cui, circa medium. ff. de transactio. Paul.Castr.consi.207.visis omnibus, col.1. lib.1. cum similib.adductis à Sozin.consi.134.visa petitione, colum.1.versicu.præterea dato, libro.1.& Philipp.Deci.consi.348.de duobus, colum. vlti. versicu.sed breuiter, numero.6.colum.3.versicu. quibus tamen non obstat.Ideo nec in ipsis fœmininum concipitur sub masculino, secundum Imo. in d.l.si ita scriptum sit,filiabus.ff.de leg.2.Barba. in d.clemen.1.in 6.char.versi.sexto casu, de elect. & Philip.Deci.in l.2.colum.penul.versicu.sed tamen de sententia.nu.120.ff.de reg.iur.

185 §† Præterea in rescripti, cum etiam sint stricti iuris, capi.cum dilecta, & capi. significauit, & ibi glo.extra de rescripti. cum multis simi. non comprehenditur etiam fœminum in masculino, si credimus Vinçen.Medio.quem inter summos Docto.ponit Bald.in capi.iurauit, colum.2. extra de probati. hinc occasione sumpta, quod glo.ibi dicit se fuisse ipsius discipulum, & illum quoque valentissimum Canonistam appellat, Panor.in capi.si quis contra, in lectio. colum.4.extra de fo.compet.& eximium idem Panor.in cap.cum contingat, colum.2.extra de iureiur.id enim obiter dicere voluimus. Is autem illud ipsum voluit in capitu.significauit, & ibi post eum Barba.non contemnendus autor, colum.4. & sequen. extra de rescrip.& idem quoque voluit Ioan. Ligna.in capitu.cum in multis, quod est fin.eod.titu.lib.6. quem & ipsum Canonum & Legum & Philosophiæ summum & illustrem capitaneum appellat ipse Barba.in tracta.de præstantia Cardi.in 1.parte 1.patris, colum.8.

186 §† Item in priuilegiis, cum ipsa sint stricti iuris, l.si quando.C.de inofficio.testamen.& l.2. §.si quis quod versicu.merito.& §.si quis à principe.ff.ne quid in loc.publi.etiam masculinum non concipit fœmininum, ex sententia eiusdem Vinc. in d.c.significauit.& Sign.loquentis de priuilegio legitimandi spurios, vt non contineat spurias,consi.184.in quæstione vertente inter Durantem, & iterum consi.219.in nomine Domini autem, factum sic se habet, anno Domini.colum.penulti. versicu. præterea priuilegium. Ioann.Ligna.in d. capitu.cum in multis. Cardina.Floren.consi.135. Titius ciuis, col.vlti.versicu.præterea considerandum. Alter. Gardina. Alexan.in capi.per venerabilem.§.quod autem col.antepe.uersi. annectitur quoque,extra qui fil.sunt legiti.Franc.Cur.senior consi.9. Ticinensi statuto, col.ulti.Ias.qui id dicit singu.in l.2.in princi.col.4.versicu.pro eadem parte. nu.4. in fi. ff. de.uerb.oblig.Phili.Deci.in l.in

omnibus causis, colum.2.versicu.& priuilegium. ff.de reg.iur.& consi.453.consultum fuit, per totum, vbi ita dicit fuisse consultum ab excellentissimis Doctor.& consi.516.quoniam causa, colū. vlti.Hippo Marsi.qui hoc multum extollit, singu. 536.habuisti iam supra.

187 ¶† Postremo in dictis testium, quæ item sunt stricti iuris, vt not.in capi.in præsentia,extra de proba. Ideoque nec masculinum complectitur fœmininum, vt placuit Alexan.consi.181. viso processu, colum.vlti.lib.5,Nam si in contractibus, vt iam supra diximus, id non fit, quia verba eorum sunt interpretanda contra eum, qui illis innititur.l.veteribus. ff.de pact.quam rationē omnes assignant, vt dicemus postea: eadem quoque ratione & in dictis testium id obtinet, cum etiam eorum verba interpretanda sunt contra producentem, vt not.glo.in d.capit.in præsentia, in verbo, dubium, & ibi Inno.Hostien.Imo.& Pa.& dicemus latius infra,eo.§.glo.16.quæ est in verbo *declarer le lignage* nume.4.sed & huius.

188 ¶† Ad hæc istud nostrum statutum retractus,vt ad alias rationes transeamus,est contra ius commune, & odiosum ex communiori nostrorū sententia,quos tibi congessimus,supra in rub.siue præfa.huius titu.nume.60.quamobrem sunt multi,& seq. Constat autem in dispositionibus odiosis,& quæ sunt contra ius commune, masculinum non concipere fœmininū,vt expressim voluit glo. & omnes post eam,in d.l.1.ff.de verbor.signi.glo. Dyn.Imo.& alij in d.l.si ita scriptum,sit filiabus.ff. de leg.2.glo.in d.l.1.§.toties,veersi.sed & si incer. in verbo,filia,& ibi Bar.ff.de vent.in pos.mit Archi.in d.c.si quis suadente.17.q.4.Io. And.Imo.& Domi.in c.generali,de elect.lib.6.Guil.Lau.in cle. 1.& ibi ēt Car.Flo.in 2.q.de sepul.Cy.post alios in d.l.quicunque.C.de ser.fugi.Bar.in d.l.j.in fi.ff.de pecul.Sign.consi.154.quæstio talis est,verum est, col.vlti.& cons.172.testator,col.3.& d.consi.184. & d.consi.219.col.pe.Bal.consi.6.factum tale est, quidam nomine Blasius,col.2.lib.5.vbi ex hoc,dicit,quod statutum loquens de torquendo adultero non habet locum in adultera.Domi. in capi.indemnitatibus.§.sane,col.2.de elect.lib.6. Cardin. Floren.in d.cle.1.eod.titu.de elect. & in cle.1.in 5.oppo.post Pau.Liaz.ibi,de consan.& affini. Alc. consi.135.circa primum dubium, col.4.versi.alia ratio est,lib.1.& consi.24.animaduersis,col.2.versicu.nec statutum, & iterum colum.antepe.versi. non obstat etiam si dicatur], li.2.& consi.148.visis quæ in themate, colum.penul. versicu.præterea si diceremus, lib.6.[& consi.45.habita pro viribus, circa med.lib.7.] & consi.153.viso themate, col. 2.versicu.præterea dictum statutum, lib.7. [Corn. consi.156.de duabus, colum.1.lib.2.vbi ex hoc dicit,statutum excludens à successione patris,non excludere à successione matris.] Mathesi.in tractati.successio.ab in intest.char.vlti.versicu. item circa hoc dubitatur. Cępo.cauf.crimini.consi.26. magnifice colum.penultim.versicu.alia ratio est, quod ad verbum repetitur præter paruum quoddam initium, inter consi. Alexandr.d.consi.135. lib.1.Philip.Dec.consi.39. consului alias, & omnes, quos inferius allegabo quatuor seq.versicu. [Et Maria.Sozin.iunio.consi.23.casus iste,colum. 13.nume.43.lib.1.]

189 ¶† Nam Bald.in d.l.quicunque,col.3.versi. attende hic.C.de serui.fugi.dicit, quod si statuto cauetur,vt existente patruo non succedat auus maternus, non excluditur auia materna & sequitur Alexan.consi.45.habita,col.2.versi.secundo principaliter, li.7.& consi.141.viso statuto, col.1.eo. lib.6.Corne.in l.illam, col.1.C.de collat.& consi. 12.in hac consultatione,col.pen.lib.j. & consi.94. circa primum dubium,colum.1.li.2.& consi.214. non sequendo,colum.2.versic.tamen non obstat, eod.li.2.& consi.206.viso supra scriptio,post prin. lib.3.& consi.191.videtur in præsenti,colum.vlti. lib.4.& consi.271.de hac consultatione, colum.4. versi.item alias,eod.lib.4.vbi id dicit nota.Barba. in d.cle.1.char.6.in paruis, de elect.Georg. Nata. qui id dicit singu.in tracta. statutorum repellentium fœminas,in 14.quæstio.3.quæst.prin. Sed & idem quoque Bald.in d.l.quicunque, statim post ea,quæ ex eo diximus,scilicet versi.sed pone statuto cauetur quod filij, tradit statutum expellens filios bannitorum à ciuitate, non comprehendere filias, quod & voluerunt Iacob. Arc.Cyn.Alber. Sal.& Ang.ibi,& idem Albe.in d.l.si quis id quod ff.de iur.om.iudi.& in 4.parte statutorum, quæsti. 66.item quærit Iac. Petr. Ancha.in d.ca.generali, colum vlti.de electio.lib.6.Fran. Areti.consi.39.in facto dicitur, colum.1. Barba. in d.cle.1. char.7. de elec.Geor.Nat. in d.tractatu statutorum repellentium fœminas, in 9.quæstio.3.quæst.prin.versicu.secundo dicit.Sed & mox subdit Bald. [in d. l.quicunque.] statutum cogens patrem assignare legitimam filio, non cogere matrem, & sequitur Petr.Anch.qui etiam generaliter loquitur de omni materia odiosa, in repe.d.c.1.in vlti.quæstio. princip.versicu.quæro de statuto quod loquitur, de consti.Alc.d.consi.45.vbi supra, lib.7.

190 ¶† Quin idem Bald.in l.illam,in prin.C.de collat.tradit, quod ex statuto vt patruus excludat matrem amita eam non excludit,& sequitur Cor. ibi,col.j.vbi etiam dicit quod statutum excludens auunculum propter patruum,non excludit matertera,& ita dicit obtinuisse in facto proprio,& multos Docto.Perusinos, & Senenses ita consuluisse.Et ita quoque consuluit Bal.à Bar.inter consi.ipsius Cor.consi.11.stantibus dictis, lib.1.& ipse Cor.in subscriptione illius, vbi id dicit procedere,etiam si esset statutum in loco,vt masculinū cōciperet fęmininum, & idem Cor.consi.82.licet in hac,col.4.versi.& alias,lib.4.vbi item dicit ita consuluisse Benedica.Cap.Ioan.Petr. Mar.2. Sozi. Thomam Docto.& Fran.Aret.& eorum consi.subscripsisse omnes Docto.Perusinos, & secundum eorum consilium fuisse iudicatum in causa ardua, & dict.consi.191.colum.vlt.lib.4.& d. consi.271. colum.4.versicu.item. Bald.eod.lib.4.vbi præter illos quos supra nominauimus, dicit idem consuluisse Bald.à Barto.& Philip.Fran.Et idem in simili,vt scilicet statutum excludens patruum non

excludat

excludat 'amitam', tenuit Pau.Castren.consi.119. hæreditas, ante fi.lib.1.vbi & illud respondit, statutum excludens sororem fratre existente, à successione alterius fratris, non excludere à successione sororis, quod & idem consuluit Benedi. Cap.d.consi.62.punctus, Andr. in 4.dubio, [& Maria.Sozin.Iuni. d.consi.23.colum. antepen.numero 57.libro 1.vbi reprehendit Franciscus Curtius Seniorem contrarium tenentem, consi.9.Ticinensi statuto.]

191 ¶ † Quod & simile est, quod scribit Arch. in d.capi.si quis suadente.17.q.4.quod statutum excludens matrem à successione filij, non excludit à successione filiæ, quod & voluit Alber.in l.1.numero.4.ff.de verbo. significa. Imo.in d.l.si ita scriptum sit filiabus. ff.de leg.2.Domi.in d. capi. generali, colum.4.versicu.& per hoc infertur, de electio lib.6.Alexan.d.consi.234.lib.6.& d.consi.45.colum.2.lib.7.Barba.in d.cle.1.char.6.in paruis de elect.Geor.Nati.qui id dicit singu.in d.tra. statutorum repellentium fœminas in 9.q.3.quæst. prin.sub nu.156.[Ias.in rub.ff.de acqui.possessio. col.vlti.ad fi.] Simile quoque est, quod tradit Bal. in l.diuturna, in 1.lect.ante fin.ff.de legib. quod statutum præferens primogenitum in successione patris, non trahitur ad successionem matris. De quo & nos late diximus in Tracta.Primogeniorũ, in 9.quæstio.

192 ¶ † Et in vniuersum, statutum excludens matrem, aut alias fœminas, siue etiam cognatos, propter agnatos, non excludit propter agnatis.Bal. aut, vt nonnulli voluit Fran.Albe. consi.incipien. Martinus Ioanuis de Florentia, quod reperitur inter consi.ipsius Franc. consi.152.& ponitur quoq; inter consi.Ange.in duobus locis, primum scilicet consi.281.sub nomine Bald.vt declarat Ange.qui idem consuluit in sequen.consi.quod incipit, subtiliter, deinde consi.344.sub nomine ipsius Franciscus Alber.& idem Ange.consi. etiam seq.incipienti.primo matris, & Ioan.Anasta.consi.4.visis statutis, in secundo dubio, & ibi Ludo. Bologn. in addi. Corne.consi.13.ad huius consultationis, colum.3.versicu.& habeo, libro.2.& consi.336. primum consultationis articulum, colum.3.versicu.idem etiam in simili, libro.1.& consilio 224. non sequendo ordinem, colum.3.libro.2.& dict. consi.271.libro 4.quibus etiam locis dicit idem consuluisse ipsum Franciscus Alber. Ioan. Fantu. Ioan.Ligna.& Ricar.Salyce.& Philip. Deci.consi. 563.duo dubia, colum. vltima, numero 4.versicu.venio ad secundum, vbi tamen aliud dicit in casu de quo loquitur, propter verba quædam statuti. Ideo & ex statuto præferente primogenitum filium, non præfertur primogenita, Bal.in l. multis.ff.de stati.homi.& in l.omnes populi, colum.7. versicu. tertio quæro, quæ sunt illa.ff.de iustitia, & iure.Petr. Anchara.in repe.d.capitu.1. in 14.quæstio.princip.versiculo, circa primum, vtrum scilicet extendatur, qui est in char.73.in paruis, extra de constitutioni. cum multis aliis concordan.à me adductis in d.tracta.primogeniorum, quæstio.19.

193 ¶ † Denique statutum prohibens filiumfamilia.obligari, siue contrahere, sine consensu patris, non trahitur ad filiamfami.licet in ea sit eadem, imo maior ratio, quam in filio, ita enim expressim cum ex facto fuisset interrogatus Raph. Fulgo.respondit consi.75.in facto proponitur, colum.3.versicu.sed certe illud, & Alexan.qui illius non meminit, d.consi.29.præclare subtiliter, colum.3.versicu. nec obstat etiam dictæ renuntiationi, libro 3.& iterum consilio 234.puto circa dubium, colum.2.versicu. hoc etiam præsupponitur, libro 6.Philip. Deci.in d.l.2. colum. antepenul. nume.123.versicu. in contrarium autem facit.ff.de regn.iur.

194 ¶ † Et hæc maxime obtinent in statutis, & aliis dispositionibus odiosis odio irrationabili (q. verbum est l.vlt.C.de secun.nup.) cuiusmodi esse videtur statutum nostrum, ex sententia glo.in c. mala.8.distin.quæ dicit id nostrum statutum irrationabile, vt diximus supra, in rubri.num.33.quid referam, multa.In his enim nunquam masculinum concipit fœmininum, vt voluerunt Iaco. Are. Dy. Cyn.Alber.Bald.Salyce.Ange.Raphae.& Pau.Castren.in d.l.quicunque.C. de ser.fugi.Idem Iacob. in l.quisquis.C.ad legem Iuliam maiest. Barto.in d.l.1.ff.de verbo.significa.& in d.l.1.§.sed & si incertum nume.2.& ibi quoque ante eum ipse Iac. Areti.& etiam Alber.ff.de vent.in poss.mit.idem Alber.in 4.parte statutorum, quæstio.65.item quærit Iacob. Signo.d.consi.172. colum.3. versicu.his præmissis, & consi.sequen.in nomine domini, A pater, colum.4.versicu.venio ad quartum, & seq. Bald.in l.si ita, circa medium.ff.de inoffi.testa.Pet. Ancha.in d.capi.generali, colum.2.versicu.quærit glo.& ibi quoque Domi.colum.2.versicu.concludendo hanc materiam, de elect.lib.6. Cardina. Floren.in d.cle.1.in 2.quæstio.de verbo.signi.Fulgo.consi.121.supposita bulla, colum.2. & consi. 223.visis instrumento, col.vlt. Fran.Areti.d.consi. 39.colum.1.Calca. consi.48.viso dicto casu, post princi. Corne.d.consi.335.lib.1.& d.consi.94 colum.1.lib.2.& d.consi.224.eod.lib.2.& consi.96. licet videatur, colum.2. versicu. accedat, iunctis seq.libro.3.Alexan.consi.148.visis quæ in themate, colum.penulti.versicu.præterea si diceremus, libro 6.Barba.in d.clemen.1.char.6.in paruis, de electio.& consi.16. clementissimi, colum.3. versicu.& vt meis, lib.1.& consi.l.clementissimum, colum.6.versicu.& si opponatur, lib.4.Philip.Deci.consi.64.cuius superscriptio incipit, in crimine, colum.1. & Docto.vbique. Ea est enim vniuersalis prope omnium sententia. Et ad hoc plurimi allegant d.l quisquis.§.id filias. C. ad leg.Iul. maiestati. & d.l.1.§.toties.ff.de vent.in poss.miti. quamquam nonnulli (qui tamen ipsi sunt huius sententiæ) negant id illis iuribus probari. Et facit, quod scribit Bald. in l.seruus.C.commu.de succe. quod masculinum non concipit fœmininum in iis quæ ratione carent.

195 ¶ † Deinde ratio huius consuetudinis ea est, ne res exeat è familia vel genere, vt diximus supra in rub.& dicemus postea in §.26.in glo.1.nu.41,

quare autem. fœmina autem familiæ finis est, vt quæ in aliam familiam abit, nec sunt eius liberi in familia, a qua ipsa venit.l. pronuntiatio.§.vlti. & l.familiæ.§ fœminarum.ff.de verbo.signi. familia autem, agnatio, & domus idem sunt, glo.Bal. & Pau.Castren.in l.peto.§.vlti.ff.de lega.2.glo. in l.vlti.ff.de cap.diminut.quæ exponit familiam pro iure agnationis, & in l.1.§ pen.ff.de ven. inspici. quæ item exponit, familiarum, id est agnationum: & allegat bonum tex.in d.l.pronuntiatio.§.communi, vbi primum scribitur, Communi iure familiam dicimus omnium agnatorũ: deinde quoque paulo post recte eiusdem familiæ appellabuntur, qui ex eadem domo proditi sunt. Et Iacob. Areti.& Bald.in l.1.in prin.ff.de S.C.Sylla. [Petr. Ancha.consi.152.plura sunt dubia, colum.2.versicu.non obstat quod dictum est.] Pau.Castren.in l.cum ita.§.in fideicommisso, in princi.ff.de legi. 2.Corne.consi.40. in hac consultatione, colum. vlti.versicu.nec obstat, quod dictus, lib.2. Nam & domus pro familia plerũque vsurpatur. Tullius lib.10 Epistolarum familiarium: Ego necessitudinem coniunctam habui cum domo vestra, antè aliquanto, quàm natus es. Et lib.13. Quæ ne enumerem, totam tibi domum commendo, & alibi sæpe. Et Virg.lib.2.Æneid.

Ascanius omnisque domus. Et lib.3.
Hic domus Aeneæ cunctis dominabitur oris.
Et lib.5.
Sergestusque domus tenet, à quo Sergia nomen.
Et lib. 7.
Hic domus & patria est.

Et ubique Seruius, qui & posterioribus locis in idem citat illud ipsius Virg.lib.3.Æneid.

Da propriam Tymbræe domum.
Et ipse quoque Virgil.lib.9.
Dum domus Aeneæ Capitoli immobile saxum.
Accolet — Et ibi item Seruius.

Quanquam sunt, præsertim ex Theologis, qui dicant appellationem οἴκου, hoc est, domus, latius patere quam πατριᾶς, id est, familiæ vt videre licet ex Erasmi annotationibus.in 1. c.Lucæ. (auctoritate Diui Chrysostomi.)

196 §† Hincque dicunt omnes, quòd statuta repellẽtia fœminas à successionibus, ideo facta sunt, ut bona maneant in familia & agnatione, argu.d.l. 1.§.pen.ff.de ven.inspi. Ita enim uoluerunt Iaco. Aret.& Cyn, in l.1.C.de adul.Ioã. Andr.in addit. Spe.in rub.de succes.ab intest.versicu.est sciendũ, cum aliis prope infiniti, à me collectis supra, titu. 17.§.4 qui est 200.omnium huius volu.Ideo cum sit & huius consuetudinis eadem ratio, vt scilicet bona maneant in familia & agnatione, fœminæ debent ab eius beneficio repelli, nec debent sub masculino compræhendi.Nam & Alexan.d.consi. 45.colum.vlti.versicu.quarto probatur, lib.7.dicit quod in statutis quæ respiciunt fauorem familiæ & agnationis, masculinum non concipit fœmininum, cum non sit eadem vtriusque ratio.& idem dicit Sozi.consi.90.abunde & subtiliter, in fi.lib. 1.& Philip.Deci.consi.453.consultum fuit, col. 2.nume.7.versi.postremo ad idem, & consi.495. viso eleganti nume.15.colum.3.versicu.& ista ratio. Et idem quoque in testamentis. Nam si testator loquens in masculino, iusserit bona manere in domo, non censentur fœminæ vocatæ, vt dicit Sozi.consi.63.visis statuto, colum.9.versicu.item post mortem, & iterum versicu.præterea testator, lib.3.quia licet (inquit) fœminæ sint de domo & familia.l.voluntas.C.de fideicommiss.tamen transeunt in alienas familias.

197 §† Et hæc certe videntur omnino esse sine dubio, quia illud perpetuum est in materia differenti, quæ scilicet non æquæ conuenit aut congruit fœminis, vt maribus, & in quibus item est diuersa vtriusque ratio: nunquam masculinum concipit fœmininum, etiam in materia quantumlibet fauorabili, ex omnium de hac re scribentiũ sententia: nemo enim in hoc discrepat, vt in re non controuersiosa (vt vtar verbo Liuij ad fin.lib. 3.ab vrbe condita) frustra non immoremur citandis scriptoribus. Vt tamen illud non omittamus, id etiam procedere, si in loco statutum sit, vt masculinum concipiat fœmininum: quia nec tũc in materia differenti concipiet: vt pulchre & not. respondit Bald.consi.47. factum tale est, statuto communis Aretij, lib.5.quia tale statutum semper secundum ius commune intelligitur, vt tradunt Bald.nouel.& Corne.inter consi.ipsius Cornel.consil.11.stantibus dictis statutis, libro 1.& Philip.Deci.consi.531.accurate, colum.2, nume. 5.versicu. & ex his.

198 §† Quod autem de genere etiam dictum est, quia multi qui de hac re loquuntur, dicunt huius statuti hanc esse rationem, ne res vendita exeat de genere: similiter fœmina generis sui finis est, vt & familiæ, quod aperte probat tex.in l.1.§.vlti.ff.de iure immu. vbi immunitates datæ generi, ad eos qui ex fœminis nati sunt, non pertinet. Ideoque & glo.in l.1 ff.de proba.dicit genus in ea l.significare agnationem, & gentem, & cognationem, & id sequuntur Barto. & Ange.ibi. Bald.in capi.si pater, & post eum Philip.Fran.colum.antepe.versi.decimotertio, de testa.libro.6.& Petr.Ancha.in capi.vbicunque, colum.2. versicu. quid de verbo generis, de pœnis, lib 6.& Roma. in l.1.in princi.ff.de S.C. Sylla.ubi & idem dicit de appellatione generationis, & Corn.consi.190. plures, columna.2.versiculo. & sic generatio.lib. 3.qui & ex hoc dicunt fœminas non compræhendi sub nomine & appellatione generis vel generationis & Barba.consi.57. præclare, colum.1.& iterum colum.penul.& vlti.lib.2.& Stepha.Bertr. consi.30.punctus, nume.3.lib.4.Et idem quoque de illa generationis appellatione voluit Pau.Cast. consi.244.viso, colum.2.in tertio dubio, lib.2.& Lauten.Palat.in tracta.statutorum fœminas repellentium, char.8.colum.1.Quorum omnium sententiam nõnihil fulcit illa vetus Ægyptiorum opinio, qui teste Diodoro Siculo lib.1. Bibliothecæs, aut vt alij computat, 2.existimabant solum patrẽ esse generis autorem, matrem autem & nutrimentum & locum infanti præbere. Et hæc quidẽ sunt, quæ pro illa sententia faciunt, quæ adstruit abigendas

gendas

gendas esse fœminas ab hoc nostro retractu.

199 ¶ † Verum ego in hac sum opinione, vt fœminæ ad eum admittantur, secutus sententiam Ange. loquentis in dispositione testatoris huic nostro statuto admodum affinita. qua scilicet prohibuerat alienari rem quampiam sine consensu consanguineorum, alias rem ipsam alienatam ad eosdem redire consanguineos, vt diximus supra, in prin. huius quæstionis. Nam & statuta comparantur vltimis voluntatibus, eorumque naturam sequuntur, & ab illis quoque interpretationem mutuantur, vt nota. in l. 1. per glo. Barto. Raphae. Corne. & Alexan. C. de his quib. vt indig. cum multis aliis concordan. a me congestis in fin. huius titu. in 3. quæstio. Sed & nuncupatim in specie huius statuti, aut alterius in hac re non dissimilis, quod scilicet præfert cognatos extraneis in venditione rerum immobilium, respondit Cæpolla, fœminas quoque consanguineas comprehendi, consi. causarum ciuilium 65. quod dominus, in fin. vt omittam aliud ipsius consi. videlicet 62. in quæstione de qua in 2. dubio, vbi & in pari statuto præferente prolem extraneis, respondit etiam fœminas proximas contineri. Idem & nouissime quoque voluit Paulus Parisiensis, consi. 81. in præsenti, colum. 4. nume. 20. lib. 3.

200 ¶ † Et hæc quidem non immerito. Nam & alias in materia indifferenti (cuiusmodi est nostra consuetudo, vti postea ostendemus) appellatione coniunctorum, propinquorum, consanguineorum, proximorum, cognatorum (quibus verbis ea Latine significantur, quibus & nostra consuetudo, & lingua nostra vernacula vtitur, cum dicit, *le parent ou lignagier*, vt diximus supra, in princi. huius glo.) compræhenduntur etiam fœminæ, vt de coniunctis consuluit Alexan. consi. 115. circa dubitationem, col. vlti. versi. tertio potest responderi, libro. 2. & consi. 79. Francis. colum. vlti. lib. 6. & consi. 125. viso processu, colum. 4. versicu. non obstat, etiam si diceretur, lib. 7. vbi loquitur de statuto iubente causas coniunctorum compromitti, & Philip. Deci. in d. l. 2. colum. 13. versicu. secus esset in materia, & iterum colum. penul. nu. 125. versicu. decimo notandum est, & d. consi. 223. in casu proposito, columna 1. nume. 2. & consi. 268. consultus, nume. 2. colum. 2. & Ludo. Goza. consi. 20. prima facie, nume. 8.

201 ¶ † De propinquis voluit Bald. consi. 334. in quæstione quæ vertitur in ciuitate Tergesti, colum. 2. lib. 3. quod quidem consi. etiam ponitur inter consi. Petr. Ancha. consi. 95. & illud consil. tanquam ex ipso Petr. Ancha. hoc nuncupatim citat, & sequitur Barba. in repe. l. cum acutissimi, colum. 52. versicu. quid si testator dicit, si filius meus decesserit sine propinquis. C. de fideicom. & Ias. in omnibus prope locis citatis infra nume. 218. denique & in materia. Sed & ea Bald. quoque citat, & sequitur Philip. Deci. in d. l. 2. colum. 13. in paruis, versicu. secus esset, & rursus colum. pen. nu. 125, versicu. idem, est appellatione. ff. de regu. iur. & in l. 1. colum. 3. versicu. secundo principaliter nota. C. vnde vir & vxor. & d. consi. 223. colum. 1. num. 2. & consi. 466 stante statuto, colum. 3. nume. 11. & consi. 570. casus de quo quæritur, num ero. 10. & Gozad. d. consi. 20.

202 ¶ † De consanguineis, etiam censuit Cor. consi. 222. quanquam in hac consultatione, fere per totum, lib. 3. & aperte quoque colligitur ex Bald. consi. 201. in prouincia, colum. vlti. versicu. item quo ad articulum, iuncto princi. consi. lib. 1. & consi. 6. hæc est copia, cum in casu de quo ibi loquitur, videlicet in statuto prohibente mulieres vel minores contrahere sine consensu, aut præsentia consanguineorum, negat mulieres, appellatione consanguineorum contineri ob diuersitatem rationis, & quia materia non conueniebat fœminis: quoniam imbecillitas mulierum ob eã prohibitarum contrahære, non poterat aliarum mulierũ imbecillitate suppleri: quasi scilicet sine hac ratione fuissent comprehensæ: nihil enim aliud allegat ad eas abigẽdas, quam quod diximus. Et idem voluit ipse Bald. in aliis multis locis per me allegatis in Legibus connubialibus, in l. 1. numero 79. incipien. præterea idem Bald. vt ibi videre poteris.

203 ¶ † De proximis quoque idem voluit ipse Bald. d. consil. 6. libro 2. & consil. 113. super primo puncto, in prin. iuncto titu. illius consi. lib. 4. dum ab appellatione proximi excludit fœminam ob ea verba, ex linea paterna, tanquam sine illis fuisset inclusa. & consi. 120. super primo puncto facit dubitationem, eod. lib. 4. vbi loquitur de statuto requirente præsentiam proximorum, & Ang. consi. 289. viso facto & statutis, colum. 1. quem ita refert, & sequitur Philip. Deci. in illis locis nuper citatis, & præterea consi. 252. proponitur, colum. 2. nume. 4. & d. consi. 269. colum. 2. & consi. 527. in ciuitate, colum. 2. nume 4 in fi. versicu. non obstat. & d. consi. 570. vbi supra, & dicit in d. l. 2. de regu. iur. id procedere de proprietate sermonis horum verborum, tanquam semper & in omni materia id procedat. De quo tamen vide quid post alios dicit Corne. d. consi. 222. vbi supra, lib. 2. Et de cognatis (hæc enim dictio pro coniunctis, proximis & consanguineis intelligitur, vt diximus supra, in eadem glo. numero. 11. sed & eadem) probat aperte illud Terentij in Phormione, Neque cognatus, extra vnam aniculam, quisquam aderat.

204 ¶ † Sed & idem de appellatione posterorum, voluit, quisquis is est inter consi. Ante. consi. 9. viso puncto & quæsitis, colum. 1. nisi si (inquit) aliud suadeat subiecta materia, per multa, quæ illic in hæc allegat, & Philip. Deci. qui alios, citat consi. 269. consultus ab illustri, colum. 1. in fin. & nouissime Ludo. Goz. consi. 20 prima facie, num. 8. & iterum consi. 45. visis, colum. 3. nume. 13. Et in id quoque citatur Petr. Anchara. consi. 339. pro maiori intelligentia, colum 4. versicu. tertio quod proles fœminea. Sed is ibi non de appellatione posterorum sed posteritatis loquitur. Ideo nihil ad hunc locum pertinet. Sunt autem, qui & eam posteritatis appellationem, vt id obiter dicam, ad masculos tantum referant. De quo præter alios multos

multos vide Alexan.consi.160.viso themate, lib. 2.Sed nos de hoc plenius dicemus infra, nu.210. cæterum ac in re,& nu.242.cæterum d.l.

205 §† Idque etiam generale est, vt in omni materia indifferenti masculinum concipiat fœmininum, secundum Iacob. Areti.Cyn.& Albe.in d. l.si ita scriptum sit, filiabus.ff.de legat.2.& omnes quos postea in multis versicu.seq. citabimus. Ex quibus constabit,id quoque procedere in materia stricta, odiosa, pœnali, & correctoria. Nam primum in statutis,quæ sunt stricti iuris vt diximus, vt voluit ipse Iac.Areti.qui distinguendum dicit inter odiosa & fauorabilia Cyn. & Alber.qui id totum in ratione posuit, vt si eadem sit ratio,concipiat : alias minime : & alij in d.l. quicunque.C. de ser.fugit.Cyn.in l.1.colum.vlti.C.quæ sit long. consuetu.Cyn.& Bald.sibi contrarius, in d.l.si ita scriptum sit,filiabus.Bald.in l.iura,la 1.ad fin.ff.de legib.& in l.1.in prin.colum.vlti.& ibi etiam Ange.in §.verba.ff.de pecul.idem Bald.in d.l.in multis.ff.de statu. homi. & consi.460. Ioan.colum.2. versicu.reuertor, lib.1.vbi & id singu.dicit procedere, etiam si in loco sit statutum,vt statuta ad literam intelligantur, & consi. 276.dicit statutum, lib.2.vbi etiam dicit procedere,etiam si statutum contineat odium, modo non irrationabile, & consi.433.domina Ioanna,lib.3.& in addi.consil. 47.factum tale est,statuto communis Aretij,libro 5.Salyce.in l.2.colum.penul.versicu.secundo infero.C.de nox.act.Ange.d.consi.189.col.1. Albe.in d.l.si quis id quod.ff.de iurisdi.om.iudi.& in prima parte statutorum,quæstio.9.item quæro quæstionem rotatam,colum.vlti.vbi id dicit communiter teneri, & quasi per totum mundum, vt ipse loquitur.Petr. Ancha.consi.112.superstite domina,col.1.vbi & id dicit generaliter procedere in omni statuto siue odioso,siue fauorabili. Imo.in l. si constante.§.vlti.& ibi quoque Alexand.colum. vlti.ff.solu.matrimo.vbi & ipse Alexan.dicit procedere, etiam in odiosis odio non irrationabili. Idem Imo.in d.l.si ita scriptum sit,filiabus, col.1. Fulgo.sibi contrarius, consi.63.Blasius.colum.3. versicu.superest, & d.consi.203.visis instrumento, colum.vlti.Panor.in capi.mulieres, ante fi.extra de senten.excommu.vbi etiam dicit procedere in statutis odiosis non irrationabili odio.Paul.Castren.consi 427.inhærendo puncto,colum.2.versi. breuiter his non obsta.li.1.Raphae. Com.d.consi. 84.præsupposito casu, colum. 2. Raphae. Fulgo. consi.63.Blasius, col.3.versicu.superest.& consil. 203.visis instrumento,colum.2.versic. illud.sanc. Barba.in d.cle.1.char.6.in,paruis,de elect.Alexan. consil.65.repetito consil.119.quoniam omne datum, colum.vlti.lib.6.& d.consi.125.vbi supra, lib.7.& latissime omnium Francisc.Curt.senior, consi.9.Ticinensi statuto, colum.4.versicu. veritatem puto, cum multis sequen.vbi & alios multos in id citat qui id tenent, & præterea dicit nihil interesse, à quibus proferatur masculinum à statutone, an à lege : sed illud tantum inspici, sit ne materia differens, an indifferens: siue an sit eadem ratio, an diuersa in mare, & in fœmina. Et hanc affirmat esse cōmunem opin.& nouissime Hippoly.Marsil.qui alios quoque allegat. sing.39. capias vnum.

206 §† Similiter in rescriptis, quæ & ipsa stricti iuris sunt, vt diximus, idem quoque procedere, vt in eis fœmininum sub masculino intelligatur, probat tex.in d.capi.significauit, & ibi Io. Andri.Cardi.Floren.Imo. & Pau.& alij, extra de rescrip.vbi sub illa clausula, & quosdam alios, continentur fœminæ, & voluit etiam Composte. in capi.sedes eod.titu. Archidia.in d.capi. si quis suadente.17.q.4.Ioan. Andr.Lap.Ioan.Fantu. Do. & Philip.Fran.in d.capi.cum in multis, quod est. 2.de rescrip.lib.6. Collect.in capi.Raynaldus, col. 1.extra de testa. Genri.Boh.in d.capitu.mulieres, de sent.excom.Imol.in d.l.si ita scriptum sit, filiabus.ff.de lega.2.Domi.in d.capi.generali, colum. 4.versicu.quarto casu,de elect.libro.6. Barba. sibi contrarius in d.cle.1.char.6.versicu.septimo casu eod.titu.Carol.Ruin.loquens in priuilegio legitimandi,de quo & nos supra in contraria parte locuti sumus,consi.103. visis legitimationibus. col. 9.versi.sed ad istud,lib.3.& consil.145. qua muis, nu.12.& seq.eod.lib.5.

207 §† De priuilegiis, quæ item sunt stricti iuris vt etiam dictum est,idem voluit Archid.in d.ca.si quis suadente.Bald.in capi.ad audientiam,lo 1.colum. vlti. versicu.quæro nunquid in priuilegiis, extra de rescrip.vbi & id dicit vsu communi esse receptum, vt masculinum vbique concipiat fœmininum, si potest adaptari.Collect.in d.capitu. Raynutius, colum.1. extra de testamen. Henri. Boh in d.capi.mulieres.Do.in d.capi.generali,colum.3.versicu.tertio casu. Corne. consi.177.circa quod est primo videndum,colum.2. versic.his tamen non ob.lib.4.Barba.in d.cle.1.char.6.versicu. quinto casu de elect.& consi.57.præclare scribitur, colum.5.versicu.præterea est magnopere, lib.2.vbi tamen id intelligit in præiudicium concedentis, non tertij las.sibi contrarius in omnibus locis, quæ tibi citabimus infra nume.221. denique & in materia.Philipp.Deci.sibi quoque contrarius in d.l.2.colum.antepe. nume.118. versicu. quinto videndum est de regu.iur.

208 §† De contractibus, qui stricti iuris quoque sunt vt diximus, voluit Barto.subobscure in d.l.1.ff.de verbsi.significa. Bald.in l.2.colum.1.& ibi apertius Saly.in 17.quæstio.C.de iure emphyteu.idem Bald.in d.l.sed si hac. §. liberos.ff. de in ius voc. Ange.consi.118.auia pro nepte, post princip.Domini.in dicto capi.generali, Petr. Anchara. consi.125.visis & diligenter, colum.1. Alexandr. sibi contrarius consi.1.ponderatis, colum.7.versicu.per prædicta patet.Barba.sibi etiam, sed de industria atque ex professo, contrarius in d.cle.1. char.7.de elect.vbi se,dicit bis pro alia opi.contraria consuluisse, sed tamen perperam, vt ipse fatetur, & quod non leuiter attendendum est, ibi sine vlla suspicione loquitur,cū in cons.parti suæ fauere vellet, vt sæpe eidem & multis euenit, & Phi. Dec.consi.570. casus de quo paulo ante medidiū, nu.5.& consil.608.viso pūcto, col.pe.nu.13.

209 §† Scio

209 §† Scio autem nonnullos hic distinguere, vtrumne contractus loquantur de filiis, an de liberis, vt scilicet filiorum appellatione fœminæ nõ comprehendantur, liberorum contra comprehendantur, vt per Alexan.in d.§.liberos, colum. 1.& ibi etiam Ias.post prin.& ipsum Alexan.in l. quod dicitur, la 2.colum.antepe.versicu.ad prædicta.ff.de verbo.obliga.& late per eundem Ias.in d.l.si quis id quod, colum.6.nume.2;.penè in fi. versicu.limita quatuor modis.ff.de iurisdi.omni. iudi.& in l.maritus, colum.2.versicu.nunc autem melius, numero.4.C.de procura.& alibi sæpe, & Philip. Deci.partis quidem magis causam agens, quam iuris, d.consi.222.colum.2.versicu.secundo respondetur, nume.3.& consi.236.non parua difficultas, colum.3.versicu. & in tali substitutione, numero.5.& consi.433.visa copia, colum.vlti.& consi.567.in casu occurrenti, circa medium. Sed idem in locis minime suspectis, videlicet in lect. hac plane differentiam refellit, scilicet in d.l.2.c. ar.pen.nume.107.versicu. prædicta conclusio, & sequen.ff.de regu.iur.& in capi.in præsentia, col. 18.versicu.si tamen volumus nume.138.in fi ext. de probatio.Nec ea etiam Alexan.placuit d.consi. 61.super eo, colum.vlti.lib.1.& eam refellit tex. in l.donationes quas parentes.C.de donatio.inter vir.& vxo.cum dicitur, liberos cuiuscũque sexus, & in l.vlti. C. de iniuriis, in illis verbis, liberis masculini sexus, vel filiabus. Quanquam illi textum nonnihil etiam faciunt aduersus hanc sententiam.

210 §† Cæterum hac in re illud debes intelligere, quod qui contrarium tenuerunt, scilicet masculinum in contractibus non concipere fœmininum, quos supra citauimus, hac potissimum ratione maxima ex parte innituntur, quod verba contrahentium, qui ea scilicet protulerunt, aut ad quorum commodum & vtilitatem censentur fuisse prolata, quique his innituntur, eaque in suum fauorem trahunt, & qui ideo contendunt masculinum complecti fœmininum, debuerunt apertius legem dicere: & si id non fecerint, contra eos interpretandum est, per d.l.veteribus, & ibi Barto.& alij.ff.de pactis. Ideoque è contrario si quis in eo stat pro contractu, vt masculinum nõ concipiat fœmininum, cum etiam apertius id dicere potuit, verba sunt contra eum interpretanda, vt scilicet concipiat, per d.illam rationem, & quia ex regula iuris communis debet concipere. Ita enim pulchre declarat Corne.consi.171.repetito diuino numine, colum.vlti.lib.4. Sed & idem d. consi.177.colum.3.versicu.& videmus, lib.4.dicit quod si extensio masculini ad fœmininum tendit fauorem eius, pro quo in contractibus verba dubia sunt interpretanda, masculinum haud dubie concipit fœmininum, quod prope in idem tendit. Et in eandem quoque sententiam inclinare videtur idem Corne.consi.233.in hac consultatione, colum.1.eod.lib.4.tanquam scilicet id totum ex eo pendeat, verum verba masculina veniant in fauorem eius qui illis innititur, an non. Sed Alciat. meo iudicio, in hoc cæteris melius censens, in d.l.1.ff.de verbo.significatio.tenet masculinum in contractibus simpliciter & indistincte fœmininũ concipere in materia indifferenti: nec aliquid imputandum esse contrahenti, quod apertius non dixerit. Satis enim aperte loquutus est, qui iuris regulam sequutus est. Nam inferius docebimus eam esse iuris regulam, vt scilicet regulariter masculinum concipiat fœmininum: casus autem in quibus non concipit, speciales esse. Et idem quoque ante Alciat.voluit Philip.Deci in l.2.char.pe. nume.108.versicu. postremo aduertendum.ff.de regu.iur. [redacted]

211 §† Quibus adde optimum tex.in capitu.ex literis il 1.extra de sponsa.vbi in contractibus ad communem verborum intelligentiam recurritur, & cogitur, vterque verba prolata in eo sensu retinere, quem solent recte intelligentibus generare: hæc enim sunt verba eius capi.Si ergo ex legum regula, atque etiam ex communi loquentium vsu, vt supra diximus, nume.205.masculinum concipiat fœmininum, quid imputari potest contrahentibus, si id aliter non expresserunt? secuti & legum & communis vsus intellectum. Sed & ad id, quod de regula dictum est, adde quod id non dicitur dubium, de quo est regula, vt dicit Barto. in l.quoties.ff.si quis caut.& in l.2.columm.1.ff.si quis in ius voca.non ier.cum concordan. adductis à Philip.Dec.in capi.translato, colum.2 de consti. in 2.lect.nume.16.Et quod dicimus, secundum regulam esse pronuntiandum, nisi contrarium pbetur, idem dicit Bald. in l.si tutor.in fi.C.de seruis communibus manumittendis, & in capitu.1. colum.2.extra de ali.iudi.mut.cau.fac.& Alber.in 2.parte statutorum, quæstio.158.si ex forma statuti, ad fin.Signo. qui multa citat, consi.22.in quæstio.colum.4.nume 9 Petr. Ancha.consi.368. dubium, paulo ante medium, Corne.consi.204. quanquàm, in princi.lib.3.& consi.323.animaduertens, colum.1.lib.4. Zasius consi.8.cum in causa, nume.34.& consi.9.quondam nume.53. Quibus adde glo.in rubri.de regu.iur.lib.6.paulo ante fi.quæ dicit eius esse potiorem causam, pro quo facit regula: necesseque esse aduersario probare, quare in eo casu non est locus regulæ. Quam glo. sequitur Panormi.in rubri.vt lite.non contest.in princi.& est alia similis in cle.vlti.in glo.penul.de rescrip.quam etiam sequitur, & dicit singu.valde not.Petr.Ancha.in l.post dotem, colum.3.versic. extra glo.ff.sol.matri.cum aliis concordan. adductis à Ias.in d.l.2.colum.6.versic.nota doctrinam. nume.32.ff.si quis in ius voc.& Philip. Deci.in d. l.1.colum.2.nume.6.versicu.vnde in casibus.ff.de regu.iur.Nec tamen omiseris eundem Decium, consi.8.cum in causa, viso puncto, post princi.& consi 475.in causa quæ Mantuæ, col.1.& consi. 498.viso casu, columm.1.nume 5.& consi 552 viso eleganti, colum.1.nume.4.& seq.vt omittam aliam glo.quæ dicit firmos nos inniti debere regulæ, vt Bononiensi carocio.ea est in Lomnis diffinitio, in princi.ff.de regu.iur. quam sępe citat Raphae.Coma.vt in consi.117.A. in testamento, colum.

colum.ult.& consi.129.nobilis domina, columna 2.& consi.179.facta fuit,columsn.1. & consi.190. eodemque ulti.columna 2 & ante eum Bal. in ca. 2.colum.ultim.tit.de feud.dat.in uic.lega.com.in vs.feud.Et vide etiam Franc. Cur. senio.qui alios adducit,consilio 10.ecclesia,post medium,& cōs. seq.statuto Parmensi, colum.1.uersiculo. ultimo, facit,& consi.72.princeps, colum.4. nume.51. & consi.seq.magnifice, post princ.& consi.77.super motiuis,colum.4.nume.28.& Steph.Bertran. con silio 117.ex literis,colum.vltim.libr.4.Et ad supra dicta omnia facit tex.in l.filius quicque.§.puto, ff. de hæred.inst.& in c.venerabilibus.§. potest quoque,de sent.excommu.lib.6.quos in id citat idem Franc,Cu.senior consilio 57.super eo. columsn.8. nu.36.& Ias.consi.114.ad obiecta,columna. 2. in princip.lib.1.& tex.in cap.ad decimas,in fin.de re sti.spo.lib.6.quod & in id citat Steph.Bert.consil. 50.recordor.colum.1.lib.4.

212 ¶† Denique & de sententiis, quæ stricti ēt iuris sunt,sicuti item supra diximus, ut & in eis masculinum concipiat fœmininum, non obscure uoluit Archid.dum loquitur de uerbo iudicis, in d.c.si quis suadente, 17. q. 4. quem satis uidetur sequutus fuisse Bald.in l.Gallus,in princip. colum. vltim.uersi.in glo.quæ incipit,abundat.ff.de libe. & posth.cum dicit eum illo in loco dixisse melius de hac re conceptionis masculini & fœminini,quā alium neminem.Et illum expresse sequitur Cyn. post Iac.Ra.in d.l.quicunque.colum.3.& ibi quoque Alberi.colum.2.uersi.& prædicta. C.de fer.fugi.Henri.Boh.in d.c.mulieres,de sent. excommu. & Ale.d.consi.1.col.7.ubi supra lib.5. ubi & id ad arbitria trahit.Et idem quoque uoluit Collect. in d.c.Raynaldus,col.1.de testa.dum etiam loquitur de verbis iudicis.

213 ¶†Idemque & in materia pœnali, & sic odiosa,ut maiorum nostrorum parti placere uideo, obtinet ut masculinum concipiat fœmininum,per tex.in d.l.si quis id quod, uersic. sed & utrunque. ff.de iurisdi.om.iudi.ubi Albe.Paul.Castr.Sozi.& Ias.id not.& tex.omnium optimum,a nullo tamē, quod sciam,annotatum in l.qui domum,iuncta l. mater.ff.de adulte.nam quod primo loco dixerat, qui domum suam præbuerit, vt stuprum adulteriumve fieret,quasi adulter punitur; ita secundo loco intelligit,vt mulier quoque eo capite legis, quod domum suā præbuerit,teneatur & id posteriore loco annotauit Alber. Sed & id quoque voluit glo.in l.j.in uersi.sponsam.C.de rap.uirg. quæ trahit illum tex.punientem sponsum rapientem sponsam,ad sponsam rapientem sponsum quam sequuntur Bald.& Ange.ibi, & alii,quos citabimus infra eo.tit.§.20.in glo. 1.nume.4 præterea hæc cō suetudo.Et idem quoque uoluit gl.in d.l.quisquis in uerbo,minus.C.ad leg.Iul.maiesta. quæ trahit eam l.punientem filios ob læsam à patre maiestatē ad læsam à matre maiestatem, & eam sequuntur Petr.à Bel.Pett.Cyn.& communiter alii,præter Salyc.ibi.Sequitur etiam eandem glo.Angel.Aret.in tract.malefi.in uerbo,& ei tradito,numero. 12.& aduertendum est,& Ia.consilio 106. proponuntur duo dubia,columna 2.libr.4.Et idem quod ea glo. voluit,eam referendo,alia glo.in cap.statutum felicis, in uerbo,inane,de hæret.libro.6.Et similiter glo.in d.l.si constante.§.ulti. ff.sol.mat.dum trahit l.ultim.ff.ad leg.Iul.de ui priua.loquentem de creditore,& eum punientem de vi, ad mulierem, quasi scilicet illud masculinum creditoris complectatur creditricem.Ex eoque no. Bald.Imol. Paul. Castr.& Alexan.ibi,q statutum puniens uiolentiam habet locum & in mulieribus.Hincque dicit Alexan.ipse etiam in pœnalibus, & odiosis masculinum concipere fœmininum.Et glo.in l.si quis in tantam,in glo.magna,in princip. C. vnde ui, quæ dicit,d.l.quæ pœnalis est,trahi & ad fœminas. & eam sequuntur Albe.Bar.Bal.& omnes ibi,& glo. in l.cum proponas, in ultim.C.de transa.dum loquens in fœmina,de qua etiam loquitur ille text. dicit esse locum l.si quis maior, eod.titu. quæ loquitur in masculino,& haud dubie pœnalis est.Id quod etiam voluit ea glo.non allegata.Fulg.in d.l. si quis maior,in 1.lect.& ibi quoque Anto. ab Alexandro,in 1.not.Fran.Cur.senior in rep.colum. 2. & 3. Hier.Tortus,Ias.Aquen. & ipse Ias. in d.l. cum proponas,colum.1.& consi. 118.in causa, & quæstione,colum.4. versi. secundo principaliter, libro j.& aliis in locis infra allegatis, nume. 218. denique, & in materia.De quo tamen vide Fulg. in alia lect.Tho.Parpal.Hier. Cag.& Alcia. in d.l. si quis maior.

214 ¶† Sunt & glo.iuris Canonici id astruentes, quod diximus constitutiones pœnales, loquentes in masculino,fœmininum comprehendere, uidelicet in d.ca.si quis suadente.17.q.4.& ibi post eā Archid.qui illum tex.dicunt procedere in mulieribus,ut ēt, probat tex. in d.ca.mulieres,extra,de senten.excommuni.Et alia glo.in c.3.versic.ad id autem.in verbo excludens, extra de baptis. quæ dicit tex.in l.is qui cum telo, C. de sicar. qui repetitur in c.quisquis cū,§.si quis cū telo,de pœniten.dist.1.habere locum & in fœmina. Et alia itē glo.in d.capi.1.in verbo, si quis, & ibi post eam Domin.& Philip.Fran.de elect.lib.6.& itetū in d.capi.generali, & in prin.in ver.vniuersos, & ibi etiam Petr.Anchara.eod.titu.& in cle.1.& ibi Guil.Lauda.Cardin. Floren.in 2.quæstio.& Imo. colum.1.de sepul.& in cle.1.in verb.quoslibet,in fin.& ibi Pau.Eleaz.de regu.

215 ¶† Sed & sunt alij quoque plerique eius sententiæ, videlicet idem Paul. Eleaz.in cle.1.& post eum Cardi.Floren.in 5.q.de baptis.& iterum vterque in cle.1.§.1.in prin.de reb.eccle.non ali. Zenze.in cle.1.& ibi Card.Floren.in 5.q.& Imo. colum.2.versicu.sed an hic comprehenduntur,de priuil.Iacob.Aretin.in d.l.1.de ventre in pos.mit. Hostien.in d.capi.Raynaldus, colum.3.in verbo, masculus, de testa.Guil.Suza.in publica disp.pro vt illum refert.& sequitur Albe.in 1.parte statutorum,d.quæstio.9.colum.vlti.vbi & hoc dicunt procedere:etiam si in statuto pœnali dictum sit, quod non recipit interpretationem. Nam illa (inquiunt) verba debent intelligi de futuris inter pretationibus,quas iudices, aut alia vellent facere

non

non de his, quæ iam fuit factæ à iure communi, vt scilicet masculinum concipiat fœmininum. Statuta enim dant formam futuris, non præteritis. l. leges. C. de legib. & ipse Alberic. in 2. pan. eiusdem quæstio. 107. item quæro an statutum loquens de filiis, paulo ante finem, & in l. 1. §. 1. ff. de consti. pecu. & Gand. in tractatu malefi. in rub. de aliquibus quæstionibus variis in materia malefi. colū. 3. versicu. quæstio talis insurgit. Bonifa. Vitel. in eod. tracta. titu. quid sit accusatio, nume. 125. Cyn. in l. 1. colum. vlti. C. quæ sit long. consuetu. Barto. in d. l. 1 ff. de verbo. signi. & in d. l. 1. §. sed & si incertū. ff. de vendi. in pos. mit. dum vtrobique allegat d. l. si quis id quod, & in d. l. iura, in fi. ff. de legi. Bald. in l. si ita. ff. de iniust. testa. & in capitu. præterea si quis, in fi. titu. de prohibi feud aliena. per Feder. in vl. feud. vbi illam constitutionem, punientem vasallum feudi amissione, trahit ad fœminam: quia natura (inquit realis est, masculum complecti fœminam, & eum sequuntur Marti. Laud. Aluar. & Cardi. Alexan. ibi, & rursus idem Bald. in addi. d. consi. 47. lib. 5. Lapus & Philip. Fran. in capi. 1. de excel. prælato. lib 6 Ange. in d. l. 1 §. verba. ff. de pec. Cardi. Floren. post alios antiquiores, in d. clemen. 1. in 2 quæstio. & ibi quoque Barba. char. 6. in paruis, de electio. idem Barba. d. consi. 16. clementissimi, colum. 3. versicu. & vt meis, libro. 1. Philip. Deci. consi 64 præsupponitur tempore, colum. 1. Hip. Marsi. in l. si quis viduam, nume. 5. & seq. ff. de quæstio. & consi. 86. post redditum, colum. 3. versicu. sed quando sumus. Et in materia odiosa simpliciter voluit Fran. Areti. in l. vlti. §. 1. in vlti. nota. ff. de verbo. obliga.

216 ¶ † Nec me latet, multos ex illis, præcipue vero glo. supra citatas, loqui in legibus, aut statutis vtentibus verbo, si quis, ideoque posse videri nihil pertinere ad hunc locum: quoniam ea dictio, quis non tantum masculina est, sed & fœmina, vtrunque scilicet sexum significans, vt probat illud Plauti in Epidico, Quis isthæc, quam tu osculum mihi ferre iubes, tua filia? Et iterum in Aulularia: Dic mihi sodes, quia ea est, quas vix ducere vxorem? Et iterum: Quis canam est optima. [Et in Cistellaria: Mulier quisquis es medioxima.] Et Terentij in Eunucho. Quandoquidem illarum neque quisquam te nouit. Vbi Donatus interpres id annotat. Rursumque in eadem fabula: Hunc oculis suis nostrarum nunquã quispiam nouit. Et quisquis is fuit ex antiquioribus, quem Varro citat, lib. 2. Linguæ Latinæ, vbi verbum, nuncupare declarat: Quis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine? [Et is est certe est Pacuuius, in eum quoque rem nominatim citatus à Nonio Marcello, qui & ipse citat Liuium alterum poetam antiquum: Mulier quisquis es, te volumus, Et Cœcilium: Quæso igitur, quisquis es, mea mulier Et Ennium: Et quis illæc est, quæ lugubri succincta est stola?] Idque fit Græcorum imitatione, quibus suum, τις, quod est eiusdem significationis, est etiam communis generis: vti etiam hæc annotauit Priscianus libro 13. Ex quo & illud scriptum videri potest in d. l. 1. ff. de verbo. significa. Verbum hoc, si quis, iam masculos, quam fœminas, comprehendit. Quo in loco Alciatus, vir proprietatis verborum scientissimus, hanc rem non animaduertit: sed illud, post alios nostros iuris interpretes, ei rei attribuit quod ea dictio, quis refertur ad hominem, tanquam si quis dicat, quis homo: quæ quidem dictio est communis generis. Et huc quoque referri potest tex. in d. l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iud. Nam cum primum posuisset verba Prætoris, qui vsus fuerat eadem dictione, ita scilicet, Si quid id quod iurisdictionis perpetuæ causa, &c. postea subiungit, Sed & vtrunque sexum Prætor complexus est. Vt minus mirum sit, quod refert Bal. in d. l. si quis in tantam, colum. 1. C. vnde vi. Richar. Salyce. in Syndicatu condemnatum fuisse in 9 libris, quod Florentiæ iudicasset, si quis, non comprehendere fœminam, de quo etiam late per Philip. Deci. consi. 339 consului, alias, colum. 1. & consi. 57. in caussa Mutinensi, etiam col. 1.

217 ¶ † Sed ad hæc poteris dicere, id apud veteres tantum fuisse obseruatum, vt ea dictio, quis fœminine poneretus, vt tradit ipse Donatus in illo priori loco Terentij. Sed & in posteriore dicit, antiquè ibi poni fœminino. Et similiter Priscianus lib. 13. id dicit apud vetustissimos fuisse obseruatum: tanquam scilicet ea fœminina significatio in illa dictione ex vsu abiisset, & hodie tantum in masculino genere intelligeretur. Quod & probat tex. apud nos in l. si quis, in princi. C. ad S.C. Tertullian. cum dicitur, si quis, vel si qua, & in l. sed & si quis, post princi. ibi item quis quæ ve præposuit. ff. de instit. actio. & in l. quoties, ibi aliquis, vel aliqua. C. de suis & legib. Nam & ea dictio, aliquis, ex quis, componitur. Et ideo non videtur Iurisconsultus in dictis iuribus supra allegatis, ad illam iam obsoletam abolitamque significationem respexisse, sed ad suorum temporum frequẽtiorem vsum, quo, quis, de sexu tantum masculino diceretur: vti etiam fecisse in casu simili planum est in l. Herennius. ff. de verbo. significa. vt & ibi scienter annotauit Alcia. in verbo, eundem sexum. Ideoque & nonnulli è nostris dicunt nihil interesse, quantum ad id de quo loquimur, id est, cum tractatur, an masculinum concipiat fœmininum, vtrum dispositio, vtatur eo verbo, quis an alio masculino. In qua sententia fuit Raphae. Fulgo. in d. l. quicunque. C. de ser. fug. Ioan. Fantu. & Richar. Salyce. in quibusdam consi. citatis à Corneo, consi. 222. colum. 3. versi. præterea consanguineus, lib. 3.

218 ¶ † Quòd si quis in nos retorqueat illum tex. in d. l. si quis. C. ad Tertullian. & illos similes, quasi scilicet sub dictione, si quis, non fuisset comprehensa fœmina, nisi subiunxisset, vel si qua: quod alias ea adiectio esset superuacua: sciat illud sæpe à Iurisconsultis, & Imperatoribus factiatum in omnibus prope masculinis: vt l. 2. §. 1. ibi, filius, filia, nepos, neptis. ff. de adop. l. 4. §. 1. ibi, patronum, patronam, & rursum, patroni patronæque. ff. de in ius voca. & l. 2. C. eod. vbi est similis tex. & l. in legibus, in multis locis. ff. de testi. &

testi.& in l.qui habet, in prin.& iterum.§.1.& l. quod dicitur, & l.muto itemque musæ.ff.de tutel.& l.& mulieri.§.1.ff.de cur.fur.& l. Gallus, in princi.ff.de lib.& posthu.vbi dicitur, si quis mihi ex eo nepos, siue quæ neptis, natus natave erit. Vbi glo.dicit hoc vltimum abundare, cum neptis contineretur sub nepote: de qua re dicemus in seq.versicu. Sed tamen velim id animaduertere, quod ibi dicitur, si quis nepos, siue quæ neptis: non autem, si quis nepos neptisve: quasi perperam quis, & neptis,cohæsissent, & in l.1.§ pe. & vlt.& l.seq.ff.de postu.& l.2.§.1.ff.de cap.dim. & l.2.in prin.& l.3.ff.ad leg.Aquil.& l.1.in prin. ff.de ser.corrup.& l.doli.§.Hæc actio versic.si seruus serua ve, eod.titu.& l.vt tantum.§.de filio filiave, quæ est.1.ff.de ser.corrup.& l.1.§.penul.atque etiam vlti.& l.seq.ff.de posthu.& l.quid ergo.§.1.ff.de iis qui nota.infa.& l.3.§.curatori.ff.de nego.gest.& l.interdum ibi, filium vel filiam.ff.de iudici.& l.2.ff.de ope.libe.& l.1.ff.de iure patro. & l.more, & l.si seruum.§. Prætor.ff.de acquiren. hæredi.& l.1.§. de matris, & §.impubes, & l.3. §.subuenitur, & §.si quisquam, & §.de his, & §. item sine.ff.de S.C.Sylla.& l.Lucius,la 2.ff.de hæred.Institu.& l.certum, & l.posthumorum.ff.de inin.ir.testi. & l.2.§.prætor.ff.qui satisda.cog.& l. ait Prætor, in prin.ff.de iur.de li & l.1.in princi.ff. de furt.aduer.naut.& l.patronus, patrona.ff.de re iudi.& l.si procurator.la 1.in duobus locis.ff.de acquir.re.do.& l.cum quasi.§.1.ibi, liberi liberæque.ff.de fideicom.liber. & l.vlti.in princi.ibi, si quis natus nataue erit,eod.titu.& l.si quis necandi.C.ad leg.Corne.de sica.cum dicitur,si quis necandi infantis piaculum adgressus adgressave sit. In quibus etiam duobus postremis locis illud quoque notandum dictionem, quis, simul iungi cũ mare & fœmina, contra id, quod nuper diximus, & l.mariti lenoci. §.hoc quinquennium, & duobus.§.seq.ff.de adul.in quo.§.quinquennium,hæc et verba sũt, qs postulatuspostulataue est, atq; ita dictio,quis vtrique sexui iungitur,& l.si postulauerit.§.haberi, & §.quæstioni, & §.si reus,reaue. ff. eo.tit.& l.1.multis in locis.ff.de paricid.& l.1. in princi.ff.de libe.exhi.& l.2.ibi,equus aut equa. ff.de capti.& postli.reuer.& l.3.§.sed & curatorem.ff.iudi.sol.& l.filij, in princi & §.senatores, il 1.ff.ad munic.& l.si is qui.ff.ad leg.Iul.de adulte.& l.libertus. ff. de tute.& cur.dat.ab his, & l. vlti.ff.de tutel.& ratio.distr.& l.inter.ff.de admi. tuto.& l.cum quis.§.vlti.ff.de lega.3.Quintus Mutius, in prin.ff de annu.legi.& l.lege, in tribus locis.ff.de testi. & l.interest,ff.de liber.cau.& l.1.§. 1.ibi dominus dom nave.ff.si quis testa.liber.& l. liberorum.ff.de verbo.significa.& l.2.C. de pa.qui fi.vendi.& l.1.in multis locis.C.de his, qui ante aper.tab.& l.si defunctus, etiam in multis locis, & iterum in l.si matre, & l.quoties.C.de suis & legit. & l.fœminæ.§.vlti. & iterum l.hac edictali, in prin.& §.his illud, versicu.mobilium, in multis locis, atque etiam.§.omnibus. C. de secund. nup. & l.illam etiam in multis locis, rursumque in l.illud, in multis quoque locis, atque iterum in l.vt liberis.C.de colla.& l.precibus.C.de impu. & aliis substitu.& l.neque.C.de procu. & l.2.C. qui, & aduer.quos, & l.quicquid, & l.si viua,C. de bono.mater.& l.1.& l.2.& l.quæcunque,C.de bonis quæ liber.& l.iubemus, non semel.tum in prin.tum in §.eiusdem, C.ad Trebel.& l.1.etiam non semel,C.de posthu.hære.institu.& l.si ab eo, & l.si maior,C.de legi.hære.& l.in successione filij vel filiæ, quæ est 2.C.ad Senatusconsul.Tertul. & l.si defunctus.C.de suis & legitimis, & l.si qua mulier, multis in locis, & l.mater, etiam non semel.C.ad S.C. ter.& l.nuper.C.de natu.liberis, & l.vlti.C.de metallar.& metal.lib.11.

Nec tantum id à Iurisconsultis obseruatum video, quando & Virgilius lib.1.Georgicorum, ita scripserit.

Diique deæque omnes, studium quibus arua tueri.

Et libro 6. Æneidos.

Diique deæque omnes, quibus obstitit Ilium, &c.

Quod accepisse vide ab Homero,li.8. Odyssei.

Ὑμεῖς δ' ἐισορόωντε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι. Id est,

Vos autem inspiceretis Dij, omnesque Deæ.

Et libro 8. Iliados.

Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

Audite me omnesque Dij, omnesque Deæ.

Quem versum repetit & lib.19.eiusdem operis, & in Hymno Apollinis, & paulo post eod. libro 8.

πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

Omnes detrahitæ Dij, omnesque Deæ.

Ex quo illæ vetustæ notæ.D.D.S.id est, Diis deabus sacrum. Et simile est illud ipsius Homeri lib.24.Iliados.

Ὄψεσθε Τρῶες, καὶ Τρῳάδες Ἕκτορ' ἰόντες.

Aspicite Troiani & Troianæ Hectora venientes.

Et Horatius, lib.Carminum 3.Ode 34.

Vos ò pueri, & puellæ.

Et Tullius in oratione ad Equites Ro. antequam iret in exilium: Cæterique Dij Deæque immortales.Et iterum: Quamobrem testator Deos deasque omnes.Et Suetonius in Tiberio,c.35.Eos,easque omnes., ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset, exilio affecit.

219 § † Idque & in sacris literis frequens est. Nam Deutero.5.Non facies in eo quicquam operis tu, & filius tuus, & filia, seruus & ancilla.Et capi.12.Omnes enim abominationes, quas auersatur dominus, fecerunt, Diis suis offerentes filios & filias.Et capi.13.Si tibi voluerit persuadere filius tuus, aut filia, &c.Et cap.15.Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa. Et capi.16.Et epulaberis in festiuitate tua, tu & filius tuus, & filia. Et ca.18.Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam. Et Baruch.4. Vidi enim captiuitatem populi mei, filiorum meorum & filiarum.

220 § † Neque enim inconueniens est id exprimere,quod sub alio verbo,sine alia expressione includebatur, ad tollendam anxiam & morosam quorundam dubitationem: vt probat tex.in l.stipulationes commodissimum.ff.de verbor.obligat.

& in l.

& in l.qui mutuam, in princ.ff.manda. & in l.quæ dubitationis, & ibi Philip. Deci.qui affert alios concord.ff.de regu.iur.cum aliis multis à me congestis in repe.l.si vnquam in verbo,reuertatur,nu. 22.sed quod hic respondeatur,& hanc eius rei rationem nuncupatim reddidit Cor.in d.l.si quis vel si qua, in primo nota.C.ad Tertullia.

221 ¶ † Denique & in materia correctoria masculinũ concipit fœmininum,vt satis ostendit glo. in d.l.Gallus,in prin.in verbo,neptis, & ibi Raph. Coma.qui eam ad hoc dicit not.& Ias.col.13.nu. 60.in fi.versi.item inquantũ, & Lan.Gal.in repe. nu.34.ff.de lib.& post.& eam quoque glo.ad hoc expendit ipse Ias.in d.l.si quis id quod,col.2.n.10. versi.7.dicta regula, & consi.140.quod est primũ omnium,li.2.inci.spectabilis,col.3.versi.similiter, & fortius, & consi.seq. Christopho.col.2.versi.similiter & adhuc,itemq; con.seq.venerabilis quõdam dominus,col.3.versi. similiter & fortius.Licet aliter intelligat Ale.in d.l.Gallus, in princi.col.5. versi.in glo.in verbo.neptis. Cuius tamen rationibus respondet Ias.in d.l.si quis id quod. Et probatur quoque hæc sententia optime ex tex.in §.consequens,& §.si defunctus,in verbo,solis fratribus, in Authen.de hære.ab inte.veni.Ex quo tex.sumitur Authen.post fratres.C.de legi.hære.vbi dispositio Authenti.corrigens antiqua iura,sub verbo, solis fratribus, includit, & sorores. Quem tex. ad hoc annotauit Francis.Curt.Senior,d.consi.9. colum.6.versicu.& pro ista.

222 ¶ † Vt omittam,in testamentis, & substitutionibus id regulariter procedere, vt probatur in l.qui duos, & in l.seruis legatis.ff.de lega.3.& l.si quis ita, in prin.ff.de testa.tutel. & d.l.si ita scriptum sit,filiabus.ff.de leg.2.& d.l.iusta.ff.de verbo. significa.Ioan.Andr.in d.capi.Raynaldus, colum. 2.& ibi quoque Anto.& alij, extra de testa. Petr. Ancha.consi.120.pro clariori, versi.vlterius aduertendum.Alexan.consi.55. ponderatis, colum.vlt. versi.præterea illa verba,lib.3.& consi.17.circunspectis,colum.3.versi.quarto quia in dispositione, lib.7.Corne.consi.83.videtur in hac consultatione, colum.1.versicu.tamen his non obsta.lib.1.& d.consi.177.colum.3.versicu.& videmus in simili, lib.4. Philip. Deci.consi.568. domina, nume. 6.columna, vlti.versicu.secundo principaliter, & Docto.vbique Quod hic tamen non contemnendum est,cum vt iam supra diximus,statuta sequantur naturam vltimarum voluntatum.

223 ¶ † Ex quibus omnibus illud planum fit regulariter (neque enim id vocabulum refugio,quo vsus est Vlpianus in l.3.§.sed & si errauit.ff.de in rem verso.& in l.regulariter.ff.de peti.hære.& Iulianus in l.si seruo, in princi.ff.de vsufruct.) & in materia indifferenti masculinum concipere fœmininum. Casus autem, in quibus non concipit, speciales esse & singulares, & vt alij appellant, fallentiales. Quod etiam satis vult glo.in d.l.si ita scriptum sit, filiabus.ff.de lega.2. Pau.Eleaz.in d.clemen.1.§.1.& ibi Cardina. Floren.de reb.eccle.non aliena.vbi id dicit regulare & in odio, & in fauore. Signor.consi.172.& seq.supra allegat.Angel.in d.l.quicunque, & ibi clarissime Francis.Areti.in primo nota. C.de ser.fugit. idem Ange.consi.289.viso facto, post princi.Cardina; Floren.in cle.1.versicu.si quis,in princi de reb.eccle.non ali.vbi & id dicit procedere,siue tractemus de fauore, siue de odio.Raphae.Fulgo.consi.121. supposita bulla, colum.2.Panor.in d.capi. significauit,in secundo nota.de rescrip.Christo. Porc.in d.§.si quis filiabus,colum.2.versicu.ex hac glo.Institu.de legib.agna. suc. Corne.d.consi.171.paulo ante fin.lib.3.& d.consi.222.colum.3. versic.præterea consanguineus,eod.lib.3.& d.consi.177 colum.2.versicu.& ideo verba,lib.4.& consi.275.in præsenti consultatione, colum.vlti. versicu.nec obstant adducta, cod.lib.4. Barba.in repet.l.cum acutissimi, colum.vlti.versicu. adde etiam. C. de fideicom. Sozi. in tracta. Fal. regula 255.masculinum regulariter.Ias.d.l.si quis id quod Alcia.in d. l.1.ff.de verbo.signi.& in l.patroni, eod.titu.

224 ¶ † Et in id benefacit tex.in d.l.qui duos, in fin.ff.de leg.3.vbi ita scribitur, Sexus mascu.semper fœmini.continet: nam ea dictio,semper,aperte ostendit eam esse regulam, cum sit vniuersale affirmatiuum.Saly in l.1.in princi.C.quomodo & quand.iudi.& Sozi.qui multa iura allegat, consi. 11.circa præsentem, colum.2.versicu.& insuper, lib.1.nam & dictio, plerunque, qua etiam vtitur ea l.& quæ nec tam præcisa,nec tam generalis est,vt probat tex.in l.procuratoris.§.licet.ff.de tribu.actio.cum dicitur, Plerunque enim hic apparatus ex merce est, imo semper hæc inquam dictio, plerunque,eam vim habes,vt etiam regulam faciat,ex multorum sententia, videlicet gl. & Inno. in l.non dubitamus.ff.de condi. & demon.& glo. in l,2.in verbo,si enim.C.per quas perso.no.acqu. Dyn.& Nicol.Neapo.in l.1.in princip.per illum tex.ff.de tutel.& ratio.distrah.idem Nicol. Neap. Alberi.Salyce.Raphae.Alexan.& Fran.Areti.in l. si plures, quam legunt cum l.qui plures hæredes. ff.de vulga.& pupil.idem Albet.in l.si vt certo.§. commodatum, in princi.ff.commod.& in secunda parte statuto.quæstio.158.si ex forma statuti, post medium.Barto.in authen.vt sine prohi.matr. in fin.per tex.ibi,& alia iura quæ allegat Saly.in l. iubemus.§.vlti.C. de sacros.eccle.& in l.post sententiam post princi.C.de senten. & interlo. omni. iudi.& in l.quæ adulterium, circa medium.C.de adulte.Raphae Co.consi.73.dominus Thomeus, colum.3.versicu.in contrarium autem, Alexan.in l.si quis iniquum, in princi.ff.quod quisque iur. & consi.50.visis & opportune, col.1.lib.1. Corn. consi.30.in præsenti,colum.1.versicu.tamen prædictis,lib.1.& consi.68.licet hanc, colum.2.versi. dictio autem,lib.4.vbi loquitur in hac materia,& Philip.Deci.in l.1.nume.13.ff.de regu.iur.Et benefacit tex.in l.3.§.1.iuncta glo.in verbo, plerunque.ff.de officio.præfec.vigil.& in l.si nominatim. §.1.ff.de condi.& demonstra.& in l.tutela, iuncta l.vlti.ff.de tutel.& in l.1.C.ad legi.Corne.de sica. & in c.inspicimus,de reg.iur.li.6.vbi è diuerso dictiones,interdum,& quandoq; denotant exceptionem: vt de prima probatur in l.interdum.ff.de minori,

minori.& l.interdum,in princi.& ibi Salyce.ff.de condi.indebi.& l.interdum,& ibi etiam Salyce.in princi.ff.qui poti.in pigno.hab.& voluit Signori. consi.155.in processu,colum.4.versicu.item certi sunt.& Alber.in l.ait Prætor.§.interdum.ff.de nego.gest.vbi dicit hanc dictionem significare casum specialem. De secunda voluerunt Raphae. Ful.& Philip.Deci.in l.2.in princi.ff.si cert.peta.& idem Deci.in capi.quoniam,colum.1.in secundo no.de proba.Sed redeundo ad dictionē,plerunque,facit, quod dicit Fran.Areti.in l.existimo,colum.1.ff.de verbo.obliga.quod ea dictio plerunque, significat aliquid frequentius fieri. Quod & probat illud Terentij in Andria, Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum, ipsum animum ægrotum ad deteriorem partem plerunque applicat.Et illud quoque Tulij, lib.2.de Diuinatione, Quid enim proficit,cum in medium mare fulmen iacit? Quid cum in altissimos montes: quod plerunque fit. Et omnium apertissime probatur in l.legatis seruis.§. si vnus.ff.de lega.3. Sicut & illa actio, interdum, significat raritatem,vt de vtroque probatur in l.1. §.duo autem sunt,versicu.æstiua.ff.de aqua quoti.& æsti.cum dicitur.Castra æstiua,quibus interdum etiam hyeme, plerunque autem æstate, vtimur. Ideoque significat, regulariter esse contrariū. Dy. in l.nemo plus iuris.ff.de regu.iur.Albe.in l.interdum.in princi.ff.de acqui.pos. Quanquam etiam aliquando ea dictio, plerunque, idem significet, quod interdum siue nonnunquam, sed rarenter: vt apud Quintilianum,is is est,in 15. Declaratione:Excussa sunt plerunque languentium verberibus,redemptaque debilitate vitia: ignibus,vulneribus interdū profutura grassata sunt,&c.Ita enim eum locum nonnulli intelligunt: quamuis & alij illud plerunque, pro frequentissime, scribant ibi accipi. Quibus & ego malo accedere, quando & plerique ex quo illud aduerbium fit,vim illam natiuam habeat, vt significet plures & ex maxima parte,vt aperte probat illud Sallustianum in bello Iugurthino: In diuisione orbis terræ plerique in parte tertia Africam posuere:pauci tantum modo Asiam & Europam: illudque eiusdem libri: Præterea ex Latio fortissimum quemque, plerosque militia,paucos fama cognitos accire & tex.in l.3. in princi.ff.ad Senatusconsul.Macedo.ibi,publice pateifa.plerisqua videbatur, & in l.continuus.§. cum ita.ff.de verbo.obli.cum dicitur, Vt mature perueniat: id est,eo temoore,quo plerique eiusdē conditionis homines solent peruenire, & quo ibi nota.Barto.Ange. Fran. Areti.& alij Recentiores illud interpretantes de maiori parte hominum. Atque etiam in l.adoptiuum.§.vlt.ff.de in ius voc. ibi,plerique Iuliani sententiam probant. Ideoque & ex ea dictione fit etiam regula.l.plerique.ff.de in ius voc.& alibi sæpe.

225 §† Nec omittam,quod etiam ex lege diuina masculinum concipit fœmininum, vt probat tex.in ca maiores,vbi & id notat Panor.post prin. extra de baptismo. Et id quoque annotat diuus Augustinus lib.7.quæstionum, enarrans illud Iudicum, ca.11.Quicunque primus fuerit egressus de foribus mihique occurrerit,cum holocaustum offeram domino. Solet (inquit) scriptura masculinum pro quolibet sexu ponere, sicut & de Abraham dictum est, Surgens à mortuo, cum eius vxor mortua esset. In eo autem Iudicum loco haud dubie in illo masculino intellecta est fœmina,vt ex inferioribus verbis eiusdem ca.declaratur. Et id quoque Poetæ receperunt. Nam Licinius ille Caluus, quem doctissimum fuisse Tullius,Catullus,Quintilianus,Seneca,& eruditi omnes fatentur, ita scribit.

Pollentemque Deum Venerem.

Et eum secutus Tibullus, lib. 1. Eleg.2.

Nam Veneris magni violauit numina verbo?

Ita enim nonnulli legunt. Et Virgilius, lib.2 Æneidos, de eadem loquens.

Descendo,hac ducente Deo flāmam inter & hostes
Expedior.

Et alibi, libro 7. de Iunone, aut Alecto etiam loquens.

Nec dextræ erranti Deus absuit.

Quamuis Seruius in dictis locis id alio referat, & alio item Macrobius aliorum autoritate, lib.3. Saturnaliorum,cap.8.Nam & Venerem Ἀφρόδιτον masculine Aristophanes quoque vocauit, vt & ille annotauit. Sed illum priorem locū Virgilij Donatus in Adelphos Terentij ad hanc nostram sententiam propemodum detorques.

226 §† Nec omnibus placuit, quod supra dictum est, masculinum concipere fœmininum ex interpretatione extensiua: quin dicunt multi, id fieri ex proprio significato, aut certe ex interpretatione comprehensiua, per tex.in d.l.1.ff.de verbo.significa.cum dicit, conplectitur, & in d.l.si quis id, quod.ff.de iurisdi.omni.iudi.cum etiam dicit, complexus est, nam id verbum, complectendi significat veram & propriam significationem: vt Batto. & omnes asseuerant & satis probant illi tex.cum in priore ita dicatur, Verbum si quis tam masculos, quam fœminas, complectitur, & in posteriore ita,Vtrunque sexum complexus est, nam nisi vere ac proprie intelligeretur, fatendum esset & mares sub illis verbis masculinis non vere, ac proprie contineri, cum de vtrisque simul loquantur. Et id etiam confirmat glo.in d. l.1.de verbo.significa.dicens id esse ex mente disponentis, vt fœminæ comprenendantur: quod idem est, ac si diceret, quod est ex proprio significato. Sicut & eam glo.intellexit, & ita sequutus est Cardina.Floren.sibi in hoc contrarius, in d. cle.1.colum.3 in 3.q.& ibi quoque Barba.chat.6. & seq.in paruis,de electio.& idem Barba.in repe. rubri.de fide instru.colum.8.& iterum inter cons. Alexand. consi.52.circa hanc dubitationem, colum.2.libro.4.vbi expressim eam sententiam sequitur, & late Francisc. Curt.senior, d.consi.9. columna.72. versicu.& fortius corroboratur, & multis sequen.

227 §† Nam, vt ipsi dicunt, post Dyn.in capitu.vlti.ad fin.de regu.iur.libro 6.lex & mens legis idem sunt. Id quod etiam aperte probat tex.in l.

nominis

nominis & rei. §. verbum. ff. de verbo. significa. vbi ita scribitur, Verbum, ex legibus, sic accipiendum est, tam ex legum sententia, quam ex verbis. Quẽ tex. & ad hoc quoque nostrum propositum conceptionis fœminini in masculino adducit Bald. d. consi. 433. domina Ioanna, col. vlt. lib. 3. vbi ex hoc dicit, hanc interpretationem esse expositiuam, nõ extensiuam: dicitque procedere, etiam si ratio sit tacita, per l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut. vnde tacite statutum dicitur id, in quo eadem ratio repetitur. l. his solis in verbo, satis tacite. C. de reuoca. dona. & l. vlti. in prin. C. de indi. vidui. Sed & illum quoque tex. ad hanc conceptionem fœminini ex masculino, affert Petr. Ancha. consi. 112. superstite domina, col. 1. vbi ex hoc quoque dicit id, quod supra diximus, videlicet id procedere ex interpretatione comprehensiua, & expositiua, non extensiua, & Corno. d. consi. 222. colum. 3. versicu. nec obsta. tex. lib. 3.

228 ¶ † Quibus addere potes multa à nobis collecta in repet. l. si vnquam, in verbo, libertis, nume. 45. quorum sententia, & seq. C. de reuo. dona. quibus aperte ostendimus, mentem & rationem legis, & ipsam legem idem esse, & quod ex mente & ratione legis est, idem quoque esse ex proprio legis intellectu, & non extensione. De quo etiam aliquid dicemus infra eod. §. 20. nume. 2. & 3. Fatentur autem omnes, quod si constat de mente proferentis, vt velit in masculino comprehendere fœminam, certe comprehenditur, per l. Lucius. §. quæsitum. ff. de lega. 3. nec vllus est scribentium, qui hoc neget. Sed satis constat de mente proferentius, si eadem est ratio, quæ & ipsa mens est, vt diximus. Si igitur, eadem est ratio, consequens est, vt comprehẽdatur ex proprio significato. Ideo cum hæc nonnihil (vt verisimile est) cogitaret Barto. in d. l. 1. in princi. colum. vlti. ff. de pecu. nec tamen satis videret, quid sibi dicendum esset, fuit in extranea admodum opi. vt scilicet masculinum concipere fœmininum, non ex interpretatione extensiua, quod quidam dicebant, & ipsemet aliis in locis: nec ex proprio quoque significato, tanquam interim hæreret in salebra.

229 ¶ † Et ad supra dicta optime facit, quod scribit Cyn. non semel, masculinum concipere fœmininum vt rationis. Id enim voluit in d. l. quicunque. C. de ser. fug. & in d. l. 1. colum. vlti. C. quæ sit long. consue. & in d. l. si ita scriptum sit, filiabus, & ibi post eum Bald. ff. de lega. 2. & Albe. in d. l. 1. in fin. princi. ff. de pecul. & Henri. Boh. in d. capi. mulieres, extra de senten. excommu. Nam quod ex ratione fit, idem & ex mente & ipsa lege fit, vt diximus. A quo non longe distat, quod pulchre dicit Bald. in l. vlti. in 14. q. C. de hæredi. institu. quod & si masculinum non concipiat fœmininum proprie secundum rationem recti sermonis, concipit tamen proprie & vere secundum rationem recti iudicij, quod (vt subdit) Legistæ ponderant, si eadem sit ratio, argu. d. l. vlti. C. de indi. vidu. tol.

230 ¶ † Et faciunt quoque tex. qui dicunt appellatione masculini generis fœminam contineri, vt in l. si quis ita in princi. ff. de test. tutel. & in d. l. qui duos. ff. de leg. 3. & in l. legatis seruis. §. iumentis, & l. seruis legatis, ibi sed pueris, eod. titu. & l. patroni, & l. liberti. ff. de verbo. significa. nam id verbum, contineri, proprietatem sermonis ostendit, secundum Barto. in l. cui eorum. §. affinitates. ff. de postu. & in l. liberorum, colum. 5. versicu. ego hæc probo. ff. de verbo. significa. Petr. Ancha. loquentem in hac materia, d. consi. 112. Barb. in l. 1. §. eadem, colum. 3. ff. de verbo. obliga. & in d. repeti. rubri. de fid. instru. colum. 6. versicu. quot autem modis, & rursum consi. seq. versicu. & si forte quis velit, & in repe. rubr. de reb. eccle. non aliena. colum. 7 uersicu. sed in ueritate, & in d. cle. 1. char. 6. de ele. ubi etiam loquitur in hac materia, & consi. 29. illud in medium afferam, col. ulti. in princi. lib. 3. Fely. in capi. peruenit lo. 1. col. 1. de testi. cog. Soz. in l. 1. §. si stipulanti, col. 1 ff. de uerbo. obliga. Ias. in l. serui electione, quæ est 5 §. 1. col. ulti. nume. 26. uersi. secundo contra conclusionem. ff. de leg. 1. & in l. 1. col. 2. ff. de uul. & pup. sub. & in l. Gallus. §. instituens, nu. 11. ff. de libe. & post, & in §. 1. char. 8. in paruis, uersi. in fin. glo. disputat, & ibi quoque Gomes. nume. 46. & iterum nu. 72. Insti. de act. & Philip. Deci. in l. 2. §. creditum, col. 1. in 2. nota. ff. si cert. peta. & consi. 570. casus de quo quæritur, in princi. ubi de hoc casu nostro loquitur. Alcia. in capi. quod sedem, nu. 65. extra de offi. or. Pro quibus facit tex. in l. inter stuprum. §. ulti. ff. de uerbo. significa. ubi scribitur, Commune nomen utrunque sexum continere, nam in confesso omnibus est, id esse ex sermonis proprietate, & tex. in l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. cum dicitur. Et si his uerbis non contineatur, pro adiecto tamen debet accipi. & in l. sed & si. ff. de lega. 1. & tex. in §. item Seruiana, ibi, eam proprie rem contineri diximus, Inst. de act. Quamuis & hic posterior in contrarium trahi posset. Nam & contrarium etiam (ut obiter dixerim) tenuit Fran. Areti. in d. l. Gallus. §. instituens, col. 2. & Ias. male sibi in hoc conueniens in l. emancipata, col. pen. nu. 19. uersic. caue. tamen post med. ad illud. C. qui admit. & Felyn. etiam sibi contrarius in tu. extra de fide. instru. col. 2. nu. 4. ad medi. uersi. nec obstat, quod illud, & ibi quoque Philip. Deci. & Barba. in capi. nulli per illum tex. extra de reb. ali. non alie. Alcia. in l. 1. §. si stipulanti, nu 15. & ibi Lancel. Gal. col. 2. ff. de uerbo. obli. & idem Gal. in l. 1. in 1. oppo. Barto. de uulga. & pup. & Caro. Molen. qui præterea dicit id communiter teneri, in consue. Pari. titu. 1. §. 1. nu. 5. Pro quorum sententia (licet non allegent) est tex. in l. proximi. ff. de uerbo. significa. ubi ita scribitur, Proximi appellatione etiam ille continetur, qui solus est. Et tamen scribitur in l. 1. § proximus. ff. unde cog. Proximus accipitur etiam, qui solus est: quamuis proprie proximus ex pluribus dicitur. Ex quibus locis inuicem collatis, aperte uides illud uerbum in priore loco positum, improprietatẽ significare: uti etiam probatur ex l. in legibus. ff. de testi. iuncta l. si qua. §. 1. ff. de rit. nup. Ex quibus potes intelligere, id uerbum proprietatẽ uel improprietatem

significare ex subiecta materia. Vt etiam satis declarat Barto. in d.l. liberorum, col. 5. versi. pro hoc etiam, de verbo. sign. Sed vt redeamus, facit etiam ad hanc nostram principalem sententiam tex. in l. illa verba, optimus. §. pueri. ff. de verbo. signifi. vbi puelli appellatione etiam puella significatur: quod verbum clarissime indicat, hanc esse verbi significationem, non extensionem. Sed & id confirmat, quod etiam non nunquam per masculinum fœmininum tantum, non etiam ipsum masculinũ intelligitur. l. plerunque. §. si serui, in princi. vbi id not. glo. quæ affert concor. de iur. dot.

231 ¶ † Porrò autem duo sunt præcipua, quæ videntur in hoc nostro casu suadere, masculinum non concipere fœmininum: quæ à nobis supra facta sunt. Primum, quia id statutum potest videri esse contra Ius commune, & odiosum odio quidem irrationabili. Secundum, quia non conuenit fœminis, vt malibus: cum ratio conseruandæ agnationis, & familiç mares tantum respiciat: quo in casu & alias semper in differenti materia (vt supra diximus) nunquam masculinum concipit fœmininum. Quos quidem duos obices si summo uerimus, clarum erit, quod probare intendimus. Igitur primum illud, quod scilicet id statutum sit contra Ius commune multi non admittunt, & si quidem ex primoribus legum interpretibus, quos videbis supra in præfatio. siue rubri. nume. 21. ex quibus multis placuit. Qui autem videntur velle contrarium, quos etiam citauimus in eadem rub. nume. 60. quamobrem sunt multi, & seq. magna ex parte loquuntur in terminis nostræ consuetudinis, sed aliorum statutorum simpliciter prohibentium vendi aliis, quam consanguineis, consortibus, aut vicinis, aut sine eorum consensu, & requisitione. Et id quidem haud dubie est contra Ius commune, vt probat text. in l. dudum. C. de contrah. emp. Nostra autem consuetudo nihil tale disponit, sed potius permittit vendere extraneis, ipsius consanguineis inscijs & remitentibus, sed eis tantum ius facit retrahendi soluto pretio, & ita approbata venditione, vt satis ostensum est in ea rubr. Quod longe distat ab illis statutis. Et sic id nostrum statutũ est tantum præter Ius commune, cum nulla lex, sit quæ id nuncupatim prohibeat, quod nostra consuetudo permittit.

232 ¶ † Ex quo, si verum sit, confestim sequitur æque in ea masculinum compræhendere fœmininum, ac si proferretur à Iure communi, vt expresse tradit Bald. in l. diuturna, in 1. lect. ad fi. ff. de legi. & Domi. in d. capi. generali, col. 3. de elect. lib. 6. vbi & huius rei rationem reddit: quia huiusmodi consuetudines recipiunt interpretationem à Iure communi, capi. ex literis, de consti. & capi. de cætero, & capi. ad audientiam, de cleri. non residẽ. Et idem quoque voluit Alexand. consi. 65. repetito consi. 119. quoniam omne datum, col. vlti. lib. 6. & Barba. in d. cle. 1. in 6. char. in paruis, versi. secundo casu, de elect. Et ita, vt ipsi Domi. & Barba. dicunt, potest intelligi, quod scribit Archi. in d. c. si quis suadente. 17. quæstio. 4. cum dicit, statuta ecclesiastica cõcipere fœmininum sub masculino, etiam in materia odiosa: quæ fuit etiam sententia Hostien. in d. c. Raynaldus, col. 3. in verbo, masculis, extra de testa. & Henri. Boh. in d. ca. mulieres, de sen. excom. Et licet illi assignent quandam rationem diuersitatis inter statuta ecclesiastica, & secularia tamen hæc videtur melior ratio, vt dicunt ipsi Domi. & Barba. quia clerici non possunt statuere contra ius commune, sed tantum secundum, vel præter ipsum Ius, cle. nè Romani, & ibi glo. in verbo, tolli, de elect. & voluit etiam Hostiẽ. in c. vlti. de officio. Archi. & Ioan. And. in c. vlti. de appel lib. 6. & Car. Flo, consi. 2. circa statutum. Ergo sicut Ius commune extenditur, ita & alia statuta. Nec ea quoque prior ratio placet Collect. in d. ca. Raynal. col. 1. de testa.

233 ¶ † Quin si concedamus id nostrum statutum esse contra Ius cõmune, vt nonnullis, & mihi prope placuit, tamen ex eo continuo infertur, q masculinum in eo non concipiat fœmininum. Imo vero cum in eo sit indifferens materia, & eadem in vtroque sexu ratio, vt postea dicemus, consequens est, & vtrunque sexum in masculino compræhendi, vt latissime probat Fran. Cur. Senior. d. consi. 9. Ticinensi statuto, vbi in id multos alios Docto. multasque nec contemnendas rationes affert, vt ibi omnibus videre licet & late etiam supra diximus, num. 221. denique & in materia. Et faciunt etiam, quæ scripsimus, nu. 226. nec omnibus placuit, & seq. Quibus & hanc vnam rationẽ addiderim, nondum à nobis in hac materia factã, quod constitutio etiam correctoria ad eum casum extenditur, qui potest compræhendi sub lata & impropria significatione casus expressi, quando in vtraque eadem est ratio, ex sententia glo. in Authen. minoris debitor, in verbo, à curatione. C. qui tuto. dar. poss. & in §. hæc omnia, in verbo, ad curationem, in Authen. vt hi qui obliga. & in cle. 1. in verbo, eligatur de elect. Roma. qui ad hoc eas glo. citat & commendat, consi. 139 licet magna, versicu. secunda ratio, cum aliis multis concord à me adductis in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numer. 145. similiterque renuntiatio. Cuius rei rationem posuimus in d. nume. 226. nec omnibus, & sequen. quoniam scilicet id fit ex mente legis, & cætera, vt ibi videre poteris. Sed fœmininum compræhenditur sub masculino saltem ex lata & impropria significatione, ex omnium nullo discrepante sententia: si non ex propria, quod nonnulli voluerunt. Igitur & hic compræhenditur.

234 ¶ † Nec omnino interim fatendum est istud statutũ esse odiosum, cum multi teneant esse fauorabile, vt diximus etiam in ru. nu. 56. ex his autem quæ tã late. Et si odiosum esset, vt alij multi voluerunt, id vtique non esset ex ea parte, de qua hic tractamus, scilicet ex parte consanguineorum. Nam quantũ ad eos dici posse videtur, id statutũ esse fauorabile, licet quantũ ad emptores esset odiosum. Ideoque quantum ad interpretationẽ verborum, quæ ipsos consanguineos inuitat, est extendendũ licet alio respectu esset restringendũ: ut in simili uoluit gl. no. in l. 2. in uerb. liberis. C. de in ius uoc.

quod

quod hæredibus extranei patroni debetur reuerentia per tex.ibi, licet hæredes extranei liberti non debeant.l.penultim.ff.de obsequi lib.quia ex parte patroni est fauor, ideo prorogandus: ex parte autem liberti est odium, ideo restringendum, per iura per eam allegata. Per quam glo. Bald.Salyce.& Recentiores, qui adducunt concor.ibi, dicunt quod statutum, ex quo filius excludit filiam, est fauorabile ex parte filij, & ideo extendendum, vt etiam comprehendat nepotem: at ex parte filiæ est odiosum, ideo restringendum. Sed tamen super hac ratione, quia non mihi admodum placet, vide quæ diximus supra in rubri.huius tit.nu. 64.cæterum remota.

235 ¶ † Sed & illud hoc in loco non prętermittendum est, statuentes dum id statutum conderēt, nullo odio emptorum motos fuisse, vt id ipsum statuerent, sed simpliciter, & mero fauore consanguinitatis, ne scilicet res exiret extra consanguinitatem, vt sæpius iam diximus. Ideo & simpliciter fauorabile videri potest esse iudicandum, cum in id de quo hic tractamus, scilicet vt intelligamus, vtrū statutum si odiosum, an fauorabile, principale propositum statuentium sit considerandum.l.qui exceptionem, & ibi Barto.& Bald.ff.de condit.indebi.& l.si quis nec causam, in princ.& l.rogasti.ff.si cert.peta.& ipse Bald.loquens nuncupatim in hac materia conceptionis fœminini ex masculino, d. consi.333.domina Ioanna, lib.3.cum aliis multis concordan.à me traditis infra eod.titu.§.30.nu.5. & ex hoc. Ex quibus vnum hic non omittemus qui hac ratione expressim dicit hoc nostrum statutum retractus esse fauorabile. Is est Alexander consi.197.in caussa vertente inter Ser.Sulimanū, colum.1.lib.7.

236 ¶ † Sed fac è contrario hoc statutum esse simpliciter odiosum, vt multis etiam placuit. Id tamen non est odio irrationabili: cuiusmodi esset si statueretur aut disponeretur, vt filij bannitorum expellantur, aut aliter alius pro alio puniatur, vt filius exhæredetur sine causa & similia ab his adducta, qui dicunt in statuto odioso odio irrationabili, masculinum non concipere fœmininum, quos supra citauimus: neque enim quippiam tale est in nostro statuto. Et satis est, teste Bald. ex aliorum sententia, in d.l.si ita.ff.de iniust.testa. vt statutum etiam odiosum habeat rationem quam dam motiuam, vt ipse loquitur ad hunc finem, de quo tractamus, vt scilicet masculinum concipiat fœmininum. Cui adde multa, quæ diximus supra in rubr. nume.76.ad id autem. Nec in hoc accedo glo.in d.capi.mala 8.distin. quæ dicit, hanc consuetudinem esse irrationabilem, cum ea non sit sine ratione, nec ea quidem contemnenda, vt patet ex multis, quæ diximus, in d.rubri. Igitur si sit aliquod odium, cum tamen id irrationabile non sit, fatendum id non impedimento esse, quin masculinum concipiat fœmininum in materia indifferenti, & in qua eadem in vtroque sexu est ratio, secundum Iacob.Areti. Ange.Raphae.& Paul.Castren.in d.l. quicunque.C.de ser.fugit.Alberic. in l.vltima.C. de secundis. nupti.& in d. l. si quis in tantam, columna.1.C.vnde vi Bartol.in d.l.1.ff.de ve bonorum, significatio.Pau.Eleaz.& Cardinal. Florent. in d.clementi.1.de election. Paul. Castre. consil. 276.puto sine dubio, colum.1.lib.2. Fran.Aretin. consil.39.in facto, colum.1.cum aliis multis supra citatis.

237 ¶ † Reliquum est, vt ostendamus id quod iam sæpe supra diximus, videlicet hanc huius consuetudinis materiam esse indifferētem, eandemq; in vtroque sexu rationem; hic enim cardo est totius huius controuersiæ. Quod vt intelligas, scire debes, eos qui huius consuetudinis rationem afferunt, ita eam scripsisse, vt si alicubi dixerint, ne res exeat de familia, alibi etiam de genere, alibi item de consanguinitate aut parentela, aut aliis nominibus meram & simplicem coniūctionem sanguinis significantibus, non ad mares tantum, sed & ad fœminas quoque respexisse videantur. Et si de familia aut genere, vti in priori parte dictum est, tantum loquuti fuissent, non tamen fœminas exclusisse viderentur? Quando (vt de priori primum loquamur) illud nomen familiæ non tantum ad agnatos, id est, mares, & ex eis descendentes pertineat, sed etiam ad cognatos, id est, omnes propinquos, vt etiam intelligit.l. vlti.C.de verbor.significa.secundum cuius intellectum, glo.in l.cum ita.§.in fideicommisso.ff.de legat.2.dicit eam dictionem ita accipiendam, cum aliquid relinquitur familiæ: quod & ea lex vlti.dixerat. Nam & si nomen ipsum familiæ interdum pro agnatione specialiter intelligitur: tamen de proprietate ipsius uerbi etiam fœminæ, & descendentes ex eis intelliguntur: vt voluerunt Oldra.Bald.& Pau.Castrē. in d.l.vlti.C.de verbo.signi.

238 ¶ † Quod inde manat, quod hodie sublata est differentia sexus, & agnationis, vt supra diximus in princi.huius quæstio.ex senten. Angel.loquentis in casu huic nostro simillimo, & probatur in l.lege, & in Authen.cessante, & Authenti.post. fratres autem, & Authen.post fratres fratrumque. C.de legi.hæredi.& l.maximum vitium. C.de lib. præte.& §.1.versicu.nulla, & §.consequens, in fin. & §.nullam vero, & §.ex his autem, in Authen de hæredi.quæ ab inte.dese.& in §.sed hæc quidam, versicu.nostra.Institu.de exhæ.lib.cum multis simi.congestis à Philip. Deci.in d.l.2.num.92.ff.de regu.iur. & fusius à nobis supra tit.17.§.4 qui est omnium huius voluminis 200. Videmusque, & fœminas & ex iis descendentes succedere ex generali Franciæ consuetudine, & retractum instar successionis esse, eamque per omnia sequi, vt cauetur infra eod.titu.§.11.& 23.Ideoque & in huiusce modi materia retractum masculinum concipit fœmininum, vt & in materia successionis tradit Petr.Ancha.consi.120.pro clariori decisione, col. 2.versi.vlterius aduertendum, & Deci.consi.527. in ciuitate, col.2.nu.4.cum seq.

239 ¶ † Quantum autem ad appellationem generis, ea quoque ad fœminas refertur, & ad descendentes ex eis, nisi subiecta materia repugnet, vt probatur ex l.1.2.& 3.§.1.ff.de liber.cau. & l. eum qui, ibi, quæ vero non à patre, sed à genere

tribuerentur.ff.de interd.& releg.& l.communiũ. §.si vero sine liberis,versi.illo videlicet.C.de natu. liberis,& l.libertorum,ibi,cognationum singularũ iunctis illis verbis,omnibus qui ex eodem genere orti sunt.ff.de verbo.significa.& in capi.nouit,ibi, ex cuius genere Rex ipse dignoscitur descendisse iuncta expositione Hostien.& Ioan.Andre.in verbo,noscitur descendisse, & Anto.in quarto nota. extra de iudic. Et illum quoque tex.ad id expendit,& dicit nota.Cardi.Alexan.in arbore consanguinitatis,colum.12.versic.nota ex superioribus, & in capi.1.§.hoc quoque,col.4.versicu.sed quid si aliquid conceditur generi, titu.de succes.feud. in vsi.feud.Et ita etiam voluit glo.in §.oportet autem,in princi.in Auth.de mandat. Prin.quæ interpretatur dictionem (generi) positam in tex.id est, agnatis,& cognatis,& alia glo.in §.1.in verbo,generi,in Authen.de incest.nup.quæ exponit, generi,id est,consanguineis.Ex qua Ange. ibi nota.eos esse de genere,qui sunt consanguinei. Et licet hoc verbum, consanguinei, nonnunquam stricte sumatur pro iis,qui descenderunt ex eodem patre, tamen vulgo accipitur pro omnibus coniunctis ex alterutro parente, vti supra late diximus post princi.nume.5.& sequen. Et ita accipit glo.& Angel. vbi supra vt satis apud eos patet. Et ita quoque eam gloss.intelligit, & sequitur Bald.in l.1.post princi.ff.de probat.dicitque de hoc esse text.in §. hos quoque in Authen.de manda.princip. Et hoc quoque secutus fuisse videtur Barto.in d.l.1.cum dicit genus accipi pro parentela. Raphael. Fulgosi. consi.132.quidam Ser Secretus, & Ioan.Plate.in l.vacantia,ad fin.C.de bono. vacan.libr.10. & late Stephan. Bertrand.consil.249.viso consultationis themate, colum.1.lib.2.

240 § † Et in hanc sententiam est illud Tulij, Philip.3. Cum tu eodem materno genere soleas gloriari. [Et in oratione in Calphurnium Pisoné, O paterni generis oblite, materni vix memor, & in Oratione pro P.Sylla.est enim ipse, à materno genere municipalis.Et Philip.10.Tum fato quodã paterni materni generis, &c.] Et illud Sallustij in bello Iugurthino,in duobus locis,Materno genere impar.Cum in priore loco loqueretur de Iugurtha, in posteriore de Dabare,Illudque Virgilij Æneid. lib.6.de Ænea loquentis.

Et mi genus ab Ioue summo.

Nam illi genus erat ab ipso Ioue per Venerem Iouis filiam eiusdem Æneæ matrem: quanquam sunt,qui & genus Anchisæ patris ipsius Ænæ, ad Iouem quoque referant. Nam apud Homerum libro.20. Illiados ipse Æneas Achillem alloquens, gloriatur se à Ioue per gradus, quos sigillatim enumerat vsque ad Anchisem patrem, descendisse. Illud quoque eiusdem Virgilij libro 11. Æneidos.

Genus huic materna superbum.

Nobilitas dabat.

Et Cornelij Taciti lib.17. Pater consularis, auus Prætorius,maternum genus impar. Et Plinij, si is est,in lib.de Viris illustribus. Pyrrhus rex Epirotarum, materno genere ab Achille, paterno ab Hercule oriundus. Et Suetonij in Iulio Cæsare: Amitæ meæ Iuliæ maternum genus à regibus ortum. Et in Othone: Pater Lucius Otho materno genere præclaro. Et Iustini,lib.23.de Hierone: Sed maternum genus sordidum. Et vbique apud scriptores probatissimos verborum proprietatem obseruantissimos.

241 § † Nam & verbum, generationis,quod est eiusdem originis,& ad fœminas,& ex iis natos,refertur: vt probatur in capi.statutum felicis,de hæreti.lib.6.& voluit glo.in §.alienationis in verbo, & in perpetuum,in fin.dum loquitur de tertia generatione,in Authenti.de non aliena.iuncto text. quem ea glo.allegat in §.emphyteusim, eod.titu. qui loquitur de masculis & fœminis & nepotibus neptibusque eorum.Et hoc quoque videtur intelexisse Iacob.But.post Azo.ibi.& Specu.in titu.de loca.§.nunc aliqua,versicu.155.dum aperte dicit, quod nepos ex filia est de generatione recipientis. Et voluit etiam Bald.in l.2.colum.2.versic.quæro quando per præscriptionem.C.de iure emphyt.& late Imol.consi.62.post exhibitum Fulgo.d.consi. 132 Petr.Ancha.consi.44.primo de viribus,col.1. & Pau.Cast.in l.1.nu.5.versi.quidam.C.de condi. inser.& consi.300.viso quodam processu, col.1. lib.2.& consi.316.supra dictus dominus, eod.lib. 2.qui ad hoc multa allegant,vt apud eos omnibus videre licet Alexan.qui id dicit procedere ex propria significatione,consi.61.super eo de quo quæritur,paulo ante fin.lib.1.& latissime Corne.consi. 219.ex duplici capite, columna.3.versicu.nam est aduertendum, & seq.lib.2.& consi.190.pluries, colum.2.versicu.his tamen non obsta.& sequent. lib.3.& consi.233.in hac consultatione, column. 3.versicu.& quæ habentur,lib.4.Bened.Capra inter consi.illius,consi.51.videtur primo dicendum colum.3.versicu.sed in contrarium videtur, lib.3. Barba.in repe.l.cum acutissimi, colum.vlti.versic. adde etiam Doc.C.de fideicom. & consi.57.præclare,colum.10.versicu.& vltra prædicta,lib.2.vbi tamen dicit,secus esse in materia stricta. Sed is in hoc solus est,Maria.consi.25.dominus Franciscus in primo dubio.Philip.Franciscus in capi.si pater, char.vlti.versicu.sexto quid si fiat,de test.lib.6. & Philip.Deci.consi.222.in casu proposito, il 1.col. 2.nume.3.statim post medium, versicu.sed tamen diligenter,vbi dum multos ex postremis allegat, confundit appellationem generis, & generationis & consi.495.viso eleganti consi.colum.1.nume.9. & Ludo.Gozad.consi.20.prima facie,nu.8. [Paul. Parisien.consil.47.si consideramus, col.7.nu.58. lib.3.] Et hanc sententiam fulcit Plinius, lib.8.& capitu.44. Et quæ non primo initio generale coperit. Et iterum eodem, capitu. Contraque multor, quos asini & equæ generarent.Ex quibus locis aperte constat, verbum generandi de fœminis quoque dici.

242 § † Cæterum, d.l.1.§.vlti.ff.de iure immu. supra in contraria parte allegata, ad probandum, appellatione generis non venire natos ex fœminis, non simpliciter loquitur de genere, sed & simul de posteris, ita scilicet, Immunitates datæ generi poste-

posterisq; ad eos, qui ex fœminis nati sunt, non pertinent. Et tamen satis constat nomen posterorum, & posteritatis, regulariter fœminas & natos ex eis continere: vt euidenter probat d. l. cum acutissimi, & ibi no. Raph. Co. col. 1. Barb. in repe. char. 13. & Corne. col. item j. C. de fideicom. & l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. affin. & l. si venditor, iuncta l. vel quæ paterfamilias. versicu. liberis autem, & versicu. exhæredatis. ff. de relig. & sumpti. fune. & l j. C. de impo. lucra. describ. lib. x. & omnium optime cap. j. versicu. circa natos, de scisma. lib. 6. cum dicitur, ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & fœmininam lineam descendentibus, & voluit etiam Bald. in ca. j. col. j. versicu. sed immediate, titu. de eo qui sibi & hære. Ant. late consi. 9. viso puncto, in primo dubio, & Petr. Anchar. consil. 339. pro maiori col. 2. versi. quo ad primum. Imol. in d. l. si ita scriptum sit, filiabus, in princ. ff. de legat. 2 Paul. Castr. in l. quia tale, quam legit cum l. maritum, col. 2. versicu. si autem concedatur. & ibi etiam Alex. col. 3. versic. quid autem si priuilegium. ff. solu. matrim. Cardi. Alexandr. in capitu. 1. §. hoc quoque, colum. vlti. titu. de succes. feud. & Philip. Deci. consi. 527. in ciuitate, colum. 2. nume. 6. & consil. 570. casus de quo, nume. 11. & Anto. Rube. consil. 516 in causa Ioannis, col. 4. versicul. non obstat modo. Quamuis Alexan. ipse videatur tenere contrarium, consil. 160. viso themate, col. 1. libro. 2. & expressius Barba. qui multa in id citat consil. 78. preclare. col. 8. versicul. & vltra prædicta. De quo vide Alber. in d. l. j. §. vltimo, ff. de iure immuni. & l. vltima. col. penul. versicu. ad contraria. ff. de constit. princ. & in l. cognoscere §. liberorum, ff. de verbo. significa. & plenissime Io. Cro. in repet. l. filiusfamilias, §. diui. col. iiij. in tertio no. per totum. ff. de lega. j.

243 ¶ † Ex quo facile intelligere est, quòd id quod dicitur in d. l. j. §. vltimo. ff. de iure immuni. & similiter in capitu. vbicunque, de pœnis, lib. vj. quod & ipsum fœminas à posterorum appellatione excludit, obtineat tantum in suis casibus, & propter subiectum argumentum, id quod aperte intelligit gloss. in d. l. si ita scriptum sit filiabus, in princ. & in d. capitu. vbicunque, & ibi etiam Pet. Anchar. in quarto nota. & Lucas Pen. in l. vltima. col. penul. C. de colla. prædi. ciuil. libro xj. Anto. d. consil. ix. Imol. in d. l. si ita scriptum, & d. consil. lxij. Rapha. Fulgo. d. consil. cxxxij. Paul. Castr. in l. quia tale, & ibi quoque Alexand. vbi supra. ff. solu. matrimo. & idem Paul. Castr. d. consil. cccxvj. supra alleg. Card. Alexan. in arbore consanguinitatis, colum. xij. versicul. nota ex superioribus. Alex. d. consil. clx. viso themate, lib. ij. Iason. qui ad hoc dicit singu. gloss. in d. l. si ita scriptum, in l. j. colum. vlti. ff. de consti. princ. Phil. Franc. in d. cap. si pater, vbi supra, & versicu. sequen. Franc. Cur. Senio. consi. lxxiiij. super memorata, col. iij. versicu. secundo obstare videtur, Philip. Deci. in d. l. 2. numero 65. & seq. ff. de reg. iur. & d. consil. ccxxiij. colum. vlt. & consi. xxxij. cuius superscriptio incipit, an fœmina, col. vlti. Catel. memor. immunitates, in j. & iii. limitat. vbi & illam gloss. dicit singul. Stepha. Bertr. d. consil. ccxlix. lib. ij. Franc. Ripa. libro ij. respon. capit. xxvj. Allobrogum, nume. 19. Si igitur ea sunt specialia in suis casibus, sequitur in cæteris casibus illud non procedere, l. quod vero, & l. ius singulare. ff. de legibus. Sed & quantum ad d. capitu. vbicunque, id quod diximus, etiam ex eo constat, quòd non tantum de posteris loquitur, sed etiam de filijs, à quorum etiam appellatione filias excludit. Et tamen certum est, filiorum appellatione filias regulariter contineri, l. si quis ita, in princ. ff. de testa. tute.

244 ¶ † Igitur, vt concludamus, cum fœminæ & descendentes ex eis, sint de familia, genere, consanguinitate, linea, & parentela, ex quibus duobus vltimis vocantur, *le parens & lignagiers*, de quibus loquitur nostra consuetudo, vt diximus in princ. huius gloss. atque etiam in glo. præcedente, linea enim non tantum de maribus, sed & de fœminis, & descendentibus ex eis dicitur, vt probant iura supra in princi. huius glos. allegata, & d. capitu. 1. de schimat. 6. Parentelaque etiam ad vtrunque sexum refertur, vt diximus, & probauimus, in d. gloss. præcedente, proindeque in fœminis eadem ratio, quæ in maribus, quantum ad nostram consuetudinem pertinet: præsertim cum secundum iura nouissima, atque etiam nostram & generalem Franciæ consuetudinem fœminæ, vt mares succedant, nihil est quod eas impediat, & descendentes ex eis, retrahere vi nostræ consuetudinis. Quod si forte non succederent, id omnino sequendum est quod diximus supra in glos. præcedenti, quæ est in verbo, *le parent*, nume. 13. ex his autem.

245 ¶ † Et cum his finem facimus huic quæstioni, ex qua latissime intelligere poteris, an & quando, & quomodo, masculinum concipit fœmininum, quanquàm duo nostræ tempestatis legum principes Iason. & Philip. Deci. copiosissime omnium de hac rescripserũt, ille in l. si quis id quod. ff. de iurisdi. omn. iudi. hic in d. l. 2. ff. de regu. iur. sed quibus tamen multa ex ijs, quæ diximus, addere poteris. Verum quia non omnia a nobis facta sunt, sed ea tantum quæ visa sunt ad nostram quæstionem pertinere, ideo vide eosdẽ, & alios, quos supra citauimus, præsertim vero Signo. d. consil. clxxij. testator, ferè per totum. & præterea Zenze. in extrauag. Ioan. xxij. incip. execrabilis, versi. nos itaque, in verbo, filijs, in princ. Alber. in d. l. si quis id quod, colum. j. numero 3. ff. de iurisdict. omn. iudi. & in l. si pater, ff. de testa. tutel. Bald. in §. vltimo. Institu. qui dar. tut. testa. pos. & in l. in multis, ff. de statu homi. & consil. clxxxvj. quia allegationes, col. 1. lib. 1. & consi. 108. domina Ioanna, colum. 3. versic. 5. sit videndum, lib. 3. & consil. 227. præmissis verbis, colum. 2. lib. 5. Signo. consi. 133. in nomine, in 1. dubio. Angel. consil. 67. ex themate, colum. 1. Salyc. in d. l. quicunque, colum. 1. C. de ser. fugit. & in l. si serui, colum. penul. versicul. secundo infero. C. de noxa. & inter consil. Bal. consi. 334. in 5. quæstio. colum. 2. versicu. 3. circa hoc, lib. 3. quod & reponitur inter consil. Petr. Anch.

consil. 55. & eundem Petr. Anchar. consi. 120. pro clariori, ante fi. & Raph. Cum. consil. 117. A. in testamento, in j. dubio. Pau. Cast. consi. 427. inhærendo, lib. j. & consi. 340. quia supra, col. 2. versicu. ad id autem, lib. 2. & consil. 355. ad primum quæsitum, in 2. dubio, eo. lib. 2. Alexan. consi. 80. viso & opportune col. 1. & 2. lib. 1. & consi. 135. circa primum, col. 4. versi. quia quando, & multis seq. eod. lib. 1. & consi. 24. animaduersis, col. 2. ver. nec statutum, & iterum, col. 4. ver. nec obstat, ꝙ statutū, lib. 2. & consil. 115. circa dubitationem, col. vlti. versi. 3. eod. lib. 2. & consi. 134. animaduersis diligenter, colum. 2. versicu. 2. pro hoc, lib. 6. & consi. 17. circunspectis, col. 3. versic. 4. & multis seq. lib. 7. & Fran. Aret. consi. 39. in facto dicitur, pene per totum, & Cæpo. consi. 26. magnifice, colum. 4. versicu. præterea etiam, quòd consi. insertum est inter consi. Alex. consi. 136. circa primum, lib. j. Barba. in cap. si quis, col. j. de reb. eccle. non alie. & consi. 50. clementissimum, col. 6. versi. facit, quod voluit, lib. 4. Corne. consi. 83. videtur in hac, lib. 1. & consil. 13. ad huius col. 2. versi. tamen videtur, lib. 2. & consi. 14. in præsenti, col. 2. ver. & successiue, eod. lib. 2. & consi. 202. pluries, lib. 3. & consil. 221. visis certis, eod. lib. 3. & consil. 7. reperio, col. vlti. lib. 4. & consil. 151. videtur in hac, col. j. eod. lib. 4. & consil. 169. multum diffuse, eod. lib. 4. & d. consil. 234. per totum, eod. lib. 4. & d. consi. 271. lib. 4. & consil. 275. in præsenti, eod. lib. 4. Cardi. Alexand. in capitu. 1. §. & quia, col. 2. versi. not. ex isto tex. titu. qui feud. dar. pos. Sozi. consi. 55. visis consilijs, lib. 3. & consil. 163. visis testamento, col. 9. versic. secunda ratio est eod. lib. 3. & consil. 100. in dubitationibus, colum. 2. lib. 4. & in tract. fal. si eius est, regula 255. masculinum. & Ias. consil. 569 ꝙ secunda, in prin. lib. 3. D. Guymierum in prag. sanx. titu. de electio. §. 1. versic. & cum humanæ, in verbo, Abbatis. & Hipp. Marsi. sing. 20. masculinum, & iterum singu. 39. capias vnum. & singu. 317. filiorum. Philip. Deci. consil. 15. cuius superscriptio incipit, an appellatione filiorum nume. 1. & consi. 339. consului in primo dubio, & consil. 495. viso eleganti, tum in princ. tum col. 2. nume. 9. tum denique, col. seq. nume. 14. & 15. & consil. 568. domina, fere per totum & consil. ccccclxxiiii. in causa in qua agitur, col. 2. versicu. circa testamentum. & Franc. Cur. Iuniorem, consil. 60. viso igitur puncto, & Gomes. in Commentarijs regul. Cancellariæ, regula de infirmis resignantibus infra 20. dies. q. 6.

246 ¶ † Et sunt quoque alii tex. præter eos, quos supra citauimus, de hac re loquentes, quos præter mittere noluimus, videlicet in l. hæc autem. ff. de adopt. & l. ait Prætor, quæ est 3. §. 1. & §. alterius. ff. de nego. gest. vbi ita scribitur, Hæc verba, si quis, sic sunt accipienda, siue quænam. Hæc verba nuncupatim volui hic ponere, propter ea, quæ supra diximus de dictione, quis. Et in l. 2. §. quod ait. ff. qui satisdar. cog. & in l. 1. §. 1. ff. de consti. pecu. & in l. 2. §. de eo. ff. de pecul. & in l. ait diuus, in princip. ff. de iure fisc. & in l. sed & si §. hoc senatusconsultum. ff. ad S.C. Maced. & in l. 3. §. primo, ff. de lib. hom. exhi. vbi ita scribitur, Hæc verba, quem liberum, ad omnem hominem liberum pertinent, siue masculus sit, siue fœmina. Ex legibus autem Lombardorum masculinum non concipit fœmininum, vt scribitur in titu. de eo quod pater habet necesse filiis relinquere, l. à nostris, & retulit Alber. cum alias, tum in l. liberorum, ff. de verbor. signi.

247 ¶ † Sed in hac tractatione consanguineorum illud quæri potest: Titius vendidit fundum Mæuii, non tamen ipsius Mæuii nomine, sed suo ipsius vendentis proprio Postea autem Meuius ipsius fundi dominus eam venditionem ratificat: an consanguinei ipsius Mæuii admittantur. Dubium enim facit, quòd Mæuius ratificare non potuit, quod ipsius nomine gestum non est. l. si pupilli, §. sed si ego, & ibi gloss. Bartol. Alber. & alii, ff. de nego. gesto. & l. si seruus. ff. de prec. & capit. cum quis, de senten. excommu. libro 6. & capi. ratum, & ibi Dyn. de regu. iur. eod. libro 6. Si ergo ratificare non potuit, & sic inutilis fuit ea ratificatio: consequens fit, vt ex ea consanguinei admitti non debeant per ea, quæ late diximus supra eod. §. in glo. 2. quæ est in verbo, *à uendu*, nu. 5. sed hic scire velim, & multis seq.

248 ¶ † Sed id quod diximus, ratificare nos non posse, nisi quod nostro nomine gestum est, procedit quantum ad alterius præiudicium. At quantum ad ipsius ratificantis præiudicium attinet, valet ratificatio. l. mater, & ibi gloss. & Bald. C. de rei vendicatio. & l. prima iuncta glos. in verbo, nam & si cognitis, C. si in com. eademque cau. & l. si fundus. § primo, & ibi Bartol. ff. de pignor. & l. aliena. §. primo. ff. de pigno. actio. & l. cum incertus, & ibi Alberi. ff. de legat. 1. glos. & Doct. in d. capitu. ratum. Cyn. in l. venditioni, in princ. C. pro empto. Bartol. in l. 1 §. sed & si cum quis per eund. text. ff. de vi & vi arma. & in l. Pomponius, in princi. col. vlti. numero 20. versicu. aut quæris vtrum, ff. de nego. gest. Alber. in l. vlti. col. 2. versicul. item hæc regina. ff. ad S.C. Velleianum. Guid. Pap. consilio. liiii. cum in facti narratione, col. vlti. versicul. non obstat, cum ex aduerso, & plene Philip. Dec. in l. semper qui non prohibet, col. 3. nu. 11. versi. prædicta regula. ff. de regu. iur. & Caro. Rui. consil. lxvi. circa casum, in fin. lib. 1. Igitur cum ratificando eam uenditionem sibi præiudicet, tanquàm si ipse vendidisset, aut ei ab initio consensisset, non uideo, cur consanguinei illius non admittantur. Et faciunt quæ diximus supra, in eadem glo. nume. 105. sed ut ad cætera, & sequen. ubi tractauimus, an consanguinei eius qui consentit uenditioni rei suę, admittantur ad retractum. Et ea quę dicemus in glos. sequen. in xii. quæst.

249 ¶ † At maius dubium est, Si Męuius ipse dominus non ratificat, sed permittit emptorem possidere, & forte tandem usucapere, rem ipsam suam ab alio uenditam: an consanguinei ipsius retrahere aut aliter conqueri possint, ne sic ea res exeat ex eorum familia. Nam qui usucapere patitur, is ueluti pacisci, & alienare

videtur.

videtur.l.alienationis.ff. de verb. sig. per quã Dy. ibi,& Bar.in l.filiusfam.§.diui,col. vlt.ff. de leg. 1. dicunt, ꝙ qui patitur rem vsucapi,videtur consentire. Et sequitur Crot.in posteriore loco in rep. col.41.ver.vltima sit cóclusio & idem videtur voluisse glo.in l.si mulier.§.1.in verbo.ratũ. ff. quod met.caus.& in l.2.in fi.gl.magnæ. C. quæ sit long. consuetudo.& Oldr.consi.172.quia omnes,col.2. Si præterea præscriptio.& Albert. in l. imperium, nu.37.ff.de iur.omn. iud. nam & vsucapio habet vim contractus,& pacto ęquiparatur, Bald in l.1. col.1.in 3.not.& alibi sæpe in ea l.& ibi quoq; Saly.etiã in 3.not.C.de serui.& aqua.& ipse Bald.in l.liberti.col.pe.ver.quæritur de eod. C. de ope.libert.& consi.112.de generali,col.vlt.lib.2. & Saly. in l.1.§.ad hæc,col.1.C.de anna.excep.& Alex.cõsi.59.attentis verbis,col.4.versi.fortius voluit, lib. 3.Sozi.consi.86.in caussa communitatis, col.vlti. lib.1.quod reperitur consi.166.lib.2.& Matth. Afflict.deci.Neap.13.vertitur in dubium,num 5 Ex quibus & illud fit, quod post Pileum tradit Ioan. And.in addi.Spe.in rub.de feud.versi.28.Pil. fuit, ꝙ si tertius quispiam vsuceperit feudum aduersus vasallum,& ab hoc tertio dominus feudum reuocauerit,& eniecerit, non poterit vasallus à domino recuperare,quia vasallus ipse quantũ in se fuit patiendo feudum vsucapi,idipsum alienasse censetur,per d.l.alienationis,& sequitur Bal. in ca.1.§. vlt.col.3.versi.quæro.pone quidam tertius, & ibi Card.Alex.3.§.præterea si inter.col.vlt.tit.de prohib.feud.alie.per Fed.in & vs.fe.& Pan.in c.ad audientiam,col.pen.extra de præscrip.

250 ¶† Sed & hinc quoque fit, vt quæ acquiri non possunt,nec vsucapi quoque possint. Io. Molen.Ioan.And.& Domi.in ca. 2. de præben.lib.6. Pan.in c.ad aures,& in c.caussam,per illum tex.de præscrip.Sozi.vbi supra.Et quæ alienari prohibentur,etiam vsucapi prohibita censetur.l.si fundum. de fun.dota.& l.2.& ibi glo.Bar.qui eam legit primã Bal.& Ang.C.de vsuc.pro empt.& l. quemadmodum,& ibi Ioan.Plat.col.vlt.C.de agr.& censi. lib.11.Azo in summa.C.de vsucap.pro empto.versi.impeditur etiam quandoque nu.13. Bar. in l.2. §.si a pupillo,post princi.ff.eo.tit.& in l.vbi lex.ff. de vsuca.Bal.in l.acceptam,in 22.quæst.C.de vsu. Marti.Laud.in cap.1.colum. 1. & ibi Card. Alex. colum.2.titu.de inue.de re ali.fac.in vs.feu. vbi loquuntur de feudo alienari prohibito. Fabia. in tract.de empt.& vend.in 4.q. princip. colum. 18. versicu. circa octauum. Stephan.Bertr.consi.118. alienatio, in fi.lib.1.cum si,adductis ab Alex.consi.1.ponderatis, colum.vltim.versi.præterea statutum,lib.4.& Recentioribus, in d.§.diui.& Corn. consi.294.videtur prima facie,colum.pe. versi.tamen his non obstantibus,l.3.quibus adde Ias.consi.116. videretur,in fin.libr.2.& Io. Lup. in repe. rub.de dona.inter vir.& vxo.§.17.colum. 5. versi. ex quo etiam, & Zasium consi. 15. in caussa enim 25.lib.2.

251 ¶† Nec qui alienare prohibetur, potest pati rem vsucapi in præiudicium alterius. Pau. Cast. consi.44.circa præsentem casum,in fi.iunctis præcedentibus,lib.2.& clarius Iac.Aluaro. in capit.1. § hoc quoque,colum.vltim. titu. de succes. feud. inus.fe.Phil.Deci.consi.445.in casu, colum. 5.nu. 28.Nec similiter currit vsucapio contra prohibitum alienare, glo.in l.1.ibi,sed dic quo ad opinionem,& ibi quoque. Doct.C.si aduer. vsuca. & in l.non est incognitum.C.quib.non obiicitur. long. temp.præscrip.& in d.l.vbi lex.in verbo, nihil prodest.in fin.& ibi Bar.& alii.ff.de vsucap. Et faciunt scripta à Bald.in Auth.hoc ius porrectum, colum. 2.versicul.adde quod est quoddam. C. de sacrosanct.Eccle.& in l.vlti.in 16.oppositio.C.de edic. di.Adria.tollend.& Firmia. in tract. gabella. in 3. parte 8.partis princip.in 9 quæst.in princip.vbi dicit,quòd statutum loquens de alienatione, habet locum in vsucapione.

252 ¶† Sed hæc non sunt perpetua. sunt enim qui contrarium tenent, vel distinguunt, vel limitant,multis subnixi iuribus & rationibus, vt videre licet per ipsum Bar.post Gvil.Cu in d.§.diui.& ibi quoq; Rapha. Co. Alexan. & Recentiores in 12.q.Bart.& præterea Iac.Ra.Petr.à Bel. Petr.Iac-Butr.Cy.Bar.& Sal.in l.vltim.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.Bal.in l.1.colum.antep.ver si.tertio op.sic,cum multis seq.C.de ser.fug. & in l.2 ad fin.C.de vsuca.pro emp.Pan.late in ca.cum non liceat,colum.3.versicul.& circa istam partem cum multis seq.& ibi Barb. colum.4. & versicul. & circa istam primam partem, extra de præsc.Alexan.d.consi.59.vbi supra lib.3.Cor. consil.38. in hac consultatione, colum. 8. versicul. nec obst ꝙ res prohibita,lib.1.Franc.Arc. in l.multum colu. 2.ff.de verb.obl.Soz.consi.75.circa presentem,colum.2.versicul.hoc probo,lib.1.& consi.251.quoniam in præsenti,colu.penult.lib.2. & consi. 266. in caussa quæ vtitur, colum. 17. versicul. amplius dico cum multis seq.eo.lib.2.& consi. 43.visis,colum.vlt.lib.3.

253 ¶† Nec id quidem, quod supra de cõsensu diximus ex Dy.& Bar.in d.§. diui, transiit omnino in rem iudicatam,cum gl. teneat cõtrarium in l.1.§.si quis actionem,in gl.vl.ff.de dol.mal.& ibi Bal.qui dicit pro ea facere arg.l.diuus.§. nec intra. ff.de restit.in inte.& idem Bald.qui eam glo.dicit not.in cap.1.§.si quis per 30.colum.2.ver. & scias ꝙ prescriptio,tit.si de feud.fuer.contr. & in auth. ad hæc,col.3.versi.reuertor igitur.C.de vsur.& in cap.ad audientiam,col.2.versi.item nota solam, extra de pręsc.& in l.traditionibus, colum.2. uersicuenio ad secundum.C.de pact.& in procem. feud. colum.6.uersicul.porro directum, & Alex.consil. 92.perspectis diligenter,col.6.uers. uenio ad sextum,li.6.ubi uidebis quid sentiat de illa Io. And. dec.de uasallo qui passus est feudum usucap.Et in id multũ facit tex.quẽ nullus eorũ citat, in l.si extraneus,& ibi Bar.ff.de do.inter uir.& uxo.Et hoc quoq; ꝓbatur ex eo,ꝙ ignoràs nõ cõsentit.l.si per errorẽ.ff.de iurisd.om.iud.& tñ cõtra eũ vsucap.l. ul.& ibi Bal.& Ang.C.de pſc.lõg.tẽp.& late dicemus infra eo.ti.§.35. eodemq; pe.in uerb.ignorãs Præterea usucap.nõ tollit ꝑnalis obliga. ut cõsensu Cy.Bar.& Bal.in l.cũ quis.C.de iur.& fac.ign.Bar.

in l. si quis iniquum. §. vlti. ff. quod quisque iur. & Bald. in d. Auth. ad hæc, vbi supra. C. de vsur.

254 ¶ † Et ego sane in nostro casu arbitror, quod interim, dum nondum complecta est vsucapio, non possit consanguineus domini rei eam retrahere: nam is nec vendidit, nec venditioni per vsucapionem, que nulla dum facta est, consensisse visus est. At post vsucapionem completā, & ita re iam alienata, & sic posita extra familiā domini, ex interpretatiuo eius consensu (ita.n. appellat Bal. in d. §. si quis actionem) aut si mauis, ficto (vt dicit Bar. in l. vlti. col pen. versi. item oppo. quod secundum. C. in qui. cau. in integ. resti.) atque etiam ex ipsius domini alienatione, vt dicit d. l. alienationis de verbo. sign. forte sustineri posset, consanguineū intra anuum ipsius vsucapionis completæ esse admittendū. Quod & hinc vltra prædicta probatur, quod ipse dominus rei post vsucapionē ipsius patet repetere prætium vendit omnis factæ ab illo non domino tanquam s. ipsemet vendiderit, l. mater. C. de rei vendi. & l. 1. C. de reb. ali. non alie. & ibi concor. in glo. & voluit etiam glo. in l. 1. in glo. vlti. & ibi Bar. ff. de distract pigno. qui & idem dicunt de credito. Bar. & Albe. in l. vlt. ff. de neg. gest. & idem Albe. in l si pupilli. §. sed si ego, col. vlti. in prin. eo. tit. & Raph. Ful. qui id negat esse dubium, cons. 137. quia ex facto. Cor. qui & id dicit esse clarum, consi. 199. in hac consultatione, in fi. lib. 3.

255 ¶ † Et si aliter diceremus, facile fieret fraus retractui per collusionem domini, emptoris, & venditoris. Cui obuiandum occurrendumque est l. cū hi. §. si cum his. ff. de tran. & l. vlti. §. 1. ff. de suspec. tut. & l. qui sub prætextu. C. de sacr. eccle. & l. 1. in prin. ff. si quis omis. cau. test. & c. quāto, de diuorti, cum si. Quamuis D. Igneus in repe. l. dudū, col. vlt. versi. quid autem in præscripti. C. de contra. emp. videatur simpliciter tenere non esse retractui locū in vsucapionibus, licet subobscurius loquatur, vt sæpe aliàs. Pro quo facit saltē, vt consanguinei domini non admittantur, quia qui rem alienam à nō domino sibi traditā vsucapit, eam habere videtur. à tradente, non à dño. l. indebiti. §. sed & si posset ff. de con. inde. & l. si alienā, in prin. & ibi Albe. ff. de dona. cau. mor. An autē in hoc casu, quo aliena res venditur, possit consanguineus vendentis retrahere, diximus suprà, eo. §. in verbo, *a vendu*, nu. 18. quid item si aliquis, & seq. Vtrum āt, & quō censeatur in vsuc. interuenire volūtas eius, cōtra quē vsucapitur, vide vltra supra dictos per Fran. Balb. in trac. præs. in 1. parte in 5 q. prin. col. 1.

256 ¶ † Illud quoque in dubiū vocatur, Duo fratres, aut aliter consanguinei, vendunt rem quāpiā forte communē: vtrum vnus eorum poterit retrahere partē alterius, tanquā consanguineus ipsius: nam suam haud dubie non potest, vt supra late diximus in hac eadem gl. nu. 30. sed & illud, & multis seq. Sed nec alterā quoque posse retrahere crediderim: nam tametsi ex multis venditoribus suā quisque partem tantū vendere censetur. l. si mihi & Titio. ff. de verb. obli. & l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis, cū si. tamen vnus censetur cæteris consentire. l. cū pater. §. libertis, & ibi Dy. & Bar. ff. de lega. 2. & l. Titius, in prin. ff. quib. mod. pigno vel hypo. sol. & Bal. in l. vlti. C. ad S. C. Maced. Philip. Cor. consi. 51. licet in hac, col. 2. versi. & licet, lib. 2. cū m aliis multis si. & concor. à me traditis in nostris legibus connubialibus, in verbo, *expres*, versi. secundum autem probatur. Et facit etiam l. quoties. C. de fideicom. Ex qua Bal. & Cor. ibi no. paria esse, plures simul vendere, vel inuicem consentire. Si igitur consensit, non potest retrahere, vel late etiam diximus supra in eadem gl. nu. 133. quartus autem casus, & multis sequen.

257 ¶ † Et id quoque adiuuat hæc ratio: quia cum ambo vno pretio vendiderunt rem communem, censetur vna eademque emptio & venditio. nec verisimiliter emptor nisi eam totam erat empturus. l. si quis aliam. ff. de solu. cum multis si. à me collectis infra eo titu. §. 23. in glo. 1. Ex quo fit, vt alter vendendo partē suam, videatur consensisse, vt totum etiam venderetur: nam vnum volentes, censemur id omne velle, sine quo ad id, quod emptor vult, peruenire non potest. l. ad rem mobilē, & l. ad legatum. ff. de procu. & l. 2. ff. de iurisd. omni. iudi. Et propter id quidē censetur emptor emisse: ideoque censetur inesse, arg. l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pact. & l. lecta. ff. si cert. petatur, cum si. etiam à me collectis infra titu. proxime sequenti §. 1. in verbo, in limine contractus in prin. & censetur esse pars contractus, ar. l. fundi partem. ff. de cont. empt. cum aliis multis si. à me quoque aceruatis eo. seq. titu. in rub. nu. 12. & id quidē, & seq. Et facit etiam, quod dicemus infra in fi. huius tit. in 12. q. Et idem quoque hac in quæst. tenuit Ca. Mol. consue. Pari. tit. 1. §. 13. glo. 1. nu. 13. aliis tamen rationibus, vt ibi videre poteris.

258 ¶ † Nec illud item omittendum, Vtrum alius pro consanguineo sine mandato possit huiusmodi oblationem retractus facere. Quod posset videri, exemplo eius, quod dicimus, oblationē pretij redemptionis posse fieri non tantum à redempto, sed à quocunque alio, vt redemptor cogatur restituere redemptum pristinæ libertati. l. cum & postliminij, ibi oblatum pretium à te, vel ab alio. C. de capti. & postli. reuer. quam Bar. Bald. & Salyce. ibi in id trahunt, vt sicut alius pro alio potest soluere. l. soluendo. ff. de nego. gesto. & ibi concor. & eo quidem ignorante, l. soluere. ff. de solu. & ibi quoque concordan. ita & offerre & consignare, vt debitori contingat liberatio: quod & optime probatur in l. qui decem. §. 1. versicu. sed quid si ignoranti, & ibi quoque glo. & Barto. ff. de solu. & facit tex. (modo non oscitanter legatur) in l. 1. & ibi Bal. colum. 2. ff. de nego. gest. & in l. ex morte, versi. similique modo. C. de pact. conuen & voluit etiam glo. in l. solutionem, & ibi quoque Bar. col. 1. ff. de solu. & glo. Cyn. Iacob. But. Alberi. Bal. Ange. in d. l. oblignatione. C. eo. titu. Albe. qui hanc dicit esse communem opinionem, in l. acceptam, col. 3. vers. sed nunquid extraneus. C. de vsur. Ange. & Pau. Castren. qui id dicit perpetuo menti tenendum, in l. tale pactum. §. post diuisionem per eum tex. & ibi quoque Ias. ff. de pac. Ang. in §. illud, post princi. per illum tex. in Authen. vt exac. instan.

instan.dot.Corne.consi 85.videtur, col.2.versi.& vbi debitum, lib.4.& Iason consi.74.puto quod præsens, in fin.lib.1,

259 ¶ † Et facit, quod à multis traditur, solutionem canonis à quocunque factam, etiam ignorante emphyteuta, impedire, ne is emphyteusi cadat, vt per And.Pisa.Gul.Cu.& Bal.in l.solennibus.C. de rei vendi.& ipsum Bald.in l.arboribus.§.quid tamen.ff.de vsufruct.Petr.Ancha.consi.44.primo de viribus, colum.vlti.versi.ex quibus Ro.consi. 103.viso propositæ quæstionis, in prin.& Alexan. consi.71.videretur, paulo ante fin.lib.1. Lancell. Deci.in l.apud Iulianum.§.hæres, colum.2.ff.de legat.1.cum aliis multis concordant.adductis à Ias.in l.2.colum.20.versicu.vigesimo quinto nu. 68.C.de iure emphyteu.Et videtur probari in l. lex vectigali.ff.de pigno.

260 ¶ † Nam & generale est, vt cum tractatur de conseruatione iuris realis, non refert, à quo qd fiat.d.§.quid tamen, & l.qui fundum, & ibi Barto. & l.nam satis in princip.ff.quemadmodum serui. amit.& l.1.§.quæsitum.ff.de aqua quotid.& æsti. & l.forma.§.si cum ego.ff.de censib.& voluit Bar. in l.sequitur.§.si viam, ad fin.ff.de vsucap.Bald. consi.307.verba, in princi.lib.2.Anto.in repet.ca. vlti.post medium, versicu.tertio dicebam, extra de caus.posses.& proprie.Pau Castren.in l.cum seruus, & ibi Ias.ad fi.ff.de verbo.obligatio. Roma. d.consi.303.& iterum consi.491.in casu propositæ, post medium, & Iason qui & illud dicit de emphyteusi, consi.49.in præsenti consultatione, colum.1.lib.1. Et similiter generale est, vt ad pœnam euitandam nihil referat, quid à quo fiat, vt per Dyn.Bar.Ange.& Imo.in d.l.cum seruus.ff.de verbo.obligati. Bald.in l.vlti.colum.2.C.de nego. gest.& d.consi.307.Ioan.Fab.in l.vlti.per illum tex.C.si mancipa.fuer.alimē.vt manu.vbi & illud quoque dicit de conseruando iure. Sed tu super eo, quod de pœna euitanda diximus, vide Recentiores in d.l.cum seruus, & Fely.in c.contingit, colum.1.& 2.oppo.de senten.excom.& Philip.Dec. in l.inuito.ff.de regu.iur.

261 ¶ † At hic casus noster longe est ab illis diuersus. In illis enim nihil interest creditoris, à quo solutio fiat, an à debitore, an ab alio nomine ipsius. Ideoque & ab alio potest fieri oblatio. Quanquam non defuerunt qui & huic sententiæ, non assentirentur, & inter cæteros Host. in Summa, titu.de obla.§.1.versi.& necesse est quod ipsemet per tex.in l.ait Prætor la 1.§.illud.ff.quæ in frau. credito. Nisi (inquit) tertius in iudicio offerat: per id, quod insimili dicitur, in l.si rem alienam. ff.de pigno actio.& l item liberatur.§.qui paratus ff.quib.mod.pigno.vel hypo.sol. Nam & si extra iudiciū offerat, & deponat: potest, si velit, in suos vsus conuertere.l.debitor.ff.de vsur.& l.acceptā, in fin.C.eod.titu.(Sed quod iam diximus) communis opi.huic contraria est, tanquam nihil (vt inquiunt) intersit creditoris.

262 ¶ † Emphyteuta autem certat de damno vitando, ne scilicet perdat emphyteusim ob cessationem solutionis; ideo non mirum, si alterius solutio impedit, ne id damnum patiatur. & etiam dominus in eo casu libenter accipit solutionem pensionis, vt hic posset facere emptor, si vellet, scilicet admittere alium nomine consanguinei ad retractum, soluendo pretium. Sed cogi non debet, nec potest, vti nec dominus cogi posset inuitus ab alio recipere solutionem pensionis emphyteuticæ: cū eius intersit, non solum ratione solutionis ipsius, sed & recognitionis domini, vt voluit Bald.in d.l. acceptam, colum.vlti.in 25.quęstio.& ibi quoque Salyce.in vlti.quæstio.C.de vsur.& Ias.qui id censet singu.in d.l.2.eadem colum.20.in 26.quæstio. nume.70.C.de iure emphyteu. Et in sequen.quoque quæstione constanter firmat oblationem, & consignationem hoc casu non prodesse emphyteutæ, & d.consi.49.colum.2. versicu prædictis, lib.1.& iterum d.consi.74.puto, in prin.eod.lib. 1.& Stepha Bertran.consi.310.sententia, colum. 2.in princi.lib.1.& Hyppo Marsi.qui id not.dicit singu.367.nemo prudens, & Lancel.Gal.in l.3.§. Cato.colum.18.versicu.secundo, videtur.ff.de verbo.obliga.

263 ¶ † D.autem l.lex uectigali.ff.de pigno.loquitur de creditore, cuius priuatim interest pensionem solui, nè res, quæ illi pignorata est, cadat in commissum, & ita suo pignore priuetur de quo nos speciatim & latius dicemus infra eod.titu.§. 36.eodemque ulti.glo.2.nume.19.& facit etiam tex.ubi uidere poteris. Porrò autem in hoc casu nostro aliter interest emptoris, quam ratione restitutionis pretij: nempe nè ab eo res, quam ipse emit, auferatur. Ideo nec inuitus potest, nec debet cogi admittere alium nomine consanguinei, volentem ipsum pretium restituere, & ita rem retrahere.

264 ¶ † Sed nec sufficit hunc alium habere mandatum, nisi & illud emptori, cui hanc oblationem facit, exhibeat, per l.si quis inficiatus, & ibi Bar.ff. deposi & idem Bal.in l.grege.§.1.uer.sed aduerte, quod si denuntiatio.ff.de pigno.& in l.non solū. §.morte, col.8.uers.quæro an talis protestatio.ff.de ope.noua.nuntia.Bald.in l.tutor, in prin.2.lect.ff. de mino.cum aliis multis si.& concordā.adductis infra eod.titu.§.36.eodemque ulti.in glo.2.in 2. quæstio. Et quid si de eo doceat post annum retractus, an satis sit, uidebis infra in glo.seq.in uerbo, *dedans l'an*, in 15.quæstion. Et quid, si offerat cautionem de rato, uidebis ibi in seq.quæstio. An autem hoc casu requiratur mandatum speciale, & utrum coniuncta persona, aut procurator cum libera admittatur, intelliges ex iis, quæ late dicemus in eadem glo.in 17.quæstio.& seq. & iterum in glo.13.in uerbo, *l'achepteur*, nume.31.an autem sit, & quatuor seq. & rursum in §.36.in glo. 2.in uerbo, *notifier angresse*, nume.14.ex quibus potes.

265 ¶ † Vtrum autem consanguineus pupillus possit huiusmodi oblationem retrahus facere per se, & sine tutoris autoritate, dicam inferius in uerbo, *l'achepteur*, nume.25.sed & ex iis, & seq. Vbi etiam uidebis de infante, quoniam eo in loco illud ueluti in consequentiā uenit prioris quæstio-

quæstionis, qua differimus vtrum è contrario hæc oblatio possit fieri pupillo, aut infanti, sine autoritate tutoris. Verum eius rei lectores hic admonere volui, quoniam spectat ad interpretationem verbi, quod nunc commentamur.

266 ¶† Quid denique si duo insolidum, vel simpliciter vendant rem, quæ alterius tantum est, ꝙ sæpissime contingit præsertim in viro & vxore: an vtriusque consanguinei, an vero alterius; & cuius admittentur ad retractum huius rei, vide infra eod. titu. §. 31. per totum, maxime vero nume. 2. sed hic locus.

267 ¶† Nec tamen in hac tractatione consanguineorum illud omittendum ducimus. Supra in eadem glo. nu. 141. sed hanc nostram, & sequen. tractauimus, an consanguineus venditoris, adhibitus, vt testis, vel notarius, instrumento venditionis, sibi noceat, vt non possit venire ad retractum huius venditionis. Quæro igitur nunc, q̃d si consanguineus assistebat venditori, tanquam aduocatus aut consiliarius ipsius, dum contractus initetur, vel instrumentum conficeretur: an & hic audietur, veniens postea ad retractum: quod videtur ex iis, quæ in eo loco diximus de teste, & notario. Sed etiam in contrarium vocat tex. in l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indig. vbi ei denegatur actio ex testamento, qui ipsius testamenti accusatori affuerit, id est, eius aduocatus fuerit. Nam vt scribit Donatus in Prologum Andriæ, & iterum in Phormionem Terentij non semel, adesse proprie dicuntur aduocati. Ex quo est & illud Plinij Iunioris lib. 2. Epistolarum: Ego, & Cornelius Tacitus adesse prouincialibus iussi. Et lib. 3. Aderam Bæticis, mecúque L. Albiuus. Sed & in hanc sententiam (vt re demus) est alius tex. in l. vlti. in princi. ff. de inofficio. testamen. vbi qui aduocationem præbet petenti legatum ex testamento, remouetur ab accusatione testamenti: quoniam per, huiusmodi aduocationem approbauisse, & cognouisse testamentum videtur. Ex quo Bald. ibi not. officium aduocati esse periculosum, trahitque in arg. quod aduocatus in caussa insinuationis testamenti, non possit postea ex sua persona testamentum rescindere, & est (inquit) mirum quomodo processus eum afficit. Et sequitur Ange. Areti. in §. si tutor, Institu. eodem titu. Accursius autem in d. l. vltima opponit de l. inter officium. ff. de rei vendi. vbi aduocatus assistens vendicanti rem ipsius aduocati aduersus alium, dominum suum non amittit. Sed hanc antinomiam ita soluit ipse Accur. vt speciale sit in d. l. vlti. in querela, quæ odiosa est, vel hic (inquit) sciens, ibi ignoratus, argu. l. mater, eod. titu. de inofficio. testamen. Et certe d. l. inter officium, nuncupatim loquitur in ignorante, vt etiam expendit idem Accur. ibi, & glo. & Hosti. in capitu. ex literis, extra de transact. vbi est & tex. eum, qui alterius fuit aduocatus, sibi in re controuersa præiudicare, quod & ipsi intelligunt in sciente.

268 ¶† At ipse Accur. in d. l. inter officium, posteaquam dicit, quod supra ex eo diximus, eum tex. loqui in ignorante, quærit quid in sciente: & dic (inquit) secus esse, per d. l. vltimam, de inoffi. testa. Vel dic idem si modo scierit ius suum durare. l. sicut. §. non videbitur alias non videtur. ff. qui. mod. pigno. vel hypo. solu. Verum Barto. in d. l. inter, post Iaco. But. dicit. id quod scribitur in d. l. vlt. ideo procedere, quia solus consensus potest approbare testamentum. In casu autem d. l. inter officium, non sufficere solum consensum ad amissionem dominij. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. posses. & idem prope voluit Ang. in eadem l. inter officium. Ex quo potes intelligere secundum corú sententiam, cardinem huius dubij, an per aduocationem sibi quis præiudicet, in hoc verti, an res, in qua præstatur aduocatio, huiusmodi sit, cui solus consensus sufficiat, an non: vt primo casu obsit aduocatio, tanquam per eam consensum præbere censeamur: secundo non noceat, quod is consensus non satis sit, vt nobis præiudicemus. An autem sufficiat consensus consanguinei in venditione ad eum repellendum à retractu, amplissime diximus supra eadem glo. nume 133. quartus autem casus, & multis sequen.

269 ¶† Sed hic paululum aduerte, Lector, ne decipiaris: nam verum est, solo ac nudo animo dominium non amitti, per tex. in d. §. differentia. Sed hic non nudus est, cum interponatur super contractu venditionis eius rei ab alio factæ, & hic consensus adeo efficax est, vt consentiens sua iura perdat. l. cum quædam. C. de admini. tut. cum aliis multis si. à me adductis supra, nume. 136. deinde videmus, & seq. nam hic consentiens huiusmodi venditioni, censetur & ipse (quantum ad suum præiudicium spectat) vendere: vt etiam late diximus sup. nume. 105. ego tamen puto. Igitur posset videri, hanc rem debere potius decidi per illam distinctionem, an hic aduocatus sciebat sibi ius retrahendi competere, & sic sibi noceat in eo iure, consentiendo venditioni si solus consensus in id sufficiat, per d. l. vlti. ff. de inofficio. testamen. & d. consi. ex literis de transact. an vero nesciebat, quia foris extraneus erat; & minime sibi noceat, per d. l. inter officium.

270 ¶† Et quod dictum est de aduocatione, idē & de procuratione dictum intelligas, quia d. l. vlt. de vtroque loquitur, & ibi etiam Bald. atque in vtroque eadem est in omnibus ratio, quantum ad hanc rem pertinet. Ex quo etiam intelligis, quid si consanguineus, tanquam procurator alterius, rem quampiam vendidit, an & is poterit retrahere. Vide tamen Imol. consi. 57. viso quodam instrumento, vbi respondit, dominum qui rem suam, tāquam procurator alterius, scienter locat alteri, nō sibi præiudicare in eius rei dominio, & vide etiam quæ dicam in seq. quæstio.

271 ¶† Quid igitur, si tutor aut curator, vendidit rem pupilli, vel adulti, aut ipse pupillus, vel adultus, cum autoritate tutoris, vel curatoris, sui consanguinei: an & tunc idem tutor, vel curator, poterit retrahere. De quo videtur idem iudicandum, ac de aduocato, aut procuratore: præsertim cum d. capitu. ex literis, expressim loquatur

de eo.

de eo, qui autoritatem præstat negotio, vt ibi id expendunt Doct. Veruntamen aliud est in istis, qui non sponte sua, sed ex necessitate officij, id faciunt, ideo id suum officium exequentes non sibi præiudicant, d.l. cum quædam, C. de adm. tut. & §. si tutor, Institu. de inoffic. testam. vbi gloss. bene huiusmodi differentiam intellexit, dum opponens de d.l. vltima. ff. eod. titu. ita eos tex. conciliat, quod in d.l. vlti. aduocatus, & procurator sponte ibi faciebant, cum illa officia sint spontanea. §. mandatum, Institu. mandat. at hic (inquit) ex necessitate, quia tutela ex necessitate suscipitur, l. necnon. ff. de tutor. & curat. dat ab his, atque etiam ex necessitate geritur, l. 1. in princ. ff. de administr. tuto. & id quoque sequuntur Ioan. Plato. Ange. Are. & Viglius Zuichemus, in d. §. si tutor, è quibus hic postremus subiungit, quod si quis iussu magistratus aduocationem præstiterit, parendi necessitas eum excusabit. Quod & ante eum, licet non alleget, nuncupatim voluit Alber. in l. post legatum. §. aduocatum, ff. de his qui, vt indign. & idem quoque voluit glo. in d.l. vlt. Aliter autem distinguit Ioan. Fab. in d. §. si tutor. Et facit, quod in simili tradit gl. in l. procurator qui ꝑ euict. ff. de procurat.

272 ¶ † Ex quo etiam potes intelligere, quod si res immobilis cuiuspiam debitoris fuerit subhastata, & demum à iudice decreto suo plus offerēti adiudicata, (quo casu etiam habet locū retractus secundum nostram consuetudinē, & alias pleratq; huius regni) quanquam de iure sit dubium, vt dicemus intra, eod. §. in glo. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 8. secundò intellige, & multis seq. certe ipse iudex, consanguineus debitoris, non ex eo prohibetur vti iure retractus, vt etiam in non admodum dissimili casu voluit Caro. Mol. in consuet. Paris. tit. 1. §. 8. nu. 3. in fi. At quod etiam, præter ea quæ diximus in præcedenti, versicu. faciunt quæ diximus supra, in eadem glo. nu. 141. sed hác nostram & seq.

273 ¶ † Postremò quid de fideiussore venditoris, forte adhibito pro euictione rei venditæ, vtrum si consanguineus sit venditoris, poterit accedere ad retractum, quod non videtur, quoniam fideiubēs censetur consentire contractui, pro quo fideiubet, l. j. §. sed & si serui, & ibi gl. & Doct. ff. quod iussu. & l. exceptione, & ibi Bal. & Albe. C. de euictio. l. vendicantem, ff. eod. tit. & l. Pomp. §. 1. ff. in quib. caus. pig. vel hypo. tacit. contra. Et voluit etiam Io. Andr. in addi. Spe. in tit. de actore. §. j. versi. quid si præsente, & Bal. in addi. eiusdem in tit. de reo. §. j. col. vlt. versi. quæro ad perfectionem, & Albe. in l. Gaius, col. 2. versic. item fideiussor. ff. de pig. act. & Raph. Fulg. consi. 67. paterfamil. col. 3. versic. ipse autem fideiussor. Hincque Bal. subdubitans tamē, in d.l. exceptione, dicit, quod stante statuto, vt filius non possit se obligare sine consensu patris, si ipse pater pro filio fideiubeat, satisfactum est statuto, cum id faciens consentire videatur. Idque pro indubitato voluit idem Bald. in sua margar. in verbo, statutum, versic. penul. & Alexan. in l. 1s qui hæres. §. vlt. colum. 1. ff. de acquir. hæred. & Sozin. consi. 80. præsens consultatio, colum. 3. versi. capio primum lib. 4. & Hippo. Marsil. consil 9. admunime, colum. antepen. versic. sed posito, lib. 1. Et facit etiam tex. in d.l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indig. Et vide etiam, quæ diximus supra, eadem glo. num. 158. aut etiam si præter, & seq. Sed & vide Caro. Molen. qui dicit non propter id priuari consanguineum iure retractus, in d. consuetu. Paris. tit. 1. §. 14. glo. 1. num. 11. & iterum §. 13. num. 3.

174 ¶ † Et cum his statueram finem huic glo. facere, sed se offert casus ad eam pertinens, de quo & nunc interrogatus sum. Quispiam vt consanguineus venditoris, emptori oblationem retractus fecit, emptor illum fatetur consanguineum, tamē alijs rationibus eum non vult admittere, quod dicat contractum non esse venditionis, aut venditionem sonantis, vel quod ille non venit intra tēpora retractus. Postcà vero, quia in processu litis compertum est contrarium, scilicet illum contractum esse veræ venditionis, aut ei equipollentis, actoremque venisse intra annum, emptor negat illum esse consanguineum, confessionemque cōsanguinitatis à se factam sibi præiudicio futuram, reuocat, cum non epistolis, non nudis asseuerationibus, siue confessionibus consanguinitas constituatur, aut probetur, l. non epistolis, & l. non nudis. C. de probat. & l. neque professio. C. de testa. vti nec contra tollitur, l. ius autem agnationis. ff. de pactis, & bene facit tex. in l. cum falsa. C. de iuris & fac. ignor. & alia multa à nobis collecta infra, eodem titu. §. 32. nume. 34. contrarium quoque. Quæ cum alias semper procedunt, tum vero maximè in ijs, quæ naturæ sunt, cuiusmodi consanguinitas est, quippè cum natura ipsa immutabilis sit. §. sed naturalia, Institu. de iure natur. gen. & ciui.

275 ¶ † Ego tamen respondi cōtrarium, videlicet standum esse emptoris confessioni, nisi doceat de errore illius, per tex. in l. prima. § Iulia. ff. de libe. agno. qui loquitur de agnitione filij, & in cap. per tuas, extra de probati. qui & de eadem loquitur, dicitque nihil in id facere iuramentum eius, qui hanc confessionem vult reuocare. Et ita, scilicet huiusmodi confessionem probare, tenet Cyn. in d.l. non epistolis, in prima quæstio. & ibi quoque Bald. colum. 1. versicu. tertiò casu, & Salyc. circa medium, & Petr. Anchara. consil. 159. rationes, colu. 2. versicu. venio ad secundum. Quanquam non nescio in hoc fuisse à nostris variatum, vt videre licet ex gloss. Barto. Ange. & alijs in d.l. non epistolis, & gloss. Barto. Bald. Angel. Salyce. Raphae. Roma. Paul. Alexand. Corne. Francis. Areti. & Iason, in d.l. neque professio, C. de testamen. Barto. in d.l. 1. §. idem per contrarium, ff. de liber. agno. & Cano. in d. cap. per tuas, de probat. ex quibus tamen intelliges, hanc quam diximus, esse communem opi. Nam & in simili videmus, quod licet sententia non constituat consanguinitatem, ea tamen eandem probat, d.l. j. §. vlt. de libe. agno. Debet igitur emptor probare errorem, vt eam cōfessionem reuocare possit. In Gallia autem nostra

necesse

necesse est gratiam huius confessionis à Principe impetrare, quod nos vulgo releuare dicimus, non sine exemplo antiquitatis, nam & hoc verbo in ea significatione vsus est, Iurisconsultus in l. etiam. §. 1. ff. de minor.

276 § † Est & aliud, quod me hinc abire non sinit. Nempe quod ab Arnol. Ferron. in consuetudine. Burdigal. hoc eodem tit. §. 7. tractatum reperimus, vtrum proximus, venditoris excommunicatus, (quem appellant) sit ad retractum admittendus, quod & nos disserere decreuimus, tum, quia huc priuatim nonnihil pertinet, tum quia, & ad alia pleraque non inutile est. Igitur vt paulo longius eam rem repetamus, nec tamen interim extra chorum saltantes, vt ex calce liquebit. Excommunicatio hæc (quam vocamus) ab antiquorum, & Græcorum, & aliorum ritibus, legibusque, ortū habuisse videri potest, non à Diuo Paulo, vt Canonistæ, & Theologi opinantur. Cæsar enim libro 7. Commentariorum, quo loco nostrorum Druydum mores ac ritus describit, de his in hæc verba loquitur. Si quis aut publicus, aut priuatus, eorum decreto non stetit, sacrificijs interdicunt, hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita est interdictum, hi numero impiorum ac sceleratorum habentur, his omnes decedunt, aditumq; sermonemque defungiunt, nè quid ex contagione incommodi accipiant, neque his petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. Hactenus Cæsar. Quis autem prima statim fronte non videat illam pœnam eam esse, quam nunc excommunicationem vocamus? Excommunicati enim primum sacrificijs interdicuntur, ca. clerici. & ferè per totum tit. extra de cleri. excommunic. minor. & cap. si quis Episcopus, & cap. placuit, & alijs multis 11. quæst. 3. Deinde hi impij quoque veluti proprio, & peculiari vocabulo appellantur, cap. certum 24. quæst. 3. Præterea his communicari prohibetur, aut sermone, aut mensa, aut consuetudine, aut alio quouis pacto, cap. sicut, & cap. excommunicatos, & cap. qui communicauerit, & alijs multis 11. quæst. 3. Ob idque excommunicati dicuntur, quod sint extra hominum fidelium communicationem, siue communionem, positi, vt dicit Archid. in d. cap. sicut. His etiam petentibus ius denegatur, cap. intelleximus, extra de iudici. & cap. exceptionem, extra de except. & cap. j. eodem titu. lib. 6. & cap. 1. de rescript. eodem lib. Neque honos vllus communicatur, vt qui ad dignitates, & beneficia (quæ vocant) assumi, promouerique non possint, cap. cum dilectus, extra de consuetu. & cap. cum bonæ, de ætat. & quali. & cap. ad probandum, de senten. & re iudi. & cap. postulastis, & cap. seq. de cleri. excommun. mini. cum sim. Quod & in dignitatibus secularibus obtinet, vt patet ex cap. venerabilem, versic. nunquid enim, ibi, sacrilegium, quencunque vel excommunicatum, & rursum versic. sunt enim notoria, & ibi Panormit. col. 5. nu. 11. versic. nota ibi, scilicet excommunicatio, extra de elect. & voluit etiam Cardin. Flor. in cap. perpendimus, in 40. oppo. extra de senten. excommunica. & Philip. Deci. in cap. dilecti, col. j. extra de except. Sunt enim ipsi infames, vt dicit glo. in cap. 1. versic. nisi iusta, in verbo, infantia, quàm not. ibi Bald. & Recentiores, titu. quo temp. miles, & alia glo. in capit. 1. §. vlt. in glo. vlti. ad fin. titu. per quos fiat inuest. & est optimus tex. quem neutra allegat, in capit. infames, 6. quæst. 1. quem dicit vnicum Roma. singul. 678. an in nou. 682. excommunicatus, Hoc tamen vltimum quomodò intelligatur, videbis apud Innocen. & alios in ca. testimonium, de testib. & Archid. in summa, 4. q. 1. & Roma. singu. 685. in nou. 689. incipien. in principio huius. Denique hæc pœna, vt apud Druydes olim ita, & hodie apud nos, omnium est grauissima, capitu. corripiantur 24 quæsti. 3. De quo abunde per Felyn. in cap. qualiter, lo 2. §. vltim. column. 10. versicu. vlterius tangit, lo 2. (sunt enim eadem, colum. duo versic. eius initij) extra de accusat.

277 § † Præterea Plato, Philosophus omnium grauissimus, & in sanciendis legibus nulli Ethicorum secundus, ad fi. propè libri 11. de Legibus.

Ἐὰν δέ τις (ait) ὄφλῃ δίκην αἰκείας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν, ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν, καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω. μὴ δὲ εἰργόμενον, κολαζόντων αὐτὸν ἐν ἀγρονόμοι πληγαῖς, καὶ πάντες, ὡς ἂν ἐθέλωσι. Κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω. Ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ, ἐὼν ἐλεύθερος, συμφάγῃ, ἢ συμπίῃ, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίας κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκὼν, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν, μήτ' εἰς ἀγορὰν, μήτ' εἰς πόλιν ὅλως, πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης.

Id est, Si quis de vi parentibus allata damnatus fuerit, primum quidem ex vrbe egrediatur, in exiliumque perpetuum proficiscatur, ac sacris omnibus arceatur. Eum autem, qui non se arcuerit, agronomi verberibus cædant, & omnino, vt hi quidem voluerint. Reuersus vero ex exillo, morte mulctetur. Si quis vero ex liberis hominibus, cum tali viro vel comederit, vel biberit, vel re alia quacunque cum eo communicauerit, atque adeo si ei obuiam factus, eum sua sponte tetigerit, neq; in templum ingrediatur, neque in forum, neque omnino in vrbem prius quàm purgetur. Putet enim se cum homine scelesto communicauisse. Hæc ille, quæ & omnino ferè similia sunt huic nostræ religionis Christianæ excommunicationi, vt plane demonstrauimus. Et hoc intelligens Marsilius ille Ficinus, Philosophus & Theologus Sanctissimus, & doctissimus, in eo argumento, quod edidit in decimum librum de Legibus ipsius Platonis, post princ. hæc scribit: Ac ne quid nos lateat, ad impietatem etiam pertinet familiaritas, & communio omnis, seu in cibis seu verbis cum ijs initia, qui ob nefaria scelera arceantur à sacris, qui & contaminati cæteros quoque vel ipsa propinquitatem contaminant. Qua quidem de re in calce noni libri ita pertractat, vt vaticinari visus sit execrationes quotidie factas à nostris, prophanos à communione ecclesiæ propellentibus. Hæc Ficinus.

278 § † Quin apud Athenienses illos, à quibus maxima ex parte Romani leges nostras mutuati sunt

sunt, antiquitus erant publicæ quædam detestationes, veluti in eos, qui uiam non monstrassent errãti, vt scribit Tullius libr. Officiorum 3. in quarum locum successisse hanc nostram excommunicationem tradit Erasmus Chiliadis primæ Centur. 2. c. 84. quo tractat illud prouerbium, ἀρᾶς ἱερὸν, id est, deuotionis, siue malis, execreationis templum. Plutarchus autem tum in Vita Alcibiadis, tum in Problematis Ro. cap. 43. tradit ipsos Athenienses decreuisse, vt ministri ministræque sacrorum Alcibiadem, ueluti impium ac nefandum hominem, execrarentur; Earum autem vnam, neglecto populi decreto, dixisse, supplicationum ad se, non execrationem, officia pertinere. Euripides Athen. in Oreste figuram quandam nostræ excommunicationis describit, quam obseruatam Argis dicit.

Ἔδοξε δ' Ἄργει τῷδε, μήθ' ἡμᾶς στέγαις,
Μὴ πυρὶ δέχεσθαι, μήτε προσφωνεῖν τινα
Ματροκτονοῦντας.

Id est, ad uerbum propemodum.

Sancitum est porro Argis hisce, neque nos tectis,
Nec igne recipiendos, neque alloqui quemquam
debere, Matricidas.

279 ¶ † Romanos quoque his diris & execrationibus vsos fuisse, ut qui illis esset obnoxius, dare grauissimas pœnas, maximoque infortunio affici necesse esset, autor est idem Plutarchus in Crasso, vbi & tradit, Acteium Trib. Pleb. his diris confixisse Crassum in Parthos proficiscentem. Ex quo est & illud Lucani lib. 3. Pharsaliæ:

Crassumque in bella secutos.
Sæua Tribunitiæ vouerunt prælia diræ:

Et illud quoque Tulli lib. 1. de Diuinatione: M. Crasso quid acciderit, videmus, dirarum obnũtiatione neglecta. Et Arnobii libr. 8. Disputationũ aduersus gentes. Et vt Parthis (ait) signa repetamus, dirarum imprecationes Crassus & meruit, & irrisit. Et de huiusmodi quoque diris fit mentio Plinio lib. 28. c. 2. haud multo post princ. Et de diris execrationibus Liuio, libro sexto, tertiæ Decadis, cuius hæc uerba sunt: Qui victus acie excessisset, eum ne quis vrbe, tecto, mensa, lare reciperet: diram execrationem in populares, obtestationemque, quam sanctissimam potuerunt, aduersus hospites composuerunt. Hęc ille, in quibus vide uiuam nostræ excommunicationis imaginem. Iterum cap. 8. his adhortationibus execratio dira adiecta, si quẽ à proposito spes mollitiaue animi flexisset. Rursumque libro 10. 4. Decadis: Huius atrocitas facinoris nouam uelut flammam Regis inuidiæ adiecit, ut uulgo ipsum liberosque eius execrarentur: quæ diræ breui ab omnibus Diis exauditæ, ut sæuiret ipse in suum sanguinem, effecerunt. Has quoque deuotiones a Suetonio in C. Caligula vocari putat Beroal. illius interpres.

280 ¶ † [Postremo apud veteres illos Germanos nos vidimus fuisse vmbram quandam huius nostræ excommunicationis. Nam (ut scribit Corneli. Tacitus, qui ad uiuum mores eorum descripsit) scutum apud eos reliquisse præcipuum flagitium erat nec aut sacris adesse, aut concilium inire ignominioso fas, multique superstites bellorum infamiam laqueo finierunt.

281 ¶ † Ideo cum excommunicatio non sit iuris canonici inuentum, non mirum videri debet, si & in foro quoque seculari, nedum ecclesiastico, siue canonico, ea proponi & allegari possit: vt uidere licet ex glo. not. in l. prima, & ibi quoque Bal. Ful. qui illam dicit sing & Ias. C. de iur. & fac. igno. & glo. in cap. preceptum. 32. q. 5. & in d. c. primo. §. si quis igitur, in uerbo, opponit, & ibi Host. Archi. Io. And. Lap. Pet. Anch. Domi. & Philip. Franc. de excep. lib. 6. & Spe. tit. de excep. §. nunc dicendum, uersi. & not. quòd iudex, & ibi Ioan. And. & Bal. in addi. Cyn. Bald. & aliis, in l. placet, per tex. ibi. C. de sacr. ecclesi. eodem Bald. in l. quoties, ad fi. C. de iudic. & in l. vltima. colum. prima. C. si a non compet. iud. & in d. c. intelleximus, colum. secunda. versic. quæro nunquid, extra de iudi. & iu c. exceptionẽ, ver. quæro nunquid, extra de excep. & in c. contingit. col. 7. ver. porro si iudex, de dol. & contu. Lapo, alleg. 92. inspeximus, colum. 3. per text. optimum, & expressissimum, in id a paucis expensum, in cap. decernimus, de senten. excom. libro sexto, Io. And. & Fely. in c. postulasti, extra de ho. vbi etiã est bonus tex. Ro. d. sing. 685. & in nou. 689. in id allegans l. hi qui sanctam. C. de apo. Guid. Pap. deci. Delph. 220. Ioan. colum. 1. & in statuto Delph. incip. si quis per literas, in uerbo, communi æstimatione fide dignos, Fely. in cap. tuæ. col. secunda, extra ut lit. non contest. & in cap. prudentiam. §. sexta, in prin. & ibi Philipp. Deci. in 2. not. extra de offic. deleg. Aufre. in tract. reprobationum testiũ, in uersic. excommunicatus, Iaso. in l. eleganter. §. si quis post transactionem, colum. 2. in fin. ff. de condict. indeb. & Phil. Dec. in ca. ecclesia sanctæ Mariæ. colum. 20. versicu. duodecimo. nume. 197. de consti. Et bene etiam facit tex. in cap. domino. tit. hic finitur lex. in us. feu. Corra. & secundum nonnullos in Authen. credentes. C. de hæred. Nam qd pertinet ad d. l. placet. C. de sacrosan. ecclesi. quam nonnulli in hoc annotarunt, nihil omnino huc facit. Nam uerbum acrimoniæ, quo ea l. utitur, excõmunicationem non significat, ut ibi putat Accurs. & Io. Mo. in capitulo. 1. paulo ante fin. de stat. reg. libro sexto, sed aliud omnino, de quo, vt alios omittam, uide gloss. in capitulo licet, de immu. ecclesi. libro sexto. & Archid. in capitu. attendendum. 17. quæstione 4.

282 ¶ † Igitur ut concludamus, si exceptio excommunicationis obiici potest & in foro seculari, illud consequens est, consanguineum excommunicatum uocantem in ius emptorem, ut ab eo retrahat rem vẽdita, posse hac exceptione repelli. Et id quidem verum est de iure communi. At apud nos ex consuetudine generali Franciæ, huiusmodi exceptio in foro seculari non admittitur, ut scribit Io. Fab. in §. quòd si tutor, colum. pen. Instit. de curato. & Aufre. dec. Tholo. 189. item fuit quæsitum an excommunicatus. Et in eandem rem Bononię expressum statutum est, ut referunt Iaco. Butr. & Bald. in d. l. placet, non aliter disputantes, an huiusmodi statutum ualeat, tanquam tacite illud approbare

approbare videantur. & Io. Ana. in d. capi. postulasti, de homici. ubi expresse negat id statutum valere, sicuti & Philip. Deci. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, loco supra allegato. & sentit etiam Lapus, d. alleg. 92. dum dicit, non admittentem huiusmodi exceptionem videri facere aduersus libertatem ecclesiasticam, per d. c. decernimus, de sentent. excõ. libro 6. Verũ potius se Canonistæ ruperint, quam vt id apud nos obtineat. Ideoque nihil uideo, qd moribus nostris impediat consanguineum excommunicatum venientem ad retractum. Quod & Ferro. vbi supra, placuit, qui mihi ansam præbuit, vt hanc quoque rem tractarem, vix alias hoc in loco tractaturus.

DEDANS L'AN, INTRA ANNVM. Glos. 10.

SVMMARIVM.

1 *Annus ciuilis gentibus varius, & nume. 2.*
2 *Annus naturalis quis sit.*
3 *Annus vtrum retractui datus censeretur, si expressus non fuisset.*
4 *Annus concessus agnatis ad reuocationem emphyteusis.*
5 *Annus concessus domino ad reuocationem feudi alienati.*
Annale silentium pro repudiatione.
6 *Annalis præscriptio in multis casibus.*
7 *Annus pro tempore apto, & sufficienti.*
Tempus simpliciter prolatum de anno intelligitur.
Annus pro tempore certo, aliquando pro breui tẽpore.
Annum tempus pro annali.
8 *Annus quare agnatis conceditur.*
9 *Quid si alienatio facta sit in prorsus extraneos.*
10 *Annus si non esset præstitutus retractui, quod tẽpus intelligeretur.*
Tempore triginta annorum tollitur omne ius, atque actio cõpetens priuato contra priuatum.
11 *Emptor cũ alteri vendit, an idem tempus, an breuius requiratur ad præscriptionem retractus. Et quid in secundo emptore uniuersali omnium bonorum, & nu. 12. cum multis seq.*
Hypothecariæ actioni quo tempore præscribitur, tam contra creditorem, quam aduersus tertium.
12 *Consuetudo una secundum aliam debet intelligi, etiam si ea sit contra ius commune.*
Statuta statutis concordandæ.
14 *Actio quod metus causa durat triginta annis aduersus eum, qui metum incussit, sed aduersus tertium 10. vel 20. annis tantum.*
Actiones personales in rem scriptæ longo tempore præscribuntur.
Petitio hæreditatis quo tempore tollitur.
15 *Præscriptio 30. vel 40. annorum non tollitur per clausulam tollentem præscriptionem.*
16 *Iuri succedendi, adeundi, immiscendi non nisi triginta annis præscribitur.*
17 *Consuetudines de tempore retractus.*
18 *Tempus duorum emptorum quomodo sit numerandum ad præscriptionem retractus.*
19 *Consanguineus an post annum sit audiendus ad retractum.*
20 *Quid si post annum emptor denuntiauerit consanguineo vt ad retractum veniret, an ei venienti poterit obiicere elapsum annum.*
21 *Quid si ignorans tempus lapsum, id ipsum denuntiauerit, & nume. 22.*
Renuntiatio ad ignorata non trahitur.
22 *Dominus ignoranter recipiens canonem post commissum non sibi præiudicat.*
Dominus recipiens vasallum post annum, an videatur remisisse moram anni.
23 *Consanguineus intra quod tempus admittitur ad retractum, post tempus solicitatus ab emptore & nu. 24. cũ seq. vsq; ad nu. 29. Et quid si emptor interpellat consanguineum, ut ueniat intra duos menses nu. 29.*
25 *Necessitas ne, an liberalitas, plus fauoris habere debeat.*
26 *Temporum prorogationes, & renouationes intelliguntur de altero tantum tempore. & nu. 27.*
27 *Prorogatio censetur facta cum eiusdem qualitatibus, & conditionibus.*
Renouatio tacite recipit quidquid prius in erat.
28 *Tempus augmenti sequitur naturam temporis principalis.*
30 *Tempus præstitutum à statuto retractui, an possit de consensu partium prorogari. nu. 31.*
31 *Tempus legis non facile mutari potest, quàm hominis.*
32 *Tempus appellandi, & prosequendæ appellationis an prorogari possit.*
33 *Cõsanguineus cui emptor dixit, venias toties quoties, an admittatur post annum ad retractum, & nume. 34. & 35.*
Verba, ad omnem petitionem, an tollant præscriptionem.
34 *Verba, semper, omni tempore, perpetuo, quandocunque, & similia, non tollunt præscriptionem.*
Verba secundum subiectam materiam sunt intelligenda.
35 *Summa omnium præcedentium.*
36 *Tempus retractus an currat consanguineis, dum res est controuersa inter emptorem, & venditorem, & nu. 37. 38. & 39.*
37 *Tempus promouendi ad sacerdotium, non currit beneficio controuerso. Nec tempus eligendi pendente lite super potestate eligendi.*
Emphyteuta non est in mora soluendi canonis, quandiu ei fit quæstio de re emphyteutica.
38 *Vasallus, qui patitur controuersiam feudi, non est in mora petendi inuestituram.*
Tempus executionis testamenti nõ currit interim dum controuersia est de viribus testamenti.
40 *Controuersia pendente inter emptorem, & cõsanguineum contendentem rem ad se pertinere, an ei interim currat tempus. & nu. 41. 42. & 43.*
Tempus querelæ non currit pendente nullitate testamenti.

Appellandi

Appellandi tempus non currit, nullitate sententia pendente.

41 *Tempus datum producendis testibus, pendente quaestione admittendorum articulorum non currit.*

43 *Succumbens censetur in mala fide fuisse.*

44 *Venditione facta sub conditione, an tempus currat ante conditionem, consanguineo, & nu. 45. cum multis sequen.*

Tempus appellandi à sententia conditionali, statim currit non expectata conditione Huius autem dicti rationem vide numero 52. 53. & 54.

45 *Tempus contractus an conditionis inspiciendum, & nume. 47.*

Venditio conditionalis an sit perfecta, & an ab ea possit vna pars altera inuita discedere, nume. 48.

46 *Gabella non debetur ex contractu conditionali facto in nundinis, cuius conditio euenit post nundinas, stante statuto, quòd debeatur ex contractu in nundinis facto.*

Contractus censetur factus vbi conuentum est inter partes, non vbi eius conditio euenit.

Contractus celebratus super bonis rebellium, etiam si ipsius conditio existat post rebannitionem stante statuto quòd contrahi non possit super bonis rebellium non tenet.

47 *Dominium non transfertur ex contractu, aut alio actu conditionali, nisi conditione existente, & nume. 48.*

49 *Fideicommissi conditionalis vsucapio non currit ante conditionem, & nu. 57.*

50 *Tempus appositum actui, qui dependet ex futuro euentu, vel facto alterius, interim non currit.*

51 *Sententia condictionalis statim grauat, ob id quod grauare potest, & numero 52. 53. & 54.*

52 *Conditio an retrotrahatur in sententiis.*

Laditur quis, ex eo quod ladi potest.

54 *Condemnatus per sententiam conditionelam, si ante conditionem efficiatur de foro alterius iudicis tamen adueniente conditione, ex illa sententia ligatur.*

55 *Retractui an locus sit, cùm emptor rem tradit ante conditionem impletam. Et quid si ipsa traditio facta non fuerit in ipso contractu. per precarium, aut aliàs: sed seorsum, numero 56.*

56 *Fraus nemini patrocinari debet.*

58 *Tempus retractus quando currat in re vendita cum pacto legis commissoria, vel adiectionis in diem.*

59 *Quid in re vendita cum pacto reuendendi.*

60 *Consanguinei remotiores an possint cogere proximiores ad retrahendum ante tempus, & nume. 61. 62. & 63.*

61 *Creditores hareditarij possunt petere, vt haredi statuatur tempus ad adeundum.*

63 *Tempus à lege concessum abbreuiari à iudice non potest.*

64 *Re vxoris vendita, vel alterius ipsius nomine, qui postea ratificat an retractus currat à tempore venditionis, an ratificationis facta, & nume. 65. cum multis sequen.*

Ratificatio retrotrahitur etiam in iis, quae requirunt speciale mandatum, & nume. 87.

65 *Ratificari possunt, qua speciale mandatum requirunt.*

66 *Ratificatio facit, vt actus gestus fuisse censeatur à ratificante non ab eo qui fecit.*

67 *Actum facit, qui ei robur dat,*

68 *Ratificationis locus inspiciendus, non contractus.*

69 *Ratihabitio non retrotrahitur in praiudicium tertij.*

70 *Gabella an debeatur à tempore contractus an ratificationis.*

71 *Collatio non retrotrahitur in praiudicium aliorum. Nec confirmatio. Nec fictio. Nec legitimatio. Nec restitutio. Nec actus factus vi mandati pracedentis. Nec conditio.*

72 *Ratihabitio retrotrahitur ficte, & non verè.*

Et conditio quoque retrotrahitur non nisi ex aequitate.

73 *Fictio non habet locum in statutis sed mera veritas.*

Statuta debent proprie, & non ficte intelligi

74 *Fictio non fit in praiudicium tertij.*

75 *Consanguineus offerens pretium intra annum, & quia emptor recusat, illum in ius vocas, & antequam lis contestetur, per annum cessat prosequi, an postea audietur. Et quid si lis nondum contestata sit, & nume. 76 cum sequentibus.*

76 *Actio annalis litis contestatione perpetuatur cuius autem temporis sit ista perpetuatio tam in praescriptionibus iuris communis, quàm statuarius nume. 77. 78. & 79.*

79 *Praescriptio statutaria temporis inducta in locum praescriptionis iuris communis, an sapiat eandem naturam, & nume. 80. 81. 82. 83. & 84.*

Statuta à iure communi discrepantia, an ab eo interpretationem sumant, & nume. 80.

Lex, qua corrigitur, nouam legem non interpretatur.

83 *Subrogatum sapit naturam rei, in cuius locum subrogatur, etiam si ei in aliquod discrepet.*

Tempus statutum à consuetudine, an sortiatur naturam temporis iuris communis.

85 *Citatio inualida non interrumpit praescriptionem nume. 86.*

Litis contestatio inualida non perpetuat.

87 *Consanguineus si post annum ratificet oblationem ab alio tanquàm eius procuratore sine mandato factam, an obtinere debeat, tanquàm ratihabitio retrotrahatur, & nume. 88. 89. & 90.*

88 *Ratificatio debet fieri intra tempus, quo actus fieri debuit.*

89 *Adharentes appellationi alterius, id ipsum facere debent intra tempora appellandi.*

Renun-

renuntiet liti, an consanguineus alius remotior admittetur ad retractum.

121 *Quid si de collusione appareat.*

122 *Quid autem si non renuntiet expressim, sed se vinci patiatur, cùm vincere potuisset.*

123 *Bissextus in tempore retractus, vtrum ne pro vno die, an duobus censendus sit.*

124 *Consanguineus intra annum adire emptorem non valenti, hostibus itinera occupantibus, an sit subueniendum.*

125 *Retrahentes certant de lucro captando.*

126 *Lucrum est ius speciale conseruare.*

Certans de beneficio, de lucro certat.

127 *Vendito fundo cum pacto retrahendi infra certum tempus, & postea ante illud tempus duobus mensibus, uendita etiam ea facultate, an consanguineus possit intra annum huius posterioris venditionis transactis illis tribus annis, eam facultatem redimere, & consequenter, fundum prius venditum, & nu. 128.*

129 *Consanguineo an currat tempus retractus, cùm non adest cui oblatio possit fieri.*

PRISCIS illis temporibus non vnus omnibus annus fuit. Nam, vt scribit Plinius, togatorum doctissimus, lib. 7. Naturalis historiæ, capitu. 48. Annum alij æstate vnum determinabant, & alterum hyeme: alij quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere. Quidam Lunæ senio, vt Ægyptij. Itaque apud eos aliqui & singula milia annorum vixisse produntur. Id quod & post eum recensuit Diuus Augusti. lib. de ciui. Dei 15. capitu. 12. & ante vtrunque Diodorus, lib. 1. Bibliotheces. Xenophon quoque, si is fuit, in libris, qui eius titulo de Æquiuocis circunferuntur, Ægyptij, ait, vtuntur anno quandoque menstruo, sæpe bimestri, non raro trimestri, nonnunquam solari: quæ varietas etiam ex nostris, qui ab eis literas habuerunt, sapientes fecit aberrare. Iberis annus quadrimestris vt plurimum est, rarissime solaris. Contra Chaldei, cum in antiquitate disciplinarum suarum vtantur menstruo, in cæteris semper solarem se intelligere fatentur. Plutarchus in Numa Pompilio, Quidam, inquit, ex Barbaris trium, ex Græcis autem Arcades quatuor, Acarnanes sex mensium anno vsi sunt. Ægyptiis menstruus annus fuit, deinde mensium quatuor, vt aiunt: quare qui vel nuperrime eam regionem incoluerint, vetustissimi videntur esse, annorumque incredibili multitudine in familiarum, deductionibus differunt: quippe qui menses in numerum annorum collocent. Romanis quoque ab initio annum fuisse decem mensium multis coniecturis probat, duosque à Numa fuisse additos, scilicet Ianuarium, & Februarium. In qua etiam sententia Ouidius fuit, statim circa initia, lib. 1. Fastorum.

Tempora digereret cùm conditor vrbis, in anno.
Constituit menses quinque bis esse suo.

Et paulò post.

At Numa nec Ianum, nec auitas præterit vmbras.
Mensibus antiquis addidit ille duos.

Gellius quoque libro tertio Noctium Atticarum, capitu. 16. scriptum reliquit, fuisse, qui existimarent, Homeri tempore, sicut Romuli, annum fuisse non duodecim mensium, sed decem in eam opinionem adducti, propter versus Homericos, quibus Neptunus alloquitur puellam, à se recétet compressam, lib. 11. Odysseæ.

Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ,
Τέξεις ἀγλαὰ τέκν', ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Id est,

Nunc gaude, dilecta: ast cum se euoluerit annus.
Illustris (neque enim sunt vana cubilia diuum.)
Natos nixa dabis.

Solinus Collectaneorum, capi. 3. Annus (inquit) apud Ægyptios quatuor mensibus terminabatur: apud Arcades tribus: apud Acarnanes sex. In Italia apud Lauinios tredecim, quorum annus trecentis septuaginta quatuor diebus ferebatur. Subditque, quod de Romanis supra ex Plutarcho diximus. Macrobius quoque lib. 1. Saturnaliorum, capi. 8. Anni certus modus apud solos Ægyptios fuit. Arcades annum suum tribus mensibus explicabant, Acarnanes sex, Græci reliqui 354. diebus annum proprium computabant. Diuus autem Augusti. lib. de Ciuitate Dei. 12. capi. 10. cum Solino ac aliis fere consentiens, dicit apud Ægyptios annum quatuor mensibus simili. Censorinus in eo lib quem de Die natali ad Cerellium scripsit, In Ægypto, ait, antiquissimum ferunt annum bimestrem fuisse: deinde à Bihone, aut vt alij, Pherone Rege quadrimestrem factum: nouissime Arminon ad tredecim menses & dies quinque produxisse. Item in Achaia Arcades trimestrem annū primum habuisse dicuntur. Cares autem, & Acarnanes semestres habuerunt annos, inter se dissimiles, quibus alterius annis augescerent, aut senescerent. Ante hos Xenophon, quisquis is est, in eod. lib. de Æquiuocis: neque etiam ei conuenit cum Xenophonte Socratico: Annus (ait) diuersus est. Et enim Ægyptij vtutur anno quandoque menstruo, sæpe bimestri, non raro trimestri, sæpe quadrimestri, nonnunquam solari.

2 § † Et hæc quidem de anno ciuili, quem sibi populi sine gentes pro arbitrio constituerunt. De naturali autem, siue solari, aut vertente, & de magno, siue mundano, & aliis differētiis, multa apud eosdem autores scripta comperies, quæ non duximus huc transponenda. Et apud nos quoque de ipso anno naturali videbis in l. ita vulneratus. §. extimatio. ff. ad leg. Aquil. & in l. 3. §. minorem. ff. de mino. & in l. cum hæres. §. Stichus si hæredi. ff. de statulibe. vbi scribitur, annum constare ex continuatis diebus. 365. & in l. cum bissextus, & iterum in l. anniculus non statim ff. de verbo. signific atio. & Docto. in illis ipsis locis, præsertim vero Alciat. in d. l. cum bissextus, & in capitu. quadragesima, & ibi glo. de consec. di. 5. glo. & docto. in capitu. quæsiuit, extra de verbo. signi. & in c. si propter, in verbo, primi anni. de rescri. lib. 6. Archi. in ca. si papa, de priuille. eodem libro 6. Luca. Pen. in l siue ex

Prætoriano,col.1.& 2.C.de execu.& exac.lib.12. Aluaro.in §.his consequenter, col.3.versicu.nota annum,titu.hic finitur lex.in vsi.feu.& in c.1.col. 3.versi.nota militem,titu.quo tempo.mili.Philip. Fran.in c.quam sit.§.electus,col.2.quibus locis videbis multas quæstio.ad hanc anni mentionem pertinentes,quas breuitati consulentes prætermisimus,loca designasse contenti. Sed & nostrates alias annorum species,ne id omittamus,ponunt, scilicet vt sint alij vsuales,alij ceremoniales,alij legitimi,vt videre poteris apud Archi.Ioan. And.& Domi.in d.capi.si propter,de rescrip.lib.6. neque enim in istis diutius immorari decreuimus.

3 § † Sed vt ad nostram consuetudinem accedamus,eam sane,si nullum tempus certum huic retractui statuisset,de anno tamen,vt multis placet, intelligere oportuisset,ex sententia Bald. Aluarot. Marti.Lauden.& Cardi.Ale.in capi. Titius,titu.si de feud.fuer.contra.vbi ex eo tex.nota,quod agnatus proximior,cui ius est reuocandi alienationem in extraneum factam,eam faculatem perdit, nisi intra annum veniat: monetque Bald.agnatos, vt bene aduertant, nec sinant id temporis labi, nisi velint eo iure excludi, Et idem voluit ipse Bald.in capi.1.§.hoc quoque col.penul.versi.7.conclusio, in illis verbis, & nota quod si per annum, titu.de succes.feu.in vsi.feud.vbi dicit,quod tacendo per annum,perinde est, ac si consentisset alienationi, & consi.249.verba inuestituræ,paulo ante fin.lib. 2.Roma.consi.22.pro proposita, ad fin.& iterum consi.70. visis themate,col.2.versi.3.istam sententiam,quibus locis dicit illum tex.ad hoc sing. rursumque ipse Roma.in l.1.ff.in ius vocat.vt cant.& in repe.rub.de arbit.col.15.versi. vndecimo, quia emphyteusis,& in l.Prætor ait.§.vlti.in addi.& ibi Ias.col.vlti.ff.de nou.operi. nuntia. Paul. Castren. consi.84.quæstio ista vertitur, col.2.lib.2.vbi dicit illum tex.notasse Alexan.in addi.Bar.in l.sicut.C. de præscrip.30.vel 40.ann.vbi id trahit ad statutum huic nostro simile,quo scilicet admittitur vicinus ad retrahendum rem alienatam in extraneum, vt videlicet nisi intra annum veniat, non audiatur: quamuis in statuto nihil de tempore sit definitum, & idem Alexan.in l.si mihi & Titio, col.vlti.ff.de verbo.obliga.& in l.1.§ permittitur. ff.de aqua quoti.& æsti.etiam in addi.ipsius Barto. & Barba.in capi.plerunque,col.5.de rescri.vbi ita dicit se ex facto respondisse: & iterum in capitu. mandatum,nume.42.eod.titu.Francis.Cur.senior consi.48.super controuersia,in fin.1.addi. Ias.in l. petens, col.4.nume.10.versic.2.nota.quod facultas.C.de pactis,vbi & trahit ad casum nostræ consuetudinis,dum allegat ca.constitutus, de in integ. resti,idem Ias.in l.2.col.6.num.3.versi,circa quod illud bene nota.C.de iure emphy.& consi.92.facti præsentis,colum.7.versic.istis sic in facto, lib.1 & consi.159.super facto, colum.2.versicu.aggredior tertiam, lib.2.vbi & ad casum nostræ consuetudinis trahit.& consi.7.pro reuerendissimo,colum.3. versicu.septimo facit, lib.3.Felyn.in capi.quæ in ecclesiarum, char.vlti.in 7.declaratione, nu.123. versi.tamen quia in hoc, de consti.Iaco.à S. Geor. in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando, col.5.versi. & aduertite, quod præmissa. Philip.Deci.consi.221.viso puncto, col.4.num.3. versi.quarto prædicto Fran.in fin.& consi.275 in in causa quæ Lucæ agitatur, col.6.nu.6.ante medium,versi.& ex omnibus supra dictis, & consi. 395.in causa,magnifici,ad fin.Hippo.Marsi.singu. in multis partibus, vbi nuncupatim loquitur de hoc statuto Ludo.Gozad.in repe.l.qui se patris, colum.34.versic.infero & sexto. C.vnde libe.Zasius in epitome feudorum, parte 9.char.5.versicu. in præmissis.Fran.Balb.qui etiam loquitur in casu nostræ consuetudis, in tracta.præscri.in 3.parte 4. partis prin.in 30.quæstio.col.vlti.

4 § † Et ex hoc inferunt plerique, eam facultatem,quæ competit agnatis emphyteutæ, vt scilicet finita emphyteusi per generationem, sibi potius, quam extraneis, concedatur, de qua per Barto.in d.l.1.§.permittitur,ff.de aqua quoti.& æsti.& late diximus supra,in præfa.nume.41.huc item pertinet,& seq.illam (inquam) facultatem anno tantú durare. Ita enim expresse voluerunt Ro.& Ias.in d.l.Prætor ait.§.1.ff.de no.ope.nunc. idem Roma. in d.rub.de arbit.& in consi.supra allega. Alexan. in omnibus quoque locis supra citatis, Barba.in. cap.1.colum.penul.extra de loca.Fran.Cur.senior d.consi.48.column.4.versicul.& præmissa etiam clare procedunt, & iterum in fin.1.addi. Cardina. Alexan.in cap.1.colum.4.versicu.tamen istam facultatem,titu.quemadmo.feud.ad fil.perti. & Ias. in omnibus consi.supra designatis, & præterea in d.l.2.colum.6.versicu.circa quod.C.de iure emphyteu.& Fran.Balb,in d.tracta.præs.vbi supra, & Fran.Ripa,qui id intelligit de anno ab inuestitura in l.1.col.2.nu.11.versi.3.declarat.ff.de priui.cre. & Matthæ.Afflict.in consti.Siciliæ,inci.vt de successionibus,col.16.q.& Ludo. Gozad.consi.71.in causa domini, col.1.

5 § † Et hæc sententia confirmatur ex tex.in capitu.1.§.porro,titu.qualita.olim.feud.pot.alien.in vsi.feud.vbi facultas,quę competit,domino ad reuocandum alienationem feudi factam à vasallo, durat vno anno tantum.Ex quo nota.Bald.in verbo,annali silentio,quod annale silentium habet vim repudiationis, & vt ipse loquitur, post eum tex.refutationis. Ad quod etiam dicit facere.l.facta.§.si quis bonorum.ff.ad S.C.Trebelli, & quod nota.in l.si ego,ff.de nego.gest.Sed & ad hoc facit tex.in capi.1.§.vlti.titu.si de inuestitu.inter do.& vasa.lis oriat.vbi si vterque & dominus, & vasallus noluerint iurare in casu illius tex.si vasallus, per annum possedit, tacente domino, is solus iurabit. Ex quo & ipse Bald.nota.quod in materia feudorum annalis possessio inducit præscriptionem pro vasallo.

6 § † Subditque Bal.(ne id prætermittam) nullo alio in loco esse eum tex.de anno. Id quod forte verum est in eo casu: sed alibi sæpe in iure, vltra loca superius citata,est annalis præscriptio,vt in l. 1.§.vlti.ff.si quis cautio.& in l.vlti.ff.de eden.& l. 1.§.vlti.ff.si quis ius dic.non obtemp.& l.1.§. Largius.ff.de successo.edictio.& l.1.ff. quan.actio. de

pecu.

pecu.est an.& sæpe in titu.ff.de pecu.& l.1.§.item si quis.ff.ex quibus causis maior.& l.sciendum.§. vlti.ff.de edil.edict.& l.1.ff.de requi.reis,& l.1.in princi.ff.si quis testa.lib.& l.si vero.§.hæc autem. ff.de his qui deie.vel effud.& l.vel post annum.ff. de aliena.iudi.mut.cau.fac.& l.1.§.vlti.ff.de inter. & l.1.ff.de calumnia, & l.si cohæredi.§.1. ff.quis ordo in bono.poss.ser.& l.2.§.confestim & l.filij. §.1.ff.ad S.C.Tertul.& l.ait Prætor.§.si debitorem versi. annus,& § partum quoque versi.hæc actio. post annum. ff. de his quæ in frau.credi.& l.vlti. C.eod.titu.& l.1. C.de anna.except.& l.emancipa ta.C.qui admitt.& l.si non conuicij.C.de iniur. & l.vlt.C.de dot.caut.non nu.& l.2.in fi.C.de ædil. actio.& l.2..C. vnde vi.& l.vlti.§.finautem à locis. C.de iur.delibe.& l.2.C.vi bono.rap. & l.1.§.exactio.C.de rei vxo.acti.& l.si quis emptionis.§.sed & si quis.C.de præscr.30.vel 40 ann.l.2. C.de Nauf.li.11.& l.qui grauatos.C.de cẽlib.& cẽlit.eo.li. 11.& §.1.Inst.de pp.& tẽp.præs.& §.cũ igit᷑ plures versi.liberis, Insti.de bono.posses.& §.si quis autẽ non implens,in Authen.de hæredi.& Falcid.& §. omnem,versi.si vero propositis, & versicu.si vero intra, in Authen.de litigio.& §.si seruus sciente, in Authentica de sanctiss. Episcop.& capi plerunque,extra de rescriptis, vbi glo.& Hostien.in verbo, post annum Nota hic (inquiunt) annalem præscriptionem,& alia iura citant, quæ ibi videre poteris,& in capi.quoniam frequenter, in princi. extra,vt lite non contesta.vbi etiam glo.in verbo, intra annum,alia item iura adducit,& in capi.rursus.11.quæstio.3. & in capitu. longinquitate.12. quæstio.2.& in clemen.sicut,de appella.& in aliis locis à me adductis infra in glo.sequen.nume.63. & quoniam, & duobus sequenti.& à Dyn.in tractatio.præscriptio.& Matthæ. Afflictio.in constitutio. Siciliæ incipien. prædecessorum, versiculo item tene menti.

7 ¶ † Et cum annus omnes menses simul concludat, censetur tempus omnibus rebus agendis aptum & sufficiens. Ideoque Legislatores plerunque appellationem competentis temporis de anno interpretari solebant;vt videre est ex l.fortissimi.C.de erogat.mili.annon.lib.12.vt nonnulli ex ea assumunt.Sed id haud dubie satis ostendit prouerbialis hyperbole.Nam cum moram longam significare volumus,anno id exprimimus. Terentius in Heauton.Nostinus mores mulierum? dum moliuntur,dum comuntur, annus est. Quod & ab Oldendorpio animaduersum est. Variarum lectionum tomo 2 pagi.160.Bald.autem in l.vsuræ.C.de vsur.dicit per gloss.ibi tempus simpliciter prolatum, de anno intelligendum esse. De quo, & nos aliquid dicemus titu.sequen.§.1.in glo.2.in verbo, *a tel temps*, nume.4. Sacræ autem literæ annum plerunque ponunt pro tempore, & eo quidem certo, & destinato: vt Hieremiæ.23. Annus visitationis. Et nonnunquam pro breui quopiam tempore. Esaiæ.16. In tribus annis quasi anni mercenarij. Et capitu.21.Adhuc in vno anno,quasi in anno mercenarij. Annum autẽ tempus pro annali (vt id obiter dicam) vsurpauit Tullius in oratione pro L.Flacco,& rursus in quadam ad Atticum epistola,& alibi sæpe, & Pau.noster in l.ex quibus.ff.de interdi.

8 ¶ † Sed nescio quoniam modo incogitantes huc diuerterimus. Igitur vt redeamus,aduertendum est, quod ille.§. Titius,titu.si de feud.fuerit, contr.quo omnes innituntur, ad probandum ius reuocandi alienationem competens agnatis, anno præscribi, si subtiliter expendatur, nihil facere videtur ad casum nostræ consuetudinis. Nam ratio, quare intra annum debet agnatus reuocare alienationem in casu illius.§.ea est, secundum Baldũ Aluaro.Marti.Lauda.& alios ibi, quia inuestitura feudi,de qua est q.debet peti intra annum, capi. 1.§.præterea, titu.de prohibita feudi alienatione der Federicum, & in capi.1.titu.de capitu.Corra. Ideo lapsus anni facit, vt agnatus non sit amplius audiendus. Quæ ratio nihil omnino facit ad casum nostræ consuetudinis, nisi forte ageretur de retractu rei feudalis, sicut scitissime annotauit Iason in d.l.Prætor ait.§.vltimo ad finem.ff. de oper. nou. nuntiatio. & Philipp. Deci. in hoc sibi contrarius,consi.328.in casu proposito,colum.2.ver. solum superest, nume.4.

9 ¶ † Præterea ille lapsus anni procedit, quando alienatio facta est in agnatum quempiam remotiorem,vt scilicet agnatus proximior intra annum reuocare debeat,alias non admittatur. Quod si in prorsus extraneum facta sit,tunc agnati admittuntur vsque ad triginta annos, secundum gloss. quam sequuntur And.Iser.Bald.& alij ibi & idem voluit ipse Bald.consi.16.facti euidentia,colum.1. lib.1.Pau.Castren.consi.84.colum.2.libr.2. & Iacob à S.Georg.vbi supra,& Alexan.in d.l.si mihi, & Titio,colum.vlti.ff.de verbo.obligatio.& consi. 15.visis narratis,colum.penulti. versicu. non obst. lib.5.vbi id dicit communiter teneri. Iason.consi. 259.super facto, in fin.libr.2.& consi.7 pro reuerendissimo,in fin.libro.3.Philip. Deci. consi.144. Mature pro viribus, colum.2.nume. 2.ante medium,versi.tertio,non dato, & iterum consi.208. ad clariorem, columna.3.& consi.395.in casu magnifici, ad fin. & Caro.Ruin.consi.151.quia proponitur, colum.5.nume.19.lib.1. & consi.213.in quæstio.colum.5.nume.9.eod.lib.1.& Fran. Balb. in d.tracta.præscri.in S. q.4.partis,quartæ item partis,prin.& Anto.Rub.consi 85.viso & diligenter, col.2.& Alber.Bru.consi.66.dubitatur, colum.3. versi.sed maior Quamuis Bald.in hoc teneat contrarium, sibi contrarius, consi.197.quod consentiente,in prin.lib.3.Sed prior opinio.verior.est & communior vt diximus. Et sic quoque dominus reuocare alienationem fundi intra triginta annos, capi.1.§.1.& ibi glo.& docto.titu.de capit.Corra. Sed & aliter d.§. Titius,intelligit Caro.Ruin.consil.25.dubitabilis, colum.6.versicu.non obstat quidem tacendo, libro.1.vt ibi videri poteris, & consi.35.adeo plene, colum.12.versi.non obstat etiam prædictis.lib.1.

10 ¶ † EX QVIBVS constat, eum tex. in d.capitulo. Titius, abesse à casu nostro. Et ego quidem in ea sum sententia, vt si statutum, aut

consuetudo admittens consanguineũ ad retractũ, nó præscriberet huic rei aliquod certum tempus, sed simpliciter statueret consanguineum posse rẽ venditam restituto pretio redimere, sine alia temporis præfinitione, id posset non solum intra annũ sed & postea quandocunque. l. 1. §. meminisse. ff. de uen. inspi. & l. iurisperitos, ff. de excus. tuto. & l. seruus, C. de pœnis, & quod nota. Innocen. in cap. ex literis, de constitu. Id quod ego intelligo intra triginta annos, & non ultra: quia eo tempore tolli tur omne ius atque actio competens priuato contra priuatum. l. sicut, & l. omnes, C. de præscrip. 30. vel 40. anno. & l. 2. C. de consti. pec. cum si. Et ita in specie huius nostri casus respondit Pau. Cast. ne auctoritate careamus, consil. 430. circa primum quæsitum notandum, in prin. lib. 2. & Cæpol. consilio causarum ciuilium 43. clarissime, colum. ult. in prin. & Philip. Deci. qui illorum non meminit d. consi. 221. column. ultima, nume. 8. statim post medium, versic. ultimo non est omittendum, & dicemus etiam infra. §. 36. eodemque ultimo. in uerbo, *notifier augreffe*, in 13. quæst. Et uide quæ dicam infra, nu. 16. nec omiserim.

11 §† Sed id tamen intelligo, Si res uendita semper manserit in manibus emptoris. Quod si ipse emptor alteri vendiderit, ut potest, sicuti declaratur infra eod. tit. §. 12. licet consanguineus possit & ab isto secundo emptore retrahere, ut etiam ibi cauetur: posset tamen dici hunc secundum emptorem, si rem possederit decem annis inter præsentes, & uiginti inter absentes, tueri se posse aduersus retractum consanguineorum: ut in simili dicimus de actione hypotecaria, quæ licet a debitore, aut eius hærede, aduersus creditorem non nisi 30. uel 40. annis tollatur, l. cum notissimi, in princ. & §. 1. C. de præscript. 30. uel 40. ann. tamen ab extraneo emptore, uel donatario possidente cum titulo & bona fide, tollitur 10. vel 20. annis. l. 1. & 2. C. si aduer. credi. & vbique glo. & docto. & Specu. titu. de præscript. §. 1. versicu. sed de hypothecaria, & omnes passim. Etiam si is emptor vel donatarium sit uniuersalis omnium bonorum: ut tenuit, & a Senatu Paris. diffinitum tradidit Io. Gal. in suis Arestis, quęstio. 38. Et præsertim, quia apud nos consuetudo expressa est titu. *des præscriptions*. §. 1. qui est omnium huius uol. 235. quod cum quis iusto titu. acquirit bona immobilia, eaque bona fide ac pacifice possidet 10. annis continuis inter præsentes uel 20. inter absentes, potest eadem defendere aduersus omnes, qui ea sua esse contenderent, aut super ea vectigal, aut aliud onus prætenderent.

12 §† Et id quidem haud dubie, ni fallor, procederet, si non esset tempus aliquod præstitutum, ut diximus: aut si non aliam haberemus consuetudinum infra eod. tit. §. vltim. qua cauetur, id tempus anni concessum consanguineo ad retrahendum currere ex eo die, quo venditio relata est in acta. Cum igitur non currat ante id tempus, nec consuetudo distinguat, sitne adhuc res apud emptorem, an apud alium posset videri consanguineum indistincte admittendum, saltem intra illos triginta annos, de quibus supra loquuti sumus l. de pretio, ff. de publi. in rem actio. & l. prima § quod autem, ff. de aleæ lusu, & aleat. cum similibus. Nisi dicas, illam consuetudinem debere intelligi secũdum ius commune, quo præscribitur a tertio acquirente cum bona fide, eodem decem aut viginti annorum spatio: ut per totum titulum. C. de præscriptio. long. tempo. Etiamque in actionibus & iuribus, quæ durant maiori spatio aduersus alios, ut probauimus de hypothecaria. Nam statuta debent interpretari secundum ius commune, & vt minus id lædant, quam fieri potest, l. 2. C. de noxa. act. & capitu. cum dilectus, extra de consue. Et præsertim cum habeamus consuetudinem in hoc conformem iuri communi, in d. §. 1. *des præscriptions*. Et secundum quam, etiamsi esset iuri communi contraria, debemus hanc nostram consuetudinem intelligere, ex sententia Petr. Anch. consi. 94. ista domina, circa medium, uersicu. non obstat, quod istud ar. & consilio 422. uiso puncto, colum. 2. uersicul. non obstat, si dicatur, & Philipp. Deci. consilio 11. quoniam iudicantium, column. 3. uersicu. quia statuto. Nam & alias statuta statutis, ut leges legibus concordare expedit, cap. cum expediat, in prin. de elect. lib. 6. & promptum est, l. 1. C. de inoffi. dotib.

13 §† Nec causari quis potest, quòd in hoc casu res quæ a priore emptore iterum venditur, est affecta & obnoxia retractui consanguineorum, transireque debet in alium, cum sua causa & onere, l. si conuenerit, ut nomen. §. si fundus. ff. de pig. act. & l. si debitor, C de distrac. pign. & ibi concord. in glo. Nam & ea iura loquuntur in pignore, & hypotheca, ut scilicet cum his, & sic cum sua causa res transeat in emptorẽ. Et tamen, ut diximus, is emptor aduersus ea usucapit minori tempore, quam debitor, aut eius hæres vsucepisset: tametsi etiam ius crediti sit multo fauorabilis, quàm retractus. Creditor enim hic certat de damno uitando, ne scilicet suum debitum amittat. consanguineus de lucro captando, ex sententia Barto. in l. ul ima, in fi. C. in quib. cau. in integ. restit. nun est ne & in l. etiam, la secunda. ad fin. ff. de minori, & dicemus plenius infra, numero 125. certum est, & sequen. Imol. quod plus est, non solum hypothecaria eo spatio decem uel viginti annorum præscribitur a tertio, sed integrum quoque rei dominium, vt diximus.

14 § † Sed & hinc videmus, quòd licet actio, quod metus causa, duret triginta annis aduersus eum qui metum incussit: tamen si res alteri fuit vendita, ea actio aduersus ipsum emptorem longo tempore, scilicet decem vel viginti annorum, extinguitur, l. si ui, quæ est 3. & ibi glossa. Cyn. Bartol. & alii, C. quod metus cau. Ex quo Angel. ibi in fin. dicit post Bartol. & alios, quòd omnes actiones personales in rem scriptæ, cuiusmodi hæc est, alias aduersus tertium non competeret, ut dicemus infra eodem titulo §. octauo. in uerb. *le iuge, qui en peult cognoistre*, numero sexto porrò, huiusmodi igitur actiones personales in rem scriptæ, tolluntur longo tempore, quod Ange.

Ange. ipse dicit notandum, sicut etiam dicit Alex. ibi, col. 3. vbi id intelligit, quando quis possidet cũ titulo, & bona fide, vt in d.l. 3. alias esset contra.l. hæreditatis. C. de peti.hæred. vbi petitio hæreditatis, quæ & ipsa in rem scripta est, non tollitur longo tempore. Quod ideo fit, quia ea non datur regulariter contra titulo possidentem.l.regulariter ff.de petit.hæred. vnde & si aliquo casu datur, ea tollitur spatio longi temporis.l.vltim. in fin. & ibi glo.vltim.& Docto.C.de edict.di.Ad.tol. Id quod eo volui dicere, vt harum legum antinomiam, quę videri poterat, discuterem. Et cum his, quoque concordat Rapha. Co.consi. 54. Leonardus, in fin.& Franc.Balb.in tracta. præscri.in 4.par.3.part.princip.in 1. quæst. versicul. ampliatur, & Caro. Rui. consi.105.casus iste, colum.3.num.6.lib.1. Et alias quoque secundum emptorem rei primo alienatæ à minore sine decreto, aliter ipsam vsucapere, quàm primum emptorem, probat l. possessiones, & l.vltim.C. si quis igno. rem mi. Vt tamen non omittam, quòd cum is, qui vacuam absentis possessionem occupat, eam non nisi 30. vel 40. annis vsucapit, l. vltim. C. vnde vi. si tamen eam in tertium alienauerit, is 10.vel 20.annis vsucapit, vt tradit gloss.vlti.in eadem l. & ibi quoque Oldra. Alber.& Bar.

15 ¶ † Nec mouet in casu nostri retractus, id quod supra diximus, quod non currit tempus aduersus retractum, nisi à die notificationis factæ in actis, Illud enim verum est, vt non currat præscriptio anni, de qua ea consuetudo loquitur in.§.vltim.huius titu. Hæc enim sunt verba illius, *L'an du retraict. baille par la coustume, court du iour que l'acquisition sera notifiee.&c.* non autem negat aliam præscriptionem currere, si notificatio facta non fuerit. Ideoque currit & perficitur spatio 30. annorum, vt ibi dicemus in 13.quæst.2.glo. Quin & si dictum esset expressim, præscriptionem temporis non obstare, non per id summota esset præscriptio 30. vel. 40. annorum, ex sententia glo.in cap: 1.§.præterea, in verbo, præscriptione, & ibi Iacob. Bel. Nicol. Neapol.Bal. Marti.Laud.Aluar.& Card.Alexand.titu. de capi.Corra.cum multis concord. à me adductis infra titu.procedente.in.§. 1. in verbo. *a tel temps*, numero 12.sed & huc spectat. Et id quidem intelligeretur, quantum ad emptorem, non autem quantum ad tertium acquirentem, per ea quæ diximus. Quod tamen hic non firmo, nec enim necesse est, cum consuetudo non aliter præscriptionem tempori summoueat. Scio autem Card. Molen.in Consue.Parisi.titu.1.§.13.in fi. in simili casu in ea esse sententia, vt nec tertius emptor præscribat.nisi 30.annis.

16 ¶ † Nec omiserim, quosdam esse in hac Gallia magni nominis, qui in ea item sunt sententia, vt per emptorem præscribatur retractui competenti consanguineis per 10.annos inter præsentes & 20.inter absentes, etiam si nulla facta sit notificatio, & hac ratione subnixi, quòd actiones reales tolluntur eo tempore.C.de long.tempo. præscrip. per totum, & in nostra consuetudine, titu.præcedente, qui est *des descriptionis*, vt diximus supra, titu.12.& id quidem. Et idem de Iure communi in actionibus in rem scriptis, cuiusmodi hæc est, vt etiam diximus numero ab hinc 2. Sed quantum ad hoc postremum de actionibus in rem scriptis, intelligunt qui id dicunt, quantum ad tertium, non quantum ad eum qui contraxit, vt & supra de actione de dolo dictum est. Nam & quòd Ius commune sanxit de actionibus realibus, atque etiam nostra illa consuetudo in d.titu. præcedente intelliguntur de iuribus competentibus alicui tertio ante tempus venditionis, aut alterius contractus particularis. Hic autem id ius competit ipsis consanguineis ex ipso contractu, vt tradit Bald. in rub.C.res inter ali.acta.versicul.not. quod ex consuetudine.& Philipp.Deci.consi. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum, colum.1. & alibi sæpe diximus. Igitur non sumus in casu illius pręscriptionis longi tempori - Iure communi & consuetudine nostra introductæ, vt omittamus iuri succedendi, siue adeundi, siue immiscendi, non nisi 30. annis, præscribi, ut not. in l. licet. C. de iure de lib. cum alijs multis concor. à me traditis in l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nume.392. cæterum quòd primo. & infra.§.36.glo.2. numer. 37.huic autem. Sæpe autem diximus, id ius retractus per omnia sequi ius successionis.

17 ¶ † Ex consuetudine autem Britonum, cap. 220. & iterum constitutione 5. veterum consuetudinum, emptor si semel contractum suum publice proposuerit, tutus erit à retractu spatio 10. annorum, & sine ea denuntiatione. 15. anno. At reformatis consuetudinibus, aliter statutum est, vt patet hoc eo.titu.§.5. Verum ex consuetudine Laudunensium, & aliorum Veromandiensium, huius titu.§.5.qui est totius 3.partis 79. si emptor possedit rem 10.annis, non amplius auditur consanguineus ad retractum, nisi veniat intra annum post eos 10.annos. Sed ex consuetudine Nustriæ. quam nunc Normandiam vocamus, si publicatio contractus facta non fuerit, vt ibi disponitur, consanguineo ius retrahendi competit intra 10. annos, vt refert Igneus in l. 1.§.si cum omnes.nume. 12.ff.de S.C.Sylla. Et vide, quæ dicam infra.§. vlt. huius titu.in glo.2.in verbo, *notifier au greffe*, in 13.quæstione.

18 ¶ † Verum illud super hoc scire necesse est, quid si notificatione non facta apud acta, emptor prior possedit rem 15. annis, & postea vendit rem alteri, quantum tempus huic secundo emptori restat, vt præscribat retractui? vtrum scilicet necesse sit, vt possideat illos. 10. annos, quibus sine prioribus illis 15. poterat pręscribere, & sic illi 15. priores sint illi inanes & superuacanei: an verò de aliquo tempore ei proderunt, & quanto, vt non sit ei opus integro decennali tempore. Et certe non ei debent esse inutiles, cum emptor vtatur accessione venditoris ad perficiendam pręscriptionem. l. dolia. §. 1. ff. de contra. empti.& l.2.§.emptori.ff.de vsuc.pro emp.cum si. Cum igitur primus ille emptor possederit tantum temporis, quantum satis erat ad dimidium totius, si semper rem tenuisset, restat, ut huic secundo

emptori necesse sit possidere alterum dimidium eius temporis, quo ipse solus sine accessione potuisset præscribere, scilicet quinque annos, & sic pro rata & portione vtriusque, ut in simili scribitur in Authen. quod si quis, & ibi glo. & Doctor. C. de lon. tem. præscrip. & in §. de præs. in Auth. vt spon. largi. & glo. in l. malæ fidei, & ibi Petr. Cyn. Saly. in 6. q. C. de longi. temp. præscri. Bar. in Auth. quas actiones, ad fin. C. de sacro. eccle. Barto. Brix. in 22. q. Domi. Titius predium.

19 § † SED cum nostra consuetudo notificatione facta annum retractui præstituerit, satis hinc intelligitur, consanguineum post annum non esse audiendum, vt etiam expresse & in hoc casu respondit Paul. Castren. consi. 430. circa primum, lib. 2. & iterum consi. 351. prædicta reformatio, eod. lib. 2. Nam frustra (inquit in posteriori loco) statueret tempus vnius anni consanguineis, si lapsus eius temporis eos non excluderet, per glo. in l. 1. §. cum dicitur. ff. si cui plus quam per leg. Falcid. & l. 3. §. diuus. ff. de iure fisci, & l. si legatario. §. vltima. ff. de fideicommiss. liber. & l. 4. §. vlti. eod. titu. & l. à quo, in fin. ff. de damna. infe. & quod nota. Innocen. in capi. cum in tua, extra qui mat. accusa. possess. & Barto. in l. Aristo. ff. de iure delibe. Nam & quod certo tempore permittitur, postea tacite prohibetur l. statu liberum. §. Stichum. ff. de lega. 2. & l. 1. §. si mulier. ff. de liber. agno. Hæc Paul. Cui adde, quæ dicam latius infra. eod. titu. §. 3. in glo. 3. eademque vlti. nume. 2. & sequen. & rursus titu. sequen. §. 1. in glo. 2, quæ est in verbo, *a tel temps*, nume. 49. præterea emptor, & multis sequen.

20 § † TV tamen id intellige, nisi lapso anno emptor denuntiarit cõsanguineo, vt ad huiusmodi retractum veniat, nam illi venienti non poterit ipse emptor opponere id tempus esse transactum: vt expresse, & in hoc casu, voluit Cæpolla cautel. 97. aut ex aliorum librariorum computatione. 68. incip. si petens se mitti, per nota. ab Inno. & aliis, in capi. cum inter, de excep. Barto. & aliis in l. cum mulier. ff. solu. mat. eod. Barto. in l. si suspecta. ff. de inoffi. testa. Bald. in l. testamento, in fin. C. de testa. Ange. in l. 1. §. stipulatio. col. 6. ff. si cui plus quam per leg. Falci. Anto. in capi. exhibita, colum. pe. de iudici. Et hoc dictum pro digno notatu retulit, & sequutus est Ias. in l. de pupillo. §. seruo, circa medium. ff. de no. ope. nuntia. & Petr. & Rebuf. in cõcordat. in rub. de consti. in verbo, interesse putantes, colum. antepenulti. versicu. ex quo infertur. Et hanc sententiã omnium, optime fulcit l. Æmilius, versicu. dicebam. ff. de minori. & l. quod si nolit. §. in factum. ff. de ædili. edic. & l. post diem. ff. de leg. commis. Et faciunt etiam, quæ dicam infra in fin. huius titu. in 6. quæstio. & titu. seq. §. 1. in verbo, *a tel temps*, nume. 59. illud autem scire, & seq. vbi & alia allegaui. rursum. §. 4. eiusdem seq. titu. in glo. vlti. nume. 2. & quod scribit Alberi. in l. 2. colum. 3. versicu. quid si dominus. C. de iure emphyteu. & in l. commissoriæ, & ibi quoque Salyce. in fin. per illum tex. C. de pactis inter empt. & vẽdi. & Carol. Ruin. consi. 151. circa dubia nume. 3. 45. 6. lib. 3. & consi. 166. viso diligenter, colum. 6. nume. 14. eod. lib. 3.

21 § † Sed hoc tamen intelligendum est, si modo emptor sciens prudensque id denuntiauerit consanguineo: secus autem, si ignoranter. Quid enim, si erranter putet annum durare, aut procuratorem, cui demandauerat, vt emptionem in acta referret, nondum id fecisse, cum tamen fecisset, & annus postea effluxisset: aut si quis emptori successerit, nec resciuerit notificationẽ factam fuisse à defuncto, cuius rei iustam habet ignorantiæ causam. l. qui in alterius. ff. de regu. iur. cum si. Certe ei subueniendum est l. sed & si. §. vlt. ff. si quis cautio. & l. vlti. ff. ad S.C. Maced. & l. si quis delegauerit. ff. de nouatio. Nec enim renuntiatio, etiam expressa, trahitur ad ius ignotatũ. l. mater. ff. de inoffi. testa. cum aliis à me adductis in repe. l. si vnquã, in præf. nu. 98. inci. secundo modo.

22 § † Hinc dicit Speculator per aliqua ex dictis iuribus in titu. de loca. §. nunc aliqua, versic. 24. & iterum 26. quod dominus ignorans rem fuisse cõmissam propter canonem non solutum, non sibi præiudicat recipiendo solutionem pensionis. Et idem tenet Dyn. in l. Mæuius. §. si duobus, & ibi quoque Bald. & Imol. ff. de leg. 2. Cyn. in l. 2. in 4. quæstio. & ibi Alber. qui alios antiquiores citat, colum. 4. & ibi etiam late Ias. colum. 44. nu. 131. versi. quarta principalis. C. de iure emphy. & Ant. consi. 22. visis punctis, colum. 2. versicu. nunc ergo videndum, & Alexan. consi. 106. magnifice Prætor, colum. 5. versi. vel etiam potest responderi. Et Hyppo. Marsil. in l. qui ignorans, nume. 29. ff. ad l. Corne. de sica. vbi id dicit singu. & iterum in l. qui falsam, colum. 98. ff. ad leg. Corne. de falsi. Et simile quidpiam voluit Bald. in capi. 1. colum. 2. versicu. sed pone quod post annum, titu. quo tempo. mili. quod dominus post tempus petendæ inuestituræ præstitutum recipiens vasallum, videtur remittere culpam, nisi id per errorem iustum & non supinum fecerit, per multa iura ibi per eum allegata, probantia neminem ignorantem remittere videri. Et sequuntur Marti. Laud. Iacob. Aluar. & Card. Alexan. ibi, illi col. 2. hic §. Et idem voluit, licet non dicant, gl. ibi, in verbo, & mensem, & Ioan. Ray. in c. 1. §. præterea si quis, in 17. quæst. & verum in. §. insuper, colum. pen. tit. de prohibi. feud. ali. per Frid. in vs. fe. Sed & ipse Spec. tit. de præscr. §. 1. versi. quid si colonus fundum, & seq. dicit, quod si emptor, qui emit à colono aut emphyteuta, & vsucepit, nihilominus pensionem præscriptione temporis completa obtulerit, aut promiserit, ignorans se vsucepisse, sibi non nocere, etiam per quædam ex dictis iuribus. Et ibi sequitur Ioa. And. in addi. Et facit etiam, quod scribit idem Ioa. And. in addi. eiusdem tit. de no. ope. nunti. §. 1. in fin. vt tamen intelligas, in Francia opus esse impetrare gratiam huius rei à Principe, quod nos vulgo, *estre releue*, appellamus.

23 § † NEC tamen intelligas, hoc casu, cum scilicet emptor sciens post tempus anni transacti denunciauit consanguineo, vt veniret, ipsum consanguineum semper postea admitti, quia debet

debet venire intra modicum aliquod tempus post eam denuntiationem: quod magis intellectu percipi potest, quam dici.l.ratum.ff.de solu. alioqui enim non admitteretur, vt in simili dicit glo.in d.l.Æmilius, in verbo, restitui in 2.sol.oppo.ff.de minori.quam ita intelligit,& signandam dicit Barto.ibi, in 1.colum.& eam dicit singu.Bald.etiam, ibi in 1.lect.& iterum in sua Margari.in verbo, interpellatio,versi.3.& eandem auream idem Bal. in l.& si post tres,in lect.2.versi.secundo casu.ff.si quis cautio.sed & singu.& menti tenendam ipse Bald.in capi.1.in verbo,quam citius,& ibi Marti. Lauda.qui & eam auream dicit, & Caro.Alexan. col.1.qui & eam dicit singu.tit.de noua.for.fidel. & idem Bald.qui id tempus committit arbitrio iudicis,in capi.1.§.ad hæc,post princi.& ibi quoque post eum Marti.Laud.& Cardi.Alexan.titu.hic, finit lex Cornelia. Roma consi.27.viso themate, paulo ante fin.Imol.in l.1.§.item si ita.ff.ad lege. Falcid. Iason, qui eam dicit valde nota.in l.si ex legati causa, colum.3.versicu. principaliter.ff.de verbo.obligatio.

24 ¶ † Et id profecto æquum est arbitrari, vt confestim id fiat, cum primum fieri potest, cum sit veluti quędam conditio potestatiua,per.l.rogo. ff.quan. dies lega.ced.iuncta l hæc conditio.ff.de condi.& demon.Id quod Petr.Anchar.consi.331. visis diligenter actis,colum.2.versicu.tertio aduertendum intelligit,etiam si in huiusmodi conditionibus apposita fuerit dictio, quandocunque, trahitque ad facultatem retrahendi,quandocunque, concessam venditori ab emptore: qui casus est nostro proximus. Idque si certum facere volumus, putarim arbitrandum,id fieri debere intra octo dies,qui ab hac nostra consuetudine.§.3.huius titu.statuuntur. Nam si non dantur ibi nisi octo dies, etiam oblatione facta intra annum, quo tempore cogitur emptor,velit,nolit, recipere consanguineum: multo magis, si eum velit admittere post annum, quo tempore non cogitur, tum quia in dubio emptor videatur intellexisse de tempore consuetudinis, iuxta nota.in simili per Dyn. Bartol.Angel.Imol.Raphael.Coma. & alios Recentiores, in l.hæredes mei.§. cum ita. ff. ad Trebel.cum multis sim.à me adductis in repe.l.si vnquam,in ver.susceperit liberos, nu.101.sed illud hic quæro.C.de reuo.dona.

25 ¶ † Tum ne consanguineus abutatur liberalitate,emptoris,dum prolixius tempus contendit sibi deberi ex eo,quod libere ipse emptor concessit,quā si ex necessitate illum admisisset. Sic enim plus fauoris haberet necessitas, quam liberalitas, contra l.si quis in graui.§.vtrum,& ibi nota.à Bar. Bald.& Ange.ff.de S.C.Sylla.cum concordā.à me quoque collectis in d.repeti.in verbo donatione largitus,nume.106.quarta declaratio. Quanquam contra hanc rationem facit tex.in l.quod si min.§. restitutio,& ibi Bar.ff.de mino.& in l.cum postulassem.§.1.ff.de dam.infe.& l.si fideius.§.si necessaria.ff.qui satisda.cog. vbi Sozin.dicit, cum tex. semper ad id allegari, vt magis sit fauendum subueniendumque ei,qui facit ex necessitate, quam qui libens facit,& l.si dictum.§.si compromisero. ff.de eui&.cum dicitur,nulla eum necessitate cogente id feci,& l.tuto.ff.qñ ex fac.tu.vel cur. Dyn. & Alberi.in l.de curatore. §.vlti. ff. de cura.bonis dam.Idem Albe.in l.actione.§ Labeo.ff.pro soc. & in l.si pupilli,in prin.ff.de nego.gest.Petr. Ancha. consi.159.rationes, colum.1.versicu.secundo, & consi.280.visis,circa medium.Imo.in l.4.§.Cato. colum.1.& ibi Lancel. Gal. colum.23.versicu.secundo.ff.de verbor.obligat.Francisc.Curt.Senior. consil.84.eodemque vltim.super quotidiano,colum.vlti.Bap.Cacial.in repe.l.admonendi,colum. 10.versicu.non obstant.ff.de iureiuran. & Decio. sæpe illud quod supra diximus subinde proponentibus, magis ei faueri,& succurri, qui coactus, quam qui volens, quid facit. Sed illud procedit in prohibitis,aut suspectis, aut id genus cæteris, nam in aliis satis constat, D.O.M. voluntarium militem diligere.

26 ¶ † Igitur si quis illis rationibus non contentus,præfractè vellet defendere maius aliquod tempus requiri ad eum repellendum: sciat ad summū hæc verba,aut similia,extendi non posse, nec debere (si non toto cœlo errem) nisi ad alium annū, qui ab initio ex statuto competebat: nam temporum protogationes, & renouationes ita intelliguntur, ne ad prolixius tempus extendantur, quam primum ipsum tempus, quod ab initio constitutum erat,ar.Authen.qui semel. C quo & quand. iudi.& l.sancimus.C.de fideiussor.& Authenti.ci qui.C.de tempo.appella.& l.si iudex ff.de iudi.& capi.præsenti.5.questio.2.& quod de protogatione compromissi tradit Bal.consi.101.nobilis viri, colum.vlti.versicu.venio ad quintum, lib.3.& in capi. Quintauallis,colum.pen.versicu.data est potestas,extra de iureiur.& in cap.penulti.col. pen. versi.dubitabatur insuper,& rursum versi. vt vnū scias,extra de consuetud.& Lanfran.Bri.in tracta. de arbi,char.5.& Felyn & Philip. Deci.in capi.de causis,ille colum.2.nume.5.ad med.versi.2. limita,hic colum.1.versicu.& aduertendum, extra de officio.delega.idem Deci. in capi.sua nobis, col. 1.in fin.de appella.[Georgi.Nata.in repe.clæ sæpe in princi.colum.63.versi. tu adde.quod licet, de verbo.signi.] & Hippo. Marsi. singu.52.protogatio compromissi, vbi id dicit singu.

27 ¶ † Et id saltem haud dubie procedit,cum in protogatione aut renouatione non apponitur certum tempus,sed ea fit simpliciter sine præfinitione temporis. Tunc enim sine controuersia intelligitur tantum facta de altero tanto tempore quāto primum tempus durabat: vt de continuatione tacite societatis,& locationis respondit Bal.consi. 448.punctus super quo, colum 2. versicu.si autem hoc non apparet,lib.4.per tex.inter cæteros optimum in l.in iis.§.vxor.ff.solu.matrimo. Nam & alias videmus protogationem censeri factam cum iisdem qualitatibus, & conditionibus.l.2. §.sed si iudex.ff.de iudicibus, cum aliis multis simi. & concordan.à me collectis infra titu.procedente. §. 1. gloss. 7.in verbo, *seront prefer.z*, numero 27.ex quo fit. Nam, & qualibet,

renouatio tacite recipit, quicquid prius inerat, vt nota. Barto. in l. si mihi & Titio, paulo ante fin. ff. de verbo. obli. Bald. in l. 1. colum. penulti. versi. sed quid si dominus. C. quando non peten part. cum concord. adductis ab Alexan. consi. 30 quoniam omne datum, colum. 2. versi. & licet noua lib. 1. quod consi. duplicatur, consi. 2. lib. 5. & ab eodem Alexan. consi. 107. in causa Nicolai, col. 2. versicu. insuper ostensum, & Philipp. Deci. consil. 407. visis & diligenter, colum. 3. versicu. confirmatur, nume. 8.

28 ¶ † Et tempus quoque augmenti debet intelligi secundum naturam & qualitatem temporis principalis: vt in pulchro casu respondit Alexan. consi. 118. stantibus terminis, in fin. lib. 3. per tex. in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. & l. legem. C. eod. titu. & l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dota. & l. etiam. C. de iure dot. Et id generale est in quolibet augmento, vt sequatur naturam principalis, vt late dicemus infra eod. §. glo. 18. in verbo, *le prisque la chose aura couste*, nu. 51. nam & hæc, & sequen. Et faciunt etiam scripta à Bald. in l. Æmilius, in addi. colum. vlti. versic. item nota quod pœna. ff. de minori. & consi. 350. verba compromissi, colum. 2. versic. modo sequitur, lib. 5. Ideoque etiam putarem in nostro casu consanguineum posse venire intra annum, postea quam emptor illi denuntiauerit, vt veniret: nisi eam consuetudinem haberemus, quæ non nisi octo dies tribuit post admissionem. Quanquam contra eam rationem, quam adduximus de eadẽ qualitate prorogationis, facit quod tradit Bald. in l. legem, circa med. C. locat. quod licet renouatio siue prorogatio censeatur fieri sub iisdem modis, non tamen sub iisdem temporibus, per glo. ibi, & tex. in d. §. qui impleto, & sequitur Ias. consi. 49. Innocentius, col. 3. lib. 3.

29 ¶ † Quod si quis non satis confidat his, quæ diximus, veritus nè & post annum hic consanguineus admittatur, ego ei consulo, quo se huic vano timori eximat, vt interpellet ipsum consanguineum, vt rem redimat intra duos menses, alioquin illum se non amplius admissurum. Nam tunc elapsis iis duobus mensibus, ea obligatione se exuit, qua promiserat ei cedere ea restituto pretio: vt in retractu conuentionali in hoc eodem casu respondit Roma. d. consi. 27. in vlti. dubio, per not. sin. vt ipse dicit à Barto. post Dyn. in l. qui Romæ. §. cohæredes, per eum tex. ff. de verbo. obliga. quod quidem Roma. consi. retulimus infra titu. seq. §. 1. in glo. 2. in verbo, *a tel temps*, nume. 65. quid vero si iam. De illo autem Barto. dicto nos alibi plenius diximus.

30 ¶ † EX quibus potes intelligere, non rectè censuisse quosdam interpretes consuetudinum (quos honoris causa taceo) qui scripserunt tempus à statuto præstitutum retractui non posse prorogari de consensu emptoris, & consanguineorũ: & in id allegant Alexan. consi. 24. inspecto processu, lib. 4. qui id non dicit, sed illud tantum, quod tempus instantiæ præfixum à statuto prorogari nõ potest consensu partium, sicuti nec tempus in id præscriptum à iure communi: quod longe est diuersum. Illud plane fateor, quod licet emptor possit admittere consanguineos venditoris post annum ad suum ipsius præiudicium, non tamen domini feudalis, aut consanguineorum ipsius emptoris, quin possit dominus petere laudimia ex huiusmodi reuenditione, & consanguineus vel illius retrahere: tanquam sit noua venditio, & ea quidem spontanea, & minime necessaria: vt etiam voluit Caro. Molendi. in consuetudi. Parisien. titu. 1. §. 23. in 12. q. Idque etiam maxime quantum ad consanguineos, si fuerit tempus statuti prorogatum ante ipsum transactum: neque enim id fieri potuit in aliorum præiudicium sed tantum prorogantium. l. si cum hermes. C. de loca. & l. item quæritur. §. qui impleto. ff. eod. & latissime dicemus in fra titu. proxi. §. 1. glo. 7. in verbo, *seront preferez*, nume. 32. præterea quia etiam, & seq. Et faciunt, quæ etiam trademus eod. seq. titu. §. 6. in glo. 2. quo loco tractamus, an laudimia debeantur ex reuenditione facta venditori.

31 ¶ † Præsertim vero in hoc casu, in quo statutum est tempus à statuto, vel lege, cuius mutandi non tanta est nobis facultas, quanta eius temporis, quod à nobis conuentum est hoc enim semper prorogare possumus, illud sæpe non possumus, etiam in nostrum præiudicium, vt in casu l. properandum. C. de iudic. nota. glo. ibi in prin. in ver. trienij, ibi, itẽ an potest prorogari. & ibi quoque Barto. colum. 1. versicu. circa hanc legem, & Bald. colum. 2. versicu. venio ad quæstionem, Saly. col. item 2. versicu. quæro an terminus, Alexan. & alij Recentiores, & glo. in l. 2. §. sed & si iudex, in verbo, inhibita, & ibi quoque Alberi. ad fi. ff. eod. titu. Bald. in l. quod si nolit. §. vlti. in fin. ff. de ædil. edict. in lect. antiq. & in capi. 1. §. hoc quod nos, colum. penulti. versicu. quinto nota quod. tempore, titu. de pac. Constan. Roma. consi. 174. spectabilis dominus, colum. 2. cum aliis concordan. adductis ab Alexan. d. consi. 24. colum. vlti. lib. 4. & consi. 137. in causa & lite vertente, colum. 1. lib. 2. Cui adde Maria. Sozin. id late tractantem, in capitu. venerabilis in 16. articu. princip. extra. de iudic.

32 ¶ † Et in tempore ad appellandum præstituto voluit Zenzel. in extrauagan. Ioan. 22. incipien. suscepti, versicu. nos de illo, in ver. decem dies, tit. de elect. Bald. in Authen. hodie, colum. 2. uersicu. quid, si est appellatum. C. de appella. & in Authen. ei, qui, colum. ulti. uersicu. quæro nunquid tempus appellandi. C. de tempo. appel. & in l. Centurio, in fin. ff. de uulga. & pupil. substi. Pau. Castren. & Roma. in l. 2. ff. de re iudi. & idem Roma. in repe. rub. de arbi. colum. 15. uersi. 15. & Corse. in suis sin. in uerbo, appellatio, uersicu. appellatio interponi. Et in tempore etiam constituto ad prosequendam ipsam appellationem, ut probatur in cle. appellationem, & ibi glo. & Docto. de appella. Zenzel. ubi supra, Ioan. Andrea. in addi. Specu. titu. de appella. parte secunda. §. nunc breuiter, uersic. licet autem detur annus. Barto. in Authen. si tamen. C. de tem. appella. Bald. in l. eos, colum. 2. uersi. modo quæris

glo. C.

glo.C.de appella. Mathesa.nota.24.nota.quod tẽpus. Quamquam huius contrarium tenet ipse Bald.in d. Authen.ei qui,colum. vlti.versicu.quæro nunquid partes & ibi Saly.col.vlti.versi.quæro ab extra, & idem Salyce. in d. Authen. si tamen eod.titu.de tempo.appel.& Roma.in d.rubri. de arbi.vbi supra.& Maria.Sozin.vbi etiam supra, in 2.membro.16.arti.De quo latius per Panormi.in capi.ex ratione,colum.2.nume.8.versicu. sed circa hoc versatur,& ibi omnino Felyn,colum.1.versi.secundo dum firmat, extra de appella.Sed satis est ostendisse,non semper ius esse partibus prorogandi temporis à lege vel statuto præstituti,etiam in præiudicium ipsarum.

33 ¶ † Sed quid si cum consanguineus intra annum dixisset emptori,velle se retrahere rem venditam,& emptor respondit, venias toties quoties volueris,ego te libenter admittam:an post annum audietur consanguineus? Ego vidi aliquando hanc controuersiam coram me agitari. Consanguineus enim dicebat ex illis verbis se post annũ esse admittendum. Ego secundum emptorem pronuntiaui, motus doctrina Ang.in l.cum stipulatus sim mihi à Proculo, & ibi Imol.colum.3.ff. de verbor.obligat.quod per verba generalia promittentis soluere ad omnem petitionem & voluntatem alterius, non censetur renuntiatum præscriptioni temporis: nam debent ea verba intelligi,prout tacite res inerat.ideo nihil operantur.l. si decem cum petiero.ff.de verbo.oblig.& l. Titia hæredis.ff.de condi.& demon.iuncta.l.3.ff.de leg. 1.& sequitur Alexan.consi.170.visis statutis, colum.2.versicu.nec prædictæ conclusioni,lib.7.vbi ex hoc respondit,quod stante statuto quod si creditor habens instrumentũ, non egerit intra triennium,instrumentum sit nullum,non tollitur illius statuti præscriptio per verba debitoris, promittẽtis soluere ad omnem voluntatem,petitionem, & requisitionem creditoris.

34 ¶ † Quibus adde, quod per hæc verba affirmatiue concepta,semper omni tempore,perpetuo quandocunque, & similia, non videtur exclusa præscriptio temporis, quæ alias curreret.l. in cognitione,in princi.cum glo.in ver.semper, [& ibi Roma.] ff.de S.C.Syl.& l.1.cum glo.in verb.præscriptionem.C.de bono.mate.& voluit Bal.in l.1. [colum.vlti.] ff.solu.matri.per d.l.iuncta.l. in rebus.C.de iure.dot.& idem Bald.in l.quod si nolit. §.si quid ita.ff.de ædil.ædic.Roma.in l.1.ff.de vsucap.& in rubri.de arbit.colum.15.versicu.12. per sententiam. Fran. Areti. in d.l.cum stipulatus sim mihi à Proculo, colum.2. versicu.sed quærit hic Ange.cum aliis multis quæ in hanc sententiam colligemus infra titu.seq.§.1.in verbo, *a tel temps*, nume.2.& hoc sane,& sequen.Nam & alias verba sunt intelligenda secundum subiectam materiam l.si stipulatus.ff.de vsur.& plene diximus in repe. l.si vnquam,in verbo reuertatur, nume.30.fallit secundo,& seq.C.de reuocat.donat. Et facit quod ex Petr.Ancha.diximus supra,nume.24.& id quidem & quæ scribam in d.verbo, *a tel temps*, nu. 8.sed plus dicit. Et quod etiam nota.respondit Roman.consi.15.plura sunt in quarto eodemque vlti.dubio, quod si fuerit præstitutum tempus ad proponendas petitiones aduersus potestatem,non obest eidem potestati,qui se promisit præsentaturum toties quoties opus fuerit,vt post tempus cogatur se repræsentare.

35 ¶ † EX supra dictis igitur,vt hoc in summa dicam, quinque hic sunt potissimum notanda. Primum, quod si nullum est tempus statutum retractui,consanguineus intra triginta annos admittitur, aduersus emptorem: & intra decem annos inter præsentes,& viginti inter absentes,aduersus tertium qui ab emptore emit. Secundum, quod cum statutum vel consuetudo certum tempus ipsi retractui præstituit,non est consanguineus post id tempus audiendus. Tertium, quod si transacto tempore statuti emptor sciens prudensque denuntiauit consanguineo,vt veniret ad retractum,non poterit illum venientem intra legitimum tempus supra declaratum summouere: secus,si ignorans. Quartum illo casu,quo emptor admittit consanguineum post tempus statuti, consanguinei emptoris, qui reuendidit,admittuntur ad retractum huius posterioris venditionis, ex eaque debentur laudimia domino tanquam ex noua & voluntaria venditione. Quintum, quod si consanguineo intra tempus statuti declaranti se velle retrahere, emptor responderit,se illum quoties vel quandocunque voluerit,admissurum,ei nihilo minus currit tempus statuti.

36 ¶ † Sexto igitur (vt ad alia pergamus) quæro quid si venditione facta suboritur controuersia inter emptorem & venditorem,forte super traditione rei venditæ,quia venditor negat, aut alter impugnat venditionem, & interim labitur annus: vtrum nihilo minus admittitur consanguineus intra annum finitæ controuersiæ. Quod videtur, quoniam non dicitur scite alienatam rem fuisse ante exitum litis,ar.l.quandiu.C.qui admit.Et ita in hac specie nuncupatim voluit Iacob.Raphae.in l.contra maiores, & ibi quoque Petr.à Bel.perti. versi.dicit hic Cyn.colum.2.versicu.item facit hęc l.& Bald.qui id dicit nota.colum.2.versicu.ecce aliam quæstionem,consuetudo est, & Salyce.in d.l. C.de inofficio.testa.idem Bald.in tracta.proto.colum.5.versi.sed pone,quod Titius.Collect.in cap. constitutus,colum.penul.versicu.& vt perfectius, [Ægid.Bellam, colum.20. versicu.decimoquinto quod,] extra de restitu.in integr. Masue.titu.de retract.colum.vlti.versic.item pone,emptor argir. Guid.Papi.decis.357.cauetur de consuetudine,in princi.& omnes prope glossematarij consuetudinum Franciæ.

37 ¶ † Sed & facit tex.in capi.commissa, & ibi glo.in ver. pacificam, & Docto.de elect.lib.6.vbi tempus anni præstitutum ad promotionem ordinis sacerdotalis ei qui beneficium curatum obtinuit,non ei currit,quandiu lis ab initio mota pendet super huiusmodi beneficio. Et quod traditum est ab Hostien.Ioan.And.& Panor.in capi.quoniã extra de iure patro.quod pendente lite super potestate,eligendi,non currit tempus præfixum,electioni

ctioni

ctioni faciendæ,& id clanculum probatur in ca.2. extra de in integr.resti. Quanquam secus sit, si lis sit super iure patronatus,per d.capi.quoniam, & rursum capi.eam te,& capi.cum propter, eod.titu. sed id fit in hoc casu propter specialem, peculiaremque ac singularem quandam rationem:vt not. omnes in d.cap.quoniam ex quo possumus intelligere,Ius commune in cæteris casibus esse in contrarium.l.in iis quæ contra,& l.Ius singulare.ff.de legi. Nam & Panor.consi.94.in quæstione hæredum,colum.4.nume.4.in fin.versicu.non obstat secundo,lib.2.respondit, emphyteutam non esse in mora soluendi canonem,quandiu tertius ei de re emphyteutica quæstionē facit, nec potest illius possessionem assequi, ar.d.l.quandiu.

38 ¶ † Et idem quoque vasallo, qui non est in mora petendi inuestituram,quandiu patitur controuersiam feudi ab alio,qui ipsum feudum occupat,voluere Gul. Cu.Bald.Salyce. Raphae. Fulgo. & Pau.Castren.in l solennibus. C. de rei vendi.& idem Bald.Iacob.Alua.& Cardi.Alexan.in capi.1. titu.quæ fuit pri.cau.bene.amit.in vli. feud.per d. l.quandiu. And. Iser.in capitu.2.in princi.titu.de Capita.Cotra. Petr. Anchara.consi.174.dominus colum.vlti.Marti.Laud.in capi.1.in fin.titu.quib. mod.feud.amit.in vli.feud.l.2. Stephan. Bertran. consi.104.etiam, colum.1.nume. 6.lib.2.& iterū consi.15.ex themate, nume.3. lib.4 Guid. Papi. deci.Delphi.165.sed iuxta, Alber.Brun.consi.28. visis,colum.2.versic.nec obstan.Fran.Cur.iunior, in tracta.feud.parte.4.in 23.causa priuationis, colum.vlti.versicu.septimo limitanda est. Idem denique, si controuersia sit inter hæredes scriptos, & venientes ab intestato, de viribus testamenti, non currit interim tempus executionis ipsius testamenti: vt per Petr.Ferra.qui tamen distinguit titu.forma libel.quo agit.ad redd.rationem tutel. in versicu.ac executores,colum.5.versicu.vlterius quæritur Et facit,quod post Guid.Suzin.tradit Alber.in 1.parte statuto.quæstio.177.item quæritur statuto cauetur.

39 ¶ † Verum hæc, quantū ad retractum nostrū proximitatis pertinet,non sunt sine scrupulo apud nos,quibus est expressa consuetudo,id tempus retractus currere ignorantibus, minoribus absentibus infra hoc eod.titu.§ 35.Nam & [redacted] in consuetu. Parisien.titu.1.§ 42.in 5.eademque vlti.quæstio.negat controuersiam à tertio motam impedire cursum retractus feudalis. Cui, & ego in ea re accedo. Præsertim cum alia consuetudine.§.36.tempus currat à notificatione contractus apud acta. Veniat igitur consanguineus, si libeat, ad retractum, & ei cedet emptor cum onere illius litis motæ, vt in simili dicemus in venditione facta cum pacto retrouendendi infra tit. sequen. §.2.

40 ¶ † Septimo quia in præcedenti quæstione locuti sumus, cum controuersia est inter emptorem & venditorem, aut etiam alium extraneum, prætendentem rem ad se pertinere: quæro quid si ea sit inter ipsum emptorem, & cōsanguineum etiam contendentem rem suam esse, & ideo eam vendicantem, tandemque ipse consanguineus succumbit, & interim tempus annihilabitur, an nihilo minus poterit intra annum finitæ controuersiæ vti hoc iure retractus. Ioan.Fab. hanc quæstionem nuncupatim posuit in d.l.contra maiores, & rursus in §.qui autem, Institu.de excus.tuto.& vtrobique dicit,eum admittendum. Et in id optime facit d.l.cōtra maiores, vbi pendente quæstione nullitatis testamenti, non currit tempus querelæ.Ex quo etiam nota.Iacob. Areti. Cyn.Alberi. Pau.Castren.& Recentiores,quod pendente quæstione nullitatis sententiæ,non currit tempus appellandi,quod & voluerunt Iacob. Areti. Cy.Bar. Alberi.in l.quandiu.C.qui admit.ad bono.pos.& Bald. [post Iacob. Areti.Cyn. & Rayne.] in l.qui testamento, per illum tex.ff.de excus.tuto. Barto. in l.si expressim,col.5.nu.7.versi.circa tertium ff. de appel.& in l.1.C.quando prouo.non est necess. Ange..n l.Pau.[alias incipit mora.] §.1.col.2.versicu.& vnum scias.ff.de vsur.Raphae.Coma.consi. 36.proponitur quod A.iudex post princi. Hippo. Marsi.singu.152. succumbens.

41 ¶ † [Vti nec pendente lite admittendorum vel non admittendorum articulorum,aut etiam alia currit dilatio data producendis testibus, vt voluit Specula. titu.de dila.§.vlti.in fin.per d.l.contra maiores,& alias similes, quas allegat & sequitur, loco tamen Spec.non designato. Bal.qui dicit notabile,in l.quandiu institutus.ff.de acqui. hæredi. per eum tex.& in l.intra vtile.ff.de minorib. Nec pendente lite super nullitate tutelæ non currit tempus præstitutum proponendis excusationibus vt etiam voluit Bald.in l qui testamento de excus. tuto.per d.l.contra maiores.]

42 ¶ † Quod tamen intelligunt Bald.in d l.contra maiores,& Ange.in d.l.Paulus.§.1.& Raphae. Coma.vbi supra,d.col.1.& iterum in fin. & multi ex aliis, quos citauimus. [Et præterea Roma. declarans illud dictum Specul.in d.l.quandiu instituens col.2.versi.& inducitur hæc lex.] si probabili ratione motus,victus ille sententiam dixit nullam. Secus, si improbabili & temeraria, tunc enim currit tempus appellandi,ne illi sua temeritas prosit,ar.l.negotiorum,in princi.ff.de appella. & l.si longis.C.de execu.rei iudici.& l.tutor, in princi.ff.de vsur.[Et idem prope modum voluit ante hos Barto.in l.2.§.non solum.ff.ad S.C.Ter.] Et ita intelligendus est Guid. Papi.qui tenet simpliciter tempus currere.Deci.Delphi.436.cum ia materia, in 70.quæstio.

43 ¶ † Sed & in nostro casu retractus Ioan.Fab. in d.§.qui autem, intelligit id, quod supra ex eo diximus, nisi consanguineus sciens prudensque eam litem mouerit,eo scilicet animo, nè tempus ei curreret,per tex.in l.cum quidam.ff.de bonor. posse.& l.4.Seruius.ff.quod vi,aut clan. Et id quidem (inquit) præsumitur scilicet, scienter cautimque & fraudulenter fecisse,ex eo quod succubit.l.tutor,vel curator.ff.de admi.tut.& d.l.negotiorum.ff.de appel.nisi alias de bona fide appareat d.l.qui testamento.ff.de excu.tuto. Quam Fabri sententiam approbat Igneus in repeti.l.dudum,

chat.7.

char.7.colum.3.versicu.addo vnum quod not.C. de contrahen.emptio. Quibus hic adde, quæ dicemus infra.§.4.gl.3.quæ est in verbo, *aura cours contre le retrahant*, nume.1.& 2.& §.12.in glo.2. nume.4.quarto quod terminus.

44 §† OCTAVO quæro, quid si res fuit vendita sub conditione, an tempus statim curret à tempore contractus, notificatione facta secundum priuatam nostram consuetudinem: an vero à conditione impleta. Et videtur statim currere, non aliter expectato conditionis euentu, per l.1.§.biduum.ff.quan.appel.sit,& c.biduum, in prin.2.q.6.vbi si feratur sententia sub conditione, statim ex die latę sententiæ tempus ad appellandum cōputandum est: nec expectandus est dies, ex quo conditio ipsius sententiæ extiterit. Et ita in specie nostre consuetudinis nuncupatim autoritate illorum iurium tenuit Guid.Papi.Deci. Delphi.257. cauetur de consuetudine, colum.1.versi.sed iuxta præmissa, & nihil aliud allegat.

45 §† Sed ad huius sententiæ confirmationem facit, quod in contractibus conditionalibus debet inspici tempus contractus, non conditionis.l.si filiusfa.& ibi Barto.& alij.ff.de verbo.obliga. & l.2. §.ea quoque.ff.de colla.bono.& l.vlti.ff.de stipul. ser.& l.quæ legata, & l.seq.ff.de regu.iur.& quæ traduntur à glo.& Docto.in l.si vxor.C.de condi. inser.& Barto.in l.si rem meam.ff.de verbo.obli. vti etiam locum contractus, non conditionis impletæ, inspiciendum esse, tradit glo.quam omnes sequuntur in l.si vxor.ff.de iudic. Nam & venditio conditionalis statim est perfecta, antequam extiterit conditio, vt dicit tex.in l.necessario.§.si ita res.ff.de peri.& commo.rei vendi. Et adeo quidem, vt non liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea discedere, vt dicit glo.ibi, & in l.1.in princi.C.eōd.titu.& in §.1.Institu.de emp.& vendi.& Hostien.in sum.eod.titu.§.2.in fin.& Salyc. in l.sicut, colum.1.versi.quæro ab extra.C.de act. & obliga.& Docto.vbique. Ex quibus fit, vt creditor conditionalis teneatur ius suum opponere aduersus subhastationes intra tempora statuti, nō expectata conditione, nè excludatur adueniente postea ea conditione: vt nota.voluerunt Christo. Castel.Raphae.Coma.Petr.Belut.Hier.Tortus, & Ias.in l.si stipulatus fuerim.§.cum stipulamur.ff.de verbor obligat.& Catel. Cotta.qui id dicit singu. memor.statuto vel decreto, in princi.nam & creditores sub conditione, mittuntur in possessionem l.in possessionem, & ibi glo.quæ declarat, & l.si filiofami.ff.quib.ex caus.in possess.eat.possuntque petere separationem.l. creditoribus.ff.de separatio.

46 §† Sed & ex iis fiunt, quæ Bald.tradit in l.1. ad fin.C.de nundi. Primum, quod si ex statuto nō debet solui gabella ex contractu facto in nundinis: si in illis fiat contractus conditionalis, cuius conditio extet post nundinas, non debetur gabella, inspecto scilicet tempore contractus, non conditionis. Ita enim cum refert & sequitur Francisc. Areti. in l.hæres quandoque alias.l.hæres quoque colum.vlti.ff.de acquiren.hære.vbi id dicit singu. & consi.11.procedendum est breuiter, colum.4. Et id quidem verissimum est: quia ibi censetur fuisse contractum, vbi inter partes conuenit, non vbi conditio euenit glo.in l.si vxor.ff.de iudi.ar. d.l.si filiusfa.ff de verbo.obliga. Ideoque ibi debet solui gabella, vbi contractus est initus, non in loco conditionis, vt per Firmia.in tracta. gabel.in 5. par.princip.q.11.& iterum par.6.q.1.vbi & alia multa in id allegat, atque etiam in 3.par.8 partis princi.q.27. Alterum dictum Bal.in d.l.1.de nun. huiusmodi est, quod si statutum prohibet contrahi super bonis rebellium, etiam contractus conditionalis non tenet, licet conditio existat post rebannitionē, quod dictum sequi. Ias.in d.l.si filiusf. in princi.de verbo.obliga.

47 §† Verum Gul. Cuma.loquens in hoc casu retractus, in l.1.§.annus.ff.quan actio de pecu.tenet expectandam esse conditionem, vt tempus consanguineis currat, per tex.ibi, qui ad hoc est, optimus, & l.Titius, quæ est pen.§.procedit autē. ff.de excusa.tuto.& sequitur Alberi.in d.§.annus, & in 1.parte statu.q.97.sed nunquid proximior, in fin.quibus locis ad hoc quoque citat.l.tali, in princi.ff.de iure dot.vbi etiam est tex optimus in ratione, cum dicitur, ne si alias obseruaremus, &c. & l.bouem.§.si sub conditione, qui est, vlti.ff.de ædili.ædic.vbi item est optimus tex. Et priori quoque loco allegat.l.Caius.ff.de excus.tut. Sequitur item Bald.in tractat.protom. colum.5.versicu.sed quæro, quid si aliqua res, vbi etiam allegat.l.1.ff. de iure delibe. Et idem voluit. [Ægid.Bellam.in c. constitutus, colum.12.versicu.quarta pars, de restitu.in integr. Cæpol.in d.l.bouem.§.si sub conditione, nume.6.ff.de edilit.edic.&] Getal Bego. in sua disputatione retractus: vbi & ad hoc quoque bonum tex.allegat in l.cum notissimi §.illud. C.de præscri.30.vel 40 ann. Sed & in eadem opinione fuit Sebastia. NeaPodamus in tracta.de iure congrui, in verbo emit, & Matthæ. Afflictio.in tracta. protomi.in verbo, licet enim supra diximus, col. antepen.versicu.sed an si vendita, motus, quia nō transfertur dominium, nisi impleta conditione, secundum Barto.in l.si is qui pro emptore, nume. 37.in 4.quęstio.prin.ff.de vsuca.& facit (inquit) l. cedere diem.ff. de verbo.signifi.

48 §† Cui adde & alia iura, id quod diximus, probantia, scilicet dominium non transferri ex contractu, aut alio actu conditionali, nisi conditione existente. l. ei qui ita hæreditatem. ff. de condi. institu. & l. qui hæredi. §. vltim. ibi ff.de condi. & demon.& l.qui absenti.§.1. & Barto. & alij. ff. de acquiren. posse.& cap. super eo. extra de condi.appo.& ibi glo. quæ adducit concordan.& diximus in repe.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nume.277.deinde quia huiusmodi: vbi & alia quædam huc pertinentia attulimus, vt ibi videre poteris. Sed quibus addere potes l.hæc venditio.ff.de contrahen.empt.ex qua probatur tum demum conditionales venditiones perfici, cum impleta fuerit conditio. Ex quo nec ex ea ante euentum conditionis agi potest, nec debentur laudimia, nec ius prælationis alias competens domino,

domino, nec ob eam rem emphyteuta cadit in cōmissum: quæ omnia late executi sumus supra eo. §. in verbo, *a vendu*, quæ est gloss. 2. numero 22. sed & illud in dubium, & sequen. vbi & alia multa diximus his conuenientia, vti etiam faciemus titu. sequentibus. §. 2. gloss. 1. numero 72. ad decimumseptimum.

49 ¶ † Nec interim ommittam tex. in l. vlti. § sinautẽ auaritiæ. C. com. de lega. cuius autoritate Bald. consi. 351. item ad illud, lib. 3. tradit fideicōmissi conditionalis vsucapionem non currere, antequam existat conditio. Et regulare est, vt alias non currat tempus, nisi impleta conditione, vt voluit Barto. qui id dicit multum not. in l. si tui legetur, in fin. princip. & ibi post eum Bald. Ange. Raphae. Floria. Alexan. Francis. Areti. & Ias. ff. de leg. 1. Bald. in l. id quod pauperibus, colum. 3. versicu. 2. an iste annus. C. de epis. & cleri. & in l. 1. in 12. q. C. de his quæ pœnæ not. & in rub. C. de contrahen. empt. in 23. quæstio.

50 ¶ † Nam & cum tẽpus alias apponitur actui, qui dependet ex futuro euentu, vel facto alterius, id non currit pendente dubio euentu. l. 3. §. si quis hære. ff. de statuli. & l. si cui. ff. de leg. 3. & l. si rem. §. vlti. ff. de pignor. act. & l. si mandauero Titio. ff. mand. glo. in l. in illa stipulatione, si Calendis. ff. de verbo. obli. Sozin. qui alios citat, consi. 76. visa facti contingentia, colum. 4. versicu. confirmatur alia bona ratione, lib. 1. Vt non mirum videri debeat, quod respondit Pau. Castren. consi. 21. ad primum quæsitum, in 1. dubio, lib. 2. quod si ex statuto præsumitur venditio simulata, ex eo quod venditor stat in possessione certo aliquo tempore, id tempus non currit in venditione conditionali, nisi impleta fuerit conditio, per multa etiam ibi allega. Et vide quæ scribit Ange. consi. 166. dictum legatum in fin.

51 ¶ † Nec huic sententiæ posteriori obstat d. §. biduum, & d. capi. biduum, supra in princi. huius quæstio. citat, quæ loquuntur de sententia lata sub conditione, quia speciale est in eo casu, in cæteris autem temporum præscriptionibus secus est, per iura supra allegata: & expresse voluere Barto. & alij in d. §. dubium, & glo. in d. capi. biduum. Rationem autem huius specialitatis assignat Bar. vbi supra autoritatem rei iudicatæ: vt etiam facit Neapo. in d. l. si cui legetur. §. 1. ff. de lega. 1. & ibi quoque Alexan. in princi. illius l. & Ias. colum. vlt. qui & aliam rationem affert, quia quando iudex sententia fert sub conditione, statim incipit grauare partem: ideo statim incipit currere tempus ad appellandum, eo maxime, quia quando conditio extabit, retro fingitur pure iudicatum fuisse à tempore sententiæ, vt & alias l. sub conditione. ff. de solutio. ideo statim appellari, debet, vt nota. in d. capi. biduum. Super hoc tamen relinquit cogitandum.

52 ¶ † Ego autem quantum ad id, quod postremo loco dicit, non ei accedo: quia illa eius ratio concluderet tam in contractu, quam in sententia, cum in vtroque conditio retrotrahitur, vt in contractu probat d. l. sub conditione, ab eo citata, & aliæ infinitæ. De sententia vero, vt hoc illi addam, voluit Bald. in l. non dubium, colum. 5. in §. oppo. C. de legibus, vbi id dicit probari in l. generaliter, post princi. C. de reb. credi. Et de hoc quoq; per ipsum Bald. in capi. præterea requisisti, colum. 1. versicu. opponitur, extra de appel. Barto. in l. si is qui pro emptore, colum. 15. nume. 50. versicu. ex his cum assiderem, & ibi quoque Iason colum. 65. nume. 338. versicu. iuxta prædicta, cum multis sequen. ff. de vsuca. Id autem quod primum dicit Ias. satis placet. nam ex eo, quod quis lædi potest, vt ex sententia conditionali, iam lædi censetur, glo. in l. si quis iniquum, quæ est 3. §. 1. versicu. hæc pœna, in verbo, experitur. ff. quod quisque iur. vbi Bald. eam nota. pro appellantibus qui dicunt se lætos, ob id quod lædi possunt, & bene facit tex. ibi. Et hanc rationem ei, quod de sententia conditionali dictum est, assignat Bald. post Inno. in capitu. quod ad consultationem, colum. 2. versicu. vlterius, not. extra de re iudi. & Panormi. in d. capitu. præterea requisisti, colum. 4. nume. 8. penè in fi. versic. & quamuis hæc oppo. & ibi quoque Philip. Francis. col. 3. extra de appel.

53 ¶ † Idem autem Bald. in l. si prædium, colum. 3. versicu. sed pone celebratus. C. de ædi. actio. aliter de hac re loquitur: nam si contractus (inquit) est conditionalis, non potest interim, dum pendet agi redhibitoria, vel quanto minoris: quia vbi nō potest esse obligatio non potest esse resolutio, per d. l. bouem. §. si sub conditione. ff. de ędilib. edict. Aliud autem est in sententia conditionali. d. §. biduum, quia ibi non petitur absolutio, sed iniquitatis declaratio: vnde vbi petitur absolutio, vt in sententia excommunicationis, non currit tempus appellandi, d. capi. præterea requisisti, extra de appella. quo in loco videbis omnes Docto. super interpretatione d. §. biduum.

54 ¶ † Adeo autem lędit sententia conditionalis (vt id quoque addas) vt si condemnatus, etiam ante conditionem efficiatur de foro alterius iudicis tamen adueniente conditione manet ligatus, vt tenuit Barto. Brix. in quęstionibus venerabilibus, quęstio. 42. esto quod sententia, per d. §. biduum. De quo tamen & similibus vide glo. in capi. à nobis, lo 1. in verbo, non nisi subditi, & ibi Panor. de senten. excom. & in capi. Salonitanę, in versi. sub ex communicationis 63. distin. Archi. in capi. 2. de constitu. lib. 6 Ioan. And. in capi. cum sint, de reg. iur. eod. lib. Bald. in d. capi. pręterea requisisti, colum. 2. versicu. quęro pendente, & ibi Cardi. Alex. colum. 2. versicu. quod si lata, extra de appel. Lapū allega. 48. magister, colum. 2. & Panor. in capi. vlti. colum. pen. & ibi quoque Anto. de officio. delega. & Petr. Ancha. consi. 158. ex narratis, colum. vlti. Cęterum etiam in sententiis conditionalibus, cum de alio quęrimus, quam an tempus non currit ante conditionem impletam: vt in pulchro casu singu. voluit Bald. in l. data, colum. antepe. versicu. sed pone aliquis fuit. C. qui accus. non possunt, vbi id videre poteris.

55 ¶ † Igitur (vt repetamus) in venditione conditionali non currit tempus retrahendi consan-

consanguineis ante impletam conditionem: quando & videri posset, non prius esse eos admittendos, ex iis quæ diximus supra eod. §. in glo. 2. quæ in verbo, *a vendu*, nume. 22. sed & illud, & sequẽ. Ex quo etiam infertur, vel si nulla alia esset ratio, illis interim tempus non currere l. 1. in fin. C. de anna. excep. & l. 1. C. de bono. mater. cum si. Sed tamen aliæ sunt rationes, hanc rem minime dubiam relinquentes, vt patet ex iis quæ diximus. Id quod tamen velim intelligas, nisi is qui ita sub conditione vendidit, non expectata conditione rem emptori tradiderit. Nam cum tunc etiam ante impletam conditionem dominium transferatur. l. dotis fructus. §. vlti. & l. seq. ff. de iure dot. & late diximus supra in eodem verbo, *a vendu*, nume. 30. quod si prior, & seq. vbi etiam ostendimus, ex huiusmodi venditione conditionali, secuta traditione, emphyteutam, & vasallum cadere re ipsa vendita, & alia multa diximus huc pertinentia: etiam crederem, hoc casu tempus currere, nisi & ipsa traditio fuerit etiam conditionalis, vt ibi quoque diximus.

56 ¶† Sed & hoc quoque ita putarem procedere, si traditio facta fuerit in ipso instrumento venditionis, vt quia apposita est clausula precarij, siue constituti, aut quia notarij attestantur in eodem instrumento, rem ipsam in eorum præsentia fuisse realiter traditam: ita scilicet vt consanguineus, simul vbi resciuerit venditionem esse conditionalem, sciat quoque rei traditionem. Aut etiam aliter traditio ita facta fuerit, vt verisimiliter consanguineum non latuerit, non magis quam ipsa venditio, quia scilicet palam & in propatulo facta est, aut etiam emptor palam incumbit possessioni. Nam quid si traditio, & possessionis appræhensio adeo clandestina sit, vt de industria ita verisimiliter facta fuerit, quo consanguineus caperetur fraudareturque retractu? dum videns venditionem conditionalem forte sibi ob oculos ex composito obtrusam, & cuius ideo retractandæ tempus non currit, ignorans autem traditionem occultam, non se ad retractus, non currere. Et certe nullus est, vel prudentissimus quisque, qui non hac speciei, veluti hamo, non secus ac piscis, caperetur. Nemini autem fraus sua prodesse, aut patrocinari debet. l. 2. C. qui mili. non poss. lib. 12. & capi. series, & ca. ex tenore, extra de rescrip. cum sim. à me adductis supra in verbo, *ou lignagier*, nume. 68. denique si diceremus. Et si aliter diceretur, esset viam aperire fraudibus, cum id quotidie fieri posset, cui obuiandum est. l. cum hi. § si cum lis. ff. de transact. & capi. quanto, de diuor. cum simi. Et hic est quædã præsumptio fraudis, ob id quod seorsum & occulte præter consuetudinem factum est, ar. l. vlti. ff. de rit. nup. & eorum, quæ dicemus infra titu. seq. in præfa. nume. 12. secundum & seq. Et alias in certis casibus, vbi est quæstio de præiudicio alterius, non sufficit clandestina traditio, vt patet ex scriptis ab And. Iser. Iacob. Aluar. & Cardi. Alexan. in capi. 1. titu. qui succes. feud. dar. tene. in vli. seu. Et faciunt etiam, quæ dicam de ignorantia aduersarij nostri nobis procurata, infra. §. 35. gl. 4. in verbo *ignorans*, nu. 30. septimum è diuerso. Vide tamen, quid in simili dicat Arno. Ferro. in consue. Burdi. titu. de retractu. §. 1. pag 6. versi. & ideo.

57 ¶† Intellige præterea generaliter, quid dictum est, in conditionalibus non currere vsucapionem, nisi conditione impleta (Id enim volui obiter dicere, licet non admodum ad nostrum retractum pertineat) vt scilicet procedat, nisi conditio talis esset in potestate partis: tunc enim si negligat adimplere, æque aduersus eum currit vsucapio, ac si conditio impleta fuisset. l. prima. §. qui sub conditione, & ibi Guil. Cuma. ff. si omis. cau. testam. Bald. in l. eum qui. C. eod. titu. Roma. [in l. quandiu institutus, colũm. 2. versic. nota quod antequam. ff. de acquiren. hære. &] consi. 85. circa id quo quæritur, colum. 2. versi. secundo per id quid dicimus, & Fran. Balb. in tract. præscri. in 3 q. prin. 4. part. 4. etiam part. prin. colum. 2. versic. secundo per ea. [licet contrarium tenuerint Bald. sibi contrarius & Ange. in d. §. qui sub conditione.]

58 ¶† NONO quæro, quid si res vendita fuerit cum pacto legis commissoriæ, vel adiectionis in diem: à quo tempore curret annus, datus consanguineis ad retrahendum, an à venditione ita facta, an vero à conditione resolutoria cessante. Vide per Do. Bohe. in consuetudinibus Biturigum hoc eod. titu. §. 1. vbi hanc rem late tractat, definitque, non currere tempus, nisi cessante dicta conditione, de quo & nos tractabimus in titu. seq. *de retraict conuetionel*. §. 2. vbi videre poteris. Sed vnum hic dixerimus, id procedere, cum huiusmodi pacta fiunt sub conditione, vti plurimum fieri assolet: secus si pure facta fuerint, sed ita vt sub conditione resoluantur, vt quandoque etiam fit, attestante Iurisconsulto in l. 2. ff. de in diem addic. & in l. 2. ff. de leg. commi. tunc enim aliud dicendum esset, vt patebit ex iis, quæ dicemus in d. §. 2. titu. seq. nu. 60. sed & illud quoque.

59 ¶† Decimo quæro, quid de venditione facta cum pacto de reuendendo intra certũ tempus restituto pretio: an tẽpus currat statim à contractu venditionis, an à tẽpore huius facultatis redimendi finitæ: multũ enim interest inter huiusmodi pactum reuendendi, & illa adiectionis in diem, & legis cõmissoriæ, de quibus locuti sumus in præcedenti q. Illa. n. ipso iure resoluũt sine alia traditione, hoc minime, vt late dicã infra d. tit. seq. §. 1. in gl. vlt. Quid igitur dicendũ sit in hoc casu videbis latissime in eo ipso tit. seq. §. 2. vbi est consuetudo, quæ de hac re loquitur. Et ibi quoq; videbis quid in alio casu huic affini dicendũ sit, videlicet si quis vendit annuũ reditum pecuniariũ cum facultate redimendi restituto pretio intra certũ aliquod tẽpus. Et si id non fecerit, ex nunc prout extunc, & extũc prout exnũc, cedit fundũ loco illius reditus: venditor autem non redimit intra illud tẽpus, & sic fundus manet emptoris: poteritne consanguineus post annũ ab illa facultate transacta fundũ retrahere, an vero debuit intra annũ contractus venire? Cuius tamen rei volui hic admonere Lectores, vt hic idipsum conquirentes, habeant locum, vnde possint depromere.

60 ¶† Vnde-

60 §† Vndecimo quia Hæc consuetudo præbet annum consanguineis, alia autem in §.11. dicit anteponendos esse, proximiores remotioribus: an ipsi remotiores possunt, cogere proximiores, vt non expectato anno integro retrahant intra aliud certum tempus arbitrio iudicis statuendum. Iaco. Raphae. & post eum Cyn. Alber. col. vlti. & Paul. Castren. expresse loquentes de hoc casu in l. vlt. C. de furt. scribunt posse cogi. argumen. illius l. & l. 1. ff. de cur. bono. dan. & l. mancipiorum. ff. de opti. leg. id quod ipse Paul. dicit singulariter, & menti tenendum, quia quotidie potest contingere. Et idē tenuit ipse Alberic. in l. dudum. C. de contrahen. empt. & in prima parte statuto. q. 90. quid si proximior. Et quisquis est in Marga. Bal. in verbo, alienato, colum. vlti. & Geral. Bago. in tracta. retractus versicu. quæro quando proximior, in secunda cōclusione, & Benedi. in repe. capi. Raynu. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nume. 156. extra de testa. & Igneus in repe. d. l. dudum, colum. 26. versi. vnum autem circa prædicta, cum multis seq. C. de contrahen. emp. & Boh. in consuetu. Biturig. hoc eod. titu. *de retraict.* §. 2. colum. penult. versicu. sed quid an remotiores, & Alber. Bru. consi. 67. dum dubitatur, ad fin. & Ferro. in consue. Burdig. hoc quoque titu. 54. & Chasse. in postrema editione commentariorum in consuetudines Burgun. hoc item. titu. §. 1. in verbo, *le plus prochain*, col. 3. versicu. sed quæro, sunt plures, & iterum. §. 2. colum. 1. versicu. aduerte tamen, vbi dicit semper se fuisse, in ea opi. quamuis in duabus prioribus editionibus contrariam sententiam tenuisset, in d. §. 1.

61 §† Quorum sententiam non mediocriter fulcit, quod scribit glo. in l. quandiu institutus, in verbo. instituto, post medium, & ibi quoq; omnes propemodum scribentes. ff. de acquiren. hæredita. quod creditores hæreditarij possunt petere, vt hęredi statuatur tempus ad adeundam hæreditatem, per d. l. 1. ff. de cur. bono. dan. & l. 4. ff. de bon. auto. iudi. pos. & l. si quis instituatur. ff. de hæredi. insti. Et post id tempus non auditur hæres. l. diffamari. C. de ingen. manumis. & l. si accusationibus. C. de accus. & allis iuribus ibi allegatis. De quo etiam per Corne. consi. 302. licet in propositione, col. 1. lib. 3. Et quod etiam voluit alia glo. in capi. vlti. in versi. duntaxat, ibi, quia capitulum poterat de consue. lib. 6. quod cum canonicis ex consuetudine, competit ius optandi præbendam, quo casu illis statuitur tempus viginti dierum, per d. capitu. vlti. potest capitulum antiquiori aliud breuius tempus statuere, puta duorum dierum ad optandum, vt sic post id tempus detur locus sequentibus, & si hoc non fecerit, sibi imputet. Et ibi eam glo. sequuntur omnes.

62 §† Ego tamen de hoc casu retractus multum dubitarem, stante consuetudine, cuiusmodi est apud nos infra eo. §. 11. vbi expresse cauetur, quod licet proximiores cæteris sint præferendi, tamen non sunt impedimēto remotioribus, quin possint si priores venerint, intra annum retrahere, sed ita vt proximioribus postea uenientibus intra eū annum cedere debeant. Iura autem illa, quibus innituntur illi Docto. & quæ præterea supra citauimus, loquūtur in casibus, in quibus nulla patet via posterioribus, nisi prioribus exclusis: quæ res est admodum diuersa. De quo & tu vide tex. in d. l. quandiu institutus, vbi scribitur, ideo instituto posse à Prætore, substituto petente, tempus præstitui ad adeundam hæreditatem, vt nisi id faciat intra id tempus, locum faciat substituto, quia ipsi substituto locus non est, quandiu institutus admitti potest. Et sic ibi aperte declaratur à cessante ratione, atque etiam à contrario sensu, quod si substitutus admitteretur à principio, nihil esset, quo cogi posset ac deberet institutus adire ante tempus in id à iure concessum. Ideoque per illum tex. Petrus Ancharan. in capitu. cum in tua, columna. 1. versiculo, item versiculo atque etiam per text. ibi, dicit quod quando plures ad idem admittuntur ordine successiuo, præfigitur priori terminus.

63 §† Quod autem dictum est de creditoribus hæreditariis, id ideo est, quia interim, nondum, scilicet adita hæreditate, agere non possunt, nec suum debitum reposcere. Similiter in casu d. capi. vlti. de consuetu. posteriores non poterant optare, quandiu locus esset antiquioribus. Hic autem remotiores offerre possunt & rettahere, vt dictum est: ideo non possunt cogere proximiores ante tempus illis à consuetudine concessum: nec iudex illis petentibus potest id tempus abbreuiare, vt nostrorum verbo vtar. l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iudicati. cum similibus. Nec enim indultum à lege vel statuto beneficium, est cuiquā auferendum, capi. indultum, de regu. iur. lib. 6. vbi gloss. id dicit procedere in omnibus temporibus concessis à lege, sine tacito vel expresso mandato iudicis. De quo tu plenissime vide per Imo. Ro. & Alexan. in l. 2. ff. de re iudi. Anto. Panormita. & latissime Felyn. in capitu. cum sit Romana, extra de appellationibus, ita tamen vt non omittas glossam quæ id quod diximus tradit in simili casu, in capitu. si tibi absenti, in verbo, terminum, de præben. lib. 6.

64 §† Duodecimo quæro, quid si quis vendat rem vxoris, aut alterius, nomine ipsius vxoris, aut alterius domini, qui postea eam venditionem ratificat: curritne tempus consanguineo à tempore venditioni, an vero ratificationis. Nam multa sunt, quæ rem dubiam faciunt. Primum enim, vt inspici debeat, tempus contractus, illud est, quòd ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur. l. licet. ff. de iudic. & l. vlti. C. ad S. C. Macedo. & capi. ratihabitionem, de regu. iur. lib. 6. cū simi Etiam in iis, quæ requirunt speciale mandatum. l. quod si de speciali, & ibi Bald. ff. de mino. & l. vlti. §. 1. & ibi Philip. Deci. in secundo nota. ff. q quisque iuris, & capi. vlti. de iureiuran. lib. 6. & ca. 1. de homici. eod. lib. 6. Archi. in capi. qui ad agendum, de procu. eo. lib. 6. Oldra. consi. 199. pro fundamento, colum. vlti. Ioan. Andr. in cap. cupientes. §. quod si per 20. de elect. eod. quoque lib. 6. Bald. & Salycet. in l. si maritus. C. manda. vbi Bald. dicit,

tex. in

text: in d. §. quòd si de speciali, esse ad hoc nota. & Bald. in l. multum, colum. 2. versic. sed nunquid ex sola, & ibi quoque Sal. columna. 3. C. si quis alteri uel sibi. Ange. in d. l. licet, columna. 1. ff. de iudici. Alexan. consi. 78. viso & diligenter, colum. 4. vers. nec prædictis obstat, libro 5. quod iterum repetitur consilio 26. & idem Alexan. consilio. 133. circa executionem, columna 2. versic. posset etiam ad cautelam, eo. lib. 6. Fely. in cap. nonnulli. §. sunt & alij, colum. 7. versic. amplia quinto, extra de rescr. & in capitu. sicut, lo 2. in fin. extra, de simo. Ias. in l. si quis mihi bona. §. iussum, colum. 5. nume. 35. versicul. secundo inquantum, ff. de acqui. hæred. Philip. Deci. in l. semper qui non prohibet, colum. 1. ff. de regu. iur. Alcia. in c. cum non ab homine, nume. 70. extra de iudi.

65 ¶† Quamuis tamen sciam nonnullos in ea esse sententia, vt quæ requirunt speciale mandatum ratificari non possint: in quibus subobscure videtur fuisse Accur. in l per procuratorem, ff. de acq. hære. & in d. l. si maritus, C. manda. Sed huius contrarium expressim ille ipse tenuit in l. proinde. §. primo. in ver. absentem, ff. ad leg. Aquili. & in l. cũ fundus. §. seruum, in uer. præstaret. ff. si cert. pet. Et huic posteriori sententiæ magis accedo: eique astipulatur bonus textus in l. tertia. §. si procurator, ff. quod quisque iuris, cum ibi dicitur, si hoc ei specialiter mandaui, vel ratum habui.

66 ¶† Sed è contrario quòd tempus rati habitionis debet inspici, facit quod in simili cõsuluit Bal. consilio 14. punctus, nunquid illi, libr. 5. & Paul. Cast. consil. 217. videtur dicendum quòd tempus, libro 1. vbi in casibus, de quibus loquuntur, concludunt, tempus non nisi à ratificatione currere. Et hæc quoque ratio huc spectat, quia huiusmodi ratificatio facit, vt ea venditio censeatur esse facta ab uxore, aut alio domino ratificante, non ab ipso uenditore, l. si pupilli. §. item quæritur, in illis uerbis, sed ratificatio fecit tuum negotium. & iterum in. §. seq. & ibi nota. ff. de nego. gest. & voluit Spec. titu. de iudi. §. 2. uersic. ratihabitione, vt ab omnibus vbique allegatur, sed est in versi. ex prædictis, iunctis seq. Cyn. Barto. Bal. & alii in l. si pecuniam, C. de nego. gest. Ex quibus Bal. expressim dicit, quòd tum demum incipit currere præscriptio actionis, quæ hinc oritur, cum ratificatio facta fuerit, & idem Bartol. in l. 1. §. sed & si cum quis, paulo post princip. ff. de ui, & ui arma. & in l. Pomponius, in princi. non semel. ff. de neg. gest. & Frãc. Aret. consilio 127. eximie, colum. 2. versiculo. & præmitto. Sozi. consi. 158. visis processu, colum. 3. uersicu. item in prima causa, libro 2. Philip. Deci. in d. l. semper qui non prohibet colum. 2. nu. 10. versi. & quando laudum. ff. de reg. iur. & consilio 281. viso puncto, columna secunda, versi. & cum ipsorum.

67 ¶† Nam & alias semper, qui dat robur actui, qui aliter esset inutilis, ipsum actum conficere censetur, secundum Iaco. Bel. in §. interim, in authen. de mandat princ. Barto. & alios in l. & quia, quam legit cum l. more. ff. de iurisdi. om. iudi. Bal. in l. ex placito, colu 3. C. de re permut. Ro. consil. 98. quo ad id de quo in princ. cum similibus. nam gestum nomine alterius, non habet robur, nisi cum ratum habitum est, capitu. si tibi, de præben. libr. 6. Ideo non nisi ab eo tempore ius est quæsitum consanguineis ipsius vxoris, aut alterius domini: neque enim potuissent retrahere, cum nondum res uendita esse censeri posset a suo ipsorum consanguineo, donec venditionem ratificauerit. Ex quo sequitur nec illis tempus ante currere. l. prima. C. de bo. mater. & l prima. in fin. C. de an. except. cum similibus.

68 ¶† Et ut tempus ratificationis inspici debet, ita & locus, potius quam prioris contractus, Fac enim alium rem meam nomine meo vendidisse Pictaui, & eam me uenditionem ratam habuisse in hoc nostro oppido Fontenaii: censetur contractus hic factus, vbi ratificatio facta est, non Pictaui vbi cõtractus factus est Ita enim expressim uoluit Alb. in l. dummodo, quæ est 2. in fi. prin. ff. de procur. quia (inquit) ante ratificationem contractus non tenebat. l. qui absenti. ff. de acqui. poss. & cum ad perfectionem actus duo requirũtur, dicitur ex vltimo perfici ac consummari. l. quoties. C. de rei vendi. quæ quidem rationes & ad nostrum casum peculiariter pertinent. Ea huius quoque sententiæ, quantum ad locum, fuit glo. quam ille non citat, in clem. prima. in ver. collato. & ibi quoque Petr. Ancha. & Imol. qui eam. gloss. dicunt sing. vt lit. pendent.

69 ¶† Nec ratihabitio retrotrahitur, nisi in præiudicium eius cui ratum habet, non alterius, argu. l. si partem. §. ulti. ff. quemadmo. ser. amit. & l. primæ. §. si quis filium, ff. si tabu. testa. nullæ. extra. & l. potior. §. primo. ff qui poti. in pigno. habe. & voluit glo. in l. si indebitum. § si procurator, in uer. committi, & ibi Barto. ff. rem rat. habe. glo. & Io. Andr. in cap. ratihabitionem, de regu. iur. libro 6. Specu. titu. de oblig. & sol. § primo. uersi. item pone obligasti, qui quidem, versicul. in quibusdam codicibus est sub versicul. quid si ago contra Guil. Cu. Barto. Bald. & Salyce. in l. aliena res, ff. de pign. act. Alber. in l. ultima. column. prima. & ibi Bald. post prin. qui id declarat C ad Senatusconsultum Macedo. Bartol. in l. bonorum. ff. rem rat. ha. & in l. si vxor. §. si quis vxorem. ff. de adul. Bal. in l. obseruare. § post hæc, colum. 3. versi. circa quintum. ff. de offic. procon. & in l. ordo, ad fi. C. de exec. rei iudi. & in Auth. ei qui, columna. prima, versicu. quæro nunquid postquam. C. de temp. app. & in l. prima, colum. ultima. per illum tex. & ibi etiam Sal. colũ. secunda. C. an ter. ex suo facto, & quisquis est inter consi. ipsius Bald. consil 223. proponitur quò l unus, colum. 1. lib. 2. Angel consilio 279. punctus talis est in consi. in fin. Paul. Cast. consilio 228. pro declaratione, libro primo. & consilio. 195. visis his quæ narrantur, columna 3. versi. & ex hoc videtur libro 2. Franc. Areti. in l. Pantonius, columna 3. ff. de acquiren. hæred. Alexan. consilio 41. visis, & optime, colum. 2. versicu. sed ita est, libro 4. & d. cõsilio 78. colum. 4 ubi sup. lib. 5. & consi. 167. quoniam res, colum. prima, libro 6. Sozi. consi. 126. in causa secundi decreti, ante medium. libro 4. Fel. in d.

in d.cap. sicut.lo 2.colum.ult.nume.6.ver.6.fallit. Ias.in l.filio quem pater, colum.4.nume.21.versi. item facit quod ratihabitio.ff.de libe.& posthe.& in l.Pomponius.§ quaeritur,colum.1.ff.de acqui. posse.& in l.si is qui pro emptore,colum.32.num. 135.versicu.3.ratio.ff.de vsuca.Philip. Dec.in d.l. semper qui non prohibet,colum.3.nume.15.versicu.tertio regula principalis,& consi.247.in causa magnifici Baronis, colum.penulti.versicu.sexto & vlti. & consi.460.viso puncto, ad fin. Matthae. Afflict. Deci. Neapo.286.Iacob.& decis.335.pro decisione, nume.12.

70 ¶ † Ex quo illud fit,quod si ex quolibet contractu,aut alio actu,ex quo ius quaeritur, debet solui gabella intra mensem à die cōtractus,& quispiam aliquid vendidit nomine alterius, qui postea venditionem ratificauit: debet ex illo statuto solui gabella ei,cui debetur tempore ratificationis non autem ei, cui debetur tempore illius venditionis: vt à nonnullis datur voluisse Bald.in d.l. obseruare.§.post haec, in 10.quaestio.ff.de officio Procons. ea quam diximus ratione, quod ratificatio non retrotrahitur in praeiudicium alterius. Id quod commendat & sequitur,dum simpliciter allegat.Francis.Aret.in l.si Stichum,& §.stipulatio, ad fin.& ibi quoque Barba.colum.19.ff.de verbo. obliga.Sed caue,quia Bald.vbi supra, videtur tenere contrarium.

71 ¶ † Est autem generale, vt cum quid retrotrahitur, intelligitur in praeiudicium eorum, qui actum faciunt,non aliorum. Siue id sit collatio, capi.si pro te,de rescrip.lib.6. Siue confirmatio, capi.si apostolicae,de praebi.eod lib.6. Siue fictio, vt voluerunt Argen.& Paganinus & Vbertinus inter consi.Bald.consi.16.in dei nomine &c. visis testamento, lib.4.argu.nota.per Cyn.in d.l.vlti. C.ad Maced.& probatur in l.stipulatio de dote.ff. de iur.dot.& in l.in insulam.§.vlti.ff.sol. mat.quae iura in id alleg. Caro. Floren.consi.105 consilium redditum, colum.4.versicu. item retrotrahitur. Siue legitimatio.§.liceat igitur,& ibi Ange.in authen.quib.mod.nat.effi.legi. Barto.& omnes in l. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posth.& ibi concordan.traditae à Recentio.& late etiam diximus in tracta.de iur.Primigeniorum, quaesti.40. nume.7.& seq.Siue etiam restitutio.l.& si sine.§. sed quòd Papinianus.ff.de mino.& l.vlt.C.de sen. pas.& capi.quamuis,de rescri.lib.6.D.à Rota.dec. 558.postquam. Titius,in antiquis, quae iterum ponitur inter decis.Bernar.Bisgueti in deci. Rotae, titu.de rescrip.capi.14.eiusdem initij, cum concordan.traditis ab Alexan.in d §.& quid si tantū, & Ias.consi.139.in causa quae vertitur, colum.2. lib.1.Siue actus factus vi mandati praecedentis, vt in pulchro casu respondit Bald. consi. 198.ad intelligentiam, colum.vlti.versicu.aliud punctum, lib.1.Siue conditio,vt voluit Philip. Deci.in l.pecuniam,colum.vlti.ff.si cert.pet.per ea quae supra diximus de ratihabitione, & hoc ante eum voluit Bald.in d.l.1.colum.vlti.per eum tex. & ibi quoque Salyce.colum.1.C.an seruus ex suo fact.& expressius Alexan.qui id dicit singu.consi.228.ponderatis,colum.2.lib.6. Et id quoque aperte ante hos sensit Hostien.in summa, titu.de condi.appo. §.quae conditio,colum.2.versicu.quid si contraho cum vna.& Collect.in capitu.super eo, in princip. extra eod. titu.

72 ¶ † Praeterea quod dicitur ratihabitionem trahi retro,id quidem est secundum fictionem,nō veritatem, vt tradit Barto.in d.l.si is qui pro emptore,colum.4.versicu.ecce exemplum, ratihabitio,& ibi Ias.colum.31.nume.128.versicu. secundus articulus.ff.de vsucapio.& idem Bart.in l.per fundum,post medium.ff.de serui.rusti.praedi. Alexan.& Philip.Deci.vbi supra,idem Alexan.d.consil.78.colum 4.versicu.secundo respondeo, lib.5. & Ias.in d.l.si quis mihi bona.§.iussum, colum.5. versicu.tamen aduerte,ff.de acqui.haeredi.Vti etiā de cōditione probatur in l.potior,ibi,perinde est, ff.qui pot.in pign.hab.& voluit Pet.Anch.in ca.1. in princip.& ibi quoque Card.Flor.in colum.ulti. de conces.praeben.& Card.Alexand in c.praeterea requisisti,columna secunda.versicu.sed quae est ratio,extra de appel.Et illi quidem,quos citauimus, magna ex parte dicunt hanc fictionem non habere locum,nisi vbi adest aequitas,l.postliminii,ad princip. ff.de capt.& l.nec vtilem, ff.ex quib. cau.maior.& hoc praesertim uoluit Barto.in d.l.si qui pro emptore,colum.3.nume.2.versicu.ad solutionem, & in d.l.per fundum. Hic autem esset prorsus contra aequitatem,si cum forte dominus, cuius nomine fundus venditus est,ratum haberet pro vno die tm̄ ante annum contractus, consanguineus non, nisi illum unum diem haberet ad retrahendum: neque enim ille (vt diximus) ante potuisset: aut si dominus ipse post annum ratificaret,excluderetur omnino à retractu.

73 ¶ † Item huiusmodi fictio non habet locum in statutis: sed mera rerum veritas inspicitur, vt nota.idem Barto.in d.l.si is qui pro emptore, in 3. quaestio.princi.quo loco loquitur de fictione inductiua,ante fin. Nam quod per fictionem fit,id improprie fieri dicitur,l.lege Cornelia, vbi Bald.ff.de testa. At statuta non debent improprie & ficte intelligi,l.1.§.haec verba,& ibi Doct.ff.de neg.gest. & l.Praetor ait,ff.de suis & leg.& capitu.in nostra, extra de iniur.Barto.in l.1.§.hoc interdictum, de cisterna,per tex.ibi cum glo.ff.de fonte, & omnes vbique. Hic autem sumus in materia statuti loquentis de venditione ab alio facta, vt eius consanguinei admittantur ad retractum. Igitur debet intelligi proprie,inspecto tempore, quo venditio ipsa sortitur effectum per ratificationem, non autem eo tempore, ad quod ipsa ratificatio ficte retrotrahitur.

74 ¶ † Denique postquam fatemur hanc esse fictionem,illud confestim consequitur, vt ea non fiat in praeiudicium tertij,ex sententia glo.in capi. quia circa,extra de priuil. Docto.in l.hac edictali, §.his omnibus.C.de secun.nup.Petr. Ancha consi. 106.dubitatur, colum.1.in fin. Et cum his finem huic quaestioni facio, modo illud vnum dixerimus,ex iis quae dicta sunt,liquido apparere,non esse accedendum Ioan. Ferrario viro alioqui non

mediocris

mediocris eruditionis, qui in d.l.semper qui non prohibet.in fin.ff.de regu.iur.illam Barto.sententiam in d.l.si is qui pro emptore, ratihabitionem ex fictione mandato æquiparari, ad minutias iuris pertinere dicit, nihilque interesse, quantum ad efficaciam, & rei consecutionem, an quis vel ex mandato, vel ex ratificatione obligatus sit: nam licet id verum sit in multis, etiam in aliis multis multum interest inter vtrunque, vt satis patet ex supra dictis.

75 ¶ † Decimotertio quæro consanguineus obtulit pretium emptori intra annum venditionis, & quia emptor recusauit eum admittere, illum in ius vocauit,& antequam lis contestaretur,consanguineus per annum cessauit à litis prosecutione, an postea audietur. Certum est autem de iure communi,quod si lis cōtestata est, actio etiam annalis perpetuatur (hoc enim verbo, vt id obiter dicam) non vereor vti post nostros Iurisconsultos in l.si seruū.§.sequi.& §.nunc videamus,multis in locis eius.§.ff.de verbo.obli.& in l.si à colono.§.1.ff.de fideiussor.& Tullium in oratione pro Publio Sylla:vt immerito id verbum Gulielmus Insulanus damnauerit. Igitur (vt repetam) per litem contestatam perpetuatur annalis actio.l.2.C.quan.libel. prin.datus,& dicemus postea plenius, & declarabimus quomodo id intelligendum sit, Hic autem cum lis nondum fuit contestata,tantum fuit interrupta siue interpellata præscriptio annalis. Ideoq; non nisi alio anno à tēpore cessationis durat actio l.cum notissimi,in prin.& l.sicut.C.de præscr.30.vel 40.ann iuncta l.naturaliter,cum ibi nota.ff.de vsucapio.& optime & scientissime declarat glo.in d.l.sicut,in verbo per executorem,in fi.& ibi Bal. colum.1.versicu.ibi in iudiciis, & rursum col.seq. versicu.no.bene pro eo.& Ange.colum.item 1.& etiam glo.in d.l.cum notissimi, in prin.in verbo, solam conuentionem,& ibi Barto.post prin.Ioan. Fabia.& alij.Salyce.in ea ipsa l.in §.imo,colum.2. versicu.quæro tertio, & iterum in l.vlti.eo.quoq: titu.Barto.in l.vlti.in prin.versic.quæro vtrum, & ibi Pau.Castren.Alexan.Sozin.& Ias.ff.de eo per quem factum erit & idem Barto.in l.2.§.vlti.& ibi quoque Imo.ff.de vsucapio.pro empt.Albe.in l.2. colum.penulti.C.vbi in rem action.Angel.in l.1. colum.1.C.de anna excep.& consi.124.solus domini Dalmatij,in fi.& consi.299.quidam Cicolus in 1.dubio,Ioan.Andr.Anto.Panor.& alij in capi. illud,de præsc.Fran.Areti.consi.30.viso themate, ad fin.Ange.Areti.in § pœnales,& ibi quoque Ias. char.antepen.nume.110.Institu.de actio.& Barb. consi.9.vbi Christus, colum.vlti lib.3.Guid. Papi. decis.Delphin.416 cum quæritur, col.2.versi.sed dubitatur.Et ita in specie nostræ consuetudinis tenuit Chasse.in commentariis consuetudinū Burgund.hoc co.tit.§.1.in verbo, *dedans l'an & iour*, col.2.versi.item aduerte.

76 ¶ † At si lis fuit contestata,actio perpetuata est, vt diximus, quod intelligendum est ita, vt actio non duret tantum anno, vt ante, sed 40. ann.vt multis placuit, aut 30.ann. aut etiam minori tempore, vt volunt alij, vt dicemus duobus sequen.versicu.nec enim dubitandum est, qui in etiam annalis actio perpetuetur per litis contestationem, cum tex.habeamus in d.l.2.C.quan.libel. princi.datus. Nam & videmus, quod actio rescissoria, quæ & ipsa annalis est.l.in honorariis, versicu.sed cum rescissa.ff.de actio.& oblati & §. rursus & ibi late Recentiores. Institu.de action. perpetuatur per litis contestationem, vt nota.glo. in d.§.sed cum rescissa, super verbo, sed redditur, & in l.vlti.in verbo, finiendamque litem.C. de tempo.in integr.restitu.& in l.vlti.in verbo, finiendæ.C.de dolo.& in d.l.vlti.in verbo extendimus.C.de præscriptio.30.vel 40.anno. Bald.in l. vlti.colum.vlti.C.quib.ex cau.maior. Imol.in l.2. §.si rem.ff.de vsu.pro empt.Ale.in d.l.vlti.in prin. colum.3.ff.de eo per quem fact.erit.Ias.in l.nam, & postea quam legit cum l.ait Prætor.§.si is qui temporali,in 1.nota.per tex.ibi,iuncta glo.in verbo, temporali, quæ ponit exemplum in actione, iniuriarum.ff.de iureiuran.

77 ¶ † Sed hic scire debes, quod supra diximus nonnullos ita intelligere hanc perpetuationem, vt actiones quæ, durant.30.annis perpetuentur, per litis contestationem in 40.annos, sed si actio sit breuioris temporis, quam 30.annorum, vt redhibitoria, vel quanto minoris, & aliæ huiusmodi, ea in 30.tantum annos perpetuetur. Ità enim voluisse videtur glo.non oscitanter lecta, & perpensa, in d.l.cum notissimi.§.imo, in verbo, interrupta, & ibi apertius Salyce. colum.vlti.versicu.sed quid dicendum.C.de præscriptio.30.vel 40.anno.& idem Salyce.in l.vlti.in 2.q.& iterum in fin.eod.titu.& Fely.qui id dicit not.& singu.in d c.illud,col.2.versicu.limita tamen egregie.extra de præs.& Sozi.in d.l.vlti.col.2.versi.circa secundum.ff.de eo per quem fact.erit.

78 ¶ † Alios autem esse, qui tenent, eas actiones, quæ minori tempore durant, quam 30 annorum, ita perpetuari, vt tempori quo præferebentur. addantur propter litis contestationem decem anni: vt si durent 10.annis, perpetuentur in 20.annos: si durent 20.perpetuentur in 30.& sic de aliis: quæmadmodum scilicet actioni, quæ 30.est annorum, adduntur quoque 10. vt perpetuetur in 40.annos. In hac enim sententia fuit Angel. in d.l.2.§.vlti.ff.de vsucapion.pro emption. Sed tu, tamen de hoc uide omnino Imol.ibi, & Alexan.in d.l.ulti.in princip.colum. 3.ff.de eo per quem fact.erit, & Iason.in d.§.pœnales, nume.112.& multis sequen.Institu.de act. & Corne.consi.180.multum diffuse, col.2.uersic. itaque claris,lib.3.& Frair.Ripa,in l.nemo col antepe.nu.118.ff.de lega.1.Nam eius rei sufficit admonuisse obiter Lectores.

79 ¶ † Et hæc quidem, quantum ad præscriptiones Iuris communis. Sed dubium maius est in iis, quæ sunt ex statuto, præsertim non conuenientc cum Iure communi (ex eo quod scribit Bal.in ca,cum non liceat col.2.uersi. quæro pone quod statutum,extra de præs.ubi hæc propemodū scribit: Statutum inducit præscriptionem decem annorū in quacunque actione reali & personali.)

nunquid actio per litis contestationem perpetuetur in 40. ann. cum statutum de perpetuatione nullam mentionem faciat. Quod videtur, quia iste casus perpetuationis est à statuto omissus: ergo relinquitur dispositioni iuris communis. In contrarium videtur, quia istud statutum discrepat à Iure communi, præsertim in actionibus personalibus: cum ergo recessum sit à Iure communi, non possumus interpretari statutum secundum ipsum Ius commune, ar. l. qui cum vno. §. qui post. ff. de re mili. Nam quoties statutum aliquid addit, vel retrahit tacite vel expresse iuri communi, efficitur. Ius municipale, nec recipit subauditum intellectũ à Iure communi, quia lex quæ corrigitur, nouam legem non interpretatur. l. vlti. C. de indicta. vidu. tol. Et hanc Bald. doctrinam nuncupatim sequitur Alexan. consi. 227. ponderatis narratis, columna. 2. versicu. & idem determinat, lib. 6. & iterum consi. 249. perspectis & ponderatis, col. vlti. libr. 6. & Io. Fran. Balb. in tracta. præsc. in vlt. q. 3. partis. 6. eiusdemque vlti. partis prin.

80 ¶ † Quamuis ipse Alexan. tractans an statutum correctorum, aut derogatorium iuris communis assumat interpretationem ab eo, & inter cætera allegans Bald. vbi supra, videatur voluisse contrarium, in l. vlti § in computatione, colum. vlti. C. de iur. delibe. & Philip. Deci. consi. 445. in casu ad me transmisso, colum 8. versicu. non obstat quod illa constitutio. Sed eam Bald. in ea re sententiam confirmat, & alia non absimilis, si non eadem sit, eiusdem Bald. in l. maximum vitium, col. 4. versic. vlterius quæritur de tali. C. de liber. præteri. quod statutum iuris communis derogatiuum, non recipit interpretationem ab ipso Iure communi, per l. 1. §. hunc igitur. C. de Iustini. Cod. confirma. & l. 1. §. repetita. C. de emend. Iustini. Cod. & alia quædam iura. Quod dictum commendat Pau. Castr. in d. §. in computatione, & ibi quoque Cor. paulo ante fine. & Roma. qui tamen dicit ausum se consulere contrarium, quamuis non reperisset à quopiam improbatum, in l. si quis priore. ff. ad S. C. Trebel. & Sozin. qui id dicit singu. in l. cum filiusfamilias, colum. 4. versicu. secundo inquantum. ff. de verbo. obliga. [Et idem voluit Bald. consil. 141. præmissis verbis, columm. 3. versicul. tertio est permittendum, lib. 1.] Et vide, quod & in simili tractant Pau. Castren. & Corne. in Authen. quod sine C. de testa. in casu statuti disponentis, vt in testamẽtis sufficiant duo aut tres testes.

81 ¶ † Subdit autem Bal. (vt ad eum redeamus) in d. capitu. cum non liceat, quod ad hunc casum maxime pertinet, ex eo quod dictum est, fieri, vt præscriptio statuaria currat minoribus, licet detur restitutio in integrum, cap. constitutus, extra de in integr. restitu. quia petens restitutionem non reprobat statutum, sed approbat. l. cum minor. §. vlti. ff. rem rat. habe. Sed ille, qui diceret præscriptionem non currere, directe veniret contra statutum, quod est impossibile. l. prospexit. ff. qui & à quib. Ideo (inquit) multa priuilegia habent locum in præscriptionibus statutorum. Hæc ille. Ex quibus aperte intelligit, in casu nostræ consuetudinis non procedere, quod dictum est de perpetuatione actionis per litis contestationem: nam d. capitu. constitutus, ab eo allegatum loquitur expressim de hoc nostro statuto retractus, tanquam in præscriptione illius non sit obseruanda illa perpetuatio, quæ ex Iure communi est, de qua ante locutus fuerat. Sed & subdit Baldus hinc quoque fieri, vt forte ex præscriptione statutaria quæratur directum dominium, etiam si de Iure communi non nisi vtile quæratur. De quo nos alibi latius, dicemus in nostro tractatu, cuius titulus est, nihil frustra. Sed tamen interim vide quæ in casu huius, quæstionis dicemus infra in fine, huius titu. in 5. quæstio.

82 ¶ † Vt tamen non omittamus contra illud dictum Bal. videri aliud dictum ipsius in l. superuacuam quæ est vlti. in 3. nota. per illum tex. C. de tempo. in integr. resti. dum ibi dicit, quod præscriptio decennij inducta à statuto in locum præscriptionis 30. ann. sapit eandem naturam. Et idem pene dicit in l. in contractibus, in princi. in 1. no. per illum tex. & ibi quoque Salyce. in princ. C. de non nu. pecul. vbi & hoc Bald. ipse dicit esse menti tenendum, & idem Bal. in c. 1. §. porro, in verbo 30. annos, titu. quali. olim pote. feu. alie. in vsi. feu. vbi & illud quoq; dicit, quod sicut præsc. 30. ann. currit adultis, non pupillis. l. sicut. C. de præscr. 30. vel 40. anno. ita & præscriptio statutaria 10. annorum subrogata loco illius, id quod etiam dicit nota. & idem Bald. in d. l. sicut, col. 1. versi. & hoc est vtile, & rursum col. vlti. versi. nota bene, & ibi quoque Ange. col. 2. versi. no. hanc doctrinam, vbi dicunt, quod ea præscriptio 10. anno. in actionibus personalibus à statuto inducta, æque interrumpitur per citationem, & perpetuatur per litis contestationẽ, vt præscriptio 30. anno. quæ est de Iure communi, quod item Ang. dicit esse menti tenendum, & rursus ipse Bald. in l. properandum, col. 2. versic. modo quæro quid si statutum. C. de iudic. & in d. l. vltim. in prin. col. 2. versi. quæro hic in præscriptionibus statutariis, & ibi Alexa. & Recen. ff. de eo per quẽ fact. erit. & in capi. 1. §. si quis per 30. col. vlti. versi. quæro vtrum si statutum, titu. si de feud. defun. fuerit contro. inter domi. & agna. vbi dicit, quod si per statutum abbreuiatum fuerit tempus præscriptionis 30. annorum, in eo tanquam subrogato habet locum distinctio. l. si quis emptionis. C. de præscriptio. 30. vel 40. anno. Ioan. Andr. post Richar. in addi. Specu. titu. de appell. parte 2. §. nunc breuiter, versi. licet autem detur annus, & versic. eiusdem, addi. incipien. subdit autem, vbi ex hoc dicit quod quibus casibus tempus Iuris communis non currit, puta cum stat, per iudicem, vel quia partes compromiserunt, vt in Authenti. si tamen, & Authentic. item si appellatione. C. de tempo. appella. non etiam currit tempus statutarium, in locum illius subrogatum. Et quibus casibus, currit tempus Iuris communis, sed datur restitutio, vt in Authenti. ei qui appellat, eod. titul. eidem hoc curret, & dabitur restitutio. & alia quæ ibi subiungit, vt uidere poteris, & rursus idem Ioan. Andr. in addi. ipsius Spe. titu. de iudi.

iudi.delega.§.restat, versicu. quid si in statuto, Bar. qui non obscure sentit, quod supra diximus de interruptione & perpetuatione præscriptionis statutariæ, in d.l.cum notissimi, in prin. versi.& sic facit ad quæstionem. C.de præscrip.30.vel 40.anno. & in l.in omnibus.ff.de actio.& obliga.& in d.l.2.§. vlti.& ibi apertius Ange. qui tamen hanc perpetuationem in ea præscriptione statuaria aliter intelligit atque alij, vt supra diximus, & ibi item Imo.ff.de vsucapio.pro empt. Salyce.qui etiam id aliter intelligit, vt & supra diximus, in d.l.vlti.C. de præscrip.30.vel 40.anno.Imo.in l.dies, in prin. ff.de dam.infect.Roma.consi.38.in casu proposito ad fin.Pau.Castren.consi.42.visa quadam, colum. 1.lib.1.& consi.229.venditio ista, post prin.lib.2. & consi.393.pro euidenti, colum.1.eod.lib.2.& consi.439 ad secundum, eod.lib.2.& consi.466. in casu præmisso, versicu.pro hoc etiam facit, eod. lib.2. Stepha.Fede.in lib.de legum interpretatione, parte 1.char.8.versicu.vnde infertur, Corne.d. consi.180.multum diffuse, colum.2.in princi.lib. 3.Calca.consi.11 quod non præsumatur, colum. 14.versicu.& præterea, Alexan.in l.ne quis, colum. 2.in fin.ff.& de feri.vbi dicit generaliter, præscriptionem breuiorem inductam à statuto, in locum longioris inductæ à iure communi, habere per omnia eandem naturam, & in addi.Bartol.in l.loquitur.§.si viam, in fin.ff.de vsucapio.& consi.42. in causa lite, colum.1.versicu.& tale tempus, libr. 3.& consi.14.inspecto processu, paulo ante finẽ, libro 4.& consilio 56.quoniam omne datum, columna antepenultima, versiculo nono, libro.6. quod iterum inculcatur consi.119.eodem libr.6. Franciscus Areti.consilio 131.consultissime, paulo ante fin.late Felyn.in d.capitu.illud, colum.2. nume.4.versiculo circa ciuiles, extra de præscrip. Iason.in d.§.pœnales, numero 115.Institut.de actio.& in l.nemo potest, in 2.lection.columna, antepenul.ad fin.ff.de lega 1.Cato.Ruin.consi 27. stante statuto pacto, colum.3.numero 6.libro.4. Philip.Deci.consilio 566.viso consilio, columna 2.versicu.tertio principaliter, & Ioan. Franciscus Balba.in tractatu præscriptionum, in 28.quæstio. princip.4 partis, 4.item partis princi.& iterum in 1.parte.6.eiusdemque vlti.partis princi.in 23. casu, colum.eiusdem 4.versicu.idem est. Et hæc est communis opinio.licet Paul.Castren.sibi contrarius contrarium videatur voluisse consi.184.videtur dicendum, col.1.& 2.lib.1.

83 §† Sed hic aduerte, Lector quia hæc possunt procedere, quando præscriptio inducta à statuto, succedit loco præscriptionis Iuris communis: tunc enim, vt omnes illi dicunt, iure subrogationis debet sortiri eandem vim, & naturam l. si eum § qui iniuriarum.ff.si.quis cau.& ca.ecclesia, lo 1. extra vt lite pen.& cle.1.de supplen.negli.prælat. cum simi. Etiam (vt hoc illis addas, quos supra citauimus) si subrogatum in aliquo discreparet: nam nihilominus in aliis sequetur eandem naturam, vt dicit Pau.consi.73.repetito consilio.265. licet ista domina Lisa, paulo ante fine, libro.1. Ias.in dicto.§.qui iniuriarum, columna 1.in 2. nota.vbi id dicit nota.] & Philip.Deci.consi.189. circa primũ dubium, col.3.nu.3 post mediũ ver.4. hoc idem, & consi.543.in casu proposito, colum.2. nu.5.in fi.versi.3.hoc confirmatur. In casu autem nostri statuti id tempus anni præstitutum retractui non succedit loco alterius temporis, aut præscriptionis Iuris communis, imo statuentes sic per se & de nouo id tempus præstituerunt sine subrogatione alterius temporis Iuris communis, vt pote cum retractus ipse non sit de Iure communi, vt late diximus supra in rub. Ideoque nec id tempus sortitur naturam temporis Iuris communis, vt expressim & in casu d.capi.constitutus, loquentis de nostro statuto, voluit Inno.in capi.ex ratione, colum. 1.& ibi quoque Hostien, colum.2. & Ioan.Andr. col.5.extra de appe. & Bald.in ca.1.versi.nisi iusta, col.1.versi.ex his insurgit, titu.quo tempo.mili. & Ale.d.consi.65.quoniam omne col.pen.li.6 quod repetitur consi.119.eod.lib.& Matthæ.Afflict.deci.Neapo.370.tria dubia, nume.3.& bene facit, quod voluerunt idem Inno.Hostien.& Ioan.And. in d.capi.constitutus, illi in fi.hic colum vlti.dum concor.eum tex.cum l.vlti.C.in quib.cau.in inte. restitu.non est necessa.

84 §† Et ego quidem (vt tandem interponam meum iudicium) vix adduci possum, vt credam, huiusmodi tempus anni, & dici à nostro statuto introductum sine subrogatione alterius temporis Iuris communis, perpetuari per litis contestationem, ac nè protrahi quidem aut proferri in longius tempus, quam in alterum tantum, id est, annum & diem. Et ita aliquando audiui fuisse obseruatum, & iudicatum in nostro supremo Senatu Pariensi: quanquam hodie dicitur contrarium obseruari. Et ita videtur tenere Ar.Ferronus in consuetu Burdigal.hoc eod.titu.§.1.colum. vltim. vbi tamen paulo obscurius de hac re loquitur. Et pro illa nostra sententia, vltra prædicta facit, quod in remediis extraordinariis & quæ sunt stricti iuris, cuiusmodi est nostra consuetudo, vt iam toties diximus, & attestatur nostra consuetudo infra eod.titu.§.35.eodemque pen.litis contestatio actionem non perpetuat.l.Papinianus.§.1. & ibi glo.& Docto.ff.de mino.& l.vlti. & ibi glo. in verbo, finiendamque litem.C.de tempo.in integr.resti.& in l.vlti.& ibi gl.vlti.C.de dolo.Caue tamen, quia priores text.loquuntur de in integrũ restitutione tantum, posterior in actione de dolo. Ex consuetudine autem Cenomanorum, cap.419. ex sola citatione in causa retractus, non tantum interrumpitur actio, sed tamen perpetuatur. Et idem quoque Andegauorum.408.nec tamen dicunt, in quod tempus.

85 §† Sed illud interim non omittemus, id quod supra diximus, præscriptionem interrumpi citatione, & perpetuari litis contestatione, intelligendum esse, cum vtraque est valida: si autem sit inualida, neutrum operatur: vt de citatione dicemus infra, eodem titu.§ 8.glos.1.numero 3.quod tamen. De litis autem contestatione satis probat, tex.in Authenti. offeratur, in fin.& ibi gl. ll.& Docto.C.de litis contesta.quod tamen intellig. ex

Salyce.ibi,colum.vlti.quando ipsa citatio,vel litis contestatio ab initio nulla est: secus si ex post facto & per lapsum instantiæ aunulletur: nam tunc durant interruptio, & perpetuatio iam factæ, vt nota.glo.in l.properandum.§.etsi quidem,in verbo iudicii,& ibi quoque Bar.colum.2.vers.quæro vtrum ista absolutione,Bal.Ang.Saly.Paul.Cast.& Ias.C.de iudi.Bal.in l.vlti.per glo.ibi.C.si tuto.vel cura.interue.& in l.2.colum.4.versi.circa secundá partem,& ibi Alex.colum.quinta,versicu.1.quod licet,& Ias.colum.pen.nu.19.versicu.adde inquantum,& Philipp.Decius.nume.51.& sequen,C.de eden.& Rap.Co.consi.92.in nomine,&c.viso subscripto,circa medium,& Philipp.Franc.in c.vt debitus,colum.4.versic.tertia conclusio,extra de appella.& Maria.Sozin.in ca.venerabilis,in 27.arti.princ.de iudic.Nam vt omnes prope dicunt, effectus earum est iam consummatus,nec,vt dicit Salyce.in d.Authen.offeratur, illa annullatio retrotrahitur.

86 §† Quod autem dictum est supra,litis cōtestationem inualidam non interrumpere præscriptionem (vt ad id redeamus) voluit etiam glo.in l.si pater.C.nè de statu.defun.& in d.capi.vt debitus, in verbo, coram idoneo, in fin.& ibi Ioan.Andr.Anto.Panor.Philip.Franci.& cæteri Recentiores, extra de app.& in capi.ex tuarum,in verbo, non putantes, de purga.cano.& omnes prope,præsertim Panor.in capi.illud extra de præscrip.Sed nec illud prætereundum, (nè erres) solam citationem non omnem semper interrumpere præscriptionē de iure ciuili, vt videre poteris apud Barto.in l.2. in fin.C.de serui.& aqua.& in l.vlti.in princip.& ibi Recentiores.ff.de eo per quem fac.erit,& in l.sicut.C.de præscrip.30.vel.40.ann.& Alexand.in addi.ipsius, in l.cum notissimi, in princi.eod.tit.cum simi. At de Iure canonico,semper interrumpit, vt quæ in mala fide constituat, vt pulchre voluit Bald.in d.l.2.colum.2.versi.vlterius quæritur.C.de seruitu.& aqua.& sequitur Fran.Cre.qui id dictum dicit singu.& à nemine ponderatum, sing.101.tu scis quod præscriptio:vbi & id dicit esse de pane lucrando, ita enim loquitur.

87 §† Decimo quarto quæro, Quid si quis tanquam procurator & nomine consanguinei venditoris,offert pretium emptori,petens eo se nomine ad retractum recipi, cum tamen eius rei mandatū non haberet, sed ipse consanguineus post annum, id quod ab illo gestum est nomine ipsius, ratum habet: an id sit satis, vt obtineat, tanquam venerit intra annum, quod statim prima facie videri posset, quoniam ratihabitio mandato æquiparatur, & retro ad tempus actus trahitur.l.vltima.C.ad S.C.Macedo.& l.hoc iure.§.deiecit.ff.de regu.iur.& capitu.ratihabitionem, eod.titu.libro.6.& ibi concordan.Idque etiam in iis, quæ requirunt speciale mandatum.l.quod si de speciali.ff.de minori.cum aliis concordan.à me adductis supra eadem glo.in 12.quæstio.in prin.

88 §† Tu tamen dic non esse audiendum, per tex.in l.bonorum,quæ est pen.& ibi Alberi.Barto.Ange.& omnes.ff.rem rat.habe.quo aperte probatur, id quod dictum est, tum demum procedere, & non alias,cum ratihabitio fit intra id tempus, quo actus ratificatus fieri poterat: nam verba eius legis hæc sunt, Bonorum possessionem aliò agnitam ratam haberi oportet tempore, quo adhuc in ea causa sit, vt peti possit, Itaque post centesimū diem ratum haberi non potest,& est idem text.in l.vlti.ff.quis ordi.in bonor.poss.ser. Et est in simili tex.in l.1.in prin.iuncta glo.in verbo, quod mox.ff.de appe.reci.& in ca.non solent, etiam in prin.iuncta glo.in verbo,mox 2.q.6.& voluit glo.in d.ca.ratihabitionem,statim post prin.& ibi quoque Dy.& Gul.à monte Lau.& alia gl.in c.quam sit,in verbo,petere,in fin.& ibi Io.Mona.Io.Andr.Petr.Ancha.Domi.& Philip.Fran.de elect.libr.6.& gl.in ca.cupientes.§.quod si per 20.in verbo, propositam, eod.titu.Petr.Bella.Perti.quæstio.214.dum quæritur,vtrum ratihabitio.Albe.qui id trahit ad multa in d.l.bonorum.D.à Rota.deci.418.si habens,circa medium,in nouis.Specu.titu.de appel.parte.2.§.1.versi.porro,& ibi Bal.in addi.& idem Bald.in d.l.vlti.colum.1.versicu.3.quando actus, & ibi quoque Alber.colum.2.versicu.vlti.notandum.C.ad S.C.Maced.& in l.obseruare.§.post hæc,colum.2.versicu.est autem notandum,& iterum in addi.ipsius.§.circa medium, & ibi quoque Albe.colum.2.versic.alij dicunt.ff.de officio.Procon.& in l.quid ergo,in 1.lect.in fin.ff.de his qui nota.infa.& in Authen.hodie, colum.2.versiculo quæro nunquid aliquis possit.C.de appella.& Bal.in capi.quoties, de pac.& consil.44.iste dominus Christophorus,colum.vlti.2.& consi.141.thema huiusmodi,colum.2.lib.2.& consi.417.primum dubium est,colum.2.versicu.sed vltra tunc quæsita,eod.lib.2.vbi ex hoc in pulchro casu consuluit, & consi.101.nobiles viri,ante fin.lib.5.& consilio 57.punctus quæstionis talis est,quidam vsurarius colum.1.versicu.præterea vitium, lib.5.Raphael.Fulg.consi.154.super eo quod primo,in prin.Pan.& Benedi.Cap.in ca.cum venissent,extra de resti.spol.idem Panor.in cap.accedens,de præben.Pau.Castren.& Fran.Aret.in l.Pantonius, vterque col.3.ff.de acquir.hæredi.Pau.Castren.consi.281.in causa ista quinque principaliter, col.penul.versic.præterea aliud,lib.1.Marti.Lauda.in capi.1.§.sed vtrum,in prin.titu.per quos fiat inue.Corn.consi.110.in iudicio,colum 4.versicu.& si hodie,lib.2.& consi.130.viso dicto puncto,colum.1.libr.3.& consi.221.visis certis,colum.vlti.eo.lib.3.& consi.292.visis nonnullis,colum.2.eod.lib.3.vbi loquitur de ratificatione appellationis non facta intra tempora, appellandi. Franciscus Aretin.consil.16.præsupponitur, colum.3.versicu.circa secundum dubium, & consil.94.respondeo, in fine, Alexandr.consi.135.ponderatis his, columna.2.lib.2.& consi.78.viso, & diligenter ponderato, colum.3.versicu.tertio respondeo, lib.5.quod repetitur consi.26.lib.6.vbi dicit singu.ad hoc tex.in d.l.bonorum, Guid.Papinia.deci.Delphi.436.cum materia, in 94.quæstio.& Sozin.consi.16.anno domini, colum.8.versicu.nec obstat,si vlti.lib.4.Iason qui id optime declarat, quomodo sit

intelli-

intelligendū, post alios in l. si is qui pro emptore, nu. 128. inci. secundus articulus. ff. de vsu. cum aliis quoque concor. collectis à Phili. Deci. in l. semper qui non prohibet, col. 2. nu. 5. versi. secundo regula principalis. ff. de regu. iur.

89 § † Quibus illud vnum addiderim ex eo fonte id manasse, vt qui adhærent appellationi ab alio factæ simpliciter, vel etiam pro se & adhærentibus id ipsum facere debent intra tempora appellandi, alioqui non admittuntur: vt per d. l. bonorum, voluit glo. in d. capi. vt circa. §. alioquin, in verbo, adhærentes, in fin. & ibi etiam Gul. Lauda. Archi. Domi. & Philip. Fran. de elect. lib. 6. & D. à Rota, deci. 225. adhærentes, in nouis, & Bald. in d. Auth. hodie, colum. 2. versicu. quæro nunquid aliquis. C. de appella. Fran. Areti. in d. l. Pantonius, colum. 3. versicu. & primo quod illa. ff. de acquiren. hære. & Guid. Pap. d. decis. Delphi. 436. in 78. quæstio. De quo & tu vide Ioan. Andr. in capi. 1. columna, penul. versicu. sed nunquid, de elect. lib. 6. & in capitu. concertationi, de appella. eod. lib. 6. & Ioann. Gallum. in suis. Arestis. q. 150. capitu. vltl. vbi & ex hoc dicit, quod renuntiatio appellationis facta nomine alterius, debet ratificari ab appellante intra tempus octo dierum, quod ex ordinationibus regiis huiusmodi renuntiationi statutum est. Et facit etiam, quod de declaratione rei obscure, tradit idem Ioan. Andr. in capi. in alternatiuis, de regu. iur. lib. 6. in mercur. Et quod de purgatione moræ voluit Bal. d. consi. 57. colum. 1. lib. 5. vt scilicet fieri debeat intra tempus, quo actus geri potest. Et quod de potestatione dicitur in l. 2. & ibi Bald. versi. deinde videamus. C. de his qui per met. iudi. & in capi. vlti. & ibi Doctor. de appellatio. & Bald. in l. 2. in 2. lectu. colum. 2. versi. & nota quod protestatio. ff. de mino.

90 § † Et facit ad hanc nostram sententiam, quod id tempus anni & diei, est de forma & solennitate consuetudinis, vt & alia huiusmodi tempora, ex sententia Bald. Salyce. & Ias. in Authenti. quæ supplicatio, per illum tex. in illis verbis, nisi sub hac forma, iuncta gl. C. de preci. imper. offer. cum aliis si. & concordant. à me collectis infra eod. titu §. 3. in glo. 4. nu. 3. & hanc sententiam fulcit. At eadem solennitas, quæ requiritur in actu, eadem quoque in ratificatione necessaria est ar. l. si vt proponis, la 2. C. de nupt. & l. nuptiæ. ff. de rit. nupt. & per eos tex. voluit Roman. consi. 12. viso facto proposito, colum. vlti. versicu. ad secundum autem, & Philip. Deci. consi. 532. pro vera resolutione, colum. 1. & consi. 536. in causa quæ agitatur Mantuæ, colum. 2. nume. 5. in fin. versicu. ad ista etiam respondetur. Et facit, quod tradit Barto. in l. hæredes palam, §. sed quid post, circa medium. ff. de testa. & Sozin. consi. 92. in causa domini Antonij, colum. 5. versicu. confirmatio enim, lib. 3. Igitur cum sit consanguineus extra tempus consuetudinis, quomodo poterit adhuc ratificare? cum ei desit, quod est de forma ex solennitate retractus, vt scilicet intra annum fiat. Et id in nostro casu retractus expresse voluit Chass. in hoc titu. *de retraictz*. §. 1. in verbo, *le peut racheppter*, colum. 2. versi. in hoc casu, in postrema editione.

91 § † Sed quid, si consanguineus promisit intra annum ratificare, non aliter tamen ratificauit: an id satis sit, tanquam id ipsum vim ipsius ratificationis habeat: per id quod in simili voluit Ioan. Andr. in addi. Specu. in rubr. de obli. & solu. col. 1. cum aliis multis concord. à me adductis infra tit. seq. in fin. nume. 26. quorum autoritate, cum simi. Ego tamen id non satis esse censuerim, sequutus sententiam Pau. Castren. consi. 281. in causa istæ quinque principaliter, colum. pen. versi. præterea aliud, lib. 1. vbi dicit, aliud esse ratificare aliud id ipsum promittere. Ideoque non sufficere, vt quis promittat ratum habere intra tempus, quo actus geri potest, nisi & id intra id tempus faciat. Et id confirmant alia multa, quæ & nos collegimus in eod. fin. titu. sequen. num. 42. sed quorsum cum multis sequen.

92 § † Sed huic tamen sententiæ obstare videtur, quod promittens habere ratum, satis habet ratum, nec alia ratihabitio requiritur. l. si procuratorem absentem, cum glo. in verbo, ratum. ff. de procur. & l. si sine. §. cum autem, & ibi glo. in versi. nihil. ff. rem rat. hab. Bald. in l. 1. colum. 2. in vltim. oppo. C. de procu. Francis. Areti. consi. 90. in causa litorum, in prin. & iterum consil. 100. longitudo, in 1. dubio, colum. 2. vbi & alios citat. & Lancello. Gal. qui id ex istis assumit, quod supra diximus, in l. 4. §. Cato, col. 9. uersi. 12. ff. de verb. oblig. Sed ne fallaris, id non ita simpliciter probatur ex illis locis sed illud tantum, quod si quis mandauit, & promisit ratum se habiturum, non est opus alia ratihabitione, cum solum ipsum mandatum per se sufficiat. Et idem si simpliciter mandauit, l. si procurator, in principio, & iterum in §. Celsus, ff. de cond. indebi. Ideo etiam in isto nostro casu, si consanguineus cuipiam mandasset, ut retraheret rem quampiam venditam à suo consanguineo, promittens ratum se hunc retractum habiturum: certe tunc non opus est alia ratihabitione. At si non præcesserit mandatum, crederem non satis esse promittere ratum habiturum, nisi se uera ratum habuerit.

93 § † QVID Autem (& hæc erit Decimaquinta quæstio) si is, qui hanc oblationem fecit, habebat mandatum, expressum iam à tempore ipsius oblationis, sed de eo non docuit nisi post annum. Et hoc quoque casu non esse satis opinor: quia paria sunt non facere, aut minus sufficienter facere intra tempus statutum, capi. si quis iusto, versicu. si autem nullus, iuncta glo. in verbo, admitti, de elect. lib. 6. Cuius argu. Lapus allega. 22. an sufficiat procuratorem negat sufficere procuratorem præsentare intra quatuor menses, nisi & intra id tempus fidem faciat de mandato patroni. Cui adde, esse item paria, non esse, & non apparere. l. duo sunt Titij, & ibi Bald. ff. de test. tutel. & capi. solennitates, le 1. de con. dist. 1. cū si. Ex quo sequitur, si non appareat intra tempus, perinde esse, ac si id ipsum non fuisset intra idem tempus. Sed si mandatū, aut ratificatio intra ipsum tempus nō extitisset, nihil actū fuisset, vt diximus in præcedenti

q. Ergo & idem, si de eo intra tempus non apparuerit. Paria enim sunt (vt resumamus) non esse in tẽpore, & non apparere in tempore, per d. iura, & si. Et optime facit tex. in l. de pupillo. §. qui procuratorio, in illis verbis, etiamsi uerus sit procurator. ff. de no. ope. nuntia. Ex quo Ias. not. in 4. notab. ꝙ etiam verus procurator repellitur, si non constet de mandato, & eam adducit, quam diximus, rationem, quòd paria sunt aliquid non esse, vel esse & non apparere. Et facit etiam ad supra dicta, glo. in clemen. causam, in versi. specialiter, in fin. de electio. & quod in eodem casu scribit Thomas Festolus in decis. Rotæ, causa 15. dubio. 35. tertio dubitatur.

94 §† Quod nota, quia forte multi responderent contrarium. Nam etiam pro contraria sententia facit, quod scribit Spec. titu. de procur. in 4. parte. §. 1. ver. sed si receptum erat, ubi in casu c. 1. de electio. lib. 6. Si aliquis (inquit) tanquam procurator alterius in termino sibi præfixo obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam ante habebat: quia forte non recordabatur nihil ei obstabit, mandatum non fuisse exhibitum. Sed tu hic tamen omnino vide Alexan. consi. 78. viso & diligenter ponderato, col. 2. versi. sed præmissis non obst. cum multis seq. lib. 5. quod iterum repetitur consi. 26. lib. 6. & Franc. Ripa in c. cum M. Ferrarien. nume. 137. extra de consti. & præterea, quæ ab eodem Spe. scripta sunt in d. §. 1. versic. quid si appellans, & versi. seq. d. titu. de procura. & Archid. in c. 2. de procur. lib. 6. & Card. Flo. in clem. 2. in 18. eademque vlt. quæstio. eo. quoque titu. vbi multa videbis ad hãc quæstionem pertinentia, & vide item D. a Rota, decisione 248. nota quòd vbi ad requestam, in antiquis, & iterum decisione 586. quidam qui non erat, etiam in antiquis. & Barto. consi. 73. quæritur vtrum procurator.

95 §† VERVM plus dubitationis est, & DECIMOSEXTO, An iste, qui alterius nomine facit hanc retractus oblationem, admittendus sit offerens cautionem de rato. Quod uidetur, per text. in d. l. de pupillo. §. qui procuratorio, ff. de no. oper. nuntiatio. supra, in præcedenti quæstione allega. vbi qui nomine procuratorio nuntiat, si de mandato eius dubitatur, auditur, satisdans eam rem dominum ratam habiturum. Cuius autoritate scribit Barto. in l. qui absentem, in 3. nota. ff. de procur. quòd sicut, quando petitur aliquid in iudicio, requiritur cautio de rato, ita quoque quando extra iudicium aliquid petitur, quod etiam dicit probare tex. in d. l. qui absentem. Et ita sentit, satis esse, cum dubitatur, caueri de rato, etiam in actibus extraiudicialibus.

96 §† In contrarium facit, quod scribit Bald. in rubr. extra de procur. colum. 3. vers. procurator ad protestandum, quod procurator non admittatur ad protestandum cum cautione rati: sed debet facere fidem de mandato, per l. si quis inficiatus, ff. deposit. Porro idem Bald. in capi. coram, colum. 2. versi. extra quæro, vtrum, extra de offic. dele. vtrũ (inquit) ad protestandum debeat admitti procurator, de cuius mandato dubitatur, offerendo cautionem rati? Responde sic, si protestatio tendit ad iudicium, per d. l. qui absentem, ff. de procura. Nã qui protestatur, partibus actoris fungitur, l. si res quam. ff. de euicti. Sed si protestatio tendit ad dandum, vel soluendum, necesse est offerre instrumentum mandati, d. l. si quis inficiatus quia in hoc debet præcise constare de mandato, ut nota. in l. non solum. §. qui alieno, ff. de procura. Hæc Bald. quem sequitur Iaso. in d. §. procuratorio, in 3. not. Et ita videtur hic non satis esse, cauere de rato, sed faciẽdam esse fidem de mandato. Et uide, quæ dicam infra. in §. vltimo. huius titu. in gloss. secunda, in secunda item quæstione. & Bald. consilio 118. quia plenissime, columna secunda, versiculo. & in omnibus, lib. 3.

97 §† CÆTERVM ex iis, quæ dicta sunt, suboritur illud dubium (& erit Decimaseptima quæstio) an procurator generalis sit hic audiendus: an vero requiratur mandatum speciale? Id quod satis colligi potest, ex eo quod scribit Bald. d. consil. 118. colum. 2. versi. sed remanent dubia, libr. 3. vbi allegat cap. constitutus, extra de in integ. rest. quod loquitur de casu nostri retractus. Sed & de hoc nuncupatim tractat Chasse. in postrema editione suorum commentariorum in consuetud. Burgundiæ, hoc eo. titu. in §. 1. in verbo, *le peult rachepter*, colum. 2. versi. sed an proximus, vbi videtur concludere, exigi mandatum speciale. Ideo nec coniunctam personam esse audiendam sine mandato ibi eum vide, & quæ dicam infra, in eod. §. in gloss. decimatertia, in uerbo, *l'achepteur*, nume. 34. sed vtrum, & iterum in §. vlti huius titu. glo. 2. in 4. q. Et adde, quod scribit Paul. Castr. in d. l. de pupillo, §. qui procuratorio, ad fi. ff. de oper. nou. nuntia. ꝙ procurator generalis ad lites, non potest interpellare, protestari, denuntiare. & sequitur Alex. consil. 78. viso & diligenter, columna 4. versiculo tertio. corroborantur. libro 5. quod repetitur consilio 26. libro sexto. & Franc. Ripa. in l. quod te, numero 56. ff. si cert. pet. Neque enim huiusmodi procurator ad lites, etiam si sit cum libera, potest recipere solutionem: vt dicemus, infra, eod. §. gloss. decimatertia in uerbo. *l'achepteur*, nume. 33. quod tamen intellige.

98 §† Et quantum ad coniunctam personam, adde etiam text. probantem eam non posse denuntiare, in l. tutor, in principio. & ibi dot. Bald. ff. de minori. & uoluit etiam Felyn. in capitulo cum Mar. Ferra. columna decimanona, in septima conclusione, versiculo hanc conclusionem, extra de constit. Et text. qui videtur è diuerso probare coniunctam personam posse huiusmodi retractum intendere, in capitu. constitutus, in princip. cum dicitur, pro se ac fratre suo, & ibi glo. extra de restitu. in integ. Sed tu vide ibi Petr. Ancha. in 1. no. & Panor. col. penul. versi. in glo. prima. Illud autem in confesso est, quòd si consanguineus sit minor, & præterea eius uitæ, vt merito bonis ei interdici possit, id est, prodigus, mente captus, aut furiosus: tunc coniuncta eius persona pro eo admittitur ad huiusmodi retractum, vti ad cętera omnia, quæ mãdatũ

speciale

speciale requirunt, per l. patri, in prin. & ibi Bar. & Bald. ff. de minori.

99 ¶† Et illud tamen memineris (vt redeamus ad id quod de speciali mandato dictum est) quòd si id certe requiratur, vti & ego censeo, nihil tamen impedit, quin etsi retractus oblatio facta fuerit ab alio sine speciali mandato, tamen intra tempus anni & diei ratum haberi possit a consanguineo, cuius nomine facta est, per l. quòd si de speciali. §. primo, ff. de minori, & cap. ultimo, de iureiurand. libro sexto, & capitu. 1. de homicid. eo. lib. 6. Bald. qui illum priorem text. dicit not. & Salyce. in l. si maritus, C. mand. cum multis concord. a me traditis supra, in hac eadem glo. in 12. quæstio. in prin. Nec abs re diximus, intra tempus anni & diei, propter ea, quæ diximus supra, eadem gl. numero 88. tu tamen dicit.

100 ¶† Et si quis forte contenderit sufficere mãdatum generale (ut nihil non apud nos controuersum est) ideoq; & coniunctam personam indiscriminatim esse admittẽdã sine mandato, iuxta l. exigendi, C. de procura. hoc tamen sciat esse intelligẽdum, dum modo consanguineus postea ratificet, alioquin inutile sit, quod a coniunctio ita actum est, l. 3. §. sed & forte, & ibi Bart. ff. iudic. solui, & l. diem. §. 1. ff. depo. & l. 1. C. quib. res iudic. non nocet. glo. in l. fideiussor, in fi. ff. de nego. gest. Inno. in c. auditis, extra de elect. & in c. accedens, de præb. Host. & Io. And. in c. ex parte Decani, & ibi quoq; Bald. col. 3. uers. quæro nunquid, & Imo. col. 1. de rescrip. Bar. in l. qui mihi donatum, col. 1. ver. quæro quid de coniuncta, ff. de dona. Alexã. consil. 40. circa primum, in fi. lib. 5. Fran. Are. consi. 26. factũ super quo, col. pe. ver. circa quartum, Cor. consilio 104. constat, col pen. lib. 2. Ias. in d. l. exigendi, col. 3. numero 9. in fi. uersicu. duodecimo limita. Nec proinde satis sit ratificare, nisi id fiat intra annum à statuto in id præstitutum, secundum ea quæ diximus, d. nume 88.

101 ¶† Et hæc procedunt in cæteris coniunctis: verum pater pro filio admittendus est ad retractũ, etiamsi in id requireretur speciale mandatum, vt requiri censet Chasse. Nam is ea potest agere pro filio, quæ mandatum speciale exigunt, d. l. patri, in prin. & ibi Bald. ff de minor. & uoluit etiam Cyn. in d. l. exigendi, col. 2. in 4. quęst. C. de procu. & Io. Andr. in add.. Specul. titu. de coniuncta persona, colum. vltima. Ange. in l. qui aliena. §. quanquam, ff. de nego. gest. Petr. Ancha. loquens in casu retractus, in cap. constitutus, in 1. not. extra de restitu. in integ. Philip. Deci. in l. filius, nume. 6. C. de pact. At non filius pro patre id facere potest, ut colligitur ex d. l. filius, & ibi Baldus. & Philip. Deci. in 2. no. Et uide, quæ dicam infra in gl. 13. in uerb. *l'acheptevr* nu. 35. & ita quidem. Nec tamen omittẽdum est etiam procuratorem, cum libera admittendum esse, ut alias semper in iis quæ sunt specialis mandati, l. nam & nocere, & ibi glo. Bald. & Alexan. ff. de pact. cum aliis multis concord. a me congestis infra eo §. in d. gl. 13. in uerb. *l'achepteur*, nu. 31. an autem sit satis.

102 ¶† ET POSTEAQVAM eo perueni-mus, quæro & decimooctauo, An satis sit, eũ, qui tanquam procurator consanguinei, facit hanc oblationem retractus, ostendere siue porrigere instrumentum mandati, an vero necesse sit, ut legat, aut legendum præbeat vide c. appellatio, de appel. libr. 6. vbi ita scribitur, Appellatio, quam in scriptis iudici, a quo appellare volebas, te porrexisse proponis, non potest ex eo, quòd coram ipso lecta non fuerit, rationabiliter impugnari. & ibi glos. in verbo, lecta, quæ & id trahit ad alios quosdam casus. & cle. causam, de elect. dum ibi dicitur, porrecto uel perlecto, quasi scilicet alterum sufficiat; quod & ibi annotat. gl. in uerbo. perlecto. Per quẽ tamen text. dicit Bart. in l. non solum. §. morte, columna 7. in materia protestationis prohibitoriæ, ff. de nou. operis. nuntia. quod si quis denuntiat debitori debitoris, ne soluat, debet ei ostendere instrumentum debiti, vel ei exemplum illius dimittere. Et idem dicit ipse Bartol. nisi quòd nihil de exemplo dicit, in l. grege. § 1. col. 2. versi. aduerte quòd si denuntiatio, ff. de pig. & in l. qui in alterius, ff. de reg. iur. ubi omnia hæc copulat, s. instrumentum ostendere, illud legere, & ipsius exẽplar tradere. Sal. in l. mora, col. 3. vers. ex prædictis patet, ff. de usur. per l. si quis inficiatus, ff. depos. & alia iura. & Bal. cons. 446. in puncto, colũ. 1. lib. 3. Et Soz. si is est, in tract. fal. reg. 79. in 1. fal. vbi idẽ dicit de cessionario, qui notificat debitori, secũdũ l. 3. C. de nouat. vt s. legat instrumentum cessionis vel exemplum eius dimittat, quod etiam dicit ipse Bart. quem non citat, in l. 1. in prin. in 9 q. ff. de noui ope. nuntia. ubi tamen vtrunque ponit, vt s. ostendat, legatque instrumentum, & eius copiam (vt loquitur) tradat, per d. clem. causam.

103 ¶† Idem Bart. in §. morte, paulo post ea quæ supra diximus, uidelicet versi. quæro an talis protestatio, dicit, ꝙ si quis tanquam procurator alterius facit protestationem debet aduersarium certiorem facere de mandato, instrumentum illius ostendendo: sicut (ait) supra, dixi de mandato, arg. d. l. si quis inficiatus. Sed & postea quoque, scilicet col. 11. versi. 3. principaliter, dicit, quòd cum sit alicui protestatio, vt det vel faciat id, ad quod est obligatus facto alieno, ea debet fieri cum expressione caussæ, & notificatione, & ostensione instrumentorum, & ea legendo, vel exemplum eorum dimittendo, per dic. clemen. causam, de elec. Et illum sequitur Iason ibi, colum. 14. versi. quarta cõclusio. Subdit autem Bart. paulo post, quòd sit desunt instrumenta, debet fieri fides per testes.

104 ¶† Hucque etiam spectat, quod tradit Petr. Anch. consilio 372. pro declaratione istorum triũ ad fin. quòd non censetur inducta notitia, siue scientia sententiæ, etiamsi ostensa fuerit, nisi tenore illius perlecto, per d. clem. causam, & not. a Bar. in d. §. morte. Ideoque & interim non currit tempus appellandi, vt dicit Ias. consi. 159. super facto, col. pen. versi. tertio facit, lib. 2. vbi etiam allegat, not. in d. clemen. causam, & Specu. titu. de citati. post princip. & iterum titu. de appellatio. parte 2. §. qualiter, versi. cautus etiam sit. & Archi. in ca. quam magnum. 23. quæst. 4. qui tamen id non

 dicunt,

dicunt, sed illud, quod non creditur ei, qui dicit appelasse, nisi ostendat instrumentum appellationis. Sed & Rebuf. noster in tracta. nominationum, in 14. quæstio. numero. 120. ex his concludit, eum qui insinuat literas gradus, vel nominationis, eas debere legere, vel earum exemplum tradere. Et faciunt, quæ in simili tradit Marian. consi. 24. visis diligenter, columna. 9. versicul. 3. principaliter, & Alexan. consi. 95. visis processibus, colum. penulti. versicu. superest, lib. 2.

105 §† Ex quibus potest intelligi, & in nostro casu eum qui tanquam procurator alterius facit oblationem retractus, debere instrumentum mandati ostendere, illudque legere, siue legendum dare, vel ipsius exemplum tradere. Alioquin is nihil agit, nisi tamen stet per emptorem, quominus id fiat; quia forte cum iste procurator oblationem faceret, ostenderetque mandatum, & se ad legendum pararet, is continuo aufugit. Nam tunc peræquè habendum est, ac si lectum fuisset instrumentum, vt in casu, d. clemen. causam, voluit Cardinal. Floren. ibi, post Pau. Eleaz. in 13. quæstio. Nam, & videmus (inquit) in simili, quod qui impedit, ne citatio ad eum perueniat, habetur pro citato, capi. quoniam. §. porrò; extra, vt lite non contest. Et cū sequitur Barba. in d. cle. causam, colum. 12. in paruis, versicu. sed quid si tu vis, & ipse Rebuf. in di. 14. quæstio. nume. 85. vbi & id trahit ad insinuationem gradus, vel nominationis. Et alias semper, cum per alium stat, quominus quid fiat, id vtiq; pro facto habetur, in ipsius præiudicium, l. Labeo scribit, si mihi bibliothecam. ff. de contrahen. em. & late dicemus infra eodem titu. §. 15. in verbo, *depuys la litiscontestation*, numero. 7. idque perpetuum est. Et hic etiam vide, quæ dicemus infra. §. 2. in gloss. 1. numero 8. quid autem si cum emptori, & sequenti.

106 §† Quod autem diximus de tradendo exēplari instrumenti id intellige, si emptor id postulet, alias enim satis est procuratori, ostendere authenticum instrumentum, etiam si aliter eius exēplar non tradat, vt etiam aperte probat d. clemen. causam qua omnes in hac materia innituntur, & voluerunt Cardi. Floren. & alij, ibi, & idem Card. in clemen. constitutionem. §. insuper, in fin. eodem titu. & do. à Rota deci. 168. si in causa in nouis, & sequitur Fel. illos tantum, non etiam eum text. citans, in capi. cum contingat, colum. penulti. versic. non obstat ratio, extra de rescrip. & in capitu. cum Marti. Ferra. colum. 20. versicu. quarta conclusio, extra de constitu. vbi illum tex. citat. & Franciscus Ripa in l. quod te nume. 62. ff. si cert. peta. & optime facit, quod à Barto. responsum est consi. 230. domine Iacobe, & quòd dicemus infra, uersicu. ab hinc quarta. ad fi. atque ita vbique in id genus negotiis vtimur.

107 §† Cuius autem expensis (ne id prætermittamus) debet dari id exemplum, cum dari debet, intelliges ex not. a glo. in d. clem. causam, in uerbo, porrecto, & ibi Ioan. And. Zenzel. Guil. Laud. Pau. Eleaz. Ioan. Ligna Ant. Card. Flor. in princ. in 21. & iterum 22. q. imo. colum. 9. super ea glo. Pano. & Barb. atque etiam ex alia glo. in clem. 1. uer. similiter, in uerbo, oblatos, & ibi quoque Card. Flor. in 5. q. & Imo. eiusdem cle. colu. vltima. de appe. & gl. in clem. sæpe, uersi. non sic tamen, in uerbo. pronūtiatio. & ibi etiam Card. Flo. in 8. q. & Imo. col. 10. nume. 59. & Geor. Nat. in repe. super glo. in uerbo, formam, de uerb. signifi. Specu. titu. de libel. oblig. §. 1. ver. actoris, Cy. in Auth. offeratur, in 7. q. & ibi Barto. in 1. q. Albe. colum. 2. versic. sed nunquid actor, & Bal. colum. 1. C. de litis contesta. Gul. Cu. & Bald. in l. 1. in princ. & ibi Ang. in §. 1. ff. de eden. Rayn. Barto. Albe. & Ange. in l. 2. §. defendi, in fin. ff. qui. ex cau. in pos. eat. Barto. in l. 1. in fi. C. de procur. Collec. in capitu. vlti. column. vlti. versicul. sed quid iudex appellationis, extra de no. ope. nuntia. Ioan. Fantn. & Domi. in § offeratur, 3. q. 3. & Pan. in capitu. 1. in fine, extra de libel. oblat. & in capitu. 2. in 3. not. eod. titu. Lanfrancus, in repe. capitu. quoniam, in verbo, petitiones, in fin. de probatio. Panormita. in capitu. per tuas, colum. vlti. & ibi Felyn. columna. 2. de testibus, Petr. Ferrarien. titu. for. libel. in actio. rea. columna. 3. versicu. quid ergo si pars.

108 §† Sed consequenter dubitari potest, & Decimonono, vtrum sicuti non necesse est procuratori tradere exemplar instrumenti mandati, nisi id petatur ab emptore, cum fit oblatio, vt diximus versicu. ab hinc 2. nec quoque necessarium sit ostēdere huiusmodi instrumētum, nisi etiam petatur. Quod placet Bal. loquenti de potestante nomine alieno, in capi. Cumana, colum. 4. versicu. si quis protestatur, extra de electio. Et idem in notario renuntiante parti laudum quod appellant, vt etiam non necesse sit instrumentum ostendere, nisi aduersarius petat, respondit Barto. d. consi. 230. domine Iacobe. Et idem cessionario debiti denuntiante debitori, ne illud soluat creditori vt scilicet non necesse sit aliud quicquam ostendere, ac nec causam quidem huius denuntiationis exprimere, nisi petatur, tenet Specu. & Ioan. Andr. in additio. illius titu. de procuratore, parte 1. §. vlti. columna quoque vlti. versicu. sed nunquid sufficit. Et in procuratore denuntiante emptionem domino nomine emptoris, vt non teneatur ostendere mandatum, Carol. Molendi. Parisien. consuetu. titu. 1. § 1; glo. 11. nu. 2.

109 §† Nam alias cum quis facere aliquid tenetur, intelligitur, si petatur ab aduersario. l. dies, §. hoc autem iudicium. ff. de damna. infect. & l. 2. §. quod ait. ff. quoru. lega. & l. peto. §. vlti. ff. de leg. 2. & l. si quis filium. §. stipulatio. ff. de collat. bono. & l. ita stipulatus, & ibi Dyn. Barto. in 7. oppo. 10. partis, & iterum in 6. quæstio. Ang. Imo Raphae. Cuma. Alexan. & alij. ff. de verbo. obliga. & capi. 1. ad fin. de sepul. lib. 6. cum aliis concordan. traditis ab Alexan. in d. l. ita stipulatus, & Philip. Deci. consi. 2. cuius superscriptio incipit, pœna non committitur, colum. 2. versicu. sed tamen hoc non obstat, & à nobis abundantissime supra, titu. huius volu. consuetudinum 7. §. 10. qui est omnium eiusdem vol. 72. in verbo, *offrir*. Nec videtur aliqua ratio differentiæ, vt quis potius non teneatur dare exemplar

exemplar mandati, nisi petatur, quam id ipsum ostendere, nisi etiam petatur.

110 § † Verum ipse Bald in rubr.C.deposi.col. 1.in 4.quæstio.dicit, si quis repetat depositum, nomine & tanquam procurator alterius, non est necesse excipi, eum non esse procuratorem, quando petit extra iudicium per tex.quem dicit, not.in d.l.si quis inficiatus.ff.eod.titul.in iudicio autem secus. Ex quo vides in huiusmodi actibus extrajudicialibus, etiam si taceat, qui interpellatur, nec opponat de mandato, nihil ei obesse, nisi alter mandatum ostendat, & hoc quoque non obscure sentiunt ij, quos citauimus in duabus præcedentibus quæstio.& quos etiam citabimus infra eod. titu.§.vlti.glo.2.in verbo, *notifier augreffe*, nu.4. inci.secundo quæro, & seq.

111 § † Et aliàs cum volumus aliquid consequi, ad quod consequendum debemus aliquid facere, tenemur id etiam non rogati facere: vt expressim voluit Bald. in capi.licet,titu.si de feud.defunct.fit conten.inter do.& agna.in vsi.feud.per tex.in l.si residuum.C.de distrac.pigno.& sequitur Iason in prælud.feud.colum.22.numero.64.in fin.versicu. quarto.ad idem & Philipp.Deci.consi.421.plene & subtiliter,colum.2.num.11.Et bene facit,quod voluerunt Imo.& Alexan.in addi.Barto.in l.stipulatio.§.si quis autem.ff.de ope.noui.nuntia.cum si. Estque apertum & euidens discrimen inter ostentionem siue exhibitionem mandati, & dationem exemplaris eiusdem,in primo enim casu nisi procurator ostendat instrumentum, nihil est cur ei credendum sit. In secundo vero iam facit, quod in se est,ostendendo instrumentum: nihilque est, quod aduersarius conqueri possit exemplar non fuisse sibi datum,nisi ipse petat.

112 § † Vigesimo quæro, vtrum istud tempus anni currat statim à venditione facta, ante traditionem rei: an vero tum demum facta traditione, Quæ quæstio pendet ex eo,quod tractauimus supra,eod.§.glo.2.quæ est in verbo, *a vendu*,nu.43. quid autem si quis vendidit,& multis seq.vtrum scilicet retractus habeat locum in simplici venditione sine traditione, an uero requiratur traditio ut locum habeat.Sed ultra ea,quæ diximus, posset videri nó currere tempus consanguineis,nisi a traditione,per id quod voluere Bart.Bal.Ang. Raph. Floria.Pau.Ca.Alex.Fran.Are.& Ias.in l.si cui lege tur,in prin.ff.de legat.primo,ꝙ si emptor promisit soluere pretium intra certum tempus,non ei currit tempus,nisi a die rei traditæ,arg.l.tali,ff.de iure dot.& idem voluit ipse Bald.in l.vltim.§.1.ad fi.ff. de rescin.vendit.& in rubr.C.de contra.emp.col. vltima.in 23.quæstio.& Saly.in l.secunda,in fi.eo. titu.& Paul.Cast.consi.217.videtur dicendum ꝙ tempus,paulo ante si.lib.1.& Fran.Areti qui id dicit not.consi.93.consideratis,colum.ulti.& Ang. Areti.in §.actionum autem,colum 4.numero.15. versi.vnum tamen tene menti.Inst.de actio. ubi id dicit not.& menti tenendum.Sozin.in l.si in diē, in princip.ff.de condi.& demon.Caro.Rui.consi. 63.videndum est,post princip.libr.5.vbi & ex hoc in pulchro casu consuluit.& Guid.Pap.singu.873. si res vendatur, vbi & ex hoc dicit, ꝙ tempus statutum a contrahentibus ad redimentum rem venditam restituto precio, non currit nisi a tempore traditionis, de quo & nos dicemus infra, titu.sequenti.§.1.glo.2.in verbo, *a tel temps*, nume.66 cæterum, & hic.

113 § † Et facit, quod in simili traditum est ab eodem Guid.Papi.deci.Delphi.165.sed iuxta, tēpus anni & diei datum emptori ad fidelitatem præstandam domino, non currere statim à die emptionis,sed tantum à die traditionis, siue adeptæ possessionis: per id,quod voluerunt Gul. Cuma.Bal. Salyce. Raphae. Fulgo.& Paul.Castren.in l.solemnibus.C.de rei vendicati.huiusmodi tempus non currere non possidentibus, de quo dicto, & nos quoque diximus supra,in eadem glo.numero.37. sed & facit,& sequen. Et huc quoque pertinet, ꝙ scribitur in capi.commissa, de elect.libr.6.annum promotionis ad sacros ordines non currere à tempore collationis siue impetrationis beneficij, sed adeptæ possessionis. Et quod sæpe alias tempus traditionis etiam in venditionibus spectandum sit,ex tex.in l.si aliena.in princi.& l.si is qui.§.si ex testamento,& l.iusto errore.§.& si possessionis,ff. de vsucapio.& l.2.in princi.ff.de vsuca.pro empt. Sicut etiam in cæteris rebus.l.de diuisione.ff.sol. matri.& l.si sponsus,in princi.ff.de donatio. inter virum, & vxorem.

114 § † Nam & contractus non omnino perfectus est ante traditionem, sed ab ea vltimam perfectionem accipit.l.1.& ibi glo.& Cyn.C.de peri. & commo.rei vendi.& §.venditæ, Institut.de rerum diuis.& capi.cum Ioannis,circa princi.extra de fide.instrumen.glo.in §.1.in princi. Institu.de contrahen.emptio.Bald.in l.ab emptione,columna.1, versicu.tertio.ff.de pactis,cum si.Ex quo videmus, simplicem venditionem sine traditione non impedire, quin alij possimus rem eandem vendere, & eius dominium tradendo transferre.l.quoties, C.de rei vendicatio.cum simili.atque etiam alteri obligare, lege vltima.§. Lucius, & ibi gloss.in verbo, obligauit.ff.de donatio.gloss.in l.1.in verbo, perfectam, & ibi Andria.Barul.Barto.colum. 2,versicu.quæro dicitur hic, Bald.colum.3.versicu.vltimo nota.Lucas Penul.tum in 1.notabi.tum colum.vltima, super ea glo.& Ioan. Plato.colum. 1.versicu.sed quæro res alteri.C.de iure fisci, lib. 10.ex quibus Barto.dicit, illum tex.in dict §. Lucius, singu.& Alexandr.in additio. Bartol. in l.si quis argentum.§.1.C.de donatio.& Philipp. Dec. consilio 646. præsupposita, columna.1. Hincque publicatis bonis cuiuspiam, publicatur res ab eo vendita, necdum tamen tradita, lege si fundus, ibi, nam & si vendideris.ff.locat.quem sing. & mirabilem dicit Roma.sing.430.nunquid confiscatis. Et in casu huius retractus, vt non currat tempus ipsius ante traditionem, tenuit expresse Bal.in tra proto.col.pen.versi 2 quia non constat, & Ægid.Bel.in capi.constitutus,col.12.versicu.3. dico.de resti.in integr.

115 § † TV tamen sequere, quæ diximus in d.verbo, *a vendu*, vbi supra. Nam & Signor. expressim

expressim de hoc casu loquens consil. 81. in quæstione vertente inter Nigrum, colum. 2. versic. hic sic positis, respondit, annum & diem huic retractui præstitutum, currere statim à tempore venditionis, ante traditionem rei, per l. sciendum. §. vlti. ff. de ædil. edict. & quia cum lex disponit de tempore respectu actus, incipit id tempus currere statim à die illius actus. l. ait lex. ff. ad legem Aquil. & l. annus. ff. de calum. & l. mariti. §. sex mensium. ff. de adulte. & l. 1. §. dies. ff. de liber. agno. & l. vlti. ff. de manumis. testa. Hæc Signo. quæ proxime accedunt ad casum nostræ consuetudinis, quæ quidem disponit de tempore anni & diei respectu huius actus, qui est vendere, cum dicit, *si aucun a vendu*, &c.

116 ¶ † Sed & Alberi. in l. si filiusfa. §. cum fundum, paulo post medium, versic. item facit ad aliũ. ff. de verbo. obliga. expresse etiam dicit, in casu cõsuetudinis concedentis retractum rei immobilis alienatæ in extraneum intra annum, huiuscemodi tempus anni currere statim facta venditione, non expectata traditione, tum per l. si sub conditione, alias, sub conditione. ff. de solu. tum quia traditio videtur habere necessariam consequentiam ad contractum. l. 1. & l. ex empto, in princip. ff. de actio. empt. Ideoque extunc fictione iuris videtur dominum translatum, argumen. l. potior, & l. qui balneum. ff. qui potio. in pignor. habe. Et idem quoque non obscure videtur voluisse Salycet. post Cyn. in l. contra, in fi. C. de inoffi. testa.

117 ¶ † Et facit, quod tradunt Iacob. Are. Rayn. Cyn. Bartol. Bald. Alberic. & Salycet. in l. assiduis, contra, aut verius præter glo. ibi, in verbo, hypothecam. C. qui potio. in pignor. habe. quod hypotheca dotis contrahitur ex die promissæ ipsius dotis, etiam si traditio longo post interuallo facta fuerit: cum illa trahatur ad diem promissionis, à qua necessariam consequentiam habuit, per l. 1. ff. eo. Quod & idem voluerunt Cyn. & Alberi. in l. eum tibi. C. eod. titu. Raphae. Fulgo. consi. 216. proponitur, colum. 1. & Paul. Castren. consi. 294. in causis, colum. vlti. lib. 1. & Sozin. consi. 269. pro inuestigatione, colum. 3. versicu. quarto, & vltimo, lib. 2. Stepha. Bertran. consi. 304. visis duobus, in prin. lib. 1. sed caue, quia id speciale est fauore dotis: Alias enim secus est, d. l. potior. ff. qui potio in pigno. habe. & l. diuersis. C. eod. & l. Titius. ff. quę res pigno. obliga. pos. Sunt autem multæ consuetudines in Gallia, quæ circa hoc nostrum dubium expressim disponũt, quas videre poteris. Sed & vide, quæ dicam infra, in §. 36. eodemque vlti. huius tit. in glo. 2. in 14. quæstio.

118 ¶ † Vigesimo primo quæro, quid si quis ita vendiderit, vt ius, aut dominium in emptorem nõ transferatur, nisi post mortem venditoris. Id n. fieri posse satis ostendit text. in l. 1. C. vt action. ab hæredi. & glo. in l. vlti. in verbo, accommodauerat. C. de pactis, & in l. hæreditas. C. de pactis. conuen. & in l. 1. ff. de testa. cum aliis multis concordan. à me traditis in tracta. primigenio. in 5. quæ. Et ego tres aut quatuor similes venditiones ita factas vidi. An igitur tunc tempus currat à tempore contractus, an vero à tempore mortis venditoris. Certe si retractus non competeret, nisi à tempore traditionis, iuxta ea quæ dicta sunt in præcedente quęstione frustra id in dubium reuocaretur, nisi diceretur, quod etiam hoc casu posset procedi ad traditionem ante tempus, hoc nuncupatim acto, vt ius percipiendorum fructuum differretur in tempus mortis venditoris. Sicuti & potest procedi ad traditionem rei legatæ ante mortem testatoris, à qua tamen legatum, & non antea vires assumit, l. Lucius Titius in testamento. ff. de lega. 2. & plene dicemus in tracta. nostro de vtraque possessione, ciuili, & ciuilissima. Sed quia etiam mihi semper potior visa est ea sententia, quæ traditionem non requirit. Ideo non mihi ociosum esse videtur & id quærere.

119 ¶ † In quo sane non ambigimus, quin si contractus iste purus sit, sed cuius dominij aut percipiendorum fructuum ius dilatum sit in aliquod tempus aut mortis, aut aliud, competat retractus confestim contractu initio, non expectato tempore, vt de gabella, quæ debetur ex contractu, nuncupatim voluit Barto. in l. sancimus, in fin. per illũ tex, & ibi quoque Ioan. Plate. circa medium. C. de Consulta. lib. 12. & Iacob. à S. Georgi. in tracta. de Roydis, sine operis, colum. 10. nume. 63. quid autem si contractus. Ex quo & ipse Plate. infert, quod præsens emptor gabellarum eam habebit, non qui erit eo tempore, in quod effectus venditionis dilatus est. Si ergo ius retractus iam competat, nihil videtur, quin tempus eius currat, si modo ex nostra priuata consuetudine. §. vlti. huius titu. contractus in facta relatus fuerit.

120 ¶ †. Vigesimo secundo quæro, quid si consanguineus proximior obtulit pretium emptori, qui eum non admitti, ideoque lis inter eos oritur, interimque annus exiit, tandem proximior liti renuntiat: an consanguineus remotior admitti debeat. Et certe si ob huiusmodi renuntiationem datum sit pretium, locus erit retractui non quidẽ rei primum venditæ, sed huius actionis retractus intentatæ ab illo proximiore consanguineo, cui ob pretium renuntiatum est: per ea quæ diximus supra. in glo. 7. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nume. 1. & 2. & rursum. 32. ex quo infertur, & quæ dicemus infra in glo. 14. in verbo, *ou equipollent a vente*, nume. 74. hæc autem quæ dicta sunt. At si consanguineus sponte sua nullo accepto pretio renuntiauit, nullus patet locus retractui aliorum consanguineorum, cum hæc renuntiatio ita facta nullo pacto æquipolleat venditioni, & annus venditionis iam effluxerit.

121 ¶ † Nisi forte de collusione, perfidia, & prævaricatione ipsius proximioris appareat ex eo, quod in simili dicitur in l. eum qui §. in popularibus. ff. de iureiuran. & l. 1. §. si tamen. ff. de libe. ho. exhib. & l. intra quatuor, in princi. ff. de diuer. & tempo. præscrip. qui tex. ad hoc est optimus, & l. 1. §. vlti. ff. de iure fisc. Quid enim, si proximior ideo hanc retractus oblationem fecit, vt cæteri consanguinei remotiores scientes se ab eo excludi atque summoueri, ad retractum non accedant, vt in simili dicitur,

dicitur, in l. si pupilli. §. vlti. ff. de nego. gest. & in l. in commodato. §. sicut. ff. commod. cum dicitur; suscepisset enim fortassis, alius si is non suscepisset. Vix enim quisquam videns proximiorem iam ad oblationem retractus venisse, in eusque ob id emptorem vocasse, ad retrahendum se offeret. Quid igitur, si interim tempus retrahendi transeat ac postea ipse proximior liti renuntiet: sicque cæteri maneant perpetuo illusi & exclusi?

122 §† Et idem quoque, consanguineus non expresse renuntiauit liti, sed passus est se vinci, cũ posset vincere. Neque enim id obesse debet cæteris consanguineis remotioribus, quin & ipsi admittantur, etiam lapso retractus tempore, vt in præcedente casu. Nam licet alias valeat sententia lata aduersus tutorem non sponte ipsius, etiam si res immobilis pupilli ex ea sententia admittatur propter autoritatem rei iudicatæ. l. sed si pecunia, quæ est 3. §. item quæri. ff. de reb. eod. ex quo parata est via (vt dicunt Albert. & Barto. ibi) fraudãdi minores, subiiciendo alium, qui rem eorum immobilem vendicet: hoc tamen intelligit Albe. ibi, nisi collusio detegatur, per l. 1. & l. cum non iusto. ff. de collusio. deteg. Cui adde iura supra in præcedenti versi. allegata.

123 §† Vigesimo tertio quæro, quid si bissextus sit in eo anno, qui consanguineo currit: an dies intercalaris ei proderit, vt scilicet annus eo die auctus existimandus sit. Quod vtique verum esse vt per tex. in l. 2. ff. de diuer. & tempo. præscrip. Nam & alias id biduum pro vno die habetur. l. 3. §. minorem. ff. de minor. & l. cum bissextus. ff. de verbo. significa. & capi. quæsiuit, extra eod. titu. Sed id tamen non omnino clarum est in nostro casu, quia illud procedit in fauorabilibus, non etiam in odiosis: vt per l. cum hæres, quæ est 4. §. Stichus si hæredi. ff. de statulibe. voluit glo. in d. capi. quæsiuit, in verbo, quasi pro vno, in fin. & ibi quoque Hostien. & Panor. & alia glo. in capi. si propter, in verbo, primi anni, in fin. de rescrip. lib. 6. & in capitu. nullus, in glo. vlti. 55. distin. & Bald. qui glo. in d. capi. si propter, dicit singu. in marga. in verbo, dies in princi. Ideo hæc quæstio ex eo pendet, vtrumne retractus sit fauorabilis, an odiosus: de quo late diximus supra in rub. huius tit. vbi videre poteris. Tu autem hic vide quæ etiam de bisexto dicemus infra. §. 3. glo. 2. versi. vlti.

124 §† Vigesimo quarto, quid si cum consanguineus adiret emptorem, vt ei offerret pretium, reperit iter occupatum ab hostibus, aut prædonibus, vt tuto transire non potuerit intra annum: an illi ob id, aut aliam quampiam difficultatem, subueniendum sit, quod videtur, argu. l. si vehenda. §. idem iuris. ff. ad legem Rhod. de iactu, & l. non exigimus. §. 1. ff. si quis cautionibus, & l. Celsus. §. 1. ff. de recep. arbitr. cum infinitis similibus, à quibus difficultas excusat, collectis à Recentioribus, post Antiquiores, in l. quod te. ff. si cert. peta. Sed hæc quidem omnia procedunt, cum tractamus de damno vitando. Quod si lucrum conjectemus, tunc difficultas nihil nos excusat, vt voluisse videtur, glo. in l. vsufructu constituto, quæ est. 4. C. de vsufruct. per l. vxori, la 1. ff. de vsufruct. lega. & Bald. in l. 2. per tex. ibi. C. de vsur. & fructi. legat. & expressissime voluit Fran. Ripa, in d. l. quod te, num. 49. Et bene facit, vt & ipse dicit, tex. in l. sciendum. ff. ex quib. caus. maio. vbi scribitur, in iis casibus restitutionis auxiliũ maioribus datur, in quibus rei duntaxat suę persequendæ gratia quæruntur: nã & cum lucri faciendi ex alterius damno auxilium sibi impartiri desiderant.

125 §† Certum est autem, consanguineos venientes ad retractum, tractare de lucro captando, ex sententia Inno. Host. & Io. Andr. in c. constitutus, columna. 2. in uerbo, offerre, & ibi quoque [Ægidi. Bellame.] Petr. Ancha. in octauo nota. extra. de in integr. resti. vbi loquentes in casu d. capi. quod loquitur de hac nostra consuetudine, dicunt minori subueniri, etiam in lucro, & ibi apertissime Panor. colum. 2. in sexto nota. & Barto. etiam loquentis in casu d. capi. constitutus, in l. vlti. in fin. C. in quib. cau. in integr. restitu. & in l. etiam, la 2. in fin. ff. de mino. & Alexan. consi. 65. quoniam omne datum, colum. 7. versic. nono dictum statutum, lib 6. quod repetitur consi. 119. eod. lib. & Philip. Deci. consi. capi. 556. viso consi. col. 2.

126 §† Quod & hac ratione probatur, quod qui agit de conseruando iure speciali, is de lucro captando agit, testimonio glo in l. 2. §. 1. in verbo, consensus, in fin. & ibi Ange. & Lancel Deci. ff. de iudic. & Fran. Ripa, in l. centurio, colum 9. nume. 25. ff. de vulga. & pupi. & in l. filiusfa. §. diui, num. 82. ff. de lega. 1. Sed & videmus, quod qui certat de beneficio, is de lucro captando certat; vt probat tex. in capi. dudum, ibi, vbi de lucro D. Georg. tantum agitur, & ibi Domi. colum. 1. versicu. not. quod vbi agitur, & Philip. Fran. qui eum tex. dicit singu. in decimo no. de præb. lib. 6. Sed tu interim vide super hac quæst. quæ dicemus infra, eo. ti. §. 3. glo. 4. nu. 5. quid tamen, & seq.

127 §† Vigesimo quinto, Titius vendit Sempronio fundum ea lege, vt possit eum redimere intra tres annos: Titius ipse duobus mensibus ante id tempus trium annorum vendit eidem Sempronio eam facultatem redimendi: certum est, in venditione huiusmodi facultatis locum esse retractui, ex sententia Alexan. consi 27. attentis, ad fin. lib. 3. & diximus supra in glo. 7. in verbo, *ou autres choses*, nume. 52. ex quo infertur, nunc ergo quæritur, vtrum consanguineus Titij, volens retrahere huiusmodi facultatem, & consequenter vt illius fundum primo loco venditum, debeat venire intra illud tempus trium annorum: an vero etiam possit post id tempus, scilicet intra annum à venditione illius facultatis. Quod videtur, per hanc nostram consuetudinem, quæ dat annum ad retrahendum. Et ita aliquando fuit iudicatum à quopiam iudice huius nostræ Pictauiæ. De quo interrogatus, respondi, mihi videri eum iudicasse. Nam lapsu eorum trium annorum extincta est illa facultas, nec licuit postea retrahere: vt respondit Angel. consil. 199. Titius rem quam emit, & dicemus late titu. seq. §. 1. glo. 2. in verbo, *a tel temps*, nume. 43. quid autem si huic, & multis sequenti,

Quomodo

Quomodo ergo poterit eam facultatem extinctã lapsu illius temporis aut fundum vt illius redimere? cum quod extinctum est, amplius non sit. l. quoties. §. vltim. & l. qui vsumfructum, in princ p. ff. de vsufruct. & l. repet. potest. §. rei mutatione, & l. quid tamen. §. 1. ff. quibus modis vsufructus amit.

128 ¶ † Nam & venditio, quæ de huiusmodi facultate facta est, nullo pacto eius tempus prorogauit. Quod vt clare intelligas, Fac Titium eam facultatem vendidisse alteri tertio, non emptori fundi: dicesne, consanguineum Titij, qui eam facultatem ab illo tertio retraxit, posse intra annũ quidem venditionis illius facultatis, sed post illud tempus trium annorum, redimere fundum à Sempronio emptore. Et certe nemo nisi prorsus à cõmuni rerum sensu alienus, id dixerit. Quid autem interest, quantum ad tempus facultatis, venditor eam alteri vendiderit, an emptori? Et si aliter diceremus in hoc casu nostro, consanguineus plus consequeretur, quam venditor haberet ante venditionem, aut emptor etiam ipsius facultatis: nempe quod posset retrahere post tempus facultatis, cum venditor aut emptor eiusdem non potuisset, quod minime dicendum est, vt expressim voluerunt Cyn. Ange. & Pau. Castren. in l. si maritus. C. de inofficio. testamen. & late diximus supra §. 1. in d. glo. 7. in verbo, *en autres choses*, nume 65. verum Cyn. Igitur quod hic de anno dicitur in nostra consuetudine intelligitur nisi interim res ipsa extinguatur, nam & quod extinctũ est, cedi nõ potest. l. decem. ff. de verbo. obli. & capi. ad dissoluendum, extra de despon. impu, & dicemus latius infra. §. 26. glo. 1. nu. 56. decimotertio quod extinctum est. Et vide etiam, quę dicam infra in fi. huius titu. q 31. versic. vlti. eius q.

129 ¶ † Vigesimo sexto quæro, quid si emptor præsens non sit, cui hæc oblatio fieri possit, nec habet domicilium, nec vxorem, nec procuratorem: vtrum interim currat id tempus consanguineo. Et non currere adstruit tex. in l. quod si nolit. §. in cautæ. ff. de ædil. edic. & in simili in l. cum quidam. §. si pupillo. ff. de vsurpa. Sed tu hic vide, quæ dicam infra eodem. §. in gloss. 13. in verbo, *s'achepteur*, nume. 21. quid denique, & latius §. 9. in glo. vlti. quæ est in fin. illius. §. numero 17. sed quid si ignoratur, & multis sequen. vsque ad fin. eius glo. vbi etiam reperies, quid tunc consanguineo faciendum est.

AN ET IOVR, ET DIEM. GLO. XI.

SVMMARIVM.

1 *Dierum naturalium, & ciuilium differentia, numero 2.*

2 *Dies ortus agendi principium, non consilij, & præparationis est.*

3 *Dies naturalis, dies vulgaris, & dies artificialis,*

4 *Dies a statutis præfinitus.*

5 *Dies ciuilis.*

6 *Dies legalis, & dies emergens.*

7 *Dies conuentionalis, & dies ecclesiasticus.*

Contractus ex conuentione legem accipiunt.

Diei appellatio simpliciter intelligitur de die viginti quatuor horarum, vt noctem etiam comprehendat.

Verba simpliciter, prolata debent naturaliter intelligi.

Die aliquo si quis promiserit, & iurauerit facturum daturumve, non est periurus si intra mediam noctem eius diei fecerit, dederitue, & nume. 8.

8 *Contractus nocte factus ex die designari potest.*

9 *Thracum vafricies.*

Thracum commentum.

Induciæ etiam noctis tempore seruandæ.

10 *Nox in die non intelligitur vbi fraus subesse potest.*

Nec quando subiecta materia dissuadet, nu. 11.

11 *Operarij conducti per certis diebus non tenentur operari noctibus.*

Statutum puniens delictum factum certo aliquo die, an intelligatur de, delicto facto nocte eius diei.

12 *Oblatio retractus an noctu fieri possit.*

Oblatio pecuniarum quæ infra aliquod tempus fieri debet, noctu potest fieri.

Feriis fieri possunt, quæ alias non possunt cum periculum est in mora.

13 *Dies ecclesiasticus varius, & 14.*

15 *Dies pro tempore tempestiuo.*

Dies pro tempore simpliciter.

16 *Dies pro sole.*

17 *Dies venditionis vel notificationis, an computetur in anno retractus, & numero. 18. cum multis sequen.*

Annus quot dierum.

18 *Dies actus an in termino computetur, & nu. 19. cum pluribus sequen.*

19 *Mensis simpliciter prolatus intelligitur de triginta diebus.*

20 *Tempus an de momento ad momentum computetur & nume. 21.*

22 *Consuetudo optima legum interpres.*

23 *Dies termini computatur in termino quando dispositio de qua est quæstio, loquitur per dictiones hinc, vel ab hinc.*

Dictiones Hinc, & ab hinc, includunt diem.

24 *Dies termini in termino computatur, quando statuitur terminus ab actu.*

26 *Dies termini non computatur in termino assignato absenti in loco remoto, & nu. 27.*

27 *Dies vltimus computatur in termino.*

Intellectus l. 1. ff. si quis cautioni.

28 *Tempus de momento ad momentum currit, cum statuitur post quam quid factum fuerit.*

29 *Item cum tempus a natura præstitutum est.*

30 *Item cum eius interest cui tempus statuitur, vt dies computetur, & nu. 31*

32 *Quid si id cedat commodo statuentis terminum.*

33 *Quid si sequeretur absurdum.*

34 *Quid*

34 *Quid si iungitur actus cum tēpore quod est de initio ipsius.*

35 *Dies termini computatur in termino quando subiecta materia suadet.*

36 *Item cùm statuitur tempus ad tollendum priuilegium.*

37 *Atque cum ex verbis disponentium constat diem computandum.*

38 *Cum & ex alijs quoque iuribus.*

39 *Dictio ex tunc, diem includit.*

40 *Tempus currit de momento ad momentum, cum apponitur ad expirationem beneficii.*

41 *Item cum constat de hora assignationis,*

42 *Dies termini non includitur in termino, cum ipsa dispositia id declarat. Item cū & aliæ id declarant. nume. 43.*

Casus legis vbi est ibi nulla est dubitatio.

44 *In pœnalibus & odiosis an dies termini computatur in termino, & nume. 46.*

Dies bisextilis an pro vno, an pro duobus habeatur, ad computationem anni.

45 *Dies termini computatur vel non computatur, prout fauor vel odium suadet vel dissuadet.*

47 *Dies non computatur in termino cum facit contra eum qui terminum statuit.*

48 *Item cum lex vel statutum idem statuit quod ius commune.*

49 *Atque cum dispositio dicit intra annum post annum.*

50 *Dictio post separatiua. Postea quoque.*

51 *Dies in termino non computatur, cum apponuntur dictiones à ab, ex.*

52 *A, & ab, dictiones sunt separatiuæ.*

53 *A, & ab, dictiones pro post.*

54 *Dictio ex, an sit separatiua, & numero 55. 56 & 57.*

58 *Dies termini non includitur in dilatione expectatoria.*

59 *Quid in dilatione legali.*

60 *Quid si subiecta materia aliud suadeat.*

61 *Annus simpliciter prolatus & annus & dies, an differant. & nu. 62. 63. 64. & 65,*

62 *Consuetudines de tempore retractus.*

64 *Testis unus si deponit de anno, aliter de anno & die, non propterea eius testimonium vitiatur.*

66 *Dictio usque, sit ne exclusiua, an inclusiua.*

67 *Dictio ad, an includat uel excludat.*

Dictio ad, & dictio in an, differant.

68 *Dictio ultra remissiue.*

69 *Dictio Citra. Vltra citraque. Vltro citroque. Vltro curo, siue copula, & iterum de dictione citra.*

70 *Dictio Ante, quid significet.*

Dictiones ante, & post, sunt earundem uirium & naturæ.

71 *Dictio intra, & extra. Iura & extrinsecus, intra & post, & nume. 72.*

73 *Dictio præter quid repræsentet.*

74 *Dictio in, quid significet.*

75 *Dictio circa, quomodo accipiatur.*

76 *Dictio infra.*

77 *Dictio. supra & infra, super & infer. supra pro præter. & nume. 78.*

79 *Dictio absque an includat vel excludat.*

80 *Dictio de.*

81 *Dictio iuxta.*

DE ANNO, quædam in glo. superiore diximus: nunc & de die aliaquædam dicenda ducimus. Diem igitur habemus & naturalem, & ciuilem. Naturalis, vt à Censorio scriptum est ad Q. Cerellium, tempus dicitur ab oriente sole ad solis occasum: cuius principium mane appellauere antiqui, vel quia tunc manat ab oriente dies, vt tradit Varro lib. 5. de Ling. Latina: vel quia ab inferis locis, id est, a Manibus, veniat: aut (quod verius existimat Macrobius lib. primo. Saturnal, capitulo tertio.) boni omnis causa. Mane enim veteres bonum dicebant: vnde Dij ipsi inferi Manes dicti sunt, quos bonos putabant: cuius contrarium est Immane: ut immanis belua, immane facinus. De quo etiam per Seruium enarrantem illud. 3 Æneid.

Stant Manibus aræ.

Porro Caius Titus Probus in Epitome 10. libr. Valerii Maximi (nisi sit suppositiitius liber) tradit Manios dictos, qui mane editi erant, uel omnis causa, quasi boni. Manum enim (inquit) antiqui bonum dicebant, quod & Varro ubi supra scripserat. Occasus uero suprema tempestas dicebatur: vnde illud ex duodecim Tabularum legibus, quas Decemuirales nuncupamus, apud Macrobium & Censorium, Suprema tempestas solis occasus esto. Ortus autem & occasus tantum noti sunt in ipsis legibus Duodecim Tabularum: sed post aliquot annos adiectus est meridies, Accenso Consulum id pronuntiante, vt scribit Pli. lib. 7. ca. 60. eodemque vltim. Ex quo hic versus.

Vbi primum Accensus clamarit meridiem.

Quem citat Varro libro 2. Linguæ Latinæ, vbi dicit, præconem Accensum dictum, quòd acciebat. Asconius autem Accensum ministrum interpretatur. Aliter Nonius Marcellus capite de Doctorum indagine, ipsius Varronis autoritate de Vita patrū libro tertio, Ciuilis vero dies (vt ad Censoriū reuertamur) vocatur tempus, quod fit vno cæli circumactu, quo dies verus & nox continetur: vt cū diximus, aliquem dies 30. tantum vixisse, relinquitur etiam noctes intelligere. Huiusmodi dies (sicut memorant Var. in lib. Rerum humanarū, Tul. in Auguralibus, Plin. lib. secundo. capitu. 79. Aulus Gel. in lib. quos Noctes Atticas inscripsit, quas veterius luces dixerus, libro tertio. capitulo secundo. Seruius Maurus, aut vt alii vocant, Marius, in lib. quinto. Æneid. Macrobius, quo loco supra citauimus, & ipse Censorinus, & Beda in lib. de ratione temporum, capitulo secundo, & iterum lib. de Natura rerum, capitulo quinto, atque etiam è nostris Accursius, post Ioan. antiquum glossatorem in l. more, ff. de feriis, & Ioan. And. in capitu consuluit columna secunda, extra de offic. delega) alii aliter obseruarunt. Babilonii, & Persæ inter duos solis exortus, id est, à solis exortu ad exortum eiusdem

aiūt

astri diem statuerũt. Id quod ab Hebræis sumpsisse videntur, quibus dies computabatur à mane vsque in mane, vt tradit. Diuus. Aug. lib. 1. de Genesi aduersus Manichæos interpretans illud principium Genesis. Et factũ est vespere & mane dies vnus. Quamquam Chryso. in Matthæum, Homili. 81. post principi aliàs. Si tradit Iudęos à vespero ſp dies numerare solitos. Sed & Athenienses inter duos occasus, videlicet ab occasu ad occasũ. Quos secuti Manichæi, censebant diem a vespera incipere, vt scribit Aug. vbi supra. [Id quod etiam Galli antiquitus facere consueuerunt. Hi enim spacia omnis temporis non numero dierum, sed noctium definiebant, & dies natales & mensium initia sic obseruabãt, ut noctẽ dies subsequeretur, vt scribit Cęsar lib. 6. de bello Gallico.] Vmbri & Hetrusci à meridie in meridium. Romani, Ægyptii, & Hipparchii à media nocte ad mediam noctem proximam. Itaque Paul. Iuriscon. in d. l. more, hæc scribit: More Romanorum dies à media nocte incipit & sequentis noctis media parte finitur. Ita quod in his 24 horis, id est duabus dimidiatis noctibus & luce media actum est, perinde est quasi quauis hora lucis actum est. Quæ eadem prope verba repetuntur in d. c. consuluit. De hoc ciuili Romanorum die, Gellius non dubitat Virgi. intellexisse non exposite quidem atque aperte, sed vt hominẽ decuit poeticas res agentem, recondita & quasi operta veteris iuris significatione, cum scribit libro 5. Æneid.

Torquet medios nox humida cursus.

Et me sæuus equ is oriens efflauit anhelis.

Vbi & hoc annotauit Seruius, qui tamen in aliis multis dissidet à cæteris scriptoribus.

2 ¶† Cuius rei rationes plurimas adducit Plutarchus ille Polyhistor. Problematum Romanorum capitu. 84. Cur, inquit, diei principium de media nocte numerant? An quòd respublica ab initio militari more & instituto constituta est? In re autem militari multa noctu vtiliter occupantur. An diei ortum agendi principium esse voluerunt, noctem vero consilii & apparationis? Oportet autem præparatos rem aggredi, non agentes præparari, vt Myson ad Chilonem, unum de septem, dixisse fertur, dum per hyemem vannum conficeret. An quẽadmodum meridies finis est multis reipublicæ gerendæ, sic noctem intempestam actionum omniũ initium oportere statuerunt? Cuius rei maximum argumentum est magistratum Romanum post meridiem fœdus facere non solere. An occasu quidẽ & ortu principium & finem diei capere licet? Nã si multitudinis iudicio principium diei, cum sol emergere cœperit, noctis vero initium, cum penitus occiderit, terminauerimus: ęqualitatem diei ac noctis (quod æquinoctium dicimus) non habebimus. Quam enim noctem diei parem maxime videmus, ea die, cui comparatur, solis spacio ac magnitudine breuior reperietur. Nam quod Mathematici afferunt, & huic rei medicinam afferentes, diei ac noctis verissimam rationem constituunt; centrum solis cum finientem attingat, omnem eui dentiam, & claritatem funditus tollit. Necesse est enim accidere, cum multum lucis etiam sub terra sit, & nos radiis suis iam sol vndique collustret, vt diem nõdum esse fateamur. Quare cum ob dictas causas ortus diei & occasus principium difficillime capi possit, relinquitur, vt aut medium diem, aut mediam noctem principium diei statuamus. Potius autem secundum: fertur enim a nobis solà meridie ad occasum à media uero nocte ad orientem ad nos redit. Hæc ille.

3 ¶† Dies ergo naturalis, ex antiquorum sentẽtia (vt repetamus) id tempus dicitur, quod à luce est ad tenebras: cuiusmodi uulgus omnẽ diem simpliciter nuncupat, ut tradit Plutarchus in eo loco, & Plinius d. c. 79. lib. secundo, & è nostris Bald. qui ex eo hanc diem uulgarem nomine peculiari appellat, in capitu. secundo, de feri. Sed & sacræ literę statim circa initia Genesis, Diuisit (inquiunt) lucem à tenebris, appellauitque lucem, diem: tenebras, noctem. Vnde illud Ambrosij.

Qui mane iunctum vesperi Diem vocari præcipis.

Hunc quoque diem nonnulli è nostris perperam uocant artificialem. Et de eo loquitur text. in l. prima, ver. nec uero, & ibi Angel. no. C. de custo. reo. quem & expendit, & dicit not. Bald. in sua Marga. in verbo, dies, ad id quidem, quòd dies, dũ distinguitur à nocte, incipit à primo solis ortu, & desinit in eius occasu, vbi & nox incipit. Quod facit ad statuta grauius punientia delicta noctu cõmissa. De quo etiam per Bar. in l. Titius. §. Lucius, & ibi quoque Bald. Ang. Imo. Raph. Co. Alex. Frã. Areti. & Ial. ff. de lib. & posth. eundem Barto. in l. aut facta. §. tempus, & ibi late Alex. in Addi. ipsius. ff. de pœnis, & in l. qui duos. §. 1. ff. de manu. testa. Ioan. And. Car. Flor. Panor. Ioan. Ana. & Felyn. late in cap. si perfodiens, vbi etiam est bonus text. extra de homici. Bald. Angel. Alb. Pau. Cast. & Alex. in d. l. more. ff. de feri. Albe. in 2. parte statutorum, quæstio. 19. deinde quæro statuto cauetur, Alber. Gand. in tract. malefic. in tit. de pœnis, nume 42. præterea pone contineri. Angel. Areti. in tractatu male. in verbo, de nocte ut mandatum est, in prin. & ibi Aug. Ari. in addi.

4 ¶† Hic tamen dies vulgaris, nè id omittam, per statuta terrarum potest aliter præscribi, augeri vel minui, vt scilicet dies censeatur esse vsque ad primum vel secundum sonum campanæ, deinde vero nox vt videre licet apud Ioan. And. & Panor. in d. c. si perfodiens, de homici. Alber. in d. l. more, ad fin. ff. de feri. Bartol. Bal. & Roma. in l. prima. §. hoc autem senatusconsultum. ff. de S. C. Sylla. Bald. in l. vltima. & ibi quoque Saly, & Philip. Corne. C. de his quib. ut indig. & ipsum Bald. in capitu. vltimo. columna 3. ver. adde quòd quando, de offic. deleg. Angel. in l. si quis mortis. §. surdus, eodem quoque titu. & consi. 194. visis processibus, colu. secunda. uersi. quæro, tunc quando dicemus. C. de transact. Petr. Anch. in repe. c. 1. car. 63. in paruis, versic. in ista materia, extra de consti. Ange. Aret. & Augu. Ari. in d. trac. malefi. vbi supra. Ex quo forte aliqui ex nostris hunc diem (quod iam diximus) artificialem appellant.

5 ¶† Dies

5 ¶† Dies autem ciuilis est spatium 24. horarum, quibus scilicet reuolutio totius cœli absoluitur. Duodecim n. signa sunt in zodiaco, ac singula, si ortum simul & occasum consideremus, binas horas occupant. At nunc uulgus diem hunc, qui huiusmodi 24. horarum spatio conficitur, naturalem erranter appellat: & ipsum quoque, vt sæpe alias, secutus noster Accur. Pau. Cast. [Roma.] & Ias. de quo magis miror, in d. l. more, & idem iursum Accur. in l. ideoque. ff. de usu. & in l. 2. §. cuiusque & ibi quoque Barto. ff. de uerb. sig. & in l. prima. ff. de oper. libe. & in §. hinc nobis, in prin. in Authē. de bæc. & falc. Bene. Plumbi. in l. 2. ff. de manumi. & nostrates vbique præter Alc. in d. §. cuiusque. & ex externis quoque scriptoribus ita intelligit Bocatius de Genealogia deorum lib. primo. capit. 34. Petr. Lombardus in secunda senten. distinctio. 13. Nic. Lyren. Gene. 1. c. & omnes fere nostræ tempestatis scriptores.

6 ¶† Cæterum Paul. Cast. in d. l. more, & postea ipse Iaso. alias tres dierum species, præter supradictas, descripserunt, videlicet legalem siue emergentem: alteram conuentionalem: tertiam ecclesiasticam. Legalis (inquiunt) ea dicitur, quæ computatur de momento ad momentum. & eodem illo momento definit, quo incepit, vt si hac hora, quæcunque ea sit, promittas aliquid facere intra vnum diem, is quidem dies, qui nunc incipit quū promittis, desinit die procedente eadem illa hora. l. 3. §. minorem. ff. de mino. & d. l. prima. ff. de manumis. & l. 1. §. dies, uer. quid ergo, cum glo. ff. quā. app. sit. & l. in omnibus. ff. de act. & oblig. & Auth. hodie. & ibi no. C. de appel. & de hoc multa p Bal. in d. cap. 2. extra de feri.

7 ¶† Dies conuentionalis is est, de quo inter contrahentes conuenit. De quo ipse Pau. dicit loqui text. in l. eum qui certarum, in princip. ff. de verb. obliga. Ideo si partes de certa forma diei conuenerunt, ea seruanda est. Contractus enim ex conuentione partium leges accipiunt, l. 1. §. si conuenerit. ff. deposi. & l. in conuentionalibus. ff. de uerb. obliga. & l. contractus. ff. de reg. iuris. Quod si nihil dictū est, sed simpliciter de aliquo die actum est, intelligitur de die naturali, 24. horarum, (ita enim hunc appellat, vt iam diximus qui & noctem comprehēdit) d. l. eum qui certarum. & § in diem, Instit. de uerbo. obliga. Adiicit & Ias. rationem, quia verba simpliciter prolata, debent intelligi naturaliter, & non ciuiliter, l. vltima. C. de his qui veni. æta. impe. cum similibus. Quæ ratio non admodum tuta est, propter ea quæ supra diximus, hunc diem non naturalem dici. Sed vtcunque sit de hac ratione: id tamen verum esse puto, quod dictum est: idque affirmat Archi. in cap. quod a patribus, in verbo, sabbati, 75. dist. ubi & ex hoc infert, quod si quis promiserit & iurauerit se quicquam daturum aut facturum aliquo certo die, non erit periturus, si id dederit feceritve intra mediam noctem sequentē illum diem, & alleg. glo. quæ idem uoluit, in ca. 1. de conse. dist. 3. in princ. & hoc sequitur Bal. in ca. ego N. columna prima, extra de iureiur. & Domi. in cap. consuluit, colum. penul. & ibi quoque Dec. extra de off. delega. & Fely. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, col. 19. nume. 61. uer. quinta declaratio, extra de consti. idque etiam ita in sanctis literis intelligitur, vt tradit Diuus August. in Psal. 70. illud interpretans, Tota die salutem tuam &c.

8 ¶† Et huc pertinet, q̄ à multis dicitur, q̄ si partes noctu contractum inierunt, quod facere possunt, l. non minorem. C. de transact. de eoque fuerit notarius rogatus instrumentum conficere, potest is notarius diem huic inscribere, sine mentione noctis: nec id agens falsum committit. Inno. & alii post eum in d. cap consuluit, extra de offic. deleg. Bald. qui id dicit singu. Imo. & Franc. Areti. in l. qua ætate. ff. de testa. idem Bal. in d. l. non minorē in princip. & ibi quoque Paul. Cast. & Iason. & ipse Bld. Angel. & Alex. in d. l. more. ff. de feri. Bald. in d. l. ultima. C. de his quib. ut indig. & in d. ca. 2. extra de feri. Io. Plat. in l. prima. col. secunda. versic. sed nunquid cum notarius. C. de apo. publi. libr. x. Alex. consi. 190. plura narrata sunt, colum. quinta. versi. præterea illud, l. br. 6. Et facit, quod in simili tradit Bald. in rub. extra de offic. deleg. column. 3. uersi. item not. quòd citatus. Verum ipse Bald. in d. cap. consuluit, colum. secunda. versi. quæro quando contractus, dicit, quòd licet id uerum sit, quod diximus: tutius tamen est, vt notarius inscribat horam noctis, vt ex eo appareat, utri diei, præcedēti, an sequenti, actus attribuatur, pp statuta, quæ p mittunt concordiā fieri intra certos quosdā dies.

9 ¶† Ex his autem facile apparet, non immerito fuisse accusatos ab Ephoro Cumæo, Tullio libro Officiorum. 1. Strabone, lib. 9. Geographiæ. [Polinæo lib. 7. Stratagematum, ad Antoninū & verū Imperatores.] & Zenodoto in adagiorum collectaneis, Thraces illos, qui pactis cū hostibus aliquot dierum inducus, nihilo secius noctu populabātur agros hostium: quòd cum quærerentur aduersarii tanquam inducias illi violassent: responderunt, nihil præter pacta fecisse: dies enim pepigisse, noctu autem tantum incursasse, dicentes. Ex quo ipsi Ephorus, Strabo, Zenodotus ortum esse illud prouerbium scribunt, θρακία παρεύρεσις, id est, Thracium commentum, aduersus eos qui pacta cludūt callido commento. Nam cum de diebus simpliciter pactum esset, nec de noctibus quicquam actū fuisset, intelligēdum erat de diebus, qui & noctes comprehendunt, ut diximus. Cuius rei etiam mētionem facit e nostris Petr. Ancha. in repe. d. c. 1. in 5. quæst. prin. in fin. videlicet in 15. char. in parius, ver. in hac quæstione, extra de constitu. [Et idem quoque factitasse Chalcedonis aduersus Brizantios tradit idem ipse Polyneus lib. sexto. eiusdem operis stratagematum.] Sed & contra eos faciebat quòd in his, quæ pariter die noctuque fieri possunt, in dubio intelligēdum est de huiusmodi die 24. horarum, qui & noctem continet, vbi diximus supra ver. ab hinc 2. Atque etiam not. Bal. qui hoc dicit not. in d. l. more, per eum text & ibi quoque Ias. ff. de feri. Quin casus est expressus, inducias esse seruandas etiam noctis tempore, in ca. 1. in verbo, post occasum solis, vbi & hoc not. Anto. extra de treug. & pac.

10 ¶† Sed

10 § † Sed hoc tamen primum tempera, vt non procedat, vbi fraus aliqua committi posset, si intelligeremus noctem comprehendi, vt expressius voluit Bald. in d. capitu. ego N. colum. 1. de iureiu. vbi & hoc dicit committi arbitrio boni viri, & ita intelligendam esse glo. in d. l. more. ff. de feri. quæ dicit actum videri, vt debitor die soluat, non nocte. De quo etiam per Gul. Cuma. Barto. Alberic. Bald. Angel. Paul. Castren. Roman. & Recentiores ibi, ita eam glo. intelligentes, & Bald. in l. acceptam, in 2. quæstio. C. de vsurpa. Salyce. in d. l. non minorē. C. de transa. Pan. in d. c. 2. col. 2. nu. 4 versi. & hoc intellige, extra de feri. Nempe q̃ noctu vix dignosci potest, probane sit moneta, quā debitor vult soluere, an reproba.

11 § † Secundo intellige & generalius non procedere quando subiecta materia aliter suaderet. Verbi gratia, si paterfamilias simpliciter conduxit operarios pro aliquo certo salario singulis quibusque diebus: intelligitur de illis diebus, quos vulgus artificiales vocat, id est, à summo mane ad vesperas, & non de diebus viginti quatuor horarum, qui scilicet noctes continent: quia huiusmodi operæ non solent noctis tempore præstari, secundum Azo. in Summa. C. de opera. libe. & Alberic. in d. l. more, & est bonus tex. in d. l. 1. & in l. medicus. ff. de operis libert. & in l. 2. in fi. ff. de annu. legat. Nam & Bald. in d. capi. 1. de treug. & pace, dicit, quod tum demum appellatio diei simpliciter prolata intelligitur de die naturali, id est, vt ipse intelligit in quo nox continetur, si ei adaptari possit, non alias vt in d. capi. consuluit, de officio. delega. Fed. autem Senen. consi. 44. factum tale est, statuto cauetur, tradit quod si statutum punit delictum commissum die sacro Diuo Ioanni, is qui nocte media eius diei deliquit, non est ea pœna statuti puniendus: quoniam huiusmodi statutum videtur factum ob reuerentiam eius sancti, cuius festum vesperis finitum est, per nota. in capi. alma, quod est viti. §. adiicimus, de sent. excō. lib. 6. & idem pene voluit consi. 156. quod est eiusdem initij, & sequuntur Roma. Pau. Castren. Ale. & Ias. qui, & alias rationes addit, in d. l. more, & Felyn. in d. capi. consuluit, colum. 3. & ibi quoque Dec. & idem Fely. in d. cap. si perfodiens, de homi. & in c. eccle. sanctæ Mariæ, col. 18. versi. 5. declaratio, ibi, scias tamen, de constitu. & Catel. Cotta, in memora. diem, colum. vlti.

12 § † Ex quibus potes intelligere, an oblatio retractus, de qua hæc nostra consuetudo loquitur, noctu fieri possit, forte ante noctem mediam postremi illius diei eius temporis, quod datur ad retrahendum: & similiter oblatio pecuniarum, quæ debet fieri intra octo dies, postquam consanguineus est admissus ad retractum, secundum §. 3. infra, eod. titu. De quo etiam vide per Chasse. hoc tit. §. 1. in verbo, *dedans l'an & iour*, colum. 3. versicu. sed quæro, quidam consanguineus, & iterum in verbo, *le prix*, in additi. incipien. adde quod etiam, & præterea vide Albert. in d. l. more, col. 1. versicu. alia quæstio. ff. de feri. Bald. & Ange. in l. obsignatione. C. de solut. Bald. in l. acceptam, in 2. quæstio. & ibi etiam Ange. colum. 1. in tertio nota. & Salyce. colum. 3. versicu. circa quod dic. C. de vsurpa. Bald. in l. vlti. colum. vlti. C. de fideicom. Salyce. in d. l. non minorem. C. de transact. Marti. Laud. in simili, in capitu. 1. colum. 3. versicu. quæro an vasallus, & ibi quoque Cardina. Alexan. colum. antepe. versi. eiusdem initij tit. quo tempo. miles. Felyn. in d. capi. consuluit, colum. 3. versi. creditor non cogitur, & quæ dicam titu. procedente, *de retraict conuentionel*. §. 1. in glo. 7. quæ est in verbo, *seron preferez*, nume. 41. illud autem scire, & seq. Quibus locis comperies, id fieri posse nocte eius diei, quo tempus finitur propter periculum rei tēpore perituræ, vt etiam in simili dicimus, quod feriis Dei & Diuorum, si iurisdictio sit peritura, potest ferri sententia, aut aliud quidpiam fieri, quod occasione, illius momenti sit periturum l. omnes. C. de fer. & c. licet, & capit. vlti. extra eod. titu. & quod nota. Aufreri. in decis. Tholosa. quæstio. 159. item an exceptio. Non teneri tamen emptorem recipere noctu, pretium propter periculum improbæ monetæ, vt supra dictum est versicu. ab hinc 2.

13 § † Postremo dies ecclesiasticus non vniformis est: sed variis modis ex rerum differentia sumitur: Nam quantum ad indulgentias, quas vocant, & cætera priuilegia, constituitur à vesperis in vesperas inclusiue, cle. 1. in fin. versicu. in primis autem festis, de reliq. & vener. sanc. glo. in d. c. alma. §. adiicimus, versic. in cæteris festiuitatibus in verbo, assumptionis, de senten. excom. libro. 6. Calde. in tracta. de eccle. interd. in sexto membro, quæstio. 56. Felyn. in d. capi. consuluit, columna. 3. versicu. in priuilegiis, & in d. capi. ecclesia sanctæ Mariæ, vbi supra de consti. Cuiusmodi etiam dies statutus sabbato ex lege Mosaica, in qua scriptum est, De vespere in vesperam celebrabitis sabbata vestra, Leuit. 23. quid & repetitur in d. c. 2. de feri. Et hoc quoque obseruandum est in festorum obseruationibus, cap. 1. in prin. & ibi glo. de consecr. distin. 3. & c. 1. & ibi quoque glo. Anto. Imol. Pan. extra de feri. nisi aliud consuetudo induceret, quæ in hoc seruanda est, ca. 2. eod. titu.

14 § † Quantum autem ad esum carnium, dies post cœnam incipit, capitu. de esu carnium, de consecra. distin. 3. glo. & Panormi. in d. capi. 2. de feri. Quanquam glo. in d. capi. 1. de consecra. dist. 3. primum dicit hoc casu diem constitui à media nocte ad sequentem mediam noctem: & ita dicit habere consuetudinem. Deinde vero dicit, incipere à vesperis, per d. capi. de esu carnium. Quantum vero ad collationem ordinum, dicut scribitur in capi. quod à patribus, & ibi glo. & Archidia. & iterum in capi. quod die dominico. 75. distin. & in capi. literas, extra de tempo. ordi. & ibi Imo. & omnes. Quantum denique ad officia diuina, vide tex. glo. & Docto. in d. capitu. 2. de feri. glo. in d. capi. alma, ubi supra, & ibi Ioan. Andr. & Hostien. in summa titu. de feri. §. qualiter, uersi. est tamen notandum, Archi. in d. ca. quod à patribus, & in d. capi. 1. de conse. distin. 3. & Fely. in d. capi. consuluit, col. 2. nu. 9. uersi. 3. conclusio.

15 § † Nec

15 ¶ † Nec illud omiserim, quod ad tractationem diei pertinet, hanc ipsam diei appellationem sæpe significare tempus, & id quidem tempestiuum & maturum, vt probat illud Virgilij, libro 4. Æneidos.

Sed cadat ante diem.

Et rursus eodem libro,

Sed misera ante diem.

Et Ouidij lib. 1. Metamorphoseos.

Filius ante diem patrios inquirit in annos:

[Et lib. 6. eiusdem operis.

Hic dolor ante diem longeque extrema senectæ,
Tempora, tartareas Pandiona misit ad vmbras.]

Et in Epistola Sapphus ad Phaonem.

Ante diem lacrymas ossa bibere meas.

Et libro 4. Fastorum.

Et pecus ante diem partus edebeat acerbos.

[Et in Ibin.

Predaque sis illis quibus est Latonia Delos.
Ante diem rapto non adeunda Thraso.

Et in epistola Phyllidos ad Demophontem.

Nam venit ante suum nostra querela diem.

Et in Elegia de Nuce.

Ante diemque meæ discutiuntur opes.]

Et Statius libro 2. Syluarum.

Sic tener ante diem vultu gressuque superbo.
Vicerat æquales.

Et Iacob. in l. eum. ff. de annu. lega. Quod alij ante tempus dicunt, vt in l. pecuniam, in fin. ff si cert. peta. & sæpe apud autores probatissimos, vt diximus in l. si vnquam in verbo, & postea, nume. 19. C. de reuo. dona. de dictione. Sed & pro empto re simpliciter sæpe ponitur. Tullius ad Atticum Dies autem an modo leuat luctum hunc, sed etiã auget & alibi sæpe.

16 ¶ † Sed & diem multi, receptæ autoritatis scriptores pro sole posuerunt, ob id, vt opinor, ꝙ naturalis dies, sit à solis ortu ad occasum, vt diximus. Virgilius lib. 1. Æneid.

Eripiunt subitò nubes cælumque, diemque,
Teucrorum ex oculis.

Nam quod hic diem pro sole intellexerit, sequenti versu ostendit.

Collectasque fugat nubes, solemque reducit.

Et Ouidius Episto. 2.

Sine dies laxatur humus, &c.

Et Seneca. *Priùs.*

Extinguet ortus, referet occasus diem.

Et Claudianus de Raptu Proserpinæ ad fi. lib. 1.

Merserat vnda diem: &c.

Quod ex eorum sententia (vt declarat dictus interpres) dicit, qui solem putant in Iberum mare cum ingenti vndatum fragore decidere, quod ex Posidonio Strabo refert li. Geo. 3. haud multo post prin. Nam & Ouidius lib. 2. Meta. tradit solem sub aquas stationes habere.

17 ¶ † Sed vt his omissis, accedamus ad nostram consuetudinem (quanquam ea non omnino sunt aliena) nescio qua ratione hic dies anno est additus nisi forte ad tollendam ancipitem illam, si qua alia est, controuersiam, an dies confecti negotij, & ex quo terminus aliquis statuitur, computetur in termino: verbi gratia, hoc die, qui primus est mensis Octobris, fit contractus venditionis, siue (vt loquar in terminis. §. vlt. hoc, eod. titu.) fit notificatio ipsius contractus apud acta, ex quo quidem notificationis die incipit currere tempus anni concessum retractui, vt ibi scribitur. Dubium igitur est, an in eo anno computatur hic dies contractus siue notificationis illius, an vero non computatur. Nam si computabitur, annus retractus finietur vltimo die mensis Septembris proxime futuri, & sequens annus iterum incipiet in primo die mensis Octobris confestim sequentis, vt expresse scribitur in l. 1. & ibi Alber. ff. de manumissio. & in l. ideoque, cum l. præcedenti, & ibi quoque idem Alberi. ff. de vsucapio. & in l. qua ætate. §. vtrum. ff. de test. & l. si añ. ff. solu. mat. & voluit Bald. consi. 457 reuerendus pater, lib. 1. vbi & idẽ dicit de mensibus & diebus. Annus enim non nisi 365. dies continet. l. cum hæres. §. Stichus si hæredi. ff. de statulibe. & diximus in glo præcedente, versicu. 2. Quod si non computabitur, & ita non incipiet annus, nisi crastino die, qui erit secundus huius mensis Octobris: finietur die primo eiusdem mensis anni sequentis, quæ res admodum dubia est iure nostro.

18 ¶ † Sunt enim, qui tenent, diem termini siue assignationis, vt vulgus vocat, non computari in termino, sed debere intelligi de proximis sequentibus diebus, iuxta l. eum qui Calendis, in prin. ff. de verbo. obliga. in qua opinio. fuit glo. in l. vbi lex ff. de regu. iur. & in capi. quisquis, in verbo, ex ea. 4. q 5. glo. Inno. Goffre Philip. & Hostien. in ca. super eo, i. 2. extra de appella. Iacob. But. Rav. Bar. Alberi. Ange. Saly. Pau. Castren. & Roma. in l. 1. post glo. ibi. ff. si quis cautio. Specu. titu de citatio. §. viso, versi. pen. incipien. item nota Ioan. Andr. post Hostien. in capi. solet, de senten. excom. lib. 6. Franci. Vercel. in c. quam sit, de ele. eod. lib 6 Bal. & Ang. in l. 2. ff de anna. exce. idem Bal. in l. si ea, col. vlti. versi. item no. quod terminus. C. qui accu. non pos. Imo. in l. Gallus, in prin. ff. de lib. & post. ipse Imol. Pet. Anc. & Domi. in c. frequens, ꝙ est 1. de restit. spol. lib. 6. idem Imo. in cle. sicut, col. 3. de appel. & consi. 11. in casu præmisso, circa mediũ, Pau. Cast. consi. 498. dies dati termini, in prin. lib. 1. Ale. in l. Labeo, paulo ante fin. ff. de iureiu. Sozi. si is est, in tra. fal. regu. 91. dies termini.

19 ¶ † Et huic sententiæ suffragari vr tex. in d. l. vbi lex, de reg. iu. cuius hęc verba sunt, vbi lex mentionem facit duorũ mensiũ, & qui sexagesimoprimo die venerit, audiendus est: nam mensis absolute & simpliciter prolatus sine relatione certi mensis, intelligitur de triginta diebus, tex. in l. si maritus prę uenerit. §. hæc in maritis, & iterũ in l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. & gl. in l. vl. §. 1. in verb. sexaginta C. de iure deli. Bal. in Auth. qui semel, circa fin. C. quo. & quan. iudi. cum aliis multis conc. à me collectis supra tit. huius voluminis consuetudinũ omnium 1. §. 12. in verbo, *par chascun moys*. Igitur cum d. l. vbi lex, adiiciatur vnus dies post sexagesimum, satis datur intelligi in illis duobus mensib⁹ primum diem, quo scilicet terminus datus est, non

fuisse computatum, aliòquin is, qui sexagesimo-primo die veniret, non esset intra duos menses, & propterea non audiretur termino iam præterito. Facit & ad hanc sententiam tex. in d. ca. frequens, de resti. spolia. lib. 6. & in capi. pia, versicu. si quis, igitur, de excep. cod. libro. 6. Quibus tamen aliqui respondent, quod loquuntur in casibus claris, & certis in quibus scilicet ita fuit expresse dispositū, de quo postea dicemus.

20 ¶ † Alij enim contra computandum esse diē termini affirmant, in quibus sunt gl. vt à multis citatur, in l. Gallus, in prin. in verbo proximis, & ibi Iacob. Areti. Bald. sibi contrarius, Alberi. Ang. sibi quoque contrarius, & Ale. ff. de libe. & posth. glo. Bar. Brixi. in capi. anteriorum, in prin. & ibi etiam Ioan. Fan. & Archi. 2. q. 6. Cyn. Bald. sibi contrarius, Ale & Ias. in d. l. 1. ff. si quis cautio. Iacob. Areti. in l. 1. §. sed si maritus. ff. de libe. agno. Spec. sibi item contrarius, titu. de appella. parte 2. §. restat, versic. sed nunquid dies, lo. And. secum quoque pugnans Bald. Imo. Panor. Cardina. Alexan. & Philip. Deci. in d. capi. super eo, lo 2. de appel. idem Ioan. Andr. in d. capi. pia, & in d. capi. frequens, & ibi etiam, Pau. Eleaz. & Philip. Fran. ad fin. ipse Ioan. Andr. in d. capi. quam sit in verbo electus, & ibi etiam Zenzel Domi. & ipse sibi contrarius, & Philip. Fran. de electio. lib. 6. & idem Ioan. Andr. in capi. cupientes col. 1. in verbo, post consensum, eo. titu. lib. 6. Domi. à Rota, deci. 208. terminus in nouis, Bald. in l. eos. §. si autem, col. 2. non semel. C. de appell. & in l. si quando, in 5. quæstio. C. de testib. & in l. si duobus. §. sed & si quis, in fin. C. com. de leg. & in capi. cum vigesimum, post medium, extra de offic. dele. vbi id dicit esse commune omnium temporum, vt fiat computatio de momento ad momentum, nisi aliud exprimatur, vel nisi sit tempus vtile, quod habet suas intercapedines, & consi. 246. proponitur quod dictum compromissum, lib. 5. vbi ad hoc multa allegatio. & subobscure in l. si ante nuptias, ff. solu. ma. Zenz. Anto. & Cardi. Floren. in d. capi. sicut, de appel. lib 6. Ange. consi. 404. Paulus Centolini. Pet. Ancha. in capi. si propter, colum. 3. versicu. sed quæro post glo. de rescrip. libr. 6. Domi. in d. capi. solet, in prin. col. 4. versicu. an isto termino, & ibi etiam Philip. Fran. colum. 2. post medium, de senten. excom. lib. 6. & idem Domi. consi. 91. præmitto quod possessori, col. 2. versicu. 3. excluditur, Philip. Cor. qui hanc dicit esse communē op. cons. 279. in hac cōsultatione, col. 2. vers. quicqd autem sit, lib. 4. & nouissime Caro. Molen. in consuetudi. Parisien. §. 4. nume. quoque 4.

21 ¶ † Nam tempus (inquiunt multi ex iis) regulariter computatur de momento ad momentū, d. l. 3. §. minorem. ff. de minori. Nisi si in certis casibus aliud exprimatur, vt in l. in vsucapionibus, cū l. sequen. ff. de vsuca. & ita quoque tradit Bald. in capitu. cum in cunctis, colum. 1. versicu. not. quod in episco. extra de electio. & in capi. 1. §. sancimus, colum. 2. versi. sed quæro nunquid, titu. quo temp. miles. Lucas pe, in l. siue, col. 3. C. de excep. & exac. lib. 12. Cardi. Flo. in cle. causam, in prin. in 18. q. de electione. Nam & tempora regulariter sunt continua, glo. in rubri. ff. de diuer. & tempo. præscrip. & ibi quoque Bar. quam glo. in hoc singu. dicit Barb. consi. 50. præclare, colum. 4. versi. facit ad hoc, lib. 2. & Stepha. Bertran. consi. 83. super isto, post prin. lib. 2. & eandem ordinariam Cæpo. consil. causarū criminalium. 71. visa prius, colum. 2. versi. & iste annus, & idem voluit Alberi. in l. siue pars, ad fi. C. de dila. & Bar. in l. genero, in 2. oppo. ff. de his qui nota. infa. Et huic quoque sententiæ adstipulatur, tex. in cap. propter. 2. q. 6. vbi dies, quo quis literas accipit, vt eat, computatur in termino, & in l. biduum. §. dies, aliàs l. 1. §. dies. & ibi gloss. in verbo, subtraxisse. ff. quan. appella. sit, & in Authenti. hodie, & ibi Bald. & Ange. C. de appella. & in §. 1. in Authen. de appella. & intra quę tempora, vbi tempus appellandi statim à lata sententia currit de momento ad momentum, quod & voluerunt alij multi, quos retulit Ioan. Anast. consi. 93. viso processu, colum. penul. versicu. venio nunc ad inuestigandum, & ibi quoque Ludo. Bolo. in addi. colum. item penul. versicu. condescendo. Quibus adde Alberi. in l. 1 §. si mulier. ff. de liber. agnos. & in suo dictionario, in verbi. ex diç mortis. Sed posset dici, eos tex. loqui in casu expresso & speciali. Nam d. glo. in d. §. dies, illud assignat fauori rei iudicatæ, tanquam aliud, sit in cæteris casibus. Et ad id quod dictum est, tempus currere de momento, ad momentum, respondent qui alterius sunt sententiæ, id verum esse, postcaquam tempus incepit currere, non ante.

22 ¶ † Ego priorem partem sequendam esse potius, arbitror, tum quia de consuetudine solet obseruari, id attestantibus Albe. & Fulgo. in d. l. 1. ff. si quis cautio. & Bald. in l. eos. §. si autem. C. de appella. Domi. post Pau. Eleaz. in d. cap. frequens. §. 1. versicu. nota. ex ista glo. de restitu. spol. lib. 6. Card. Alexan. & Philip. Decio, qui tamen alterius sunt opi. in d. capi. super eo, l. 2. illo col. 4. versicu. sexto limitabitis, hoc colum. 5. versic. 2. fallit de consuetudine, de appella. libr. 6 Guid. Papinia. decis. Delphin. 270. an dies termini. Est enim optima legū interpres consuetudo, l. si de interpretatione. ff. de legib. Tum item, quia in hoc dubio, in quo legem certam non habemus, quæ hoc aperte definiat, nisi in certis quibusdam casibus, æquiorem ac benigniorem partem sequi debemus, l. benignius. ff. de legib. & l. placuit. C. de iud. cum si. benignius autem & æquius est, ne quis vnius diei lapsu excludatur à iure sibi competente, l. 1. ff. de neg gest. & l. 1 ff. de vsucapio.

23 ¶ † Igitur si hanc opinio. sequaris, eam limitabis primo procedere, nisi dispositio, de qua quæstio est, loqueretur per huiusmodi dictiones hinc, vel abhinc, verbi gratia, hinc ad decem dies, siue ab hinc decem dies, aut decem diebus. Nam tunc dies termini computatur in termino, ex sententia Iacob. Bud. Barto Roma. & Ias in d. l. 1. si quis cautionibus, Ray. & Imo. in l huiusmodi, la 2. ff. de verbo. obli. Ioan. And. in addi. Spe. titu. de dila. §. dilationum, versi. sed pone iudex. Dy. & Alber. in l. pater. ff de adul. Bald. in d. l. eos. §. si autem colum. 3. versi. quæro autem an dies. C. de appella. Ange.

Ange.d.consi.404.col.2.versicu.& hoc importat aduerbium.Imo.Domi. & Philip. Fran.in d.capi. 1.de restitu.spol.lib.6.per d.capi.biduum.Pau.Castren.consi.217.videtur dicendum,quod tempus, versicu.quartum vero,lib.j. Alexan.consi.75.ponderatis,versi.quinimo ille dies,lib.2.quod repetitur consi.56.lib.6.Guid·Papi.deci.270.vbi tamen dicit aliter seruari.Sed & de hoc est bonus tex.in l.placet, iuncta glo.in verbo, ab hinc.C.de sacrosan.eccle.quam ad hoc dicit singu.Roma.in d.l.1. ff.si quis cautio.

24 ¶ † Secundo limita non procedere, quando statuitur terminus ab actu,non à die actus,puta si in casu nostræ consuetudinis diceretur,quod consanguineus admittitur intra annum à venditione siue notificatione venditionis tunc enim computaretur tempus de momento ad momentum, vt scilicet inciperet ab ipsa venditione vel notificatione ipsius,capi.ex parte, & ibi Cardina.Alexan.in 1.nota.extra de sponsa.glo.in d.capitu.anteriorũ, in princi.2.quæstio.6 & in clemen.causam,in verbo,ac interpositione,& ibi Imo.colum 8.super ea glo & Bar.col.11.versi.nota quod dicit & iterum colum.28.super eadem glo.de electio.Ioan.Andr. in addi.Specu.titu.de cita.§.viso col.vltim.versic. item nota.repræhendens ipsum Specu.qui ibi tenet contrarium: & rursus d.titu.de dila.§.dilationum,vbi supra Bald.in l.cum anterioribus, col.2. versicu.sed dubitant.C.de tempo.appe. Imol.Domi.& Philip.Fran.in d.capi.frequens,vbi & id dicunt probari in d.capi.biduum. Panormi.in d.capitu.super eod.l.2.colum,4.& ibi etiam Cardina. Alexan.colum.quoque 4.versicu.limitabis tertio, extra de appellation.& Ioann. Anastasi.consil.93. colum.vlti.

25 ¶ † Nec tamen fuit Specu.vbi supra, solus in contraria opinio.cum & idem cum eo tenuit Bal. hic (vt alias sæpe) sibi cõtrarius in l.scire oportet. §.aliud autem.ff.de excus.tuto.vbi notatio.ex eo, quod,à,propositio diuidit, & ideo (inquit) si statutum dicat,quod lis finiatur à tempore litis contestatæ ad tres menses,dies litis contestationibus, non computatur, per illum tex.& l.ratio.§.vlti.ff. de actio. empti. & capi.statutum de præbi.lib.6. Et pro eis facit tex.in l.Thais.§.hærede.ff.de fideicom.libe.qui quidem videtur nullam facere differentiam,siue dicas,à die,aut ex die testamenti facti, siue dicas, à tempore, aut ex tempore testamenti facti: nam in eodem casu,quod prius per, vnum dixerat, mox per alterum dicit, tanquam nihil inter vtrunque intersit. Et hic vide, quæ dicam infra in septima limitatione alterius opinio. nu.scilicet huius glo.55.sed vt intelligas,& seq.Et tamen etiam interim vide,quid de hac dictione, ab scribit Bald.in capi.1.col.1.versi.ibi ab initio, extra de Summa Trinita.

26 ¶ † Tertio limita hanc opinio.quæ non computat diem termini in termino,vt procedat quando ipse terminus statuitur absenti in loco quopiã remoto.Secus,si præsenti statuitur: quia tunc dies ipse termini computabitur,si credimus Albe.in d. l.1.in fin.commenti,vt nostri vocant.ff.si quis cautio.vbi ita se ex facto obtinuisse dicit coram magnificis viris,quibus visum est eam ipsam l.1.proprie loqui in istis terminis.Subditque,quod illud videtur sentire Guido Suza.ibi, & clare id ipsum tenere Archi.in d.c.frequens.Et idem quoque tenuit Bal.in d.l.eos.§.si autem, col.2.C.de appella. per d.l.1.si quis cautio.& Cor.d.consi.279.col.2. versi.nec tenendo, lib.4.

27 ¶ † Sed si ista limitatio esset vera,vt dicit Ias. in ea.l.1.confunderetur practica communis palatiorum, quæ tenet simpliciter, diem termini assignati non computari in termino: & esset contra mentem Bar.& aliorum prioris sententię,quorum ea ratio est,quoniam intelligitur de proximis diebus postea sequentibus: quæ ratio æque habet locum in termino statuto præsenti, atque absenti. Nec aliquid facit,d.l.1.quæ non loquitur in die, quo terminus statuitur, sed de vltimo die ipsius, termini,qui sine controuersia computatur in termino,vt ibi probatur,& in l.1.§.quod dicimus.ff. de succes.edict.& l.in omnibus temporalibus.ff. de actio.& obliga.& l.pater.§ sexaginta.ff.de adulte.& l.si quis sic dixerit.ff.de verbo.significatio.& voluit Inno.in d.capi.pia,in verbo,computato,extra de exceptio.Specu.titu.de appella.§.restat, versicu.sed nunquid dies,& titu.de dila.§.dilationũ, versicu.quid si dicatur.Batto.in tracta.de cita.col. 2.in 8.quæstio. Bald.in d.l.eos.§.si autem, col.2. versicu.sed nunquid vltima dies,& in d.l.1.col.2. versicu.secundo quæro.ff.si quis cautio. & Petrus, Ferra.titu.forma respon.rei conuentio.in gloss.1. colum.2.versicu.quid ergo si per iudicem,& Ange.d.consi.404.& ex externis scriptoribus Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 12.capi.13.vbi, qui pronuntiare intra Calendas iussus est, in die Calendarum potest pronuntiare.Et Nonius Marcellus sub titu.de doctorum indagine. Et ita intelligunt d.l.1.plerique omnes ibi,vt dicit ipse Iason. Sed & illa recte intellecta palam ostendit, diem, quo tempus præstituitur, non computari in ipso, tempore,cum ibi dicitur,præter eum diem, quo cautũ promittit nec potest dici illic absenti fuisse diem præstitutum,cum is ipse,cui præstiturus est, promittit sistere in ipsum diem.

28 ¶ † Quarto limita procedere, nisi dies siue tempus fuerit præstitutum ad aliquid faciendum dandumve,postquam aliquid factum fuerit,vt si diceretur in nostra consuetudine,intra annum postquam emptor notificauerit &c.nam tunc tempus currit de momento ad momentum, continuo quã illud factum fuerit,vt voluit Ang.d.consi.404 col. secunda,versic.hoc confirmatur,per tex.in l.si ita fuerit libertas,versicu.sed si ita scriptum sit.ff.de manumis.testam, & d.l.in vsucapionibus,cum l. sequen.ff.de vsucapio.& idem quoque voluit Dominicus in capi.felicis.§.vlti.col.2.de pœnis,lib 6. & ante hos glo.quam tamen non memorant, in c. concertationi, in verbo, sciuerit de appella.lib.6. Super quo vide,quæ dicam infra in 7. limitatione alterius opinionis.

29 ¶ † Quinto limita procedere in tẽpore à natura præstituto: Nam cum viam naturæ potius sequi

debeamus, quam artis (est enim natura omni arte potior potentiorque) sitque artis & iuris ciuilis, non naturæ, vt prima illa dies non computetur in termino: relinquitur, vt hoc casu, quo natura ipsa tempus præstituit, prima dies computetur, vt etiam dicitur, voluisse Bald. in d. l. Gallus, in princi. in 6. eademque vlti. quæstion. ff. de liber. & posthu. & in l. qua ætate. ff. de testa. Et ita illum refert, & sequitur Sozin. in d. tracta. fal. regula 91. in 1. fal. verum Bald. in posteriori loco non id mihi videre videtur.

30 ¶ † Sexto limita, etiam non procedere, quando magis interest eius, cui terminus statuitur, vt dies, quo statuitur, computetur in termino, quia forte eo die produxit, aut vult producere sua instrumenta, quibus producendis præfinitum tempus fuerat: tunc enim is dies computabitur, vt eo possit producere, & valeat productio, vt voluit glo in cle. 1. de appel. quam ita allegat Sozin. vbi supra in 2. fal. verum ego illam glo. non reperi, & credo quod voluit allegare glo. in d. cle. sicut, in verbo, à die, in prin. eod. titu. quæ tradit, & post eam Gul. Laud. & Ant. diem, quo tempus statuitur, cedere lucro eius, cui statuitur. Et hoc quoque expresse voluit Bald. in l. à caligato, colum. j. C. de nup. vbi dicit, quod licet cum iudex statuit terminum octo dierum ab hoc die ad probandum, non computetur hic dies in termino, sed præter hunc habeat octo dies: valet tamen probatio hac die facta: quia quod non computatur, fit fauore illius, quod non debet in eius læsionem detorqueri. Et sequitur Fely. in capi. 1. colum. 2. nu. 4 versic. & dum iste. extra de præscript. Et simile est quod tradit idem Bald. in l. vlti. col. 2. versi. ex quo determinatur. C. de tempo. appe. quod si statutum dicit, quod fiat concordia intra decem dies à die, inchoati processus, præter eum diē debent alij octo dies computari, valet tamen cōcordia eo ipso die, facta, quia cedit lucro concordantis, per glo. in d. cap. sicut, quam dicit notabilem laudabilemque ac singularem, & sequitur Barba. in addi. illius, qui & eam glo. dicit singu.

31 ¶ † Et idem generaliter, & in omni casu voluit ipse Bal. in d. l. à caligato, versi. sed pone quod iudex, ibi, modo restat. C. de nup. & in d. l. cos. §. si autem, colum. 2. versicu. quæro autem. C. de appe. licet postea in versicu. modo reuoco in dubium, tanquam sui oblitus, à prima sententia discedere, videatur, secutus Pau. Eleaz qui tenet contrarium in d. capi. frequens. Sed prima illa est verior, cuius etiam sunt Archi. & Ioan. Andr. in ca. statutum, q est 3. totius titu. & ibi Domi. col. 3. de præben. lib. 6. & Corne. d. consi. 279. colum. 2. versicu. potest, autem pro concordia, lib. 4. & Franc. Areti. qui illā glo. dicit singu. in l. si ex duobus, columna. 1. ff. de duobus reis, & Cardi. Ale. qui illam singu. asserit, in d. capi. super eo, colum. 4. versicu. sed vnum tene menti. extra de appella.

32 ¶ † Et hoc maxime procedit, si id cederet commodo eius, qui terminum statuit, & contra incommodo eius, cui statuitur, tunc enim omnino interpretandum esset contra statuētem, vt scilicet dies computetur in ipsius incommodum, vt sic ei imputetur, quod apertius legem non dixerit, l. veteribus, ff. de pactis, & l. Labeo ff. de contra. emp. & capi. contra eum, de regu. iur. lib. 6. & ibi concord. Nam & videmus, quod verba dubia sunt contra stipulantē interpretanda. l. quicquid adstringendę. §. 1. ff. de ver. obli. & §. 1. Insti. eo. & faciunt quę diximus supra in verbo, *on lignagier*, nu. 210. ceterū hac in re. Et ita quoque expresse in hac specie, de qua tractamus, voluit Domi. in d. capi. statutum, col. 3. ibi, sed vbi materia, & Cord. consi. 279. col. 3. versi. & ideo non immerito,

33 ¶ † Septimo limita non procedere, si sequetur absurdum, nisi dies, quo statuitur terminus computaretur in eo termino: nam tunc ad tollendam huiusmodi absurditatem computabitur, ex iis quæ nota. Cy. in d. l. à caligato. C. de nuptiis. & voluit etiam Bald. consil. 457. reuerendus pater, colum. 3. ibi, aut sequeretur absurdum, iterumque versiculo secunda ratione, lib. 1. vbi ponit, exemplum absurditatis, vt ibi videre potetis, quod quidem consil. repetitur, consi. 461. lib. 3 & iterum consil. 412. libro 5. nisi quod non est omnium idem princi.

34 ¶ † Octauo limita etiam non procedere, vbicunque iungitur actus cum tempore, quod est de initio ipsius, uerbi gratia, si quis instituerit nepotē qui nascetur intra decem menses à die mortis filij: nam tunc dies ille mortis computatur in illis decē mensibus. l. Gallus, in prin. ff. de libe. & posth. Item in iureiurando ita concepto, Iuro ab hoc die esse, fidelis, nam & dies huiusce iurisiurandi continetur, c. 1. titu. de no. for. fidel. Similiter si quis promittat soluere, etiam præsens dies includitur: quia est quædā integritas temporis, quæ primum princ. non excludit. l. lecta. §. vlti. ff. si cer. peta. Hæc prope Bald. d. consi. 457. col. 3. lib. 1.

35 ¶ † Nono limita, vt non procedat, quando subiecta materia ostendit tempus ipsum primum includi, ac computari in termino, tunc enim includitur: vt cum scribitur in capitu. capellanus, extra de feri. Nec celebrentur nuptiæ à tribus diebus Rogationum vsque ad octauum diem post, Pentecosten: nec similiter à septuagesima, vsque ad septem dies &c. Illic enim illi tres dies Rogationum integri, atque integra septuagesima includitur, scilicet propter subiacentem materiam, vt ibi annotat Bald. & bene facit, quod tradit Albe. in l. vlti. §. 1. ff. de Senato. Et super hoc quoque vide, quæ dicam infra in 10. limitatione alterius opinio. quæ est nume. 60.

36 ¶ † Decimo item limita, vt etiam non procedat, cum statuitur terminus ad tollendum priuilegium contra ius commune: tunc enim computatur dies termini in ipso termino, vt voluerunt, Ant. & Imo. in d. cle. sicut, de appe. in id ipsum referentes tex. supra sæpius à nobis citatum in d. l. 3. §. minorem, ff. de minori. Nam & alias semper videmus, priuilegia iuraque specialia restringi, iurā autem communia extendi, l. quod vero, & l. in iis, quæ contra, & l. ius sin. ff. de leg. & l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr. cum similibus.

37 ¶ † Vnde-

37 ¶ † Vndecimò limita non procedere, vbi ex verbis constitutionis statuentis terminum apparet eam velle diem computari, vt in casu capitu. 1. 31. distin. vbi dicitur, à præsenti die nullus Episcopus Subdiaconum facere præsumat, nisi qui se victurum caste promiserit. Nam ibi dies includitur ex verbis legis, vt dicit Domi. post Ioan. Andr. ind. ca. statutum, colum. 3. ibi, aut non apparet quis intellectus, & ibi quoque Phili. Fran. colum. 2. de præb. lib. 6. Et huc referri possunt tex. in d. l. biduum. §. dies. ff. quam. appell. sit & in d. Authen. hodie. C. de appel. & in §. 1. in Auth. de appel. & intra quę tempora, & in ca. propter. 2. q 6. à nobis citati, nu. 20. nam tempus, quibus expresse cauetur, diem termini in casibus, de quibus loquuntur, computari in termino. Et facit, quod dicemus, in prima limitatione alterius opinionis.

38 ¶ † Duodecimo limita procedere, nisi etiam ex aliis iuribus constaret diem computandum esse in termino, verbi gratia, scribitur in §. non autem. 76. distin. à die Dominicæ resurrectionis vsque in diem Pentecostes non indici obseruanda ieiunia. In quo tempore comprehenditur is dies resurrectionis: quia per alia iura dies dominicus ieiuniis eximitur, ca. 1. extra de obser. ieiunio, & hoc quoque annotarunt Domi. Philip. Fran. in d. c. statutũ. Et generale est, vt iura ex aliis iuribus interpretationem mutuentur, etiam contra propriam verborum naturam, vt diximus in nostra repe. l. si vnquam, in ver. reuertatur, nume. 36. fallit secundo, & iterum nume. 64. duodecimo fallit.

39 ¶ † Decimotertio limita non procedere, vbi dispositio vteretur hac dictione, extunc, ita videlicet, facta vẽditione extunc consanguineus habet annum ad retrahendum: quia huiusmodi dictio, extunc, denotat extremitatem illam temporis venditionis, vt scilicet continuo incipiat annus, per not. in d. l. Gallus in prin. & ibi Ange. Fran. Aret. & prope cæteri Recentiores. ff. de libe. & posthu. & in l. si iis legatum, quæ est 4. §. 1. ff. de condi. & demon. & ibi concordan. in gloss. Verum habemus glo. quæ relata ad tex. apertissime contrarium dicit, vt scilicet hæc dictio, extunc, non faciat, vt dies termini non computetur in termino. Ea est in capi. super eo, lo 2. in uer. recepisse, extra de appe. quam sequuntur Innocentinus, Gos. Phili. & Hostien. ibi, verum ea glo. post eam opi. subiungit. argumen. contra l, 1. §. præsens, & l. continuus actus. ff. de verborum obligatio. quibus scilicet cauetur, quod post interrogationem confestim debet sequi responsio, scilicet antequam partes diuertant ad alios actus. Quasi etiam hic incontinenti tempus computetur. Et illam postremam opinionem sequuntur, & dicunt veriorem Guil. Naso. Ioan. Andr. Colle. Bald. Imol. Panormi. & quisquis est, qui addi. in eum fecit, & Cardina. Alexan. & alij Recentiores, inniti maxima ex parte vi & natura huius dictionis, extunc. Et bene etiam facit tex. in ca. vt super, in verbo, extunc, de appell. lib. 6. Et quod scribit Archi. in capi. cum in tua, quod est vlt. paulo ante fin. de consuetudi. lib. 6. vbi nuncupatim dicit hanc, dictionem facere, vt tempus currat de momento ad momentum. Et idem quoque nominatim voluit Guil. à monte Lauda. in extrauagan. Ioan. 22. incipien. suscepti regiminis, quæ ponitur inter extrauaga. communes, sub titulo ne sede vacante. in uerbo, extunc ea autem extra. (ne erres) etiam ponitur inter alias extrauagantes ipsius Ioãnis 22. sub titulo. de electionibus, cum commentariis Zenzel. Porrò hac dictione extunc usus est, Apuleius, libro septimo Asini aurei: extunc (ait) pœnæ reseruatus.

40 ¶ † Decimoquarto limita, ut etiam non procedat in emptore apposito ad expirationem beneficij. Nam huiusmodi tẽpus currit de momento in momentũ ut per tex. in l. 3. §. minorem. ff. de mino ri. uoluit Bal. ibi quem nuncupatim refert, & sequ. Matthæ. Affli. in consti. Siciliæ inci. appel. tempora colum. 3. in 4. nota.

41 ¶ † Decimoquinto limita, ut non procedat, cum constat de hora assignationis termini, nam tunc quoq; semper fit computatio de momẽto ad momentũ, hęc enim fuit sententia Bonifa. Vitel: in trac. maleficio in tit. forma citationis accusari, nu. 27. ubi generaliter dicit, diem citationis non computari in termino, per d. l. 1. ff. si quis cau. & d. cap. super eo, lo 2. de appel. nisi constet de hora assignationis, nam tunc fit cẽputatio de momẽto ad momentũ, per d. l 3. §. mino. ff. de mino. & alia quędã iura supra allegata, quibus probatur tempus currere de momento ad momentum, nec tamen in illis declaratur, constetne de hora, annon. Nec ego id, uerum esse puto, per ea quæ diximus.

42 ¶ † Quod si posteriorem partem sequi malis quæ asserit diem termini regulariter computari in termino, ut tempus illico currat de momento, ad momentum, eam quoque multis modis limitabis. Primo igitur limita, nisi lex aut constitutio, ipsa tempus statuentis, declaret non computari, ut in d. capt. frequens, de resti. spolia. & in d. capi. pia, uersi. si quis igitur, de excep. eod. lib. 6. & in d. ca. statutum, de præben. eod. quoque, lib. 6. ubi & ipsi Domi. Philip. Fran. id expedeunt, & Bald. d. consil. 457. colum. 3. uersi. dubitatur, lib. 1. Nam cum casus legis est expressus, nihil est quod amplius dubitare debeamus. l. ancillæ, & ibi Bal. in 3. no. C. de fur. consi. Et facit quod diximus supra in 11. limitatione prioris partis.

43 ¶ † Limita secundo, ut etiam procedat, nisi ex aliis quoq; iuribus appareret tempus termini non esse computandũ, quia tunc nec computari debet, uerbi gratia, scribitur in c. in ueteri, ad fi. 77. disti. ut Leuitæ à uigesimoquinto anno suę ętatis consecrentur: quod debet intelligi, non computato illo uigesimoquinto anno, quia ex alij iuribus Leuita, ordinari non potest, nisi uigesimumquintũ annũ peregerit, capi. de his. 28. distin. & ita tradit Dom. ubi supra, & facit etiam, quod diximus in 12. limitatione primæ partis.

44 ¶ † Limita tetio, ut non procedat in pœnalibus, & odiosis, in his enim dies termini non computatur in termino: ut uoluerunt, sub dubij tamẽ Arch. & Ioan. And. & eorum autoritate Phi. Francis. qui id dicit tanquam sing. esse menti tenendũ

in capi.felicis.§.vlti.de pœnis,lib.6.motl hac ratione, quod huiuscemodi dispositiones sunt restringendæ,capi.statutum,de electio.lib.6.& in c.odia, de regu.iur.eod.lib.6.& idem voluerunt ipse Archi,Domi.& Philip.Fran.in d.c.statutum, lo 1.de præben.lib.6.Et facit,quod in simili, an scilicet bissextilis pro vno,an pro duobus habeatur ad cōputationem anni, tradit gloss. distinguens inter odiosa & fauorabilia,in ca.si propter,in verbo,primi anni, ad fi.de rescrip.lib.6. de quo diximus in glo.præcedenti in 22.eadem penulti.quæstio. Facit item quod diximus supra, in sexta limitatione prioris partis.

45 ¶ † Ex quibus (vt id non intempestiue concludam,ac definiam) potes facile intelligere, totū id,de quo tractamus ad fauorem vel odium negotij dirigendum,vt scilicet dies termini, computetur,vel non computetur, prout fauor vel odium suadebit,vel dissuadebit. Sicuti etiam tradunt Gul.Laud.Anto.& Imo.in d.cle.sicut de appel.& Pau.Eleaz.in cle.causam,& ibi quoque ipse Imol, col.8.versicu.ab interpositione, & Barba.col.28. versicu.in glo.in verbo,de electio. Corne.d.consi. 279.col.2.versi.potest autem,lib.4.Et alias dictiones dubiæ,sunt vel exclusiuæ vel inclusiuæ, prout constitutione sunt odiosæ,aut fauorabiles, vt per glo.& Doc.in l.id est ff.de dol.mal.& Oldr consi. 49.consueuit,colum.2.versicu.de ad.Cyn.& Saly. in d.l.à caligato.C.de nup.& Iacob.Butt.in Auth. hoc ius. C.de procu.

46 ¶ † Vide tamen Domi.& Philip.Fran.in cap. prouida,in fi.de electio.lib.6.qui ex eo quod voluerunt Arch.& Ioan And.ibi notat,quod in pœnalibus fit computatio de momento ad momentū. Sed iidem & præterea Philip. Fran.in d.ca.felicis. §.vlti.de pœnis,lib 6.dicunt è diametro contrariū vt in pœnalibus dies termini non computetur in termino,nec fiat computatio de momento ad momentum. Id quod Philip.dicit singu.menti tenendum.Sed hæc,quæ videtur contrarietas, ita dissoluitur,vt in istis scilicet pœnalibus vel computetur vel non computetur,prout est fauor vel odium, vt ex illis videre licet. Sed & tu præterea vide hic omnino Albert.in d.Authen.hoc ius, col.3.versi. quid ergo,cum multis seq.C.de procu.& Petrus, Ancha.in capi.licet canon, col.1.versi.item nota, quod cum,de electio.lib 6.

47 ¶ † Limita quarto, vt etiam non procedat, quando aduersus eum faceret,qui terminum constituit,& è contrario cederet eius commodo, cui statutus est,vt dies ipsius termini non computaretur in termino : nam tūc non computaretur,assumendo scilicet eum intellectum, qui contra eum facit,qui potuit legem apertius dicere, per l.veteribus.ff.de pactis,& alia similia iura supra allegata in sexta limitatione prioris partis,versi.& hoc maxime ita enim voluerunt Domi.& Philip. Francis. in d.capi.statutum, de præbend.lib.6.& Corne.d. consi.279.colum.vlti.lib.4.

48 ¶ † Limita quinto, vt item non procedat, quando lex,vel statutum idem statueret,quod ius commune in re quapiam,quę debet expediri intra certum aliquod tempus nam tunc etiam si de iure communi intelligeretur, vt deberet fieri de momento ad momentum,computato die termini in termino : tamen vt statutum aliquid addat ad ius commune, nec sit superfluum, debet intelligi, vt non computetur ita voluit, & respondit collegiū Paduanum inter consi.Alexan consi.87.in nomine,&c nos Doctores, ad fin.libro.7.per nota.per Barto.& alios in l.4.§.Prætor.ff. de damn. infecto. cum aliis concordan.quas offeremus infra eodem titu.§.9.in glo.2.super verbo, *a son domicille*, nu. 56.contrarium tamen,& latius in nostro tract.cui titu.est, nihil frustra. Et faciunt etiam ea quæ, scripsimus in repe.l.si vnquam,in verbo, reuertatur,nume.44.tertio fallit,& sequi.vide tamen quę nos scribemus infra §.9. gloss.2.nume.50.quinto item,& multis sequen.

49 ¶ † Limita texto,vt procedat, nisi dispositio ita loquatur, intra annum post diem contractus; nam tunc is dies contractus non cōputabitur,glo. in d.cap.frequens,in verbo,proponitur, & ibi Archi.Imo.Domi.& Philip. Fran.de restitu. spol.lib. 6.& glo.in ca.quod à patribus, in glo.1.post medium.75.distin.Specu.titu.de cita.§.viso, col.vlti, versi.item nota.& Ioan.And.in c.cupientes, col.1, in verbo,post consensum , de electi.lib 6.vbi facit differentiam,an dicatur,post consensum , an vero post diem consensus: primo enim casu diem computari,secundo non computari,vt in simili diximus de dictione, à supra nu.24.secundo limita,& sequ. & dicemus versi.abhinc 2.& alij quoque seque. Nam & hæc dictio,post.& à eandem habent significationem,vt etiam diximus in d.repe.l.si vnquā, in verbo postea,nu.21.his adde.

50 ¶ † Porrò hæc dictio,post, aperte declarat eū diem,cui adiicitur,non comprehendi,vt probat tex.in l.si cui legetur,in verbo, post biennium,& in verbo,præsentibus,& ibi Franc.Areti.colum.2. ff.de leg.1.& in l.si ita fuerit libertas.ff.de manu. testa.& voluit Alber. in suo dictio.in verbo, post diem sabbati.Barto.in l.1.§.creditum,col.2.versic. aduerte,& ibi quoque Recentiores.ff.si cer.pet.& Salyce.in l si pacto,colum.5.versicu. ad l.nuda.C. de pactis,& patet ex aliis, quæ diximus in d.repe. l.si vnquam,in verbo,postea.Sicuti & de dictione postea, etiam tradit Alber.in l.5.§.qui præsens, nume.4.ff.de verbo.obliga.vbi dicit eam dictionē significare actum perfectum, & non pendentem, per l.nam & postea,aliàs l. Nam postea.ff.de iureiuran.& l.si quis postea.ff.de iudicii. Hincque supremus noster senatus Parisiensis censuit ordinationem regiam, quam vocamus,quæ ius facit relinquendæ appellationis, intra octo dies, post sequentes,his quidem verbis,*dedans huict iours apres prochains ensuyuans*, non comprehendere diem appellationis, sed præter eum alios octo dies concedi.ea autem ordinatio est 16.earum, quas Carolus septimus sanxit.

51 ¶† Limita septimo non procedere,quando ea dispositio, quæ tēpus statuit,præponit huiusmodi dictiones,à,ab,ex,diei,ex quo terminus statuitur, verbi gratia, à diei contractus, ab appellationis,

die, ex

die, ex die notificationis: tunc enim is dies non computabitur, vt de primis, scilicet à & ab, quæ eundem omnino sensum, eandemque vim & naturam habent, voluit glo. in d.ca. statutum, in verbo numerandum, paulo ante fi. ibi, tertium quod non fit, de præben. lib. 6. & ibi sequuntur Imol. & alii, qui ex hoc dicunt, hanc dictionem, à regulariter poni exclusiue, & est glo. similis in d.cle. sicut in verbo, à die, in prin. & ibi Archid. Ioan. Andr. & Car. Flo. de appel. & voluit idem Ioan. And. in addi. Specu. tit. de citat. §. viso, versi. pen. supra à nobis citatio, & titu. de dila. §. dilationum, versic. sed pone, ipse Archi. in ca. 1. col. 6. in verbo, à die, de elect. lib. 6. & in c. aliter, quod est vlti. 3. q. 5. Iacob. Areti. Ange. & Ale. in d.l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posthu. Albe. in l. vlti. ff. de Sena. Bald. & Ale. in d.l. 1. ff. si quis cautio. idem Bald. in l. vlti. in prin. col. 2. versi. sed illud non est. C. de tempo. appel. & in l. scire oportet. §. illud. ff. de excus. tuto. & in d.l. eos. §. si autem, col. 2. versi. quæro autem an dies. C. de appel. & in l. datio. §. si per venditorem, in vtraque lect. ff. de actio. emp. & in l. à caligato, versi. sed pone quod iudex. C. de nup. & in d.ca. super eo, le 2. col. 1. & ibi Panor. Cardin. Alexan. in 3. limitatione, & Philip. Deci. colum. 5. nume. 3. versi. ista conclusio fallit, de appella. Ange. d. consi. 404. in fin. Petr. Ancha. consi. 413. vltra rationes, in fin. Imol. Domi. & Philip. Franciscus in d. capitu. frequens, de restitu. spolia. idem Imol. & Franciscus, Areti. in l. si ex duobus, in prin. ff. de duob. reis, ex quibus ipse Aretin. dicit singu. glo. in d. clemen. sicut. Domi. in capi. 1. in vlti. nota. de electio. libr. 6. Alexan. consi. 42. in causa, col. 2. versi. reus autem, lib. 2. & consi. 114. visa scripturarum, col. 1. in fin. libro. 5. Collegium Paduanum inter consil. ipsius Alexan. d. consi. 87. columna. vltima. lib. 7. Fely. in capitu. 1. colum. 2. nume. 4. versic. & dum iste text. extra de præscript. Ferdi. Loaz. in repe. rubr. de iul. & iur. colum. 9. nu. 68. & seq.

52 ¶ † Et hoc credo esse verius, licet Zenzel. tenuerit contrarium in d. cle. sicut. & Archi. in d. cap. statutum, col. 1. in ver. à die, de præb. lib. 6. & Raphae. Fulg. in d.l. 1. ff. si quis cauti. Nam hæ dictiones, à, & ab, suapte natura, nisi aliud obstet, sunt exclusiuæ, & separatiuæ: vt præter supra dictos, voluit glo. in d.l. ratio, §. si per venditorem, in fi. ff. de actio. emptio. & in d.l. si ex duobus, in princ. in verbo, ab altero, & ibi Ange. ff. de duob. reis, Cyn. & Salyce. in d.l. à caligato, Barto. in l. meminisse, in prin. ff. de officio. Procon. Oldra. late consi. 49. consueuit dubitari, col. 1. Signo. consi. 101. factum sic se habet, infans, col. 2. versi. præterea cum diffinitio. Bal. qui notanter, tamen distinguit in l. nuptæ. §. Senatores. ff. de Senato. & in l. militis codicillis. ff. de testi. mili. & in capi. cæterum, col. pen. versic. item scias, extra de iudi. & in capi. 1. col. 2. de seq. pos. & fruc. & in capitu. excom. quod est pen. & ibi Barba. in 2. nota. extra de officio. lega. & idem Bal. in ca. ego N. de iureiu. & plene ac pulchre d. consi. 457. colum. 3. lib. 1. repetito in aliis duobus locis, vt supra diximus, & consi. 357. nota pro duce, col. 2. versicu. sequitur, lib. 5. Petr. Ancha. in d. capitu. statutum, colum. 2. in §. nota. de præben. lib. 6. Lucas Pen. in l. 1. ad fi. C. vt nemo ad suum patro. lib. 11. Petr. Ferra. in titu. forma cap. actio. in versi. vsq; ad Calen. Ianua. cum aliis concor. adductis ab Alexan. in addi. Barto. in l. patronus. §. Sempronio. ff. de lega. 3. & d. consi. 42. lib. 3. & Maria. in c. literæ, col. 12. extra de dilatio. & Corne. consi. 259. quæritur à me, col. vlti. lib. 1.

53 ¶ † Quod & ex eo satis probatur, quod qui recte ac proprie loquuntur, iis dictionibus, à & ab pro dictione post, quę & separatiua est, vt diximus in præcedenti limitatione, sæpe vsurpant: vt de priore Pomponius noster in l. 2. §. quod ad magistratus, ff. de ori. iur. vbi ita scribitur, Et veluti secundum locum à regibus obtinebat, id est, ut annotat Zasius, post reges: neque enim is rex erat. & Suetonius in Cæsare: Plebs statim à funere ad domum Bruti & Cassii cum facibus tetendit. Et Plinius lib. 25. capi. 5. Hoc contingere, si à conceptu succus continuus bibatur in passo. Et paulo post. Quarto die à balneo coire eos. Et late diximus in repe. l. si unquam. in uerbo, postea, nu. 21. his adde, quod cum. De dictione etiam ab, est illud in eundem sensum. Plauti in Pœnulo: iam ab re diuina credo apparebunt domi. Et Columellæ, lib. 11. capi. 15. post hæc quæ diximus, ouillum, & ab hoc caprinum est. Et Ouidij. Tristium lib. 4. Elegia 10. eademque ulti.

Tu mihi (quod rarum est) viuo sublime dedisti.
Nomen ab exequiis quod dare fama solet.

Vt interim omittam Accursium, ita hanc dictionem exponentem. in l. neminem, in prin. C. de decu. lib. 10. Nec interim prætermittam, quosdam esse qui inter huiusmodi dictiones, à & ab, discrimen faciunt, quantum ad uim excludendi, uel includēdi, ut per Albe. in l. 1. §. æstatem. ff. de aqua quoti. & æstiua.

54 ¶ † De dictione, ex (ea enim superest) ut scilicet præposita diei, eum diem excludat, testis est, Bald. in d.l. ulti. in princi. ubi supra allegauimus. C. de tempo. app. & in d.l. 1. & ibi Pau. Castr. & Alex. ff. si quis cautio. & idem Bald. in l. ulti. col. 2. C. de iure do. impet. ipse Alexan. in addi. Bart. in d.l. pater. §. sexaginta. ff. de adulte. Felyn. in d. capi. 1. ubi supra, extra præscrip. Et huc quoque referri potest glo. in d. capitu. quisquis, in uerbo, ex ea die. 4. q. 5. Nam & hæc dictio tempori apposita etiam post significatio. Plautus in Persa: Bonus uolo ex hoc die esse, quod neque fiet, neque fuit. Et Plinius lib. Epistolarum 10. ad Traianum: Athletæ, domine, ea quæ pro Iselasticis certaminibus constituisti, deberi sibi putant, statim ex eo die, quo sunt coronati. Quod, & probat tex. in l. 1. §. 1. iuncto. §. si mulier. ff. de libe. agno. Nam in eodem casu nunc loquitur per dictionem post, nunc per, dictionem, ex, quasi sint eiusdem omnino significationis. Sed super hoc tex. uide quod dicam infra uersicu. ab hinc 3. Et dicit Bald. consil. 196. statuto cauetur, paulo ante fin. lib. 4. quod hæc dictio, ex est separatiua, per l. 1. §. ex incendio. ff. de incend. rui. naufra. Nec omiserim tamen plerosq; Grammaticos sic eas dictiones

à, & ex, separauisse, ut à fundo uenire sit non ex intimo ipso fundo, sed ex loco, qui proximus, est fundo venire. Ex fundo autem, sit ex intimo ipso fundo venire. Quæ sententia si vera est, vt certe vera est, & placuit Tullio in oratione pro Aulo Cecinna, ea quæ diximus hoc versicu. omnino destruit.

55 § † Sed vt intelligas, quid intersit inter hanc limitationem, & secundam prioris partis: hic quidem statuitur tempus à die actus: ideo non nisi finito die incipit: illic vero statuitur ab ipso actu, ideoque & ab ipso actu finito continuo computatur. Tamen Bar. in d.l. pater. §. sexaginta. ff. de adul. affirmat, nihil differre, dicas, ex die diuortij, an ex diuortio. Nam tex. ibi dicit à diuortio: quod tex. in l. præcedenti, quæ est l. Mariti Lænocinum. §. sex mensium, & §. seq. dixerat ex die diuortij, sicuti in l. 1. §. accusatio cm. ff. ad S.C. Turp. Et sic (inquit) videtur, quod in vtroque currit tēpus de momento ad momentum, quod dicit esse tenendū pro statutis. Cui adde & tex. in l. Thais. §. pro hære. ff. de fideicom libe. de quo tex. & nos diximus in d. secunda limitatione prioris partis, & tex. in l. 1, §. ex die quo. ff. de vi & vi arma. ubi primum dicit, ex quo die quis deiectus est, postea autem dicit, ex quo quis deiectus est: vt etiam intelligas, nihil referre, dicas, ex quo quis deiectus, an ex quo die. Et sane planum est in casu d. §. fructus esse restituendos, non tantum qui post diem deiectionis, sed & qui ipso die post deiectionem percepti sunt. Et etiā in l. quæsitum est. §. ex hoc. ff. de preca. vbi primum dicit, ex eo tempore, ex quo interdictum editum est, & mox subdit, ex die interdicti editi. & in l. Caius. ff. de excusatio. tutorum, vbi his promiscue vtitur, ex qua die, & ex tempore negotij, & in l. tempus. ff. de vaca. munet. vbi quod primū dixerat, ex eo die, postea dicit, ex eo tempore, & in l. annus. ff. de calumniat. quæ etiam promiscue his verbis, vtitur, ex eo tempore, quo quid factum est, & ex die, quo factum est.

56 § † Et hoc quoque confirmat, quod tex. in l. 1. §. biduum. ff. quan. appella. sit, scribit, tempus ad appellandum præstitutum computari ex die latæ sententiæ. Et tamen is dies in eo, tempore computatur, vt diximus supra, nume. 21. nam tempus, inquiunt. Et illic scriptus adde tex. aperte probantem illud, quo scribitur in d. § biduum, scilicet illud biduum vel triduū appellationis, intra quod illic iubetur appellari ex die latæ sententiæ, ita debere intelligi, vt is dies sententiæ in illo biduo vel triduo connumeretur is text. est in ea ipsa l. 1. §. q in sententiis, qui continenter sequitur d §. biduū, cum dicitur, vel altera die, vel tertia prouocetur, atque etiam in l. eos qui. §. si autem in iudicio C. de appella. Sed illud fit, quia ita aliis iuribus, declaratur iuxta ea, quæ supra diximus in 2. limitatione huius partis, & in 12. alterius. Sed & in hanc partem facit textū. in l. eius qui iustum. ff. ad municipa. vbi ita scribitur: Eius, qui iustum patrem non habet, prima origo à matre: exque eo die, ex quo editus est, numerari debet. Nam ridiculum esset, si is dies in illis verbis comprahenderetur. Nisi diceres, id debere intelligi secundū 6. limitationem prioris partis, ut scilicet is dies cedat commodo istius, tametsi ex uerbo. proprietate non comprahendatur.

57 § † Vt interim non omittas text. in d.l. 1. §. 1. ibi, intra 30. dies post, diuortium connumerandos, & in §. si mulier, ibi, dies autem 30. continuos accipere debemus ex die diuortij. ff. de liber. agnatio. Nam priori loco dicit, post diuortium, non post diem diuortij: posteriori autē, ex die diuortij, tanquam ea sint eadem, nihilq; intersit, dicas post diuortium, siue à diuortio an à die, siue ex die diuortij, cum tamen, à & post ut supra diximus, eandem significationem & uim habeat. Ex quo & Alberic. in d. §. mulier, hæc duo loca inuicem conferens asserit in eo casu diē diuortij computari. Et tex. in l. si in Asia. §. ulti. ff. deposi. ubi aperte significatur, ea uerba, ex die quo quid actum est, ipsum quoque diem comprahendere. Et ut id quoque comprobemus, autoritate externorum scriptorum, Liuius grauissimus autor libro 4. Belli Macedo. Vt pax, ait, autoritate Senatus confirmaretur, ex qua die scriptæ conditiones pacis editæ Nabidi forent, ea dies, ut induciarum principium esset. Nam & hic uides his uerbis, ex ea die, eam ipsam diem contineri.

58 § † Limita octauo, ut non procedat in dilatione expectatoria, quæ datur parti, ut ueniat aut simile quidpiam faciat, nam huiusmodi dilationes non includunt diem termini, ut uoluit Bald. in d. capitu. super eo, le 2. colum. 1. de appellation. ita intelligens text. in d.l. 1. ff. si quis cautio. Nam (ut ipse subdit) huius dilationis propria ac genuina natura est, differre l. & si post tres. ff. eod. titu. & capitu. consuluit, extra de officio. de leg. & id sequitur Cardina. Alexan. in d. capi. super eo, col. 4. uersi. fallit 4.

59 § † Limita nono, id quoque non procedere in omni dilatione legali, quæ scilicet à lege uel statuto præstituitur: nam nec in ea, dies termini computatur in termino, ex æquitate illa expressa in d. capitu. frequens, de restitu. spol. lib. 6. & in d. capitu. pia, de except. eod. lib. quæ quidem æquitas extenditur ad similia, adeoque ad omnes dilationes legales, ita enim uoluit Bald. in d.l. eos §. si autem, colum. 2. uersicu. aut non procedit. C. de appellat. & sequitur Cardina. Alexan. in d. capitu. super eo, col. 4. in 5. limitatione, de appel. Et si id uerum est, multa ex iis corruent, quæ supra diximus.

60 § † Limita decimo, ut procedat, nisi ex subiecto argumento suaderetur diem termini non esse computandum in termino. Nam id totum an scilicet computandus sit, an non. assignatur subiectæ materiæ Bald. in capitu. capellanus, extr. de feri. ut etiam diximus supra in 9. limitatione prioris partis quę est in nu. 35. Nam & alias semp & in uniuersū, subiecta materia ad se ueluti trahit signi. interpretationesq; uerbo. etiā contra uim & naturā propriā eorū, l. si uno, in prin. & ibi gl. Bar. & Bal. & alios multis con. à me late congestis

in repe.

in repe.l.si unquam, in verbo, reuertatur, nu. 37. incipien. & alias etiam videmus.

61 §† IGITVR (vt redeamus ad speciem nostræ consuetudinis) cum res hæc, de qua agim', vtrum scilicet dies termini computetur in termino, sit admodum anceps & dubia, & quæ contrarias habeat opiniones, multis rationibus & autoritatibus subnixas, recipiatque multas vtrinque limitationes: crediderim nostram consuetudinem, aliasque loquentes de anno & die, hunc ipsum diem adiecisse, qui annum terminaret eodem die mensis, quo incepit, atque sic computato die termini: quod idem est ac si annus sine adiectione diei statueretur, & dies non computaretur: id est (vt facilius omnes intelligant) nihil interest annusne simpliciter statuatur, an annus & dies, estque idem per omnia terminus: quia cum annus simpliciter dicitur, intelligitur non computato, die termini: & cum annus & dies, computato. Nec video, quare anno dies adiicitur, nisi ad summouendam illam controuersiosissimã cõtrouersiã vtrum dies termini computetur in termino.

62 §† Id quod omnino clarum est in casu nostræ consuetudinis, quæ in hoc casu nunc annum simpliciter statit infra. §. 19. 20. 21. 32. & vlt. nunc annum & diem, vt hic, & §. 8. 31. 14. 17. 27. 28. 30. 31. 35. vt hinc necesse sit intelligere, eundem esse omnino terminum, qui alicubi annus dicitur, alibi annus & dies: annus scilicet, non computato die termini: annus & dies, computato: ne nostra consuetudo eodem in titulo & casu secum dissideat. Nam & ex multis, Franciæ consuetudinibus aliæ retractui, annum simpliciter, præstituunt, videlicet Parisiensium, Ambianensium, Monstroliensium, & Artetiensium. Aliæ annum & diem scilicet Meldensium, Meldunensiũ, Senonensium, Trecensium, Caluimontensium in Bassigniaco, Victriacensium, Carnutensium, Aurelianensium, Turonensium, Cenomanensiũ, Andegauensium, Blesensium, Dunensium, Angolismensium, Rochelensium, Burgundioneusiũ, Morinensium. Sed & apud Auxerrenses, quos Altissiodorenses vocant, consuetudo, retractus nunc de anno simpliciter loquitur, nũc de anno & die, vt nostra. Nam §. 1. huius titu. qui est omnium 32. primum loquitur de anno & die, deinde de anno: & §. 3. qui est omnium 34. de anno: & vltimus qui, est 53. de anno & die. Similiter apud Landunenses & alios Veromandienses, partis 3. titu. 8. §. 1. qui est 75. eiusdẽ 3. partis fit mentio anni & diei, & §. 5. qui est 79. eius partis, & §. sequen. fit mentio vnius anni simpliciter.

63 §† Et quoniam etiam videmus in casu huic nostræ consuetudini omnino simili, videlicet in facultate concessa agnatis retrahendi feudum extraneis venditum, quod annus simpliciter sine diei adiectione conceditur, capi. si Titius, titu. si de feud. fue. contro. in vsi. feud. ex quo multi hunc annum, à nostra consuetudine consanguineis concessum, prodirum existimant: vt late diximus supra in proxime glo. post princi. quasi scilicet idem sit illic annus, quod hic annus, & dies. Et alias quoque videmus, quod capi. 1. & 2. extra de eo qui mit. in posse. loquuntur simpliciter de anno, qui datur reo ad reuocandam missionem in possessionem, de qua ibi. At capitu. cum venissent, eod. titu. in eodem casu loquitur de anno & die, vt etiã illinc intelligas, nihil inter vtrunque differre. Quod tamen non intelligens Bald. in postremo loco, colum. 2. versicu. item' no. quod de anno, dicit, legibus id cautum esse, quod de anno simpliciter dicitur: sed de die addito illi anno, nulla lege cautum reperiri, sed iudices illic diem addidisse ex sua forma. At simile est, quod tex. in cap. puellæ, 20. q. 2. & in ca. 2. extra de regu. loquentes in eod. casu, illic annum simpliciter scribant, hic annum & diem, id quod perceperunt glo. Inno. & Host. in posteriori loco, supplentes ex eo reliquos, nec tamen rationem reddentes.

64 §† Et hanc nostram sententiam non mediocriter confirmat, quod ad nostram consuetudinem priuatim pertinet, quod tex. in capitu. constitutus, de restitu. in integr. qui de hac nostra consuetudine expressam facit mentionem, his verbis vtitur, intra annum & diem, à tempore contractus, ex quibus uerbis, à tempore contractus, aperte datur intelligi, diem ipsius contractus in illo anno & die computari, per ea quæ supra diximus in 2. limitatione prioris partis, quæ est in nu. 24. Et huc referri potest, quod scribit Anto. in d. capi. 2. paulo ante fin. extra de regu. quod si vnus, testis deponit de anno, alter de anno & die, non propterea vitiatur eorum testimonium, argu. eius quid diximus in fin. procedentis versi.

65 §† Sunt autem, ne hoc prætermittamus, & alij tex. loquentes in aliis casibus de anno & die, non quidem in iure ciuili, aut Canonico (quantum ego nunc meminerim) sed in Vsibus (vt vulgus nostratium appellat) feudorum, videlicet in capitu. 1. titu quæ sit pri. cau. benefi. amit. in vsi. feud. & in capitu. vlti. titu. de prohibi. feud. ali. per Loth. & in capitu. præterea si quis, titu. de prohibi. feud. ali. per Fede. & in capi. 1. titu. de capi. Corra. in vsi. feud. in quibus locis nec glo. ordi. nec cæteri Doct. quos hactenus legimus, quantumlibet oculatissimi, nihil omnino loquuntur de hac, quam tractamus, quæstione, nec quare ille dies sit anno additus, verbum quidem vllum faciunt: videant, cæteri si aliam rationem afferre poterunt: ego autem quod iam dixi nullam video.

66 §† SED quia etiam supra tractauimus, an dictiones quædam sunt exclusiuæ & separatiuæ, an vero inclusiuæ, non penitus intempestiuum, nec ab hac tractatione alienum erit, si de aliis, quoque saltem remissiue, vt nostri loquuntur, disseramus. Igitur de dictione vsque, vide text. glo. Barto. Alberic. late, & alios, in l. patronus. §. Sempronio. ff. de lega. 3. glo. & alios in l. id est. ff. de dol. mal. glo. Iacob. Bu. Alb. & Saly. in Auth. hoc ius. C. de procu. glo. Inno. Ioan. And. Colle. [Ægid. Bellame. latissime omnium] & Panor. in c. 1. extra de ordi. ab Epis. qui renun. Epis. glo. in c. quamuis, in ver. vsque, de præben. lib. 6. Old. d. consi. 49. col. 1. Arch. in ca. si gratiose, de rescrip. lib. 6. Ioa. Andr. in ca. 2.

In cap. secundo, extra de obli. ad ratio. Paul. Eleaz. in repe. capitu. cum dilectus, in principio. extra de fid. instrumen. Cyn. Bald. Saly. & alios in d. l. a caligaro, C. de nupt. Pet. Iac. titu. super condict. ex moribus, colum. 5. versicu. sed potest dici. Barto. Imo. Franc. Areti. & alios Recentiores in l. eum qui certarum, in princip. ff. de uerb. obliga. Ipsum Bart. & Bald. in vtraque lect. in l. meminisse, ff. de offi. procon. Henric. Boh. in capitu. constitutus, extra de restitu. spol. Alb. in l. vlti. §. 1. versicu. vlti. ff. de Senat. Bald. in l. si oleum. §. merito, ff. de dol. mal. & in l. filiusfamilias, in princip. & ibi quoque Imo. ff. de lega. 1. & in l. post duos, C. de aduo. diuer. iudi. & in l. 2. & col. 2. & ibi Ias. col. 57. nu. 166. versi. decimo iuxta prædicta. C. de iur. emphy. & in Authē. hoc amplius, colum. vltima. C. de fideicom. & in capit. cum dilecti, non semel, & ibi Pano. column. 1. extra de do. & contum. & in capitu. vltimo, colum. 1. extra de dila. & in capitu. capellanus, circa mediū, extra de fer. & in cap. venerabilis, columna prima, versicu. sed hic quæro, eodem. titu. & in cap. significante, colum. secunda, versi. sed si non apparet, de rescrip. & in capitu. sicut, post princip. de cohabi. cler. & mulier. & in capit. primo. §. & quia vidimus, colum. 7. versicu. extra not. titu. qui feud. da. poss. feu. & in capitulo. primo. §. si quis de Manso. colum 4. versicu. quæro de fluminibus, titu. de con trouer. inuesti. in us. feu. & consilio 410. verba dicunt, post princip. & iterum ante finem lib. primo quod repetitur consilio 413. libro 5. & eundem. Bald. consilio 448. concessa est, libro 3. quod repetitur consilio 375. libro 3. vbi decidit, an si fuerit concessa emphyteusis vsque ad tertiam generationem, computetur primus recipiens. Luc. Penul. & Io. Pla. in l. peculiari, C. de proximis sacr. scr. li. 12. Angel. in §. 1. in Authen. vt ab illustri, Imol. in l. 1. ff. de cond. institu. & consilio 10. in casu præmisso, in primo dubio, Marti. Laud. post And. Iser. in §. & quia vidimus, colum. penultima, versicu. quæro an dictio, & ibi quoque Card. Alex. colum. penulti. in uersicu. eiusdem initii, titu. qui feud. da pos. in us. feu. Pet. Ferra. titu. forma c. quando tex. prod. ad æter. rei memoriam, in verbo, usque ad Calend. Ianuarii. Alex. consilio 111. circa primum, colum. 5. versicu. & prædicta, libro 3. & consilio 26. consideratis verbis, ad fin. lib. 4. & consilio 114. visa scripturarum, colum. 2. libro 5. & consilio 125. attentis verbis colum. 1. & seq. eo. lib. 5. Barba. in rep. l. cum acutissimi, vltima, versi. adde Ang. C. de fideicom. Soz. consilio 25. dominus Franciscus, columna 2. versi. quare assumo, libro 1. & è Grammaticis Priscianum, lib. 1. & è Theologis Diuum Augustinū, in Psal. 13. enarrantem illud. Non est, qui faciat bonum, vsque ad vnum. Et in Psal. 112. super illud A solis ortu usque ad occasum.

67 §† De dictione (ad) vide text. in l. non putabam, & ibi Alberi. ff. de condi. & demonstr. & in l. qui filium. §. vlti. versi. ad annum. ff. ad S. C. Trebe. & in l. qui duos. §. 1. ff. de manu. test. & in l. quidam Hyberus, cum gl. in uerbo, ad parietem, & ibi Bar. ff. de serui. vrb. prædi. & glo. in l. militis codicillis, in princip. & ibi Barto. & Bald. ff. de testamen. mili. Archi. in capi. presbyter, in princip. 78. distin. & in cap. ecclesias. 12. quæstio. 1. Old. d. consi. 49. columna secunda, versi. de, ad, quòd includat. Ioan. And. in d. cap. si gratiose, de rescrip. libr. 6. Alberic. in d. Authen. hoc ius. colum. secunda, C. de procura. & in l. ordinata, paulo ante fin. ff. de lib. caus. & in dictionario, in uerbo ad Barto. & Bald. in l. si cui legetur, in princip. & ibi quoque Alexand. & Franc. Areti. columna 2. ff. de lega. 1. Bald. in rub. ff. solut. matri. circa medium, & in d. capitu. si quis, de manso, colum. 4. vbi sup. titu. si de inu. fe. contro. in us. feud. & consilio 31. præsuppositis uerbis, libro 4. quod repetitur consilio 356. eodem libr. 4. Imo. d. consilio 10. Floria. in l. item sic. §. qui habet. ff. de serui. rusti. prædio. Alexand. consilio 53. viso processu, columna 3. versi. itaque pro dimidia. libr. 5. & Cæpo. consilio secundo, super casu, columna. 3. versi. quinto, hoc probat, Petr. Ferra. loco allega. in præced. versi. [Illudque Horati lib. Epistolarum 2. epist. quoque 2.

Lassus, dum noctu stertit ad assem.

Perdiderat.

Id est, in integrum assem, omnes facultates.] Vt tamen interim non omittas multis Grammaticis hoc interesse inter, ad, &, in, vt in theatrum ire sit theatrum intrare: ad theatrum uero ire, in locum theatro proximum ire. Nec illud quoque, hanc dictionem, ad interdum idem significare, quod post. Tullius ad Atticum libr. 12. Aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc veniam, an ad decem annos. Rursumque: Solebat me pungere, ne Sampsicerani merita in patriam, ad annos sexcentos maiora viderentur, quàm nostra. Super quo & tu videas è nostratibus Alex. consilio 137. in causa & lite vertente inter Lancelotum, colum. 3. uer. peccat & in alio, libro 2.

68 §† De dictione, vltra, uide text. in l. si vltra. & ibi Iaco. Bu. Bald. & Ange. C. de fideicomm. omnes prope in cap. Raynutius. extra de testa. & ibi præcipue Bened. in repe. in uerbo. Alterochæ filiæ impuberi vltra dotem, in princip. gloss. in clem. 1. in verbo, facere. & ibi Steph. Guil. Laur. Imol. colum. 3. super eadem glo. & Card. Flo. in 22. questione, de vsur. Io. Mod. in cap. 1. de tempo. ordi. libro 6. Barto. in l. qui ita. ff. de dot. præleg. Bald. in Authē. ad hæc, columna 2. versi. sed dubitatur. C. de vsu. & in l. posthumus, columna 1. in addi. ff. de inoffi. testamen. & in l. eum qui. §. qui iniuriam, colum. vlt. versi. & prædicta, ff. si quis cautio. & in capitu. vlti. colum. 1. versi. & ex hoc not. titul. de fratri. de nobene. inue. in us. feud. & consil. 473. quidam emerunt, in princip. lib. 1. quod repetitur consilio 411. lib. 5. Imo. in capitu. vltra tertiam, extra de testib. Raph. Co. consilio 111. ciuis quidam Flo. column. 2. versicu. pro parte negatiua. Raph. Fulg. consi. 40. dominic. testator, columna secunda. Roma. in d. l. 1. ff. si quis cautio. Corn. post Saly. in l. filiam, C. de colla. & consi. 13. quamuis videatur, colum. 2. uer. item si obiiceremus, & iterum versi. nec obstat, quod supra lib. 1. Barb. consilio 74. omnia quæ facitis, columna 6. libro. 3. glo. prag. san. titu. de friuo. app. §. quodque ante, in verbo, vltra. Steph. Bertran. consilio 369.

filio 369.ponitur, colum.2.libro 2. & consil.164. ponitur, in princi.lib.4 Phi. Deci.consi.190 circa primum dubium, colum.vlti.versicu.quarto quod repetitio, & consil.290.domina Blasia, colum.1. post princi.iterumque colum.2.& 3.versicu nec, obstat quod illa dictio.& consi.423.negari, col.1. vbi & alios citat.

69 §† De dictione, citra, consequens est dicere: nā hæc, & illa, sunt veluti opposita, vt per Bal.in addi. d.consi.411.lib.5. & probat illud Horatij.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

Et illud Plinij, lib.10.capi.23. Et quamuis vltra citraque petuolent, nunquam tamen aduenisse vsquam, nisi noctu existimantur. Sicuti vltro citroque.l.si quis ex argentariis.§.rationem.ff. de eden.& l.seruus meus.ff.manda.& l.quemadmodum.§.vlti.ff.de Nox.action.& l.2.in princip.ff.de nego gest.& l.Labeo, lib.1.ff.de verbo.significa.& Tullius in actione in Verrem 7. Monumentum sceleris audaciæque suæ voluit esse in conspectu, Italiæ, vestibulo Siciliæ, præteruectione omniū qui vltro citroque nauigarent. Et in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Postea homines curiare, vltro & citro non destiterunt. Et lib.6.de Repub. in Somnio Scipionis: Multisquæ verbis vltro citroque habitis, ille nobis consumptus est dies. Et lib.2.de Natura Deorum: Sic naucturis his, ex quibus omnia constant, sursum deorsum, vltro citroque commeantibus mundi partium coniunctio continetur. Cæsar libro primo belli Gallici: Cum sæpe vltro, citroque legati inter eos mitterentur. Varro libro 3.de Re rustica: Pisciculi, vltro citroque commeant. Pli.lib.13. capitu. 17. Quin & exercitus pastos accepimus, vltro citroque commeantes per Africam. Suetonius vltro, citro sine coniunctione dicit, in Caligula capitu. 19. Per hunc pontem, vltro citro commeauit. Igitur (vt redeamus) de dictione, citra, vide, [tex.gloss.& alios in l.vlti.ff.de calumniato.] Bal in l.fallus, colum.3.versicu.& nota.de illa dictione, & ibi Ange.in repetitio.colum.2.& sequenti. C.de furt.Bald.in d.l.si eum.§.qui iniuriarum, colum.vlti.ff.si quis cau.& in l.indicia, ad fin.C.de rei vendi.& in l.si transigere.C.de transactio.& in sua Marga.in verbo.citra.& d.consi.463.in princ. lib.1. Barto.in l. Celsus, colum.vlti.versicul.sed, circa huiusmodi.ff.de vsucapio. Luc. Pena. in l.1. colum.2.C.de iure fisc.lib.10. Domi.consilio.18. Christi nomine inuocato, quia copiose, in 2.dubio, Pau.Castren.consi.314.super eo quod quæritur, colum 3.versicu.3.facit, lib.1.Alexan.consil. 45.visis attestationibus, colum.2.versicu.sed illa verba, lib.2.& consi.108.in causa & lite vertente inter dominos, colum.3.versicu.secundus testis, eod.lib.2.& consi.118.in causa & lite vertente inter Antonium, colum.pen.versicu.& similiter dicunt, eod.lib.2.& consi.88.quoniam omne datum, ad fin.lib.5.& consi.98.consideratis his, etiā ad fin.cod.lib.5.Cardina.Alexan.in capi.nominationes.§.venales.2.q.6.& Philip.Deci.in l.certum in prin. C.vnde leg.

70 §† De dictione, ante vide, l.qui ante Calendas, & ibi Docto.præsertim Alexan.& Fran.Areti. ff.de verbo.obliga.& l.eum qui ita.§.qui ita stipulatur, ante, cod.titu.glo.in d.capi. anteriorum, in prin.2.q.6.Old.d.consi.49.colum.vlti. Ioan.And. in capi.præterea.lo 2.colum.2.in verb.ins.20.dies extra de appel.& Alberi.in Authen.hoc ius, colū. 2.C.de procu.& in dictionario, in verbo, ante. Et facile intelligere possumus ex iis, quæ diximus, de dictione post, supra, numero.49.limita sexto. Nam hæ dictiones, ante, & post, sunt earundem virium & naturæ, seque mutuo respiciunt, vt late docuimus in repe.l.si vnquam, in verbo, & postea, nume.14. nam & quamuis C.de reuo.dona.

71 §† De dictione, intra, vide tex.in l.si stipulatus fuero decem.ff.de verbo.obli.& in l.si quis sic dixerit, & ibi Alcia.ff.de verb.signifi.& in l.1.§.si intra, versicu.quod dicimus.ff.de succe.edict. & in l.ex facto.§.item quæro, versicu.sed finis, iuncto præcedenti, & ibi Fran. Areti. colum.vlti.versicu. nota.vlti.ff.de vulga.& pupil. & glo.in d.capi.anteriorum, in princi.2. quæstio.6. Oldra.d.consil. 49.Iacob.Areti.Raynu.& Barto.in l.quinta.ff.de dot.præle.Albe.in d.Authen.hoc ius, colum.2.C. de procu.& in dictionario, in verbo, intra Barto.in l.1.§.cum vrbem, ad fin.& ibi Alber. & Bald.in §. in initio. ff. de officio præfecti.vrb.eundem Bald. in sua Marga.in verbo, intra.& consi.115.super primo puncto, lib.1. Anto.in d.capi.præterea, de appel.Panor.in capi.1.in 2.nota.de autoritā.& vsu.pali.Cardi.in procemio cle.§.nec sane, in 3.q. Roma.& Fran.Areti.in d.l.qui ante Calendas.ff. de verbo.obliga. Alexan. consi.8.videtur fortasse, colum.2.versicu. præterea etiam, lib.4.& consil. 211.ponderatis verbis, colum.1.lib.6.& Cornel. consi.244.licet in hac, col.3.versic.quia nonnunquam, lib.1.Sozi.consi.211.breuiter, in prin.lib. 2.& ex externis scriptoribus, Gellium lib.12.Noctium Atticarum, capi.13.

72 §† Nec in hoc omittendum est, hanc dictionem, intra, & dictionem, extra, sibi ex diametro aduersari: vt patet ex l.1.§.siue autem.ff.de aqua quoti.& æsti.vbi ita scribitur. Siue autem intra vrbem sit aqua, siue extra vrbem, huic interdicto locus erit, & glo.in l.si fines, in fin.C.de euict.ex quo & illud Ennij ex 12.Annalium, apud Priscianum lib.6.

Occumbunt multi letho ferroque lapique.
Aut intra muros, aut extra præcipe casu.

Atque illud Horatij lib. Epistolarum prim.epi.2.

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Sicuti etiam, intra, & extrinsecus, quod ab extra, fit Columella lib.12.rei rusticæ, ca.43. Hæc vasa, & opercula extrinsecus, & intra diligenter picata esse debent. Atque etiam intra, & post l.1.in prin. ff.de vi & vi arma.cum dicitur, Tantummodo intra annum post annum vero &c.& l.in honorariis in prin.ff.de actio.& obli.vbi scribitur, hæ etiam, post annum darentur, cæteræ intra annum, & in l. 2.§.si primus.ff.de bon.pos.secun.tab. Constat autem, has dictiones ext.extrinsecus & post, excludere, vt etiam, de post nuper diximus.

73 §† De

73 §† De dictione, præter, quam & ea dictio, extra, repræsentat, vt in eo loco Plauti in Amphitryone; Vt mihi extra te vnum, mortalis nemo cor pus corpore contigit. Et Terentij in Phormione: Neque cognatus, extra vnam aniculam, quisquam aderat. Quibus plane constat, extra, significare præter, vt alibi sæpe apud probatissimos autores. De hac igitur dictione, præter, vltra id quod iam subolere potes ex eo quod diximus, uide text. in l. si ita legatum, & ibi Bar. Sal. Rapha. Co. & Iass. ff. de lega. 1. & l. Scia. §. uxori, & ibi Dy. Alberic. & Bart. ff. de annu. lega. & l. 1. & ibi glo. Bartol. Saly. vtrunque quidē in fin. Bal. Alber. & alios, ff. de pigno. actio & in cap. quæsitum, extra de tempo. ordi. & in cap. decet, & ibi Archidia. de immu. eccle. lib. 6. glo. & Archidia. in cap. Ebron. 13. q. 2. Inno. in cap. dudum, le. 2. in fin. & ibi quoque Anto. & Panor, colum. 5. de elect. & in cap. literas, & ibi etiam Host. Panor. colum. penult. Fely. in fin. & alios. de præsum. Oldra. d. consil. 49. colum. vltim. Pau. Eleaz. & Recenti. in cle. 1. de sum. titu. eundem Pau. Io. Lig. & Imo. in cle. multorum, de pœnis Cyn. Bart. Sal. & alios in l. actione. C. de transac. Collec. in cap. tua nobis, colum. 2. versicul. præter hæc, extra de deci. Alber. in d. Authen. hoc ius, colum. 2. de procur. & in l. Cæsar, colum. 2. versicul. quarto collige. ff. de publi. & in dictionario in verbo, præter, & in l. qui bona. §. si quis quia. ff. de damn. infec. Bartol. in d. l. si quis eum alàs l. si eum. §. qui iniuriarum, & ibi Bald. colum. vltim. versicul. modo veniamus, & seq; & Recentiores. ff. si quis cau. eundem Bar. in d. l. qui ita. ff. de dot. præleg. Azo. à Ramengis in rep. cap. nos in quenquam, colum. 6. versicul. cum quæritur verum dictio. 2. q. 1. Bal. in l. sed & hæ. §. præter. ff. de proc. & in l. si tutor reipublicæ. §. vltim. ff. de tut. & ratio. dist. & in l. data, colum. 10. versi. & si dicatur. C. qui ac. non pos. Luc. Pen. in l. ex eo, colum. 1. C. de agen. in reb. lib. 12. Ang. in rep. d. l. falsus, colum. 2. & seq. C. de fur. & in l. si vltra. C. de fideius. & consi. 294. quoniam in vltimis voluntatibus, colum. 2. versicul. descendo ad primum. Anto. in cap. 2. extra de offi. uic. Pan. in ca. cum ab omni, in 4. not. de vit. & hon. cler. Raph. Co. d. consi. 111. ciuis quidam, colum. 2. versicul. eo magis. Cardin. Floren. in cle. 1. in princ. in 1. oppo. de sum. tri. & in clem. 1. §. verum, in 7. not. de hæret. Ro. & Ias. in d. l. 1. illum colum. 1. in. 2. not. alterum colum. 3. nu. 14. [versi. quarto ponde ra.] ff. si quis cau. eundem Ro. consi. 328. præsens consultatio, colum. 1. Io. Plat. post And. Baru. in l. agentes, colum. 2. versic. & no. quòd dictio. C. de ag. in reb. lib. 12. Ang. Are. in. §. cum autem, colu. 1. nu. 2. versicul. not. ibi præter bona. Inst. de Adopt. Barba. in cap. si quis presbyterorum, colum. vlti. extra de reb. eccle. non alic. & d. consi. 74. colum. 6. lib. 3. Fran. Are. in l. quicunque, in 2. not. C de ser. fug. Corne. in Authen. hoc amplius, colum. 2. C. de fideic. Card. Ale. in cap. si quenquam. §. in omnibus, num. 12. q. 3. glo. prag. san. titu. de eleg. §. si aliter, in verbo, præter, & iterum titu. de his qui in missa. §. 1. Franc. Rip. in cap. cum Mar. Fer. in 13 no. sub. nu. 19. extra de const.

74 §† De dictione, in, quæ omnino, aut prope eiusdem significationis est, atque dictio intra, de qua nuper diximus, vt scribit Gellius eo. cap. 13. lib. 12. & probat tex. in d. l. 1. §. quod diximus. ff. de succ. edi. & declarat Bar. in l. Gallus. §. ille casus, colum. 2. nume. 2. versicul. vltimo vos videtis. ff. de lib. & posth. An igitur sit exclusiua, an inclusiua, vide tex. in d. l. si quis sic dixerit, & ibi quoque Alcia. ff. de verborum signifi. & Old. d. consil. 49. colum. vltim. & Signo. consi. 16. statuto ciuitatis, in princip. & Albe. in d. Authen. quod ius, colum. 2. & in dictionario, in verbo, in, & latissime omnium Bar. & Bal. in l. Gallus. §. ille casus, & vtrunq; quidem, colum. vltim. & ibi etiam Recentiores. ff. de lib. & posthu. Bart. consi. 109. contra Titium, versicul. secundo quia dicit. Bal. in rub. ff. solut. ma. colum. 1. & 2. & Imo. in cle. causam, colum. 5. versicul. quid autem, si in ostio, & iterum colum. 9. versicul. glo. in domo, de elec. & Pan. in cle. vltim. colum. 2. versicul. aliud importat, de æta. & quali. Pet. Ferra. titu. forma cap. quando testes prod. ad æter. rei memo. in verbo, vsque ad Calendas, colum. 1. & omnino Alexan. qui alios multos citat, d. consi. 137. lib. 2. quo loco supra citauimus, in dictione, ad. Et Alciat. lib. parergon 2. c. 23. vbi probat, hanc præpositionem cū accusatiuo casu, vsque significare: vt apud Virgilium lib. 9. Aeneidos.

Aequasset nocti ludum, in lucemq; tulisset.

[Et Horatium lib. 1. Epistolarum ad Lollium,

Dormiet in lucem.]

Et Martialem lib. 1.

In lucem semper Acerra bibit.

Cui adde eundem Martialem lib. 7.

In lucem cœnat Sertorius.

75 §† De dictione, circa, (ea enim nonnunquam pro in, accipitur, vt apud Titum Liuium, libr. 9. ab vrbe condita. Nam & circa omnia defecerunt in omnibus.) vide & tu Bal. in l. Rutilia. ff. de contra. emp. & vend. & in c. dilecto. extra de testi. & in d. cap. vlt. col. 1. versi. & ex hoc tit. de fratri. de no. bene inuesti.

76 §† De dictione, infra,) vide Inno. in cap. pia, colum. 1. in verbo, computato, extra de excep. Old. consil. 49. colum. 2. Ioan. Andr. in d. cap. præterea, le 2. colum. 2. in verbo, infra 20. dies, extra de app. Collec. in cap. 1. in princip. & ibi quoq; Pan. colum. 1. in 1. no. extra de clem. coniug. Bald. in sua marg. in verbor. infra, & dict. consil. 115. libr. 4. Alber. in d. Auth. hoc ius, colum. 2. C. de procu. & in dictionario in verbo, infra. Car. Flor. in d. prooemio, cle. §. nec sane, in 3. quæst. & in cle. 1. §. præfatæ, de stat. mona. Pan. in cap. ex parte, in 2. no. extra de restitu. spo. & in cap. cum virum, in 1. no. extra de reg. Corne. d. consil. 244. licet in hac, colum. 3. versicul. quia nonnunquam, libr. 1. Pet. Ferra. in tit. forma respon. rei conuen. in verbo, in, termino.

termino.col.2.versi.quid ergo si per iudicem.

77 ¶†De dictione, supra, ca.n. opponitur illi dictioni infra, & sese vtraque mutuo atque ex opposito respiciunt: vt patet ex l.peregre, in fin.prin.ff. de acqui.poss.cum dicitur, cum supra terram, an infra terram possideam, & in l.1.in multis locis.ff. de gradi.affi.& apud Quintilianũ.libr.11.c.3.eodemque vi.quo loco tractat de cultu oratoris. Nã infra mulierum est, supra centurionum, Et Tulliũ lib.4. Academicarum quæstionum. Supra, infra: dextera, sinistra: ante, post. Et libr.epistolarũ familiarium 9.epistola postrema. Supra me Atticus, infra Verrius. Plinius lib.2 c.31. Et plures soles cernuntur nec supra ipsum, nec infra. Vt super, & infer, pro supra & infra, apud Catonem, Rei rusticæ.ca. 149. Ex Calendis. Septembribus prato sicco decedat, ubi pyrus florere cœperit prato irriguo, vbi super inferque vicinus permittit, tum decedito. Nisi illic, super inferque vicinus, pro supero inferoque vicino accipiatur. Nam continuo subdit, vel diem certam vtrique facito: vt hæc verba ad superum & inferum vicinum referantur. De hac ergo dictione supra, uide glo.in d.l.Seia, in uerbo supra ff.de dot.præleg. Iacob.Aretin.& Barto. in l. qui ita, eod.titu. Bald.in sua marg.in uerbo, supr. Ang.d.consilio 294.quoniam in vltimis voluntatibus, columna secunda, versic.descendo ad primũ Roma.in d.l.prima, ff.si quis cautio. Alexand.consilio 194.consideratis, columna tertia, versicu.latis est ergo, libro 2. Vt tamen interim non nescias & hanc dictionem pro præter, de qua etiam supra diximus, nonnunquam accipi. Virgilius libr.2. Georgi.

Rara sit an supra morem sit densa, requiras.

78 ¶†De dictione, super, uide text.in l.diuortio. §.quod in anno.ff.soluto mat.& ibi Dyn.Alber. & Iaso.qui exponunt hæc uerba text.super annuam mercedem, id est, vltra, siue præter. In qua etiã significatione vsurpauit & ipse Virgilius libro 6. Æneidos.

Super & Garamantas & Indos
Proferet imperium.

Et Liuius lib.7. Secundi belli Punici: Marcellus etiam aduerso rumore esse, super quam primo male pugnauerat: quia vagante per Italiam Annibale media stante Venusiam in tecta milites abduxisset, super quàm (inquit) id est præterquam Et Plinius libr.epistolarum 5.ad Maximum: Angit me, super ista, casus istius. Idque prope solenne fuit [Suetonio &] Cornelio Tacito. [Ille enim in Tyberio capitu.55. Super veteres amicos ac familiares, viginti sibi & numero principium ciuitatis depoposcerat, veluti consiliarios in negotiis publicis. Et in galigula cap.36. Super sororum incesta, & notissimum prostitutæ Pyrallidis amorem, non temere vlla illustriore fœmina abstinuit. Et in Nerone capitu.31. Ad hunc impendiorum furorem, super fiduciam imperii, etiam spe quadam repentina, immensarum & reconditarum opum impulsus est, & alibi sæpe. Tacitus autem.) libro tertio. Super eas ciuitates, quas memoraui. Iterumque: Super tot Senatores aduersos. Et lib.4 Super Consulatum, & triumphalia de Getis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas. & alibi sæpe.

79 ¶†De dictione, absque, (nam & de eaquoque circa hanc vim inclusionis & exclusionis a nostris disputatur) vide glo.& Archid.in cap. non est nostrum.23.q.5. Archid.in capitu.qui generaliter, in ver.nedum, & ibi etiam Ioã.Andr. Domi. Philipp. Franc.de procu.lib.6.eundem Archid & Domi.in cap.statuto, ver.sane, de deci.eo.lib.6. Old.d.cons. 99.col.vlti. Alberi.in suo dictio.in ver. absque. & in d.Auth.hoc ius, col.2. C. de procura Bal.in d.l. data, col.ult.ver.& si dicatur. C.qui accus.non pos. Lucam Pen.in l.si quis, ad fi.C.de fabri.lib.11.

80 ¶†De dictione, de, (nam & ea ad hoc examen à nostris quoque reuocatur, sitne exclusiua, an inclusiua) vide Archi.in c.1.13.dist. Alexã.in addi. Bar.l.Datio.§.si per venditorem.ff.de actio. empt. & Felv.in c.quia indicante, col.vti.extra de præsc.

81 ¶† De dictione, iuxta, (nam & ea interdum pro intra accipitur) vide glo.& Barto.in l.quidam Iberus.ff.de seruitu.vrb.prædio. Iacob. Aretin.in l. testamentum.C.de insti.& substi. Archi.in capit. venerabilibus, §.vltimo.in verbo, iuxta.de senten. excom. Nicol.Mat.in l.admonendi. ff.de iureiur. Alberic.in d.Auth.hoc ius.C.de procura & in dictionario in uerbo, iuxta, Ang.in l.militis codicillis, in princip.ff.de testa.milit. Alexã.consilio 120. omissis, colu.1.ver.nam respondeo, libro secũdo, & d.consilio 8.videtur fortasse, column. secunda, versi.præterea etiam assumendo, & iterum versi. septimo nam præsupponitur, libro 4. & de aliis multis huiusmodi dictionibus, videbis per Oldra. d.consilio 49.

VENIR PARDEVERS L'ACHEpteur, Adire emptorem.

Glos. xii.

SVMMARIVM.

1 *Oblationem retractus aut coram iudice an satis sit eamque postea emptori notificare & eum citari facere processurum in materia retractus.*

2 *Consanguineus retrahens debet suo periculo pretium ad emptorem deferre.*

Quid si semel detulerat, sed emptor recusauit accipere, postea uero ipso emptore condemnato iterum consanguineus defert, & a latronibus spoliatur.

IGITVR NON SATISFAciunt huic nostro statuto, qui huiusmodi oblationem faciunt apud acta, aut coram iudice, eamque postea notificari faciunt emptori, eũq; citari faciũt processurũ i materia retractus, vt iã a multis fieri vidimus. Nam

aut alias diuisa est.

Et quid si pluribus datis tutoribus vni aut alteri sit concessa administratio, an aliis possit oblatio fieri.

Et quid si quis verus tutor sit, non tamen, gerit tutelam an is possit facere oblationem retractus, an & ei fieri.

Et an ex diuerso vnus ex tutoribus & curatoribus possit offerre & retrahere.

28 *Vni ex multis emptoribus an satis sit offerre. numero 29.*

30 *Quid si vnus eorum tantum possideat.*

31 *Oblatio retractus, an satis sit fieri procuratoris speciali vel generali cum libera. Et an procuratori generali ad lites cum libera, nume. 32. & 33.*

32 *Mandatum generale cum libera æquipollet speciali.*

33 *Mandatum generale cum libera quando censeatur esse concessum, remissiue.*

34 *Oblatio retractus, an coniunctæ personæ fieri possit.*

Coniuncta persona non potest facere ea quæ requirunt mandatum speciale.

Coniunctæ personæ solui non potest.

35 *Filio pro patre, & è diuerso, an possit fieri oblatio retractus.*

Et an matri fieri possit pro filio, aut auiæ pro nepote.

36 *Oblatio prædicta an cui, & quomodo fieri debeat prælato capituli, aut alterius vniueratatis, vel syndico.*

37 *Oblatio retractus cui, & quomodo fieri debeat, hæreditate emptoris mortui iacente.*

38 *Rex qui emit rem immobilem, an teneatur statuto vel consuetudine retractus. & nu. 39.*

Princeps, an ligetur statutis vel consuetudine subditorum, & consuetudine regni, & numero 39.

Legatus Principis non tenetur seruare statuta loci etiam si sit ipsius loci ordinarius.

39 *Potentius est ius naturale, quàm principatus.*

Principis auctoritas non facit quin sit animal rationale mortale, nec eum absoluit à lege naturæ, vel diamine rectæ rationis, uel legis æternæ.

CONSVETVDO NOSTRA hic simpliciter loquitur de emptore, tanquam scilicet quilibet emptor, quisquis qualisve cunque is fuerit, teneatur rem uenditam consanguineo offerenti pretium cedere, per no. à glo. in capitu. vt circa, in verbo, aliorum, de elect. libro 6. & Barto. in l. si pluribus. ff de lega. 2. in quib. locis tractant, an & quando & quomodo indefinita æquipolleat vniuersali, de quo etiam per Dy. in rub. de regu. iur lib. 6. & ibi latius Petr. Ancha. colũ. 3. versicu. tertio quæro, & Philip. Franc. & Oldr. cõsilio 100. in executione, Inno. in capitul. auditis, in ver. exceptionem, & ibi cæteros præsertim Panor. extra de præscrip. Iac. Bel. & Saly. in l. si necessarias. §. si annua. ff. de pign. act. Ray. For. in repe l. omnes populi, char. pe. ver. quæritur ergo, & ibi Barto. in 6. q. prin. nume. 56. in fi. ver. vt igitur videamus. ff. de iusti. & iur. Albe. in l. si ita scriptum. §. si pluribus. ff. de leg. 2. & in l. Cæsar, nume. 14. 15. 16. ff. de publica. Barto. in l. qui ædificium. ff. de serui. urba. prædio & in l. 1. ff. de regu. iur. Bald. in l. stipulatio ista, in prin. ff. de uerb. obliga. & in l. si seruitus, & ibi quoque Alberi. ff. de serui. vrba. prædio. & in c. ex parte M. colum. penul. uersicu. porro, & iterum versicu. ista igitur, extra de appella. & consilio 52. casus talis est, statuto ciuitatis, post medium, li. 1. quod repetitur consilio 384. lib. 5. & eundem Bal. consilio 180. ad euidentiam, columna secũda, libr. 2. Ange. in l. penultim. C. de impub. & ali. substitu. Panor. in cap secundo, extra de coniug. lepro. Phil. Franc. in cap. cum in multis, in princip. de rescrip. lib. 6. & Alex. in l. qui filiabus, in princip. ff. de Lega. 1. (& consi. 110. visis, columna. 1. libro primo. & consilio 55. prospectis, columna 7. numero 13. lib. 4. & consilio 33. consideratis uerbis, prope per totum, libro 7. cum similibus. Et an id & qumodo procedat in statutis, videbis apud Barto. in d. l. omnes populi, char. pen. versic. iuxta præmissa quæro, & ibi Alex. in addi. ff. de iusti. & iure. Et quid in materia odiosa, vide Docto. in l. 3. ff. de liber. & posthu. Barto. & alios, in d. l. si pluribus, ff. de lega. 2. [Et quid in statutis, per Bald. in d. l. si seruitus, in vtraque lectu. ff. de serui. vrba. prædic. vbi etiam reperies, an æquipolleat ex propria significatione verborum an ex interpretatione.] Et quid in materia testium & probationum: omnes propemodũ negant æquipollere: vt per Innocen. & Pano. in c. auditis, de præscrip. Oldr. consilio 100. in executione, Petr. Anchar. & Imo. in capitul. quanto, de his quæ fin. a præla. Alex. in l. rescriptum, in secundo. not. ff. de pactis, & consilio 7. super hac, ad fi. lib. 1. & consilio 110. visis, colum. 1. versic. quinimo. & versicu. & expressius, eod. lib. 1. & consilio 113 in causa, colum. penul. versicu. præterea licet. & seq. lib. 2. & consilio 212. post medium, libro septimo. & Caro. Rui. consilio 45. habita, colum. 2. nume. 3. libro 1. & consilio 98. visa renuntiatione, colum. 3. num. 5. eo. lib. 1. & consilio 72. circa processum, col. 3. nu. 10. libr. 2. & consi. 5. viso processu, col. 3. nu. 6. lib. 4. & consi. 64. col. pen. nu. 13. eo. libr. 4. & consi. 119. in causa col pe. nu. 9. eo lib. 4.

2 ¶ † Sed hic quæstionis esse potest, an clericus emptor, siue etiam ecclesia hic comprehendatur, vt scilicet si emerit, teneatur cedere consanguineo offerenti, Nã q̃ econtrario clericus consanguineus hac consuetudine vti possit, minime dubium est, cum tex. sit in eam rem apertissimus in c. constitutus, extra de test. in integ. & late diximus supra in ver. *le parent* quæ est gl. 8. nu. 41. sed consequenter quæro. Sed ille tex. non definit, an est diuerso clericus qui emit, cogi possit ex hiusmodi consuetudine cedere consanguineo. Tamen vt non intremus in maximum illud pelagus, an & quando statuta laicorum ligent clericos & ecclesiam, non est mihi dubium, quin clericus aut ecclesia emens

fundum

fundum teneatur consanguineo redimenti cedere ex hoc statuto, quod non laicorum tantum est, sed commune & clericorum & laicorum, ut quod ab vtrisque & communi omnium consensu conditũ est & approbatum, sicuti & alia hoc uolumine consuetudinum inscripta. Ideo & omnes, vel clericos ipsos, ligat, ex sententia Bald. in cap. cum uenissent, colum. 2. uersic. oppo. dicitur, & ibi etiam Io. Lig. Pan. in 2. not. extra de eo qui mitt. in poss. ita intelligentium eum tex. in quo Papa iubet decidi causas clericorum secundum consuetudinem patriæ, dicitque Bald. cum text. ad hoc multum not. & idem uoluit ipse Bald. in cap. Imperialem, colum. 3. versi. quæro nunquid si ex consuetudine & ibi quoque Mar. Lau. tit. de prohib. feud. ali. per Frid. in us. feu. Io. Ligna. in capi. quod clericis, & ibi Fran. Areti. colum. ultima. de foro compe. [Sal. in auth. cassa. colum. 3. versi. nunc quæro de statutis, de sac. san. ecclesi. per d. c. cum uenissent.] Ant. & Imo. in capitu. ecclesia sanctæ Mariæ, & ibi etiã Fel. colum. 34. nume. 97. in fin. versic. secundus casus, & Philip. Deci. prope per totum, de constitut. Imol. in cap. ad nostram, per illum text. & ibi Fely. columna secunda, de proba. Pan. consilio 72. circa primum breuiter. aliàs incipit. In negotio Guldonis. columna secunda, nume. 2. ad med. uersicu. præterea Papa, libro 1. ubi etiam dicit ita debere intelligi d. cap. cum venissent, & d. capi. constitutus, vt hinc facile conicias, quòd & hoc intelligit procedere in casu nostræ consuetudinis, de quo illud capitu. loquitur. & allegat præterea ca. cum causa, de re iudi. a contrario sensu: vbi & id Panor. ipse not. in 3 not. & Alex. consilio 211. ponderatis his omnibus, colum. 1. lib. 2 Franc. Areti. consil: 45. visis articulis, post princip. Card Alexand. in ca. 1. in fin. 10. dist. & in capitu. quis clericus, column. 1. titu. si de feud. fue. contr. inter do. & agn. in us. feu. & Roch. Cur. in repe. c. ultimo. in 1. limitatione, 11. q. extra de consuetu. & hæc est communis nostrorum sententia. quam nos sequendam ducimus quamuis reclamet more suo Barb. consi. 65. referã in medium, colum. antep. lib. 4.

3 ¶† Quod si hoc statutum esset laicorum tantũ, Bald. in tracta. protomixeos, colum. 5. versicu. sed pone quòd res fuit vendita, dubitat, an ligaret clericos & ecclesiam: & nihil aliud quam dubitat. At ipse consi. 30. statuto cauetur, in 2. dubio, li. primo tenet expressim, & in hac ipsa specie, ꝙ eos non ligat: imo uero & quòd non habet locum in rebus feudalibus & emphyteuticis ecclesiæ. Quem ita refert, & sequitur Ias. consi. 152. uera & iuridica, columna ultima, lib. 4. de quo tamen ultimo postea dicemus nu. 8. sed vnum. & sequẽ. Sed & illud de clericis nuncupatim in hoc statuto voluerunt. Imo. & Panor. in d. capitulo constitutus, & idem Imo. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, & Alex. clanculum consilio 27. uiso themate, in princip. lib. 6. dũ dicit, huiusmodi statutum valere saltem quantũ ad id, vt laicos liget: & apertissime consilio 143. viso statuto, versi. & dictum statutum, iunctis præcedentibus, libro 7. & Matth. Afflict. in tract. proto. tum in prin. tum colum. 11. versicu. item quæro an istud ius congrui: ubi tamen loquitur de ecclesia, non de clericis: tum denique in verbo, est autẽ colum. 4. versi. sed quid si clericus vbi etiam de clericis loquitur. [Et Mari. Sozi. consi. 1. pro resolutione, columna 3. versi. verum his non obstãtibus lib. 2. ubi etiam loquitur de clericis.

4 ¶† Quanquam contrarium in clericis expresse tenuit idem Afflict. in eodem tracta, eadem colũ. 11. versiculo. item quæro an sit clericus, & Seba. Neapodanus in tract. congrui, in proœmio, super verbo, tenorem. Et ego quoque ausim intrepide huic sententiæ accedere, sequutus doctrinam Bar. in l. cunctos populos, colum. 9. versicu. 5. quæro vtrum statuta. C. de Sum. Tri. vbi dicit statuta generalia laicorum, in quibus scilicet nulla fit mentio clericorum aut ecclesiarum, sed tamen tendunt aduersus ea quæ illis competunt non tanquam priuilegiatis, sed ut cuilibet de populo, illos ligare, dũ modo sint honesta, & allegat d. capit. constitutus, quod ut iam toties diximus, loquitur de hoc nostro statuto, vt etiam hinc intelligas Barto. de eodẽ quoque intelligere. & idem voluit ipse Bart. in repe. l. de quibus, colum. ultima ff. de legib. Lapus allegat. 82. non uoluit actus, colum. 1. Barb. in rubr. de reb. eccle. non ali. char. 14. colum. vltim. & seq. char. colum. 1. & consi. 13. clementissimi, columna 3. versicu. 2. præmitto, libro 2. & consilio 65. referam in medium, colum. 11. & seq. libro 4. quibus locis affert concord. Et hanc quoque sententiam uidetur fuisse secutus Anto. in d. capi. constitutus. dum ex eo notat, quòd statutum laicorum ligat clericos quantum ad eorum patrimonium, aperte ex hoc significans, clericos hoc statuto ligari. Et hoc quoque in hoc eodem statuto non obscure sensisse videntur Cyn. in l. neque. C. de hære. insti. & ibi quoque expresse Bald. in fin. vbi dicit, quòd hæc consuetudo tanquam prædialis, ligat clericos, per d. cap. constitutus, & Albe. in prima, parte statutorum. q. 94. quid si vendita est res. & Alexand. apertissime loquens in alio statuto huic nostro simili, videlicet quòd consortes præferantur in uenditione domus, consilio 142. viso statuto Mediolanensi, libro 7.

5 ¶† Et in simili item videmus, ꝙ statutum ne immobilia alienentur in extraneos, comprehendit clericos & ecclesiam: vt uoluit Iaco. Butr. in Auth. cassa. C. de sac. san. eccle. & in l. assiduis. C qui pot. in pig. hab. & late Signo. consilio 21. statuto ciuitatis Mediolani, vbi in hoc affert 19. rationes, quas ibi videre poteris. Bald. in repe. l. 1. colum 8. versi. sed quid si statutum disponit. C. de sum. Trini. & & in capitulo. ecclesia sanctæ Mariæ, columna 2. versicu. idem uidetur dicendum, de constitu. & in capitu. quæ in ecclesiam, columna 2. uersic. sed hic quæritur, nunquid statutum, eod. titu. & in capit. clerici, columna prima, versiculo. sed hic quæritur de tali dubio, de iudi. & consilio 174. præsupponẽdum est, lib. 5. Saly. vt a nonnullis citatur, in repe. l. prima. ad fin. C. de sac. san. eccle. vbi dicit id se disputasse apud Archiepiscopum Mediolanensem conuocato consilio Mediolanensi, & aliis iurisperitis, & rursum in d. Auth. cassa, colum. vltima, co. titu. vt

tit. vi. et à quibusdá citat, sed nó i lec. ipsius reperi. Car. Flo. in c. ppedimus, in 9. q. de sen. exc. vbi id dicit cósu luisse. Frá. Alb. & abúde Barb. in repe. d. rub. de nó ali. reb. eccl. in 2. dubio, & d. cósi. 14. col. 5. & seq. lib. 2. & cósi. 46. difficile est, col. ult. li. 3. & abundátius cósi. 30. illud in mediú afferá, lib. 4. & d. cósi. 65. col. 7. ver. sed ista vere nó obst. eo lib. 4. vbi id dicit sing. & Ias. in l. si liuius. §. diui. in 2. lect. col. 15. ver. & licet ista sit cóis snía. ff. de leg. 1. Philip. Deci. cósi. 124. Placet mihi & oibus, col. 3. nu. 3. ante med. ver. 6. vt et supra dictú. Ex quibus et multi tenent valere statutú expresse prohibens alienationé fieri in clericos & ecclesiá. Et videbis multa, hác sniam cófirmantia, in nostro Tract. primigeniorú. q. 39. & in nostris Legibus connubialibus, in gl. vlti. q. 17. quanquá sunt multi, qui tenent contrariú, vt in illis locis videre licet. Vt omittamus in hoc nonnullos distinguere inter clericos & ecclesiam, vt per Angelus. consilio 48. quidam Franciscus, columna vltima.

6 §† Præterea cú Papa in d. c. cóstitutus, statuerit clericos hoc statuto vti posse aduersus alios, satis ostédit & declarat, & alios e diuerso aduersus clericos vti et posse, vt id fiat, qd quisq; iuris in alterú statuerit, ipse eodé iure vtat, qué titulú Vlpianus ita exordit: Hoc edictú summá hét æquitaté, & sine cuiusquá indignatione iusta, Quis. n. aspernabit idem ius sibi dici, qd ipse aliis dicit, vel dici efficit. Quæ quidé Rhadamát hi lex est, teste Aristotele lib. Ethicorum 5. cap. item 5.

Si quod quisque facit, idem patiatur & ipse,
Id iustum fiet denique iudicium,

Quæ si in cæteris obtinét, certe et magis in clericis & ecclesia, at. c. j. §. sed diuersú, tit. de ali. feu. iu vs. feu. & eius, qd no. gl. in §. hoc ius, in verbo, vt plus. 2. q. 2. & Hos. Imo. & Pan. in c. j. extra de emp. & vé. cú si. a me adductis in nfis Legibus cónubialibus in 9. lege cónu. nu. 9. ver. sed tñ ad prioris. Qd si Canonistæ id nó admittát, videát si diuis placet, qua fronte, quo pudore suá hác æquitaté canonicá, quá nobis passim & ubiq; voce plusquá Stétorea pdicát, cóclamát, intonát, tueri possút: ptertim aduersus doctriná illá Christianá, qua vetitú est, alii fieri, q nobis fieri nolumus: & pceptú e diuerso, vt cæteris faciamus, qd nobis fieri volumus. Thobiæ 4. Matthæi 7. vbi scribit, hác esse legé & Prophetas, & Lucę 6. & meminerút Decreta canonica statim in fróte opis, & in c. dilecti, extra de maio. & ob. vbi gl. in eá sniam affert nescio quos versus. Et eá qdé Alex. Seuerus Imperator, tametsi Ethnicus, clamabat sæpius: idq; p Præconé, cú aliqué emédaret, dici iubebat, Qd tibi fieri nó vis, alteri ne feceris. Autor Ælius Lápridius in vita illius qui & id dicit illú à Christianis didicisse. Ad quá et sniam ptinet. l. 1. ff. de solutio. quá Bal. i l. j. col. j. C. de his q pęnę no. dicit in id sing. vt qs i alio nó aliter iudicet, quá i se iudicari vellet. Jdc reperit Ro. q & eú tex. dicit not. consi. 55. si volumus.

7 §† Vt interim ptermittá, multos esse nó infimæ doctrinæ, atq; autoritatis scriptores (ne in hac re autoritate careá) qui in ea sunt snia, vt si clerici vti volút cósuetudine & statuto cótra alios, & aduersus se quoq; alios uti patiátur, necesse est. in qbus est Bal. in d. l. de qbus. col. 9. ver. 6. qrit an clerici. ff. de leg. & in l. oí nouatione. alias, l. oí innouatione. C. de sac. eccl. & in l. 1. in 6. q. C. de cótrah. emp. & in l. in legatis. alias, l. & in legatis. alias, l. & in legatis. C ad leg. Falc. & in l. vlti. §. si vero. C. de iure delibe. & in c. vlti. de uita & honest. cler. & consi. 227. honestus vir, lib. 1. Raph. Co. consi. 83. quia causa. Panor. in d. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 25. ad med. de consti. & consil. 6. casus super quo, lib. 1. Alex. consi. 29. statutis accurate perspectis, colú. pen. lib. 2. & consi. seq. ponderatis his, col. 1. & Soz. cósilio 97. abunde, col. 2. lib. 1. vbi & alios allegat. Phili. Fran. qui id dicit sing. in c. possessor, col. 3. de iureiur. libro 6. & Franc. Balb. in tract. præscrip. in prima par. 5 partis princip. nume. 15. Philip. Deci. consilio 452. visa instructione. nume. 14. & Franc. Rip. libro 1. respond. cap. 4. nume. 5. Quod tamen quomodo intelligant Cano. videbis apud eos in d. capi. ecclesia sanctæ Mariæ. Neque enim hic diutius immorandum ducimus, cum ista consuetudo, ut diximus, iuxta sit clericorú atq; laic. ideo oium cósensu ac sine controuersia vtrosque ligat. Ex constitutione autem protomixeos in fin. eiusdem, nuncupatim excipitur ecclesia. Quis autem iudex hoc casu aduersus clericum emptorem sit adeundus, secularisne, an ecclesiasticus, dicam inferius. §. 8. in glo. 5. numero 16.

8 §† SED VNVM non omiserim, quod priuatim spectat ad illud, quod supra, nume. 3. diximus ex Bald. & Iaso sententia, hanc nostram consuetudinem non habere locum in rebus feudalibus & emphyteuticis ecclesiæ. Nam illud minime verum esse arbitror etiam si hæc consuetudo non ligaret ecclesi. uel clericos: quod enim dicitur, hos non subesse statutis laicorum, intelligitur eatenus tantum, quatenus de eorum præiudicio agitur. Quod si agitur de præiudicio laicorum, etiam in rebus ecclesiasticis, verbi gratia in emphyteusi, de qua loquimur, rei ecclesiasticę, concessa cuipiam laicoris certe subiicitur, quantum ad eas res pertinet legibus laicorum, secundum Petr. Anch. consi. 125. visis & colum. vltim. uer per prædicta tollitur. ecclesia. Paul. Castren. consilio 194. viso statuto, in fin. libro primo. ubi loquitur de statuto huic nostro admodum affini. & consilio 290. uisa supra scripta facti narratione, in fiu. lib. 2. Raph. Co. loquens in decima, quam laicus tenet in feudum ab ecclesia, consilio 83. quia causa decimalis, col. 1. Alexá. consilio 9. ponderatis his, col. 1. lib. 5. Barb. consil. 14. scripsit propheta, col. vlt. uer. ad hoc respondeo. lib. 1. Fely. in c. quæ in ecclesiam, col. vlti. de consti. Philipp. Deci. in Authen. cassa, C. de sacrosan eccle. & consilio 139. numero secundo. & Sozin. inter consilio. Albe. Bru. consi. 7. reuerendi patres, col. 2. ver. tertio probatur, & ipse Bru. in tract. statutorum repell. in 8. mem. q. 22. colum. 3. & prædictam. Et bene facit, quod ante hos omnes scribit Bald. consi. 9 factum tale est, col. pé. versi. surgit hic, lib. 1. & quod etiam not. Panor. in ca. ex transmissa. nume. 4. extra de for. compet. & Steph. Bertran. consi. 79 *mons. mon comp.* nu. 4. lib. 1. Et quod a plerisque traditur, minori tempore præscribi aduersus uasallos, aut alios habentes causam ab Imperatore vel ecclesia Ro. quam aduersus ipsum Imperatorem, aut ecclesiam Rom. ut per Bar. in l. si publicanus. §. in re. ff. de publ. & uectig. Bald. in captu. 1. colum. 1. titu. quæ sunt regal. Ange. & Imol. in l. quamuis. ff. de vsuc.

9 §† Hocque nuncupatim, & in casu nostræ consuetudinis, vt scilicet retractus habeat locum in emphyteusi ecclesiastica, respondit ipse Iason palam hic secum pugnans, sed vtrobique clientis partes secutus, consilio 214. principale columna vltima. lib. secundo vbi & in hanc sententiam trahit Bald. d. consilio 300. statuto cauetur. libro 1. supra allegato pro contraria sententia, & quam ipse alibi, ut supra quoque diximus, pro alia sententia citauerat. adeo hac in re sibi male constans.

10 §† Hæcq; omnia quodammodo confirmat, quòd à Sozin. responsum est consilio 45. supponitur lib. 3. & Authen. ingressi. C. de sacrosan. ecclesi. & postea fuerit à monasterio ea portio in extraneum alienata: poterunt eius fratres vi illius consuetudinis eam reuocare: per multa illic allegata, quæ sunt omnibus obuia, habent enim locum, ex quo possunt depromere, si quid opus sit. Super eo tamen quod diximus in duobus præcedentibus versi. uide Petr. Ancha. consilio 44. primo de uiribus, columna ultima, uersiculo ex quibus. Panor. in capit. quæ in ecclesiarum, in tertio not. extra de constitu. Cardin. Floren. consilio secundo circa statutum, versiculo. item in hæreditate.

11 §† EX HIS AVTEM potes intelligere, quòd si clericus rem immobilem uendiderit, eius consanguineus admittetur ad retractum, Quanquam potuisset contrarium videri ex iis quæ respondit Franc. Rip. libro primo. respon. capitulo secundo clerici, in primo dubio, statutum illud de quo supra locuti sumus in præcedenti ver. non impedire clericos, quin possint rem immobilem alienare in extraneos. ut infra titu. seq. in rub. numero 20. Qua ratione Baldus. consilio trigesimoprimo. statutis ciuitatis, circa medium, libro primo, respondit, quòd si onus gabellæ sit annexum contractui, statutum iubens eam solui ex uenditione a uenditore, non comprehendit uenditiones factas ab ecclesia: nam licet ipsa ecclesia nō soluat eam gabellam, tamen in hoc grauatur, quod minoris rem vendit, ob id quod uenditor debet eam soluere. & idem tenet ipse Baldus consilio 496. punctus quæstionis.

12 §† Et profecto multi tenent, & est communis opinio, emptores rerum ecclesiasticarum non gaudere immunitate gabellarum siue vectigalium ordinariorum, licet ecclesia gaudeat. Ita enim uoluit glo. in clemen. ultima, in uerbo, non negotiandi. & ibi etiam Paul. Eleaz. & Imol. columna prima. de censibus. Archidiac. & Ioan. Andr. in capitu. quanquam, & ibi etiam Petrus Ancha. qui tamen distinguit. Domin. & Philipp. Franc. eodem titu. libro sexto. Dyn. Alberic. Barto. & Paul. Castr. per illum text. in l. locatio. aliàs l. licitatio §. fiscus versicu. mercatores. ff. de publica. Specula. & Baldus in addi. illius titu. de immu. ecclesia. §. primo, ad fin. Feder. Senen. consilio 111. quæstio talis est, an diœcesanus. Bartol. in §. antenuptiali, in Authent. de non elig. secun. nub. Ioan. Fab. & Salyce. in l. vniuersi, C. de vectig. & commis. Bald. consilio 496. punctus quæstionis, libro quarto. vbi de hoc pulcre loquitur. Card. Floren. consilio 12. in dubiis præmissis in primo dubio. Ioan. Plat. in l. qui immunitatem, columna secunda, versicu. & adde. C. de muneri. patri. libro decimo. & in l. Senatorum, C. de digni. libr. 12. Petr. Ferra. in titulo forma super solutione peda. gloss. ultima. columna ultima. versicu. quid autem dicendū Alexand. in l. quia tale, colum. 3. versicu. cir. prædictis potest, ff. solu. matri. Guid. Pap. deci. Delph. 208. iuxta materiam. in principio. Iason in Authentica. quas actiones. numero quadragesimo. C. de sacrosa. ecclesi. & consilio uigesimo. Laurentius, columna 3. uersicu. moueor in libro primo. Bertachi. in tracta. gabellarū, septima parte principa. columna quinta. versicul. sed quid Philipp. Deci. in l. in omnibus causis. numero 2. ff. de regulis iuris, & consilio quadragesimooctauo. cuius su perscriptio incipit, priuilegiu ui immunitatis in princip. Francis. Ripa. libro respon. 3. capitulo 22. & Baldus dict. consilio 496. libro quarto. vbique locorum obseruari. Et idem de eo, qui emit à fisco, ut non excusetur a solutione vectigalis, tenet Bartol. in l. prima. C. de nauicula. libro vndecimo. Sed quantum ad casum nostrum pertinet, cum & ipse clericus emēs non eximatur hoc statuto, ut diximus, multo minus is qui emit a clerico.

13 §† QVID AVTEM, si emptor sit pupillus uel minor, an is tenebitur reuendere consanguineo venditoris offerenti pretium? quod non uidetur, cum non possit rem immobilem sine decreto alienare, & proinde quæ etiam non possit, cum emit, dare uenditori facultatem redimendi per text. in l. si ad resoluendam. C. de præd. mino. & uoluit Alberic. ibi, & Ioan. Andre. in additio. Specula. in rubric. de pactis, columna prima. & Paulus Castren. consilio 112. uiso tenore libro primo. Sed nos de hoc ultimo casu plenissime dicemus infra, titulo sequenti. in fin. numero secundo. & multis sequentibus. Quantum vero ad hunc nostrum retractum municipalem, nos plane credimus, minorem atque etiam pupillum, imo & infantem, vel eorum tutorem, aut curatorem, teneri ad retractum, atque ei reuendere. ex nostra consuetudine, per textum in l. si fine. §. Lucius, ff. de administr. tutor. Ex quo probatur, & id Bartol. ibi notat, consuetudinem respicientem rem, minores etiam ligare: eamque dicit singu. Baldus in capitu. vltimo. columna tertia, versiculo vltimo, de materia, extra de consuetudine, in id, ut consuetudines quæ sunt circa res, impo nant legem pupillis, & iis quoque qui in utero sunt Ex eoque passim notatis a nostris, minores & pupillos teneri statuto compellente consanguineos & affines ad compromissum, ut per Baldus Salycetus Paul. Castr. & Alexand. in l. vltima. C. de in integ. restitu. ex quibus Bald. ipse negat eos restitui aduersus huiusmodi statutum. & Nos infra: eodem titu. in fin. nume. 55. Sed tamen velim intelligas, minorem ipsum non posse consanguineo tempus statuti prorogare, vt etiā de retractu conuentionali dicemus in fin. titu. sequēt. numero 17.

14 §† QVID igitur, si emptor minor est, vel pupillus, aut emptor maior mortuus est, & reliquit infantem vel pupillum hæredem? nam & hæredi emptoris potest hæc oblatio fieri, ut probatur ex capitu. constitutus, de in integrum restitu. vbi & id notat Pe. Anchar. in decimo not. & faciunt quæ dicam infra, titulo sequen. §. primo. in uerbo. *ou ses her.* in princip. & multis uersi. seq. Aut quid si ipse etiam emptor in

furorem

furorē incidit,& forte annus est fini pximus, ita vt nō satis supsit tpis ad dādū illi tutorē, aut curatorē poterit nc hæc oblō retractus fieri ipsi ifanti, aut furioso sine tutoris, aut curatoris autoritate. Vide tex. in l. operis. ff. de no. ope. nuntia. quæ dicit, eam nunciationem fieri posse infanti, & furioso: nec tutoris autoritatem exigi, quia in rem fit, non in personam. Ac iunge l. vltim. eodem titu. ex qua nota. Barto. & alij, illud nuntiationis remedium esse in rem scriptum, quemadmodum etiam hæc retractus oblatio in rem quoque scripta est, vt dicemus infra eo. tit. §. 8. in gl. 5. Ex quibus, conuincit, posse & infanti & furioso ex simili rōne fieri hāc oblationē sine tutoris aut curatoris autoritate

15 ¶ † Quod & astruit tex. in l. si dictum. §. vlti. ff. de euictio. vbi ita scribitur, pupillo autem sine tutoris autoritate posse denuntiari, si tutor non appareat, receptum est. Id quod mirabile dicit Bald. in l. libera, colum. vlti. C. de senten. & interlo. om. iudi. Et eum text. dicit nota. Angel. Areti. in §. actionum autem, colum. 10. nume. 40. statim post medium versicu. & prædicta procedunt, Institu. de actio. & Anto. Burg. in capi. vlti. colum. 2. extra de emptio. & vendi. Et per eum tex. dicit Matthæ. Afflictus. in tracta proto. in ver. vt intra 30. dies, col. 6. versicu. sed quid si ille, quod denuntiatio, quæ ex ea constitutione fieri debet consanguineis sociis & vicinis, potest fieri pupillo, si maior est infante. Sed & huc spectat tex. in l. de pupillo. §. nuntiare, ibi, puero vel puellę. ff. de noui. operis. nuntia. vbi pupillo potest denuntiari nouum opus, & ita eum tex. intelligit Alberic. in l. 1. §. 1. col. 2. versi. in contrarium. ff. de admi. tuto. qui & ex hoc dicit in omnibus actibus extraiudicialibus posse, denuntiari minori. Facit item tex. in l. si finita. §. si pupillus. ff. de dam. infecti. vbi si pupillus tutorem non habeat, quo autore damni infecti promittat, omissio in possessionem locum habebit.

16 ¶ † Facit denique tex. in l. minor. etiam. ff. de minori. & l. hæc autem, in princi. & iterum l. apud Iulianum. §. vlti. ff. quib. ex cau. in pos. eatur. Cuius autoritate innixus Bar. in l. 1. §. 1. nu. 2. versi. quęro qualiter fiat. ff. de admi. tuto. & rursus in l. qui habet. §. si pupillus, ad fin. ff. de tutel. dicit quod si solus pupillus citetur, valet citatio: nam intelligitur quod compareat per se, vel legitimam personam, & quod (inquit) valeat talis citatio, ex hoc apparet, quia si nemo comparet ad defendendum pupillum, fit missio in possessionem bonorum. Et illum satis sequi videtur, dum ad illum simpliciter remittit, Ange. in l. sed si ex stipulatu. ff. de verbor. obligat. & idem palam voluit ipse Angel. in l. quique, quæ est 4. & ibi quoque Paul. Castren. qui eam l. legit, cum l. 2. ff. de in ius vocan. & alter Angel. Aretin. qui id etiam affirmans in infante, in §. neque tamen, colum. 3. nume. 9. in fin. versicu. an autem illa, Institu. de auto. tuto. & Panor. consilio 29. in q. præsenti, col. vlt. li. 2. Sed & huc ptinet, qd tradit Bal. in rep. l. Æmilius, col. 2. versi. itē ad excusandum. ff. de mino. quod ad excusandam moram protestantis, potest fieri protestatio pupillo.

17 ¶ † Contrarium tamen aperte suadere videtur tex. in d. l. sed si ex stipulatu, de verbo. obliga. vbi ita ad verbum scribitur: sed si ex stipulatu Stichum debeat pupillus, non videbitur per eum mora fieri, vt eo mortuo teneatur, nisi is tutore autore, aut solus tutor interpelletur. Cuius tex. autoritate gloss. in l. mora, in verbo, difficilis est, in prin. ff. de vsu. ita moram diffinit, cum quis maior 14. annis, non habens curatorem (quia si haberet, æquipararetur pupillo) interpellatus per dici appositæ lapsum, vel per litis contestationem, & cætera, quæ ibi sequuntur, ea. n. nihil huc pertinent. Et illum quoque textum in hoc expendit Alberic. in d. l. sed si ex stipulatu, colum. 2. nu. 5. & in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verbo. obligat. quod pupillo sine tutoris autoritate fieri non potest denunciatio, de qua is tex. loquitur. Nec obstat (inquit) l. si dictum. §. vlti. de euictio. quia ibi fauor erat pupilli, vt ei posset denuntiari. Id quod etiam dicit idem Alberic. in d. l. mora, colum. 7. nume. 26. iterumque colum. vlti. nume. 31. in fi. Bald. autem in d. l. Æmilius, postea quam dixisset, quod supra ex eo diximus, numero præcedenti, scilicet posse fieri protestationem pupillo ad excusandam moram protestantis, continuo subdit, eam non posse fieri ad constituendum pupillum in mora, per l. cum filiusfamilias. §. in hac. ff. de verbo. obliga. Et idem prope dicit Paul. Castren. consilio 240. effectus, colum. 2. versicu. super secundo, lib. 1. cum dicit, d. l. si dictum. §. vlti procedere, cum agitur de conseruando iure denuntiantis, non etiam cum agitur de constituendo pupillum in mora. Id quod multum est notandum ad casum nostræ consuetudinis. Nam consanguineus volens offerre, eo spectat, vt conseruet id ius suum, non vt pupillum in mora constituat. Sed & quod pupillo fieri non possit, facit text. in ea ipsa l. Æmilius, ibi, denuntiationibus, vt pretium solueretur, tutoribus sæpe datis. ff. de minori. & l. de pupillo, in princi. ff. de noui operis. non. nuntiatio. de qua postea dicemus nume. 26. sed vnus. Et facit etiam, quod oblatio ei fieri debet, cui solui potest, & debet. l. si reus. ff. de procura. & dicemus latius infra eod. titu. § 9. in fi. nu. 4. sed & quod. Pupillo autem solui non potest sine tutoris autoritate. l. cōtra, in prin. ff. de pactis.

18 ¶ † Et certe hęc res admodū dubia est. Nam primū, ꝙ de citatione dictum est, res est adeo incerta, vt Pau. Cast. in l. si ex legati, cum qua legit d. l. sed si ex stipulatu, non ausus sit quicquam asseuerare, quamuis pluries, vt ipse dicit, viderit dubitari, & allegat Spec. tenuisse contrarium eius, quod diximus ex Bar. nec tamen locum designat: sed is est in titu. de pri. & secun. decre. §. restat, versi. sed pone quod pupilli. Bald. autem in dicta l. sed si ex stipulatu, ita de hac re loquitur, vt videatur velle, quod si pupillus tutorem habeat, non satis sit solum pupillum citari. Et idem dicit in adulto habente curatorem. Secus autem esse, si pupillus, vel adultus, tuto. vel curatore careat: tunc enim procedit opinio Bar. vtij soli citari possint. Item in sua Mar. in verbo, citatio, colum. 4. versi. citatus etiam minor, dicit quod minor citatus, debet legitime cōparere, scilicet cum tutore, vel curatore, licet in

citatione id dictum non sit, vt dicit velle glo.sing. in l.si minor.ff.de bo.auto.iudi. possess.non tamen condemnatur in expensis, si legitime non comparet, secundum Inno.in capi.si aduersarius, de eo, qui mit.in posse. Hæc ille.

19 ¶ † Verum hæc res (quod iam diximus) multum ambigua est. Sed si de ea plenius scire velis, vide Imo.Roma.Alexan.& omnino Fran.Areti.& Barba.post Antiquiores in d.l.si ex legati. Ex quibus etiam cognosces, an quando, & quomodo, denuntiatio, notificatio, & id genus cætera, possunt, fieri ipsi pupillo, atque etiam adulto habentibus, vel non habentibus tutorem, aut curatorē. Super quibus etiam vide Barto.Paul.Castren.& Ias.in l. 2.C.de condi.fur.Ioan.Fab.in §.vlti.colum.penul. versicu.de pupillis, Instit.de pœna temere litigantium Bal.in d.l.si dictum.§.vlti.ff.de euictio.& in l.vltim.in princi.C.si propter publi.pensio.& in l. donatarum.C.de acquiren.possessi. & in l.non co minus, in fin.C.de procuratoribus, & in d.l.operis, & ibi quoque Alberi.Imo.Pau.Castren.& Recentiores.ff.de opera.no.nuntia Rapha. Coma.in d.l. de pupillo.§.nuntiatione, & ibi Alexan.colum.2. versicu.item not. eod.titu. Saly.in d.l.mora.col.2. versic.iuxta hoc quæro, & multis seq.ff.de vsurpa. Cardi.Floren.in cle.religiosus, in 5.q.de pro. Imo. Pau.Castren.& Alexan.in l.contra pupillum.ff.de re iudi.eundem Imo.consi.110.in causa, in tertio dubio: & omnino Roma.in d.l.si ex legati, colū. vlti.de verbo.oblig.Alexan.in l.neque.ff.de in ius voc.Fran.Areti.consi.26.factum, super quo consilium postulatur, col.3.versicu.& circa primum, & multis sequen.Maria. Sozin.in capit.1.colum.40. versic.7. quæro de pubere, & iterum versicu.octauo quæro, quid si conueniendus est furiosus extra de libel.oblatio.& eius filium Barto. Sozin.consil. 217.cor mundum, & capitu.vt in quæstione, colum.penulti.versicu.transeo ad secundum, vsque, ad fin.consi.lib.1.& late etiam Barba.in capitulo Raynutius, colum.32.versicu.nota ibi filios, extra de testamen.Matthæ.Afflictus.decis. Neapoda. 266.fuit in consilio, Philip. Deci.consil.349.visis duobus, colum.2.numero 11.versicu.tertio contra executionem, & consilio 549.requisitus, & Anto.Burg.in d.capitu.vlti.colum.2.versiculo, & forte ista, extra de emptio.& vendi.& Carol.Molendin.in consuetudi.Parisien.titu.1.§.13.glo.11. nume.7.& sequent. Nec omiserim, pupillum in vno casu haud dubie citari, posse ut scilicet ei detur curator ad litem, ut uoluit Raynu.& Albericus qui id dicunt speciale, in d.l.qui habet.§.si pupillus.ff.de tutel.

20 ¶ † Quid autem de infante dicendum sit, præter ea, quæ supra in prin.huius quæstio.diximus videbis apud Bald.in capi.1.col.pen.uersi.de citatione infantis, tit.de mil.uass. qui cont.in usib.feu. est.& tex.prohibentē simpliciter infantes & furiosos in ius uocari, in d.l.4.in prin.ff.de in ius uocā. De quo etiam per Ioan.Andr.in addi. Spe.titu.de reo.§.1.in add.inc.quærit Goffredus. Et ex scriptis in his locis, & uersi.superiori, facile intelliges, nisi omnino cæcutias, utrū & qn̄do poterit fieri hæc, nostra retractus oblatio infanti, pupillo, adulto, habentibus, aut non habētibus curatorē, iunctis etiā iis quæ dicemus in quinq; seq.uersic. Vt tamen nō prætermittas infantē etiam cum tutoris autoritate nullum actum gerere posse, sed solum ipsius tutorem omnia gerere debere.l.1.§.1.ibi, ita tñ ut pro iis qui fari non possunt.ff.de admini.tut.& l.si infanti.§.1.C.de iure deli.& l.restituta.§.1.ff.ad S.C. Treb.& l.pe.in prin.C.eo.& uoluerunt gl.Bald.& Ang.in l.donata.C.de acqui.poss.& quæ dicemus infra n.25.sed & ex his, in fi.& seq.ēt in fi.Ex quo forte defendi posset, huiusmodi oblationē infanti, nec cum autoritate quidem tutoris, fieri posse.

21 ¶ † Quid denique si hic dicamus in casu nostro, quod si pupillus, aut infans non habeat tutorem, non currit interim tempus retractus consanguineo, cum non sit, cui possit offerre; ut in simili, de pupillo dicitur, in l.cum quidam.§.si pupillo.ff. de usur. Quo in loco gl.ueluti aduersus id pugnans hæc dicit. Sed nomine possum petere ei tutorem dari: & sic facere, ut ei possim soluere.l.qui potest ff.de regu.iur.& l.ait Prætor.§.1.ff.de minori. Sed mox id iaculum ita obtundit, ut scilicet ille tex.loquatur in pupillo, posterior in adulto. Nec ibi aliquid dicunt Docto.præter unum Floria.qui id dicit declarandum ex.§.item inuitis, Insti.de cura.& d.l.qui habet §.si pupillus.ff.de tutel. Ego uero ut tandem interponam meum iudicium, arbitror, his casibus, ut interrumpatur tempus, adeundum, esse iudicem, iuxta l ut perfectius.C.de anna.exceptio. Quamquam Bald.in l.si pater, ad fin.C.ne de stat.defunc.dicit citationem factam infanti, aut furioso, perpetuare iurisdictionem. Idem autem in Authen.offeratur, colum.2.uersicu.secundo casu.C.de litis contest.dicit, quod si citetur pupillus sine tutoris autoritate, non interrumpitur præscriptio, quam & ipse, & cęteri, nostrates appellant Sed tu præterea uide, quæ dicā infra uersi.ab hinc 5.& infra, eo.tit.§.9.glo.ulti.nume.17.sed quid si ignoratur, & seq.

22 ¶ † Illud autem non prętermiserim, posse huiusmodi oblationem fieri soli tutori pupilli, ut & cæteras denuntiationes, d.l.Æmilius, in princi.ibi denuntiationibus, ut prætium solueretur, tutoribus sæpe datis ff.de mino.& in d.l.sed si ex stipulatu, ibi aut solus tutor interpelletur.ff.de uerbo.oblig. uel pupillo cum autoritate tutoris, d.l.1.§.1.ff.de administra.tuto.ubi probatur, nihil referre, an tutor pro pupillo, an uero ipse pupillus tutore autore iudicium suscipiat. Et simile dicitur in l.si consensit, in princip.ff.quibus modis, pigno.uel hyppo.solui. Et idem quoque in adulto & curatore ipsius statuitur, in d.l.1.§.1.nisi quod (ut quidam intelligunt) in illis est electio tutoris, in his è diuerso actoris, quod non admittuntur Iacob. Are.& Albe.ibi. De quo etiam late per Mari.Soz. in d.c.1.col.40.uersi.septimo quęro de pubere, extra de libel obla.

23 ¶ † Ex quibus intelligis, & oblationem fieri quoque posse curatori adulti. Nam & huic etiam solui potest.l.qui id si forte.§.quid ergo, uersiculo curatori quoque, & ibi Barto.ff.de soluti.& l.1. C.si ad-

C.si aduer.solu.& facit.l.1.§.vlti.ff. quod iussu. & quod præterea à multis dicitur, curatorem sine minore posse petere restitutionem in integ.glo.in l.cum post mortem.§.1.in verbo, non petat, & ibi Albe.qui eam dicit nota.in colum.vlti.versic.item quæro an beneficium.ff.de admini.tuto.Nec tamé omnia potest tutor solus facere, quæ facere potest cum pupillo, vt patet ex l.neque.C.de procura.& nota.per glo.& Docto.in l.iusiurandum quod ex conuentione.§.pupillus.ff.de iureiuran.& Alexan. consi.254.abunde, col.2.versic.nec tunc obstat, & versi.hoc etiam probatur, lib.6.

24 §† Vtrum autem, si pupillo, aut adulto cum, autoritate tutoris, vel curatoris fuit facta oblatio, & cum illi consanguineum non admisissent, fuit & ipse pupillus, vel adultus, etiam cum tutoris, aut curatoris autoritate citatus, atque sic lis contestata: poteritne postea tutor vel curator solus cætera agere sine pupillo, atque ita solus citari ad productionem testium. Et fere eo iam decursum est, vt possit, ob tex.in id expressum in l.si ideo.ff.de euictio.Ita enim voluit Bal.in l.si quando, colum. 3.versicu.nono quæritur.C.de testi.vbi eum text. dicit nota.& in l.cum & minores, in fin.C.si aduersus rem iudicat.& Paul.Castren.& Alexan.in l.ex contractu, post prin.ff.de re iudi.vbi & eum text. dicunt notabilem.

25 §† Sed & ex iis omnibus poteris etiam intelligere, an è diuerso consanguineus pupillus sine tutore, aut adultus sine curatore, poterit huiusmodi oblationem facere. Sed tu præterea circa id vide tex.in l.pupillus.ff.de acquiren.rer.dom.vbi pupillus, quantum ad acquirendum, non indiget tutoris autoritate. Quod & probat tex.in l.1.§.1.ibi Ofilius.ff.de acquirend.possess.& in l. quamuis.§.vltim.eod.titu.& in l.sequitur quæ est, §.1.ff.de vsucapio.& in l.seruum.ff.rem pupil.sal. fore.Vide item tex.in d.l.non eo minus.C.de procura.vbi sententia lata pro minore sine curatore, valet: minoribus enim ætas in damnis subuenire non in rebus prospere gestis obesse consueuit. Id quod etiam intelligit in pupillo glo.in l.neque, in verbo, interueniente, versicu.sed quid si citra, eodem titu.& in l.1.in verbo aduersus te, in princi. C.qui legi.perso.Imo.& in infante quoque tenuit Ange.Areti.in d.§.neque tamen, colum.vlti.Insti. de auto.tuto.& iterum in l.furioso.ff.de re iudica. De quo tamen vide Barto.Raphae.& Alexand.ibi At in vniuersum pupillus sine tutoris autoritate, conditionem suam meliorem facere potest.l.1.C. de autori.præst.& l.neque.C.de contra.& commi. stipul & omnium optime in §.1.Institu.de autor. tuto.cum aliis multis si.à me collectis in Legibus connubialibus in glo.6.in 7.q. Quod intellige de maiore infante: nam infans, nec ad suum quidem commodum quicquam facere potest.l.1.in princ. & l.mulier.ff.de verb.obliga.& diximus supra nu. 20.quid autem.

26 §† Sed vnus hic est scrupulus non modicus ex d.l.de pupillo, in princi.ff.de nou.ope.nuntia. vbi non aliter rata pupilli habetur nuntiatio, quã intercedente tutore autore. Sed ex notatis ibi à Bal.Ange.Imo.Alexan.& Ias.loquentibus in casu, illius l.potes in hoc casu nostro dicere, quod pupillus carens tutore, & non habens copiam iudicis potest ipse per se offerre: tamen postea cum habet ius copiam & tutorem, iterum offerre debet, & ea posterior oblatio retrahetur ad priorem, argu.§.si quis ipsi Prętori, eiusdem l.Et respondent Alex.& Ias.quibusdam rationibus Raphae. Coma & Hieronymi Torti, qui ibi tenuerunt contra Bar.& sequaces. At Matthę. Afflict.loquens nuncupatim in nostro casu, in tracta.proto.in ver.vt intra 20.dies colum.6.versi.sed quid si ille, in ea est sententia, vt pupillus possit offerre, & ei quoque offerri possit sine tutoris autoritate, si tutor desit, modo ipse pupillus sit maior infante, per d.l.si dictum.§. vlti. ff.de euictio.Sed si adhuc infans sit, non possit: quia ea ætas, quicquid videt, ignorat.l.2.C.de fal. mo.nec aliud dicit.

27 §† EX SVPERIORIBVS Autem, & illud quoque suboritur dubium. Si plures sint tutores infantis siue curatores furiosi: an satis sit vnum ex iis adire eique offerre. Et id quidem verissimum est.l.consi.§.vlti.ff.de cura.furio.& l.si ex pluribus, alias.l.etsi pluribus.ff.de auto.tuto. & l.2.§.si plures.ff.de curat.bono.dan. & l.1.C.si ex plu.tuto.& l.vlti.C.de autori.præstan.cum si.& in illis locis reperies, quomodo id intelligendum est. Sed non tamen illud prætermittam, quod si tutella in multos tutores diuisa est per prouincias, aut alias, non satis esset oblationem fieri ei, cui ea prouincia deputata non est, vt est text.optimus in d.§.si plures, & in d.l.vltima.C.de auto. præstan.& in l.2.C.si ex pluribus tuto.cum simili. Et idem, si pluribus datis tutoribus, vni, aut, quibusdam tantum, administratio concessa est: nec enim aliis offerri posset.l.& si pluribus.ff.de autori.tuto. Quomodo autem id intelligatur, vide ibi per glo.& Docto. Quid autem, si quis verus tutor est, non tamen gerit tutellam: an hic, poterit oblationem retractus facere pro pupillo, & an ei oblatio fieri possit, disces ex d.l.& si pluribus, & ibi gloss.in verbo concessa non est, & ibi Docto.ff.de autori.tuto.& l.pupillum, & ibi, qoque gloss.& Doctor.ff.de acquiren.hæreditati. Ex quibus etiam intelligas, an econtrario vnus, ex pluribus tutoribus, & curatoribus possit offerre, & retrahere. De quo & tu videas tex.in l. decreto.§.1.ff.de administratio.tuto. & specu.tit. de procuratore.§.ratione autem formæ, versicu. quid si duo.& sequen.

28 §† SED ILLVD EST Quæstionis, idemne sit in duobus emptoribus eiusdem rei, an scilicet satis sit, alteri tantum offerre, quod posset videri, exemplo eius, quod scribitur in d.l. de pupillo.§.si plurium.ff.de opera.noui. nuntia.cuius hæc verba sunt. Si plurium res sit, in qua opus nouum fiat, & vni nuntietur recte facta nuntiatio, est omnibusq; dominis videtur denũtiatum. & in l.vlti.C.de duobus reis, vbi interruptio facta aduersus vnum ex reis debendi, omnibus nocet.

Ideoque, dicunt Docto. ibi, citationem vnius eorum interrumpere contra alios, de quo etiam obi tet per Ioan. And. Anto. Imo. Panor. & Fely. in cap. pastoralis. §. quoniam, extra de rescrip. & Hyppo. Marsi. consiglio. 84. vias tuas, column. 3. versicul. & facit etiam, nam citatio. Et ad hanc quoque partem facit. l. penult. ff. eo. de duob. reis, & l. mora. §. vltim. ff. de vsur. Et quod not. glo. in cap. si capitulo, in verbo, factam, ad fin. & ibi quoque Petr. Anc. & alij, de conces. præben. lib. 6. & quod tradit Rebuf. in concor. tit. de regia ad prælaturas nominatione facienda, in verbo, a die recusationis, sufficere recusationem factam à summo Pontifice eius qui à Rege nostro fuerit nominatus, notificari vni ex solicitatoribus Regis. Et in tractatu nominationum, quæst. 14. nu. 62. satis esse, fieri insinuationem nominationum vni ex vicarijs collatoris, & quæ dicemus infra in fin. huius tit. q. 12. versi. ex quo fit.

29 ¶ † Ego vero (vt omittam, quod à nostris in d. §. si plurium, distinguitur, sit nè denuntiatio in rem, an in personam) putarim, non satis esse hoc casu vni offerre, vt alteri oblatum esse videatur, eiq; noceat, cum ius vtriusque sit diuiduum. Ideoque quod vni factum est, alteri non præiudicat: sicuti ediuerso quod ab vno factum est, aliis non prodest in huiusmodi rebus diuiduis, d. §. si plurium, versiculo si plurium dominorum, & ibi Iacob. Aretin. Bart. & Angel. Quamuis in rebus indiuiduis secus, l. loci corpus. §. si fundus. ff. si serui. ven. Hincque scribitur in l. 1. §. denuntiari, qui est pen. ff. de vent. inspic. q. si plures simul sunt successuri, omnibus facienda est ea denuntiatio, de qua in eod. titu. tractatur, & similiter in l. si rem quæ. §. 1. ff. de euicti. omnibus venditoribus aut eorum omnibus hæredibus esse denũtiandum, vt teneantur de euictione, & in l. 1. de iure delibe. vbi omnibus dominis vnius serui hæredis instituti, tempus ad deliberandum præstituendum est. Et hoc confirmatur, quia cum oblatio necessaria est, ei vtique facienda est, qui potest recipere, & offerentem liberare, l. si reus paratus. ff. de procur. Bal. in l. acceptam, colum. 3. in 3. quæst. C. de vsur. At hic vnus emptorem non potest pro alio pecuniam recipere, nec cessionem rei facere. Et vide quod in simili dicitur à glo. in cle. 1. in verbo, facienda, de renunti. non satis esse reuocationem mandati, ad resignandum (vt nostri appellant) beneficium concessi, denuntiari vni ex collatoribus quòdq; item disseritur à Rebuffo in tractatu nominationum, in 14. q. princip. nu. 80. vtrum scilicet, cum collatio ad duos spectat, satis sit alteri insinuare nominationem.

30 ¶ † Sed hæc intellige, nisi vnus eorum integram rem ipsam venditam possideret, quia tunc illi forte satis esset oblationem facere, per ea, quæ late dicemus infra tit. procedente. §. 1. glo. 6. in verbo, *ou ses heritiers*, numer. 41. nunc autem, & tribus seq. Nisi forte hic diceret, se eam rem possidere nomine vtriusque, secundum l. communis seruus. ff. de acquirenda possessione, & l. merito ff. pro socio, Ideoque nec se posse cessionem rei, non consentiente socio, facere in illius præiudicium, per l. 1. & l. portionem. C. de com. rer. ali. Sed tunc dicerem, consanguineum, qui possessorem solum secutus est, non esse in mora, quin ea declaratione facta, possit & alterum emptorem in ius vocare, etiam si tempus transierit, modo negligat id ipsum quam primum facere, secundum id quod scribitur infra eod. titu. §. 12. & ibi notauimus.

31 ¶ † AN autem sit satis testato conuenire procuratorem emptoris, eique huiusmodi oblationem facere? Et tradunt nostri sufficere, procuratorem specialem, vel generalem cum libera, interpellari, per l. procuratoris in principio & ibi glo. ff. de tributione actione & l. procurator cui generaliter cum liberatione. ff. de procu. Secus de generali sine libera, cuius scientia domino non præiudicat. l. apud Celsum. §. quæsitum est an de procuratoris. ff. de dol. excep. Ita enim inter cæteros scribit Albertus, & Saly. in l. mora, ille column. 4. numer. 15. hic column. 5. versicul. quæro quarto, ff. de vsur. vbi & ita dicunt intelligi l. item veniunt. §. petitam, ff. de dol. exce. qua probatur. denuntiationem factam procuratori non nocere domino: nam & id per eam l. voluit Albertus in l. 1. §. 1. colum. 3. versicul. an autem denuntiatio. ff. si quis ius dicen. non obtemp. Sed tu tamen hic vide, quæ scribam infra eodem, titul. §. 9. in glo. vltim. numer. 7. & ex his quoque, & duobus seq. & quæ etiam dixi supra eodem. §. in glo. 10. quæ est in verbo, *dedans l'an*, nume. 100. & si quis forte. Bald. autem in tract. Protomi. colu. 1. versicul. sed nunquid sufficit, tradit denuntiationem, quæ debet fieri ex constitutione protomixeos consanguineo venditoris, posse fieri procuratori con libera non alteri.

32 ¶ † Porro autem satis constat, paria esse habere mandatum speciale, & generale cum libera, tam in contractibus, quàm iudicijs, l. nam & nocere, & ibi glo. Bald. qui id dicit not. & Alexand. qui eam l. legit cum. §. vltim. l. rescriptum. ff. de pactis, & l. procurator cui generaliter, & ibi Ricar. & Alber. ff. de procura. & l. mandato, & ibi glo. & Bar. ff. eod. titu. & l. iusiurandum, quod ex conuentione. §. vltim. & ibi gl. in verbo vniuersorum. Bar. Alexand. & cæteri Recentiores, ex quibus Iason in 2. no. ponit sex limitationes, ff. de iureiur. & l. sed si vnius aliàs l. sed & si unius. §. procuratorem autem, ff. de iniuri. & cap. qui ad agendum. §. vlti. & ibi omnes, de procu. lib. 6. Bal. qui dicit id valde quotidianum, & Saly. in l. illud. §. 1. ff. de mino. idem Cy. & Paul. Castr. in l. 1. C. etiam per procur. Io. Fab. in §. procurator. column. 2. Insti. de his per quos ag. pos. vbi id declarat. Cano. in cap. vlti. extra de dila. Paul. Castr. in l. per procuratorem, in fi. ff. de acq. here. Pan. in c. petitio, post medium, de procur. Alex. in l. si procurator, col. 1. C. eo. tit. & consi. 22. viso instrumento, col. 2. versi. attento, li. 1. & consi. 44. viso & discusso, col. 1. ver. sed concessio, li. 2. qd repetitur cõs. 28. li. 6. & idem Alex. consi. 133. circa executionem, colum. 1. eod. lib. 6. Iason qui id dicit sing. in l. indebit, in 2. not. ff. de

condi.

condi.indebi.Felv.in capi.nonnulli.§.sunt & alij, extra de rescrip.Caro.Rui.consi.93.visis his, col. 3.nume.6.lib.5.Catel.Cotta in memora. incipien. procurator generalis, Matthæ. Afflict.in consti. Siciliæ inci.si quis in posterum,col.3.in 3.q.& deci. Neapo.305.in causa Martini,nume 4.Philip.Dec. consi.493.viso tenore,col.1.& consi.690. visis dubitationibus, col.11.

33 § † Quod tamen intellige, vt non procedat in procuratore generali ad lites etiam cum libera: neque enim is solutionem recipere potest, l.hoc, iure, & ibi Docto.ff.de solu.& no.in l.si procurator.ff.de condi.in debi.& Barto.in l.qui Romæ.§. Callimachus.ff.de verbo.obli. Neque is potest interpellare,protestari,denuntiare,vt diximus supra in glo.10.in verbo, *dedans l'an*, nu.97.cæterum ex his. Quando autem,& quomodo,& quibus, verbis censeatur quis habere mandatum generale cum libera, videbis apud Petr.Cyn.& Barto.in l. 1.ff.de officio.procu.Cæsa.Petr. Cyn. Bald.Saly.& Raphae.Fulgo.in d.l.si procurator.C.de procu.Io. Andr.& Panor.in d.capi.petitio,eod.titu.Barto.in l.creditor.§.Lucius.ff.manda.Bald.in capi.1.§.nomina,in fi.titu.de pace Constan.in vsi.feud.Domi. post alios in d.capi.qui ad agendum, cum concor. adductis ab Alex.d.consil.44 lib.2.repetito consi. 28.lib.6.& præterea consi.52.viso primo puncto, col.2.nu.6.lib.item 6.

34 § † Sed vtrum hæc oblatio possit fieri coniunctæ personæ emptoris? Et sane,quæ requirunt speciale mandatum, coniunctis sunt interdicta, nisi & ipsi mandatum speciale habeant.l.patri,iuncta.l.illud.ff.de minori.& late per Recentiores, q multos allegant, in l.exigendi.C.de procu.& in d. capi.nonnulli.§.sunt & alij,extra de rescri.& Soz. consili.120.cum in præsenti, colum.5.versicu.postremo libro 1.quod repetitur consi.231.libro 2. Nec eis solutio fieri potest, & si facta fuerit, non liberatur soluens.l.non solum, quæ est 3.& ibi, Barto.colum.2.nume.8.versicu.tex. iste inducitur, Albe.colum.1.Imol.Alexan.in princi.& alij.ff.solu.matri.& l.2.& ibi quoque glo.quæ intelligit; etiam si offerat cautionem rati.Barto.& Alber. ff. vt legator.nomine caueatur, & l. qui hominem. §.si gener.ff.de solu.& l.qui aliena.§.quanquam, ff.de nego gest.& l.filius,& ibi Docto.C.de pactis glo.in l.vero procuratori,in verbo,administratio, & ibi Barto.ff.de solu.Specu.in titu.de coniuncta persona,colum.vlti.versicu.item coniunctæ.Guli. Cuma.in l.si autem,in princi.& ibi Barto.& Albe. ff.de neg.gest.Cyn.in d.l.exigendi, Barto.in l.hoc iure.ff.de solu.Alber.in l.2.colum.penulti.versicu. item allegatur.ff.solut.matri.& in l.sed & hæ, in princi.colum.2.versicu.item quęrit ipse.ff.de procura.Bald.in l.1.C.de solu.& in l.1.versicu.quæro vtrum coniunctæ.C.quibus res iudi.non nocet,& in l.tutori,in fin.C.de nego.gest.Paulus. Castren. consi.165.visis & ponderatis,colum.2.versicu.sed constat,lib.2.Alexan.consi.4.videretur inspectis, colum.3.versicu.tamen quia coniunctæ,libro.2.& consi.37.viso dicto instrumento,post princi.lib.3. Fran.Areti.consi.136,clarissime,colum.1.versicu. ad tertium, Sozin.d.consi.120.vbi supra, Guido. Papi.decis.Delphin.526.executio, versiculo, sed vtrum, Franciscus Ripa in d.capitu.cum Marti. Ferra.nu.60.extra de consti.Stepha.Bertran.consi. 238.literæ compulsoriæ,libro.1. Et est communis opinio vtriusque illius sententiæ: tametsi Philip. Deci.solus,ni fallor,vtranque euertere conatus est in d.capi.cum Marti.Ferra.colum.5.versicu.secunda conclusio,quibusdam rationibus motus, quib⁹ scite respondet Fran.Ripa,ibi.Receptum est autē, oblationem ei tantum fieri posse, qui potest recipere,& offerentem liberare,vt diximus supra,nume.29.ego vero,& dicemus plenius infra eodem titu.§.9.glo.vlti.ferre per totum, præsertim vero, nume.4.sed & quod plus.

35 § † Et ita quidem hæc procedunt, vt ne filio quidem pro parte possit fieri hęc oblatio: vt pote cum nec ei quidem solui possit,vt videre est ex d. l.filius.C.de pactis,vbi & id Bald.Philip. Deci.notant,Patri autem pro filio,potest vt expressim uoluit Ange.in d.l.qui aliena.§.quanquam.ff.de nego.gest.nam & is facere potest pro filio alia, quæ requirunt speciale mandatum,per l.patri,in prin. & ibi Bald.ff.de minori.cum concordan.à me adductis supra eod.in glo.10.in uerbo, *dedans l'an*, nume.101. & hęc procedunt. Sed illud de solutione,intelligit Philipp.Deci.in d.l.filius, procedere, quando soluitur patri, ut legitimo administratori bonorum filij,uti ipse est,l.1.C.de bonis matern. Nam uti coniunctę personę, simpliciter, solui non potest,per tex.in d.l.filius. Et sane etiā d.l.patri.ff.de minorib.satis ostendit, ibi filium, fuisse in potestate patris, cum dicit, quia patris, periculum agitur, qui de peculio tenetur. Et id confirmatur, quia nec matri quidem, aut auię, solui potest, non magis quam cęteris coniunctis: ut expressim respondit Alexandr.d.consilio 37.in princip.libro 3. Neque enim (inquit) ea est legitima administratrix bonorum filij, uel nepotis, l. filię, in principio.ff.de solutioni.cum alijs ibi per eum allegatis: Ex quo potes intelligere, tum demum hanc oblationem patri posse fieri pro filio, si eius sit, legitimus administrator, alias secus, matri nullo modo posse.

36 § † NEC unum prætermiserim, de quo, etiam nunc ex facto controuersia est.Si capitulum alicuius ecclesiæ emit rem, quampiam immobilem, poterit ab eo consanguineus retrahere, ut satis supra diximus numero huius glo.2. & multis sequen.an igitur hoc casu satis erit conuenire, Prælatum huius capituli, ut decanum, aut alium huiusmodi, aut etiam syndicum, & ei hanc retractus oblationem facere. Et idem quæri potest, in alia quapiam uniuersitate, quæ quid emit obnoxium retractui. Super quibus uide text. in l. omnes.§.hoc nihilominus,& ibi Bal.qui enim.§ legit,cum prin.l.C.de epis.& cle.& glo no.in l.non potest dolo, in uersicu.item quid si citetur,& ibi Bar.& Albe.ff.de reg iur.aliam glo.in c.si capi.in uerbo, factam,& ibi late Petr. Anchara col.ulti.de concel.præben.lib.6.Barto.& Alberic.in l.1.illum in §.& si forte, hunc in §.1.uersicu.ulti.ff.quod ui

sunt clam. Eundem Bartol. in l. vltima. ff. quod cuiusque vniuersi. & in l. prima. C. de iure reip. libro 11. & in extrauag. ad reprimendum, in verbo, citatum. & Io. Fab. in l. de actore, ad fin. C. quan. tuto. vel curato. & Angel. consil. 196. ex themate, colú. 3. & alios, quos citat (ne hic sim longior) Alexã. in addit. Barto. in d. l. non potest dolo, & præterea latissime Barb. in clemen. causam, columna. 17. in paruis, versicu. quid si appellatio, & multis seq. de elect. & Guid. Pap. decis. 221. in causis. In ea autẽ specie, in qua id dubium contingit, soli Prælato facta fuerat oblatio, & is solus citatus erat in materia retractus, & interim transierat annus retractus dicebatque. Prælatus non recte factam fuisse oblationem & citationem, nec deinde admittendum esse consanguineum, anno iam elapso. Et idem quæri potest in retractu conuentionali.

37 ¶† SED Quid, si emptor mortuus sit, hæreditasque eius iaceat: tui, & quomodo debet fieri oblatio retractus? Et certe, si curator datus sit hæreditati, vt plerunque fit, vt patet ex toto. ti. ff. de cura. bon. dan. & l. debitor, post princip. ff. de neg. gest. ei offerri debet: sin minus, satis erit, ipsi hæreditati vacanti offerre: nec requiritur, ut prius curatoré constituere consanguineus faciat: vt de denuntiatione, quæ fit venditori ob euictionem, respondit Paul. Cast. consilio 240. effectus primi, colum. 3. versi. super secundo, libro 1. per tex. loquentem in pupillo, in l. si dictum. §. vltimo. ff. de euictio. Nam hic (inquit) agitur de conseruatione iuris denuntiantis tantum, non etiam de constituenda hæreditate in mora, vti & in nostro casu retractus consanguineus certat de suo iure retractus conseruando. Sequitur & dicit singu. Barb. in capit. ulti. in fin. de emptio. & vendi. vbi tamen numerus illius consilio, est corruptus. Sed tu super hoc vide, quæ scribit Franc. Areti. consilio 26. factum super quo, columna 3. versicu. nec obstat, si diceretur, & quæ nos in simili diximus de pupillo hærede emptoris, supra, hac eadem glo. nume. 14. quid igitur & multis sequen. & quæ item dicemus infra eod. titu. §. 9. in glo. vlt. versi. vlti.

38 ¶† Postremo illud quæri potest, An si Rex noster emerit domum, poterit consanguineus venditoris ab eo retrahere. Ioan. Gallus inter aresta anni 1283. hoc posuit, consanguineis ius non esse retrahendi rem emptam à Rege: & loquitur de comitatu Guynarum empto à Rege, cui filius venditoris oblationem fecerat. Quæ res hinc pendet, vtrũ Princeps ligetur statutis, aut consuetudinibus subditorum. Et non ligari respondit Cardin. Floren. consilio secundo, circa statutum, & sequitur Fely. in capitu. primo. colum. 10. versicu. quarta declaratio, extra de constitu. & Rochus Cur. in repet. cap. vltima. in 9. quæst. princip. de consuetu. per multa iura illic allegata. Dicitque & id procedere, etiam si ad talem consuetudinem inducendam interuenisset consensus Principis, vt ibi videre poteris. Sed illud prius ante hos voluit Bald. quem nullus illorum citauit, in d. c. primo. paulo ante fin. extra de constitut. Nec id quidem mirum, cum nec Legatus Principis teneatur seruare statuta loci, etiãsi esset ipsius loci ordinarius: vt dicit Bald. in capi. licet in fin. de offi. ordi. & sequitur Fely. in cap. cum dilecta, colum. 19. versi. limita quarto, in fin. de rescrip. Quod quidem vltimum quomodo intelligatur, intelliges ex Ang. & Alex. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto, C. de testa. & Cano. in d. capi. vltim. de consuetu.

39 ¶† Quod tamen intelligendum est, nisi statutum, aut consuetudo naturali ratione nitatur, vt pulchre dicit Bald. in capi. primo. §. vltimo. colum. 1. titu. qui feud. da poss. in us. feud. Nam potentius ait, est ius naturale, quam principatus. & sequitur Matt. Laud. in tractatu, de Principibus, versiculo 305. bonæ & naturales, & Rochus, ubi supra. Cui concinit, quod & idem Bald. scribit in l. secunda, columna 7. versiculo item not. q. si Papa. C. de seruitu. & aqua, nullam autoritatem Principis vel Senatus posse id facere, ne Princeps ipse sit animal rationale, mortale: aut posse eum absoluere a lege naturæ, vel dictamine rectæ rationis, vel legis æternæ. & sequitur etiam Felyn. in d. capitulo. primo, colum. 10. numero 40. versicul. quinta declaratio, de constitu. Illud autem certum est, consuetudinem regni Regem ipsum ligare, vel testimonio ipsius Bald. in Authen. omnes peregrini, colum. 2. versicu. consuetudo feudorum. C. com. de success. & in capitu. 1. versicu. & nota. hic, quòd princeps, titu. de nat. feud. & Sonzin. consi. 58. super proposita, columna 1. lib. 3. Et ita intelligendus est. Ioan. Fab. in l. digna uox, C. de legi. cum dicit, Principẽ forte (ita enim loquitur) ligari consuetudine terræ, per quædam iura ab eo allegata. Ex consuetudine autem Protomixeos Fede. in fin. eiusdem, nũcupatim excipitur curia, quam expressim interpretes eiusdem constitutionis intelligunt pro fisco, & republica: sed aliud esse dicunt in Imperatore, vel Rege: ut per Matth. Afflict. ibi, columna vltima, quem vide. & Ferro. qui & de hoc priuatim loquitur in consuetu. Burdig. titul. de feud. §. septimo, post principio.

OV EQVIPOLLENT A VENTE,

Aut æquipulenti venditioni.

Glos. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Sonare uerbum, quid significet.*

2 *Retractus an locum habeat in datione in solutum & nu. 3. cum multis seq.*

Datio in solutum vice venditionis est. & num. 3. cum plu. seq.

Vtrum autem id procedat in pœnalibus. vide numero 3.

4 *Laudimia an debeantur ex datione in solutum. & nume. 10. & 14.*

5 *Retractus vtrum generaliter habeat locum, in venditione improprie sumpta. & nu. 6.*

7 *Retractus an obtineat in datione in solutum alterius speciei debita, & quid si pro specie mobili,*

8 *Quid*

8 *Quid in datione necessaria à iudice facta, & numero 9.12.*

Dare in solutum & adiicere creditori, quid differant.

9 *Datio in solutum necessaria non comprabenditur in statutis loquentibus de venditione.*

11 *Venditio necessaria non continetur in probibitione alienationis.*

12 *Consuetudines de retractu dationis in solutum facta à iudice.*

13 *Debitor censetur facere quod fecit iudex ob illius præcedentem obligationem, & tenetur de euictione, ac si ipse fecisset.*

Alienatio necessaria feudi non prohibetur.

Voluntarium censeatur quod à ualuntate originē habet.

14 *Alienatione probibita & id ex quo ea sequitur, probibetur.*

15 *Alienatio quæ dicatur necessaria ut eius vim & naturam obtineat, quam necessariam dicimus & nu.16.& 18.*

17 *Indirecte fieri non potest, quod directe fieri probibetur.*

Probibito aliquo, probibentur & ea ex quibus ad id peruenitur.

Nil refeit, sit ne mulier in lupanari, an in caupona, vel taberna.

Feudum an possit dari in solutum in consulto domino.

18 *Retractus an locus sit, cum res subbastatur & non datur creditori in solutum, sed alteri plus offerrenti adiudicatur.*

Statuta loquentia de datione in solutum, an locum babeant in venditione,

19 *Retractus vtrum habeat locum in permutatione, cum pro fundo datur alius fundus æstimatus.*

Gabella quæ soluitur ex venditione, soluitur ex permutatione fundi æstimati cum alio fundo.

20 *Aestimatio in dubio facit venditionem, & numero 108.*

Nisi principalis naturæ contractus repugnet. numero 21.

21 *Emphyteusis in dotem data simpliciter aut æstimata, an requirat domini consensum.*

22 *Permutationis contractus an censeatur, cum quis dat fundūm quem ante uenalem habuerat.*

Contractus qualis præsumatur, cum probatur debitorem prius quæsiuisse pecuniam super fundo, & postea eum fundum vendidiße eodem pretio quod quærebat.& nu.23.

24 *Tractatus præcedens fraudem & simulationem detegit magis, quàm quod sequitur, & numero 25.26.& 27.*

25 *Clausula præcedens maioris est efficaciæ ad declarationem sequentium, quàm è diuerso.*

26 *Conditio posita in institutione intelligitur repetita in legato postea facto, non autem ante facto.*

Antecedens non sapit nec sequitur naturam consequentis, sed consequens antecedentis.

Venditio fortis declaratur quando pretium præcedit traditionem, quàm è diuerso.

Ea quæ post venditionem perfectam fiunt, eam non faciunt præsumi simulatum.

28 *Retractus, an habeat locum in simplici ac pura permutatione. & numero 29. cum multis sequentibus.*

Permutatio uicina est emptioni.

Permutatio pro uenditione à probatissimis scriptoribus.

30 *Statuta de venditionibus, non habent locum in permutationibus. & numero 31. cum pluribus sequent.*

31 *Venditio propriè sumpta non comprehendit permutationem.*

32 *Venditio an præsumatur simulata ex restitutione pretii & nume.37.*

Verba legis vel statuti cum locum non babet, nec lex quoque ipsa aut statutum.

Communis usus loquendi attenditur, etiam contra propriam significationem.

33 *Consuetudines de retractu permutationis.*

35 *Retractus an babeat locum, si res permutata manet apud priorem dominum.*

Fraus ex eo præsumitur, quòd alienans remanet in poßessione rei alienatæ.

36 *Quantum temporis in id requiratur.*

37 *Quid si re tradita in causam permutationis, non longo post interuallo eadem recuperatur: Quantum item temporis in id requiratur. numero 38.*

38 *Consuetudines de suprascripta re.*

39 *Quid item si in ipso contractu permutationis, aut in continenti post conuentum fuit, ut alter permutantium possit rem ab eo traditam recuperare, restituto al quo pretio.*

40 *Retractus an locum habeat, facta permutatione de re immobili cum alia mobili, & numero 41. cum multis seq.*

Et quid si res mobilis sit pretiosa nume.43.

Consuetudines de ea re.

41 *Pretium largè dici potest quod pro re datur, licet non sit in pecunia numerata, & nu.42.*

42 *Pecunia large sumpta non solum pecuniam numeratam sed & frumentum, uinum & oleum & id genus cætera comprehendit.*

44 *Venditio non est cùm quis uendit pro libra uel marcha auri.*

45 *Quid si detur pecunia in archa, & tanquam pro re immobili.*

46 *Venditor an sit testis idoneus, controuersia vertēte inter emptorem & consanguineum de specie contractus, & an ei soli tunc credatur. numero 47. cum seq.*

47 *Vnius testimonio de suo facto an sit credendum, & nu.48. cum multis seq.*

48 *Prælato, an credatur in præiudicium suæ ecclesiæ.*

Testis uilis uel infamis infamia facti admittitur de suo facto deponens, & facit semiplenam probationem.

Testis de negatiua sui facti solus probat.

49 *Papæ uerbis narratiuis creditur, cum de suo facto agitur, nec contrarium probari potest.*

Vtrum

Vtrum de facto prædecessoris, remissiuè.

50 *Dictio vnius etiam de suo facto non creditur.*

51 *Testis an integer sit, an vero fides eius minuatur, ob id quod consanguineus est eius qui retractũ petit, & nume. 52.*

Nostra interest, & priuatim & publicè, vt salua sit nostræ familiæ dignitas, quæ absque diuitiis conseruari non potest.

53 *Iuramentum an sit deferendum ex venditoris testimonio in supplementum probationis.*

54 *Suspicio fraudis & simulationis an purgetur, si venditor cum instrumento concordat.*

55 *Contrahentium confessioni extraiudiciali de simulatione contractus, an standum sit. & numero 56.*

57 *Fraus & simulatio contractus, an possint probari testibus contra instrumentum, & an duo testes sufficiant.*

58 *An autem & quibus coniecturis & præsumptionibus probari possint.*

59 *An satis sit in genere dicere contractum simulatum.*

60 *Retractus an habeat locum in transactione.*

Et quid si in fraudem facta fuerit, & quomodo dicatur aut probetur in fraudem facta fuisse. nume. 61. cum seq.

Vasallus an possit, de feudo transigere. nume. 66. & sequentib.

61 *Transactio an sit contractus, & nu. 65.*

Gabella an ex transactione debeatur.

62 *Retractui an locus sit si fundus apud eum ex transactione maneat qui ante non possidebat. dato aliquo pretio, & nu. 63. cum multis seq.*

Quid vero si maneat apud possessorem, etiam dato aliquo pretio.

63 *Laudimia an & quando debeantur ex transactione.*

65 *Transactio alienationis species, & nume. 66. 67. 68. & 69.*

66 *Alienat qui dimittit & an id procedat in transactione. numero 67. vsque, ad numero 71. & numero 75.*

67 *Prælatus an possit ex transactione rem dimittere ei, qui ante non possidebat.*

68 *Procurator an possit ex transactione rem dimittere aduersario non possidenti.*

74 *Consanguineus an admittatur ad retractum rei, an actionis. & an tũc consanguineus admissus ad retractum possidebit rem pendente controuersia eius iuris, an vero is à quo retrahitur, & qui tempore transactionis possidebat. & numero 75.*

minor restitutus id tantum consequitur quod ex læsione amisit.

76 *Retractus an locus habeat, si ex diuisione sociorũ res communis fuit iuri adiudicata qui licitatione vicit. & nume. 77.*

Diuisio uicem emptionis habet.

78 *Et quid si hæres aut alii socii, ita hæreditatem aut aliam societatem diuidant, vt alter mobilia habeat, alter immobilia: an hic censeatur emisse partem immobilium alterius, vt in iis sit locus retractui.*

79 *Retractus an habeat locum in locatione longi temporis. & nu. 80. cum multis seq.*

Possessio & vtile dominium ex locatione longi temporis transferuntur. & nu. 80.

81 *Locatio ad longum tempus prohibetur alienatione prohibita.*

82 *Atque etiam probibita simpliciter venditione.*

Laudimia quæ ex ea debentur.

Caditque res in commissum vt ex venditione.

Conductor longi temporis non potest uendere inconsulto domino.

L. æde. & l. emptorem. C. locati, an habeant locum in locatione ad longum tempus.

84 *Retractus, an habeat locum in locatione perpetua.*

Locatio perpetua habet vim emphyteusis.

Perpetuarii qui dicantur.

Conductor perpetuarius per cessationem triennij, cadit à conductione, ut emphyteuta emphyteusi.

85 *Legatum non censetur ademptum ex locatione ad longum tempus.*

86 *Retractui, an sit obnoxia locatio ad longum tempus, cuius vnicum est pretium. & numero 87.*

Locatio ad longum tempus pro qua soluitur unũ pretium, uim uenditionis habet.

88 *Retractus an obtineat in venditione temporali.*

Venditio ad tempus præsumitur facta in fraudem.

89 *Retractui an locus sit in re data ad vitam & non in perpetuum.*

90 *Retractus an habeat locum in donatione, legato. compensatione. datione in dotem. in concessione in empyteusim, & datione in feudum.*

91 *Retractus an obtineat in dote pro qua constituitur annuus redditus, vel fundus assignatur. & numero 92. cum sequentibus vsque ad numero 109.*

Leges, generales an habeant locum in dotibus, & numero 92. cum sequentibus, vsque ad numero 107.

Statutum exigens consensum consanguineorum, aut aliorum in contractibus mulieris, an habeat locum cum mulier se obligat pro dote alterius mulieris.

Dotis causa non comprehenditur sub l. bene à Zenone. C. de quadri. præscriptio.

Statutum generale aliquid requirens pro solennitate actus, non habet locum in instrumento dotis.

Statutum quod emptor ex subhastationibus non possit inquietari, in causa dotis locum non habet.

Statutum prohibens alienari in forenses, non comprehendit causam dotis.

Renuntiatio generalis non trahitur ad dotem, & numero 94.

93 *Lex noua non procedit in casibus specialibus.*

94 *Dos semper & vbique præcipua.*

95 *Dotis inæstimatæ datio non comprehenditur in l. vltima.*

vltima. C. de iure emphyteu.

Laudimia an debeantur ex datione dotis inæstimata vel æstimata, & nume. 108.

Emphyteusis in dotem data, non requirit consensum domini.

96 *Statutum generale comprehendit personas & causas priuilegiatas.*

Dos in generalibus, dispositionibus comprehenditur.

97 *Specialia non sunt amplianda, nec ad alios casus trahenda.*

Regula talis est, vt ab ea in dubio non sit discedendum.

Dos triginta annis præscribitur.

98 *Dos non eximitur à solennibus iudiciorum.*

Dotis sententia incerta & obscura non valet.

Dotis sententa, non adeò priuilegiata est, quin ab eo possit appellari, atque de eius nullitate diei.

In causa dotis procedendum est vt in cæteris iure iudiciorum.

99 *Dos non facit vt ex solo contractu transferatur dominium.*

Dos extra suos casus speciales, non remanet sub regulis iuris.

Dos comprehenditur sub statuto requirente certam formam in obligatione minorum.

100 *Velleianum cessat, cum mulier, se pro dote obligat.*

Fiscus dotis æquiparatur.

Fiscus non est priuilegiatus, nisi quantum expressum reperitur.

101 *Generalis dispositio omnes casus includit, etiam in quibus est maior ratio, etiam in odiosis, & simul pœnalibus nume. 102.*

Verba generalia arctatiua siue restrictiua easdẽ causas fauorabiles restringunt.

103 *Statutum quo iubetur instrumenta insinuari, nõ habet locum in instrumento dotis.*

104 *Constitutio generalis non aufert priuilegium in eo casu à iure communi concessum.*

108 *Retractus an habeat locum in datione dotis æstimata, & nume. 109.*

110 *Retractui vtrum locus sit in renuntiatione feudi vel emphyteusis facta domino accepto pretio, & nume. 111. cum multis seq.*

111 *Renuntiatione feudi facta domino, an resoluatur hypotheca.*

Retractus an locum habeat si emphyteuta vendiderit domino, & nume. 112. & 113.

113 *Intellectus capitu. 1. §. rursus in titu. quib. modi. feud. amitt.*

Consolidata res eo iure censetur, quo ea cui fit consolidatio.

114 *Retractus an obtineat cùm res ceditur vt creditoribus soluatur, & nume. 115. & 116.*

116 *Creditores an recta via possint agere aduersus, eum, cui debitor rem cessit ea lege, vt creditoribus satisfaceret.*

117 *Retrahere an possit consanguineus, cùm in solutum vel assignationem annui reditus dat debitor creditori rem quampiam immobiles.*

118 *Quid autem si statim post priorem venditionem anni reditus id fiat.*

Et quod tempus in id intelligatur.

119 *Quid si is annus reditus erat luibilis, idest, relui ac redimi poterat.*

Reditus annuus perpetuus sed luibilis an sit immobilis, & nume. 120. 121. & 122.

120 *Retractus an habeat locum in permutatione rei immobilis quæ redimi potest, & postea redimitur.*

121 *Et quid si verisimiliter res redimi debet.*

122 *Quid si alius quàm debitor dat annuum reditum profundo. Et quid si eo casu ille reditus redimi potest.*

123 *Retractus an locus sit, si venditor remittit, pretium emptori, vel incontinenti, vel ex interuallo.*

124 *Retractus an locum habeat in venditione facta post obligationem præcedentem de vendendo, & nume. 125. & 126. Et an gabella debeatur ibidem.*

127 *Retractus vtrum habeat locum in datione pignoris.*

Et quid si res tanti sit pignorata vt nulla sit, spes luitionis.

128 *Retractui an locus sit in venditione facta pecunia reprobata.*

SIMILIA Prope verba sunt infra eod. titu. § 17. in fin. ibi, *vente, ou qui sonne vente*. Et iterum §. 27. ibi, *de vente, ou qui le sonne*. Ex quibus verbis clare datur intelligi, hanc, consuetudinem non in venditionibus tantum veris, & propriis locum habere, sed & in aliis contractibus æquippollentibus venditioni, & eandem sonantibus, id est, repræsentãtibus, effingentibus, referentibus, vt illo [Ciceronis loco lib. 3. Officio. Honestate igitur dirigenda vtilitas est: & quidem sic, vt hæc duo verba inter se discrepare, sed vnum sonare videantur. Et in eo quoque] Virgilij loco, lib. 1. Æneid.

Nanque haud tibi vultus.
Mortalis, ne vox hominem sonat.

Et iterum, libro 6.

Maiorque videri.
Nec mortale sonans.

2 § † HVIVSMODI Autem est datio in solutum, cum scilicet fundus soluendi causa datur, ita enim loqitur l. vel soluendi. ff. de publi. in rem actione siue cum pro soluto datur nam & ita loquitur. l. eleganter, in princi. ff. de pigno. actio. Ea. n. datio vicem venditionis obtinet. l. si prædiũ. C. de euictio. Cuius autoritate subnixi Ioan. Fabi. & Alberi. ibi, tenent hoc nostrum statutum retractus, etiam si de venditione simpliciter loquatur, habere locum in datione in solutum. Id quod, etiam tradit ipse Alberic. in l. cætera. § sed si separauit, alias. §. sed si parauerit, & ibi Iason colum. 2. nume. 12. versicu. item per istum tex. ff. de leg. 1. & idem Alberi. in l. si vsumfructum. ff. de lib. cau. & in prima parte, statuto. 88. supposito statuto, prædicto,

prædicto, & iterum in 2.parte, quæstio. 2.ex prædictis oritur, colum. 1.versicu.ex prædictis colligi potest, Bald.in tracta.Proto.colum. 5. versicu.sed, vtrum hæc constitutio.Ioan.Plato.in l.1.colum.2. versicu.item est arg.C.de fund.patri.lib.11.Ludo. Bolog.cōsi.21.stat statutum, & iterū consi.25.in amplissimo,colum.4.Philip. Deci.consilio 160.in causa monasterij.colum.2.& consil. 586.in causa quæ Mantuæ agitatur,colum.2.Ioan.Crot.& Fed. Loaz.in repe.l.filiusfamilias.§.diui, ille colum.15. hic 40.nume.227.ff.de leg.1. Fab.à monte S.Sab. in tracta.emptio.& vendi.in 21.quæstio.3.q.prin. Boer.in hoc eod.titu.§. 3.colum.1.Chassæ.in eod. titu.consuetud. Burg.§ 9.nume.5.Alciat.lib.2.de verb.signi.char.10.versicu.lex ait rem venditam, [redacted].& Ferra.in consuetu. Burdigalæ hoc eod.titu.§.24.in princi. Et de hoc est, consuetudo expressa Senonensium, capitulo.54. & Trecensium, c.165.& Auxerrensiūsiue Altissiodorensium hoc titu. §.22. qui est omnium 53.

3 § † Et pro his, vltra cum tex.sunt & alij multi probantes dationem in solutum instar venditionis esse, videlicet l.eleganter, in princi.& ibi Bar.Bal. & Pau.Castren.qui dicit cum tex.ad hoc semper, allegari.ff.de pigno.actio. & l.vlti.ff.ex quib.caus. in posse.eat.& l.si plus versicu.& si iussu.ff.de euictio.& l.sequitur,quæ est.4.§.de illo, versi.idemque fore.ff.de vsucapio.& l.apud Celsum.§.si quis autem,versicu.autoris.ff.de dol.exceptio. & l.Senatus,in princip.ibi. quamuis non vt vendat, detraxit,sed vt exoluat.ff.de lega.1.vbi probatur, & hoc procedere in constitutione pœnali.& hoc ibi annotant Alberi.& Ias.in 5.nota.qui eam l.legunt cum d.§.sed si separauit,qui est vlti.d.l.cætera, & idem Alberi.in d.quæ.2.secundæ partis statutorū: vbi supra citauimus,& Andria.Barto.in d.l.j.C.de fund.patri.lib.11.

4 § † Et vbique nostri illud conclamant,dationē in solutum haberi pro venditione, & ex hoc passim multas quæstiones decidunt: & inter cæteros Oldra.consil.37.ad primam quæstionem, in 3.q. Cyn.Barto.Bald.Salyce.& Ange.in l.libera.C.de senten.& interloc.omni.indicu. Alberic.in l.1.C. com.vtriusque iudici.Barto.in l.1.§.cum prædiū, ccolum.2.ff.de pigno.& in l.à Diuo.§.si pignora, ff.de re iudica.& in l.si quis aliam,colum.1.ff.de solut.& consilio 121.in quæstione domini Cioli, circa medium, & Petr.Iacob.titu.de actio.ex emptoredhib. colum.1.& titu.de actio.in rem pro re emphyteu.colum.8.versicu.item & in datione in solutum,& iterum colum.12.versicu.item si res, detur vbi loquitur de laudimiis. Bald.consil.150. Antonia,lib.1.& consi.500.statuto cauetur,colū. 1.eod.lib.1.Alberi.in secunda parte statutorum, quæstio.207.in aliquibus ciuitatibus.Imol.consil. 8 in caus. præmisso, colum. vlti.versicu.circa tertium.Raphae.Coma.consi.4.domina Stella, ad fi: & consi.29.quidam Gionterius, colum.2.versicu. ad secundum,alter Raphael.Fulgo.consil.133.in quæstione versa,colum.2.versicu.sed & illud vbi tamen dicit, hanc non veram esse & directam, s-emptionem, & consi.137.quia ex facto,in fi.primi dubij,& consi.190.visis toto processu, colum. 2.versicu.secundo principaliter.Pau.Castren.consilio 266.videtur,dicendum,colum.2.vtrsicu.tertia ratio,& iterum colum.sequen.versi.& sic concludo,lib.1.& consi.163. visis & ponderatis, colum.2.versicu.secundo videtur,lib.2.& consilio, 326.super primo quæsito,ante fin.eod.libr.2.Roma.consi.450.pręsens dubitationis articulus.Fran. Are.consi.32.diligenter consideraris,col.2.versic. nec obstat si dicatur,vbi ex hoc dicit generaliter, quicquid de venditione dicitur, & in datione in solutum habere locum,& consi.148.in quæstione proposita,colum.2.versicu.his tamen non obstat. & consil.160.longa est ista consultatio,colum.5. versicu.venio ad quartum.Guid.Papini.qui & ex hoc dicit deberi laudimia domino ex datione in solutum,sicut ex venditione, consilio 46.in facto præsupponitur,colum.2.versicu.plus posset considerari Philip.Deci.vltra loca supra allegata,consilio 409.viso consi.colum.2.& consi.558.in causa magnifici,post princi. & consilio 587. coram magnificis, columna 2.& consi.592.in causa domine, ad fine in Matthæ. Afflict.decis. Neapolita. 335.pro decis.numero 18.& iterum decis.358.in causa nobilium, columna 1.iterum deci.sequentibus, columna item 1. Ex quibus multis intelligunt, & hoc in statutis procedere, vt apud eos videre licet.

5 § † Non desunt tamen, qui in casu nostræ cōsuetudinis, de qua hic tractamus, negant eam habere locum in huiusmodi donatione in solutum. Hi sunt Specu.titu.de emptio.& vend.§.nunc dicendum.l.2.versiculo sed pone statutum,vbi & id dicit fuisse obtentum,& ibi quoque Ioan.Andrea in addi.atque etiam in capitu.constitutus, colum. vlti.& ibi item Anto.& Petr. Ancha.in 3.opposi. dum allegat Specu.vbi supra,extra de restitut.in integrum Alber.sibi contrarius in l. statuliberi. §. Quintus.ff.destatuli.dum dicit post Alberi.Odof. hoc nostrum statutum habere locum in venditione proprie sumpta tantum,non etiam in cæteris alienationibus,& in l.si vsumfructum, in princip. ff.de libe.cau.vbi idem dicit,& in l.dudum.C.de contrahen.emptio.dum simpliciter allegat Specu. vbi supra. Lucas pena in d.l.vlti.colum.1.versicu. item qui non potest.C.de prædi.curi. lib.11.Ioan. Por.in d.l.Senatus.ff.de lega.1. Alexan.in additi. Barto.in d.l.litis.ff.pro emptio.& consi.76.visis, dubitationibus,colum.3.lib.5.dum etiam citat Specu.vbi supra.Francis. Areti.consi.124. eximie domine,colum.penultima vbi dicit singu.Corne. consi.166.quatuor vertuntur, colum.5.lib.2. Gerat.Bago.in sua repe.retractus,versicu.secunda, conclusio est quod in re data,vbi hac non vulgari anchora innititur,quod datio in solutum habet vim venditionis in fauorem eius,cui fit: ideo in eius læsionem non debet retorqueri.Guido. Papi. decis.257.cauetur consuetudine, in fin.Felyn.in capi.vlti.colum.penult.nume.11.an Med.versicu. fallit tertio,extra de accusatio.Firmia.in tracta.gabellarum in tertia parte octauæ partis princi.in 3. quæstio.

quæstio.versi.in quæstione tamen proposita. & ite rum in 4.quæst.Iason consilio 150. videretur prima consideratione,columna 2. versicul secundo, & fortius,libro 4.Sebasti. Neapoda. in tractatu de iure congrui. Philipp.Decis. sibi etiam contrarius consilio 18.viso puncto,columna secunda,versic. nec obstat quod dicitur. & consilio 587. in causa, quæ Mantuæ agitatur,columna 2.Ioan.Crot.in re pe.l.filiusfamilias.§.diui,columna 16. versicu.tertio adducitur,& iterum columna 34.versic. tertia sit conclusio, & ibi quoque Ferd. Loaz. char. 24. numero.485.& Fran.Ripa.nume.101. ff.de leg.1. Iac.à S.Georg.in tract.de Roydis, columna 9.versiculo item dubitatur an præsupposita. Paulus Parisien.consilio 82.pro veritate, columna secunda, nume.18.libro 3.

6 ¶†Mouentur hi,præter eam, quam iam diximus, aliis multis non contemnendis rationibus, quas hic asscribere supersedimus,loca designasse contenti,præsertim cum res ista in terminis nostræ consuetudinis minime sit dubia: quia non de cõtractu tantum venditionis,sed & aliis æquipollentibus,& venditionem sonantibus(vt supra in princip.huius gloss.diximus) loquitur nostra consuetudo:ideoque habet locum & in impropriis & indirectis venditionibus,etiam si alias non comprehenderetur datio in solutum appellatione veræ ac propriæ venditionis. De quo etiam videbis per Rapha. Fulgo. d.consilio 134. in quæstione versa coram domino capitaneo,columna secunda,versi. sed & illud.

7 ¶† Tamen Si teneas in terminis Iuris communis, statutum admittens cõsanguineos ad retractũ rei venditæ simpliciter, habere locum in datione in solutum,id debes intelligere duobus modis: Primo videlicet,cum datur fundus in solutum pecuniæ debitæ.Nam si in alterius speciei debitæ solutum daretur, nihil esset quod ad venditionem accederet, vt per glo.Cyn.Bart.Bald.& alios in d. l.libera,C.de senten.& interlo.omn.iud.glo.in l.si quis aliam,& ibi Barto.qui id optime declarat,columna prima.ff.de solut.Nam vt dicit ipse Bartol. cum soluitur species pro specie, est quædam permutatio:sed quando soluitur species pro pecunia, est quædam emptio.Ideo in hoc nostro casu, cum scilicet datur species pro alia specie, non esse locũ retractui ex hoc statuto nostro,expressim tenuit Ludo.Bolog.hanc quoque differentiam faciens d. consilio 25. in amplissimo, columna 4. versiculo plus voluit. Quod tamen intellige secundum ea, quæ dicam infra in eadem glo.num.40.sed & hæc omnia,nisi scilicet daretur res mobilis pro immobili,vt ibi videre poteris.

8 ¶†Secundo intellige,vt habeat locum retractus in datione in solutum voluntaria, quæ fit ab ipso debitore creditori: non etiam in necessaria, quæ fieret a iudice pro executione rei iudicatæ, per l. cum fidei hæredis,ff.de fideicommis.liber. Ita uoluit Ioan.Plat.post alios Antiquiores in d.l.prima. columna secunda,versicu.item est arg. C.de fund. patri.libro 11.Masuer. tit.de executio. & subhast. §.item in pretii distributione,ad fi.& Iason.in d.l. cætera.§.sed si separauit numero. 12. columna 2. alias, sed si parauerit versicu.item per istum tex.ff. de lega.primo.Matthæ. Afflict.in tracta. Protomiseos,in uerbo,licet enim supra diximus,,columna sexta.versicu.sed iuxta prædicta quæro Ferdi.Loaz.in d.§.diui,numero 228.& iterum nume. 485. & Fabia.in d.tractatu emptionis & vẽditionis, vbi supra,& Deci.d.consilio 160.columna.2. & Ioan. Cora.libro 3.Miscel.capitu.3.Nam & quando debitor sponte dat creditori rem aliquam pro debito id in iure appellari solet dare in solutum: vt patet in iuribus supra allegatis numero 2.& 3. Sed & vẽdere quoque appellatur.l.in numerationibus, in principio.ff.solut.Cum vero datur à iudice in causam iudicati,vix ita reperies appellari, sed potius addicere creditori,dicta l.a Diuo Pio.§ si pignora, & sæpe alias in ead.l.ff.de re iudic.quod annotatũ fuit ab Alexan.consilio 52.viso themate & statutis,colum.1.lib.1.

9 ¶†Nec alias huiusmodi datio in solutum necessaria (si datio in solutum vocari possit) comprehenditur in statutis loquẽtibus de uenditionibus, vt tenet Alberi.in l.Senatus,in princip. ff.de lega. 1.& in secunda parte statu.q.2.ex prædictis oritur tum in princip.tum in uer.ex prædictis colligi potest, quibus locis loquitur de statuto prohibente alienari in extraneos, & iterum quæstion. 207.in aliquibus ciuitatibus,& Roma. loquens in statuto huic nostro non absimili, nè scilicet liceat vendere rem immobilem irrequisito consorte, consilio 107.circa id de quo quæritur,per totum. Alexan. loquens in eodem statuto,d.consilio 52.etiam per totum,libro primo.& Ias.in d.l.cætera.§. sed si separauit,alias §.Sed si parauerit,columna secunda, numero 12.versicu.item per istum test. ff.de lega. 1.vbi etiam loquitur in illo statuto, prohibente alienationes in extraneos,Philipp.Decis.d.consilio 160.in causa monasterii,columna secunda Ludo. Gozad.loquens in eodem statuto,consilio 103. videtur,columna penultima. nu.21. cum aliis multis concord.coaceruatis a Boheri. in consuetudinibus Biturgium hoc eod.titu.*de retraictz.* § 3.

10 ¶†Nec ex ea quoque dominus habet laudimia, quamuis ex venditione habeat,vt uoluerunt Guil. Cu.Barto.Bald.Rapha.Fulgó. & Paul. Castr.in l.si ideo alias l.Et ideo ff.de condi.furti.Ias.in l.ultim. columna 12.in 7.quæstio.nume.48.versi.ista decisio,C.de iure emphy.de quo tamen vide infra nume.ab hinc 4.Nec eam prohibetur fieri sine consensu domini, vt dicit idem Iaso.post alios in d.l. vltima.columna 32.numero 113.ver. quinto quæro,de iure emphyteu,& in l voluntas, columna 1. C.de fideicom.Matthæ Afflict.qui & alios quoq; citat decisi.Neap.191. Abbas Rosillus.in 1.dubio. De quo tamen uide quæ latius de hac re diximus supra,eod.§. in verbo. *ou autres choses,censees pour immeubles*,quæ est glo.7.numero 49. quòd autem fructus, & quæ etiam dicam infra eadem gl.d.numero ab hinc 4.

11 ¶†Et generale est,vt quæuis alia venditio necessaria,non contineatur in prohibitione alienationis,l.Diuus,ff.de petitio.hæred.& l.peto §.prædium,

dium,& ibi Alberic.& alii.ff.de leg.2.& l.pater,in princip.& ibi Albericus.ff.de lega.3.& l.2.iuncta glo.& ibi not.à Doct.C.de fund.dota.& l.1.ff.eo. titu.& l.alienationes,& ibi Alberic.ff.fami.ercisc. & l.non solum.§.1.ff.de ali.mut.iudi.cau.fac.& d. l.cum fidei.ff.de fideicom.liber.& l.prima.C.de litigio.Barto.in l.si stipulatus fuerim, in princip.columna 1.versicu.videamus rationes.& iterum versiculo ex quo not.ff.de verbo.obliga.Bald.consilio 40.maritus ex delicto, circa medium libro 1. & consilio 284. præmissis verbis cuiusdam statuti, post princip.eod.lib.1.Alberi.in l. sed si pecunia, per eum text.ff.de reb.eorum,& in l.si aliquis, numero 3.ff.de donati.& in l. quoties, columna vlti. numero 22.ff.de pœnis,& in 1.parte statutorum q.90. statuto Parmæ. & in 2. parte q. secunda, ex prædictis columna prima, vbi loquitur de statuto prohibente alienare in extraneos Ang. consilio 7. in Dei nomine,amen,ex dicto themate, columna prima.Saly.in l.vltima.columna 1. C. de reb.alie. non alie.late Roma.consilio 107.circa id de quo, & consilio 219.ex themate consultationis,colum. secunda,versiculo.secundo,idem euidenter.Paul. Cast.consi.317.super primo quæsito, in 1.dubio, libro 2.Alexan.consilio 55.ponderatis his, colũ. 2.versicu.accedit ad confirmationem, libro 3. & Matth.Afflict.loquens in materia protomixeos in constitu.ipsius in verbo,licet enim,colum.vltima. versi.sed rursus quarto,cum concord. quos videre poteris apud Franc.Cur.seniorem consilio 28.magnificus vir,colum.8.ver.corroborantur prædicta Ludo.Bol.consilio 43.Ser.Iacobus,colum.2.versi. tertio præmitto,& sequ.versi.& sic ex hoc laso. in d.l.filiusfamilias.§.Diui,columna quarta.versic.8. & vltim.cum multis sequen.in 2.lect.& ibi Ferd. Loaz.numero 216.& Franc. Ripam. nume.24. & seq.ff.de lega.1.

12 ¶† Et hæc quidem fortassis vera sunt, quantũ ad ius commune pertinet,& ex quibusdam quoq; consuetudinibus obtinent, vt Turoniæ, hoc titulo *de retraictz*.capitu.14.& Morini,capitu.18.nisi vt ibi declaratur.Loduni,hoc item titulo.§.23. Et in Comitatu Burgundiæ,titu.*reachaptz*.§.12.At nos contrariam consuetudinem expressam habemus infra §.omnium totius huius voluminis consuetudinum postremo, qua cauetur,& in his quoque venditionibus,quæ fiunt a iudice in causam iudicati,locum esse retractui.Et habent similem consuetudinem in ducatu Burgundiæ,in hoc eodem titu.§.9.vbi Chasse.satis multa de hac rescripsit, vt ibi videre licet omnibus. Et eadem quoq; apud Parisienses est consuetudo.cap.182. Melodunenses,capitu.12. Senonenses,capitu.39. Trecenses, capitu.147.Caluimontenses in Bassigniaco, capit. 115.Cenomanenses,capi.421.vbi tamen id limitatur. Atque etiam apud Andegauenses,cap.410. Aruernienses,titu. *de retraict*, capit.37. Engolismenses,capi.76. Altimarchienses,capi.279. Marchienses, capi.286.quod est 26.huius titu. Altissiodorenses,quos nunc Auxerrenses vulgo appellant, hoc tit.§.10.qui est omnium.41. Niuernenses,hoc quoque titu.§.28.& Valesienses hoc item titu.§.5.qui est omnium.83.

13 ¶† Et has quidem consuetudines, ne ratione defici videamur, hac non omnino contemnenda, fulcire poteris. Nam quod fit à iudice rem ipsam adiudicante creditori vel alteri vltimo licitatori, censetur fieri ab ipso debitore, qui primo sponte debitum creauit. Ideoque æque tenetur de euictione,ac si ipse fecisset l.si ob causam, & ibi Bar. Bald.& alij.C.de euictione, & l.si pignora.ff.eo. titu.& l.eleganter,in princi.ff.de pigno.actio.& l. libera.C.de senten.& l.profectitia,in prin.ibi, sed & si proponis Prætorem.ff.de iure doti.& l.1.C.si in cau.iudic.pigno.capt.sit.& no.glo.in l.1.§.hæc verba,in verbo,exceptione,& ibi Barto. & Alber. ff.ne vis fiat ei, & glo.in l.id quod nostrum,in 2. atque in 5.oppo.ff.de regu.iuris. Cyn.in l.emptorem,in 1.oppo.C.loca.Signo.qui & ex hoc dicit hanc censeri alienationem voluntariam,consi.73. factum sic præsupponitur,paulo ante fin. Barto.in l.1.in princi.colum.penul.numero 23.versicu.sed quid si executor.ff.de acquiren.pos.Bald.in Auth. & qui iurat,colum.penul.versicu.modo ego quæro.C.de bono.auto.iudi.pos.& in capi.quoniam frequenter.§.vlti.in fin.extra,vt lite.non conte.vbi ex hoc dicit,quod cum iudex dat in solutum creditori rem debitoris,ex præcedenti contractu debitoris, videtur ipsemet debitor dedisse, qui est casus noster. Idem Bald.in capi.1.colum.penulti. versicu.si vero sequestratio,extra de seque.poss.& fruc.& consi.306.verba inuestiturę,post medium lib.1.vbi & idem dicit,& consi.61.in ista quæstio. colum.2.versicu.secundo ex alio fundamento,lib. 2.& consi.257.dicta tenuta,lib.4.vbi ex hoc dicit, quod si non valet factum partis,nec factum quoq; iudicis,qui vi illius facti partis processit,& consil. 227.quoniam pro debito,lib.5.Ange.consi.5.visis instrumentis,colum.1.& consi.203.ex primo, ad fi.vbi tamen dicit,& ostendit id per omnia non procedere. Salyce.post Dyn.in l.cum notissimi.§. imo,colum.2.versicu.ex quo patet.C.de præscrip. 30.vel 40.anno.& in l.ordo, in fin. C.de execu.rei iudi.Petr.Ancha.consi.86.pro faciliori, colum.2. & consi.207.in quæstione,colum.1.versic.secundo probo.Alexã.consi.11. viso processu,post prin. lib.5.vbi ex hoc dicit,quod si iudex creditori rem feudalem adiudicarit,non poterit vasallus eam adiudicationem infringere,cum eam ipse fecisse videatur. Et huius ratio optima est: nam cum id à voluntate originem habuerit,vt in simili dicitur in l.in commodato.§. sicut.ff.commod. consequens est,quicquid inde sequitur, voluntarium quoque existimari: vt no.in l.1.versi.quod si existant,iuncta glo.in verbo,pacto.C.de natu.libe.& Bal.d.consil.305.in fi.lib.1.

14 ¶† Ex quo Bal.ipse in hac re secum pugnans & contra quam supra nu.10.diximus, respondit, eo ipso consi.306.in hoc casu,cum videlicet res à iudice datur in solutum,siue adiudicatur, æque deberi laudimia domino,ac si ipse debitor vendidisset, & idem voluit Petr.Iacob.titu.de actio.in rem pro re emphyteu.colum.8.versicu.item in datione. & Masuer.in titu.de executio.& subhast.

d.§.item

d.§. item in pretij distributione,& iterum in titu. de loca. & iure emphyte.in fi.& nouissime. [redacted] Quibus malo accedere, quam alteri, contrariæ sententiæ, tum ea, quam iam dixi ratione ; tum & hac : nam qui alienare prohibetur, eo quoque interdicitur, ex quo alienatio sequitur, etiam ex legis vel statuti dispositione : tanquam nihil interfit alienes, an id facias, ex quo sequitur alienatio.l.codicillis.§.matre,& ibi Bar.ff.de lega. 2.& l.vlti.C.de legi.tuto.vt à multis citatur, & ca. 1.§.ulti.titu.de inuesti.de re ali.fac.in usi. feu.glo. in l.si ita quis promiserit.§.ea lege,& ibi Bald.qui eam dicit notatu dignam.Raphae.Co.Fran. Aret. qui eam dicit notabilem Ias.qui & id dicit.ff.de uerbo.obliga.Barto.in l.peto.§.fratre.ff.de lega.2. Bald.in l.1.col.3.in 3.quæstio.C.de inofficio.doti. & in l.ea lege,col.4.uersi.tertio quæro.C.de cond. ob.caus.& in l.hac edictali. column.2.uersi.modo hæc incidunt.C.de secun.nupti.& in rubri.C.qui admi.in fin.& in l.quoties,in prin. C.de fideicom mis.ubi ad hoc dicit singu.tex.in d.capi.1.titu. de inuesti.de re ali.fac.in usi.feud.atque etiam glo.in d.§ ea lege,& idem quoque Bald.in Authen.præterea,colum.2.uersicu.ulterius etiam nota.C.unde uir & uxor.& in capi.qualiter,extra de pactis, ubi & ad hoc singu.dicit d.glo.& in capi.1.col.2. titu.an mari.succes.uxo.& consi.127.quidam nobiles receperunt,libro. 1.& consi.284.præmissis, uerbis,circa medium, eod.lib.1.& consil.52.substitutio facta,colum.1.lib.2.& consilio 26.super, puncto præmisso, colum.2.uersicu.secundo uidetur,lib.4.& consi.122.quæstio formatur, eod.lib. 4.Ange.consil.7.ex dicto themate, col.2.uersicu. tertius casus est. Raphae Coma.consil.2.proponitur, colum.3.uersicu.ad tertium : ubi dicit nota. glo.in d.§.ea lege. Panor.consi.117.uidetur primo quod maritus,colum.ulti.lib.2.Pau. Castren.consi.348.uiso casu & & alienationibus,col.2.uers.& si dicatur,lib.2.& quisquis is est inter consi.illius consilio 462.incipien.glo.in Authenti.colum.1. eod.lib.2.Alexan.consil.55.ponderatis, colum.2. versicu.aut prohibitio,lib.3.& consi.158.circa, primum dubium, colum.1.lib.5.Fab.à Monte S. Sabi.in tracta.emptio.& venditionis, in 4.quæsti. princi.colum.penul.versicu.prima est.Fran.Areti. in l.in duobus.§.vbi duo,in fin.ff.de duob.reis,vbi ex hoc dicit, prohibitum alienare sub pœna,incidere in pœnam, licet immediate non alienet, si præcedit factum ipsius,ex quo sequitur alienatio, & is rursum in l.si seruum, in princi.colum.1.in 3.notabi.per illum tex.ff.de verbo.oblig.vbi idem omnino dicit,& consilio 14.viso & diligenter,colum.5.versicu.ex his infertur. Sozi.consi.241.circa primam, colum.14.versicu.secunda ratio est, & iterum colum.vlti. & consi.35.visa narratione facti,in j.dubio,colum.2.versicu.his tamen non, obsta.lib.4.vbi & illam glo.admodum extollit, & ex hoc in pulchro casu consuluit, & Philip. Deci. in capi.quæ in ecclesiarum, colum.xiij.num.15.in versicu. ista tamen conclusio,extra de constitu.& consilio 44.casus superscriptio incipit, statutum, col.2.nu.5.versi.& ad hoc facit, & consi.445.viso casu,colum.5.uersicu.& qui non potest,& consil. 479 in controuersia,colum.j.ad fin.& consil.402. ex duobus,colum.j. Et bene facit tex.in l.in illa, stipulatione,per te non fieri,in princi.ff.de uerbo. obliga.& in l.inter stipulantem, in princip.ff.eod. & in l.in lege. ff. locati. & in l. facere. ff. de uerbo.sign ficatio. & quæ diximus supra,in glo.2.in uerbo, *a vendu*, numero 52.& hæc eadem, & quæ dicemus titu.sequen.in fin.nume.30. & hæc quidem .

15 ¶ † Et huc quoq; pertinet,quod scribit Bald. consi.20.quid importent, lib.2.ubi declarans ea, uerba testatoris,ut non obstante, substitutione, possit institutus alienare pro suis necessitatibus, distinguit,an ea necessitas ex casu uenerit,ut quia incidit in latrones : an data opera,ut quia sponte, primum contraxit debita,uel comisit aliquod maleficium,ut scilicet hæc necessitas alienandi quæ, ex eo prouenit,quod sponte fecit,non comprehédant in illis uerbis testatoris, tanquam necessariũ non dicatur,quod habuit principium uoluntariũ, per multa iura,quæ ibi allegat.

16 ¶ † Et hæc haud dubie uera sunt, cum hæc, alienatio necessaria fit ex causa primum uoluntaria,sequente prohibitionem alienationis, id est, pro debitis contractis post ipsam prohibitionem : nam tunc hæc alienatio non proprie, dicitur necessaria, quæ à prohibitione alienandi eximatur, sed tum demum,cum habet causam uetustiorem. Ita enim declarat tex.in d.l.alienationes, & ibi ; Alber.&.Iami.etem.& Ange.consi.243.multi consortes, post princip. Quod tibi admodum notandum est,quod ubi reperis generaliter & indistincte dici,alienatione simpliciter prohibita,necessariam non censeri prohibitam, ut supra diximus. Nam id tantum intelligitur, cum habet causam uetustiorem,non alias.

17 ¶ † Quid igitur est (vt ad nostrum casum redeamus) vt cum quis vẽdere rem immobilem nõ possit,quin consanguineus ipsius eandem possit retrahere restituto pretio,atque etiam dominus, cessante consanguineo,aut ex ea venditione habere laudimia,possit tamen id facere,ex quo sequatur venditio obnoxia retractui & laudimiis ? præsertim etiam cum nec indirecte fieri possit, quod directe fieri prohibetur.l.si ex duobus,& ibi gloss. vlti.ff.de nego.gest.& l.vlti.C.si mancip.ita vene. ne prostit.& capi. detestanda,de concess.præben. lib.6. Et prohibito aliquo,prohibentur & ea, ex quibus ad id peruenitur : vt etiam optime probat d.l.vltima,vbi scribitur, eam quæ ita venditur, ne prostituatur, nec in caupona quidem sub specie ministrandi detineri, ne fraus dictæ legi fiat, oportere . Nam vt dicit Bal.ibi, & videmus vbique in nostra Gallia, satis videtur prostitui, quæ in caupona, siue taberna, aut diuersorio tenetur, Hincque gloss.ibi, id nota.quod nos supra diximus,cum quid prohibetur, & id per quod ad illud peruenitur,& allegat etiam l.oratio.ff.de spon.& §.j.Insti.vbi bono.rapto.de quo tu plenissime vide per Cyn.& Bald.in l.1.C.si rector prouinciæ. Ex

quo

quo etiam videmus feudum dari non posse in solutum creditoribus, in consulto domino, nisi id consuetudo permitteret. Bald.in capi.1.colum.3. versicu.quæro nunquid si ex consuetudine, titu. de prohibi.feud.ali.per Fede.in vsib.feud.Philipp. Deci.d.consilio 445.in casu ad me transmisso,colum.5.nume.23.post medium versiculo, & ista, videtur.

18 §† Sed antequam hinc habeamus, vnum tibi notandum est in hac tractatione dationis in solutum, quod pauci animaduerterunt, illud scilicet, quod si fundus, à iudice factis subhastationibus, adiudicetur creditori: id quidem est, vt nostri vocant datio in solutum, quæ necessaria ab is dicitur. Quod si alteri adiudicetur, forte plus offerenti, id non est datio in solutum, sed mera venditio, vt no. tradit Bald.consi.300.statuto cauetur quod liceat, colum.1.lib.1.per text.in l.ordo.C.de execu.rei, iudic. Ideo (inquit) statutum loquens de datione in solutum, nõ haberet locum in hoc casu, quia nullo modo potest adaptari verbis statuti, ar.l.vlt. C.de prædi.curi.lib.10. Loquitur autem Bald.in statuto huic nostro simili, vt scilicet consanguinei possint reluere rem in solutum datam. Ex quo illud nota, quod licet statutum loquens in venditione habeat locum in datione in solutum, vt multis placuit. Tamen è contrario statutum, loquens in datione in solutum, non habet locum in venditione.

19 §† Similiter permutatio æquipollet venditioni, cum pro fundo datur alius fundus æstimatus Imo verus est contractus venditionis, vt voluit gl. in l.1.in verbo, taxata, & ibi etiam Nicol. Mat. qui assignat proposito vendendi & emendi, Bar.Bal.& Saly.C.de rer.permu.Pau.Castren.in l.1.colum.2. adhuc propono.ff.eod.vbi id dicit procedere etiã in statutis, & iis quidem odiosis. Nam si sit (ait) statutum, vt de contractu venditionis soluatur gabella, soluetur de huiusmodi permutatione, & sequitur Philip. Deci.d.consil.160. in causa monasterij, colum.2.& Ludo.Bolog.consi.21. stat statutum, & iterum consi.25.in amplissimo, vbi id dicit singu.& vtrobique etiam dicit statutum hoc nostrum loquens de retractu rei venditæ, habere locum in tali contractu.

20 §† Nam & alias æstimatio regulariter & in dubio facit venditionem, l.1.§.æstima arum, & §. æstimatas.C.de rei vxo.actio.& l 3.& ibi Barto.ff. loca.& l.plerunque.§.si ante.ff.de iure doti.vbi dicitur, quod est vera venditio, & l.quoties, eodem quoque tit.vbi dicitur de huiusmodi euicta competere actionem ex empto, & l.quoties, & ibi Bal. ad fin.C.eod.item titu & glo.in l.si inter, & ibi, quoque Bald.& Ioan.Fab.eod.quoque titu.& glo. in l.in rebus, in princi.in verbo, æstimatæ, & ibi, etiam Docto.C.eod.titu.Bald.in l.cum dotem, in princi.eod.quoque titu.& in l.ex conuentione, col.1.versi.tertio casu.C.de pactis, vbi id pulchre declarat Barto.in l.si vt certo.§.nunc videndum, colum.vlti.ff.commo. & in l.1.§.1.colum.2.ff.de æstima.actio. Alexan.consi.79. eleganter, colum. 2.versicu.tamen hoc non obst.lib.5.& consi.156. visto instrumento, colum.1.versicu.2.libr.6.Franc. [redacted]ci.consi.84.diligenter, colum.2.versicu.viden-[redacted] singu.18.habebis. Corne.consil.1.pro[redacted], colum.4.versicu.itaque fuerunt, lib.1. Sozin.consilio 289.difficultas, colum.1.versicu.sed præmissis, lib.2.& Stephan.Bertran.consi.235.adeo, col. 1.nume.2.lib.1.& consi.158.si protextu, nume.1. lib.4.& Philip.Deci.consi 682.in causa dominæ, colum.2.versicu.tertio non obstat. & Anto.Rub. consi.5.pro fundamento, colum.1.Ioan. Lup.in repeti.rub.de donat.inter virum, & vxorem.§.17.colum.3.versicu.istud tamen, & Pau. Parisi.qui alios adducit, consilio 81.in præsenti.nume.10.libr.3. & dicemus nume.40.

21 §† Ex quo etiam dicit Imo.in capi.potuit, colum.9.uersicu.tangit etiam hic, extra de locat. quod si emphyteuta dedit in dotem bona emphyteutica æstimata, venditio est, in qua requiritur, consensus domini, vt in cæteris meris venditionibus, licet non requiratur in simplici datione in dotem. Quod & ante eum voluit Spe.titu.de loca.§. nunc aliqua, versicu.ex & alij quos infra afferem° nume.108.ex his autem.Et facit tex.in l.pretij.C. de rescin.vendi.& quod scribit glo.in l.naturalis. §.sed si scyphos.ff.de præscri.verb. Et hæc quidem nisi natura principalis contractus repugnaret, Cy. & Bald.in l.j.ille colum. vlti.hic.3.versicu. tertio, quæro.C.commod. Petr.Ancha.consi.72.tantam, paulo ante fin.

22 §† Et hæc maxime procedunt, si is, cui datur fundus æstimatus, suum, quem pro eo tradit, venalem habuerat, & exposuerat: vt nuncupatim, tradit ipse Nicol.Nat.in d.l.i. C. de rer.permut.& Ange.in l.secundum.§.j.ff.de ædil.edict.per text, quem dicit singu.in d.l.j. Nam & propositum, præcedens illius, qui quærit emptorem, & declarat se velle vendere, multum facit ad præsumendum, venditionem fuisse postea factam, licet instrumentum loquatur de permutatione: vt satis patet ex eo, quod in simili scribunt Hostien.Ioan.Andrea, Collec.Anto.Panor.Barba.& Anto. Burg.in capi. ad nostram, de emptio.& vendi.vbi dicunt, quod si probetur, debitorem prius quæsiuisse pecuniam super tali fundo, & postea eum fundum uendidisse eodem pretio, quod quærebat, præsumitur contractus ita factus in fraudem usurarum, & ut sit potius contractus pignoris, quam uenditionis, & sequitur Pau.Castren.consi.109.uisa petitione, prædicta, colum.1.lib.2.Lauren.Rodulph.in trac. usurarum, quæstio 60.in princi.& late alter Lauren.Calca.qui affert concordan.consi.25. Titius, nobilis, colum.ulti.& consi.sequenti.prima facie, colum.9.uersicu.& est maxima coniectura.Steph. Bertran.consil.236.viso Processu causæ, colum.2, nume.7.lib.2.

23 §† Et idem pene voluit ipse Hostiẽ.in summa, titu.de vsurpa.§.qualiter contractus, in princi. & Barto.Bald.Pau Castren.& alij in l.pacta nouissima.C.de pact.Bald.Ange.Imo.& alij in l.si quis cum aliter.ff.de verbo.obliga.Fran.à Cappolis, inter consi.ipsius Bal.consi.299.in quæ.col.1.lib.4. Ange.

Ang.& Imo.in l. quoties. §. sed si cum primum, ff. de hære.insti.& Ias.in l.Titia.§.idem respondit, ff. ver.ob.qui dicit,de hoc esse tex. not.in l. 4.§. si ab ignoto.ff.de manumis. Et facit etiam, quod post Odof.scripsit Bald.in l.emptione,post prin.C.plus val.quod agit,& cons.114.secundum ea, libr. 3.& Phil.Deci.consi.167.in causa quæ coram reuerendo.colum.vlt.ver.nec obst.quòd nonnulli.Et quod item in simili tradit Bar. in l. qui in aliena. §. si is qui.ff.de acquir.hær.& Bal.in l.si literas,C.manda. & Ro.consi.91.visis,ac percontatis,colum.3. vers. secundo idem.

24 ¶ † Et id prope perpetuum est, vt contractus simulatio, & fraus declaretur detegaturque ex tractatur precedenti. Et id quidem magis, quàm ex sequenti, secundum Iacob.Are. in d. §. si ab ignoto, Iacob.Bu.in d.l. pacta nouissima, & ibi Bartol. colum.1.Bald.colum.2.& Recentiores.C. de pact. Bald.in l.1.in 10.quęst.C.si ser.exter.& in rub.extra de pactis,colum.3.versi. transactio simulata.& consi.299.in quæst.vertente,lib.4.Paul. Castr.in l. cum seruus, colum. 2. ff. de condi.& demon. Alexand.consi.29.clarissime, colum.7.versicul. præterea ad hoc lib.7.Barba.consi. 25. scribitur sapientiæ,col.2.lib.1.Ias.in l.3.§.filius familias,colum.3. ff.de libe.& posth.& in l.si ita sit adscriptum,colu. 2.nu.12.insi.versicu.tertio facit.ff.de leg. 1.& consi.217.immunitas,in fin.lib.2.& consi.12. in capitulis, colum.2.versi sed præmissis non obst. libr.3. vbi id dicit sing.& Catel.Cotta,in memor.contractus simulatus.

25 ¶ † Nam & clausula præcedens est maioris efficaciæ ad declarationem sequentium, quàm econuerso.glo.in l.quisquis,& ibi Bar.ff.de leg.3. idem Bart.in l.si quis ex argentarijs.§.si initium, colum. 1.& ibi Ias.ff.de edem.& in l.auia,in princip. ff.de condi.& demon.& in l.filium.ff.quan. dies legat. ced.Rom.consi.104.pater reuerende,colum.2.versi.præterea & si.& consi.503.diligenter inspectis, colum,1.Raph.Fulg.Paul.Cast.& Ias.in l.1. C.de lib.præter.Alex.in l.patris & filij, ad fi. ff. de vulg. & pup.subst.& cons.51.viso themate,colum.1.lib. 3.Mathes.qui id dicit sing.not.cli.nota sing. dictũ. Corn.consi.242.circa primum quęsitum,colum.4. versi.& solet dici,lib.4.Franc.Are.in l. cum filiofa. colum.4.versi.in glo. posita super verbo, relictus, & ibi quoq; Ias.colum.vlti.ff.de leg. 1. idem Ias.in d.l.si ita sit,colum.2.nu.12.versic.secundo in contrarium facit.ff.de leg.1.& consi. 64. in primis videretur, colum.pen.versi.nec obstat, si huic lib. 3. & consi.198.consului,col.2.lib.2.& d.consi. 217. ante fin.lib.2.& iterum consi. 6. exhibentur duo, colum.5.versi.quarto principaliter,lib.3. rursumque d.consi.12.in capitulis,vbi supra, eod.lib.3.& consi.79. super vsufructu,colum. 1.eo.lib.3.Card. Alex. in cap.1. colum.2. titu.de vas.decrep.æta. in vi.se.& Philip.Dec.consi.339.consului alias, colu. vlt.& cons.500.in causa quæ Mantuæ,colum.3.nu. 8.ad med.vers.& quia clausula.

26 ¶ † Quod ex hoc patet,ꝙ cõditio posita in institutione intelligitur repetita in legato postea facto,l.duos,& d.l.auia,& ibi Bar.ff.de condi. & demon.non autem in legato ante facto, d.l.filium. in prin.& ibi glo.in verbo, peti posse, & ibi quoque Bart.& alij.ff.quan.dies leg.ced.& voluerunt multi ex ijs,quos supra citauimus. Et facit, quod scribit Bal.in l.quoties,la 2.in fi.per tex.ibi.C de fidei commis.ꝙ antecedens non sapit naturam sequentis,contra vero sequens antecedẽtis sapit. Et quod tradunt Panor.& Io.Ana.in c.in tantum, in tertio notab.per illum tex.extra de simo. ꝙ fortius declaratur venditio,quando pretium præcedit traditionẽ, rei quá e contrario.Quin plus videtur voluisse Paul.Cast.cons.175.præsuppositis,in prin.lib.2. ea quæ post venditionem perfectam fiunt, eam nõ facere præsumi simulatam,per quædam iura ibi allegata. De quibus tamen vide tex. qui videtur probare cõtrarium,in c.inquisitioni,de appel.& quod per eum tex.voluit Cone.consi.313.alias, colu.4. versi.non obst ꝙ clausula,lib.4.& quod tradit ipse Corne.consi.4.diu post consilium,col.3. versic.sed repetitio, iunctis præcedentibus, lib.2.Phil. Deci. consi.14.cuius superscriptio incipit, vtrum valeat aditio,col.3.nu. 5.ante med.versi.& probatur vlterius,& iterum nu. 5.post med.ver.non obst. ꝙ potius,& ante hos Bar.in l.sicut.§.superuacuum, per illum tex.quib.mo.pig.vel hypo.sol.cũ si. a me adductis in tract.constituti,in 9.limita.

27 ¶ † An tamen, & quando, sufficiat tractatus præcedens, ad præsumendam fraudem, vel simulationem contractus sequentis, vide eleganter Bal.in l.multum colum.2. C si quis alteri, vel sibi. & late consi.21. punctus quæstionis, in 2. dubio, lib.4.& d.consi.299. eod. libr.4 Bar.in l.pacta nouissima, versicul.& per hoc dicebat, C.de pact. Ange.consi.273.tunc præsupponitur, ante fin.& omnino Ias.in d.l.Titia §.idem respondit. ff. de verb. oblig.& Chas.consi.25.ex multis præsumitur, per totum, vbi loquitur in casu nostræ consuetudinis de quadam permutatione facta in fraudem consanguineorum, & quæ diximus supra,in præfa. huius, titu.nume.78 hæc tamen intelligenda,& seq. vsq; ad fin.ipsius præfa.& quæ item dicemus infra titu. seq in 4.q.

28 ¶ † Quid autem in alia permutatione simplici, & pura, & sine sequenti rei permutatæ venditione, aut promissione venditionis, de qua loquitur Lud. Bol.d.consil.25.vtrum habeat locum hęc nostra consuetudo. Et sane locum habere respondit Alexand.consi.197.in causa vertente inter Ser Sulymanum, colum. 1.libr. 7.hac ratione motus, quòd id statutum est fauorabilę.Cuius sententiam confirmat, quod in simili tradit Bald. consil.171. istud statutum.lib.4.Et id quidem posset videri verum præsertim in istis terminis nostrę consuetudinis, quos nunc commentamur, videlicet, *ou equipollent à vente*. Nam permutatio vicina est emptioni, l.2.ff.de rer.permu.imo & vicem emptionis obtinet,l.2.C.eod.titu.& l. Titia, & ibi Bald. ff.de iure do.& l.apud Celsum.§.si quis autem,versicul.autoris.ff.de dol.excep.Et qui rem permutatam accepit, emptori similis est.l.vlti.ff. quibus ex caus.in pos.eat.& l.sciendum.§.deinde.ff. de ędil. ędict. Ex quo & permutatio pro venditione, a

probatissimis scriptoribus vsurpatur, vt dicemus infra eod.titu.§.30.glo.1.nume.19.incipientib.ex hac autem. Consuetudo autem nostra hic nominatim loquitur de contractibus æquipollentib' venditioni, vt diximus.

29 § † Vt iam nihil hic obsit quod multi aduersus illam Alexan.sententiam negant statutum permittens consanguineo retrahere rem venditam, habere locum in permutatione: videlicet Gof.Io. Andr.Anto.& Petr.Ancha.in capitu.constitutus, [& ibi quoque Ægid. Bellam.colum.20.versicu. vigesimo nunquid,] extra de in integ.resti.& idē Ioan.Andr.in addi.Specu.titu.de emptio.& ven. §. nūc dicendum.l.2.versicu.sed pone statutum. Bald.in tracta.proto. colum.3.versicu. & ista constitutio.& consi.174.statutum prohibens,lib.4.dū allegat Spe.vbi supra, Lucas.Pen.& Ioan.Plato.in l.vlti.hic,colum.j.alter.2.C.de prædi. curia.lib.10. Pau.Castren.qui huius rei optimam reddit rationem,in l.j colum.j. C.com.vtriusque iudi.Alexan. dum allegat Ioa.And.vbi supra, consi.76.uisis dubitationibus,colum.3.lib.5. Seba.Neapodanus in tractatu de iure congrui,in verbo,emit.Girar.Bag. in sua disputatione retractus, versicu.3.conclusio est,quod in permutatione.Matthæ.Afflict.in trac. proto.in ver.licet enim supra diximus, colum.4. versicu.no.ex tex.ibi Igne.in repe.l.dudum, colū. antepe.versi.sed an iis qui prohibetur.C.de contra.emp.Ferd. Loaz.in repeti.l.filiusfa.§.diui,in 8. quæstio.ff de lega.j.& Ferrarien.in consuetudines Burdi. capi.25.huius titu.

30 § † Vt interim eos taceam, qui generaliter dicunt, statuta loquentia in venditionibus, non habere locum in permutationibus, quos videre poteris apud Alexan. d.consi.76.colum.3.versicu. pro hoc bonus,lib.5.& Fabia.in tracta. emptio. & vendi.in 2.quæstio. princi. colum.2.versic.quinto & vlti.fallit,cum multis sequen.Barba.in rubrica. extra de rer.permuta.colum.2.versicu.vtrum autem statutum,Iason in l.dedi,la 2.colum.2.nume. 3.versicu.nota tertio.ff.de condi.cau.data. & in l. 1.colum.4.nume.6.versicu.an autem lex.ff.de rer. permu.& 3.in actionum,num.123. Insti.de actio. & Fran.Purp.in l.2.colum.penu.ff.si cert.peta.Sed ita ne omnino prætermittas Bald.in d.l.dedi, colum.1. versicu. extra hoc nota.in lectio noua, & iterum antiqua, post medium, & in l.j.colum.2. versicu.quid si statutum.C.de rer.permutati. & d. consilio 174.lib.6.& Alber.loquentem in statuto præferente dominum in ven.rei,& id limitantem nisi fraus interuenerit, in 1.parte statutorum, q. 110.statuto Parmæ.

31 § † Nam & semper alias venditio proprie sumpta (vt sumi debet in statutis) non comprehendit permutationem, vt patet ex tex.in capi.j. vbi id nuncupatim notat Panor.in j.nota.extra de his quæ fiunt à Præla.& voluit etiam Bal.in l.cum hi.§.si cui.ff.de transactio in j.lectio. Nam hæc (q iam diximus) non videntur obstare, quominus, comprehendatur permutatio in nostra consuetudine,quæ non simpliciter loquitur de venditione, sed & de aliis contractibus æquipollentibus venditioni,vel eam sonantibus Permutatio autem ei æquipollet, vt diximus: ergo & ipsa comprehendi in ea videtur.

32 § † Verum aliud est in nostra consuetudine, quod ipsam permutationem ab ea secludit,declaratq; eam non esse obnoxiam retractui: videlicet restitutio pretij: quæ non potest habere locum in vera ac propria permutatione: ideo nec ipsa consuetudo: quia cum verba legis vel statuti locum non habent,nec lex quoq; ipsa,aut statutum.l.4.§. toties.ff.de dam.infecto. cum multis simi.& concor.à me adductis in l.si vnquam,in verbo,libertis post prin.C.de reuoca.dona. Et vbi fit mentio pretij,intelligitur tantum venditio proprie sumpta.l. vlti.& ibi glo.& Barto. C.de prædi.curi.lib.10.cū concordan.supra à me collectis in verbo, *a vendu*, quæ est glo.2.in prin. Et licet consuetudo addat contractus æquipollentes venditioni: tamen debet intelligi,vt sit pretium,aut aliud æquipollēs vt postea dicemus.Et quia denique secundum communem vsum loquendi,qui attenditur etiam contra propriam significationem, l.librorum.§.quod tamen Cassius.ff.de lega.3.cum si.venditio non comprehendit permutationem, vt nos ipsi aperte videmus, & voluit Pan.in d.c.j.in j.nota.in fin.de his quæ fiunt à Præla.& Cor.consi.73.quamuis videatur,col.j.versi.cum pretium, lib.4.

33 § † Et ne de hac re,quantum ad nostros Pictonienses pertinet dubites: habemus de hoc expressam consuetudinem declarantem non esse locum retractui in mera permutatione, infra.§.36. vbi videbis,quid si mera non sit, quia scilicet pro specie datur alia species, & pretium. Suntquē & aliæ in eam expressæ consuetudines, vt apud Meldenses capitu.108.& sequen.Melodunenses, capi.43.Senonenses, capi.32.Ambianenses,capit. 47.in fin. Aurelianenses, capi.284. Turonenses, hoc titu.de retractu, capitu.19. Cenomanenses, capitu.358. Andegauenses, capitu.46.Blesenses, capitu.202. Marchienses.§.8.huius titu. qui est omnium eius gentis.297. Altimarchienses, capitu.254. Niuernenses, hoc item titu.capitulo 19. Valesienses hoc quoqe titu.§ 4 qui est omnium 85. Altissiodorenses, siue Auxerrenses hoc titu. *de retraict* .§. 2.qui est omnium 33. Senlites, siue Syluanectenses, hoc titul.§.4. Laudunenses, & alios. Veromandienses, huius tituli, §.16.qui est totius 3. parte 90. Lodunenses, hoc titulo §.xvij. Et aliæ, quas paulo post designabimus.

34 § † Atqui si ea expressa consuetudo non fuisset, res non erat omnino indubitata: quandoquidem licet vbi fit mentio prætij, intelligatur de venditione proprie sumpta, vt dictum est,tamen id non obtinet, cum statutum non simpliciter loquitur de venditione, sed & de alienatione: tunc enim licet fiat mentio prætij, non intelligitur de propria venditione,sed & de permutatione, & id quod pro ea datur,tenebit locum pretij,vt intelligi potest ex Ioan.Andr.& aliis post eum, in capit. potuit, extra de loca.dum dicunt l.vlti. C.de iur. emphyteo.habere locum in permutatione, cum

vtatur verbo, alienandi: licet etiam de pretio loquatur. Et id expresse, & in statuti huic nostro simili, ex facto consultus, respondit Alexandr. consilio 63. in causa, colum. 1. versicu. confirmo, libro 7. Igitur cum nostra, consuetudo loquatur de contractu æquipollenti venditioni, videretur permutationem in ea comprehendi, non obstante illa mentione pretij. Sed cum habeamus consuetudinem expressam, nihil amplius, quantum ad nos dubitandum est.

35 ¶ † NEC hic tamen omiserim, quod Ioan. Igne. in repeti. d. l. dudum, colum. antepenultima, versicu. sed an is qui prohibetur, & multis sequé. C. de contrahen. emptio. ita varie de hac re loquit an scilicet consuetudo retractus, loquens de venditione, habeat locum in permutatione vt videatur dubius in hac re mansisse. Nam primum asseuerantet tradit habere, autoritate Gul. Cuma. in l. 2. C. de vsucapio. pro emptio. & Nico. Spinel. in d. l. vlti. C. de prædi. curi. lib. 10. Tandem tamen post multa videtur in hoc stare, vt si permutatio fuerit sine fraude (quod cognoscitur, inquit, cum res permutatę remanent apud contrahentes secundum, contractum) non habet locum retractus: alias, habet Cui haud ægre accedo, quia & maior pars eorum, qui tenent retractum non habere locum in permutatione, id intelligunt, modo fraus absit, vt per Ioan. Andr. in addi. Spec. vbi supra allegauimus, nu. 29. & Matthæ. Afflict. in d. tract. Pro. loco etiam ibi allegato. Et quod Igne. dicit de re permutata, quæ remanet apud eum, qui eam ex permutatione cesserat: illud semper alias procedit, vt cum post alienationem res manet apud alienantem, præsumatur fraus, & simulatio aduersus tertium l. sicut. §. superuacuum, & ibi Bart. ff. quib. mod. pig. vel hypo. solu. & idem Bar. in l. post contractum. ff. de dona. cum aliis multis concor. à nobis collectis in tracta. constitu. 9. limitat.

36 ¶ † Quantum autem tempus requiritur, vt possideat alienans ad præsumendam eam fraudem & simulationem, videbis apud ipsum Barto. in d. locis, vbi post alias oppo. concludit, id relinqui arbitrio iudicis. De quo & tu vide Bald. consilio 70. apparent. colum. 2. versicu. super secundo, lib. 1. & Angel. consilio 48. ex dicto themate, post princi. & Barba. in capitu. ille vos, colum. 2. de pigno. Ex iis autem satis intelliges, non in id sufficere modicum quodpiam tempus, vti etiam censuit. Specu. titu. de donatio. §. 1. versi. item pone, aliquis. Imo. in d. capitu. illo vos, colum. 10. extra de pignor. & consilio 55. in casu præmisso, columna prima versic. in contrarium, & Alexan. consilio 161. viso ac diligenter, ad fin. libro 6. & Iason consilio 36. factum sic se habet, colum. vlti. libro 1. Consuetudo autem Borboniorum, capitu. 459. loquens expressim de hoc casu nostro, huic rei annum præstituit.

37 ¶ † Sed & si possessio post contractum tradita fuerit, sed postea non longo interuallo fuerit retradita permutanti, qui forte eandem rem, quam tradiderat, ex permutatione aut aliter recuperauit: præsumitur etiam fraus & simulatio, tanquam id ab initio fuerit conuentum: vt nuncupatim voluit Carol. Molendi. in consuetu. Parisien. titul. 1. §. 23. in 22. quæstio. & ante eum Masuer. titu. de emptio. & vendi. colum. 1. §. item, & dicitur contractus, per notata per Bartolum in d. l. post contractum. Cui adde eundem Barto. consi. 65. Petrus Nicole, colum. 2. versic. secundo modo dicitur, vbi scribit contractum dici simulatum, fictitium, au imarginarium, quando modico tempore durat, quia emptor venditori cito reuendit, per d. l. 4. §. si ab ignoto. ff. de manumission. cum si. adductis à Sozi. consi. 127. quoniam in præsenti, col. 5. versicu. præterea arguitur, & iterum versi, comprobo & quarto, lib. 3. Sed quibus adde, quod in simili tractat Bald. in l. per diuersas, in 20. eademque vlti. quæstio. C. mandati, an ex restitutione prætij, facta à venditore, præsumatur venditio simulata: & distinguit, vtrumne statim restitutum fuerit, an ex interuallo, per l. si ventri. §. ulti. ff. de priui. cre. & sequitur Cæpol. in tracta. simulatorum, contractuum, in 2. casu princi. De quo & per eundem Bald. consilio 298. inter Dominicum, post medium, libro 3. cum aliis similibus, quæ videbis supra in rubri. huius titu. versicu. vlti. & iterum in gloss. huius. §. 7. in verbo, *ou autres biens immeubles*, numero. 76. præsumitur item, & sequen. [Sed ita tamen, ne prætermittam quod à Cornelio Tacito libro 15. scriptum est. Percrebuerat (inquit) ea tempestate prauissimus mos, cum plerique orbi fictis adoptionibus adsciscerent filios, præturasque, & prouincias inter partes sortiti statim emitterent quos adoptauerant. Qui magna cum inuidia senatum adeunt: ibi naturæ munus, labores educandi aduersus fraudem & breuitatem adoptionis enumerant, & cætera quæ sequuntur.]

38 ¶ † De hoc autem sunt expressæ plurimę huius regni consuetudines: declarantes, cum alter permutantium emit postea rem à se datam causa permutationis, locum esse retractui rei, quam accepit ob eam permutationem, tanquam eandem emisse videatur: videlicet Melduni, capitu. 44. Aureliis, capitu. 304. vbi tamen id intelligitur, cum res permutata emitur intra annum. Et idem in Caluimonte, in Bassigniaco, capi. 38. & Montargij apud Lorrienses, hoc eodem titulo, capitu. 25. Et in Turonia, nisi quod præterea datur optio consanguineo retrahendi vtram rem malit, vt cauetur hoc eodem titu. *de retraict*, capitu. 20. Et idem quoque in Cenomania, capitulo 412. & Loduno, hoc titu. §. 18. & Andegauia, capitu. 401. & Borbonia. capitulo 454. quæ simpliciter loquitur sine anni aut alterius temporis præfinitione. Postea autem, capitulo 459. scribitur, contractum permutationis præsumi simulatum, & fraudulentum, si alter permutantium reperiatur intra annum possessor eius rei, quam in permutatione alteri reliquerat. In comitatu autem Burgundię, tit. *reachaptz*. §. 14. ita cauetur, in permutatione non esse locum retractui, nisi subsit fraus quæ ex eo detegitur, ꝙ statim post permutationé alter contrahentiũ rem à se datam redemit,

Quantum autem temporis huic rei de iure communi statuendum sit, vt fraus ob id præsumatur, iudici arbitrandum relinquit Ang. in d.l. si ventri. §. vlti. ff. de priuile. credito. Roma. in l. 1. §. 1. ff. de verbo. obliga. Cæpolla in tracta. simulationis contractum, in 2. casu prin. nu. 6. versi. quando autem dicatur. Barba. in capi. illo vos, colum. 2. de pigno. Philipp. Deci. consi. 234. in causa magnifici, col. 2. versi. 5. præsumitur, & diximus in simili casu supra nu. ab hinc. 2. Quædam autem consuetudines huic rei annum præscribunt, vt iam diximus, & præterea consuetudo Victriacensis, c. 30.

39 ¶ † Ex iis autem, quæ diximus, potes intelligere, quod non tantum cum permutans rem à se ex permutatione relictam recuperat, sed etiam cũ simpliciter in ipso contractu permutationis, aut incontinenti post, (nihil enim inter vtrunque refert, vt late dicemus titu. sequen. §. 1. in verbo, in limine contractus), conuenit inter ipsos contrahentes, ut alter possit rem, quam tradit, recuperare, restituto aliquo pretio, ea permutatio censetur esse facta in fraudem consanguineorum. Ideoque & ij admittuntur tanquam ex simplici ac mera venditione. Quod & ex facto in hac eadem specie respondit Ludo. Bolog. consi. 25. in amplissimo, per totum, vbi in id allegat multa, quæ tu ipse videre poteris, atque etiam Chasse. consil. item 25. ex multis præsumitur, & id aperte probatur in d. §. si ab ignoto, cum ibi nota. Et de hoc quoque est expressa consuetudo apud Andegauos, ca. 353. cum sequen. Et ad hæc omnia faciunt, quæ supra diximus ex Alberico, nume. 30. vt interim, & quæ etiam dicemus infra titu. sequen. in rubri. nu. 5. & vt hæc postrema, & sequen. & in fin. eiusdem titu. nume. 27. quibus proxime.

40 ¶ † Sed & hæc omnia, quibus diximus non esse locum retractui in permutatione vera, & non fraudulenta, intelligenda sunt, cum ea fit de re immobili cum re etiam immobili. Quod si pro re immobili datur mobilis, etiam inæstimata, (id quod dico, quia si esset æstimata, esset venditio. l. quoties. C. de iur. dot. & supra diximus nume. 20. nam & alias æstimatio.) Si igitur, vt repetam, datur res mobilis, etiam inæstimata, pro immobili, est locus retractui eius rei immobilis, ac si vendita simpliciter fuisset, ex multis nostræ Galliæ consuetudinibus, vt apud Meldunenses, capitu. 56. Senonenses, capit. 43. Trecenses, capitu. 158. Cenomanenses, capi. 358. & capit. 363. & capit. 369. & seq. Aurelianenses, capitu. 287. Turonenses, titu. *de retraictz*, capi. 11. & iterum, capi. 18. ibi, *deniers, ou equipollent en meubles*, & capi. 21. ibi, *deniers, baillez, ou l'equipollent*. Andegauenses, capitulo 346. & capi. 352. & capi. 359. Aruernienses, tiulo *des retraictz*, capi. 30. Borbonienses, capi. 352. & sequen. Altissiodorenses, siue Auxerrenses, hoc eod. titu. §. 14. qui est omnium 45. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc quoque titu. §. 9. & sequen. Lodunenses hoc titu. capi. 1. ibi, *deniers, ou autes meubles*. Nisi si vnum detur, vt ibi statuitur nec tamen video, cur in hoc vinum à cæteris mobilibus separauerunt.

41 ¶ † Quod non sine ratione à tot consuetudinibus statutum videri potest. Et sane pro his facit, quod pretium large dici potest, quicquid pro re datur, licet non sit in pecunia numerata, vt patet ex l. seruorum, alias l. Et seruorum. §. 1. ff. de statu. homi. & l. si quemquam, post prin. C. de epis. & cleri. & id per illos tex. voluit Petr. Iacob. id trahens ad ius retractus feudalis, & laudimiorum, tit. de actio. in rem pro re emphyte. colum. 7. versicu. item prætium. Vide tamen quod statim postea scribit in eadem col. 2. versicu. item forte etsi non sit, vbi distinguit, vtrum ea res mobilis, quæ datur pro immobili, consistat in genere, an in specie. Sed & colum. 11. versicu. item si res detur, id intelligit, cum res ipsæ mobiles consistunt in pondere, nume. & mensura. Huiuscemodi enim res recipiunt functionem in suo genere, sicut pecunia numerata. l. 2. §. 1. ff. si cer. peta. & in illis eadem ratio est, vt in pecunia, ergo & idem ius l. vltim. C. ad Legem Falci. & cum ratio diuersitatis reddi non potest, nec diuersum quoque ius, l. à Titio. ff. de verbo. obliga. Hæc ille.

42 ¶ † Cui adde, quod pecunia large sumpta, non solum pecuniam numeratam comprehendit, sed & frumentum, vinum, oleum, atque id genus cætera, quæ pondere, numero, mensura consistunt d. l. 2. §. creditum, & ibi glo. in versicu. pecunia, & Docto. ff. si cer. peta. & l. talis scriptura, in princ. ff. de lega. 1. & l. 1. in prin. iuncto fin. ff. de calum. vbi & id probatur procedere in materia pœnali, vti & ex eo expendit Anto. in sua dispo. incipien. Bononiem. Sed tu vide de hoc Philip. Deci. in d. §. creditum, in 2. nota. Aristoteles autem statim in prin. lib. 4. Ethicorum, Pecunias appellat res omnes, quarum æstimatio ponderatur nummo. Et facit etiam tex. in l. sed Iulianus. §. mutui. ff. ad S.C. Macedo. Adde præterea, quod huiusmodi res mobiles, quæ facile vsu consumuntur, præsertim quæ pondere, numero, mensura constant, censentur datæ æstimatæ, etiam si non æstimatæ datæ sunt: vt voluit glo. in l. æstimatę. ff. sol. mat. per l. res quæ. ff. de iur. do. vti eam nuncupatim sequi. Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 17. col. 3. versicu. item dicendum est.

43 ¶ † Vide etiam Boh. qui indistincte tenet, hoc casu esse locum retractui rei immobilis, quæ permutata est cum re mobili, in consuetudinibus Biturigum, hoc eod. titu. *de retraictz*. §. 1. in glo. 1. col. 4. versi. quid si permutans, nec tamen aliquid allegat. & Chasse. idem omnino tenentem in consue. Burgun. hoc eod. titu. §. 1. in verbo, *le pris*, col. 1. versicu. quæro quid veniat, vbi in id illud allegat quod nomine prętij continetur, quicquid datum est, etiam si non sit pecunia. l. fundi partem. ff. de contrah. emptio. & ibi Bald. qui multa allegat. Super qua ratione vide quæ dicam infra titu. procedente, *de retraict conuentionel*, in rubri. nu. 21. & id quidem credo. Sed & idem quoq; tenuit Sainxon in consue. Turoniæ hoc eo. tit. §. x. & quisquis is est, qui lib. eum edidit, cui titu. est, *le grand coustumier de France*, hoc ipso titu. *de retraictz*, colum. pen. vbi nec ipse quicquam allegat. & nouissime

Caro,

Caro. Molendi. in consuetu. Parisien. titul. 1. §. 13. gl. 5. nu. 49. vbi tantum loquitur de datione in solutum rei immobilis pro rebus mobilibus: vbi tamen limitat, nisi essent res mobiles pretiosę, tanquam & hæ pro immobilibus habeantur: & nihil allegat. Sed nos de hoc late diximus supra, eo. §. in glo. 7. in verbo, *ou autres choses*, nu. 100. quid vero de mobilibus, & seq.

44 §† Porrò vti hæc non est proprie venditio, cum pretium non sit, nisi in pecunia numerata. §. item prætium, & ibi no. Institu. de empt. & vendi. nam & pretium proprie refertur ad ipsam numeratam pecuniam, vt dicit Bald. consi. 98. Bectonus colum. 2. versi. in contrarium, lib. 1. quod repetitur consi. 383. lib. 5. per l. vlti. C. de prædi. curi. lib. 10. Sed & ipse Bald. in l. 1. colum. 2. versi. reuertamur. C. de rerum permu. dicit quod pecunia est, forma & materia pretij, & benefacit glo. in l. 2. ff. de contro. emptio. Ex quo & idem Bald. in l. si domus. §. vlti. ff. de lega. 1. dicit quod cum l. vlti. C. de iure emphyte. loquatur de pretio, non habet locum, si pro re emphyteutica non datur pecunia numerata, sed frumentum aut aliud quidpiam simile: quod est contra illam Petri Iacob. decisionem. Et ita quidem, quod diximus, procedit, vt etiam si quis emeret pro marcha, aut libra auri, vel argenti, non tamen esset emptio: vt voluerunt Ioan. Fabia. & Ange. Areti. in d. §. pretium. Sicut igitur (vt repetam) hæc non est proprie venditio: ita nihil proprius ad eam accedit: vixque dici posse non ei æquipollere: quod satis est vt habeat locum retractus, secundum hanc nostram consuetudinem in iis verbis, quæ nunc commentamur. Alias autem, si contrarium diceretur, in facili esset, vt quotidie fieret fraus retractui, non dando pretium, sed vel aurum, vel argentum infectum, vel vascula, catenas, monilia, & alia huiusmodi ornamenta, aurea, aut argentea, vel aliud quidpiam, quod tam facile, & expedite expendi posset, quam pecunia numerata. Et alias videmus, latam esse differentiam inter permutationem, quæ fit de re immobili, cum re etiam immobili, & eam quæ, fit cum re mobili, quantum ad ius & commodum familiæ. In illa enim, licet vna res immobilis, exeat è familia, tamen in eam alia, quæ, & ipsa immobilis est, vt prior, ingreditur, quæ eandem naturam & vim sortitur: vt diximus infra eodem titulo §. 32. numero 26. neque enim hic casus. Ex hac autem permutatione rei immobilis cum mobili, nihil tale manet in familia: ideo multum, læderetur, nisi ei ius esset retrahendi. Quid autem, si permutetur res immobilis cum annuo reditu, & quid si is reditus sit redimibilis, cognosces ex iis, quæ dicam infra, numero 119. secundo intellige, & sequen.

45 §† Ex quibus & illud minus dubium est, si res quæpiam immobilis tradita sit pro sacco quopiam præcipue existente in arca, licet huiusmodi pecunia speciei locum obtineat, non quantitatis. l. plane vbi. §. 1. & l. sed & si certos, & l. si seruus legatus. §. qui quinque. ff. de lega. 1. & l. in ratione, la 2. §. diligenter. ff. ad lega. Falcid. & l. si certos. ff. de verbo. obligatio. glo. in l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contrahen. emptio. cum si. Verum Ioã. Igne. in l. 3. §. si conditioni, versicu. & si aliud, numero 26. & iterum 30. & sequen. ff. de Senatuscõ. Sylla. multis nititur ostendere, hanc esse venditionem, nec contrarium probare tex. qui pro alia parte citantur: ideoque & ex huiusmodi contractu tanquam ex venditione deberi laudimia domino. Nam etiam (inquit) aliter pateret via apertissima fraudibus. Ego vero non necessarium nunc existimo determinare, sitne huiusmodi contractus venditio, an alius contractus. Satis enim est, vt æquipolleat venditioni: nec interest, an ea pecunia sit censenda species, an quantitas. Sufficit enim, vt detur res mobilis pro immobili, vt sit locus retractui, per ea quæ supra diximus. Si quid tamen plenius vis videre de huiusmodi pecunia sic data, vide glo. in l. cum fundus. §. seruum, in verbo, vendicare, & ibi Barto. colum. 3. num. 7. versicu. venio ad versicu. & alios. ff. de cert. peta. & Imo. in capi. bona fides, colum. 5. versicu. sed iuxta prædicta, extra de deposi.

46 §† Sed hoc in loco quæstionis est, quia supra diximus, retractum non habere locum in permutatione, nisi ea facta fuerit in fraudem consanguineorum: cum scilicet, inter contrahentes actum esset, vt fieret venditio, tamen conficeretur instrumentum tanquam permutationis: quid si de hac re lis est inter consanguineum volentem retrahere, asserentemque hanc fraudem ita initam fuisse & emptorem defendentem nullam fraudem subesse, sed veram esse permutationem: vtrum, venditor, quem consanguineus in testem fraudis producit, sit testis idoneus. Super hoc nuncupatim Alexand. d. consi. 197. in causa vertente inter Ser Sulimanum, colum. 2. versicu. nec obsta. quod allegatur, libro 7. respondit illum esse testem idoneum: nec ob id repellendum, quod sit vnus ex contrahentibus, & quod videatur suam turpitudinem allegare, cum nullum ex hoc commodum sentiat. l. omnibus, cum ibi nota. C. de testib. & l. nullus, cum glo. ff. eod. & plene per Docto. in capi. insuper, & capitu. cum nuntius, extra eod. titu. & alia quæ allegat.

47 §† Imo vt subdit Alexan. cum iste de suo ipsius facto testificetur, videtur esse standum eius solius testimonio, vt not. decidit Salycc. in l. si quis Decurio, colum. 1. in 4. oppo. per illum tex. cum ibi nota. C. de falsi. & Paul. Castren. in l. seruos, C. de testi. in quibusdam lect. per l. quæro. §. vlti. ff. de ædil. edict. vbi tamen dubitat, sed id asseueranter tradit ipse Pau. consilio 368. visis actis & actitatis, in fin. prout illum citat Alexan. & alij quidam. Sed illud reperire non potui. Verum vltra ea, quæ ipse Alexan. allegat, idem voluit ipse Paulus consilio 34 ego Paulus, colum. 2. lib. 1. quod repetitur consilio 293. eod. lib. 1. & idem Pau. consilio 84. visa dicta facti narratione, colum. 3. versiculo super secundo, eodem libro 1. per d. l. quæro, in fine & iterum consilio 277. quia per primum, in fine eodem quoque libr. 1 per illum ipsum tex: atque etiam per l. cum probatio. ff. de probatio, rursumque

rursumque consi. 399. priusquam iura fierent, col. 2. eod. lib. 1. itemque consi. 109. visa petitione prędicta, colum. 1. lib. 2. & in l. quicunque, ad fi. C. de seruis fugi. vbi tamen requirit alia quędam indicia. & in l. si debitorem, in fin. ff. de noua. & Firmi. in suo fęcundissimo indice, in verbo, testes duo. & Sozi. consi. 28. visis testamento, colum. 2. versicu. tertio quia illi sacerdotes, lib. 3. & consilio 49. in causa Episcopi, colum. 1. versicu. quinimo fortius, eod. lib. 3. dum allegat Salyce, vbi supra Caro Rui. consi. 105. in causa vertente, colum. 2. nume. 4. lib. 4. Philip. Deci. consi. 56. in causa appellationis, colum. 2. nume. 4. versicu. & hoc maxime, & consilio 342. in causa partus, colum. prima versicu. prima, est & consi. 650. in causa, vt vulgo dicitur, colum. 2. ubi dicit, quod si etiam id non esset uerum, negari tamen non potest, quin talis probatio sit potentior. Alcia. in l. 1. § eadem, colum. 2. ff. de uerb. obligatio. Matthæ. Afflict. in deci. Neapo. 369. Alphonsus, colum. 2. nume 6. uersicu. fuit conclusum Hippo. Marsil. in practi. causa. crimi. §. diligenter, numero 131. ubi id dicit singu. & iterum consilio 111. clementissimi Dei, colum. 2. uersicu. item, dicta confessio. Zasius consilio 2. tametsi, numero 30. libro 2. ubi id tamen relinquit arbitrio iudicis, & ante hos omnes Oldra. cuius nullus horum, meminit, consilio 95. ex forma istius, colum. pen. argu. l. Theopompus. ff. de dot. præle. & l. interrogari. C. de quæstio.

48 ¶ † Et facit, quod voluit gl. in c. vlt. in fi. & ibi Panor. colum. penul. versicu. ego soluendo, extra, de præscri. quod licet Prælato confitenti non credatur in præiudicium ecclesiæ, capi. 2. & ibi glo. in uerbo, conuentum, de test. lib. 6. cum si. hoc tamen fallit, cum confitetur de eo, quod ipsemet fecit, arg. capi. posteaquam. 25. quæstio. 2. & idem quoque voluit glo. in capi. dudum, lo 2. in verbo de veritate, versicu. sed non credo, ibi, respondere de eo quod ipse fecit, extra de electio. quam & in hoc expendit Barba. consi. 54. à Ioue, colum. penul. lib. 4. & quod etiam scribit Barto. in l. cum filius, in princ. colum. vlti. ff. de verbor. obliga. & in extrauagan. ad reprimendum, in verbo, per nuntium, in fin. Inno. in ca. non sine, quod est 2. de arbi. Et quod præterea tradit Pau. Castren. in l. 2. §. si absens. ff. si ex noxa. causa. quod vbi quis non esset testis integer, & ita, non faceret semiplenam probationem: quia esset vilis vel infamis infamia facti: tamen si testificaretur de suo facto, faceret semiplenam probationem. Et hoc sequitur Philip. Deci. consil. 363. in causa quæ agitatur, colum. 1. Et quod item non obscure sentit Bald. in l. is qui putat, in fin. & ibi, quoque Ange. Imo. Pau. Castren. & Francis. Areti. ff. de acquiren. hære. quod testis etiam de negatiua facti sui deponens, solus probat, per tex. ibi, & in l. & e contrario, & in l. nec is, quæ eam l. confestim, sequuntur. Vide tamen, qui dicam versi. ab hinc. 3. Et alias semper magis creditur ei, qui de suo facto deponit, aut confitetur, quam qui de alieno: vt voluit Inno. in capi. inquisitionis, in verbo se, asserunt, in fin. extra de accusa. Fede. Senen. consil. 119. nulli dubium est, colum. vlti. Ioan. Fan. inter, consi. Ioan. Calde. titu. de testi. consi. 2. an si opponatur: & Anto. in capitu. cum causam, de testib. Franciscus Areti. consilio 71. diligenter, & mature, colum. 2. versicu. secundo conuincitur, & Ludo. Gozad. consilio 13. in hac causa, columna penul. nume. 60.

49 ¶ † Cæterum tex. in cle. 1. de pro. qua verbis narratiuis Papę omnino creditur, intelligitur, cum de suo ipsius facto agitur, non si de alieno, vt satis constat ex verbis ipsius, ibi, fecisse narramus: vbi glo. super iisdem verbis, & Imo. colum. 2. super eadem glo. & Cardi. Flore. in 8. quæsti. & alij, & idem Cardi. consi. 128. in quæstio. colum. 1. versicu. item etiam princi. Oldra. consi. 258. Inno. colum. 2. versicu. item non obst. capi. literis. Alberi. post Oldra. in Authen. si quis in aliquo, nume. 7. & iterum 8. C. de eden. Fede. Senen. consi. 117. casus talis est, Ioan. Lapus allega. 7. disceptat. & allega. 67. clemē. Ange. consi. 368. serenissimus, in princi. Romanus consi. 180. si admittimus, colum. 1. versicu. tertio, quia. Domi. consi. 53. Grego. colum. penul. versicu. sed quia. Alexan. consi. 112. visa copia, columna 2. versicu. accedit Fran. Areti. consi. 165. sicut, col. 3. versicu. sed adhuc. Nicol. Milit. in suo repertorio, versic. probationem faciūt. Ias. consi. 34. ad motiuū colum. antepe. versicu. & primo dico, lib. 1. Stepha. Bertran. consi. 112. visis quibusdam, col. vlti. num. 36. lib. 2. & Philip. Deci. consi. 373. uiso consi. col. 2. nume. 5. uersicu. tertio concessio. & consil. 543. serenissimus, col. 2. uersicu. circa primum. Ex quibus intelliges non admitti probationem in contrarium, cum Papa suum factum narrans super eo se fundat: sed admitti, cum alienum narrat. Quid autem, si agitur de facto sui prædecessoris, u. debis apud Imo. in d. cle. 1. col. pen. & ibi Car. Flo in 9. q. & Ale. consi. 15. uisis narratis, col. 1. uersi. sufficeret etiam, lib. 5. & Francis. Ripa, lib. 1. respon. capi. 1. defuncto, nume. 28.

50 ¶ † Ego vero huic Alexan. dicto in hoc casu, nostro accedere uix possum: quando & ipse alibi generaliter tradiderit, non esse unius dicto credendum, etiam de suo ipsius facto. Ita enim uoluit in d. §. si absens, & ibi quoque late Iason per multa quæ uterque allegat, quæ illic in promptu sunt omnibus, & iterum idem Alexan. & Ias. in d. l. nec is. ff. de acqui. hęre. & ipse quoque Alexan. etiam late consi. 192. perspecta facti narratione, colum. 5. uersicu. & quamuis, lib. 6. ubi post alios, à se ibi relatos, respondet ad d. l. si quis Decurio, & ipse item Iason in l. admonendi, char. penul. uersicu. ultra, alia scripta. ff. de iureiuran. & Fran. Curt. senior in tracta. de testi. in 66 eademque ulti. conclusione. Carol. Ruin. sibi contrarius, consilio 161. quoad primum, colum. 4. nume 8. lib. 4. & consilio 19. videtur, colum. 2. nume. 6. lib. 5. & consi. 65. quamuis eleganter, colum. 1. num. 2. eo. lib. 5. [Et Maria. Sozin. iunio. consi. 62. pro iustificatione, col. 3. nu. 6. lib. 1.] Imo & ipse quoque Pau. Castr. sibi contrarius, consi. 337. primo quæritur, posito, quod de vero mutuo, ver. item non obstat quod hæc confessio, li. 1. & ante hos omnes Cy. in d. l. si quis Decurio, in 24. oppo. dum dicit ibi speciale esse in officiali. &

Anto.

Anto. in capitu. cum à nobis, colum. penul. versic. octauus casus, de testibus.

51 ¶ † Tum quoque, quod idem ipse Pau. Castr. in d. §. si absens, ad id quod supra, versicu. ab hinc. 3. diximus, videlicet quod testis non omnino idoneus, si deponat de suo facto, facit semiplenam probationem, addit, id ipsum non procedere, si is testis haberet affectionem ad causam: quia illi nihilo magis tunc crederetur, quod de suo facto deponeret. Et hinc consentiens Philip. Deci. d. consil. 56. hoc etiam nuncupatim intelligit, cum nihil illius interest, qui de suo facto deponit. Hic autē sumus in eo casu. Primum, quia iste est consanguineus, ideo suspectus propter affectionem, vt si omnino non repellatur, eius tamen fides plus ve minusve minuatur, prout proximior est, aut remotior, per not. in l. parentes, C. de testi. Deinde, quia eius quodam modo interest, vt res maneat in sua ipsius familia, ob spem forte succedendi in futurū, aut etiam retrahendi, ac recuperandi rem ipsam, si ab eius consanguineo retrahente, vel eius hæredibus, iterum vendatur. Vel item, quia nostra interest & priuatim, & publice, vt salua sit nostræ familiæ dignitas, l. 1. §. sed & si seruus. ff. de uent. inspi. quæ quidem absque diuitiis conseruari non potest. Bald. in id multa allegans inter consil. Ange. consilio 68. repetito consilio 281. Marti. Ioan. de Florentia, colum. 2. versicu. 2. ratione, & Alber. in 2. parte statutorum, quæstio. 107. item an statutum loquens de filiis, colum. 1. versicu. item inspicienda est, cum infinitis simili & concordan. à me alibi copiosissime collectis.

52 ¶ † Et expressim quod nostra intersit, nostris consanguineis, & in familia nostra bona immobilia conseruari, ne autoritate, hac in re careamus, tenuit Ange. consi. 253. multis consortes, col. 1. per l. si in emptionem. ff. de mino. & alia iura. & Sozi. consi. 131. in præsenti consultatione, col. 5. versic. subsequenter sequitur, lib. 1. per l. si cui fundus. ff. de lega. 2. & d. l. si in emptionem, & l. si æquo. ff. de lega 2. atque etiam Ias. consi. 41. omissis, col. 3. li. 3. cuius dictum retulimus supra in eo. nu. 40. deniq; ex illa, & Philip. Deci. consi. 461. iuridicam, paulo ante fin. Sed hæc ratio haberet tantum locum in retractu municipali, de quo tractamus, non etiam feudali, scilicet si dominus contenderet esse contractum venditionis, & non permutationis: ideoque peteret sibi rem cedi restituto pretio aut laudimia, quia tunc nulla esset affectio venditorum, quantum ad id de quo diximus.

53 ¶ † Nec interim omiserim, quod in eam nostram sententiam scribit Matthæ. Afflict. in tracta. Proto. in verbo nisi si quis, colum. vlti. versicu. sed quid si dato, quod si venditor fateatur simulationē contractus, quam tamen neget emptor, facit venditor semiplenam probationem ita quidem, vt sit locus delationi iuramenti in supplementum probationis, secundum l. in bonæ fidei. C. de iureiu. & l. admonendi. ff. eo. titu. Nisi (inquit) emptor probaret venditorem esse inimicum ipsius, aut aliud, quidpiam, quod eius fidem aut tolleret, aut minueret, ex sententia glo. in l. 1. C. qui & aduersu. quos, & nihil aliud allegat. & simpliciter sequitur Chass. in consuetu. Burg. hoc titu. §. 12. in verbo, *ou par le serment des contrahens*, colum. 3. versicu. sed quæro pone. Ex quorum sententia vides venditorem solum non facere in hac re plenam ac integram probationem simulationis. In qua re mihi cum illis conuenit, sed non video, quod consanguineo in hoc casu deferendum sit iuramentum in supplementum probationis simulationis, nisi forte ea esset de facto ipsius consanguinei. Nam de facto alieno alium, iurare iniquum est. l. Marcellus. §. 1. ff. rer. amot. & ibi concordan. in glo. Idque etiam in iureiurando suppletiuo, vt probat tex. in l. iusiurandum & ad pecunias, in princip. & ibi glo. in verbo certioretur. ff. de iureiuran. glo. in d. l. in bonæ fidei, in gl. magna, & in d. l. admonendi, in versi. exacto, & ubique Docto. Et facit, quod in specie non admodum absimili & in casu retractus scribit Arn. Ferro. in hoc titu. de retractu, in §. 17. colum. 1. in consue. Burdi.

54 ¶ † Sed & illud quoque hic scias in contraria specie, quod si is, qui contraxit & dicitur vendidisse, quamuis instrumentum loquatur de permutatione, in testem adductus, dicat fuisse veram permutationem, vt in instrumento continetur: id multum ponderis & momenti habet ad eius rei probationem, etiam si sint indicia & coniecturæ simulationis: adeo quidem vt Bald. consi. 389. q. dictus contractus, lib. 4. responderit quod si vnus venditorum dicat contractum esse simulatum, & pignoratitium, sintque in eam rem præsumptiones validæ & efficaces: tamen si alter venditorum in iudicio agnoscat contractū esse verum, ei omnino standum est: isque contrarias præsumptiones veluti delet, tollit abolet, per l. vltimam. C. de duobus reis, quod est multum notandum, quia vix alibi reperies. Tu autem adde & tex. in l. duobus §. ex duobus. ff. de iureiuran.

55 ¶ † At hic consequenter quæri potest, emptor & venditor, extra iudicium consanguineo absente, confessi sunt contractum simulatum, & in fraudem consanguineorum factum: an huiusmodi, confessio fidem faciet? Quod videtur: nam huiusmodi confessiones, licet non inducant obligationem glo. in l. cum de indebito. §. vlti. & ibi Docto. ff. de proba. cum si. sufficiunt tamen ad probationem. l. Publia, §. vlti. ff. deposi. & late Cyn. in l. generaliter, in 1. 2. & 4. quæsti. C. de non nu. pec. Bald. in l. cum falsa, in 5. oppo. C. de iuris, & facti ignoran. vbi & ex hoc dicit, has confessiones transferre onus probationis in confitentes. Omnino autem probant, cum agitur de declaratione actus cuiuspiam dubij ab eo facti, qui confitetur: vt voluit Barto. in l. cum quis decedens. §. codicillis, colum. 2. versicu. prædicta vero. ff. de lega. 2 per text. in l. vxori. §. vlti. vbi & idem Barto. ff. eod. titu. & l. si auia. C. de iure delibe.

56 ¶ † Præterea per huiusmodi cōfessiones aliis factas probatur animus fraudandi, vt voluit gloss. nota. in l. Fulcinius. §. quis sit autem, in ver. an mus post princi. ff. quib. ex caus. in possesso. eat. & ibi Bar. qui id dicit probari ex l. Labeo. ff. de suppell. lega.

lega. cum l. quæro. §. vlti. ff. de ædi. edic. Idque dicit esse menti tenendum. Et ex his, & aliis quibusdã Matthæ. Afflict. loquens in hoc nostro casu, in tracta. Proto. in verbo, nisi quis, colum. 2. versicu. sed quid de confessione, tenet huiusmodi confessiones satis esse ad probandam fraudem, & simulationem contractus, factam aduersus consanguineum. Et ei accedo, præsertim si sint aliæ, fraudis coniecturæ etiam leuiuscula, secundum ea, quæ in simili late diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 100. sed vtcunq; sit. C. de reuo. dona.

57 ¶ † Nec tamen interim dubium relinquit, ipse Matthæ. versicu. continenter sequenti eum, quem supra designauimus huiusmodi fraudem & simulationem posse probari testibus aduersus instrumentum, post glo. in l. illicitas. §. veritas. ff. de officio. præsi. & in §. si vero tale, in Authen. de instru. cau. & fid. Bald. in l. 1. colum. 2. versicu. denuo quæro. C. plus val. quod agit Ioan. Fabia. in §. item verborum, colum. 4. versicu. vnde vt hoc, Instit. de inuti. stipu. & Imo. in capitu. ad nostram, extra de emptio. & vendit. & alios vbique. Satisque sunt (vt ipse Matthæ. subdit) ad eam rem duo testes, vt tradit Specu. in titu. de instru. edi. §. restat, versicu. sed pone & Bald. in l. in exercendis. C. de fid. instr. Tametsi glo. in d. §. si vero tale, teneat quatuor in hoc exigi. Sed ea posset procedere, cum quis directo vellet probare contra instrumentum: hic autẽ nihil tale probare volumus, sed nec indirecte quidem, cum fatemur instrumentum ita fuisse confectum, vti est, sed aliud fuisse vere actum à contrahentibus, aliud simulate scriptum secundum illũ, titu. plus valere quod agitur, quam quod simulate concipitur. Sed ad primum adde Petr. Anchara. consilio 226. ad corroborationem, in 3. dubio post Cyn. Nicol. Matth. Bartol. & Bald. in d. l. 1. plus val. quid agit. late tractantem, an & quando admittatur probatio testium de simulatione contractus, aduersus instrumentum.

58 ¶ † Imo vero & hmõdi fraudes, & simulationes contractuum non tantum veris & apertis, probationibus deteguntur, sed & coniecturis, & præsumptionibus, & indiciis. l. dolum, in verbo indiciis. C. de dolo malo, & capi. illo vos, de pignor. & capi. ad nostram, de emptio. & vendi. Idque perpetuum est in omnibus his, quæ clam & fraudulenter fiunt. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re militari cum aliis multis à me collectis, infra, titu. sequen. in rubri. nume. 36. nonum quod ad probandum. Quibus autem coniecturis id fiat, reperies apud Barto. & Recentiores in l. post contractum. ff. de dona. & eundem Barto. consi. 65. Petr. Nicol. Ange. consi. 48. ex dicto themate, in 1. dubio. Raphae. Coma. consi. 155. Antognolus, in 3. dubio, Cæpollam in tracta. simulat. contractuum, Matthæ. Afflict. loquentem in casu nostræ consuetudinis, in tracta. Proto. in verbo, nisi quis, colum. 3. versic. sciendum, & multis sequen. Alcia. in l. si maior. C. de transact. Chasse. in consuetud. Burgundiæ, titu. *des retraictz*. §. 9. in verbo, *si la fraude est trouee*, & nos quoque nonnulla posuimus sup. in glo. 7. in verbo, *ou autres choses, censees pour immeubles*, nu. 75. ex in aliis, & seq.

59 ¶ † At in hac fraudis, & simulationis mentione illud non prætermittendum, non satis esse consanguineum in genere dicere contractum esse simulatum, fraudulentum, nisi & ipse species, ac modos simulationis, aut fraudis sigillatim edat, præsertim si id reus vocatus in ius in causa retractus petat, vt proinde sciat cedere ne an contendere debeat. Quod nos aliquod, cum id ex facto contigisset, diximus, secuti Barto. d. consi. 65. colũ. 2. vbi multis iuribus probat, & in agente, & in excipiente, allegantibus fraudem, aut simulationem procedere, & Bald. in l. ab Anastasio, in fin. per illũ tex. C. manda. Petr. Ancha. consi. 226. ad corroborationem, in 2. dubio, Paul. Castren. in l. iurisgentium. §. dolo, & ibi Alexan. qui eum. §. legit cum §. pactorum. ff. de pactis vbi & ipse Alexan. id dicit diligenter esse notandum, & idem Alexan. consil. 112. viso superiore, colum. 1. lib. 3. & consil. 28. in causa, col. 3. modo sic, in fi. lib. 5. Ex quibus etiam intelliges, præsertim ex Pau. & Alexan. in d. §. dolo, non satis quoque esse, probare contractum simulatum in genere.

60 ¶ † Sed vt ad alia transeamus, quæro an hic retractus noster habeat locum in transactione. Et certe ex constitutione protomixeos, non habet locum, vt scribitur in eadem constitutione, versic. in causa vero dotis, vbi Matthæ. Afflict. in verbo, licet enim supra diximus, colum. 8. versic. decimo nota. id eo argumento confirmat, quod licet feudum vendi non possit sine consensu domini, potest tamen de eo libere transigi, capi. si vasallus, tit. si de feud. fuer. controuer. in vsi. feud. & capi. 1. tit. de contro. inue. inter vasall. & ali. de benefi. in vsi. feud. & voluit Specu. titu. de arbit. §. restat, versicu. sed nunquid vasallus licet (vt subdit) secus sit in regno Siciliæ per constitutionem, cuius caput est, diuæ memoriæ. Hæc ille, & nihil præterea. Sed & idem, vt scilicet retractus locum nõ habeat in transactione, tenuit Ferro. in consue. Burdi. hoc eodem titu. §. 25. iterumque. §. 28. quibusdam aliis rationibus, quas ibi videre poteris, & Ioan. Corras. libro 3. Miscel. capitu. 4. nume. 5. nisi inquit, in fraudem consuetudinem, transactionis factam esse constaret.

61 ¶ † Quibus adde, quod transactio non est proprie contractus, vt dicit glo. in l. contractus, in princi. C. de fid. inst. Ex quo Bald. & Salyce. ibi, negant ex transactione deberi gabellam, quam vocant, quæ ex statuto debetur ex quolibet contractu. Ex quo & illud sequitur, nec consuetudinem nostram, quæ nuncupatim hic loquitur de contractu, cum dicit, *par contract de uente*, vti & aliæ prope omnes, habere locum in transactione. Id quod aperte declarat consuetudo Turonum hoc eod. titu. *de retraictz*, capi. 24. & Cenomanorum capitu. 370. Lodunensium, hoc quoque titu. §. 23. Nisi (inquiunt) facta fuerit in fraudem, declarat que posterior, quando possit dici factam in fraudem, de quo etiam, ne id prætermittamus, per Bal. Mar. Lauda. Cardi. Alex. & alios in d. capi. 1. tit. de controuer.

controuer. inuc. inter val. & alie.de benefi.in vsi. feud.in capi.1.in princi.colum.4.versicu.quero an vasallus,titu.de prohibi.feud.ali.per Federi.in vsi. feud.& Franciscus.Curti.Iunio.in tractatio. feud. in 4.parte princi.in 6.questio.etiam princip.quæ est in 42.char.

62 § † Verum videri posset, inspiciendum esse, vtrumne fundus ex transactione ei dimittatur,qui ante non possidebat,dato ab eo aliquo pretio : an vero apud eum maneat,qui possidebat : multum enim inter vtrunque interest, vt videre licet ex l. si pro fundo,& ibi Barto.& Bald.C.de transactio. glo.Barto.& aliis in l.ex causa.C.pro empto.gloss. Alberic.& Barto.in l.1.ff.eod.titu.quorum ea est, sententia, vsucapionem pro transacto habere locum in re,quę traditur nomine transactionis,non etiam in re petita, quę dimittitur apud possessorem,& glo.in l.stipulatio ista, in princi.in verbo, successores, & ibi Angel.paulo post medium, & Recentiores.ff.de verbo.obliga.Barto.in l.naturaliter.§.nihil commune, colum 3.nume.5.versicu. pro declaratione,& ibi Recentiores post eum.ff. de acquiren.posse.& in l.eius rei,in princ.ff.de rei uendica.Bald.in l.1.colum.1.versicu. sed nunquid potest.C.de bonis mater.& in l.cum ii.§.si cum lis in 2.lectio ff.de transact. Salycc. post Petrum, & alios,in l.siue apud acta,colum.6.versicu.sed.extr. glo.oppo. C. de transactio. Alexan.consil.168.requisitus,colum.2.versicu.& pactum,libr.2.quod, repetitur consil.20.lib.5. Ange. Areti.in §.si quis postulante,alias §.item qs es colum.3.num.8.versicu.in eadem,ibi, quo casu, Institu.de actioni.& Corne.consi.196.circa pręsentem,colum.3.uersi. quinimo titu.lib.2.& Stepha. Bertran.consi.j.uiso consultationis themate,in 10.dubio,lib.1.Ex quibus cognosces in primo casu acquiri titulum, transferri dominium, & usucapiendi conditionem produci, & euictionem deberi: in secundo minime.

63 § † Ex quo etiam per, consuetudinem expressam Andegauorum,capi.360.ex transactione ex qua is qui possidebat,relinquit rem alteri, est locus retractui. At si ea remaneat apud possessorem,non est ei locus, etiam si pecuniam alteri refundat. Et forte ea consuetudo cęteris ęquior est, & rationabilior Constat autem,cum res datur ex transactione accepta pecunia,deberi laudimia, ut dicit Petr.Iaco.titu.de actio.in rem pro re emphy. colum.12.uersicu.item si res detur ex causa transactionis. Licet secus sit,si relinquatur apud possidentem,ut placet Sanxonio in consuetudinibus Turonię, titu.*comme homage se doibt offrir à son segneur*.§.ult.colum.1.& Chass.titu.*des censez*.§.1. in uerbo, *retenue*, colum.3.uersicu.aduerte ad cautelam, & ante hos Stepha. Bertran.consil.321. uiso casu,in princi.lib.1. Et facit, quod & ipse Chasse tradit in titu. *des fiefz*.§.8 eodemque ulti. in gl.1.col.4.uersi.nunquid at.Sed & idem in tit. *de retraictz*.§.1.in uerbo, *vendu*, col.2.uersi.quid si dimittatur tenet nuncupatim retractum non habere locum,cum ex transactione dimittitur res penes possidentem aliquo dato uel recepto.

64 § † Ego vero & tunc quoque,cum res maneat apud ipsum possessorem,dato aliquo pretio, arbitror locum esse retractui,non ipsius quidem rei sed iuris,siue actionis transigentis,qui à se rem, omnino abdicauit : habet enim ea transactio speciem quandam venditionis illius iuris,d.l.1.ff.pro empto.vbi possessor,qui litis æstimationem obtulit,pro emptore incipit possidere, & expressius in l.litis, cod.titu.vbi litis æstimatio est similis emptioni.& idem prope text.est in l.sed & si.§.si lis, ff.de publi.in rem action.& vbique concordan.in glo. Et si scio nonnullos facere discrimen,an quid sit datum causa transactionis , an pro litis æstimatione,vt nota.in d.l.1.pro empto. Sed id mihi nunquam placuit,sicuti, nec Ioan.antiquo glossatori: & vtrunque etiam confundit tex.in d.l.eius rei.ff. de rei vendic.vbi glo.& Barto.non videntes, qua elaberentur,dicunt ibi transactionem improprie poni,& exponunt transegisse,id est, recessisse à lite.Et quanquam hæc non sit proprie venditio, vt satis probant illi tex.tamen satis est in casu nostræ consuetudinis,vt sit similis venditioni, cum ea loquatur de contractu venditionis,& æquipollente venditioni . Si tamen amplius scire velis, quid sit lis æstimata, vide Tullium in oratione pro Aulo Cluentio Habito.

65 § † Et quicquid supra dictum est , transactio ipsa contractus est, vt probant multa iura & inter cætera,d.l.contractus in princip.C de fide instru. quamuis glo.vt diximus,asserit id intelligi improprie,atque etiam tex.in l.cum te transegisse, ibi, si de fide contractus.C.de transacti.& in l.vlti.C.de litigio.dum à generali regula loquente de contractu,excipit transactionem,& in l.si donationis (q prope & perpetuum est) affirmat ex transactione deberi gabellam, quam statutum iubet solui ex contractu,quod ipse dicit esse notandum, & eum sequitur Alexan.in d.l.siue apud acta, colum.pen. C.de transactio.& Firmia.in tracta. gabellarum, in 3.parte 8.partis princi.in 11.quæstione. Sed & quod contractus sit, tenuit Barto.in l.siue apud acta,colum.4.versicu.his præmissis Paul. Castren. consilio 379.primo videndum est,post princip.& lib.1. Sed & alienationis quoque species est, vt etiam probat text.in l.1.§.vtrum autem , ibi, at si transegit.ff.si quid in frau.patro.quem in id nuncupatim expendit ipse Bald.in l.1.post princip.& ibi quoque Salyce.C.si aduer.transact. & voluit, etiam ipse Bald.in capitu.contingit,colum.1 in 2. locis,extra de transact.& Federi.Senen.consil 94. casus talis est Prælatus , non semel.& Signori.qui alios tex.& Doctor.citat,consilio 71.factum sic se habet dominus Episcopus colum.2.versicu.circa primum,& multis sequenti.Alexan.consilio 129. ponderatis,colum.1.versicu,nec etiam obstat, lib. 1.& Iacob.à S.Georgi.in l.nulli,in priori lectio.ff. de transactio. Ideo si ex statuto debeatur gabella ex alienatione,alias contractus sit nullus : debetur & ex transactione, ex qua alienatio sequitur, vt pulchre respondit Angel. consilio 215.thema, tale est, colum.vlti.Imo vero idem Angel. consilio 239. instrumentum , dicit appellatione

emptionis

emptionis comprehendi, & transactionem, ex eaque similiter, deberi gabellam, atque ex propria emptione.

66 ¶† Et licet Bald.ipse in d.capi.1.ad fin.titulo de contro inue.inter vasall.& ali.de benefic.quærens, an vasallus possit transigere de feudo, distinguat, vtrum transigat dimittendo feudum possessori, an id ipsum non possidenti tradendo, vt primo casu possit, quasi non videatur alienasse: secūdo non possit, per tex.quem dicit vnicum, in d.l. si pro fundo.C.de transa.& eum sequuntur Mart. Laud. Aluaro.& Cardi.Alexan.ibi,& idem voluerunt ipse Bald.in capi.1.colum.2.versicu. caueat, titu.de prohib.feud.alie.per Fede.in vsib.feud.& Aluaro.in d.capitu si vasallus, titu.si de feud.fuer. contro.in vsi.feud.Roma. consi.166.viso diligenter, in pri.dubio. Alexan.consi.41.viso themate & his, post medium, lib.6.quod duplicatur consi.95. eodem lib.6.& Fran.Areti.qui tamen in secundo membro contradicit, consi.14.viso & diligenter, col.7.versicu.præterea posito.& Iacob, à S. Georg. in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando, colum.3.versicu.subsequenter,& Iason loquens etiam de emphyteuta, in l.vlti.char.penul. nume.121.versicu. decimo quæro. C.de iure emphyteuti. & Chasse.titu.*des fiefz*.§.8.in verbo, *en alienation, & transport*, colum.4.versiculo nunquid autem,& sequen.& Ferro.in consue.Burdig. titu.de feudis.§.16.in princi.Tamen ego illis non omnino accedo, quando & alias, qui rem dimittit apud possidentem, censeatur transferre, & alienare.l.quædam mulier.ff.de rei vendica.& l.si sponsalibus.§.si mulier.ff.de iur.dot.& l.qua ratione.§. interdum.ff.de acquiren. rer.do.& §. interdum, Institu.de rer diui.& declarat Salyce.in l.1.ad fin. C.de actio.& obli.& satis est è mente Dyn. in capitu.possessor, de regul.iur.libro.6.& Barto.in l.si culpa.ff. de rei vendi.

67 ¶† Nec est quod speciale sit in transactione, vt nonnulli contendunt, & inter cæteros Bald.in d.capi.1.titu.de controuer.inue.inter vasallum & ali.in vsi.feud.& Alexan.in d.l.si pro fundo,col.1. versicu.vlt.nota.& Stepha.Bertran.consi.321.viso casu,lib.1.& consi.255.quæsitum est, lib.3.& alij multi ex is, quos supra citauimus, num.62.verum videri: refragantibus tamen Salyce.in d l.si pro, fundo.Angel.Roman.& Iacob. Puteo.in d.§.nihil commune. Quibus ego malo accedere, rationibus ab illis adductis, & quia etiam quantum ad, casum nostrum priuatim pertinet, eadem est omnium ratio. Et habemus glossam singula.in l.cum. ij.§.si vni, in verbo, transactione.ff.de transact.quę nota.eum qui ob transactionem rem possidenti, relinquit, alienare: ideoque & hoc casu requiri, decretum iudicis, quod alias requiritur in alienatione rei. Et eam sequitur Iason ibi in fin.& Bar. & ipse Iason in d.l.nulli, eodem tit.atque per eam dicunt prælatos cæterosque administratores, non habere facultatem etiam per transactionem relinquendi rem immobilem ei qui eam possidet, sine decreto. Id quod dicunt perpetuo menti tenendum,& præterea Iason.singularissimum,& Franc. Curt.Iuni.in tracta.feud.vbi supra, citauimus, qui ob id dubitat de eo, quod supra, dictum est de vasallo transigente, & dimittente feudum apud possessorem.

68 ¶† Nam & Doctor.vbique tenent procuratores principis non posse ita transigere, vt res maneat apud aduersarium, nec distinguunt, possidebat ante necne: nec enim (inquiunt) id magis facere possunt, quam minor aut, curator ipsius.l. non solum.C.de prædi.mino. Secus (inquiunt) si rem ipsam retineant, quia id agentes conditionē, principis faciunt meliorem. Ita enim voluit gloss. nota.in d.l.nulli.ff.de transacti.quam sequuntur, Barto.& alij ibi.& Panor.qui idem dicit de prælatis in capi.contingit, colum.2.nume.3.paulo post princi.versicu.concluderem sic, extra de transact. vbi eam glo dicit nota.& iterum in capi.veniens, colum.1.eodem titu.& consi.56.videtur primo, circa medium, lib.1.& iterum consi.67.illud de, iure quæritur, colum.1.eodem libro.1.& Roma. consi.50.idem in præfata,& Docto.vbique Carol. Ruin.consilio 11.viso compromisso, columna.2. numero 4.libro 4. Et idem quoque de patre administratore filiifamil.dicit Bald.in d.l.1.columna 1.versiculo quæro an pater, per illum text.C. de bono.materni.

69 ¶† Nam vt dicit Philipp. Deci.in l.cum te, proponas, quæ est ij.C.de transactio.transactio, alienatio est, cum res per eam abdicatur, secus si retinetur. Ex quo illud fit, quod tradit Ioan. Ray. in capi.imperialem.§.habito, colum.24.in paruis, versicu.quæro an per iudicium, titu.de prohi.feu. ali.per Fede.in vsib.feud.ex transactione si res dimittatur, deberi laudimia, per glo.in d.l.ex causa. C.pro empto.non si retinetur, per l.dedi.§.subtilitus.ff.de condi.ob caus.quia tunc potius videtur redimere vexationem, capitu.dilectus, extra de simo.& ita dicit tenere Oldra.alicubi, nullo alio, certo loco citato. Et id nuncupatim sequitur, Stephanus Bertrand. dicto consilio 321 libro 1. Ferro. in consuetudi. Burdigal.titulo de feudis.§. 16.in principio.

70 ¶† Quid quod glo.in d.l.non solum, in verbo, dedisti.C.de prædi.mino.in ea est sententia, vt minor per transactionem non solum non possit, rem à se possessam dare, sed nec alteri possidenti, dimittere? Nam cum tex.ibi ita dixisset, igitur & tu, si fratribus tuis per transactionem fundum dedisti, hæc ad verbum scribit: Secus si fundum, de quo litigabat minor, dimisit, aliquo dato nomine transactionis, argu.l.præses. C.de transactio. Imo. idem.l.cum ij.§.si cum lis.ff.de transactio.Et Saly. ibi, posteaquam retulit eam Accurs. sententiam, subiunxit: Sed licet quis, Hic non alienat, quia simpliciter dimittendo, non dicitur velle transferre dominium: vt nota.in d.l.siue apud acta.C.de transactio. & d.l. ex causa. C. pro empto. & probatur in l.si super possessione.C.de transactio. Et ego respondeo, quod contra se parat exceptionem qua obstante, vendicare non posset, si transactio, teneret. Et sic in effectu videtur alienare, & circumueniretur, Senatusconsultum. Hæc ille.

Cæteri autem Docto. præter Io. Fab. nihil de ea gl. dixerunt, tanquam eam tacite approbantes, secundum l. item quod Sabinus, in fin. ff. de hæred. in st. & dicemus infra, eodem titu §. 35. glos. 4. numero 46 nam minores. Ipse autem Ioan. Fab. in d. l. non solum, nuncupatim tradit, opus esse decreto in transactione facta à minore, si relinquit rem immobilem: non, si retinet.

71 ¶† In eadem quoque sententia fuit & alia gl. in d. l. prima. in uerbo, veteris, C. si aduer. transact. & illam ibi expressim sequuntur Bartol. & Salyce. licet res, quæ ex causa transactionis dimittitur, proprie non dicatur alienari, per d. l. si pro fundo. C. de transact. tamen quia exceptio perpetua ad eam rem defendendam paratur possessori, cẽsetur esse quædam species alienationis, per text. in l. prima, versicu. at si transegit, ff. si quid in fraudem patr. & argumen. l. vltimæ, C. de rebus alien. non ali. Et sic (inquit) Sal. paria sunt, alienare, uel perpetuam exceptionem contra se parare. Sed & illam quoque gloss. sequitur Albericus in Authen. hoc ius, columna quarta, uersio. rursus si ecclesia, C. de sac. sanct. eccles.

72 ¶† Denique qui per transactionem dimittit ius, siue actionem, quam habet in re immobili ab alio possessa, & ipsam quoque rem remittere uel cedere videtur, l. qui actionem, ff. de regn. iur. Et cum id faciat accepto pretio, quid dubitandum est, quin id habeat vim vẽditionis iuris, siue actionis, quæ ad rem immobilem competit: ideoque & immobilis cęnseatur, secundum ea, quæ late diximus supra, eodem in glo. 7. in uerbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nume. 1. & seq. vnde & consequens est, & hoc respectu competere ius contractus, vt ea ipsa verba aperte declarant, & ibi diximus nume. 31. sed ut tandem, & etiam in gló. secunda. in uerbo, *a uendu*, numero 51 tũ quia licet. Vt omittam, si alter diceremus, facillime fraudem retractu fieri, relinquendo primum possessionem, & postea super proprietate transigendo. Et secundum hanc nostram sententiam vidi arestum supremi nostri Senatus Parisi. pro domino de Puy robert Engolismẽsi, super dominio *des Vmbrayes*, quod ego ab eodem Senatu delegatus executioni demandaui.

73 ¶† Porro autem, ne id Lectores fallat, sunt, qui hac in re ita distinguunt: an scilicet quis simpliciter litem siue controuersiam remittat, & is nihil dare censeatur? an uero ius suum siue actionem remittat, & is dare censeatur. Hæc enim fuit sententia eius, qui vbique omnium prope sententiarum fuit, scilicet Bald. in d. l. prima, colum. 1. versicu. sed nunquid potest, C. de bonis mater. Et idem propemodum voluit ipse Baldus in l. si inter vos, C. Commu. utri. iudic. cum dicit d. l. si pro fundo, habere locum, quando celebratur contractus super instantia litis tantum: secus vero, quando cõcernit rem ipsam, vt in eo text. & sequitur Iason. in d. l. si pro fundo, columna ultima, numero 9. in fine versicu. vnde alibi dicit, & Bertran. d. consilio 255. quæsitum est, libro 3. & Anto. Rubr. consilio 352. videretur primo, columna secunda, versi. non obstant modo. Sed ut libere dicam, quod sentio, nihil hic video, præter verborum quandam diuersitatem, rerum nullam video.

74 ¶† Hæc autem, quæ dicta sunt, retractum habere locum in hoc casu, intellige secũdum ea quæ diximus, & specialius hic dicenda sunt, ne quis erret, vt scilicet consanguineus admittatur ad retractum, non rei quidem ipsius, de qua transactũ est, sed iuris, quod ipse trãsigens rem sit, nec enim plus consequetur consanguineus ex ipso retractu, quam habebat transigens. Et sic, si transigens possidebat, & ipse quoque consanguineus possidebit, sine præiudicio iuris ab alio prætensi. Si non possidebat, nec retrahens possidebit: sed poterit prosequi ius, quod trãsigenti competebat, & quod idem remiserat. Vt in simili dicimus de minore restituto, vt si læsus fuerit in vendendo tãtum, non in transferendo possessionem, quia eam emptor possidebat: tunc ei non restituetur possessio, sed tantum actio. quam ad rem habebat, l. qui proprio, & ibi glo. Barto. Alberic. & alii, ff. de procur. vt scilicet id fiat, quod ibi dicit Barto. vice prouerbii apud nos iactati, illud reddit restitutio, quod abstulit læsio. & voluit idem Barto. in l. si quidem, C. de prædi. mino. & in l. quod tempore, columna prima, C. de resti. mili. & in l. ultima. columna tertia, versiculo uenio ad vltimum, C. de senten. pas. & Alberic. in l. si res æstimata. §. primo post princip. ff. de iure do Bal. in repe. l. Æmilius, columna 9. versicul. nunc ad propositum. ff. de minori. & Paul. Castren. consilio 248. visis, paulo ante fin. libro secundo, & Angel. Areti. in § rursus, columna 3. numero 7. in fin. versiculo quarto præmitte, Insti. de act. Quod & probatur in l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minor. vbi ita fit restitutio, ut vnusquisque integrum ius suum recipiat. Et facit etiam optime tex. in l. prima. C. si aduers. transa. vbi si minor restituitur aduersus transactionem, competunt veteres actiones, quæ scilicet ante transactionem competebant: quasi scilicet partes in eundem statutum reponantur, in quo erant tempore transactionis. & in l. sed & si per Prætorem. §. si feriæ, ff. ex quib. cau. maior. cum dicitur, Sed cum feriæ repentinæ eximunt, restitutio dun taxat ipsorum dierum facienda est, non totius tẽporis, cum simil. b. quæ dicemus infra §. 32. glo. 1. numero 69. adde & tu. Et faciunt notata in capit. ex ratione, de appella. & quod tradit Angel. consilio 310. in proposita, columna vltima. Et ita quoque dictum est eo aresto, supra à nobis citato, vt scilicet consanguineus admitteretur ad retractũ iuris & actionis, non rei.

75 ¶† Illud tandem non omiserim, quod Baldus vbique male sibi constans (quod ęgerrime de tãto viro pronuntio) in d. capitu. primo. titu. de cõtro. inter vas. & alium, posteaquam dixit ea quæ supra. numero 67. nec est, ex eo retulimus, illud eon festim subdit, quod omnino superioribus contra dicit. Et nota (inquit) quòd in omnibus aliis cõtractibus, is qui dimittit, transfert, & alienat, per d. l. quædam mulier, & d. l. si sponsalibus, supra allegatis. Tamen secus est in contractu transactionis,

nis, quod est (vt ipse dicit) notatu dignum. Et videtur sequi Card. Alex. ibi, columna secunda. Sed hoc (ut iam diximus) è diametro omnibus iis, quæ supra dicta sunt, aduersatur: & expressim reprobat Firmi. in tractat. de Episcopo. in 4. parte libro 4. columna. 36. versiculo dubitari posset, an prohibitus. Quid autem de his sentiat Chas. vide bis apud eum in commentariis Burgund. titu. *des fiefz.* §. 8. eodemque vltim. in uersic. *en alienation*, nume. 22. & iterum *des retraictz.* §. primo. in ver. *vendu*, paulo ante fin. iterumque in titu. *des censes* §. primo. in verbo, *retenue*, etiam paulo ante fin. Et vide etiam Caro. Molend. in consuet. Paris. tit. primo. §. 22. in 21. q.

76 ¶† CÆTERVM ET HÆC species in quæstionem vocatu: Duo socii in re quapiam cōmuni, cum eam diuidere vellent, nec forte commode possent, ad licitationem rem deduxerunt, & ei qui licitatione vicit, integra res fuit adiudicata, uel per iudicem super hoc aditum uel etiā communi consensu partium, iuxta l. item Labeo § primo. ff. fami. ercis. cum similib. addu, à Sozin. consilio 160. in præsenti, columna vltima in ulti. dubio, libro secūdo, vtrum igitur consanguineus eius, qui ex ea licitatione pretium accepit, possit partem illius ab eius socio, cui tota res adiudicata est, vi huius statuti retrahere. Et huius certe quæstionis sub me iudice lis est, ideo nunc non definio, sed mihi & cæteris cogitandum relinquo sed ita, vt interim videas, quid in re non admodū dissimili respondit Pau. Cast. consilio 144. dubiū videtur facere, libro primo, & not. per Barto. in l. & ideo, ff. de condi. furt. & Guid. Pap. deci. Delph. 48. est etiam, in fi. & deci. 411. dominus directus, versi. sed an ex remissione. & Ias. post alios multos in l. vltima. colum. 32. nume. 114. versi. sexto quæro, C. de iure emphyteu. vbi retractat, an emphyteutæ & vasalli possint, & quomodo inter se diuidere emphyteusim & feudum.

77 ¶† Sed & tu vide text. loquentem in hoc casu in l. communi. §. si debitor, ff. commu. diui. in illis verbis, quam per adiudicationem emit, ex quibus intelligis hanc emptionem quoque appellari, diciturque ibi actionem ex empto ex huiusmodi adiudicatione oriri. Nam etiam scribitur in l. prima. C. commu. vtri. iudic. diuisionem prædiorum vicē emptionis obtinere, ibique declaratur a Docto. quomodo intelligatur. Eiusq; l. auctoritate dicunt Spe. & Ioan. And. titu. de feud. §. quoniam, versicu. 33. vasallum non posse cum alio feudum diuidere. De quo tamen vide Bald. in cap. primo. in prin. columna 3. versicu. quæro an vasallus, tit de prohi. feud. alie. per Fride. in vs. feud. cum aliis multis citatis à Iaso. in d. l. vltima. de iure emphyteu. quo loco supra citauimus & præterea Steph. Bert. consilio 34. visis duobus, in 4. eodemque vltimo, dubio, libro primo Sed & per illum text. Petr. Ferra. in titu. forma libel. pso hære. uel re singu, diuid. in verbo, domum vnam, tradit, quòd ex huiusmodi diuisionibus, quibus tota res emphyteutica vni tribuitur, debentur laudimia pro partibus cohæredum. Quod & idem tenet Ioan. Rayn. in capitu. præterea ducatus, char. 4. in paruis, versicu. quæro an pro diuisione, titu. de prohi. feud. alie. per Fed. in vs. feud. de quo & tu vide Corset. decis. Tholo. 75. item fuit quæsitum si ex diuisione, & ibi Aufre. qui multos allegat & Steph. Bertr. consil. 112. puto, in fin. libro primo. & consilio 78. ex casu, in 2. dubio, libro 4. & Ias. in d. l. vltima, columna 12. numero 47. versiculo septimo quæro, C. de iure emphyteu. An autem debeatur collecta, siue gabella (quam vocant) ex diuisione, quæ à statuto iubetur solui ex alienatione, vide Alberi. statutorum parte 1. q. ex statuto Parmæ, & Rom. consilio 182. in casu proposito, in secundo dubio, & Barb. consilio 14. clementissimi, columna 3. lib. quarto, Sed & vtrum is, cui restitutio facienda est, tenetur stare diuisioni rei communis subiectæ ei restitutioni, an non teneatur, non magis quam venditioni, uide ipsum Alberic. in Authentic. res quæ, nume. 7. C. com. de leg.

78 ¶† Et si de ea re plura scire velis, vide Matth. Afflict. in tract. proto. in ver. licet enim, colum. 9. sed dubitatur, & seq. & Chass. hoc tit. *de retraictz,* §. 9. versicu. item quæritur quid in diuisione, & Molend. in consuetu. Paris. titu. 1. §. 22. in 22. q. vide item tex. qui necessariam vocat huiusmodi adiudicationem, quę fit in diuisione rerum commu. in l. si pignori. ff. fam. ercis. Dubium enim est, vtrū retractus habeat locum in alienationibus necessariis, de quo late disputauimus supra, hac glos. numero 8. secundo, & multis seq. Quid autem, si ita diuidatur hæreditas inter hæredes, vt alter omnia mobilia habeat, alter omnia immobilia, An hic cēseatur emisse partem alterius in huiusmodi immobilibus: uide Guid. Papæ. consilio 46. in facto præsupponitur, per totum, præsertim versicu. plus posset considerari.

79 ¶† QVÆSTIONIS QVOQVE EST, An retractus habeat locum in locatione, saltem ad longum tempus. Nam ex ea transfertur & possessio, & vtile dominium: vt de possessione voluit glo. in l. 3. §. ex contrario, & in l. si quis ante & ibi Alex. colum. 4. versicu. gl. super verb. nouissiue, ff. de acqui. posse. & in l. si ut certo. §. si duob. vehiculum. ff. commo. & probatur in l. sciendum, in princip. versicul. sed & etiam ff. qui satisda. cog. vbi Bald. & post eum Alex. dicunt, in huiusmodi possessione verificari (vt ipsi loquuntur) statutū loquens de possessione: tanquam scilicet huiusmodi conductor ad longum tempus, censeatur proprie & vere possidere. & idem Bald. consilio 335. dubitat primo, ad fin. libro 1. [Ang. in l. quamuis. §. 1. ff. de acquiren. poss.] & Msaue. titu. de loca. §. item iste conductor. Imol. in clemen. 1. colum. 3. numero 21. de rebus eccle. non alie. & Alex. consilio 120. visis narratis, ad fin. libro 3. & consilio j. ponderatis his, colum. secunda. libro quarto. Bar. consi. 8. illud afferam, colum. 8. libro 4. vbi multa iura in id allegat.

80 ¶† De utili autem dominio notatur in l. prima & l. seq. ff. si ager vect. & voluit Fed. Senen. consil. 223. quęritur, an institutio, circa medium. Barto. post Dy. in l. prima. §. quod autē ait, ff. de superfi,

& l.pen.§.instituto, & ibi quoque Bald.ff.de leg.2. ipse Bald.in rubri.C.de iu.emphy. Salyce.in l.vlti. colum.vlti.versicu.quæro an prohibita.C.de rebus alienis non ali. Ange.in §.scire autem, in Authen. de non alie.Imo.in d.clemen.1.de reb.eccle.non ali.& consil.68.in casu præmisso, colum.vlti.Pan. in capi.ex literis, colum.2. versicu.in glo.1.extra, de iur.patro.Raphae.Fulgo.consi.omnium primo, illustris, colum.1.vbi dicit procedere etiam si locator vtile tantum dominium habet.Floren.in l.in hoc iudicium.§.si conueniat. ff.com.diuid. Marti. Lauda.& Cardi.Alexan.in capi.1.§.donare, statim post princi.titu.qualiter olim feud. pot.ali.in vsib. feud.Fran.Areti. consi.55.in caussa mihi proposita. Alexan.consi.68.visis duobus, colum.2.libr.1. quod repetitur consi.165.lib.2.& idem Alexand. consi.112.videtur in præsenti consultatione, colū. 2.eod.lib.1.& consi.105.viso themate, colum.2. lib.3.& d.consi.1. colum.penul.lib.4. & consi.17. viso instrumento, colum.2.eo.lib.4. & consi.117. viso processu, colum.penul.eod.lib.4. & consi.69. circa primum, ad fin.lib.5.& consil. 122. viso processu, colum.1.eo.lib.5.Corin.consi.243.circa primum, colum.2.lib.3.Soz.consi.5.subtiliter, colu. 2.lib.4.Ias.in l.vltim.colum.32.nu.112.versi.quarto quæro.C.de iur.emphy. Iac.à S.Georg. in tract. feud.in verbo.& cum pacto de non alienando, colum.5.versi.quæro vlterius, nunquid. Steph. Bert. consi.126.locatio, in princ.lib.2. & Doc. vbiq;.

81 ¶ † Et ita quidem, vt prohibita alienatione, censeatur & hæc locatio prohibita, vt voluit glo, in l.vlti.& ibi Bald.& alij.C.de pact pigno.& glo. in clemen.1.in verb.locationes, & ibi Cardi.versicu.vlti.de reb.eccle.non alie.Dy.Barto.Bal.Imo. & omnes in d.l.penult.§.instituto, contra glo.ibi. ff.de leg.2.Bald.in capi.1.in princi. colum.4.versi. & an nomine, titu.qui feud.da.posse.in vsi.feud.& in capit 1.§.aut si libellario, in fin.titu.quib.mod. feud.amitten.& consil.357.reuerendus pater, post princi.lib.1.cum multis concordan.traditis ab ipso Alexan.in l.si filio.§.si vir in quinquennium, colum.vltima.ff.solu.matrimo.& in l.si domus.§.si fundus, colum.vlti.ff.de leg.1.& Barba.in rep.rub. de reb.eccle.non alie.in 1.quæstio.princi.versicu. octauo limita, qui est in colum.6.& Felyn.in capi. quæ in ecclesiarum, colum.30.nume.120.versicu. vbi autem fieret, extra de constitu.& Philip.Deci. consilio 142.cuius superscriptio.incipit, an & quando alienatio, colum.2.nume.1.in fi.versi.sed prædictis, & copiosissime à nobis supra, titu.omnium huius volu.3.§.12.qui est omnium eiusdem voluminis 36.

82 ¶ † Imo vero prohibita simpliciter venditione, etiam nulla alienationis mentione generaliter facta, prohibita est & hæc locatio, ex sententia Rofre. Bene.quæstion. Sabbat.8. Viterbiensis, & Bald.in Authen.& qui iurat, colum.antepenulti. versicu.vlterius quæro.C.de bonis auto.iudi.possi. Alexan.d.consi.1.colum.4.lib.item 4.Firmia.in tractatu gabellarum, in 4 quæstio.princ., in 22 eademque, vlti.quæstio.colum.eiusdem 2.uersicu.& aduerte, vbi id dicit singu.& iterum in 3.parte 8. partis princi.colum 2.versicu.nec omitto.Ias.in d. l.vlti.vbi nuper citauimus.C.de iure emphyteu.& consi.29.nunquam putaui, colum.1.lib.1.vbi id, dicit multum nota.Philip.Dec.consi.203.in causa reuerendissimi, & Fran.Ripa, in l.filiusfamilias.§. diui, nume.100.ff.de lega.1. Ex eaque debentur, laudimia, vt ex venditione: vti voluit Specu.titu. de Emph.§.nunc aliqua, nu.149.ver.123.cū duob. versicu.sequen.Petr.Iaco.titu.de actio.in rem pro re emphyteu.colum.8.versicu.item pretium.Imo. in capi.potuit, colum.9.versicu.item quæri potest an emphyteuta possit locare, extra eod.titu.Alex. d.consi.68.colum.1.uersicu.sed ita in proposito, quod repetitur consi.165 libro.2.Philipp.Deci.d. consilio 204. Et sicut emphyteuta non potest, vendere domino inconsulto, ita nec hic conductor longi temporis.Barto.in d.l.1.§.quod autem. ff.de superfi.quem sic intelligit, & id dicit singu. Fran.Areti.d.consi.55.colum.1.versicu.quid plura. Ideoque ex huiusmodi locatione res cadit in commissum, vt ex venditione vt respondit Bald. consilio 415 præmittendum est ad euidentiam, quod titu.in princi.lib.1. Ex hisque fit, vt l.æde, & l.emptorem.C.loca.non habeant locum in huiusmodi locatione, vt singu.respondit Ange.consilio 2.certum est, colum.vlti.versicu.item actio. Tu tamen super eo quod diximus in princi. huius versicu.vide Barba.in rubri.de reb.eccle.non ali. colum.7.nume.40.

83 ¶ † Ex quibus satis apparet, hanc locationem ad longum tempus, haberi pro venditione, magis quam pro simplici locatione, aut certe ipsi venditioni adæquari, aut æquipollere: quod satis est, vt locum habeat retractus ex nostra consuetudine, in istis verbis, *ou equipollent à vente*. Nam & simplex ipsa locatio ad non longum tempus, proxima est venditioni, iisdemque iuris regulis consistit, vt scribitur in l.2.in princ.& iterum in §.1.ff loca. & §.?.& §.adeo, Iustin.eod.Hincque lex loquens in venditione, trahitur ad locationem.§.pretium in fin. Institu.de emptio.& venditio.vbi & hoc, trahit Ange.Areti.in vlti.nota.ad statutum etiam exorbitans, & correctorium, per gloss.in l.quod vero.ff.de legib.& in l.si quis seruo, & ibi Barto.& alios.C.de fur.

84 ¶ † Ego tamen contrarium arbitror, quia, etiamsi locatio esset perpetua, non videretur esse locus retractui: nam huiusmodi locatio est viribus, & effectu quædam concessio in emphyteusim & idem de vtroque iudicandum, vt dicit Ange.in d.§.scire autem, in Authen.de non alienan. Imol. in capi.nulli, colum.3.versicu.& nota etiam, & iterum in capi.ad audientiam, colum 1.versicu. item aduerte, de rebus eccle.non alie. & Raphae. Fulgo.consi.240.pro euidentia, & Francisc.Areti. consi.110.consideratis diligenter, colum.1.versi. item etiam in priuatio, Carol.Rui.consi.166.quia de pluribus, colum 2.nume.6 libro.1. & Stephan. Bertran.consi.311.adhærendo, colum.2.versiculo quod autem, lib.1.& consi.129.locatio, in princi. lib.2. Et satis probatur ex tex.eas æquiparante in Auth.qui rem, ibi, conductā, vel in emphyteusim acceptam.

acceptam.C.de sacrosan.eccle.vbi Deci.id dicit procedere, cum est eadem vtriusque ratio. & est similis tex.in l.omnes. C. de fun.patri.lib.11.ibi, emphyteusim vel conductionem quolibet genere largitatis de nostra liberalitate meruerint. Sed & hoc clarius probat tex.in l.1. C.de officio. Comi. sacr.pal.ibi, totius perpetuarij, hoc est, emphyteuticarij iuris. Nam ius perpetuarium id certe est, quod ex conductione perpetua competit. Et hinc perpetuarij dicti conductores, qui in perpetuum rem ipsam conduxerint, vt constat ex l.1.& 3.atq; etiam vlti.C.de locati. prædi.ciuili.lib.11. Ideoq; atque hac perpetua conductione cadit is perpetuarius conductor, ob cessationem solutionis triennij atque ex vera illa emphyteusi, vt sentit Barto.in l. vectigalia.§.1.ff.de publica.& aperte voluit Bald. in capitu.querelam, ad finem extra de iure iur.& Ange.in §.scire, in Authen.de non alie.& Panor. in capitu.propter sterilitatem, in vlti.notabi.extra de loca.& Raphae.Fulgo.& Philip. Deci.in d.Authen.qui rem. Sozi.consi.167.non inutilis, col.2. versicu.quibus iam declaratis, libr.2.& alibi sæpe in eod.consilio tradit, minimum differre huiusmodi locationem ab emphyteusi.& voluit etiam Petr.Ferra.titu.forma.libel.ad ficti præstationem, in glo.1.in princi.vbi dicit, quod quando fit hæc locatio ad longum tempus, ea transit in emphyteusim, & Fulgo dict. consilio 240.vbi illud quoque dicit, quod huiusmodi conductor alienare non potest inscio domino, sicut nec emphyteuta, & Iason qui & idem voluit in l.vlti.colum.1.C.de iur.emphy.& id quoque ante hos voluit Barto.in l.1.§.quod autem, l.2.ff.de superficie. De quibus tamen, ne decipiaris, vide Alber.in d.l.vlti. versic. sed nunquid hæc lex, C.de iur.emphyteu.& omnino Fran. Areti.consi.55.in causa mihi proposita prope per totum. Sed vt id tandem caput concludam, in emphyteusi non est locus retractui, ex alia consuetudine infra eodem titulo.§.34.de qua re ibi dicemus.

85 ¶ † Sed & quod ad locationem ad longum tempus, nec tamen perpetuum, priuatim pertinet satis constat, in ea locum non habere rationem retractus, quæ est, ne res exeat de familia, vt iam sæpius diximus. Nam finito tempore locationis, res omnino redit ad locatorem, & sic in familiam. Imo vero non desinit esse in familia, cum locator maneat dominus directus. Nam vtile dominium tantum (quod iam diximus) ex huiusmodi locatione transfertur: verum ob id proprietas non censetur esse translata, sed manet apud locatorem d.l.1.§.1.ff.si ager vectiga.& l. si domus. §. vlti.ff. de lega.1. Ex quo fit, vt nec per talem locationem ad longum tempus censeatur ademptum legatum vt adimitur per venditionem, aut aliam alienationem, vt notanter consuluit Alexan.consi.168.stantibus his, lib.6.

86 ¶ † Sed id intelligendum posset videri, cum pretium, siue pensio huiusmodi locationis longi temporis, soluitur singulis quibusque annis, vt fieri communiter solet. Sed si ita fieret, vt pro vniuerso illo longo tempore locationis conductor, vnum tantum pretium soluat, verbi gratia, mille aureos pro viginti aut triginta annis, posset dici, & eam locationem esse retractui obnoxiam, nihil enim videri interesse inter huiusmodi locationẽ, & venditionem temporalem fundi, siue fructuum multorum annorum, de qua per Barto.in l.cotem, qui maximos.ff.de pub.& vectiga. & in d.l.1.§.1. paulo ante fin.ff.de superfi.& in l.1.& ibi quoque Salyce.colum.2.in 2.oppo.& Raphae.Fulgo.C.de de iure emphy.& eundem Barto. copiosissime in sua disputatione incipien.publicanus, & Bald.in l.licet, in 5.quæst.o.& ibi quoque alios. C.loca. & in addit. Specu.eod.titu.§.1.colum.2.Ange.consi. 15.quęcunque, colum.1.Pau.Castren.in l.2.quam legit cum, 1.§.adeo.ff.loca. Petr. Anchara. Imo.& Barba.in capi.propter sterilitatem, ad fin.extra eo. quoque titu.& eundem Petr. consil.402.pluribus rationibus. Alexan.consi.3.viso instrumento, col. 1.lib.1. & consi.108.perspectis verbis, colum.2. versicu.corroboratur, & sequen.lib.3.& consi.84. ponderatis his, colum.2.versicu. & tanto fortius, lib.6.Corne. late consil.38.quamuis in præsenti, colum.1.& 2.lib.2.& consi.12.licet diffuse, col.1. lib.4.Barba.in rubri.extra de emptio.& vendi.colum.1.& in capi.propter, colum.vlti.de locatio.& Fabia.à Monte S.Sabi.in tracta. emptio.& vendi. in 5.quæstio.princi.colum.eiusdem 6.versicu.circa tertium. Sozi.consi.88.considerata, colum.1.& 2.lib.3.& consi.156.pro fundamento, in princi.lib. 2.Philip.Deci.consi.4.cuius subscriptio incipien. an augmentum, in fin.

87 ¶ † Et quamuis partes ita contrahentes, nuncupatim vtantur verbis locationis & conductionis non propterea locatio est, & conductio, sed potius emptio & venditio, considerato scilicet, & inspecto rei ipsius effectu, non verborum prolatione l. si vno, in princi.ff.locati.& l.insulam.ff.de prescr. verb.aut pone is quod voluit Bald.in l.2.versiculo sed iuxta hoc quæro, C.commod.& in rubri.C.de iure emphy.in j.quæstio.& Alexan.de hoc nostro casu loquens in additio. Barto.in d.l.cotem.§.qui maximos.ff.de publi.& vectiga.cum aliis multis, similibus & concordan.à me late congestis infra, eod.titu.§.30.nu.11.& hæc quidem, & iterum.§. 32.glo.j.nu.34.contrarium quoque videtur. Sed ita tamen, vt videas Ange.d.consi.2.

88 ¶ † Nisi hic quoque diceres, quod etiam si huiusmodi locatio habeat vim venditionis, non tamen perpetuæ, sed temporalis, cuiusmodi ea ipsa est. Statutum autem nostrum, aut aliud quodpiam, loquens de venditione, intelligendum esse non temporali, sed perpetua, ar.l.j.§.vlti.cum 2.sequ.ff.si ager vectiga.cum simi. Præsertim cum propria venditionis natura est, vt sit perpetua.l.de contractu, & l.non est.C.de rescinden. vendi.atq; etiam dominiorum, quorum gratia ipsæ venditiones fiunt.l.cum manu.§.vlti.ff.de contrahẽ. empt. vt & eadem dominia sint perpetua, vt dicit Bald. in capitu.j.colum.2.versicu.dicit Iacob.titu.de eo qui sibi & hæredi. Ex quo fit, vt venditio temporalis fundi, veluti facta contra propriam peculiaremque ipsius naturam, censeatur esse facta in

fraudem

fraudem vsurarum. Bald. in rubri. C. de vsur. ad fin. & Roma. in l. si quis cum aliter, in 8. fal. ff. de verbo. obliga. Quanquam ne fallaris, huiusmodi venditio temporalis, id est, ad vsque certum tempus, fieri potest, vt cæteri contractus alias perpetui, vt probatur in l. vlti. C. de legat. & voluit Bartol. in l. seruitutes, quæ est 4. colum. 2. nume. 3. versiculo, quæro & modo. ff. de serui. & Bald. in l. ea lege, col. 3. versic. ego do aliam cautelam. C. de condi. ob caus. & in capitu. 1. colum. 2. versicu. quæro de quibusdam, titu. de feud. dato in vicem legis commissoriæ, in vsi. feud.

89 ¶ † Igitur non sine ratione Geral. Bag. in sua disputatione retractus, & post eum Boher. in consuetudi. Biturigum, hoc titu. §. 1. versicu. item non habet, tenent retractum non habere locum in re data ad vitam, & non in perpetuum. Cuius & alia, eaque optima ratio est, licet non dicant, quia tunc res aliquando reditura est in familiam venditoris, finito scilicet tempore ipsius locationis, de qua nunc loquimur, aut si etiam venditionis dicere malumus. Ideo videtur cessare ratio nostræ consuetudinis, vt supra diximus. Sed his obstare etiã videntur, quæ diximus de venditione annuorum, redituum ad longum tempus, supra eod. §. in glo. v. quæ est in verbo, *rentes*, nume. 7. sed hæc primo. Ideo & tu super his cogita. Et si scire vis, quæ & quando dicatur locatio ad longum tempus vide quæ scripsimus in d. §. 12. titu. 3. Cæterum ex consuetudine. Britonum, hoc eodem titu. §. 16. in locatione excedente quatuor annos, habet locum retractus proximitatis. Ex antiqua autem consuetudine eius gentis satis erat vt annum, excederet, capitulo antiquarum, consuetudinum 120.

90 ¶ † Sed & si scire velis, an in donatione inter viuos, aut causa mortis, legato, compensatione, & aliis huiusmodi multis, sit locus retractui, vide Matthæ. Afflict. in tract. Proto. in verbo, licet enim supra diximus, colum. 8. in 10. notabi. versicu. sed an in compensatione, & sequen. & post eum Chasse. in hoc titu. §. nono, aliosque consuetudinum interpretes, præsertim vero Bohe. Et præterea, quantum ad donationem pertinet, Alber. Bene. Plumb. in l. si vsumfructum, in princi. ff. de liber. caus. vbi etiam tractant de datione in dotem: vti etiam facit Matthæ. Afflict. vbi supra, colum. 3. in quinto, notabi. Sed & vide de ipsa donatione, quæ dicam infra eodem titu. §. 25. in glo. 2. in princ. Petr. Anchara. qui contra tenet, in ea locum non habere, in capi. constitutus, colum. vlt. in tertia oppo. extra de restitu. in integr. & Pau. Castren. loquentem in statuto huic nostro simili, consilio 194. viso statuto comunis Florentiæ, lib. 1. & Geral. Bag. in sua, disputatio. retractus, versicu. quæro præsupposita quæstio. vbi etiam in 4. conclusione eius quæstio. & in quæstio. sequen. tractat, an retractus habeat locum in concessione in emphyteusim, de quo & nos dicemus infra, eodem titu. §. 33. Vide item de donatione consuetudinem Laudunensium, & cæterorum Veromandensium, huius titu. §. 16. qui est totius 5. partis 90. Et quid de donatione remuneratoria, vel mutua, dicemus etiam infra §. 25. Et quid item de donatione, & venditione simul factis, cum scilicet vendens id donat, quod pluris est, dicemus infra hoc eodem §. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, quæ est glo. 18. nume. 11. sed in hac, & multis sequen. Et quod denique in datione in feudum, colliges ex notatis per glo. Iac. Bel. & alios Recentiores in ca. 1. §. 1. titu. per quos fiat inuestitu. & Alberi. in 1. par. statu. quæstio. 92. sed nunquid prædictum, & quæ scripsimus in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, in 20. quæst. nume. 335. qua tractamus, an ea lex habeat locum in feudi concessione, & nuncupatim in casu retractus, per Arn. Ferro. in consuetu. Burdigalenses, hoc titu. capi. 25. colum. 2. versicu. si autem res, vbi dicit, non esse locum retractui in huiusmodi feudali concessione. Et de compensatione, vide consuetudinem Auxerrensium, siue Altissiodorensiũ, hoc quoque titu. qui est omnium 53.

91 ¶ † Sed & illa mentio dationis dotis, de qua superiori versicu. locuti sumus, hanc speciem in memoriam reuocat, quam non semel vsu euenire videmus: Pater cum filiam nuptui dat, pro dote illius tradit viro mille aureos, quos vir ipse promittit reddere intra duos annos à soluto matrimonio & si id non fecerit, constituit sponsæ quinquaginta aureos annuos perpetuo soluendos, aut etiam ceditur fundum quempiam pro solutione illius, dotis vir moritur, nec hæredes ipsius intra illud tempus duorum annorum reddunt illos mille aureos: ideoque mulieri quæsitum est ius illius annui reditus, vel pensitationis, aut etiam fundus ille eius manet. Ideo consanguinei viri mortui petũt retractum eorum intra annum cedentis conditionis: neque enim ante currit illius tempus, vt diximus supra in verbo, *dedans l'an*, in 8. quæstione Mulier contradicit, negans ius esse retrahendi ex hoc contractu dotali, & qui est veluti quædam dotis solutio. Leges enim, aut statuta, aliquid generaliter disponentia non habere locum in dotibus, nisi de eis specialis facta sit mentio, ex sententia Salyce. in l. vlti. in prin. in 4. notabi. per illum tex. C. de iure dotium, & facit l. promittendo, in prin. ff. eod. titu. cum dicitur, promittendo dotem, omnes obligantur, cuiuscunque sexus conditionisq; sint tanquam scilicet ea l. ita vniuersaliter loquẽs, videatur derogare aliis legibus quæ personas inhabiles redderent ad se obligandum. Atque ita Salyce. vbi supra, sequitur Bald. Nouellus, in tract. dotiũ in 6. par. in 47. speciali in fine, & in sequen. etiam speciali. Vbi & ex hoc dicit, statutum exigens consensum, aut præsentiam consanguineorum, aut aliorum in contractu mulieris, non habere locum, cum mulier se obligat pro dote alicuius mulieris. Sequitur etiam Sozi. qui id dicit singu. inter consi. Caro. Rui. in subscriptio. consil. 26. videtur, colum. 2. eiusdem subscriptio. nume. 26. lib. 3. & ipse Rui. consi. 137. viso instrumento, colum. 3. nume. 5. lib. 1. & consi. 194. in hac causa, colum. 2. nume. 4. eod. lib. 1. & consilio sequen. quamuis, colum. 3. versicu. præterea vbi, eod. lib. 1. & consil. 61. ex themate, colum. 2. nume. 3. lib. quoque. 3.

Ioan.

Ioan. Lup. in repeti. rubri. de donatio. inter vir. & vxo. §.16. colum. 3. versicu. & ideo non est, vbi & ex hoc dicit, generalem alienandi prohibitionem non censeri prohibere ob causam dotis, & Ludo. Gozad. consi. 43. videtur, col. 2. nume. 12. & consil. 97. prima facie, colum. 2. nume. 7. [Paul. Citadi. in tract. de iure patro. in 3. par. in 12. quęstio. 2. causę, & Cesar lambertin. in eo. tracta. in 8. arti. 5. quæst. princi. 1. par. prin. 1. lib. in 24 priuilegio.] Ex quo & Bald. consilio 359. quemadmodum Imperator, libro 3. pulchre respondit. l. bene à Zenone, & l. omnes. C. de quadri. præscriptio. quantuncunque generaliter loquantur non habere locum in præiudicium dotium.

92 §† Et vtrunque illud dictum, Salyc. & Bald. sequitur & commendat Iason, consilio 171. viso instrumento dotis, colum. vltima, libro 4. vbi & ex hoc respondit. l. si vnquam. C. de reuocand. donatio. non habere locum in datione dotis, & idē Iason in l. 1. colum. 3. nume. 10. an medium versicu. confirmatur. ff. soluto matrimo. vbi illud dictū Bald. dicit singu. Ex eoque dicit, quod statutum generale aliquid requirens pro solennitate actus, non habet locum in instrumento dotis. Et ipse Iason in l. si constante, colum. 31. versicu. quid tenendum, eod. titu. vbi & illud dictum Bald. dicit, singu. & in l. quod dicitur, in 2. notabi. ff. de verb. obligatio. vbi & illud dictum Salyce. dicit singu. vt etiam facit idem Iason, in l. filiusfamilias §. diui, colum. 9. nume. 63. in fi. versicu. septimo facit, in prima lectio. & ibi quoque Ioan. Crot. colum. 17. versicu. sexto, pro ista parte. ff. de leg. 1. & consilio 90. dubitatur, colum. 1. lib. 3. vbi & id dicit, singu. & Catel. Cotta memora. dos habet. Sed & illud item sequitur idem Ias. in Authen. res quæ, colum. 7. versicu. tertio facit. C. comu. de legat. Et illud quoque dictum Bald. sequitur Sozi. consilio 121. præmittenda est, colum. 5. versicu. postremo, lib. 4. & Hippo. Marsi. singu. 442. vulgata. Sed & ipse Bald. consilio 126. vxor agens, lib. 2. respondit, statutum disponens emptorem ad cridas (vt ipse loquitur) non posse inquietari, non procedere in causa dotis, & sequitur, & dicit singu. Catel. Cotta memora. statuto vel decreto, versiculo non omitto. Denique Barba. in addi. ipsius Bald. in c. 1. §. donare. titu. qualiter olim feud. pot. ali. in vsi. feu. tradit, statutum prohibens bona alienari in forenses, non comprehendere causam dotis. Et huc pertinet, quod generalis renuntiatio non trahitur ad dotem, vt late probauimus in repe. l. si vnquam, in verbo. & susceperit liberos, nume. 115. & in vtraque. C. de reuocan. dona.

93 §† Et generale est, vt lex aliquid nouiter statuens, non procedat in casibus specialibus & priuilegiatis, cuiusmodi est causa dotis, nisi de eis expressa fiat mentio. l. in testamentis, & ibi Raphae. Fulgo. C. de testam. iuncta l. hac consultissima, in princi. & ibi glo. Roma. Corne. & alij recentiores. C. qui testa. face. posse. & l. si adulterium. §. liberto. ff. de adulte. vbi dispositio Gall., generaliter permittens occidere adulterum, non trahitur ad patronum à liberto inuentum, qui specialiter prohibetur occidi, quam ad id, quod diximus, expendit, & dicit nota Iason in l. cohæredi. §. qui discretas nume. 6. in 4. nota. ff. de vulga. & pupil. Et facit glo. in l. sciendum, in princi. & ibi Barto. & Docto. ff. qui satisda. cogun. & glo. in l. ex testamento, & ibi Bapt. à San. Seueri. & Philip. Dec. C. vnde libe. & glo. in Authen. de hære. quæ ab intest. defer. in princi. in verbo, vacantibus, Barto. in extrauagan. ad reprimendum, in verbo, non obstantibus, Paul. Castren. consilio 427. inhærendo, colum. 1. libr. 1. Panormi. in capi. verum, colum. 5. nume. 23. versicu. nunc quæro de potestate, extra de for. compe. Domi. in capi. vlti. colum. 1. de immu. ecclesia. lib. 6. Francis. Areti. in l. Pantonius, colum. 5. ff. de acquiren. hære. Bapt. à San. Seueri. in l. omnes populi char. 31. versicu. decimo quæritur. ff. de iusti. & iure. Iason in l. si fideiussor. §. si satisdarum, colum. 3. nume. 16. post med. versicu. secundo nam regulā, ff. qui satisda. cogun. & in l. iusiurandum & ad pecunias, in fin. ff. de iureiurand. & in l. 1. §. sed & si mihi, colum. 4. ff. de verb. obliga. & in d. l. 1. col. 3. versicu. tertio, notandum. ff. sol. matri. & in l. postquam liti, in fin. C. de pactis, & in l. fratres, col. 2. C. de inoffi. testa. & in l. quoniam in prioribus, in prin. col. 2. C. eod. titu. & in Authen. ex causa, col. 6. C. de libe. præteri. & alibi sæpe, & Fely. in cap. 1. col. 2. nu. 23. versi. secunda dispositio, ext. de rescr. vbi & alios multos concor. affert.

94 §† Et hæc maxime debent procedere in cōstitutionibus odiosis, qualis hic retractus à maiori parte nostrorum esse censetur, vt diximus supra in præfa. nume. 6. quamobrem. Cum è diuerso dos sit semper & vbique præcipua & fauorabilis, d. l. 1. ff. solu. matri. cum si. odia autem restringenda sunt, & fauores ampliandi, capi. odia, de regu. iur. lib. 6. cum si. Hincque doti in dubiis fauendū, est. l. in ambiguis. ff. de iur. dot. & capitu. vlti. de re iudi. Ex quo nec dos ipsa comprehenditur sub generali renunciatione, secundum Imo. in capitu. 2. & ibi quoque Domi. colum. penulti. & apertius, Philip. Fran. colum. 4. versicu. quid autem si filia, & Geor. Nat. in repe. colum. vlti. versic. tu adde ad hæc, de pactis, lib. 6. cum aliis multis concor. à me traditis in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nume. 115. & in vtraque. C. de reuocand. dona. Cuius rei argumento Matthæ. Affli. &. decis. Neapoli. 111. fuit dubitatum, numer. 10. tradit in generali reuocatione contractuum, non contineri contractum dotis. Ex quibus, & illud consequens fit, non debere dotem comprehendi in generali dispositione.

95 §† Et hanc sententiam non mediocriter adiuuat, quod in non longe dissimili Petr. Iacob. Doctor apud nos celeberrimus, in titu. de actio. in rem pro re emphyteu. colum. 9. in paruis versicu. item excepta datione in dotem, excipit dationem dotis rei inæstimatæ à generaliter. l. vlti. C. de iure emphyteu. vt scilicet in ea non requiratur cōsensus domini, cum res est emphyteutica, quę datur in dotem: nec ex ea quoque debentur laudimia, quamuis sit titulus onerosus, nempe vt ipse dicit propter fauorem dotis per d. l. 1. ff. solu. matr. cum si.

cum si. Et item quoque tenuit Specu. titu. de Emphyt. §. nunc aliqua, lib. 3. versicul. 110. nu. 134. & & Sal. in d. l. vltim. colum. 3. versicul. sed an dominus, C. de iure emphy. Ioan. Ray. in cap. 1. § habito, char. 4. in paruis, versicul. quid autem sit in re emphyteuticaria, titu. de prohi. feud aliena. per Frid. in vs. feu. & Guid. Pap. deci. Delph. 48. est etiam aduertendum, & Ioan. Berbe. in suo viato. titu de loca. ad fin. Imo nec si dicatur æstimata, debentur laudimia, si credimus Iaso. in d. l. vltim colum. 11. nu. 49. in 9. quæst. C. de iure emphy. & Steph. Bertran. consi. 380. duo sunt, in 2. dub. lib. 2. De quo tamen vide infra nume. 108. ex his autem, & seq. Ex constitutione autem protomixeos nuncupatim statuitur, ius congrui non habere locum in contractu dotis. De quo late per interpretes illius constitutionis, & Paulum Parisi, consi. 81. in præcedenti, col. 1. & 2. lib. 3.

96 ¶ † Ego vero hoc in casu censeo locum esse retractui. Hæc enim est aut venditio facta pro pecunia dotali, aut certe ipsius dotis in re immobili in solutum datio, quæ & ipsa habet vim venditionis, & in ea locum habet retractus, vt late diximus supra, in hac eadem gloss. nume. 2. huiusmodi autem est, & mulris seq. Nec consuetudo nostra excipit causam dotis, sed generaliter loquitur in venditione, aut alio contractu venditionem sonante, & ei æquipollente, ex quo sequitur & eam nostram consuetudinem includere causam dotis. Nam statutum generale comprehendit etiã personas & causas priuilegiatas, qui in casu illius non reperiuntur habere priuilegium, per textum notab. in l. in fraudem. §. vltim. ibi, quia generalis est ista determinatio vbi id no. Bal. ff. de testamen. mili. & idem Bal. in l. omnes populi, ante fi. versic. Item not. ꝙ generale statutum. ff. de iust. & iur. & Philip. Deci. qui prope vbique cum tex. dicit not. in l. 1. col. 2. nu. 7. in fin. versi. & ampliatur. ff. de regu. iur. & in l. nemo potest, in princ. eo. tit. & l. quo tutela. §. 1. in prin. eo. quoque titu. & in l. 1. colum. 3 in 3. notab. per illum tex. C. de eden. & in d. l. ex testamento. C. vnde libe. & in l. 1. colum. 4. versicu. vltimo nota. C. de senten. quæ pro eo quod inter, & in cap. cum ordinem, colum. 2. extra de rescrip. & in c. sedes apostolica, colum. 5. nu. 35. versi. & in tantum hoc procedit, eo. ti vbi dicit, ex hoc se alias consuluisse Florentiæ, statutum simpliciter concedens iurisdictionem quibusdam personis, habere locum etiam in causa dotis, quæ in eo casu non reperitur specialiter priuilegiata. Et id vere ita consuluit consil. 5. in causa dominæ Mariæ, vbi & ex hoc respondit, dispositionem quandam statuti, de quo ibi loquitur, includere causam dotis, dicitque cum tex. ad hoc esse notandum & eum quoque in id notat idem Deci. consi. 48. cuius superscriptio incipit, priuilegium, colum. 2. & cons. 61. an vasallus cogatur, colum. 1. & consil. 131. reuocatur in dubium, colum. 3. num. 2. ante finem versicul. non obstat, quod dicit, & consi. 301. in causa quæ Ferrariæ, per totum vbi & illud de dote nuncupatim dicit, trahitque ad quoddam statutum Ferrariç, & consi. 521 accurate, colum. 1. versicul. nec obstat, & consilio 536. in causa quæ agitatur, columna 2. numer. 8 post med. versicul. tertio principaliter, vbi & illud item de dote asserit. & Francisc. Ripa in l. 1. column. 4. numer. 14. & sequent. ff. solut. mat & iterum in l. 1. col. 8. nu. 60. ff. de vulg. & pup. & Lud. Goz. consi. 97. prima facie, colum. 2. numero 7.

97 ¶ † Nam specialia, quæ vocamus, siue priuilegia, non sunt amplianda, nec ad alios casus trahanda, l. quod vero, & l. ius singulare. ff. de legi. cum si. Ideoq; si quod sit speciale in vno casu, non sequitur speciale esse in aliis, vt dicit Alexan. in l. si pecuniam, col. 1. C. de neg. ges. nec in dubio a regula discedendum est, gl. in l. omnis diffinitio ff. de reg. iur. & in rub. eiusdem titu. libr. 6. cum si. a me late congestis supra, in glo. 9. in verbo, *ou lignagier*, nu. 211. quibus adde. Et hinc videmus (vt id quod de dote specialiter diximus, nostris iuribus comprobemus) ꝙ in dispositione generali, l. sicut, & l. omnes. C. de præscrip. 30. vel 40. an. qua scilicet actionibus personalibus præscribitur spatio 30. anno. includitur causa dotis, vtpote cui eodem spatio præscribitur, l. in rebus. §. vltim. C. de iure doti. Baldus. consilio. 4. factum tale, est quidam Lucius, libr. 3. & consi. 231. actioni, in princip. lib. 4. De quo late pe. Corne. consi. 56. in hac consultatione, per totum lib. 4 & consi. 93 quia causa, colum. 2. versi. & constat. eodem lib. 4 & Fran Balb. in tract. præscriptionũ, in 1. q. 4. partis prin. in prin.

98 ¶ † Videmus item, quòd etiam in causa dotis non debent solennia iudiciorum omitti, l. vltim. C. de sen. quæ sine cert. quan. quam ad hoc dicit not. Bald. consi. 172. incip. Dy. in l. curator, colum. viti. versicul. & licet verum sit, libi. 2. Et ex ea notat Bald. ipse super eadem l. quòd licet causa dotis sit priuilegiata, tamen in ea non valet sententia incerta & obscura, vti nec in cæteris. Et quòd à sententia lata in fauorẽ illius põt appellari, & de illius nullitate agi, sicut & in aliis causis, qđ nõ ob aliud est, quã ꝙ in his rebus nõ reperit priuilegiata. Cui consonat l. si cum ea, quæ est 3. C. de dot. promis. ibi, iure iudiciorum, ex qua etiam probatur, in causa dotis procedendum esse, vt in cæteris, iure iudiciorum, & ad hoc eam l. notat Imo. in l. 1. & ibi quoque Franc. Arc. colum. 2. ff. solu mat. quanquam illic malo legere, more iudiciorum, vt alias sæpe legitur, videlicet in l. si pacto. C. de pactis, & in l. si mancipia alias l. Mancip. C. si quis alteri vel sibi, & l. 2. C de prob. & l. si is quẽ. C. ne stat. def. & l. quanquam. C. de excus. tut. quæ verba accommodatoria sunt ad hanc nostram sententiam, quàm si dicas, iure iudiciorum.

99 ¶ † Et facit etiam tex. in l. ait. Prætor. §. si cum mulier, & in l. hac in factum, rursumq; in l. omnes. §. si vir vxori, iterumque in l. vltim. ff. quæ in frau. credito. vbi patet dotem in casu illius titu. non esse magis priuilegiatam, quam cæteras causas. Et l. de diuisione, & ibi Bald. Imo. & omnes Recentiores. ff. solution. matrimon. vbi ex solo contractu, nec in dote quidem, sine traditione

 transfertur

transfertur dominium, sicuti nec ex aliis contractibus, l. traditionibus. C. de pactis. Et dicit Baldus consilio 7. punctus talis est, domina A. in fine libro tertio quod dos extra suos casus speciales, remanet sub regulis iuris. Hincque Petrus Anchara. consilio 94. ista domina Ioanna, trahit statutum, requirens certam formam in obligatione minorum, ad contractum dotis, tanquam scilicet statutum generaliter loquens, includat causam dotis.

100 ¶ † Quæ omnia etiam confirmat text. in l. vlti. C. ad senatusconsul. Velleia. vbi dicitur, conditores legum sæpe fauore dotium seueritatem, legum mollire; vt hinc intelligas, non semper, & in omni casu id procedere. Et vt aliter cum tex. ad nostram hanc sententiam inducas, illic nouiter statuitur, illud senatusconsul. non habere locum, cum mulier se pro dote obligat: veluti ante illam nouam constitutionem etiam causa dotis includeretur in generali dispositione illius senatusconsul. alias ea l. esset superflua. Et simile est in fisco, qui doti æquiparatur, vt dicit gl. in l. 2. C. de iure fisci, & probat tex. in l. 2. C. de priuile. fisci, & voluit Barto. in l. 1. colum. penul. ff. solu. matri. & Docto. vbique. Nam is non est priuilegiatus, nisi quatenus expressim reperitur, glo. in l. item veniunt. §. in priuatorum, in verbo, publica. ff. de peti. hære. Raphae. Fulgo. consilio 237. quidam nomine, col. 2. & Docto. vbique.

101 ¶ † Et alias generalis dispositio legum, vel statutorum, includit omnes casus, licet in vno, maior ratio esse videatur, quam in alio, lib. 1. §. qui autem. ff. de aleat. & facit l. vlti. §. vxori. ff. de aur. & argu. lega. & l. 1. §. & generaliter. ff. de lega. præstã. & voluit Philip. Deci. in multis consilio supra numero ab hinc. 5. citatis, & prætere a consilio 20. in causa istorum, colum. 2, versicu. 4. vt supra dixi. & consilio 29. cuius superscriptio incipit, an detur restitutio, columna 2. versicu. 1. hoc probatur, & consilio 104. an creditor, colum. 2. versicu. 2. quia tex. & consil. 503. superioribus, colum. 1. & consi. 669. viso & perlecto, colum. 1. & Ludo. Goza. consilio 35. breuiter, colum. 2. nume. 6. & consilio 51. in hac causa, colum. 7. nume. 24. & consilio 103. videtur primo, nume. 3. & alibi sæpe in suis consi. Nam è diuerso sicut verba generalia comprehendunt actus fauorabiles, vt diximus, ita & verba arctatiua, siue restrictiua, eosdem restringunt: quamuis maior in eis ratio sit, vt restringi non debeant, vt nota. in §. manifestum, in Authen. de restitu. fideicom. & voluit Bald. consilio 456. recolo, paulo ante fin. libro 5.

102 ¶ † Sed & hæc procedunt in odiosis, vt scilicet generalis dispositio odiosa generaliter intelligatur, ex sententia Ange. in l. vlti. colum. vltim. versicu. tertio. quæritur. ff. de constitu. princi. cum concordan. à me adductis in repe. l. si vnquam, in princi. nume. 115. & hæc etiam. Sed quibus adde Philip. Deci. In capitu. sedes, colum. 2. nume. 11. in tertio nota. extra de rescript. & Ludo. Gozad. consilio 59. prima facie, colum. 3. numero. 13. & consilio sequen. quod est eiusdem initij colum. vltim. numero 25. Imo vero in odiosis, simul & pœnalibus, ex glo. notabi. in capi. contra Christianos, in verbo, procedenti, de electio. libro 6. quam citat, & sequitur Imo. in Authen. ex testamento, & ibi quoque Alexan. colum. 3. C. de collatio. & Ludo. Gozad. consilio 19. dubitatum, colum. 9. nume. 17. vbi & ad hoc citat. l. cum lege. ff. de testa. & iterum d. consilio 51.

103 ¶ † Restat nunc respondere ad contraria. Nam quod primo loco adducitur dictum Salyce. in d. l. vlti. C. de iure dot. certe is ibi illud non dicit, quod ex eo supra dictum est, & ad quod illum multi allegant, videlicet constitutionem generalem non comprehendere casum dotis, & si id diceret, toto cœlo erraret, vt liquido patet ex supra dictis. Sed is loquitur in casu particulari, & secundum speciem propositam in d. l. vltima in princi. qua cauetur in causa dotis non requiri insinuationem. Ex quo nota. ipse Salycet. quod si statutum disponeret, vt instrumentum insinuetur, id non habet locum in instrumento, dotis quia illa statuti generalitas debet restringi secundum ius commune, quod in eo casu dotem priuilegiat, si ita mihi loqui permitam. Et ita illum declarat & intelligit Philip. Deci. in l. 1. colum. 2. ff. de regu. iur. & in l. ex testamento, in vltima nota. C. vnde libe. & in d. capi. sedes, de rescrip. & d. consi. 5. & consi. 496. in causa domini, operarij, colum. 2. nume. 10. in fi. versi. quia respondetur, & d. consilio 536. vbi supra, & Catel. Cotta, memori. dos habet, in fin. & Francis. Ripa, in locis supra allega.

104 ¶ † Et id quidem iure optimo. Nam per constitutiones generales non censetur auferri priuilegium in eo casu à iure communi concessum. l. decurionibus, & ibi glo. Barto. & Ioan. Plato. C. de Silentia. lib. 12. quam ad id sæpe expendit, & extollit Bald. vt in l. 1. ante medium. C. de nouo. cod. confir. & in l. non plures, in fin. C. de sacro. eccle. & in l. vlti. in fin. C. si cont. Ius vel vtil. public. & in l. 1. colum. 1. versicu. & ideo princeps. ff. de consti. princi. & in capi. 1. colum. 3. versicu. pone princeps de rescrip. & in capi. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 2. versicu. item generalis extra de constitu. vbi eam l. dicit ad hoc esse singu. & in capitu. 3. versicu. nisi iusta, & ibi quoque Marti. Lauda. & Cardina. Alexan. titu. quo tempo. mili. vbi etiam omnes dicunt singu. & idem Bald. consi. 112. de generali, col. 4. versicu. sed posito, libro. 2. vbi & eam dicit nota. & consi. 132. casus, quidam vocatus Rufinus, colum. vlti. lib. 3. cum aliis multis & eiusdem, & aliorum concordan. latissime congestis ab Alexand. aut, quod magis puto, Barba. inter consilio illius, consilio 123. scripsit Ecclesiasticus, colum. 5. versic. facit, quod voluit glo. & multis sequen. lib. 4 & eod. Barba. consi. 56. sapienter col. antep. versi. preterea adduco, lib. 2. & consi. 23. à Ioue, colum. 2. lib. 3. & consi. 7. illud asseram, col. pen. lib. 4. & Fely. & Decio, in d. capi. 1. de rescrip. illo quidem, col. 8. num. 23. versi. secunda dispositio, hoc col. ante. nu. 20. vers. secunda conclu. sed à me latius supra tit. proximo, qui est, *des prescriptionis*. §. j. qui est omnium

vniuersi

vniuersi voluminis 235. in gl. 10. quæ est in versi. *ne aultres personnes priuilegiees*, ibi enim eius rei est sedes propria ac peculiaris.

105 § † Et sic ex iis, quę tam late supra diximus facile, nisi omnino cęcutias, illud potes intelligere (vt id tandem summatim dicam) dispositionem generalem comprehendere etiam casus quantumuis priuilegiatos, & fauorabiles, nisi in eo tamen casu, in quo ea generalis dispositio statuit, habeant priuatum propriumque ac speciale priuilegium, sicuti scienter & docte, vt semper alias scribit & declarat Bald. omnium nostrorum ingeniosissim⁹, in d. l. omnes populi, quo loco supra designauim⁹, ff. de iusti. & iur. Alias enim esset ex vno priuilegio in certo quopiam speciali casu, infinita alia in omnibus casibus producere immensumque aliorum super alia, aceruatorum priuilegiorum cumulum facere: quod de legibus Liuius scribit lib. 3. ab verbe. condi.

106 § † Et ita quoque diluuntur ea omnia, quæ dicta sunt & adducta pro priori parte. Quanquã & illud quoque dici potest, quantum ad dictum Bal. in d. l. bene à Zenone, illic esse alia, præter fauorem dotis, quæ eum mouerunt, vt diceret in casu de quo loquitur, non esse locum d. l. vt patet ex d. Bald. consilio 359. libro 3. Quod autem dictum est de odio retractus, si odiosus est, quod multi negant, vt etiam diximus in d. pręfa. nu. 56. ex his autem, tamen in nihil impedit, quin vt generalis est retractus consuetudo, etiam generaliter intelligatur, quantumcunque odiosa sit, ex sententia Ang. in l. vlti. col. vlti. versi. 3. quæritur. ff. de consti. prin. cum aliis concor. à me adductis in repe. l. si vnquã, in prin. nume. 119. & hæc quoque procedunt in odiosis. C. de reuo. dona.

107 § † Quod & postremo dictum est, in ambiguis fauendum esse dotibus, id quidem fateor: sed nihil hic ambiguum est, cum verba generalia generaliter intelligantur, etiam in casibus alias fauorabilibus, & priuilegiatis, & in quibus maior est ratio, vt non debeant comprehendi, etiamque si dispositio ipsa odiosa sit, vt supra diximus. Et interim illud taceam, quod tollit omnia contraria, videlicet ex hoc retractu, qui in hoc casu fit, nihil fieri præiudicij doti mulieris: quando & talis restituatur à consanguineo retrahente, qualis viro data fuit: & sic non deteriore loco dos est, quàm ante esset, vt vtar verbis l. cum maritus. ff. de pactis dotal. Et interim tamen bona illa immobilia, quæ ex familia exierant, in eandem redeunt: & ita sua mulieri dos, suumque familiæ, ius saluum manet. Sicque suum vtrique ius tribuitur: quæ vera est & germana iustitia, in princ. ff. de iure natu. gen. & ciuili. Sed tu interim vide, quid de his statuat consuetudo Aruernorum titulo, *des achaptz, lotz, & ventes*, capitulo 16. Borboniorum, capitul. 403. 405. & 467. & Burgundiorum, titulo, *des droictz apartenans à gens mariez*, capi. 24.

108 § † Ex his autem, quæ in præcedenti quæstione diximus, potes intelligere, quod si res immobilis æstimata data fuerit in dotem, locus erit retractui, non obstante quocunque fauore dotis: præsertim cum dos æstimata ex hoc non minuatur, faciatque æstimatio censeri venditionem, liberetur que maritus soluto matrimonio reddendo pretium. l. quoties, & ibi glo. & Docto. C. de iure dot. & l. plerunque. §. si ante. ff. de iure dot. vbi dicitur quod est vera venditio. Ideoque Petr. Iaco. qui tanti fecit dationem dotis, vt eam exemerit à laudimiis, & iure retentionis domini emphyteutici, cum dos data est inæstimata, vt supra diximus. Si tamen ea æstimata fuerit, censet & laudimia & retentionem habere locum, in eod. titu. de actio. in rem pro re emphyteu. columna. 8. versicu item & in datione in dotem, & idem voluit Specu. tit. de Emph. §. nunc aliqua, versic. 110. Albe. qui id declarat, in l. seruos. ff. famil. erciscon. Salyce. in d. l. vlti. colum. 3. versic. sed an dominus. C. de iure emphyteu. Imo. in capitu. potuit, col. 9. versi. tangit etiam hic, eod. titu. Ioan Ray. in d c. 1. §. habito, char. 4. versi. quid autem sit in re emphy. titu. de prohib. feud. ali. per Fri. in vsi. feu. Matuet. inst. de emptio. & vendi. §. item si res detur, Guido. Papæ. decis. Delphin. 48 est etiam aduertendum, Aufre. in decis. Tholo. quæstio. 278. item si aliquis dat. & quæ diximus supra hac eadem gloss. nu. 19. similiter permutatio.

109 § † Quanquam huic receptæ propemodum sententiæ non accedit Iason, non quidem fretus, fauore dotis, sed alia quadam non vulgari anchora innixus, quod scilicet dos est necessaria alienatio. Ita enim tenuit in d. l. vlti. col. 12. nu 49. in 9. q C. de iure emphyteu. & Stepha. Bertran. d. consl. 380. in secundo dubio, lib. 2. & Arno Ferronus in consuetu. Burdi. titu. de feudis. § 19. Et quod hoc casu dotis scilicet æstimatæ, retractus locum habeat, nuncupatim tenuit Matthæ. Afflict. in tractatu. Protom. in verbo, licet enim supra diximus, col. 2. versicu item quæro quid si datur. Cuius decisio, admodum notanda est, quia loquitur in casu constitutionis expressim statuentis, vt in dote non habeat locum hic retractus. Et tamen dicit habere locum, si ea æstimata data fuerit.

110 § † SED ET ILLVD Quærendum ducimus, quod & nos ex facto contingere vidimus: Emphyteuta, aut vasallus renunciat domino emphyteusim, aut feudum, non quidem simpliciter, sed accepto pretio aut alia re mobili, quę in hoc casu habet vim pretij, vt supra diximus in hac eadem glo. nume. 40. sed & hæc omnia: vtrum igitur hoc casu locus sit retractui. Quod non videtur, quia id fit ex natura contractus feudi vel emphyteusis, quibus renuntiari potest, illi quidem de Iure communi feudorum, secundum communem opinio. Et vtrique consuetudine, vt scribitur infra eodem, titulo § 34. vbi de hoc late scribemus. Ideoque hæc est potius naturalis, quædam reuersio, siue consolidatio, aut etiam reunio, vt nostri loquuntur, dominij vtilis cum directo, quam venditio, aut aliud æquipollens, venditioni. Sicut dicimus, quod si res reuertatur ad venditorem ex pacto opposito in contractu, non est locus retractui: quin præfertur is, ad quem

dictum est de laudimiis aduertantur Corser. & Aufre. in deci. Tholo. quæstio. 279. item si aliquis dat omnia.

115 ¶ † Illud autem scio, ad venditionem requiri pretium, & id quidem certum, d. §. precium, & ibi glo. in verbo, sed & certum. Sed nec illud ignoto onus venditori appositum, siue sit certum, siue incertum, esse tanquam partem pretii, l. fundi partē & ibi Baldus. ff. de contrah. emptio. & l. si sterilis. §. si tibi. ff. de actio. emption. & dicemus latius infra titu. seq. in præfa. nu. 19. & id quidem credo. At in nostra consuetudine nullum omnino est pretiū cuius id onus satisfaciendi creditoribus pars esse possit, l. tenetur. §. primo. in uerbo, non intelligitur, ff. de act. emp. Sed quærimus de cessione, quæ fit simpliciter cum eo onere satisfaciendi: quo casu si debita sint in pecunia numerata, & sint certa haud dubie venditionis vim habet, per ea quæ diximus: nihil enim referre video, an vendenti soluas certum pretium, an creditoribus illius, eo mandante, tantum pecuniæ. Et id quidem est, quod voluit dicere Ioan. Fabia. Sed si debita sint incerta, aut etiam non consistant in pecunia numerata: tunc ea res pendet ex eo, quod supra diximus in eadem glo. nume. 40. sed & hæc omnia, & ex iis quoque, quæ dicemus, infra, eod. titu. §. 25. vbi tractabimus de donatione ob causam, & donatione remuneratoria, ex quibus facile intelliges, quid hic dicendum sit. Et tu tamen vide tex. qui huiusmodi conuentionem, venditionem appellat, in l. Stichus. §. Titius. ff. de conditio. indebi. Et vide etiam consuetudinem Cenomanorum, capitulo 369. & Andegauorum, capitu. 356. & Auernorum, titu. *des achapitz lotz, & ventes*, qui est omnium titu. 16. capi. 3.

116 ¶ † Si autem scire vis (vt in transcursu dicam, quod scire admodum tua interest) vtrum creditores possint recta via, & sine cessione debitoris, agere aduersus huiusmodi emptorem, vt sibi soluat, vide ne te hic diutius teneam, Bald. Ange. & Salyce. in l. quoties. C. de dona. quæ sub modo, & Sozi. consilio 236. placet conclusio, in prin. lib. 2. Et quod in simili tractat ipse Bald. consili. 315. ponitur quod antiquitus, lib. 5. vbi comperies, an hic emptor poterit nihilominus opponere præscriptionem præcedentis temporis: quod admodum notandum est: vix enim alibi reperies: quamuis sæpe vsu euenire possit. Et vide etiam tex. in l. seruo legato. §. si testator, & ibi notata. ff. de lega. 1.

117 ¶ † Nec tamen illud prætermittemus, quod habemus consuetudinem expressam supra tit. nostrarum consuetudinum 2. qui est, *des droictz de ventes & honneurs, & de prendre la chose par puissance de fief*. §. 6. qui est omnium consuetudinum 19. quod si in solutum, siue assignationem (vulgo *assiete* dicimus) annui cuiuspiam reditus vel pensitationis generalis (vulgo vocamus rente generale) detur res quæpiam immobilis, consanguineus ius habet retractus huius rei immobilis, tanquam si ab initio, id est, tempore venditionis illius reditus, fuisset ea res vendita eodem pretio, quo reditus ille venditus est. Et nisi ea consuetudo idipsum expressim statuisset, aliter fuisset dicendum, per ea quæ diximus supra eadem glo nume. 7. tamen si teneas, iunctis præcedentibus: præsertim cum hic detur res immobilis pro alia immobili. Nam isti reditus censentur inter bona immobilia, vt late diximus supra eodem titu. gloss. 6. in verbo, *rentes*, ideo perinde est, ac si fieret permutatio rerum immobilium cum mobilibus, vt etiam late diximus supra eadem gloss. numero 40. sed & hæc omnia, cum tribus sequenti. iunctis etiam præcedentibus, quibus de permutatione loquuti sumus.

118 ¶ † Sed hæc duobus modis intelliges, primo, nisi intra breue aliquod tempus post venditionem huiusmodi annui reditus, fuisset hæc datio in solutum, siue assignatio facta: quia tunc videretur ab initio actum fuisse, vt id fieret. l. si ventri. §. vlti. ff. de priuile. credito. cum multis concor. à me traditis supra eod. titu. §. 1. gloss. 7. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, numero 76. præsumitur item, & sequen. Et id quidem tempus arbitrio iudicis intelligitur, secundum Angel. in d. l. si ventri, cum aliis concordan. à me quoque traditis supra eadem gloss. numero 38. de hoc autem. Antiqua autem consuetudine, quæ obseruabatur ante reformationem, in id præstitutum erat tempus vnius anni, vt scilicet si intra annum dabatur illa datio in solutum, siue assignatio, esset locus retractui, ac si ab initio res fuisset vendita, non etiam si, post annum. Sed in reformatione illud tempus fuisset sublatum, & simpliciter statutum, vt scribitur in dicto §. 19.

119 ¶ † Secundo intellige, vt scilicet non esset locus retractui, cessante ea consuetudine, si modo is annus reditus esset perpetuus & non luibilis, vt sic loquar, id est, qui redimi ex lege venditionis non posset. Quod si redimi posset, & intra tempora redimendi fieret hæc datio in solutum, videretur locus esse retractui huius rei, traditæ in solutum: cum reditus non perpetuus non censeatur immobilis, sed mobilis, vt diximus supra in d. glo. 6. num 7. sed hæc primo, & ita in hac specie retractus tenet Caro. Molen. in consue. Parisien. titu. 1. §. 13. glo. 5. in 10. quæstio. in fi. Et in id facit, quod satis videtur esse, vt redimi possit etiam si postea non redimatur, argu. l. cum in secundo, versi. vlti. ff. de iniusti. rup. & irri. testa. Et huius quoque sententiæ satis esse videtur Do. Ferro. in consuetu. Burdigal. titu. de feud. §. 20. Et his succinit consuetudo Altissiodorensium, aut vt nunc vulgo appellantur. Auxerrensium, titulo *de rente fonciere, volages, & hypoteques*. §. 3. qui, est omnium 155.

120 ¶ † QVANQVAM Contra id facit, quod reditus in perpetuum constitutus, non videtur ob id minus censeri perpetuus, quod redimi possit, per l. sufficit, [& ibi Barto.] ff. de condi. indebi. & ibi concor. per Ias. Cui adde glo. in ca. vlti. paulo ante fi. extra de solu. & in capi. vlti. in verbo, perpetuas, & ibi Ioan. Andr. & Domi. de rescript.

R 3 lib. 6 &

lib.6.& Caro.Rui.qui expresse loquitur de reditu annuo consi.72.circa primum, colum.1.nume.3. lib.2.& dicam plenius, titu, sequen.§.2.nume.38. quid quod censetur, & seque.ideoque nec is mobilis etiam censendus est, quod redimi possit, donec redemptus fuerit, vt late dicemus infra in fin. huius titu.in 3.quęstio. Et si quis diceret, id ex futuro euentu pendere, secundum ea quæ ibi dicam posset responderi, considerandum esse præsentem statum rei, quo scilicet res nondum redempta est, vt in simili scribit Cyn.in l.vlti.colum.2.in 1.oppo.C.de sen.passis. Ideo hic paulo amplius cogitandum relinquimus. Nam & ipse Caro.Molendi.tibi in casu non absimili propemodum contrarius, in illis ipsis consue.Parisien.titu.1.§.13.in 13.ead.vlti.quæstio.dicit, quod in permutatione rei immobilis cum alia etiam immobili, sed redimibili, & quæ vere etiam redempta fuit, non est locus retractui, nisi sint aliæ fraudis coniecturæ. Idem quoque in eadem glo.in 18.quæstio.eadem prope specie distinguit inter redium annuum, quem generalem vocant, & inter reditum funciarium, quem etiam appellant, vt ille cum redimibilis est, vicem obtineat pecuniæ, hic minime. Domi.autem Igneus in l.3.§.si conditioni, versic, & si aliud, nume.46.ff.de S.C.Sylla.tradit simpliciter venditionem censeri, si fundus permutatur cum annuo reditu redimibili. Ex consuetudine autem Laudunensium in Veromandia, titu.1.§.3. annuus reditus etiam redimibilis censetur immobilis: sed si redimatur, pecunia hinc redacta censetur mobilis. Tametsi eadem videtur dicere, contrarium, quantum ad primum casum.2.partis titu.1.§.7.

121 §† Sed hæc forte obtinerent, nisi si haud dubie, aut certe verisi.atque euidenter certum esset, rem ipsam redimibilem, redemptũ iri. Quid enim si res ipsa multo pluris valet, quam vendita est, multumq; incommodi allatura est ei, qui põt redimere, nisi redimat, isque iam habet paratam pecuniam, vt breui speretur rem redimi, vertique in pecuniam: id enim forte habendum est, ac si iam factum esset, vt in simili tradit Bald. in l.si pro ea.in 6.q.C.mandat.& in capi.1.colum. vlti.versi. sed quid si nondum, titu.quib.mod.feud.amit.in vsib.feud.l.1. & Angel.in l.mulier.§.1.ff.ad S.C. Velleia.Panor.in ca.ecclesiæ, in 3.notabi.extra de immuni.eccle.& Fely.in ca.eam te, col.17.nu.57. in fi.versi.alia est dummodo, extra de rescript.Et nonnihil facit, quid à Cæpolla scriptum est in tractatu simulationis contractuũ, in 15.præsumptione, de fundo vendito cum pacto de reuendendo, qui huiuscemodi est, vt venditor verisimiliter sit redempturus, & quæ dicemus infra tit. precedente.§.1.glo.j.nu.17.tamen si eam, & quatuor seq.& iterum nu.23.constat, & iterum.§.5.glo.4.in verbo, pro rata temporis, nume.18. illud quoq;.

122 §† Illud autem pro certo habemus, quod si alius, quam debitor det rem quampiam immobilem pro reditibus annuis: verbi gratia, is cui debetur huiusmodi reditus, cum permutat cũ alio, quã debitore, cum re immobili, non est locus retractui huius rei immobilis, his rationibus, quas sup. diximus in prin.huius quæstio. Nam tunc vera est permutatio rei immobilis cum immobili, nec ad hũc casum trahendus est d.§.19.cum sit exorbitans à regulis iuris retractus.l.quod vero.ff.de legi.& l.si vero.§.de viro.ff.sol.matri.cum si.Nec etiam huic casui conueniunt verba illius.§.cum dicit in eo casu perinde haberi, tanquam si ipse debitor, & qui annuum illum reditum constituit, eam rem, quam postea dat in solutum vendidisset. Ideo nec dispositio illius.§.potest habere locum, l.4.§.toties & ibi Bar.& alij.ff.de dam.infect.cum multis si.& concor.à me traditis in repe.l.si vnquam, in verbo, libertis, nu.2.præsertim vero, si ille annuus reditus non posset redimi. Nam si redimi possit, & vere redimeretur, restituto eius pretio, tunc essemus in dubio, de quo in præcedenti versi.

123 §† Sed nec omiserim aliam speciem ad hũc locum pertinentem; An si quis vendat fundum certo aliquo pretio, quod ipsum remittit siue donat emptori, habeat locum retractus. In qua re illud mihi dicendum videtur post Caro.Mo.in consue.Parisien.titu.1.§.13. glo.5.in 13.q.vt si ex interuallo remissio facta fuerit, maneat venditio, vt de locatione scribitur in l.si tibi habitationem.ff. locat. Ideoque locus est retractui, & consanguineus reddet id pretium, quod cedet lucro emptoris. Si vero incontinenti, etsi donationis causa id factum fuerit, is contractus censetur esse donatio. l.cum in venditione.ff.de contrahen.emptio. & l. emptio.C.eod.& glo.vtrobique, & præterea in l. 5.§.vlti.in fin.ff.pro socio. Ideoque non erit locus retractui. Si autem alia causa, vt propter remunerationem, tunc dicendum censeo, vt in donatione remuneratoria: nam & hic contractus censetur esse donatio remuneratoria, per iura postremo loco allegata. Quid autem dicendum sit in ea donatione, an scilicet retractus locum habeat, dicemus infra.§.25. Idem si sit alia causa quæ faciat censeri venditionem. Quid enim, si venditor remittit pretium, vt emptor satisfaciat creditoribus? De quo, & nos supra diximus hac eadem glo.nume. 114.illud quoque quæri, & sequen. Et idem dicendum est per omnia, vt scilicet inspicienda sit ea causa, ob quam remittitur pretium, per eadem iura: quanquam in hoc non omnino idem dicit Molendi.vbi supra.

124 §† Illud item quæsierim: Ego etiam ex transactione tibi, (vt aliquando fieri vidimus) aut alias obligatus ad vendendum tibi fundum, & postea me ea obligatione liberans eum tibi vendo: an tunc habeat locum retractus. Et posset videri locum non habere per id quod in simili scribit Barto.in l.si pupillus.ff.ad leg.Falci.quod si statutum disponit, deberi gabella ex quolibet contractu, ex quo ius alicui quæritur, præterquam de instrumento solutionis, si quis alteri promiserit rem vendere, & postea volens se ea obligatione liberare, vendit, non debetur gabella ex ea venditione; quia licet ex ea videatur ius quæri, tamen etiam causa liberationis, & dissoluendæ obligationis concurrit, quæ principalis causa est, & potius inspicienda

spicienda, vti de Falcidia ibi notatur, & sequuntur ibi Nicol.Neapo. Alberi.& Pau. Castren.in lectio.Bono.& idem Alberi.in 2.parte statutorum, quæstio.221.quid si statuto.& de hac re ita loquitur Alber.in vtroque loco, tanquam statuto simpliciter cautum sit, vt de omni contractu soluatur gabella, præterquam ex contractu solutionis, sine illa adiectione, ex quo ius quæritur, & vtrobiq; etiã addit illam rationem, quod causa originalis debiti inspicienda est. l. qui id quod.ff.de donat. Secundum quam rationem videtur nec locum esse retractui, vtpote cum locum non habeat in originali contractu, scilicet in promissione vendendi, vt diximus super eodem titu.& §.1.in glo. 2.quæ est in verbo, *a vendu*, nume.55.illud quoque quæri.

125 ¶ † Aduerte tamen, quod in illa specie Barto.non omnes conueniunt. Ange.enim in d.l.si pupillus, negat Barto.ipsum, id quod diximus, asseuerasse, sed tantum eum tex.in argu.induxisse, putatque contrarium esse dicendum: alias facile fieret fraus statuto, primum promittendo, deinde vendendo: quia tunc gabella non deberetur; nec de promissione, nec de venditione: quod minime dicendum est, & id dicit ita seruari. At Imol. eod. in loco, distinguit, an statutum dicat, ex contractu ex quo ius quæritur, soluendam gabellam, & tunc ea soluenda est ex promissione vendendi: quia per eam quæritur ius, quo scilicet obligatur promittens. An vero dicat, ex contractu, ex quo ius in re quæritur, & tunc posset teneri opinio Barto. si de fraude non appareret. At Pau.licet in lect. Bononiensi secutus fuisset Barto.vt iam diximus: tamen in lectio. Padua. dicit eam fraudem non debere prodesse, cum fieret fraus de contractu, ad contractum.l.fraus.ff.de legibus. Subdit tamen, quod si ex promissione soluta fuerit gabella, non amplius debebitur ex venditione, vt nota. Barto. in l.vlti.§.quoties. ff.de publica.vti etiam voluit Pau.Castren.consi.266. Videtur dicendum quod dictus in princi.lib.1.Denique Alexan.in d.l.pupupillus, tradit, quod si aliter non apparet de fraude, staret cum Barto.cum eo temperamento Imo. Nec obstat (inquit) d.l.fraus, quia de alio casu loquitur, vt per glo.in l.contra legem.ff.de legib.& in l.non dubium, colum.4.versicu.redeo ad oppo. C.eod.titu.de quo, & tu vide, Firmia. in tractatu. gabel.in quinta parte princi.quæstio.5.& in 3.par. 8.q princi. quæstio.14.

126 ¶ † Ego vero, vt tandem meum iudicium in nostra specie retractus interponã, illud opinor, vt quemadmodum ex simplici promissione vendendi, si venditio non sequatur, non est locus retractui ita hauddubie locus est in venditione.quæ ex promissione sequuta est. Statutum enim loquitur de venditione. Quis autem dubitat, hanc esse venditionem, & eam quidem propriam, licet præcesserit promissio? Nec quicquam interest quantum ad rationem nostræ consuetudinis, pertinet, præcesseritne promissio, an non. Igitur cum verba nostræ consuetudinis, ratioque sine mens & sententia ipsius in hoc concurrunt, quis fronte posset quis dicere, non esse ei locum, l.miles.§.quidem ff.ad l.Iul.de adult.e.vbi ita scribitur opinionem tuam & verba legis, & sententia adiuuant, & in l.diui.ff.de iure patrona.in illis verbis, Magis visum est nepotem neque verbis, neque sententia legis excludi.cum si.Ideo Bald.in tracta. Proto.colum.3.versicu.quid si testator, constanter asserit locum esse huic iuri Proto.si testator hæredi mandauerit rem quampiam vendi, & postea hæres vendiderit: quamuis constitutio Proto. loquatur de contractu, non de testamento. Sed nos de hoc casu Bald.plenissime tractabimus infra in fi.tit.in 2.q.vbi videre poteris.

127 ¶ † Quid vero de re tradita pignori, an retractus locum habeat, id quod nuncupatim tractauit D.Igneus, Præses celeberrimus, in l.1.§.seruus, nume.3.ff.de S.C. Sylla.diffiniuitque locum non habere, cum semper debitor maneat dominus, per tex.ibi & l.generaliter, in princi.ff.qui & à quib. vbi dicitur, quod pleno iure res ipsa debitoris est, & l.1.§.per seruum.ff.de acquiren.posse.& l.statulibe.ff.ad lega.Falci.Et ita quidem, vt hoc illi addas, vt vel inuito creditore eam possit in alium transferre, l.si debitor. C.de distract.pigno.& ibi, concordan.in glo.Sed & illud quoque addes, non prohiberi pignus accipere, qui emere prohibetur. l.in quorum.ff.de pigno. Ideo (inquit Barto.ibi) extraneus à statuto prohibitus emere immobilia non prohibetur eadem pignori capere, quem sequitur Barba.in rubri.de reb.eccle.non alie.col.1. Sed hoc intelligit Igne.nisi tanti sit pignorata, vt nulla spes sit luitionis, per l.qui habebat, in princ. ff.de lega.3.& notatur à Iacob.Ray.& aliis post, eum in d.l.1.§.per seruum.ff.de acquir.posse. Cui item adde, quæ late tradidimus supra eod.in præfa.nume.36.& vt glo. Sed ita, vt non prætermittas contra id, quod dictum est in princi esse glo.in l. quemadmodum, in verbo, vendi.haud multo post prin.C de agri.& censi.lib.11.quæ dicit, prohibita venditione cuiuspiam rei, eiusdem pignus censeri prohibitum, tanquam scilicet venditionis appellatione contineatur pignoratio. Et in hoc eam dicit nota.Bald.in marga.in verbo, venditio, circa medium, sed eam videri esse contra tex.in l.si pupillorum.§.si Prætor.ff.de rebus, eorum vbi permissa venditione non censetur permissa oblatio, nec contra.

128 ¶ † Sed illud dubitari potest. Si tibi fundum vendiderim pecunia à Principe reprobata, an erit locus retractui? Ioan.Fabia.in §.item pretium, versicu.quid si eiicit, Institu.de emptio.& venditio. hãc dicit non videri emptionem, quia pecunia debet habere publicam autoritatem.l.1. ff.de contrahen.emptio. Cui in hoc adde, quod in simili dicam infra eod.§.in gloss.18.in verbo, *le pris que la chose aura couste*, in 5.quæstio. & iterum in glo.20.in verbo; *d'or ou d'argent*, nu.11. ad illud, & 4.sequen.Subdit autem Fabia. & Ange.Areti.post eum, forte hunc contractum tenere vt innominatum.l.cum manu.§.vltima.ff.de contrahen.empt.& l.empti.C.eod.titu.& aliis iuribus ibi allegatis. Et ego sane, licet hæc non sit proprie

emptio, & venditio, tamen satis æquipollet venditioni, vt in ea locum habeat retractus, iuxta ea quæ late diximus supra, glo. 14. [*ou equipollent a vente,*] nume. 40. sed & hæc omnia, & quatuor sequen.

ET LES DOIBT DECLARER quel quæ soyt en general.

Easque saltem generaliter designabit.

GLO. XV.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus veniens ad retractum debet declarare res quas petit, & quomodo.*

Debet verbum necessitatis.

NOTA HÆC Verba, quia multi decipiuntur, dum in oblatione mentionem faciunt eorum quæ emptor acquisiuit à tali, sine alia declaratione rerum: nam id non sufficit, vt patet ex his verbis, iunctis præcedentibus, quibus fit ea mentio rerum acquisitarum à tali. & tamen subiungit, consuetudo, eas debere declarari saltem generaliter: quasi non satis sit, loqui de rebus à tali acquisitis, nisi aliter declarentur saltem generaliter: ita videlicet. *Telle mestayrie auec ses apartenances, Les dommaines sis en tel lieu, Vne maison sise en la ville de Fontenay, Vne piece de pre sis en la prayrie de Fontenay,* & id genus cætera. Et hæc nota, quia hæc nostra consuetudo, cum dicit, *& les doibt declarer,* &c. loquitur verbo necessitatis. l. 1. §. 1. ff. quod quisque iur. glo. ordinaria in l. 3. §. 1. in verbo, ostendere. ff. ad exhibe. & in capitu. proposuit in ver. non debet, & ibi Panor. circa medium, extra de appella. & glo. in cle. attendentes, in verb. debeant, & ibi Cardi. Flor. qui eam dicit singu. in 9. nota. & Panor. colum. 2. qui & illam dicit singu. de statu. mona. & glo. in cle. dispendiosam, in versi, valeat. de iudiciis. & in capi. si aliquis, in verb. reuocari debet, & ibi etiã Bald. titu. apud quem, vel quos in vii. feud. Albe. in l. vnum ex familia, in prin. ff. de lega. 2. & late Barto. in l. 3. colum 1. C. de pigno. & Panor. in cap. intelleximus, colum. 2. de iudici. & in capitulo 1. columna 2. versiculo secundo etiam, extra de dolo & contuma. & in capitu. cum locum, colum. 2. de sponsalibus, & in capitu. 1. in fin. de spon. impu. quibus locis dicit glo. in d. clem. attendentes esse not. & semper menti tenendam. Ana. in capitul. 3. de adulte. Fely. in capitu. nam concupiscentiam, columna 2. nu. 5. versicul. de uerbo debet, de consti tu. Ias. in l. qui iurisdictioni, columna 2. numero 8. ff. de iurisdi. omn. iudi. Carol. Ruin. consi. 110. circa casum, colum. vlti. lib. 2. Philip. Deci. consilio, 340. pro resolutione, in princi. & Stepha. Bertrá. consilio 211. punctus, nume. 6. lib. 4. Ludo. Goza. consilio 51. in hac caussa, post princi. Fort. Garc. in l. repe. l. Gallus, in princi. colum. 24. versiculo item hoc clare. ff. de libe. & posthum. Quibus in locis, aut eorum maiori parte, videbis, an id semper procedat. De quo etiam vide glo. in capitu. 1. in 25. quæstio. 1. & Alexan. consilio 223. visis, in fine, libro 2.

DECLARER LE LIGNAGE.

Atque etiam genus suum ac venditoris recensere.

GLO. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus veniens ad retractum, tenetur declarare sigillatim gradus suæ consanguinitatis, & nume. 2. cum multis seq.*

Consanguineis offensi qui ex statuto tenentur præstare fideiussionem consanguineis offendentis, necesse habent gradus distinctos probare.

Probatio consanguinitatis per tractatum & alia id genus, an habeat locum in aliis quam in patre & filio.

2 *Pater tenetur filios alere, & filias dotare, & vtrosque instituere vel exhæredare.*

3 *Filiationis nominatio non praiudicat aliis quam patri.*

4 *Probatio dubia non releuat. Eaque contra producentem interpretatur. Etiam in fauorabilibus, nume. 5.*

6 *Statuto iubente causas consanguineorum compromitti vsque ad quartum gradum, non satis est testes deponere simpliciter de consanguinitate nisi gradus declarent.*

7 *Consanguinitas, vel filiatio quomodo probetur, & an sufficiat mutua interse nominatio, & quasi possessio, & quòd pro talibus habiti sunt.*

8 *Appellans docere debet, se intra decem dies appellasse.*

Acceptans beneficium, debet probare intra mensem se acceptasse.

9 *Fiscus an excludatur à bonis, quæ dicit vacantia, si probetur defunctum, & alium publice, & communiter existimatos consanguineos, sine alia graduum prerogatiua.*

NON ABS RE Debet, consanguineus sigillatim singulos consanguinitatis gradus clare computatione distinguere, vt de testibus super consanguinitate deponentibus dicit tex. in capi. licet ex quadam, versicul. testes autem, & ibi Panor. colum. vlti. extra de testi. Cuius tex. autoritate Petr. Anchara. consilio 52. pro clariori decisione, colum. 2. versicu. vlterius quæritur, respondit in casu statuti iubentis fideiussionem præstari à consanguineis offensi, consanguineis offendentis, ad probationem cõsanguinitatis necesse

necesse esse gradus distinctos probari: nec satis esse, si probetur, quod se pro consanguineis habuerunt, & tractauerunt, quia huiusmodi probationis genus non reperitur in iure proditum in aliis quam in patre & filio, viro & vxore: non etiam inter alios, ac ne fratres quidem, vt per Cyn. in l. non epistolis. C. de proba. Nam quandoque quis fraterna charitate diligitur, & nominatur, licet frater non sit. l. nemo. ff. de hæredi. institu. vnde tales nominationes consanguinitatis non concludunt probationem illius: nec ea cadit in aliquem ex quinque sensibus corporis, ex quibus debet reddi ratio sufficiens depositionis, alias nõ probat: vt dicit Inno. in capi. cum causam, extra de testi. Sed aduerte tamen, quod Petr. Anchara. male allegat Cyn. in d. l. non epistolis, vt qui eius, quod supra ex eo dictum est de fraternitate, contrarium ibi teneat, post Petr. & eos sequitur Alberic. & Paul. Castren. in eodem loco. Verum est, tamen Iacob. Rayn. illam priorem opinionem tenuisse, vt refert ipse Cyn.

2 ¶ † Tu tamen ad Petr. Anchara. quantum ad eam ipsius rationem pertinet, adde, maximam atque apertissimam esse differentiam, cur aliter sit iudicandum inter alios, quam inter patrem & filium. Hanc scilicet, quia nominatio filiationis potest multum præiudicare patri, cum teneatur, filios alere. l. 2. & per totum titu. ff. de libe. agno. & filias dotare. l. vlti. C. de dot. promissio. & l. qui lib. ff. de rit. nupt. Item tenetur filios instituere, vel exhæredare, aliter ipsius testamentum ruit. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. quod quidem non est in aliis. Ideo non est verisimile, quempiam adeo facile & leuiter alium nominare filium, qui non sit, quam fratrem aut consobrinum, aut alias consanguineum: cum maius ex illo, quam ex hoc, sit incommodum accepturus, argu. l. cum de indebito. ff. de proba. cum simili.

3 ¶ † Sed quod multo plus est, ea nominatio filiationis probat in præiudicium ipsius patris tantum ita nominantis, non etiam alterius tertij, si credimus Iason qui ita ex facto singu. respondit consilio 106. spectabilis & clarissime, columna 1. versicu. secundo & adhuc, libro 1. ad id quidem adducto, ex ea communi regula, res inter alios, acta aliis non præiudicat: & quia speciale est, vt sententia de hac re lata inter patrem & filium, faciat fidem, quo ad omnes. l. 2. §. plane; & ibi Bar. ff. de libe. agna. & per Cano. in capi. causam, lo 2. extra qui filij sunt legi. & in capi. penul. & ibi glo. extra de re iudi. Ergo nec trahendum est (inquit) ad nominationem. l. ius singulare. ff. de leg. cum si. Quod si verum est, notabile quidem est, sed nunc non aliter examino.

4 ¶ † Sed & huius nostræ decisionis alia quoque est ratio. Nam (vt diximus supra in verbo, *lignagier*, quæ est glo. 9. nume. 13. sed & id intelligendum) non omnis consanguineus admittitur ad retractum, sed is tantum, qui posset succedere, si esset omnium proximus, id est, qui intra decimum gradum est. Igitur asserendo & probando simpliciter se esse consanguineum, sine certa graduum computatione, incerta est probatio, quæ potest includi, vel non includi intra eum decimum gradum: ideo non releuat. capi. in præsentia, extra de proba. & vt dicit glo. ibi in verbo, dubium, & post eam Inno. in fin. Hostien. in illo eodem versi. Panor. & Imo. talis incerta probatio interpretatur contra producentem, quam glo. ad hoc dicit singu. Bald. in l. quoties. §. si quis ita. ff. de hære. institu. & notabi. eam dicit Iason consi. 36. in causa mota, colum. 3. versicu. præterea, lib. 3. & voluit etiam Barto. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudici. & in l. inter stipulantem. §. 1. colum. vltima. ff. de verbo. obligatio. & Domi. à Rota, decis. 194 nota quod verbum, in antiquis, Alexan. consilio 181. in causa & lite. colum. 1. versicu. sed testes, lib. 2. & Iason in l. non hoc, quæ est 4. colum. 2. versicu. secundo adde. C. vnde leg. & Docto. vbi quæ & Philip. Deci. in l. in contrahenda, haud multo post prin. ff. de regu. iur.

5 ¶ † Et ex illa quidem glo. in d. capi. in præsentia (ne & id prætermittam) potes intelligere, id etiam procedere in casu fauorabili, vt quæ & in casu fauorabili loquatur, & ad id eam expressim expendit & sequitur Alexan. consilio 152. viso processu causæ, colum. 1. libro 5. & Philip. Deci. consilio 321. in caussa quæ Alexandriæ colum. 3. numero 3. in fin. versicu. venio ad secundum, & consilio 461. in causa quæ nomine, post princi. & consilio 524. visis his, colum. vltima, consilio 531. accurate & diligenter, colum. 1. in fin. Quamuis in hoc vltima, contrarium videatur voluisse Baldus in capitu. 1. in verbo, die lunæ, titu. de pace. Constan. in vsi. feud. Sed prior opinio verior est, cum propter causam fauorabilem, alteri non debeamus iniustitiam facere, capitu. ex tenore, de foro competen.

6 ¶ † Illi autem Petr. Anchara. sententiæ in d. consilio 52 respondet & alia Alexan. consil. 82. in causa vertente inter Petrum, colum. 1. & 2. lib. 1. vbi dicit, quod stante statuto, vt causæ consanguineorum vsque ad quartum gradum compromittantur, non satis est, si testes interrogati super consanguinitate, dicant eos esse consanguineos, nisi gradus declarauerint. Et vtranque Petr. Anchara. Alexandr. decisio. sequitur Philipp. Deci. d. consilio 321. per totum, maxime vero colum. 3. & sequen. & iterum d. consilio 524. colum. 1. & d. consilio 531. columna 2. & Alciat. in tractatu, præsumptio. regu. 1. præsump. 27. nume. 9. Sed & illud Alexan. quoque sequitur idem Deci. in capi. postremo, colum. 2. extra de appel. & consilio. 131. cuius superscriptio incipit, an appellatione, col. 2. nume. 5. post med. versicu. secundo non sufficit, & consi. 222. viso puncto, col. vlti. versi. sexto hoc, idẽ confirmatur, vbi loquitur in casu nostri retractus. Et bene faciunt nota. à Panor. in capi. tua nos, in 2. nota. & ibi Cardi. Alexan. in 1. nota. extra de consan. & affi. & Benedi. Cap. consi 156. cum vt mihi, præsupponitur, in 1. dubio, & Lanfran. Oria. in repe. capi. quoniam contra falsam, in materia depositionis testium, colum. pen. versic. subsequenter est videndum, extra de proba.

7 ¶ † Alias autem quomodo probanda sit consanguinitas, vel etiam filiatio, & vtrum sufficiat probare, quasi possessionem, & quod quis pro tali sit habitus & nominatus: & vtrum hoc casu sufficiat testimonium de auditu, vel de fama, aut verba enuntiatiua instrumentorum in antiquis, vide per gloss. & Doctor. in capitu. Michael. de fili. presby. & in capi. transmissæ, qui fili. sunt legit. & omnes in d. capi. licet ex quadam, & in capitu. per tuas, & ibi maxime Bald. colum. 1. & Panormi. de probat. & in l. non nudis. C. eod. titu. Iacob. Butri. Alber. Bald. in lectu. anti. & Ange. in l. 1. ff. eodem quoque titu. Cyn. & alios in l. si vicinis. C. de nupt. Barto. in l. 2. §. idem Labeo, colum. 2. versi. quarto qualiter potest. ff. de aqua plu. arc. & in l. 1. §. idem per contrarium, & ibi quoque late Alberic. ff. de libe. agno. & in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. & in l. 1. §. 1. & ibi item Alber. ff. de quæstio. Signo. consi. 55. si. quæratur, Bald. in l. non potest. ff. de adop. & in l. 1. colum. 11. versicu. quo ad secundum, & iterum in l. non ignorat, colum. 1. & ibi quoque Ange. C. qui accu. non posse. & in l. neque professio, & ibi item Ange. & Recentiores. C. de testamen. & in l. non epistolis, & ibi etiam Ange. Salyce. & Pau. Castren. C. de probati. & in l. si posthumus. §. vlti. & ibi alios. ff. de libe. & posth. & in l. sed & hæ paulo ante fin. princi. ff. de procu. & consilio 74. verba domini, libro 1. & consilio 133. in primo testamento, colum. 1. eod. libro 1. & consilio 180. mortuo filio, lib. 3. Iaco. Butr. Salyce. & Floria. in l. quidam. ff. de proba. Salyce. in l. 1. ff. de testib. Ange. in l. vxorem. ff. de manu. testa. & consilio 87. pro decisione, in fin. & consilio 136. in quæstione, colum. 2. in 3. dubio. Lap. allega. 54. factum, colum. 2. Anto. & Petrus Anchara. in cle. si sumus, de senten. excommu. eundem Anchara. consilio 225. videtur prima facie, & ipsum Anto. Panor. & alios in capitu. cum dilectus, de success. ab intesti. Raphae. & Corne. in l. lege. C. de legiti. hæredi. Fulgo. consilio 138. visis præcepto, in secundo dubio, & consilio 184. visis quodam processu, Panormita. in d. capi. tua nos, in 2. notabi. de cousangui. & affini. & in capi. series, etiam in 2. notabi. de testi. Pau. Castren. consi. 56. super primo quæsito, colnm. 2 versicu. item non obsta. libr. 1. & consilio 151. viso puncto, eod. lib. 1. & consil. 434. respondeo per ordinem, in 1. dubio. eod. libr. 1. Barba. consilio 27. scripsit doctissimus, in 1. dubio, & iterum colum. antepe. versicu. capio aliam, lib. 1. & consilio. 14. Deum, colum. 7. versicu. restat nunc videre, lib. 3. & consilio 68. omnipotentem, in 1. dubio, libro 4. Corne. consilio 1. in præsenti, colum. 10. versicu. & modo deueniendum, lib. 3. & consilio 68. viso processu, prope per totum, eo. lib. 3. Alexan. consilio 51. viso & discusso, per totum, lib. 1. & consilio 25. in causa vertente, colum. penul. lib. 4. & consi. 90. in causa & lite, colum. 2. nume. 7. & sequen. lib. 6. & consi. 181. viso processu, lib. 2. & consi. 195. reddito, eodem lib. 7. Franc. Areti. consilio 37. sequendo ordinem, in 2. dnbio. Lanfran. Oria. in repe. d. capi. quoniam contra falsam, in testium depositionibus, colum. antepenul. versicu. subsequenter quæritur, & sequen. Sozin. consilio 89. in causa agitata, colum. 2. versiculo secundo principaliter, lib. 1. & consi. 120. cum in præsenti, colum. 6. versicu. sed hic cadit, eod. libro 1. quod consi. repetitur consi. 231. libr. 2. & eundē Sozi. consilio 47. in præsenti consultatione, col. 2. versicu. postremo, lib. 4. & Iason consilio 106. spectabilis: lib. 1. & consilio 114. ad obiecta, colum. 4. versicu. nec ad hoc obsta. & multis sequen. eo. lib. 1. & consilio. 101. Ser. Benedictus, fere per totum, lib. 4. Philip. Deci. consi. 13. cuius superscriptio incipit, an appellatione, colum. 2. nume. 7. paulo ante fine versicu. secundo principaliter, & consil. 54. in causa domini, per totum, & consi. 153. in effectu quæritur, colum. 2. versicu. & ita patet, & d. consilio 321. & consilio 595. pro resolutione, & Matthæ. Afflict. in constitutio. Siciliæ incipien. exceptiones filiationis, in j. notabi. & deci. Neapoli. 25. in causa petitionis, & Alciat. in tractatio. præsumptionum, regula tertia, præsumptione 38. numero quarto, & sequenti. Anto. Rube. consilio 15. in causa Ioannis, colum. penul. versic. præmissis, & Ludo. Gozad. consilio 12. in hac causa ex ciuitate, & sequen.

8 ¶ † Sed hic non omittendum est, quod ea quę supra diximus, non sufficere probare consanguinitatem, nisi probetur gradus, qui ad aliquid admittitur, confirmat, quod in simili dicitur, non satis esse, aliquem probare se appellasse, nisi etiam probet intra decem dies appellasse. Nam id aperte probatur in capi. Romana, versicu. si vero, & ibi apertissime Ioan. Andr. de appella. lib. 6. & voluit etiam Specu. titu. de appel. §. de officio, versic. penul. & Docto. Rota deci. 94. nota quod vbi aliquis acceptauit, in antiquis, vbi ex hoc inferunt, non sufficere, probare aliquem acceptasse beneficium, nisi probetur intra mensen acceptasse, in casu clementi. 1. de conces. præben. & iidem Do. à Rota deci. 125. sufficit appellanti, in nouis. Compost. qui ita dicit obtinuisse, in capi. cum dilecti, & ibi Anto. in fin. de electio. Paul. Elcaza. in repe. capi. tertio loco, colum. 2. de proba. Philip. Fran. in capi. 1. colum. penul. versicu. extra glo. extra de appel. cum aliis multis concordan. adductis à Felyn. in capi. quod ad consultationem, col. antep. nu. 35. versi. 2. conclu. extra de re iudi.

9 ¶ † Nec tamen me latet, Masue. in tit. de proba. §. item si fiscus possidet: in ea videri opinione fuisse, cum est controuersia inter fiscum, qui bona mortui occupauit, tanquam vacantia, & alium, qui se dicit hæredem illius defuncti: satis esse, hunc probare, ad excludendum fiscum, quod ipse & defunctus publice & communiter existimabantur esse consanguinei siue rognati, & quod ita se, inuicem mutuoque vocabant. Verum idem postea se declarans in §. item & si defunctus, ita de hac re loquitur, vt videri velit, necesse est probare lineam gradumque consanguinitatis, incipiendo à primo stipite, aut certe à primo gradu, qui est fratrum, per d. capi. licet ex quadam, de testi. & alia quæ ibi allegat.

OFFRANT

OFFRANT LEDICT RETRAYANT payer. Offerendo soluere.

GLO. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus volens retrahere debet vltro offerre pretium emptori, etiam si non petatur suisque sumptibus talem oblationem facere debet, & numero 2. cum sequentib. per totam glossam.*
Offerendi uerbum spontaneam oblationem significat, ibidem.
3 *Emptor agens an teneatur offerre pretium si nō petatur.*
6 *Verba statutorum propriè intelligenda sunt.*
Ad aliquid nouiter consequendum opus est spontanea oblatione.
7 *Offerendi verbum gratuitam oblationem significat.*
8 *Consanguineus veniens ad retractum, an debeat habere pretium ad manum præsensque ipsum offerre, an verò satis sit dicere id dare.*

ERGO NON DEBET consanguineus expectare, ut pretiū petatur ab emptore, sed id offerre debet ultro & sponte non petenti, non interpellanti, lacessenti, prouocanti, roganti, per glo. in clementi. sæpe, in uerbo, necessario, post princi. de uerbo. signifi. quæ dicit id proprie offerri, quod non petenti offertur, per l. fideicommissa. §. si rem, ff. de lega. 3. & capitu. literas, ad fin. extra de restit. spolia. & capitu. interposita, in fin. extra de appell. quam glo. ad hoc expendit, & sequitur ibi Panor. columna secunda, & Georg. Nat. in repe. columna 75. & ipse Panor. in capitulo peruenit, ad fi. extra de deci. vbi & hoc dicit notari in Authent. offeratur. C. de lit. contesta. Petr. Ferra. titul. forma, lib. in act. rea. in glo. prima, columna 3. versicu. quid ergo si pars. & Philip. Deci. in l. filiæ licet. C. de colla. Et hoc quoque voluit Luc. Pen. in l. secunda, colum. 3. in uerbo, offerri. C. quando & quib. quar. pars. libro 10. & in l. prima, circa medium. C. de greg domini. libro vndecimo, & in l. vltima. columna 4. in uerbo, voluntate, C. de re mili. libro 12. & in l. ultima. in uer. offerre, per text. ibi. C. de agen. in rub. eorum, libro 12.

2 §† Et est optimus quoque text. præter superiores in l. secunda. §. 1. ff. quor. lega. cum dicitur, non debet offerre satisdationem, sed petenti moram non facere. & in l. si fundus. §. vltimo. ff. de leg. commis. ibi, utrum tunc habeat locum, si interpellatus non soluat, an uero si non obtulerit. & in l. 1. §. non exigit, ff. ut in pos. leg. ibi, non tamen satisfactio debet offerri legatario, sed sufficit siue desiderauerit, Et facit quod tradit glos. in capitulo cupientes. §. si vero, in uerbo, contempserint, de ele. libro sexto. Et probat item illud Tulii in oratione pro Roscio Amerino: Quod supplicium satis acre reperietur in eum, qui mortem obtulerit parenti? Et iterum ibi: Incredibile est mortem oblatā esse patri à filio. Item illud quoque Valerii Maximi libro quinto. capitulo 9. ad fin. Ac mortis oblatæ, quàm datæ vitæ, felicius beneficium. In quibus verbis vides, offerri inuito, & volenti. Quod & probat illud Tulii in illa ipsa oratione pro Sexto Roscio Amerino: Atque os tuum non modo ostendere, sed etiam offerre. quasi diceret, ostendere postulantibus, offerre non postulantibus, imo & inuitis. Et apertius in epi. 1. libro 15. Epistolarū, cum oblatum metum scribit. Et illud Terentii in Hecyra: Offerre iniuriam tibi me immerenti, iniquum est. Et alibi in eadem fabula: Nam uitiū oblatum est uirgini. Vbi donatus interpres. Quasi si (ait) non expectanti, & nolenti. Rursusque in ea ipsa fabula: Illis fors obtulerat aduentum meum. Vbi & ipse donatus: Offerri (inquit) dicuntur tam bona, quam mala, si insperata obiiciantur aspectibus. Moxque subdit: Oblatum dicitur in vtranque partem, quicquid expectationem præuenit. Sed & idem, enarrans illud eiusdem Terentii in Adelphis. Quando uitium oblatum est, Oblatum (ait) dicitur, quod offertur inuito.

3 §† Ideoque sunt, qui in casu l. Iulianus. §. offerri, ff. de actio. emp. tenent debere pretium offerri etiamsi non petatur, vt agi possit ad rem venditam in quibus est Pet. Anch. consilio 331. visis diligenter, columna prima. & Roma. aliud tamen agens, consilio 204. pro discutienda ueritate; columna pen. ver. & hæc de secundo. Et id quoque non obscure sentire videntur Bald. Rapha. Fulgo. Franc. Areti. & Philip. Dec. in d. l. filiæ licet, C. de collat. & Imo. in l. stipulatio. §. si quis autem. ff. de operis nou. nuncia. & Alexand. consilio 173. viso & diligenter considerato, in fin. libr. 6. & Petr. Ferra. in forma libel. in causa vendit. in verbo, supra scriptū pretium, & Phil. Deci. consil. 421. plene & subtiliter, columna 2.

4 §† At sunt quoque, qui contra in casu d. §. offerri, negant necesse esse, vt offeratur pretium, sed tantum exceptionem competere pretii non soluti, afferunt: quasi uerbum offerendi, non inducat necessitatem nisi petatur. Inter quos est Barto. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit, ante fin. & ibi Ias. colum. 2. in 3. q. C. de actio. empt. & in l. prima, columna vltima, versicu. quæro quid si est legatus, C. de vsu. & fruc. lega. & in l. prima, in fin. C. de iis quæ sub mod. leg. & in l. prima, columna secunda, versicu. hic occurrit dubium, ibi breuiter dico, C. ne lice. in una eademque causa ter. prouo. Rapha. Comen. in l. eum qui ita stipulatur, ff. de uerb. obl. & non obscure Pau. Castren. consilio 81. viso quodam processu, columna secunda, uersicul. nam in primis, libro primo. Roma. & Alex. sibi contrarii, in d. l. filiæ licet, C. de collatio. ipse Alexan. in additio. Barto. in d. §. offerri. Franc. Areti. sibi quoque contrarius in l. si mora, columna quarta, versiculo

sed dubium remanet.ff.solu.matri.Fely.in capi.in tantum, colum.vlti.extra de simo.Iason in l.admonendi, colum.5.ff. de iureiuran. & in l.iurisgentium, in princi.in 3.notabi.ff.de pact. & in d. l.stipulatio, in 1.notabi.ff.de noui.opera.nuncia. & in l.vniuersa. C. de prec. impera.offer.& in §. actionum, colum.17.versicu.an autem si emptor, Institu.de actio.& Stepha. Bertran.consilio 104. alienatio, paulo ante fin.lib.2.& Philip.Deci.consilio 298.viso instrumento, post princi. Et vide Pau.Castren.loquentem in casu retractus, consil. 146.nulli dubium est, in fin.lib.1. De quo dicemus in glo.sequen.nume.13.Ego tamen. Nam & alias, vbi dicitur actionem non dari, intelligitur ope exceptionis, non ipso iure, vt per Barto.in l.j. §. sublata, & ibi quoque Sozi.& Ias.vtrunque in j. notab.ff.ad S. C. Trebel. cum aliis multis concordan.à me collectis in repet.l.si unquam, in verbo, reuertatur, numero 214. & sequenti.C.de reuocatio.dona.

5 ¶† Verum in casu d.§.offerri, aliud est, quod suadet illud uerbum, offerri, intelligendum esse, si petatur, ob subiectam materiam, & contra propriam vim & naturam eius verbi, vt sæpe alias fit, uti late diximus in repet.l.si vnquam, in uersi.reuertatur, numero 37.& alias etiam videmus.C.de reuocan. dona.& in casu d.§.offerri, voluerunt ij, quos in posteriori parte citauimus. Quod quidem non est hic in casu nostræ consuetudinis, in quo ideo debemus sequi propriam ac peculiarem vim & naturam illius verbi, quod vltroneam & spontaneã exhibitionem significat, non petitam, non fortuitam, vt diximus: & probat illud Tulij in Oratione ad Pontifices: Domus ardebat in Palatio, non fortuito, sed oblatio incendio.& lib.11.Epistolarum ad Brutum, in ea Epistola, cuius initium est, eo tempore: Romæ delectus habetur, totaque Italia: si hic delectus appellandus est, cum ultro se offerunt omnes. [Et in oratione pro M.Cælio: Cum aliquid eos velle arbitrarentur, vltro se offerre soleant. Et in oratione pro Cn. Planco: Vltro, me Hercule, se mihi etiam offerentes,] & Mimus ille Publij Syri.

Bis est gratum, quod opus est, si vltro offeras.

Et illud quoque Virgilij Ecloga tertia:

At mihi sese offert vltro meus ignis Amyntas.

Et libro 2.Æneid.

Qui se ignotum venientibus vltro.
Hoc ipsum vt strueret, Troianque aperiret, Achiuis.
Obtulerat.

Et lib.8.eiusdem operis:

Talibus affata est dictis, seque obtulit vltro.

Et Ouidius libro 14.Metamor.

Quem postquam Romulus vltro.
Obtulit.

Iustinus lib.15. Elephantus ferus infinitæ magnitudinis vltro se obtulit. Et antiquus ille Poeta Lucilius apud, Nonium Marcellum: Homines ipsi hanc sibi molestiam atque ærumnam offerunt ducunt vxores. Et similis tex.apud nos in d.l.fideicommissa.§.si rem suam, ibi, debitor vltro pecuniam obtulerat.ff.de lega.2.& in l.si quis rogatus, ibi, vltro is qui pendent offerre.ff.de fideicom. mil.liber.& in l.qui hominem.l.si nullo.ff.de solut.vbi est similis tex.& in l.1.§.sed si maritus, ibi, vltro custodes offerat.ff.de libe.agno.& in l.semper.§.conductores, ibi, vltro se offerant.ff.de iur. immuni.& in l.2.ibi, vltro se offerre.C.de iur.emphyteu [& in l.2.C.de his qui latro.oc.] & in d.l. vlti.§.vt autem.C.de re mili.lib.12.cum dicitur, spontanea voluntate offerentibus, & in l.deuotũ, in fin.ibi, si quid sponte contra præceptum nostrum probari fuerint obtulisse.C.de met.& epid. eod.lib.12. Quanquam & ij vltimi loci in contrarium flecti possent, tanquam frustra eæ dictiones, vltro, & sponte, additæ fuissent, si intellectæ, essent in versi.offerendi. Et hoc quoque aperte videtur probare tex.in l.si debitor.ff.de solu.cum dicitur, si debitor offerret pecuniam, quæ peteretur. Et ita id verbum nuncupatim intelligit Cardina.Alexan.in capi.cum in tua, in 2.notabi. extra de sponsa.

6 ¶† Veruntamen vix quispiam negabit, id verbum ex propria ac genuina vt sua intelligi de spõtanea oblatione: vnde consequens est, & ita in nostro statuto intelligendum: tum quia verba statutorum proprie intelligenda sunt.l.3.§.hæc verba.ff.de nego.gest.cum simi.tum quia hæc oblatio est de forma.& solennitate, vt declarat.§.8.infra eod.titu.ideo ad amussim obseruanda est, per notata plenissime in l.1.ff.de libe.& posthu.tum denique, quod cum quis vult aliquid nouiter consequi, ad quod quidem consequendum necesse est aliquid fieri, id dēt sponte offerri, vt voluit Bald. in capi.licet, titu.si de feud.defun.fit contro.inter do.& agna.in vsi.feud. per tex.in l.si residuum.C. de distract.pigno.& sequitur Iason in prælud.feudorum, colum.22.nume. 64.in fine versic. quarto ad idem adduco, & Philip. Deci.d.consilio 421. colum.2. Et facit quod voluit glo.in l.ædiles.lo 1. §.vlti.per illum tex.ff.de ædil.edic. & Ange.in §.si vero, colum.penul.versicu.quæritur vlterius, in Authen.de exhibe.reis. Alexan.in addi. Barto.in d.l.stipulatio.§.si quis autem.ff.de oper.nou. nun. & consilio 205.vilis iis quæ narrantur, colum.2. versicu.quinimo & si nulla, lib.2.cum multis aliis, quæ tibi affatim, collegimus supra, titu.nostrarum consuetudinum, vti.§.10.in glo.1.vbi omnium abundantissime tractaui, an quis teneatur sponte offerre, quod facere ipse tenetur, an vero possit expectare, vt petatur, de quo ibi omnino vide.

7 ¶† Nec illud tamen denique prætermiserim, id verbum offerendi non tantum spontaneam atque vltroneam oblationem proprie significare, sed & gratuitam quoque, & liberalem: ideoque cum quis quid offerre debet, intelligitur, vt propriis ipsius offerentis sumptibus & impensis id faciat, & non illius, cui ea oblatio fieri debet, vt voluit nuncupatim glo.in cle.2.in versi.oblatos, & ibi quoque Imo.colum.vlti. & Cardina. Floren.in versicu.verum, in 3.notabi.de appellatio. & Petr. Ferra.d.titu.forma.libel.in actio. rea.in glo.prima.

col.3.

columna.3.versicu.quid ergo si pars. De quo tamen, ne id pro re omnino iudicata accipias, vide Geor. Nata. in repe.cle.sæpe, versi.non si tamen, in glo.super, verbo, formam, de verbo.significatio. quibus locis multas ac pulchras, quæstiones ex hoc decidit, vt apud eum quisque videre poterit. Sed & tu vide, quos allegaui supra, in verbo, *dedans l'an*, in 16.quæstio.ad fine. Nemo autem negabit in casu nostræ consuetudinis, quin consanguineus suis ipsius sumptibus teneatur hanc, oblationem facere.

8 ¶ † Sed quæstionis est, an iste consanguineus, qui venit ad retractum, debeat promptu exhibere pretium, idque offerre: an vero satis sit, si dicat se paratum soluere. Et sane cap.constitutus extra de restitu.in integr.de hoc casu retractus loquens his verbis vtitur, pretium sint offerre parati.hincque occasione sumpta, Petr. Anchara.in 11.notabi.ex eod.notat, sufficere, agentem ad retractum, dicere se paratum soluere pretium. Et sic (inquit) l.Iulianus.§.offerri.ff.de actio. emptio.quæ dicit, emptorem agentem ad rem, debere offerre pretium: debet ita intellegi, vt satis sit dicere, se offerre paratum, etiamsi non tradat: idque faciens dicetur satis offerre: verum ante condemnationem debet is, qui ita obtulit, facere quod obtulit. Ad quod dicit optime facere.l.fundus.ff.de rescin.vẽdi. Subdit tamen, quod Barto.in l. Prætor ait.§.si paratus.ff.de operi.nouis.nuncia.in ea est sententia, vt iura loquentia de parato soluere, intelligantur, vt ad manum habeat pecuniam, per l.seruus si hæredi, in fin.ff.de statul.be.& l.qui decem.§.idem responsum.ff.de solut. Et facit (inquit) quod nota.Ioan.Andr.in capi.vt circa, in glo.super verbo, præstito, de electio.lib.6.Hæc ille. Nos autem de hoc latius dicemus infra, eod.§. in glo. 19.quæ est in verbo, *luy deuement acertene du pris*, numero 4.sed illud, & sequen. Sed quantum ad nos pertinet, habemus consuetudinem, quæ super hoc priuatim disponit infra eod.titu.§. 3.quem tu videas.

LE PRIS QVE LA CHOSE aura couste. Prætium quo res constitit.

GLO. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus retrahens, vtrum debeat redere pretium venditionis, an vero sufficiat offerre redere aliud minus iustum rei pretium, & numero 2. cum sequentibus vsque ad numero 10.*

Emptor an audiatur petens à consanguineo volente retrahere maius pretium, quàm quod dedit, quia sibi id maius pretium ab alio offerri dicit, & nume.9.

3 *Licitatio animosa non fac.le admittitur.*

Pretium cum solui debet, an de iusto intelligatur, an de eo quod ab aliis reperitur, & nume.3. cum sequen. vsque ad nu.8.

Colonus in emptione fructuum debet præferre dominum iustum pretium offerentem, & numero 6.

Damnatus vendere, intelligitur iusto pretio.

6 *Colonus antiquior fisci præferri debet extraneis in noua conductione, dummodo idem pretium offerat.*

7 *Emptor à quo res retrahitur, debet remanere indemnis.*

Fiscus potest rem communem alienare, sed præfertur consors aliis, volens dare tantum pretiũ quantum cæteri.

9 *Duplici onere aut damno non debet quis affici.*

11 *Consanguineus quid restituere debeat, cum venditur res certo pretio, & quod pluris est donatur, & nu.12.cum multis seq.*

Quid si eo casu emptor dici non esse locum retractui. Et quid si cedere velit vsque ad concurrẽtiam pretij tantum.

Victus victori non tenetur reddere salarium aduocati, qui gratis patrocinatus est, & numero 12.

Donatio eius quod pluris valet, an impediat l.2. C.de rescindend. venditio. & numero 12.13. & 14.

15 *Donatio eius quod pluris est requirit insinuationem.*

17 *Donatio facta à venditore de eo quod pluris est ob merita emptori, an valeat, & quid si fiat cum dictione vniuersali.*

18 *Consanguineus retrahens an integrum restituere teneatur, cùm ex pretio conuento venditor donat, aut remittit portionem emptori.*

19 *Retrahens an id restituere debeat, cum emptor donat aliquid vltra pretium, & an laudimia, solui debeant, & nu.20.*

20 *Fraudem fecisti, fraudem patere.*

Malum consilium consultori pessimum.

Fraudem aut turpitudinem suam allegans an audiatur, & nu.24.25.& 27.

21 *Res eadem diuersa iure censeri non potest.*

Res eadem non potest contrarios effectus operari.

22 *Verbum vnum eodem loco diuersimodè accipitur.*

23 *Diuersis respectibus eadem res diuerso iure censetur.*

Dãnum & pratium quis ex eodem facto consequi potest.

24 *Exceptio & replicatio à pari procedunt.*

26 *In retractu an pretium moneta venditionis, an ipsius retractus inspiciatur.*

27 *Quid si moneta bonitate intrinseca facta est deterior.*

28 *Quid si moneta in contractu venditionis sit æstimata.*

29 *Quid si moneta à Principe sit abolita.*

30 *Consanguineus retrahens an possit oblationem facere in argento, aut moneta alterius speciei vel forma, licet pretium venditionis sit in auro.& nume.31.*

31 Con-

31 *Consuetudines de eadem re.*

32 *Consanguineus volens retrahere, an teneatur soluere integrum pretium, si illud in venditione integrè solutum non fuerit, & num. 33. cum sequen. vsque ad nume. 49.*

Et an hoc casu teneatur consanguineus dare, cautionem de soluendo, numero 33. 44. 45. 46. & 48.

33 *Cautionis fragilitas.*

34 *Mora solutionis pretij diminutio est.*

Interusurij habenda ratio.

Commodum repræsentationis & solutionis ante tempus considerandum & nu. 35.

35 *Soluens ante vel post diem, plus vel minus dicitur soluere.*

36 *Hæredes viri statim post mortem ipsius restituentis dotem, in re mobili consistentem, possunt sibi interusurium medij temporis retinere.*

37 *Coactus soluere ante diem, intelligitur detracto interusurio medij temporis.*

38 *Dies solutionis est pars contractus.*

Pactum quodlibet positum in, venditione ad commodum venditoris est pars pretij, & numero 69.

39 *Emptor vtrum post retractum maneat obligatus ad soluendum quod superest pretij venditori, & nume. 48.*

Inuitus quid quis facit, non debet ex eo damnum consequi.

40 *Res minoris æstimatur, ob conueniendi difficultatem.*

41 *Sibi imputet qui cogitare debuit, & nu 42.*

43 *Consuetudines quòd, consanguineus retrahere volens debet soluere integrum pretium, etiam non solutum.*

44 *Sociis diuidentibus non fit deductio eorum quæ alter debet causam societatis, sed præstatur cautio soluendi die cedente.*

45 *Cautio quando danda sit, aut non danda, indicantis religioni relinquitur, & nu. 46.*

47 *Dominus volens retinere iure prælationis emphyteusim venditam, an teneatur soluere, integrum pretium, non expectatis solutionis temporibus, nume. 48.*

48 *Retrahens cum soluere tenetur, integrum pretium, an emptori vel venditori soluere debeat. Et quid facere habeat vt euitet periculum amissionis retractus, & consequatur liberationem.*

Debitor in diem an, & quando teneatur satisdare.

49 *Cautio iuratoria an & quando sufficiat, cum cautio danda est.*

50 *Emptor si suppleuit pretium, an id consanguineus restituere debeat, & nume. 51. cum sequen. vsque ad numerum 68.*

51 *Augmentum an sit eiusdem naturæ, ac id cui additum est, & nume. 52. cum sequen. & nume. 58. & 59.*

Donatio inter patrem & filium pro dote & eius augmento valet.

52 *Alienare de nouo non dicitur, qui iam factam donationem supplet.*

55 *Adiectio vel detractio rem nouam efficit.*

Gabella noua debetur cùm, quid veteri instrumento additur.

56 *Contractus discessio non præiudicat iis quibus est ius quæsitum.*

57 *Emphyteuta qui vendidit feudum, an possit minuere vel augere pretium in præiudicium domini.*

58 *Augmentum non sortitur naturam principalis, si sit præsumptio fraudis. Nec cum est diuersa ratio, & nume. sequen.*

62 *Sponte non fecit, qui cogi potest, etiam si aliter non cogatur.*

63 *Bona fides an, & à quibus agnosci debeat, numero 65.*

64 *Officialis non potest agnoscere bonam fidem, nisi ea iuncta sit obligationi.*

66 *Culpam luat, qui culpam commeruit.*

68 *Consuetudines quam retrahens teneatur ad supplementum datum emptori.*

69 *Emptor si vltra pretium venditionis, quid venditori mutuauit, an consanguineus retrahens id mutuum reddere debeat, & numero 70. 71. & 72.*

70 *Mutuum date nihil inde sperantes.*

71 *Vsura non est id quod interest etiam ex mutuo. Quid in lucro cessante.*

73 *Re simpliciter vendita centum libris, an consanguineus volens, retrahere reddat Turonenses, an Parisienses, & numero 74. Et si ad regionem spectatur, vtra spectanda sit, an contractus, an eius, in qua res sita est, numero 75. Et an credatur contrahentibus dicentibus se de maioribus intellexisse, & pretium de illis fuisse numeratum, nume. 76. & 77.*

74 *Verisimilitudo in primis inspicienda.*

77 *Declaratio cuiuspiam rei semper potest fieri.*

Declaratio nihil noui addit.

78 *Consanguineus volens retrahere, an teneatur id ipsum pretium restituere, quod venditor in instrumento venditionis, vel partem ipsius se recepisse confitetur, & nume. 79. cum sequenti. vsque ad numerum 92.*

Quid verò si sit, præsumptio fraudis ex quibusdam coniecturis, & numero 85. 87. 88. & 89.

Intellectus ad l. per diuersas, & l. ab Anastasio mandati. & nu. 85. & 86.

80 *Patris confessio de recepto non præiudicat filiis in legitima, & nume. 87.*

81 *Fraudibus & maliciis occurrendum est, nec eis debet via aperiri.*

82 *Confessioni mariti de receptione dotis, an credatur in præiudicium creditoris, & numero 88. & 89.*

Confessione procuratoris, tutoris, executoris, & aliorum huiusmodi de recepta pecunia an credatur in præiudicium minorum & aliorum, quorum bona administrant, & nu. 90.

Confes-

Confessioni debitoris in preiudicium creditoris, non creditur.

Intellectus l.assiduis.C.qui potio in pignor.habe. l.Titius.ff.quæ res pignor.obligari.poss.& l.si quis post hac.C.de bono.damn.& numero 91.

83 *Confessio probat solutionem. Etiam in statutis. Et aliis quoque consectaneis nocet.*

84 *Fideiussor ex sola confessione creditoris agit contra debitorem.*

85 *Confessioni non statur in prohibitis.*

91 *Creditor posterior probans veram numerationem, an præferatur priori probanti confessionem, & supra nume 82.*

92 *Si de numeratione constat ex schedula, venditoris tantum, an ei credendum sit, & numero 93.*

93 *Schedula producit obligationem literarum.*

Apocha tutoris creditur, etiam finita tutela.

HIC NVNCVPATIM exprimitur, esse restituendum id pretium, quod ab extraneo emptore datum est: siue id magnum sit, siue paruum. Ideo non ferendum esse consanguineum, qui minus pretium offerret, causatus id quod offert, iustum esse, ac verum rei pretium: neque è diuerso emptorem, qui à consanguineo peteret, maius pretiũ, quam dedit; quia sibi maius illud pretium ab alio offerretur. Quod si id statutum non expressisset, de eo potuisset dubitari; nam cum statutum simpliciter præfert consanguineum extraneo in venditione rei familiæ, videtur considerasse iustum rei pretium: quod non ideo dici aut censeri debet huiuscemodi, quod ab vno aut altero fuerit datum aut oblatum, quoniam pretia rerum non constituuntur, ex affectione singulorum.l.pretia rerum.ff.ad l.Falci.& l.si seruus.ff.ad lega.Aqui. Ideoque Accur.in l.2.in glo.magna, in vlti.quæstio.C.de rescindi.vendi.dicit iustum pretium esse æstimandum non vnius aut alterius licitatione, sed communi regionis æstimatione, ex rei qualitate, & quantitate redituum, per multa iura, quæ illic allegat. Cui & tu potes addere, quod & in hoc attendi debet, quanti res vendi, posset in loco publico, in quem omnes conueniũt, per capitu.1.ibi, carius vendant, quàm in mercatu vendere possent, extra de emptio. & vendi. & voluit Barto.in d.l.pretia rerum.§.1.ff.ad lega.Falci. & in l.septem, per illum tex.C.de eroga.mili.an.lib.12.si is est, qui ibi scripsit, nam de hoc à quibusdam dubitatur.

2 ¶ † Hucque etiam pertinet text.in l.locatio, alias l.licitatio, in princi.ff.de pub.& vecti, vbi locatio quæ calore licitantis vltra modum solitæ cõditionis instauit, non facile est admittenda, & in l.ad officium, in fin.cum ibi nota. C.commu.diui. vbi non admittitur animosior licitator ad impediendam adiudicationem fieri consorti, iusto pretio. Ex quo nota.Bald.& Salyce.quod si consors offerat iustum & æquum pretium, non admittitur animosus licitator extraneus; dicuntque eum tex. esse ad hoc singul. Facit & tex.in l.1.in fin.C.de metallar.& metal.lib.11.Ex quo nota. Barto.quod si colonus velit vendere partem suam fructuum, debet aliis præferre dominum emere volentem, si modo iustum pretium offerat, quod dicit menti tenendum, tanquam scilicet non consideretur id pretium, quod ab aliis reperitur: sed tantum, quod iustum est. Et tex.in l.si fideiussor.§.meminisse. ff.de lega.1. vbi damnatus vendere, intelligitur, iusto pretio, & ita eum tex.intelligunt.glo. Barto. Bald.Imo.Raphae.Coma. & Recentiores ibi. & tex.in l.si possessor hæreditatis.§.vlti.ibi, verum pretium debet præstari.ff.de peti.hære.& in l.cum quasi.§.si plures, & iterum l.sequen.§.si is cuius. ff.de fideicom.libe.

3 ¶ † Facit & quod in casu ferme huic nostro, simili voluerunt Ange.Raphae.Coma.Pau. Castr. & Iason in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de verbo. obliga.per multa iura ex supra dictis, quod si quis ex pacto teneatur, vendere aliquid consorti, si velit emere, magis quam alij extraneo, sufficit vt consors offerat iustum pretium, etiam si alius quispiam maius offerat, & ita dicit ipse Ange.fuisse disputando determinatum à Marti. Fran. Addunt Raphae. & Pau. hanc rationem: quia si consors, teneretur tantum pretium dare, quantum ab alio reperiretur, facile, posset fraus fieri, submittendo à venditore extraneum, qui multo plus offerret, quam iustum pretium, & tamen nollet emere. Et idem quoque tenuit Matthæ. Afflict.in constitutione Siciliæ inci.ad subiectorum, in 4.eodemque vlti.not, vbi & id trahit ad ius congrui, quod huic nostro retractui simile est.

4 ¶ † Contrarium tamen, videlicet ut cum quis tenetur ex pacto uel statuto præferre consortem, aut consanguineum, intelligatur, si tantum pretiũ dare uelit, quantum ab alio reperitur, etiamsi iustum excedat, ut uoluit Ioan.Andr.in addi. Spec. titu.de emptio.& uendi.§.nunc dicendum.l.2.ver sicu.sed pone, statutum est, in fin.illius uersicu.& Bald.in d.l.2.in fin.& ibi nouissime Pantal.Cal.in repe.etiam in fin.C.de rescindi.uendi.& Salyce.in l.dudum, colum.2.uersicu.quæro statuto cauetur. Imo.Alexan. Franc. Areti.& Sozin.in d.l.qui Romæ.§.cohæredes, Roma.in l.si eum, in princip.ff.si quis cautioni. Alua.& Cardina.Alexan.in capit.1. §.sed & res, titu.per quos fiat inuesti.Franc. Areti. in d.l.si fideiussor.§.meminisse, in princi.ff.de leg. 1.Iason secum hic pugnans in l.ultima.columna 6.nume.22.uersicu.septimo principaliter. C.de iur.emphyteu.& Fabia.à Monte San. Sab.in tract. de emptio.& uendi.parte 3.quæstio. 20. uersi.sed tunc quæro, & iterum parte 5.colum.7.uersi.sed quæritur an ualeat, & Guido. Papæ.sing.780.in emptione. D.Boer.decisio.143.& quo ad secundam, colum.ulti.

5 ¶ † Ab his stat tex.in d.l.ulti.de iure emphyte. ibi, tantam quantitatem, quantam ipse re uera ab alio accipere potest, ex quo nota.Salyce.ibi, col.1. & Iason ubi supra, quod domino uolente emere rem emphyteuticam, non tenetur emphyteuta, aliquid

aliquid minuere ex pretio, quod ab alio reperitur, nisi aliter conuentum fuerit. Et ita quoque eum expendit Oldra. consilio 34. quæstio talis est, quidam tenens, ante fin. & post eum in eadem quæstio. licet non alleget, Ioan. Andr. in addi. Spec. tit. de emph. §. nunc aliqua, versi. 72. & vtriusque nomine suppresso Albe. in l. per fundum, colum. 2. versicu. vltimo facit. ff. de serui. rust. prædi. & similis tex. quem mirum est effugisse omnes, qui de hac re loquuntur, in capi. potuit, ibi, quantum sibi ab aliis offertur, extra de loca. Et facit etiam tex. in d. capi. 1. §. sed & res, titu. per quos fia. inuestitu. in vsi. feud. ibi, pro æquali. pretio. Ex quo nota. Bald. Aluaro. & Cardina. Alexan. quod agnatus, qui cæteris præfertur in venditione feudi, debet dare id pretium, quod ab aliis reperitur. Quod & idem tenet per eum tex. Iacob. à S. Georg. in tracta. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, colum. penul. versicu. verum quia dixi. & Franciscus. Cur. Iunior in eodem tracta. in 4. parte prin. chart. eiusdem partis penulti. versicu. quinto & vlti. Et facit item tex. in capitu. porrò, ibi, æquali pretio, titu. quali. olim. feud. alie. pot. in vsi. feud. vbi dominus qui potest redimere feudum alienatum, debet reddere idem pretium, quod & ibi nota. Bald. Marti. Lauda. & alij, id limitantes, nisi appareret de fraude, mihi enim (inquit Bald.) pretia consingunt in fraudem aliorum.

6 ¶ † Similiter & tex. in l. penul. iterumque in l. vlti. & vtrobique Barto. aut quisquis is est. C. de loca. prædi. ciui. lib. 11. vbi antiquior colonis fisci debet præferri extraneis in noua conductione, dummodo idem pretium offerat, quod & cæteri. Quos tex. expendit & dicit nota. Barto. in l. cotē. §. agri, quem legit cum initio ipsius. l. ff. de publi. & vectiga. Et tex. in l. fundo, ibi, si paratus est dominus tantum dare, quantum habiturus est possessor. ff. de rei vendi. vbi est optimus tex. quod qui alij præfertur in venditione alicuius rei, debet tantum dare quantum alius est daturus. Et in l. Prætor. §. in eum, ibi, quantum perciperetur, si distracturus esset. ff. de boni. auto. iudi. pos. Et in l. si quis vxori. §. vlti. ibi, tanti æstimandus est, quanti emptorem potest inuenire. ff. de furt. & in l. seruus fugitiuus, in princi. ibi, quanti emptorem inuenerit. ff. de condi. furt. Ex quibus fit, quod cum res, venditur ad hastam, debet, plus offerenti dari. l. 2. & 3. C. si propter publ. pensi. & in Authen. hoc ius porrectum. C. de sacr. eccle. Idque dicitur & censetur esse iustum pretium, vt dicit d. l. 2.

7 ¶ † Præterea venditor debet seruari indemnis, ne ex eo, quod ipse cogitur alteri vendere, damnum indebite patiatur, coactus scilicet minus pretium accipere, quam ab aliis potest habere, ar. d. l. ad officium. C. commu. diuidun. Nam priuilegium siue facultas illa prælationis, debet intelligi sine damno tertij, scilicet ipsius venditoris. l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publi. cum si. Et facit etiam, quod scribit Bald. in l. 2. C. de com. re. alie. quod licet fiscus possit ratione communionis totam rem vendere, vt scribitur in ea l. tamen putat, quod id debet facere requisito consorte. Nam si is vult tantum dare, quantum alius, debet præferri, per l. 1. ff. de priuileg. credit. quæ quidem l. loquitur de cognatis.

8 ¶ † Et hæc maxime debent procedere in casu nostræ consuetudinis: nihil enim precauit emptor extraneus emendo: neque enim consuetudo eum prohibet emere, sed tantum facit ius consanguineo retrahendi, atque ad se veluti venditionem reuocandi seque ita in locum, venditoris collocandi atque subrogandi, vt plene diximus supra in præfatione siue rubr. Nihil est igitur, quare non idem pretium restituere debeat: tum quod subrogatus eiusdem est naturæ, cuius is, in cuius locum substituitur, & succedit. l. imperator. §. vlti. cum l. sequen. ff. de lega. 2. & capi. ecclesia, lo 1. extra vt lite. pend. & ibi concordan. in glo. in verbo, successerunt: tum quod ipse quoque emptor, vt venditor, debet manere indemnis. l. debet. in fi. ff. de ædi. edi. & l. intra vtile §. vendentibus. ff. de mino. ex quo Bald. in capitulo causam, columna prima extra de testib. dicit, quod emptor, à quo res retrahitur, debet seruari indemnis, & eum tex. ad hoc dicit nota.

9 ¶ † Nam & alioquin in casu nostro ipse emptor duplici afficeretur iniuria: primum quidē, quod cogeretur inuitus reuendere consanguineo, contra l. dudum. C. de contrahen. emptio. secundo quod partem pretij à se dati sine vlla ipsius culpa aut peccato amitteret, contra capitu. sine culpa, de regu. iur. lib. 6. & ibi concordan. Est autem receptum, non debere quempiam duplici onere aut damno affici. l. nauis. §. cum autem, & §. cum ergo. ff. ad lega. Rhod. de iactu, & l. cogi. §. inde quæritur. ff. ad S. C. Trebell. & l. iure. ff. de iur. dot. & l. si cum dotem. §. si pater, & ibi glo. solut. matrim. & l. penulti. ff. de dot. prælega. & capit. at si clerici. §. vltima extra de iudic. & ibi concordan. in fin. & plenissime diximus supra; titulo huius voluminis consuetudinum titul. §. 10. qui est omnium eiusdem volu. 24.

10 ¶ † Et hanc quidem postremam sententiam in casu nostri retractus sequor. Licet Francis. Ripa aliter distinguat in d. l. 1. in fin. ff. de priui. credito. Nam aut (inquit) statutum dicit, quod agnatus possit retrahere simpliciter, & intelligitur pro iusto & communi pretio: aut dicit, quod agnatus præferat cæteris & intelligitur pro pretio quod ab aliis reperitur. Nam & ipse Ripa in eadem ipsa l. colum. 3. nume. 13. dicit, id quod dicitur emphyteusi finita, præferri hæredes emphyteutę, petentes eam renouari, extraneis de quo latissime diximus supra, in præfa. huius titu. nume. 41. huc item pertinet, & sequen. ita intelligi, si modo ipsi hæredes tantum pretium offerant, quantum ab aliis extraneis reperitur. Super eo autem, quod de fraude supra diximus, vide quę dicam infra. §. seq. in verbo, *sans fraude*. Sed interim vide Ar. Ferro. in consuetu. Burdi. hoc eod. titu. §. 7. in fin. vbi id dicit, quod supra in princ. diximus, scilicet non audiendum emptorem, petentem à consanguineo sibi, reddi maius pretium, quàm quod dedit, quia id ab alio sibi offeratur.

11 ¶ † Sed

11 ¶ † Sed in hac tractatione pretij, quæro primo, Petrus vendidit Francisco fundum centum aureis, & id quod pluris valet, ei donat. Consanguineus vult totum retrahere, restitutis tantum illis centum aureis, venditor vult præterea sibi restitui pretium eius quod pluris valet, quod sibi fuit donatum. Aut etiam dicit non esse locum retractui, quia quod excedit pretium centum aureorum, pluris valet, quàm illi centum aurei, ideo non est iste contractus censendus venditio, sed donatio, considerato scilicet eo, quod prævalet, iuxta ea quæ dicemus infra. §. 30. Aut denique paratus est cedere rei venditæ vsque ad concurrentiā illius summæ, reliquum autem vult retinere, tanquam donatum, & sic non obnoxium retractui. Quid hic dicendum est? Bal. in tra. Protomi. in vltim. quæst. hanc nuncupatim quæstionem posuit scripsitque id tantum restituendum esse, quod numeratum est, & nihilominus integro fundo cedendum: quia videmus (inquit) in simili, quòd victus victori non soluit salarium aduocati, qui gratis patrocinatus est, Bar. in l. stipulatus es. ff. de fideiuss. Et quia etiam, quando partim aliquid venditur, partim donatur, & ita fit mixtio contractuū præsumitur fraus, & reuocatur res vendita, vt not. Guil. Cu. in l. si tibi decem, in princi. ff. de pac. Et quia illa generalis & indiscreta clausula donationis eius quod pluris est, nihil aut certe modicum operatur, ideoque non impedit remedium l. 2. C. de rescin. vend. Hec ille.

12 ¶ † Cui adde in prima ratione, de aduocato gratis patrocinante, quod de ea re late dicemus infra. §. 29. gloss. 4. nume. 5. & seq. Et in 2. ratione adde item Cy. Alb. Bar. ipsum Bal. & Ang. in d. l. si tibi decem, in princip. & eundem Bal. consi. 199. proponitur, quòd ex causa, colum. 1. lib. 1. & quæ not. in l. ab Anastasio. C. mand. Et in postrema ratione adde etiam, quòd idem voluere Albe. Bart. ipse Bal. Ang. & Saly. in d. l. 2. Bar. in l. si quis donationis. ff. de contra. emp. idem Bar. Imo. Raph. Co. Pau. Cast. Alexan. Francisc. Aret. & Ias. in l. si quis cum aliter. ff. de verbor. oblig. Bal. in l. cum filius. §. pater, per illum tex. ff. de leg. 2. Pan. & Recentiores in capitu. cum causa, extra de empt. & vend. Imo. in cap. cum contingat, colum. 56. versic. item aduerte inquantum dixi, extra de iureiur. Corn. consi. 11. in præsenti consultatione, colum. 2. lib. 3. Angel. Aret. in. §. actionum autem, column. 9. nume. 36. versicul. Quæro quid si in instrumento Instit. de actio. vbi ponit quibus verbis in hoc vtēdum sit ad excludendum remedium d. l. 2. Sed & quod plus est Alber. in l. donari, in princip. ff. de do. tradit huiusmodi donationem nullius esse momenti, quia videtur non spontanea esse, sed ex necessitate venditionis, tanquam ipse vendens non possit maius pretium habere, ideoq; quod pluris est, donat.

13 ¶ † Ego tamen in casu huius consuetudinis reperi in primo vol. consi. Pau. Castr. in fin. consil. 146. incipientis, nulli dubium est, speciem quandam alterius consil. nihil omnino ad ipsum præcedens consi. sed nec ad sequens quoque pertinentem, sed hunc casum nostrum prorsus respicientem. Quo in loco Pau. ipse, aut quisquis is fuerit, asserit consanguineum, qui vi huius statuti vult retrahere rem certo pretio venditam, & in eo quod pluris valet donatam, debere restituere pretium partis donatæ, nedum id quod numeratum est, nec tamen eum debere succumbere, si à principio non obtulerit, dummodo postea lite pendente obtulerit. l. si rem. §. vlti. ff. de pign. acti. Et quia etiam si nō obtulit, poterat pro eo ferri sententia sub cōditione, si soluat, per no. a Bart. in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. & per l. 4. §. illud. ff. de fideic. liber. Hæc ibi.

14 ¶ † Verum ego priori sententiæ accedo, si vendens ignoranter donet: quòd si sciat rem suam pluris valere, sciensq; ac prudens donet, quod pluris est, vera est in eo pluri donatio: nec habet locum d. l. 2. de rescind. vend. vt dicit Bar. ibi, & Bal. in 2. quæst. Saly. in 8. quæst. & Ang. col. 3. & idem Bar. Imo. Rapha. Com Ro. Alexan. Francesc. Are. & Ias. in d. l. si quis cum aliter. Bal. in d. l. cum filius. §. patet, per tex. ibi. ff. de lega. 2. & in repe. l. & si post tres, colum. 10. versicul. sed quid si quis vendit. ff. si quis cautionibus, & consi. 3. casus talis est, quidam Petrutius, lib. 3. & consi. 394. super primo pūcto, in fin. lib. 4. Pet. Anch. Imo. & Panor. in d. cap. cum causa, & ibi quoque Anto. Burgos, column. 7. versicul. circa vltimam. Masuer titu. de empto. & ven. §. item si venditor. Alexand. consi. 125. visis & consideratis, colum. 6. versicul. non obstat igitur primum, lib. 1. Ang. Aret. in d. §. actionum autem, vbi supra, de actio. Soz. consi. 215. visa prædicta, colum. 1. lib. 2. quod repetitur consi. 21. lib. 4. vbi & illud dicit, l. si vnquam. C. de reuo. dona. habere locum in huiusmodi donationibus ita factis, & rursum consi. 48. viso instrumento venditionis, colum. 2. versicul. quarto potest defendi, lib. 4. Steph. Bertran. consi. 103. nihil, in fin. libr. 1. & consi. 169. visis dubijs, colum. 1. eod. libr. 1. & consi. 168. illud, paulo ante fin. eod. lib. 1. & consi. 191. nihil, nume. 2. eod. lib. 1. & consil. 227. vidi, numero quoque 2. eodem lib. 1. & consi. 328. multa, eodem lib. 1. & consi. 4. parum refert, colum. 2. in princip. lib. 2. & consi. 69. recordor, nume. 1. lib. 2. & consi. 107. etiam si prætendi; in princip. eod. lib. 2. consi. 91. ex propositis, ad fin. lib. 3. & consil. 284. ponitur nume. 6. & 7. eod. libr. 3. Ias. consil. 151. contra consultationem, colum. 2. versic. item in dicto, lib. 4. Alcia. post Ro. in l. 2. in princ. num. 16. ff. de verbor. obligatio. & est de mente Guil. Cu. & Bar. in d. l. si tibi decem, in principio. Et ita intelligi debent nonnulli, qui simpliciter tenent non esse locum d. l. 2. cum vendens donat, quod pluris est, ex quibus est Pet. Iac. titu. de actio. ex venditio. column. 2. versicul. attamen.

15 ¶ † Ideoq; tunc, cum scilicet scienter donatur, quod pluris est; illud ipsum quod pluris est, requirit insinuationem, vt alia simplex donatio, vt tradunt ipsi Petr. Anch. & Imo. in d. capit. cum causa, & Ro. in l. 2. in princip. colum. 4. & ibi quoque Alcia. nume. 16. ff. de verbo. oblig. per l. cum

hic status, §. pen. versicul. idem respondeo. ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. si quis donationis. ff. de contrahen. empt. & idem quoque voluit Alexand. in d. l. si quis cum aliter, colum. 4. versic. item quæ sunt. ff. de verb. oblig. vbi tamen subdubitat. & Firmia. in tract. gabel. in 3. parte 8. partis princip. in 12. quæst. in fin. Sozi. d. consi. 215. colum. 1. libri 2. Et reprobat Ro. vbi supra. Cald. aliter tenentem consi 2.. titu. de emp. & vend. hac ratione motum; quòd inspicitur id quod principale est, argu. l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. quæ ratio etiam si quid ponderis habet, nihil tamen ad casum nostrum pertinet: & de ea late diximus in repe. d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 4. id quod primo loco, & seq. C. de reuocan. dona. & dicemus etiam infra, eod. titu. §. 30. in gloss. prima nu. 2. & sequen.

16 ¶ † In hoc autem, de quo principaliter tractamus, illud animaduertendum est, quòd si illa clausula sit perfunctorie, & veluti ex more & stilo notariorum posita, vt in multis locis fieri assolet, & prope semper, vt attestatur Ang. expressim de hoc ipso loquens, in d. l. 2. C. de rescin. vendi. crederem eam non esse magni momenti, tum per ea, quæ scripta sunt ab ijs quos citauimus, tum & per ea quoque, quæ late diximus in d. l. si vnquam, in princip. nume. 126. ad huius tamen posterioris. At si ex animo, non leuiter, neglectim, non oscitanter, fuerit apposita: quod ex verbis & forma eius donationis apparere potest, & ex qualitate & conditione contrahentium, vt etiam videtur intellexisse Bar. vbi supra. & Carol Moléd. de hoc retractu loquens, in consuet. Parisi. titu. 1. §. 13. gl. 5. in 12. quæst. certe scienter videtur apposita, vt donationem eius quod pluris est, operetur. Id quod totum arbitrio iudicis relinquendum est, vt etiam tradit Fabia. a Monte S. Sab. tracta. de emptio. & vendition. in 8 parte principal. in 4. quæst.

17 ¶ † Vt tamen te non fugiat, quod scripsisse dicitur Azo, ille, vbique à nostris laudatus, in Summa. titu. de rescin. vendi. quòd si venditor dicat se donare quod pluris res vendita valet, pro meritis & seruitijs emptoris, non est locus d. l. 2. de rescin. vendi. Ita enim eum refert, & sequitur Bal. in l. si quis donationis. ff. de contrahen. empt. quasi scilicet propter eam mentionem meritorum id videatur fuisse serio & scienter factum, quamuis Azo in meo Codice nihil dicat de meritis. Et facit etiā quod scribit idem Bald. in l. per diuersas, in 3. q. C. manda. & Alexan. consi. 28. in causa, column. 2. versicul. tertio responderi potest. lib. 5. Multi autem ex supra dictis, asserunt non inutilem eam esse donationem, si facta fuerit cum dictione vniuersali, videlicet, id totum quod pluris valet siue quantumcunque &c.

18 ¶ † Igitur vt concludamus casum, qui ad nostram consuetudinem pertinet, si is, qui vendit, donat quod pluris est scienter & ex animo, vt sic donatio sit existimanda in eo quod excedit pretium: tunc vt sciamus, an sit locus retractui, id certe sequi debemus, quod de permutatione ita facta, vt alter contrahentiū pretio suppleat quod pluris est, late dicemus infra, eod. titu. §. 30. vbi inspicitur, vtrum maius sit pretium, an species. Id quod etiam in hac specie, de qua hic tractamus, secuta est consuetudo Aruerniæ, titu. *de retraict*, capitu. 35. & sequenti. Borbuniorum autem consuetudo, cap. 451. censet rem ita venditam esse obnoxiam retractui, restituto tantum pretio venditionis, nulla omnino huiusmodi donationis ratione habita. Idemque in simili casu statuit eadem consuetudo, cap. 401. Verum apud Aruernienses, hoc titu. *de retraict*. cap. 35. aliter statuitur, vt ibi videre poteris. Porro Chasse. hoc eodem. tit. *de retraict*. §. 1. in verbo, *le pris*, colum. 1. versicu. secundo quæro, tradit simpliciter hanc donationem eius quod pluris est, esse partem pretij, idque proinde esse restituendum à proximiore retrahente venditori, per l. fundi partem, & ibi notata per Alber. ff. de contrah. empt. quod non omnino verū esse satis constat ex præcedentibus, ideoq; illum in hoc carpit D. Boer. deci. 143. & quo ad secundam, vbi & in hanc sententiam iudicatum dicit in curia Burdigalensi. Et idem quoque quæri potest in retractu conuentionali, si nihil aliud dictum sit, quàm vt venditor possit redimere. Et ex his quoque intelliges, quid dicendum sit, si res vēdita sit certo quopiam pretio, ex quo venditor donat vel remittit emptori portionem an scilicet cōsanguineus debeat integrum id pretium reddere, an vero possit deducere, quod donatum est, vel remissum. De quo etiam per Carol. Molend. in consuetu. Parisi. titu. 1. §. 13. glo. 8. in 1. quæstione, iterumque in 3. videre poteris.

19 ¶ † Quæro secundo, quid est dinerso, si is qui emit, etiam donat: verbi gratia. Titius emit fundum centum aureis, & in eodem instrumento, vel paulo pòst donat alios centum aureos venditori propter merita, quod & ego vidi ex facto, aliquando contingere, & interrogatus, an ille emptor debeat soluere laudimia, non solum ex prioribus centum aureis, impositis in pretium venditionis, sed & ex alijs quoque donatis: & vtrum etiam consanguineus, qui vult eum fundum retrahere, teneatur soluere vtrosq; centum aureos, an alteros tantum: (& idem etiam quæri potest in retractu conuentionali) respōdi, quantum ad laudimia, cum ea donatio facta esset in contractu venditionis, vel statim post, quod idem est, vt late dicemus infra, titu. precedente. §. 1. in verbo, in listine contractus, quę est glo. 5. fere per totum videtur eam esse factam contemplatione & causa ipsius venditionis, esseque veluti accessionem pretij eius uenditionis, ut quæ in inst. l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pactis, cum multis ita me congestis in repe. l. si unquam, in uer. donatione largius, nume. 117. sed & hoc tamen, & seq. Ideoque soluenda esse laudimia ex utroque pretio, eamque donationis appellationem in fraudem domini uideri appositam, nisi emptor probaret ea merita interuenisse, quæ huiusmodi donationem mererentur, ar. l. qui testamentum. ff. de probatio. cum simi. In huius tamen rei reputatione conside-

considerandam esse ac inspiciendum fundi venditi veram æstimationem, an scilicet ei conueniat illud primum pretium, sine additamento alterius, argu. eius quod in simili tradit glo. notabi. in l. 1. §. 1. in verbo, agendo, & ibi Barto. qui eam dicit valde nota. ff. de superfl. & Bald. in l. ex conuentione. C. de pact. cum si.

20 ¶ † Quantum autem ad retractum, nihil est quod emptor queri possit, si consanguineus vult tantum soluere illos centum aureos pro pretio inscriptos, non etiam alios, quos ipse iam esseruit donauisse pro meritis, vel simpliciter in eo ipso contractu, ex quo ius est quæsitum consanguineo, in cuius præiudicium retractare non potest, quod à se factum est, l. vlt. ff. de pac. cum multis concor. à me collectis infra titu. proximo, in verbo, *seront preferez*, quæ est glo. 7. nume. 20. neque id quidem mirum, & sequ. Nimis enim indiginum est, vt quod is sua voce dilucide protestatus est, id postea infirmet, testimonioque proprio resistat, l. generaliter, in fi. C. de non nume. pecu. Quam enim ob rem, si Diuis placet, is dicet partem illam pretij in titulum, & appellationem donationis conuertisse, nisi vt fraudem domino faceret, minusq; laudimiorum ei solueret. Sed ille mox audiet, fraudem fecisti, fraudem patere: vt id fiat, quod scribitur in l. sed & partus. §. 1. ff. de eo quod metus cau. quod fecit, passus est. Atque illud Ausonianum in Trimetris.

Compedes.

Quas ipse fecit ipsius vt gestet faber.

Illud quoque Gelij, ex antiquioribus, lib. 4. Noctium Atticarum, c. 5.

Malum consilium cosfultori pessimum.

Quod & è nostris aduocat Maria. in repe. capi. ad audientiam, in 77. q. 7. q. princi. extra de homi. & in cle. 1. de foro compe. Et vt scribit Ecclesiasticus, capi. 27. Facienti nequissimum consilium super ipsum deuoluetur. Et diuinus ille Poeta Psal. 7. Incidit in foueam, quam fecit. Nam nec auditur fraudem suam allegans, Barto. in l. post contractum, colum 3. versicu. sed an venditor. ff. de dona. & consilio 65. Petrus Nicol. e, in princi. Bald. in l. emptione, circa medi. C. plus valere quod agit. Petr. Ancha. consilio 226. ad corroborationem, colum. 1. Scribitur enim in l. cum profitearis. C. de reuocan. dona. cum profitearis te in fraudem alterius te donasse, professionem inhonestam continere intelligis, & in l. si creditoribus. C. de ser. pigno. dat. manu. vbi ita scribitur. Nam ipse manumissor, si fraudem se fecisse creditoribus vt reuocet libertates, audeat dicere, audiri non debet, nec hæredes eius. Et optime facit l. transactione finita. C. de transactio. & l. filios. C. de reuocand. his, quæ in fraudem creditor. & capitulo inter dilectos, extra de donatio. cum concordan. vbique à glo. adductis.

21 ¶ † At dicet quispiam, quomodo assumemus diuersam interpretationem in eadem re, vt scilicet quantum ad dominum, non stetur ei donationi: quantum autem ad consanguineos stetur? cũ vna eademque res non possit diuerso iure censeri l. eum qui ædes. ff. de vsucapio. & l. 1. versicu. nec ratio patitur. ff. de rei permu. & l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupil. substi. & l. Titiæ. ff. de condi. & demon. & capi. cognouimus. 12. q. 2. & capi. cum in tua, de deci. & capi. quia circa, de priuil. & cle. 1. de electio. cum multis concordan. à me adductis in repe. l. si vnquam, in versicu. donatione largitus, nume. 284. tertia ratio. Nec possit quoque eadem res contrarios effectus operari, capi. si quis cum in ægritudine. 57. distin. & capi. 2. versicu. sed adhuc, & ibi glo. in versicu. incompatibilia, extra de Baptis. Contraria autem sunt, vt stetur, & non stetur eidem donationi, vt videre est ibidem.

22 ¶ † Cui confestim illud respondeo, non esse nouum, aut mirandum, vt etiam idem verbum eodem in loco diuersis respectibus diuersimode accipiatur, glo. in l. 2. in versicu. manumitti. ff. de officio. Procon. quæ id multis iuribus probat: & in l. Plautius, in versicu. procuratorem. ff. de proc. & in l. certi condictio, in prin. in versicu. non potero, & ibi Alber. colum. 4. versicu. secundo notandum. ff. si cert. peta. & in l. contractus, in princi. C. de fid. instru. & in l. 1. in glo. vlti. C. de pœna iudi. qui male iudica. & in capi. 1. §. callidis, in versicu. reuertatur, titu. de prohibi. feud. alim. per Fede. in vsi. feud. & in capi. Raynaldus, in versicu. legauit, de testa. & in capi. auditis, in versicu. cassatam, in princi. de elect. Et probatur etiam in l. pater Seuerinam. §. conditionum, & ibi glo. Barto. & alij. ff. de conditio. & demon. & in l. 1. & ibi Ias. in 2. notabi. C. de Carbo. edicto. & in l. 1. & ibi glo. in ver. cadere. Oldra. & Albe. C. de resti. in integr. mino. & in capi. cum dilectus, & ibi glo. in versi. electio. Cardina. & Panormi. colum. 5. nume. 15. super eadem glo. extra de consuetu. & in capi. magne, vbi & idem Panormi. in 4. notabil. nume. 4. extra de voto. & in capi. quod in dubiis, iuncto capi. inter alia, quod illud confestim sequitur, vbi & ipse Panormi. & Fely. de senten. excommu. & voluit itẽ Hostien. in capi. plerunque post princi. de rescrip. Archidia. in capi. presbyterum, in versicu. præcipimus. 28. distin. & in capi. sic viue, in versicu. elegerit. 16. quæstio. 1. Ange. in l. Papinianus. §. sed nec impuberis, in fin. ff. de inofficio. testa. Roma. consi. 480. in casu, colum. 1. & late Barba. qui prope vbique tex. in d. capitu. cum dilectus, dicit ad hoc singu. in l. 1. in princi. colum. 3. versicu. dicunt hic Docto. ff. de verbo. obliga. & consilio 27. scripsit, colum. 15. & si dicatur quod vna, lib. 1. & consilio 64. scribitur libro Hester, colum. 8. versicu. item potest etiam dici, eod. lib. 1. & consilio 17. clementissimi, colum. 6. versicu. præterea pondero, lib. 2. & consilio 34. præclare, colum. 14. versicu. nec obstat, cum allegatur eod. lib. 2. & consil. 43. sempiterna, colum. penulti. cod. lib. 2. quibus locis & alia ad hoc allega. & Philip. Deci. in l. in testamento, colum. 3. nume. 8. post med. versi. tertio regula, post Alexan. ibi. C. de testa. mili. & in capi. quoniã abbas, in prin. de officio. delega.

23 ¶ † Nam & eadem res ex diuersis causis & rationibus potest diuerso iure censeri, vt probatur in l. miles. §. pro parte. ff. de leg. 3. vbi in prælegatis

pars habetur iure hæreditario, pars iure legati. Et voluit Bald. per eum tex. in l. filium quem, colum. 3. in 4. oppo. C. fam. erciscon. & Panor. in d. capi. cum in tua, paulo ante fin. de dec. Quin duo contraria ex re eadem posse procedere diuersis respectibus, tradit glo. in capi. 2. in verbo lex ciuilis, de arbitr. lib. 6. Anto. in capi. vlti. in lect. colum. pen. & ibi Panor. super glo. in verbo, rationabilis, in fi. & Rochus Cur. colum. 24. versicu. limita tertio, extra de consuetu. & Domi. qui multa eius rei exempla posuit, in capitu. illud. 12. distin. Quibus concinens Aristoteles lib. 3. Physicorum, tradit eandem causam interdum esse contrariorum effectuum diuersis rationibus. Cui concinens Galen. lib. 3. de Simplicibus medicamentis, capi. 13. & sequen. ostendit simplicia medicamenta vires nonnunquam contrarias obtinere, diuersis rationibus, quod & nostri admittunt, vt per Barto. in l. si pupillus, in princi. in 2. oppo, & ibi quoque Ange. & Pau. Castren. ff. ad legem Falci. Hincque reprobare possumus, quod approbauimus, diuerso respectu. l. Pomponius. ff. de neg. gest. & l. 3. §. vlti. ff. rem rat. hab. & l. cum interdictæ. C. arbi. tute. & per eos tex. voluit Bald. in ca. cum Vintoniensis, paulo ante fin. de electio. Et quis ex eodem facto potest consequi præmium, & damnum diuersis respectibus, vt patet ex capi. inter opera, extra de sponsa. iuncto capi. maritum 33. distin. & declarat Ioan. Andr. in capi. imputari, de regu. iur. lib. 6. in Mercur. & Collect. in ca. dilectus, extra de rescri. De quo & nos multa scripsimus in nostro tracta. Nobilitatis, quo loco disseruimus de nobilitate iudicium, [scilicet cap. 28. nu. 12. illud. mox. respondebo. & sequen.] vbi omnino vide.

24 ¶ † Sed & aliud est, quod in hoc nostro casu facit pro emptore: quia id quod supra diximus, non licet allegare suam turpitudinem, intelligitur agendo: excipiendo autem id licet, vt dicit Bald. in l. post mortem, ad fin. ff. de adop. Imo vero & replicando quoque, siue adiuuando suam intentionem, id etiam actori licet facere, ex sententia Bar. in l. si iusiurandum quod ex conuentione. §. procurator, colum. penul. & vlti. ff. de iureiuran. & ipsius Bald. in l. 1. colum. 2. versicu. quæro hic vtrum iste, & iterũ in l. 2. C. de cõd. ob turp. cau. & Phili. Deci. qui id dicit nota. consilio 14. cuius superscriptio incipit, vtrum valeat aditio, colum. vlti. & consilio 587. coram magnificis, colum. vlti. versicu. ad hoc respondetur, & Ioan. Bapt. Castel. in sua disputa. incipien. magnificus, chart. penulti. versicu item & tertio. Nam exceptio. & replicatio à pari procedunt. l. 2. ff. de excep. Ioan. And. & alij, in capitu. 2 extra eodem. Hic igitur cum emptor reus sit, & excipiat de fraude pretij, nihil esse videtur, quod impediat huiusmodi allegationem, excipiendo.

25 ¶ † Sed hoc certe non est perpetuum: sed multas declarationes, restrictiones, & distinctiones recipit, vt videre licet apud Barto. vbi supra, quem ad hanc rem videre poteris, & Alberi. in l. transactione finita. C. de transact. Imo. & Cardi. Floren. in capi. inter dilectos, de dona. & ibi quoque late Barba. colum. 1. 2. & 3. Panor. post Anto. in capi. cum super, colum. vlti. de conces. præben. & Cæpol. cauta criminal. consilio 59. Fran. col. 1. versi. nec obstat, dum detur, & multis sequenti. & colum. 2. versicu. 3. & versicu. 4. & late Barba. in repeti. capi. cum Matthæ. Ferra. colum. 40 nu. 111. & sequen. & ibi Fran. Ripa, nume. 61. de consti. & Fely. etiam post alios, in capi. lator, colum. 1. & 2. extra de re iudica. Sozi. consilio 244. visis instrumentis, in 5. quæstione Carol. Ruin. consilio 125. viso themate, colum. 2. nume. 4. lib. 1. & consilio 142. casus, de quo, colum. 3. nume. 7. eod. lib. 1. & consilio 78. prosequendo, colum. 3. versicu. contra prædicta, & 3. sequen. lib. 4. & consi. 132. visa confessione, colum. 4. nu. 10. eod. lib. 4. & consilio 72. prima, colum. 1. nume. 2. lib. 5. Et dicemus aliquid infra in hac eadem glo. in 8. quæstio. nume. 72. aut etiam. Sed vnum interim non omiserim, Barba. consilio 8. afferam colum. vlti. lib. 4. post alios ab eo citatos, in ea fuisse sententia, vt licet contrahenti dicere contractum vsurarium etiamsi suam turpitudinem alleget. Sed hoc vtique verum est in eo qui dat, vt hinc lucrum aut commodum percipiat, vt videre licet apud omnes, qui de ea re, locuti sunt.

26 ¶ † Quæro igitur & tertio, quid si pretium est mille aureorum solarium, quorum singuli tempore venditionis valebant 45. solidis nostris, vt nunc cum hæc commentamur, valent nostri Principis edicto: mox autem à Principe augetur pretium, vt sæpe fieri vidimus, vt cum consanguineus vult retrahere, valeant 46. solidis, aut è contrario eorum pretium minutum est: vtrum horum pretiorum inspiciendum sit, cum sit retractus: an prius illud, quod fuit tempore contractus: an posterius, quod currit tempore retractus, vide glo. in capi. quis ignorat. 32. questio. 4. & in capi. conquerente, in verbo, solidos, extra de officio. ordi. Docto. in l. cum quid, & in l. vinum, & in l. quod te. ff. si cert. peta. & in capi. olim, & in capitu. cum canonicis, extra de censi. & in cle. 2. de deci. Inno. Hostien. Ioan. Andr. collect. Bald. Henri. Boh. Anto. Imo. & Panor. late in capit. quanto, de iureiur. Hostien. in summa, titu. de censi. §. ex quibus, versicu. quid si moneta mutetur. Specu. & Ioan. And. in titu. de obliga. & solu. §. nunc aliqua, versi. vlti. Oldra. consilio 13. cum quæstio esset, & consilio 31. thema tale est, quidam condens testamentum, Andria. Iserti. in capi. 1. titu. quæ sunt regal. in vsi. feud. Cyn. in l. minorum in 9. quæstio. versicu. restat modo. C. in quib. cau. in integr. restitu. non est neces. Collect. in capi. indicante, colum. 1. versicu. quid si testator, extra de testa. & in ca. Odoardus, colum. 2. versicu. sed quam pecuniam, de solu. Bar. Bald. Albe. Ange. & Raphae. Coma. in l. Pau. la 1. ff. de solu. Barto. in l. cum certum, ff. de auro & argen. lega. & in l. nummis. ff. de in litem iuran. & in l. res in dotem. ff. de iure dot. Bald. in l. illud, colũ. vlti. versicu. vltimo quæro. C. de sacrosan. eccle. & in l. acceptam. in 17. quæstio. C. de vsur. & in l. vlt. in prin. colum. 1. versicu. item quæro quid si aurei. C. com. de lega. & in l. si quis argentum, in princi. col. 2.

colum. 2. versi. consului pauci sunt dies, post Cyn. ibi. C. de dona. & consi. 499. quæstio ista, lib. 1 & consi. seq. quod est vlt. eius lib. incip. in quæstione qua quæritur, & consi. 269. super eo quod quæritur, libr. 2. & consi. 213. punctus quæstionis talis est, dati fuerunt, lib. 5. Alberi. in l. 2. colum. penultim. versicul. deinde quæro, si emphyteuta, & ibi Iaso. colum. 26. numer. 91. in 36. quæst. C. de iure emphy. Ioan. Fab. in d. §. 1. institution. quib. mod. tol. obligatio. & in Authenti. hoc nisi. C. de solutio. Imo. in l. in ratione la. 2. §. diligenter, ff. ad l. Falcid. Pan. consil. 56. quòd solutio. libr. 2. Rom. consi. 123. circa primum. Ioan. Ana. in cap. 1. colum. 1. versicul. vtrum autem, extra de Iudæis. Petr. Ferra. titu. for. libel. in actio. hypo. in verbo, relaxandum iure pignoris, colum. 1. versicul. quid ergo si misso, & multis sequen. vsque ad fin. huius gloss. Francisc. Aretin. consi. 11. procedendum est & consi. 84. diligenter, colum. 1. & consi. 111. considerátis, colum. 1. Calca. consi. 14. Manfredus, & consi. sequen. viso instrumento, colum. 12. versic. & pro vera declaratione. Corn. consi. 287. in hac consultatione, colum. penultim. versicul. deueniendum, & sequen. vsque ad fin. consi. libr. 1. & consil. 181. visis nunnullis, charta penultim. colum. vltim. versicul. restat vt deueniam ad tertium, lib. 2. & consi. 231. de pluribus, colum. penult. versicul. restat, vt deueniam ad dubitationes, & seq. lib. 3. Barba. consi. 19. clementissimum, per totum libr. 4. Iorda. Bricium in tract. monetę, qui est inter tractatus Ioan. Ray. fere per totum. Guid. Pap. Deci. Delphi. 493. si fiant monetæ. Maria. Sozin. consil. 6 prædicta consultatio, libr. 1 & consi. 298. pro fundamento, per totum, lib. 1. Hiero. Cag. loquentem de retractu conuentionali, in repe. l. 2. in 31. quæst. C. de pac. inter emption. & venditorem. Matth. Afflic. deci. Neapo. 90. in hoc tempore, & iterum dec. 194. filiusfamil. Stepha. Bertrand. consi. 168. illud est certum, in princip. lib. 1. & consil. 261. viso themate, in 2. dubio, eodem lib. 1.

27 ¶ † EX QVIBVS etiam, aut certe bona eorum parte, intelliges, quid dicendum sit, si ea moneta quæ solui, aut reddi debet, fit deterior non quidem æstimatione communi & vsuali, sed bonitate intrinseca, verbi gratia, aurei qui tempore venditionis valent 45. solidis, eodem sunt valore, cum sit retractus, tamen ex edicto principis facti sunt aurei huiusmodi, auro non adeo puro, vti erant, vtrum tunc consanguineus cogetur accipere hos nouos aureos. De quo, vt iam diximus, comperies apud multos ex ijs, quos citauimus in præcedenti ver. Sed præter eos, vide Corne. consil. 19. viso puncto, in princip. lib. 4. vbi dicit hanc esse omnium prope sententiam, vt si post contractum pecunia fiat deterior bonitate ea intrinseca, debet solui ac reddi secundum bonitatem temporis contractus, non solutionis, etiam si nulla mora eius, qui reddit pecuniam, intercesserit. De quo etiam per Sign. consil. 74. quæstio talis ponitur, quidam colonus, & Steph. Bert. consil. 312. visis & diligenter, colum. 1. libr. 1. & Nicol. Mil. in suo repertorio, versic. pecunia & late per Anton. Rub. qui & alios citat, consiln. 17. præsupponitur in facto, vbi etiam loquitur de retractu conuentionali, & iterum consil. 48. viso instrumento, vbi & in eadem specie loquitur.

28 ¶ † Quarto quæro, quia ij, quos citauimus in præcedenti quæstione, loquuntur, cum simpliciter facta mentio est certæ speciei monetæ sine adiectione valoris ipsius, vt si quis emerit centum aureis ducatis, nobilibus, & cæteris huiusmodi. Quid igitur si adiectus fuerit valor, vt si dictum sit, rem emptam centum aureis solaribus, quorum quilibet tempore venditionis valet quadraginta quinque dozanos, vt vulgo vocamus. Nam sæpe apud nos ita fiunt venditiones, *pour le pris de cent escus sol, valent à present chacune piece quarante cinq; solz*, vtrum tunc idem dicendum sit, ac si id adiectum non fuisset, tanquam scilicet eius expressio, quod tacite inerat, nihil immutet conditionem iuris, l. non recte. C. de fideiusso, & l. aliquando. ff. de conditio. & demonstra. An vero ea res faciat perpetuam eius monetæ æstimationem, licet postea valor immutetur, argum. eius quod dicitur æstimationem facere venditionem, remque ita æstimatam manere periculo siue damno vel lucro eius, qui eam accepit, l. 1. §. æstimatarum, &. §. æstimata, C. de rei vxorem actionem cum concordan. a me traditis supra, eodem. §. gloss 14 in verbo, *ou equipollent a vente*, numero 20. nam & alias. & iterum numero 108. ex his autem. Sed tu de hac nostra quæstione priuatim vide Barba. consi. 19. clementissimum, libr. quarto & etiam Francescus Aretinus consilio 84. diligenter, columna vltima, versicul. venio igitur.

29 ¶ † QVINTO Quæro, quid si venditio facta sit pretio centum ducatorum, & postea intra annum retractus id genus monetæ à Principe est abolitum, atque interdictum, vtrum emptor tenebitur à consanguineo veniente ad retractum, & centum ducatos nunc prohibitos offerente, eosdem recipere, & sic eum admittere ad retractum: an vero audietur postulans sibi reddi pretium in alia moneta, cuius vsus non interdictus est, vide Cyn. post Petrus Iacob. & Odof. in d. l. in minorum, in 9. quæst. vbi supra, C. in quib. cau. in inte. restitutio. est neces. & Colle. in cap. 1. colum. 2. versicul. sed quid si mutuasti, extra de cómod. l. & Bar. in d. l. quod te, ff. si cer. peta. & ibi plenissime Alexand. qui alios multos citat, colum. 2. versicul. iuxta hic tradita, & multis sequen. & ibi quoque Francesc. Ripa numer. 24. ff. si cer. pe. vbi omnino videas. & præterea Bald. in l. vltima colum. 1. versicul. sed pone iuro. C. de non numer. pec. & Card. Flor. post alios multos ab eo allegatos, in clem. 2. in 8. quæst. de deci. & Ioan. Fab. in l. acceptam, ad fin. C. de vsur. Et quæ dicemus infra, eodem. §. gloss. 20. in verbo. *d'or ou d'argent*, in vltim. quæst. & in sequen. titu. §. 4. gloss. 2. num. 1. Et id quoque intelliges ex multis, quos citauimus in tertia quæst.

30 ¶ † Sexto quæro, si pretium venditionis est centum aureorum coronatorum, an audiendus est consanguineus, qui vult restituere pretium in moneta argentea, aut etiam aurea, alterius formæ, scilicet aureorum solarium, aut veterum, quos vocamus, vide tex. Bar. Ang. & alios in l. Paulus la 1. ff. de sol. glo. Bal. Franc. Aretin. Ias. & Phil. Dec. in l. 2. § mutui datio. ff. si cer. pe. Io. Andre. in cap. peccatum, ad fin. 1. art. in Mercur. de reg. iur. lib. 6. Bar. in l. quæ extrinsecus. ff. de verbo. oblig. Ioan. Fab. in d. §. 1. Inst. quib. mod. tol. oblig. Bald. in d. l. si quis argentum, colum. 2. versicul. quærit gloss. quid in pecunia. C. de dona. & consil. 130. quia obligationes, libr. 5. Masuer. titu. de solu. §. item si is obligatus. Ioan. Plat. in l. 1. C. de collat. æris, libr. 10. & in l. 1 C de vete. numis. pote. libr. 11. Maria Sozi. d. consi. 6. prædicta consultatio, corum. 1. & 2. Franc. Curt. Seniorem in trac. monetarum, in 9. quæst. & ex scriptis in ijs locis, facile intelliges quid hic dicendum sit.

31 ¶ † Ex consuetudine autem expressa Borboniorum, cap. consuetudinum eius loci 432. satis est pretium reddi in moneta aurea vel argentea, etiam si non sit eiusdem speciei. Et id quoque in omni casu obseruari de consuetudine tradit Bart. in l. diuortio. § ob donationes, circa medium. ff. solut. matrimon. & in l. 1. §. vltim. in fin. ff. de aur. & arg. leg. Huius autem rei consuetudinem esse obseruandam, tradit ipse Bar. in d. l. quæ extrinsecus & Bal. in d. l. si quis argentum, vbi supra, & Ioan. Plat. in d. l. 1. C. de colla. æris lib. 10. & l. j. C de arg. preti. co. 10. & oēs passim de hac re loquētes At ex cōsuetudine Niuernięsi, tit. *de retraict.* §. 14. nō refert, soluatur pretiū in auro, aut argēto, ēt si non sit eiusdem speciei, cuiusmodi pretium erat, nisi intersit emptoris; De hac autem quæstione nuncupatim tractat Caro. Molen consuetudinum Paris. tit. 1. . 1 3 gloss. 8. in 2. quæst.

32 ¶ † Septimo quæro, Si in ipsa venditione non fuerit solutum integrum pretium, sed vel totum ipsum, vel partem eius promisit emptor soluere intra aliquod tempus, & interim consanguineus vult retrahere, & offert id tantum pretium, quod solutum est, & promittit, cum dies residui cesserit, ipsum soluere, & liberare emptorem. At emptorem postulat sibi integrum pretium solui, cum in id sit obligatus. Cæpolla consil. caussarum ciuilium 46. circa dubia, colum. 2. nuncupatim de hoc casu loquens, in ea est sententia, vt ipse consanguineus debeat totum soluere: quia statutum (inquit) non distinguit, soluerit ne emptor totum pretium, an partem, ergo nec nos distinguere debemus. l. de pretio. ff. de Puplici. in rem actione. Cuius hæc verba sunt, maxime ad hunc locum pertinentia: De pretio nihil exprimitur, vnde potest coniectura capi, quasi nec sententia Prætoris ea sit, vt requiratur, an solutum sit pretium, an non. Et etiam suadet (inquit) ratio, ne emptor duplex damnum patiatur, vnum, quod ab eo auocetur res empta, contra l. dudum, C. de de contra emp. alterū, q non sit securus de pretio, Hæc Cæpolla.

33 ¶ † Cui quantum ad rationem duplicis damni, adde quæ diximus supra in eadem gloss. num. 9. nam & alioquin. Quantum ad rationem securitatis, adde etiam multum interesse, an apud te habeas pretium, quo tu te possis illico cedente die liberare ab ea obligatione soluendi pretium, an vero actionem tantum aduersus alterum, vt id faciat. arg. l. minus. ff. de regu. iur. & l. si debitor, in fin. ff. de furt. & §. furti autem, Institut. de obliga. quæ ex delic. nasc. & eorum, quæ dicemus infra eodem titu. §. 39. in gloss. 2. numer. 3. nec satis facit. Nec ideo obstare videtur, si consanguineus offerat emptori cautionem de restituendo pretio die cedente, quia satius est suam sibi rem saluam fore, quam tabulas cautionis habere, atque incertum illius euentum spectare. l. suspectus. ff. de suspec. tuto. & l. pupilli. ff. quod sal. tuto. auto. & facit l. cogi. §. si pater, in fin. ibi, sub incerto cautionis. ff. ad S. C. Trebel. & l. qui ita institutus. §. 1. ibi, propter fragilitatem cautionis, eodem titu. & plus cautionis est in rem, quàm in personam, l. plus cautionis. ff. de reg. iur. & melius est possidere, quam in personam experiri. l. 1. §. 1. de superfic. Et facit etiam in hanc partem bonus textum, in l. si cui legetur. §. vltimo. ff. de legat. primo cum dicitur, interest enim fideiussoris solui potius mihi, quam ipsum conuentum mandati actionem intendere: nec interest, soluendo sit, necne.

34 ¶ † EGO TAMEN (neque enim dissimulabo iudicium in hac re meum) diuersum censeo, videlicet consanguineum non teneri, soluere pretium non solutum, & cuius soluendi dies nondum cessit, non magis, quam ipsum emptorem, in cuius locum ille ex nostra consuetudine substituitur, atque subrogatur. Ideoque non deterioris debet esse conditionis, quam ipse emptor. l. 1. §. hæc actio. ff. si quis testa. libe. esse ius. & capitu. ecclesia. l. 1. extra vt lite. penden. cum simi. præsertim cum mora solutionis sit quædam veluti diminutio pretij, vt est tex. optimus, in l. circa legem. ff. ad legem Falci. cum dicitur, quia interuallum temporis, & interusurium huius spatij minorem facit quantitatem, & iterum in l. in quantitate. §. in diem. ff. eodem titulo, ibi, tanto minus erogari ex bonis intelligendum est, quantum interea, donec dies obtigerit, hæres lucraturus est ex vsuris, & idem pene tex. in l. qui quadraginta. §. vltimo, eodem quoque titu. & facit tex. in l. 1. §. quis creditori, ibi, propter repræsentationis commodum, eodem titulo, & in l. in lege Falcidia non habetur, eodem item titulo, ibi, medij enim temporis commodum computatur, & in l. si mandauero tibi, vt pro me. ff. manda. & l. generaliter. §. si cui legatum, versiculo plane si forte. ff. de fideicommiss. liber. & l. si constante. §. quoties. ff. solut. matrimo. vbi cum quis soluit ante tempus, debet ei deduci interusurium medij temporis, & in l. eum qui. §. melior. ff. de in diem addictio. vbi solutio facilior, aut maturior offeratur, melior conditio afferri videtur, etiamsi pretio nihil si additum, & in l. mulier, §. si hæ-

§.si hæres.ff.ad Trebell.& in l.ait Prætor.§.si cum in diem,& §.pactum, & l.omnes.§.vltimo.ff.quæ in frau. credi.

35 §† Ex quibus fit, vt qui ante vel post diem soluit,plus vel minus dicitur soluere.l.eum qui.ff. de annu.lega. & l.solidum.ff.de solutio.& l.si cui. §.minus.ff.de verbo.significa.& §.fideiussores, Institu.de fideius.& §.tempore, Institu.de action.& capi.1.extra de plus petiti.& Bald.consi.211.licet vos,colum.1.lib.5. Et dicitur fieri commodum creditori,si ante diem ei soluatur, eiusque solius, respectu valet legatum.l.1.§.si quis creditori.ff.ad lega.Fal.& l.debitor,in prin.ff.de lega.2. Et facit l. cum quis vxori,in prin.& iterum l.mulier.ff.de dot.prælega.cum fit mentio de commodo prælegationis,& repræsentationis,& l.si prędio.§.j.in fi. ff.in diem addict.Cuius autoritate Barto.in l.à diuo Pio.§.sed si emptor.ff.de re iudica.dicit vendere rem non præsenti pecunia, sed solutione pretij in tempus delata est vendere minori pretio, & post eum Bal.in l.inciuile,circa medium. C.de rei vendi.& in l.& si instrumenta,post medium.C.de fide instrum.& iure hastæ fiscali,libr.10.& Cæpo. consil.causarum ciuilium 10.factum, colum.1.& Iason consilio 36.tota dubitatio, colum.vlti.versicu.non video,libro 1. Et quod scribit Signo.consilio 35.casus talis est,quidam Iacob.colum.4.nume.10. Bald.consilio 185.quod post mortem,lib. 1.& consilio 297.& si præmittere,post princi.lib. 3.& Ange.consilio 127.visis,in fin.vbi dicit,quod non est verisimile debitorem soluere ante tempus,quia sic donaret commodum medij temporis & Corne.consilio 258.in hac consultatione, colum.penul.versicu.tum quia forte,lib.1.& consil. 11.in præsenti,colum.4.hic tamen minime,libro 3.& consilio 303.videtur prima facie, colum.4. versicu.ex quibus patet,eod.libro 3.& consil.32. licet secundum, colum.penul.versicu.prout alias, libro 4.& Otho Lapus inter consilio Sozin.consilio 151.consideratis, columna prima versiculo secundo considerato,lib.1.

36 §† Vt tamen interim non omittam, quod pulchre scribit Bal.in Authen.& qui iurat,col.12. versicu.quæro, mulier est missa.C.de bonis auto. iudica.poss.per d.l.si constante.§.quoties, vbi etiā Iacob.ff.solu.matri.quod si hæredes viri volunt statim post mortem ipsius restituere dotem consistentem in re mobili, cuius tamen restituendæ, actio non nisi post annum competebat, secundū, l.1.§.exactio.C.de rei vxo.actio.igitur si non expectato eo anno,vt id repetam,restituant dotem poterūt detrahere interusurium medij temporis. Quod dictum dicit mirabile, & sequitur Alexan. in l.diuortio, in princip.colum.6.versiculo plus, autem & mirabilibus.ff.solut. matrimo. & dicit etiam singu. Iason in l.qui Romæ, in princip.in primo notabi,ff.de verbor.obligat.& Catel.Cotta memora.dos soluto matrimonio, & idem voluit ipse Baldus in l.in omnibus, in secunda lectu.in fine de iudici.dum simpliciter allegat Iacob.in d.§.quoties,

37 §† Quin alias semper, si quando quis cogitur soluere ante diem, intelligitur detracto interusurio medij temporis: vt voluit glo.nota.in l. 1.in glo.vlti.& ibi Cyn.Bald.Ange.& Salyce.C.de condi.ex lege,per d.l.si constante.§.quoties. Et si quis ignoranter ante diem soluerit,potest repetere id medij temporis commodum, glo.vti à multis expenditur,in l.cum quis & ibi Iacob.But. Bal. ad fin Raphae.Fulgo.in repe. char.vlti.& Ias.col. vlti.C.de iur.& fact.ignora.Marti.Bil.Iacob.Butr. Albe.Fulgo. & Ias.in d.l.in diem.ff. de condictio. indebi.Barto.& Imo.in l.si socer.§. Lucius.ff.solu. matri. Imo.in capi.vlti.extra de solu.licet & alij, teneant contrarium,quos videbis apud Ias.in d.l. cum quis, & in d.l.in diem.

38 §† Sed & hinc dicitur,quod dies solutionis, sicut summa pretij, est pars contractus.l.1.§.editiones.ff.de eden.& Barto.in l.1.colum. vlti.versi. an autem tale debitum.ff.de condi.indebi. & in l. lecta,col.pen.versi.aduerte. ff. si cert.peta.& Bald. consi.48.inter cętera,post prin.lib.1.& Maria.Sozi.consi.15.visis prædictis,col.vlti.vbi & per eum, §.dicit, dilationem esse partem pretij, & Philip. Deci.consi 46.viso puncto,col.1.versi.accedit, & iterum col.2.nu.3.post med.versi.4.Ita tamen, vt super hoc videas Pau. Castren.consi.234.dubium stat.in eod.in fi.lib.1.Sicuti & è diuerso dicimus, alius quoduis pactum,quod apponitur in contractu ad commodum venditoris,esse adiectionem & partem pretij.l.fundi partem. ff.de contrahen. emptio. vbi ita scribitur: Nam hoc ipsius pretiū fundi videtur,quod eo pacto venditus fuerat, & l.si sterilis.§.si tibi.ff.de action.empti.cum si.à me collectis infra titu.procedente, *de retraict conuentionel*, in præfa.nume.20. quartum quod in ea, & sequen. & in nostris Legibus connubialibus in glo.6.in 9.quæstio.vbi videre poteris,nè hic repetam. Igitur (vt id caput concludam) si consanguineus redimens cogitur reddere id pretium, cuius dies nondum cessit, carius plurisque redimet, quam emptor, emerit, cum tamen æquali pretio possit redimere, vt significant hæc verba, quæ nunc interpretamur.

39 §† Nec dici potest, emptorem manere obstrictum,ac obligatum venditori post cessionem à se factam consanguineo,vt iustus statuti: quia cū id faciat ex necessitate, videtur esse liberatus ea obligatione solutionis pretij, ad quod tenebatur ratione fundi sibi venditi.quæ iam non tenet: sed alij coactus à statuto cessit: nec ideo ratione illius debet cogi soluere, argu.l.ex his, & l.si post perfectam.C.de euictio. & l.habitationum. §. ante pretium.ff.de peri.& commo. rei vendi. & optimi tex.in l.1.in princi.ff.ad Trebellia.vbi omnes actiones, quæ in hæredes competebant, transferuntur in fideicommissarios, quibus hæreditas ex necessitate restituta est. Alias autem hoc statutum esset omnium nequissimum, quod cogeret emptorem rei sibi venditæ cedere, aliumque in sui ipsius locum reponere, & nihilominus pretium eiusdem rei soluere: cum ex eo,quod quis inuitus,facit,nullum ei debeat parari præiudiciū l. & ideo,in secundo responso.ff.de condi.furt.& l.

si pignori, circa fi. ff. fami. ercisco. & l. peto §. prædium. ff. de lega. 2. & l. qui autem. §. apud Labeonem ff. quæ in frau. cred. & l. interdum, & l. nouissime. §. 1. ff. quod fal. tuto. auto. & l. si quis quasi. ff. de senatusconsul. Syllan. & capi. vlti. & ibi glo. in verbo, inuita. 5. distin. & voluit Barto. qui & alia iura allegat, in 2. quæstio. ab eo disputata, incipi. Pisanæ ciuitatis, colum. 1. versicu. tertio hoc probat, & dicemus infra eod. titu. §. 29. in gloss. 2. nu. 2. ego vero. Et hic vide, quæ dicam infra, numero 47. tandem vero.

40 ¶ † Quod si venditor causetur, queraturque se huius consanguinei fidem secuturum non fuisse, si cum eo ab initio contraxisset, quod forte non satis esset idoneus aut facultatibus, aut conueniendi facilitate, iuxta l. 2. in princi. ff. qui satisda. cog. aut etiam esset rixosus, potens, & cauillator. (Hæc enim tantum habent virium, vt nomen debitoris ob ea minoris æstimetur, vt per Barto. Pau. Cast. & Franc. Areti. in l. si quis stipulatus sit Stichum. §. si quis ita stipulatus. ff. de verbo. obligatio. cum aliis multis si. adductis à Iasone in l. 2. colum. 6. nu. 18. versicu. in eadem glo. ibi, si rixosus. ff. solu. matri.) Ab hoc igitur consanguineo vix, nec sine magno negotio & certamine, ius suum se obtenturum, id est, pretium venditionis consecuturum, cum à diuerso emptor, cum quo contraxit, sit vir bonus, & qui illico fidem suam liberare soleat: ideoque ei diem ad soluendum facile & libenter concessisse. Quibus adstipulatur tex. in l. cum qui. §. melior, versicu. idem ait. ff. de in diem adiect. & si persona idoneior accedat ad emptionem.

41 ¶ † Huic ita responderi potest. Quid enim si venditio ea lege facta fuisset, vt venditor posset rem intra aliquod tempus restituto pretio redimere? nomine eo prætextu poterit venditor impedire, nè consanguineus offerens pretium, admittatur? quasi non sit facile, ab eo, forte litigioso, potente, cauillatore, intra dictum tempus redimere ex lege venditionis: nec ideo cum ipso consanguineo vnquam contraxisset, vti cum emptore contraxit, viro quidem bono, & lites execranti. Et certe non propterea intercedere poterit, nè consanguineus admittatur, cum ab initio sciret ius ei esse ex statuto venditionem sibi auocandi, atque ita se in locum & ius emptoris veluti transfundendi, per tex. optimum in l. si quis domum. §. idem querit. ff. loc. cum dicitur, si sumptus fecit in fundum, quasi quinquennio fruiturus, an recipiat & ait, non recepturum, quia hoc euenire posse prospicere debuit, & l. si creditores. ff. de priui. credito. & l. 2 ff. solu. matri. & l. qui bona. §. cum inter, & §. de illo, & l. in hanc. ff. de damn. infecto. & l. si idem cum eod. §. vlti. & ibi glo. & Barto. ff. de iurisdi. omn. iudicu. & l. vlti. §. sed quia nostra, & ibi Cyn. & Bald. colum. 2. versicu. deinde not. C. commu. de lega. & Barto. late in l. inter stipulantem. §. sacram, colum. penulti. versicu. oppo. dicitur hic. ff. de verbo. obligatio. Bald. Marti. Lauda. Aluaro. & Cardi. Alexan. in cap. rursus si fidelis, titu. quib. mod. feud. amit. in vsi. feud. Albe. in secunda parte statutorum, quæstio. 232. sed pone statuto, in fi. & Pau. Castren. consi. 65. viso quodam libello, col. 2. versicu. item narrari debebat, libro 1. & Alexan. consilio 52. viso primo puncto, colum. 3. lib. 6. & consilio 65. quoniam omne datum, col. 3. versi. 3. quotiescunque, lib. 6.

42 ¶ † Et prætertim, cum id quod euenire potest, fit ex dispositione legis aut statuti: tunc enim hauddubie id euenire posse, cogitare debuit, nec ei subuenitur, nisi id prospexerit. l. sed & si per Prætorem. §. si feriæ. ff. ex quibus caus. maiores. & Cyn. in d. l. vlti. §. sin autem sub conditione, & facit l. Seruius. ff. quod vi aut clam, & l. diuortio. ff. de nego. gesti. & l. si vina quæ in doliis, versicu. plane. ff. de peri. & commo. rei vendi. & quid scribit glo. in cap. vlti. in verbo, terminum, in fi. & ibi Doct. extra, ne Præla. vic. suas. Archi. in 12. alienationes, colum. vltima 12. quæstio. 2. Bald. consilio 182. locata fuit, colum. vltima libro 1. & consilio 255. abbas fecit, circa medium, eodem libro 1. & Floria. loquens in casu nostræ consuetudinis, inter consilio Petrus Ancharanus, consilio 171. quod dicta domina.

43 ¶ † Verum apud Trecenses, capitu. 161. consuetudo est, consanguineum retrahere volentem, debere soluere integrum pretium, etiam non solutum, nec cuius soluendi dies adhuc cessit: alias non admittitur. Apud Senones, capitu. 48. de hac re in hæc verba scribitur, quæ libuit huc transcribere. *Item si aucuns achepsent haritages, à payer à certains termes, le retrayant aura lesdicts termes, mais qu'il donne bonne seurte au vendeur de payer audict terme. Car le vendeur ne changeroyt son debteur, s'il ne luy plaisoit. Et si ledict retrayant ne le faict, il ne sera receu, s'il ne baille argent ou gaiges à l'achepteur, ou au vendeur.* Quæ omnia verba id summatim sonant, hoc in casu non esse admittendum consanguineum, nisi soluat, aut det fideiussores, vel pignus. Et eadem consuetudo est apud Borbonienses, capitu. 470. & Victriacenses, capitu. 126. & Auxerrenses, siue Altissiodorenses, hoc eod. titulo §. 18. qui est omnium 49.

44 ¶ † Pro quibus facit, quod in diuisione societatis non potest alter sociorum, qui debitu contraxit in causam societatis, deducere pecuniã, quam debet in diem creditoribus: sed sufficit, ut ei præstetur cautio soluendi, cum dies cesserit. l. omne, & l. si socij sumus, quæ confestim sequitur. ff. pro socio, & l. cum socij. ff. comm. diui. & voluit Ange. qui id trahit ad fratres diuidentes peculiũ, in l. frater à fratre, colum. 4. versicu. in textu, ibi, & si, per illum tex. in versicu. igitur & si, iuncta glo. in verbo, indemnis, & ibi Crotus in repe. colum. 6. versicu. tertio nota. ff. de condi. indebi. & Raph. Fulgo. consilio 209. duobus, colum. 2. versicu. ex ea quoque, & quod tradunt Cyn. & Barto. in l. certum. C. fami. ercisco. Et id quidem in casu nostro seruari satis æquum est, & esse seruandum tradit Masueri. in titu. de emptio. & vendi. §. item si aliquis, in fin. & bene facit tex. in simili in l. si possessor hæreditatis. §. sed & si ob venditionem. ff. de peti. hæredi.

45 §† Ego vero intercedente venditore (nihil enim interest emptoris) id iudicis arbitrio relinquendum censeo: fretus autoritate Bald. qui in c. significauit, circa medium, extra de testi. scribit, nõ semper esse cauendum, sed demum, quando iudex arbitratur id faciendum, per l. si creditores. ff. de priui. credi. & l. 3. in prin. ff. de condi. cau. data, vbi tex. est, vt ipse dicit optimus, & facit etiam tex. in l. fideicommissa. §. si quis illicite. ff. de lega. 3. & in l. in omnibus. ff. de iudi. & d. l. inter omnes. ff. qui satisda. cogan. Et his duabus posterioribus motus Fran. Areti. in l. 2. in prin. col. 4. ff. solu. matri. dicit regulariter non esse cauendum, nisi ex iusta causa. & glo. quoque in d. l. in omnibus, in fi. id etiam relinquit arbitrio iudicis. Quid enim, si consanguineus admodum suspectus est, vt non tutum sit ei rei venditæ cedere non numerato pretio, saltem sine cautione, exigendane ea erit? iuxta ea, quæ tradit glo. in d. l. inter omnes, in fi. & Bald. in Authen. hoc nisi debitor, in fi. C. de solutio, cum simi. Quid è diuerso, si consanguineus est admodum vir bonus, nec tamen potest reperire cautionem, quia forte extraneus est: num ob id priuabitur beneficio retractus, & id iniquum esset, vt in simili dicit Bar. in l. seruum. §. ait Prætor, versic. præterea sequeretur. ff. de proc. & Ro. consi. 61. Florentina, col. 1. versi. 3. quia sequeretur. Et facit, quod scribam infra eod. titu. §. 5. nu. 1.

46 §† Vt tamen non omittam, quod scribit Pau. Castren. in l. stipulationum, lo 2. in prin. ff. de verbo. obliga. iudicem posse ex arbitrio, cum sibi æquum videbitur cauere, iubere etiam in casu, in quo id iure scriptum non reperitur, idque ex arbitrio sibi à lege dato, per l. quod si Ephesi. ff. de eo, quod certo loco, & idem videtur voluisse Ioan. Fabia. in §. Prætoriæ, colum. 2. versicu. quid ergo. Institu. de diuer. stipula. At Alexan. in d. l. stipulationum, post principiu putat quod si æquitas reperitur scripta in iure, licet non in specie, sed vel in genere vel etiam in simili, tunc iudex procedens de similibus ad similia, potest compellere ad cauendum, per l. non possunt. ff. de legib. At si moueretur æquitate quadam, nec in eo casu scripta, nec in simili, neminem esse cogendum, per l. placuit. C. de iudic. & capitulo vltima extra vt de transactio.

47 §† Tandem vero post hæc reperi Gui. Papi. hunc casum aut certe non dissimilẽ tractasse. cons. 161. Claudius Martini, de emphyteuta, qui vendidit emphyteusim nõ præsenti pecunia, sed certis temporibus soluenda: dominus autem vult retinere rem iure prælationis: an teneatur soluere pretium, non expectatis illis solutionis temporibus. Et credo (inquit) quod non teneatur, sed satis est, vt soluat temporibus adiectis in vẽditione: quia si emptori integrum pretium confestim solueretur, consequeretur maius commodum, quam emphyteuta, cui per terminos solui debet. Subdit tamen, id verum esse, si sit facilis conuentu ad consequendum pretium tẽporibus præstitutis, iuxta d. l. 2. ff. qui satisda. cog. Quod si in primis temporibus non soluerit, subuenietur emptori, aduersus emphyteutam agentem ad solutionem pretij conditione sine causa, quia licet dictus emptor teneretur actione ex vendito emphyteutæ ad huiusmodi pretium, ea tamen causa, ob quam pretium ipsum petitur, reducta est ad non causam, cũ res ab emptore fuit per dominum iure prelationis auocata: quo etiam casu competit condictio indebiti, & soluti repetitio. l. si fullo. ff. de condi. sine cau. & quod ibi not. Barto. Subditque, de hoc esse casum apertum secundum vnam lecturam glo. in l. Iulianus. ff. de condi. indebit. & ita tenere Angel. Areti. in l. vlti. in fi. ff. à quib. appel. non lic. Et ideo (inquit) ad vitandum huiusmodi circuitum, putarem verius dicendum, dominum debere se obligare, & cũ fideiussoribus ad solutionem pretij faciendam emphyteutæ temporibus conuentis. Hæc ille propemodum.

48 §† Nouissime autem Com. Molendin. in suis consuetud. Parisien. commenta. titu. 1. §. 13. glo. 8. nume. 5. hanc eandem quæstionem adscripsit in retractu feudali, simulque in hoc retractu proximitatis, dicitque simpliciter, quod si sit tempus solutioni appositum in ipso contractu venditionis, vel etiam seorsum, sed per modum reformationis aut reuocationis contractus, tunc prodest retrahenti, vt venditori profuisset cessante retractu: quia omne commodum & incommodum cõtractus transfertur in retrahentem. Si vero tempus datum sit seorsum à venditione, & ex liberalitate venditoris, vel alia diuersa causa, non prodest retrahenti: cum huiusmodi dilatio nihil habeat commune cum venditione, nec ideo cum retrahente. Ideo tenetur retrahens statim soluere. Sed si quæratur an debeat soluere emptori, an venditori, & idem dicendum est, ac si pretium esset pure debitum, nondum tamen solutum. Ideo retrahens non tenetur illud soluere emptori, & si id fecerit, non liberabitur à venditore, à quo in subsidium, emptore non soluente, posset conueniri hypothecaria, & forte rei vendicatione, si fides de pretio, non sit habita, vel fraudenter extorta. Nisi si venditor consentiat solui emptori, quia tunc illi precise solui debet intra tempus à consuetudine præstitutum: alias consanguineus cadet retractu. At si non consentiat venditor, tamen consanguineus soluens emptori, euitabit periculum amissionis retractus, non tamen liberabitur à venditore, quin ab eo conueniri possit. Potest autem omne periculum euitare, & liberationem consequi consignando, per notata in l. acceptam, C. de vsurpa. & l. obsignatione. C. de solut. Hactenus Molendin. qui, & in sequentibus quæstione, quæ est in numero 7. dicit retrahentem debere cauere se soluturum venditori, cum dies solutionis cesserit, & alia quædam ponit principalem quæstionem tangentia, que vix, vt verum fatear, intelligo. Sed si vis scire, an & quando alias debitor in diem teneatur cauere se soluturũ die cedente, vide tex. glo. & Doctor. præsertim Bald. in 2. lectio. in d. l. in omnibus. ff. de iudic. & Cyn. & eundem Bald. in l. vniuersa. C. de precib. Impera. offer.

49 §† Sed

49 ¶ † Sed dubium esse potest, an cum hoc casu consuetudo requirit cautionem, aut si etiam Iure communi tenetur dare, vti placuit Guid. Pap. satisne sit consanguineo, dare cautionem iuratoriam, si aliam dare non possit (neque enim nostris tantum Pictonibus, quod sæpe alias diximus, sed aliis quoque scribere, quãtum locus atque occasio permittere potest, statuimus,) Id quod intelligere poteris ex notatis à gloss. Cy. Bar. Bal. Ang. Pau. Castr. & cæteris, in l. vsufructu, quæ est 4. C. de vsufr. glo. & Doc. in c. qua fronte, extra de app. & in c. vltim. extra de pigno. & in c. ex parte, lo 1. de ver. sig. Bal. in Auth. cui relictum, col. 2. ver. sed quid de eo, & versi. attende hic, & ibi Ias. col. vlti. C. de indic. vidui. & eodem Bal. in l. 1. §. 1. in fi. C. de asser. tol. & in l. 1. & ibi Pau. Ca. Alex. Soz. & Ias. latissime in l. 1. ff. qui satisd. cog. Rom. consi. 439. circa primum, in vlt. dub. & Fran. Are. in l. 2. in prin. col. 4. ff. solu. mat. cum alijs multis concor. adductis ab ipsis Alexand. Soz. & Ias. ibi. Quibus adde Car. Alex. in ca. qua fronte, col. 3. vers. glo. in ver. cautione, extra de ap. & Gui. Pap deci. Delph. 189. circa materiam, & deci. 250. sed si non po. est, & ipsum Ia. in l. 1. col. vlt. C. de procur.

50 ¶ † Octauo quæro, Emptor post venditionem suppleuit primum in ipsa venditione appositum, tanquam id non satis iustum fuisset, vtrum consanguineus redimens soluere debeat emptori non solum primum ac principale pretium, sed & hanc pretij accessionem, siue supplementum. Quod videtur, per id quod in simili scribitur in l. debet. ff. de ædil. edic. vbi is, qui redhibet, non solum debet recipere pecuniam, quam dedit, sed & si quid accessionis nomine dederit. Et in l. in tantum. ff. de lib. cau. vbi is qui in libertatem proclamat, cum se ante venundari passus esset, non solum pretium, sed & quod pretio accessit reddere tenetur.

51 ¶ † Nam & hæc accessio pretij, siue malis dicere augmentum, siue supplementum siue additamentum, est eiusdem naturæ, & eodem iure regitur, vt primum cui additum est. l. etiã, & ibi Bald. qui id trahit ad multas quæstiones, & alii. C. de iure dot. & l. inter. §. cum inter, & ibi Alberi. ff. de pact. dot. & l. 1. & iterum l. si constante, & ibi Bald. C. de donat. ante nup. & l. si conuenerit. §. si nuda, & ibi Bar. Bal. & Pau. Cast. ff. de pign. act. & l. si ex toto, in princ. & l. quod in rerum. §. si quis post. ff. de lega. 1. & ibi concord. in glo. cum aliis multis si. & concor. à me late collectis in repeti. l. si vnquam in verbo, donatione largitus, nu. 226. verum quantum ad tex. Quibus addere potes tex. in l. si proprietati. ff. de iure dot. vbi augmentum dotis dicitur eadem dos, non noua. & hoc ibi notat Bald. ex quo fit, vt sicut valet donatio patris in filiumfamilias pro dote. l. Pomponius. ff. de fam. erci. ita & pro augmento dotis, vt voluit Fran. Are. in l. placet, colum. 2. versi. extra glo. ff. de acqui. hær. Ias. in rub. ff. sol. mat. Adde (inquam) & tex. in c. 1. extra ne sed, vacan. & in ca. quanto, de censi. & in. §. postquàm. 15. q. 1. Quibus innixus Corn. consil. 302. licet in propositione, col. 5. versi. confert etiam, lib. 3. dicit supplementum legitimæ, & aliud quoduis, assumere naturam eius cui suppletur, siue adiungitur, & allegat etiam quædam ex supra dictis iuribus.

52 ¶ † Adde etiam tex. in c. vlt. §. 1. & ibi Do. de concess. præb. lib. 6. & quod tradit Abbas Doc. antiquus, in c. per tuas, extra de dona. ꝙ alienare de nouo non dicitur, qui iam factam donationem supplet. Quem refert, & sequitur Bal. in sua Marga. in verbo, alienatio, versic. vlti. & Bertha. in tracta. gabellarum, in 3. parte 8. partis princip. in 9. q. Atque etiam, quæ scripta sunt a Io. Mona in c. dispendia, col. 1. de rescrip. lib. 6. Oldr. consi. 240. super eo, colum. 2. versic. secundo tale ius. Sign. consil. 65. quidam nomine Martinus, paulo ante fi. Albe. in l. de quibus, col. 41. num. 165. ff. de legib. & in l. quia actionum, ff. de præscri. verbis, Bal. in ca. 1. § si quis de manso, col. 2. ver. opp. nam lege cauetur, titu. de contro. inuesti. in vs. feu. Sal. in l. scimus in princip. C. de inof. test. Raph. Fulg. consi. 40. dominus col. 2. Card. Flo. in cle. statutũ, in 3. oppo. de elec. Imo. consi. 34. visis & ponderatis, in fi. Cæp. consi. causarum criminalium 8. dicendum est, col. 1. Soz. consi. 154. pulchra, col. 9. versic. respondeo quod minus, lib. 2. & consi. 254. visa, col. vlt. post prin. eo. lib. 2. & consi. 196. in præsenti, col. 2. versi. confirmatur, eo. lib. 2. Fran. Cur. seniorem consi. 57. super eo, colum. 5. versi. his sic præmissis, & multis seq. Phil. Dec. cons. 141. ad plura, col. 1. in 2. dubio.

53 ¶ † Et ita quidem hęc procedunt, vt etiam ea quæ sunt stricti iuris, ad augmentum trahantur. Nam d. l. etiam. C. de iure doti. & d. l. inter. §. cum inter. ff. de pact. dota. loquuntur de contractibus, qui sunt stricti iuris. l. quicquid. ff. de verb. oblig. Sed & de sententia, iudicis, vt ea trahatur ad augmentum, vt de sententia iudicis patet ex l. si opus, vbi id nuncupatim not. Albe. ff. quod vi aut clam, & l. quamuis, iuncta gloss. in verbo, perinde. ff. de bon. auto. iud. pos. & l. sed cum patrono. §. quamuis in fi. 1. respon. ff. de bono. pos. Et de priuilegio quoque probatur in c. ex parte, extra de deci. & voluit ipse Alb. in d. l. si opus. Constat autem, sententiam & priuilegium esse stricti iuris, vt de sententia traditur in l. Paulus, la 2. ff. de re iudi. & priuilegio in l. si quando, C. de inoffi. testam. & alibi latius diximus. Et horum est optima ratio. Nam & alias accessio cedit principali, l. & si non sint. §. perueniamus, ff. de auro, & argen. leg. & accessorium sequitur naturam sui principalis. l. cum principalis. ff. de reg. iur. & c. accessorium eo. titu. lib. 6. & c. cum dilectos, extra de fi. instru. cum concor. vbique adductis à glo. & Doct. Et vide quæ dicam infra tit. seq. in fi. in 38. quæst. (nu. 167.) versi. tum etiam quia.

54 ¶ † Contra quoq; videtur ex tex. in l. pacta conuenta, in fi. prin. ff. de contrahenptione vbi scribitur, ꝙ si omnibus integris manentibus, de augendo pretio rursus conuenit, recessum à priori contractu, & noua emptio interuenisse videtur, & quod per eam legem tradit Bal. in l. item quod dictum est. §. 1. ff. de in diem addi. & similis tex. in l. 2. ff. de rescind. vendi. vbi ita scribitur, si quam rem à te emi, eandem rursus à te pluris minoris ve emero, discessimus à priore emptione. Super quo tamen vide Angel. Paul. Cast. & Recentiores in l. iurisgentium.

iuris gentium. §. adeo, ff. de pactis, & Alex. consi. 79. circa primum, col. penul. in 7. dubio, atque etiam in 10. lib. 1. Et facit etiam tex. in l. qui fundum. §. 1. ff. pro emptore, vbi fundus emptus, & quod ei postea adiectum est, censentur esse diuersæ naturæ, & noua præscriptione, quantum ad id opus est. Et quod etiam tradit Cy. post Pet. in l. 1. ver. secundo quæritur. C. de fideius. mino. ꝙ si minor vendiderit prædium, & dederit fideiussores, postea vero petierit sibi suppleri, quod deerat ex iusto pretio, committitur stipulatio aduersus fideiussores, quámuis res non exeat ex manibus emptoris, quia propter illud supplementum censetur eam habere ex noua venditione, per textum in l. si fundus. §. 1. ver. sicu. cum igitur. ff. de euict.

55 §† Et quod etiam dicimus ꝙ cum quid additur vel detrahitur, id rem nouam efficit, l. Ius ciuile, & ibi Guil. Bart. Bal. & Albert. ff. de iusti & iure, & l. cum in plures. §. lege dicta. ff. locat. & l. Valeria nus. ff. de Prætor. stipulat. & l. vltima. C. de nouatio. & voluit per ea iura Bald. consi. 436. quæritur si factum fuit, circa medium, lib. 1. Cui adde & text. in l. 1. §. si quis simpliciter, vers. cum adijcit, & ibi Angel. & alios. ff. de verbo. oblig. & in l. tribunus. §. vltim. ff. de testa. mili. & gl. in cap. hi qui autoritate, & ibi Pet. Ancha. de præben. lib. 6. Bar. Bald. & omnes in l. edita, dum loquuntur de emendatione libelli. C. de eden. Albe. in l. sæpe, colum. 2. ff. de offi. Præsid. Bal. in l. pen. ff. de excu. tut. & in l. si constante, circa medium C. de donatio. ante nupti. & in l. si à te, post princip. C. de pactis inter empto. & vendi. & in l. non dubium, colum. 4. ver. ex hoc infertur, ꝙ si ille. C. de legi. & consi. 327. pridie, colum. 4. versi. videtur igitur, lib. 1. & consi. 348. factæ fuerunt, columna. 3. ver. item ille qui adijcit, libr. 1. & consil. 142. quidam dominus Pasinus, colum. 1. libr. 2. & consi. 215. proponitur quod inuestituræ, col. 3. quæstio est eod. lib. 3. Ang. in l. & quia, col. vlt. ff. de iurisd. om. iud. Pe. Anc. consi. 54. apparet, col. 1. Ro. cons. 45. super eo. Alex. consi. 251. in causa Bartolini. in prin. lib. 6. Soz. consi. 87. pensatis his, col. vlt. lib. 4. Ex quo etiam fit, vt si veteri instrumento aliquid addatur, debetur noua gabella, quam vocant, tanquam de nouo instrumẽto, vt voluerunt Anto. & Ioan. Ana. in cap. Iudæi, quod est 3. per gloss. ibi, extra de Iudæ. De quibus tamen vide, quæ dicam infra titu. sequen. in fin. quæst. 38.

56 §† Constat autem, nouum contractum alteri non præiudicare, cum quo initus non est, l. vltima, ff. de pactis. Bar. in l. in diẽ. ff. de aqua plu. arc. Bal. consi. 371. Mathiolus, lib. 1. cum si. nec item cõtrahentes posse perfecto contractu ab eo discedere, in præiudicium eorum, quibus ex eo ius est quæsitum, sine eorum consensu, l. sicut. §. vltimo ff. de nouati. & l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. cui regulæ, tanquam firmamento, debere nos inhærere, affirmat Bal. consi. 327. pridie, col. vlt. lib. 1. Idque, etiam si id ius ex eorum contractu manarit, vt probat d. l. vltima, de pactis, & l. si post mortem. §. vltimo. ff. de bo. pos. contra tab. & d. l. si constante. §. exceptis. C. de dona. ante nupt. vbi Bald. not. ꝙ quando ex contractu, vel occasione contractus per dispositionem legalem est ius quæsitum alicui tertio re vel spe, non potest ab illo contractu recedi, in eius non consentientis præiudicium. & l. apud Iulianum, & quæ ibi not. Bal. Ang. Imo. Pau. Castr. & Recentiores. ff. de leg. 1. & quod not. gl. & Doc. in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. pet. & late Cor. consi. 65. col. 2. & seq. lib. 2. & Ias. consi. 213 in præmissa, colum. 3. versi. confirmantur prædicta, lib. 2. & dicemus latius infra tit. procedente. §. 1. in ver. *feront proferez*, nu. 20. neque id quidem mirum, & seq. Nec alteri per alterum iniqua conditio, afferri debet, l. non debet, ff. de regulis iuris.

57 §† Quid plura? nam vt proprius accedamus ad hunc nostrum casum. Guil. Cu. cuius quanta sit autoritas vbique videre possumus apud Bar. & Alber. qui ad illum passim tanquam ad sacram anchoram confugiunt. Guil (inquam) Cu. in d. l. iurisgentium. §. adeo. ff. de pactis, quæstionem ponit, huic nostræ tam similem, quàm ouum ouo. Quidam (inquit) emphyteuta vendidit fundum, postea vult minuere vel augere pretium, an id possit in præiudicium domini. Et refert, quosdam distinguere, dominus ne sciebat huiusmodi venditionem, nec ne, vt primo casu possit, secundo minime; per l. sequitur. §. Labeo. ff. de vsucap. Verum id sibi nõ placet, & per quædam iura ibi allegata. Subiungit, alios dicere, non posse præiudicari domino in augendo pretio, in minuendo contra. Sed nec hoc ei placet, per l. si dubitetur. 1. respon. ff. de fideius. Tãdem vero concludit, neutro casu fieri præiudiciũ domino, cui iam ius erat quæsitum, etiam si id fiat ante rei traditionem, per quædam ex iuribus supra à nobis citatis, & eum nuncupatim sequitur ipse Alber. in d. §. adeo, col. vlt. Nihil autem magis simile est, quàm retractus proximitatis retractui rei feudalis, & fere semper æquo passu procedunt.

58 §† Nec obstant allegata in contrarium, quia loquuntur & intelliguntur, quantum ad eos qui contraxerunt, non autem quantum ad alios, quorum interest; quibus ipsi contrahentes postea præiudicare non possunt, vt diximus. Alioquin enim hoc in nostro casu liberum esset, contrahentibus tantum pretium, quantum vellent præter, primum adijcere, & ita consanguineum à contractu repellere, tanto scilicet pretio deterritum, quod iniquum foret, arg. l. in fcudo, ff. de rei vendi. & l. si seruos. ff. de pigno. act. & l. sed an vltro. §. 1. ff. de nego. gest. & quæ dicemus infra, titu. seq. *de retraict conuentionel*. §. 7. in gl. 1. nu. 5. secundo declara. Nam & alias augmentum non sortitur naturam principalis, cum est præsumptio fraudis aduersus tertium, glo. in Auth. sed iam necesse, C. de dona. ante nup. Bar. in l. ait. §. 3. quem legit cum prin. ipsius l. ff. quæ in frau. cred. & in l. 1. col. vlt. C. de iure fisci, lib. 10. Pau. Cas. consi. 290. visis his, quæ supra narrantur, col. 4. versi. item allegatur, lib. 1.

59 §† Vt interim omittam ea, quæ diximus, augmentum, sine supplementum esse eiusdem naturæ & iuris vt principale, procedere, cum eadem est ratio, non cum diuersa est, vt per d. l. qui fundum. §. 3. ff. pro empto. voluit Corn. consi. 240. in præsenti consul-

consultatione, colum. vlti. versicu. nec obstat quod augmentum, lib. 3. Et generale est, vt accessorium non sequatur naturã principalis, cum ratio vtriusque diuersa est. l. & si is, & ibi Bald. C. de prædi. minoru. & l. si tibi. §. de pignore, & ibi quoque Bald. ipse. ff. de pactis, [& in l. in his rebus. §. mancipia. & ibi Roma. qui eum. §. legit cum princip. illius l. colum. 2. versicu. nota. in ea. ff. solu. matri. & in l. si mancipia. ff. de iure doti. & in l. vnica. §. itaque partus. C. de rei vxo. actio.] & voluit Barto. in l. ita stipulatus, in 12. oppo. ff. de verbo. obliga. Bald. in l. non dubium, in 14. oppo. C. de legi. Alexan. consilio 3. circa primum quæsitum, colum. 6. versicu. nec mirum, lib. 1. Sozi. consi. 41. in præsenti consultatione, colum. 6. versicu. posset quis ad predicta, lib. 4. & late Philip. Deci. in d. l. cum principalis. ff. de regu. iur.

60 ¶ † Vide igitur, Lector, an sit distinguendum, vtrumnè id supplementum factum fuerit incontinenti, omnibus adhuc integris manentibus, & tunc infecta censeatur prior venditio, adeoque posterior consistat, quasi nulla præcesserit, vt nuncupatim scribitur in d. l. 2. ff de rescin. vendi. à quibus verbis non admodum distant verba d. l. pacta conuenta. ff. de contrahen. emptio. quę nos adscripsimus supra nume. 54. contra. Præsertim quia quod incontinenti factum est, in esse censeatur ipsi contractui, d. l. iurisgentium. §. qui nimo. ff de pactis, & l. lecta. ff. si cert. peta. cum multis concordan. à me adductis infra titu. proximo. §. 1. glo. 5. in verbo, in limine contractus, nume. 1. & sequen. & in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 117. sed & hoc tamen. C. de reuo. dona. Ideoque hoc casu haud dubie consanguineus teneatur reddere pretium, quod postremo placuit.

61 ¶ † An vero rebus non integris: quo casu, infectam emptionem facere non possumus, vt eadem l. 2. scribitur. Et tunc intelise, vtrum hæc adiectio pretij fiat ex sententia iudicis, cum scilicet emptor intentasset remedium l. 2. C. de rescin. vendi. aut aliud competens: iudexque pronuntiasset, supplendum esse pretium, & id quidem sine collusione partium: & tunc debeat consanguineus id cum priori pretio reddere: cum sententia in consequentiam ei obsit, vel inuocato, argu. l. autore. C. de euictio. & l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inofficio. testamen. & l. contractu. ff. de re iudi. & quod nota. Ange. in l. in cognitione, in fin. per glo. ibi. ff. de S. C. Sylla. & idem Ange. imo. Raphae. Alexan. & Iason & cæteri Recentiores, qui afferunt concordan. in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. 1. & Alexan. qui concordan. quoque adducit, consilio 156. puto esse verum, per totum libro 2. & Philipp. Deci. consilio 342. in causa partus, colum. vlti. Quibus adde Marti. Laudæ. Iacob. Aluaro. & Cardina. Alexan. in capi. 1. §. quid ergo. titu. de inuest. de reb. alimẽ. fac. in vsi. feud. ex quibus intelliges, id verum esse, nisi probaretur collusio, quod iam diximus.

62 ¶ † Idemque si in ius vocatus, non expectata sententia suppleuerit, cum vere læsio esset vltra dimidiam iusti pretij: neque enim tenetur temere litigare, & malam iniustamque causam tueri, & defendere, per nota. à Barto. Bald. in l. Hærennius. §. 1. ff. de euictio. Bald. in l. emptor, & in l. si cum quæstio. C. de eod. titu. Ioan. Andr. & aliis in capi. si venditori, extra de emptio. & vendi. & quæ statim dicemus. Nec sponte id fecisse videri potest, qui ad id à iudice cogi potuisset, licet aliter coactus non fuerit: vt pulchre voluit Petr. Anch. consilio 159. rationes, colum. 2. versic. quarto hoc probo, & post eum Fran. Aret. consilio 24. quatuor dubia, in secundo dubio, versicu. præterea ad hoc, vbi & ex hoc dicunt, consanguineos, qui nullo præeunte iudicis præcepto compromiserunt, id videri fecisse coactos, cum ad id tenerentur ex statuto, & in id multa allegant, & inter cætera optimum tex. in l. nouissime. §. 1. ff. quod fal. tuto. auto. in illis verbis, quid enim si compulsus, aut metu nè compelleretur, autoritatem commodauerit, & quod ibi nota. Bald. paria esse al. quid fieri coacte, aut timore coactionis, per eum tex. Quibus adde alia multa simi. collecta à Fely. & Philip. Deci. in capi. cum Matthæ. Ferra. illo, colum. 11. versicu. an autem liceat, hoc colum. 11. versicu. secundo Albe. extra de consti. & eodem Deci. in l. 1. colum. vlti. C. de eden. & in l. velle, post princi. ff. de regu. iur. & consilio 178. in causa quæ proponitur, columna vltima.

63 ¶ † At si sponte ipse emptor suppleuerit: & tunc aut res ipsa non exigebat supplementum, quia nulla interuenerat læsio: & hoc casu nemo non negabit consanguineum non teneri ad restitutionem, huius supplementi, omnibus modis spontanei. Aut vero læsio re vera interuenit, & emptor sponte bonam fidem agnoscens suppleuit. Et videri posset, non id sibi fraudi futurum, ar. l. at qui natura. §. cum med. & ibi Albe. ff. de neg. gest. & l. emptorem, in princi. & ibi glo. in verb. posse, Docto. ff. de actio. empti. & l. Quintus, etiam in princi. ff. manda. Nam & quilibet tenetur bonam fidem agnoscere, etiam rei alienæ administrator. l. quoties. §. sicut. ff. de admini. tuto. & l. qui solidũ. §. etiam. ff. de lega. 2. & Albe. in l præses, in fin. C. C. de transact. & in l. properandum, in princi. colũ. 12. versicu. item tutor. C. de iudi. cum his, quæ latius diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 202. intellige, & quinto: Quibus adde glo. in l. 2. in verbo, instantia, & ibi Cyn. in 9. quæstio. C. de iur. calum. emptorem posse bonam fidem agnoscere, & nihilo minus agere de euictio. quod etiam adstruunt ij, quos citauimus in præcedenti versicu. & quod etiam tradit, [Bald. consilio 40. maritus circa medium libro 1.] Petr. Anchara. consilio 154. quia primo, col. 1. & quod late tractat Panor. in capi. vlti. colum. penul. versicu. 4. glo. extra de præscrip. an Prælatus teneatur bonam fidem agnoscere.

64 ¶ † Sed in hoc illud animaduertendum est, quia aut læsio est supra dimidium iusti pretij, quo casu actio de iure competit, & possunt ideo habere locum, quæ diximus. Aut est infra illud dimidium, & tunc licet actio in foro contentioso non

competat,

competat, cum liceat intra eos limites contrahentibus sese decipere. l. in causæ. §. penul. ff. de minori. id tamen non obtinet in foro, quod conscientię appellant, secundum Inno. Ant. Panor. Ioan. Ana. & Fely. in capi. in ciuitate, extra de vsur, cum multis concordan. à me late adductis in nostris Legibus connubialibus in l. 9. nume. 7. versicu. ex quibus palam est, cum multis sequenti. Quid igitur faciet emptor, quem conscientia huiusmodi læsionis exagitat, atque eius cura remordet? expectabitne annum retractus? At forte interim morietur. An satis erit admonere consanguineos? at quos? cum forte numerus, vt assolet, sit infinitus, nam agnotio genus, & familia cuiusque, est veluti quædam ciuitas, vt ex Aristotele dicit Bal. consi. l. in primis videndum est, colum. 2. libro 4. Ideoque is numerus emptori certus esse non possit, propter difficilem numerationem, vt videre est, & in simili dicit l. vsufructuarius venari. §. si viuariis. ff. de vsufru. & Bald. loquens de pauperibus vnius ciuitatis, in repeti. l. 1. colum. 4. versicu. sed quæritur quare pauperes. ff. de lega. 1. & Pau. Castren. loquens de repræsaliis consil. 78. super eo quod primo loco, colum. 2. versicu. breuiter, lib. 1. & facit etiam tex. in l. in ratione. §. si filio, ibi, propter calculi confusionem. ff. ad leg. Falci. & in l. 1. §. præterea, ibi, ita sint permistæ, vt impossibilem separationem effecerint. ff. de separa. & in l. si alieni, alias, l. si alicui ff. de sol. Nec si omnes admoniti fuerint, forte satisfacient.

65 ¶ † An igitur ipsemet satisfaciet? an non tenebitur consanguineus reddere iuri fori, non magis quam ipse emptor tenebatur: nec licuit emptori in præiudicium alterius bonam fidem agnoscere, vt dicit Bald. consilio 249. libro 1. repetito consilio 400. libro 4. cuius in vtroque loco initium est, in libris thesaurariæ, colum. 2. per tex. in l. si quis ex argentariis, in illis verbis humilis & deploratus. ff. de edendo, & d. l. Quintus. ff. mand. Nam nec officialis publicus potest agnoscere bonam fidem, etiamsi eius arbitrio negotium relictum sit, nisi ea iuncta sit obligationi, per notata à Barto. in l. 1. §. hæc verba. ff. nè vis fiat, vnde nec vnum quidem nummum potest soluere ex æquitate capitis sui. l. si is cui. §. Flauius. ff. de solutio. vt tradit Paris Pute. in tractatio. de syndicatu, in verbo, arbitrium, columna vltima, versiculo officiales.

66 ¶ † Sibine igitur emptor imputabit? quod ab initio non iusto pretio emerit, vt sic solus culpam luat, qui & ipse solus culpam commeruit: & ibi tantum sit pœna, vbi & noxia est, l. sancimus. C. de pœnis, & ca. quæsiuit, extra de his quæ fin. à maior. par. capitu. & ibi concordan. Quibus adde optimum tex. in l. si communis. ff. de noxa. actio. vbi qui sui facti nomine pœnam meruit, ab alio etiam socio quicquam non debet consequi. Sed id obtinet, si dolo ipsius aut alias ex proposito ea læsio interuenerit. At si re ipsa, eo nec sciente, nec impellente, sed incogitante læsio interuenerit, nihil est quod timendum in foro conscientiæ, si credimus Calde. in repe. capi. nauiganti, colum. 5. versicu. tertio oppo. contra duos, & ibi Panor. colum. vlti. extra de vsur. cum aliis multis concordan. à me adductis in d. 9. Lege connubiali. nu. 13. versicu. illud tamen quod diximus.

67 ¶ † Præsertim cum si non nisi petita restitutione, aliquid auocari à me potest, non teneor in foro conscientiæ, si non ea petatur, ex sententia Inno. in capi. quia plerique, colum. 2. versicu. sed quid dices, de immunitate ecclesia. & in capi. cum olim. & ibi quoque Hostien. & Ioan. Andr. & omnes in verbo, deductiones, extra de censi. & Alex. consilio 66. visa facti narratione, colum. 2. versic. & posito, lib. 6. Sed id quomodo intelligatur, videbis, nè erres, apud eundem Inno. in d. capi. quia plerique. Quanquam Imo. in capi. Apostolicæ, super glo. in verb. præscriptione, de dona. tradit simpliciter, emptorem qui scit contractum posse rescindi, esse in mala fide, nec posse rem præscribere, per l. in causæ, lo 1. §. vlti. ff. de minori. & sequitur Alexan. secum ipse pugnans, consilio 54. circa primum, colum. vlti. cod. lib. 6. vbi nuncupatim loquitur in casu d. l. 2. C. de rescin. vendi. licet Anto. in d. capi. Apostolicæ, dicat se non recordari vbi id sit decisum, nec decidat.

68 ¶ † Verum, vt id caput finiam, apud Cænomanenses consuetudo est in hunc casum nostrum expressa, capi. consuetudinum eius loci 375. quo cauetur, id supplementum factum sine fraude ante citationem factam in causa retractus, aut manus iniectionem, id est, saisimentum, siue saisinam, vt vulgo loquimur, appositam in rem venditam, donec emptor reperiatur, accedere pretio venditionis, debereque consanguineum retrahentem id restituere. Quo in loco commentarij nihil omnino dicunt. Et eadem est apud Andegauenses, capi. 365. nisi quod addit autoritatem iustitiæ: & Borbonienses, capitu. 430. & Niuernenses hoc titu. capitu. 12. nisi quod non loquitur de manus iniectione, sed tantum citatione. Et de hac quoque quæstione aliquid tetigit Caro. Molendi. in consuetu. Parisien. titu. 1. §. 13. glo. 8. in 1. quæstio. vbi videbis.

69 ¶ † Nono quæro, quid si emptor vltra pretium venditionis in ipso cotractu, & eodem vestigio, mutuauit venditori viginti aureos: (id enim aliquando factum vidimus) vtrum consanguineus veniens ad retractum, teneatur reddere illos viginti aureos, saltem actione sibi cessa ab emptore in venditorem. Quod videtur: nam id mutuum, quod factum est contemplatione venditionis, est pars pretij. l. fundi partem. ff. de contrahen. emptio. & capi. cum Ioannes, extra de fide instru. cum aliis concordan. adductis infra titu. sequen. *de retraict conuentionel*, in præfa. nume. 20. quartum quod in ea, & sequen. Nam & hinc fit, vt venditio non debeat censeri facta fuisse eo tantum pretio, quod venditioni attributum est, sed & possit rescindi ob eam rem, cuius contemplatione facta est. l. cum te, C. de pact. inter emptio. & vendi. fac. Et in hac sententia fuisse Petr. refert Gerar. Bago. in sua disputatione retractus, versicu. quæro quidam fœnerator, per quædam ex dictis iuribus

lutibus & rationibus, & mox subdit, Pet. Ra. tenuisse, consanguineum non teneri mutuum reddere, sed vtilitatem ipsius, scilicet quanti interest emptoris non mutuasse. illud enim esse partẽ pretti, l. ratione, alias. l. in ratione la 2. §. vendere, qui est. 1. ff. ad leg. Falc. Et nihil præterea dicit.

70 ¶ † Quid tamen, si aduersus hæc quis ita dicat: Aut mutuum illud non est factum contemplatione venditionis, & nullo illius respectu: & tunc nihil ad venditionem pertinet, nec propterea ad retractum: aut fuit factum illius contemplatione, quod præsumitur, cum simul vtrunque factum fuerit, per ea quæ dicta sunt, & quæ dicemus infra titu. procedente, *de retraict conuentionel*, §. 1. in verbo, in limine contractus, & diximus etiã in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus nu. 117. sed & hoc tamen, & seq. C. de reuoc. don. & probat etiam text. in l. si venditor. §. vltimo in fi. ff. de ser. expor. & glo. in d. l. fundi partem, in verbo, vendidisti. ff. de contrahen. emp. Sed aduertendum, ꝙ ea gl. male collocatur super primo verbo, vendidisti, quod est in prin. eius l. sed debet poni super secundo cum dicitur, fundum vendidisti, vt clare liquet. Si igitur (vt repetamus) id mutuum factum est ob venditionem, tunc videtur esse vsurarium, cum debeat esse mere gratuitum, iuxta illud Lucæ 6. Mutuum date, nihil inde sperantes, & not. glo. Bart. & alij in casu simili in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. & Bal. post alios Antiquiores, in l. cũ allegas, col. 2. versi. sed hic dubitatur. C. de vsur. cum simi. Quomodo igitur emptor poterit allegare suam turpitudinem, vt id mutuum à consanguineo, aut quod eius interest, exigat, l. cum profitearis. C. de reuocan. don. & c. inter dilectos, extra de dona. cum si. allegatis supra in eadem glo. in 2. quæstio.

71 ¶ † Nisi dicas, id quod interest etiam ex mutuo, non haberi pro vsura, vt not. glo. & Doc. in l. 1. C. de sum. tri. & in l. curabit, C. de act. emp. & in l. 2. C. de vsur. & in c. conquestus, extra eod. & gl. in c. quoniam multi. 14. quæst. 4. & Bal. cons. 479. factum super quo, col. 2. versi. in contrarium videtur, lib. 1. & consi. 395. ius naturale, post prin. lib. 5. Card. Flor. consi. 78. amicæ. Alex. consi. 147. perspectis instrumentis, col. 1. lib. 5. Corne. cons. 113. visa petitione, ante fi. lib. 3. & Sozi. consi. 123. pro fecto, col. 1. lib. 1. quod repetitur consi. 174. lib. 2. cum alijs concord. collectis ab Alc. consi. 221. super titu. quæstionis, col. 1. lib. 2. & Ias. consil. 151. contra consultationem, in fi. lib. 4. & Stepha. Bert. cons. 109. etiam si verum sit, lib. 3. Philip. Melanc. in Epitome moralis Philosophiæ. Idque etiam si solum inter sit ratione lucri cessantis, saltem in iis qui negotiari solent, per tex. in l. non vtiq;. §. vltimo. ff. de eo quod certo loco. & voluit Inno. in ca. sacro de senten. excommun. Cyn. in Authenti. ad hæc, in penult. quæst. & ibi Bald. colum. 2. versic. sed quid in vsura. & Saly. C. de vsur. Ioan. Calde. in cap. nauiganti, in 3. quæstio. extra eodem titu. Bart. in l. 1. colum. 9. versi. venio ad vltimam in partem. C. de senten. quæ pro eo quod inter. Petr. Anchar. Panor. & Ioan. Ana. in d. c. conquestus, eundem Petr. in clem. 1. §. sane, de vsur. & in cap. peccati venia, in 6. quæstio. prin. de reg. iur. lib. 6. consi. 118. in quæst. quæ vertitur, colum. 2. Panor. in c. p. & g. in prin. de off. delega. & in c. dilecti, in vlti. notab. de foro compet. & in c. cum venerabilis, col. 3. versic. aduerte an vsuræ, de excep. & consi. 64. venio ad primum. col. 4. versic. valuit insuper. lib. 1. Rapha. Co. cons. 139. P. laicus, col. vlt. Franc. Aret. qui alios allegat, consi. 9. eleganter & vere, col. vlt. Alexa. d. consi. 222. col. 1. & iterum vlti. lib. 2. & consi. 141. viso themate cum dubijs, col. 1. lib. 5. & consi. 31. viso themate prædicto. col. 1. post princ. & iterum col. 3. vers. secundo non obstat, lib. 6. & consi. 52. viso primo, colum. 2. eod. libr. 6. & consil. 77. viso processu. col. vlt. eod. lib. 6. & consi. 200. perspectis col. 1. eod. lib. 6. Corne. d. consi. 113. col. vlt. libr. 3. Guid. Pap. in tract. de contractibus illicitis, colu. 2. versic. sed circa hoc quero Philip. Dec. qui & alios quoque citat, consi. 39. iuridicam, col. 2. nu. 4. post med. versic. nec obst. si dicatur, & consil. 11. cuius superscriptio incipit, de illo qui vendit, colum. 3. nu. 8. in fi. versi. tertio generaliter. De hoc tamen vltimo vide omnino eundem Deci. qui id non admittit, in d. c. cum venerabilis, colum. 5. versicu. & istud interesse, de excep. & ante eum Soxi. in l. de diuisione, colum. vltim. versi. aliquando & sexto, ff. solut. matr.

72 ¶ † Aut etiam, nisi dicas hunc emptorem posse allegare suam turpitudinem excipiendo, cum tractet de damno vitando, ex sententia ipsius Phil. Deci. cons. 582. coram magnificis, col. vlt. versi. ad hoc respondetur. Sed id parum tutum est, quia non ita simpliciter intelligitur, vt dicit Deci. si is est, sed tum demum, quando ea turpitudo excipiendo allegatur aduersus participem ipsius turpitudinis, non alias, vt voluit Io. And. in addi. Spe. ti. de donatio. §. 1. nu. 7. versi. item pone aliquis, Bar. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. procurator, col. pen. vers. & pro huius declaratione. ff. de iureiur. Sal. in l. alias, col. pen. eo. ti. Ant. & Panor. in c. cum super, extra de conces. præben. Alexand. post alios Antiquiores, in l. de tutela, colu. 2. C. de in integ. resti. & consi. 59. viso instrumento, ad fin. lib. 1. quod repetitur consi. 39. lib. 5. nisi quòd huius initium est, viso statuto, & Cæpolla caussarum crimi. consi. 58. Franciscus, col. 2. versi. secundo respondetur. Franc. Aret. cons. 65. in præsenti consultatione, colu. vlt. versi. amplius si hæres & late Fel. in c. lator, col. 1. extra de re iudi. An autem, & quando, & quomodo alias quis possit allegare suam turpitudinem, aut fraudem, vide omnino. [Bald. in repe. l. 2. col. 29. versi. ad solutionem istius quæstionis. ff. de iure iuran. & Roma. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. procurator. col. 2. versicu. secundo quamuis, & seq. ff. de iure iuran.] Panor. in d. c. cum super, & Sozi. consi. 264. visis in instrumento, col. 3. versicul. circa primum & multis seq. per 4. aut 5. col. lib. 2. præter eos, quos tibi supra citauimus hac eadem glo. nume. 24. sed & aliud est, & seq.

73 ¶ † DECIMO quæro, Res vendita fuit cẽtum libris, nec additum fuit Parisiensibus, aut Turonen-

Turonensibus: consanguineus autem retrahens, vult dare Turonenses, quia minoris valent, emptor petit Parisienses, quis iustius induit arma. Et sane tex. habemus in l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. quod si non apparet in contractibus, quid actum sit, id sequi debemus, quod in regione, in qua id actum est, frequentatur. Quo in loco Accursius ponit speciem huic nostrę omnino similem. Si vendo (inquit) tibi rem, quampiam decem libris, & tu dicas sensisse de Veronensibus, ego de Imperialibus, si non constet quid actum sit, mos regionis spectandus est. Si autem in ea regione vtraque moneta æqualiter in vsu est, minor spectabitur: nam in ea l. subiungitur, quod si mos regionis non appareat, quia varius est, ad id quod minimum est, redigenda summa est. Id quod etiam optime probatur in l. nummis. ff. de leg. 3. vbi ita scribitur, nummis indistincte legatis, hoc receptum est, vt exiguiores legati videantur, si neque ex consuetudine patrisfamilias, neque ex regione vnde fuerit, neque ex contextu testamenti possit apparere. Hæc ibi. Quæ si obtinent in testamentis, multo magis in contractibus: cum in testamentis plenior fiat interpretatio. l. in testamentis. ff. de regu. iur. & capi. cum dilecti. in fi. extra de dona. Et ita etiam tenet Petr. Iaco. titu. de cer. cond. gener. ex stipu. §. 1. versicu. sed quid si non fuisset.

74 ¶ † Sed hæc ita intellige, vt tamen ante omnia inspiciendum sit, quod verisimilius est, per l. obscuris, alias l. in obscuris. ff. de regu. iur. vbi ita scribitur, in obscuris, inspici solet, quod verisimilius est: aut quod plerunque fieri solet. Quo etiam loco ipse Accur. eandem speciem pro exẽplo posuit, asseritque quod diximus, scilicet id primo loco inspiciendum esse, quod verisimilius est. Si enim (inquit) res vendita digna erat, quæ venderetur decem libris imperialibus, aut maiori pretio: non est verisimile contrahentes de vili moneta egisse, nec è contrario. Id quod etiam dicit in d. l. semper in stipulationibus, ibi, item actum intellige, & Guliel. à monte Laud. in capi. inspicimus, de regu. iur. lib. 6. & Alexan. consi. 33. consideratis verbis, colum. 2. lib. 6. Ad quod etiam facit, quod in simili dicit glo. notabi. in l. 1. §. 1. in verbo agendo, & ibi Barto. ff. de superfi. de qua re & nos diximus supra in 2. quæstio. huius glo. versic. 1. in fin. Et facit etiam alia glo. quæ verisimilitudinem anteponit cæteris coniecturis & rationibus, quibus rem dubiam interpretamur, in l. veteribus, in glo. magna ante fin. & ibi quoque Barto. Bald. in addi. & Ange. ff. de pactis, cum aliis concordan. à me adductis in repe. l. si vnquam, in præfa. nu. 54. ex hoc albo. C. de reuo. dona.

75 ¶ † Cæterum si plura scire velis de hac nostra quæstione, vide Oldra. consi. 168. ad primam quæstionem, in 1. 2. & 3. dubio, & Petr. Iaco. titu. de certi condic. generali ex stipulatione, colum. 1. versicu. sed quid si non fuisset, & Saly. in l. quicũque, colum. 2. versicu. sed pone quod statutum. C. de seruis fugi. & Alexan. consilio 21. visis his, per totum, lib. 1. quod repetitur consi. 37. lib. 5. & omnino Maria. Sozi. scriptorem copiosissimum, vbi semel animum ad scribendum appulerit, consil. 6. prædicta consultatio, colum. penul. versicu. quæritur, quid iuris, & Bartho. Soz. dignum tali patre filium, consi. 147. circa primum, colum. 3. versicu. circa secundum, lib. 2. vbi & abundantissime tractat, an legatum quodpiam sex millium florenorum intelligatur de largis, an de grossonibus, vt ipse appellat, an & de minimis, & multa allegat in omnem partem, quæ huc non minimum pertinẽt atque etiam Corn. consi. 244. videtur prima faciẽ colum. 6. versicu. viso hactenus, li. 2. ex quibus etiã locis intelliges, an potius inspiciendus sit mos regionis, in qua contractus celebratur: an vero originis contrahentium: an denique eius, quam frequentare soliti sunt. An vero cum ad regionem spectare debemus, ad locum contractus: an autẽ ad eum, in quo res, quæ venditur, sita est. Et certe Guido. Suzi. Alberi. in l. si fundus. ff. de euictio. loquentes de diuersis mensuris, dicunt eam potius, quæ est loci contractus, quam situationis rei, esse inspiciendam, per eam l. & l. an in totum. C. de ædifici. priuatis. & l. venditor. §. si constat. C. commu. prædi.

76 ¶ † Vndecimo consequenter quæro an saltem standum sit assertioni venditoris, qui simul cum emptore affirmat, intellectum & actum fuisse de Parisiensibus, id est de maioribus. Quæ res decidi potest ex eo, quod scribit Ang. in l. petens, colum. 3. versicu. in ea glo. ibi, alij, & ibi post eum Raphae. Fulgo. C. de pactis, quod quando contrahentes declarant suam intentionem circa pretiũ, non refert, quo tempore id faciant, in continenti scilicet, an ex interuallo, cum tractatur de ipsorũ præiudicio. Sed si agatur de præiudicio tertij, nõ ei quicquam præiudicat declaratio facta ex interuallo. Verbi gratia, si vendidi librum decem libris, quo casu ex statuto debetur gabella fisco pro ratione pretij: si incontinenti conueniat inter, contrahenets, quod intelligatur de libris minoribus de illis tantum debet solui gabella: quia tale pactum incontinenti appositum dat legem contractui, l. iurisgentium. § quinimo. ff. de pact. Secus, si ex interuallo id fiat, quia non nocebit fisco aut publicano, cui est ius quæsitum.

77 ¶ † Verum Philip. Deci. in ea ipsa l. petens, colum. 2. constanter asserit, id demum procedere, si à principio in contractu esset expressum de libris maioribus: quia à tali contractu non possunt partes postea recedere in præiudicium fisci, vt voluit Bald. in l. si constante, colum. 2. C. de donatio. ante nup. cum aliis multis concordan. à me traditis infra titu. sequen. §. 6. super verbo, *les loyaulx coustumens*, nume. 10. ex iis autem, & alibi sæpe in ea glo. At in terminis (inquit Ange.) cum in contractu fuit simpliciter dictum de decem libris, videtur quod etiam ex interuallo possit à contrahentibus declarari, quod de minoribus intelligebant. Nam declaratio semper fieri potest, vt voluit ipse Ange. in l. cum proponas, colum. 1. versi. quid autem si non appelletur. C. de bonis autori. iudi. posside. cum aliis concordan. ab eodem Deci.

traditis

traditis in capi.pastoralis,in fin.de excep.& in ca. pastoralis.§.verum,in 3.notabi.de appel.nec enim ipsa declaratio quicquam noui inducit, l.hæredes palam.§.sed & si notam.ff.de testa. Ideo non potest dici,ius esse quæsitum tertio,vt declarat Pau. Castren.in ea ipsa l.hæredes palam.§.si quid, cum quo legit d.§.sed & si notam, colum.1.in fi. Ego vero in casu nostro arbitror, contrahentes ex interuallo non posse declarare,contra id quod verisimile est: aut si id cessat,contra morem regionis aut vtroque cessante,intellexisse se de maioribus in præiudicium consanguinei,cum de minoribus cæteris cessantibus, intellectum videri Ius commune statuerit, vt diximus & probauimus in præcedenti quæstione. Et vide, quæ dicam infra eodem titu.§.2.in gloss.1.nume.24.at maius dubium, & 2.sequen.

78 §† Duodecimo quæro,fundus venditur centum aureis,è quibus emptor in ipso contractu soluit quinquaginta,alios autem quinquaginta fatetur venditor se ante recepisse, nec tamen aliter constat de receptione siue nnmeratione eorum: quæritur,an consanguineus teneatur stare illi confessioni,& ita reddere centum illos aureos,an vero quinquaginta, quos constat fuisse numeratos, & traditos in contractu. Hæc res profecto quotidie vsu euenit.nam prope maior pars venditionum ita facta est, & tamen id unquam vidi in dubium reuocari, quin semper consanguinei, venientes ad retractũ,totum illud pretium sponte offerant, & persoluant: quamuis hæc res non sit absque dubio: nam cum in instrumento non continetur vera numeratio,sed tantum confessio numerationis,præsumitur fraus,nec statur huic confessioni.l.per diuersas, ibi, tantummodo solutarum pecuniarum,& ibi gl.in verbo,solutarum, & Barto.colum.2.post Iaco.But.Ray.Forli.C.manda. & in l.ab Anastasio,ibi,quæ præstitit, & ibi,pecuniis acceptis,& rursum,ibi,re ipsa persoluit, atq; item ibi, quod datum esse, comprobatur.C.eod. titu.quod dicit Barto.vbi supra, procedere quantum ad tertium non contrahentem, eum scilicet, contra quem fit cessio,non vero, quantum ad ipsum cedentem,& id dicit se pluries consuluisse,& Fran.Pisa.& alios multos Docto.

79 §† Et idem quoque voluerunt Salyc. Ange. & Pau. Castren. in d.l.per diuersas, ille colum.4. versicu.quæro tunc quinto, alter colum.1.hic in fin.Iaco.Areti.in suo tracta.de cessio.actio. & Iaco.Bel.in §.aliud in Authen.de æqua.doti.idem Salyce.in l.2.colum,2.versicu.sed vltra istos.C.ne lice.pot.vbi respondet ad allegata quædam in oppositum.Bald.in l. Deo nobis, colum.2.versiculo quinto notandum.C.de episc.& cleri. & in l.vlti. colum.2.versicu.in hac lege.C.de sponsa.& in ca. quia verisimile, colum.2.extra de præsumptio.& consi.285.casus coram Raphae. colum.vlti.lib.1. & consil 438.an possessio, colum.2.lib.5.& D.à Rota decisio.177.cessio, in addi. versicu. deinde quæro,in nouis,Panor.in capi.vlti.colum.3.nu.7. versicu.quinto præsumitur, de ali.muta.iud.caus. fac.Imo.dum allegat Barto.vbi sup.in l. Titia, in princi.ff.de verbo.obliga.& consi.55.in casu præmisso,colum.2.versicu.nec obstat,si dicatur,quod dictus.Ioan.Plato.in §.item si quis,in fin. Insti.de inuti.stipu. Raphae. Coma. consil.68.in præsenti quæstione,colum.3. Pau. Castren.consil.252.viso quodam,colum. 2.versicu.responderur,lib.2.Nic. Mili.in suo reperto.versicu.cessio actionis præsumitur.Corne.qui hanc dicit esse communem opinionem nec ab ea discedendum, consi.230.videtur prima facie,lib.1.Cæpol.caut.secundum vltimam computationem 21.pater & Guid.Pap.dec. Delphi.567.an compensatio,versicu.circa hanc, & in tracta.præsumptionum,colum.25.versicu.in contractu cessionis,& Sozi.consi.90.in causa magnifici,colum.4.versicu.2,in primo,lib.3.Et dicit Bald.in d.l.2.ne lice.potenti.sæpe pro hac parte fuisse iudicatum.

80 §† Et hanc partem mirum in modum confirmat,quod à Specu.& Ioan.Andr.in addi.illius, scriptum est,titu.de confessis.§. nunc videndum, versicu.sed nunquid patris confessio, quod sola, patris confessio de recepto, etiam cum iuramento, non præiudicat filio in legitima, nisi aliter constet de reali numeratione pecuniæ confessæ. Neque enim potest pater filium priuare legitima,capitu. Raynutius,& capi.Raynaldus,extra de testam.vt pote cum filius ipse in ea sit tanquam creditor.l. Papinianus.§.si quis impubes.ff.de inofficio.testa. Et idem non obscure voluit Barto.in l.cum quis decedens.§.codicillis, colum.1.nume. 6. versicu. præterea testator,& ibi quoque, Alberi.circa medium.ff.de lega.3.& apertissime Anto.qui Specu. nuncupatim citat,in capi.1,penul.colum.2.& ibi etiam Panor.colum.vlti.in prin.extra de re iudi. & Raphae.Coma.consi.31.testator,colum.1.& Ioan.Plato.in d.§.item si quis ad fi. Insti.de inuti. stipu.Cæpolla d.cautela 21. Alc.in l.vlti.col.pen. versi.ex prædictis.ff.de re iudi.& consi.45.habita super his,colum.vlti.lib.1.& consi.26.viso & considerato,col.1.lib.2.quod repetitur consilio 143. lib.5.& rursum idem Alc.consi.18. non minuitur legitima,in fi.lib.4.& consi.57.visa breui,in prin. lib.5.Barba.in d.capi.Raynutius,colum.59.versicu.secundo considero, quod licet.& ibi quoque Benedi.in versicu.si absque liberis moreretur,l.1. nume.27.de testa.& idem Barba.consi.17.clementissimum,colum.3.lib.4. Lancel. Deci.in l.si constante,in prin.colum.8.ff.solu.matri.Ias.in l.si arrogator,colum.10.nume.24.versi.nota tamen perpetuo,& sequen.ff.de adop.& in l.1.col.2.versic. quinto & fortius.ff.de eo per quem fac.erit, vbi id dicit singu.& in l.nam posteaquam,quam legit cũ l.ait Prætor,la 2.§.sed & si quis,col.2.ff.de iureiu. & in Authen.vnde & si parens,col.2.C.de inoffi. testa.Ste.Ber.consi.72.pro faciliori, col.vlti.lib.4. & Alcia.in capi.cum contingat, num.26.extra de iureiu.& Chasse.in tit.*des successions*.§.2.in gl.vlt. colum.penul.versi.prima est,& nouissime Beren. Fernan.in repe.l.in quartam,in 3.præfat.3.articu. 2.conclu. versicu. intellige primo.ff.ad lega.Falci. Quod maxime notandum est, cum omnium sit maximus parentum affectus in liberos, vt latissi-

latissime docuimus in rep. l. si vnquam, in prin. C. de reuo. don. nec tamen is tantus affectus tollit suspicionem fraudis, quæ ex sola confessione oritur.

81 ¶ † Et ita quoque obseruandum fore in hoc nostro casu, suadet hæc ratio, nam si cogerentur consanguinei stare huic confessioni numerationis, sine alia ipsius probatione: liberum esse contrahentibus eos fraudare, & inuicem colludere, vt ab eis forte cupidis (vt solent esse) retrahendi, plus nummorum, quàm solutum sit, corraderent, & sibi cōmunicarēt, l. repetita, & ibi not. ff. de fide instr. &c. super eo, extra de eo, qui cog. consang. vxo. suæ, & dicemus latius ad aliud propositum in eodem titu. §. 2. in gloss. 1. numer. 24. at maius dubium. Fraudibus autem & malitijs occurrendum est nec eis debet via aperiri, l. cum hi. §. si cum lis. ff. de transac. & capi. vltim. de elec. libr. 6. & vtrobique concor. in gloss. Et bene facit, quod expressim in nostro casu retractus voluit Aegidius Bellamera consi. 1. factum est tale Episcopus, column. 6. versicul. sed verum testes, post Iac. Aret. & Petr. à Bella pert. quos & ipse citat, in l. sciendum. ff. de verb. oblig.

82 ¶ † Nam & hinc etiam videmus, quòd confessioni mariti de receptione dotis non statur in præiudicium creditorum, nisi constet de vera numeratione, glo. in l. assidu s, in verbo, datæ, & ibi Bal. ante fin. C. qui poti. in pigno. hab. cum alijs multis concord. à me abunde collectis infra titu. seq. *de retraict conuentionel*, §. 4. gloss. 6. in verbo, *consigner*, nume. 14. sed ex illo tamen. & est optimus tex. in in l. si quis post hac, in princip. C. de bono. dan. vbi confessio dotis receptæ non præiudicat fisco, cui bona mariti sunt confiscata: nisi vere constet de numeratione. Sicuti nec confessioni procuratoris, tutoris, executoris, & aliorum huiusmodi de recepta pecunia, vti etiam late diximus in eodem §. 4. gloss. 6. numer. 11. & huius optima. Nec etiam confessioni debitoris in præiudicium creditoris, vt per Soz. consi. 78. visis actis, colum. 2. versicu. verum est quod non arbitror, lib 4. & dicemus infra titu. seq. §. 1. in verbo, *seront preferez*, quæ est glo. 7. nume. 47. & pro priori. Ideoque creditor posterior, de cuius vera numeratione constat, præfertur priori, qui tantum habet confessionem debitoris, l. Titius, ff. quæ res pigno. oblig. poss. quam sic intelligunt gloss. Bal. & Ang. in l. diuersis, C. qui poti. in pig. habe. & ad hoc quibusque allegat ipse Bal. d. l. assiduis, & cum gl. & etiam gl. in d. l. si quis posthac, in prin.

83 ¶ † Verum pro contraria parte facit, quòd confessio partium de receptione & numeratione, probat veram & realem numerationem l. pecuniæ, & ibi Bald. C. de solutio, & l. vltim. ff. de insti. act. Adeo vt statutum loquens de solutione, procedat in confessione, vt voluit Bal. in l. si non sortem §. indebitum, colum. 2. versicul. quid de excep. fictæ solutionis. ff. de condi. indeb. per optimum text. in l. si acceptolatum. §. 1. de acceptila. & sequitur Phi. Dec. in l. 2. §. 6. colum. 5. versicul. postremo Bar. ff. si cer. pet. Ideoq; & huiusmodi confessio æquæ præiudicat alijs accessorijs, consequentibus, siue consectaneis, atque succedaneis, vt fideiussoribus, mandatoribus, creditoribus confitentium, sicùt ipsis, confitentibus, quod hinc clare probatur, quòd illis, vt confitentibus ipsis competit aduersus huiusmodi confessionem exceptio non numeratæ pecuniæ, l. tam mandatori, quę loquitur de mandatoribus, & fideiussoribus, & l. si cui, quæ loquitur de creditoribus. C. de non nume. pecu. & ad id eos tex. expendit Raph. Fulg. ibi, & consi. 133 proponitur probatum, colum. 1. versicul. cæterum si lapsa, & consi. 205. Raynaldus, vbi trahit ad omnes, quorum interest, tanquam scilicet non opus eis esset exceptione non numeratæ pecuniæ aduersus huiusmodi confessionem, nisi ea ipsi obstricti essent, nec enim leges superflua remedia impartiuntur, l. in causæ, in princip. ff. de mino. & l. 1. C. de thesaur. lib. 10. & ibi concor.

84 ¶ † Hincque etiam videmus, satis esse fideiussori, aut alteri, qui alium promisit seruare indemnem, probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris, sine alia probatione numerationis, vt possit agere aduersus debitorem vt voluit nostratium Docto. facile princeps Batt. consil. 160. Titius promisis, Pau. Castr. qui ita etiam dicit ex facto consuluisse Franc. Tigri. in l. duobus. §. 1. colum. 1. & ibi quoq; Alexand. col. 2. ff. de iureiur. & idem Pau. Castr. consil. 64. quæritur vtrum fideiussori, libr. 1. & ipse Alexandr. consi. 24. viso instrumento contractus, column. 2. versicul. secundo oportet, libr. 2. consi. 123. quoniam abunde, libr. 6. Cępol. consil. (causarum ciuilium.) duodecimo, dubitatur, vbi alios multos citat. Phil. Deci. in d. l. 2. §. vltim. vbi supra, si cer. pet. & consi. 393. viso tenore, colum. 1. & Matth. Affl. deci. Neap. 91. iterum in causa Alexandri, nume. 3. rursumq; decis. 94. sunt duo socij, & deci. 150. Rex Alphonsus, colum. penul. de quo nos alibi quoque dicemus.

85 ¶ † Quod autem dictum est de d. l. per diuersas, & d. l. ab Anastasio, non ob aliud fit, quàm quòd ibi est præsumptio fraudis, ob legis in illis casibus prohibitionem. Ideoque non statur confessioni, sicuti nec alias in casibus prohibitis, l. qui testamentum, ff. de probati. & l. cum quis decedens. §. Titia, ff. de leg. 3. cum multis concor. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numer. 89. sed contractum, & sequen. C. de reuocat. donatio. Quam rationem in casibus dictarum legum inter cęteros adducunt Saly. & Pau. Castr. in d. l. per diuersas, & Raph. Co. d. consi. 68. vbi id dicit generaliter procedere in casibus, in quibus potest cadere suscipio fraudis.

86 ¶ † Quanquam sunt & qui in casibus dd. ll. tenent etiam confessionem numerationis siue receptionis facere fidem, hac ratione, quòd pręsumitur bona fides tam respectu contrahentium, quàm eorum, quos in consequentiam contractus ipse attingit, & in quos vt illius obligatio descendit, ar. l. intra vtile. §. vendentibus. ff. de minori. Ita enim post Nicol. Mater. voluit Bald. sibi contrarius in d. l. per diuersas, colum. 1. C. man. atqi

in d.l.3.circa medium.C.ne lice.potenti.& consi.361.quidam Laurentius, lib.2. Raphae. Fulgo.d. consi.205.id tamen intelligens, modo tempora exceptionis non numeratæ pecuniæ lapsa sint, & iterum consilio 217.viso exemplo, colum. vlti.& consilio 242.Constilius, & Pau.Castren.sibi item contrarius,consilio 393.pro euidentia,in fin.lib. 2.& Fran. Areti.subdubius, consilio 136.clarissime,colum.2.& Petr.Ferrarien. qui hanc opi.dicit esse æquiorem,in titu.forma.libel.in cau.venditi, in versicu.cessit & mandauit, colum.3.versiculo postea quæritur. Quotquot autem de ea re, loquuntur, vel expresse, vel certe tacite declarant quod in cæteris casibus, in quibus nulla alia est fraudis suspicio,standum est confessioni.

87 §† Nam & quod postea dictum est de confessione patris ex Specu.& aliis, si id verum est, id quoque est propter interdictum legis, quæ scilicet, vt iam diximus, non permittit patri præiudicare filio in legitima Quanquam, vt dicam quod sentio, non possum illi sententiæ adhærere. Quis enim vnquam crediderit, patrem nisi omnis naturæ expertem, habere animum & consilium fraudandi liberos, eosque externis in legitima postponendi, contra omnem iuris præsumptionem, l.cum auus.ff.de condi. & demonstra.& l.cum acutissimi.C.de fideicommis.cum aliis multis concordan. & simi.à me collectis in repeti.l.si vnquam, in præfa.C.de reuoca.donatio Nisi quãtitas rei & qualitas personæ huic præsumptioni, adstipularetur. Quod etiam in hoc casu expenderunt Anto.& Panormi in d.capitu.penul.de re iudica.& facit, quod dicam versicu.sequen. Nec tamen id omnino placuit Alexan.in d.l.vlti.eod. titu.cum dicit nolle se circa id insistere.

88 §† Sed & quod mox dictum est de confessione numeratæ dotis, non ob aliud quoque fit, quam ob fraudis suspicionem, & interdictum legis, vt nuncupatim tradit Bald.consilio 251. duo rei debendi, colum.2.in princi.libro 3.in id allegans eadem iura, quæ supra citauimus, & alij quoque mult. eorum, qui de hac re loquuntur Quanquam & in hoc quoque casu multi tenuere contrarium, vt scilicet standum sit confessioni viri, præsertim si renuntiatum sit exceptioni nõ numeratę pecunię aut si tẽpus huic exceptioni præstitutum, sit transactum, vt plene videre poteris apud Barto.in d.l.assiduis, colum.vlti. vbi id dicit obseruari; quod multum est notandum,& ibi quoque Alberi.colum.1.& Salyce.colum.vlti.in 8.quæst.Raphae. Coma.qui hanc dicit esse communem opinio.eamque etiam in practica obseruari, d.consilio 31.testator, in secundo dubio, vbi & alios multos in id allegat,& alterum Raphae.Fulgo.d.consi.133.colum.1.& d.consilio 205.Imo.in capi.ex litteris,extra de pigno. & Alexan.d.consi.123 colum.2.non semel,lib.6.& Sozi.omnium latissime in l.1.colum.10.versicu.postremo Docto.hic, cum multis sequen.prope vsq; ad fin.l.ff. solu.matri.& Iason in d.l.duobus reis, colum.2.ff.de iureiuran. Guido. Papi. singu.589. versicu.verum lex, & Anto. Rubri.consi.78.præsupponitur,colum.3.versi.vlti.facit, apud quos & videbis alios multos id tenuisse.

89 §† Sed quibus addere potes Bald.consi 352. quæritur an confessio,lib.3.vbi & idem constanter tenit: nisi si ex qualitate personarum & quantitate aliter esset dicendum, ex notatis in l.3.C. de dot.promis. Cui accedit & Raphae. Coma.d. consi.31.cum dicit, stari huic confessioni etiam aduersus creditores,nisi ex aliis qualitatibus possit esse suspicio. Et ego similiter idem dicendũ, esse in nostro casu censeo, vt scilicet consanguineus teneatur stare huic confessioni venditoris, nisi ex qualitate personarum,& rerum,& quantitate pretij, aut aliis coniecturis sit verisimilis suspicio fraudis,huic enim sententiæ adstipulantur, & alij multi,quos supra citauimus.

90 §† Quod autem de procuratore, & cæteris continenter dictum est,non caret scrupulo,quando multi tenent contrarium: vt videre poteris, apud Fede.Senen.consi.54 eodem modo, in fine, Bald.in l.nam & nocere,ad fin.ff.de pact. Raphae. Coma.d consi.31.in 2.dubio,in fin.Pau. Castren. consi.34 ego Pau.lib.1.& alios multos,vt videbis titu.sequen.§ 4.glo.6.nume.12. & hæc quidem. Et vtruncunque sit in eo casu, tamen parum facit ad speciem,de qua tractamus. Illic enim tertius confitetur in præiudicium domini, hic dominus, ipse in suum ipsius præiudicium, & consequenter aliorum quod longe abest ab eo casu.

91 §† Nec interim tamen omiserim iura, quibus innituntur,qui supra asseuerauerunt creditorem posteriorem, habentem instrumentum de vera numeratione,præferri priori habenti instrumẽtum de confessione non id probare. Nam quantum ad d.l.Titius.ff.quæ res pigno.obliga.pos.ibi constabat ex subsequenti numeratione confessionem præcedentem veram non fuisse d.autem l.assiduis,cum glo.loquitur de priuilegio prælationis nec tamen negat, quin mulier præferatur posterioribus pro dote confessa, nec tamen eum intellectum (vt iam diximus)omnes admittunt. Quod denique dictum est in d.l.si quis posthac, facit fauor fisci: vti etiam hæc scitissime expendit Fran. Ripa in l priuilegia,colum.4.nume.23.ff.de priui. credi tanquam illam sententiam esse ęquam dicit Sed tu præterea potes dicere eam l.si quis posthac debere intelligi,si fiscus intra tempora proponendæ exceptionis non numeratæ pecuniæ, ita enim intelligit glo.ibi in verbo,dotalium, cum dicit fiscum sicuti & cæteros,quorum interest, posse excipere de non numerata pecunia, per d.l.si cui.C. de non nu.pecu.Ex quo apertissime vides glo.in ea esse sententia,vt d.l.si quis posthac,intelligatur secundum d.l.si cui,de qua & nos supra diximus, nume.83.verum pro contraria. Et ita eam gloss. expendidisse videtur Barto.in d.l.assiduis, colum. vlti.in penul.quæstio.C.qui potio.in pigno.habe. & Fulgo.d.consilio 133.& d.consilio 205. & d. consilio 217.Pau.Castren.in l.si marito,in princ. ff.solu.matrimonio.

92 §† QVOD de simplici confessione diximus, idem quoque dicendum videtur, si de illo

pretio

pretio ante soluto constabat tantum ex schedula præcedente, vt item sæpe contingit. Nam posset videri hanc non maioris esse momenti, quantum ad id, de quo tractamus, quam simplicem & verbalem venditoris confessionem appositam in contractu: cum ea schedula sit priuata ipsius confitentis scriptura, & quam potuit repetita atque anticipata die conficere, & ostendere notariis instrumentum venditionis conficientibus, vt de ea mentionem facerent in ipso instrumento, atque ita ex composito consanguineos circumueniret, secundũ ea quæ latissimæ dicemus infra tit. procedente, *de retraict conuentionel*. §.1. glo.7. quę est in verbo, *seront preferez*, nume.43. nunc autem in mentem venit, & multis sequen.

93 §† Verum maior est ratio, vt credatur huic schedulæ, quæ vltra confessionem producit obligationem, quam literarum vocamus, vt patet in rubri. & nigro, Institu. de litera. obliga. Vnde obligato ipso principali, obligantur quoque accessorij, & alij qui in consequentiam veniunt, per d.l. tam mandatori, & d l. si cui. C. de exceptio. non nume. penult. Id quod etiam scitissime expendit Corne. d. consilio 230. paulo ante fin .lib. 2. Prætereaquè habemus tex. in l. Lucius. §. tutelæ. ff. de admini. tuto. quod creditur apochæ tutoris de solutione debiti pupillaris sibi facta durante tutela: etiamsi ea producatur finita tutela, & ibi glo. in verbo, apochæ, quæ intelligit de apocha confessionis, & Raphae. Coma. consil. 24. testator filio, colum.2. vbi reprehendit Barto. in d. §. tutelæ, id aliter intelligentem, & idem Raphae. consi. 31. testator, in testamento, colum. 2. in fin. 3. dubij. & Barba. consi. 18. difficile, colum. 5. versic. quarto. facit, lib. 3. & consi. 54. à Ioue, colum. antepen. lib. 4. vbi & ipse reprehendit Barto. licet idem sibi contrarius, eam sequatur consi. 17. clementissimum, colum. 4. versicu. nec obstat. Sed is vtrobique ius suæ partis, magis, quam legum, sequitur, vt sepissime facit. Quod semper intellige, nisi probabilis sit suspicio fraudis, iuxta ea quæ supra diximus. Et vide hic præterea, quæ late dicemus in d. sequ. titu. §.4. in verbo, *consigner*, nume.8. sed in hac tractatione, cum multis sequentibus vbi tracto plenius, an confessio de receptione pecuniæ aliis præiudicet.

94 §† CÆTERA autem, quæ ad rationem pretij venditionis, de quo priuatim loquimur, pertinent, nè tu in hac tractatione prætermissa putes, videbis infra eodem titu. §.29 in glo. 4. quæ est in verbo, *& autres semblables*, vbi diximus, an reddendæ sint emptori gabellæ, quas vocamus, & tributa, & ea, quæ proxenetis, data sunt, & domino, cuius res vendita fuit, vt ratam venditionem haberet, & alia quoque huiuscemodi. Illinc igitur poteris assumere, quæ tibi videbis esse hic necessaria. Sed & tu præterea vide infra titu. sequen. §.6. in verbo, *les loyaux cousl mens*, vbi & alia multa huc quoque pertinentia tractauimus.

LVY DEVEMET ACERTAINE du pris. Dum verè de pretio certior factus fuerit. Glo.xix.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus non est in mora restituendi pretij cuius incertus est.*

Morator quis non est, quandiu incertum & non liquidum est quod præstari debet.

Consanguineus suprascriptus quid facere debeat, nè sit in mora, & nè ei currat tempus, & an necesse sit offerre fideiussores de non liquido, & quid in consanguineo diuite, nu.3.

4 *An autem eos fideiussores in præsentia offerre debeat, an vero satis sit dicere se paratum eos dare, & nu.5. & 6.*

Paratus an & quando quis dicatur, & numero 6. in fine.

6 *Verba non sufficiunt vbi opus est facto.*

NEQVE ENIM, dum incertum ei est pretium, in mora soluendi esse potest. Omnia enim debent esse certa & liquida, vt quis in mora constituatur, l. in fideicommissi, in princi. ff. de vsur. quem tex. ad hoc nota. Bald. ibi, in lectio. antiqua, quod mora contrahi non potest, nisi debitum sit liquidum. Ad quod etiam dicit facere tex. in l. cũ fideicom. ff. de consel. & idem Bald. in l. acceptam, in 6. oppo. C. de vsur. per glo. ibi, in verbo, cum vsuris, & tex. in l. 2 C. de vsur. & fruct. lega. & idẽ Bald. in l. si residuum. C. de distract. pigno. per tex. ibi, & in l. statuliber, & l. seruus si hæredi. ff. de statuli. & Ange. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudica. vbi ad hoc dicit singu. tex. in d. l. statuliber. idem Ange. in l. Prætor. §. si quis paratus, & ibi quoq; Imo. & Ro. ff. de nou. operi. nun. & ipse Ang. in l. si mora. ff. solu. matri. & Raphae. Fulgo. consi. 201. domina, colum. 2. Petr. Ancha. consi. 225. prima faciè, versicu. præterea. Alexan. in l. si insulam, col. 8. versicu. octauo fallit. ff. de verbo. obli. & consi. 49. inspectis & ponderatis, colum. 1. versi. & præsertim, lib. 2. & consi. 130. in causa Strazarolum, colum. 3. versi. & etiam, lib. 4. & Ias. in l. quod re, col. 3. ff. si cert. peta. Alias autem hoc in casu esset in facultate contrahentium fraudandi consanguineos, celando pretium, dum annus abiret.

2 §† At illud non omittendum, quod de Iure communi, cum id quod offerri debet, non est liquidum, aut omnino, aut partim, debet offerri quod liquidum est, at pro eo, quod non est liquidum, necesse est verbo offerre se soluturum, cum liquebit, & de eo offerre fideiussores, per tex. not. in d. l. statuliber, vbi Dyn. eum in id esse singu. dicit, licet sit similis in d. l. seruus si hæredi, in fin. ff. de statulibe. & voluit Barto. in l. si finita. §. item videamus. ff. de damno. infecto. & Bald. & Ange. in d. l. si residuum, & idem Bald. in capi. quoniam frequenter. §. in aliis, paulo ante fin. extra vt lite. non contesta. vbi ad hoc dicit notabilis priorem

illum tex. Angel. & Imo. in l. iiij. §. ait Prætor. ff. de re iudic. & in l. ii mora. ff. solut. matrimo. & in d. l. prætor. §. si quis paratus, & ibi quoque Roma. ff. de oper. nou. nuncia. & in l. si insulam, in vij. fal. ff. de verbo. obligat. & ipse Angel. qui & illum priorem tex. dicit singu. in d. l. ij. in fin. C. de vsur. lega. quam primam legit illius titu. & Florianus in l. j. §. Papinianus, circa medium. ff. de vsu. vbi dicit in id singu. text. in d. l. statuliber. Paul. Cast. consi. cclxx. viso puncto, colum. ij. versicu. & videtur. lib. ij. Cæpolla, qui illum quoque text. dicit singu. caute. li. aliàs. 27. secundum priorem computationem, incip. nota, quòd vbi. Alexand. consi. xxiiij. inspecto processu, colum. vlt. versic. posset etiam dici. libr. iiij. & d. consil. cxxx. vbi supra. & Barb. in l. ij. §. & homini, columna ix. versic. ego allego. ff. de verb. obli. & consi. xxxvj. sapienter. columna. xiiij. nume. 28. lib. ij. & Sozi. qui id multum commendat, in l. j. columna. ij. versiculo quam conclusionem. ff. qui satisda. cog. & consi. lxxx. in quæstione, columna iij. versicu- præterea & secundo. lib. iij. cum alijs multis concord. adductis à Boe. in consuetud. Biturig. hoc eod. titu. cap. iiij.

3 ¶ † Quod tamen intellige in debitore inope, aut suspecto: nam in seruo loquuntur iura supra allegata. Secus autem in eo, qui idoneus esset: vt per multa probat Alex. in d. l. si mora, columna ij. versic. tert o fallit. ff. solut. matri. & in d. l. iiij. §. ait Prætor. ff. de re iudi. vbi & id alio modo limitat. tu eum ibi omnino vide. At Fran. Rip. in d. l. si insulam, colum. xiiij num. 67. ex sententia Fran. Aret. consi. clxiij. verum est, aliter hanc rem diffinit. Nã aut (inquit) offerens vult aduersantium constituere in mora, vt consequatur aliquod lucrum, & tunc tenetur debitor offerre fideiussores: & ita loquitur d. l. statuliber, aut vult tantum se excusare à mora, vt euitet pœnam vel interesse: & sufficit simplex oblatio sine fideiussore. vtrunque omnino vide, nè diutius te hic teneam.

4 ¶ † Sed illud tamen non prætereundum, ꝙ eo casu quo fideiussores quis offerre debet, non intelligitur, vt eos præsentes offerat: sed satis est, vt dicat paratum se statim offerre: vt voluit Imo. in l. si dubitetur, in princ. & ibi Pau. Castr. colum j. ff. de fideiuss. argum. l. si is à quo. ff. vt in possess. lega. & sequitur Alex. qui id dicit not. in d. l. iiij. §. ait Prætor. ff. de re iud. Et huic sententiæ suffragantur verba d. l. statuliber. ibi, satisdare paratus est. Nam multum interest, an quis offerat se paratum soluere, aut dare fideiussores, vel aliud quippiam facere: an vero rem ipsa in in præsentiarum offerre, vt per glo. Bart. & Bald. in l. fundus, in princ. ff. de rescin. vend. & glo. in cap. vt circa, in ver. præstito, de electio. lib. vj. & Fede. Senen. consi. xviij. quæstio talis est, an vsurario, post medium, & clarius consi. xxij. an vsurario, columna penul. Et pro hac sententia non obscure facit text. in d. l. fundus, in illis verbis, professus esset paratum se esse vectigal exoluere solidum, iunctis illis verbis, non priusquam emptori, &c. Et text. in l. si debitori. ff. de iudi. cum dicitur, si paratum dicat se soluere, audiendum eum, dandumque, diem, cum competenti cautela ad soluendam pecuniam, & in l. de die. §. plane ff. qui satisd. cog. ibi, paratumque se dicat in municipio cauere. nam ea verba non possunt intelligi de præsenti cautione. Et text. in cap. an sit, extra de appel. cum dicitur, paratus est incontinenti conuincere. Nam si illud (incontinenti) intelligatur sine interuallo, vt multis videri posset per quædam iura ad id citata per glos. ibi, continuo sequetur, eam dictionem (paratus) non eam vim per se habuisse, sed opus fuisse ea adiectione (incontinenti.) frustra enim ea dictio adiecta fuisset, si intellecta fuisset. Quod si intelligatur, intra quoppiam certum tempus, vel arbitrio iudicis, vt nonnulli contendunt, totum ex eo sumitur eam dictionem (paratus) recipere interuallum. Et facit item quod tradit glo. in d. cap. cupientes. § si vero, in ver. contempserint, & ibi Domi. & Philip. Fran. de electio. lib. vj. & Bald. in c. j. colum. ij. versicu. quæro, nunquid protestatio, extra de eo qui mit. in pos.

5 ¶ † Quanquam sunt, & alij multi in ea sententia, vt text. in d. l. statuliber, & alii loquentes de parato soluere, aut dare fideiussores, aut aliud facere, intelligantur, vt in præsentia soluãt, aut dẽt fideiussores, aut quippiam aliud faciant: videlicet Bart. in d. l. Prætor ait. §. si quis paratus, & ibi Ang. cum vtitur ijs verbis, & ecce fideiussores. Imo. sibi contrarius, & Pau. Castr. qui id dicit not. & Ias. qui cum §. legit cum. §. siue autem, ante fi. ff. de oper. nou. nun. Idem Bart. in l. item liberatur. §. j. ff. quib. mo. pign. vel hypo. sol. vbi & text. id innuere videtur, Ang. in d. l. ij. C. de vsur. dum vtitur his verbis, offero tibi hunc fideiussorem. & expressius in d. l. si mora, col. j. ff. solut. matri. vbi nuncupatim dicit, non satis esse, si debitor dicat offerre se paratum, sed debere eum habere fideiussorem ad manum, & ibi Pau Cast. colum. ij. vers. aduertendum. & Alex. col. ij. versic. quarto fallit. vbi id declarat. Per. Ancha. loquens in casu retractus, in cap. constitutus. in xj. notab. extra de resti. in inte. & in d. cap. cupientes. §. si vero, quem legit cum. §. ad hæc, in fi. de elec. li. vj. dum simpliciter allegat. Bar. in d. §. si quis paratus. & idem Anch. consil. lxxxvj. pro faciliori, columna ij. & iterum consi. ccxxxv. prima facie, in princ. & consi. cccxxxj. visis diligenter, colum j. & Rom. consi. clxiij. constitutio columna vltima vers. vltimo, & Alexan. sibi contrarius. d. consi. cxxx. columna iij. versiculo & si diceres, lib. iiij. & consi. lxvj. visa facti narratione, columna vltima libr. vj. & Pet. Ferra. qui id dicit sing. titu. forma libel. in causa venditionis, in verbo. supra scriptum pretium.

6 ¶ † Et hęc sententia tex. quoq; fulcitur, scilicet in d. l. seruus si hęredi, in fi de statuli. & l. qui decẽ ff. de sol. in id allegatis à Bar. in d. §. si quis paratus & l. si peculum, in fi. ff. de statulibe. & d. l. fundus, de rescin. vend. etiam allegatis ab eodem Bar. in d. l. item liberatur. §. j. Sed postremus tex. facit pro priori sñia, vt diximus. Verũ posteriori illi sñię adstipulantur alij tex. videlicet in l. quærebatur, q̃ est pen. ff. qui pot. in pig. hab. ibi. finge Seium paratum esse

esse offerre, iunctis illis verbis, & oblata ab eo summa, ex quibus intelligis, ea verba, paratum esse offerre, idem esse, atque simpliciter offerre, & in d.lege item liberatur.§. primò vbi scribitur, qui paratus est soluere, merito pignus videtur liberasse. Nam constat, eum non consequi liberationem, nisi solutio re ipsa fiat, nec in id satis esse, si dicat paratum se esse soluere. Vbi enim facto opus est verba non sufficiunt, vt dicere veluti prouerbio solemus. Ad quod pleríque omnes citant dict.lege, qui decem §.primò, versicul. idem responsum, de solu.& cap.primò,& ibi glo. extrà de eo qui mit.in poss.cum simil. & nos quoque aliquid de hoc dubio diximus suprà, in gloss. 17.in verbo, *offrant*, & cap.in fi.& vide etiam interim consuetudinem Auernensium hoc titulo, *de retraict*, qui est 23.§.10. & Boer. vbi suprà citauimus numero 2. in fi. An autem, & quando paratus, dicatur de simplici verbo, vide Bald. distinguentem in d.§.si quis paratus.

D'OR OV D'ARGENT, AVRI AVT argenti. Glo. XX.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus an offerre debeat pecuniam signatam, aut aurum, vel argentum signatum, & numero sequenti.*

Argentum simpliciter pro infecto scriptores posuerunt.

2 *Auri, & argenti appellatio.*

Auri & argenti nomen ex communi, vsu loquendi comprehendit nummos aureos, & argenteos, & num.5.

Habrei & Romani significabant omnem pecuniã eadem, appellatione auri & argenti, & numero 5.& sequentibus.

Legatum auri & argenti factum non continet pecuniam, vide tamen num.6.

Pretij appellatio propriè, ad pecuniam signatam refert.

Verba ob subiectam materiam impropriari debent, & num.seq.

3 *Offerri an necesse sit vnum nummum, aureum & alterum argenteum.*

4 *offerre an satis sit aeream monetam, & nu.seq.*

Alchimia Ars an sit licita, remissiuè.

5 *Offerri satis est monetã æreã ex cõi vsu loquendi.*

6 *Romani pecuniam numeratam argenti appellat. continebant, & sup. nu.2.*

Argumentum à genere quomodo formetur.

7 *Moneta omne genus as dicitur.*

8 *Aerarium, & alia nomina huiusmodi.*

9 *Argenteus nummus 1.signatus.*

Aureus nummus 1.signatus.

Aureus nummus primum percussus est.

Argenteus nummus in vrbe figuratus est.

Aaneum nummum signauit 1.Ianus, vel Seruius Rex Romanorum.

10 *Aes pro qualicumque pecunia sumitur.*

11 *Offerri an possit nummus reprobus.*

Nummus reprobus, adulterinus, nequam falsus Falsa pondera Falsus denarius non est denarius & alia non pauca eiusdem generis.

12 *Offerens consanguineus nummum falsum, is nummum offerre non censetur.*

Ludentes, non debent, computare nummum falsum cum cæteris, nisi illum falsum esse resciuissent.

Abradens pecuniam falsam non incidit in pœna statuti punientis aliquẽ falsificantem, vel abradentem pecuniam.

Promissio simplex de dandis nummis, intelligitur de probis.

13 *Offerri an possit nummus non legitimi ponderis.*

Moneta vt proba sit tria requirit.

14 *Offerri non potest nummus non vsualis licet sit proba materia, & ponderis legitimi, & nu.15.*

Statutum loquẽs de moneta intelligitur de vsuali.

Offerri an põt per tanto quãti apud cãpsores valet.

Lex considerat quod frequentius accidit.

15 *Moneta tribus modis reprobatur.*

Depositio facta ex pecunia non vsuali non valet.

1 HIS verbis, siue appel.auri & argenti, non continentur nummi, siue pecunia signata.l. cum aurum, in prin.& l. Quintus Mutius lib.§ j. ff.de aur. & arg.leg. quib.cauetur, aur.& arg.leg.pecuniam signatã, siue nummos, non contineri, & in posteriore loco id annotant Dyn.& Albe. Et alibi, pecunia atque aurum, & argentum, vt diuersa ponuntur in l.Prætoriæ stipulat.ff.de pręt.stipul.& in l.si pro mutua.C.si cer.pet.& in l.si quis sepulchrũ §.vlt.ff.de relig.& sumpt.fun.Petr. Ferra.tit.forma libel.pro leg.rei sing.in princ.col.31.in paruis, ver. nunc venio, & Phil. Dec.qui ex eo in pulchrò casu respõdit, consi.381.visis his quæ accurate, in prin. [Nam & aliàs probati scriptores argen.simpliciter pro infecto posuerunt. Martialis lib 6.Epigr.49.

Argentum mensas, prædicta solus emit.

Et lib.11.Epig.71.

Si te delectat numerata pecunia vende.

Argentum mensas myrrhina, rura domum.]

Ideoque posset videri, hic offerendum esse aurũ & argentũ in massa, vel in limina, vel in vasculis annulis, ornamentis, & alijs huiusmodi rebus.

2 ¶ † Sed id mihi non placet, tum quia ex vulgari & communi vsu loquendi, (qui inspiciendus est.L. lib.§.quod tamen Cassius.ff.de lega.3.etiam in statutis, & alijs specieb.strictis, vt dicemus in §.seq.in glo.j.num.5.& ex communi, & seq.) ex communi inquam vsu loquendi per aurum, & argentũ vulgo intelligimus nummos aureos, atque argenteos. Sicut etiam Hæbrei, & antiqui Romani, ea appellatione pecuniam significabant, vt dicemus infrà, eodem.§.numerò 5.& sequen. Tum quia negari non potest, quin huiusmodi nummi aurei, & argentei, sint aurum, & argentum, tamen legato auri, & argenti non contineri, ob id, quod tempore Iurisconsultorum non facile quisquam auri,

 aut

aut argenti numero nummos computabat. Ideò & si appareret contra sensisse testatorem, ij eo legato comprehenderetur, vt nuncupatim scribitur in d.l. Quintus. §.1. Hic autem satis constat nostram consuetudinem intelligere de moneta siue pecunia signata, propter communem, vsum loquendi, atque etiam propter subiectam materiam, cum agatur de solutione pretij, cuius appellatio propriè, ad pecuniam signatam refertur. §.item pretium, & ibi nota. Institut. de emptio. & venditio. & voluit Bald. consilio 98. Bectonus, colum. 2. libro 1. quod repetitur consilio 383. libr. 5. id autem facit subiecta materia, vt ob eam, verba impropriari debeant, lege si vno. ff. locat. & abundè diximus in repetitio. legis, si vnquam, in verbo reuertatur, numero 37. & aliàs etiam videmus.

3 ¶ † In quibusdam autem locis, hæc verba, quæ nunc commentamur coniunctiuè ponuntur, ita videlicet, *d'or & d'argent*, vt Rocchelæ, capit. consuetudinum eius loci, 29. & Burdigalæ, capit. 17. & sequen. iterum capit. 25. & apud Lorrienses in Præfectura Montargij, hoc titu. §. primò vt tunc videri possit necessarium esse, vtrunque offerri, vnum scilicet nummum aureum, & alterum quoque argenteum, lege si hæredi. ff. de condit. institut. cum concordan. ibi à glo. adductis. Sed ego libens quærerem, quid si res quæpiam sit vendita tam vili pretio, vt nullus sit, nummus aureus infra id pretium, verbi gratia, pretium est decem solidorum nostrorum, certè apud nos nullus est nummus aureus, qui id pretium non excedat. Cogetur ergo consanguineus tunc, & nummum, aureum præter argenteum offerre? Et absurdum, est quidem, vt quis plus teneatur offerre, quàm quod reddere debet. Item quid si vendita res est centum aureis, quo casu ex multorum sententia debent, & centum aurei reddi, nec cogitur quis monetam argenteam recipere, vt videre licet apud multos, quos citauimus, in gloss. præcedenti in sextà quæstione. Quid igitur causæ est, vt veniens ad retractum necesse habeat offerre monetam argenteam, quam emptor, cui fit oblatio, recipere non tenetur. An igitur intelligemus ea verba, *d'or & d'argent*, disiunctiuè, vt scilicet ea copulatiuà, & pro disiunctiuà, vel intelligatur, vt aliàs fieri, suadet subiecta materia, lege sæpè, & ibi plenissimè alciatus, ff. de verborum significatione, & per Bartol. in lege primà princip. ff. de iusti. & iur. & in lege, si is qui ducenta. §. vtrum, & ibi quoque Recentiores. ff. de reb. dub. & Raphael. Coma. aut quisquis is fuit, inter consilia illius, consilio septimò visis compromisso, colum. 14. versicu. item non obstat, quod arbitri. Panormit. in cap. 2. colum. secundà, extrà de rescriptis, cum similibus. Et id non obscurè sensit Ferronus, qui duos illos posteriores. §. consuetudine Burdigal. à nobis suprà citatos, Latinè interpretans, coniunctiuam illam vertit in disiunctiuam.

4 ¶ † Sed quid si offeratur, non quidem argentea, aut aurea moneta, sed ærea, satisnè erit? Quod non videtur, cum hæc consuetudo, nuncupatim mentionem faciat auri, & argenti, quæ haud dubiè, ab ære separata sunt, vt satis ex se patet, & probat tex. in l. 2. §. deindè. ff. de orig. iur. dum loquitur de Triumuiris monetalibus, æris, argenti, æris fodinas, & in lege, si id quod aurum. ff. de verborum obligatione, & in leg. si cum aurum. ff. de solutio. & in lege primà, in princip. & iterum. §. primò. ff. de pignor. action. & in l. qui tamen. ff. de contrahenda. emption. & in lege, in venditionibus, eodem titul. & in lege. primà. ff. de pignor. vbi Albert. hinc occasione sumptà, disserit, an ars alchimiæ sit licita, & in lege. Titia. §. vltim. ff. de auro, & argento legatar. & in lege primà. ff. ad lege. Iuliam pecull. & in lege prima, & ibi gloss. C. de collatio. æris, libro 10. atque etiam illa verba duodecim tabularum, apud Tullium, statim post principium libro tertio, de legibus ascripta, TRIBVNI ÆS, AVRVM, ARGENTVMVE PVBLICE SIGNANTO. Et illud eiusdem Tulij libro primò Officiorum, Nec aurum, æs, argentum effoderentur penitus abditum. Et libro septimò Epistol. famil. epistol. 13. Mallem aurei, auro, argento, ære essent. Homeri libr. 2. Odysseæ.

Ὅθι νητὸς χρυσὸς, καὶ χαλκὸς ἔκειτο.

Et lib. 5. iterumque 13. & 14. & 22. & 23. eiusdem operis. Et lib. 6. Illiados.

Χαλκόν τε, χρυσόν τε, & cætera.

Et lib. 13. Odysseæ.

Ἄσπετα πάντ' ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἄτειρέα χαλκόν.

Et lib. 9. Illiados non semel,

Νῆα ἅλις χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ νηησάσθω.

Et lib. 22. eiusdem operis.

Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις, χρυσόν τε δέδεξο.

Et alibi sæpe. Et quid quoque, videre licet ex sacris libris, Exod. 25. & iterum 31. Ex quibus etiam potes intelligere, horum differentiam esse, & in pecunia signata, vt omittam quod scribit Plinius libro 34. capit. primò, in princip. Proxima dicantur æris metalla, cui & in vsu proximum est, pretium imò verò, & ante argentum, ac penè etiam ante aurum Corinthio. Eam autem differentiam satis ostendunt antique illæ notæ A.A.A. F.F. id est, Æ re argento, auro. flando, feriundo, siue flauoteriunto.

5 ¶ † Ego tamen censeo satis esse, offerri monetam æream, vt satisfiat, nostræ consuetudini loquenti de auro, vel argento, quoniam ex communi vsu loquendi, quem sequi debemus vt diximus statim in princ. huius glo. appellatione auri, & argenti omne genus monetæ, cuiuscunque materiæ ea sit, intelligimus. Quod ab Hebræis profectum, videri potest, qui, & ipsi ea, appellatione auri, & argenti, omnem pecuniam significa-

significabant, vt tradit Diuus Augustinus lib.7. quæstionum in libros Iudicium, capi.17. huc referens illud Esaiæ 52. Gratis venditi estis, & non cũ argento redimemini. Et illud Diui Petri priore epistola, capitu.1. Non enim aureo & argento redẽpti estis, sed pretio sanguinis agni immaculati. Cui addere potes & illud eiusdem Esaiæ, capi.43. Non emisti mihi argento calamum. Et capitu.55. Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite. Et rursum: Venite, emite absque omni argento. Atque iterum: Quare appenditis argentum non in panibus. Et prouerbi.3. Melior est acquisitio eius negotiatione argenti. Et libro Esdræ 1. capitu.7. Omne argentum & aurum, quodcunque inueneris in vniuersa prouincia Babylonis, libere accipe, & studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, &c. Vides enim ibi, id quod primum aurum, & argentum vocarat, mox pecuniam appellari. Et iterum, capi.20. Argentum & aurum aut vestem nullius concupiui. Et talia sunt alia multa, & prope infinita loca sacrorum Bibliorum. Sed nullus locus est in id apertior, quam Genes.23. capi. cum primum illic scribitur, Dabo pecuniam pro agro. & mox. Terra, quam postulas, quadringentos siclos argenti valet. Et iterum: Appendit pecuniam, quam Ephron postulauerat, quadringentos siclos argenti, probatæ monetæ publicæ.

6 ¶ † Veteres quoque Romani pecuniam numeratam argenti appellatione continebant, vt patet ex illis verbis Tullij in Topicis: Nam quid interest, cum hæc sumpseris, Pecuniam numeratã mulieri deberi, cui sit omne argentum legatum: vtrum hoc modo concludas argumentum. Si pecunia signata argentum est, legata est mulieri: est autem pecunia signata argentum legata igitur. An illo modo, Si numerata pecunia, & cætera quæ sequuntur. Sed & idem Tullius in eodem libro hæc scribit: A genere sic ducitur argumentum: Quoniam argentum omne mulieri legatum est, non potest ei pecunia, quæ numerata domi relicta est, non esse legata. Forma enim à genere, quo ad suum nomen retinet, nunquam seiungitur, numerata autem pecunia nomen argenti retinet, legata igitur videtur. Hæc ille: qui formam eam vocat quam alij speciem appellant, vt ipse alibi eodem libro testatur, & declarat Boethius eodem in loco, cum dicit: Cum igitur omne genus, id est, omne argentum legatum sit, nulla species excipitur, at numerata pecunia argentum est: sit igitur, vt numerata quoque pecunia legati vocabulo possit includi. Et ita quoque Terentius argentum pro pecunia accepit in Phormione: Argentum inuentum est Phædriæ. Et iterum. Argentum accepi, tradidi lenoni, Et paulo post: Ne cum hic non videant me, conficere credant argentum suum. Et in Adelphis: Dabitur à me argẽtum, dum erit commodum. Et Sallustius libro 2. Historiarum apud Priscianum libro decimo. Argentum mutuum arcessiuit [Et Martialis lib.14. apophor.12. cui est titu. loculi eburnei.

Hos nisi de fulua loculi implere moneta.
Non decet, argentum mittã ligna ferant.]

Et ante hos Plautus in Asinaria statim in initio argumenti.

Amanti argente filio auxiliarier.
Sub imperio viuens volt senex vxorio.

Et in locis prope infinitis eiusdem fabulæ. Nam & apud Græcos argurion qua voce argentum, quid Latini vocant significatur, pro pecunia quoque accipitur, vnde interpres diui Matthęi, ca.25. quid sic Græce scriptum erat, Edi vn se valçin To argurion mu Tois Tarapzitęs ita vertit, Oportuit ergo te committere pecuniam meã numulariis, &c. [Imo vero sæpe in nostris legibus aurũ & argentum pro pecunia aurea vel argentea poni, videmus, ex quibus nunc succurit l. serui. C. de adulter. & l.1. C. de cano. largit. lib.10. & l.1. C. de apo. publi. eodem, lib.10. & l. hac lege. C. de aquæ duct. libro 11. Hincque est, vt Liuius 4. decadis, libro 3. argentum ligatum dicat pro eo genere nummi, quid bigatum vocant, de quo Plinius, libro 3. capi.3.]

7 ¶ † Sed etiam vulgo, & ex communi vsu loquendi nostrorum Gallorum, monetam æream simpliciter argentum vocamus. Quod videtur longe dissidere à propria, aut certe recepta iam à multis seculis significatione. Nam omne genus monetæ antiqui æs vocare sunt soliti. Cato in re rustica. Fundum æribus tribus emptum possidebat. Plautus in Aulularia: Ibi ad postremum redit miles, æs petit. Terentius in Phormione.

Ancillam ære emptam suo.

Et Horatius lib. Sermonum 2. Saty.2.

Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti.
Aes laquei pretium.

Et Virgilius Ecloga 1.

Non nunquam grauis ære domum vbi mihi dextra redibat.

Vbi Landinus interpres id annotauit. Et apud nostros Iurisconsultos in l.2. ff. ad legem Aquil. vbi ita scribitur. Qui seruum alienum, quadrupedem, vel pecudem iniuria occiderit, quanti id in eo anno plurimi fuerit, tantum æs dare domino damnas esto, & in l.3. ff. de alimen. & cibar. lega. vbi legitur, minimi æris, pro minimo pretio. & in l. si quis in pignore. §.1. ff. de pigno. actio. vbi fit mentio de re ampla ad modicum æris pignorata, & alibi sæpe in nostris legibus.

8 ¶ † Ex quo etiam scribitur in l. etiam. ff. de verborum significatione, aureos quoque nummos æs dici. Et hinc quoque, vt scribit Plinius libro 33. capitu.10. & iterum libro 34. capitu.1. ærarium, obærati, æs alienum, æs militare, tribuni ærarij: de quibus illud est Ciceronis Episto. ad Atticum, libro 1. Episto. cuius initium est, Quæris ex me: Tribuni non tam ærarij, quam vt appellantur ærati. Quæstores ærarij, de quibus & aliquid traditur à Varrone ad fi. lib.1. & iterum in lib.3. de Lingua Latina, & Ærariæ annonę, in l.1. C. de collatio. dona. lib.10. & in l. speciebus. C. de cohor. libro 12. & in l. ius schotalibus, & iterum in l. an-

nonas.C.de eroga.milli.anno.eod.lib.12.quæ scilicet hære,id est,pecunia, taxabantur, & hinc item Adhærari,in eadem l.(si enim scribendum est, nō adhęreret vt admonuit Lælius Taurellus in lib.de militijs ex casu) pro eo.scilicet quod est ad pretiū redigi retraxationeq; , adhibita etiam æstimari: quod nos vulgo in Gallia liquidare vocamus, & Gallice, *adenerer*, Et in hac quoque significatione ponitur (adhærentur) in l.septem, eo.titu.de eroga.mili.anno.vbi tamen Accursius aliter intelligit Hincque adhæratio in l.militaris.C.de mili.veste, lib.12.Et item Aeruscare, Festo Pompeio dicitur, æra vndique, id est,pecunias colligere. & Auarus Nigidio lib.vndetricesimo commentariorum, tanquam auidus æris, quod tamen non placet Gellio li.10.c.5.Sed & hinc Aes mutuū Sallustio in bello Iugurthin.Prodigus ęris, Horatio in arte poetica.

Vtilium tardus prouisor, prodigus æris.

Et Assem quoque ab ære dictum, prodidit Varro lib.2.Enalogiæ.& eius autoritate Prisc. lib.de ponderibus & mensuris.

9 ¶ † Hæc autem hinc fluxisse videntur, ꝙ apud Priscos Romanos nullus vsus fuerit monetæ aureæ vel argenteæ, sed æs solum esset in pretio habitum vsq; ad primū prope bellum Punicum. Quinque enim annos ante id bellum Q. Fabio Maximo consule, argentum est primo signatum bigatum & quadrigatum nota, anno vrbis conditæ quingentesimo octogesimo quinto. Atque anno post secundo & sexagesimo aureus nummus primum percussus est, autore Plinio, d.lib.33.cap.3. Eutropius autem Romanæ historiæ,lib.11.tradit primo bello Punico,quo Regulus à Xātippo Lacedæmonio,duce Carthaginensium,captus est,argenteum nummum in vrbe figuratum esse. Primus autem Ianus æs signauit,si credimus Draconi Corcyræo in suis commentarijs de lapidum generibus, & illius autoritate Athæneo, atque Macrobio, libr.1. Saturnaliorum,cap.7. Aut etiam Seruius Rex Romanorum, vt ex autoritate Timæi retulit Plinius, vbi supra proxime, & id quidem, vt dicit,nota pecudum, vnde & pecunia dicta est, cum antea rudi ære vterentur.

10 ¶ † Vnde ortum est (quod iam diximus) vt quancumque pecuniam æris apellatione intelligamus, Græcorum etiam imitatione,qui Xalcon,id est,æs pro qualicunque pecunia accipiunt. Vnde axalchi apud Lucillium lib.2.Epigrammatum.

Ermodotu Tode dogma To pansofon axalchi.
Micheti painito Tais To Xitonarion.

Quod ita transtulit Alciatus noster in d. l. etiam. ff.de verbo.signifi.

Hermodoti hoc dogma est, quisquis miser indiget ære,
Philosophi assumat pallia,diues erit.

Et ex ijs,quæ diximus,exiit illud Ouidii libro Fastorum primo.

Aera dabant olim, melius nunc omen in auro est,
Victaque concessit prisca moneta noua.

Cæterum tex.est in l.quæ extrinsecus, iuncta glo. in versi.denario.ff.de verb. obli.probans quòd interroganti de pecunia aurea, si respondeatur de ærea, vel e diuerso valet stipulatio, quamuis alias rerum diuersitas eam vitiaret.§.si de alia, Insti.de inuti.stip.& ita cum tex.cum glo.expendit Bal.in l.singularia,col.4.ver.decimo est speciale.ff.si cer. pet.Sed tu vide Alex.ibi col.6.versic.aliud etiam speciale secundum eum.

11 ¶ † Ad illud quoque quæstionis est, quid si consanguineus offerat nummum reprobum,vt vocat Vlpianus in l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pigno.actio.siue adulterinum,vt appellat Tullius libro 3.Officiorum, & Plinius lib.33.cap.9. & Imperator in l.1.in princip. C. de fal.mo.& in l.2.C. quib.ex cau.ser.pro præ. liber. acci. & ipse Vlpianus in l.lege,in princ.ff. ad legem Corne.de fal. & in l.sacrilegij la.1.§.qui cum in moneta. ff. ad legē Iul.pecul. Apuleius autem lib.10. Metamor.adulterum & nequam aureum vocat. Ex quo & Adulteratores monetæ dicuntur, in l.aut facta.§. euenit. ff.de pœn.Nos vulgo falsum dicimus,vt in ea rub. de fal.mone.& in l.vix certis.ff.de iudi. & in l.qui falsam.ff.de fal.& apud Plinium, vbi supra. Sicuti Falsa pondera,in l.arbitrio.§.de eo.ff. de dol.mal. Nam & falsum,& adulterinum,pro eodem ponūtur in l.si quis legatum,in princip.ff. ad l.C.de fal. Quid igitur, si offeratur nummus reprobus, siue adulterinus,aut falsus. Dic nihil agi,quia falsus denarius non est denarius,glo.in l.omnes, per illum tex.loquentem de falsa fide.C.de hæret. quam sequitur Ioan. Plat.in l.1.circa medium. C. de vete. numis.pote.lib.11.& eam valde elegantem dicit Alex.consi.104.statutum loquens.colum.2.versic. pro hoc hic ego,lib. 1. & singularem Barb. consil. 43.præclare scribitur,colum.9.nume.16.lib.1.Licet sit & alia ei similis in cap.vera,45.dist.quæ pręterea dicit, falsum iudicem non esse iudicem, nec falsam iustitiam esse iustitiam,nec falsum tutorem esse tutorem,l.Paulus.ff.de verb. signi. ex qua etiā probatur, falsum testamentum non esse testamentum,& modium iniquum,id est falsum, vt interpretatur Accurs.non esse modium. Quod & de statera,modio proxima,tradit Galenus libro peri euexias,id est,de bona habitudine:Statera (inqt) falsa,siue iniusta,non est simpliciter statera,sed statera falsa. Sed & illud de testamento falso probat l.2.§.1.ff.quemad.testa.aper. Et illud quoque de falso denario,dicit Io. Ana.illam tantum posteriorem glo.allegans,in c quam graui, colum. vlti.extra de falsis.& Geor.Nat.in repe.c.quamuis, colu. 45.sub numer.143. de pactis, libr.6.Et simile est, quod de falso instrumento tradit Bal.in l. si nō sortem.§.1.post princ.ff.de condi.indeb.nempe id nō esse instrumentum. Ideo si ex statuto nulla exceptio possit opponi contra instrumentum guarentigiatum,poterit tamen contra illud opponi, ꝙ est falsum, per d.l.Paulus,de verbo.signifi. Per quam etiam atque d.l.2.§.1.quemad.testa.aper.idē Bald. in cap.licet causam,colum.5.extra de probat.dicit falsum testem non esse testem.

12 ¶ † Igitur (vt concludam) consanguineus,qui falsum nummum offert, is nummum offerre non censetur,nam nec huiusmodi nummus liberat solurntem,d.§.qui reprobos. Ex quo etiam dicebat Vbertus Bobi.quem refert & sequitur Io. And. in addi.

in addi. Specu. titu. de crimi. falsi. quod si qui ludunt ad par. & impar. non debet computari nummus falsus in numero cæterorum, quibus luditur nisi ludentes illum esse falsum resciuissent. Quod & sequitur Alexan. d. consilio 104. colum. 2. versicu. accedat ad prædicta, libro 1. & Georg. Natal. in d. capitu. quamuis, vbi supra, & Matthæ. Afflictus. in constitu. Siciliæ, incipien. adulterinam, in 1. quæstio. Sed & Dyn. in l. cuiuisque. ff. ad lega. Iul. maie. dicit per illum tex. in §. 1. quod qui pecuniam reprobam conflauerit, vel abraserit, non incidit in pœnam statuti punientis falsificantem, vel abradentem pecuniam. Et sequitur Alberi. ibi, qui ita dicit fuisse iudicatum à rege Franciæ, & allegat præterea in argu. l. fundi, in princi. ff. de acquiren. posse. Sequitur item, & dicit nota. Philip. Deci. in l. quod te in 2. lectio. colum. 3. nume. 31. versicu. sed quæritur an ista. ff. si cert. peta. Denique glo. in l. lecta, in verbo, proba. ff. eod. titu. dicit simplicem promissionem factam de dandis nummis, intelligi de probis, & sequitur Barto. ibi, in 1. oppo. Ange. colum. 2. in fin. & Saly. colum. quoque 2. versicu. nota ex ista glo. & Recen. Hincque respondit Stepha. Bertran. consi. 213. Christi, & capi. viso casu, lib. 1. manus munitionem (quam vocat) factam ex pecunia reproba, non impedire clamorem, de quo ibi loquitur, quin is fieri possit, tanquam si nulla munitio facta sit, per d. §. qui reprobos.

13 § † Quid autem, si nummus est probæ quidem materiæ, sed non legitimi ponderis? Dic nec illius oblationem valere, quando & is nummus falsus quoque dicatur, vt aperte probat tex. in capi. quanto extra de iureiuran. in illis verbis, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas iunctis illis verbis præcedentibus, quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pondere defraudata, & ibi etiam nota. Hostien. & Ioan. Andr. vterque in verbo, legitimo pondere, & ibi quoque Bald. colum. 1. versicu. ibi falsata. Nam vt etiam ibi dicit glo. 1. versicu. patris tria requiruntur in moneta, vt ea proba sit: videlicet quantitas ponderis, materia, & publica forma, per l. 1. ff. de contr. emptio. & sequitur Bald. in eo capi. quanto, quo loco supra citauimus: vbi dicit, quod quantitas requiritur ad substantiam, forma ad autoritatem & Saly. in l. 2. C. de falsa mo. Raphae. Coma. consi. 138. hoc maxime propositum, ad fin. & late Ioan. Anasta. post alios in capi. ad falsariorum, extra de crimi. falsi. & Fab. à monte S. Sabi. in tracta. empti. & vendit. in 5. q princi. colum. 1. & 2. & Matthæ. Afflictus. in d. constitu. adulterinam, in 4. q. Et facit tex. in d. l. 1. C. de vete. numis. pote. libro 11. & ibi Andria. Barul. Barto. & Ioan. Pla. qui & ipse ad veram monetam requirit illa tria, quæ diximus, dicitque vnum, quod admodum est notãdum quod creditor non tenetur recipere monetam probæ, speciei, sed illegitimi ponderis, etiam pro tanto, quanti valet, per eum tex. à cõtrario sensu, & quia etiam huiusmodi moneta falsa dicitur, per l. quicunque. ff. de falsis, quæ illud non dicit, sed aperte probatur in dicto capi. 4.

14 § † Quid denique, si offeratur nummus & probæ materiæ, & legitimi ponderis, sed qui apud nos non sit vsualis & expendibilis, vt cum nostris loquar. Dic nec hic quoque oblationem valere. Nam statutum loquens de moneta, intelligitur de vsuali & expendibili, in loco statuti vt ex facto respondit Alexan. d. consilio 104. statutum loquens colum. 1. libro 1. per tex in cle. 2. ibi, ad monetam currentem, & ibi glo. Guliel. à monte Lauda. Pau. Eleaz. Petr. Anchara. Cardina. Floren. Panor. & plerosque omnes, de dec. & alios multos Docto. ab ipso Alexan in illo consilio allegatos, quos ibi videre poteris, ne hic iterum inculcem. Et subdit ipse Alexan. colum. eiusdem consilio 2. versicu. nec obstat si quispiam, non satis esse, si quis hunc nummum non vsualem posset dare cupiam campsori, qui saltem aliquid, minus daret, vt in regionem extraneam transmitteret, in qua vsualis esset. Nam lex (inquit) considerat, quod frequentius accidit. l. 1. §. si quis. C. de Lati. liber. tollen. & capi. quia sæpe de restitu. spoliatio. cum aliis concordan. ibi ab eo adductis. Super quo vltimo dicto vide Roffre. Benedi. quæstio. Sabba. 15. Æmilius, dum tractat, an pecunia reproba, soluta per debitorem secundum arbitriũ campsoris, liberet soluentem.

15 § † Sed & tu ad principale dictum Alexand. adde tex. optimum in capi. vlti. in fin. ibi, quinque solidorum vsualis monetæ, extra de maledi. vbi gl. in hoc dicit inspiciendam esse consuetudinem regionis, per l. si seruur. §. si numerus. ff. de lega. 1. & l. nummis. ff. de lega. 3. & l. cum de lanionis. §. asinam, in fin. ff. de fund. instructo. Et Hostien. quoque in d. capi. vlti. in versicu. vsualis, qui & ad hoc præterea allegat. l. imperatores. ff. de contrahen. emptio. & l. 1. in princi. ff. de flumi. & capi. ex literis, lo 1. extra de sponsal. Et hos sequuntur Panor. & Ioan. Anasta. in d. capi. vlti. Adde (inquã) Hostien. & Ioan. Andr. in d. capi. quanto, in versi. legitimo pondere, de iureiuran. vbi dicitur monetam tribus modis reprobari, ex materia pondere, & cursu, quia scilicet non currit, nec recipitur, vt consueuit. Et faciunt etiam scripta ab Oldran. consilio 31. thema tale est, quidam condens. & Corne. consilio 287. in hac consultatione, colum. 4. versicu. deueniendum est, libro 1. & consilio 321. de pluribus; colum. penultima versicu. restat, libro 3. & Fabia. à monte S. Sab. in tracta. emptio. & vendi. in 5. quæstio. princi. col. 4. versicu. vlterius est notandum, & Philip. Deci. consilio 668. secundum ea: vbi respondit, non valere depositionem factam ex pecunia non vsuali. & D. Cosse. Guy. in pragm. sancti. in titulo de annatis. §. item fuit, in versicu. vsuali. Et vide, etiam hic, quæ dicam infra titulo procedente. §. quarto in verbo, *faire son offre*, quæ est glo. secunda.

EN TEL-

EN TELLE QVANTITE QVIL
vouldra, Eam quantitatem quam voluerit.

GLO. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Retrahentem offerre vnum nummum an satis sit, consideratis verbis huius consuetudinis, en telle quantite, & numero 2. cum multis sequentibus.*
Quantum & quantitas non tantum ad numerum referuntur, sed & ad magnitudinem & pondus, & nume. 2. & 3.
Vnus non est numerus, & nu. 7.
2 *Quantum & quantitas de vno dicuntur, & nume. 3. 4. & 5.*
3 *Differentia an sit inter quantum & quantitatem.*
4 *Quantitas vnum prædicamentorum.*
6 *Quantitas duplex, continua & discreta.*
7 *Mutuum in vno nummo consistit.*
Idem iuris de principio actus ac de ipso actu. Si tamen eadem est vtriusque ratio, & numero 8.
Emptio vno nummo fieri potest.
Idem iuris de vno ac de numero, cum eadem ratio est, & nume. 8.
Idem iuris in viro & vxore, quid in affinibus, licet ipsi affines non sint, cum eadem est ratio & nume. 8.
8 *Pluralis numerus an in vno procedat.*
9 *Quantitas iuncta pecuniæ semper numerum significat.*
10 *Vtrum pro duabus vel tribus oblationibus diuersarum venditionum satis sit vnum nummum offerre, & nume. 11. cum sequentibus vsque ad finem glossæ.*
Forma præcisè adimpleri debet.
11 *Formæ omissio in qualibet minima parte actum vitiat, etiam in fauorabilibus, & piis causis.*
Formæ nil addi potest, nil detrahi.
Borma per æquipollens adimpleri non potest.
12 *Forma res indiuidua.*
Diuisio formam corrumpit.
Mutatio qualibet in forma totum vitiat.
Vtile per inutile vitiatur in forma.
Forma ex integritate consistit.
Solennitas omnis indiuidua.
13 *Conditio scindi diuidiue non potest.*
Conditio formam inducit & solennitatem.
14 *Nummus in partes diuidi non potest, & nu. 15.*
Pecunia communis non per diuisionem singulorum corporum condicitur, sed per numeros totius.
15 *Naues facta à Q. Fabio Labeone, cum ex fœdere ictlocum Antiocho rege partem nauium accipere deberet.*
Caselij iurisconsulti locus de naue diuidenda.
Ficos diuidere prouerbium.
Nummus radi non potest, nec debet.
Indiuiduum quid dicatur.
16 *Intellectu diuiduntur alias indiuidua.*
Pluralitas, cùm de forma est, non resoluitur in singularitatem.
Nuntiatio vna non sufficit pro pluribus operibus, & nume. 24.
17 *Auctoritas vna an multis actibus sufficiat.*
18 *Baptizari an plures possint vna aquæ infusione & verborum prolatione.*
19 *Testamentum patris & filij pro vno habetur, & vna pro vtroque solennitas sufficit.*
20 *Testamentis pluribus in eadem charta scriptis, ijdem septem testes sufficiunt, eademque alia solennitas, & numro 21. cum pluribus sequentibus.*
Testes an censeantur adhibiti omnibus testamentis eiusdem chartæ, & numero 21. cum sequentibus.
23 *Vna litis contestatio pluribus libellis sufficit.*

QVIDAM HINC Trahunt, non satis esse vnum nummum, id est, vel quadrantem, quem liardum Galli appellant, vel Caroleum quem vocamus, vel alium vnum, sed plures necessario esse offerendos, tanquam ea verba, *en telle quantite*, numerum veluti significent: vt probatur in l. si ita legatum, in prnci. & ibi Iaco. Areti. Barto. & alij. ff. de lega. 1. & in l. hæc enuntiatio. ff. de verbo. signi. Qui quidem numerus in vno consistere non potest, vnum enim non esse numerum, sed principium numeri, scribit Macrobius libro de Somnio Scipionis, non semel & è nostris Accursius in l. si quis ante. ff. de acquiren. pos. & in §. affinitatis, Institu. de nuptiis, & Bald. in capi. cum in iure, circa medium, extra de electio. & Ange. consil. 56. quæ reformatio, ante fin. Et scribit Priscianus lib. 5. in titu. de nume. quod in vno proprie numerus non dicitur, sed abusiue. Et optime facit tex. in d. l. si quis ante, vbi vnus nummus, & pretium, tanquam diuersa ponuntur, veluti nummus, non sit pretiũ, siue in eo non possit consistere.

2 § † Verum dispeream, nisi isti, licet sint ex primis nostræ Galliæ Iurisconsultis, toto (quod aiũt) cælo errant. Nam etsi quantum & quantitas ad numerum quandoque referuntur, vt supra diximus, non tamen ad id tantum, sed & ad amplitudinem, id est, mensura, atque pondus, vt aperte probat l. quisquis. ff. de lega. 3. & voluit glo. 1. in l. 1. & ibi Barto. post princi. C. de actio. & obliga. & in l. generaliter, in verbo, partem. C. de epis. & cle. quę quidem de vno ęque dicuntur, atque de multis, sicuti etiam qualitas, latitudo, longitudo, & alia id genus. Nam & qualitas & quantitas, idem subiectum propemodum respiciunt, l. qui bonis. ff. qui bon. cede. posse. vt & illa alia, vti videri licet.

3 § † Dicimus enim, qualis quantusque vir, equus, ager fundus, nam & in l. certum. ff. si cert. peta. datur, qualis quantaque, de re quapiam, & in l.

in l. cum soluta. ff. de condi. indebi. & in l. stipulat. quædam. ff. de verb. obl. & iterum, in l. si constante. C. de dona. ante nupt. fit mentio quantitatis, & æq; in vno tantum procedunt, ac in plurib. vt omnib. videre licet Plautus in Amphytrione, de vno tantũ loquens, Obsecrò herclè, quantus, & quam validus est? Et iterum in eadem fabula. Quantus amator, dicit. Et Plinius in Panegyrico: Sæpè ego mecum, P.C. tacitus cogitaui, qualem quantum esse oporteret, cuius dictione nutuque maria, terræ, pax, bella gerantur. Et Virgilius lib. 2. Æneida.

—Qualisque videri
Cælicolis, & quanta solet.

Et iterum libro tertiò.

Nam qualis quantusq; cauo Polyphemus in antro.

Et honerus lib. 23. Iliados de Achille.

Ὅσσος ἔην, οἷός τε, θεοῖσιν γὰρ αὐτῷ ἐῴκει.
Quantus erat, qualisque, deis enim contra similis erat.

Et è nostris Spec. in tit. de fructibus, & interesse. §. viso, col. j. versi. sed quomodò, dicit quantitatis appel. comprehendi quamlibet rem singularem, per d. l. quisquis. ff. de leg. 3. Ideoque vix possum accedere Alciati sententiæ, qui in lib. j. eius quod interest, fecit in hac re discrimen inter quantum, & quantitatem.

4 ¶ † Sed vt hæc lucidus intelligas, Aristot. in lib. *κατηγορίας*, in quolibet subiecto decem prædicamenta constituit, inter quæ, & quantitatem reposuit, ex quo potes intelligere, & de vno dici. Et id quoque post eum astruxerunt è nostris Azo, in proœmio Summæ, & Bald. in l. de quib. col. antep. & seq. ff. de leg. Et bene etiam facit tex. in d. l. quisquis, & quod ibi scripserunt glo. & Bar. ff. de leg. 3. & in l. aut facta, in princ. ff. de pœn. vbi delicta septé modis consideranda sunt, inter quæ reponit qualitatem, & quantitatem. Posteà autem in §. quantitas scribitur quãtitatẽ discernere furem ab abigeo. Nam qui vnum (inquit) suem surripuerit, vt fur coercebitur. Et in l. j. §. quod autem ait. ff. nè quid in flum. publico, quæ loquitur de quantitate aquæ. Ex quibus vides, & quantitatem de vna re dici.

5 ¶ † Quid quod ipse Aristoteles lib. Politicorum primo, c. 6. scribit nummum signo quopiam primũ fuisse impressum, ad demonstrandam illius quantitatem. Ex quo etiam clarissimè omnium intelligis, quantitatem de vno nummo dici, eamque pro æstimatione nummi accipi, vt etiam apertissime probat, l. cum affirmes. C. de liber. caus. vbi dicitur dato nummo certæ quantitatis, vt hinc liquido cognoscas hæc verba, *en telle quantité*, significare, talis æstimationis, ponderis, magnitudinis, quam consanguineus offerens voluerit, ita scilicet vt nihil intersit, an sit denarius simplex, an duplex, an liardus, an item solidus æreus, aureus, argenteus.

6 ¶ † Nam vt id clarius declarem, scirè debes, duplicem esse quantitatem, vna quam continuam appellant, alteram discretam, illam dici de re vna, & ad numerum nihil pertinere, hanc autem de pluribus, & ad numerum referri, vt tradit Aristote. in eo lib. *κατηγορίας* c. 6. & colligitur ex not. à Bart. & alijs in l. qui quartam. ff. de leg. j. eod. Bart. in tract. de testib. c. 27. incip. qualitas Bal. in Auth. hoc amplius, ante fi. C. de fideicõ. & in l. data, col. 7. versic. dicit testis falsum. C. qui accus. non pos. & in leg. j. col. 3. versi. modo ego quæro. C. de senten. quæ sine cert. quanti. & clarius in c. cum causam, col. 5. vers. secundũ prędicamentũ, extra de testib. vbi scienter dicit quantitatem cõtinuam esse augmentum substantię, l. inficiendo. §. infans. ff. de furtis, quę loquit' de infante, qui ita creuit, vt adolescens fieret, & ita in eo est quantitas cõtinua, id est, augmentum substantiæ. Quantitas autem discreta est, augmentum numeri. Hęc ibi, ex schola Philosophorum. Nam & Galenus non minus philosophia, quam medicina, illustris, in libro de Differentijs morborum, Neq;, ait cuipiam obscurum est vtranque passionem tam quæ ad numerum, quam quæ ad magnitudinem pertinet, in prædicamento quantitatis, posse locari. Si quidem quantitatis aliud continuum, aliud discretum, quod & quantum propriè, sicuti, & continuum, *πηλίκον*, apud Græcos appellatur. Ex hisque illud est Quintiliani, lib. 2. c. 4. Quantitaté quæ dupliciter à posterioribus diuisa, est quam magnum, & quam multum sit.

7 ¶ † Quin & si hæc non subsisterẽt, necessarioq; quantitas ad numerum tantum referretur, non tñ concluderet, vnum hic nummum non satis esse ad oblationem. Nam scribit Albe. post Petr. Cyn. & Oldr. in l. 2. §. mutui datio, colum. pen. versic. item quæro, & ibi quoque post eos Philip. Dec. in vtraq; lect. ff. si cert. petat. quòd in vno nummò consistit mutuum, quia vnus est principium numeri, & idẽ iudicamus de principio actus, quod de ipso actu, per l. non ideo. C. de hæred. instit. Et idem quoque voluerunt Cy. Bal. Ange. & Corne. in d. l. non ideo, vbi ex hoc dicunt, empt. posse fieri vno nummo, & rursum idem Cy. in l. maritus, & ibi quoque Paul. Alex. & Ias. C. de procur. Bart. in d. l. si quis ante, & ibi quoque Alex. Franc. Aret. & Ias. ff. de acq. posse. Colle. in c. vt mensuræ, extrà de empt. & vend. Bal. in d. §. affinitatis, Instit. de empt. Pau. Castren. in l. j. col. j. C. vnde vir, & vxor, & consil. 190. nouiter reuocatur in dubium, col. j. lib. 2. vbi & ex hoc dicit, idem iuris esse de vnitate, ac de numero sicut quod iuris est in affinibus, idem esse in viro, & vxore, qui ipsi non sunt propriè affines, sed principium affinitatis, per d. l. maritus, & ex externis scriptor. Laurentius Valla lib. 1. Dialecticæ, c. 2. vbi fortius tenet, & probat vnum esse numerum, vti etiam è nostris voluit Ioan. Andr. in proœmio. 6. & Philip. Deci. in d. §. mutui datio, in priori le. Nam & quodammodo vir, & vxor affines etiam dicuntur. d. l. non ideo, & l. ꝙ Seruius, & ibi glo. Bart. & Bal. ff. de cond. caus. da. Et facit ꝙ de vno tradit Bal. in c. j. §. & quia vidimus ad fi. tit. qui. feu. dar. pos.

8 ¶ † Et hęc haud dubiè procedũt, cum eadem est vtriusque ratio. Sicuti etiam in simili dicimus, numerum pluralem, in vno quoque procedere, si eadem sit ratio, ex sententia Arch. Io. Andr. Dom. & Recentiorum in cap. j. de rer. permut. lib. 6. Bald. & Paul. Castren. in l. j. C. de condit. insert. cum alijs concord. à me collectis in repetit. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 215. sed vtrunq; sit.

Vt

Vt amplius (ni fallor) non sit dubitandum, quin satis sit vnum nummum offerri. Id quod etiam aperte indicat. §. huius titu. 3. in verbis, *& la piece d'or, ou d'argent, qu'il aura consigné*, & rursus. §. seq. ibi, *& perdra la piece d'or, ou d'argent qu'il aura baillé*, sed apertius in §. 7. ibi, *mais suffit faire offre d'vne piece d'or ou d'argent*, quæ verba cum clara sint, nullus iam est dubitationi locus relictus, quantum ad nostram consuetudinem pertinet.

9 ¶ † Sed vnum tamen non omiserim, quod admodum, adstipulatur priori illi sententiæ, illud scilicet, quòd quando hæc dictio quantitatis, adiungitur pecuniæ, semper numerum significat. l. hæc vendit. §. huiusmodi, & ibi glo. & Bald. ff. de contrah. emptio. idem Bald. in d. l. j. colum. secundà versic. sed immediate. C. de actio. & oblig. & Fab. à monte S. Sab. in tract. emptio. & vendi. in 5. quæst. princ. colum. 5. versicu. circa secundum. Sed an is tex. id probet, videant cæteri. Super eo autem tex. & glo. illius, vide Bartol. in l. seruus legatus. §. qui quinque. ff. de lega. primò, & Roma. in lege. si certos nummos. ff. de verbor. obliga. At huius contrarium suprà probauimus ex Aristotele, qui quantitatem dicit esse in vno nummo, quod & nostræ leges, vt diximus, adstruunt. Et satis videmus eandem rationem esse, siue quis vnum nummum, siue plures offerat.

10 ¶ † At maius, perplexiusque dubium est, si consanguineus faciat duas, vel tres oblationes simul, scilicet duorum, aut trium contractuum diuersorum, verbi gratia, emisti à me vnum fundum certo pretio, postea alio contractu emisti alterum, an sufficiat consanguineo meo venienti, ad retractum harum duarum venditionum, offerre vnum nummum, qui plures minores valeat, scilicet Caroleum, qui decem denarios valet. Posset videri hoc casu non satis esse, sed tot esse offerendos, quot sunt contractus, ad quorum retractum venit consanguineus. Nam pro quolibet contractu vnus, ad minimum nummus offerendus est. Si ergo sunt diuersi ac separati nummi sunt offerrendi, vt suus cuique nummus sit attributus, præsertim cum hæc à consuetudine pro formà, & solennitate sint obseruandà, vt declarat. §. 7. & 8. infrà, eod. titul. & in d. §. 7. expressè cauetur offerendam esse, vnam peciam, vt vtat verbo Gallis peculiari, quo etiam vtitur consuetudo nostra. Qui fit ergo, vt vna pro duobus, aut tribus separatis contractibus sufficiat cum forma præcise ac specifice adimpleri debeat, vt notat. Bald. Angel. Paulus. Castren. & Recentiores, qui afferunt cócordan. in l. 1. ff. delibe. & post.

11 ¶ † Ita quidem, vt eius omissio in qualibet, vel minima parte, actum vitiet. Anton. & Panor. in cap. Pisanis, quod est vltim. extrà de restitut. spolia. cum concordan. adductis à Felyn. in cap. cum dilecta, columna. 16. versicu. amplia decimo, extra de rescript. & Philip. Deci. in capit. prudentiam, in 4. nota. de officio. delegat. & dicemus etiam in titu. sequen. §. quartò gloss. 6. nume. 30. & quia etiam. Idque etiam in actibus quantumnis fauorabilibus. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verborum obligation. Bald. in lege testamentum. C. de testam. & consilio 250. considerandum est, libro 5. & Iason. consilio 191. placet mihi, colum. 1. libro 2. vbi etiam dicit procedere in causis pijs, nè quis interim causetur retractum esse fauorabilem, de quo tamen diximus latè in præfat. Sed nec ei aliquid addi, aut detrahi potest. Bald. in lege. vltim. colum. secundà. C. de suis, & legit. & alibi latius diximus. Nec ea quoque potest per æquipollens adimpleri, glo. in clemen. primà, in verbo, tertiò, de vita, & honest. cleric. Bartol. in lege. non sunt liberi. ff. de statu. hominum, cum concordan. adductis ab Alexandr. in d. l. prima, colum. vltim. ff. de libe. & posthum. & Felyn. in dict. capit. cum dilecta, extrà de rescriptis, & Hippol. Marsil. consilio 27. solennem, columnà secundà, & 3. libro primò, nè quis etiam causetur, vnum maiorem nummum multis minoribus æquipollere. De eo tamen, quod diximus de omissione in minima parte, vide quæ dicam infrà titul. præcedente. §. 4. gl. 6. n. n. 31. & duobus seq.

12 ¶ † Sed & ea res indiuidua est, l. hæredes palàm. §. vlt. & l. si is qui, & ibi Bald. in 1. nota. ff. de testa. cum simili. Nam diuisio formam corrumpit, vt dicit Bald. in l. si seruus, circa medium, in addi. ff. si quis caut. & vt idem quoq; scribit in l. Pedius, post princ. in addi. ff. de arbitr. forma est de genere indiuisibilium, cum quælibet mutatio in forma totum vitiet, secundum Iac. Butr. in l. certi condict. §. quoniam, & ibi quoque Albe. col. vlt. ff. si cer. per. quo etiam in loco Bald. ipse col. 3. versicu. opponè quod vtile est, dicit formam esse indiuisibilem, vt dicit in d. l. testamentum. C. de testa. vbi etiam eam dicit inseparabilem, quod idem est, ideoque in ea vtile per inutile vitiari. Quæ etiam fuit sententia Bar. in l. Græce. §. illud, per illum text. ff. de fideiuss. Angel. Imo. & Recentiorum in l. 1. §. sed si mihi. ff. de verbor. obligat. At idem Bald. in cap. cum adeo, col. 2. versic. contenti ex paruo, extra de rescrip. dicit, quòd forma ex integritate consistit. Sed & ipse in l. si veritas, in 2. not. per illum tex. C. de fideic. dicit, quod omnis solennitas est indiuisibilis, nè quis etiam hic causetur hanc rem, non formam esse, sed solennitatem, & Alexa. in l. is qui quadraginta. §. quædam. ff. ad leg. Falc. & Philip. Deci. consil. 532. pro vera resolutione, col. j.

13 ¶ † Hincque fit, vt conditio diuidi scindique non possit. l. qui duobus, & l. cui fundus. ff. de cond. & demonstr. & l. fistulas. §. per fundum. ff. de contrahen. empt. & l. si ita fuerit, in princ. ff. de manu. testamen. & voluit Cyn. in l. si plures. C. de condi. inser. Alber. in l. statuliberos. §. primò in princip. ff. de statuliber. & Angelus. consilio 168. testator in omnibus, colum. 1. Alexan. consilio 75. in causa, & lite, paulo ante fi. lib. 7. & Docto. vbique. Nempè quia conditio formam inducit, & solennitatem, Bald. in Authen. vt liceat matri, & auiæ, columna prima. C. quando muli. tutel. offic. fung. posset. cum alijs multis concordan. adductis à Recentioribus, in l. 2. §. vlti. ff. de vulgar. & pupil. substitut. & à me copiosius infrà, titu. præcedente. §. 2. nume. 3. & eo quidem magis, & sequentibus. Vt hinc intelligas, nihil hic obesse quis, diceret, quod si liardus, qui tres denarios valet, fuerit oblatus pro

tribus

tribus contractibus, ita diuidetur, vt quilibet denarius eius liardi cuilibet etiam contractui assignetur. Nam id posset procedere in rebus diuiduis, non in forma, quæ indiuidua est. Super eo tantum quod de conditione diximus, vide l. cui vsusfructus, in prin. ff. de vsu. & vsufr. lega. & l. qui putat, in prin. ff. de acqui. hære.

14 ¶ † Porrò nummus ipse in partes diuidi, aut scindi non potest. Si enim ita fieret, ab eo auferretur forma publica, quæ necessario in eo requiritur, iuxta l. 1. ff. de contrahen. emptio. & l. 1. & ibi Docto. C. de vete. numis. pote. lib. 11. & glo. in capitu. quanto, in verbo, patris, extra de iureiuran. & Bald. consilio 494. sciendum est, quod moneta, post princi. libr. 1. & consilio 176. casus talis est, dominus, colum. 1. lib. 3. & Raphae. Coma. consil. 138. hoc maxime, colum. vlt. vbi etiam dicit, quod autoritas monetæ non ex materia tribuitur, sed ex forma, qua perempta, perimitur & ipsa rei substantia, vt in simili tradit glo. in l. qui vsumfructum, in verbo, facta, ff. de vsufru. & alia, quæ in id allegat, Ideoque pecunia communis multorum non per scissionem, aut diuisionem singulorum corporum condicitur, sed per numeros totius, l. nam & si fur, & ibi glo. Iacob. Butr. Alber. Fulgo. Pau. Castren. & Recentiores. ff. si cer. peta. & l. cum Stichus. ff. de solut. glo. in l. singularia, in 6. speciali, pecuniæ, & ibi Barto. Albe. Fulgo. Roma. Alexandr. & Ias. ff. si cert. peta. ex quibus Alexan. rationem reddit, quia si corpus ipsum cuiuslibet, nummi diuideretur, redderetur inutile.

15 ¶ † Et sane, si quis nummum scinderet, perinde faceret, ac si naues singulas diuideret, quod fecisse dicitur Quintus Fabius Labeo, qui cum à rege Antiocho, quem bello superauerat, ex fœdere icto dimidiam partem nauium accipere deberet, medias omnes secuit, vt eum tota classe priuaret. Autor Valerius, lib. 6. capi. 3. & è nostris, retulit Florian. in l. si familiæ, quæ est antepe. ff. famil. erciscon. vbi & hoc improbat, & allegat d. l. nam & si fur. §. vlti. qui loquitur de nummis, ex quo aperte intelligis, illum idem intelligere de nummis ipsis. Hinc & iocus Cascelij iurisconsulti, qui mercatori cuipiam interroganti, quonam modo nauem cum socio diuideret, respondit. Nauem si diuidis, nec tu nec socius habebis. Autor Macrobius Satur. lib. 2. capi. 6. [Simile autem traditur de Campanis qui cum fœdus cum hostibus pepegissent, ea lege vt eis dimidiam partem armorum traderent, dissectis armis dimidium eos recipere iusserunt, autor Polyneus libro 6. Stratagematum.] Nam & hic, si Caroleus inter duos diuidatur, neuter sociorum Caroleum habebit. In ea autem l. nam & si fur. §. vlti. Iacob. Butr. & Alber. ex eo inferunt ad quæstionem de vetula, quæ vendidit dimidiam partem ficuum, quas emptor petebat medias omnes etiam diuidi, volés scilicet facere locũ prouerbio suca merizin, id est, ficos diuidere, Cuius meminit Martialis li. 5. epigramaton in Calliodorum. Adeo autem nummus omnino scindi non potest, vt nec radi quoque impune possit, l. quicunque. ff. ad legem Corne. de falsis. Illud autem indiuiduum dicitur cuius partes separatæ mutant diffinitionem totius, & cuius integritas minui non potest, stante realitate ipsius subiecti, vt sunt verba Bald. in capi. 1. §. 1. colum. 2. versicu. sed quare dicitur, tit. de contro. inue.

16 ¶ † Quod si quis aduersus hæc dicat, quod licet nummus reipsa diuidi non possit sine corruptione ipsius, tamen intellectu & commoditate potest vti, & seruus communis, qui quidem corpore ipso diuidi non potest, intellectu potest, vt expressim dicitur in l. seruus communis. ff. de stipul. seruo. vt sic ex ipso intellectu & mente singularitas diuidatur resoluaturque in pluralitatem: vt in simili dicunt Guil. Cuma. & Alberi. loquentes de equo, in l. vbi autem. ff. de condi. ob turpi. cau. & Bald. in l. cum inter, per illum tex. C. de fideicommiss. liberta. Nam intellectus potest alio modo res considerare & metiri, quam sint secundum corpus, vt per Barto. in l. ambitiosa, colum. 4. versicu. sed contra opinion. ff. de decre. ab ordi. facien. & quod nota. in capi. præterea, de appell. & per Pau. Castren. consi. 245. videtur dicendum dictam separationem, lib. 1. quod repetitur consilio 315. eod. lib. vbi ex hoc dicit, quod licet iura incorporalia non patiantur commixtionem, neque separationem corpore, intellectu tamen patiuntur vt probatur in l. ea quæ. C. familiæ erciscundæ, vbi ipso iure & ex lege, & sine diuisione nomina diuiduntur, licet alias non recipiant diuisionem, quod huic proxime accedit. Huic statim illud responderi potest, quod cum pluralitas, vel singularitas est de forma, non fit resolutio vnius in alterum ex sententia glo. nota. in l. 3. §. hoc autem à superiore. ff. de itinere actuque priuato, prout illam intelligit, & dicit singu. Nicol. Eueral. vir certe legalis doctrinæ peritissimus in locis legalibus, in loco à numero, vbi & de hoc dicit esse tex. in l. cum hi. §. si Prætor. ff. de trasact. Et facit etiam ad prædicta, quod in simili dicitur in l. de pupillo. §. si in pluribus. ff. de ope. noui. nun. quod si in pluribus locis opus fiat, non sufficit vna nuntiatio pro omnibus, sed sunt plures, necessariæ, & consequenter plures remissiones. Ibique dicit Barto. in princi. id procedere, etiam si ea loca adeo sint propinqua, vt in omnibus simul exaudiri possit vnica nuntiatio [De quo & tu vide Ange. & Roma. ibi.]

17 ¶ † Veruntamen contra facit tex. nota. in l. accipientis. ff. de auto. tuto. cuius hæc verba sunt: Accipienti, & edenti iudicium, idem tutor autor vtrique fit. Sed hoc vtrum ita est, si bis autor factus est, an & vna autoritas sufficiat, eo animo, vt ad vtrunque pertineat, dubitat quidem Pomponius: sed fortiter defenditur sufficere vnam autoritatem. Et eum tex. Barto. ita summat, vt cum nostris loquat: Vna voce potest interponi autoritas duobus diuersis actibus. Et sic vides Barto. intelligere eum tex. etiam in diuersis actibus, vt & intelligunt glo. & Alber. ibi, quod magis mirum est, cum autoritas pro forma interuenire debeat vt per Docto. in d. l. 1. ff. de libe. & posthu. & Fran-

& Franciscus Areti. in l. Gallus, in princi. colum. 3. versicu. ex quibus iuribus, eodem titu. cum simi. Et tamen vna (vt vides) autoritas, id est, vna verborum conceptione prolata, satis est pro duobus, actibus. Quanquam eum tex. malo intelligere in vno eodemque actu, eodemque iudicio, siue causa, in qua scilicet alter pupillorum actor est, alter reus: vt etiam intelligi posse cōtendunt glo. & Barto. ibi, & ita non admodum obstat his, quę pro contraria parte dicta sunt. Tu tamen cogita; nam si Pomponius, vnus ex præcipuis nostris iurisconsultis, dubitabat quid hic dicendum esset, quis nostrum non dubitabit? Sed quod multum mireris, nec Accursius, nec alij hoc in loco declarauerunt quam ob rem potissimum illic esset dubitandum, sed iam ex iis, quę diximus, plane intelligis.

18 ¶ † Facit item contra illam sententiam gloss. nota. in capi. proprie, in verbo, trium milium, de conse. lib. 4. quod vnica aquæ infusione & verborum prolatione possunt plures baptizari, per eum tex. quo traditur Petrum Apostolum vno die tria milia hominum baptizasse: neque enim id aliter, quam supra diximus, fieri potuisset, & idem quoque voluerunt Hostien. & Ioan. Andr. in capitu. 1. vterque, colum. 2. & ibi quoque Anto. etiam, col. 2. extra de baptis. idem Hostien. in summa eiusdem titu. §. quæ sit eius forma, colum. 2. versiculo licet autem. Ioan. Andr. in capitu. delictum, & ibi, quoque Alberi. nume. 7. & 8. de regu. iur. libro 6. nam vt id scias, Albe. etiam in quædam capi. illius titu. commentaria edidit. Lap. allega. 8 præsentatus, pauloante medium, & è Theologis Diuus Thomas in 4. senten. di. 3. quęstio. 1. art. 2. Id quod multum hic notandum est, cum ex omnium, & Theologorum & cano. sententia nihil magis sit è forma, quam illa aquæ immersio, & verborum prolatio. Tamen Hostien. & Ioan. Andr. in d. ca. 1. dicunt tutius esse, vt singuli baptizantur, per quædam iura ab his allegata. Thomas autem vbi supra, tradit eum peccare, qui sic vniuersim multos baptizat.

19 ¶ † Tu autem interim ad comprobationem prioris sententiæ, qua dictum est, videri necesse esse duos nummos offerri ad retractum duorum, cōtractuum, vide tex. in l. patris & filij ff. de vulga. & pupil. substitu. vbi quia patris & filij impuberis testamentum pro vno eodemque testamento habetur, vt etiam dicitur in l. qui plures liberos. §. 1. ff. eodem titu. & in l. penul. ff. quemadmodum testameo. aper. & in capi. si pater, de testa. lib. 6. Ideo etiam iidem testes eademque signa sufficiunt, id est, vna pro omnibus solennitas: tanquam scilicet à contrario sensu contrarium videatur, si non vnū idemque testamentum censeretur: quia tunc solennitas in vno apposita, in altero repeti, iterariq; deberet, vt etiam clarius aperit tex. in l. si quis cū. §. 1. eod. titu. de vulga. & pupil.

20 ¶ † Sed quod ad posteriorem sententiam facit, Barto. in d. l. patris, ad fin. asserit, & post eum cæteri Recentiores, quod si in eadem charta scripta sint plura diuersaque testamenta, sufficiunt, iidem septem testes omnibus his simul adhibiti, atque etiam vna voce, ar. l. 4. ff. de duo. reis Quin plus voluerunt Iaco. Areti. Iaco. Raphae. Petr. Cyn. in addi. Albe. Bald. Ange. Imo. Alexan. & Francisc. Areti. ibi, vt etiam id procedat, si simpliciter fuerunt testes adscripti in ea charta, continente simul plura testaměta, nec expressum est, q. pro omnibus sint adhibiti: tamen illi pro omnibus adhibiti esse censentur, & sufficiunt per tex. in l. si quis ex argentariis §. si initium. ff. de eden. Quo in loco idē voluit Barto. colum. 12. versicu. septimo diximus, & Bald. post Nicol. Mate. in Lomnium. colum. 2. versicu. sed Nicol. C. de testamen. vbi tamen dicit, hoc non esse dubium in testamentis connexis d. l. patris & filij, quasi dubitet de aliis, & Stepha. Bertran. consilio 44. venditio, colum. vltima ante finem libro 2.

21 ¶ † Tamen in hoc vltimo casu, in quo scilicet id expressum non est, contrarium voluerunt Raphae. & Pau. Castren. in d. l. patris & filij, requirentes scilicet expressam omnium testamentorum mentionem, & sequitur Ange. Are. in §. igitur, in fin. Institu de pupil. substi. & Viglius Zuichemus Phrysius, vir & eloquentia, & legum peritia clarus, in eodem loco, & latius in §. sed & vnum, qui est penul. Institu. de testa. ordina. Nam speciale est (inquium) in testamento patris & filij, vt vna pro omnibus solennitas sufficiat, vt satis declarat d. l. patris & filij ex hoc significans in aliis alteram tantam requiri, argumento, l. quod vero. ff. de legibus Quod & Ioan. Fabia. ibi, in fine sensisse videtur, cum dicit, loquens de hoc casu Caue tamen, quod testes pro vtraque parte rogentur, & aliæ solennitates obseruentur.

22 ¶ † Sed pro alia sententia rursum facit, quod traditum est à Bald. & Salyce. in l. eo quod à multis, per illum tex. C. si cert. peta. quod vna subscriptio vnumque sigillum tabellionis potest authenticare, vt ipse Bald loquitur, id est, authenticos efficere mille contractus præcedentes, quibus scilicet subest vna subscriptio, atque vnum sigillum. Ideo vt & ipse subdit, quod de tempore datur, in d. l. si quis ex argentariis. §. initium. ff. de eden. habet locum & in subscriptione, & in sigillo tabellionis, quid admodum est not & idem prope volit ipse Bald. in rubri. C. de fid. instru. colum 7. versic. modo incidit hic quæstio. & Ange. in d. §. si initium, in princi. & in l. Lucius. ff. de testa. milit. Raphae. Fulgo. consilio 56. quæritur quomodo, in fine, Stephan. Bertran. consilio 200. viso casu, colum. 1. libro 1. & d. consilio 44. venditio, colum. 2. in princi. libro 2.

23 ¶ † Facit etiam tex. in l. Titia. §. vlti. ff. de verbo. obliga. vbi ita ad verbum scribitur. Quoties pluribus specialiter pactis stipulatio vna subiicitur quamuis vna interrogatio, & responsum vnum, subiiciatur, tamen perinde haberi, ac si singulæ spes in stipulationem deductæ fuissent, & alia quoque multa similia, quæ nos colligemus infra titu. procedente §. 2. nume. 67. quod autem hic adducitur. Ex quibus vnum non prætermittam, huic loco accommodissimum, quod tradunt Ange. & Fran. Areti. in l. duo rei, per illum tex. ff. de duobus reis,

reis, sufficere pluribus libellis vnicam contestationem litis vna oratione complexam, per tex. in d.l. accipienti. ff. de auto. tuto. & sequitur Barba. in capi. illos vos, colum. 1. extra de pigno. Nam constat litis contestationem esse de forma & solennitate iudicij.

34 ¶ † Illud autem, quod supra in priori sententia diximus, de nuntiatione operis, quę fit pro pluribus locis, ideo fit (neque enim id omittendum) quia in re præsenti fit nuntiatio, vt dicit tex. in d.l. de pupillo. §. si in pluribus. ff. de operis. noui. nuntia. & vt dicit Barto. ibi, quilibet locus debet nominari & demonstrari. Idcircoque debent fieri tot nuntiationes, quot sunt diuersa loca. l. scire debemus. ff. de verbo. obliga. Ex qua ratione refellitur, quod idem Barto. dicit de locis vicinis, ex quibus vna nuntiatio exaudiri potest, vt non satis sit: quia data tali vicinitate, diceretur in re præsenti omnibus nuntiari. Et ita dicebat Iaco Areti. ibi, quem (licet reprehendat ipse Barto.) sequuntur tamen Raphae. Coma. Pau. Castren. & Iason ibi.

25 ¶ † Et ex his redditur admodum dubia, ac perplexa hæc nostra quæstio. Tamen omnibus introspectis, in eam potius sententiam inclinarem vt satis sit pro multis retractibus, multorum scilicet contractuum, simul factis, vnum tantum nummum offerri, qui æstimatione minorum nummorum diuidi possit, hancque quæstionem esse de bono & æquo, in quo genere plerunque sub autoritate iuris scientiæ perniciose erratur, vt post Celsum adolescentem scribit Paulus in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verbo. obliga. Quanquam huic scio responderi posse, retractum non esse ex bono, & æquo, sed potius ex summo strictoque iure, vt dicemus infra eodem titulo. §. 35. eodemque penultima, in verbo, *d'estroict droict*.

DE RETRAICT LIGNAGIER, §. secundus.

ET SI EMPTOR responderit velle retrahentem admittere potest recipere oblatam pecuniam in pretij deductionem, debetque sacramento declarare pretium quo res sibi empta est, contractumque suum exhibere: 1 eumque cognatus si velit iureiurando adiget, 2 sine illud verum pretium, quod sine fraude soluit. 3.

MONSTRER SON CONTRACT

Contractumque suum exhibere.

GLO. I.

SUMMARIUM.

1 *Contractum ostendere consanguineo, quid sit in casu huius consuetudinis, & numero 2. cum sequentibus.*
Contractus & instrumentum differunt.
2 *Renuntians instrumento, non renuntiat contractui.*
Instrumento vitiato non vtiatur contractus.
Nec è diuerso.
3 *Statutum loquens de instrumento, non habet locum in contractu.*
Aliud statutum aliud contentum in eo.
Iurans seruare statutum, tenetur etiam si statutum reuocetur.
4 *Contractus pro instrumento interdum sumitur.*
Literæ pro instrumentis vsurpatæ à Cicerone.
Emptiones pro instrumentis emptionum.
Instrumentum sæpè contractum statuta vocant.
5 *Contractus ex communi vsu loquendi pro instrumento accipitur.*
Communis vsus loquendi seruandus in statutis. Et in diuinis scripturis: priuilegiis: rescriptis, contractibus, & vltimis voluntatibus, in materiaque exorbitanti & correctoria, aut alias stricta & odiosa.
6 *Communis vsus loquendi præualet omni propriæ significationi, & omni regulæ, omnique constitutioni, ac in quacunque materia. Etiam si statuta debeant ad literam intelligi.*
7 *Chartam siue membranam instrumenti venditionis, non satis est ostendere consanguineo volenti retrahere, sed illa exhibi debet vt legat & copiam habeat.*
Verba sunt cum effectu intelligenda.
Exhibere quid sit.
8 *Tempus retrahendi an currat consanguineo cui emptor exhibuit instrumentum emptionis, & is continuo se subduxit, noluitque legere, & numero 9.*
9 *Citatio pro facta habetur, cum citandus facit nè citetur.*
Denuntiatio habetur pro facta, cum is cui fieri debet impedit ne fiat.
Idem de interpellatione.
Idem de exhibitione.
Idem de defensa.

Idem

Idem de probibitione.

10 *Exemplum instrumenti an exhibere sufficiat volenti retrahere.*

11 *Quid fieri oportet cùm nullum est instrumentum venditionis confectum, & nume. 12. cum sequen. vsque ad nume. 24.*

Testes & instrumenta pares vires obtinent.

Testes veniunt appellatione instrumentorum, propriè secundum aliquos, vel impropriè secundum alios, nume. 12.

12 *Testes an veniant appellatione instrumentorum in constitutionibus odiosis.*

13 *Argumentum de instrumentis ad testes, & è conuerso valet.*

14 *L. vlti. C. de edic. Diui Adria. tollen. locum habet in testamento nuncupatiuo.*

Statutum de insinuatione instrumenti donationis habet locum in donatione probata testibus, quorum attestatio est publicata.

Statutum de parata executione instrumentorum habet locum in attestatione testium inscripturam redacta.

15 *Testes non dicuntur instrumenta ex communi vsu loquendi.*

Statuta loquentia de instrumentis non habet locum in testibus.

Statuti verba si non conueniunt, nec statutum locum habet.

Statuti verbis inhærendum, nec ab eis est discedendum.

Statutum quod non dicit, nec nos dicere debemus.

Omissum à statuto pro omisso habetur.

16 *Probatio instrualis multis casibus de iure requiritur.*

Statutum aut consuetudo requirens probationem instrumentalem valet.

17 *Pactum requirens instrumentalem probationem valet.*

18 *Iudex an possit præstituere tempus consanguineo volenti retrahere vt restituat pretium, alioqui non amplius audiatur, & nume. 19.*

Iudex potest statuere tempus intra quòd aliquid faciendum est, aliàs eo transacto non audiatur.

19 *Omissum non censetur in quo est eadem ratio.*

Omissum non censetur quod est simile expresso.

Nec quod omissum est ob rariorem vsum.

20 *Instrumentalis probatio prompta, expedita, præsens, in numerato, realis, probata, euidens, euidentissima, manifesta, manifestissima, liquida, patens, certa, indubitata, & notoria, & nume. 21. & 23.*

21 *Instrumentum habet vim diffinitionis.*

Instrumentum tale est, vt de eo dici possit noli me tangere.

Dubitandum non videtur, vbi est casus instrumenti.

23 *Efficatior probatio quæ instrumentis fit.*

24 *Consanguineus volens retrahere an credere debeat contrahentibus de pretio, si nec instrumentum nec testes vlli sunt de venditione, & nume. 25. cum sequen.*

An autem tunc iudex de pretio statuet nume. 27.

29 *Quid si de venditione, extat tantum scriptura priuata venditoris, & nume. 30.*

Instrumenti appellatione an contineatur priuata scriptura, & nume. 30.

QVID HIC VVLT dicere nostra consuetudo his verbis, ostendere suum contractum? Quia in re illud te scire oportet, aliud esse contractum, aliud instrumentum: sicut aliud continens, aliud contentum. l. rerum mixtura, & l. cum qui ædes. ff. de vsuca. Et id quidem satis ex eo liquet, quod nostris legibus statuitur, valere contractum sine instrumento. l. cum res. C. de probat. & l. cum instrumentis. C. de fid. instru. Est igitur instrumentum scriptura notarij de conuentione partium. Contractus vero est ipsa conuentio, vt declarat Barto. in l. si quis legatum, colum. 2. versicu. aduerte appello. ff. ad lege. Corne. de fal. & Bald. in l. vlt. C. de falsa cau. adiect. lega. vbi facit differentiam inter contractum dotis, & instrumentum dotis, & consilio 444 ad euidentiam, in princi. libro 1. Anto. & Panor. in rubri. extra de fide instrumen. Petr. Ancha. in repe. capi. 1. char. 42. in paruis. versicu. sequitur alia quæstio. extra de constitu. Alex. consilio 122. viso processu vtriusque, columna. 1. versicu. quod etiam alia, libro. 2. Firmia in tractat. gabella. in 6. parte princi. quæstio. 2. & iterum in 3. parte 8. partis princip in 25. quæstion. & Sozin. consilio 32. in præsenti, colum. 2. versicu. quibus non obstat, lib. 3. & Docto. sæpe.

2. § † Et vt magis differentiam hanc intelligas, qui renuntiat instrumento, non intelligitur renuntiare contractui in eo contento, sed tantum probationi ipsius instrumenti, vt voluit Bald. in l. Labeo. §. 1. versicu. quid si quis. ff. de pactis, per l. 3. C. de fid. instru. Et vitiato annullatoque instrumento, non vitiatur annullaturque contractus, si modo de eo alias appareat. Imo. Raphae. Coman. Pau. Castren. Alexan. & Iason in l. seruum filij. §. eum qui chirographum. ff. de lega. 1. idem Rapha. in l. huiusmodi. §. si ita, eodem, titu. Pau. Castren. consilio 44. videtur dicendum dictum compromissum, colum. 1. versicu. constat autem, lib. 1. & latius consi. 6c. notandum est primo quod licet, colum. 1. lib. 2. & iterum consilio. 75. notandum quod præfatum statutum, in primo dubio, eo. lib. 2. & Firmia. vbi supra, Alexan. consi. 170. visis statutis, colum. 1. versicu. pro hoc facit, lib. 7. & Sozi. consi. 2. in causa testamentaria, post princi. lib. 3. & consil 92. in causa domini Antonij, colum. 6. versicu. primum probatur, eod. li. 3. Fely. qui alios citat, in capi. capitulum, columna 4. versicu. & pro istis facit, extra de rescrip. & Stepha Bertran. consilio 270 perseuerando, nume. 2. & 3. lib. 5. & consilio 34. etiam supposito, in princi. lib. 4. & Philip. Deci. consilio 169. cuius superscriptio incipit, dispensatio, colum. 1. & ante hos, licet nullus memorarit, Angelus loquens de instrumento mandati,

mandad,cons.292.visis omnibus, col.2.ver.super secundo. Nec item è converso vitiato contractu vitiatur instrumentum: quod magis mirum est: sed id tamen voluit Signol.consi.145.in quæstione vertente inter Iulianum, col.j. versi.nec obstat si dicatur.& Paul.Castr. duobus locis posteriorib. Quanquam huius vltimi contrarium tenet Bald. in l.vlt.col.vlt.C.de litig.

3 ¶ † Porrò idem Bald.in d.l.vlt.C.de fals.cau.adiect.legat.dicit,quòd statutum loquens de vno, non habet locum in altero.& sequitur Philip.Deci.cons.17.viso puncto,colum.vlt.Ideoq; & Imo. consil.item 17.in causa,paulò ante fin.respondit, ex statuto iubente solui gabellam ex quolibet instrumento, eam non deberi ex contractu facto sine instrumento, aliud enim (inquit) instrumentum,aliud contractus.Et in simili etiam dicimus, aliud esse statutum, aliud quod in eo continetur. Ideoque si quis iurauerit seruare id, quod statuto continetur,non liberatur iureiurãdo,etiam si statutum reuocetur. Aliud verò, si iurasset seruare statutum: vt nuncupatim dicit Bald. in præludijs feudo.colum.5.versicul,item nos dicimus,& post eum Philipp.Deci.in cap.cum venerabilis,numero 120. colum.15.versi. secundo istam conclusionem,de except.

4 ¶ † Verum tamen hæc nostra consuetudo hic contractum vsurpat pro instrumento, vt satis indicant ea verba(*monstrer son contract.*)Neq; enim contractus ipse oculis monstratur,sed instrumentum, siue scriptura ipsius, & apertius declarat. §.22.huius tit.qui loquens de hoc eodem casu,& alio simili vocat literas, quas hic contractum appellat. Nam & literas probatissimi scriptores pro instrumentis vsurparunt. Tullius in oratione pro P. Quintio: P. Quintius Galliam ad teipsum venit in agrum communem: eodemq;,vbi non modo res erat, sed ratio quoque omnis, & omnes literæ. Et rursum ipsa nostra consuetudo supra tit.2.§.item 2.qui est 16. totius volum. consuetudinum, &alijs seq. vocat etiam contractum in alio casu simili.Quin in nostris legibus nonnunquam reperimus emptiones pro instrumentis, emptionum:vt in l.2. C.quæ res pig.oblig.poss.vbi glo.id expendit:vti etiam facit in l.j.§.j.in ver.habitationem.C.cõmo.Et alias sæpè in statutis instrumentum appellatur contractus, vt videre licet apud Pau.Castr.d.consi.44.col.j.lib.j.

5 ¶ † Et ex communi quoq; vsu loquendi apud Gallos ita instrumentum vocare solemus, nomine scilicet contractus: secundùm quem loquendi consuetum morem & statuta nostra intelligere debemus.l.librorum.§.quod tamen Cassius. ff.de leg.3.& l.Labeo.& ibi Bart.ff.de suppel.leg.& c.ex literis.le prime.extra de sponsal.& c.quamuis. & ibi Anto.& Panorm.de verb.sign. & cap.quanquam. & ibi Domi.2.q.7.glo.in cap.nonnulli, in verbo duas dietas, in princ.extra de rescript.Bart. loquens in statutis,in l.j.in princ.ff.de suis, & legit.Bald.consi.139.factum tale est, D.A.ante fin. libr.2. vbi etiam nuncupatim dicit procedere in statutis: & consil. 184. statuto ciuitatis Veronæ, post medium, eo.lib.2.vbi ex hoc dicit, quòd appellatio vulgi pro iure habetur:& consi.414.quędam sunt locutiones,ante fin.lib.4.Raph.& Paul. Castr.expressim quoque de statutis loquentes,in l.cum quidam.§.quod dicitur. ff.de acquir.hære. Raph.Fulg. qui & ipse de statutis loquitur,consi. 119.proponitur,col.vlt.cum sim. collectis à Fely. in Proœ.Decretal.& Alex.& Recentiores in rub. ff.de ope.no.nunc.& Barb.consi.34.præclarè, col. 16.versi.stat modo.lib.2 & consi.57.præclarè,colum.pen.eo.lib.2.& consi 88.sapienter, colum.3. versi.capio modo,lib.4.& Philip. Franc.in c.j.colum.j.de iniur. & damno dat. libro 6.vbi id dicit procedere & in statutis,& in diuinis scripturis,& in priuilegijs, & in rescriptis. & in cap.quam sit. §.j.colum.2.de elect.libr.6.vbi & id præterea docet procedere in contractibus, & in vltimis voluntatibus. & in cap. cupientes, colum.2. eodem tit.& lib.& Philipp.Deci.consil.146.cujus hæc superscriptio est,dubia,de quibus,colum.2. & consil.540.quæritur in effectu,colum.2. & Stephan. Bertran.consi.180.visis,nume.2.lib.4.Ex quibus etiam intelliges, id procedere in materia exorbitanti,& correctoria,aut alias stricta & odiosa,vti etiam expressè voluit Ang.Aret.in §.j.in fi. Instit. de legit.agnato.success.& Matth.Mathes.notab. 96.vnum mirabile.& Philip.Dec.consi.540.quæritur, colum.2.num.7.ante med.versic.& ad hoc facit.cum alijs concordant.adductis à Fel.in dicto Proœmio,colum.2.nu.6.versi.ex quibus.& col. 4.num.23. versicu.& adde Do.|& alibi sæpè in eo Proœmio.

6 ¶ † Vt tamen interim non omittam, quod dicit Bart.cons.58.Annarellus,circa medium,quòd communis vsus loquendi, & intelligẽdi præualet omni propriæ significationi. Quod & repetit cõsi. 138.hæc est copia,ad fin. vbi & ex hoc dicit, ꝙ id procedit in statutis. & rursum consil.141.statuto vrbis veteris,& cons.159. visa quadã constitutione,col.j.vbi & illud prǽterea dicit,ipsum cõem vsum loquendi præualere omni regulæ, omnique constitutioni in intelligendis sermonibus. Quod & ante ipsum dixerat Oldr. cons.168.ad primam quęst.in tertio dubio.Et quod etiam tradit Panor. alios citans,in d.c.nonnulli.col.j.extra de rescrip. in interpretatione cuiuscunque dispositionis, primo recurrendum esse ad communẽ vsum loquendi.Cui simile est & quod Alex.sæpissimè scripsit, omnes dispositiones recipere interpretationem ab hoc communi vsu loquendi,vt consilio 9.visis verbis testamenti,colum.j.versic.nec obstat si diceretur,lib.j.& consil.5. circa primum, col.vlt.in princip.lib.3. & consil.26.videretur fortasse,post princip.eod.lib.3.& consi.49.viso processu, in fi. eod.lib.3.& consi.124. super primo.in fine lib.4. At Panorm.ipse in cap.j.colum.pen.versicu.ad unum tamen aduertas, extra de iudic.scribit communem usum loquendi in quacunq; materia semper præferri proprio significato, siue id eliciatur ex definitione,siue ex etymologia,siue ex iuris auctoritate. Idem in cap.2.col.j.in 2.notab.extra de arbi.dicit id procedere in omni materia,quantũlibet

libet odiosa, & restringibili. & sequitur Philipp. Deci.consil.472.testator, colum.2.num.9.versic. in secundo dubio. Deniq; hæc procedunt, etiam si statutum sit, vt intelligantur statuta ad literam, siue vt iacent. Nam nihilo secius in ijs sequendus est communis vsus loquendi ex sentẽtia Iac. But. in j.constit.ff.& Bald.in l.omnes populi. col.pen. versic.tertio notab.ff, de iust.& iu. Anto.in procemio Decretalium, & ibi quoque Panor.colum.3. & Fel.qui & alios allegat, colum.5.versi.secundo amplia. Sed quibus adde Alexan.qui id dicit not. consi.211.ponderatis, post princ.lib.6.Ias.consil. 205.in occurrenti, col.5.versi. item est aduertendum, lib.2.Imò verò Raphae.Fulg.consil.27.proposita, col.j.dicit communem vsum loquendi dare propriam significationem vocabulo, per quædã ex iuribus supra allegatis.

7 ¶ † Est igitur hic, ostendere siue exhibere contractum, idem quod instrumẽtum ipsius contractus. Quod intellige, vt non satis sit chartam, siue membranam, siue papyrum, siue etiam pergamenam, aliamve materiam, in qua cõtractus scriptus est, ostendere, siue exhibere consanguineo, nisi eius legendi copia fiat, si id petat, vt proinde certior fiat de cõtractu, & pretio ipsius: per id, quod in simili tradunt D. à Rota, decis.168.si in causa beneficiali, in nouis, & Felin. in c.cum contingat, colum.pen.nume.22.in fine.versic.non obstat ratio, extra de rescript. De quo & nos abundè diximus supra eod.titu.§.j.in verbo, *dedans l'an*, in 8. quæst.vbi omnino vide. Causa enim huius ostensionis siue exhibitionis est, vt consanguineos certo sciat (vt diximus) ipsum contractum & pretiũ eiusdem, vt intra tempus octo dierum, vt sequẽ.§. subiungitur, curet restituendum ipsum pretium, alioquin excludendus à retractu, nisi id faciat: ad quam rem nihil efficeret solius chartę ostensio siue exhibitio. vnde & in simili scribitur in l.Aristo.in princ.ff.de iure deliber. hisque copiam inspiciendorum instrumentorum facere, vt proinde instruere se possint &c. Nã & alias verba sunt cum effectu intelligenda.l.si per alium, quæ est penult.§.docere. ff.ne quis eum qui in ius vocat.est. & ibi concord.in glo. Et vt scribitur in l.locum.§. hoc interdictum. ff.de tab. exhiben. exhibere est materiæ ipsius apprehendendæ copiam facere. Et in l.quod & lex.§.ait prętor.ff.de libe.homi.exhi. Exhibere, est in publicum producere, & videndi tangendique facultatem præbere, remque ipsam extra secretum habere. Et in l.2.§.inspectio.ff. quemad.testa.aper.ita scribitur, inspectio tabularum etiam lectionem earum indicat. Id quod eo dicere voluimus, quòd aliquãdo vidimus emptorem, qui volebat repellere cõsanguineum cui offerenti chartam emptionis ostenderat, iurauerat que contractum pretiumque eius esse verum, & sine fraude, vt hic fieri statutum est: & tamen noluerat consanguineo petenti eius legendi copiam facere, tanquam satisfecisset statuto huic nostro: posteaq; octo dies effluxerant, intra quos consanguineus pretium non obtulerat. Et cum lis coram me ageretur, admisi nihilominus cõsanguineum.

8 ¶ † Quid autem, si cum emptor offerret, exhiberetq; instrumentum emptionis consanguineo, is aut videre, aut legere noluit, & abijt: an nihilominus ei curret tempus octo dierum, de quo in §. seq. Quod verum est, vt in simili tradit Card.Floren.in clem.causam, in princ.in 13.q. de electio. Perinde enim habendum est, ac si illud legisset, cum per steterit, quòd nõ legerit. l.Labeo scribit. si mihi.ff.de contrahen.empt.cum multis similib. & concord.à me collectis infra eod.tit. §.15.gl.2. in verbo, *depuys la litis contestation*, num.7.idque perpetuum est. Quibus adde glo.in cap.si capitulo, in verbo, factum, de concess.præben.lib.6. quæ dicit, quòd si quis impedit, nè sibi fiat præsentatio, ea pro facta habetur.

9 ¶ † Et idem dicit ea gl.de citatione, & eam in hoc quoque sequitur ipse Card.Flor.in clem.j.in 5.opposit.de foro compet, De quo est text.in cap. quoniam.§.porrò, & ibi Bal.& latè Maria. post alios, colum.3.extra vt litem non contest. & voluit etiam Innocen.in cap.cum inter, le seconde.extra de elect.& Bart.in l.j.§.sed & si quis, versic. sed & Aristo, & ibi quoque Alber.in versi.quod si vi.ff. quod vi aut clam, per text.ibi. & D.à Rota decis. 274.si de mandato, in nouis. & Paul.Castr.in l.4. §.prætor ait, circa medium.ff.de dam.infec.& Angel.Aret.in §.pœnales, colum.2.versic.in glo.corrupisset.Instit.de actio. & benè facit text.in clem. j.versic.quia vero, de iudic.& in clem.2.vt lii.pendent. Et simile de denunciatione, quam emptor de lite sibi mota facere debet venditori, tradit tex.in l.si dictum.§.si præsente. ff.de euict. cum dicitur, simili modo tenetur, qui curauit, nè sibi denũciari possit, & est similis text.in l.si ideo.§.præsentis ff.eod.tit.& voluit etiam gl.j.in cap.vlt. & ibi Ioan.And.Card.Floren.& plerique omnes, extra de empt. & vendit. Et idem de interpellatione probat tex.in d.l.j.§.sed & si quis, vers.sed & Aristo, iuncta glo.in verbo, possit. ff.quod vi, aut clam, quem text.in id dicit singul.Bal.in sua marga.in verbo, interpellatio, versi.2. Et item de exhibitione nominum, & insinuatione gradus, & nominationum, tenuit D.Cos.Guy.in prag.sancti.tit.de collat.§.statuit, in verbo, spectat. Et idem de defensa, quam Neapolitani vocant, tradit Matth.Afflic. in constitut.Siciliæ, incip.iurisgentium, colum.7. versic.iuxta hanc quæstionem. Et de quacunque prohibitione, & nunciatione Alber. in d.l.j.versi. quod si vi, per eum text. Et vide, quæ diximus supra, eodem titulo. §.primo. in verbo, *dedans l'an*, in 18.quest.versic.ex quibus potest, qui est in numero 105.

10 ¶ † Illud quoque non omittendum est, quod aliquando ex facto contingere vidimus, non satis esse, ostendere exemplum instrumenti, per textum in l.in simili in l. sancimus. C. de diuers. rescript.vbi in hæc verba scribitur, Sancimus, vt authentica atque originalia rescripta, non exempla eorum, insinuentur. & est idem text. in §.sancimus.25.q.2. neque enim consanguineus tenetur credere huiusmodi exemplo. Authẽ.si quis in aliquo.C.de eden. Et generale est, vt in omnibus huiusmodi

usmodi intimationibus authentica instrumenta necessario sint exhibenda, per tex. in clemen. causam, de elect. in illis verbis, porrecto videlicet sibi sub scriptura authentica, &c. iuncto fine eiusdem vbi ita scribitur. Idem quoque in alijs casibus obseruari voluimus, in quibus requiritur intimatio facienda. Et voluit Roman. alia quædam allegans, consilio 336. circa propositum, colum. 2. versicu. cæterum nec sufficit. & Alexan. qui alia multa citat, consi. 95. visis processibus, colum. pen. versi. superest, lib. 2.

11 ¶ † Sed quid, si nullum confectum est instrumentum de venditione: nam vt supra diximus, nō necessario requiritur. Quid igitur hic fieri debet vt currat illud tempus octo dierum cōsanguineo? Satisne erit, fidem testibus de venditione, & ipsius pretio facere consanguineo? vt in simili tradit Bar. loquens in protestatione, in l. non solum §. morte, colum. 11. versicu. circa primum. ff. de operis noui nunciat. Nam & pares vires obtinent testes & instrumenta. l. in exercendis. C. de fide instrum. & c. cum Ioannes. de fide instrum. Imò, & appellatione instrumentorum testes veniunt, l. j. ff. eod. tit. & ca. peruenit. le prime. de testi. cog. Spec. tit. de dilatio. §. vlt. quòd cum datur, cum multis alijs simillib. & concord. ibi collectis à Recentioribus. Idque propriè si credimus Bar. & Alciat. in l. notionem §. instrumentorum. ff. de verb. sig.

12 ¶ † Et si magis credendum esset ijs, qui dicunt id non verè, sed ex interpretatione procedere: inter quos est Accur. in d. §. instrumentorum. & Alber. in d. l. in exercendis, & Rapha. Co. consil. 97. stante dicto statuto, colum. 3. versi. item licet. Imo. in rubr. de fide instrum. & alij multi, quos videbis apud Fel. in d. ca. peruenit, & in rub. extra de fide instrum. & ibi quoque Philip. Deci. & Matth. Afflict. in constitut. Siciliæ, incip. Iurisperitorum. colum. 5. versic. quærit hic Andr. Tamen cum hic sit eadem ratio in vtrisque, nihil prohibet, quin alterum sub altero comprehendatur, etiam in constitutionibus odiosis, vbi probatur in l. filium habeo, in princi. ff. ad Maced. iuncta l. iusta interpretatione. ff. de verb. sig. & notatur à Bart. in l. liberorum. in 2. q. princ. eo. tit. cum multis alijs concord. à me traditis, in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 170. similiterq; renunciatio.

13 ¶ † Præsertimq; id debet procedere in casu nostræ consuetudinis, quæ videtur vsa fuisse verbo, instrumenti (nam vt diximus ita intelligitur) quoniam frequentius vēditiones rerum immobilium (de quibus hic agitur) fiunt per instrumenta. Ideoque non videtur exclusisse eas, quæ sine instrumentis flerent, modo testibus probentur, per ea quæ latè dicemus infra eo. titu. §. 20, nume. 4. propterea hæc consuetudo, & seq. Et alias valet argumentum de instrumentis ad testes, & è conuerso glo. & Doct. in l. j. C. de vsur. glo. in cap. Abbate. §. vlt. in verbo, censeretur, & ibi Domi. colum. vlt. de re iudica. lib. 6. Iacob. consil. 137. viso accuratè, colum. j. lib. 4. quod satis probatur ex dicta l. in exercendis.

14 ¶ † Et huic sententiæ concinit, quod voluit gl. not. in l. vlt. in verbo, depositionibus. in fin. C. de edict. diui Adria. toll. quòd beneficium eius l. quod datur hæredi ostendenti testamentum non cancellatum, non abolitum, nullaque parte vitiatum, vt scilicet mittatur in possessionem hæreditatis, habet locum in hærede instituto in testamento nuncupatiuo, cuius nulla est scriptura facta, sed de quo constat testibus: tanquam eorum attestatio à iudice accepta, & in scriptis redacta habeat vim testamenti in scriptis conditi. & eam glo. sequuntur Iacob. Butr. Guil. Cum. Bart. Bald. in 3. q. Ang. qui dicit singul. Saly. Alexan. Corn. & Philipp. Deci. ibi. idem Iacob. Butr. in l. vlt. & ibi Bald. colum. 3. versic. idem si dicta. C. de fideicom. Alexan. consil. 93. repetitus, colum. vlt. lib. 6. Philipp. Deci. in cap. 2. colum. vlt. versicu. 14. extra de probationib. Ex quibus Alexan. dicto consi. 93. respondit, quòd si ex forma statuti instrumētum donationis debet insinuari intra mensem, alioqui donatio irrita est: si de donatione non est factum instrumentum, sed ea testibus probata est, & eorum attestatio publicata: debet donatarius intra mensem ab ea publicatione insinuare donationem, alias ex irrita manebit, ac si post instrumentum de ea donatione factum, ea non fuerit insinuata. Quæ res non ab hoc casu nostro longè distat. Ange. autē in d. l. vlt. aliud vnum ex ea glo. dicit, quod dicit etiam singul. & mirabile, quòd si ex statuto instrumenta publica habeant executionem paratam, & de debito non fuit confectum instrumentum, sed de eo postea fuit facta probatio testibus quorum dicta in scripturam redacta sunt, ea scriptura non secus habebit executionem, ac instrumentum, si quod confectum fuisset: & sequuntur Recentiores ibi, præter Ias. Sequitur etiam Alexan. dicto consil. 93. lib. 6. & Mathes. notab. 5. nota quòd contractus, & Fely. latè in cap. sicut, colum. 3. in prima declaratione, extra de re iudic. Hippol. Marsil. singul. 484. si vera loqui.

15 ¶ † Quod si hæc non placeant in casu nostro, quia ex communi vsu loquendi, qui in statutis inspicitur, vt diximus supra in eadem glo. num. 5. & 6. testes non dicuntur instrumenta, vt dicunt Bartol. & Alciat. in d. §. instrumentorum. Imol. Felyn. & Philip. Deci. in d. rubr. de fide instr. Franc. Aret. consi. 51. si detur, post medium, & Firmia. in tract. gabel. in 3. parte 8. partis princip. in 35. q. Ideo nec in ipsis statutis testes comprehenduntur appellatione instrumentorum, ex sententia Imol. in dicta rubr. & Iacob. But. in d. l. j. ff. de fide instrum. Igitur fortè dici posset, nec quidem abs re, in hac quæstione nostra nos esse extra casum nostræ consuetudinis, si desit instrumentum: ideoque nec si testibus facta fides fuerit, currere illud tempus octo dierū consanguineo. Nam vbi verba statuti non conueniunt, nec statutum quoque ipsum habet locum, l. 4. §. toties, & ibi Barto. & alij ff. de damno infect. cum multis similib. à me adductis in repet. l. si vnquam, in verbo, libertis, in princ. C. de reuoc. donatio. Nec enim à verbis statuti recedendum est, l. quod constitutum, & ibi Barto. in princ. ff. de testamen. milit. Et quod statutum non dicit, nec nos

dicere debemus. l. si seruum. §. non dixit prætor. ff. de acqui. hæred. Bal. in l. omnes populi, paulò ante fi. ff. de iust. & iur. cum multis alijs concord. à me latè coacervatis, in d. l. si vnquã, in verbo, libertis, nu. 4. verba enim legis. Et quod omissum est à statuto, id pro omisso habetur, nec in eo locum habet statutum sed ius commune. cap. pen. de iureiur. & cap. in nostra. de iniur. Bald. in l. si plures, colum. 8. versic. iuxta prædicta formatur, C. de condit. inser. cum alijs concordãt. à me quoque congestis supra, omnium nostrarum consuetudinum titu. 5. §. 4. in glo. j.

16 § † Nec nouum, aut mirum est, quòd consuetudo nostra requirit probationem siue ostensionem instrumentalem, quando & in multis casibus de iure communi idem quoque requiritur, vt in l. si alterius, ad fi. C. si minor se maio. dixer. & Auth. sed nouo iure. C. si certum per. & l. testium. C. de testibus. & l. generaliter. C. de non num pec. & ca. porrò, extra de priuileg. & cap. j. de censib. lib. 6. cum alijs multis sim. illic adductis à glo. in verbo, inscriptis, & alijs Doct. ibi. atque etiam à gl. in l. contrahitur. ff. de pig. & Specul. tit. de instru. edi. §. restat, versic. sed quid si vnus, & Guid. Pap. decis. Delph. 582. reperitur, versic. sed quæ sunt illa. Hincq; valet statutum aut consuetudo, hanc probationem instrumentalem requirens, omnemq; aliam reijciens. Rayn. in l. cum quædam. ff. de iurisdict. omnium iudic. Iacob. Butr. Bart. Bald. Rom. Soc. & alij Recentiores in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si certum pet. Spec. tit. de probat. §. videndum. versic. sed pone. Ioan. Andr. in addit. eiusdem tit. de fructib. & interes. §. vlt. colum. pen. versi. Do. Iaco. But. disputauit. Bal. in repet. l. 2. ad fi. ff. de leg. 2. & consil. 133. casus talis quidam fuit, ad medium, lib. 5. Angel. in §. j. in fin. in Authen. vt sine prohib. mat. Sal. in Auth. cassa, colum. pen. C. de sacrosan. eccle. Pet. Ancha. in repet. c. j. in 14. q. princ. ver. circa istã extensionem, qui est in char. 57. colum. j. extra de constit. & in c. accessorium, char. antepen. ver. quarto quæro, de reg. iu. lib. 6. Imol. in cap. auditis. extra de in integr. restit. & in cap. 2. & ibi Anto. & Pan. de probat. Barbat. consil. 19. scripsit propheta, col. 2. lib. j. Alex. consi. 68. viso processu, colum. j. lib. 3. quod duplicatur consil. 57. lib. 6. cum alijs multis concord. quos videbis apud Fel. & Philip. Deci. in d. c. 2. de probat.

17 § † Et hæc est communis opin. quanquam scio nonnullos id non admittere, & inter alios Baldus consil. 317. punctus super quo consilium petitum fuit, in lib. 4. Et priorem confirmat, quòd valet pactum in eandem rem: vt respondit idem Bal. consi. 33. verba instrumenti, colum. j. lib. j. & Alber. post alios multos Antiq. in l. si quis in conscribendo, colum. 3, num. 12. C. de episc. & cler. Raph. Fulg. consi. 120. super eo quod primo, colum. 2. versic. super secundo, & consil. 208. proponitur quòd quidam, per totum. Quamuis huius itẽ contrarium teneat gl. in d. Auth. vt sine prohib. mat. in ver. senatus, & ibi Ang. de quo & tu vide Alex. in Auth. iubemus, versic. quæ autem possit, post Angel. ibi. C. de iudi. & in l. quod de bonis. § j. in princ. ff. ad leg. Falcid. & Soc. in d. l. certi condictio. §. quoniam. col. vlt. in fi. ff. si cert. pet. & Matth. Afflict. qui & id, atq; illud de statuto tractat in procem. constit. Siciliæ, in 12. q. colum. eiusdem 5. versi. sextum exemplum: quibus locis & alios multos allegatos.

18 § † Igitur (vt redeamus) cum citra ostensionem instrumentalem nullum sit à nostra consuetudine statutum tempus solutioni pretij, in id vt excludatur consanguineus, sed hic casus sit ab ea omissus: nec ius quoque commune aliquod tempus in id præstituerit, cum de ea re nihil omnino loquatur: consequens est, vt id sequamur, quod ius ipsum commune generaliter statuit in ijs casibus, in quibus specialiter de certo tempore non disposuit, vt scilicet id tempus arbitrio iudicis statuatur. l. j. in fi. ff. de iure delibe. nec standum sit huic octo dierum spatio, quod post ostensionem instrumenti nostra consuetudo statuit. Nam & aliás iudex statuit tempus, intra quod quid faciendum est: alias tempore transacto is, cui præstituitur, non audiatur, nè res diutius in pendenti maneat cum alieno discrimine: vt in l. in mancipiorum. ff. de opt. lega. & in l. si quis libertatem. §. planè. ff. de petit. hæredit. & l. si seruus, quæ est 4. ff. de bono. aucto. iudic. possi. & l. si quis instituatur. §. j. ff. de hæredib. instituen. & alibi sæpè.

19 § † Nisi tamen diceres, hunc casum, quo fit fides testibus de venditione, & ipsius pretio, non censeri omissum à consuetudine, cum sit par eademque ratio instrumenti & testium, vt diximus: ergo pro expresso, & comprehenso habendum est, ex sententia Bald. in cap. inter corporalia, colum. j. extra de transfat. prælat. per not. in l. vlt. C. de indicta viduit. tol. & Sign. consi. 14. super infrascriptis, colum. vlt. per multa quæ illic allegat, quæ tu videre poteris. & dicemus plenius infra eod. titu. §. 20. glo. j. num. 11. eodemque vlt. Et alias omissum non censetur, quod simile est expresso, l. si extraneus. ff. de condit. caus. data. & l. vlt §. vlt. ff. mandat. & l. si quis mihi bona. §. sed si mandaui, & ibi Bald. & Recentiores. ff. de acquir. hæred. & voluit glo. in l. si cum dotem, in verbo, mulieri, post princ. ff. solu. mat. & in l. Gallus. §. & quid si tantum, in verbo, emancipatus. ff. de liber. & posthu. Oldrad. aut alius nescio quis apud illum, cons. 224. istæ sunt allegationes, colum. 8. versi. non obstat, quod dicebatur, Bald. in l. sed si mors. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l. mater. Aliàs, l. si mater. per illum text. C. de institut. & substit. cum simil. Sed & quod omissum est propter rationem vsum, non censetur omissum in eo, quod expressum est ob frequentiorem, vt supra diximus, & patet ex multis, quæ dicemus infra eo. tit. §. 20. num. 4. & multis seq.

20 § † Verum his non obstantibus adhæreo priori sententiæ, quia consuetudo ipsa, quæ retractum contra, aut secundùm alios, præter ius cõmune induxit, non exclusit consanguineum hoc octo dierum tempore, nisi post ostensionem instrumenti, quod ex communi vsu loquẽdi, vt diximus, testes non comprehendit. Igitur quod nõ dicit consuetudo, nec nos dicere debemus, vt & diximus. Præsertim verò, cum non sit tam prompta, tam expedita,

tam

tam probata, vt sic dicam, probatio, quæ fit testibus, q̃ quæ instrumentis. Nam haud dubiè prompta est, & præsens, & vt sic dixerim, in numerato probatio instrumentalis, ex sententia Bald. in l. 2. C. de edict. diui Adria. tollē. cum dicit, quòd quis dicitur incontinenti probare, cum habet instrumentum in manibus, idque ostendit sine alia dilatione. & sequitur Philip. Deci. consil. 424. proponitur, colum. 2 Estque realis probatio, vt tradit Socin. post alios consil. 59. in causa mobilium, colum. 2. versic. primum clarè patet, lib. 3. Sed & ipse Bald. sæpè appellauit instrumentum, probationem probatam, vt in l. quoties. in fi. C. de iudic. & in l. 2. colum j. versic. sed iuxta hoc quæro. C. quando fisc. vel priua. & in l. vlt. C. de vsur. pup. & in l. interest, in secundo notab. C. de solut. & in Auth. qui semel. colum. vlt. C. quomodo, & quando iud. & in Authen. qui contra, colum. j. versicu. sed hic quæritur. C. de non nume. pecu. vbi loquitur generaliter de scriptura. & in ca. consuluit. colum. 2. in fi. versic. sed nunquid ad videndum, extra de offic. deleg. & consi. 454. quidam Ioannes, colum. j. ibi, in contrarium, lib j. vbi dicit instrumentum esse ius probatum. Et alleg. idem Bal. illud idem probationem probatam dixisse, in l. Imperator. la prima. in prima. lec. 2. versic. sed an poterit. ff. de statu homi. quòd instrumentum est veritas apparens, probatio probata, non probanda, nec quæ indiget discussione, siue disceptatione fori: nihil enim potest allegari contra, quando veritas est notoria. Ita enim eum allegat Iason in repet. l. admonendi, colum. 53. versi. successiuè, Barto. ingreditur, qui est sub numero 154. ff. de iureiuran. & in l. j. in princ. colum. 5. versic. circa primam, qui est sub numero 10. ff. de noui operis nunciat. & consi. 124. factum sic se habet, in princip. lib. j. & consilio 137. viso & accuratè, colum 3. versic. sed præmissis, libro 4. Verum Bald. in eo loco, vt videre licet, non loquitur de instrumento, sed de veritate apparente, quam dicit esse probationem probatam, &c. vt diximus ex eo. Sed illud primum ex Bal. & alijs, omnes vbique citant, & sequuntur, & inter cæteros Marian. Socin. in clemen. j. de procurat. & consilio 12. quoniam, ad fi. Philip. Deci. consilio 36. cuius superscriptio incipit exemplum, colum. j. & consilio 118. viso, colum. j. & consil. 183. in controuersia, in princ. Hippol. Marsil. in l. si quis, nume. 140. ff. de quæst. Et id quoq; ante eos omnes voluit Ioan. And. in addit. Spec. tit. de procuratore. §. ratione autem formæ, col. j.

21 ¶ † At qui hanc probationem instrumẽtorum euidentem esse probat text. in ca. cum dilecti, ibi, ex tenore instrumenti euidenter appareat. & hoc ibi not. Panorm. in primo notab. & Barbat. colum. 2. extra de donat. & in cap. cum inter, extra de re iudic. quem ad hoc annotat Barbat. ibi, & in ca. ad nostram, colum. vlt. extra de empt. & vendit. & in cap. cum contingat. de rescript. vbi etiam est text. ibi, ex ipsorum tenore deprehendens euidenter, & in cap. auditis, de in integ. restitu. & in cap. euidentia, de accusat. & Paul. Cast. consi. 257. in causa quæ vtimur Parmæ, colum. j. lib. 2. & ipse Barbat. qui alia iura allegat, consilio 18. clementissimi, colum. 4. versicu. ad hoc est aduertendum, & colum. penul versic. & est ponderanda, lib j. & consil. 44. scribitur, colum. 7 versicu & illud dicitur, eodem lib. 2. & Soc. consil. 127. quoniam, colum. 3 versic. præterea de tali, lib. 3. vbi & hoc allegat cap. cum accessissent, ibi, propter quod euidenter apparet. Sed & euidentissimam alius text. in cap. licet causam, ibi, ex priuilegijs euidentissimè colligatur, extra de probat. & ibi id quoque not. Ant. colum. 7. versicu. nota hic in duobus, & iterum, colum 9. versi. venio ad versic. ex præmissis. & Panorm. col. 3. in decimotertio notab. Felv. & Philip. Deci. qui concord. afferunt vterque, col. 3. ille in vndecimo notab. hic in decimotertio.

22 ¶ † Sed & hanc esse manifestam dicit glo. in d. l. vlt. in verbo, manifestum C. de reb. cred. & Paul. Castren. dicto consilio 257. & Alexan. consilio 37. viso, colum. 4 in fi. versic. attento, lib. 2. & consilio 135. circa primam dubitationem, colum. 2. nume. 5. lib 6. & consilio 62. in causa, colum. 2. versic. secundo fortificatur, libro 7. & Socin. dicto consilio 127. vbi supra, libro 3. vbi etiam allegat text. in d. cap. cum contingat, de rescript. in illis verbis, si verò ex literarum inspectione manifestè tibi cõstet, & in cap. accedens, la prima, ibi, & manifestè pateret, & ibi, cum manifestum esset, extra vt lite non contestat. & facit etiam text. in cap. cum olim, ad fin. extra de verborum signific. & idem voluit Philip. Deci. dicto consilio 36. & 118. Sed & manifestissimam dicit Franc. Aret. in l. si duo, colum. 2. versi. primum etiam dictum. ff. de acquiren. hære. & est bonus text. quem non allegat in l. si plurib. ibi, ex scriptura manifestissimus esset. Et liquidam quoque Alexan. dicto consi. 137. lib 6. & Barbat. consilio 16. præclarè, col. 10. versicu. modo in proposito, lib. 2. Et patentem Panorm. in c. cum olim, in vltimo notab. per illum tex. de censibus. Et certam etiam non obscurè voluit Bart. in l. j. in princ. colum. 2. versicu. venio ad quæst. ff. de operis noui nunciat. cum dicit, certum id esse, quod constat ex instrumento, & sequitur Barb. in dicto cap. ad nostram, colum. vlt. de empt. & vendit. & in dicto c. cum dilecti, colum. 2. de dona. & in omnibus prope locis supra citatis. Et indubitatam Philip. Deci. consilio 389. visa longa serie, colum 4. nume. 10. versic. secundo in dicto. Et notoriam Bal. loquens in vniuersum de scriptura in l. generali, colum. j. in vltimo notab. C. de sacrosanct. eccle. & Angelus consilio 49. de dictis post medium, & consi. 301. visis. colum. j. & Panor. in d. cap. cum olim, de censibus. Paul. Castr. dictò consilio 257. lib. ij. & Philip. Deci. consilio 423. negari. colum. ij. num. 8. pene in fi. vers. quibus tamen non obstat. Et alia multa congerit Ias. in locis supra allegatis. & Philipp. Deci. consilio 682. in causa dominæ, in princ. Sed quibus & illud adde quod scribit Bal. consil. 253. si per instrumenta, paulò post prin. lib. j. instrumentum habere vim diffinitionis, & consil. 249. super libris, ad fin. lib. j. repetito consi. 400. lib 5. de ipso instrumento illud dici posse. Noli me tangere. Et quod item scribit idem Bal. consi. 215. proponitur

quòd inuestituræ. col. 2. lib. 2. quòd vbi est casus instrumenti, non videtur dubitandum, sicut nec de casu legis.

23 ¶ † Vt iam non mirum sit, si in multis casibus potentior sit & efficacior hæc probatio, quæ fit instrumentis, vt supra diximus, nu. 16. nec nouum, & seq etiam affirmat glo. in rub. de fide instru. ob id dicens, tit. de fide instru. præcedere tit. de testibus, & Fed. Senen. consi. 148. casus talis est, aliqui sunt, col. j. Vide tamen, quæ in simili prope casu huius nostræ consuetudinis scribit Caro. Molen. Paris. consuet. tit j §. 13. in glo. 12. Ex consuetudine autem Marchiæ, hoc tit § 10. qui est omnium. 269. iuncto præcedenti, si emptor non habet literas emptionis tempus, quo inibi datur ad soluendum pretium, currit à tempore notificationis, & affirmationis factæ ab emptore coram iudice, vocato consanguineo.

24 ¶ † At maius dubium est, si nec instrumētum, nec testes sint de contractu: sed contrahentes soli citra notarios, testes, arbitros, huiusmodi emptionem & venditionem confecerunt, confisi vterque de fide alterius Credere igitur illis consanguineus præsertim cum de eorum facto agitur? l. quæro §. vlt. ff. de ædil. edict. & quæ latè diximus supra. eo. tit. § j. gl. 14 in ver. *ou equipollent à vente*, num 47. imò vt subdit, & sequen. An potius non eis credetur in sui fauorem, & in præiudicium consanguineorum? l. Seia. in princ. ff. ad Sen. Cons. Velleia. & l si quis in graui. §. j. ff. ad Sen. Cō. Sylla. & quod in simili tradit Ang. in l. petens. colum 3. C. de pactis. & diximus supra in glo. 16. num. 76. vndecimo consequenter, & seq. Nam & ipsi potuerunt inuicem colludere in damnum alterius, & maius pretium inter se confingere, vt vel consanguineos repellant, vel ab eis plus nummorum corradant, argum. l. repetita, & ibi not. ff. de fide instru. & est optimum tex. in cap. super eo. extra de eo qui cognouit consang. vxo. suæ.

25 ¶ † Ideo & Paul. Castr. consi. 74 in causa mota per dominam. colum. 2. ver. sed dubium est, lib. 2. loquens in casu nostri statuti, dicit, quòd si cōtrahentes asseuerant contractum venditionis esse simulatum ad repellendum consanguineum, qui vult retrahere, non illis creditur in præiudicium ipsius consanguinei: nisi de simulatione appareat ex verisimilibus coniecturis, præsumptionibus, & indicijs. De quo & nos diximus supra in glo. 2. in ver. *à vendu*, num. 17. an autem. Et facit quod scribit Cyn. in l. j. de contrah. & commit. stipul. vbi in casu retractus competentis consanguineo, tractat, quid dicendum sit, si producitur instrumentum venditionis sine certo pretio. Nam & hic fecit emptor, vt non certo possit constare de pretio. Et ita nuncupatim in nostro casu voluerunt Iac. Aret. & Pet. à Bel. pert. in l. sciendum, ff de verb. obl prout eos citauit, & secutus est Ægid. Bellam. consilio 1. factū est tale, Episcopus, col. 7. ver. sed vtrum testes

26 ¶ † Quod autē dictum est, illis magis esse credendum, quòd de eorum facto hic agitur, id sanè procederet, si nulla esset suspicio affectionis, nec eorum quicquam interesset, vt tradit Pau. Cast. in l. 2. §. si absens. ff. ex noxa. cau. aga. & Philip. Deci. consi. 56. in causa appellationis, col. 12 num. 4. in prin. ver. & hoc maxime, & ēt diximus in eadē gl. in verbo, *ou equipollent à vente*, num. 51. tum quoque quod idem, Aut si non esset etiam suspicio siue præsumptio fraudis aduersus alium, vt hic est, ex eo quòd contrahentes omiserunt facere, quod fieri solet ad cautionem, & securitatem emētium, scilicet instrumentum conficere. Quia enim de causa, si Dijs placet, id omiserunt, præsertim emptor, quod sibi profuturum erat ad iuris sui tutelam & probationē, nisi alterius sui ipsius cōmodi gratia, arg. l. cum de indebito. ff. de probat. cū sim.

27 ¶ † Quid igitur hic fiet? ego arbitror, si cōsanguineus, nolit stare contrahentium assertioni de pretio, q̄ dicat maius pretium ex composito fuisse ab illis confictum sui fraudandi causa: id certè arbitrio iudicis ex iusto valore rei esse constituendum: tanquam emptori id effecisse videatur, vt cū sua culpa aliter de pretio vere certoq; constare nō possit, ad arbitrium boni viri sit confugiendum, arg. l. vlt. C. de contrah. empt. & §. pretium Instit. eod. & l. si fundum. ff. man. & not. per Cyn. in d. l. j. de contrah. & commit. stip. & Bal. in l j. col. j. ver. denuo quæro quid si iuro. ff. de iureiur. Alberi. in l. hæc venditio. §. huiusmodi, in fi. ff. de contrahen. empt. Raph. Co. & Recentiores in d. l. sciēdum. ff. de verb. oblig. Alex. in addit. Bart. in l. quod sæpè. § j ff. de contrah. empt. & consil. 18. viso processu, causę vertentis inter Ant. col. j. lib j. & Matth. Afflict. decis. Neap. 83. in causa antiqua, num. 6. & in tract. proto. in ver. vt intra triginta dies. col. 7. ver. secundo not. Nam & alias, vbi pretium est incertum, locus est arbitrio iudicis. l j. & ibi Bald. C. de com. ser. manu. & l. officio. ff. de contrah. empt. & l. vlt. in fin. C. de iure domi. impet. Et vide super hac q. quæ scripsimus supra. § j in d. glo. 18. nume. 76. vndecimo, & seq. & quæ etiam dicam infra in fi. huius tit. in 18. q.

28 ¶ † Quid verò si confectum fuerit instrumentum de venditione, sed quod non attestatur pretium fuisse numeratum, sed tantū venditorē fuisse confessum se antea id pretium, aut partem ipsius recepisse, vt sæpè fit: stabilire consanguineus huic confessioni, vt sic cogatur illud pretium dare, si velit retrahere, non aliter probata numeratione: Nā & tunc peræque esse videtur, quantum ad ipsum pretium pertinet respectu consanguinei, ac si instrumentum confectum nō fuisset. Nihil enim hic aliud est, quod probet pretium, quàm partiū confessio, vt not. per gl. & Doct. in l. si ex cautione. C. de non num. pec. Ergo nihil etiam distare videtur hoc dubium à præcedenti. Sed hanc rem abundè tractauimus supra eo. tit. §. j. in ver. *le pris que la chose aura couste*, in 12. q. vbi videre poteris.

29 ¶ † Postremò illud q̄ritur, Si de venditione nō factū fuit publicū instrumentū, sed tm̄ priuata venditoris scriptura, qua profitetur se cū fundum vendere tali pretio: an emptor satisfacit huic nr̄æ consuetudini, eā ostendendo cōsanguineo offerēti, & affirmādo iureiurādo, esse verā, & pretiū in ea cōtentū, ita vt ipse cōsanguineus teneatur intra octo

dies

dies pretium restituere. Quod videtur:nam(vt iã supra diximus)nostra consuetudo loquens de cõtractu, intelligit de instrumẽto ipsius contractus. Appellatione autem instrumenti cõtinetur (& id quidem propriè)scriptura priuata, vt notatur in l. notionem.§.instrumentorum.ff.de verb.sig.ita vt si statutum sit tempus ad producenda instrumenta, debeant & intra id tẽpus produci priuatæ scripturæ.Bal.auctoritate Specul.innixus,in l.j.col.2. ver. iuxta hoc quæro, & ibi etiam Paul.Castr.col. quoque.2.ver.in glo.1.C.de iuramen.cal.

30 ¶ † Ex communi tamen vsu loquendi,vt & ipsi dicunt,& Bar.ante eos, priuata scriptura nõ cõtinetur appellatione instrumenti, & voluit etiam Rom.cons.23.nescio,in 2.dubio, & Fran.Arc.cõsil.51. videtur dicendum,circa medium,& Fel.in proœ.Decretalium,col.3.in fin. Cui quidem vsui adstipulatur text.in d.l.j. dum separatim loquitur de literis,& instrumentis. Et ibi glo.interpretatur literas pro priuata scriptura, instrumenta pro publicis.Supra autem nu.4.huius gl.ostendimus nostram cõsuetudinem literas alibi vocare, quas hic appellat contractum siue instrumẽtum. Ex quo & illud liquido declaratur, hanc consuetudinem ẽt intelligi de hac priuata scriptura.Et similis est textus in clem.j. de procu.quæ sic incipit instrumento vel literis.Et ex hoc quoque Imo.ibi in princ.dicit in stricta significatione instrumenti, non comprehendi scripturam priuatam,quod dicit esse notandum, propter statuta. Quod & latius tractant Fel.& Dec.in rub.de fide instrum.Sed id nostrum principale dubium ex eo pendet, an huiusmodi scriptura faciat fidem in præiudicium consanguinei,præsertim quantũ ad veritatem pretij. de quo nos diximus supra.§.j.in gl.16.in ver.*le pris que la chose aura couste*,nume.92.& quod de simplici, & seq. iunctis præcedentibus in q. 11. eiusdem glo. Et licet supra eadem gl.nu.24. at maius & duobus seq. ostenderimus multum esse dubij, an assertioni venditoris credatur de pretio. Tamen nõ adeò dubitãdum est in schedula, ex ijs quæ diximus in d.glo.18.vbi supra citauimus.

IL LVY PEVLT FAIRE FAIRE serment, Eumq; cognatus si velit iureiurando adiget. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Emptor an præter instrumentum teneatur pretium iureiurando affirmare.*
Iuramentum calumniæ amplius præstandum non est, cùm iam perfectè pars intentionem suam probauerit.
Iuramentum calumniæ præstatur quandocunque placuerit iudici, si in litis contestatione præstitum non fuerit.
Iuramentum an exigatur facta probatione.
2 *Hæres emptoris an teneatur possitque iusiurandũ præstare de pretio,& an tunc currat tempus retractus consanguineo,& nu.3.cum multis seq.*
Hæres an possit & debeat iurare de facto defuncti ibidem.
5 *Iurare de alieno facto quis non debet.*
Iuramentum quod defertur in supplementum probationis non defertur hæredi,aut ei qui nescit veritatem rei,& nu.6.& 7.
6 *Statutum de stando iuramento damnum passi, nõ intelligitur de hærede illius,& nu.8.*
Promissio standi iuramento alterius de illius hærede non intelligitur.& nu.8.
Iuramentum ex parte iurantis personale est, nec illius personam egreditur.
7 *Lex semper loquitur.*
9 *Iuramentum delatum à lege, vel statuto, vt ad hæredem transeat,intelligitur si ipse nouerit veritatem.*
10 *Hæres an iurare teneatur de veritate an tantum de credulitate.*
Iuramentum credulitatis in quibus sufficiat, & num.11.
11 *Tertius possessor an in casu huius retractus iurare teneatur.*
12 *Hæres vtrum incidat in periurium iurãdo de credulitate si id verum non sit.*
13 *Emptor primus qui alteri vendidit,an de veritate pretij teneatur iurare.*
14 *Cedentis confessio,an noceat cessionario.*
Cedens an teneatur iurare in casu cessionarij.
15 *Consanguineus volens probare contrarium eius quod iuratum est an sit audiendus.*
16 *Quid si emptor recuset pretium affirmare cum iuramento.*

QVID 1 hoc rei est, vt posteaquã emptor ostenderit instrumẽtum venditionis, quod facit plenam fidem de pretio: cogatur tamen, si id petat consanguineus, iureiurando ipsum pretium affirmare, contra l.vlt.§.illo.C.de non num.pec. & c.2.extra de probat.quod expressim damnat consuetudinẽ, quæ vltra probationem instrumenti,vel testiũ requirit iusiurandum partis. Ex quo Bald.ibi.col.2. versic.item in isto, dicit quòd si pars iam perfectè suam intentionem probauerit, non tenetur amplius iurare de calumnia: licet etiam dicamus, id iusiurandum præstari debere,quandocunque placuerit iudici, si præstitum non fuerit in contestatione litis.c.1.de iura.calum.lib.6.& voluit Bald. in l.j.§.sed quia veremur, C.eod.tit. Et illud prius dictum Bald.pro singu.commendat. Ias.in repet.l. admonendi.col.12.ver.condescendo. ff.de iureiu. dicitque mirandum esse, quòd nullus Can. ipsius meminerit.& rursus ipse Ias.in l.iusiurandum, & ad pecunias.§.qui iusiurãdum, in j.notab. eodem tit.vbi tamen nonnihil dubitat, & Catel.in mem. incip. iuramentum calumniæ.ver.sed hæc omnia. At hæc in vniuersum quomodo intelligantur, videlicet vt facta probatione iusiurandum non exigatur,videbis amplissimè per Doct.in d.ca.2.præsertim Panor.Fel. & alios Recentiores,quos omnino videbis.

2 § † Sed quæstionis est, An & hæres emptoris iã mortui teneatur, possitq; id iusiurãdum præstare, & quomodo, vt consanguineo currat tempus octo dierum, secundum. §. seq. Et sanè ꝙ possit & debeat, præbet arg. tex. in c. j. §. si quis se. & §. seq. qui est vlt. tit. si de inuesti. inter do. & vasa. lis oriatur feu. vbi vasallus iurat se vel patrem suũ fuisse inuestitum, & ita de facto patris. & ibi glo. reddit duas rationes: nam persona (inquit) patris & filij vna esse intelligitur. l. vlt. C. de impub. & ali. substi. & §. ei qui tuo. Instit. de inuti. stipu. Et vnum est sacramentum defuncti, & hæredis. §. j. in Auth. de iureiur. à mori. præsti. Et id quoq; expendit Bal. in d. §. si quis, dicitq; eam gl. esse notandam. & ibi etiam Mart. Laud. & Card. Alex. Sed & idem Bal. in §. j. eiusdem tit. in princ. in verbo, successoribus, dicit per text. ibi, quem ad hoc quoq; dicit notandum, ꝙ ius probandi per sacramentum, transit ad successorem.

3 § † Quibus adde glo. in l. pen. §. vlt. qui incipit, hoc iudicium. ff. ne quis eum, quæ & ipsa dicit facultatem iurandi in litem contra eum, qui vi exemit in ius vocatum, transire ad hæredes, & eã glo. not. & sequuntur Bal. Ang. Ro. Pau. Cast. Alex. Soci. & Ias. ibi, qui & ipsi magna ex parte id trahunt ad iuramentum, quod defertur contra dolosum, vt contra tutorem, qui non conficit inuentarium, iuxta l. alio. C. de in lit. iurand. & simile, vt scilicet trãseat ad hæredes minoris, quamuis è diuerso nõ transeat contra hæredes dolosi. l. vlt. eod. tit. & voluit Bar. in l. in actionibus. col. vlt. & ibi quoq; Salyc. Rom. & Alex. ff. eo. Sed & hoc trahunt Pau. Alex. Soz. & Ias. in d. §. hoc iudicium ad iuramentũ, quod defertur contra violentum, ex l. si quãdo. C. vnde vi. & c. vlt. extra quod me. cau. quod etiã voluit Alex. in l. qui bona. §. qui dãni. in fi. ff. de dam. infe. & Barb. aut quisquis is fuit, in addit. Bal. in d. §. j. tit. si de inue. inter do. & vasal. lis oriatur. & Ias. in d. l. si quando. col. pen. & Pau. Paris. consi. 75. ad victoriam. col. vlt. lib. j. Et id generale esse in omni iuramento à lege, vel statuto delato, voluerũt Ro. & Alex. in d. §. hoc autem iudicium [Idem Rom. in l. ait prætor, quæ est iij. §. iurati autem. colum. ij. ver. sed quid si damnũ passus. ff. de iureiur. vbi dicit illam gl. singularem, & eam generaliter procedere in omni iuraméto delato à lege, vel statuto] & Philip. Dec. in l. edita. col. xij. versic. non obstat, quod supra. C. de eden. & Matth. Afflict. deci. Neapol. 169. in dicta causa, & Zasius in l. ait prætor. la seconda. col. vlt. ff. de iureiur.

4 § † Quibus etiam concinit, quod magna auctoritate censuit Bar. omnium huius ordinis nostrorũ interpretum facilè princeps, in l. gerit. col. ij. ver. his vitis, & iterũ col. iiij. ver. venio ad quartũ, rursumq; col. 6. ver. quædam sunt, in quibus non est hæc præsumptio. ff. de acq. hære. ꝙ cum dubitatur, an quod quis fecit, fecerit animo adeundi hæreditatem necne, standum est in indifferentibus, quibus scilicet potuit adire, aut nõ adire, iuramento illius qui fecit, si viuit; aliàs hæredis illius, qui eius voluntatem certius nouit. l. si quis à filio. §. si quis plures. ff. de leg. j. Cuius quidem, quantum ad hæredem pertinet, cæteri Doct. ibi non meminerũt, nec in l. pro hærede. eo. tit. vbi & hoc ipsum tractarunt. Sed totum id recẽsuit, & sequutus est Alex. consil. 126. viso processu causæ vertentis inter Ioannem. col. 2. lib. 7. & Philip. Dec. in d. l. edita. colum. 12. num. 50. post prin. ver. his tamen non obstantibus. vbi ex hoc tenet contra Bart. ibi, & alios quosdam, qui dicunt libellum ab ipso actore tũ, non etiam ab hærede eius posse declarari.

5 § † In diuersum tamen mouet, ꝙ non debet quis de alieno facto iurare. l. Marcellus. §. j. ff. rer. amo. & l. videamus. in princ. ff. de in lit. iur. & ꝙ hæres certo non scit quid defunctus egerit. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. & c. cum quis. eo. tit. lib. 6. Cuius rei arg. Bal. in l. in bonæ fidei. col. vlt. C. de iureiur. tradit iuramentum necessarium, quod defertur à iudice in supplementum probationis, non defert hæredi, qui verisimiliter ignorat iura eius cui successit. & sequitur Alex. consil. 39. vertitur lis. col. vlt. lib. 5. & Ias. qui id dicit not. in repe. l. admonendi. col. 111. num. 312. circa med. ver. secundus casus clarus est. ff. eo. & Soz. in d. l. pen. §. hoc iudiciũ. paulo post medium. ff. ne quis eum. & consi. 194. subtiliter. col. 2. ver. confirmatur hoc idem, lib. 2. & Steph. Bert. consil. 288. illud existimo, in princ. lib. j. Nam nec alias id iuramentum defertur, nisi ei qui rem verè & certo scit, vt per gl. in l. in bonæ fidei. in ver. exacto, & ibi Doct. & in d. l. admonẽdi, in glo. vlt. circa med. & ibi Bar. col. vlt. & alios; Et Lap. alleg. 86. in causa, col. vlt.

6 § † Et alibi idem Bal. videlicet in l. 3. in fi. prin. eo. quoque tit. de iureiur. negat statutum de stãdo iuramento damnum passi, intelligi de hærede ipsius, nec similiter promissionem siue conuentionem standi iuramento alterius. Et primum dictũ, scilicet in statuto, sequitur Alexã. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. inte. Secundum autẽ in conuentione vel promissione, sequuntur Rom. & ipse Alex. Soz. & Ias. in d. l. penul. §. hoc iudicium. ff. ne quis eum, & idem quoque voluit Guil. Cu. in l. cũ debitoris. ad fi. C. de iud. & ipse Bal. in rub. ff. de iureiur. in fi. Qui & ibi generalius dicit, facultatem, aut iusiurãdi nõ transire ad hæredes. Quod & idẽ dicit in l. 2. ff. de condi. indeb. & consi. 314. verum dictus contractus, in 4. dubio, lib. 5. & vbique ferè allegat ipse Bal. l. generaliter. in prin. C. de iureiur. vbi iuramentum alicui à iudice vel parte delatũ, non transit ad hæredem: vt etiam not. Ioã. Fab. ibi in prin. Et facit c. veritatis, extra eod. vbi iuramentum ex parte iurantis est personale, nec egreditur illius personam. De quo & nos latè diximus supra titul. omnium 9. qui est, *de tenir noblement en fief*, §. 3. qui est omniũ huius vol. 90. quo loco plenissimè disserо, verũ filius vasalli, qui iurauit domino fidelitatem, teneatur & ipse iurare, & quare.

7 § † Quid ergo hic dicemus? Ro. ad sedandam harum sententiarum controuersiam, sæpè distinxit: an scilicet iuramentum deferatur à lege, vel eius ministro, idest iudice, legis ipsius auctoritate: & hoc casu transeat ad hæredes: quoniam lex semper loquitur, l. Ariani. C. de hæret. & sic æque tũc respiciat personam hæredis, atq; olim defuncti: & ita

ita procedat glo.in d.§.hoc iudicium. An vero iuramentum deferatur ab homine,& sic ex voluntate partium, & tunc non transeat ad hæredem, d.l.generaliter: nam alia est conscientia defuncti de qua confisus est is, qui iuramentum detulit; alia hæredis, quam is non approbauit, argu.l.cuius bonis.ff.de cura. furio. Ita voluit ipse Roma.in d.§.hoc iudicium,& in d.§.qui damni, in nouis addi.vbi dicit singu.glo.in d.§.hoc iudicium, & rursum d.l.4.§.vlti.ff.de iureiuran.& in l.iusiurandũ quod ex conuentione, in fi.princi.eodem, titu.& plenius consilio 290.in casu propositæ consultationis, colum.2.versicu.præterea tunc quæritur, & Sozi.qui id dicit nota.in d.§.hoc iudicium, & ibi late Iaso.colum.vlti.& idem Ias.in l.si quando, colum. penul.nume.44.versicu.quæro successiue, C.vnde vi.

8 ¶† Ex quibus videtur, non recte dixisse Bald. in d.l.3.de iureiurã.statutum de stando iuramento damnum passi, non intelligi de hærede: cum à lege vel statuto deferatur, & ita eum in hac specie nuncupatim reprehendit Roma.ibi, & Iason in d.§.hoc iudicium, nec item verum dixisse Io. Fabia.in d.l.generaliter, in princi.C.de iureiuran. cum tradit, subdubitans tamen, & per verbum, forte, loquens, quod iuramentum conuentionale, si videlicet inter contrahentes conuentum sit, vt credatur iuramento eorum super eo quod interest, transit ad hæredem contrahentis, per.§.ex cõditionali, Institu.de verbo.obliga.qui nihil omnino loquitur de iuramento, sed de stipulatione cõditionali, quam dicit ad hæredes transmitti: quod nihil huc pertinet.

9 ¶† Sed quod dictum est de iuramento delato à lege vel statuto, vt transeat ad hæredes, intelligendum est, modo ipse hæres certo nouerit veritatem negotij.i.(vt cum nostris loquar) sit bene informatus de veritate, vt expresse voluerunt Bal. Marti.Lau.& Cardi.Alexan.in d.§.1.titu.si de inuesti.inter do.& vas.lis orta.dum ita eum tex.intelligunt, ex quo notauerant ius & facultatem iurandi transire ad successorem, vt supra diximus. Et sequitur, & trahit ad omnes casus, in quibus iuramentum transit ad successores, Ias.in duobus illis locis proxime designatis, & Sozi.d.consi.194. vbi supra lib.4.& Caro.Rui.consi.35.quod sententia, colum.3.nume.10.lib.5.& Catel.Cotta, qui id singu.dicit, memor.inci.iurandi facultas, & sentit Roma.d.consi.290.& Stepha. Bertran.consi.100. visis, in 5.dubio, nume.15.lib.1. Et hoc quidem probabile est, ne hæres subeat anceps periurium, quid ne fiat, iudex debet prospiscere.l.videamus, post princi.ff.de in litem iuran.cum fi.& bene facit, quid dicit glo.in l.maritus, in princi.& ibi Bar. in 1.oppo.ff.de quæstio.& ipse Barto.in l.admonendi, colum.vlti.versicu.his præmissis.ff.de iureiuran.& Bald.in capitu.vlti.colum.vlti.versicu.secundo casu, extra de officio.delega.& Pau.Castrẽ. consi.296.visis actis, colum.3.versicu. sed subest vnica, lib.1.Et quod etiam scriptum est ab Alberi. post Iacob.Bella.in l.vlti colum.2.versicu.item si fuisset.C.de fideicom.cum tex. qui iubet hæredẽ iurare intelligi, si is scit negotium, de quo illic agitur, non alias.

10 ¶† Et ego quidem in hoc casu nostro, quo quis iurare cogitur, satis esse arbitror, si hæres iuret, credere se id verum esse pretium, quid in instrumento continetur. Et ita faciens, satisfaciet statuto, vt in simili traditur in capi.1.§.vlti.titu.de nota.feud.& ibi nota.Bald.Marti. Lauda. Aluaro, & Cardi. Alexan. Nam & alias videmus, in his, quorum certa non est scientia, vt in peritis cuiuspiam artis, & cæteris huiusmodi, sufficere iuramentum de credulitate, etiam in teste, l.1.in prin. ibi, renuntiauerunt videri,& ibi glo.& Barto.ff.de vent.inspicien.& in capi.literis, ibi, ea vt credebãt intentione, & ibi quoque glo. Anto.colum.2.& Panor.in 2.notabi.extra de præsumpt. & iterum in capi.tertio loco, ibi, dixerunt se pro certo credere, & ibi quoque idem Anton.eod.titu.quos tex.ad hoc annotat & dicit nota.Bald.in l.solam, colum.2.in 5.q.C.de test. Quibus adde alium tex. optimum in capi.quoties, in fin.ibi, & credere ita esse, extra eod.titu.de testi,& ibi late Anto.Imol. Panor.& Fely.colum.3.versicu.limit.; tertio, vsq; ad fin.propemodum eius capi.& in capi.licet ex quadam, paulo ante finem, in iisdem verbis, eo. titu.de testi.& in capi.quoties,& ibi glo.& Docto. & capi.de testib.& capi.vlti.in fin.extra de purga. cano.Et quod scribit Ioan. Andr.in capi.fraternitatis, colum.5.super glo.2.extra de frigi.& malefi. & in addi.Specu.titu.de teste.5.opponitur, versic. item quod despõsuit de credulitate Barto.in proq. ff.in prin.colum.vlti.& in l.in summa.§. Labeo, in fi.ff.de aqua plu.arc.& in l.3.ad fi ff.de adulte.Bal. in l.data, colum.7.versicu.nec excusatur.C.qui accusa.non pos.& in l.2.§.quod obseruari colum.3. C.de iur.calum.& in capi.dudum, l.2.columna 2. extra de electio.& in capitu.quia indicante, post princi. extra de præscrip. Ange. in §. hinc nobis, colum.penul.versi.super glo.eadem, ibi, de credulitate.In Authen.de hære.& Falci.& in §.1.in Authen.vt hi qui oblig.se.Anto. & Imo.in capi.proposuisti,& ibi quoque Panor. colum.penul.& Fel. colum.3.in 3.conclusione, extra de proba.idem Anto.in capi.quosdam, extra de præsump.& in c. 1.per illum tex.de scruti.Alua. in ca.1.§.hoc quoque, colum.2.titu.qui feu.da pos.in vsi.feud.Alexan.consi.24 animaduersis his, colum.4.versicu. nec obstat si istæ mulieres,& paulo post versiculo bene facit, lib.2.Cæpol.causarum crimi.consi.28. magister Iacob.colum.5.versicu.nec obstat quod dicant,& consi.62.magnifice, colum.2.versicu.sed prædicta, Ias.in rub.ff. de iureiu. colum.3.versicu. supra dictam regulam,& versicu.secundo limita, & iterum colum.4.versicu.octauo & vlti.limita, Hippo.Marsi.in repe.rubri.C.de proba.colum.4. in prin.& singu.19.tu scis clarum esse.

11 ¶† Ex quibus etiam potes intelligere, quid dicendum sit in tertio possessore, cui scilicet primus emptor vendidit, & cui quidem tertio possessori consanguineus primi venditoris fecit oblationem retractus, vt facere potuit, vti cautum est infra.§.12.huius titu.Nam & videmus quod super

alieno

alieno facto defertur iusiurandum iudicialem, & si is cui defertur dicat se dubitare, aut ei remittitur iusiurandum, aut datur spatium vt certioretur l. iusiurandum & ad pecunias, in prin. ff. de iureiu. Sic & tutor adigitur ad iusiurandum super fideicommissis à patre pupilli relictis, l. cum etiam. C. eodem titu. Et contra mulierem iuratur ab aduersario, eam non esse prægnantem, l. 3. §. quacunque versicu. denique. ff. eodem quoque titu. Ex quibus Imo. consi. 167. in causa inter Fran. colum. 2. versicu. ne dicat quis, respondit iudicem posse deferre iuramentum parti de facto alieno, cuius veritatẽ se scire profitetur. At Bald. consi. 225. quæstio est de terra, ante fin. lib. 1. respondit, partem teneri respondere per verbum credit, vel non credit, non solum super facto sui prædecessoris, sed etiam penitus alieni, si positio facit ad causam, quod vix alibi reperies. Et hic vtique putarim etiam hunc tertium congendum esse ad iurandum, credatne id esse verum pretium quod in instrumento continetur, vti de hærede diximus.

12 ¶ † An autem hoc casu hæres vel hic tertius, incurrat in periurium, sed id quod se iurauit credere verum esse, sit falsum, vel non credere, sit verum, vide glo. in capi. requisisti, in verbo, hi qui iurauerunt. 33. quæstio. 1. Fede. Senen. consi. 23. Titius electus in prælatum, & Alexan. nescio quem, inter consi. eiusdem Fede. consi. 255. domine Alexan. in responsione. Bald. in d. §. quod obseruari, in tertio, nota. & Petr. Ancha. in capi. 2. de iura. cal. lib. 6 Panor. in capi. ex literis, colum. vlti. extra de iureiu. Ioan. Ana. post Cardi Floren. in capi. cum oporteat, colum. penul. extra de accusa. & Fely. in capitu. 1. colum. vlti. extra de litis contest. Et vide etiam, quod in simili dicit Imo. in capi. proposuisti super glo. 2. extra de proba.

13 ¶ † Sed illud in dubium vocari potest in illo casu, de quo numero ab hinc 2. locuti sumus, cum videlicet primus emptor alteri tertio rem vendidit, vtrum nihilo minus primus ille emptor tenebitur præstare id iusiurandum, de quo tractamus, si id consanguineus petat. Quid enim si contrahentes in instrumento ementiti sunt pretium, & ne emptor cogatur iurare, vendit aut aliter cedit alteri amico nescienti verum pretium, interposita inter eos fide tacita restituendi rem eandem primo emptori, cum ei libitum fuerit (id fiduciam antiqui vocabant, vt dicemus tit. sequen. in præfa. nume. 29. & sequen.) sicque erit aperta via fraudandi consanguineum, eumque grauandi excessu veri pretij, quod vtique ferendum non est, l. in fundo. ff. de rei vendi. & capi. vt circa, in prin. & c. auaritiæ, de elect. lib. 6. cum simi. Et certe si probabilis esset fraudis suspicio, posset dici, & eum primum emptorem cogendum, non obstanti cessione ab eo facta, argu. eorum quæ dicimus de alim. mut. iudi. cau. fac. per totum eum titu. præsertim vero in l. 3. §. opus, & ibi Barto. qui eum dicit multum esse menti tenendum, trahitque ad alium casum, vt ibi videre poteris, & dictum illius dicit multum singu. Ial. in §. sed istæ, col. 3. nu. 24. versi. vnum tamen, Insti. de actio. & quod etiam in simili dicitur in l. si bonæ. ff. de noxa. actio. & quod tradit Bald. post Odofr. in l. quoties, col. 2. versicu. iuxta istam partem. C. de rei vendi.

14 ¶ † At si nulla sit alia fraudis suspicio, tunc incidimus in illud dubium, an cedentis confessio noceat cessionario, de quo per Dyn. Ray. & Barto. in l. seruum filij. §. 1. ff. de lega. 1. eundem Bar. post ipsum Dyn. in l. facta. §. si hæres, col. 2. versi. quæro vtrum confessio, & ibi Imo. & Pau. Cast. ff. ad Trebel. & eundem Bar. in l. si actor, col. 2. versi. ad horum declarationẽ. ff. de pro. & in l. si cum emptore alias l. si cum emptor, in fi. ff. de pact. & in l. si partem, & ibi Flo. in §. 1. ff. quemad. serui. amit. Spec. Ioan. Andr. & Bal. in addi. ipsius titu. de cessi. acti. §. 1. col. 2. versi. sed nunquid sola, Cyn. & Saly. in l. vlti. C. de procu. vbi etiam tractant, an cedens teneatur iurare. Petr. Iaco. titu. de rei vendi. vtili, quę competit ex cess. col. pen. Anto. in capi. quamuis, col. 2. extra de re iudi. [Ægid. Bella. late in capi. ex parte, col. 7. versicu. quinto quæritur, de alie. iudi. mutan. cau. fact.] Raphae. Co. consi. 155. Antognolus, col. 3. versi. ad id autem. Pau. Castr. in l. per diuersas, col. 1. versi. item quando per procuratorem. C. man. & consi. 79. ad id de quo. lib. 1. & Corne. consi. 139. licet, col. 1. versi. nec obstat lib. 1. Alex. consi. 46. circa primum, col. 2. versi. super secundo lib. 5. & Ludo. Gozad. consi. 3. in causa mihi transmissa, col. 2. nu. 8. Nam si confessio non obsit, frustra quærimus de iureiurando illius, quod nihil profuturum sit consanguineo, nihilque obfuturũ secundo emptori. Ideo sufficiet iusiurãdum ipsius secundi emptoris, vt dicitur de procuratore in rẽ suam, cuius solius in negotio, cuius est procurator, vertitur commodum & incommodum. Ideo & eius quoque solus exigitur iusiurandum calumniæ, & non domini, vt nota. per glo. & alios in l. non solum, in princi. ff. de procu. & Barto. in d. l. si actor. eod. titu. cum simi.

15 ¶ † Sed & an in casu nostræ consuetudinis, cum scilicet emptor iurauit verum esse id pretiũ, quod in instrumento emptionis continetur, admittetur consanguineus ad probandum contrariũ videbis postea late hoc eod. titu. §. 4. vbi multa de ea re scripsimus, & dicemus etiã aliquid infra eo. titu. §. 5. nu. 5. vtrũ autem, vbi allego Chas. qui hęc latissime disputat in commentariis, consuetudinũ Burgundiæ hoc eo. titu. *de retraictz*. §. 12. in verbo, *ou par serment des contrahens*, col. 3. versi. item iuramentum, & seq. illum videre poteris.

16 ¶ † Quid denique, si emptor requisitus à consanguineo pretium iureiurando affirmare, id nolit facere. Et sane ex consuetudine Marchiensium hoc eod. titu. §. 11. qui est 270. omnium consuetudinum illius gentis, is priuatur re ipsa ab eo empta, eaque consanguineo adiudicatur. Quod de iure vix obtineret, nisi si forte emptor à iudice iussus id facere, sub pœna priuationis rei, idipsum recusaret. Sed tu hic vide omnino notata in l. 1. §. 1. & iterum. §. hoc autem iudicium. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & in l. qui restituere. ff. de rei vendica. & ex ibi scriptis intelliges, quid hic dicendum sit.

SANS

SANS FRAVDES, SINE FRAVDE

GLO. III.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus an teneatur redddere aliud pretium quàm verum, & sine fraude traditum.*

Consors qui ex statuto in venditione præfertur aliis, tenetur dare tantum quantum ab alio offertur, sine fraude.

2 *Emphyteuta in venditione emphyteusis tenetur, præferre dominum æquale pretium offerens.*

NEQVE 1 enim tenetur consanguineus reddere, nisi pretium quod reuera & sine fraude fuit traditum, ex eo quod in simili tradit Bald.in l.2.in fine. C.de rescindi. vendi. quod stante statuto, vt consors præferatur extraneo in venditione, si extraneus offerat viginti, consors quindecim tantum, id dicens esse iustum pretium, certe non auditur ipse consors, nisi tantum det, quantum ab alio offertur: dum modo id sit sine fraude, & collusione, & pactis æqualibus, per l.vbi. ff.de in diem addic.sed credo, quod voluit allegare, l.si venditor pretio, eod.titu.quæ multum ad hoc facit, cum prior nihil huc spectet.& sequitur Saly.in l.dudum, colum.2.versicu.quæro, statuto cauetur.C.de contrahen.emptio. & Roma.in l.si cum, in princi.ff.si quis cautio.Iaco. Alua.& Cardina.Alexan.in capi.1.§.sed & res, titu.per quos fiat inuesti.in vsi.feud.Raphae.Coma.Fran.Areti. Sozi.& Ias.in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff de verbo.obli.vbi & ipse Areti.dicit, quod in hoc multum solers & prudens iudex esse debet, vt videat si possit perpendere fraudem, in qua (inquit) depræhendenda multum facit enormis læsio pretij, cum aliis coniecturis: quia ad hoc coniecturæ, sufficiunt.l.apud Celsum, in prin.cum glo.ff.de dol.mal.excep.cum simi.

2 § † Et de hoc est tex.in emphyteuta, qui vult vendere rem emphyteuticam, in l.vlti.C.de iure emphyteu.in illis verbis, quantum pretium ab alio re vera accipi potest, & iterum, ibi, tantam præstare quantitatem quantam ipse re vera ab alio accipere potest. Nam cum dicitur, reuera, plane datur intelligi, omnem fraudem, collusionem, mendacium abesse debere, vt etiam ibi nota. Salyce. colum.3. versicu.quæro emphyteuta volens vendere, vbi & ad hoc allegat tex.in l.eum qui, versicu.cum igitur, ibi falsus emptor.ff.de in diem addic.& idem quoque voluit Specu.titu.de Emphy.§.nunc aliqua, versicu.92.nume.115.& Colle. in capi.potuit, colum.4.versicu.sed quid si retulit eod.titu.Et huc quoque pertinent, quæ scribunt Bald.Marti.Lau.Alua.& Cardina. Alexan.in capi. porro, post prin.titu.qual olim.feu.ali.po.in vsi.fe. quod cum ibi dicitur, quod dominus potest æquali pretio redimere feudum alteri venditum, illa verba, æquali pretio, ponuntur ad excludendam fraudem multi enim (inquit Bal.) cõfingut pretia in fraudem aliorum, nam (vt cæteri dicunt) si emptor & venditor colludant de maiore pretio, id quidem pretium non attendetur, per d.l.vlti.C.de iure emphy.

§. TERTIVS.

REBVS autem ita declaratis 1 consanguineo octo tantum dies 2 persoluendo pretio 3 conceduntur intra quos nisi persoluerit, amplius non admittetur 4 ad huiusmodi retractum perdilque nummum aureum vel argēteum dumtaxat, quem consignauerat offerendo retractum.

ET LESDICTES CHOSES declares, Rebus ita declaratis.

GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineo vt præcludatur, via retrahendi, nisi intra octo dies de quibus præsens consuetudo loquitur, pretium soluerit, quid requiratur.*

ERGO EX 1 nostra hac consuetudine consanguineus non est in mora soluendi pretium venditionis, nisi primum emptor ostenderit exhibueritque ipsi, consanguineo suum contractum, id est instrumentum, vt declarauimus in præcedenti.§.prætereaque pretium ipsius iure iurando affirmauerit. Quod non dissimiliter apud Parisienses statuitur, capi.consuetudinum eius gentis 177.atque etiam apud Meldenses, capi.102.Engolismenses, capi.57.& Sanctonenses Angeriacos, c.46.nisi ꝙ hic nõ loquit̃ de instr̃ti ostẽsione, sed tãtũ ꝙ ẽptor debet facere fidẽ de vero cõtractu, & ꝑtio, ad hoc vt cõsãgui.debeat solueř itra statu.tps.

N'A QVE

N A QVE HVYT IOVRS, Octo tantum dies. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio huius.§.qua iubent consanguineus intra octo dies soluere pretium vtrum procedat si emptor, à principio recusauerit, & postea in ius vocatus admittat consanguineum, & si non sic intelligatur, quid statuendum est à iudice vt tempus currat, & nume.4.& 3.*

Statutum id censetur, quod verisimiliter statuentes si cogitassent statuissent.

2 *Creditor qui oblatam pecuniam noluit recipere, & postea non valentem soluere interpellat, eum in mora non constituit.*

4 *Quid si emptor non recusauit, sed captata eius absentia ad domum citatus est, & comparuit, agnouitque retractum ac fecit quod in se est, an iudex possit id tempus octo dierum protrahere, ita vt consanguineus non teneatur intra eos octo dies pretium offerre.*

Tempus à lege vel statuto sine ministerio hominis præstitutum, non potest à iudice immutari.

5 *Dies ostensionis instrumenti, & iurisiurandi, an computetur in tempore octo dierum præfinito solutioni.*

6 *Quid verò si id tempus octo dierum cadat in bisextum, an is pro duobus, an autem pro vno computabitur.*

ID TV SANE' 1 intellige procedere, in casu, de quo loquitur nostra consuetudo, videlicet cum emptor, oblatione à consanguineo facta, cum libens & citra controuersiam admittit. Quid enim, si recuset, ideoque in ius vocatur, ibique forte diutius litigat, tandemque videns forte cõsanguineum longius abesse à loco iudicij, aut etiam illum eam pecuniam, quam in principio paratam habebat, in sumptus litis consumpsisse, aut aliter ea decidisse, dicit se eum ad retractum admittere, exhibetque suum contractum, eumq; & pretium eius iureiurando firmat. Iam sumus extra casum nostræ consuetudinis: ideoque cum in hoc casu non reperiatur statutum tempus, iudex arbitrabitur, intra quod tempus consanguineus pretium afferet.l.1.§.vlti.ff.de iure deliberandi, vbi ita scribitur. Cum dicit tempus, nec adijcit diem, sine dubio ostendit, esse in ius dicentis, potestate, quam diem præstituat.& l.continuus.§.cum ita, in prin.ff.de verbo.obliga.& l.si domus.§.pecunia.ff.de lega.3. Alioquin enim in hoc casu, esset paratissima apertissimaque via emptoribus, fraudandi consanguineos, dum id agerent, quod diximus. Quod minime ferendum est, l.in fundo.ff.de rei vendica.cum simi. Et verisimile est, statuentes, si de hoc cogitassent, aut interrogati fuissent, ita statuturos fuisse, ideoque pro statuto habendum esse, ex sentẽtia gl.in l.tale pactum.§.vlt.ff.de pactis, cum infinitis prope si.& concor.à me adductis repe.l.si vnquam, in prin.nu.56.inter tam multa.C.de reuoc.donat.

2 ¶ † Et alias videmus, quod si creditor oblatam pecuniam noluit accipere, & postea debitorem reperiat, eumque non valentem tunc soluere interpellat non eum constituit in mora, tanquam id agendo in dolo versari censeatur l.si & per emptorem.§.vlt.in fin.iunctà glo.vlt.ff.de actio.emp.& l.illud, ibi, cum omnia integra essent.ff.de peri.& commod.rei vend.& voluit Spec.tit.de arbit.§.vl.versic.pone igitur, & Paul.Castr.qui illam glo.dicit ad hoc notab.in l.si reus paratus, col.2.versi.in glo.ibi, qui præsente.ff.de proc.& in l. Prætor ait.§.si quis paratus.ff.de oper.no.nun. & Alex.in l.si seruum Stichum.§.seq.col.1.ff.de ver.obli.

3 ¶ † Et facit, quod scribit idem Paul. Castr.in l.de pupillo.§.si is cui.ff.de ope.no. nun. & tex.in l.3.§.si quis hęred.ff.de statul.cum dicitur, sed quid si data opera traxerit, an ob id statim, vt adita est, hæreditas, ad libertatem perueniat? quid enim, si tunc habuit, post aditam hæreditatem habere, desijt? Et facit etiam tex.in l.aut qui aliter.ff.quod vi aut clam, qui loquitur de eo qui arctat aduersarium, & quod in simili tradit Alber.post Ray.in l.mora, col.vl.n.32.ff.de vsur. Et ita nũcupatim & in hoc casu statuit consuetudo Aurelianensis, c.290. Nam cum ca.procedenti statutum fuisset consanguineo tempus 24.horarum ad soluendũ emptori pretium venditionis, cum sponte ipse consanguineus ab emptore admissus est ad retractum, mox eod.cap.290.quod confestim sequitur.subdit, quod si super retractu lis oriatur post contestationem, est in arbitrio iudicis tempus soluendi præstituere. Et eadem prope est consuetudo apud Senones, c.56.& Lorrenses in præfectura Montargij, hoc tit.12.Et vide etiam, quæ dicam infra in fine huius, titu.quæstio.5.

4 ¶ † Et hæc quidem vera sunt in ea specie, de qua locuti sumus, cum videlicet emptor iniuste recusat. Quid enim, si nulla ipsius culpa interuenit, sed forte è diuerso consanguineus diem captauit, qua emptor domo abesset, & ei oblationẽ facit ad domum, eumque citat in causa retractus ad longũ diem, quo emptor adest iudicio, agnoscitque retractum, & suum cõtractum exhibet, illumque iurat verum esse? Vel etiam consanguineus emptorem ipsum conuenit, qui eum continuo admittit ad retractum, & confestim vterque iudicium adeũt pro liquidatione impensarum, & liquidatione facta, emptor contractum exhibet, & eum iurat verum esse, vt dictum est. Et tunc crederem esse locum huic nostræ consuetudini, nec iudicem posse id tẽpus octo dierum producere, quin si id fecerit, curret tamen id tempus cõsanguineo, per id, quod in simili voluerunt Gul.& Cu.& Albe.in l.cum post mortem.ff.quan.actio.de pecu.est anna.quod si ei cui competebat exceptio non numeratæ pecuniæ, & ex biennio restabant 15.dies tantum, iudex pręstituerit tempus vnius mensis ad eam proponendam, is tamen post eos quindecim dies, qui biennium integrum conficiunt, non admittetur, argu. illius, l.& l.propter litem.§.1.ff.de excus.tutor. Et illud

illud in vniuersum constat, iudices non posse tempora à lege vel statuto sine ministerio iudicis præfinita producere, nec mutare in præiudicium partium, per.§.si vero solum, in fi. in Authen. de nupt. Dy. in c. indultum, col.4. de reg. iur. lib.6. & Albe. in l. in senatusc. §. vlt. nu.2. ff. ad S.C. Turpillia. cum concor. à me traditis infra §.8. glo.2. nu.14. sed & pro ea. Et vide etiam, quæ diximus supra. §.1. in gl. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu.31. præsertim, & seq. Ego tamen hoc casu appellandum à iudice tutius censere in nostra Francia, in qua omnino parendum est sententiæ, vel appellandum, nec locus est nullitati quam vocamus, in sententiis.

5 § † Vtrum autem in hoc, octo dierum spatio statuto præfinitoque solutioni prætij comprehendatur is dies, quo emptor post ostensionem instrumenti & affirmationem pretij admisit consanguineum, vt sic illud tempus currat de momento in momentum. An vero præter eum diem current & alij octo dies, plane intelliges ex his quæ generaliter super huiusmodi dubiis latissime tractauimus supra huius titu. §.1. in verbo, *& iour*, vbi videre poteris.

6 § † Sed quid si id tempus octo dierum incidat in diem bisextum, an is connumerabitur pro duobus, an pro vno tantum? Et certe si de anno ageretur, id biduum pro vno haberetur in fauorabilibus, & pro duobus, in odiosis, vt diximus supra eod. titu §.1. glo.10. in verbo, *dedans l'an*, nu.123. vigesimotertio. At hic non de anno, vt illic, sed de diebus agitur, scilicet de octo diebus, quo casu semper id biduum bissexti pro duobus diebus computatur. Ita enim voluit Iac. Rauen. & post eum Alberi. in l.3. §. minorem. ff. de minor. & est optimus tex. in l.2. in postremo casu illius. ff. de diuer. & tempora, præsc. vti eum tex. intelligit Hugo, relatus ab Accursio quanquam aliter intelligunt Io. & Bulg. vti & is retulit. Verum sententiam Hugonis Bar. ibi, & omnes, vt ipse dicit, sequuntur.

A PAYER, PERSOLVENDO. GLO. III.

SVMMARIVM.

1 *Emptor à consanguineo de retractu appellatus an possit cogi habere fidem de pretio.*

2 *Consanguineus an possit compensare debitum cum pretio, & nu.3. cum multis seq.*

Compensatio vim solutionis habet, etiam in statutis & nu.6.

Conditio soluendi compensatione impletur.

3 *Compensans necaliter soluens, an eximatur religione iuramenti quo astrictus, erat ad soluendum, & nu.6.*

Et eo quoque de soluendo verè, & non per iuris fictionem.

Etiam in debito post iuramentum contractum.

4 *Emphyteuta compensans non cadit emphyteusi.*

Compensatio obijci potest, etiam si statuto omnis exceptio tollitur præter quàm solutionis.

5 *Dominus compensat in retractu feudali.*

Compensatio locum habeat in omnibus actionibus personalibus realibus, & mixtis.

6 *Compensatio an sit vera solutio.*

7 *Compensatio, an admittatur in retractu conuentionali.*

8 *Consanguineus an debeat expressim declarare compensationem, an verò si taceat, & ablatur tempus excludatur à retractu, & nu 9.*

Quid in retractu conuentionali.

10 *Et an in id sit adeundus iudex, an verò & extra iudicium opponi possit.*

11 *Et quid si consanguineus continuò probare non potest debitum, intra quod tempus id facere debet, ne cadat retractu, & nu.12.*

12 *Et quid si consanguineus deficientibus promptis probationibus deferat iuramentum emptori.*

13 *Consanguineus vtrum possit compensare cum pretio debitum creditoris cuius cessionem habuit.*

14 *Consanguineo an satis sit, si intra tempus præstitutum solutioni pretij offert pignora, aut fideiussores.*

Condemnatus soluere an liberetur dando pignora vel fideiussores, & nu.15.

16 *Debitor qui promisit soluere, vel dare pignora, aut fideiussores non liberat ea dando, sed potest soluere compelli.*

Electio in alternatiuis an sit debitoris.

17 *Debitor carcere non liberatur offerendo fideiussores.*

HOC IN LOCO 1 in mentem venit glo. notabil. in l.1. in verbo, necessitatem. C. de comm. ser. manumis. quæ hanc nobis doctrinam præscripsit, quod cum quis à lege vel statuto cogitur alieni vendere (vt in eo casu, & alijs multis collectis à glo. in l. Iulianus. §. idem Celsus. ff. de act. empt. & in l. nec emere, & ibi quoque Guil. Cu. Alb. & Ias. C. de iur. delib. & alijs, quos adduximus supra, in præfa. huius titu. nu.15. imo & quod etiam in fi.) his igitur casibus, & alijs, si qui sunt quibus quis cogitur, tum demum is cogitur, si prius soluatur pretium, neque enim tenetur habere fidẽ de pretio, vt ibi (inquit ea glo.) innuitur, & per d. l. Iulianus. §. offerri. ff. de acti. empt. Et ad hoc illam glo. expendit, & sequitur Bald. ibi.

2 § † Sed quæstionis est, an hic sufficiat compẽsare debitum, quod videtur, cum id vim solutionis habeat, l. si debitor. ff. qui pot. in pign. hab. vbi, scribitur, cum creditum compensatur, perinde haberi, ac si creditori pecunia soluta esset, nec enim, interesse soluerit, an compensauerit. Ex qua Alb. ibi, & nostri Doct. vbique annotant, eum soluere, qui compensat, vt per Barth. Brix. quæst. venerabil. 33. quęritur vtrum excõmunicatus, Bar. in l. aufertur. §. qui compensationẽ. ff. de iur. fisci. & in l. diuortio. § ob donationes, in 2. opp. ff. sol. mat. Albe. in l. si quid à fideiussore, post prin. & in l. quod Labeo. ff. de cõpen. Bal. in l.2. post prin. C. de cõpen. & in l. tam mandatori, col.2. versi. sed hic dubitatur. C. de non. nume. pecu. Ange. consi.259. quędã domina,

domina, col. 2. Rapha. Fulgo. consi. 131. Gaspar, col. pen. & consi. 141. Nannes, paulo ante fi. Pau. Cast. qui & id dicit procedere in statutis, consil. 328. quod Nannes, col. 1. lib. 1. & Corn. consil. 111. videtur, col. 2. in litera est, eod. lib. 4. & Doct. vbiq;. Et id quoque probat tex. in l. vel permutauit. ff. de liber. cau. vbi dedisse intelligendus est, qui compensauit, & l. dedisse. ff. de verb. sig. vni est similis, tex. & facit l. amplius. ff. rem ratam hab. Idque intantum, vt licet conditio debeat impleri in forma specifica, vt nostri loquuntur, nec possit per æquipollens impleri. l. Mæuius, & l. qui hæredi. ff. de condi. & demon. habeatque vim solennitatis, & eius quidem non leuis. Bal. in Auth. matr. & auiæ, col. 1. C. quam mul. tut. offic. cum multis concor. à me adductis infra titu. seq. §. 2. nu. 3. & eo quidē. Et formæ, vt tradit Philip. Deci. consi. 11. quoniā, col. 6. nu. 8. ad med. versi. solum contra testamentum: tamen conditio soluendi impletur per compensationem. l. si peculium. §. de illo. ff. de statuli. quam & in hoc expendunt Doct. vbique.

3 § † Et huius quidem l. ar. Bar. in l. amplius, col. vlt. & ibi quoque Ang. Raph. Co. & Alex. in addi. Bar. ff. rem rat. hab. tradunt eum, qui iurauit soluere, non incurrere, in periurium, si compensat. Quod & idem voluit Io. Fab. in §. in bonæ fidei, col. 4. versi. quid ergo dices, & ibi etiam Ioan. Pla. col. 1. ad fi. Insti. de actio. Bal. in c. ad nostram, lo 3. versi. quæro an qui iurauit, & ibi quoque Pan. col. vlt. versic. sed contrarium, extra de iureiur. vbi & ipse Bald. dicit id procedere, etiam si quis iurauerit se soluturum vere, & non per iuris fictionem: quia ista fictio realiter idem est quod veritas, & eandem habet vtilitatē, & ideo exorbitat ab omni regula fictionum, l. singularia. ff. si cert. peta. & idē Pan. in c. cum dilectus, col. 8. nume. 23. versi. alium casum, extra de ordi. cogni. & in c. cum inter, col. pen. nu. 25. versi. ad hoc quod not. extra de excep. Imo. in l. Iulianus, lo 1. ff. de cond. & demon. Rom. in l. eum qui. §. 1. ff. de iureiu. Alex. consi. 12. versi. viso themate ante scripto, col. vlt. versi. nec obstat sextum arg. lib. 2. Sozi. qui hanc rem late examinat in d. l. Iulia. col. pen. versi. vlt. quærit. ff. de condi. & demon. vbi tamen in fi. id intelligit procedere in debito post iuramentum contracto. Tynda. qui similiter intelligit in tract. cōpensationis, col. 26. ver. redeamus ad materiam, vbi & id latissime disserit. & Steph. Bert. consi. 1. in fi. lib. 1. & consil. 94. puto, col. 2. nu. 7. lib. 2. & consi. 153. existimo, col. 2. nu. 11. eod. lib. 2. & consil. 44. pro pleniori, col. 2. lib. 4. Aufr. deci. Thol. 1. & primo fuit quæsitum, & iterum decis. 139. item fuit quęsitū si ego.

4 § † Et hinc quoque videmus, quod emphyteuta, qui non soluit pensionem biennio vel triennio cum dominus tantundem ei deberet, non cadit emphyteusi, si sit paratus compēsare, vt post alios Antiquiores voluerunt Spe. & Ioan. Andr. in additio. illius titu. de emphy. §. nunc aliqua, versi. 79. nu. 101. Abb. antiquus in c. bona fides, & ibi Anto. in vlti. notab. & Imol. col. 6. & Pan. col. vlt. & Barb. col. item vlt. extra de deposit. Odofre. & Raphae. Fulgo. in l. si constat. C. de compensat. Albe. in l. cū aliter. ff. eod. titu. & in l. 2. col. 5. versi. si dominus erat, qui est sub nu. 16. & ibi Ias. col. 16. versi. decimonono. C. de iur. emphyt. Ioan. Fab. in §. in bonæ fidei, & ibi quoque Ioan. Plat. & Ias. charta vlt. Zasius col. pen. Insti. de act. Bald. in sua Marga. in verbo, emphyteuta, col. 2. versicu. emphyteuta potest. Ro. dum Spec. vbi supra allegat. consi. 204. pro discutienda, col. 2. versi. nec refragatur. Sozi. consil. 99. in causa eximij. col. 2. versi. secunda dubitatio, lib. 1. & Fran. Curt. senior, qui id dicit in palatijs observari, consil. 71. super controuersia, col. pen. uersi. transeo ad tertium. Et neminem hactenus legi, si me non fefellit memoria, qui contrarium, teneat præter Guil. Cu. & Petr. Iaco. qui eum citat in titu. de actio. in rem pro re emphy. col. 3. versic. item est notandum, quod si prædicto. Et facit etiā quod ab Ange. responsum est consil. 132. quidam nomine Nicolaus, quod si ex statuto non potest opponi, nisi exceptio solutionis, poterit tamen cōpensationis, & sequi. Alex. d. consi. 12. col. vlti. ver. non obstat sextum, lib. 2. & Guip. Pap. dec. Delph. 171. reperio, col. vlti. & iterum deci. 174. vlterius, in fin. rursusque in commentarijs statuti de literis compulsorijs, vbi id dicit vidisse se semper obseruari, & Iaco. Rebuf. in l. nemo carcerem, in additi. C. de exact. trib. lib. 10. Anto. Bauer. in tracta. de virtute iuramenti, nu. 33. & Steph. Ber. consi. 280. tria, col. 1. lib. 2.

5 § † Et nuncupatim in casu retractus feudalis, admittendum esse dominum ad compensandum, tenuit Caro. Molen. in suis consuetu. Parisi. commentarijs, titu. 1. §. 13. glo. 7. nu. 10. vbi, & hanc addit rationem. Nam vt vere soluatur, non stat per compensanten, sed per aduersarium, qui distulit soluere, quę ratio probatur ex l. 3. §. cum igitur. ff. de statu lib. cum dicitur, proinde defendi potest & si non vult exigere, vel ipse soluere, vt hinc habeat vnde conditioni pareat, libertatem competere, quem tex. in id expendit Bar. in d. l. amplius, ad fi. ff. rem rat. hab. Addit & Molen. (vt ad eum redeamus) hæc maxime procedere in hoc casu retractus, cum emptor potius debitā sua soluere, quam aliena acquirere debuerit. Sed id tantum obtineret in debito contracto ante acquisitionem. Hanc autem potes aderere rationem ad hunc nostrum retractum, quod cum res à consanguineo retrahitur, emptor vicem subit venditoris, vt qui vendere consanguineo debet eodem pretio, venditori autē pretium petenti potest objici compensatio, l. si ex venditione, & ibi Docto. C. de compensa. Nam & ea locum haet in omnibus actionibus, & realibus, & personalibus, & mixtis, l. vlti. & ibi Bal. C. eod. titu.

6 § † Aduerte tamen, quia id in nostro casu nō est sine dubio, quandoquidem compensatio non vera & propria, sed ficta atque impropria solutio est, per d. l. Iulianus. la 1. ibi, quasi dederit. ff. de cōditio. & demonstr. quam Doct. vbique ad compensationem trahunt. Hincque occasione sumpta Bar. ibi in fi. dicit eam l. facere ad eam quæstio. de qua supra diximus, vtrum qui iurauit dare, à iuramento liberetur compēsando, de quo (inquit) in

c.ad nostram. le j. extra de iureiu. ex quibus videtur secum hac in re pugnãs, tenere compensationem non liberare à iuraméto. quia gl. Inno. Host. Io. And. Collecta. Anto Imo. sibi contrarius, & omnes pręter Bal. & Panor. id tenent in eo.c. per eũ tex. & ibi inter cæteros Fel. col. vlt. dicit hanc esse communem opin. & Io. Ana. & Maria. in c. querelam, eo. quoq; tit. Rom. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. obl. dum tractat, an iuramentũ faciat præcisè cogi ad factum. Matthes. notab. 54. nota, ꝙ iuramentũ. Alex. sibi contrarius, cons. 91. visis actis. col. 2. vers. secundo principaliter, lib. 2. Franc. Aret. cons. 99. longitudo, col. 2. ver. 3. vbi & hanc dicit esse communiorem opi. Ias. latè in l. cũ qui. §. j. col. j. & ij. ff. de iureiur. & in l. si pecuniam, in princ. col. pen. versic. tertio facit. ff. de condi. ob caus. & in d. §. in bonæ fidei, col. pen. & ibi etiam Zasius, col. vlt. Instit. de act. & idem Ias. consil. 41. in duabus, col. 2. vers. præterea dominus Io. lib. 3. & Steph. Bert. sibi cõtrarius consi. 154. voluissem, num. 2. lib. j. & consil. 305. viso casu, col. j. eo. lib. j. & Matth. Afflict. decis. Neapol. 164. die septima: vbi tamen intelligit, si debitor non adeo opprimatur paupertate, vt possit soluere. & deci. 381. quędam Hippolyta, col. j. & Lud. Gozad. consi. 32. dominus. col. 2. versi. non obstat & secundum, & cõsil. 69. videtur. col. j. num. 4.

7 ¶ † Igitur vt lõgo veluti postliminio redeamus ad nostrum casum retractus proximitatis, si compensatio sit ficta solutio, vti vere est, & nemo contradicit, quomodo de ea intelligentur statuta loquentia de solutione quæ propriæ, verè ac strictè non fictè, nõ impropriè, nõ latè intelligenda sunt, vt vbiq; nostri conclamant. Præsertim autem hoc nostrum statutum, quod plerique existimant esse contrarium iuri cõmuni, & præterea iniuriosum, ac graue, vt diximus supra in rub. num. 60. quamobrem sunt multi, & seq. Verum eæ rationes non procederent in tractatu cõuentionali, vt qui multo fauorabilior sit hoc proximitatis, népe qui ex conuentione partium est: ideo nõ dubito, quin in eo sit admittenda compensatio. Nisi si quis diceret, verba quoq; contractus strictè esse interpretanda. l. quicquid. ff. de verb. obl. cum simil. Quod autem supra diximus de emphyteuta compensante (vt id obiter dicamus) non est sine dubio, vt videre licet in addit. Pet. Iac. quo loco supra citauimus, cuiuscunque illæ addit. sint: auctoris enim nomen non inscribitur.

8 ¶ † Sed si recipimus eam opin. quæ dicit sufficere compensationem in retractu proximitatis, quæri potest, an necesse sit consanguineũ expressim declarare emptori, velle se compensare: an verò, si taceat, & interim labatur tempus, quo solutio fieri debuit, excludetur à retractu, tanquam solutione non ficta. Quod videri posset. Nam licet compensatio ipso iure fiat, intelligitur si petatur, per l. vltimam. C. de compens. gl. & Doct. in d. l. si constat. eod. tit. cum concor. à me collectis in l. si vnquam, in varbo, reuertatur, nu. 13. Verum Ioã. Fab. in d. §. in bonę fidei, vbi supra, in ea est sententia, vt semper & in omni casu, in quo cessatio solutionis affert præiudicium, quantum ad pœnam, vsuras, interesse, vel alias in quocunq; effectu moræ, fiat ipso iure compensatio, sine alia declaratione siue petitione, per tex. ibi, & quia vbi nulla mora est, ibi nulla quoque petitio est: vel si quædam est, potest exceptione summoueri. l. nulla intelligitur. ff. de reg. iu. & l. lecta. in fi. ff. si cer. pet. Cum igitur effectus compensationis tollat effectum petitionis, vel ipso iure, vel per exceptionem, sequitur quòd & omnem moræ effectũ tollit, quocunque modo mora contrahi possit.

9 ¶ † Et idem quoq; voluit Pet. Iac. in d. tit. de actio. in rem pro re emphyt. vbi supra. Alber. in l. si quid. ff. de compensat. Imo. in d. ca. bona fides. col. 5. versi. vlterius potest quæri. extra de deposit. vbi loquitur in illo casu emphyteutæ, qui nè cadat emphyteusi, vult compensare, & id dicit menti tenẽdum. & Pet. Anchar. consi. 6. pro parte, col. 3. in 4. dubio, vbi ex hoc pulchrè dicit impediri præscriptionem. & consi. 235. prima facie, ante fi. & Soc. in eodem casu loquens, in d. consil. 99. vbi supra. lib. j. & similiter Ias. in d. l. j. in 19. q. versi. vnde videretur. C. de iure emphyt. & Carol. Ruin. consil. 148. casus iste, col. j. lib. j. Et id generale esse, vbi agitur de euitanda pœna, vel vsuris, vt per gl. & Docto. in l. j. & in d. l. si constat. C. de compensatio. & Panor. in d. c. bona fides. col. vlt. Raph. Fulg. consi. 196. ad id de quo, col. j. & Alex. consi. 74. viso titulo, col. j. versi. sed præmissis, lib. 5. & consi. 196. visis. col. 2. lib. 7. & Doct. vbique. Sed vide, vtrum id tutum sit in hoc casu, in quo consanguineus venit iure speciali, tractatq; non de damno, sed potius de lucro, vti asserunt Host. Io. And. & Pet. Ancha. in ca. constitutus. extra de in integr. restit. & diximus latius supra. §. j. in gl. 10. in verbo, *dedans l'an*, in 24. q. In retractu autem cõuentionali nihil est, quod in hoc dubitare debeamus, vtpotè, in quo venditor certat de damno vitando.

10 ¶ † Ex quibus soluitur & aliud, quod hic oriri posset: an scilicet necesse sit adiri iudicem, vt fiat hæc compensatio: an verò & extra iudicium fieri, siue opponi possit. Nam si non opus sit aliã huius rei fieri declarationem, frustra de iudice quærimus. Cæterum Alber. in l. si quid à fideiussore ff. de compen. tradit compensationem opponi posse extra iudicium, idq; communiter teneri & obseruari. & idem quoque dicit ipse Alber. post Iacob. But. in l. debitor. ff. de neg. gest. affirmãs satis esse, vt eius rei fiat protestatio corã testibus. Et id quidem fieri tutius est, etiã si communiter tenetur, nulla opus esse protestatione, aut declaratione, cum agitur de vitanda pœna, vsuris, aut interesse, vt diximus in præcedenti vers.

11 ¶ † Sed & illud in dubium venit, si consanguineus in promptu probare non possit debitũ quod sibi ab emptore deberi contendit, sed breui quopiam tempore probaturũ se offert: quod fieri potest. cum quantum ad id, idem est iudicium debiti liquidi, & non liquidi, sed proximè liquidandi, vti per l. vlt. C. de compen. voluit Bar. in l. in compensationem, in fi. ff. de compensat. Quæro igitur, quantum tempus in id statuendum est. Quidam id

id relinquunt arbitrio iudicis,gl.in d.l.vlt.in verbo,indaginem,& ibi Iac.Ra.Pet.à Bell. per Cy.in 10.q.Bal.in 2.oppo.& Sal.col.2.in 7.oppo. ijdem Iac.Pet.& Ang.Aret.in d.§.in bonæ fidei.Institu. de act.Collect.Anto. & Barba.in d.ca.bona fides. extra de depo.Bal.in l.si ex falsis.col.2.versi.sed ta lis obiectus.C.de transa.& in l.in causa. C.de cōpen.& in Auth.& consequenter,col.2.vers.extra quæro nunquid liquidato.C.de sent.vbi id intelligit,modo non excedat duos menses. & Soc.con si.65.conclusio,col.3.versi.confirmo hoc,lib.4.& Steph.Bert.cons.289.tria,col.2.num.7.lib.2.Alij simpliciter dicunt,id fieri posse,& debere intra ipsos duos menses, per l.aufertur.§.qui compensationem.ff.de iure fisci.in qua opin.fuere glo.in d. c.bona fides,in gl.vlt.in fi.& ibi Host.& Io.Andr. vterque in fi.de depo. & Dy.in d.§.in bonæ fidei. in vlt.q. & ibi quoque Nic.Neap.in 4.q.gl.& Ias. nu.74. Instit.de act.

12 ¶ † Alij denique, intra tempus, quod daretur reo ad soluendum per d.§.qui compensationem. ibi enim dari duos mēses,quia idem tempus præstituitur debitis fiscalibus,l.in fraudē.§.fiscalibus, eod.tit.& olim omnibus condemnatis dabatur,l. debitoribus. ff.de re iud. Ideo si nullum tēpus datur ad soluendum,nec ad liquidandū dari debet. Ita enim voluit Bar. in d.§.qui compensationem, Bal.in d.§.in bonæ fidei,& ibi quoq; Ioā.Fab.col. 8.in paruis,versi.sed quid vocas.Instit.de act.Pet. Anch.Imol.& Panor.qui tamen distinguit in d.c. bona fides,de depo.& Alex.cons.61.etsi puto,col, j.lib.3.quod cons.reperitur cons.95.lib.5.& Tyndarus in tract.de compen.char.pen.versic.vtiliter circa præmissa,vbi id temperat. Quanquam quod ad postremam opin.pertinet, dubium facit, quod non simpliciter duo menses dabantur ad soluenda debita fiscalia, sed tantum in minoribus summis:in maioribus autem tres menses concedebātur,vt scribitur d.§.fiscalibus, vt proinde non possit dicere d.§.qui compensationem, respexisse ad tempus concessum condemnatis,sed illud tempus duorum mēsium præcisè præscripsisse in quibuscunq; causis. Igitur in casu nostro has omnes opi. iungendo, crederem id faciendum intra tēpus arbitrio iudicis statuendum,modo nō excedat tempus octo dierum,quod datur ex nostra consuetudine ad soluendum pretium:vti & in retractu feudali voluit Caro.Molen.in d.tit.j.§.13.gl.7. ad fi. vbi ex ijs infert,ꝙ si dn̄s volens retrahere, non habet promptas probationes debiti, & velit deferre iuramentum emptori,id facere potest,modo emptor iurare possit intra tempus in id statutum. nā si ab eo loco absit longius,vt id præstare non possit,imputandum est dn̄o,qui ita se arctauit:& nisi soluat intra tempus,cadet retractu.Pro quo est optimus tex.in l.2.§.si quis rn̄,ibi, sic ipse se arctauerit.ff.si quis cau.& in l.cū postulassem, in prin. ibi,quia tardius experiri cœperim.ff.de dam.infe. Et facit, quod in simili tradit Bal. in l.si à re.C.de pact.inter empt.& vend.

13 ¶ † Sed & illud quæri potest, si compensatio hic locum habeat, quid si consanguineus accepit cessionem debiti à creditore emptoris, an & hoc debitum poterit compensare cum pretio. De quo vide gl.in l.si quis in rem suam,in verbo,& nō in fraudem,& ibi Bar.Bal.& Ang. ff.de procur.Dyn. Bar.in l.doli.ff.de noua.& eundem Dy.in c.is qui in ius,col.vlt. de reg.iur.lib.6 Spec.in tit.de procur.§.vlt.vers.sed nunquid contra procuratorem, Cy.Io.Fab.Alb.Bal.Ang. & Sal.in l.eius.C.de cōpen.Bar.in l.qui duos.in prin.ff.de leg.2.Alber.in l.j.col.2.versi.item quærit,cum hic.C.etiā ob chirog.& in l.apud Celsum. §.de auctoris dolo. ff.de doli mali except. & in d.l.doli, col.j.nu.4. & seq. ff.de nouat. & in l.in his officijs. ff.de reg.iur.Ioā. Fab.in d.§.in bonæ fidei,col.vlt.versi.item potest quæri.Insti.de act.Pet.Iac.in tit.de rei vendic.vtili,quæ competit ex cessi.col.5. versi.item non cogitur.Imo.in d.c.bona fides.col.5.vers.potest etiā quæri,extra de deposit.Pau.Castr.consil.181.viso puncto,col.2.ver.quod autem exceptio,lib.j.Stepha.Aufre.decis.Tholos.93.item fuit quæsitum si cotam.ad fin.Matth.Afflict.d.decis.Neapol.163. die septima.colum.2.versi. sed in dicto processu. Quamuis scio,multos ex ijs loqui in specie diuersa,an videlicet compensatio possit opponi aduersus cessionarium: sed eorum multæ rationes ad hunc quoq; contrarium casum pertinent. Et hæc quidem omnia obtinent, & in retractu conuentionali.

14 ¶ † Postremò,quia hæc nostra consuetudo vtitur verbo,soluendi,cum dicit,*payer*, quid si intra hos octo dies consanguineus offerat idoneos fideiussores,aut pignora,nec aliter soluat. Dic non id esse satis:neq; enim offerre,aut dare fideiussores, quantumuis idoneos,soluere est,per text.in l.4.§. ait prætor.ff.de re iudi.vbi condemnatus soluere, non liberatur dando idoneos expromissores.& in l.quod si non soluere.ff.de pig.act. & in l.item liberatur.§.qui paratus. ff.quibus mo.pig.vel hypo. sol.ex quo Bar.ibi pulchrè dicit, cōdemnatum ad pœnam pecuniariam:& si eam intra certum tempus non soluerit,ad pedis amputationem: non liberari ab hac posteriori pœna dando fideiussores. Quod & idem tenet ipse Bart. non obscurè in l.si pecuniæ,per eum text. ff.vt in pos.leg. & in l.eum qui. ff.de priuileg.cred. & apertissimè Bald.in l.j. paulò ante fi.& ibi quoq; Rom.& Alexan.col.j.& Ias.col.quoq; j.per gl.ibi, quam ipse Bal.dicit singul. ff.qui satisd.cog. & Alex.in d.l.4.§.si ex conuentione,& ibi item Ias.in d.§.ait prætor.in j.notab.Ang.Are.in tract.malefic.in verbo,quas si nō soluerit,le j.num.9.sed vnum.Pet.Ferra.in tit.forma libel.in act.hypo.in verbo,satisfacere de debito memorato,col.j.versi.sed hic insurgit, & Phili. Deci.in l.nemo dubitat.ff.de reg.iur.licet Bart.ibi dubitet,relinquatq; indecisum.

15 ¶ † Sed illam sententiam confirmat,quod idē Barto.tradit in l.statuliberos.§.si quis acceperit.ff. de statulib.& in l.j. ff.de custo.reo.ꝙ si ex statuto cōdemnatus ad pœnam quampiam pecuniariam. si eā non possit soluere, capite punitur,nō se huic pœnę eximit offerendo fideiussores.De quo tamē vide Ang.& Imo.in l.j.ff.de iniusto testa.Facit itē

optimè

optimè tex.in c.cum aliquibus,extra de re iud. vbi condemnatus ad tradendã possessionẽ cuiuspiã rei,non satisfacit dando pignora, ex quo Bal.ibi dicit,condemnatũ ad soluendũ,non intelligi soluere,offerendo pignora, & fideiussores.Ideò(inquit)si is qui condẽnatus est in centum,& nisi ea soluerit,intra aliquod tp̃s,in duplum,non liberatur à duplo,offerẽdo pignora, vel fideiussores:de quibus ẽt vide Barb.latè con sil.15.p̃clarè,in j.dubio,lib.2. Et ad hæc oĩa facit gl.in l.satisfactio.ff.de solut.Sed intellige in casu nostro,cũ pretium est certum & liquidũ. Alioquin satis erit offerre fideiussores idipsum soluendi, cum liquidatum fuerit,per text.in l. statuliber.ff.de statuliber.cum sim. & concor.à me traditis supra.§.j.in glo.19.in verbo, *luy denement acertiore du pris*,num.2.& seq.

36 ¶ † Adeò aũt vera sunt,quæ supra diximus,vt si debitor promiserit soluere,vel dare pignora, aut fideiussores, intra aliquod tp̃s,nõ liberabitur offerendo pignora vel fideiussores,sed cogi nihilominus præcisè poterit soluere, vt voluerunt Guil.Cun.& Bar.in l.quamuis,in prin.per eum tex.ff.de pig.act.& Bal.in margari.in verbo,alternatiua,versi.5. & sequitur Pau.Cast.in d.l.4.§.si ex conuentione,in fi.ff.de re iud. vbi id dicit perpetuò menti tenendũ. & rursum in l.cum proponas.la 2.etiã in fi. C.de transact.& Alexã.in l.j.col.j. ff.qui satisd.cog. vbi id dicit sing.& Fel.in c.inter cæteras,col.2.extra de rescrip.& Catel.Cotta,qui & id singul.dicit,memor,alternatiuorũ. Tametsi Roma.in d.l.j.qui satisd.cog.tenuerit contrariũ, per l.pen. ff.qui. mo.pig.vel hyp.sol.Et pro eo benè ẽt facit,ꝙ in alternatiuis electio est debitoris,l. plerunq; ad fi.ff.de iure dot.cũ sim.Sed d.l.pen.non probat Rom.sententiã,quia ibi creditor spõtè recipit, vt ibi quoq; notatur. Quod aũt de alternatiuis dictum est, procedit, cũ quælibet earum est in obligatione: secus, si vna tm̃ sit debita, altera verò pro illius cautione siue securitate ꝓmissa, vt multi ex supra dictis sciẽter declarauerunt.

37 ¶ † Non omittam tñ, ad prædicta benè facere tex.in l.promissor.§.vlt. ff.de constit.pec.cuius hæc verba sunt: Constituto satis non facit, qui soluturum se cõstituit,si offerat satisdaturum. Et quod per eũ tex.voluit gl.in l.vlt.§ j.in verbo,cogẽdum,ibi sed si simpliciter. ff.si cer.pet. ꝙ qui simpliciter promisit, non liberatur dãdo fideiussores.Nã creditori satisfieri debet, quẽadmodum voluit l.si rẽ.§.omnis.ff.de pign.act. Et eam gl.Bal. ibi, & post eum Ludo.Bol.in secundis interpretationibus dicunt singul. ad id quòd debitori incarceratus ob debitum, non potest carcere liberari offerendo fideiussores. Id quod etiam dicit idem Bald.in sua marg. in ver.debitor,col.2.ver. si debitor propter debitum: Nisi (inquit) fuerit incarceratus ob fugæ suspicionem:tunc enim datis fideiussoribus esset relaxandus,per l.si fideiussores. Aliàs,l.si fideiussor.§.vltimo. ff.qui satisd.cog.

NE SERA PLVS RECEV, AMPLIVS non admittetur. Glo. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo si simpliciter tempus octo dierũ præstituisset,an consanguineus post illud tempus esset audiendus. Et an eo casu possit moram purgare,& nu.2.3.& 4.*

Tempus à lege præstitutum an priuationem inducat absq; moræ purgatione,& nu.2.3.& 4.

2 *Tempus à lege, vel statuto præfinitum impedit moræ purgationem per illud tempus, quamuis aliud sit si à iudice sit statutum.*

Temporis lapsus tacitam renũciationem inducit.

Renunciare videtur qui non paret terminis à lege statutis.

3 *Tempus constitutionis est pro forma ipsius.*

5 *Impedimentum an excuset cõsanguineum qui intra octo dies non soluit pretium. & nu.6.*

7 *Quid si consanguineus qui non solnit intra id tempus octo dierum,nouam oblationem facit.*

1 QVID † si hæc consuetudo id nõ adiecisset, sed simpliciter statuisset tempus octo dierum: vtrum elapso eo tempore,cõsanguineus esset audiendus ad purgandã moram. Quod videri posset,ex eo ꝙ scribit glo.in c.cupientes.§.quod si per viginti,in verbo, expectari,lib.6.ꝙ tempus à lege præstitutum, ita demum tm̃ inducit priuationem iuris absque moræ purgatione,si sit canon latæ sententiæ,aliàs minimè.& ibi eã sequuntur Io Mol.Arch. Io.And.Pau.Eleaz.Pet.Anch.Imo.Dom.& Philip.Franc.ibi & Ang.cons.64.qm̃ nihil est, col. j.cum alijs multis concor.quos tibi abũdantissimè collegi in nostris commentarijs in l. si vnquam,in verbo,reuertatur, nu.255. decimum quod à superioribus.C.de reuocan.donat. Hic enim nihil est,quod videatur esse latę sentẽtię.

2 ¶†Contrarium tamen verius est, ex his verbis, *ne sera plus receu*, quæ purgationem moræ tollunt,nam si posset purgare morã, reciperetur. Et quia etiam, cum à lege, vel statuto tempus statuitur, post illud tempus nõ admittitur quis ad purgandam moram,etiam si id adiectũ non fuerit, vt expresè voluit Inno. in c.cum in tua. & ibi quoque Panor.col.vlt.& Card.Alex.col. antep.versic. quæro tertiò circa prædicta,extra qui mat.accus.poss.per tex.in l.vlt.ff.de decret. ab ordi.facien.quæ. l.loquitur de lege municipali,& in l.ob commissa. C.de adulte.Et idem etiam voluit Bal.in l.diffamari.col.2.versic.expedito tex.C.de ingenu.manum. vbi & ad hoc dictos text.allegat, & ex hoc not.differentiam temporis à lege, vel statuto præfiniti,& à iudice.& idem Bal.in l.j.in princ.C.de integ.restit. vbi dicit, ꝙ lapsus termini tacitã renunciationem inducit,ꝑ tex.ibi, & in l.bonorũ.ff.rẽ rat. hab.& not.in l.si ego.ff.de neg.gest.vbi & ipse

 Bal.

Bal. idem voluit ex gl. ibi. & idem Bal. in l. si ea, col. vlt. versic. & nota q̃ in termino hominis, & rursum ver. quæro vtrum qñ. C. qui accus. non poss. & in Auth. ad hæc, col. pen. vers. si ego diffamo. C. de vsur. & in l. acceptã, in 21. q. C. eod. ti. & in l. j. col. 7. in 26. oppo. C. qui admit. & in l. obseruare. §. ad hæc, col. 2. ff. de offi. procon. & in l. 2. per illum tex. eo. tit. & in c. personas, ver. pone statutum, & ver. sed nunquid mora, & iterum ver. deinde, & seq. extra de appel. & in c. j. col. j. ver. & ex isto tex. tit. quo tẽp. mil. & in c. j. §. porrò, tit. qual. olim feu. alie. pot. in vs. feu. & cons. 466. And. in 2. dubio, lib. j. vbi dicit, q̃ renunciare vr̃, qui non paret terminis à lege statutis, per l. 2. C. de iure emphyt. & l. facta. §. si quis bonorũ. ff. ad Trebel. & not. in d. l. si ego. Albe. in d. l. bonorũ, col. j. nu. 2. ff. rẽ rat. hab. & Ang. in l. properãdũ, in prin. post med. C. de iudi. vbi intelligit, si non opponatur. & allegat l. si maritus. § pscriptiones. ff. de adult. & l. mariti lenocinium. §. sex menses. eo. tit. idem Ang. Imo. & Alex. in l. si insulã. ff. de verb. obl. Petr. Anch. in c. q̃ sit, col. 2. ver. itẽ not. q̃ negligentia, de elec. lib. 6. Alex. cons. 133. circa executionẽ, in fi. lib. 6. Gui. Pap. cõs. 38. nedũ inferiores, col. vlt. vers. quia mora. Fel. in c. 2. col. antep. ver. item intellige, nisi esset terminus legis, extra de constitu. Soc. consi. 63. in causa vertente, col. 3. versi. nec etiã dicere, lib. j. Matth. Afflic. loquens de iure congrui, & alios quoq; allegans in tract. Protomix. in verbo, vt intra 30. dies. col. 9. vers. 4. nota. & est etiã optimus tex præter illos, in l. sed si vnus. §. si ante. ff. de iniur. cuius hęc verba sunt: Nam si nuda voluntate iniuriam remisit, indubitatè dicendũ est, extingui actionẽ iniuriarũ, nõ minus q̃ si tpe iniuria fuerit abolita, & quæ dicemus infra tit. procedente. §. j. gl. 2. in verbo, *à tel temps*, nu. 50. ad hæc, cũ venditor, & seq.

3 ¶ † Et hanc sententiã fulcit, q̃ qui non obseruat tp̃s constitutionis, non dr̃ eius formam obseruare, Bal. & Salic. in Auth. q̃ supplicatio, ille ad fi. hic in j. notab. & ibi quoq; Ias. in 4. notab. C. de preci. impe. offer. per illũ tex. in illis verbis, nisi sub hac forma, iuncta gl. & ẽt per text. in l. scire oportet. §. cõsequens. ff. de execu. tuto. cum dr̃, non aliter audietur, nisi obseruauerit constitutum tp̃s: quæ verba non longè distant à verbis nostræ cõsuetudinis. Et voluit quoq; Pau. Cast. in l. qui Romæ. §. Callimachus, in fi. & ibi quoque Ias. col. 4. versi. 5. nota. ff. de verb. obl. & idẽ Paul. in l. si in lege, in prin. ff. loca. vbi ex hoc infert ad tempus à statuto præstitutũ, & Fel. qui id dicit sing. in c. cum dilecta. col. 9. vers. octauũ signum, extra de rescrip. & Ias. in l. non erit. §. si neq;, quem legit sub l. ait prætor, quę est 3. ver, secundo vltra scribentes. ff. de iureiur. & in l. in pupillari, in 2. notab. ff. de vulg. & pup. & ĩ rub. C. qui ad bono. poss. admit. col. 2. & consil. 166. vertitur quæstio, col. pen. versi. cõfirmatur, lib. j. & cons. seq. col. vlt. & consi. 191. placet mihi, col. 2. vers. secundùm principale, eod. lib. 2. & cons. 48. totus iste contractus, col. j. vers. similiter tempus, lib. 3. & cõsi. 53. circa primum, post princ. eo. lib. 3. quod repetitur consi. 132. lib. 4. vbi ad hoc alia multa allegat. & Matth. Afflic. in constit. Siciliæ, incip. exceptiones, col. 3. in prin. Albet. Bru. in tract. de forma & solennit. actus, in rubr. ex quibus cõsistunt forma & solẽnitas, ver. 27. & Catel. Cotta, qui id dicit sing. memora. tempus constitutionis, & Rebuff. noster in tract. nominationum, in 14. q. princ. num. 6.

4 ¶ † Sed quibus addere potes Bal. qui idẽ voluit cons. 169. statuto ciuitatis Ianuæ, versic. 3. quia temporis, & iterum vers. sed quia non fuit, obseruata forma, lib. j. & iterum cons. 172. statuto cauetur q̃ debeat, circa medium, eo. lib. j Et vide etiam eundem Bal. in l. liberti, col. 5. versic. quandoque ex illis, C. de ope. lib. & in l. omnes populi. col. pen. versi. item nota. ff de iust. & iure, & in d. l. obseruare. §. post hæc, col. 2. vers. est etiam hic notãdum. ff. de offi. procon. vbi dicit, quòd recedere à tẽpore, est recedere à forma, per d. l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verb. obli. & l. Thais. §. inter. ff. de fideicom. lib. & l. statuliberi. §. vlt. ff. de leg. 2. & eundẽ Bal. in l. ordo, circa medium. C. de execu. rei iud. & in Auth. qui semel, col. 4. C. quomodo, & qñ iudex. & in ca. licèt. col. j. extra de supplen. neglig. prælat.

5 ¶ † Quid tamen, si iustum aliquod impedimẽtum superuenerit, quod prohibuit nè consanguineus intra id tempus octo dierum solueret, an ita excusabitur, vt post tempus id possit facere? Matth. Afflic. in tract. Protomix. in verbo, vt intra 30. dies, col. 6. versi. sed iterũ quæritur, tradit tempus ei nõ currere, per l. j. C. de anna. except. cum sim. Cui adde optimum tex. in d. l. ob commissa. C. de adult. quæ etiam excipit iustum impedimentum, & in d. l. scire oportet. §. sufficit, qui cõtinenter sequitur d. §. cõsequẽs, & eum ita tẽperat, vt si quis propter ægritudinem, vel aliam necessitatẽ, puta maris, vel hyemis, vel incursus latronum, aut aliam aliquam similem, constituto tempore nõ poterit venire, ei est ignoscendum. Et id quidem in tempore præstituto à lege municipali, voluit expressim Bald. in d. l. diffamari, vbi supra citauimus. C. de ingenu. manu. Et faciunt, quæ scripsi supra. §. j. in glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, in 24. q. & quæ scribam infra tit. sequen. §. j. gl. 2. in verbo, *à tel temps*, num. 57. sed tamen vide, & seq.

6 ¶ † Et hæc quidẽ maximè procederent, si subesset magna quæpiam euidensq; causa, per l. diuus. ff. de restit. in integr. & l. & si. ff. de reg. iur. quibus in locis, ita ad verbũ scribitur, Et si nihil facilè mutandum sit de solennibus, tñ vbi æquitas euidens exposcit, subueniẽdum est. Et facit ca. significãte, extra de pig. Verum id apud nos vix reciperetur, qñquidem in hmói retractibus nec absentiæ, nec ignorantiæ, nec ætati subuenis, adeò stricti iuris sunt, vt cauet infra. §. pen. eodẽq; 35. huius tit. & ita, vt nec his qdẽ restitutioni locus pateat, vt ibi latè tractabim.

Præsertim

Præsertim verò cum hic tractetur de lucro cõsequendo, per ea q̃ diximus supra. §.j.gl. 10.in verbo, *dedans l'an*, num. 125.certum est,& seq.
7 ¶†Sed & in dubiũ põt illud vocari, si nondum trãsit annus retractus, an hic qui venit ad retractũ,& admissus fuit, nec tñ pecunias intra hos octo dies emptori obtulit, & ideo exclusus est à sua oblatione, vt hic dr̃, audiẽdus tñ sit, si iterum vult facere nouam oblationẽ retractus, intra ipsum annũ contractus. Vide omnino, quæ latissimè scripsimus infra eo.ti.§.8.gl.7. quæ est in verbo, *le retrayant en descherroyt*, nu.3. quid igitur,& multis seq. vsq; ad fi.eius gl. Sed ita tamen, vt hic perpendas verba nostræ consuetudinis hoc in loco, quæ sunt huiusmodi, *il ne sera plus receu audict retraict*, quæ videntur perpetuo consanguineum repellere. Sed vide, quæ dicam in d.§.8.glo.7.num.24. & hæc certè.

§. QVARTVS.

VErum si emptor, cum ei offertur retractus, pretium certum declararit, eiusq; tum iureiurando, tum exhibitione contractus fidem fecerit, non tñ retrahens ei stare cogitur, & ad probandum contrarium admittetur 1 nec interim ei curret illud octo dierum tempus 2 Verum si id non probauerit, & secũdum emptorem pronunciatũ fuerit, curret id tẽpus aduersus ipsum retrahentem, 3 nec is amplius admittetur, amittetq́, numerum aureum, vel argenteum duntaxat quem dederas.

IL SERA RICEV A LE PROVVER, Ad probandum contrarium admittetur. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Statutũ disponens stari iuramento an tollat probationem contrariam, & nu.2.cum multis seq.*
3 *Probatio admittitur contra iuramentum viri dicentis se vxorem carnaliter cognouisse.*
4 *Ignorantia iuramento probata contrariam probationem recipit.*
5 *Animus licet probetur iuramento, tamen probatio in contrarium admittitur.*
6 *Nuntyq́; iurati renunciatio recipit contrariam probationem.*
7 *Item impedimentum.*
Expensæ contra contumacẽ iuramẽto affirmatæ.
8 *Decurionum arbitria.*
9 *Libri rationum.*
Libri officialium.
10 *Publicum instrumentum.*
Testes idonei.
Confessio & quæcunque plena probatio.
11 *Ea quæ committuntur conscientiæ alicuius.*
12 *Probationes ex ficta confessione.*
Statutum si quempiam habet pro confesso potest tamen probari contrarium.
13 *Statutum si denegat probationem contrariam, ea non est admittenda.*
14 *Probatio in contrarium non admittitur, quando statutum habet iuramentũ pro plenaria probatione, & nu.15.16.17.18.19.& 20.*
15 *Quid sit pro plena.*
Probatio plena, & plenaria quid differãt.nu.17. & 18.
Plenarium quid dicatur, & quid plenum.
18 *Papæ solius testimonio an credatur, & an et quo casu nunc admittatur probatio contraria.*
19 *Probatio admittitur contra iuris præsumptionẽ.*
Plenissima iurisdictio admittit appellationem.
21 *Plenissima probatio, aut fides an tollat contrariam probationem.*
22 *Statutum quòd iuramentum omnimodam faciat probationem, probationem in contrarium non admittit, & num.23.24.& 25.*
23 *Omnimodo, dictio præfisa.*
24 *Iurisdictio omnimoda quid importet.*
26 *Statutum dicens simpliciter sufficere iuramentũ, an admittat probationem contrariã, & nu.27.*
28 *Probare an liceat contrarium aduersus iuramentum præstitum ex lege aduersus contumacem, aut dolosum.& nu.29.30.31.& 32.*
29 *Sententia lata aduersus contumacem, et dolosum ex iuramento partis an scindatur per contrariã probationem, vel instrumenta noniter reperta, num.30.31.& 32.*
33 *Statutũ disponens de iuramento officialis an admittat probationem contrariam.*
34 *Quid si iuramentum præstatur præsente, & tacente aduersario.& nu.35.*
Taciturnitas in iudicio an habet vim consensus in præiudicialibus.& nu.35.
36 *Probatio in contrarium admittitur vbi magna est quæstio cuiuspiam rei.*
37 *Probatio per rei euidentiam admittitur, etiam si probatio reijciatur.& nu.38.39.& 40.*
Probatio per rei euidentiam omnium optima, & superlatiua probationum. & nu.38.
Sermones illi verissimi sunt, qui cum rebus sensatis concordant.
38 *Sententia sine appellatione reprobetur per euidentiam facti.*
Sententia quæ per euidentiam facti nulla est, nũquam transit in rem iudicatam.
40 *Statutum reijciens omnes exceptiones, illas non reijcit quæ ex inspectione apparent.*
41 *Statutum reijciens probationẽ, non eã tollit quæ admittitur cõtra p̃sumptionem iuris, & de iure.*
42 *Cõsanguineus volẽs retrahere admittitur ad probandũ verũ pretiũ cõtra iuramẽtum emptoris.*
Qualiter aũt puniatur tunc emptor vide ibidem.

1 VBicunq; ex legis, vel statuti dispositione defertur iuramentũ, potest nihilominus

 aduer-

aduersarius probare contrarium, ét si lex ipsa, aut statutũ diceret stari iuramento, ex sentẽtia gl.in l.2.§.si absens.& ibi Pau.Cast.ad fi.Alex. Soc.& Ias.ff.si ex noxa.cau.agatu.è quibus ipse Pau.dicit eã gl.sing.Et idem voluit, vt ab oĩbus citatur, Azo in summa. C.ad leg.Aquil.quãuis in meo codice non reperi, Cy.& Bal.in l.j.C.si aduer.lib.Ioã.And.in c.statutũ,col.3.in verbo, iuramentũ,& ibi Dom.in §.cũ verò de rescrip. lib.6.Tancre.in suo lib.q̃onum,tit.de proba.in 6.q.Iac.Are.Ang.Imo.Pau.Cast.Rom.&Alex. in l.qui bona.§.qui dãni,in prin. per illũ tex.ff. de dam.infe.Iac.But.Bal & Sal.in l.j.C.de re iudic.Albe.in 2.parte statutorũ,q.13. item q̃ro si statuto, vel reformatione Bal.in l.si tutor,petitus,ad fi.C.de peri.tut. vbi loquitur de statuto, quo statuit credi publicæ formæ cõtra magnates,& l.q accusare,col.2.versi.vltimo nota hic. C.de eden.& in l.vlt.col.4.vers.ex hoc decidit. ff.de feri.& in l.diuus.vers.quarto est arg.& ibi Ang.circa med.ff.de mil.testa. & idẽ Bal.in l.j. & ibi ẽt Sal.C.de reb.cred.& in l.contra negantem,in fi.& ibi itẽ Sal.ẽt in fin.C.de leg.Aquil. & in c.j.col.j.ĩ verbo, credatur, tit.si de inuest. inter do.& vasal.lis oria.in vs.feu. Ang.in l.qui restituere,col.2.per illũ tex.ff.de rei vend.& in l.qui vas,ĩ prin.per illũ tex. ff.de fur.& ĩ Auth. de exhib.reis,in prin. ẽt p illũ tex.& in §.oportet,in Auth.de iud. Sal.in l.j.per gl.j.C.de reb. cred.& iureiur. & in l.ea.quidẽ,in 10.q. C.de accus.Pet.Anch.in c.j.in 14.q. princ.vers.circa hæc q̃ro vlterius,qui est in chart.59.in paruis, extra de cõsti.& in c.semel malus,col.5.de reg. iur.lib.6.Pan.in c.cõtinebatur, & ibi Gof.Cal. Io.Zoez.& Card.Alex.extra de despõs.impub. idẽ Pano.in c.proposuisti,in j.notab.& ibi Fel. col.j.& 2.& Phil.Dec.in 3.notab.de proba.idẽ Pan.cons.51.vs primò standum,ver.5.adduco, lib.j.Rom.in l.si duo.ff.de acq.hære.& in l.admonendi,col.15.& seq. & ibi ẽt Alexã.col.34. Franc.Cur.Sen.in repet.char.22.col.4.versi.& pro ista parte,& multis seq.& Ias.etiã in repet. col.109.vers.ex ista cõi,qui est in num.304.& seq.ff.de iureiur.idem Rom.cons.102.super eo ꝙ primò quæritur,col.2.vbi ex hoc dicit,ꝙ stãte statuto,ꝙ debitor elapsis decẽ annis, iurãdo debitũ fuisse solutũ,ipse liberatur, põt tñ probari contrariũ,& allegat.l.videamus. §.item videndum, iuncta l.vlt.ff.de in lit.iuran.& idem Rom.consi.241.spectabiles dñi,in princ.Paul. Cast.in l.vlt.ff.de præt.stip.Steph.Feder. in suo opere de legũ interpretatione, parte 2.char.5. versi.item si statuto cauetur.Ang.Are.in tract. maleficiorum, in verbo, necnon ad denunciationem Io.Ambr.nu.15.& ibi Aug.Ari.nu.16. & seq.Cœpol.cautel.secũdùm nouã impressionem,104.multa sunt statuta. Alex.cõsi.114.in causa,& lite vertente circa filios,colũ.j. & alijs seq.lib.4.quod iterũ repetitur cons.47.lib.6.& idem Alex.cons.91.in causa, & lite pendente, col.2.in fi.eo.lib.6.Barb.latè in tract.de prestã. Card.in 2.q.2.partis.Soc.cons.55.præstantissimè doctor,col.vlt.lib.j. & in tract.fal.reg.380. statutũ mandans Fel.in c.præterea, in fi.de testibus cog.& in c.pastoralis,col.10.versi.& generaliter,extra de except.Ias.in l.si quãdo, col. 4.versi.pro ista opin.C.vnde vi, & in d.l.videamus,§.deferre,col.vlt.in prin. & iterum in d.l. vlt. ff.de in lit.iurã.& in l.ait prætor,quæ est 3. §.iurat.col.2. ff.de iureiur.rursumque in l.eum qui.§.in popularibus,col.3.eo.tit.Philip.Deci. consi.83.in causa accusationis post princ.Matthæ.Afflict.in constit.Siciliæ,incip. qui de aleatoribus,in 5.notab.Hippol.Marsil.in repe.rub. de probat.col.30.versic.non tamen omitto, & in l.j.§.si serui,col.j.ff.de quæst. & Catel.Cotta memorab.damnum datum.

2 ¶†Quanquam scio quosdã (vt nihil est in iure nr̃o nõ cõtrouersum) qui in hoc casu nõ admittunt probationẽ contrariã ; In quibus sunt Iac. Are.sibi contrarius, & Raph.Fulg.in d.l.1.C.si aduer.libe.Nã illa(inquit)probatio,cui lex,vel statutũ stari ꝓcipit,est iuris & de iure:vnde nõ põt reprobari. Et eius quoq; sententiæ sunt Io. Mo.& Io.Fan.in c.eos,de temp.ordi.lib.6. D.à Rota decis.79.nota,ꝙ vbi q̃s impetrat,in antiquis.Alb. clanculũ in d.l.qui bona. §.qui dãni. ff.de dã.infec. Bal.sub oscurè,sibi quoq; cõtrarius,in l.nõ est. C.qđ me.cau.& apertius ĩ rep. l.2.char.vl.ver.sed pone,ꝙ statutũ.ff.de iureiu. p tex.in d.l.3.ver.proderitq;,eo.ti.& in l.2.C. eo.tit.& arg.l.vlt.C.de fideius.& idẽ Bal.in ea ipsa,l.3.ĩ prin.col.2.vers.circa sextũ,de iureiu.

3 ¶†Sed prior illa sentẽtia, vt cõior est,ita(vt plerumq; fit)verior. Ex qua tanquã ex fonte perẽni,multi riuuli veluti manarunt.Et primũ quidem id,qđ dicit gl.in d.c.continebatur,in verbo,viri standũ est,& ibi Pan. & pleriq; oẽs extra de despon.impub.ꝙ licet tex.in eo loco dicat standũ esse iuramento viri dicẽtis se vxorẽ carnaliter cognouisse,vt ibi text.loquit.Potest tñ vxor probare contrariũ, per tex.in d.c.proposuisti .de prob.vbi ẽt gl.Pan.& alii idẽ dicũt extra de probat.& similiter glo.in c.1.extra de frig.& malefi. & in c.quod aũt.27.q.2.& in c. si quis acceperit.32.q.1.& ex Theologis scholasticis hoc idem tenuit Richar.in 4.sent. dist. 34.in expositione tex.& iterum in art.2.q.1.

4 ¶ † Hinc etiam prodiit,quod voluit alia glo.in d.c.eos,in verbo,affectata, de temp.ordi.lib.6. ꝙ licet ignorãtia probetur per solũ iuramentũ illius,qui se dicit ignorasse.c.si verò.le 2.extra de senten.excom.& c.vlt.extra qui mat.accusa. pos. cum sim. potest tamẽ probari contrarium. Quam gl.in hoc expẽdit Imo.in d.l.qui bona. §.qui damni.ff.de dam.infe. Rom.in d.l.admonendi.col.15. & ibi Ias.in repet.col.110.in 2. locis,videlicet,nu.304.in fi.ver.tertio per gl.& ver.inter cęteros,nu.108.ff.de iureiur.& idem Ro.d. cons.102.quibus locis eã gl.dicunt sing. & Fel.in c.cognoscẽtes. col.vl.& ibi quoq; latè Phil.Dec.in 2.lect.ẽt col.vlt.extra de consti.Et idem

idē ēt, ea gl. tacita voluit Bar. in l. si cui. §. ijsdē, vers. q̄ro dicit ipse. ff. de accus. & Fel. in c. quosdā, col. vlt. ver. sexto est aduertendū, extra de p̄sump. & Hipp. Mars. in d. rub. C. de ꝓb. col. 28.

5 ¶ † Nec dissimile est, ꝙ cum cætera quæ in animo consistunt, probentur solo eius iuramēto, qui aliquid dr̄ habuisse in animo, ex sententia illius glo. quæ quotidiè in id allegatur in §. sed istæ, in gl. magna, circa medium. Institu. de act. cum alijs multis concor. illic adductis à Ias. & à me alibi omnium copiosissimè: potest tamen eius rei cōtrarium ab aduersario probari: vt voluit Barto. in l. 2. §. si à pupillo, versi. oppo. supra cod. ff. de vsucap. pro empt. & in l. is potest. col. 5. vers. aliquando ipse hæres dicit. ff. de acq. hære. & Ægid. Bellam. decis. 45. exceptio. Fel. in c. accedens, le 2. col. 6. nu. 17. vers. octaua conclusio. extra vt lit. pend. Ias. in d §. sed istæ, col. 25. nu. 93. vers. tertio ad nostram gl. Instit. de act.

6 ¶ † Sed & hinc prodijt, quod voluit alia glo. in c. proposuisti, in verbo, non probatur, in princ. 82. dist. ꝙ licet credatur nuntio & executori iurato, in his quæ ad suum ipsius officium pertinent. c. cum parati, & ibi Doct. extra de appell. & l. magis. §. illud. ff. de reb. eo. cum alijs mul si. & concor à me latissimè adductis infra eo. tit. § 8. in ver. *deux records*, propè per totam gl. potest tn̄ probari contrarium. Et idem voluit glo. in §. item testes, in verbo, executoribus, 4. q. 3. Archid. in c. venerabilibus, col. 2. in verbo, citatus, de sent. excom. lib. 6. Imol. in d. l. qui bona. §. qui damni, & ibi Alex. col. j. ff. de dam. infe. & idē Imol. in d. c. proposuisti, & ibi Fel. col. j. extra de proba. & traditur à multis in c. quoniam contra falsam, eo. tit. & in d. c. cum parati, extra de appel. & ibi maximè Phil. Franč. & Card. Alex. ille, col. 7. versi. tertio quæritur, hic col. pen. vers. sed quid si statuto. & Pet. Iac. in tit. de act. de consti. pec. col pen. versi. nec etiā deberet. & Guid. Pap. in tract. præsumptionum, col. 5. vers. an debeat præsumi, & decis. Delphin. 628. non debet de iure, & sing. 409. versi. Pet. Iac. & Stepha. Bertr. consi. 27. si hic esset, lib. j.

7 ¶ † Huc item pertinent duo Innocē. dicta: Primum in c. quia propter, col. pen. extra de elect. ꝙ licet in casu illius c. stetur iuramēto eius qui se dicit fuisse impeditum: cōtrarium tn̄ potest probari. Alterum est, prout, à quibusdā citatur, in c. vlt. ad fi. extra quod met cau. quod licet de expensis aduersus contumacem stetur iuramēto partis præcedente taxatione iudicis, in odiū contumacis, l. properandum. § & si quidem. C. de iud. poterit tn̄ probari contrarium. Sed Inn. hoc ita nuncupatim non dicit, sed aliud, quod omnino alienum non est, videlicet condemnatum ex eo iuramento appellare posse, si videat eum qui iurauit excessisse. Et ita eum sequuntur Io. And. Ant. Imo. ibi, & idem Imo. dū simpliciter allegat Innoc. vbi supra, in l. ait prætor. §. j. in fi. & iterum in l. quod iussit, col. 2. versic. item adde. ff. de re iud. & ipse Ant. in c. cum dilectus, de ordi. cognit. Tu autem vide quæ de hoc dicam latius infra, in 6. limitatione.

8 ¶ † Eiusdem quoq; monetæ est, quod à Barto. scriptum est in l. ambitiosa, col. antep ver. visis, & ex minatis. ff. de decre. ab ordi. faci. quòd licet credatur Decurionibus in suis arbitrijs, nō solùm quantum ad ipsos statuentes pertinet, quod prorsus indubitatum est, ex l. vlt. ff. de hæred. instit. sed etiam quantum ad alios per tex. in d. l. ambitiosa, secundùm vnam lect. dum dr̄, ꝙ debet rescindi (si enim eis nō crederetur nulla opus esset rescissione) & per alia quædam ibi ab eo allegata: tamen contrarium probari poterit, vel ex euidētia facti. l. si fortè. ff de cast. pec. vel alias, vt ibi apud eum omnibus videre licet.

9 ¶ † Sed & eodem spectāt duo Pan. idest, ipsius Bar. simiæ placita: vnum in d. consil. 51. videtur primò standū lib. j. ꝙ licet testator disposuerit, ꝙ de re quapiam stetur libris rationum, & ideo sit illis credendum, poterit tamen probari contrarium. Alterum cons. 68. cuius exordium est, quanquam super vacatione, in fin. lib. 2. ꝙ si ex forma statuti credi debeat libris quorundam officialium, tamen per id non tollitur facultas aduersario probandi contrarium eorum, quæ in huiusmo li libris scripta reperiuntur. per notata in d. cap. continebatur, de despons. impub. iuncto d. c. proposuisti. de probat.

10 ¶ † Et hæc quidē eo fulciunt argumēto, ꝙ licet credatur publico instrumēto, l. cū precibus. C. de probat. cū si. & similiter testibus idoneis. l. in exercēdis. C. de fide inst. cū si. tn̄ admittitur ꝓbatio in contrariū, d. l. cum precibus. & c. tertio loco, & c. licet causā, extra de probat. & c. inter dilectus, extra de fide instr. & c. cū Ioannes. ad fi. eo. ti. & c. in nr̄a, & c. ex tenore, extra de testi. & c. suborta, extra de re iud. Imo. consi. 138. in q̄ōne, col. j. versi. in contrarium, & Doct. vbiq;. Et idem de confessione, vt. s. confessus admittatur ad probandum contrariū, l. error. C. de iuris, & fact. ign. Azo in summa. C. de confes. col. 2. ver. itē confessus. & Innoc. in c. cū olim, paulò ante fi. extra de censib. & Albe. in d. l. ætate, in princ. ff. de inter. actio. Et semper alias plena probatio potest contraria probatione tolli: vt not. Pan. & Philip. Dec. in c. post cessionem, vterq; in 3. notab. per illum text. loquentē de sigillo, & literis Epi, extra de prob. & quod per illū quoq; text. dicit gl. in c. 2. in gl. vl. de fide instr. vt p̄sumptio p̄sumptione. l. diuus. ff. de in inte. restit. & l. mr̄, & ibi Bal. & Sal. C. de calum. & c qa verisimile, & c. illud. & c. literas. extra de p̄sump. cū sim.

11 ¶ † Ampliabis primò hæc omnia, vt procedant ēt in his, quæ committitur cōscientiæ alicuius. Nam licèt tunc denegetur appellatio, vt video placuisse gl. in ca. statutum. §. assessorē, in verbo relinquatur, & ibi Pet. Ancha. qui cā dicit sing. Imo. Domi. & Philip. Franc. de rescrip. lib. 6. & Bal. in l. j. in 2. lect. col. pen. in 4. q. ff. de leg. 2. & in c. si sacerdos, vers. quæro Papa commisit, extra de offic. ordin. Anto. Imol. & alijs in cle. j. de

inte pat. Paul. Castr. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de no. oper. nunc. Ang. Aret. in §. sed istæ, col. 6. nu. 34. versi. not. ét ex gl. & ibi quoq; Ias. col. pen. versi. nu. 136. vltimo non omitto, Instit. de act. Tñ poterit probari cõtrarium, si de magno aliquo præiudicio agatur. gl. habes in d. cle. j. in verbo, oneramus. de iure patr. quam sing. putat Bal. in d. l. j. col. j. C. de reb. cred. & eam quoque sequitur Imol. in c. j. col. vlt. de constit. Rom. in d. l. qui bona. § qui damni. ff. de dam. infe. Domi. post Lapum in c. 2. col. vlt. de iuram. calum. libr. 6. vbi & illam glo. dicit notab. & Ias. in d. §. sed istę, vbi supra. Instit. de act. Barb. in tract. de præstan. Card. parte 2. q. item 2. col. 4. versi. tertio casu. Idemque, ea gl. tacita voluit Bal. in repet. l. 2. col. 26. versic. sed ibi cum est quæstio. ff. iureiur. Licet contrarium simpliciter voluerũt D. à Rota decis. 79. nota, quòd vbi quis impetrat, in antiquis, per d. gl. in d. §. assessorem.

12 § † Amplia secundò, vt procedat etiã in probationibus, quæ ex confessione ficta procedunt, ex eo quod voluerũt Sal. Ang. Paul. Cast. Alex. Ias. & cęteri Recentiores in l. si is qui, per illum tex. C. qui testa. fac. poss. quòd licet aliquis à statuto habeatur pro confesso ac coniuncto, ac si verè esset confessus ac cõiunctus: tamen admittitur probatio in cõtrarium, videlicet de innocentia illius. Quod & ipsum voluit Io. And. in addit. Spec. tit. de positio. vers. veruntamen, qui est in j. col. Bal. in l. 2. §. q; si actor, in duobus locis. C. de iuram. calum. & in l. ita demum, col. 2. versi. restat vnum quærere. C. de procur. Anto. in ca. vlt. col. vlt. extra de confess. Imo. latè in l. creditor. §. iussus. col. 3. versi. & pro ista parte. ff. de appellat. Franc. Are. consi. 147. visa consultatione, & statutis, in primo dubio, & Alciat. in tract. præsumptionum, regula tertia in 22. pręsumptione, nu. 7. Nam cum vera probatio admittat probationem cõtrariam, vt nuper diximus, multo magis ficta.

13 § † Nunc limitãda hæc sunt multi modis: Primò, vt procedant, nisi statutum vlterius procederent, statuendo non admitti probationem in cõtrarium, vel aliter ita pedem figeret, vt nostri loquuntur, vt apertè ex eo cõstaret id censere, vt quia diceret necessariò standũ esse iuramento, secundùm Bal. in d. l. j. col. j. & ibi quoq; Salyc. circa medium. C. de reb. cred. & eundẽ Bal. in d. c. j. col. j. in verbo, credatur, tit. si de inuest. inter do. & vasal. lis oriat. in vs. feu. Rom. in d. l. qui bona. §. qui damni. & ibi Alexã. col. 5. ff. de dam. infe. Cœpo. caut. secundùm postremã editionẽ. 104. multa sunt statuta, in fin. vbi ad hoc dicit optimè facere gl. in l. si nõ fuerit. ff pro so. & Soc. fal. 380. statutum, in j. fal. Fel. in c. pastoralis, col. 10. vers. & generaliter, extra de excep. & in d. c. proposuisti. co. j de probat. Aug. Ari. in addit. Ang. Aret. in tract. maleficiorum, in verbo, necnon ad denunciationem, num. 17. & seq. Ias. in l. si quando, col. 5. num. 30. in fi. versi. tertio contra. C. vnde vi. Et facit text. in simili in l. diem. §. stari. ff. de arbit. & in l. vlt. ad princ. cum ibi notatis. C. eod. tit.

14 § † Secundò limita, vt non procedat, si statutũ diceret illud iuramentum haberi pro plenaria probatione, aut fide: quia per hoc repellit contrariam probationem, secundùm glo. in cle. j. in verbo, fuisse narramus. de probat. quã sequitur Anton. qui dicit notab. & Imo. ibi, & Rom. qui hoc ita ex ea limitat in d. l. qui bona. §. qui damni. col. 3. & Alex. col. 2. ff. de dam. infec. idẽ Ro. in l. si duo. ff. de aeq. hæred. Alex. in l. 2. §. si absens. col. 2. ff. si ex noxa. cau. agat. vbi eam gl dicit reputari singu. & consi. 114. in causa, & lite vertente, versi. nec obstat si dicatur, lib. 4. quod reperitur consi. 47 lib. 6. Barbat. qui eam vbiq; dicit sing. in l. sciendum. col. 114. ff. de verb. oblig. & in repet. c. Raynaldus. col. 21. extra de testam. & in repet. l. cum acutissimi, col. 36. C. de fideicom. & in tract. de præstan. Card. in 2 parte q. 2. col. pen. vers. & ex istis. & cons. 2. sapienter. col. 3. libl. 2. & consi. 78. istud in medium, col. pen. lib. 3. Fel. in c. graue. col. vlt. extra de offic. iud. & in d. c. proposuisti. col. j. de probatio. Philip. Deci. cons. 83. in causa accusationis, col. j. Anto. Corset. in suis singu. in verbo, plenaria. Hipp. Mars. in d. l j. §. si serui. col. j. ff. de quæst.

15 § † Id quod intelligit Alexan. d. cons. 114. quo loco supra citauimus, cum statutum nominatim vtitur ea dictione, plenaria, de qua etiã loquuntur pleriq; omnes, quos supra citauimus. Secus (ait) si statutum vteretur dictione, plena, ita scilicet, habeatur pro plena probatione. Nã nihilominus poterit probari contrarium. quia duo (inquit) testes efficiunt plenam probationem, vt dicit glo. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. in bonæ fidei. C. eod. titu. & sunt iura ad hoc vulgaria. Et tamen non est dubium, quin huiusmodi plena testium probatio possit contraria probatione reprobari, vt supra diximus, & probatur in c. licet causam, extra de probat. Et nũcupatim sequitur Ias. qui id dicit nouũ & mirabile, in d. l. 2. §. si absens. col. j. ver. limita p̃dictam conclusionem. ff. si ex noxa. cau. agat.

16 § † Sed hic paulum aduerte Lector, quia nihil interesse vr̃ inter plenam & plenariam probationem: nã quemadmodum plenarium dr̃, quod adiectione nõ indiget, Archid. in c. licet, q; est 2. de præben. lib. 6. ita & plenum quoque dr̃, cui nihil addi potest, c. benè quidẽ, in princ. 96. dist. & c. si omnia, in fi 6. q. 1. Host. in ca. per venerabilem. extra qui filij sint leg. Bal. consil. 383. quando super facto, in princ. lib. 3. vbi nominatim vtrumque æquiparat, & plenum, & plenarium. Et Rapha. Co. consi. 187. dominus, post medium. Et alibi dicit ipse Bald. in d. l. admonendi. colum. 5. in 1. q. quòd plena probatio dicitur, quæ nulla adiectione indiget, cum alijs multis concord. à me collectis in repet. l. si vnquam. in fin. num. 10. quid autem & in hoc. C. de reuoc. donat. Sed quibus addere potes optimum tex. in l. si cum dies. § j. ff. de arbit.

§ † Ideoq;

17 ¶ † Ideoq; & expressim in casu de quo loquimur, Barba. in d.l.cum acutissimi, col. 36. nullã ẽt faciens differentiã inter vtrunq;, allegat tex. in d.cle.j.de probat. ad hoc quidem, ꝙ si statutũ dicit aliquid haberi pro plena, aut plenaria probatione, non potest contrarium probari. & idem quoq; Barb.consi.17.clemẽtissimi, col.2. lib.2. loquendo de plena probatione, allegat ẽt d.gl. ita apertè sentiens, nihil referre hoc casu, dicas, plenã, an plenariã. Sicuti item facit idem Barb.d.cons.2.col.3.vers.præterea est aduertẽdum, lib.2. Et alias ẽt videmus iura promiscuè his verbis vti, vt colligitur ex ca. quoniã vt ait, in fi. ibi, potestatem plenariam, extra de vita, & hon.cler. & c.cum inter, & ca.suborta, extra de re iud. & c.præterea, in fi. de offi.delegat. & ca. quia sæpè, de elect.lib.6. & c.quanquã, de censib.eo.lib.6. Et benè facit glo. in cle.vlt. in verbo, restituerint, de censib. quæ quam plenariã restitutionem primum appellat, mox eandem plenam vocat: ita clarissimè sentiens, nihil esse discriminis inter plenum, & plenarium. Nam & Bald.cons.381. concessio arbitri, in princip. lib.j. interpretatur plenariè, idest plenè.

18 ¶ † Et ego quidem, vt tandem meum interponam iudicium, censeo nihil interesse inter plenam & plenariam probationẽ, nisi ꝙ primum Latinum est, alterum (ni fallor) barbarum. Ideo vt contra plenam probationem admittitur probatio, vt satis supra probauimus: ita quoq; contra plenariã, vt expresè etiã voluit Franc. Aret. vir optimi omnium ingenij, atq; iudicij in d.l. si duo. col.2.ff.de acquir.hæred. qui dicit illam gl. pro alia parte allegatam, nihil eo pertinere, quia loquitur in assertione Papæ, in quo speciale esse videtur, propter supremam illius excellentiam, ad quam (vt hoc illi addam) ob singularem industriã, explorata eius fide, & grauitate, assumptus est, meritòq; ei ante alios credendũ est, iuxta l.j.ff.de offi.præfe.præto. Ex quo videmus, ꝙ aliàs solius Papæ testimonio creditur, c. cum à nobis, extra de testib. vt hinc facilè appareat in materia probationis plus momenti esse in dicto, & assertione illius, q̃ alterius. Et qđ in casu d.cle.j.de probat. sit speciale in Papa, vt nõ admittatur contraria probatio, voluit ẽt Barto. quem tamen Franc. ipse Aret. non citat, in d.l. ambitiosa. col. antepen. versi. visis, & examinatis. ff. de decre. ab ord. faci. & id nõ obscurè sentiunt gl. & Doct. in ea ipsa cle. & apertè probãt verba illius nuncupatim loquentia de Papa. nã si idem de alijs voluisset, idẽ quoq; in alijs expressisset, l.j.§.finautẽ ad deficientis. C.de cad. tol. & c.inter corporalia, post med. extra de trãslat.prælat. & c.ad audientiam. de deci.cũ sim.

19 ¶ † Ideo subdit Are. (vt ad eũ redeamus) ꝙ in alijs non videretur esse verũ, quod dicit d.glo. Nã plus est dicere, ꝙ probatio sit manifestissima, vel liquidissima, vel euidentissima, q̃ quod sit plenaria. Et tñ licet text. in d.c.licet causam, de prob. dicat, ꝙ per priuilegia, & instrumenta sit manifestissima siue euidentissima probatio, possunt tamen reprobari, vt iam satis supra diximus. Et etiam contra præsumptionem iuris (quæ est liquidissima probatio, gl. in l.si tutor. C.de peric.tut. cum alijs multis concord. adductis à me in repet.l.si vnquam. in verbo, donatione largitus, num.133. ad hæc si verum. C.de de reuoc.dona.) tamen admittitur probatio in contrariũ. l.siue possidetis, & ibi not. C.de probat. vnde illa (inquit) gl. non est retrahenda ad consequentiã, & rursus idem Are. col.seq. vers. de eo aũt quod supra dixi, ad hanc sententiam corroborandã adducit, quod licet Consuli concessa sit plenissima iurisdictio. l.si in aliquã. ff. de offi.proc. quæ nũcupatim eo verbo, plenissima, vtitur: tñ potest illius sententia per appellationẽ reprobari, l. à Proconsulibus. C.de appel.

20 ¶ † Sed & in hac sententia solus non fuit Are. nè quis vereatur vnius aduersus multos sentẽtiam sequi. Nã & eã sequitur Phil. Dec. sibi cõtrarius, sed in lect. nec i vno tm̃ loco, videlicet in c.cognoscentes. in 2.lect. ad fi. extra de constit. & in d.c.proposuisti. col.2. vers. secundò vt, de prob. Quibus locis & hæc addit, quod cum statutum dicit, ꝙ iuramentum hẽ pro plenaria probatione, id satis operatur quod integrat (ita enim loquitur, verbo quidem Latino, sed quod nõ habeat eam significationem, quã intelligit) idest, integrum reddit iuramentũ ad faciẽdam probationem, cum aliàs nõ sit plena probatio. c.vlt. extra quod met.cau. vnde non debet vlterius operari, vt excludat probationem legitimã in cõtrarium, arg. l.si qñ. C.de in off.testa. & c. cum dilectus, de consue. Quibus ẽt adde, ꝙ ea gl. non asseuerãter affirmat, quod ex ea oẽs colligunt, sed dubitanter loquitur, dum dicit, & hoc fortè vult litera infra, ibi, fidem plenariam.

21 ¶ † Tertiò limita, vt procedãt, nisi ẽt dicat statutũ, ꝙ plenissima fides adhibeatur siue ꝙ plenissimam faciat fidem: quia tunc ẽt non poterit probari contrarium: vt voluit Ant. in d.cle.j. & ibi quoque Imo. col.3. versi. nota benè ex gl. de probat. & Rom. in d.l.si duo. ff. de acq.hær. iterumq; in d.l.qui bona.§.qui damni, & ibi quoque Alex. col.2.ff.de dam.infect. vbi & Roma. hanc adijcit rationem, ꝙ cum dicitur plenissima, idem est, ac si diceretur, omnimoda probatio, quæ excludit probationem contrariam: vt mox dicemus in seq. limitatione. Et idem voluit Soc. d.regula 380. in 2.fall. & Fel. in d.cap. graue, col.vlt. extra de offi.iudi. & in d.c.pastoralis, vbi supra de except. & in d.c.proposuisti, col.j. de probat. & Hippol. Marsil. in repet.rub. C.de probat. col.30. versi. limita tñ prædicta, & sing.357. extant statuta. Et faciunt, quæ de plenissima munitione, & securitate, & liberatione dicam infra, eo.tit.§.35.glo.4.num.38. quæ sententia. Sed tu super hac limitatione vide, quæ dixi in præcedenti limitatione, cum ex Franc. Are. loquutus sum de plenissima iurisdictione, & quæ etiam dicam in sequenti limitatione.

22 § † Quartò igitur limita, nisi statutum dicat, ꝙ omnimodo, siue omnino credatur iuramento, siue ꝙ iuraẽmtum omnimodam fidem siue probationem faciat, tunc enim nec contrarium probari potest: vt Bal. in exceptionibus iuris canonici, voluit Rom. in d.l. si duo. ff. de acq. hær. & in d.l. qui bona. §. qui damni. & ibi quoque Alex. col. 2. ff. de dam. infe. per glo. in clem. j. in verbo, omnimodã, de foro cõpet. Et hoc quoq; voluit Barb. in d.l. sciendum, col. 14. ff. de verb. obl. per illam eandẽ gl. quam dicit sing. & Soc. d. regula 380. in vlt. fall. & Fel. in d.c. graue, col. vlt. de offi. iud. & in d.c. proposuisti, de prob. & in d.c. pastoralis. de except. & Hipp. Marsi. in d. l. j. §. si serui. col. j. ff. de qſt. & ante hos Alb. quẽ nullus eorũ citat in secunda parte statutorũ, q. 13. item quæro si statuto, vel reformatione.

23 § † In quam sentẽtiam facit tex. in l. antiquæ, in prin. versi. sed & si quidẽ. ibi, omnimodo esse credendum. C. ad Senatuscon. Velleia. & ibi gl. quæ expresse negat illic posse probari contrariũ. & text. in §. vlt. Instit. de tutel. vbi lex interpretatur, ꝙ quando vult omnimodo stari assertioni testatoris approbantis personã, illud verbum omnimodo exponitur, sine causæ cognitione. & sic patet, ꝙ iudex nõ potest inquirere, vtrũ ea assertio sit vera, an falsa. Et quod habetur in l. quoties. in princ. iuncta gl. ff. de noxal. & in l. si cũ exceptione. §. sed & si quis. ff. quod metus caus. vbi probatur hanc dictionem, omnimodo, idem significare, quod præcisè: cum alijs multis concord. à me collectis in d. repet. l. si vnquam. in verbo, reuertatur, num. 88. est enim & hæc dictio. C. de reuoc. donat.

24 § † Et hæc quidem propè omnia allegat Frãc. Aret. in d.l. si duo. de acq. hære. vbi primum in col. eius l. 2. videtur dubitare, an hæc limitatio sit vera, quoniam gl. in d. clem. j. de foro comp. qua maximè innituntur, qui hanc limitationẽ adstruunt, non dicit, ꝙ hæc dictio, omnimodo, significet aliquid præcisè, ita vt non possit probari contrarium, qñ apponitur facultati probandi: sed illud tantum, ꝙ vbi cõceditur alicui omnimoda iurisdictio, intelligitur cõcedi merum imperium, quod alias in simplici concessione iurisdictionis non cõprehenderetur, per l. imperium, cum ibi notatis. ff. de iurisd. omn. iud. & l. j. §. j. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. & ita (ait) benè probat d. glo. ꝙ ea dictio, omnimodo, propter sui vniuersalitatẽ, vt ipse loquitur, se plus extendit, q̃ simplex cõcessio, sed nõ eatenus tñ, vt probationem excludat. Et quia etiam ille tex. in d.l. antiquæ, post illa verba, omnimodo esse credendum, addit, ꝙ nullum auxilium competit mulieri, ac si diceret, non amplius esse discrepãdum: ꝙ frustra esset additũ, si id priora verba significassent. Tandem verò, col. seq. versi. & quia supra diximus, videt' huic limitationi adhęrere, per d. §. vlt. Insti. de tutel. & per tex. & gl. in d.l. si cum exceptione.

25 § † Verum Phil. Deci. in d.c. proposuisti, col. 3. vers. tertio fallit, de probat. intrepidè tenet cõtrarium: quia licet statutũ (inquit) loquens per verbũ, omnimodo, videatur præcisè loqui, hoc tamen intelligitur, quantum ad integrandum, idest, vt ipse intelligit, integrum reddendũ iuramẽtum, vt habeatur pro probatione integra: cum alias nõ sit legitima probatio: vt supra diximus ex eodem in secunda limitatione, ad fi. Et in hoc satis statutum operatur, ẽt si probatio contraria nõ excludatur, vt & ibi diximus. Ideo Bald. in simili in l. vlt. C. de contrah. empt. scribit, ꝙ licet contractus emptionis possit conferri in arbitrium tertij, vt quod ab illo dictum fuerit, omnino seruetur, tamen si iniquè arbitretur, ab eo receditur. l. si libertus. ff. de ope. liberto. nam verbum, omnino, congruam recipit determinationem. Et respondet Decius ad contraria: quia, vt ipse dicit, non loquuntur in materia probationis, nisi d.l. antiquæ, in qua non admittitur probatio in contrariũ, quia alias dictio illa, omnimodo, nihil operaretur, cum loquatur in instrumẽto, ꝙ alias per se & sine alio adminiculo plenè probat. l. cum precibus. C. de proba. Ideoq; vt ea dictio aliquid operetur, nõ admittitur probatio. Sed & tu vltra eũ dicere potes, ꝙ ea lex vlterius procedit, declarando non admitti probationem: ideò nihil facit ad hanc partem, sed potius cõtrarium, vt diximus supra ex Fran. Aret. Et adde ẽt, quæ diximus in duabus pcedẽtibus limitationibus: nihil enim video, quare omnimoda probatio plus habeat roboris, quàm plena, siue plenaria, aut ẽt plenissima probatio, de quibus inibi diximus.

26 § † Quintò limita, vt procedat, quando statutum simpliciter diceret, sufficere iuramentum ad probationem: tunc enim haud dubiè posset probari cõtrarium. Secus, si disponeret, standũ esse iuramento. Tunc enim nõ audietur volẽs probare cõtrarium, etiam si statutum expresse non reijciat probationem contrariã: ex sententia Bal. ita nominatim intelligentis, in ca. nonnulli. col. pen. extra de rescript. vbi ita dicit tenere Io. And. in c. statutum. de rescript. lib. 6. Et idem rursus voluit ipse Bal. in l. 3. in fi. princ. ff. de iureiur. vbi ad hoc allegat tex. cum glo. in l. vlt. ff. de in litem iuran. Sed & idem voluit Albe. in d.l. j. C. si aduer. liber. per l. j. ff. si men. fal. mod. dix. & Steph. Bertran. consi. 27. si hic esset quæstio, versi. sed nos non sumus. lib. j.

27 § † Si hoc verum esset, palam atq; apertè destrueretur eorum doctrina, quos supra in prin. huius gl. citauimus, quorum maior pars nuncupatim loquit' de statutis disponẽtibus, vt quorundam iuramento stetur, & inter cæteros Bal. ipse sibi, vt sæpè alias, & semper contrarius, in d.l. j & ibi quoque Sal. C. de reb. cred. & rursus idem Bal. in d.l. si tutor, ad fi. C. de peri. tuto. & Ang. in d.l. quis vas, in prin. ff. de fur. Hos enim satis fuit ex tãto aceruo nunc aduocasse. Et idẽ præterea respondit, Steph. Bert. & ipse sibi contrarius, consi. 7. etiã si caueretur, in princ. lib. 2.

Et

Et ideo hanc limitationem expresse carpit Iaſ. in d.l.2.§.ſi abſens,col.2.verſicu.ſecundo dicta concluſio.ff.ſi ex noxa.cau.agat. Cui ego haud grauatim accedo.nam etſi leges vbique concla ment,ſtandum eſſe inſtrumentis publicis,& te ſtibus, non propterea tollitur facultas proban di contrarium,vt iam ſæpius diximus.

28 ¶ † Sextò limita,non procedere,ſi is,aduerſus quem iuratur,fuit contumax,vel in dolo,vt cũ iuratur aduerſus ſpoliatorem,ex d.l.ſi quando. C.vnde vi:quia tunc contra iuramentũ probari nõ poteſt,vt voluit Imo. loquens per verbũ, fortè,in d.l.qui bona.§.qui damni,& ibi quoque Rom.ff.de dam.infect.& iterum ipſe Imo. in d.c.propoſuiſti.& ibi etiam Fran.Are.extra de probat.per d.l.ſi qñ,in fi.cum dr̃,condemnare oportet. l.ſi per aliũ.§.in eum aũt.ff.ne quis eum,qui in ius voc.eſt,& auth.hodie.C.de iudic.quæ nihil huc facit,ſed credo eum voluiſſe allegare auth.poſt iuſiurandum,eod.tit.Sed & idem voluit ipſe Imol.in c.vlt.col.6.& iterum §.ſeq.& ibi quoque Panor.col.vlt.extra de his quæ vi metuſve cau.fi.& Alex.in l.admonendi,col.pen.ver.in ea ibi.l.ſi quando.ff.de iureiur.Ang.Aret.in tract.maleſi.in verbo,necnon ad denunciationem,nu.15. vbi & ad hoc allegat,l.j.C.de ſer.fug.quæ nihil hoc facit.

29 ¶ † Et idem videtur voluiſſe Inno. in c.cum dilectus,col.j.in verbo,& alijs,ad fi extra de ord. cognit.& Bar.in d.l.admonendi,col.3.verſi.ſecundo oppo.ff.de iureiur.cum dicit,ꝙ ſentẽtia lata ex iuramento præſtito ſecundùm d.l.ſi qñ, non retractatur ob inſtrumenta nouiter reperta,& ſequuntur Ang.& Alex.ibi,vterque,col. vlt.& Iaſ.in lect.col.11.ver.limita prædictam. & Bal.in l.videamus.§.deferre,in lect.antiqua, & ibi quoq; ipſe Ang.ad fi. ff.de in litem iurã. & Ant.in d.c.vlt.etiã ad fi. extra de his,quæ vi metuſve cau.fi.Quaſi ſcilicet nõ liceat quoquo modo impugnare aut reprobare huiuſcemodi iuramentum,& ſententiam vi illius latam.

30 ¶ † Verum contra hanc limitationẽ, vt ſcilicet probare contrarium aduerſus id iuramentum præſtitum ex lege aduerſus contumacem, aut doloſum,expreſſim tenuit Alex.ſibi cõtrarius, in d.l.qui bona.§.qui damni,col.vlt. & iterum in d.§.deferre,col.vlt.& Barb.in tract. de præſtan Card.in 2.q.2.partis,col.2.ver.decimo facit, Fel.& Phil.Deci.in d.c.propoſuiſti,vterq;, col.2.de probat.Et expreſſim etiã in caſu.d.l.ſi qñ.C.vnde vi,vt contrarium probari poſſit,tenuerunt Imo.Io.And.& Anto.in d.c.vlt.de his quæ vi metuſve cau.fi.& Ang.in d.l.qui vas, in prin.ff.de furt.Imo.ſibi item contrarius,in l.qđ iuſſit,col.2 ff.de re iud.& in l.ait prætor.§.j.ad fi.eod.tit.& Barb.in d.tract. de præſtant.Card, vbi ſupra,col.2.verſi.decimo facit,& Aug.Ari. in addit.Ang.Aret.vbi ſupra, & Iaſ.qui hoc latiſſimè omnium diſputat,& tandem hanc opi. ſequit̃ in d.l.ſi qñ,col.4.& 5.vbi rñdet rationibus aduerſariorũ, præterquã d.l.ſi per alium.§. in eum autẽ. ff.ne quis eum,qui in ius voc.eſt, & d. Auth. poſt iuſiurandum. C.de iudic.

31 ¶ † Tu autem ad d.§.in eum aũt, potes dicere, illud ibi fuiſſe ſtatutum in pœnam,ob graue illius delictum, qui vi exemit, vt ibi expreſſim declaratur.Et ibi præterea conſtat de mente legis,quæ vlterius procedit in diſponẽdo, vt inſpiciatur nõ quod in veritate eſt, ſed quãti res eſt ab actore æſtimata, ẽt ſi is calumniatus ſit. Secus, ſi ſtatutum ſimpliciter loqueretur: nam intentio eius videri non poſſet,vt alter ex falſo iuramento lucraretur.In d.quoq; Authen.poſt iuſiurandum,lex ẽt vlterius progreditur,declarando non amplius eſſe inquirendum de taxatione iurata.Vel ad eã poteris aliter reſpondere,ſecundũ ipſum Aug.Ari.vbi ſupra,errantes tñ poſt Ang.allegãtem Auth.ſed nouo iure. C. de ſer.fug.loco(ni fallor)d.Auth. poſt iuſiurandum.nã d.Auth.ſed nouo iure,non magis quidem, q̃ illa alia Auth.hodie, quicquam ad hũc locum pertinet. Sed vide,num voluerit allegare Auth.ſed nouo iure,in fi.C.de pœna iudi.q. mal.iud. vbi ſi quis litigantium iurauerit ſe nõ dediſſe,vel promiſiſſe,in caſu de quo loquitur, poteſt tñ intra decem menſes poſt ſententiam probari contrarium. Aut etiam Auth. hodie. C.de repu.in illis verbis,ſed qui iurauerit,ſi falſo iuraſſet conuincatur. Sed hæc iura facerent contra aliam ſententiam.

32 ¶ † Eius aũt,quod ſupra diximus ex Bar.& alijs de inſtrumentis nouiter repertis, in caſu d. l.ſi qñ,contrarium nuncupatim,& ex profeſſo tenuit Rom.in repet.d.l.admonendi.col.10.& ibi quoq; Frãc.Cur.Sen.charta antep. De quo & tu vide Alexan.ibi,col.pen.& Iaſ.in rep.col. 18.nu.39.qui eſt in verſi.nota etiam prædicta, & iterum,col.110.num.257.ver.in ea.glo.ibi, item datur.& Franc.Rip.num 69. & ipſum Alex.in d.l.videamus. §.deferre, col.vlt. ff.de in lit.iuran.& eundem Iaſonem in d.l.ſi quando, colum.6.verſi.quid autem eſſet.

33 ¶ † Septimò limita,vt procedat,cum ſtatutum diſponit de iuramento partis,vt ſcilicet ei credatur:nam tunc cõtrarium poterit eius aduerſarius probare.Secus ſi diſponat de iuramento Officialis,cui ſtari idipſum iubet. Nam tũc amplius contrarium probari non poterit. Ita expreſſim voluit Ang.in d.l.qui bona.§.qui damni. ff. de dam.infect. Sed communiter tenetur cõtrarium, nam maior pars eorum quos ſupra in princip.huius glo.adduximus expreſſim loquuntur in ſtatutis diſponentibus credi iuramento,cui ex lege, vel ſtatuto ſtari iubetur:nec diſtingunt inter Officiales,& alios.

34 ¶ † Octauò limita,vt procedat niſi iuramentũ præſtitũ ſit præſente & tacente aduerſario, cuius intereſt:nam is poſtea non audietur,volens probare contrariũ, vt notanter voluit Cald.in c.ſtatutũ §.cum vero,& ibi ẽt Domi.col.4.ver, ſed an contra iuramentũ,& Phil.Franc.col.vlt. de reſcri.lib.6.& Fel.in d.c.propoſuiſti, col.3, de

de proba. vbi id dicit esse not. & addit ratione, quia et in praeiudicialibus taciturnitas in iudicio habet vim consensus. l. cum ostendimus. §. vlt. ff. de fideiuss. & cap. 2. de accus. lib. 6. Sed & idem quoq; tenet D. Aufrer. in decis. Tholosa. q. 237. item quidam Bononiensis.

35 ¶ † Sed hoc quoq; non admodum tutum est, quia regulariter taces non videtur consentire in praeiudicium ipsius, l. inuitus. ff. de procu. & d. l. qui vas. §. vetare. ff. de furt. cum sim. Praesertim in isto casu, quo tacens non potest impedire illud iuramentum à statuto delatum, per notata plenissime per Bart. & Recetiores in l. quae dotis. ff. sol. mat. & diximus supra eo. tit. §. j. gl. 9. in verbo, *ou lignagier*, nu. 147. sextus idemq; postremus. Nec ab omnibus recipitur, quod supra diximus de taciturnitate iudiciali, vt alibi copiosè diximus. Tum quoq;, quia facultas probandi contra iuramentum separata est ab ipso iuramento: ideo licèt tacens videatur consentire respectu iuramenti, vt. s. aliter iuret, sicuti à statuto disponitur, no propterea necessariò infertur tolli facultate probandi contrariu. Sicut et, cum reus qui tacet dum actor probat suam intentionem testibus aut instrumentis, non ob id excluditur à contraria probatione, vt saepius supra diximus. Quod aute Cald. & alij in priori parte dicunt, iure non probatur, vel et potest habere locum in casu d. §. cum verò, in quo no agitur de magno pjudicio, & in eo sufficit iuramentum de iure coi. Secus videtur in statuto quod strictè est interpretandu, cu sit contra ius coe, & de magno praeiudicio agatur. Ideoque Philip. Deci. ijs prope modum rationibus motus, hanc partem sequitur in d. c. proposuisti.

36 ¶ [† Nonò limita, vt admittatur probatio in contrarium, vbi est qstio magna cuiuspiam rei, secus si modicae. Ita enim not. voluit Rom. in l. vl. quam legit cu l. in instrumentis, quae est pen. ff. de in lit. iur. per Gl. in l. vlt. in ver. facilè. & in l. videamus. §. item videndum. eo. tit. idque dicit esse sing. Et certè id rationabile videtur, vt pro modico no discedatur à lege, vel statuto, quod iubet stari iuramento partis.]

37 ¶ † Has autem limitationes, quae reijciut probationem contraria, et si verae essent, & si quae aliae huiusmodi sint, intellige, vt non procedat, si contrarium probaretur per rei euidetiam, & aspectum. Nam, vt scribit Azo in summa. C. ad leg. Aquil. nulla vnquam virtus fuit excludere huiusmodi probatione, prout eu multi allegat, quamuis idipsum no reperi in meo codice, sed ita eum citat & sequitur Bal. in l. contra negantem, in fi. C. eo. tit. & in rub. C. de probat. col. j. vers. redeo igitur ad primum: vbi hinc dicit, ꝙ haec probatio est omnium optima, & superlatiua probationum: quia illi sunt verissimi sermones, qui concordant cum rebus sensatis, ex Aristotele, & Auerroe, & probatur, vt dicit in l. si irrupto. §. ad officiu. ff. fin. regum. Et idem penè ex eiusdem Azo. auctoritate, dicit ipse Bald. in l. j. C. si aduer. liber. & in l. pen. in fin. C. de peri. tut. & Io. Pla. in l. j. paulò ante fi. C. de cano. fru. vrb. Romae, lib. 11. Coepol. caut. secundùm postremam editionem. 104. multa sunt. Barba. in c. euidentia, extra de accus. vbi id admodu extollit, & in c. j. col. 41. de offic. ord. & cons. 7. clementissimi, col. 4. lib. j. Alex. in l. cum qui. §. vlt. col. pen. ff. de iureiur. & consi. 116. posteaquam in casu magnifici, ad fi. lib. j. vbi ex hoc dicit, ꝙ nunquam talis probatio intelligitur esse exclusa, & rursum consi. 186. visis subtilissimis, col. 4. versi. & dicit Bal. lib. 2. & consil. 35. viso processu, col. 4. lib. 4. & cons. 63. stantibus his, col. pen. versi. accedit ꝙ vbicunque eo. lib. 4. quod consil. iterum reperitur consil. 39. lib. 6. Franc. Cur. Sen. in repet. d. l. admonendi, tum alibi, tu col. 89. vers. imò volunt Doct. ff. de iureiur. Ias. in l. eum qui. §. in popularibus, col. 3. ff. eod. tit. & in l. j. col. 6. versic. circa aliud. ff. de ope. noui nunc. & in d. l. videamus, col. vlt. iterumq; in l. vlt. ff. de in lit. iuran. Carol. Rui. cons. 138. omissis, col. 5. nu. 24. lib. 5. Philip. Deci. in ca. cu speciali. §. porrò, in 2. notab. extra de appell. Catel. Cot. memori. incip. damnum datu, Hipp. Marsi. in d. l. j. §. si serui, col. 2. ff. de quaest. & in repetit. rub. de probat. col. 30. vers. quod tn puto, & And. Alci. in tract. psumptionu. parte 2, nu. 16.

38 ¶ † Et hanc quoque sententiam fulcit, quod à Bald. scriptu est, in l. si quis testibus, ad fi. & ibi quoque Sal. col. vlt. vers. quaero an post. C. de testib. ꝙ quamuis quis postquam didicit testificata, non admittatur ad probationem: non tn per hoc reijcitur ea probatio, quae fieret per euidetiam facti. Id quod et dicit tenere Specu. tit. de probat. §. videndum. versi. hoc quoq;, & sequitur Rom. in repet. l. si verò. §. de viro, in 31. fal. ff. sol. mat. vbi tn dicit, & quidem verè, Specul. vbi supra, id no dixisse, & idem Rom. in repet. rub. de arbit. col. 9. versi. item fallit, si per euidetiam. & Steph. Bertr. cons. 357. non puto, col. 2. lib. j. & Matth. Afflict. deci. Neapol. 216. quotidie, nu. 3. Confirmat quoque eam sententiam, quod tradit idem Bald. in l. j. in fi. C. senten. rescin. non pos. ꝙ per euidentiam facti potest reprobari sententia sine appellatione, per l. confessionibus. ff. de interrog. act. Nam & sententia, quae per euidentiam facti nulla est, nunqua transit in rem iudicatam. ca. fraternitatis circa medium, & ibi Innocen. & alij, extra de frig. & malef. & sequitur Alex. d. consil. 63. vbi supra, lib. 3. & Ias. consi. 21. venerabilis, colum. 2. ver. secundo, lib. j. cum sim. adductis ab ipso Ias. in d. l. j. ff. de ope. no. nunc.

39 ¶ † Vt iam nihil dubitandum sit, quin huiusmodi probatio, quae fit per euidentiam & aspectum rei, sit omnium optima, vt supra diximus ex Bal. & voluit et ide Bald. in l. Deo nobis, col. 3. ver. sed ponamus, ꝙ dubitatur. C. de episc. & cle. per c. quod aut interrogasti. 27. q. 2. & ante eum quoq; voluit Inno. in d. c. proposuisti, extra de probat. per tex. in cap. nec aliqua. 27. q. 2.

quem

quem nuncupatim refert & sequitur Pau Cast. consi.174.contra superius consulta, col.2.vers. nec obstat ꝙ decretum,lib.j. & cons.81.in causa,quæ vertitur inter reuerendum,col.2.versi. tertio inducit,lib.2.& Cœpolla consilio causarum criminalium 3. in causa querelæ,colum.j. Glo.autem in c.ad nostram,le secõde.in verbo, requirit,de iureiur.dicit nullam esse validiorẽ probationem, quam per euidentiam facti, & voluit etiam Barbat.qui alios citat,consi.7.clementissimi,col.4.versi.item ille notarius,lib.j.

40 ¶ † Nec omiserim (quod illam opin. non mediocriter adiuuat) id quod non obscurè voluit gl.in l j.§.hoc interdictum pertinet,versic.siue supremæ tabulæ,in verbo,imperfectã. ff.de tabul.exhib.ꝙ si à statuto reiectæ sint omnes exceptiones, illæ tamen obijci poterunt, quæ ex inspectione instrumenti,vel cõtractu,siue sententiæ,aut alterius actus, à quo reiectæ sunt,apparent. Et hoc apertissimè voluit Bal.in l.ex p̃dijs.C.de euict. & latè Rom. qui alia multa similia allegat,consi.42.visis quæ egregiè,& aliquid præterea per eundem. consil.51. attentis his,paulò ante fi. Et de hoc quoque plenissimè dicemus infra tit.*de notaires*,tit.27.§.j.

41 ¶ † Intellige secundò vt reijciatur in illis casibus probatio contraria, nisi quis vellet probare cõtrarium ijs modis,quibus admittitur probatio contra præsumptionem iuris,& de iure : vt nuncupatim voluit Alexã.in d.l.qui bona.§. qui damni.col.pen.ff.de dam.infe.& Aug.Ari. in addit. Ange.Aret.in tract.malefic.in verbo, necnon ad denunciationem,nu.17.Hos autem modos scies ex gl.& Doct.in Auth.sed iam necesse.C.de donat.ante nup.& iterum in corpore Auth. vnde sumitur, & Roma.in l.si duo. ff. de acq.hæred. Alexã.in l.inter stipulantem.§.j. ff.de verb.obl.& consi.91.in causa & lite, col. vlt.lib.6.& Canon.in c.is qui, extra de sponsal. & omnium copiosissimè Andr.Alciat.in tract. præsumptionum,parte 2.per totum.

42 ¶ † Postremò nõ omiserim similem esse apud Senones cõsuetudinem.ca.53.consuetudinum eius loci,& etiam Treceuces, ca.164.vt scilicet admittatur consanguineus ad probandum verum pretium contra iuramẽtum emptoris, atque in ijs locis subiungitur, qua pœna puniendus est emptor,qui ex probatione cõsanguinei compertus est falsum iurasse. Sed & apud Burdiga. admittitur ad id consanguineus, non obstante iuramento emptoris. §. huius tit.15.qui est 18.omnium eius gentis consuet. Tu autem vide,quomodo apud cæteros puniũtur emptores,qui verum ipsum pretium mentiti sunt,videlicet apud Cenomacenses,c.383. & sequen. Andegauenses, ca.384. & si quæ aliæ de hac re loquuntur. Ex consuetudine autem Britonum post huiusmodi iuramentum præsti tum petente consanguineo non admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium, vt scribitur hoc eo.tit.§.8.

ET CE PENDANT NE COVRRA pas le temps. Nec interim curret ei tempus. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineo non currit tempus ad soluendum si probauerit emptorem non declarasse verum pretium.& nu.2.*

Morator non est qui ex iusta causa litigat.

Denunciatio non veri pretij pro non facta habetur.

2 *Emphyteuta mentiens domino verum pretium emphyteusis vendita,cadit emphyteusi.*

1 INTELLIGE si probet nõ esse verum pretium, vt postea declaratur verbis seq.nam vt scribitur in l.si quis. ff.de vsur.si quis solutioni moram fecit, iudicium aũt accipere paratus fuit,non videtur fecisse morã, vtiq; si iustè ad iudicium prouocauit. Cuius auctoritate Rom.consil.244. pro euidentia,circa medium,dicit eũ non esse in mora,qui ex iuxta caussa litigat,& alia quoque iura allegat.Sed & hac ẽt ratione non currit tempus consanguineo, quia declaratio nõ veri pretij ab emptore facta non plus habet vitium,q̃ si nullum omnino pretium declaratum fuerit,arg.l.eum qui.§. cum igitur.ff.de in diem adiec. & l.sicut.§.non videbitur,in fi.ff.quibus mod.pig.vel hypo.sol. Et ita in emphyteuta nõ verè denunciante dño pretium,quod se dicit ab alijs reperire,vt scilicet perinde sit,atq; si nõ denunciauerit,tenuerunt Io Fab.Sal.& Ias.in l.vlt.per illum tex.ille quidẽ col.vlt.iste col.4.vers.quæro,emphyteuta volens vendere, hic col.6. in 6.item not. C. de iure emphyt.Host.in c.potuit,col.j.in versi. offeratur,per illum tex. & ibi quoque Io.And. etiam col.j.& in eodem ver.Collect.col.4.versic.sed quid si retulit, Imo.in j.notab Barb.col. j.& alij extra de locat.Spec.de Emphyt.§.nunc aliqua,versic.92.& Steph.Bertr.consi.155.ponitur in facto ante fi.lib.2. Ludo.Gozad.consi. 47.visis instrumentis,col.2.num.7.

2 ¶ † Et vide quæ dicam infra.§.36.eodemq; vlt. in gl.2.nu.2.hic aũt multa. Et quod tradit Caro. Molen.in consuet.Paris.tit.j.§.13.gl.7.in fi. ꝙ si cõtrahentes maius pretiũ finxerunt, ideoque dñs feudalis ea pretij magnitudine deterritus acceperit laudimia,si postea ei innotescat minus fuisse pretium, põt redire ad retractum rei restitutis aut deductis laudimijs.Id quod ẽt voluit Ferronus in comment. consuetud. Burdig.tit.de feudis.§.8.Sed & plus voluit Pet.Iac. titu.de act.in rẽ libel.general.ibi, effectus quia emphyteuta quod emptor rei emphyteuticæ domino mentiẽs verum pretium, vel vt minus laudimiorum soluat, vel nè rem accipiat iure prælationis,cadit emphyteusi.& sequitur Gui. Papæ decis.Delphin.171.repetitio ad finem.

AVRA

AVRA COVRS CONTRE LE RETRAyant, curret id tempus aduersus retrahentem. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Si consanguineus contendendo super vero pretio succubuit, an currat tempus retractus. & nu. 2*
Litis euentus ostendit dolum & malam fidem.
2 *Tempus appellandi currit proponenti ineptum libellum. Et similiter mittendi procuratorem non idoneum.*
Morator dicitur qui sine iusta causa litigat.
3 *Tempus retractus an currat consanguineo non probanti qui tamen probabiliter dubitauit de veritate pretij.*
4 *Morator quis sit, & quis morosus.*
Morositas, morosè morandi verbum.
Moratoria præscriptio.
Moratoria ambages.
Moratoria Cautio.
Moratoria cunctatio.

1 ALIAS esset † liberum consanguineo malignè negando verum pretium statuto nostro, quod in id tempus præstituit, illudere, & sibi ante improba idem tempus trahere. Et id quidem scienter & dolosè, atque sine iusta causa fecisse censendus est ex litis euentu in qua succubuit: vt nuncupatim voluit Io. And. vt à quibusdam citatur, in c. j. de elect. lib. 6. in Nouel. & Bal. & Sal. in l. properandum. §. sinautem alterutra, vterq; post princ. per illũ tex. C de iudic. idem Bald. in l. contra maiores, in fi. C. de inoffi. testam & Ioá. Fab. loquens in nostra materia retractus, in §. qui autem. Instit. de excusat. tut. per quædam iura ibi allegata, & quæ aduocauimus supra. §. j. glo. 10. quæ est in verbo, *dedans l'an*, nu. 42. quod tamen.

2 § † Quibus adde text. in l. accusaturus. ff. de adul. & l. si pater. C. ne de statu defunct. & l. ꝙ si nolit. §. si mancipium. ff. de edil. edict. & gl. in l. j. in verbo, quod si non docueris, & ibi Docto. C. de aduoc. diuers. iud. & in l. Herẽnius. §. vlt. ff. de euict. Et quod per ea iura postremò allegata tradit Bal. in Auth. ei qui post princ. ibi, quęro appellans. C. de temp appellat. ꝙ si appellans ineptum libellum proposuerit, super quo fuerit diutius disceptatum, & tandem pronunciatum, eum esse ineptũ, currit tẽpus frustratori. Subditq;, idem esse in eo, qui mitit procuratorem non idoneum, & diu fuit disputatum de mandato: quod tandem fuit pronunciatũ, esse inualidum, nam similiter currit tempus sua culpa. & allegat ca. Nicolao, extra de probat. & l. si procuratoré. §. tutorem. ff. mand. Et simile huic postremò dicto quippiam tradit Barto. in l. 2 §. non solum, per illum text. ff. ad S.C. Tert. & in l. si finita. §. Iulianus, col. 3. versi. sed quid si prima, & ibi quoq; Alex. col. 10. versic. item adde. ff. de dam. infec. & D. à Rota, decis. 102. fatalia, in fi. in nouis. & Paul. Castr. in l. diuus. ff. ad leg. Fal. Et vide etiam tex. in l. nemo rem suam vtiliter. §. j. ff. de verb. oblig. vbi in mora esse dicitur, qui sine iusta causa litigat. & quæ dicam infra. §. 12. in gl. 2. num. 4.

3 § † Si tamen consanguineus probabiliter dubitabat de veritate pretij, ideoq; in cõtrouersiam eius venit, posset videri, etiam si succubuit tẽpus ei non cucurrisset, per tex. in d. l. 2. §. nõ solùm. & not. per Iac. Aret. Petr. Dy. Cy. Bal. Paul. Cast. & Ias. in d. l. contra maiores. C. de inoffic. testam. Ang. in l. Paulus. §. j. col. 2. vers. & vnum scias. ff. de vsur. Raph. Co. cons. 36. proponitur, col. j. Rom. & Franc. Aret. in l. quandiu institutus. ff. de acq. hæred. Philip. Deci. in c. ex ratione, col. 7. vers. quod tamen verum, extra de appel. cum his quæ scripsimus supra. §. j. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu. 42. quod tamẽ intelligũt. Tamen non auderem discedere à generalitate, vt ita loquar, huius consuetudinis, quę sine delectu ac distinctione statuit, tempus currere ei qui succũbuit, præsertim in stricta materia, cuiusmodi retractũ esse pronunciauit nostra consuetudo infra. §. 35. & vt multis placuit odiosa, vt diximus supra in præfat. huius tit. nume. 60. quamobrem sunt multi, & seq. Consulo igitur, vt consanguineus, nisi omnino certus sit de ꝓbatione haud veri pretij aduersus instrumentum, soluat integrum pretium in instrumento comprehensum, nè vt morator, cadat retractu, cum protestatione repetendi id, quod reperietur ex exitu causę esse vltra verum pretium, secundùm ea quæ dicam in simili, in §. seq. nu. 2. Et sic tutus erit, & tamen repetet, quod indebitè solutum comperietur.

4 § † Et quia vsi sumus vocabulo illo moratoris, illud hic obiter dicere voluimus, nos moratorẽ appellare, quem morosum nostrates vbique appellant, pro eo scilicet, qui moram cuipiam ref facit. Cum tamen morosus nõ id significet, sed difficilem, intractabilẽ, fastidiosum. Plautus de amore loquens in Trinummo: *Is mores hominũ moros, & morosus efficit.* Tullius lib. de Senectu. *At sunt morosi, & anxij, & difficiles senes.* Et lib. j. de Oratore: *Vsqueadeò morosi sumus, vt nobis non satisfaciat.* & lib. Epistolarum fam. ad Trebatium: *Quam sint morosi, qui amant, vel ex hoc intelligi potest, &c.* Et Horatius libro carminum j. Odæ 9.

Donec virenti canities abest. Morosa.

Et hinc Morositas, apud Tullium in eod. lib. de Senect. Et morosè apud Vlpianum nostrum in l. solet. §. non verò. ff. de offic. procons. & Pliniũ lib. 18. c. 13. Ideoq; & ea vox à moribus deducta esse videtur, & placet Donato in Hecyram Terentij. Morator autem à morandi verbo, qui scilicet moratur, siue morã nectit, vel cunctatur. Liuius lib. 2. ad vrb. cond. Nouemq; Tribunorum aduersus vnum moratorem publici cõmodi auxilio delectũ Consules habet. Et lib. 4.

Belli

Belli Punici: Et ad viginti millia, aut moratorũ, aut palantiũ per agros interfecta. In hac etenim significatione verbum morãdi sæpissimè intelligitur, vt in l. si seruum, in prin. versi. si aũt alienus. ff. de verb. obl. vbi scribitur, posteaquã moratus est solutionẽ, idest, vt rectè interpretatur Accursius, distulit, & in l. si vsusfructus. ff. de vsufruc. leg. cum dr̃, moratusq; in ea danda, &c. & in l. si quis in hoc, in fi. ibi imponere nõ morentur. C. de epis, & cler. & in l. 2. C. de vsur. & vsufr. leg. qui tex. loquitur de hæredibus, q legata morant̃, & in l. si ea. C. qui accusa nõ pos. q̃ loquit̃ de ea, q̃ accusationẽ moratur. Et apud Ter. in Heauton. *Egomet conuiuas moror*, hoc est, vt interpretat̃ Donatus, in mora detineo. Hincq; Moratoria p̃scriptio, in l. 2. C. de precib. imper. off. idest, dilatoria, vt rectè interpretat̃ Accur. & Moratoriæ ambages, in l. vlt. C. de cõpen. & Moratoria cautio, in l. cũ possessor. §. vlt. ff. de cẽlib. Et Moratoria cunctatio, in l. tutor qui repertorium. §. j. ff. de admi. tut. Alciat. aũt noster vbiq; moratoris verbo hac nostra significatione vtit̃.

§. QVINTVS.

AGens ad retractum postulante reo iurare cogitur actionem, quam exercet, suo nomine, & ad suum commodum, & sine fraude intendi.

GLOSSA I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus tenetur iurare, se retrahere suo nomine, ad suũ commodũ, & sine fraude. & nu. 6.*
2 *Emptor vtrum protestari debeat, se repetiturum si contrarium compertum postea fuerit, & an ei subueniatur si contrarium postea appareat. num. 3.*
4 *Fraus prædicta quomodo deprehendatur.*
Consuetudines in eadem re.
5 *Emptor an poterit probare contra iuramentum consanguinei qui vt supra iurauit.*
Consuetudines de re eadem, & num. 6.
7 *Emptor an audiendus sit petens consanguineum iurare verbis in Diuum quempiam conceptis.*

1 AD quod hic statuitur, ex eo fit, qđ etiam statuitur inferius, eo. tit. §. 26. vbi omnino vide, quæ dicam, & vide etiã tex. huic loco accommodatissimum, in l. peto. §. vlt. ff. de leg. 2. vbi testator prohibuerit, nè res hæredi relictæ alienetur, sed vt i familia maneat: si res alienata fuerit, admittetur proximus quisq; ad reuocandum, petendumq; rem ipsam alienatã: sed ita tñ, si paratus sit cauere, se eam rem in familiam relicturũ: aliàs ei denegatur condictio. Non ausim tñ asserere cõsanguineum esse onerandum cautione, cum cõsuetudo tantum affirmationem, & iuramentũ ipsius exigat, si postuletur, arg. l. j. §. sin aũt ad deficientis. C. de cadu. toll. & c. inter corporalia, extra de transla. præl. cum sim. nec superfluis cautionibus sit vtendũ. l. hæc stipulatio. §. Diuus. ff. vt leg. no. caue. Pau. Castr. consil. 207. visis omnibus, col. j. in fi. lib. j. nec debeamus obligationes ex obligationib. facere, l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudic. & l. dedi, in prin. & l. mulier, & ibi not. ff. de condi. ob cau. & quod not. Bar. in l. 3. §. nunc de effectu. ff. de libe. lega. & quæ scripsimus supra, §. j. glo. 18. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, nume. 45. ego verò, & seq.

2 ¶ † Verum ego optimum atq; tutissimum iudicarem, vt emptor protestetur saluum sibi ius futurum eam rem condicendi reuocandiq;, si ex postfacto compertum fuerit cõsanguineum in fraudem hoc retractu vsum fuisse, vt postea alteri cederet, iuxta l. si debitor. §. j. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. & l. at si quis. §. plerique. ff. de relig. & sump. fune. & l. si tamen. §. cum redhibitoria. ff. de ædil. edic. gl. in l. elegãter. in prin. in verbo, finita, in fi. & iterum in verbo, pro soluto, & ibi Bart. vers. ad secõdum, & Bal. qui id trahit ad similes contractus, col. j. ff. de pig. act. & similis gl. in l. si quis aliam. ff. de solut. & in l. libera. C. de senten. & Bal. in c. j. circa medium, tit. de benefic. fratr. & Alex. consi. 79. circa primum, col. penul. versic. consulo tamen, lib. j. & Doct. vbique.

3 ¶ † Verum & sine huiusmodi protestatione putarim, comperta fraude, esse cõsanguineo subueniendum aduersus caliditatem eius, qui talẽ fraudem commentus est, vt in simili dicitur in l. j. §. quæsitum. ff. de separ. Neq; enim suus cuiusq; dolus, aut fraus sibi prodesse debet. l. sed & si. §. planè, in fi. ff. ad exhib. & c. 2. extra de dolo, & contu. cum multis concor. à me adductis supra eo. §. j. in gl. 9. in verbo, *ou lignagier*, num. 67. denique. Nec alteri obesse debet, c. si compromissarius. §. j. de elect. libr. 6. præsertim cum fraus, & dolus huius consanguinei dederit causam cessioni ei factæ ab emptore, vt qui callidè & fraudulenter nomen suum prætexuit, atque ita emptorẽ circunuenit. Ideo & ea cessio nulla est: & si valeat, tamen rescindẽda est, per not. in l. eleganter, in prin. ff. de doli mali, cum sim. Quid enim id aliud est, quã de persona ad personam statuto fraudem facere, quod qui facit, nihil egisse videtur, l. si sponsus, in princi. ff. de donat. inter virum, & vxorem, & not. in l. contra. ff. de legib. cum simil.

4 ¶ † Ea autem fraus deprehenditur ex argumentis, coniecturis, & verisimilitudinibus, & inter alias, si statim post retractum alij extraneo cedat, per l. si ventri. §. vlt. ff. de priuileg. cred. & c. officij, extra de elect. & quod voluit Bar. in l.

post

post contractum, in quinta præsumptione fraudis. ff. de donat. & quæ diximus supra hoc eod. tit. §. 1. gl. 7. q̄ est in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 76. præsumitur item & seq. & iterum glo. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 37. sed & si possessio. Et super hoc priuatim nonnullæ cōsuetudines Galliæ prouiderunt. Nam apud Turones, si consanguineus qui retraxit, vēdat rem alii intra annum retractus, poterit emptor, à quo res retracta est, eandem ad se reuocare restituto pretio, quod ipse accepit ab illo consanguineo, vt scribitur in consuetudinibus eius loci, tit. *des retraictz*, ca. 15. quo in loco aliquid dicunt commentarii. Et similiter apud Cenomanos, cap. 408. & etiam Andegauos, cap. 398.

5 ¶ † Vtrum autem, si petente consanguineo emptor iuramentum præstiterit, retractum se pro se, & non alio, facere, & sine fraude, secundùm hunc. §. debeat postea admitti cōsanguineus ad probandum contrarium, latè tract. Chasse. hoc eo. ti. *des retraictz*, §. 11. in verbo, *ou par serment des contrahens*, col. 3. vers. item iuramentum, & seq. At is non omnino loquitur in casu nostræ consuetudinis, iubentis emptorem iurare, si postulet consanguineus: vti etiā facit, §. supra proximus: & tamen ibi potest probari cōtrarium: quod & nos ibi latissimè tractauimus. Ex consuetudine aūt Aruerniæ, hoc eo. tit. c. 34. si consanguineus semel iurauerit id de quo hic quærimus, emptore id ipsum postulante, ipse emptor nō est amplius audiendus volens probare contrarium. & idem propè modum ex consuetud. Burdigal. hoc quoque tit. §. 17. vbi Ferro. id iuris esse dicit. Et id fortè verius est. Nam quod traditur in d. §. præcedente, procedit in suo casu, nec ad alios trahendum est. Tamen ex consuetudine Senonum, c. 50. admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium.

6 ¶ † Sunt autem, qui ad hanc nostram consuetudinem, quæ iubet cōsanguineum iurare sine fraude se ad retractum venire, afferunt l. de pupillo. §. qui opus. ff. de oper. noui nunc. & l. qui bona. §. si quis. ff. de dam. infec. quibus cauetur, eum, qui nouum opus nunciat, quiq; sibi petit caueri de damno infecto, debere iurare, non calumniæ causa id se facere, ꝙ quantum nostræ consuetudini cōueniat, cæterorum sit iudiciū. Est autem apud Britones consuetudo, omnino hinc nostræ consuetudini similis, cap. consuetudinum antiquarum eius gentis 51. reformatarum autem huius titul. *de retraict lignagier*, §. 13. Et apud Valesios hoc eod. titu. §. 8. qui est omnium 89.

7 ¶ † D. autem Ferro. in d. §. 17. huius tit. consue. Burdiga. hinc occasione sumpta, tractat, si emptor ita peruicax sit, vt non contentus vulgari, & communi iureiurando, requirat solenne aliquod iusiurandum esse efficacissimum ad punienda periuria, an ei mos sit gerendus. Eum ibi vide afferentem ex optimis scriptoribus exempla, quibus docemur, nō vanum esse, periuriorum certis quibusdam locis perpetratorū præsentem patentemq; vindictam esse.

§. SEXTVS.

SI quis reditum aliquem generalem super omnia bona sua vēdiderit, aut cui soluendo omnia bona obligauerit, dominus feudi laudimia 1 (quæ vocant) eo nomine non consequitur, nec eum reditum feudi sibi potest vendicare: etiam si ea omnia bona iure feudi illi subiecta essent.

N'Y A VENTES NE HONNEVRS, Laudimia eo nomine non consequitur. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Laudimia an debeantur ex venditione annui reditus generalis.*

Laudimia debentur ex datione in solutum, ac si ab initio res ita data vendita fuisset.

2 *Laudimia vtrum debeantur ex venditione vectigalium prædiariorum, & num. 3. cum seq. vsq; ad fi. glo.*

Solarium, locus Iuris cōsulti recenter em[illegible]

4 *Emphyteusis in rebus soli tantū constat*[illegible]

5 *Argumentum à contrario sensu fo*[illegible] *& procedit etiam in statutis.*

6 *Reditus fundalis fundo inhæret*[illegible]

Possessoriū intentari potest p[illegible]

7 *Possessor an teneatur solu*[illegible] *temporis.*

8 *Commoda eum sequi debent quem incommoda sequuntur.*

Regula id quod nostrum est sine facto nostro tolli non potest, adhærendum est tanquam firmamento.

9 *Traditio rerum incorporalium corporalibus inhærentium.*

10 *Argumentum de emphyteusi ad feudum non concludit, nec è contra.*

11 *Consuetudine a*[illegible]*tione annui reditus debeantur l*[illegible]

[illegible] ndùm aliā con- [illegible] tit. huius vol. [illegible] §. 6. qui omniū [illegible] ol. 19. nisi venditor [illegible] em huius annui re- [illegible] dū quempiam dederit [illegible] eo vectigali annuo liberatus:

tatus: vulgo dicimus, *bailler assiete.* Nam tunc domino ius est accipiendi laudimia, vel rē ipsam restituto pretio, ac si ab initio fundus ipse fuisset vēditus: quia vt expressim dicit Pau. Cast. consi. 165. visis & ponderatis, col. 2. ver. secundo videtur, lib. 3. finguntur hoc casu bona in solutum data iam ab initio venditionis, & vt ipse loquitur, per prius vēdita. Ideoque & hac etiam ratione admittetur cōsanguineus ad retractum ipsius rei ita datæ in solutum huius vectigalis generalis, vt etiam nuncupatim cauetur, eod. §. 6. ti. 11. De quo tamē vide, quæ scripsi supra. §. 1. in gl. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 117. nec tamen illud, & seq.

2 ¶ † Sed quia hic dicitur, quod ex venditione huiusmodi vectigalium generalium non debentur laudimia, dubium relinquitur, an ēt non debeantur ex venditione horum vectigalium prædiariorū siue fundiariorum, aut etiam fundalium, si ita nobis loqui permittimus, vt id dicamus à fundo, sicut Plautus in Sticho dicit fontalis à fonte, id est, vt omnes intelligant, *rentes foncieres*, emphyteuticas possumus dicere, vel liuellarias, vt & nostri loquūtur. Solarium simpliciter appellat Vlpianus, in l. j. §. si quis nemine. ff. ne qd in loc. publi. vbi ita scribitur. Aut si non obstat, solarium ei imponere. Vectigal enim hoc si appellatur solarium, quod ꝓ solo pendatur. Hæc ibi. Et ausim cōstanter asseuerare (vt hoc in transcursu dicam) solarium esse legendum in l. etiam. ff. qui poti. in pign. habe. & nō salarium, vt vulgo scribitur: neque enim, salarium, temere reperias pro pensione aut vectigali. Sic ergo intrepide legito illam l. etiam. Superficies in alieno solo posita, pignori dari potest, ita tamen, vt potior causa domini sit soli, si non soluatur ei solarium.

3 ¶ † Sed vt tandem redeamus ad propositum, videtur in hac specie laudimia non deberi. Nam cōsuetudo id ius laudimiorum tribuens, nūcupatim loquitur de venditione fundi, & qui est in feudo ipsius domini, vt patet ex. §. 1. supra tit. omniū huius vol. cōsuetudinū 2. qui quidem. §. est omnium etiam huius vol. 14. in illis verbis, *le seigneur foncier, & plus pres du fons, &c, en fief duquel est ladicte chose, &c.* & aliis multis seq. §. huiusmodi autē vectigal, siue pensio fundus nō est, nec aliud quipiā corporale, sed res prorsus incorporalis, vt sunt cætera talia iura, de quibus satis diximus supra. §. huius tit. 1. in verbo, *rentes*. Nec in loco consistunt. l. Caius Seius. ff. de leg. 2. & l. vxorem. §. legauerat. ff de leg. 3. & l. quæsitum est. §. Papinianus, & l. cū delanionis. §. vlt. ff. de fund. instruc. & diximus, in repe. l. si vnquam, in verbo, bona, nu. 13. quod autem, si quis donat. C. de reuoc. dona. & supra in eo. §. 1. gl. [illegible] *ou autres choses, censees pour imm*[illegible] desunt fuæ.

4 [illegible] in casu nostro, ne autoritate h[illegible] aperte voluit Petr. Ia. in Galli[illegible] per magnam Iuris peritiam, in[illegible] tit. de act. in rem pro re empt[illegible] [illegible]m si postea, vbi dicit, quod [illegible] [illegible] & aliis vicinis, si huiusmodi [illegible]

reditur, de quibus loquimur, venduntur, est locus laudimiis, vel retentioni eorū, restituto pretio venditionis à dño. Quod dicit esse cōtra Ius ciuile nec tamen aliquid allegat. Et col. seq. ver. & est notandum, dicit quòd talis reditus, siue pensio annua, est res incorporalis: ideo non pōt esse emphyteuticaria: quia emphyteusis in rebus soli tantum consistit, vt colligitur ex l. 1. ff. si ager vectig. & §. ideo, insti. de loca.

5 ¶ † Nos vero diuerso Iure in nostra hac Pictauia vtimur, vt. s. ex venditione horum redituum, siue pensionū fundalium, soluantur laudimia dño feudi, in quo sita sunt loca huic reditui obnoxia. Idque Iure, ni fallor, optimo. Nam cum nostra cōsuetudo hic, & alibi, videlicet tit. huius voluminis, consuetudinum. 2. §. 6. qui est 19. totius voluminis neget deberi laudimia ex reditibus siue pēsionibꝰ gñalibus, etiamsi omnia bona sint illis obligata: qd toties in illis negando, aliud quam fatetur deberi ex alijs s. fundalibus, l. cum Prætor. ff. de iudic. & l. ex eo. ff. de testi. & c. qualis. 25. dist. Id. n. instar est argumenti à cōtrario sensu, quod fortissimum est, l. 1. in princip. versic. huius rei. ff. de eo cui man. est iurisdictio: proceditque etiam in statutis: vt ibi constantissime tenetur, & fortissime probatur à scriptoribus recentioribus.

6 ¶ † Nam & hic reditus, fundo, qui pro eo concessus est, prorsus inheret, habetque perpetuum ac stabile fundamentum, vt in simili dicit Bald. in ca. 1. col. 2. in verbo, annua, tit. de contro. inter vas. & epi. & diximus supra hoc eo. tit. §. 1. gl. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, nu. 33. item iura decimarum. Et de seruitutibus loquens Alex. consi. 211. ponderatis verbis statuti, col. 2. versicu. præterea negari non potest, lib. 6. & Philip. Franc. in cap. 2. in prin. col. 2. de reb. eccl. non ali. lib. 6. Ex quo sequitur, vt qualequale sit, pro ipso solo habē dum sit: nec minus pro eo competat interdictum. Vnde vi, quam pro solo ipso: vt in simili [illegible] l. 1. §. plane si quis. ff. vnde vi. Et in spe[illegible] redituum, vt scilicet pro eis competat [illegible] atque pro rebus illis obnoxiis, voluit [illegible] l. 2. col. 7. versi. sciendum est autem [illegible] aqua, cum aliis concor. à me tradi[illegible] §. 32. gl. vni. nu. 79. sed id [illegible] præcedenti, vbi & aliter [illegible] sequi omnino naturam [illegible] &

7 ¶ † Nam & ij sunt [illegible] eum sequuntur, [illegible] vt fundus ipse [illegible] & possessores [illegible] præter [illegible] coguntur [illegible] & 5. C [illegible] le esse [illegible] de [illegible] [illegible]

Panor. atque etiam Petr. Anch. in c. cum homines, eodem, tit. Arch. in cap. si quis laicus. 15. q. 1. Fede Senen. consil. 81. laicus Alberi. in l. vltim. colum. 2. versic. quærit dominus. C. de iure emphy. Petr. Anchar. in capit. statuto, colum. vlt. versi. sed nunquid idem de deci. lib. 6. & consil. 386. in lite, colum. 1. versi. item etiam ad pensiones, & colum. 2. versicu. non obstat, l. Imperator, [Rom. in d. l. Imperatores. ff. de publi. & vectig.] & Ioan. Plat. post Barto. in l. vlti. C. de fid. instru. & iure hast. fisci. lib. 10. & in l. 1. in 2. nota. C. de anno. & trib. eod. libr. 10. & in l. quisquis, quæ est 3. in 1. nota. versi. ad prædicta. C. de agri. & censi. lib. 11.

8 ¶ † Et quia etiam ob hanc annuam pensitationem cui fundus obnoxius est, ipse fundus post hac non tanti venditur, quanti, si liber esset, venderetur, vt par est & probatur in simili, in l. fundi partem, iuncta glo. in versi. vendidisti. ff. de contrahē. emption. & in l. si venditor. §. vltim. in fin. ff. de ser. expor. Ideo cum ex hoc huiusmodi incommodum fiat domino, vt non tanta laudimia ex eius venditione consequatur, æquum est, vt huius incommodi sarciendi causa ipse dominus laudimia consequatur ex venditione huius pensionis, ex qua illud incommodum procedit. l. secundum naturam. ff. de regu. iur. & capi. qui sentit onus, eod. titu. lib. 6. cum concordan. vtrobique adductis. Alioquin autem esset in facultate subditi, ius domini inscij, atque etiam inuiti, & reluctantis, minuere, rem sui feudi in emphyteusim, aut libellum concedendo, & sic rem deteriorem faciendo, vt cum vēderetur, minutum esset ius laudimiorum, contra regulam, l. id quod nostrum. ff. de regul. iur. cui quidem regulæ, tanquam firmamento, inhærere debemus, vt pulchre dicit Bald. consi. 327. pridie, col. vlti. libr. 1. & alibi diximus. Id autem cessat, si ex venditione horum redituum, qui id ius minunt, quantum ad venditionem fundi, soluantur laudimia: quia quod vni deest, suppletur repleturque per alterū.

9 ¶ † Nec obstat, quod primo loco dictum est, huiusmodi reditus, siue pensitationes, non esse in loco aut fundo, & ita nec in feudo, cum apud nos feudum respectu soli dicatur: quia imo censetur esse & in loco & in feudo, cum ipsi loco, & feudo cohæreant, vt supra diximus, & probauimus, versicu. ab hinc. 3. Eæ autem leges, quas supra in contrarium adduximus, ad probandum iura incorporalia non consistere in loco, & si quę aliæ sunt similes, non loquuntur de huiusmodi iuribus realibus & solo cohærentibus, sed de actionibus nominibus, & aliis iuribus mere personalibus, & quæ personas ipsas, veluti vmbræ, sequuntur, non rem, aut solum. Ex quo nonnulli in ea sententia sunt, vt quemadmodum in rebus corporalibus requiritur traditio ad dominij translationē, ita & rerum incorporalium, corporalibus inhærentium: licet secus sit in mere incorporalibus. Ita enim voluit Bald. in l. traditionibus, paulo ante fi. C. de pac. & in l. 1. etiam ad fi. C. com. vtriusque iud. & Alc. qui alios citat, con. 184. in causa & lite, col. 3. versi. vltra prædicta, lib. 6.

10 ¶ † Nec hic quoque moror, quod Petr. Iacobus, vbi supra tradit ius emphyteuticarium nō posse consistere, nisi in rebus soli, non etiam in rebus incorporalibus, quanquidem iura an eo allegata id necessario non probant. Et ex omniū opinio. feudum consistere potest in his reditibus annuis, vt voluerunt Bald. & Cardina. Alexan. in proœ. feudo. vterque colum. 7. & diximus supra in §. 1. huius titu. in verbo, *rentes*, numero 6. & ex hoc præter ea. Ratione autem feudi in Gallia debentur laudimia, vt ex hoc intelligas, nihil ad hunc casum pertinere illam Petr. Iacob. rationem, quia ex emphyteusi non concluditur ad feudum, nec è diuerso. Barto. in l. vt iusiurandi. §. si liber. ff. de oper. liber. Bald. in capi. 1. colum. 5. versiculo. sed caue tibi, titu. an agna. vel fili. Imo. in capitulo, ex parte, colum. 15. extra de feud. Alexan. consil. 30. quam omne datum, colum. 6. versicu. non obstat lo 2. libro 1. quod duplicatum est consilio 2. libro 5. & idem Alexandr. consilio 44. viso themate, colum. 2. versicu. pro hoc bene facit, eodem. lib. 2. cum similibus.

11 ¶ † Porrò statutum est Parmæ, vt ex venditione annorum fictuum, vt vocant, qui debentur super fundo vel domo, debeant solui domino duo solidi, tam à venditore, quam emptore, vt refert Alber. in 1. parte, statuto. quæstio. 110. statuto Parmæ cauetur, vbi tractat, an ex diuisione huiusmodi fictuum, etiam ex laudimia solui debeant. Et apud Bituriges consuetudo expressa, vt solui, debeant laudimia ex venditione horum redituū, de quibus loquimur, titu. de consuetudi. feud. & censua. §. 4. vbi. D. Boer. id putat esse iuris feudorū, & iterum. §. 19. eiusdem titulo. Sic & apud Parisienses, ex venditionibus annuorum redituum, super re immobili constitutorum debentur laudimia, capi. consuetudinum eius loci 57. & tribus sequen. Et idem apud Meldenses, si modo is reditus est perpetuus, & non luibilis, capi. 95. & capi. 98. & Meldunenses, capi. 127. & Senonenses, ca. 203. & 229. q nuncupatim loquit de his pensitationibus feudalibus. Turonenses, capi. 38. & sequen. Caluimontenses in Bassigniaco, capi. 24. Victriacenses, capitulo 121. Aurelianenses, capi. 110. quod & loquitur de vēditione redituum constitutorum super re immobili, & capitulo 112. quod loquitur de venditione redituum constitutorum super re immobili. Cænomanenses, capi. 310. Andegauenses, capitulo 162. & capitu. 295. Blesenses, capitulo. 126. vbi fit mentio expressa de vectigali siue pensione fundali. Dunenses, capitulo 42. Engolismenses, capitu. 16. & duobus sequen. vbi eadem prope est consuetudo, quæ hic apud nos est. Et Montargienses, cæterosque Lorrienses, titulo, *de droictz, & cens censuelz*, §. 34. qui nuncupatim loquitur de annuis reditibus fonciarijs (vt vocamus) aut constitutis super fundis.

NEQVE.

§. SEPTIMVS.

NEQVE verò necesse est oblationem retractus, & declarationem proximitatis præsente apparitore fieri. Sufficitque 1 eam oblationem & proximitatem testibus. 2. in ipsa lite probare. Neque opus est consignare 3 oblatam pecuniam. Sed satis est offerre nummum aureum vel argentum, reliquumque polliceri, vti dictum est.

ET SVFFIT, SVFFICITQVE, GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *Verbum sufficit, nihil aliud quàm quod exprimitur, requirit ad validitatem & perfectionem actus nec alio adminiculo indiget.*

VBI in aliqua dispositione apponitur id verbũ, sufficit, nihil aliud, quam ꝙ exprimitur ĩ ea, requiritur ad validitatẽ, & perfectionẽ actus, nec alio adminiculo indiget. Ea vis est huius verbi, gl. in c. statutũ, in prin. in verbo, canonicis, de rescr. lib. 6. q̃ sequitur Domi. ibi, col. 2. in fi. & ibi quoq; Phil. Frã. qui eam dicit sin. col. 1. ex hocq; dicunt, ꝙ id verbũ non requirit alias qualitates adesse, q̃ expressas, ꝙ dicunt no tandũ pro statutis. Sed & eam gl. sequitur Pan. in c. 1. col. 1. & ibi etiam Barb. ext. de postu. præl. vbi illam admodũ extollunt, & rursus vterq; in c. vlt. de succes. ab inte. & ipse Pan. & Car. Alex. in c. cũ locum, vterq; in 3. not. ext. de sposa. vbi eam glo. dicunt not. & idem quoque Pan. in c. cum apud, in 2. nota. & ibi etiam ipse Car. Ale. col. 1. eod. tit. & in c. tuæ fraternitati, post med. & ibi idem Car. col. 7. versi. 9. eo quoque tit. rursumq; vterque in c. vlt. de spons. duor. ipse Pan. in ca. quoniã contra falsam, col. 19. versi. nota bene hoc dictum, & ibi quoque Barb. col. 6. ext. de proba. & idem Pan. in c. 2. col. 12. nu. 33. de ordi. cogni. & in cap. 1. col. 2. versi. not. in §. cæterum, de excep. Roma. in l. cum mulier, col. x. versi. præterea pondera. ff. solu. mat. Barb. in l. sed si ex stipulatu, col. 19. versi. ego pon dero. ff. de verb. obl. vbi illam gl. dicit sin. & cons. 6. scriptum est, col. 12. versi. & si quispiã opponat, lib. 3. & consi. 8. sapienter, col. 4. versi. item etiam ipse, lib. 2. & consi. 34. præclare, col. 18. versi. & si quispiam quærat: eod. lib. 2. Fely. in c. verum, col. 2. de for. compe. & in c. 1. in 7. not. de spons. Phili. Dec. consi. 37. in causa rigorosæ accusationis, col. 1. Quamuis videatur esse contraria alia glo. in ca. consuluisti, ext. de celebr. mis. Sed Pan. in d. c. quo niam, de prob. dicit illam priorem procedere, nisi aliter à Iure caueatur, aut materia subiecta aliud suadeat, per d. c. consuluisti, iuncto c. sufficit, de consecr. dist. 1. Et ita etiam dicit Anto. Corset. in repet. rubr. de iureiuran. colum. 5 & in suis sin. in verbo, sufficit.

PAR TESMOINGS, Testibus, Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Citatio retractus potest testibus probari.*

EX ijs verbis, atque etiam ex. §. seq. ibi, *mais l'on fait communement*, satis aperte innuitur citationẽ quoque, quæ fit in materia retractus, posse probari testibus, sine alia renuntiatione nuntij, ꝙ & generaliter de citatione voluit Inno. vt à multis citatur in c. quoniam contra falsam, in fi. extra de prob. Ad id non expresse dicit, sed generaliter acta iudicialia posse probari testibus, Sed de citatione priuatim voluit Bal. in l. cõsentaneũ, col. vlt. versi. quid si nuntius. C. quomo. & quan. iudex. & Anto. in c. cum dilecti, extra de dol. & contu. & Barb. qui alia quædã similia colligit, consi. 71. Illud afferam, col. vlt. lib. 4.

N'EST MESTIER DE CONSIGNER, Nec opus est consignare, Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Emptore renuente accipere pretium oblatum à consanguineo, an ipse consanguineus debeat cõsignare, & deponere, nu. 2. & 3.*
2 *Consuetudines de eadem re.*
3 *Cõsignatio & depositio an & quãdo requiratur.*
4 *Consanguineus pretium depositum recuperans, an retractui renũtiare videatur. Et quid si hoc casu legitimè non deposuit, nu. 5.*
6 *Consignare quid sit, & quid obsignare, & nume. 7. 8. 9. 10. & 11.*
10 *Pecunia deposita consignata, quid à non consignata differat.*

TAmen de iure communi, emptore recusante pretium accipere, deberet consanguineus illud cõsignare, & deponere, vt expresse & in hoc casu voluerunt Host. & Io. And. in cap. constitutus, & ibi quoq; Petr. Anch. in 14. not. de in integ. rest. per l. acceptam. C. de vsur. vbi & hoc nũcupatim tenuit Ioan Fab. in id etiam allegans l. 2. in fi. C. de iure emphyteu. & idem Fab. in §. ex non scripto, col. 3. versi. circa quartũ, Instit. de iure natu. gen. & ciui. Stephan. Bertr. consil. 98. voluissem, col. 2. lib. 2. & Chas. in commentarijs consuetudinũ Burgundiæ

hoc eod.tit.§.in verbo, *en vendant*, in prin. Quanquam nominatim contrarium respondit ex facto interrogatus idem Chass.nullum horum memorans consi. 41. quia casus super quo: vbi quisque videre poterit rationes, quibus ad id dicendum mouetur. Nec tamen solus fuit Chasse. in ea opi. idem enim tenuit Gerald. Bagoil. quem nec is quidem citat, in sua disputatione retractus, per l.qui decem,ff.de sol.& l.quidã,ff.si certum petatur, & respondet ad d.l.acceptam, quod ea loquitur, quantum ad impediendum cursum vsurarũ. Et eum sequutus fuisse videtur Boer.tit.*de la retenue des choses vendues en fief*, §.vlt.in consue.Biturig. & in deci.124.testat.nu.24.& multis sequẽ.

2 ¶ † Suntque in multis locis Galliæ expressæ cõsuetudines, ut hoc casu fiat consignatio: alias vel consanguineus cadat retractu, vel fructus non lucretur. Primum enim est Caluimontensium in Bassigniaco, c. 112. Monstroliensium maritimorum, c. 72. Aruernensium, titu.*de retraict*,c.7.& 38.Blesensium,c.196. Biturigum, titu.*de retraict lignagier*, c,4.Secundum est Meldensium,ca.85. Ambianensium, ca.47.Artesinsium c.87.Niuernensium,huius titu.58.& Comitatus Sancti Pauli,ca.40.& Altæ Marchiæ,cap.254.& sequent.& Marchiæ ca.261. & seq.in alijs autẽ locis debet priũ consignari, nisi malit consanguineus in qualibet causæ expeditione idipsum re ipsa offerre, vt apud Senonenses,c.31. Trecenses,c.151. Victriacenses, c.126.In alijs autem locis non requiritur consignatio, sed tantum oblatio,aut in omnibus causæ expeditionibus, aut in aliquibus: vt apud Parisienses,c. 177.Melodunenses,c.23.Carnutenses, c.172.Borbonienses,c.428.Dunenses, ca.82. Quid autem apud Laudunenses, & cæteros Veromadenses, videbis in consuetudinibus eius gentis, tertiæ partis titu.8.§ 9.qui est totius illius partis 83. & duobus sequen. At Ioannes Gallus in Arestis Parisiensibus sub q.159. versic. cuius caput est, quando retrahentibus, dicit, diuersa super hoc aresta lata fuisse.Paduæ autem ex statuto debet deponi pretium,teste Cępolla consi.43.clarissime, & iterum consi.sequen.

3 ¶ † Si autem scire vis, an & quando aliàs de Iure communi, & ad quid requiratur consignatio, & depositio,vltra oblationem, vide glo.in l.2.in verbo,legem,& ibi Cyn.& Alber.col.2.Bal.col.j. Ange.col.2.Saly.col.vlt.& nouissime Ias.nu.182. C.de iure emphyt.Spec.& Io.Andr.in addi.illius tit.de Emps.§.nunc aliqua,versi.34.Bar.in d.l.acceptam,& ibi Bald.in 3.oppo.& iterum in 21.q. & Alber.late,col.1.versicu.circa quod, & multis seq.& Bart.in l.creditor, quæ est pen.& ibi alios. C.de distra.pign.eundem Bart.in l.sed & si alia, & ibi Salyc.ad fi.ff.de consti.pecu. & in l.si insulam.ff.de verbo.oblig.& in l.interdum.§.1.& ibi Alex.& alios Recentiores,eod.tit.& in l.Celsus. §.vlt.ff.de arbitr.& in l.si ita hæres, quæ est 3.& ibi Paul.Castr.ff.de condi.insti.& in l.si mora, & ibi Ange.ante fin.versicu.item conclude.ff.solut. matr.Henr.Boer.in c.constitutus, de in inte.rest. Bal.in authen.ad hæc col.vlt.C.de vsur.Petr.Anchar.consil.331.visis diligenter,col.1.Imo. Alex. & Ias.in l.si seruus.ff.de vulg.& pup.substi. Paul. Castr.in l.2.quam legit cum si & iterum in l.si à te,post Cyn.ibi.C.de pactis int.empto. & vendi. & in l.si reus paratus.ff.de proc.Franc. Aret.consil.163.verum est,& Stephan. Bertr.consi.97.voluissem,nu.2.lib.2. & nouissime Ferra.in consue. Burdig.hoc tit.*de retraict*.§.14.vbi huiusce rei ponit aliquot regulas.

4 ¶ † Sed dubium est, quid si consanguineus, qui non tenetur deponere, tamen deposuit, & postea depositum recuperauit,quo casu videtur renuntiare depositioni (l.debitor.ff.de vsur.& l.1. in fi.& ibi Ang.qui id admodum not.C.qui pot. in pign.habean.& l.si priusquam.C.de distract. pig.& voluit Ioan.Fab.in d.l.acceptam,paulo ante fi.C.de vsur.& Bal.in l,obsignatione. C.de solu.) an etiam renuntiasse videatur oblationi,quæ sola per se,& sine depositione sufficiebat? Dic quod non per d l.debitor,& voluit etiam expresse Fab. in d.l.acceptam,& Chasse.consil.71. quia casus, colum.vlt.& vide quę dicam infra titu.proximo, in §.4.glo.10.eademque vlt.

5 ¶ † Idemque, si non legitime deposuerit, quia cum depositio non sit necessaria, si ea non rectè fiat,non nocet, vt expresse voluit Sozi.consil.80, in quæstio.quæ vertitur, col.3.versi. præterea, & secundo lib.3.arg.l.1.C.de rei vxo.act.& eius ꝙ voluit gl.in l.vinum.ff.si cer.pet.de libello inepto oblato in causa, quæ libellum nõ requirit.& Bald. in l.1.in princ.ff.de eden.Cui & tu adde tex.iuncta glo.in l.qui testamento.§. per contrarium, & ibi Bal.& Franc.Are.in fi.ff.de test.& in l.3.& ibi Bald.ff.de testa.milit.& in cap.bonæ, lo 2.& ibi Pan.col.4.versic.vlt.not.de elect.& in ca.cum dilecti,& ibi Ant.colum.2.eod.tit.& glo.in §.multis, Instit.de libert.& quæ propè infinita collegimus supra tit.omnium 8.§.item 8.qui est omniũ huius volu.46.

6 ¶ † Consignare autem, quo verbo vtitur nostra consuetudo, vt id scias, vulgo pro deponere, accipimus, quanquam frequentissime sint diuersa: vt patet ex d.l.acceptam,cum dicitur, consignatam in publico depone.& l.2.ibi, pecuniam obsignatam in causam depositi habuerit, eod.tit. de vsur.& l.cum hæres,in princ.ff.de statulib.ibi, vel deponere in ædem pecuniam consignatam oportet, & alijs infinitis huiusmodi iuribus,vt l. creditor.C.de pign.& l.vltimo.C.de luit.pig.& l. nec creditores.C.de pign.act.& l.vlt. eod.tit. & l. 2.C.de pact pign.& l.1.in fi.ff.de vsur.& d.l.debitor,eod.tit.& l.qui mutuam.§.1.ff.manda.& l. tutor pro pupillo.§.1.ff.de adm.tut.& l.fideiussor qui minor.ff.de fideius.& l.si soluturus, in princ. ff.de solut. & l.die.§.1.ff.deposit. & l.2.ad fin.C. de iure emphyteu.Qui quidem tex.vt ex ijs videre poteris, in eadem significatione vtuntur nũc hoc verbo consignandi, nunc obsignandi, quod frequentius est in ff.cum alterum hoc nostrum, sit etiam crebrius in C.

7 ¶† Hinc

7 ¶ † Hinc autem apud nos ea significatio inualuit,quoniã pecunia,& alia quæuis,consignata, siue (vt vtrunque copulemus) obsignata in sacculo,aut folle,aut alia re deponi solebant: vt patet ex illis iuribus,& l.1.§.si pecunia.ff.de deposi. & l.vlti.ff.de leg.commis.cum dicitur, & sacculũ cum pecunia signatorum signis obsignauit, & l. videamus.§.qui vinum.ff.locat.& l.1.versi.si autem socius, ibi, sigillo impresso in ædem sacram deponere. C.de com.ser.manu. Quin in nostris legibus obsignare simpliciter pro obsignatam deponere reperimus:vt in l.tutor.§.1.in duobus locis.ff.de vsur.sed & aliquãdo consignare dicim⁹, pro dare consignatum, quod non longe distat à nostra vulgari significatione,id est,*consigner entre les mains de quelcun*, vt in l.1.ibi, susceptori aurario consignari.C.de apo.pub.lib.10.& in l.1.ibi; thesaurorum præpositis consignari præcipimus. C.de cano.largi.tit.eod.lib.10.

8 ¶ † Canonistæ consignationem vocant confirmationem chrismatis, in cap.1.vbi Hostien.& Ioan. Andr. ita interpretantur, extra de religio. dom.& cap.baptizandis,& ibi glo.in princ.1.q.1. & in cap.pen.& vlt.10.q.3.Aliter Tullius in oratione pro P.Quintio.Tabulæ maximæ signis hominum nobiliũ consignantur,& Plautus in Curculione.Eamus intro,vt tabulas consignemus. Et in Trinummo,Epistolas duas,eas non consignemus,quasi sint à patre Et in l.Iulianus.§.idem Iulianus.ff.de act.empt. Postea legem consignauit, &c.Ibi autem loquitur de lege venditionis. Sed & alibi Cicero,scilicet in oratione pro Cluentio, in alia significatione videtur intellexisse. Sed errat vehemẽter,si quis in orationibus nostris,quas in iudicijs habuimus,autoritates nostras cõsignatas se habere arbitratur.Omnes enim illæ orationes causarum & temporum sunt, non hominum ipsorum ac patronorum. Et lib. Acade.q.10 de Themistocle loquens:Itaque vt literis consignamus,quæ mandare memoriæ volumus, sic ille in animo insculptas habebat. Quo in loco videtur voluisse hoc verbũ ꝓ imprimo incido, insculpo. Vt & in Epistolis famil.Hanc commendationem, quam his literis consignare volui, scito omnium esse gratissimam. Hinc idem actione prima in Verrem, Consignatam literis Quæsturã dicit. Et lib.3.de legibus,Consignatam literis memoriam. Et lib.1.Tuscul. quæst. Consignatas in animis notiones. Alibi autem Consignatum,pro testato posuit idem autor, scilicet in lib.1 de Diuinatione: Quem enim non moueat clarissimis monumentis testata consignataque antiquitas? Et in oratione pro Deiotaro.

9 ¶ † Sed & aliter Porcius in ea elegantissima aduersus Catilinã Declamatione; Hi sunt quidem, quos in foro quotidie in oculis ciuium calamistratos, ac vestibus collucentes passim obuolitare cernimus, fortunas omnium populatium, atque otium ciuitatis luminibus consignantes. Et rursus: Transeo rem illam simillimam prodigio,cum mane isto iam coacto Senatu, redundantibusque subsellis, serius in senatum, præter consuetudinem venisses,quod nulli non oculi te Senatorum statim consignarunt ingredientem demisso vultu, pallore terribili, luminibus errantibus, ac facie præ se præferente nescio quid inusitatæ credulitatis. Quibus in locis videtur Porcius accepisse pro notare, obseruare. Alium eius uerbi significatum & vin tradit Soz. cons.93. circa primum, col.2.li.1.

10 ¶ † Illud tamen te scire volumus nonnullis placuisse, aliquid interesse in deposito pecuniæ consignatæ, & non consignatæ: primo enim casu non videri datam facultatem vtendi ea pecunia, in secundo ãt videri: ideoq; in primo non transferri dominium rei, eamq; manere in periculo deponentis:in secundo contra per omnia,quia ad tantundẽ solũ tenetur in genere,per d.l.dic.§.j.& ibi glo.& l.si sacculũ, eod.tit.scilicet deposit.qui postremus locus vtitur verbo signandi, vt inde intelligas idem esse,quãtum ad id, de quo tractamus,siue dicas cõsignare,siue obsignare,siue simpliciter signare. Et facit quoque ad ea quæ diximus,tex. in l.in naue.ff.locat.

11 ¶ † Et quia ex multis consuetudinibus Galliæ,atque etiam de iure communi ex multorum sententia, consignatio & depositio requiritur in nostro retractu proximitatis, sicut diximus supra eadem glo.nume.1.& 2.vti etiam in retractu cõuentionali ex nostra consuetudine requiritur, vt scribitur titu.sequenti §4.hic omnino vide quæ scripsimus in toto illo.§.vbi multa dubia soluim⁹ quæ,& in hoc nostro retractu euenire possunt,cũ in eo consignatio necessaria est.

§. OCTAVVS.

OMNIA tamen retractus solennia obseruanda sunt. Videlicet generis recensio, aut eius recensionis oblatio. Pretij oblatio, & residui pollicitatio. Requisitio, vt consanguineus admittatur ad retractum 1. Citatio 2.formalis (quam vocant) in causa retractus, & recusatæ pecuniæ 3.Quæ quidem citatio fieri debet ab ordinario apparitore, aliove commissionẽ 4.seu mandatum à iudice habente. Hæcque omnia fiant intra annum & diem atque ea citatio ad iudicem, cuius sit cognitio 5. Alioqnin 6.retrahens retractu caderet 7.Fiunt autem plerunque hæc omnia præsente apparitore, propterea quod ei credatur, & de oblatione, & de citatione siue alia probatione. Dummodo 8.ei citationi, duos testes 9.adhibeat, quos in sua renuntiatione nuncupet.

REQVESTE DE RECEVOIR au retraict. Requisitio vt consanguineus admittatur ad retractum. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Solennitates omnes expressæ in nostra consuetudine, an necessario seruari debeant. Et an sit necessaria expressa requisitio consanguinei, vt emptor eum admittat ad retractum, & numero 2. & 3.*

Paria sunt non facere intra tempus ad id præstitutum autem facere non impletis solennib'.

3 *Vasallus debet nuncupatim inuestituram petere, aliàs feudo priuatur.*

4 *Leuis solennitas an vitiet.*

Decretum inuitans formam inducit.

Solennitas leuis non dicitur, quæ data est pro forma.

5 *Oblatio facta à consanguineo an habeat vim requisitionis.*

6 *Consanguineus an poterit emendare, si in oblatione requisita fuerunt omissa.*

Quid si oppositum.

Libellus an in substantialibus emendari possit.

ILLVD 1 vos primo loco, Pictones mei, monitos volo, vt nè minimam quidem partem eorum, quæ hic nostra consuetudo veluti in vnũ corpus redegit pro solennibus (ita enim expressim vocat) nostri retractus, omittatis nisi retractu ipso cadere velitis: vt etiam postea nuncupatim subiungit eadem consuetudo cum dicit, *aultrement le retrayant en decherroit*, & voluit etiam expressim in simili statuto retractus, Alexand. consil. 138. vlto puncto & dubijs, col. 2. versicu. ex alio, lib. 7. & nos quoque latissime docebimus in glo. 7. huius. §. Sed hic tamen statim in fronte id nobis, ob oculos ponere duximus, quo vos cautiores sitis, nam & alias paria sunt, vt & illud quoque dicam, aliquid non facere intra tempora ad id præstituta aut facere non impletis solennibus, l. si bonam, C. de administrat. tuto. cum simi.

2 ¶ † [Verum id intelligas, vt scilicet consanguineus repellatur à retractu, nisi hæc omnia cõfecerit. Si tamen emptor opposuerit, eum hæc nõ perficisse, ideo repellendũ. Si enim non opponat, præsumerentur hæc omnia rite & solẽniter facta fuisse ex sententia Compostellani loquentis generaliter de alia solennitate extrinseca, vt illum citant & sequuntur Ant. & Imo. in c. cũ dilectus, ille in repet. col. 5. versi. si ad alium spectaret, hic loquẽs generaliter de solẽnitate extrinseca, & id monens diligenter notandũ, col. 4. versi. & attende ẽt de consuet. & id refert Compo. Idem scribitur in c. ea noscitur, de his quæ fi. à præla. sine cõsensu, c. Et id quoq; sequitur Ro. i. l. si quis bona. §. iussũ, in fi. de acq. hære. vbi id dicit singulare, & notandũ, quia paucis est notum.]

3 ¶ † Sed vt ad vlteriora veniamus, nẽ ab re nostra consuetudo id requirit, vt expressim petatur ab emptore vt consanguineũ offerentẽ admittat. Nam quoties quispiam vult aliquid consequi ab aduersario per protestationẽ, necesse est vt illud protestando petat ac requirat: quia protestatio requisitoria debet habere conclusionem. Hæc sunt verba Bald. in c. 1. col. 2. in prin. tit. si de feud. val. ab aliq. interp. Ideo & tu quoq; caue, ne hanc requisitionẽ omittas, q̃ etiam de solennitate esse dicit nostra consuetudo, quæ & de hoc quoq; locuta fuerat supra in §. 1. in illis verbis, *& requerir audict acheteur, qu'il le veuille recevoir au retraict, &c.* Et facit, quod in simili traditum est à Iac. Aluar. post alios in c. 1. col. pe. versi. quæro ab extra. & ibi post eum Car. Alex. co. antep. versi. post Aluar. quæro, tit. quo tempo. mil. quid non satis est, hæredẽ vasalli cõparere coram dño eique narrare mortẽ patris sui, & cætera: sed debet nuncupatim petere inuestiturã: alias feudo priuatur, per tex. in c. j. ibi, inuestiturã petendo, ti. de c. Cor. in vs. feu.

4 ¶ † Nec audiendi sunt, qui dicunt hanc esse leuem solennitatem, quæ ideo omissa non vitiat per l. 1. §. 1. ff. de vent. inspi. Quia id non leue videri debet, quod sępius obseruandum iubet consuetudo, & quidem cum clausula decreti irritantis, quam in fi. harũ obseruationũ subijcit, dicens, *autrement le retrayant en descherroyt*. Ideoque id censentur datum pro forma, ex sententia Bald. & Recentiorũ in l. 1. ff. de lib. & posth. & Pet. Anch. in rep. c. 1. char. 42. in magnis, versi. quæro, statuto cauetur quod notarij, extra de consti. & in c. ea q̃, colum. 4. versic. quandoque iudex non recipit, de regu. iur. li. 6. & aliorum vbique. Nam & ante vsa erat nostra consuetudo verbo necessitatis, cum dicit in prin. huius. §. *mais il conuient*, quæ vulgo idem significant, quod oportet, necesse est.

5 ¶ † Nec dicat aliquis, satis videri consanguineum requirere emptorem, vt se recipiat, et simpliciter faciendo oblationem retractus. Ad quid enim, inquiet ille, facit hanc oblationẽ, nisi vt admittatur? Nam consuetudo tam hic, quam in primo. §. huius tit. exigit expressim, vt præter simplicem illam oblationẽ, fiat hæc, de qua loquimur, requisitio. Nam primum in vtroq; loco facit mentionem de oblatione retractus rei immobilis venditæ à consanguineo; deinde dicit consanguineũ debere requirere &c. Igitur nec simplex oblatio sufficit, nec in ea potest intelligi ea requisitio cõtineri, vt satisfactum sit nostræ consuetudini, quæ vtrunque requirit, & quidem nuncupatim. Et bene facit præter iura & loca vulgaria, ꝙ in simili tradit Signor. consi. 155. in processu, col. 3. versic. præterea non obstat ꝙ dicatur, & quod diximus supra, nu. 2. & Alciat. & Card. Alex.

6 ¶ † Quid autem, si id omissum sit oblatione, aut aliud ex ijs, quæ hic requiruntur, an postea poterit, emendare coram iudice. Quod verius est si tempora largiantur, quia scilicet sit intra annũ retractus: nã postea nullus est emendationi locus l. accusaturus. ff. de adulte. cuius hæc verba sunt;

Accu-

Accusaturus adulterij, si quidem circa inscriptionem errauerit, si tempora largiantur, emendare non prohibetur. Cuius arg. Bart. in l. edita, col. 2. vers. circa quod dicas, & ibi quoque Bal. in 2. lect. col. 2. versi. nunc ponamus, Alex. & cæteri Recentiores. C. de eden. dicunt libellum in substantialibus tunc demum emendari posse, si tempora ad agendum præstituta nondum effluxerint. De quo etiam per Marian. Soc. in cap. j. char. vlt. vers. nonò fallit, extra de lib. obl. Cogita tamen, an & id fieri poterit, posteaquã semel id oppositũ fuerit ab emptore impugnante oblationem, quia nõ ritè facta sit. ex ijs quæ dicemus infra eo. §. vl. gl. 7. in verbo, *le retrayant de en berroyt*, nu. 26. sed & videri.

ADIOVRNEMENT, Citatio. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio sola cõsanguinei an interrumpat tempus retractus, an verò ipsa sola citatio interrũpat.*
Interpellatio extra iudicialis non interrũpit præscriptionem.
2 *Oblatio potest fieri vltimo momento temporis in id præstituti.*
Citatio vltimo momento temporis potest fieri.
3 *Citatio specialis esse debet vt interrumpat. & num. 5 & 6.*
Citatio facta non obseruata forma statuti nõ valet.
Citatio inualida non interrumpit.
4 *Citatio inualida nõ perpetuat iurisdictionem, nec facit prauentionem.*
5 *Citatio generalis an valeat, & an interrumpat, & nu. 6. 7. & 8.*
Citatio generalis non inducit litis pendentiam.
6 *Citatio an debeat esse omnium specialis sine specifica. & quomodò.*
7 *Quid si longum tempus præstituat post annum.*
8 *Citatio ex qua consanguineus non comparet die illo ipso dicta non interrumpit.*
Contumax non potest allegare litis pendentiam.
9 *Iudex an possit aliquando expectare consanguineum qui non comparuit die ad quam fuit citatus. & nu. 10. cum multis seq.*
Mora modici temporis nõ magnum damnum est.
Nihilq; ex obligatione minuit.
Nihil quoque æstimatur.
Parua mora, mora non est.
10 *Actor an expectandus sit.*
Limitatio ad c. consuluit. de offi. deleg.
11 *Citatus an teneatur expectare aduersarium.*
12 *Actor non tam facilè purgat moram, quàm reus.*
Actoris maior est contumacia, quàm rei.
13 *Iudex an possit expectare, in præiudicium partis cui est ius quæsitum.*
14 *Iudex quæ tempora prorogare non potest.*
15 *Citatio cui renunciatum est, non interrumpit.*
16 *Consanguineus emptori petenti copiam citationis relinquere debet, etiam si non petat.*
Exemplum citationis an sumptibus actoris dari debeat.

Vides 1 igitur Lector amantissime, & quidẽ apertissimè ex his verbis, non satis esse oblationem atq; requisitionem, de qua consuetudo nostra loquitur, factã fuisse ad interrumpendum siue interpellandum tempus anni retractui præstitutum, nisi citatio interuenit. Quod & expressim, & in hoc casu voluit Io Fab. in l. acceptã, col. 2 versi. sed an sola oblatio. C. de vsur. tum per tex. in l. 2. in fi. C. de iure emphyt. tum quia nõ reperitur oblatio inter modos interrumpendi, vel perpetuandi: licèt in contrarium (inquit) faciat l. Celsus. ff. de arbit. Cui adde, interpellationem extraiudicialem non interrumpere præscriptionem, l. alienam. ff. pro empto. gl. Bal. Alex. & Ias. in l. vlt. ff. de eo per quem factum erit, & dicens plenius infra tit. seq. §. 4. in verbo, *consigner*, quę est glo. 6. eius. §. nu. 38. eodemq; pen. at illud constat. Illud autem certum videri potest, hanc præscriptionem sola citatione interrumpi, vt cæteras statutarias. Bart. in l. 2. §. si rem. ff. pro empto. & in l. in omnibus. ff. de actio. & obl. & Panorm. in c. illud, col. 3. vers. sed dubitatur, extra de præscrip. Sed tu tamẽ vide Bal. in l. vlt. in princ. vers. q̃ro hic, & ibi Alex. col. 3. vers. reliqua. ff. de eo per quem fact. erit.

2 § † Et quanquã necesse sit, vel hæc citatio fiat intra id tempus anni, vt patet ex supra dictis, & apertè declarat nostra consuetudo: non tamen requiritur, vt dies à nuntio præstitutus comparitioni, idest, quò adesse ad iudicium debet emptor, sit etiam intra ipsum tempus: nam sola citatio in his tempus interrumpit, vt latè diximus supra eo. tit. §. j. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, in 13. q. Et de hoc est expressa cõsuetudo apud Melodunenses, c. 30. Senonenses, ca. 31. & alios, quos statim designabimus. Et id quidem æquissimum est. Quid enim, si fiat oblatio vltima hora vltimi diei anni, id quod haud dubiè fieri potest: nam intra tẽpus est, qui in vltimo momento est, ex sententia Bal. in c. de causis. col. 2. extra de offic. deleg. & consil. 34. statuto, seu capitulo, col. 2. vers. cum ergo statutũ, lib. 5. vbi hoc multis probat, & dicemus latè infra tit. seq. §. j gl. 7. in verbo, *feront preferez*, num 41. illud autem scire. Si igitur (vt repetam) fiat oblatio illo vltimo momento temporis, & emptor renuat: certè non poterit ita citari, vt dies assignationis, quàm vocant, cedat intra annum, præsertim si iudex longius absit. Igitur satis est, vt citatio fiat intra ipsum annum, etiam si dies, qui assignatur, sit extra.

3 § † Quòd tamen intellige duobus modis: Primò, si citatio sit specialis, scilicet pro tali causa: nam si esset tantum generalis ad respondendum actori simpliciter, ea nullo modo interrumperet præscriptionem, duabus rationibus, vnà scilicet descendente ex nostra consuetudine, altera ex iure communi. Prior igitur hæc est, quòd nostra cõsuetudo hic requirit, vt hæc citatio sit specialis, & vt dicit, formalis, *en cause de retraict, & sur reffus d'argent*, hæc enim sunt verba nostræ consuetudinis. Igitur si citatio aliter fiat, non obseruata hac

AVRA COVRS CONTRE LE RETRAyant, curret id tempus aduersus retrahentem. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Si consanguineus contendendo super vero pretio succubuit, an currat tempus retractus. & nu. 2*
Litis euentus ostendit dolum & malam fidem.
2 *Tempus appellandi currit proponenti ineptum libellum. Et similiter mittendi procuratorem non idoneum.*
Morator dicitur qui sine iusta causa litigat.
3 *Tempus retractus an currat consanguineo non probanti qui tamen probabiliter dubitauit de veritate pretij.*
4 *Morator quis sit, & quis morosus.*
Morositas, morosè morandi verbum.
Moratoria præscriptio.
Moratoria ambages.
Moratoria Cautio.
Moratoria cunctatio.

1 ALIAS esset † liberum consanguineo malignè negando verum pretium statuto nostro, quod in id tempus præstituit, illudere, & sibi ante improba idem tempus trahere. Et id quidem scienter & dolosè, atque sine iusta causa fecisse censendus est ex litis euentu in qua succubuit: vt nuncupatim voluit Io. And. vt à quibusdam citatur, in c. j. de elect. lib. 6. in Nouel. & Bal. & Sal. in l. properandum. §. sinautem alterutra, vterq; post princ. per illũ tex. C de iudic. idem Bald. in l. contra maiores, in fi. C. de inoffi. testam & Ioá. Fab. loquens in nostra materia retractus, in §. qui autem. Instit. de excusat. tut. per quædam iura ibi allegata, & quæ aduocauimus supra. §. j. glo. 10. quæ est in verbo, *dedans l'an*, nu. 42. quod tamen.

2 § † Quibus adde text. in l. accusaturus. ff. de adul. & l. si pater. C. ne de statu defunct. & l. ꝙ si nolit. §. si mancipium. ff. de edil. edict. & gl. in l. j. in verbo, quod si non docueris, & ibi Docto. C. de aduoc. diuers. iud. & in l. Herẽnius. §. vlt. ff. de euict. Et quod per ea iura postremò allegata tradit Bal. in Auth. ei qui post princ. ibi, quęro appellans. C. de temp appellat. ꝙ si appellans ineptum libellum proposuerit, super quo fuerit diutius disceptatum, & tandem pronunciatum, eum esse ineptũ, currit tẽpus frustratori. Subditq;, idem esse in eo, qui misit procuratorem non idoneum, & diu fuit disputatum de mandato: quod tandem fuit pronunciatũ, esse inualidum, nam similiter currit tempus sua culpa. & allegat ca. Nicolao, extra de probat. & l. si procuratoré. §. tutorem. ff. mand. Et simile huic postremò dicto quippiam tradit Barto. in l. 2 §. non solum, per illum text. ff. ad S.C. Tert. & in l. si finita. §. Iulianus, col. 3. versi. sed quid si prima, & ibi quoq; Alex. col. 10. versic. item adde. ff. de dam. infec. & D. à Rota, decis. 102. fatalis, in fi. in nouis. & Paul. Castr. in l. diuus. ff. ad leg. Fal. Et vide etiam tex. in l. nemo rem suam vtiliter. §. j. ff. de verb. oblig. vbi in mora esse dicitur, qui sine iusta causa litigat. & quæ dicam infra. §. 12. in gl. 2. num. 4.

3 § † Si tamen consanguineus probabiliter dubitabat de veritate pretij, ideoq; in cõtrouersiam eius venit, posset videri, etiam si succubuit tẽpus ei non cucurrisset, per tex. in d. l. 2. §. nõ solùm. & not. per Iac. Aret. Petr. Dy. Cy. Bal. Paul. Cast. & Ias. in d. l. contra maiores. C. de inoffic. testam, Ang. in l. Paulus. §. j. col. 2. vers. & vnum scias. ff. de vsur. Raph. Co. cons. 36. proponitur, col. j Rom. & Franc. Aret. in l. quandiu institutus. ff. de acq. hæred. Philip. Deci. in c. ex ratione, col. 7. vers. quod tamen verum, extra de appel. cum his quæ scripsimus supra. §. j. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu. 42. quod tamẽ intelligũt. Tamen non auderem discedere à generalitate, vt ita loquar, huius consuetudinis, quę sine delectu ac distinctione statuit, tempus currere ei qui succũbuit, præsertim in stricta materia, cuiusmodi retractũ esse pronunciauit nostra consuetudo infra. §. 35. & vt multis placuit odiosa, vt diximus supra in præfat. huius tit. nume. 60. quamobrem sunt multi, & seq. Consulo igitur, vt consanguineus, nisi omnino certus sit de ꝓbatione haud veri pretij aduersus instrumentum, soluat integrum pretium in instrumento comprehensum, nè vt morator, cadat retractu, cum protestatione repetendi id, quod reperietur ex exitu causę esse vltra verum pretium, secundùm ea quæ dicam in simili, in §. seq. nu. 2. Et sic tutus erit, & tamen repetet, quod indebitè solutum comperietur.

4 § † Et quia vsi sumus vocabulo illo moratoris, illud hic obiter dicere voluimus, nos moratorẽ appellare, quem morosum nostrates vbique appellant, pro eo scilicet, qui moram cuipiam rei facit. Cum tamen morosus nõ id significet, sed difficilem, intractabilé, fastidiosum. Plautus de amore loquens in Trinummo: *Is mores hominũ moros, & morosus efficit.* Tullius lib. de Senectu.: *At sunt morosi, & anxij, & difficiles senes.* Et lib. j. de Oratore: *Vsqueadeò morosi sumus, vt nobis non satisfaciat.* & lib. Epistolarum fam. ad Trebatium: *Quam sint morosi, qui amant, vel ex hoc intelligi potest, &c.* Et Horatius libro carminum j. Odæ 9.

Donec virenti canities abest. Morosa.

Et hinc Morositas, apud Tullium in eod. lib. de Senect. Et morosè apud Vlpianum nostrum in l. solet. §. non verò. ff. de offic. procons. & Pliniũ lib. 18. c. 13. Ideoq; & ea vox à moribus deducta esse videtur, & placet Donato in Hecyram Terentij. Morator autem à morandi verbo, qui scilicet moratur, siue morã nectit, vel cunctatur. Liuius lib. 2. ad vrb. cond. Nouemq; Tribunorum aduersus vnum moratorem publici cõmodi auxilio delectũ Consules habet. Et lib. 41

Belli

Belli Punici: Et ad viginti millia, aut moratorũ, aut palantiũ per agros interfecta. In hac etenim significatione verbum morãdi sæpissimè intelligitur, vt in l. si seruum, in prin. versi. si aũt alienus. ff. de verb. obl. vbi scribitur, posteaquã moratus est solutionẽ, idest, vt rectè interpretatur Accursius, distulit, & in l. si vsusfructus. ff. de vsufruc. leg. cum dr̃, moratusq; in ea danda, &c. & in l. si quis in hoc, in fi. ibi imponere nõ morentur. C. de epis, & cler. & in l. 2. C. de vsur. & vsufr. leg. qui tex. loquit̃ de hæredibus, q legata morant̃, & in l. si ea. C. qui accusa nõ pos. q̃ loquit̃ de ea, q̃ accusationẽ moratur. Et apud Ter. in Heauton. *Egomet cominus moror*, hoc est, vt interpretat̃ Donatus, in mora detineo. Hincq; Moratoria pscriptio, in l. 2. C. de precib. imper. off. idest, dilatoria, vt rectè interpretat̃ Accur. & Moratoriæ ambages, in l. vlt. C. de cõpen. & Moratoria cautio, in l. cũ possessor. §. vlt. ff. de cẽlib. Et Moratoria cunctatio, in l. tutor qui repertorium. §. j. ff. de admi. tut. Alciat. aũt noster vbiq; moratoris verbo hac nostra significatione vtit̃.

§. QVINTVS.

AGens ad retractum postulantę reo iurare cogitur actionem, quam exercet, suo nomine, & ad suum commodum, & sine fraude intendi.

GLOSSA I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus tenetur iurare, se retrahere suo nomine, ad suũ commodũ, & sine fraude. & nu. 6.*
2 *Emptor vtrum protestari debeat, se repertiturum si contrarium compertum postea fuerit, & an ei subueniatur si contrarium postea appareat. num. 3.*
4 *Fraus prædicta quomodo deprehendatur.*
Consuetudines in eadem re.
5 *Emptor an poterit probare contra iuramentum consanguinei qui vt supra iurauit.*
Consuetudines de re eadem, & num. 6.
7 *Emptor an audiendus sit petens consanguineum iurare verbis in Diuum quempiam conceptis.*

1 ID quod hic statuitur, ex eo fit, qđ etiam statuitur inferius, eo. tit. §. 26. vbi omnino vide, quæ dicam, & vide etiã tex. huic loco accommodatissimum, in l. peto. §. vlt. ff. de leg. 2. vbi testator prohibuerit, nè res hæredi relictæ alienetur, sed vt i familia maneat: si res alienata fuerit, admittetur proximus quisq; ad reuocandum, petendumq; rem ipsam alienatã: sed ita tñ, si paratus sit cauere, se eam rem in familiam relicturũ: aliàs ei denegatur condictio. Non ausim tñ asserere cõsanguineum esse onerandum cautione, cum cõsuetudo tantum affirmationem, & iuramentũ ipsius exigat, si postuletur, arg. l. j. §. fin aũt ad deficientis. C. de cadu. toll. & c. inter corporalia, extra de transla. præl. cum sim. nec superfluis cautionibus sit vtendũ. l. hæc stipulatio. §. Diuus. ff. vt leg. no. caue. Pau. Castr. consil. 207. visis omnibus, col. j. in fi. lib. j. nec debeamus obligationes ex obligationib. facere, l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudic. & l. dedi, in prin. & l. mulier, & ibi not. ff. de condi. ob cau. & quod not. Bar. in l. 3. §. nunc de effectu. ff. de libe. lega. & quæ scripsimus supra, §. j. glo. 18. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, nume. 45. ego verò, & seq.

2 ¶ † Verum ego optimum atq; tutissimum iudicarem, vt emptor protestetur saluum sibi ius futurum eam rem condicendi reuocandiq;, si ex postfacto compertum fuerit cõsanguineum in fraudem hoc retractu vsum fuisse, vt postea alteri cederet, iuxta l. si debitor. §. j. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. & l. at si quis. §. plerique. ff. de relig. & sump. fune. & l. si tamen. §. cum redhibitoria. ff. de ædil. edic. gl. in l. elegãter. in prin. in verbo, finita, in fi. & iterum in verbo, pro soluto, & ibi Bart. vers. ad secõdum, & Bal. qui id trahit ad similes contractus, col. j. ff. de pig. act. & similis gl. in l. si quis aliam. ff. de solut. & in l. libera. C. de senten. & Bal. in c. j. circa medium, tit. de benefic. fratr. & Alex. consi. 79. circa primum, col. penul. versic. consulo tamen, lib. j. & Doct. vbique.

3 ¶ † Verum & sine huiusmodi protestatione putarim, comperta fraude, esse cõsanguineo subueniendum aduersus caliditatem eius, qui talẽ fraudem commentus est, vt in simili dicitur in l. j. §. quæsitum. ff. de separ. Neq; enim suus cuiusq; dolus, aut fraus sibi prodesse debet. l. sed & si. §. planè, in fi. ff. ad exhib. & c. 2. extra de dolo, & contu. cum multis concor. à me adductis supra eo. §. j. in gl. 9. in verbo, *ou lignagier*, num. 67. denique. Nec alteri obesse debet, c. si compromissarius. §. j. de elect. libr. 6. præsertim cum fraus, & dolus huius consanguinei dederit causam cessioni ei factæ ab emptore, vt qui callidè & fraudulenter nomen suum prætexuit, atque ita emptorẽ circunuenit. Ideo & ea cessio nulla est: & si valeat, tamen rescindẽda est, per not. in l. eleganter, in prin. ff. de doli mali, cum sim. Quid enim id aliud est, quã de persona ad personam statuto fraudem facere, quod qui facit, nihil egisse videtur, l. si sponsus, in princi. ff. de donat. inter virum, & vxorem, & not. in l. contra. ff. de legib. cum simil.

4 ¶ † Ea autem fraus deprehenditur ex argumentis, coniecturis, & verisimilitudinibus, & inter alias, si statim post retractum alij extraneo cedat, per l. si ventri. §. vlt. ff. de priuileg. cred. & c. officij, extra de elect. & quod voluit Bar. in l. post

post contractum, in quinta præsumptione fraudis. ff. de donat. & quæ diximus supra hoc eod. tit. §. 1. gl. 7. q. est in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 76. præsumitur item & seq. & iterum glo. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 37. sed & si possessio. Et super hoc priuatim nonnullæ cõsuetudines Galliæ prouiderunt. Nam apud Turones, si consanguineus qui retraxit, vẽdat rem alii intra annum retractus, poterit emptor, à quo res retracta est, eandem ad se reuocare restituto pretio, quod ipse accepit ab illo consanguineo, vt scribitur in consuetudinibus eius loci, tit. *des retraictz*, ca. 15. quo in loco aliquid dicunt commentarii. Et similiter apud Cenomanos, cap. 408. & etiam Andegauos, cap. 398.

5 ¶ † Vtrum autem, si petente consanguineo emptor iuramentum præstiterit, retractum se pro se, & non alio, facere, & sine fraude, secundùm hunc. §. debeat postea admitti cõsanguineus ad probandum contrarium, latè tract. Chasse. hoc eo. ti. *des retraictz*. §. 12. in verbo, *ou par serment des contrahens*, col. 3. vers. item iuramentum, & seq. At is non omnino loquitur in casu nostræ consuetudinis, iubentis emptorem iurare, si postulet consanguineus: vti etiã facit, §. supra proximus: & tamen ibi potest probari cõtrarium: quod & nos ibi latissimè tractauimus. Ex consuetudine aũt Aruerniæ, hoc eo. tit. c. 34. si consanguineus semel iurauerit id de quo hic quærimus, emptore id ipsum postulante, ipse emptor nõ est amplius audiendus volens probare contrarium. & idem propè modum ex consuetud. Burdigal. hoc quoque tit. §. 17. vbi Ferro. id iuris esse dicit. Et id fortè verius est. Nam quod traditur in d. §. præcedente, procedit in suo casu, nec ad alios trahendum est. Tamen ex consuetudine Senonum, c. 50. admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium.

6 ¶ † Sunt autem, qui ad hanc nostram consuetudinem, quæ iubet cõsanguineum iurare sine fraude se ad retractum venire, afferunt l. de pupillo. §. qui opus. ff. de oper. noui nunc. & l. qui bona. §. si quis. ff. de dam. infec. quibus cauetur, eum, qui nouum opus nnnciat, quiq; sibi petit caueri de damno infecto, debere iurare, non calumniæ causa id se facere, q quantum nostræ consuetudini cõueniat, cæterorum sit iudiciũ. Est autem apud Britones consuetudo, omnino hinc nostræ consuetudini similis, cap. consuetudinum antiquarum eius gentis 51. reformatarum autem huius titul. *de retraict lignagier*, §. 13. Et apud Valesios hoc eod. titu. §. 8. qui est omnium 89.

7 ¶ † D. autem Ferro. in d. §. 17. huius tit. consue. Burdiga. hinc occasione sumpta, tractat, si emptor ita peruicax sit, vt non contentus vulgari, & communi iureiurando, requirat solenne aliquod iusiurandum esse efficacissimum ad punienda periuria, an ei mos sit gerendus. Eum ibi vide afferentem ex optimis scriptoribus exempla, quibus docemur, nõ vanum esse, periuriorum certis quibusdam locis perpetratorũ præsentem patentemq; vindictam esse.

§. SEXTVS.

SI quis reditum aliquem generalem super omnia bona sua vẽdiderit, aut cui soluendo omnia bona obligauerit, dominus feudi laudimia 1 (quæ vocant) eo nomine non consequitur, nec eum reditum feudi sibi potest vendicare: etiam si ea omnia bona iure feudi illi subiecta essent.

N'Y A VENTES NE HONNEVRS, Laudimia eo nomine non consequitur. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Laudimia an debeantur ex venditione annui reditus generalis.*
Laudimia debentur ex datione in solutum, ac si ab initio res ita data vendita fuisset.
2 *Laudimia vtrum debeantur ex venditione vectigalium prædiariorum, & num. 3. cum seq. vsq; ad fi. glo.*
Solarium, locus Iuris cõsulti recenter emẽdatus.
4 *Emphyteusis in rebus soli tantũ constat. et n. 10*
5 *Argumentum à contrario sensu fortissimum est, & procedit etiam in statutis.*
6 *Reditus fundalis fundo inhæret.*
Possessoriũ intentari potest pro annuis reditibus.
7 *Possessor an teneatur soluere reliquias præteriti temporis.*
8 *Commoda eum sequi debent quem incommoda sequuntur.*
Regula id quod nostrum est sine facto nostro tolli non potest, adhærendum est tanquam firmamento.
9 *Traditio rerum incorporalium corporalibus inhærentium.*
10 *Argumentum de emphyteusi ad feudum non concludit, nec èuontra.*
11 *Consuetudine an ex venditione annui reditus debeantur laudimia.*

1 ID † intellige secundùm aliã consuetudinem, supra tit. huius vol. consuetudinum 2. §. 6. qui omniũ est eiusdem vol. 19. nisi venditor post vẽditionem huius annui reditus, siue vectigalis, fundũ quempiam dederit in solutum, vt maneat eo vectigali annuo liberatus:

ratus: vulgo dicimus, *bailler assiete.* Nam tunc domino ius est accipiendi laudimia, vel rē ipsam restituto pretio, ac si ab initio fundus ipse fuisset vēditus: quia vt expressim dicit Pau. Cast. consi. 165. visis & ponderatis, col. 2. ver. secundo videtur, lib. 2. finguntur hoc casu bona in solutum data iam ab initio venditionis, & vt ipse loquitur, per prius vēdita. Ideoque & hac etiam ratione admitterur cōsanguineus ad retractum ipsius rei ita datæ in solutum huius vectigalis generalis, vt etiam nuncupatim cauetur, eod. §. 6. ti. 11. De quo tamē vide, quæ scripsi supra. §. 1. in gl. 14. in verbo, *ou equipollent à rente*, nu. 117. nec tamen illud, & seq.

2 ¶ † Sed quia hic dicitur, quod ex venditione huiusmodi vectigalium generalium non debentur laudimia, dubium relinquitur, an ēt non debeantur ex venditione horum vectigalium prædiariorū siue fundiariorum, aut etiam fundalium, si ita nobis loqui permittimus, vt id dicamus à fundo, sicut Plautus in Sticho dicit fontalis à fonte, id est, vt omnes intelligant, *rentes foncieres*, emphyteuticas possumus dicere, vel liuellarias, vt & nostri loquūtur. Solarium simpliciter appellat Vlpianus, in l. j. §. si quis nemine. ff. ne qd in loc. publi. vbi ita scribitur. Aut si non obstat, solarium ei imponere. Vectigal enim hoc si appellatur solarium, quod ꝑ solo pendatur. Hæc ibi. Et ausim cōstanter asseuerare (vt hoc in transcursu dicam) solarium esse legendum in l. etiam. ff. qui poti. in pign. habe. & nō salarium, vt vulgo scribitur: neque enim, salarium, temere reperias pro pensione aut vectigali. Sic ergo intrepide legito illam l. etiam. Superficies in alieno solo posita, pignori dari potest, ita tamen, vt potior causa domini sit soli, si non soluatur ei solarium.

3 ¶ † Sed vt tandem redeamus ad propositum, videtur in hac specie laudimia non deberi. Nam cōsuetudo id ius laudimiorum tribuens, nūcupatim loquitur de venditione fundi, & qui est in feudo ipsius domini, vt patet ex. §. 1. supra tit. omniū huius vol. cōsuetudinū 2. qui quidem. §. est omnium etiam huius vol. 14. in illis verbis, *le seigneur foncier, & plus pres du fons, &c, en fief duquel est ladicte chose, &c.* & aliis multis seq. §. huiusmodi autē vectigal, siue pensio fundus nō est, nec aliud quipiā corporale, sed res prorsus incorporalis, vt sunt cætera talia iura, de quibus satis diximus supra. §. huius tit. 1. in verbo, *rentes*. Nec in loco consistunt. l. Caius Seius. ff. de leg. 2. & l. vxorem. §. legauerat. ff de leg. 3. & l. quæsitum est. §. Papinianus, & l. cū delanionis. §. vlt. ff. de fund. instruc. & diximus, in repe. l. si vnquam, in verbo, bona, nu. 13. quod autem, si quis donat. C. de reuoc. dona. & supra in eo. §. 1. glo. 7. in verbo, *ou autres choses, censees pour immeubles*, nu. 11. nec desunt suæ.

4 ¶ † Et id quidem in casu nostro, ne autoritate hac in re careamus, aperte voluit Petr. Ia. in Gallicanis moribus, præter magnam Iuris peritiam, instructissimus, in tit. de act. in rem pro re emphyte, col. pen. versi. item si postea, vbi dicit, quod in ciuitate Podiensi, & aliis vicinis, si huiusmodi annui reditus, de quibus loquimur, venduntur, est locus laudimiis, vel retentioni eorū, restituto pretio venditionis à dn̄o. Quod dicit esse cōtra Ius ciuile nec tamen aliquid allegat. Et col. seq. ver. & est notandum, dicit quòd talis reditus, siue pensio annua, est res incorporalis: ideo non pōt esse emphyteuticaria; quia emphyteusis in rebus soli tantum consistit, vt colligitur ex l. 1. ff. si ager vectig. & §. ideo, insti. de loca.

5 ¶ † Nos vero diuerso Iure in nostra hac Pictauia vtimur, vt. s. ex venditione horum redituum, siue pensionū fundalium, soluantur laudimia dn̄o feudi, in quo sita sunt loca huic reditui obnoxia. Idque Iure, ni fallor, optimo. Nam cum nostra cōsuetudo hic, & alibi, videlicet tit. huius voluminis, consuetudinum. 2. §. 6. qui est 19. totius voluminis neget deberi laudimia ex reditibus siue pēsionibus gn̄alibus, etiamsi omnia bona sint illis obligata: qd toties in illis negando, aliud quam fatetur deberi ex alijs s. fundalibus, l. cum Prætor. ff. de iudic. & l. ex eo. ff. de testi. & c. qualis. 25. dist. Id. n. instar est argumenti à cōtrario sensu, quod fortissimum est, l. 1. in princip. versic. huius rei. ff. de eo cui man. est iurisdictio: proceditque etiam in statutis: vt inibi constantissime tenetur, & fortissime probatur à scriptoribus recentioribus.

6 ¶ † Nam & hic reditus, fundo, qui pro eo concessus est, prorsus inheret, habetque perpetuum ac stabile fundamentum, vt in simili dicit Bald. in ca. 1. col. 2. in verbo, annua, tit. de contro. inter vas. & epi. & diximus supra hoc eo. tit. §. 1. gl. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, nu. 33. item iura decimarum. Et de seruitutibus loquens Alex. consi. 211. ponderatis verbis statuti, col. 2. versicu. præterea negari non potest, lib. 6. & Philip. Franc, in cap. 2. in prin, col. 2. de reb. eccl. non ali. lib. 6. Ex quo sequitur, vt qualequale sit, pro ipso solo habēdum sit: nec minus pro eo competat interdictum. Vnde vi, quam pro solo ipso: vt in simili item dr̄ in l. 1. §. plane si quis. ff. vnde vi. Et in specie hmōdi redituum, vt scilicet pro eis competat possessoriū, atque pro rebus illis obnoxiis, voluit Bald. in repe. l. 2. col. 7. versi. sciendum est autem. C. de seruit. & aqua, cum aliis concor. à me traditis infra eod. tit. §. 32. gl. vni. nu. 79. sed id satis, & seq. atque, etiam præcedenti, vbi & aliter docebimus, hos reditus sequi omnino naturam rei, ratione cuius debent.

7 ¶ † Nam & ij sunt veluti pars ipsius fundi, & eum sequuntur, in cuiuscunq; manum veniat: ita vt fundus ipse non persona, conueniatur. Ideoque & possessores ipsius reliquias eius reditus, etiam præteriti temporis, quo non possederunt, soluere coguntur l. Imperatores. ff. de pub. & vecti. & l. 2. & 3. C. sine cen. Et licet multi dicant, illud speciale esse in Fisco, & secus esse in aliis, vt per Spe. tit. de loc. §. nunc aliqua, versi. nono, versi. duodecimo, & Alber. in l. pro hæreditarijs. C. de hære. act. & Masue. tit. de loc. §. item dn̄s, & seq. Tamen apud nos & indifferēter, & sine delectu obseruatur. Tu autem hic vide Hostien. Ioan Andr. & Pan. in cap. pastoralis, extra de deci. & eosdem Ioan. Andr. &

Panor.

Panor.atque etiam Petr.Anch.in c.cum homines, eodem,tit. Arch.in cap.si quis laicus.15.q.1.Fede Senen.consil.81.laicus Alberi.in l.vltim.colum.2. versic.quærit dominus.C.de iure emphy.Petr.Anchar.in capit.statuto,colum.vlt.versi.sed nunquid idem de deci.lib.6.& consil.386.in lite,colum.1. versi.item etiam ad pensiones,& colum.2.versicu. non obstat,l.Imperator,[Rom.in d.l. Imperatores. ff.de publi.& vectig.] & Ioan.Plat.post Barto.in l. vlti.C.de fid.instru.& iure hast.fisci.lib.10.& in l. 1.in 2.nota.C.de anno. & trib.eod.libr.10.& in l. quisquis,quæ est 3.in 1.nota.versi, ad prædicta.C. de agri.& censi.lib.11.

8 § † Et quia etiam ob hanc annuam pensitationem cui fundus obnoxius est,ipse fundus post hac non tanti venditur,quanti,si liber esset, venderetur, vt par est & probatur in simili, in l.fundi partem,iuncta glo.in versi.vendidisti.ff.de contrahē. emption.& in l.si venditor.§.vltim.in fin.ff.de ser. expor.Ideo cum ex hoc huiusmodi incommodum fiat domino,vt non tanta laudimia ex eius venditione consequatur, æquum est, vt huius incommodi sarciendi causa ipse dominus laudimia consequatur ex venditione huius pensionis, ex qua illud incommodum procedit.l.secundum naturam. ff.de regu.iur.& capi.qui sentit onus,eod.titu.lib. 6.cum concordan.vtrobique adductis. Alioquin autem esset in facultate subditi,ius domini inscij, atque etiam inuiti,& reluctantis,minuere,rem sui feudi in emphyteusim,aut libellum concedendo, & sic rem deteriorem faciendo,vt cum vēderetur, minutum esset ius laudimiorum,contra regulam, l.id quod nostrum.ff.de regul.iur.cui quidem regulæ,tanquam firmamento,inhærere debemus,vt pulchre dicit Bald.consi.327.pridie,col.vlti.libr.1. & alibi diximus. Id autem cessat, si ex venditione horum redituum, qui id ius minunt, quantum ad venditionem fundi, soluantur laudimia: quia quod vni deest, suppletur repleturque per alterū.

9 § † Nec obstat, quod primo loco dictum est, huiusmodi reditus, siue pensitationes, non esse in loco aut fundo, & ita nec in feudo, cum apud nos feudum respectu soli dicatur: quia imo censetur esse & in loco & in feudo, cum ipsi loco, & feudo cohæreant, vt supra diximus, & probauimus, versicu.ab hinc.3.Eæ autem leges, quas supra in contrarium adduximus, ad probandum iura incorporalia non consistere in loco,& si quę alię sunt similes,non loquuntur de huiusmodi iuribus realibus & solo cohærentibus, sed de actionibus nominibus, & aliis iuribus mere personalibus, & quæ personas ipsas, veluti vmbræ, sequuntur, non rem, aut solum. Ex quo nonnulli in ea sententia sunt, vt quemadmodum in rebus corporalibus requiritur traditio ad dominij translationē, ita & rerum incorporalium, corporalibus inhærentium: licet secus sit in mere incorporalibus. Ita enim voluit Bald.in l.traditionibus,paulo ante fi.C.de pac.& in l.1.etiam ad fi.C.com.vtriusque iud,& Alc.qui alios citat,con.184.in causa & lite, col.3.versi.vltra prædicta, lib.6.

10 § † Nec hic quoque moror, quod Petr.Iacobus, vbi supra tradit ius emphyteuticarium nō posse consistere, nisi in rebus soli, non etiam in rebus incorporalibus, quanquidem iura an eo allegata id necessario non probant. Et ex omniū opinio.feudum consistere potest in his reditibus annuis, vt voluerunt Bald. & Cardina. Alexan.in proœ.feudo. vterque colum.7. & diximus supra in §.1.huius titu.in verbo, *rentes*, numero 6.& ex hoc præter ea. Ratione autem feudi in Gallia debentur laudimia, vt ex hoc intelligas, nihil ad hunc casum pertinere illam Petr.Iacob.rationem, quia ex emphyteusi non concluditur ad feudum, nec è diuerso.Barto.in l.vt iusiurandi.§. si liber.ff. de oper.liber.Bald.in capi.1.colum.5.versiculo.sed caue tibi, titu.an agna.vel fili.Imo.in capitulo, ex parte, colum.15.extra de feud.Alexan.consil.30. quam omne datum, colum.6.versicu. non obstat lo 2.libro 1.quod duplicatum est consilio 2.libro 5.& idem Alexandr.consilio 44.viso themate, colum.2.versicu.pro hoc bene facit, eodem.lib.2. cum similibus.

11 § † Porrò statutum est Parmæ, vt ex venditione annorum fictuum, vt vocant, qui debentur super fundo vel domo,debeant solui domino duo solidi, tam à venditore, quam emptore, vt refert Alber.in 1.parte,statuto.quæstio.110.statuto Parmæ cauetur, vbi tractat, an ex diuisione huiusmodi fictuum, etiam ex laudimia solui debeant. Et apud Bituriges consuetudo expressa, vt solui, debeant laudimia ex venditione horum redituū, de quibus loquimur, titu.de consuetudi.feud.& censua.§.4.vbi.D.Boer.id putat esse iuris feudorū, & iterum.§.19.eiusdem titulo. Sic & apud Parisienses, ex venditionibus annuorum redituum, super re immobili constitutorum debentur laudimia, capi.consuetudinum eius loci 57. & tribus sequen. Et idem apud Meldenses, si modo is reditus est perpetuus, & non luibilis, capi.95.& capi.98.& Meldunenses,capi.127.& Senonenses, ca.203.& 229.q nuncupatim loquit de his pensitationibus feudalibus. Turonenses, capi.38.& sequen.Caluimontenses in Bassigniaco, capi.24. Victriacenses, capitulo 121.Aurelianenses, capi. 110.quod & loquitur de vēditione redituum constitutorum super re immobili, & capitulo 112. quod loquitur de venditione redituum constitutorum super re immobili. Cænomanenses, capi. 310.Andegauenses, capitulo 162.& capitu.295. Blesenses, capitulo.126.vbi fit mentio expressa de vectigali siue pensione fundali. Dunenses, capitulo 42. Engolismenses, capitu.16.& duobus sequen.vbi eadem prope est consuetudo, quæ hic apud nos est. Et Montargienses, cæterosque Lorrienses, titulo, *de droictz, & cens censuelz*, §.34. qui nuncupatim loquitur de annuis reditibus fonciarijs (vt vocamus) aut constitutis super fundis.

§. SEPTIMVS.

NEQVE verò necesse est oblationem retractus, & declarationem proximitatis præsente apparitore fieri. Sufficitque 1 eam oblationem & proximitatem testibus. 2. in ipsa lite probare. Neque opus est consignare 3 oblatam pecuniam. Sed satis est offerre nummum aureum vel argentum, reliquumque polliceri, vti dictum est.

ET SVFFIT, SVFFICITQVE, GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *Verbum sufficit, nihil aliud quàm quod exprimitur, requirit ad validitatem & perfectionem actus nec alio adminiculo indiget.*

VBI in aliqua dispositione apponitur id verbũ, sufficit, nihil aliud, quam ꝙ exprimitur ĩ ea, requiritur ad validitatẽ,& perfectionẽ actus, nec alio adminiculo indiget. Ea vis est huius verbi, gl. in c. statutũ, in prin. in verbo, canonicis, de rescr. lib. 6. q̃ sequitur Domi. ibi, col. 2. in fi. & ibi quoq; Phil. Frã. qui eam dicit sin. col. 1. ex hocq; dicunt, ꝙ id verbũ non requirit alias qualitates adesse, q̃ expressas, ꝙ dicunt notandũ pro statutis. Sed & eam gl. sequitur Pan. in c. 1. col. 1. & ibi etiam Barb. ext. de postu. præl. vbi illam admodũ extollunt, & rursus vterq; in c. vlt. de succes. ab inte. & ipse Pan. & Car. Alex. in c. cũ locum, vterq; in 3. not. ext. de sposa. vbi eam glo. dicunt not. & idem quoque Pan. in c. cum apud, in 2. nota. & ibi etiam ipse Car. Ale. col. 1. eod. tit. & in c. tuæ fraternitati, post med. & ibi idem Car. col. 7. versi. 9. eo quoque tit. rursumq; vterque in c. vlt. de spons. duor. ipse Pan. in ca. quoniã contra falsam, col. 19. versi. nota bene hoc dictum, & ibi quoque Barb. col. 6. ext. de proba. & idem Pan. in c. 2. col. 12. nu. 33. de ordi. cogni. & in cap. 1. col. 2. versi. not. in §. cæterum, de excep. Roma. in l. cum mulier, col. x. versi. præterea pondera. ff. solu. mat. Barb. in l. sed si ex stipulatu, col. 19. versi. ego pondero. ff. de verb. obl. vbi illam gl. dicit sin. & cons. 6. scriptum est, col. 11. versi. & si quispiã opponat, lib. 3. & consi. 8. sapienter, col. 4. versi. item etiam ipse, lib. 2. & consi. 34. præclare, col. 18. versi. & si quispiam quærat: eod. lib. 2. Fely. in c. verum, col. 2. de for. compe. & in c. 1. in 7. not. de spons. Phili. Dec. consi. 37. in causa rigorosæ accusationis, col. 1. Quamuis videatur esse contraria alia glo. in ca. consuluisti, ext. de celebr. mis. Sed Pan. in d. c. quoniam, de prob. dicit illam priorem procedere, nisi aliter à Iure caueatur, aut materia subiecta aliud suadeat, per d. c. consuluisti, iuncto c. sufficit, de consecr. dist. 1. Et ita etiam dicit Anto. Corser. in repet. rubr. de iureiuran. colum. 5 & in suis sin. in verbo, sufficit.

PAR TESMOINGS, Testibus, Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Citatio retractus potest testibus probari.*

EX ijs verbis, atque etiam ex. §. seq. ibi, *mais l'on fait communement*, satis aperte innuitur citationẽ quoque, quæ fit in materia retractus, posse probari testibus, sine alia renuntiatione nuntij, ꝙ & generaliter de citatione voluit Inno. vt à multis citatur in c. quoniam contra falsam, in fi. extra de prob. Ad id non expresse dicit, sed generaliter acta iudicialia posse probari testibus, Sed de citatione priuatim voluit Bal. in l. cõsentaneũ, col. vlt. versi. quid si nuntius. C. quomo. & quan. iudex. & Anto. in c. cum dilecti, extra de dol. & contu. & Barb. qui alia quædã similia colligit, consi. 71. Illud afferam, col. vlt. lib. 4.

N'EST MESTIER DE CONSIGNER, Nec opus est consignare, Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Emptore renuente accipere pretium oblatum à consanguineo, an ipse consanguineus debeat cõsignare, & deponere, nu. 2. & 3.*
2 *Consuetudines de eadem re.*
3 *Cõsignatio & depositio an & quãdo requiratur.*
4 *Consanguineus pretium depositum recuperans, an retractui renũtiare videatur. Et quid si hoc casu legitimè non deposuit, nu. 5.*
6 *Consignare quid sit, & quid obsignare, & nume. 7. 8. 9. 10. & 11.*
10 *Pecunia deposita consignata, quid à non consignata differat.*

TAmen de iure communi, emptore recusante pretium accipere, deberet consanguineus illud cõsignare, & deponere, vt expresse & in hoc casu voluerunt Host. & Io. And. in cap. constitutus, & ibi quoq; Petr. Anch. in 14. not. de in integ. rest. per l. acceptam. C. de vsur. vbi & hoc nũcupatim tenuit Ioan Fab. in id etiam allegans l. 2. in fi. C. de iure emphyteu. & idem Fab. in §. ex non scripto, col. 3. versi. circa quartũ, Instit. de iure natu. gen. & ciui. Stephan. Bertr. consil. 98. voluissem, col. 2. lib. 2. & Chas. in commentarijs consuetudinũ Burgundiæ

hoc eod. tit. §. in verbo, *en rendant*, in prin. Quanquam nominatim contrarium respondit ex facto interrogatus idem Chass. nullum horum memorans consi. 41. quia casus super quo: vbi quisque videre poterit rationes, quibus ad id dicendum mouetur. Nec tamen solus fuit Chasse. in ea opi. idem enim tenuit Gerald. Bagoil. quem nec is quidem citat, in sua disputatione retractus, per l. qui decem, ff. de sol. & l. quidã, ff. si certum petatur, & respondet ad d. l. acceptam, quod ea loquitur, quantum ad impediendum cursum vsurarũ. Et eum sequutus fuisse videtur Boer. tit. *de la retenue des choses vendues en fief*, §. vlt. in consue. Biturig. & in deci. 124. testat. nu. 24. & multis sequẽ.

2 ¶ † Suntque in multis locis Galliæ expressæ cõsuetudines, ut hoc casu fiat consignatio: alias vel consanguineus cadat retractu, vel fructus non lucretur. Primum enim est Caluimontensium in Bassigniaco, c. 112. Monstroliensium maritimorum, c. 72. Aruernensium, titu. *de retraict*, c. 7. & 38. Blesensium, c. 196. Biturigum, titu. *de retraict lignagier*, c. 4. Secundum est Meldensium, ca. 85. Ambianensium, ca. 47. Attesinsium c. 87. Niuernensium, huius titu. 58. & Comitatus Sancti Pauli, ca. 40. & Altæ Marchiæ, cap. 254. & sequent. & Marchiæ ca. 261. & seq. in alijs autẽ locis debet priũ consignari, nisi malit consanguineus in qualibet causæ expeditione idipsum re ipsa offerre, vt apud Senonenses, c. 31. Trecenses, c. 151. Victriacenses, c. 126. In alijs autem locis non requiritur consignatio, sed tantum oblatio, aut in omnibus causæ expeditionibus, aut in aliquibus: vt apud Parisienses, c. 177. Melodunenses, c. 23. Cartunenses, c. 172. Borbonienses, c. 428. Dunenses, ca. 82. Quid autem apud Laudunenses, & cæteros Veromadenses, videbis in consuetudinibus eius gentis, tertiæ partis titu. 8. § 9. qui est totius illius partis 83. & duobus sequen. At Ioannes Gallus in Arestis Parisiensibus sub q. 159. versic. cuius caput est, quando retrahentibus, dicit, diuersa super hoc aresta lata fuisse. Paduæ autem ex statuto debet deponi pretium, teste Cępolla consi. 43. clarissime, & iterum consi. sequen.

3 ¶ † Si autem scire vis, an & quando aliàs de Iure communi, & ad quid requiratur consignatio, & depositio, vltra oblationem, vide glo. in l. 2. in verbo, legem, & ibi Cyn. & Alber. col. 2. Bal. col. j. Ange. col. 2. Saly. col. vlt. & nouissime Ias. nu. 182. C. de iure emphyt. Spec. & Io. Andr. in addi. illius tit. de Emps. §. nunc aliqua, versi. 34. Bar. in d. l. acceptam, & ibi Bald. in 3. oppo. & iterum in 21. q. & Alber. late, col. 1. versicu. circa quod, & multis seq. & Bart. in l. creditor, quæ est pen. & ibi alios. C. de distra. pign. eundem Bart. in l. sed & si alia, & ibi Salyc. ad fi. ff. de consti. pecu. & in l. si insulam. ff. de verbo. oblig. & in l. interdum. §. 1. & ibi Alex. & alios Recentiores, eod. tit. & in l. Celsus. §. vlt. ff. de arbitr. & in l. si ita hæres, quæ est 3. & ibi Paul. Castr. ff. de condi. insti. & in l. si mora, & ibi Ange. ante fin. versicu. item conclude. ff. solut. matr. Henr. Boer. in c. constitutus, de in inte. rest. Bal. in authen. ad hæc col. vlt. C. de vsur. Petr. Anchar. consil. 331. visis diligenter, col. 1. Imo. Alex. & Ias. in l. si seruus. ff. de vulg. & pup. substi. Paul. Castr. in l. 2. quam legit cum si & iterum in l. si à te, post Cyn. ibi. C. de pactis int. empto. & vendi. & in l. si reus paratus. ff. de proc. Franc. Aret. consil. 163. verum est, & Stephan. Bertr. consi. 97. voluissem, nu. 2. lib. 2. & nouissime Ferra. in consue. Burdig. hoc tit. *de retraict.* §. 14. vbi huiusce rei ponit aliquot regulas.

4 ¶ † Sed dubium est, quid si consanguineus, qui non tenetur deponere, tamen deposuit, & postea depositum recuperauit, quo casu videtur renuntiare depositioni (l. debitor. ff. de vsur. & l. 1. in fi. & ibi Ang. qui id admodum not. C. qui pot. in pign. habean. & l. si priusquam. C. de distract. pig. & voluit Ioan. Fab. in d. l. acceptam, paulo ante fi. C. de vsur. & Bal. in l. obsignatione. C. de solu.) an etiam renuntiasse videatur oblationi, quæ sola per se, & sine depositione sufficiebat? Dic quod non per d. l. debitor, & voluit etiam expresse Fab. in d. l. acceptam, & Chasse. consil. 71. quia casus, colum. vlt. & vide quę dicam infra titu. proximo, in §. 4. glo. 10. eademque vlt.

5 ¶ † Idemque, si non legitime deposuerit, quia cum depositio non sit necessaria, si ea non rectè fiat, non nocet, vt expresse voluit Sozi. consil. 80. in quæstio. quæ vertitur, col. 3. versi. præterea, & secundo lib. 3. arg. l. 1. C. de rei vxo. act. & eius q voluit gl. in l. vinum. ff. si cer. pet. de libello inepto oblato in causa, quæ libellum nõ requirit. & Bald. in l. 1. in princ. ff. de eden. Cui & tu adde tex. iuncta glo. in l. qui testamento. §. per contrarium, & ibi Bal. & Franc. Are. in fi. ff. de test. & in l. 3. & ibi Bald. ff. de testa. milit. & in cap. bonæ, lo 2. & ibi Pan. col. 4. versic. vlt. not. de elect. & in ca. cum dilecti, & ibi Ant. colum. 2. eod. tit. & glo. in §. multis, Instit. de libert. & quæ propè infinita collegimus supra tit. omnium 8. §. item 8. qui est omniũ huius volu. 46.

6 ¶ † Consignare autem, quo verbo vtitur nostra consuetudo, vt id scias, vulgo pro deponere, accipimus, quanquam frequentissime sint diuersa: vt patet ex d. l. acceptam, cum dicitur, consignatam in publico depone. & l. 2. ibi, pecuniam obsignatam in causam depositi habuerit, eod. tit. de vsur. & l. cum hæres, in princ. ff. de statulib. ibi, vel deponere in ædem pecuniam consignatam oportet, & alijs infinitis huiusmodi iuribus, vt l. creditor. C. de pign. & l. vltimo. C. de luit. pig. & l. nec creditores. C. de pign. act. & l. vlt. eod. tit. & l. 2. C. de pact. pign. & l. 1. in fi. ff. de vsur. & d. l. debitor, eod. tit. & l. qui mutuam. §. 1. ff. manda. & l. tutor pro pupillo. §. 1. ff. de adm. tut. & l. fideiussor qui minor. ff. de fideius. & l. si soluturus, in princ. ff. de solut. & l. die. §. 1. ff. deposit. & l. 2. ad fin. C. de iure emphyteu. Qui quidem tex. vt ex ijs videre poteris, in eadem significatione vtuntur nũc hoc verbo consignandi, nunc obsignandi, quod frequentius est in ff. cum alterum hoc nostrum, sit etiam crebrius in C.

7 ¶ † Hinc autem apud nos ea significatio inualuit, quoniã pecunia, & alia quæuis, consignata, siue (vt vtrunque copulemus) obsignata in sacculo, aut folle, aut alia re deponi solebant: vt patet ex illis iuribus, & l.1.§.si pecunia.ff.de deposi. & l.vlti.ff.de leg.commiss.cum dicitur, & sacculũ cum pecunia signatorum signis obsignauit, & l. videamus.§.qui vinum.ff.locat.& l.1.versi.sinautem socius, ibi, sigillo impresso in ædem sacram deponere. C.de com.ser.manu. Quin in nostris legibus obsignare simpliciter pro obsignatam deponere reperimus: vt in l.tutor.§.1.in duobus locis.ff.de vsur.sed & aliquãdo consignare dicim⁹, pro dare consignatum, quod non longe distat à nostra vulgari significatione, id est, *consigner entre les mains de quelcun*, vt in l.1.ibi, susceptori aerario consignari.C.de apo.pub.lib.10.& in l.1.ibi, thesaurorum præpositis consignari præcipimus. C.de cano.largi.tit.eod.lib.10.

8 ¶ † Canonistæ consignationem vocant confirmationem chrismatis, in cap.1.vbi Hostien.& Ioan. Andr. ita interpretantur, extra de religio. dom.& cap.baptizandis, & ibi glo.in princ.1.q.1. & in cap.pen.& vlt.10.q.3. Aliter Tullius in oratione pro P.Quintio. Tabulæ maximæ signis hominum nobiliũ consignantur, & Plautus in Curculione. Eamus intro, vt tabulas consignemus. Et in Trinummo, Epistolas duas, eas non consignemus, quasi sint à patre Et in l.Iulianus.§.idem Iulianus.ff.de act.empt. Postea legem consignauit, &c.Ibi autem loquitur de lege venditionis. Sed & alibi Cicero, scilicet in oratione pro Cluentio, in alia significatione videtur intellexisse. Sed errat vehemẽter, si quis in orationibus nostris, quas in iudicijs habuimus, autoritates nostras cõsignatas se habere arbitratur. Omnes enim illæ orationes causarum & temporum sunt, non hominum ipsorum ac patronorum. Et lib. Acade.q.10 de Themistocle loquens: Itaque vt literis consignamus, quæ mandare memoriæ volumus, sic ille in animo insculptas habebat. Quo in loco videtur posuisse hoc verbũ ꝓ imprimo incido, insculpo. Vt & in Epistolis famil. Hanc commendationem, quam his literis consignare volui, scito omnium esse gratissimam. Hinc idem actione prima in Verrem, Consignatam literis Quæsturã dicit. Et lib.3.de legibus, Consignatam literis memoriam. Et lib.1.Tuscul. quæst. Consignatas in animis notiones. Alibi autem Consignatum, pro testato posuit idem autor, scilicet in lib.1 de Diuinatione: Quem enim non moueat clarissimis monumentis testata consignataque antiquitas? Et in oratione pro Deiotaro.

9 ¶ † Sed & aliter Porcius in ea elegantissima aduersus Catilinã Declamatione; Hi sunt quidem, quos in foro quotidie in oculis ciuium calamistratos, ac vestibus collucentes passim obuolitare cernimus, fortunas omnium populatium, atque otium ciuitatis luminibus consignantes. Et rursus: Transeo rem illam simillimam prodigio, cum mane isto iam coacto Senatu, redundantibusque subsellis, serius in senatum, præter consuetudinem venisses, quod nulli non oculi te Senatorum statim consignarunt ingredientem demisso vultu, pallore terribili, luminibus errantibus, ac facie præ se præferente nescio quid inusitatæ credulitatis. Quibus in locis videtur Porcius accepisse pro notare, obseruare. Alium eius uerbi significatum & vim tradit Soz. cons.93. circa primum, col.2.li.1.

10 ¶ † Illud tamen te scire volumus nonnullis placuisse, aliquid interesse in deposito pecuniæ consignatæ, & non consignatæ: primo enim casu non videri datam facultatem vtendi ea pecunia, in secundo ãt videri: ideoq; in primo non transferri dominium rei, eamq; manere in periculo deponentis: in secundo contra per omnia, quia ad tantundẽ solũ tenetur in genere, per d.l.die.§.j.& ibi glo.& l.si sacculũ, eod.tit.scilicet deposit.qui postremus locus vtitur verbo signandi, vt inde intelligas idem esse, quãtum ad id, de quo tractamus, siue dicas cõsignare, siue obsignare, siue simpliciter signare. Et facit quoque ad ea quæ diximus, tex. in l.in naue.ff.locat.

11 ¶ † Et quia ex multis consuetudinibus Galliæ, atque etiam de iure communi ex multorum sententia, consignatio & depositio requiritur in nostro retractu proximitatis, sicut diximus supra eadem glo.nume.1.& 2.vti etiam in retractu cõuentionali ex nostra consuetudine requiritur, vt scribitur titu.sequenti §4.hic omnino vide quæ scripsimus in toto illo.§.vbi multa dubia solum⁹ quæ, & in hoc nostro retractu euenire possũt, cũ in eo consignatio necessaria est.

§. OCTAVVS.

OMNIA tamen retractus solennia obseruanda sunt. Videlicet generis recensio, aut eius recensionis oblatio. Pretij oblatio, & residui pollicitatio. Requisitio, vt consanguineus admittatur ad retractum 1. Citatio 2. formalis (quam vocant) in causa retractus, & recusatæ pecuniæ 3. Quæ quidem citatio fieri debet ab ordinario apparitore, aliove commissionẽ 4. seu mandatum à iudice habente. Hæcque omnia fiant intra annum & diem atque ea citatio ad iudicem, cuius sit cognitio 5. Alioqnin 6. retrahens retractu caderet 7. Fiunt autem plerunque hæc omnia præsente apparitore, propterea quod ei credatur, & de oblatione, & de citatione siue alia probatione. Dummodo 8. ei citationi, duos testes 9. adhibeat, quos in sua renuntiatione nuncupet.

REQVESTE DE RECEVOIR au retraict. Requisitio vt consanguineus admittatur ad retractum. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Solennitates omnes expressæ in nostra consuetudine, an necessario seruari debeant. Et an sit necessaria expressa requisitio consanguinei, vt emptor eum admittat ad retractum, & numero 2. & 3.*

Paria sunt non facere intra tempus ad id præstitutum autem facere non impletis solennib'.

3 *Vasallus debet nuncupatim inuestituram petere, aliàs feudo priuatur.*

4 *Leuis solennitas an vitiet.*

Decretum inuitans formam inducit.

Solennitas leuis non dicitur, quæ data est pro forma.

5 *Oblatio facta à consanguineo an habeat uim requisitionis.*

6 *Consanguineus an poterit emendare, si in oblatione requisita fuerunt omissa.*

Quid si oppositum.

Libellus an insubstantialibus emendari possit.

ILLVD 1 vos primo loco, Pictones mei, monitos volo, vt nè minimam quidem partem eorum, quæ hic nostra consuetudo veluti in vnũ corpus redegit pro solennibus (ita enim expressim vocat) nostri retractus, omittatis nisi retractu ipso cadere velitis: vt etiam postea nuncupatim subiungit eadem consuetudo cum dicit, *aultrement le retrayant en decherroit*, & voluit etiam expressim in simili statuto retractus, Alexand. consil. 138. visso puncto & dubijs, col. 2. versicu. ex alio, lib. 7. & nos quoque latissime docebimus in glo. 7. huius. §. Sed hic tamen statim in fronte id nobis, ob oculos ponere duximus, quo vos cautiores sitis, nam & alias paria sunt, vt & illud quoque dicam, aliquid non facere intra tempora ad id præstituta aut facere non impletis solennibus, l. si bonam, C. de administrat. tuto. cum simi.

2 § † [Verum id intelligas, vt scilicet consanguineus repellatur à retractu, nisi hæc omnia cõfecerit. Si tamen emptor opposuerit, eum hæc nõ perficisse, ideo repellendũ. Si enim non opponat, præsumerentur hæc omnia rite & solẽniter facta fuisse ex sententia Compostellani loquentis generaliter de alia solennitate extrinseca, vt illum citant & sequuntur Ant. & Imo. in c. cũ dilectus, ille in repet. col. 5. versi. si ad alium spectaret, hic loquẽs generaliter de solẽnitate extrinseca, & id monens diligenter notandũ, col. 4. versi. & attende ẽt de consuet. & id refert Compo. Idem scribitur in c. ea noscitur, de his quæ fi. à præla. sine cõsensu, c. Et id quoq; sequitur Ro. i l. si quis bona. §. iussũ, in fi. de acq. hære. vbi id dicit singulare, & notandũ, quia paucis est notum.]

3 § † Sed vt ad vlteriora veniamus, nõ ab re nostra consuetudo id requirit, vt expressim petatur ab emptore vt consanguineũ offerentẽ admittat. Nam quoties quispiam vult aliquid consequi ab aduersario per protestationẽ, necesse est vt illud protestando petat ac requirat: quia protestatio requisitoria debet habere conclusionem. Hæc sunt verba Bald. in c. 1. col. 2. in prin. tit. si de feud. val. ab aliq. interp. Ideo & tu quoq; caue, ne hanc requisitionẽ omittas, q̃ etiam de solennitate esse dicit nostra consuetudo, quæ & de hoc quoq; locuta fuerat supra in §. 1. in illis verbis, *& requerir audict acbepteur, qu'il le veuille recevoir au retraict, &c.* Et facit, quod in simili traditum est à Iac. Aluar. post alios in c. 1. col. pe. versi. quæro ab. extra. & ibi post eum Car. Alex. co. antep. versi. post Aluar. quæro, tit. quo tempo. mil. quid non satis est, hæredẽ vasalli cõparere coram dño eique narrare mortẽ patris sui, & cætera: sed debet nuncupatim petere inuestiturã: alias feudo priuatur, per tex. in c. j. ibi, inuestiturã petendo, ti. de c. Cor. in vs. feu.

4 § † Nec audiendi sunt, qui dicunt hanc esse leuem solennitatem, quæ ideo omissa non vitiat per l. 1. §. 1. ff. de vent. inspi. Quia id non leue videri debet, quod sępius obseruandum iubet consuetudo, & quidem cum clausula decreti irritantis, quam in fi. harũ obseruationũ subijcit, dicens, *autrement le retrayant en descherrayt*. Ideoque id censentur datum pro forma, ex sententia Bald. & Recentiorũ in l. 1. ff. de lib. & posth. & Pet. Anch. in rep. c. 1. char. 42. in magnis, versi. quero, statuto cauetur quod notarij, extra de consti. & in c. ea q̃, colum. 4. versic. quandoque iudex non recipit, de regu. iur. li. 6. & aliorum vbique. Nam & ante vsa erat nostra consuetudo verbo necessitatis, cum dicit in prin. huius. §. *mais il conuient*, quæ vulgo idem significant, quod oportet, necesse est.

5 § † Nec dicat aliquis, satis videri consanguineum requirere emptorem, vt se recipiat, ei simpliciter faciendo oblationem retractus. Ad quid enim, inquiet ille, facit hanc oblationẽ, nisi vt admittatur? Nam consuetudo tam hic, quam in primo. §. huius tit. exigit expressim, vt præter simplicem illam oblationẽ, fiat hæc, de qua loquimur, requisitio. Nam primum in vtroq; loco facit mentionem de oblatione retractus rei immobilis venditæ à consanguineo; deinde dicit consanguineũ debere requirere &c. Igitur nec simplex oblatio sufficit, nec in ea potest intelligi ea requisitio cõtineri, vt satisfactum sit nostræ consuetudini, quæ vtrunque requirit, & quidem nuncupatim. Et bene facit præter iura & loca vulgaria, ꝙ in simili tradit Signor. consi. 155. in processu, col. 3. versic. præterea non obstat ꝙ dicatur, & quod diximus supra, nu. 2. & Alciat. & Card. Alex.

6 § † Quid autem, si id omissum sit oblatione, aut aliud ex ijs, quæ hic requiruntur, an postea poterit, emendare coram iudice. Quod verius est si tempora largiantur, quia scilicet sit intra annũ retractus: nã postea nullus est emendationi locus l. accusaturus. ff. de adulte. cuius hæc verba sunt:

Accu-

Accusatum adulterij, si quidem circa inscriptionem errauerit, si tempora largiantur, emendare non prohibetur. Cuius arg. Barto. in l edita, col. 2. vers. circa quod dicas, & ibi quoque Bal. in 2. lect. col. 2. versi. nunc ponamus, Alex & cæteri Recentiores. C. de eden. dicunt libellum in substantialibus tunc demum emendari posse, si tempora ad agendum præstituta nondum effluxerint. De quo etiam per Marian. Soc. in cap. j. char. vlt. vers. nonò fallit, extra de lib. obl. Cogita tamen, an & id fieri poterit, posteaquã semel id oppositũ fuerit ab emptore impugnante oblationem, quia nõ ritè facta sit. ex ijs quæ dicemus infra eo. §. vl. gl. 7. in verbo, *le retrayant de en berroyt*, nu. 26. sed & videri.

ADIOVRNEMENT, Citatio. Glo. I I.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio sola cõsanguinei an interrumpat tempus retractus, an verò ipsa sola citatio interrũpat.*
Interpellatio extra iudicialis non interrũpit præscriptionem.

2 *Oblatio potest fieri vltimo momento temporis in id præstituti.*
Citatio vltimo momento temporis potest fieri.

3 *Citatio specialis esse debet vt interrumpat. & num. 5 & 6.*
Citatio facta non obseruata forma statuti nõ valet.
Citatio inualida non interrumpit.

4 *Citatio inualida nõ perpetuat iurisdictionem, nec facit præuentionem.*

5 *Citatio generalis an valeat, & an interrumpat, & nu. 6. 7. & 8.*
Citatio generalis non inducit litis pendentiam.

6 *Citatio an debeat esse omnium specialis sine specifica. & quomodò.*

7 *Quid si longum tempus præstituat post annum.*

8 *Citatio ex qua consanguineus non comparet die illo ipso dicta non interrumpit.*
Contumax non potest allegare litis pendentiam.

9 *Iudex an possit aliquando expectare consanguineum qui non comparuit die ad quam fuit citatus. & nu. 10. cum multis seq.*
Mora modici temporis nõ magnum damnum est.
Nihilq; ex obligatione minuit.
Nihil quoque æstimatur.
Parua mora, mora non est.

10 *Actor an expectandus sit.*
Limitatio ad c. consuluit. de offi. deleg.

11 *Citatus an teneatur expectare aduersarium.*

12 *Actor non tam facilè purgat moram, quàm reus.*
Actoris maior est contumacia, quàm rei.

13 *Iudex an possit expectare, in præiudicium partis cui est ius quæsitum.*

14 *Iudex quæ tempora prorogare non potest.*

15 *Citatio cui renunciatum est, non interrumpit.*

16 *Consanguineus emptori petenti copiam citationis relinquere debet, etiam si non petat.*
Exemplum citationis an sumptibus actoris dari debeat.

VIdes 1 igitur Lector amantissime, & quidẽ apertissimè ex his verbis, non satis esse oblationem atq; requisitionem, de qua consuetudo nostra loquitur, factã fuisse ad interrumpendum siue interpellandum tempus anni retractui præstitutum, nisi citatio interuenit. Quod & expressim, & in hoc casu voluit Io Fab. in l. acceptã, col. 2 versi. sed an sola oblatio. C. de vsur. tum per tex. in l. 2. in fi. C. de iure emphyt. tum quia nõ reperitur oblatio inter modos interrumpendi, vel perpetuandi: licèt in contrarium (inquit) faciat l. Celsus. ff. de arbit. Cui adde, interpellationem extraiudicialem non interrumpere præscriptionem, l. alienam. ff. pro empto. gl. Bal. Alex. & Ias. in l. vlt. ff. de eo per quem factum erit, & dicens plenius infra tit. seq. §. 4. in verbo, *consigner*, quę est glo. 6. eius. §. nu. 38. eodemq; pen. at illud constat. Illud autem certum videri potest, hanc præscriptionem sola citatione interrumpi, vt cæteras statutarias. Bart. in l. 2. §. si rem. ff. pro empto. & in l. in omnibus. ff. de actio. & obl. & Panorm. in c illud, col. 3. vers. sed dubitatur, extra de præscrip. Sed tu tamẽ vide Bal. in l. vlt. in princ. vers. q̃ro hic, & ibi Alex. col. 3. vers. reliqua. ff. de eo per quem fact. erit.

2 § † Et quanquã necesse sit, vel hæc citatio fiat intra id tempus anni, vt patet ex supra dictis, & apertè declarat nostra consuetudo: non tamen requiritur, vt dies à nuntio præstitutus comparitioni, idest, quò adesse ad iudicium debet emptor, sit etiam intra ipsum tempus: nam sola citatio in his tempus interrumpit, vt latè diximus supra eo. tit. §. j. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, in 13. q. Et de hoc est expressa cõsuetudo apud Melodunenses, c. 30. Senonenses, ca. 31. & alios, quos statim designabimus. Et id quidem æquissimum est. Quid enim, si fiat oblatio vltima hora vltimi diei anni, id quod haud dubiè fieri potest: nam intra tẽpus est, qui in vltimo momento est, ex sententia Bal. in c. de causis. col. 2. extra de offic. deleg. & consil. 34. statuto, seu capitulo, col. 2. vers. cum ergo statutũ, lib. 5. vbi hoc multis probat, & dicemus latè infra tit. seq. §. j gl. 7. in verbo, *feront preferez*, num 41. illud autem scire. Si igitur (vt repetam) fiat oblatio illo vltimo momento temporis, & emptor renuat: certè non poterit ita citari, vt dies assignationis, quàm vocant, cedat intra annum, præsertim si iudex longius absit. Igitur satis est, vt citatio fiat intra ipsum annum, etiam si dies, qui assignatur, sit extra.

3 § † Quòd tamen intellige duobus modis: Primò, si citatio sit specialis, scilicet pro tali causa: nam si esset tantum generalis ad respondendum actori simpliciter, ea nullo modo interrumperet præscriptionem, duabus rationibus, vnà scilicet descendente ex nostra consuetudine, altera ex iure communi. Prior igitur hæc est, quòd nostra cõsuetudo hic requirit, vt hæc citatio sit specialis, & vt dicit, formalis, *en cause de retraict, & sur reffuz d'argent*, hæc enim sunt verba nostræ consuetudinis. Igitur si citatio aliter fiat, non obseruata hac

forma, omnino non valet, vt dicit Bald. in l. non sunt liberi, in j. lect. ff. de statu hom. cum alijs multis concord. à me adductis in gl. seq. Ideoque hoc tantum nomine, quòd est inualida, non interrumpit, ex sententia Barto. & Albe. in l. accusaturus. ff. de adult. & ipsius Bart. in Authen. offeratur, col. 2. vers. quæro circa finem, & ibi Sal. col. vlt. C. de lit. contestat. Bal. in l. cum notissimi §. imò, col. 2. versic. & do tibi. C. de præscript. xxx. vel xl. annorum, & in l. vlt. in prin. circa medium, & ibi Soc. col. 3. versic. tertiò limita. ff. de eo per quem fact. erit, & in ca. quoniam contra falsam. col. 3. versi. ibi citationes, extra de probat. & in c. tua nos, col pen. de cohab. cler. & mulie. Ange. consi. 200. in ciuitate, col. 2. cum concor. collectis à Recentioribus in rubri. ff. de in ius vocan. & Philip. Fran. in c. vt debitus. col. 3. versi. secunda conclusio, extra de appell. & in c. cum pluris, colum. vlt. de offic. deleg. lib. 6. Marian. Soc. in cap. vltimo. col. antep. extra de libel. oblatio. & Ioan. Franc. Bal. in tractatu præscriptionum. in 3. parte 6. eiusdemque vltimæ partis princip. num. 47 & Felin. in ca. ex tenore, colum. 3. versi. regula non præstat, de rescript. & in ca. i. iud. col. 3. versi dum subdit, de præscript. & Ias. in l. licet, colum. 2. C. de procurat. & in §. pœnales, char. vlt. num. 130. Instit. de actio. Quibus etiam adde Matthæ. Afflict. decis. Neapol. 366 in pleno, ad finem.

4 ¶ † Sicuti nec etiam huiusmodi inualida citatio perpetuat iurisdictionem, gl. vlt. in c. cum plures, & ibi Io. And. paulò ante finem, & etiam Pet. Ancha. colum. vlt. versic. quæro tertiò, & Dominicus, colum. quoque vlt. & Philipp. Franc. colum. 3. versic. tertiò tene menti, de offic. delega. lib 6. per multa intra ibi allegata, cum concordan. adductis à Fel. in cap. gratum, colum. j. versicu. verum actus nullus, & sequen. extra de offic. deleg. & Ioan. Lupus in repetit. cap. per vestras; char. totius illius tituli. 88. colum. 3. vers. ad ista benè facit, cum multis sequent. de donatio. inter virum, & vxorem. Quibus adde Pet. Ancha. consi. 16. viso processu, colum. 2. Nec similiter fit præuentio, siue præoccupatio iurisdictionis per citationem nullam, vt dicit Io. Andr. in d. c. cum plures, & rursus in cap. proposuisti, per illum tex. in verbo legitimò, & ibi quoque Panorm. col. j. in 5. notab. & Marian. Soc. etiam col j in 4. notab. & iterum col 7. versi. quintò quæro, de foro compet.

5 ¶ † Altera ratio est, quia talis citatio generalis, etiam si valeret (de quo Innoc. in ca. consuluit, extra de offic. deleg. Guil. à monte Laud. in c. j. col. 4. in verbo, officialis, de foro compet. lib. 6. Cyn. in l. quoties. C. de fideicom Bal. in l. cõsentaneum, colum 2 versi. quartò notab. & ibi Sal. colum. j. versic. sed an sit, C. quomodo & quando iud. Dom. à Rota decis. 342. retento, in nouis, & Alber. in l. j. post princ. ff. de in ius voc.) non tamen interrumperet, vt notanter voluit Bart. in l. vlt. & ibi quoque Sal. colum. 2. in 5. q. & Ang. non semel, C. de anna. excep. & Albe. in l. sicut colum. 2. C. de præscript. xxx. annorum, & Guid. Pap. decis. Delphin. 411 cum quæritur, colum. 2. vers. quod intellige, & Ias. qui alios allegat in d. l. vlt. in princ. colum. 2. ver. tertiò limita. ff. de eo per quem fact. erit. & Io. Fran. Bal. in d. tract. vbi supra proximè, nu. 44. vbi ad hoc allegat bonũ tex. in clem. 2. in fi. vt lit. penden. vbi citatio non inducit litis pendentiam, nisi in ea talia sint expressa, quibus citatus possit plenè instrui, super quibus in iudicio conuenitur, & ibi quoq; gl. vlt. Imo. col. vlt. & Card. Flor. in 3. notab. & iterum in 5. q. & alij quoque. Et faciunt not. per Pet. Bal. & Ang. in l. vlt. C. de duob. reis. Spec. titu. de citatio. §. contra, versic. item ꝙ in ea nulla causa. Rom. consi. 369. circa primum, col. 2. versi. illã autem citationem. & Barb. consi. 8. clementissimi, col. pen. vers. multis videtur, lib j. & tex. in l. aut q aliter. § si quis se denũciauerit. ff. quod vi, aut clã.

6 ¶ † Sed Bald. id non admittit cons. 299. proponitur ꝙ iam sicut, in fin. lib. 2. Nã speciale (inquit) est in citatione, vt ea generalis, & indiscreta interrumpat præscriptionem: quia citans, idest, citari faciens, videtur omne ius suum intentasse, per d. l. vlt. C. de anna. excep. & not. in l. si quis intentione. ff. de iud. Verum ex d. l. vlt. & ibi notatis à Bart. in fi. facilè intelliges citationem omnino generalem, ita scilicet factã, vt citatus veniat de iure responsurus, non sufficere ad interrumpendam præscriptionem, nec tamen omnino specialem requiri: idest, vt descendamus ad speciem nostri casus. Satis est, vt emptor citetur responsurus super oblatione retractus ei facta ab actore, & vt declarat nostra consuetudo, *en matiere, de retraict, & sur ses fuz d'argent*, etiam si non exprimatur specialiter, cuius rei, & à quo emptæ: sed non sufficeret si simpliciter citaretur responsurus petitionibus actoris, vt sæpè fit, etiam si nostra consuetudo non exigeret eam formam. Quod autem dixi de specificatione rei, intellige, vt saltem generaliter res ipsa declaretur in oblatione retractus, vt dictum est supra in j. §. huius tit. glo. 15. in verbo, *& les doibt declarer, quelque soit en general*.

7 ¶ † Secũdò intellige, quod dictum est, satis esse citationem fieri intra annum, & si dies illius extra annum cederet: dummodo non tam longum tps præstitueretur, vt consanguineus videatur illudere ac circumuenire consuetudinem. Id quod arbitrio iudicis relinquendũ est considerata qualitate personarũ, negotij, & distantia locorũ, argu. huius quod in simili not. Bal. in c. j §. ad hæc, post princ. & ibi quoq; Mart. Laud. & Card. Alex. ti. hic finit, lex Corra. cum alijs concor. à me traditis supra eo. tit. §. j. in gl. 9 quæ est in verbo, *dedans l'an*, nu. 33. nõ tamen intelligas, & seq. Suntq; priuatæ in hac rem quorundam locorum consuetudines. Nã Victriaci, ca. consuetudinum eius loci, 126 satis est, citationem fieri intra annum, etiã si dies extra id tempus cedat, modo tempus citationis non excedat xl. dies. Idemq; apud Engolismenses, nisi ꝙ octo dies tm̃ huic rei statuuntur. Ad id autẽ, quod dictum est de non longo tempore, facit l. 2. in fine princ. ff. de custod. reor. & ibi multæ concor. in gl.

8 ¶ † Quid autem, si cõsanguineus, qui emptorẽ citari

citari fecit, ad iudicium non adfuit, idest, non cõparuit, non venit ad diem constitutum in citatione, qui fortè extra annum est: aut etiam intra ipsum, sed interim antequã faciat iterum citari emptorem in causa retractus, annus labitur: an postea admittetur, volens prosequi retractum post annum ipsum, tanquam scilicet ea prima citatio interruperit præscriptionem. Et certè non audiendus est. Neque enim aliter citatio interrumpit, quàm si actor, qui citari fecit, compareat: eo autẽ non comparẽte, circunducitur edictum, perindeque habetur, acsi nulla citatio interuenisset, l. & post edictum.ff.de iud.& c.j.de dolo, & contum. lib.6. Ideoque non interrumpitur præscriptio, vt expressè dicit Bal.in d.l.& post edictum, in vtraq; lect. id quod etiam dicit notatu dignũ, & rursum in l.vlt.in princ.& ibi quoque Alex.col.4.versi.& quid si facta. Socin.col.3.versic.secundò limita, & Ias.col.2.versic.eiusdem initij. ff.de eo per quem fac.erit.& idem Bal.in l.j. ff.de in ius vocã. & in l. moræ, in fi.ff.de iurisdict.omn.iud.& in c.consuluit.col.2.vers.pone ꝙ aliquis, extra de offi.deleg. & in addit.Spec.tit.de citationibus. col.vlt.Alex. & Ias.in rub. ff.de in ius voc. Idem Alex.in addit. Bar.in l.cum notissimi, in princ.de præscrip.xxx. vel xl.annorum. Lanfran.in tract.de arbi.parte 7. q.32.& Philip.Franc.qui id dicit singul. & menti tenendum in cap.vt debitus, colum.3.versi. tertia conclusio, extra de appell. Fel.in d.ca.illud, col.3. vers.prima est ꝙ licet, & iterum, col.pen.vers.prima conclusio ibi, & è conuerso.de præscrip.Ias.in §.pœnales, num.130.qui est col.pen.Instit.de act. & Matth.Afflict.in rub.consti.Siciliæ 95.quæ est de exordijs præparatorijs iudiciorum, co.2.& d. decis.366.in pleno, colum.vlt.num.14.& Hippo. Marsil.sing.291.præscriptio.& Franc.Balb in tractat.præscriptionum, in 3.parte 6.eiusdemq; vlt. partis princip.char.52.num.43.& ante hos Guil. Cu.quem propè omnes citant in l.sicut.C.de præscrip.xxx.vel xl.annorum. Nam & alias videmus, quòd contumax non potest allegare pendentiam litis, tanquam scilicet, quantum ad eum, nihil pẽdeat, qui non comparuit. Bart.in l.vbi cœptum.ff. de iud.& in l.quamuis.ff.de dam.infec. & in l.sepulcri.ff.de sepulcr.viol.Alexand.in l.de die §.vlt. circa medium. ff.qui satisd.cogan.& Franc.Ripa, in l.2.col.2.num.8.ff.de re iud.Hippo.Marsi.singu.239. contumax.

9 § † Sed an hoc casu poterit iudex aliquod temporis spatium expectare consanguineum, qui nõ adfuit ad iudiciũ die ei dicta, idest, ad quam citatus fuit. Quod videtur, saltem in tres, aut quatuor plus minusve dies, per l. & si post tres. ff. si quis cautio. Aut ad minimum in diem crastinũ, secundum d.ca.consuluit, de officio deleg. Neque enim magnum damnum est in mora modici temporis, l.si debitori.ff.de iud.nihilq; ex obligatione mora paucorum dierũm minuit. l.si in lege. §.colonus.ff.loca. Ex quo not.glo.paruam moram non æstimari:& allegat illos multos concord. Quibus adde, & l.si ab hostibus. §.vlt. ff. ex quibus causis maio.& l.j.§.qui præsens.ff.de verb.oblig.& l.continuus, in princ.eo.tit.& l.duos.§.duo. ff.de duobus reis.& l.cum antiquitas.C.de testam.& l.plerique.ff.de ritu nupt.& l.non dubiũ. C.de repud. & c.potuit, extra de locat.Ideoque Alber.in l.j.C. de verb.sig. dicit per quædam ex dictis iuribus, ꝙ parua mora, mora non est.

10 § † Verum Bald.consi.268.factum tale est, ad instantiam, post medium, lib.j.dicit id quod diximus iudicem posse paucis diebus expectare eum, qui non comparuit, procedere in citato, non etiã in citante per l.vt vitẽ, quæ est vlt.§.vlt.& ibi not. per Dy.& Bar.ff.quod vi, aut clam. ibi enim, vt dicit ipse Bald.protestans obtinet vicem citantis, & quia etiam (vt & ipse subdit) citans iam consensit in termino præfixo, quem ipsemet apposuit: ideò non debet ei prorogari.ca.oblatæ, extra de appel. Et id satis videtur voluisse idem Bal.in l.si ea, col. vlt.versic.vltimo not. C.qui accus.non poss.& Innoc. in d.c.cõsuluit, per l.& post peremptorium. ff.de iud. Et hæc est pulchra, atque notanda limitatio ad d.ca. consuluit. quam addes ad alias inibi appositas à Fel. qui huius minimè meminit.

11 § † Porrò ipse Bal.in c.j.col.3.versi.dubitatur, si citatus, extra de iud.in 2.lect. quærit, nunquid citatus teneatur expectare aduersarium, saltẽ per diem, vel horam.& videtur (inquit) quòd nõ, per d.l.vt vitem. §.vlt.& ibi Dyn.& Barto. Subdit autem in cõtrarium videri, quòd si æquitas moueat iudicẽ, id debet decernere, vt expectetur citator: nam id potest facere è contrario, vt scilicet citator expectet citatum d.ca.consuluit. Ergo & hic idem facere potest: quia æqualitas debet seruari in iudicio, l.vlt.C.de fruct.& lit.expen. Tandem concludit, id esse in arbitrio iudicis, quia contingere potuit, vt citans fuerit impeditus. l.3. §.si ad diem. ff.de re mili. qui tamen text.non de hac re loquitur, sed de eo, qui ad diem commeatus non venit, vt pro emansore, aut desertore habeatur, nisi fortè casibus quibusdam detentus sit, propter quos venia dignus esse videatur. Ibi enim agitur de pœnæ excusatione in nullius præiudiciũ. Super quo etiam vide eundem Bal.in d.ca.consuluit, colum. 2.versic.quæro pone quòd aliquis, aliter eum tex. in d.l.vt vitem.§.j.intelligentem. Nam & expressè Panorm.in d.cap.consuluit, colum.2. versic.in gloss.2.ibi, expressè tenet, & ibi post eum Philip. Deci.colum.4.versic.in glo.2.idem cap.habere locum & in actore, per eum text. in verbo, & carum altera.

12 § † Cæterum illam priorem Baldi sententiam hac ratione potes confirmare, ꝙ actor non tam facilè potest moram purgare, quam reus: vt videre licet ex eodem Bald.in d.l. & si post tres, colũ.3. versi. sed contra istud. & item versic.opponitur, ꝙ non sit possibile.ff.si quis caut.& Bar.in l.hæc conditio, la seconda.in fi.ff.de condi.& demonst.& in l.si insulam. col.vlt.in 9.quæst. ff.de verb.obligat. Cuius optima ratio est. Nam maior etiam est contumacia actoris, quàm rei.ca.causam.extra de dolo, & contuma.iuncta gl.magna in versic.præterea

dicitur hic,& c.vlt.extra de eo qui mitt.in possess. & c.j.& ibi gl.j.de dolo,& contu.lib.6.& c.j.4.q. 4.D.Rota decis.48.valet citatio,in nouis,& deci. 384.fuit dubitatum, paulò ante mediũ, etiam in nouis, & decis.457.no.cle.in antiquis, & Bald.in d.l.si ea,col.vlt.vers.& not.C.qui accus.non poss. & in l.cum mulier,col.6.vers.videamus igitur.ff. sol.mat.per tex.in l.si,& per emptorem,in princ. ff.de act.empt. & Steph.Bertran.consi.267.si pactum,num.6.lib.3.

13 ¶ † Et illud quidem certum est,ꝙ si consuetudo certum tempus præfiniuit,sicuti Victriacensis ad xl.dies, & Angolismensis ad octo, vt supra diximus,& citans id integrum tempus consuetudinis in citatione apposuit,nõ poterit iudex in præiudicium consuetudinis, & citati,cui ex lapsu eius temporis ius excludendi quæritur,id tẽpus prorogare,per id quod not.& pulchrè scribit Pan.in ca. sæpè contingit,col.4.vers.in ea gl.ibi iudex,extra de appel.limitans d.c.consuluit,vt non procedat, cum ius est quæsitum parti, vt si per cõtumaciam in tempore, appellatio sit deserta per glo. ibi, in verbo,procuratore. quod bene notandum monet, & sequitur Alex.in d.l.si finita.§.Iulianus,col.17. vers.limita ẽt dictum.ff.de dam.infec. & Fel.in d. c.consuluit,col.2.versi.secundò limita,per not.in l.cum stipulatus.ff.de verb.obl. De quo tamen vide Phil.Franc.Peru.in d.c.sæpè,col.8.versi.in eadem glo.ibi,facere,de appell.& in c.personas,col. pen.vers.tertiò quæritur,eod.tit.& Georg.Nat.in repet.clem.sæpè,in prin.col.42.vers. secunda fuit opin.& consi.seq.vers.tu sequere eandem,& iterum vers.non etiam obstat,ꝙ iudex.& Philip.Deci.in d.c.consuluit, col.3.vers.item limitatur tex. hic,nisi elapsa:vbi aduersus hanc sententiam quędam velut tela inijciunt, vti apud eos videre poteris.

14 ¶ † Sed pro ea facit tex.in l.adulter. C.de adulter. vbi præscriptiones temporis datæ reis auferri non debent.ex quo & illud fit,ꝙ nec tẽpus prosequendæ appellationis,nec petendæ in integrũ restitutionis potest à iudice prorogari,l.nemo.C.de temp.appel.gl.in c.cum sit Romana, in verbo,recisus,de appel.Nec tempus statutum ad probandã exceptionem excommunicationis, etiam ex causa,gl.in c.pia.§.si quis igitur,in verbo,octo dierũ, & ibi Dñi.col.vl.de except.lib.6. Nec regulariter aliud quoduis tempus à iure sine ministerio iudicis statutum,vt per Iac.Are.& Cy.in l.j.C.de dila. & in Auth.qui semel.C.quõ,& qñ iud.Dyn.in c. indultum,col.4.de reg.iu.lib.6. Bal.in Auth.iubemus,col.2.vers.veritas est.C.de iud. Albe.in l.siue pars.C.de dila.& in l.Senatus. §.vlt.ff.ad Sen.Cõ. Turpil.& in l.2.§.j.ff.de iure delib. & in l.vlt.col. vl.ff.de fer.& in l.2.col.j.& ibi quoq; Imo.Raph. Co.qui hanc opin.dicit esse cõem.ff.de re iud. cũ alijs multis concor.illic adductis à Ias. qui & eam sequitur, & latè confirmat. Et faciunt etiã scripta à Cœpol.causa.crim.consi.64.primum dubiũ,col. 3.vers.quinimmò si iudex, & quæ diximus supra. §.j.in gl.10.in verbo, *dedans l'an*, num.31.præsertim, & seq. At si nondum esset transactum tempus retractus,aut tempus statuto citationi præstitutum,res posset esse quadantenus dubia.Nec hic tamen aliter iudicium meum interponam.

15 ¶ † Illud quoq; quæsierim,consanguineus intra annum venditionis citari fecit emptorem in causa retractus:postea verò huic citationi renunciat:deinde eo anno venditionis trãsacto, sed intra annum ab illa citatione,cui renũciauerat, iterum facit citari emptorem processurum in ea causa retractus: emptor negat eum admittendum, ꝙ tempus anni retractus lapsum sit. Consanguineus autem replicat,intra illud tempus citationẽ fuisse factam, quæ interrupit id tempus in alium annũ, iuxta ea quæ diximus supra eod.tit. §.j.glo.10.in verbo,*dedans l'an*, nume.75.decimotertio quæro: Quis iustius induit arma? Ego censeo,consanguineum non esse audiendum. Necq; enim ea citatio,cui renunciatum est,interrupit præscriptionẽ, ex sententia Bal.in l.nam & si, per eum tex.in §.j. ff.de inoffic.testam.

16 ¶ † Sed & illud postremò loco animaduertendum est,vt cum consanguineus citari facit emptorem in causa retractus,ei(si petat)exemplum citationis relinquere faciat:alioqui enim emptor non tenetur comparere,vt scribit Spec.tit. de citationibus.§.iam de citatione, versi.hoc autẽ facto,per c.quoniam contra falsam,& c.vlt.extra de probat. & Nicol.Milet.in suo repertorio,in verbo,copia, vers.vlt.vbi in id dicit esse meliorem tex.in clem. causam,in fi.de elec.Et idem fortè si non petatur, ob nouam Francisci regis nostri constitutionem, ca.22. qui iubetur huiusmodi exemplũ citationis relinqui citato,aut eius familiæ vel ostio, etiam si non petatur.Ideo si emptor citatus non cõpareat, & interim annus retractus trãseat, periculum est, nè postea non admittatur consanguineus, cum citatio debitè facta non fuerit, iuxta ea, q̃ diximus supra nu.3.& seq. Ad illud autem,quod in ea constitutione dicitur,id exemplum dari debere sumptibus actoris,qui scilicet in ius reum vocat,vt id obiter dixerim, vide gl.& Doc.in d.clem.causam, & quod in simili tractatur ab Albe.in l.desertorẽ. §.si præsidis,post Oldra.ibi.ff.de re milit.& Guid. Pap.decis.Delph.116.actor,in fi.& alijs plerisque à me citatis supra. §.j. in glo.10.in verbo, *dedans l'an*,num.107.cuius autem.

FORMEL EN CAVSE DE RETRAICT, & sur reffus d'argent. Formalis in causa retractus,& recusatæ peniæ. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Forma à statuto tradita non obseruata in citatione retractus,an consanguineus eo cadat.*
Modus formaq; citãdi à statuto præscribi potest.

CVM 1 cõsuetudo hanc formam huic citationi præscripserit,necesse est eam obseruari:

ri t quandoquidem non obseruata forma citationis à statuto tradita, ea prorsus inutiliter est. Bal. in l.1. in lect. antiqua, & ibi Sozi. in 4. nota. ff. ne quis eum, & idem Bald. in l. non sunt liberi, in 1. lect. ff. de stat. hom. & in l. cessante, col. vlt. versi. sed nunquid hoc titu. verum, C, quomo. & quan. iud. & in cap, vlt. versi. item not. quod duo, extra de fer. & consi. 213. vt apparet, in fi. lib. 4. Angel. consil. 186. repetito consi. 216. visis igitur, col. 1. in fi. Pet. Anchar. consil. 97. in quæstio. col. vlt. Imol. consil. item 97. in causa quæ vertitur, col. 3. versi. circa tertium & consi. 110. simili, initio, in 1. dubio, & consi. 120. viso processu inquisitionis, in 6. eodemq; vlti. dubio, vbi & alios in id citat. Alc. consi. 137. in causa, col. 3. versi. peccat & in alio, & seq. lib. 2. Sozi, consi. 59. viso elegantissimo, col. 2. versi. sit ergo, lib. 1. & Guid. Pap. consi. 119. ex processu: col. 3. versicu. ex quibus. Ideoque caue, ne & hanc formam prætermittas, nisi retractu excludi velis, tametsi leue nõnullis id esse videatur: quod & iam te supra admonuimus in prin. huius. §. Nam & alias modus formaque citandi à statuto præscribi potest, secundũ Bal. in l. 1. col. 2. versi. modus autem. C. quomodo, & quando iud. & Alexan. in addi. Bartol. in l. inter accusatorem. ff. de publici. iudic. vbi citat alios, concordan.

PAR COMMISSION, Commissionem. Glo. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Nuntius an possit citare sine mandato iudicis.*

HIC 1 omnino vide, ad huius scilicet loci interpretationem, quæ latissime dicemus infra, titulo, de *l'office des sergens*, qui est omniũ huius vol tit. 28. §. 1. in glo. 1. vbi locus est huius rei domesticus & peculiaris. Ibi enim inter alia multa videbis, an & quando & quis nuntius possit citare sine mandato iudicis, & an ei credatur dicenti se citasse, aut aliud quippiam fecisse ex mandato iudicis. De quo etiam aliquid dicemus infra in eo. §. in glo. 9. quæ est in verbo, *deux recors*, numero 20. hinc denique procedit.

LE IVGE QVI EN PEVLT Cognoistre. Ad iudicem cuius sit cognitio. GLO. V.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui adeundus est in materia retractus domicilij emptoris an rerum, an verò & vterque adiri possit, & nume. 2. cum sequenti. vsque ad finem huius glossæ.*
Actio merè personalis non potest intentari coram iudice rerum controuersarum, sed rei qui conuenitur.
2 *Forum rei sequimur in distractu.*
3 *Actio realis intentari potest, & in loco rerum & domicilij rei. Similiter actio in rem scripta, & actio quoque mixta, & nu. 9. & 10.*
4 *Actio confessoria, vel quasi, competit pro iure prælationis, competente domino ad rem venditam.*
Actio confessoria competit contra quemcunque detentatorem & turbatorem.
5 *Consuetudo retractus quæ inspicienda est, an loci in quo sita est an alterius.*
6 *Actio retractus in rem scripta, & nu. 8.*
Actio personalis non sequitur rem, aut tertium possessorem etiam si obligatio contracta sit habito respectu ad rem, & nu. 7.
Actio personalis quare sic vocetur.
8 *Actio in rem scripta sequitur rem, possessorem.*
10 *Actio in rem scripta, & actio mixta differunt.*
Interdicta possunt intentari & in foro rei, & in foro rerum de quibus agitur.
11 *Actio hypothecaria an sit personalis an realis, numero 12.*
Actio hypothecaria intentari potest coram iudice rei, qui conuenitur, & rerum hypothecarium, & numero 12.
12 *Actio hypothecaria, & pignorantia quomodo differant.*
13 *Prælatis Regni Franciæ interdictum cognoscere de actione reali, & hypothecaria.*
14 *Cum quæritur quis iudex sit in causa retractus, vtrum sit distinguendum, an actio intentetur contra emptorem an contra tertium, & nu. 15.*
Vna eademque res diuersæ est naturæ diuersis respectibus.
15 *Actio personalis ad rem immobilem competens, an coram iudice ipsius rei intentari possit.*
16 *Clericus emptor coram quo iudice sit conueniendus in causa retractus.*
17 *Rebus pluribus diuersarum iurisdictionum vno contractu & prætio venditis, an omnes indices sint necessario adeundi.*
18 *Emptor si conuentus declinat iurisdictionem, an id impediat litis contestationem, an verò in causam principalem sit reyciendum, & nu. 19.*
20 *Emptor repulsus ab exceptione in vim dilatoriæ præposita an possit illam proponere in vim peremptoriæ.*
21 *Acta facta in illa cognitione dilatoria an faciant fidem in principali negotio.*
22 *Præses Parisiensis si citatus fuit in hac materia retractus coram iudice domicilij paterni, & proprij, ibique facta fuerit consignatio, an valeat.*

SED 1 quis est is iudex? an domicilij ipsius emptoris? an vero rei uenditæ, quam uult retrahere consanguineus? Chasse. in consuetudines Burgundiæ hoc eod. titu. des retraictz. §. 1. in uerbo, *le peult rachepter*, multis nititur probare, actionem, quam consanguineus habet ad huiusmodi

iusmodi retractum ex consuetudine, personalem esse: igitur iudicē loci, in quo res vendita sita est, non esse adeundum, sed iudicem emptoris, qui in ius vocatur. Cuius & tu sententiam cōfirma, quoniam in mere personali actione reus conueniri nō potest in loco rerum, de quibus agitur, sed in loco sui domicilij, vt not. glo. in l. forma. §. si vero quis agrum, & ibi Bar. ff. de censib. & idem Barto. & alij in l. vlt. C. vbi in rem actio. Bald. in l. vlt. paulo ante medium. C. de præscript. longi. tempo. Roma. consil. 197. Franc. in princip. vbi id dicit probari in l. quod legatur. ff. de iudi. & Ias. consil. 8. reiectis, colum. 1. libro 1.

2 §† Et hac quoque ratione, quod cum agitur ad distractum, forum rei sequi debemus, l. 2. & ibi gl. & Doct. C. vbi, & apud quem. & voluit Sign. consi. 162. factum sic se habet, duo quorū, vbi dicit not. tex. in d. l. 2. & Sal. in l. 1. col. 3. C. de Sū. Trin. Ang. in §. ad hæc, in Auth. vt spons. largi. & Doc. vbique. & facit. l. si suspecta. §. vlt. ff. de inoff. testa. Qua etiā ratione D. Ferronus, meritissimus regis cōsiliarius, in consuetudines Burdi. §. 1. illam eandem sententiā in causa retractus secutus est. Non enim dubiū (inquit) quin ad distractum agat, qui ad retractum venit. Quibus adde Carol. Ruin. Doctorem certe præstantissimum, consil. 76. circa casum, col. 3. nu. 9. lib. 1. vbi & ipse tenet hanc actionē ex simili statuto descendentem, esse personalem, propterea q; tertium possessorem, cui scilicet emptor vendiderat, ea non teneri.

3 §† Verum Io. Fab. quē & ipse Chas. allegat, sed ad aliud quidpiam, in §. ex iure script. col. 3. versi. circa quartum, Instit. de iur. natur. gen. & ciuil. nūcupatim loquēs de hac cōsuetudine retractus proximitatis, dicit ex ea posse agi actione reali, vel cōfessoria, si sit ius incorporale. Nam & vt idē quoq; dicit in l. 2. in 4. capite. C. quæ sit longa consuet. si consuetudo tribuit ius in re, agitur actione reali. Hæc autem nostra cōsuetudo & alia quæuis huius regni ius in re satis tribuere videtur, cum præbeat actionem aduersus quoscunque rem detinentes. Ex quo consentaneum fit, vt etiam iudex rei, quæ petitur, adiri possit, vt in cæteris actionibus realibus, per l. vlt. C. vbi in rem actio. & in l. 1. C. vbi de hæred. agi opor.

4 §† Et huic sententiæ concinit, quod à Pau. Cas. responsum est, consil. 335. laudatio & inuestitura in vlt. dub. lib. 1. q pro iure prælationis competēte domino aut eius cessionario, q est ius incorporale competit aduersus venditorem actio confessoria, vel quasi. §. æquæ si agat, Insti. de acti. & quod not. Inno. in c. inter quatuor, de maiori. & obedi. quæ quidem actio competit contra quencunque detētatorem & turbatorē eius iuris, l. si quis diuturno. ff. si serui. vendi. & not. per Cyn. in rub. de vsufruc. Hæc prope Pau. quæ admodum notāda sunt: quia id ius laudimiorū, aut retentionis restituto pretio, magnam habet cognationem cum hoc iure retractus, & sæpissime à nostra cōsuetudine cōiūgūt, vt infra. §. 21. & seq. & §. 33. & alibi sæpe. Nā & illud ius retētionis dom. vocat' ēt apud Gallos Retra. feu.

5 §† Sed & ipse Io. Fab. (vt ad eum redeamus) in l. 1. col. 6. in paruis, versi. in tertio casu. C. de Sūma Trinita. dicit, q hæc consuetudo concernit rem, & attendi debet consuetudo loci, in quo res ipsa, quæ vendita est, & ex retractu petitur, sita est l. Titiū. §. tutor, qui est vlti. ff. de admi. tut. & alijs allegatis De qua re etiam diximus supra in §. huius tit. 1. in gl. 1. in prin. sed & hic repetere volui, quoniā præbeat maximū argumentū, iudicem quoq; eius loci esse adeundū. Id quod etiā expresse statuitur apud Borbonienses, ca. consuetudinū eius loci 427. Conomanenses, c. 392. vbi plus dicitur, omnes ppinquos iudices rerū, si sint in diuersis iurisdictionibus, esse adeundos, vel superiorē, omniū ipsarū rerum capacem. Et idem quoque apud Andegauenses, capitulo 382.

6 §† Porrò Cæpolla bis scripsit actionem, quæ ex hoc statuto retractus datur, esse personalē in rem scriptam, videlicet primū consil. causarū ciuilium 43. clarissimæ, col. 3. versic. secundo principaliter, & iterum consil. 65. q dominus Hieronymus, ver. primum quia actio. Et id quidē verissimū est, neq; enim cōpetit mere personalis, vt dicit priore loco, cum nullus cōtractus, vel quasi, interuenerit inter emptorē & consanguineū, ex quo oriri possit actio personalis, iuxta. §. 1. & ibi not. Insti. de actio. Neq; (vt hoc illi addam) si esset mere personalis, sequeretur rem, & tertium possessorē, scilicet singularē successorē ipsius emptoris: q tamē facit, vt cauetur infra eod. §. 12. & 27. & in omnibus propè Galliæ consuetudinibus. Nam personalis actio ita vocat', q personam ipsam obligatam sequitur non rem, siue singularē successorem, l. cum cui. C. de actio. & obliga. & l. cogi. §. vnde quæritur, ff. ad Trebel. & l. vlt. C. de hæred. actio. & l. cum fundo, & ibi Bald. ff. de seruit. rustico. prædi. & l. 1. C. de condi. indeb. cum simi.

7 §† Id quod procedit, etiamsi obligatio principalis sit contracta, habito respectu ad rem transeūtem in personā singularis successoris, l. quædam. §. nihil in interest, & ibi Ias. col. 2. versi. quarto tu pōdera. ff. de eden. & l. cum hæreditas ex causa, & l. si hæres institutus. §. vlt. ff. ad Trebe. & l. vlt. §. 1. ff. de contrah. empt. Rom. Franc. Aret. & alij Recentior. contra Ang. in l. quæ neptis, quæ est pen. ff. de acq. hæred, & idem Ro. consil. 417. in proposito casu, col. 2. Paul. Castr. consil. 329. visis & consideratis, col. 2. versi. nec etiam transit, lib. 1. Fran. Arē. consi. 25. viso themate, col. 2. & consil. 70. in causa, col. j. Ias. in d. l. 1. §. hæres præcepto, col. 1. versic. extendo illam regulam, & consil. 128. videretur in præsenti, col. 2. versi. tertio vltra dominum, lib. 4. & cons. 149. in quæstione, colum. vlt. eodem, lib. 4. Et bene facit, quod tradit glo. in l. 1. §. opus. ff. de alie. iudi. mutan. cau. fac. & Barto. in l. vlti. ff. de noui. oper. nuntiat.

8 §† Igitur licet hæc actio sit quodā modo personalis, videlicet condictio ex statuto, l. 1. cum ibi not. ff. de condict. ex leg. vt sunt cæteræ condictiones, l. actionū, in prin. ff. de act. & obl. & §. sic itaq; versic. appellamus, Instit. de actio non tamen mere

personalis

personalis est, sed in rem scripta, cũ sequatur possessorem, l. 3. §. 1. cum gl. in verbo, est autem personalis, & ibi omnes. ff. ad exhib. & l. vlt. & ibi Bar. & alij. ff. de nou. ope. nun. & l. si tertius. §. si quispiã, & ibi glo. & idem Bart. & alij. ff. de aqua plu. arcen. & l. emptor, & l. post venditio. eod. tit. & l. metum. §. vlt. & iterũ, l. si cũ exceptione. §. in hac, rursumq́; l. si ipsa. ff. quòd me. cau. Bart. Bal. Ang. & alij, in l. si vi, quæ est 3. C. eo. tit. vbi optime declarãt post gl. ibi, vnde nascitur huiusmodi actio personalis in rẽ scripta, quæ datur cõtra tertiũ possessorẽ. Alb. post Petr. loquens de quadã condictione ex lege vlt. C. vnde vi, in ea ipsa l. col. 2. versi. itẽ quæritur, vt ex hoc intelligas, non omnem cõdictionẽ ex lege vel statuto esse mere personalẽ. Idem Alb. loquens de interdictis, in l. 1. §. illud tenendũ. ff. quor. leg. & Bal. in d. l. si cum exceptione. § aliquando, in 2. lect. ff. q met. cau. & in c. 1. col. 1. versi. sed contra hoc, tit. de contro. inter dom. & empt. feu. in vsi. feu. vbi loquitur in casu huius nostri simil. & Sal. in l. exhibitionis, in princ. C. ad exhib. vbi dicit, actiones personales in rem scriptas dici, q cõmitentur possessorẽ, & Fran. Aret. in l. 4. §. Cato, col. 7. vers. tu adde q eandẽ. ff. de verb. obl. Caro Rui consil. 76. col. 4. nu. 10. lib. 1. & Steph. Bert. consil. 32. pretij, col. 2. nũ 8. lib. 2. & consil. 89. datio, ante fi. eod. libr. 2. & ipsemet Chas. nuncupatim loquens de hoc nostro casu in d. ti. *des retraictz*. §. 11. in gl. vlt. ver. sed qua actione. Nam & videmus & in alijs quoq; casibus cõdictionẽ ex lege vel statuto esse in rem scriptã, vt in l. 2. & ibi gl. & Doct. C. de debi. ciuit. lib. xj. & Pet. Fer. tit. de actio. in rem pro re emphy. col. 5. in paruis, ver. item est notandũ, quòd in casu.

9 ¶ † Ex quo illud cõfestim sequi. q vterq; iudex adiri põt, & rei venditæ, & empto. qui conuenitur prout actor elegerit, ex sententia Innoc. & Bal. qui dicit perpetuo menti tenendũ, in ca. dilectus, lo 2. ext. de rescr. & eiuldẽ Bal. in d. l. vlt. col 1. ver. nota bene, & ibi ẽt Ang. col. 1. in eod. vers. C. de præscri. long. temp. qui dicunt, q sicut in actione reali põt cõueniri reus in foro suo, & rei, de qua agitur, vbi actor maluerit, (per d. l. vlt. & ibi gl. & Doct. C. vbi in rem actio, & l. 1. C. vbi de hær. agi. & d. l. cum in longi, & gl. & Doct. in c. vlt. de for. com Bal. in c. qa nonnulli, col. 2. ver. quæro quid in pluribus, ext. de rescr. Alb. in rub. ff. de mun. & honor. nu. 36 Paul. Eleaz. in cle. 1. & ibi Car Flo. in prin. in 37. eadẽq; vlt. q. de reb. eccl. nõ alie. Arch. in Summa. 3. q 6. cum si. adductis à Mari. Soz. in c. sane, col. 7. in 12. declar. extra de for. compe.) ita & in action. in rem scripta c. ex parte, eod. tit. vbi & ipse Innoc statim post prin. idem tradit, & post eũ Host. & cæteri, & Ro. d. cons. 197 in prin. vbi loqui. de actio. mixta; vti ẽt facit Spec. tit. de citat. §. 2. vers. & not. quòd si actio, & Bar. in d. l. vlt. C. vbi in rem actio. & Bal. in l. 1. in fi. C. de peti. hered.

10 ¶ † Quòd eo volui dicere, ne quis causetur, esse discrimen inter actionẽ in rẽ scriptã, & mixtã vt plerisq; placuit, & videre licet ex scriptis à Dy. in §. 1. & ibi Io. Fab. & Ias. in versi. omniũ, Instit. de actio. & eo, Dy. & Alb. in l. si tertius. § si quis prius. ff. de aqua plu. arcen. & Nic. Neap. & Ias. in §. quædam, eod. tit. Alb. Ale. & Ias. in rub. si cer. pet. & probatur in l. actio. §. mixtæ. ff. de act. & obl. ex quibus præsertim Dy. & Albe. in d. §. si quis prius, intelliges, & has actio. mixtas, magis reales esse, quam in rem scriptas. Et de interdictis, quæ in rem scripta sunt l. 1. § interdicta. ff. de interdict. vt in eis vterq; iudex ẽt adiri possit, probant duo tex. simul iuncti in l. 1. C. vbi de poss. agat. & in l. 2. & ibi glo. & Bal. C. de interdict. & voluit ẽt Alb. in l. 1. nu. 13. ff. eo. tit. Et hanc opin. in casu nostri retractus, secuta est consuetudo Borboniensis, c. 427.

11 ¶ † Et in simili videmus, quod actio hypothecaria, cũ non sit etiam (vt multis placet) mere realis, plus tamen inhærens rei, quam personæ, vt per glo. 3. l. si tibi decem. §. de pignore. ff. de pactis, intentari potest & in loco rei hypothecatę, & in loco domicilij defensoris, vt voluit glo. notabi. in §. 1. in verbo hypotheca, in Auth. vt omnes obe. iudi. quã sequitur Bal. in l. cum ex causa, quæ est 2. C. mand. vbi eam dicit esse not. eamq; se allegare solitũ, & in l. duumuirũ, in fi. C. de Decur. lib. x. & in c. nonnulli, col. vlt. vers. an hypothecaria, ext. de rescr. vbi eam gl. dicit sin. & limitat, vt ibi per eũ, & Maria. Soz. in d. c. sane, col. 4. in 7. declarat. de for. compe. Quanq̃ sunt, ne id prætermittam, qui eam dicunt esse simpliciter realẽ, vt per glo. in §. hæres, Insti. de oblig. quæ ex quasi cõt. nascũ. Bar. & plerosq; omnes, in d. §. de pig. & in l. debitor, in pri. ff. ad Treb. & Bal. in l. 1. C. si vnus ex pluribus, & consil. 485. statuto ciuitatis Cumarum, post medium, lib. 1. & consi. 256. visa petitione, lib. 5. & inter cons. illius, Christo, Castel. & alios in addi. consil. 477. recolo me, eo. lib. 5. & Franc. Are. qui eã glo. in d. § hæres, dicit not. in l 4. §. Cato, col. 7. versi. sed ista ratio. ff. de verb. obl. & late per Ias. post alios, in d. §. itẽ Seruiana, nu. 119. & seq. vt omnino dubiũ non sit, quĩ intentari possit corã iudice rei controuersæ, vt prẽt illos voluit Spe. post. Vber. idẽ quoq; dicẽs de act. mixta, in tit. de compe. iudi. ad. §. 1. ver. 7.

12 ¶ † De quo non admodũ laboro, tum quia huc non multũ pertinet, tum quia quàmuis esset mere realis, tamen haud dubiẽ quis ea posset conueniri in loco domicilij, per d. l. vlt. C. vbi in rem actio. Et vide ẽt Inno. in c. postulasti, in fi. & ibi quoq; Ioã. And. post med. & Pan. de fo. comp. qui faciunt differẽtiã inter actionẽ hypothecariã & pignoratitiã, illã enim posse intentari coram iudice rei, de qua agitur, quia in rem est, hanc autem minime, quia personalis est, c. cum contra. ext. de pign. Et Inno. in hoc vlt. dicto sequuntur Bal. & Ang. in d. l. vl. C. de præscr. longi tempo. De quo ẽt vide Colle. in c. forus, nu. 51. ext. de ver. sig. & ipsũ Bal. in j. c. ad fin. titu. de feud. dat. in vi. leg. commis. & Salyc. in l. pignoris. C. de pigno.

13 ¶ † Sed nec interim tamen omittendũ, q tradit Io. Fab. in d. §. itẽ Seruiana, col. 9. ver. & facit q Prelati, Insti. de act. Prelatos regni Franciæ, quibus est interdicta cognitio actionũ realiũ, non posse cognoscere de hypothe. Quod & idem post eũ dicit Ben. in repe. c. Raynu. in verbo, & vxorem nomine

Adelasiam,

Adelasiam, nu. 324. & iterum 340. & seq. de testa. & tradit Io. Gallus in suis arestis, q. 112. c. eiusdẽ, 2. fuisse à Senatu Parisiensi pronuntiatum, extraneum posse conueniri actione hypothecaria corã iudice rerum. Et est aliud quoq; arestum inter ea, quę collegit Aufrerius, aut quisquis is fuit, nu. 66. Et id quoque de iure procedere respondit Petr. Ancha. consi. 140. primũ dubium, col. vlt. versi. vlterius aduertendum. Sed nescio, quomodo incogitantes huc processimus, propemodũ extra chorum saltantes.

14 §† Quid tamen, si illud deniq; dicemus huiusmodi actionem, quæ ex hoc statuto, retractus competit, mere personalẽ esse, cum intenditur aduersus primum emptorem, qui scilicet ex suo cõtractu obligatur ad reuendendum consanguineo, vi huius statuti. At cum intenditur aduersus tertium, cui res cessa est per primum emptorem, in rem scriptã esse, censerique realem: vti de actione hypothecaria tradit Alber. in d. l. 3. §. 1. ff. ad exhiben. Nam aut agitur (inquit) aduersus debitorem obligatum, & tunc est personalis: aut aduersus extraneũ possessorẽ, & ẽ realis. Nec obst. (vt subdit) quod ea actio veniat ex obligatione & contractu: quia non cõsideratur causa remota, sed proxima: nec ago ex contractu, sed ex iure mihi quæsito per contractum. Sicut & dominium mihi quęritur ex contractu, & tamen non ago ex eo contractu, sed ex dominio per contractum quæsito. Hęc ille quę mire cõueniunt huic nostræ actione, quę ad retractum competit. Et idem propè dicit ipse Alb post Iac. Butr. in rub. ff. de pigno. Nec inconueniens est (vt id addas) vnam eandemque rem esse diuersæ naturæ, diuersis respectibus. l. miles. §. pro parte. ff. de leg. 2. Bal. in l. filium quem, col. 3. in 4 oppo. C. famil. ercisc. Pan. in c. cum in tua, extra de dec. cum aliis multis simi. & concord. à me adductis, supra. §. 1. glo. 18. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu. 22. cui confestim, & seq. Et si id quidem verum est primus emptor omnino conueniri debet coram iudice sui domicilij. Alij vero vel coram iudice etiam sui domicilij, vel coram iudice rei de qua agitur.

15 §† Sed huic distinctioni non accedunt plerique omnes, quos citauimus supra nu. 8. igitur licet. inter quos est, & ipse Albert. vt ibi videre poteris. Imo vero sunt & qui in ea sunt sententia, vt si actio personalis competat pro re quapiam immobili, possit & ea intentari corã iudice eius rei. Ita enim magna autoritate non obscure affirmat Spec. d. tit. de citatio. §. 2. ver. & nota quod si actio cum dicit duas dietas computari à loco, in quo est res quæ petitur, etiãsi agatur actione in rẽ scripta, aut etiam non in rem scripta, quod quidem non procederet, nisi dicamus reum posse conueniri in eo loco, à quo trahi non potest vltra duas diætas, per c. nonnulli, extra de rescrip. Id quod ex eo annotauit, & menti tenendum dixit Pau. Cast. in d. l. vlt. col. 1. C. vbi in rem actio. quia id (inquit) substantiale est, quamuis Bar. ibi teneat contrarium, per glo. in l. forma. §. si vero quis. ff. de censi. & tex. in l. quod legatur. ff. de iudi. Sed pace tanti viri, videtur is tex. probare contrarium. Et vide circa principalem quæstio. quæ dicemus in seq. versi. vt tamen illud non omittam, post primam illam huius nostri operis editionẽ, Curiam nostram secundum hanc nostram sententiã iudicasse in magna camera inquestarum, vt vulgo appellant.

16 §† Ex ijs autem, quæ diximus, potes, Lector, intelligere, si clericus emerit, & cõsanguineus venditoris velit eum pro retractu conuenire: (nam alibi diximus, clericum emptorem hac nostra cõsuetudine teneri, supra. §. 1. glo. 13. in verbo, *l'acheptenr*, num. 4 quanquam, & seq.) verum igitur conueniendus sit coram iudice ecclesiastico, an & coram seculari conueniri possit. Et sane, si opinionem Chass. sequeremur, omnino esset ecclesiasticus iudex adeundus: neque enim clericus in personalibus conueniri potest coram iudice seculari. In realibus vero & in rem scriptis, quanquam de iure communi nostrates variant: tamen generali Franciæ consuetudine obseruatur, vt in his adeatur iudex secularis aduersus clericos, vt plene dicemus infra eod. tit. §. 32. num. 81. tamen prior. Et ne dubites de actionibus non mere realibus, Ioã. Fab. quem in eo loco, & nuper versi. abhinc 3. citauimus, in d. §. item Seruiana, vbi supra, Instit. de actio. tradit interdictũ esse Prælatis Franciæ, ne cognoscant de actionibus hypothecarijs. Et scio id visitatum esse in Francia, vt in causa retractus aduersus clericum, iudex secularis adeatur. Quamuis Neapodamus in titu. de iuris congrui consuetudine incipien. si ecclesia, & in proœmio super verbo, tenorem, & post eum, Matthæ. Afflict. in tract. de iure Protomixeos, colum. 12. versic. item quæro, an si clericus, teneat iudicem ecclesiasticum esse adeundum.

17 §† Sed illud dubium est, si plures res vno cõtractu & pretio venditæ sunt; quæ sunt in diuersis iurisdictionibus, nec forte emptor habet domicilium, ita vt necesse sit consanguineum sequi iurisdictionem rerum venditarum: an satis sit adire vnam ex ijs iurisdictionib⁹, & quam: an vero omnes adeundæ sunt. Et certe diximus supra num. 5. sed & ipse, nõnullas consuetudines iubere omnes adeundas, aut certe superiorem. Quid autem de iure sit dicendum, intelliges ex ijs, quæ dicemus infra eod. titu. §. 36. eodemque vlti. glo. 3. in prima quæstio. Pro illis tamen consuetudinibus, quæ iubent omnes iudices adiri, faciunt quæ in simili, tradunt Bart. & Bald. in l. iurisperitos §. 1. ff. de excusat. tutor. & quæ dicemus infra eod. d. §. 36. glo. 3. nume. 23. sunt & multi, & sequen. Et pro illis, quę dicunt superiorem omnium adeundum, facit opinio. Laur. in clemen. 1. de reb. ecclesi. non ali. quod in alienatione rerum ecclesiasticarum, quæ sunt in diuersis diœcesibus, satis est autoritate diœcesis, cui subest monasterium. De quo tu vide plenius Card. Flor. in d. cle. 1. in princ. in vlt. qu. & quod in alio simili traditum est à Pan. in cap. sane, ad fin. & ibi. Marian. colum. 4. versicu. sexta declaratio, de foro compet.

18 §† Illud

18 ¶† Illud autem denique quæsierim, Quòd si consanguineus conueniat emptorem coram iudice, in cuius iurisdictione dicit rem venditam esse sitam, vel ipsum emptorem habitare: emptor vero negat, & rem ipsam, & suum domicilium esse eius iurisdictionis, sed alterius: ideo declinat ab huius iurisdictione: Vides enim huiusmodi exceptionem habere vim peremptoriæ, quamuis vt dilatoria proponatur, Nam si hic non sit iudex competens, & interim transeat tempus retractus, consanguineus omnino retractu repellitur: Quid igitur hic faciendum est? vtrumne hæc exceptio impediet litiscontestationem causæ principalis? an vero, quia tangit negotium principale, reijcienda est in causam principalem? Et certe posset videri satis esse consanguineum proponere rem, vel domicilium emptoris esse iurisdictionis huius iudicis, cum satis sit allegare in libello qualitatem concludentem, iurisdictionem iudicis per l. penult. C. de iurisdict. omn. iudi. Et id dependeat à principali causa, qua actor ipse cadet, nisi id verum in ipsa principali causa ostendat per l. cum quædam puella, quæ est penult. §. quoties. ff. de iurisdictio. omn. indic. & l. ordinata. ff. de libera. caus. Nam & ita in simili voluit glo. ordin. in clement. dispendiosam, in verbo, vsuris, in princip. & ibi Imol. super ea gloss. de iudic. Innoc. in capit. cum sit generale, post medium extra de for. competen. Guid. Suza. Bart. Raphael. Fulgo. & Alexandr. in l. 2. ff. si quis in ius vocat. idem Fulgos. in l. præscriptione. C. si con. Ius vel vtilit. public. Lapus late allegat. 59. Dei nomine amen. Prælatus, & allegat. 65. nunquid ecclesia, & allegat. 72. in quæstione, vbi tamen obscure loquitur. Pau. Castren. in d. l. cum quædam, tum post princip. tum versicul. item quæro. ff. de iurisdict. omn. iudic. Ioan. Raynut. in cap. 1. §. præterea si inter, char. 7. in paruis, versicu. quæro iuxta statim dicta, titu. de prohib. feu. alienat. per Frider.

19 ¶† Verum sunt, qui in huiusmodi speciebus dicunt requiri summariam cognitionem, antequam reus cogatur litem contestari in principali, & inter hos glo. in cap. j. de offic. deleg. lib. 6. Innocen. sibi contrarius, Anto. Imo. & Panor. in cap. super literis, de rescript. Idem Innoc. in capit. Romana. §. contrahentes, in verbo, contractibus, & ibi quoque Archid. Ioan. Andr. sibi etiam contrarius, & Domi. de foro, comp. lib. 6. & rursum ipse Inno. & Anton. in capi. cæterum, de iudicib. Archid. in cap. 1. §. notaria, de censib. libr. 6. Ioan. Andr. & Anton. in cap. si clericus, & ibi late Pan. tum colum. 2. in vlti. notab. tum colum. sequenti. versicu. sed pro subtili. & ibi quoque Cardin. Floren. & latissime Maria. Sozi. id multis modis post Anton. distinguens, colum. 6. versicu. circa vndecimum argumentum, extra de foro competent. Ioan. Calder. in cap. 1. in 4. quæstione extra de rapto. Cyn. qui & ipse distinguit. Iacob. Butr. Barto. sibi contrarius, & Bald. in 4. quæstio. in d. l. præscriptione. Idem Bald. & Raphael. in l. si quis ex aliena. ff. de iudi. Alb. ri. post Petr. in d. l. 2. colum. 5. versicu. sed pone quod iudex, & ibi quoque Bartho. Sozin. qui hanc dicit esse communiorem opin. colum. vlt. ff. si quis in ius vocat. Petr. Anch. in c. postulasti, de for. comp. Imo. in l. quidam consulebat. ff. de re iudi. Matthæ. Afflict. decis. Neap. 297. pluries, Carol. Ruin. consi. 69. viso processu, colum. 4. nume. 10. lib 5.

20 ¶† ET si hanc opinionem sequamur, quæstionis est, si huiusmodi habita summaria causæ cognitione, emptor repulsus est ab huiusmodi exceptione proposita in vim dilatoriæ: an nihilo minus poterit proponere in vim peremptoriæ, vt repellat consanguineum à retractu ex eo capite, quod citatio facta non fuerit coram iudice competenti, vt hæc consuetudo nostra requirit. Et sane omnes prope, quos citauimus pro vtraque opinione sentiunt, vt possit; præsertim vero, & expresse Alb. in d. l. 2. colum. 6. versic. sed nunquid poterit. ff. si quis in ius voc. & Bal. in d. l. præscriptione, col. vlt. versicu. vlt. not. & præter hos Arch. & Ioan. And. in c. 1. de litiscont. lib. 6. Quanquam contrarium tenet Ioan. Mona. ibi. & Petr. Ancha. consi. 372. pro declaratione, col. 2. versi. item aduertendum. Sign. autem hanc rem late disputat consil. 27. queritur an exceptio, & tandem distinguit vt ibi videre poteris. Sed & tu vide Bar. Bald. Ange. Raphae. Fulg. & Alex. in l. eleganter. §. 1. ff. de cond. indeb. Bal. in l. nam & postea, alias, l. nam postea, in prin. & ibi Zasium, qui eam l. legit cum l. ait Prætor. ff. de iureiur.

21 ¶† Cæterum si priorem teneas, quæ & ipsa communior est, in dubium vocari potest, vtrum ꝓbationes, & cætera acta facta in ea, sũmaria cognitione adhibita, cum proposita fuit hæc exceptio in vim dilatoriæ, faciant fidẽ in principali negotio, in quo & ea exceptio proponitur in vim peremptoriæ. De qua re etiam Alberic. loquens in d. l. 2. colum. 6. versi. sed nunquid acta. ff. si quis in ius voc. negat facere fidem, cum ad alium fin. facta fuerit. Et in hac quoque sententia est Pan. in d. c. si clericus, colum. penult. de foro competẽ. Sed id quidem hinc pendent, acta facta in iudicio summario faciant fidem in plenario, de quo late per omnes in l. is apud quem. C. de eden. vbi Recentiores adferunt multas concordan. vbi videre poteris, nè hic frustra inculcem. Sed etiam late videbis, per Maria. Sozin. in d. ca. si clericus, col. vlt. de foro. compet.

22 ¶† Deniq; post priorem editionem nostrã editæ sunt Deci. D. Boer. Præsidis Burdigal. quarũ secunda loquitur de primo quopiam Præside Parisiensi, quem non nominat, qui emerat rem quampiam immobilem, quam consanguineus venditoris volens retrahere, eum citari fecerat coram Seneschallo Petragoriensi (quæ erat domicilium habitationis paternæ & propriæ), & ibi cõsignauerat & deposuerat pretiũ, quærebaturq; an ea citatio & consignatio valeret. D. Boer. concludit valere, ꝑ multa iura illic per eum allegata, quæ tu videre poteris.

AVLTRE-

AVLTREMENT, ALIOQVIN, GLO. VI.

SVMMARIVM.

1 *Dictiones aliàs, aliter, alioquin, alioqui conditionem faciunt, & numero. 2. Quam autem aliam, significationem habeant, vide ibidem.*

3 *Verba non aliter nec alio modo, vel simpliciter non aliter, quid significent.*

HÆC 1 Vulgaris dictio, *aultrement*, ea est, quam Latine dicimus, alias, siue aliter, & alioquin siue alioqui, quæ quidem dictiones faciunt conditionem: tanquam si dicas, si id factum non fuerit. Quod probatur primum de prioribus, in l. diuortio, post princ. & ibi glo. in verbo, alias. ff. de negot. gestis. & in l. alias, & ibi quoque glo. ff. de iureiur. De postrema, in l. si finita. §. ex hoc edicto, & ibi etiam glo. in verbo, alioquin. ff. de dam. infec. & in l. eleganter, alias, l. & elegāter. §. si dolo malo, qui est pen. & ibi gl. ff. de dol. mal. & in l. omnino, & ibi item glo. ff. de impen. in re dota. fac. & in l. si cui, & ibi glo. ff. de fideicom. liberta. & in c. constitutus, in verbo, alioquin, & ibi quoque Doc. extra de testib. Et de vtraque voluit Bar. qui alia iura allegat, in l. 1. col. 3. Et 4. in 4. & 5. q. ff. de condi. & demon. vbi etiam ostendit, has dictiones habere alias significationes, & rursus in tract. de alueo, col. 2. in verbo, alias, & Cornel. cons. 253. licet, col. 2. versi. & maxime. lib. 1. cons. 313. alias per me, col. 1. versic. nam huius, lib. 4. Et Sozi. consi. 51. pręstantissime, col. vlt. versi. 4. principaliter, lib. 1. Et de dictione, alioquin, vide etiā Alber. in suo Lexico, in verbo, alioquin, vtrūque Sal. & Roma. in l. 2. in fi. prin. & ibi etiam Philip. Decium, colum. 2. in 2. notabili. ff. si cert. petat. & Panor. in cap. quoniam, paulo ante fi. extra de deci. & Iason. in §. in personam, col. 3. nu. 8. Instit. de actio. Et vide denique quid de eis dictionibus dicemus tit. procedente. §. 4. glo. 7. in verbo, *en main de court*, nu. 14 & ego id puto.

2 § † Porrò huiusmodi dictiones sunt relolutiuæ eius dispositionis, in qua proferuntur: si non concurrant in actu omnes qualitates præcedētes, vt de dictione, alioquin, dicit Domi. qui id dicit not. pro statutis & priuilegijs, in quibus ponūtur, in c. vt circa. §. alioquin, & ibi quoque Phili. Franc. col. 1. per glo. ibi, in eo verbo, de elect. lib. 6. Tu autem præterea vide de dictione, aliter, Bal. in l. vlt. colum. vlt. versi. tex. autem. C. de suis & legi. Et de dictione, alioquin, Philip. Franc. post Archid. & Ioan. Andræ. in capit. mandato, colum. 1. de præben. libro 6.

3 § † De vi autem huiusmodi verborum, non aliter, nec alio modo, vel simpliciter, non aliter, vide Bald. post glo. in l. si quidem, col. 2. versi. not. glo. C. de except. & eundem Bald. in Authent. ingressi, col. 3. versicu. item si protestor, C. de sacro. eccle. & in cap. 1. §. denique, col. vlt. & ibi Mart. Lauden. & Card. Alex. vtrunque in fi. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. in vsi. feud. Ang. cons. 254. hęc quæstio, post prin. Pan. in ca. 2. col. vlt. versi. vlt. hic quæro, extra de feud. & eundē Pan. in c. vlt. col. 2. versi. item si fiat, extra, qui cleri. vel vouentes. Iac. Aluar. in c. 1. in prin. versi. quæro quid si vasallus, tit. de prohibi. feud. alie. per Fride. in vsi. feud. Alex. consil. 3. viso instrumento, col. 2. versi. confirmo, lib. 1. Franc. Curt. Sen. consi. 8. viso instrumento, propè per totum, vbi & alios allegat. Sozi. consil. 40. in præsenti, col. pen. lib. 1. & consil. 251. quoniam, col. 5. versi. postremo, lib. 2. & Ias. in l. non solum. §. morte, col. 13. versic. 4. ad istam regulam. ff. de oper. nou. nuntiat. & consi. 4. Nicol. col. pen. versi. 5. moueor, lib. 1. & consi. 162. in causa contradictionis, col. 4. versicu. 2. quod dicta, lib. 2. & consi. 202. magnificus, col. 7. versi. 3. & fortius, eo. lib. 2. & Philip. Deci. consi. 281. viso puncto, nu. 4. & iterum in fin. & consil. 360. perscrutatis, col. 3. ver. sed respondetur, & Fran. Rip. in c. cum Mart. Ferrar. nu. 80. de constit. & lib. 3. respon. ca. 1. donauit, nu. 3. Anto. Rub. consi. 146. circa primum, post princ. & Lud. Gozad. consil. 3. in causa, col. 5. nume. 22. & seq. & quæ dicemus infra, tit. procedente, d. §. 4. glo. 7. in verbo, *en main de court*, nu. 14. & ego id puto.

LE RETRAYANT EN DECHERroit, Retrahēns retractu caderet, GLO. VII.

SVMMARIVM.

1 *Qualitates omnes requisitæ à statuto obseruari & probari debent, & nu. 2.*

3 *Consanguineus qui in retractu non obseruauit solennitates requisitas, an iterum audiatur intra annum, & nume. 4. cum sequen. vsque ad fi. glossæ.*

Victus ob ineptam actionem, potest ad aptam redire.

4 *Actor petens rem quampiam, & succumbens quia reus eam rem non possidet, poterit iterum agere si reus possideat.*

Exceptio rei iudicatæ non nocet, si noua causa superuenit.

5 *Actus non consumitur ex primo ipso actu, qui non sortitur effectum, nume. 6. & 7. Maximè cum irritum est, ob formam non seruatam, nu. 18. Et quando est facta concessio, vel facultas ad certum tempus, nu. 9. & 18.*

10 *Somnia fataque non primo actu consumi.*

11 *Consanguineo qui solennitates requisitas in retractu non obseruauit, vtrum subueniendum sit ob ætatem, errorem aliamue causam, nu. 15. 16. & 23.*

12 *Oblatio ante sententiam facinda est.*

13 *Secunda oblatio cautionis non conceditur.*

14 Oblatio

14 *Oblatio post conclusionem in causa fieri non potest.*

Actio emendari non potest post sententiam.

Absolutoria lata in actione parit exceptionem rei iudicatæ, si iterum eadem actione agetur, etiam cum adiectione alterius qualitatis.

15 *Priuilegium amittit qui eo abusus est.*

Qui legem contempsit eius auxilio vti non potest.

Beneficium statuti amittit, qui eius solennitatem non obseruat.

17 *Dispositio aliquid concedens intelligitur de primo actu etiam inualido.*

Etiam in facultatem concessa ad certum tempus.

18 *Electio nulla an impediat aliam fieri, & numero 19.*

20 *Litium sumptus, labores, molestiæ, & numero 21.*

21 *Lites ex litibus serere non licet.*

22 *Consanguineus volens retrahere certat de lucro.*

Ignorantia iuris non excusat in lucro.

24 *Dictiones dicti & eiusdem, referuntur tantum ad præcedentia, nec habent tractum ad futurum, nume. 25.*

26 *Consanguineus an possit emendare defectum solennitatis posteà quàm ei obiectum fuerit.*

Donatio cui obiectum est de nullitate ob omißam insinuationem, non potest amplius insinuari.

27 *Consanguineus qui succubuit in ea instantia retractus, & interim transit tempus retractus, non potest post tempus agere.*

Præscriptio non interrumpitur per instantiam à qua quis succubuit.

28 *Consanguineus an in causa appellationis, ante transactum tempus retractus, implere poterit solennitates.*

NAM 1 Vbicunque agitur ex consuetudine vel statuto, vt in hoc casu, debent ad vnguem obseruari, concurrere, & probari omnia, quæ à statuto ipso, aut consuetudine requiruntur: alias agens succumbit: vt voluit Sozi. qui id dicit sin. consil. 55. lo 1. (nam sunt duo eiusdem numeri) præstantissime Doctor, colum. 2. lib. 1. allegans id voluisse Barto. & Bald. in l. in causis. C. de accusat. apud quos tamen id non reperi. Sed ad id optime facit, quod dicit glo. quam & ipse dicit sing. in l. mancipia, in verbo, aduocandum, & ibi Iac. Butr. Raph. Fulg & Paul. Castr. C. de seruis fugit. Nic. Neap. & Bald. in l. 1. § item illud. ff. de S.C. Syllan. Bart. in l. Diuus. ff. de testa. milit. & in l. absentem, ff. de pœnis. Et facit etiam, quod omnes qualitates requisitæ à statuto, præsertim exorbitante, sūt expressim intentandæ, & probandæ, secundum Ioan Andr. in cap. 1. in verbo, Christianorum, de homi. n. lib. 6. Bald. in l. si quis non dicam rapere, colum. 3. versic. & in istis omnibus. C. de Episcop. & cle. Petr. Anchar. consil. 27. de titulis, colum. 2. versic. istæ autem qualitates. Corne. consil. 199. in præsenti, colum. 22. versic. item ad impugnandū, lib. 2. & consil. 87. visis actis, colum. 1. versic. tamē his non obsta. lib. 3. & consil. 165. profecto, col. 1. versic. & primo, eod. lib. 3 & consil 175. licet in præsenti, col. vlt. eod. lib. 3. & consil. 216. in causa vertente, colum. 2. versic. his tamen non obstant. eod. lib. 3. & consil. 241. videtur in hac, colum. 2. versic. his tamen non obstant. eod. lib. 3 & consil. 241. videtur in hac, colum. 2. versic. solum est instandum, eod. lib. 3. & consil. 327. animaduertens colum. 1. versic. qui autem, lib. 4. Alex. consil. 172. visis & opportune, colum. 2. versic. quinimo, lib. 1. quod repetitur consil. 41. lib. 4 & idem Alexā. consil. 225. eodemque vlt. viso processu, colum. 3. versi. & vbicunque, lib. 2. & consil. 1. viso processu inquisitionis, colum. 6. versic. hoc probo per id, lib. 3. & consil. 82. viso processu causæ, colum. 4. versic. sed ad hoc statutum, eod. lib. 3. & consil. 3. super processu, colū. 2. lib. 4. & consil. 129. super primo, post prin. lib. 7. & consil. 138. viso puncto, col. vlt. eod. lib. 7. vbi loquitur nuncupatim de statuto requirente certas quasdam qualitates in retractu, de quo loquimur, & consil. 184. viso processu, colum. pen. nume. 12. eod. lib. 7. & Francisc. Curt. Senior. consi. 74. super memorata, colum. 3. caruit ergo. & Sozi. d. consil. 55. post princi. lib. 1. & consil. 63. in causa vertente, colum. 2. versic. capiendo etiam, eod. lib. 2. & consil 220. visis compromisso, colum. pen. versic. primo quia illa verba eod. lib. 2. & consi. 57. in causa filiorum, colum. 6. versi. præterea Carolus, lib. 3. & consil. 27. visis instrumentis, colum. 3. versicu. secunda est, lib. 4. & consil. 47. in præsenti, colum. 2. versic. nec statutū, eod. lib. 4. & consil. 65. conclusio, colum. 1. ad fin. eod. lib. 4. & consil. 104. visis compromisso, col. 5. versic. primo quia illa, eod. lib. & Franc. Cur. Sen. consil. 74. super memorata, colum. 2. versic. caruit ergo. Iat. consil. 164. absolui, col. 2. versicu. quarto facit, lib. 2. & 170. nomine, colum. antepen. versi. primo quia non est, eod. lib. 2. & Philip. Dec. consi. 13. cuius superscriptio incipit, an appellatione, colum. 2. versic. difficultas est, & consil. 18. an statutum, colum. 2. versic. cum ergo statutum, & cōsil. 356. in causa dominæ Mariæ, colum. 1. & consi. 434. placet. & consil. 440. superioribus, col. item. 1. & consil. 444. concurrit patruus, colum. 3. num. 16. & consil. 520. in causa Pistoriensi. colum. vlt. & consi. 524. visis his, colum. 1. & consi. 540. quæritur in effectu, colum. 1. & consi. 550. iuridicam, circa medium, & consil. 589. in causa quæ in ciuitate, colum. 2. versicu. 2. principaliter, & consil. 626. ad dubium, colum. 1. & consil. 661. in casu, de quo, colum. 1. & Stephan. Bertrand. consil. 30. lecto processu, col. 1. lib. 1. Anto. Rub. consi. 16. in causa Io. col. 5. versi. tertium dubium.

2 § † Et bene facit tex. in l. 1. §. ait Prætor, & quod ibi not. Bart. ff. ne quid in flu. publi. & in l. pen. §. docere. ff. ne quis eum, qui in ius voc. & in l. 4. §. docere, & ibi Ang. ff. vi bono. rapt. & l. cum actū, alias l. eum. ff. de nego. gest. & l. si forte, in fi. & ibi Bart. ff. de castr. pecul. & in l. Fulcinius. §. cum hoc edictum,

edictum,& ibi idem Bar.ff.ex qui.cau.in pos.eat. & in l.Diuus,& ibi Bar.& alij.ff.de re iudic.& q̃ scribit glo.in c.1.§.sane,in verbo,absque penuria & ibi etiam Ioan.And.de statu regu.lib.6.& glo. in cle.vlt.de rescrip. Bart.in l.non solum.§.sed vt probari,& ibi Ias.ff.de oper.no.nuntia.& in l.1.§. idem quæsitum.ff.de aqua quoti.& æsti.& in l.ab sit.C.de priui.domus augu.lib.11.Bald.in repe.l. edita,col.11.versic.circa sextum.C.de eden.& in l.hi qui ad ciuilia,col.vlt.versic.modo ex hoc.C. de app.& in l.certi condictio.§.quoniam,col.vlt. ff.si cert.peta.& in l.Titia,& ibi Imo.& Rom.ff. solu.matr.& in c.licet causam,col.5. vers.sed quę ro vnde,& ibi Panor.num.31. extra de prob.Ant. Imo.& Panor.in c.2.& ibi late Fely.col.12.nu.30 versi. restringitur quinque modis,extra de rescri. Panor.in c.Pisanis,per eum tex.extra de resti. spo lia.& in c. Abbas.col.2.versi.item probatur,extra quod met.cau.& in c.significauit, in vlt nota.per eum tex.extra de appell.& consil.42.ex multis, col.2.versicu.sed his non obst.lib.1.& consil.78. viso toto processu, colum.1.versicu.item videtur mihi,eod.lib.1.Barb.qui & alios citat, consil.15. clementissimi,colum.6.versicu.preterea accedat, lib.1.& consil.44.scribitur. colum.5.versic.& faciat,eod.lib.1.& consil.17.clementissimi, col.5. versi.præterea est aduertendum,lib.2. & Francis. Ripa,lib.2.interpretationum,in c.inter cæteras, nume.66.de rescript.Hippo. Marsil. consilio 96. proximis, colum.1. & in practica causarum criminalium.§.quoniam, nume.52.& iterum.§.& quia, nume.12.

3 ¶† Quid igitur, si cum consanguineus has solennitates non obseruasset,fuit ob id repulsus, exclususque ab hiusmodi retractu, & emptor contra absolutus: tamen quia nondum annus effluxerat iterum intra ipsum annũ consanguineus facit oblationem retractus,obseruatis istis solennitatibus: an sit audiendus, quod videtur, exẽplo eius, qui agit pendente,& non impleta conditione,ideoque reus absoluitur, nam nihilo minus existente conditione, poterit iterum agere, nec ei obstabit exceptio rei iudicatæ.l.si mater.§. eandem, versi.& ideo si forte sub conditione.ff. de except.rei iudicatæ: & l.grege.§.si sub conditione.ff.de pigno.& l.bouem.§.si sub conditione. ff.de Ædil.edic. Quorum tex.autoritate glo.in l. 1.in prin.in verbo, nec tenere.ff.si men.fal.mod. dixe.scribit, quod qui proposuit intentionem siue actionem ineptam, ideoq; à iudice repulsus est, potest tamen redire ad aptam. De quo est etiam tex.in l.sed & si pupillus.§.si institoria, & ibi glo.Bald.& expressius Alber.& Salyc.ff.de institu.actio.& l.Bebius,in fi.& ibi Alber.ff.de pac. dotal.& in cap.coram,& ibi Petr.Anch.in quarto not.extra de rescrip. & in c.examinata, extra de iudic.& voluit etiam Signo.quia alia multa iura allegat,consi.142.in quæstione vertente inter dominum Gabrielem, colum.2.versi.præterea in simili.Et de procuratore, qui ineptam actionem proposuit,voluit Alber.in l.si procuratorem, col. 4.versicu.quid si procurator.ff.de procurat.Sic & in hoc casu qui summotus est, quod solennitates non obseruauerit,idem ijs obseruatis: si sit intra tempus,est audiendus.

4 ¶† Et simile est,q̃ si actor petens rem quampiam,ideo victus est, q̃ reus rem ipsam non possideret, si postea reus possidere cœperit, poterit idem actor iterum agere,nec summouebitur exceptione rei iudicatæ.l.si à te in princ.& l.si rem meam,& l.si quis ad exhibendum, quæ continẽter sequitur.ff.de excep.rei iudic.& l.procurator ad exhibendum,in prin.ff.rem rat.habe.& l. quoties.§.vlt.& l.sed si postea.ff.de noxa.action.& l. neque.quæ. est 3. C.ad exhib. nempe quia causa illa repulsionis cessat.Et generale est,vt non obsit huiusmodi exceptio rei iudicatæ,si noua causa superuenit,d.l.si mater.§.eandem,in princ.& l.si is qui hæres,in princ.ff.de excep.rei iudica.vbi si is, qui hæres nõ erat,hæreditatem petierit, & postea factus hæres eandem hæreditatẽ petat, exceptione rei iudicatæ non summouebitur, & l.hæreditas.C.de petit.hæred.Hincque Paul.Castr.consil. 313.ista pronuntiatio.lib.2.respondit,quod si qs iudicem inepte,& non obseruata forma statuti, recusauit,ob idque fuerũt dictæ recusationes reiectæ, non prohibetur postea recte atque ordine easdem proponere.

5 ¶† Et facit, quod scribitur in l.hæc conditio filiæ in princ ff.de condi.& demon.quod si legatum relictum est filiæ,si nupserit si ea nondum nubilis ætatis nupserit,vel etiam coniuncta sit ei, cuius nuptijs ei interdictum sit,non censetur paruisse conditioni.Sed si postea alteri vtiliter nupserit,conditioni paruisse censetur,& legatum obtinebit.Cuius l.autoritate Bald.in l.inuitus, in fi. C.de procura.dicit, quod quando primus actus non consumit effectum secundum intentionem disponentis, non intelligitur tantum de primo actu,sed & de vlterioribus. Infertque ex eo post Petr.quod si procurator constitutus sit ad appellandum,non solum de prima appellatione intelligitur,per quam non habemus effectum secundum intentionem mandantis,sed de alijs quoq;. Et sequitur Roma.in l.2.char.pen.ff.de re iudi.& consil.504.in casu propositæ consultationis, vbi & ad hoc multa alia iura allegat, quę tu videre poteris,& Maria.in cap.de illis,colum 9.versic.& prædicta faciunt,extra de condi.appo.& Felyn.in c.2.in quinta limitatione,de treu.& pac.& Iason in l.apud Iulianum,alias l.Item iulianus.§.si quis alicui,colum.vlt ff.de leg.1.Philip. Deci.consilio 32.cuius superscriptio incipit, si pronuntiatur, columna prima.

6 ¶† Et huc quoque spectat tex.in l.qui per salutem.ff.de iureiur.Ex quo not.Salyc.ibi, quod q̃ nullam & inutilem electionem fecerunt, possunt aliam validam facere. Sed & Bald.ibi ex eo quoque not.quod licet omissio formę reddat actum nullum, tamen idem actus poterit iterum fieri cum debitę formę obseruatione,& id, quod alibi dicitur, dispositiones debere intelligi de primo actu.l.

actu.l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verb.ſig.cũ ſim. intelligi de primo actu valido, & ritè facto. Ad quod etiam allegat d.l.hæc conditio filię.Et idem quoq; per illos duos tex.voluit ipſe Bal.in c.olim. col 2.verſ.ibi,& iterum,extra de reſcrip.& conſi. 142.quod iudex non potuerit, paulò poſt mediũ. lib.4.Paul.Caſtr.conſil.103.viſo teſtamento,tum col.j.tum ante fi.conſi. lib.j. Fel.in d.c.2.in prima limitatione,de treug. & pace. Iaſ.in l.diuortio.§. quod in anno,in tertia limitatione.ff.ſol.mat. Alcia.in d.§.hoc ſermone.

7 ¶ † Quibus adde optimum text.in l.is cuius.§. vlt.ff.de adult.vbi ita ſcribitur, ſi quis adulterũ,& adulteram ſimul detulerit, nihil agit, poteritque quaſi neutrum detulerit,rurſus à quo velit,initiũ facere:quia nihil prima delatione egit.& tex.in l. 2.in prin.in verſi.data,& ibi gl.Bart.& alij,& iterum in l.cum ita.§ j.verſi. ſecũdum quod.ff.de opti.leg.vbi per electionem nulliter factã non conſumitur ius eligendi.& ita eum quoq; priorẽ tex. not.glo.Bart.Albe.& alij in l.ſerui electione.ff.de leg.j. & Roſte.Bene.quæſt.Sabb.j.Romana.Adde etiam glo.in c.Daibertum,in verbo,reiterari.1.q. 7. & quod de arbitro, qui perperã eſt arbitratus, an iterum poſſit arbitrari,tradunt gl.in l.propoſita,& ibi Dy.& Bart.qui eam l.legit cum l.ſocietatem.§ arbitrorum.col.2.ver.quærit glo.& Sal.qui hæc omnia legit cum princi.d.l.ſocietatem.col.2. ver.quæro primo.ff.pro ſoc.Cyn.poſt Pet.in l.vlt. in 7.q.& ibi quoq; Bal.in 4.q.C.de contrah.emp. Et quod de compromiſſo, quod non eſt ſortitum effectum,voluit Bald.in l.veluti. §.hæc vox, & ibi Alex.& Recentiores. ff.de eden.& in l.fideicommiſſa.§.ſi quis decem.ff.de leg.3.& conſ.362.primò videndum eſt.lib.5. & Rom.conſi. 504.in caſu propoſitæ,cum ſim.

8 ¶ † Et hæc quidem haud dubiè vera eſſe videtur,cum primus actus irritus eſt ob formã vel ſolennitatem non ſeruatam, nam & is reiterari poterit, quamuis ſecus eſſet ſi peccatum ſit in materia. Ita enim voluit Coryphæus ille Gallorum Doctorũ Pet.à Bert.vti illum refert, & ſequitur Practicorum excellentiſſimus Alberi.in d.l.ſerui electione,in princ.ff.de leg.j.per tex.in l.quid tamẽ. ff.de arbitr.Hic autem retractus ſit irritus ob non ſeruatam ſolennitatem: igitur ea ſeruata iterari repetique poteſt.

9 ¶ † Denique illud, quod dictum eſt de primo actu non procedit,quando eſt facta conceſſio,vel facultas ad certum tempus,vt in hoc caſu, in quo poteſt cõſanguineus intra annum redimere: quia nõ intelligitur pro vna vice,ſed toties quoties, & quandiu durat huiuſmodi tẽpus.l.ſicut in annos, in princ. ff.quib.mod.vſufru.amit.quẽ ad hoc expendit Raph.in l.ſi mihi,& Titio. ff.de verb.obli. & Alex.in addit.Bar.l.j. ff.ad leg.Iul.maieſt.vbi & ad hoc dicit facere tex.in l.Græcè.§.& poſt litem. ff.de fideiuſ.& Fel.in d.c.2.in quarta limitatione, nu.12.de treug.& pa. & ante hos Bal. quẽ nullus citat,conſil.34 ſtatuto,ſeu capitulo, col.vlt.lib.5. vbi & ad hoc allegat l.ſi ſterilis.§.vlt. ff.de act.empti.& l. qui fundũ vendebat. ff.de contrah.empt.

Et his adſtipulatur,quod idem Bal. reſpondit conſi.76.forma ſtatuti,col.2.lib 2. ꝙ ſi ex ſtatuto poſſit maior intra annũ,obſeruatis quibuſdam ſolennitatibus, repudiare hæreditatem, poſtea autẽ ad id non admittatur:ſi quis maior nõ ſolenniter repudiauit,& ſit elapſus annus,non amplius audietur: at ſi nondum annus tranſierit,poterit iterum ſolenniter repudiare,cum ſit actus iterabilis. Nihil tamen id allegat.

10 ¶ † Sed non omiſerim tñ,oblectamenti cuiuſpiam externi gratia,ſomnia,fataq;,quę naturã duce veluti feruntur, vno ac primo actu nõ cõſumi, aut finiri. Nam vt ſcribit Artemidorus Daldianus lib.de ſomniorũ interpretatione 2.c.12.cũ quidã procus puellam ſibi deſponſatã habens, in ſomnis ſibi viſus fuiſſet deſidere ſuper ariete, & ex ipſo ex anteriore parte decidere: quiſpiam ſomniorũ interpres id ſomnium ſic expoſuit:Vxor tua ſcortabitur,& vt dici ſolet,cornua tibi faciet.Ob qđ ſomnij præſagium recuſans diutius nuptias,& tãdem vix ab amicis perſuaſus,duxit illam ipſam,q̃ illi deſponſata erat, eamq́; præ ſomnij timore obſeruanter,& anxiè cuſtodiebat. Et illa quidem,cũ annũ inculpata vita vixiſſet,deceſſit. At ille putãs ſomnij minas iã prætergreſſas eſſe,idq́; ſuũ impetum perfeciſſe, aliã duxit vxorẽ, quæ ad vltimam ſcortationem progreſſa eſt. Atq; ita is fatum ſomnij impleuit. Ex quo planè vides naturæ vim,q̃ vbiq; leges,vti magiſtrã,ſequuntur, non vno actu, non vnis ijſdemq́; primis nuptijs fuiſſe contentã, ſed eam ad alias quoque ſequentes produxiſſe.

11 ¶ † Et hæc quidem ſunt quæ fortiter defendũt eã ſententiã, vt iterum admitti debeat conſanguineus, qui à retractu ſummotus eſt, ꝙ ſolennia nõ obſeruarat:modo ſit intra tẽpus ipſius,& eũ ſolenniter exequatur.Verum ſunt alię multæ magnæq; rationes,quæ in contrariã ſententiã nos quoq; vocant,imò verius trahunt. Quarum hæc prima eſt: Nam hic conſanguineus in noſtro caſu victus eſt, & repulſus à retractu, ꝙ nõ adhibuit aut nõ probauit adhibuiſſe ſolennitatem, quæ neceſſario ex ſtatuto requirebatur:ergo perpetuo repellitur,atque excluditur exceptione rei iudicatę,per notata in l.Iulianus.ff.de cond.indeb.& per Bar.in d.l. ſi quis ad exhibendum.ff.de except.rei iud. Et qđ voluerunt Pet. & Sal.in l.j.in fi. C.ſi ſæpius in integ.reſti.ꝙ minor,qui ſemel petijt reſtitutionẽ in integrum & victus eſt,quia non probauit,non eſt audiendus,ſi iterum petat reſtitutionem,probare volens. Sed nec alias regulariter huiuſmodi reſtitutio põt niſi ſemel intẽtari, vt videre licet in illo eo.tit.& per Sig.conſi.72. factum ſic præſupponitur:quod huc benè facit, cum & illud remedium extraordinarium ſit,vti & hic noſter retractus.

12 ¶ † Præterea, qui ante ſolutionem agit pigneratitia;licet nõ rectè egerit,tñ ſi offerat in iudicio pecuniam;debet rem pignoratam,& quod ſua intereſt conſequi. Hæc ſunt expreſſa & formalia, vt noſtri vocant,verba.l.ſi rem alienam.§.vlt.ff.de pignor.act.Ex quibus apertiſſimè declaratur,huiuſmodi oblationem eſſe inutilem, niſi fiat antę ſententiam,vt etiam ex eo tex.colligit Bal.conſil.50,

secundus creditor, lib. 1. vbi hoc argumento respondit, cũ ex facto interrogaret, ꝙ si scdus creditor habẽs ius offerendi priori creditori ex l.i.C.si antiq.cred.ĩ id egit, vt reciperet, nec tñ postea debite obtulit, ideoq; prior creditor absolutus ẽ, nõ amplius ei patet via iterũ offerẽdi priori creditori.

13 § † Quo ẽt spectat text.in l.si finita. §.postea, ff.de dam.infect. vbi postea q̃ quis possidere iure dñij iussus est, ob omissam cautionẽ, nõ amplius erit locus oblationi cautionis, nè nullus rei finis inueniat, nisi si quibusdã vel ætate, vel qua alia cã subueniat. Hæc.n. propemodum verba sunt illius tex. Et id ita intelligit cõis op. vt nè intra biẽnium quidẽ admittat debitor, quod alias dat ad rẽ recuperandã, ex l.vlt.C.de iure do.impe. vt voluerunt Imo.& Pau Cast.in d.§.postea, Ang.in eadẽ l.§.si plures, col.vl. Alex.in eadẽ quoq; l.§.Iulianus, col. pen. vers. item inquantum contra Bar.ibi, cũ alijs multis concor. ibi ab eo traditis, & Philipp.Dec. cõs. 558.in cã magnifici, col 3. & cõ.592.ĩ cã dñe, p totũ. Qđ eo voluimus dicere, vt intelligeres nihil quãtũ ad hãc rõnẽ, obstare, si qs diceret nullũ hic finẽ non fore, cũ cõsanguineus non nisi intra vnũ annũ admittat: nihil ergo ꝓhibet, quin pluries intra id tẽpus admittat, cũ finis oĩbus oblationibus lapsu eius tẽporis imponatur, atq; ita cessabit ea rõ infinitatis. Nã & illo casu d.§.postea uolebat Bart. admittendũ esse debitorẽ ad offerendũ intra biennium, tanquam.s. is finis foret ei oblationi, & tamen ab omnibus eius opinio reijcitur.

14 § † Et hæc sane eo magis obtinent, ꝙ post cõclusum à partibus in cã, non licet ijsdem offerre, vt probat tex.in c. pastoralis, extra de cau.pos.& propr. Ergo multo minus post sñiam absolutoriã, quæ transiuit in rem iudicatã: nisi ius offerendi reseruatũ fuisset per ipsam sñiam, l.cum eorũ, C.de senten.& interlo.omn.iudi.& arg.l.si soror, C.de collat. Nã & in simili videmus, ꝙ emẽdare actionẽ siue libellũ nullo casu licet, nisi vsque ad sñiã, id ipsum attestante Bar.in l.edita, col.2. vers. hoc præmisso, & ibi quoq; alijs.C.de eden. Lata igit sñia nullus emendationi locus relictus est. Et facit ẽt tex.in l.in delictis.§.vlt.ff. de noxa.act. vbi sñia absolutoria parit exceptionẽ rei iudicatæ, si iterum eadem actione agatur, etiam cum adiectione alterius qualitatis, & ibi id not.Bar.& Bal.

15 § † Ad hæc hic cõsanguineus offerẽdo pretiũ et petendo retractum, a cõsuetudine introductũ, se veluti adstringit ad ea oĩa faciẽda, quæ cõsuetudo iubet obseruari ad retractũ obtinendũ: qđ tñ nõ fecit pendente iudicio. Ideo amplius agere nõ poterit, nisi ei subueniat ob iustũ errorẽ l. qui habebat aliàs l.habebat qs, & ibi gl.& Doct.ff.de instit.act. Præsertim cũ hic nõ usus sit beneficio cõsuetudinis, vt vti debuit, sed abusus sit, nõ vtendo forma ab eo tradita: ideo id oĩno amittere debuit, arg.c.vt priuileg.extra de priui.cũ si. Nã & q legẽ cõtẽpsit, eius auxilio vti nõ põt, l.auxiliũ, in fi.ff. de minori.& expressius in l.vlt.§.sin aũt postq̃, C. de iure delibe. & ibi aliç concor.in gl.quibus adde c.quia frustra, extra de vsur. vbi ẽt gl.affert cõcord. Et eius arg.Soc.cons.51.prestantissimè, col. 1.vers.8.& vlti.respondit, ꝙ qui statuto vtitur nõ obseruata solennitate illius, priuatur beneficio ipsius, & in id alia quçdam allegat, Porro Barpt.Brixi.q.venerabil.82.quæritur vtrũ committens, dicit id generale esse, & si aliquo casu contrariũ reperiatur, id esse speciale, vti ẽt post eum dicit Albe.in d.l.auxiliũ.§ 1. Et facit, ꝙ faciens semel contra priuilegiũ, illud perpetuo perdit, l.2.C. de iure domi.impe.& c.cum accessissent, & ibi no.extra de Constit.& not.ab Inno.in c.accedentibus, de priui.& Pau Cast. cons.431. videtur dicendũ ꝙ dicta col.1 lib.1.cum si.

16 § † Adde & hic duos tex alterũ Iuris ciuilis, alterũ canonici, primũ in l.accusaturus, ff. de adulte. cuius hæc sunt verba: Accusaturus adulterij, si quidẽ circa inscriptionẽ errauerit, & tẽpora largiuntur, emendare non prohibet, ne causa criminis aboleatur. Vides enim ibi, eum qui accusationem instituerit, nec solennia impleuerit, iterum admitti implendo solennia intra tempus accusationi prçstitutum: sed hoc quidem speciali quadã ratione, ne scilicet causa criminis aboleatur: quæ ratio huc nihil omnino pertinet: quare ea cessante, cessat & dispositio, l. quod dictum est, ff.de pact.cum si. Et cum id fiat singulari specialique illa ratione, satis declaratur Ius commune esse in contrariũ, l.ius singulare, & l.qđ vero, ff.de legib. Scđm est in ca.com missa, in vers.porro, de elect. lib.6. vbi si quis semel fuerit priuatus beneficio curatò, quod intra annum ad sacerdotium nõ sit promotus, nõ poterit ea vice iteratò id beneficiũ eidem conferri. Ex eoque not.Pet.Anc.ibi, in.5. notab. ꝙ priuatus ecclesia propter culpam suam, est effectus inhabilis ad eandem illa vice.

17 § † Postremo facit illa regula, de qua supra locuti sumus, ꝙ dispositio aliquid cõcedens intelligit de primo actu, nec iterari põt, per d.l. boues. §.hoc sermone, ff.de verb.sign.cũ multis si.& concord.tex. Doct.adductis a Fel.in d.c.2.de treu.& pace.& Ias.in l.duob.§.1.ff de iureiu. & in d.l.diuortio, §.quod in anno, ff.sol.matri.& a nobis (qđ citra iactantiam dictum sit) omniũ latissime in tractatu, cui titulum fecimus, sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo actu. Nec quantũ ad id, semper verũ est, quod in contraria parte diximus, id procedere in primo actu valido, vt videre licet p Bar.& alios in l.2.§.1.ff.de opt.leg. Ray. Bal.Imo.Alex.& alios in d.l.serui elec.ff.de leg.1. Bald.in l. vlt.col.4.versic.4.quæro, C.de contrah. emptione.& in d.l.qui per salutem, ff.de iureiur. Io.And.Domi. & Imo.in c.si compromissarius.§. 1.de elec.lib.6. Fel.post Antiquiores c. in litteris, in 8. limitat.num.4.ad med. extra de offi. deleg.

18 § † Ad id aũt, quod primo loco dictũ est, de eo qui primũ proposuit actionẽ ineptam & succubuit, vt nihilominus possit ad aptam redire, illud verũ est, cum illa apta actio cõpetit alio iure, vt satis declarat in d.l.Bebius, ad illud allegata, in fi. ipsius l.& ibi glo.1.in fi.& Alber.ff.de pac.dotali. & hoc quoque adstruunt omnia iura allegata ꝓ parte contraria. Quod autem postea sequitur, de facultate concessa ad certũ tẽpus, vt iterari possit

durante

durante eo tempore, illud potest responderi procedere in actu successiuo, vt in casu d.l.sicut in annos,ff.quib.mod.vsufr.amit. vbi legatus siue côcessus est vsusfructus alicui vsque ad aliquod certum tempus. Hic autem loquimur de actu momêtaneo & qui breui aliquo tempore conficitur, atque expeditur videlicet de iure offerendi, quod quidem ipsum permittitur fieri intra aliquod tempus, sed id fit atque expeditur vno atque momentaneo actu. Sicuti, & ius eligendi conceditur etiam intra liquod tempus, scilicet trium mensium, c. ne pro defectu, extra de elect. & tamen aliquando, si semel ea facta fuerit etiam inutiliter, id ius extinguitur, nec iterari potest, etiam intra tempus inid concessum, vt supra diximus ex Sal.& not. in cap. auditis extra de elect. cum si. a me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo reuertatur, nu. 375 (incip. trigesimo octauo quod est admodum, & seq.) C. de reuocandis donationibus.

19 § † Et hæc quidem omnia maxime procedunt, cum is, qui primum actum fecit inutiliter, in culpa fuit: tunc enim haud dubie eundem iterare non potest: vt pulchre voluit Bal. consi. 227. per sanctissimum, lib. 4. artic. l. quæsitum. ff. quan. act. de pec. est anna. Et satis probatur ex. d. cap. commissa, & quod ibi. dicit Pet. Anch. de elect. lib. 6. à nobis supra cita. Ex eoque quod qui scienter eligunt aut postulant indignum, iterum eligendi facultatem amittunt, cap. gratum extra de postula. Præla. & ca. bonæ, le. 2. & cap. cum in cunctis. §. ulti. & c. cum. Vintoniensi. §. vlt. de electi. cum si. Et idem de fidei commissario, qui scienter elegit pauperes incapaces, voluit Bart. in dic. l. 2. versic. data, colu. 2. ff. de opti. leg. Atque ex eo, ꝙ executor datus à Papa ad conferendum beneficium, si inutiliter côtulit, potest iterum conferre vtiliter, nisi id primû faciens errauerit in iure; ut voluit Inno. in cap. 1. de re iudica. & Card. Flo. qui id dicit no. côsi. 104. post redditum, colum. 2. versi. ad aliud dubium.

20 § † Hic autem maxima est in eo culpa, qui vti volens beneficio huius consuetudinis, omittit formam, & solennitatem illius, errans in iure municipali omnibus lippis & tonsoribus cognitissimo: & interim tamen fatigans vexausque emptorem multis magnisque sumptibus, impensis laboribus molestijs, quę sequi solent litigantes, etiam si victoriam reportarint, ut satius sit semel vinci, quâ sæpius vincere, aut diutius litigare, vt docet experientia, & non obscure innuit tex. in l. minoribus. 25. annis subuenitur, ff. de min. Ex quo illud Martialis lib. 7. Epigrammaton.

Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ,
Conterit vna tribus Gargiliane foris.
Ha miser, & demens, viginti litigat annis.
Quisquam, cui vinci Gargilane licet?

21 § † Vt non immerito scriptum sit in l. item si res. §. vltimo. ff. de ali. iud. mut. cau. fac. Hæc enim verecunda cogitatio eius, qui lites execratur, non est vituperanda, cum alijs multis in hanc sententiam adductis ab Albe. in l. etiam, in prin. ff. vt leg. not. caue. & Luc. Pen. in l. litibus, C. de agri. & cêsi. lib. 11. & nouissime a Matth. Paco. in suis commentarijs in titu. de mand. apost. §. & vt obietur, in prin. & vt obuietur, in princ. & Petr. Rebuffo in procmio concordatorum, in verbo, sumptibus. Vt tamen interim non omittas, quod scribit Tullius lib. 2. Officiorum, admonens à litibus quantum liceat, & nescit an Paulo plus etiam quàm liceat abhorrere: esseque non modo liberale nônunquâ de iure suo decedere, sed etiam fructuosum. Cui concinens glo. in ca. pen. extra de emp. & vendi. tradit cum magnum commodum consequi, qui à lite recedit, ideo (inquit) propter instrumenta post transactionem reperta non instauratur lis. Et sequitur Ant. qui & ex hoc dicit (quam vere cæteri videât) valere transactionem factam ab ecclesia, etiam non probata alia vtilitate. & Panor. in c. 1. in. 1. nota. de transac. Alex. consi 66. visi facti narratione, colu. 4. versi. sed in proposito, lib. 6. & Phil. Dec. consi. 479. in controuersia, col. 3. Idem autem Tullius in Oratione pro Cecinna, appellat solicitudinem, & periculum litium Finis (inquit) solicitudinis ac periculi litium, non a patre relinquitur, sed a legib. Si hautê hunc iterum admittamus ad retractum, quo iam sua culpa decidit, quid aliud quàm lites tam molestas, & execrandas, vt diximus, ex his[a] serimus? contra l. 4. ait prætor. ff. de re iudi. & l. terminato, in fi. C. de fructibus & lit. expen.

22 § † Nec tamen omittendum est consanguineû, qui hic vult retrahere rem ab emptore vi huius côsuetudinis, certare de lucro captando, nô de damno vitando, ut patet ex no. a Bart. in l. vlt. in fi. C. in quibus causis in integ. resti. necess. non est, & in l. etiam. la 2. ad fi. ff. de mino. dum vtrobique allegat c. constitutus, extra de in integ. rest. quod expressim loquitur de nostra consuetudine retractus, & plenius diximus supra. §. 1. glo. 10. num. 125. certû est, & seq. Ideo que si quæ iura videntur iterum admittere eum qui semel in solennibus errauerit, ea certe loquûtur, cum tractatur de damno vitando; nec ad hunc nostrum casum trahenda sunt: neque enim par eademq; ratio uidetur amittere debita, & lucra non capere. l. vlt. C. de eod. Nec ignorantia iuris excusat in lucro, aut qua si lucro captando. l. 1. & ibi glo. & omnes. C. de iuris & fac. igno. & non tantum masculos, sed nec fęminas quoque. l. quamuis, C. eo. titu. cum si. Et vide hic quæ dicam latius infra eodê. titu. §. 35. eodemq; pen. glo. 2. in ver. *mineurs.* num. 7. & hæc maxime, & seq. & iterum in glo. 4. quæ est in verb. *ignorans* num. 26. quintum quod ignorantia.

23 § † Id quod etiâ notandum est ad ea quæ supra diximus de subueniendo in hac re ob ętatê, iustû errorem, aliamue iustam causam. Quanquam & illud quoq; dici potest, hoc in casu nô esse subueniêdum, nec ętati, nec sexu: nec rusticitati, nec ignorâtiæ, alijs duabus rationib: præterquam quod hic tractatur de lucro captâdo. Quarû hæc prior ê, quod hæc oîa a nostra consuetudine obseruari iussa in retractu sunt formæ & solênitatis, vt hic declaratur, cuius quidê omissio nullos omnino excusat. l. ulti,

C. de test. iūcta gl. in l. ambiguitatis, co. ti. cum alijs concor. a me adductis infra tit. pcedente. §. 4. glo. 7. in verb. *en main de court*. nu. 14 & ego id puto. Altera hæc est, q in his quæ ad rigorem iuris conseruandum sunt introducta, cuiusmodi hæc sunt, nemini etiā parcitur ut voluerunt glo. Bar. Bald. & Pau. Cast. in l. cum quis. C. de iuris, & fact. igno cū alijs concor. etiam a me collectis in illa eadem glo. nu. 16. & quia etiam, & seq. Ex quo fit etiam, vt tēpus retractus currat minorib. absentibus, & ignorantibus, vt cauetur infra eo. §. pen. etiam sine spe restitutionis, vt ibi dicemus.

24 ¶ † Et hæc certe multo magis obtinerēt in casu, §. 3. supra eo. vbi si emptor admiserit consanguineum ad retractum, debet consanguineus intra octo dies soluere emptori pretium venditionis, aliàs non recipietur amplius ad eundem tractum, id est, (vt vtar verbis illius. §.) *il ne sera plus receu audict retraict*, quæ verba significant perpetuam exclusionem. Nisi quis diceret ea intelligi de eo retractu, quēprius intentauerat, ex natura illius dictionis, *dudict*. i. dicti, siue eiusdē, siue supra dicti aut similium quę referuntur tantum ad præcedentia, nec habent tractum ad futurum tempus. l. 1. §. eum qui, & ibi Bar. qui eum. §. legit cum. §. hoc edicto. ff. de postu. & declarat etiam idem Bart. in l. talis scriptura. §. vlti. versi. quæro ergo quid si testator. ff. de leg. 1. & Fran. Are. consi. 21. si diligenter, colu. 1. vbi loquitur de dictione, dicta, & Corne. consi. 248. circa hanc, colum. 1. versi. quia ad hoc, lib. 1. & Soc. consi. 250. in causa Bononiensi, colum. pen. versi. secundo hoc deducunt. lib. 2. vbi loquitur de dictione, eidem. Phil. Dec. consi. 277 consultus. col. 1. & consi. 377. visis, col. 3. nu. 5. Paulo post princip. versi. nec obstat. & Fran. Ripa, qui loquitur de dictione, dictos, ī l. filius familias, §. diui, nu. 111. ff. de legat. 1. & Lud. Gozad. consi. 29. videtur, col. 3. num. 15. & consi. 31. in hac causa, in prin. Et hanc interpretationem adiuuat, quod tenuit Lapus in quadam sua disputatione, negligentem petere apostolos intra tres dies sibi præstitutos, licet sit ob id exclusus à prosecutione prioris appellationis à se interpositæ, tamen durante grauamine potest iterum appellare si sit intra tempus appellandi & sequitur Domi. in c. si clericus. §. verum, & ibi quoque Phil. Fran. in 4. not. de præbend. lib. 6.

25 ¶ † Sed dici potest in casu nostro, hunc retractum quem vult nunc facere consanguineus, eundem esse, quē facere uoluit, quamuis sint diuersę oblationes, causæ, & instantiæ, vt si qs eandē rem alia instantia vendicare voluit, a qua re ob defectū repulsus quempiā fuerat: est. n. semper eadē res. Vt tn̄ intelligas, huiusmodi dictiones, idem, & dictū non per omnia referri ad pręcedentia, nec cum omnibus qualitatibus, ut per ipsum Bar. in l. si cui. §. primo de leg. 1. & Ang. Are. in. §. 1. col. 1. Insti. de legi. patro. tutel. At apud Cenomanenses sunt verba clariora pro perpetua exclusione, cum dicit loquens in eodem casu, *icelluy lignagier n'y sera iamais receu*, vt patet c. consuetudinum eius loci. 386. Et eadem quoque verba in illo ipso casu scribūtur in Andegauensium consuetudine, cap. 376. Et similia verba apud Blesenses, cap. 96. quæ sunt huiusmodi, *sans ce qu'il puisse iamais de demander le dict heritage par retraict*. Et idem videntur intellexisse Melodunenses, cap. 60. dum faciunt ius alteri consanguineo retrahendi, si sit intra annum: quasi huic qui cecidit retractu ob aliquem defectū vt ibi dicitur, præcludant viam retrahendi. Porro Ferro. in consuetudi. Burdig. hoc eodem titu. §. 15. colum. 2. versic. ait lex nostra, tenuit in casu illius §. qui omnino similis est, dict. §. 3. huius nostri titu. non amplius admitti consanguineum, qui intra octo dies pretium venditionis non soluerit.

26 ¶ † Sed & videri posset, continuo quàm agitari cęptum est de viribus oblationis retractus, quia emptor conuentus dicit ipsam oblationem esse pręclusam consanguineo ad adhibendam post hac eam solennitatem, etiam intra tempora retractus, eo quidem argumento, quòd licet facultas insinuā dę donationis, aut alterius contractus, si ei non sit à statuo tempus præstitutum, duret triginta annis, argum. l. licet, C. de iure delibe. & l. cum notissimi. §. sed cum illud, & ibi, glo. in verbo, opponere, C. de præscrip. 30. vel 40. anno. & glo. prima in l. 1. §. ad hoc, in verbo, pro socio, C. de anna. excep. cum sim. Tamen si iam fuerit obiectum aduersus donationem, quòd nulla est ob omissam insinuationem, non amplius poterit confugi ad remedium insinuationis. Ita enim respondit, subdubius tamen, Ange. qui id dicit not. consi. 179. visis prædictis instrumentis, colum. vlt. versic. secundo est videndum, per §. illud, in Auth. vt fili frat. & Auth. eo decursum, C. de dona. ante nup. & l. vlti. C. de iure do. & sequitur Alex. in addi. Bart. in l. Modestinus, in prin. ff. de dona. & consi. 237. perspectis his, in fi. lib. 6. vbi & id dicit not. & Franc. Aret. consi. 123. in causa quæ vertitur, colum. 2. versic. præterea cum ibi dicatur & Hippo. Marsi. sing. 489. quando à lege, vbi dicit singu. Sed id non probat. Ant. Cana. in tracta. de insinuationibus, colum. 3. in. 3 q. Ideo, & in hoc amplius cogitandum relinquo. Vide tamen interius Bald. in l. 1. §. sinautem ad deficientis, ad fi. C. de cad. tol. Et quod etiam in simili tradit Iac. Aluar. post Iac. Ardi. in cap. 1. in prin. col. 2. ver. quæro quid si vasallus, titu. qd iuris si post ali. feud. Quòd eo casu, quo recuperatio feudi a vasallo venditi ei prodesset, nè eo caderet, intelligitur dūmodo nondum sit super ea re mota controuersia, argu. l. mancipiorum. ff. de optio. lega. & sequitur & dicit not. Phil. Dici. consi. 160. in causa monasterij. in fi.

27 ¶ † ILLVD AVTEM certum est, quòd si interim, scilicet pendente illā instantia retractus, qua consanguineus cecidit ob non solennitates, vel alia quacunque causa, exierit dies actionis scilicet annus post notificationem, non poterit amplius ipse consanguineus venire ad retractum, quia forte dicit per illam priorem instantiam fuisse id tempus interruptum, quia per iudicium, in quo actor succubuit, non interrupta est præscriptio temporis, ut post Pau. Cast. in quodā consil.

consil. voluit Fel. in c. illud, col. vlt. nu. 30. in decimaquarta conclusione, extra de præscrip. & Ioan. Franc. Balb. in trac. præscrip. in tertia parte sextæ, eiusdemque. Vltimæ partis principalis nu. 57. & faciunt quæ diximus supra, in glo. 10. in verbo, *dedans l'an.* num. 85. sed illud interim.

28 § † Si tamen illud admittamus, vt ante sententiam possit id fieri, etiam si fuerit oppositum, modo sit intra tempora, fatiendum est, & post sententiam quoque in causa appellationis fieri posse, si nondum annus exierit, per id quod generaliter scribitur in l. per hanc, C. de temp. appel. & quod de denuntiatione, quæ fit venditori, voluit glo. in l. si rem quam, §. quolibet, in verbo, præfinitur, in fi. & ibi Docto. ff. de euicti. & quod de oblatione pretij, ad quam tenetur secundus creditor ex l. 1. C. si antiquior creditor, tradit Matth. Affli. deci. Neap. 16. fuit in relationibus, in fi. vide tamen in contrariũ tex. in cle. 3. de testibus. Sed ibi illud statuitur, ꝙ eadẽ est rõ non admittẽdi i ncausa appellationis in eo casu, q̃ & incasu principali.

POVRVEV, DVMMODO. GLO. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Dictio dummodo, non facit conditionem, sed tamen necessitatem.*

2 *Nuncius duos testes habere debet, vt ei de oblatio credatur.*

3 *Dictio Gallica, pourueu, facit conditionem.*

1 HAEC Gallica dictio *pourueu*, ea est, quam Latine dicimus dummodo, quæ modum facit Bar. in l. quibus diebus. §. vlt. col. 2. versi. quid de dictione dummodo. ff. de condi. & demonst. per l. cum ab eo, ff. de contrah. empt. & Bald. in cap. dudum, le. 2. col. 6. versic. & hæc faciunt ad quæstionem, extra de electi. vbi dicit, eam non facere conditionem, sed obligare ad sic faciendum, & Corn. consi. 130. viso, col. 3. uersi. potest, lib. 3. & Phil. Dec. cõs. 327. viso casu, colu. 2. num. 3. ad med. versic. nec prædictæ. Ex quo & illud potes intelligere, necessario hic requiri duos testes, alioqui non credetur nuntio. Nam & aliquando quoque huiusmodi dictio cõditionem facit, præsertim cum rei imperfectæ iungitur, vt patet ex c. vt præteritę. de elec. & elec. pot. & voluit Domi post. Paul. Eloaz. in c. non potest. §. 1. col. vlt. versic. nota bene, de præbend. lib. 6. & Steph. Bertr. consi. 201. Christi, col. 3. num. 5. lib. 1. Sed & alia de huiusmodi dictione uide per glos. in dicto c. non potest, in verbo, retinere. & Do. Rot. decis. 231. ordinatio, in nouis. Porro Guid. Pap. consi. 205. circa processum, colum. antepen. versi. secundo est dictum, dicit nuncupatim hanc vulgarem dictionem, *pourueu*, facere cõditionem. & eum sequitur Franc. Ripa, lib. 2. respon. c. 9. princeps, colum. 1.

DEVX RECORS, DVO TESTES. GLO. IX.

SVMMARIVM.

1 *Nuntio renuntianti oblationem fuisse factam cum solennitatibus consuetudinis, an credatur sine testibus, & quid in alijs casibus, num. 2. cum multis sequentibus.*

Nuncius pro apparitore ex Cicerone.

Vox unius neque condemnat, neque iustificat.

Tabellario soli non creditur.

Nec soli iudici aut arbitro.

3 *Nuntios uiles esse.*

Nuntij an possint esse infames.

4 *Nuntio soli creditur si negatum non fuerit.*

5 *Qui & id affirmãt in cõcernentibus eorum officiũ.*

6 *Item & in citationibus tantum.*

7 *In modicis quoque tantum. & nu. 30.*

8 *Qui intelligunt nisi sit persona suspecta.*

9 *Qui iudicis arbitrio relinquunt. & nu. 31.*

10 *Qui simpliciter dicunt credi.*

11 *Nuntius debet esse iuratus.*

12 *Nec tamen necesse est in quolibet iurare.*

13 *Nũtio in ijs tantũ quæ ei sunt commissa creditur.*

14 *Nuntio renuntiãti se fuisse uerberatum, aut iniurijs affectum, an credatur. & an saltem ut inquisitio formetur nu. 15.*

16 *Nuntio renuntianti citatum respondisse, se non uẽturum, an sit credendum. & nu. 17. 18. & 19.*

17 *Responsio negantis se uenturum, an faciat eum uerum contumacem.*

18 *Consequens maius non accedit antecedẽti minori.*

19 *Nuntio cum non creditur, non tamen exacta probatio requiritur.*

20 *Nuntio dicenti se citasse ex mandato iudicis, an credatur.*

21 *Quid si de minima re renuntiet.*

22 *Nuntio renuntianti se creditorem misisse in possessionem bonorum debitoris, & ea bona esse debitoris creditur.*

23 *nuntio dicenti se non inuenisse citatum, sed citasse domi creditur.*

24 *Nuntius simpliciter dicens se citasse ad domũ, an præsumatur perquisiuisse. & nu. 25. 26. & 27.*

28 *Nuntio an credatur de bonorum discussione, & num. 20.*

30 *Soli nuntio non creditur ubi uersatur graue præiudicium.*

31 *Relationi nuntij an credatur, & si eius & citati qui id negat qualitas aliud suadeat.*

32 *Regia ordinatio super præmissis.*

33 *Nuntijs duobus haud dubiè creditur.*

34 *Duobus iudicibus de actis causa creditur.*

35 *Notarijs duobus sine testib. an credatur, et n. 36.*

MAGNVM diu inter veteres certamen fuit, soline nuntio (ita vulgo apparitorẽ vocamus, nec forte male, cũ Cicero in 6. in Verrẽ actione scripserit, tio Pretoris accersitus) an igitur soli nũtio, sine testibus

stibus credendum sit. Fuerunt enim, qui simpliciter negarunt esse credendum, afferentes in eam sententiam l. vltimam. C. de bon. vac. lib. 10. & l. 1. C. de curios. lib. 12. & quod in simili habetur in l. 1. C. de manda. princ. & in cap. cum contingat, extra de rescript. & in cap. cum iure, de offic. iud. deleg. Et quod unjus vox nec condemnat, nec iustificat, cap. admonere, 32. quæstio. 2. & cap. licet ex quadam, extra de testib. cum si. Ideoque nec soli tabellario creditur §. si vero absunt, in Authen. de hæred. & Falci. Ac nè soli quidem iudici, aut arbitro, l. nè in arbitris. §. pen. C. de arbit. & cap. quoniam contra falsam, de proba. Ergo multo minus nuntio soli, cum pro iudice alias præsumatur, l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. pro nuntio nequaquam, l. ne diu. C. de pœnis, quæ loquitur de praua & venali perfidia horum apparitorum.

2 ¶ † Ideo viles esse dicit Fed. Senen. consi. 119. nulli, col. vlt. & Bal. in l. si vt proponis, in princ. C. de execut. rei iudica. & Matthæ. Afflict. in consti. Sicilię incip. prosequentes, column. 4. in octauo notab. Imo & vilissimos quoque ipse Bal. in l. ultima. colum. penul. in 8. questio. C. de edi. Diui Adri. tol. Nam & videmus hodie in id munus assumi uiles atque etiam infames, ut & scribit Colle. in cap. cumdilecti, ad fi. extra de dol. & contu. & Bart. in extra. ad reprimendum, in uerbo, untium: ex quodicit, nec infames ab eo munere, repelli l. nec infamis. C. de Decur. li. 10. & l. 1. C. de infa. eo. lib. & idem post eum dicit, Ang. Are. in §. quadrupli, colum. 5. vers. quęro an credatur, Insti. de act. & in tract. malefi. in verbo, Petro, publico & iurato nuntio, in prin. Quod & voluerunt Host. & Io. And. in c. prudentiam, in verbo, nuntium, & ibi quoque Bald. qui id dicit notatu dignum, col. 2. & Fely. ad fi. prin. extra de offi. deleg. Sal. in l. tres denuntiationes. C. quomodo & quando iud. vbi uiles ribaldos eos uocat. & Phil Franc. in cap. cum teneamur, colum. ulti extra de appel. An tamen verum sit hoc postremum dictum, vide August. Ari. in addi. Aug. Aret. vbi supra.

3 ¶ † Et in hac quidem sententia, vt soli nuntio non credatur, fuisse videtur glos. in d. c. quoniam contra falsam, in verbo, citationes, de proba. cum dicit, soli nuntio publico & iurato credi in foro ciuili secundum consuetudinem. At de iure cōmuni (ait) videtur non esse ei credēdum nisi aliàs legitime constet. Et alia quoque glo. in c. quod sicut, in uerbo, uocatos, extra de elec. & ibi, Vincēt, qui dicit citationem esse probandam duobus testibus, vel publico instrumento, & Iac. Bald. in suo trac. de primo & secundo decreto, post princi. vbi ob id consulit, vt duo uuntij mittantur. Et hanc opin. secuta est hæc nostra consuetudo que generalis est in Francia ex regijs constitutionibus, vt dicemus postea.

4 ¶ † Alij dixerunt illi esse credendum, si non fuerit negatum. At si is, qui dicitur citatus, id neget, & secundum aliquos iuret se non fuisse citatum, illi magis credendum est. In qua sententiā videri uoluit Host. qui simplicem negationem requirit, in d. cap. quoniam contra falsam, in verbo citationes, l. 2. in fin. de probat. Spec. qui iuramentum exigit. & alios Antiquiores allegat, in titu. de citatione. § sequitur, versicu. sed nunquid credetur soli nuntio. Ioan. Fab. in l. ea quidem, colum. 2. C. de accusat. cum ea tamen moderatione, ut nuntio iu modicis tantum credadatur, sed & adhuc pars (inquit) auditur, si iuret contrarium, & Nico. Mate. qui etiam de iuramento loquitur, in lect. Barto. in l. scire oportet. §. sufficit. in fin. ff. de excusat. tuto.

5 ¶ † Alij quoque voluerunt ijs credi in ijs, quæ concernunt officium eorum, verum tamen contrariū posse probari a parte. Quam sententiā secuta est glo. in c. proposuisti, in uerbo, non probatur, post princ. 82. di. & postea subdit, contrarium ipsum probari per iuramentum partis, per quędam iura illic allegata; quod omnino conuenit cum præcedenti opin. & alia glo. quæ omnino idem uoluit in §. item testes, in uerbo, in executoribus 4. quæst. 3. Et diximus supra eod. tit. §. 4. in glos. 1. numer. 6. sed & hinc prodiit, & in ea glos. alia multa si. adduximus Quibus adde Bonif. Vitel. in tract. malefi. titu. forma citat. accusati. numer. 16.

6 ¶ † Alij rursus censuerunt credendum esse nuntio publico, & iurato in citationibus tantum, non etiam in cęteris, quæ sententia fuit glos. in cap. cum parati. extra de appel. Ioan. de Deo, Aegid. Guid. Suza. Rolan. & Gand. prout eos retulit Ioan. And. in addi, Spe. in tit. de cita. vbi supra, & voluit etiam de citatione Ioan. Regius apud Fed. Senen. consi. 142. cuius exordium est, domino Ioanni, col. penult. versi. non obstat relatio nuntij. Bart. in tract. de citatione, in 11. quæstio. Et de citatione item uoluit Bald. in l. vt perfectius, colum. vlt. versic. vndecimo. C. de anna. excep. vbi ita dicit obseruare generalem consuetudinem, & Alb. in l. 1. §. quies. ff. de offi. Præfec. vrb.

7 ¶ † Alij item dixerunt, nuntio credi debere in modicis, vbi scilicet versatur paruum aliquod præiudicium, non autem in iis, quæ sunt maioris cuiuspiam præiudicij: & ij sunt Vber. Bob. & & Albert. Gal. vt retulerunt Spec. & Ioan. And. vbi supra. Sed & eius opin. fuit Iaco. Buc. in d. l. 1. §. quies. ff. de offic. Præfec. vrb. Bald. in l. magis puto. §. illud. ff. de reb. cor. & in d. cap. cum parati, post principi. uersicu. quæro utrum credatur. Lucas Pena in d. l. 1. column. 2. versicu. vel de breuitate, C. de curios. lib. 12. Ioan. Fab. vt supra diximus, in d. l. ea quidem, C. de accusat. Ioan. Plat. in l. apparitores, in tertio notab. C. de exacto. tribut. li. 10. Et sic quoque uidetur voluisse Spe. tit. de remis. §. utile, versic. sed nunquid remissio, in fi.

8 ¶ † Alii præterea fuere in ea sententia, ut soli nuntio, qui dicit se citasse, credi debeat, nisi sit psona suspecta. Ita enim uoluit Angel. laudatissimus

mus iuris interpres, in d.l.vt perfectius, col. vlti. versic.item nota quod nuntio.C.de anna.except. vnde, vt subiungit, cautela est, vt nuntij ipsi faciát conficere instrumenta de eorum citationibus, nè scilicet sua ipsorum fides in dubium & discrimen vocetur. Et cum hac sententia propemodũ conuenit ea, quæ mox continenter sequitur.

9 § † Nam & alij id totum, de quo disputam*, arbitrio iudicis reliquerunt, potiusne scilicet credet nuntio, an vero ei quem dicit se citasse. Quid enim (inquiunt) si nũtius sit vitæ diffamatissimę, alter notæ fidei & integritatis. Considerabit ergo iudex qualitatem personarum, & negotij, & huic vel illi magis, credet, iuramento ab eo exacto, vel etiam non exacto. Et ita voluit Hosti.in d.c.cum parati, col.2.in verbo, suus nuntius, & ibi etiam Collect.in fi.& Pan.col.3.& idem Hosti.in Summa tit.de contu.§. qualiter deprӕhendatur, qui ẽ 2.col.2.versi.quid si absens est Archid.in d.c.proposuisti, col.2.versi.in ead.glo.ibi, verbo nuntij, & in c.venerabilibus, col.2.in verbo, citatus, de senten.excom.lib.6.late Petr.Iac.tit.de action.de constituta pecunia l.bellus, col.pen.versic.nec ẽt deberet credi.Ioan.Andr.in addit.Spe.vbi supra, in tit.de citat.Collect.in c.cum dilecti, in fi.extra de dol.& contu.Bal.post Iac.Aret.in l.1.§. 1.in fi. ff.quemad.testa.aper.& in d.cap.quoniam contra falsam, col.7.versicu.quæro an relationi, extra de probatio. Angel.in l.hæc autem.§.non defendi.ff. quibus ex caus.in poss.eat.Saly.in d.l.tres denuntiationes, col.2.versic.sed an credatur nuntio, C. quomodo & quand.iud.& in l.absentem, col.3. in 6.quæst.C.de accusa.late Marian.qui alios adducit, in repet.rub.de dilat.in 16.art.Ange.Aret. in d.§.quadrupli, col.5.nu.28.versic. quid autem si dicat, Insti.de actio.& in dicto tractatu malefic. in verbo Petro publico & iurato nuntio. Guido. Pap.decis. Delphin.628.non debet de iure. & in tractatu pręsumptionum, col.5.versicu.sed an debeat præsumi, & Iason in l.properandum. §. & si quidem, colum.3.nume.10.versic.quid autem si nuntius, C.de iudic. Matthæ.Afflict.in constitut. Siciliæ incipient.edictorum, colum.3.versicu.4. nota.& Stephan.Bertrand.consilio 27.si hic esset, nume.1.lib.1.

10 § † Alij denique simpliciter asserunt credendum esse nuntio, per d.l.j.§.cura carnis, versi.qes, vbi & hoc voluit Bald.ff.de offic.Præfect.vrb.& l. magis puto.§.nè tamen, & ibi etiam glo.& Barto. ff.de reb.eor.& l.si quis Decurio.C.de fals.& l.apparitores.C.de exact.tributo.lib.10.& d.ca.cum parati, de appel.& cap.bonæ, lo 1.de elect. & d.c. cum dilecti, de dol.& contu.& c.si forte 65.dist. Et ita quoque voluit Inno.in d.c. quoniam cõtra falsam, colum. 1.in verbo, citationes, & ibi Imo.& Fely.& Fede.Senen.consi.119.nulli dubium est, ante fi.Barto.in d.extrauag. ad reprimendũ, in verbo, per nuntium, ad finẽ, vbi id dicit seruari in practica.& in l.Diuus, lo 2.col.2.versi.tertio q̃ro. ff.de custod.reo.Bald.in l.1.§.si quis neget, ad fin. ff.quæmadm.testa.aper.Imo.qui ita quoque dicit seruari, & Philip.Franc.& Philip. Deci.qui hanc dicit esse cõmunem opin.in d.ca.cum parati Ro. qui alios multos citat, consil.497.diligenter perscrutatis, colum.2.versicu.secundo potest responderi Ludo.Bolog.qui etiam alios adducit, consil. 52.cor mundum, &c.& in præsentia breuibus vtar, columna secunda. Et hanc quoque opinio. dicit vbique seruari Specula.dicto titulo de citatio.vbi supra.

11 § † Et hæc quidem est, vt diximus communior opin.quam & sequendam (quantum ad Ius commune pertinet) ducimus: nam aliter (vt dictum est, & dicemus latius postea) in hoc regno Franciæ vtimur. Sed id cum moderationibus q̃ sequuntur, intelligi debet. Et primum dummodo is nuntius sit publicus & iuratus, secundum glo.in d.c.cum parati.Bart.in d.§.cura carnis, & Bald.in l.2.C.de sportul.vbi dicit quod propter iuramentum statur renuntiationi nuntij. Et ita ferè omnes, qui de hac re loquuntur, intelligunt vt videre licet ex ijs, quos supra citauimus.

12 § † Sed hoc tamen intelligas, vt non necesse sit in quolibet actu nuntium iurare, sed satis est, cum in princ.iurasse, se fideliter suum officium executurum, vt fieri solet, & debet.& ita voluit Bald.in d.l.magis.§.illud, ad fi.ff.de reb.cor.& in d.l.2.de spor.ar.Auth. in isto iuramento.C.de iura.calum.vbi id dicit seruare consuetudinem, & non obscure Ange.Areti.in d.tract. malefic.in verbo, necnon ad denuntiationem, nu.5.& iterũ in d.verbo, Petro publico & iurato nuntio, post prin.& Barb.in tract.de præstan.Car.in 2. parte, quęst.2.col.4.versi.tu adde q. iura.& apertissime Car, Alex.in d.c.cum parati, col.6.versicu.& ante omnia, de appel.& Matthę. Afflict.in consti. Sicilię incip.in ciuilibus, in 2.nota.in princip. Sicuti ę diuerso sufficit semel in perpetuum esse remissũ, nec per singula remittendum esse.l.quę sub conditione.§.vlt.ff.de cond.insti.

13 § † Secundo intellige, vt ei tantum credatur in ijs.quę sunt illi à iudice demandata, vel commissa, & ex officio quoque ipsius dependent, non etiam in alijs, vt voluit nominatim Cyn.in l.ea q. dem col.pen. versic.iuxta pręmissa.C.de accusat. Bar.in d.§.cura carnis, & ibi etiam Bal.in versi.& sanè.& idem Bar.in d.extrauag.ad reprimendũ, vbi supra citauimus, & omnes pene, quos supra adduximus, & pręter eos latissime Corneus, consil.79.viso processu, colũ.2.lib.3.& omnes, quos statim citabimus.

14 § † Hinc non creditur nuntio renuntianti citatum se verberasse, aut aliam sibi intulisse iniuriam, Ioan. Andr.in addit. Specu.titu.de contu.§. 1.versicu.circa secundum, & Bald.aut quisquis is fuit, in practica, quæ vulgo tu. ipsius circumfertur, in rubr.de quęstio.& citation.in 11.quęstio. Ant. Imo.& Panor.in d.cap.cum parati, Petr.Iac.d.tit. de consti.pecul.Pau.Castr.consi.165.visis & ponderatis, colum.2.versi.tum etiam quia licet, lib. Card.Flor.in cle.1.in 8 quęstio.de [illegible] & co[illegible] Domi.in c.venerabilibus.§.secus [illegible] sent[illegible] lib.6.Cor.d.consi.79.lib.3.Ang. Are.i[illegible] excom. trupli, col. 5. num. 27. versi. quęr[illegible] d.§.quad[illegible] an credatur, Instit.de

A [illegible]

vide etiam Alciat. in d. 14. præsumptione 3. regu.numer.3.

21 ¶ † Hanc autem limitationem, qua negauimus credi nuntio his quę ad suum ipsius officium non pertinent, nec ex eo dependent, intellige, nisi agatur de minimo aliquo præiudicio: vt de omnibus in vniuersum officialibus voluit Inno. in c. 1. extra de fide instru. Bal. Panor. & omnes Recentiores in c. post cessionem, extra de proba. idem Bal. post Cy. in l. pacta nouissima, colu. vlt. C. de pact. Pan. in c. in ecclesijs, col. vlt. extra de maio. & obe. & in c. 1. char. vlt. versic. an autem si appareat, extra de iu. & bene facit tex. in cap. 1. extra de cleri. pereg.

22 ¶ † Porrò autem ex eo quod diximus credi nuntio in his quæ pertinent ad eius officium, procedit, quod si mandatum fuerit mittere creditorem in possessionem bonorum Titij debitoris; idque renuntiet nuntius se fecisse, non solum ei creditur in eo, quod misit in possessionem, sed & quod bona illa sunt Titij, nisi aliud ostendatur, secundum Bal. in l. 1. per gloss. ibi. C. de priuil. fis. & in l. 2. col. 3. ver. sed hic dubitatur C. quan. fisc. vel priua. prout a multis citatur, quanquam ibi loquitur cum fuit expresse commissum, vt inquireret, quæ essent bona debitoris; ideo huc nihil pertinet. Sed illud clare voluit Sal. in l. ob maritorum, col. 1. vers. iuxta dictum, C. ne vxor. pro mari, & Imo. in l. a Diuo Pio. §. sic quoq; ff. de re iud. Alc. in ea ipsa l. §. si super rebus col. 7. ver. item circa hoc. Phi. De. qui ita dicit se Senis respondisse, in d. c. cum parati, ad fin. & Alcia. in d. 14. præsumptione regul. 3. numer. 4.

23 ¶ † Ex eo quoque fit, vt credatur nuntio, dicenti se non potuisse reperire citandum: ideoque eũ domi citasse, d. l. properandum. §. & si quidem, ibi, nec ita actoris pars fuerit inuenta, iunctis illis præcedentibus uerbis, per executorem negotij, & ibi Bal. col. 2. vers. etiam ex hoc text. Et videtur etiam voluisse Bart. in l. 1. §. permittitur. ff. de lib. agno. in fin. 2. notab. dum consulit, ut nuntius dicat se eum diligenter perquisiuisse, & quia illum nõ potuit reperire, ad domũ Citasſę & expressius voluit ipse Barto. in l. si tamen in fi. ff. de leg. 2. & in l. 4. §. Prætor, col. 1. versic. sed qualiter apparebit. ff. de damn. infect. & Bal. etiam sub obscure in in l. vltima. col. 1. C. de iure domi. impe. & Panor. aperte in c. causam, colum. 3. versic. quid autem si iudex, extra de dol. & contu. & Philip. Dec. in d. c. cum parati, & Alciat. in d. 14. præsumptione regulæ 3. num 3.

24 ¶ † Quod tamen intellige, si ipse nuntius renuntiet id se fecisse; quod si simpliciter diceret citasse ad domum, non præsumitur eum perquisiuisse. vt dicit Bart. in d. l. 3. §. Prætor, col 1. versic. sed quid debet nuntius referre, & sequitur Anto. in d. c. causam, col. pen. & ibi Panor. colu. 3. de dol. & contu. & idem Panor. consil. 84. arbitror, post prin. lib. 2. vbi & hoc dicit procedere, etiam si nũtius in fine subiungeret omnia se fecisse secundum Ius commune, & formam statutorum; non enim pro eo præsumitur, qui vilis est persona, ut pro iudice, ar. no. in l. 1. C. de vsur. & idem quoq; voluit Imo. in l. sciendum, & ibi latius Fran. Are. colu. 12. versic. adde etiam in quantum, ff. de verb. obliga. vbi ipse Aret. nuncupatim palinodiam canit contrariæ sententię, quam statim adducemus, & Rom. consil. 454. in re præsenti, col. 2. & Alex. in l. hæres institutus, col. 2. versi. refert etiam. ff. de acquiren. hæred. & consil. 337. in causa & lite vertente inter Lancelotum. colum. 3. versi. praeterea in citatione, lib. 2. & consi. 201. in causa & lite vertente inter magistrum, col. 1. vers. & licet in actis, d. lib. 2. consideratis his, in prin. lib. 3. Phil. Dec. in c. quoniam, colu. 10. uersi. & prædicta cõclusio. extra de proba.

25 ¶ † Quanquam huius contrarium voluit Bal. in l. scire oportet. §. multa vero, ante fi. ff. de excus. tut. vbi id dicit seruari in practica iudiciorum. Pau. Ca. in d. l. 4. Prætor ait, post princ. ff. de dam. infect. Ipse Rom. hic sibi palam contrarius, in d. l. hæres institutus, & ibi quoque Franc. Are. colu. 1. in fi. & iterum col. 2. ver. sed ad primam quæstionem. ff. de acquir. hęre. quia ut ipsi dicunt, præsumitur legitime factum propter facientis officium, vt in simili not. in l. acta, ff. rem ra. haberi. & in d. l. 4. §. abesse. ff. de dam. inf. censeturque ipse nuntius voluisse facere actum validum, & efficacem l. pro hęrede. §. Papinianus. ff. eo. tit. de acq. hæred.

26 ¶ † Sed prior sententia verior est, & seruatur in hoc regno. Sed illam tu tempera, vt procedat, nisi nuntius renuntiet citasse se ad domum, prout illi, mandatum erat; quia tunc æque ualeat, ac si expresse declarasset, eum reperire non potuisse, ideoque ad domum illum citasse, vt colligitur ex dictis Bald. in d. l. properandum. §. & si quidem. C. de iud. Pet. Anc. & Card. Flor. in d. cle. 1. de dolo & contu. & eiusdem Card. in d. clemen. 1. de iud. & Rom. cons. 417. diligenter perscrutatis. & Alex. in d. l. 4. §. Pretor ait, ubi & hoc sensisse uidetur Bar. col. 1. & eiusdem quoque Alex. cons. 219. ponderatis his, colum. 2. versi. & similiter præsuppono, lib. 6.

27 ¶ † At hoc tamen intellige, si in commissione, siue mandato iudicis de citando, sit nominatim expressum, vt citetur quis personaliter, si reperiri possit; sin minus, ad domum; quia tunc cum nuntius simpliciter renuntiat citasse secundum formam sui mandati, vel cõ missionis, satis videtur renuntiare illum se perquisiuisse, vt mandatum erat. Secus si id non exprimeretur in mandato iudicis; nam licet ita intelligatur secundum intellectum iuris, tamen ad illud, quod de iure tantum intelligitur, nec aliter expressum reperitur, non refertur relatio nuntij; vt satis declarant ij, quos supra citauimus, & præterea Panor. d. consi. 84 lib. 2. Alex. d. consil. 2. lib. 3. Sozi. consi. 56. viso processu, col. 2. lib. 4. & Phil. Deci. in d. cap. cum parati, col. penul & in d. c. quoniam, vbi supra, de probat. Et aperta est vtriusque differentia: quia primo casu fit relatio ad id, quod facti est, scilicet ad mandatum iudicis; ideo perinde habetur pro expresso in ipsa relatione, atque in ipso mandato expressum est, l. ait Prætor. §. 1. & ibi Bart. ff. de re iud.

iud. & l. in summa, in prin. eo. tit. cum multis si. a me collectis in Legibus connubialibus, in verbo, *expres*, versi. sed & sextum genus. Secundo autem casu fit relatio ad ius, quod verisimiliter non cadit in sensum nuntiorũ iuris omnino imperiorũ, ut etiam de testibus dicitur, in d. l. 1. C. de usur.

28 ¶ Postremo ex eo, quod diximus credi nuntio in his, quæ ad suum officium pertinent, illud quoque manauit, ꝙ illi creditur de discussione, bonorum alicuius, uidelicet cum renuntiat nulla illius bona mobilia repetisse, ideoque manum in immobilia iniecisse, secundum ordinem, l. a diuo Pio, §. in venditione. ff. de re iudi. vel etiam si renuntiat nulla omnino bona rei principalis repe-risse, nulla alia opus est discussione, vt agi possit contra fideiussorem. Hæc enim fuit senten. Bart. qui id dicit seruari de consuetudine, in d. §. in venditione. colum. 2. versi. quæro qualiter constabit, & ibi Alex. tum col. 9. versi. alia practica, tum in fi. & eiusdem Bart. post Iac. Are. in Authen. hoc si debitor, quam legit cum l. persecutione, colum. 2. in 9. quæst. C. de pign. vbi tamen ipse Bart. dicit cautius & tutius in hoc adhiberi duos nuntios, & ipsius Bart. in l. in illa stipulatione, si Calendis, col. vlt. versi. quæro qualiter, & ibi Alex. col. quoque vlt. & Franc. Are. col. pen. versi. & ad modos. ff. de verbo. oblig. & rursum ipsius Bart. in l. stipulatio §. habet, col. 2. versic. formo vobis, & ibi late Ias. col. 1. versic. quærit Bart. ff. de op. no. num. & eiusdẽ Bar. in l. 2. §. si dubitetur, col. 2. ff. quẽmadmodum testa. aper. & consil 90. dilecto domino, col. pen. versi. item sciendum est. Sed ipse Bart. in dictis locis, ne quis erret, expressim loquitur, q̃n nuntius ad hoc nominatim mittitur, vt inquirat.

29 ¶ † Sed & ꝙ nuntio de huiusmodi re credatur, simpliciter tenet Sign. qui pulchre declarat, quid hoc casu facere debeat nuntius, vt excussio legitime facta dicatur, consil. 57. creditor, fere per totum, & Bald. in Auth. sed hodie, circa medium, C. de acti. & oblig. & in d. l. 2. C. quando fiscus vel priua. & in l. magis puto. §. illud, in fin. ff. de reb. eor. & Alex. in l. exitus, in prin. ff. de acqui. poss. & Masuer. titu. de executi. ver. item quanquam de iure. & Guid. Pap. decis. Delphi. 628. non debet. Et idem de discussione, quæ fit de persona, an scilicet inuenta sit ad hoc, vt possit procedi contra correum, vt scilicet, credatur nuntio, voluit Bar. in l. 3. §. 1. in 8. quæst, eademque pen. ff. de duobus reis. Sed illud hic obiter dixerim postremis constitutionibus Regis nostri Francisci sancitis mense Aug. an. Domini 1539. arti. 74. illum ordinem mobilium & immobilium in executionibus fuisse sublatum: vti etiam in Delphinatu iam diutius factum fuisse testatur ipse Guid. Pap. decis. Delphi. 281. in statuto. & iterum deci. 568. de iure.

30 ¶ † Tertio Principaliter intellige, vt credatur nuntio, præterquam tamẽ his in quibus uersatur graue aliquod alterius præiudicium, nam tunc ei soli non creditur, vt not. voluit Bart. in d. l. Diuus, la 2. col. 3. vers. tertio quæro. ff. de custo. reo. & Alexan. consi. 75. videtur in præsenti consultatione, col. pen. versi. & si dicatur, lib. 4. & Philip. Deci. consil. 94. in casu ad me transmisso, col. 2. versicu. similiter scriptura, & ij omnes quod supra citauimus, nume. 7. alij item dixerunt. Et bene etiam facit, quod scribit Federi. Senen. consil. 142. domino Ioanni, colum. penul. & Bald. in cap. cum dilecti, colum. penul. versic. oppo. dicitur hic, extra de dolo & contuma.

31 ¶ † Quarto item principaliter intellige, vt nũtio credatur, nisi ipsius qualitas, eiusque qui citatus dicitur, & id negat, aliud suadeat. Quid. n. si forte nuntius ipse est opinionis prorsus illaudatæ, contra autem alter, qui dicitur citatus, & tamen negat, integerrimæ fidei? Tunc certe iudex poterit ex ijs, atque etiam ex qualitate negotij, & cęteris argumentis, arbitrari nõn esse soli nuntio credendum, secundum eorum opinionem, quos supra adduximus num. 9. nam & alij. Quam quidem opin, cum cęteris ita concordauit, atque veluti conciliauit Phil. Dec. d. c. cum parati, col. penul. de appel.

32 ¶ † Et hæc quidem, quantum ad Ius commune pertinet, obtinent. Sed quia quotidiana prope experientia compertum est, huiusmodi nuntios nõ esse admodum probatę fidei, multasque fraudes, calumnias, ac falsitates, antea perpetrasse. Ideo primis ordinationibus (quas uocant) regiis Ludouici duodecimi, cap. 56. sancitum est (quod & nostra consuetudo hoc in loco statuit) vt tum demum eis credatur, si secum habuerint duos testes in suis renuntiationibus inscriptos: nec hoc casu vt subdit ea regia sanctio) admittendam esse partem ad dicendum contrarium, quod intelligendum est, nisi nuntij renuntiationem falsam asserat, & aduersus eam de falso incumbat, iuxta ea, quæ alibi late diximus.

33 ¶ † Sed quæritur, an stante nostra consuetudine, aut etiam dicta ordinatione regia, credatur duobus nuntijs sine testibus. Et id quidem uerum est, vt multi voluerunt, qui in ea opi. fuerunt, vt soli nuntio non credatur, sed tum demum, si sint duo: qui etiam consulunt adhiberi duos nuntios ad tollendam dubitationem, quã supra tractauimus, an soli nuntio credatur, & inter hos aperte id voluerunt Vber. Bob. Albe Gal. & alijs, quos citat Ioan. Andr. in addit. Specu. tit. de citatio. §. sequitur, versi. sed nunquid. & ipse Specu. in eo ipso. §. sequitur, versi. præcedenti. Iacob. Bal in suo tractatu de primo & secundo decreto, post prin. Signo. d. consil 57. creditor, col. 3. versi. item præmitto. Bart. post Iacob. Aret. in d. Authen. hoc si debitor, quam legit cum l. persecutione, col. 2. versic. quæro dicitur hic. C. de pigno. Sal. in d. l. tres denuntiationes, colu. 2. C. quomodo & quando iudi. & in d. l. absentem, colum. 3. in 6. questio. C. de accusat. Angel. in l. hæc autem non defendi, ff. quibus ex caus. in posses. ea. Angelus Areti. in tractatu malæficiorum, in verbo, Petro publico & iurato nuntio.

34 ¶ † Sicuti & simili dicitur, ꝙ licet iudici soli non credatur de actis causæ, cap. quoniam contra falsam, de probatio. tamen si sint duo, illis creditur, vt uoluerunt Innoc. & Host. ibi, in prin. arg. c.

cum.

cum dilecti, extra de accu. & cap. inter dilectos. §. præterea, extra de exces. Præl. & sequitur Bal. cum quadam tamen limitatione ibi, col. 6. versi. restat aliqua dicere. Et idem quoque voluit Archi. in ca. statuendum, 2. q. 6. vbi & id dicit Romanam curiam obseruare. & Lucas Pen. in d. l. 1. colum. 2. versi. vltimo not. C. de curios. lib. 12 Et facit quod in simili scribit Bal. consi. 45. statuto Papiæ, circa medium, libro. 1. Et quod etiam ubique traditur, regulariter duobus testibus, & omnimodam fidem adhiberi.

35 § † Et ex his nõnulli ex nostratibus illud assumunt ꝙ cum de iure communi instrumentum à solo notario subscriptum non faciat fidem sine duobus testibus, vt not. glo. in § si vero absunt, in verbo, quantum ad hoc, & ibi Docto. in Auth. de hæred. & Fal. satis est si duo notarij sine testibus instrumentum conficiant: & ita vtimur in Gallia prope vniuersa. Quanquam contrarium nuncupatim in hoc casu tenuit Bald. in c. 2. col. 2. versi. sed pone ꝙ vnius, extra de fid. instr. & cons. 413. duo sunt statuta, li. 1. & iterum consi. 444. statuto cuiusdam oppidi, lib. 5 Pro cuius sententia optime facit, quod scribit glo. in d. §. si vero absunt, in verbo, tabularis, cum qua simpliciter transeunt Doct. ibi & Ioan. Fab. in §. item verborum, col. vl. versi. item quæro, Insti. de inut. stipul.

36 § † Faciunt quoque multa, quæ in simili tradit Bal. ipse consi. 128. cum quidam vsurarius, col. 2. versi. sed ponamus, lib. 3. & Corne. in subscriptione consi 68. consuluit, col. eiusdem subscripti 1. lib. 1. & consi. 77. licet autem per totum, eo lib. & Iason consi 97. statutum Bononiense, libr. 4. quæ in illis locis videre poteris. Ex quibus intelliges, non tutum esse conficere instrumentum corã duobus notarijs sine testibus, cessante consuedine contraria aut generali, cuiusmodi est in tota pene Gallia, vt diximus; aut speciali, qualem habemus infra titu. *de notaires*, §. 2. qui est omnium huius vol. 323. ex quo cognosces, maius robur tribui instrumento a duobus notariis confecto, quam ab vnico cum duobus testibus, de quo nos ibi latius dicemus. Nec mouet, quod dictum est, de duobus nuntiis, nam bona pars nostrorum censent credendum vni nuntio, nullusque requirit duos testes cum eo. Magis autem urget illud de duobus iudicibus, quandoquidem cum uno iudice requiritur publica vna persona, aut alij duo, ut nuncupatim scribitur in d. c. quoniam.

§. NONVS.

RETRAHENS emptorem in faciem conuenire non possit, sufficit oblationem fieri vxori 1 illius, aut ad ipsius 2 domicillum 3.

A' SA FEMME, VXORI ILLIVS, GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio retractus an possit fieri uiro pro uxore absente emptore, aut herede emptoris & e contra & num. 2. cum seq.*
Maritus pro vxore agit sine mandato.
Vxor præsumitur statim scire quod uir scit.
2 *Marito an sufficiat denuntiare, per emphyteutã volentem fundum ipsius vxoris emphyteuticum alienare.*
3 *Argumentum a reciprocis in viro & vxore valet, nisi sit diuersa vtriusque ratio nu. 4.*
5 *Vxor in numero præcipuorum amicorum est collocanda.*
Vxoris amor cæteros antecedit.
Mulieribus causas ac negotia forensia & extranea administrare interdictum est.
Vir uxorem defendit non uxor uirum.
Vir & uxor correlatiua sunt, & dispositum in uno habet locum in altero, si eadem sit ratio.
6 *Citatio uiri in personam uxoris, an & quando ualeat.*
7 *Vir censetur habere domicilium in ea domo in qua uxor habitat.*
Consanguineus an possit offerre ad domum in qua uxor habitat absente marito.
8 *Et quid si uir et uxor seorsum habitant, honorem tamen matrimonij inuicẽ habentes, ut solent facere Principes.*

1 NABEMVS tex. in l. aut qui aliter. §. sed & Seruus. ff. quod vi aut clam, quo cauetur, absente fœmina satis esse uiro eius aliquid denuntiari. id quod Accursius ibi in princi. assignat ci quod scribitur in l. 2. & l. martius, C. de procurat. scilicet maritum pro uxore posse agere sine mandato, tanquam scilicet is sit legitimus procurator. Vel id fit (inquit quia vxor id scire statim præsumitur, quod maritus scit arg. l. si legibus, C. de Episco. audi. de qua posteriori ratione satis multa diximus in Legibus nostris connubialibus, in l. 12. in principi. Et dicit Bart. id d. §. sed & Seruius, quem legit (nè tu erres) cum. § & si forte, ꝙ sufficit protestari aut denuntiare marito ad excusandum à dolo, non tamẽ in præiudicium uxoris, cui factum mariti præiudicare non debet; vt patet per totum tit. C. ne uxor pro marito.

2 § † Et autoritate illius text. scribit not. Iason in l. ultima. char. ult. versicu. decimoseptimo quæro, C. de iure emphy. ꝙ si emphyteuta fœminæ uelit fundum emphyteuticum alienare, satis est id marito denuntiare, eritq; perinde ac si ipsius uxori fuisset denuntiatum. & dicit ad hoc illum text. not. iuncta glo. declarando tamen, ut ibi per Bart. In quo tamen ipse Ias. palinodiam cecinit in l. nõ solum

solum. §. morte, col. x. vers. quærit Bar. ff. de operis no. nuntia. vbi illud taliſſime diſſerit, an ſufficiat denũtiare marito pro vxore. poſt Bart. ibi. & in d. §. ſed & Seruius, & Ang. in l. mora. in prin. col. iij. verſi. tertio quæro. ff. de vſur. quos omnes vide, nè hic te diutius teneam, & ſimiliter Felin. in c. cum Mar. Ferratienſis, col. xx. verſi. nona concluſio, extra de conſtit. Vt tamen non omittam, quod Ioã. Andr. in c. in generali, colum. vij. in paruis, verſic. ſed quæro, habeo, de reg. iur. in Mercu. tenet ſimpliciter ſufficere proteſtationem fieri marito pro vxore, per d. §. ſed & Seruius. & id quoque voluit Alb. in d. l. maritus, in fi. & in l. ſi rem. §. quolibet, paulo ante fin. ff. de euict. per d. l. maritus. & quia (inquit) vir & vxor ſunt una caro, l. ij. C. rer. amot. & l. vltima. §. vltimo. ff. de furt.

3 ¶ † Sed an è Diuerſo cum aliquid denuntiandum eſt, marito, ſatis ſit vxori pro marito denuntiare, qui eſt caſus noſtræ conſuetudinis. Et certe ſi illa ſecunda ratio Accurſij habet aliquid in hac re momenti, cum dicit, vxorem id ſtatim ſcire præſumi. quod maritus ſcit: ea multo plus ponderis hic habebit. Quis enim neſcit, mulieres loquaciores viris eſſe, nihilque non effutire ſolitas: vt omnium copioſiſſime docuimus in illis noſtris legibus connubialibus, in ea l. xij. verſi. quam uis ergo, & multis ſequen. Sed & ea ratione ceſſante, quod diſpoſitum eſt in viro, in d. §. ſed & Seruius, vt ſcilicet ſatis ſit viro denuntiare in cauſa vxoris, ea abſente, idem quoque diſpoſitum in fœmina debet cenſeri, vt ſcilicet ſufficiat abſente viro vxori eius denuntiare, per l. vltimam, & ibi late Bart. Bald. Angel. & alij præſertim Recentiores, qui afferunt concord. C. de indict. vidui. vti & faciunt in l. ſi priuſquam, col. pen. verſ. ſed aduerte. ff. de oper. no. nuntia. & in Auth. quas actiones col. vij. verſi. tertio principaliter. C. de ſacro. eccle.

4 ¶ † Sed hæc poſtrema ratio (alia enim ſimul excutietur) tum demum procedit, cum qualitas & ratio, ob quam in uno eſt aliquid ſtatutum, eſt in altero: q; ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio, l. curatorem. C. de interd. mat. & l. vltima, cum gl. vlt. C. de reſcind. vend. gl. in c. j. in uerbo, ſub excommunicatione, & ibi Doct. extra de loca. Bart. Bald. Ange. & alij in l. multum intereſt. ff. de uerbor. obligat. idem Bart. Bald. Ang. & Recentiores in d. l. vltima. C. de indict. uidu. & ibi concord. à Iaſ. Ceſſat autem in fœmina illa qualitas procuratoris, quæ eſt in uiro: qui (ut diximus) eſt legitimus uxoris procurator: quæ quidem qualitas eſt uera, aut certe præcipua & principalis rõ, quare quod denũciandum eſt uxori, poteſt ea abſente eius uiro denuntiari: nam ut dicit Bart. in d §. morte, col. vj. ver. circa quartum. & iterum col. pen. ver. quæro cui debet fieri, denuntiatio ſiue proteſtatio debet fieri parti principali, ſi reperiri poſſit: alias fieri poteſt procuratori, vel viro, vel etiam amicis, vt dicit in priori loco l. ſi dictum. §. vlt. ff. de euictio. & d. l. aut ſi aliter, §. & ſi forte.

5 ¶ † Sed quia Bar. loquitur etiam de amicis, in quorum, & quidem præcipuorum numero vxor collocanda eſt, ex illo verſu Prouerbij lib. iiij.

Omnis amor magnus, ſed aperto in coniuge maior.

Et late diximus in l. ſi vnquam, in præfa. nu. 12. ſed vt redeamus. Certe & alia quoque ratio eſt, cur nõ æque admittenda eſt denuntiatio facta vxori pro marito, ac marito pro vxore. quia mulier non ita poteſt intelligere, quod ſibi denuntiatum eſt, vt poſtea viro denuntiet, illumque certiorem faciat, ſicut vir facit: cuius quidem ob eam cauſam inter cæteras id minus eſt peculiare ac proprium, vt cauſas ac negotia forenſia & extranea curret atque adminiſtret, quæ ſunt mulieribus interdicta l. ij. ff. de reg. iur. & plene diximus in illis noſtris legibus connubialibus, l. x. proindeque & ipſe vir uxorem ſuam defendat, non vxor uirum, l. j. §. vlt. & l. ſeq. ff. de iniur. qua ratione innixus ipſe Accur. in d. l. §. ſed & Seruius, expreſſim tradit, non ſatis eſſe vxori denuntiare, quod uiro eſt denuntiandum: licet e diuerſo fieri poſſit, per illum tex. Et alias uidemus, quod diſpoſitum eſt in uno correlatiuorum, non habere locum in altero, quãdo eſt diuerſa ratio, ut præter Bald. in d. l. ultima. de indict. uidui. uoluerunt Bart. Angel. Floria. Nell. à S. Gemini. & alij Recentiores ibi, per d. l. ultimã. C. de reſcin. uend. & l. j. in fi. cum l. ſeq. ff. de iniur. nam & has quoque in id citat Iaſ. in d. l. ult. cum alijs multis, ut ibi uidere poteris.

6 ¶ † Ex quibus ſatis apparet, nõ perperam ſcripſiſſe Iaſ. Are. & poſt eum Guid. Pap. dec. Delph. cccc. xlv. an valeat citatio, in prin. & iterum cõſ. cxxj. in dubitanter, in v. dubio nõ valere citationem mariti in perſonam vxoris, vt contra eũ, tanquam contra contumacem poſſit procedi. Quod tamen intelligit ipſe Guido in dictis locis, niſi ea citatio fieret in perſonã vxoris, in domo habitationis viri, per quædam iura, quæ in id allegat præſertim ſi ei detur copia (exemplar, ſiue ẽt exemplum uult dicere) citationis, per gl. quã dicit not. in l. licet. C. de repud. Subditque, q in curia Parlamenti Delphinatus hic ſtylus obſeruatur, q quãdo citatio facta in domo habitationis, & in perſonam vxoris veriſimiliter præſumitur veniſſe ad notitiam uiri: ea citatio reputatur valida, & proceditur contra eum, tanquam contumacem, ubi maxime non agitur de magno præiudicio. Illum uide, & quæ ibi allegat. Senatus autem Pariſienſis, ut audio, non admiſit huiuſmodi citationes, niſi citatio affixa ſit domui. Ideo nec q hic dicitur in retractu, trahendum eſt ad alias citationes ſiue denuntiationes, l. ſi uero. §. de uiro. ff. ſol. mat. cum ſi.

7 ¶ † Illud autem ſciendum eſt, maritum cenſeri habere domicilium ea in domo, in qua uxor & familia ipſius habitat. l. j. §. domum, ibi, ubi larem matrimonio collocauerunt. ff. de libe agno. Ideoque ſufficit, eum citare ad eã domum habitationis uxoris, ut aperte uoluit Inno. in c. ſi aduerſarius, quod eſt ult. col. j. & ibi quoque Hoſt. & Io. And. extra de eo qui mit. in poſ. & idem Inno. in c. ex parte B. poſt prin. extra de for. compe. Bar. q intelligit ẽt, ſi tunc abſit ab ea domo, in d. l. j. §. permittitur, per tex. ibi, iuncta gl. in uerbo, manere. ff. de lib. agno. Matt. & poſt eum Card. Flo. in cl. j. col.

col. 3. in 2. q. de iud. Bene. Capra consi. 142. punctus, quidam Bartolomeus in 2. dubio. & Guid. Pap. in tract. præsump. colum. 9. versi. præsumitur clericus. & Alcia. in tract. eiusdem tit. reg. 1. præsump. 35. & facit. tex. in l. 2. C. vbi sena. vel clarissi. Nam vbi maritus abest ab vxore, præsumitur eum latitare, vt dicunt Inno. Host. & Io. And. in d. c. si aduersarius, & Angelus in l. propetandum. §. & si quidem, Paulo ante medium. C. de iud. & Barb. in cle. causam, char. antepen. de elect. vbi id dicit sing.

8 †Sed vide, an id procederet etiam si vir, & vxor seorsum habitarent, honorem tamen matrimonij inuicem habentes, ut nonnulli faciunt, præsertim principes viri, vti attestatur Iurisconsultus in l. cũ hic status, §. si mulier. ff. de donationib. inter virũ & vxorem, & facit. l. nihil. ff. rer. amot. (Et facit qđ scribit Bal. consi. 53. quædam domina Richabella. in 1. dubio. lib. 4.) Et ex his potes intelligere, an & hmõdi oblatio & citatio in causa retractus possit fieri ad eã domum, in qua vxor emptoris habitat.

A SON DOMICILE,

Ad ipsius domicilium. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio retractus an possit fieri ad domum emptoris, & nu. 2. cum multis seq.*

2 *Denuntiatio & citatio ad domum fieri potest, & non solum in ciuilibus, sed in criminalibus, & num 23. & 24.*

3 *Citatio ad domum in quibus casibus non sufficiat, & num. 4.*

4 *Excõicari quis non potest ex citatione ad domum.*

5 *Citatio ad examinationem testium ad perpetuam rei memoriam non potest fieri ad domum nisi periculum sit in mora.*

6 *Citatio ad domum an valeat in ijs quæ sunt magni præiudicij.*

7 *Citatio ad domum valet, quando citandus latitat.*

Latitare quis dicatur.

8 *Citatio ad domum debet fieri in scriptis. & ijs domi affixis, in loco patenti, nec schedula continuò amoueri debet. nu. 9. 10. & 11.*

12 *Citatio ad domũ hora, & tpe congruo fieri debet.*

13 *Atque alta uoce.*

14 *Requisitis amicis aut vicinis, qui tamen non sunt citandi nisi in certis casibus. nu. 15.*

Iniunctio verbũ latinum in significatione vulgari.

16 *Citatio non rectè facta an officiat si peruenit ad notitiam.*

Quomodo id probatur.

17 *Citationis vitium an tollatur per partis comparitionem, & num. 18.*

19 *Quid si non tenebatur comparere.*

Emptor non rectè citatus ad retractum an comparere teneatur.

20 *Oblatio retractus, & citatio in qua domo fieri possit, vtrum originis emptoris: an habitationis, & num. 21. cum seq.*

Domiciliũ originis potentius est quouis alio domicilio.

21 *Domicilium habitationis cæteris præfertur.*

22 *Subditus propriè dicitur ratione habitationis.*

25 *Citatio simpliciter ad domum facta, sine mentione habitationis, an valeat.*

26 *Citatio in quo domicilio fieri debet, cùm citandus plura domicilia habitat.*

Habitare in eo loco quis dicitur, in quo habitat maiori parte anni.

27 *Quid si certum sit in qua domo habitat tempore citationis.*

28 *Quid si æqualiter habitat in duabus domibus, & num 29.*

30 *Scholasticus citari potest in domo quam habitat in vniuersitate.*

31 *Citatio non potest fieri ad domum hospitij.*

32 *Quid autem si citandus non habet aliam habitationem.*

Et quid si decreuit ibi diutius habitare.

33 *Citatio fieri potest ad domum conductitiam aut precariam.*

Statutum puniens offendentem alium in domo sua, comprehendit alium in domo conducta.

34 *Vagabundus vbi, & quomodo citari possit.*

35 *Emptor bannitus in quo loco citari possit per consanguineum volentem retrahere.*

36 *Monachus vbi possit citari.*

37 *Citatio facta in domo beneficij in qua beneficiarius non habitat, an valeat.*

38 *Incarceratus qua in domo vel loco citari debeat, & possit.*

39 *Citatio domi facta, an necessario debeat peruenire ad notitiam citati, vt eum astringat. Et quid de citatione per edictum.*

40 *Præsumitur quis scire quod ad eius domum est denuntiatum. & nu. 41. & 42.*

41 *Iuramento citati ad domum an credatur, si dicat citationem ad eius notitiam non peruenisse.*

42 *Denuntiatio domi factam inducit præsumptam tantum scientiam, non veram, sicuti nec veram contumaciam.*

Appellandi tempus non currit à tempore denuntiationis factæ domi.

Contumax verus est, qui citatus ad domum, sciens se citatum non comparet.

43 *Oblatio an possit fieri ad domum emptoris etiam si ipse personaliter reperiri potuit. Quid de citatione siue denuntiatione, & nu. 44.*

44 *Et quid si consanguineus iuit ad domum emptoris, vt oblationem faceret, & eum reperit in itinere, nec ei oblationem facit, sed iter continuans uadit ad domum eius ibique, & oblationem facit an valeat.*

45 *Citatio ad domum eius, qui semel fuit citatus in faciem ualet.*

46 *Citatio ad domum sufficit, si aduersarius ante litis contestationem citatus fuit.*

47 *Citatio semper ad domum fieri potest, quando citatus, ante semel comparuit in iudicio.*

48 *Quid in causis extraordinarijs.*

49 *Citatio ad domum ut fieri possit, an citandus perquirendus sit in tota ciuitate, vel prouincia, & quomodo.*

50 Citan

50 *Citandus an conquiri prius debeat, si statutum dicat, quem posse citari in faciem vel ad domum, & num.* 56. & 57

51 *Statuta iuri consona, id ipsum confirmant.*

52 *A legibus antiquis non facile discedendum.*
Consilia maiorum nostrorum, & prudentiorum sunt sequenda.

53 *Leges antiquas an liceat immutare, & expediat*

54 *Statuta iuri communi consona, censentur ius commune.*

55 *Statuta loquentia in materia iuris, ab eodem interpretationem recipiunt.*
Statuti verba sunt impropríanda vt concordent cũ iure communi.

POTEST denuntiatio, atq; citatio fieri ad domum illius, cui aliquid est denuntiandum aut qui citandus est, l. scite debemus aliàs l. scire oportet. §. qui autem. ff. de excus. tuto. & l. aut qui aliter. § & si forte, & ibi gl. & Doct. ff. quod vi aut clã, & l. 1. §. permittitur. ff. de liber. agnos. & l. 4. §. Prætor ait, & ibi Bar. & alij. ff. de dam. infec. & l. vim passam. §. nupta priusquam. ff. de adul. & l. vt perfectius. §. sin autem. C. de ann. excepti. & c. causam, extra de dol. & contu. & c. si aduersarius, quod est vlt. de eo qui mit. in pos. & c. causam, versi. quòd si forsan, de ele. & voluit glo. in l. vltima. in glo. magna, in fi. ff. de resti. in inte. & Spec. tit. de cita. §. sequitur, versi. sed nunquid sufficit denuntiare Bart. in l. licet. C. de repud. Albe. loquens de peremptorio in l. 1. §. item cum edicto. ff. quæ sen. sine app. rescin. idem Alberi. loquens de denuntiatione, in l. mora, col. 4. num 16 ff. de vsur. & in c. præsumitur de regulis iur. lib. 6. nam is (ne erres) in fi. titu. ff. de reg. iur. commentaria edidit in quædam c. eiusdẽ tit. lib. 6. Bal. in c. Cumana, col. 4. versi. quædam est protestatio, extra de elect. vbi loquitur de protestatione, & in c. quoniam, in prin. col. ult. ver. quæro nunquid sufficiat, extra vt lit. nõ contesta. & Doct. vbique.

2 § † Idq; non solum in ciuilibus, sed & in criminalibus quoq;, vt voluit gl. in c. caueant, quod est 2. 3. q. 9. Cy. in l. si accusatoribus, post medium, versi. quæritur hic qualiter, & ibi quoq; Bal. col. 2. ver. in eadem gl. ibi, nõ inuentus. C. de accu. Spec. titu. de accusa. parte 3. §. 1. versi. sed nunquid sufficit si ad domũ. Alb. in l. 1. col. pe. ver, sed nũquid. C. de hæred. inst. & in d. l. vim passam, §. nupta. ff. de adult. per eum tex. Bar. in l. inter accusatorem, versi. sed quæro vbi debet citari. & ibi etiam Imo. ff. de publi. iud. Bal. in d. l. vt perfectius, col. 2. versi. attende etiam quia citatio, & ibi quoque Ang. col. 2. & idem Bald. in l. & post edictum, in princi. ff. de iud. Saly. in l. absentem, in 2. q. C. de accus. Angel. Aret. in tracta. malefi. in verbo, iudex commisit, qđ Caius & alij inquisiti citarentur col. 3. nu. 12. versi. quæro an sufficiat citari. Alex. qui hanc dicit esse communẽ opi. in l. 4. §. Prætor ait, col. 2. ff. de dam. infect. Alex. consi. 120. viso processu, in fi. lib. 7. & hoc de cõsuetudine obseruari dicunt Albe. Gand. in tract. malefi. titu. de citatione facienda. col. 2. nu. 4. versi. sed nunquid sufficit. & Alb. Ros. in tract. stat. in 4. parte. q. 51. sed nunquid ex citatione: qui tamen videntur sentire aliud esse de Iure communi, rationibus per eos allegatis, vti etiam facit Aug. Ari. in addi. Ang. Aret. vbi supra. Sed nos in Francia priorem partẽ sequimur, vti etiam olim sequebantur prisci Romani apud quos, ut tradit Plutarchus in vita Gracchorum, more maiorum, si quis capitali iudicio accusatus nõ veniebat ad se defendendum, eum domi ante ianuam consistens nomẽclator citabat.

3 § † In nonnullis tamen casibus non sufficit huiusmodi citatio ad domum, vt videre licet apud Inno. Bal. Panor. & cæteros in d. c. vlt. extra de eo qui mit. in pos. D. a Rota in addi. dec. 48. valet citatio ad domum, in nouis. Io. And. in d. c. præsumitur de reg. iur. lib. 6. in Merc. Bar. in l. si tamen. ff. de leg. 2. Ioan. Fab. in §. vlt. colum. vlt. versi. quid si non reperiatur, Inst. de pę. teme. litig. Bal. in d. l. vt perfectius, C. de anna. exc. Ant. & Imo. in dicta cle. causam, de elec. Pau. Cas. in d. l. 4. §. Prætor ait. ff. de dam. infe. Soz. in tract. fal. reg. 2. incip. absens regulariter, & iterum regulariter, 54. citandus personaliter.

4 § † Ex quibus duos tantum, qui quotidie occurrunt numerabo: primus est, q ex huiusmodi citatione quis potest excommunicari tanquam contumax, sed debet personaliter apræhendi. Inno. in d. c. vltimo colum. 1. & ibi etiam Collect. post. prin. & Panor. col. vlt. de eo qui mit. in posses. per c. sacro, extra de sen. excom. Vincen. in c. ad reprimendum, in fi. de offi. ordi. Bal. in d. l. vt perfectius, col. 2. versicu. in glo. super verbo, domicilium. & in l. 1 actionibus, in antiqua lectu. in fi. ff. de in litem iur. Ioan. Fab. in d. §. vltimo, vbi supra, Institu. de pen. teme litig. D. à Rota decis. 271. si de mandato, in nouis, & deci. 367. si committatur, col. 2. etiam in nouis. Pau. Cast. in d. §. Prætor ait, colum. 1. Rom. consi. 482. in casu præmisso, col. 2. versi. quod ad secundum. Fel. qui id dicit sing. in cap. cum sit Romana col. 5. versi. & vt circa, de app. vbi declarat quomodo id sit intelligendum. Quanquàm glo. a paucis annotata aperte sentit contrarium in cap. caueant. 3. q. 9. Sed Card. Alex. ibi eam reprobat, & priorem sententiam sequitur.

5 § † Secundus casus, cum quis citatur ad examinationem testium ad perpetuã memoriam. nam nec isto casu sufficere citare ad domum, nisi periculum esset in mora. Inno. in cap. significauit, ad fi. de testi. Ioan. And. qui tamen distinquit, in d. c. præsumitur, Cy. in Auth. sed & si quis, versi. quęro modo, & ibi quoque Ioan. Fab. qui id declarat. Bal. & Saly. C. de testib. per tex. in §. & hæc omnia, in verbo, admonitum, & iterum ibi, propter eius proteruitatem & audaciam, in Authen. eodem titu. Bar. & Alber, post Dyn. in d. §. Prætor ait, ille, colu. 2. versi. Dyn. idue it hic colum. 1. post prin. vbi etiã distingunt, sed aliter. Alber. in d. l. vt perfectus, C. de anna. excep. & in l. de pupillo. §. si quis forte, in fi. ff. de oper. no. nun. Bald. in addi. Spec. dict. titu. de cita. §. sequitur. versi. sed nunquid sufficit. & in sua

Marga.

Marg.in verbo,citatio.col.2.vers.citatio non suffi cit. Ant.& Imo.in d.clem.causam.idem Ant.in c. vlt.extra qui mat.accu.poss.Flor.in l.Aquilia.§.1. col.2.ff.ad leg.Aquil.Mathes.notab.133.nota qd citatio.Firm.in tract.de Episc.in 3 parte, lib.1.co lum 4. vers.nec quando examinatio. Alex.consil. 204.super themate,& dubijs ad fin.lib.2. Matth. Afflict.in constit. Siciliæ, incip. probationum incursibus,col.3 in 3.notab [& in c.vlt.col.6.num. 80 tit.de capi. qui cur.vend.]

6 ¶ † Nec defuerunt, qui tenuerunt generaliter, hanc citationem non adstringere citatum in omnibus,quæ sunt magni præiudicij,sed tantum in his,quæ sunt leuioris cuiuspiam præiudicij. Id enim voluit Petr. Anch.in cle.j.in vlt.nota.de iud. per id quod scribit Innoc.in d.c.vl.de eo qui mit. in posses. & voluit etiam Mathe.d.notab.133. & Aug.Ari. qui id valdè commendat in d.l.4 §.prætor ait.ff.de no.ope.nunc. & in addit. Ang. Arc.in tract.malefi.vbi supra. Quin etiam fuerūt,qui generaliter, negauerunt citationem fieri posse ad domum,nisi in casibus in iure expressis. Nam & id voluit Inno.in d.ca.significauit, ad fi.extra de testib.& Card.Flo.qui id dicit not.consi.13. dominus Cato.& Philip.Deci.consil.460.viso puncto, col.vlt.versic.& vlterius. Sed vt supra diximus de cautis criminalibus, ita & in omnibus in Gallia seruamus, vt valeat huiusmodi citatio ritè facta, secundùm ea,quæ statim postea subijciemus.

7 ¶ †Illos autem casus,in quibus de iure talis citatio non sufficit, intelliges, nisi citandus latitet, vt per Innoc.& alios in d.ca.vlt.de eo qui mitt.in poss. Dyn.Bart.Pau.Cast.& alios in d.§.prætor ait. Io.And.in d.c.præsumitur. Bal.i d.l.vt perfectius, col.2 & in d.c.significauit.col.2.ver.quæro an isti fundatores,extra de testib.Imo.in d.clem.causam. col.11. vers.vult ergo gl.Mathes.in d.notab.133. in fi.Et ad id bene facit tex.in c.j.extra qui mat.ac cu.poss.& in c.quoniam.§.j.& seq.extra vt lit.nō contest.& in c.perlatum.qui fil.sunt leg. Quis autem latitare dicatur, videbis in l.Fulcinius.§.quid sit autem latitare. ff.quibus ex cau.in poss.eat.& in l.eum qui. ff.de priuil.cred. & per gl.in l.satisque. ff.de in ius voc.Innoc.Io.And. & Barb.in ca. consultationibus.extra de offic.deleg. Spec.tit.de pri.& secun.decreto.§.nunc dicamus, versic.illud autem,Bal.in Auth. & qui iurat. col.antep.versic. modo ego quæro. C.de bon.aut.iudi.poss.& Phil. Deci in l.nō videtur defendere,in princ.ff.de reg. iur. & Matth. Affli.in constit. Siciliæ,incip.si quis post litem. col.3.in 3.notab.

8 ¶†Cum autem fit hæc citatio,siue denunciatio ad domum,multa requiruntur: Primum,vt ea fiat in scriptis,ac per literas ad domum affixas.Innoc. Io.And.& alij.in d.c.vlt. de eo qui mit.in possess. Bal.& Ange.in d.l.vt perfectius,vbi etiā est bonus tex. Alb.in d.l.4 §.prætor.col.j.vers. est etiam notandum.ff.de dam.infe.Bal.in l.consentaneum,colum.j.& iterum vlt. & ibi quoque Saly.col.j.in 2. notab.per illum tex.in verbo,literis. C.quō,& qn iud.& in l.si finita.§.non autem.col.2. ff.de dam. infe.& in Auth.hodie,col.j.C.de appell.& in d.c. Cumana,vbi supra in prin.de elect. & in sua Marga.in verbo,citatio, col.pen.versi.citatio,quando fit ad domum. Ang.in §.omnem.col.antep. versi. ex hoc casu patet,in Auth.de litig. vbi expressissimè omnium illud dicit de affixione schedulæ citationis.Firm.in tract.de Episc.in 3.parte,lib.j.versic.concluditur ergo valere. Alex.in addit.Bart.in l.2.C de collat. fund.fisca. lib.11.Barb.in cle.causam,col.19.in paruis, versi.vnde poterit.de elect. Gui.Pap.sing.419.si quis mādetur, in prin. Card. Alex.in c.j.col.2.tit.de mil.vas.qui contum.est & Ias in §.quadrupli.col.4.vers.illud autem diligentissimè.Instit.de act.Et est etiam bonus tex.in l.4. §.toties.ff.de dam.infe.cum dicitur,libellū,ad ipsas ædes proponere, & ibi gl.in verbo,libellum,& ibi id expressim not.Bal.in fi.Et facit,quod scribit Sal.in l.vlt.in fi.C.de neg.gest. & tex.in l.item veniunt.§.præter hæc, ibi, aut denunciatum esset ei literis.ff.de pet.hæred.Et hoc videntur intelligere nonnulli,cum nemo domi reperitur, & inter cæteros Inno.in d.c.vl.& Guid.Pap.d.sing 419. Sed nos ita vtimur, vt semper necesse sit schedulam citatoriam appendi ædibus.

9 ¶†Secūdum , vt huiusmodi schedula citationis ponatur in loco patenti,non in angulo,aut sub ostio,vt tradit Bald.in l.sed & si pupillus. §.de quo palam,per illum tex.in verbis, non in loco remoto,sed euidenti.ff.de instito.act.in lect.antiq. Ange.in d.§.omnem,vbi nuper designauimus,in Authen.de litig.vbi nuncupatim dicit,ꝙ ea schedula infigēda est ipsi ostio, siue valuis domus : quod & nos in Gallia obseruamus. Catald.in tract.synd.c. 125.incip.adde,ꝙ si schedula, Fel.in cap.ex parte Decani,col.4.nu.11.post med.vers. facit quod notat,extra de rescrip.Hippol Marsi.in repet.rub.de fideius.nu.177.& consi.122. clementissimi,col.2. ver.& faciunt dicta. Et id voluerunt,qui dicunt hanc citationem publicè fieri debere, inter quos est Archid.in c.j col.6.in verbo, infra mensem,de elect.lib.6.

10 ¶ † Tertium requiritur,vt ea schedula citatoria nō confestim amoueatur, sed illic dimittatur, vt possit peruenire ad notitiam citati: aliàs nō valet citatio.Bald.in d.l.sed & si pupillus.§.proinde si dominus,arg.illius tex. ff.de instit.act.Panor.in d.c.vlt.in 3.notab.extra de eo qui mit.in poss. per tex.ibi qui dicit,eā publicè fieri debere, quod benè facit ad præcedentem ver.atq; etiam per c.vlt. de elect.lib.6.ipsi Catal.Fel. & Hipp.Marsi.in locis allegatis in d.præcedenti ver. Nam & alias appositum nō censetur, quod continuò remouetur, vt latè diximus, & probauimus in repetit. l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos, num.167.hæc autem,& multis seq.

11 ¶ † Nec tamen necesse est, vt nuntius referat quanto tempore ea schedula māserit, vt dicit Bar. in extrauag.ad reprimendum,in verbo publicè,& Matth. Affli.in constit.Siciliæ,incip. citationis literæ,col.4.in 5.notab.ver. sed an dicta citatio.Nā vt id certo referre posset,necesse esset, vt is longo tempore dies, noctesq; continuo ante ianuam citati maneret: quod admodum difficile, ac durum esset.

& dicit not. glo. in d. l. j. de feri. & Fely. in ca. ex tenore, col. 3. nu. 7. vers. regula nõ præstat, extra de rescrip. & in c. illud, col. 4. nu. 14. versic. quarta declaratio, extra de præscri. vbi & ad id alia quędam allegat, & in c. gratum, col. 2. vers. 2. not, & limita, de offic. deleg. vbi id dicit diligenter not. Caro. Rui. d. consi. 61. vbi supra, lib. 5. & consi. 117. in lite. col. 3. nu. 5. eo. lib. 5. Philip. Dec. in ca. cũ causa, col. 1. in 3. notab. in fi. extra eod. tit. & consi. 187. cuius superscriptio incipit, contra tertium, col. 3. vers. non obstat, ꝙ citatio. & cons. 449. visis duobus consilijs, col. 2. nu. 8. vers. præterea dato ꝙ in citatione, Matthæ. Affiic. dec. Neap. 2. serenissimus, col. 2. vers. nec obstat, ꝙ non fuit. Ioa. Franc. Bald. in tracta. præscrip. in 3. parte. 6. & vlt. partis princip. nu. 48. Ioan. Lupus in repe. c. per vestras, char. totius tit. 66. col. 1. vers. & ratio huius, extra de dona. inter vir. & vxor. Franc. Ripa. in c. 1. char. pen. nu. 90. in fi. extra de iudic. & Ferro. in consuetu. Burdig. hoc titu. de retractu. §. 15. in fi. Et facit, quod scribit Innoc. in d. c. cum causa, in princ. & ibi Panor. extra de offic. deleg. & Bal. in Authen. si oẽs, col. 2. vers. deinde no, ꝙ tex. C. si min. ab hęredit. se absti. & Ias. in l. vlt. in princ, col. 3. nu 6. penè in fi. vers. ista limitatio. ff. de eo per quẽ fact. erit.

19 ¶ † Quod tñ intellige de tali vitio, ob quod citatus non arctabatur, siue adstringebatur ad cõparendũ, vt in casu in d. l. j. de feri. vbi citatus ad tẽpus feriarũ, non tenebatur cõparere, & ideo cõparendo purgat vitiũ, ea rõne, quod citatio nõ fit, nisi vt citatus cõpareat: ideo si cõpareat, cessat effectus citationis, quantũ ad id. Et secundũ eã rõnẽ, quã oẽs ei, quod diximus, assignant, debemus id dictũ intelligere, & ad limites eius restringere: nam limitata causa limitatũ producit effectũ, l. in agris. ff. de acquirend. rer. domi. cũ simi. Quid enim (ut loquamur in casu nostræ cõsuetudinis) si nuntius, qui citare poterat, citauit emptorẽ respõsurũ petitionibus consanguinei generaliter? certe hæc citatio in materia retractus non valet, cum debeat esse specialis in causa retractus, & super refusatione pecuniæ, vt cauet̃ supra eo. ti. §. 8. ideoq; ea non interrũpit præscriptionẽ anni, qui dat̃ cõsanguineis ad retrahendũ, vt diximus in eodẽ. §. 8. in gl. 2. nu. 3. quod tñ intellige, & sequen. Vel ẽt quid si ea citatio fit specialiter, sed anno illo iam transacto, intra quẽ fieri debuit, alias consanguineus cadit retractu, vt ẽt ibi dr̃. Tñ vtroq; casu debet cõparere emptor citatus, alias vt cõtumax cõdemnabit̃ & mulctabit̃, l. 1. ff. si quis ius di. nõ obtẽp. & l. si quis ex aliena. ff. de iud. & ca. veniens, & ibi gl. in verbo, pp cõtumaciã, in princ. q̃ adducit cõcord. extra de accus. & voluit ẽt Inno. qui & alia iura citat, in ca. 2. col. pen. vers. si aũt nihil turpe, extra de dilat. Quis ergo dicet, ꝙ cõparendo purgauit ea citationis vitia, vt scilicet in primo casu interrupta sit pręscriptio, & secundo casu admitti debeat consanguineus, q̃uis nõ sit intra annũ, ob id ꝙ emptor cõparuit, vt cõparare debuit?

20 ¶ † Sed hic de alijs multis, præter ea quæ iam tractata sunt circa huiusmodi citationem, quæ fit ad domum, vt ad eam redeamus, tractandum ducimus. Primo igitur quęro, in qua domo, quoue domicilio possit hæc citatio fieri, originisne illius cui citatur, an habitationis ipsius. Et vr̃ originis, l. libertus. §. pręscriptio. ff. ad municipa. gl. in l. ciues. C. de incolis, lib. x. & in l. 1. C. de municip. & orig. eo. li. magĩs. n. debet attendi causa naturalis, q̃ accidentalis, l. qui habet, in princi. & ibi Barto. ff. de tutel. cũ sim à me adductis infra eo. tit. §. 30. in gl. j. nu. 26. secunda rõ. Ex quo etiã dicit Ang. cons. 440. magister Iacobus, col. j. ꝙ domicilium originis potentius est quouis alio domicilio.

21 ¶ † Contrariũ tñ est verius nã cũ simpliciter fit mentio de domicilio, intelligitur habitationis, gl. in c. statutũ. §. cũ uero, in uerbo, vnam diætam, & ibi Pet. Anch. Domi. qui eã dicit sing. & Philip. Franc. qui dicit not. de rescript. lib. 6. Bal. in l. vlt. col. 12. vers. sed hic quærit̃. C. de edic. Diui Adri. tol. & in l. de quibus, col. 8. versi. quinto quæritur. ff. de legibus. & consi. 31. statuto ciuitatis, circa mediũ, li. 3. Anto. qui eam gl. dicit sing. consi. 21. viso puncto & quæsito, ad fin. idem Ant. Imo. & alij in c. vlt. & ibi præcipue Fel. col. 11. nu. 48. ver. circa forum domicilij, de fo. compet. Alex. in l. cũ quędam, col. 2. ff. de iurisdi. omn. iud. vbi dicit eã glo. signanter not. & in addi. Bar. in l. assumptio. §. 1. ff. ad municip. & cõsi. 16. viso titulo quęstionis, col. vlt. lib. 1. vbi eam dicit valde not. & cons. 101. ex inspectione dictorum statutorũ, col. 2. vers. cõprobatur, lib. 3. Sozi. in d. l. cũ quædam, col. 2. vers. notabis tñ ff. de iurisdic. om. iudi. & consi. 79. si essemus in terminis, col. 3. versi. 1. principale, lib. 4. Fel. in c. j. in fi. de sponsa. Iason in l. 1. col. 5. versic. circa hãc conclusionẽ, C. de Sum. Trini. in lec. Padua. Philip. Dec. in l. si eadem, in secundo not. ff. de offic. asses. Steph. Betrand. cons. 109. etiam si uerum, post princip. lib. 1. & Matthæ. Afflict. deci. Neapo. 384. non ponam, nu. 7.

22 ¶ † Et facit gl. quam vbiq; Doct. dicunt singu. in cle. 1. in uerbo, subditos, in fin. de fo. compet. ꝙ quis dicitur ꝓprie subditus ratione habitationis. quam sequitur Imo. ibi, qui in id multa allegat. & Bald. in l. omnes. §. si non apparitor. C. de Epis. & cler. Petr. Anch. in c. Romana. §. contrahentes, de for. compe. lib. 6. Panor. qui eam glo. dicit notab. in c. j. in fi. & ibi quoq; Fely. extra eod. titu. Paul. Cast. consi. 44. videtur dicendum dictum compromissum, col. vlt. lib. 1. Alex. in l. Assumptio. §. 1. in addit. Bar. ff. ad municip. vbi eam quoq; dicit not. & in d. l. cũ quædam, vbi eam dicit elegantem, & ibi etiam Sozi. sequitur. & Corn. consi. 323. animaduertens. col. 2. lib. 4. Barb. in proœmio cle. §. hęc sane, col. 4. vers. quis autem proprie. Soz. in d. consi. 79. Felyn. quem tamen uideas super ea glo. in d. c. vlt. vbi supra, de fo. compe. & in d. c. 1. in fi. de sponsa. Ex quo Pet. Ancha. consi. 438. ista sententia, pulchrè dicit, eum proprie dici Genuensem qui ibi habitat, per l. prouinciales. ff. de uerb. signi. Et id sequitur, & dicit not. Philip. Deci. consi. 352. uiso puncto, colum. 1. Imo. & quod plus est, iura ẽt exorbitantia, loquentia de domicilio originis, & habẽt locũ & in domicilio habitationis: ut voluit gl. notab. in c. ꝑsenti, uer. sane, in

verbo, originis, & ibi Domi. & Philip. Frāc. qui id trahunt ad represalias, quas vocant, de præb. lib. 6.

23 ¶ † Et in specie huius quæstionis, ꝙ videlicet citatio debet fieri domum habitationis, est text. expressus, in l. 4. §. Prætor ait, ibi, domū in qua degit, & rursum ibi, habitationem habeat. & ibi no. Albe. ff. de dam. infec. & in l. j. §. domū, ibi, hospitiū si in ciuitate maneat, & quæ sequuntur. & ibi Bar. ff. de lib. agno. & in d. cle. causam, vers. ꝙ si forsan, in illis verbis, in domo, quam ipse appellatus habitare cōmuniter consueuit, de elect. Et voluit glo. in d. cle. 1. in verbo domum, & ibi Imo. col. 9. vers. gl. habitare, de fo. compet. Spec. ti. de accusatione. §. qualiter nu. 12. paulo post princip. versic. sed nunquid sufficit citatio. & rursus tit. de appellatione, parte 2. §. qualiter aūt nu. 9. vers. cautus ēt fit. Ioan. And. in d. c. vlt. col. pen. de eo qui mit. in pos. Cōpostel. in c. nonnulli, de rescript. Alberi. in quarta parte statutorū, q. 51. sed nūquid ex citatione. Bal. in d. l. vt pfectius, col. 2. C. de anna. except. & in l. ab eo, col. 3. ver. ibi requisiuit. C. quom. & quan. iud. & Raph. Co. consi. 146. Simon Helias, in 1. dubio. Rom. consi. 454. in re præsenti, col. 2.

24 ¶ † Et id quidem omnino verum est, & est cōmunis omnium opinio, & est optima rō: quā etiā adduci Raph. Co. vbi supra, quia ideo fit citatio ad domū, cū persona non reperitur, vt familia citati ei citationē renuntiet. Nam illa, quæ in cōtrariū adducta sunt ī princ. huius quęst. loquunt̄ & intelligunt̄ procedere, quoad munera personalia, iniūcta scilicet personæ rōne suæ originis: non autem quātū ad alia, q̄ accidentaliter, vt nostri loquunt̄, contingunt; in quibus potius inspicitur, qđ accidētale est, q̄ quod originale, vt pulchre scienter scribit Bal. in d. l. j. C. de municip. & orig. li. 10. & Ias. in d. l. j. vbi supra citauimus. C. de Sum. Trini.

25 ¶ † Hinc aūt fit, vt si nuntius referat se citasse reū, aut aliqđ ei denūtiasse ad domū simpliciter, sine illa adiectione, in qua habitat, siue habitare cōsueuit, non valet ea citatio, tanq̄ incerta atq; indiscreta, ēt si dicat illū nō reperisse: vt expressim voluit Bar. in d. l. 4. §. prętor ait. col. 2. ver. sed quid debet nūtius referre, & Alex. consi. 2. cōsideratis his de quibus, col. 3. vers. alia rōne posset, lib. 3. vbi tñ dicit, id nō oīno ponere pro cōstanti, tanquā scilicet de ea re subdubitare videatur. Sed tu sup hoc oino vide Ro eundē Alex. & Frā. Arc. in l. hæres institutus. ff. de acquir. hære. & quę in simili diximus supra. §. præcedenti, gl. 6. q̄ est in verbo, *deux recors*, nu. 24. quod tñ intellige, & duobus seq.

26 ¶ † Ex iis autem, quæ diximus, satis patet, ꝙ si citandus habet multa domicilia, in quibus habitet, nunc hic, nunc, illic, inspiciendū est illud, qđ frequētius habitare consueuit, de quo pręter tex. in d. cle. causam, & ibi glo. in uerbo, communiter. Ioan. And. & alios vide & Bar. & Bald. in l. ꝙ si dubitet. ff. de acqui. hęre. & Bar. in l. cum de lanionis §. Sabinus. ff. de fund. instru. Bal. in c. dilectus, le 2. col. 2. vers. quæro an si quis habet, & ibi Car. Flor. extra de rescrip. & ipsum Bald. consi. 234. decretū magnifici, col. 2. lib. 1. & ipsum Card. in c. ex parte B. de foro compet. & in cle. 1. in 25. q. eod. titu. Ant. in d. c. causam, de do. & contu. Ioan. Ferra. in tit. forma respon. rei cōuēti, in verbo, in termino, col. 3. ver. sed ponē in casibus. Firmia. in tractatu de Episcopo, in tertia parte, lib. j. col. 3. Lanfran. Oria. in repe. c. qm̄ contra falsam, in materia citationum. q. 4. Alex. dicto consi. 2. col. 3. ver. alia rōne, lib. 3. Philip. Franc. in c. statutum. § cum vero, col. pe. ver. quid aūt si reus, de rescrip. lib. 6. Caro. Rui. consi. 58. visis, col. 4. nu. 8. lib. 3: Nam & quis in eo loco habitare dr̄, in quo habitat maiori parte anni, licet tunc pręsens nō sit, glo. in d. l. j. in verbo, maneat, & ibi Bart. col. 2. ff. de lib. agno. Bal. in l. si quis ad declinandā, col. pen. ver. nunc breuiter C. de Epis. & cle. Pau. Cast. in l. 2. col. 1. C. de iurisdi. om. iud. vbi plus dicit, illū censeri in eo loco assidue habitare, & Matth. Afflic. deci. Neap. 384. non ponā; nu. 11. Et facit ad supra dicta ꝙ voluerunt glo & Inno. in c. omnes, de maio. & obed. & Bar in l. assumptio. §. iuris prudētib. ff. ad municip.

27 ¶ † Sed hoc intelligunt multi, cum ignoratur, vbi tunc cum fit citatio, habitet: nā si id certū sit, debet citatio fieri in ea domo, in qua eo tempore habitat, cum citatur; etiamsi ęquali aut maiori parte anni alibi consueuerit habitare. Id enim voluit Bart. in d. l. 4 §. Prętor, col. j. versi. sed quid si maior & ibi quoq; Ang. circa mediū, Pau. Cast. qui id dicit procedere, etiamsi necdum ibi habitasset tres dies, col. 2. uers. item inquantum, ff. de dam. infec. Nam & tēpus citationis in hoc inspiciendū est, scdm Spec. tit. de competē. iudi. aditi. §. 1. vers. sed nunquid sufficit eum citare. & tit. de citat. §. sequitur, versi. sed nunquid sufficit denuntiare. Bonifac. Vitel. in tract. malefi. tit. forma citatio. accusa. col. j. vers. sed qualiter debet fieri citatio. Bald. in l. vlt. ante finem, in 1. lectu. ff. de in integ. resti. Pau. Eleaz. Ant. & Imo. in dicta cle. causam, & ipse Imo. consi. 105. in causa quę vertitur, col. 1. Rom. dicto consi. 454. col. 2. Card. Flor. cōsi. 113. Do. Cato, in fi. Rapha. Co. d. consi. 146. col. j. Corn. consi. 57. in causa vertente inter Priorem, col. 4. vers. aduerte etiam lib. 3. & consi. 52. in hac consultatione, col. 2. & iterum vltima, lib. 4. Frā. Arc. sub obscure, in d. l. hæres institutus, tum col. 2. tum 3. ff. de acquir. hæred. & Philip. Dec. consi. 460. uiso puncto, col. vltima & est optimus tex. in d. l. 4. §. Prętor ait, in illis verbis, domum in qua degit.

28 ¶ † Quanq̄ sunt, qui simpliciter tenent, ꝙ si quis æqualiter habitet in duabus domibus, poterit citari in alterutra earū. Id enim uoluit glo. in d. cle, causam, uersi. quod si forsan. in verbo, cōmuniter, & ibi Ioan. And. & Card. Floren. in 4. q. de elec. Bar. in d. l. ꝙ si dubitet, ff. de aquir. hæredita. Bal. in c. j. col. 4. uers. si statutū dicit, titu. de milit. uas. qui con. est. Firmia. in tracta. de Episcopo, in tertia parte lib. j. col. 3. uers. posset autem dubitari. Et hoc uidetur probare tex. in l. Labeo, & melius in d. l. assumptio. §. iurisprudentibus, & in l. eius q̄ manumisit, §. Celsus, ff. ad municipa. Et bene facit quod tradit Hostiēsis in Summa, tit. de for. cōpe. §. quib. ex caus. qui est secundus, col. j. uersi. & nedū in uno. A quib. nō longe dissidet quod scribit Raph. Fulgo. consi. 76. factum super quo, col. 2. ꝙ quis

quis potest citari ad eam domū, in qua solet habitare, etiamsi tunc nō habitat, cū citat'. Sed has cōtrarias opiniones concordare nititur Alexand. in d.l.4.§. Prætor ait, col.3.vers. ex pdictis infert.& ante eū Ang.&Pau.Cast.ibi,& Pan.ī d.c.cām col. 3.extra de do.& cōtu.vt apud eos videre poteris.

29 ¶ † Nec omiserim, quod scribit Ange. Are.in §.vlt.col.3.vers.quid si habet plures, Institu.de pęna teme.litigan.ꝙ si quis habet duas domos diuersis tēporibus, potest citari vel in ea, in qua sæpius habitat, vel in ea quā tēpore citationis habitat. At Bald. fuit in opinio. prorsus omnibus contraria, nempe, ꝙ si quis habitat duas domos diuersis tēporibus, vt supra, poterit etiam in ea citari, in qua non frequentius habitat. Ita enim respondit cons. 234. decretum magnifici, col.2.lib.1. Et idem voluit Alber. post Guido.Suz. in d.l.4.§. Prætor ait, col.1.nu.5.ff.de dam.infe. Quod posset procedere si tunc habitaret in ea domo, in qua non tā frequēter habitat, secundū illā Ang.Are.sniam. Sed Bald.vr aliter intelligere. Cæterum Corne.(ne id quoq; prætermittam) d.consi.52.col.vlt.lib.4. dicit solitam habitationem in hoc casu eam dici, q̄ solita est habitari tēpore citationis, scilicet eo anno, & alijs proximis. Nā si fuit solita habitatio, iā sunt multi anni, quæ desijt solita esse hoc anno, & alijs proximis, non valeret citatio ibi facta id est, illa qualitas solitę habitationis cōsiderat' respectu anni citationis, & aliorū proximorū, nō etiā remotiorū, & ad hoc allegat multa, q̄ tu videre poteris.

30 ¶ † Sed sup hoc illud dubitari potest, an quis citari potest in ea domo, quā nunc habitat, & habitauit diutius, in qua tñ domiciliū non cōstituit verbi gratia: scholasticus in loco studij non censetur constituisse domiciliū, nisi per decennalē habitationē, l.2.C.de inco.lib.10. vtrū igitur poterit citari in ea domo, quā in loco scholarū habitat studij gratia? Dic ꝙ sic, vt uoluit Zenzel.in d.cle.causam, & ibi Imo.col.4.vers.respōdet ad materiā, de elect.& Host.in d.cap.vlt.extra de eo qui mitt.in pos. Et bene facit tex.in l.lex Cornelia.§. ergo puto. ff.de iniur. & q̄ scribit Host.in ca. ꝙ clericis, in verbo, Parisius commorantes, extra de for.cōp.

31 ¶ † Vtrū autē quis citari possit ad domū hospitij, siue diuersorij? Dic ꝙ non, quia ibi habitare nō censetur, l.1.§.habitare. ff.de his qui deiec. vbi Bar.Albe.Bal.& Flor.ex hoc nūcupatim no.citationē ibi fieri non posse.& allegat præterea ipse Bal.not.à Iac. in d.l.4.§.prætor ait.ff.de dam.infe. & not.quoq; in d.c.le.cām, in verbo, cōmuniter, de elec.& idem etiā uoluit ipse Bal.qui & id dicit voluisse Vber.Crem.in l.ea quæ, in fi. C.quom.& quan.iud.vbi & ad hoc quoq; allegat l.j.§.domū. ff.de iniur.& idē quoq; Bal. in d.§.vlt.col.2. versi. & est tertia domus, extra de eo qui mit. in pos. Sed & idē voluit ipse Bar. in d.l.1.§. permittitur, paulo post mediū, ff.de lib.agn. Ang.in l.j.§.vlt.in prin.per eum tex.ff.fur.aduer.nau.& Alex.in d.§. Prætor ait, col.2.& Barb.in repe.rub.de reb. eccl. nō alie.col.6.in fi.septimæ limit. & in d.cle.cām, col.39. versi.qd aūt dicat', & Phil.Dec.in l.nemo de domo.n.3.ff.de reg.iur.dū alleg.Bal.ī d.l.ea q̄.

32 ¶ † Sed hoc tamē duobus modis intellige: Primò quidē, vt id nō procedat, si is, qui citari debet, nō habet aliquā habitationē propriā: tunc enim posset citari in eo hospicio, in quo frequentius cōuersari cōsueuit, vt uoluit Bar.in eo ipso §.Prætor ait.col.2.vers.quid si nō habet, p l.2.& ibi no. C.vbi de crimi.agi opor.& no.per Inno.in c.quia pp, in uerbo, illud autem penitus, extra de elect.

Scdò etiā mō intellige procedere, nisi quis decreuisset in hospitio diutius habitare: nā quādiu illic habitabit, vr & illic posse citari, p d.l.lex Cornelia.§.domū.& ibi Bart.& iterū d§.; ego puto.ff. de iniur. Et hoc satis vr uoluisse Floria.in d.§. habitare, dū loquitur de eo, qui cōduxisset hospitiū ad non modicū tēpus, per l.lex Cornelia.§.domū.

33 ¶ † Ex quibus omnibus supra dictis satis intelligis denuntiationem siue citationē fieri posse ad domū habitationis citati, etiamsi non sit eius propria, sed cōductitia, aut precaria, aut alia id genus, qd apertè declarat tex.in d.l.4.§.Prætor ait, versi. sed domū, & ibi Bal.& alij.not.ff.de dam.infe. & voluit etiā gl.in d.cle.causam.§.quod si forsan, in verbo, habitare, & ibi Car.Flo.in cle.j. in j.not.& Imo.tum col.4.vers.quid si non habet, tum col.9. vers.glo.habitare, de elec.Inn.d.c.vlt.ad fin.de eo qui mit.in pos.Bal.cōs.242.quia ueritas, col.j.li.j. per l.hæres absens.§ at si quis, & §.at si quo. ff.de iud.& Card.Flo.in cle.j.in 10.not.de fo.comp. Et facit ēt tex.in d.l.lex Cornelia.§.domū.ff.de iniu. & in d.l.1.§ habitare. ff.de his qui deiec. & in l.q̄ domùm, ver.appellamus, & ibi Albe.ff.ad leg.Iul. de adul.(Et qd scribit Bar.in rub.ff.de noui oper. nuntia.nu.5.vers.sed circa vnū ꝙ statutū puniens eū qui offendit aliū in domo sua, habet locū in offendente aliū in domo conducta: quod dictū pro eleganti sequit' Barb.in c.2.col.2.nu.10.de cōtue.

34 ¶ † Sed quid de vagabundo, aut alio qui non habet propriam, aut conductitiam habitationem? (Is enim nullū domicilium habere cēsetur. Nam, vt scribit Martialis li.7.epigr.72. Quisquis vbiq; habitat. Maximè nusquam habitat.) Qua in domo, quove alio in loco citari debet, & potest? uide glo.Cyn.Bart.Bald Salv.& Ange. in l.1.C. ubi de crimi.agi opor.gl.in d.l.4.§.Prætor ait, in uerbo, habitationem, & ibi Bart.col.2. versi. quid si non habet.& Alber.col 1.vers.est etiam ualde. Innoc. in d.c.ult.ad finem, & ibi quoque Hostien. de eo qui mittitur in possess.& in c.quia propter, col.5. in uerbo, illud autē penitus, extra de elect. Spec. & Io.And. in additio.illius in tit.de cōpeten.iud. adi.§.1.nu.30. vers. sed quid si debitor uagatur, qui quidem vers.est sub 40.casu.& eūdem Spec. tit.de accusat.parte 3.vers.si autē sit vagabondus. Bal.in d.l.vt perfectius, col.2. in duobus locis.& ibi etiam Ang.col.quoq; 2. C. de anna. exceptio. Ang.in d.l.hæres absens.§.j.col.3.vers.& qualiter sit citandus.ff.de iudi.Imo.in d.clem.causam, col. 9.versi.an autem sufficiat, de elect.Cardin. Flor. in d.cle.1.in 28.quæstion.de foro competen. Panor.cap.vlt.colum.6.versi.potest intelligi.& multis seq.eod.ritu.Ioan. Ana. in c.1. extra de rapto. Marian. Soz.latè in c.licet, col.20.versi.secundo

quarto, vbi vagabundus, extra de foro cõpet. Pet. Ferrar. in titu. forma respon. rei conuenti, col. 4. ver. quid autem si nullam. Card. Rui. consi. 18. de pluribus, col. 1. nu. 3. lib. 5. Matthę. Afflic. in cõsti. Siciliȩ incip. citationis literę, col. 4. vers. 4. not. Fir. in tract. de Episc. parte 3. li. j. col. 4. vers. 8. quaero.

35 ¶ † Quid autẽ de exule, siue bannito vel perpetuo, vel ad tẽpus, qua item in domo aut loco citari possit? Nam & de hoc aliquando in materia retractus dubitari vidimus. Id autẽ cognosces ex l. ad cognitionem, & ibi not. a Doct. ff. quibus ex caus. in possessio. eat. & Alberico illo, cui laus practicae prę ceteris tribuitur, in l. relegatorum. §. hęc est differentia. ff. de interdic. & releg. vbi dicit, nõ meminisse se ita clare legisse, q̃ in d. l. ad cognitionem. (Et Bal. & Saly. post antiquiores in l. 1. C. de iur. omni. iudi. ipso Bald. in l. si qua. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in rub C. si à nõ cõpeten. iudi.) Sed vide tñ textũ in l. filij. §. relegatus. & iterũ in l. eius qui manumisit. §. vlt. ff. ad municip. (& Pet. de Anch. in c. cũ olim. in 2. not. de testi.)

36 ¶ † Quid item de monacho? & certe Inno. in c. ex ore, circa mediũ, & ibi quoq; Host. col. vlt. Io. And. etiã circa mediũ, & Panor. col. item vlt. extra de priuileg. dicunt monachũ nõ alibi habere domiciliũ, q̃ in suo monasterio, & sequit Bal. in sua Margarita, vbi dicit, de hoc esse meliorem textũ totius iuris in l. oẽs, in fi. prin. ibi, in suis laribus & domiciliis cõstituti. C. de Episc. & cle. vbi & hoc quoq; not. Bald. & sequitur etiã Barb. in cle. causam, col. 54. vers. & limita praedicta, de elect. Et vide Bar. in l. 1. col. 2. vers. iuxta predicta, ff. ad munici, & in l. ciues, circa mediũ, C. de incolis, lib. 10. Doct. in c. postulasti, de foro cõpet. & Pet. Ancha. post Lap. in c. vlt. in 4 nota. de offic. deleg. lib. 6. dum tractant, cuius loci monachi sunt ciues.

37 ¶ † Quid autem de domo beneficij ecclesiastici, id est, sacerdotij? nam & hoc quotidie versat in causis forensibus. Id quod intelligo, si citandus ibi non habita: quia si habitet, res est fine dubio, ꝑ ea quae supra diximus. An igit ualeat citatio facta in domo beneficij in quo beneficiarius non habitat? vide tex. glo. Inno. tũ col. j. non semel, tũ in fi. in d. c. vlt. & ibi quoq; oĩno Bal. circa mediũ, Imo. Card. Flor. Pan. & Barba. extra de eo qui mitt. in pos. glo. in c. quia in tm̃, in verbo, plures, in fin. & ibi quoq; Panor. ad fi. & latius Phil. Deci. extra de praeben. Inno. Host. Io. And. & Pano. in d. c. ex ore, quibus locis supra citauimus, extra de priuil. Arch. omnino in c. statutum, col. 5. in uerbo, actor & reus, & ibi Io. And. col. pen. & Do. & Phil. Frã. vtrunq; in §. cum vero, illum. col. 4. hunc col. j. de rescri. li. 6. eundem Archi. in Summa, 3. q. 6. & in c. si clericus, 11. q. j. Spec. titu. de accusatione. §. 1. nu. 12. paulo post princip. vers. sed nunquid sufficit. & §. seq. & tit. de cita. §. j. vers. & not. ꝙ si. Collec. in c. ex parte, col. vlt. extra de foro compe. Ios. And. Ant. Pan. Maria. & Barb. in d. c. postulasti, eo. tit. io. And. & Ant. in c. vlt. eo. quoq; tit. Bal. in d. l. oẽs, in 2. not. C. de Episc. & cler. & in l. Senatores, in fi. ff. de Senat. & in l. ab eo. col. vlt. vers. & no. ꝙ quoddã, C. quo. & quan. iud. & in d. l. vt pfectius, col. vlt. vers. ad sñiam non sufficit, in duobus locis, & ibi quoq; Alb. col. 2. nu. 4. & Ang. ẽt in duobus, locis, C. de anna. exce. & eundẽ Bal. in c. dilectus, l. 2. circa med. & ibi ẽt Ant. Imo. Do. extra de rescri. D. à Rota. dec. 48. valet citatio ad domũ, in j. add. in nouis & iterũ dec. 82. in cã, ẽt in nouis, & dec. 228. voluerũt, ẽt in nouis, & dec. 523. nota ꝙ in cã, in antiquis. Io. Fab. in §. vlt. col, pe. vers. quid si nõ reperiat. Inst. de pęna teme. litig. Ant. & Pan. in c. cãm, de dol. & cont. Ro. cons. 342. quod ad 1. col. 2. vers. est etiã nulla, & cõs. 361. in casu, col. 2. vers. nec refragat, & oĩno Card. Flo. in d. cle. cãm. §. quod si forsam: in 3. not. & latius in 4. oppo. rursumq; in 2. q. & ibi late Barb. col. 49. vers. nota ꝙ licet quis, de elec. & eundẽ Car. in cle. 1. in 2. q. de iud. & Masu. tit. de adiournamentis, qui est oĩum, 1. in §. itẽ & similiter Steph. Bert. consi. 101. q̃uis nõ sit, li. 3. & oĩum latissime Fel. in d. c. dilectus, l. 2. col. j. & multis seq. extra de rescri. Supra aũt in ꝑcedẽti gl. diximus q̃d de dõ habitationis vxoris, vtrũ vir absens ad eã domũ citari possit. ibi vide.

38 ¶ † Sed & quaestionis est de eo qui detinet in carcere, forte ob maleficiũ, an poterit citari ad domum solitae habitationis, aut quo alio in loco. Et certe gl. not. in l. 2. & ibi quoq; Bal. Sal. & Ang. C. quib. ex cau. maio. in integ. rest. tradũt eũ citandũ in dõ solitę habitationis, & sequit idẽ Bal. in l. vlt. in 2. lect. post prin. ff. de in integ. rest. vbi eã dicit not. & in c. dilectus, col. 2. versi. ibi plenaria, & ibi quoq; Phil. Fran. col. 1. extra de appelatio. vbi ipse Bal. eã dicit sing. & Guid. Pap. singu. 85. citatio ad sñiam. Sed si scire vis plenius, an & q̃uo incarceratus citari debeat, & possit, vide Bar. in l. 2. in fi. & ibi Sal. Ang. Pau. Cast. Ro. Alex. col. j. in fi. & plenissime Ias. in 7. notab. ff. de in ius vocan. Bar. in l. is qui reus, col. vlt. & ibi Imo. ff. de pub. iudi. & ipsum quoq; Bart. cons. 228. Catha. accusauit. col. 2. versi. 5. quia ipsa Bal. in l. ignorare, in fi. C. de rest. mili. & in sua Marg. col. 3. vers. citãdus nõ est. Sal. in d. l. 2. quib. ex causis maio. Ang. cõs. 65. per habentẽ, vers. super 2. Imol. Paul. Cast. in l. quaesitũ, ff. de re iudi. eundẽ Pau. in d. l. 2. C. quib. ex causis maio. & in l. sed & si quis. §. j. ff. si quis cautio. & cõs. 321. visis actis, in fi. li. j. & Franc. Are. cõs. 131. consultissime dñe Collateralis, in cã Ioan. in fi. & Phili. Frãcũ, in d. c. dilectis, Matth. Affli. in tra. Pro tomix. in verbo ut intra 30. dies. col. 9. ver. 5. not.

39 ¶ † Secũdo principaliter q̃ro, an necesse sit citationẽ domi factã venisse ad notitiã citati, vt ob eã adstringat. Pleriq; oẽs negãt id necessariũ esse, tanq̃ sit in culpa, ꝙ nõ reliquerit ꝓcuratorẽ, aut aliũ q nũtiare possit, & inter hos gl. in l. ex consensu. §. vlt. ff. de appel. & expressius in l. j. §. vlt. ff. q̃n appellandũ sit. & in l. j. §. itẽ cũ ex edicto, in verbo ꝓpositũ. & iterũ in verbo, notitiã. ff. q̃ senten. sine appel. rescinden. & in d. l. ut perfectius, in uerbo, domicilium, per illũ text. & ibi quoq; Bal. qui & hoc dicit procedere in criminalib. col. 2. uers. attẽde ẽt, & Sal. ẽt col. 2. in 3. oppositione, C. de anna. except. & in c. caueãt. & ibi Car. Alex. 3. q. 9. Inn. in c. ex literis, extra de exces. Praelato. & in ca. ex tuae, col. 2. in uerbo, edictũ, ext. de cleri. nõ residẽ.

Spec.

Spe.ti.de cit.§.ſequit,n.16.uerſ.ſed nũquid ſuffi cit denũtiare.Ioan.And.in c.præſumit,de reg.iu. lib.6. in Mercuri. Dy.in l.4.§.abeſſe, & ibi Paul. Caſt.in d.§.Prætor ait,col.1.& iterũ 2.ff. de dam. infect.Iaco.Ra.& Alber.in l.ſi quis poſtea,ff.de iu dic.Goſ.in ſumma,vt lite non conteſta.§.itẽ quęrit quid ſi edictum,& Alber.in l. properandũ, in prin.col.5.nu 11.C.de iudic.Bar.& Sal.in l.dicet, per illũ tex.iuncta gl.C.de repud.& idem Saly.in d.l.ab eo,& ibi quoq; Ang.per illum tex.& Barb. in addi. Bald. C. quomodo & qñ iudex, Cardin. poſt Zenz.in clem.1. in 11. notabi.de foro cõpet. & omnes vbique. Et idem de citatione quæ fit p edictum,voluit Bar.in l. & poſt edictum, in 2.q. ff.de iudi.licet nõnulli in citatione, quę domi fit, teneant contrarium,niſi ſaltem ei familia denunciarit,ſcilicet Iaco.Ra.& Albe.in l.ſatiſq; ff.de in ius vocando,Matthæ.Afflict.in conſtitutio. Siciliæ,incipien.citationis, in primo notabi. in fine. vbi & alios allegat,qui id tamen nõ dicunt.& iterũ columna eiuſdem conſtitutionis 5.verſi.an aũt ſi iſta,rurſumque col.penul.in 14.notab.

40 ¶ † Eſt tamen illud veriſſimum,quòd quilibet ſcire præſumitur,quod ad eius domũ, quã inhabitat, eſt denuntiatum. gloſſ. in l.ſi tutor,in verbo, oſtenderis,& ibi Bart.& Bal.C.de peric. tut. Iac. Are.& Bal. in l.ſcire oportet.§.oportet.ff.de excuſatio.tut.& Bar.in l.quidam decedens.§.vlt.ff.de admi.tuto.Alber.in d.l.vt perfectius, col.2. nu.5. C.de anna.excep.vbi id dicit notandum.Bal.in c. qm̃ frequenter.§.porro,extra vt lit.non conteſta. vbi id tamẽ ita intelligit,vt ſit eius rei leuius pręſumptio nec ob id quis conſtituat in vera cõtumacia:niſi ei fuerit denũtiatũ à domeſticis & amicis de quo poſtea dicemus.& idẽ Bal.in repet.l.1.col. antep.verſi.3.quęrit,ff.de le.2.& in d.l.ab eo,col. 3.verſ.ſed nũquid præſumit.vbi & poſt Iaco.Are. vbi ſupra hoc intelligit, niſi eſſet abſens in loco multũ remoto. Idẽ Bal.aut quiſquis is fuit, inter cõſi.illius cõſi.295.Petr.Lombard.col.1. lib.3.& cõſ. 126.citatio facta ad domum,in 1.dubio,li.4. Ang.in l.de tutela,in 2.notab.C.de in integ.reſt. Ful.cõſi.76.factũ ſup quo,col.vlt. Firmia.in tract. de Epiſcopo,lib.1.parte 3.verſi. ſubdi poteſt alia.

41 ¶ † Porro ipſe Ang.conſi.186. repetito conſi. 316.viſis igit ſupra dictis,col.j.ſcribit,ex citatione domi facta, præſumi domeſticos & familiares id denuntiaſſe citato,per notata à glo.in l. ſi legibus,C.de Epiſcop.audiẽ.intermiſſo tñ aliquo ſpatio, intra qd veriſimile ſit citatũ eorũ notitiã habuiſſe,quæ domi geſta ſunt l. Titius.§. Lucius,ff. de libe.& poſthum.Ideoq; Iaſon (ſi is eſt,quidã.n. non leuibus argumentis ducti dicũt eſſe Alex.) in §.ſed iſtæ,col.25.verſ.& Per iſta puto, Inſti.de actio.repræhendit Bal.q in l.2.§.pen.in fi. ff. ſi qs cautio.dicit ſtari iuramento alicuius,an qd ei denũtiatũ eſt ad domũ ipſius ad ſuã ipſius, notitiã peruenerit:qm̃ vt dicit ipſe Iaſon,cũ præſumptio ſit ad eius notitiã perueniſſe,non credit eius iuramento,ad probãdũ cõtrariũ,per multa, quę ibi allegat.Tñ illud dictũ Baldi ſequit ipſe Alex.in l. de pupillo.§.nuntiationem,col.vlt.ff.de no.operi nuntia.& in addi.Bar.in l.inter omnes.§. recte,ff. de furt.& Alciat.in tract.pręſumptionũ,regula 3. in 16.pręſumptione, nu.2. Sed & idem quoque voluit. Nico. Mat.in lect.Bar.in l.ſcire oportet.§. ſufficit,in fi.ff.de excuſat.tuto.& ſequitur etiam, & dicit ſing.Firmia.in tracta.de Epiſco.lib.1.parte 3.col.3.verſi.poteſt autem citatus.

42 ¶ † Ex ijs aũt illud conſequitur,ꝙ ex hac citatione,ſiue denuntiatione, aut notificatione facta domi,inducitur præſumpta tm̃ ſcientia,& nõ uera,ſicuti nec vera contumacia,vt voluit glo.in cle. cãm,in glo.pen & ibi Barb.col.19.verſi.vnde poterit citari:de elect.& Old. & Albe.in l.1.§.itẽ cũ edicto,ff.q̃ ſenten.ſine appel.reſcind.& D.à Rota dec.49.ſi fertur ſñia,in nouis.& iterũ dec.364 cũ iura,etiã in nouis.& deci.500.nota ſi ferat, in antiquis.vbi ex hoc dicunt, tẽpus appellandi non currere ſtatim à tẽpore huius denuntiationis,ſed tm̃ à tẽpore notitię:vt & ipſi volunt deci.137.appellatus,in nouis,& ſequitur Philip. Fran. qui tñ imitat in c.bonæ, col.6.verſic.8. debet appellari, extra de appel.& in c. cõcertationi,paulo ante fi. eo.tit.lib.6.& Firmia.in d.tracta.de Epiſco.lib.1. parte 1.col.2.in 7.quęſt.& iterum eiuſdem li.parte 4.verſi.extra dicit.vbi ex hoc tradit, cũ cui denuntiatũ eſt domi,poſſe appellare, etiam poſt tẽpus appellationi præſtitutum. Quod & voluit Bal.in l.ea quæ,col.2.C.quom.& quan.iudex, & iterum in l.conſentaneum,col.3.verſ.quęro vtrũ in hac,eo.titu.& Pet.Anc.conſi.372.pro declaratione,paulo ante finem. Et ita in hoc regno utimur.Vide tamen glo.in d.l.1.§.ult.ff. quando appella.ſit.& Bal. in l.1.C.quib. ex cauſ. maio. & in Auth.hodie,col.2.uerſi.& ſcias,C.de appella. ubi de hoc latius. Sed & eundem uide in ca.1.col.3. uerſi.item not.ꝙ iudex,tit.de milit.uaſal. qui cõtumax eſt,ubi dicit poſt Iacobũ Arenariũ, ꝙ uerus cõtumax eſt,ſi quis citatus ad domũ,ſciuit ſe citatum, & non comparuit. Quod & uoluit,eo non memorato. Alexand.in l.properandum.§.& ſi quidem,col.2.uerſiculo ex hac ſolutione, C de iud.de quo tamen uide Alber.poſt alios ibi, colu. 10.uerſ.ex prædictis.

43 ¶ † Tertio principaliter quæro,an iſta citatio, ſiue denũtiatio,aut oblatio, ad domũ fieri poſſit, etſi citãdus poſſit reperiri,an uero tũ demũ tm̃,ſi fuerit pquiſitus,& nõ inuẽtus.Aliq dicũt indiſcriminatim hãc citationẽ fieri poſſe,et ſine perquiſitione citandi, p dictã l.ſcire oportet.§.qui aũt,ff. de excuſa.tuto.cũ dr̃,uel in faciẽ, uel ad domum: quaſi nihil interſit.utrũ horũ fiat,cũ in alternatiuis ſufficiat alterũ fieri c.in alternatiuis, de regu. iur.lib.6.cũ cõcordan.ibi adductis. Et eſt ꝓpe ſimilis tex.in d.cle.1.de foro cõpet.cũ dr̃,perſonaliter,uel ad domũ.Et in hac opi.expreſſim fuit Dy. in l.1.in prin.ff.de liberis agnoſcen.& Lucas Pen. in l.prouincialiũ,col.1.in fi.C.de erogatio. milit. anno.li.12.& Floria. in l.1.§.habitare,col.1.ff.de ijs q deiec.uel effud.& Nicolaus Neap.in lec.Bar. in d.l. ſcire oportet.§. oportet.ff.de excuſa.tuto.

44 ¶ † At maior pars,atque potior,cõſtãter affirmat, hãc citationem eſſe ſuccedaneã eius,quę fit

 in fa-

si vero ab initio,& rursum colum.vlt.vers.& dico quia ille,& ibi etiam Pau.Cast.post prin.& Alex. qui affert concordant.col.4.ff.de dam.infec.& D. a Rota.d.deci.48.in nouis,& d.deci.395. in antiquis.Collect.in d.c.vlt.col.1.de eo qui mit.in posses.Pet.Ferr.in tit.forma respon.rei conuenti.col. 3.Firmia.in d.tract.de episco.vbi supra,versi. nec prætetea qd citatio. D. Aufrer.in stylo curiæ parlamenti.§.item sciendum est.Nicol.Mil.vbi supra proxime, vers.ab hinc 2.Sed tu de hoc vide plenissime per Alex.in d.§.Prætor ait,colum.vlt.vbi hãc opi.defendit aduersus Imo. & Ro.ibi,& alios citat,qui & ab hac opin.stant.cum ibi omnino videro.Nos autem passim vtimur, vt semper personam fiat,si inueniri possit, aliàs ad domum.

48 ¶ † Sed & denique id nonnulli intelligunt,vt procedat in causis ordinarijs.& quæ nullã celeritatem desiderãt extraordinariã. In alijs aũt,vt in cã damni infecti,ex l.1.ff.de dam.infec.alijsque quæ ponunt in l.vlt.ff.de appel.recip.sufficiat partẽ nõ reperiri in iudicio,vt ad domũ citari possit:vt expressim voluit Bar. in d.l.4.§. Prætor ait,col.1.ff. de dam.infec.vbi ẽ optimus tex.in hæc uerba.Prætor ait,dũ ei q aberit,domũ denũciari iubeã. Abesse aũt vr,& qui in iure nõ est.Is.n.loquit in causa damni infecti,quæ celeritatẽ desyderat,vt diximus nã in alijs,ut subdit Bart. nõ satis esset illũ abesse in iudicio,de quo dicemus in quæstione sequenti.

49 ¶ † Quarto igitur consequenter quæro,an citandus, vt reperiri possit,conquiri debeat in tota ciuitate uel prouincia:an uero satis sit in sua tm domo?Et hoc quidem sufficere vr, vt tradit gl.no. in §.si vero ẽt quidem,aliàs incipit,si uero semel, in uerbo examinet,in Auth.de exhi.reis.quam sequitur Bal.qui eam dicit sing.in l.consentaneum, col.ult.C.quomodo & quando iudex.& rursus in sua Marga.in uerbo,citatio,col.1.uersi.citatio ad domum non est.& Rom. qui & eam dicit sing.d. consi.454.col.2.uersi.nec quidẽ necesse.& Barba. in d.clem.cãm char.antepen.de elect.atque ita in Gallia utimur. Sed tu tamen de hoc uide plenius Inno & Cardi.Floren.in d.c.ult.de eo qui mit. in poss.Hostien. Anto. & Panor.late in d.c.causam, de dol.& contu.Barto.in d l.1.§.permittitur,ff.de lib.agno.& in d.§ Prætor ait,col.1. & ibi quoque Recentiores,& maxime Alex.& Panor.d.cõs.43. col.1.uers.secundo moueor.lib.2.Cardin. Floren. post Antiquiores in d.clem.causam, uersicu. q si forsan,in 1.q. & ibi quoque Imo.col. 3. de elect. Petr.Ferra.titu.forma respon.rei, in glo. 2.col.3. versic.sed circa hoc Lanfran. in rep d.c.quoniam contra,in materia citationum,col.2.versi.sed dubitatur in casu.Card.Alex.qui eã glo.dicit singu. in d.c.1.col 2.tit.de mili.vas.qui contu.est.& Matthæ.Afflic.in d. constitu.Siciliæ inci. probationũ incursibus,col 3.vers.an autem nuntius.Sed ante omnia vide tex.in l.1.§.dies,vers. adeundi,ff.quã. appel. sit. An autem credatur nuntio, dicenti se perquisiuisse citatum, nec inuenisse ideoque se ad domum illum citasse, diximus supra.§. proximo,glo.vi.quæ est in verbo,*deux recors*. nu.23. ex eo quoque fit,& duobus seq.

50 ¶ † Quinto item consequenter quæro,quid si statutum dicat simpliciter, q quis possit citari in faciem,vel ad domum,vt fit de Iure communi,vt supra diximus in principio 3.quæstionis,nõ aliter exprimẽdo,vt prius cõquiratur,quam citetur domum:an & tunc tamen primum conquiri debet, vt domũ citari possit,vt de Iure cõmuni diximus in dicta 3.quæst.In qua re Doctores nostri variãt. Sunt enim nonnulli, qui dicunt, id statutum esse intelligendum secundum Ius commune,ideòque nec tunc citationem domũ fieri debere, nisi cum citandus inueniri non potest. In hac.n.snia fuit Franci.Ramp.in l.vlt.§.in cõpu.C.de iure deliberãdi,prout eũ retulere Imo.eius discipulus,& Ro. in d.l.4 §.Prætor ait, ff. de dam.inf.Fuit & in hac snia Mathes. in 85. notabili. mirabile dictum.& Steph.Fed.vir cui paucos anteponere,ac ne æquare quidẽ,siue cõparare ausim,in suo laudatissimo opere de legũ interpretatione,i 2.parte prin.pag. 2.dũ reprehendit Bar.cõtrariũ tenentem in d.l.4. §.Prætor ait,de dam inf.vt postea dicemus,& rursum expressius,eiusdem partis pag.12.versi.& ex prædictis. Nã & sunt,qui generaliter dicũt statuta omnino esse interpretanda secundũ Ius cõmune,& non vt aliquid addãt.& inter cæteros Inno. Hosti.Ioan.And.& Cõpostel.in c.cãm quæ de rescrip.& Saly.in d.l.vlt.§.in Cõputatione,C.de iur. delib.cũ cõcord.ibi adductis a Cor. & cæteris Recẽtiorib⁹.Quib⁹ adde Alcia.Paradoxorũ li.5.c.15.

51 ¶ † Cuius sententiæ multæ sunt,nec leues rõnes.Prima,quia statuta Iuri communi consona.videntur inducta ad confirmationem ipsius, l. quia actionum,ff.de præscrip.verb.& §.primo versi.aliquando,Institu.de bonorum possessio. Ergo non debent eius contrarium inducere,aut operari. lege legata inutiliter.ff de legat.primo.& l.cum vinũ,& ibi Alber.ff.de trit.vin.& oleo lega.cum simili. præsertim cum eadem res non debeat iure diuerso censeri.l.eum qui ædes.ff. de vsucapio. & ca.quia circa, extra de priui.cum alijs concord.à me collectis in repeti.l.si vnquam, in verbo,donatione largitus,nu.284.tertia ratio. Id quod tñ esset,si huiusmodi statuta Ius commune confirmarẽt,& idem infirmarent . Et hanc item rationẽ ita cõfirma,quia lex in dubio nõ præsumitur iisdem verbis vnam rem diuersis modis terminare,l.nam hoc iure.ff. de vulg. & pupil. & l. quamuis. ff.de impuber.& alijs substitut.cum si.

52 ¶ † Secunda ratio,quia cũ leges cões sint multo antiquiores istis legibus municipalib.& lõgiori tẽpore,& pluri b.in locis,vtpote in vniuerso ppemodũ orbe obseruatæ,nõ ẽ ab ipsis facile, & in dubio,discedẽdũ,l.minime,& l.si de interpretatione,ff.de legib. Nã & a cõsilijs maiorũ nostrorũ & prudẽtiorũ nõ est recedẽdũ,c.1.& c.ne innitaris, extra de cõsti.& hinc vetustatis autoritas dr in §. illud,in prin.in Auth. de appel. & facit c.ita dñs, 19.dist.cũ dr,quod accepit à veteribus,nõ sequẽdo,& ibi gloss.& tex.in l.testamenta oĩa,C.de testa.vbi ita scribit,mos namq; retinendus est fidelissimæ vetustatis, & alia ppe infinita a nobis cõgesta in pfat.nři tracta Primogeniorũ.Cõstat aũt,

præter legum nostrarum antiquitatem, eas à Deo per ora Principium fuisse promulgatas, l.2.& ibi not.ff.de legi.& l.vlt.C.de præscrip.lon.temp. & diximus supra in rub.consil.11.igitur satis. Aut certe per Iurisconsultos, summos æquitatis arbitros, cap.responsa.2.di.

53 ¶ † Tertia ratio hæc est: licet aliquando liceat, atque expediat leges antiquas mutare, cap. non debet, in princ.extra de consang.& affi.& ibi concord.à glo.& Doct.quòd & ex externis scriptoribus adstruit Liuius, grauis autor, ex L.Valerij oratione, lib.4.Belli Macedonici, & epistola Artaxerxis, quæ scribitur Esther.16.eodemque cap. vlt.Tamen in rebus nouis constituendis euidens esse vtilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est, l.2.ff.de consti.Prin.& cap. cum consuetudinis, & ibi gl.vlt.extra de consue. & d.cap.non debet, & Aristoteles ille Stagirita, omnium Philosophorum summus, lib.2. Politicorum, ca.6.ad fin.multis magnisque rationibus ostendit, veteres leges, vel paulo deteriores nō facile mutandas esse. Ipse autē Liuius eo.li.4. Adeo (inquit) nihil motū ex antiquo, probabile est, veteribus, nisi quæ vsus euidēter arguit, stari malūt, & Plutarchus in lib. Politicorum ad Traianum, scribit, Nouis legibus ingenia populi moderari velle, non modo non facile, sed nec tutum quidē omnino esse. Vt ommittā Platonē in Minoe miris multisque modis ac rationibus ostendere legē immutabilē, eādemq; esse, & permanere debere. Cui concinens Cicero lib.3.de re publica, apud Lactantiū de vero cultu, qui est li.6.c.8. Est quidē (inquit) vera lex recta ratio naturæ cōgruens, diffusa in oēs, cōstans, sempiterna, &c. Et post pauca. Huic legi nec ꝓpagari fas ē, neq; derogari ex hac aliquid licet, neq; tota abrogari pōt. Nec vero aut per Senatū, aut per populū solui hac l. possumus.

54 ¶ † Quarta, Non est absurdum, statuta idem omnino concedere, atque statuere, ꝙ Ius ipsum cōmune, atque sic existimari, censerique ipsū Ius cōmune & vetus, non autem statutū aut Ius nouū vt per glo.& Doc.in c.1.de const.li.6.Bar.& alios in l.1.in prin.ff.ad leg.Fal.cū alijs multis concor. ibi adductis à Recen.Et est bonus tex.in c.pastoralis, ext.de fide instr.& in c.ex parte, *le dernier*, & ibi Ant.de verb.sig.Quia potius credendū est, statuentes voluisse aut l.veterē, forte obscuram, aut ignotam, declarare, & omnibus innotescere, aut aliq̄ prauā consuetudinē aperte contrariā, vel etiā dubiā tollere, l.vlt.ibi, ne tñ simplices animos ambiguitas moueat, C.de indi.viduit.tol.& l.j.§.sed sciendū, ibi, idem dixisse, nè qua dubitatio superesset.ff.de Ædil.edict.& l.1.in prin.ff.de æstima. acti.cum alijs si.à me adductis infra, eod.tit.§.21, glo.1.nu.4.at vnum hic non omiserim.

55 ¶ † Quinta ratio, eadēque huius loci postrema, hæc est Statutū loquens in materia Iuris cōmunis, recipit oēs interpretationes, limitationes, ampliationes, & restrictiones ipsius iuris, l.Ius aūt ciuile, à contrario sensu, ff.de iustitia & iure, & l. Cæsar, ff.de publi.& vecti. & l.2.C.de noxali. & vlt.C.de testa. milit. & c.cū dilectus, & ibi Ant, Imol.& alij, ext.de consue.vbi & verba consuetudinis sunt impropriandа, vt concordent conueniantq; cū Iure communi, & c.cum ad audientiā, & ibi Pan.de cler.non residē.& iterū c.cū dilect᷑, & ibi Io.And.& idē quoq; Pan.eo.ti.& voluerūt Inno.Host.Compo.Io.Andr.& Pan.in c.causam, quæ, de rescr.cum infinitis si.& concor.à me congestis in lib.cui tit.nuncupaui, Nihil frustra: vbi & alias multas rationes pro hac parte afferemus.

56 ¶ † Contrarium tñ, vt scilicet in casu dicti statuti possit reus citari in faciem, vel ad domū primo loco, & sine alia personæ perquisitione, vt id statutū hoc addere videatur Iuri cōmuni, nec sit superuacuū, magna autoritate censet Bart.vt iam diximus, post Dy.in d.l.4.§.Prætor ait, col.2.vers. quæro quid si statutum, & ibi quoque Imo.Paul. Cast.Ro.& Alex.ff.de dam.infec.Ant.in c.causā, & ibi etiam Pan.col.3.de dol.& contu.Idem Ant. in cle.causam, & ibi quoque Imo.col.4.vers.quid etiam, si statutum, de electio, ipse Pan.in d.c.causam, ad fi.de rescr.& in d.cap.cum dilectus, col.5. versi.3.modo, de consue.& in rubr.de regular.& in c.pastoralis, in prin.dum allegat Bar.in d.§ Prętor ait, extra de appel.& in d.c.ex parte, col.2.de verb.sig.& consi.19.videndū est primo, post medium, lib.1.& consi.91.postulato, & c.quo ad primum, col.2.eo.lib.1.& consi.36.circa primū dubium, col.vlt.in prin.lib.2. & consil.42.in quæst. domini, post med.eo.lib.2.Imol.in d.ca.vlt.de eo qui mitti.in posses.Ful.con.76.factum super quo, in 1.dubio.Io.Plat.in l.palatinos.C.de colla.fund. fisca.lib.11.Barb.in l.stipulationum.§.satisfacceptio, col.4.ff.de verb.obl.& consi.18.clemētissimi, col.vlt.lib.1.& consi.li.scripsit sapientiæ fons, col. 12.eo.lib.1.& consi.23.sapientissimus, col.3.li.2. & consi.50.præclare, col.5.eo.lib.2. & consil.51. illud in mediū referam, col.4.lib.3.& inter consi. Calca.consi.28.illud afferam, col 4.versi.procedo ad inceptum. Ferrar.in tit.forma respon.rei conuenti, in glo.2.col.4.nu.12.versi. sed quid dices, Lanfran.in repe.c.quoniam contra, in materia citationum, col.1.versi.si tamen statuto, Philip.Frā. in c.pastoralis, col.1.extra de appel.Soz.si is est, in tract.fal.regul.53.citandus personaliter, in vlt.fal. & nouissime Alciat.in libr.1.de verbo. significat. char.5. Suntque huius partis multæ, magnæque rationes quas huc adducere esset immensi & operis, & laboris. Sed nos hæc affatim abundeque tractabimus in nostro illo lib. Nihil frustra, vbi videre poteris.

57 ¶ † Nec desunt tamen, qui in hac re distinguunt, sitne quæstio magni præiudicij, an modici: vt priori casu obtineat prima opinio, quæ dicit necesse esse prius personam inquiri, etiam in casu huius statuti: posteriori, secunda præualeat. In hac enim opinione fuit Imol.in d.l.4.§. Prætor ait, & ibi quoque Roma.qui id dicit satis esse æquū.ff.de dam.infe.de quo latissime disputat Barb.in d.cle.causam, vbi supra citauimus, de elect. vbi omnino vide: neque enim decreuimus hanc rem aliter disputare.

IN FI.

IN FI. EIVSDEM §. GLO. III. & vlt.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio retractus an primo loco fieri possit apud acta iudicis, & notificari emptori, & quid si interim transeat tempus, & nume. 2. cum multis sequentibus.*

2 *Persona primum requirenda, etiam in extraiudicialibus.*

Citatio per ædictum publicum est, omnium postrema.

3 *Consignatio, & depositio tum demum tantum fieri debet, cum is cui solui debet dolosè recusat accipere.*

Consignare, & deponere, soluere non est, nec restituere.

Soluta pecunia intelligitur, quæ numerata est creditori.

4 *Oblatio ei facienda est qui potest liberare.*

Debitores absentium creditorum quid facere debent vt se liberent.

5 *Depositio pecuniæ nihil prodest, nisi prius ea oblata fuerit ei cui oblatio fieri debet.*

6 *Acquirere volens, ad domum creditoris etiam diuersi fori, ire debet ad soluendum vel offerendum.*

Interpellatio eius quèm volumus constituere in mora, debet ad ipsius personas fieri, & si non reperitur ad domum eiusdem.

7 *Consanguineus an possit primo loco offerre procuratori emptoris.*

8 *Quid verò si emptor absit, an tunc saltem possit offerre procuratori.*

9 *Oblatio absente domino, an sit primum facienda procuratori, an ad domum emptoris.*

In dubio quòd tutius est, sequendum est.

10 *Oblatio an fieri possit procuratori emptoris, ipso emptore non ignorante.*

11 *Et quid si is procurator nomine emptoris præsentis, & non contradicentis admittat consanguineum offerrentem ad retractum, & nu. 12. 13. 14. 15. & 16.*

13 *Dominus sciens, & tacens videtur consentire procuratori excedenti mandatum.*

14 *Tacens an pro consentiente habeatur, & nu. 16.*

15 *Mandatum renouare videtur, qui reuocatum patitur exercere.*

16 *Emphyteuta soluens alteri nomine domini scientis, & patientis, liberatur.*

17 *Consanguineus quid facere habeat cùm retrahere vult, & emptor nec vxorem, nec domicilium, nec procuratorem hab. t.*

18 *Et an tunc necesse sit iudicem adire.*

19 *Et an necesse sit protestari & si necesse sit, vtrū satis sit semel tantum protestari, & nume. 20. 21. 22. & 23.*

Vasallus si non potest reperire dominum, à quo inuestituram petat, sufficit id ipsum protestari.

24 *Consanguineus an necessario consignare, & deponere habeat, cùm emptor non compareat, nec est cui oblatio retractus fieri possit.*

25 *Et si emptor posteà comparet, an necesse sit oblationem iterum ei facere. Et quid si tempora retractus iam lapsa sunt nu. 26.*

27 *Quid si emptoris hæreditas iacet, & nemo est qui eam adeat, quid tunc agendum est consanguineo.*

HIC ERGO dicitur, quod si consanguineus non potest reperire emptorem, debet offerre vxori, vel domicilio. Sed quid de eo, quod iam sæpius ex facto vidimus. Nam plerunque consanguineus primo loco facit huiusmodi oblationem apud acta iudicis, eamque per nuntium publicum denuntiari facit emptori, eumque citari super ea oblatione retractus processurum: & interim forte transit annus retractus, nec fit alia oblatio emptori, aut eius vxori vel domicilio, vt hic iubetur fieri: an satis erit? Ego de ea re aliquando interrogatus, respondi, id quidē non esse satis. Nam cum statutum nostrum nuncupatim requirat adiri emptorem: & si reperiri non possit, eius vxorem, aut domicilium: non est satisfactum statuto. Nam & de Iure communi citationes, denuntiationes, & alia id genus fieri debent vel personæ, vel domicilio, vel certis casibus procuratori, vel si cætera desint, proclamato, siue edicto publico, vt plene not. in l. 4. §. Prætor ait. ff. de dam. infect. cum si.

2 ¶ † Imo nec cætera locum habent, nisi cum persona reperiri non potest, vt plene diximus supra in glo. præcedenti, in 3. q. princi. & aperte declarat nostra consuetudo, cum dicit, *si le retrayant ne peult trouuer l'achepteur*. Nam & id non solū procedit in citationibus, sed & in alijs denuntiationibus, etiam extraiudicialibus, vt scilicet in eis quoque sit primo loco requirenda persona: vt nūcupatim scribit Io. Fab. in §. vlt. paulo ante fi. Inst. de pœn. temer. litig. Et quod sit per ædictum publicum, siue per præconem (vt id obiter, & plenius dicam; dixi enim superius) est omnium postremum, id est, cum cætera illa remedia desunt vt per Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, per edictum, post prin. Bald. in l. vt perfectius, col. 2. non semel, C. de anna. except. & in l. inter minores, in 1. lectu. in fi. ff. de restit. in integ. Car. Flor. in cle. 1. in 1. quæst. de iudici. & est bona gl. in l. si finita. §. si plures, post prin. in versi. vel si nō inuenitur. ff. de damn. infect. quam ita allegat, & dicit not. Bald. in sua Marga. in verbo, citatio per præconem: vbi tamen erranter eam citat ex. §. Iulianus, eiusdem l.

3 ¶ † Quin cum solutio facienda est alicui, tum demum oblatio, consignatio, & depositio debet fieri, quando ille dolose recusat accipere, & non alias: vt est tex. not. in §. illud quoque, in Auth. vt exact. instan. dot. cum si. Nec enim consignare & deponere, soluere est. Bar. in l item liberatur. §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hy. sol. Vt nec restituere est, Paul. Castr. consil. 65. viso quodam libello, col. 1. versic.

versic. quædam aliæ causæ, lib. j. in id allegans Bar. in l. si constante, in 5. quæst. 2. q. prin. ff. sol. mat. & in l. si quis sic stipuletur, eod. tit. Nam solutam pecuniam intelligimus, si numerata sit creditori. l. solutam, in prin. ff. de solu. Et bene facit, quod tradit Phil. Dec. loquens de expensis contumaciæ, consil. 34. cuius superscriptio incipit, an & quando, col. vlt. versic. postremo.

4 ¶ † Sed & quod plus est, cum oblatio necessaria est, ea facienda est ei, qui potest recipere, & offerentem liberare, nõ alijs. l. si reus paratus. ff. de procur in illis verbis, huic loco accommodatissimis, suspectus videri potest, qui præsente domino pecuniã nõ obtulerit q̃ quidem l. ad hoc annotat Bald. in l. acceptam, colũ. 3. in 3. q. C. de vsu. Ideo Bald. ipse in ea. l. si reus, eam not. pro debitoribus absentium creditorum, qui non reperiunt, cui offerant: vt adeant iudicem, & illius mandato deponant. Subditque tamen tutius esse, vt prius fiat aliqua proclamatio, per not. in l. si eo tempore. C. de distra pign. & in l. si prædio. ff. de in diẽ adiect. & in l. Labeo. ff. de nauti fœno. & hoc quoque voluit ante eum Bar. in d. l. si reus paratus, in fin. & eos sequitur Cor. consi. 312. videtur in hac, col. vlt. versi. licet non sit, lib. 4. & Steph. Bertr. consil. 320. sententia, col. 2. versi. fuerunt item, lib. 1.

5 ¶ † Quid plura? cũ tex. habeamus, id expressim probantem, nihil scilicet prodesse consignationem & depositionẽ pecuniæ, nisi ea prius fuerit oblata ei, cui solui debet, in l. 2. & ibi Sal. in 1. not. C. de vsur. quàm ad hoc expendit, & citat gl. in d. l. acceptam, in glo. vlt. post princ. & ibi quoq; Ange. col. vlt. versi. sola vero depositio, eod. tit. de vsur. Nisi tamen (vt dicit ea glo.) absens sit is cui solutio, proindeque oblatio facienda est, per tex. optimum, qui & id quoque probat, quòd dixim⁹, adeundum scilicet esse primo lo o creditorẽ, in l. si creditor, eod. tit. & sequitur Pau. Cast. qui optime eam gl. declarat, in d. l. acceptam, col. pen. vers. quantum ad secundũ, & ibi ante eos Azo, in summa eiusdem tit. in fi. Et idem quoque voluit & respondit Iason consil. 9. venerabilis ac reuerende, colũ. pen. versic. minus etiam valet, lib. 1. & facit, quod tradit Bald. in l. cum hi. §. vlti. in 1. lect. ff. de transact. quod si ex statuto pœna corporalis succedat pecuniariæ, si hæc soluta nõ fuerit, non sufficit pecuniam deponere apud fiscum, vt euitetur pœna corporalis. Et tradit generaliter Ludouic. Gozad. consi. 71. in causa domini, col. 3. nu. 7. depositum nihil prodesse, quando est persona, cui solui potest, & allegat alios, vt ibi videre poteris.

6 ¶ † Ideoque Iason ipse, aut si quis alius fuit, inter consi. ipsius, consi. 216. Gabriel, in 1. vol. respondit in casu eiusdem Iason qui fundum emerat ea l. vt venditor posset redimere intra certum tempus, offerendo pretium venditionis: venditorem non satisfecisse ei legi, qui non adito Iasone fecerat oblationem, & cõsignationem pretij apud acta, vel alibi iussu iudicis, eumque citari fecerat, processurum in ea causa reuenditionis. Nam cum primum debuisse ire ad domum Iasonis, & ei offerre pretium, & eo recusante consignare, ex sententia Bar. in l. item illa, in prin. col. 2. ff. de consti. pecu. vbi dicit, quod quando per solutionem vel oblationem volo mihi aliquid acquirere, teneor ire ad domũ creditoris, licet etiam sit diuersi fori, per l. cum quidam. C. de cond. inser. & l. pen. in fi. ff. de condi. & demon. Et idem tenent Cano. in c. significante, extra de pign. & Saly in d. l. acceptam col. 3. versi. distinguo sic pro præsenti. & Pet. Anc. consi. 86. pro faciliori, vbi & alia multa in id allegat. & Pau. Castr. in d. l. pen. de condit. & demon. Bald. autem in d. l. item illa, etiam in princ. col. 1. dicit, quod cum volumus constituere aliquem in mora per interpellationem, debet ea interpellatio fieri ad personam eius, cui fit: & si is non reperitur, debet fieri ad domum ipsius, per l. si dictum. §. vlt. ff. de euict. & alia iura.

7 ¶ † Et ex ijs quoque potes intelligere, non satis esse, consanguineum offerre procuratori emptoris, quod & in simili voluit glo. in cle. causam, versic. intimatio vero, in verbo, appellatum, & ibi Card. Flor. in 7. q & Imo. col. antepe. de elect. lib. 6. Barto. loquens de protestatione, in l. 4 §. Prætor ait, col. 2. versi. an debeat fieri. ff. de dam. infec & in l. non solum. § morte, col. pen. versic. quæro qui debeat fieri ista protestatio. ff. de ope. nou. nuntia. Bald. in l. item veniunt. § petitum, per eum tex. ff. de peti. hæredi. Alber. in d. l. si dictum. §. vlt. ff. de euictio & in l. mora, col 4. nu. 15. versic. sed nunquid. ff. de vsur. hoc intelligens, nisi sit procurator cum libera. Et rursum in l. 1. in princ. col. vlt. ff. de lib. agno. vbi respondet ad eum tex. qui videbatur adstruere contrarium. Rom. & Alex. qui eam glo. dicunt sing. & Iason, qui eam dicit not. in illo ipso. §. in ead. quæst. cui & quo tempore fiat protestatio inhibitiua. Io. Mo. & Ioan. And. in ca generali, de regu. iur. lib. 6. idem Ioan. And. in ca vlt. de dol. & contu Ioan. Fab. in §. vlt. col pen. versic. sed nunquid sufficit, & seq. Instit. de pœna teme. liti. & in l. in minorum, col. 1. C. in qui. cau. in integr. resti. nõ est necess. vbi etiam intelligit, nisi habeat liberam. Et idem forte (inquit) si generalem Pau. Castr. in l. si procuratori, in fine ff. de verb. obliga. cum his, quę diximus supra §. 1. in gl. 13. in verbo, *l'achepteur*, nu. 31. an autem sit, & seq. Sed quibus adde, non recte solui, nisi creditori, aut ei qui ab eo habet mandatum speciale, vel generale cum libera, l. vero procuratori, in prin. & l. qui hominẽ. §. si Titium. ff. de sol. & id per eos tex. voluit Ale. consi. 120. ponderatis, col. 2. li 5. & Doc. vbique.

8 ¶ † Quòd intelligunt omnes, nisi in subsidiũ, cum scilicet copia domini haberi non potest, secundum tex. not. in l. aut qui aliter. § & si forte. ff. quod vi aut clam vbi ita scribitur. Et si forte non sit, cui denuntietur, neque dolo malo factum sit, ne sit: amicis denique, aut procuratori, aut ad domum denuntiandum est. Et in d. l. 4. §. Prętor ait, de dam. infect. cum dicitur, quod si nec habitationem habeat, ad ipsum prædium erit denuntiandum, vel procuratori eius, & ibi Alb. col. 1. versic. vidi dubitari, dicit citationem ad domum debere præcedere eam, quæ fit ad procuratorem, & dicit, ita se obtinuisse, per eum tex. & tex. in l. meminerint.

rint.C.vnde vi.vbi scribitur in hæc verba, Conueniendos dominos locorum esse: aut si forte defuerint, eorum actores ad insinuandas sententias, procuratoresque esse quærendos, & ibi Bar.col.2. versi.quæro dicitur hic atque etiam optimus tex. in c.causam, & ibi glo.in verbo, ad domum, post princ.& alij, extra de dol. & contu. Albe.loquens de denũtiatione, in d.l.si dictum.§.vlt.ff.de euict. & Doct.vbique. Sed ad illud, quod diximus supra ex Alb. scilicet citationem procuratoris eam præcedere debere, quæ fit ad domum, vide omnino Bart.in l.4 §.Prætor ait, col.2.versic.quæro an debeat, & ibi quoque Imo.& Ro.ff.de damn.infect. Ant.in cle.causam, & ibi quoque Imo.col.4.vers. quæro vlterius, & Barb.char.pen. versic.sed antequàm citatio, de elect. Ant.& Pan.in d. c.causam, de dol. & contu.

9 §† Ego vero in hoc casu nostræ consuetudinis tutius esse arbitror, vt si emptor absit, fiat oblatio vxori, aut domicilio, vt satisfiat huic nostræ consuetudini: & si desint, procuratori. Quanquam sustineri potest, satis esse, si fiat procuratori, cum ipse dominus abest, per ea quæ dicta sunt. Sed obuiandum est, quantum maximè fieri potest, periculo diuersitatis opinionum, & quod tutius est, sequendum, exemplo Summi Pontificis, in c.vlt. vers.quia verò, ibi, quod tutius est sequẽtes, extra de presby.nõ bapt. Nã & id in dubio aliàs semper faciendum monet ca.ad audientiam, extra de homi.& c.illud, de cleri.excom.& ibi concor.in glo. Quibus & tu addere potes.l.4.§.toties.ff.de dãn. infect.& l.ea quæ in partes.§.1.de reg.iuris.

10 §† Sed & id, quod de procuratore dictum est, posset forte alio modo intelligi, vt scilicet non valeat oblatio ei facta, nisi nõ ignorante emptore ipsi procuratori facta sit, vt de denuntiatione, quã facit emptor venditori, vt adsit liti motæ super re vendita, dicitur in d. l.si dictum.§.si præsente.ff. de euict. Verum nec id mihi tutum satis esse videtur, illis rationibus supra adductis, præsertim quod oblatio ei facienda est, qui recipere potest, & liberare, vt diximus supra nu.4. Id quod procurator minime facere potest sine speciali mandato, aut omnium negotiorum administratione, vt supra diximus nume.7. Adeo vt dubitetur, possitne solui procuratori dato ad exigendum, quando & nonnulli teneant, ei solui non posse, & inter hos Spec.tit.de procurato.§.vt autem nu.14.versi.notabiliter, & Ro.in l.non solum, quæ est 3.ff.solu. matr.& Guid.Pap.dec.Delph.526.executio, in fi. Quanquàm in hoc vlt.maior pars nostrorum cõtrarium tenet, vt videre poteris apud Alex.in d.l. non solum, col.2.in 2.nota. Illud autem inter oẽs cõuenit, procuratorem ad lites etiam cum libera, non posse recipere solutionem, l.hoc iure, & ibi Doct.ff.de sol.& not.in l.si procurator.ff.de cond. indeb.Barto.in l.qui Romæ.§. Callimachus.ff.de verbor.obliga. Quid autem de alio procuratore cum libera, diximus supra.§.1.glo.13.in verbo, *l'achepteur*, d.numero 31.an autem sit satis, & sequentibus.

11 §† Verum, si procurator, præsente domino, & tacente, nomine illius admitteret consanguineum offerentem ad retractum, posset videri id præiudicare domino non contradicenti, ex sentẽtia Inn.in c.ex parte Decani, in verbo, protulistis, versic.& ex hoc, extra de rescrip.cum multis concord.adductis per Roma.consil.170.sciebant, in prin.& Alex.in l.2.§.voluntatem, col.2.vers.& de materia.ff.sol.mat.& in l.vlt.col.26.versi.pro hoc etiam, & quarto, cum multis seq.ff.de re iudic.& consi.157.viso instrumento, col.3.ver.bene facit, lib.2.& Barb.consil.6.scriptum est, col.5.lib.1.& consi.70.præclare, col.3.versic.præmitto, lib.2.& consi.17.à Ioue, col.2. & 3.lib.3.& consi.73.eiusdem initij, col.5.lib.3.& consi.46.illud adducitur, colũ.4.versic.præterea videtur, lib.4.& consil.62. Paul.col.pen.eod.lib.4 & consi.71.illud afferam, col.2.eod.lib.4.& Fely.in c.fraternitatis, colũ.4. extra de testib.& Matth.Afflict.dec.Neapo.308. Franc.nu.6.7.8. Sed ij propè omnes loquuntur de actibus iudicialibus, & multi eorum expresse dicũt, aliud esse in extraiudicialibus, & præter eos Car.Flo.in d.c.ex parte, & iterum in c.cum olim, lo 1.de offi.dele.& Ale.consi.80.viso, col.4.ver.3. respondeo, lib.4.vbi & alios citat.

12 §† Sed nec omnes id concedunt in iudicialibus, & inter hos ipsemet Innoc.sibi contrarius, Anto.& Imo.in c.quamuis, de re iudic.allegantes in d.l.1.C.quib.res iud.non nocet, & l.sed & hæ. ff.de procu.& alia quædam iura, atque etiam Dy. in l.vlt.in sua distinctione, & ibi etiam Raphael. Com.ff.de re iudi.per l.iam tamen.§.in hac, lo 2. ff.iudic.solu.& not.in l.etiam.C.mandati, & in l. ex parte, in prin.in glo.ff.famil.ercisc.& præterea Cyn.in l.si pecuniam. C. de negot.gest.per d.§.in hac.Anto.& Imo.in d.c.ex parte Decani, de resct. Idem Imo.in d.c.cum olim, lo 1.de offic.deleg.& in d.§.voluntatem.Card. Flor.in cle.1.de procur. Domi.in ca.qui ad agendum, eo.tit.lib.6.Alex.d. consi.80.quo loco supra citauimus, lib.4.vbi, & alios quoque citat, & Barb.qui alios item allegat, consi.46.scripsit, col.3.versi.capio modo, lib.2.Ea autem l.si dictum.§.si præsente, quæ alias sententias iuuat (ne id omittam) loquitur, in simplici denuntiatione.

13 §† Quanquam & aliud est, quod & priorem illam sententiam cõfirmat, nempe quod dominus sciens procuratorem excedere mandatum, & nõ contradicens, videtur consentire per d.cap.cum olim, lo 1.iuncta glo.in verbo, protinus, in princ. & ibi Pan.& alij, extra de offic.deleg.& c.1.in fi. ext. vt lit.non contest.Ioan.Mona.in c.cum quis, & ibi quoque Ioan.And.& Domi.vterque col.1. de senten.excõ.lib.6.vbi allegant alia iura, Andr. Iser.in cap.1.§.pen.tit.de prohibi. feud.aliena.per Frider.Oldra.consi.199.pro fundamento, colũ.2. versi.ad istud respondetur: vbi & alia multa iura allegat.D.à Rota dec.428.si habent, col.2.in nouis.Anto.in c.cæterum, col.vlt.versic.quid si dominus, extra de re iud.Imol.in d.l.vlt.in vlt.char. ff.de re iud.Nicol.Mil.suo repertorio, versi.procurator si aliquid, & iterum vers.ratificare potest, cum alijs multis concord.collectis ab Alexand.d. consi.80.

consi.80.col.4.versi.nec obstat,lib.4.& consi.84. super consultatione,col.1.lib.5.& Fel.in d.c.cum olim,lo 1.col.2.versi.nota ibi statim,ex quibus et poteris intelligere,id procedere in actibus requirentibus speciale mandatum. Quibus etiam adde Philip. Dec.consi.437.repetito consi.672.quaeritur breuiter, col.1.& consi.671.post princ.

14 ¶ † Sed & id quoque multi non admittunt, constanter affirmantes, id tantum procedere in casibus quibusdam specialibus. Alias autem regulariter sciens & patiens non haberetur pro cõsentiente, nisi in ijs,quae ad sui ipsius commodũ spectarent, per l.filiusfamil. §. inuitus.ff.de procurat.Ita enim expresse & intrepide voluit Salyc. Docto.non paruae autoritatis, in l 1.§.magistrum autem.ff.de exercito.actio. & sequitur ipse Alex. d.consi.80. vbi etiam supra citauimus. Et idem ante eos,licet non allegent, propemodum voluit Bald.qui nulli vnquàm sententiae defuit,vt saepius diximus, quique omnium nostrorum Doct.copiam superauit,in d.c.ex parte Decani,col.3.versicu.sed imo videtur, extra de rescr.dum respondet ad d.§.magistrum, & ante omnes expressim Barto.in l.1.in princ.ff. de nego.gest. quem nuncupatim citat & sequitur Alexan.loquens in casu solutionis factae alteri,qui est casus noster,consil. 120 ponderatis,col.2.lib.5.

15 ¶ † Sunt autem (ne & id praetermittam) qui dicunt,quod si procurator meus, à me scilicet ad aliquid constitutus,& postea reuocatus, exerceat id suum munus me sciente, & patiente, videor tacite mãdatum meum renouare.Ita enim voluit Imo.in d.c.ex parte Decani,de rescr.& in d.c.cum olim,lo 1.de offic.deleg.& in d.l.2.§.voluntatem, ff.sol.mat.& in d.l.vlt.ff.de re iudica. & Domi.in d.ca.qui ad agendum, de procur.lib.6.Alexan.d. consi.128.in fin.lib.6.ar.nota.per glo.in l.semper qui non prohibet.ff.de reg.iur.& in l.si pecuniã, C.de neg.gest.& l.cum quis.§.1.ff.de sol.& in l. cum filius.§.haeres.ff.de leg.2.Et id quidem ex eo confirmatur, quod in simili dicimus de renouatione locationis in l.itẽ quaeritur.§. qui impleto, ff.locat. cum si.

16 ¶ † Ego autem, vt id tandem diffiniam, arbitror emptorem praesentem, & non contradicentem,cum consanguineus alteri,tanquàm procuratori, aut negotiorum gestori nomine ipsius emptoris pecuniam offert, & soluit pro retractu, sibi praeiudicare: hac ratione, quod cum aliquis scit alium gerere actum, qui eo inuito geri non potest, nec contradicit, is videtur ei actui consentire,l.vlt.ff.quod cum eo.& nota.glo.in cap.is qui tacet,circa medium,de reg.iuris lib.6.cum si. Nemo autem inuito, & contradicente me potest recipere solutionem, quae mihi fieri debet, l. inuito.C.de sol.& l.vero procuratori.ff.eod.titu. & c.ea re, extra de iureiur. Qua ratione Guid.Pap. dec.Delph.173.in dicto, tenuit dominum scientem,& patientem alium recipere solutionem pẽsionis emphyteuticae nomine ipsius,sibi ita praeiudicare,vt emphyteuta,qui sic soluit,liberetur,nec cadat emphyteusi.

17 ¶ † Sed quid, si ignoratur, quo in loco sit emptor qui abest, nec forte habet vxorem, nec domicilium, nec procuratorem, quibus hanc retractus oblationem possit facere. Quid ei faciendum est? Et tunc certe satis erit adire iudicẽ, vt in simili dicitur in l.in cõtractibus.§.in omni,ibi, vel si abesse, &c. C.de non nu.pecu.& in l.si creditori,in fi.cum dicitur, Absente vero creditore, Praesidem super hoc interpellare debueras, & ibi Bal.& Sal.C.de vsur.Et facit tex.in l.vt pfectius, post pri & ibi Bar.C.de anna.exce. & in l.2.ff.de nauti.foeno.& in §.haec de prescr.versi.is autẽ.16. q.3.& quod voluit Bar.in l.si reus paratus,in fi.& ibi post eum Pau.Cast.paulo ante med.ff.de procura.quod quando aliquis vult soluere, vt poenã euitet,nec reperitur is, cui soluere debet, potest adire iudicem,& coram eo offerre. Quod & voluerunt Inno.Host.& Io.And.in c.significante, in verbo,remiserit,extra de pign.Multae autẽ hujus regni consuetudines super hoc casu priuatim prouiderunt,vt apud Senonenses, c.46. Trecenses,c. 159.Turonenses,tit.*de retraictz*, c.38.Cenomanenses,cap.362.& 425.Andegauenses, cap.351. Borbonienses,c.429.

18 ¶ † Haec tñ intellige, vt scilicet possit adiri iudex à consanguineo. Sed vtrũ id necessariũ sit, ne tempus ei labatur,quaestio est. Et profecto necessarium esse tradit, & expressim, in huiusmodi rebus.Host.in Summa,tit.de oblat.§.1.versi.item requiritur,& Bar.in d.l.si reus paratus,& non obscure sentiunt caeteri supra citati. Quibus addere potes,quod tradit Bal.in cap.1. paulo ante fi. post glo.ibi,extra de eo qui mitti.in possess.ꝙ cautio, quàm tex.ibi iubet dari, debet offerri & praestari parti,si adsit: sin minus, iudici: & si is quoque absit,apud acta nomine publico actorũ, per l.non quasi.ff.rem pupil.saluam fore. Et facit etiam tex. in d.l.vt perfectius.C.de anna. exc.cum si.

19 ¶ † Verùm Alex.consi.92. perspectis, col.4. versi.nec obstat quod not.lib.1.tradit illam sentẽtiam intelligi in casibus,in quibus requiritur cõsignatio & depositio, vti et loquitur d.l.si reus,& ibi declarat Bal.& Pau.Cast.& ipse Bar.in l.si seruum.§.videamus,in fi.ff.de verb.obli & in l.item illa.ff.de const. pecu.vbi dicit,satis esse,si debitor non habeat cui soluat, protesteturque separatum solueret, si haberet. Sed & Albe.in l.acceptam, col.3.versi.sed quid si creditor. C. de vsur.dicit, quod si creditor abest, nec reliquit procuratorẽ, non incidit debitor in poenam,per l.pecuniae.§.j. & l.cum quidã.§.si pupil.ff.de vsur. & l.item illa. ff.de consti.pecun. Cautius tñ esse, adire iudicẽ, & protestari,per d.l.si creditrici. & Bal.in l.in cõtractibus.§.vlt.C.de non numerat.pecun.dicit, ꝙ cum aduersarius non potest reperiri, sufficit protestari.& idem quoque voluit ipse Alex.consi.20. circa consultationem,col.2.lib.septimo.Et facit, quod in simili tradit Card.Alex.in c.1.col.2.versicu.quaero si vasallus, tit.quae fuit pri.cau.amit. bene.quod si vasallus non possit inuenire dominum,vt ab eo petat inuestituram, sufficit idipsum protestari coram testibus.

20 ¶ † Quin

20 ¶† Quin Alexan.ipse d.consi.92.vbi supra lib.1.constanter asserit, cum aduersarius non reperitur, nõ necesse esse, id protestari, per l.si fundus.§.Marcellus, qui est vlt.ff.de l.commis.& d.l. pecuniæ.§.1.versi.si tamẽ,& iterum d.l.cum quidam.§.si pupillo.ff.de vsur. Quod & idem respõdet Io.Ana.consi.5.visa narratione, col.2.versi.& dato quod non, & ibi Ludou.Bolo.in addi.illius consi.versi.nec obstat doctrina, & late Fran.Arer. consil.163. verum est, quem omnino vide in 3. primis col.& Philip.Dec.con.566. promisit Ant. paulo ante fi.Et faciunt, quæ scribit ipse Alexan. consi.40.visis,col.1.& seq.li.4. Et quod scribitur in l.si dictum.§.si præsente, versi.& si nihil.ff.de euictio. vbi si emptor, qui vult denuntiare venditori,vt adsit liti motæ super re vendita, non potest scire vbi venditor sit, æque committitur stipulatio aduersus eum,ac si sibi denũtiatũ fuisset: etiam si nihil venditor fecerit, quo minus ei denuntiari possit. Et in hanc sententiam inclinant, qui in huiusmodi rebus dicunt esse tutius, aut consulunt protestari: tanquàm id sentiant non esse necessarium. Id enim facit Bar.in l.1.§.dies, versi.vlt.not.C.quando appel.sit.& Pan.in c.causam,col.1.in fi.extra de re iudica.

21 ¶† Verùm tex.in d.l.2. & ibi Alberi.ff.de nauti.fœno.requirit protestationem,nam ita scribitur. Si nemo sit,qui à parte promissoris interpellari possit,id ipsum testatione cõplecti debere vt pro petitione id cederet. Et facit etiam tex.in l.de pupillo.§.si quis ipsi Prætori,& ibi glo.Bar.in 16 q.Ro.Alc.sibi contrarius, col.3.ver.item not. & cęteri ff.de nou.ope.nun.& in l.vlt.ff.de l.commis.& in c.pastoralis,in fi.& ibi Ant.extra de offi. ordi.& in c.vlt.& ibi quoque Anto. & Imo.extra de appel.Et voluit etiam glo.in c.1.§.si quis vero aliquod,in verbo,potestatem, tit.de pac.tenen.& in c.1.in verbo,mandatum,versi.si vero primus, extra de rescr.& in c.plerunque,in fi. & ibi Ant. & Imo.eo.tit. & in c.cupientes.§.quod si per 20. in verbo proposita, post princ.de elect.lib.6.quæ etiam dicit, tutius esse, non semel tantum, sed pluries protestari, & ibi quoque Archid. in glo. magn.Ioan.Andr.Imo.& Domi.& Lucas Pen.qui alia multa in id citat, in l.qui grauatos, colũ.2.in verbo, muneribus. C.de censib. & censit.lib.11. & Barba.consil.50.præclarè, colum.6.versic.cum ergo in casu,lib.2.

22 ¶† Et faciunt notata ab Innoc.in c.ex transmissa,col.1.de pręser.& Alb.loquente de vasallo, qui non potest reperire dominum,à quo inuestituram petat,in l.si Præsens.C.de Epi.audi.Bald.in d.l.si reus.ff.de procur.Bart.in d.l.1.§.dies, in vlt. not.ff.quan.appel.fit.Bal.in d.c.1.vbi supra,de eo qui mit.in pos.vbi in casu illius c.si pars,& iudex absint, dicit necessariam esse eius rei protestationem,per d.l.vt perfectius,& idem Bal.de intimatione loquens,in l.in contractibus.§.vlt. C.de nõ nume.pecu.etiam per d.l.vt perfectius.Ant.in ca. ex ratione, circa med.de appel.& consil.27.visis præsentibus,col.1.Iac.Aluar.& Card.Alex.in d.c. 2.in prin.vterq; col.3.tit.quæ fuit pri.cau. amitti bene.& Mart. Laud.in cap.1.tit.de leg. Corra.loquentes etiam de vasallo, qui non reperit dominum,& Pan.in c.plerũque, col.vlt.extra de rescr. & Alex.late post Bal.in l.properandum.§.sin autẽ vtraque, col.2.versi.vt aũt appareat.C.de iudici. & consi.164.viso processu,col.2.versi.bene facit, lib.2.& consi.120.ponderatis,in fi.lib.5.vbi nuncupatim loquitur, cum abest is, cui solutio fieri debet,cum alijs multis concord.adductis à Card. Ale.in c.vlt.col.2.versi.habens aliud,extra de appel.Scio autem nonnullos distinguere,an impedimentum sit ex facto,aut absentia iudicis, an aliũde: vt per Matthæ.Afflict.post alios deci.Neapo. l.iudices,nu.3.& 5.Et vide quæ dicam infra,eod. tit.§.15.glo.2.nu.9.secundo intellige, & quæ etiã diximus supra. eod.titu. §.1. in glo.13.in verbo, *l'achepteur*,nu.21. quid denique.

23 ¶† Et licet, si protestatio sit necessaria; cautius sit sæpius protestari,vt supra nu.abhinc.2.diximus ex quorundam sententia. Illi tamen non dicunt id esse necessarium,vti certe non est sufficit enim semel protestari, vt nuncupatim tradit Fely.in c.cum Marc.Ferra.col.25.versi.sexta conclusio, extra de constit.per tex.in l. Titia Seio.§. vsuras,qui est.1. & ibi Bart.& Imo.ff.de leg.2.& glo.in cle.1.§.requisierunt,de hæreti. & Bart.in l. mora,in prin.ff.de vsur.qui quidem loci loquuntur in interpretatione, vt eum semel fieri sufficiat. Cui in hoc adde glo.in d.ca.cupientes. §. quod si per 20.vbi supra, & ibi quoque cæteros,de elect. lib.6.& glo.in cle.1.in verbo,factam,in fin.& ibi Imo.col.5.super eadem glo.& Cardi.Flor.tum in 2.not.tum in q.25.de deci.cum alijs multis concord.traditis ab eodem Fely.in c.ex literis, col.4. super glo.1.illius c.ext.de consti.& Matth.Afflic. in tract.Protomix.in verbo,vt intra 30.dies, col. 5.versi. item quæro.Nisi tamen (inquit Fely.ibi) in certis casibus, quos illic adscribit: vt videre apud eum poteris,nihil enim pertinent ad nostrũ casum. Sed quod sufficiat semel protestari, tenuit Bart.quem ipse Felyn.non allegat,in d.l.de pupillo.§.si quis ipsi Prætori, col.2.in 3.oppo.ff. de nou.ope.nun.& Bald.in l.Æmilius,col.2.versi. sæpe non est.ff.de minor. & Nicol. Mil.in suo repertorio versi.protestationem sufficit. De quo & tu præterea vide Bald.in ca.ex ratione, in fi.extra de appel.& Card. Alexan.in d.capit.vlt.colum.2. versicu.nota.ex tex.extra de appel.vbi alios multos citat.

24 ¶† Verùm illud ambiguum est,an hoc casu quo emptor non comparet,nec est, cui hæc oblatio fieri possit,necesse habeat consanguineum cõsignare & deponere. Et ego sanè id non necessarium esse arbitror, ar.l.pecuniæ.ff.de vsurpa.& l. Celsus.ff.de arbi.& c.cũ tu,extra de vsur.& quod in simili casu voluit Spe.tit.de loca.§.nunc aliqua nu.32.versi.vigesimoprimo, loquens de emphyteuta,cui non comparet dominus,cui soluat pensionem,vt non opus ei sit consignare,& deponere,per iura supra allegata.Præsertim cum priuatis moribus nostris in casu retractus non necessaria sit consignatio, vt scribitur supra.§.7. Ideo satis est, non

est, non esse cui offerri, aut solui debeat, sine consignatione, & depositione, vt latè per Alex. consil. 92. per Spec. col. 3. versi. haud obstat, quod no. gl. lib. 1. Sed quantum ad illud de emphyteuta, vide eundem Spec. in d. §. nunc aliqua, nu. 30. vers. 19. & item, nu. 45. versicu. 34. & Iason. qui alios multos citat, in l. 2. colum. 20. nu. 61. versic. vigesimo quæro. C. de iure emphy.

25 ¶ † Sed id tamen omnino animaduertendũ est, quod in eo casu nostro, cum scilicet nullus est cui offerri possit, & ideo consanguineus vel adiuit iudicem, vel protestatus est, & consignauit, si hæc necessaria sunt: tamen si postea emptor ipse comparuit, debet consanguineus intra tempora retractus, si nondũ lapsa sint, & fieri possit: aut si lapsa sint, non indiligenter eum conuenire, eique hanc retractus oblationẽ facere: per id, quod in simili voluit Bar. in d. l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori, col. 2. in 3. oppo. & ibi quoque Imo. Ro. Pau. Cast. col. 1. & Alex. col. 2. versi. item fallit si habeo. ff. de no. ope. nun. ꝙ si emptor fuerit protestatus, non posse se denuntiare venditori litem motam, quia abest, & ignoratur vbi sit, si postea compareat debet ei denuntiare, & Ant. in cap. vlt. ext. de appel. qui & id trahit ad casum illius c. vti ẽt facit Imol. ibi, col. pen. & Matthæ. Mathes in d. l. 1. §. dies, & ibi quoque Ang. Aret. col. 3. versi. quæro si volens. ff. quan. appell. sit ꝑ tex. in d. §. si quis ipsi Prætori. Et quod etiam in simili voluit Andr. Iser. Marti. Laud. Iac. Alua. & Card. Alex. in c. 1. tit. quo tẽpo. mili. loquentes de cessantibus inimicitijs, in casu illius ca. Et hæc oẽs intelligũt semper procedere, cum protestatio fit ad consequendũ ius quodpiã de nouo, vt hic fit in casu nostri retractus, quo cõsanguineus tendit ad retrahendũ acquirendũque rem nondũ sibi cõpetentẽ. Et ad id optimè facit glo. in d. §. ꝙ si per 20. in verbo, proposita, paulo ante fi. dum dicit, sibi tempus non curret, donec Papa copiã sui fecerit, & ibi Arch. Io. And. in nouella, Domi. & Phil. Franc. & præterea Ant. in c. plerunq;, & ibi quoq; Imol. col. 2. extra de rescr.

26 ¶ † Ad id autem, ꝙ diximus supra in princi. præcedentis ver. ꝙ si tempora retractus lapsa sint, cum emptor apparet, is nõ negligenter admonẽdus ac conueniendus est à consanguineo, qui illi faciat oblationẽ Facit ea glo. in d. §. ꝙ si per 20. in d. verbo, proposita, in prin. dum dicit, dũmodo postea non sit negligens, per tex. in eo. ca. §. insuper, vbi tñ omnino vide glo. in verbo, præsentauerint. Et facit etiam id, quod scribitur infra eo. tit. §. 12. in fi. in illis verbis, *pourueu toutesfoys qu'il n'y ayt negligence notable*, vbi & nos aliquid de ea re dicemus. Id autem totũ arbitrio iudicis relinquimus, per not. in simili à glo. in c. 1. §. cum verò, in verbo, in mora, versi. sed qñ, & ibi Arch. Io. And. Domi. & Phil. Fran. nè sede vacant. lib. 6. & alia gl. in c. si clericus, in verbo, negligenter, versi. qñ autem, & ibi ẽt Io. And. Domi. Phil. Franc. de præbẽ. eod. lib. & glo. in cle. causam, in verbo, cõmodè, in prin. & ibi quoque Pau. Eleaz. Car. Flo. in 20. q. de elect. Io. And. in c. vlt. in verbo, mora. & ibi etiam Bal. col. 2. versi. not. hic dicit, extra de elect. Et eo. Bal. post Iac. in l. tuto. si petitus, paulo ante fi. ff. de tuto. & cura. dat. ab his, & ꝙ item in alio simili voluit gl. in l. & si post tres, in prin. & ibi quoque cæteri Doct. ff. si quis caut. cum alijs concord. à me traditis in repe. l. si vnquam, in verbo oĩa vel partem aliꝗ, nu. 31. quin & aliàs, versi. & cum semel, & versi. & in vniuersũ. C. de reuo. dona. Arbitrari aũt ita iudex debet, vt nec præcipiti festinatione, nec moratoria cunctatione consanguineus vtatur iuxta text. in l. tutor qui repertoriũ. §. 1. ff. de administr. tuto. & ibi concor. in gl. Quod non aliud est, q̃ si dicas eũ maturare, & ꝙ in vetere prouerbio dicitur σπεῦδε βραδέως, idest festinare lente debere, idque ex qualitate negotij personarũ, & loci, vt dicit gl. in d. c. si clericus. Et vide quæ scripsimus supra. §. 1. in glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, nume. 23. nec tamen.

27 ¶ † Ex supra dictis aũt potes intelligere, quid cõsanguineo faciẽdũ sit, si forte emptor mortuus sit, nec sit qui eius hæreditatẽ adierit, sed ea iacet toto illo tẽpore ꝙ præstitutũ est retractui, ita vt nemo sit, cui consanguineus offerre possit. Sed & tu præterea vide, quæ in simili diximus supra. §. 1. gl. 13. in verbo, *l'achepteur*, nu. 14. quid igitur si emptor, & multis seq. vbi tracto qd cõsanguineus facere debet, si emptor decesserit, relicto infante hærede, qui necdũ habet tutorẽ. Et ꝙ ẽt à nostris disseritur, quid agendum sit emphyteutæ, cũ dñs decessit, relicta hæreditate iacẽte toto tẽpore, quo is pensionẽ soluere debet, nè cadat emphyteusi De quo vide Spec. tit. de loc. §. nunc aliqua, nu. 30. versi. 19. Host. in Sũma, eo. tit. §. qd sit de natura, col. 2. versi. quid si hæreditate. Dy. in c. dũ quis in ius, de reg. iu. lib. 6. Alb. in l. 4. §. cæterũ. ff. de dam. infe. & in l. 2. col. 4. ver. nunc ad aliàs. & ibi quoq; Bald. ad fi. & Ias. in 21. quæst. quæ est sub nu. 61. C. de iure emphy. & eundẽ Alb. in l. 4. §. Prætor, col. 2. ver. itẽ collige. ff. de dã. infe. Alex. cons. 92. pspectis his, col. 3. ver. ad hoc, ꝙ no. li. j. & cons. 172. visis, & opportunè, col. 2. ver. & in proposito, lib. 2.

§. DECIMVS.

MARITVS vxoris causa potest offerre retractum, citationemque in eam rem requirere, idque solus & sine vxore, in rebus venditis à consanguineis ipsius vxoris.

GLO. I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an possit iure mariti pro uxore consanguinea venditoris facere oblationem & retractum prosequi, & nu. 2. & 3.*
Maritus pro uxore sine mandato agere potest.
Maritus censetur habere mandatum ad administranda bona paraphernalia.

2 *Maritus an admittatur ad dictum retractum nomine*

nomine proprio sine mentione uxoris. Et quid si tanquàm maritus declaret se facere nomine uxoris, tempus retractus transeat.

3 *Tutor nomine proprio agere non debet.*

Pater legitimus administrator filij, cùm agit, de filio mentionem facere debet.

In dubio quis censetur, actum facere nomine proprio.

Vsufructuarius nomine proprietarij non suo renuntiare potest.

Coniunctus agens non nomine proprio, sed coniuncti agere debet.

4 *Maritus retrahens, si dicat Titius maritus Meuia, an satis sit, etiam si non aliter declaret se id facere nomine uxoris.*

5 *Quid verò si aliter declaret negotium ad vxorē pertinere.*

6 *Quid autem si non iure maritali, sed nomine procuratoris, cùm mandatum non habeat.*

7 *Coniunctus si agit ut procurator sine mandato non ualet iudicium.*

8 *Sponsus pro sponsa an retractum facere possit sine mandato.*

Priuilegia uxoris habent locum in sponsa de presenti.

9 *Maritus putatiuus an pro uxore sine mandato retrahere possit.*

10 *Quid si maritus sit filiusfamilias, an patris consensus requiratur.*

Quid item si minor sit.

Quid è diuerso si uxor sit minor, cū uir maior sit.

11 *Vxor an possit prohibere uirum nè hanc oblationem faciat.*

Quid si in matrimoniali contractu expressim cōuentum sit, uirum non posse pro iuribus uxoris ea inuita agere.

12 *Maritus qui uxorem domo exegit, an possit & hanc oblationem, & retractum facere, & num. 13. cum seq.*

Maritus qui domo sua sine causa exegit uxorem, se indignum reddit lucro dotis, teneturq́; dotem reddere, nec ei succedit. & num. 13. & uxorem alere debet. & nu. 14.

14 *Maritus qui iniustè uxorem domo expulit, donatione ei ab uxore facta priuatur.*

Monachus iniustè expulsus à monasterio ali debet.

15 *Quid si uxor ita exacta uult retrahere ad suum commodum.*

16 *Quid si uxor sua spontè maritum dimisit, an ipse maritus ob id priuetur ipso iure retrahendi.*

17 *Quid si matrimonium utriusque consensu sit direptum.*

18 *Maritus qui retraxit à cōsanguineis uxoris, ipsius uxoris nomine, an soluto matrimonio ei, uel eius hæredibus reddere teneatur, & nu. 19. & 20.*

Vsufructuarius missus in possessionem uicinarū adiū damni infecti causa, iure dominij possidet, nec quicquam amittit finito usufructu.

Cōmodatarius qui rem cōmodatam & pœnā exegit à fure an teneatur domino pœnā restituere.

Maritus qui dotis occasione aliquid consecutus est, id soluto matrimonio reddere debet.

19 *Maritus qui cōstante matrimonio consecutus est mulctas, aut bonorum confiscationes, occasione castri dotalis, an matrimonio soluto eas debeat reddere.*

21 *Maritus si pro uxore ad retractum egit, & succubuit, an soluto matrimonio ipsi uxori ad eūdem agenti, obstabit exceptio rei iudicatæ.*

22 *Procurator mariti ab illo simpliciter constitutus & suo nomine, an possit suprascriptam retractus actionem intentare. Et an maritus in hunc casum possit procuratorem constituere, nu. 23. 24. & 25.*

23 *Pater filij administrator potest constituere procuratorem.*

26 *Vxor utrum absente marito possit offerre, & retrahere.*

27 *Quid autem si maritus sit præsens, & contradicit.*

NEC ID 1 quidem tantum facere potest, sed & prosequi in iudicio, idque etiam sine consensu vxoris: vt cauetur supra titu. 15. §. 4. qui est omnium huius vol. 196. De iure autem communi maritus pro vxore potest agere sine mādato, & sine cautione rati in rebus paraphernalibus, vel cum cautione in cæteris rebus. De dotalibus non loquor, in quibus maritus ius habet vberius, l. doce ancillam. C. de rei vend. cum si. Sed quæ de alijs diximus, scribuntur ac notantur in l. 3. §. sed & si. ff. iudi. solu. & in l. 2. & l. maritus. C. de procu. & in c. constitutis, extra eod. & vbique glo. & Doct. & late Alex. consi. 42. super præmisso. col. 6. versi. nec obstat, quod dicta bona, lib. 1. & Corne. consil. 190. ad euidentiam, col. 3. lib. 3. vbi plus dicit, quod maritus censetur habere mandatum ad administranda bona paraphernalia, per tex. quèm dicit ad hoc singu. in l. si eo. §. pen. & vlt. ff. de iure doti.

2 § † Sed quæritur, an admittatur maritus ad hunc retractum nomine proprio sine mentione vxoris. Et vt intelligas, quàm vim habeat id dubium, fac maritum Titiæ consanguineæ venditoris, non tanquàm maritū istius Titiæ, sed proprio suo nomine, & simpliciter oblationem fecisse, emptoremque renuentem illum admittere, citari fecisse, interimque annum & diem retractus trāsijsse. Reum autem conuentum defendere retractum, quia hic non sit consanguineus venditoris. Hunc autem replicare se maritum esse Titię consanguineæ, posseque ex hac nostra consuetudine facere oblationem retractus. Reum duplicare, illum in oblatione nullam fecisse vxoris mentionem, id est, non tanquàm maritum illius, sed simpliciter, & suo nomine obtulisse. Ideoque se iusta de causa illum non admisisse, interimque tempus retractus transijsse, nec posse illum mutare suæ oblationis nomen ac qualitatem, aut eam aliter declarare post tempus, in præiudicium ipsius emptoris,

emptoris, vt ĩ simili tradit Io. And. loqués in declaratióe rei obscuræ, ĩ c. ĩ alternatiuis, de re. iur. li. 6.

3 ¶† Ego censeo, maritũ oblationẽ non simpliciter suo noie, sed tanq̃ maritũ talis vxoris suæ, facere debere, vt ẽt declarat hæc nostra consuetudo in illis verbis, *le mary à cause de sa femme*, & id quidẽ iuris est, per tex. in l. 3. §. sed & si forte, ibi, vel vir vxoris nomine. ff. de iudic. sol. [Et idem de tuto. in ca. l. §. sed q̃ de tuto. ibi, nõ tñ quasi tuto.] Et de patre legitimo administratore filij voluit Pet. Anch. in c. accessoriũ, col. 14. versi. quid si excõmunicato, de reg. iur. lib. 6. Nam & aliàs in dubio quis actũ facere videtur noie proprio, nõ alieno. l. & magis. ff. de solutio, & l. Papin. & ibi gl. & Alb. ff. mãdati, & l. si ita stipulatus fuero. §. Chrysogonus, & ibi. Bar. ff. de ver. obl. & l. pro hærede. ff. de acq. hære. quod pulchre, & scienter declarat Maria. Sozi. in c. j. in 7. art. prin. q. 6. extra de libel. obla. Et facit ẽt tex. in l. 1. §. vlt. ff. de nou. oper. nũtia. vbi vsufruct. potest nuntiare noie proprietarij non suo, & tex. in l. 1. ff. de offi. procur. Cæsar. & q̃ tradit glo. in l. sciendũ. §. tuto. in verbo, habentur. ff. qui satisd. cog. & quod item scribit Io. And. post Guid. Suz. in addi. Spec. tit. de coniuncta persona. §. 1. col. j. q̃ coniuncta persona, quę admittitur ad agendũ, debet agere noie coniuncti, non proprio nomine, per l. exigendi. C. de procur. ibi, actionẽ patris nomine dirigat. De quo etiam per Bar. in l. vero, in prin. ff. de sol. & Mari. in d. cap. 1. col. 37. versic. decimoquinto quæro, de libel. oblat. Et ita quoq; tradit in simili Carol. Mol. nihil tñ allegãs, in consue. Paris. tit. 1. §. 1. gl. 1. in 9. q. Ideo si interim ante huiusce. declarationẽ annus exierit, non erit postea admittendus, per ea quæ dicta sunt.

4 ¶† Sed id intelligas, si simpliciter & nomine suo hic maritus hanc oblationẽ faciat, vt si dicat, Mæuius fecit oblationem &c. Secus si dicatur, Mæuius maritus Titiæ: nam licèt non aliter dicat id se facere nomine vxoris, ita tñ satisfacere videtur, adijciendo eam qualitatem maritus Titię: vt in simili dicitur de eo, qui se dicens procuratorẽ alicuius, actum quempiam facit: nam id videtur facere noie & tanq̃ procurator illius: licet aliter non exprimat, per tex. loquentẽ in institore, in l. vlt. & ibi Bart. qui ẽt trahit ad procurat. ff. de insti. act. & voluit glo. in l. quacunque, in verbo, procurator. ff. de procur. & Bart. in d. l. 3. §. sed etsi cum tuto. ff. iudi. sol. & in l. 1. §. nuntiatio, col. 2. ver. aut apponitur nomẽ. ff. de ope. no. nũtia. Albe. in rub. C. de procur. nu. 4. & in l. quoties quis aliam. ff. de verb. obl. & in l. 1. §. j. ad fi. ff. de admi. tuto. vbĩ loquitur de tuto. & in id quoq; allegat tex. loquentem in procuratore, in l. penul. ff. si quis cautio, & idem Albe. in l. cum post mortẽ. §. 1. nu. 2. eod. tit. de admi. tut. Bal. qui eam gl. in d. l. quacunq;, dicit not. in l. j. in fi. C. de sent. & interlo. omni. iud. Maria. Soz. in d. c. 1. in 7. arti. princ. q. 6. de libel. obla. vbi id latè prosequitur. Et bene facit glo. in l. post mortẽ §. j. in verbo rectè recusa. ff. quã. ex fac. tut. Et ita nuncupatim voluit in eo, qui tanquam maritus agit, Bald. in c. constitutis, versi. quæro, cum glo. extra de procurato.

5 ¶† Et idẽ, si retrahens aliter declaret negotiũ ad vxorem pertinere, vt si dicat se velle retrahere rem venditam à tali consanguineo vxoris suæ. Is enim satis ex hoc declarat, se facere nomine vxoris: tametsi aliter non exprimat, per ea quæ in simili tradit Bart. in l. si pupilli. §. 1. col. 2. ver. si vero non dicit. ff. de nego. gest. q̃ licet quis non dicat expressim se negotium facere procuratorio noie alicuius: si tamen expressit causam, quare id faciebat, tangentem illum alterum, satis videtur facere noie illius, per tex. ibi, in illis verbis, vt creditorem tuũ vel pignus tuum liberet. Quod nota (inquit) quia ob expressionem causæ præsumitur actus fieri contemplatione siue nomine eius, ad quem ea causa spectat. Ad quod ẽt facit, q̃ aliàs dicimus, limitatam causam limitatum producere effectum, l. in agris. ff. de acqu. rer. domi. cũ multis simi. & concor. à me traditis infra eod. titu. §. 32. nu. 49. sed nec omiserim.

6 ¶† Quid autem, Vides hic maritum suo iure, & per semetipsum sine vllo vxoris adminiculo, tanquàm maritum tantum, hanc actionem posse intendere & prosequi: Quid igitur vt repetã, si id non ita facit, sed nuncupatim tanquàm procurator vxoris, cum tamen mandatum non haberet, vtrum valebit iudicium, ac si suo illo iure ac nomine fecisset, quo facere poterat: De qua q. Ro. interrogatus, multa è re nata in vtranque partem adduxit, consil. 446. primus propositæ consultationis articulus, in primo dubio, & tandem concludit, non valere iudicium. Vbi illum vide, atq; etiam in consil. 496. primus consultationis articulus, etiam in primo dubio, vbi in non longe dissimili casu idem respondit, multis quoque in id adductis, quæ ibi videre poteris.

7 ¶† Sed tu tamen illis addere poteris, quod tradunt Bald. & Saly. in l. 1. ille, col. j. vers. vlterius oppono hic, col. 2. vers. oppon. q̃ etiam, & ibi quoque Ant. ab Alex. C. de procur. q̃ licet coniuncta persona admittatur ad agendum sine mandato, si tñ vult agere, vt procurator sine mandato, non valet iudiciũ, per ea quæ not. gl. in l. filius, in glo. vlt. ibi vel hic pater. ff. qui satisd. cogã. & idem voluit ipse Bal. in ca. nonnulli, col. 2. vers. nota si quis impetrat, & ibi quoque Barb. in §. sunt & alij, vbi itẽ Fel. col. 14. nu. 44. vers. limita secũdò, extra de rescrip. & rursus idem Bal. in c. ex parte Decani, col. 3. vers. sed quid si coniuncta. eo. tit. Alex. & Ias. in l. exigendi, ille col. 2. in vlt. fal. hic colũ. 3. in 6. fal. C. de procu. vbi & Ias. nuncupatim sequitur illud Roma. consil. sicuti etiam facit, in d. l. si maritus, colum. 2. versicu. quid autem maritus. C. eod. tit. Quibus ego malo accedere, quàm Barb. sibi contrario in d. c. ex parte Decani, Et ad id facit optime tex. in l. 3. §. sed & si forte. ff. iudi. sol. vbi nuncupatim scribitur, quod eis agere permittitur, nõ facit eos procuratores. Ex quo Dyn. & Alber. ibi negant hoc, etiam post litem contestatam, posse procuratores constituere. Adde item, quæ etiã in simili late diximus supra titu. omnium 7. §. 9. in glo. 2. Et vide etiam Bald. in l. 1. C. quibus res. iudi. non nocet.

8 ¶† Ab

8 ¶ † An autem & idem possit facere sponsus sicuti, & maritus? Albe.in d.l.maritus,dicit eam l.habere locum in sponso de præsenti, per l.non sine. C.de bonis quæ liber. & l.si vxor.§.2.ff.de adulter.& id probat Ias.in d.l.maritus,col.2.versic.secundo extende, & hac ratione confirmat,ꝙ priuilegia vxoris habent locum in sponsa de præsenti,l.2.§.vlt.ff.de priuil.credit. Tamen subdit, illud tantum procedere in his, quæ pertinent ad dotem,non etiam cæteris in rebus. Ideoque cauendum,propter illud,quod tenet Bart.in l.quod Seruius,per illũ tex.ff.de cond.caus.dat.Hæc ille. Sed tu de his vide,quę plenissimè omnium scripsimus in nostris Legibus connubialibus,in glo.2. post vlti.l.connub.quo loco tractamus, an sicuti vxor ex nostra consuetudine est in potestate mariti,nec potest sine eius autoritate contrahere,ita & sponsa sponsi,& ex ibi scriptis intelliges,quid & hic dicendum sit. Has autem duas quæstiones Ferronus apposuit in §.19.tit.de retractu cõsuetudinum Burdigal.qui quidem.§.est huic nostro omnino similis,quo in loco videbis,quod de hoc sentiat, & iterum in § 23.colum.vlt.tractat hanc de sponsa.quæstionem.

9 ¶ † Sed vtrum maritus putatiuus id quoque possit facere? Quod videtur ex sententia Alber. post Vber.Bob.in d.l.maritus.C.de procu.vbi tenet maritum putatiuũ, sicuti & verum,posse interuenire pro vxore sine mandato. Sed Ias.ibi tenet contrarium, præterquàm cum dotis quæstio est: propterea quod credit matrimonium putatiuum habere priuilegia veri circa dotem,non etiã in reliquis. Et eum simpliciter sequitur Chasse. in tit.*des droictz appartenans à gens mariez*.§.5.in princ.col.3.versi.extende. Sed tu circa hoc vide, quæ late scripsimus in nostris Legibus connubialibus,in glo.6. eademque pen.nu.277.in 33.q.in qua tractamus,an consuetudo quæ contractibus interdicit mulieribus sine autoritate mariti, habeat locum in viro putatiuo: & multo abundantius declarabimus in 2.editione.

10 ¶ † Quæstionis quoque est, an si maritus sit filiusfa.requiratur consensus patris. De quo vide apud Chasseneum in d.tit.& §.in glo.j.col.5.versicu.pro sexta extensione. Et ibi quoque in col.6. versic. maius est dubium,videbis,quid si maritus sit minor.Cui in hoc adde,quæ scripsimus in Legibus connubialibus in gl.6.in 5.q.vbi tractamus an vir minor possit vxori accommodare consensum & auctoritatem ad contrahendum. Et paulo post ipse Chasse.etiam disserit,quid in nostro casu,cum vxor è diuerso minor est, maritus autem maior,an possit ipse maritus pro vxore sine alia auctoritate curatoris interuenire. Cui adde Pau. Castren.consi.106.incip.à secundo, col.j.libro 2. vbi disserit,an vxor minor possit contrahere cum auctoritate & cõsensu mariti maioris in casu statuti requirentis cõsensum & auctoritatem viri in contractibus vxoris.

11 ¶ † Idem quoque Chasse.in eod.§.& glo.1. col.5.versic.extendo quinto, rursumque in eod. §.in glo.super verbo,*es droictz possessoires*,col.vl. versi.vtrum autem mulier,tractat,an vxor hoc in casu possit intercedere,nè maritus agat nomine ipsius,& respondit nõ posse.Cui adde Caro. Molendi.in consuetud. Parisien. tit.1.§.13. glo.1.nu. 47.Deinde vero idem Chasse.col.vlt.eiusdem gl. 1.versi.quæro de quæstione,etiam tractat,quid si in cõtractu matrimoniali conuentum sit, nè maritus inuita vxore possit pro iuribus ipsius agere, non obstante contraria consuetudine. Cui adde, quæ in simili disserit Io.Fab.in rub.Instit.de nup. & in l.de fideicommisso.C.de transact.& quę dicemus in nostro tracta. primogeniorum in quæstio.qua quærimus, possitne primogenitus renũtiare iuri primogenituræ, ei à statuto delatæ. Sed & de his omnibus nos abundantissimè tractauimus supra nostrarum consuetudinum tit.15.qui est,*de la puissance,autorite et administration des marys*.§.4.qui est omnium consuetu.196.quo cautũ est,ius esse marito sine vxore agendi pro iuribus ipsius vxoris,& eadem defendendi: vbi omnino videas, nè hic repetam.

12 ¶ † Illud item quæritur, an maritus,qui domo sua vxorem exegit atque expulit, possit nihilo secius ad hunc retractum rerum à consanguineis, ipsius vxoris venditarum venire. Ferro.in d.titu. de retractu,c.23.ad fi.negat eum admittendum,si sine iusta causa eam expulit,cum etiam lucro dotis se reddat indignum,ex sententia Bald.in l.1.§. sed scimus.C.de Lati.liber.tol.Ioan.Ana.in ca.1. col.3.vers.& facit quod dicetur,extra de infan.& langui.expos.Pau.Cast.& Alex.qui id dicit nota. in l.si ab hostibus.§.1.ff.solu.matrim. & eiusdem Alc.consi.78.viso & diligenter, col.1.lib.5.quod repetitur consi.26.lib.6.Iniquum enim esse, maritum propter facinus sperare lucrum dotis,d.l.si ab hostibus.§.si vir.ff.solu.matrim. & l.fine.C.de neg.gest.At si iusta causa expulit, audiẽdum esse maritum: neque enim debere eum ex facto legitimo prægrauari,arg.l.sancimus.C.de admin.tut. & l.nemo damnum.ff.de reg.iuris. Hæc ille, quibusdam à nobis adiectis.

13 ¶ † Sed quibus addere potes,quantũ ad primum caput pertinet, quod si maritus sine causa vxorem expulit,tenetur ei reddere dotem, ex sententia Io.Andr.in addi.Spec.titu.de dote post diuort.§.1.col.3.in addi.inci.dicit Odof. & Bald.in l.vlt.in fi.C.de sen.quæ sine cert. quanti.& in l.1. col.1.C.de priuil.dot.& in c.ex parte, col.2.versi. item not.ꝙ mulier,extra de consue.& Pau. Cast. in l.cum mulier, la 1.col.2.in 3.not.ff.solu.matr. Fran.Arc.& Soz.in l.2.in princip.illius,colum.2. versic.reperitur alius, huius autem colum.3. versicu.item limita.ff.eodẽ titu. Et id quidem credo verissimum, quidquid dubitarit Alexan.in d.l.2. col.3.versic.item adde sextum, & d.consi.78.lib. 2.repetito consilio.26.in princip.lib.6. Neque est quoque succedit ex capite, vnde vir & vxor, vt constanter affirmant Pau. Castr. Alexã. & Ias.in l.1.C.vnde vir & vxor,de quo & tu vide Benedic. in reper.cap.Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 800.versicu.secundo fallit, de testa.

14 ¶ † Et ꝙ similiter tenetur hoc casu vir vxor. sic iniuria exactam alere, vt tenent Iacob. Aretin. Cyn. Alber. Bald.& Salyc.in l.quod in vxorem.C. de nego.gest.& Bart.in eo tractatu, quem de alimentis edidit,col.vlt.versi. quæro an maritus, & Bald.in l. 2.col.item 2.versic.tertio dubitatur.C. de lega. Ange.Imo.& Alex.in l si cum dotem.§.si autem,quem ipse Ange.legit cum.§.si maritus.ff. solu.matri.& Raphae.Co.consi.175.domina Andreola.Ro consi.517.in casu propositæ consulta. colũ.1. Pau.Castr.consi.65.viso quodam libello, col.2.& 3.lib.1.Guid.Pap. deci.Delphin.439.an vir teneatur,versi.si vir verberet.& consil.127.de hoc anno,col.1.& iterum paulo ante fi. & Sozin. consil.286.visa protestatione,per totum, lib.2.& idem non obscure videtur ante hos voluisse glo. in cap. significasti,in glo.1.ad fi.& ibi quoque alij extra de diuort.& Hostié in Summa, tit.si mulier petat in virum,&c.§.1.versic.quid ergo de expẽsis,& Specu.tit. de sponsal.§.vlti.versic.quid de expensis, qui est 2. [Et quod tradit Ioan. Lup.in repeti.rub.de dona.inter vir.& vxor.§.70.col.vlt. versic.quid autem si maritus, quod si vir vxorem sine iusta causa domo expulerit,cẽsetur reuocata donatio ei ab vxore facta.] Et adde glo.loquentẽ de monasterio expellente monachum in ca. 1.in ver.languidis,& ibi Ioan.Andr.ad fin.de infan.& langui.expo.de quo etiam Innoc.in c.cum olim, lo 2.colum.2.in verbo dederat. [Et ibi quoque Hostien.] extra de priuileg.Spec.tit.de statu.mo. §.1.nu.35.versi.vigesimoquarto quæritur, quid si Abbas,& Bald.in sua Marga.in ver.monasterium, versi.monachus expulsu. [Et collect.in c.quanto, & ibi quoque Ægid.Bella.col.pen.versic.septimo quæritur de offic.ordi.]

15 ¶ † Ego tamen non parum dubito de primo illo d.Ferro. Nam ea,quæ allegat, & quæ adduximus ad ipsius sententiæ confirmationem, haud dubie procedunt,quando agitur de lucro & commodo mariti,& damno vxoris.Nam tunc cum vir vxorem iniuria pepulerit,id proculdubio non debet cedere ipsius viri lucro,& vxoris incõmodo. Hic autem è diuerso tractamus de lucro vxoris. Quis enim non videt, si maritus eo nomine retrahat rem à consanguineo ipsius vxoris venditam, eam totam quæri vxori ratificanti, si Ius commune inspicimus, aut certe ipsius dimidiam partem cum facultate retrahendi alteram partẽ intra annum à soluto matrimonio, restituta media parte pretij, ex nostra consuetudine infra eod.tit.§.16. & seq. Quod igitur fauore vxoris sine causa expulsæ introductum est, non debet in eius læsionẽ retorqueri.l.quod fauore. C. de legib. Nisi si forte hoc casu vellet vxor suo ipsius nomine rem totam ab initio retrahere, atque sic maritum à retractu,& beneficio consuetudinis, ob iniuriosum illud & iniquũ repudiũ,repellere,quod ęquius est.

16 ¶ †Illud autem minime dubium est,ꝙ si vxor sua sponte nulla vi,nulla ratione maritum dimiserit,nõ tamẽ ob id perdit ipse maritus id ius retrahendi nomine vxoris, vti nec alia iura, quæ sibi in eã cõpetunt,vt nõ obscure voluerunt ꝓpe oẽs, quos supra citauimus.Cui etiã sententię adstipulatur,quod in simili tradidit Spec.tit. de statu mona.§.j.versi.41. vagationem monachi sine expulsione nõ priuare monasterium iure suo, qđ habet in monachum.sequitur Pet. Anch.consi.424. pro clariori intelligentia, col. 2. Et idem voluit Inno. cuius illi non meminerunt in d.c. cum olim, vbi supra de priuil.per tex. optimum in c. quanto,extra de offic.ordi.& Gaspar.Calde.inter consi.Ioã. Cald.tit.de hæret.consil. 10. Diaconus, in fi. Et id quoque in nostro casu retractus non obscure voluit Ferro. d.§.23.huius tit.in fi.

17 ¶ † At si matrimonium inter eos fuerit dirẽptũ,quo ad thorum,vt plerunque fit cõmuni vtriusque consensu,aut aliàs, videtur id ius non amplius competere viro,vti nec cætera iura matrimonialia,per tex.in l.1.§.1.ff.vnde vir & vxo. vbi si diuortium inter vir.& vxor.secutum sit,nõ inter se succedunt,vt aliàs facerent, etiam si iure duret matrimonium,vt ĩ quibusdam casibus illic declaratis.Et illum tex.annotarunt glo.Petr.Cyn. Bald.Ioan.Fab.Pau.Corn.Alex.& Iason.in l. 1.C. eod.titu.in id quod diximus coniuges non sibi succedere,si ante mortem diuerterunt.Tu tamen de hoc vide omnino Philip.Deci.ibi,col.2.versic. quarto pari ratione,vbi in hac re ponit tres casus. Primum,quãdo de iure facta fuit separatio thori. Secundum, quando sine iusta causa id factum fuerit: sed ob quampiam controuersiam, quæ inter eos interceßit. Tertium, cum communi vtriusque consensu licitè factum fuerit, ibi cum omnino vide ex quibus intelliges quod si facta fuerit separatio quãtum ad bona, vt sæpe fit apud nos, nullum ius administrationis, aut aliud, marito superesse in bona vxoris. Ideoque nec licere marito hanc oblationem facere, non magis, quàm extraneo.

18 ¶ † Cæterum illud quoq; quæri potest, vtrũ soluto matrimonio teneatur maritus aut eius hæredes hanc rem ita retractam à cõsanguineis vxoris,reddere ipsi vxori,aut hæredibus eius. Et primum videtur,ꝙ non, per l.vsufructu legato.ff.de vsufru.vbi si vsufructuarius missus sit in possessionem vicinarum ædium damni ĩfecti causa,is iure dominij possidebit, nec quicq̃ amittit vsufructu finito.Et facit,quod scribitur in l.cum manifestissimi aliàs l.Manifestissimi.§.sed cum in scdm.C. de fur.vbi si commodatarius rem commodatã, & pœnam exegit à fure, non tenetur domino pœnã restituere,cum suo periculo persecutus fuerit. In contrariũ aũt facit l.quoties,& l.non solum.ff.de iur.dot.vbi si maritus occasione dotis aliquid cõsecutus fuerit, id quidẽ soluto matrimonio cum dote reddere debet. Sed hoc postremũ intelligit Ang.post Fran.Tigri.in l.at vbi.ff.de pet.hęre.i eo ꝙ vir consecutus est ab vxore,vel patre ipsius, vti ea iura loquuntur. Secus si ab alio extraneo: tũc enim restituere non tenetur, cum omnia incrementa ad ipsum pertineãt, per l.dotis fructus.ff. de iur.dot.&l.pro oneribus.C. eod.titu. Et id sequitur, & dicit valde notandum Franc.Cre.sing. 68.si maritus.

19 ¶ † Porrò

19 ¶ † Porrò Bal. in tractatu Protomixeos, statim post princip. posteaquàm dixit marito, vt domino rei dotalis, vicinę alterius rei venditæ competere ius congrui: per l. doce ancillam. C. de rei ven. subiungit hanc nostram quæstionem, vtrum scilicet soluto matrimonio tenebitur maritus restituere rem à se retractam eo iure congrui, & allegat in vtranque partem nonnulla ex ijs, quæ supra citauimus. Tandem vero mouet, videri Doct. in l. vlt. ff. solu. matri. quo in loco Petr. Dyn. Bart. & ipse Bald. & Ange. tractant, an si maritus constante matrimonio consecutus fuerit occasione castri dotalis bonorum confiscationem, mulctas, aut cætera huiusmodi, ea debeat soluto matrimonio restituere. In qua re Dyn. ibi censuit restituẽda, Petr. & Barto. contra non restituenda. Bald. & Ange. distingunt inter bona immobilia cõfiscata, quæ territorio siue solo cohærent, & alia, quæ nõ cohærent, cuiusmodi sunt pœnæ pecuniariæ, illa enim restituenda esse, hæc minime, & sequitur Ioan. Ana. in cap. 2. in vlt. nota. extra nè Prælat. vices suas. Sed Imo. in d. l. vlti. sequitur Barto. nisi si delictum esset tale, ex quo res feudalis concessa in feudum à muliere deberet confiscari, de quo & tu vide latius per Alberi. in d. l. vsufructu legato. ff. de vsufru. & in l. si vero, in princip. colum. 3. nume. 5. ff. solu. matri. & Bened. in repe. cap. Raynutius, in verbo, cætera bona, nu. *36*. vide Boeri. deci. 180. nu. 4. & 5. & *6*.

20 ¶ † Apud nos aũt habemus consuetudinem expressam in hoc casu nostro, qua scilicet cautum est, rem ita à marito retractã manere cõmunẽ inter maritum & hęredes vxoris, vel à cõtrario, iure societatis matrimonialis, quæ locum habet in Gallia inter vir. & vxor. Verum vxori aut eius hęredibus soluto matrimonio competere ius retrahendi patrem mariti aut hæredum ipsius, restituto dimidio pretio: nam hæc nuncupatim scribũt infra eod. tit. §. 17. vbi etiam ostendemus multas tales esse in Gallia cõsuetudines. Sed & tu in hac quæstione vide omnino, quæ dicam infra in fine huius tit. quæstio. 25. vbi tracto, si durante tempore retractus, & ante ipsum factum, res quæpiã ceciderit in commissum, an cedat lucro emptoris, an retrahentes, nam ea res nonnihil ad hunc locum pertinet. Et quæ etiam alibi disputo, an quæ alluuione rei venditæ accreuerunt post venditionem ante retractum sint retrahenti restituendæ, infra tit. seq. in fin. quæst. 14. Et vide etiam Carol. Molend. in casu huic nostro simili, titu. Paris. consuetu. 1. §. 13. glo. 1. nume. 48.

21 ¶ † Sed & illud quęro maritus nomine vxoris egit ad retractum, & victus fuit: vel quia non docuit de consanguinitate vxoris, vel ob aliud quippiam; & necdum tempus retractus transijt: vtrum vxor ipsa nũc forte vidua, aut à iudice autorata, possit intra tempora de integro oblationẽ facere: vt ei non obsit exceptio rei iudicatæ. Hęc quæstio ab illa dependet, qua nostrates quærunt, vtrum postquàm maritus egit rei vendicatione pro re dotali, & succubuit, possit nihilo minus vxor soluto matrimonio iterum, agere ad eãdem rem, de qua per Petr. à Bella pertic. Cyn. Guil. Cu. Rayn. Bart. Bal. Alber. Ang. & Pau. Cast. in l. doce, C. de rei vendica. Guli. Barto. Ang. Fulgo. Alex. & Ias. in l. de die. §. quidam, quem nonnulli legunt cum. §. 1. ff. qui satisda. cogan. Pau. Cast. in l. maritus. C. de procur. & in l. Titio certum. §. vlt. col. 2. versi. 5. & vlt. ff. de condi. & demon. Alex. in repe. l. sæpe, super glo. quæ est in verbo, de proprietate, ad fin. ff. de re iudi.

22 ¶ † Postremo & illud quęrendum ducimus, an procurator mariti possit agere ad retractũ rei venditæ à consanguineo vxoris: & fac hunc procuratorem constitutum à marito cum libera, vel cum speciali mandato agendi ad retractũ consanguinitatis, nè incidamus in dubium à nobis alibi tractatũ, an procurator simplex possit hanc oblationẽ facere. Hanc q. in genere posuit Chasse. in loco supra sæpius citato, scilicet tit. *des droictz, & appartenances à gens mariez*. §. 5. in gl. 1. col. 2. versi: sed quęro quid in procuratore, & duobus seq. vbi quærit, an procurator mariti, eo absente, possit cõparere pro vxore illius, tanq̃ procurator mariti, & multa in vtranque partem allegat, & tandem concludit procuratorem simpliciter constitutum à marito non posse comparere in causis, quas potest maritus intentare nomine vxoris. Sed nec posse maritum cõstituere procuratorem ad comparendum pro vxore. Et ego sane in priore casu idem censeo, quod Chass. tum per ea quæ allegat, tum quoque per ea quæ diximus supra nu. 2. & 3. nam si maritus suo nomine id facere non potest, vt ibi dicitur, multo minus procurator illius, suo quoque nomine constitutus.

23 ¶ † In secundo aũt casu aliter censeo, quantũ ad casum nostræ consuetudinis pertinet. Nam satis constat, eos, qui suo nomine actionẽ habent ex persona alterius, ob id, ꝙ sua priuatim interest, procuratoris dandi facultatẽ habere, l. sed si vnius aliàs, l. sed etsi vnius. §. idem ait, etsi nepoti. ff. de iniun. quam in hoc expendit Bald. in c. vlt. col. 1. extra de iura. calum. Imo vero & si alieno nomine actionem habent, si tñ sua quoque interest, idem quoque ius habent constituendi procuratoris: vt de patre administratore filij, quem habet in potestate, & in cuius bonis vsumfructum habet, probatur, in l. 1. C. de bo. mater. ita enim eam intelligũt. Bart. Bald. & alij, reprobata glo. ibi, & Pau. Castrẽ. consi. 34. super primo dubio, ad fi. li. 2. Alexan. & Ias. in l. præses, C. de transa. & latius diximus in repe. l. si vnquam, in pręfa. nu. 29. quorum omniũ. Est autem ex nostra consuetudine, eademque ꝓpè generali in Gallia, vxor in potestate mariti: bonorumque ipsius habet maritus ipse administrationem, eorumque fructus, perceptos constante matrimonio, suos facit. Quid igitur impedit, nè procuratorem facere possit.

24 ¶ † Quod aũt Chass. pro suæ ipsius sententiæ fundamẽto allegat Spe. ti. de cõiũcta ꝑsona, col. j. dicere, ꝙ licèt cõiuncta ꝑsona, & alij q̃dã admittãtur ad agendũ, nõ tñ eorũ procuratores, ꝑ tex. in l. 3. §. sed & si forte. ff. iudi. solui. admodum fallitur Chass. neq; enĩ id dicit Spe. neq; is tex. in d. §. sed

& si forte, sed illud tantum ꝙ licèt eis permittatur agere, id tñ non facit eos procuratores, vt etiã ex eo tex. diximus supra nu.7. & voluit ẽt per eũ tex. Bal. in ca. ex parte Decani, col.3. versic. quæro nunquid coniuncta, extra de consti. & idem quoque voluerunt D. à Ro. deci. 142. in causa, ad fi. in nouis. Sed & ꝑterea allegat Chasse. ipsos D. à Ro. dec. 676. nota ꝙ coniuncta, in antiquis, qui id re vera dicũt, cõiunctas personas, licèt possint agere, non posse tñ constituere procuratores, qui agant pro coniuncta persona. Sed id nihil facit ad nostram q. in qua mariti priuatim interest, proque suo iure maritali agit, vt satis supra diximus.

25 §† Nec tñ putes, id aduersari ijs, quę diximus supra d. nu. 2. & 3. nam illic locuti sumus de eo, qui simpliciter suo noĩe actionẽ intendebat: hic de eo, qui iure maritali id facit, quãuis non addat noĩe vxoris se facere. Verbi gratia, vt melius intelligas, Si Sẽpronius maritus Titiæ agat ad retractũ rei venditæ à Mæuio: qui quidẽ eius consanguineus nõ est, sed vxoris, sed id tñ non exprimit sed ita agit, Sẽpronius petit se admitti ad retractũ rei vẽditæ à Mæuio: is certè nõ erit audiẽdus, sed succũbet, ẽt si se probet esse maritũ Titię, & Męuium esse illius cõsanguineũ. Et id est, ꝙ dixim⁹ supra d. nu. 2. & 3. Si aũt sic dicit, Sẽpronius maritus Titiæ petit se admitti ad retractũ rei vẽditę à Mæuio cõsanguineo vxoris, satis ẽt si non dicat, noĩe vxoris, vt ẽt diximus nu. 4. & ita haud dubie poterit procura. constituere, vt agat ad retractũ. Et si aliter diceremus, sequeretur nunquã maritũ iure mariti posse procuratorẽ constituere. Et hãc nostram sententiam videmus vbique & citra oẽs controuersiam obseruari.

26 §† Nec tamẽ illud prætermiserim, ꝙ aliquãdo ex facto contingere vidimus. Quia hic dicitur, maritum pro vxore posse offerre, & retrahere: vtrũ vxor ipsa sine marito idipsum possit facere. Et quod hanc rem magis dubiam apud nos facit, illud est, quod moribus nostris vxor est in potestate viri, nec habet suorum bonorum administrationem, sed vir: nec potest adesse in iudicio, & litigare sine autoritate ipsius, vt scribitur supra tit. nostrarum consuetudinum 15. §.1. qui est omnium totius voluminis. 193. in quem Leges nostras cõnubiales conscripsimus, & alijs. §. §. seq. Et si quidem maritus absit, & in adeo longinquis partibus, vt periculum sit, nè tempora labantur, poterit vxor, eo non expectato, retrahere, per id quod in simili respondit Bald. consil. 488. sequẽs quæstio, lib. 1. & consil. 394. statuto, lib. 5. cum alijs multis similibus à me adductis in d. Legibus connubialibus, gl. 8. in verbo, *de son mary*, in 1. q. vbi ẽt videbis num necessariũ sit in id adhibere autoritatẽ iudicis, qui mariti præsentiã suppleat. Sed ad id ꝙ de periculo diximus, vide præterea Pan. in c. cum in veteri, col. pen. extra de elect.

27 §† Sed magis ambiguũ est, an id possit vxor facere, marito non absente, & forte eo reluctãte, vel quia dicit hunc retractũ non esse sibi & vxori cõmodũ, vel quia non vult. Tu hic oĩo vide, quæ in simili scribũt Bart. Bal. Ang. Imo. Ro. Pau. Cast. Alex. & oẽs in l. si cum dotem. §. eo aũt tẽpore. ff. sol. mat. Iaco. Aret. Cyn. Barto. Bal. & alij in l. vlt. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. cũ alijs multis à me quoque congestis, in dd. nostris legibus connub. vbi supra q. 15. Ex quibus clare itelliges, quid dicendum sit in hoc casu nostro.

§. VNDECIMVS.

PROXIMIOR 1. venditoris consanguineus ad retractum veniẽs intra annũ & diẽ venditionis debet admitti, & præferri cęteris consanguineis, 2. si plures concurrant. 3. Tenetur autem emptor admittere primum. 4. offerentem. Quem vbi admiserit, aut illi re vendita cesserit. 5. alio quouis modo quàm per retractum, posteàq; alius consanguineus intra annum & diem postulet se admitti, tenetur emptor hũc certiorem facere cessionis à se factæ, priori illi, eumq́ue disertè nominare: poteritq́ue tunc hic posterior intra id tẽpus retractũ priori offerre, à quo admitti debet, si sit proximior, 6. At si ipse sit in pari gradu, admittetur pro 7. rata 8. Quòd si intra id anni & diei spaciũ accedant plures cõsanguinei eiusdẽ gradus, aut qui eos reprę sentent 9. oẽs pro rata admittentur 10. est enim locus repræsentationi in retractu, vt & in successione 11. Attamẽ si is, qui iurare repræsentationis retractũ offert. habeat fratres & sorores ad retractũ minimè accedentes, & tunc solus ipse patrẽ & matrẽ referet, & admittetur ad retractũ pro portione qua ipsi parentes admissi fuissent. Verum si fratres aut sorores eius iure rep̃sentationis ad retractũ cõuenirent, vniuersi pro vno tantũ capite 12. admittentur.

LE PLVS PROCHAIN
Proximior. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Proximus & proximior an differant.*
Proximus vel proximior in materia retractus quis dicatur, & nu. 2. cum multis seq.
Proximus superlatiuum.
Intimus, vltimus, postremus, intimissimus, postremissimus, minimus, minimissimus.
2 *Proximus dicitur etiam quod longo interuallo distat, modo nihil sit medium.*
Virgilius multa à Cicerone mutuatus.
3 *Proximi et proximiores generaliter qui dicãtur.*

5 *Proximi omnes dicuntur, qui alios iure sanguinis attingunt, etiam remotissimos.*

Lex cum alienam.C.de lega. loquens de proxima persona, intelligitur de coniuncta etiam in remotiori gradu.

6 *Consanguineus veniens ad retractum, & probat se esse consanguineum, sed non in quo gradu, an sit admittendus, & nu.6.cum multis seq.*

Dicenti se tanquàm consanguineum proximiorẽ debere succedere, an satis sit, si probet se simpliciter esse consanguineum mortui de cuius successione agitur, an verò is probet nullum alium esse proximiorem. ibidem.

8 *Ad lucrum omnes, sua sponte accedunt: Diuitum omnes consanguinei.*

10 *Probans de tempore certo, præfertur probanti de incerto.*

11 *Petens se admitti tanquàm proximiorem, an probare debeat alium proximiorem mortuum, an alius qui eum dicit viuere.*

12 *Proximior vtrum dicatur, habito respectu ad venditorem, an ad eum à quo primum res processit, & nu.13.cum seq. vsq.ad fi.glo.*

13 *Fideicommisso relicto inter fratres, admittuntur fratres ex vno tantum latere, cum vtriusque coniunctis. Conditio grauantis est inspicienda non grauati.*

14 *Fratribus inuicem substitutis, pariter admittuntur fratres consanguinei, & fratres vtriusque lateris.*

15 *Substitutio tacita pupillaris non excludit fratrẽ pupilli.*

16 *Proximitas qualiter consideretur in reuocatione alienationis prohibitæ extra familiam.*

17 *Emphyteusi cessa in portionẽ vnius ex fratribus, eo mortuo, qui est stipiti proximior succedit.*

18 *Hæreditas desinit esse defuncti per aditionem hæredis.*

19 *Proximitas vltima vasalli, non primi acquirentis in feudis inspicitur.*

20 *Succeditur testatori, & non grauato, per fideicommissum.*

NIHIL 1 video interesse, dicas, Proximus, an Proximior: sicuti nec videt Bal.consi.146. præmissis verbis, col.1.in fi.li.2. Nam proximo, quis proximior esse nõ potest cum proximus is sit, quem nemo antecedit, l.2.§.hæreditas, & §.legitima.ff.de suis & legit.hæred.& l.1.§.proximus.ff.vnde cogna. & l.proximus.ff.de verb.sign. Idque etiam, si solus sit, vt hoc addã ex d.§.legitima, & d.§.proximus, & l.qui duos, in prin.ff.de rebus dubijs, & l.proximi, & l.in vulgari, in prin.ff.de verb.sig. Sed id tñ impropriè, vt declarat d.§.proximus, cuius hæc verba sunt: Proximus etiam accipitur, qui solus est: quãuis impropriè proximus ex pluribus dicitur. Et voluit Card.Flor.consi.30.in hac dubia, col.3.versi.item nulla. Idque optima ratione, quia proximus est superlatiuum eius, quod propè dicitur, ex quo fit nomen comparatiuum Propior, & superlatiuum Proximus, vt tradit Prisc.lib.3.c.2. Sicuti ab intro, vel intra, vel intus, fit interior, & intimus: ab vltra vel vltro, vlterio, vltimus, & à post, vel postea, posterior, postremus, quanquã ex proximus, cum pro cognato accipitur, vt scribit Prisc.vbi supra, fit aliud illud comparatiuũ Proximior, vt etiam (vt hoc illi addas) ex intimus, intimior, & superlatiuum intissimus, & ex postremus, postremissimus apud Tertullianum, statim in initio libri de Cultu fœminarum, & Apulegium in Apologia, & in Oratione Caij Gracchi ad populum, apud Gellium lib.15.c.12. [& ex minimo minimissimus, apud Arnobiũ li.5. aduersus gentes, in duobus locis.] Quæ si regularia essent, sequeretur proximo quopiam alium esse proximiorem, & multorum proximorum alium esse proximissimum, si ita nobis loqui permittamus, vt in simili dicitur in l. vbi autem.ff. de verbo.obliga. & dicemus plenissimè in nostro tracta. *le mort saisist le vif*, in 6.declara.præfact. nume.6.ego vero dico. Vix autem reperies huiusmodi comparatiuum, proximior, apud antiquos, præterquam apud Iurecõsultos, vti & Prisc. supra extendit.

2 ¶ † Sed vt redeamus, proximus quis dicitur, etiam si longo interuallo sit remotus, modo inter duos discreta nihil medium interpositum sit: vt probat illud Virgilij lib.5.Æneidos.

Proximus huic, longo sed proximus interuallo;
Insequitur Salius.

Quo in loco id notat Seruius interpres, atque ẽt Nonius Marcellus in libro, quem de Proprietate sermonum scripsit, Paulo autem ante Virgilium Tullius in libro de Claris Oratoribus ad Brutum Duobus, ait, summis, Crasso, & Antonio, L. Philippus proximus accedebat, sed longo interuallo tamen proximus. Ausimque constanter asseuerare Virgilium illud à Cicerone desumpsisse, adeo vt verba sunt similia, nam & Virgilius ipse illud ex ore eiusdem Ciceronis excerptum vsurpauit lib.12. Æneidos.

Magna spes altera Romæ.

Vt tradit Donatus, aut vt alij malunt Seruius, aut si quis alius est, qui vitam illam Virgilij edidit. Et alia quædam Ciceronis ab ipso vsurpata recẽsuit Macrobius lib.Satur.6 c.2.ad fi.vbi inter ea & illud quod de proximo diximus posuit. Sed & hãc proximi significationem satis quoque declarat Ausonius ad Vrsulum.

Proximus ex longo gradus est &c.

3 ¶ † Si tamen plenius scire velis, qui proximi sint, vel proximiores, vide Oldr.consi.153.videretur quod filius, Ioan.Andr.in c.2.col.j.in verbo, proximi, extra de conces.præben. Bald.in l.dudũ, C.de contr. empt. & consil.469.statuto cauetur, lib.1.& consil.339. quæritur vtrum de linea, in princ.lib.3.& consil.334..in quæstione quæ vertitur, eod. libro 3.vbi & de propinquo, & propinquiore loquitur, estque id consil.commune ipsius Bal.& Sal.idq; ipsum inculcatur inter cõs.

Petr. Anchar. consi. 95. vide & Bart. consil. 10. viso statuto cõmunis Tuderti, & ibi concor. per Landri. in addi. eius consi. Quibus adde Lucam Pen. in l. pro locis. C. de anno. & tribu. li. x. & i rubrica, C. de proxi. sacro. scri. in prin. li. 12. & Corn. consil. 154. licèt in themate, col. 2. lib. 3. & Phil. Dec. in l. si. bonorum, in prin. C. qui admit.

4 §† Vnum tantum illud hic dicere voluimus, quod licèt proximus is sit propriè, quem nemo antecedit, vt diximus, eò tamen ventum est, vt proximos vocemus omnes qui consanguinitatis iure aliquem attingunt, etiamsi ante se alios habeant. Quod probatur ex l. quamuis adulterij. C. de adult. vbi proximis necessarijsque personis solummodo defertur copia accusãdi de adulterio: Nam vt ibi dicitur, licèt patruo accusare, etiam si frater extet. vides igitur ibi patruum dici proximum, quamuis frater extet, eo quidem proximior. Et ex l. cum rem alienam. C. de lega. vbi legatum rei alienæ ab ignorante factum non valet, nisi proximæ personæ relictum sit, quod intelligitur, etiam de ijs, qui non sunt priores gradu: nam omnes intelligunt eam l. de cõiunctis personis simpliciter. Et hoc satis apertè indicat glo. vlt. in prin. cum dicit, quod iudex æstimabit, quæ dicitur coniuncta persona: quàm sequuntur Bar. Fran. Tigr. Ange. Saly. Raph. Fulgo. & Corn. ibi. Petr. autem & Cyn. considerandam dicunt coniunctam personam vsque ad decimum gradum, qui tantum succedere potest, secundum notata in l. octaui. ff. vnd. cog. Et sic apertè declarant omnes, non necesse esse, vt quis sit in gradu priori, vt faciat locum ei l. loquenti de proxima persona. Et id expresse annotat Alciat. in d. l. proximi, de verb. signi. & satis apparet ex scriptis à Corn. consi. 32. s. licèt prima facie, colum. 2. versicu. quia prout dictum est, lib. 1. Et sic quoque proximitas pro consanguinitate ponitur, vt late diximus supra eod. tit. §. 1. glo. 9. quę est in verbo, *ou lignagier*, nu. 16. à proximo item.

5 §† Quid autem, si quis dicat se tanquàm cõsanguineum proximiorem debere defuncto succedere, an sufficiet, si probet se simpliciter esse consanguineum mortui, de cuius successione agitur, an vero necesse sit, vt is probet nullum alium eo esse proximiorem. Et certè, si controuersia sit inter duos consanguineos, is qui agit aduersus alterum possidentem, debet probare se esse proximiorem, cum id sit fundamentum intẽtionis suæ, etiam si id negatiuum esset, l. hoc iure, & ibi Bart. & alij. ff. de ver. obl. & voluerunt & Bar. & alij in l. in illa stipulatione, si Calendis, eod. tit. Innoc. & Ioã. And. in c. super his, de accus. cum multis si. & concord. à me collectis, infra eod. tit. §. 32. glo. 1. nu. 94. nam & videmus, & seq. Et ita in hoc casu priuatim respondit Phil. Dec. consi. 321. in causa quæ Alexandriæ agitatur, col. 2. versi. vlterius etiã aduertendum, per multa quæ ibi allegat.

6 §† At si extraneus teneat, aut sit quæstio inter vxorem aut fiscum, & hunc qui se dicit consanguineum, satis erit probare se simpliciter esse fratrem, aut patruelem, aut aliter coniunctum: vt voluit Raphael. Coma. in l. is potest, & ibi, etiam Alex. col. 4. versi. sed iuxta prædicta, & Ias. col. pe. versi. ponè ago contra. ff. de acquir. hæred. & idem Raph. in l. sed & si de sua, quàm legit cum l. hęres institutus, & ibi quoque Ro. cod. tit. per l. si scriptum, C. de probat. & l. amitæ. C. com. de success. & l. 2. C. de success. edict. & idem quoque Raphael. consil. 43. in q. Francisci, vbi dicit, nunquàm vidisse se aliter in practica obseruari, & Corn. consil. 95. viso processu, col. 2. versi. sufficit enim, li. 4. & consil. 197. licèt in hac consultatione, colũ. 2. versic. sed licet hæc, eod. lib. 4. vbi dicit, idem se aliàs bis consuluisse, & Alexã. consil. 179. visis ac ponderatis dubitationibus, col. vlt. lib. 7. & Sozin. in l. si inter, col. 2. versi. tertio colligitur. ff. de reb. dub. & consi. 89. in causa agitata, col. 4. versic. & si iterum, lib. 1. Caro. Rui. consil. 154. col. 2. num. 4. lib 3. & Steph. Bertr. consi. 2. examinato, in 2. dubio. colum. eius dubij vlt. lib. 2. & nouissimè Alci. in d. l. proximi. ff. de verbo. signi. & Franc. Ripa, in d. l. in illa, colum. vlt. ff. de verbo. obliga. & nouissimè [redacted] per multa quæ in eis locis videre poteris.

7 §† Quanquam Ange. Areti. in §. actionum, col. pen. versi. si ab intestato, Instit. de act. in ea est sententia, vt non sufficiat probare eum, qui vult succedere, esse consanguineum, nisi & se probet proximiorem esse. Et idem quoque voluit Franc. Aret. in d. l. sed & si de sua, col. 4. versi. tangit etiã hic. vbi & id dicit se aliàs respondisse, cũ ex facto ageretur in ciuitate Aretij: vbi etiam retulit in d. l. is potest, col. pen. sed eius in id con. non reperiri, credoque non fuisse cum cæteris impressum, nam in posteriori loco quæritur exemplum eius sibi abesse, [& nouissimè Maria. Sozi. iuni. consil. 26. quatenus dubitatur, col. 3. versic. & ad contrarium, lib. 2.] Sed & eius sententiæ fuit Alexã. sibi contrarius, sed foro (vt credere est) seruiens, consil. 124. viso processu, col. 1. lib 7. Suntque qui pro hac parte citant Spec. titu. de testa. §. sequitur videre ver. est & alia bono. poss. quæ dicitur, Vnde cognati, propterea quod in libello actoris hæc ponit, quod P. mortuus est, item quod intestatus, itẽ quod sum illi agnatus, itẽ quod proximior. Et id quoque sensisse videtur Raphae. Fulg. consi. 184. visis quodam processu, col. 1.

8 §† Afferunt aũt vtriq; multas magnasq; rationes, quibus suam sententiam defendunt. Sed ego priori sentẽtiæ magis accedo, illa potissimum ratione, adductus, quòd is, qui se propinquũ esse dicit, & probat proximus, & idem solus, esse præsumit, cum socij nulli appareant; sitque verisimile, & alios, si qui essent, ad aucupandũ, & occupandum id lucrum, atque vt sic dicam, hæreditatem sine sacris quamprimũ aduolaturos, secundum illud Terentianum in Phormione.

At si talentum rem reliquisset decem,
Primus esses, memoriter progeniem vestram
Vsque ab auo atque atauo proferens.

Cui concinit illud Græcorum carmen, vice prouerbij celebratum.

Τὸν εὐτυχοῦντα πάντες εἰσὶ συγγενεῖς

Id est,

Id est, ad verbum.

Felicium (siue mauis diuitum) *omnes sunt consanguinei*.

Ex quo & nos accedimus Ias.dicenti hanc negatiuam, alios non esse hæredes, proindeque locum esse substitutioni, hoc ipso probari, quod contrarium non probatur, ita enim respondit consilio 34.ad motiua, in princip.libr.1.vbi alia multa similia affert.

9 ¶ † Sed hanc tamen sententiam nostrã velim intelligas, si is, qui se probauit esse consanguineum, probauit quoque certum gradum suæ cõsanguinitatis. Nam non satis esset, probare se simpliciter consanguineum, per ea quæ latè diximus supra eo.tit.§.1.in verbo, *declarer le lignage*, quæ est gl.16. quando non omnes gradus admittuntur ad successionem, ac nec ad retractum, vt etiam diximus in eod.§.1.glo.9.in verbo, *ou lignagier*, nume.23.sed & id intelligendum. Et ita nuncupatim in hoc casu intellexit, & limitauit Philip.Deci.d.consilio 324.colum.2. versicu. vlt. non obstat, iunctis his, quæ prius scripserat, colum.1.eiusdem consilio versicu. & pro agentibus bene facit, & Alciat in tract. præsumptionum.regula 1.præsump. 28.nu.9.

10 ¶ † Et quod haud dubie is qui se probauit esse cõsanguineum certo gradu, debeat præferri ijs, q se simpliciter consanguineos esse probant, facit vltra supra dicta, quod in simili dicimus, quod cũ est quæstio de prioritate, aut posterioritate (vt ita cum nostris loquamur) temporis, is qui de certo tempore probat, etiam si alter non probat de prioritate, præfertur ei qui de incerto tempore probat: vt si alter de die probet, alter de hora eiusdem, hic prior præsumitur, secundum Marti. Sil.Cyn.& Bal.in l.de reb. C.de dona.ante nupt. Bald.in l.creditor qui in lect.antiqua.ff.qui pot. in pig.hab.Saly.in l.si debitor, versic.quæro, pone fiscum.C.de priui.fis. Ioan. Plat.in l.1 circa med. C.de iure fis.lib.10.Sozi.in l.1.colum.2. versic.3. limita, & ibi quoque Iason qui id dicit sing.col, item.2.versic.secundo sing.limita.Tho. Parpalia. colum.quoque.2.versicu.ista regula, & nouissimè Franc.Ripa, col.3.versic.secundo limitatur.ff.sol. matr.& Caro.Rui.colum.8.versic. & ex tertia limitatione.Franc.Curt.Iunior.in l.vlt.col. antepe. versi.decimotertio quærit.C.de edic.Diui. Adri. tol.Philip. Dec.consil.169.cuius superscriptio incipit, dispensatio facta, colũ.vlti.& Hippo.Marsil. singu.319.hora in instrumentis.Catel.Cotta, memor hora quandoque, & nouissimè Matt. Pac.in tract.de manda.apostoli in 6.parte, nu.j.& seq.& Franc.Ripa, in l. si debitor, col.4. nume.8. & seq. ff.de pigno. De quo tamen vide eundem Sozin. consil.67.eadem die prouidet, lib.3. & Fely.in c. pastoralis, col.3.versicu.ratione vnius horæ, & ibi omnino Philip.Dec.distinguentem, col.2.ver.sed dubium est, extra de rescr.& ipsum Dec.in l.in ambiguis, col.2.ff.de reg.iur.& Rebuf.in tract.de pacif.pos.nu.299.& Alciat.in tract.præsumptionum, regula 3.præsumptione 43.ante fin. Neque enim omnino accedo priori illi sententiæ. Quid enim, si quis probet de postremo die vnius anni, aut de postrema hora vnus diei, præferturnè alteri, qui tantum de eo anno aut die probauit, sine alia specifica probatione temporis? & certè non præferetur, vt etiam nuncupatim voluit Fran. Ripa, in d.l.1.vbi supra. ff.solu.matrim.& nouissimè Guil.Ponta.Peru.in d.l.1.col.6.nume.13. quarto limitatur, & seq.ff.solu.matr. De quo & tu vide Bald.Nouel.in tractat.doti.in 9.parte, in 2.priuilegio, in fine.

11 ¶ † Illud quoque, in dubium hoc in loco vocari potest, quod si constet, alium proximiorem aliàs natum fuisse, & vixisse, qui nondum excederet centum annos, si viueret, (hæc enim lõgissima est hominum vita, l.an vsufructus.ff.de vsufru.& l.vlt.C.de sacrosan.eccle.) vtrum igitur necesse est, hunc qui nunc se dicit esse proximiorem, ideoque tanquàm talis vult succedere, probare, illum, qui re vera esset proximior, si viueret, mortuum esse: an vero alius, qui defendit teneatur probare illum adhuc viuere. Vide Raphael. Coma.d.consi.43.in quæst.Francisci, nam id cõsil.super hoc priuatim editum est. Et hæc quoq; non inutilia sunt in materia retractus, stante scilicet statuto, vt ad eum proximior tantum consanguineus admittatur.

12 ¶ ¶ Sed & illud quæri potest, An hic in nostra consuetudine proximior dicatur, & intelligatur, habito respectu ad venditorem, an ad eum à quo primum res vendita processit eius familiæ, hoc enim à nonnullis in dubium reuocatum est. Et quod dubium facit, illud est præcipuè, quia ex multis Galliæ consuetudinibus illi tantum consanguinei admittũtur, qui sunt ex eo stipite, vnde res vendita processit: ex nostra autem consuetudine, licet omnes admittantur, etiam qui non sũt eius stipitis, præferuntur tamen ij, qui ex eodem stipite descenderunt, vt scribitur infra cap.14.Et quidem videntur præferri ij, qui sunt proximiores stipiti, vnde res ipsa processit, etiam si non sint proximiores venditori, per tex.in l.is qui cõplures, iuncta glo.in fi.ff.de lega.3.vbi si fideicõmissum fuerit relictum quibusdam ex libertis testatoris, ea lege nè de nomine suo, aut familia exiret, vno eorum mortuo, qui grauati fuerant, omnes pariter admittuntur, si velint, nec preferuntur coniuncti in re legata cæteris: quia, vt dicit glo. ibi, omnes sunt pariter proximi testatoris, p tex. in l.peto.§.fratre.ff.de lega.2. Et ita eam declarãt Dyn.Rayn.& Barto.ibi, & idem voluisse videtur ipse Barto.in l.si cognatis, versic.quæro quo ordine, iũctis his quæ dicit in fi.illius l.ff.de reb. dub. Ex quo aperte vides, quod attendi debet proximitas gradus, respectu testatoris, nõ respectu grauati, in fideicom.restituẽdo ijs, qui sunt è familia, in specie d.§.fratre.

13 ¶ † Et hoc quoque videtur probari ex l.vlt. ff.ad Trebel.à contrario sensu. Nam ibi dicitur, quod si sit fideicommissum inter fratres, pariter admittuntur fratres ex vno latere tantum, cũ fratribus ex vtroq; quia fuerant prius directo inuicẽ substituti. Ergo à contrario sensu, si non fuissent

inuicem substituti, & sic prælati alijs fratribus in aliqua parte testaméti, ex sola inter se cóiunctione nó præferrentur. Ex quo ẽt plane liquet, attédi coniunctionem respectu primi testatoris, non grauati. Quod & probat alius tex. iuncta gl. & notatis à Bart. in l. hæredibus. §. vlt. ff. eo. tit. vbi licet, quando apposita est conditio, si decesserit sine liberis, naturales non faciant deficere fideicom. secundum notata in l. ex facto. §. si quis rogatus, eo. quoque titu. tñ quando huiusmodi conditio apponitur à fœmina testante, deficit: quia ei naturales succedunt, nisi sit illustris, l. si qua illustris, C. ad S. C. Orphi. Et idem propè voluerũt Ang. & Imo. in d. §. si quis rogatus, vbi generaliter dicũt, in eadem conditione inspiciendam esse personá grauátis, & nó grauati, si sint dissimilis qualitatis, vt sciamus, an naturales faciát deficere fideicom.

14 ¶ † Et vt ex tex. ad Doct. transeamus (q̃uis nec ij supra omissi sunt) hoc idem confirmat, qd tradit Bart. in l. Lucius, col. vlt. in vlt. quæst. ff. de vulg. pup. substi. ꝙ si fratres sunt inuicẽ substituti, pariter admittũtur fratres cósanguinei, & fratres vtriusq; lateris, ea inter cætera ratione, quia substitutio intelligi debet scdm voluntatẽ testatoris, l. qui liberis. §. hæc verba, eod. tit. Sed pater eandẽ affectionẽ habet ad filios vtriusq; matrimonij, vt æquum est. §. pen. in Auth. de nupt. & sequuntur Imo. Alex. Fran. Aret. Fran. Ripa, & alij Recent. in d. l. Lucius, & idẽ voluit ipse Bar. consil. 54. Ange. Maciæ habebat & Bal. & Nic. Neapo. in l. iam hoc iure. §. 1. ff. de vulg. & pup. substit. & in l. cohæredi. §. qui discretas, & §. qui patrẽ, eo. quoq; tit. Bal. in 5. quæst. Ang. Saly. & Ro in l. in testamento. C. de test. mil. Imo. in c. Raynu. in materia reciprocę substitutionis, extra de testa. vbi hác dicit esse cómunẽ opi. Pau. Cast. in l. j. C. de impub. & ali. substi. vbi ita dicit se consuluisse. & Alexá. consil. 30. viso testamento, in 1. dubio, lib. 2. ꝙ consi. iterum repetitur cons. 16. lib. 6. & Philip. Dec. cons. 186. quoniam ex facto, col. 1. versic. 3. hoc in simili, & col. 3. versi. 3. non obstat. Ex quo non obscure intelligitur, considerari affectionẽ primi testatoris, & sic coniunctionem eiusdem.

15 ¶ † Quod & hinc quoque probatur, quod scribit ipse Bar. in l. 2. in prin. in 5. quæst. princ. in 3. effectu, versi. vlterius quero, an tacita, qui est in col. penul. ff. de vulg. & pup. quod tacita pupillaris non excludit fratrem pupilli, arg. l. cũ acutissimi, C. de fideicommis. nẽ scilicet videatur fratrẽ filio prætulisse, & sic considerata affectione, & voluntate testatoris. Et idẽ dicit in fratre consanguineo tantum, quia eadem est ratio, per d. l. cum acutissimi. Secus autem in vterino, vt hinc intelligas nó considerari coniunctionem, & affectionem ex parte pupilli, sed testatoris. Quod & confirmat, quod tradit idem Bart. in l. re coniuncti, col. pen. versi. 3. quæro iuxta hoc. ff. de leg. 2. quod quando agitur de hæreditate paterna testatoris, non attéditur maior cóiunctio inter fratres. Ideoque vno mortuo ita admittitur consanguineus tantũ, sicut vtrinque coniunctus. Et sequitur Crotus ibi, & Fran. Are. Ias. & Ripa, in d. l. Lucius.

16 ¶ † Et hæc quidem propemodum, & alia multa in eandem sententiam affert Sozin. consil. 249. materia, col. 11. versic. circa secundam difficultatem, cum multis seq. lib. 2. vt ostenderet, posse videri admittendum esse ad fideicommissũ eum, qui proximior est primo illi testatori, & non illi vlt. qui decessit, aut alienauit. Id quod etiam asseueranter respondit Iason. consil. 215. ex Valentia, in princi. lib. 2. iterumque consil. 159. Odericus, etiam in princ. lib. 4. Et per quædam ex ijs rationibus, tacito nomine ipsius Sozin. Io. Crotus in repet. l. filiusfamilias. §. Diui, char. pen. versi. quarto quæritur. ff. de leg. 1. tenuit, quod si testator quispiam prohibuit bona sua alienari extra familiam (quo casu si alienatio facta fuerit, possunt ij, qui sunt eius familiæ, alienationem reuocare, ita vt proximus quisque primo loco, admittatur, per dictam l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2.) tunc proximitas consideratur ex persona testatoris prohibentis, non hæredis qui alienauit. Et illum sequitur Ferdi. Loaz. in repet. eiusdem. §. colum. antep. versiculo & vt nihil omittatur, qui est num. 545. & ibi quoque Franc. Ripa. colum. 7. num. 31. & idem Ripa, in dicta l. Lucius, columna vltima, & in l. ex facto, in principio. ff. ad Senat. Consul. Treb. quibus etiam locis dicit, ꝙ vltima substitutio, qua testator substituit proximiorem sui generis, intelligitur de proximiore ipsius testatoris, non hæredis, aut præcedentis testatoris. Quod huc admodum pertinet, cum statuta & testamenta sint veluti eiusdem iudicij & interpretationis, secundum glo. Bar. & alios in l. 1. C. de his quib. vt indignis. cũ concord. a me ad ductis infra i fi. huius tit. nu. 13. deniq; obligatio.

17 ¶ † Supra dictis autem adde, quod respondit Bald. quodam consili. incip. præmissis verbis statutorum, ꝙ si emphyteusis cessit in portionem vnius ex fratribus, illo decedente non succedit in ea, eius proximior, sed is, qui stipiti proximior est id est ei, qui emphyteusim acquisiuit pro se & generatione sua, quod consil. repetire non potui, sed id citat Corn. consi. 190. pluries, col. 1. versi. & licet, & iterum col. vlt. versi. non obstat, quod dicit, lib. 3. & iterum consi. 42. videtur prima facie, col. 2. versi. his tamen non obstant. lib. 4. vbi & in idem dicit vidisse consilium à Bald. à Bart. & Bened. Capra. verum ipse in hoc admodum dubitat. Et facit etiam, quod tradit Pau. Castr. consil. 338. ad primum quæsitum, col. 2. lib. 2.

18 ¶ † At ego nihilominus censeo proximiorẽ venditoris præferri, non proximiorem stipitis: tũ quia nostra consuetudo hic, & vbique loquitur de proximo, aut proximiore venditoris: tum quia in successionibus quas retractus in omnibus sequitur, vt hic dicitur, & infra. §. 13. præfertur proximior defuncti, non stipitis. Quod hinc, videre licet, quod leges nostræ de successionibus ab intestato, eas vbique deferunt proximioribus defuncti. Nam de successione & hæreditate eius agitur, non stipitis ipsius, cuius desijt esse hæreditas, per aditionem sequentium, quorum gradatim facta fuit hæreditas, & patrimonium proprium,

prium, l. sed & si plures, ff. de vulg. & pupil. substitu. gl. Rom. Alex. Franc. Aret. & cæteri Recentiores in l. 1. §. veteres. ff. de acq. possess. Bart. in l. vlt. col. 1. ff. ad S.C. Treb. cũ alijs multis concord. adductis à Ias. in d. §. veteres, & Franc. Curtio seniore, consi. 45. statuto seu consuetudine, col. 8. in 6. ratione, & Claudio Marleto inter consi. Chass. consi. 23. decessit Catharina: vbi nuncupatim, & in specie huius nostri casus, asseueranter respondit proximiorem respici ex venditore rei venditæ, cuius retractus petitur, non eius, quo primum ea res processit. Quod & ipsum tenuit Chass. in consuetudine. Burgundiæ hoc eodem titul. *de retraictz.* §. 1. in verbo, *dont uient l'heritage.*

19 ¶ † Et hoc quoque in successionibus feudorum obseruatur, vt inspiciatur proximitas vltimi vasalli, non primi acquirentis, per c. 1. & ibi And. Iser. ad fi. tit. de natu. successi. feud. vti etiam expẽdit Bald. consi. 200. feudum, paulo ante fi. lib. 5. & Sozin. consi. 86. visis testamento, col. vlt. lib. 3. & consi. 73. capiendo primum, col. 5. vers. prædicta etiam probantur, lib. 4. & Philip. Deci. consi. 445. in casu ad me transmisso, col. 4. nu. 19. & ipse Ripa, in d. l. ex facto. Licet alias in feudis semper respiciamus primum stipitem. Bald. in c. 1. col. 1. ad fi. & ibi Mart. Laud. col. 2. tit. de eo qui sibi & suis hæred. & iterũ in ca. 1. §. vlt. col. 2. in vers. magnũ, tit. de success. fratrũ, vel grad. succes. in feud. per eum tex. quem dicit notandũ, & post eũ Ias. cõs. 7. pro reuerendissimi, col. 4. versi. in primis, & iterũ col. seq. vers. tertio deueniendo, lib. 4. & Philip. Dec. consi. 193. cuius superscriptio incipit, in successione, col. 2. & consi. 390. quoniam ex facto, col. 2. & Franc. Ripa. lib. 1. respon. ca. 1. defuncto, num. 78. Et benè facit, quod scribit Ang. consi. 210. sanctissima, col. pen. & Calder. consi. 13. titu. de feudis: concessum est. Ex quibus intelliges id, quod dictum est de proximitate vltimi uasalli, non procedere in feudo non hæreditario, de quo etiam per Anto. Rub. consi. 85. circa dubium, col. vlt. versi. vlt. est aduertendum.

20 ¶ † Et hoc quidẽ in casu nostri retractus nullo modo dubium esse potest apud nos, cum cõsuetudo nostra, ut supra diximus. in hoc ipso. §. vtatur nuncupatim his verbis. *le plus prochain lignagier du uendeur*, & alibi semper loquitur de consanguineo venditoris, vt supra §. 1. & infra. §. 14. Quę autem supra de fideicommisso dicta sunt, nihil huc pertinent, quia per fideicommissum succeditur primo testatori, non ipsi grauato, l. coherendi. §. cum filiæ, ibi, nec fideicõmisso. ff. de vulg. & pup. substitu. & not. Doct. vbique. Ideo forte non absurdum esset, ut proximitas in eo consideretur ex persona ipsius testatoris, cuius successio est. Quanquam & in hoc quoque contrarium constantissimè tenuit Soz. d. consi. 249. Idque plurimis maximisque rationibus, ut ibi omnibus videre in promptu est, dicitque se alias ita consuluisse, & suo cõsubscripsisse Bal. à Bart. & Corn. & ita fuisse obtẽtum, & idem cõsuluisse quoq; Ang. & Pau. Cast. nec tamen loca designat. & idem voluit ipse Soz. in d. l. si cognatis, col. penul. versi. sexta & ultima conclusio, ff. de rebus dubi. vbi & præter illos dicit ita consuluisse Alex. & Io. Bapti. à S. Seuer. & seipsum ter aut quater. Iterumq; ipse Soz. in l. hæredes mei. §. cum ita, col. 6. vers. secundum est, ff. ad Trebel. ubi & idem dicit consuluisse Bald. nec tamen loco designat. At Ias. d. consi. 215. lib. 2. & d. consi. 159. lib. 4. dicit illud esse consi. 488. incip. talis casus est quidam Titius, lib. 3. quod tamẽ ad hunc locum nisi pertinet. Sed & idem consuluit ipse Soz. d. consi. 86. visis testamento, col. 5. vers. aliquando & quarto, & multis sequen. vsque ad fin. consi. lib. 3. vbi & multa in id allegat, traditq; & illos, quos supra ex eodem citauimus, consuluisse. Iterumq; idem Soz. consi. 73. capiẽdo primũ, col. 4. versic. sed si excluderentur, & seq. lib. 4. & Caro. Rui. cons. 13. præsupponitur, col. 6. nu. 12. lib. 1. & consi. 201. super his, col. 7. nu. 18. lib. 2. & consi. 117. viso, col. vlt. nu. 25. eod. lib. 2. & consi. 123. quia circa, col. 5. nu. 18. eod. lib. 2. & consil. 162. proponitur, col. 4. num. 8. eod. lib. 2. & consi. 166. quod est eodem exordio, col. 4. num. 5. eod. lib. 2. & consil. sequen. uiso col. 4. uersic. 2. probatur, eod. lib. 2. & consi. 168. proponitur, colum. 4. num. 8. eod. lib. 2. & consil. 171. casus ad fin. eod. lib. 2. & consi. 47. circa dubia, colum. vlt. lib. 3. & Steph. Bert. consi. 300. supposito testamẽto, col. 2. versi. & primo ad primum lib. 3. ubi etiam dicit ita ipsum Pau. consuluisse, sed eius consilio non fuisse impressum, sicuti certe non est, nisi id sit consi. 300. lib. 2. cuius initium est, viso quodam processu, vbi aliquid de ea re dicit. Idem quoque voluit Ant. Rub. consi. 36. eximij, col. 2. uersi. stante isto, & consi. 38. memini, col. vlt. versi. sed vt dixi, & consi. 40. circa dubium, col. 2. versi. nec obstat, si forte & consi. 82. viso eleganti, col. 1. & iterum vlt. Vide tamen eundem consi. 128. viso testamento, Idem denique consuluit Lud. Gozad. consi. 4. prima facie, col. 5. nu. 17. vbi & idem dicit ipsum Soz. in alijs tribus consilijs non impressis consuluisse, quæ dicit apud se habere. Quamuis contrarium teneat Caro. Rui. sibi contrarius consi. 142. viso & perlecto, col. pe. nu. 15. & seq. lib. 3. vbi dicit, idem voluisse Alex. consi. 4. ponderatis, lib. 4. Tametsi id ille non adeo clare dicit.

ET PREFERE AVANT AVTRE lignagier, Et præferri cæteris consanguineis. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo retractus admittens consanguineos simpliciter an ita debeat intelligi, ut proximior ante cęteros admittatur, & nu. 2.*

Agnatus in gradu proximior reuocat feudum alienatum.

ET ita expresse in casu nostro uoluit Alexand. consi. 27. uiso themate, in tertio dubio lib. 6. per text. in l. ultima, & ibi nota. per Docto. maxime. Bald. & Saly. C. de verbor. significa. & in l. cum ita. §. vltim. ff. de lega. 2. & simile est quod scribit

Bald.in tracta.protomixeos,colum.3. versic. sunt duo vicini, ꝙ si extet statutum, vt in venditione præferatur vicinus rei venditæ, & si alteri fuerit vendita,possit eam vicinis retrahere restituto pretio: si duo sunt vicini, sed vnus altero propinquior,is in solidum poterit sibi retrahere, excluso remotiori,per l.adeo.§.insulam.ff.de acquiren. rer.domi.& l.triumuiri,in fi.ff.de re mili.& §.insula.Instit.de rer.diuisio. Et idem in reuocatione feudi alienati, vt scilicet ex agnatis, qui prior est gradu,prius admittatur, voluit Martin. Laud. in cap.1.§.hoc quoque notandum, colum.4.versic. quæro an omnes, & ibi quoque Aluaro. & Cardi. Alex.colum.4.vers.eiusdem initij,titu.de succes. feud.& omnes quidem per tex. in l. cum ita.§.in fideicommisso.ff.de leg.2.

2 ¶ † At illud dubium est. Si tempore contractus venditionis factæ à tuo consanguineo tu illi proximior eras,sed interim intra annum retractui à nostra consuetudine præstitutum nascitur alius te proximior. Pone enim ut id intelligas, ꝙ tu sis cõsanguineus in quarto gradu, sed postea nascitur filius ex fratre venditoris, qui forte relicta vxore grauida mortuus est, is est te proximior:vter igitur vestrum præferetur,vide quę late differuimus supra eodem titu.§.1.in verbo, *ou lignagier*, quæ est glos.illius.§.9.num.82. & hæc quidem intelligo,cum multis sequentib.præsertim vero numero 98.quod si tibi.& sequen.

SI PLVS IEVRS LIGNAGIERS y viennent, Si plures concurrant. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Duobus consanguineis petentibus retractum diuersis iudicijs, si alter vincit,quid agendum sit, ne ob alterius litem executio sententiæ impediatur. Et quid de expensis causæ.*

IGitur cum plures consanguinei veniunt, debet admitti proximior. Quid autem si nullum ipsorum emptor admittit, quia eos negat esse consanguineos, vel eosdem venisse intra tempora retractus,vel etiam suum cõtractum esse obnoxium retractui, quia eum dicit esse permutationis,uel alterius, qui non sonat in venditionem:ob idque isti consanguinei eum in ius uocarunt in materia retractus, diuersis tamen instantijs & iudicijs. Tandem uero unus eorum vincit. vtrum victori ipsi perinde rem cedi restituique oporteat,atque si aduersus alios res defensa non esset. Hanc quæstionem non semel in facto vidimus. Habes autem textum eam expressim decidentem,in causa petitionis hæreditatis, in l.cũ idem, quæ est penultima,ff.de petitio.hæredita. quæ iubet rem victori restituendam, data prius victo cautione aduersus alios rem ipsam defendendi. Is enim est proprius peculiarisque casus eius.l. tametsi multi e nostris eam intelligunt de tertio opponente se executioni sententiæ, eamq; dicit,multum nota.& singu.Bald.ibi. Et id quidẽ intelligas quantum ad restitutionem rei pertinet, de qua tantum loquitur ea l. Nam quãtum ad expensas causę,in quibus emptor condemnatus est, eas sine vlla cautione aut spe restitutionis refundere debet,cum temere litigauerit.l.cum quem, ff.de iudi.cum simi. Sunt autem & aliæ consuetudines declarantes quid agendum sit, cum plures consanguinei veniunt simul ad retractũ, ut apud Auxerrenses,siue Altissiodorenses, hoc eod. tit. §.16.qui est omnium 47.Niuernienses hoc item titul. capit. 17.

DOIBT RECEVOIR LE PREMIER lignagier, Tenetur admittere primum. Glo. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Remotiores an admittantur ad retractum antequam promior ueniat, & nu.2.cum seq.*

2 *Plures personæ cum nomine generali,indefinito, vel collectiuo uocantur,intelligitur ordine successiuo,etiam si copulatiuè uocentur. & nu.3.*

4 *Mora non est,ubi non est petitio.*
Præscriptio non currit non ualenti agere.

1 NISI id nostra consuetudo expresse adiecisset, potuisset videri,emptorem nõ teneri admittere, nisi proximiorem. Nam cum à lege vel statuto aliquid intra certum tempus defertur pluribus, ea lege vt aliqui eorum cæteris præferantur, non admittuntur posteriores, dum locus est ijs, qui priori gradu sunt,l.si filius qui patri.§.cum filius,ff.de bon.liberto.in illis verbis,Et sine dubio, qui sequentis gradus sunt,non admittuntur interim.& l.3.ff.de acquiren.hæredit. & l.si plures,ff. de iure delibe.vbi assignãdum est tempus ijs, qui priori sunt gradu, vt deliberent, num se admitti velint, ante quam cæteri admittantur. & l.1.§.si intra centesimum,ibi, si mortuus sit prior, statim sequens admitti debet.ff.de successi. edic. & cane pro defectu,extra de elect.cum similibus.

2 ¶ † Et quia etiam, quando plures personæ sunt vocatæ sub termino generali, vel indefinito, vel collectiuo, puta familiæ generis,cognatorum, cõsanguineorum,liberorum,posteriorum,descendẽtium, & id genus similium, intelligitur ordine successiuo, vt scilicet proximior primo loco admittatur.& hoc cessante, uel deficiente, is qui cũ proxime sequitur,& cæteri deinceps.l.peto.§.fratre,qui est vlt.& iterum l. cum ita.§. in fideicommisso,& ibi Barto.Bald. Imo.& alij,ff. de leg.2.& l.hæredes mei,§.vltimo.ff.ad Trebe.& l.vltima.& ibi Bal.Ang.Rapha.Fulg.& Pau. Cast.C. de verb. sig.& voluerunt Bart.vterque Rapha. & Fulgo.& Co.Franc.Aret.qui id dicit sing.quantum ad nomen

men collectiuum. Alexan. Sozi. qui id optime declarant, & Iaſon in l. ſi cognatis, col. vlt. ff. de rebus dub. Bald. in l. 1. poſt medium, per glo. ibi. C. de ſecund. nupt. in 2. lect. & in l. quoties ab omnibus, col. 2. verſ. quæro quando eſt relictum, C. de fidei commi. vbi loquitur in caſu huic prope ſimili. Ioan. Raycinius inter conſi. Ang. conſil. 38. quidam Io. deceſſit, & ipſe Ang. con. ſeq. viſis inſtrumentis, Pet. Anc. & Imol. in c. indicante, extra de teſta. idẽ Pet. in repe. c. 1. in 14. quæſt. princ. verſi. & videtur ꝙ per prædicta, extra de conſti. Raph. Co. conſi. 106. mulier, col. 2. verſi. accedat. Paul. Caſt. conſi. 389. notandum eſt. in prin. lib. 1. Alex. conſ. 26. videretur fortaſſe, col. 2. verſ. ſecundo principaliter, & col. pen. verſi. non obſtat id quod habetur, li. 3. & conſ. 25. in cauſa vertente inter Ant. col. 1. lib. 4. & quiſquis is fuit inter conſil. ipſius conſil. 14. adſit ſpiritus, col 4. verſ. ſecunda concluſio, eo. lib. 4. Barb. conſi. 27. ſcripſit doctiſſimus, col. 10. verſ. & adduco in medium, lib. 1. conſ. 28. clementiſſimi dei patris, col. 1. & 2. lib. 2. Corn. conſi. 37. in hac conſultatione, col. 2. lib. 1. & conſi. 52. pro deciſione, col. vlt. eo. li. 1. & conſi. 74. de duobus, col. 1. eod. lib. 1. & conſi. 263. primo aſpectu, colum. 2. verſicu. confirmatur prædicta, eo. lib. 1. & conſi. 22. in hac conſultatione, col. 5. verſ. expedito, lib. 2. & conſi. 146. cuius eſt ſimile initiũ, col. 6. verſi. & licet collectiue, eod. lib. 2. & conſi. 95. diu poſt redditum, col. 2. verſ. & inſuper, li. 3. & conſi. 159. in hac præſenti, col. 3. verſ. vlt. hęc pars lib. 4. Sozi. conſi. 44. capio primum, col. 1. lib. 1. & conſi. 90. abunde & ſubtiliter, col. vlti. li. 1. vbi id dicit ſing. in nomine collectiuo, & conſi. 81. viſis teſtamento, colum. 4. verſ. capio nunc primum, eo. lib. 1. vbi & id pulchre declarat & conſil. 113. ſupra ſcripti, col. 2. verſi. prima, quia uerbum, eo. lib. ꝙ conſi. 37. viſo teſtamento domini, col. 1. lib. 3. & conſi. 104. quoniam præſens conſultatio, col. pen. eo. lib. 3 & conſi. 51. viſa facti enarratione, colum. 2. lib. 4. & Franc. Curtius Senior conſi. 74. ſuper memorata, col. 6. verſic. ſiue igitur & Stepha. Bertr. conſi. 30. punctus, in fi. lib. 4. & conſi. 105. quia in loco poſt prin. eo. lib. 4. Phili. Dec. conſi. 205. in cauſa iſtorum, col. 1. & conſi. 298. ad clariorem rei demonſtrationem, col. 2. verſi. ſed iſta ęquiparatio, & cõſ. 248. viſa petitione, col. 2. & conſ. 513. In ciuitate, col. 3. num. 9. & conſi. 578. viſo conſi. colum. vlt. & conſil. 619. in caſu propoſito, col. vlt. vbi loquitur in terminis ſimilis ſtatuti huius noſtri, & conſil. 672. accurate. Et per multos ex ſupra dictis, intelliges id procedere, etiam cum vocantur copulatiue. & uide, quæ dicam infra, eod. §. in glo. 6. num. 2. porro hęc noſtra.

3 § † Tamen in ea ſum ſententia, vt ſi etiam hæc noſtra conſuetudo non expreſſiſſet conſanguineũ remotiorem eſſe admittendum, id tamen obtinuiſſet ex generali conſuetudine, quæ ſimpliciter admittit conſanguineum, per ea quæ diximus ſupra eod. tit. §. 1. in verbo, *ou lignagier* quæ gloſ. eſt omnium illius, §. 9. num. 21. ex eo autem & ſequẽ. Quibus adde, quod cum aliquid non integre, nec in ſolidum multis defertur, quilibet eorum ad id admittitur, etiamſi non ſit primi gradus. l. 3. §. ſi ad plures, ff. de ſepul. viol. Licet is, qui eſt in primo gradu, quandocũque ueniat, ſit præferendus quantumlibet pręuentus; modo ſit intra tempus à lege uel ſtatuto præſtitutum l. ſi maritus, per totam illam l. & maxime in §. vltimo. ff. de adulte. & latius dicemus infra titul. procedente §. 2. in glo. 1. num. 82. ad vigeſimumprimum, & alibi ſępe in ea gloſſ.

4 § † Id quod & hoc caſu ſtatuit noſtra conſuetudo, & eſt ęquiſſimum. Nam ſi aliter nõ admitteretur vlterior conſanguineus, quaſi annus eſſet tranſactus, ſequeretur quod ſuus cuique conſanguineus, annus daretur ſecundum ordinem graduũ, atque etiam in infinitum: nec poſterioribus obeſſet annus priorum, quin ex ſuo quique capite annum haberent, per notata in c. 1. tit. quo tempo. mil. inue. pete. debe. cum ſi. quæ affatim colligemus in eod. § tit. ſeq. Et quia etiam, ubi non eſt petitio, ibi mora non eſt, l. lecta, §. penul. ff. ſi cer. pet. cum ſi. nec valenti agere currit præſcriptio. l. 1. in fi. C. de anna. excep. & cap. quia diuerſitatem, de conceſ. pręb. Quę autem in priori parte adducta ſunt, loquuntur in iis, quæ integre & inſolidũ alicui deferuntur, & eo ſummoto, alijs, quo caſu haud dubie, quandiu priori competit id ius, alij poſteriores non admittuntur; nam contra naturã eſt, vt quod ego habeo, tu idem habeas. l. 3. §. ex contrario, ff. de acqui. poſſe.

QVI LVY A TRANSPORTE LA choſe, Aut illi re uendita ceſſerit. Glo. V.

SVMMARIVM.

1 Emptor ſi uendit rem conſanguineo venditoris, an alius proximior poſſit ab eo retrahere.

1 ERgo ex noſtra conſuetudine, ſi emptor vendat rem conſanguineo venditoris, alij tamen conſanguinei proximiores ipſius uenditoris poſſunt retrahere. Aliud tamen ſtatuitur in multis conſuetudinibus aliarum regionũ Franciæ, videlicet apud Meldenſes, c. 99. & ſeq. Senonenſes, c. 41. Trecenſes, c. 146. Caluimontenſes in Baſſigniaco, c. 114. Vitriacenſes, c. 126. & Borbonien. cap. 439. Altiſſiodorenſes, ſiue Auxerrenſes, hoc eo. tit. c. 12. qui eſt omnium 43. vbi intelligitur modo id fiat ſine fraude, & necdum emptor fuerit in ius uocatus. Et id iuris eſſe multis contendit Carol. Rui. conſil. 76. circa caſum, per totum lib. 1. ubi id longe lateque diſputat, vt quiſque videre poterit, qui uolet. Tu autem hic vide, quæ dicam infra in gloſſ. ſequent. num. 6. & quia noſtra, & multis ſequent. vbi abunde tracto, vtrum ſi qui primo loco uendiderit ſuo conſanguineo remotiori, poſſit conſanguineus proximior retrahere.

S'IL EST PLVS PROCHE,
Si ſit proximior. Glo. VI.

S V M M A R I V M.

1 *Proximior an poßit retrahere à conſanguineo remotiori qui retraxit, & nu 2. & 5.*
Conſuetudines variæ de re eadem.
3 *Proximior retrahens à remotiore qui ante retraxit, an impenſas prioris retractus ſoluere teneatur, & nu.4.*
6 *Rem uenditam ab initio conſanguineo remotiori, an cæteri propinquiores poßint ab eo retrahere, & nu.7. cum ſeq. uſque ad nu.19.*
7 *Alienatione prohibita extra familiam, an ſufficiat uni è familia, etiam remotiori relinquere, & nu.8. & 9.*
Sed quomodo id intelligatur. uide nu.15. & 16.
9 *Feudum an poßit alienari in agnatos, & an in remotiores ſine conſenſu domini, in præiudicium proximorum, & nu.10. & 14.*
11 *Alienationis prohibitio non comprehendit filios inter ſe.*
Alienatio prohibita extra conſortes poteſt fieri in conſortes minimæ partis, ita ut cæteri reuocare nequeant & nu.17.
12 *Alimentarij etiam inter ſe non poſſunt tranſigere ſuper alimentis.*
Emphyteutæ an inter ſe poſſint alienare.
13 *Conſuetudines quæ ius non faciunt retrahendi rem uenditam conſanguineo remotiori.*
Aliæ conſuetudines.
18 *Proximiores qui dicantur & nu.20.*
20 *Res uẽdita uni ex proximioribus, an poßit à cæteris eiuſdem gradus in totum uel pro rata retrahi, & num.21. & 22.*
Feudum an alienari poßit in unum ex proximioribus, uel cæteris reſiſtentibus, & numer.21. & 22.
23 *Pater an poſſit uni filiorum feudum uel emphyteuſim relinquere. & nu. 24. & 25.*

1 ET Hoc quidem probabile, nè alterius ſcilicet remotioris feſtinatione, huius proximioris ius lædatur. l. cum ſolus. ff. de acqui. hære. Et quia cũ aliquid multis defertur non integre, nec inſolidum, is qui primo gradu eſt, ſemper admittitur intra tempora legis vel ſtatuti, quã tumcunque prȩuentus ab vlterioribus. l. maritus. §. vltimo. ff. de adul. & diximus ſup. in glo.4. huius. §. nu.3. tamen in ea ſum. Super hoc autem varie conſtitutum eſt a conſuetudinibus Galię, ut videre licet apud Pariſienſes, c.168. Meldenſes, ca.90. & c.98. & ſeq. Meldunenſes, c.24. Turonẽſes tit. *de retraict.* c.5. & 8. Cenomanenſes, ca.380. & ſeq. & iterum cap. 406. Andegauenſes. c.370. & ſeq. & iterum, 395. Carnutenſes, c.69. Aurelianẽſes, cap.276. Bleſenſes, cap.199. & duobus ſeq. Aruernienſes tit. *de retraict.* c. 16. atque etiam duobus ſeq. Borbonienſes. c.439. & 441. Belquercenſes, c.10. Arteſienſes, cap.86. Burdigalenſes, ca.9. vbi eadem prope, & ijſdem uerbis eſt conſuetudo cuiuſmodi hęc noſtra eſt. Engoliſmenſes, c.61. Sãctonenſes Angeriacos, ca.47. & 51. Britonienſes, hoc eod. tit. §.3. Altimarchienſes, c.267. Marchiẽſes, ca.274. qui eſt 14. eiuſdem titu. Lorrienſes in præfectura Montargij. hoc tit. ca.3. Niuernenſes, hoc quoque tit. c.17. Laudunenſes alioſque Veromandenſes, 3. partis. tit. 8. §.2. qui eſt 76. illius 3. partis. & §. ſeq. Comitatum Burgundiæ tit. *reachaptz*, §.3. Senlites, ſiue Syluanectenſes, hoc tit. §.4. Normanenſes, tit.116. qui eſt, *de querelle de fief uendu. §. chaſcun*, & ſequ. Lodunenſes hoc tit. §. 5. 6. 7.

2 § † Porro hæc noſtra conſuetudo ultra præcedentia non mediocriter iuuatur ar. l. peto. §. vlt. ff. de leg. 2. ubi ſi teſtator fratre hærede inſtituto, petijt, ne domus alienaretur, ſed in familia relinqueretur: ſi hæres alienauerit, omnes qui in familia fuerunt, fideicommiſſum petent, ſed ita, vt proximus quiſq; primo loco inuitatus uideatur, cuius tex. auto. Oldr. conſi. 178. factum tale eſt, quidam nobilis, ita intelligit tex. in c.2. ad fin. tit. de natura. ſucceſ. feud. qui in fin. dicit, omnes lineas æqualiter uocari, ut. ſ. proximus quiſque primo loco cẽſeatur eſſe uocatus. Quod autem is tex. dicit ęqualiter, non ſignificare æqualitatem uocationis, ſed diſtributionis inter uocatos, vt ſ. in capita veniãt, non in ſtirpes, ar. l. libertus. §. præterito, in fi. ff. de bon. libe. Et ita quoque illum tex. intelligunt Iac. Bel. And. Iſer. Alua. Mart. Lau. & Car. Ale. in d.c. j. Ant. conſi. 47. prętermittendum eſt ꝙ quanquam in fi. & Iaſ. conſ. 182. in præſenti cõſultatione, col. 3. verſ. iſta concluſio, & multis ſeq. & iterum. col. pen. ver. non obſtat, quod dicit, li.2. & neſcio quis Goneus (huius enim hoc nomen eſt) inter conſi. Alb. Bru. conſi. 72. tota, poſt medium, & Io. Lig. & alij plerique inter conſ. eiuſdem, conſ. 76. thema ſeu caſus. col. vlt. vbi etiam dicitur Bar. Sal. & Frã. Rampo ita conſuluiſſe. Tu tamen uide Sign. conſ. 12. in caſu per uos ante fi. & conſi. 93. factum ſic ſe habet, quidam noĩe & quę etiam diximus ſup. eod. §. in gl.4. nu.2. & quia etiam.

3 § † Sed dubium eſt, an proximior qui retrahit à remotiori, q ante retraxerat à primo emptore, teneat ſoluere expenſas, quas ipſe remotior fecit ad retrahendum. Chaſſe. in commentarijs Burgundiæ hoc eod. ti. §.3. verſ. ſed quæro an iſte, dicit ꝙ non, niſi remotior prius interpellaſſet proximiorem, vt retraheret: nam cum proximior non poſſit per ſuum retractum deteriorem facere conditionem proximioris, quin ipſe poſſit totum eodẽ pretio retrahere, nec in parte quidem illi poteſt præiudicare, augendo pretium impenſarum: maxime cum cogitare debuit, id euenire poſſe, vt proximior retraheret, l. ſi domum aliàs l. ſi quis domum. §. idem quærit. ff. loca. & l. quibus diebus. §.1. ff. de conditio. & demonſtra.

4 § † Cui addere potes, quod plene not. Bar. in l. inter ſtipulantem. §. ſacram: & ibi Recentiores poſt eum. ff. de verb. obli. conſideranda eſſe atque atten-

attendenda, quæ verisimiliter & facile euenire possunt. Cuius rei bonus est tex. quem ipse Bart. allegat in l. bona fide aliàs l. qui bona fide §. cum inter, vbi & id not. Bal. ff. de dam. infect. cum alijs multis si à me adductis supra eodem titu. §. 1. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, quæ est glos. 18 in 7. quæst. num. 41. huic ita. Et nuncupatim in casu statuti præferentis consortem in uenditione rei communis. tradit Flor. inter consi. Pet. Ancha. consil. 171. quod dicta domina, attendēdum esse ac cogitādum ab emptore id quod supra ex Chass. diximus, scilicet consortem rem ipsi emptori venditam, posse ad se reuocare, imputandumque sibi esse, si id non cogitauit. Verum in hoc casu tu amplius cogitato; neque enim id sine dubio est, sed nunc, abs re, aliter non decido.

5 ¶ † Quid autem, si cum post venditionem consanguineus quispiam remotior venditoris adit, conuenitque testato alium consanguineum proximiorem, eique denuntiat velle se rem venditam retrahere, si ipse proximior nolit; si autem uelit, negat se retracturum: quandoquidem id frustra faceret, cum ipse proximior nihilo minus posset iterum ad se retrahere; proximior autem respondet remotiori, se omnino nō retracturum, utrum postea audiet, uolens ad se retrahere ex proximiore, qui iam retraxerat, dicam postea in fi. huius ti. q 8. sed hic eius loci admonere Lectores volui.

6 ¶ † Et quia nostra consuetudo hic loquitur, cū res initio uendita fuit extraneo, à quo consanguineus remotior retraxit, vt liceat nihilo secius propinquiori ab eodem retrahere, tametsi res iam in suam familiam redisset; quæro, an & id procederet. si ab initio res vendita fuerit consanguineo remotiori, ut scilicet possit propinquior ab eo retrahere. Quod videtur ex hac nostra consuetudine, cum eadem videatur esse ratio. Quid enim interest, vtrum res ab initio fuerit vendita consanguineo remotiori, an extraneo, à quo remotior retraxit? Cui etiam rei argum. præbet, q cauetur infra. §. 27 ius retractus non posse transferri alteri, qui non sit ex ea consanguinitate, quasi cuilibet consanguineo cedi possit. Sed ibi non dicitur, an ea cessio, quæ fieret remotiori præiudicet proximiori, de quo nos illic tractabimus. Verum quantum ad hanc nostram consuetudinem pertinet, constabit ex ijs, quæ statim dicemus, non idem esse, cū quid ab initio venditur extraneo, à quo consanguineus retraxit: & cum etiam ab initio venditur consanguineo. Nam cum primum res venditur extraneo. ius apertum est omnibus consanguineis retrahendi. ita tamen vt proximus quisque præferatur. vt diximus supra in eo. §. in verbo, *doit receuoir le premier*, quę est glo 4. Cum autem primum venditur consanguineo, etiam remotioris gradus non videtur esse locus retractui, cessante eius ratione, quæ est. nè res exeat è familia; neque enim hic exijt, cum consanguineo uēdita sit. Qua ratione hanc opi. sequutus est Geral. Bag. in sua disputatione retractus, uersi. quæro consequenter res est vendita alicui de genere, & Arnol. Ferronus in consue. Burdi. hoc eod. tit. §. 5. licet conetur etiam probare magna ratione contrarium statutum fuisse in eodem. §. 5.

7 ¶ † Et hanc opin. præter illam rationis cessationem, adiuuant & alia multa. Primum tex. in l. peto. §. fratre, qui est vlti. ff. de leg. 2. in illis verbis, in familia relinqueretur, iunctis illis verbis, extero hærede instituto, & iterum in illis verbis, familiæ domini restituturū, iunctis etiam illis verbis, sed si domus ad exterum quandoq; peruenerit. Ex quibus verbis colligitur à contrario sensu, quòd cum res ex præcepto testatoris debet manere in familia, satis est vt relinquatur vni è familia. Sed de hoc est apertior tex. in d. l. vnum ex familia, in princip. & iterum in §. 1. iuncta glos. eod. tit. vbi si testator iusserit hęredem fundum restituere vni ex familia, potest hæres vnum quemlibet, etiam posterioris gradus eligere, nec alij proximiores ex hoc conqueri possunt. Et tamen si non eligat, admittuntur ad fideicommissum omnes, qui sunt de familia, sed ita ut proximiores cęteris præferātur, vt dicit gloss. ibi, in verbo, necessariæ, per multa iura; quæ allegat, & sequuntur Rapha. Co. & Pau. Cast. in d. l. peto. §. fratre. & Sozi. consil. 227. præsens consultatio, colum. 9. versicu. ex quibus inferendo, lib. 2. & Carol. Rui. cons. 101. super his col. 6. num. 14. & sequen. lib. 2. Ex quibus aperte intelligis, satis esse alienationem fieri in aliquem de familia, etiam vlterioris gradus, vt cesset fideicommissum: licet si aduenisset casus fideicommissi, ille tanquam remotior non fuisset admissus. Quod & solerter expendit Sozi. vbi supra, quod multum facit ad id, quod diximus in præcedenti versi. vt scilicet hęc consuetudo, quæ facit ius proximiori retrahendi à remotiori, qui retraxit ab extraneo emptore, habeat locum in suo casu; nec simile sit, cum res ab initio uendita est consanguineo etiā remotissimo.

8 ¶ † Sed & qđ iussus in familia relinquere, possit vnum aliquē uel remotiorem à familia deligere, tenet ultra supra dictos Raph. Co. consi. 113. statutum, col. 2. Paul. Cast. cons. 32. proprietarius, in fi. lib. 1. Alci. in l. pronuntiatio, in uerbo agnatorum, ad fin. ff. de verb. signifi. Ferdi. Loaz. in rep. l. filiusfam. §. Diui, char. 5. nu. 105. ff. de leg. 1. vbi & nuncupatim facit differentiam illam inter alienationem primo loco factam extraneo, & eam quæ fit alicui è familia, vt scilicet priore casu proximior præferatur remotiori in reuocatione rei alienatæ, in secundo autem non possit proximior reuocare à remotiore. Et hæc quidem obtinere debent in interpretatione statuti, quoniam iudiciū statuti & testatoris à pari procedit, secundum gl. Bar. & alios in l. 1. C. de his; quibus vt indig. cum alijs multis simi. à me adductis infra, in fin. huius tit. in 3. quæst.

9 ¶ † Sed ita tamen, vt scias, alios esse text. in hāc sententiam, videlicet in d. l. filius familias. §. cum pater. ff. de lega. 1, vbi dicitur, uerum est enim in familia reliquisse, licet vni reliquisset. Et in l. pater §. quindecim, ff. de leg. 3. vbi si multis liberis testator fundum legauerit, iusseritque, nè quis eorum partem suam alienare, poterit tamen unus eorū in al-

in alterum eorum alienare, quamuis non in extraneum. Et in l. voluntas. C. de fideic. vbi Bal. col. 2. versi. quæritur de duobus, dicit, quod vnus ex feudatarijs potest uendere suam partem feudi paterni alteri ex feudatarijs sine consensu domini. Et iterum in vers. pone côcessium est, scribit, quod agnatus potest in alterum agnatum feudum alienare. Quod & voluit idem Bal. consi. 216. fuit quidam nobilissimus, in fi. lib. 2. & consi. 300. hoc Initio, tex. in c. 1. in prin. lib. 2. vbi rationem reddit, quia non videtur alienatum quod est in agnatorû corpore vel linea conseruatum, per d. l. voluntas, & l. 1. C. de impo. lucra. descrip. lib. 10. De quo late supra diximus in rub. huius tit. nu. 52. item feudû.

10 § † Quod si quispiam dicat, hos non declarare, vtrû hæc alienatio facta in agnatos remotos, valeat in præiudicium proximiorum, vt ad se eam reuocare non possint, sciat, Collegium Mediolanense, & præterea Sal. & Cristo. Castel. respondisse, vt retulerunt Marti. Laud. & Card. Alex. in ca. Titius, col. vterq; pe. versic. circa vltimû dubium. tit si de feud. fuerit contro. inter do. & vasal. in us. fe. feudum antiquum alienari posse in agnatos remotiores, sine permissu domini, id que in præiudicium proximiorum agnatorum, per tex. in c. 1. tit. de ali. feud. pater. & in c. 1. §. sed & res, ibi, vel proximiori, & iterum ibi, à te vel ab alio proximiori, tit. per quos fi. inue. & in c. 1. §. & si clientulus ibi, fratri vel nepoti, titu. de alie. feud. & in l. fœminę, C. de secun. nup. ibi mulier prohibita alienare lucrum quod ex matrimonio percepit, id potest assignare vni ex liberis. Et quia etiam, vt dicunt, cessat ratio, prohibens, nè feudum uadat ad extraneos, quæ ratio ad nostrum casum, vt supra diximus, multum pertinet. Et facit, quod simpliciter dixit Card. Alex. in c. 1. §. præterea Ducatus, tit. de prohi. feud. alie. per Frid. quod vasallus etiam sine consensu domini potest vni ex agnatis feudû antiquû relinquere, per d. l. peto. §. fratre. ff. de l. 2.

11 § † Et hanc quoque partem confirma tex. in l. is qui complures, ff. de leg. 3. & in l. 1. C. nè lice. habi. lib. 11. & quod scribit Bald. consi. 498. factum sup. et quo, in fi. lib. 1. prohibitionem alienationis non comprehendere filios inter se. Apparet enim testatorem sensisse, nè in extraneos alienarent, non in seipsos. Quod idem penè voluit idem Bald. consi. 37. decreto. col. 2. vers. item non dicitur, lib. 3 & consi. 377. quidam Alexander, ad fi. eod. lib. 3. Et quod ab eodem Bald. scriptum est in l. 1. colum. 1. C. de com. seru. manu. quod in casu statuti Florentini, prohibentis domum alienari extra consortes, poterit alienatio fieri in consortem minimæ partis, nec cæteri, qui habent maiorem partem, conqueri possunt, quod dicit menti tenêdum, tanquam scilicet sit satis, quantacunque parte esse consortem, vt excludantur cæteri, & sequitur Pantal. Calde. in repeti. l. 2. colum. 13. in fi. 11. extêsionis. C. de rescind. vendi. & Carol. Rui. côs. 27. stante pacto facto, col. 2. num. 5. & iterum col. 6. nu. 12. lib 4. Et facit etiam, quod tradit Ias. cons. 236. An Rex Romanorum, colum. pen. vers. item si aliquis. lib. 2.

12 § † At dicet aliquis aduersus hęc, tex. habemus in l. cum hi. §. sed si pluribus, ff. de transactio, quo cautum est, alimentarios inter se non posse transigere super alimentis futuris, sicuti nec cum extraneis. Cuius rei argumento Bal. ibi voluit, quod si testator rem quampiam pluribus legauerit, prohibueritq; eam rem alienari, nec inter se quoque alienare poterunt. Sed nec (inquit) emphyteutæ eiusdê rei poterunt vnus alteri inscio domino vendere. Sed id certe fit, vt dicit Bald. eodem in loco, in huiuscemodi casibus, quoniã prohibitio alienationis est in rem. In alijs autem casibus, de quibus supra diximus, in personam est, nè scilicet fiat alienatio in personas extraneas, & qui non sunt de familia, sicuti & in nostro casu retractus. Sed & dici potest, in casu d. §. sed si pluribus, illud statui, quia eadem est ratio prohibitionis inter sese, & inter extraneos, nempe nè alimentarij fame pereant: neque enim minus peribit, qui cum consorte transigit, quam qui cum extraneo. Hic autem longe diuersa est ratio, vt dictum est.

13 § † Denique sunt apud nostros Gallos multæ in hanc sententiam consuetudines, quæ scilicet ius non faciunt retrahendi rem venditam consanguineo remotiori, videlicet apud Parisienses, cap. 172. & 174. & expresius apud Meldenses, c. 91. Meldunê[illegible], c. 22. & 27. Victriacêses, ca. 26. Carnutenses subobscure, c. 175. & c. seq. Aurelianêses, c. 276. Aruerniêses, tit. *de retraictz*. c. 21. Borboniêses. c. 422. & expressius, c. 439. Dunêses, c. 79. Bituricêses, ti. *de retraictz*, c. 3. Senonêses, c. 41. Altimarchienses, c. 264. Nisi (vt ibi dicitur) volens retrahere esset socius in re vendita, Niuernenses, hoc tit. c. 16. vbi nuncupatim id dicit procedere, si venditio facta sit à principio vni consanguineo, etiam remotiori, non item si extraneo. Valesienses, tit. 1. §. 15. contrario sensu & iterum hoc tit. §. 1. qui est omnium 82. etiam à contrario sensu. Laudunenses, cæterosque Veromandenses partis 3. tit. 8. §. j. qui est 75. illius 3. partis, à contrario quoque sensu. & apertissime. §. 17. eiusdem tit. qui est omniû eius partis 91. Senlites, siue malis Syluanectenses, hoc tit. §. 1. Vt non leui ratione id factum constitutumque fuisse à tot populis videri debeat, arg. cap. prudentiam, in prin. extra de offi. deleg. vbi scribitur, integrum esse iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur. & ibi gl. concor. adducit. Quin sunt præter has, que etiam cum consanguineus remotioris gradus semel retraxerit ab emptore extraneo, negant proximiorem admittedû, videlicet Senonenses, d. c. 41. Trecenses autem, c. 145. & seq. distinguunt, vtrum res ab initio fuerit vendita extraneo, an consanguineo: primo enim casu posse proximiorem retrahere à remotiori, quam retraxit ab extraneo: secundo non posse. Et similiter Caluimontenses in Bassigniaco, c. 113. & seq. Et huc denique spectat, quod Io. Fa. in §. 1. in prin. Insti. de empt. & vend. consuetudinem Franciæ eam esse, vt cum quid venditur extraneo, possit proximus venditoris retrahere, tanquam consuetudo non habeat locum, nisi cum uenditur extraneo.

14 ¶ † Verum hęc res non adeo clara est, quàm videri posset ex præcedentibus rationibus. Nam primum contra id quod supra diximus, vasallus alienauerit feudum paternum in agnatum remotiorem, perinde poterunt proximiores ab eo reuocare, nisi ipsi consenserint, atque si in prorsus extraneum alienatum fuerit, vt est tex. omnium optimus in d.c. Titius, & ibi Docto. præsertim Mart. Lau. & Card. Alex. tit. si de feud. fuerit contro. inter do. & agna. in us. fe. & voluit quoque And. Iser. & Car. Alex. in d. cap. 1. per illum tex. de alie. feud. pater. & idem And. in c. 1. tit. de succes. feu. Iaco. Bel. in ca. 1. ad prin. & ibi quoque Bal. col. 2. versi. quæro an inter, ti. de prohi. feud. ali. per Frid. & Collegium Bononiense, vt etiam retulerunt Mart. Laud. & Card. Alex. in d.c. Titius dicitque ipse Mar. ita iudicatum fuisse in casu nobilium de Scarampis, in qua fuerunt producta dicta consi. contraria Collegij Mediolanensis, & Bononiensis. Et respondet vterque ad ea, quæ in eodē cōsi. Collegij Mediolanensis fuerunt adducta, vt ibi videre poteris, nè hic repetam. Et Bal. in c. 1. col. vlt. tit. de vasal. qui cont. consti. Lothar. & late in c. 1. colum. 3. versic. pro vberiori, & seq. usque ad fin. prope, & ibi quoque Aluar. titu. de ali. feu. & ipse Bald. consi. 16. facti euidentia, colum. 1. lib. 1. & consi. 170. ad euidentiam, colum. 1. lib. 2. & consi. 265. super eo quod excipitur, colum. 2. versicu. secundo probatur, lib. 5. Io. Lign. in clemen. vlti. & ibi quoque Imo. in fin. de iu. patro. idem Ligna. inter consi. Albe. Bru. consi. 77. casus talis est, nobilis vir: vbi ad id multa allegat, quæ illic videre poteris. Ro. consi. 22. propositę, ad fin. vbi ad hoc dicit sing. tex. in d.c. Titius. Cardi. Alexan. & alij in d.c. 1. §. & si clientulus, tit. de alie. feu. Iac. à S. Georg. in tracta. feudo. in verbo, & cum pacto, de non alienando, colum. 5. versi. & aduertite, ꝙ præmissa, & latius col. 9. versicu. sed moueo vobis: vbi & alios in id citat idem tenentes, & Philip. Deci. consi. 395. in causa magnifici, colum. 1. & ipse Alber. Brun. consi. 36. circa præmissa, col. 2. & omnes prope, quos citauimus in præfa. huius tit. nu. 52. item feudum.

15 ¶ † Et per eum tex. in d.c. Titius, Io. Fab. in §. ita tamen demum, Insti. de hære. quæ ab intesta. defer. nuncupatim hanc nostram quæstionem decidit pro ista parte, vt videlicet si res uendita fuerit alicui de genere remotioris gradus, possit proximior retrahere vi consuetudinis admittentis simpliciter consanguineos ad retractum. Ad quod etiam allegat l. filio, ff. de inoffi. test. quæ non admodum mihi huc facere videtur d. l. vnum ex familia. §. 2. cum ibi notatis, ff. de leg. 2. quem tex. & nos supra pro contraria parte adduximus. In qua re illud animaduertendum est ꝙ id, quod in ea contraria parte diximus ex illo tex. vt scilicet satis sit vni ex familia reliquisse, vt non sit locus fideicommisso, intelligit glo. ibi, quam nullus scriptorum improbat (veluti omnes sequantur) secundum l. item quod Sabinus, in fine, ff. de hęredib. instituen. cum simi. à me adductis infra. §. 35. eodemque penultimo, in glo. vlti. nu. 46. nam minores: intelligit igitur ea glo. vt illud procedat, cum vni ex familia relictum est: tunc enim poterit hæres vnum quemlibet ex ea familia eligere. Secus si familię simpliciter relictum fuerit; nam tunc hęres non poterit eligere remotiorem: quin si fecerit admittantur proximiores ad reuocationem alienationis, per l. cum ita. §. in fideicommisso, de leg. 2. & no. in l. vlt. C. de verbo. signifi. cum cōcor. à me adductis supra eo. §. glo. 4. in verbo, *doibt receuoir le premier lignagier*, nu. 2.

16 ¶ † Et ita intellectus tex. in d. l. vnum ex familia, §. 1. bene facit pro sententia ipsius Fab. quem etiam expressim, & in eius specie, sequitur D. Bened. in repe. cap. Raynutius, in uerbo, & uxorem nomine Adelasiam, nume. 606. extra de testa. vbi alios allegat, qui tamen id non dicunt: Verum idē respondit Philip. Deci. consil. 619. licet in casu proposito. vbi & idem dicit consuluisse Nicolaū à nobilibus, & Hormanotio detum. Sed & idem voluit D. Ioan. Igneus, multa in eam sententiam allegans in repe. l. dudum, colum. 17. versi. quid autem si res fuerit, qui est in num. 24. cum multis sequen. per 3. aut. 4. col. C. de contrab. emp. & Chasse. in hoc. eo. tit. §. 3. in prin.

17 ¶ † Et ad hanc quoque sententiam facit, quod responsum comperimus à Petr. Anch. & Floria. à S. Petr. inter consi. ipsius Ancha. Illo scilicet, consi. 370. ante omnia videndum est, Flori. autem consi. quod illud cōtinenter sequitur, cuius initium est, ꝙ dicta domina: ꝙ si statutum præbeat facultatem consorti reuocandi rem communem alienatam, si res quæpiam vendita fuerit vni ex consortibus ex minore parte, poterit alius consors ex maiore parte reuocare alienationem ab illo consorte minoris partis, per multa in illis consi. allegata. Et idem quoque voluit Fabia. in tracta. emptionis & uenditionis, in 20. quęst. 3. quæst. princip. paulo ante fi. per multa etiam illic allegata, quibus probatur, multis in rebus eos pręferri, qui maiorem partem habent. Et priores illos ad hunc nostrum casum citat, & sequitur Boe. in consuetu. Bitur. hoc titu. *de retraict.* c. 3. in prin. Et id certe omnino contrarium est ei, quod supra in contraria parte adduximus in nu. 11. ex. Bal. in d. l. 1. C. de com. seruo. manu. Sed aduerte hic Lector, quia Floria. ubi supra, illud quod ex eo diximus, negat procedere, si statutum simpliciter præfert consortem: quia tunc non est ratio præferendi, eum qui habet maiorem partem, alteri. Sed ad contrarium dicendum, scilicet pręferendum consortem maioris partis, in ea specie, de qua consulebatur, motus est, sicuti & ipse Petr. Ancha. ex alijs uerbis statuti, vt inibi uidere licet. Ideo non uideo, quomodo ex illis hæc pars fulciri queat.

18 ¶ † Sed in eam non obscure inclinat glo. in c. constitutus, in verbo. cōsuetudinem: & ibi Panor. in 5. not. extra de in integ. resti. Nam cum in eo tex. fiat mentio huius consuetudinis simpliciter, vt scilicet intra annum & diem liceat proximioribus offerre emptoribus pretium. Ea glo. & Panor. loquentes etiam de ea consuatudine, dicunt eam talem fuisse, ut si quis rem suam uenderet extraneo,

neo, vel etiam alicui coniuncto remotiori, is qui proximior est alienanti, possit intra illud tempus offerre pretium. Vides enim q̃ glo. & Panor. vltra illum tex. qui eam consuetudinem simpliciter apposuerat, sine mentione qualitatis emptoris, adijciunt illa verba, extraneo, vel coniuncta magis remoto, tanquam illam consuetudinem intelligant, vt locum habeat, non solum si extraneo, sed etiã si coniuncto remotiori fuerit res vendita. Nisi tamẽ diceres, & illud quoque intellectum fuisse ex verbis illius consuetudinis in tex. appositis, cum dicit, proximioribus: quasi id ius semper competeret ipsis proximioribus, qui scilicet sunt in propinquiori gradu, si remotioribus res fuerit vendita. Proximiores enim ij dicuntur, quos alius nemo antecedit, l. 2. §. hęreditas, & §. legitima, ff. de suis & legit. Nam & Bar. Bal. & alij in l. transactionem. C. de transac. faciunt discrimen, vtrum statutum requirat consensum propinquorum siue consanguineorum simpliciter in alienatione rerum minoris aut mulieris; quo casu satisfactum dicunt, statuto, si adhibiti fuerint consanguinei remotiores: an vero requirat consensum proximorum, siue proximiorum, quod idem est, aut propinquiorum, & tunc sint adhibendi ij, qui cęteros gradu antecedunt. Igitur cum consuetudo illius c. cõstitutus, loquatur simpliciter de proximioribus. satis declarat proximiores ipsos admittendos ad redimendum retrahendumque à minus propinquo, cui res vendita fuit oblato pretio, sicuti & ab extraneo. Cum autem consuetudo simpliciter admittit consanguineum, aut propinquum, vt facit nostra consuetudo supra §. 1. quæ vtitur his verbis, *le parent ou lignagier*, posset videri satis esse, si vendita fuerit consanguineo etiam remotioris gradus, vt cessat ratio ipsius.

19 ¶ † Tu tamen cogita, neque enim ausim discedere à tam clara Ioannis Fab. & aliorum in hac re sententia, quam etiam secutæ sunt aliæ huius regni consuetudines, scilicet apud Burgundos hoc eod. titu. cap. 3. vbi & Chasse. quod iam diximus, hanc partem secutus est. Cenomanos. ca. 406. Andegauos, cap. 295. Aquitanos Burdigalenses, cap. 8. quod est 5. huius tit. & Sanctones Angeriacos cap. 51. Pro quibus vltra ea quę diximus, & illud quoque dici potest, quòd res alienata in consanguineum remotiorem, non est in tam propinqua familia, tam coniuncta venditori, quàm si p̃ximus quisque eandem retraxerit: tunc enim erit in intima, & (vt sic dixerim) penitissima familia, Ita ut si postea ab eodem vendantur alteri extraneo, præponentur qui erunt proximiores ipsius, & sic primi venditoris. Contra vero post ponentur, si res manet apud illum vlteriorem, qui extraneis vendat, vt qui erunt eiusdem gradu remotiores. Imo verò potest euenire, vt propinquiores ipsius primi venditoris non admittantur. Fac enim rem primum venditam consanguineo, qui decimo gradu distat à venditore. (is enim est ultimus omnium, qui recipitur ad successionem & retractum, vt diximus supra. §. 1. glo. in verbo, *ou lignagier*, nu. 23. sed & id intelligendum) postea uero à nepote istius emptoris, cui successit, vẽditam extraneo: certe filius primi illius venditoris non admittetur ad retractum huius rei, vt qui ab isto posteriore venditore distet vndecimo gradu. Et vt summatim id concludam, licet res vendita consanguineo in remotiori gradu non exierit è familia siue genere vẽditoris, proprior tamen est vt omnino exeat, nisi à proximiore retrahatur. Igitur iterum cogita, & vide omnino, quæ dicam in seq. q.

20 ¶ † Nam maius illud dubium est, si res vendita fuerit uni ex multis proximioribus, an cæteri eiusdem gradus admittentur ad retractum. Nam non admittendos adstruit tex. in l. filiusfamilias. §. cum pater, ff. de leg. 1. vbi si pater. filio hærede instituto, ex quo tres habebat nepotes, fidei ipsius filij commisit, nè fundum alienaret: & vt in familia relinqueret si extraneo reliquit, omnes admittuntur ad fideicõmissum: sinautẽ vni eorũ tm̃ reliq̃r, cæteri non admittuntur. Verum est. n. in familia, reliquisse, licet vni reliquisset. Præterea nemo dixerit, si proximiori res vendita fuerit, alios cõsanguineos quæri posse: quando & feudum in proximiorem, vel cęteris contradicentibus, alienari possit, cap. 1. §. sed etiam, ibi, nisi tibi vel alij proximiori, ti. per quos fiat inuest. in us. fe. Is autem dicitur proximior, quem nemo præcedit, etiamsi alij sint eodem gradu. l. qui duos, in prin. ff de reb. dub. & §. proximus. Instit. de leg. agna. succes. Ideo Bald. in l. vlt. col. vlt. C. de suis & leg. tenet, q̃ vnus fratrum potest eligere ex suis fratribus, quem volet inuestiri de feudo, per c. 1. ti. de ali. feud. pater, & alia, quæ ibi allegat. Et ita nuncupatim in casu nostri retractus voluit Ferro. in consuet. Burdig. hoc titu. de retractu. §. 3. pag. 3. Et in eam rem est expressa consuetudo in comitatu Burgundiæ. §. 7. Et faciunt, quæ diximus in præcedenti quęstione, in priori parte. Nam si à remotiore qui emit, non possit proximior retrahere, multo minus ab eo, q̃ æquali cum eo gradu est.

21 ¶ † Verum Bald. consil. 28. dominus Thomas lib. 1. respondit in hac specie, q̃ si vnus ex multis fratribus feudatariis partem suam alienauerit in alium vnum ex pluribus, poterunt cæteri pro sua quisque portione reuocare, per multa illic allegata, quæ tu videre poteris. Et idem voluit ipse Bal. consi. 309. cum essent plures, post princ. eod. lib. 1. per cap. 1. in princ. tit. de succes. feu. & cap. 1. § donare, tit. quali. olim feud. alie pote. & cap. 1. tit. de grad. succes. in feud. & idem quoque Bal. in d. ca. 1. §. hoc quoque, colum. vlt. versi. septima conclusio, titu. de succes. feud. quem in hoc postremo loco refert & sequitur Fel. in ca. quæ in ecclesiarum char. vlt. nu. 123 versi. septima declaratio, ibi, & adde q̃ si simul multi, de constit. Et idem quoque voluit Ioan. Ligna. inter consi. Alber. Bruni, cons. 67. casus talis est, nobilis vir. vbi & ad hoc multa allegat, & Card. Alexand. in c. Titius, colum. 4. & sequen. tit. si de feud. fue. contro. inter do. & agna. Iaco. à S. Georg. in tracta. feudorum, in verbo, & cum pacto de non alienando, colum. 9. versic. in ista materia, & iterum col. sequen. versic. secunda conclusio. Carol. Rui. consil. 8. in proposito, col. 3. nu. 6.

num.6.lib.1.Zazius in epitome feudorum, parte 9.char.3.versic.item & secundò. Nec ij duo allegant Bal.in d.locis, sed tantum in c.1.tit.de vasal. qui cont.consti. Lothar.vbi de hoc nihil dicit, sed tantum loquitur de alienatione, quæ facta est in remotiorem, vt scilicet ea reuocari possit proximiore, de quo late diximus in præcedenti quęst. Et nouissime Alber. Bru.consi.38.visis concessionibus, colum.1.vbi illud expresse dicit, non valere alienationem feudi in agnatum, pro proportionibus peruenturis ad alios agnatos æquè proximos, in præiudicium eorum. Et bene etiam facit, quod scribit Bald. in cap.1.§.sed res, versi.ego fui interrogatus, titu.per quos fiat inuest.in us.fe.

22 ¶ † Cęterum Sal.vir vtiq; iuris ciuilis prudentia clarissimus, duo super hoc consilia, & quidem contraria edidit. Primum, quo tenebat, eos agnatos vasalli, qui æquali sunt gradu cum eo, in quem feudum alienatum est, posse ab eo pro sua quenq; portione reuocare. Alterum, quo prioris meminit & se in illo errasse ingenuè fatetur, asseritque cōstantissimè, posse feudum vni ex proximioribus alienari: nec alios æquè propinquos conqueri, aut alienationem reuocare posse, per tex.in cap. generali, iuncta glo. in princ.tit. alie. feud. pater. Et ita eum retulit Pet.Fer.in tit.forma libelli, quo agitur ad reuocationem feudi, in verb. nec superstitibus ex eo liberis masculis, col.8.nu.23.ver.circa autem pręmissa; vbi & hoc in vtranque partem disputat, nec tamen aliquid concludit. Pro ea autē sententia, quæ admittit ęquales gradu ꝓ sua quēque portione, est consuetudo Cenomanorum, ca. 406.& Lodunensium hoc tit.§.8.

23 ¶ † Et huc spectat alia controuersia, quæ etiam inter nostros Doct.est, vtrum pater possit feudum vel emphyteusim vni ex filijs relinquere, ita ut cæteri reuocare non possint. Sunt enim, qui dicunt posse, videlicet Spec. mutans tamen titu.de loca.§. nunc aliqua, nu.100.versi.78.Iaco.Ardiz.in Summa, tit.quib. modis feud.amit.char.12.§.ad prædictum, versic.verum licet non possit. Bald.in Auth. si quas ruinas.col.4.versic. iuxta hoc quæro, C.de sacrosan. eccle. & in cap.1.§.& quia vidimus, col. 2.versic. sed quæro de vno post Iaco.Bel.ibi, titu. qui feud. dar. poss. & consi.451.nobilis Marchio, in fin.lib.1.modo (inquit) cæteris liberis relinquat legitimam, & consil. 197. ꝙ consentiente, lib.3. Imo.in l.si domus.§.vltimo, ad fin.ff.de lega.1.& in l.cum seruus aliàs, l. idem Iulianus.§.si quis alicui, & in d.l.filiusfamilias.§.cum pater, ff.eod.tit. & in cap.potuit, ante fin.in penul.quæst. versi.pro cuius declaratione, extra de locat.Petr.Anch. cōs. 143.pro domina Paula, in 1.dubio. Pau.Cast.cōs. 179.in causa quam magnificus, colum.3.versi.sed in contrarium, lib.1. Roma.consi.35.visa facti serie, in vltimo dubio, Barb.latè consi.66.afferam in medium, colum.5.versi.& licet ista sint, & multis seq. lib.4. & inter consi. Alexand. post consi.55. prospectis his, colum.pe.& vlt.lib.4. Ipse Alezan. subdubius tamen, consi.12. perspectis, colum.2. versi.fortificari, lib.5.& asseuerantius consi.27.videretur, col.1.eod.lib.5. Maria. Soc. cons.25.dominus Franciscus, colum.4.versic.verum his, & similibus. Bened.in repe.c.Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquēs, le 1.nu.186. de testa.Phil.Dec.& ipse subdubius, consi.194.viso tenore, ante fi. Ludo. Gozad.consi.25.in hac causa, colum.pen.versi.septimo.

24 ¶ † Sunt qui contra negant, posse patrem uni filiorum relinquere, & in his Andr. Iser. & Iaco. Bel.in cap.1.titu.an agna.& in ca.1.& ibi Bal. sibi contrarius.tit.de alie.feud.& idem And.in cap.1. in princip. & ibi Bald.colum.2.versi.pone ego recepi, & Aluar.& colum.1.tit.de succes.feud.Oldr. consi.137.perlectis in primo dub.Bar.in l.iurisiurandi aliàs l.vt iurisiurandi §.si liberi, col.2. num. 4.versi.secundum dubium, ff.de oper. libe. & cōs. 55 dominus Amatus, quod consi.repetitur, consi. 60.quæstio: nisi ꝙ in huius princip. aliquid priori additur Fede. Senen.consi.228.factū tale est, duo fratres, in fin. Bald.in vtraque lectu. & Ange. post Iaco. Butr. quem ita dicunt consuluisse, in l. item videndum.§. nunc videamus. ff.de peti. hæredi. idem Bald.& Saly. in l.si adulta, C.de hæred.acti. ipse Bald. in l.1.in 9. quæsti.ff.de rer. diuisi. & in cap. imperialem, colum.4. versicu. quæro vtrum pater, & ibi Mart.Laud. paulo ante fi.Ioan.Rayn. in §.habito, colum.13.in paruis, versic. nec etiam potest, titu.de prohib.feud. aliena. per Frid. in us. fe. Ang.consi. 199. Saly. in l.vlt.col.3. versic.quæro an res emphyteutica, C.de iure emphy. Pet. Ancha. sibi contrarius, con.319. themate præsupposito, in 2.dubio, & Rom.sibi item contrarius, in l. 1.in 12.quæst.C.quando non peten.part. Rapha. Co.consi.166.visa copia, col.2.versi. tertia consideratio. Iac. Aluar.in cap.1.§.& quia uidimus, tit. qui feud.dar.pos. Ioā. Ana. consi.37.viso puncto, in 2.dubio. Pet. Ferra.titu. forma libel. quo agit. ad rem feud.in verbo, nec superstitibus. colum.4. versi.ex quo infertur Alexan.cons.8.visis subtilissimis, colum.4.versi.quinimo fortius.lib.3. Corne. latè consi.199.in præsenti consultatione, col. 19.vers.his tamen non obstantibus, li.2.Barb.sibi contrarius, latè in rub. extra de feud. col.penult. versic. utrum autem pater: vbi dicit ita se consuluisse, vti consuluit, consil.66.afferam, colum.2. lib.4. Franc. Cur. senior consil.25. tria, in 2.dubio. Iason qui hanc dicit esse communem opin. consil.213. in præmissa, colum.4.versicu.ad prędicta, lib.2.Philip. Dec. secum item pugans, cons. 239.primo non videtur, colum.3.versicu. ultimo non obstat, & consi.389.uisa longa serie, colum. 1.Caro. Rui. consi.8.in proposito, column.2.nu. 7.lib.1.& cons.25.dubitabilis, colum.5.num.13. eod.lib.1.ubi & hanc dicit esse communem opi. consi.213.in quæstione, col.3.nu.4.eo.lib.1.Ioan. Oldendorpius Actionum iuris classe 4.in actione emphyteutica, c.7.in fin.

25 ¶ † Sunt autem, qui in hoc faciunt discrimen inter feudū & emphyteusim: ut scilicet in feudo nō possit, in emphyteusi possit, ex ijs quę scribunt à Bal.in d.c.1.col.4.uers.quærit hic gl.tit.an agna. uel filius.& hanc opin.dicit communiorem Alex. in d.l.idem Iulianus.§.si quis alicui.ff.de leg.1.de

quo etiam plene per Barb. consi. 89. illud, col. vlt. lib. 4. Sunt & qui distinguunt inter feudum antiquum, & nouum, vt illud vni non possit pater relinquere, hoc possit: vt per And. Iser. in c. 1. per illum tex. à contrario sensu, tit. de alic. feud. pater. & Bal. in l. qui se patris, col. 6. vers. item quæritur si vasallus, C. vnde libe. & per Alexan. qui id tamen non admittit, consi. 106. viso themate instrumenti, col. vlt. lib. 4. & cons. seq. in causa Nic. in prin. & Caro. Rui. consi. 45. habita, col. 8. nu. 17. lib. 1. & dicam infra eo. tit. §. 32. nu. 2. Sed & in feudo nouo à nonnullis distinguitur, an id gratis fuerit cõcessum, an non gratis; vt primo casu non possit pater vni ex filijs donare, in secundò possit: vt per Bal. in l. 1. ad fi. C. per quas pers. no. acqui. vbi etiã distinguit, vtrum filij sint in potestate patris, an nõ & Corn. consi. 37. circa primum, col. 4. in litera l. lib. 3. & Bened. Cap. inter consi. illius consi. 51. videtur primo, colum. 2. eod. lib. 3. & Lud. Gozad. consi. 75. primo, colum. 2. num. 14. Et vide etiam Mariã. Soz. d. consil. 25. dominus Franciscus, col. 4. uersi. vnde superest. Nec desunt, qui indistinctè dicant. id posse patrem, modo aliis legitimam relinquat, vt per ipsum Bal. consi. 355. si vasallus, in 3. dubio, lib. 5. Sunt præterea, qui hanc rẽ ita discriminant. vt inter viuos possit, in testamento non possit: vt per Lud. Bolo. in addi. Io. Ana. d. consi. 37. in prin. eius addi. Sed & sunt qui referre dicunt, vtrumne feudum sit hæreditarium, an nõ, vt primo casu possit, secũdo minime; vt per Alexand. cõs. 28. in causa & lite uertente super feudo, colum. vlt. versi. confirmari possunt, lib. 5. & Card. Alexand. in d. c. 1. col. 7. versi. quæro post Bald. tit. de prohib. feud. alie. per Frid. vbi id latè disputat. Sunt denique, qui aliter atq; aliter distingũt, aut limitant, ut plene uidere poteris apud Corn. cõsi. 282. uiso dicto puncto, colum. 6. versi. tertio uidetur, cum multis seq. & plenissimè Ias. in l. 2. in 2. eademque ult. q. C. de iure emphy. & Franc. Cur. iuniorem. in tract. feudo. in 3. parte prin. char. totius operis. 47. uersi. ex prædicta regul. quos itẽ oẽs uidere poteris, & ex ijs depromere, quę ad casum nostri retractus in hac quæstione, quã tractamus, pertinent, satis enim mihi uisum est, Docto. nominatim ex locis designasse, eorumque opin. strictim indicasse. Tu tamen super ea nostra q. uide etiam, quæ dicam infra eod. tit. §. 26. in uer. *non obstant du lignage*.

IL Y SERA RECEV PRO RATA, Admittetur pro rata. Glo. VII.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio feudi in vnum ex pluribus agnatis eiusdem gradus, an possit per cæteros æqualis gradus reuocari, pro rata eorum portione.*
Ordo temporis an & quando inducat prælationẽ in iure.
Ex duobus æquale ius habentibus potior est occupantis conditio.
2 *Emptor qui est in pari gradu consanguinitatis venditoris, alys eiusdem gradus venientibus, vtrum possit retinere pro rata portione.*
3 *Quid si emptor consanguineus vult in totum admittere consanguineum petentem se admitti pro rata, & numero 4.*
4 *Si ex duobus dominis alter vult laudimia capere, alter rem redimere, & emptor totum offerat, quid sit agendum.*

1 SIMILE est quod à quibusdã dicitur voluisse Bal. in c. 1. ti. de vasal. qui cõt. consti. Loth. in vs. fe. q. si sint plures agnati eiusdem gradus, & hæc alienatio feudi antiqui in vnum eorum, cæteri æqualis gradus poterunt reuocare eam alienationem, pro rata eorum portione. Et ita eum refert, & sequitur Iac. à S. Georgio in tracta. feud. in verbo. & cum pacto de non ali. colum. 10. versi. item & secundò. Quamuis Bald. vbi supra id non dicat, sed loquitur de alienatione, quę facta est in remotiorem, vt diximus in glo. præcedenti non semel. Verum ipse Bald. & alij, à Iac. à S. Georg. & Zazio minime citati, illud ipsum voluerunt in alijs locis nobis designatis, in d. gl. præcedenti num. 21. verum, Cæterum pro hac consuetudine, & contra eam quoq; diuersis respectibus facit tex. in l. si finita. §. si plures, ff. de dam. infec. quo in loco illinc occasione sumpta, Dy. & Bar. tractant, an & quando ordo temporis spectetur, vt inducat prælationem in iure; vti etiam faciunt in l. priuilegia, ff. de priuil. credi, & in l. cum vnus, ff. de bo. auto. iudi. possi. & ipse Dyn. in cap. qui prior, de regu. iur. lib. 6. Vnum autem est, quod videtur suadere, hoc casu hunc proximum, qui primus retraxit, cæteros eiusdem gradus debere ante ire: quia ex duobus æquale ius habentibus, potior est conditio occupantis, aut alio modo præuenientis, vt tradit. Rom. consi. 47. visis, post principi. per multa iura; quæ nihil mihi facere videntur; sed sunt alia multa, probantia in his locum esse præuentioni, siue præoccupationi; vt cap. si duo, de procur. lib. 6. & alijs vulgaribus.

2 § † Sed & videtur q. emptor, qui est in pari gradu, nõ possit retinere pro rata, sed q. omnino debeat cedere alteri consanguineo, etiam remotiori. Nam ex quo ipse emit. cõfusum esse videtur illud ius, quod ex statuto cõpetit, quãtum ad eum pertinet. arg. l. Sticum. §. aditio, ff. de Sól. & lib. & l. si debitori meo, C. de pactis, cum si. Tamẽ Matthę. Afflict. in tractatu Protomixeos, in §. 1. columna 4. uersi. iuxta hoc quæro Titius, dicit, quod in hoc casu, de quo loquimur. licet actio quæ competebat huic consanguineo emptori ad retrahẽdum rõne proximitatis, sit confusa, non tamen exceptio quę competit ad retinendum, per nota. in l. debitor. ff. ad Trebel. & in l. 1. §. pen. ff. de cap. dimi. Et ita dicit concludere Sebast. Neapodanũ. in consti. inci. si in uno, in glo. vlt. ad fi. Et facit, quod scripsi supra in hoc titu. §. j. glo. 7. in uerbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, num. 70. & quod in simili, &

li, & seq. Sed & hic vide, quæ dicemus infra eod. §.gl.10.in ver. *tous y doibuẽt estre regeuz pro rata*, Tãtum autem abest, vt de hac re sit dubitandum, vt etiam sint, qui dicant hunc consanguineũ emptorem, cæteros consanguineos repellere, etiam proximiores, nedũ ęquales, vt late disputauimus in gl. præcedenti. Sed aduerte interim, ꝙ nostra consuetudo hic non loquitur in consanguineo emptore, sed redemptore. Ideo quod hic diximus, non omnino huic loco conuenit, sed tñ dicendũ fuit.

3 ¶ † At in casu nostræ consuetudinis illud nõ intempestiue queri potest. Quid, si iste vnus ex proximioribus, qui primò loco retraxerat, alteri eiusdem gradus venienti ad retractum, petentique se admitti pro rata, vult offertque totum cedere restituto pretio: negatque se illum aliter admissurũ, nisi totum retrahat, quia nec ipse, nisi totum quoque emisset; nec vult manere in cõmunione eius rei. Igitur vel totum (inquit) retrahe, vel totum dimitte. Ille autem contra petit ad suam tantum ratam portionem admitti ex hac nostra consuetudine, in his verbis, quę nunc commentamur. Et sane in fauorem huius, qui primum retraxit, statutum est, vt possit, alio eiusdem gradus veniente, suam quoque ratam portionem retinere, ob id ꝙ ipse sit cõsanguineus in eodẽ gradu, quodq́; primus ipse retraxit. Quod si contra potius eligat totum cedere, quam partem tantũ retinere, non video, cur alter idipsum recusare, possit, tum nè quod in fauorem istius introductum est, in ipsius odium & læsionem retorqueatur, l. quod fauore, C. de legib. cum simi. tum quoque argu. atque exemplo eius, quod scribitur in l. tutor. §.1. ff. de minor. vbi si curator adolescentium prædia eis & sibi communia vendidit, eatenus tantum venditio rescindenda est, quatenus adolescentium pro parte fundus cõmunis fuit: nisi emptor a toto contractu velit discedi, ꝙ partem empturus non esset, & quæ etiam in simili scribuntur in l. si quis aliam, & ꝙ ibi tradunt Bart. Ang. & Pau. Cast. ff. de soluti. cum multis concord. & simi. à me cumulate traditis infra. §.23. glo.1. num.1. & alijs multis sequen. quæ ibi videre poteris.

4 ¶ † De quo & tu vide, quod in simili statuitur, consuetudinum Turonensium hoc eodem titu. c.22. & Cenomanensium, cap.378. Andegauensiũ, cap.368. Aruernensium tit. *des emphyteoses & louages*, c.10. iunctis duobus præcedentibus. Et iterum titu. *de retraict*, cap.29. iunctis etiam duobus precedentibus, Borboniensium cap.448. & sequẽ. vt non contemnendum id uideatur, de quo tot gẽtes & populi consenserunt. Quibus etiam concinit, quod scribit Masuer. hoc tit. de retractu. §. vna vel pluribus, & Franc. Ripa, in l. quo minus, col. vlt. num.143. versi. sed pone ꝙ uolens, ff. de flumi. ꝙ si ex duobus dominis alter vult laudare, atque sic laudimia recipere pro sua portione, alter uero vult partem suam, restituto eius partis pretio. retinere: id quidem potest, ex sententia Alberi. in l. per fundum, ff. de serui. rusti. præd. per l. hæredes. §. si merito. ff. fa. ercis. Tamen si emptor ei totum offerat, restituto integro pretio, is debet & cogitur totum retinere, vti etiam voluerunt Guil. Cu. & Alberi. in l. si duo patroni, in prin. ff. de iure iurand. Et quod post eundem Guil. Cu. scribit Angel. in l. item cum testamento, quam legit cum. §. non solum. l. si noxali, ff. de peculi. ꝙ si inconsulto domino emphyteuta vendiderit emphateusim, poterit unus ex pluribus hæredibus domini pro parte sua reuocare, & cæteri non reuocare. Tamen emptor poterit dicere, aut totum reuocetis, aut nihil. Quodq́ue tradit Alberi. in l. patri. §.1. ad fin. ff. de minor. Sed interim tamen uide quæ dicam infra eo. tit. d. §.23. in glo. vlti. num.4. cæterum. iterumq́ue nu.6. ex istis denique, & duobus seq. Vide etiam quę in simi. tractat glo. in l.2. in princ. C. de liber. & eor. libe. Bald. in l.1. in 36. quæsti. ff. de rer. diui. Mart. Laud. in cap. vlt. colum.2. versi. quęro vasallus, & ibi Card. Alexan. col.2. ver. pro complemento, tit. quib. mod. feud. amit. l.1. vbi sequitur Ang. vbi supra.

PRO RATA. GLO. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Pro rata, siue rata parte, aut portione, quid significet, & quibus modis accipiatur, & numero 2. & 3.*
3 *Pro rata regionis.*
Pro rata patrimonij.
Pro rata pecuniæ.
Pro rata ponderis.
Pro rata temporis.
Pro portione temporis.
Pro rata debiti.
Pro rata quantitatis.
Pro portione.

1 QVID hoc pro rata, significet, & quibus modis sumatur, videbis per glo. in l.1. in princ. & ibi omnino per Phil. Deci. etiã in prin. C. vnde libe. & in l. vlt. in verbo, pro rata, & ibi Bald. C. de dot. promis. & Inno. in c. cõstitutus, extra de religio. domi. Bald. Authen. defuncto, col. vlt. vers. sed oppo. ꝙ pater, & iterum versic. modò quæro, C. ad S. C. Tertul. & in l.1. §. ꝙ si nemo, colum.1. versi. super prima quæstione, ff. quod cuiusq́; vniuersi. & in l. vlt. colum.1. versi. scias ergo, C. de impub. & ali. substi. & Pet. Vbal. in tracta. collectarum. q.42. Sæpius autem reperies hoc, pro rata, significare, non æqualiter, siue pro virili, sed pro portione, vt in l. in ijs. §. Imperator. ff. de sol. vbi æqualiter. & pro rata, vt diuersa ponuntur, cum dicitur, æqualiter ad vtranque causam proficit, quod solutum est, non pro rata. & in Authen. si quando, C. de consti. pec. & in cap. Raynaldus, versic. demum extra de testa. & ita eos tex. expendit Alexand. consi.72. viso processu, colum.3. versi. sed aduertendum, lib.5.

2 ¶ † Illud autem sciendũ, id nonũnquam, pro rata, simpliciter, & sine alia adiectione dici, vt ĩ d. §.

Imperator,& rursus in eadem l.§.apud Marcellū, ibi, vtrum pro rata,atque etiam in l. Plautius, in prin.ff.de conditio.& demonstra.& in l.& si pauciores,& l.sorori.ff.si pars hæredita.peta. & in l. si pro rata aliàs,l.sic pro,ff.de religio.& sumpt.fune. & in l.procuratoris.§.vlt.& in l.illud, in princip. ff.de tribut. actio.& in l.hinc quęritur, vers.sinautem,ff.de pecul.& in l.insulam, ff.qui potio.in pigno. habean.& in l.interdum.§.1.ff.de hęredi.instituen.& in l.si vero,ff.de milit.testa.& in l. si libertus.§.1.ff.de iure patrona.& in l.3.ff.de alimē. & cibar.lega.& in l. si pro patre.§. idem quoque, ff.de in rem verso.& in l.apud eos.C.de debit.ciuit. lib. 11.& in dicto capi. Raynaldus. Sicuti & apud Liuium lib.ab vrbe condita 45.Pediti in singulos dati centeni,duplex Cēturioni,triplex equiti:tantum pediti daturum fuisse credunt,& pro rata alijs,& Capitolinum in Antonino Philosopho, Vicena milia nummum singulis ob participatum imperium militibus promiserunt, & cęteris pro rata. Quanquam illud, pro rata,significare,ibi videtur pro certa aliqua portione. In quibus locis, rata, est substantiuum. Ab alijs tanquam adiectiuum ponitur.Tullius in Tuscul.Omnia ista,perinde vt cuique data sunt,pro rata parte,a vita,longa aut breuia dicūtur.Cęsar lib.1.belli Gallici: Quadraginta iugera in singulos proponit, & pro rata parte Centurionibus,euocatisque. Vitruuius lib. 4.ca.item 4. Sinautem nona aut decima pro rata parte fiat.Pro rata quoque portione, scribitur in d.l.1.C.unde liberi,& in d.l.vlt.de. dotis promis. & in l.adhuc, in prin.ff.de vsufruct. & in l.vlt.C. de repud.& in d.Auth.si quando.& in l.si seruus. §.1.ff.si quis cautio.& in l.omnes,C.de coll.fund. patri lib.11. & apud Tullium in Somnio Scipionis.Hic est ille,qui interuallis coniunctus imparibus,sed tamen pro rata portione distinctis,impulsu & motu ipsorum orbium efficitur.

3 ¶ † Et pro rata regionis,in l.ex millæ.§.quęsitū, ff.de euict.Pro rata patrimonij, & pro rata pecuniæ,in l. Titius.ff.ad Senatuscon. Trebel. & in l. sed si lege.§.quod autem,ff.de petit. hære. Et pro rata ponderis,in l.3.§.vlti.ff.de rei vendic. Et pro rata temporis,in l.si quis domum.§.1.ff.loca.& in l.si uno.§.ubicunque,eodem tit. & l.cum in fundo §.q̃ si vxor,ff.de iure dot. Quod alibi pro portione temporis,dicitur,in l.quod si domus, ad fi. iterumque in l.qui insulam.§.1.ff.loca.Et pro rata debiti.in l.procuratoris.§.in tributū, & §.vlt.ff.de tribut actio.Et pro rata suæ quantitatis,in l.in imponēda,C.ad leg.Falcid. Interdū simpliciter, Pro portione,dicimus,qđ & simpliciter. Pro rata, dr; vt in l.Cel.ff.de relig.& sum.fune. Nā & in d.l.sic ꝓ rata, q̃ paulo post sequit̃, ꝓ eodē ponit, ꝓ rata. Sed & ꝓportione dr, in l.2.in prin. & iterū.§.cū in eadē,ff.ad leg.Rhodi.de iactu.& in l sed si cois, ff.de cōtrah.empt.& apud Catonē in re rustica, ꝓ portione oīa ea facito,& Varronē in lib.eiusdē ti. Vt & lac pingue habeant,& multū pro portione. Et pro portione rerū,apud Tulliū in lib.de Oratore:Sed oportet,vt ædibus ac tēplis vestibula & aditus,sic causis principia ꝓ portione rerū ꝓponere.

OV CEVLX, QVILES REPRESENTENT, Aut qui eos repręsentant.

Gl. IX.

SVMMARIVM.

1 *Repræsentatio utrum in retractu locum habeat, & num.2.*

3 *Repræsentatio an habeat locum in statutis.*

4 *Repræsentatio est iuris specialis.*
Ius statutarium uel consuetudinarium an sit transmissibile.

5 *Repræsentatio hæc quæ admittitur à consuetudine, uerum ita habeat locum, ut quis repræsentet eum, quo uiuo nondum conceptus erat. & numer.6.*

1 NISI Id consuetudo nostra expressisset, forte non fuisset locus repræsentationi etiā inter eas personas,in quibus de Iure communi locum habet repræsentatio:quia nostra cōsuetudo in prin.huius.§. nuncupatim pręfert proximiorem cæteris,cum dicit,*le plus procbain lignagier duvendeur,&c.*Et cum sit mentio proximi,siue proximioris,non comprehenditur,qui sequenti gradu est, licet is sit, qui priorem repræsentare soleat, l.iubemus, in prin.iuncto.§.vlt.& ibi Doc. C.ad Treb. & l. si libertus præterito.§. si libertus, ff.de bo.li.& voluit Soz.consi.a 52. visis instrumētis,col.2. vers. ad idem adducitur, & latius diximus in nostro tract. Primogeniorum, in q. 40. in quo tracto vter in eo iure primogenituræ præferatur,neposne ex filio primogenito ante patrē mortuo, an secūdo genitus filius,in 23.ratione pro patruo contra nepotem.

2 ¶ † Hincque fit,q̃ cum.vbi relictum est aliquid familiæ,vocetur primo loco proximus quisque.l. peto, §.vlt.ff.de leg.2.& l. cum ita.§.in fideicommisso, eod.tit. & plene diximus supra in eod.§.in glo.4.in verbo, *doibt recepuoir le premier lignagier*, versi.2.Certe ob id non admittuntur filij fratrum cum patruis: quia vbi consideratur prioritas gradus, frater excludit filium fratris, l.3.§.si duo,ff. de legi. tut. In qua sententia fuere Bal. qui id dicit not. Rapha. Co. Floria. à S. Pet. Iac. Put. & Ang.Perus.in d.§.in fideicommisso,cum alijs multis concor. quorum tibi ingentem cumulum fecimus in dicto nostro tracta. Primogenitorum, in illa ipsa concertatione nepotis & patrui, in 34.ratione patrui: vbi etiam videbis;an id uerum sit.nā multi etiam contrarium tenuerunt, non contemnendis subnixi rationibus, vt ibi quoque videbis.

3 ¶ † Est & aliud, qđ potuisset videri impedire in hoc casu repræsentationem,quia retractus non cōpetit de Iure communi,sed ex statuto aut cōsuetudine: edictū autem statuti nō sic aperitur nepoti, vt edictum Prætoris: quod etiam ei apertum non fuisset,nisi id Prętor expressisset,l.si post mortem, §.vlt.ff.de bo.pos.cont.tabu.Ita enim voluit Bald. consi.30.præsupposito statuto,colum.2.versic. secundò

cundò quæritur, lib. 1. vbi ex hoc cõsuluit, filium fratris non admitti cum patruo per repræsentatio nem patris ad succedendum ex statuto, tanquam scilicet repræsentatio locum non habeat in his, quæ ex statuto deferuntur. Et ita illum refert D. Bene. in rep. c. Raynutius, in ver. & vxorem nomine Adelasiam, num. 64 & rursum num 625. de te sta. vbi tamen corrupte eum allegat, nec ei tamen assentitur. Sed de hoc nos multa dicemus in tract. Primogeniorũ, in ea quæstione, vter in iure primogenituræ præferatur nepos ex filio primogenito, an filius secundo genitus.

4 § † Illam tamen sententiam Bald. confirmat, ꝙ id ius repræsentationis competit ex iure quodam speciali, non autem communi, vt probat tex. qui id appellat priuilegium, in §. si autem defuncti. in Auth. de hęre. ab intest. quem ad hoc sing. dicit ipse Bened. in d repe. in eo vers. nu. 616. Igitur cum & retractus sit etiam ex iure speciali, non potest in eo habere locum repræsentatio, quæ & ipsa est iuris specialis, nè duo specialia in re eadem concurrant, contra not. in l. 1. C. de dotis promis. cum si. Quin etsi repræsentatio esset beneficium iuris communis, id tamen nõ haberet locum in ijs quæ deferuntur iure speciali, per tex. nor. in l. mulieri, & Titio, ff de cond. & demon. quem & ipsum dicit sing. idem Bened. in d rep in ver. mortuo itaq; testatore, le 2. num. 119 Et huc spectat ea controuersia, an ius statutarium vel consuetudinarium sit trãsmissibile: de quo per Sal. in l. j. C. ad leg. Iul. de adul. & Ro. in l. venire, ff. de acq. poss. & ipsum Bened. loco supra alleg. num. 118. & multis seq. vbi & alio citat.

5 § † Sed id vnum tamen hoc in loco notandum est, ꝙ à paucis animaduersum admodũ miramur, tum demum repræsentationem habere locum, si is qui vult alium proximiorem repræsentare, uiuo eo conceptus erat: aliàs enim ex persona illius quo scilicet viuo nondum conceptus erat; in eius locum venire non potest, vt pulchrè & scienter responderunt Fran. Ramp. & Pet. Anc. inter consil. ipsius Anc. consi. 365. in themate proposito. col. 1. per l. Titius, ff. de suis & legi. & in l. 1. §. quis proximior. ff. vnde cog. & gl. in § hi autem, in princ. Insti. de legi. agna. suc. Ad quod etiam faciunt alia multa, quæ nos abundantissimè collegimus supra eo. ti. §. 1. in gl. 9. quę est in verbo, *ou lignagier*, nu. 81 & hæc quidem, & multis seq. vbi & hoc transeunter attigimus, & quod dicemus nu. seq. in fin. & in loco inibi citato.

6 § † Verum ego id vix reciperem in hoc casu nostrę cõsuetudinis, quę hic in verbis sequẽtibus dicit repræsentationem habere locum in retractu, vt in successione. Alibi autem, videlicet tit. de *successions*, qui est omnium 17. §. 1. qui est 212. omnium §. totius huius voluminis consuetudinum nostrarum, scribitur, repræsentationem habere locum in infinitũ, eatenus quidẽ, quatenus gradus consanguinitatis cõputari & probari potest. Quibus verbis satis ostenditur, nõ esse necesse, vt quis sit conceptus eo viuo, quem vult repræsentare: neque enim id fieri posset in infinitũ, vt dicis ob eadem verba in simili casu Bal. in cap. 1. tit. an agna. vel fili. & consi. 215 proponitus, col 2. lib. 2. & diximus supra eo. tit. §. 1. in d. ver. *ou lignagier*, nu. 90 & id quidem. Vt interim illud omittam, ꝙ licet ij qui post mortem concepti sunt, non admittantur ad successionem, ex propria eorum persona, tamen admittuntur ex persona parentum, scilicet iure transmissionis, ac veluti repræsentationis ex sententia Cyn. Bar. Bal. Sal. Pau. Ca. Corne. & aliorum in l. 1. C. de his qui ante aper. tabu. & aliorum multorum, quos collegi supra in eadem gl. in ver. *ou lignagier*, nu. 93. denique licet.

TOVS Y DOIBVENT ESTRE regeuz pro rata, Omnes pro rata admittentur. Glo. X.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineis pluribus eiusdem gradus ad retractum venientibus, quid agendum.*
Quid si unus est utrinque coniunctus, alter ex altero latere tantum.
2 *Vnus ex pluribus consanguineis eiusdem gradus, si prius emptorem ad retractum prouocauit, an cæteros excludat, & nu. 3. & 5.*
Ius redimendi an sit indiuiduum & cuilibet insolidum competat.
Præoccupare quando quis dicatur.
4 *Quid si res empta est indiuidua.*
6 *Alter ex duobus si alteri mandat retrahi fundũ qui utriusque commodo cedat, an hic teneatur lapso tempore alteri communicare.*

1 IOAN. Fab. in § si plures. Insti. de legit. agnato. succes. loquens nuncupatim de casu nostrę consuetudinis. Si sunt plures (inquit) eiusdem gradus, qui veniant ad retractũ, dicunt aliqui, ꝙ si sit eadem ratio omnium, vt quia æquè admittuntur ad successionem, admittuntur etiam omnes ad retractũ. Et ex hoc dicunt, ꝙ frater vtrinque coniunctus excludit omnes, qui ex vno tantum latere sunt. Idemque eo in loco voluit Bart. si is est, in ea lec. Insti. quæ nomine eius circumfertur, quod minimè credo: & ante vtrunque Pet. à Bel. Perti. nuncupatim etiam loquens de retractu, in Authen. itaque, in fin. C. commu. de successio. Subdit autem Fab. quòd si nulli sint vtrinq; coniuncti, tunc agnati in quęsitis ex parte patris, cognati matris admittuntur, l. de emancipatis, C. de legit. hæred. Vltra fratres, & fratrum filios veniunt proximiores æqualiter, nulla ratione habita, vnde bona venerint. Authen. post fratres, C. eodem, & d. Authent. itaq;. Sed & subdit, quod quicquid sit de iure, certum est de consuetudine, eos qui æquales sunt, vt fratres consanguinei, vel ex ijs descendentes, ęqualiter admitti. Si non sint consanguinei, eos qui attinent ex parte eius, à quo bona ꝓcesserunt, admitti, non alios. Sed super hoc vide: q̃

 dicam

dicam infra.§.14.gl.2.nu.10. illud autem, & seq.
2 ¶ † Baldus autem in tracta. Protomixeos,col.3. versi.sed quid si sunt æqualiter,dicit hoc casu, cũ scilicet plures eiusdem gradus volunt admitti ad retractum,ambo debent consequi: aut præfertur, qui prior prouocauit: aut si simul prouocauerint, locus est gratificationi:per multa,quę illic allegat. quibus addere poteris & alia multa,quæ nos congessimus in tractatu Primogeniorum in 15.quæstion.in 2.opinio. At illud primum caput, de eo qui prouocauit,voluit quoq; & in hoc casu Paul. Castren.qui Bald.non meminit, consi.221.in hoc passu duo sunt, colum.2.lib.1.motus, quia id ius reuendendi alteri, est indiuiduum, vtpote quod continet rem tradi. quod & ipsum indiuiduum est,l.stipulationes non diuiduntur, ff.de verborũ obligationi.& nota Bart.in l.cum vsufructus,ff.de vsufr. Ideo cuilibet in solidum competit, l.2.ff.de verborum obligationi.Ex quo fit (inquit)vt locus sit præoccupationi,l.si pluribus,in fine,ff.de legatis primo,& l.2.ff.de duobus reis, & l. si rem.§.si duo,ff.de nouat. & delib.& l.si Titius,ff.de verborum obligationi. Et idem quoque voluit Alexan. qui solum Pau.memorat,consi.27.viso themate, in 3.dubio,lib.6. vbi dicit præoccupatum censeri per litem contestatam, & Ioan. Igne. qui nullum horum allegat,in repetit.l.dudum,colum.28.versiculo adde tamen vnum, C. de contrahenda emptione, per alia multa iura, que præoccupantem præferunt, cęteris paribus. ibique etiam declarat, quis præoccupasse dicitur,post Bar.Bald.& recentiores in d.l.si pluribus, de lega.1. De quo etiam per glo.Bart.Bald.& alios in l.pluribus, ff.de procu.glo.1.& Docto.in c.capitulũ,extra de rescrip. Ioan.And. in c.si duo,de procurato. lib.6. in Nouel. Bald.in l.si quis à multis,in 2.lectu.ff.de noxa. actio. Paul.Castren.& Alexand.loquentes in specie huius casus,quibus locis supra allegauimus & eundem Alex.in l.inter eos,quam l. legit sub l. sunt qui,col.1.ff.de re iud.& in d.l.si Titius,in 1. not.ff. de verb.obli.

3 ¶ † Hæc autem nostra consuetudo apertè declarat,omnes eiusdem gradus admitti pro rata,nulla pręoccupationis ratione habita. Quod & idem de Iure communi procedere censet Sebasti. Neapodanus in constit. de iure congrui, in fin. & in const.si ex vno,in verbo,vnius.& Benedic. in repet.cap.Raynutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, num.608.de testa.& Matthę. Afflict. in tracta.Proto.§.1.col.antepe. quæ est 21.totius tractatus,vers.vlt.not. Quibus accedo,hac ratione motus,licet ipsi non dicant, q cum aliquid competit pluribus nomine collectiuo cognationis vel familię,tunc proximiores existentes in eodem gradu simul concurrunt,l.cum ita.§. in fideicommisso,& iterum l.peto.§. fratre, ff. de leg.2.Bart.in l. si cognatis,col.vlt. versic.quæro quo ordine, ff.de reb.dub.cum multis concord.adductis a Ias.cons. 215.ex Valentia,colum.2.versic. sed præmissis, lib.2.& à me supra,eod.§.glo.4.num.2. nam prope omnes ibi à me citati ad aliud quippiã.Id quoque voluerunt. Nec etiam æquum videtur, vt alterius festinatione alterius ius lædatur, l. cum solus, ff.de acquiren.hæredit.

4 ¶ † Sed id tamen intelligo, vbi res empta diuidua est. Quod si ea indiuidua sit,putarem, etiam extante nostra consuetudine,locum esse pręoccupationi.Pone enim, q vendita sit seruitus,in qua, vt dictum est expressè supra.§.1. retractus habet locum,aut aliud quippiam indiuiduum, & quod simul plurium esse non possit: tunc inter multos eiusdem gradus pręferretur,qui prior occuparet: & si simul prouocarent.forte esset res dirimenda, vt expresse & in hoc casu voluit ipse Matthæ.Afflict.in d.tracta.Proto.in dicto.§.1.col.penul.versi item pone q pluribus,per quædam iura ibi allegata.quibus & alia multa addidimus in d. tracta. Primogeniorum,d.quæst.10.Et idem in simili statuto respondit Pau. Cast. consi.221.in hoc passu, col.2.versi.similiter non obstat,lib.1. Et tu tamen vide, quæ dixerim supra.§.1. in glo.9.quæ est in verbo. *ou lignagier*, num.177. rursus queritur. Et vide item Ferro.in consuetud. Burdig. hoc titu.§. 3.statim post princ.

5 ¶ † De hoc autem,an scilicet & quomodo sit locus præoccupationi inter multos consanguineos venditoris eiusdem vel diuersorum graduũ, sunt multę expressæ Franciæ consuetudines, videlicet Parisiensibus,c.179.Meldensibus,90.Meldunensibus,34.Senonensibus,46.Trecensibus,145.Calumontensibus, 113. Aurelianensibus, 279.Turonensibus.hoc ti. c.1. Cenomanẽsibus,380.Andegauensibus,370.Aruernensibus, hoc ipso tit.c. 15.& tribus seq.Borboniensibus,439. Et duobus seq.Blesensibus,c.199.Et duobus.seq. Engolismẽsibus,61.Rochelensibus,30. Bituricensibus, hoc quoque titu.c.2.Burgundiensibus,hoc item tit.c: etiam 2. Artesiensibus, cap. 86. Burdegalensibus, cap.6. Sanctonensibus, 47. & simi. quas tu ipse videre poteris.

6 ¶ † Sed Hic in mentem venit quæstionis,quam nos semel ex facto contingere uidimus: Titius & Meuius erãt eodem gradui propinqui venditoris Titius Męuio mãdauit,vt rẽ ipsã venditã retraheret,quę vtriusq; cõmodo cederet. Mox vero Titius ipse,ignorante Męuio, eandem ab emptore retrahit: an Męuius habeat actionem aduersus Titium,vt ei dimidiam partem rei redemptæ cedat,restituta etiam dimidia parte prætij,si transactus fuerit annus retractus.Nam si nondum exijsset,haud dubie agere posset ex hac nostra consuetudine,quæ ius facit consanguineo retrahendi ab alio consanguineo eiusdem gradus pro rata,si intra tempora retractus veniat. Sed hic quærimus, an post annum admittatur ob id mandatum, siue conuentionem,de qua locuti sumus. Et id quidẽ dubiũ decidimus ex casu l.cũ duobus,ff.pro socio. vbi si id solũ actũ est, vt fundus venditus emeret, & mandanti cõmunicaret,aduersus cũ qui emit, nullã actionẽ cõpetere.Si vero id actũ sit,vt quasi commune negotium gereretur, societatis iudicio emptorem teneri,vt pro rata cõmunicet. Nisi (vt dicit gloss.ibi,in verbo,tenebat)is cui mandatum est, dolo vel culpa emere noluit: tunc enim fortè

nihil

nihil ei communicabitur, argu.l.si fratres.§.si quis societatem, eodem titulo. Et ibi Bart.& Bald. dicunt vtriusque rationem esse, ꝙ in priori casu mandatum est, quod potest liberè reuocari. In secundo societas, in qua non est locus pœnitentiæ. Et idem quoque in retractu conuentionali dicere possumus, & si forte alter ex duobus, qui fundum sub lege reuenditionis vendiderant, alteri eorum mandauerit retrahendum.

LVY SEVL, SOLVS IPSE.
Glo. XI.

SVMMARIVM.

1 *Ad retractum quilibet admittetur insolidum si plures sunt eiusdem gradus consanguinei.*

1 ET id quidem iuris est, quoniam ex multis, qui sunt eiusdem gradus, quilibet insolidum admittitur iure accrescendi, si cęteri nolint: vt & nuncupatim in hac specie, de qua loquitur hęc nostra consuetudo, voluit & respondit Pau. Cast. consi.221.in hoc passu duo sunt, col.2.lib.1. iterumque & expressius consi.74. in causa mota per dominam Dorotheam, ad fi.lib.2.& aliquid diximus in præcedente glo.vt videre poteris.

POVR VNE TESTE.
Pro vno tantum capite.
Glo. XII.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei plures cùm ueniunt ad retractum an in stirpes, an uero in capita ueniant, & nu. 2. cum seq.*
Successiones an in capita an uerò in stirpes deferantur, cum filij fratrum soli & sine patruis succedunt.
Quid in descendentibus.
2 *Quid in successione consobrinorum.*
3 *Quid cum soli sine patruo inter se succedunt, & qui in capita dicunt eos succedere.*
4 *Qui fuerunt illius prioris sententiæ.*
5 *Qui contra tenuerunt illos in stirpes succedere.*
6 *Exemplum naturale pro posteriore sententia.*

1 MAgnum inter nostros certamen fuit, estque etiamnum vtrum cum filij fratrum soli & sine patruis succedūt, in capita, an in stirpes veniant. Sed illud primū Lectores scire oportet, ꝙ in successione ascēdentiū descēdentes semp in stirpes vocantur, tā de iure.C.vt scribit in l.2.& ibi Alberi.C.de suis & legi.& §.cum filius, & iterum §.vlt. Instit.de hæred. quæ ab intest. defer. quàm etiam de iure Authen.vt patet ex Authen.in successione, & ibi Pau.Cap.& Cor.C. de suis & legi. [quam denique de iure feudorum, per cap.1. in princ.& ibi Docto.tit.de succes.feu.] Et id nemo non admittit, quod sciā, præter Io.Fab.in Authen. cessante, C.de legit.hæred. & Soz. consi.104.q̄m præsens, col.3. vers.secundum autem probatur, li. 2.& ex Antiquioribus Alber. Papien. vt eum retulit Alberi.in d.l.2.de suis & legit.negans eam l. loquentem de nepotibus, trahi ad posteriores.

2 ¶ † In successione autem collateralium, qui sunt post fratres & fratrum filios, haud dubie veniunt in capita, ex omnium sententia. At in successione consobrinorum, siue patruelium, verbi gratia, tres erant fratres, aut sorores: decessit vnus, relicto vno filio, alter duobus, tertius tribus filijs: deinde ille vnus ex primo decessit, cui cæteri patrueles succedunt: & non nihil dubij est, succedantne in stirpes an in capita. De quo per Bald. consi.198.ad euidentiam.in 3.& 4. dubio, lib.3. Io.Lig.inter cōsi.Alber.Bru.consil.76.thema, col. pen.& Mart.Laud.in cap.j.§.& quia vidimus, colum.vlt.versic.tertia regula, tit.qui feud dare poss. & in cap.1. colum.vlt.tit.de grad.success.in feud. Si autem filij fratrum, idest, patrueles, succedunt patruo simul cum alio patruo: in stirpes proculdubio succedunt: nam necesse est, vt tunc in locum patris veniant. aliàs patruus, tanquam proximior, eos excluderet.

3 ¶ † Quid si soli inter se sine patruo succedunt? Et hoc quidem cimmerijs propè tenebris obscurius est, magnisque testibus res ista agitur. Nam in capita eos succedere, tradidit Azo, huius opi. veluti antesignanus, in Summa, C.de legi.hæred. colum.2.§.item Iure nouissimo. [versi. illud dubitari potest, & Accur.ipsius discipulus nec eo magistro indignus, in §.hoc etiam. in verbo, superstites, in fin. Inst. de legit.agno.suc.in quo illud scire debes, ob id p̄sertim, ꝙ idē Accur. alijs in locis fuit in contraria sententia, vt postea dicemus, ꝙ Accur. ipse postremo loco scripsit in Institutiones, vt dicit Bald.consi.272.casus talis est quidam testator, col.2.lib.2.vt hic intelligas, hanc suam in eo loco opi.cæteris esse veluti maturiorem, iuxta illud Diui Pauli, 1.ad Corin.13.Cū essem paruulus, loquebar vt paruulus, & cætera quę sequuntur. Quam sententiam sæpissimè aduocat Barb. noster, cum mutat sententiam. [Atque illud Euripidis in Hippolyto.

--Κἀν βροτοῖς
Αἱ πῶς φροντίδες σοφώτεραι
δεύτεραι.--

–*Nam mortalibus*
Posteriores semper cogitationes prudentiores.

Ex quo (ni Fallor) depromptum est illud Tullij Philip.12. Posteriores enim cogitationes (vt aiunt) sapiētiores solent esse.] Sed & è nostris Frā. Cur.Senior, consi.45. statuto siue consuetudine, col.8. vers.& ideo huic decisioni, dicit ꝙ cū Doct. nostri reperiuntur diuersas secuti fuisse sentētias, postremas præsumi meliores & maturiores, & in id alios multos allegat, & idem dicit Phil. Dec.in postrema addi.consi.34.præstantissi. Doctor, colum.eiusdem addit.2.versic.secūdo principaliter.

[Idque prouerbio dicere solemus δεύτερον αὐλεῖν.] Sed non omnino certum est (neque enim postea quam huc peruenimus, id omittẽdum est) q̃d ex Bald. dictum est, glos. Accur. in Institutiones, esse omnium postremas, quia Pet. Iaco. tit. de actio. in rem pro re emphy. char. antepen. versi. item q̃d glossator, dicit Franc. Accur. ipsius Accur. nostri glossatoris filium dixisse, patrem admodum iuuenem scripsisse gl. in Inst.

4 ¶ † Sed vt ad institutum redeamus, eandem illam Azo. opin. secutus est ipse Accursius in l. 2. §. hæreditas, in verbo, in tres partes. ff. de suis & legit. hæred. Alter Azo. discipulus Roff. in tit. de bo. pos. vnde cognati. §. vlt. vers. vltimo quæritur. Hos. in Summa, tit. de suc. ab intest. §. viso igitur, col. vlt. versic. quid si factum filij. Vber. aut vt alij uocant, Obert. Bob. in d. Authẽ. cessante, C. de legit. hæredi. prout ab alijs citatur: neque enim lect. eius habemus, nec quorundam aliorum, quos & postea citabimus, vt si necesse sit sententia omnium numerare, magis quam ponderare, (quod quæritur Plin. Iunior lib. Epistolarum secundo, ad Arrianum: idest ponderare causas vocibus, non ratione, vt loquitur Cicero in Oratione pro cecinna. Quod & Plato quoque apud Stobæum sermone 43. improbat. Ἐπιστήμῃ γὰρ οἶμαι δεῖ κρίνεσθαι, ἀλλ' οὐ πλήθει, τὸ μέλλον καλῶς κριθήσεσθαι. idest, Iudicandum est secundum scientiam, nõ multitudinem, quicquid certe iudicari debet) vt si inquam numerare opus sit, cognoscant Lectores, vtra earum numero vincat. In hac igitur sententia fuit, & Alber. in d. Authent. cessante, vbi & Oldrad. dicit fuisse in hac sententia, & Guid. Suz. in quibusdam reportatis, vt uocant, & Cyn. & Bald. in l. 1. §. vlt. ff. si pars hæred. peta. Iaco. But. Bal. qui hanc dicit esse magis consonam literæ & naturæ, licet alias consuluerit pro altera. & Sal. qui hanc dicit fortioribus argumentis fundatam, in d. Authen. cessante. Idem Sal. in Authent. post fratres. la 2. & ibi quoque Ioan. a Mente, C. de legit. hæred. & ipse Sal. in l. lege, in fi. eo. tit. Iac. Bel. in c. 1. in fi. tit. de natur. succes. feud. Bal. consi. 452. statuto ciuitatis maritus, col. 1. versi ex tertio, lib. 1. Iaco. Ardiz, in Summa, tit. de succes in feud. [§. item succedunt collaterales] Mart. Laud. in d. cap. 1. col. vlt. tit. de gradi. succe. in feud. Bened. Capra. consi. 21. cum de duobus, col. vlt. vbi & hoc dicit communiter teneri, in quo admodum fallitur, & iterum consil. 104. viso & considerato, in j. dubio. Angel. Are. in §. cum filius, Inst. de hære. quæ ab intest. defer. vbi hanc dicit esse veriorem de iure: quamuis si casus accideret, vereretur discedere ab opin. gl. Bart. & Bal. qui contrarium tenent, propter immensam eorũ autoritatem. Fortu. Guars. in repetit. l. Gallus. §. idẽ credendum, colum. 19. versi. ex superioribus. ff. de libe. & posthum. vbi hanc latissimè doctissimèq; defendit Zazius in suis sing. intellect. iuris, & vbi & hanc multis magnisque rationibus fulcit, atq; iterum in epitome feudorum, parte 8. in 6. conclusione, vbi dicit, hãc opinionem seruari in Germania, & approbatã fuisse constitutione Caroli Quinti, præsentis Imperatoris, in eam rem edita in conuentu imperij, vti etiam affirmat Ioan. Ferra. in commen. Institut. tit. de hæredi. quæ ab intesta. defer. in verbo, non in capita, sed in stirpes, in fin. vbi & dicit eam constitutionem editam fuisse anno Domini 1529. & nouissimè Iacob. Spigellius in lexico iuris ciuilis, in verbo, in capita succedere, & Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc tit. §. 6. col. 3. vers. de successione. Et hanc quoq; opi. secutum fuisse Bul. & Ray. Forl. tradit Bald. in cap. 1. in princ. tit. de succes. seu q̃ dicit idem Bald. in d. c. 1. tit. de natu. succes. feud. q̃ omnes, qui fuerũt ante Accur. tenuerunt hanc opin. Et citatur quoq; in hanc opinio. Alb. Papi.

5 ¶ † At sunt multo plures alterius sententiæ, vt scilicet ij succedant in stirpes, videlicet ipse Accursius sibi cõtrarius, in d. Authen. cessante, & ibi quoque Dy. Iacob. Aret. Pet. Cy. sibi quoque contrarius, Guil. Cu. Franc. Rampo. Io. Fab Bar. qui dicit hãc fuisse ex opinionibus, in quibus Accur. primum desciuit à maioribus, illumq; in hanc partẽ consuluisse, Bened. Plum. Ang. qui dicit opi. Azo. de Iure antiquo securiorem esse, sed hanc de iure nouo procedere, & communiter practicari. Paul. Cast. dum hanc ponit posteriorẽ, alioquin obscurius. Raph. Fulg. & Corn. qui & hanc dicit, tanquã communem, in decisionibus tenendam. C. de leg. hære. idem Accur. in d. l. lege, in fi. C. eo. tit. & in d. l. 1. §. vlt. in verbo, vtputa, & iterũ in verbo, vendicationem, & ibi etiam Bart. Ang. & Paul. Cast. clarius, quàm supra, ff. si pars hære. peta. idem quoq; Accur. in §. reliquum, versi. si autem defuncto, in verbo, fuerint, & ibi etiam Iaco. Butr. secum pugnans, Bart. & Ang. in Authen. de hæred. ab intesta. veni. idem Iac. Belui. sibi etiam contrarius, & Ang. in §. si vero neque fratres. eod. tit. Iaco. Aret. in l. antiqui libero, ff. si pars hære. petat. Spec. Ioã. And. & Bal. hic, vt alias sæpe, sibi male constans, in tit. de succes. ab intest. §. 1. versi. sed an filij, & seq. & vbi ipse Spe. asserit Alb. Gal. idem tenuisse. Dyn. in tract. de succes. ab intest. col. 4. versic. sed pone q̃ aliquis. And. Iser. in c. 1. & ibi quoq; Bald. in uersicul. his vero. Marti. Laud. & Card. Alexand. titu. de success. frat. siue de gra. suc. in feud. Bart. in l. post consanguineos. §. hæreditas, quem legit cum. §. agnati, & ibi quoque Angel. ff. de suis & legit. hæred. & consi. 173. super hæreditate. Ioan. Ligna. in clemen. plures, & ibi Imol. colum. vlt. & Card. Flor. qui hanc dicit communiter approbari, colum. 1. de iure patro. Bald. in d. §. hoc etiam, & ibi etiam Ioann. Plat. & Christoph. Por. Instit. de legi. agna. success. vbi & ipse Bald. dicit hanc esse communem opinionem, & idem Bald. qui idem dicit tenuisse Ia. Vero, in cap. 1. §. & quia vidimus, colum. 1. in verbo æqualiter, & ibi etiam Marti. Laud. colum. ultim. & Cardina. Alexand. etiam colum. vlt. tit. qui feud. dare pos. & idem Bald. in d. cap. 1. in princ. colum. secunda versic. sed dubium est, & ibi etiam Aluar. ti. de success. feud. & ipse Bald. in dict. cap. 1. ad fi. & ibi quoque Barba. in addit. ipsius, & Mart. Laud. tit. de natur. su ccess. feud. & idem Bal in d. §. hoc etiam, Instit. de leg. agn. success. & consil. 293. primo

mo dicam, in prin.lib.2.& consi.342.casus super quo, in 2.dubio,lib.2. vbi tñ obscure loquitur, & consi.185.factum est tale, Fagonus, col.2.libro 3.& d.consil.198.ad euidentiam col.1.versic.secunda quæstio,& iterũ, col.2.versic.venio ad tertiam, eod.lib.3.& consi 408.super eo, in fi.lib.4. Io.Fab.in §.cæterum, instit.de legit.agna.success. vbi hanc quoque dicit communem, Imo.in l.interdum, in prin.ff.de hæred.insti.Raphael.Fulgo. consi.12.ad id, de quo quæritur, col.vlt.vbi & hãc dicit communem. Mathes.in tracta.de success.ab intest.in 3.artic.prin.ver.secũdò dubitatur,& versic.quando autem succedunt: vbi item dicit cõmunem, & vtrobique etiam Ludo.Bolo.in addi. vbi ita dicit se consuluisse.Nic.Vbal.in simili tracta.in 3.parte prin.col.1.versi.sed circa hoc quæro, vbi etiam dicit communem. Petr. Fetr.tit.forma libel.pro hæred.ab intest.in verbo, nullisque superstitibus, col.14.in paruis, nu.38.versic.vlterius quæritur. Alex.latè consi.55. prospectis his, col.2.versi.confirmantur prædicta,& multis seq. lib.4.& ibi etiam Barba. consil.quod illud continenter sequitur sub eod.nu. & idem Alex.consil. 29.perspectis consideratisque, col.1.lib.5.vbi & hanc asserit esse cõmunem, nec ab ea in iudicãdo esse discedendum, Franc. Are.consi.164.diligenter, col.1.Corn.consi.48.pluribus, col.vlt.libro 1. Guid.Pap.deci.Delph.134.sed qualiter, vbi dicit non esse ab hac iudicando recedendum, Ias.consi. 173.circa primum, col.2.versi. sed præmissis non obstantibus, lib.4.Philip.Deci.qui, & hanc dicit communem, in l.nepotibus, in princ.C.vnde leg. Carol.Ruin.qui & hanc dicit esse communem, consi.8.in proposita, ad fi.lib.1.Bened.in repe.ca. Rayn.in versi.& vxorem nomine Adelasiam, nu. 631.de testa.Steph.Bertran.in l.hac edictali, versi.quàm obseruationem, nu.4. C.de secund.nup. vbi hanc dicit esse cõmunem,& consi.97.ponitur in facto quod dudum anno, in 2.dub.lib.1.& cõs. exponitur in facto quod Iac.eod.lib.1. & consilio. 215.ponitur in facto quod dudum fuit, ad fi.li.3. vbi tamen nonnihil dubitat.& consi.2. viso consultationis themate, in 2.dub.lib.4.vbi dicit esse communem, Iac.à S.Georg.in tract.feud.in versi. præsentes, col.3.versi.sed vlterius, vbi dicit ita se sæpius consuluisse.Franc.Curt.Iun.in simi.tracta. feud.char.3.versi.4.circa istam materiam, vbi itẽ dicit esse cõmunem, nec ab ea discedẽdum.Bohe. latè consi.incip.an filij duorum, quod cõsi.posuit post Dy.de reg.iu.Roch.Cur.in trac.de iure patr. in verbo ipse vel is à quo causam habuit, in 2.q. Fab.Gioch.in repe.Auth.nouissima, in 5.q.4 qu. prin.C.de inoffic.testa.Chasse.consi.47.super deductis, col.7.versi.sed quicquid sit.Io. Olden.in comment.leg.12.tabularum, tit.6.

6 § † Et omnium sunt vtraque ex parte multæ & non contemnendæ rationes, quas apud eos videre poteris,& hanc controuersiã alicubi in loco opportuniori copiosissimè tractabimus, ostendemusque apertissimè, ni fallor, qui iustius induit arma. Vnũ tamen παράδειγμα à natura ipsa profectum nec omnino quoque contemnendum pro posteriori opinio.hic subijciemus.Nam si caudex quispiam siue truncus arboris duos ramos æquales emiserit, vnus autem eorum in duos alios diuisus sit, vt plerũque fit, an singuli isti duo ex vno producti tantum excipiant alimenti succique ex eo trunco, siue caudice, ac ille alter? Et sane videmus hunc multo crassiorem, ampliorem, obesiorem, atque etiam longiorem euadere, quàm singulos illos duos: veluti natura legis magistra parensque nos doceat singulos nepotes, qui ex vno filio prodierunt, non tantum debere ab auo percipere, quantum vnus ex alio filio. Satis autem constat, naturalem rationem tacitam quandam legem esse, l.cum ratio, ff.de bonis damn. Sed ita vt id nunc tamen animaduertas, si id exemplum haberet aliquid momenti, non tantũ in hoc casu, sed semper aliàs concluderet, in stirpes, non in capita, succedere oportere.

§. DVODECIMVS.

QVOD si emptor qui vel alium consanguineum ad retractum admiserit, rem alteri cesserit 1, non iudicet nomẽ eius, quem ita admisit, eumve cui rem cessit, consanguineo qui ad retractum accedit, erit ipsi cõsanguineo aduersus illum actio in id quod interest. Neque interim eidem consanguineo currit tẽpus 2 retractus, donec fit aut possit fieri certior, cui nam emptor rem cesserit, aut ad quem ea pertineat, dummodo tam ennon interuenerit in signis negligentia 3.

TRANSPORTE LA CHOSE à autre, Rem alteri cesserit.
GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *Emptor an possit alteri rem vendere, nondum tempore retractus transacto.*
Possessio emptoris an cedat commodo consanguinei postea retrahentis ad vsucapiendum.
2 *Consanguineus potest à secundo emptore retrahere, etiam si res transierit per multas manus.*
3 *Consuetudines super ea re.*
Successores qui dicantur.
Ius prælationis competens domino, aut cessionario, in tertium exercere potest.
4 *Consanguineus retractum non habet in re titulo donationis, aut alio non obnoxio retractui ab emptore habita.& num.5.*
Quid, si donatio facta fuit post litem contestatã super retractu.

Quid,

Quid, si emptor aliter præuentus à consanguineo aliter donauit.

Quid, si clam ea donatio fiat.

Quid, si emptor post donationem reperiatur possidere.

6 *Consanguineus tenetur reddere pretium primæ venditionis, non aliarum, & posterior emptor habet euictionem contra priorem.*

Consuetudines de ea re.

7 *Quid autem, si prior posteriori declarat, rem esse obnoxiam retractui.*

Quid si secundus emptor id sciebat.

8 *Quid, si sciens à sciente quoque emit.*

9 *Paria sunt scire, & scire debere.*

Et nolle scire.

10 *Secundus emptor an illis postremis casibus repetet saltem pretium eius quo plures emit, & numero 11.*

Et quid, si actum sit, vt & is teneatur de pretio, numero 14.

12 *Quid, si quis emit contra interdictum legis, an recuperabit pretium.*

13 *Quid, in re subiecta restitutioni.*

14 *Quid, si specialiter dictum sit, nè teneatur ob causam retractus.*

15 *Cōsanguineus quod pretium reddere debeat, cum secundus emptor, minoris emit, quàm prior emerat, nume. 16. cum sequente, vsque ad numero 24.*

16 *Contrariorum eadem est disciplina.*

Legatum vt minuitur cum quid ex eo alienatur, ita augetur, cum quid adijcitur.

Quod operatur propositum in proposito, idem & oppositum in opposito.

17 *Quid, si hæres primi emptoris ignorans minoris vendidit.*

18 *Pretium primumve, an secundum restitui debeat, cum is qui primum vendidit vi vel metu, repetit rem à secundo emptore, & nu. 19.*

19 *Iura quæ competunt personæ non transeunt nisi cedantur.*

20 *Quid, si tertius habet ex causa lucratiua, & numero 23.*

Quid, verò si non habet titulum à primo emptore, & nume. 23. & 24.

Maius pretium prioris venditionis restitutum, an commodo primi vel secundi emptoris cedere debeat, & nu. 23.

24 *Retrahens an possit restituere pretium primo emptori inuito secundo.*

25 *Secundus emptor, qui pretium recepit, an possit alio nomine agere contra primum.*

26 *Consanguineus cui primus emptor declarauit alteri se vendidisse, an possit sequi primum emptorem.*

Alter alterius conuentione non liberatur.

27 *Sententia an exequi possit contra possessorem, si emptor durante retractus litè rem alienat, & succumbat.*

28 *Res vendita si fuit euicta ab emptore per alium, an ab isto alio possit consanguineus retrahere.*

1 POTEST ergo emptor, durante anno retractus, rem alij vendere: est enim dominus, antequā ab eo retrahatur, cum interim nō possit manere res in pendēti, siue in aere, vt nostri loquuntur, iuxta nota. per glo. in l. si ego. ff. de solut. & per tex. in l. si ex duobus. §. sed & Marcellus, ff. de in diem ad. Ideo si primus vēditor erat dominus, ipse emptor alteri vendendo & tradendo, transtulit dominium: si non erat dominus, transtulit vsucapiendi conditionem: atque vsucapit emptor ad cōmodū consanguinei postea retrahentis, arg. l. si alienam. ff. de dona. cau. mort. & l. indebiti. §. sed si nummū, & quod ibi voluit glo. in verbo, agerem, ff. de condi. inde. Hæc Pau. Castr. consi. 74. in causa mota per dominam Dorotheam, post princ. lib. 2. & de hoc alibi quoque dicemus.

2 ¶ † Sed cessante consuetudine poterat in dubium vocari, vtrum consanguineus posset retrahere à secundis emptoribus, propter id quod in simili traditur à Raphae. Fulg. in l. si cum venderet. ff. de pigno. & Alexan. late. consi. 10. videretur fortasse, lib. 1. & Franc. Curt. Seniore consilio. 12. Lucius Titius, cum concord. à me adductis infra tit. seq. §. 1. in verbo, *seront preferez*, nu. 6. at in pacto, & sequ. & iterum §. 3. in glo. 1. tamen in hoc casu posse retrahi à secundo emptore voluit Masuer. hoc eod. tit. de retractu, vers. item retractum petens, motus, quia id ius rem ipsam afficit, arg. l. si via. §. si fundus. ff. de serui. rust. præd. & melius (inquit) facit l. sed vbi restitutio, ff. de minori. & l. postliminium. §. si is qui emerat, qui est pen. ff. de capti. & postli. reuer. Idem quoque consuluit Pau. Castr. d. consi. 74. col. 3. versi. concluditur ergo, lib. 2. & Lud Bolog. consil. 25. in amplissimo, col. 5. versi. & nota quod tale ius, vbi dicit, quod si etiam res vendita transijsset per mille manus, posset tamen consanguineus eam, vendicare ab vlt. emptore, ar. eius quod in simili nota. in l. 2. C. de rescind. vēdi. & in l. minor. in prin. ff. de euict. & in l. in causæ, in fine. ff. de minori. & sequitur Chasse. consi. 22. consuetudine cauetur, colum. 5. versi. & sic est, & in consuet. Burgun. hoc co. tit. §. 11. in gl. vlt. in prin. vbi tñ nullum illorum allega. & Boher. hoc quoque tit. §. 2.

3 ¶ † Et est etiam expressa consuetudo Aruernorum hoc eod. tit. c. 12. & Normanorum, cap. 115. cuius titulus est, *de querelle de fief vendu.* §. vlti. Marchianorum, hoc titu. §. vlti. qui est omnium 287. Auxerranorum, siue vt alij vocant Altissiodorensium, hoc quoque tit. § 20. qui est omnium 51. & Comitatus Burg. tit. *reuchaptz.* §. 13. Et facit bonus tex. in c. constitutus, de in integ. restit. qui dicit huiusmodi retractus oblationem fieri posse emptoribus, vel eorum successoribus. Successores autem dicuntur etiam ij, qui in rei tantum dominium successerunt, l. fluminum. §. adijcitur. ff. de dam. infect. cum simi. Et facit etiam tex. in l. vl. §. j. ff. ad S. C. Velle. & in l. debitor. §. vlt. ff. de pig. actio Et idem de iure prælationis competēte domino, aut eius cessionario, vt in tertium exerceri possit,

possit,respondit Pau.Cast. consi.335.laudatio & inuestitura,in vlt.dubio,li.1.sed tamen vide quæ dicam in d.tit.seq.vbi supra.

4 ¶ † At hoc à quibusdam intelligitur,cum iste tertius emit rem,de qua agitur: secus si titu.donationis, aut alio non obnoxio retractui ab emptore habuit: quia tunc (vt illi dicunt) non poterit consanguineus ab eo reuocare. Ita enim tenuit expressim Sebast.Neapo.in tract.de iure cógrui,in verbo,possedit.& eius autoritate Matthę. Afflict.in tracta.Protomixeos,in verbo, vt intra 30.dies, col.pen.versi.vndecimo nota. & iterum in verbo,licèt enim supra diximus, col.3.versic. sexto not. Nisi (inquiunt) facta fuerit donatio, postquàm causa fuit contestata super retractu inter cósanguineum & emptorem, & ita re effecta litigiosa, l.2.& Authe.ibi posita.C.de litigio.Vel nisi (vt & illi subdunt) id factum fuerit in fraudé cósanguinei:tunc enim locus est tit.quę in fraud. cred.Et fraus præsumitur, si præuentus à consanguineo postea donauit, l.si quis postea.ff.de iudi. Vel si id fiat clam, l.is qui.C.de rescin.vendit.vel si post donationem,alienans reperitur possidere, l.sicut.§.superuacuum.ff.quibus modis pign.vel hypo. sol. Hæc illi.

5 ¶ † Sed horum sententia, in eo quod primo loco dictum est,scilicet non posse rem retrahi ab eo,qui titulo donationis,aut alio huiuscemodi ré ipsam ab emptore accepit,apud nos omnino non reciperetur.Nihil enim refert, quantum ad id de quo tractamus,an tertius ille habeat titulo donationis, an venditionis, vt apertè sentiunt cæteri omnes,quos supra citauimus.Imo vero maior videtur ratio,vt possit euinci retrahique ab eo, qui titulo gratuito liberali & lucratiuo rem ipsam ab emptore obtinuit, quàm oneroso, vt qui minus ex hoc sentiat incommodi.Ideo Seba.& Matthæ. non innituntur aliquo iure communi, sed tantũ quibusdam constitutionibus,quæ apud nos non sunt. Quanquàm pro eorum sententia nonnihil facit,quod à quibusdam Docto.scriptum est in l. 2.C.de rescin.vend.eam l.non habere locum aduersus tertium,nisi cum in illorum contractu interuenit læsio vltra dimidium iusti pretij, vt in primo.Super eo autem, quod ab illis dictum est de venditione clam facta, vide quæ dicam infra tit.seq.in rub.nu.12.secundũ,& seq.Et super eo, quod postea dictum est de alienatione nihilominus possidente, vide etiam quæ latè diximus in tractatu constituti.in 9 limitatione.

6 ¶ † Sed quæstionis est,an consanguineus debeat reddere pretium prioris venditionis factæ à suo ipsius consanguineo, an vero pretium secundæ,quod forte maius est.Et tu dic prioris,sed posterior emptor habebit actioné ex épto aduersus priorem emptorem, qui ei vendidit, vt in simili dicitur in d.l.postliminium.§.si is qui emerat.ff. de capti.& postl.reuer.& in simili quoque voluit Pau.Castr.in l.3.col.2.versi.in fi.gl. C quod mer. cau.Et nuncupatim in nostro casu censuit Geral. Bago.in sua disputatione retractus, versic.quæro consequenter,rem Titio venditam, in 2.conclusione.Et in hanc sententiam est expressa consuetudo apud Melodunenses,c.35.& Victriacenses, c.127.Cenomanenses,c.411.Andegauenses,cap. 400.Borbonienses, ca.460.vbi tamen requiritur consanguineũ fecisse suam diligentiam (vt vulgo loquimur) erga emptorem.Blesenses, ca.205 vbi tamen non loquitur de euictione,& similiter Niuernenses hoc tit.c.13.Et vide tex.loquentem in non longe dissimili casu in l.si tibi alienam, & l. seq.ff.loc.& alium in alio simili in d.l.debitor.§. vlt.ff de pig.acti.ibi,pecuniam, quàm debuit.

7 ¶ † Sed hoc de euictione intellige, nisi prior emptor posteriori declarauerit rem adhuc esse obnoxiá retractui,aut ipse secundus emptor eius rei sciens prudensque fuerit, quia forte fuerit p̃sens priori venditioni.Ideo id sciebat aut scire debebat ex consuetudine nota lippis, & tonsoribus,vt est in veteri prouerbio, quo è nostris vsus est Bald.consi.372.contrarium,colũ.1 lib.5. Nec enim tunc aget de euictione,nisi de ea expressim conuenerit,l.si fundum, & ibi glo.& Doct.C.de euict.& l.si à matre,& ibi glo.& Doct.C.de iure dot.& l.si fratres. C.commu.vtriusque iudic.& l. vlt.& ibi glo.& Saly.C.de com.re ali. & glo.in l. non dubitatur.C.de euict.& in l.1.in verbo,emptor.ff.eod.tit.& in ca.ad audientiam, in fi.extra de reb.eccle.non alie.Bart.in l.cum vir,col 1.versic.oppo.dixi.ff.de vsucap.Bald.Aluar.& Cardin. Alex.in c.rursus si fidelis,vbi & ipsi loquuntur de euictione in casu huic propè simili, tit.quib.mo. feud.amit.in vsi.feud.Salyc.in Authent.qui res, versi.quæro circa primam.C.de sacros.eccle.Raphae.Coma.consi.170.dominus Zambertus,col. vlt.Pau.Castr.consi.333.viso puncto, ad fi.lib.1. Alex.consi.69.super eo, post princ.lib.4. Corne. consi.170.quia causa,col.3.versi.& venditor, li. 4.& Doct.vbique.Super quo etiam vide,quod in simili tradit glo.in c.1.in prin.in verbo, bonæ fidei,& ibi etiam Docto.titu.de prohib. feud.alienatio.per Friderı.in vsib.feud.& in l.vlt §.vlt.C. commu.de legat.

8 ¶ † Quæ & tu notanter intellige,etiam si sciés à sciente quoque emit, ná nec tunc quoque agit de euictione,nisi de ea expressim caueat, vt satis probat tex.in c.1.tit.de inuc.de re ali.fac.in vsib. feud.& expressim respondit Roma. consi.396.in casu,col.2.versi.quo ad secundum,& Alex.consi. 69.super eo quod quęritur,col.1.versi.nec etiam potest dici,li.4.quia scienti (inquit) non fit iniuria neque dolus,l.cum donationis.C.de transact. & l.1.§.1.& iterum.§.vlt.ff.de actio. empti.vbi & de hac quoque re est bonus tex.& idem quoque voluit Ange.Aret in §.vlt.col.1.in prin. Instit.de empt.& vendi.vbi etiam tractat, an saltem poterit emptor sciens repetere pretium à venditore etiam sciente. De quo & tu vide Ioan. Lupum in repet.rubri.de donat. inter virum & vxorem, char.37.col.1. ad finem.

9 ¶ † Et ad id, quod diximus de eo qui scire debet,illud certe perpetuum est,vt inspiciatur q̃ quis scire & intelligere debet. Id est paria sunt scire, & scire debere,l.quod te,in fine.& ibi glo. Alberi.

Alberi.Bart.Bald.Ang.Salyc.& propè omnes.ff.si cert.peta.& l.si duo, & ibi Alber.Ange. [& Ro. in fi.] ff.de acquir.hæred.ex quibus ipse Ang.dicit paria esse scire,& facile scire posse, & l.si Titius,in prin.ff.de fideiusso.& l.Iulianus, quæ est pen ibi sciret aut scire potuisset,& ibi Albe.ff.ad S.C.Macedo.& l.quisquis,& ibi glo.vlt.C.de rescind.vend.& l.idem.§.1,ibi, intelligit vel intelligere debet, ff.ad leg.Aquil. & l.qui fundum.§. seruus, & ibi Dyn.& Alber.ff. pro empto.& l.1. C.de peric.tuto.& l.prohibere.§.vlt.& ibi Alberic.ff.quod vi aut clam.& gl.in l.mora, in verbo, difficilis,post prin.& ibi Saly.col.3.versic.prosequor alia verba,ff.de vsur.Et facit tex.in ca.1.§.si vasallus feudum,ibi,emptori ignoranti,& ibi Aluaro.in 1.not.tit.si de feud.fue. contro.inter.do. & agna.& quod scribit glo.in l.quod si minor.§. restitutio,in verbo,non ignoraret.ff.de minor.& in l.qui cum alio,in glo.magna,in fi.ff.de reg.iur. vbi dicit parem culpam esse scire,& debere scire. & Petr.Iac.titu.de actio.ex empto,melior, & æquior,col.vlt.in prin.Bald.in l.qui contra.C.de incest.nuptijs, vbi dicit eum haberi pro sciente, qui non vult scire.& consi.240.præsupposito statuto, lib.2. & consil.395.pro domino Dinaldo, col.2.versi.vnum tamen dico, eod.lib.2.& Paul. Castr.consi.65.viso quodam libello, col.2.versic. item narrari debebat,lib.1.& Alex.consil.34.cõsideratis his, colũ.1.lib.7. Et facit etiam optimus tex.à multis ex supra dictis allegatus in l.si quis domum.§.vlt.ff.loca.& alius quoque optimus in l.regula.§.sed iuris.ff.de iur. & fact.ignor.vbi paria sunt scire,& facile scire posse. Suntque & alij propè infiniti textus,qui omnibus obuij sunt. Sed & facit prętereà, ꝙ tradit glo.in l.1.in verbo, nescienti,& ibi Bald.col.2.versicu.quæro quid si venditor.C.de Ædil. actio.& quæ diximus supra eod.tit.§.1.glo.18.quæ est in verbo, *le pris que la chose aura cousté*,nu.41.huic ita, & quæ dicemus infra.§.35.in verbo, *ignorans*, nume.28.sextum quod in casibus, & seq.

10 § † Et hæc quidem haud dubiè ita obtinent, vt primus emptor non teneatur de euictione, in id quod aliàs interest secundi emptoris, nè ab eo res retrahatur, vt regulariter venditor tenetur, l. euicta re.ff.de euictio.sed quantum ad pretium, in id videtur teneri, vt ipsum reddat,p l.emptorem.§.vlt.ff.de actio.emptio.vbi qui etiam ex pacto non tenetur de euictio. tamen tenetur ad restitutionem pretij,nisi etiam actum sit,nè teneatur de pretio,vt dicit glo.ibi,quam glo.dicit not. Bald.in l.1.col.vlt.ver.tertio non operatur,& ibi quoque Saly.col.quoque vlt.in 5.q. C.de peri.& commod. rei vendi. Sed & illum tex.dicit nota. idem Saly.in l.si rem.§. quolibet tempore.ff.de euictio.& Ioan.Rayn.in cap.1.§.habito, char.13. versi.quæro quid si actum est,tit.de prohibi.feu. ali.per Frid.Ang.Aret.in §.vlt.Institu.de empt.& vendit.& in §.actionum autem, col.13.num.89. ante med.versi.& aduertas,de acti.Et sing.quoq; cum tex.dicit Ias.in l.stipulatio ista habere, colũ. pen versi.& aduerte,ff.de verb,oblig.licèt similis propemodum sit in l.cum ea conditione. in prin. ff.de euict. Et id quoque voluit gl.in d.l.non dubitatur.& ibi etiam Albe. C.de euict. & in l.si familiæ,in gl.magna,ibi,sed hoc casu. C.fam.ercis. ubi id limitat.& Io.And.post alios multos Antiquiores in addit. Spec.tit.de empt. & vend.§ vlt. in princ. Per.Ferra.tit.forma libel.in causa venditionis,in verbo,promittens de euictione,in prin. & latè Corn.consi.226.in præsenti,lib.2.

11 § † Verum nec hoc casu,videlicet cũ sciens emit rem huiusmodi,videtur agi posse ad pretium,nisi de eo stipulatus fuerit, per d.l.si fundũ, & ibi gl.& Doct. C.de euict. & gl.& Bald.in d.l. non dubitatur,& glo.in l.iubemus, la 2.§.sanè, & ibi Iac.But.Bal.& Sal.C.de sacrosan.eccl.& gl.in d.l.vlt. C.de com.re.ali. & in l. quemadmodum, in verbo,& emptor, & ibi Ioan.Pla.col.3.vers.ex qua not.C.de agric.& censit.lib.11. & in l.vlt.in gl.vlt.C.de fund.limitro.eo.lib.11. & in l.j.in gl. quoque vlt.C.non lice.habit.eo.lib.& in §.si quis igitur iurauerit,in Authen.de non ali.& in c.1.in verbo,bonæ fidei,& ibi Iac.Bel.in 11.quæst. Mar. Laud.Io.Rayn.in §.habito,& cęteri, tit.de prohi. feud.ali.per Frid.in vsi.feud.& glo.in d.ca.ad audientiam,in fi.& ibi Lauren. Vince.Gof.Inn.Per. Perusi.& Card.Flor.extra de rebus eccl.non alie. idem Innoc.& Ioan.Cald.in ca.si quis Præsbyterorum,eod.tit.Pau.Eleaz.in clem.2.eod.quoque tit.Saly.Raphae.& Pau.Castr.in Auth.qui res,C. de sacrosan.eccle.Petr. Ferrar.vbi supra, Martin. Laud.in c.1.§.sed etiam res,col.2.versi.nota pulchrã.tit.per quos fiat inuesti.& oẽs vbique,pręter Ang.Aret.qui videtur tenere contrarium,in d.§. vlt.col.vlt.Insti.de empt.& vendi.

12 § † Sed quod de stipulatione dictum est, intelligi debet,nisi si quis contra interdictum legis emerit: tunc enim nec ad pretium quidem agit, etiamsi sibi stipulatione prouiderit, vt dicit gl.in d.c.1.de prohib.feud.alie.per Fride.quàm sequit Bald.col.vlt.Iaco. Aluar.col.3.versi.quæro subsequenter,Ioan.Rayn.ibi in versi.habito, char.14. in paruis,versi.quæro quid si cautum, & Cardin. Alex.col.2.versi.nota quod solus,& col.seq.versi. quæro subsequẽter,& And.Iser.in c.j.& ibi quoque Matti.Laud.& Card.Alex.vterque,col.1.tit. de inue.de re ali.fac.& dicit Mart.id esse nota.& Ioan.Fab.in d.l.si fundum. Quanquàm gl.teneat contrarium in d.l.quemadmodum: quàm videtur sequi Cyn.in l.vlt.C.de litigio. Sed tu vide Salyc.in l.iubemus,la 2.§.sane, C.de sac.eccle.& Cardi.Flor.in cle.1.in princ.in 25.q.de reb.eccl. non ali.& Ange.Aret.in d.§.vlt. col.1.Instit.de empt.& vendit.& Ant.Rub.consi.152.videretur primo, col.1.nu.2.& 3.

13 § † Sed & hæc procedunt, cum sciens rem alienam emerit. Is enim (quod iam diximus) haud dubiè nec ad pretium quidem agit, nisi de euictione expressim conuenerit.Secus in eo, qui sciens emit rem venditoris subiectam restitutioni: tunc enim indistinctè agit ad pretium, etiãsi de euictione nõ sibi cauerit, per d.l.vlt.§.emptor autem,qui est vlt.C.com.de leg.secundùm vnam lectu.

lectu.gl.quàm sequuntur Marti. Sy.& Io.Fab.ibi Bal.& Ang.in d.l.si fundum,& vbi id tangit glo. in verbo,contra iuris poscit,post prin.De quo tamen vide glo.in d.c.ad audientiam,Bar.Saly.Raphae.Fulg.Pau. Cast. Cor.in d.§.emptor autem, Imo.in c.cum contingat,col.12.versicu.sed iuxta prædicta insurgit, & multis seq.extra de iureiur. & Raph.Co.d.consi.170.in fi.& Ioã.Plate.in d.l. quemadmodum,col.3.vers.item fallit in emente. Corn.consi.2.circa primum,col.3.versi.nec obst. d.§.& seq.lib.3.Nam multi dicunt illud speciale esse in casu d.§.emptor.

14 ¶ † Porrò vnum aliud non prætermiserim,id quod supra diximus,venditorem re euicta teneri ad restitutionem pretij,etiam si ex pacto non teneatur de euictiõe,tum demum procedere,si generaliter ita dictũ sit eum,non teneri de euictione.Secus si specialiter, nè teneatur ob aliquam certam causam, tunc enim re euicta ob eam ipsá causam,non tenebitur ad restitutionẽ pretij, per tex.not.in l.qui libertatis,in princip.& ibi glo.1. Mar.Fan.Bar.& Bald.ff.de euict. Bald.qui dicit menti tenendum,in d.l.1.col.vlt.versi.tertio non operatur,& ibi quoque Saly. col.vlt.in 5.q.C.de peri.& commod.rei vend.idem Bald.in l.non dubitatur.C.de euict.post Odof.& Cyn.ibi,& Pau. Castr.in d.l.emptorem.§.vlt.ff.de act.emp.Rom. qui illum tex. sing.dicit sing.384.si vendo rem: vbi etiam intelligit,cum specialiter de certa persona cautum sit,& Ang.Aret.qui etiam dicit sin. in d.§.actionũ autem,vbi supra Caro. Rui.consi. 94.diligenter,col.5.versi.quarto etiam respondetur, lib.1.& Ant.But.qui id quoque dicit sing.in c.vlt.col.8.versi.quid autẽ è cõtra,extra de emp. & vend.Hipp.Marsi.sing.656.venditor.& Caro. Mol.in consuet.Paris.tit.1.§.1.glo.8 nu.41.& Fran.Ripa,in l.si aliquam rem.col.pe.nu.47.ff.de acq.pos.Ex quo intelligis, quod si expressim, & specialiter cautum sit in hac secunda venditione nè venditor,qui prius ab alio emerat,teneatur de euictione retractus prioris vẽditionis,tunc haud dubiè nec ad pretium quidem teneatur. Nec tñ interim omittemus,quod ad hanc euictionis materiam pertinet,etiam si nihil ad retractũ faciat, quod pactum nè quis de euictione teneatur,non ei prodest,qui sit causam ex qua res postea euincitur,& eam tacet l.tenetur.§.vlt. & ibi Barto.ff. de actio.empti.& d.capit.emptorem.§.denique, eod.titu. nam vt dicitur in posteriori loco, hic dolo nõn caret.

15 ¶ † Sed hæc obtinent,cum secundus emptor pluris emit,quàm prior emerat. Quid igitur, si minoris emit? Verbi gratia, Titius cõsanguineus meus tibi vendit rem quampiá immobilem centum aureis. Tu intra annum, quo poteram rem eandem retrahere,eam ipsam vendis Sempronio sexaginta tantum aureis,vtrum ego, qui volo retrahere ab isto Sempronio secundo emptore,debeam restituere illud pretium prioris vẽditionis, quod est centum aureorum, an vero pretium tãtum posterioris,quod est sexaginta? Quod quidem statim prima facie videri posset. Nam aliàs iste secundus emptor sine vlla ratione lucrabitur quadraginta aureos,vltra illos sexaginta ab eo tãtum numeratos: nisi diceres, & hos priori emptori,quòd indemnis reddatur, esse restituendos nam & aliàs secundus emptor locupletaretur cũ iactura ipsius prioris emptoris,contra l.nam hoc natura.ff.de condic.indeb.

16 ¶ † Posset item videri integrum prioris venditionis pretium esse restituendum secundo emptori,à quo res retrahitur. Nam vt prioris huius venditionis,& ad eam retrahendam venit consãguineus,vt scilicet eam in se transferat, seque in locum prioris emptoris reponat. Ideoque vt non tenetur soluere,nisi pretiũ illius prioris, si postea alteri pluris vendatur, vt diximus in præcedenti quæst.ita & si minoris postea vendita sit, debet tamen restituere integrum pretium ipsius prioris vt contrariorum eadem sit disciplina, vt multis legibus probatur, sed ijs potissimum,quæ proxime ad hunc locum pertinent,scilicet l.si ex toto, in prin.& l.quod in rerum.§.si quis post ff.de legat.1. vbi quemadmodum si testator aliquid ex toto fundo alienauit,id eatenus minuit legatum, quatenus alienatum est,sic si adiecit,auget ipsum legatum,eo quod adiectum est: ita vt id augmẽtum legatario cedat: sicuti,id quod sublatũ erat, ei deperibat.Et l.vl.in fi.ff.de leg.3.ubi hęc uerba scribũtur. Quomodo enim augetur,ubi amplius est in bono.post.sic ubi minus est,deducitur. Ex quibus Bar.ibi illud assumit, quod operatur propositum in proposito,idem operatur oppositum in opposito. Et l.si mortis,in prin.ff.qui & à quibus,cum dicitur.Nam sicut aucta hæreditas prodest libertatibus, ita nocet diminuta. Nam & sicuti iste secũdus emptor, si sciens pluris emisset, id incommodum sensisset, vt quod supra prius pretium dedisset, non accepisset à consanguineo, ita & id commodum sentire debet,vt id accipiat, quod est infra illud prius pretium: quia secundum naturam est,commoda cuiusque rei eum sequi,quem sequuntur incommoda, l.secundum naturam,ff.de reg.iur.& c.qui sentit, eod.tit.li.6. & vtrobique concord.in glo. Quanquam contra hanc rationem facit l.ea l.in prin.ff.loca.

17 ¶ † Nec est, quod queri debeat primus emptor,qui postea minoris vendidit, quàm ipse prius emerat, cum id sciens prudensque fecerit,l.cum dona.C.de transa.& l.1.§.vsque adeo, ff.de iniurijs,& l.nemo fraudare,ff.de regu.iur.& ibi concor.quibus probatur illud vulgatum,& vice prouerbij celebratum, Volenti iniuriam non fieri, neque dolum,quæ est Aristot.sententia lib. Ethicorum ad Nicomachum.5.c.11. eodemque vlti. At si ignorans id fecerit, vt quia non ipse prior emptor, sed hæres ipsius alteri vendidit, & quia ideo iustam habet ignorãtiæ causam, l.qui in alterius.ff.de reg.iu.forte dici posset, huic restituẽdum esse,quod posterior emptor supra pretium à se numeratum recepit à consanguineo,sicut è diuerso restituere tenetur,quod supra idem pretium recepisset à secundo emptore,re euicta, & retracta à consanguineo, restituto tamen pretio

priorıs

prioris venditionis, vt diximus supra in praecedenti quaestione idque ex eadem illa regula contrariorum.

18 § † Quid igitur hic dicendum est? Et certè haec res admodum dubia est, cum in re simili variarint principes nostrarum legum interpretes. Nam in l. si vi, quae est 3. C. quod metus caus. scribitur, quod si vi vel metu fundū venditū emptor alteri vendidit, venditor potest à secundo ēptore repetere reddito ei pretio. Et Accur. ibi in eo verbo, reddito, quaerit quod pretium restituendum est, & dicit restituendum esse primum pretium tantum, si minus est, arg. l. super. C. de euic. Quod si maius sit primum illud pretium, quia scilicet secundus minoris emerit, & illud quidem quod minus est, id est secundum pretium, si agens velet, restituet. l. si cum militaribus. C. de rest. militis. At Petr. Cy. & Rayn. in ea. l. 3. cōstanter tenent illud omnino restituendū, quod à primo emptore fuit datum, siue maius, siue minus sit: quia sicut illi, si contra eū ageretur, illud primū pretiū esset restituendum: & ita quoq; secundo, in quē primus totum ius suum transtulit, l. emptor, ff. de rei vendic. & l. si in vend. aliàs l. in venditione. ff. de actio. empt. & l. dolia. §. 1. ff. de contrah. emptio. Nec obstat (inquiunt) d. l. si cum militaribus, quia ibi speciale est, cum creditor non remaneat in damno: quia sua sibi actio salua remanet ad residuum debitum, arg. l. creditor. ff. si cer. pet. Subditque Cy. post Petr. in 3. q. quod si possessor rei non habeat causam à primo emptore, non est illi restituendum pretium, cum id non ob aliud repetat, quàm quod repraesentat personam prioris. Hic autem, cum nullam ab eo causam habeat, eum non repraesentat.

19 § † Bart. autem in d. l. 3. colum. 2. versi. quaero quid si pretium, dicit, quod si in instrumento vēditionis dictum esset hoc modo, vendidit illam rem & omnem rationem, quàm habet in dicta re siue pro dicta re, vt saepe fieri assolet: & tunc ea opin. Petr. & Cyn. procederet. Sed si res esset simpliciter vendita, tunc non transit nisi ius reale: nam iura q̄ cōpetunt personae, non transeūt, nisi cedantur, l. in credi. ff. de euict. Et ideo (inquit) puto aduertendum, quomodo à reo opponatur exceptio. Nam si is opponat, non debere se rem restituere, nisi & sibi restituatur pretium à se datum, tunc habet locum, d. l. si cum militaribus. Quod si opponat, restituendum esse pretium simpliciter, nec adijciat, sibi, aut etiā adijciat, primo emptori, optime procederet huiusmodi exceptio quia exceptiones ex persona venditoris transeūt in emptorem, l. si à te, in fi. & l. si mater. §. vlt. ff. de except. rei iud. & hanc Bart. sententiam ad vnguē sequuntur Ang. Saly. & Raph. Fulg. in d. l. 3. & idē Saly. in d. l. si cum militaribus, in vlti. oppo. Et ad hanc rationem adde quae diximus supra eo. tit. §. 1. glo. 9. quae est in verbo, *ou lignagier*, nu. 130. his tamen non obstanti. & seq.

20 § † At Bald. in ea ipsa l. 3. circa medium, dicit opinio. Petr. esse veriorem, quia hoc ius retentionis, vt scilicet secundus emptor possit rem retinere, donec restituatur pretium, sapit defensionem. Ius autem defensionis transit in singularē successorem sine vlla cessione, vt plenè not. à Dy. in l. fluminum. §. adijcitur. ff. de dam. infect. & pbatur vltra eum in l. in hoc iudicium, in princip. versicu. caeterum si partem. ff. commu. diuid. Nec obstat (ait) d. l. in creditore, de euicti. sicut nec l. vlti. ff. de contrah. emptio. quia loquuntur in iure agendi. Hincque subinfert ipse Bal. quod si etiā iste tertius successisset ex causa lucratiua, vt quia ei primus emptor rem donauit, nihilo minus cēt ei restituendum pretium venditionis factae ab actore. Aliud autem, si possessor nullum titulum haberet ab ipso primo emptore: quia nullum ptium ei esset offerendum. Et per omnia eum sequitur Pau. Castr. in d. l. 3. post medium: sed addit, quod id quod percipiet secūdus emptor, plus quàm ipse soluerit, tenebitur restituere primo ēptori, vt omnes reponantur in suo statu: quod voluit, vt ipse dicit, fieri glo. ibi in d. verbo, reddito, post prin. nisi ipse primus emptor ex causa donationis cessisset tertio omne ius, quod habebat occasione dictae rei: non enim iste secundus emptor aut donatarius debet lucrari cum aliena iactura. De quo tamen dicemus postea.

21 § † Postremò autem Alex. in eadem l. 3. col. 1. & 2. ijs propemodum omnibus ita recensitis, maluit sequi opin. Bart. & asseclarum illius, hac potissimum ratione motus, quia licet iura dicant, quod ius excipiendi transit in singularem successorem, non tamen dicunt, quod secundus emptor sine mandato possit consequi sibi dari pretium primi emptoris. Nec obstat (ait) responsio data ad dictam l. si cum militaribus, quia similiter, & in hoc casu primus emptor poterit repetere per conditionem sine causa, aduersus primum venditorem, iuxta, l. 1. ff. de condict. sine causa. Et ita residet Alexander.

22 § † In eo autem, quod dictum est de re, quae ad tertium peruenit ex donatione, aut alia causa lucratiua, Bart. & post eum Saly. simpliciter tenēt, idem dicendum, quod supra ex ipsis diximus, quando res minoris vendita est secundo emptori. Nam & ius excipiendi etiam transit in successorem ex causa lucratiua, l. si tibi. §. pactum, in fin. ff. de pactis. Verum in hoc nutat, & cogitandum relinquit Fulg. propter tex. in l. qui solidum. §. j. ff. de leg. 1. vbi si emptor legauerit rem à se prius ēptam, & post mortem ipsius rescindatur venditio restituto illius pretio, debet id pretium legatario solui, quamuis aliàs regulariter euicta re legata non teneatur haeres de euictione, l. si à substituto, in fin. ff. eod. tit. & plenius in l. si domus. §. de euictione, eo. quoque tit.

23 § † Sed huic Alex. ipse continuo occurrit, negatque in d. l. qui solidum. §. 1. dici q̄ legatarius, possit contra rescindentem cōtractum opponere de pretio sibi restituendo, imo potius contrariū, scilicet quod haeredibus emptoris est reddendū: postea vero ab ijs ipsis haeredibus, legatario, vt ēt intelligit gl. ibi, quae dicit in hoc vtilē actionē ex testamēto, vel officio iudicis cōpetere legatario. Quod

Quod omnino facit (nè id ommittam) contra illud, quod Pau. Cast. dicit, vt supra ex eo diximus, quod tertius debet restituere primo emptori id quod plus recipit, quàm quod ei dederat. Postea autem idem Alex. multis interiectis, & in fi. illius l. dicit quod potest probabiliter substineri, quod licet in successore singulari ex causa onerosa possit procedere opinio ipsius Bart. cum totum pretium primi emptoris nō debeat peruenire ad secundum, tñ secus videtur in successore singulari ex causa lucratiua, per d. l. qui solidum. §. j. & hoc maximè causa euitandi circuitus, arg. l. dominus testamento, ff. de condic. indeb. Sed & ipse Alex. sequitur id, quod diximus ex Petr. Cyn. Bald. & Pau. Cast. quod scilicet tertius, qui nō habet causam à primo emptore, non repetit pretium, & respondet quibusdam rationibus, quæ ambiguum in hoc reliquerant Sal. vt ibi videre poteris.

24 ¶ † Et ex his quidem omnibus potes hic in nostro casu intelligere, quid dicēdum sit, quando secundus emptor minori pretio emit, quam quo primus emerat, vtrum scilicet ipsi secundo emptori, à quo consanguineus retrahit, restituendū sit pretium suæ secundæ venditionis tātum, quod minus est; an vero primæ, quod maius est. Et cum maius restituitur, vtrum ei lucro cedat, an vero sit reddendum primo emptori. Quid item in vtroq; si iste secundus non emit, sed ex causa lucratiua à primo habuit. Quid denique, si ab eo non habuit, sed aliunde, quia forte ab alio emit, cum res aliena vendi possit, rem alienam, ff. de contrahen. empt, cum si. aut etiam rem ipsam, quàm vacantē reperit, aut derelictam, occupauit. Sed & si præterea scire velis, vtrum agens possit restituere pretium primo emptori inuito secundo, videbis per glo. in d. l. 3 in verbo, reddito, in princip. & ibi, quoque per Barto. Ange. Saly. Fulg. & Alex. quos tu omnino videas.

25 ¶ † Sed vltra prædicta quoque, illud quæri potest, vtrum si consanguineus rem euicerit retraxeritque à secundo ēptore, restituto ei pretio, quod ipsemet tradiderat, ita vt eo nomine conqueri non possit aduersus primum emptorem, qui ei secundo loco maiori pretio vendiderat, poteritne alio nomine agere de euictio. Pau. Castr. in d. l. 3. col. 2. versi. aduerte tamen, dicit in casu illius l. quod si res pluris valebat, quàm fuerat ei vendita, & quàm à consanguineo retrahente recuperauit, potest in id agere de euictione, per l. Titius. §. vlt. ff. de actio. empt. vbi expressim scribitur, quod actio de euictione non tantum continet pretium, sed & aliud omne, quod interest emptoris rem non euinci. Ex quo etiam potes intelligere, quod si aliter eius interesset, quàm ob illam pluris æstimationem, illud eum consecuturum. Vel vt subdit Pau. potest agi ad duplum, si fuerit promissum, deducto pretio quod recepit à consanguineo, per l. cum fundus vti optimus, ff. de euict. Sed id tamen, quod diximus de æstimatione pluris, & eo quod aliunde interest, intellige secundū ea quæ diximus supra, in ead. glo. nu. 7. sed hoc de euict. & duobus seq.

26 ¶ † Nec tamen hinc abeundum ducimus, priusquam Lectores admonuerimus, quod ex hac nostra consuetudine satis datur intelligi, cōsanguineum facta ei declaratione venditionis alteri factæ, non posse vlterius sequi primum emptorem, sed postremum. Quod & de iure dicit procedere Pau. Castren. consil. 74. in causa mota, per dominam Dorotheam, column. 3. versiculo concluditur ergo, libro secundò per l. quod sæpe. §. si res, circa medium. ff. de contrahen. empt. & l. cum fundum. §. seruum tuum imprudens, & ibi glo. vlt. ff. si cert. petat. Quanquàm Cæpolla causarum ciuilium consi. 65. quod dominus Hieronymus, tenet in casu similis statuti, quod primus emptor conueniri potest, tenetur que rem vendere, & tradere consanguineo: nam vendēdo (inquit) alteri, videtur facere in fraudem, & male facere, arg. l. vlt. §. sinautem. C. commu. de leg. ergo, & ipse conueniri potest, l. j. C. de ali. mut. caus. fact. & allegat etiam glo. in l. 2. C. de rescind. vendi. Non negat tamen aduersus vtrunque agi posse, sed ita vt conuentione vnius alter non liberetur, quin & ipse conueniri possit, per l. vlt. C. de fideius. Sed Cæpol. fortè loquitur in statuto prohibente alienationem fieri in alium, quàm in cōsanguineum, quia in vniuersa penè Italia huiusmodi sunt statuta. Veruntamen non id declarat aliter ipse Cæpol. At idem consi. 43. clarissime, colum. 3. versic. secundò principaliter, tradit possessorem tantum hac actione conueniri posse, cū ea, sit in rem scripta.

27 ¶ † Et hæc quidem locum habent, cum primus emptor alteri vendidit ante oblationem retractus factam à consanguineo. Quid igitur, si postea vendidit, & reticuit ipsi consanguineo offerenti atque etiam in ius super retractu vocatus litem defendit, causatus forté contractum suum non esse obnoxium retractui, quia negat esse venditionis, aut alterius æquipollentis, & tandem victus est: an consanguineus, qui obtinuit, poterit petere executionem sententiæ aduersus secundum emptorem an vero necesse erit illum de integro compellare? Et idem quoque quæri potest in retractu conuentionali. Vide omnino Bar. Pau. Castr. Alexan. & alios Recentiores in l. à Diuo Pio. §. si super rebus, ff. de re iudic. & ipsum Barto. in l. si quis missum. §. 1. versic. quæro quid si ante, ff. de dam. infect. & in l. si creditores, colum. 7. versicu. videamus ergo, C. de pign. Bald. in l. 1. ante fi. C. de ali. iudic. muta. cau. fac. & in l. ob maritorum, C. nè vxor pro marito, & in capit. quia V. colum. vlt. versicu. tertio quæritur, extra de iudic. & Roffre. Beneuen. q. Sabbat. 18. Albertus. Alber. in l. chirographis. §. 1. ff. de admin. tuto. & Sal. in l. vlt. in vlt. q C. de execu. rei iudic. Paul. Castr. in l. certa, C. vt in pos. lega. Petr. Ferrar. titu. for. libel. sent. diffic. in glo. 1. colum. penult. versic. quæro an sententia. Matthæ. Afflict. deci. Neapo. 396. in causa comitis, colum. 3. nume. 9. & Cardi. Alexan. in cap. ex ratione, colum. 21. versic. sexta est quæstio, extra de appella. & consuetudinem Victriacensem, cap. 127.

28 ¶ † Intel-

28 ¶ † Intellige autem nostram hanc consuetudinem, statuentem vt possit consanguineus retrahere à tertio emptore, vt procedat, si primus emptor ei sponte cessit. Sed quid, si ab eo res euicta est per aliû, an & tunc ab isto poterit consanguineus retrahere? Matth. Afflict. in tract. proto. in versi. scriptû est, col. 4. versi. sed iuxta prædicta, negat tunc locû esse retractui, quia huiusmodi alienatio necessaria sit pro cuius ratione adde, quę scripsimus supra eo. ti. §. j. gl. 14. in ver. *ou equipollent à vente*, nu. 8. secundò intellige, & seq. Sed id vtiq; non perpetuû est. Quid enim, si ideo euicta sit ea res, quia venditor ille primum eandem huic euincenti vendiderat, & tradiderat. Nonne & tûc admittetur côsanguineus aduersus eûdê, & certè admittetur, nô vt retrahat vt illius posterioris vêditionis, sed prioris factæ ipsi euincenti.

ET NE COVRT POINT LE TEMPS,
Neque currit tempus, Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Tempus an currat consanguineo aduersus secundum emptorem, si primus emptor alteri vendidit neque id ipsi consanguineo uenienti ad retractum declarauit, & nume. 2. cum multis sequentibus.*
Instantia non currit actori interim, dum reus subterfugit.
2 *Tempus non currit impedito per moras & dilationes aduersarij, & nu. 3. 4. 5. & 6.*

1 HOC iuris est, aliàs nemo non fraudaretur collusione êptoris, & alterius, cui iterû clam vêderet. Idq; côfirmatur multis si. Primò enim non currit instâtia actori, si reus subterfugiens, causam trahat ac protelet vt voluit gl. in c. venerabilis, in gl. magna, ext. de iudic. quê dicit valde sing. Maria. Sozi. ibi, col. 1. & est bonus tex. in l. intra vtile, in princ. & ibi Bald. in 4. not. ff. de mino. & in l. petendæ. C. de temp. in integ. rest. & in l. contra, C. de inoffi. testa. vbi & Bal. ponit alia multa similia, & Alex. consil. 42. in causa & lite, col. 3. versi. & istud, lib. 5. vbi alios allegat, & cons. 71. videretur, in prin. lib. 5. & Philip. Dec. in c. ex ratione, col. 8. versic. vnde alia, extra de appel. De quo tamen dic, vt per Doct. in Auth. ei qui. C. de temp. appel. & in ca. ex ratione, extra de appel. & Ro. in l. 2. ff. de re iudi. & Maria. Sozi. post alios in d. c. venerabilis, in 23. art. prin.

2 ¶ † Secundò, quod si ex forma statuti causę debêt expediri intra certû tempus, alioqui pereunt litigatoribus, id tempus ei non currit, qui impeditur per moras, & dilationes aduersarij, vt voluit Cy. in l. vlt. in fi. & ibi quoque Bal. & Sal. per illû tex. C. de adult. Iac. But. Bar. & Bald. in Auth. clericus, C. de Epis. & cle. Io. And. in addi. Spec. tit. de dila. §. 1. versi. sed pone. Dy. Cy. Bal. & Ale. in addi. Bar. in l. si cû ipse, per tex. & gl. ibi. ff. de excu. tut. Vbi & id dicunt procedere, cum & aduersarius petit dilationem vltra illos tres menses, quia dicit habere se testes in longinquis partibus. Idque dicit ipse Bal. ibi notatu dignum, declaratque quomodo id intelligatur, & Alex. d. consi. 71. lib. 5. & Ias. consi. 35. in q. in 2. dubio, lib. 1.

3 ¶ † Tertiò, quod tempus alicui statutû ad probâdû, ei nô currit, tantisper dum aduersarius differt respondere eius positionibus, l. 1. & ibi Bal. col. 2. versi. vlterius not. C. de iura. calum. gl. vt à multis allegatur, in cle. sæpe, versi. & quia positiones, in verbo post dationem, & ibi Imo. col. 13. in declarône illius gl. & Card. Fl. in 9. q. post alios Antiq. de verb. sig. Bal. in d. l. si cum ipse, versic. 2. not. & ibi etiam Alex. in addit. Bart. ff. de excu. tut. idem Bal. qui id dicit esse perpetuo notandum in l. vlt. col. 4. vers. iuxta prędicta quęro, & ibi quoq; Pau. Cast. col. 5. vers. vlt. Bal. dicit. ff. de fer. vbi Pau. ipse declarat. & Alex. d. consi. 42. lib. 3. & d. consi. 71. lib. 5. & Ias. consi. x. ex casu, col. 2. versi. istis sic in facto, lib. 1. & d. cons. 35. vbi sup. li. j. & Phil. Dec. in d. c. ex tenore, vbi sup. de appel. Et facit quod in si. tradit Inn. î c. pia. col. j. î ver. octo, î fi. ext. de exce.

4 ¶ † Quartò, quod terminus (ita enim sæpe eo verbo in hac significatione post nostrates vtimur) præstitutus actori ad probandû, non ei currit donec aduersarius impugnat art. ipsius, vtpote quos dicit non admittendos. Ita enim voluerunt Bald. Imo. Ro. & Frâ. Aret. in l. quandiu institutus, ff. de acq. hære. Quod tñ intelligût ipsi Ro. & Frâ. Are. cum art. erant admittendi, aut certè tales, vt probabiliter potuerit dubitari, admittendi nè essent, an nô alioquin ei esset imputandû, quod haud dubie non admittendos proposuerit, per l. 2. §. non solû. ff. ad Tertu. Alex. in addi. Bald. in d. l. 1. C. de iura. calum. Et vide, quod in simili diximus supra eod. tit. §. 1. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu. 42. quod tñ, & iterum in §. 4. glo. 3. in ver. *aura cours contre le retrayant*, nu. 1. & 2. & quod tradit gl. in c. cupientes, in verbo, videbitur, & ibi Domi. & Phil. Fran. qui adducit concor. de elect. lib. 6.

5 ¶ † Quintò, quod si actori statutus est terminus ad producendû, isque petat sibi instrumenta edi à reo, vt ea producat, in casibus, in quibus reus tenetur edere actori, qui ponuntur à nostris Doc. in l. vlt. C. de eden. & Cano. præsertim recent. in c. j. extra de proba. non currit terminus probationis actori, quandiu reus differt edere, ex sentêtia Bal. in l. 1. §. vlt. per glo. vlt. ibi. ff. de eden. & idem propemodum voluit Alber. post Iac. But. in ea ipsa l. 1. §. edenda. Et hæc quidem omnia propè retulit, & secutus est Ias. in l. si eû. §. qui iniuriarû, colû. 3. & seq. ff. si quis cautio. & d. consi. 35. in 2. dub. lib. 1. eaq; dicit notanda esse diligenter, quia quotidie veniunt in actum practicû. Nec tñ meminit Alex. cuius in d. consi. 71. lib. 5. hæc omnia propè sunt. Et hoc quoque vlt. secutus est ipse Ias. d. consi. x. vbi supra, lib. 1. vbi id dicit sing.

6 ¶ † Postremò adde tex. optimû pter eos, quos supra citauimus in d. l. si cû ipse, ff. de excu. tuto. cuius hæc verba sunt. Si cû ipse institueret, vt pferret excusatione, mora contractionis impeditus est, quo minus decreto liberaretur, excusationem

rectè

rectè probari, scilicet post tẽporis in id constitutũ nam de eo loquitur vt patet ex l. præcedenti. Vt tñ non omittas, ꝙ à Pau. Castr. respõsum est cons. 135. in causa desertionis, col. pen. versi. illud etiã videtur, iterumq; in fi. li. 2. tps appellationis prosequendæ non currere appellanti, dũ aduersarius impugnat appel. de desertione, per quædã ex iuribus super allegatis, & sequi. Dec. in d. c. ex rõne vbi supra, de appel. Et facit ꝙ traditum est à D. à Rota. dec. cij. fatalia, in nouis, & deci. 448. nota, ꝙ fatalia, in antiquis, & ab Albe. post Gui. in l. vlt. in fi. C. in qui. caus. in inte. rest. non est neces.

PORVEV TOVTESFOYS qu'il n'y ait negligẽce notabile, Dummodo tamen non interuenerit insignis negligentia. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus qui resciuit emptorem alteri uendidisse, an continuo debeat illum alterum conuenire.*

1 NAM etsi statim non potuerit conuenire istum secundum emptorem, quem ignorabat tamen cum primum eius notitiam habuerit, debet se non negligenter parare ad retractum, illique oblationem facere, per id quod in simili voluit glo. in capit. cupientes. §. quod si per 20. in verbo proposita, in princip. de electio. lib. 6. quòd si quis misit nuntium ad proponendum ea, quæ in eo tex. fieri iubentur intra 20. dies, fueritque is nuntius impeditus, non ei nocebit, dummodo postea non sit negligens. De quo & nos plenius diximus supra. §. 9. in vlti. glos. nume. 24. sed id tamen, & sequen. vbi videre poteris, id arbitrio iudicis æstimandum esse, vti & in hoc eodem casu voluit Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc quoque tit. §. 8. in princ. Sed & tu vide quæ scripsimus. §. 1. in glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu. 23. nec tamen.

§. XIII.

IS est, & censeri debet proximior, & præferri debeat in retractu, qui in successione proximior est, & præferri debet.

GLO. I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Proximior quis censeatur in materia retractus.*

1 HIC specialius exprimit, quod supra dixerat. §. 11. scilicet, retractũ imitari naturam ac ius successionis, quod & tradit Masuer. in hoc tit. de retractu in princip. Ex hocque iam multas quæst. in hac materia retractus decidimus, & postea, vt locus occurret, decidemus. Et vide quę dicemus in §. seq. in fi. num. 2. ex hac autem, & seq. Cum hac autem consuetudine propemodum cõcordat & Parisiensium consuetudo, c. 196. Cenomanensium, c. 378. & seq. Andegauẽsium, c. 368. & seq. Angolismẽsium, c. 62. vbi ead. propè verba sunt, quæ in hac nostra consuetudine, Sanctorum Angeriacorum, ca. 52. vbi & eadem quoque sunt verba, Burdigalensium, c. 12.

§. XIIII.

QVILIBET consanguineus siue proximior, siue remotior gradu, admittitur ad retractum intra annum, & diem venditionis, etiam si res vendita non sit eius lineæ 1 qua retrahens, & venditor se contingunt. Verum si intra id tempus alius venditoris consanguineus ex ea parte qua res processerit, mouerit controuersiam alteri consanguineo, qui præueniret, is vtique præferentur, eamque rem obtinebit: etiam si non sit tam propinquus genere quàm ille, qui præuenit, propterea quod lineam ipsius res vendita respiciat.

NE SOIT PAS DV BRANCHAGE, Non sit eius lineæ. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus emptoris non ex ea parte, ex qua res uendita processit, an ad retractum admittatur.*

Consuetudines super hac re.

CONtrariũ tñ dicit obseruari de consuetudine Io. Fab. in §. si plures, in fi. Inst. de leg. agn. succes. & cõtrariũ ẽt de iure communi obtinere expresse & in hac specie voluit Sig. consi. 81. in quæstio. vertente inter Nigrũ, col. 2. per tex. in c. j. tit. de gradi. succes. in feu. idque maxime si ex nostra cõsuetudi. in successionibus bona semper veniũt

ad eos, qui sunt eius stipitis, vnde ea processerũt, etiamsi sint remotiores de quo dicemus ĩ gl. seq. Nam & retractus per omnia sequitur ius atque naturam successionis, vt dictum est in §. præcedente. Ex maiori autem parte consuetudinum Franciæ, ij tantum admittuntur ad retractum, qui sunt ex stipite siue linea rerum venditarum, vt apud Parisienses, capit. 173. Meldenses, capit. 87. Melodunenses, cap. 23. & cap. 28. Senonenses, ca. 31. Trecenses, cap. 44. Caluimontenses in Bassigniaco, cap. 112. Victriacenses, cap. 126. Ambianenses, cap. 47. Monstrolienses maritimos, capit. 72. Carnutenses, capit. 171. Aurelianenses, capi. 276. quod tamen videtur limitare, vt non procedat inter fratres, & fratrum filios, capit. 278. Turonenses hoc titu, *de retraict*, cap. 1. Cenomanenses, cap. 378. Andegauenses, cap. 368. Aruernenses, eod. titu. *de retraict*, qui est omnium eius gentis consuetudinum 23. capit. 1. & expressius, cap. 24. Borbonienses, cap. 422. & 434. Blesenses, cap. 193. Dunenses, cap. 79. Bituricenses, hoc tit. *de retraict lignagier*, cap. 1. 2. & 3. Artesienses, cap. 85. Normanienses, cap. consuetudinũ eius nationis 115. cuius tit. est *de querele de fief vend. §. nul qui apartienne*. Quanquàm sunt & aliæ consuetudines huic nostræ similes, quę scilicet admittũt consanguineos, qui non sunt ex linea aut stipite, vñ bona vendita prodierunt: ita tamen, vt ij qui sunt ex ea linea, præferantur: vt apud Angolismẽses, cap. 64. Rochelenses, cap. 32. Burgudienses, hoc eod. tit. cap. 4. Burdigalenses, cap. 4. quod est 3. titu. *de retraict lignagier*.

IN FINE EIVSDEM §. GLO. II.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus is præfertur in retractu, qui est ex linea vnde bona manarunt, alijs qui ex ea linea non sunt, & nume. 2. cum sequen. vsque ad nume. 15.*

2 *Successiones apud Pictanos, an deferantur secũdum lineas, ex quibus res processerunt, post fratres & fratrum filios, et nu. 3. & 14.*

4 *Fratres ita inter se succedunt, vt consanguinei habeant bona paterna, vterini materna.*

5 *Vtrinque coniuncti in omnibus succedunt alijs exclusis, & nu. 7.*

6 *Id autem procedit etiam si ex statuto masculus præfertur fœminæ, nam tunc etiam fœmina vtrinque coniuncta, præfertur masculo vnius tantum lateris. Etiam si ex statuto decedenti ab intestato succedunt proximiores ex linea paterna.*

7 *Quid denique in iure accrescendi,*

8 *Quid inter patruos.*

Quid in fratribus patruelibus,

9 *Patres & cæteri ascendentes, an præferantur fratribus ex uno tantum latere,*

Quid, si ex statuto soror excludit matrem.

10 *Vtrinque coniunctus non præfertur coniuncto ex parte patris, in rebus feudalibus,*

11 *Quid, in statuto ut agnati præferantur cognatis. In retractu an præferatur utrinque coniunctus ei, qui est eius tantum lateris ex quo res processit.*

12 *Ascendentes an ita succedant, vt paterna paternis, & materna maternis deferantur, & numero 13.*

15 *Si duo fratres ita inter se diuiserunt hæreditatem patris & matris, vt vni cedat integra patris hæreditas, alteri matris, & unus eorum hæreditatem sibi cessat uendat, an consanguinei ex ea parte ex qua hæreditas illa processit, alijs ex altera parte præferantur, an uerò & illi alij admittentur.*

16 *Consanguineus uxoris non admittitur ad retractum rei mariti ab eo uenditæ, & numero 17, 18. & 19.*

Vxor non est uiri consanguinea aut propinqua.

Affines non admittuntur ad agendum sine mandato.

17 *Capacitas præsens consideratur & non futura.*

18 *Bona patris non releuant filium à satisdatione.*

19 *Affines an succedant excluso fisco.*

1 IDEM vt scilicet pferatur is, qui est ex linea, vnde bona manarunt, alijs qui non sunt ex ea linea, voluit expresse in retractu Io. Fab. in §. si plures. Insti. de legi. agna. succes. per tex. in l. de emancipatis, C. de legit. hære. Sed ille text. vt etiam dicit idem Fab. loquitur inter fratres, & fratrum filios: nam post eos de iure cõmuni non inspicitur, vnde bona processerint, sed semper admittuntur proximiores, exclusis remotioribus. Auth. post fratres, C. eo. tit. & diximus supra. §. 11. in glo. 10. quæ est super verbo, *tous y doibuent estre receuz pro rata*, post prin. At consuetudo nostra indistincte & generaliter disponit vt proximi ex parte patris præferantur in bonis paternis; matris autem, in bonis maternis. Quod etiam dicit obseruari ex alia quadam consuetudine Flo. a S. Pet. inter consi. Pet. Anc. cons. 371. quòd dicta domina, & Benę, in rep. cap. Raynutius, in ver. & vxorem nomine Adelasiam, nu. 636. extra de testa.

2 ¶ † Ex hac autẽ consuetudine, quę ita indistincte, & gñaliter, vt diximus, pfert in retractu eos, q sunt ex linea, vnde res vẽdita exijt iuncto eo, qđ scribitur in d. §. 11. supra eo. repræsentationẽ habere locum in retractu, vt in successione, in qua vt scribitur supra in tit. 17. qui est *des successions*, §. 1. qui est omniũ huius voluminis consuetudinũ, 212. repræsentatio habet locũ in oĩbus speciebus successionũ, & in infinitũ, quandiu consanguinitas cõputari & probari pôt. & quod itẽ scribitur ĩ §. 13. suprà hoc tit. eũ censeri pximiorẽ & præferendũ in retractu, qui & in successione pfertur, q̃ q̃ ꝑterea scribit ĩ. §. 32. eiusdẽ tit. ĩ retractu acquęstuũ admitti cõsanguineos ex parte pris ꝑ dimidia parte, & matris ꝑ altera dimidia. Atq; eo qđ scribit supra in tit. 14. q ẽ *de donations*. §. 1. qui est omnium,

omnium.§.huius volu. 181.quod cum quis non possit donare vltra tertiam partem bonorum patrimonialium, in præiudicium suorum hæredum, & quis habeat bona patrimonialia alia ex linea patris, alia matris, videlicet centum patris, ducenta matris, non poterit donare integra illa centum patris, quamuis non excedant tertiam partem omnium, sed tantum donare potest tertiam partem illorum centum, in præiudicium hæredum lineæ paternæ. Et ex eo denique quod etiam scribitur supra tit.16.qui est, *de testamens*.§.3.qui est omnium eiusdem vol.208.non posse quempiam ex suis bonis patrimonialibus aliquid donare, & relinquere vni ex suis præsumptis hæredibus plusquam alteri, siue bona respiciant lineam, vnde is descendit, siue aliam.

3 ¶ † Ex his igitur omnibus assumunt multi ex nostratibus, semper, & in omni successione, & inter quoscunque bona paterna paternis, materna maternis deferri, id est, bona à sequi lineam, ex qua primum prodierunt. De quo tamen nullam aliam consuetudinem expressam habemus, nec quæ huc quicquam faciat, præter supra dictas. At ex maiori parte consuetudinum Franciæ, sicuti in retractu, vt diximus in glo. præcedenti, ita & in successione, semper bona sequuntur lineam, vt apud Parisienses c.145.& 147.Meldenses, c.42. & duobus sequen.Meldunenses ca.99. Senonenses, c.59.& alijs Ambianenses, c.60.Monstrolienses, c.10. Aurelianenses c.251. Cenomanenses, c. 378.Andegauenses, c.268.& 270.Aruernenses, tit.*des successions*.§.4.Borbonienses, cap.215.Blesenses, ca.150.& sequen.& iterum 156. Dunenses, cap.71.nisi in casu cap.sequen. Angolismenses, cap.94.Rochelenses, cap.50.Bituricenses, tit. *des coustumes concernans les testamens*, cap.2. Burgundienses, titu.*des successions*, cap.8. Artesienses, cap 72.& 75.Sanctonenses Angeriacos, capi. 97.& cap.100.

4 ¶ † Quantum autem ad ius commune pertinet, inter fratres cõsanguinei succedunt in bonis paternis, vterini in maternis, glo.& Doctor.in d. Auth.post fratres, C.de leg.hæred.& in Authen. itaque, C.commu.de succes.Francis.Alberg.inter consil.Ange.consil.82.huic parti inhæreo, col.2. Dyn.in tracta.succes.ab inte.col.4.versi.sed pone quis moritur.Alexan.consi.5.consideratis, col.2. versi.hæc confirmo, lib.6.vbi post Pau.Castren.in quodam consil.dicit, & hoc procedere in specie cuiusdam statuti, de quo ibi videre poteris, & Docto.vbique. Et ad hoc quoque vbique citatur tex.in d.l.emancipatus, C.de leg.hære.quẽ ad hoc dicit sin.Bart ibi.& Matthæ.Mathæs.in tract.succes.ab intesta.in 3.arti.prin.versi.hoc procedit, & ibi Ludo. Bologn.in addi.eius loco & iterum in addi.incip.vera est hæc decisio.& consil.69.Cor. post princ.quibus etiam locis eum tex.dicit sing. Sed & eum quoque sing.dicit Ange.Aret.in d.§. si plures, col.1.Institu.de leg.agn.succes.& postea etiam per multas quæstiones declarat, quomodo id intelligendum sit, & Ias.qui etiam dicit singu. in l.post dotem, in fi.ff.solut.matr. Et nullum reperio, qui contrarium in hoc teneat, præter Fulg. in d.Auth.itaque.& Sozi.consi. 89. circa præmissum, colum.4.versi.non obstat tertium.lib.4.quibusdam rationibus ibi adductis: licet tandem dicat non esse tutum recedere à priori sententia, vt quæ sit communis.

5 ¶ † Sed ea tamen intelligitur, cum vtrinque sunt ab vno tantum latere coniuncti. Quod si cum illis sint alij ex vtroque, hi quidem alios ex vno tantum repellunt in quibuscunque bonis, vt non obscurè voluerunt glo. & Docto.in d.Auth. post fratres, & in d. Authen.itaque. Dyn.in d.tracta.succes.ab intesta.col.4.versic. quid si decedit. Barto.si is est, & Ioan.Fab.in d.§.si plures, Institu. de legiti.agnato.succes. Bald.in d.l.de emancipatis, C.de legit.hæred.& consi.222.casus talis est, primo dominus, lib.4.& cons.74.præmittendum est, in prin.eod.lib.3. Rom.qui & id dicit procedere in successione eius qui ingressus est monasterium incapax bonorum, consi.296.circa declarationem, in fi.Raphae.Coma.consil.66. Ioannes decessit, in princ. Petr.Ferrar.tit. forma libel.pro hæred.ab intesta.ĩ verbo, nullisque superstitibus, col.10.in paruis, versic.si ergo quæramus. Barba. consi.38.scribitur, col.pen.lib.2.Bertrand.consil. 68.viso casu, lib.2.& consi.211.ponitur, eo.lib.2. Id quod etiam procedere in filijs fratrum dicit Ludou.Bolog.d.consil.69.colum.4. & ante eum Francisc. Aretin.consil.164.diligenter, colum.5. versicu.& primo viso, & ante hos Bald.d.consilio 74.in princ.li.4.& ante hunc quoque Ioan. And. in addit.Specu.in rub.de feud.versicu. item præsupposito, per tex.in §.reliquum, in Authent.de hæred.quæ ab intest.defer.quem tex.ad hoc dicit sing.Fran. Aret.vbi supra.

6 ¶ † Et hæc ita procedunt, vt si etiam ex statuto masculus præferretur fœminæ, tamen fœmina vtrinque coniuncta præferretur masculo ex vna tantum parte coniuncto, vt sing. voluit Bal.consi. 89.de iure communi, in fi.lib.4. Sed & si statuto cautum sit, vt decedenti succederent ab intestato proximiores ex linea paterna, tamen coniuncti ex vtroque latere nihilo minus cæteris patruelib9 ex linea paterna tantum, præferrentur, vt dicit Petr.Anchara.in repet.capi.1.char.60.in paruis, versicu.per prædicta non puto extra de constitu. & Sozi.consil.252.visis instrumentis, colum.12. versicu. secundò ego respondeo, libro 2. & Philip.Deci, consilio 484.æquitati, colum.2.versicu. & specialiter.

7 ¶ † Sed tamen quod de filijs fratrum diximus, non admittunt Mathes.& Lud.Bolog.in addi.ipsius, in d.tract.succes.ab intest. in 2.art.prin.vers. item not.& Cor.in l.quod scitis.§.si autem, col. vlt.versi.nec obstat, C.de bon.quę libe. De quo ẽt per Pau.Castr.in Auth.post fratres, la 2. & consil. 83.id quod supra conclusum est, lib.1.& Alexan. qui alios multos allegat, con.166.super proposita libro.5.Sed & sunt qui inter fratres illud, ꝙ supra diximus, non ita generaliter admittunt, quin dicunt, vtrinque coniunctos non excludere consanguineos tantum, à bonis paternis, nec vterinos à

bonis maternis; vt per Sozi.consi.84.visa prædicta, col.5. versi. quia qua ratione, lib.j. Vtrum autem illud procedat in iure accrescendi, videbis apud Bart. in l. re coniuncti, col. pen. versic. tertio quæro iuxta hoc. ff. de leg.2. Sozi. qui id trahit ad substitutiones, consi.249. materia, col.13. versic. quinto corroboratur, lib.3.

8 ¶ † Sed & vtrum id procedat in patruis, vt vtrinque coniuncti alios ex vno excludant (hæc enim obiter, & remissiuè dicere voluit) vide Bald. consil.188. in substitutione, lib.j. quod reperitur ijsdem verbis, nisi quòd aliud prin. est consi.424. punctus talis est, Titius decessit, libr.3. & rursum eundem Bald. consi.346. quoniam vt proponitur, lib.3. & consil.330. dictus patruus, eod. lib.4. & latissimè Corn. consil.219. licet in hac, colum.2. versi. itaque videndum est, cum sequen. vsque ad finem consi. lib.3. & Anto. Rube. consil.102. viso casu. Et vtrum quoque in fratribus patruelibus, latè disputat Alexã. post alios multos à se citatos dicto consi.166. lib.5. ibi videre poteris, & Paul. Castr. dicto consil.83. lib.1. Et vtrum denique in alijs, vide Iacob. Bel. in §. si verò neque fratres, in penul. quæst. & ibi quoque Barto. in Authen. de hæred. ab intest. & eundem Bar. in l.2. §. legitima, ff. de suis, & legit.

9 ¶ † Nec tamen specialiter omiserim, vtrum etiam procedat in patre & matre, auo & auia, vt scilicet præferantur fratribus ex vno tantum latere: de quo vide glo. in l.j. in verbo, potiorem. ff. de iuris, & fact. ignor. Dy. in tract. de success. ab intest. Cyn. in d. Auth. itaque, col. vlt. Signo consil.6. Titius, col.j. Bart. in l.2. in princ. col. antep. versic. vlterius quæro, an tacita pupillaris excludit fratrẽ. ff. de vulg. & pup. & eundem Bart. & Ang. in l.1. §. filium. ff. de bon. poss. contra tab. Bal. latè in Authen. defuncto, col.2. versi. iuxta istum versi. C. ad S.C. Tertul. & in l. si quis filium, col. vlt. C. de inoffi. testam. & consi.427. factum tale est, Ioannes, ad fi. lib.3. & consi.260. proponitur, quod mater, lib.4. & consi.366. mater quæ transiuit, in fi. eod. lib.4. & consil.438. ista quæstio, in princip. & iterum in fin. eod. lib.4. & consil.446. æqua opinio, eod. lib.4. Angel. in §. consequens, in Authen. de hære. ab intest. & consi.166. si testator, paulo ante fin. & Cardi. Floren. consi.51. Titius condidit testamentum, in primo dubio. Pau. Cast. consi.421. quòd ista mater, col.3. versic. sexto, & vlt. lib.1. & Alex. consi.167. videretur, colum.2. versi. quintò, quia licet, lib.5. & consi.5. consideratis, col.j. lib.6. Barbat. consi.36. scribitur sapienter, colum. antepen. versi. capio modo aliam dubitationem, videlicet vtrum præfatus, lib.2. Corne. consil.169. multum diffusè, colum.2. versic. & per illum, lib.4. Guid. Papi. consi.167. pupillus. Sozi. in consilio 304. eodemque vltimo viso statuto, per totum, libro 2. quod repetitur consilio 25. libro 3. & Stepha. Bertran. consilio 125. viso casu, in 3. dubio, libro 2. & consilio 220. Christi &c. viso casu, lib.2. & consilio 132. prouidus, numer.1. libro 3. & consilio 92. ponitur, etiam nume.1. eodem lib.3. Et quid si ex statuto soror excludat matrem, an tunc intelligatur de sorore ex vno tantum latere coniuncta, vide omnino Alexan. consil.45. habita, lib.7.

10 ¶ † Illud autem inter omnes, si non me fallit Memoria, conuenit, illud quod dictum est, vtrinque coniunctos præferri coniunctis ex vno tantum latere, non procedere in rebus feudalibus. In his enim æquè succedunt coniuncti ex parte patris tantum, ac vtrinque coniuncti quia coniunctio ex latere matris nõ consideratur per tex. in c.1. §. his vero, & ibi Bald. in princ. Mart. Laud. col. eiusdem c.2. versi. quæro circa istam, & Card. Alexan. col.3. versi. eiusdem initij, tit. de success. feud. vel de grad. succes. in feud. & voluit Iacob. Ardiz. in sum. in rub. de succes. feu. sub rubricella an frater ex vtroque parente excludat fratrem ex patre tantum, & Andr. Iser. in c.1. col.2. tit. de nat. succes. feud. Bald. in l.1. post prin. versi. & per hoc determinatur, & ibi Pau. Castr. & Corn. C. de leg. hæred. & idem Bald. consil.170. ad euidentiam, col.2. versicu. item sciendum, lib.2. & consi.304. donatio, in fi. eod. lib.2. vbi hanc dicit esse communem opin. & veram magnorum Doct. & consil.54. proponitur quod quidam nobilis, lib.3. & consi.222. casus talis est, primo dominus, eod. lib.3. Mart. Laud. in c.1. §. & quia, col.6. versi. quæro an vtrinque coniunctus, & ibi quoque Cardina. Alexan. col. vlt. versic. eiusdem initij, tit. qui feud. dare pos. Alexan. consi.9. ponderatis his, in fi. li.5. Pet. Ferra. tit. forma libel. quo agit. ad reuoc. feud. in verbo, nec superstitibus, col.4. versi. sed quid si vnus. Sozin. d. consil.304. ad fi. lib.2. Philip. Deci. consi.443. concurrit patruus, col.1. Ioan. Crot. in repet. l. filiusfamilias. §. Diui, col.2. post princi. & iterum, char. antepen. versi. quarto quæritur, ff. de leg.1. [Franc. Cur. iunior in tract. feudo. in 3. par. 3. par. princ. q.6.] & Franc. Ripa, [in l. si ventri. §. in bonis, colum.3. item intellige, quando vtraque ratio consideratur, ff. de priuil. credito.] & in l. ex facto, col.24. nu.98. ff. de vulgari, & pupillari.

11 ¶ † Quo in loco Ripa, & illud simile adducit quod traditum est à Ias. & Recentioribus in d. l. re coniuncti, vbi & ipse Ripa, nu.13. ff. de lega.3. quòd stante statuto, vt agnati ab intestato præferantur cognatis, frater vtrinque coniunctus, non præferretur fratri ex parte patris tantum coniuncto. Ex hocque dixerim, quod stãte statuto, vt ad retractum admittantur ij tantum consanguinei, qui sunt ex latere vnde res vendita processit, aut quod ij præferãtur cęteris, qui sunt ex alio latere, tunc non præferretur consanguineus vtriusque lateris alteri, qui esset ex eo latere, vnde res processit tantum. Id quòd adde ad id quod supra diximus ex Ioan. Fab. in §.11. gl.10. num.1. Efficit etiam, quod in simili tradit. Bald. consil.205. præmissis verbis, lib.4. & Roma. consilio 411. quatuor, & Iason consilio 67. perspectis, columna vltima, versicu. confirmo etiam ex eo quod consuluit, libro primo, dum volunt ex statuto præferente agnatos fratris siue fratrum filiæ, æqualiter succedere fratrem ex vno tãtum latere, cum fratre vtrinque coniuncto. Sed huius nè fallaris

contra-

contrarium nuncupatim voluit Petr. Anchara. in repet. cap. 1. colum. 150. versicu. occurrerunt aliæ quæstiones, extra de constit. Raphae. Fulgo. consi. 85. in proposita quæstione, & Pau. Castrē. in Authen. itaque, C. com. de succes. Ioan. Bapt. à S. Seueri. in repetit. l. omnes populi, char. 15. versi. ego respondeo, ff. de iusti. & iu. & Sozi. consi. 252. visis instrumentis, colum. 12. versicu. secundò ego respondeo. Et latè Carol. Ruin. consilio. 28. viso statuto, per totum 1. dubium, libro 3. sed tu tamen vide eundem consilio 32. quia ex facto, colum. 1. & 2. & iterum columna. 8. nume. 14. & sequen. eod. lib. 3.

12 ¶ † Sed vt è semita in viam redeamus, inter ascendentes quoque paterna paternis, & materna maternis deferuntur, vt nonnullis placere video, per tex. in d. l. quod scitis. §. sinautem. C. de bon. quæ lib. Ita enim eum intelligunt Bart. Ang. Pau. Castr. & Alexan. in addi. Bald. ibi idem Bart. & Ange. in d. Authen. itaque ipse Bart. in d. l. post dotem, in fi. & ibi quoque Imo. qui eam glo. dicit sing. paulo ante fi. Rom. & Ias. colum. pen. & vlti. ff. solu. matr. & rursus idem Bart. consi. 18. in nomine &c. viso testamento condito, in quarto dubio, & iterum consilio. 215. an si testamentum sit nullum, etiam in 4. dubio, nam & idem propè est consi. Quibus locis ipse Bar. dicit eum tex. ad hoc esse sing. Bal. consi. 104. factum tale est. Ser Teus, ante finē. lib. 2. & Marc. Perusi. inter consi. ipsius consi. 111. viso dicto puncto, lib. 4. atque iterum idem Bald. d. consi. 446. æqua opi. eod. lib. 4. Pet. Anchar. consi. 349. de iure communi dos, & latè Roma. consi. 40. visis ac discussis, in 2. dubio. Pau. Castren. in d. Athen. post fratres autem, C. de legi. hæred. Mathes. in tract. succes. in 2. artic. princip. versic. & hæc procedunt, & versic. aut supersunt, & ibi etiam Ludo. Bolog. in addi. Corne. qui licet nutet, dicit tamen hanc opin. æquam esse, consil. 47. videtur, colum. 2. versicu. quia secundum, li. j. Alexan. consi. 150. viso themate, colum. 2. versic. præterea iuri consonum, lib. 2. & consil. 168. visis ac ponderatis, colum. 3. versic. prædicta tamen affirmo, lib. 7. Bald. Nouel. in tracta. doti. in vlt. parte, colum. 64. cum multis sequen. vbi dicit, quod licet contrarium in via disputationis sustineri posset, non auderet tamen ab hac opinio. discedere, Guid. Papin. consil. 50. ex facto tradito, in 4. dubio. Ias. consi. 126. factum sic se habet, quidam dominus Victor, colum. 4. versicu. decimo & vlt. lib. 1. Bened. in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nume. 636. de testa. & Anton. Ruber. consilio 79. viso instrumento. Et hoc quidem intelligit Ange. in d. l. quod scitis vt etiam procedat, si is de cuius linea bona sunt, remotior sit.

13 ¶ † At sunt alij qui è diametro contrarium tenent, videlicet non esse inspiciendum ab vtro laterum bona processerint, & in his Dyn. Rayn. Forli. Bal. sibi contrarius, præterquam in lucris dotalibus, Saly. nutabundus, Fulg. Ro. sibi item contrarius, Ioan. à monte Sperello, & latissimè Corn. in d. l. quod scitis, ex quibus ipse Corne. ita dicit fuisse consultum Perusij, & se quoque cōsuluisse. Idem Dyn. Cyn. cum dicit, ascendentes eiusdem gradus, æqualiter succedere, Rayn. Saly. item subdubitans, Ful. qui ita dicit se consuluisse, & Cor. in d. Authen. itaque Bald. in Authent. defuncto, col. 1. in fi. & ibi quoque Saly. & Fulg. C. ad S. C. Tertul. Bal. consi. 31. Ange. habet, in prin. lib. 2. & consil. 260. proponitur quod mater in fi. li. 4. late Raphae. Cuma. cui subscripsit alter Rapha. Ful. & alij multi consi. 122. qualiter admittatur. Corne. etiam latissimè consi. 94. dominus Petrus, colū. 2. versic. his tamen non obstat, lib. 1. & consil. 186. circa hanc consultationem, col. 3. versic. eiusdem initij, eod. lib. 1. & consil. 7. & si videatur lib. 3. & consi. 265. circa istum articulum, lib. 4. vbi & idē dicit consuluisse Bene. Cap. vt & ipse consuluit. consi. 34. etsi præfato puncto. Lud. Bolo. sibi contrarius, d. consi. 69. Corn. col. 4. vers. nihilo minus prædictis non obstan. Idque præsertim si ascendentes sint in dispari gradu, quia scilicet sint mater, & auus paternus, nam mater præfertur auo in bonis vndecunque obuentis, vt per Bened. Capr. consi. 149. cum de pluribus, in 3. dubio. Vtrorūque autem sunt multæ magnæque rationes, quas huc adducere necessariū non ducimus, cum apud eos omnibus sint expositæ. Concedūt aūt omnes, inter alios, quàm de quibus supra locuti sumus, non inspici vnde bona prouenerint.

14 ¶ † Cæterum vt redeamus ad nostram consuetudinem, illud certum est, in retractu haud dubie procedere, vt consanguinei ex ea parte, ex qua res vendita processit, præferātur cęteris. Nam id expresse hic cauetur. Quantum autem ad successionem, nullas in Pictauia, vt iam diximus, consuetudines alias habemus, præter eas, quas supra adduximus, quæ omnes sunt extra titulum, *des successions*, præter eam qua statuitur repræsentationem habere locum in quacunque successione in infinitum, vt etiam supra diximus. Sed ea si solerter inspiciatur, parum huc facit, neque vnū ex altero necessario sequitur. Quod hinc videre licet, quod repræsentatio citra vllam controuersiam habet locum inter fratres, & fratrum filios: post eos autem vocantur quicunque gradu sunt proximiores. Authen. post fratres fratrumque filios: C. de legi. hære. & tñ non omnes concedunt, inter ipsos fratres, & fratrū filios paterna paternis, materna maternis deferri: qui sunt in vtrisque, qui contradicunt, vt supra diximus. Præterea potest contingere. quòd si represententes, vel altissimum eorum, ex quibus descendisti, ego tamen essem te potior in successione omnium bonorum. Pone enim, quòd sum frater vterinus eius, qui decessit sine alijs fratribus, aut filijs eorum: tu autem es nepos patrui ipsius, id est fratris patris eiusdem: tu patruum illum defuncti, qui tuus auus erat repręsentas: ego tamen te reppellam à successione fratris mei vterini, etiam in bonis paternis, cum & ego repellerem illum tuum auum, patruum fratris mei defuncti, quem repręsentas si viueret, quātū ad Ius cōe pertinet, & cessante consuetudine, vt sēper & inter quotcūq; materna maternis,

paterna paternis deferrentur. Nec si nostra consuetudo dicit retractum per omnia sequi ius successionis, propterea concluditur cõtrario ius successionis sequi ius retractus. Nec id dicit consuetudo, ideo per argumentum ab oppositis, aut aliud quodpiam nõ debemus nec possumus corrigere ius commune, vt alibi latè diximus. Sed quicquid sit, nostrates mordicus eam opin. retentant, vt secundum nostram consuetudinem, bona in successionibus semper sequantur lineam. Et ita semper hactenus visitatum est in nostra hac regione Pictauica.

15 ¶ † Illud denique quæstionis est. Duo fratres ex vtroque parente ita inter se vtrãque & patris, & matris hæreditatem diuiserunt, vt vni paterna cesserint, alteri materna: postea alter eorum vendidit id totum quod sibi cesserat, puta paternam illam hæreditatem: an consanguinei ex parte patris præferentur omnino consanguineis ex patre matris. Quod videtur, cum ea bona à patre processerint. Ego tamen censeo, & consanguineos quoque maternos esse admittendos pro media parte, id est, pro rata eius portione quod is venditor ante diuisionem habebat in altera hæreditate materna, quæ alteri remansit, nam ea diuisio vim permutationis habet, imo vera est permutatio, quantum ad eam rem pertinet. vt nota. in l. cum pater. §. hæreditatem post mortem, ff. de leg. 2. cũ alijs concord. à me traditis infra cod. tit. §. 32. nu. 88. quid vero in hac, vbi similem q. decidemus. Res autem, quàm ex permutatione alterius rei habemus, censetur eiusdem naturæ & qualitatis, cuius ea erat, quàm dedimus, quantum ad id, de quo tractamus, vt dicemus in illo ipso. §. nu. 26. neque enim. Ex quo etiam intelligis quid hic dicendum sit in retractu.

16 ¶ † Sed & hoc in loco in mentem venit huius speciei, mihi aliquando propositæ. Quispiam vendiderat fundum ad se pertinentem, consanguineus vxoris ipsius venditoris petebat admitti ad retractum eius fundi: emptor dicebat, eum non admittendum, cum non esset consanguineus venditoris, sed tantum vxoris, eius quæ non vendiderat, nec erat domina fundi. Actor replicabat dicebatque, ꝙ si venditor eum non vendidisset, liberi cõmunes eius & vxoris ipsius, eum ex successione patris excepissent, & si eundem postea vendidissent, ipse actor admitteretur, tanquàm consanguineus eorum, licet fundus non fuisset ex linea ipsius per huiusmodi consuetudinem. Et cum hæc controuersia esset coram iudice quopiã ineptissimo, is sua sẽtẽtia pronuntiarat, actorem admittendum à qua emptor appellauerat, iudex appellationis me consuluit. Respondi malè iudicatum fuisse: nam consuetudo admittit tantum consanguineos venditoris, nõ etiam affines, cum vbique dicit, *le parent du vendeur*. Consanguinei autem vxoris licet sint affines mariti, tamen non sunt eius consanguinei, cum nec vxor quidem ipsius sit consanguinea, aut proxima siue propinqua, l. 1. & ibi Docto. maximè Pau. Castr. & Alex. C. vnde vir & vxor. & not. in l. cum rem alienam, vbi Barto. Bald. Alexan. Corne. C. de legat. & Stepha. Bertran. consil. 236. multa sunt, colum. vlti. lib. 1. Ideo nec iura loquentia de coniunctis siue consanguineis, habent locum in affinibus. Quamobrem nec omnes hi admittuntur ad agendum sine mandato pro affine ex sententia Innocen. & Panormit. in capit. nonnulli. §. sunt & alij, extra de rescript.

17 ¶ † Nec mouet, quod iste est consanguineus vxoris vel liberorum. Nam statutum, vt diximus, loquitur de consanguineis vẽditoris, non vxoris, aut liberorum, ideo ad eos non est trahendum, l. si vero. §. de viro, ff. sol. matr. Nec inspiciendum est id, quod futurum fuisset, si liberi successissent, & postea eam rem vendidissent, vt constat ex not. à glo. & Barto. in l. si diem. §. vlti. ff. de iurisdi. omn. iudi. & Cy. in l. vlt. §. sin autem sub conditione, & ibi Bal. in l. sed quia, C. com. de leg. & Bar. & alijs in l. inter stipulantem. §. sacram, ff. de verb. oblig. Proindeque nec futura personæ capacitas, quàm vocamus, consideranda est, sed tantũ, ea quę adest tempore actus, l. vsufructus, & ibi Bar. ff. de stipu. seruo. & c. si eo tẽpore, & ibi latè Doc. de rescrip. Et facit propius, l. si cognatis, & ibi nota. ff. de reb. dubijs, & l. cum ita. §. in fideicomm. ff. de leg. 2. & quæ late diximus supra eod. tit. §. 1. glo. 9. quæ est in verbo, *ou lignagier*, nu. 83. vides igitur, & alijs multis sequentibus.

18 ¶ † Vt prætermittam, non certum esse, hos liberos aliquando eam rem percepturos, vel quia forte moriẽtur ante patrem, vel quia pater posset alio modo eam rem alienare, quàm venditionis, aut alterius contractus æquipollentis venditioni, & alia multa interuenire possunt, nè capiant: vt in simili dicitur in l. naturalem. §. 1. ff. de acquir. rer. do. Cuius argu. tradit Bart. post Guil. Cu. in l. sciendum, in penul. q. ff. qui satisd. cog. quod bona patris non releuant filiũ à satisdatione, quia multa possunt accidere, nè bona ipsa patris ad eum perueniant. Et sequuntur recentiores ibi. & Alex. in l. in suis, col. 3. versicu. pro hoc facit. ff. de lib. & posth. cum alijs multis si. à me collectis in legibus cõnubialibus, in ea quæstione, an sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor viri, ex cõsuetudine. Et hæc quidem quæstio adeo parum dubia mihi visa est, vt eam indignam cẽsuissem, quę à me tractaretur si in dubium aliquando vocatam vidissem.

19 ¶ † Quanquàm nonnihil dubium potuisset facere, quod tradit glo. vt plerique omnes eam intelligunt, in §. mariti, in verbo, postea, in fi. Inst. de nupt. ꝙ consanguinei vxoris succedunt marito, deficientibus consanguineis eiusdem excluso fisco, & è conuerso. Et sequuntur Nico. Neapo. & Io. Plat. ibi, qui eam sing. dicunt, & Guid. Pap. sin. 78. consanguineus. Verum eam glo. reprobant Io. Fab. & Ang. Aret. d. §. mariti, quem multi legunt cum. §. affinitatis, eiusdem tit. & idem Fab. in Authẽ. præterea, in fi. C. vnde vir & vxor: nullo enim (inquit in priore loco) iure id potest probari. Imo vero (vt hoc ipsum addas) affinitatis iure nullam successionem permitti, scribitur in l. affinitatis, C. commu. de successio. Bal. tñ in l. j. versi. nem

item quæro si non ex tat, C.eod.titu.vnde vir & vxor dicit eam gl.esse veram in socero & genero, vt sibi inuicem succedant, excluso fisco, non etiã in cæteris transuersalibus. Verum Raphae. Fulgo. Pau. Castr. Ro. Alex. Corne. Ias. & Philip. Deci. in d.l.1.id nec in socero quidẽ admittunt, sicuti nec ipsemet Bal. in l.vlt.col.4.versic.item quæritur an sit inuenire, C.vnde legi. & Nic. Vbal. in tractatu de succes.ab intest.col.2. & Bened. in repe.c.Raynutius, in verbo, vxorem nomine Adelasiam nu. 779. & iterum nume. 781. de testa. & Steph Bertrand.consi. 59. voluissem, in 6. dubio, lib 2. Cæterum ipse Bald. in d.l.affinitatis, col.2.vers.extra quæro, de hoc cogitãdum relinquit, vt sæpe aliàs, ita hic malè sibi constans.

§. XV.

SI SECVNDVM consanguineum iudicatum fuerit, is fructus 1 à litis contestatione 2 oblationis obtinebit, ijque in sortem pretij imputabuntur.

LES FRVICTZ, FRVCTVS. GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *In restitutione fructuum quæ fit ab emptore qui litigauit an deducantur impendia, & sumptus facti gratia culturæ, & collectorum ipsorũ fructuum. & nu. 2. cum multis seq.*

2 *Prædo etiam impensas repetit, et deducit. Intrususq; & fraudator. Idq; etiam in foro conscientiæ. & nu. 21.*

3 *Lucrum dicitur quod superest deductis impensis, & oneribus.*

Iustum pretium dicitur deductis impensis.

Actio æstimatur, deducto eo, quod communiter impenderetur ad exactionem.

Impensæ deducuntur in æstimandis facultatibus. Et in æstimando reditu.

4 *Donatio quæ solutis expensis non excedit quingentos aureos, non requirit insinuationem.*

5 *Gabella quæ solui debet de pretio pro rata librarum, intelligitur deducto eo quod datũ est proxenetis, & ob proclamata.*

6 *Beneficium certi valoris impetratum æstimari debet deductis impensis, & oneribus.*

7 *Bona ecclesiæ vacantis spectantia ad aliquem ex priuilegio, vel consuetudine, intelliguntur deductis impensis, salarijs famulorum, & oneribus.*

Gabella ex legato debita intelligitur ex eo quod superest deductis oneribus.

8 *Fructus cùm integri solui debent, an deducantur impensæ. & num. 9.*

10 *Impensæ nõ deducuntur ex decimis prædialibus.*

11 *Fiscus, & ecclesia æquiparantur.*

Impensæ ex fructibus soluendis fisco, an deducantur. & num. 12.

Argumentum an procedat ab æquiparatis. n. 12

12 *Decima est tributum animarum egentium.*

Decima super omnia fauorabilis.

13 *Impensæ an deducantur ex fructibus restituendis ecclesiæ.*

14 *Quid, in fructibus decimæ personalis.*

15 *Quid de prædialibus debitis Papæ.*

16 *Legatum fructuum debetur sine deductione impensarum si aliàs inutile esset.*

17 *Impensæ an deduci debeant de fructibus certæ mensuræ, aut quantitatis.*

Impensæ non possunt minuere, quod certum est, & determinatum.

18 *Fructus pendentes siuè extantes nominati intelliguntur sine expensarum deductione.*

19 *Dominus cùm certam partem fructuum habere debet, an intelligatur deductis impensis. & numero 20.*

21 *Delinquens in faciendo expensas an illas deducere possit.*

22 *Impensæ an deducantur in venditione certæ portionis fructuum.*

23 *Quid, si quid iubeatur solui ex fructibus.*

24 *Impensæ factæ ad perpetuam rei vtilitatem, an ex fructibus deduci debeant.*

25 *Quid de impensis factis pro custodia agri, domus, aut castri.*

26 *Boues empti pro cultura agrorum, an si casu moriantur, debeant deduci ex fructibus.*

27 *Fructus appellatione quid veniat.*

28 *Fructus qui percipi potuerunt, an restitui debeãt vti percepti.*

29 *Fructus quos vberiores quis percepit, quàm aduersarius qui vincit percepisset, an etiam sint restituendi.*

30 *Emptor à quo retrahitur an pretium operarum suarum possit imputare.*

31 *Emptor qui integros fructus restituit, an postea poterit impensas repetere.*

1 INtellige tamẽ, deductis impendijs, & sumptibus factis, præsertim in cultura, & colligẽdis ipsis fructibus. Nam lex aut statutum, aut alia quæuis dispositio, loquens de fructibus, intelligitur, deductis huiuscemodi impensis, vt voluerunt glo. Barto. & Ange. in l.in fundo. ff. de rei vendi. & glo. in §. ex diuerso, versi. certè illud, & ibi Doctor. Instit. de rer. diui. glo. in c.cum antea, in verbo, fructus, & ibi Barba. colum. 2. ext. de pigno. Iacob. Aret. Barto. & Alexander qui adducit concor. & alij Recentiores in l.fructus, per illum tex. ff. sol. matr. idem Barto. in l.cum quæreretur. §. vlt. ff. de leg. 3. & consi. 186. Cucciarellus, & Spe. tit. de expen. §. 1. versi. expensæ igitur, Bal. & Sal. in l.si quis sciens, C. de rei vend. vbi & hoc dicunt procedere in malæ fidei possessore, idem Bald. in l.1. colum. 3. per illum tex. & ibi quoque

Ang. C. de fruct. & lit. expen. & in l. neque, ad fi. C. de compens. & in cap. cum Mart. Ferra. col. 2. versi. ibi prouentus, extra de consti. & in c. ad nostram, le. 1. in 4. not. per illum tex. vbi etiam est bona glo. extra de iureiur. & consi. 53. remanentibus, in fin. lib. 1. & consil. 323. proponitur quod dominus, col. 2. lib. 2. Rom. consi. 230. præsupponitur primo. Pau. Castr. consil. 239. super hoc facto, col. vlt. lib. 1. Fran. Are. consi. 17. consideratis, col. 9. versi. intelligimus tamen. & & Fel. qui alios concord. affert, in d. cap. ad nostram, col. 1. & 2. & Docto. vbique.

2 ¶ † Et vltra illos tex. sunt alij plurimi in id optimi, videlicet in l. si à domino, vel à patre. §. vlti. ff. de petit. hæred. vbi dicitur ad verbum. Fructus dicuntur deductis impensis, quæ quærendorum conseruandorumque eorum gratia fiunt. Subditurque & hoc procedere etiam in prædone, quem tex. dicit sing. & vnicum Roma. sing. 334. malæ fidei possessor. & etiam tex. in l. fundus qui dotis, ff. famil. erciscun. vbi dicitur, quod nullus casus īteruenire potest, qui hoc genus deductionis impensarum impediat. Quem tex. ad hoc cōmendat, & dicit nota. Ange. in l. ait Prætor. §. per hāc. ff. de his quæ in frau. credit. Et tex. in l. diuortio. §. impendia. ff. solu. matr. vbi glo. & Docto. adducunt quoque concord. & l. fructus, & l. vlt. ff. de oper. seruo. & l. si quis argentum, in prin. cum gl. & ibi quoque Cyn. C. de dona. & l. fundi Trebatiani. ff. de vsu & vsufruct. legat. & l. videamus. §. ex causa, & ibi Ange. col. 2. in 10. nota. ff. de vsur. & l. quod in fructus, eo. ti. vbi ita scribitur, Quod in fructus redigendos impensum est, non ambigitur ipsos fructus diminuere debere. & ibi quoque Ange. & l. si pupilli. §. sed & si quis, ff. de neg. gest. vbi etiam prædo repetit impensas, & ibi Bal. idem dicit de intruso, & l. quod priuilegium, ff. deposit. & d. l. ait Prætor. §. per hanc. ff. de his quæ in fraud. credito. vbi etiam fraudator sumptus, & impensas necessarias deducit, [& in l. 1. C. de fructi. & li. expens.] & l. litibus, in fine. C. de agri. & censi. lib. 11. & c. 1. & ibi glo. & Hostien. & iterū c. 2. extra de vsur. & est etiam glo. in cap. vobis, in verbo, quid ad causas. 12. q. 2. & in c. grauis, & ibi Panor. de restit. spolia. vbi & ea glo. adducit concord. & in c. ex literis, in verbo, amplius, de iurer. Idque etiam procedit in foro, quod conscientiæ vocant, vt tradit è Theologis scholasticis Ricard. in 4. sentent. distin. 15. artic. 5. q. 6. Et intelligitur hæc non solum in dispositione legis, de qua loquitur d. l. fructus, sed & hominis, vt probatur d. l. fundi Trebatia. & not. in d. l. si quis argentum. Et id nuncupatim voluit Barto. in d. l. fructus, & multi ex his, quos supra citauimus, & præterea Caro. Ruin. consi. 62. circa casum col. 2. versic. sed ad hoc respondetur lib. 1.

3 ¶ † Et vt hæc specialiter quibusdam similibus confirmemus, huc spectat tex. in l. Lucius, ff. pro soc. vbi dicitur, quod lucrum dicitur, quod superest deductis impensis. Cui affine est, quod tradit gl. in l. illud in verbo, lucrum, & iterum in verbo, poterat, per illum tex. & ibi Bal. & alij recētiores, C. de colla. lucrū id dic. ꝙ superest deductis oneribus, quam dicit singu. Bald. in sua Margarita, in verbo, lucrum, versi. vlti. Facit & quod voluit glo. in l. per diuersas, in glo. vlt. circa medium, & ibi Bart. Bald. Saly. Ange. & alij. C. mandat. quod pretium iustum actionis debet considerari deductis expensis litis & laboribus, quæ interueniūt ad rei exactionem. Quod dicit Bart. menti tenendū, & facere ad multa, & ꝙ sēper actio debet æstimari, deducto eo, ꝙ cōmuniter impenderetur ad exactionem. Et voluit quoque ipse Saly. in l. 2. col. 2. versi. secundò si minori. C. ne lice. poten. & Bart. qui eam glo. dicit sing. in d. c cum contra, col. 1. de pign. & Fabia. à monte S. Sabini. in tract. emp. & vendi. in 5. q. prin. col. 4. versi. quid aūt venlat. A quo nec longe abest, quod dicit glo. not. in ca. qm̄, in pri. per illum tex. extra de vita & honesta, cleri. ꝙ in ęstimandis facultatibus est habenda ratio impensarū, & idem in æstimando reditu dicit Bal. & Sal. in l. cohæredibus, C. famil. erciscun. & idem Bal. in d. l. neque in fi. C. de compensa. & in l. 1. §. exercitorem. ff. de exercit. actio.

4 ¶ † Nec ab his longo interuallo distat, quod scribit Bart. in l. quoties, per illū tex. ff. ad leg. Fal. ꝙ cum donatio, quæ excedit quingentos aureos requirat insinuationem, l. sancimus. C. de dona. si quis donet rem quampiā, quæ pluris valeat, si nihil deducatur minoris autem, deductis impensis & gabellis, nō requiritur insinuatio: debent enim ad æstimādā rem deduci impensæ, quàm decisionem pro sing. refert & sequitur Roma. sing. 202. dico vnū, vbi dicit super hoc consuluisse, & Fran. Cre. qui & id singu. dicit sing. 171. donatio vltra quingentos, & Alex. qui alios quoque adducit in d. l. quoties, & in l. vbi pura, ff. ad Senatus. Trebe. & Fran. Aret. in d. l. fructus, col. 3. ff. solu. matri. & consi. 1. intellecta, col. 3. versi. & probatur primū, & Ias. in l. cum quædam puella. §. 1. col. 2. versi. 4. facit, ff. de iurisd. om. iud. & Firmi. in tract. gabel. in 3. parte 8. partis prin. quæ. 28. Catel. Cot. qui id quoque dicit sing. memori. statuto Mediolani cauetur, sub rub. de locat.

5 ¶ † His finitimum est, ꝙ ab eod. Bar. traditum est in l. sed si hoc, quàm legit cum l. si vir vxori. §. cuidam, per illum tex. ff. de condi. & demonstr. ꝙ stante statuto, quod de pretio rei vēditæ soluatur gabella trium denariorum pro libra, debente pretio deduci detrahique ea quæ impensa sunt in proxenetas, & ꝓclamata. In quo tamē distinguit, vt ibi videre poteris. Et idem voluit ipse Barto. in l. quantitas patrimonij, per tex. optimum ibi. ff. ad legem Falcid. & in l. in lege Falcid. etiam per illū tex. ff. eod. tit. & in d. l. vbi pure. §. vlt. & ibi Alexā. & Francis. Ripa. ff. ad Trebell. Angel. & Imo. in l. ciuitatibus. §. cum cui, qui est vlt. ff. de leg. 1. idem Imo. consi. 138. præfatus Simus, col. 1. versi. quod autem dicti. Firmia. in d. trac. gabellarum, quo loco nuper citauimus. Sozi. in d. l. fructus, col. 2. & ibi Ias. col. vlt. ff. solu. matr. Fabia. in d. tract. empt. & vendi. in 5. parte prin. vbi supra citauimus, & Ias. in d. l. cum quædam puella. §. 1. col. 2. versic. 3. cum Bart. & Cate. Cot. vbi supra.

6 ¶ † Eiusdem

6 ¶ † Eiusdem farinæ est, quod tradit. Bald. in d. l. 1. colum. 2. uers. pone, impetraui a Papa, per illum tex. C. de fruc. & lit. expen. ꝙ si quis impetrauit à Papa beneficium æstimationis centum ducatorũ & uacet beneficium ducentorum, sed quæ deductis impensis & oneribus decedant ad centum tãtum, illi debetur eiusmodi beneficium, nec censetur ualere, nisi illos centum ducatos. Quod & idẽ tenuit ipse Bal. in d. l. sed si hoc. §. cuidam, per illum tex. ff. de condi. & demon. Raph. Co. in d. l. fructus. ff. sol. mat. Pau. Cast. Alex. Franc. Aret. Iason & alij Recentiores in l. non amplius, in princ. ff. de leg. 1. è quibus tamen ipse Paul. subdubitat, an curia Romana id obseruaret, cũ tales gratiæ sint restringendæ, tanquam odiosæ. & Fel. in c. ad aures, col. pen. uers. duodecima conclusio, de rescrip. & in c. cãm quæ, col. 8. uersi. tertia declaratio, eo. ti. & in d. c. ad nostrã, le 1. col. 2. uers. ex his infert, extra de iureiu. Ias. in d. l. cũ quædam puella. §. j. in fi. ff. de iurisd. om. iu. & in d. l. illud in princ. & ibi quoq; Phili. Dec. in j. notab. C. de colla. & idẽ Deci. consi. 156. statuto cathedralis ecclesiæ, colum. 1. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vi. & vxor. char. 12. colum. 3. ubi & id dicit statuisse Martinum secundum. in regula cancellariæ: incip. Sanctissimus dominus noster. Rebuf. in tract. nominationum, in 9. q. princ. nu. 35. & in repe. c. postulastis, num. 150. extra de cleri. excom. min. & Franc. Ripa, in l. 1. §. si hęres, col. 5. nu. 27. ff. ad Senatusc. Trebel. De quo, & ante hos omnes per Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de concef. præben. in vlt. q. Cui cõsonat, quod tradunt D. à Rota dec. 702. dic ꝙ si Papa, in antiquis, ꝙ si quis opponat beneficium pluris valere, quàm fuerit expressum in impetratione, non auditur, nisi dicat deductis oneribus.

7 ¶ † Deniq; his omnibus adde tex. ab ipsis Dom. à Rot. citatum, in c. præsenti. § porro, de offic. ord. lib. 6. ubi scribitur, ꝙ si quis ex priuilegio uel cõsuetudine sibi prætendat competere bona ecclesię vacantis, debet intelligi de his tantum quę solutis expensis, & salarijs famulorum, atque oneribus supersunt. Quem tex. ad hoc expendit glo. in cap. si tibi concesso, in uerbo, fructus, de præben. eod. lib. quæ & ex hoc declarat illum tex. & Domi. consi. 78. formantur ista, colum. ult. ubi ex hoc dicit, generaliter appellationem fructuum ecclesiæ, intelligi, deductis expensis minostrorum & onerum. Adde (inquam) quod uoluerunt Bald. Ang. Raph. Co. Paul. Cast. & Recentiores in d. l. nõ amplius, in prin. ff. de leg. 1. ꝙ si ex statuto debet solui gabella ex legato, intelligit̃ de eo, quod superest deductis oneribus, per illum tex. Quod & idem tenent Angel. in d. l. ciuitatibus, eod. titu. & Firmia. in tracta gabellarum, in 5. parte. 8. partis princ. in 2. q. & alia: quæ in hoc colligit Iason in d. l. non amplius.

8 ¶ † Et Hęc quidem, quæ diximus de deducendis impensis ex restitutione fructuum, intelligere debes, etiam si quis iubeatur inferre fructus integros, secũdũ Bal. ꝙ Sal. in d. l. 1. vtrunque, col. 2. C. de fruct. & lit. expen. per tex. optimum in l. 1. in verbo, fructus integros, C. de his quib. vt indi. nã ibi dicitur, ꝙ hæres, qui inultam reliquit necem testatoris, fructus hæreditatis integros redere cogitur, vt malæ fidei possessor: sed alijs iuribus ꝓbatur, malæ fidei possessorem expensas deducere, vt supra in prin. diximus, & probauimus, & hoc quidem sequitur Franc. Arc. In l. diuortio. §. vlt. col. 2. versi. pro intellectu, ff. sol. ma. idem Aret. & Alex. qui tamen distinguit inter dispositionem legis, & hominis, in d. l. fructus, eo. tit. & allegant ẽt ipsi Alex. & Iason tex. in l. diuortio, eo. tit. quæ similiter loquitur de fructibus integris, & tamen intelligitur deductis impẽsis, per d. l. fructus, quæ loquitur in eodem casu. Et idem quoque uoluit Cor. consi. 289. videtur in hac, col. vlt. versi. non obstat quod dixi, lib. 1. & Caro. Rui. qui nuncupatim damnat illam distinctionem, Alexan. d. consi. 62. colum. 2. lib. 1.

9 ¶ † Quamquam huius contrarium expresè tenuit Ro. in d. l. fructus, per tex. in l. vlt. C. ad legem falci. & in l. Mæuio. §. à me, ff. de lega. 2. & per glo. in l. decem, ff. de fideicom. liber. & eum nuncupatim sequitur idem Alexan. sibi contrarius consi. 134. super quęsitis, uers. & similiter in proposito, lib. 5. & idem quoque uoluit Barb. qui Ro. non meminit, in repe. c. Raynaldus. col 65. uersic. sed adhuc posset argui, extra de testa. & Anto. Corse. in suis singu. in verbo, integre, & Ioan. Lup. in rep. c. p uestras, extra de dona. inter vir. & uxor. chartorius illius operis. 98. col. 3. uers. facit præterea. Nec mihi obstare videt̃ tex. in d. l. j. C. de his quib. vt indi. & in d. l. diuortio, quia ibi non fit mentio integrorum fructuum respectu sumptuũ, sed tẽporis: ut scilicet soluantur ab initio, & ante controuersiam moram. Super quo vide, quæ in similia à nostris Doc. traduntur in ea quęstione, vtrum si testator iusserit integram hæreditatem restitui, ex hoc videatur prohibuisse detractionem Trebellianicę, ut per Bar. Ang. Fran. Are. Alexand. qui alios affert, in l. Centurio, ff. de vulg. & pup. substi. & eũdem Alex. consi. 5. circa primum dubium, col. vlt. vers. circa secundum lib. 3. cum alijs simi.

10 ¶ † Fallit tamen Primò, quod generaliter dictum est de deductione impensarum, vt non procedat in solutione decimarum prædialium: quia hæ debentur ex fructibus, sine aliqua deductione impensarum culturæ, vel collectionis, per tex. in c. tua nobis, & c. pastoralis, & c. non est in potestate, & c. cum homines, extra de deci. & voluit etiã glo. in d. l. si à domino. §. ult. in uerbo, impensis, & ibi quoque Alberi. & Bal. ff. de peti. hæredit. & omnes prope in d. l. fructus, ff. solut. matri. Hostien. & Gof. Summa, tit. de deci. & Alberi. in d. l. fundus, in princ. ff. fami. ercis. & Docto. vbique. nè quidẽ vnus contradicit. Nam tex. illi adeo sunt in hanc sententiam aperti: vt nullo pacto cauillari possint.

11 ¶ † Et ex hoc inferunt. (& hęc erit secũda fal.) Sal. & Pau. Cast. in d. l. fructus, ꝙ cum fiscus & ecclesia æquiparentur, l. ulti. C. de sacro. eccle. certe etiamsi ex fructibus agri debet solui certa pars fisco, intelligitur. nõ deductis impensis, quemadmodum nec in decima soluenda ecclesię. Et idẽ uidetur uoluisse, licet à plerisque in contrariam sententiam

tentiam

tentiam allegetur, Bald. in d. l. si à domino. §. vlt. Et hoc quoque expressim voluit Matthæ. Afflict. in consti. Siciliæ, incip. quanto, in 9. q. & iterũ in decis. Neapo. 252. magnificis, colum. 4. ver. item vbi datur. Et facit pro ijs argumentum ab æquiparatis, vt scilicet dispositum in vno habeat locum & in alio, glos. vt communiter allegatur in l. si quis seruo, in fi. C. de furt. Sed melior est gl. etiam loquẽs in pœnalibus, in c. si postquam. §. vlt. in verbo, ꝓuisione, & ibi Domi. de elec. lib. 6. cum si. Sed ita, vt non omiserim, id quoque procedere. in correctorijs, ex sententia Bart. in Authen. sed cum testator, col. 2. C. ad leg. Falci. & in l. Marcellus, in prin. ff. ad Treb. & Iasonis, qui alia quędam affert, consi. 133. in casu ad me transmisso, col. pen. versi. secunda regula, lib. 1. quibus adde glos. Zenze. in extraua. Io. XXII. incip. ad onus, in verbo, electis.

12 ¶ † Verum huius contrarium, ut. s. fisco sint deducendæ impensæ, tenet idem Bal. vbique sibi contrarius, in d. l. 1. colum. 1. vers. modo accidit, C. de fructi. ac lit. expens. vbi refert ita Bar. consuluisse, idem Bald. Ang. Imo. Rapha. Co. Ro. Alex. Frã. Aret. Soz. & Iason in d. l. fructus. ff. sol. mat. Fel. in d. c. ad nostram, le. 1. colum. 2. de iureiuran. Neque enim (inquiunt) eadem est vtriusque ratio, quia vt dicitur in d. c. tua nobis, decima est tributum animarum egentium, ideo est super omnia fauorabilis, l. sancimus. C. de sacro. eccles. Id autem, quod fisco debetur ex fructibus agrorum, est tanquam gabella quędam, quæ contra odiosa est, vt per Bar. in l. si pupillus. §. vlt. ff. ad leg. Falcid. Ideo non debet sumi argumentum de vno ad alterum: ut etiã de æquiparatis voluit glo. notab. in c. præsenti, in glo. 1. de sent. excom. eod. lib. 6. vbi Domi. col. 2. versi. nota bene. dicit eam bene not. ad limitationẽ glo. in d. c. postquam. Quo etiam in loco ipse Domi. idem dicit. Pręsertim vero in hoc cãsu, in quo æquiparatio, quę fit de ecclesia & fisco, habet multas differentias, vt apud illos, maxime verò Alex. in d. l. fructus, videre poteris.

13 ¶ † Ego verò arbitror, & in ecclesia, quoq;, præterquam in illo casu speciali decimarum, impensas esse deducendas ex fructibus. nam tex. & glos. in d. ca. grauis, extra de resti. spol. qui statuunt huiusmodi deductionem fieri, loquuntur nuncupatim in fructibus ecclesiæ restituendis. Ex quo etiã præter ea, quæ diximus in præcedenti versi. plenissime liquet, falsam esse priorem illam Sal. & Pau. Cast. opin. in d. l. fructus. Quanquam Soz. ibi col. j. ita de ea re loquitur, vt videatur generaliter velle, ex fructibus, qui debentur ecclesiæ, uel alteri piæ causę, & ex dispositione hominis, siue legis, non deducendas esse impensas. In qua re toto cœlo, qđ dicitur, errat, ut uides. Et ꝙ speciale sit in decimis, uoluit etiam gl. in d. c. pastoralis, in verbo credimus, & ibi Doc. post eam de deci.

14 ¶ † Quod autem diximus, non deduci impensas ex decima ecclesiæ, intellige primò, secundum ea quę diximus, in decima reali. Aliud enim est in decima personali, quæ scilicet soluitur ex aliqua negotiatione; nam ex ea deducuntur impensæ, ut cauetur in d. ca. Pastoralis, & ibi Inno. & alii, extra de deci. glo. Albe. Bal. & Ange. in d. l. si à domino. §. vlt. ff. de peti. hæred. Bald. in d. l. 1. col. 1. & ibi quoque Ang. in fi. C. de fruc. & lit. expen. ubi rationem addit Bal. ipse, quia decimæ reales percipiuntur Dei beneficio, sed personales hominis ingenio: quamuis totum procedat à Deo, tanquam à prima causa & radice omnium entium, vt etiam probat in d. c. tua nobis, de deci. Sed & aliàs huius rei rationes uidebis apud gl. & Doc. in d. ca. pastoralis, & Soz. in d. l. fructus, col. 1.

15 ¶ † Intellige secundò, quod diximus non deducendas esse impensas ex decima prędiali, procedere, præterquam in ea, quę Papę debetur: nam ex ea deducuntur, per constitutionem Ioannis uigesimi secundi, incip. suscepti regiminis, prout retulię gl. in cle. 2. in uerbo, taxationem, & ibi cæteri post eam, de deci. & Ant. in d. c. cũ homines, extra eo. tit. & Franc. Aret. in d. l. fructus, col. 5. ff. sol. mat. & Matth. Afflic. in d. const. Siciliæ incip. quanto. Sed illa constitutio, vt habetur in nostris codicibus, qui vulgo circunferuntur, nihil omnino loquitur de detrahendis, vel non detrahendis impensis, nec de decima quoque debita Papę, sed de alia quadã specie decimæ, quæ ilic iubetur dari uice, ac loco nescio quorum annalium & Zenez. ibi, in uerbo, alijs ecclesiæ oneribus, disputat an in ea deducenda sint onera, & alia huiuscemodi, vt ibi videre poteris.

16 ¶ † Fallit secundò principaliter, quod dictum est, impensas esse deducendas ex fructibus, vt scilicet non procedat in legato fructuum, ꝙ omnino esset inutile, si deducerentur impensę: tunc enim non deducuntur, per tex. in l. qui concubinam. §. qui hortos, iuncta gl. nota. ibi, qui id scienter declarat, ff. de leg. 3. & hoc quoque intelligit Bar. in l. his verbis. §. vlt. eo. tit. Fran. Aret. & Ias. in d. l. fructus. Et hoc quidem (vt id illis addam) fulcitur ex regula illa generali, qua omnes dispositiones ita interpretari & intelligere debemus, nè sint inutiles superuacuæ, inefficaces, vt latè tractabimus in nostro tract. cui tulũ nuncupauimus; nihil frustra.

17 ¶ † Fallit tertiò, vbi ita cautũ esset, vt de qualibet corbe frumenti, ex illo agro collecti, tantum soluatur nomine gabellæ: uel si dicatur, Dono tibi decem corbes frumenti ex eo fundo, aut alijs similibus uerbis, expressa. s. certa & determinata quantitate, aut mensura. Tunc enim non deducuntur impensæ per l. si debitor. §. verisimile, cum ibi notatis, ff. de contra. emp. & not. per Bar. & alios in l. inter stipulantem. §. sacram, ff. de verb. obli. Ita. n. voluit ipse Bar. Bald. Imo. Alex. Fran. Are. Soz. & cõiter oẽs in d. l. j. col. 3. C. de fruc. & lit. expen. & ibi Ale. aut quisquis est in addi. illius. Imo. in l. sed hoc. §. cuidam. ff. de cond. & demon. Panor. in d. c. pastoralis, colum. vlt. extra de deci. Flor. in l. videamus, ff. de usur. Firm. in tract. gabel. in 2. par. 8. par. prin. in 5. q. Estque optima huius ratio; nam impensę nõ possunt minuere quod certum est & determinatum, l. merito. §. à me, ff. de leg. 2. & facit, l. quod dicitur, ff. de impen. in re dota. fac. Quãquam Roma. in d. l. fructus, huic sententiæ omnino non accedit, propter gl. in l. si quis argentum. §. j. C.

§.j.C.de dona. Cui tñ respondet Alex.ibi col.3.& in addi.Bal.si is est, in d.l.1.de fruct.& lit. expen.
18 ¶ † Fallit quartò, quando nominantur fructus iam pendentes, siue extantes, videlicet si quis donat omnes fructus, qui sunt in tali agro meo, siue fructus huius anni talis agri mei. Tunc enim debent intelligi integri, vt nunc sunt, & sine deductione siue detractione expensarum, l.si pédentes, in prin.& l.quoties.§.si colono, ff.de vsuf.& l.vlt. §. pe.ff. de his quæ in frau.cred.& voluerunt Bar. Bal.& alij in d.l.fructus, ff.sol.mat.& Bal.in d.l.1. colum.3.& ibi Pau. Cast. in fin. de fruc.& lit.expen.Pan.in d.c.pastoralis, col.vlt.Flor.in d.l.videamus, ff.de vsur. Matth. Afflic.in d.constitutione incip.quanto. Steph.Ber.consi.255.visis petitionibus, col. 1.li b.1.
19 ¶ † Fallit quintò, cum dominus locat, aut aliter dat fundum colendum, ea lege, vt certam aliquam portionem fructuũ accipiat: tunc enim debet habere eam partem integrã, & sine deductione impensarum culturę, & colligẽdorum fructuũ: tanquam scilicet colonus ponat impensas, & operas pro reliquis partibus, quæ sibi ex fructibus agri alieni remanent, ar.l. si cum duobus.§.si in coeunda, ff.pro soci.& est tex.expressus in d.c.tua nobis, de deci.vbi & hoc not.Inno.Host. Io. And. qui hoc dicit obseruari de generali cõsuetudine. Car.Flor. & Panor.in 3. not. & idem Hostien.& Panor. in d.cap. pastoralis, eod.titu. Iacob. Aret. Bar.Bal.& omnes prope in d.l.fructus, ff.sol.mat. qui & hoc dicunt obtinere de communi usu, & consuetudine.Cy.post.Iac.Aret. in l. 1.in fi. & ibi quoque Bal.in 7.q.C.pro socio.Io. Andr.in addi. Spec.tit.de loc.§ postquam, versi.quid si ubi locaui fundum.Iac. Bu. Bar. Bald. & alij in d.l.1.C.de fruc.& lit.expen. Alb.& Bal. in d.l.si à domino.§. vlt.ff.de pet.hære.Corn.consi.289. videtur in hac, post prin.& iterum col.3.vers.& hinc est ꝙ colonus, lib.1.& Matthę.Afflic.in d.constit.quanto, & in d.deci.Neapo.252.col.4.versi.propterea dicit, & Steph.Bert.d.consi.255.col.j.nu.4.lib.1.
20 ¶ † Et hanc quidem fallentiam (vt nostri appellant) huc priuatim separatimque ascribere voluimus, vt res esset notior & apertior omnibus. Quãuis Panor.in d.c.pastoralis, eam confundat, misceatque cum eo, ꝙ supra diximus in decima prædiali, in prima fal.& cum eo quoque, quod dicimus in 3.fal.tanquam scilicet hæc omnia ex eodem veluti fonte oriantur. Cui tamen in hac re non omnino assentitur Iason in d.l.fructus, in fi. ff.solu.mat.Sed satis mihi est, hanc rem Lectoribus obuiam atque expositam exhibere, relicta illa non admodum vtili (ni fallor) disputatione.
21 ¶ † Fallit sextò, vt scilicet fiat expensarum deductio in fructibus, nisi quis huiusmodi expensas faciendo delinqueret; vt si fructus immaturos decerpserit. Nam tunc non utitur illo beneficio deductionis impensarum, nec repetitionis earum, l.si seruus seruum.§. si oliuam, ff.ad leg. Aquil.& ita generaliter voluit Floria. in l. fundus, ff.com. diuid.vbi & ad hoc allegat, l.si fundi, ff.de rei vẽd. qui nihil mihi ad hoc facere uidetur. Et forte non habet locum, nisi in casu d.§ oliuam, cum uidelicet decerpti sunt fructus immaturi. Nam & prædo etiam has impensas deducit, ut supra diximus ex tex. in d.l.si à domino.§.vlt.ff. de rei vend. Et fraudator ex d.l.ait prætor.§.per hanc, ff.de his q in frau.cred.Sed & quod de fructibus immaturis dictum est, intelligi debet secundum l.in fructu, quæ est pe.ff.de usufru.lega. & in l.si absentes.§. syluam, & ibi gl.ff.de usufru.& dicemus infra tit. seq. qui est de retractu conuentionali.§.5.in ver. pro rata temporis, quæ est gl.4.nu.15.illud quoque quæri.
22 ¶ † Fallit septimò, si quis uẽderet dimidiã, aut aliam certam portionem fructuũ. Nam is nõ deducet expensas, cum homines ita vulgo dicant, hoc anno tantum fructuum percepi: nec vulgari modo expensas detrahunt, cui quidẽ uulgari modo standum est, l.cum delanionis.§.asinam, ff.de fund.instr.& l.anniculus, ff.de uerb. sign. Ita voluit Bal.in d.l.1.C.de fruct.& lit. expen. Et id dicit generale, cum nomen fructuum apponitur ab homine contractu. Quæ uerba sunt Iac. Are.in d. l.fruct⁹.ff.sol.mat. & Frã.Pisa.vt refert idẽ Bal. in d.l.si à domino, ff. de peti.hæred. & idem quoq; sequitur Sal.in d.l.1.post principium, & Panor.in d.c.pastoralis, ad fin.de deci.& Matthæ. Afflict.in d.constitu.quanto. Sed tu hic omnino uide Recentiores super hoc, in d.l.fructus.
23 ¶ † Fallit octauò, cum fructus alteri nõ debent restitui, sed tantum aliquid præcipitur solui: verbi gratia, statuto cauetur, vt omnium fructuũ, ex prędiis collectorum, soluantur sex denarij pro libra. Nam tunc non deducentur impensę, ut dicit Saly.in d.l.1.col.2.versic.item quæro, pone ꝙ statuto, C.de fruc.& lit.expen.Nam ꝙ leges (inquit) dicunt, impensas esse deducendas ex fructibus loquuntur, cum fructus sunt alteri restituendi. In hoc autem casu aliud est, in quo fructus ipsi æstimantur, & pro libra sex denarij soluũtur: unde à verbis statuti non est discedendum, quæ considerant tantum quantitatem perceptorum. Licet (vt subdit) Bald.ibi sentiat contrarium. Et facit, quod tradit Ang.in d.l.fructus, in fin.ff.sol. mat. & Fabia.à monte S.Sabi.in tracta.de emptio. & uenditio.in 5.q. principa. col.4. versic.quid autem ueniat, ibi, aut simpliciter de qualibet, & Caro. Molend.in consuetu.Parisi.tit.1.§.24.in 1.q.in fi.
24 ¶ † Sed præterea, quæ dicta sunt. Primò quęri potest. Quid de sumptibus & impẽsis non illis quidem, quæ factę sunt causa quærendorum colligendorumque fructuum, de quibus supra diximus, sed quæ ad perpetuam rei vtilitatem pertinent, an & eæ deduci debent ex fructibus, vt illæ aliæ. Bal.in d.l.1.col.1.vers.quod dixi, C.de fruct. & lit. expen. dicit has expensas non minuere fructus, sed ob eas competere rei retentionem, donec solutæ fuerint, per l.planè.ff.de peti.hęre. Ad idẽ in l.in insuluam.§.fructus, qui est j.ff.sol.mat.tradit, & has quoque impensas compensari cum fructibus, per l.sumptus, ff.de rei vend.& not.in l.in fundo, ff.eo.tit. Tu autem hic uide tex. in l. vel si uiris.§.1.& l.quod dicitur, la j.ff.de impens.in redot.

dot. fact. & ipsum Bal.in l.diuortio,§. impendia, ff.solut.mat. Sed & de his dicemus infra tit. seq. §.7. eodemque vlt.nam ille.§. de his, specialiter loquitur.

25 ¶ † Secundò quæro. Quid de impensis factis pro custodia agri, domus, aut castri, ne scilicet ab hostibus capiantur, neue à furibus diripiantur; an & hę deduci debent? De qua re non longius tractabo, sed tãtum vide tex.& Bar.in l.cum quæreretur.§.prædijs.& ibi omnino Alex.in addi.ipsius Bart.ff.de lega.3.& tex.in l.quod dicitur impẽsas, quæ est pe. & ibi etiã Bart.ff.de impen. in re dot. fac.& tex.in l.si ita.§.vlt.de fund.instr.& in d.l.diuortio.§.impẽdia,& ibi Imo.Raph.Co.Pau. Cast. Alex.Franc.Are.& Ias.ff.sol.mat. Bal.in d.l.1.col. 2.versic. quæro nunquid expensæ,& iterum,col. vlti.versi.quæro nunquid sumptus, C. de fruct.& lit.expen.& consi.303.ad euidentiam,col.1.lib.j. Imol.Rapha.Co.Pau.Cast.Floria.Ang. Pet. & Ias. in l.sumptus,quam nonnulli legunt cum l.domos ff.de leg.1.Raph.Com.consi.19. quidam nobilis. Pau.Ca.& Franc.Aret.in d.l.fructus,ff.sol. matri. Ro.[in l.si à dño,versi.nota vltimo,ff.de petit.hęre.] sing.332. malæ fidei possessor potest. & Barb. consi.56.omnipotentissimi, col.4.lib.4. Has autẽ esse necessarias,aut certe vtiles, suo nos exemplo docuit bonus ille paterfami. qui Matthæ. 21. & Marci.12.posteaquã vineam plantauit, in ea cõtinuo turrim ædificauit,qua enim alia de causa id egit,nisi illius custodiẽdæ gratia,vt scilicet ea hostes,furesque arceret?

26 ¶ † Tertiò quæro. Quid si emi boues pro cultura fundi mihi venditi,quos casu quodam amisi, vtrum in restitutione fructuum potero eos deducere Bal.in d.l.1.C.de fruct.& lit.expen.negat deducendos:quia iste sumptus non est factus in re ipsa,arg.l.damnũ,ff.loca. quod dictum pro pulchro commẽdat,& sequitur Fran.Cre.not.133.tu scis, ꝙ fructus,& pro sing.Catel.Co.memor.incip. fructus. ubi tamen de hoc dubitat, vbi uidere poteris.Tamen pro Bald. facit tex. in l.1.§.in necessarijs,& in d.l.quod dicit,la 1.ff.de impens.in re dotal.fact.vbi dicitur, eas demum impensas dotem minuere,quæ in dotem factæ sunt cæterum si extrinsecus, non habent in se reputationem.

27 ¶ † Quartò quęro, quid veniat appellatione fructuum? Super quo vide tex.in l.qui fundum.§. vlt.ff.de contrah. empt.& in d.l.diuortio.§.si fundum,& ibi Docto.præsertim.Alex.col. pen.ff.sol. mat.& in l.pen.& ibi Bar.ff.de vsufruct.lega.& in l.venationem, & in l.in pecudum,ff.de vsur.Inn. in c.in literis,col.1.de restitu. spolia.& in rubr.de re iud.post medium ibi, nomine autem fructuũ. Io.And.in c.1.col.1.eod.tit.Specul. tit.de deci.§. 1.vers.vltimo quæritur,qui est pen. & titu.de loca.§. 1.col.vlt.versi.illud autem quæritur, &.in ti. de hęret.ad fi. Archid.in c. ecclesias,col.vlt. 13.q. j.Zenzel.in extrauag.Ioan.22. incip.suscepti regiminis,in uerbo,fructus:ubi etiam docet, quid intersit inter fructus & obuentiones.Bar.in l.vlt.ff. sol.mat.& in l.ex diuerso,colum.1.ff.de rei vend. & in l.cum in plures,circa medium; ff.loca. & in quędam.§.nihil,& ibi Angel. & Alex. ff.de eden. Bald.in d.l.1.col.3. versi. extra not.C.de fruct. & lit.expen.& in l.pro oneribus, & iterum in l. vbi adhuc,col.pen.C.de iure dot.& in l.traditio,ad fi. C.de act.emp.& in c.1.§.his consequenter, in fi. ti.hic finit.lex Corra.& in c.cum Mart.Ferra.col. 2.uersi.nota,ꝙ nomine fructuum,extra de const. Panor.in c.pastoralis,in fi.de deci.& in c.salubriter,ad fin.& ibi Barba. de vsur. Ro. consi.70.visis themate & quęstione,col.pen. versi.secundo quis probatum est.Alex.& Ias.in d.l.diuortio, in prin. illum quidem col.9.versi.in glo.in uerbo,quarta, hunc autem,colu.2.ff.solu.matr.Alex.consi.181. in causa & lite vertente coram arbitris, colum. pen.& vlt.lib.2.& consi.109.viso processu,ad fin. lib.4.Ioan.Ferra.in tit.forma libel.in actio.real.in verbo,simul cũ fructibus, in fi.& nouissimè Chasse.tit. *des droictz appartenans à gens mariez*.§.17. in verbo.*& faire les fruictz siens*, colum.2.versi. & similiter.

28 ¶ † Quintò quæro, vtrum hic sint restituendi fructus,non modo percepti, sed & qui percipi po tuissent,aut à possessore,aut ab eo,cui restituendi sunt.Intelliges ex scriptis à glo.Albe.& alijs in l. si fundum,C.de re. ven.& glo.vlt.in c.cum causa & ibi Host.Io.Andr.& Panor.de offi.delega. D.à Rota dec.617.si spoliatus,in antiquis, & Bernar. Bisguet,in dec.ipsius Rotę tit. de resti. spol.c.11. an in codictione.Bar.Bal.Sal.& alijs,in l.domum, C.de rei vendic. Bar.& alijs in l.fructus,ff.eodem quoque tit. & in l.si nauis.§.j. eodem item tit. & Bar.in l.apud Iulianum.§.fructus,& ibi Sal. Ang. Rapha.Floria.Imo.Pau.Cast.Alex.Franc. Aret. & Ias.ff.de leg.1.Bar.& alijs in l.2.C.de fruct. & lit. expen.Ang.in l. si nauis, in fin. ff.de rei uend.& consi.308.portio hæreditatis.Ant.& alijs in c.grauis,de rest.spol.Imo. consi.73. in casu proposito, in fi.Ro.sing.336.malæ fidei possessor tenetur & & iterum 343.tu scis ꝙ malæ fidei.Mathes.nota. 160. nota ꝙ malę fidei possessor. & Franc. Cre. sing.134.tu scis ꝙ titulus.Fran.Are. consi.17.cõsideratis,col.antepen. vers. de parte autem Nicolai.Cano.post gl.in c.cum contra, extra de pigno. Barb.consi.80.illud,col.7.uersi. capio tertium,li. 3.Fran. Cur.Senior consi.72.princeps, colum.1. & sequen. & vide tex.in l. sed & si §.sed fructus. ff.de peti. hęred.

29 ¶ † Sextò quæro,quid si è diuerso emptor percepit ex fundo vberiores fructus ob ipsius artificium & industriam in his rebus singularem,quos cõsanguineus ipse retrahens non fuisset perceptu rus,si fundum ipsum possedisset. An & hos quoque emptor restituet? Vide Bal.& Ang.par nobile fratrum, in l.cæterum,ff.de rei vendic.& eundem Bal.in l.is traditio,col.vlt. in 10.q.C.de act.emp. Sal.in l.post perfectam,in fi eo.tit.Bar. in l. ratio. §.1.ff.eod.titu. Roma. dicto sing.336.malę fidei possessor tenetur. Ex his enim facile intelliges, quid in nostro hoc casu dicendum sit. Sed interim non omittas tex. in l.cum hęreditas,ff.de peti.hęred.& in l.cum autem.§.vlt.ff.de ędili. edict.

30 ¶ † Septimò quęro,an,& emptor,a quo retrahitur,

hitur, possit repetere, aut deducere non tantum sumptus, & impensas à se factas gratia colligẽdorum fructuum, de quibus supra in principio, latè diximus, sed etiam pretium operarum suarum. Et id quidem prope sine dubio est: quando & malæ fidei possessor id quoque imputet & repetat, ex sententia Bald. & Saly. in l. si quis sciens. C. de rei vend. vbi tamen Bal. dicit nullam eius rei esse legẽ expressam, cuius meminerit, & Pau. Ca. qui id dicit not. in d. l. diuortio. §. impendia, col. 2. ff. solut. mat. Et vide Bald. in l. æde, colum. 3. versi. sed nunquid colonus, C. de locato, vbi dicit colonum, qui propter non solutam pensionem expellitur maturis fructibus, huiusmodi operarum suarum pretium repetere.

31 ¶ † Octauò quæro, quid si ipse emptor fructus integros restituit sine deductione impensarum, & operarum collatarum gratia ipsorum fructuum, an poterit postea repetere, vide glo. in l. qui exceptionem. §. j. in verbo, condici, & ibi Doct. ff. de condi. inde. Petr. Dy. Cy. Bald. & Sal. in d. l. si quis sciens. C. de rei ven. & quæ dicemus infra tit. seq. §. 7. gl. 1. nu. 7. quarto declara, ex quibus cognosces, quid hic dicendum sit.

DEPVYS LA LITISCONTESTAtion. A litis contestatione. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio quando & quomodo fit.*
2 *Contestatio vndè dicitur.*
Contestari quid sit, & quid testari, & testificari.
3 *Emptor, à quo retrahitur, an reddat fructus ante perceptos.*
4 *Emptor an reddat fructus à tempore oblationis, citationis, vel litis contestationis.*
Consuetudines super ea re.
5 *Emptor cum teneatur reddere fructus à litiscontestatione, an illos reddere teneatur, si subterfugit nè lis contestetur. & nu. 6. & 7.*
Fuga pro contestatione litis habetur.
6 *Mora litis contestandæ habet vim litis contestatæ, & supra nu. 5.*
7 *Factum quid censetur in præiudicium eius per quem stat ut fiat, non in alterius.*
8 *Emptor uocatus ad retractum, qui ex iusta causa litem subterfugit an fructus reddere teneatur.*
9 *Quid si lis nõ fuisset contestata, etiam si non subterfugisset, quia iudex aberat, vel quia aduersarius non comparuit. & nu. 10. & 11.*
10 *Creditor debet probare se adfuisse ad locum solutionis die in id statuta, vt debitor in mora cõstituatur.*
Fictio non habet locum, ubi ueritas locum non habet.
11 *Casus fortuitus quem etiam culpa præcessit, non obest si circa eam culpam obtigisset.*
Mora debitoris ei non obest, cum res peritura fuisset apud creditorem.
12 *Marito an imputetur, quòd nõ adhibuerit medicum vxori ægrotanti morbo incurabili.*
Morbus lethalis non omnes interrimit.
Non omnis mortifere vulneratus moritur.
Aegroto dum anima est, spes est.
Extremis morbis extrema remedia adhibenda.
13 *Consilium malum, uel mandatum an ei noceat qui id dat alias facturo.*
14 *Vasalli fuga in bello licet domino non obsit, priuat feudo.*
15 *Fructus à quo tempore debeantur in retractu cõuentionali, & nu. 16.*
Fructus in actionibus stricti iuris non ueniunt nisi à lite contestata, cum petitur quod actoris non fuit, alias secus.
17 *Consanguineus qui post motam & contestatam litem retractus triennio cessauit, an fructus eius temporis restituere debeat si obtinuit gratiam peremptionis instantia, & nu. 18. & 19.*
Fructus an triennio præscribantur, & num. 18. & 19.
19 *Abbatissa dictio Hieronymi.*
20 *Fructus pendẽtes tempore oblationis, an ad consanguineum pertineant & quomodo.*
Consuetudines de ea re.
21 *Emptor victus, an restituat fructus pendentes tẽpore litis contestationis, an pro rata temporis.*
Consuetudo secundum aliam consuetudinem intelligitur.

1 APVD multos controuersia est, quãdo & quomodo fiat litiscõtestatio, aliis dicentibus, fieri per petitionem & respõsionem negatiuam: alijs & per affirmatiuã quoque, vt scilicet cum reus fatetur: alijs denique etiam per dubitatiuam. Quam rem aliter non ducimus speciatim tractandam, contenti, vt sæpe aliàs, sedes huius dissertationis pcipuas designare. De hac re igitur multa per glo. in c. dudum, in verbo, responsionem, extra de elect. Doct. in l. 1. C. de litiscontest. & in c. 1. extra eo. titu. Spe. eodẽ quoque titu. §. nunc dicam, fere per totum, & ibi etiam Ioan. Andr. Dom. a Ro. Deci. 12. si pars rea, in nouis. Cy. in l. 2. in 4. q. C. de iur. calum. Bar. & Bal. in l. quod si dubitetur, ff. de acqui. hæred. Bart. & alios in l. si domus. §. in pecunia, ff. de lega. 1. Bald. in l. si reus paratus, in vtraque lect. & ibi quoque Pau. Cast. ff. de procur. Maria. Soz. in tractatu, quẽ priuatim fecit de litiscontestatio. in princip. Cor. consi. 332. licet plerumque, per totum, li. 1. Geor. Nat. in repe. clem. sępe, in princ. in gl. super uerbo, litiscontestatio, quæ est in colum. 81. & seq. de verb. signi.

2 ¶ † Vnum tamen hoc potissimum loco impinguam, ab instituto nihil prorsus dissentaneum, quod scribit Festus Pompeius vir antiquitatis peritissimus li. 3. non semel. Contestationem hinc dici, quoniam ordinato iudicio vtraque pars dicere solebat, Testes estote. Quæ res mirum in modum fauet eorum partibus, qui negant contestationem fieri per confessionem, quod tunc nullis sit opus testibus, vel eorum testimonio, qui apud Diuũ Matthæum

thæum c.26.clamabant, Quid adhuc egemus testibus? siue vt scribitur apud Diuum Lucam, ca. 22.Quid adhuc desideramus testimonium? Nam. & si verum huius vocabuli etymum tradit Pompeius, contestatio tantum fieri dicitur, cum propter partium controuersiam opus est testibus, qui negotium dirimant. Ex quo & contestari est testes ciere, vocare, nominare. Tullius in actione sexta in Verrem: Syracusis flens ac deos hominesque contestans, clamare cœpit. Et in oratione pro L. Flacco. Cum ego te Flacce cœlum noctemq; contestans, flens flentem obtestabar. Quod & testari etiam simpliciter dicitur. Idem Tullius in oratione pro Cecinna. Ego omnes homines deosque testor. Virgilius lib.2.Æneidos.

Vos æterni ignes, & non uiolabile vestrum
Testor numen.—
Et lib.3.
Per sydera testor.
Et lib.4.
Testor chara Deos.—
Et paulo post.
Testatur moritura Deos.--

Et Portius Latro in sua aduersus Catilinam declamatione: Testor noctem ipsam impiarum molitionum tuarum consciam ac testem &c. Et Hieronymus in vita Pauli Eremitæ: Quod nè cui impossibile videatur, Dominũ Iesum Christum testor, & sanctos Angelos, &c. In qua etiã significatione Tullius testificandi verbo est vsus epistola ad Atticum lib.10. Nam Deos (ait) hominesque amicitiamque nostram testificor.

3 ¶ † Ex eo autem quod nostra consuetudo dicit, consanguineum, si obtineat, & fructus quoque à lite contestata obtinere, satis declaratur, fructus præcedentes emptoris manere, nec eos restituere debere: nam & interim, scilicet durante tempore retractus est rei dominus, vt diximus supra eo. tit. §.12.in glo.1.in princip. Nec per huiusmodi retractum venditio retrahitur, vt ex tunc; ut nostri loquuntur, scilicet ex tempore uenditionis, sed vt ex nũc, id est, ex tempore ipsius retractus: quia cum facultas ipsius dependeat ex mera voluntate consanguinei non retrotrahitur. l. vltima, ff. quæ res pigno. obliga. poss. & l.1.in fi.ff. qui pot. in pigno. habe. Et ita uoluit expressim Alber. in 1. parte statutorum, quæst.97. sed nunquid proximior. & Pau.Cast. consil.74.in causa mota per dominã Dorotheam, col.1.lib.2.& Geral. Bagoil. in sua dispu. retractus per multas rationes, quas illic allegat, & alijs respondet, quæ videbantur innuere contrarium, vt ibi uidere poteris, neq; enim diutius immorari volumus in re non admodum ambigua: quando & id copiosissimè tractauit Ioan. Igne. in reperi. l. dudum, col.16. nume.41. versic. sed circa præcendentia, cum multis seq. C. de cõtrahen. empt. Et id quoque è Theologis tenuit Ioann. Gerson in tractatu de contractibus parte 1. consideratio.17.

4 ¶ † Et hæc quidem de tempore ante retractum siue litem, quæ super hoc mouetur. Nam de sequenti posset dubitari, an emptor debeat fructus restituere, vel à tẽpore oblationis, vel citationis, vel litis contestationis. De quo nominatim disserit Petr. à Bella Pert. in l. vinum, ff. si cer. peta. vbi tandem concludit, fructus non restituendos, nisi à tempore litis contestatæ. & hoc sequi vr̃ Alb. quo loco supra citauimus: vbi & hoc in vtranque partem disputat, quem ibi uide: nam cum nostra cõsuetudo id apertè definiat, non est opus hic diutius immorari. Sed tu tamen in hoc quoque uide Io. Fab. qui post Iac. Rapha. istud expressim voluit, in §. actionum autem quædam, col.2. uersi. & ista faciunt, Instit. de actionib. Oldrad. in l. ultima, C. in quibus causis, in integ. restitu. non est neces. Guid. Pap. consi.257. cauetur de consuetudine, col.2. versi. sed nonne in casu proposito, & latissimè Igne. in dicta l. dudum, vbi nuper citauimus, & Bohe. titu. *de retraict.* §.4. col.2. versic. sed quid an emptor. Sup hoc aũt uariæ sunt Galliæ consuetudines, vt videre licet apud Meldenses, cap.86. Melodunenses, cap.46. Senonenses, c.31. Trecenses, c.151.& c.156. Ambianenses, ca 47. Andegauenses, c.380. Borbonienses, cap.482. Blesenses, cap.198. Angolismenses, c.46. vbi eadem omnino est consuetudo, quæ hic apud nos est, Rochelenses, c.31. vbi & eadem est. Artesienses, c.87. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc ti.§.21. Valesienses, hoc ti.§.7. qui est omnium 88. Laudunenses, & alios Veromandienses, huius quoque tit.§.20. qui est 94. totius tertiæ partis.

5 ¶ † Sed hic quæritur, quid si emptor de huiusmodi retractu in ius uocatus, omnib. modis subterfugit, nè lis contestetur, uel euocatus ad edictũ non respondet, aut alio modo morã facit litiscontestationi. fortè ut interim lucretur fructus. Dic, ꝙ huiusmodi fuga, cunctatio, mora, dilatio, contumacia, frustratio habebitur pro litiscõtestatione, & operabitur eosdem effectus, quos ipsa contestatio, l. si eum. §. qui iniuriarum, & ibi Alber. col.1. & Bal. qui negat alibi reperiri, Fulg. Ro. Alex. Ludo. Bolo. qui dicit, eum textum singu. in 2. interpret. & Iason, ff. si quis cautio. & l. electio. §. si is quem, iuncta glo. vlti. ff. de noxal. & l. constitutionibus, ibi, quasi lite contestata. ff. de act. & obli. prout illam intelligit glo. ibi, dum allegat d. §. qui iniuriarum. & Io. Fab. in §. pœnales, col.1. Inst. de perpet. & temp. actio. & tex. quoque in l. sed ad eos, ff. ex quib. cau. maio. & in l.2. C. vbi in rem actio, ubi ad interrumpendam præscriptionem paria sunt litem esse contestatam, & quod non possit contestari propter partis contumaciam.

6 ¶ † Et generaliter hanc moratoriam rei cunctationem, aut contumaciam, haberi pro lite contestata, voluerunt, præter iam allegatos, Inno. in ca. statuimus. colum. vlt. in uerbo. absentia, extra de elec. Iacob. Aret. in l.1. ff. de vent. inspic. Cyn. & Bald. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusa. tut. idem Cyn. post Petr. in l. sicut, in 4. oppo. & ibi Alber. nu.3. C. de præscrip.30. vel 40. annorum, Bar. in l.1. ad fi. princ. ff. de priua. delict. Bal. in l. more, C. de rei vendic. vbi & ad hoc dicit sing. dictum. §. qui in iniuriarum. Idem Bal. in l.1. colum. pen. versic. quæro nunquid actiones, ibi quoque Ioã.

Fab.

Fab.in prin.C.ex delict.defuncti,ipſe Bal.in l.magnam ad fin.C.de contrah.& commit.ſtipul.& in repet l.& ſi poſt tres, col.4.verſi.ſed contra iſtud opponitur.ff.ſi quis cautio.& in l.vlt.in prin.poſt medium verſ. vnum eſt tamen. & ibi Alex.col.3. in duobus locis,& Iaſ. col. vlt. ff.de eo per quem fact.erit vbi etiam ipſe Bald.dicit ſing. tex.in d.§. qui iniuriarum,& idem Bald.in cap.qnoniam cõtra falſam,col.6.verſ.& ſcias, ꝙ litiſcõteſtatio,extra de proba.Ang.Imol.Roma.& Alex.col.3.in l. ſi inſulam, & ibi quoque Fran Ripa.col.7,nu,34. ff.de verb.ob'.vbi ex hoc dicunt ita impediri moræ purgationem, ſicuti per litiſconteſtationem. Flori.in l.inde Neratius.§.hanc actionem, verſic. item quod dictum eſt,ff.de lege Aquil.Alex.cõſi. c.diſcuſſis,poſt princ.lib.5.Fel.in c. illud col.pen. verſi.prima concluſio,extra de præſcrip. Iaſ.in l.j. col.pen.C.quand.libel.princ.datus. Et facit etiam tex.in l.vlt.ff.de proc.& in l.ſi finita.§.eleganter, ſecundum intellectum Bar.ff.de dam.infec. & in l. & qui data, iuncta gloſ. in verbo, vel litis.ff.ex quib.cau.maio. vbi abſens litis victandæ cauſa ꝓ præſente eſt.Et in illam ſententiam expreſſa ſunt ſtatuta Florentię,& Prati,vt retulit Pau.Caſt.cõſi. 290.viſis his quæ ſupra,colum.2.uerſic.cæterum non comparitio,lib.1.

7 ¶ † Idque perpetuum eſt,vt cum per alium ſtat, quo minus quid fiat,id pro facto habeatu rin eius præiudicium.l.ſi ideo.§.pręſenti,& l.ſi dictũ fuerit.§ ſi præſente, ff.de euic. & l. in executione.§. vlt.& ibi no.ff.de verbo.obligatio. & l.hęc venditio,& l.Labeo ſcribit,ſi mihi bibliothecam, ff.de contrah.emp.& l.Iure ciuili,& l.quibus diebus,in princ.& ibi glo.& l.hæres,& l.cum pupillus,ff.de condi.& demonſt.& l.dedi.§.vlti.& ibi Saly. in j. notab.ff.de cond. cau.dat.& l.2 §.vlti.ff. quorum lega.& l.vlt.C.de cond.inſer.& l.Prætor.§.ſi quis paratus,& §.deinde, & §.addicit.ff. de oper.nou. nuntia. & l. Prætor ait.§.1.ff.de damn.infect.& l. cui vſufructus,in prin.ff.de vſu & vſufru.leg.& l. ſi poſt diem.§.1.ff.quando dies leg.cedit.& l.1.§. qui ſub cõditione,ff.ſi quis omiſ cauſ. teſtamen. & l.1.C.de his quæ ſub modo,& l.ſtatuliberos.§. 1. & alibi ſæpe in eadem l.& iterum,l.ſeruus §.j. in prin.ff.de ſtatulibe.& l.in iure ciuili, ff.de regul.iuris,& c.cum ſtat,eodem tit.lib.6.cum multis ſimi.adductis a gloſ.& Doct. in duobus poſtremis locis.Et quod voluit gl. in rub.ff.de condi.& demon.& in l.qui concubinam.§.vlti.ff.de leg.3. & in c.vlt.extra de emptio.& venditio. & Bart.in conſil.133.ſtatuto ciuitatis Eugubij. Albe.in l. & ſi poſt tres.col. 10.nu,25.ff.ſi quis cauti.Bal.conſ. 312.præmiſſo,col.2.in fi.lib.3.& conſi.219.Pontius,col.2.verſi.hoc ad euidentiam, eod.lib.3.& conſil.444.quoniam ſubſtantia,poſt medium lib. 4.Ang.conſi.349.conſultatio,col.2.Raph. Co.in l.ſi marito.§.1.ff.ſol.mat. Pau.Caſt. in l.iubemus nulli.§.ſanè,C.de ſacro.eccle.Ro. conſi.486.in caſu propoſitæ conſultationis,circa medium, Fran. Aret.conſi.120.in præſenti conſultatione, col.2. Soz.in l.de diuiſione,col.2.uerſ.circa ſecundum, ff.ſol.mat.& conſi.170.in pręſenti conſultatione, col.5.verſ præterea reſpondeo, lib.2.Iaſ.in l.hæc verba,quæ eſt 3.in fine,ff.de leg.1. & conſi.41.in duabus, col.3.verſic.ſecundo principaliter,lib.3. Phil.Deci.conſ.639.in occurrenti,colum.2.verſ. ſolum ergo,& Doct.vbique.Sed vnum non omiſerim à Ro.reſponſum conſi.413. quæſtio diſcutienda,col.pe.ſi Papa,qui promiſit ſe Papatu abdicare,id requiſitus non fecerit,abdicationem ſiue renuntiationem haberi pro facta, per multa ibi allegata, & ſequitur Phil. Dec.in cap. porrecta, colum.3.verſic. & hoc confirmatur, extra de confir.vti.vel inuti. Nec ſine cauſa dixi in prin.in eius præiudicium, (vt id obiter dicam) quia quo ad tertium,non id habetur pro impleto,l.ſi oleũ, in princ.& Bal.ff.de dol.mal.

8 ¶ † Verum quod dictum eſt,huiuſmodi rei cũctationem moratoriam,ſiue contumaciam, haberi pro lite conteſtata in ſuum ipſius præiudicium (vt redeamus ad principale noſtrum propoſitum) intelliges duobus modis, ni fallor,haud cõtemnẽdis.Primo quidem,vt procedat, niſi reus ipſe iuſtam habeat cauſam,vel non veniendi ad iudiciũ: vel,ſi venerit,ſubterfugiendi, vt nuncupatim uoluit.Ioan.Fab.noſter in d.§.pœnales,Inſti.de perpetu.& temp.actio.per tex. in l. ait Prætor.§.vlti. ff.ex qui.cau.maio. Et huius quidem rei optima eſt ratio:nempe litem haberi pro conteſtata in odium rei,& ut eius dolus aut certe culpa in hoc puniatur: vt patet ex omnibus iuribus in prin. huius queſt.allegatis,nè ſcilicet quis ex ſuo dolo,aut culpa,id lucri reportet,vt fructus lucret,uel præſcriptio ab eo incepta non interrumpatur, vel ut ſemper moram purgare poſſit,contra l.ſed & ſi.§. planè,in fi. ff.ad exhiben. ibi, nè ei ſua calliditas proſit,cum ſi.Igitur ſi nullus eius ſit dolus,aut culpa,nihil eſt cur id procedat.

9 ¶ † Secundò intellige, ſi modo ceſſante mora, aut contumacia aduerſarij lis fuiſſet conteſtata: ſecus,ſi non potuiſſet cõteſtari, etiam ſi comparuiſſet,nec cunctatus fuiſſet: quia dum reus fruſtratur,differt, cunctatur, moratur, non reſpondet, interim uel iudex abeſt, vel moritur actor, antequam lis potuiſſet conteſtari,aut alia mora iudici contingit, aut aliud impedimentum interuenit, quod impediuiſſet litem ipſam conteſtari, etiam ſi reus ad edictum confeſtim reſpondiſſet, nec tãtillum quidem diſtuliſſet:nam tunc lis non habebitur pro conteſtata,arg.eius,quod dicitur in d.l. ait Prætor.§.vlti.in fin. ff.ex quib. cauſis maio. & l.& in totum,ff.de impen. in re. dot.fac.& l.vlt.§. 1.ff.ad legem Rhodiam,de iact. & l.ſi alius.§. eſt & alia,ff.quod ui aut clã.Et quod à noſtris tradiť, non nocere contumaciam nõ comparentis, quãdo ſi comparuiſſet,nihil actum fuiſſet propter abſentiam iudicis. Ita enim uoluit Bart.Brix.quæſt. uenerabili. 19.quidam citatus,per l.2.§.vltim.ff.ſi quis in ius voc.non ier.& Albe.in l.properãdum, in prin.col.4,verſ. ſed quæro quid ſi actor, C.de iud.& Pet.Anc.conſ.97.in queſtione.Et idem,cũ pars aduerſa etiam non comparuit,vt eſt optimus tex.in c.1.ibi,venienti reo,& ibi glo.Ioan.Andr. Domini.& aij,de dolo.& cõt.li.6.& idem Ioan. Andr.

ndr.in cap.consuluit,col.2. de officio delegati. Bart.in l.si finita.§.Iulianus, col.2.versic.procedo vlterius,& ibi Alex.col.8. vers. item inquantum, ff.de dam.infec.Pet.Anch.d.consi.97. ubi id pulchre ampliat ad casum statuti, de quo ibi loquit, & in c.cupientes.§.q si per 20.col.1.de elect.li.6. Alexan.consi.92.perspectis,col.penul.vers.p hoc facit,lib.1. Ias. in rub.ff.de in ius uocan. & in l.2. ff.de eo per quem fact.erit.& Betrand.consi.266. si pactum, in vlt.dubio,lib.3.cum si.

10 ¶ † Cui concinit,quod tradit Guil. Cum in l. item illa,& ibi quoque Bart.col.2.versi.quaero pone,& Alberi.ad fi. & Raph. Fulgo.ff.de constitu. pecu.q si solutio debet fieri Florentiæ die Paschatis,& reus non probat se eo die Florentię affuisse, vt solueret; nec similiter actor probat se ibi affuisse, vt reciperet, non est probata mora contra reū ex lapsu eius dici,per eum tex.in versi.proinde.& l.arbiter si Calendas,ff.de arbit.& idem uoluit ipse Bart.in l.cum filius.§.vlt.ad fi.ff.de verbo.obligat.& in l.cōtinuus.§.cum ita,circa medium, eo. tit.Signo. consi.141. in quæstione vertente inter Obertinum,in multis eius consi.locis Petr.Anch. in c.significante,de pignō.Floria.in l.pecuniæ,§.j. ff.de vsur.Alex.consi.172.visis & opportune,col. 2.versi.ad idem facit,li.2.& cons.41.visis & optime discussis,col.2.versi.ad idem facit lib.4.& cōs. 90.viso processu,col.vlt.vers.nec obstat,si diceretur,lib.5.& consi.210.ponderatis his,col.1.lib.6. vbi & alios concor. affert , & Philip. Dec. consi. 566 promisit Ant.post mediū. Et facit l. si & per emptorem.ff.de act.emp. Et vide quæ diximus supra.§..9.glo.vlt.num.19.verum Alex.& seq.Et id nūcupatim in casu nostro voluerūt Pau.Ca.Alex. & Ias.in d.l.eū qui.§.qui iniuriarū, ff.si quis cau. Nam & aliàs.vbi nō habet locū veritas,nec fictio quoque.l.quid ad certum,ff.loc.Igitur cū ob aliud impedimentum lis non potuit uere contestari, nec pro contestata quoque haberi debuit.

11 ¶ † Et id quidem his quoque similibus comprobatur. Nec enim tenetur quis de casu fortuito.quem culpa præcessit, si modo citra eam culpā contigisset,Bar.post Guil.Cu.in l.si vt certo.§.sed interdum, ff.commo.& Bal. consi. 145.casus talis est,in quodam instrumento, col.4. vers. pręterea cum quęritur, lib.3.Nec mora debitoris certis casibus ei obest,vt teneatur de interitu rei,si res ita fuisset peritura apud creditorem , vt perijt apud debitorem,de quo in l.si plures.§. 1.ff.deposi.& l. si is qui,in prin.ff.de iure doti.per gl. Bart.& alios in l.quod te,ff.si cer. per.gl. in l.mora,in princ.& ibi latissimè Sal.col.vlt.ff.de usur.& glo.in l. item si verberatum.§.vlt.ff.de rei vendic. & in l.nemo rem suam vtiliter.§.1.& ibi Doc. ff.de verb.obli. Host.in Summa,de vsur.§.ex quibus causis,versi. & facit etiam Cyn.in l.in minorū, C.in quib.cau. in integr.resti.non est neces. Bar.in l.nemo,§.1.ff. de verb. obl. Sal. in l.1.col.1.vers.quæro nunc latius,C.quod met.cau.Pau.Cast.in l.si mora,ff.sol. mat.& facit ad hæc oīa,quod scribitur in l.vlt.§.j. ff.ad leg. Rhodiā de iact.& in l.is q̄,ff.ex qui.cau. maior.& in l.si pecuniā.§.vlt.ff.de cōdic. cau.dat.

12 ¶ † Nec imputari debet marito,qui non adhibuit curam medicandæ vxori laboráti morbo incurabili.Pau.Cast.in l.si ab hostibus.§.si vir.ff.sol. mat.per tex.in d.l.& in totum, ff.de impen. in re dot.fact. Quanquam huic non omnino accederē: quoniam non omnis,cui letalis morbus est,moritur:vt probatur ex l.in ratione,la 1.§.si seruus testamento,ff.ad legem Falci.& scribit Galenus lib. Aphorismorum Hippocratis.6. cap.18.ut nec oīs qui mortiferè vulneratus est , moritur.l.1.§.vlt.ff. de Senatuscons. Sylla.& facit l. qua actione.§.sed & si quis,ff.ad l.Aquil.vbi scribitur,aliud alij vulnus mortiferum esse solere. Et ut scribit Tullius ad Atticum libro epistolarum 9. epistola 12. Aegroto dum anima est,spes esse dicitur. Quod sumptum est,ni falor,ex Theocriti Idylio 4.

Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε. τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. Idest.
Fidere Batte decet.melius cras forsan habebis.
Sperandum est uiuis ; functis spes nulla relicta est.

Et huc haud dubie alludit illud Virgilij,si is est,in obscœno carmine.

Dum uiuis sperare decet.

Et quia etiam nonnunquam morbi videntur letales incurabiles, qui non huiuscemodi sunt : ideo in illis non omittenda est cura atque diligentia , sed eo maior adhibenda,quo maius periculū imminere videtur , vt sicuti extremis morbis extrema remedia adhibenda sunt, (vt iubet Hip.libr. Aphoris.1.c.6.& Tullius lib.Officiorum.j.)ita & extrema summaque & exquisitissima cura & diligentia hisce ęgrotis adhibenda.

13 ¶ † Sed,vt redeamus,huc quoque pertinet,q multi negant eum teneri ex consilio vel mandato criminis committendi,qui aliàs id facturo dedit.De quare quia non omnes conueniunt , vide glo.in l.sæpe.§.item dubitatum,in verbo,condici, & ibi Bart.& Alci.ff.de verb.sing.glo.in l.non solum.§.si mandato,versi. Attilicinus, in verbo nolēti,& ibi Bart.col.vlt.& alij.ff.de iniur.& in leg. consilij & ibi late Doc. præsertim Phil. Dec.ff.de reg. iur.& in l.1.§.persuadere,in verbo,furtum facturus,ff.de seruo corru. & in §. interdum quoq; furti , versicu.ope.in gl.vlt.Insti.de obliga.quæ ex delic.nascun.& in c.nuper,in verbo, consiliū impendendo,& ibi Doc.extra de senten. excom.Hostien.& Panor.in c.ex literis, de exces. Præla.Dy. in cap. nullus ex consilio, extra de reg.iur.lib.6. Pau.Eleaz.in cle.1.& ibi Imo.colum.4.de pœnis. Gand.in trac.malefi.tit.de pœnis reorum, nu.36. Alber.& Bald.in l.ob hæc verba,ff.de his qui not. infa. Bald. in l.1.col.2.& ibi Ias. col.4.versic.non omitto.C.de seruis fug.& eundem Bal. in l.data, col.12.versic.consilium quoque pœna mortis. C. qui accus.non pos.& in l.non ideo minus,colum. pen. in 12. quęst. C.de accus. & in l.obseruare.§. post hæc,in 12.quæst.ff.de offi.Procons.& in c.1. col.4.versic.quid si pręstitit,post And.Iser.ibi,tit. quib.mo.feud.amit.& cons.250.in quęstione domini col.2.versi. secundò est videndū, lib.5.Ang. consi.22.pro deci.Card.Flo.in cle.1. in 16.quæst. & opp.eiusdem,de foro compet. Sal.in l.1.col.8. C.de

C.de rapto.virg. Imol. in cap. querelam in fin.de elect. Doct. in cap. 1.extra de offi.deleg. Matheſ. notab.97.nota quòd is, cuius conſi. Corne.conſi. 57. egregiè allegatur, colum.2. verſic.& quando eſt par.lib.3. Ang. Aret. in §.1. Inſt. de mand. & in tract. maleſi. in verbo, & Sempronium Rodulphi, colum. penul. verſicu. vigeſimoſecundo quæro, & ibi Augu. Ari.in addit. Cœpollæ Cautc. 65.vidimus quamplures, ad fin. Fel. in cap.ſicut dignum, colum.4. verſ. not. ibi animum regis extra de homici.

14 § † Et hæc quidem puto procedere in caſu noſtro: tametſi interdum alijs in caſibus aliter ſtatuitur. Nam vaſalli fuga in bello, licet non obſit domino, nec ipſius interſit, punitur feudi amiſſione, vt not. tradit Bald. in cap.j. in prin.colum. 2.verſicu. quarto quæritur & ibi Mart.Laud.col. 1.verſicu. quæro ſi vaſallus, Aluar. colum.2.verſ. eiuſdem initij, tit.quib. mod. feud.amit.& Fran. Cur. Iunior in trac. feodorum, in 4. parte princ. colum.eiuſdem partis,4.verſi.decimo quæro.Sed illud fit in eo caſu, tum alijs quibuſdam ſpecialibus rationibus, tum ea, quòd ea res eſt pernicioſi exempli, l. capitalium.§.famoſos, & l.ſi quis aliquid. §.qui abortionis. ff.de pœnis. Et vt illis id addas, illud poteſt de huiuſmodi fugientibus dici, quòd plus exemplo nocet, quam peccato: quæ ſunt verba Ciceronis lib.3. de Legibus. vt proinde intelligas, nihil id ad ſuperiores caſus ptinere.

15 § † Sed quia hæc noſtra conſuetudo loquitur de retractu ſanguinis tantum, nihil autem dicit de retractu conuentionali, à quo ſcilicet tempore debent fructus reſtitui, nec hoc quoque ſtatuitur in tit. ſeq. qui eſt de ipſo retractu conuentionali. Ideo & nos hic quærendum ducimus, quid dicendum ſit, ſi quis non admittat venditorem ad retractum conuentionalem, ideoque in iudicium trahitur, & tandem vincitur: quid de fructibus ſtatuendum? Videtur, quòd non debentur etiam, niſi à tempore litis conteſtatæ, cum actio præſcriptis verbis, quæ competit pro retractu cõuentionali, vt dicemus tit. ſeq.§.1. in glo.1. nu. 2.ſit ſtricti iuris, vt dicit glo.in l.iuriſgentium.§. quinimo, ff.de pactis, & in l. pacta quæ contra, C. eod.titu. Ex quo ſequitur id quod diximus, fructus non venire, niſi à tempore litis conteſtatæ l. cum fundus, in princ.ff.ſi cert.peta.

16 § † Tu tamen dicito, hoc caſu fructus deberi ſtatim à tempore moræ, pretio oblato & depoſito, per tex.in l.2.iuncta gl.in verbo, oblatam, & ibi omnes Doc.C. de pactis inter empt.& vendi. quod & nos latius dicemus d. titu. ſequen.§.5.in gloſ.2.in ver. *qui ſont eſcheuz*.num.4.ſed vt ad caſum. Nam quod dicitur, in actionibus ſtricti iuris non venire, fructus, niſi à tempore litis conteſtatæ procedit, vt dicunt Bald. Sal. & alij Recentiores in d.l.2.cum peto quod meum non fuit, ſecus ſi meum fuit, per l.videamus, la 2.§.ſi actionem.ff.de vſur.& l.qui ſe debere, ad fin. de cond. ob cauſ.& l.naturalis, in prin.ff.de condi.indebi. & l. ſed Celſus.§.ſi fundus, ff.de contra. emp. De quo & nos late dicemus infra eod. tit. ſeq.§.5.gl. 5.num.5.vt hinc intelligas.

17 § † Sed & illud non omiſerimus, ꝙ ſi conſanguineus qui litem de retractu mouit, poſt litem cõteſtatam triennio ceſſauit à proſecutione litis, ideoque perempta eſt inſtantia ſecundum not.in l.properandum. C. de iudic. ita vt non amplius admittatur ad eam cauſam exequendam, niſi impetrata à Rege gratia huius ceſſationis, vt ſcilicet ei liceat litem reuocare & proſequi, non obſtante peremptione cauſæ, vt quotidie fit in Gallia. Certe ſi id fecerit & admittatur. fructus tamẽ ab emptore ſunt præſcripti, ita vt ad eos non teneatur, etiam ſi in retractu ſuccubuerit, ſecundum glo.ſing. in l.ſequitur, quæ eſt 4.§.fructus, & ibi Bart.ad fin. Ang.Imo.& Pau.Caſt.qui eam glo.dicit not.& perpetuo notandam, ff.de vſuc.& Bart. in l.3.col.vlt. verſi. item ſciris, & ibi quoq; Pau. Caſt.col.2.verſ. nota etiam caſum, & col.3.verſi. pone ergo.& Alex. col. vlt.C.quod met. cau. vbi Bar.ipſe dicit id menti tenendum, quia millies in practicam venit.Bal.in l.eos, in 5. opp.C.de uſur. & in l.1.col.1.verſi.quæro nonquid fructus, C.de vſur.& fructi.lega. & in l.ancillæ, colum.3.verſic. item dubitatur, C.de furt.& in c.grauis, colum.2. verſi.ſed nunquid poſt triennium, vbi dicit eam gl.ſing.& ibi quoque Anto.& Panor.col.5. verſi. aduertendum tamen, extra de reſti.ſpoli.& idem Bal.in c.grauis, col.2.verſi.ſed nunquid poſt triennium: vbi dicit eam glo. ſing. & ibi quoque Ant. & Pan.col.5. verſi.aduertendum tamen, extra de reſti.ſpol.& idẽ Bal.in c.vigilanti, col.2.ver.quęro emi rem extra de præſcrip.vbi id dicit notatu dignũ. Sal.qui eã quoque dicit ſin.in l.2.col.j.C.de fruct.& lit.expen.idẽ Sal. & Flo. qui & eã dicunt ſing.& bene not. in l. in fideicõmiſſi, in fi.prin.ff. de vſur.& rurſus ipſe Sal.in l.neq; in fi.eo.tit.vbi & dicit ſing.& in l.Vaccæ, ff.de euict.vbi dicit vix reperiri ſimilẽ.Pan.in c de quarta, col. pen.verſ.2. limita, extra de præſcrip.Ro. cõſi.149.concluſionem, col.1.verſi.ſecundũ verò.Alex.in addi.Bald. in l.& ex diuerſo, ff. de rei vendi.Soc.conſi.251. qm̃ in præſenti, col.vlt.li.2.vbi videbis qũo id intelligat.Et Fran.Cur.Senior.conſ.72.princeps defunctus, col.4.verſ.ſexta cõcluſio, & iterũ, col.vlt. verſi.limita tñ Barb.cõſi.80.illud, col.8.verſi. ſi quiſpiam.lib.3.Iaſ.in l.ſi me & Titiũ, col.1.verſi. nota tñ, ꝙ in omni, ff.ſi cert. peta. vbi nũcupatim loquitur de fructibus, qui debentur in contractibus ſtricti iuris à tẽpore litis cõteſtatę, & ibi quoque Deci. qui tñ id intelligit in fructibus extantibus, non ẽt in conſumptis. & nouiſſimè Alciat. ibi.Idẽ. Iaſ.in l.Prætor ait.§.vlt.col.2.verſ.quinto, & propius, ff.de oper.no.nun. vbi & eam gl.dicit ſing.& Io. Fran.Bal.in tractatu præſcriptionum, in 35.q.4.partis 4. item partis principalis.

18 § † Et hunc quoque & propius ſpectat, quod voluit gl.ſingu. in d.l.2.in fi.primæ gl.C.de fruct. & lit. expenſ.ꝙ licet poſt litem conteſtatam reus teneatur de fructibus, vt ibi cauetur, cum ſimili. tamen ſi lis fuerit triennio interrupta, non tene-

Ff bitur

Ang.C.de fruct.& lit.expen.& in l.neque, ad.fi. C.de compens.& in cap.cum Matt. Ferra. col. 2. versi.ibi prouentus,extra de consti.& in c.ad nostram, le. 1. in 4. not.per illum tex.vbi etiam est bona glo.extra de iureiur. & consi.53.remanentibus,in fin.lib.1.& consil.323.proponitur quod dominus,col.2.lib.2.Rom.consi.230. præsupponitur primo.Pau. Castr.consil.239.super hoc facto,col.vlt.lib.1.Fran.Are.consi.17.consideratis, col 9.versi.intelligimus tamen.& & Fel.qui alios concord.affert,in d.cap.ad nostram, col.1.& 2.& Docto.vbique.

2 ¶ † Et vltra illos tex.sunt alij plurimi in id optimi,videlicet in l.si à domino, vel à patre.§.vlti. ff.de petit.hæred.vbi dicitur ad verbum. Fructus dicuntur deductis impensis, quæ quærendorum conseruandorumque eorum gratia fiunt. Subditurque & hoc procedere etiam in prædone, quem tex.dicit sing. & vnicum Roma.sing.334. malæ fidei possessor. & etiam tex.in l.fundus qui dotis,ff.famil.ercifcun. vbi dicitur, quod nullus casus íteruenire potest, qui hoc genus deductionis impensarum impediat.Quem tex.ad hoc cõmendat, & dicit nota.Ange.in l.ait Prætor.§.per hãc.ff.de his quæ in frau.credit.Et tex.in l.diuortio §.impendia.ff.solu.matr.vbi glo.& Docto.adducunt quoque concord.& l.fructus,& l.vlt.ff.de oper.seruo.& l.si quis argentum, in prin.cum gl. & ibi quoque Cyn. C.de dona.& l.fundi Trebatiani.ff.de vsu & vsufruct.legat. & l.videamus.§. ex causa,& ibi Ange.col.2.in 10.nota.ff.de vsur. & l.quod in fructus,eo.ti.vbi ita scribitur, Quod in fructus redigendos impensum est, non ambigitur ipsos fructus diminuere debere.& ibi quoque Ange.& l.si pupilli.§.sed & si quis,ff.de neg. gest.vbi etiam prædo repetit impensas,& ibi Bal. idem dicit de intruso, & l.quod priuilegium, ff. deposit.& d.l.ait Prætor.§.per hanc.ff.de his quæ in fraud.credito.vbi etiam fraudator sumptus, & impensas necessarias deducit, [& in l.1.C.de fructi.& li.expens] & l.litibus,in fine.C.de agri.& censi.lib.11.& c.1.& ibi glo.& Hostien.& iterũ c.2.extra de vsur.& est etiam glo.in cap.vobis,in verbo,quid ad causas.12.q.2.& in c.grauis,& ibi Panor.de restit.spolia.vbi & ea glo.adducit concord.& in c.ex literis,in verbo,amplius,de iurer. Idque etiam procedit in foro, quod conscientiæ vocant,vt tradit è Theologis scholasticis Ricard. in 4.sentent.distin.15.artic.5.q.6. Et intelligitur hæc non solum in dispositione legis, de qua loquitur d.l.fructus,sed & hominis,vt probatur d.l. fundi Trebatia.& not.in d.l.si quis argentum. Et id nuncupatim voluit Barto. in d.l. fructus, & multi ex his, quos supra citauimus, & præterea Caro.Ruin.consi.62.circa casum col.2.versic.sed ad hoc respondetur lib.1.

3 ¶ † Et vt hæc specialiter quibusdam similibus confirmemus, huc spectat tex.in l. Lucius,ff.pro soc.vbi dicitur,quod lucrum dicitur, quod superest deductis impensis.Cui affine est, quod tradit gl.in l.illud in verbo,lucrum, & iterum in verbo, poterat,per illum tex.& ibi Bal.& alij recẽtiores, C.de colla.lucrũ id dic, ꝙ superest deductis oneribus,quam dicit singu. Bald.in suã Margarita,in verbo,lucrum,versi.vlti.Facit & quod voluit glo. in l.per diuersas, in glo.vlt.circa medium, & ibi Bart.Bald.Saly.Ange.& alij.C.mandat.quod pretium iustum actionis debet considerari deductis expensis litis & laboribus,quæ interueniũt ad rei exactionem. Quod dicit Bart.menti tenendũ, & facere ad multa,& ꝙ sẽper actio debet æstimari, deducto eo, ꝙ cõmuniter impenderetur ad exactionem.Et voluit quoque ipse Saly.in l.2.col.2. versi.secundò si minori.C.ne lice.poten.& Barth. qui eam glo.dicit sing.in d.c cum contra, col.1. de pign.& Fabia.à monte S.Sabini.in tract.emp. & vendi.in 5.q.prin.col.4.versi.quid aũt veniat. A quo nec longe abest, quod dicit glo.not.in ca. qm̃,in pri.per illum tex.extra de vita & honesta, cleri.ꝙ in ęstimandis facultatibus est habenda ratio impensarũ,& idem in æstimando reditu dicit Bal.& Sal.in l.cohæredibus, C.famil. ercifcun.& idem Bal.in d.l.neque in fi. C.de compensa. & in l.1.§.exercitorem.ff.de exercit.actio.

4 ¶ † Nec ab his longo interuallo distat, quod scribit Bart.in l.quoties,per illũ tex.ff. ad leg. Fal. ꝙ cum donatio, quæ excedit quingentos aureos requirat insinuationem,l.sancimus. C.de dona.si quis donet rem quampiã,quæ pluris valeat, si nihil deducatur minoris autem, deductis impensis & gabellis,nõ requiritur insinuatio:debent enim ad æstimãdã rem deduci impensæ,quàm decisionem pro sing.refert & sequitur Roma. sing.202. dico vnũ,vbi dicit super hoc consuluisse,& Fran. Cre.qui & id singu.dicit sing.171. donatio vltra quingentos,& Alex.qui alios quoque adducit in d.l.quoties,& in l.vbi pura,ff.ad Senatus.Trebe. & Fran.Aret.in d.l.fructus,col.3.ff. solu.matri.& consi.2.intellecta,col.3.versi.& probatur primũ, & Ias.in l.cum quædam puella.§.1. col.2.versi.4. facit,ff.de iurisd.om.iud.& Firmi. in tract.gabel. in 3.parte 8.partis prin.quæ.28.Catel.Cot.qui id quoque dicit sing.memori.statuto Mediolani caueturr,sub rub. de locat.

5 ¶ † His finitimum est,ꝙ ab eod. Bar.traditum est in l.sed si hoc,quàm legit cum l.si vir vxori.§. cuidam,per illum tex.ff.de condi. & demonstr.ꝙ stante statuto,quod de pretio rei vẽditæ soluatur gabella trium denariorum pro libra,debente pretio deduci detrahique ea quæ impensa sunt in proxenetas,& ꝓclamata. In quo tamẽ distinguit, vt ibi videre poteris.Et idem voluit ipse Barto. in l.quantitas patrimonij,per tex.optimum ibi.ff.ad legem Falcid.& in l.in lege Falcid. etiam per illũ tex.ff.eod.tit.& in d.l.vbi pure.§.vlt.& ibi Alexã. & Francis. Ripa.ff.ad Trebell.Angel.& Imo.in l. ciuitatibus.§.cum cui,qui est vlt.ff.de leg.1.idem Imo.consi.138.præfatus Simus, col.1.versi.quod autem dicti.Firmia.in d.trac.gabellarum,quo loco nuper citauimus.Sozi.in d.l.fructus, col.2.& ibi Ias.col.vlt.ff.solu.matr.Fabia.in d.tract.empt. & vendi.in 5.parte prin.vbi supra citauimus, & Ias.in d.l.cum quædam puella.§.1.col.2.versic. 3. cum Bart.& Cate. Cot.vbi supra.

6 ¶† Eiusdem

6 ¶ † Eiusdem farinæ est, quod tradit. Bald. in d.l. 1. colum. 2. uers. pone, impetraui a Papa, per illum tex. C. de fruc. & lit. expen. ꝙ si quis impetrauit à Papa beneficium æstimationis centum ducatorũ & uacet beneficium ducentorum, sed quæ deductis impensis & oneribus decedant ad centum tãtum, illi debetur eiusmodi beneficium, nec censetur ualere, nisi illos centum ducatos. Quod & idẽ tenuit ipse Bal. in d.l. sed si hoc. §. cuidam, per illum tex. ff. de condi. & demon. Raph. Co. in d.l. fructus. ff. sol. mat. Pau. Cast. Alex. Franc. Aret. Iason & alij Recentiores in l. non amplius, in princ. ff. de leg. 1. è quibus tamen ipse Paul. subdubitat, an curia Romana id obseruaret, cũ tales gratiæ sint restringendæ, tanquam odiosæ. & Fel. in c. ad aures, col. pen. uers. duodecima conclusio, de rescrip. & in c. cãm quæ, col. 8. uersi. tertia declaratio, eo. ti. & in d.c. ad nostrã, le 1. col. 2. uers. ex his infert, extra de iureiu. Ias. in d.l. cũ quædam puella. §. j. in fi. ff. de iurisd. om. iu. & in d.l. illud in princ. & ibi quoq; Phili. Dec. in j. notab. C. de colla. & idẽ Deci. consi. 156. statuto cathedralis ecclesiæ, colum. 1. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vi. & vxor. char. 12. colum. 3. ubi & id dicit statuisse Martinum secundum. in regula cancellariæ: incip. Sanctissimus dominus noster. Rebus. in tract. nominationum, in 9. q. princ. nu. 35. & in repe. c. postulastis, num. 150. extra de cleri. excom. min. & Franc. Ripa, in l. 1. §. si hęres, col. 5. nu. 27. ff. ad Senatusc. Trebel. De quo, & ante hos omnes per Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de conces. præben. in vlt. q. Cui cõsonat, quod tradunt D. à Rota dec. 702. dic ꝙ si Papa, in antiquis, ꝙ si quis opponat beneficium pluris valere, quàm fuerit expressum in impetratione, non auditur, nisi dicat deductis oneribus.

7 ¶ † Deniq; his omnibus adde tex. ab ipsis Dom. à Rot. citatum, in c. præsenti. § porro, de offic. ord. lib. 6. ubi scribitur, ꝙ si quis ex priuilegio uel cõsuetudine sibi prætendat competere bona ecclesię vacantis, debet intelligi de his tantum quę solutis expensis, & salarijs famulorum, atque oneribus supersunt. Quem tex. ad hoc expendit glo. in cap. si tibi concesso, in uerbo, fructus, de præben. eod. lib. quæ & ex hoc declarat illum tex. & Domi. consi. 78. formantur ista, colum. ult. ubi ex hoc dicit, generaliter appellationem fructuum ecclesiæ, intelligi, deductis expensis minostrorum & onerum. Adde (inquam) quod uoluerunt Bald. Ang. Raph. Co. Paul. Cast. & Recentiores in d.l. nõ amplius, in prin. ff. de leg. 1. ꝙ si ex statuto debet solui gabella ex legato, intelligit de eo, quod superest deductis oneribus, per illum tex. Quod & idem tenent Angel. in d.l. ciuitatibus, eod. titu. & Firmia. in tracta gabellarum, in 5. parte. 8. partis princ. in 2. q. & alia: quæ in hoc colligit Iason in d.l. non amplius.

8 ¶ † Et Hęc quidem, quæ diximus de deducendis impensis ex restitutione fructuum, intelligere debes, etiam si quis iubeatur inferre fructus integros, secũdũ Bal. ꝙ Sal. in d.l. 1. vtrunque, col. 2. C. de fruct. & lit. expen. per tex. optimum in l. 1. in verbo, fructus integros, C. de his quib. vt indi. nã ibi dicitur, ꝙ hæres, qui inultam reliquit necem testatoris, fructus hæreditatis integros redere cogitur, vt malæ fidei possessor: sed alijs iuribus ꝓbatur, malæ fidei possessorem expensas deducere, vt supra in prin. diximus, & probauimus, & hoc quidem sequitur Franc. Are. In l. diuortio. §. vlt. col. 2. versi. pro intellectu, ff. sol. ma. idem Aret. & Alex. qui tamen distinguit inter dispositionem legis, & hominis, in d.l. fructus, eo. tit. & allegant ẽt ipsi Alex. & Iason tex. in l. diuortio, eo. tit. quæ similiter loquitur de fructibus integris, & tamen intelligitur deductis impẽsis, per d.l. fructus, quæ loquitur in eodem casu. Et idem quoque uoluit Cor. consi. 289. videtur in hac, col. vlt. versi. non obstat quod dixi, lib. 1. & Caro. Rui. qui nuncupatim damnat illam distinctionem, Alexan. d. consi. 62. colum. 2. lib. 1.

9 ¶ † Quanquam huius contrarium expresse tenuit Ro. in d.l. fructus, per tex. in l. vlt. C. ad legem falci. & in l. Meuio. §. à me, ff. de lega. 2. & per glo. in l. decem, ff. de fideicom. liber. & eum nuncupatim sequitur idem Alexan. ibi contrarius consi. 134. super quęsitis, uers. & similiter in proposito, lib. 5. & idem quoque uoluit Barb. qui Ro. non meminit, in repe. c. Raynaldus. col 65. uersic. sed adhuc posset argui, extra de testa. & Anto. Corse. in suis singu. in verbo, integre, & Ioan. Lup. in rep. c. p uestras, extra de dona. inter vir. & uxor. char. totius illius operis. 98. col. 3. uers. facit præterea. Nec mihi obstare videt̃ tex. in d.l. j. C. de his quib. vt indi. & in d.l. diuortio, quia ibi non fit mentio integrorum fructuum respectu sumptuũ, sed tẽporis: ut scilicet soluantur ab initio, & ante contre uersiam moram. Super quo vide, quæ in similia à nostris Doc. traduntur in ea quęstione, vtrum si testator iusserit integram hæreditatem restitui, ex hoc videatur prohibuisse detractionem Trebellianicę, ut per Bar. Ang. Fran. Are. Alexand. qui alios affert, in l. Centurio, ff. de vulg. & pup. substi. & eũdem Alex. consi. 5. circa primum dubium, col. vlt. vers. circa secundum lib. 3. cum alijs simi.

10 ¶ † Fallit tamen Primò, quod generaliter dictum est de deductione impensarum, vt non procedat in solutione decimarum prædialium: quia hæ debentur ex fructibus, sine aliqua deductione impensarum culturæ, vel collectionis, per tex. in c. tua nobis, & c. pastoralis, & c. non est in potestate, & c. cum homines, extra de deci. & voluit etiã glo. in d.l. si à domino. §. ult. in uerbo, impensis, & ibi quoque Alberi. & Bal. ff. de peti. hæredit. & omnes prope in d.l. fructus, ff. solut. matri. Hostien. & Gof. Summa, tit. de deci. & Alberi. in d.l. fundus, in princ. ff. fami. ercis. & Docto. vbique. nè quidẽ vnus contradicit. Nam tex. illi adeo sunt in hanc sententiam aperti: vt nullo pacto cauillari possint.

11 ¶ † Et ex hoc inferunt. (& hęc erit secũda fal.) Sal. & Pau. Cast. in d.l. fructus, ꝙ cum fiscus & ecclesia æquiparentur, l. ulti. C. de sacro. eccle. certe etiamsi ex fructibus agri debet solui certa pars fisco, intelligitur. nõ deductis impensis, quemadmodum nec in decima soluenda ecclesię. Et idẽ uidetur uoluisse, licet à plerisque in contrariam sen-

tentiam

§.j.C.de dona. Cui tñ respondet Alex. ibi col.3.& in addi. Bal. si is est, in d.l.1.de fruct.& lit. expen.

18 ¶ † Fallit quartò, quando nominantur fructus iam pendentes, siue extantes, videlicet si quis donat omnes fructus, qui sunt in tali agro meo, siue fructus huius anni talis agri mei. Tunc enim debent intelligi integri, vt nunc sunt, & sine deductione siue detractione expensarum, l.si pẽdentes, in prin.& l.quoties.§.si colono, ff.de vsuf.& l.vlt. §. pe.ff. de his quæ in frau.cred.& voluerunt Bar. Bal.& alij in d.l.fructus, ff.sol.mat.& Bal.in d.l.1. colum.3.& ibi Pau. Cast. in fin. de fruc.& lit.expen. Pan.in d.c.pastoralis, col.vlt. Flor.in d.l.videamus, ff.de vsur. Matth. Afflic.in d.constitutione incip.quanto. Steph.Ber.consi.255.visis petitionibus, col. 1.li b.1.

19 ¶ † Fallit quintò, cum dominus locat, aut aliter dat fundum colendum, ea lege, vt certam aliquam portionem fructuũ accipiat: tunc enim debet habere eam partem integrã, & sine deductione impensarum culturę, & colligẽdorum fructuũ: tanquam scilicet colonus ponat impensas, & operas pro reliquis partibus, quæ sibi ex fructibus agri alieni remanent, ar.l. si cum duobus.§.si in coeunda, ff.pro soci.& est tex.expressus in d.c.tua nobis, de deci. vbi & hoc not. Inno. Host. Io. And. qui hoc dicit obseruari de generali cõsuetudine. Car.Flor. & Panor.in 3. not. & idem Hostien.& Panor. in d. cap. pastoralis, eod.titu. Iacob. Aret. Bar.Bal.& omnes prope in d.l.fructus, ff.sol.mat. qui & hoc dicunt obtinere de communi usu, & consuetudine. Cy.post.Iac.Aret. in l.1.in fi.& ibi quoque Bal.in 7.q.C.pro socio.Io. Andr.in addi. Spec.tit.de loc.§ postquam, versi.quid si ubi locaui fundum.Iac. Bu. Bar. Bald. & alij in d.l.1.C.de fruc.& lit.expen. Alb.& Bal. in d.l.si à domino.§. vlt.ff.de pet.hære.Corn.consi.289. videtur in hac, post prin.& iterum col.3.vers.& hinc est ꝙ colonus, lib.1.& Matthę.Afflic.in d.constit.quanto,& in d.deci.Neapo.252.col.4.versi.propterea dicit, & Steph.Bert.d.consi.255.col.j.nu.4.lib.1.

20 ¶ † Et hanc quidem fallentiam (vt nostri appellant) huc priuatim separatimque ascribere voluimus, vt res esset notior & apertior omnibus. Quãuis Panor.in d.c.pastoralis, eam confundat, misceatque cum eo, ꝙ supra diximus in decima prædiali, in prima fal.& cum eo quoque, quod dicimus in 3.fal.tanquam scilicet hæc omnia ex eodem veluti fonte oriantur. Cui tamen in hac re non omnino assentitur Iason in d.l.fructus, in fi. ff.solu.mat.Sed satis mihi est, hanc rem Lectoribus obuiam atque expositam exhibere, relicta illa non admodum vtili (ni fallor) disputatione.

21 ¶ † Fallit sextò, vt scilicet fiat expensarum deductio in fructibus, nisi quis huiusmodi expensas faciendo delinqueret; vt si fructus immaturos decerpserit. Nam tunc non utitur illo beneficio deductionis impensarum, nec repetitionis earum, l.si seruus seruum.§. si oliuam, ff.ad leg. Aquil.& ita generaliter voluit Floria. in l. fundus, ff.com. diuid. vbi & ad hoc allegat, l.si fundi, ff.de rei vẽd. qui nihil mihi ad hoc facere uidetur. Et forte non habet locum, nisi in casu d.§ oliuam, cum uidelicet decerpti sunt fructus immaturi. Nam & prædo etiam has impensas deducit, ut supra diximus ex tex. in d.l.si à domino.§.vlt.ff.de rei vend. Et fraudator ex d.l.ait prætor.§.per hanc, ff.de his q. in frau.cred.Sed & quod de fructibus immaturis dictum est, intelligi debet secundum l.in fructu, quæ est pe.ff.de usufru.lega. & in l.si absentes.§. syluam, & ibi gl.ff.de usufru.& dicemus infra tit. seq. qui est de retractu conuentionali.§.5.in ver. pro rata temporis, quæ est gl.4.nu.15.illud quoque quæri.

22 ¶ † Fallit septimò, si quis uẽderet dimidiã, aut aliam certam portionem fructuũ. Nam is nõ deducet expensas, cum homines ita vulgo dicant, hoc anno tantum fructuum pẽrcepi: nec vulgari modo expensas detrahunt, cui quidẽ uulgari modo standum est, l.cum delanionis.§.asinam, ff.de fund.instr.& l.anniculus, ff.de uerb. sign. Ita voluit Bal.in d.l.1.C.de fruct.& lit. expen. Et id dicit generale, cum nomen fructuum apponitur ab homine contractu. Quæ uerba sunt Iac. Are.in d. l.fruct⁹.ff.sol.mat. & Frã.Pisa.vt refert idẽ Bal. in d.l.si à domino, ff. de peti.hæred. & idem quoq; sequitur Sal.in d.l.1.post principium, & Panor.in d.c.pastoralis, ad fin.de deci.& Matthæ. Afflict.in d.constitu.quanto. Sed tu hic omnino uide Recentiores super hoc, in d.l.fructus.

23 ¶ † Fallit octauò, cum fructus alteri nõ debent restitui, sed tantum aliquid præcipitur solui: verbi gratia, statuto cauetur, vt omnium fructuũ, ex prędiis collectorum, soluantur sex denarij pro libra. Nam tunc non deducentur impensę, ut dicit Saly.in d.l.1.col.2.versic.item quæro, pone ꝙ statuto, C.de fruc.& lit.expen. Nam ꝙ leges (inquit) dicunt, impensas esse deducendas ex fructibus loquuntur, cum fructus sunt alteri restituendi. In hoc autem casu aliud est, in quo fructus ipsi æstimantur, & pro libra sex denarij soluũtur: unde à verbis statuti non est discedendum, quæ considerant tantum quantitatem perceptorum. Licet (vt subdit) Bald.ibi sentiat contrarium. Et facit, quod tradit Ang.in d.l.fructus, in fin.ff.sol. mat. & Fabia.à monte S.Sabi.in tracta.de emptio. & uenditio.in 5.q. principa. col.4. versic.quid autem ueniat, ibi, aut simpliciter de qualibet, & Caro. Molend.in consuetu.Parisi.tit.1.§.24.in 1.q.in fi.

24 ¶ † Sed præterea, quæ dicta sunt. Primò quęri potest. Quid de sumptibus & impẽsis non illis quidem, quæ factę sunt causa quærendorum colligendorumque fructuum, de quibus supra diximus, sed quæ ad perpetuam rei vtilitatem pertinent, an & eæ deduci debent ex fructibus, vt illæ aliæ. Bal.in d.l.1.col.1.vers.quod dixi, C.de fruct. & lit. expen. dicit has expensas non minuere fructus, sed ob eas competere rei retentionem, donec solutæ fuerint, per l.planè.ff.de peti.hęre. Ad idẽ in l.in insulam.§.fructus, qui est j.ff.sol.mat.tradit, & has quoque impensas compensari cum fructibus, per l.sumptus, ff.de rei vend.& not.in l.in fundo, ff.eo.tit. Tu autem hic uide tex. in l. vel si uiris.§.1.& l.quod dicitur, la j.ff.de impens.in re

dot.

dot. fact. & ipsum Bal.in l.diuortio,§. impendia, ff.solut.mat.Sed & de his dicemus infra tit. seq. §.7. eodemque vlt.nam ille.§. de his, specialiter loquitur.

25 ¶ † Secundò quæro. Quid de impensis factis pro custodia agri,domus,aut castri, ne scilicet ab hostibus capiantur, neue à furibus diripiantur,an & hę deduci debent? De qua re non longius tractabo, sed tãtum vide tex.& Bar.in l.cum quæreretur.§.prædijs.& ibi omnino Alex.in addi.ipsius Bart.ff.de lega.3.& tex.in l.quod dicitur impẽsas, quæ est pe. & ibi etiã Bart.ff.de impen. in re dot. fac.& tex.in l.si ita.§.vlt.de fund.instr.& in d.l.diuortio.§.impẽdia,& ibi Imo.Raph.Co.Pau. Cast. Alex.Franc.Are.& Ias.ff.sol.mat. Bal.in d.l.1.col. 2. versic. quæro nunquid expensæ,& iterum,col. vlti. versi.quæro nunquid sumptus, C. de fruct.& lit.expen.& consi.303.ad euidentiam,col.1.lib.j. Imol.Rapha.Co.Pau.Cast.Floria.Ang. Pet. & Ias. in l.sumptus,quam nonnulli legunt cum l.domos ff.de leg.1.Raph.Com.consi.19. quidam nobilis. Pau.Ca.& Franc.Aret.in d.l.fructus,ff.sol. matri. Ro.[in l.si à dño,versi.nota vltimo,ff.de petit.hęre.]sing.332. malæ fidei possessor potest. & Barb. consi.56.omnipotentissimi, col.4.lib.4. Has autẽ esse necessarias,aut certe vtiles, suo nos exemplo docuit bonus ille paterfami. qui Matthæ. 21. & Marci.12.posteaquã vineam plantauit, in ea cõtinuo turrim ædificauit,qua enim alia de causa id egit,nisi illius custodiẽdæ gratia,vt scilicet ea hostes,furesque arceret?

26 ¶ † Tertiò quæro.Quid si emi boues pro cultura fundi mihi venditi,quos casu quodam amisi, vtrum in restitutione fructuum potero eos deducere Bal.in d.l.1.C.de fruct.& lit.expen.negat deducendos:quia iste sumptus non est factus in re ipsa,arg.l.damnũ,ff.loca. quod dictum pro pulchro commẽdat,& sequitur Fran.Cre.not.133.tu scis, ꝙ fructus,& pro sing.Catel.Co.memor.incip. fructus. vbi tamen de hoc dubitat, vbi uidere poteris.Tamen pro Bald. facit tex. in l.1.§.in necessarijs,& in d.l.quod dicit̃,la 1.ff.de impens.in re dotal.fact.vbi dicitur, eas demum impensas dotem minuere,quæ in dotem factæ sunt cæterum si extrinsecus, non habent in se reputationem.

27 ¶ † Quartò quęro, quid veniat appellatione fructuum?Super quo vide tex.in l.qui fundum.§. vlt.ff.de contrah. empt.& in d.l.diuortio.§.si fundum,& ibi Docto.præsertim.Alex.col. pen.ff.sol. mat.& in l.pen.& ibi Bar.ff.de vsufruct.lega.& in l.venationem, & in l.in pecudum,ff.de vsur.Inn. in c.in literis,col.1.de restitu. spolia.& in rubr.de re iud.post medium ibi, nomine autem fructuũ. Io.And.in c.1.col.1 eod.tit.Specul. tit.de deci.§. 1.vers.vltimo quæritur,qui est pen. & titu.de loca.§. 1.col.vlt.versi.illud autem quæritur, &.in ti. de hęret.ad fi.Archid.in c. ecclesias,col.vlt. 13.q. j.Zenzel.in extrauag.Ioan.22. incip.suscepti regiminis,in uerbo,fructus:ubi etiam docet, quid intersit inter fructus & obuentiones.Bar.in l.vlt.ff. sol.mat.& in l.ex diuerso,colum.1.ff.de rei vend. & in l.cum in plures,circa medium; ff.loca. & in quędam.§.nihil,& ibi Angel. & Alex. ff.de eden. Bald.in d.l.1.col.3. versi. extra not.C.de fruct. & lit.expen.& in l.pro oneribus, & iterum in l. vbi adhuc,col.pen.C.de iure dot.& in l.traditio,ad fi. C.de act.emp.& in c.1.§.his consequenter, in fi. ti.hic finit.lex Corra.& in c.cum Mart.Ferra.col. 2.uersi.nota,ꝙ nomine fructuum,extra de const. Panor.in c.pastoralis,in fi.de deci.& in c.salubriter,ad fin.& ibi Barba. de vsur. Ro. consi.70.visis themate & quęstione,col.pen. versi.secundo quia probatum est.Alex.& Ias.in d.l.diuortio, in prin. illum quidem col.9.versi.in glo.in uerbo,quarta, hunc autem,colu.2.ff.solu.matr.Alex.consi.181. in causa & lite vertente coram arbitris, colum. pen.& vlt.lib.2.& consi.109.viso processu,ad fin. lib.4.Ioan.Ferra.in tit.forma libel.in actio.real.in verbo,simul cũ fructibus, in fi.& nouissimè Chasse.tit. *des droictz appartenans à gens mariez*.§.17. in verbo.*& faire les fruictz siens*, colum.2.versi. & similiter.

28 ¶ † Quintò quæro,vtrum hic sint restituendi fructus,non modo percepti, sed & qui percipi po tuissent,aut à possessore,aut ab eo,cui restituendi sunt.Intelliges ex scriptis à glo.Albe.& alijs in l. si fundum,C.de re. ven.& glo.vlt.in c.cum causa & ibi Host.Io .Andr.& Panor.de offi.delega. D.à Rota dec.617.si spoliatus,in antiquis, & Bernar. Bisguet,in dec.ipsius Rotę tit. de resti.spol.c.11. an in codictione.Bar.Bal.Sal.& alijs,in l.domum, C.de rei vendic. Bar.& alijs in l.fructus,ff.eodem quoque tit. & in l.si nauis.§.j. eodem item tit. & Bar.in l.apud Iulianum.§.fructus,& ibi Sal. Ang. Rapha.Floria.Imo.Pau.Cast.Alex.Franc. Aret. & Ias.ff.de leg.1.Bar.& alijs in l.2.C.de fruct. & lit. expen.Ang.in l. si nauis, in fin. ff.de rei uend.& consi.308.portio hæreditatis.Ant.& alijs in c.grauis,de rest.spol.Imo. consi.73. in casu proposito, in fi.Ro.sing.336.malæ fidei possessor tenetur & & iterum 343.tu scis ꝙ malæ fidei.Mathes.nota. 160. nota ꝙ malę fidei possessor. & Franc. Cre. sing.134.tu scis ꝙ titulus.Fran.Are. consi.17 cõsideratis,col.antepen. vers. de parte autem Nicolai.Cano.post gl.in c.cum contra, extra de pigno. Barb.consi.80.illud,col.7.uersi. capio tertium,li. 3.Fran. Cur.Senior consi.72.princeps, colum.1. & sequen. & vide tex.in l. sed & si §.sed fructus. ff.de peti. hęred.

29 ¶ † Sextò quæro,quid si è diuerso emptor percepit ex fundo vberiores fructus ob ipsius artificium & industriam in his rebus singularem,quos cõsanguineus ipse retrahens non fuisset percepturus,si fundum ipsum possedisset. An & hos quoque emptor restituet?Vide Bal.& Ang.par nobile fratrum,in l.cæterum,ff.de rei vendic.& eundem Bal.in l.is traditio,col.vlt. in 10.q.C.de act.emp. Sal.in l.post perfectam,in fi eo.tit.Bar. in l. ratio. §.1.ff.eod.titu. Roma. dicto sing.336.malę fidei possessor tenetur. Ex his enim facile intelliges, quid in nostro hoc casu dicendum sit. Sed interim non omittas tex. in l.cum hęreditas,ff.de peti.hęred.& in l.cum autem.§.vlt.ff.de ędili. edict.

30 ¶ † Septimò quęro,an,& emptor,a quo retrahitur,

hitur, possit repetere, aut deducere non tantum sumptus, & impensas à se factas gratia colligẽdorum fructuum, de quibus supra in principio, latè diximus, sed etiam pretium operarum suarum. Et id quidem prope sine dubio est: quando & malæ fidei possessor id quoque imputet & repetat, ex sententia Bald. & Saly. in l. si quis sciens. C. de rei vend. vbi tamen Bal. dicit nullam eius rei esse legẽ expressam, cuius meminerit. & Pau. Ca. qui id dicit not. in d. l. diuortio. §. impendia, col. 3. ff. solut. mat. Et vide Bald. in l. æde, colum. 3. versi. sed nunquid colonus, C. de locato, vbi dicit colonum, qui propter non solutam pensionem expellitur maturis fructibus, huiusmodi operarum suarum pretium repetere.

31 ¶ † Octauò quæro, quid si ipse emptor fructus integros restituit sine deductione impensarum, & operarum collatarum gratia ipsorum fructuum, an poterit postea repetere, vide glo. in l. qui exceptionem. §. j. in verbo, condici, & ibi Doct. ff. de condi. inde. Petr. Dy. Cy. Bald. & Sal. in d. l. si quis sciens. C. de rei ven. & quæ dicemus infra tit. seq. §. 7. gl. 1. nu. 7. quarto declara, ex quibus cognosces, quid hic dicendum sit.

DEPVYS LA LITISCONTESTATION. A litis contestatione. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio quando & quomodo fit.*

2 *Contestatio vnde dicitur.*

Contestari quid sit, & quid testari, & testificari.

3 *Emptor, à quo retrahitur, an reddat fructus ante perceptos.*

4 *Emptor an reddat fructus à tempore oblationis, citationis, vel litis contestationis.*

Consuetudines super ea re.

5 *Emptor cum teneatur reddere fructus à litiscontestatione, an illos reddere teneatur, si subterfugit nè lis contestetur. & nu. 6. & 7.*

Fuga pro contestatione litis habetur.

6 *Mora litis contestandæ habet vim litis contestatæ, & supra nu. 5.*

7 *Factum quid censetur in præiudicium eius per quem stat ut fiat, non in alterius.*

8 *Emptor uocatus ad retractum, qui ex iusta causa litem subterfugit an fructus reddere teneatur.*

9 *Quid si lis nõ fuisset contestata, etiam si non subterfugisset, quia iudex aberat, vel quia aduersarius non comparuit. & nu. 10. & 11.*

10 *Creditor debet probare se adfuisse ad locum solutionis die in id statuta, vt debitor in mora cõstituatur.*

Fictio non habet locum, ubi ueritas locum non habet.

11 *Casus fortuitus quem etiam culpa præcessit, non obest si circa eam culpam obtigisset.*

Mora debitoris ei non obest, cum res peritura fuisset apud creditorem.

12 *Marito an imputetur, quòd nõ adhibuerit medicum vxori ægrotanti morbo incurabili.*

Morbus lethalis non omnes interimit.

Non omnis mortifere vulneratus moritur.

Ægroto dum anima est, spes est.

Extremis morbis extrema remedia adhibenda.

13 *Consilium malum, uel mandatum an ei noceat qui id dat alias facturo.*

14 *Vasalli fuga in bello licet domino non obsit, priuat feudo.*

15 *Fructus à quo tempore debeantur in retractu cõuentionali, & nu. 16.*

Fructus in actionibus stricti iuris non ueniunt nisi à lite contestata, cum petitur quod actoris non fuit, alias secus.

17 *Consanguineus qui post motam & contestatam litem retractus triennio cessauit, an fructus eius temporis restituere debeat si obtinuit gratiam peremptionis instantiæ, & nu. 18. & 19.*

Fructus an triennio præscribantur, & num. 18. & 19.

19 *Abbatissa dictio Hieronymi.*

20 *Fructus pendẽtes tempore oblationis, an ad consanguineum pertineant & quomodo.*

Consuetudines de ea re.

21 *Emptor victus, an restituat fructus pendentes tẽpore litis contestationis, an pro rata temporis.*

Consuetudo secundum aliam consuetudinem intelligitur.

1 APVD multos controuersia est, quãdo & quomodo fiat litiscõtestatio, aliis dicentibus, fieri per petitionem & respõsionem negatiuam: alijs & per affirmatiuã quoque, vt scilicet cum reus fatetur: alijs denique etiam per dubitatiuam. Quam rem aliter non ducimus speciatim tractandam, contenti, vt sæpe aliàs, sedes huius dissertationis præcipuas designare. De hac re igitur multa per glo. in c. dudum, in verbo, responsionem, extra de elect. Doct. in l. 1. C. de litisconte st. & in c. 1. extra eo. titu. Spe. eodẽ quoque titu. §. nunc dicam, fere per totum, & ibi etiam Ioan. Andr. Dom. a Ro. Deci. 12. si pars rea, in nouis. Cy. in l. 2. in 4. q. C. de iur. calum. Bar. & Bal. in l. quod si dubitetur, ff. de acqui. hæred. Bart. & alios in l. si domus. §. in pecunia, ff. de lega. 1. Bald. in l. si reus paratus, in vtraque lect. & ibi quoque Pau. Cast. ff. de procur. Maria. Soz. in tractatu, quẽ priuatim fecit de litiscontestatio. in princip. Cor. consi. 332. licet plerumque, per totum, li. 1. Geor. Nat. in repe. clem. sepe, in princ. in gl. super uerbo, litiscontestatio, quæ est in colum. 81. & seq. de verb. signi.

2 ¶ † Vnum tamen hoc potissimum loco impinguam, ab instituto nihil prorsus dissentaneum, qđ scribit Festus Pompeius vir antiquitatis peritissimus li. 3. non semel. Contestationem hinc dici, quoniam ordinato iudicio vtraque pars dicere solebat, Testes estote. Quæ res mirum in modum fauet eorum partibus, qui negant contestationem fieri per confessionem, quod tunc nullis sit opus testibus, vel eorum testimonio, qui apud Diuũ Matthæum

thæum c.26.clamabant, Quid adhuc egemus testibus? siue vt scribitur apud Diuum Lucam, ca. 22.Quid adhuc desideramus testimonium? Nam & si verum huius vocabuli etymum tradit Pompeius, contestatio tantum fieri dicitur, cum propter partium controuersiam opus est testibus, qui negotium dirimant. Ex quo & contestari est testes ciere, vocare, nominare. Tullius in actione sexta in Verrem: Syracusis flens ac deos hominesque contestans, clamare cœpit. Et in oratione pro L. Flacco. Cum ego te Flacce cœlum noctemq; contestans, flens flentem obtestabar. Quod & testari etiam simpliciter dicitur. Idem Tullius in oratione pro Cecinna. Ego omnes homines deosque testor. Virgilius lib.2.Æneidos.

Vos æterni ignes, & non uiolabile vestrum
Testor numen.—

Et lib.3.

Per sydera testor.

Et lib.4.

Testor chara Deos.—

Et paulo post.

Testatur moritura Deos.—

Et Portius Latro in sua aduersus Catilinam declamatione: Testor noctem ipsam impiarum molitionum tuarum consciam ac testem &c. Et Hieronymus in vita Pauli Eremitæ: Quod nè cui impossibile videatur, Dominũ Iesum Christum testor, & sanctos Angelos, &c. In qua etiã significatione Tullius testificandi verbo est vsus epistola ad Atticum lib.10. Nam Deos (ait) hominesque amicitiamque nostram testificor.

3 ¶ † Ex eo autem quod nostra consuetudo dicit, consanguineum, si obtineat, & fructus quoque à lite contestata obtinere, satis declaratur, fructus præcedentes emptoris manere, nec eos restituere debere: nam & interim, scilicet durante tempore retractus est rei dominus, vt diximus supra eo.tit. §.12.in glo.1.in princip. Nec per huiusmodi retractum venditio retrahitur, vt ex tunc; ut nostri loquuntur, scilicet ex tempore uenditionis, sed vt ex nũc, id est, ex tempore ipsius retractus: quia cum facultas ipsius dependeat ex mera voluntate consanguinei non retrotrahitur. l. vltima, ff. quæ res pigno. obliga. poss. & l.1.in fi.ff. qui pot. in pigno. habe. Et ita uoluit expressim Alber. in 1. parte statutorum, quæst.97. sed nunquid proximior. & Pau. Cast. consil.74. in causa mota per dominã Dorotheam, col.1.lib.2.& Geral. Bagoil. in sua dispu. retractus per multas rationes, quas illic allegat, & alijs respondet, quæ videbantur innuere contrarium, vt ibi uidere poteris, neq; enim diutius immorari volumus in re non admodum ambigua: quando & id copiosissimè tractauit Ioan. Igne. in repeti. l. dudum, col.26. nume.41. versic. sed circa præcendentia, cum multis seq. C. de cõtrahen. empt. Et id quoque è Theologis tenuit Ioann. Gerson in tractatu de contractibus parte 1. consideratio.17.

4 ¶ † Et hæc quidem de tempore ante retractum siue litem, quæ super hoc mouetur. Nam de sequenti posset dubitari, an emptor debeat fructus restituere, vel à tẽpore oblationis, vel citationis, vel litis contestationis. De quo nominatim disserit Petr. à Bella Pert. in l. vinum, ff. si cer. peta. vbi tandem concludit, fructus non restituendos, nisi à tempore litis contestatæ. & hoc sequi vr̃ Alb. quo loco supra citauimus: vbi & hoc in vtranque partem disputat, quem ibi uide: nam cum nostra cõsuetudo id apertè definiat, non est opus hic diutius immorari. Sed tu tamen in hoc quoque uide Io. Fab. qui post Iac. Rapha. istud expressim voluit, in §. actionum autem quædam, col.2. uersi. & ista faciunt, Instit. de actionib. Oldrad. in l. ultima, C. in quibus causis, in integ. restitu. non est neces. Guid. Pap. consi.257. cauetur de consuetudine, col.2. versi. sed nonne in casu proposito, & latissimè Igne. in dicta l. dudum, vbi nuper citauimus, & Bohe. titu. *de retraict.* §.4.col.2. versic. sed quid an emptor. Sup hoc aũt uariæ sunt Galliæ consuetudines, vt videre licet apud Meldenses, cap.86. Melodunenses, cap.46. Senonenses, c.31. Trecenses, c.151.& c.156. Ambianenses, ca 47. Andegauenses, c.380. Borbonienses, cap.482. Blesenses, cap.198. Angolismenses, c.46. vbi eadem omnino est consuetudo, quæ hic apud nos est, Rochelenses, c.31. vbi & eadem est. Artesienses, c.87. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc ti.§.21. Valesienses, hoc ti.§.7. qui est omnium 88. Laudunenses, & alios Veromandienses, huius quoque tit.§.20. qui est 94. totius tertiæ partis.

5 ¶ † Sed hic quæritur, quid si emptor de huiusmodi retractu in ius uocatus, omnib. modis subterfugit, nè lis contestetur, uel euocatus ad edictũ non respondet, aut alio modo morã facit litiscontestationi. fortè ut interim lucretur fructus. Dic, ꝙ huiusmodi fuga, cunctatio, mora, dilatio, contumacia, frustratio habebitur pro litiscõtestatione, & operabitur eosdem effectus, quos ipsa contestatio, l. si eum. §. qui iniuriarum, & ibi Alber. col.1. & Bal. qui negat alibi reperiri, Fulg. Ro. Alex. Ludo. Bolo. qui dicit, cum textum singu. in 2. interpret. & Iason, ff. si quis cautio. & l. electio. §. si is quem, iuncta glo. vlti. ff. de noxal. & l. constitutionibus, ibi, quasi lite contestata. ff. de act. & obli. prout illam intelligit glo. ibi, dum allegat d.§. qui iniuriarum. & Io. Fab. in §. pœnales, col.1. Inst. de perpet. & temp. actio. & tex. quoque in l. sed ad eos, ff. ex quib. cau. maio. & in l.2. C. vbi in rem actio, ubi ad interrumpendam pręscriptionem paria sunt litem esse contestatam, & quod non possit contestari propter partis contumaciam.

6 ¶ † Et generaliter hanc moratoriam rei cunctationem, aut contumaciam, haberi pro lite contestata, voluerunt, præter iam allegatos, Inno. in ca. statuimus. colum. vlt. in uerbo. absentia, extra de elec. Iacob. Aret. in l.1. ff. de vent. inspic. Cyn. & Bald. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusa. tut. idem Cyn. post Petr. in l. sicut, in 4. oppo. & ibi Alber. nu.3. C. de pręscrip.30. vel 40. annorum, Bar. in l.1. ad fi. princ. ff. de priua. delict. Bal. in l. more, C. de rei vendic. vbi & ad hoc dicit sing. dictum. §. qui in iniuriarum. Idem Bal. in l.1. colum. pen. versic. quæro nunquid actiones, ibi quoque Ioã. Fab.

Fab.in prin.C.ex delict.defuncti,ipſe Bal.in l.magnam ad fin.C.de contrah.& commit.ſtipul.& in ſepet l.& ſi poſt tres, col.4.verſi.ſed contra iſtud opponitur.ff.ſi quis cautio.& in l.vlt.in prin.poſt medium verſ. vnum eſt tamen. & ibi Alex.col.3. in duobus locis,& Iaſ. col. vlt. ff.de eo per quem fact.erit vbi etiam ipſe Bald.dicit ſing. tex.in d.§. qui iniuriarum,& idem Bald.in cap.qnoniam cōtra falſam,col.6.verſ.& ſcias, ꝙ litiſcōteſtatio,extra de proba.Ang.Imol.Roma.& Alex.col.3.in l. ſi inſulam, & ibi quoque Fran Ripa.col.7,nu,34. ff.de verb.ob'.vbi ex hoc dicunt ita impediri moræ purgationem, ſicuti per litiſconteſtationem. Flori.in l.inde Neratius.§.hanc actionem, verſic. item quod dictum eſt,ff.de lege Aquil.Alex.cōſi. c.diſcuſſis,poſt princ.lib.5.Fel.in c. illud col.pen. verſi.prima concluſio,extra de præſcrip. Iaſ.in l j. col.pen.C.quand.libel.princ.datus. Et facit etiam tex.in l.vlt.ff.de proc.& in l.ſi finita.§.eleganter, ſecundum intellectum Bar.ff.de dam.infec. & in l. & qui data, iuncta gloſ. in verbo, vel litis.ff.ex quib.cau.maio. vbi abſens litis victandæ cauſa ꝓ præſente eſt.Et in illam ſententiam expreſſa ſunt ſtatuta Florentię,& Prati,vt retulit Pau.Caſt.cōſi. 290.viſis his quæ ſupra,colum.2.uerſic.cæterum non comparitio,lib.1.

7 ¶ † Idque perpetuum eſt,vt cum per alium ſtat, quo minus quid fiat,id pro facto habeatu rin eius præiudicium.l.ſi ideo.§.præſenti,& l.ſi dictū fuerit.§.ſi præſente, ff.de euic. & l. in executione.§. vlt.& ibi no.ff.de verbo.obligatio. & l.hęc venditio,& l.Labeo ſcribit,ſi mihi bibliothecam, ff.de contrah.emp.& l.iure ciuili,& l.quibus diebus,in princ.& ibi glo.& l.hæres,& l.cum pupillus,ff.de condi.& demonſt.& l.dedi.§.vlti.& ibi Saly. in j. notab.ff.de cond. cau.dat.& l.2.§.vlti.ff. quorum lega.& l.vlt.C.de cond.inſer.& l.Prætor.§.ſi quis paratus,& §.deinde, & §.addicit.ff. de oper.nou. nuntia. & l. Prætor ait.§.1.ff.de damn.infect.& l. cui vſufructus,in prin.ff.de vſu.& vſufru.leg.& l. ſi poſt diem.§.1.ff.quando dies leg.cedit.& l.1.§. qui ſub cōditione,ff.ſi quis omiſ.cauſ. teſtamen. & l.1.C.de his quæ ſub modo,& l.ſtatuliberos.§. 1.& alibi ſæpe in eadem l.& iterum,l.ſeruus.§.j. in prin.ff.de ſtatulibe.& l.in iure ciuili, ff.de regul.iuris,& c.cum ſtat,eodem tit.lib.6.cum multis ſimi.adductis a glo.& Doct. in duobus poſtremis locis.Et quod voluit gl. in rub.ff.de condi.& demon.& in l.qui concubinam.§.vlti.ff.de leg.3. & in c.vlt.extra de emptio.& venditio. & Bart.in conſil.133.ſtatuto ciuitatis Eugubij. Albe.in l. & ſi poſt tres.col. 10.nu,25.ff.ſi quis cauti.Bal.conſ. 312.præmiſſo,col.2.in fi.lib.3.& conſi.219.Pontius,col.2.verſi.hoc ad euidentiam, eod.lib.3.& conſil.444.quoniam ſubſtantia,poſt medium lib. 4.Ang.conſi.349.conſultatio,col.2.Raph. Co.in l.ſi marito.§.1.ff.ſol.mat. Pau.Caſt. in l.iubemus nulli.§.ſanè,C.de ſacro.eccle.Ro. conſi.486.in caſu propoſitæ conſultationis,circa medium, Fran. Aret.conſi.120.in præſenti conſultatione, col.2. Soz.in l.de diuiſione,col.2.uerſ.circa ſecundum, ff.ſol.mat.& conſi. 170.in pręſenti conſultatione, col.5.verſ præterea reſpondeo, lib.2.Iaſ.in l.hæc verba,quæ eſt 3.in fine,ff.de leg.1. & conſi.41.in duabus, col.3.verſic.ſecundo principaliter,lib.3. Phil.Deci.conſ.639.in occurrenti,colum.2.verſ. ſolum ergo,& Doct.vbique.Sed vnum non omiſerim à Ro.reſponſum conſi.423. quæſtio diſcutienda,col.pe.ſi Papa,qui promiſit ſe Papatu abdicare,id requiſitus non fecerit,abdicationem ſiue renuntiationem haberi pro facta, per multa ibi allegata, & ſequitur Phil. Dec.in cap. porrecta, colum.3.verſic. & hoc confirmatur, extra de confir.vti.vel inuti. Nec ſine cauſa dixi in prin.in eius præiudicium, (vt id obiter dicam) quia quo ad tertium,non id habetur pro impleto,l.ſi oleū, in princ.& Bal.ff.de dol.mal.

8 ¶ † Verum quod dictum eſt,huiuſmodi rei cūctationem moratoriam,ſiue contumaciam, haberi pro lite conteſtata in ſuum ipſius præiudicium (vt redeamus ad principale noſtrum propoſitum) intelliges duobus modis, ni fallor,haud cōtemnēdis.Primo quidem,vt procedat, niſi reus ipſe iuſtam habeat cauſam,vel non veniendi ad iudiciū: vel,ſi venerit,ſubterfugiendi, vt nuncupatim uoluit.Ioan.Fab.noſter in d.§.pœnales,Inſti.de perpetu.& temp.actio.per tex. in l. ait Prætor.§.vlti. ff.ex qui.cau.maio. Et huius quidem rei optima eſt ratio:nempe litem haberi pro conteſtata in odium rei,& ut eius dolus.aut certe culpa in hoc puniatur:vt patet ex omnibus iuribus in prin. huius quęſt.allegatis,nè ſcilicet quis ex ſuo dolo,aut culpa,id lucri reportet,vt fructus lucret̃,uel præſcriptio ab eo incepta non interrumpatur, vel ut ſemper moram purgare poſſit,contra l.ſed & ſi.§. planè,in fi. ff.ad exhiben. ibi, nè ei ſua calliditas proſit,cum ſi.Igitur ſi nullus eius ſit dolus,aut culpa,nihil eſt cur id procedat.

9 ¶ † Secundò intellige, ſi modo ceſſante mora, aut contumacia aduerſarij lis fuiſſet conteſtata:ſecus,ſi non potuiſſet cōteſtari, etiam ſi comparuiſſet,nec cunctatus fuiſſet: quia dum reus fruſtratur,differt, cunctatur, moratur, non reſpondet, interim uel iudex abeſt,vel moritur actor, antequam lis potuiſſet conteſtari,aut alia mora iudici contingit, aut aliud impedimentum interuenit, quod impediuiſſet litem ipſam conteſtari, etiam ſi reus ad edictum confeſtim reſpondiſſet, nec tātillum quidem diſtuliſſet:nam tunc lis non habebitur pro conteſtata,arg.eius,quod dicitur in d.l. ait Prætor.§.vlti.in fin. ff.ex quib. cauſis maio. & l.& in totum,ff.de impen. in re. dot.fac.& l.vlt.§. 1.ff.ad legem Rhodiam,de iact. & l.ſi alius.§. eſt & alia,ff.quod ui aut clā.Et quod à noſtris tradit̃, non nocere contumaciam nō comparentis, quādo ſi comparuiſſet,nihil actum fuiſſet propter abſentiam iudicis. Ita enim uoluit Bart.Brix.quæſt. uenerabili.19.quidam citatus,per l.2.§.vlti.in.ff.ſi quis in ius voc.non ier.& Albe.in l.properādum, in prin.col.4.verſ. ſed quæro quid ſi actor, C.de iud.& Pet.Anc.conſ.97.in quęſtione.Et idem,cū pars aduerſa etiam non comparuit,vt eſt optimus tex.in c.1.ibi,venienti reo,& ibi glo.Ioan.Andr. Domini.& alij,de dolo.& cōt.li.6.& idem Ioan. Andr.

adr. in cap. consuluit, col. 2. de officio delegati. Bart. in l. si finita. §. Iulianus, col. 2. versic. procedo vlterius, & ibi Alex. col. 8. vers. item inquantum, ff. de dam. infec. Pet. Anch. d. consi. 97. ubi id pulchre ampliat ad casum statuti, de quo ibi loquit, & in c. cupientes. §. q si per 20. col. 1. de elect. li. 6. Alexan. consi. 92. perspectis, col. penul. vers. p hoc facit, lib. 1. Ias. in rub. ff. de in ius uocan. & in l. 2. ff. de eo per quem fact. erit. & Betrand. consi. 266. si pactum, in vlt. dubio, lib. 3. cum si.

10 ¶ † Cui concinit, quod tradit Guil. Cum in l. item illa, & ibi quoque Bart. col. 2. versi. quæro pone, & Alberi. ad fi. & Raph. Fulgo. ff. de constitu. pecu. q si solutio debet fieri Florentiæ die Paschatis, & reus non probat se eo die Florentię affuisse, vt solueret; nec similiter actor probat se ibi affuisse, vt reciperet, non est probata mora contra reū ex lapsu eius dici, per eum tex. in versi. proinde. & l. arbiter si Calendas, ff. de arbit. & idem uoluit ipse Bart. in l. cum filius. §. vlt. ad fi. ff. de verbo. obligat. & in l. cōtinuus. §. cum ita, circa medium, eo. tit. Signo. consi. 141. in quæstione vertente inter Obertinum, in multis eius consi. locis Petr. Anch. in c. significante, de pigno. Floria. in l. pecuniæ, §. j. ff. de vsur. Alex. consi. 172. visis & opportune, col. 2. versi. ad idem facit, li. 2. & cons. 41. visis & optime discussis, col. 2. versi. ad idem facit lib. 4. & cōs. 90. viso processu, col. vlt. vers. nec obstat, si diceretur, lib. 5. & consi. 210. ponderatis his, col. 1. lib. 6. vbi & alios concor. affert, & Philip. Dec. consi. 566. promisit Ant. post mediū. Et facit l. si & per emptorem. ff. de act. emp. Et vide quæ diximus supra. §. 9. glo. vlt. num. 19. verum Alex. & seq. Et id nūcupatim in casu nostro voluerūt Pau. Ca. Alex. & Ias. in d. l. eū qui. §. qui iniuriarū, ff. si quis cau. Nam & aliàs. vbi nō habet locū veritas, nec fictio quoque. l. quid ad certum, ff. loc. Igitur cū ob aliud impedimentum lis non potuit uere contestari, nec pro contestata quoque haberi debuit.

11 ¶ † Et id quidem his quoque similibus comprobatur. Nec enim tenetur quis de casu fortuito. quem culpa præcessit, si modo citra eam culpā contigisset, Bar. post Guil. Cu. in l. si vt certo. §. sed interdum, ff. commo. & Bal. consi. 145. casus talis est, in quodam instrumento, col. 4. vers. preterea cum queritur, lib. 3. Nec mora debitoris certis casibus ei obest, vt teneatur de interitu rei, si res ita fuisset peritura apud creditorem, vt perijt apud debitorem, de quo in l. si plures. §. 1. ff. deposi. & l. si is qui, in prin. ff. de iure doti. per gl. Bart. & alios in l. quod te, ff. si cer. pet. gl. in l. mora, in princ. & ibi latissimè Sal. col. vlt. ff. de usur. & glo. in l. item si verberatum. §. vlt. ff. de rei vendic. & in l. nemo rem suam vtiliter. §. 1. & ibi Doc. ff. de verb. obli. Host. in Summa, de vsur. §. ex quibus causis, versi. & facit etiam Cyn. in l. in minorū, C. in quib. cau. in integr. resti. non est neces. Bar. in l. nemo, §. 1. ff. de verb. obl. Sal. in l. 1. col. 1. vers. quæro nunc latius, C. quod met. cau. Pau. Cast. in l. si mora, ff. sol. mat. & facit ad hæc oīa, quod scribitur in l. vlt. §. j. ff. ad leg. Rhodiā de iact. & in l. is q, ff. ex qui. cau. maior. & in l. si pecuniā. §. vlt. ff. de cōdic. cau. dat.

12 ¶ † Nec imputari debet marito, qui non adhibuit curam medicandæ vxori laborāti morbo incurabili. Pau. Cast. in l. si ab hostibus. §. si vir. ff. sol. mat. per tex. in d. l. & in totum, ff. de impen. in re dot. fact. Quanquam huic non omnino accederē: quoniam non omnis, cui letalis morbus est, moritur: vt probatur ex l. in ratione, la 1. §. si seruus testamento, ff. ad legem Falci. & scribit Galenus lib. Aphorismorum Hippocratis. 6. cap. 18. ut nec oīs qui mortiferè vulneratus est, moritur. l. 1. §. vlt. ff. de Senatuscons. Sylla. & facit l. qua actione. §. sed & si quis, ff. ad l. Aquil. vbi scribitur, aliud alij vulnus mortiferum esse solere. Et ut scribit Tullius ad Atticum libro epistolarum 9. epistola 12. Aegroto dum anima est, spes esse dicitur. Quod sumptu m est, ni falor, ex Theocriti Idylio 4.

θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε· τάχ᾽ αὔριον ἔσσετ᾽ ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. Idest.
Fidere Batte decet. melius cras forsan habebis.
Sperandum est uiuis; functis spes nulla relicta est.

Et huc haud dubie alludit illud Virgilij, si is est, in obscœno carmine.

Dum uiuis sperare decet.

Et quia etiam nonnunquam morbi videntur letales incurabiles, qui non huiuscemodi sunt: ideo in illis non omittenda est cura atque diligentia, sed eo maior adhibenda, quo maius periculū imminere videtur, vt sicuti extremis morbis extrema remedia adhibenda sunt, (vt iubet Hip. libr. Aphoris. 1. c. 6. & Tullius lib. Officiorum. j.) ita & extrema summaque & exquisitissima cura & diligentia hisce ęgrotis adhibenda.

13 ¶ † Sed, vt redeamus, huc quoque pertinet, q multi negant eum teneri ex consilio vel mandato criminis committendi, qui aliàs id facturo dedit. De quare quia non omnes conueniunt, vide glo. in l. sæpe. §. item dubitatum, in verbo, condici, & ibi Bart. & Alci. ff. de verb. sing. glo. in l. non solum. §. si mandato, versi. Attilicinus, in verbo nolēti, & ibi Bart. col. vlt. & alij. ff. de iniur. & in leg. consilij & ibi late Doc. præsertim Phil. Dec. ff. de reg. iur. & in l. 1. §. persuadere, in verbo, furtum facturus, ff. de seruo corru. & in §. interdum quoq; furti, versicu. ope. in gl. vlt. Insti. de obliga. quæ ex delic. nascun. & in c. nuper, in verbo, consiliū impendendo, & ibi Doc. extra de senten. excom. Hostien. & Panor. in c. ex literis, de exces. Præla. Dy. in cap. nullus ex consilio, extra de reg. iur. lib. 6. Pau. Eleaz. in cle. 1. & ibi Imo. colum. 4. de pœnis. Gand. in trac. malefi. tit. de pœnis reorum, nu. 36. Alber. & Bald. in l. ob hæc verba, ff. de his qui not. infa. Bald. in l. 1. col. 2. & ibi Ias. col. 4. versic. non omitto. C. de seruis fug. & eundem Bal. in l. data, col. 12. versic. consilium quoque pœna mortis. C. qui accus. non pos. & in l. non ideo minus, colum. pen. in 12. quęst. C. de accus. & in l. obseruare. §. post hæc, in 12. quæst. ff. de offi. Procons. & in c. 1. col. 4. versic. quid si prętitit, post And. Iser. ibi, tit. quib. mo. feud. amit. & cons. 250. in questione domini col. 2. versi. secundò est videndū, lib. 5. Ang. consi. 22. pro deci. Card. Flo. in cle. 1. in 16. quæst. & opp. eiusdem, de foro compet. Sal. in l. 1. col. 8.

C.de rapto.virg. Imol. in cap. querelam in fin.de elect. Doct. in cap. 1.extra de offi.deleg. Matheſ. notab.97.nota quòd is, cuius conſi. Corne.conſi. 57. egregiè allegatur, colum.2. verſic.& quando eſt par.lib.3. Ang. Aret. in §.1. Inſt. de mand. & in tract. maleſi. in verbo, & Sempronium Rodulphi, colum. penul. verſicu. vigeſimoſecundo quæro, & ibi Augu. Ari.in addit. Cœpollæ Cautè. 65.vidimus quamplures, ad fin. Fel. in cap.ſicut dignum, colum.4. verſ. not. ibi animum regis extra de homici.

14 ¶ † Et hæc quidem puto procedere in caſu noſtro: tametſi interdum alijs in caſibus aliter ſtatuitur. Nam vaſalli fuga in bello, licet non obſit domino, nec ipſius interſit, punitur feudi amiſſione, vt not. tradit Bald. in cap.j. in prin.colum. 2.verſicu. quarto quæritur & ibi Mart.Laud.col. 1.verſicu. quæro ſi vaſallus, Aluar. colum.2.verſ. eiuſdem initij, tit.quib. mod. feud.amit.& Fran. Cur. Iunior in trac. feodorum, in 4. parte princ. colum.eiuſdem partis,4.verſi.decimo quæro.Sed illud fit in eo caſu, tum alijs quibuſdam ſpecialibus rationibus, tum ea, quòd ea res eſt pernicioſi exempli, l. capitalium.§.famoſos, & l.ſi quis aliquid. §.qui abortionis. ff.de pœnis. Et vt illis id addas, illud poteſt de huiuſmodi fugientibus dici, quòd plus exemplo nocet, quam peccato: quæ ſunt verba Ciceronis lib.3. de Legibus. vt proinde intelligas, nihil id ad ſuperiores caſus ptinere.

15 ¶ † Sed quia hæc noſtra conſuetudo loquitur de retractu ſanguinis tantum, nihil autem dicit de retractu conuentionali, à quo ſcilicet tempore debent fructus reſtitui, nec hoc quoque ſtatuitur in tit. ſeq. qui eſt de ipſo retractu conuentionali. Ideo & nos hic quærendum ducimus, quid dicendum ſit, ſi quis non admittat venditorem ad retractum conuentionalem, ideoque in iudicium trahitur, & tandem vincitur: quid de fructibus ſtatuendum? Videtur, quòd non debentur etiam, niſi à tempore litis conteſtatæ, cum actio præſcriptis verbis, quæ competit pro retractu cōuentionali, vt dicemus tit. ſeq.§.1. in glo.1. nu. 2.ſit ſtricti iuris, vt dicit glo.in l.iuriſgentium.§. quinimo, ff.de pactis, & in l. pacta quæ contra, C. eod.titu. Ex quo ſequitur id quod diximus, fructus non venire, niſi à tempore litis conteſtatæ l. cum fundus, in princ.ff.ſi cert.peta.

16 ¶ † Tu tamen dicito, hoc caſu fructus deberi ſtatim à tempore moræ, pretio oblato & depoſito, per tex.in l.2.iuncta gl.in verbo, oblatam, & ibi omnes Doc.C. de pactis inter empt.& vendi. quod & nos latius dicemus d. titu. ſequen.§.5.in gloſ.2.in ver. *qui ſont eſcheuz*.num.4.ſed vt ad caſum. Nam quod dicitur, in actionibus ſtricti iuris non venire, fructus, niſi à tempore litis conteſtatæ procedit, vt dicunt Bald. Sal. & alij Recentiores in d.l.2.cum peto quod meum non fuit, ſecus ſi meum fuit, per l.videamus, la 2.§.ſi actionem.ff.de vſur.& l.qui ſe debere, ad fin. de cond. ob cauſ.& l.naturalis, in prin.ff.de condi.indebi. & l. ſed Celſus.§.ſi fundus, ff.de contra. emp. De quo & nos late dicemus *infra eod. tit. ſeq.§.5.gl.* 5.num.5.vt hinc intelligas.

17 ¶ † Sed & illud non omiſerimus, ꝙ ſi conſanguineus qui litem de retractu mouit, poſt litem cōteſtatam triennio ceſſauit à proſecutione litis, ideoque perempta eſt inſtantia ſecundum not.in l.properandum. C. de iudic. ita vt non amplius admittatur ad eam cauſam exequendam, niſi impetrata à Rege gratia huius ceſſationis, vt ſcilicet ei liceat litem reuocare & proſequi, non obſtante peremptione cauſæ, vt quotidie fit in Gallia. Certe ſi id fecerit & admittatur. fructus tamē ab emptore ſunt præſcripti, ita vt ad eos non tenetur, etiam ſi in retractu ſuccubuerit, ſecundum glo.ſing. in l.ſequitur, quæ eſt 4.§.fructus, & ibi Bart.ad fin. Ang.Imo.& Pau.Caſt.qui eam glo.dicit not.& perpetuo notandam, ff.de vſuc.& Bart. in l.3.col.vlt. verſi. item ſcitis, & ibi quoq; Pau. Caſt.col.2.verſ. nota etiam caſum, & col.3.verſi. pone ergo.& Alex. col. vlt.C.quod met. cau. vbi Bar.ipſe dicit id menti tenendum, quia millies in practicam venit.Bal.in l.eos, in 5. opp.C.de uſur. & in l.1.col.1.verſi.quæro nunquid fructus, C.de vſur.& fructi.lega. & in l.ancillæ, colum.3.verſic. item dubitatur, C.de furt.& in c.grauis, colum.2. verſi.ſed nunquid poſt triennium, vbi dicit eam gl.ſing.& ibi quoque Anto.& Panor.col.5. verſi. aduertendum tamen, extra de reſti.ſpoli.& idem Bal.in c.grauis, col.2.verſi.ſed nunquid poſt triennium: vbi dicit eam glo. ſing. & ibi quoque Ant. & Pan.col.5. verſi.aduertendum tamen, extra de reſti.ſpol.& idē Bal.in c.vigilanti, col.2.ver.quęro emi rem extra de præſcrip.vbi id dicit notatu dignū. Sal.qui eā quoque dicit ſin.in l.2.col.j.C.de fruct.& lit.expen.idē Sal. & Flo. qui & eā dicunt ſing.& bene not. in l. in fideicōmiſſi, in fi.prin.ff. de vſur.& rurſus ipſe Sal.in l.neq; in fi.co.tit.vbi ēt dicit ſing.& in l. Vaccæ, ff.de euict.vbi dicit vix reperiri ſimilē.Pan.in c de quarta, col. pen.verſ.2. limita, extra de præſcrip.Ro. cōſi.149.concluſionem, col.1.verſi.ſecundū verò. Alex.in addi.Bald. in l.& ex diuerſo, ff. de rei vendi.Soc.conſi.251. qm̄ in præſenti, col.vlt.li.2.vbi videbis qūo id intelligat.Et Fran.Cur.Senior.conſ.72.princeps defunctus, col.4.verſ.ſexta cōcluſio, & iterū, col.vlt. verſi.limita tn̄ Barb.cōſi.80.illud, col.8.verſi. ſi quiſpiam.lib.3.Iaſ.in l.ſi me & Titiū, col.1.verſi. nota tn̄, ꝙ in omni, ff.ſi cert. peta. vbi nūcupatim loquitur de fructibus, qui debentur in contractibus ſtricti iuris à tēpore litis cōteſtatę, & ibi quoque Deci. qui tn̄ id intelligit in fructibus extantibus, non ēt in conſumptis. & nouiſſimè Alciat. ibi.Idē Iaſ.in l.Prætor ait.§.vlt.col.2.verſ.quinto, & propius, ff.de oper.no.nun. vbi & eam gl.dicit ſing.& Io. Fran.Bal.in tractactu præſcriptionum, in 35.q.4.partis 4. item partis principalis.

18 ¶ † Et hunc quoque & propius ſpectat, quod voluit gl.ſingu. in d.l.2.in fi.primæ gl.C.de fruct. & lit. expenſ.ꝙ licet poſt litem conteſtatam reus teneatur de fructibus, vt ibi cauetur, cum ſimili. tamen ſi lis fuerit triennio interrupta, non tenebitur

Ff

bitur ipſe reus ad fructus poſtea perceptos, & eam glo. dicit not. & ſingu. Barto, ibi, licet non ſit eius ſententiæ, ut ſtatim dicemus, ſed eam gl. expreſsè ſequuntur Ioan. Fab. & Salyc. qui & eam dicit ſingu. ibi & Bald. in d. cap. grauis, ad fi. verſ. quærenti iniuſte, extra de reſtit. ſpo. & Marian. Soci. in tracta. de inſtantia, quem ſcripſit in c. venerabilis, de iudi. in 27. prin. arti. niſi (inquit) inſtantia perierit, intentione actoris prius plene probata. Dicitq; & idẽ tenuiſſe Fab. à monte S. Sabi. idẽq; tenuit Fran. Bald. in tracta. præſcrip. in 4. parte. 3. partis 6. eiuſque vlt. partis princ. q. 2. D. Coſ. Guy. in pragma. ſancti. tit. de pacifici. poſſeſ. poſt princ. in verbo, proteſtari. At contrarium ſimpliciter tenent Petr. Cy Bar. Alberi. Bal. Angel. & Pau. Caſt. in d. l. 2. Bar. etiam nuncupatim illam gl. repræhendens in l. cum lite. col. 1. ff. iudic. ſol. & Alberi. qui tamen ſubdubitat, in d. l. properandum. in princ. col. 5. verſ. cum prædicta C. de iud. Panor. idipſum quoque faciens in c. cauſam quæ, col. vlt. extra de teſtib. & in c. illud. col. vlt. verſ. & ad prædicta, de præſcrip. & nouiſſimè Ioan. Copus in tracta. de fructibus, lib. 2. tit. 4. cap. 5.

19 § † Ego vero ſcio priorem ſententiam apud nos obſeruari, & ſecundum eam ſupremum Sen. Pariſienſem ſolere eos, qui gratiam litis perẽptæ impetrarunt, admittere ad litis proſecutionem, ſine reſti. fructuũ præteritorũ. Et ita cenſuit ſuo areſto lato die 13. menſis Apr. anno Dom. mil. quingenteſi. decimo octa. inter magiſtrũ & fratres Xenodochij, id eſt hoſpitalis Pariſienſis actores, & religioſas & abbatiſſam (vt vocant non male, cum Hierony. ea voce vſus ſit) & conuentum Portus regalis. & iterum alio lato die octau. menſis Februarij anno mil. quingenteſ. quinto, & ſæpe aliàs. Eſt aũt conſuetudo Aurelijs, c. 306. totius vol. conſuetudinũ eius loci, eodẽq; 31. tit. *de retraict*, fructus perceptos tempore interruptionis. quæ (vt ibi dicitur) fit per ceſſationem vnius anni, & diei, non eſſet retrahẽtis vbi cõmentarij, nihil de hac re dicuntur, niſi in id facere, quod ſcribit in l. properãdum. §. ſin autẽ, C. de iud. & in l. cõſentaneum, C. quom. & quan. iud. quibus locis nè verbum quidem de ea re ſcribitur. Et eadem quoque conſuetudo eſt apud Lorrienſes in præfectura Montargis hoc ti. §. 21.

20 § † Et hæc quidem quantum ad fructus collectos poſt oblationem. Quid aũt de fructibus pendentibus eo tempore, quo fit oblatio. Et ſane hæc noſtra conſuetudo in hoc toto ti. nihil de his ſcribit. Sed tantũ in tit. ſeq. qui eſt de retractu conuẽtionali. §. 5. vbi ſtatuitur quid de his agendum ſit, tam in hoc retractu municipali, quàm in conuentionali, nempe hos diuidendos eſſe inter emptorem & conſanguineum pro rata temporis. De quo etiam vide quid ſtatuerunt Melodonenſes, cap. conſuetudinum eius loci 42. Cenomanenſes, cap. 289. Andegauenſes, cap. 380. Borbonienſes, capit. 428. & c. 482.

21 § † Sed manet hic ſcrupulus, quia dicitur hic fructus reſtituendos à litiſconteſtatione, in eo autem, §. 5. tit. ſequen. dr̃ fructus pendentes tempore oblationis & receptionis, eſſe diuidendos pro rata tẽporis. Quid igitur, ſi fiat cõteſtatio litis, fructibus pendentibus? Et certũ eſt, ꝙ ſi tunc emptor admiſiſſet conſanguineum ad retractum, 2. ſimul diuiſiſſent eos fructus pro rata ſecundum illã aliã conſuetudinem. An igitur, qui percepti ſunt poſt litem conteſtatam, eos integros emptor reſtituet, nulla habita ratione tẽporis præcedentis litiſconteſtationẽ. Et ego ſane id nõ putarim: ſed eos deducendos; vt ſic una cõſuetudo ſiue ſtatutum ſecundũ aliud intelligatur. l. non eſt nouũ, & ibi Alber. & duabus ll. ſequenti. ff. de legib. Bar. in extrauagan. ad reprimendũ, in verbo, nõ obſtantibus, Bal. in l. omnes populi, col. 8. verſ. modo quæro vtrum, ff. de iuſtitia & iure, & in ca. 1. col. 1. extra de preſcriptio. Petr. Anchara. in repet. c. 12. quæſt. principa. verſi. reperio ipſum Barto. & alibi ſæpe in ea quæſt. de conſtitut. & in cap. ſtatutum. §. cum autem, col. 2. de reſcrip. lib. 6. Iaſ. in l. ſi quis ex argẽtarijs. §. ſi initium, in 4. notab. ff. de edendo, & in l. triticum, ſuper glo. 2. ff. de uerborum obligationi. & Franciſ. Ripa. lib. reſpon. 1. cap. 3. filia. num. 24. Id enim fieri debet potius, quam vt unum alterũ corrigat. glo. in l. ſciendum, in princ. in 2. quæſt. & ibi Bart. in princip. & alij, ff. qui ſatiſdare cogan. Etiam ſi poſterius dicat, nõ obſtante quocunque alio ſtatuto, gl. in §. 1. in verbo euacuatus, in Auth. de hære. quæ ab inteſt. defer. Bar. in extrau. ad reprimen. in uerbo, non obſtantibus. verſic. ſed quæro ſi in l. & Ro. conſi. 40. viſis, col. 2. verſ. breuiter, & conſi. 57. in cauſa, poſt medium. Et idem quoque dici poteſt in retractu conuentionali, de quo etiam loquitur d. §. 5. tit. ſeq.

DOIBVENT ESTRE DEDVICTZ EN ſort. In ſortem pretij imputabantur.

Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Fructus percepti poſt litem conteſtatam, an extenuent pretium venditionis.*

1 IGitur hi fructus poſt litem cõteſtatam percepti, extenuabunt, id eſt, minuent ſortem, ſcilicet, pretium venditionis, quod à conſanguineo debet reſtitui; ita vt ipſe non teneatur reddere, niſi quod reſiduum erit, deductis his fructibus: ut de contractibus uſurarijs, & pignoribus dicitur in l. ex prædijs, C. de vſur. & l. prima & ſecunda, C. de pigno. actio. & l. ſi dominium, C. de pigno. & l. 1. C. de diſtract. pign. vbi id dicitur fieri ipſo iure, tanquam ſcilicet non neceſſe ſit id opponere: vt etiam dicit Iaſon conſil. 44. ad dubia, colum. 3. verſicu. ex prædictis, lib. 1. Quod ad caſum noſtrum trahit Ferronus in hoc tit. *de retraict*. §. 21. Idque multo commodius eſt conſanguineo, quàm ſi primo

loco

loco onerare tur integra restitutione pretij, & postea illi emptor hos fructus restitueret. Nam forte consanguineus, interim dum lis pendet, pretium, quod ad hũc retractum parauerat, vel cõsumpsit, vel amisit, vt sæpe fit, & forte emptor illum veniẽtem non admisit, & de industria litem traxit, quo pretium ipsum interim absumeret, & sic retractu excluderetur, dum id amplius numerare non posset. Sed & id rationabilius est, & æquius: vt euitetur circuitus, l.cum fundus.§.seruum, ff.si certũ petatur, & l.dominus testamẽto, ff.de condictione indebiti, & ibi concor.in glo. Et ꝙ id aliàs semper cum fructus restitui debent, fieri debeat, facit l.minor annis 25. cui fideicommissum.§.prædia, & ibi expresse Bart.ff.de minoribus, & l.emptor, in princip. ff.de rei vendicatione. Ex qua etiam Bart.not. fructus compensari cum pretio. Verum illi textus non videntur mihi id probare: nec reperio in alijs casibus, quàm in pignoribus, & vsuris.

§. XVI.

QVibuscunque in locis aut casibus vir & vxor sunt communes in bonis mobilibus, & quæsitis, si vir rem quampiam venditam ab vxore, aut suiipsius consanguineis aut in suo feudo 1 retraxerit, censebitur ea res vtrique eorum communiter quæsita, 2 perinde ac alia quæuis res ab extraneo quæsita.

OV EN SON FIEF, Aut in suo feudo. Glo.I.

SVMMARIVM.

1 *Vxor habet mediam partem eorum quæ vir acquirit in suo feudo.*

1 IGitur si maritus aliquid acquirit in suo feudo, licet id consolidetur cum suo dominio, in quo vxor nihil habebat: ipsa tamen vi consuetudinis, quæ facit communes virum & vxorẽ in quęstibus factis durante matrimonio (vt alibi statuitur) habebit dimidiam partem in hoc, quod sic consolidatum est, vt etiam nuncupatim & in specie huius consuetudinis tenuit Ioa. Fab. in §.si cui, per tex.ibi, Insti.de lega. de quo nos latius dicemus infra eo.tit.§.32.glo.j.nu.72.quin & illud dubium est. Et est similis consuetudo apud Cenomanos, c.300. Andegauos, cap.284. Turones.tit. *de retraict*, cap.30. Britones, huius titu.§.21.22.23.24.& 25. Laudunenses, & cæteros Veromandenses, huius quoque titu.§.vlt. qui est omnium totius 3.partis 96.

SERA ACQVEST COMMVN, Censebitur vtrique eorum communiter quæsita. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an acquirat dimidiam partem rei retractæ ab uxore, ut consanguinea venditoris. Et uide in §.sequenti in glossa unica.*

1 ID quidem mirum est, vt licet maritus non sit consanguineus venditoris, poterit tamen vxoris suæ causa retrahere, & sibi rem retractam pro dimidia parte acquirere. Et ideo casus est in quo qui non est consanguineus, tamen retrahit, & sibi quidem. Sed id fit propter illam bonorum mobilium & quæstuum, durante matrimonio factorum, societatem, ratione cuius sibi acquirere potest, quæ aliàs non posset: vt late dicemus inf. eo.tit.§.26.in glo.1.nu.30. quinto intellige, & alijs multis seq. vbi videre poteris.

§. XVII.

SED si vxor prior de vita excesserit, & res vendita retractaque lineam ipsius respiciat, aut sita sit in ipsius feudo, hæredes eius intra annum & diẽ mortis ipsius ad retrahendam rem integram admittentur, dimidio pretij marito aut eius hæredibus persoluto. Quòd si res mariti lineam respiciat, aut in eius fundo sita sit, is similiter admittetur ad rem integram, pretij dimidio intra annum & diem mortis vxoris ipsius hæredibus persoluto. Idemque obseruabitur in casu contrario, videlicet si vir prior ab humanis decedat. Nec habet locum huiusmodi retractus dimidij pretij, nisi in uenditione, aliove æquippollenti.

GLO. I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudines an maritus acquirat dimidiam partis rei retractæ ab uxore, ut consanguineus uenditoris, & è contra.*

Rochela unde dicatur.

1 QVOD hic dicitur de rebus retractis vi huius consuetudinis, idem infra. §. 20. statuitur de rebus simpliciter emptis à consanguineis alterutrius coniugũ. Et his similes sunt multæ consuetudines nostræ Galliæ, videlicet Parisiensium, cap. consuetudinũ eius loci 184. Meldensium, cap. 93. & seq. Meldulensium, c. 36. Senonensium, c. 55. Trecensium, c. 150. Ambianensium, ca. 48. Carnotensium, c. 72. & iterum ca. 174. Aurelianensium, c. 281. & cap. 283. Cenomanensium, cap. 300. & duobus, seq. & iterum cap. 407. Andegauensium, cap. 96. & seq. & iterum cap. 285. rursumque cap. 396. Sanctonũ Angeriacorum, cap. 64. & seq. Burdigalensium, ca. 26. & seq. Britonensium, ca. 41. & 216. & 219. antiquarum consuetudinum; & reformatarum, c. 21. & multis seq. Blesensium, ca. 207. Borbonensium, c. 464. Lotriensium in præfectura Montargij, hoc ti. §. 5. & 8. Auxerensium, hoc quoque ti. §. vlt. qui est oĩm 54. Siluanectensiũ, siue Senlitũ, hoc itẽ ti. §. 8. & seq. Rochelẽsiũ, c. 40. sic. n. eos vocare malo, q̃ Rupellẽsiũ: & Rochellã, ipsum oppidũ, quã Rupellam: nam & vulgo, & lingua Gallica Rochele dicitur, non Rupelle. Est autem Rochela participium Hebraicum, quod significat mercatrix, siue quæ mercatur, quæ appellatio mirum in modum ei oppido conuenit, quo nullum aliud in nota Gallia, imo in vniuersa Europa, est mercatura celebrius. Vereor tamen, nè ista recens antiquissimæ adeoque honestissimæ politię immutatio è mercatrice mendicatricem (meretricem nolui dicere) eã faciat. Id quod dolenter refero, sortem miseratus amicę vicinęque vrbis. Super eo autem, quod hic cauetur in hac nostra consuetudine, vide Ioann. Gal. in suis Arestis, quęst. 68.

§. XVIII.

IN Regione Turacensi; & alibi, vbi res quæsitæ cedunt viro aut vxori superstiti: ex asse quidẽ in vsumfructũ: ex semisse uero, in proprietatem, si ambo alterve rem quampiam acquisiuerit in eo casu quo locus sit retractui dimidij pretij, hæresque defunctodimidium pretij obtulerint, nihilo minus superstes obtinebit vsumfructum medietatis rei acquisitæ beneficio consuetudinis, quæ disponit huiusmodi acquæstus cedere superstiti, vno quidem semisse in proprietatem, ex altero autem in vsumfructum, Alteram vero medietatem obtinebitis qui ad oblationem dimidij prætij admissus fuerit.

DE TOVAR COYS ET AILLEVRS,
In regione Turacensi, & alibi,
Glo. vnica.

1 ID Quidem est, quod statuitur infra tit. huius totius voluminis consue tudinum 23. qui est huiusmodi, *le mariage solu, quelz droitz appartienent au suruiuant des conioinctz.* §. 7. qui quidem est 294. totius eiusdem voluminis, quẽ quidem. §. atque etiam. §. proxime præcedentem huius tituli declarat hic. §. nec mihi videtur indigere alia interpretatione.

§. XIX.

SImiliter admittitur quis restituendo pretij dimidium, cùm maritus & vxor constante matrimonio acquisierint aliquem annum reditum 1. aut onera, vel seruitutes, quæ ab altero eorum aut super bonis ipsorum ante matrimonium debebantur. Verùm si res huiusmodi per eos, alterumve eorum constante matrimonio foret vendita, & per eosdem alterumve eorũ eodem matrimonio redempta, ea res non esset communis 2. sed censeretur extincta protinus ab ipso retractu, ab ipsis alterove eorum facto, neque ea ex causa alter eorum quicquam petere potest,

ACQVERENT AVCVNE RENTE,
Acquisierint aliquem annuum reditum.
Glo. I.

1 SImiles est propemodum consuetudo Senonensibus cap. 1. consuetudinum eius loci 173. & Trecensibus, ca. 82. Et vide etiam consuetudinem Parisiensium, cap. 119. & Cenomanensium, cap. 391. & sequent. & Andegauensium, c. 286. quæ & de hoc quoque casu loquuntur.

NE SEROIT PAS COMMVN,
Non esset communis, Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Retractus qui ex multis consuetudinibus habet locum in patrimonialibus tantum, an locum habeat in re patrimoniali vendita & postea recuperata à venditore, ui pacti de reuendendo, si postea alteri uendatur. & nu. 2. 3. 4. & 5.*

Patrimonuim uenditum & redemptum an retineat naturam patrimonij.

Emphyteuta recuperans rem à se venditam, an effugiat pœnam commissi, & nu. 3. & 4.

2 *Vxor*

2 Uxor hēt partē in reb. cōsolidatis cū feudo mariti.
3 Emphyteusis recuperata per emphyteutam ex pacto apposito in contractu, an sit codē iure apud recuperantem, quo prius erat, & nu.4.
4 Peculiares dicūtur, licet totum peculium ære alieno sit exhaustum.
Origo & prima causa inspicitur.
Res q post liminio redyt, eadē res esse intelligitur.

TAnquam scilicet patrimonium, quod primum vendidi, posteaque redemi, non sit noua acquisitio, sed pristinam retineat patrimonij naturam, contra tex. in l. si à me, ff. ad leg. Fal. vbi res recuperata non dicitur esse apud recuperantē eo iure, quo prius erat. Ex quo Bar. ibi infert ad quæstionem de emphyteuta, qui rem venditam recuperauit, vt propter id nō liberetur à pœna, in quā vendendo incurrit. Dè quo Bar. dicto (nè rem iā sępius actam agamus) latissimè differit Alex. ibi, sed latius tamen Ias. in l. vlt. char. pen. vers. vigesimo quæro. C. de iure emphy. & omnes in l. 1. §. si rē, ff. de po. & in c. 1. ti. quid iuris sit, si post ali. feu. vas. id recup. & Fran. Cur. senio. consi. 64. antiquissima. ante fi. & Phil. Dec. consi. 160. in causa monasterij, col. vlt. & aliquid dicemus infra ti. seq. §. j. gl. 7. in verbo, *seront preferez*, nu. 19. ideoq; in simili. & in fi. eiusdem tit. in 30. quæst.

2 ¶ † Sed quod diximus in prin. confirmat, quod in simili tradit Ioan. Fab. in §. si cui fundus. Insti. de leg. ꝙ stante consuetudine vt mulier habeat partem in quæsitis à viro constante matrimonio, cuiusmodi est apud nos: si vir habebat quædā feuda sibi quęsita ante matrimonium, ideoq; vxor nihil habebat in eis: & contingat vt constante matrimonio quędam consolidentur cum istis feudis, vt quia redeunt ad ipsum maritum feudi dominum ex aliqua causa: mulier bebet habere partē in his rebus consolidatis: quia censentur alia & vlterius naturæ, quam prius illud ius, dominij, atq; tanquā alia & per se sunt iudicāda, per tex. ibi, & in l. Mæuius. §. feudo, ff. de leg. 2. de quo nos latius dicemus infra. §. 32. nu. 72. quin & illud, & sequi. Cōfirmatq; & hanc partē, quod ab Alex. responsum est cōs. 28. in causa & lite, col. 1. lib. 5. per dictam l. si à me, & l. quidā in testamen. in prin. & l. rogo, ff. de fideic. libe. & quod ab Ang. scriptū est in l. quod dī, la j. super gl. vlt. ff. de impen. in re do. fac.

3 ¶ † Vnū tn̄ non omiserim, quod ad eum casum pertinet, de emphyteusi siue feudo alienato & redēpto, vt scilicet procedat, etiamsi res fuerit vendita cū pacto de reuēdendo. nā & si vi huius pacti ea redimatur à venditore, tn̄ non transit in eum ipso iure, sicut transiret ex pacto legis commissorię, aut addictionis in diem, sed opus est retraditione, vt voluerunt Bart. & Ang. in l. 1. ad fi. ff. de dona. & in l. hominem, de vsuc. cum alijs multis cōcor. collectis ab Alex. cōs. 10. videretur fortasse, li. j. & Frā. Cur. seniore cōs. 12. Lucius Titius. & dicemus ēt in ti. seq. qui est de retractu cōuentionali. §. j. in verbo, *seront preferez*. nu. 12. sunt igitur.

4 ¶ † Verum si huiusmodi pactum reuendendi esset appositum in ipso contractu venditionis, & vi illius res recuperaretur, non censenda esset noua acquisitio, neque ex causa noua facta, sed rediret in suam ipsius primam & propriam naturam, ar. l. si vnus. §. pactus nè peteret. ibi sed, formæ suę redditur, ff. de pactis. Nec dicitur ea res fuisse translata in priorem venditorem. sed illi reddita, vt dicitur in l. filio quem pater, ff. de lib. & posth. & in simili in l. si tibi pecuniam, ff. si cert. pet. & in l. cum pater. §. fidei tuæ, ff. de leg. 2. & in l. cum quis, ff. de dot. præl. Et facit etiam l. voluntate §. 1. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. cum dicitur, sed in pristinam causam res redit soluta venditione. Et qd̄ ex ea voluerunt glo. Bar. Bald. Ang. & alij. in l. vlt. C. de remis. pig. Et est in simili bonus tex. in l. peculium est §. si ære alieno, ff. de pecu. vbi res peculiares dicuntur. licet totum peculium ære alieno sit exhaustum, ideo ipso ære alieno soluto, non est opus noua concessione, nam origo & prima causa inspicitur, l. qui id quod, in prin. ff. de dona, & l. 2. §. paruique refert. ff. de priui. credi. cum si. adductis à Hier. Cagno. in repe. rubricæ. ff. de orig. iur. col. 5. versi. fere igitur. Quibus adde & tex. in l. qui possessionem, ff. de vi & vi arma. vbi qui possessionem sibi ereptam recuperat in pristinā cām reuerti intelligendus est: & in l. si mater. §. eandē, ff. de excep. rei iud. vbi quæ postlimino redijt, eadem res esse intelligitur & in l. ex hoc. §. si quis, ff. de ali. iud. mut. caus. fac. vbi si quis alienauerit, deinde receperit, non tenebitur eo edicto, quasi scilicet alienasse non videatur. Et in l. si marito. vers. plane si fundum, ff. de fun. dota. ex quo facile probatur, rem alienatam, & postea redemptam, codē iure censeri, atq; prius erat. & in l. si possessor. §. at Senatus, in fi. ff. de peti. hęre. vbi res redhibita, manet hæreditaria. vt prius erat. Et quod per tex. in d. §. si ære alieno, respondit Pau. Ca. cons. 176. videtur dicendum dictam Mariam, in fin. lib. j. de quo dicemus infra. §. 32. glo. 1. nu. 87. huius quoque.

5 ¶ † Et id quidem in ea specie rei venditæ: & postea recuperatæ ex pacto de reuendendo in cōtractu venditionis apposito, nō admodū obscure voluit Bar. in l. in diē, versi. tota diē contingit, ff. de aqua plu. arcen. & Bald. in l. ab emptione in princ. vers. ex hoc not. ff. de pactis & expressissimè Phil. Dec. cons. 53. placet mihi, col. 2. & iterū consi. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum in 1. dubio, vbi hanc rem late tractat, & respondet ad d. l. si à me, ad leg. Falc. ex hocq; dicit, ꝙ statutū præferens consanguineos in emptione rerum patrimonialiū, habet locū in huiusmodi rebus patrimonialibus venditis, & postea redēptus ui pacti redēptionis appposit in contractu venditionis. & idē Phi. Dec. consi. 238. proponitur quòd nobilis, colum. vlt. vers. quinto quæritur. & Hier. Cagno. in repe. l. 2. in 8. quæstio. C. de pactis inter emption. & vendict. & Boer. deci. 78. sed an proximior, & Chasse. in titu. *des droictz appartenans a gens mariez*. §. 25. & iterum hoc titu. *des retraictz*. §. 1. in verbo, *ancien*, versiculo idem etiam, & Ferro. in consue. Burdig. hoc tit. ti. §. 11. & iterū. §. 22.

rursumq́. §. 27. Et est optimus tex. in l. sequitur. §. item Labeo, ff. de vsuc. vbi & Bar. hoc idem tenet respectu ipsius rei, licet alio respectu dicat esse distinguendum, vt ibi per eum. Et facit item, quod scribit idem Bar. in l. si mihi & Titio, ad fin. ff. de verborum obligatio. Et vide omnino, quæ dicam infra eodem. titu. §. 32. glos. 1. num. 29. quid auté de fundo. & tit. sequen. de retractu conuentionali. §. 1. in verbo, in limine contractus, quæ est glos. 4. in princip.

§. XX.

SI Maritus constante matrimonio rem aliquam acquisierit à consanguineis suæ vxoris, nihil inde domino feudi iuris competit, præterquam laudimiorum: neque potest sibi rem ipsam iure feudi vendicare. Perinde enim est, ac si vxoris ipsi vendita fuisset, habetq́; hoc casu locum dimidij pretij oblatio, non secus ac supra.

GLOSSA VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo dans facultatem viro, aut vxori aut eorum hæredibus retrahendi dimidium eius rei quæsitæ durante matrimonio, ex consanguineis alterius restituendo intra annum soluti matrimonij dimidium totius pretij, an habeat locum in alijs socijs bonorum & num. 2. cum seq. usq; ad fin. gloss.*

2 *Ratio eadem decidit omnes casus, non per extensionem, sed sicut genus comprehendit species; sic generalis ratio comprehendit diuersas species casuum.*

Lex aut statu tū tunc loquens de vno casu, loqui videtur nō tam restrictiue quam exemplariter.

Ratio legis est mens eiusdem.

Ratio cū unica reddi potest, pro expressa habetur.

4 *Ratio frequentioris vsus non restringit, etiam in pœnalibus, & odiosis. & nu. 6. cum seq l. Raptores habet locum & in muliere virum rapiente.*

5 *Fœminæ quæ viros rapuerunt.*

Omissum à lege vel statuto, pro omisso habetur Nisi sit omissum ratione rarioris vsus, Aut nisi sit simile expresso, vel nisi in vtroque sit eadem ratio.

1 HIC §. erat antepe. huius tit. sed eum hic collocauimus, quia de eadem re loquitur, vt præcedentes, qui & ipsi loquuntur de conquæstib. factis à marito, & uxore ex cōsanguineis alterutrius ipsorum, nec loquuntur de alijs socijs bonorum mobilium, & cōquæstuū, cuiusmodi sunt vir & vxor sicuti nec vlla ex tot consuetudinibus Galliæ, quæ idem statuunt, quas tibi cōgessimus in §. 17. præter vnam Borboniorum, c. 464. quæ nuncupatim loquitur de alijs socijs, eosq́, in hac re æquiparat, vt scilicet in his locus sit retractui dimidij prætij. Sed cum nostra, vt iam diximus, de illis non loquatur, sed tantum de viro & vxore, posset videri dubium, vtrum si vnius horum extraneorum sociorum, durante eorum societate, acquirat à consanguineo alterius poterit alter aut hæredes ipsius intra annū solutę societatis rē illam retrahere pro parte alterius, restituendo dimidiū prætij venditionis, quæmadmodū vir & vxor, aut eorū hæredes possunt. In qua re primum considerāda est rō huius cōsuetudinis, loquētis de viro & vxore tm̄, vt inde ꝑsciamus an trahenda sit ad alios. Rō aūt ea est, vt res in ea familia cōseruetur ex qua exijt, vt dicimus supra in præfatione huius ti. nō semel, & dicemus postea in §. 26. gl. 1. nu. 41. quare aūt, in idq́; statuit tēpus anni a tēpore venditionis, & notificationis factæ apud acta: quod quidē tēpus non pōt currere viro & vxori, durante eorū matrimonio, atq; sic durante eorū societate: nam non posset vnus ab altero retrahere, quin & eidem acquireret ob societatem: ideoq́; illi esset inutile, & inefficax beneficiū cōsuetudinis & retractus; eoq́; indebite fraudaret, nisi ei aut hæredib. ipsius liceret soluto matrimo. i. finita societate, rē retrahere.

2 ¶ † Ideoq́; non iam simili, quā eadē rōne, aliqñ iterrogatus, rn̄di, idē statutū videri de alijs socijs, vt si durante societate aliquid ab eis aut eorū altero cōparatū sit à cōsanguineo unius, locus sit retractui dimidij pretij intra annū à finita societate. Nā qñ in pluribus casibus eadē est rō, ea decidit oēs casus, nō quidē per extēsionē: sed sicut genus cōprehendit species, sic generalis rō cōprehendit diuersas spēs casuū emergentiū, vt pulchre voluerūt Pet. & Cy. in l. iura nō in singulas, ff. de leg. & in l. qđ vero cōtra rōnē, eo. ti. & Bald. in l. de quib. eo. quoq; ti. & in Auth. post frates, la 2. C. de leg. hær. & in c. quia V. paulo ante fi. extra de iu. vbi dicit, ꝙ quæ rōnis nexus cōnexuit. dispositio iuris nō separat. Nec id quidē cōtingit ꝑ extēsionē, sed verius ꝑ tacitā dispōnē eiusdē, vt sing. (inqt) notādū ē in l. his solis, C. de reuo. do. Pet. Anc. cōs. 96. sup dicto, col. 1. Pau. Ca. cōs. 83. præsens casus, col. 2. li. 2. vbi id elegāter declarat, cū alijs multis concor. & simil. à me cōgestis in tra. cessante cā cessat effectus in j. par. n. 157. nā ubi est. & latius in nr̄a repe. l. si unquā, in ver. libertis, nu. 45. quorū sn̄ia.

3 ¶ † Propterea nō vr̄ obstare, si quis dicat consuetudinē nō esse extendendā ad alios casus, quia vt iā diximus hæc nō extēsio est, sed interꝑtatio, aut potius declaratio huius cōsuetudinis, q̄ de viro, & vxore tm̄ loquuta fuisse videtur, nō tā restrictiue, quā exēplariter, ut loquit̃ Bal. in re oīno simili in d. l. de quibus, col. 11. vers. itē no. ꝙ non dr̄, ꝑ l. imperiū, ff. de iuris. iomn. iud. Et vt ibi ēt dicit, nō dicitur extendi cōstitutio etiā odiosa qñ extēditur ex mēte eiusdem constitutionis, per notata à Ioa. And.

Andr.in cap. si post quam,de elect. lib.6.in Nouella. Imo vero ibi est glo.ordi.ipsius Ioan.And. in uerbo,mente:& est similis glos.in cap. 1.in verbo.Italiæ.de tempo.ordi.eo.lib.6.Ratio autem legis est mens eiusdem,vt dicit Dyn. in cap. vlt. ad fin.de regu.iur.lib.6.Cyn.in l. 1.& ibi idem Bald. C.quæ sit longa consue. & Alberi. in l. sed sciendum.ff.ad leg. Pompe.de partici.cum alijs multis concord. à me collectis in duobus illis locis nuper citatis.Et illud dictum Bald.in d.l.de quibus, eo magis annotandum est, quod loquitur in materia odiosa, atque etiam pœnali, vt expendit Alexand.in l. sororem, colum. vlti.C. de his qui. vt indi. Et quanquam ea ratio nostræ consuetudinis, quam supra diximus, non est expressa, ea tamen cum sola sit habetur pro expressa, ab eaq; possumus sumere argumenta à simili, à contrario, & alia huiusmodi,ac si expressa esset,ex sententia gloss. quam omnes ibi & vbique sequuntur, in l.quamuis, C. de fideicom. cum infinitis prope concord.à me latissime cumulatis in d.nostro tracta.Cessante causa.in 21.limita.nu.8.& id quidem & multis sequen.

4 § † Præterea hæc consuetudo censetur locuta fuisse de uiro & vxore,ratione frequentioris vsus, quia scilicet vir & vxor semper,nisi aliud conuentum sit,sunt cōmunes, & socij omnium bonorū mobilium & acquæstuum immobilium, vel citra aliam conuentionem,sed ex sola vi & natura matrimonij, ex nostra consuetudine, vt cautum est infra titu.24.qui est *de communite de biens*, §.j.qui est omnium huius vol.282.Ideo & ad aliàs species societatis trahēda est, gl.in l.2. in verbo,filio præcedente post princip. ibi, sed hoc frequentius contingit.& ibi quoque Ias. colum.4.ff.de vulga. & pup.& glo.in l.si is qui,§.quod dicitur,in verbo,per patres,ff.de iure dot. & in l.non impossibile, ff.de pactis.& in l.3.in gloss.1.ff.de Publici. in rem acti. & in l.in facto,in gl.2.in fi.ff.de condi. & demonst. & in Authen. cassa, C.de sacros. eccle.& in l.1.C.de his qui ad eccle.confug.& in Authen.imo,C.de actio.& obligatio.& in l.1. in verbo,sponsam, C.de rapto.quæ dicit,tex.ibi punientem virum rapientem mulierem, procedere, & in muliere rapiente virum, licet raro eueniat; quasi scilicet tex.ille tantum de eo fuerit locutus, quod frequentius contingit,nec ad id tantum sit restringendus. Et hinc potes intelligere hoc etiā procedere in pœnalibus & odiosis.& illam gloss. sequuntur Alberic. Bald. & Ang. qui illam dicit singu.ibi.& idem Bald. in l.raptores,C.de Episco. & cleric.& in l.si ita,ff.de iniust.testa.& in c.causam matrimonij, ad fin. extra de proba. vbi & illam dicit singu. & in cap.ex conquæstione,col.2. versic. sequitur quarta, extra de restitu. spol.& Collect. in c.peruenit,de adulter. Barba.in l.scire debemus, colum.2.& iterum in l. sciendum col. 86.ff.de verbo. oblig.& in cle.1.cha.6.in paruis, de elect. vbi illam quoque dicit singu. & in addi. Bald. in cap.1.colum.4.titu. quib. mod.feu.amit. & consi.6.scriptum est, colum.7.versi.& licet iura,lib.1.& consi.64.scribitur,colum.pen. versi. & si opponatur,eo.lib.1.Fran. Cur.senior,consi.11. statuto Parmensi.col.pen. Ias.qui illam dicit not. in l. non hæc. col.33.versi.sexto adde,C.vnde legi.Hippoly.Marsi.consi.35.post redditum consilium,col.3.vers.pro quibus etiam.

5 § † Secundum quam sententiam perhibent veteres historici,vxorem Phutistaris Aegyptij conatam fuisset rapere Ioseph,Phędram,Hyppolytum, Anthiam, aut Homerus lib.6.Iliados, Antheiam. aut vt Hyginus,Sthenobœam,aut vt alij itē Sthenoben,Præti, teste Homero eod.lib.6.& Horatio lib.Carminum 3.ode 7.Argiuorum regis vxorē, Bellerophontem: [Auroram Cephalum : nam id tradit Pausonias, lib.3.]Gidicam, Comminium priuignum suum: Auroram Clytum:aliam, cuius nomen tunc succurrit,Perseum. Aliam denique nescio quam, Diuum Eugenium, habitum viri mentitam.vt dicere possis. licet id raro cōtingat, vt dicit d.gl.contingere tamen aliquando, sicuti etiam dicit Ang. in d.l.1. vidisse se Florentiæ cōburi fœminam,quæ iuuenem rapuerat.

6 § † Sunt & aliæ glo. præsertim Iuris canonici, quæ & id adstruunt.quod diximus,casus frequentiores, qui in legibus aut statutis memorantur, alios non adeo vsitatos, in quibus tamen eadem ratio est,non excludere:videlicet in ca. diaconus, & ibi quoque Domi.27.distin.& in Procemio Decreta.in verbo,Bononiæ,& in ca.2.in verbo,reus, de confes.lib.6.quam & Domi.ibi dicit singu. in suo casu, atque etiam Barb.in l.qui ante Calendas,col.8.ff.de verbo.oblig.& valde solennem idē Barb.cons.8. vbi Christus,ad fi. lib.3.& multum elegantem ipse Barb.consi.67.illud afferam, col.6. lib.4 & aureis literis scribendam, ille ipse consi. 6.scriptum est,col.7.lib.1.Item gl.in cle.1.in uerbo, præsidentes, in fi.de rescrip. Ex qua Ant. Pet. Anch.Imol.& Barb.ibi,illud generale assumunt, quod diximus, q cum de vno fit mentio ratione frequentioris vsus, fit & ad alium extensio, licet de eo non fiat mentio.& illam gl.facit sing. Alex. in addi.Bar.in l.1.ff. de verbo.sig. Barb.d.consi.6. col.7.lib.1.cons.26.sapienter scripsit,col.8.lib.2. & cons.28.clementissimi,col.2.in fi. & sequenti, eo.lib.2.& consi.67.eiusdem initij,col.j.eo.lib.2. & Fran. Cur. senior.d.consi.11.col.pen.& Ias. in repe.l.admonendi,col.48.ff.de iureiur.

7 § † Nec desunt,qui pręter eas gl.aliàs quasdam, & etiam tex.in eam sententiam allegant, uidelicet gl.in l.tale pactum.§.vlt.ff.de pact. & in l.Imperator.ff.de statu.ho.& in l.si mater.§. hoc iure, ff.de exce.rei iu.& in l.1.C. de his qui ante aper. tab.& in l.j.C.de Nili agger.nō rūp.Et tex.in l.scire oportet.§.1.ff.de excu.tut. Nā & eū in id citat. Barb.in repe.l.cum acutissimi,colum.32.C.de fidiecom. vbi eum dicit aureum, & in repe. rub. de reb.eccle.non ali.in 3.dubio, colum. eiusdem 4.quæ est totius illius repe.42.versic.tu pondera, sub nu.172.vbi dicit sing. & consi.48.clementissimum,colum.3.lib.4. Sed quantum illę gl.& tex. ad hoc faciant,cæteri videant:mihi nihil aut parū

facere videntur: sed eius rei lectores admonere volui ut omnibus satisfacerem.

8 ¶ † Sunt quoq; & aliorum Doct. sententiæ huic rei adstipulantes, videlicet Iaco. Ra. in l. si minor, & ibi Ang. ff. de adult. Iac. But. cõs. 10. viso pũcto, col. 2. And. Iser. & Matt. Laud. in c. j. post prin. tit. cõst. fe. Imper. Lotha. Eug. Pap. Bar. in l. j. §. j. in j. oppo. ff. ad Treb. & in d. l. si mater. §. hoc iure, ff. de except. rei iudica. Bal. in c. à crapula, de vit. & honesta. cleri. vbi dicit, ideo ibi mentionem de aromatibus factam non fuisse, quia pauci vtuntur, licet idẽ sit iudiciũ, quod de vino ibi memorato. Ant. cõsi. 10. casus talis est, quedã generosa, col. 3. versi. ex quibus concludo. Card. Flo. in c. plerique, in j. not. extra de pactis. & in alijs locis, vti à Recentioribus citatur, vbi tamen id non dicit. Aluar. & Card. Alexand. in cap. 1. §. si quis rusticus, titu. de pace & treug. Alexand. consi. 65. quoniam omne datum, ad fin. lib. 6. quod reperitur consi. 119. eodem lib. 6. Barba. in d. l. cum acutissimi, car. 7. col. 1. C. de fideicommis. & in c. ad nostram, col. 2. extra de empt. & vend. & in repe. d. rub. de reb. eccle. non alie. vbi supra, & in cap. vlt. colum. 2. vers. pondera etiã, extra de solu. & consi. 42. illud in medium, colum. 2. lib. 1. & cons. 23. sapientissimus dicit, colum. 5. & sequen. lib. 2. & consi. 26. sapienter, colum. 8. num. 19. eodem lib. 2. & consi. 30. sacro, colum. 2. versic. præterea, & multis seq. eodem lib. 2. & consil. 36. sapienter, col. 11. vers. item Bart. eodem lib. 2. & consil. 66. scribitur. col. 2. eodem lib. 2. & consi. 50. illud afferam, col. antepe. eodem lib. 3. & cõsil. 59. à Ioue principium, colum. 6. versi. & si subtiliter, eod. lib. 3. & consil. 82. clementissimi, colum. 1. lib. 4. & alijs locis supra ex eo citatis. Iason consil. 112. in primis, col. penul. versi. nam dum dicunt, lib. 4. & consi. 166. procedendo ad fin. eodem lib. 4. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, si absque liberis, le 2. nu. 32. de testamen. & Franc. Curt. Iunior [in l. iubere, colum. 1. num. 6. ff. de iurisd. omni. iudi. &] consi. 6. præsupponitur in ciuitate, colum. 3. & 4. Phil. Dec. in d. Auth. cassa, colum. 2. C. de sacr. eccl. Anto. Corset. in suis sing in verbo, frequentia. & Rebuf. in repe. l. 1. in gloss. in verbo, in omnibus casibus, num. 3. C. de sentent. quæ pro eo quod inter. & in tracta. nominationum, in 5. quæstio. princip. nu. 25. & sequen. & Ant. Rube. consi. 92. viso statuto, in fin. [Et Maria. Soz. iunior. consi. 8. in præsenti consultatione, col. 3. nu. 11. lib. 2.]

9 ¶ † Et hanc quoque sententiam fulcire possumus testimonio sacrarum literarum. In lege enim Mosaica in Hebræo cautum erat in hũc modum. Sacrilegam nè patiaris viuere, & sic fœmina tantum expressa. Hunc autem locum traducens Diuus Hieronymus masculum in locũ fœminæ substituit, in hæc verba. Maleficos nè patiaris viuere. vt scribitur Exod. 22. & repetitur in Decretis canonicis, §. hinc apparet 23. quęst. 5. Ideo autem scriptura Hebræa de fœmina tantum, loquebatur, quoniam in hoc crimen longe esset, quam mas, pronior, proptereaque etiam in ea res esset frequentior. Sed Diuus ipse Hieronymus intelligens idem sancitum videri in masculis, quod in fœminis, masculum quoque in sua traductione expressit: vt interpretes Bibliorum eo in loco scienter annotarunt, atque etiam diximus in nostris Legibus connubialibus in 8. lege, versicu. ex verberibus, quo etiam loco docuimus fœminas huic crimini, quã uiros, esse magis obnoxias. Sed & in eodem cap. ita cauetur, Viduæ & pupillo non nocebitis, quo etiam in loco interpretes asserunt eam legem, & de alijs quoque intelligendam, sed eam tantum expressisse, quod frequentius accidebat. Item Deute. 25. scribitur. Nõ ligabis os bouis triturantis in area fruges tuas. Id quod Rabbi Solomon cæterique interpretes, intelligendum dicunt de omni animali in re victui nostro accommodata operanti: sed tantum de boue expressum fuisse, quod in eo id frequentius accidit.

10 ¶ † Sed & Tullius id quoque comprobasse censetur, cum scribit in oratione pro Aulo Cecinna: Vim enim multitudinis restitui voluerunt, non solum conuocatæ multitudinis: sed quia plerumque, vbi multitudine opus est, homines cogi solent, ideo de coactis compositum interdictum est: quod etiam si uerbo differre videbitur, re tamen erit vnum: & omnibus in causis idem ualebit, in quibus perspicitur vna eademque causa æquitatis. Et paulo post. Quibus enim rebus plerunque vis fit, eiusmodi hæ res appellantur interdicto: si per alias res eadem facta uis est, ea tametsi uerbis interdicti non concluditur, tamen sentẽtia iuris atq; auctoritate retinetur. Quanta sit autem auctoritas Tullij etiam in decidendis causis forensibus, ex eo satis constat, ꝙ nostri Iurisconsulti illum non semel nuncupatim citauerũt, illius omnino auctoritate innitẽtes: vt in l. Fulcinius. §. quid sit autem. ff. quib. ex cau. in pos. eat. & in l. Cicero, ff. de pęnis. Is enim fuit iurisperitissimus, vt videre licet ex suis orationibus, præsertim pro P. Quintio, Aul. Cecinna, & Aulo Cluẽtio Habito, Ex qua citatur in d. l. Cicero. & ex multis quoque epistolis ad Trebatium illum nostrum Iurisconsultum, & ex tribus item illis libris de legib. quib. scientissimè interpretatus est legẽ 12. tabularũ: tametsi eius rei peritiam aliqñ dissimulauerit.

11 ¶ † Ideoque, vt reuertamur, si quis aduersus hanc nostram sententiã illud opponat, omissum à statuto vel consuetudine haberi pro omisso, c. pe. extra de iureiurand. & capit. in nostra, de iniu. & Bald. in l. si plures, colum. 8. versicu. iuxta prædicta formatur, C. de condi. inser. & in l. si mater, C. de insti. & substitu. vbi & ad hoc multa congerit. & cons. 452. statuto ciuitatis, in princip. lib. j. Sig. cons. 98. in Lombardia, colum. 2. versicu. ex quo arguitur, & Alexan. qui adducit concor. cons. 13. circa primum, colum. 5. versicu. benè facit, lib. 5. Barba. cons. 35. clementissimi, colum. penultima. lib. 1. & consil. 10. sapienter, colum. antepenultima lib. 2. & consi. sequen. illud afferam, colum. 16. eo. lib. 2. & Philip. Dec. consi. 188. in casu

proposito,

proposito, cum simi. Idque semper procedit in dispositionibus stricti iuris. Petr. Ancha.consi.1. pro isto, circa medium. Huic confestim respondebo, id verum esse, nisi illud sit omissum ratione rationis vsus, per supra dicta. Aut etiã, nisi omissũ sit simile expresso, aut sit in vtroq; eadem ratio, per ea quæ item supra diximus, & præterea per l. si extraneus, ff. de cond. ob caus. & l. vlt. §. vltimo, ff. manda. & l. si quis mihi bona. §. sed si mandaui, & ibi Bald. & Recentiores, ff. de acq. hæred. gl. in l. si cum dote, in prin. in verbo, mulieri, post prin. ff. solu. matr. & in l. Gallus. §. & quid si tantum, in verbo, emancipatus, ff. de liber. & posthu. Oldra. consi. 224. istæ sunt allegationes, col. 8. versic. nec obstat, quod dicebatur. Bal. in l. sed & si mors, ff. de dona. inter vir. & vxo. & in c. inter corporalia, col. 1. de transla. Præla. per nota. in l. vlti. C. de indict. viduit. & Sign. consi. 14. super infrascriptis, col. vlt. per multa, quæ illic allegat. Vel in hoc vlt. reclamante Petr. Ancha. in consi. 245. duo prima, col. 2. versi. contrarium, per tex. in c. cui de non, de præb. lib. 6. de quo vide quæ dicam infra. §. 36. glo. 2. in verbo, *notifier au greffe*, nu. 58. & sanè, & duobus sequen.

§. XXI.

QVAMVIS dominus feudi, refuso emptori pretio, rem sui feudi iure ipsius possit retrahere: ei tamen præfertur consanguineus venditoris intra annum, & diem veniens vti etiam ei præfertur emptor consanguineus.

GLOSSA VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Dominus an consanguineus præferri debet in retractu rei feudali, & nu. 2. 5. 6. & 7.*
Quid verò in re emphyteutica ibi. nu. 3. & 4.
5 *Superfluitas & repetitio toleratur, cùm res sit clarior, & cùm aliquid additur.*
6 *Et alijs quoque modis.*
7 *Bis & ter quæ pulchra sunt.*

1 HOC vtique verum est ex cõstitutionibus feudorum, vt scilicet agnati præferãtur domino in reuocatione feudi alienati. c. j. §. porrò, in fi. & ibi glo. Iac. Bel. Bald. Mar. Laud. & alij, titu. qualiter olim pot. feud. alie. glo. Andr. Iser. Iacob. Bel. Bald. qui hanc opin. dicit æquam, Marti. Laud. Aluaro. & Card. Alex. in cap. 1. tit. de succes. feud. Io. Fab. in §. 1. Insti. de empt. & vend. Aluar. & Marti. Laud. in c. 1. §. vlt. col. vlt. & ibi ẽt Cardi. Alex. col. antep. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. Card. Alex. in c. Titius, col. pen. tit. si de feu. fuer. contro. inter do. & agna. & Masuer. tit. de retractu. §. item sciendum est. & iterum tit. de loca. §. item proximior. Iacob. à S. Georg. in tracta. feu. in verbo, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum, colum. 18. versic. quęro nunc nunquid. Licet Petr. Corne. huic opin. contradicat in d. c. j. de succes. feud.

2 ¶ † Sed priorem opin. secutæ sunt pleræque omnes Franciæ consuetudines, vt Parisiensis, cap. 183. & Meldensis, ca. 113. & seq. & Melodunensis, cap. 33. & 157. & Senonensis, cap. 36. Trecensis, cap. 27. Victriacenses, cap. 38. & iterum c. 124. Ambianensis, cap. 96. Monstroliensis, ca. 76. Belquercensis, cap. 16. Carnutensis, ca. 71. & iterum cap. 173. Aurelianensis, cap. 288. Turonensis, tit. *de retraict*, cap. 8. & seq. Cenomanensis, cap. 360. & cap. 400. Andegauensis, cap. 348. & iterum ca. 390. Aruerniensis, tit. *des emphyteoses, & louages*, cap. 15. & iterum tit. *de retraict*, cap. item 15. vbi tamen est quædam exceptio. Borboniensis, capit. 438. Blesensis, capit. 208. Engolismensis, capi. 70. Rochelensis, cap. 37. Bituricensis, titu. *de retraict*, capite quinto. Burgundiensis, eod. titu. capite. 10. Burdigalensis, capite quinto. Sanctonensis, ca. 51. Normaniensis, ca. consuetudinum eius nationis. 115. cuius tit. est, *de querelle de fief vendu*, non semel. Britoniensis, hoc eod. tit. §. 9. Altimarchiensis, cap. 274. Marchiensis, ca. 281. Auxerrensis, aut vt alij vocant Altissiodorensis c. 37. qui est 7. huius tit. Lorriensis in præfectura Montargij eo. tit. §. 11. Laudensis, & cæteri Veromandenses, partis 3. tit. 9. §. 5. qui est totius illius partis 102. & seq. Valesiensis, tit. 1. §. 15. & iterum titu *de retraict*, §. 6. qui est omnium 87. Syluanectensis, aut vt vulgo appellant. Senlitensis hoc quoque tit. §. 5. Niuernensis, hoc item tit. §. 32. Lodunensis, hoc eo. tit. §. 8. Vt vix aliam tam frequentem apud Gallos reperias. Tamen in comitatu Burgundię aliter statuitur, tit. *de reachapz*. §. 5.

3 ¶ † De iure autem communi secus est in emphyteusi, vt voluerunt Guil. Cu. Rayn. Forli. Albe. Bald. qui dicit nota. & Ange. in l. Imperator, ff. de pactis, ijdem Guil. Rayn. & Alberi. in l. ex facto, in princi. per illum tex. ff. de pecul. Nicol. Neapo. & Aluar. in d. §. porrò. Bal. in tractatu Protomixeos, col. 2. versi. cum venditur res, qui quidem omnes dicunt, quod stante consuetudine, quæ concedit facultatem vicino, aut consanguineo retrahendi rem venditam, dominus emphyteusis illis præfertur, si velit retrahere, ex l. vlt. C. de iure emphyte. per tex. in l. si cum dotem. §. vlt. ff. sol. matr. & d. l. ex facto, ff. de pecul. & quia etiam, vt dicunt, consuetudo generalis non vincit specialem: quin è contrario specialis generalem, l. legatorum. §. qui plures, ff. de leg. 2. & l. vxorem. §. fœlicissimo. ff. de leg. 3. & l. sanctio, ff. de pœnis, cum simi.

4 ¶ † Et idem quoque tenet Alex. consi. 27. viso themate, col. 2. lib. 6. & Fran. Are. qui id dicit not. in l. si mihi & Titio, col. vlt. ff. de verbo. oblig. vbi tamen erranter loquitur in feudo, Cœpolla causarum ciuilium consilio 45. & si in alijs, colum. 2. Masuer.

Masuer.tit.de loca.§.item si emphyteuta, Ias.in d. l.vlt.col.4.in 3.not.versicu.ex hoc tex. C.de iure emphyt.vbi & hanc rationem adijcit: quoniam statutum,& consuetudo recipit interpretationē à Iure ciuil.l.2.C.de noxal.& c.cum dilectus,extra de cōsuetudinibus cum si. Sed de iure communi præfertur dominus alijs quibuscunque, p d.l.vlt. ergo secūdum eam debet intelligi huiusmodi statutum,quæ etiam ratio affertur ab Aluaro.in d.c. porrò, quem tamen Ias.non citat. Et præterea respondet ipse Aluaro.ibi in d.c.porrò, præferrenti in suo casu agnatos domino,quia ibi,vterque dominus,& agnatus reperitur eo iure, & consuetudine priuilegiatus. In emphyteusi autē dominus de iure cōmuni,id priuilegiū cōsequitur, scilicet per d.l 2.vnde statutū postea superueniens debet intelligi sine præiudicio domini iam priuilegiati, arg.l.rescripta,C.de precib.Impera.offer.Et facit quod nota.in l.ex verbis,C.de donatio.inter virū & vxorē, & quæ latè diximus supra eod.tit.§.1. glo.14 quæ est in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 93.& generale est vt lex. & iterum nu.104. & id quidem iure optimo. Et idem tenuit Ioā. Oldendorpius actionum classe.4.in actione emphyteutica, in practica illius actionis.

5 ¶ † At vnum hic non omiserim, id quod hic statuitur,præferri consanguineum domino,idem 22.nisi quod hic præterea additum est,ipsum cōsanguineum præferri, non solum quando res alteri fuit vendita, vt tunc scilicet ante dominum possit retrahere,sed & cum ipse primo loco emit, vt possit retinere,quanquā & id in alio satis contentū potuisset videri ob eandem rationē.Tamen quia hic clarius & dilucidius id scriptum fuit, & alioqui poterat videri dubiū,propter ea q̄ scripsimus supra eod.tit.§.11.glo.7.quæ est in verbo, *il ystra receu pro rata*, num.2.sed & videbatur. Ideo ob id tolerabilior est ea superfluitas (si sic nominari debeat) q̄ ex repetitiōe huius.§.oriri posset. Nam & aliàs semper toleratur superfluitas siue eiusdem rei repetitio,cum fit,vt quod ante dictū est,clarius,apertius,dilucidius enarretur, ex sententia glo.in c.1.in verbo, & filio, & ibi Domi.& Philip.Fran.de Sum. Trini.lib.6.& alia glo.in ca. licet canon,in glo.2.& ibi quoque Domi.& Philip.Fiā.de elect.eod.li.6.& idem Domi.c.si Papa, de priuileg.eo.quoqe lib. & in Proœmio Decretalium,& ibi post eum Fely.in fi.vbi & ad hoc allegat tex.in c.super quæstionum iuncto c.cum te, extra de offic.delega.& idem Domi.in c.erit autem,ad fi.4.di.Panor.in c.certificari, col.2.versic. sed quæro quid si,de sepul.& in ca.solitæ,in glo. tanquam,in fi.& ibi quoque Fel.col.3.versi.idem quando id quod erat.de maiorita.& obedi.Caro. Ruin.consil.89.casus iste, col.6.versicu.nec obst. ratio lib.2.& Philip. Deci.in l.2.§.vlt.col.vlt.ff.si cert.peta.& in l.quæ dubitationis, post prin.ff.de reg.iur.& Ant.Burg.in c.cum causa, in prin.extra de emptio.& venditio.vbi & ad hoc citat, l. Gallus.§.nunc de l.ff.de liber.& posthu. & ibi Franc. Aret.qui tamen loquitur de repititione,cum aliqua additione, vt hic etiam est, qui tamen alius est casus,in quo etiam excusatur repetitio, vt voluit gl.in l.librorū in prin.in verbo,quod si in codicibus,ff.de leg.3.vbi glo.dicit,repetit,vt addat, & glo.similis in §.ius autem gentium, in princip. Instit.de iure natu.gen.& ciui.quæ dicit, repetit de iure gentium,vt aliquid addat,& Do.in cap.si tibi absenti,col.5.super glo.1.per eam gl.de præben.lib.6.& Ange.Aret.in §.1.col.1. Insti.de his qui sunt sui vel ali.iuris. Fely. in locis supra allegatis in quibus, & alios plerosque modos excusandæ super fluitatis congerit, post ipsum Dom.in locis ab eo relatis.

6 ¶ † Quibus & Anto.Burg.in d.ca.cum causa, de emptio. & vendi.alios quoque modos addit: qui quidem omnes sunt notandi vt dicit ipse Fel. ad statuta prohibentia articulos superfluos. Ad eum tamen modum excusandę siue tolerandæ superfluitatis,ab illis inter cæteros adductum,cum scilicet quid repetitur diuersis respectibus, siue ob diuersos effectus,adde illis Phil.Fran.& Phili. Deci.in c.significantibus, in prin.de appel.& Frā. Curt.seniorem consil.78. domina Franciscina, col.antepen.versi.& si diceretur, vbi & ipse multos eius rei modos posuit vt per eum videre poteris,nè hic tam copiose ab alijs acta iterum agamus,quod nonnulli faciunt aliorum scriptis suos libros infarcientes: quod cum aliquando cōquestus fuissem de Chasseneo, cui id vitium propemodum solenne est, is adeo moleste tulit, vt in me nescio quē Eonellanum hostiliter armauerit, sed de his alias.

7 ¶ † Verum illis omnibus addere potes alium modum,ex Fran.Aret.in l.liber homo.§.decem, col.1.ff.de verb.oblig.cum scilicet id quod tacite inerat.exprimitur.Id enim,vt dicitur, toleratur: & post eum reperit Caro.Ruin.consilio.168.Iesu Christi,col.vlt.nu.15.lib.1.Alium quoque modū quem nobis suppeditat textus in l.item apud Labeonem.§.ait Prętor nè quid.ff.de iniur.videlicet cum post generalem clausulam eadem res specialiter annectitur. Ea enim quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur,videntur quasi neglecta, & ibi glo.adducit concord.quos ibi videre poteris. Sed & hoc in loco in mentem venit veteris illius prouerbij.Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. Id ē,bis & ter quod pulchrum est,quod adeo Platoni placuit,vt non sit contentus semel atque iterum aduocasse: illius enim meminit in Philebo, rursumque in Gorgia, atque etiam in libro postremò de legib. Et ei quidem mire cōcinit,quod apud nos scriptum est,in l.1.§.supra dictis igitur, C.de emenda. Instit.Codi.in hac verba.Nemini venit in dubiū, quod repetita prælectio probauit, hoc esse satis validum,satisque formosum. Sed & ad primum casum vide tex.in l.1 §.sed sciendum versi.vitiūque,ff.de Ædili.edicto, vbi scribitur,Ædiles tollēdæ dubitationis gratia bis κατὰ τοῦ αὐτοῦ idem dixisse,nè qua scilicet dubitatio superesset. Vide etiam glo.in ca.non existimemus, in verbo, quia non discernimus,& ibi Archi.13.quæst.2.& in l. certi condictio,in prin.in glo.2.ff.si cert.petat.& Specu.titu.de procur.§.hoc autem, versiculo sed

oppone,

eppone. & Panor. in sua disputat. incipien. stante statuto, char. vlti. colum. 2. Nec omittendum, quod scribit Ioan. Andr. post Hostien. in ca. nimis iniqua, ad fi. de exces. præla. verba in instrumentis non posse nimis specificari ad tollendam dubitationem, & sophisticam interpretationem, & post eos Philip. Deci. consil. 11. quoniam, col. 9. versiculo allegata.

§. XXII.

QVOD si ipse dominus certior factus per tabulas 1 & iusiurandum emptoris, intra octo dies 2 pretium non refuderit, omnino excluditur, non secus ac cõsanguineus, nisi rem minoris emptam docere velit.

PAR LETTRES, PER TABVLAS. GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *Emptor feudi debet domino ostendere instrumentum emptionis.*

1 ID est, vt tempore ostendat domino instrumẽtum emptionis, eiq; legendum præbeat, si id petat dominus, iuxta ea quæ latè diximus supra hoc eo. ti. §. 1. in glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, in 18. q. & iterum in §. 2. eiusdem tit. in gl. 1. ibi enim est eadem propè consuetudo, illicq; reperies, quid dicendum sit, si nullum instrumentum de emptione confectum sit, & alia multa ad hunc locum pertinentia.

DEDANS HVICT IOVRS, Intra octo dies. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Emptor feudi vel emphyteusis infra quod tempus teneatur ostendere domino emptionis instrumentum.*

1 DE iure cõmuni in emphyteusi duo menses huic rei præstituti sunt, in feudo aũt annus, vt de 1. tex. est in l. vlt. C. de iure emphy. De fedo aũt in c. j. §. porrò, tit. quali. olim feu. ali. po. Hanc autẽ consuetudinẽ intelligas fedum aliam, q̃ est supra tit. 2. §. 3. qui ẽ oĩum huius vol. 16. vt. s. dñus ipse, transacto hoc octo dierũ tẽpore, non possit ãplius rem ipsã ad se aduocare, restituto prio iure feudi, non tñ priuatur suis laudimijs. Quod aũt postea dicitur ĩ nostra cõsuetudine, *S'il ne veult monstrer*, &c. intellige omnino secundũ §. 4. supra eod. tit. & quæ ibi diximus in glo. 2. & 3.

§. XXIII.

SI consanguineus rem integram retrahere nolit, non audietur 1 nisi refuso pretio. Contra dominus admittitur pro ea parte, quæ sibi iure feudi est subiecta. 2.

IL NE SERA PAS RECEV, Non audietur. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus an admittatur ad retractum patris rerum venditarum, & nume. 3. cum seq. vsque ad nu. 31.*

2 *Venditio plurium rerum facta vno pretio non potest ratificari quantum ad vnam tantum.*

3 *Venditio si facta fuerit plurium mancipiorum quorum vnum est morbosum, omnia redhibentur.*

4 *Emphyteuta plurium rerum si in vna male versatur, omnibus priuatur.*

5 *Re in solutum data pro parte euicta, aut ex duobus fundis altero euicto, remanet integra obligatio.*

Conductor plurium rerum simul vno pretio, potest resilire à conductione omnium, propter impedimentum vnius.

6 *Vnus hæredum emptoris offerẽdo partem pretij, partem rei non consequitur.*

7 *Venditio à curatore facta prædiorum communium sibi, & ijs quorum curam administrat, rescinditur quatenus pro parte communis fuit fundus, nisi emptor à toto contractu velit discedimus.*

8 *Datio in solutum à duobus facta non potest ab altero redimi.*

Conditio consistens in faciendo simpliciter, vel mistim in faciendo, & dando, etiam posita in persona duorum, non potest per vnum eorum impleri.

Facultas retrahendi consistit in dando, & faciendo.

9 *Communio parit discordias, & nu. 17.*

12 *Locatio in longius permisso facta an in totum vitietur.*

14 *Contractus unus esse censetur, siue super una re, siue super pluribus contrahatur, quando est unica quantitatis expressa.*

Emphyteuta plurium rerum, pro una pensione, non potest soluere partem pensionis pro rata unius rei tantum.

16 *Obligatio reuendendi continet rem tradi.*

Rem tradi indiuiduum est.

Facta sunt indiuidua.

17 *Totum in suo toto pluris ualet, quam pars pro sua portione.*

18 *Ius*

18 *Ius accrescendi habet locum in uenditionibus, non etiam in cæteris contractibus, & quare.*
19 *Pretium non debet particulari solutione diuidi, cum una res aut plures, uno pretio emptæ sunt.*
Totum admittendum aut totum reijciendum.
20 *Proximus an possit retrahere partem rerum uenditarum, si multæ uenditæ sunt uno quidem contractu, sed diuersis pretijs in singulas res constitutis.*
21 *Quid, si uno primum pretio, sed quod postea in eodem contractu diuiditur in singulas res.*
22 *Quid, si è diuerso, pretium in singulas res diuisum in unum cogitur.*
23 *Quid, si constet, contrahentes non nisi omnes res empturos & uendituros fuisse.*
24 *Pretio in singula iugera constituto, an fertilia tantum retrahi possint.*
25 *Quid, si plures res seperatim, & diuersis pretijs datæ sunt in solutum pro uno eodemque debito, an habeat locum quod dictum est de uenditione.*
26 *Datio in solutum plurium rerum pro uno debito pretijs in singulas res diuisis, est tamen indiuidua, & nu. 27. & 28.*
Datio in solutum pro pluri facta quantumuis modico in totum uitiatur.
27 *Sed an id procedat in datione conuentionali.*
An autem poterit creditor pignori incumbere.
28 *Vasallus uel emphyteuta qui partem feudi uel emphyteusis uendit an eam tantum partem amittat, & nume. 29.*
31 *Re ab uno duobus uendita, an possit uenditor ab altero partem ipsius redimere.*
32 *Consanguineus an possit retrahere partem uenditoris, si uno contractu, & pretio, quis rem suam, & sui consanguinei uendit, & nume. 33. & 34.*
35 *Quid, si ipse uenditor rem ipsius consanguinei possidebat.*
In beneficio l. ult. C. de dictio. Diui Adria. toll. ueniunt etiam bona quæ testator possidebat, quorum non erat dominus.
Possessor sacerdotij potest cogere debitores ut sibi iura soluant.
Possessori rectè soluitur.
Venditor possidens præsumitur dominus.
36 *Consanguineus an possit euentum litis proprietatis expectare.*

1 HOC idem statuit consuetudo Meldensium, ca. consuetudinum eius gentis 104. quod postea declarat, ca. seq. & Aurelianensium, ca. 305. quod est 30. huius titu. *de retraict*, & Victriacensium, c. 129. & Turonensium, hoc eod. tit. *de retraict*, c. 29. Borboniensium, c. 349. Burdigalensium, c. 30. qui est 27. huius tit. in fi. Sanctonensium, c. 53. Niuernensium hoc quoque titu. §. 27. Nullamque scio, quæ contrarium statuerit, præterquàm Britonum, cap. 51. antiquatum consuetudinum, & reformatarum hoc eod. titu. §. 11. & seq. & Comitatus Burgūdiæ, tit. *reachaptz*. §. 9. Idque quod hic statuitur, dicit procedere de iure communi Masuer. tit. de retractu. §. item vna vel pluribus, & Boer. hoc eod. tit. §. 5. col. 2. versic. sed nunquid si plura. Pyrrhus in d. c. 30. ti. de retractu consuetudinum Aurelianensium. Ioan. montolo. in promptuario vtriusque iuris, tomo 3. in verbo, redimere, versic. 2. in verbo, habebit licentiam, & Ferro. in d. capi. 27. huius titu. atque etiam, capi. 3. eiusdem titu.

2 ¶ † Et id quidē æquum est: nam emptor aliàs, non erat verisimiliter empturus, quā si tota apud se maneret, aut tota redimeretur, vt postea dicemus. Et id satis comprobat, l. quod autem. §. vlt. & lex sequens, & l. quod si vno, ff. de in diem addict. quibus cauetur, quod si plures diuersis pretijs rē communem pro sua quisque parte vendiderint, sub pacto addictionis in diem, si duo alteri addixerint, vnus addictionem eam non admiserit, huius pars priori emptori empta manebit. Et per illum tex. in d. l. quod si vno, respondit Bald. consil. 32. præsupponitur in facto, lib. 2. & iterum consi. 34. in causa ista allegantur, versi. sed videndum, eod. li. 2. quod venditio plurium rerum, facta vno pretio, non potest ratificari, quantum ad vnam rē tantum, sed debet in totum ratificari, nam non vnam rem (inquit) erat empturus.

3 ¶ † Et huc quoque spectant alij tex. videlicet in l. cum eiusdem, & in l. Æediles aiunt. §. vlt. & l. si plura, & l. Labeo, quæ est penult. §. idem ait. ff. de Ædili. edict. vbi si plura mancipia vno pretio fuerint vendita, & vnum eorum fuerit morbosum, omnia redhibentur, nec cogitur emptor non morbosa retinere pro rata pretij. Id quod etiam ex illis legibus tradit Bald. in l. si prædium, col. 2. versicu. sed pone duas, C. de Ædilit. actio. & Roma. consil. 396. in casu propositæ consultationis, col. j. De quo tamen vide Signo. consilio 53. super prima in princip.

4 ¶ † Huius autē rei autoritate suffulti Richard. Mal. Oldra. & post eos ipse Bald. in d. l. cum eiusdem, dixerunt, quod qui plures res accepit in emphyteusim simul ac eod. contextu, & pro vna omnium pēsione, si male versetur in vna ex ijs, cadit omnibus, etiam in quibus non est male versatus. Quod & voluit idem Bald. in l. æde, col. vlt. versi. sed quid si ex pluribus, & ibi quoque nō obscure. Albe. col. pen. C. loca. dum Bal. ipse dicit in hac re distinguendum, vt in redhibitoria, per d. l. si plura & Alex. consi. 118. in casu de quo quæritur, col. j. lib. 5. & Barba. qui tex. in d. l. cum eiusdem, dicit omnium stupore dignum, in l. 4. §. Cato, col. 23. versic. & adduco tex. ff. de verbo. obligat. & iterum in l. scire debemus, col. 6. versi. ego vidi dubitari, eod. titu. quibus locis ita dicit se consuluisse, sicuti ipse fecit, consil. 36. sapienter scripsit, col. 6. versi. sed circa hunc articulum, & multis sequen. lib. 2. & Ias. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege, col. vlt. ff. eod. tit. & Pyrhus in commentarijs cōsuetudinum Aurelianensium, vbi supra. Vide tamen, quæ dicam infra in hac ead. glo. versic. 28. tertio intellige, & seq.

5 ¶ † Facit

5 ¶† Facit tex.in l.si quis aliam, ff.de solu.vbi si res in solutum data fuerit pro parte euicta, aut ex duobus fundis aliter euictus sit, remanet integra obligatio, quia creditor eas res nõ accepisset, nisi pro solido eius fierent. De quo & tu vide, l.cum plures, ff.de euictio.& Barto.in l.1.eod.titu. Facit item tex.in l.si duos, ff.de contrahen.empt.vbi si duos quis seruos emerit pariter vno pretio, quorum alter ante traditionẽ mortuus fuerit, in vno quidem non constat emptio, quia (vt dicit gl, ibi) forte non erat empturus, nisi vtrunque simul.& ibi sequitur Alberi. Et eius Largu.respondit Imo. consi.39.visis ac ponderatis, conductorem pluriũ rerum vno pretio, siue vna pensione pro oĩbus, posse resilire à conductione omnium, propter vnã earum, qua frui nõ potest, quia reperta fuisset esse cuiuspiam monasterij. Sed & illo tex.subnixi Iac, Raph.& Cyn.in l.si mihi & Titio, & ibi quoque Alexan.qui illum tex. dicit nota.col.1.ff.de verb. obligat.dicunt post glo.ibi, in verbo, non augeat, quod ideo in l.fundus ille, ff.de contrahen.empt. est locus iuri accrescendi, quia verisimiliter venditor non erat partem venditurus, quod & dicit glo.in d.l.fundus ille.

6 ¶† Et his quoque concinit tex. in l.fistulas.§. qui fundum, ff.de contrah. empt, vbi qui fundum ea l.emerit, vt soluto pretio ei traderetur, si decesserit relictis duobus hæredibus, non potest vnus soluẽdo partem pretij agere ex empto. & ibi reddit rationem Bar.ex d.l.si quis aliam, quia scilicet venditor non nisi totum alienasset, & sequitur Alex.consil.76.visis dubitationibus, col.4.versic, pro ista parte, libr.5. Et illius tex.autoritate dicit ipse Bart.in d.l.scire debemus, in princ.circa medium, versi.quero cuius vtilitatis, ff.de verbo.obl. quod vbi tractatur de resolutione contractus, tũc venditio pluriũ rerum facta vno pretio, censetur esse vna venditio, ideoque ob vnam rem resoluitur contractus & in alia, & sequitur Ias.ibi, & Alex.consil.178.viso processu, col.2.versicu.alio principali fundamento, lib.6.& Franc.Areti.qui declarat quomodo id intelligatur, consi.129.cõsultissimè domine Collateralis licet, col.1. Sed & per illum tex.dicit Pau.Cast.in l.Iulianus.§.offerri, post princ.ff.de actio.empt.quod si vnus ex hæredibus emptoris offert partem pretij ipsum tangentem, non consequitur partem rei inuito creditore.

7 ¶† Sed & eodem respicit tex.in l.tutor.§.curator, ff.de minori.vbi si curator adolescentium, prædia communia sibi, & ijs quorum curam administrat, vendidit, eatenus rescinditur venditio, quatenus adolescentium pro parte fundus cõmunis fuit; nisi emptor à toto contractu velit discedi, quod partem empturus non esset. Et in l.si id quod.§.si ex decem, ff.de dona.inter vir.& vxor. vbi si ex decem donatis vxori à viro ipsa vxor seruos duos emerit, & eorum alter sit mortuus, alter decem dignus sit, interest vtrum vno pretio venierint, an diuersis, si vno, tota domus petenda, si diuersis, hoc solum petendum, quanti emptus sit, qui superest. Et in l.si libertus.§.si quis plures, ff. de iure patron.& in l.& si vno, & quod ibi notat Barto.ff.de actione, empti. & in l. quod si nolit. §. Marcellus, & §.seq.& §.si venditori, ff.de Ædili. edict. Et facit ẽt tex.in l.qui pignori, ff.de pig.vbi qui pignori plures res accepit, non cogitur vnam rem liberare, nisi vniuerso debito soluto.

8 ¶† In hanc quoque sententiam facit quod à Bart.responsum est, consi.195. Angelotus, quod si quid detur à duobus in solutum creditori, cum pacto de reuendendo intra certum tempus, vnus illorum non poterit pro parte redimere, quia non est verisimile, quod vnam partẽ voluisset emere, vel retinere sine alia, & allegat quædam ex dictis iuribus, & hanc quoque rationem, quæ huc optime quadrat. Nam quando conditio siue facultas, quæ consistit in faciendo simpliciter vel mixtim in dando & faciendo, ponitur etiam in persona duorum, tunc non potest impleri per vnum eorũ pro parte, l.si ita fuerit, in princ.& §.quæstio, ff.de manu.testa.& not.in l.si plures, C.de condi.inser. Sed hæc facultas redimendi siue retrahendi consistit in dando, & faciendo, l.consi.& ibi not, ff.de cura.furio.& no.glo.in l.certi condictio, ff.si cert. peta. Nec obstat (inquit) l.legatum.§.vlt.& l.pen. §.1.ff.de condi.& demon.quia illæ loquuntur in conditionibus in mere dando consistentibus, hic autem in dando & faciendo. Sed & illæ loquũtur in legatis vbi fauorabilis fit interpretatio pro legatario contra hæredem scriptum, qui certat de lucro, vt regulariter fit in testamentis. Hic autem loquimur in contractibus, in quibus interest contrahentis, nè pars tantum apud se maneat. Hæres vero, siue totum, siue pars apud eum maneat, semper lucratur, argu.pro ea ratione, d.l.fundus ille, & quod ibi not.ff.de contrahen.empt.& alia quoque addit ipse Bart.huc pertinentia, quæ quisque videre poterit.

9 ¶† Et de hoc ipsius consil.meminit ipsemet Bart.in l.cui vsus fructus, ff.de vsufruct.leg.vbi & idem voluit, & ibi quoque Lancel. Dec.& iterum quoque idem Bart.in d.l.si quis aliam, in fi.& ibi etiam Ange.& Pau.Castr.post princ.ff.de sol.Bal. in l.2.ad fin.& ibi Hier, Cagn.in 14.q.C.de pact. inter empto.& vendi.& idem Bal.consi.384.duo sunt, col.2.lib.1.& d.consi.32.lib.2. vbi præterea adducit duas rationes satis efficaces. Prior hęc est, quia si aliud diceretur, quis inuitus compelleret, ad communionem, quæ immensas contentiones parit, l.in re communi, ff.de serui.rusti.predio.de qua re vide, quæ dicã infra, nu.17.sed vt ad aliàs. Altera ratio Bal.est quia pluris valet, plurisque emitur totum in toto, quàm pars respectu rei.l. Mæuius.§.in fundo, ff.de leg.2.de qua etiam ratione dicemus plenius d.nu.17.

10 ¶† Idem quoque voluit ipse Bal.d.consi.34. eod.lib.2.dum allegat Bar.vbi supra, atque etiam Raph.& Io.Por.in d.l.si mihi & Titio, ff.de verb. oblig.idem Raph.in l.cui fundus, ff.de condit.& demonstra.& Pau.Castren.consi.222.in hoc passu duo sunt, ad fi.lib.1.Io.Plat.in l.vlt.versi.quid autem si quis emit, C.de agr.& mancipi.lib.10.& Alex.consi.143.viso statuto Mediolanensi, lib.7.

Franc.

Fran. Capilistra Padua.in l.1.in fi.C.quando non petentium par.Soz.cōsi.200. quoniam ex forma, col.pe.versi.secūdo dicitur,lib.2.quod iterum repetitur consi.125.lib.4.& idem Sozi.consi.16.anno domini,fermè vbique lib.4. vbi dicit, ꝙ clara est conclusio, contra quam non reperitur aliquis scribentiū tenere.& Fab.in tract.de emp.& vend. in 2. q. 7. q.prin.& Ias. qui & ita dicit omnes tenere, in l. stipulationes non diuiduntur,colu.12. vers.expedita theorica,ff.de verb.obli. Phili.Dec. in l.eius qui,§.quas vero,col.1.in 5.not. ff. si cer. per.Caro Rui.consi.82.videtur,col.2.nu.4.lib.1. & consi. 47.in causa,ad fi.lib.4.And.Alcia.qui & hanc dicit esse cōmunē opi.in l.4 §.Cato, col. 18. versic.ex istis infertur,& ibi quoque Ant. Rub.ff. eo.tit.idem Alcia.in l.si creditores,col.3.vers.sed quid in hac quæstione, C. de pact. & ipse Anto. Rub.consi.90.viso casu.Stepha.Bertran.consi.41. licet contractus,libr.3. Chassen.in commentarijs consuetudinum Burgundię,tit.*de rentes vendues à reachapt.* §.1.in 4.q.lo.Mont.in ꝓmptua.vtriusq; juris.vbi supra citauimus,nu.1.huius glo.

11 ¶ † Et certe nullos reperi, qui contrarium asserent si me non prorsus fallat memoria, præter Obertum Cremo. Doctor,antiquum in l.si legato §.si Stichus.ff.de manu.test.per tex.ibi & in l.legatarius,in princip.ff.de leg.1. & in l.cui fundus. ff. de cond.& demonstra.& Fumi.qui illum citat,& sequitur,in suo illo vberrimo reptorio, in verbo, emptor retrouendes,versi.3.vbi dicit se consuluisse Senis in ardua q.& iterum in verbo, obligatus, vers.125.Sed quid ij facerent aduersus tot legum proceres, & eos quidē tot armis rationum,& legum munitos: ex quibus aliquod supra adduximus, & Paulo post quoque afferemus, Tu tamen vide quæ dicam infra titu.sequen.qui est de retractu conuentionali.§.1.in glo.6.quæ est super verbo.*ou ses heritiers.*num.30. sed vt iterum,& Fran. Arc.d.consi.129.consultissime domine, col.1. & Ias. in l.si duo patroni,ff.de iureiūran.

12 ¶ † Præcedentibus quoque adstipulatur,quod Bal.ex facto interrogatus respondit consilio 475. ad euidentiam,col.2.ver.quia quæstio nostra,lib. 2.ꝙ cum locatio siue emphyteusis rei ecclesiæ possit fieri ad nouem annos tantum, per not. in cap. vlti.extra de præla.vices suas, & si facta sit ad prolixius tempus,vitietur,quod est supra eosdem nouen annos tantum.l.sancimus, C.de donat. Tamē id debet intelligi, si ea locutio ita facta fuerit, vt pro singulis annis certa pensio soluatur, secus, si pro omnibus simul vna tantum pēsio solui debet: quia tunc ꝓpter vnitatem pretij eius contractus, diuidi non potest,totumque vitiatur,per d.l.cum plura.ff.de Ædili edict.

13 ¶ † Quin sunt,qui dicunt etiam in illo priore casu Bald.eam locationem siue emphyteusim non valere adusque nouem annos,ob id ꝙ ecclesia posset dicere,se non fuisse cōcessuram, nisi ad totum tempus in concessione compræhensum. arg. d.l.si quis aliam & d. l. cum eiusdem. Ita enim voluit hac ipsa ratione Bart.consi.159. visa quadam constitutione,in 4.eodemque vlt.dubio. & Lapus alleg.80.quæris cum locatio.& Alex.consil.17.viso instrumento, col.3.versic.nec etiam si diceretur, lib.4.vbi & alios citat, qui sunt eiusdē sententiæ, alijs tamen rationibus moti. & Sozi.in l.1.§. sed & si mihi,ff.de verbo.obli.& Caro.Rui.consi.57. quo ad ea,col.5.nu.12.lib.1. De quo tamen vide plenissimè apud Card. Alex.in c.1.in prin.colum. pen.versi.sed stat punctus, tit.qui feu.dar.poss.& Philip.Deci.in Authen.qui rem.colum.vlti.C.de sacr.eccle.vbi plurimos allegat in vtranque partē, sed hic tātum dicere volui, quod ad hunc locum pertinet,& aliquid quoque dicemus infra tit.seq. in fi.nu.145.& id quidem,& seq.

14 ¶ † Huc quoque spectat,quod scriptum est à Raph.Co.consi.41.ad primum quæsitū, versic.ad secundum respondetur, & rursum paulo ante fi. ꝙ vnus censetur cōtractus esse,siue super vna re, siue super pluribus contrahatur,quando est vnica quantitas expressa, per d.l.cum eiusdē,de Ædili. edic.Ideoque (inquit) non potest is, cui concessæ sunt plures res in emphyteusim pro vna pēsione, soluere partem pensionis pro rata vnius rei, & ꝓ alijs non soluere.Et à Corn.consi.38.viso libello, col.3.vers.& insuper,lib.3.quod si tibi dedi mandatum de permutādo fundum Titianum,aut eius partem dimidiam cum fundo Semproniano, aut eius parte dimidia, & tu permutasti fundum illū Titianum cum dimidia fundi Semproniani,& cū fundo Seiano, non valet ista permutatio, etiam quantum ad dimidium fundi Semproniani, de quo habebas mandatum,per d.l.quod si vno & d. l.cum eiusdem.

15 ¶ † Et vt generatim confusimque alia tibi cōgeram,facit ad supra dicta, quod scribit Barto.in sua disputatione incip.publicanus,colum.1.versi. quinto probatur. Albert.in l.patri.§.1.in fi.ff.de minor.Bal.consi.44.iste dominus Christophorus, col.2.versi.secundò quia non potest,lib.2.Alexā. consil.76.visis dubitationibus, col.4.in tertio dubio,lib.5.& cons.178.viso processu,col.2.ad fi.& iterum colum.vlt.versi.non obstat etiam, lib.7.& Corn.consi.125.viso puncto,col.vlt.vers.& sic & seq.lib.1.& consi.51.licet in hac, colū.2.in litera F.lib.2.Soz.consi.82.in causa & lite.col.vlt.lib.3. & Philip.Deci.in d.Authen.qui rem,in fin.C.de sacro.eccle.& cōsi.14.cuius superscriptio incipit, vtrum valeat aditio, col.1.vers.comprobatur etiā. Et priuatim ad id, quòd dictum est de pluribus rebus venditis vno pretio, vt vna censeri debeant facit tex.in l.prædijs.§.Titio,& §.balneas, & iterum.§.vlt.ff. de leg.3.

16 ¶ † Et hæc quidem his rationibus fulciuntur. Nam obligatio de reuendendo continet rem tradi,per tex.in l.j.& l.ex empto,in prin.ff.de actio. empt.& l.si traditio.C.eod.& l.in conuentionalibus,in fi.ff.de verb.obl.Rem autem tradi est indiuiduum,d.l.stipulationes non diuidūtur, in prin. eod.tit.de verb.oblig.quia etiam facta,cuiusmodi est reuendere,l.consi.§.vlt.ff.de cura.furi. & l.qui quadraginta,ff.ad leg.Falcid.& l.2.§.item si in facta,& iterum l.4.§.Cato.ff.de verbo.obl.& glo.in d.l.certi condictio,in glo.magna.ff.si certum pet.

Bart.

Bart. in l. vxorem §. agri plagam, ff. de lega. 3. & in d. l. cui vsusfructus, ff. de vsufruct. leg. vbi loquitur de hoc nostro pacto. Bal. in l. ex hoc iure, ff. de iustitia & iure. & Alber. in l. vsus, in princ. ff. de vsu, & habitat. & Docto. vbique. Igitur facta (vt repetam) sunt indiuidua. l. fideicom. §. pen. ff. de lega. 3. & l. si is qui. §. j. ff. ad l. Falc. & l. si ita fuerit, ff. de manu. testamen. & not. in d. §. Cato, & in d. l. stipulationes non diuiduntur. Et quod obligatio rē tradi, sit indiuidua, tam quo ad solutionem, quā quo ad obligationem, tenuit expressim Bar. in l. si vt certo. §. si duobus, col. 3. versi. item oppon. duo rei, ff. commo. & in d. l. stipulationes, quibus locis id probat multis rationibus, quas videre poteris. Tu tamen ad hanc rationem vide Francisc. Aret. consi. 6. viso instrumēto diuisionis, & Sozi. d. cōsi. 16. anno domini, lib. 4. qui affatim tractāt, an emptor qui promisit reuendere, teneatur ad tradendum, & dicemus alicubi in seq. tit.

17 § † Sed vt ad alias rationes transeamus non est tanta vtilitas & æstimatio rei in parte respectu ipsius partis, quanta in toto respectu totius, d. l. si quis aliam, ff. de solu. & d. l. fundus ille, cum glo. ff. de contra. empt. & l. Mæuius. §. vlt. ff. famil. ercisc. & l. si quis id quod, in fi. ff. de in diem addict. & l. Mæuius. §. in fundo, ff. de legat. 2. & glo. in l. 1. in verbo, partis, & ibi etiam Bald. in quarto notabil. Saly. in quinto not. C. com. diuid. Bart. in d. l. vxorem. §. agri plagam, in fi. ff. de leg. 3. Bal. in l. filium quem, col. 6. versic. ex qua lectura habes, & apertius, col. 9. versi. vlterius quæritur, C. fami. ercisc. & d. consi. 384. lib. j. & Curo. Rui. consi. 149. quæstio vertitur, ante fi. lib. 4. & Doct. vbique. Præsertim cum præter intentionem emptoris incideret in communionem, ad quam nemo inuitus compellitur, l. si non sortem. §. si centum, ff. de condic. indebi. Ea enim multa affert incommoda & difficultates, l. pater, §. dulcissimis, & ibi Docto. ff. de leg. 2. & l. in re communi. & ibi Bal. & Floria. ff. de seruitu. vrban. prædi. & l. sancimus. §. ne autem, C. de dona. & l. qui, neque, in fi. ff. de rebus eorum, cum alijs multis concord. à me traditis infra titu. 24. qui est, *de douaires*. §. 3. qui est 305. omnium nostrarum consuetudinum. Vnde & venditio partis multa etiam adducit incommoda, vt dicit Bal. in l. 1. §. in primo, col. 3. versi. extra quæro, C. de cad. tollen. per d. §. si centum, & l. 2. C. quando & quibus quarta pars, lib. 10.

18 § † Et hac ratione dicit Bald. vbi supra, vnum huic loco maximè accommodatum, quod scilicet in contractu venditionis est locus iuri accrescendi, d. l. fundus ille, secus in cæteris contractibus, d. l. si mihi & Titio, ff. de verb. obl. vt scilicet vterq; & emptor & venditor maneat indemnis, quia verisimiliter neuter erat partem venditurus aut empturus, cum partis venditio non minima habeat incommoda, per dicta iura. Id quod etiam ante eum voluit glo. in d. l. fundus ille. Hanc autem rationem ita confirma, quod cum non sit tanta vtilitas in parte respectu partis, quanta in toto respectu totius, vt diximus, sequitur & ex hoc capite, id indiuiduum esse, l. 1. §. si pecuniam, & ibi Barto. ff. deposit. idem Bart. in d. §. Cato, & in d. l. stipulationes non diuiduntur, in 3. q. per l. in executione, versi. 2. ad opus, eod. tit. de verb. obli. & Bal. in d. l. si plures, C. de condi. inser. & Ioā. Berbe. in viat. iuris, tit. de loca. char. 5. versi. solet & quæri.

19 § † Restant aliæ duæ rationes, quæ mihi non visæ sunt omittendæ. Vna hæc est, quod cum vna res, aut plures, vno pretio emptæ sunt, non debet pretium particulari solutione diuidi, l. plane. ff. famil. ercis. & not. in l. quidam existimauerunt, ff. si cert. peta. & in l. tutor. §. Lucius, ff. de vsur. Altera & omnium postrema ex eo procedit quod generaliter dicimus, aut totum admittendum, aut totum repudiandum, l. cum quæritur, in fi. ff. de admini. tuto. & l. nam absurdum, ff. de bon. liber. & l. si ita stipulatio, in fi. ff. de oper. liber. & l. quidam elogio, C. de iure do. cum alijs multis concord. à me adductis infra tit. procedente, in fi. nu. 5. faciūt & alia quoque, & seq.

20 § † Ex ijs autem, quæ dicta sunt, satis potes intelligere, quod si etiam in vno contractu vel instrumento venditæ sint plures res, pretijs in singulas res diuisis, videlicet domus centum aureis, fundus alijs centū, censetur esse plures ac diuersæ venditiones, vt probant iura quæ supra in princi. huius glo. adduximus præsertim vero, d. l. cū eiusdem, & d. l. si plura, ff. de Ædil. edic. & præterea, l. quod sæpe. §. in his, ff. de contrahen. empt. & l. in bello, §. vlt. ff. de capti. & postli. reuer. & asserunt Fran. Aret. & Sozi. in l. si ex toto. §. vlt. vterque in secundo not. ff. de lega. 1. & idem Areti. consi. 11. procedendum est, col. j. & Fabianus in tractatu de empt. & vendi. in 5. q. prin. col. 6. versic. item dist. & ante hos Bal. consi. 66. factum tale est apparet, tum col. 1. in prin. tum col. 2. versi. alij dicunt, lib. 3. vbi ex hoc decidit pulchrū casum, & idem Bal. in l. vlt. §. præterea, col. 2. C. de iure dot. vbi dicit per tex. ibi in verbo, pro singulis, quod si in eodē instrumento plures res continentur, quæ quidem habeant diuersa pretia, dicuntur etiam plures vēditiones. Ideo si alter contrahentium in vna re sit deceptus vltra dimidium iusti pretij, in illa tantū habebit locum rescissio, ex l. 2. C. de rescind. venditio. non etiam in alijs. Ita eum allegat, licet id mihi dicere non videatur, Philip. Dec. consi. 421. plene & subtiliter, col. 1. Sed id plane voluit ipse Bal. alio in loco, cuius Deci. non meminit, scilicet consi. 91. facti narratio, in fi. lib. 2. vbi tamen intelligit, nisi in alijs rebus etiā singulariter æstimatis tantum esset lucri, vt in ea videri non posset fuisse deceptus, nam ex eod. contractu fit compensatio vnius corporis ad aliud, l. si duorum. §. sed rectius est, ff. de act. empt. Hæc ille, qui & ipse illud quoque postremum dixerat in d. l. vlt. §. præterea, de iure dot. & cum sequitur Fran. Aret. qui nec illius consilij meminit, in d. l. scire debemus, col. penul. versi. & adde duos effectus, ff. de verb. obli. Sed & ipse Bal. & Ange. in d. l. cum eiusdem, ff. de Ædili. edict. scribunt, quod si ex statuto debeat solui gabella ex omni contractu, si eod. instrumento venditæ sunt plures res eodē pretio, vna tantum gabella debetur, si diuersis distinctisque in singulas res

res pretijs, tot debentur gabellæ, quot sunt res. & sequitur Firm. in trac. gabel. in 15. q. 5. partis princip. & Barb. d. consi. 36. col. 7. versic. & licet, lib. 2. & Philipp. Deci. consi. 344. applaudent, colum. 2. versi. secundus casus.

21 ¶ † Et idem quoq; cum plures res sunt emptæ vno quidem pretio, sed quod postea in eodē contractu in singulas res diuiditur: verbi gratia, vendo domum & fundum trecētis aureis, scilicet domum ducentis, & fundum reliquis centum. Nam & eo casu censebuntur plures venditiones, vt voluit gl. in d. l. Ædiles autem. §. si plura, versi. fortè, in princ. & iterum in glo. sequitur rursumq; in §. vlt. in verbo, vno pretio, atque etiam in glo. vlt. ff. de Ædil. edic. & in l. cum in ea, in gl. 2. eod. tit. & Bar. in sua disput. incip. publicanus, ad fi. vbi dicit notandum, & Fab. à monte S. Sab. in tracta. de emp. & vend. col. pen. omnium pen. vbi singul. ad hoc dicit glo. in d. l. Ædiles, in fi. & Anto. Corf. in suis sing. in verbo, venditio, incip. licet plures, qui est in fi. illius operis: vbi dicit de hoc esse tex. in l. cum duo serui. ff. de in diem addict. Super quo tamen vide Sign. consil. 53. super prima, in prin.

22 ¶ † Sed & idem denique, si ex contrario primum fuerit diuisum pretium in singulas res, & vnum ex omnibus coactum: videlicet hoc modo, vendo tibi domum sexaginta aureis, & fundum quadraginta, quæ quidem summæ in vnum redactæ faciunt centum aureos. Nam nihilo minus censentur esse plures venditiones, vt dicit Franc. Aret. in d. l. scire debemus, col. 3. versi. & aduerte, ff. de verb. obliga. vbi de hoc dicit esse tex. nota. & sin. in d. l. si plura, idque ex eo dicit probari, quod scribit Bart. in l. vbi fideiussor, ff. de sol. quod quādo iudex in sua sententia exprimit diuersas summas pro diuersis causis, deinde dicit, quod omnes summæ simul faciunt summam centum aureorū, in quàm reum condemnat, non dicitur reus condemnatus in centum, sed in quantitates specialiter & diuisim expressas.

23 ¶ † Verum hæc omnia velim intelligas tribus aut quatuor modis. Primo, nisi constaret emptorem aut venditorem non nisi omnes res empturū aut venditurum fuisse: tunc enim licet in singula capita pretium sit constitutum, censebitur tamen vna venditio; nec poterit in quibusdam tantum rescindi: vt est tex. expressus in d. l. cum eiusdem. §. interdum. ff. de Ædili. edict. vbi ponitur exemplum, in quo id manifestum est. Quo subnixus Philip. Deci. d. consil. 421. col. 1. respondit, quod si plures res singulis pretijs eodem instrumento sint venditæ, quas tamen constat contrahentes nō empturos aut vēdituros fuisse, nisi omnes, huiusmodi contractus habebitur pro vna vend[illegible] vnde & venditori agenti ad pretium[illegible] ceptio rei non traditæ, donec o[illegible] rint. Quæ quidem omnia [illegible] sunt notanda. Et faciun[illegible] 53. super prima q. in [illegible]

24 ¶ † Quid [illegible] quis simul emit ce[illegible] dum quempiā [illegible] iugerum, vno tamen eodemque pretio in singula iugera constituto, quorum alia sunt fertilia, alia sterilia, dicemusne, consanguineum posse retrahere fertiliora, soluto illo singulorum pretio, relictis sterilibus. Et id certe iniquum foret, & absurdum, per l. qui vtilia, & l. quisquis, C. de omn. agn. deser. lib. 11. Et ita in hac specie voluit, quisquis is est, qui repet. fecit in l. 1. C. de fund. rei pri. eod. lib. in 4. rec. fal. ti. considerationis. Nam & vt ad illam rationem redeamus, hic emptor verisimiliter non erat sterilia empturus sine fertilibus, quamuis omnia æquali pretio emerit.

25 ¶ † Secundo intellige procedere, nisi res duæ separatim & diuerso pretio fuerint datæ insolutū pro vno ac eodem debito, exempli gratia, tu mihi debes ex eadē causa trecentos aureos, pro quibus tu mihi das in solutum duos fundos, vnum scilicet æstimatum centum aureos, alterum ducentos, nam cum tunc considerata causa primitiua, esset vnum debitum indiuiduum, quod scilicet debitor non potuisset diuidere, & per partes soluere inuito creditore, l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. & habetur in d. l. quidam existimauerunt. ff. si certū peta. ideo etiam ex post facto non debet admitti particularis redemptio consanguinei, vt in hac specie nuncupatim voluit Pet. Besut. in d. l. scire debemus, ad fi. prin. ff. de verbo. obli. & sequitur Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 14. versic. ad ista etiam adde, eod. tit. vbi dicit ad hoc facere duos tex. scilicet in l. tutor. ff. de fideiuss. ibi; tituli causa respicienda est, & nō titulus actionis; & tex. not. in l. id quod, ff. de dona. ibi causam & originem constitutæ pecuniæ præualere.

26 ¶ † Quibus & adde, dationem insolutum omnino esse indiuiduam, eamque totam, vel ob minimam partem rescindi, atque infirmari. l. cum amplius, ff. de regu. iur. & l. si non sortem. §. si centum, ff. de condi. indebi. vbi tex. rationem adducit huc admodum pertinentem, ne scilicet quis cogatur inuitus habere communionem, & Bartol. ibi dicit esse notandum pro dationibus in solutum, quæ quotidie fiunt, vt si fiant pro pluri quàm sit debitum, vitientur omnino, & sequuntur Fulgo. Paul. Castrē. qui id dicit vtilissimum & quotidianum. Alex. Franc. Curt. Senior in addi. illius. Sozi. & Ias. ibi, & Bald. subobscure in l. ordo, in penult. quæstio. C. de execu. rei iudi. & apertius in l. certi condictio. §. quoniam, col. 3. versic. secundo si iudex, & ibi quoque Franc. Aret. Sozi. colum. vlt. & Philip. Deci. colum. 1. in 3. nota. ff. si cert. peta. vbi Bald. ipse ita dicit se consuluisse, vti fecit consilio 496 [illegible] literarum, col. 3. versic. sed hic occur[illegible] quibus est inter consilia eiusdem [illegible] quod vnus hæredum, col. 3. [illegible] Bald. in ca. quoniam. §. si au[illegible] quid si missio, extra vt lit. non [illegible] nsi. 137. quia ex facto ius oritur, [illegible] consi. 172. visis processu, col. 2. ver[illegible] excepto, & consil. 190. visis toto, [illegible] nec quemquam moueat, Raphae. Co. [illegible] lidet, & ibi etiam Alex. col. 5. versicu. [illegible] m decretum, & Franc. Aret. ff. de acquirē. possess.

possess.Roma.Pau.Castr. & Alex.qui id dicit nota. & Ias.in l.1.§.sed si mihi,& ibi quoque Alciat.nume.12.ff.de verb.oblig. & idem Roma.in l.si is ad quem,ff.de acqu.hæred. & consil.450.præsens dubitatio,in fi.& consil.454.in re præsenti,colum.2. versicu.quinimo dicendum est.Flor.in l.in hoc iudicio,col.1.ff.famil.ercisc.vbi dicit Barto.ita se interroganti respondisse. Paul. Castren.in d.l.si quis aliam,col.2.versic.adde quartum casum, ff.de sol. vbi id dicit sing. & consil.165.visis & ponderatis, allegationibus,col.vlt.lib.2. vbi & id asserit procedere,in minimo. Stephan.Bertran.consil.269.viso processu,nu.9.& 10.lib.3.Sozi.consil.83.in causa, paulo ante fi.lib.3.Philip. Deci.consil.405.quamuis in casu,colum.5.& consil.587.coram magnificis, colum.2.& Matthæ. Afflict.deci. Neapo.218. petita,non semel,& iterum decis.358.in causa, ad fi.Carol.Ruin.consil.136.primo videndum,col.2. nume.5.libro.1.vbi & post alios dicit id quoque procedere in datione in solutum facta à parte, & consil.160.viso,& colum.penult.nume.27.libr.2. & consilio.17.quia satis, colum.3.nume.7.libr.5. [Et Francisc. Curt.iunior.consil.170.sacratissimæ &c.habita, col.2.nu.3.]

27 ¶ † Et facit etiam, quod in simili re distinguit Bart.inter venditionem,& dationem in solutum, in d.l.si quis aliam,de solutio.& post eum Francis. Aret.consil.229.consultissime domine, col.1. Sed aduerte,quod multi ex illis,quos supra versic.præcedenti citauimus,loquuntur in datione in solutũ iudiciali. Suntque qui negant id procedere in conuentionali,siue extraiudiciali, de quo vide Franc. Aret. & Sozi.in d.§.quoniam, & Ias.in d.§.si centum, & Philip.Deci.in d.l.cum amplius,& Alcia. in d.§.sed & si mihi. Intellige autem (ne id omittamus) quod etsi ea datio vitietur omnino, poterit tamen creditor rei sibi datę tanquam pignori incumbere, donec soluatur verum debitum, ita tamen vt fructus sortem extenuent.l. Titia, cum propter dotem, ff.de solutio, quàm in hoc dicit mirabilem Bald.in d. capitulo quoniam.§.si autem vbi supra.

28 ¶ † Tertio intellige, vt non procedunt superiora in feudo & emphyteusi. Nam etsi plures res in feudum,vel emphyteusim ijsdem pactis & oneribus concessæ fuerint, aut etiam vna eademque res, tamen si vasallus, vel emphyteuta, vnam rem ex multis, aut etiam partem vnius alienauerit, illam tantum perdit, vt de feudo probatur in ca.1. ibi,si totum, totum perdet, si partem, partem perdet,titu.de vasal.qui contra constitu. Lotha.& ibi glo.id intelligens ex eo colligit, neminem esse puniendum vltra quàm deliquerit,& allegat alia multa iura,& ibi quoque Bald. Marti.Laud. & cæteri [illegible]ntiores,& etiam tex.in cap.si quis miles, in [illegible]tum,& ibi,Mart.Laud. & Cardi.Alexan. [illegible] notant & dicunt perpetuo nota. titu.de [illegible] culp.non amit.& in cap.1.§.illud, & ibi [illegible]rbo retinet,& iterum in §.deniq; in ver[illegible]tum,& ibi quoque Aluarot. in illo.§.illud [illegible]conclus.titu.quæ fuit pri.cau. benef.amit.& [illegible] cap.vasallus, in verbo, ex certa scientia, &

ibi Marti.Laud.& Cardina.Alexan.titu.si de feud. fuer.contr.inter domin. & agna. & glo.in cap.imperialem.§.callidis, in verbo amittat. & ibi Bald. titu.de prohib.feud.ali.per Frideric.glo.in capi.1. §.aut si libellario.& ibi quoque Andreas. Isern. Bald.& Aluarot.titu.de prohi.feud.ali.per Frider. in vsib.feud.glo.in capit.1.§.aut si libellario.& ibi quoque Andre.Isern.Bald.& Aluarot.titu.quibus. mod. feud. amittet. idem Iser. in cap. 1. in princ. col.2.d.ti.si de feud. fuer.contro.inter do.& agna. Ioan.And.in cap.2.super glo.2.& ibi quoque Imo. col.2.& Panor.extra de feud.contra. glo. ibi.Ioan. Fab. in .§. si vero,Insti.de lega.Bald.in cap.1.colu. 1. & iterum colum. 3. versi.quæro vtrum propter peccatum,& ibi late Card. Alexand.in princ. titu. de alie.feud. Sozi.& Recentiores in l.4.§.Cato,ff. de verbo.oblig. Phil. Dec. consi. 667. non consonat, circa medium. & Car. Molend. in consuet. Parisien.titu.1. §.13.glo.5. num.7. Et de emphyteusi voluerunt Guli. Cu. & Angel. in quibusdam lecturis, vt aliqui referunt in l. cum Syllanianum. C.de his qui vt indig. Raph.Co. vt à plerisque citatur.in l.quidam in iure.§. donationem, ff.de donatio.& Fran. Cur. Senior.consil.71.super controuersia,col.vlt.& Ias. in l.vlt.char.pen.versi.decimo tertio quæro,C.de iure emphyt.

29 ¶ † Super quibus tamen vide ipsum Bal. Mart. Laud. & omnino Card. Alexand. id late tractantẽ in cap.1.titu.quali. feud.olim ali. pote & eundem Bald. in cap. 1.§. hoc quoque colu. 5. versic. tertia conclusio, titu.de succes.feu.in d.cap.1.col.1.in.3. notab.titu.de aliena.feud.ipsum Card. in dicto.ca. 1. colum. 1. titu.de vasal. qui cont. consti. Lotha. Roffre.Beneuenta.questione Sab. l.3. Ioan.Hosti. in Summa titu.de feud.§.quo[illegible] hodie, post princ. & rursum.§.quibus modis, versicu. veruntamen [& Bald.consil.341.q[illegible] litem habebat, libr.2.] & Raphae.Coma.consil.41.ad primum, in 3.dubio, & Barba.in d.l.4.§. Cato, colum. 21.versic.[illegible] autem vide[illegible],ff.de verbo.obligat.& consil.[illegible] pienter [illegible]cripsit,colum.penul.& vlt.lib.2.& [illegible] Ca[illegible]. inter consil. Cornel. consilio.1[illegible] [illegible]oannes,colum.2.versicu.sexto pr[illegible] ibi ipsum Cornel.in subscriptione [illegible] ad fin.& Francisc. Areti. consil.1[illegible] ter,colum.3.versicu.vtrum autem [illegible] Iuniorem in tracta.feud.char.[illegible] sicu.restat tamen adhuc [illegible] videtur, colum.1.nume.[illegible] 20.Et vide quod in simi[illegible] sil.168.ex isto dubio, [illegible] scilicet hæres qu[illegible] rem suppress[illegible] an omnibus.

30 ¶ † Quar[illegible] qui nega[illegible] tem [illegible] d[illegible] [illegible]

casum esse in quo hæc nostra consuetudo locum non habet. Et cum his finem huic tractationi fecerim, mõ & præter ea quæ supra diximus, Lectores commonefaciam quorundam aliorum tex. ad banc materiam pertinentium, videlicet in d. l. si ex toto. §. vlt. ff. de lega. 1. & in l. vxorem. §. agri plagam, ff. de leg. 3. & in l. prædijs. §. Titio, & §. balneas, & §. vlt. eod. tit. & l. communi diuidundo, §. si debitor, ff. commu. diuidun.

31 ¶ † Verum antequam hinc habeamus, occurrit, & hæc q. Supra locuti sumus de venditione facta vni à duobus cum pacto de reuendendo. Quid si è diuerso vnus vendidit duobus fundum cum eo pacto, vtrum venditor possit ab altero eorum partem ipsius redimere? In qua specie interrogatus Stepha. Bertran. respondit, eum posse, vtrumq; enim emptorem teneri in partes viriliter, l. reos. §. cum talibulis, ff. de duobus, rei. vbi glo. adducit cõcord. Ita is voluit consi. 41. licet contractus, lib. 3. vbi respondet ad id quod supra diximus, quia vtriusque casus est aperta differentia: nam nihil hoc casu, de quo nunc loquimur interest vnius ex emptoribus, si partem suam reuendat, in alio autem casu, de quo tam multa supra scripsimus, interest ipsius emptoris qui vnus est, si partem rei reuẽdit, vt satis supra ostendimus.

32 ¶ † Sed nec in hac tractatione illud omitemus, quod aliquãdo ex facto contingere vidimus. Quispiam consanguineus meus vno eodemque pretio ac contractu vendidit rem communem, ipsius scilicet, & meam, vti factum in l. portionẽ, C. de commu. rer. ali. aut etiam duas res, quarũ altera ipsius est, altera mea, an ego sum audiendus, volẽs retrahere partem, aut rem venditoris tantum, pro rata pretij, non, etiam meam? Quod nõ videtur, pp nostrã hanc cõsuetudinẽ, quæ nõ admittit consanguineũ volẽtẽ retrahere partẽ rerũ vẽditarum, rõnes, quas supra adduximus: præsertim q emptor dicet se non fuisse empturum, nisi rem ipsam integram, aut illas duas res simul, ideo etiam non nisi vtrasq; à se retrahendas.

33 ¶ † Contra quoq; videtur, quia sic ego cogerer emere partẽ siue rẽ meã, cum rei suæ nulla sit emptio, l. suæ rei, ff. de contra. emptio. Et si aliter diceremus, esset paratissima via atque apertissima volentibus fraudare consanguineos: quia semper cum portione aut re venditoris iungerent portionem aut rem consanguinei, qui ideo non posset rẽ & portionem venditoris retrahere, nisi & id damnum & incommodum pateretur, vt simul portionem aut rem suam emeret, eiusq; daret pretium. Et si quis diceret, quantum ad hanc rationem pertinent, quod consanguineus posset præstando pretium rei suæ repetere, tamen si & id procederet, in eo quoq; admodum incommodaretur, cum multo satius sit pretium ipsum retinere, quàm solutũ repetere, l. 3. ff. de compensat. & l. postulante, ff. ad Senatusc. Trebel. cum si.

34 ¶ † Nec potest emptor, qui sic emit rem aut portionem alienam cum re aut portione venditoris, se vendicare à mala fide, aut certe à culpa, si causari velit se ignorasse rem alienam emere, neq; enim debuit ignorare rem huiusmodi esse, nam sicut qui cum alio contrahit, est vel esse debet non ignarus conditionis eius, l. qui cum alio, ff. de reg. iur. vbi glo. nuncupatim dicit eum esse in culpa, qui id ignorat: ita quoq; pari ratione in culpa est, qui ignorat conditionẽ rei, quàm emit, argumẽto illo receptissimo de persona ad rem, l. qui plures liberos, ff. de vulga. & pupil. & l. si quis inquilinos. §. si ita legatum, ff. de leg. 1.

35 ¶ † Vide igitur num distinguendum sit, an venditor meus consanguineus rem aut portionem illam meam possidebat, necne: vt si possidebat, necesse sit mihi totum pretium reddere, & postea si velim pro rata rei meæ idem pretium repetere, cum & eam ipsam mihi necesse fuisset condicere, & repetere ab ipso venditore consanguineo meo possidente. Nam & videmus quod in beneficio l. vlt. C. de edic. Diui. Adria. tol. veniunt non solum res quæ fuerunt testatoris, sed & eæ quoque, quas ipse possidebat, etiam si non erat dominus, glo. in d. l. vlt. in verbo. fuerunt, & ibi Bart. Bald. Ioan. Fab. Ang. & alij, & facit tex. in d. l. & non tantũ, in prin. ff. de peti. hæred. & l. si quis libertatem, ibi, plus ait, eod. tit. & quod etiam scribit simili Imo. in c. cum ad sedem, post prin. extra de resti. spol. Quodque à nostris traditur, possessorem sacerdotij posse agere pro iuribus illius, & cogere debitores, vt sibi soluant: nec eos posse dominij quæstionem referre. Fede. Sen. consi. 103. parœcianus, & Pan. in c. nihil colum. vlt. de elect. cum simi. Et propterea etiam liberatur, qui huic possessori soluit, ut respõdit Pet. Anch. consil. 117. satis impertinens, circa medium cum in fi. concord. Ad hæc, possum rem meã, quæ ab alio possidetur emere ratione possessionis, l. si aliquam, ff. de acqui. pos. & l. si in emptione. §. rei suæ, ff. de contra. emp. Nec prima facie præsumitur fraus ob possessionem, quæ facit, vt venditor possidens præsumatur dominus, l. 2. C. de probat. cum similibus.

36 ¶ † An vero ego possim meo periculo contendere de proprietate rei meæ, antequam eius pretiũ refundam, vt si ex euentu iudicij constet rem meã esse, tenear pro eius rata pretium soluere: sin aliter, teneat: ita tamen, vt si interim tempus retractus exierit, non sim amplius admittendus, ar. eius quod in simili scriptum est supra eod. titu. § 4. & eorum quæ ibi late scripsimus in glo. 3. in verbo, *aura cours contre le retrayant*, nume. 1. & seq. atque etiam. §. 1. in glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, num. 43. septimo qua in præcedenti, & iterum in §. 12. in glo. 2. nume. 4. quarto quod terminus. Ego vero tutius crederem id facere, quod in præcedenti versic. dictum est.

POVR LA PARTIE QVI SERA TENVE de luy. Pro ea parte quæ sibi iure feudi est subiecta. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Dominus feudi potest retrahere eam tantum partem uenditam, quæ est in feudo ipsius, & num. 4. 5. & 10.*

2 *Vicinus*

2 *Vicinus ex statuto ius habens retrahendi, si plures eodem contractu, & pretio fuerint uendita, potest eam tantum retrahere, quæ sibi uicina est.*

3 *Dominus non potest rem unam ex multis quæ omnes sunt in suo feudo, retrahere.*

Consuetudines super eadem re.

4 *Quid, si dominorum unus uult retrahere, alter laudimia accipere.*

5 *Emphyteusis si teneatur p certa parte à capitulo, & pro reliquis ab aliis nobilibus, si uenditur per emphyteutam cum consensu capituli, & eorum nobilium præter unũ, qui uult partem suam retinere an id fieri possit.*

6 *Consanguineus qui non potest unam partem retrahere, an possit alteram, & nu. 7.*

7 *Is non uelle dicitur, qui potest facere, & non facit.*

Statutum puniens declinantem iurisdictionem potestatis, non habet locum in clerico, qui etiam si uelis, non potest litigare coram iudice seculari.

8 *Consanguineus potest rem tantum patrimonialẽ retrahere, cum res patrimonialis, & acquisita simul uenduntur.*

Consuetudines de eadem re.

9 *Quid, si emptor res omnes offerat uendere.*

10 *Quid è diuerso si consanguineus uult totum retrahere.*

1 HOC igitur interest inter consanguineum, & dominum feudi, quod consanguineus non potest retrahere partem rerum venditarum, sed debet totum retrahere, vel totum relinquere. Dominus autem id potest tantum retrahere, quod est in feudo ipsius. Prioris multas rationes adduximus in præcedenti glo. quibus hoc addere potes, consanguineo id ius competere non tantum ratione vnius rei aut partis, sed totius, vno pretio venditi ideo non mirum est, si vnam rem tantum retrahere non possit, & aliam non retrahere. At domino non competit nisi ratione rei, quæ est in suo feudo: ideo eam tantum potest retrahere sine alia. Alioqui ius domini posset illi auferri facilime, facto contrahentium, miscendo scilicet aliquid etiam minimum, quod non esset in suo feudo, quod fieri non debet. §. sed non solũ, in Authen. de empt. neque enim alteri per alterum debet iniqua conditio afferri, l. non debet. ff. de regulis iuris, & ibi concord.

2 ¶ † Atque ita in simili statuto, illo videlicet, vt vicinus habeat ius retrahendi restituto pretio vt hic habet consanguineus, si quis vno contractu ac pretio vendat res duas, quarũ vna sit mihi vicina, altera non sit. possum retrahere eam quæ mihi vicina est, & alterã non vicinã relinquere: vt per multa expressim, & in hac specie tenuit Bal. in tract. Protomixeos, colum. pen. versicu. sed pone ꝙ quis habens, & post eum Matthæ. Afflict. in eod. tract. in verbo, scriptum est, colum. 2. versicu. quarto not. vbi vterque dicit, aliud esse, si totum id quod venditum est, esset mihi vicinum, & vellem partẽ tantum retrahere: tunc enim non essem admittendus: sicuti diximus de consanguineo, qui ius habet retrahendi.

3 ¶ † EX quo, & ego infero ad casum retractus feudalis, ꝙ si quis vno contractu & pretio plures res emerit, quæ quidem omnes sunt in feudo eiusdem domini, non poterit is dominus iure feudi aliquas earum retrahere, & alias relinquere: nam tũc non sumus in casu huius consuetudinis, quæ loquitur, quando pars tantum est in feudo vnius, vt ipse scilicet eam partẽ tantum possit retrahere, ꝙ si res omnes sunt in eiusdem feudo, non video cur possit partem retrahere, per ea quæ abunde diximus in præcedenti glo. & in hac etiam in præcedẽtibus versicu. Et secundum hanc nostram sententiam est expressa consuetudo Aruernorum tit. 21. qui est, *des emphyteoses & louages*, cap. 8. & sequen. quibus statuitur non posse dominũ retrahere iure feudali partem rerum feudalium, si omnes sunt in suo feudo. Quod si sint in diuersis feudis, potest eas retrahere, & reliquas relinquere, nisi emptor ei totum offerat. Quod idem reperitur titu. 22. qui est, *des fiefz*, cap. 22. & duobus sequen. & est eadem consuetudo apud Altam Marchiam, capi. 275. & sequent. de quo vide quæ dicam inferius, nume. 8. & hæc faciunt, & sequent. An autem cessante ea consuetudine in vltimo articulo, possit emptor totum relinquere, vide quæ diximus supra eodem titulo. §. 11. in verbo, *il y sera receu pro rata*, quæ est glossa. 7. eius. §. numero 3. at in casu.

4 ¶ † Cæterum Guid. Pap. decisio. Delphin. 508. pone aliquis, dicit quod si quis vno pretio emit plures, quæ sunt in dominio directo vel emphyteusi diuersorum dominorum, non potest vnus dominorum partem retrahere iure prælationis, per quædam ex iis, quæ allegauimus. Quod & ante eum, licet non alleget, tenuerunt Gul. Cum. & Alberi. in l. si duo patroni, in princ. ff. de iureiur. per l. fundus ille, ff. de contrah. empt. quos sequitur Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 13. versi. ad idem pro ista decis. ff. de verbo. obliga. & Francisc. Ripa, in repet. l. quominus, colum. vlti. versicu. sed pone quod volens, ff. de flumi. Licet contrarium videatur tenere idem Guid. Pap. deci. Delph. 411. dominus directus, versicu. sunt duo domini, vbi dicit, quod si in hoc casu vnus dominorum velit retinere, alter nolit, sed vult inuestire emptorem solutis laudimiis, vterque suo iure vtetur, per l. 1. §. si alter ex hæredibus, ff. quorũ lega. licet (inquit) contrarium videatur, per l. ꝙ si vno, ff. de in diem addict. quàm citauimus in glo. præcedenti in prin. & idem repetit sing. 465. versic. sunt duo domini, sed tu hic omnino vide quæ scripsimus supra, d. §. 11. glo. 6. d. num. 3. & seq. & quod in simili tradit Alber. post Rayn. & Guil. Cuma. in l. communis, ff. de in ius voc.

5 ¶ † Et pro hac vlt. opin. & nostra etiam consuetudine, quæ ius facit domino retrahendi partem, quæ in suo feudo est, opinio. Bald. & Matthæ. Afflictus, vbi supra, vide Oldrad. consilio 34. quæstio

talis est, & Ioan. Andr. qui præceptoris non meminit in addi. Specu. tit. de loca. §. nunc aliqua, versic. 72. & Alber. ipsum, qui vtriusque nomen suppressit, in l. per fundum, col. 2. versi. vlt. quęrit. ff. de seruit. rustico. prædio, quibus locis tradunt, quod si quis teneat in emphyteusim quædam molendina, videlicet à quodam capitulo pro octaua parte, & à quibusdam nobilibus pro alijs septem partibus, & iste emphyteuta vendit molendina cum consensu capituli, & nobilium, vno excepto, qui vult partem suam, quàm etiam habet pro indiuisio, sibi retinere iure dominij, certe id facere poterit, per tex. in d. l. per fundum, & alia quædam iura, nec possunt alij consortes eundem in iure retentionis pro sua parte impedire. Et sequitur Franc. Ripa, Alber. tantum mentione facta, libr. respon. 15. cap. 1. sub rub. de feud. & iure emphy. & in l. 1. col. 11. nu. 41. ff. de pigno. Sed tu hic vide Franc. Curt. Iuniorem in tracta. feud. q. 6. quartæ partis, & Ioan. Berbe. in suo viatorio iuris, tit. de locat. char. 5. versic. quæritur etiam è contrario, & omnino Carol. Molen. in consuetu. Parisien. tit. 1. §. 13. in 6. q. iterumque in 7. & Ferro. in consuetu. Burdig. titu. de retractu. §. 2. versicu. & si plures, & iterum titu. de feudis. §. 7. & iterum. §. 9.

6 ¶ † Ex istis denique infero, quod si consanguineo non competeret ius retrahendi totum id quod venditum est vno pretio, verbi gratia, Mæuius & Titius vẽdiderunt simul rem quampiam communem, & quia forte eandem simul comparauerant. Consanguineus Męuij non potest iure consanguinitatis retrahere partem Titij, cuius nõ est consanguineus: sed certe poterit partem Meuij tantum retrahere. Et de hoc est casus, si non oscitanter inspiciatur, in c. constitutus, extra de in integ. restit. Nam ibi ij qui restituuntur in integrum, non poterant redimere partem suam à patre eorum consensu venditam ideo quantum ad eam partem, alio remedio eis prouidetur. Tamen admittuntur ad retractum alterius partis vi consuetudinis, quamuis vtraq; pars eodem contractu, & pretio fuisset vendita, vt ibi dicitur. Quod nota, quia nondum vidi eum tex. in id ab aliquo annotatum.

7 ¶ † Et hoc quidem confirmo alia ratione ex verbis nostræ consuetudinis, cum dicitur, *& si le lignagier ne veult retraire le tout*: nam ea verba non possunt adaptari nisi ad eum, qui potest retrahere totum, si velit l. quis sit fugitiuus. §. idem ait si seruus, ff. de Ædili. edict. vbi is dicitur non velle, qui potest facere, & non facit & l. nolle adire, quæ est 4. ff. de acq. hæred. vbi non videtur nolle adire, qui non potest, & l. pater Seuerinam, in princip. ff. de condi. & demon. ex qua nota. Bart. quod non dicitur nolle nubere, quę nubere non potest, quia nondum viripotens est, & l. ab administratione, C. de lega. ex qua not. Bald. quod non nocet nolle ei, qui velle non potest, infertque post Iaco. But. ad statutum, quod ponit declinantem iurisdictionem potestatis, vt non habeat locum in clerico, qui etiam si vellit, non potest litigare coram iudice seculari, & sequuntur Ange. Raphae. Pau. Castren. Alexan. Corne. & Iason ibi.

8 ¶ † Et hæc faciunt pro consuetudine, quæ est in quibusdam locis Franciæ, videlicet, quod cum ex eorum locorum consuetudine retractus nõ habeat locum in quęstibus, nec in rebus quoque patrimonialibus, quæ non processerunt à linea retrahentium, si quis simul eodem contractu, & pretio vẽdat rem patrimonialem, & rem acquisititiam, aut etiam plures res ex diuersis lineis, consanguineus venditoris ex altera tãtum linea poterit retrahere rem patrimonialem, quæ ex sua processit linea, & alteram relinquere, quæ est acquisititia, vel etiam est ex alia linea. Hęc enim est consuetudo Meldensibus, c. 104. & Melodunẽsibus, ca. 57. Laudunẽsibus, in Veromandia huius titu. §. 13. qui est totius tertiæ partis 87. & seq. Verum Aurelianensibus res patrimonialis attrahit ad se rem acquisititiam, ca. 299. At Turonẽsibus est in facultate emptoris admittere consanguineum, vel ad totum, vel ad eam partem, quæ ex linea eius est, vt scribitur hoc eodẽ titu. consuetudinum eius loci, c. 22. Similiterque Cenomanensibus c. 378. & Andegauensibus, cap. 368. Aruernensibus, tit. *de retraict*, cap. 29. iunctis duobus præcedentibus, & Borboniensibus, c. 447. & seq. & Niuernensibus, hoc quoque titu. §. 27. & Marchiensibus huius item titu. capit. 22. quod est omnium 282. & sequent. Lodunensibus hoc item titu. §. 20.

9 ¶ † Et ego sanè in ea sum sententia, vt licet his casibus, quibus consanguineus potest tantum partem retrahere, possit eandem petere sine altera, oblato pro rata pretio, si tamen emptor offerat totum eidem relinquere, restituendo integrum pretium venditionis, tenetur consanguineus totum retrahere, vel totum relinquere per tex. nota. in l. tutor. §. 1. ff. de minori, cum dicitur. Respondi, catenus rescindi, nisi emptor à toto contractu velit discedi, quod partem empturus non esset. Et facit optime tex. in l. communi. §. si debitor, ff. commu. diuidun. atque etiam id quod voluerunt Guil. Cu. & Alber. in d. l. si duo patroni, ff. de iureiu. & quod diximus supra eod. tit. §. 11. glo. 7. quæ est in verbo, *il y sera receu*, pro rata nu. 3. at in casu, & aliquid ẽt diximus hac ead. glo. nu. 3. & seq. Tametsi. Bal. aliud videtur voluisse in tracta. proto. col. pen. versic. sed pone quod quis, & ibi quoque Afflict. in verbo, scriptum est, col. 2. versic. quarto nota.

10 ¶ † Sed hic dubium aliud est, si è diuerso cõsanguineus vult totum retrahere, quod scilicet patrimoniale est, & quod acquisititium, an cogetur emptor ei totum relinquere, restituto integro pretio. Dic quod non, vt in simili voluit Alberic. in d. l. si duo patroni, ff. de iureiur. quod vnus ex duobus dominis rei emphyteuticæ non potest inuito emptore retinere totam rẽ emphyteuticã restituto toto pretio, sed suam tantum partem, per tex. in l. in bello. §. si seruus plurium, ff. de capti. & postlim. reuert. & idem voluit ipse Alberi. in l. penul. §. 1. ff. loca. per l. vlt. in princ. ff. de vulg. & pupil. substit. & l. si seruus duorum, ff. de acq. hęre. quæ l. non extat, & l. si seruus plurium, ff. de stipul. seruo. quæ item non extat, & puto Codicem Alberi. corruptum. Subditque id videri expressum in l. si hac lege. §. quoties,

quoties, ff. qui & quibus manu. Et id quidem puto verissimum, licet contrarium teneat Francisc. Ripa, in d.l.quo minus, in fin.ff.de flum.dicens id voluisse Sozi.& Iason.in l.1.§.sed & quoties, ff.ad Trebel.qui id tamen non dicunt. Sed Sozin.aliud quidpiam simile de quo dicemus tit.seq.§.1.glo.7. in verbo, *ou ses heritiers*, nu.33.at maius. & multis seq.vbi etiam multa videbis ad hanc rem pertinẽtia, quæ ibi omnino videas.

§. XXIIII.

SI quis simul vnoque pretio res plures emerit in diuersis feudis, & dominijs sitas, ipsius est æstimare, quanti quæque res in vno quoque feudo sitæ valeant. Et singulorum dominorum, eligere intra tempus consuetudinis (quod est octo dierum ab exhibitione tabularum) velint nè laudimia accipere, an rem iure feudi vendicare.

GLOSSA VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Laudimiorum æstimatio quomodo fiat, cùm consanguineus vno pretio emit diuersas res diuersorum feudorum.*

2 *Dominus feudi an queri possit licitationem ab emptore factam eius rei quæ in suo feudo est, iniustam esse, & nu.3.cum multis seq.*

Casus legis vbi est, ibi nulla est quæstio siue dubitatio.

Voluntatis quæstio non admittitur, cum in verbis nulla est ambiguitas.

3 *Statuto si caueatur vt maior diuidat, & minor eligat, non potest minor petere, ut diuisio fiat arbitrio iudicis.*

Nisi tamen fraus subesset, nu.4.5.& 6.

4 *L.2.C.de rescinden.uenditio. an habeat locum in transactione.*

5 *Senecæ elegans declamatio.*

7 *Dominus qui semel elegit uel laudimia uel retentionem rei, an possit posteà uariare. Et quod si deceptus fuit fraude emptoris. Quid, si alterius. Et quid si mero errore eligentis, nu.8.*

Emptor qui semel licitauit an uariare possit.

9 *Electio cum datur alicui intra aliquod tempus, & is non eligit, transit ad alium, & nu.10.*

11 *Dominus petendo laudimia, an uideatur elegisse.*

12 *Iura licitandi, & eligendi an transeatur ad hæredes.*

1 HIC.§.forte melius collocaretur sub tit.huius vol.2.qui est, *des droictz de ventes & honneurs, & de prendre la chose par puissance de fief*, quem collocauimus ante. §.14. totius huius vol. Hic tamen non omnino inepte ponitur, quia veluti obiter, & transeunter declarat vltimam partem præcedentis.§.vt plerunque fit in nostris legibus. Atque etiam hinc occasione sumpta, declarabimus quæstionẽ huic maximè loco, & titulo conuenientem. Quid enim, si cõsanguineus emit vno pretio res diuersas, & in diuersis feudis sitas (quo casu domini feudorum non possunt vti iure prælationis, cum cõsanguineus ipse qui emit, eis præferatur, vt supra cautum est huius tit.§.20.& d.tit. 2.§.9.) quomodo igitur fiet hæc rerum emptarum æstimatio? nam in hoc casu fieri non potest, quod hic scribitur, cum hæc æstimatio ab emptore fit, vt postea dominus eligat vel laudimia, vel rem iure prælationis. Igitur æstimabit iudex, deducta scilicet aliarum rerum æstimatione, & facta omnium collatione: vt in simili dicitur, in l.quod ex Pamphilia, & l.qui solidum.§.1.ff.de legat.2.& optima glo.in l.si plura, ff.de Ædili.edict. & Bald.loquens in statuto præferente vicinum extraneo, in tracta. protomixeos, colum.vltim.versicu.sed quomodo fiet æstimatio. & Matthæ.Afflict.in eodem tracta. in verbo, scriptum, colum.3. versicu.sed iterum quæro, pone &c.

2 ¶ † Illud autem quæstionis est, si cum emptor licitauerit rem, quæ est in feudo alicuius, dominus ipse queratur iniustam esse licitationem, id est, aut iusto prætio minorem, cum sciret emptor non vanis argumentis ductus, dominum non redempturum, quia forte inops est nummorum, aut è diuerso maiorem, cum intelligere dominum omnino redempturum propter vicinitatem, aut aliam huiuscemodi verisimilem affectionem ideo petit dominus, nè stetur licitationi emptoris, sed res ipsa arbitrio boni viri æstimetur, emptor autem negat id fieri debere, sed sequendam esse cõsuetudinem, quæ primum illi ius facit licitandi, deinde, & domino eligendi: vt scilicet si emptor modice æstimet, dominus rem redimat: si immodice, laudimia recipiat, eiusque rei rationem esse, vt cogatur emptor iuste licitare: nè si iniuste ac maligne id faciat, mox suæ iustitiæ, & malignitatis pœna luat, idque fiat sine lite aut sumptibus. Et certe clara est, & aperta nostra consuetudo, licitationem esse emptoris, optionem domini, ideoque dominum ipsum causari non posse iniquam esse aut iniustam emptoris licitationem, nec sequendam esse consuetudinem, nam vbi est casus legis vel statuti, ibi, nulla est quæstio vel dubitatio, l.ancillæ, & ibi glo. in verbo, quæstio.C.de furt.& cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti quæstio voluntatis, l.ille aut ille.§.cum in verbis, ff.de lega.3. cum similibus.

3 ¶ † Et ita simili quæstione respondit Cornel. consi.234.licet in hac, per totum, lib.1.ibi enim huiu-

huiuſcemodi ſpecies eſt. Statuto Senarum cautũ eſt, vt maior natu fratrum diuidat hæreditatem, & poſtea minor eligat. Minor quiſpiam petebat recedi à ſtatuto, & diuiſionem fieri arbitrio iudicis, reſpondit Cor. eum non eſſe audiendum, ſed omnino ſtandum eſſe ſtatuto, & diuiſioni factæ à maiori, per multa alia illic allegata, quę ſunt in promptu omnibus. Sed & idem Corne. de eodem ſtatuto loquens, conſi. 239. viſis ſtatutis, lib. 3. negat arbitros poſſe ab eo recedere, ſed id omnino ſequi debere, ſi tamen ei locus ſit, quia nullum aliud extat, quod id in aliqua certa ſpecie impediat, aut partes tacite vel expreſſe eidem renuntiauerint. Et ex illic ſcriptis intelliges, etiam maiorem non poſſe ſe huic diuiſioni eximere inuito iuniore, cui poſtea datur optio, vt ſic etiam intelligas in caſu noſtræ conſuetudinis, non poſſe emptorem hanc licitationem effugere.

4 ¶ † Quod tamen intellige in illo priori caſu, vt ſcilicet licitationem ab emptore factam nõ poſſit dominus impugnare, vt ſupra diximus, niſi in ea licitatione eſſet euidens quædam fraus aut iniquitas: tunc enim eam poſſet dominus ad arbitriũ boni viri reuocare, arg. l. in ſumma, verſi. ſi autem euidens calumnia, ff. de condi. indebi. vbi id quod datur ob tranſactionem, non poteſt repeti, tanquã indebitum, licet nulla res media fuerit: nam hoc ipſum quod à lite diſceditur, cauſa videtur eſſe: niſi tamen euidens calumnia detegatur. Ex eoque limitant plerique omnes eam communem noſtrorum ſententiam, quæ negat in tranſactione locum eſſe remedio, l. 2. C. de reſcin. vendi. vt ſcilicet non procedat, ſi in ea ſit euidens calumnia. Et facit, quod per eum tex. voluit Bart. ibi, & in l. ſub prætextu inſtrumenti, C. de tranſact. & gloſſ. in l. poſt rem, ff. eod. tit. & Ange. conſil. 94. cum lis & q. 10. col. verſi. pro hac parte.

5 ¶ † Et vt id apertius intelligas, audi ſimile quippiam, quod huic loco admodum conuenit. Vetus lex erat cuiuſmodi eſt illud ſtatutum Senarum, de quo ſupra locuti ſumus, vt frater maior diuideret patrimoniũ, minor eligeret cuius meminit Seneca lib. 6. declamationum, idque etiam non pauci dicunt ex legibus noſtris eſſe obſeruandum, vt latiſſime ſcripſimus in noſtro tractatu primogeniorum q. 60. Finge igitur & aliam quoq; legem eſſe, qua liceat filiũ ex ancilla tollere, nam & id Seneca eod. in loco aſcribit. Quidam igitur cum haberet filium legitimum, alium ex ancilla ſuſtulit, deinde deceſſit, maior frater ita diuiſit hæreditatem, vt totum patrimonium ex vna parte poneret, ex altera nothi matrẽ, ſicque cogeretur minor frater, aut matre carere, aut integro patrimonio, id eſt, aut matrem apud alium in perpetua ſeruitute relinquere, aut mendicum & rerum omnium inopem manere.

6 ¶ † Et certe nemo hoc in caſu cenſeret ſtandum eſſe huic diuiſioni, ſed eam omnino reijciendam, vt etiam nuncupatim è noſtris dicit Petr. Anch. in repe. c. 1. char. 15. in paruis, col. 3. verſi. in hac q. & eſt in fi. 5. q. prin. extra de conſtit. & Io. Plat. in l. 1. C. de his qui ſe deter. lib. 10. & in §. vlt. Inſtitu. pro ſocio, & Maria. Sozi. conſi. 65. circa primam q. col. 6. verſi. ſit enim, & Steph. Fed. in ſuo opere de legũ interpretatione in 2. parte prin. char. pe. motus hac ratione, quæ optime facit ad hunc caſum, quia lex dans fratri maiori facultatem diuidendi, ſemper intelligenda eſt voluiſſe excipere dolum, & captioſam diuiſionem, arg. l. cum Aquiliana, in fi. ff. de tranſa. & l. ſi vxori, ff. de aur. & argen. leg. de quo & nos latius diximus in d. tractatu primogeniorum vbi ſupra. Et ego quoque cenſeo, ſi ſimile quidpiam contingere (quod vix fieret) eam licitationem eſſe reformandam. Eſt autem (nè id omittamus) eadem conſuetudo, & iiſdem omnino verbis, apud Engoliſmenſes, capit. 71. & Sanctones Angeriacos, c. 53.

7 ¶ † Sed & illud in dubium quoque vocatur, ſi ſemel dominus vnum elegerit, vel laudimia, vel rẽ iure plationis, vtrum poterit poſtea variare, quod videtur ex l. eum qui certarum. §. 1. ff. de verb. obl. vbi qui habet electionẽ à lege, poteſt quoties volet mutare voluntatem. Verum hæc res in vniuerſum patitur multas diſtinctiones atque limitationes, quas hic referre prolixum foret. Ideo ibi vide pleniſſime per glo. Bart. Bald. Ange. Imo. Pau. Caſtr. & Franc. Aret. ex quibus plane intelliges, an, quomodo, quando, & quoties id fieri poſſit. Sed & tu vide tex. in l. ſi quis ſtipulatus ſit, & ibi quoque Docto. præſertim Alex. & Franc. Aret. ff. de verb. obli. & in l. ſi fundus. §. eleganter, & ibi Doct. ff. de lega. commiſ. & in l. huiuſmodi. §. Stichum, & ibi gloſſ. Barto. & alios, ff. de leg. 1. & in l. ſtatuliberum. §. 1. & ibi glo. & Barto. ff. de leg. 2. & omnino glo. nota. in cap. gratia in verbo, eligat, quæ eſt vlt. glo. & omnes Docto. & ab iis allegantur, de reſcript. libro 6. Dyn. in cap. quod ſemel, & iterum in cap. mutare, de reg. iur. lib. 6. Barto. conſi. 101. Girald. in 3. dub. Alber. in l. ſerui electione, ff. de lega. 1. Bald. conſil. 412. verba teſtamenti, ad fin. lib. 1. & Zenzel. in extrauag. Ioan. 22. incipien. ſuſcepti regiminis, in verbo tranſeat. Alexan. Franciſc. Areti. Iaſon. & Franciſc. Ripa, poſt alios Antiquiores in d. l. ſerui electione, ff. de lega. 1. Ex quibus item locis intelliges, an & hic liceat emptori, qui ſemel licitauerit, variare.

8 ¶ † Modo illud non neſcias, poſſe ſemper vtrũque variare, atque ex integro licitari aut eligere, ſi deceptus fuerit alter in licitatione, alter in electione fraude alterius partis, l. ſcyphi, quæ eſt 4. cum l. ſequen. ff. de opti. leg. Quid autem ſi fraude tertij, videbis per glo. ibi, & in l. ſi quid affirmauerit, in princi. ff. de dol. mal. vbi etiam eſt bonus tex. & quæ in ſimili dicuntur in l. eleganter, in princip. ff. de dol. mal. & in l. qui cum tutoribus. §. qui per fallaciam. ff. de tranſact. & in l. vlti. in princip. in verſicu. plane. & ibi Bar. & alij, ff. de eo per quem factum erit. & per glo. & Docto. in l. 1. C. de inſtit. & ſubſtit. Specu. titu. de aduo. §. vlt. verſic. ſed quid ſi ex induſtria. & Bartol. in l. in teſtamento ita erat ſcriptum. ff. de condit. & demonſtra. & Alber. in l. ſi quis cum aliter, colum. vlt. verſic. expeditis, ff. de verbo. obliga. & Ioan. Fab. in l. 1. col. vlt. verſic. illud autem conſtat, C. de reſtitut. milit. Et in multis ex

ijs locis videbis, an aduersus illum tertium agi potest, præsertim in d.l.vlt.de eo per quem fact. erit, de quo vide quid dicam infra eod.tit. §.35. in glo.4.in verbo, *ignorans*, nu.33.sed hic in dubium. Quid autem, si sine fraude, aut dolo partis, vel alterius, sed mero errore eligētis, vide tex.in l. mater, & ibi Bal.in vlt.not.vbi allegat Arist. ff.de inoffic.testa.& Zenzel.vbi supra.

9 §† Illud autem scire debes, quod cum alicui datur electio intra certū aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium, siue detur electio à Iure, vel statuto.c.si pluribus.in fi. & ibi Domi.in ver.si verò, in 3.notab.de præben. lib.6.& c.vlt.in fi.de consuet.eo.lib.6.& in extrauag.Ioan.XXII.in c.suscepti regiminis, versi.quā electionem, siue ab homine.d.l. statuliberum.§.j. ff.de leg.2.& l.mancipiorum.& l.si tibi.ff.de opt. leg.& c.si tibi.de pręb.gl.in d.c.vlt.in verbo, duntaxat, de consuet.lib.6. Et vtrunq; voluit Zenzel. in d.extrauag. suscepti regiminis, in verbò, transeat.& Pet. Anch.in d.c.si pluribus, in 6.eodemq; vlt.nota.Et facit, quod voluit gl.in l.hæredes mei. §.si incerto, in princ. ff.famil.erciſc. & in l.legato generaliter, in glo.1.circa med.ff.de legat.1.& in cap.inter cæteras, in verbo quodcunque, extra. de rescript.

10 §† Et id generale esse dicit Io.Fabr.in l.cum quidam, in fi.C.de verb.signific.vt scilicet si tempus fuerit præstitutum optioni, alteri deuolutum esse censeatur, transacto eo tempore, etiam si id dictum non fuerit, per d.c.si pluribus, & l.si quis, C.de fideic.liber.& l.1.ff.de optio.lega. & rursus idem Fab.in §.si generaliter, ad fi.Insti. de lega.& Alber.& Barto.in d.l.eum qui certarum. §.j.ff.de verb.obl.vbi & ad hoc ipse Bart.allega.l.1.cum l. seq.ff.de sol.Et hinc Petr.& Iac.Aret. & alij nonnulli in ead.l.eum qui certarum.§.1.assumunt eā practicam, vt cum quid est in elect.alicuius, statuatur ei tempus ad eligendum, & si id non fecerit intra statutum tempus, trāsfertur electio in aduersarium. De quo tamen vide Imo.& omnino Fran. Are.ibi, col.j.& 2.Sunt autem & qui dicunt transacto tempore ad eligendum præstituto, si electio facta non fuerit, censeri electam rem, quæ deterior est ei, qui eligere debuit, arg.l.scimus.§. penult.C.de iure delibe.vt etiam per Bart.in d.l. eum qui certarum.§.1.

11 §† Illud quoque quæri potest, vtrum dominus simpliciter petendo laudimia ab emptore extra iudicium, videatur elegisse, ita vt amplius non possit petere rē ipsam, quod videtur, per id quod in simili dicitur in l.Æmilius, ibi, pretium petendo, ff.de mino. & quod tradit Alber.in l.2.col.4. versi.quid si dominus petit, & ibi quoque Ias.colum.42.nume.148. C.de iure emphy. dominum simpliciter petendo solutionem canonis, sibi prejudicare in iure expellendi, in ijs casibus, in quibus sibi præiudicium facit recipiendo. Et quo itē scribit ipse Alber.& Saly.in l.commissoriæ, C.de pact.inter empt.& vendi. & quæ dicam infra tit. seq.§.1.glō.2.in verbo, *à tel temps*, nume.62.quid autem si non. Sed tu de hoc vide Caro. Molend. in consuetu.Parisi.tit.1.§.14.nu.4. Qua etiam in glo.alia multa tractat, quæ ad hunc locum pertinent, ibi eum omnino vide.nam cum (vt iam diximus in prin.huius glo.) non sint propria huius nostri tit.ea omittenda ducimus.

12 §† Sed quia nostra consuetudo nuncupatim tradit facultatem emptori licitandi, & postea domino eligendi, posset dubitari, an huiusmodi facultas transeat ad hæredem vtriusque. Sed tu vide tex.in l.illud, & ibi Bart.& alios, ff.de opti.leg. Ex quibus facile intelliges, quid hic dicendum est, & vide etiam quæ dicam infra eod.titu.§.26. glo.1.num.76. vigesimoquarto, & iterum glo.3. nu.33.incip.trigesimoseptimo.

§. XXV.

IN RE mobili non est locus retractui, neque in donatione facta nomine alimentorum.

EN COSE MOBILAIRE. In re mobili. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an habeat locum in mobilibus venditis cum immobilibus.*

HOC intellige, cum ipse res mobiles per se venduntur. Quod si simul cum rebus immobilibus, vel accessorie, & in cōsequentiā earum venduntur, videtur & res ipsas mobiles tūc venire in retractū, argu.l.eum qui, ff.de vsuc.& l.longe.ff.de diuer.& tēpo.præscr.& l.j.§.plane si quæ, & l.pe.ff.de vi & vi arma. Sed tu de hoc vide, quę scripsimus supra eo.ti.§.j. gl.7.quæ est in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu.81.nūc aūt, vt ad alia, & multis seq. Ex quibus intelliges, quid hic dicendum est.

NE EN DONATION PAR PROVISION de corps. Neque in donatione facta nomine alimentorum. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Retractus non habet locum in donatione.*
Venditio pro donatione in sacris literis.
Quid autem de iure communi.

2 *Retractui locus non est donatione ea lege facta, ut donatarius alat donantem.*
Consuetudines super eadem re.

3 *Retractus an obtineat in donatione remuneratoria, aut etiam aliàs ob causam, siue mutua, aut reciproca.*
Consuetudines de re eadem.

Fran. Capilistra Padua. in l. 1. in fi. C. quando non petentium par. Soz. cõsi. 200. quoniam ex forma, col. pe. versi. secũdo dicitur, lib. 2. quod iterum repetitur consi. 125. lib. 4. & idem Sozi. consi. 16. an no domini, fermè vbique lib. 4. vbi dicit, ꝙ clara est conclusio, contra quam non reperitur aliquis scribentiũ tenere. & Fab. in tract. de emp. & vend. in 2. q. 7. q. prin. & Ias. qui & ita dicit omnes tenere, in l. stipulationes non diuiduntur, colu. 12. vers. expedita theorica, ff. de verb. obli. Phili. Dec. in l. eius qui. §. quas vero, col. 1. in 5. not. ff. si cer. pet. Caro Rui. consi. 82. videtur, col. 2. nu. 4. lib. 1. & consi. 47. in causa, ad fi. lib. 4. And. Alcia. qui & hanc dicit esse cõmunẽ opi. in l. 4. §. Cato, col. 18. versic. ex istis infertur, & ibi quoque Ant. Rub. ff. eo. tit. idem Alcia. in l. si creditores, col. 3. vers. sed quid in hac quæstione, C. de pact. & ipse Anto. Rub. consi. 90. viso casu. Stepha. Bertran. consi. 41. licet contractus, libr. 3. Chassen. in commentarijs consuetudinum Burgundię, tit. *de rentes vendues à reachapt.* §. 1. in 4. q. lo. Mont. in ꝓmptua. vtriusq; iuris. vbi supra citauimus, nu. 1. huius glo.

11 ¶ † Et certe nullos reperi, qui contrarium asserent si me non prorsus fallat memoria, præter Obertum Cremo. Doctor, antiquum in l. si legato §. si Stichus. ff. de manu. test. per tex. ibi & in l. legatarius, in princip. ff. de leg. 1. & in l. cui fundus. ff. de cond. & demonstra. & Firmi. qui illum citat, & sequitur, in suo illo vberrimo reptorio, in verbo, emptor retrouendes, versi. 3. vbi dicit se consuluisse Senis in ardua q. & iterum in verbo, obligatus, vers. 125. Sed quid ij facerent aduersus tot legum proceres, & eos quidẽ tot armis rationum, & legum munitos: ex quibus aliquod supra adduximus, & Paulo post quoque afferemus, Tu tamen vide quæ dicam infra titu. sequen. qui est de retractu conuentionali. §. 1. in glo. 6. quæ est super verbo. *ou ses heritiers.* num. 30. sed vt iterum, & Fran. Arc. d. consi. 129. consultissime domine, col. 1. & Ias. in l. si duo patroni, ff. de iureiurã.

12 ¶ † Præcedentibus quoque adstipulatur, quod Bal. ex facto interrogatus respondit consilio 475. ad euidentiam, col. 2. ver. quia quæstio nostra, lib. 1. ꝙ cum locatio siue emphyteusis rei ecclesiæ possit fieri ad nouem annos tantum, per not. in cap. vlti. extra de præla. vices suas, & si facta sit ad prolixius tempus, vitietur, quod est supra eosdem nouen annos tantum. l. sancimus, C. de donat. Tamẽ id debet intelligi, si ea locutio ita facta fuerit, vt pro singulis annis certa pensio soluatur, secus, si pro omnibus simul vna tantum pẽsio solui debeat: quia tunc ꝓpter vnitatem pretij eius contractus, diuidi non potest, totumque vitiatur, per d. l. cum plura. ff. de Ædili edict.

13 ¶ † Quin sunt, qui dicunt etiam in illo priore casu Bald. eam locationem siue emphyteusim non valere adusque nouem annos, ob id ꝙ ecclesia posset dicere, se non fuisse cõcessiuram, nisi ad totum tempus in concessione compræhensum. arg. d. l. si quis aliam & d. l. cum eiusdem. Ita enim voluit hac ipsa ratione Bart. consi. 159. visa quadam constitutione, in 4. eodemque vlt. dubio. & Lapus alleg. 80. quæris cum locatio. & Alex. consil. 17. viso instrumento, col. 3. versic. nec etiam si diceretur, lib. 4. vbi & alios citat, qui sunt eiusdẽ sententiæ, alijs tamen rationibus moti. & Sozi. in l. 1. §. sed & si mihi, ff. de verbo. obli. & Caro. Rui. consi. 57. quo ad ea, col. 5. nu. 12. lib. 1. De quo tamen vide plenissimè apud Card. Alex. in c. 1. in prin. colum. pen. versi. sed stat punctus, tit. qui feu. dar. poss. & Philip. Deci. in Authen. qui rem. colum. vlti. C. de sacr. eccle. vbi plurimos allegat in vtranque partẽ, sed hic tãtum dicere volui, quod ad hunc locum pertinet, & aliquid quoque dicemus infra tit. seq. in fi. nu. 145. & id quidem, & seq.

14 ¶ † Huc quoque spectat, quod scriptum est à Raph. Co. consi. 41. ad primum quæsitũ, versic. ad secundum respondetur, & rursum paulo ante fi. ꝙ vnus censetur cõtractus esse, siue super vna re, siue super pluribus contrahatur, quando est vnica quantitas expressa, per d. l. cum eiusdẽ, de Ædili. edic. Ideoque (inquit) non potest is, cui concessæ sunt plures res in emphyteusim pro vna pẽsione, soluere partem pensionis pro rata vnius rei, & ꝓ alijs non soluere. Et à Corn. consi. 38. viso libello, col. 3. vers. & insuper, lib. 3. quod si tibi dedi mandatum de permutãdo fundum Titianum, aut eius partem dimidiam cum fundo Semproniano, aut eius parte dimidia, & tu permutasti fundum illũ Titianum cum dimidia fundi Semproniani, & cũ fundo Seiano, non valet ista permutatio, etiam quantum ad dimidium fundi Semproniani, de quo habebas mandatum, per d. l. quod si vno & d. l. cum eiusdem.

15 ¶ † Et vt generatim confusimque alia tibi cõgeram, facit ad supra dicta, quod scribit Barto. in sua disputatione incip. publicanus, colum. 1. versi. quinto probatur. Alberi. in l. patri. §. 1. in fi. ff. de minor. Bal. consi. 44. iste dominus Christophorus, col. 2. versi. secundò quia non potest, lib. 2. Alexã. consil. 76. visis dubitationibus, col. 4. in tertio dubio, lib. 5. & cons. 178. viso processu, col. 2. ad fi. & iterum colum. vlt. versi. non obstat etiam, lib. 7. & Corn. consi. 125. viso puncto, col. vlt. vers. & sic & seq. lib. 1. & consi. 51. licet in hac, colũ. 2. in litera F. lib. 2. Soz. consi. 82. in causa & lite. col. vlt. lib. 3. & Philip. Deci. in d. Authen. qui rem, in fin. C. de sacro. eccle. & cõsi. 14. cuius superscriptio incipit, vtrum valeat aditio, col. 1. versi. comprobatur etiã. Et priuatim ad id, quòd dictum est de pluribus rebus venditis vno pretio, vt vna censeri debeant facit tex. in l. prædijs. §. Titio, & §. balneas, & iterum. §. vlt. ff. de leg. 3.

16 ¶ † Et hæc quidem his rationibus fulciuntur. Nam obligatio de reuendendo continet rem tradi, per tex. in l. j. & l. ex empto, in prin. ff. de actio. empt. & l. si traditio. C. eod. & l. in conuentionalibus, in fi. ff. de verb. obl. Rem autem tradi est indiuiduum, d. l. stipulationes non diuidũtur, in prin. eod. tit. de verb. oblig. quia etiam facta, cuiusmodi est reuendere, l. consi. §. vlt. ff. de cura. furi. & l. qui quadraginta, ff. ad leg. Falcid. & l. 2. §. item si in facta, & iterum l. 4. §. Cato. ff. de verbo. obl. & glo. in d. l. certi condictio, in glo. magna. ff. si certum pet.

Bart.

Bart.in l.vxorem §.agri plagam,ff.de lega.3.& in d.l.cui vsufructus,ff.de vsufruct. leg.vbi loquitur de hoc nostro pacto.Bal.in l.ex hoc iure,ff.de iustitia & iure.& Alber.in l.vsus, in princ.ff.de vsu. & habitat.& Docto.vbique.Igitur facta (vt repetam) sunt indiuidua.l.fideicom.§.pen. ff.de lega. 3.& l.si is qui.§.j.ff.ad l.Falc,& l.si ita fuerit,ff.de manu.testamen. & not.in d.§.Cato, & in d.l.stipulationes non diuiduntur. Et quod obligatio rē tradi,sit indiuidua, tam quo ad solutionem , quā quo ad obligationem,tenuit expressim Bar.in l.si vt certo.§.si duobus,col.3. versi.item oppon.duo rei,ff.commo.& in d.l.stipulationes, quibus locis id probat multis rationibus, quas videre poteris. Tu tamen ad hanc rationem vide Francisc.Aret. consi.6.viso instrumēto diuisionis,& Sozi.d.cōsi. 36.anno domini,lib.4.qui affatim tractāt,an emptor qui promisit reuendere, teneatur ad tradendum, & dicemus alicubi in seq.tit.

17 ¶ † Sed vt ad alias rationes transeamus non est tanta vtilitas & æstimatio rei in parte respectu ipsius partis,quanta in toto respectu totius, d.l.si quis aliam, ff.de solu.& d.l.fundus ille, cum glo. ff.de contra.empt,& l.Mæuius.§.vlt.ff.famil.ercisc. & l.si quis id quod,in fi.ff.de in diem addict.& l. Mæuius.§.in fundo, ff.de legat.2. & glo.in l.1.in verbo,partis,& ibi etiam Bald.in quarto notabil. Saly.in quinto not.C.com.diuid. Bart.in d.l.vxorem.§.agri plagam,in fi.ff.de leg.3. Bal.in l.filium quem, col.6.versic.ex qua lectura habes,& apertius,col.9.versi.vlterius quæritur,C.fami.erciscū. & d.consi.384.lib.j.& Cato. Rui.consi.149.quæstio vertitur,ante fi.lib.4.& Doct.vbique.Præsertim cum præter intentionem emptoris incideret in communionem,ad quam nemo inuitus compellitur,l.si non sortem.§.si centum,ff.de condic. indebi.Ea enim multa affert incommoda & difficultates,l.pater.§.dulcissimis, & ibi Docto.ff.de leg.2.& l.in re communi,& ibi Bal.& Floria.ff.de seruitu.vrban.prædi.& l.sancimus.§.ne autem,C. de dona.& l.qui,neque,in fi.ff.de rebus eorum, cum alijs multis concord.à me traditis infra titu. 24.qui est, *de douaires* .§.3.qui est 305.omnium nostrarum consuetudinum. Vnde & venditio partis multa etiam adducit incommoda, vt dicit Bal.in l.1.§.in primo,col.3.versi.extra quæro, C. de cad.tollen.per d.§.si centum, & l.2.C.quando & quibus quarta pars, lib.10.

18 ¶ † Et hac ratione dicit Bald.vbi supra,vnum huic loco maximè accommodatum, quod scilicet in contractu venditionis est locus iuri accrescendi,d.l.fundus ille,secus in cæteris contractibus,d. l.si mihi & Titio,ff.de verb.obl.vt scilicet vterq; & emptor & venditor maneat indemnis,quia verisimiliter neuter erat partem venditurus aut empturus,cum partis venditio non minima habeat incommoda, per dicta iura. Id quod etiam ante eum voluit glo.in d.l.fundus ille. Hanc autem rationem ita confirma,quod cum non sit tanta vtilitas in parte respectu partis,quanta in toto respectu totius,vt diximus,sequitur & ex hoc capite, id indiuiduum esse,l.1.§.si pecuniam,& ibi Barto, ff.deposit.idem Bart.in d.§.Cato, & in d.l.stipulationes non diuiduntur, in 3.q. per l.in executione,versi.2.ad opus,eod.tit.de verb.obli.& Bal. in d.l.si plures,C.de condi.inser.& Ioā. Berbe.in viat.iuris,tit.de loca.char.5.versi.solet & quæri.

19 ¶ † Restant aliæ duæ rationes, quæ mihi non visæ sunt omittendæ.Vna hæc est, quod cum vna res,aut plures,vno pretio emptæ sunt, non debet pretium particulari solutione diuidi,l.plane.ff.famil.ercis.& not.in l.quidam existimauerunt,ff.si cert.peta.& in l.tutor.§.Lucius,ff.de vsur.Altera & omnium postrema ex eo procedit quod generaliter dicimus,aut totum admittendum, aut totum repudiandum,l.cum quæritur, in fi.ff.de admini.tuto.& l.nam absurdum, ff.de bon.liber.& l.si ita stipulatio,in fi.ff.de oper.liber.& l.quidam elogio, C. de iure do.cum alijs multis concord.à me adductis infra tit.procedente,in fi.nu.5.faciūt & alia quoque, & seq.

20 ¶ † Ex ijs autem, quæ dicta sunt, satis potes intelligere,quod si etiam in vno contractu vel instrumento venditæ sint plures res, pretijs in singulas res diuisis,videlicet domus centum aureis, fundus alijs centū,censetur esse plures ac diuersæ venditiones,vt probant iura quæ supra in princi. huius glo.adduximus præsertim vero,d.l.cū eiusdem,& d.l.si plura,ff.de Ædil.edic. & præterea,l. quod sæpe.§.in his, ff.de contrahen.empt.& l.in bello,§.vlt.ff.de capti. & postli. reuer.& asserunt Fran.Aret.& Sozi.in l.si ex toto.§.vlt.vterque in secundò not.ff.de lega.1.& idem Areti.consi.11. procedendum est,col.j.& Fabianus in tractatu de empt.& vendi.in 5.q.prin. col.6.versic.item dist. & ante hos Bal.consi.66.factum tale est apparet, tum col.1.in prin.tum col.2.versi.alij dicunt,lib. 3.vbi ex hoc decidit pulchrū casum, & idem Bal. in l.vlt.§.præterea, col.2.C.de iure dot.vbi dicit per tex.ibi in verbo,pro singulis, quod si in eodē instrumento plures res continentur, quæ quidem habeant diuersa pretia,dicuntur etiam plures vēditiones.Ideo si alter contrahentium in vna re sit deceptus vltra dimidium iusti pretij, in illa tantū habebit locum rescissio, ex l.2.C.de rescind.venditio.non etiam in alijs. Ita eum allegat,licet id mihi dicere non videatur, Philip.Dec.consi.421. plene & subtiliter, col.1. Sed id plane voluit ipse Bal.alio in loco,cuius Deci.non meminit,scilicet consi.91.facti narratio,in fi.lib.2.vbi tamen intelligit, nisi in alijs rebus etiā singulariter æstimatis tantum esset lucri,vt in ea videri non posset fuisse deceptus,nam ex eod. contractu fit compensatio vnius corporis ad aliud,l.si duorum.§. sed rectius est,ff.de act.empt. Hæc ille,qui & ipse illud quoque postremum dixerat in d.l.vlt.§.præterea, de iure dot.& eum sequitur Fran.Aret.qui nec illius consilij meminit,in d.l.scire debemus,col.penul. versi.& adde duos effectus,ff.de verb. obli.Sed & ipse Bal.& Ange.in d.l.cum eiusdem,ff.de Ædili, edict.scribunt,quod si ex statuto debeat solui gabella ex omni contractu,si eod.instrumento venditæ sunt plures res eodē pretio, vna tantum gabella debetur,si diuersis distinctisque in singulas

res pretijs, tot debentur gabellæ, quot sunt res. & sequitur Firm. in trac. gabel. in 15. q. 5. partis princip. & Barb. d. consi. 36. col. 7. versic. & licet, lib. 2. & Philipp. Deci. consi. 344. applaudent, colum. 2. versi. secundus casus.

21 § † Et idem quoq; cum plures res sunt emptæ vno quidem pretio, sed quod postea in eodē contractu in singulas res diuiditur: verbi gratia, vendo domum & fundum trecētis aureis, scilicet domum ducentis, & fundum reliquis centum. Nam & eo casu censebuntur plures venditiones, vt voluit gl. in d. l. Ædiles autem. §. si plura, versi. fortè, in princ. & iterum in glo. sequitur rursumq; in §. vlt. in verbo, vno pretio, atque etiam in glo. vlt. ff. de Ædil. edic. & in l. cum in ea, in gl. 2. eod. tit. & Bar. in sua disput. incip. publicanus, ad fi. vbi dicit notandum, & Fab. à monte S. Sab. in tracta. de emp. & vend. col. pen. omnium pen. vbi singul. ad hoc dicit glo. in d. l. Ædiles, in fi. & Anto. Cors. in suis sing. in verbo, venditio, incip. licet plures, qui est in fi. illius operis: vbi dicit de hoc esse tex. in l. cum duo serui. ff. de in diem addict. Super quo tamen vide Sign. consil. 53. super prima, in prin.

22 § † Sed & idem denique, si ex contrario primum fuerit diuisum pretium in singulas res, & vnum ex omnibus coactum: videlicet hoc modo, vendo tibi domum sexaginta aureis, & fundum quadraginta, quæ quidem summæ in vnum redactæ faciunt centum aureos. Nam nihilo minus censentur esse plures venditiones, vt dicit Franc. Aret. in d. l. scire debemus, col. 3. versi. & aduerte, ff. de verb. obliga. vbi de hoc dicit esse tex. nota. & sin. in d. l. si plura, idque ex eo dicit probari, quod scribit Bart. in l. vbi fideiussor, ff. de sol. quod quādo iudex in sua sententia exprimit diuersas summas pro diuersis causis, deinde dicit, quod omnes summæ simul faciunt summam centum aureorū, in quàm reum condemnat, non dicitur reus condemnatus in centum, sed in quantitates specialiter & diuisim expressās.

23 § † Verum hæc omnia velim intelligas tribus aut quatuor modis. Primo, nisi constaret emptorem aut venditorem non nisi omnes res empturū aut venditurum fuisse: tunc enim licet in singula capita pretium sit constitutum, censebitur tamen vna venditio; nec poterit in quibusdam tantum rescindi: vt est tex. expressus in d. l. cum eiusdem. §. interdum. ff. de Ædili. edict. vbi ponitur exemplum, in quo id manifestum est. Quo subnixus Philip. Deci. d. consil. 421. col. 1. respondit, quod si plures res singulis pretijs eodem instrumento sint venditæ, quas tamen constat contrahentes nō empturos aut vēdituros fuisse, nisi omnes, huiusmodi contractus habebitur pro vna venditione: vnde & venditori agenti ad pretium obstabit exceptio rei non traditæ, donec omnes traditæ fuerint. Quæ quidem omnia ad hūc nostrum casum sunt notanda. Et faciunt scripta a Sign. d. consil. 53. super prima q. in 1. dubio.

24 § † Quid enim dicemus in hac specie, cum quis simul emit centum agri iugera, vel etiā fundum quempiā simpliciter, nō designato numero iugerum, vno tamen eodemque pretio in singula iugera constituto, quorum alia sunt fertilia, alia sterilia, dicemusne, consanguineum posse retrahere fertiliora, soluto illo singulorum pretio, relictis sterilibus. Et id certe iniquum foret, & absurdum, per l. qui vtilia, & l. quisquis, C. de omn. agn. deser. lib. 11. Et ita in hac specie voluit, quisquis is est, qui repet. fecit in l. 1. C. de fund. rei pri. eod. lib. in 4. seq. fal. ti. considerationis. Nam & vt ad illam rationem redeamus, hic emptor verisimiliter non erat sterilia empturus sine fertilibus, quamuis omnia æquali pretio emerit.

25 § † Secundo intellige procedere, nisi res duæ separatim & diuerso pretio fuerint datæ insolutū pro vno ac eodem debito, exempli gratia, tu mihi debes ex eadē causa trecentos aureos, pro quibus tu mihi das in solutum duos fundos, vnum scilicet æstimatum centum aureos, alterum ducentos, nam cum tunc considerata causa primitiua, esset vnum debitum indiuiduum, quod scilicet debitor non potuisset diuidere, & per partes soluere inuito creditore, l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. & habetur in d. l. quidam existimauerunt. ff. si certū peta. ideo etiam ex post facto non debet admitti particularis redemptio consanguinei, vt in hac specie nuncupatim voluit Pet. Besut. in d. l. scire debemus, ad fi. prin. ff. de verbo. obli. & sequitur Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 14 versic. ad ista etiam adde, eod. tit. vbi dicit ad hoc facere duos tex. scilicet in l. tutor. ff. de fideiuss. ibi, tituli causa respicienda est, & nō titulus actionis; & tex. not. in l. id quod, ff. de dona. ibi causam & originem constitutæ pecuniæ præualere.

26 § † Quibus & adde, dationem insolutum omnino esse indiuiduam, eamque totam, vel ob minimam partem rescindi, atque infirmari. l. cum amplius, ff. de regu. iur. & l. si non sortem. §. si centum, ff. de condi. indebi. vbi tex. rationem adducit huc admodum pertinentem, nè scilicet quis cogatur inuitus habere communionem, & Bartol. ibi dicit esse notandum pro dationibus in solutum, quæ quotidie fiunt, vt si fiant pro pluri quàm sit debitum, vitientur omnino, & sequuntur Fulgo. Paul. Castrē. qui id dicit vtilissimum & quotidianum. Alex. Franc. Curt. Senior in addi. illius. Sozi. & Ias. ibi, & Bald. subobscure in l. ordo, in penult. quæstio. C. de execu. rei iudi. & apertius in l. certi condictio. §. quoniam, col. 3. versic. secundo si iudex, & ibi quoque Franc. Aret. Sozi. colum. vlt. & Philip. Deci. colum. 1. in 3. nota. ff. si cert. peta. vbi Bald. ipse ita dicit se consuluisse, vti fecit consilio 496. tenor literarum, col. 3. versic. sed hic occurrit, libro. 1. & quisquis est inter consilia eiusdem consi. 223. proponitur quod vnus hæredum, col. j. lib. 2. & rursus idem Bald. in ca. quoniam. §. si autem, col. 1. versi. sed quid si missio, extra vt lit. non contesta. Fulg. consi. 137. quia ex facto ius oritur, in 1. dubio, & consi. 172. visis processu, col. 2. versic. hoc itaque recepto, & consil. 190. visis toto, col. 2. versic. nec quemquam moueat. Raphae. Co. in l. iuste possidet, & ibi etiam Alex. col. 5. versicu. ibi autem decretum, & Franc. Aret. ff. de acquirē. possess.

possess.Roma.Pau.Castr. & Alex.qui id dicit nota. & Ias.in l.1.§.sed si mihi,& ibi quoque Alciat.nume.12.ff.de verb.oblig. & idem Roma.in l.si is ad quem,ff.de acqu.hæred. & consil.450.præsens dubitatio,in fi.& consil.454.in re præsenti,colum.2. versicu.quinimo dicendum est.Flor.in l.in hoc iudicio,col.1.ff.famil.ercisc.vbi dicit Barto.ita se interroganti respondisse. Paul. Castren.in d.l.si quis aliam,col.2.versic.adde quartum casum, ff.de sol. vbi id dicit sing. & consil.165.visis & ponderatis, allegationibus,col.vlt.lib.2. vbi & id asserit procedere,in minimo. Stephan.Bertran.consil.269.viso processu,nu.9.& 10.lib.3.Sozi.consil.83.in causa, paulo ante fi.lib.3.Philip. Deci.consil.403.quamuis in casu,colum.5.& consil.587.coram magnificis, colum.2.& Matthæ. Afflict.deci. Neapo.218. petita,non semel,& iterum decis.358.in causa, ad fi.Carol.Ruin.consil.136.primo videndum,col.2. nume.5.libro.1.vbi & post alios dicit id quoque procedere in datione in solutum facta à parte, & consil.160.viso,& colum.penult.nume.27.libr.1. & consilio.17.quia satis, colum.3.nume.7.libr.5. [Et Francisc. Curt.iunior.consil.170.sacratissimæ &c.habita, col.2.nu.3.]

27 ¶ † Et facit etiam, quod in simili re distinguit Bart.inter venditionem,& dationem in solutum, in d.l.si quis aliam,de solutio.& post eum Francis. Aret.consil.229.consultissime domine, col.1. Sed aduerte,quod multi ex illis,quos supra versic.præcedenti citauimus,loquuntur in datione in solutũ iudiciali. Suntque qui negant id procedere in conuentionali,siue extraiudiciali, de quo vide Franc. Aret. & Sozi.in d.§.quoniam, & Ias.in d.§.si centum, & Philip.Deci.in d.l.cum amplius,& Alcia. in d.§.sed & si mihi. Intellige autem (ne id ommittamus) quod etsi ea datio vitietur omnino,poterit tamen creditor rei sibi datę tanquam pignori incumbere, donec soluatur verum debitum, ita tamen vt fructus sortem extenuent.l. Titia, cum propter dotem, ff.de solutio, quàm in hoc dicit mirabilem Bald.in d. capitulo quoniam.§.si autem vbi supra.

28 ¶ † Tertio intellige, vt non procedant superiora in feudo & emphyteusi. Nam etsi plures res in feudum,vel emphyteusim iisdem pactis & oneribus concessæ fuerint, aut etiam vna eademque res, tamen si vasallus, vel emphyteuta, vnam rem ex multis, aut etiam partem vnius alienauerit, illam tantum perdit, vt de feudo probatur in ca.1. ibi,si totum, totum perdet, si partem, partem perdet,titu.de vasal.qui contra constitu. Lotha.& ibi glo.id intelligens ex eo colligit, neminem esse puniendum vltra quàm deliquerit,& allegat alia multa iura,& ibi quoque Bald. Marti.Laud. & cæteri Recentiores,& etiam tex.in cap.si quis miles, in verbo,totum,& ibi,Mart.Laud. & Cardi.Alexan. qui id annotant & dicunt perpetuo nota. titu.de feud.sine culp.non amit.& in cap.1.§.illud, & ibi glo.in verbo retinet,& iterum in §.deniq; in verbo,scriptum,& ibi quoque Aluarot. in illo.§.illud in 32.conclus.titu.quæ fuit pri.cau. benefi.amit.& glo.in cap.vasallus, in verbo, ex certa scientia, & ibi Marti.Laud.& Cardina.Alexan.titu.si de feud. fuer.contr.inter domin. & agna. & glo.in cap.imperialem.§.callidis, in verbo amittat. & ibi Bald. titu.de prohib.feud.ali.per Frideric.glo.in capi.1. §.aut si libellario.& ibi quoque Andreas. Isern. Bald.& Aluarot.titu.de prohi.feud.ali.per Frider. in vsib.feud.glo.in capit.1.§.aut si libellario.& ibi quoque Andre.Isern.Bald.& Aluarot.titu.quibus. mod. feud. amittet. idem Iser. in cap. 1. in princ. col.2.d.ti.si de feud. fuer.contro.inter do.& agna. Ioan.And.in cap.2.super glo.2.& ibi quoque Imo. col.2.& Panor.extra de feud.contra. glo. ibi.Ioan. Fab. in .§. si vero,Insti.de lega.Bald.in cap.1.colu. 1. & iterum colum. 3. versi.quæro vtrum propter peccatum,& ibi late Card. Alexand.in princ. titu. de alie.feud. Sozi.& Recentiores in l.4.§.Cato,ff. de verbo.oblig. Phil. Dec. consi. 667. non consonat, circa medium. & Car. Molend. in consuet. Parisien.titu.1. §.13. glo.5. num.7. Et de emphyteusi voluerunt Guli. Cu. & Angel. in quibusdam lecturis, vt aliqui referunt in l. cum Syllanianum. C.de his qui vt indig. Raph.Co. vt à plerisque citatur.in l.quidam in iure. §. donationem, ff.de donatio.& Fran. Cur. Senior.consil.71.super controuersia,col.vlt.& Ias. in l.vlt.char.pen.versi.decimo tertio quæro,C.de iure emphyt.

29 ¶ † Super quibus tamen vide ipsum Bal. Mart. Laud. & omnino Card. Alexand. id late tractantẽ in cap.1.titu.quali. feud.olim ali. pote & eundem Bald. in cap. 1.§. hoc quoque colu. 5. versic. tertia conclusio, titu.de succes.feu.in d.cap.1.col.1.in.3. notab.titu.de aliena.feud.ipsum Card.in dicto.ca. 1. colum. 1. titu.de vasal. qui cont. consti. Lotha. Roffre.Beneuenta.questione Sab. l.3. Ioan.Hosti. in Summa titu.de feud.§.quod hodie, post princ. & rursum.§.quibus modis, versicu. veruntamen [& Bald.consil.341.qui litem habebat, libr.2.] & Raphae.Coma.consil.41.ad primum, in 3.dubio, & Barba.in d.l.4.§. Cato, colum. 21.versicu.mihi autem videtur,ff.de verbo.obligat.& consil.36.sapienter scripsit,colum.penul.& vlt.lib.2.& Bapti. Caccia.inter consil. Cornel. consilio.17. dominus Ioannes,colum.2.versicu.sexto præmitto, lib.2.& ibi ipsum Cornel.in subscriptione eiusdem consi. ad fin.& Francisc. Areti. consil.14.viso & diligenter,colum.3.versicu.vtrum autem, & Francis. Curt. Iuniorem in tracta.feud.char.penult.4.partis, versicu.restat tamen adhuc.Ludou. Gozad.consil.86. videtur, colum.1.nume.5.& iterum colum.3.nu. 20.Et vide quod in simili tractatur ab Angel.consil.168.ex isto dubio, colum.1.in 2.dubio vtrum scilicet hæres qui in conficiendo inuentario vnam rem suppressit ac surripuit, ea tantum priuetur, an omnibus.

30 ¶ † Quarto modo intellige hunc.§.nostrum, qui negat admittendum consanguineum volentem retrahere partem rerum venditarum vna venditione & pretio, vt non procedat in casu notabil. quem ponemus,in glo.sequen.nume.6.ex istis deniq;,iunctis præcedentibus, in quem locum volui id reijcere, quia in eum admodum quadrat, sed hic tantum admonere Lectorem volui, vt scire

casum esse in quo hæc nostra consuetudo locum non habet. Et cum his finem huic tractationi fecerim, mô & præter ea quæ supra diximus, Lectores commonefaciam quorundam aliorum tex. ad hanc materiam pertinentium, videlicet in d. l. si ex toto. §. vlt. ff. de lega. 1. & in l. vxorem. §. agri plagam, ff. de leg. 3. & in l. prædijs. §. Titio, & §. balneas, & §. vlt. eod. tit. & l. communi diuidundo, §. si debitor, ff. commu. diuidun.

31 §† Verum antequam hinc habeamus, occurrit, & hæc q. Supra locuti sumus de venditione facta vni à duobus cum pacto de reuendendo. Quid si è diuerso vnus vendidit duobus fundum cum eo pacto, vtrum venditor possit ab altero eorum partem ipsius redimere? In qua specie interrogatus Stepha. Bertran. respondit, eum posse, vtrumq; enim emptorem teneri in partes viriliter, l. reos. §. cum talibulis, ff. de duobus, rei. vbi glo. adducit côcord. Ita is voluit consi. 41. licet contractus, lib. 3. vbi respondet ad id quod supra diximus, quia vtriusque casus est aperta differentia: nam nihil hoc casu, de quo nunc loquimur interest vnius ex emptoribus, si partem suam reuendat, in alio autem casu, de quo tam multa supra scripsimus, interest ipsius emptoris qui vnus est, si partem rei reuêdit, vt satis supra ostendimus.

32 §† Sed nec in hac tractatione illud omitemus, quod aliquãdo ex facto contingere vidimus. Quispiam consanguineus meus vno eodemque pretio ac contractu vendidit rem communem, ipsius scilicet, & meam, vti factum in l. portionê, C. de commu. rer. ali. aut etiam duas res, quarũ altera ipsius est, altera mea, an ego sum audiendus, volês retrahere partem, aut rem venditoris tantum, pro rata pretij, non, etiam meam? Quod nô videtur, pp nostrã hanc côsuetudine, quæ nô admittit consanguineũ volêtê retrahere partẽ rerũ vêditarum, rônes, quas supra adduximus: præsertim q emptor dicet se non fuisse empturum, nisi rem ipsam integram, aut illas duas res simul, ideo etiam non nisi vtrasq; à se retrahendas.

33 §† Contra quoq; videtur, quia sic ego cogerer emere partẽ siue rẽ meã, cum rei suæ nulla sit emptio, l. suæ rei, ff. de contra. emptio. Et si aliter diceremus, esset paratissima via atque apertissima volentibus fraudare consanguineos: quia semper cum portione aut re venditoris iungerent portionem aut rem consanguinei, qui ideo non posse rẽ & portionem venditoris retrahere, nisi & id damnum & incommodum pateretur, vt simul portionem aut rem suam emeret, eiusq; daret pretium. Et si quis diceret, quantum ad hanc rationem pertinent, quod consanguineus posset præstando pretium rei suæ repetere, tamen si & id procederet, in eo quoq; admodum incommodaretur, cum multo satius sit pretium ipsum retinere, quàm solutũ repetere, l. 3. ff. de compensat. & l. postulante, ff. ad Senatusc. Trebel. cum si.

34 §† Nec potest emptor, qui sic emit rem aut portionem alienam cum re aut portione venditoris, se vendicare à mala fide, aut certe à culpa, si causari velit se ignorasse rem alienam emere, neq; enim debuit ignorare rem huiusmodi esse, nam sicut qui cum alio contrahit, est vel esse debet non ignarus conditionis eius, l. qui cum alio, ff. de reg. iur. vbi glo. nuncupatim dicit eum esse in culpa, qui id ignorat: ita quoq; pari ratione in culpa est, qui ignorat conditionẽ rei, quàm emit, argumêto illo receptissimo de persona ad rem, l. qui plures liberos, ff. de vulga. & pupil. & l. si quis inquilinos. §. si ita legatum, ff. de leg. 1.

35 §† Vide igitur num distinguendum sit, an venditor meus consanguineus rem aut portionem illam meam possidebat, necne: vt si possidebat, necesse sit mihi totum pretium reddere, & postea si velim pro rata rei meæ idem pretium repetere, cum & eam ipsam mihi necesse fuisset condicere, & repetere ab ipso venditore consanguineo meo possidente. Nam & videmus quod in beneficio l. vlt. C. de edic. Diui. Adria. tol. veniunt non solum res quæ fuerunt testatoris, sed & eæ quoque, quas ipse possidebat, etiam si non erat dominus, glo. in d. l. vlt. in verbo fuerunt, & ibi Bart. Bald. Ioan. Fab. Ang. & alij, & facit tex. in d. l. & non tantũ, in prin. ff. de peti. hæred. & l. si quis libertatem, ibi, plus ait, eod. tit. & quod etiam scribit simili Imo. in c. cum ad sedem, post prin. extra de resti. spol. Quodque à nostris traditur, possessorem sacerdotij posse agere pro iuribus illius, & cogere debitores, vt sibi soluant: nec eos posse dominij quæstionem referre. Fede. Sen. consi. 103. parœcianus, & Pan. in c. nihil colum. vlt. de elect. cum simi. Et propterea etiam liberatur, qui huic possessori soluit, ut respôdit Pet. Anch. consil. 117. satis impertinens, circa medium cum in si. concord. Ad hæc, possum rem meã, quæ ab alio possidetur emere ratione possessionis, l. si aliquam, ff. de acqui. pos. & l. si in emptione. §. rei suæ, ff. de contra. emp. Nec prima facie præsumitur fraus ob possessionem, quæ facit, vt venditor possidens præsumatur dominus, l. 2. C. de probat. cum similibus.

36 §† An vero ego possim meo periculo contendere de proprietate rei meæ, antequam eius pretiũ refundam, vt si ex euentu iudicij constet rem meã esse, tenear pro eius rata pretium soluere: sin aliter, teneat: ita tamen, vt si interim tempus retractus exierit, non sim amplius admittendus, ar. eius quod in simili scriptum est supra eod. titu. § 4. & eorum quæ ibi late scripsimus in glo. 3. in verbo, *aura cours contre le retrayant*, nume. 1. & seq. atque etiam. §. 1. in glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, num. 43. septimo qua in præcedenti, & iterum in §. 12. in glo. 2. nume. 4. quarto quod terminus. Ego vero tutius crederem id facere, quod in præcedenti versic. dictum est.

POVR LA PARTIE QVI SERA TENVE de luy. Pro ea parte quæ sibi iure feudi est subiecta. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Dominus feudi potest retrahere eam tantum partem uenditam quæ est in feudo ipsius, & num. 4. 5. & 10.*

1 Vicinus ex statuto ius habens retrahendi, si plures eodem contractu, & pretio fuerint uendita, potest eam tantum retrahere, qua sibi uicina est.

3 Dominus non potest rem unam ex multis quae omnes sunt in suo feudo, retrahere.

Consuetudines super eadem re.

4 Quid, si dominorum unus uult retrahere, alter laudimia accipere.

5 Emphyteusis si teneatur ꝑ certa parte à capitulo, & pro reliquis ab aliis nobilibus, si uenditur per emphyteutam cum consensu capituli, & eorum nobilium præter unũ, qui uult partem suam retinere an id fieri possit.

6 Consanguineus qui non potest unam partem retrahere, an possit alteram, & nu. 7.

7 Is non uelle dicitur, qui potest facere, & non facit.

Statutum puniens declinantem iurisdictionem potestatis, non habet locum in clerico, qui etiam si uelit, non potest litigare coram iudice seculari.

8 Consanguineus potest rem tantum patrimonialẽ retrahere, cum res patrimonialis, & acquisita simul uenduntur.

Consuetudines de eadem re.

9 Quid, si emptor res omnes offerat uendere.

10 Quid è diuerso si consanguineus uult totum retrahere.

1 HOC igitur interest inter consanguineum, & dominum feudi, quod consanguineus non potest retrahere partem rerum venditarum, sed debet totum retrahere, vel totum relinquere. Dominus autem id potest tantum retrahere, quod est in feudo ipsius. Prioris multas rationes adduximus in præcedenti glo. quibus hoc addere potes, consanguineo id ius competere non tantum ratione vnius rei aut partis, sed totius, vno pretio venditi ideo non mirum est, si vnam rem tantum retrahere non possit, & aliam non retrahere. At domino non competit nisi ratione rei, quæ est in suo feudo: ideo eam tantum potest retrahere sine alia. Alioqui ius domini posset illi auferri facilime, facto contrahentium, miscendo scilicet aliquid etiam minimum, quod non esset in suo feudo, quod fieri non debet. §. sed non solũ, in Authen. de empt. neque enin alteri per alterum debet iniqua conditio afferri, l. non debet. ff. de regulis iuris, & ibi concord.

2 ¶ † Atque ita in simili statuto, illo videlicet, vt vicinus habeat ius retrahendi restituto pretio vt hic habet consanguineus, si quis vno contractu ac pretio vendat res duas, quarũ vna sit mihi vicina, altera non sit. possum retrahere eam quæ mihi vicina est, & alterã non vicinã relinquere: vt per multa expressim, & in hac specie tenuit Bal. in tract. Protomixeos, colum. pen. versicu. sed pone ꝙ quis habens, & post eum Matthæ. Afflict. in eod. tract. in verbo, scriptum est, colum. 2. versicu. quarto not. vbi vterque dicit, aliud esse, si totum id quod venditum est, esset mihi vicinum, & vellem partẽ tantum retrahere: tunc ẽnim non essem admittendus: sicuti diximus de consanguineo, qui ius habet retrahendi.

3 ¶ † EX quo, & ego infero ad casum retractus feudalis, ꝙ si quis vno contractu & pretio plures res emerit, quæ quidem omnes sunt in feudo eiusdem domini, non poterit is dominus iure feudi aliquas earum retrahere, & alias relinquere: nam tũc non sumus in casu huius consuetudinis, quæ loquitur, quando pars tantum est in feudo vnius, vt ipse scilicet eam partẽ tantum possit retrahere, ꝙ si res omnes sunt in eiusdem feudo, non video cur possit partem retrahere, per ea quæ abunde diximus in præcedenti glo. & in hac etiam in præcedẽtibus versicu. Et secundum hanc nostram sententiam est expressa consuetudo Aruernorum tit. 21. qui est, *des emphyteoses & louages*, cap. 8. & sequen. quibus statuitur non posse dominũ retrahere iure feudali partem rerum feudalium, si omnes sunt in suo feudo. Quod si sint in diuersis feudis, potest eas retrahere, & reliquas relinquere, nisi emptor ei totum offerat. Quod idem reperitur titu. 22. qui est, *des fiefz*, cap. 22. & duobus sequen. & est eadem consuetudo apud Altam Marchiam, capi. 275. & sequent. de quo vide quæ dicam inferius, nume. 8. & hæc faciunt, & sequent. An autem cessante ea consuetudine in vltimo articulo, possit emptor totum relinquere, vide quæ diximus supra eodem titulo. §. 11. in verbo, *il y sera receu pro rata*, quæ est glossa. 7. eius. §. numero 3. at in casu.

4 ¶ † Cæterum Guid. Pap. decisio. Delphin. 508. pone aliquis, dicit quod si quis vno pretio emit plures, quæ sunt in dominio directo vel emphyteusi diuersorum dominorum, non potest vnus dominorum partem retrahere iure prælationis, per quædam ex iis, quæ allegauimus. Quod & ante eum, licet non alleget, tenuerunt Gul. Cum. & Alberi. in l. si duo patroni, in princ. ff. de iureiur. per l. fundus ille, ff. de contrah. empt. quos sequitur Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 13. versi. ad idem pro ista decis. ff. de verbo. obliga. & Francisc. Ripa, in repet. l. quominus, colum. vlti. versicu. sed pone quod volens, ff. de flumi. Licet contrarium videatur tenere idem Guid. Pap. deci. Delph. 411. dominus directus, versicu. sunt duo domini, vbi dicit, quod si in hoc casu vnus dominorum velit retinere, alter nolit, sed vult inuestire emptorem solutis laudimiis, vterque suo iure vtetur, per l. 1. §. si alter ex hæredibus, ff. quorũ lega. licet (inquit) contrarium videatur, per l. ꝙ si vno, ff. de in diem addict. quàm citauimus in glo. præcedenti in prin. & idem repetit sing. 465. versic. sunt duo domini, sed tu hic omnino vide quæ scripsimus supra, d. §. 11. glo. 6. d. num. 3. & seq. & quod in simili tradit Alber. post Rayn. & Guil. Cuma. in l. communis, ff. de in ius voc.

5 ¶ † Et pro hac vlt. opin. & nostra etiam consuetudine, quæ ius facit domino retrahendi partem, quæ in suo feudo est, opinio. Bald. & Matthæ. Afflictus, vbi supra, vide Oldrad. consilio 34. quæstio

talis est, & Ioan. Andr. qui præceptoris non meminit in addi. Specu. tit. de loca. §. nunc aliqua, versic. 72. & Alber. ipsum, qui vtriusque nomen suppressit, in l. per fundum, col. 2. versi. vlt. quærit. ff. de seruit. rustico. prædio, quibus locis tradunt, quod si quis teneat in emphyteusim quædam molendina, videlicet à quodam capitulo pro octaua parte, & à quibusdam nobilibus pro alijs septem partibus, & iste emphyteuta vendit molendina cum consensu capituli, & nobilium, vno excepto, qui vult partem suam, quàm etiam habet pro indiuiso, sibi retinere iure dominij, certè id facere poterit, per tex. in d. l. per fundum, & alia quædam iura, nec possunt alij consortes eundem in iure retentionis pro sua parte impedire. Et sequitur Franc. Ripa, Alber. tantum mentione facta, libr. respon. 15. cap. 1. sub rub. de feud. & iure emphy. & in l. 1. col. 11. nu. 41. ff. de pigno. Sed tu hic vide Franc. Curt. Iuniorem in tracta. feud. q. 6. quartæ partis, & Ioan. Berbe. in suo viatorio iuris, tit. de locat. char. 5. versic. quæritur etiam è contrario, & omnino Carol. Molen. in consuetu. Parisien. tit. 1. §. 13. in 6. q. iterumque in 7. & Ferro. in consuetu. Burdig. titu. de retractu. §. 2. versicu. & si plures, & iterum titu. de feudis. §. 7. & iterum. §. 9.

6 ¶ † Ex istis denique infero, quod si consanguineo non competeret ius retrahendi totum id quod venditum est vno pretio, verbi gratia, Mæuius & Titius vēdiderunt simul rem quampiam communem, & quia forte eandem simul comparauerant. Consanguineus Mæuij non potest iure consanguinitatis retrahere partem Titij, cuius nō est consanguineus: sed certe poterit partem Meuij tantum retrahere. Et de hoc est casus, si non oscitanter inspiciatur, in c. constitutus, extra de in integ. restit. Nam ibi ij qui restituuntur in integrum, non poterant redimere partem suam à patre eorum consensu venditam ideo quantum ad eam partem, alio remedio eis prouidetur. Tamen admittuntur ad retractum alterius partis vi consuetudinis, quamuis vtraq; pars eodem contractu, & pretio fuisset vendita, vt ibi dicitur. Quod nota, quia nondum vidi cum tex. in id ab aliquo annotatum.

7 ¶ † Et hoc quidem confirmo alia ratione ex verbis nostræ consuetudinis, cum dicitur, *& si le lignagier ne veult retraire le tout*: nam ea verba non possunt adaptari nisi ad eum, qui potest retrahere totum, si velit l. quis sit fugitiuus. §. idem ait si seruus, ff. de Ædili. edict. vbi is dicitur non velle, qui potest facere, & non facit & l. nolle adire, quæ est 4. ff. de acq. hæred. vbi non videtur nolle adire, qui non potest, & l. pater Seuerinam, in princip. ff. de condi. & demon. ex qua nota. Bart. quod non dicitur nolle nubere, quę nubere non potest, quia nondum viripotens est, & l. ab administratione, C. de lega. ex qua not. Bald. quod non nocet nolle ei, qui velle non potest, infertque post Iaco. But. ad statutum, quod ponit declinantem iurisdictionem potestatis, vt non habeat locum in clerico, qui etiam si vellit, non potest litigare coram iudice seculari, & sequuntur Ange. Raphae. Pau. Castren. Alexan. Corne. & Iason ibi.

8 ¶ † Et hæc faciunt pro consuetudine, quæ est in quibusdam locis Franciæ, videlicet, quod cum ex eorum locorum consuetudine retractus nō habeat locum in quęstibus, nec in rebus quoque patrimonialibus, quæ non processerunt à linea retrahentium, si quis simul eodem contractu, & pretio vēdat rem patrimonialem, & rem acquisititiam, aut etiam plures res ex diuersis lineis, consanguineus venditoris ex altera tātum linea poterit retrahere rem patrimonialem, quæ ex sua processit linea, & alteram relinquere, quæ est acquisititia, vel etiam est ex alia linea. Hęc enim est consuetudo Meldensibus, c. 104. & Melodunēsibus, ca. 57. Laudunēsibus, in Veromandia huius titu. §. 13. qui est totius tertiæ partis 87. & seq. Verum Aurelianensibus res patrimonialis attrahit ad se rem acquisititiam, ca. 299. At Turonēsibus est in facultate emptoris admittere consanguineum, vel ad totum, vel ad eam partem, quæ ex linea eius est, vt scribitur hoc eodē titu. consuetudinum eius loci, c. 22. Similiterque Cenomanensibus c. 378. & Andegauensibus, cap. 368. Aruernienisbus, tit. *de retraict*, cap. 29. iunctis duobus præcedentibus, & Borboniensibus, c. 447. & seq. & Niuernensibus, hoc quoque titu. §. 27. & Marchiensibus huius item titu. capit. 22. quod est omnium 282. & sequent. Lodunensibus hoc item titu. §. 20.

9 ¶ † Et ego sanè in ea sum sententia, vt licet his casibus, quibus consanguineus potest tantum partem retrahere, possit eandem petere sine altera, oblato pro rata pretio, si tamen emptor offerat totum eidem relinquere, restituendo integrum pretium venditionis, tenetur consanguineus totum retrahere, vel totum relinquere per tex. nota. in l. tutor. §. 1. ff. de minori, cum dicitur. Respondi, eatenus rescindi, nisi emptor à toto contractu velit discedi, quod partem empturus non esset. Et facit optime tex. in l. communi. §. si debitor, ff. commu. diuidun. atque etiam id quod voluerunt Guil. Cu. & Alber. in d. l. si duo patroni, ff. de iureiu. & quod diximus supra eod. tit. §. 11. glo. 7. quæ est in verbo, *il y sera receu*, pro rata nu. 3. at in casu, & aliquid ēt diximus hac ead. glo. nu. 3. & seq. Tametsi. Bal. aliud videtur voluisse in tracta. proto. col. pen. versic. sed pone quod quis, & ibi quoque Afflict. in verbo, scriptum est, col. 2. versic. quarto nota.

10 ¶ † Sed hic dubium aliud est, si è diuerso cōsanguineus vult totum retrahere, quod scilicet patrimoniale est, & quod acquisititium, an cogetur emptor ei totum relinquere, restituto integro pretio. Dic quod non, vt in simili voluit Alberic. in d. l. si duo patroni, ff. de iureiur. quod vnus ex duobus dominis rei emphyteuticæ non potest inuito emptore retinere totam rē emphyteuticā restituto toto pretio, sed suam tantum partem, per tex. in l. in bello. §. si seruus plurium, ff. de capti. & postlim. reuert. & idem voluit ipse Alberi. in l. penul. §. 1. ff. loca. per l. vlt. in princ. ff. de vulg. & pupil. substit. & l. si seruus duorum, ff. de acq. hęre. quæ l. non extat, & l. si seruus plurium, ff. de stipul. seruo. quæ item non extat, & puto Codicem Alberi. corruptum. Subditque id videri expressum in l. si hac lege. §. quoties

quoties, ff. qui & quibus manu. Et id quidem puto verissimum, licet contrarium teneat Francisc. Ripa, in d. l. quo minus, in fin. ff. de flum. dicens id voluisse Sozi. & Iason. in l. 1. §. sed & quoties, ff. ad Trebel. qui id tamen non dicunt. Sed Sozin. aliud quidpiam simile de quo dicemus tit. seq. §. 1. glo. 7. in verbo, *ou ses heritiers*, nu. 33. at maius. & multis seq. vbi etiam multa videbis ad hanc rem pertinētia, quæ ibi omnino videas.

§. XXIIII.

SI quis simul vnoque pretio res plures emerit in diuersis feudis, & dominijs sitas, ipsius est æstimare, quanti quæque res in vno quoque feudo sitæ valeant. Et singulorum dominorum, eligere intra tempus consuetudinis (quod est octo dierum ab exhibitione tabularum) velint nè laudimia accipere, an rem iure feudi vendicare.

GLOSSA VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Laudimiorum æstimatio quomodo fiat, cùm consanguineus vno pretio emit diuersas res diuersorum feudorum.*

2 *Dominus feudi an queri possit licitationem ab emptore factam eius rei quæ in suo feudo est, iniustam esse, & nu. 3. cum multis seq.*

Casus legis vbi est, ibi nulla est quæstio sine dubitatio.

Voluntatis quæstio non admittitur, cum in verbis nulla est ambiguitas.

3 *Statuto si caueatur vt maior diuidat, & minor eligat, non potest minor petere, ut diuisio fiat arbitrio iudicis.*

Nisi tamen fraus subesset, nu. 4. 5. & 6.

4 *L. 2. C. de rescinden. uenditio. an habeat locum in transactione.*

5 *Senecæ elegans declamatio.*

7 *Dominus qui semel elegit uel laudimia uel retentionem rei, an possit posteà uariare. Et quod si deceptus fuit fraude emptoris. Quid, si alterius. Et quid si mero errore eligentis, nu. 8.*

Emptor qui semel licitauit an uariare possit.

9 *Electio cum datur alicui intra aliquod tempus, & is non eligit, transit ad alium, & nu. 10.*

11 *Dominus petendo laudimia, an uideatur elegisse.*

12 *Iura licitandi, & eligendi an transeatur ad hæredes.*

1 HIC. §. forte melius collocaretur sub tit. huius vol. 2. qui est, *des droictz de ventes & honneurs, & de prendre la chose par puissance de fief*, quem collocauimus ante. §. 14. totius huius vol. Hic tamen non omnino inepte ponitur, quia veluti obiter, & transeunter declarat vltimam partem præcedentis. §. vt plerunque fit in nostris legibus. Atque etiam hinc occasione sumpta, declarabimus quæstionē huic maximè loco, & titulo conuenientem. Quid enim, si cōsanguineus emit vno pretio res diuersas, & in diuersis feudis sitas (quo casu domini feudorum non possunt vti iure prælationis, cum cōsanguineus ipse qui emit, eis præferatur, vt supra cautum est huius tit. §. 20. & d. tit. 2. §. 9.) quomodo igitur fiet hæc rerum emptarum æstimatio? nam in hoc casu fieri non potest, quod hic scribitur, cum hæc æstimatio ab emptore fit, vt postea dominus eligat vel laudimia, vel rem iure prælationis. Igitur æstimabit iudex, deducta scilicet aliarum rerum æstimatione, & facta omnium collatione: vt in simili dicitur, in l. quod ex Pamphilia, & l. qui solidum. §. 1. ff. de legat. 2. & optima glo. in l. si plura, ff. de Ædili. edict. & Bald. loquens in statuto præferente vicinum extraneo, in tracta. protomixeos, colum. vltim. versicu. sed quomodo fiet æstimatio. & Matthæ. Afflict. in eodem tracta. in verbo, scriptum, colum. 3. versicu. sed iterum quæro, pone.

2 § † Illud autem quæstionis est, si cum emptor licitauerit rem, quæ est in feudo alicuius, dominus ipse queratur iniustam esse licitationem, id est, aut iusto prætio minorem, cum sciret emptor non vanis argumentis ductus, dominum non redempturum, quia forte inops est nummorum, aut è diuerso maiorem, cum intelligere dominum omnino redempturum propter vicinitatem, aut aliam huiuscemodi verisimilem affectionem ideo petit dominus, nè stetur licitationi emptoris, sed res ipsa arbitrio boni viri æstimetur, emptor autem negat id fieri debere, sed sequendam esse cōsuetudinem, quæ primum illi ius facit licitandi, deinde, & domino eligendi: vt scilicet si emptor modice æstimet, dominus rem redimat: si immodice, laudimia recipiat, eiusque rei rationem esse, vt cogatur emptor iuste licitare: nè si iniuste ac maligne id faciat, mox suæ iustitiæ, & malignitatis pœna luat, idque fiat sine lite aut sumptibus. Et certe clara est, & aperta nostra consuetudo, licitationem esse emptoris, optionem domini, ideoque dominum ipsum causari non posse iniquam esse aut iniustam emptoris licitationem, nec sequendam esse consuetudinem, nam vbi est casus legis vel statuti, ibi, nulla est quæstio vel dubitatio, l. ancillæ, & ibi glo. in verbo, quæstio. C. de furt. & cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti quæstio voluntatis, l. ille aut ille. §. cum in verbis, ff. de lega. 3. cum similibus.

3 § † Et ita simili quæstione respondit Cornel. consi. 234. licet in hac, per totum, lib. 1. ibi enim

huiuscemodi species est. Statuto Senarum cautū est, vt maior natu fratrum diuidat hæreditatem, & postea minor eligat. Minor quispiam petebat recedi à statuto, & diuisionem fieri arbitrio iudicis, respondit Cor. eum non esse audiendum, sed omnino standum esse statuto, & diuisioni factæ à maiori, per multa alia illic allegata, quę sunt in promptu omnibus. Sed & idem Corne. de eodem statuto loquens, consi. 239. visis statutis, lib. 3. negat arbitros posse ab eo recedere, sed id omnino sequi debere, si tamen ei locus sit, quia nullum aliud extat, quod id in aliqua certa specie impediat, aut partes tacite vel expresse eidem renuntiauerint. Et ex illic scriptis intelliges, etiam maiorem non posse se huic diuisioni eximere inuito iuniore, cui postea datur optio, vt sic etiam intelligas in casu nostræ consuetudinis, non posse emptorem hanc licitationem effugere.

4 ¶ † Quod tamen intellige in illo priori casu, vt scilicet licitationem ab emptore factam nō possit dominus impugnare, vt supra diximus, nisi in ea licitatione esset euidens quædam fraus aut iniquitas: tunc enim eam posset dominus ad arbitriū boni viri reuocare, arg. l. in summa, versi. sinautem euidens calumnia, ff. de condi. indebi. vbi id quod datur ob transactionem, non potest repeti, tanquā indebitum, licet nulla res media fuerit: nam hoc ipsum quod à lite disceditur, causa videtur esse: nisi tamen euidens calumnia detegatur. Ex eoque limitant plerique omnes eam communem nostrorum sententiam, quæ negat in transactione locum esse remedio, l. 2. C. de rescin. vendi. vt scilicet non procedat, si in ea sit euidens calumnia. Et facit, quod per eum tex. voluit Bart. ibi, & in l. sub prætextu instrumenti, C. de transact. & gloss. in l. post rem, ff. eod. tit. & Ange. consil. 94. cum lis & q. 10. col. versi. pro hac parte.

5 ¶ † Et vt id apertius intelligas, audi simile quippiam, quod huic loco admodum conuenit. Vetus lex erat cuiusmodi est illud statutum Senarum, de quo supra locuti sumus, vt frater maior diuideret patrimoniū, minor eligeret cuius meminit Seneca lib. 6. declamationum, idque etiam non pauci dicunt ex legibus nostris esse obseruandum, vt latissime scripsimus in nostro tractatu primogeniorum q. 60. Finge igitur & aliam quoq; legem esse, qua liceat filiū ex ancilla tollere, nam & id Seneca eod. in loco ascribit. Quidam igitur cum haberet filium legitimum, alium ex ancilla sustulit, deinde decessit, maior frater ita diuisit hæreditatem, vt totum patrimonium ex vna parte poneret, ex altera nothi matrē, sicque cogeretur minor frater, aut matre carere, aut integro patrimonio, id est, aut matrem apud alium in perpetua seruitute relinquere, aut mendicum & rerum omnium inopem manere.

6 ¶ † Et certe nemo hoc in casu censeret standum esse huic diuisioni, sed eam omnino reijciendam, vt etiam nuncupatim è nostris dicit Petr. Anch. in repe. c. 1. char. 15. in paruis, col. 3. versi. in hac q. & est in fi. 5. q. prin. extra de constit. & Io. Plat. in l. 1. C. de his qui se defer. lib. 10. & in §. vlt. Institu. pro socio, & Maria. Sozi. consi. 65. circa primam q. col. 6. versi. fit enim, & Steph. Fed. in suo opere de legū interpretatione in 2. parte prin. char. pe. motus hac ratione, quæ optime facit ad hunc casum, quia lex dans fratri maiori facultatem diuidendi, semper intelligenda est voluisse excipere dolum, & captiosam diuisionem, arg. l. cum Aquiliana, in fi. ff. de transa. & l. si vxori, ff. de aur. & argen. leg. de quo & nos latius diximus in d. tractatu primogeniorum vbi supra. Et ego quoque censeo, si simile quidpiam contingere (quod vix fieret) eam licitationem esse reformandam. Est autem (nè id omittamus) eadem consuetudo, & ijsdem omnino verbis, apud Engolismenses, capit. 71. & Sanctones Angeriacos, c. 55.

7 ¶ † Sed & illud in dubium quoque vocatur, si semel dominus vnum elegerit, vel laudimia, vel id iure plationis, vtrum poterit postea variare, quod videtur ex l. eum qui certarum. §. 1. ff. de verb. obl. vbi qui habet electionē à lege, potest quoties volet mutare voluntatem. Verum hæc res in vniuersum patitur multas distinctiones atque limitationes, quas hic referre prolixum foret. Ideo ibi vide plenissime per glo. Bart. Bald. Ange. Imo. Pau. Castr. & Franc. Aret. ex quibus plane intelliges, an, quomodo, quando, & quoties id fieri possit. Sed & tu vide tex. in l. si quis stipulatus sit, & ibi quoque Docto. præsertim Alex. & Franc. Aret. ff. de verb. obli. & in l. si fundus. §. eleganter, & ibi Doct. ff. de lega. commis. & in l. huiusmodi. §. Stichum, & ibi gloss. Barto. & alios, ff. de leg. 1. & in l. statuliberum. §. 1. & ibi glo. & Barto. ff. de leg. 2. & omnino glo. nota. in cap. gratia in verbo, eligat, quæ est vlt. glo. & omnes Docto. & ab ijs allegantur, de rescript. libro 6. Dyn. in cap. quod semel, & iterum in cap. mutare, de reg. iur. lib. 6. Barto. consi. 101. Girald. in 3. dub. Alber. in l. serui electione, ff. de lega. 1. Bald. consil. 412. verba testamenti, ad fin. lib. 1. & Zenzel. in extrauag. Ioan. 22. incipien. suscepti regiminis, in verbo transeat. Alexan. Francisc. Areti. Iason. & Francisc. Ripa, post alios Antiquiores in d. l. serui. electione, ff. de lega. 1. Ex quibus item locis intelliges, an & hic liceat emptori, qui semel licitauerit, variare.

8 ¶ † Modo illud non nescias, posse semper vtrūque variare, atque ex integro licitari aut eligere, si deceptus fuerit alter in licitatione, alter in electione fraude alterius partis, l. scyphi, quæ est 4. cum l. sequen. ff. de opti. leg. Quid autem si fraude tertij, videbis per glo. ibi, & in l. si quid affirmauerit, in princi. ff. de dol. mal. vbi etiam est bonus tex. & quæ in simili dicuntur in l. eleganter, in princip. ff. de dol. mal. & in l. qui cum tutoribus. §. qui per fallaciam. ff. de transact. & in l. vlti. in princip. in versicu. plane. & ibi Bar. & alij, ff. de eo per quem factum erit. & per glo. & Docto. in l. 1. C. de instit. & substit. Specu. titu. de aduo. §. vlt. versic. sed quid si ex industria. & Bartol. in l. in testamento ita erat scriptum. ff. de condit. & demonstra. & Alber. in l. si quis cum aliter, colum. vlt. versic. expeditis, ff. de verbo. obliga. & Ioan. Fab. in l. 1. col. vlt. versic. illud autem constat, C. de restitut. milit. Et in multis ex

-ijs locis videbis, an aduersus illum tertium agi potest, præsertim in d.l.vlt.de eo per quem fact. erit, de quo vide quid dicam infra eod.tit.§.35. in glo.4.in verbo, *ignorans*, nu.33.sed hic in dubium. Quid autem, si sine fraude, aut dolo partis, vel alterius, sed mero errore eligëris, vide tex.in l. mater, & ibi Bal.in vlt.not.vbi allegat Arist. ff.de inoffic.testa.& Zenzel.vbi supra.

9 ¶† Ilud autem scire debes, quod cum alicui datur electio intra certū aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium, siue detur electio à Iure, vel statuto.c.si pluribus.in fi. & ibi Domi.in ver.si verò, in 3.notab.de præben. lib.6.& c.vlt.in fi.de consuet.eo.lib.6.& in extrauag.Ioan.XXII.in c.suscepti regiminis, versi.quā electionem, siue ab homine.d.l. statuliberum.§.j. ff.de leg.2.& l.mancipiorum.& l.si tibi.ff.de opt. leg.& c.si tibi.de præb.gl.in d.c.vlt.in verbo, duntaxat, de consuet.lib.6. Et vtrunq; voluit Zenzel. in d.extrauag.suscepti regiminis, in verbo, transeat.& Pet.Anch.in d.c.si pluribus, in 6.eodemq; vlt.nota.Et facit, quod voluit gl.in l.hæredes mei. §.si incerto, in princ. ff.famil.ercisc. & in l.legato generaliter, in glo.1.circa med.ff.de legat.1.& in cap.inter cæteras, in verbo quodcunque, extra de rescript.

10 ¶† Et id generale esse dicit Io.Fabr.in l.cum quidam, in fi.C.de verb.signific.vt scilicet si tempus fuerit præstitutum optioni, alteri deuolutum esse censeatur, transacto eo tempore, etiam si id dictum non fuerit, per d.c.si pluribus, & l.si quis, C.de fideic.liber.& l.1.ff.de optio.lega. & rursus idem Fab.in §.si generaliter, ad fi.Insti. de lega.& Alber.& Barto.in d.l.eum qui certarum.§.j.ff.de verb.obl.vbi & ad hoc ipse Bart.allega.l.1.cum l. seq.ff.de sol.Et hinc Petr.& Iac.Aret.& alij nonnulli in ead.l.eum qui certarum.§.1.assumunt eā practicam, vt cum quid est in elect.alicuius, statuatur ei tempus ad eligendum, & si id non fecerit intra statutum tempus, trāfertur electio in aduersarium. De quo tamen vide Imo.& omnino Fran.Are.ibi, col.j.& 2.Sunt autem & qui dicunt transacto tempore ad eligendum præstituto, si electio facta non fuerit, censeri electam rem, quæ deterior est ei, qui eligere debuit, arg.l.scimus.§, penult.C.de iure delibe.vt etiam per Bart.in d.l. eum qui certarum.§.1.

11 ¶† Illud quoque quæri potest, vtrum dominus simpliciter petendo laudimia ab emptore extra iudicium, videatur elegisse, ita vt amplius non possit petere rē ipsam, quod videtur, per id quod in simili dicitur in l.Æmilius, ibi, pretium petendo, ff.de mino. & quod tradit Alber.in l.2.col.4. versi.quid si dominus petit, & ibi quoque Ias.colum.42.nume.128. C.de iure emphy. dominum simpliciter petendo solutionem canonis, sibi præiudicare in iure expellendi, in ijs casibus, in quibus sibi præiudicium facit recipiendo. Et quo itē scribit ipse Alber.& Saly.in l.commissoriæ, C.de pact.inter empt.& vendi. & quæ dicam infra tit. seq.§.1.glo.2.in verbo, *à tel temps*, nume.62.quid autem si non. Sed tu de hoc vide Caro. Molend. in consuetu.Parisi.tit.1.§.14.nu.4. Qua etiam in glo.alia multa tractat, quæ ad hunc locum pertinent, ibi eum omnino vide.nam cum (vt iam diximus in prin.huius glo.) non sint propria huius nostri tit.ea omittenda ducimus.

12 ¶† Sed quia nostra consuetudo nuncupatim tradit facultatem emptori licitandi, & postea domino eligendi, posset dubitari, an huiusmodi facultas transeat ad hæredem vtriusque. Sed tu vide tex.in l.illud, & ibi Bart.& alios, ff.de opti.leg. Ex quibus facile intelliges, quid hic dicendum est, & vide etiam quæ dicam infra eod.titu.§.26. glo.1.num.76. vigesimoquarto, & iterum glo.3. nu.33.incip.trigesimoseptimo.

§. XXV.

IN RE mobili non est locus retractui, neque in donatione facta nomine alimentorum.

EN COSE MOBILAIRE. In re mobili. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an habeat locum in mobilibus venditis cum immobilibus.*

HOC intellige, cum ipse res mobiles per se venduntur. Quod si simul cum rebus immobilibus, vel accessorie, & in cōsequentiā earum venduntur, videtur & res ipsas mobiles tūc venire in retractū, argu.l.eum qui, ff.de vsuc.& l.longe.ff.de diuer.& tēpo.præscr.& l.j.§.plane si quæ, & l.pe.ff.de vi & vi arma. Sed tu de hoc vide, quę scripsimus supra eo.ti.§.j. gl.7.quæ est in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu.81.nūc aūt, vt ad alia, & multis seq. Ex quibus intelliges, quid hic dicendum est.

NE EN DONATION PAR PROVISION de corps. Neque in donatione facta nomine alimentorum. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Retractus non habet locum in donatione.*
Venditio pro donatione in sacris literis.
Quid autem de iure communi.

2 *Retractui locus non est donatione ea lege facta, ut donatarius alat donantem.*
Consuetudines super eadem re.

3 *Retractus an obtineat in donatione remuneratoria, aut etiam aliàs ob causam, siue mutua, aut reciproca.*
Consuetudines de re eadem.

1 IN simplici donatione non est dubium retractum nó habere locum nam ei locus est tantum in venditionibus aut alijs contractibus ei æquipollentibus, vt dictũ est supra. §. j. vbi de hoc quoque diximus in gl. 14. quæ est in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 90. sed & si scire. Et idem, vt hic statuitur in constitutione Protomixeos Fede. in versi. causa vero dotis. Quanquam scio venditionẽ in sacris litteris sæpe pro donatione accipi: vt Psal. 43. Vendidisti populum tuum sine pretio. Et Isaiæ 52. Gratis venditi estis, & non cũ argento redimemini. Quod & annotat D. Aug. libro 7. Quæstionum in libros iudicium, cap. 17. illud in eundem sensum intelligens. Et vendidit eos in manu inimicorũ suorũ in circuitu. Nã scripturarũ (inquit) locutio est, vt venditus, & qui donatur, dici possit. Quod an procedat in nostro iure, intelliges ex glo. & Bart. in l. 2. ff. de vsuca. pro emp. Cyn. post Pet. in l. vlt. in 3. q. C. de reb. ali. non ali. & Bal. in l. voluntas, col. 2. versi. modo restat quærere, C. de fideicõ. Quicquid sit aũt in alijs dictis casibus, id non potest procedere in casu retractus in quo præcipitur restitui pretium, vt dicitur in d. §. j. Ideo debet intelligi de venditione proprie sũpta, vt ibi diximus in verbo, *à vendu*, quæ est gl. 2. nu. 1. & seq. vide tamen quos citauimus supra eo. tit. §. 1. in verbo, *ou equipollent à vente*, quæ est gl. 14. d. nume. 90. sed & si scire vis. Nouissimè autem Ioan. Cors. lib. 3. Miscel. c. 3. nume. 4. tenuit retractum habere locum in donatione. Cui omnino accedere non possum.

2 § † Cæterum hæc donatio, quę fit ob prouisionem corporis, id est, ea lege vt donatarius alat donantem, de qua supra tit. 13. §. 7. qui est omnium in huius vol. 186. & seq. est onerosa: ideoq; potuisset videri aliquid simile venditionis, vt dicemus in seq. versic. Idcirco & ex ea debentur laudimia, vt voluerunt Corse. & Aufre. post alios in dec. Tholo. q. 279. item si aliquis dat. Tamen hæc consuetudo nostra expresse statuit, non esse in ea locum retractui. Sed is, qui proximè successurus est donanti, habet facultatẽ subeũdi, huiusmodi oneris alendi donantẽ, & ita res donatas ad se reuocãdi, præterquã mobilia, & acquæstus, vt scribitur d. ti. 13. §. 8. qui est omniũ huius vol. 187. & seq. Et q in huiusmodi donationibus ob prouisionem corporis non sit locus retractui, sunt aliæ multæ consuetudines, videlicet apud Melodunenses, c. consuetudinũ eius loci 52. Victriacenses, c. 39. & iterum 125. vbi redditur ratio. nam ita donãs videtur elegisse personã, fidem, atque industriã donatarij, cui sę alendũ cõmittit. Borbonienses, c. 468. Tu tamen interim vide quod dicemus in seq. q.

3 § † Quæro igitur, an in alia donatione remuneratoria, aut aliàs ob causam, siue mutua, aut reciproca habeat locum retractus? Et potest videri habere, ex nostra consuetudine, quæ loquitur nõ tantum de venditionibus, sed alijs contractibus æquipollentibus venditioni, d. §. 1. At huiusmodi donationes habent vim venditionum, vt dicit Io. Fab. in l. 1. col. vlt. versi. quid si duo, C. de inoffic. donatio. & Guid. Pap. consi. 214. circa materiam, col. 6. versi. sed restat aliud, & consi. 218. indubitanter, col. ante pen. versi. ad octauum, rursumque sing. 878. donatio, versi. si duo donent, vbi ex hoc dicit deberi laudimia ex huiusmodi donationib⁹, quod postremum ante eum voluit Petr. Iac. quem non alleg. tit. de actio. in rem pro re emphy. col. 9. versi. item excepta datione in dotem. Et de hoc est expressa consuetudo Caluimontensium, c. 41. Victriacensium, c. 30. Turonẽsium, tit. *des rachaptz & ventes*, c. 15. in fi. & Blesensium, ca. 121. vt non abs re, Chass. in tit. *de retraictz*, §. 1. in ver. *vendu*, num. 5. constanter affirmarit, in huiusmodi donationibus esse locum retractui. Quod & expresse statuitur in consuetudine Turonæ, hoc quoq; tit. c. 34. Cenomaniæ, c. 43 1. vbi tamẽ poteris videre, quid super hoc dixerint viri ecclesiastici in processu verbali (quem vocant) delegatorum principis. Vix tamen apud nos obtineri posset, vt in ijs donationibus retractus locum haberet. Et non habere, nuncupatim tradit. Ferro. in consue. Burdigal. hoc tit. c. 25. versi. idem erit. Et de hoc latissime, vt solet, disputat Igneus in l. 3. §. si conditioni, versi. & si aliud, nu. 52. & multis seq. vsque ad 76. ff. de Senatuscon. Sylla. vbi tandem videtur concludere non esse locum retractui. Et vide cõsuetudinem Valesiorum hoc titu. §. 4. qui est omnium 85. quo statuitur, non esse locum retractui in donationibus puris & simplicibus & minime onerosis, quasi secus sentiat in onerosis.

§. XXVI.

IVS retractus gentilitij non potest transferri 1 in alium extraneum, qui scilicet non sit eiusdem gentis aut familiæ 2, Contra retractus conuentionalis 3 trãsferri potest.

NE PEVLT ESTRE TRANSPORTE, Non potest transferri. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Ius retractus proximitatis an cedi possit, & numero 2. & 3.*
2 *Consuetudines in vim rem.*
4 *Hæres extraneus an admittatur ad actionem retractus intentatam.*
5 *Alienare prohibitus in extraneum, an possit eũ instituere hæredem, & nume. 6. cum multis sequentibus.*
6 *Alienare prohibitus extra familiam, an possit instituere extraneum, qui ab intestato ei successurus erat. & nu. 7. 8. & 9.*
7 *Hæres legitimus extraneus à familia eius, qui prohibuit alienare extra familiam, an succedat ab intestato in rebus prohibitis, & nu. 8. & 9.*
1 *Expressio eorũ quæ tacitè insunt nihil operatur.*

Veniens

Veniens ab intestato habet tacitam voluntatem defuncti.
Fauorabilior est in eadem persona causa testati quam intestati.
10 Vnus solus consanguineus venditoris existens potest extraneo retractum cedere, nu. 11.
Res alienari prohibita familiæ contemplatione, ab vno solo existente de familia, potest extra familiam alienari.
12 Consanguineus an ius retrahendi possit cedere creditori in solutum.
13 Ius retrahendi an possit capi in causam iudicati à creditoribus. & nu. 14. & 15.
15 Debitor potest obesse creditoribus in quærendis.
16 Ius retrahendi an possit vendi propter necessitatem famis. Et quid si consanguineus alia necessitate præmatur, & nu. 17. cum multis sequentibus, vsque ad nu. 32.
Pater ob necessitatem famis potest vendere filium & nu. 31.
Sanguinolenti filij, qui à patre venduntur, quare dicuntur.
17 Filij à parentibus ob famem aliquando venditi.
18 Originarij, atque rustici censitique serui, possunt ob famis necessitatem alienari.
Dominus imminente necessitate postliminium uassallum alienare.
19 Venditor qui ex statuto tenetur denuntiare consanguineis, socijs, & vicinis, quòd uult uendere, vt intra triginta dies retrahere possint, vrgente necessitate quapiam, potest sine denunciatione libere cui uult uendere, ut non expectato eo tempore.
Feudum ob causam necessitatis alienari potest.
20 Necessitatis multa remissiuè.
21 Necessitas omnibus dominatur.
Necessitas & factum connexa.
Necessitas causa fixa & uiolenta.
Necessitas Dea parcarum mater.
22 Necessitati ne Dij quidem resistunt
Necessitas telum vltimum est.
Necessitate nil plus posse.
Necessitas dura, rigida, sæua, & nu. 25.
Necessitas uincit Iustitiam.
Necessitas ferijs caret.
Necessitatis leges amarissimæ sunt, & truculentissima imperia.
Necessitati parendum.
Necessitas omnia in seruitutem redigit.
A necessitate mala omnia.
Necessitas omnia audet.
23 Constituta ob famem, ad alias necessitates non sunt trahenda.
Dotalis fundus non potest à marito nisi propter necessitatem famis alienari.
24 Fames teterrimum mortis genus atque miserimum.
Fames misera.
Fames rerum omnium clade, & acerbitates superat.
Omne pereundi genus fame leuius.
Fames maxima dolor.
25 Fames obscœna, Tetra. Vesana insana. & maleusada.
Fames inuestibulo inferni.
Fames rabida. pestifera dura, atra & iniucunda.
Item imperiosa, violenta, perniciosa ōīa dominās
Item quoque mesta.
26 Fames vltimum humanorum supplicium.
Fames ultimum omnium malorum.
Et de fame alia multa.
28 Fames ad quæ nos mala impellat. & numer. 28. & 29.
28 Erisichton præ fame membra propria dilaniauit.
Polypus præ fame bracchia sua concedit.
32 Retractus an cedi possit extraneo saltem in præiudicium cedentis.
33 Consanguineus retrahens, an acquirat extraneo socio omnium bonorum.
Spurius qui capere non potest à patre, potest tamē capere instituto ipsius socio capace.
Alienatio prohibita in extraneum, non impedit quin capiat socio ipsius extranei acquirente.
34 Socius omnium bonorum consequitur immunitatem, ex persona sui socij.
35 Sed quid si de fraude apparet, quia contracta est societas in fraudem retractus, & nu. 36. & 37
Fraus in dubio non præsumitur.
36 Fraus & dolus quadam connexione sunt cōnexa.
38 Cōsanguineus prædictus an soluta societate possit retrahere à socio, partem ipsi socio acquisitam.
39 Ius retractus an transeat in extraneum cū vniuersitate bonorum, & nu. 40.
40 Alienatio prohibita in extraneum an possit fieri cum vniuersitate.
41 Ratio quare ius retractus extraneo cedi non potest & num. 42.
Locrorum lex.
43 Retractus feudalis an alteri cedi possit. & nu. 44.
Consuetudines super eadem re & nu. 44.
45 Rescriptum cedi non potest.
Rescriptum ab vno sociorum impetratum alij nō prodest.
46 Nes vsusfructus.
Nec quæ sua natura sunt inseparabilia.
Fructuū cōmoditas potest ab vsufructuario cedi.
Laico commoditas decimæ cedi potest.
47 Bonorum possessio non potest cedi.
Cessibile non est, quod ad hæredes non est transmissibile.
48 Cessibile non omne est, quod est transmissibile.
Fideicommissum vniuersale transmittitur ad hæredes. & tamen cedi non potest, & nu. 52.
49 Ius adeundi, siue immiscendi cedi non potest.
50 Nec actio iniuriarum vt quibusdam placet.
51 Nec operæ officiales.
53 Nec alia iura passiua.
54 Nec ius immittendi mortuum in rem pignoratā.
Nec aliud ius ex legis æquitate concessum in rem alteri obligatam.
55 Nec iura sepulchrorum extraneis, quamuis ea in hæredes transferantur.
56 Nec quod extinctum est.
Nec id quod non est.

Nec

57 *Nec factum. Quamuis ius ex quo factum prodi-ctum est cedi poßit.*
58 *Nec actiones directæ.*
59 *Nec quod competit contra ius commune.*
60 *Nec ius merè personale.*
61 *Nec iura annexa certis personis singulariter & in priuilegium.*
62 *Nec facultas expellendi, uel recuperandi possessionem propria autoritate. Quod an uerum sit vide nu. 63. cum multis seq.*
65 *Nec ius uindictæ, & nu. 66. cum seq. usq; ad numerum 74. vbi uidebis quomodo id intelligendum sit.*
66 *Ius ingrediendi ciuili modo exercendum.*
67 *Quid si id ius cedatur sine personali actione.*
68 *Pater potest filio cedere vel mandare ius uindictæ, & nu. 69.*
69 *Intellectus l. Gracchus. C. de adulter.*
70 *Causæ ex speciali priuilegio personæ competẽtes, non poßunt delegari.*
71 *Is cui ius uendictæ competit, an poßit secum socios & amicos asciscere, & nu. 72.*
Conceßo aliquo, concessa uidentur ea, sine quibus id fieri non potest.
74 *Hypothecaria sine actione personali cedi nõ põt.*
75 *Ius alimentorum futurorum non potest cedi.*
76 *Nec facultas eligendi.*
77 *Nec facultas declarandi.*
78 *Nec ius vasallagij inuito uasallo.*
79 *Nec facultas iurandi.*
Iuramentũ est personale nec transit ad hæredes.
80 *Ius ætatis cedi non potest.*
81 *Nec priuilegium tacitæ hypothecæ, quod habet mulier, ut præferatur cæteris creditoribus.*
82 *Nec ius alteri cessum.*
Nec ius repetendi dotem constante matrimonio ob id quod vir ad inopiam uergit.
84 *Nec ius accusandi de priuato delicto.*
85 *Nec actiones populares, si ratione commodi vel damni publici competant.*
86 *Nec conditio in re aliena.*
87 *Nec potestas gladij aut alterius coercitionis.*
88 *Nec usus, nec eius commoditas.*
89 *Nec habitatio.*
90 *Nec ius exigendi portorium à principe cõcessum sine illius consensu.*
91 *Nec actio aduersus fideiussorem, sine principalis actionis ceßione.*

1 IVS quod competit consanguineis ex nostra consuetudine, & vicinis, & cõsortibus ex alijs multis Italiæ statutis, cedi non posse extraneo, expresse tenuerũt Pet. vt ab omnibus citatur, Cy. Bal. Alber. Ange. Sal. & Pau. Cast. in l. ad officium, C. commu. diuid. Albe. in prima parte statutorum, q. 12. item quæro si ex forma, & iterum. q. 89. sed an proximior Io. Fab. in §. 1. col. vlt. Insti. de acquis. quæ fit per arrog. Bal. in trac. Protomixeos, col. 2. versi. quæro nũnquid istud ius. Matthe. Afflict. in eod. trac. §. 1. col. antepen. versi. vlt. nota. & iterum in §. vt infra triginta dies, col. 9. versic. tertio not. & quisquis est in Marga. ipsius Bal. in verbo, alienatio, col. vlt. Sign. consil. 81. in quæstione vertente inter Nigrũ. col. 2. vers. preterea omisso. Lucas Pen. in l. vlt. col. 1. in verbo permutationes, C. de prædi. curi. li. 10. Pau. Cast. in l. apud antiquos, col. 2. nu. 8. vers. vlt. istam regulam, C. de furt. & in l. 1. §. vsufructuarius, in fi. dum allegat Cy. vbi supra, & ibi quoq; Ias. col. 3. nu. 5. in fi. vers. itẽ circa istam; ff. de oper. no. nunt. idem Pau. Consi. 1. videtur dicendum, ꝗ dictus Christophorus, in prin. li. 2. Ro. [in l. post dotem, col. 22. versic. secundò ad idem deduco. ff. sol. mat. vbi id dicit sing.] consi. 484. hoc quod vicinus. Ale. in l. post dotem, ff. sol. mat. Ang. Are. in §. actionum, quoque, col. 9. versi. quero an istud ius, Inst. de act. & in §. præterea, il. 2. col. 22. versic. postquã uidemus de procuratore. Insti. de excep. vbi tamen quodàmmodo nutat. Barba. consi. 51. scripsit sapientiæ fons, col. 19. versi. & si opponitur, lib. 1. Soz. in l. qui Romæ. §. cohæredes, col. 3. in 5. not. ff. de verb. obl. Cos. Guy. in prag. sanct. ti. de colla. §. sequitur, in verbo alio. Ludo. Bolo. cõsi. 25. in amplissimo, col. 5. versic. & nota, ꝗ tale ius. Iaco. à S. Georg. in l. Imperator, ff. de pactis. Caro. Rui. consi. 47. in causa, col. 1. nu. 2. & iterum, col. 4. versi. nec obstat, dum dicebatur, lib. 4. & omniũ latissimè Io. Ignc. in rep. l. dudum, col. 14. versi. his adde vnum articulum, cum multis seq. per 4. col. C. de cõtrah. empt. & Boe. in consuet. Biturig. tit. *de retraict.* §. 3. col. 4. versi. sed an hoc ius. & Chass. consi. 21. *le cas de noble & puyssant*, col. 12. versic. *neantmoins par autant.* Ioa. Monto. in promptuario vtriusque iuris, tomo. 1. in verbo, redimere, versi. secundò super verbo, licentiam habeat, in fi. Alber. Bru. cons. 80. circa primum, col. antep. vers. nec obstat si dicatur. Caro. Molend. in consue. Parisi. tit. 1. §. 13. nu. 20. Ferro. in consuet. Burdigal. hoc tit. §. 1. col. 4. versi. ex his simul. & iterum. §. 6. col. pen. Paulus Parisi. cons. 82. pro ueritate, col. 4. nu. 26. lib. 3. & Io. Coras. lib. 5. Miscel. c. 3. nu. 7.

2 ¶ † Et in id quoq; est statutum Lucanum, quod id ius Recompræ, vt alibi diximus appellat, nè sci licet liceat id ius alteri cedere, vt refert Phil. Dec. consi. 222. uiso puncto, colum. 2. ver. sed his nullo modo obst. Et idem quoque statuitur apud Turonos hoc eo. tit. *de retraict*, c. 25. Aruernos tit. *des emphyteoses*, c. 20. & iterum tit. *de retraict.* c. 14. vbi p̃terea addit, cõsanguineũ, si cesserit, cadere hoc Iure. Borbonios, c. 457. Engolismos, c. 71. Sanctones Angeriacos, c. 55. Altimarchiẽses, c. 273. Marchienses, c. 280. qui est 20. huius tit. ibique statuitur, illum priuari iure retractus, qui conuincitur eum prosequi in fauorem alterius. Auxerrenses, siue Altissiodorenses, hoc quoque tit. §. 19. qui est omnium, l. Niuernenses, hoc item tit. §. 23. Valesienses, hoc etiam tit. §. 8. qui est omnium 89.

3 ¶ † Quanquam huius rei contrarium nuncupatim in casu nostri statuti uoluerunt soli omnium, quos hactenus legimus, nisi me fallit memoria, Pet. in d. l. ad officiũ, arg. illius tex. in fi. vt in meo codice scriptum reperi. & Henr. Bohe. in c. sanè, in fi. extra de priui. do. tãtum arg. motus, ꝗ minor

potest

potest cedere in integrum restitutionem de quo dicemus in vlt.gloss.huius.§.Et contrarium quoque in casu statuti prohibentis alienare in alios, quàm in consortes uoluit Alberi. sibi contrarius in j.par.statutorum,q.62.item quæro si ex forma.

4 ¶ † Sed quod diximus primo loco in casu nostræ consuetudinis, adeo uerum est, ut si consanguineus vi ipsius consuetudinis emptorem cóuenerit, vt ei rem cedat oblato pretio, & lite pendẽte ipse consanguineus moriatur, extraneo hærede instituto, non admittetur ipse hæres extraneus, vt nuncupatim uoluit Io.Fab.in §.ex contrario, in fi. Inst.de lega.vbi tamen hæc uerba subdit, Contra. ff.de inoffi.testa.l.posthumis §.vlt.qui non multũ ad hoc facit, tamen ex hoc potes intelligere, Ioan. Fab.in ea re nutasse, seque ita obscurum præbuisse, vt nescias vtram partem sequi velit.

5 ¶ † Sed id ex eo pendere uidetur, an qui prohibitus est alienare in extraneum, eũ possit hæredẽ instituere de quo in l.ex hoc.§.alienare, ff.de alie.iudic.mut.cau.fac, & per glo.in l.1.in verbo, locá, & ibi Doct.C.nè licc.habit.lib.11.& Doc in l.peto.§.vlt.ff.de leg.3.Alberi.Bar.Bal.Ang.Imo.Rapha.Co.Fran.Are.& alios recentiores, efferentes concor. in l.si ita quis promiserit.§. ea lege, ff, de verb.oblig.Oldr.consi.170.in quæstione proposita, in 1.dubio, Bar.& Rencent.ores in l.filiusfamilias.§.diui.ff. de leg.1.Alberi.in l. si quis prioris, col.1.& ibi Bal.in §.certum.C.de secun.nup.Bal. in l.ea lege, col.4.uersi.secundò quæro, & ibi Sal. col.5.uersi.quæro secundò.& iterum colum.pen, uersi.quare successiue, C.de condict. ob caus. & consi.349.statuto Placentiæ, in j.dubio, rursumq; in vlt.lib.1.& consi.85, an prohibita alienatione, lib.2.& consi.310.ad euidentiã, col.3.lib.3, Ang. consi.57.ad declarationem col.pen.& ult. Saly.in l.ea lege, & col.5.uers. quæro secundò, & multis seq.C.de condi.ob.cau.Raph.Co.cons.84.præsupposito, alter Raph. Fulg. cons.215.in primo.Pau. Cast.consi. 115.super primo uidetur dicendum, in j.dubio, lib.j.& cons.324.super secundo, in 5. dubio, eod.lib.j, Ioa. Plat.post glo.& Bar.in l.quemadmodũ, in 3.q.C.de agri.& censi.lib.11. Alex. cons.155. uisis & accurate consideratis, lib.2.& cons.55.ponderatis his, lib.3.Ioan.Ray.post glo. in c.imperialem.§.habito, col.12.in paruis, uersi. quæro ulterius & reddo, tit.de prohi.feud.alie, p Frid.Corne.consi.111.licet uideatur, per tot.lib. 3.Fabia.à monte S. Sab.in tracta. empt. & uend. in 16. artic.22.q. quartæ partis prin. Soz. cons. 251.quoniam in præsenti, etiam per totum, lib. 2.Franc.Cur.senio.cons 46.sæpe reuoluta, col. antepen.& seq.Phil.Deci. nuncupatim de hoc casu loquentem d.cons.222.col.2. uers. his nullo modo obst.Ias.cons.101.super præmissa, lib.1.& cõs. 164.super terra.col.3.uersi.bene facit, lib.4.& Carol.Ruin.cons.95.circa ea.col.3.num.10.lib.2.& consi.110.circa casum, col.1.nu.2.eo.lib.3.

6 ¶ † Sed si id recipias, vt non admittatur extraneus hæres institutus, illud intelliges. si is extraneus ipsius consanguinei ei non successisset ab intestato. Secus, si ab intestato erat ei successurus, aut successit: nam tunc uideretur id ius semel intentatum à defuncto in eum transire, etiam si nõ esset cõsanguineus uenditoris (quod accidere potest) per id quod dicitur, prohibitum alienare extra familiam, posse eum instituere, qui ei ab intestato est successurus, etiamsi non sit ex ea familia, sicque & is rem prohibitam obtinebit. gloss. quæ in id ab omnibus citatur, quamuis mihi id dicere non videatur, in l.pater.§.Iulius, aut vt alij legunt Iulianus Agrippa, & ibi Dy. & Cyn.ff.de leg.3, idem Dy.Ray.Bar.Imo.Rapha.Co.& Pau.Cast.in l.cum pater.§.cum inter, per eum text.ff.de leg.2. Ex quibus Imo. & Raph.asseuerant eam glo.communiter approbari, & dicit præterea Imo.in practica obseruari, Barto. in d.l. peto.§.fratre, & ibi Imo.qui & illam glo. dicit sing.ff.eod.tit.& idem Bart.in l.si ita quis.§.ea lege, col. pen. & ibi Ang, Imo. qui & illam glo. dicit sing. Pau. Cast.Franc, Are.& cęteri Recentiores, ff.de ver.obl. Bal.Ang. & Sal.in d.l.ea lege, ille, col.4.versi. tertio quęro, alter ante fi. versic. & ex prædictis concludo hic, col.pe.versi.quæro successiuè, C.de condi.ob cau. vbi tamen Sal.ipse dicit, ꝙ si statutum considerauit onera ciuitatis, ipse hæres tenetur alienare in subditum illius Ange. consi.7. ex dicto themate, col.2. Fulg. d.consil.215.col.2.Imo. in l. ventre, & ibi Franc.Are.col.12.versic.& attende quia licet, ff.de acquiren.hæredi.& Pau.Cast.consi.447. si iste masculus, in princ, lib.1.vbi dicit omnes in hoc concordare. Alex. consi.56.consideratis verbis testamenti.col.vlt, versi.quinimo etiam, lib.1. quod repetitur consi.33.lib.2.& idem Alexan.d. consi.55.ponderatis quæ in themate, col.2.versi. fortius voluit, cum multis seq.lib.3. vbi dicit illã gl.cẽseri sing.& hanç esse communem opi. à qua in iudicando non est discedendum & consi.59.attentis verbis testamenti, col.4.vers.quintò probatur.eo.lib.3.Corne. consi.113.circa primum, col. 2.vers. nec obstant adducta, lib.2.& d. cons.111. licet uideatur, col.ult.in prin.lib.3.Soz.cons.227. præsens consultatio, col.11.uers. circa tertiã quæstionem, lib.2.& consil,292. uisis statutis magnificę ciuitatis, ad fin.lib.2.Fran. Cur.senior, consi. 64.antiquissima.col.6.vers. ad tertium principale, Ias.in l.filiusfamilias.§.diui, in 1.lec.col. antep. vers.ad confirmationem prędictorum, & uerum in 2.lect.col.18.uers.tu pro confirmatione, & ibi quoque Io.Crot.col.23.versi.tertiò limitatur. Et Ferd.Loaz.cha.8.nu.155.& iterũ cha.24.nu.481. ff.de leg.1.& idem Ias.in l.voluntas, col.2.uersic. prima fallentia, C. de fideicommi. vbi dicat eam gl.valde sing.& consi.120.in præsenti, col.2.uers. aliquando & tertio, lib.j.& consi.96.dominus Io. col.5.uersi.condescendo, lib.4.vbi eam glo.dicit not.dicitq; id cõmuniter approbari.Car. Ru. cõs. 108. viso, col.2.nu.1.lib.2 & consi.134.uiso, col. 2. nu.4. & iterum col.3.nu. 8.lib.2.& cons.203. de duobus, col,2.nu.3. & iterum col.9.nu.17.& seq.eo.lib.2.Phil.Dec.cons.182. in casu occurrenti, col.1.& consi.377.visis & diligenter.col. ult. vers.circa primũ, & cons.422.cuius superscriptio incipit, filij quadrantenus, col.3.uers. tertio in casu, &

su, & iterum ver. his tamen ut infra, Steph. Bert. consi. 127. non puto, nu. 12. lib. 3.

7 ¶ † Nam & citra institutionem & successionem ex testamento, hæres legitimus admittitur ab intestato, etiam stante prohibitione alienandi extra familiam, quamuis is non sit de familia. d. l. cum pater, §. cum inter, & ibi Bart. in fi. ff. de leg. 2. Bal. consi. 52. substitutio facta, col. j. li. 2. Ro. consi. 457. circa propositam, col. 2. uersi. cęterum ꝙ eadem Pau. Cast. consi. 60. uisis statutis communis Vicentiæ, col. 1. lib. 2. Ioan. Pla. in d. l. 1. ubi supra, C. non licere habi. lib. 12. Alexand. in l. qui Romæ. §. cohæredes, colum. 3. uersi. in contrarium, ff. de verb. obligatio. & dicto cõs. 55. vbi supra, lib. 3. Pet. Ferra. in ti. forma libel. in actio. rea. in uerbo, ueris ac legitimis, col. 6. uersi. uenio ad primum, & Ias. cõs. 4. Nicolaus, paulo ante fi. lib. j. & magna pars aliorum, quos in pręcedenti uersi. citauimus, cũ alijs concordantijs adductis ab ipso Ias. in d. l. filiusfamilias. §. Diui in priori lect. col. quæ antepen. pręcedit. uersic. si uero. prohibitio est. & d. consi. 96. col. 5. uers. confirmo, quia quando, lib. 4. & Sozi. d. consi. 292. uisis statutis, colum. ult. lib. 2. & consi. 227. præsens, col. 11. uersic. circa tertiam quæstionem, cum multis seq. li. 2. Quibus adde, quę diximus supra eodem. tit. in glo. 9. quæ est in uerbo, *ou lignagier*, num. 167. sed huius postremi, & seq. ubi & hanc sententiam autoritate Tulij confirmamus, in oratione pro L. Flacco.

8 ¶ † Super eo tamen, quod de institutione hæredis diximus, uide omnino Soz. qui sibi cõtrarius. late tenet contrariũ, post alios à se allegatos, consi. 43. uisis testamento, col. 6. uers. circa secundum, lib. 3. uti etiam facit Phili. Dec. consi. 23. cuius superscriptio incipit, an & quando ex prohibitione per totum. & ante hos Bal. cuius non meminerũt. consi. 57. item instituto, col. 2. uersi. modo descendi oportet, lib. 2. Sed & in successione ab intestato contrarium quoque tenuit Rapha. Fulg. consi. 117. Ioan. col. 3. uers. reliqua dubitatio, ubi id sciẽter tractat. & ipse Sozi. sibi item contrarius, cons. 251. quoniam in presenti. col. 3. uers. secunda principalis, lib. 2. ubi tamen fatetur aliam opin. esse cõmunem, uti etiam ex alijs diximus. & Ias. dicto consi. 4. ad finem lib. 1. & Philip. Dec. cons. 481. in casu de quo Perusij, col. 2. uersi. tertio respondetur: cum alijs concordan. adductis à Ioan. Croto, in rep. d. l. filiusfamilias. §. diui, col. 32. uers. secũda est difficultas. ff. de leg. j.

9 ¶ † Si tamen id procedit in successione ab intestato, secũdum priorem opinionem, quæ communior est vel eorum testimonio, qui contrarium tenuerunt: non video, cur etiam non procedat in testamento, cum instituitur is, qui ab intestato successisset. Id enim nihil aliud est, quam id exprimere, quod intelligebatur: ideo nihil hæc res immutat conditionem iuris, l. non recte. C. de fideiusso. & l. aliquando, ff. de cond. & demon. ex quibus illud omnes vbique assumunt, expressionem eorũ, quę tacite insunt, nihil operari. Et qui expresse nõ testatur, id disponere atque ordinare, uidetur, qđ de eius successione lex ordinat, & disponit ab intestato, habetque veniens ab intesta. tacitam uolũtatem defuncti. l. si quis cum nullum & l. conficiũtur. §. sed ideo. ff. de iure codi. cum dicitur, Creditur paterfa. sponte sua his relinquere legitimam hęreditatẽ, & l. si fundum per fideicommiss. §. 1. ff. de lega. 1. & l. 2. ibi, titulo largitionis, uel etiam intestati successione contulerint, C. de bonis mater, & glo. in l. 1. §. toties, uersi. uel maxime, in verbo, meruit, & ibi Bar. & alij. ff. de collatio. Bald. consi. 119. pręsupposito ꝙ statutum, post medium, lib 4. & Doct. vbique. Ideoque si legitimus non prohibetur ab intestato, minus debet prohiberi ex testamento, cum fauorabilior sit in eadem persona causa testati, quam intestati, l. 1. & l. 2. ff. si quis omissa cau. Et locus ille Ciceronis supra citatus loquitur de successione ab intestato, vt interim illud omittam, nihil referre. quid ex æquipollentibus fiat, l. 3. de inst. & substitu. c. ɪɪɪ simi. Porro Iason prope omnibus in hoc aduersus in dict. consi. 4. ad fin. iunctis præcedẽtibus, in ea est opi. vt id procedat in successione ex testamento, non etiam ab intestato.

10 ¶ † Secundo intellige nisi unus tantum sit cõsanguineus uenditoris. nam is poterit id ius retrahendi extraneo cedere, vt nũcupatim uoluit Pau. Cast. d. consi. 1. uidetur dicendum ꝙ dictus Christophorus, uersi. & ideo si non essent, lib. 2. argu. eius quod dicitur, rem alienari prohibitam extra familiam, si non superest nisi unus de familia, posse ab eo extra familiam alienari, quando nullus est; qui alienationem possit reuocare. vt probatur, licet non aleget, in l. cum pater. § libertis in fi. & l. qui solidum. §. prædium, ff. de lega. 2. & vtrobique gloss. & Doct. idem dicit ipse Pau. consilio 453. de eo ꝙ primo loco quæritur, in 2. dubio, lib. primo. Et sequitur Ias. primum illud consi. tãtum allegans in d. l. filiusfamilias. §. diui, col. 10. versic. vndecimo limita. ff. de leg. j. in 2. lectu. ubi & ad hoc allegat tex. in l. Mutianæ, in fin. ff. de condi. & demonst. Sequitur item Ludo. Bolo. consi. 43. viso igitur pũcto, col. 3. uers. nono præsuppono & Iac. à S. Georg. in l. si mulier. §. ex asse, in fi. ff. de iure dotium, & Philip. Dec. consi. Dxi. viso testamento, col. 2. uers. postremo. & cons. 584. uisa prohibitione, ad fin. quod iterum repetitur consilio 637. & idem Dec. consi. 635. viso copioso, col. 2. ad fin. Boer. hoc eod. tit. *de retraict.* §. 3. col. 5. uers. & maxime si sint. & Dec. 139. alia fuit quæst. & Franc. Ripa. in d. §. Diui, col. 3. nu. 17. & Ioan. Coras. lib. 3. Miscel. cap. 3. in fin. Et bene facit, quod in simili traditur in l. 2. C. quando non. pet. part. & quod ibi tradit Bald. de vlt. succedente in re subiecta restitutioni, ut libere possit de ea disponere: vt etiã voluit Iason, dicto cons. 4. colum. 4. uers. moueor primo, lib. j.

11 ¶ † Sed huic sententiæ, in casu nostræ consuetudinis, non possum accedere: quando non tantũ intersit familiæ uenditoris, nè id ius alteri extraneo cedatur, ut in specie legum supra allegatarũ, in quibus nullius omnino intererat. rẽ ipsam alienari in extraneum. Verum & hic interest quoque emptoris, nè scilicet ab eo res retrahat, prætextu

huius

huius iuris, quod tantum familiæ competit, & sic nè extraneo in eius præiudicium cedi possit: qua ratione, eius scilicet quod ipsius intere(st), pōt pete(re), vt consanguineus retrahens iureiurando affirmet, id pro se, & ad suū commodum retrahere, & sine fraude, vt cauetur supra hoc eo. tit. § 1. Sed & in casu Pau. Ca. illius sentētiæ antistitis, vide omnino Albe. Bru. cons. 80. circa primum. col. antepen. vers. & licet adduci posset.

12 ¶ † Tertiò intellige, nisi consanguineus forte debitorum mole depressus, id ius retrahendi suo creditori cederet in solutum sui debiti. Id enim potest facere, cum, sit ex necessaria causa, si credimus eidam Pau. Cast. in d. cons. j. in fi. lib. 2. ar. eq(uo)rum quæ, vt dicit, sin. no. in l. pro hærede, §. si quid tamen, in fi. magnę glo. ff. de acq. hæred. vbi ea quę non transeunt ad extraneos hæredes, transeunt tamen ad creditores propter inopiam vel necessitatem, & ex ea not. Bar. Ang. & Recentiores, ꝙ quæ sunt inseparabilia à persona, fiunt tamen separabilia propter necessitatem. Et allegat præterea Pau. d. l. filiusfamilias. §. Diui, ibi, sed hæc neque creditoribus, ff. de leg. j. Cui adde alia multa à me collecta supra. §. j. in glo. 14. in verbo. *ou æquipollent à uente*, nu. 8. secundò intellige, & multis sequenti. dum ibi tractamus, an retractus habeat locum in alienatione necessaria. multisque ibi probauimus prohibitionem alienationis non intelligi in huiusmodi alienatione.

13 ¶ † Ex sententia autem Paul. Castren. d. consi. 1. potes intelligere creditores posse in causam iudicati capere id ius retractus competens debitori consanguineo venditoris, qui aliàs non est soluendo. Nam & de hoc casu loquuntur allegata ab ipso Paulo. Et bene etiam facit tex. in d. §. si quid tamen cuius glo. tantum Pau. citauit. ibi enim scribitur operarum officialium petitionem creditoribus competere, quamuis ex alijs iuribus eæ cedi non possunt: vt est text. in l. si non sortem §. libertus, versi. vlt. ff. de cond. indebi. & dicemus infra hac eadem glo. num. 51. septimo operæ. Sed & facit tex. in l. 1. ff. de fun. dotali. vbi ob necessitatem creditor mittitur in possessionē fundi dotalis alioquin inalienabilis, & in l. pe. §. prædiū. ff. de leg. 2. secundum 3. lecturam, quam sequitur Bart. ibi, & Ioan. Ana. consi. 47. illud præsupponitur, col. 2. vers. primò ergo non obst. Et quod scribit Stepha. Bertrand. cons. 18. viso, col. 1. lib. 2. Et quæ late diximus supra, in §. 1. in gl. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, nu. 48. ꝙ autem fructus. & seq. scilicet eorum quæ alienari non possunt, posse commoditatem capi in causam iudicati. De quo etiam per Bal. Ang. Alex. & Fran. Aret. in d. §. si quid tamen. & late Iaso. qui post alios id intelligit, cum desunt alia bona in l. commodis, ff. de re iudicata.

14 ¶ † Sed & ad hanc sententiā non modicum facit, quia si consanguineus ipse debitor rem ipsam retraxisset, posset confestim creditor eandem rem in causam iudicati accipere: nec posset dici id factum in fraudem creditoris, nisi aliud ostenderetur. Cur igitur ante retractum non poterit, & hoc idem ius retractus capere, aut à debitore in solutū accipere? p̄sertim si nihil habeat debitor cōsanguineus, ex quo possit creditorem dimittere, vt sæpe nostri Iurisconsulti loquuntur, id est, illi satisfacere, & se debito liberare; nec ei suppetunt pecunię, quibus retractum peragere possit: nam & id cedet commodo non solum creditoris, sed & ipsius debitoris consanguinei, quia ita liberatur à debito, & consequenter totius familię, cuius quodammodo interest, hunc suum consanguineum liberari, & dignitatem communis familiæ conseruari, arg. l. 1. §. sed & si seruus. ff. de vent. in posses. mitten. & quæ in simili diximus supra, in dicto verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 51. tum quoque ꝙ idem. Et aliàs sæpe admittimus propter utilitatem contrahentium, quæ aliàs non admitterentur, l. sed an viæ, ff. de pign. Præsertim uero, quoniam cæteri consanguinei poterunt & ab eodem creditore retrahere, vt diximus in eadem gl. num. 2. huiusmodi autem est, & multis seq.

15 ¶ † Nisi tamen, si quis hic diceret, quātum ad illum casum de creditore uolente id ius capere in causam iudicati, debitorē posse in quęrēdis obesse creditoribus, vel inuitis. l. qui autem, in princ. ff. quæ in fraudem creditorum, & l. non fraudantur, ff. de regu. iur. & vtrobiq; concor. in gl. Et id prope perpetuum est vt in quærendis nocere possimus, quibus aliàs non possumus. l. vlt. C. de acqui. poss. & l. cum proponas, in fi. C. de hære. insti. & l. quoties, ff. solu. mat. & l. si duo, ff. si quis cautio. & l j. §. vtrum autem. ff. si quid in fraud. patro. cum alijs multis concord. a me late congestis ti. 1. vniuersarum nostrarum consuetudinum Pictauiensium. §. 11. in verbo, *alienation de bien d'eglise*. Quid ergo quæri pōt creditor, si debitor hoc iure retractus vti non possit aut nolit, poteritnè eo iure loco ipsius vti? Cum nec iura illis subueniant, quibus in quærendis nocitū est, vt patet ex iuribus supra allegatis. Nisi & illud respondeas, id ius retractus iā quæsitum esse à tēpore contractus venditionis factę ab ipsius consanguineo, ex sententia Bald. in rub. C. res inter alios act. vers. nota ꝙ ex consuetudine, & alibi latius diximus. Cū igitur ei nota sit, & quæsita actio, potest in eam creditor manus veluti injicere, saltem iudicis autoritate. Cogita tñ, quia hæc res admodum noua est, & vide tamen Ang. consi. 243. multi consortes.

16 ¶ † Illud autem scio, Barb. in repeti. rubr. de rebus ecclesi. non alienan. col. 11, vers. vndecimò limita, tenuisse ꝙ stante statuto, nè liceat extraneū alienare, cuiusmodi est propè nostra consuetudo potest tamen ob necessitatem famis id fieri, si nō inueniatur emptor non extraneus, instar eius q̄d dicitur patrem ob eam necessitatem posse vendere filium, in l. 2. C. de patrib. qui filios suos distraxe. Quo in loco (vt id obiter dicā) dictio est à nostris nō intellecta, ea est. sanguinolentus. ibi enim scribitur, Filium filiam ve sanguinolentos vendiderit. nam sic legendum est, non sanguinolentus. Quod vt intelligas in Codice Theodosiano lib. 5. c. 8. titulus huiuscemodi, De his, qui sanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint, sub quo

lex

lex est Constantini Imperatoris, à qua haud dubie decerpta est d.l.2.sub nomine eiusdem Constantini. Cuius hæc verba sunt, Si quis à sanguine quempiam eiusmodi comparuerit, &c. Paraphrastes autem nõ indoctus, quisquis is fuerit, Si quis (inquit) infantem à sanguine emerit, &c. Ex quibus facile intelliges sanguinolẽtos illic vocari eos quos Græci ἀρτιγενεῖς siue ἀρτιβλαστεῖς vocant, id est recens natos, & adhuc sanguine menstruo madentes, & vt vtatur verbis Iuuenalis Saty.7.

--Modò primos incipientes

Edere uagitus, & adhuc à matre rubentes.

Nam & in dicto C. Theodosiano titulus eum præcedens, quem supra citauimus, hic est, de expositis, cuius tit.l.j. loquitur de his qui seruos, & liberos recens natos domo abiecerunt. In nostro autẽ Iustiniano C.lib.8.titulus est, illos vtrosq; titulos simul iungens, his verbis, de infantibus expositis liberis & seruis, & de his qui sanguinolentos nutriendos acceperint. Vbi Azo in Summa, & Pet.à Bella Perti. in rubr. dicunt hos infantes ideo sanguinolentos uocari, ꝙ sanguinis pœna luendum est tantum scelus. Accur.autem ibi nihil dicit: sed in priore illoco, videlicet in d.l.2.C.de patri. qui fili.distrax. cum nec ipse id intelligeret, nec illius posterioris ti.(vt opinior) tunc recordaretur, scribit aliàs ibi legi, sanguinolentos: sed priorem illã lectionem meliorem esse, vt scilicet legatur, sanguinolentus, & ad patrem referatur: atque sic dicatur, tanquam pater sanguinolentus, id est, sanguine (vt dicit) & capitaliter puniendus, si sine iusta causa filium vendiderit. At Cy. & post eũ Sal. dicunt id non congruere text. qui loquitur de vẽditione licita: ideoque ibi dici patrem sanguinolẽtum, ꝙ sanguis contradiceret necessitati famis, quę uenditioni assentiebat. Albe.autem ibi tradit, ideo ita uocari filios à patre venundatos, quia eorum sanguine alantur parentes: vel quia cor sanguinolentum fiat per famem: vel quia pater occidit filium ciuiliter cum vendendo, atque sic seruũ faciendo, quia seruitus morti æquiparatur. Idem in suo dictionario interpretatur, vt Accursius, sanguilentum in ea l.2. idest, sanguine, & capitaliter puniendum. Verum nimium in ijs nostrorum nugis immorati sumus.

27 ¶ † Igitur vt redeamus ad principale institutũ eadem l.2.C.de patr.qui fil.suos distrax. non tam aliena à paterna pietate videri debet, quàm plerisque videtur quandoquidem Nehemiæ 5. capite, populus fame oppressus in hæc verba prorupit: Filij nostri & filię nostræ multæ sunt nimis, accipiamus pro pretio eorum frumẽtum, & comedamus, & viuamus. Idq; etiam aliquando factitatum tradit tempore Maximini Imperatoris Eusebius Cæsariensis lib. Historiæ ecclesiasticæ 9.c.8.& longis ante temporibus Erisichthon, cum præ fame patrias attenuasset opes, tandem, & filiam vendidit.

--Et tandem demisso in uiscera censu,

Filia restabat non illo digna parente,

Hanc quoque uendit inops.--

Hæc enim sunt uerba de eo Ouidij (ni fallor) 8. Metamorphoseos.

Cuius etiam rei meminerunt Leucophron, Palæphatus, & Tzetzes. Histor. Chil.2.c.47. vbi & eam filiam Mastram appellat.

18 ¶ † Illam autem Barb. sententiam, quam ex d. l.2. deprompsit (vt ad eam tandem reuertamur) confirmat gl. in l. quemadmodũ, in verbo, vendi. C.de agr.& censi. lib.11. quæ eum tex. vetantem omnifariam (sunt enim hæc uerba legis) originarios atq; etiam rusticos censitosósq; seruos uendi sine terra: ita intelligit, vt propter necessitatem famis liceat, ar.d.l.2.& eam sequuntur Bart.& Ioa. Plat.ibi, id quoque trahentes ad quæuis alia alienari prohibita. Et alia gl. in l. ob æs alienum tantũ, C.de prædi, Mino. quæ & ipsa eam l. loquentem cum dictione illa taxatiua, tantum trahit ad famis necessitatem, per illam l.2.& eam sequuntur omnes ibi, & Ang. in Auth. res quæ, col. vlt.C.com. de leg. Quibus subscribit, quod tradit Arch. in c. abbatibus, 12.q.2. bona ecclesiæ alienari posse inconsulto capitulo. Et quod à Dy. scriptum est in l. 2.ff.sol.mat.& à Cy.& Alb. relatum & comprobatum in l.1.C.de noua. domino licere vasallum inuitum alienare imminente necessitate, per l. patronus, & l. medicus, ff.de ope.lib. quamuis aliàs non liceat, cap.1.§. præterea ducatus, tit. de prohi.feu. ali. per Fride. & dicemus infra eadem gloss. num. 78. vicesimo sexto.

19 ¶ † Quodque Bald. scriptum reliquit in tract. Proto.col.4.vers.sed tunc quæro, & iterum col.2. versic. quid si uendo, & ꝙ etiam stante cõsuetudine protomixeos, quæ id ius consanguineis socijs ac vicinis tribuit, vt ꝓferãtur extraneis intra.30. dies à denuntiatione illis facta ab eo qui vult vendere, si tamen vrgeat iusta quæpiã necessitas, poterit libere vendere cuilibet, non expectato eo tẽpore, nisi illi confestim emant, qui necessitas non subest leg.l.1.de offic. Proconf. & eum sequitur Matth. Affli. loquens in necessitate famis, in eod. tract. Proto. col.6. vers. sed iuxta hoc quæris; vbi & alia multa de necessitate allegat. Et inter cætera, ꝙ feudum ex causa necessitatis alienari potest, per c.1.tit.qual.olim.feu. ali.pot. Quanquam ille tex. probat contrarium, vti etiam annotant Andr. Iser. Bal. Mart. Lau. Alua.& Card. Alex. ibi, & ipsi And.& Bald. in c.j.§. aut si libellario, tit. quib.mo. feu.amit.& ipse quoque Aluar. loquens de necessitate famis, in c.vlt. in 33. cõclusione, tit. quæ fuit prin.cau.bene.amit.& Phil.Dec. in ca. quæ in ecclesiarum, col.3. in 6.not. per eum text. de consti. & Fran.Cur.iunior. in trac.feu. in 4.q.prin.4.par. vbi item loquitur de necessitate famis.

20 ¶ † Porro autem alia multa de necessitate colligit Alb. in d.l.2.C.de patri.qui fili.distrax.& maxime de necessitate famis, & in l.1. ante fi. de offi. Proconf.& Lucas Pen. in l.1.col.2.C.de delat.lib. 10.& in l. Curiales, la 2. post prin. C.de Decu.eo: lib.& in l.j.col.1.& 2.de commeat.lib.12.Ro. in rep.l.si vero.§.de viro, in 54.fal.ff.sol.matr. Firma. in suo vbere Lexico, in ver. necessitas, ferè per totum, Franc.Cur. senior in rep.l. admonendi, char. 16.col.3.vers.ad hanc decissionem, & ibi quoq; Ias.in repe.col.74.versi.circa secundam cõclusionem

nem, qui est in nu.214.& seq.ff.de iureiu. & ipse Ias.in l.1.in prin.col.pen.versi.gl. in ver. non aliter, & ibi Franc. Purp.colum. item penul.& seq. ff.de offi.eius;cui mand.est iuris. & idem Iason in Auth.res quæ,col.3. vers.vndecimo, & iterũ col. 6.vers.sexto,& vlti mo,C.com.de leg. & in l.prin cipalibus,col.2.ff.si cert.pet. Fel.in c.cum accessissent,col.9.ver.tertio restringitur, extra de consti. & in c.quærelam, col.vlt.extra de iureiur.& in c. 2.col.pen.de spons.Phil.Dec.in l. quę propter,de reg.iur.Matth.Affl.[in c.licet uasallus,col.3.in 5. no.tit.si de feu.fue contr.inter do.& agna. &] in const.Siciliæ incip.si quando contingit, in 1.not. Fran.Cur.iunior.in trac.feud.in 4 par.prin. char. 43.vers.decimosexto quæro.Hipp. Mars.in l.1.§. prętereа,col.18.& duabus seq.ff.de quęstio.Ferd. Loaz.in rep.l.filiusfa.§.diui, nu.219.& multis sequen.ff.de leg.1.Geral.à Pet.S.sing.ca. necessitas. Ioan. Lup. in rep..rub.de dom.inter vir. & vx.§. 37.col.5 uers.quod procedit,& seq.& Alc.in li.j. ff.de ver. si.ad fin. qui id integrum accepit à Ro. in d.§.si uero. Quorũ dicta si hic adijcere uellẽ, dies me prius deficeret.

21 ¶ † Sed illis adere potes,ꝙ & de ipsa necessitate externi scriptores tradidere. Orpheus in Hymno Noctis scribit grauẽ necessitatẽ omnibus dominari, aut si mauis omnia fortificare,

— Δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει

Thales Milesius apud Plutarchum libro primò de Placitis Philosophorum,cap.25 & Diogenem Laertium in ipsius uita, dicit validissimum siue fortissimum quiddam necessitatem esse, vt quę vniuersę naturę p̃ualeat Ἰσχυρότατον ἀνάγκη κρατεῖ γὰρ πάντων.[Nã & alibi apud eundem Plutarchũ in conuiuio septem sapientum, idem Thales interrogatus τί ἰσχυρότατον. idest, quod fortissimum, inquit, i.necessitas: μόνον γὰρ ἀνίκητον. idest, sola.n. immobilis, siue semper sibi constans, siue inuicta, siue insuperabilis: hęc.n.omnia ea dictio significat.] Trismegestus in lib.de uoluntate diuina, qui Asclepius inscribitur, c.14.tradit, εἱμαρμένην, idest fatum,& ἀνάγκην, idest, necessitatem, ambas sibi inuicem induiduo connexas glutino: alteram vero rerum omnium parere initia, necessitatem autem cogere ad effectum. [Quod & prope modũ astruit Seneca lib.2.naturalium quęstionum.] Parmenides vero & Democritus atque etiam Heraclitus,& Plutarchus vbi nuper citauimus, & iterum ca.27.necessitatem eandem atque fatum esse voluerunt, omniaque ipsius pręscripto fieri. Plato (vt & idem Plutarchus tradit, c.26.) euentorum partem prouidentiæ, partem necessitati adscribit. Idem,& cum eo Stoici, necessitatem quidem fixam causam & violentam dicunt, vti etiam refert ipse Plutarchus in illo c.27. Idem Plato de republica decimo, atque Plotinus eiusdem sectæ Philosophus Necessitatem Deam faciunt, Parcharum matrem, quæ & ipsæ ineluctabiles atque inexorabiles vocantur. Nam & Pausanias lib.2. quo Corinthia tractat, scribit Corinthi Necessitatis ac Violentiæ sacellum fuisse, quod ingredi minime consueuerant. Ex quo intelligis & necessitatem ꝓ Deam fuisse habitam, eandemque Violentiæ coniũctã, tãquam ea cũcta violet. Valerius Maximus, lib.5.cap.6. quo loco de Cn. Pompeio loquitur, inuictas leges necessitudinis esse dicit. ibi enim necessitudo pro necessitate (vt sępe fit) ponitur.

22.¶ † Simonidis sententia est ex arcanis Homericis, quo loco de morte Sarpedonis loquitur, ni fallor, deprompta, Necessitati nè Deos quidem resistere, Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται. quam aduocat Plato tum in Protagora, tum libro de Legibus 5. rursumque 7. Eamque expressisse uidetur, [Dionysius Halicarnasseus libr.6. in oratione Menenij Agrippæ, cum dicit, Postremo cogitantes necessitatis vim, cui soli vel Dij coguntur cedere. Et] Liuius lib.ab vrbe condita nono, cum scribit: Pareatur necessitati, quam nè Dij quidem superant. Sed & idem libro quarto, ita facit loquentem Vectium Messium Volscorum regem: Necessitate, quæ vltimum ac maximum telum est, superiores estis. Vnde opinor illud uice prouerbij celebratũ. Ingens telum necessitas, quod Plinij esse nonnulli tradunt. Cæterum Euripides in Helena ex sapiẽtum sñia dicit, nihil plus posse graui necessitate.

Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον.

Et in Alcesti,

Κρεῖσσον οὐδὲν ἀνάγκας ηὗρον.

Hoc est,

Potentius nihil necessitate inueni.

Idẽ suam Hecubam ita claudit στερρὰ γὰρ ἀνάγκη, idest, dura, siue mauis rigida necessitas. Nã & hác quoque duram sæpius uocat Diuus Augustinus enarrans illud Psal.30. Saluam fecisti de necessitatibus animam meam. Hoartius autem lib.1.Carminum: Ode 35. eandem sęuam uocat.

Te semper anteit sæua necesita.

Et lib.3.Ode 34.diram, quod non longe abest.

Si figit adamantinos
Summis uerticibus dira necesitas
Clauos.--

Quintilianus auus Declama.260. Multum (ait) cõtra iustitiam necessitas valet. Palladius lib. Rei rusticæ 1. cap.6. Necessitas ferijs caret. Valerius Maximus lib.7.ti.6. qui de necessitate est, scribit, Abominandæ necessitatis leges amarisimas esse,& truculentisima imperia. Tullius lib.2.Officiorum: Necessitati parendum esse iubet. Et Herodianus lib.5. Parendum, inquit necessitati fuit. Græcus est uersiculus Menandri.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται ταχύ.

Id est ad uerbum,

A necessitate oĩa in seruitutem rediguntur uelociter.

Et alter,

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.

A necessitate multa facimus mala.

Græco autẽ Epigrammate, πάντολμος ἀνάγκη appellatur, ꝙ omnia audeat. Porcius autem Latro in illa in Catilinam declamatione, grauisimos pronũtiat morsus irritatæ necessitatis. Et Plato in Phædro tradit necessitatem omnibus in rebus cuique grauem esse: *Καὶ μὴν τούς γ' ἀναγκαίους ἕνα βαρὺ ταῖς παράπαν ἄν λοιπὰ.*

Homerus aũt necessitatẽ fortẽ vocat lib.6. Iliados

Κρατερὴ

—Κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.
Et rursus lib. 10. Odyss.
Κρατερὴ δὲ μοὶ ἔπλετ' ἀνάγκη.

23 § † Sed tu hic aduerte, lector, nam quæ de necessitate famis priuatim nostris legibus constituta sunt, ad aliàs trahenda non sunt, vt in casu d.l.2. C.de patribus qui filios distrax. voluerunt Azo in summa eiusdem ti. Accurs. Pet. à Bel. Pert. Cy. Bar. dum citat Dy. quo loco statim dicemus, Bal. Ang. Saly. & Pau. Cast. in d.l.2. & Dy. in c. in argumentum, de regulis iuris, lib. 6. Ex quo & Io. Fab. in §. 1. col. 2. In quib. alie. licet vel non, dicit, ꝙ licet maritus possit dotē alienare ex necessitate famis, non tamen ob aliam quamuis necessitatem, arg. d.l.2. C.de patrib. qui fil. distrax. & sequitur Ang. Aret. in d. §. 1. col. 1. in fi. Et facit quod in alio casu voluit Io. Fab. in §. nullius, col. vlt. & ibi post eum Ang. Are. in §. sacrę, Insti. de rer. diui. & in alio itē casu. Bal. in c. 1. §. aut si libellario, col. 2. in verbo, poterat olim, tit. quib. mo. feud. amit. dum ibi loquitur de necessitate victus.

24 § † Et hæc quidem optimo iure, quando nulla omnino necessitas fami par est. Teterrimū enim mortis genus famen esse pronuntiauit Homerus, qui lib. duodecimo, Odysseæ ita facit Eurylocum loquentem.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν.

Id est ad verbum,
Omnes quidem terribiles mortes miseris mortalibus,
Fame autem miserrimum mori.

Cuius sententiæ meminere Plato in libro de Repub. 3. Columella lib. 2. Rei rusticæ, cap. item 2. & Cn. Pompeius in Epistola ad Senatum, quæ dicitur fuisse deprompta ex libris Historiarum Salustij: Quantum in vobis, fame miserrima omnium morte confectus. Et his subscribens Liuius lib. 10. Secundi Belli Punici, scribit famem & frigus miserrima esse mortis genera. Hisque alludens Plautinus parasitus in Captiuis, Miserrimum, ait, esse hominem, qui cum esse cupit, quod cedat non habet, Hinc Horatius lib. 1. Carminum, Ode 21. miseram famen uocat.

Hic bellum lacrymosum, hic miseram famen, &c.

Ouidius lib. 8. Meta. appellat famem, miserabile genus pœnæ:
Moliturque genus pœnæ miserabile.--

Tullius autem ad Atticum li. Epistolarum. 5. Fame nihil miserius esse, pronuntiauit. Iosephus lib. 6. Belli Iudaici, ca. 14. scribit famen rerū omnium clade siue acerbitates superare. Quod & ex ipso repetit Eusebius Cæsariensis Historiæ ecclesiasticæ lib. 3. c. 4. aut vt alij diuidunt. 6. Sed & idem Iosephus lib. 7. eiusdem operis c. 11. tradit, Omne pereundi genus fame leuius videri. Et Menander.

Λιμὸς μέγιστον ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις πόνος.
Fames maximus dolor hominibus est.

Quintilianus, si is est, in Cadauerum pastis; Felix (ait) pestilentia, felix præliorum strages, denique omnis mors facilis. Fames aspera vitalia haurit, p̄cordia carpit, animi tormentum, corporis tabes, magistra peccandi, dirissima necessitatum, deformissima malorum. Hæc ad humile corpus mobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicantes prosternit, hęc sæpe sociorum fidē fregit, hæc venena populis publice dedit, hæc in parricidiū pios egit. Quem citat Lucas Pen. in l. 2. col. 2. C. de quibus munerib. vel præsta. lib. 10.

25 § † Plinius lib. 2. c. 65. de terra loquens, Quin & venena, ait, nostri miserta instituisse credi potest, nè in tædio vitæ, diræ famis mors terræ meritis alienissima, lēta nos consumeret tabe. Quibus uides, famē peculiariter diram uocari: vti & apud Virgilium lib. 3. Aeneid.

Sed non antè datam cingetis mœnibus urbem,
Quàm uos dira fames, nostræq; iniuria cædis,
Ambesas subigat malis absumere mensas.

[Et Horatium lib. 1. Sermo. Satyra. 2. haud multo post principium,
--Inopi dare nolit amico,
Frigus quo diramque famem propellere possit.]

Et Ouidium lib. 8. Meta.
Tum quoque dira fames, implacataq; uigebat
Flamma gulæ.--

Sæuam quoque (quod eiusdem est sensus) uocat Lucanus lib. 6.
Sed patitur sæuam, ueluti circundatus arcta
Obsidione famem.--

[Et Seneca Tragœdiographus in Octaui act. 4.
Turpisq; egestas, sęua cum luctu fames.

Idem autem Virgilius eodem libro 2. eam obscœnam vocat:
Obscœnamq; famem, quæ prima pericula vito.

Quia, vt dicit Seruius ibi, homines ad obscœna cō pellit: vt de malesuada statim dicemus. Nonius autem Marcellus, obscœnam, in eo loco exponit, ꝓ vitabili. Sic quoque eam, & præterea terram, vocat Eusebius Cæsariensis Historiæ ecclesiasticæ. lib. 9. ca. 8. Sed & ipse Virgilius (vt ad eum redeamus) vesanam eam uocat, lib. 9.

Suadet enim vesana fames; manditq; trahitq;
Molle pecus,--

Et iterum lib. 10.
Suadet enim uesana fames, si fortè fugacem
Conspexit capream.

Et post eum Apuleius lib. 8. Metamorph. Cui non absimile est, quod Lucanus eam insanam appellat, lib. 7.
Insanamq; famen permissasq; ignibus urbes.

Idem Virgilius libr. 6. eandem quoque vocat malesuadam ꝙ scilicet ad omne malum scelusq; suadendum sit efficacissima, vt paulo post dicemus; eamq; fabulatur sedere in vestibulo inferni inter cetera diraque monstra.

Vestibulum ante ipsum, primisq; in faucibus Orci
Luctus, & vltrices posuere cubilia Curę.
Pallentesq; habitant Morbi, tristisq; Senectus,
Et Metus, & malesuada fames, ac turpis Egestas
Terribili uisu forma.--

Idem lib. Aeneidos vi. eandem rabidam uocat, ꝙ in rabiem quandam adigat homines.
--Ille fame rabida tria guttura pandens.

Hinc idem Virgilius lib. 9. eiusdem operis:
--Collecta fatigat edendi

Ex longo rabies.

Et Silius Italicus, loquens de fame Saguntina, lib. 2. Puni.

Rabidi ieiunia uentris.

Isolitis adigunt uesci.--

Ex quo est illud uetus adagium apud Plautum in Amphitryone, Fames & mora bilẽ in nasum conciunt. Ouidius libri 8. Metamorpho. pestiferam eam uocat.

Pestifera lacerare fame.--

Et duram lib. 4. de Ponto.

--Vix humili duram reppulit arte famem.

Et ante eum Horatius lib. Sermonum j. Saty. 2.

--Duramq; famem depellere possit.

Et atram Claudianus.

Pallor & atra fames.--

Quod accepisse videtur ab Hesiodo qui αἴθοπα λιμὸν, lib. 1. Operum & dierum uocat, idest nigram, siue atram famem. Et eidem Hesiodo libr. eiusdẽ operis 2. λιμὸς quoque ἀτερπὴς, idest, iniucunda, dicitur. Quod epitheton ante ei tribuerat Homerus, lib. 19. Iliados.

Ἵνα μή μιν λιμὸς ἀτερπὴς γούναθ' ἵκηται.

Sed ut redeamus ad Claudianum, is in Ruffinum eam itẽ vocat imperiosam, quod extrema quæq; imperet.

Imperiosa fames. letho uicina senectus.

Et Lactantius in Phœnice, violentã, quod non multum ab illo distat, quia scilicet violet iura omnia, etiam naturalia, ut paulo post ostendimus.

Et curę insomnes, & uiolenta fames.

Et perniciosam, T. Liuius: Victoribus (ait) victisq; pariter pniciosa fames instabat in lib. 5. Epigrãmatum Græcorum vnum est nomine Callimachi in quo λιμοι πανδαματωρ dicitur, quasi omnia domans. Mœstam quoque illam vocat Seneca Tragediographus in Hercule furente.

Famesq; mœsta tabido rictu iacens.

26 ¶ † Idem Liuius lib. Secundi belli Punici primo, dicit famem vltimum humanorum suppliciũ. Et Ammianus Marcellinus libro decimonono, eã vocat ultimum omnium malorum. Idem libr. 25. ignotissimum mortis genus appellat, veluti admodum ignobile. Et paulo post, Dies (inquit) quatuor sunt euolati inedia cruciabiles, & omni supplicio tristiores. Aegesippus lib. 5. Famem [vehementẽ] carnificem appellat. Diuus Hieremias Threnorũ ca. 4. dicit, Melius esse occidi gladio, q̃ fame extabescere. Cui consentiens Vegetius, Ferro (inquit) multo sęuior fames est. Dauid autem pestilentiam eligere maluit, q̃ famem, cum vtriusque ei data esset optio, vt scribitur Regum lib. 2. c. 24. Ouidius lib. 8. Metamorph. famen Erebi & Noctis filiam dicit, eamque graphice describit. E nostris Bal. in l. pactum, col. vlt. C. de pactis, tradit illud tãquam prouerbium vulgo celebratum, fames est acutissimus ensis. Idem consi, 458. lata fuit sententia, col. 2. lib. 3. scribit, nihil tristius esse, quam fame necari, nihilq; fami comparari. Epicuri autem sententia est, licere pro siti & fame depellenda aduersus Iouem pugnare, teste Theodorico libro de curatione Græcorum vndecimo.

27 ¶ † Et sane Lector pestis omnium rerum teterrima est, & ad omne scelus suadendum efficacissima. Ex nullo malorum fonte fœdiora manarunt exempla. Hinc filiorum cædes, & infandæ epulæ: hinc præcipitationes, aliæque festinatæ mortes, & quod omnium atrocissimum est, reperti sunt, qui seipsos laniarunt, quãdo obscęnos morsus in alios vertere non potuerunt. Nam in ea obsidione, quã inter secundum bellum Punicum passus est Spendius ab Amilcare Carthaginensium Duce, eo inopiæ ventum est, vt Spendiani milites suis ipsorum corporibus inedia vescerentur, captiuisq; (quod Polybius tradit) ac seruis cæsis, corũ carnibus sustentarentur. Hanc autẽ rem ita explicat Porphyrius lib. 2. de abstinentia ab esu carnium. Post primum (inquit) bellum, quod de Sicilia à Romanis aduersus Cartaginẽses gestum est, cum Phenices mercenarij milites defecissent, simulque alios Pęnos in defectionem induxissent, Amilcar cognomento Baleas expeditione in ipsos facta in eam victos inopiam redegit, ut primum eos, qui in prælijs caderent, in cibũ sumerẽt: deinde ubi illi quoque defecissent, captiuos occiderent, eorumq; carnibus vescerentur: postea in seruos omnes manus inijcerent; postremo vero, cũ omnia alia iam consumpta essent, in se mutuo conuersi sorte eductos cõmilitones comederent. Numantini quoq; à Scipione obsessi, cum oia, quæ famẽ eorũ trahere poterant, cõsumpsissent, ad vltimũ humanorũ corporum dapibus vsi sunt. Captaq; vrbe cõplures inuẽti sunt, artus & mẽbra trucidatorũ corporũ sinu suo gestantes: vt autor est Valerius lib. 7. ca. 6. qui subdit, horum trucẽ pertinaciam in consimili facinore Calaguritanorũ, execrabilem impietatem supergressam esse: qui quia nullum iam aliud superat animal, vxores suas, notosque ad vsũ nefariæ dapis verterunt. Quoq; diutius armata inuẽtus viscera sua visceribus aleret, in fœlices cadauerum reliquias salire non dubitauit. Liuius li. 4 ab vrbe condita tradit, Cũ fames vrgeret Romanos, multos ex plebe, spe amissa, potius q̃ ut cruciarentur trahendo aĩam, capitibus obuolutis se in Tiberim præcipitasse. Herodotus lib. 3. refert, exercitũ Cambysis Persarũ regis in expeditione, q̃ mouit aduersus Ætiopes, tãta fame oppresũ fuisse, vt sortiti ex seipsis milites decimũ quenq; comederint.

28 ¶ † Tradunt & antiqui scriptores, Erisichthonem, de quo nos supra locuti sumus, propter neglecta Veneris sacra ad tantam famem adactum fuisse, vt propria ipsius mẽbra corroserit. Ex quo Ouidius lib. octauo Metamorph.

Vis tamen illa mali postquàm consumpserat oẽm.
Materiam, dederatq; graui noua pabula morbo,
Ipse suos artus lacero diuellere morsu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.

Et alter nescio quis Poeta:

Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua.--

Vt non abs re scriptum sit Esaiæ 9. c. Esuriet. & comedat ad sinistrã, & non saturabitur. Vnusquisq; carnem brachij sui vorabit. Nec ideo mirum videri debet, quod multi tradiderũt, Polypũ præ fame

me sua ipsius brachia, siue cirros, [aut, vt alij vertunt, pediculos] corrodere. Id enim Hesiodus li. 2. Operum, Oppianus lib. de piscibus, & præter hos 2. Aelianus lib. 12. statim post princ. & Albertus Magnus lib. animaliũ 24. scriptus reliquerũt: Phęrecrates, Cominus Alceus, & alij multi, Athenæo lib. 7. cap. 12. citati; tametsi Aristoteles li. de natura animaliũ 8. capit. 2. & Plinius lib. 9. cap. 29. & Atheneus ipse reclamant.

29 ¶ † Sed vt redeamus, in Hierosolymitana expugnatione, cum Iudæi arctius à Romanis obsiderentur, non solum nõ abstinuerunt à stercoribus hominum, & brutorum, & Calciamentis & corijs à scutis detractis, quod sæpe aliàs factitarũ est: sed & reperta sunt à militibus omnia ob inediam discutientibus, in priuata mulierculæ domo, puerilia membra, quibus infelix mater, nomine Maria, Eleazari filia, occulte vescebatur, trahebatque vitam illius visceribus, qui omni vita solet esse parẽti charior. Testis Iosephus lib. Belli Iudaici 6. cap. vlti. in fi. & lib. 7. c 6. aut ex aliorum codicum lectione, 11. & repetit Aegesippus excidij Hierosolymitani lib. 5. c 41. & Eusebius Cęsariensis Ecclesiasticæ historiæ lib. 3. c. 4. aut vt alij codices computant, 6. Diuus Chrisostomus lib. 1. aduersus vituperatores vitæ monasticæ. Quin longo ante interuallo Doda rege Syriæ Ioran in Samaria obsidente, fames adeo inualuit, vt matres inedia adactæ filios necauerint, coxerint, comederint, vt scribit sacra historia, 4 Regum, cap. 6. & Iosephus lib. 9 Antiquitatum, capit. 4. Et in alia ipsius Samariæ obsidione, facta ab Aristobulo, & Antigono Hyrcani filijs fames quoque obsessos ad tetra humanorum cadauerum alimenta coegit. vt tradit Aegesippus lib. Excidij Hierosolymitani 1. cap. item 1. Sed & imperante Iustiniano, eo anno, quo vrbs Roma, dũ Bellissarius inibi esset, à Gothis obsideretur, tanta per vniuersum orbẽ, & pręcipue apud Ligures fames excreuit, vt pleræque matres infelicium natorum membra comederent, vt vir sanctissimus Datius Mediolanensis Antistes, & eius autoritate Paulus Diaconus retulere. Hincq; dolẽter & flebiliter Hieremias, quo loco nuper citaui mus. Manus (inquit) mulierũ coxerunt filios suos; facti sunt cibus earũ. Diuus ille Chrysostomus Homilia in Genesim 64. loquẽs de Iacob. illo patriarcha, scribit, famis necessitatem patriæ amorẽ in eo vicisse. Et Diuus Hieronym. in Amos lib. 3. Vetus narrat historia, nil fame durius, quæ sæpe obsessos cõpellit humanis vesci carnibus, & in suã sæuirę naturã, ita vt nec parẽtes paruulis parcãt liberis & maritalis affectus vxoris dudũ amatę mẽbra dilaceret. Ex quib. ortũ vetus adagium, Omnia esculẽta obsessis. Quod quidem adagium, (vt id addas) sumptũ ęst ex veteri illo Senario cuiuspiã Poetæ.

Ἅπαντα γὰρ τοι βρωτὰ τοῖς πολιορκουμένοις.

Idem quoq; de obitu Marcellę ad Principiam, loquẽs de quadam famę, quæ tunc Romanos obsessos tenebat. Terribilis (ait) de occidente rumor affertur. obsideri Romam, & auro salutem ciuiũ redimi, spoliatosque rursum cruciari, vt post substantiam vitam quoque amitterent. Hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbẽ: imo vero fame perijt, antequam gladio; & vix pauci, qui caperentur, inuenti sunt. Ad nephandos cibos erupit esurientiũ rabies, & sua inuicem membra laniarunt, dũ mater non parcit lactenti infantię, & recipit vtero, quem paulo ante effuderat. Ex quibus est illud Leuitici 26. Corripiã vos septem plagis propter peccata vestra, ita vt comedatis carnes filiorũ, vestrorum, & filiarum vestrarum. Et Deutero. c. 28. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quã dabit tibi dominus Deus tuus: & comedes fructũ vteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi dominus Deus &c. Et Baruch ij. Vt adduceret Dominus super nos mala magna, quæ non sunt facta sub cœlo, quæmadmodum facta sunt in Hierusalem, secundũ quæ scripta sunt in lege Moysi, vt manducaret homo carnes filij sui, & carnes filię suę. Et Ezechielis 5. Patres comedent filios suos in medio tui.

30 ¶ † Nõ mirũ igitur videri debet, quod Plinius lib. 8. c. 57. tradit Annibale Casilinũ obsidente, venisse murem CC. numis, eumque qui vendiderat fame interijsse, emptorem vexisse. Quod & ipsum tradit Valerius lib. 7. cap. 6. Quanquam apud Strabonem lib. 5. legimus non murem in ea obsidiones, sed modium frumenti venditum fuisse, CC. drachmis, emptoremque ea alimonia incolumem seruatum, vẽditorem autem fame extinctum. Nõ mirum (inquam) quod in exercitu Marci Antonij quo tempore cum Phraorte, aut vt alij uocant, Phraarte rege Parthorum pugnaretur, chœnix Attica frumẽti (tanta fames erat) quinquaginta drachmis emptasit, & pro hordeaceis panibus paris ponderis argentum datum, vt scribit Plutarchus in uita ipsius Antonij Et ꝙ in ea Samarię obsidione, de qua nuper locuti sumus; caput asini venundatum est 80. argenteis, & quarta pars cadi stercoris colombarum quinque argenteis: sicuti quoq; scriptum est eo. cap. 6. lib. 4. Regum. Et apud Iosephum, vbi supra, qui eam quartam partem cadi, sextarium appellat.

31 ¶ † Quid igitur (vt ad principale nostrum institutum tandem veniamus) etiam mirandũ est, si quod aliàs venire prohibetur, liceat uẽdere urgente tã tetra, diraq;, atq; omnia audente, suadenteq;, famis necessitate. Et si quæ cogit liberos proprios, vxores nostras, propriamq; nostram carnem (vt diximus) mandere, quæque permittit, liberos ipsos venundare, eadem permittat & ius familię, & generis etiam vendere; quod non adeo arctum est & peculiare, quam liberorum, idest, nostrę priuatę geniturę. Retractum dico, qui ratione generis & familię competit. Proinde (vt id caput concludam) facile concesserim in hac tanta necessitate ius illud retractus cuius vendere, si cęteri consanguinei emere differant, hoc solo argumẽto, ꝙ liberos quoq; tũc vẽdere liceat. In cęteris aũt necessitatibus nõ ausim cõstãter asseuerarę, tametsi Bal. & Pau. Cast, vt supra diximus, id adstruant.

32 ¶ † Quartò intellige, ut huiusmodi cessio fieri non possit, quantum ad preiudicium consanguineo-

guineo-

guineorum, sed quantum ad præiudicium ipsius cedentis possit, vt scilicet locus pateat cæteris cõsanguineis: vt quibusdam placere video, arg. l. j. §. Titius filios, ti. si de feud fuer. contro. inter domi. & agna. Ita enim voluit Ferronus in commẽtarijs consuetudinum Burdiga. hoc eo. ti. §. j. Id quod sine dubio verum est, vt scilicet alter cõsanguineus etiam remotior venire possit, si sit intra annũ. Sed an sibi ita præiudicarit, vt propter cessionem non amplius audiatur, dicam plenissimè in gl. sequen. num. 5. sed dubitari, & multis sequen. Sed & an valeat ea cessio in præiudicium emptoris, si alius consanguineus non veniat, & sic teneatur emptor admittere extraneum cessionarium, satis patet ex ijs quę diximus supra eadem gl. numero 10. secundo intellige, & sequen.

33 ¶ † Quintò intellige, vt si cõsanguineus retrahens sit socius bonorum alterius extranei, certe retrahendo per ipsum consanguineum, alteri extraneo socio acquiritur in re retracta, pro portione societatis, arg. l. si is qui duos, ff. de liber. legat. vbi ex duobus socijs, qui incapax est, propter eum qui capax est, capit per consequẽtiam, hæc enim sunt verba eius legis, cuius autoritate suffultus Dy. & post eum Bart. ibi in fin. tradit, ꝙ licet spurius nõ possit capere à patre, tamen si ipse spurius contraxerit societatem cum alio capace, iste alius potest institui hæres à patre spurij, atq; ita transibit dimidiũ bonorũ in spurium, & idem voluit Bal. qui dicit menti tenendum, in l. 1. col. vlt. in 14. quæstio. C. pro socio, vbi & illum textum dicit not. Sal. qui & cum not. dicit & singu. in l. si societatis. C. eod. tit. & in l. societatem, la 1. ff. eod. tit. ubi & eum dicit not. Pet. Ancha. Io. An. & Fel. in ca. 2. extra de Iudæis, & Ludo. Sard. in tract. legitimationum char. vlt. versi. octauo si spurius, ubi & huius rationem reddit. & Cępolla cautel. 38. secundum vltimam computationem, & 64. secundum primam, incip. nũc videamus, versi. octaua cautela est. Barb. qui prope vbique dicit illum tex. sing. in repe. ca. Raynaldus, char. antepe. extra de testa. & in repet. rub. extra de reb. eccle. non alie. col. 12. versi. duodecimo limita. & con. 36. sapienter, col. 8. lib. 2. & consil. 44. quod est simili exordio, col. ult. eod. lib. 2. & consi. 83. illud afferam, col. 2. lib. 3. & consi. 5. illud in medium, col. 7. vers. facit etiam, lib. 4. & illius discipulus Ant. Corse. sing. Spurius vbi dicit etiam illum text. sing. [& Cæsar Lambertin. in tracta. de iure patrona. in 6. par. 1. quæstio. princip. l. part. 1. libri colum. 2. nu. 5.] & Io. Crotus in repe. l. filiusfamil. as. §. diui, col. 24. vers. sextò & ultimo fallit, ff. de leg. 1. ubi ex hoc dicit, ꝙ si ex statuto prohibeatur res immobilis alienari in extraneum tamen si extraneus contraxerit societatem bonorum cum ciue, qui acquirat, iste extraneus in cõsequentiam societatis etiam acquiret: quæ res proxime accedit ad casum nostræ consuetudinis. De quo etiam est expressa consuetudo apud Borbonios, capit: consuetudinum eius loci 464. Et de viro, & vxore habemus etiam cõsuetudinem expressam supra eod. tit. §. 16. vbi & nos aliquid diximus in 2. glo.

34 ¶ † Et hanc quoque sententiam confirmat, qđ voluit glos. not. in l. vlti. verbo, fratribus, C. de hono. & muneri. non conti. lib. 10. ꝙ socius omnium bonorum consequitur uocationem siue immunitatem munerum ex persona sui socij exempti. quã gl. sequitur, & dicit sing. Alex. consi. 122. viso puncto, col. 4. uersi. ad hoc etiam facit, lib. 4. & Barba. locis supra citatis. & præterea in l. 2. in prin. col. 12. ff. de verbo. oblig. & iterum in l. 4. §. Cato, col. 29. vers. mihi autem uidetur, eod. tit. & Iason, qui & eam dicit singu. in l. 1. col. 1. C. de transac. & in l. si emancipati, col. 3. C. de colla. De quo tamen vide Fel. dubitantem in c. 1. col. 5. versi. ex quo dubito, extra de præscrip. nam & Bar. & Io. Plat. quorum tamen non meminit, in d. l. vlt. de hono. & mune. eam gl. sentẽtiã reiiciunt. Et vide alia quędam similia apud [Rom. in l. j. col. 2. vers. tertiò facit, & sequen. ff. de condi. ob turp. cau. & latins] Barb. in d. rub. de reb. eccles. non ali. & locis supra ex eo citatis. & Hippo. Marsi. singu. 180. plura & Ant. Corse. d. sing. spurius, & quod dicemus infra in eadem gl. nu. 42. nec mirum quidem, & quæ ẽt diximus supra eo. tit. §. 1. glo. 9. in uerbo. *ou lignagier*, nu. 68. & quanquam pater. Et uide etiam ad uersus ea: quæ scribunt Mart. Laud. & Car. Alex. in c. 1. in fi. ti. de inue. de re ali. fac.

35 ¶ † Sed quod de casu nostri retractus diximus intelligendum est secundum Barto. in dicto casu spiriorum, in d. l. si is qui duos, vt scilicet ꝓcedat, nisi de fraude appareret per quasdam cõiecturas: de quibus, vt ipse subdit, dixit in l. post contractũ. ff. de dona. & id sequũtur Ludo. Sard. & Cępolla. quibus locis supra citauimus: qui tamen dicunt, in dubio pręsumi fraudem. Sed ego quantum ad casum nostri retractus, magis accedo sententiæ Barto. simpliciter, vt scilicet debeat constare de fraude: quoniam fraus in dubio non præsumitur, l. merito, ff. pro socio, & l. patronus, & l. quoties. §. qui dolo, ff. de prob. & l. si Prætor. §. Marcellus. ff. de iudic. & l. 3. §. vlt. in fi. & gl. ff. de tribu. actio. & l. dolũ, & ibi Bar. & alij, C. de do. mal. & l. 1. & ibi Cor. in 2. not. C. si omis. cau. test. & c. officij, in verbo, constiterit, & ibi Barb. col. 31. nu. 29. de testa. & cap. accedens, de falsis, & cap. 2. de renuntia. lib. 6. & gloss. in l. 2. C. si alie. res pigno. da. sit, & cap. ex tenore, in glos. vltima extra de rescript. Specul. titu. de appella. parte 2. §. nunc tractemus, vers. sed secundũ ꝓmissa, & iterũ ti. de donati. §. j. versiculo item pone aliquis. Alberi. in l. 1. ad fi. princip. ff. de rer. diui. & in prima parte statutorum, quæstione 110. statuto Parmę, ad fin. Bald. consilio 198. ad intelligentiam, colu. 1. li. 1. quod repetitur consilio 466. lib. 5. & idem Bald. consi. 70. de iure ciuili, lib. 4. & utrobique per d. §. qui dolo. Ioan. Calde. cons. 7. titu. de constitu. incip. an si statuto cauetur D. à Roc. decis. 271. si de mandato, in fin. in nouis, & iterum decis. 481. extra rotam, in princip. etiam in nouis, & Ange. consil. 142. super primo, ad fin. Raph. Fulg. consil. 198. in quæstione, colum. 2. versic. superest. Pet. Anch. consi. 204. visis & ponderatis. colum. vlt. uersicu. non obst. 4. ratio, & consil. 251. ex his, post mediũ,

& 255. dubium. col. 2. consi. 388. in casu premisso. col. 1 & Doct. vbique.

36 § † Nam & si illa iura maxima ex parte de dolo loquantur, illud tamen verum est, dolũ & fraudem germanam esse, & quadam cognatione coniuncta. l. Iurisgentium. §. sed si fraudandi, & ibi gl. Bart. Ang. & communiter omnes, ff. de pact. & l. 1. in prin. & ibi gl. in uerbo, fraude, ff. de his qui not. infa. & in c. 1. cæterum, extra de rescrip. Quãquam alij vnum ab altero distinguunt, vt genus à specie, vt videre licet pro omnes d. §. sed si fraudãdi, & in l. 2. C. de in lit. iuran. & c. 1. 81. dist. Albe. in l. fraudis, ff. de regulis iuris, & Bal. in l. quæ fortuitis. col. 2. C. de pigno. actio. & Panor. in c. ex tenore, col. 1. in 4. no. extra de rescrip. & consi. 68. videtur primo dictum magistrum, col. 1. lib. 1.

37 § † Sed vt redeamus ad principale nostrũ institutum, ea ratio, quam Ludo. Sard. & Cæpolla locis supra designatis asserunt, priuatim ac peculiariter respicit illum casum spuriorum, de quo & ipsi loquuntur, nec aliquid facit ad casum nostri retractus, vt ex ijsdem locis uidere licet. Et apertissimè videmus, si non omnino cæcutimus, in hoc casu non tantam esse causam siue occasionem præsumendæ, aut in suspicionẽ uocandæ fraudis, si quæ sit, quam in illo casu. Et interim tamen uide eundem Bart. qui propemodum ipse secum dissidet in illo casu in l. vlt. col. 1. vers. quæro vtrum sit aliquis, ff. de his quibus. vt indig.

38 § † Sed & alio modo intellige hunc casum nostri retractus, vt uidelicet quamuis ob societatem pars acquiratur socio consanguinei retrahentis, licet extraneus sit, vt diximus: tamen intra annum solutæ societatis poterit ipse consanguineus, aut eo mortuo hęredes illius eam partem illo olim socio extraneo acquisitam retrahere, restituendo precium pro rata eiusdem partis, vt expresse cauetur, quãtum ad virum & vxorem, qui & ipsi sunt communes in bonis mobilibus & quæstibus, iure ac ui matrimonij, ex nostra consuetudine, supra eo. tit. §. 16. & seq. quod & nos optimis, ni fallor, rationib. ad alios socios traximus, in §. 20. eiusdẽ tit. Estq; expressa consuetudo tam in coniugibus, quam alijs socijs, permixtim apud Borbonios, d. c. 464. qua & ipsa declarantur cæteræ huiusmodi consuetudines nostrę Galliæ, loquentes tantum de coniugibus.

39 § † Sextò intellige, & quod dictũ est, vicinũ, aut consortem, qui ex forma statuti potest retrahere ab extraneo non posse eam facultatem alteri extraneo cedere: intellige, inquam, nisi & rem vicinam ratione cuius id ius competit, cedat, vt scripserunt Bal. in trac. protomixeos, col. 2. versi. quęro nunquid istud ius, & iterũ col. 6. versi. his sic præmissis, in fi. Matthæ. Afflic. in eodem tract. §. 1. col. antepen. vers. vlt. not. ibi, & ex ijs deciditur, & iterum in verbo, vt infra 30. dies col. 9. uers. sed iuxta hoc quæro, in fi. eius uersi. Alber. in l. qui solidũ. §. prædia, per eum tex. ff. de leg. 3. Pau. Cast. in l. apud antiquos, C. de fur. & consi. 430. circa primũ quæsitum, in 2. dubio, lib. 2. & Ioa. Bap. Rosel. inter consi. eiusdem, consi. 243. statutum Paduæ, post medium, eo. lib. 2. Paulus Parisi. consi. 82. pro ueritate, col. 4. nu. 26. li. 3. & alij multi ex ijs, quos supra in prin huius gl. citauimus.

40 § † Quæ res tamen non potest procedere in casu nostri retractus: nam ius ipsius non competit ratione rei sed personæ: cuius qualitas, id est, cõsanguinitas, ob quam competit, cedi non potest, ut paulo post dicemus Ideo nec id ius transit cum uniuersitate, ut expressim voluit Io. Fab. in § j. col. vlt. Insti. de acqui. quæ fit per arro. nam nec transit in hæredem uniuersalem extraneum, ut dicit idem Fab. in §. ex contrario, in fi. Insti. de leg. de quo diximus supra in eadem gloss. nu. 3. sed quod diximus. Tu tamen uide quod in simili tractatur, an statuto prohibente fieri alienationem in extraneum, possit tamen fieri cum uniuersitate. vt per Bal. & Sal. inuicem dissidentes in l. ea lege, illum quidem col. 3. uers. secundò quæro hunc col. pen. vers. cõsidero igitur, C. de condi. ob cau. Pau. Ca. consi. 224. super secundo, in 5. dubio, lib. 1. Ioan. Crot. in repe. l. filiusfamilias. §. Diui, colum. 21. versi. secundò fallit, ff. de leg. 1.

41 § † Quare autem id ius cedi non potest, afferunt multi multas rationes, sed omnium plurimas Io. Igne. in repe. l. dudum, colum. 14 vers. his adde vnum articulum, & seq. C. de contra. empt. Omnes autem hanc, veluti pręcipuam, adducunt: quoniã huius retractus ratio est, ne res exeat de genere, siue familia, arg. l. pater. §. fundum Titianũ, ibi, de nomine vestro nunquam exeat, ff. de leg. 3. & in l. qui solidum. § prędiũ, & l. cũ pater. §. libertis, & l. peto §. fratre. ff. de leg. 2. & l. filiusfamilias. §. cũ pater, ff. eo. 1. & l. is qui cõplures. ff. de leg. 3. & l. libertis, ff. de condi. & demon. cũ si. Et ultra eos, quos supra in prin. citauimus, qui hanc propè omnes rationem adstrunt, eandem quoque huic cõsuetudini assignat Io. Fab. in §. 1. Insti. de empt. & uend. & Phil. Deci. consi. 274 in causa quæ Lucæ agitatur, col. 6. nu. 17. uers. nec obstat si dicatur, & consi. 471. iuridicum paulo ante fi. Io. Igne. in d. l. dudum, col. 4. in fi. & alibi sæpe in ea repe. & oẽs vtrique de ea loquentes. Cui rationi admodũ cõcinit, quod diximus supra i rub. huius tit. nu. 7. id autem ius. Et lex antiqua Locrorum, qua cauebatur, nè quis patrimonium alienare posset, nisi euidentem calamitatẽ superuenisse ostẽdisset, & vt pręterea antiquæ hæreditates conseruarentur, vt scriptũ reliquit Aristoteles libro Politicorũ 2. c. 5.

42 § † Igitur cum ea causa cõsuetudinis cessaret, si id ius cederet extraneo, in quo non est ea qualitas, quæ requiritur à statuto, uel consuetudine, i. cõsanguinitas, gentilitas, proximitas, necessitudo sanguinis. consentaneum est, id competens ratione illius qualitatis, cedi non posse, non magis quidem, quam qualitatẽ ipsam, quæ haud dubie cedi non põt, cum sit ius & qualitas sanguinis & agnationis. l. ius agnationis, ff. de pact. & l. iura sanguinis. ff. de reg. iuris, per quæ dicit Bart. in l. cætera, in princi. & ibi Iason. ff. de legat. 1. huiusmodi iura non esse in commercio nostro. Et sic cum deficiat in extraneo illa qualitas sanguinis, debet deficere uis & effectus beneficij eiusdem l. ætatem. § ultim.

vltim.ff.de censib.& l.1.§.permittitur, ff.de aqua quotid. & æsti. & l. semper.§.negotiatores, ff.de iure immunit.

43 ¶ † Sicuti etiã in simili dicitur à quibusdam, dominum feudi, vel emphyteusis non posse cedere ius retentionis siue prælationis, quod habet in in re feudal, vel emphyteutica ex consuetudine, & ex l. vlt.j.C.de iure emphyt. vt per Guid.Pap. qui ita dicit vidisse se semp iudicari in curia Parlamenti Delphinatus, decis.411. an ius prælationis, vbi & alios allegat, qui tamen nihil de ea loquuntur. Sed & hoc voluit. Pet.Iacob, quem ille nõ allegat, titu. de actio. in rem pro re emphyt. col. 10.vers.quid si directus dominus, & Boer. in consuet.Biturigum tit.*de la re tenue des choses vendues en fief*.§.1.col.1.ver.& intelligo, & iterum.in hoc ti.*de retraict*.§.3.col.vers.& idem est in domino, & Chasse in consuet.Burgũ.in tit.*des censes*.§.1.in verbo, *retenue*, in princ. Et hoc expressim statuit consuetudo Turoniæ, hoc eod.tit.*des retraict*. cap.32.cuius loci commentarij muti sunt, atque etiam consuetudo Lorriensis apud Montargium, tit.§.5.Et id quidẽ, quia illa qualitas domini, cessat, in extraneo, nisi totum ius emphyteusis cederet, vt diximus supra in vicino, numero ab hinc 4. Et id & nouissime tenuit Caro.Mol.qui id latissimè & doctissimè, vt pleraq; omnia, tractat in consuet.Paris.ti.j.§.13.nu.20.& multis seq.vbi dicit, nullũ se scribentiũ reperisse, qui cõtrariũ teneret.

44 ¶ † Tamen in hoc iure prælationis, siue retentionis feudalis, aut empyteuticariæ, contrarium, vt scilicet alteri cedi possit, tenuit Collecta. in c.potuit, col.vlt.vers.quid si dominus fingit, extra de locato.& Pau.Ca.consi.335.laudatio & inuestitura, in prin.iuncto facto, qd ponitur ante illud cõs. lib.j.Et in hãc sniam est expressa cõsuetudo apud Borbonienses, c.consuetudinũ eius gentis 457. Aruernienses, tit.de emphyteoses, ca.22.Marchienses, hoc ti.§.20.qui est oim 280. Et idem satis voluisse videntur consuetudines Cenomanorum, c.409.& Andegauorũ, c.399.dũ ius faciunt domino, confestim quã feudũ redemerit restituto precio, vendendi illud ipsum alteri. Et vt à nonnullis recepi, hanc et partẽ approbauit supremus noster Senatus Pariensis, vt scilicet id ius cedi possit, aresto super ea cõtrouersia lato pro Episcopo Carnotensi in Baronia Dalluye, anno Domini 1520.

45 ¶ † Nec mirum quidem, si id ius retractus cedi non possit. Sunt enim & alia permulta, quæ similiter cedi non possunt, ex quibus nõnulla, quorum nunc in mente venit, hic subnectere decreuimus, Inter quæ primo loco est rescriptum c.vlt. extra de rescrip.& ibi Io.And.col.j.Bal.colum.2. vers.deinde nota, Panor.in 2.notab.post alios Antiquiores, qui & hoc dicũt procedere, etiam si is, qui rescriptum obtinuit, iura sua cederet: nã nec ita faciens, rescriptum posset concedere, cum sit mere personale, nec trãsgrediatur personas in eo contentas.c.pen.& 9.extra de offi. dele. Dicitque Bald.vbi supra, hoc ita procedere, vt & rescriptũ ab vno sociorum impetratũ, nihil alteri prodesset, quamuis sit arg.contra, in l.si is qui duos, ff.de li. leg Super quo vide, quę diximus supra eadem gl. nu.33.quinto intellige, & seq.

46 ¶ † Secundò usufructus, quia inseparabilis est à persona, cedi quoque non pót.l.si vsufructus, ff. de iure dot.& l.vsufructu.§.1.sol.matri.& §.j.Insti.de vsufr. Nã & aliàs quæ natura sunt inseparabilia, nec ea quoque sunt cessibilia, l. si mulier.§.ex asse, ff.de iure do.Tamẽ fructuũ cõmoditas potest ab vsufructuario cedi l.necessario.§. ult.ff.de peti.& commo.rei uendi. [& d.l.vsufructu, & ibi Ro.col.2.in 6.nota.ff.sol.mat. & in l.in uẽditione in prin.& ibi Bar.ff.de bon.aucto.iudi. possiden.] De quibus & tu vide Host.in cap.Raynutius, col. 12.in uerbo, tertia Cleræ primo deducta, extra de testa.Bart.in l.si vsufructus, quæ est 4.in fin.ff.de nouati.& in l.1.C.de peti. bono.sub.lib.10. Bald. in l.si tibi decem.§. pactum, in 2.notab.ff.de pactis, & consil.335.quædam mulier, in 1.dubio, li. 1.& consi.384.in hoc puncto, lib.4.Panor.in cap. præterea, paulo ante fi. extra de iure patro. Fabi.à monte S.Sab.in tractatu. de empt.& uend.in 11 quæst.princ. & Steph.Bert. consi.346.ponitur in facto, nu.12.lib.j.[Nam & simile est, q̃ licet decima cedi non possit laico.cum sit quid spirituale, cap.causam quę. de præscrip.& c. prohibemus de deci. potest tamen eidem cedi eius commoditas, c.2.de loca.& Specul.ti.de pignori.§.j.versi. quid de decima.& Roma.in d.l.vsufructu. vbi supra.& late diximus supra.§.1.glo.7.in versi.*ou autres choses*.nu.61.sed & facit.]

47 ¶ † Tertiò, bonorum possessio, l.3.§. acquirere, ff.de bon.pos.Ita enim per tex. voluit Bal.cõs. 286.quia allegationes, col.5.lib.1.Sed aduerte: nam is tex.non dicit expressim, q̃ bonorum possessio non ceditur, sed id tantum, q̃ nõ transmittitur ad hęredem: quod satis est vt inde agnoscas, q̃ non cedi potest, nam quicquid non est transmutabile ad hæredes, nec id quoque cessibile est, l.si ex pluribus, & ibi Dy.Bart.& alij, ff.de admini.tuto.& l.non solum.§.si puellæ, ff.de ritu. nup.& l. si stipulatus fuerim, in prin.ff.de uerbo.oblig.Bal. in rub.C.de nouo Cod.compo.in fi.& in l. vlt.C. de hær.& act.vend.& consi.327.pridie, col.3.lib. 1.& consi.123.reuerendissimus, col.4.uers.sequitur videre, lib.5.& Doct.vbique.

48 ¶ † Sed non è diuerso tamen, quod transmissibilè est ad heredes continuo est cessibilè, vt multi falso assumunt ex dictis iuribus, vti optime intelligunt, & declarant Alex.& Iason in dicta l. si stipulatus fuerim, ipse Alexan. in addi.Bart.in d.l.si mulier.§.ex asse, ff.de iure dotium: & idem Iason in l.si constante, col.vlt.ff.sol.matri.& in l.1.§.vlt. col.3.nu.5.in fi.vers.item circa, ff.de operis noui nuntia.& in Auth.res quæ colum.10.nu.32.ante med.vers.decimoquarto.C. com.de lega.& in repe.l.quo minus, in 30.quæstio.nu.174.versi. confirmo quia facilius, ff.de flumi.& Bertran.consi.4. vilis hinc inde, nume.39.lib.3.Philip.Deci.consi. 614.in causa feudali, colum.2.quod prope iisdem verbis repetitur consil.680.& Carol.Ruin.consi. 72.viso colum.2.nu.4.lib.1.& Franc.Rip. in repe. c.sæpe, colum.7.num.26.extra de restitut.spoliat

Et aperte ex eo probatur, quod fideicommissum vniuersale transmittitur ad hæredes fideicommissarij, l. cogi. §. idem Mætianus. ff. ad Trebell. & tamē cedi non potest, d. l. si mulier. §. ex asse, ff. de iure dot. & dicemus infra num. 52. octauò fideicōmissum. Et ex eo quoque, quod iura directa transmittuntur ad hæredes, & tamen cedi etiam non possunt, vt & dicemus num. 58. decimosextò actiones. Ex eoque quod iura sepulcrorum transmittitur ad hæredes, tamē cedi non possunt, vt dicemus etiam infra nu. 55. igitur duodecimò. Et uide quæ dicā infra in glo. vlt. huius. §. num. 29. trigessimosecundò quolibet. & tit. sequent. §. 1. [glo. 6.] in verbo, *as ses heritiers*, num. 12. at is confestim. Et id quidem erit pro Quarto.

49 ¶ † Quintò, igitur ius adeundi sine immiscendi, quod pene idem est, cedi non potest. de quo tu vide Bal. in rub. extra de procura. col. 4. circa medium, & in c. ex rescripto, col. j. de iureiu. & cons. 357. nulla mulier, col. j. lib. 1. & consi. 448. sanctus Franciscus, in fi. lib. 5. & Corn. consi. 211. videtur prima fronte, in col. 2. vers. his tamen non obst. li. 2. & cons. 206. viso supra scripto themate, col. 6. versic. coadiuuantur præmissa, lib. 3. & consil. 299. videtur prima facie, col. 1. & iterum col. 4. versic. non obstat secundum, eo. lib. 3. & consi. 236. diligenter, col. 3. vers. insuper, lib. 4. & consil. 239. in hac, col. 2. versi. nec potest, eodem lib. 4. & consil. 254. principalis difficultas; in prin. eod. lib. 4.

50 ¶ † Sextò, actio iniuriarum, vt quidam volūt, inter quos est Io. glossator antiquus, vt refert glo. in l. iniuriarum, ff. de iniur. & in l. vltima. C. de hæ re. & act. vend. Verum glo. ipsa utrobique videtur sentire contrarium: quam vide, & Doct. in ijsdem locis. & rursus in l. si nomen, & ibi Sal. ff. de hære. vel act. vend. Host. in Summa, tit. de ali. iud. mut. cau. fac. §. vltim. Spec. tit. de cessi, actio. §. 1. versic. an actio Iniuriarum, & ibi Ioan. And. in addi. incip. de actione iniuriarum. Per. Iac. in titu. de act. iniuriarum ex leg. Cor. Albe. in l. 1. col. 2. vers. sed quid erit. C. ne lic. poten. Bald. in l. per diuersas, in 36. quæstio. C. manda. & in d. l. vltima. & ibi Sal. C. de hæred. uel action. uendic. [Egi. Bellamer. in cap. ex parte col. 17. vers. decimonono quæritur. de aliena. iudi. mutan. cau. fac.] Frā. Aret. in l. j. col. antep. ff. sol. mat. Guid. Pap. in statuto, si quis per literas, in gl. vel quasi, col. 14. versi. item quia actio.

51 ¶ † Septimò, operæ officiales, l. si non sortem. §. libertus, uersi. ultim. & ibi Iason in decimotertiò notab. ff. de condi. indeb. & l. pro hærede §. si quid tamen, ff. de acquir. hęred. & Bald. in l. liberti libertæque, colum. 4. vers. item dubitatur, quidam promisit, C. de bon. libe. cum si. Nam & huiusmodi operæ adhærent personæ, l. operæ in rerum, ff. de oper. liber. ideo nec delegari possunt, l. 1. §. nē autem, C. de cad. tol. Sed quomodo intelligatur, uide per Bald. ubi supra, & Alexand. in d. §. libertus, in ultimo notabili, & ibi Iason ubi supra.

52 ¶ † Octauò, fideicommissum uniuersale, ut per d. §. ex asse, tenuit Barto. ibi, & Bald. qui eum negat alibi reperiri, in cap. nonnulli, colum. 6. de rescrip. & consi. 219. Pepus, colum. 2. uersi. præmittendum est, lib. 2. [ubi tamen intelligit ante restitutionem factam] Alexand. & Iason, qui & illum text. dicunt singul. in l. si stipulatus fuerim illud, ff. de uerbo. obliga. & idem Ias. in l. 1. nume. 96. ff. de leg. 1. ubi dicit eum solennem & not. dignum, & eius rei addit rationem. De quo etiam uide gl. Dyn. & Bart. in l. qui ita §. 1. ff. ad Trebe. & Doct. in l. apud Iulianum. §. uerum, & in l. seruo inuito, ff. eodem titu. Bald. in l. sancimus, in princip. C. eodem titu. & in l. 2. in prima opposi. C. de pact. Bart. in d. l. si stipulatus fuerim, in princ. ff. de uerbo. obli. & Albe. in prima parte statutorū, quæst. 89. sed an proximior.

53 ¶ † Nonò generaliter, nec alia iura passiua cedi quoque possunt, vt dicit Bald. in l. 2. in prima oppositio. C. de pact. per d. §. si ex asse. & l. si mandato, ff. manda. & Carol. Ruin. consilio. 53. Iesu Christi, colum. 3. numer. 6. lib. 1. Nam ut dicit idem Bald. in d. l. 2. circa medium. C. de hæredita. uel act. uendi. actiones sunt in potestate nostra, sed non passiones.

54 Decimò ius immitendi mortuum in rem pignoratam, concessum a lege debitori, alij cedi nō pōt. l. 2. in fin. ff. de reli. & sumptib. fune. Ex quo dicit generaliter Rom. consi. 484. incip. hoc quod uicinus, quod ius ex legis humanitate seu æquitate alicui concessum in re alteri obnoxia & ad ipsius alterius incommodum, cedi non potest. Et hoc erit undecimum.

55 ¶ † Igitur duodecimò, quod nonnihil ad ea pertinet, iura sepulcrorum extraneis quoq; cedi non possunt, l. quia perinde. §. 1. ff. ad Senatusc. Treb. Ioan. Fab. in §. 1. col. ult. Insti. de acquis. per arro. Licet transeant ad hæredem extraneū, l. uel quæ, in prin. ibi. qualescunque sint. ff. de religio. & sumptib. fune, & l. ius sepulcri. C. eod. tit. [ut interim non omittas l. quædam sunt, ff. de acqui. rer. domi. probantem monumentū cedi nō posse sine uniuersitate, uti Bar. dicit eum tex. esse ad id singularem] Et uide interim l. pro hæredē. §. sed qui tamen, ff. de acquirend. hæred.

59 ¶ † Decimotertiò, quod extinctum est, cedi non potest, l. decem, ff. de uerb. obli. & l. Modestinus, in fi. ff. de solutio. & c. ad dissoluendum, extra de despon. impu. & quod not. in l. sed si manente, ff. de precario, & in l Labeo, ff. de arbit, & in ca. de causis, de offi. deleg. & uoluit Maria. Soz. cōsi. 18. prosequendo ordinem, col. 2. lib. j. & Philip. Dec. consi. 502. ex duobus, in fi. Ex hoc quoque assumitur, id quod non est, cedi non posse, glo. quæ id declarat, in l. j. §. cum prædium, in glo. ult. ff. de pigno. & Iason cons. 134. in instrumento, col. 6. lib. 4. Et id erit pro decimoquartò.

57 ¶ † Igitur decimoquintò, factum cedi non potest, l. ult. in princ. ff. de uerbo. obl. & §. sed cum factum, Insti. de stipula. seruo. & uoluit Raph. Co. in l. 1. §. usufructuarius, qui est ult. ff. de oper. no. nunciat. Tamen ius, ex quo factum producitur, cedi potest, ut declarat Bart. in d. l. si stipulatus fuerim illud, in tertia oppo. & duabus seqq. ff. de uerb. obl. & Ias. in d. §. usufructuarius, col. 2.

58 Decimo-

58 ¶ † Decimosextò, actiones directæ, veluti affixę ossibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt, l. quis ergo casus, in fin. & ibi glo. & Pau. Ca. & iterum. l. si Sticho, & ibi quoque glo. ff. de pecul. & declarat glo. not. in l. 3. in prin. ff. pro socio, & in l. 1. & ibi quoq; Doc. ff. de act. & obli. & Spe. tit. de cessi. actio. §. 1. vers. quid si habens directū. Alber. qui & id declarat in l. ex legato, C. de leg. Ang. consi. 70. Ioannes olim, col. 1. & iterum cōsi. 81. domina Maria, in fi. Pau. Cast. cons. 442. v idetur dicendum prima facie, col. 2. lib. 1. Ioan. Ple. & Iaso. in §. omnium, Insti. de act. Matth. Affl. deci. Neapol. 315. pro decisione, col. vlt. & Doct. vbiq;.

59 ¶ † Decimoseptimo, quicquid competit contra Ius commune, cessibile quoque non est, vt voluit Ro. d. consi 484. hoc quod vicinus, post prin. arg. l. quod uero, & l. ius singulare, ff. de legibus, & c. quę à iure, de reg. iur. lib. 6. & idem voluit Alex. in d. l. 1. §. vlt. ff. de oper. no. nuntia. vbi tamen addit, id procedere, cum id concessum est, habendo (vt ipse loquitur) specialem respectum ad personam, & ante hos Bal. cuius non meminerunt, in c. de cętero, post medium, extra de re iudic.

60 ¶ † Decimooctauò, ius mere personale alijs quoque cedi non potest, cū personam ipsam non transgrediatur, secundum Dyn. in c. priuilegium personale, de reg. lib. 6. Archid. qui id tamen intelligit in priuilegio personali, quod non transmittitur in hæredem vniuersalem, in ca. hinc est, circa medium 16. q. 1. & Angel. in l. ꝙ si in diem. §. Iulianus, in fi. ff. de peti. hæred. & Doct. vbiq;.

61 ¶ † Decimononò, ꝙ non longius distat à duobus præcedētibus, iura annexa certis personis singulariter, & in priuilegiū, cedi etiam nō possunt. Bart. in l. etiam. ff. de iureiu. per l. si ex pluribus, ff. de administra. tuto. & l. non solum. §. pue læ, ff. de ritu nupti. & arg. l. cerdonem, ff. de oper. liber.

62 ¶ † Vigesimò, facultas expellendi alium à possessione, vel detentione, siue occupandę, vel recuperandę possessionis propria auctoritate, vt voluit Bal. consi. 436. quidam creditor, col. pen. vers. quarto præmittendum est, lib. 3. per l. non est singulis, ff. de reg. iur. & glo. in l. cum fundum, ff. de vi & ui arma. vbi & idem voluit Alb. & Lucas Pen. in l. vlt. l. 2. C. de prædi. curi. lib. 10. Pet. Anc. consilio 274. ad declarationem, col. 2. vbi & eam citat. & Ro. d. consi. 484 hoc quod vicinus versi. tertio idē probatur. Raph. Co. in d. l. 1. §. vsufructuarius, qui est vlt. ff. de ope. no. nunti. motus ea ratione, quoniam id factum est, quod cedi non potest, vt supra diximus nu. ab hinc 5. [& alij, quos tibi citabimus infra eo. §. glo. 3. nu. 18.

63 ¶ † Sunt tamen multi, qui contrarium tenent, vt Bart. Ang. Imo. Ro. sibi cōtrarius, Pau. Ca. Alex. & Ias. qui respondet rationi Rapha. [Alex. qui dicit ita communiter teneri] & cæteri Recentiores in d. §. vsufructuarius, per illū tex. ex quibus Bart. dicit, nescire se alium tex. qui hoc melius probet [Roma. autem de hoc dicit esse tex. in l. metum. §. sed licet. ff. quod met. cau. vbi dari potest pecunia alteri, vt me à violentia vindicet: & in l. si quis in seruitutem. ff. de fur. & in l. deuotum. C. de metal. lib. 12. & in ca. non est ferenda, & cap. fortitudo. 22. q. 3. & c. sicut dignum de homici. & c. dilecto, de senten. excommu. lib. 6. & glo. in cap. quanto, extra eo. ti. Et idem quoque tenuit] Ang. adducit etiam tex. similem in l. 1. §. pen. ff. de remis. quanquam dicit neutrum tex. hoc bene probare. & Bal. sibi etiam cōtratius, in l. 3. in fi. & ibi quoque Ang. C. de pig. & idem Bal. in cap. 1. titu. de feud. nō hab. propri. nat. feud. & in c. 1. §. si quis vero, le j. ti. de pac. iur. fir. Ang. in l. si eius, ff. ad S. C. Treb. & in d. l. ꝙ in diem. §. Iulianus, in fi. ff. de perit. hęred. Pau. Cast. cons. 59. viso puncto, ad fin. lib. 2. Imo. & Franc. Aret. in l. si ita stipuler, per te non fieri, ff. de uerb. obl. Ang. Arc. in §. actionum aūt col. 10. nu. 38. vers. quæro an istud ius. Insti. de actio. & in §. præterea le 2. col. 22. nu. 42. vers. post quàm vidimus de procuratore, Insti. de except. Guid. Pap. in statuto Delph. inci. si quis per litteras, gl. j. col. 6. vers. sed in casibus, & iterū in verbo vel quasi, col. 14. vers. item si quis autoritate. Soz. cons. 167. nō inutilis, col. pen. uers. sed circa hác. li. 2. Barb. d. cōs. 51. vbi supra, li. 1. Car. Rui. cōs. 47. in cā, col. 4. vers. nec obst. dū dicebat, li. 4. & cōs. 88. quia de quāplutibus, col. j. n. 4. li. 5. Phil. Dec. cōs. 191. in cā quæ igitur inter magnificū. col. pe. vers. septimo qd supra dictū est, & cōs. 449. visis duobus, col. vlt. vers. 8. Et faciunt, quæ dicam infra eo. §. in vlt. glo. nu. 24. vigesimoseptimo ius capiendi.

64 ¶ † Et in hanc quoq; partem multi citant glo. in d. l. cum fundum, ff. de vi & vi arma. quam Bal. vti diximus, citat in contrarium. Ea autē videtur voluisse, ius alteri competens, vt possit incontinēti expellere inuasorem, posse alteri cedi. Et ita eā intelligit, & sequitur Bart. ibi. Et Bal. in c. vlt. col. 2. extra de iur. calū. vbi eam dicit sing. & in c. j. §. 1. tit. de pac. iur. fir. Fran. Aret. & Ias. in d. §. vsufructuarius. & Fran. Are. in d. l. si ita stipuler, per te, & oēs vbique. Sed & Bal. consi. 9. ad euidentiam dicendorū, col. vlt. versi. 9. lib. 3. ad hoc citat, vt qd licitum est facere, licitum est & alteri mandare id fieri, ideoq; (inquit) si licitum est bannitum occidere, possum & alteri mandare ut occidat.

65 ¶ † Sed caue, nā ea gl. vr tenere priorē, partem pro qua ēt à multis citatur. Nam cum primo loco dixisset, ꝙ sicut licet domino per se incontinenti recuperare possessionē, sic & per alium: mox subdit, uel secundū Ioan. non licet ei per alium hoc facere, & nihil præterea de hac re dicit, tanquam illam posteriorē sententiā sequi uideatur, secūdū gl. ab omnibus approbatam in l. qui filium. §. Sabinus, in gl. ult. ff. ad S. C. Trebellia. Ideoque multi ex illa gl. in d. l. cum fundum, assumunt, ius uindictę alteri cedi uel delegari nō posse. Et inter alios Bal. in l. ad officium, ad fin. C. commu. diuid. & in l. accusationis, in fin. & ibi Alex. etiam in fin. C. quod met. caus. & in l. 2. col. antepe. vers. & not. ꝙ quædam, C. de serui. & acqua. & in repe. l. 1. col. antepe. uers. sed quid dicemus, statutū. C. unde vi. & in l. Gracchus, C. de adult. & in l. ut uim, col. 4. ff. de iust. & de iur. & in l. duobus. §. à fideiussore, ff. de iureiur. & in d. c. 1. §. j. ti. de pac. iuramen. fir. & in d. c. ult. col. 2. extra de iura. calum. ubi eam

dicit solennem, & in c. ad nostram, circa medium, de probatio. vbi & eam dicit sin. ad hoc, vt potestas gladij alteri demendari non possit. & in c. de cætero, post medium, de re iudicata, & in c. dilectus, colum. vlt. de appellatio. vbi ex ea dicit, ꝙ in duello nō est licitū substituere. & in c. 2. col. 2. versi. pone statuto ciuitatis de vi. & honest. cle. & cōs. 436. quidā creditor, col. pen. vers. præmittendum, lib. 3. Pau. Ca. in l. si cum dotem. §. trāsgrediamur. & ibi late Alex. col. 4. ff. sol. matri. idem Pau. cons. 1. vſ dicendō, ꝙ dictus Christophorus, col. 1. lib. j. Ro. in l. 3. §. si maritus [post prin.] ff. de S.C. Syllenia. & d. consi. 484. Ioan. Ana. in c. 2. in fin. de homi. Frā. Are. in d. l. si ita stipuler, per te. ff. de verb. obligan. & in l. vlt. in prin. col. vlt. eo. tit. Barb. in l. 2. §. si quis ita, col. 15. versi. item vbi actus, ff. eodē quoque titu. Angel. Aret. in tracta. malefi. in verbo, *che me hai adulterata la mia donna*, num. 64. an maritus possit. Et ibi Berna. Laud. & Augu. Ari. in addi. Fran. Cur. senior. consi. 80. super articulo, col. 1. Fel. in c. quæ in ecclesiarum, col. 4. nu. 15. versic. cæterum quia de validitate, extra de consti. & in c. vlt. §. is autem, colum. 1. versi. vtrum partes, de offic. delega. & in c. si vero, le 1. col. j. in fi. de sent. excom. [& Paris Puteo in tract. Syn. inuer. familiaris post prin.] Et ita quoque voluit Bart. nulla illius glo. mentione facta, in l. non solum. §. si mandato, col. 1. in fin. versi. circa primum dic, ff. de iniur. [Et id verum est, & probatur ex l. seruus si hęredi. ff. de statu. lib. quem in hoc expendit Rom. in d. l. 3. §. si maritus. ff. de Senatuscon. Sylla. licet ipse Roma. ibi contrarium tenuerit in d. §. vsufructuarius col. 1. vers. quarto an ius.]

66 ¶ † Vides ergo ex supra dictis, ꝙ cum quæritur de iure ingrediendi, vel occupandi, siue recuperādi propria autoritate, cōmunior opi. est id ius cedi posse, si aūt de iure vindictæ, cōtra cedi nō posse, & ad vtrunq; allegat̃ ea gl. in d. l. cum fundū, tanquā vtrunq; voluerit, cū tñ nihil aliud scripserit, quam quod supra diximus. Sed illud primum de iure ingrediendi, intellige, modo is: cui illud ius cessum est, ipsū exerceat ciuili modo sine atrocitate, vt dicit Bal. in d. c. 1. §. 1. tit. de pace iur. fir. per d. l. non est singulis, ff. de reg. iur. quem sequit̃ Alex. qui & hoc quoque intelligit solum procedere contra non resistentem de facto, per text. in d. §. vsufructuarius. Idq; dicit clare voluisse Bart. in l. 3. in 4. quęstio. C. de pigno. vbi Bart. non loquitur de cessionario, sed de eo cui proprio iure. & ex pacto hoc ius ingrediendi competit, vt uide licet contra resistentem id non posuit exercere. De quo latissimè per Ias. in l. 2. col. 30. num. 100. ad med. versic. pro clara intelligentia, cum 5. col. seq. C. de iur. emphy. Et ego in hac re nihil video interesse inter eum, cui primo loco & ex proprio iure & capite id ius pertinet, & cessionarum eiusdem, nisi ꝙ impune nō resisteret priori: posteriori cōtra, nisi fidē primū fecisset de ipsius cessione, iuxta ea q̃ dicā infra. gl. 3. huius. §. nu. 44. illud denique.

67 ¶ † Intellige secundo, vt id ius ingrediendi cedi posit, modo ēt cedatur personalis actio, ad cuius executionem venit id ius: nā sine ea actionem competere nō posset, ex eo quod notat Bart. in d. l. 3. C. de pigno. cum tractat, an illud ius transeat in successorē. & ita consuluit Carol Ruin. in quodā consi. cuius meminit Dec. d. cons. 449. vijs duobus, col. vlt. ex hoc inferens, ꝙ si ipsa actio psonalis fuit sublata solutione, aut alio modo, non poterit id ius cedi. Cui non contradicit ipse Deci. sed tm̃ cōcedit in ea specie actionē non fuisse sublatā. Et huc spectat, qđ statim dicemus. actionē hypothecariam cedi non posse, sine actione personali.

68 ¶ † Et hęc quidē de priore illo iure ingrediēdi siue occupandi propria autoritate. Secundū aūt, quod de iure uindicandi est, quod diximus alteri cedi non posse, intelliges etiam multis modis. Primo quidē, vt non procedat, cū pater filio id ius cederet. Id enim haud dubie posset, per text. not. quē ad hoc not. Bal. & Sal. in d. l. Gracchus. C. de adul. Bar. in d. l. non solum. §. si mandato, col. 2. nu. 5. circa primū, ff. de iniur. Alex. & Ias. in d. §. vsufructuarius, & Caro. Rui. consi. 72. viso, ante fin. lib. 1. cum alijs multis cōcor. à me latè congestis in rep. l. si unquam, in prȩstat. nu. 16. ex quibus illud fit, C. de reuocan. dona. vbi videri poteris.

69 ¶ †. Et id sane ampliat Claud. Seyssel. in repe. l. vt uim, col. 92. in paruis, uersic. succedit alia quæstio, ff. de iustiti. & iur. vt procedat non solum in filio, sed & in alijs, quibus necesse est parere, saltē de honestate, vt in seruo, vasallo, & similibus, per text. in d. l Gracchus, cum dicitur, qui patri peruenerint, quod quidem verbū, inquit, & his conuenit, dicitq; hoc esse de mente Bar. in d. l. non solū. §. si mandato. Sed certe Bart. ibi id uelle nō vr̃, sed potius contrariū, dum de filijs tm̃ loquitur, sicuti, & alij omnes de hac re loquētes. nā & d. l. Gracchus, de filijs etiā tm̃ loquitur nec est extendendus ille text. ob uerbum, paruerit, cum lōge sit dissimilis rō filiorum, atq; cæterorum, cum filius censeatur eadem persona, l. vlt. C. de impub. & alij. substitu. & late diximus in d. l. si vnquam, in præfa. nu. 15. sed quis hunc parentū affectum. Ideoq; & cū electa est industria personæ filius delegari pōt, l. sciēdū. §. legati, ff. de legati de quo etiā diximus in d. nu. 19. allegato in præced. vers. Et hanc esse rationem specialitatis in filijs in casu in d. l. Gracchus, expressim tradit Fely. in cap. quę in ecclesiarum, col. 4. nu. 15. paulo post princ. versi. hoc intellige, de consti. quę non potest habere locum in cęteris Sed & d. l. Gracchus, est exorbitans & contra regulas Iuris cōmunis, vt dicit Alex. in d. §. vsufructuarius, & statim dicemus. Ideo etiam si esset similis quædā ratio in cęteris subditis, quæ in filijs, nō esset tñ extendenda, l. si vero. §. de viro, ff. sol. mat. cum similibus. Deniq; si d. l. de cęteris, vt de filijs voluisset, ęque de illis statuisset, l. 1. §. sin autem id deficientis, C. de cadu. tol. & ca. inter corporalia, post mediū. extra de transla. Præla. cū si. à me collectis in d. l. si vnquam, in verbo, libertis. num. 2..

70 ¶ † Secundo intellige, quod dictū est, ius vindictę cedi non posse, vt procedat, qñ id ius cōpetit ex priuilegio contra regulas Iuris cōmunis à lege, statuto, vel principe concesso; vt in casu d. l. Gracchus. secus si competat de iure cōi, vt sensit

Alex.

Alex.in d.§.vsufructuarius,& in d.l.si cum dotē, §.trangrediamur,col.penul.ff.sol.matr. & clarius voluit Fely.in d.c.quæ in ecclesiarum, vbi supra, dicens hoc casu succedere regulam,qui per alium facit,per seipsum facere videtur,& Ange.Aret.in addi.Ange.Areti.in tract.malefi.in verbo, *cheme hai adulterata*, nu.64.incip.an maritus possit, & nouissime Seyssellus in d.l.vt vim, loco nuper allegato, adducens quod in simili habetur in l.1.in prin.ff.de offici.eius cui mand. est iuris.vbi causæ quæ ex speciali priuilegio personæ competunt,nō possunt delegari. Et ante hos voluit Saly.à nullo eorum citatus, in l.non ideo minus col.4.versicu. quæro igitur primo, an in delictis, C.de accus.& Stephan.Federi.in tracta.de legum interpretatione, parte vltima.charte.5.versicul. an liceat patri conuocare.

71 ¶† Tertiò intellige,vt licet is,cui huiusmodi ius vindicandi competit, nō possit illud alteri cedere,aut demendare, potest tamen secum socios, & amicos sibi adsciscere, & adhibere huius vindictæ executioni,quàm sine illis peragere tuto nō posset. Quia cui aliquid conceditur, videtur etiam concedi,vt faciat cum amicis,& familiaribus,sine quorū ope id facere nō potest,l.si stipulatus fuero per te non fieri,ff.de verb.obli.& concesso aliquo concessa videntur ea, sine quibus id fieri non potest,l.2.ff.de iurisd.omni.iud.cum sim. Ita voluit Bal.in repe.l.1.col.antep.versi.sed quid dicemus, statutum permittit,in fi.illius quæstionis, C.vnde vi.& in d.c.vlt.col.2.extra de iura.calum. & in d. c.de cætero,de re iudica.& consi.431.quia in accusatione,col.2.versi.septima ratio,lib.1.Pau.Ca. post Iac.But.in l.refectionis, per illum tex.in illis verbis,ego fabrique mei,ff.commu.prædi.Cæpol. in tract.serui.vrba.tit.23.qui huiusmodi est,qualiter quis videbat seruitute,col.vlt. vbi dicit ita se obtinuisse in statuto Veronensi permittēte patri, fratri, marito eum occidere, quem comperierint turpiter conuersantem cum filia,sorore,vxore. Et idem dicit ipse Cæpol. cau.criminalium consil.4. visa quærella producta,col.3.versi. secundò similiter,vbi id dicit sing.& iterum consi.74.viso statuto, col.vlt.& Ias.in l.2.col.2.ff.de iurisdi.omn. iud.& in d.§.vsufructuarius, col.3.versi.secundò not.limita.vbi dicit not.Caro.Rui.consil.1.reuocatur,col.1.nu.1.lib.5.& Fran.Ripa, in l.2.§.voluntatem,col.6.nu.30.ff.sol.matr.& Hippo.Marsi. consil.16.inclina cor meum,col.antepe. Et ita intelligendus est Pau.Castr.in l.raptores, col.2.versic.an possit consanguineus,C.de Episc.& cleric. [Et non obscure ante hos omnes idem voluit Cy. post Iac.Rauenna.& Pet.in d.l.1.col. vlt.versi.vlterius quæro,C.vnde vi.]

72 ¶† Tamen aduertendum est,quod Bal.in d.l. vt vim, in 6.q.ff.de iusti.& iure, videtur tenere contrarium,saltem quantū ad id, vt socij ipsi manualiter,vt ita dicam,id faciant. Dicit enim,quod socij offensi nūquam possunt admouere manum ad vindictam: quia hæc permissio est personalis, & statutum se restringit ad offensum,nec egreditur personā bene (inquit) possunt cum comitari, eique adesse, nec propterea tenentur de sociatione,vel fauore. Quod dictum cum retulisset Ias.in d.§.vsufructuarius,subijcit,quod forte ista opinio est tutior: tamen in criminalibus tenendam esse mitiorem opin.ad absoluendum,iuxta,l.de interpretatione,& l.sanctio legum,ff.de pœnis,cum si. Steph. autem Fede.in d.tract.de legum interpretatione,parte vlt.char.3.versi. ex quo decidi pōt, tenet q̄ si ex statuto vindicta alicui sit permissa, non licet amicos in id adsciscere, quia est contra rationem,l.non est singulis,ff.de regulis iuris, & l.1.C.nè quis in sua cau.iud. quod monet notandum ad limitationem glo.in d.l.cum fundum, ff. de vi & vi armat.

73 ¶† Quartò intellige, quod diximus id ius vindicandi cedi nō posse,vt scilicet procedat, nisi id ex ciuili tantum actione competat: nam tunc cedi potest,vt traditum est à Bal.in l.per diuersas, col.vlt.in 26.q.in fi.C.manda. per not.in l.vlt.C. de hære.& actio.vendi.Et cum his duos casus expediuimus, scilicet de iure ingrediendi, siue occupandi,vel recuperandi propria autoritate,& de iure vindicandi. Sunt autem,nè id omittam, qui tenent id ius vindicandi indistinctè cedi posse.& inter hos Rom.l.1.§.vlt.col.1.in fi.ff.de oper.no, nunt.per l.meum.§.sed licet,ff.quod met.caus.vti eum tex.in præcedenti q.deduxerat.Et id quidem erit vigesimumprimum.

74 ¶† Vigesimo igitur secundò actio hypothecaria sine personali cedi non potest, cum illa eius sit accessoria.Ita voluit glo.in d.l.vlt.in verbo,pateat,C.de hæred.vel actio.vendit. Sed quia super hoc non inter omnes conuenit,vide Cyn.Alberi. Bald.Salyc.& alios ibi,& glo.in l.vsucapio.& ibi Cyn.Bald.& alios, C.de pigno. & in l.si pignori, & ibi Bald.in vtraque lect.& Flori.col.3.ff.famil. ercisc.Dyn.& Bart.in l.fideiussor obligari,in prin. ff.de fideiuss.Spec.tit.de cessi.actio.§.1.versic.sed quid si cessi hypothecariam.Bal.in l.1.§.cum prædium, ff.de pigno.& in l.fideiussor.§.creditor, in fi.ff.de nego.gest.[Et in consi.248.præsupponendum est quod ista] & in sua margari.in verbo,cedere,col.j.Sal.in l.si creditore, C.de actio.& obl. [Ægid.Bel.in cap.ex parte, col.12.versi.sed nunquid potest cedi.de aliena.iudi.mutan.cau.fact.] Pau.Castren.consil.229.venditio ista, colum.vlt. lib.2.& Caro. Ruin.consi.192. super eodem, colum.1.lib.1.

75 ¶† Vigesimotertiò,ius alimentorum futurorum cedi etiam non potest, ex sententia Barto.in l.Titio,ff.ad leg.Falc. Nam id ius (inquit) cohæret personæ,& alia sunt alimenta in p̄sona vnius, & alia alterius,& sequitur Fabia.in tract.empt.in 21.quæst.4.quæst.prin.vbi hoc late tractat, simul cum iure vsufructus, de quo supra diximus. Et idem quoque de iure alimentorum, voluit Bald. in l.1.col.vlt.versi.modo ego quæro, C.de priuil. dot.Et Panor.loquens de eo iure quod competit patronis,in c.præterea, in fi.extra de iur.patro.& Fran.Curt.Senior consi.58.summa totius, col.2. & Ias.in l.si constante,col.vlt.versi.item ius futurorum,ff.sol.matr.

76 ¶† Vigesimo-

76 ¶ † Vigesimoquartò, facultas eligendi, d.l.si stipulatus fuerim illud, ff. de verb. oblig. & ibi late per Barto. & alios Docto. tam Antiquiores, quàm Recentiores, & inter hos Iason. qui hoc latissimè declarat, & multis modis limitat, vt ibi per eum videre licet, & l. vlt. in prin. & ibi Paul. Castren. & Fran. Aret. col. vlt. qui & id optimè declarat, eod. tit. De quo etiam vide Barto. in l. sit legatum. §. si quis ita, ff. de leg. 1. & dicemus aliquid infra eod. §. in glo. 3. verbo, *du conuentionel*, num. 33. trigesimoseptimò ius eligendi.

77 ¶ † Vigesimoquintò, facultas declarandi cedi etiam non potest, secundum glo. in l. idem Pomponius scribit. §. vlt. ff. de rei vend. glo. Bar. & alios in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obl. & concord. per Recentiores.

78 ¶ † Vigesimosextò, vasallus, siue cliens inuitus à domino alteri cedi non potest, siue ius vasallagij, aut (vt melius loquamur) clientelæ cedi alteri non potest, inuito vasallo siue cliente. c. j. §. præterea ducatus, tit. de proh. feud. ali. per Frid. c. 1. §. ex eadem, & ibi Mart. Laud. circa med. tit. de l. Corne. glo. in l. inuitus, in princ. ff. de fidei. libe. Host. Io. Andr. & alij in c. dilecti. extra de maior. & obed. & Albe. post Rayn. in l. 2. col. antep. versi. primum est, ff. solu. matr. De quo tu vide late per Ioan. Ardiz. in summa sub rubri. vtrum dominus inuito vasallo potest ius, quod habet in eo, in aliū transferre. & Cyn. & Alb. in l. 1. C. de nouatio. & Bald. in l. 1. col. 6. versic. vasalli tamen, ff. de ser. fugit. & in l. si nominis, C. de donat. & in l. in testamento, C. ad leg. Falc. & in c. 1. §. si quis miles, in primo not. per illum tex. tit. quo temp. mile. & late consi. 327. pridie, col. 2. versi. vlt. sciendum, li. j. & consi. 97. proponitur quod domini, per totū, lib. 3. Ro. consi. 16. pro decisione, col. vlt. & Guid. Pap. decis. Delphin. 560. dominus Odo. cum alijs multis concord. adductis ab Alexan. & Ias. in l. si non sortem. §. libertus, illo, col. vlt. versicu. & hæc faciunt hoc col. 10. nu. 26. versi. adde etiam, ff. de condic. indeb. & eod. Alex. in addit. Bald. in d. l. si nominis, & Fran. Aret. in l. 2. in prin. col. vlt. ff. sol. matr. Barb. in c. ad quæstiones, col. j. extra de rerū permut. Ias. consi. 56. circa primum, col. 1. lib. 1. & Fely. in c. dilecti, de maio. & obed. & Recentioribus in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. 1. & Franc. Cur. Iuniore in trac. feudorum in sexta parte, colum. j. versi. 2. quæro, & Ant. Rub. cons. 96. quæstio mihi proposita, & Caro. Mol. in consue. Paris. tit. 1. §. 1. gl. 3. in 3. q. omnium latissimè Ioan. Neuiza. inter consi. Albe. Brun. consi. 12. patres, propè per totū. Et an id procedat in regno Franciæ, videbis apud Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, duas habēs filias, nu. 69. de testa.

79 ¶ † Vigesimoseptimò, ius siue facultas iurandi, alteri item cedi non potest, vt dicit Bal. consil. 314. vtrum dictus contractus, in quarto dubio, lib. 5. nam iuramentum est personale, nec transit ad hæredes, l. generaliter, in prin. C. de reb. credi. & not. in ca. veritatis, extra de iureiur. Ex quo, si aliud non esset, satis probaretur & id in alium nō posse transferri, per ea quæ diximus, supra eadem glo. nume. 47. tertio bonorum possessio. Vtrum tamen id sit perpetuum, vt facultas iurandi non transeat ad hæredem, videbis supra. §. 2. glo. 2. nume. 2. & seq.

80 ¶ † Vigesimooctauò, ius ætatis etiam cedi nō potest. §. finitur, Instit. de vsufruct. Bal. in l. cum in antiquioribus, col. pen. versi. 2. sic, ius quod non est, C. de iure delib. per tex. in l. peto. §. prædium. ff. de leg. 2. & §. vlt. Instit. de vsufruct. & alia quædam iura, de quo & nos diximus in nostro tractatu Primogeniorum, in 30. quæs. in quarto ratione pro patruo.

81 ¶ † Vigesimonono priuilegium tacitæ hypothecæ, quod habet mulier, atque etiam id priuilegium, vt præferatur cæteris creditoribus, cedi nō potest. Nam si mulier cedat alteri actionem ad repetendam dotem, is non habebit id priuilegiū, Bal. in l. 1. col. 4. versi. quærunt Docto. de pulcherrima q. C. de priuileg. dotis, & sequitur Ias. qui id dicit sing. in l. cum fundus. §. 1. col. pen. versicu. & an sit differentia, ff. si cer. peta. & idem voluerunt Io. Fab. & Nic. Neapo. in §. fuerat, Instit. de actio. Albe. post Dyn. in l. 1. col. vlti. ff. sol. matr. & Imo. in l. post dotem, col. vlt. ff. solu. matri. Et licet non loquamur in casu, quo expressim facta fuit cum dicto priuilegio, tamen satis ostendunt id fieri nō posse. Sed tu tamen super hoc vide Bart. distinguentem in d. l. post dotem, col. vlt. & ibi quoque Roma. [colum. 10. versi. succedit tamen alius] & Alex. atque etiam Petr. Cyn. Albe. Bart. & Saly. in d. l. 1. C. de priuil. doti. Bal. consi. 389. Antonia, in fi. lib. 1. Ange. & Imo. in d. l. 1. in 7. q. ff. sol. matri. Pau. Castr. consi. 222. super secundo in tertio dubio, lib. 1. Ange. Aret. in d. §. fuerat, col. 12. nu. 48. versic. in eadem glo. ibi sed nunquid, Sozi. consi. 171. diu profecto, col. vlt. lib. 1. & Matthæ. Afflict. decis. Neapo. 306. vir & vxor, nume. 6. & ante hos Cyn. in d. l. 1. de priui. & dot. & in l. assiduis, in fi. & ibi quoque Alber. paulo ante fin. C. qui poti. in pigno. habe. Ad id priuilegium nuncupatim cedi non posse, tenuit [Ro. super hoc tñ distinguens, in d. l. post dotem col. 22. versicu. sed pro complementorum] Fran. Ripa, in l. quæsitum. §. si sponsa, col. 3. nu. 18. ff. de priui. credi.

82 ¶ † Trigesimò ius quod tu mihi semel cesseris, alteri amplius cedere non potes, l. per quem, & ibi Floria. ff. de seruit. rusti. præd. l. non quocunque. §. qui Caium, & ibi Iacob. Areti. & Barto. qui id declarat, ff. de leg. 1. & l. qui duos, ff. de leg. 2. & l. 2. & l. si damnatus, ff. de libera. leg. Bald. in l. mutari. §. plane, paulo ante fi. ff. de procu. vbi dicit in id not. tex. in d. §. qui Caium, & consi. 134. quidā dominus de Crescentia, ad fi. libr. 2. & consi. 215. fuit quidam nobilissimus, col. 2. versi. super eo autem, eod. lib. 2. [& consi. 248. præsumendum est, post medium versic. si vero procedit, lib. 3.] Iura enim vtilia per cessionem funditus atque radicitus euelluntur à cedente, vt nota. in l. ex asse, ff. ad Treb. Sed id qualiter intelligatur, vide etiam per Floria. vbi supra. Sed præter eum alio modo intelliges, videlicet cum cessio pura est, secus si conditionalis, vt declarat Bald. consil. 148. præsupponendum

nendum est, quod ista domus, post medium, li. 3. vbi & idem dicit, si non sit conditionalis, sed ob certam causam finalem, ibi vide.

83 ¶ † Trigesimoprimò, ius repetendi dotem cõstante matrimonio, marito vergente ad inopiam, Bald. in l. 1. col. vlt. versic. modo ego quæro, & ibi quoque Saly. col. 2. in princ. C. de priuil. dotis. Bal. Nouellus, in tract. dotium, in vlt. parte, col. 26. vbi tamen limitat. & Fran. Curt. senior in Authen. q. locum, C. de colla. & late consi. 58. summa totius, per totum, vbi respondet quibusdam contrarijs, & ampliat, etiamsi interueniat iuramentum, & declarat, quomodo id sit intelligendum, & Ias. in l. si constante, col. pen. versi. vltra quatuor, ff. solu. matr. Quanquam contrarium voluit Bal. sibi contrarius in d. Authen. quod locum, in 9. quæst. & ibi quoque Ro. ad fi. & Corn. & Philip. Deci. in prin. per tex. illius Auth. in illis verbis, solam actionem licet inanem, conferens, & subobscure Spec. tit. de empt. & vẽd. §. tertio. loco, in prima forma instrumenti, col. 1. Et vide quæ dicam infra in eod. §. in glo. vlt. nu. 7. sextò, quod & huc.

84 ¶ † Trigesimosecundò, ius accusandi alium de priuato delicto etiam alteri cedi non potest, vt placere video Bald. in l. per diuersas, col. vlti. in 26. q. C. manda. Sed contra id facit tex. in l. quod si in diem. §. Iulianus. ff. de peti. hæredi. vbi interdictum vnde vi, cedi potest. Ex quo nota. Bart. ibi actiones ex delicto descendentes cedi posse. De eo autem interdicto plenius dicemus infra, eo. §. in glo. 3. eademque vlti. nu. 18. vigesimo interdictum recuperandi, & vide etiam quę dicam in ea. glo. nu. 11. duodecimo ergo, & iterum nume. 39. quadragesimoquintò.

85 ¶ † Trigesimotertiò, actiones populares, l. si cui, ff. de verb. signifi. & l. qui populari, & l. pen. ff. de popul. act. & Alberi. per eos tex. in l. vlti. col. 2. versicu. quid de alijs actionibus, C. de hæredi. vel actio. vend. id tamen intelligens, post Vber. Bob. si ratione commodi vel damni publici competat, non si priuati, argu. l. licet, & l. non cogendum. §. qui ita de publico, ff. de procur. & l. eum qui. §. in popularibus, ff. de iniciur.

86 ¶ † Trigesimoquartò, condictio in re aliena, nec alteri quidem cedi potest. l. q. sæpe. §. si res, ibi, videbimus, & ibi glo. in verbo, habere, in prin. & Saly. ff. de contrah. empt.

87 ¶ † Trigesimoquintò, potestas gladij, aut cuiuslibet alterius coercitionis ad alium transferri non potest, hęc sunt propria verba l. nemo potest, ff. de reg. iur. quæ deprompta sunt ex l. solet, post prin. ff. de offic. Procons. quibus in locis vide Docto. vt intelligas, quomodo hæc intelligenda sunt præsertim vero. Phil. Deci. in priori loco, vbi post alios Antiquiores à se citatos declarat, quę sit huiusmodi potestas.

88 ¶ † Trigesimosextò, vsus alteri quoq; cedi non pôt. l. item. §. j. ff. cõm. diuidũ. & l. sed neque, & l. deniq;, ff. de vsu & habita. & alijs cõpluribus locis eius ti. ex quibus ẽt facile intelliges, nec vsus quoque cõmoditatẽ alteri cedi posse, quãuis aliud sit de vsufructu, vt supra diximus n. 46. scdo vsufruc.

89 ¶ † Trigesimoseptimò, nec habitationis ius, nec eiusdem commoditas alteri item cedi potest, l. si habitatio, in prin. & alijs compluribus, ff. cod. tit. de vsu & habita.

90 ¶ † Trigesimooctauo, ius exigendi portoriũ, siue vectigal ex priuilegio principis, non potest alteri cedi, sine ipsius consensu. Bald. subdubitans in l. in diem, in fin. per eum tex. ff. de aqua pluu. arcen. quem sequitur Firmianus in tract. gabel. in prima parte, q. 14. & Fran. Ripa, lib. 2. respon. cap. 24. Carolus, nu. 7.

91 ¶ † Trigesimononò, cedi non potest actio aduersus fideiussorem, sine cessione principalis actionis, vt per multa iura tradit Alber. post Dynũ in l. fideiussor obligari, in princ. ff. de fideiussor. & in l. 2. C. de luiti. pigno. & in l. vlt. C. de hæred. vel actio. vendi.

NON ESTANT DVDICT LIGNAGE, Qui non sit eiusdem gentis, GLO. II.

SVMMARIVM.

1 *Ius retractus an alteri consanguineo cedi potest.*

2 *Sed an cedi possit remotiori in præiudicium proximioris, & nu. 3.*

Ius gratificandi nonnunquam competit nisi in casibus à iure concessis.

3 *Agnatus proximior potest reuocare alienationem in remotiorem factam.*

4 *Primogenitus non potest renuntiare iuri primogenituræ in fauorem tertio geniti, & in præiudicium secundo geniti.*

Renuntiatio vnius alteri nunquam nocet.

5 *Consanguineus qui ius retractus alteri cessit, an possit nihilo minus retrahere, & nume. 6. cum multis sequentibus.*

Quod nullum est, nullum potest effectum producere.

Cedens inutiliter non cadit iure suo, nume. 11. & 12.

6 *Alienatio prohibita extra familiam, si facta fuerit, reuocari potest ab ipso alienante.*

Creditor consentiens alienationi videtur remittere pignus, si venditio sortiatur effectum.

Cessio actionis si non valet, manet actio cedenti.

8 *Contractus contra legem factus, tenet, licet nullus sit quantum ad commodum contrahentis, non tamen ad ipsius incommodum.*

9 *Clericus qui inutiliter contraxit matrimonium non redit ad suum beneficium.*

Præbendæ renuntiasse uidetur, qui post impetratum rescriptum uxorem duxit.

10 *Beneficij renuntiatio facta in manibus superioris licet inutilis, ualet tamen in præiudicium renuntiantis.*

Renuntiatio beneficij simoniace facta in renuntiantis præiudicium tenet.

11 *Vasallus si ultra licitum alienauit perdit feudum & alienatio non tenet.*

13 *Venire an posit quis contra factum proprium, quod de iure non ualet.*

14 Cedens

14 *Cedens utiliter, an nihilominus poterit agere.*
15 *Consanguineus qui alteri consanguineo cessit, qui postea vendit, an possit retrahere.*
16 *Consanguineus cui ius retrahendi cessum est, agẽs ad retractum ex eo iure cesso sine mentione consanguinitatis, an obtinere debeat.*
17 *Qui donauit extraneo omnes suos acquæstus præsentes & futuros, an possit postea retrahere rem à suo consanguineo venditam.*

1 NAM alteri consanguineo cedi potest, nimirum cessante ratiõe prohibitionis, vt expresse voluit in hoc casu Seba. Neapod. in tract. de iure congrui, & iterum in consi. incip. si ex vno, in verbo, vnius, & Matthæ. Afflict. in tract. de iure protomiseos in prin. col. antepe. versi. vlt. notandum ex tex. & Pau. Castr. in l. ad officium, in fi. C. commu. diui. & Rom. in statuto, huic simili loquens, consi. 484. hoc quod vicinus, in fi. dum dicit, id ius prælationis, competens vicino, non posse cedi alteri, non eiusdem qualitatis, quæ sunt propè verba nostræ consuetudinis, quasi ei, qui esset eiusdem qualitatis, cedi possit. Caro. Ruin. consi. 47. in communi. col. 4. versic. nec obst. dum dicebatur, lib. 4. & D. Boer. deci. 139. alia fuã q. in fi. & Io. Coras. Miscel. lib. 3. c. 3. paulo ante fi. Et est similis in hac re consuetudo Burgundiæ, hoc eod. tit. c. 6. & Borboniæ, cap. 457. Niuernensium, hoc item tit. c. 23. & Comitatus Burg. titu. *reachaptz*, c. 10. Et id quidem ex legibus Mosaicis obseruabatur, vt proximior id ius remotiori cedere posset, vt aperte colligitur ex. 4. c. Ruth. Et ad hæc faciunt multa, quæ scripsimus supra eod. tit. §. 11. in glo. 6. in verbo, *s'il est le plus proche*. Et facit, quod in simili tradit Pau. Castr. consi. 243. super primo dubio, lib. 1. [quidem illius dicto, & nos] de quo dicemus in glo. vlti. huius. §. nume. 34. incipient. quadragesimo.

2 ¶ † Sed an si consanguineus, fortè omnium proximus, id ius retractus alteri consanguineo remotissimi gradus cesserit, (quod potest in præiudicium emptoris, vt hic dicitur) possit tamen in præiudicium alterius consanguinei proximioris, eo, cui cessit ita scilicet, vt hic proximior, qui adhuc est intra annum venditionis, nõ possit venire ad retractum. Et ego arbitror huic nullum præiudicium factũ ex huiusmodi cessione, tum ex multis, quæ diximus in d. §. 11. vbi nuper citauimus, tum quoque quia alioquin, esset liberum proximiori cæteros post se proximiores hoc iure priuare, cedendo remotiori, quod minime ferendum est, l. non debet, ff. de reg. iur. & ibi concor. in glo. Nam ista iura gratificandi nunquam competunt nisi in casibus à iure concessis, veluti in l. fœminę. §. vlti. C. de secund. nupt. & l. si quis in graui. §. si cum omnes, ff. de Senatusc. Sylla. vt tradit Franc. Aret. post alios consi. 142. ex facto, col. pen. versi. præterea dato.

3 ¶ † Et idem ante eum, licet non alleget, pulchre voluit Bal. in c. j. col. pen. tit. de ali. feud. nepe quia, vt ipse Bal. subdit, id esset dispónere de iure tertij, quod nemo potest, sine consensu illius, l. si cum Hermes, C. locat. cum si. Ideoque si vasallus in remotiorem agnatum, consentiente etiam proximo, fundum alienauerit, tamen illi qui medij sunt, scilicet inter proximiorem illum, qui consensit, & remotiorem, cui facta est alienatio, possunt eam alienationem reuocare, vt satis videtur voluisse ipse Bald. vbi supra, & Cand. Alex. in cap. Titius, col. pen. versi. circa vltimum dubium, tit. si de feud. fuer. controu. inter do. & agna. & Iacob. à S. Georg. in tracta. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. 9. versicu. sed moueo vobis, & col. seq. vers. tertia conclusio, & Zasius in epitome feudorum, parte 9. char. 3. versic. pone si vasallus. Et faciunt, quæ diximus supra illo. §. 11. glo. 6. nu. 14. verum hæc res, & seq.

4 ¶ † Sed nec primogenitus potest iuri primogenituræ renuntiare in fauorem tertiogeniti, omisso secundogenito, qui medius est, & in præiudicium ipsius, vt item voluisse videtur idem Bal. consi. 389. consuetudo est, col. pen. versi. hic incidit dubium, lib. 2. De quo nos abunde scripsimus in nostro tractatu Primogeniorum, q. 27. Nam & renuntiatio cuiuspiam, licet sibi noceat, nũquam tamen alteri, l. 1. C. de commu. rer. ali. & l. si post mortem, ff. de bono. pos. contra tabu. Barto. in l. si quis in conscribendo, col. 2. num. 3. ante medium versi. secundo casu, C. de pact. Ludo. Bolog. loquẽs in casu non huic nostro dissimili, consilio. 43. Ser Iacob. col. 6. versicu. vel secundo dicimus. Et ita in hoc nostro casu expresse voluit Ferro. in consuet. Burdigal. hoc eod. tit. *de retraict.* §. 5. col. 2. versicu. quid igitur.

5 ¶ † Sed dubitari posset, si proximior id ius retractus alteri extraneo cessit de facto, cum non possit vetante consuetudine, vtrum poterit ipse proximior, non obstante huiusmodi cessione retrahere; & ita repellere alium consanguineum, forte remotioris gradus. Quod videtur, nã quod nullum est, nullum potest effectum producere, vt patet ex multis, quæ tibi collegi supra eod. titu. §. j. in glo. 2. in verbo, *a vendu*, nu. 5. sed hic scire velim, & seq. atque etiam supra nostrarum consuetudinum, titu. 4. §. 1. in 2. q. & in nostris Legibus conpubialibus in gl. vlt. in 23. q. Ex quibus vnum tantum huic loco accommodatissimum afferam, quod scribit Bart. in l. filium. §. si quis, ff. de legat. præstan. quod stante statuto, quod si quis cesserit actionẽ nobili, cadat iure suo, si quis cesserit, qui cedere non potuit, vel cuius alias cessio fuit inutilis, non cadet iure suo, quin possit actionem suã intendere, & idem propè voluit Bart. in l. non putauit. §. non quæuis, ff. de bono. poss. contra tab. & Roma. in repe. l. si vero. §. de viro, in 33. fal. ff. sol. matri. Firmia. in tractat. gabel. in 3. parte 8. partis prin. q. 32. versi. item sequitur ꝙ cedens, & Ias. in l. 1. §. 1. in 5. not. ff. ꝙ quisque iuris, & in l. vlt. col. antep. versi. 22. C. de iure emphy. & Fran. Ripa. in l. 4. §. condemnatum, col. j. nu. 4. ff. de re iudi.

6 ¶ † Et hæc opi. adiuuari potest ex eo quod tradunt Pau. Castr. Ambro. Opiz. & Ferd. Loaz. in l. filiusfa-

filiusfamilias.§.Diui,ille.col.2.alter col.5.hic 27. ad finem secundo not.ff.de leg.1.q. si testator prohibuerit alienari rem extra familiam, is qui rem ipsam alienauerit,poterit reuocare,nedū alij huius familię,l.quē admodū.C.de agr.& censi.li.11. Et facit ēt l.nec eos, C.de capti.& l.cum miles.ff. de ali.mut.iud.cau.fac.& l.quæ dicunt,creditorē, qui venditioni pignoris cōsensit,tum demum tātum remisisse pignus videri, si venditio valeat,ea que effectum sortiatur:ut de primo tex.est in l.si debitor.§.vlt.ff.quib. mod.pig.vel hypo.sol.de secundo,& l.sicut.§.si voluntate, & §.si debitor, ff. eod.tit.Et facit,quod in simili scribitur in l.sicut, ibi si autem nuptiæ,ff. de oper. libe. quem ad hoc citat Bal.in Marg.in ver.cedere,col.2.ver.cedens ius suum, quòd si cessio actionis non valeat, manet actio cedenti.

7 §† Tamē Geral.Bago.in sua disputa.retractus, dicit proximiorem,qui cessit id ius extraneo licet inutiliter,perdere ius retrahendi idq; transire in remotiorem,per l.quod meo.§.si furioso,ff.de acquir.pos.vbi qui rem tradit furioso, possessionem perdit,licet in furiosum non transferat. Et facit (inquit) optime l.si vsusfructus, ff.de iure do.& l. per fundum, ff.de seruit.rusti.prædio.vbi quis nō potest venire contra cessionem à se factam, licet ea per se non teneat. Cui adde tex.in l.quidam.§. 1.ff.de donat.vbi si quis rem donauerit eius, cui successurus est,licet donatio non valeat,tamen ei etiam postea illi succedenti denegādæ sunt in totū actiones hæreditariæ,& tex.in Auth.minoris, C.qui dar. tut. vbi si tutor actionis cessionem aduersus minorem suscipiat, non valet cessio, ita,vt nec ipse,etiā finita tutela,agere possit,nec is quoque qui cessit,cum in legem commiserit, ea enim sunt verba eius tex. Hic autem cedens commisit etiam in statutum nostrum, quod huiusmodi cessionem improbat. Et in l.2.C.nè lice.potent.& l. vlt.ff.de alie.iud.mutan.cau.fac.quæ videntur aduersari d.l.pen.eod.tit. Sed gl.in ea ipsa l.pen.dicit ibi speciale esse fauore militis,tanquam ius cōmune sit in contrarium, quamuis glo. in d.l.2.& Bar.in d.l.pen.aliter hanc antinomiam soluant,vt ibi videre poteris. Et præterea tex.in l.ab Anastasio,versi.si quis autem,C.mandat.

8 §† Et facit etiam,quod iste consanguineus cedendo etiam inutiliter,se facit à re cessa alienum, arg.l.cum dominus.§.vlt.ff.de pecul.leg.vt per illum tex.voluit Bald.consi. 9. factum tale est anno domini,col.3.versi.& si quæratur, lib.1.quod repetitur consi.188.libro.3. Et illud quoque, quod contractus factus contra legem aut statutum,licet sit nullus,quantum ad commodum eorū, qui ita contrahunt,valet tamen,quantum ad eorum incommodum, vt post antiquiores vltra montanos tradit Bart.in l.non dubium colum.3.versi.oppo. quod secundum,& ibi quoque Fulg.col.10.C.de leg.Et probatur in l.peto.§.fratre,ff.de leg.2.& in l.pater.§.Iulius,aut vt alij legunt Iulianus Agrippa,à contrario sensu,& §.sequen.ff.de leg.3.vbi si quis instruerit extraneum in re prohibita alienari extra familiam, res iure fideicommissi deuenit ad cæteros de familia, & ita hæredes alienantis ea re priuantur,quāuis ea alienatio esset inualida propter prohibitionem testatoris,& ita eos tex.expendit Corn.consi.243.circa primum,col.1.in fi.lib. 3.Et facit etiam tex.in ca.si religiosus in princi.de elect.libr.6.vbi licet actus factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens, & ibi id nota.Domi.in vlt.not. Sed & facit, quod tradit Bal.in c.1.in prin.col.vlt.in fi.& ibi Cardi. Alex.col.4.versi.quæro,cum d.glo.tit. de prohib. feud.alie.per Frider.& faciunt etiam,quæ scripsimus supra eod.tit.§.1.in glo.9.in verbo, *ou lignagier*,nu.42.sed aduerte.

9 §† Et huc quoque spectat,quod à multis traditur, quod si clericus in minoribus constitutus, & beneficium obtinens,contraxerit matrimoniū, quod postea comperta, consanguinitate in gradu prohibitō, aut alia ratione constitit nullum esse, non potest redire ad suum beneficiū à quo,quantum in se fuit, reddidit se alienum. Ita enim voluit Bart.Brix.q.domin.9.quidam clericus. Ioan. Andr.& alij in c.1.extra de cleri.coniug.& in ca. Ioannes,eod.tit.& in c.1.& ibi Petr. Anchara.eo quoque tit.lib.6.& idem Petr. Anch.consi.34.in hac causa, col.3.versic.nam & alibi.Sed & glo.in d.ca.1.postremò loco allegato, in versi.clericalis, post Barto.Brixia.in d.q.Domi.q.9.incip.quidam impetrauit rescriptum à domino,tractant & illud simile,si quis impetrauerit rescriptum ad præbēdam vacaturam,& antequam vacaret, contraxit cum virgine,quæ postea mortua est, & mox vacat beneficium,an possit id beneficium petere,& cōcludunt non esse admittendum.

10 §† Quodque à nōnullis scribitur,quod licet non valeat resignatio, siue renuntiatio beneficij non facta in manibus superioris,quin ecclesia vel superior id possit repetere,c.non oportet.7.q.j.& c.mulier.33.q.5.ipse tamen è diuerso beneficium repetere non potest, quia licet inutilis sit renuntiatio,tamen obtinet vim pacti taciti, nè repetat, vt de acceptilatione dicitur in l.si vnus.§.pe.ff.de pact.& l.si acceptolatum,ff.de acceptilat. De quo per glo.Inno.& alios in c.quod in dubijs,extra de renun.& ibi præsertim Pan.qui adducit antiquorum super hoc sententias,col.3.versi.in eadem gl. & etiam per glo.& Pan.in c.quod Dei timorem, extra de sta.mona.& glo.in cap.denique.7.q.3.& Bernard.à Bisgueto in suis Rotæ deci.tit.de elect. c.1.vtrum si aliquis resignauerit, & tit.de renun. c.item 1.vtrum si aliquis resignet,& Alber.in l.q. in initio.ff.de reg.iur. & Petr. Ancha.d.consi.34. col.5.versi.præterea natura. Et id quoque quod à plurimis traditur, quod licet renuntiatio beneficij,simoniace facta,nulla sit,c.super hoc, de renū. Inn.in c.cum vniuersorum,de rer.permut.Archi. in c.ordinationes, 1.q.1.cum simi.valet tamen in præiudicium renuntiantis, glo.in d.c.super hoc, in verbo,pecuniæ, Pan.in d.c.cum vniuersorum, col.2.versi.nota ex prædictis,Corsc.& Aufre.qui alios citat,in deci.Tholo.q.438.item fuit quæsitū an collatio.

11 §† Quæ autem dicta sunt pro priore parte,

vt sci-

vt scilicet cedens inutiliter, non cadat iure cesso, procedunt, cum cessio inutilis est ex alio capite, quam quod facta est contra prohibitionẽ, de qua agitur: vt quia forte minor erat qui cessit actionẽ competentem ad rem immobilem sine decreto, aut quia non interuenit alia quædam solennitas requisita à statuto in huiusmodi cessione, tũc enĩ haud dubie non prohibetur, qui ita cessit, vti sua actione, vt ante cessionem potuisset. Quod si aliũde nõ sit inutilis, certe cadet sua actione, vi illius statuti, quo cadit actione, qui eam cessit, alias id statutum omnino inefficax esset, & superuacuũ. Et id quidem est, quod in simili dicit Bal. in c. 1. §. aut si liuellario, col. 2. versi. in verbo, aut pignori, tit. quib. mod. feu. amit. Consideret (inquit) quod hic nõ iuris effectus, sed animi cogitatio punitur, neque enim alienatio valet, & tamen perdit feudum. Et idem propè dicit ipse Bal. in c. 1. col. 1. in 3. not. tit. de ali. feud. Card. Alex. in ca. 1. col. 1. tit. de prohib. feud. ali. per Lotha. in vsi. feud. & huius rei est optimus tex. à nonnullo (quantum ego legerim & meminerim) in id expensus in l. 1. C. de sepul. vio. vbi qui res religioni destinatas emerint vel distraxerint, tametsi iure venditio non subsistat, tamen in læsę religionis crimen incidunt, & alius in l. cum qui duas. C. de adulte. & in l. quid ergo. §. cum autem, ff. de his qui not. infami. & ibi glo. Alber. & Bal. qui eum tex. dicit ad hoc not. & tandem in fin. trahit ad statutum, quo prohibetur iura cedi magnati, & in l. 3. §. si quis codicillos, ibi, itẽ siue iure valeat, ff. de S. C. Sylla. & in l. amplissimi, C. de execu. tuto. vbi glo. alios concord. affert, & quod tradit glo. in l. 2. in glo. 1. in fin. & ibi Bald. col. 1. in 1. oppo. & Pau. Castr. in fi. C. de epi. aud. At si alienatio aliunde esset nulla, quia scilicet facta sine solennitate, non caderet vasallus, vt dicit idem Bald. in d. l. 2. col. 2. versi. ex prædictis, C. de Epi. aud. cum alijs multis concord. à me adductis in d. §. 1. glo. 2. nu. 6. horum opin. adiuuat, & seq. Et sic nuncupatim hæc, quę videbantur cõtraria, concordat Card. Alex. in cap. 1. col. j. statim post prin. tit. de prohi. feud. ali. per Frider. in vsib. feud. Et facit quod tradit Franc. Areti. consi. 126. in causa dominæ, colum. 5. versicu. venio nunc ad secundum.

12 § † Nec tamẽ (vt minime fallaris Lector) omnino indubitatum est, vt qui nulliter contraxit, etiam ex alio capite, quàm quod contraxit, non puniatur, sed hæc res patitur quasdam distinctiones, vt videre licet ex ijs, quæ scribit Bar. in l. continuus. §. cum quis, & ibi Recẽtiores post eum, ff. de verb. obl. & idem Bart. in l. vbi pactum, col. vlt. & ibi alij post eum, C. de transact. & Franc. Areti. consi. 18. visa & discussa, in 1. dubio, & Fran. Cur. iunior. tractatu feudorum, in 4. parte principali, char. 44. versi. decimoseptimo & Hippoly. Marsil. in l. 1. § præterea, nu. 14. & multis seq. ff. ad legem Corneliã de sica. in l. 1. & 2. ff. nè quis eum qui in ius vocan. est vi exi. & in l. impuberem. §. 1. versic. sed & si. ff. ad l. Corn. de fal.

13 § † Sed hæc res magna ex parte hinc pendet, vtrum quis venire possit contra suum factum, q de iure non tenet. De quo per glo. Bar. & Bal. in l. post mortem. ff. de adopt. glo. & Doct. in l. 1. C. de liber. caus. Quantum autem ad priora allegata à Bago. ea loquũtur de possessione, quæ solo animo perditur. l. 3. §. in admittenda, ff. de acq. possessi. & plus facti, quàm iuris habet: ideoque etiam ex inutili contractu, & perditur, & transfertur, l. 3. §. si vir vxori, ff. eod. tit. At d. l. quidam. §. 1. ff. de donati. non admodum vrget: quia in eo casu hæreditas aufertur ei, qui ita donauit, tanquã indigno, vt subiungitur in l. seq. Quantum vero ad d. l. cum dominus. §. vlt. de pecu. leg. vide quid scribat Bar. ibi, & quæ late tractauimus in nostris Legibus cõnubialibus, in gl. 8. in 11. q. nu. 99. cum dissserimus de filio, qui viuente patre debitores paternos liberauit, de quo & nos dicemus infra in fine huius tit. q. 23. Et vide etiam quæ scripsimus supra eod. tit. §. 1. in verbo, *a vendu*, quæ est glo. 2. nu. 9. quãquam potuisset, & in glo. 9. in verbo, *ou lignagier*, nu. 30. sed & illud hoc in loco, cum multis sequ. vbi tractauimus, vtrum venditor ipse ad retractũ admittatur.

14 § † Cæterum ad hanc controuersiam, de qua principaliter hic tractamus, nonnihil pertinet, & illa, vtrum is qui cessit actionem alteri etiam vtiliter, possit nihilo minus agere, acsi non cessisset, de quo per Iac. Aret. in l. 1. §. 1. ff. ad Trebel. Bart. in l. facta. §. si hæres, col. 1. versi. quæro post factã, & ibi Pau. Castr. eod. tit. & eundem Bart. in l. si cũ emptore, in prin. versi. quæro vtrum eo ipso, ff. de pact. Bal. in l. 1. col. pen. versi. 5. quæro, an post cessionem, C. de actio. & obl. in l. 3. post principium, & ibi quoque Alber. col. j. & 2. C. de nouati. & in l. 1. col. pen. versicu. quæro quid si esset, C. quand. prouoc. non est necess. & consi. 160. præmittendũ est, in prin. lib. 1. Raphae. Fulg. Pau. Castr. Alexan. & Ias. in l. si cum emptore, ff. de pac & Pau. Castr. consi. 93. in causa appellationis, lib. 2. Cæpol. caut. secundum veterem computationẽ. 245. tu habes, & Guid. Pap. deci. Delphi. 530. qualiter, versic. sed pone, & consilio. 118. circa diffinitiuam, in tertio dubio, in fi. & Stephan. Bertran. consi. 116. viso, in 4. dubio, libro. 2. & consi. 303. etiam si debitor, in prin. lib. 2. Sed quod ad nostrum casum pertinet, ex consue. Aruernorum, tit. *de retraict*, c. 14 consanguineus, qui id ius retrahendi cessit extraneo, eo priuatur. Et id quoque de iure communi videtur esse verius, per ea quæ supra diximus.

15 § † Quid vero, si posteaquam proximior id ius alteri consanguineo remotiori cesserit (quod facere põt, vt hic satis declaratur) & is remotior post retractum à se factum eandem alteri vendidit, an ille proximior, qui semel illud ius cesserat, tunc admittatur ad retractum huius secundæ venditionis factæ ab eo, cui cesserat, cognosces ex ijs quæ in casu simili scripsimus supra eod. titu. §. 1. glo. 9. in verbo, *ou lignagier*, num. 115. sed in duobus, & sequen. & iterum nume. 160. sed his mature relictis, & seq.

16 § † Nec tamen illud omiserim, quod si consanguineus id ius alteri consanguineo cesserit, (quod potest, vt diximus) si hic cessionarius agat ad

ad retractum aduersus emptorem, vt huiusmodi cessionis, sine mentione cõsanguinitatis, reus absoluendus est, vt in ea specie interrogatus Sig. respondit consi. 81. in q. vertente inter Nigrum, per multa illic allegata, q̃ sunt omnibus obuia, ideoq; nec repetenda ea ducimus, & quia etiam res per se satis clara est. Et videas etiam, quæ scripsimus infra eod. tit. §. 32, in gl. 1. nu. 97, sed hic quæri potest, vbi & id con. Sig. citaui.

17 § † Tandem & illud in mentem venit, quod ex facto contingere vidimus. Quispiam alteri extraneo donauerat omnes suos acquæstus præsentes & futuros, vt quotidie fit: postea vero consanguineus illius donantis vendidit rem quampiam immobilem, an hic eãdem poterit retrahere iure proximitatis? Et certe non potest, nempe cũ hæc res, si retrahatur, cessura sit illi donatario extraneo; & contra hanc consuetudinem, quæ vetat alienationem iuris retrahendi in extraneum, neq; enim refert, an nunc cedat id ius retrahendi sibi competens ex venditione, an vero longo ante tẽpore cesserit, quod postea acquisitum est, cũ vtroque modo res ita retracta, abeat in familiam extraneam, contra rationẽ consuetudinis retractus, & cum eadem ratio sit in vtroque, idem quoque ius statuendum est, l. illud, ff. ad legem Aquiliam cum similibus; præsertim cum habeamus cõsuetudinem expressam supra. §. 4. consanguineum teneri iurare se retractum facere ad suum commodum, hic vero ad illius donatarij faceret. Si autem hic donatarius esset etiam consanguineus venditoris, nihil est quod impediret donantem retrahere, cum (vt hic dicitur) ius retractus possit cedi consanguineo.

DV CONVENTIONEL, Conuentionalis, Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Retractus conuentionalis cedi potest.*
2 *Actio omnis cedi potest regulariter.*
Atque ita rei vendicatio.
Etiam sine possessione.
3 *Item vtilis actio cessa.*
4 *Spes omnium falacissima, cedi potest.*
5 *Item debitum conditionale.*
Atque etiam actio conditionalis.
6 *Spes futuri fideicommissi conditionalis an cedi possit.*
7 *Spes actionis de docte competituræ mulieri, potest cedi.*
8 *Item hæreditas.*
9 *Item condictio furtiua. Condictio sine causa, Et cæteræ condictiones.*
10 *Actio item furti.*
Actiones pœnales.
11 *Actiones ex delicto descendentes.*
Accusatio an cedi possit, remissiue.
12 *Directa actio legis Aquiliæ cedi potest.*
Actiones soli domino competentes.
13 *Restitutio in integrum.*
14 *Officium iudicis etiam extraordinarium, etiam si habet executionem paratam, nu. 15.*
15 *Actio habens executionem paratam.*
16 *Obligatio naturalis.*
17 *Interdictum retinendæ possessionis:*
Facultas retinendæ, & continuandæ possessionis.
18 *Interdictum recuperandæ possessionis. Etiam respectu damnorum, & interesse.*
Remedium c. reintegrandæ, 3. q. 1.
19 *Beneficium l. edicto. C. de edic. Di. Adri. tol.*
20 *Omne possessorium facti, licet non iuris.*
21 *Tenuta & missio in possessionem.*
22 *Ius sententiæ.*
23 *Ius executiuum.*
24 *Ius capiendi alterum propria auctoritate.*
Manus iniectio quid sit.
25 *Ius legitimæ & Trebellianicæ cedi potest.*
26 *Instantia siue ius instantiæ.*
27 *Ius protestandi.*
28 *Priuilegium fisci.*
29 *Priuilegium quodlibet transmissibile ad hæredes.*
30 *Ius colonarium.*
Creditor potest mitti in possessionem colonariæ facultatis.
31 *Cedi potest ciuilis possessio, quam quis habet ex clausula constituti, vel ex statuto continuante possessionem defuncti in hæredem.*
32 *Nomen debitoris.*
33 *Ius eligendi ex contractu competens.*
Ius arbitrij.
Ius denuntiandi aliquod impedimentum.
34 *Ius alicui quæsitum ad certam rem cõtemplatione alicuius artis.*
35 *Ius retinendi rem pro expensis.*
36 *Operæ famulorum.*
37 *Ius pignoris in homine libero.*
38 *Ciuiles actiones ad vindictam tendentes.*
39 *Actiones criminales.*
40 *Ius quod tantum potentia competit, licet non actu, secus si nec potentia nec actu competit.*
41 *Seruitium serui.*
42 *Retractus conuentionalis an hoc casu cedi possit.*
43 *Pactum nè liceat venditori ius retrahendi alteri cedere, an valeat.*
An & valeat, nè liceat id ius cedere, quod emptor præferatur.
Alienatio an tunc impediatur.
Emptor an tunc teneatur restituere pretium.
44 *Cessionarius an teneatur ostendere instrumentũ cessionis.*
45 *Donatarius cui vendito donauit facultatem retrahendi an præferatur consanguineis.*
46 *Quid si venditor eam facultatem vendidit.*

1 NEMO quem viderim, si non me fallit memoria, id negauit præter Ang. in d. l. ad officiũ, in fi. C. commu. diuid. & nouissimè Caro. Ruin. qui post priorem nostram editionem impressus est consi. 72. viso ferè, per totum lib. 1. vbi innititur autoritate eorum qui dicunt retractum

ctum proximitatis cedi non posse, qui multum distat ab hoc conuentionali, quantum ad hanc rē pertinet, sed contrarium, & secundum hanc nostram consuetudinem, nuncupatim respōdit Pau. Castren. consil. 1. videtur dicendum quod dictus Christophorus, lib. 2. vbi loquitur in casu, qui videbatur magis dubius, de quo dicemus infra, nu. 42. sed his mature. Et generaliter huiusmodi facultatem cedi posse, consuluit Alexan. consi. 228. ponderatis his quę seriose, post prin. & per totum lib. 6. & consi. 232. consideratis his quæ in themate post prin. eod. lib. 6. Barba. consi. 51. scripsit sapientiæ fons, col. 18. versi. capio alium articulum, lib. 1. & consi. 6. illud in medium adducam, colū. 15. versi. & ex istis apparet, lib. 4. Ias. in l. 1. §. vlti. col. 3. versicu. item circa istam materiam, ff. de no. oper. nuncia. Philip. Deci. consi. 164. non fuisset propositi mei, in fi. & consi. 553. in casu proposito col. 1. & consi. 614. in causa feudali, col. 2. versicu. circa secundum, quod consi. maiore ex parte repetitur consi. 680. Chass. qui vnum Barb. in priore loco citat, in consuet. Burgun. tit. *de rentes vendues à rachapt.* §. j. in 5. dubio, & iterum consi. 11. *le cas est tel*, col. 14. versi. 17. Hieron. Cagno. in repe. l. 2. col. 8. versic. quæstio nunc prima, C. de pact. inter empto. & vendito. & Anto. Rub. consi. 146. circa primum, colum. 1. in fi. & noster Caro. Molend. in consue. Parisi. tit. 1. §. 13. nu. 20. Aymo. Crauetta, consi. 191. in causa egregij, nu. 2 & ante hos omnes Bald. quem nullus memorat, consi. 38. proponitur quod quædam domina, col. 2. lib. 3.

2 ¶ † Nec id quidem mirum, quia regulariter omnis actio cedi potest, vt in tit. de hæred. vel act. vendit. Vnde rei vendicatio cedi potest, l. vlt. eod. tit. & l. 2. & ibi gl. & Bal. C de litig. glo. in l. plane, in versi. debeat. ff. fam. ercis. Barb. d. consi. 51. lib. j. & d. col. 6. lib. 4. Idque etiam sine possessione, secundum Dyn. in c. pro possessore, in 7. eademque vlt. q. de regu. iur. lib. 6. Cyn. post Petr. in l. 1. in 4. q. C. de alie. iud. mut. cau fac. Bald. in rub. ff. de rei vendit. in addit. col. vlt. & consi. 9. factum tale est anno domini, col. vlt. lib. 1. quicquid in vltimo dicat glo. in d. l. vlt. C. de hæred. vel actio. vendit. ibi omnino vide Docto. & plenissime Ange. in rubr. C. de rei vendi. & Nicol. Mil. in repertorio, versic. cedi potest realis.

3 ¶ † Secundò, etiam vtilis actio cessa cedi potest, l. 1. §. de illo. ff. ad Senatuscons. Trebel. & l. ex asse, & ibi not. eod. tit. & l. en pror, & ibi quoque not. C. de hæred. vel actio. vend. & per eos tex. voluit Bart. in l. Modestinus, col. vlt. versi. sed quæro quando ille, ff. de solu.

4 ¶ † Tertiò, spes, res omnium fallacissima, vt plene ostendimus in nostris Legibus connubialibus in glo. j. post vlt. connub. quo loco tractamus, vtrum sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti ex consuetudine, vers. quibus quidem mouemur. Ea tamen cedi potest, l. spem, C. de donat. & l. nec emptio, ff. de contrah. emp. & l. pactum, in fi. ff. de pac. Bart. in l. vlt. ff. de admi. tuto. Car. Ruin. qui id intelligit de spe approbata, consil. 98. visa renuntiatione, col. 6. nu. 15. lib. 1.

5 ¶ † Quartò, quod proximiori accedit proxime, debitum conditionale, & in diem, atque etiā actio conditionalis, cedi quoque potest, vt de debito est tex. in l. nomina, & l. multum, ff. de hæred. vel actio. vendi. & glo. in d. l. spem, C de donatio. & de actio. conditionali voluit glo. in l. si minoris, in verbo, prouocantes, & ibi Alber. col. 2. nu. 5. ff. de admi. tuto.

6 ¶ † Quintò, quod & ex ijs procedit, spes futuri fideicommissi conditionalis, vt per multa respondit Raph. Fulg consi. 101. testator in suo, per totum. [Et Guid. Pap. deci. Delph. 232. d. Ioanna.] Quanquam contra id facit, quod spes huiusmodi fideicommissi ante impletam conditionem non transmittitur ad hæredes, l. 1. §. sinautem aliquid sub conditione, C. de cad. tol. cum alijs multis cōcord. tex. & Docto. à me citatis supra eod. tit. §. 1. in glo. 2. in verbo, *a vendu*, nu. 24. & quod denique ex quibus intelliges communem hanc esse opi. et in liberis, quamuis gl. tenuerit contrarium in l. is cui sub conditione, ff. de act. & oblig. Quæ autem non transmittūtur ad hęredes, nec cedūtur quoque extraneis, vt diximus supra in gl. j. huius. §. nu. 47. tertio bonorum possessio.

7 ¶ † Sextò, quod & huc pertinet, licet mulier constante matrimonio, non possit cedere dotem, l. constante, C. de dona. potest tamen eodem constante cedere spem eius actionis de dote, quæ illi competitura est ad recuperandam dotem, glo. in d. l. constante, & ibi Bal. & Sal. qui illam glo. dicit sing. & ipse Bal. qui & illam dicit sin. in sua Marg. in verbo, dos, col. 4 Ias. qui illam dicit solennem, in l. si constante, col. vlt. versi. adde pro ista parte, ff. solu. matri. Sicut & soluto quoque matrimonio cedere potest, l. 2. ibi, nec cogitur, ff. solu. matri. & voluit Bal. in l. j. col. vlt. versi. modo ego quæro, C. de priuil. dotis. & vide quæ dixi supra in gl. 1. huius. §. nu. 80. trigesimoprimò ius repetendi.

8 ¶ † Septimò, hæreditas cedi quoque potest, per totum tit. ff. & C. de hæred. vel actio. vend. secundum tamen distinctionem Barto. (neque enim id omittendum fuit) in l. per diuersas, col. vlt. versic. vlt. circa hanc l. C. manda.

9 ¶ † Octauò, condictio furtiua, l. cum quis. §. 1. ff. de sol. & l. quod sæpe. § si res, ff. de contrah. empt. & l. si vendidero. §. si Titius, ff. de furtis, [Ro. in l. quod si in diem, in §. Iulianus, ff. de peti. hæredi. & l. ante illum.] Bald. d. consi. 9. col. vlt. lib. 1. & in d. l. vlt. col. 2. C. de hæred. vel act. vend. & in rep. l. 2. col. 34. versi. quo ad quartam q. ff. de iureiur. vbi & idem dicit de condi. sine causa. & cæteris condictionibus, & id erit pro nonò.

10 ¶ † Decimò, actio furti (hæc enim differt à condictione furtiua, vt patet ex l. si pro fure. §. 1. de condi. furti.) hæc igitur actio furti, cedi quoque potest, vt est tex. in l. eum qui, in prin. ff. de furtis, vbi & notat Alb. qui subiungit idem esse, & de cęteris acti. pœnalibus. Et id erit pro vndecimò.

11 ¶ † Duodecimò, ergo quia supra in j. glo. huius. §. locuti sumus de acti. iniuriarū, certe in vniuersum cæteræ actiones, quæ ex delicto descendunt cedi possunt, ex sententia Io. Andr. in addit.

Specu.

Specu.tit.de cessio.actio.§.1.colum.pen.in addit. quæ incipit, de actione iniuriarum. Barto.& Bald. in l.quod si in diem.§.Iulianus, per illum tex.ff. de peti.hæred. An autem accusatio cedi possit, videbis apud Specu.in d.tit.& vide etiam in illa 1. glo.huius.§.num.81. trigesimosecundò ius accusandi,& Alberi.in l.1.colum.2.versi.sed nunquid accusatores, C.nè licc.potent. & in d.l.vlt.C.de hæred.vel.actio.vendi. [Ægid.Bellame. in cap.ex parte,col.17.post præmissa.de alien.iudic.mutan. caus.fact.]

12 ¶ † Decimotertiò, directa actio legis Aquiliæ cedi item potest, d.l.quod sæpe.§.si res,ff.de contra.empt.[& l.vnde quæritur, ff.commo.& voluit Ro.in d.§.Iulianus,& ante illum.] Bal.d.consi.9. lib.j.vbi & ex hoc, atque etiam eo quod supra diximus de condict.furtiua, dicit generaliter actio. quæ soli domino competunt, cedi posse. Et hoc erit pro Decimoquartò.

13 ¶ † Decimoquintò, restitutio in integrum l. quod si minor, in princ.& ibi Alberic.& alij, ff.de minori.& l.si minoris,& ibi glo. Albe.Bar.& alij, ff.de admin.tuto.& l.non idcirco,& ibi Bald.ff.de tutel.& ration.distra.& glo.in l.ex pluribus, ff.de administ.tut.& in c.hinc est, in verbo, sigillatim, & ibi Archid.16.q.1.Alber.in d.l.vlt.colũ.vlt.C. de hæred.vel actione vendita. Bart.in l.non solũ, in princ.ff. de restit.in integr.& Bal.in repe.d.l.2. vbi supra, ff.de iureiur.& in l.j.col.4. versi.quærũt Doctor. C.de priuileg.doti. & in sua Margari.in verbo, cedere, col.vlt.versic. cedi potest conditionalis, vbi dicit sing.glo.in d.l.si minoris, ad hoc, vt cedi possint ea, quæ sperantur futura per restitutionem in integrum. Ioan. Fab.in §.vlt.colum.2. & ibi etiam Ange.Aret. Insti.quibus modis alié. licet, vel non.idem Ang.in §.si quis agens, colum. antepen.versic.potest etiam dictum. Institut.de actio.Salyc.in l.1.colum.2. C.de priuil.dot.Barb. consi.6.illud in medium, colu.15.versi. & ex istis apparet, lib.4.Guid.Pap.in statuto Delphin.incip. si quis per literas, in glo.1.colum. 6.versic. similiter etiam potest,& iterum in verbo, vel quasi, col. 13.versi.sed pone fui spoliatus, & sing.972.versi. beneficium restitutionis.

14 ¶ † Decimosextò, ex illis iuribus assumunt omnes, vbique officium iudicis, etiam extraordinarium, cedi posse, ob id, quod restitutio in integrum competit solum per officium iudicis. Ita enim colligit Bal.in d.l.quod si minor, de minori. & in repet.d.l.2.col.55.ff.de iureiur.& in l.ex legato, ad fi.C.de lega.Barto.& propè omnes in l.1. §.vlt.ff.de no.oper.nuntia & idem Bart.in l. Modestinus, colum.vlt.ff.de solu.Ange. & Imo.in l.si eius pupilli, ff.ad Senatusc.Trebel.Ange.Areti.in d.§.si quis agens, col.antepen. nume.16.versic.ex quo nota maximam, ibi, potest etiam dictum beneficium, Institu.de action. Guid.Pap.singu.606. versic.officium iudicis.

15 ¶ † Et id quidem amplia, vt procedat etiam in officio iudicis, vel actione habente executionem paratam: nam & hæc quoque cedi possunt, per tex.not.in l.hæres,& in l.in iudicio, ff.famil.ercis. secundum Bald.in sua Marga.in d.verbo, cedere, col.3.versic.cessio potest fieri. Et vide etiam quæ dicemus inferius num. 21. vigesimoquartò tenuta, quàm vocant,& duobus sequẽ.Et hoc erit pro Decimoseptimò.

16 ¶ † Decimooctauò, obligatio naturalis d. l.si eius pupilli.§.quod si hæres, & ibi glo.in verbo, non alia ratione, & Ange.ff.ad Senatusc.Trebel. & l.quamuis,& ibi, Alber.eod.tit.Barto.& omnes in d.l.1.§.vlt.ff.de no.oper.nuntia. idem Bar.in l. huiusmodi, la 1.ad fi.ff.de verb.obli.& in d.l.Modestinus, colũ.vlt.ff.de sol. Alouisius Luscus inter. cons.Bald.consi.436.quidam creditor, col.2.versi. quarto, nam per actum verbi, lib.3.& ipse Bald.in d.sua Margar.in d.verbo, cedere, colum.3.versic. cedi potest,& Angel.in d.l. quod si in diem.§.Iulianus, ff.de pet.hæred.

17 ¶† Decimononò, interdictum retinendæ possessionis. Alber.loquens de interdicto vti possidetis, in l.1.col.vlt.versicu.vltimò quæro, C.vti possid.Bald.in repe.d.l.2.colum.35.ff.de iureiurand. Ioan.Fab.in §.retinendæ, Instit.de interdi. Guid. Pap.in dict.statuto, si quis per literas, in d.glo.vel quasi, colum.13.versic.sed pone fui spoliatus, & ante hos glo.quàm neuter citat, in l.2.§.item nerua.in verbo, experiaris, ff.nè quid in loco publi. quàm no.& secutus est Bal.in subscriptione dict. consi.436.colum.3.versi. quartò præmittendum, lib.3.vbi ex hoc dicit, quod facultas retinendæ & cõtinuandæ possessionis cedi potest, & idem Bal. qui eam glo.dicit sing.in cap.licet causam, col.8. versicu.item interdicta, extra de probatio. Paul. Castren.& alij Recentiores, in d.l.1.§.vlti.ff.de no.oper.nuntia.

18 ¶ † Vigesimò, interdictum recuperandæ possessionis, puta vnde vi, d.l.quod si in diem.§. Iulianus,& ibi glo.Bald.Angel.& Roma.ff.de petit. hæred.Bald.in l.licet, tum circa medium, tum ad fi.per illum tex.C.de exceptio.vbi dicit procedere non solum respectu possessionis, sed etiam dãnorum,& eius quod interest, & consi.186.quia allegationes, col.3.lib.1.& cons.216.fuit quidam nobilissimus, col.2.versicu.super eo passu, lib.2.& & consi.309.super quo puncto, lib.3.& in reper. d.l.2.colũ.35.ff.de iureiur.vbi & hoc dicit notari in d.l.licet, de exceptio Barb.consil.51.scripsit sapientiæ fons, col.18.lib.1.vbi dicit illum tex.esse ad hoc meliorem totius iuris, Guid.Pap.in dicto statuto Delphi.vbi supra proximè, & Fran.Ripa, in repet.cap.sæpe, col.7.versic.quartò dubitatur, extra de restit.spolia.vbi ex hoc dicit remedium, cap.redintegranda.3.q.1.posse cedi, vt etiam voluit Sozi.in repe.l.rem quæ nobis, col.6.versicu. vlt.potest dubitari, ff.de acqui.poss. Et id erit pro Vigesimoprimò.

19 ¶ † Vigesimosecundò, beneficium, l.edicto, C.de edic.D.Adri.tol. quod etiam est remedium possessorium, cedi quoq; potest, Bal.d.consil.186. col.3.in 5.dubio, lib.1.

20 ¶ † Vigesimotertiò, generaliter omne possessoriũ.Bal.in eod.consi.per tex.in d.§.Iulianus, & no.in d.l.2.§.q Nerua, ff.nè quid in loco publico.

Quod tamen dicit procedere in possessorio facti, non etiam iuris, cuiusmodi est bonorum possessio quę nec trãsmittitur, nec ceditur, l. 3. §. acquirere, ff. de bono. posses. Cuius rei rationẽ reddit Bal. vbi supra. quàm videre poteris. De bonorum autem possessione diximus supra in gl. huius §. num. 47. tertiò bonorum possessio, vbi videre poteris.

21 ¶ † Vigesimoquartò, tenuta quam vocant, & missio in possessionem. l. vlt. §. sin autem hi. C. de bo. aut. iud. poss. vbi Sal. not. & dicit valdè sing. & Alex. in addit. Bar. in d. l. j § vlt. ff. de no. ope. nun. & Barb. d. consi. 51. col. 18. lib. 1.

22 ¶ † Vigesimoquintò, ius sentẽtiæ, l. in iudicio, & ibi Odof. & Floria. ff. fam. ercis. Bal. in d. l. ex legato, in fi. C. de leg. vbi ex eo subdit, quod si cedẽs habeat ius executionis paratæ, idem & cessionarius, & legatarius habebunt. Quod & dicit Floria. in d. l. in iudicio, & Nicol. Miles. in suo repert. versi. cedi potest actio iudicati.

23 ¶ † Vigesimosextò, generaliter ius executiuũ cedi potest, per text. not. in l. 1. C. de contra. iudic. tutel. vbi etiã dicitur, quòd in dubio videtur cessum esse, cum ceditur actio. & ad hoc illum text. annotauit, & dixit not. Franc. Aret. in l. 1. col. pen. ff. si cer. pet. & Calca. qui alia iura satis aliena allegat, consi. 18. pro parte hospitalis, col. 6. vers. vigesimooctauò. Et vide quæ dixi supra, in hac eadem glo. num. 15. & id quidem amplia.

24 ¶ † Vigesimoseptimò, ius capiendi alterũ propria auctoritate: vt ius illud, quod habet creditor capiendi debitorem fugientem: id enim cedi, & demandari alteri potest ex sententia glo. in l. 1. in verbo, ab his. C. vbi quis decur. Ang. in l. generalis. C. de decur. lib. 10. Ro. in l. 1. §. vlt. secũdò versic. & per hoc. ff. de ope. no. nunc. Franc. Aret. in l. si ita stipuler, per te, in fi. ff. de verb. oblig. Alexan. consil. 133. circa executionem, col. j. lib. 6. Et de hoc est optimus text. quem nullus eorum memorat, in l. Imperator, ibi, pecunia accepta manus iniectionem vendiderat, ff. qui sine manu. ad lib. perue. & ibi Iaco. Are. & Bened. Plumb. eum tex. ad hoc nuncupatim not. Est enim Manum iniicere, verbum antiquum iuris, cum scilicet nulla expectata iudicis autoritate, nobis ipsis veluti ius dicentes, personam quampiam, aut rem nostram, vel nobis debitam, præhendimus, vel sistimus: vt & in l. sed & si hac. §. 1. ff. de in ius voc. & in l. Titius, in prin. ff. de ser. expor. & in l. 1. & iterum 2. C. si ser. expor. vene. & in l. si quis posthac in prin. C. de bono. damna. de quo affatim, & scienter per Budæum nostrum in Annot. ff. in l. vlt. de senator. De hoc tamen, an semper id ius cedi possit, vide Lucam Penul. distinguentem in l. coloni, col. 8. in 7. q. C. de agri. & censi. Et quæ diximus supra hoc eodem. §. in glo. 1. nume. 62. vigesimò facultas expellendi, & seq.

25 ¶ † Vigesimooctauò, ius legitimæ, & Trebellianicæ. l. 1 §. inde Neratius. ff. ad Trebellia. Bald. consil. 438. factum, super quo consilium petitur, tale est, videlicet quidam dominus, col. 3. versicu. hoc præmi so, lib. 1 quod consil. repetitur consil. 377. quidam Alex. lib. 3. nisi quod priore loco factum paulo amplius proponitur, & Ias. consi. 43. Ioannes Laurentius, col. pen. versi. primum quod posito, libro 3.

26 ¶ † Vigesimononò, instantia, siue ius instantię, l. in causæ. §. pen. & ibi glo. in verbo, transferri, ff. de procu. Bart. in l. 1. in princ. ff. ad Senatusc. Trebel. & in l. si eum hominem, col. vlt. ff. de fideiuss. Bald. in d. l. ex legato, ad fin. C. de legat. & in l. per diuersas, in 14. quæstio. C. mandat. Barba. d. consi. 51. vbi supra lib. 1.

27 ¶ † Trigesimò, ius protestationis faciendæ, l. si res, in 2. resp. ff. de euict. Bald. in rubr e extra de proc. col. 2. versi. qui vendidit, & cons. 314. vtrum dictus contractus, in 4. dubio, lib. 5. vbi cum text. ad hoc dicit not. & Fran. Are. in l. si ita stipuler, per te non fieri, ff. de verb. obl.

28 ¶ † Trigesimoprimò, priuilegium fisci, l. vlti. & ibi Bar. Bal. & Saly. C. de priuil fisc idem Bal. in l. 1 post medium, & ibi quoque Salyc. col. 1. C. de priuil. dot. Matt. Lau. in tract. de fisco, in 195. priuilegio, & Fran. Lu. in 72. priuilegio fisci. Barb. d. consi. lib. 1 & d. consi. 6. col. 15. vers. & ex istis apparet, lib. 4. & Ias. in l. si constante, col. vlt. nu. 25. versi. quartò facit, ff. solu. matr. Matthæ. Afflict. in consti. Siciliæ incip. beneficium in fi.

29 ¶ † Trigesimosecundò, quodlibet priuilegium transmissibile ad hæredes, cędi potest. Ang. in d. l. si eius, in prin. ff. ad S.C. Treb. Nam & aliàs quicquid est transmissibile, idem quoque est cessibile. Bar. in l. si mulier. §. ex asse, ad fin. ff. de iur. dot. & Pau. Castr. consi. 1. videtur dicendum quod dictus Christophorus, col. 1. lib. 1. Sed tu super hoc vide omnino quæ scripsimus supra in 1. gloss. huius §. nu. 48 sed non è diuerso. & quæ scribemus infra ti. seq. §. j. gl 6 in verbo, *ou ses heritiers*, nu. 12. at in consestim, ex quibus cognosces, an id verum sit. Et hoc erit pro Trigesimotertiò.

30 ¶ † Trigesimoquartò, ius quod habet conductor vel colonus, siue sit partiarius, siue is nummis colat. l. solutum. § vnde si domum, ff. de pig. act. Bal. in c. contingit, col. antep. versi. quarto simplex colonus, extra de dolo & contu. vbi & ad id allegat l. viam, C. de locat. vbi id ius transit ad hæredes. Ex hoc quæ dicit idem Bald ꝙ creditor potest mitti in possessionem colonariæ facultatis.

31 ¶ † Trigesimoquintò, ciuilis possessio, quàm quis habet ex clausula constituti, siue ex statuto continuante possessionem defuncti in hæredem, etiam in alium transferri potest, vt respondit ex facto Alouisius Lusius inter consi. Bal. consi. 436. quidam creditor, col. 1. versi. & sic cum creditor, & col. 2. versi. sed nunc est videndum, lib. 3. [De quibus & tu vide quæ diximus in tracta. consti. tu. posse. in 2. par. amplia. 22. & in tract. *le mort saisist le vif*, in 2. declar. 1. par.]

32 ¶ † Trigesimosextò, nomen debitoris cedi potest, l. j. ibi, nominis venditio, & l. 3, C. de noua. & l. 2. C. de do. a. & l. nomina, ff. de hæred. vel act. vend. & l. nominis, C. eod. tit. Ideoque & pignorari potest, l. nomen, C. quæ res pig. obl. poss. & in causam iudicati accipi, l. à Diuo Pio §. in venditione, ff. de re iudic.

33 ¶ † Trige-

33 ¶ † Trigesimoseptimò, ius eligendi, quod cópetit ex contractu, l.si sic.§.vlt.& ibi Iac.Are.Bar. Bal.& alij, ff.de leg.j.& l.si stipulatus fuerim, & l. vlt.§.1.ff.de verb.oblig.Bald.consi.95.in quodam contractu, in 1.dubio, lib.1.vbi etiam post ipsum Iac.dicit ius arbitrij, videlicet si quis aliquid mihi promisit facere arbitrio meo, & ius denuntiandi aliquod impedimentum, posse item cedi, imo & in singularem successorem simpliciter transire. Et hæc erunt pro Trigesimooctauò, & Trigesimononò, sed tamen super illo iure eligendi, vide quæ diximus supra in glo.1.huius.§.nu.76. vigesimoquartò facultas.

34 ¶ † Quadragesimò, ius quæsitũ alicui ad certam rem cótemplatione alicuius artis: verbi gratia, ius quod intraturæ vulgo Itali appellãt, in aliquam apothecam, post cedi alteri eiusdem artis, vt pulchrè respondit Pau.Castrẽ. consi.143.super primo dubio, lib.1.arg.l.nemo est qui nesciat, & ibi not.ff. de duob.reis.

35 ¶ † Quadragesimoprimò, ius retinendi rem pro expensis, cedi etiam potest, & in singularem successorem transit. Barto.in l.in fundo, per illum tex.ff.de rei vendi.& Fran.Aret.in d.l.vlt.in prin. col.vlt.ad fi.ff.de verb.oblig.

36 ¶ † Quadragesimosecundò, operæ famuli eo inuito alteri cedi possunt, vt voluit Bart.in l.si nõ sortem.§.libertus, & ibi Ange.Raphae. Fulg.Pau. Castr.& Alexan.col.3.ff.de condi.inde.Bal.in l.liberti, col.vlt.C.de oper.libert.Pau. Castr.in l.2.in prin.ff.sol.matr.& satis probat tex.in l.operæ interum, in fi.ff.de oper.libert. Sed super hoc vide omnino Alexan.in d.§.libertus, & quod diximus supra in glo.j.huius.§.nu.51.septimò, vbi de operis officialibus locum sumus.

37 ¶ † Quadragesimotertiò, ius pignoris, quod quis habet in liberto homine, vt in casu l. nam & seruius.ff.de neg.gest.& not.Doct.ibi, & in casu l. 2.C.de capt.cum sim.etiam cedi alteri potest. Ita expressim voluit Franc. Rip.in l.obligatione, col. 6.nume.18.præmissa faciunt.ff.de pig.dummodo (inquit) id fiat sine detrimento obligati, per l.generaliter.§.vlt.ff.de statulibe.

38 ¶ † Quadragesimoquartò, ciuiles actiones, q̃ etiam tendunt ad vindictam, cedi possunt, vt tradit Bal.in l.per diuersas, col.vlti.versic.16.quæro, C.mãd.quia (inquit) saltem post litem cõtestatã, transmissionem recipiunt, vt not.in l.j.C.de hęre. & act.vend. Quæ autem transmissibilia sunt, eadẽ sunt cessibilia, l.ex pluribus, ff.de admin.tuto. De qua ratione diximus supra in gl.1.huius.§.nu.47. tertio bonorum, & seq.

39 ¶ † Quadragesimoquintò, actiones quoque criminales, per l.quod si in diem.§.Iulianus, & ibi glo.in verbo, victus, ff.de pet.hæred.& l.enim qui, in 2.respon.ff.de furt.quod intelligit Alber. post Vber.Bob.in l.vlt.col.2.versi.quid de actione criminali, C.de hæred.vel act.vendi.dummodo huiusmodi actiones tales sint, quæ imponãt pœnam relegatione maiorẽ, tunc enim non sunt in bonis nostris, nec possunt per alium exerceri, l.pen.§.ad crimen, ff.de publ.iud.& not.in l.seruum quoq; §.2.ff.de procur. Si verò minorẽ, & cedi possunt & per alium exerceri, l.absentẽ, ff.de pœn.& l.vlt. C.an per alium cau.appel.agi pos.

40 ¶ † Quadragesimosextò, ius quod quis habet potentia, licet non actu, cedi potest: licet secus sit, si non habet nec potẽtia, nec actu, vt pulchrè not. & declarat Pan.in c.cura pastoralis, in fi.extra de iure patron. Nam electores (inquit) non habent dignitatem Episcopalem, tamen eam transferunt in electum.

41 ¶ † Quadragesimoseptimò, seruitiũ serui alteri cedi potest: vt est tex.expressus in l.vxori vsufructu.§.Scorpiũ, qui est vlt.ff.de vsu & vsufruct. leg. dum interpretatur ea verba cuiuspiam testatoris, seruum meum Semproniæ seruire volo.

42 ¶ † Sed his maturè relictis, redeũdo ad casum nostræ consuetudinis, quæ dicit retractum conuentionalem cedi posse, illud in dubiũ vocatur, si emptor dat huiusmodi facultatem retrahendi vẽditori, ob id, vt instrumẽto asseritur, ꝙ conueniẽtius est, vt ipse, & filij ipsius recuperent rem venditam, quam alij, cum ea ipsius ab antiquo fuerit, vtrum in eo casu poterit venditor vendere hanc facultatem alteri. Dubium facit, quod id pactum factũ est contemplatione ipsius vẽditoris, & filiorum ipsius tantum, ideo ad extraneos transire nõ debet, arg.l.pater, ff.de seruit.leg.& l.iurisgentiũ. §.pactorum, ff.de pact.& l.tale pactũ, ff.sol.matr. Tamen contrarium, cum id ex facto incidisset, respondit Pau.Cast.consi.j.videtur dicendum ꝙ dictus Christophorus, li.2.per multa quę ibi allegat, quæ sunt omnibus obuia, nè hic repetam.

43 ¶ † Quid autem, si expressum sit in pacto reuenditionis, vt venditor possit per se redimere, & non alij id ius cedere. Dic, id pactum esse seruandum, nec cessioni locum fore, nam contractus ex conuentione legem accipiunt, l.j.§.si cóueniatur, ff.deposi.cum si. Et cum liberum fuerit emptori eam facultatẽ redimendi non concedere, omnino potuit eandem concedendo limitare, l.videamus. §.iurare, & in actionibus.§.j.ff.de in litem iuran. Et ita nuncupatim voluit Hiero.Cagno.in repe.l. 2.col.8.versi.limita, nisi pactum, C.de pact.inter empt.& vendit. Cui adde quod voluit Guid.Pap. consi.181.ex facti narratione, in 1.dub.quod si in venditione dictum sit, nè vẽditor possit id ius redimendi ei concessum, alteri vendere, quin ipse emptor alteri præferatur, valet huiusmodi pactũ, ex eoque adstringitur venditor præferre emptorẽ alteri, & si aliter fiat, impeditur alienatio, & ita dicit fuisse iudicatum in curia parlamenti Delph. Tu autẽ illum vide dec.Delph.569.pactum. Illud autẽ interest inter hunc casum Gui.& illum Cag. ꝙ in hoc tenetur emptor tantum pretium dare, quantũ vẽditor ab alio repetit de hmói facultate, secundũ ea quæ diximus supra eod.tit.§.j.glo.18. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, nume.1.& multis seq.in priore autem nihil debet dare emptor, sed tm̃ tenetur reuendere vẽditori, aut eius hæredibus, non ẽt alijs, quibus id ius cessum est. Quid aũt si dictũ sit, vt vẽditor solus vel tm̃ possit redimere, an tunc poterit id ius alteri cedere,

videbis infra ti.seq.§.j.gl.6.in ver.*ou ses heritiers*, nu.11.quod si quis dicat,& seq.

44 ¶ † Illud denique monitum velim cessionariũ vt cum emptorẽ conueniet, huius oblationis conuentionalis faciendæ causa, ei ostendat instrumẽtum cessionis, neque enim aliter tenetur emptor eum admittere, nec sufficeret oblatio,& interpellatio siue requisitio facta, vt in simili dicit Bar.in l.1.in princi.in 11.q. & iterum in l.non solum.§. morte,col.7.in materia protestationis prohibitoriæ.ff.de ope.no.nun.& in l.grege.§.1.col.2.versi. aduerte quod si denuntiatio.ff.de pig. & Soz.aut quisquis est alius in tract.fal.reg.79.in 1.fal.cum alijs concordã.à me adductis supra.§.1.in verbo, *dedans l'an*, quæ est glo.10.in 18.q.vbi etiam videbis, an id legere vel legendum præbere debeat, & eius exemplum relinquere vel offerre. Et hæc omnia notabis, quia si interim tempus laberetur his non obseruatis, quę obseruari debent, hic cessionarius perpetuo excluderetur.

45 ¶ † Nec tamen interim illud omiserim. Hic dicitur, ꝙ hæc facultas redimendi ex pacto cõpetens, alteri cedi potest. At infra tit.seq §.j.cauetur venditorem qui sibi in contractu hmõi facultatẽ retinuit, præferri cõsanguineis. Quid igitur, si hic venditor eam facultatem alteri extraneo donauit an hic donatarius etiam consanguineis præferat? Quod videtur, cum is sit loco venditoris, qui donauit, eodemque iure vti possit, ac ipse donans, l. inuitus.§ plerunque. ff.de reg.iur. cum alijs multis si à me adductis supra eod.titu.§.1.in glo.9.in verbo, *ou lignagier*, nu.129.his tamen. Verum audio cõtrarium à sanctissimo nostro Senatu Paris. fuisse iudicatũ,& id quidem sãctissimè & optimo iure, quia si aliter diceremus, esset semper in facultate contrahentiũ fraudare cõsanguineos iure retractus, id scilicet pactũ retrahendi apponendo in cõtractu,& postea alteri amico emptoris id iure donando. Ideoque & facilime nostra consuetudo retractus illud posset, contra l.vlt.§.vbi aũt, C.de bonis quæ lib.& c.cõmissa.de elec.lib.6.cũ si. Nec verisimile est statuẽtes id intellexisse. Imo vero si interrogati fuissent, id ꝙ diximus, statuturos fuisse, ideo & pro statuto habendũ esse, ex sententia gl.in l.tale pactũ.§.vl.ff.de pact.cum concor.à me omniũ latissimè congestis, in repe.l.si vnquam, in prin.nu.56.inter tam multa, C.de reuo.dona..

46 ¶ † Quod si venditor eam facultatem, non donet alteri, sed vendat, tunc cõsanguineus tenetur aut rem venditam restituto sibi pretio ab hoc tertio cessionario eidem reuendere, aut pretium illius facultatis ei restituere, vt pote quod sit pars pretij principalis venditionis, vti erat eadem facultas, ob quam res ipsa minoris, & æstimata est, & vendita, vt late dicemus infra tit.seq.in præfa. nu.18.quartũ & multis seq. Et apud Niuernenses hoc tit.§.12. statuitur emptionem huiusmodi facultatis factam sine fraude ante citationem retractus, computari in pretio. Et hæc omnino procedere censeo, cum ea facultas nocet consanguineis vt nostris moribus nocet, si data fuerit die venditionis aut sequenti: quo casu venditor præfertur consanguineo, vt scribitur infra ti.seq.§ j. & consequẽter ẽt cessionarius, nisi ei restituatur pretiũ eiusdem facultatis. Quod si ex longo alio interuallo fuerit data facultas, ita vt non obsit consanguineo, quin præferatur, vt late dicemus eod.tit. seq.§.j.in glo.7.in verbo, *seront preferez*, nu.18.ex hac autem,& multis seq. nihil video, cur teneatur consanguineus id pretium restituere. Porrò illud planum est, fraudem facilius præsumi ex cõtractu gratuito siue lucratiuo, quàm oneroso, vt videre licet ex toto tit.ff.quæ in fraud.cred. & tit.si quid in fraudem patro.

§. XXVII.

SI emptor iuxta annum rem sibi ex contractu emptionis, aut alio æquipollente quæsitam vendat, permutet aut aliter transferrat: nihilominus consanguineus admittetur ad retractum intra annum,& diem primæ venditionis, poteritque oblationẽ ei denuntiare qui possidet, si quidem rescierit quis is sit. Sin minus, primo emptori intra annum, & diem. Qui quidem emptor tenebitur ipsi consanguineo declarare, cui nam rem ipsam cesserit, vti supra dictum est. Tuncque demum consanguineus eum adibit, quem emptor nominarit, eique retractum offeret.

§. XXVIII.

QVOD si sub ipsum anni & diei spatium id contingerit, seriusque omnino quã vt intra id tempus id exequi possit, siue in retractu conuentionali, siue gentilitio, nihil vetat quin ei cõtinuo & cum primum fieri poterit, retractum offerat, præsertim cum intra pręscriptum anni, & diei tẽpus eum iam obtulerit. Cum enim ignoraret ad alterum rem peruenisse, fueritque quod potuit erga primum emptorem, quem verisimile erat rem etiam num apud se habere, tempus ei currere non debet.

SVPER his duob⁹. §§.vide omnino, quæ scripsimus supra.§.12.cui his est affinis, estque eadem vtrorumque materia. Quantum autem ad id, ꝙ dicitur, non currere tempus venditori ignoranti rem alteri fuisse venditam à primo emptore, vide etiam quæ dicam infra eodem titulo.§.35. super verbo, *ignorans*.

CON-

§. XXIX.

CONSANGVINEVS ad retractum admissus tenetur refundere sortē siue pretium quo res distrata est, & pręterea laudimia. 1. finantias, & ad mortissamenta (quæ vocant) si emptor ea exoluerit, 2 item impensas instrumentorum 3. & pręstationis homagij, (quod item appellant) & quod ob id domino debetur, atque etiam impensas catalogi rerum fundalium in scriptis domino traditi aliàsque eius generis 4. apendices contractus venditionis, debetque emptor ipsi consanguineo instrumentum admissi cōtractus consentire, 5. eique cedere ius quod in re habebat.

LES VENTES ET HONNEVRS, Laudimia, Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Laudimia an debeantur ex venditione retracta à consanguineo, & nu. 2. 3. & 4.*

2 *Gabella an debeatur ea alienatione rei subiectæ restitutionis, & postea adueniente conditione restitutionis reuocata.*

3 *Laudimia an debeantur ex ipso retractu siue redemptione facta à consanguineo, tanquam sit altera venditio, & nu. 4.*

Consuetudines super ea re.

Gabella vna tantum debetur ex vno contractu in alium transfuso.

Argumentum de re ad personam, & è contrario valet.

4 *Laudimia nō debentur ex alienatiōe necessaria.*

5 *Laudimia an debeantur si intra tempus retractus emptor vendit consanguineo, vt extraneo, & non iure proximitatis, & nu. 6. & 7.*

6 *Dominus an hoc casu possit vti iure prælationis, & nume. 7.*

7 *Consanguineus emptoris an hoc casu possit redimere ab hoc consanguineo primi venditoris.*

1 POTVISSET tamen videri cum venditio à consanguineo retrahitur, laudimia domino non deberi ea venditione retracta, per not. in l. vl. §. sed qa nostra, C. com. de lega. Verum Bal. ibi. col. j. versi. quærit hic, tradit q̄ si contract⁹ rescinditur tanquā inualidus, ex eo non debentur laudimia, aut alię gabellæ, quia potestas euictionis tollit intellectum acquisitionis, l. postulante, ff. ad Trebel. Sed si fit quędam translatio, vt in c. constitutus extra de in integr. restit. q̄ quidem loquitur de nostro retractu, tūc debēt solui, per not. à Guli. Cu. in l. ab emptione, ff. de pact. Et ita illū sequit. Barb. in l. si id quod aurum, col. pe. ff. de verb. obli. Quanquam contrarium ex facto cōsuluit Steph. Bert. consi. 211. punctus q. col. 2. versi. præterea pro dicto lib. 4.

2 §† Sed priorem Bal. opi. confirmat, quod non obscure voluit Bal. in d. l. vlt. §. sin autē, q̄ cum res subiectæ restitutioni sub conditionē, possint interim ante conditionem alienari, secundum Dy. Petr. Cy. & omnes ibi, & glo. in l. cum pater. §. libertis, ff. de leg. 2. & in §. quamobrem, in Auth. de restit. fideicom. cum alijs concord. traditis à Cor. consil. 234. videtur in præsenti, ad fi. lib. 3. & iterū consil. 294. videtur prima facie, col. 4. versic. nam videmus, eod. lib. 4. Certe si alienetur, quamuis postea aduertente conditione reuocetur alienatio, tamen debetur gabella, quę à statuto solui iubetur ex alienatione, & illum sequitur Pau. Cast. ibi, & etiam Ias. qui id optime declarat in ea ipsa, l. §. sed quia nostra, col. vlt. & Corne. d. consi. 294. vbi, supra lib. 3. Sed & tu de hoc nostro casu expressim vide Albe. distinguentem, sed admodum obscure in eo ipso. §. sed quia nostra, & in 1. parte statutorum, q. 95. quid si statuto cauetur, & quæ latè dicemus infra tit. procedēte, qui est, *de retraict conuentionel.* §. 6. in verbo, *les loyaux coustemens*, nume. 3. sed quid de laudimijs, & multis seq. Et quod super hac re disponit consuetudo Melodunensis, cap. 38. & duobus seq. & iterum, cap. 48. & quæ etiam dicemus in seq. versic. & in glo. seq. nume. 1. & 2.

3 §† Et hæc quidem quantum ad laudimia prioris venditionis, quæ retracta est à consanguineo. Sed quid de ipso retractu siue redemptione, an ex ea debeat cōsanguineus laudimia. Et consuetudo quidem Melodunensis, d. ca. 48. statuit deberi in his rebus, quæ sunt in censu, non in his, quæ sunt in feudo. Consuetudo autem Meldensis, cap. 87. statuit nullo modo deberi ex retractu. Similiterq; Caluimontensis in Bassigniaco, ca. 35. Victriacensis, cap. 50. Ambianensis, cap. 96. Carnutensis, ca. 17. de iterum 79. Aurelianensis, cap. 282. vbi cōmentarij nihil dicunt. Borboniensis, cap. 445 Blesensis, cap. 117. & Dunensis, cap. 83. Niuernensis hoc tit. *de retraict*, cap. 26. Montargienses, & ceteri Lorrienses hoc tit. § 7. Valesienses hoc quoq; titu. §. vlti. qui est omnium 91. Et ego quoque id procedere censeo de iure communi, per id quod voluit Bal. in l. cum dotem, versi. modo extra quęro, C. de iure dot. q̄ ex vno contractu in alium transfuso non debetur, nisi vna gabella, ex statuto disponente, quod ex quolibet contractu debeatur gabella, per multa illic allegata, & sequitur Firmi. in tract. gabella, in 5. parte prin. q. 5. versic. de contractu vero. Nam valet argu. de re ad personam, & è contrario, l. qui furere, & ibi. Bald. & Albe. ff. de statu hom. & l. si quis inquilinos. §. si ita legatum, ff. de leg. 1. & l. si quis filio exhæredato, ante finē, versi. ergo, ff. de iniusto testa. & glo. & Docto. in l. cum quid, ff. si cert. petat. cum simi.

4 §† Et quia etiam hic retractus fit ex necessitate primi contractus, & inuito emptore, ideo ex eo

non debentur laudimia,Gul. Cu.Bart.Bal.Fulg.& Pau.Castr.in l.& ideo,ff.de cond.fur.idem Gul & Alb.in l.ex hoc.§.j.ff.de ali.iud.mut.cau.fac. Masue.in tit.de empt.& vendi.versic.item in casu,& Ias.in l.vlt.col.12.& 9.q.C.de iure emph.Cors.& Aufre.in addi.ipsius,dec. Thol.75.item fuit quæsitum,si ex diuisione,& Alb Bru.cons.43.in casu isto,col.vlt.versi.2.quia.Et id nuncupatim in nostro casu voluit Ar.Ferro.in consue.Burd.hoc tit. *de retraict.*§.2. Et faciunt,quæ diximus supra.§.1. in verbo, *ou equipollent à vente*, quæ est glo.14. nu.8.secundo intellige,& tribus seq. Quanquam scio Boer.fuisse in cõtraria sẽtẽtia,vt scilicet debeantur laudimia ex retractu consanguineorũ, in consuet. Bitur.hoc eod.tit. *de retraictz*.§.5.col.1. vbi id allegat Alb.in 1.parte statutorum, d.q.95. Sed is admodum fallitur quandoquidem ipse Alber. loquitur de priori venditione , vt diximus præcedenti versic.

5 ¶† Sed quæstionis est, si cum consanguineus esset intra tempus retractus, proindeque posset rẽ iure proximitatis retrahere, tamen is emptorque ita contractum inierunt,vt non tanquam consanguineo,sed veluti extraneo emptor rẽ vẽdiderit, vtrum ex hac venditione debeantur laudimia, & an cõsanguinei ipsius emptoris poterũt venire ad retractũ huius venditionis.Certum est autẽ, ꝙ si post tempus retractus hmõi venditio facta fuisset consanguineo, etiã tanquã consanguineo,& iure proximitatis,tñ cõsanguinei ipsius emptoris, qui reuendiderunt huic cõsanguineo, admitterentur ad retractũ,vt diximus supra eod.tit.§.j.in gl.x.in verbo,*dedans l'an*, nu.30.ex quibus potes.

6 ¶† Hic aũt quærimus è diuerso, cum venditio fit consanguineo, non tñ tanquam consanguineo sed vt cuilibet alteri. Et sanè si hæc venditio facta fuerit diuerso pretio,aut maiore, aut minore, aut alijs conditionibus pactis, & conuentionibus,nihil est quod dubitãdum sit hanc nouam esse omnino vẽditionem,per id ꝙ in simili voluit gl.not. in c.hi qui,in fi.& ibi Domi.col.vlti.versi.not.istã glo.de præben.lib.6.Bal.in l.Titius,quæ est pen.p cum tex.ff.de excu.tuto.& in l.si qui ex consensu col.3.ver.secunda species,C.de Episc.audi.vbi eã gl.dicit sing.& in repe.l.Æmilius,tum col.5.vers. quid de syndicatu,tum col. vlti.in fi.2.conclusionis,ff.de minor.& in l.testamenta, col.1.versic.& adde,C.de testa.& in l.non dubium, col.4.versic. intellige quando,C.de legi.vbi eam glo.dicit elegantem,& in l.si à te,post princ.C.de pactis inter emptorem,& venditorem,& l.si constante , circa med.C.de don.ante nup.& in c j.§.insuper, in fi. tit.de prohibi.feud.alie.per Frider. & consi.437. quæritur si factum sit, col.2.versicu.præterea hoc confirmatur, lib.1.vbi eam glo.dicit elegantem. Panor.in c.1.& glo.col.5.versi.sed aduerte, extra de offic.deleg.vbi eam glo.dicit not.Corn.consil. 92.placet mihi,col.2.versi.ex quo itaque, li.2.vbi illam gl.dicit sing.& consi.235. de pluribus quæritur,col.3.versi.vlt.quando de aliqua, eod.lib.2. Fel.in c.de causis,col.2.vers.secundò limita,& ibi Phil.Deci.col.4.versi.secundò prædicta cõclusio, extra de offic.deleg.Ias.qui, & illam dicit sin.in l. lecta,col.5.versi.circa istud moueo,& ibi quoque Phil.Dec.col.3.versi.sextò not.ff.si cert.pet.Nam & alias quando aliquid additur vel detrahitur, censetur esse nouus actus,l.Ius ciuile, & ibi Culi. Cu.& Bar.ff.de iustit.& iur.cum multis concor.à me adductis supra §.j.huius tit.glo.18.in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu.54.contra quoq; videtur,& seq.Et in specie huius nostræ q. [redacted] dicit hoc casu locum esse laudimijs, & retractui.

7 ¶† Quod si hæc secunda venditio sit facta eodem pretio,ijsdemque pactionibus , & conditionibus,tunc posset videri hanc non nouam esse, & spontaneam venditionem, sed potius veram retractus agnitionem: quia cũ necesse esse emptori dimittere consanguineo venditoris,non censetur liberaliter vendidisse,l.rem legatam,ff.de adi.leg. sed potius ex necessitate retractus, siue metu nè aliter compelleretur, sciens se posse compelli, l. nouissimè,ff.quod fals.tuto.auto.cum alijs multis si.& cõcor.à me collectis supra.§.j.gl.18.ĩ verbo, *le pris que la chose aura cousté*,num.62.idemque si in ius.Contrarium tamen decidit Molẽ.vbi supra quantum ad laudimia, vt scilicet ea debeantur. Non tamen dominus possit rem iure, & retractu feudali ab ipso consanguineo redimere,per quędam ibi ab eo allegata. Sed quantum ad retractum proximitatis, de quo hic quærimus nihil aliud dicit: tamẽ ex illic scriptis poteris intelligere quid & hic dicendum sit.

SI L'ACHEPTEVR LES AVOYT paye es. Si emptor ea exoluerit.

GLO. II.

SVMMARIVM.

1 *Dominus an cogere possit emptorem post cessionem factam consanguineo, vt laudimia soluat, an verò dominus debeat consanguineum sequi, & nu.2.3.4.& 5.*

2 *Translatio in aliam personam fit cum omnibus oneribus.*

3 *Melius est non soluere,quàm solutum repetere.*

6 *Emptor an saltem teneatur ad laudimia, ob id quod domino non declarauit, nec exibuit contractum, & nu.7.& 8.*

7 *Quid autem si sponte vendiderit.*

Tributis, vectigalibus decimis præteritis, non liberatur,qui rem vendit.

8 *Actio competens domino feudali aut emphyteutico ad laudimia,personalis est, nec sequi.fundum,aut tertium ipsius possessorem.*

9 *Consanguineus retrahens à domino qui emit,aut retraxit ab alio emptore, an laudimia soluere teneatur,& nu.10.*

1 QVID igitur, si nondum soluit? an poterit illum dominus cogere, vt soluat, post cessionem factam consanguineo? an vero dominus ipse debet ipsum consanguineum

in ius

in ius vocare? Et sanè Pet.Cyn.& Albe.in l.vlt.§.sed quia nostra, C.commu.de leg.& idem Albe.in 1.parte statutorum,q.95. quid si statuto caueatur quod alienans, dubitant an ex contractu venditionis alicuius fundi, qui vi huius consuetudinis à propinquo redimitur, debeantur iura, quæ ex statuto debent solui dominis ob venditionem. Et post aliqua in vtranque partem allegata ita hoc definiunt, interesse an dicat consuetudo, ꝙ si res censualis vendatur, tale quid soluatur dño: tunc enim ēt si res à consanguineo retrahatur, dño id debet solui, ꝙ statutum præcipit, cum sufficiat cōditionē, id est vēditionē semel extitisse, l.si quis, C.de insti.& substi. An vero dicat, ꝙ tenens cēsū rei alienatæ, id dño soluat, tūc.n.quia fingitur retro non fuisse primi emptoris, is non tenetur, per d.§.sed quia nostra, & arg.l.in diē.§.vl.ff. de aqua plu.arcen.& l.lex vectigali. ff.de pigno.

2 ¶ † Ego vero censeo semper laudimia deberi ex venditione, licet cōsanguineus retrahat, vt diximus in glo.præcedenti nu.1.& 2.sed emptorem qui ex necessitate huius consuetudinis cessit cōsanguineo, nō cogendum ea soluere, sed tm̄ consanguineū fundi dominū, & possessorē cogēdum fore, nec.n.emptor ipse debet pati damnū ex ista venditione necessaria, q̄que inuitus facit cogente consuetudine, l.j.C.de insti.& substi.& l cū à matribus, C.qui petant tuto.& l.si d.§.si compromisero, in rōne sui, ff.de euictio. & l.qui aūt.§.apud Labeonem, ff.quæ in fraudem credi. & c.vlt.& ibi glo.in verbo, inuita, 5.dist.& ꝙ scribit Bart.in sua dis.incip.Pisanæ ciuitatis, col.1.versi.3.hoc ꝓbat, vbi & alia iura allegat. Sed illi manifestū atque euidens præiudiciū pararetur, si cogeretur fundo carere, dum statuto paret, & nihilo minus ipsius laudimia soluere, sicuti in simili dicitur in l.1.in prin.ff.ad S.C. Trebel. æquissimū esse in fideicōmissarijs hęreditatibus, si qua de his bonis iudicia penderent, ex his eos subire, in quos ius fructusq; transferretur, potius q̄ cuiquam periculosam esse fidem suam. Ideoque ibi statuitur, oēs actio.quæ in hæredes competebant, in fideicōmissarios, quibus hæreditas restituta est, transferri. Et alias cū fit cuiuspiam rei translatio de vna persona ad aliā, id fit cum omnibus eiusdem oneribus, l.lega sub conditione, in prin.ff.de adi.lega.& l.legatū, ff.de condi.& demō.& l.Caio, in prin.ff.de ali.& ciba.leg.& ibi concord.in glo.

3 ¶ † Nec satisfacit, si quis dicat, ꝙ ead.laudimia poterit emptor à consanguineo, qui retraxit, repetere: quia satius multo non soluere, quàm solutum ab alio repetere, l.si cum legetur.§.si Titio, & ibi Fran.Are.in 3.not.ff.de leg.j.& l.si debitor in fi.ff.de li.leg.& l.si stipulatus esses, ff.de fideiu. vbi ita scribitur, interest eius pecuniam retinere, potius q̄ solutam repetere, & l postulāte, in prin. ff.ad S.Trebel.ibi, pecuniam retinere maluit, quā petere. Et est apertissima ratio, quia forte consanguineus non erit soluēdo, aut ēt erit litigiosus, & à quo vix, & non nisi cum maximo certamine, & detrimento ius suum emptor obtinebit, aut aliàs erit conuentu difficilis, de quo in l.2.ff. qui satisf. cog. Hincque, dici solet, minus esse habere actionem, q̄ rem, l.minus ē, ff.de reg.iur. Ex quibus, vt dicit Ar.vbi supra, oritur æquitas eius, ꝙ not.in l.si pro ea, cum sua materia.C.mand.& in l.Lucius, ff.co.tit.quibus fideiussor, qui diu stetit in oblig. potest petere, vt liberetur, nè scilicet cogatur soluere quod à reo principali postea repeteret.

4 ¶ † Præterea ex natura prioris contractus, & conditione in illo tacite intellecta consue. ius retractus ad consanguineū pertinet. Et ideo si is retrahat, censetur ille cōtractus ipso iure resolutus, quantum ad ipsum priorem emptorem spectat, quemadmodum cum contractus resoluitur ex l.in ipso contractu apposita secundum not.à glo.& Doct.in l.ab emptione, ff.de pact. & dicemus tit. seq.§ j.in glo.7. quæ est in verbo, *feront preferez*, nu.4.quod ita tamen demum, & seq.& ita quidē, vt hoc casu resolutionis ita factæ nulla debeātur laudimia, etiam ex priori contractu, si credimus Albe.& Pau.Castr.in d.l.ab emptione. De cuius tamen veritate dicemus infra d.tit. sequen.§.6.in verbo, *les loyaux coustemens*, nu.3.sed quid de laudimijs, & multis seq.

5 ¶ † Sed multo magis in isto casu non debentur laudimia ab ipso emptore, quantum ad ipsum pertinet, præsertim cum ob retractū fingitur ipse retro non acquisiuisse, vt voluit Alber.in d.q.95. primæ plu.partis statutorum, argu.d.l.in diem.§.vlt.ff.de aqua arcen.& d.l.lex vectigali, ff.de pign. Debet igitur ea dominus petere a consanguineo, in quem contractus transfusus est, ac translatus, vt loquitur Bald.in hoc cod.casu, in d.l.vlt.§.sed quia nostra, col.j.C.commu.de legat.quique fundum habet huic rei obnoxium. Et facit, quod in simili tradit Pau.Cast.consi.74.in causa mota per Dominam Dorotheam, col.3.versic.concluditur ergo, lib.2.Et nonnihil quoque facit tex.in l.etiā, versi.& benignum, ff.de Ædil.edict.

6 ¶ † Illud Tamen verum est, quod si prior emptor non declarauit suum contractum, nec exhibuit instrumentum eiusdem intra tempora in hęc pręstituta à nostra cōsuetudine supra tit.2.qui est, *de ventes & honneurs* .§.3.qui est omnium huius vol.consuetudinum 16.& seq. quæ quidem tempora transacta sunt ante cessionem consanguineo factam certe ipse emptor tenebitur domino ad emendas, quas vocamus, id est mulctas, in id à cōsuetudine eo in loco statutas, neque enim ab illis liberatur emptor propter cessionem postea factā, nec æquum est, vt propinquus, qui nihil in hoc peccauit, eas pendat, sed ibi pœnam esse, vbi & noxia est, l.sancimus, C.de pœn.cum sim.

7 ¶ † Sed & illud quoque verum est, quod si emptor sponte alteri vendiderit, haud dubie tamen à domino cogi potest, vt soluat laudimia suæ emptionis, vt qui sit obligatus pro eo contractu à se facto atque inito, nec per alienationem hanc spōtaneam à se postea factam potuit se hac obligatiōe eximere & liberare inuito domino, cui quæsita est ex eo contractu, vt de tributis, & vectigalibus tradit Pau.Castr.in l.Imperatores, ff.de public.& vectig. vbi id dicit ita colligi ex eo textu,

atque etiam ex textu in Auth. sed periculum, C. sine cens. vel reliq. Et de decimis etiam voluerunt Io. Andr. & Pan. in c. cum homines, extra de decimis, & Pan. in c. pastoralis, col. 2. versi. sed quæro, eod. titu. & Feder. Senen. ipsius Io. Andr. discipulus, consi. 81. laicus de prædior. Et generaliter id not. in l. 2. C. de pact. & ibi præsertim Saly. in prima oppositione, versi. 1. casu.

8 ¶ † Nec quod plus est, videtur posse dominus laudimia petere à secundo emptore ex superioribus venditionibus, sed ex ea tantum venditione, quæ ei facta est. Nam actio, quæ competit domino feudali aut emphyteutico ad laudimia, personalis est, nec sequitur fundum, aut tertium ipsius possessorem, vt constanter tenuit Pet. Iac. in tit. de actio. in rem pro re emphyteutica, col. 5. versic. sed contra alium, & iterum col. 19. versi. item fructus quē refert, & sequitur Guid. Pap. cons. 46. in facto præsupponitur, col. vlt. versic. & videtur ꝙ nullo, atque iterum consil. 126. de anno Domini, in 3. dubio & consi. 177. consiliū, col. 6. versi. idem etiā videmus. Quanquam scio hic aliter in hoc vlti. obseruari. Sed quantum ad illud primum nihil est quod dubitandum sit.

9 ¶ † Quid autem, si dominus feudi emit, aut iure feudi ab alio emptore retraxit, an cōsanguineus ab eo retrahens (quod vtique potest, vt scribitur supra. §. 21.) teneatur ei soluere laudimia. Quod non videtur, cum sibi ipse non deberet laudimia, sed sunt per huiusmodi emptionem aut retractū à se factum confusa, vti in simili dicitur in l. si cōmuni, & ibi not. ff. de seruit. rustico. prædio. Nam & aliàs quod semel extinctum est, & confusum, amplius non reuiuiscit. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obli. & ibi concor. & in hanc sententiam facit, ꝙ & in alio simili dicemus de clerico, qui non soluit vectigal, vt à consanguineo repetere non possit, infra in gl. huius. §. 4. nu. 3.

10 ¶ † Verum ego aliter cēseo, quia actio, aut debitum tum demum perpetuo cōfusum est, & extinctum cum acquisitio, ex qua confusio siue extinctio facta est, perpetua est, & irreuocabilis. At si ea reuocetur, actio siue debitū restituitur, & in pristinū statū reuocatur modo dolus absit, l. propter §. neptis, & ibi Bar. Bal. Ang. & cæteri, ff. de S. C. Syllan. & l. eum qui. §. vlt. ff. de inoffi. testa. & l. cum bonis. §. j. ff. de acq. hære. & l. hæredem, & ibi Bar. ff. de his quibus vt indig. Et idem de pignoribus, seruitutibus, vsufructu, & alijs id genus latè diximus, & probauimus supra eod. tit. §. 1. in gl. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 68. pro ea autem, & duobus seq. & iterū infra tit. seq. §. 2. nu. 10. tertio acquisitio, & multis seq. rursumque, nu. 42. igitur licet, & seq.

LES COVSTZ DES LETTRES.

Impensas instrumentorum. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 Consanguineus retrahens tenetur restituere impensas instrumentorum. Et impensas aliàs factas ad eorum recuperationem, nu. 2.

1 NAM & similiter debitor tenetur creditori refundere impensas instrumentorū debiti, vt not. Bal. & Sal. in l. vlt. C. de condi. ex leg. & idem Bal. in l. non ignorat, col. 2. versi. modo ego quæro, & ibi quoq; ipse Sal. col. item 2. versi. quæro an impensa, C. de fruc. & lit. expen. & dicemus infra tit. seq. §. 6 gl. 2. in pen. dubiū. Et in hoc casu voluit expressim Chass. hoc eo. tit. §. j. in ver. *les fraiz raisonnables*, col. 2. versi. itē quęro, & seq. quanq̃ in contrariū adduxisset Alb. in l. dissolutę. C. de condi. ex leg. vbi dicit impensas instrumentorū pertinere ad creditorē, non ad debitorē. arg. l. eos. §. interdicta, & ibi glo. C. de vsur. Sed id nihil obest nostræ sententiæ, imo vero eam adiuuat, nam cum consanguineus subeat ius ac locum emptoris, qui veluti creditor est, consequēs est, vt & ipse subeat onus impensarū instrumentorū, quæ ad emptorē pertinent. Similis aūt in hac re consuetudo est apud Melodunenses, c. 41. & Burdigalenses hoc tit. c. eius tit. 18. & totius vol. 31. vbi & Ferronus id quoque iuris esse dicit.

2 ¶ † Idque intellige, vt nō solum sumptus ipsorum instrumentorum refundi debeant, cōsanguineo retrahente, sed & alij impensi ab emptore, quo instrumenta à notarijs recuperaret, per id ꝙ dicit Bal. in d. l. vlt. C. de condi. ex leg. quod is qui tenetur restituere instrumentum debitori soluēti debet habere expensas factas ad recuperandum ipsum instrumentum, & Sal. ibi, cum distinctione quæ huc nihil pertinet, sed tamen intelligit de sumptibus necessarijs. Sequitur item Philip. Dec. in c. cum dilecta, col. 5. in 12. eodemque vlt. nota. de confir. vti. vel inuti.

ET AVLTRES SEMBLABLES,

Aliasque eius generis. Glo. IIII.

SVMMARIVM.

1 Consanguineus debet restituere gabellam ab emptore solutam ex contractu.

2 Emptor qui gabellam non soluit, quia priuilegiatus, an repetere possit à retrahente, ac si soluisset, & nu. 3.

Brocardica quæ dicuntur.

3 Consanguineus redimens à priuilegiato, an possit se aduersus dominum tueri, nè laudimia soluat.

4 Priuilegiatus qui laudimia soluit an, & à quo repetere possit.

5 Consanguineus retrahens, an teneatur ea laudimia reddere, quæ dominus emptori donauit, & nu. 6. & 7.

Victus victori an teneatur reddere salarium aduocati qui gratis patrocinatus est, et n. 6. & 7.

7 Emptor proferens apocham laudimiorum, an teneatur iurare ea integre soluisse.

8 Datum proxenetis an repeti possit re redhibita, & nu. 9. 10.

Proxenetæ qui sint, et qui mediatores, et parary.

9 Statutum quod de pretio rei venditæ, soluatur gabella.

gabella, an intelligatur quòd deducatur expensum in proxenetis.

11 *Retrahens an reddere teneatur quod emptor dedit vxori vend toris vt contractũ ratificaret.*

12 *Sumptus litis an debeant refundi à consanguineo retrahenti?, cum emptor litẽ quampiã sustinuit ratione rei venditæ aut iurium ipsius.*

13 *Consanguineus propinquior retrahens à remotiore, an huic teneatur refundere sumptus litis, quã cum emptore habuit.*

14 *Emptor qui aliquid dedit proximiori consanguineo volenti venire ad retractum, ne veniret, an illud recuperare debeat ab illo consanguineo remotiori postea venient.*

15 *Quid si emptor veniens ad domum vẽditoris causa contractus, à latronibus spoliatus fuit, an id à consanguineo recuperabit.*

16 *Emptor an recuperat quod impendit gratia custodiendi castr i empti.*

1 PVta si forte ex statuto debeat solui aliquod tributum, aut gabella quam vocant, pro quolibet contractu. Cum enim hoc dependeat ex contractu, non est dubiũ, quin id restitui debeat, si solutum fuerit ab emptore. nam indemnis emptor abire debet. cum res redimitur, per text. expresse loquentem de eo quod datum est vectigalis nomine, in l. debet, ff. de ædil. edi. & satis sentiunt omnes, quos statim citabo, in seq. q. & dicemus latius in retractu conuentionali infra ti. seq. §. 6. glo. 2. num. 1. & 2. nam & id, & omnes prope seq. quæstiones ad retractum quoque conuentionalem pertinent.

2 ¶ † Sed in hoc versatur quęstio, quid si id non fuit solutum, ob id, quia emptor erat clericus aut aliter priuilegiatus, ne teneretur ad huiusmodi tributa, aut vectigalia, siue etiam laudimia; tñ ea vult repetere à consanguineo retrahente, tanquã si ipse soluisset. Super quo Cy. & Albe. in l. neque, C. de hære. instit. in hac ipsa specie expressim dicunt, primum videri, clericum id iure poscere, argu. illius tex. Subdunt tamen esse arg. contra in l. cum autem. §. vlt. ff. de ædil. edic. Ideoq; (inquiũt) in hac quæstione potest brocardicari pro & cõtra. Ita enim loquuntur, vocantes, vt cæteri nostrates, brochardica, quę perplexa recte vocare possumus, nec aliud uterque de hac re dicit.

3 † ¶ At Bald. ibi asseueranter tenet contra clericum, quia sua (ait) non interest: id autem peti non potest nisi tanquam interesse, per l. vlt. secundum 2. lect. C. de fruct. & lit. expen. Et idem tenet ipse Bal. in tract. Protomixeos, col. 4. versic. sed pone ꝙ res fuit, vbi & ita dicit se consuluisse. Et Alber. in prima parte statutorum, q. 93. quid si uendita est res. & Fab. in tract. de empt. & vend. in 8. q. princ. col. 2. vers. quintus effectus. & Io. Igne. qui illos nõ memorat, in repetit. l. dudum, char. pen. uersic. ad extensionem, C. de contrah. empti. vbi & in hac re multa allegat, quæ ibi videre poteris, & Hiero. Cagno. in repeti. l. 2. in 25. q. versic. secundo pro ista parte. C. de pact. inter empto. & vendito. & nouissimè Ferro. in consue. Burdigal. hoc tit. de retractu. §. 20. & Caro. Molen. in consuet. Parisien. tit. 1. §. 15. nu. 5. vbi aliud dicit, ꝙ iste consanguineus non immunis est, quin teneatur soluere huiusmodi laudimia domino, licet nõ ipse clerico aut alteri priuilegiato. & id certe uerum est.

4 ¶ † At quæstionis est, si ipse clericus, aut alius priuilegiatus nè soluat gabellam ex contractu, tñ eam soluit, an repetet à consanguineo retrahẽte; an verò ab eo cui soluit, an denique à neutro: ex ijs intelliges quæ scribit glo. in §. tripli. in uerbo, in bello, & ibi Doct. Instit. de act. & Bal. in d. l. vlt. col. 3. vers. sed quid si iste priuilegiatus, & iterum vers. modo venio ad secundam. C. de fruct. & lit. expen. Quanquam nihil est, cur non repetat. cum ipse retrahens teneretur soluere domino, vt diximus in fine præcedentis versiculi.

5 ¶ † Quid autem, si dominus donauit, aut remisit laudimia emptori, an nihil ominus debebit ea consanguineus retrahens ipsi emptori restituere? Videtur ꝙ non, per ea quę in simili diximus supra nu. 2. & 3. & quod præterea in alio non admodũ absimili casu à multis traditur, eum qui obtinuit in causa non posse petere expensas patrocinij gratis pręstiti ab aduocato. Ita enim non obscure uidetur uoluisse Bart. in l. vlt. ad fi. C. de fruct. & lit. expen. & appertissimè uoluit Bal. ibi, in fi. & rursum in tract. protomixeos, in col. vlt. versi. præterea in iure, vbi allegat ipsum Bart. in l. stipulatus es opus, ff. de fideiussor. ubi de hac re nihil dicit; sed de alia non multum dissimili, an uidelicet aduocatus, qui sibi ipsi patrocinatus est, & uicit, possit suum ipsius salarium petere.

6 ¶ † Sed contrarium in illo gratuito salario uoluit ipse Bart. in l. ꝙ si domus, per illum tex. ff. locati. & ante eum Iaco. Aret. in tract. de expen. col. pen. vers. sed quid si habebat. Nam hic (inquit) naturaliter obligatus est ad antidora. l. sed & si lege. §. consuluit, ff. de pet. hæred. Ideoq; ei tandem abesse videtur, l. si quis mandato, ff. de neg. gest. & l. plane vbi. § ꝙ si rem, ff. de leg. 1. Nam & hæc obligatio (vt id ei addas) adeo afficax est, vt impediat repetitionem indebiti, l. si non fortem. §. libertus secundum vnam lect. ff. de condic. indebi. & glos. in l. ex hoc iure, in verbo, obligationes, in fi. ff. de iustitia, & iure. & utrobiq; Ias. alios multos effectus huius obligationis antidoralis collegit. nos multo plures in repetit. l. si unquã, in uerbo, donatione largitus, nu. 11. secundò hinc sequitur, cum multis seq. Sed & hanc opin. sequitur Albe. in l. properandum. §. sin autem alterutra, col. totius l. 15. vers. quęrit etiam C. de iudic. & in l. sed, & si §. 1. ff. ad exhib.

7 ¶ † Spec. aũt ti. de expensis. §. postremo; uersic. quid si victor, distinguit, vtrum aduocatus animo donandi patrocinatus sit, an spe remunerationis. vt primò casu uictor eas expensas non habebat à victo, secũdo habeat, per tex. in l. idemq́; §. vlt. cũ duabus legibus seq. ff. mand. quæ optime faciũt ꝓ primo membro suę distinctionis. Pro secundo aũt non ita faciunt quando quidem Specula. loquitur

cum

cum sit remissio spe remunerationis, & sic de futuro loquitur. Illæ autem leges loquuntur de causa remunerãdi præteritam quampiam obligationem. Et ita quoq; hoc in casu videntur intellexisse Do. à Rota, deci. 534. sed quid si habuit, in antiquis. Sed vt tãdem concludam casum, qui ad nostrum retractum pertinet, putarim emptorem hęc sibi donata à domino posse repetere à consanguineo retrahente. In qua etiam sententia fuit Carol. Mol. in d. consue. Paris. §. 15. in fin. ubi tñ nihil allegat. Tametsi Ferro. in alia fuit sententia in consuet. Burdig. tit. hoc de retractu. §. 20. nisi emptor (inquit) alioqui gratus esset domino, aut de eo bene meritus, per l. si verò nõn remunerandi. ff. mandа. & l. si pro patre. §. si domini, ff. de in rem verso. Ideo (vt dicit) emptor proferens apocham laudimiorum solutorum domino, tenetur iurare, si cõsanguineus id petat, an integre ea soluerit, nec nè. Cui non accedimus, cum id frustrà iuraret.

8 ¶ † Sed quæritur, an id, quod emptor dedit ꝓxenetis, id est mediatoribus (vti eos appellat Apuleius lib. 9. Asini aurei, & Ecclesiastici scriptores sæpissime) vel pararijs, (vt etiam uocat Seneca, lib. 2. de beneficijs) vel conciliatoribus. siue interuentoribus, qui hanc scilicet venditionem procurauerunt, de quibus in l. 2. & 3. ff. de proxene. & apud Martialem, lib. 10.

Quæ sulphurato nolit empta ramento
Vatiniorum proxeneta fractorum.

An igitur (vt repetã) quod ijs datum est ab emptore, sit restituendum à consanguineo, vide tex. in l. debet, ff. de Aedil. edict. ubi cum res redhibetur, debet emptori restitui pecunia, quam dedit, vel si quid accessionis nomine dederit, & si quid deniq; emptionis causa erogauerit. Id quod exponit glo. ibi scilicet mediatoribus, quia forte uenditor dixit emptori, nõ tibi vendam, nisi tu id des tali mediatori, & ipse nos concordabit. Subdit autem ea l. continuo (vt ad eam reuertamur: Hoc autem ita demum deducitur, si ex uoluntate uenditoris datur. Cæterum si quid sua sponte datum esse proponatur, nõ imputabitur: neq; enim debet, qđ quis suo arbitrio dedit, à venditore exigere. Et ibi Bar. [& post eum Ang. & Cœpol.] etiam nuncupatim quærit, quid si emens aliquid dederit mediatoribus, an possit repetere. Aut sponte (inquit) dedit, & nõ repetit, aut ex necessitate, & repetit. Et idẽ prope voluit Pet. Iac. in ti. de acti. ex vendi. qñ vẽditor est deceptus, & c. col. 3. vers. & est notandum vbi loquens in casu l. 2. C. de rescin. vendi. dicit imputandum esse pretium, quod traditum est mediatoribus, volente uenditore: secus si sponte emptoris traditum est. per d. l. debet. Subiungitque, idem, si vestis, aut aliud quidpiam datum sit uxori uenditoris. Ex quibus facile potes intelligere, quid hic dicendum sit, id scilicet, vt si iubente, aut consentiẽte uenditore id datũ sit proxenetæ, id restituendum sit tanquã pars pretij, alioqui nõ sit restituendũ. Qđ in hoc casu nuncupatim uoluit Geral. Bago. in sua disputatione retractus, & Boer. in hoc ti. §. 4. col. pen. & uoluisse vř Chasse. in hoc quoq; tit. §. 1. in uerbo *le pris*, uers. quæro quid ueniat, ubi tamen id transeunter attigit, & etiam in uerbo, *les frais raisonnables*, nu. 4.

9 ¶ † Quanquam contra hoc uideri posset facere, qđ scribitur Bar. in l. sed si hoc, quã legit cũ l. si vir vxori, & ibi etiam Imo. & Pau. Ca. ff. de cond. & demonstr. ꝙ si ex statuto debeant solui à venditore sex denarij pro libra prætij rei venditæ, & aliquis vendiderit rem quampiam cẽtum libris, sed viginti dedit proxenetis, debet solui gabella pro 80. tantũ, & ita deductis illis uiginti datis proxenetis, quod & uoluit Bart. ipse in l. quantitas patrimonij, ff. ad leg. Falci. & in l. in lege Falcidia, ff. eo. tit. & in l. vbi pure. §. ult. & ibi Franc. Ripa. col. 2. ff. ad S. C. Trebe. & idem Bar. in l. vlt. §. in computatione, & ibi quoq; Ang. & Corne. vterque post princ. C. de iure delibe. & Soz. & Ias. in l. fructus il lc. col. 2. hic vlt. ff. sol. matri. cum alijs cõcor. à me traditis supra eo. tit. §. 15. in glo. j. nu. 5. his finitimum est. Nam uides hoc in casu rationem haberi eorum, quæ proxenetis data sunt, etiam quantũ ad tertium, cuius competit ex contractu. [Et adde quod post Oldra. in l. j. C. de spõsali. scribit Albert. in l. vlt. col. 3. versi. sed ad huc quæro, C. eod. tit. Quod si is qui contraxit sponsalia quippiam dedit mediatoribus, & sponsa postea tenuit perficere matrimonium potest repeti ab eadem quod datũ est ipsis mediatorib. licet pęna peti nõ possit.

10 ¶ † Ideo paulo amplius cogita: præsertim cum Ange. Are. in §. in duplum, col. pen. versic. & dř redhibitoria, Insti. de actio. teneat simpliciter, redhibentem teneri restituere id, quod datum est proxenetis, per l. Aediles etiam. §. vlt. cum l. seq. & l. illud sciendum, ff. de Aedi. edic. Et Ferro. in consu. Burdig. hoc eo. ti. §. 15. col. 3. versic. in his sumptibus, & Carol. Molend. consuetu. Paris. titu. 1. §. 9. in princip. nuncupatim de hoc nostro casu loquẽtes tenent retrahentem & hæc reddere debere. Et si id verum, sit, multo magis obtinet in eo, quod datum est vxori venditoris. Et vide etiam, quę scribam infra tit. procedente. §. 6. glos. 2. num. 21. sed quid si emptor, & id item, quod scribit Albe. post Marti. Fanen. in l. j. & ibi quoque Ias. circa mediũ, vers. vlt. ff. de condi. cau da.

11 ¶ † Quid autem, si maritus nomine vxoris & promittens illam ratum habituram, fundũ ipsius vxoris vendiderit: vxor autem postea non vult ratificare, nisi prius vltra prætium solutum aliquid sibi detur (nam hoc sæpius contingit.) An & hoc sit restituendum. Vix hic uideo, quare sit dubitandum, quin reddi debeat, cum hæc venditio robur accipiat ex huiusmodi ratificatione domini, cui & illud pretium præter primum accessit, per d. l. debet, in illis uerbis, accessionis nomine. Præsertim cũ ob hanc ratificationem censeatur uenditio facta ab vxore rei domina, non à uirò, ex sententia Spec. tit. de iudi. §. 2. versi. ratihabitione, vt ab omnibus utique citatur, quanquam id sit in vers. ex prædictis, iunctis seq. & Bal. in l. si pecuniã, C. de nego. gest. Ad quæ etiam uide, quę scripsimus supra eo. ti. §. 1. in uerbo, *dedans l'an*, in 12. q. Et de hac quoq; re scripsit plura Chasse. hoc eo. tit. §. 1. in verbo, *dedans l'an & iour.* ante finé, iterũq; §. 5. col. 2.

col. 2. vers. sed quæro maritus, cum multis seq.

12 ¶ † Quid item, si emptor ante retractum litẽ quampiam sustinet, vel agendo, vel defendendo super quibusdam iuribus rei venditæ, & vicit, vel etiã forte victus est, an sumptus litis à consanguineo retrahente repetet? Vide text. in l. iam tamen, §. in hac stipulatione, & ibi glo. & Doc. ff. iudi. solue. & in l. 1. & ibi quoque glos. & Doct. C. mand. & in l. ex parte, in princ. & ibi glo. in verbo, & obtinuit, & late Floria. ff. famil. ercis. & in l. exceptione, & ibi Bart. Pau. Ca. & alios, ff. de fideius. & not. in l. qui proprio. §. litis. ff. de procu. & Bal. consi. 8. erant quinq; nobiles, lib. 1. Et quod etiam in simili tractatur, de emptore, qui lite de empta re mota, vicit, aut victus est, an sumptus litis repetit, de quo per gl. Cyn. Bart. Bald. Ang. & Sal. in l. j. C. de euict. Iaco. But. Albe. & Ang. in l. qui absentẽ, nu. 3. ff. de proc. Bar. in l. venditores, ff. de verb. obl. & ibi plene Alex. qui alios affert, & cæteros Recentiores, & præterea Io. Ana. consi. 31. presupposito, in 1. dubio, & ibi quoque Lud. Bol. in addi.

13 ¶ † At quid si consanguineus, qui prior obtulerat emptori, litigauit cũ ipso emptore, quid dicebat contractũ non esse subiectum retractui, & obtinuit ipse consanguineus, eiq; est facta cessio; deinde consanguineus propinquior, vel æqualis gradus, vult intra annum & idẽ admitti ad retractum vel integrum, vel pro rata, secundum. §. 11. supra eo. tit. prior autem eum admittit reddendo sumptus illius litis, vel integros, si hic sit proximior: vel pro rata, si æqualis gradus. an hic eos refundere teneatur? Quod vr̃, per id quod in simili dr̃ in l. si finita. §. si ante, vers. sed si quis eorum, ff. de dam. infect. Sed ita tñ, vt si quos emptore victo consecutus fuerit, ij primum deducantur, nè bis idẽ consequatur, cõtra l. bona fides, ff. de reg. iur. & c. bona fides, eo. tit. lib. 6. cũ concord. vtrobiq; adductis. Sed quibus adde l. si quis dolo. §. j. ff. de re iudi. vbi ita scribitur. Et puto improbũ eũ esse, qui velit iterum consequi, quod accepit. Et uide etiam hic d. l. vẽditores, ad ibi not. ff. de verb. obl.

14 ¶ † Quid verò, si ipse emptor aliquid dedit ꝓximiori venienti ad retractum, nè veniret: an & illud recuperabit ab alio consanguineo remotiori postea venienti intra annum. quasi scilicet hic exclusus fuisset, nisi emptor proximiorem eo delinimento à retractu auertisset. quod faciens huic viã ad retractum veluti muniuit ac preparauit. Vide Geral. Bago. in sua disputa. retractus, ad fi. & Boer. hoc eo. ti. *de retraict.* §. 4. & iterum deci. 76. proximiori, col. 2. versi. sed bene quando, & Chasse. hoc quoq; tit. §. 1. in verbo, *le plus prochain*, versicu. sed quæro proximus: qui tenent id reddendũ, & Ferro. qui contra tenet in consue. Burdi. hoc item tit. §. 15. cui magis accedo. Et vide etiã, quæ diximus supra eo. tit. §. 11. in verbo, *s'l est plus proche*, quæ est gl. 6. num. 3. sed dubium est, & sequen. Et non osciranter vide, an ad id faciat quod scriptum est in l. fuit quæstionis, ff. de acqui. hæred. & in l. 2. & 3. ff. si quis omis. cau.

15 ¶ † Illud quoque dubium est, Si cum emptor iret ad domum venditoris, vt fieri assolet gratia conficiendi contractus, & quia etiam forte id cõuentum erat inter eos, incidit ipse emptor nulla sua culpa in latrones, qui eum spoliarũt pecunia, quam pro pretio venditionis deferebat, aut etiam alia pecunia, vel re, videlicet vestibus, equis, & id genus alijs: an hæc illi sint restituenda à cõsanguineo retrahẽte, vide tex. in l. inter causas. §. nõ omnia, & ibi gl. & Doc. ff. mand. & in l. cũ duobus. §. quidã, ff. pro socio, Innoc. Io. And. & Panor. in ca. sicut, le 2. extra de iureiu. Iac. Aret. in tract. de expen. col. pen. vers. sed quid si dũ veniebat, & Collecta. in c. cũ pro causa, ad fi. extra de procu. Bal. in c. j. in fi. & ibi quoq; Mart. Laud. etiã in fi. & Card. Alex. col. 2. vers. insuper q̃rit, ti. an agnati vel filij.

16 ¶ † Quid denique, si cum castrũ, quod emptũ est, forte controuersiosum erat & prætendebatur ab aduersarijs admodum potẽtibus, & qui ipsum quotidie armis appetebant, aut etiam proximum erat hostibus, qui tempore belli uerisimiliter erãt capturi: ideoque emptor, vt id ipsum defenderet aduersus hosce aduersarios vel hostes, multa pro custodia tutelaque ipsius impendit. an & hæc ipsa à consanguineo repetet? Vide text. in l. si ita. §. vlt. ff. de fun. instru. & quod per eum dicit Bald. in l. 1. col. 2. versic. quæro nunquid expẽsæ, C. de fructi. & lit. expen. cum alijs multi concor. text. & Doct. à me collectis supra eodem tit. §. 15. glo. 1. nu. 26. secundo quæro.

LVY DOIT PASSER LETRE,

Debetque emptor ipsi consanguineo instrumentum admissi retractus consentire: Glo. V.

SVMMARIVM.

1 *Emptor utrum teneatur conficere instrumentum retractus facti à consanguineo.*

Cogendus & quilibet conficere instrumentum de contractu, non tamen instrumentum garentigiatum & nu. 2.

3 *Consueta apponi debent in instrumento.*

4 *Venditor tenetur de euictione, & se in id sollenniter obligare, etiamsi uictum non sit.*

Procurator simpliciter cõstitutus ad vẽdendum, potest cauere de euictione.

1 ID generale est, vt quis possit petere instrumẽtum sibi fieri de contractu, cogaturque altera pars ei instrumento cõficiendo cõsentire; vt pleriq; omnes voluerunt, per l. si cũ exceptione. §. sed & si quis, in fi. ff. de eo quod met. cau. & l. dedi, quæ est 3. & ibi Bar. ad fi. prin. qui hoc declarat, ff. de cõd. sine caus. & l. ex ea parte, in prin. secundum vnam lect. Bart. & ibi quoq; Alex. & Fran. Are. vterque in 2. not. & Iason. ff. de verbo. obliga. & l. plures apochis, & ibi Bald. colum. 2. C. de fide instr. & l. sicut datam, & ibi Alber. Bald. & Sal. qui ita eam intelligunt, licet a io referri possit, C. de libera. cau. glo. in l. 2. in princ. in verbo, suspectum ad fi. & ibi

& ibi Bar. Imo. Pau. Cast. Franc. Aret. & alij. ff. sol. ma., & gl. in l. chirographis, in verbo, aut ad nouationem: vbi etiam est bonus text. ff. de admi. tut. & subobscurè in c. significauit, in glo. j. & ibi Innoc. in verbo, publica, & Bal. circa medium, & Felyn. col. pen. versi. tertiò gl. pen. extra de testib. Alber. in l. dissolutæ, col. 3. versi. item ad hanc. C. de condi. ex leg. & in l. de minore. §. tormenta, col. j. versi. facit etiam. ff. de quæst. Bart. in l. qui tabulas. in fi. princ. ff. de furt. & in l. si finita. §. eleganter, col. 2. & seq. & ibi latè Alex. col. vlt. ff. de dam. infe. Bal. in l. vlt. in fi. C. de pact. conuen. & in l. instrumenta, col. 7. versi. quæro testator. C. de fideicom. & consi. 458. quidam emit, lib. 1. & cons. 133. casus talis quidã, col. 1. lib. 5 Masuer. tit. de empt. & vend. §. item si venditio, Alex. cons. 39. vertitur lis, post princ. lib. 5. Corn. consi. 120. licet prima facie, col. j. versi. & potest quis. lib 4. & latè Fel. in c. accedens, le 1. colum. 2. in 5. q. in fi. extra vt lite nõ contest. & Gui. Pap. sing. 576. versi. creditor, & Doct. vbique.

2 § † Hæc tamẽ velim intelligas, vt licet debitor teneatur conficere creditori instrumẽtum de debito, secundũ ea quæ diximus: id tamen debet intelligi de instrumento simplici non etiam guarentigiato, quod appellant: quoniã ex hoc efficeretur illius conditio multo deterior, ob paratam ex huiusmodi instrumento executionem, vt dicit Ang. in d. l. si finita. §. elegãter, & ibi Alex. in fi. & idem Ang. in l. si pupillus, in princ. ff. de noua. & in l. in omnibus. in fi. ff. de iud. & Franc. Aret. in d. l. ex ea parte. in fi. vbi id dicit sing. & ibi quoq; Ias. etiã in fi. & idem Aret. in d. l. 2. in prin. col. pen. & ibi itẽ Ias. col. vlt. & Thomas Parpa. col. quoq; antepe. & Franc Ripa, col. antep. nu. 49. ff. sol. mat. Et benè facit, quod scribit Bal. in d. c. significauit, col. 2. vers. item charta, de testi. ꝙ quis tum demum cogitur conficere instrumentum, cum non est onerosum facienti, idest, vt idem declarat, non plus grauat.

3 § † Sed nescio, an id in Gallia nostra admittatur, in qua nullum non guarentigiatũ instrumentum conficitur, ex antiquo more regni: tenetur autem debitor in instrumento consentire apponi omnia, quę sunt de consuetudine, vt dicit Bar. in d. l. ex ea parte, per l. ꝙ si nolit. §. qui assidua. ff. de ædil. edict. & l. si prius. § 1. vbi & idem Bart. ff. de aqua plu. arcen. & Bald. qui loquitur de venditore, in l. si prædium, col. 3. versi. deinde videmus. C. de ædil. act. cum al js multis concord. adductis ab Alex. in d. l. ex ea parte, & consi. 105. reuerende domine, paulo ante fi. lib. 2.

4 § † Ideo non assentior Masuerio, qui in d. titu. de empt. & vend. vbi supra, dicit, ꝙ venditor non tenebitur in eo instrumẽto se obligare de euictione: nam non tantum, idest, cõsuetudinis, sed & iuris communis, vt de euictione obligetur etiam si dictum non fuerit. l. si duo. §. si quis iurauerit me, & ibi gl. ff. de iureiur. & l. ex empto. in prin. & ibi Bar. ff. de act. emp. & l. vlt. ff. de cond. cau. dat. & l. 1. post prin. ff. de rer. permu. & d. l. ꝙ si nolit. §. qui assidua. ff. de ædil. edict. & l. 1. & 2. ff. de euict. & l. in vendendo. in prin. ff. de contrah. empt. & l. non dubitatur, & ibi Bal. C. eo. tit. & l. vlt. C. de com. reali. & gl. in l. vlt. in ver. non liberaueris, in princ. ff. de condit. ob caus. Hincq; procurator simpliciter constitutus ad vendendum, potest cauere de euictione, vt tradit Ang. in l. 2. col. 1. ff. de iurisd. om. iud. & Philip. Dec. in l. ciuitas, col. vlt. ff. si cer. pet. Qua etiã ratione Pau. Cast. consi. 207. visis oĩbus, post prin. lib. 1. tenet nuncupatim cõtra illud Masue. vt scilicet venditor teneatur de euictione se per instrm obligare, & id quidẽ ex more regionis, scilicet cũ hypotheca bonorũ, & solẽni stipulatione, si ita sit solitũ fieri. Et Phil. Dec. dum illũ simpliciter, sed corruptè citat, consi. 483. pro resolutione, col. 3. versi. & venditor. Et benè facit, quod scribit Bar. in l. litis, ad fi. in 3. q. ff. de vsuc. pro empt.

§. XXX.

SI quis contractu permutationis, 1 aut alio, rem quampiam mobilem acquisierit, pro eaq; vicissim, & pecuniam, & fundum dederit, si pecuniam pluris valeat quam fundus, is contractus vẽditio censebitur, admitteturque consanguineus eius qui pecuniam accepit ad retractum intra annum & diem, æstimabiturque fundus ita datus pecunia, & tenebitur retrahens vltra pecuniam datam fundi æstimationem refundere. Fiet autem ea æstimatio à iudice, 2 si alioquin inter eos de ea re non conueniat. Si verò contra fundus pluris valeat quàm pecunia, non censebitur contractus venditionis, nec erit retractui locus: verum pro modo pecuniæ debebuntur domino feudi laudimia 3.

ESCHANGE, CONTRACTV PERmutationis. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Cambium quid sit. Campso. Campsores. Differentia inter cambium, & permutationem.*

2 *Contractus qualis sit, si detur species pro specie, & pecunia. Et an inspiciendum sit quid contrahentes principaliter intendunt facere.*

3 *Venditio minimo pretio facta an censeatur donatio, vel venditio & num. 10.*

4 *Actus ex principali intẽtione agentiũ iudicatur.*

5 *Statutum censetur odiosum aut fauorabile, ex principali intentione statuentium.*

6 *Statutum dicitur esse, vel non esse contra libertatem ecclesiæ secundùm principalem intentionem statuentium.*

Alia multa similia.

7 *Contrahentes in dubio censeantur eũ cõtractum facere quem nominant. & nu. 8. 11. & 13.*

8 *Cũ in dubio reuocatur an dicatur concessio feudi an*

an donatio, verba concessionis sunt inspiciẽda.
Contractus in dubio ita censetur, vt illius verba sonant, nisi effectus rei aliud ostendat.
9 *Inspiciendũ an sit quod pluris est, si non constat, quid contrahentes intendant agere, nec id exprimant.*
10 *Contractus in dubio denominatur, & indicatur secundum naturam eius, quod in eo prævalet.*
Possessio quæ plus iuris habet, à iure denominatur, quæ plus facti, à facto.
12 *Fraudi occurrendum est.*
13 *Cõtractus an potius censeatur emptionis, an verò permutationis, data paritate pretij & speciei, & num. 14. cum sequenti vsque ad fi. glo.*
Permutatio & venditio utra sit fauorabilior. & num. 33.
15 *Actus denominatio fit à digniori.*
Dignitas duplex à digniori denominatur.
16 *Permutatio dignior est emptione.*
Antiquius quidquid est, id & dignius est.
Nummi inuentio.
17 *Permutatio est emptione vetustior.*
Glauci & Diomedis permutatio celebris.
18 *Lycurgi lex.*
19 *Permutatio pro venditione à probatissimis scriptoribus.*
20 *Mutare verbum simplex pro permutare.*
Salustij locus nunc primum emendatus.
Permutare pro mutare.
21 *Nummus vnde dictus.*
Nũmus an sit ex iure naturali, gẽtium an ciuili.
22 *Boues apud Homerum loquentem de rerum permutatione, nonnulli intelligunt pro nummi genere, & nu. 23. cum seq.*
Bos in lingua prouerbium.
Bouis figura nummi quidam signati.
24 *Polluci quantum tribuendum sit in literis.*
25 *Antiquiori in dubio tribuendum, cùm incertum est cui attribuendum sit.*
26 *Natura prævalet accidenti.*
Permutatio secundum naturam est.
27 *Actus dubij an in dubio sint iudicandi secundùm id quod nocet, an quod prodest. & numero 29. 30. & 31.*
28 *Permutatio minus lædit quàm emptio. & nume. 33. & 34.*
Permutatio nõ est obnoxia laudimijs aut retractui feudali, nec etiam retractui proximitatis.
30 *Mistum ex duobus, eius naturam sibi asciscit, quod sibi vtilius est.*
32 *Contractus in dubio is accipi debet, qui vtilior est contrahentibus, & nu. 33.*
33 *Pœnitentiæ locus est in permutatione.*
Permutatio est contractus innominatus.
Fauor præfertur odio.
34 *Actus dubius ad permissum trahendus est, magis quàm ad prohibitum.*
Emphyteuta impunè permutare potest inscio domino, vendere non potest.
35 *Mobile accedit immobili.*
36 *Contractus an in dubio dicendus sit nominatus an innominatus, & nu. 37.*
38 *Contractus duo an potius dicendi sint, scilicet permutationis, & venditionis, pro portione pretij, & speciei. & nu. 39. 40. & 41.*

1 Nescio vnde prodierit, vt permutationem, *eschange*, lingua nostra vernacula vocemus. Scio aũt nos, cum loqui latinè volumus, cambium (vnde *eschange* manauit) appellare permutationem, verbo non tam barbaro, q̃ quibusdam videtur. Nam apud Priscianum, lib. 10. c. 2. eoq; vlt. Charisius, cãbio, ἀμείβομαι, quod permuto est, posuit, & eius prçteritũ campsi, quod ἀπὸ τοῦ κάμπτω, ἔκαμψα, Grçco esse videtur. Vnde & campso quoque apud Ennium lib. 10. Leucaten campsant, idest, permutant. Vnde item campsores vulgò collybistas atq; trapezitas siue mẽsarios, aut etiá nummularios, vocamus. De quibus apud Alcia. lib. j. Parergon. c. 46. Hoc autem cambij verbo pro permutatione vsæ sunt consuetudines feudorum in ca. j. §. si quis dominus, tit. quo temp. mil. & in c. j. §. cũ autem, tit. de contro. inuest. quo in loco Bal. col. j. hoc dicit tantũ interesse inter cambiũ, & permutationem, ꝙ hæc propriæ est speciei ad speciem: illud autẽ speciei quoq; ad genus, puta ad frumentum, & tunc (inquit) est contractus innominatus.
2 ¶ † In hac autem huius §. specie, vt relictis nominibus ad rem veniamus, concludunt Doct. maxima ex parte, ꝙ si constat quid principaliter egerint contrahentes, illud certè omnino sequẽdum est: idest, si principaliter eorum animus, & intentio (quam vocamus) eo ferebatur, vt permutarent, sed propter rerum inæqualitatem alter pecunias refunderet, id permutatio est. Si autem contra illis animus erat emere & vendere: tamen quia fortè ei, qui volebat emere, non tantum esset pecuniarum, quanti res erat: id quod sibi ex pecunijs deerat, suppleuit in fundo, ea est emptio, & venditio: nec tunc inspicitur, vtrum prævaleat pretium, an species. Ita enim voluerunt Io. And. Anto. Imo. Card. Flor. Pan. & Barb. & Guid. Pap. in c. ad quæstiones, extra de rer. permut. Bart. & Bal. in l. si emptione, per illum tex. ff. de contrah. empt. & vendi. idem Bar. in l. j. col. 2. vers. quæro extra glo. & ibi Ias. in fi. ff. de rerũ permut. Bald. in l. j. col. 2. vers. quid si data est res. C. eo. tit. per tex. quem dicit not. in l. si spõsus. §. circa. ff. de donat. inter vir. & vxo. idem Bal. loquens in casu retractus, in tracta. Protomiseos, col. 3. versic. quæro quidam permutauit, & iterũ ver. quæro quid in alijs. Pet. Ancha. cons. 72. tantam familiaritatem, circa med. & latè Pan. cons. 15. quæritur an prædictus, col. j. lib. j. Rom. in l. 2. col. 3. ff. de verb. obl. Io. Plat. in §. itẽ pretium, post princ. & ibi quoque Ang. Aret. col. 2. Instit. de empt. & vendit. idem Ang. in §. si tamẽ alienam. Instit. de rerum diuis. & in §. item quæritur. Instit. de loc. Alex. etiam loquens in casu retrectus, consi. 63. in causa, col. 2. versic. & per hæc lib. 7. Ioan. Berbe. in viator. tit. de rerum permut. col. 2. versic. quæro quid si ex vna. Barbat. in rubr. extra de emptio. & venditio. colum. vlt. versicul. quid

quid autem si actum. & iterum in rubri. extra de rerum permuta, col. 2. vbi id dicit not. & cons. 56. sapienter. col. 6. versi. & licet fuerit. lib. 2. Soz. in l. pacta quę contra, col. 2. vers. sed ad ista, C. de pact. Firm. in tract. gabel. in 3. parte 8. partis princ. in 2. q. vers. item an habeat, & Ias. consi. 45. aggredior. in primo dubio. lib. 1. & Lud. Gozad. consi. 90. in causa Mantuana. col. 4. nu. 12. & maior pars eorũ, quos citabo infra num. huius glo. 9. si autem.

3 § † Et simile est, quod Cy. Bal. & Soz. nõnihil tamẽ dubitans, scribunt in l. j. C. de pact. venditionẽ factam minimo pretio animo donandi, donationẽ esse: animo autem vendendi, venditionem: quantulibet pretium respectu rei sit modicum. per d. l. si sponsus § circa, ff. de dona. inter vir. & vxo. & alia iura ab illis citata, & idem voluit ipse Bal. cõs. 66 inter vir. & vxo. in prin. lib. j. Panor. d. cons. 15. col. j. lib j. De quo & nos abũdè diximus in repet. l. si vnquam, in uerbo, donatione largitus, num. 2. & multis sequentibus. C. de reuo. dona. Et quod etiam in simili respondit Cald. cons. 2. sub rub. de emption. & vendict. Et hanc sententiam videtur secuta fuisse in hoc nostro casu retractus consuetudo Aruernorum, tit. *de retraict*, cap. 31. ubi statuitur in permutatione non esse locum retractui, etiã si ex altera parte detur pecunia, quæ excedit valorem rei permutatæ, modo id sit sine fraude & simulatione. Et ꝓ ea benè facit text. in l. fundi partem, ff. de contrah. empt. vbi in venditione internenit pretium & factum, & tamen censetur venditio, & ex vendito agi potest, nam partes vendere, & emere cogitabant, vt probat is tex. cum dicit. ea lege vendidisti.

4 § † Nam & aliàs semper actus iudicatur à principali intentione agentium, l. si quis nec causam, in prin. & ibi Bal. & cæteri, præsertim Recentiores, ff. si cert. pet. & l. rogasti, in princ. & ibi quoq; Bald. & alij, eodem titu. & l. qui exceptionem. in princip. cum ibi not. ff. de condi. inde. & l. si quis donationis, ff. de contrah. empt. & l j. §. idem Pomponius, ff. depoli. & l. si vir vxori, ff. ad Senatusc. Velle. & l. quamuis. & ibi Bart. ff. de aur. & argen. leg. & l. 1. ff. de autor. tut. & l. verum est meretricem, & l. qui iniuriæ, in princi. ff. de furt. cum alijs sim. congestis à Cœpol. cautel. secundum priorem impressionem, 313. si statuto.

5 § † Et ex hoc inferunt Bar. Bal. & Pau. Ca in d. l. qui exceptionem, in prin. per eum tex. statutum censeri odiosum aut fauorabile ex principali intentione statuentium: vt scilicet si principaliter fecerint in fauorem vnius, licet consequenter vergat in odium alterius, censeatur fauorabile, & ècõ uerso, quod & idem voluit ipse Bal. in l. cunctos populos, col. 12. versi. sed hic quæro de effectu, C. de sum. Trini. & in l. venia, ante fi. & ibi etiam Recentiores, C. de in ius voc. & consi. 433. domina Ioanna, col. 2. lib. 3. Calder. consi. 14. de verb. sig. Alber. in 1. parte statutorum, q. 180. pone statuto, Petr. Anch. consi. 112. superstite domina, col. 2. & consi. 153. pro fratribus, circa medium, & consil. 404 ista allegata, post medium. Domi. in c. si propter, col. 4. ver. in fi. glo. per gl. ibi, in verbo, primi anni, in fi. de rescrip. lib. 6. & in c. sciant, in fin. per glo. ibi, in verbo, alios, de elect. eo. lib. 6. Raph. Co. consi. 2. proponitur, col. 1. in fin. Ro. consi. 32. visa municipali, col. 2. vers. ad considerandum, & cõs. 39. in proposita, col. 2. versic. ad hoc enim potest. Pau. Cast. consi. 92. notandum est. in fi. lib j. Nico. Mil. in repert. versic. lex dicitur fauorabilis. Alex. loquens de nostra consuetudine retractus, consil. 197. causa vertente inter Ser Sulimanum, col. 1. lib. 7. Fran. Are. cõsi. 29. diligenter & maturè, col. 7. vers. quartò præmitto, Corn. cõs. 89. viso suprascripto, co. 1. lib. 3 Barb. in l. 2. in princ. col. 4. vers. dicebam, ff. verb. obl. Fran. Cur. senior, cons. 9. Ticinẽti, col. 6. nu. 48. Phil. Dec. in l. 2. col. 2. C. de in ius vocan. & in l. j. col. j. C. vnde legi. & Lud. Goza. cons. 5. an in quæstione, col. 2. nu 6. & Doct. vbiq; de quo tamen vide, quid scripserim supra in præfa. huius titu. nu. 66. fateor tamen.

6 § † Et hinc quoque alia multa prodeunt. Nam statutum dicitur contra libertatem ecclesię factũ, aut contra, secundum principalem intentionem statuentium, si verum dicit Bal. consi. 299. dicunt, col. 1. lib. 1. per d. l. qui exceptionem, de condi. indeb. Et si quæritur, an ędificium factũ sit ad æmulationem alterius, an non, inspicitur quo animo principaliter id faciat is, qui extruit. idem Bald. consi. 188. dicitur ꝙ opus, col. 1. li. 2. per d. l. si quis nec causam. & d. l. rogasti. Et huc respipit glos. in l. non verè dicitur, ff. ex quib. cau. maior. ꝙ si quis in legatione est, partim causa reipublicæ, partim ob priuatũ quoddam suũ negotium, debet inspici vtrius causa principaliter eo se cõtulerit. & sequitur Bald. ibi *in* vtraque lec. & in c. dilecti, le 1. col. 2. ver. sed quid si quis, extra de appel. & Ias. consi. 147. præsens consultatio, col. 5. versic. sextò principaliter, lib. 2. Sed & alia multa, quibus ostẽditur inspiciendum esse, quod principale est, nec considerari quod fit in consequentiam, collegit Alex. consi. 1. viso processu, col. pe. versic. item respondeo ꝙ illud, & multis seq. li. 5. sed multo plura Ias. in d. l. si quis nec causam, si cer. pet. & consi. 74. instrumentum, col. 2. vers. secundo principaliter, & seq. li. 3. Ego verò plurima, supra tit. omniũ huius vol. consuetudinum 9. qui est, *de tenir noblement en fief*. §. 20. qui est 108. omniũ nostrarũ cõsuetudinũ, in j. limitatione regulæ, qua dr̃, vnumquemq; uocari debere ad eũ actũ ex quo lædi põt.

7 § † In dubio autem, si nil aliud appareat cõtrahentes censentur talem contractum voluisse principaliter facere, qualem nũcupatim & expressim nominant: vt si dicant se permutare, sit permutatio: si vendere & emere, sit venditio & emptio: vt in simili, videlicet cum dubitatur, vtrumne cõtractus factus, sit venditio, an locatio, uoluit Bar. in l. contem. §. qui maximos, in 5. q. ff. de publi. & vectig. Ange. consi. 2. certum est, Pet. Anch. & Imo. in c. propter sterilitatem, ad fi. extra de loc. Franc. Are. consi. 55. in causa, in princ. iterumque ad fin. Barb. in d. ca. ad quæstiones de rer. permut. vbi & ipse in nostro casu loquitur. Neque enim, vt dicit Ang. d. consi. 2. recedẽdum est à mente verbis declarata, l. non aliter, ff. de lega. 3. cum si. Quam rationem,

tionem & tu confirma ex multis à collectis in repe. l. ſi unquam, in verbo, libertis, num. 15, & hæc quidem, & ſeq. vbi inter alia citatur illud Caſſiodori, Nullum eſt maius mentis noſtræ teſtimoniũ quàm qualitas inſpecta uerborum. Quam ſententiam Bal. vbiq; habet in ore, vt ibi diximus.

8 ¶ † Et huc quoque pertinet, quod ab Oldra. reſponſum eſt, conſi. 159. ex præſenti, in 1. dubio, ꝙ ſi in dubium reuocatur, an dicatur conceſſio feudi, an donatio, verba cõceſſionis inſpicienda ſunt: nam ſi in ea dicatur, donamus, donatio eſt, quia verba clara ſunt, & ſequitur Alberi. in rub. C. de dona. verſi. itẽ quæro de quæſtione ardua, & Phil. Dec. in Authen. ex teſtamento, colum. 2. uerſ. ſed certe. C. de colla. & conſ. 32. cuius ſuperſcriptio incipit, an fœmina dicatur colum. 2. & conſ. 208. ad clariorem colum. 2. verſicu. poſtremo, & conſi. 468. ſuperiori anno, col. 2. uerſ. & ex his paret. & conſi. 498. uiſo caſu propoſito, colum. 2. verſicul. eiuſdem initij. Nam vt ipſe Deci. dicit in d. Authen. ex teſtamento, id confirmant, contractus in dubio ita debent cenſeri, vt verba illius ſonant, niſi effectus rei aliud oſtendat: vt notat Bal. in l. 2. C. commo. & in rubr. C. de iure emphy. in fin. & Panor. in c. conſtitutus, colum. pen. extra de relig. domi. cum ſim.

9 ¶ † Si autem non cõſtat, quid cõtrahentes principaliter egerint, nec id expreſſerint, inſpicitur, quod pluris eſt: vt ſi pretium præponderet cenſeatur eſſe venditio: ſi ſpecies, permutatio. Ioa. And. Ant. Pet. Anch. Imo. Card. Flor. in 2. q. Pan. Barb. & alij in d. c. ad quæſtiones, per illum text. de ter. permu. Ia. Ra. & Cy. in l. cum te, C. de pact. inter emp. & uend. Bar. in d. l. ſi emptione, in prin. ff. de contrah. emp. & vend. & in l. Ariſto, & ibi quoque Ang. Imo. Ro. & Pau. Ca. ff. de dona. Bal. in l. quæritur, in 2. lect. per illum tex. & ibi quoque Alber. circa medium, & Ang. ff. de ſtat. homi. idem Bald. [in l. vſufruct. col. vlt. ff. ſol. matr. &] in præludijs feudo. col. 4. verſ. pro intellectu horum, per tex. in d. c. ad queſtiones, & in l. fundi partem, ff. de contrahen. emptio. & in l. ſi ſterilis. §. ſi tibi, ff. de act. emp. idem Bald. d. conſi. 66. in princ. lib. 1. & in d. tract. protomiſeos col. 3. verſ. quæro quid in alijs, vbi expreſſim loquitur in caſu noſtræ conſuetudinis, & ibi quoque Matth. Afflict. loquens in eodẽ caſu, in §. licet enim ſupra diximus, col. 5. verſ. ſed iuxta hoc quæro. Pet. Anch. in c. quanto, quod eſt 3. col. 2. extra de iudi. & in c. acceſſorium, col 3. verſi. quarto induco, de reg. iur. lib. 6. Maſuer. tit. de emp. & vend. col. 1. §. item ſi aliquis permutauerit. Ro. in l. ſi quis cum aliter, col. 5. ff. de verbo. oblig. Panor. d. conſi. 15. lib. 1. Alex. in l. 2 in prin. col. vlt. non ſemel. & ibi etiam Ia. à S. Georg. nu. 7. & Iaſ. col. 5. verſ. ita doctrina. & Fran. Purp. num. 56. & multis ſeq. vſque ad fi. ff. ſi cer. pet. vbi & id ipſe Alex. dicit ſing. & in l. Gallus. §. inſtituẽs, col. vlt. ff. de lib. & poſth. & conſ. 119 eodemque penitus narratis, col. 2. verſ. pro hoc facit, lib. 3. & d. conſi. 63. col. 2. li. 7. vbi loquitur in caſu retractus. & d. conſi. 197. col. vlt. verſ. non obſt. ꝙ depoſitũ, eo. lib. 7. vbi & in eodem caſu loquitur Fran. Are. in l. cõtinus. §. ſi ab eo, ad fi. ff. de verb. obl. Io. Plat. & Ang. Are. in d. §. item pretium. Inſt. de emp. & vend. Cor. conſi. 45. licet in hoc iudicio, col. 2. in fi. lib. 4. Barb. conſi. 56. ſapienter, col. 6. libr. 2. Soz. in d. l. pacta quæ contra, C. de pact. & conſi. 215. uiſa prædicta, col. 1. lib. 2. quod iterum reperitur conſi. 22. lib. 4. Guid. Pap. deci. Delph. 92. de conſuetudine generali, Iac. à S. Georg. in tract. feudorum, in uerbo, præſentes & recipientes, colum. 1. verſ. ad hæc bene facit. & in tract. de Roydis, ſiue operis, col. 10. uerſi. ſed ponamus ꝙ fiat, Iaſ. in l. lecta. col. pen. uerſ. octauo limita, ff. ſi cer. pet. & Gaſpar Viaſc. in repet. l. imperium, col. 4. verſ. octauo limitatur, ff. de iuriſ. om. iud. Ant. Burdig. in ca. ad noſtram, col. 15. verſ. item & ſecundo infero, extra de empt. & uend. Steph. Bert. conſi. 155. ponitur in facto, lib. 2. Fab. à monte S. Sab. in trac. emp. & uend. in 2. q. prin. col. antep. verſ. ſed iuxta prædicta. And. Alcia. in l. 2. in prin. nu. 18. tertio infert. ff. de uerb. obl. Et in id ſunt aliæ multæ, præter noſtrã conſuetudines ſimpliciter ſtatuentes, id inſpici, quod pluris eſt: ut apud Turonenſes, c. huius ti. *de retraict.* 21. Borbonienſes, cap. 453. Engoliſmẽſes, cap. 74. Marchienſes, hoc tit. §. 12. qui eſt omnium conſuetudinum 272. Altimarchienſes, cap. 265. Et faciunt, quæ in ſimili dicemus infra. §. 33. in principio.

10 ¶ † Et id perpetuum eſt, vt contractus in dubio ſit iudicandus, & denominandus, ſecundum naturã eius quod in eo præualet: vt per Bar. loquẽtem de uenditione & locatione, in l. 1 §. j. ff. loc. Alex. cõſ. 119. viſo proceſſu, col. 3. uerſi. quod aũt peruenerit, in fi. lib. 5. & Alber. Brun. conſi. 41. uiſo inſtrumento, col. 3. uerſi. & ſic non obſtat. Ant. Rub. conſi. 142. præſupponitur, col. ult. uerſ. confirmantur. Sicuti & cętera omnia, per tex. optimũ in d. l. quæritur, vbi Guil. Cu. tradit uenditionem minori pretio factam ce nſeri donationem, ſi pro maiori parte ea excedat prætium: aliàs cenſeri vẽditionem. & ſequitur Bal. in l. vſufructu, col. 2. in fin. ff. ſol. mat. & eſt etiam bonus tex. in l. & ſi non ſunt. §. perueniamus, ff. de auro, & arg. leg. & in l. is qui rei, ff. ex quib. cau. maio. & in l. domum, ff. de contrah. emp. & in l. quæſitum, §. illud fortaſſe, ff. de leg. 3. & in l. quicquid §. cũ partes, ff. de acq. rer. do. & in l. ſi vir. ff. de vſucap. pro dona. & in l. & in l. repetendarum. §. Hermaphroditus, ff. de teſtib. & bene facit l. tenetur. §. 1. ff. de act. empt. Et uoluit etiam Sign. conſi. 48. quæritur, col. vlt. & conſi. 95. queſtio talis eſt, in portu col. 2. uerſ. item in mixtis, lib. 2. & Docto. ubique. Sic & poſſeſſio, quę plus iuris habet, a iure denominat: quæ plus facti, a facto: ut not. in l. 1. C. de acq. poſ.

11 ¶ † Et hæc quidem nullo modo dubia eſſe uidentur, quantum ad hunc ſecundum caſum pertinet. Sed prior non omnino caret ſcrupulo: quãquidem vt magis inſpiciendum, quid re ipſa agũt contrahentes, quã quod dicunt, aut etiam credũt ſe agere. Quid enim, ſi eo ſecundo caſu (nè longe exempla petamus) pretium longe excedit ſpeciẽ, dicuntque ac credunt cõtrahentes ſe permutationem facere, non uenditionem: iudicabimuſne

permu-

permutationem factam, non venditionem, atque ita consanguineum non esse admittendum: vt est Aruernorū consuetudo. Certe minime, quia semper, præsertim cum agitur de præiudicio alterius, potius inspicitur natura & effectus actus, quā nomen ab agentibus ipsi actui attributum & impositum. l. insulam, ff. de præscript. uerb. & l. si olei, & ibi not. C. loca. & l. si vno, in princ. ff. eod. titu. & l. vbi ita donatur, ff. de dona. cau. mor. & d. cap. constitutus, de relig. domi. Oldra. consi. 139. ad habendum, col. 1. Ioa. And. in add. Specu. ti. de instrum. edi. §. porro, col. vlt. Bar. in d. l. cotem. §. qui maximos, ff. de pub. & vectig. Fran. Purp. qui expressim loquitur in hac specie nostræ consuetudinis, in d. l. 2. col. antepe. ff. si cert. pet. D. Boer. qui & de hoc casu loquitur deci. 144. sed quid ubi facta esset, ubi ita dicit fuisse iudicatum in curia Burdigalēsi. & Ferro. in consuet. Burdig. titu. de feudis. §. 18. & iterum. §. 29. & dicemus latius infra eodem tit. §. 22. nu. 34. cōtrarium. Sed hic non prætermiserim, quod Plato tradit in Cratylo, nomina rebus esse imponenda ex eo quod principaliter effectum earum respicit.

12 ¶ † Et si aliter diceremus, facile fieret fraus in præiuditium alterius, cui obuiandum & occurrendum est, l. in fundo, ff. de rei uendi. & l. 1. in prin. ff. si quis omis. cau. testa. & l. vlt. ff. de suspect. tuto. & c. ciuitas de senten. excommu. lib. 6. Ideoq; nostra consuetudo hic simpliciter statuit inspiciendum esse, quod pluris est, vti etiam facit consuetudo Engolismorum cap. 74. & Sanctonum, cap. 56. & seq. Et ab hac nostra sententia stat Alcia. in d. l. 2. in verbo, aliud genus, ff. si cert. pet. ubi id dicit semper procedere, cum agitur de præiudicio alterius, scilicet iure laudimiorū, aut caduci, aut aliorum id genus. & idem quoque uoluit Franc. Rip. ibi nu. 37. nisi tamen quantum ad ius caduci: quia uerbo permutationis partes vti potuerūt sine fraude, si permutare principaliter intendebant, licet pecunia speciem superaret, secundum ea quæ supra diximus, & alia quę ibi allegat. Nisi (vt subdit) emptor sub colore huiusmodi permutationis nō denuntiauerit domino, antequam possessionem apprehenderet: tunc enim incipit res cadere in cōmissum, ex l. vlt. C. de iure emphy. Et ita defendi potest opinio Decij, qui contrarium responderat, consi. 160. in causa monasterij, in 1. dub. Ideo nec D. Igneo accedo, qui in l. 3. §. si conditioni, ver. & si aliud, nu. 77. ff. de S. C. Sylla. in ea est opi. ut si pro fundo data sit alia species & pecunia, semper debet censeri contractus emptionis, vt retractus locum habeat, etiamsi species excedat pecuniam, propter fraudis suspicionem: quia ex ijs quæ diximus satis constat, aliud dicendum esse nisi aliter de fraude constaret.

13 ¶ † Sed Maius dubium est, cum species & pretium per omnia sunt paria, & eiusdem æstimationis, ita ut neutrum alteri præstet, nec cōstat quid principaliter partes intendunt facere, permutationem, an venditionem, utra earum censeri debeat. Et id quidem adeo dubium est, vt Guil. Cu. & Bal. in d. l. quæritur, ff. de statu. ho. non ausi sint difinire, contenti in dubium id reuocasse. Verum ipse Bal. in præludijs feudorum, vbi supra, haud constanter, nec intrepidè asserit, tunc uenditionem esse, ea ratione motus, quod contractus uenditionis est fauorabilior, q̄ permutationis, cum ipso consensu pariat actionem, l. iurisgentium, in princ. ff. de pact. Et sequitur Alex. in additio. Bart. in d. l. si in emptione, ff. de contrah. empt. vbi id dicit notat. & Fabia. à monte S. Sabin. in tractatu emptionis & venditionis, quo loco supra citauimus, vbi & id quoque dicit not.

14 ¶ † At hoc non adeo leuiter concedendū erat quoniam contrarium videtur voluisse tex. in d. c. ad quæstiones, de rer. permut. vbi interuenit spés, & pretium nec dicitur ibi, & species pluries esset, q̄ pretiū, & tñ dicitur permutatio: tanquam scilicet in dubio debeamus potius iudicare permutationem, quam venditionem. Et ita illum textum aduersus illam Bal. sententiā expendit Guid. Pap. deci. Delph. 92. de consuetudine. Sed posses dicere, ideo illic permutationem uocari, quoniam animus contrahentium huiuscemodi erat, vt permutarent, sibique fundos quosdam uicinos, & conuenientes pro alijs remotioribus ex ea permutatione adsciscerent, vt satis ibi declarat: sed quia forte res quas permutabant, non erant æqualis æstimationis, is cui fundus erat pauperior, pecuniam adiecit. Ideo cum id principaliter agerent, ut permutarent, permutatio dicta est, iuxta ea quæ supra in principio diximus. Aut etiam dici potest, illic speciem uerisimiliter excessisse pecuniam, cū permutatio dicatur, secundum not. à Doct. in eo loco, vt supra diximus.

15 ¶ † Sed quicquid sit de eo tex. certe sunt multæ rōnes, quæ suadent, vt in dubio, & cæteris paribus, debeamus permutationē potius dicere, quā venditionem. Quarum hæc prima erit. Actus denominatio semper debet fieri à digniori, l. 1. in princ. & ibi gl. & Doct. ff. de uerb. oblig. cum concord. adductis à Ias. ibi, & in l. imperium. ff. de iurisdi. om. iud. & à Fel. in rub. extra de offi. de leg. Quod & optimè intelligunt Medici, qui dicunt, quod si alicuius rei fiat mentio, cuius sunt plures species, uidelicet spicæ, rosarum, cassię, nō adiecta specie, debet ea appellatione intelligi species cæteris dignior, scilicet spicæ nardi, rosarum rubearum, cassiæ ligneæ. Cuius rei meminit Pharmacopola Saladinus in libro, quem compendium aromatariorum inscribit, quoniam (vt ille subdit) secundū Philosophum, à digniori fit denominatio. Et hinc fit, quod scribit Innocen. & cæteri in cap. solitæ, de maio. & obedi. quod vbi in eadem persona cōcurrit duplex dignitas, ea debet denominari à digniori. siue maiori dignitate, ut si quis sit comes, dux, marchio. Quibus concinit quod scribitur in c. inter dilectos, de fide instrumen. de eo qui Episcopus & comes erat. Hinc quoque fit, vt maius dignum trahat ad se minus, l. cum in diuersis, ff. de relig. & sumpt. funer. cum concor. à me adductis supra eo. tit. §. j. gloss. 7. quę est in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 82. ego aūt cōtra, & supra tit. oium huius uolu. 9 §. 27. in princ.

16 Per-

16 § † Permutatio autem dignior est emptione: & res siue species, qua conficitur, nūmo siue pretio, ex quo uenditio fit. Quod ex eo comprobatur, quia quod antiquius est, & idem & dignius quoque est, l. in testamento, C. de testa. & c. anteriorum §. illud. 11. q. 6. & c. quanto, extra de transla. Præl. & arg. eorū, quæ copiosissime scripsimus in tracta. primogeniorum, statim post prin. Qua etiam ratione Bal. à Bar. Doctor. egregius, in repe. rub. ff. de uerb. oblig. versi. quarto quia debemus, probat contractum emptionis & venditionis esse digniorem stipulatione, quia sit antiquior, vtpotè ex iure gentium, quàm stipulatio, quæ ex iure ciuili est, arg. l. j. ff. de alb. scriben. & l. semper, ff. de iure immuni. Constat autem rerum species à mūdi exordio creatas fuisse, id attestantibus sacris in prin. Gene. Nummum autem longo post interuallo adinuētum, autore Herodoto lib. 1. vbi eius rei inuentum Lydis attribuit: & Strabone libr. 8. Liuio paulo antè fi. li. 4. ab vrbe condita. Plinio lib. 18. c. 3. & lib. 33. c. 3. Macrobio lib. Saturnaliorū, 1. c. 7. & Eutropio lib. 2. & nostro Iurisconsulto in l. 1. ff. de contrah. empt. Constat autem numos argenteos fuisse ante tempora regum Hebræorum vt patet 1. cap. c. 2. ad fin.

17 § † Similiter constat permutationem esse vetustiorem emptione & venditione, ex eadem l. 1. cuius hæc verba sunt, Origo emendi vendendique à permutatione cœpit. Olim enim non erat nummus, &c. nam & teste ipso Plinio lib. 7. ca. 56. Liber pater emere & vendere instituit. Quanquam apud Iosephum lib. 1. Antiquitatum cap. 5. legimus ante eum emptiones & venditiones in vsu fuisse. Verum & ante ea tēpora fiebant permutationes nummo nondum reperto. Quibus succinit & ipse Plinius, qui lib. 33. c. 1. in prin. Vtinam (inquit) posset è vita in totum abdicari aurum sacra fames, vt celeberrimi autores dixere, proscissum conuicijs ab optimis quibusque, & ad perniciem vitæ repertum. Quantum feliciore æuo cum res ipsæ permutabantur inter se, sicut Troianis temporibus factitatum Homero credi conuenit. Ita enim, vt opinor, commercia victus gratia inuenta, alios corijs boum, alios ferro captiuisque rebus emptitasse tradit. Quanquam & ipse miratus aurum, æstimationes rerum ita facit, vt centum boū arma aurea permutasse Glaucum dixerit, cū Diomedis armis nouem boum. Hactenus ille. Locus autem illarum permutationum, prioris scilicet, est lib. 7. Illiados, ad fin.

Ἔνθεν οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ,
Ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτῇσι βόεσσιν,
Ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσσι.

Vinum emere sibi crinito vertice Græci,
Quidam ære, ast alij ferro lucente, boninis
Pellibus est alij, bubus plerique sed ipsis,
Mancipijs alij.

Vel sic ad verbum: quod libenter facio, vt Lectores facilius Græce loqui discant,

Hinc vinum emebant comati Achiui,
Alij quidem ære, alij autem elaborato ferro,
Alij autem pellibus, alij autem ipsis bobus.
Alij autem seruis captiuis.

Quod enim in prin. dicit *οἰνίζοντο* vno illo verbo significat, vinum emebant, quo quidem verbo & idem vtitur lib. 8. Iliados non semel. Et ille quidē locus citatur etiam, tū à Iustiniano in §. item pretium, Insti. de emp. & venditio. cuius hæc verba sunt, id quod diximus apertè declarantia. Vnde illud est, quod vulgo dicebatur, permutatione rerū emptionem & uenditionem contrahi: eamq; speciem emptionis & venditionis vetustissimam: argumentoque vtebantur Græci Poetę Homeri, qui aliquam partem exercitus Achiuorum vinum sibi comparasse ait permutatis quibusdam rebus. Tum quoque à Iurisconsulto Paulo in d. l. 1. vbi scribitur: Sabinus Homero teste vtitur, qui exercitum Græcorum ære, ferro, hominibusq; vinum emere refert illis versibus, sed postea in antiquis codicibus locus erat vacuus, quem illis uersibus repleuit Budæus noster in suis Annotationibus, vt & alium, quem statim designabimus. Nam & apud eundem Homerum libr. 6. eiusdem operis, est alter locus illius tam celebris permutationis Glauci & Diomedis, commemoratæ à Plinio, quo loco nuper citauimus. De quo Homeri loco, ut opinor, etiam intellexit idem Iurisconsultus in d. l. 1. cum dicit. Sed hi versus (de prioribus illis loquitur) permutationem significare videntur non emptionem, sicut illi.

Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε
Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Iupiter eripuit mirè hic præcordia Glauco,
Qui aurea Tydidæ mutauerit arma uicißim

Vel ad verbum,

Pro factis ex ære, bouesq; valentia centum.
Tunc iterū Glauco Saturnides mētes abstulit Iupiter.
Qui ad Tydidem Diomedem arma commutauit,
Aurea æris: centum boum, nouem boum.

Idest, vt intelligas, aurea centum boum, æris nouem boum. Nam illic in secundo versu *ἄμειβε* ex *ἀμείβω* verbo est, quod permuto siue commuto significat vt *ἄμειψις*, quod inde fit, commutationem significat. Et ad hunc quoque locum alludit Aristoteles lib. Ethicorum 5. cap. 9. Qui vero (inquit) dat sua, quemadmodum arma sua Diomedi Glaucus dedit *χρύσεα χαλκείων*, &c. Et Tullius lib. Epistolarum ad Atticū 6. epistola omniū 112. Habes ad omnia, non ut postulasti, *χρύσεα χαλκείων*, sed paria paribus respondimus. Et Martialis lib. epigrammaton 9.

Tam stupidus nunquā, nec tu puto Glauce fuisti,
Χρύσεα, donanti χάλκεα, qui dederas.

Et Plinius iunior lib. Epistolarum 5. ad Flaccum, epistola, cuius initium est, Accepi, Recipies (ait) epistolas steriles, & simpliciter ingratas ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantes, & Gellius lib. 2. cap. 23. quo de Menandri, & Cæcilij comparatione disserit, Diomedis (inquit hercle arma, & Glauci non dispari magis pretio æstimata sunt. Et Iustinianus in Proœmio. ff. ad fi. his verbis, Et vestris temporibus talis

legum inuenta est permutatio, qualem & apud Homerum patrem omnis virtutis Glaucus & Diomedes inter se faciunt, dissimilia permutantes. Quem locum enarrans Accursius fabulam ex meris somnijs affert. Huius quoque loci Homerici meminit Maximus, Tyrius Philosophus Platonicus, sermone 36. quo disserit, quomodo ad amicum se habuerit.

18 ¶ † Sed vt ad illam l.1. de contr. emp. reuertamur, id quod supra ex ea adduximus confestim & hæc verba sequuntur, Magis autem pro hac sententia illud dicetur, quod aliàs idem Poeta dicit;

Τὴν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν,
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.
Quam proprijs rebus Laertes emerat olim,
Vigintique boues pro virgine tradidit empta.

Vel ad verbum,

Quam olim Laërtes emit possessionibus suis,
In pubertate adhuc existentem, viginti boum autem pretium dedit,

Qui locus eorum uersuum in ea l.1. inanis quoq; erat in vetustis codicibus: sed eum suppleuit Castellianus Cotta in suis prioribus memoria ex illis versibus qui sunt ex libro primo Odyssææ ipsius Homeri. Iustinus autem lib.3. scribit Lycurgum suis legibus iussisse singula emi non pecunia, sed compensatione mercium, quod ex vestigijs Homericis Lycurgus ipse deprompsisse videtur. Et ex illis uerbis potes interim annotare, verbum emendi, trahi ad permutationem. Quod & in sacris literis uidemus aliquando factitatum. Nam Gene.c.33. Iacob à filijs Emor emit partem agri centum agnis.

19 ¶ † Ex hac autem Priscorum consuetudine factum est, vt opinor, vt etiam permutare pro vendere vsurpauit Tullius ad Atticum lib.11. epistola totius operis 230. incip. quæ dudum: Scripserat vt H.S. XII. permutaret, tantum esse reliquum de argento. & Plinius non semel. Nam lib.[6.ca.31. Clitarchus vero Alexandro regi renuntiatā adeo diuitem, vt equos incolę talentis auri permutarent. Et] 7.cap.38. Praxiteles (ait) marmore nobilitatus, Gnidiaque Venere præcipue, vesano amore cuiusdam iuuenis insigni, & Nicomedis æstimatione regis, grandi Gnidiorum ore alieno permutare eam conati. Et lib.9.ca.55. Sex milia numero murænarum mutuo appendit; nā permutare quidem pretio noluit. Et lib.12.c.22. Permutatur in libras sex serichatum. Et lib.13.cap.15. de mensa quadam citrea loquens. Interijt (ait) nuper incendio, quam Cethegus decedens è Mauritania H.S. XIII. permutauerat. Et lib.31.c.8. in princ. Singulis milibus numū permutātibus congios penè binos, Et lib.33.c.4. Quanquam auripigmenti libræ 14. permutarentur. Et lib.35.cap.9. Postea donare opera sua instituit, quàm ea nullo satis digno pretio permutari posse diceret. Et apud nostros quoque Iurisconsultos, in l.si ei, & l.sequen. ff. de iure dot. & in l.si mulier, ff. de pact. dotal. Nisi si quis dicat in illis locis pecuniam fuisse loco speciei.

20 ¶ † Nam & simplex mutandi uerbum, ex quo illud permutandi compositum est, etiam pro uerbo emendi vsus est Columella lib.7.cap.9. Nam suburbanis (ait) lactens porcus ære mutandus est. Et alibi: Quare dum viridis ætas pulchritudinem corporis conseruat, ære mutandi sunt. Et Palladius lib. Rei rusticæ, 8.cap.4. Autumno debiles quæque pretio mutentur. Nam & id verbum simplex sæpe assumit significationem sui illius compositi, vt apud Salustium in Iugurtha. Quia neque materia in agris, neque ab Hispanis emendi, aut mutandi copia erat. Ita enim haud dubie legendum est, non mutandi, vel refragantibus omnibus codicibus. Nam haud multo post ita scribitur. Nā freto diuisi ab Hispania mutare res inter se instituerant. Sed & in alio loco eiusdem operis: Lixæ pecoris & mancipiorum prædas certatim agitare eaque mutare cum mercatoribus vino aduectitio, & alijs talibus. Ibi enim uides, mutare, proculdubio permutandi significationem habere. Et apud Plautum in Captiuis: Cœpit captiuos commercari hic alios, si quem reperire posset, cum quo mutet suum. Et Virgilium, Ecloga 4.

--Nec nautica pinus,
Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.

[Et lib.3. Georg.

--Quam Milesia magno,
Vellere mutentur.

Vbi Seruius: Apud maiores omne mercimonium in permutatione constabat, Quod & Paulus Homero teste confirmat in d.l.j. ff. de contrah. emp.] Et Statium lib.4. Thebaidos.

--Sed perfida coniux
Dona viro mutare velit.--

Vti è diuerso compositum, permutare, pro simplici, mutare, etiam sæpe ponitur: vt in l.pen. ff. de Senato. & in l.cùm in plures. §.lege, ff. locat. & l. Seia, ad finem, ff. de auro & arg. leg. Nam & aliàs id frequens est, vt simplex pro composito ponatur; & econuerso.

21 ¶ † Cęterum ex his factum illud est (nè & id omittam) quod & ad hanc quoque tractationem nonnihil pertinet, vt nummus, aut vt alij scribūt, numus (vtrumq; enim reperitur) & νόμισμα, quo & Latini pro suo vtuntur, numisma, dictum sit, à νόμου, id est, lege, vt Aristoteles scribit lib.5. Ethicorum ca. item 5. & Zasius noster consi.16. otta, nu. 25. q. scilicet, vt tradit ipse Aristoteles, non à natura, sed à lege numus ortus sit: qui & ipse paulo post in eodem c. subiungit rerum permutationes fuisse, anteaquam numus esset. Id quod aperte probant, quæ supra diximus permutationes fuisse ante venditiones, quæ non nisi nummo fiunt. Hęc autem (nè id quoque prætermittam) addere poteris ad Bar. Bal. & Sal. in d.l.1 ff. de contrah. emp. tractantes, an nummus sit de iure naturali, an gentium, an denique ciuili; vti etiam facit Bald. in rub. C. eo. tit. in prin. & Barb. & Ant. Burg. in rub. extra eo. quoque titu.

22 ¶ † Quanquā (nè & hoc omittatur) nostro Iurisconsulto in d.l.j. de contrah. empt. his Homericis locis innitenti aduersatur, quod Tulius Pollux Naucratices Onomast. ad Commodum lib.9.cap. 6. tradit, quosdam putauisse boues in illis ipsi locis intel-

intelligi pro numinis, in quibus effigies bouis impreſſa erat. Hincque ortum vetus illud adagium Athenienſium, Βοῦς ἐπὶ γλώττης, Ideſt, bos in lingua: quod de his dicebatur, autore Suida, qui loqui libere non audebant, metu mulctæ deterriti, quam pendere eos oportebat, qui paulo liberius loquerentur. Teſtis enim eſt Plutarchus in Theſeo, ipſum Theſeum Athenienſium regem ſtatuiſſe nummum figura bouis, vel ob Marathoniũ taurum, vel ob Minois ducem, vel φ ad agricultu ram prouocare vellet. Subditque, Ab eo numo dici ἑκατόμβοιον, quod eſt centum boum, & δεκάβοιον, quod decem, nomẽ traxiſſe. Et forte Theſei imitatione Seruius Romanorum rex æs ſignauit boum effigie, vt autoritate Timæi tradit Plinius lib. 18. ca 3. quod & nos alibi quoque retulimus. Nam & idem Plutarchus in Publicola ſcribit in vetuſtiſſimis numis bouis ſignum inciſum apparere. Et in Problematis cap. 39. quo quærit, cur veteris numi altera Ianum bifrontem impreſſum habuit, tradit Romanos alio quoque uſos fuiſſe numo ouem bouemque inſignitum habente: quod quidem genus numi erat inſigne, & in primis documento, veteres gregibus & armentis abundaſſe. Varro rei ruſticæ libro 1. cap. 1. ſcribit, apud Priſcos Romanos & ſuo quoque tempore mulctam bobus & ouibus dici ſolere, & æs antiquiſſimum. pecore conflatum fuiſſe.

23 ¶ † Addit autem Pollux (vt ad eum redeamus) in Deliacis ſpectaculis, ſi cui munus dandum eſſet, præconem denuntiare ſolitum, tot boues illi dabuntur. Bouem aute voluiſſe duabus drachmis Atticis. vnde fuiſſe, qui crederent hoc numiſma Deliorum fuiſſe proprium, non Athenienſium. Sed & ſubiungit in Draconis legibus extare mentionem, περὶ τῦ ἀποτίνειν δεκάβοιον, ideſt, de pendendis decem bobus, quod eſt decem numis. Et hanc Pollucis interpretationem in illis Homeri locis ſecutus eſt Andreas Diuus Iuſtinopolitanus, qui illum ipſius Homeri uerſum ex lib. 6. Iliados.

Χρύσεα, χαλκείων, ἑκατόμβοι', ἐννεαβοίων,

Ita vertit ad verbum:

Aurea, æris: centum Ducatorum, nouem Ducatorum.

Tanquam ille bos intelligatur pro eo genere monetæ, quam hodie Ducatum vulgo uocamus. Et huic quoque ſententiæ adſtipulatur ipſe Homerus, qui lib. 23. Iliados ſic infit:

Τῷ μὲν νικήσαντι μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην,
Τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον Ἀχαιοί. Id eſt.

Huic quidem uincenti magnum tripodem igni accommodatum.

Hunc autem duodecim boum pretio inter ſe appretiauerunt Achiui.

Et poſtea, vno tantum uerſu interiecto, de ancilla loquens,

Πολλὰ δ' ἐπίσατ' ἔργα, τίον δέ ἑ τεσσαράβοιον.

Multa autem ſciebat opera, appretiabant autem ipſam quatuor bobus. Huic quoque opin. concinit Didymus Homeri interpres qui lib. 2. Iliados in illud carmen.

Πάντες ἐϋπλοκάμοι, ἑκατόμβοιος δὲ ἕκαστος

Veteres (inquit) plurimi bouem animal faciebant, adeo ut pecuniam ſic ſignarent, vt ab una parte regis inſculperetur facies, ab alia bouis effigies: vnde, ἑκατόμβοιον centuſſem ſignificat. Quod & noſter Alciatus ſequutus eſt libro παρέργων nono, capit. 18.

24 ¶ † Sed hãc opinionem, quæ ſcilicet ita eos locos Homeri intelligit, vt boues in illis pro numis accipiantur, plane refellit idem Pollux in eo. c. quibuſdam interiectis, oſtendens illam fuiſſe commutationem rerum, ſine numis. Cui in hac poſteriore ſentẽtia aſſentior, vel Plinij teſtimonio ductus lib. 33. c j. quo loco ſupra citauimus. Neque enim (niſi omnino cæcutimus) ille intellectus bouis de numi genere, poſſet vllo pacto conuenire illis uerſibus Homeri primo loco citatis ex lib. 7. Iliados, vt ex illis perſpicue uideri poteſt, quibus ſcribit vinũ emptũ boum pellibus, & ipſis quoq, bobus. Quanquã (vt uerum fatear) cæteri loci mirum in modũ illi intepretationi conueniunt. Quantũ aũt Polluci tribuendum eſt, vt illud quoq; obiter dicam, videre licet ex Athenodoro, qui illum eſſe veluti Tãtali hortos pronũtiauit. Philoſtrato, qui ambigit doctumne an indoctũ: & qd fatuũ eſſe videtur doctum pariter & indoctũ appellauit. Sed de his iam ſatis ſuperq; & prope nimiũ diximus.

25 ¶ † Igitur (vt tandẽ redeuntes ad id unde nõnihil digreſſi ſumus, hanc primam rationem concludamus) ex ijs, quæ diximus, ſatis ſuperq; apparet, ſpecies antiquiores adeoque digniores numo eſſe, & permutationem uenditione. Ex quo conſentaneum eſt, ut cum utrunque, ſcilicet numus, & ſpecies, ęqualiter interuenit, debeat is contractus cenſeri ac denominari permutatio, vt quæ dignior ſit & antiquior emptione, ſicut ſpecies numo. Nam & quod ad antiquitatem priuatim pertinet, quoties dubium eſt, cui quid attribuendum eſt, debet in dubio attribui vetuſtiori, ex ſententia Io. Fab. in §. 1. col. 4. verſi. præterea quoties, Inſtit. de act. & Signo. conſi. 167. in curia, nu. 22. vbi in id citat l. in finalibus ff. fin. regund. & l. emancipatum, ff. de Senato. Et quod proprius accedit ad id caput, Alber. in l. 2. § deinde ex his, col. 1. verſicu. præterea ſi dubium, ff. de ori. iur. tradit in dubio actum quemlibet denominari debere à vetuſtiori per d. l. in finalibus, & §. ſingulorum, Inſti. de rer. diuiſio. Et hæc quidem de prima ratione.

26 ¶ † Secunda ratio hæc eſt, quæ ad primam proxime accedit: Quod naturale eſt præualet ei, qđ accidentale, aduentitium, adſcititium eſt: inſpiciturque potius natura, q̃ accidens, l. qui habet, in princ. & ibi Dyn. & Bart. ff. de tutel. & l. ſi quis poſthumos, & ibi Iaſon in primo notab. ff. de libe. & poſth. Bart. in l. vlt. ff. de offic. Proconſ. Bal. in l. j. C. de cura. furi. Imo. conſ. 35. in caſu præmiſſo, colu. 1. Dom. in c. præſenti. § 1. per illum tex. de præb. lib 6. & Docto. vbique. At permutatio eſt ſecundum naturam, quippe cum ſit in ſupplementum naturalis indigentiæ. Venditio autem non ſecundum naturam eſt: ſed magis ſecundum artem & peritiam, vt luculenter declarat Ariſtoteles lib. Politicon. 1. c. 5. & duobus ſeq. Ex cuius quoque

verbis facile intelliges, pmutationem (quod & ad primam rationem pertinet) esse antiquiorē & laudabiliorē venditione. Vide tamē ad id quod diximus ex Aristotelis sententia tex. in l. ex hoc iure, iuncta gl. in ver. cōmercia, ff. de iust. & iur. vbi vtraque & permutatio & venditio iuris gentium est.
27 ¶ † Tertia ratio. Debemus semper dubios & incertos casus in eo sensu accipere, quo minus lædunt, l. semper in obscuris, ff. de reg. iur. & in c. in obscuris, eo. tit. lib. 6. & vtrobique concord. in gl. Et cū actus quispiam pōt tradi ad duo, quorū vnū prodest, alterum nocet: debet potius attendi, qđ prodest, quam quod nocet, l. non intelligitur §. si quis palam, & ibi Bar. ff. de iure fisc. & l. emancipatum. §. vlt. ff. de Senato, & l. si vir vxori, ff. de vsucap. pro donat. & l. liberis. §. si duo. ff. de liber. cau. & l. si patronus testamento. §. si filius, ff. de bon. libert. Cyn. in quadā allegat. quę est inter consi. Bal. ante consi. 41. allegationes domini Cy. lib. 4. Signo. consi. 169. quæstio, col. 4. nu. 22. [Roma. in l. 1. col. 2. nu. 15. ff. de condict. ob turp. caus.] Ioann. Plat. in l. cum allegas, C. de castren. pecu. lib. 12. & Doct. sępissimè.
28 ¶ † At permutatio est multo minoris detrimēti, & præiudicij, quam emptio & venditio. Quod ex eo patet, ꝙ res dotalis in præiudicium mariti eo non consentiente uendi non potest, constante matrimonio, l. si prædium, C. de iure dot. cum si. at permutari potest eo inscio, Cyn. in Auth. siue à me, C. ad Velleia. & Alber. in l. 1. §. & cum lex, C. de rei vxor. act. Masuer. in tit. de dote & matri. §. item si maritus, Rapha. Co. in l. quamuis, ff. solut. mat. Atque etiam ex eo, ꝙ videmus res spirituales vēdi nō posse, pmutari aūt cū alia re spirituali posse, tex. glo. & Doct in c. ad quęstiones, extra dę rerum permut. & gl. in c. super eo, de trāstact. Quorum quidem nulla alia ratio reddi potest, quam quòd permutatio suapte natura nō tantum affert præiudicij permutanti, & cæteris, quam mera venditio. Et id sanę manifestum est, uel cessantibus alijs rationibus, ex alijs multis, quæ nostris consuetudinibus statuta sunt. Nā ut cætera omittam, videmus permutationem non esse obnoxiā laudimijs aut retractui feudali, nec etiam retractui proximitatis, vt hoc ipso. §. cauetur, nè longe exempla petamus.
29 ¶ † Et quamuis hæc ratio non satis tuta videri posset, quoniam plerunque, imo semper, videtur potius esse attēdendum, quod nocet quam quod prodest. l. 3. §. eleganter, qui est ult. & ibi gl. & Bar. in tertio notab. & Rom ff. de S. C. Sylla. & l. si quis posthumos, in fi. ff. de lib. & posthu. & l. 2. § si à pupillo, ff. de vsucap. pro empt. & l. auia. §. 1. ff. de cōdi. & demonst. & l. cum pater. §. Mæuio, ff. de leg. 2. & l. Pedius. §. 1. de arbi. & l. Fulcinus. §. quid sit latitare, ff. ex quib. cau. in pos. eat. [Et l. 3. §. si quis palam, ff. de iure fisci.] Dyn. in c. possessor, de regu. iur. lib. 6. & cęteri Doct. vbique. Nisi tamen quod prodest, esset tantæ virtutis, vt vinceret id, quod nocet. Bart. in d. l. si vir. ff. pro don. per tex. ibi. & quosdam ex ijs quos supra pro cōtraria parte adduximus & idem Bart. in d. l. vlt. ff. de offic. Procō. & in d. l. 3. §. vlt. & ibi quoque Alberi. ff. de S. C. Sylla. Bald. in d. l. si quis posthumos. Imo. in d. c. ad quæstiones, col. 2 uersicu. item not. de rer. permu. [Roma. in autem præterea, col. pen. versi. secundò principaliter. C. vnde uir & vxor.] Alexan. consi. 100. ex inspectione, col. vlt. lib. 3. Franc. Aret. in l. si seruus plurium §. si numerus, ad fin. ff. de leg. 1. Iason consi. 147. præsens consultatio, colum. 4. versi. sed posset vltra, li. 2. & consi. 74. instrumentum transactionis, col. 2. versi. quintò facit, lib. 3.
30 ¶ † Tamen hæc vera sunt, vt scilicet in dubio inspiciendum sit id quod nocet, quando duo certa & determinata concurrunt, quorum unū prodest, alterum nocet. Ita enim loquuntur leges supra in id citatæ, & id uidere licet ex Albe. in l. in pari causa, col. 1. nu. 4. ff. de reg. iur. & in d. l. auia, §. 1. de condi. & demonstr. Sed quando duo non concurrunt, sed vnum tantum occurrit, quod potest trahi ad diuersos sensus, actus, uel effectus, debet ad eum trahi. qui prodest, non qui nocet. Et ita loquuntur pleręque ll. in priori parte allegatę. Hic autem sumus in eo casu, quia unicus, est actus, siue contractus, qui dubius est, sitne ad permutationem trahendus. Nam & aliàs cum ex duobus simplicibus fit mixtū quodpiam, ex quo noua quędam species oritur, participans naturam vtriusque, in quibus tamen repugnantia quædam deprehenditur: tunc illud mixtum debet sibi assumere, quod utilius est, fauorabilius ex altero suorum simplicium, l. 1. C. de rei vx. actio. & l. 1. C. commu. de leg. & cap. 1. & ibi not. extra nè sed. vacan. Pet. Anch. consil. 70. apparuit, post princip. quod repetitur consi. 346. Et aliàs quoque in cōmixtis sequimur naturam eius quod fauorabilius est, & benignius. Alber. post glo. in l. 2. §. 1. ff. ad le. Aqui.
31 ¶ † Vel etiam aliter dici potest, multis quidem modis: aut scilicet, quod illud procedat, vt potius inspiciatur quod nocet, quam quod prodest, nisi vnum esset naturale, alterum accidentale: tunc enim inspiciendum omnino est, quod naturale est secundum Rom. in l. 2. in princi. & ibi Franc. Aret. colum. 4. ff. de uerb. obligationibus per d. l. qui habet. & Ioann. Crot. in repe. l. Gallus. §. & quid si tantum char. 6. versiculo quarta conclusio ff. de lib. & posth. Superius autem docuimus ex Aristotelis sententia permutationem naturalem esse, venditionem accidentalem. Aut etiam procedat, nisi causa quę prodest, sit benignior, l. si pupillus, ff. ad leg. Falc. Alciat. in l. 2. in princip. ff. de verb. obl. & in tracta. præsump. reg. 1. præsumpt. 30. num. 6. Aut (quod præcedenti conuenit) nisi id quod prodest, sit fauorabile: quod nocet, odiosum: vt per Pet. Anc. multa in id allegantem cōs. 37. contra Ioannem, post medium. Aut denique, nisi id quod prodest, verissimiliter sit potius cogitatum ab ijs, qui actum ipsum conficiunt: vt voluit Imol. d. consi. 35. in casu præmisso, colum. 4. versic. ad tertium. Hic autem verissimilius est partes cogitasse de permutatione, quæ minus nocet, & quæ facit nè res retrahi possit, & sic contractus maneat perpetuus & irretractabilis, secundum ea

quæ

quæ diximus supra in præfat.nu.24.imo verò illa, & sequen.

32 ¶ † Et id postremum hac quoque ratione cõfirmatur, quòd cum dubitatur quis contractus factus sit, eum accipere debemus, qui sit vtilior cõtrahentibus, glos. in l. si quis nec causam, in princ. ff. si cert. pet. Bal. in l. incendium, ad fin. C. eod. tit. & consi. 48. ita quæstio, in fi. lib. 4. Et licet Pau. Ca. in l. cum quid, ad fin. ff. si cert. pet. & in l. Lucius, la 1. ff. deposi. id uideatur impugnare, cum alteri tantum contrahenti vtilius est, per l. veteribus, ff. de pact. tamen ex eius tacita sententia id uerum est, si vtrique utilius est. & sequitur Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 7. col. j. uers. 6. Nam & aliàs censetur quis actum gerere ea intentione, & ex ea causa, quæ sibi magis est utilis, l. 1. cum multis seq. ff. de sol. Bar. in l. gerit. colum. 5. versicu. ad secundum, ff. de acqui. hæred. Corn. consi. 308. licet dicta allegatio. colum. 3. versic. & idcirco. lib. 1.

33 ¶ † Nec ab his abhorret, ꝙ Bald. ipse, alterius sententiæ Coryphæus, in eo ipso loco, quo eam adscripsit, scilicet in præludijs feudorum, aperte sentit, in dubio appellationis contractus, eum esse cẽsendum, qui sit fauorabilior: ex hoc affirmans illã suam sententiam, videlicet in casu nostro censendam esse venditionem potius, quam permutationem, quoniã illa sit fauorabilior, vt supra diximus in prin. huius quæstio. Sed is longe fallitur, in eo ꝙ dicit emptionem & venditionem esse fauorabiliorem: ut ex ijs patet quæ diximus, & quæ item statim dicemus in 4. ratione. Atque etiam ex eo, ꝙ in contractu permutationis est locus pœnitentię, Bal. in rub. C. de rer. permu. Imo. in d. l. Aristo. ff. de donatio. Ias. in l. Iurisgentium, & in l. ab emptione, ff. de pac. & Doct. vbique, neque enim dubium est permutationem esse cõtractum innominatũ, gl. & Doct. in d. rub C. de rer. permu. in quo locus est pœnitentiæ, l. si pecuniam, in princ. ff. de condict. ob cau. non autem in contractu emptionis, & venditionis, & alijs nominatis, vt pleno traditur in d. l. si pecuniam, & in d. l. ab emptione, & in l. 2. C. quan. lic. ab emptio. disce. Nec dubiũ est cum fauor & odium concurrunt (vt id supra dictis addam) fauorem esse præferendum. Bal. in l. 2. C. qui non pos. ad liber. per Pet. Anch. d. consi. 37. vbi in id multa allegat. & iterum consi. 215. scripsit, col. 2. versi. in contrarium, Pan. in c. in literis, ad fi. extra de resti. spol.

34 ¶ † Quarta ratio: Vbi actus se habet ad prohibitũ & permissum, in dubio trahendus est ad permissum. glo. in l. 2. in verbo, probaretur, C. de pet. hære. quã not. & sequitur Bal. in l. 1. col. 2. ff. solut. mat. & bene facit l. merito, ff. pro soc. cum sim. Et quod non longe ab eo abest, in dubio actus ita debet interpretari, vt agens pœnam non subeat. Bar. in l. non solum. §. sciendum, ff. de no. ope. nun. cũ concor. ibi adductis à recentioribus. Emphyteuta autem non potest, inscio & inconsulto domino, vendere: & si id fecerit, cadit res in cõmissum, l. vlt. C. de iur. emphy. Permutare autem potest libere & impune. Bald. in l. si domus. §. vlt. ff. de leg. 1. Imo. in c. potuit col. 13. extra de loc. Ias. late in d. l. vlt. col. 30. in gl. parua, super uerbo, transponere. Igitur cum uenditio sit prohibita, & ita quidem prohibita, vt qui contra fecerit, incidat in pęnam, permutatio autem sit permissa & impunita: consequens est, vt in dubio sit portius censenda permutatio, quam uenditio. Sed hæc ratio non haberet locum, nisi in rebus emphyteuticis.

35 ¶ † Quinta ratio: Cum simul concurrunt res mobilis, & immobilis, accedit mobilis immobili, & illius naturam mutuatur & sequitur, vt patet ex l. eũ qui ædes, ff. de usuc. & l. longe, ff. de diuers. & tẽpo. præscr. vbi si res mobilis & immobilis simul possidentur, mobilis nõ usucapitur triennio, ut aliàs cum sola est, & per se vsucapitur: sed spatio decem annorum, vt res immobilis. Nec id immerito si cedat mobile immobili, tanquam scilicet infirmius firmiori, euanidum, temporale, deciduum stabili, perpetuo manenti, per ea quæ diximus, supra eod. tit. §. 1. in gl. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 83. ego autem cõtra. Possessio enim rerum mobilium vilis est & abiecta. l. si rem, & ibi gl. ff. de acq. poss. Igitur cũ fundus & pretium sunt paris æstimationis (nam de hoc casu loquimur) cõsentaneum est, vt pretiũ quod mobile est, cedat fundo immobili, & sic potius dicatur permutatio. habita ratione fundi, quã uenditio ratione pretij.

36 ¶ † Quid ꝙ Bar. in d. l. 1. col. 2. vers. quæro extra gl. ff. de rer. permut. scribit in hoc ipso casu, de quo loquimur, videlicet cum non constat, sit nè permutatio, an uenditio, in dubio dicẽdus est cõtractus innominatus. Quem ibi sequuntur Raph. Fulg. & Ias. in vlt. uerbis, qui id negat alibi se scriptũ reperisse: subditque ex hoc putare se reddi falsam illam Bal. opi. quam supra in prin. huius quæstionis adduximus, cum scilicet dicit in hoc dubio potius censeri uenditionem, quam permutationẽ. Sed & hanc Bar. sententiã sequuntur Imo. & Ro. in d. l. Arist. ff. de donatio, & idẽ Ro. qui & ob id, expressim illã opi. Bal. reprobat, consi. 86. uiso quæstionis themate, col. 1. & Io. Berbe. in ti. de rer. permuta. col. 2. uersi. quæro quid si ex una. & Guid. Pap. d. deci. Delph. 91. de consuetudine, per tex. in d. c. ad quæstiones. Pirmia. in tract. Gabel. in 3. parte 8. partis prin. in 2. quæst. uers. item an habeat, & ipse Ias. qui & illam Bal. sententiam, quã tamen dicit singu. repræhendit, in l. 2. col. vlt. vers. quid autem esset. & ibi quoque Fran. Rip col. vlt. ff. si cert. pet. & idem Ias. in prælud. feud. colum. 8. vers. nota tamẽ inter cætera, & Catel. Cota. in memo. incip. contractus an in dubio. & Ferro. hoc ti. de Retractu consuetudinum Burdigal. cap. 29. & Igne in l. 3. §. si conditioni, versi. & si aliud nu. 29. ff. de S. C. Syllan.

37 ¶ † Quanquã Bal. ipse (cuius nullus istorũ meminit) consi. 261. primò quęritur, statuto cauetur, col. 2. vers. præterea cũ dubitatur, libr. j. contrariũ eius, quod ex Bar. diximus, e diametro scribit, videlicet in dubio nominis contractus præsumi contractum nominatum: vt dicit not. in l. si margaritam. ff. pro socio, & idem dicit ipse Bal. in sua

Margar. in verbo, cōtractus, col. 2. versi. contractus dubius, per l. vlt. de cond. ob cau. Sed pro alia sententia facit, quod voluit gl. not. in l. eleganter. §. j. in verbo, ex stipulatu de dolo, post princ. vers. sed quare in dubio, ff. de do. malo. ꝙ cum non consiat de specie, vel nomine contractus. censetur contractus innominatus, & hoc ibi sequūtur Bar. [& Bal. qui eum. §. legit cum princ. eius l. col. vlt. & Iaco. Are. qui id multum commendat, vt dicit ipse Bal. in l. j. C. de iure emph. Et est eius rei optimus tex. in l. j. ff. de aestim. act. in illis uerbis quoties enim de nomine contractus alicuius ambigeretur, &c. [& ibi Ias. not.] Et benè etiam facit text. in l. 1. & ibi gl. in uerbo, non possumus, & duabus ll. seq. ff. de praescrip. verb. & voluit etiam Ias. qui & ea iura allegat, consi. 174. spectabilis, col. 1. lib. 2.

38 ¶ † Nec interim tamen omittemus, quod in specie proposita tradit Alcia. in d. l. 2. in prin. nu. 18. tertiò infertur, ff. de verb. obl. & lib. 3. de verb. sig. char. 8. versicu. in secundo casu, ibi, sed in hac quaestione, ꝙ cū aequales sunt vtrinque species & pecunia, duo sunt contractus, & permutationis, & venditionis, pro media parte: nec aliquid tamē allegat, & idem quoque nouissime reperijt ipse Alc. in d. l. 2. in verbo, aliud genus, col. 2. ver. quartus casus, ff. si cert. pet. per l. si sponsus. §. circa, & l. cum hic status. §. pe. ff. de don. inter vir. & vxo. Et hoc quoque subobscure censuisse videtur Specu. tit. de rer. permut. versi. si vero res, & Cy. in l. quaeritur, ff. de stat. ho. vbi Ang. nuncupatim eam sententiam secutus est. Nam si ex statuto (inquit) debeantur laudimia ex uenditione, non etiam ex permutatione: ea in hoc contractu, de quo tractamus, soluantur pro rata pretij, qua scilicet uenditio est: pro altera, qua permutatio est, non soluantur. Et si ex statuto debeat solui ex permutatione duo denarij pro libra, & decem ex vēditione, certe quatenus permutatio est, soluentur duo denarij, quatenus venditio, decem. Nā vt subiungit, duo contractus possunt sic esse permixti, l. Lucius, ff. de praescrip verb. nulla tñ l. est eius initij in eo. ti. & forte voluit allegare l. Titius, eiusdem tit. quae quantū ad id faciat, caeterorum sit iudiciū. Et idē prope uoluit Bal. in d. l. quaerit. in 3. lect. in fi.

39 ¶ † Sed contra hanc sententiam facit, ꝙ vnum tantum negotium actum est, non uidetur posse dici, duos esse contractus, vt in simili dicitur in l. 2. §. 1. ff. loc. & facit l. vlt. ff. de cond. ob cau. nec ex vno quoque ac eodem contractu oriri posse diuersas species contractuum, d. l. 2. & ibi Bart. & alij, ff. si cert. peta. & l. j. §. ꝙ si rem, ff. deposi. & l. idemq; §. si quis Titio, ff. mand. & facit itē, quod aliàs dicimus, vnam ac eandem rem, nec debere, nec posse diuerso iure censeri l. eum qui aedes, ff. de vsucap. vbi ex hoc dicitur, vnum alteri cedere, eodemq; iure censeri, vt ēt diximus supra nu. 35. quinta ratio, cum alijs concord. à me adductis, supra eo. tit. §. 1. in gl. 18. in uerbo, *le pris*, &c. num. 21. at dicet quispiam, & latius in l. si unquam, in verbo, donatione largitus, nu. 284. tertia ratio.

40 ¶ † Illam tamen priorem Alciat. & aliorū sententiā, nè id pretermittamus, videtur secuta fuisse consuetudo Senonensium cap. consuetudinum illius gentis 32. & Andegauensium, ca. 353. & Cenomanensium, cap. 363. & Auxerrensium, hoc ti. §. 2. qui est omnium, 53. Et eam quoque mirum in modū confirmat, quod in non longe dissimili casu uoluit Bal. ille, qui nullo in casu abest, d. cōs. 261. primo quaeritur statuto, col. 3. versi. nō tamen nego. lib. j. atque iterū cōs. 451. nobilis Marchius, col. 2. versicu. in contrarium uidetur, eod. lib. 1 & Matth. Afflict. in decis. Neapo. 72. Nardus Andreas, col. vlt. versi. vnde fuit conclusum, vti apud eos uidere poteris, nec hic aliter repetam, & quae nos quoque latè scripsimus in d. l. si unquam, in d. verb. donatione largitus, nu. 5. at forte quis, rursumque nu. 69. & id quidem.

41 ¶ † Et facit etiam pro hac parte, quod ultra Ang. vbi supra uoluerunt Cy. & alij in l. in bonae fidei, C. de pact. idem Cy. in l. hac consultissima. §. per nuncupationem, C. de testa. Bar. in d. l. vlt. ff. de cond. ob cau. idem Bar. Ful. Rom. Alex. Soz. & Phil. Dec. in d. l. 2 in prin. ff. si cert. pet. ꝙ ex uno eodemque facto oriri possunt duo contractus cōpatibiles, & allegant prope omnes, l. 2. C. de pac. inter emp. & vēd: & l. Aristo. in princ. ff. de don. vbi ex eodem facto fit commixtio contractus nominati & innominati. Et idē quoque voluit Fran. Are. in l. certi. §. quoniam, in j. not. ff. si cer. pet. per eum tex. ibi siue coniunctim. Sed tu de hoc vide, nè hic diutius immoremur. Soz. in rub. ff. de uerb. ob. col. 7. uers. sed circa praedicta, & Franc. Rip. in d. l. 2. in 2. nota. ff. si cer. pet. Hunc autem nostrum casū huius nr̄ae cōsuetudinis diffusissimè, vt solet, tractat, Io. Ig. in l. 3. §. si cōditioni, uers. & si aliud, nu. 16. & mul. seq vsq; ad n. 51. ff. de S. C. Syl. sed ita, vt uix intelligā, quae illius sit in his rebus sn̄ia.

PAR LE IVGE. AIVDICE. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Species quomodo aestimanda est in casu huius. §. Vir bonus index intelligitur.*

2 *Retractus an locum habeat respectu fundi aestimati. & nu 3.*

1 HVC facit tex. in l. si fundū, ff. mād. vbi dr̄, ꝙ si tibi mandaui, ut mihi emeres fundū, qui ex parte tuus est: aliorū patribus à te redentis, tuam quoque praestare debes: sed ita quidem, vt si certo pretio emendas eas mandauerim, quanticunque aliorum partes redemeris, sic & ita pars coarctabitur, vt non superet mādati quantitatem, in quam totū emendum curaui: idest, vt interpreter uerbis nostroȝ ū, tuā partē dare debes pro residuo pretio. Sin autē, nullo certo pretio cōstituto, emere tibi mandauerim, tuq; ex diuersis pretijs partes caeterorum redemeris, tuā partē uiri boni arbitratu aestimato praetio, mihi dari oportet. Quem tex. dicit sing. Barto. ibi & notabilem Bald. in l. j. in 6. quaestio. C. si ser. exte, & mul-

& multum commendat. Ias. in l. si quis ita. §. Scia
rauit, col. 2. ff. de verb. oblig. Et faciunt, quæ diximus supra. §. 2. nu. 27. quid igitur. Quod autem in ea l. dicitur, arbitratu viri boni, intellige iudicis. ita enim interpretatur l. continuus. §. cum ita, ff. de verb. obl. & l. si uuus. §. Prætor ait, & ibi gl, ff. de iniur. & glos. in l. omnis, quæ est pen. ff. de procur, & in ca. potuit, in uerbo, celeri, in fi. extra de loca. cum simi.

2 ¶ † At hic Quæstionis, est an retractus habebit locum respectu huius fundi æstimati. Et sane, si alter fundus, puta Sempronianus, qui solus datus est pro hoc, scilicet Corneliano, & pecunia, non retraheretur à cõsanguineis eius, qui illum Sempronianum dedit (vt retrahi potest secundum hanc nostram consuetudinem) putarem, nec hunc Cornelianum esse obnoxium retractui consanguineo rũ, eius, qui eũ dedit pro Semproniano, quia tunc nihil deperiret familiæ, sed potius acquireretur, nempe, fundus pretiosior pro viliori. At retractu illo pretiosiore, scilicet Semproniano, videlicet restituto à consanguineo eius, qui eum dederat, pretio, quod pro eo datũ est, & æstimatione alterius vilioris, vterque ei abest, qui uiliorem dederat; & vilior ipse, quem ille dedit: & pretiosior, qui ab eo retractus est; perindeq; nunc est, scilicet retractu pretiosioris facto, ac si ab initio simpliciter is illũ viliorem uendidisset eo pretio, quo ob retractum æstimatus est, & quod ei restituitur. Nã & ea æstimatio & æstimationis restitutio fit ex consequentia necessaria prioris contractus, ita statuente consuetudine. Et hæc quidem necessitas (si ita uocari debeat) ortum habuit ex principio voluntario, id est, ex mera voluntate huius, qui ita sponte contraxit, vltroq; se in eam necessitatem coniecit. Ideo non hæc habetur pro necessaria uoluntate, sed potius uoluntaria, l. 1. §. ꝙ si existant, cum gl, in uerbo, pacto, C. de natur. liber. & l. alienationes, ff. fami. ercis. & quod scribit Angel. consi. 243. multi consortes, post princ, cum alijs multis à me traditis supra eod. tit. §. 1. glo. 14. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 13. & has quidem, & duobus seq. Nè quis hic obijciat, quod multis placuit, retractũ non habere locum in vẽditione necessaria. de quo nos late diximus in illa eadem glo. nu. 7. tamen si tenens, & quatuor seq. Nec quis miretur, quod diximus, id ex euentu pendere: nec enim id nouum est in iure nostro, vt plenè docebimus infra in fin. huius titu. nu. 18. sed ut tandem & duobus seq.

3 ¶ † Igitur ex facto huius contrahentis, res immobilis ipsius transit in familiam alienam, & id quidem numerato eo, quod consuetudo ob factũ illius iubet restitui. Atque ita caret & re, quam habuerat ex huiusmodi contractu, vt quæ retractu est à consanguineo eius cum quo retraxerit: atque etiam re, quam dederat, vt quæ manet apud eum, cum quo contraxit; & cogitur recipere æstimationem illius: quod nihil aliud est, quam ut eam uendidisse censeatur eo pretio, quod ex æstimatione recipit. Et si id non esset propria veraq; uenditio, haud dubie tamen equipolleret uenditioni. Ideo nihil est, quod dubitandum sit, quin retractus in ea locum habeat ex priuata nostra consuetudine, supra §. 1. Et si non haberet, esset aperta uia fraudandi consanguineos, ita, vt hic dicitur contrahẽdo: quod non admittẽdum est. l. cum hi. §. si cum his, ff. de transac. & c. quãto, de diuortijs, cum sim.

IN FINE EIVSDEM §. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Laudimia an solui debeant pro rata pecuniæ, cum traditur pecunia & species.*

1 HIC finis huius. §. est ex sententia Cyn. Bal. & Ange, in l. quæritur, ff. de stat. hom. vbi dicunt, ꝙ si emphyteuta permutat rem ualentẽ centum, cum re ualente sexaginta, & quod reliquum est æstimationis recipiat in pecunia, debent solui laudimia ex pecunia, non ex re, uti etiam supra diximus in 1. glo. huius. §. nu. 38. nec interim. Verum Iac. à S. Georg. in trac. de Roydis, siue operis. col. 10. uersi. sed ponamus, tenet, ꝙ ex neutro debentur, cum huiusmodi contractus censeatur esse permutatio, non venditio, per ea quæ diximus supra eo §. gl. 1. nu. 9 si autem nõ cõstat. Et idẽ videtur uoluisse Guid. Pap. deci. Delph. 92. de cõsuetudine generali, ad fi. Quẽ ita sequitur And, Alci. lib. 3. de uerb. sig. char. 8. uersi. qua propter ex consuetudine, & in l. 2. in princip. nu. 19. ff. de uerb. oblig.

§. XXXI.

SI vir & vxor & quilibet eorum in solidũ super ipsis & quolibet eorum vectigal aliquod annuum vendiderint, quemadmodum creditor à quolibet eorum insolidum id ipsum exigere potest: ita & consanguineus cuiuslibet ipsorum intra annum & diem in solidum admittitur ad retractum. Et si consanguineus mariti id retraxerit, vel è contrario, consanguineus alterius, si quidem intra annum & diem venerit, admittetur ad retractum dimidiæ partis. Quod si ambo simul concurrant, alter viri, alter vxoris consanguineus, uterque eorum pro dimidia parte admittetur, neque poterunt ita concurrentes nisi dimidiam ipsam partem petere.

GLO. I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Si maritus & vxor & eorum quilibet uendiderunt annuum uectigal, vtrius consanguinei admittuntur.*

2 *Quid si illi uendunt quod alterius tantum est, & nu-*

& numero 3.

3 *Adhibitus ad contrahendum an de euictione teneatur.*

Interesse in pecunia numerata consistit.

4 *Vir & vxor cum simul vendunt & fatentur recepisse pecuniam, vter eorum recepisse videatur & quantum & nu. 5. & 6.*

7 *Pater & filius cum simul fatentur pretium recepisse, ad quem præsumatur peruenisse.*

8 *Pecunia cum ad vnum ex contrahentibus peruenit, an alter obligetur vt principalis, an ut fideiussor.*

9 *Duo cum simul se obligant, an alter pro altero fideiubere uideatur.*

10 *Duo si sunt insolidum obligati, an quilibet possit insolidum conueniri.*

11 *Dictio quilibet, facit, vt omnes in solidum teneantur.*

Alia de eadem dictione quilibet.

12 *Dictio singuli, quam uim habeat.*

Dictio quisque, quid significet.

Dictio quacunque, quid denotet.

1 HANC rem expressim, & in specie huius. §. disputat Ioã. Fab. in §. vlt. col. 2. ver. sed ego moneo, Insti. de duob. reis. Maritus (inquit) & vxor & quilibet eorum insolidum renunciantes Auth. de duob. reis, vendunt decem libras annuas: duo consanguinei, alter uiri, alter vxoris, volũt trahere ex consuetudine permittente retractũ consanguineis uenditoris: quid agendum est? nam si ambo admittuntur & cuilibet insolidum, emptor habebit duplex pretium, & ille qui non est de genere retrahet, quod alius, cuius non est consanguineus, vendidit. Et si dicas, quòd quilibet admittetur ad solidum obligationis venditionis de suo genere, adhuc habebit emptor duplex pretium. Quod si dicas, quòd quilibet soluet dimidium pretij, certe admittetur ad solidum, soluendo tantum dimidium pretij, contra consuetudinem, quæ iubet solidum & integrum pretium restitui. Quòd si vnus tantum de genere alterius veniat, erit maior questio, quia solueret totũ pretium, & non retraheret nisi obligationis sui cõsanguinei: & sic remaneret apud emptorem alia portio solida & integra, & totum pretium. Quòd si dicas, ꝙ quilibet admittetur ad medietatem, erũt altæ duæ medietates apud emptorem. Et ideo relinquit Fab. cogitandum. Sed hic uide Chasse. hoc eo. tit. §. 8. & quę diximus supra eo. ti. §. 23. in glo. 2. nu. 6. ex istis denique, & sequent. Est autem similis omnino huic nostræ consuetudini, Borboniorum consuetudo, cap. 466.

2 ¶ † Sed Hic locus offert quæstionem, quam ex facto vidimus: Vir & vxor simpliciter, vel quilibet eorum insolidum, aliquid vendunt, quod est alterius eorum tantum, (id quod sæpe faciunt fieri ementes, vt contra vtrunque euictionis nomine possint agere) an hoc casu consanguineus eius, cuius erat res uendita, admittatur insolidum, an vero, & consanguineus alterius quoque admittatur? Dic solum consanguineum eius qui dñs erat, esse admittendum: quia is solus tantum uendidisse videtur, qui solus est dominus, argumento eius, qđ respondit Barr. prout illum retulere, & secuti sunt Bal. & Sal. in l. si liqueat, & ibi quoque Fran. Are. qui eam l. legit cum l. si mater, C. de inoffi. donat. ꝙ si vir & uxor in eodem instrumento donauerunt rem uiri, ipse vir tantum censetur donasse, per text. ibi, & in l. 2. C. si aduer. donat. & idẽ Bal. & Alex. in l. si constante. §. si uxor, ff. sol. mat. Quibus adde tex. in l. si res, ff. de iure dot. & quod voluit Bald. in Auth. hoc amplius col. vlt. C. de fidei com. quem citabimus infra nu. 6. & quod itẽ uoluit Ias. consi. 193. concurro, in fin. lib. 2. Et quia etiã ratio retractus hic cessat, cum ea res non exierit à familia.

3 ¶ † quòd si quispiam hic dicat, vt aliquando nõ nullos doctos audiuimus dicere, hunc qui adhibitus est ad contrahendum, licet non esset dominus: tamen teneri ad euictionem, si res euicta fuerit, vel insolidum, si ita promiserit: vel ad minimũ pro virili parte, ex l. reos. §. cum tabulis, ff. de duobus reis. & ibi concord. quę quidem euictio id totum quod emptoris interest, comprehendit, l. venditor, ff. de euict. & l. si controuersia, & l. cum successores, C. eo. cum si. ideo tenetur emptor in aliũ fundum æqualis ęstimationis: vt probat tex. in c. j. tit. de inue. de re ali. fac. & in capit. ecclesia sanctæ Mariæ, le j. extra ut lit. pend. neque enim satis est si offerant quantum prætij nomine dederit, d. l. cũ successores. Igitur aberit à familia is fundus, quẽ loco alterius pro euictione debet. Huic statim illud respondebo, non inspiciẽdum esse, ꝙ ille obligatur ad euictionem: forte enim res nunquã euincetur; nec satis esse, ꝙ euinci possit, per nor. in l. inter stipulantem. §. sacram, ff. de verb. obli. & in l. si diem. §. vlt. ff. de iurisd. om. iud. & Ioan. Fabr. in §. illud quæsitum: Inst. de rer. diuis. Deinde nec illud statim concedo, vt is teneatur ad ęquale prędium. nam in iure id non probatur, sed potius contrarium, ut colligi potest, si solerter inspiciamus, ex l. fideiussor, & ibi Barto. ff. de dol. mal. excepti. & eodem Bart. in l. si insulam, in 3. oppo. 2. partis princip. & ibi latius Imol. char. vltim. ff. de verbor. obligatio. & Bald. in l. si traditio, in 7. q. C. de actio. empt. Ex quibus intelliges euictionẽ non in eo esse, vt reddatur fundus ipse euictus, si ad manus venditoris redierit, nedum ut alius tradatur, sed in eo tantum quod interest. id quod cõsistit in pecunia numerata, ut per text. in l. si quis ab alio, ff. de re milit. & uoluit gl. not. in extrauag. prouide, in uerbo, obligationibus, titu. de senten. excommu. quæ ob id dicit eum tex. loquentem in debito pecuniario habere locum & in obligationibus ad interesse. Quæ autem traduntur in d. capit. 1. de inue. de re ali. fac. & in d. cap. ecclesia sanctæ Mariæ, sunt casus speciales, ut non obscurè sentiunt Docto. in eis locis. Postremo si is cogatur ad tradendum aliquod prædium, vel etiam ad uendendum, quo soluat pecuniam ob quam condemnabitur pro huiusmodi interesse: tunc

tunc haud dubie admittetur cōsanguineus ad retrahendum id prædium traditum vel venditum, restituto pretio prioris venditionis, pro quo tunc dabitur, vel æstimatione ipsius interesse, iuxta ea quæ plenè dicta sunt supra. §. 1. glo. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, pluribus in locis. Et tunc nihil aberit à familia.

4 ¶ † Nec tamen aliud omittemus, quod in casu nostræ consuetudinis, videlicet cum vir & vxor simul vendunt, & fatentur se recepisse pretiū. Bart. consi. 124. pūctus quæstionis talis est Domina P. dicit præsumi pecuniam ad vtrumque pro dimidia parte peruenisse, argu. d. l. reos. §. cum tabulis, ff. de duo. reis, quo in loco Fran. Areti. huius con. meminit, nec tamen aliquid certi deffinit: sicuti nec Alex. qui & illum memorat, consi. 38. consideratis his, col j. versi. fortius voluit, lib. 2. Verum id expresse sequitur Pau. Cast. in d. §. cum tabulis, & consi. 296. visis actis, & actitatis coram domino Astorgio, col. j. lib. j. & rursum consi. 360. Bart. in quodam, in prin eod. lib. j. & consi. 362. super primo dubio præsupposita cæcitate, ante fin. lib. 2. & Fran. Cur. Senior consi. 53. sæpe, col. 1. versic. pro qua parte, & Ludo. Bolo. in l. vlt. ff. de iure dot. in 2. interpreta. & ante eos Bal. in l. mater, col. 4. vers. modo quæritur, C. de rei vendic. nisi (inquit ipse Bald.) appareat contrarium. Verbi gratia, si primum vir recepit totum pretiū, postea vxor se pretium participasse dicit: nam ex pręambula numeratione apparet virum totū recepisse, ex sequenti vero confessione, licet inducatur probatio inter emptorem, & mulierem, non tamen inter maritū & vxorem. Idem autem Bal. in l. j. col. 2. versi. prædicta faciunt, C. de duobus reis, posteaquam illā Bart. sententiam retulit, nulla re alia adiecta confestim subdit, hæc non determino. Idem præterea in c. constitutus, ad fi. extra de procura. In eodem (inquit) instrumento vir & vxor possunt esse duo rei credendi insolidum, sed nō debendi, nisi tota pecunia perueniat ad vxorem, vt dicit not. à Spe. quo loco statim citabimus. Et subdit tamē habes glo. quod vnusquisque pro parte acquirit, & pro parte tenetur, in l. scripturæ, C. de fide instru. nec aliud addit, tanquam hæreat in salebra.

5 ¶ † Idem denique Bal. in Auth. si qua mulier, col. 2. vers. pone ergo quod vir, C. ad S. C. Maced. constanter asserit, ex confessione non pręsumi aliquid ad eam peruenisse, nisi id vere probetur, per tex. ibi, nisi si coram iudice in figura iudicij id faciat, secūdum Nicolaum Matt. arg. l. nec si volēs, & l. cum affirmes, & l. iubemus, C. de libe. cau. & sequitur Salyc. & Pau. Castr. ibi & Imo. in ca. cum contingat, col. 15. versic sed iuxta prædicta potest dubitari, extra de iureiur. & in l. si cum dotem. §. transgrediamur, & ibi quoque Rom. ff. sol. mat. & in l. cum vir, col. antepen. versi. item aduerte quia potest, ff. de vsucap. Pano. consi. 44. in præsenti q. col. j. lib. j. & Ange. Aret. in §. est & aliud, colum. j. versi. & aduertas, Instit. de donat. & in §. item si in iudicio, col. 17. versic. quid si cum iuramento, Instit. de excep. & Alex. subdubius tamen, consi. cix. viso processu, lib. 4. & consil. 162. in causa & lite. col. 5. versi. similiter non obstat, lib. 6. Bal. Nouel. in trac. dot. in j. priuilegio 7. par. prin. & Io. Cāpe. in tracta. eiusdem tit. in j. q. 4. part. Sozi. consi. 15. visis prædictis, col. 6. versi. est ergo aduertendum, lib. 1. & Matthæ. Afflict. dec. Neap. 209. in causa sororis, vbi dicit hanc opinio. fuisse approbatam, & secundum eam iudicatum fuisse à sacro. consi. Neap. & Fabia. in tract. de empt. & vend. in 37. q. 3. partis principal. & Bern. Laud. in addi. Bar. in d. consi. 124. & Steph. Bertr. consi. 236. multa sunt, nu. 22. lib. j Et idem voluit Spec. tit. de obligat. & solut. §. ante omnia, versi. sed porrò vir & vxor, & ibi Io. Andr. in addi post. Vber. Bob. & Albe. in d. Auth. si qua mulier, vbi & alios Antiquiores citat. & facit quod scripsit Homod. consi. 41. omissa narratione. Sed & idem Bald. de hac re scripsit in l. si eum seruum, col. 2. versi. sed quid si mulier, ff. si cert. petat. vbi addit iuramentum mulieris, vt nonnulli alij supra dictorum.

6 ¶ † Nec interim tamen pretermittam, quod in eadem propè specie tradidit Bal. in Auth. hoc amplius, col. pen. versi. & not. hic arg. C. de fideicom. quod si vir & vxor in eodē contractu sunt nominati, & primo quidem loco vir, secūdo vxor, præsumitur vir principaliter cōtrahere, vxor vero intercedere, arg. tex. ibi, ante fin. cum dicitur, prout quisque eorum prior nominatus. Subiungit autē, quod quando sunt ābo pariter obligabiles, vterq; censeatur principalis, nisi contrahatur super re vnius tantum, vel nisi ad vnum tantum res perueniat. l. si non singuli, ff si cert pet. vel nisi color sit quæsitus, l. vir vxori. §. vlt. ff ad S. C. Velleia. Et id nuncupatim sequitur Ludo. Bolog. consil. 44. cor mundum, & cap. pro tanto, colum. 2. versic. quod etiam probatur.

7 ¶ † Sed & tu super his vide, quæ in simili disserunt Doctores, videlicet in patre, & filio, qui simul in eodem instrumento confitentur recepisse pretium, aut aliud quippiam, an vterq; teneatur, an alter tātum, tanquam pretium, aut aliud, præsumatur ad vtrunque peruenisse, aut ad alterum solum. Vide Petr. Dyn. Cyn. Rayn. Albe. Bar. Bald. Ang. Raph. Co. Imo. Ro Ale. & alios Recentiores in d. l. si cum dotem. §. trāsgrediamur, ff. sol. matr. Iac. Aren. Bar. Bal. Imo. & Recent. in l. si constāte, in prin. eod. tit. Raph. Co. consi. 40. quidam filio, in secūdo dub. Ro consi. 462. quo ad propositum. Alex. in addi. Bar. in l. in duobus §. vbi duo, col. vl. ff. de duob. reis. Ang. Are. in d. §. est & aliud, Insti. de dona. & in §. fuerat, col. antep. vers. quæro vidimus quid debeat, Insti. de act. Fran. Curt. Senio. d. consi. 54. per totum Corne. consi. 303. in hac consultatione, ferè per totū, lib. 4. Barb. consi. 43. sempiterna col. 5. versic. & adduco, lib. 2. Ludo. Bol. d. consi. 44. col. 2. vers. cum itaque. Steph. Bert. consi. 4. donatio, in 4. dubio, lib. j. Caro. Rui. consi. 186. ponderatis, col. 2. nu. 7. lib. 1. & consi. 53. de duobus, col. 6. versi. præterea, & secundo, lib. 2.

8 ¶ † Quid autem, cum plures se æqualiter obligant, constat tñ pecuniā ad alterum tantū peruenisse, aut ad eum principaliter negotiū pertinere, an vterq; tenetur, tanq̄ principalis, an vero is, ad

quem

quem pecunia nõ peruenit, aut negotiũ aliter nõ pertinet, tanq̃ fideiussor tantum? Vide glo. in l. sed Iulianus. §. item si duos, & ibi quoq; Gul. Cu. tum ibi, tum in prin. eius l. & vtrobiq; Ang. & Pau. Ca. & in prin. ff. ad S. C. Maced. Bar. in d. l. in duobus, quæ est 3. §. vbi duo, & ibi quoq; Pau. Cast. & Frã. Are. ff. de duob. reis, eundẽ Bar. in l. si vt certo. §. si duobus, col. 5. versic. sed contra istam, ff. commod. Saly. in l. hoc ita, in 10. q. C. de duob. reis. Ro. in l. generaliter, ad fi. ff. de fideiusso. vbi de hoc consuluisse se dicit, vt fecit consi. 114. visis supra cõsultis, in 1. dubio. Pau. Castr. consi. 331. in causa Sylvestri, col. 1. lib. 1. & cons. 409. consideranda, post prin. lib. 1. Io. Ana. consi. 60. in q. ista, & ibi Ludo. Bol. in addi. Alex. in l. Marcellus, ff. de fideiusso. & consi. 149. viso processu, col. 1. lib. 2. Barb. d. consi. 42. sempiterna, col. 4. versicu. capio modo, lib. 2. & consi. 26. vbi Christus, col. 2. lib. 3. & consi. 91. illud referam, col. 6. eod. lib. 3. & consi. 12. illud afferam, col. 8. in 3. dubio, lib. 4. & consi. 86. magnus dicit, col. 4. versi. & indubitanter, eod. lib. 4. Corn. consi. 316. in consultatione, col. 1. versi. tamen his non obst. lib. 4. Fran. Cre. sin. 38. in eodem instrumento, vbi sing. dicit gl. in d. §. item si duos. Sozi. consi. 71. supposita cõclusione, lib. 3. Hippo. Marsi. sing. 2. si plures fideiussores.

9 ¶ † Denique, an duo etiam æque principaliter aut insolidum obligati, videantur inuicem fideiubere q̃ magni est momenti. Nã si vnus nõ esset soluẽdo, alter tanq̃ fideiussor teneretur. Vide igitur tex. & glo. in d. l. vir vxori. §. vlt. & ibi omnes propè Doct. ff. ad S. C. Velleia. & in l. si duo rei, & ibi Fran. Are. ff. de duob. reis, & in l. reos, in princ. & ibi quoque Albe. nu. 2. eod. quoque tit. & in l. j. & ibi quoque Cyn. Bal. & alios, C. eo. quoq; tit. & in §. 1. in verbo, si quis enim, & ibi quoq; Iac. Bel. & Bar. in Auth. eiusdẽ tit. Signo. consi. 76. quidam nomina D. Alb. in l. idem est, col. j. nu. 2. ff. ad S. C. Velleia. Bar. in l. si constante, col. 5. in fi. 8. q. & ibi Alex. in §. quoties, col. 4. vers. iuxta hoc dubitatur, ff. sol. matr. Bal. in l. per diuersas, in 15. q. ibi, si autem ista, C. mand. & consi. 198. ad intelligentiam, ad fi. lib. j. quod repetitur consi. 466. lib. 5. & eundem Bal. consi. 193. punctus prohibetur, eod. li. 5. Io. Fab. in §. vlt. col. 1. Insti. de duobus reis. Ange. consil. 32. quidam Andr. Anto. consi. 38. Iesu &c. quia maior pars, in 1. dubio. Corne. consi. 51. licet in hac, col. 1. lib. 2. & d. consi. 316. colum. 1. lib. 4. & Franc. Aret. consi. 33. consultatio, in 4. & eodẽ, vlt. dubio. Ludo. Bolog. d. consi. 44. colum. 2. versi. pro hac etiam.

10 ¶ † Ex verbis autem huius. §. cum dicitur, *le crediteur la peut demander pour le tout auquel des deux il vouldroit*, satis constat, quod si duo aut plures insolidum sint obligati ad quid dandum, poterit quilibet eorum in solidum conueniri, cogique ad id dandum, quod & iuris antiqui est, d. l. reos. §. j. & ibi glo. & Doct. ff. de duob. reis, & l. 1. C. eod. ti. & l. si diuisa, C. loca. De iure autem Authentico vnus in solidum non tenetur, etiam si id actum sit, nisi si cæteri nõ sunt soluendo, aut sunt absentes. §. j. in Auth. de duob. reis, & Authẽ. hoc ita, C. eo. tit. Nisi etiam renunciatum sit beneficio diuidendarum actionum, vt dicit glo. in d. Auth. hoc ita, & glo. quoque vlt. in §. vlt. Inst. eo. tit. & in d. §. 1. in verbo, cedere in Auth. eiusdem titu. quæ dicit id consuetudine obseruari, & Docto. vbique apud Pictauos aũt vsus passim obtinuit, vt obligari in solidum possint, & in solidum conueniri, & compelli, etiamsi nulla sit renũtiatio. Et hoc, vt diximus, apertè ostendit hæc nostra consuetudo.

11 ¶ † Sed & illud scire debes, q̃ si etiam non dicatur, vt oẽs teneantur insolidum, sed simpliciter, vt quilibet eorum teneatur, sine ea adiectione, in solidum, id est, vt verbis Gallicis pronunciemus, *lesdictz telz, & chacun d'eux*, certe illud significatur, vt vnusquisque solus insolidum teneatur, ea est enim priuata ac peculiaris significatio eiusdem dictionis, quilibet, l. si pluribus, & ibi glo. & Bart. & Imo. ff. de lega. 2. & l. non distinguemus. §. cum in plures, & ibi quoque Bar. & alij. ff. de arbi. & c. cum plures, de offic. delega. lib. 6. Iaco. But. & Bal. in l. pluribus, ff. de procura. Barto. in l. hoc articulo, col. 1. versi. oppone & videtur, & seq. ff. de hære. insti. Bal. in l. vlt. §. ipsum, C. de bonis quę li. & in c. 1. §. vlt. propè fi. & ibi quoque Aluar. tit. de succes. feud. & idem Bald. consil. 158. proponitur quod quidam, in 2. dubio, lib. 5. Petr. Anch. consi. 355. visis puncto, col. 1. Anto. consi. 29. visis puncto, col. j. Pau. Cast. consi. 383. notandum est col. j. lib. 1. Alexã. consi. 13. perspectis his, col. vlt. lib. 5. & consi. 22. viso tit. col. 3. versicu. quarta ratione, eodem libro. 5. & consi. 135. videretur prima, in princ. eodem lib. 5. Cæpolla consil. causarum criminalium 14. col. 4. versic. & licet plures. Corne. consi. 40. in hac consultatione, in fi. lib. 2. & cons. 240. Bonaura, col. 2. eo. lib. 2. Sozi. qui alia allegat, consi. 50. viso instrumento, col. 1. lib. 1. Guid. Pap. sing. 309. dictio, versi. dictio cuilibet Franc. Curt. senior, consi. 50. memoriæ, nume. 258. Caro. Rui. consi. 76. circa casum, col. 2. nu. 4. lib. 1. Lud. Goza. consi. 26. in causa illustrissimorum, col. 6. nu. 38. Sed & tu de alia vi & natura huius dictionis, qlibet, vide Bar. in l. re coniuncti, col. 5. vers. secundò quæro dixi, ff. de leg. 3. Pau. Cast. consi. 275. super primo quæsito. col. 2. versi. contrariũ puto, quia licet, & iterum vers. contrariũ puto, nam sola, lib. j. & Caro. Molen. in consuet. Parisi. tit. j. §. 2. nu. 45.

12 ¶ † Illud aũt vulgare verbũ Gallorum, *chacun*, nõ tantũ per eam dictionẽ, quilibet, intelligitur, sed per eã quoq;, singuli, nã si velis Latine dicere, *Andre, Pierre, & Iean, & chacun d'eux*, ita poteris dicere, Andreas, Petrus, & Ioãnes, & eorum quilibet, & singuli. Ideoque & hæc quoque posterior dictio rem cuilibet insolidũ attribuit. l. potest, ibi, vel vnus in plurium, vel singuli in singulorũ, & l. seq. quæ incipit, vel singulis, ff. de vulga. & pupil. substit. & l. in singulis, ff. ad leg. Falci. & l. singulis, ff. de excep. rei iudica. & voluit per quędã ex illis ll. Bal. consi. 461. inter Ioannẽ, col. 2. lib. 1. Et idem de dictione, quisque, voluit Pet. Anch. consi. 245. duo prima, in 2. dubio. Et de dictione, quacunq;, per l. filiabus, & ibi Docto. ff. de lega. 1. & Caro. Rui. d. consi. 76. vbi supra.

§. XXXII.

IN REBVS à quopiam quæsitis, & ab eodem venditis admittuntur ad retractum consanguinei venditoris tam paterni quàm materni. Et si vtrique intra annum consanguinei concurrant, ferent paterni dimidiam partem, materni alteram diuidiam.

GLO. I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an in rebus patrimonialibus tantum locum habeat, & an in rebus acquisititijs, & nu. 2. cum multis seq.*
Consuetudines super eadem re, & nu. 9.
2 *A maioribus accepta magis sunt familiæ, quàm à nobis comparata.*
Vasallus non potest præiudicare, hæredibus in feudo antiquo, potest tamen in nouo.
3 *In ijs, quæ ipsi nobis comparauimus, plus iuris quàm in cæteris, habemus.*
4 *Consuetudines permittentes retractum in acquæstibus.*
5 *Retractus an habeat locum, in re retracta per proximitatem, & posteà vendita, & nu. 6. cum pluribus seq.*
Alienare prohibitus partem suam, an prohibitus censeatur alienare partem quàm redemit, & nume. 8.
6 *Alienatio semel licite facta, potest posteà in quencunque fieri, & nu. 8.*
7 *Inducta ad vnum effectum non possunt contrarium operari.*
10 *Retractui an locus sit, si quis vendidit fundum patrimonialem, & ex pecunia ex ea venditione redacta alium fundum emit, posteaque hunc vendit, & in nume. 11. cum sequent. vsque ad numero 25.*
Fundus emptus ex pecunia redacta ex fundo patrimoniali, an & ipse sit patrimonialis, & nu. 11. cum multis seq.
Pretium an & quando succedat loco rei, & nu. 11. cum sequentibus.
12 *Hispanorum lex.*
14 *Res empta ex pecunia fænebri fænebris quoque est.*
15 *Pretium licet succedat loco rei, non tamen res loco pretij.*
16 *Res empta ex pecunia mea, non est mea.*
Nec res empta ex pecunia dotali, dotalis est, nisi ita actum sit.
Nec res empta ex pecunia pignorata, pignorata est.
Nec res empta ex pecunia ecclesiæ, est ecclesiastica.
Res immobilis empta ex pecunia ecclesiæ, non potest minori tempore 40. annis præscribi.
17 *Res empta ex pecunia communi nomine alterius non est communis, sed vel acquirens tenetur cõmunicare, secundum aliquos, vel partem pecuniæ reddere secundum alios.*
18 *Pecunia confecta ex venditione rei immobilis, an & ipsa immobilis censeatur, & nu. 19.*
20 *Pretium non succedit loco rei in singularibus.*
Pretium redactum ex venditione feudi, non subit vicem feudi.
Merces empta ex pretio mercis obligatæ, an sit obligata.
22 *Pretium in quibus succedit loco rei, id non vere procedit, sed ex fictione.*
23 *Retractus an locum habeat, si qui vendidit fundum patrimonialem, protestetur aut declaret eam se venditionem in id facere, vt pecuniam ex eo confectam alium fundum emat, & reponat in locum prioris quem vendidit.*
24 *Quid verò si confestim venditione facta pecuniam in alterius fundi emptionem conuertat.*
Breuitas temporis facit vt præsumatur fuisse cogitatum in primo actu eumque ipsum ab ea factum fuisse.
25 *Verbis an facto voluntas declaretur nihil interest.*
Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur, etiam in particularibus.
26 *Fundus habitus ex permutatione fundi patrimonialis, an censeatur patrimonialis, & in eo succedatur vt in patrimoniali, & nu. 27.*
Consuetudines super eadem re.
27 *Permutatio facit censeri fundum esse eius naturæ; vt fundus cum quo est permutatus, & numero 28.*
28 *Prohibitus nouum locum acquirere, non prohibetur antiquum cum nouo permutare.*
29 *Feudum quo vasallus cecidit ob facinus, ei à domino condonatum, & quod manet apud vasallum, censetur antiquum, vti erat, & ei vt in antiquo succeditur.*
30 *Bona an censeantur patrimonialia, an verò acquisititia, si quis à Principe restituitur bonis confiscatis.*
Feudum renuntiatum domino, de quo vasallus fuit denuò inuestitus, an nouum vel antiquum censeatur.
Emphyteusis finita per generationem, & iterum renouata, an censeatur noua, an antiqua.
31 *Fundus emptus ex pecunia dotali, quàm vir promiserat conuertere, in emptionem prædiorum hæreditariorum, an censebitur patrimonialis, an acquisititius, & nu. 32. vsque ad nu 42.*
Feudum nouum concessum iure antiqui feudi, an antiquum censendum sit, & nume. 32. 37. cum sequentibus.
33 *Feudum vetus an efficiatur nouum, ob id quod vasallus de eo inuestitur vt de nouo, vel antiquo, & nu. 38.*
Feudum antiquum an efficiatur paternum, ex eo quod vasallus de quo eo inuestitur, vt de paterno,

34 *Veritas*

34 Veritas rerum non immutatur hominum denominatione. Etiam si Papa ita denominarit, & nume. 35. cum seq.

35 Verba magis deseruiunt naturæ cõtractus, quàm è contrario.

Nomen contractus, quo vtuntur cõtrahentes vel notarij, non attenditur, sed ipsius substantia.

Cautela verborum non potest rei naturam mutare.

Ducatus, Comitatus, & aliæ huiusmodi dignitates, quocunque alio nomine vocentur, tales manent, quales sunt.

Feudum ligium est ligium, etiam si aliter nominetur.

39 Forma antiqua feudi uel emphyteusis non debet immutari in renouatione. Et si id fiat, an ex hoc censebitur nouum, nu. 40.

43 Patrimonium an censeãtur quod quis emit, aut dono accepit ab eo cui successurus est, ut in eo retractus locum habeat, & nu. 44. cum multis sequentibus.

46 Sed quid de eo quod donatum est successuro ab intestato, & nu. 47.

47 Donatio ab eo facta cui suus successurus est, est potius debiti solutio, quàm muneris oblatio.

Statutum de soluenda gabella locum habet in contractu inito inter patrem, & filium ex causa onerosa non etiam gratuita.

48 Consuetudines super materia antescripta.

49 Quid si is cui donatum est non uniuersaliter succedit, & nume. 50.

Limitata causa limitatum producit effectum.

Limitata potẽtia limitatum quoq; effectum producit.

50 Hæres repræsentat defunctum pro portione tantum hæreditaria.

51 Si donans successuro expressim declarat uelle se id quod donat habere ut acquæstus, an sit acquæstus an uerò patrimonium.

52 Dicta superius an procedant in rebus donatis à collateralibus, quibus etiam donatarius erat successurus.

53 Aedificium factum in fundo patrimoniali, an patrimoniale censeatur, & nu. 54.

Aedificium positum in solo emphyteutico, an censeatur emphyteuticum, & an cedat domino finita emphyteusi, & nu. 54.

Aedificium factum in feudo, an sit feudale, & numero 54.

54 Aedificatum in fundo obligato, an sit etiam obligatum.

Aedificium à patre factum in fundo aduentitio filij, an cedat commodo ipsius filij solum, an uerò & fratrum.

Aedificium impositum rei legatæ, an cedat legato.

Aedificium ab uxore factum in re donata à marito an sit uxoris, an mariti.

Aedificium à clerico factum in fundo patrimoniali ex pecunia ecclesiæ an sit patrimoniale.

55 Domus extructa in loco in quo domus patrimonialis exusta est, an sit etiam patrimonialis, & nu. 56. cum multis seq.

Legata domo destructa, etiam si alia à testatore readificetur, legatum extinguitur, nec manet usufructus in hac domo qui in priori debebatur.

56 Res patrimonialis uendita, & posteà recuperata per restitutionem in integrum ex l. 2. C. de rescind. uendit. aut alio remedio, an patrimonialis remaneat, & nume. 57. cum sequent. usque ad numerum 70.

Restitutiones in integrum an pro impossibilibus censeantur, & an ueniant in consideratione, & nu. 57. 58. 59. 61. 62. 63. 64. & 65.

Quæ à solo principe conceduntur, impossibilia censentur, & nu. 61. cum seq.

58 Peccatum non est tenere quod à nobis per in integrum restitutionem euinci potest.

59 Fieri non posse dicitur, quod per restitutionem tantum fieri potest.

Et quod per dispensationem tantum.

60 Reuenditio quæ fit ui l. 2. C. de rescinden. uendit. an sit uoluntaria uel necessaria, & nume. 66. 67. & 68.

69 Restitutio in priorem statum, locum, & gradum reductio.

70 Restitutus an priorem locum recuperet.

71 Retractus an locum habeat in uenditione restitutionis in integrum ut in re patrimoniali.

72 Res quæ reddit ad dominum iure feudi uel emphyteusis, an censeatur acquæstus, & nu. 73.

74 Feudum usucaptum, an uicem patrimony, vel acquæstus obtineat, & nu. 75.

76 Quid de ijs quæ quis præscribit ultra fines fundi patrimonialis.

77 Quid de horto comparato ad usum domus patrimonialis.

78 Annuo uectigali super fundo patrimoniali uendito, an in eo locum habeat retractus, ac in re patrimoniali uendita & nu. 79. cum multis sequentibus.

79 Possessorium an intentari possit ob annuum uectigal.

80 Clericus an cõueniri possit coram iudice seculari pro pensionibus siue censibus rerum suarum & in actione reali & nu. 81. & 82.

82 Prælatis in regno Franciæ interdictum est cognoscere de actione reali, & hypothecaria.

83 Iura adhærentia rebus immobilibus, immobilia censentur.

84 Iurisdictio est realis.

85 Retractui an locus sit in uectigali, generaliter constituto super omnibus bonis.

86 Fundus patrimonialis, si datur ad uectigal annuum, an id sit patrimoniale.

87 Fundus patrimonialis à tyranno occupatus, & posteà redditus, utrum maneat patrimonialis.

88 Si ex fratrum diuisione uni fundus patrimonialis, alteri acquisititius ad iudicetur, utrum ij fundi censeantur omnino patrimoniales uel acquisititij, & si uendantur erit locus retractui, & numero 89.

Diuisio uim permutationis habet.

90 Fundus

1 IN multis partibus Franciæ nõ habet locum retractus proximitatis in rebus acquisitis, sed tantum in bonis quæ ex successione generis nobis obuenerunt, videlicet apud Parisienses, c. 174. Meldenses, c. 87. & expressius ca. 105 Melodunenses, c. 22. & expressius ca. 25 Senonenses, c. 31. Trecenses, ca. 144. & multis seq. Caluimontenses in Bassigniaco, cap. 112. Victriacenses, c. 126. Ambianenses, c. 47. Monstrolienses maritimos, c. 72. & 75. Belquercenses, ca. 13. Carnutenses, c. 68. & iterum 171. Aurelianenses, cap. 276. & alijs pluribus, & declaratur, ca. 294. Turonenses, cap. 1. huius tit. *de retraictz*, in illis verbis, *les lignagiers du uendeur habiles à luy succeder en la ligne, dont meut la chose uendue*, quæ verba non possunt conuenire rebus acquisitis. Borbonienses, ca. 422. & c. 434. Blesenses, c. 194. Dunenses, cap. 79. Bituricenses, hoc eod. tit. c. 1. Burgundienses, hoc quoque tit. c. item 1, Artesienses, ca. 83. & expressius cap. 85. Morinenses, cap. 18. Marchienses, tit. *de retraict lignagier*, ca. 1. qui est omnium consuetudinum. 260. nisi tamen in consanguineis paternis non etiam maternis, vt declaratur. §. 8. qui est omnium 167. Et Lorrienses in præfectura Montargij, hoc eod. ti. §. 1. Antissiodorenses, quos vulgo vocant Auxerrenses, hoc quoque titu. §. 1. qui est omnium 32. Senlites siue Syluanectenses, hoc itẽ tit. §. 1. Comitatẽses Burgundos, tit. *reachaptz*, §. 8. Niuernenses, hoc quoque tit. c. 1. Valesienses, tit. 1. §. 15. & expressius tit. *de retraict*. §. 1. qui est omnium 82. Laudunenses aliosque Veromandẽses, partis 3. tit. 8 § 1. qui est 75. illius 3. partis, à contrario sensu. Vt non immerito Masuer. in tit. de retractu. §. 1. dixerit retractum non habere locum in bonis acquisitis, secundum cõsuetudinem Franciæ, vti etiam dicit Bened. in repet. c. Raynut. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 636. de testa. Statutum quoque Mediolanense, ex quo huiusmodi ius competit, loquitur nũcupatim de re paterna, vt videre licet apud Ias. consil. 194. superuacuo, lib. 2. Idque etiam ex statuto Lucanæ ciuitatis obseruatur, vt videri potest ex Philipp. Deci. consi. 222. viso puncto [Et Maria. Soz. iuni. consi. 22. pulchra est præsens consultatio, in casus positione, & in secundo dubio, libro 1. & iterum consi. 1 pro resolutione, col. 6. versi. aggrediar nũc quartum, libr. 2. & ex statuto Castri noui de Carfagnana, testimonio eiusdem Marian. consi. 20. in proposito casu, lib. 1.]

2 ¶ † Idq; summa ratione subnixum est, qui ea, quæ ita ex successione nostrorum excipimus, magis sunt familiæ, quàm quæ nos ipsi cõparauimus, arg. l. 5. ff. de interd. & releg. Ideo Bald. in ca. inter dilectos, col. 3. versi. item scias, extra de fide instr. dicit, quod si vasallus alienat feudum quod sua industria quæsiuit, nocet suis posteris, non etiam si alienat feudum à progenitoribus acceptum. Nam & generaliter vasallus non potest præiudicare filijs, aut agnatis, et suis hæredibus, in feudo antiquo, c. 1. §. hoc quoque, & ibi glo. in verbo, inuestire, & Docto. tit. de succes. feud. in nouo autẽ potest, glo. Iaco. Belui. Bald. Mart. Laud. Card. Alex. & omnes ibi, Andr. Iser. in cap. 1. per illum tex. à contrario sensu, tit. de ali. feud. pater. idem Iacob. Bel. in c. 1. §. aut si libellario, & ibi Bal. col. 1. versi. tertius casus, tit. quib. mod. feud. amit. Nico. Matt. in l. 1. C. de reuo dona. Bal. in l. 1. col. 2. versicu. & prædicta faciunt, C. de bonis libert. & in l. vlti. in prin. C. de liber. cau. & consi. 276. ad euidentiam paulo post prin. lib. 5. vbi id dicit rationabile. Angel. in l. adoptiuum. §. 1. ff. de in ius vocan. Iac. Aluaro. in c. 1. §. vlt. in 18. & iterum 47. conclus. titu. quæ fuit pri. cau. benefi. amitt. Alex. consi. 18. attẽtis narratis, col. 2. versic. hoc etiam, & seq. lib. 5. & repetitur consi. 118. lib. 6. & idem Alex. consi. 28. in causa, colũ. 1. eod. lib. 5. vbi & alios citat. Barba. consi. 66. afferam in medium, col. 10. & seq. lib. 4. & Ludo. Gozad. consi. 4. prima facie, col. 3. nu. 9. & diximus supra eodem, tit. § 11. in glo. 6. in verbo, *s'il est plus proche*, versicu. vlti. Et de emphyteusi quoque idem respondit Petr. Anch. consi. 141. pro domina. Et vide interim Bal. in c. 1, col. 3. versicu. quæro vtrum pater, tit. de prohi. feud. ali. per Frid. & quod dicit Ange. consi. 110. sanctissima, col. 2.

id esse

id esse diuturnius atq; ad nostros transmissibilius quod à capite in membra transmitti cœpit, per l. pater.§.quindecim, ff.de leg.3.

3 ¶ † Et facit etiam, quod in simili tradit Bal.in l.1.ante fi.C.per quas perso.nobis acqui.& Franc. Aret.in l.idem Iulianus.§.si quis alicui, col.pe.ff. de lega.1.& Alex.consi.106.viso themate instrumenti,col.vlt.libr.4.& late consi.seq.in causa Nicolai post prin.& Ias.in l.2.col.76. quæ ē in char. pen.col.1.versic.tertio limita, C.de iure emphyt. Nam & in ijs,quæ ipsi nobis comparauimus, plus iuris,quàm in cæteris,habemus,l.si quid in bello, & ibi glo.& Bart.ff.de capti.& postl.reuer.& not. Io.Mol.in c.nullus,de elect.lib.6. & Bar.in l.si insulam,col.3.in 6.oppo.ff.de verb.obl.& late ostēdimus supra ti.14.qui est, *de donations*. §.j.in gl.2. cum reddimus rationem illius consuetudinis facientis ius disponendi libere de suis acquestibus, non item de suis bonis patrimonialibus. Qua etiā ratione Geral.Bag.tenet, retractum non habere locum in rebus acquisitis, in illa sua disput.retractus,versi.super termino, immobilem: vti etiam facit D.Boer.in consue.Biturig.hoc tit.*de retraict lignagier*.§.j in glo.2.& latius dec.76 proximiori, col.j.& 2. Sed & huc pertinere videntur omnia iura,supra in præfa.huius tit.pro ratione retractus adducta,quæ maiori ex parte loquuntur de rebus quæ maiorum nostrorum fuerunt.

4 ¶ † Verum cum nostra hæc consuetudo, & in acquæstibus quoque retractum admittat,ea haud dubie,quantum ad nos,sequenda est,quandoquidem vnaquæque prouincia suo sensu abundat,c. illa.12.dist.cum alijs sim.Nec tamen in hoc sola ē nostra consuetudo,nam & similis est apud Cenomanos,ca.376.Andes quos Andegauos nunc vocamus,c.366.Rochelanos,c.29.Burdigalos, c.14. Normanos, cap.115. qui talis est, *de querele de fief vendu § li aucun à conquis*. Ex consuetudine aūt Aruernorum,acquestus retrahi possunt à consanguineis paternis eius qui acquisiuit, & postea vēdidit,non etiam à maternis, vt cauetur tit.cōsuetudinum eius nationis, *de retraictz*,c.25.Cuius ēt meminit Masuer.tit.de succes.§.item in bonis acquisitis, & in d.§ j.huius tit.de retractu.

5 ¶ † Cæterum stante alia consuetudine, quæ frequentior est in Gallijs,quæ scilicet retractum non nisi in bonis patrimonialibus admittit, multa occurrunt dubia,quæ nos discutienda ducimus,neque enim nostratibus tantum canere volumus. Quæro igitur,quid si quis tanquā consanguineus retrahat rem patrimonialem ab alio suo consanguineo venditam,& postea eandem alteri vendit, an erit locus retractui,tanquā in re quæ processit à genere,an non erit,tanquàm in acquæstu.Bald. consi.85.præmissis,lib.5.repetito consi.460.eod. lib.consuluit in casu ad hanc speciem pertinente. Testator enim prohibuerat,nè filij ipsius hæredes domos suas alienarent, nisi sibijpsis,vnus autem eorum alteri vendiderat, an iste emptor, postea poterit extraneo vendere id,quod à fratre emit, permissu testatoris.Nam quod ipse non emit, sed iure successionis habet, alienare haud dubie non potest in extraneum.Et respondit Bal.in d.consil. eam portionem, quam à fratre emit, libere eum posse alteri vendere,nam prior illa venditio facta fuit iudicio testatoris,vnde emptor ius habet vendendi cuicunq; velit.l.pater filium.§. quindecim, ff.de leg.3.cui ipse Bal.ibi hāc epitomē adscripsit. Qui prohibetur alienare partem suam, non videt prohibitus alienare partem quàm redemit. Nam verba prohibitoria deficiunt,& cum testator permiserit ei vendi, & libere quoque tradi permisit, ex natura contractus, cuius obligatio est ad rem liberam tradēdam,vt not.in l.ex ijs prædijs, C.de euictio. Hæc ille propemodum,in d.consi.quæ & huc multum faciunt, quia & hic consanguineus redemit iudicio legis municipalis,quæ cōparatur iudicio testatoris,glo.Bar.Ang.Raph.Cor.& Ale. in l.j.C.de his quibus,vt indig. cum concor.à me congestis infra eo.tit.in fi.totius tit.in 5.q.nu.13. denique obligatio.

6 ¶ † Cui adde,ad id,quod dictum est, venditorem teneri ad tradendam rem liberam,tex.in l.in venditione,ff.de act.emp.quem ad hoc expendit glo.in l.cum venderes,ff.de contrahen.empt.cum alijs sim.à me adductis supra eod.tit.§.1. glo.9.in verbo, *ou lignagier*, nu.56.& idem videri.Sed & quæ res semel licite alienata, possit & postea semper licite alienari in quencunque, per d.§.quindecim voluit Bar.ibi, qui id trahit ad merum imperium semel delegatum,& rursum in l.1.paulo ante fin. & ibi quoque Io.Plat.col.3.vers.similiter vbi ius, C.de impo.lucr.descrip.lib.10.& Sign.cons.210. in nomine &c.quæstio præsupponitur.col.2.vers. secundò sic. Albe.in l.1.nu.22.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdi.Bald.consil.52.substitutio,post medium,lib.2.& consi.57.item instituo, colū.2. eod.lib.1.Pau.Castr.consi.243.super primo,colū. 2.versi.secundò quia post venditionem, libr.1.& consi.447.si iste masculus,in fi.eod.lib.1. Ludou. Bolog.consi.43.Ser Iaco.col.5.versi. aut & tertio. Fran.Ripa,lib.1.respon.c.2.clerici,nu.13. & li.2. eiusdem operis,cap.25.feudalibus nu.19. Et facit etiam tex.in l.tutor rerum, & quod ibi dicit Bar. ff.de admin.tutor.

7 ¶ † Contrarium tamen videri posset in nostro casu,scilicet quod redemptio, siue retractus, aut recuperatio,facta ab eo,qui est de familia, vel genere prioris venditoris,non debet operari, vt res ita recuperata non dicatur esse de genere vel de patrimonio, cum ea recuperatio ad id esset destinata, vt ea res remaneret in familia siue genere huius consanguinitatis: ideo cum sit inducta ad hunc effectum, non debet contrarium operari, l. legata,ff.de leg.1.& l.legata,ff.de adi.lega. & l.cū tale.§.vlt.ff.de condi.& demon.& cap.cum inter, extra de excep.& c.suggestum, & ibi Imo.de appel.cum si. Quam rationem in casu huius statuti expendit Deci.consi.88.cuius superscriptio incipit,valet statutum,col.3.versic.secundò principaliter.In qua re inspicienda sunt verba statuti,nam si ea loquuntur de rebus quæ fuerunt maiorum, aut alijs verbis similibus vtuntur, putarem in his rebus à consanguineo redēptis,& postea alienatis

statutum

statutum habere locum; nam verum est, hæc fuisse maiorum. Si autem loquerentur de rebus, quæ nobis successione abuenerunt, aut similibus, contra putarem non esse locum statuto, cum hæc nobis successione non obuenerunt, sed ea nostris facultatibus redemimus.

8 § † Ad d. autē. §. quindecim, vide omnino Pau. Cast. post glo. in l. voluntas, col. 2. versic. breuiter aduerto, & ibi quoque Ias. col. vlt. C. de fideicom. & eundē. Pau. consi. 77. visis & consideratis, col. 3. versi. circa primum, lib. 1. & consi. 447. si iste masculus, col. 2. & iterum in fi. eo. lib. 1. Io. Ana. consi. 47. illud præsupponitur, col. 2. uersi. nec prædictis obst. & ante hos Bar. in l. peto. §. fratre, versi. venio ad tertiam partem, ff. de leg. 2. & in l. filiu familias §. diui, col. 3. versi. circa materiam, & ibi Ias. tum in 1. lect. col. 7. versi. circa secundum remediū, tū in 2. lectu. col. 12. versi. eiusdem initij, & ibi Ioan. Crot. col. 15. versic. prima sit conclusio, & multis seq. & Ferd. Loaz. nu. 430. & sequen. & Fran. Rip. nu. 66. ff. de leg. 1. Et vide etiam Alex. post alios, in l. 1. col. pen. ff. de offi. eius cui man. est iuris. & Soz. consi. 240. materia, colum. 11. vers. ex quibus concludendum, lib. 2. & Philip. Dec. consi. 69. visis duobus, col. 1. versic. quarto pro ista, & col. 3. vers. vltimo non obst. & d. consi. 88. col. 3. versi. secunda difficultas, & duobus seq. & in addi. consil. 282. in casu occurrenti, col. vlt.

9 § † Sunt autem priuatæ quædam nostræ Galliæ consuetudines, id priuatim expressimque, de quo hic quærimus, diffinientes. Nam ex consuetudine Parisiensi retractus habet locum quis uendit rem Patrimonialem familiæ, quam à consanguineo vēditam retraxit, & quod plus est, quam etiam a cōsanguineo primo loco, & sine retractu comparauit: vt cauetur capite Parisiensium consuetudinū 175. Similiterq; apud Meldenses, cap. 92. & iterū c. 105. & Melodunenses, c. 25. & iterum 27. & Senonenses, c. 41. & seq. Trecēses. c. 158. Monstroliēses maritimos, cap. 73. Belquercenses, ca. 13. Carnutenses, c. 73. & seq. & iterum, c. 175. & seq. Aurelianenses, cap. 277. & cap. 280. Borbonienses, ca. 434. Montargienses, cæterosq; Lorrienses, hoc tit. §. 1. Burgundienses, huius tit. *de retraict.* c. 7. Atresienses, c. 51. Comitatū Burgūdię, tit. *reachaptz.* §. 11. Verum apud Laudunenses, & cæteros Veromandenses, huius ti. §. 21. qui est totius 3. partis 95. huiusmodi res retracta censetur acquisititia, nec in ea habet locum retractus si postea vēdatur.

10 § † Sed & illud quæri potest, si quis vendidit fundum patrimonialem, & ex pecunia ipsius aliū fundum emit, an hic censebitur patrimonialis, vt prior ille: an vero acquisititius, vt sic habeat, aut non habeat locum retractus, qui tantum conceditur in patrimonialibus, ex multis. Franciæ consuetudinibus, vt diximus. Volui enim (quod & iā diximus) non nostri tantum Pictonibus, sed & alijs quoque scribere, præsertim in his casibus frequentissimis, ac pene quotidianis. Igitur Masuer. quem nos subinde in rebus consuetudinarijs citamus, in tit. de societate. §. item nomina seu debita dicit huiuscemodi fundum comparatum ex pecunia alterius fundis patrimonialis, patrimonialem quoque censeri: & quod plus est, ipsam quoque pecuniam nondum conuersam in emptionē aliorum prædiorum, huiuscemodi esse censendam, per illam regulam generalem, subrogatum sapere naturam &c.

11 § † Sed & idem de fundo (vt nunc pecuniam relinquamus) voluit Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 791. versi. idem videtur, extra de testa. eadem scilicet ratione, ꝙ hic fundus succedit loco fundi patrimonialis venditi, cuius tanquam subrogatus naturā mutuatur, l. si. eum. §. qui iniuriarum ff. si quis cautio. & l. si filiæ. §. Titia, ff. condi. & demon. Et facit (inquit) l. si donatæ res. §. si sponsus, & quod ibi not. Bal. & alij, ff. de dona. inter vir. & vxo. Cui adde optimum tex. loquētem de pecunia legata, & postea conuersa in emptionem prædiorum, in l. pater, ff. de adi. leg. & alium loquentem de rebus ex dote comparatis, in l. si cum dotem §. vlt. ff sol. matr. Subdit tamen ipse Bened. (vt ad eum redeamus) dubium facere tex. in l. coiri societatem, ff. pro socio, in illis verbis, si quod lucrum ex emptione, venditione, locatione, conductione descendit Vnde (ait) licet facilis sit responsio, cauti tamen viri in talibus acquisitis declarant velle pecuniam ex venditione sui patrimonij redactam tenere locum illius.

12 § † Chasse. quoque in consuetudi. Burgund. tit. *des droitz appartenans a gens maries.* §. 2. in verbo, *& acquestz*, col. 2. idem tenet ijsdem omnino iuribus & rationibus, imo prope uerbis ipsis, vt aperte intelligas ab illo desumpsisse, licet eum nō memorauerit, qui mos ei solennis est, & pene perpetuus. Et idem quoque tenet ipse Chasse. titu. *de successions.* § 8. in uerbo, *sont yssuz*, col. 2. vbi allegat Bald. in 2. locis, qui id in neutro dicit. Idem etiam tradit Ferro, in consuet. Burdeg. tit. de testa. §. 6. in fi. & iterum in tit. de retractu. §. 23. col. 1. & Io. Lupus, in repe. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 61. col. 3. versi. illud tamen quod dixi, dum scribit, apud Hispanos legem esse in foro legum lib. 3. tit. 4. l. 12. ꝙ fundus emptus ex pecunia redacta ex venditione alterius fundi, ad alterum coniugum spectantis, non fit eorum communis, tanquam acquisitus, sed manet eius ꝓprius, cuius is prior fundus erat. Idque iuris communis esse contendit, ꝑ iura idem ius naturamq; præbentia rebus subrogatis. Et idem deniq; expressim ante illos uoluit Bal. quem nullus eorum citat, consi. 112. queritur, col. 2. versi. prædicta sunt uera, lib. 1. Vide tamen quid de eo postea dicam.

13 § † Et pro istorum sententia faciunt ultra allegata per eos, duo tex. tam formales, vt cū nostris loquar, vt pro hoc nostro casu facti fuisse plerisq; possent uideri; videlicet in l. si & rem, ff. de peti. hæred. vbi scribitur ad verbum: Quia potest existimari in locum hæreditariæ rei venditæ pretiū eius successisse, & quodam modo ipsum hæreditarium factum. Alter in l. Imperator. §. vlt. cum l. seq. ff. de leg. 2. cuius hæc verba sunt, Cum autem rogatus, quicquid ex hæreditate superederit, post mor-

mortem suam restituere, de pretio rerum venditarum aliàs comparat, diminuisse, quæ vendidit, nõ videtur: sed quod inde comparatum est, vice permutati dominij restitueretur. Quid igitur his iuribus vt in eam rem clarius, apertius, expressius?

14 ¶ † Porro autoritate posterioris, scilicet d. l. Imperator, tradit Host. summæ autoritatis Doct. in summa, tit. de vsur. §. vlt. col. 4. vers. quid si vsurarius, q̃ si vsurarius de pecunia fœnebri, idest, vsuraria, emat prædium, & ipsum postea vendat, & aliud emat eodem prætio, quod ex illa venditione redactum est: id posterius prædium, ex ea pecunia emptum, censebitur fœnebre, poteritq́; a debitore, à quo vsuræ primum exactę sunt, repetere. De quo & tu vide eundem Host. in c. cum tu, col. vlt. extra, eo. tit. de vsur. Barp. Brix. quæstio. venerabili. 76. aliquis emit. & Lapum alleg. 64. quæro an res empta, & quos ibi allegat. & Alber. in d. l. si & rem, de peti. hæred. & in l. qui vas, ff. de fur. & optime quoq; facit, quod in simili per illos tex. respõdit Petr. Ancha. cons. 102. contra dictam donationem, col. 2. versic. vltimo considerandum.

15 ¶ † Sed audi tamen alium tex. qui vult pretiũ fundi haberi loco fundi, sed non alium fundum ex eo pretio comparatum, in l. sed & si lege. §. j. ff. de pet. hered. qui huiusmodi est: Item si rem distraxit. & ex pretio aliam rem comparauit, venit pretium in petitione hęreditatis, non res, quam in patrimoniũ suum cõuertit. Et ex eo not. Bar. q̃ licet prætium succedat loco rei, non tñ res loco pretij. Id quod etiam voluerunt Cyn. & Alberi. in l. mater, C. de rei vendi. & ibi quoque; Bal. col. pen. versi. sed quæro quid econtra, per l. si ita fideiussorem, ff. de fideius. redditque rationem differentię, quam videre poteris. & idem quoque Bald. in l. si cum seruum, col. 2. vers. sed quid è contra, ff. si certum pet. vbi & ad hoc allegat l. Proculus, ff. de iure dot. & l. Titium. §. altero, ff. de admi. tuto.

16 ¶ † Id quod etiam satis apparet ex eo, q̃ regulariter res empta ex pecunia mea, non est mea, l. si ex ea, C. de rei vend. & ibi plurimæ concor. in glo. Nec ideo res empta ex pecunia dotali, dotalis est, l. ex pecunia, C. de iure dotium, & l. vlt. C. de ser. pign. dat. manu. nisi id actum sit ex voluntate mulieris, l. res quæ, & ibi gl. & Doc. ita eum tex. qui repugnare videbatur, intelligentes, ff. de iure dot. Nec res empta ex pecunia pignorata, est pignorata. l. idemque. §. vlt. ff. qui pot. in pign. habe. Nec res empta ex pecunia ecclesiæ, est ecclesiastica, si credimus Lap. alleg. 72. in quæstione. De quo tamen, nè fallaris, vide glo. & Doct. in l. si ut proponis, C. de rei vend. Sed ita nè interim omittas, qđ sing. scribit Bal. in c. vigilanti, col. 2. versic. quæro, emi rem de pecunia, extra de præscri. q̃ licet pecunia ecclesię ab alio possessa præscribatur aduersus ecclesiam spatio triennij, vt quælibet alia res mobilis ecclesiæ, quicquid dicat Ino. tamen res immobilis ab eodem empta ex illa ipsa pecunia, non potest ab ipso præscribi minori tẽpore, quàm 40. annis vt cęteræ res immobiles ecclesiæ, arg. l. item illa. § quod adijcitur, ff. de const. pec. & l. quod debitori, ff. de dona. cau. mor. quamquã prius in contrarium allegasset d. l. si donatæ res. §. si spõsus, ff. de donati. inter vir. & vxor. & alia quædam, quæ ibi videre poteris.

17 ¶ † Nec denique res empta ex pecunia cõmuni nomine alterius tãtum, est communis, sed eius solius, cuius nomine empta est, sed acquirens vel communicare debet, secundum quosdam. vel partem pecuniæ tantum reddere, secundum alios. l. si quis societatem, & l. sed & si socius. §. si absenti, & l. actione, §. diximus, & l. si vnus. §. si vnus, ff. pro soci. & l. si patruus, & ibi Doct. C. commu. vtriusque iudi. & l. qui aliena, & ibi Bal. Sal. & alij. C. si quis alte. vel sibi, & Azo, in summa, C. pro soci. col. 5. & Spe. tit. de iudi. in 4. par. §. sequitur uidere, versi. vt autem. Bar. in l. Titium & Mæuium. §. altero. col. vlt. ff. de adm. tut. Bal. post Nic. Mat. in d. l. si ut proponis, col. vlt. versi. sexto quæro, C. de rei uend. & in l. 1. §. si fuit, ff. pro socio, & in l. cũ duobus. §. si fratres, & ibi quoque Sal. eo. tit. & idẽ Bal. in l. 1. C. si quis alte. vel sibi, & in l. cum oportet, in princ. col. 2. ver. quæro quare fratres, C. de bon. quæ lib. & in l. si socius, ff. si cert. pet. & in l. vlti. §. quatuor, per illum tex. ff. de leg. 2. & consi. 304. non est nouum, colum. 2. in secundo dubio & cons. 195. quidam Ioannes, colu. 1. lib. 5. Ang. consi. 112. Vannucius, post princip. & consi. 174. filius Hugonis, late Card. Flor. consi. 27. orta lite, in secundo dub. Pet. Anc. cons. 149. plura dubia, col. 2. & cõs. 302. materia de qua quæritur. Raph. Co. consi. 8. duo erant socij, post prin. Ro. consi. 3. uiso themate, & consi. 291. cum isti fratres, col. 2. & 3. Pau. Ca. consi. 349. ex die, col. 2. uers. secundò oppo. li. 1. Io. Ana. cons. 65. viso puncto, late Alex. consi. 49. mature, col. pen. & vlt. lib. 1. & consi. 78. discussis, col. 1. & 2. lib. 2. & consi. 37. consideratis, col. vlt. lib. 4. & cons. 152. in causa, col. 2. versi. cõfirmantur prædicta, lib. 7. Bal. à. Barto. inter consi. Corne. consi. 61. Nicolaus, col. 3. versic. & ex quo, lib. 1. & consi. 122. circa præsentem, col. 2. uers. circa quod fuerunt. lib. 2. Soz. cons. 192. capio difficultatem col. 3. vers. ex quibus infero, lib. 2. Gui. Pap. cõs. 20. exordiendo, col. 6. vers. tertio præmittendum est, & consi. 46. in facto, col. 1. Ludo. Bol. consi. 7. viso igitur, colum. vlt. Ias. l. 1. col. 4. versic. secundò inquantum, C. qui test. face. pos. Franc. Cur. Iun. consi. 7. Iacobus, col. 5. Ioan. Lup. in rep. rub. de do. inter vir. & vxor. §. 65. col. 3. versi. ad de prędictis.

18 ¶ † Quid igitur dicendum est in nostra q. principali? D. Boe. in commentarijs consue. Biturig. tit. de consuet. mat. §. 2. col. 3. dicit consuetudine obseruari, vt fundus comparatus ex pretio fundi patrimonialis, non censeatur patrimonialis, sed acquisititius, nisi vẽdens fundum ipsum patrimonialem, & postea aliũ emens aliter protestatus fuerit. Nihil tamen allegat, præter d. l. coiri, ff. pro socio. Io. Gallus, olim regius in Senatu Parisiensi aduocatus, in suis deci. q. 1. quidam maritus, refert, q̃ cum quidam maritus consentiente vxore vendidisset patrimonium ipsius uxoris, ea lege, ut pro compensatione illius haberet certam summã pecuniæ, effetque statutum, quod alij succedebant, in bo-

in bonis mobilibus, alij in patrimonio fuisse in eo Senatu iudicatum, quod hęredes bonorum mobilium eam pecuniam obtinerent, non hæredes patrimonij, quamuis quadam ęquitate motus fuisset in contraria opinione.

19 ¶ † In quam etiam sententiam Fir. in illo suo fœcundissimo iudice, in verbo, bona mobilia, vers. 4. tradit pecuniam redactam ex vēditione rej immobilis esse inter mobilia connumerandam, per no. à Bald. in l. ea demum, C. de colla. quo in loco Bal. ipse, & præterea Ia. Ra. Cy. Al. Corn. & Phili. Dec. tradiderunt, hæredes bonorum mobiliū hāc ipsam pecuniam obtinere, non autem hæredes bonorum immobilium etiāsi ea pecunia obuenerit post eius mortem, de cuius successione agitur. Sed illorum sententia non multum huc facit, quia loquuntur de fundo primum empto à defuncto, & postea à venditore redempto, restituto pretio, ex l. venditionis, & ita pretiū eo redit, vnde abierat. Ideo non mirū, si censeatur mobile, vt prius erat. De quo casu nos copiosè tractabimus infra in fi. huius tit. q. 3. vbi videre poteris.

20 ¶ † Sed quantum ad hūc nostrum casum pertinet primum arbitror pecuniam ex venditione fundi patrimonialis redactam, non censeri patrimonialem, nec ideo quoque fundū ex eo emptū, ea potissimum ratione motus, ꝙ regulariter pretium non succedit loco rei in singularibus, ꝑ tex. in d. l. qui vas. §. vl. ff. de fur. vbi pretium ex re furtiua redactū non est furtiuū. Ideoque si dominus rei furtiuæ illud affert, furtum committit, & glo. ibi affert concor. vt videre poteris, vti etiam facit in l. Labeo, & Sabinus. §. 1. ff. de verb. sign. Ex quo Iac. Bel. Bal. Mar. Lau. Alu. & Car. Ale. in c. j. tit. de feu. non hab. nat. feu. asserunt pretium redactū ex venditione feudi non subire vicē, aut locū feudi, nec aliud quidpiam ex ea pecunia comparatum, per c. vlt. tit. de feu. cogni. & sequitur Franc. Aret. cons. 14. viso, col. 2. Ias. & Alcia. in l. si eum seruū, ff. si cer. pet. Matth. Afflict. in consti. Siciliæ incip. Baiuli locorum, la 1. col. 3. in 3. not. versi. itē quæro an pro damnis. Licet Io. Andr. id Leui brachio ac veluti neglectim attingens, contrarium sensisse videatur, in addi. Spec. in rub. de feu. col. vl. quem tamen sequi videtur Card. Alex. in c. 1. col. vlt. tit. si de feu. vasal. ab ali. inter. Sed pro priori sentētia facit quod tradit Bald. in l. pro debito, col. 1. C. de bonis autu. iud. pos. quod licet venditori merciū merces ipsæ sint tacitæ obligatæ ad pretium, si tñ. huiusmodi merces fuerint venditæ, & aliæ ex eorum pretio emptæ, hæ non censentur esse obligatæ, vt priores, per tex. quem dicit valde nota. in l. quidam, ff. de in rem verso. De quo tamen vide eundem Bal. in l. vlt. ad fi. C. commu. vtriusq; iud. & in l. eum cui. C. de act. & oblig.

21 ¶ † Quod autem traditur in d. l. si & rem, de petit. hæred. & d. l. Imperator. §. vlt. de leg. 2. supra allegatis, quæ huic sententiæ è diametro aduersari videntur, procedit in vniuersalibus, iudicijs, vt ex illis videri potest, & asserunt Bar. Alber. & Ange. hanc, quæ videbatur, antinomiam ita dissoluētes, in d. l. si & rem, & idem Barto. Bald. & Imo. in d. l. Imperator. §. vl. ipse Bar. in l. qui à debitore, ff. quæ in frau. cre. & in rub. ff. sol. mat. colum. 6. & consi. 124. punctus quæstionis talis est domina. P. Albe. in l. qui cum tutoribus, post med. prin. ff. de transac. & omnes abunde, præsertim Bal. in d. l. maten, C. de rei vend. & in l. item veniunt, in prin. ff. de pet. hæred. & in d. l. si eum seruum, & ibi quoque Saly. & late [Ro. qui id bene declarat, &] Ias. ff. si cer. pet. idem Bald. consi. 53. remanentibus, circa medium lib. 1. & d. consi. 112. vbi supra eo. lib. 1. vt ex eo possis intelligere, illum ita intelligere, ꝙ supra ex eo diximus de prædio. comparato ex pecunia redacta ex venditione aliorum prædiorum, & consil. 135. pater, eod. lib. 1. Pau. Castren. consi. 360. Bart. in quodam, ad fi. lib. 1. & consi. 326. super 1. lib. 2. Io. Plat. in l. j. paulo post med. C. de castren. pec. libr. 12. Alex. consi. 81. perspectis, col. 4. versi. ꝙ autem, lib. 2. quod iterum repetitur cons. 40. lib. 3. rursumque consi. 51. lib. 6. & idem Alex. consi. item 40. super 1. col. 4. vers. vlterius nō obst. lib. 4 & consi. 124 super 1. col. 4. eo. lib. 4. & cons. 119. viso processu, col. vl li. 5. & cons. 186. omissis, in prin. & iterum, col. vlt. eod. lib. 5. vbi id declarat Ias. consi. 43. Ioannes, in fi. lib. 3.

22 ¶ † Et nè de hac re dubitandi occasionem vel minimam habeas, tex. est, qui id discrimen nuncupatim facit inter singularia, & vniuersalia, quē miror à paucis, nē à nemine dicā, fuisse animaduersum, in l. venditor ex hæreditate, ff. de hæredi. vendi. Nec tamen illud interim omittendum ducimus, quod etiā in ipsis vniuersalibus, in quibus pretium succedit loco rei, id quidē non verè procedit, sed ex fictione, vt pulchrè & sin. voluit Bal. in l. cogi, col. vlt. versi. deinde quæro pone, C. de peti. hæred. & id sequitur & commendat Ias. in d. l. si eum seruum, ff. si cert. pet. Quod maximè notandum est in interpretationibus nostratum consuetudinum, aut vt verius appellem, statutorum, quæ vere, & proprie intelligi, & interpretari debent vt iam sæpius diximus.

23 ¶ † Fateor tamen, ꝙ si is qui ita vendidit vnū fundum, & ex pecunia illius alterum emit, protestetur, siue declaret, eo se animo siue nomine id facere, vt hic fundus alterius locum subeat, sequi debemus eius declarationem, ex sententia glo. in d. l. sed & si l. §. 1. ff. de peti. hæred. & in d. l. Imperator. §. vlt. ff. de lega. 2. & in simili alterius glo. & Doct. in d. l. res quæ, per eum tex. ff. de iure dot. & bene etiam facit tex. in simili in l. at si quis. §. sed interdū, versi. oportebit, ff. de relig. & sump. funer. Ideo quod in cautelam, & consilium adhibendum censuerunt Bened. & Chasse. locis allegatis supra nu. 11. sed & idem, & seq. id in necessitatem conuertendum est, si quis hunc fundum posteriorem patrimonialem esse voluerit.

24 ¶ † Idem tñ censeo, si vendens ipse confestim vēditione facta pecuniam in emptionem aliorum prædiorum cōuerteris, quia id faciēs, satis videtur ex tēporis breuitate declarare in id se vendidisse, vt emeret, substitueretque hunc fundū in alterius locum, per ea quæ in simili dicemus infra, tit. seq. §. j. in gl. 5. in verbo, in limine contractus, in prin.

Nam & alias ex breuitate temporis præsumimus ea, quæ secuta sunt, in 1. actu fuisse cogitata, eumque ipsum ob ea factum fuisse. l. si ventri. §. vlt. & ibi Bar. & alij, ff. de priuil. credi. & c. officij, de offi. dele. & Bar. in l. post cõtractum, col. 3. vers. quinto præsumitur, ff. de dona. Iac. But. & Albe. in l. si tibi pecuniam, ff. si cer. pet. Bal. cõsi. 493. multiloquiũ, col. 2. versi. certè ego, lib. 4. vbi per d. l. si ventri. §. vlt. respondit, ex breuitate temporis præsumi pecuniam aliunde receptam, fuisse cõuersam in prędij emptionem, cum scilicet nõ multum est spatij inter receptionem, & emptionem, qui est casus noster, & certè est optimus tex. in d. §. vlt.

25 ¶ † Nihil autem interest, verbis, an facto voluntas declaretur, l. de quibus, & ibi gl. ff. de legib. & l. recusari, & ibi etiam glo. ff. de acq. hære. cum multis si. & concor. à me adductis infra tit. omniũ nostrarum consuetudinum 24. qui est, *de communite de biens*. §. 2. in glo. 6. Ideoque hic non minus censetur is fundus ex pecunia alterius in id ẽptus, vt loco illius subrogetur, quàm si id verbis declarasset. Ex quibus etiam potest intelligere idem esse, si ex alijs coniecturis deprehendatur, vendentem eo se animo, & consi. fecisse. Et nè de his hæsites, scire debes, etiam in particularibus, nedum in vniuersalibus subrogatum in locũ alterius, eius naturam sapere, vt apertè probat d. l. si donatę res, §. si sponsus, ff. de do. inter vir. & vxo, & tradit Ias. in l. si grege, col. 2. versi. nono not. ff. de leg. j. Igitur vt concludam, si vendens voluerit hunc posteriorem fundum in locum prioris subrogare, idq; declarauerit vel expresse, vel tacitè, nihil est quod sit dubitandum, eũdem censeri esse eiusdem naturę.

26 ¶ † Neque enim hic casus longe abest à permutatione, videlicet cum quis permutat fundum patrimonialem cũ alio, nam haud dubie hic fundus censebitur patrimonialis, vt tenet etiam Bal. d. consi. 112. vbi supra lib. 1. & Masue. d. tit. de soc. §. item & dicuntur conquæstus. Et id nemo, vt opinor, negabit præsertim cum vtraque res est immobilis, & ita eiusdem naturæ, quantum ad id, de quo tractamus. Et id nũcupatim censuerunt multæ Galliarum consuetudines, & inter cæteras Parisiensis, c. 179. Melodunenses, c. 55. Senonensis, c. 32. & 38. Trecẽses, c. 154. Victriacenses, c. 115. Aurelianensis, c. 298. Borbonienses, c. 461. Andegauensis, c. 273. Cenomanensis, cap. 290. Altimarchiensis, c. 266. & Marchiensis, cap. 273. quod est 13. huius tit. *de retraict*, Lorriensis, in Præfactura Montargij, hoc quoque tit. §. 19. Auxerrensis, siue Altissiodorensis, hoc item 11. §. 2. qui est omnium 33. Senlitensis, siue Syluanectensis, hoc quoque tit. §. 10. Britaniensis, tit. *des premesses & retraict lignagier*, qui est omnium 15. §. 17. vt non temere ab eo discedendum sit, in quo tot consuetudines conueniunt.

27 ¶ † Et id quoque in simili voluit Alb. post Gui. Cum. in l. vlt. col. 2. versic. item quærit, ff. de nego. gest. cum tractat vtrum si quis rem meam permutat cum alia, & ea res mea postea perit, possim cõtra eum agere ad aliam rem, quam habuit causa permutationis, & quod scribit Lucas Pen. in l. 1. col. 4. versi. sed quid in q. C. de impo. lucr. descrip. lib. 10. vbi tenuit, & multis argumentis, & rationibus probauit, rem mobilem à patre receptam ex permutatione alterius eandem omnino naturam sortiri. Ideoque filios in ea eod. modo succedere debere, atque in illa, quàm pater reliquit, etiam si alias aliter successuri fuissent, quod est multũ not. & Las. cons. 231. istæ duæ mulieres, col. 1. lib. 2. vbi dicit, ꝙ res permutata cum re subiecta fideicom. fit fideicommissaria, & Matthæ. Afflict. decisione Neap. 336. quidam nobilis, quod res permutata cùm re dotali efficitur dotalis.

28 ¶ † Et ex his fit, vt prohibitus nouum locum acquirere, non videtur prohibitus antiquum cum nouo permutare, vt videre est apud Do. & Philip. Fran. in c. 1. de exces. Præl. lib. 6. in præcedenti aũt casu, vt ad illum ex hoc non tam diuerticulo, quã adminiculo redeamus, censetur quædam veluti permutatio, quantum ad vendentem ipsum, qui confestim pecuniam prioris venditionis conuertit in emptionem alterius, tanquam eo animo fecisse videatur, vt hũc fundũ loco alterius substitueret. Ideo idem iudicandũ est ac de permutatione. Et interim vide, quid pręterea de his statuerit cõsuetudo Melodunensis, c. 80. Senonensis, c. 275. Cenomanensis, cap. 311. & Andegauensis, ca. 296. & duobus seq. Laudunẽsis in Veromãdia, huius tit. §. 13. qui est totius 3. partis 87. Quod autẽ supra diximus fundum permutatum sortiri eandem naturam, quàm alius cum quo permutatus est, non per omnia procedit, nè hic fallaris. Nam si fundus obligatus, cum alio permutetur, hic alius non perinde censetur obligatus, vt ille erat, vt not. tradit Bal. in l. ꝑ debito, col. j. ff. de bo. aut. iu. pos. ꝑ no. in l. Labeo, ff. de ver. sig. & in l. mater, C. de rei vend.

29 ¶ † Quid autem de feudo patrimoniali, commisso, siue confiscato ob noxiam in dominum cõmissam, aut alias, cuius tamen dominus ipse fecit gratiam, facinusque vasallo condẽnauit, an censebitur patrimonialis, vt prius erat, an acquisitus? Et id quidem deciditur ex eo, ꝙ à nostratibus tractatur, an feudum antiquum vel paternum ita commissum, & postea nihilo minus vasallo relictum à domino, censendum sit pristinæ illius qualitatis, & naturæ, vt in eo frater fratri succedat, atq; alia, quæ in feudo antiquo vel paterno locum habent, etiamnum habere debeant, an vero nouum. De quo nè hic diutius immorer, vide gl. in l. peculiũ, §. si ære, in ver. manent, & ibi quoque Gul. Cuma. Alb. Bar. Bal. Ang. & Pau. Cast. ff. de pecul. & gl. in l. quod dicitur, in ver. creuisse, & ibi etiã Dy. Bart. col. vlt. versi. hæc lex, & latius Alb. col. quoque vl. & Ang. in fi. ff. de impen. in reb. dot. fac. & glo. in c. imperialem. §. insuper, in ver. priuetur. & ibi Bal. ad fi. Io. Ray. col. 6. in paruis, versi. quærit vlterius. Matt. Laud. circa medium, & Card. Alex. col. vlti. versic. quæro subsequenter, tit. de prohib. feu. ali. per Frid. Odof. in summa tit. quid sit inuesti. in fi. Andr. Iser. in cap. 1. col. j. & seq. & ibi Aluar. col. 2. versicu. quæro quidam vasallus, Matt. Laud. col. 1. versicu. quæro pone, vasallus commisit, & iterum col. 2. versic. quæro, vasallus, rursusque versic. vlt. quæro,

quæro,& latè Card.Alex.col.etiam 2.versi. quæro pono vasallus,& seq.q.titu.de vasal.decret.æta. eundem Iser.in c.1.§.sed & res,& ibi ipsum Mar. Laud.col.vl.& Card.Alex.col.2.vers.deinde quærit.tit.per quos fiat inuesti.Petr. Iac.tit. de cau.ex quib.feud.amit.col.6.in paruis,versi. ex prædictis Bal.in l.1.in 15.q.ff.de rer.diui.& in c.quæ in ecclesiarum,col.pen.versi.extra quæro,de constit.& in c.1.§.ad hoc, col.5.ver.nota in verbo tanquam tit.de pace iur.fir.aut vt alij collocant,tit.de allodi.& in addi.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua, versic.25.& consi.250. ad euidentiam præmittendũ est quod vasallus ante fi.lib.2. Ange.in l.agros,C. de fund.limit.lib.11.Imo.in c.2.col.4. versi.item etiam aduerte,& ibi Card.Alex.q.9.extra de feu. Petr.Anch.consi.171.casus,ad fi.Martin.Laud.in c.1.§.vlt.col.2.versi.extra glo.nota.tit.quib.mod. feud.amit.le 1.Pau.Castr.consi.425.ponitur, col. 2.versic.secundò videndum est,lib.2.Io.Plat.in l. sancimus,versi.item facit ad aliam,C.de consult. lib.11.Alex.consi.34.visis,col.2.versic.hoc comprobatur,lib.5.Franc.Aret.& Iason.in l.si mihi & Titio,vtrunque col.vlt.ff.de verb.obl.& eundem Fran.Aret.in l.filio quem pater, in fi.princi.& ibi quoque Ias.col.3.versi.facit iste tex.ff.de liber. & posth.Fran.Curt.sen.consi.50.memoriæ, nu.397. Card.Alex.in præludijs feud.in 6.diui. & in ca.1. col.3.tit.quo tempo.mil.Iac.à S. Georg.in tracta. feu.in ver.dictique vasalli promiserunt non committere, col.vlt. versic.dubitatur etiam, & Zasi.in eod.tract.feu.par.3. char.1.& consi.13.ex facto, nu.12.lib.j.Ias.consi.64.in causa caducitatis, col. 3.versi.secundò possunt,lib.3.Alb.Bru. consi.74. quia casus,col.1.& Bart.à Scarampis,inter consil. eiusdem cons.112.casus super quo,col.vl.& cons. seq.in princ.Lud.Goza.consi.46.visis instrumentis,col.pen.nu.17.& consi.84.prima facie, nu.4. & iterum 10.& multis sequẽ. & Io.Ign.in l.1.§.si dominus mortifere,nu.40.& seq.ff.de S.C.Sylla. & nouissimè,latissimè, doctissimè Caro.Molend. in consuetu.Parisi.§.30.in 28.q.& Ferro.ad hunc retractus casum in consuetu.Burdig.hoc tit.*de retraict.*§.11.& iterum.§.23,& quod etiam scripsimus,in l.si vnquam,in ver.reuertatur,num.10.ex ijs autem,C.de reuo.dona.

30 ¶ † Sed & ex scriptis ab ipsis And Iser.Mar.& Card.Alex.in d.ca.1.tit.de vasal.decr.æta.in locis supra designatis, facile intelliges, vtrum si quis à Principe restitutus fuerit ad bona confiscata, ea censeri debeant patrimonialia,an acquisititia.De quo etiam Chasse.in consuet.Burg.tit. *des droictz appartenans à gens mariez.*§.6.in verbo, *anciens*, col.3.versic.præsuppositus, & nos quoque aliquid dicemus infra hac eadem gloss.dum loquemur de restitutione in integrum.Si autem vasallus renunciat feudum antiquum domino, qui postea illum denuo inuestit,vt nostri loquuntur, vtrum censendum sit antiquum,an nouum, & sic patrimoniale aut acquisititium,cognosces ex glo.in c.1. in ver. de nouo,& ibi Bal.col.5.versi.demum quærit, & ibi quoque alijs tit.an agn.vel filij.Sed & si vasallus renunciat,vt dominus filium ipsius vasalli inuestiat,dicemus infra,nu.45.& in id quoq;. Quid item si cum finita esset emphyteusis per generationem,dominus eam renouauit in alios consanguineos,iuxta ea quæ diximus supra in præfa.huius tit.nu.41.huc item pertinet, & seq.vtrum ea res censebitur antiqua,an vero noua? vide Bart.in d.l.si mihi & Titio,& ibi omnino Fran.Aret.col. pen.versi.circa secundam q.ff.de verb.obl. & Bal. in d.l.j.in 15.q.ff.de rer.diu.& Imo.in c.2.col.4. versi.si autem quæritur,extra de feud.

31 ¶ † At non adeo leuiter transeundus hic casus qui sæpe vsu euenit. Cum filia nuptui datur solet ei dari à patre certa pecuniæ summa,pro hæreditagio (ita vocamus quod ex successione obuenit) quàm summam sponsus promittit conuertere in emptionem prædiorum, quæ censebuntur hæreditagium ipsius sponsæ,id est,antiquum ipsius patrimonium. Quid igitur, si huiusmodi prædia, postquam fuerint comparata,alteri extraneo venduntur ab ipsa filia, an eius consanguinei admitti debeant ad retractum eorum, tanquam patrimonialium. Quod quidem videtur,ex eo quod scribit Bal.in c.1.col.1.versi.extra not. & ibi Martin. Laud. & Card.Alex.tit.de alie.feu. pater. quod si rex mihi concedit castrum possidendum nomine ac iure antiqui feudi, licet id vere sit feudum nouum,vtpote tunc primum concessum, tñ assumit naturam,& qualitatem feudi antiqui, argu.l.quicunque desertum, C. de omn.agr.deser. libr.11. Ideoque vt subdit,poterit huiuscemodi feudũ,tãquã antiquũ alienari in agnatos proximiores , q̃ minimè posset, si verbũ eẽt. Et id q̃dẽ dicit eẽ no.

32 ¶ † Et idem quoque voluit ipse Bal.in c.1.col. 5.versi.demum quærit glo.tit.an agna.vel filij, & subobscure in cap.1.§.hoc quoque , ante fi.tit.de succes.feu.vbi & ad hoc dicit esse menti tenendũ, & ibi etiam Iaco.Aluar.& Card. Alex.qui & ipsi idem voluerunt in c.1.ad fi.tit.de vas. decr.æta.& in c.1.tit.de succes.fra.siue de grad. succes.in feu. Andr.Iser.in c.j.tit.de contr. feu.apud par.termi. Mart.Lau.& idem Card.in c.1 § porrò, tit.qual. olim feu.alie.pot.Pau.Cast.consi.44.circa præsentem casum,in prin.lib.1.& consi.284.de vtroque quæsito,lib.2. vbi dicit hæc verba habere vim pacti,vt in eo feudo succedatur, tanquam in feudo ueteri.Alex.consi.30.quoniam omne datum,col. 3.uersicu.fortius dicit,libr.j.quod duplicatum est consi.2.libr.5.& idem Alex.consi.45. perspectis, lib.3.& consi.55.perspectis,col.10.uersic.circa aliud dubium,libr.4. & consi. 1.ponderatis,col.7. uersi.non obstat dum dicebant,lib.5.& consil.29. perspectis,col.pe.uersi confirmantur hæc,eo.li.5. Pet.Ferra.tit.for.libel.quo agi.ad reuo.feu.in uer. nec superstitibus ex eo liberis masculis in fin. & latissimè omnium Franc.Cur. senior.consi.49.recolendæ ferè per totum,& consi.seq. q̃ est eiusdẽ initij,col.29.uersic.quinto & fortius,cum multis sequẽ.& collegium Bononiense inter consi. illius consi.se q.præsens consultatio.Sozi.qui tamen nõ omnino asseuerat,inter consi.Albe.Bru.consi. 10. uisa quæstione,col.4.uersi. sed contra prædicta, Card.Alex.in præludijs feud.in 6.diuisi. ad fi.Ias.

 consi.

consi.1.nobiles viri,col.4.versi.secundò principalius, lib.5.vbi & hanc dicit esse communem opi. Philip.Dec.consi.53.placet mihi,col.2.versicu.4. facit,& consi.185.in causa istorum, col.vlt.versi. non omitto,& consi.114.viso tenore,col.2.vbi & hanc quoque dicit communem,& Car.Rui.consi. 5.videtur, in prin.lib.1.& consi.14.de pluribus, col.4.nu.5,eod.libr. & Zasi.in epitome feudorũ, parte 12.eademque vl.paulo ante fi.& Alc.qui & hanc dicit communem in tract.præsump.reg.3.in 28.præsum.nu.4.Fran.Ripa,in l.1.col.2.versic.3. induco,ff.de leg.1.Matth.Afflict.in consti.Siciliæ incipiẽ.post mortem,col.2.in fi.Anto. Rub.consi. 84.viso,col.2.vbi hanc item dicit communem,& consi.164.circa primum,col.3.vers.circa aliud,& Caro.Molen.in consuet.Parisi.tit.1.§.5.nu.84. Et ex antiquioribus Iaco. Ardiz. in summa feud.tit. nouum & non paternum,sub rubricella 1.& Andr.Iser.in c.1. col.vlt. versic. sed si tex.tit.de contro.inuesti.apud par.termi.& cap.1.col.3.tit. de cap.qui curiam vendi.

33 ¶ Si Nam & è diuerso, si quis de feudo veteri inuestiatur,tanquam de nouo,id nouum fit,& amittit qualitatẽ veteris, vt ex facto interrogatus, respondit Pau.Ca.consi.159.punctus,col.2.versi. nam ad hoc li.2.per tex.in c.1.ibi,vel nisi ad hoc tit.de eo qui fin.sec.agna. & Matthæ.Afflict.dec. Neap.112.inter dominas,col.2.versi.secundò casu,& dec.148.fuit diu,col.5.versi. quare fuit vocatum.Sed & si quis de feudo antiquo inuestiat̃, tanquam de paterno,nam & hæc inuicẽ differũt, vt patet ex no.ab omnibus in præludijs feud.Si q̃s igitur inuestiatur de feudo antiquo,tanquam de paterno, id feudum antiquum assumit vires & naturam paterni, vt etiam respondit Bal. consi.249. verba inuestituræ,col.2.lib.2. Et facit in hanc sententiã,quod in simili ẽt tradit ipse Bal.de æstimuo (ꝙ nostri appellant) id est,censu veteri, vt nouus censeatur,ex verbis descript.id enim voluit cons. 142.quidam dominus Patinus, circa med.libr.2.

34 ¶ † Contrarium quoque videtur, quia veritas & substantia rerum, non immutatur hominum denominatione,l.si forte,ff.de cast.pec.vbi si quis non ex castris notus aliquid filiofamil.donauerit, adieceritque nominatim,vt id habeat in castrensi peculio,tamen non censebitur tanquam castrense peculium, veritatem enim (vt ibi subditur) spectamus,& in l.non epistolis,& l.non nudis, C.de prob.& l.assumptio,& ibi Bar.& Albe. qui eam l. legit cum l.Labeo,ff.ad munici.& l.insulã, & ibi Pau.Cast.ff.de præscr.verb.& l.vbi ita donatur,ff. de dona.cau.mor.& l.si olei,& ibi not. C.locat.& l.si vno,in prin.ff.eod.& l.cum falsa,C.de iuris & fac.igno.cuius verba, quia hic sunt accommodatissima,subnectere libuit. Ea sunt, Cum falsa demonstratione mutari substantia veritatis minime possit,respondendo id quod paternũ erat, ex matris esse bonis,nihil egisti,& c.constitutus, ext.de reli.domi.& cle.vlt.in 2.respon.de senten.excom. Cuius autoritate dicit Io. Andr.in addi. Spec.tit. de instru.edit.§.porrò, col.vlt.quod veritatem rei non immutat etiam Papalis denominatio. Ideoq; vt subdit,si contrahentes alio contractu,quam donationis,vtantur verbo donandi, non propterea erit dona.quod & ante illum voluit Old. ipsius p̃ceptor consi.139.ad habendam,col.1.

35 ¶ † Et eadem propè voluit Nic. Mat.in l.1.ad fi.& ibi Ias. col.9.versic.dicit etiam not.& iterum col.seq.versi.bene facit ꝙ dicit,C.de iure emphy. & Bal.in rub.eiusdem ti.etiam ad fi.& in l.2.versi.sed iuxta hoc quæro,C.commo.vbi dicit, quod verba magis deseruiunt naturæ contractus, quàm econtrario,per tex.quem dicit not.in d.l. insulam & idem Bal.in l.qui se patris, col.7.eademque antep.versi.hoc scias quod si princeps, C.vnde libe. & in l.j.col.3.versi.quid si notarius,C.de rer.permut.vbi dicit, quod non attenditur nomen contractus,quo vtuntur contrahentes vel notarij,qui ipsius instrumentum conficiunt, sed substantia ipsius,per d.l.insulam, & idem Bald.in l.æde.col.3. versi.sed quid de eo qui emit,C.locat.vbi dicit nũ esse inspiciendum nomen contractus,sed rerum substantiam,per d.l.insulam, & ipse Bal.in l.licet certis,col.2.versi.quinto quæro,eod.titu.vbi dicit per eandem l. solam nominis differentiam non mutare substantiam, & in c.licet de vitanda, post prin.extra de elect.vbi dicit,cautella verborũ non posse rei naturam mutari,per not.in cle.vlt.de rescrip.& consi.291.ad euidentiam, col.2.versi.apparet igitur,lib.2.vbi dicit ducatus,comitatus, & aliàs hmõi dignitates quocunq; alio nõie vocent̃, tales cñ manere,quales sunt,nam realitatẽ(vt ipse loquitur) potiꝰ inspicimus, q̃ nudã rerũ vocabula ideo & feudũ re ipsa ligiũ manere ligiũ , etsi tale non dicatur,& ecõuerso,& consi.cij.oĩs potestas, col.2.versi.ego pro certo, lib.5.vbi dicit,voces,ad beneplacitum nõ tollere propriam speciem actus quocunq; modo rẽ ipsam appelles, per d.l.insulã.

36 ¶ † Et vt ad alios Doct.veniamus,eadem pene voluit Bar.in l.cotẽ.§.qui maximos, ff.de publ.& vect.& consi.155 facti contingentia,colũ.2.& in disp.incip.publicanus,& Sig.consi.22.in q.vertẽte inter cõe,col.5.versi. & licet instr̃m, & Imo.in c.ad audientiã,col.2.extra de reb.eccle.non alien. Pan.in d.c.constitutus,col.vlt.per illũ tex. de rel. do.& in c.illo vos,in 4.no.de pig.& consi.114.in q.mouenda,lib.2.Pau. Ca.in l.2. q̃ legit cum l.1. §.adeo,ff.loc.Fran.Are.in l.2.col.2. & ibi ẽt Fran. Purp.col.antep.versi.credo ꝙ sit.ff.si cer.pe.& idẽ Are.consi.x.casus talis est,quidã Titius, col.2.ver. item præmitto.& consi.160.longa est,col.8.vers. ex his infertur.Alex.consi.40.super 1.dub.col.5. versic.sed circa 3.lib.4.Ias.in rub.ff.de lega.1.col. pen.Phil.Dec.d.consi.53.col.vlt. & consi.160.in causa monasterij,col.1.& consi.164. non fuisset, col.2.versicu.non obstat ꝙ in contractu,& consi. 413.cõsuluit,col.1.& consi.ꝙ sine præfixione numeri sequitur cons.542.p̃supposita validitate,col. vlt.cum sim.nam huius sententiæ plena suntvbiq; nostrorũ volumina.Et vt scribitur Arist.paulo ante fin.lib.j. περὶ ἑρμηνείας ex vulgati translatione, vt omnes intelligant. Propter nostrum affirmare,vel negare, nihil mutatur in re. Et ita vulgo summatur d.l.assumptio,ff.ad municip.

37 ¶ † Ex

37 ¶† Ex quo etiam multi fuerunt in diuersa sententia eius, quod supra diximus de feu. nouo concesso iure ac nomine antiqui feudi, vt scilicet per huiusmodi verba, nõ mutet suam qualitatẽ, quin nouum sit, & nouum maneat, & inter hos Old. & Albe. in l. qui testm̃ per eum tex. ff. de prob. idem Old. consi. 178. factum tale est, quidã nobilis, col. 2. per d. l. si forte, ipse Albe. in suo Lexico, in verb. nouum, vbi in fi. ita dicit fuisse determinatum in facti contingentia. Bal. in præl. feu. in 3. dist. & ibi Mar. Lau. in c. 1. col. 4. in 3. quoque di. tit. qui feu. da. pos. Pau. Cast. vt à multis citatur, consi. 154 ꝙ istud feu. pertineat ad filias. sed illud cõsi. reperire non potui, nisi forte id sit consi. 191. visis, lib. 2. nam ibi aliquid est huic rei proximũ in col. 3. ver. non obstat si dicatur, & post prin. illius cons. sunt quædã verba illi initio similia. Sed & hoc expressus voluit ipse Pau. Cas. consi. 183. de vtroque q̃sito, eo. lib. 2. quanq̃ neutrum id sit, in quo citatur Ale. sibi contrarius, consi. x. pond. col. 2. versi. quia ad hoc respondeo, lib. 3. Ias. sibi quoq; contrarius, consi. 57. in causa mota per spectabiles, col. 5. vers. scio ꝙ postremo, lib. 1. & consi. 152. super feudo, col. 1. lib. 2. & consi. 180. circa primũ, col. 5. versi. sexto moueor, & col. seq. versi. 1. ꝙ quando feudũ, eod. lib. 2. & consi. 7. vertitur, col. 6. versi. 3. deueniendo, lib. 3. & consi. 107. in diuis. col. pen. versic. confirmatur ꝙ consensus, lib. 4. Zazius consi. 13. ex facto, nu. 15. Alb. Bru. consi. 79. post scripta, statim post mediũ. Et bene etiam facit, ꝙ scribit ipse Pau. Cast. consi. 461. visis, col. 1. versic. nunc videamus, cum multis seq. lib. 1.

38 ¶† Sicut è diuerso, si feud. re vera sit paternũ, vel antiquum, & de eo tanquam de nouo fuit vasallus inuestitus, nõ propterea nouum censebitur sed manet, vt prius erat, paternum, vel antiquum. per tex. expressum in d. c. j. & ibi glo. quæ id intelligit, quantũ ad aliorum preiudiciũ. Bal. Alu. Mar. Lau. & Car. Ale. qui eam gl. sequuntur tit. de vas. dec. æta. & rursum in d. c. j. & ibi quoque glo. Bal. Ale. & alij. tit. an cog. vel filij, & in d. c. j. tit. de eo qui si fecit ag. glo. in c. quicunq;. 25. q. 2. Ia. Ardiz. in summa feud. in 2. par. 2. par. princ. in 1. q. ad fi. versi. & erit sciendum. Bal. in l. 1. in 15. q. ff. de re. diu. & in l. quoties, col. 2. vers. 2. casu. C. de suis, & leg. & in præl. feu. in 5. diui. in fi. Car. Flo. cons. 92. nobiles viri, in 1. dub. Pau. Ca. consi. 290. visa, col. 1. li. 2. & cons. 425. ponitur in facto, in 1. dub. li. 2. Ro. consi. omniũ 1. visis, in fi. & cons. 315. in casu, in prin. vbi idem dicit de emphyteusi. Ias. cõsi. 96. dominus Boniohannes, col. vl. lib. 1. & d. cons. 180. col. antep. versi. ista opinio, lib. 2. Philip. Dec. cons. 78. licet in casu, col. vlt. versicu. & licet vasallus, & consi. 445. in casu ad me transmisso, col. 2. versic. quia ad hoc respondetur, & Zasi. in epit. feu. parte vlt. paulo ante fin.

39 ¶† Et optime faciunt, quæ scribit Bald. in l. 1. col. pen. versic. sed quid si dñs, & ibi Ro. in xj. q. C. quando non pet. par. ꝙ dñs in renouatione feudi vel emphyteusis nõ potest immutare formam antiquitus institutã, in præiudiciũ alterius. Et idem propæ voluit ipse Bal. in c. j. col. j. in fi. tit. de eo qui sib. & hær. & in c j. §. vlt. col. 2. versi. modo quæro, tit. de feu. guar. & latè consi. 215. proponitur, col. 2. versi. in eo autem, lib. 2. Petr. Anch. consi. 30. an valeat, col. vlt. ver. super 3. Pau. Ca. consi. 311. circa id quod 1. in fi. primi dubij, lib. j. & consi. 46. viso & examinato, col. 2. versi. sed vltra prædicta, lib. 2. & consi. 32. in causa appel. col. 1. eod. lib. 2. & consil. 142. videtur dicendum quod d. col. vlti. versic. nec etiam obstat, eod. lib. 2. & Philip. Deci. consil. 148. in causa istorum, col. 3. vers. 1. quod prima, & consi. 185. in cã istorum, col. 3. vers. nõ obstante, ꝙ in alia, & cons. 193. cuius superscriptio incipit, in successione, col. 2. vers. præterea ẽt. & cons. 208. ad clariorem, col. pen. vers. prima attenditur. & cons. 390. qm̃, col. 2. vers. nec obstat illa, & cons. 465. in casu, col. 5. vers. & nõ obstat confirma. & cõs. 468. superiori, col. pen. ver. secũdò principaliter, & cõsi. 498. viso casu. col. 3. vers. secundò principaliter. & consi. 516. qm̃ causa, col. pen. vers. subsequẽter. Steph. Ber. cons. 1. nu. 98. & seq. lib. 1. ibi, & idem dicit è diuerso, & Franc. Rip. lib. j. resp. c. j. defuncto, nu. 48. & seq. Lud. Goz. cons. 26. in causa illustrissimorũ, col. 7. nu. 40. & consi. 53. prima facie, col. vlt. nu. 18. Et facit, quod tradit Card. Flor. consi. 123. super præmisso, col. j. versi. ad primum.

40 ¶† Quid autem, si in renouatione veteris feudi addatur noua quædam forma vel qualitas, an tunc censebitur vetus, an nouum. Vide Bald. in l. quoties, col. 2. C. de suis & legit. & in c. 1. col. pen. & ibi Mar. Laud. Alu. & Car. Alex. tit. an angn. vel fili. & in d. c. 1. tit. de vas. dec. æta. & in ca. 1. §. hoc quoque tit. de consi. recti feudi, & in ca. 1. §. insup tit. de prohib. feud. ali. per Frider. & d. consi. 249. verba inuestituræ, lib. 2. Alex. in l. si mihi & Titio, col. 5. versi. & tene menti dictum, ff. de verb. obli. Ias. consi. 7. pro reuerendissimo, col. 2. versi. secundo, & rursum col. 8. versi. non obstat secundo, lib. 3. & consi. 24. in causa feudali col. 5. versi. præterea & fortius, eod. lib. 3. & Alber. Bru. consi. 79. quia casus, colum. 2.

41 ¶† Tu tñ quantum ad priorem illum casum de feud. nouo cõcesso, tanq̃ de veteri, scire debes, quosdam è nostris, & eos quidem multos, distinguere inter personas prohibitas infeudare de nouo, cuiusmodi sunt personæ ecclesiasticæ, & personas liberas, & nõ prohibitas, vt. s. inter ꝓhibitas feu. non mutet suam propriã genuinã, ac pristinã naturã & qualitatẽ, inter aliàs mutet, quorũ oĩum veluti Coryphæus est Bal. in d. Proœ. feu. in 3. diu. Alios autem distinguere inter personas, quibus ius est, & potestas mutandi status rei, eiusque in alium reformandi, vt sunt principes non recognoscentes superiorem, & inter alios inferiores. De quibus inter cæteros vide Mart. Laud. in ca. 1. §. 1. col. 5. versi. circa hanc diuisionem tit. qui feu. dare possunt. Alex. d. consi. 10. lib. 3. Barb. cons. 66. asseram, colum. 15. versi. & si quispiam opponat. lib. 4. Cæpol. consil. causarum ciuilium 31. super causa, col. 1. & iterum col. 3. & seq. Iac. à S. Geor. in tract. feu. in verbo nobiles Agasi, in fi. & iterũ in verb. in feud. colum. 2. versi. iuxta prædicta. Ludo. Bolo. qui tamen de hac re admodum obscurè loquitur,

consi. omnium 1. illustrissimus, ferè per totum. Card. Alexan. in præludijs feud. in 6. q. versi. Bald. quærit hic, & in d. c. 1. col. 2. versic. nota tex. tit. de gradi. succes. in feu. Fran. Cur. Senio. d. consi. 49. & seq. & in præludi. feud. in 7. q. prin. versi. incidens occurrit q. Fran. Curt. Iuni. in tract. feud. in octaua q. primæ partis, col. 2. versi. sed hic cadit, & seq. & consi. 1. facti contingentia, col. 6. versic. nec obstat præmissæ. Ias. etiam in prælud. feud. col. 26. versic. pro pleniori instructione, qui est in num. 89. & in omnibus propè consilijs supra citatis, & Zasi. in epitome feud. parte tertia, col. 1. & 2. Alciat. in d. tracta. præsum. regula 3. in 28. præsum. Albe. Bru. consi. 40. contra dominum, col. 1. versi. & si dicat. Io. Ant. inter consi. illius consi. 71. dicitur, & Cardin. Molé. qui hanc rem subtiliter, & abundanter tractat in consuetudinibus Parisi. tit. 1. §. 5. nu. 83. & multis seq.

42 ¶ † Ego (vt tandem iudicium in hac re meum interponam) arbitror, id semper, & à quocunque fieri posse, nisi si fieret in præiudicium alterius. Alias fieri non posse, nec à principe quoque. Qua in sentẽtia nũcupatim fuit Steph. Bertr. vir optimi sanè iudicij, cõsi. omnium 1. viso processu, nu. 98. & seq. lib. 1. Et eò propemodum tendunt omnes, qui de hac re scripserunt. Nam quod de prohibitis dictum est, nõ alio spectat, quàm ꝙ id fieret in præiudicium aliorum. Constat autem principem nec ius alteris posse tollere, l. rescripta, & ibi not. C. de preci. Imp. offe. cum si. Igitur vt tandem ad nostrum principalem casum reuertamur, cum res hęc vere nõ obuenerit ex successione, nec ideo sit patrimonialis, putarim hanc pro tali non esse habendam ex huiusmodi matrimoniali consensu in præiudicium emptoris, qui scilicet eam rem emit, vt ab eo consanguineus retrahere possit, cum non nisi patrimonialia retrahere potest ex consuetud. Verum quantum ad ipsos contrahentes, & eorum hæredes, pro patrimoniali siue hæreditario habẽda est, posteaquam ita conuenerunt.

43 ¶ † Illud quoque in quęstione vocatur. Si quis emerit fundum ab eo, cui aliàs successurus erat ab intestato, & eum fundum postea alteri vendidit, an retractus in eo locum habebit, tanquam in patrimonio, an secus, tanquam in acquæstu. Et certè ex multis Franciæ cõsuetudinibus, quas tibi supra designauimus, nu. 9. sunt autem priuatæ in omnibus rebus, quas à consanguineis quibuscunque, etiam si eis non eramus successuri, acquirimus, si eas postea vendimus, habet locum retractus, quãuis ex illis consuetudinibus non habeat locum in cæteris acquæstibus. Sed fac consuetudinem simpliciter, & sine exceptione concedere retractũ in rebus patrimonialibus, non in acquæstibus, quid dicendũ est in nostro casu, de eo. s. quod emimus ab eo cui ab intestato succedere debemus? an in ea re postea à nobis extraneo vendita habeat locũ retractus. Io. Fab. omnium, vt reor, primus in Proœmio Institutionum, in verbo. Alemanicus, asseuerat id non censeri acquisititium, per l. 1. §. qui autem, & §. sed si libertus, ff. si quid in frau. patro. & ca. 1. tit. de vasal. decret. ætat. Ideoque ait in eo non esse locum statuto permittenti libere disponere de acquæstibus.

44 ¶ † Nec in ea opin. solus quid Fab. nam multi eum nuncupatim secuti sunt, nemineq; hactenus reperi, qui ei contradiceret. Secutus est ergo Ioã. Plat. in d. Proœmio, col. 3. vers. quid autem si quis acquirit. D. Cos. Guy. in pragm. sant. tit. de concubinis. §. quia vero, in verbo, quęstus, vbi ex hoc dicit, ꝙ stante statuto, vt conquæstus facti constante matr. sint communes viri & vxoris, non erit commune, quod donatum est ei, qui donanti successurus est, dicitque & ad hoc facere, l. castrensi, ff. de castren. pecul. & l. 1. C. de impo. lucr. descr. li. x. qui posterior tex. in id certè est optimus, sequitur item, & ad idem statutum trahit, D. Benedictus in rep. c. Raynut. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, n. 791. & iterum 1041. extra de testa. & in priori loco dicit ad hoc facere tex. in l. 1. C. de his qui sibi adscrib. in test. cum dicitur, & si testamentum non esset scriptum, iustus possessor futurus erat. Sequitur denique Chass. in consue. Burg. tit. *des droictz appertenans à gens mariez*. §. 2. in verbo *& acquestz*, post prin. & iterum tit. *de successions*. §. 7. in verbo, *sont yssus*, colum. 2. Et quisquis is fuit qui repetit, l. 1. C. de fund. rei pri. lib. 11. in 11. q. 3. considerat.

45 ¶ † Et in id quoque facit, quod prohibita alienatione simpliciter, non ea censetur prohibita in eum, qui successurus est ab intestato, gl. vt passim ab omnibus citatur in l. pater. §. Iulius, & ibi Dy. & Cyn. ff. de leg. 3. cum alijs multis concord. à me collectis, supra eod. tit. §. 26. glo. 1. num. 4. sed si id recipias. Et quod feudum aliàs alienari prohibitũ potest tamen in proximiorem alienari, ca. 1. §. sed etiam res, & ibi glo. & alij, tit. per quos fiat inuest. cum alijs quoque multis concord. à me item congestis supra in præfact. huius titu. nu. 52. item feudum. Et quod præterea scribitur in d. cap. 1. tit. de vas. decret. æta. quod si pater inuestiri fecerit filiũ de feu. id feudum non propterea erit nouum, sed manebit antiquum, vt prius erat, & ibi id not. oẽs Docto. & Bald. in l. 1. in 15. q. versi. & not. quod si pater. ff. de rer. diuis. vbi id dicit not. & in c. 1. §. & quia vidimus, col. 5. versi. & quia hic agitur, titu. qui feud. dat. pos. & Card. Alex. in prælud. feud. in 6. diui. col. 1. eiusdem diuis. & Ias. consi. 7. pro reuerendissimo, col. 5. versicu. tertio deueniendum, lib. 3. Ex quo etiam potes intelligere, hmõdi feud. in hoc casu nostri retractus, nõ cẽseri acquisitum.

46 ¶ † Et hæc quidem sententia Fab. & assoclarum (vt ad eam redeamus) posset procedere in eo, quod donatur aut legatur ei, qui successurus ẽ, & ita videntur intelligere Fab. & cæteri, & huc quoque respiciunt omnes leges, & rationes in id adductę. Sed si id non sit donatum aut legatũ, sed venditum, aliud videri posset, cum nihil sit, cur is qui hæc emit, non tãtum iuris, & facultatis in eis habeat, quantum si ab omnino extraneo emisset, nam & ea etiam veluti extranea, & tanquam ab extraneo emit, cũ è diuerso ea videãtur ei donata aut legata tanquam ei qui successurus est, & respectu huiusce propinquitatis, magis quàm alterius

causæ

causæ gratia, l. inter. §. quæ tutoribus, ff. de excus. tuto. & plenissimè diximus in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 72. licet cõtrarium, & multis seq. C. de reuoc. donat.

47 ¶ † Sed & huiusmodi donatio, est potius debiti quædam solutio, quàm muneris oblatio, vt scribitur in d. l. j. C. de impo. lucr. describ. quæ etiã nũcupatim distinguit inter cõtractus lucratiuos, & non lucratiuos. Ex eaque not. Bar. & Ioan. Plat. statutum de soluenda gabella locum habere in contractu inito inter patrem, & filium ex causa onerosa, non etiam gratuita, & sequitur Ro. in l. j. col. 2. ff. in ius voc. vt eant. & Firmia. in tracta. gabel. in 7. parte princ. q. 21. & iterum in 3. parte 8. partis princip. q. 25. In qua re deceptus est amicus noster Caro. Molend. qui vtrunque confundit in consuet. Parisi. tit. 1. §. 2. nu. 4. in id allegas Alber. Bru. consi. 43. circa casum, col. vlt. versic. tertiò videndum, qui tamen de donatione tantum loquit non etiam de venditione, vt ibi videre licet. Sed Molend. illud incogitans, ac transeunter aliud agens, scripsit, nec dubito quin si paulo attentius cogitet, sit huius nostræ sententiæ: adeo est ingenij, animique candidi, & synceri.

48 ¶ † Igitur putatim, in casu nostri retractus nihil referre, emerit quis ab eo cui successurus ẽ, an ab alio, licet secus, si tit. dona. aut legati acceperit. Quanquam in quibusdam locis expressa consuetudine statuitur res à consanguineis comparatas, siue tit. donationis, siue etiam emptionis, censeri patrimoniales, vt in eis habeat locum retractus, qui ex illa ipsa consuetudine non habet locum in acquæstibus. Nam talis est consuetudo apud Meldenses, c. 92. & iterum, c. 105. & Melodunenses, cap. 37. Marchienses, hoc tit. §. 8. qui est omnium cõsuetudinum. 267. & Auxerrenses, siue Altisiodorenses, hoc quoque titu. §. 15. qui est omnium 46. Sed apud Ambianenses, est consuetudo huic nostræ sententiæ concinens, ca. 5. quæ scilicet res donatas ei qui successurus est, habet pro patrimonio, nec de emptis loquitur, tanquam in ijs aliud sentiat, vti etiam apud Engolismenses, ca. 310. & expressius apud Cenomanenses, c. 337. Dunenses, c. 65. Niuernenses, titu. *quelles choses sont reputees meubles, conquestz, heritages*, c. 14. Et idem statuisse videtur cõsuetudo Paris. c. 159. Apud alios quoq; donata fauore matrimonij à parentibus, censent patrimonialia, vt apud Senonenses, c. 100. Trecẽses, c. 141. Blesenses, c. 172. Borbonienses, c. 468. Auxerrenses hoc eod. tit. §. 5. qui est omnium 36. Laudunenses in Veromandia, partis 2. titul. j. qui est, *que c'est que acquest*. §. 1.

49 ¶ † Sed nec omiserim tamen, quod etiam in casu donationis, vel legati aut alterius tituli mere gratuiti, de quibus supra locuti sumus, donata vel legata ei qui successurus, est ab intestato, teneant vicẽ antiqui patrimonij, nõ acquæstus, illud certe intelligendum esse, pro rata portione eius, in quo donatarius siue legatarius successisset, non etiam, in cæteris. Verbi gratia, Pater habẽs tres filios, vni fundum donauit, is fundus censebitur patrimonialis, non acquisititius, pro tertia parte, in qua donatarius successisset, non pro reliquis, in quibus erat tanquam extraneus: quia limitata causa limitatum producit effectum, l. in agris, in princ. iuncto si. & ibi Alber. ff. de acq. rerum do. & l. age, & ibi Bald. & Sal. & l. si de certa, C. de transact. & l. cum tale. §. falsam, ff. de condi. & demonstr. & l. cancellauerat, ff. de his quę in testa. delen. & l. semper. §. negotiatores, ff. de iure immu. & l. ita autẽ, in prin. ff. de administr. tuto. & l. si mater. §. eandẽ, & l. cum quæritur, & duabus seq. ff. de except. rei iudi. & l. si vnus. §. ante omnia, ff. de pact. & l. militis codicillis. §. 1. ff. de testamento militari, & l. si domus, ff. de ser. vrb. præd. & l. procuratoris. §. non autem totum, ff. de tribu. act. & l. Fulcinius. §. q si, ff. ex quib. cau. in poss. eat. & l. etiam. §. 1. ff. solut. matr. & l. solut. §. planè, ff. de pig. act. & l. sed & si, ff. ad Senatusc. Macedonianum, & l. si pro patre, & in rem, ff. de in rem verso, & l. 2. & ibi Bald. in epito. ff. de seruis exportandis, & l. Lucius, versic. quare, ff. de exerc. acti. vbi est optimus tex. & c. ex multa, extra de voto. & in c. de cætero. & c. ea noscitur, de sent. excom. & c. licet, de deci. & c. si pro clericis, de præben. lib. 6. Ex quo Bald. Imo. & Recentiores in l. sed si plures. §. in arrogato, per eum tex. ff. de vulg. & pupil. scribunt limitatam potentiam causæ efficientis, limitatum quoque effectũ producere, & idem Bal. in l. non modus, C. de seruitut. notat ex eo tex. quod quæ limitata sunt, nõ debent extendi.

50 ¶ † Et ex hac ratione videmus, quod debitum nõ cõfunditur hæredi, nisi pro hęreditaria sua portione, non item pro alijs, l. si adulta. C. de hæred. act. con alijs concor. ibi allegatis à glo. Ex quo Sal. ibi not. hæredem repræsentare defunctum pro ea tantum parte, in qua hæres est, in cæteris aũt esse extraneum, Pro quo etiam est bonus tex. in l. cũ à matre, & ibi glo. & Docto. C. de rei vendi. & glo. not. in l. 2. §. vlt. in gl. vlt. post medium, & ibi quoque Bart. col. 2. ff. de Præto. stipul. & Petr. Anchar. consi. 125. visis, col. vlt. [Ro. & Imo. in l. 4 §. Cato. col. 2. in prin. ff. de verb. obl. Ro. qui illam gl dicit singula. in l. cum donationis. §. sed tu aduerte. C. de transact.] & Corn. in l. vlt. col. 2. C. de impub. & alijs substitu. ita intelligens eum tex. qui dicit defunctum, & hæredem censeri vnam personam, videlicet in ea portione, in qua ipse hæres succedit, non in alijs & Ias. in l. si ita quis promiserit. §. ea l. in 4. not. per illum tex. ff. de verb. obli. & Lancel. Gal. in l. 2. §. & hatũ, col. 2. ff. eo. tit. & Iac. à S. Georg. in tract. feu. in prin. col. 3. versi. 3. moueor. Et id procedere in casu nostri retractus censeo, vt scilicet res donata ab eo, cui successurus est donatarius, censeatur patrimonialis eatenus tantũ, quatenus ei successurus est. Quãuis apud Niuernenses, illo c. 14. supra à nobis citato, nuncupatim statuatur, id generaliter procedere siue in totum siue in partem successurus sit.

51 ¶ † Tertiò intelligas, vt illud quod donatũ est ab eo cui successuri sumus, obtineat vim patrimonij pro ea parte, cui illi successimus, nisi aliter fuerit à donante declaratum, vt scilicet habeat vim acquæstus, nam & tunc censebitur acquæstus, nõ

patrimonium, dummodo res donata talis esset, de qua donator poterat libere disponere ad commodum sui hæredis: cuiusmodi sunt acquæstus quos ex nostra priuata cõsuetudine quis potest donare quibuslibet etiam suis hæredibus, vt scribitur supra omnium nostrarum consuetudinum. §. 199. & alibi sæpè. Cum enim ius ei sit liberè disponendi huiusmodi acquæstibus, potest eam legem, quàm vult, in eorum donatione apponere, l. videamus. §. iurare, ff. de in lit. iurand. cum simi. proindeque id quod antiquum est, nouum facere, quantum ad vim & effectum, & è diuerso licet secus esset in personis, & actibus prohibitis, vt per Baldum, in Proœmio feudorũ. in 4. diuisio. Marti. Laud. in c. 1. §. 1. col. 5. versi. circa hanc diuisionẽ, tit. qui feu. dare possunt, & alios, quos tibi congessimus supra ead. glo. nu. 41. tu tñ. Præsertim cum in hoc casu nostro res donata hæredi ideo censetur patrimonialis, ꝙ tanq̃ hæredi, & qui aliquando habiturus sit, donari censeatur ex voto & mente donatoris, quos nos vulgo, *auancement d'hoyrie*, vocamus. Si igitur aperte de contraria mente & voluntate ipsius donatoris appareat, in re, de qua vt diximus, libere potuit disponere, nihil est, quod dubitare debeamus, l. continuus. §. cum ita, in fi. ff. de verb. oblig. cum sim. Et bene facit ad hæc tex. in Auth. excipitur, C. de bo. quæ lib. cum sim.

52 ¶ † Sunt & postremo, qui intelligunt, quod dictum est ex Io. Fab. & alijs supra citatis, procedere in rebus donatis, aut legatis à parentibus, aut alijs maioribus, suis filijs, aut alijs descendẽtibus, secus si à collateralibus, quibus etiam successuri sumus moti quod hæreditas magis debetur descendẽtib⁹ quàm collateralibus, vt probat ille tex. quo maxima ex parte illi innitũtur in d. l. 1. C. de impo. luc. descri. lib. x. Et videmus etiam donata ab illis, id est, ascendentibus regulariter conferri debere, tãquam scilicet donata in anticipationem (vt sic dixerim) hæreditatis & successionis, non etiam donata à collateralibus, vt patet ex toto tit. ff. de collatio. bono. & C. de collat. Audioque id à Senatu nostro Parisiensi ita aliquando fuisse iudicatum.

53 ¶ † Huc item pertinet, & hæc quæstio. Si ædificium forte inædificatum est, in fundo patrimoniali nullius propè valoris, an id ædificium censebitur patrimoniale, sicuti solum, in quo ædificatũ est? Quod videtur ob illud vulgo iactatum.

Quicquid plantatur, seriturue, aut ædificatur,
Omne solo cedit &c.—

Vt scribitur & not. in §. cum in suo, Instit. de rer. diui. Sed tu hic tamen omnino vide Odoffre. in l. vlt. & ibi quoque Alberi. colũ. item vlt. versi. item quærit si quis, & Ias. col. 11. versic. quartò quæro, C. de iure emphyt. Spec. tit. de loc. §. nunc aliqua, versic. 119. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de superfi. Bal. in c. 1. §. si quis de manso. col. 4. versi. extra quæro, tit. de contro. inue. & consi. 74. super solo, lib. 4. & iterũ consi. 134. quidam emit à Titio, lib. 5. Anto. consil. 33. in facto fratrum, col. vlt. quibus in locis disputant, an & quando solum emphyteuticum faciat ædificium, in eo extructum censeri emphyteuticum. Et Bal. in l. 1. in 8. q. ff. de rer. diuisi. vbi tractat, vtrum castrum ædificatum in fundo feudali, sit etiam feudale, vti etiam facit Cardi. Alex. in cap. j. paulo ante fi. tit. de ali. feud. & Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter virum & vxorem. §. 62. col. 7. versic. ex istis infertur. Sed ita, vt non omittas tex. in cap. 1. §. si vasallus, & ibi Docto. titulo hic finit. lex.

54 ¶ † Sed & vide ipsum Bal. in l. 2. versic. quæro an præsumatur, C. de rei vendi. illic differentem, an si emphyteuta extruxerit ædificium in re emphyteutica, id fecisse videatur animo donandi, ita vt finita emphyteuta cedat domino, de quo etiã per eundem in l. Senatus. §. Marcellus, & ibi Imo. & Alex. qui adducit alios, ff. de leg. 1. & præterea Ang. Aret. in d. §. cum in suo, Instit. de rer. diui. & Ias. qui etiam alios citat, in l. 2. col. 8. versi. vl. circa prædicta, C. de iur. emphyt. Et quod item tractatũ est à Iureconsultis, an si emptor fundi obligati, ædificauit in eo, sit etiam ædificium obligatum, in l. domo, ff. de pig. actio. & l. si fundus. §. si res, ff. de pig. & l. Paulus. § domus, & iterum, l. vlt. eo. tit. & Corse. in deci. Tholo. q. 329. item fuit quæsitum, quidam fundum. Et vtrum ædificium factum à patre in re aduentitia filij, in qua erat vsufructuarius, cedat commodo ipsius filij tantum, an & cæterorum, videbis apud Bal. in Authent. excipitur, col. vlti. versic. quæro pater, C. de bonis quæ liber. Sed & vtrum ædificium à testatore impositum areæ legatæ, cedat legato, vide tex. in l. seruum. §. si areæ, ff. de leg. 1. & in l. si clauis. §. area, ff. de leg. 3. Et an ędificium ab vxore factum in re ei donata à marito, sit vxoris, an mariti, vide tex. in l. sed si vir. §. si vir, ff. de dona. inter vir. & vxor. Et an ædificium factum à clerico in fundo patrimoniali ex pecunia ecclesiæ, sit & ipsum patrimoniale, vide Spec. & Ioan. Andr. in tit. de empti. & venditio. §. tertio loco, versicu. quid si clericus. Et vide etiam consuetudinem Borboniorum cap. 271. & sequẽ. dum loquitur de vno sociorum in bonis mobilibus, & acquæstibus, qui ædes extruit in fundo patrimoniali.

55 ¶ † Et ex ijs quoque intelligere potes, an si domo patrimoniali exusta, fuit alia domus in area recens extructa, ea censeri debeat patrimonialis, vt ante erat. Sed quibus addere potes, huiuscemodi domum non videri eandem esse, quæ primum fuit, l. inter stipulantem. §. sacram, ad fi. ff. de verb. oblig. Ideoque legata domo destructa, etiam si alia eod. loco à testatore ædificata fuerit, interit legatum, l. si ita legatum. §. vlt. ff. de legat. 1. nec manet vsusfructus in hac domo, qui in priori debebatur, l. quid tamen. §. j. & iterum. §. in nauis, ff. quib. mod. vsusfructu. amit. Quamuis his aduersari videtur alius tex. in l. seruitutes. §. si sublatum, ff. de seruit. vrb. prędi. quo probatur, ędificium eadem spetie, & qualitate repositum, censeri idem ædificium atque in id durare pristinam seruitutẽ. De quibus vide Docto. ibi & Albe. in d. §. sacram, in 21. oppo. Et adde etiam, quæ dicam in fi. huius tit. in 14. quęst.

56 ¶ † Quid aũt de re patrimoniali vendita, & postea à venditore aut eius hęrede recuperata per restitu-

restitutionem in integrum, & ob læsionem vltra dimidiũ iuxti pretij, ex l.2.C.de rescin.ven.an ea maneat patrimonialis, vt prius erat, an vero acquisititia, Chas.in consuetudi. Burgund. in duobus locis, primum quidem in tit. *des droictz apartenans à gens maries*, §.25.col.vlt.vers.quid si fuit recuperatum, deinde hoc titu. *de retraictz*, §.1. in verbo, *anciens*, col.2.versi.sed quid si recuperauit, negat censeri patrimonialem, tribus rationibus, quarum duas priore loco adscripsit, tertiam posteriore. Prima ea est, quoniam in Gallia restitutiones à solo Principe impetrari possunt, & solent: ideo pro impossibilibus habentur. l.apud Iulianum, §.vlt.ff. de leg.1. voluit, vt puto, allegare l.idem Iulianus, quæ illam continuo sequitur, §.vlt, nam & ita ab alijs allegari solet.

57 § † Cui adde in hac ratione text. in l.cõtinuus. §.cum quis, & ibi gl. Alber. Bart. & alios. ff. de verbo.oblig. eundem Bar.in l.si quis sub conditione, col.2.vers.oppono dicitur hic. ff.de testa. tutel. & in l.1.paulo ante fin.ff.de iniust. testa. & in l.1.§. qui habebat, post prin.ff.de bon.poss.contra tabu. & in l.vlt.col.3.versi.venio ad quartum C.de sententia.pas. Dy.in cap.semel in fin.de reg. iur. lib. 6. Signo.consi.39.quæritur nunquid, col.2.versi. tertiò probat. Bal.post Ray.in d.l.Iulianus.§.vlt.& in c.1.col.3.versi.præterea vt dixi, tit.hic finit.lex Corra.& in c.cum non ab homine, in fin.extra de iudici. Card. Floren.consi.57.pro magnifico, num. 3. Pau.Cast.in [consi.104.sex.sunt.col.2.versi. sanè meritum.lib.1.] in l.Gallus.§.& quid si tantum, col.pen.uers.tertiò, & vltimò. ff.d liber.& posth. Alex.consi.224.in re tam graui, colum.2.versi.& quando pendet, lib.6.& Fran.Curt. Senio.consil. 74.supra memorata, col.19.nu.60.

58 § † Altera ratio Chasse, quæ ad primam proximè accedit, hæc est: quia restitutio in integrũ non debet haberi in consideratione, l.4.§.1.ff.de fidei commis.liber.& voluit (inquit) Georg.Nat.in clemen.1.in prin.in quarto notab.de verb.significat. Cui & tu in hac quoque ratione adde tex.in l.exceptiones quæ personæ. §.vlt.ff.de excep. & in l. vlt.§.vlt.& ibi glo.vlt.ff.de condi.indeb.& gl.not. in l.2.in princip.in verbo, repudiauerit, & ibi Bar. qui illam dicit menti tenẽdam, in versi.item quæritur, ff.de bon.poss.secun.tab. Innoc.in c.quia plerique, col.2.versi.sed quid dices, extra de immu. eccl.vbi & id dicit ꝓcedere in foro cõscientię, de quo tamen vide, quæ dixi supra eo. tit.§.1.in glo. 18.in verbo. *le pris*, &c.nu.67.præsertim. Adde item Bart.in d.l.si quis sub conditione, vbi supra. & in l.1.col.4.versi.sed circa hoc, ff.de vulg.& pupil.substi.& in l.quandiu, la 1.ff.de acq. hæred.& in d.vlt.vbi supra, C.de sen.pas. & in d.l.4.§.1.ff. de fideic.libe. & in d.l.j.§.q. habebat. post princ. ff.de bon.poss.cõtra tab.& in d.l.ad si.ff.de iniust. rup.testa.& Bal.in d.c.1.tit.hic finit. lex Corra.& in d.c.cum non ab homine. Imo.in l.ventre, & in l.Pantonius, ff.de acquir. hære. & Soz.consi.153. pulchra, colum.10.versi.& tenendo lib.2.& est 1. eius lib.

59 § † Nam (vt & id quoque addas) non dicitur posse fieri, quod per in integrum restitutionẽ tantum fieri potest: vt dicit Inno.in c.pastoralis, post princ.& ibi quoque Panor.in fin.qui id dicit not. extra de cau. pos. & propr.& Card.Flor. qui & id id not.dicit d.consi.57.col.1. & Soz. consi.116. non potest, col.5.versi.secunda responsio, lib.1. Sicuti etiam de dispensatione (quam uocant) dicit glo.in c.gratia, in verbo, non potes, & ibi Dom. col.vlt.de rescrip.lib.6.& in c.ventum est, in verbo, non possum.1.q.1.& Bald.in d.l.1.in fin.ff.de iniusto testa. Imo.in d.l.continuus.§.cum quis, in pen.notab.ff.de verb.oblig. Panor.in c.quod Dei timorem, col.2.vers.item adduco, extra de statu. mona. Barb. qui alios allegat, consi.57.præclarè, col.pen.lib.1. Et consi.54.à Ioue, col.6.versi.nec est credendum, lib.4. Phil. Dec.consi.655.visa donatione, col.3.nu.21. Et sic hæc ratio (quod iam diximus) in priorem incidit.

60 § † Tertia ratio Chasse. hęc est: quoniam hæc reuenditio, quæ fit ex dispositione d.l.2.C.de rescin.vend.non est necessaria, sed voluntaria, ex voluntate scilicet emptoris, in cuius facultate est supplere pretium, si malit idipsum facere, & non rem restituere: & nihil prętereà dicit ipse Chasse. sed se tantum ità consuluisse, cum ex facto interrogaretur, cõnsi.incip.ex processu moto: quod tamen non reperi inter consi. eiusdem. Cui item adde, quantum ad hanc rationem, quod Bart. in multis locis tradit, hanc reuenditionem. quę fit ex d.l.2. C.de rescin.vend.fieri ex voluntate emptoris; cũ si velit, non cogatur eam facere, sed tantum supplere, videlicet in l.in diem, & ibi quoque Raph. Co.ff.de aqua plu.arc.idem Bar.in l.3.ff.de quib. mo.pig.vel hy.sol.& in l.si ex duob.§.sed & Marcellus, ff.de in diem ad. & idem post eum uoluit Pet.Anch.in c.accessorium, col.10.vers.prædictis applico, de re.iur.lib.6. vbi & hoc dicit tenuisse Thomam Piperatam. Sed & id sequitur Alexand. consi.45.in causa, col.2.ver.ad quod pluribus, lib. 5.& ante eos non obscure Io. Andr.cuius tamen non meminerunt in addit.Spec.in rub.de obli.& sol.col.2.versi.proposito congruit. Quorum sentẽtiam probat tex.quem nullus horum allegat, in l. adigere.§.1.ff.de iure patron.vbi qui stipulatus est centum operas aut in singulas aureos quinos dari, non videtur contra legem stipulatus, quia in potestate liberti est operas dare.

61 § † Sed quæso, Lector amantissimè, paulo penitius consideremus, quãtum virium habeant hæ rationes, ad hunc nostrum casum, de quo tractamus. Nam quod primo loco dictum est, pro impossibilibus censeri, quę à solo Principe possunt impetrari, vt illud concedamus, de quo tamẽ per Doct.in locis in ea prima ratione allegatis: tamen id tantum obtinet restitutione nondum impetrata, ob difficultatem scilicet impetrationis; vt dicunt omnes leges & Docto.qui de ea re loquuntur. At impetrata restitutione, & obtenta, & ad effectum deducta, vti est in casu de quo loquimur, scilicet de re uendita, & per in integrum restitutionem recuperata, quid est, quod amplius de impossibilitate, aut etiam difficultate, quęramus, aut quæ-

quæramus (vt in simili dicemus, cum de ipsa resti tutione priuatim loquemur paulo post, versic. ab hinc. 3. Illud autem hic scire debes, ne hæres, in Gallia non posse intentari remedium d.l.2.C.de rescind. vend. de quo hic etiam priuatim loquimur, nisi impetrata à Principe gratia, tametsi de iure communi id non sit necessarium.

62 ¶ † Præterea hæ nostræ Galliæ restitutiones, quæ à Principe impetrari solent & debent tam facile obtinentur quàm à iudice ordinario, vt quibus concedendis verbis Principis sint ab eo deputati delegatique Præfecti illi libellorum (siue malis appellare Magistros scriniorum, quos vulgo Magistros requestarum vocamus) nec est aliter necesse adire ipsum Principem. Ideoq; nõ est id existimãdũ impossibile, ac nec difficile quidẽ, si in id est materia (vt est in casu nostro) subiecta, ex doctrina Franc. Alberg. in d.l. item Iulianus. §. vlt. & ibi quoque Raph. Co. Pau. Ca. & Alex. per tex. ibi in verbis, cum distrahi non soleant. Raph. & Paul. Cast. in d.l. continuus. §. cum quis, de verb. oblig. Rom. in l.2. char. vlt. ff. de re iudi. Soz. l. quidam relegatus, col. 3. versi. prima limitatio, ff. de reb. dub. & Iaco. à S. Georg. in tracta. feud. in verbo, Princeps Pedemontiũ, col. 6. versi. quadragesimaquarta. Phil. Dec. in l. ea quæ raro, in fi. ff. de regu. iur. & in l.2. col. 2. ver. & fuit, C. qui admit. In idque ẽt allegant pleriq; omnes l. qui cum maior. §. 1. in verbo, alterum nõ facile impetretur, ff. de bonis libe. & l. pen. & vlt. ff. de cada. punit.

63 ¶ † Præsertim verò, cum hæc dependeant non à mera quidem gratia, sed à iustitia: quamobrem nullo pacto impossibilia esse censetur: ut probatur in l. cum quis. §. si quis pro reo, & ibi Bar. col. 1. in secunda oppo. ff. de solut. & Soz. in d.l. quidam relegatus, col. 3. versi. secundò infertur. Quæ autem ita facile impetrari solent, & possunt, adeo considerantur, ut imputetur ei, qui non imputauerit aut non petierit. Ro. in d.l.2. char. vlt. ff. de re iud. per d.l. qui cum maior. §. 1. ibi, neque enim imputare, ff. de bo. liber. & l.2. §. tractari, ff. ad senatusc. Tertul. & sequitur Phil. Dec. consi. 677. visis, & consideratis, num. 5. qui & ad hoc dicit facere d.l. quidam relegatus, & l. intercidit, ff. de cõd. & demon. & ante eos id quoq; voluit Ang. consi. 219. arbitror, col. 2. versi. dicet quis. Et facit, quod not. Ant. in c. ex ratione, in 5. q. col. 4. versi. hæc intellige sanè, de appel ꝙ cum stat per iudicem, quo minus causa decidatur, non currit interim tempus prosequendæ appellationis: sed tum demum tantum, quando appellans sibi per superiorem aut aliter prouidere non potest, per tex. in l. vlt. §. illud, C. de temp. appel.

64 ¶ † Similiter quod dictum est in secunda ratione Chasse. restitutionem in integrum non haberi in cõsideratione, verum quidem est, re adhuc integra, & nondum impetrata ea restitutione: quia quod euenire potest ex iure quodam speciali, nihil mutat ex re præsenti. Ea verò iam impetrata, non amplius de futuro quærimus. nam & id aperte declarat d.l.4. §. 1. ff. de fideicom. liber. cum dicitur, Si is qui restitui potest. & rursum. Quãdiu poterit in integrũ restitui. Et d.l. exceptiones quæ personæ. §. vlt. ff. de except. cum scribitur, Nec ipse ante hẽt auxilium, q̃ restitutus fuerit. Et ita expressim intelligunt gl. Bart. & Ang. in d.l. vlt. §. vlt. ff. de cõd. indeb. & Bal. loquẽs in casu illius. §. in l. vl. ad fi. C. de compensa. & Tyndar. in tract. de cõpensatione, charta penul. col. 1. versic. quid dicemus de eo. & Ias. in l. non quocunque. §. 1. in fi. ff. de leg. 1. Phil. Dec. in dicta l. ea quæ raro, versicu. secundò quod dictum, de regu. iur.

65 ¶ † Et ita quoque expressim & in omnibus casibus intelligunt omnes Doct. supra in ea secunda, ratione allegati, & quotquot alij, qui de hac re loquuntur, præter Chass. vbi supra, vt scilicet restitutio in integrum non sit consideranda, antequã impetretur, vt apud eos uidere licet. Nec tamen aliàs semper verum est, ut considerari non debeat quod quis restitui potest etiam à solo Principe, vt per Alex. & Ias. in d.l. idem Iulianus. §. vlt. col. j. ff. de leg. 1. & omniũ copiosissimè Soz. in d.l. quidam relegatus, col. 2. & 3. ff. de reb. dub. Sed quibus addere potes scripta ab Ioann. Andr. in cap. commissa, de elect. lib. 6. & Lap. allegat. 9. disputat hic an si Papa. col. vlti. versi. tertiò disputat.

66 ¶ † Quod autem tertio ac postremo loco dictum est, hanc reuenditionem, siue restitutionem rei, quæ fit ex d.l.2. C. de rescind. vend. non esse necessariam, sed voluntariam, quia scilicet non fit nolente emptore, qui nè id fiat potest supplere: si id aliquid faciat ad huius dubij decisionem: uide quæso, an hęc ipsa restitutio sit merè voluntaria, cũ emptor cogatur eam facere, aut supplere: hoc autem facere non possit, penuria forte pecuniarũ, vt plerunque contingit; aut si habeat, dare tamen non possit sine maiore aliquo suo detrimento. Igitur si restituat potius, quam suppleat, videturnè id libere facere? Et tam libere quidem facit, quã si quis oborta graui tempestate suas merces in mare proijciat, nè ipse pereat: aut faciat quod rex iusserit, nisi malit parentes & liberos, quos is in potestate habet, perire. Hęc enim sunt exempla Aristotelis lib. 3. Ethicorum cap. 1. & aliquid de ea re traditur in cap. merito, 15. q. 1. Et quamuis nostrates dicant hanc coactam voluntatem esse uoluntatem, ea tamen talis est, cui per in integrum restitutionem subueniri debeat, l. si mulier. §. si metu, ff. quod met. cau.

67 ¶ † Sed fac tamen nullum maius malum imminere, quam ꝙ cogitur alterum vnum ex duobus præcise facere: facietne idipsum liberè, qui velit nolit, cogitur alterum illud facere? & certe non facit, vt optime probat tex. in l. quæ sub conditione. §. si quis, versi. sed si. ff. de condi. instit. & non obscure sentit Azo in casu, de quo nunc loquimur, in summa, C. de rescind. vend. col. 1. per illũ text. & eius discipulus Accurs. in d.l.2 in verbo, iudicis, versi. item quid si iste vendicet. & ibi quoque Bal. in 13. q. versi. iuxta hoc quæritur, C. eo. ti. de rescin. vendi: vbi & ipse Bal. ob id dicit, rescissa uenditione ex ea l. rescindi quoque omnes iura seruitutis, & pignoris constituti ab emptore in rẽ ipsam. & sequitur Sal. ibi in 15. q. & Paul. Cast. in

8. q.

§.q. & Pantal. Cal. in repet. d. l. 2. col. 43. versi. quęrit etiam Bald. De quo ultimo nos latius dicemus infra titu. sequen. §. 3. glos. 1, num. 8. hic autem, & duobus sequen.

68 ¶ † Et licet cum alterum tantum ex duobus cogimur facere, non si tanta vis, nec tam præcisa necessitas, quàm si vnum aliquid tantum facere compellamus: necessitatem tamen esse, nemo, vt opinor, negabit: quando & necessitatem hanc appellet tex. quem nullus eorum, qui de hac re locuti sunt, expendit, si me memoria non decipiat, in illud. §. j. ff. de cósti. pecu. loquens de eo cui delatum est iusiurandū, qui tenetur iurare vel iusiurádum referre, & (vt ibi scribitur) si nolit iurare, necessitate referendi adstringitur, Et in id quoque facere videtur tex. in l. non vtique, in prin. vers. proinde, ff. de eo quod cert. loco, cum dicitur, alterationi ex necessitate facit actoris electionem. Sed vt concludam, in casu nostro, cum venditor retrahat ex vi & necessitate proueniente ex suo ipsius contractu venditionis, sequitur, rem eamdem ad eum redire eodem iure, quo prius penes eum fuerat, argu. l. si mater. §. eandem, ff. de excep. rei iudi. & l. qui possessionem, ff. de vi & vi arma. & ēt quæ late diximus, supra eo. titu. §. 19. in glo. 2. nu. 5. eodemque vlt.

69 ¶ † Adde & tu tamen, ꝙ restitutio qualiscunq; ea sit, siue ex d. l. 2. C. de rescind. vend. siue ex alio capite, videlicet doli, metus, fraudis, ętatis, aut alio quocunque, est in priorem statum, locum, & gradum omnimoda integraq; reductio & repositio. l. ꝙ si minor, §. restitutio, & ibi Barto. & alij. ff. de minori. & l. 1. & ibi Sal. & alij, C. de senten. pas. & l. 1. & 2. & ibi Doct. C. si aduer. transact. & l. 1. C. de reputa. & l. videamus generaliter. §. videamus, ff. de vsur. glo. in cap. quamuis, in uerbo, cum talis, in prin. de rescrip. lib. 6. Cyn. in l. si quidem, C. de præd. minor. Bar. in l. qui proprio. §. item quæritur in prima oppo. ff. de procurat. & in l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 3. versi. redeo ad gl. ff. de libe. & posthumis. Bal. in c. cum causam, col. 1. extra de test. D. à Rota decis. 446. si lata vna, in nouis. Alb. in l. qui res. §. auream, num. 2. ff. de soluti. & Ang. consi. 256. secundum ea, col. 1. Barb. qui alia in id multa adducit, consi. 9. supremi, col. pen. lib. 1. & Doct. vbique. Ex quo aperte sequitur, ꝙ res sic restituta reponitur in suum priorem statum.

70 ¶ † Et id quidem semper ita procedit, vt restitutus recuperet primum locum, nisi si forte tertius quispiam extraneus interim, id est ante restitutionem, fuisset in eundem locum cooptatus, vt per glo. quam sequūtur Bar. & alij in l. quid ergo. §. pęna grauior, in uerbo, onerasset, ff. de his qui not. infam. nam si is locus teneatur ab eo, qui succedit in locum primi, tunc is primus omnino restituitur in suum pristinum locum l. 1. §. vltim. & ibi glo. Bar. & alij, ff. de bono. posses. contra tab. & idem Bart. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 4. vers. sed contra hæc videtur. Hic autem emptor ex ea venditione successerat in locum venditoris. Si ergo venditor restituitur aduersus ipsum emptorem, nihil est quod impediat uenditorem restitui in pristinum suum statum & locū. Quibus consequens est, rem venditam & recuperatā manere apud uenditorem restitutum in eodem loco, statu, & qualitate, qua prius erat, idest patrimonialem, si patrimonialis erat ante uenditionē. Id quod etiam satis probat, quod statim dicemus in fi. seq. versi.

71 ¶ † Et ex ijs quoq; aliud vnum imprimis notandum inferri potest: Quod si is qui uendidit fundum patrimonialem, deceptus est vltra dimidium iusti pretij, aut aliter ei competit restitutio in integrum ad retrahendum rem venditam, quia scilicet dolo aut metu inductus est ad vendēdū, aut minor erat, & eam restitutionem in integrum alteri uendat: quod facere potest, l. ꝙ si minor, in princ. ff. de minori, & l. si minores, & ibi gl. Bar. & alij, ff. de admi. tuto. & glo. in l. ex pluribus, eo. ti. Bar. in l. non solū, in prin. ff. de in integ. restit. cum concord. à me plenius adductis supra eo. tit. §. 26. in gl. 3. num. 13, decimoquintò restitutio, poterit consanguineus huius venditoris venire ad retractum huius actionis, siue restitutionis in integrū, quæ competit ad reuocationem re immobilis patrimonialis: vt & nos in simili diximus supra eo. titu. §. 1. glos. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, nu. 31. ex quo infertur, vbi etiam diximus, retractum habere locum in venditione facultatis redimendi ex pacto reuenditionis, iunctis præcedentibus ab initio eius glo. Nam & nemo uidetur re exclusus, quem Prætor in integrū se restitutū pollicetur, l. nemo. ff. de in integrū restitutione, quod ēt facit ad quęstionē præcedentē.

72 ¶ † Quin & illud dubium est, cum feudum vel emphyteusis redit ad domum ex aliqua causa, an ea censeri debeat, tanquam acquæstus, an tanquā patrimonium antiquum, vti est dominium directum, cum quo ea res cósolidata est. Quod videtur, cum sint ueluti accessoria, quæ ideo debēt sequi naturam eius rei, cui acedunt l. cum principalis, ff. de reg. iur. & cap. accessorium, eo. tit. lib. 6. & utrobique concord. in gl. Contra quoque videtur: neque enim ea, quæ consolidantur, videntur acquisita illo iure, quo res, cui consolidantur: sed tanquam alia, & per se iudicanda sunt. l. Mæuius §. fundo, ff. de leg. 2. & §. si cui. Insti. de leg. vbi Io. Fab. id expressim voluit, traxitq; ad consuetudinē qua vxor habet partem in rebus acquisitis durante matrimonio, ut scilicet habeat partem vi huius consuetudinis in feudo consolidato: licet ea nihil haberet in re patrimoniali mariti, cui feudum ipsum est consolidatum. de quo & nos habemus expressam consuetudinem, supra eo. tit. §. 16.

74 ¶ † Nec Fab. ipse solus fuit in ea sententia, nā & alij plurimi, non paruæ autoritatis, cum secuti sunt, videlicet Io. Plat. & Ange. Aret. in d. §. si cui de leg. ex quibus ipse Ang. in id quoque allegat l. non quocunque. §. fundus. ff. de leg. 1. & præterea Ias. in vlt. addit. ad Christo. Porc. in §. si eadem, qui proxime præcedit d. §. si cui, & Benedic. in repe. c. Raynutius, in uerbo, & uxorem nomine Adelasiā, num. 791. Boer. in consuet. Bitur. titu. de consuet. matr. & dot. §. 2. & iterum tit. de consuetu. feud.

&

& censi.§.5.col.vl.& Io.Lupus in repe.rub. de do. inter uir.& uxor.§.62. col.5.versic. ex his infero, ubi id dicit nunquam esse obliuioni tradendum. Chass.in consuet. Burgun.ti.*des droiz appartenans à gens maries*,§.2.in uerbo,*& acquestz*.col.3.uers. item quæro quid si.& Ferro.in hoc ti.de retractu. §.23.col.2.Sed tu tamen vide,quid de his sentiat Car.Molen.in consuetu. Parisi.titu.1.§.30.num. 175.& multis seq.vbi etiam tractat nuncupatim, an id cadat in retractum proximitatis.

74 ¶ † Sed quid de feudo à nobis vsucapto;an id obtineat vicem patrimonij,an acquęstus?Id quod facile dignosci potest ex eo,quod scribit Bal. in l. liberti,col.pen.versi.quæritur de eo qui præscripsit,C.de oper.liber. vbi querit, an feudum ab aliquo vsucaptum,transeat ad hęredes,tanquam antiquum,an non,& respondet, cum vsucapio non contineat aliquid diffinitum ab homine, id certe continetur, quod est diffinitum à Iure vel consuetudine: quia æquiparatur pacto simpliciter facto: vt not.in l.1.C.de seruit.& aqua.Ideoque & ij tacite includuntur, qui ueniunt ex natura feudi cōcessi simpliciter, arg.c.super quibusdam.§.præterea,extra de verbo.signifi.Hæc ibi: ex quibus iam intelligis,huiusmodi feudum censeri nouum, & acquisititium. Ad id autem,quod dictum est, vsucapionem habere uim pacti,vide omnino quę diximus supra eo.tit.§.1.gloss.9.in verbo, *ou lignagier*, nu.249.at maius dubium est, & iterum nu. 253.nec id quidem.

75 ¶ † Sed & tu præterea de feudo usucapto,vide ipsummet Bal.in l.vlt.versi. sed nunquid ille qui præscripsit,C.de liber. caus.& in l.2.col.2.uersic. quęro quando per pręscriptionem,C.de iure emphyteu.& in l.1.in 31 quæst.ff.de rer.diuis.in quibus locis eadem prope uoluit,in d l.liberti.& rursum eundem Bal.Iac.Aluar.& Card. Alex.in c.vl. ad fin.ti.de feud.dat.in vicem legis commissoriæ. Ang.in l.qui in aliena.§.1.ff.de acqui.hær.Franc. Are.in l.3.§.ex contrario,col 6.vers.& occasione, ff.de acqui.posses.Alex.cons.15.visis narratis,col. vlt.vers.& dato,lib.5.Iac.à S.Georg.in tract. feudo.in uerbo,ita q̃ isti inuestiti,col.vlt.vers an autem filius,& Fran.Cur.Iunio. in eodem tractatu, in 3.q.princ.col.eiusdem penul. versic.postremo, qui est in char.32. totius operis. & Zasi.in epitome feudor.parte 8.ad fi.Nė interim tamen omittas tex.in l.3.ff.de vsucap qui dicit vsucapionem, vel esse acquisitionem, vel adiectionem dominij, & in l.item si res in prin.ff.de ali.iu. mut.cau.fac. quæ & ad hanc quæstionē nonnulli facere videt.

76 ¶ † Sed consequenter, quid de ijs,quæ quis ultra antiquos terminos fundi antiqui,siue patrimonialis,usucepit,quia scilicet ea longo tēpore possedit bona fide existimans eadem esse ex corpore, vel appendicibus huiusmodi fundi: vtrum & ea censebuntur patrimonialia,vti & fundus ille principalis,an vero diuerso iure censenda sint,scilicet acquisititia.Cognosces ex scriptis à Bal.ipso in.§. rursus, qui est vlt.col.2.versi.sed pone q̃ vasallus, & ibi quoq; Iaco.Alua.Mart.Laud.& Card.Alex. ti.de contro.inuesti.aut ut in alijs codicibus is ti. inscribitur.si de inue.feud.contro.fuer.dū loquūtur de eo quod vasallus bona fide vsucepit vltra antiquos terminos concessionis feudi, an scilicet id finiatur vna cum feudo:in quo illi non secum omnino conueniunt, de quo & tu quoque vide Franc.Cur.Iunio.in d.tract feud.parte 4.quęst.1. in fi.& Caro.Molend.in consuetud. Paris.tit.1.§. 7.num.30.

77 ¶ † Et illi quidem quæstioni satis appositè, & hāc subijciam. Est mihi domus patrimonialis,cui forte hortus abest,ideo illius causa comparaui ortum continentem, qui domus esset veluti appendix,&(vt nostri loquuntur)pertinentiæ ipsius, an & hic ortus erit etiam patrimonialis, vt domus, cui mea destinatione accessit?quod uidetur per l. cum fundus, ff.de leg.2.l.prædijs.§.qui domum, ff.de leg.3. Verū Bal.in l.1.in 6.q.ff.de rer. diuisi. tradit in simili ꝓpè specie, videlicet quòd si quis emit hortum vicinum domus feudalis in consequentiam(vt ipse loquitur)ipsius domus,non erit propterea hic ortus feudalis: quia hæc accessio est discreta, non concreta:ideoq; erit huiusmodi ꝓprius,non feudalis.Separatarum enim rerum separatum est dominium:licet, vt ipse subdit.sub iure nonnunquam nostro includatur etiam alienum, l.Marcellus,ff.de rei vendi.& cap.1. extra de postul. prælat.

78 ¶ † Illud quoque in dubium uocatur.Si uendatur vectigal annum super fundo patrimoniali, an in eo habebit locum retractus, vt in feudo ipso, stante ea consuetudine, quæ eum admittit in patrimonialibus tantum. Et sanè sunt priuatæ quædam consuetudines in Gallia, quæ dicūt retractū hic habere locum: videlicet apud Parisienses,cap. 172.Melodunenses, c.50.in fin.Senonenses,cap. 34.Trecenses,c.148. Aurelianenses,c.276.Borbonienses,ca.423.Blesenses,c.193.Nec id quidē absre, quando huiusmodi vectigal sequitur naturam ipsius fundi illi ita obnoxij, vt voluit Chass. de alia re loquens in consue.Burgund.ti. *des confiscations*, §.1. in verbo, *& appartient la confiscation*, col.6.vers.& primò uidetur, per l.defuncta, ff.de vsufr.quæ non loquitur de hisce uectigalibus.

79 ¶ † Sed id satis probatur (vt hoc illi addas) ex eo quod à nostris traditur, possessorium licet intentari non possit ratione vectigalis personalis, vt multis placet,potest tamen haud dubiè intentari ratione uectigalis super re constituti, æquè ac ratione ipsius rei:tanquam scilicet vectigal ipsum sit eiusdem naturę,ac res,super qua debetur. Alb. in l.si certis col.2.nu.8.C.de pact.Bal.in repe.l.2. col.7.versicu.sciendum est autem,C.de seruitu.& aqua.Ang.in l.regulariter,ff.de petitio. hæred.Panor.in cap.peruenit, colum.1.extra de censib. & consi.23.in causa quę ad pręsens, in 1.dubio, lib. 1.Roma.consi.211.in causa propositę cōsultationis,in 3.dubio.Ang.Aret.in §.1.colum.2.Insti.de interdic. Guid. Pap.deci.Delph.552.in materia, col.2.Phil.Deci.consi.136.in causa reueren.Step. Bert.consi.245.quicquid,in princip.lib.2.Matth. Afflic.deci.Neapol.395.pro decisione,nu.8.& in constit. Siciliæ,incip. circa violentiarum, col.vlt.

Franc.

Franc.Rip.in repet.l.rem quæ nobis, nume.16.ff. de acqui.pos.& nostrates ubique.& diximus etiã, supra eod.tit.§.1.glo.6.in uerbo,*re tes*,numer.11. tertiò limita, & sequent. vti & alia quoque diximus huc pertinentia.

80 ¶ † Atq; ex eo quoque, ꝙ clerici pro censibus siue vectigalibus, quæ pendunt ratione rerũ suarum,in ius uocari possunt ad iudicem secularem, vti pro rebus illis suis patrimonialibus: vt uoluit Gul.Cum.in l.de his,quæ est 3.C.de Episc.& cleri. & in Authe.clericus,eo.tit. & Sal.in Auth.sed periculum,C.sine censu vel reliq. Et licet Bal.in d.l. de his,teneat contrarium,sicuti & Raph.in l.iubemus nullum,C.de sacrosan.eccle.& Panor.in cap. qualiter,in fi.extra de iudic. & Maria.Soz.in cap. sanè, colu.6.in 9.declarat.extra de for.compet.& ante hos Pet.Iac.ti.de duello, col.5.versi.quidam tamen dixerunt,& multis seq.vbi id late disputat. Tamen ob id ita voluerunt, quia etiam in ea fuerunt sententia,vt nec pro rebus quidem ipsis patrimonialibus possit clericus actione reali ad iudicium seculare trahi, vti etiam uoluit idem Bal. in d.Auth.clericus,post prin.& in c.2.in fi.de iudi.& Archi.in c.1.de cleri. coniuga.lib.6.& Old. qui hanc rem late tractat consi.83.an episcopus; Colle.Panor.& Fel.in d.c.qualiter de iudi.& idẽ Panor.in c.ecclesia,col.1.uersic. vnde falsa est, de const.Ioan.Plat.in l.viros, versi.& propter hoc,C. de Palat.sacra. largi. lib.12.Guid.Pap.dec.Delph. 77.lex si conuenerit, colum.1.versic.& prædicta. Matth.Affl.c.deci.Neapo.2.serenissimus, nu.5.& in d.const.de burgensaticis ad fin.

81 ¶ † Tamen prior opin.quæ clericos subijcit iudicibus secularibus ratione rerum suarum patrimonialium,& vectigaliũ,siue pẽsitationum, quæ super illis debentur,seruatur ex consuetudine Fräciæ,vt dicunt Gul.Cu.& Bal.in d. Auth.clericus, & ipse Bald.in c.cum venissent, col.3.versi.oppo. dicitur,extra de eo qui mit.in posses.& Io.Fab.in §.vlt.col.2.versi.quid in necessario, Institu.de satis.& in Authen.statuimus,col.1.de Episc.& cler. & Masuer.tit.de remi.§.item si presbyter, vbi,& idem dicit de actionibus mixtis.& Aufrer.in rep. cle.1.de offic ord.in 4.fal.2.regulæ.vbi nuncupatim loquitur de reliquijs huiusmodi vectigalis,& in fin.illius limitationis dicit ita fuisse iudicatũ in Senatu Parisiensi. & Bened.in repe.c.Raynutius, in verbo,& uxorem nomine Adelasiam, nu.322. & multis seq.de testa.vbi & ipse loquitur de censibus & vectigalibus.Scioque inter aresta Senatus Parisien. collecta ab ipso Aufre.id arestũ esse 15. quo dictum est,Episcopum Cabilonensem nõ esse admittendum ad dicendum se esse in possessione cognoscendi de actionibus realibus inter clericos.Et aliud quoque arestum 21.quo etiam iudex ecclesiasticus non potest cognoscere de reliquijs pensitationum realium, etiam si in stipulationem vel promissionem deductę fuerint.Sed de hoc vltimo est aliud arestum contrarium.nu.49.

82 ¶ † Imo verò sunt,qui etiam tenent, de Iure communi hanc opinionem procedere, vt iudex secularis cognoscat de actionibus realibus & pensitationibus rerum patrimonialium inter clericos? quos videre poteris apud ipsum Aufr. in d.cle.1. de offi.ord.quo loco supra citauimus.& Barb.cõs. 1.magnus,scripsit Psalmista, col.18.versic.præterea adduco,& multis seq. libr.3.& ipsum Benedi. vbi supra,nu.431.Porro Io. Fab.in §.item Seruiana,col.9.versi.& facit ꝙ Prælati,Inst.de actio.dicit generaliter prælatis Franciæ interdictum esse, nè cognascant de actionibus realibus, & hypothecarijs,quod & nos alibi diximus.Et ita quoq; seruatur in regno Neapolitano ex illa constit.de burgensaticis.Super eo autẽ, quod supra diximus de reliquijs pensitationum deductis in promissionẽ, vide vltra ea quæ citauimus,ipsum Aufre.in d.arestis cap.22. & Ioã. Gallum in suis quoque arestis. q.50.& iterum 88. rursumque 153.cap.vlt.

83 ¶ † Sed vt redeamus,illud quoque, quod supra diximus,has pensitationes debitas ratione rei sortiri naturam ipsius rei, ex eo comprobatur, ꝙ licet alias iura nõ sint mobilia,nec immobilia,sed tertia quædam species,vt per Bald.in capit.§.sciẽdum,ver.extra quærit,titu.de feud,cogni.& diximus supra eod.tit.§.1.glo.5.in uerbo,*seruitutes*,in prin.vti & de huiusmodi iuribus annuorum redituum tradit Panor.in c.nulli,col.3.versi.quid autem extra de reb.eccle.non alie. atque etiam diximus in d.§.1.gl.6.in verbo, *rentes*,nu.3.sed ut ad nostram.Tamen si ea iura accedant siue adhæreãt rebus immobilibus,& immobilia quoque eadem esse censentur ut scribit Maria. Soz.qui in id multa allegat in tracta.oblationũ, libel.8.in 6.quæst. col.1.versi.& prædicta procedunt. Nam & alias quæ solo cohærent,immobilia esse cẽsentur.Ang. in §.hæc ergo,qui est 2. in Auth.de non alie.Phil. Fran.in c.2.in princ.col.2.de reb. eccle. non alie. Alex consi.211.ponderatis,col.2.lib.6.cum.si.

84 ¶ † Denique Ang.doctor celeberrimus, cons. 117.in canonica,col.j.scribit iurisdictionem,quæ & ipsa ius est,esse realem, ob id quod solo cohæreat,eiusque ratione competat.Ex quibus(vt concludam)iam satis, ac propè nimium probatum est id,quod supra sæpius diximus, huiuscemodi annuos reditus super re quapiam immobili constitutos & assignatos,eiusdem rei qualitatem nancisci,& naturam.Tu autẽ interim uide eundẽ Chass. quem supra in prin. huius quæst citauimus in illo eod. tit. *des confiscations*.§.j.in verbo, *& appartient la confiscation*.col.5.versi. sed iuxta prędicta, vbi tractat,an cõfiscatis cuiuspiam bonis, huiuscemodi reditus ei debiti rationes alicuius fundi,applicentur domino, in cuius iurisdictione fundus ille situs est: an ei, in cuius iurisdictione habitat is,cui reditus debebatur.

85 ¶ † Verum plus dubitationis est,si huiusmodi vectigal venditum & constitutũ fuerat super omnibus bonis, & ita comprehensis rebus patrimonialibus,& acquisititijs:an erit locus retractus stãte ea consuetudine,quæ tantum illum admittit in patrimonialibus?Et hic certe locus est,ex consuetudine Senonensium, cap.34. & Aurelianensium c.302.Quanquam in contrarium prębet argumẽtum,quod scriptum est in §.6.huius tit. At tu uide nè

de nè hic diutius immoremur, quæ in simili diximus, supra eodem, tit. §. 1. gl. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 81. nunc autem, & aliis sequent. & iterum. §. 23. in gloss. 2. nu. 8. & hæc faciunt, & seq. iunctis omnibus præcedentibus, in eadem gl. quo loco tractamus, an sit locus retractui & quomodo quando venditæ sunt simul res patrimoniales, & acquisititiæ. Ex quibus colliges quid hic dicendum sit.

86 ¶ † Ex ijs autem, quæ dicta sunt, potes intelligere, quod si quispiam dederit fundum suum patrimonialem in emphyteusim, aut censum, aut libellum, aut alio quouis modo vel nomine, ad pẽsionẽ siue vectigal annuũ, an id vectigal censendũ sit patrimoniale, vti is fundus, cuius naturã omnino sequitur, vt amplè supra probatum est. Et id alijs quoque hoc in casu rationibus comprobauit Chasse. titu. *des successions*, §. 8. in verbo, *sont issus*, quem tu uidere poteris, nè & ego quoque faciam, quod ille semper, & ubique facit, idest, integros aliorum libros, nedum paginas, & chartas in suos impudenter, & tacitis nominibus inserit.

87 ¶ † Huius quoque census est, & hæc species: Tyrãnus quispiam nullo iure, vt mos est tyrannis, occupauit fundum meum patrimonialem: is tandem ab Harmodio quopiam aut Aristogitone tyrannicidis illis celebratissimis interẽptus est, resq; publica sibi reddita, & omnia bona pristinis dominis restituta: an is fundus mihi cẽsebitur patrimonialis, ut prius erat, an acquisititius. Pau. Cast. consi. 176. videtur dicendum dictam Mariam, in fi. lib. 1. ex facto interrogatus, respondit feudum paternum occupatum à tyranno, & postea recuperatum in pristinam causam reuersum esse intelligi, atque ita manere paternum, non nouum, per tex. in l. peculium est. §. ære alieno, ff. de pecul. Et vltra eum bene facit tex. in l. qui possessionem. ff. de vi & vi arma. & in l. si mater. §. eandem, ff. de excep. rei iud. & quæ diximus supra eo. titu. §. 19. gl. 2. nu. 4. & sequen.

88 ¶ † Quid verò in hac specie dicendum? Duo fratres ita inter se diuiserunt communem parentum hæreditatem, & communes: quosdam acquæstus, à se communi pecunia & nomine factos, vt vni vniuersa illa hęreditas cesserit, alteri vniuersi acquæstus, ij postea alijs vendunt, ille eam hæreditatem, hic acquæstus: an stante ea consuetudine quę retractum admittit in bonis, patrimonialibus tantum habeat locum retractus, & quomodo? Et id quidem ex eo pendet, vtrum ea bona censenda sint, & pro qua parte patrimonium, an acquæstus. Qua in re illud sciendum est, diuisionem habere uim permutationis, aut ut alijs, & quidem rectius placuit, esse permutationem, aut speciem ipsius, ut probat l. cum pater. §. hæreditatem post mortem, & ibi Bar. & Bal. ff. de leg. 2. Bart. in ea. l. §. euictis, in fi. Glo. Cy. Alber. Bal. Angel. Pau. Cast. qui id optime declarat, in l. 1. C. com. utriusq; iudic. & alius tex. in l. si filia. §. si frater, ff. fami. ercis. glo. Bald. & Pau. Cast. in l. si familiæ, C. fami. ercis. Spe. tit. de feud. §. quoniam, vers. 33. Albe. in l. qui Romæ. § cohæredes, col. 1. ff. de uerb. obli. Ang. in l. si fratres, C. com. vtriusq; iud. Ant. consi. 37. Leugus quidam in princ. Corne. cons. 38. viso libello, col. 2. lib. 3. & Doct. vbique. Et in hac sententia in casu nostro uidetur esse Albe. in l. qui cum tutoribus, in princ. post medium. ff. de trans. cum dicit, quod in diuisione id quod ex persona mea venit ad fratrem meum, succedit loco illius partis, quã mihi dedit. Et in hanc quoque sententiam est expressa consuetudo apud Altissiodorenses hoc tit. *de retraict.* § 9. qui est omnium 11.

89 ¶ † Ex quo consequens illud fit, vt in hac diuisione id censeatur patrimonium, quod loco patrimonij alter habuit & acquæstus, quod alter item loco acquęstus habuit, idest, pro rata cuiusque portione. Erit ergo in nostro casu perinde, ac si quis eo contractu vendat rem patrimonialem, & rem acquisititiam, de quo nos diximus supra eo. tit. §. 23. num. 8. & hæc faciunt. Et interim tamen vide quod in simili tractatur à glo. Bal. & alijs in c. j. tit. Imperat. Lothari. de duobus fratribus, qui ita bona patris diuiserunt, ut apud alterum feudum paternum maneret, & apud alterum cætera bona & si ille postea moriatur sine liberis, an hic ei succedet omnino in illo feudo, tanquam paterno, an dominus tanquam in nouo. De quo etiam per Bald. in l. 1. in 11. q. ff. de rerum diuis. Alex. consi. 13. per spectis his, col. 1. & 2. lib. 5. & Franc. Aret. consi. 3. consultario, col. 1. & 2. Franc. Curt. seniorẽ cõsi. 49. memoriæ, col. 18. nu. 71. & consi. seq. eiusdem initij, col. 68. num. 383. & seq. Sed & uide Guid. Paq. consi. 46. in facto col. 2. uers. plus posset, dum tractat, si an ita diuisio fiat inter fratres, ut apud unum maneat pecunia & cætera bona mobilia, & apud alterum immobilia emphyteutica, an ex huiusmodi diuisione debeãtur laudimia. Ex quæ diximus supra. §. j. gl. 14. in uerbo, *ou equipollent auẽte*, num. 76. cæterum & hęc.

90 ¶ † Huius item monetæ est & illud dubium: Vendidi fundum patrimonialem sub lege redimẽdi intra aliquod tempus, aut simpliciter, vel etiam sine ea lege. postea autem eundem redemi: vtrum censendus sit patrimonialis, vt prius erat, an acquisititius. Sed nos de hoc late tractauimus supra eo. tit. §. 19. in glo. 2. vbi tu uidere poteris, nè hic iterum repetã: sed illud te hic admonere volui, quia ea quæstio ad hunc locum pertinet, verebarque, nè si hic perquireres, nec inuenires, intactam à nobis relictam putares.

91 ¶ † Sed quid cum dubium est, an quod venditum est sit patrimoniale, an acquisititium, & certe in dubio posset uideri censendum esse patrimoniale, ut expressim uoluit Io. Berb. uir utique & in iuris prudentia, & in practica non contemnẽdus, in uiatorio iuris, tit. de loca. col. 15. uersi. & ex hac quæstione, arg. l. fine, C. de prob. & l. j. C. de bonis mate. & c. i. extra de pecu. cler. & c. j. 12. q. 3. & idẽ quoque uoluit, ad hoc nostri retractus propositũ, D. Ferro. in consue. Burdig. hoc ti. *de retraict.* §. 11. in fi. per text. optimum in c. j §. ult. & ibi Doc. tit. de succes. fratr. siue gradi. succes. in feud. ubi si dubitetur, an feudum sit antiquum, an nouum, onus probationis ei ingruit, qui dicit nouum. & illum

tex.

tex.dicit mirabilem Bald.ibi. & est similis tex. in c.j.ti.si de feud.fuer.contr.inter do.& agna.& ibi not. Iac. Bel.Nic.Neap.Bal.qui id dicit valde not. Alua.Mart.Lau. & Car.Alex. atque etiam tex, in c.j.§.item placet,& ibi quoque Mar.Laud.titu.de inuest.in mari.fac.& uoluit etiam Pau. Cas.consi. 283.de vtroque quęsito,in fi.lib.2.Alex.qui & id dicit not.consi.15.visis narratis col. pen in princ. lib.5.Ias.consi.114.ad obiecta, col.2.versic,quod autem,lib.j.& consi.24.in causa feudali,colum.6. vers.item dicit Bald. lib.3.id dicit not.Phili,Dec, consi.152.agitur causa, col.ult.uersic.secundo respondet.& consi.269.consultus,col.3.vers.& prædicta & cons.445.in casu,col.2,versic.& etiam in dubio. Zasius in epitome feudo.parte 11.c.2.cōclu.2.& Alcia.in tracta.presumpt. reg.3.præsum. 28.num.1,& Molend.in consuetud. Paris.tit.j.§. 5.num.89.

92 ¶ † Et ad id optime facit, quia magis præsumitur id quod naturale est, cuiusmodi est quod ex successione progenitorum accepimus quam quod accidentale l.qui habet, in princ.ff.de tutel.& late diximus supra eod, tit §.30.in gl.j.nu.26.2.ratio.Facit etiam,quod uoluit gl.in cle literas, quæ est vlt,in verb,creatum, ad fin,de rescrip.quod aliquid potius præsumitur vetus,quā nouum. Quā ita allegat,& sequitur Bal,consi. 263.tres sunt sententiæ,lib.3.Ea autem glos. ab alijs solet in id expendi,quod ei qui dicit nouū, incumbit onus probandi,& ad hoc singu, eam dicit Card. Floren.in d.cle.literas col.vlt.in 7.q.& ibi quoq;. Barb.col. 18.versi.& quod onus.& idem Barb.in l.in illa stipulatione col.33.versic. cui autem pondero.ff.de verb.obl.& utrobique pro ea dicit esse text.quem in posteriore loco dicit meliorem totius iuris, in c.constitutus,extra de rescrip.

93 ¶ † Sed hæc possent intelligi procedere , nisi quis ageret ad aliquid, tanquam vetus , aut antiquum,& reus negaret , tunc enim onus probandi ingrueret agēti,vt in feudo expressè voluerūt Iac. Bel.Aluar.Mart.Laud. & Car.Alex.in d.c.j.§.vlt. tit.de gradib,succes.in feudo,per tex.in c.j.tit.de conten,inter me & domi. & in c.j.§.cum autem, tit.de contro, inuesti. & Signo.consi.10.in quæstione vertente inter Vgetum, col.3.versic.modo his præmissis:quia qui se fundat (inquit)in aliqua qualitate , eam debet probare,l.habebat in princ. ff.de instito,act.& alia quę allegat,& idem Signo, loquens in casu nostri retractus, cons.81.in quæstione vertente inter Nigrum,col ult. Mar.Laud. & Aluar.in d.c.j.ti,si de feud.fuer.de cont.int.do. & agna.& Pau.Ca.consi.44.circa pręsentē casum, col j.in fi,lib.3.& consi.279.visa petitione, col.2. & seq.eo.lib.3. Alex.cons.10.ponderatis his, col. j.vers præterea illud,lib.3.& Francis. Cur.Senior consi.49.memorię recolendæ Dux,col,3.versicu, primò adducitur,& cons.sequē.quod est eiusdem initij.col.2,versi.& primò arguitur. Alter Franc. Cur.Iunior in tracta.feud, in 8.quæst. primæ partis col.6.versi. illud tamen quod dixi.Card. Alex. in prælud.feud,col.14.in sexta diuisi.versi.si verò non constat.Chasse.in consuetud. Burgun, tit.*des droitz, & apartenances à gens mariez.* §.6, in verbo,*anciens*,col.3,ver.præpositus.

94 ¶ † Nam, & videmus , quod licet aliàs potius præsumatur paupertas, quam diuitiæ:cum illa naturalis sit,hęc aduenticia;nudi enim nascimur, ac rerum omnium inopes , cap.sicut hi.47.dist.& ut scribit Plinius lib.9.ca.35.Nos rerum natura nudos excipit.Tamen si paupertas sit causa intentionis agentis debet eam agens probare gl.Bart.Alb. Ang.qui eam gl.commendat,Pau.Cast.Soz qui eā dicit semper allegari pro sing.& alij.in l.si.verò.§. qui pro rei.ff.qui satisd.cog.Alber.in l.ei incumbit,col.vlt. num.8.ff.de probat. & in l.si creditores,ff.priuil.cred.Bal.in l.non prius, in princip.C. quàni fisc.uel priua,vbi dicit eam glo.esse meliorem totius iuris,adhoc,vt cum negatiua est causa intentionis id est,vt ipse dicit,aperit viam ipsi intentioni,ea probanda est,& in cap.vlt,col.1.extra de præsumptio.vbi eam glos.dicit singu.& in cap. præsentia,col.antep.versic,quæro quare probatio, extra de prob.vbi & eam quoque singu. dicit, & cons.304.non est nouum, col.2. [vers.respondeo ista probatio.]lib.1.vbi & illud de paupertate probanda dicit Panor.in c.bonæ,le 1.col. antepenul. de elect. Floria. qui hanc dicit esse perfectam doctrinam , quæ communiter approbatur in d.l.ei incumbit,col.2.vers.sed qui loquamur,ff.de probat.Pet. Anch.cons.5.pro parte nobilis , col.1.in fi.Maria.cons.24.visis, col.antepen.vers.confirmatur hoc.Philip.Franc.in c.semel malus, circa medium,de reg.iur.lib.6.Matthæ.Afflict.deci.Neap. 377.Princeps concessit,col.vlt.uer.& pro ista parte,vbi dicit illam glo,sing.

95 ¶ † Sed & illud de negatiua probatur in l.pen. §.docere,& ibi Barto, Bald.[Roma.]& omnes,ff. nè quis eum,& in l.hoc iure,& ibi etiam Bart.& alij,& inter alios Ripa, qui id ampliat tribus modis, eamq; l.legit cum l.in illa, ff.de uerbo. oblig. & probatur etiam in [l.sic mancipati, & ibi Ro. in j.nota.C.de colla.& in]c.j.& ibi Dom.in 2.no. de confes.lib,6.Inno.in c.super his col.3.uers.sed quid dices , & ibi quoque Hostien. & alijs extra de accu,Cy. in l.2.in 5.oppo.q. C.de iure emphy. Io.And.in d.c.bonæ,le j. de elect.& in c.sine possessione,& iterum in c.infamibus,de reg.iur.libr, sexto,Bar.cons.81.Martinus, col.j, & cons.94.viso puncto quæstionis,col.2.& consi.137.Statuto communis Guad,in 4.dubio.Bal.in l.actor, paulo ante fi.C.de probat.& in l.inter , paulo ante fin.ff. de pactis,& in l.ab eo col.3.uers. quæro nunquid potitio,C.quomo.& quan,iudex,Ang.cons.162. viso puncto,col.vlt.Saly.in Authen.hoc amplius, C.de fideicommiss. Pau,Castr,cons.205,in causa, col.2.vers.nec obstat quod concludit.lib,2.& cōs. 279,visa petitione , ante fin.eod.lib.2.Imo.consi. 132.in causa, colum.2.vers.ad tertium , & consi. 136.in causa quæ uertitur , col.2,vers.& pro hoc, & consi.147.in causa inter Franciscum,col.2. Do, in c.1,in 2.notab,de confes. lib.6.Petr.Anch.cōs. 79.subtiliter,post medium,& cons.254.super primo quæsito,in j.dubio.Card.Floren.cons.140.tātū tale est, magister Barptolomæus,col.pen.vers, ad aliud

sanguinei vtriusque admitterētur, vt scribitur supra. §. pręcedēte. Et faciunt, ea, quæ scripsimus supra eo tit. §. 1, in glo. 9. in verbo *au lignagier*, num. 106. sed vt ad cætera & seq.

101 ¶ † At ego tamen censeo, consanguineos tātum mariti venditoris esse admittendos, non vxoris, quæ non vendidit; Nam consuetudo nostra loquitur de consanguineis venditoris; ideo de aliis intelligi non potest, etiam si sint consanguinei alterius etiam domini rei venditę, aut cuius aliàs interest, testimonio Alber, in 1. parte stat. q. 98. itē præsupposito, vbi post. And. Pisa. hac ratione negat consanguineos uxoris admitti ad retractum fundi dotalis à marito permissu statuti uenditi. Et quia etiam cum uir huiusmodi quæstus possit libere vendere, constante matrimonio, consequēs, est vt interim solus censeatur esse dominus: nec enim aliter transferre dominiū. l. traditio, in prin. ff. de acquir. rer. do. nemo enim plus iuris in aliū transferre potest, quam ipse habet, l. nemo plus iuris, ff. de reg. iur. & ibi concor. Estq; sententia Platonis in Symposio, Quod quis non habet, dare non pōt. Et hoc nuncupatim in casu similium cōsuetudinū uoluit Carol. Molen. consue. Paris. ti. 1. §. 30. nu. 74. vbi ex hoc dicit, per feloniā solius mariti huiusmodi conquæstus in totū committi, [de quo diximus in nostris legibus cōnubiali. in ver. contracter.] Sed & cū ipsa vxor cōqueri nō possit, qđ maritus vendiderit: ergo nec consanguinei ipsius, qui nō nisi respectu ipsius venire possunt, argumen. Authen. multo magis. C. de sacro eccles.

102 ¶ † Vxor igitur constante matrimonio non censetur esse domina dimidiæ partis horū acquæstuum, sed tum demū, cū solutū fuerit matrimonium, si scilicet maritus interim aliter non disposuerit, quasi ipsius uxoris dominium interim quoque sit in pēdenti, vt in simili dicitur in l. seruus, §. 1. ff. de acquir. rer. dom. & l. pen. §. pen. ff. de castren. pecul. cum alijs multis simi. quæ afferemus infra in fi. huius tit. nu. 20. quibus adde, & seq. Et sic expressim (nè autoritate careamus) intellexit Cardi. Floren. consi. 15. quod maritus, in fine iunctis præcedentibus, loquens de duobus statutis illis nostris similibus: vno scilicet, ut bona quæsita constante matrimonio sint communia altero, vt maritus eadem possit libere alienare. Nam primum (inquit) illud statutum, quod dicit ea bona esse communia, intelligitur secundum aliud, videlicet nisi maritus ea alienauerit, vt sic hæc statuta inuicem sibi cōcordēt, c. cum expediat, de elec. lib. 6. Et idem propemodū uoluit Petr. Ancb. loquens in similibus quoq; statutis, consi. 102. cōtra dictā donationem, versi. secundò etiam subtilius; vbi etiam dicit, maritum constante matrimonio censeri dominū in solidū huiusmodi acquæstuū. Et hoc aperte declarat consuetudo Parisiensis ca. oīum consuetudinū, quod est tit. *de communante debiens*, Sed hæc tñ intelligenda sunt nisi maritus ipse suo iure decedens, admiserit, adhibuerit̄q;, vxorē, quæ secum venderet, vt fit interdum. Nam tunc consanguinei vtriusq; admitterentur, secundū ea quæ latè dicta sunt supra eo. §. pręcedente.

103 ¶ † [Sed quid de re patrimoniali vendita cū pacto de reuendendo aut etiam sine eo, & vi huius pacti, aut aliàs postea redempta. An cēsebitur p̄trimonialis, ut prius erat, an acquisititia? De quo vide quę scripsi supr. §. 19. in gl. 2. & quæ dicā infra ti. seq. §. 3. gl. j. n. 10. hic aūt opportunę. & seq.]

104 ¶ † Illud denique non omittemus, quod ad verbi significationem pertinet, quia supra de patrimonio & re patrimoniali locuti sumus, in Gallia nos vulgo uocare patrimonium, quod à patribus, & aliis maioribus nostris ex successione accepimus: nec id quidem sine imitabili exemplo, quādo & Cicero sæpe in hac significatione accepisse videatur. Nam in Oratione pro domo sua; Liberis autem nostris satis amplum patrimonium paterni nominis, & nostræ memorię relinquemus, Et pro Caio Rabirio; Qui verò duo lauta & copiosa patrimonia accepisset, remque preterea bonis & honestis rationibus auxisset, quid esset tandem causę, cur ęstimari uellet nihil habere. Et in lib. de Oratore; Mutius paterni iuris defensor, & quasi patrimonij propugnator.

105 ¶ † Quanquam etiam passim apud nostros Iurisconsultos, significationum uerborum obseruatores exactissimos reperimus patrimonium pro omnibus facultatibus, & diuitijs cuiuspiam atque etiam mobilibus, etiamque si à maioribus nostris non accepimus, vt in l. 1. § item solent. ff. de offic. pręfe. urb. & l. quantū, ff. de eo quod met. caus. & l. 3. §. sed utrum. in fi. & l. si ex causa. §. 1. ff. de minor. & l. cogi. in prin. ubi est optimus tex. & iterum in l. Titius, ff. ad S.C. Trebel. & l. sed & si. §. 1. & §. quod autem, ff. de peti. hęred. vbi patrimoniū dicitur de re acquisititia. & etiam probatur pretiū in patrimonio esse, & l. 2. C. dę his qb. vt indig. & l. j. ff. de vsufr. ear. rer. quæ usu consu. & l. vt tantum. §. 1. ff. de ser. corrup. ubi dicitur de rę mobili, & l. Papinianus. §. quarta, ff. dę inoffi. testa. vbi etiam dř de seruis, & l. 1. C. de peri. tuto. & l. Nesennius, ff. de neg. gest. & l. depositi. §. j. ff. de pecul. vbi dicit̃ peculiū dici, quasi patrimonium pusillum, & l. hinc quæritur, & l. peculium ex eo co. tit. vbi patrimonium dicitur peculium serui. & l. spadonem. §. vlt. ff. de excu. tuto. & l. ex facto, vers. vlt. ff. de hęredi. instit. vbi patrimonium dę pecunia dicitur & in l. si cum mulier, ff. de don. inter vir. & vxor. vbi item dicitur de pecunia, & l. prædiorum, C. de prædi. mino. & alibi sępe. Nā & glo. in l. rei appellatio latior, in verbo patrimonio, ff. dę verbo. significatio. dicit res omnes esse in patrimonio, de quibus habemus actionē uel exceptionem, per l. rem in bonis. ff. de acqui. rer. domi. quę quidem l. non loquitur de patrimonio, sed dę bonis. Ex quo potes intelligere bona, & patrimoniū idē significare. & id certe ex ea glos. not. eamque, dicit sing. Bal. in sua Margar. in verb. patrimoniū, Et idem etiā uoluit D. Cos. Guy. in pragmati. sanctio. tit. de collati. §. cui rei, in uerbo patrimonijs.

106 ¶ † In quo etiam sensu accepisse videtur ipse Tullus in Philippicis, Quę rationes in popili Romani patrimonio glandiferę & fructuosæ ferebantur. Et in oratione pro Cecinna. Nō minus diligē-

ter publica patrimonia iuris, quam priuatę rei ve strę retinere debitis. Et Quintilianus in calce Proęmij. lib. 6. quo deflet mortem vnici filij. Nos (inquit) miseri, sicut facultates patrimonij nostri, ita hoc opus alijs præparamus, alijs relinquemus. Sed ita vt interim intelligas nomina censeri esse in patrimonio nostro, l. cum pupillus, ff. rem pupil. sal. for. vbi ita scribitur, non solum quæ in patrimonio habet, &c. Et ita illum text. expendit Philip. Deci. in c. in præsentia, colum. 4. vers. non obst. quod dicitur, extra de probat. Nisi tamẽ (inquit) in vltima uoluntate, per l. nam quod §. vl. ff. ad S. C. Trebel. voluit allegare d. l. cogi. in prin. quæ iungitur cum d. §. vlt. de quo tamen vide Per. Pau. Consent. in repet. eiusdem ca. col. 12. num. 24. & seq.

107 ¶ † Porro quod ad priorem illam significationem pertinet, Chass. in hoc tit. *de retraictz*. §. 1. in verbo, *ancien*, in prin. tradit Phil. Dec. cons. 88. scribere, hanc dictionem (patrimoniale) in statuto nõ compræhẽdere id, quod nobis obuenit ex successione patruorum & aliorum transuersalium: q̃uis Dec. non dicat, sed tm̃ referat quoddam statutũ, quo cauetur rem intelligi patrimonialem, si fuerit ascendentium per lineam paternam. [De quo & tu omnino uide Maria. Soz. iunnior. loquentẽ in casu statuti permitẽtis retractum in re patrimoniali, cons. 20. in casu proposito, in 1. dub. lib. 1.]

§. XXXIII.

SI quis suum fundum siue hærediũ tradiderit in solarium, extinguibile, quod tamen aliquo post tempore redimatur, admittetur consanguineus eius, qui ita tradidit & pecuniam ob redemptionem solarij accepit, ad retractum. Similiterque dominus clientelaris poterit ad se iure feudi reuocare, vel laudimia sua exigere. Si verò id solarium inextinguibile foret, postea tamen extingui contingat, erit huiusmodi solarium retractui obnoxium.

GLOSSA I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an locum habeat in contractu emphyteutico, libellario, uel consuali. Et quid si eius fauore datur pecunia, nu. 2.*

3 *Venditio annui reditus feudalis siue solarij, an sit subiecta retractui.*

1 EX hoc. §. apertè declaratur retractum non habere locũ in simplici datione in emphyteusim, uel libellum, vel censum, cuius scilicet pensio perpetua est, nec subiecta redemptioni. Quod & voluit Steph: Bert. cõsilio 7. non vidi, lib. 1. Geral. Bag. in sua dispu. retractus, versi. quarta conclusio est, ꝙ in re data in emphyteusim: vbi hinc occasione sumpta quærit, quid si vltra pensionem is qui accepit in emphyteusim, fauore contractus dat concedenti certam pecuniç summam, an erit locus retractui ob illud pretium? Qua in re multa allegat, & tandem hæc est illius sententia, vt si pensio sit competens, quã uis minor, quam res ipsa ualeat, censeri debeat contractus emphyteuticus, & sic non est locus retractui. Quod si modica sit pensio, & ingens pretium, censetur esse venditio, estq; locus retractui. Quod & ipsum nuncupatim voluit Io. Fab. in §. adeo colum. pen. vers. sed quid dices, si partes dicunt, Insti. de loc. Sed & tu super hoc uide Matt. Affl. dec. Neap. 72. Nardus, per totum, vbi hanc rem latissimè tractat, & Ioan. Igne. in l. 3. §. si conditioni, uers. & si aliud, nu. 52. & alijs multis seq. ff. de S. C. Silla. & Caro. Mol. in consue. Paris. titu. 1. §. 23. in 17. quæst. Et uide etiam, quę & nos latius in simili scripsimus supra eod. tit. §. 30. ex quibus intelliges, quid hic dicendum sit: nẽpe inspiciendum esse, vtrum horum excellat, an pensio, an pecunia, uti etiam censet consuetudo Comitatus Burgundiæ tit. *de reachaptz*. §. 6.

2 ¶ † Sunt autem & aliæ in re priuatæ propriæq; Galliæ consuetudines aliæ simpliciter retrãctum admittentes: vt apud Caluimontenses in Bassig. capit. 16. & Altissiodorenses, quos uulgo uocant Auxertenses, hoc eod. ti. §. 8. qui est omnium 39. Valesienses hoc quoque tit. §. 3. qui est omniũ. 84. Laudunenses in Veromandia, huius tit. §. 16. qui est totius 3. partis 90. Aliæ tum demum, si datio est perpetua: ut apud Meldenses, ca. 106. Carnutẽses, ca. 85. & iterum 177. Aliæ simpliciter limitãtes, nisi ultra pẽsionẽ detur pecunia: vt apud Mõtargenses, & cæteros Lorrienses, hoc quoque tit. §. 10. Lodunenses hoc ti. §. 11. & alios multos. Alię aliter, ut uidere licet apud eosdẽm Carnutenses, cap. 78. Melodunenses, cap. 51. Aurelianenses, c. 286. & cap. sequent. & iterum cap. 293. & 296. & 300. & 5. sequen. & iterum cap. 405. Andegauenses, cap. 352. & cap. 354. & duobus sequent. atque etiam cap. 358. Borbonienses, cap. 442. Blesenses, cap. 204. & cap. 209. & Rochelenses, cap. 39. Lodunenses hoc tit. §. 10. Interim tamen uide Ferro. in consu. Burdig. hoc titu. de retractu. §. 25. col. 2. vers. sed si res in emphyteusim.

3 ¶ † Quantum autem ad id, quod scribitur in fine huius. §. uenditionem annui reditus feudalis, siue solarij (sic enim appello, *rente fonciere*, ut alibi diximus) esse subiectam retractui proximitatis. facit in argumentum eius quæstionis, quam nos tractauimus sup. eod. tit. §. 6. vtrum scilicet si huiusmodi reditus venduntur, dominus, feudi, in quo fundus situs est, habeat laudimia, aut ius retentionis. Hæc enim consuetudo in utranque partẽ trahi potest. Vide omnino, quæ ibi scripsimus,

§. XXXIIII.

VErum 1. si inter contrahendum conuenisset, eum qui ita ad solarium annuum rem quampiam accipit, soluturum sed id solarium ratione eius rei, poterit tamen cedere, etiam si bona sua omnia eo nomine obligauerit, 2. nec actum fuerit, tam diu se soluturum, quamdiu rem possideret.

GLOSSA PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Contractus emphyteuticus, censuarius, & libellarius, parum inter se differunt.*
Emphyteuta, libellarius, aut censuarius an possint renunciare ijs contractibus inuito domino, nu. 2. 3. 4.
4 *Molitor qui cuipiam molere tenetur, an omnibus ipsius hæredibus molere teneatur. & nu. 5.*
E quid in furno & alijs similibus.
6 *Vasallus an poßit domino inuito feudũ renũciare*
7 *Feudum domino renũciatum an in eum transeat liberum, & nu. 8.*
Resoluto iure dationis, resoluitur ius acceptionis.
Dominus an teneatur stare locationi factæ ab emphyteuta, & uasallo, qui postea eidem domino emphyteusim aut feudum renũtiauit, & nu. 10.
11 *Insinuatio an requiratur in renuntiatione feudi, vel emphyteusis quæ fit domino.*
12 *Vasalus utrum requiratur cùm uasallus consentit alium inuestiri de feudo ad se pertinente.*

1 HIC §. non admodum appositè hic collocatur, verum tãquam obiter ac per transennam & veluti in cõsequentiam atque declarationem eius, quod dictum est in posteriori parte. §. præcedentis, ei subiunctus est. Ideo & nos quoque consequenter hic aliqua hunc ipsum tangentia, subnectemus. Igitur quod hic dicitur, emphyteutam, siue censuarium, siue libellarium vocare malis (neq; enim multum inter hos & similes interest, vt per Bar. in l. j. col. 2. uersic. in quo differt, & ibi Recentiores, C. de iure emphy. & in l. si finita. §. si de vectigalibus. C. de dam. infec. Bal. in c. 1. §. aut si libellarius, post princ. & ibi Mart. Laud. in §. similiter, col. j. uersi. nota, ibi libellario, titu. qui. mo feud. amit. l. 1. & eundem Marti. in c. 2. tit. de ali. feud. pater. cum si. allegatis à Philip. Dec. consi. 518. viso instrumento, paulo ante fin. Et quicquid discriminis somniarint ij, qui ab initio hæc uocabula aduexerunt, in disuetudinem propemodum abijt, hodieque promiscuè his utimur; ut etiam dicit Ange. consilio 184. ex forma, col. vlt. de quo & tu uide Ioan. Pla. in §. adeo, in 9. q. Inst. de lo.) Quod (inquam) hic dicitur hos posse rem emphyteuticam, aut libellariam, aut censuariam, siue censualem, renuntiare domino inuito, non procedit de Iure communi, per text. à cõtrario sensu in l. 2. ibi, si dominus voluerit, C. de iure emphy. ubi & hoc not. Bal. col. 2. uers. quæro an emphyteuta, & ibi ẽt Alb. col. vlt. uer. itẽ quæro nũquid. & Io Fab. col. ẽt vlt. ver. quid si emphyteuta, & Ias. col. 7. vers. sextò principaliter.

2 ¶ † Et ita etiam decidit Spec. post Odof. ti. de loca §. nunc aliqua, vers. 128. per multa illic allegata, & inter cætera text. quem dicit videri expressum in l. quicunq;, C. de fund. patri. li. 11. & Coll. post Pet. Bono. in c. potuit, col. 1. ver. sed nunquid potest, extra de loca. Alb. in l. Prætor. §. hoc edicto, col j. ff. de dam. infe. & in l. sed an ultro. §. 1. ff. de ne. gest. & in l. Imperator, in prin. ff. de leg. 2. Bal. in l. cum fructuarius, ff. de vsuf. & in l. tractatum est, circa medium, ff. de iud. dũ se remittit ad dicta in præcedente, loco, & in ca. quæ in ecclesiarũ, col. 5. vers. reuertitur igitur, extra de constit. Imo. in c. ad audientiam, col. vl. extra de reb. eccle. nõ ali, cum distinctione tamen Bart. in l. is cum quo, ff. de aqua plu. arc. & idem quoque tenuit Panor. in c. 1. in vlt. notab. extra de feud. & in c. iudicatũ, post princ. de immu. ecclesi. Berb. in suo viatorio iuris, tit. de locat. char. vl. versi. item quæro an emphyteuta. Ioã Rayn. in cap. 1. §. pœna, in 7. q. tit. de prohi. feud. ali. per Fri. Alex. in addi. Barto. in d. l. is cum quo, ff. de aqua plu. arc. Card. Alexand. in c. j. titu. de vasal. qui contr. const. Lotha. & in cap. vlt. tit. de cap. qui cur. ven.

3 ¶ † Quod tamen intellige duobus modis. Primò uidelicet, ut procedat, nisi consuetudine aliud induceretur, scilicet emphyteutã posse rẽ non ipsam domino renuntiare, ut hic nostra consuetudine permittitur: quia huiusmodi consuetudo seruãda est, ut uoluit Spec. post Odof. in d. versi. 128. supra allegato, per tex. in l. venditor fundi §. constat, C. com. p̃ ii. Et id quoq; uoluit Fel. in d. c. quę in ecclesiarum. col. 31. vers. ex his infertur, extra de consti. Et sic ut opinor intelligit Masuer. uetus consuetudinum Gallicarum interpres de hac ipsa re loquens in titu. de locat. §. item cum res datur, & alijs seq.

4 ¶ † Secundo modo intellige, ut procedat, nisi successu temporis res fieret inutilis emphyteutæ. Non tamen intelligo, nè fallaris, q̃ res omnino perierit, quia tunc procul dubio liberatur emphyteuta à canone, siue pensione per d. l. 1. C. de iure emphyteut. Sed id aliter intelligo: uerbi gratia, quispiam concessit Titio molendinum in emphyteusim, ea lege ut teneretur concedenti & eius hæredibus gratis molere: tandem hęredes Titij in tantum numerũ excreuerunt, vt nihil emphyteuta posset molere nisi eisdẽ, aut ẽt illis omnibus non posset: certè tunc poterit, vel illis inuitis renuntiare huic emphyteusi. Ita enim in hac specie nuncupatim uoluit Lucas Pen. in l. sancimus, la j. ad fin. C. de consuli. lib. 12. p tex. in l. antiquitas, in prin. C. de usufruc. & in c. suggestum, extra de deci.

5 ¶ † Tu autẽ hic uide, an hoc casu teneatur molere omnibus hęredibus, Barp. Brix. quæsti domini. l. quidam paterfam. Pile. q. 48. quę est eiusdem initij. Hostien. Ioan. Andr. Ant. Imo. Petr. Anch.

& Panor. in c. quanto, de censi. Alber. in Authen. hoc ius porrectum, col. pen. versi. nam aliam pulchram quęstionem, C. de sacr. eccle. & in l. cui fundus, ff. de cōdi. & demōst. & in l. in lege, in fi. ff. de cōtrah. emp. & latè Ias. in repet. l. quo minus, in 22. q. ff. de flumi. Et quod in simili de furno tractat Ia. But. in l. vlt. in fi. C. de sacro. eccl. & Imo. in cle. litteras, col. 10. vers. item quod permitens, de rescrip. & latè. Cępo. in tract. de serui. vrba. c. j. quod de furno est, 5. q. Et quod de vsu nemoris etiam tradunt Dy. & Alb. in d. l. cui fundus, ff. de condi. & demon. & Iac. Ra. & ipse Alb. in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. & in l. si seruus. §. 1. col. pen. versi. sed pone habeo, ff. si quis cautio. Et quod item in alijs similiter differunt Pet. Cy. Alb. Bal. & Saly. in l. non modus, C. de seruit. & aqua. Ang. in l. si seruitus, in prin. col. vlt. ff. de serui. vrba. prędio. Alex. qui quędam ex supra dictis etiam tractat consil. 178. in occurrenti, col. 2. versi. facit etiam, & seq. lib. 2. & Hipp. Marsi. singu. 134. tu scis ꝙ propter, cum alijs adductis à Fel. in c. ult. col. vlt. de consti. & Philip. Deci. consi. 335. viso consi. col. 1. Vt tñ non pręmittas text. in d. ca. suggestū extra de deci.

6 ¶ † At in feudo videtur tex. expressus, ꝙ a vasallo possit domino renunciari, & dimitti, in c. j. tit. de vas. qui contra constit. Loth. & in c. 1. §. rursus, & ibi Bal. Mart. Laud. & Card. Alex. ti. quib. mod. feud. amit. Sed quia hoc non omnino expeditum est, quin sunt qui contrarium simpliciter tenent, sunt & qui multas distinctiones faciunt, & in hāc rem multa à multis afferuntur pro vtraque parte, ne sim longior, si omnia recensuero, vide gl. And. Iser. Bald. Aluar. Card. Alex. & Matth. Afflic. in d. c. vlt. tit. de capi. qui curi. vend. glo. Iac. Bel. Nicol. Neap. Bal. Aluar. & alios in d. cap. 1. tit. de vas. qui cont. const. Loth. gl. & Bal. in c. 1. §. callidis, & ibi Io. Ray. in §. pœna, col. 14. in paruis, versic. quærit hic glo. tit. de prohi. feud. ali. per Fride. gl. Host. Io. And. Ligna. Bal. Card. Flo. Ant. Imo. Panor. Barb. & latissimè Fel. in d. c. quę in ecclesiarum, de cōsti. Host. in summa tit. de feud. §. vlt. versi. est & in summa. Archid in ca. de forma 25. q. 5. Io. Andr. in addi. Spec. d. vers. 128. And. Iser. in c. omnes, tit. si de feud. defun. Colle. in cap. 2. col. 2. uers. sed nunquid potest, extra de feud. Alb. Bald. & Floria. in d. l. cum fructuarius, ff. de vsuf. eundem Alber. Bar. Imo. Ro. Alex. in addi. Bar. & alios Recentiores in d. l. is cum quo, ff. de aqua plu. arc. ipsum Albe. in l. si absente, in princ. ff. de vsufr. & in d. l. sed an vltro. §. j. ff. de neg. gest. & in l. sicut, ad fi. C. de actio. & obli. & in d. l. 2. col. ult. C. de iure emphy. & in l. si forte §. etiam, in fin. ff. si seru. vēd. & in l. Imperator, ff. de leg. 2. & in l. interdum, ff. de ope. liber. Bal. in l. j. in 12. q. ff. de rer. diui. & in l. cum Archimedoram, in fi. C. ut in poss. lega. & in l. post certi, C. de liber. cau. & in l. j. col. 5. versi. quædam est infinitas reponendi, C. de senten. quę pro eo quod inter, & in c. sanè. col. 2. de renuntia. & in prooemio feudorum, col. 4. in fi. versi. sed statim quæritur, & versi. sed pone, ꝙ contractus, & eundem Bald. consi. 292. ad euidentiam, colum. 5. versic. sed videamus, lib. 2. Lucam Pen. in l. 2. col. penul. versic. & nota ex hoc, C. de agric. & censi. lib. 11. Card. Flor. in cle. pastoralis. in 7. q. de sent. & re iudi. Pau. Eleaz. & Imo. in d. c. pòtuit, illum colum. 4. hunc colum. 44. extra de loca. Imo. in d. cap. ad audientiam, col. vlt. extra de reb. eccles. non ali. & in c. 1. & ibi. Panor. in vlt. nota. & Barb. colum. 1. versi. & quærit hic, extra de feud. Rom. consi. 27. uiso themate, colum. 1. Berb. in d. tit. de loca. vbi supr. Mart. Laud. in cap. 1. colum. 6. vers. & not. vnum sing. ti. de his qui feud. dar. poss. Cępol. in tract. seruit. vrb. tit. de puteo, qui est 47. col. 1. ad fi. Corse. & Aufret. in deci. Tholos. q. 404. itē fuit quæsitum an vasallus. Franc. Cur. Iun. in trac. feud. in 1. parte q. 8. colum. eiusdem 8. versic. primus effectus, & iterum colum. seq. versi. tertius effectus, rursumque in 4. parte versi. 31. & vlt. Car. Alex. in pręlud. feu. col. antep. in 6. q. & ibi Matth. Afflic. in 3. q. & eundem Matth. deci. Neapo. 265. illustrissime, num. 53. & deci. 307. regia maiestas, num. 11. & in cap. 1. §. notandum, tit. qui feud. da. poss. Iac. à S. Georg. in tract. feudo. in verbo qui quidem inuestiti, &c. colum. 8. versiculo nam si quæritur.

7 ¶ † Sed ex his oritur dubium, nec leue, nec cōtemnendum: utrum scilicet tunc, cum emphyteuta, aut uasallus, renuntiat rem domino, ea trāseat in ipsum dominum libera, an uero obnoxia seruitutibus, hypothecis, obligationibus, aliisque oneribus impositis. Et uidetur, ꝙ libera, per l. lex vectigali. ff. de pigno. vbi resoluto iure dationis, resoluitur ius acceptionis. ita enim eam l. summat, ut cum nostris loquar, Bart. & uidetur esse text. in cap. 1. §. rursus infidelis, in verbo, refutauerint, & ibi Bal. Alua. Mart. Laud. & Card. Alex. ti. quib. mod. feud. amitt. nam ut illi dicunt, illa facultas renuntiandi inerat iam ab initio contractus, & ex natura rei.

8 ¶ † Cōtra item uidetur, quia solutio cōtractus non debet manere in potestate debitoris, ut scilicet per illius renuntiationem soluatur, siue extinguatur id, quod ab eo ante actum est, l. si res, ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. Præterea non est simplex renuntiatio, quia non potest sola uoluntate renuntiare domino, l. si quis vi, ff. de aquire. poss. sed est quoddam nouū pactū, nouusque cōtractus qui non pręiudicat alteri, cum quo non est celebratus. l. vlt. ff. de pact. & not. per Bar. in l. in diem ff. de aqua plu. arc. Item ista renunciatio uidetur facta in fraudem: ergo non pręiudicat creditori, arg. l. filiæ meæ, ff. sol. mat. & l. libero octingenta, ff. de bonis lib. Denique uidetur esse casus in l. si partem. §. 1. ff. quemadmodum ser. amit.

9 ¶ † Et per hæc Bal. qui nusquā deest, consi. 378. Massiolus, lib. 1. ex facto interrogatus, respondit dominum, cui emphyteuta renunciauit, debere stare locationi factę ante renuntiationem ab ipso emphyteuta factam. Et generaliter, ꝙ hoc casu transeant onera in dominum, voluit Pet. Ia. tit. de acti. in rem pro re emphy. col. 11. uersi. item est notandum, iterumq; col. 19. versi. & est notandum & Masuer. in tit. de loca. §. item utilis dominus, & Ioan. Rayn. in cap. 1. §. habito, chart. 10. in paruis.

versi.

versi.quæro an vasallus possit imponere, ti.de ꝓhib. feud. al. per Frid.& Guid.Papa,deci. Delph. 575.emphyteuta potest, & diximus etiam supra, eo.ti.§.1 gl 14.in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 112.verum cum aliquando,& seq.

10 ¶ † Et ego quidem hoc statim fateor, si renuntiatio fieri non posset inuito domino, vt nec fieri potest in emphyteusi de Iure communi vt supra diximus. At si fieri potest ex lege municipali, vt hoc nostro §.cauetur: vel etiã de Iure communi, vt in feudo, secundum multorum sententiam: tũc cũ dñs, velit nolit, teneatur admittere renuntiatio nẽ ex natura contractus, ei iam ab initio ipsius insita, non video cur teneatur stare his obligationibus, & seruitutibus post cõtractũ ipsum imposi tis: & de hoc haud dubie tex. est expressus, loquẽs in feudo, in d.§.rursus infidelis: vbi Bald. primum dicit, id videri esse contra omnẽ rationem, ꝙ scilicet vasallus possit renuntiare in præiudiciũ iuris alteri quæsiti, per quædam ex iuribus supra allegatis. Sed subdit huic obiectioni rñdẽdo, ꝙ ea facultas inerat à principio ex natura rei, i.ipsius feu di.& id scire debuit, qui cum vasallo contraxit, l. qui cum alio, ff. de reg.iur. Ideoque vasallus nõ potuit in prejudicium domini se difficultare, vt ipse loquitur, arg.c.1.tit.de noua for.fideli. Et eum sequuntur Mart.Laud. & Car. Alex. qui adducunt l. si quis domũ.§.1.ff.locat. Sed hæc pendent ex ijs, quæ latè dicemus infra tit. *de retraict conuentionel*, §.3.in gl.1.n.10.hic aũt opportune,& multis seq.

11 ¶ † Vtrum autem in huiusmodi renunciationibus feudi, vel emphyteusis, quę fiunt inuitis dominis, de Iure communi vel cõsuetudine, requiritur insinuatio, quæ de Iure cõmuni requiritur in donationibus, quod videtur, per l.in ędibus, §.1.ff.de don.& glo.in l.1.§.1.& ibi Bal. ff.quib.mod.pign. vel hypo.sol.& in l.si quis obligatione, & ibi Dy. Ray.& Phil. Dec.ff.de re.iu. cum alijs multis similibus & concor. a me traditis in sępe l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu.176. & quicquid supra diximus: vbi ex frequentiori nostrorũ sentẽtia ęque requiritur huiuscemodi insinuatio in renuntiationibus, liberationibus, remissionibus, & alijs id genus, atq, in donationibus, cum & hę vim donationis habeant.

12 ¶ † Verum Bal. de hac specie nuncupatim cõsultus, contrarium aperte respondit, cons. 500 tex. (nam idest illius cõsi.initium) circa mediũ eiusdẽ cõs. versi.item ista est.lib.2.cum alijs multis rationibus, tum & his, quia hæc renuntiatio est potius quędam natura feudi, quam donatio, per d.c.1.ti. de vasal, qui contra constit. Lothar. Et si hoc casu requireretur insinuatio, illud confestim sequeretur ꝙ si vasallus consentiret illum inuestiri à domino, ad quem feudum per successionem nõ pertinet, requireretur etiam insinuatio in hac inuestitura, quod falsum est, quia in vsibus feudorum nusquã reperies vllam de insinuatione mentionẽ factã: vt in c.5.§.prętere a.tit.quib.mod.feud.amit.

NON OBSTANT QVE A CE IL EVST oblige tous ses biens. Etiam si bona sua omnia eo nomine obligauerit. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta qui pro censu obligauit omnia bona. an possit renuntiare emphyteusi.*

1 MAsuerius ti.de loc.§.quid si emphyteuta, quærit an si emphyteuta ꝓ censu vel pẽsione obligauerit alia bona sua, poterit nihilominus rẽ emphyteuticam domino renuntiare: nec tamen soluit, sed tantum dicit id à Bart. tractari in l.si quis opus, §.vlt.in fin: de dam. inse. cum tamen in toto illo titulo nulla lex sit huius initij, sed nec in toto quidem corpore legum, si non me fallit memoria. Sed vide quę de hoc diximus supra tit.omnium huius voluminis consuetu dinum 5 §.3.qui est omnium quadragesimus tertius, vbi & idem, ac in hoc.§.scribitur.

§. XXXV.

RЕtractus sunt adeò stricti iuris 1.vt anni & diei spatium in id pręstitutum currat ma iores & minores 2.præsentes aut absentes, 3.scientes aut ignorantes 4.contractũ.

D'ESTROICTZ DROITC. Stricti iuris: Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Retractus aut sint stricti iuris, & numer.2.cum multis seq.*
Stricti iuris aliquid dicitur ad differentiam bonæfidei.
Actio ad retractum est stricti iuris.
Aequitas in contractibus bonæ fidei plus ualet, quàm nimia subtilitas, uel dialectica argumentatio.
2 *Stricti iuris est, quod strictè est intelligendum.*
Consuetudines & statuta sunt stricti iuris.
Actiones ex statuto sunt stricti iuris.
Stricti iuris sunt quæ aduersantur iuri communi.
3 *Contractus sunt stricti iuris.*
Item sententia, rescripta, priuilegia, & testimonia.
4 *Ius strictum dicitur, quod æquitati aduersatur.*
5 *Strictum ius, dicitur ius regulare.*
Exceptio ex æquitate procedit.
Aequitas exceptionis mater.
Exceptiones omnes sunt fauorabiles.
6 *Strictum ius stricta ratio dicitur.*
Summa ratio quid sit.
Summum ius summa malitia iniuria, crux est.
Summo iure agere quid dicitur.

Summum ius iniquum ius dicitur.
Summa æquitas.
Summa ratio.
7 *Summum ius dicitur ius simpliciter.*
Ius & æquitas opposita.
8 *Ius & bonum & æquum.*
Ius & æquitas qualiter differant.
9 *Ius & æquum interdum iunguntur.*
Iuris æquitas.
Differentia inter ius, rigorem & dispensationem.
10 *Aequum & bonum iuris gentium oppositum.*
Aequi boniq́ue uiri.
Ius & bonum vt diuersa.
Leges & æquum bonum ut diuersa.
11 *Iustum & iustitia vnde.*
12 *Ius quod iustum est,*
Iustum & æquum opposita.
Iustum & æquum quid differant.
13 *Iustitia immodica.*
Iustitia & misericordia opposita.
Iustitia & æquitas item oppositæ.
Iustitiæ duæ partes principales, pietas et æquitas.
Aequitas tanquàm æqualitas.
14 *Iustitia & æquitas copulatæ.*
15 *Strictum ius humanitati oppositum.*
Humanitas pro æquitate.
Humana interpretatio.
16 *Seueritas ius strictum dicitur.*
Seuera interpretatio.
Seuera sententia.
Seuerus iudex.
Seuerus custos legis.
Seueritas imperij.
Seueritas animaduersionis.
17 *Strictum ius, subtile ius.*
Subtilitas nimia.
Mera subtilitas.
18 *Subtilitas iuris.*
19 *Strictum ius dicitur versutum & calidum.*
Scrupulosum ius.
Apices iuris ius strictum.
20 *Strictum ius dicitur rigidũ, & durũ ac acerbum.*
Rigida & dura sententia.
Duri iudices.
Durior pœna.
Durum & iniquum.
Dura lex
Durus homo.
Durities legum.
Durior interpretatio.
21 *Rigor & æquitas oppositæ.*
22 *Strictum ius dicitur præfractum & abscissum.*
Et apertum quoque ac præcisum.
23 *Strictũ ius dicitur à quo nullo modo recedi potest.*
Strictum ius dicitur, cui nihil addi, nihil detrahi potest.
Strictum ius consistit in ipsa scriptura, & uerbis præcisè obseruandis.
Statutum retractus an sit huiusmodi, ut ab eius verbis nullo mo do discedendum sit.
24 *Strictum ius, quibus alijs modis & respectibus dicitur.*
25 *Aequitas dicitur benignitas, benigna interpretatio, & benigna opinio.*
Ratio priuatim iuri attribuitur.
Ratio & æquitas vt diuersa.
Ratio etiam æquitati assignatur.
Mera ratio pro stricto iure.
26 *Aequitas dicitur bonum & æquum, bonũ æquũ, & simpliciter æquum, & simpliciter bonum, & humanitas, humana & humanior interpretatio.*
Bonum & æquum an differant.
27 *Aequitas dicitur remissio, facilitas, fauor.*
28 *Aequitas dicitur mansuetudo, misericordia, mollities, dispensatio.*
29 *Aequitas mente, sententia & voluntate nititur.*
Ius scriptum strictum uerbis & scripto.
Aequitas tacita quædam lex est.
30 *Aequitas ratio quædam naturalis.*
Aquitas & lex separatæ.
31 *Aequitas rationi coniuncta, non imaginaria sequenda est.*
Aequitates bonumum non habent in se pondus statuti, nisi legibus vel consuetudine præscriptæ sint roboratæ.
Aequitas conficta, duplex iniquitas est.

1 ID est vt interpreter verbis nostris, stricti iuris. Nã & Albe. post Alb. Odof. in l. statuliberi à cęteris. §. Quintus, circa medium, ff. de statuli. dicit hunc nostrum retractũ esse stricti iuris. Id autem dicitur aliquando ad differentiã eius, quod dicitur bonæ fidei: ut in actionib. aliæ sunt bonę fidei, aliæ stricti iuris. l. j. §. sed & si. C. de rei vxo. actio. & §. actionum, Insti. de actio. vbi reperies p gl. & Doc. quid inter vtrasq; interest, atq; etiam per gl. in c. cum venerabilis, in verbo, bonæ fidei, & ibi quoq; Cano. extra de exceptioni. vbi intelliges, cur potissimum alteræ dicũtur stricti iuris. Et ex ijs locis assumes, quę huic loco accommodari possunt. Nam & ita potest hęc nostra consuetudo intellegi. vt actio quæ competit pro retractu sit stricti iuris, uti est ex sententia Io. Fab. in d. §. actionum, col. 2. vers. & ista faciunt. Boethius autem in Topica Ciceronis lib. 6. In his (inquit) iudicijs, in quibus additur, ut ex bona fide iudicent, idest, ita iudices dantur, ut non strictas inter litigantes stipulationes, sed bonam fidẽ quęrãt, plurimus causarum vsus est. At Bal. noster consi. 434. pactum inter locatorem, ante fin. lib. j. in cõtractibus (inquit) bonę fide plus ualet æquitas, quã nimia subtilitas, vel dialectica argumentatio. At de illa subtilitate postea plenius dicemus.
2 §. † Aliqñ etiam dr̃ quid stricti iuris, non quidẽ ad dr̃iam eorum, quæ sunt bonæ fidei, sed vt ex eo intelligatur illud esse strictè & propriè interpretãdum, non late, non impropriè. Et ita dicimus cõsuetudines & statuta esse stricti iuris, quia sunt ꝓprie & strictè intelligẽda, vt not. in l. 3. §. hæc verba, ff. de neg. gest. & diximus sup. eo. ti. §. j. in gl. 9. in verbo, *ou lignagier*. num. 180. ex quo confestim. Et hinc etiam Ang. consi. 257. quia consultatio,

col. 2.

col. 2. tradit solum nos rigorem intueri debere in statutis, cum sint stricti iuris. Quamuis & alia quoque ratione dici possunt statuta & consuetudines stricti iuris, quod scilicet actiones, quæ ex his descendunt, sunt stricti iuris, non bonę fidei, vt dicit Bal. loquens de consuetudine in ca. 1. in fi. tit. de feud. cogni. per. §. actionum, Insti. de act. & Ang. consil. 202. in quæstione post prin. per l. cōstitutionibus. ff. ad muni. vbi etiam Bar. post Dy. id tractat, atq; etiam in repe. l. Cæsar, col. 8. vers. secundò quæro. ff. de pub. & vect. vbi & illud quoque dicit, quod illa statuta, quæ sunt contra Ius cōe, & hac quoq; speciali ratione, præterquam quod simpliciter sunt statuta, sunt stricti iuris, quoniam generaliter ea quæ aduersantur iuri communi, ob id ipsum sunt stricti iuris, per l. in honorarijs, vers. sed cum rescissa. ff. de actio & obli. & not. in l. pro fure, ff. de cond. furti. & subdit id probari in l. in his, ff. de legib. Et idem quoque voluit Bal. in d. non fine, col. vl. C. de bonis quæ liber. & Alb. in j. parte statutorum, q. 2. versic. item quæro an statuta. Tu tñ eundem vide in d. l. Cæsar, col. 7. vers. secundò quæro, vbi illud tractat, an & quæ statuta sunt stricti iuris: vti etiā facit Bald. in rub. extra de const. col. pen. vers. sed an statuta. Quæ & tu adde ad ea quæ diximus sup. in præfa. huius ti. nu. 62. ex hoc continuo.

3 ¶ † Et hic quoq; tribus modis potest dici, retractum proximitatis, & statutum, quo is, inducitur, esse stricti iuris, id est stricte, & proprie interpretādum, tum quia simpliciter statutum est, tum quia idipsum est contra ius commune, tum quia odiosum, ut multis placuit. de quo tamen abunde diximus sup. in præfat. huius tit. nu. 56 ex his autem & seq. vt ibi uidere poteris. Sed tu interim scias alia multa dicti stricti iuris, quod & strictę sunt interpretanda, videlicet cōtractus, vt not. in l. quicquid adstrugendæ, ff. de verb. obli. Sententias, l. j. & ibi glo. C. de senten. quæ sine cer. quantit. cum multis simi. à me adductis supra eo. tit. §. 1. in gl. 9. in verbo, *lignagier*, nu. 183. similiter Rescripta, c. cū dilecta, & cap. significante, & ibi glo. extra de rescrip. Priuilegia, l. si quando, C. de inoffi. testa. Testimonia, vt not. in c. in pręsentia, extra de probationib.

4 ¶ † Aliquando quoque dicitur strictum ius, quod aduersatur æquitati, i. quod latius mitiusve, quā dicter ęquitas, aliquid statuit. vt patet ex l. placuit, C. de iud. cuius uerba hic subnectere ducimus. Placuit in omnibus rebus præcipuam esse iustitię ęquitatisque, quam stricti iuris, rationē. Atque ex l. 2. §. quanquam, ff. de aqua plu. arc cuius hęc verba sunt: Hoc ęquitas suggerit, etiamsi stricto iure deficiamur. Et ex l. si res tuas, C. ad exhib. vbi ita scribitur. Intelligitur nullam te actionem stricto iure habere utilis autem: ibi propter ęquitatis rationē dabitur depositi actio. Apertè enim intelligis ex huiusmodi legibus strictum ius, & ęquitatem, veluti inter se pugnare. Ex quo & illud consequens fit, retractū, cum sit stricti iuris, ęquitati quodammodo aduersari: quod ad hunc nostrum retractum maximi est pōderis: & hoc multi contendunt, vt diximus in pręfa. huius tit.

5 ¶ † Et superioribus adstipulatur, quod strictum ius dicitur ius regulare, quod scilicet regula innititur, l. pen. ff. de consti. pecu. vbi in hęc verba scribitur: Si quis duobus pecuniam constituerit, tibi aut Titio, & si stricto iure propria actione pecunię constitutę manet obligatus, etiam si Titio soluerit, tamen per exceptionem addiuuatur. Hęc ibi: ex quibus intelligis exceptionem stricto iuri, id est regulari opponi. Exceptiones enim suapte propria ac genuina natura procedunt ex ęquitate, l. qui æquitate, & ibi glo. ff. de do. mali except. Fede. Senen. consi. 90. casus est talis, quidam clericus, col. 3. in paruis, Bart. in l. si vnus. §. pactus nè peteret, col. 3. ff. de pact. & Doct. ubiq;. Ex quo Signo. consi. 139. casus, A pretio, col. 2. vers. & quod hoc, dicit æquitatē esse matrem exceptionis. Azo autem in summa tit. de excep. in fin. dicit omnem exceptionem initi æquitate. & idem dicit Bart. in l. j. ff. de uac. muner. & Albe. in l. planè, ff. de peti. hæred. vbi tamen erranter allegat d. l. 1. ff. de uaca. muner. quæ loquitur de excusatione, nō de exceptione; nisi dicas excusationem, esse quandam exceptionem, & Ange. Aret. in §. 1. colum. 6. versi. capiamus tertiū. Insti. de exceptio. vbi ex hoc dicit, omnem exceptionem esse fauorabilem. [Quanquam contra hæc facere uidetur tex. in l. vlt. ff. de publ. in rem actio. qui æquita. & exceptionem veluti inuicem oppositas ponit.]

6 ¶ † Nonnunquam autem id strictum ius, strictam rationem vocant, l. ita vulneratus. §. vlt. ff. ad leg. Aquil. & l. adeo. §. 1. ff. de acquirend. rerum domi. & l. 1. §. accusationem, in fi. ff. S.C. Turpil. & l. sunt personæ, & ibi glo. in verbo, solet, ff. de relig. & sumpt. fune. vbi & ea opponi videtur summæ rationi: quod magis mirum est, ob id, quod id ius strictum antiquiores summum ius uocabant, De quo Terentius in Heauton. Summum ius sæpe summa malitia. Et Tul ius lib. officiorum 1. Summum ius summa iniuria est. Quod & repetit è nostris Pet. Anch. consi. 81. in auxilium, colum. 2 Et Columella lib. 1. Rei rusticę, ca. 7. Summum ius antiqui summam putabant crucem. Hincque Summo iure agere, sæpe apud Ciceronē dicitur, pro eo quod est, nō ex bono & æquo, siue ex ęquitate, sed iniquiore quodam iure ac pręfacto agere, vt à Budæo nostro statim post initium Annotationum priorum in ff. scienter dictum est, & multis autoritatibus probatum. Nec tamen hic pręter mittendum ducimus locum vnum ipsius Ciceronis, qui summum illud ius ęquo & bono opponit. Is est in oratione pro Cecinna: Cęteri tum ad istā hortationem decurrunt, cum se in causa putant habere æquum & bonum, quod defendant: si cōtra verbis & literis: & vt dici solent, summo iure contenditur, solent eiusmodi iniquitati & boni, & æqui nomen, dignitatemq; opponere. Ex quibus & illud intelligis, id summum ius, iniquum ius dici posse. Cui adstipulatur tex. in l. 3. in princip. ff. quod quisq; iuris, & in l. de ętate, ff. de probat. cum durū & iniquū copulat: de quo dicemus infra nu. 20. Et quod Macrobius æquitatē & iniquitatē tanquā opposita, posuit lib. Satur. 7. c. 3. Si famosę (inquit) iniquitatis uiro dixero, ego te Aristidi

stidi in æquitate præpono. Et ante hũc Cicero lib. Offic. j. Quocirca bene præcipiunt, qui uetãt quicquam agere, quod dubites æquum sit, an iniquũ. Et lib. 2. de inuentione: Iudicialis est, in qua æqui & iniqui natura quæritur. Sed ut redeamus, sicut dicimus summum ius, ita & summam æquitatem etiam dicimus, in l. 1. in prin. ff. eo. tit. quod quisq; iur. & l. generaliter, ff. de noxa. act. & l. eum qui, ff. de donat. & l. bona fides, in prin. ff. deposit. [& l. & habet in prin. ff. de preca.] & apud Valeriũ Maximum lib. 8. in præfactione, c. 2. Nec tamen hæc summa æquitas vitio tribuitur, vt nonnunquam summum illud ius. Hæc quoque summa ratio dicitur in l. verum, in prin. ff. pro soc. [Et apud Ciceronem lib. 2. offic. Eaque est summa ratio.

7 § † Alibi autem in nostris legibus id ius strictum, ius simpliciter dicitur perindeque æquitati sæpe opponitur, vt ius strictum. l. nulla, ff. de legi. ubi ita scribitur. Nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur. & l. epistola. §. de inofficioso, ff. de pact. cum dicitur, neque iure vllo, neque æquitate tale desiderium admitti, & l. si ex duobus. § sed & si plures, ff. de pecul. ibi, sed licet hoc iure contingat, tamen æquitas dictat &c. & l. 1. ibi, inter æquitatem iusque interpositam interpretationẽ, C. de leg. vbi gl. & Doct. intelligunt illud ius pro iure stricto. Et hinc sumpta occasione, Cy. ibi, col. 3 vers. procedamus ad quæstiones, declarat quid sit æquitas, quot modis dicatur, & quid intersit inter eam, & ius. & etiã tex. in l. qui accusare, C. de edẽ. in illis verbis, neq; iuris neque æquitatis ratio, & l. vlt. ibi, iuris & æquitatis, eo. tit. [Et apud Ciceronem in Paradoxis, Esset q; iuris & æquitatis. (quæ vincula sunt ciuitatis) repetita memoria.]

8 § † Ex quo & illud est Terentij in Heauton. Quid cum illis agas, qui neque ius neque bonum atq; æquum sciunt? Illudq; Quintiliani, lib. 4. c. 5. Quo loco tamen iudicis quoque natura noscenda est, iuri magis, an æquo sit appositus. Et lib. 6. c. item 6. eodemq; vltimo: Narrãdumne, & quomodo: iure prius pugnandum, an æquo. Et Tullij in oratione pro Cæcinna: Sed causam suam vult uobis æquam probari, non modo certã: & æquitate quoque, non modo iure niti. Et alibi in eadem oratione: Nec iuri quicquam tam inimicum, quã vis, nec æquitati tam infestum sit, quàm conuocati homines, & armati. Iterumq; in ea oratione: Iuris iudicium cum erit, & æquitatis &c. Et lib. Off. 3. Ius Crassus vrgebat, æquitatem Antonius. Et de claris oratoribus, Scæuola peracutus ad excogitãdum, quod in iure, aut in æquo verum esset, aut non esset. Hincque Donatus Terentianus interpres in Adelphos; Inter ius (inquit) & æquitatẽ hoc interest: Ius est, quod omnia recta & inflexibilia exigit. æquitas est, quæ de iure multũ remittit.

9 § † Quanquam scio, & in alijs multis locis nostrarũ legum hæc non ita separari, sed veluti vnũ in altero inesse, ita de his tractari, vt in l. j. in princ. ff. de iust. & iure, cum dicitur, Ius est ars boni & æqui. & in l. ius pluribus, eod. titu. vt scribitur, ius uno modo dici id, quod semper æquum & bonũ est, & apud Tullium, si is est, ad Herennium li. 3. Iustitia est æquitas, ius vnicuique tribuens pro dignitate cuiusque. Idemque iuris æquitatem appellat in oratione pro Lucio Plancio: Vbi illa iuris æquitas? Et lib. Offic. 3. In primisque operam debunt, vt iuris & iudiciorum æquitate suum quisq; teneat. Id quod facit etiam Imperator in l. nec patronos, C. de iniur. ibi, iuris æquitas pmittit. Scio item glo, quæ differentiam facit inter ius, rigorẽ, & dispensationem, in c. vt constitueretur, in verbo detrahendum, & ibi quoq, Archi. 50. dist. de quo etiam per Panor. in ca. in literis, col. 2. in ult. extra de restit. spol.

10 § § Nescio autem quonam modo Sallustius in bello Iugurthino æquum & bonum opposuit iurigentium. Fit (inquit) reus magis ex æquo, & bono, quam ex iuregentium, Bomilcar. Et talior, nisi Sallustius bonum & æquum aliter intellexerit, atque cæteri. Nam & alibi in eod: lib. Contra pauci (inquit) quibus bonum & æquum diuitijs charius erat, subueniendum Adherbali censebant. Et ex hoc quoq; suo significatu idem in alio loco eiusdẽ libri, in oratione scilicet Marij, æquos bonosq; uiros appellat. Illud (ait) intelligo Quirites, omnium ora in me conuersa esse æquos bonosque fauere, &c. Cæterum idem in Catilina, ius, & bonum, vt diuersa posuit: Ius (inquit) bonumque apud eos non legibus magis, quam natura, valebat. Sed non omittemus, eodem forte modo ius, atque æquum & bonum ut diuersa posita fuisse, quo Plautus leges, & æquum bonum posuit in ea fabula, cui Menæchmi titulus est. Qui neque leges, neque æquũ bonum usque colunt. Sed tu hic uide intra num. 30. si autem.

11 § † Sed ut redeamus, quia à iure iustum dicitur, & iustitia, nisi è diuerso ius a iustitia dicatur, uti uoluit Vlpianus, in d. l. 1. §. & iure. quẽ defendit Alciatus, παρέργων j. cap. 29. Cui tamen (vt id obiter dicam) non accedo in eo, quod scribit iustitiam dici, quod uim sistat. Quid enim, tristitia, mœstitia, & id genus alia, num a sistendo dicta sunt? ut omittamus, uis nomen nullo pacto esse in iustitiæ uocabulo, nisi primis literis omnino inuersis, & in consonante in uocalem cõuersa qđ Videns Alciat. dicit id fieri κατ' ἀντιστοιχίαν, idest cõtrariã elemẽti traspositionẽ. Sed ut id demus, nullo tñ modo uidemus sistendi uerbũ esse in iustitia. Porro hæc substantiua à suis adiectiuis haud dubie sumpta sunt, additis illi literis, tia, eorum genitiuo, ut e læ tus læti, lætitia: amicus amici, amicitia: auarus auari auaritia. Et sic quoq; à iustus iusti, iustitia, mœstus mœsti, mæstitia. Qđ si genitiuus in is finiat, remota s, addit & ea adiectio, tia, vt tristis tristitia.

12 § † Igitur vt ad institutum reuertamur, cum ius, iustum, & iustitia eiusdem sint originis, si non aliud ab alio tractum sit: nam ius est, quod iustum est, ut tradit Diuus Aug. in Psalm. 145. interpretans illud eiusdem Psal. Facit iudicium iniuriam patiẽtibus. Hinc certè fit, ut iustũ & iustitia, sicuti & ius æquo, & æquitati opponantur: tanquam ẽt iustum simpliciter id sit, quod summum aut strictum ius, aut ius etiam simpliciter uocamus. Horatius lib. Sermonum 1. Sat. 3.

Atque

Atque ipsa vtilitas, iusti propè mater & æqui. Quo in loco Acron interpres, Inter iustũ, inquit, & æquum, hęc differentia est; Iustum est, quod ex lege descendit, ęquum vero, quod ex natura. Sic & Fabius Quintilianus in Prohęmio Oratoriarũ institutionum, iustum atque ęquum & bonum vt diuersa posuit, Quis enim (ait) modo de iusto, æquo ac bono non, & vir pessimus loquitur,

13 ¶ † Et huc quoque potest referri illud Ecclesiasti. 7. c. Noli esse iustus multum. Et illud eiusdẽ c. Iustus perit in iustitia sua, Quæ reperuntur in c. plerunque 2. q. 7. & in ca. non potest, 23. q. 4. & in c. serpens, de pœ. dist. 1. quibus locis aperte declaratur, huiusmodi sententias pertinere ad immodicã illam rigidamq; ac strictam iustitiã. Hincq; multi iustitiam, & misericordiam, tãquam diuersas, recensent. Quibus succinit illud Prouerbiorũ, c. 21. Qui sequitur iustitiam, & misericordiam, inueniat vitam. Vti etiã iustitiam ipsam, & æquitatem, diuersas, ponunt, Prouerb. j. c. Iustitiam, iudicium, & æquitatem &c. & c. 2. vbi eadem verba repetuntur, & Psal. 97. Ipse iudicabit orbem terrę in æquitate, & iudicabit populos in iustitia. Et Esaiæ c. 11. Sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in ęquitate pro mansuetis terræ. Quamuis sciam Lactantium lib. 5. Diuinarum institutionũ, c. 15. ita de iustitia disseruisse, vt sint duæ virtutes omnium principales, quæ ab ea diuelli separariq; non possint, scilicet pietas, & ęquitas, quibus constat tota ipsa iustitia, Sed alio respicit Lactan. nam æquitatem non eam intelligit, quam hic intelligimus, sed ꝓ æqualitate quadam, qua Deus omnes æquos, id est, ęquales, siue pares, esse voluit. Æquitatem enim (vt & ille dicit autoritate Ciceronis) dici tanquam æqualitatem, etiam scribit Diuus Aug. in lib. de quantitate animæ,

14 ¶ † Sed quid interim dicemus ad illud Cicer. ad Herennium, supra à nobis citatum, definientis iustitiam esse æquitatem ius cuique tribuentem, & cum dicit lib. 1. Officiorum, Æquitatem iustitiæ maximè propriã, lib. Partit. Orato. Directũ, & verum & iustum, & vt dicitur, bonum, & æquum. Et ad tex. copulantem iustum cum æquitate, in l. proxime, ff. de his quæ in test. delẽ. vbi ita scribit, Sed in re dubia benigniorẽ interpretationẽ sequi non minus iustius est, quam tutius, nam, vt postea dicemus, Benignior interpretatio æquitas est, & in d. l. placuit, C. de iud. vbi ęquitas, & iustitia aduersus strictũ ius copulant. Valerius aũt Maximus lib. 6. c. 5. in initio eius ca. scribit. In iustitiæ penetralibus semper æqui respectum versari,

15 ¶ † Alibi quoq; strictũ ius (vt ad id redeamus) ponitur vt aduersum humanitati, in l. Pantonius, in prin. ff. de acq. hære. nam cum primum dixisset in eo casu stricto iure in integrum restitutionem non competere, postea subdit, humanitatis gratia eam locum habere, & ibi gl. & Doct. interpretantur hanc humanitatem pro æquitate, & in l. si ita scriptum, in princ. ff. de libe. & posthu. cuius verba seq. versi. ab hinc 2. subijciemus. Et facit tex. in l. j. §. qui operas, ibi. Sed humana interpretatione placuit, ff. ad S.C. Tertul. & in l. pen. §. de illo, ff. de condi. & demonst. ibi. Sed humanius interpretari solemus, & in l. Thais. §. libertatem, in fin. ibi. Humaniore interpretatione, ff. de fideicom. libe. & l. si debitor. §. 1. ibi, Humanitatis intuitu, & l. inter eos. §. 1. ibi, Sed humanius est, & ibi Bar. ff. de fideiusso. & in ca. vlti. extra de transact. in illis verbis, Æquitate seruata in humaniorẽ partẽ declinãdo, Nam & Tullius lib. 2. Officiorum, æquitatem, & humanitatem inuicem copulat, dum scribit. Tantaque pœna afficiamus, quanquam æquitas, humanitasque patitur. Et ad id quoque facit tex. in d. ca. vlt. de transact. vbi etiam ipsa æquitas atque humanitas seueritati opponitur.

16 ¶ † Ex quo etiam illud iam intelligis, seueritatem accipi pro illo iure stricto, vti etiã in l. si compensandi, ibi, iuris seueritas, C. de hæred. instit. & in l. nulla, ff. de legi. vbi scribitur. Nullã æquitatis benignitatem pati, vt quæ salubriter pro hominũ vtilitate introducuntur, ea duriore interpretatione contra ipsorum commodum producantur ad seueritatem. Vnde & alibi Seuera interpretatio dicitur, in l. 2. in prin. ff. de custod. reo. Et seuera sententia in l. j. §. casum, ff. de postu. Et Seuerus iudex apud Ciceronem, in 5. in Verrem actione. Si ex prouincia tota centum septuaginta eiecisses, possesne seueris iudicibus saluus esse? Et Seuerus custos legis, apud eundem in 1. in ipsum Verrem actione. Cuius legis nõ modo à populo Romano, sed etiam ab vltimis nationibus iampridem seueri custodes requirũtur. Et Seueritas imperij, apud eundem in 7. aduersus eundem actione; Summæ diligentię summam imperij seueritatem addidit, & Seueritas animaduersionis apud ipsum quoque lib. 9. epistolarum ad Dolabellam: Contingit etiã tibi, quod haud scio an nemini, vt sũma seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset. E nostris Albe. in l. prospexit, ff. qui & à quibus, illud quod diximus annotauit, scilicet seueritatem, ius strictum esse, & eã quoque opponi æquitati satis constat ex d. ca. vlt. extra de transact.

17 ¶ † Sed & alibi id ius subtile vocatur, atque etiam humanitati opponitur, in d. l. si ita scriptũ, in prin. ff. de libe. & posth. vbi ita scribitur. Licet enim subtilis iuris regulæ conueniebat, ruptum testamentum fieri: attamen cum, & vtroque nato testator voluerit vxorem aliquid habere, ideo ad huiusmodi sententiam humanitate suggerente decursum est, & in l. generaliter. §. si quis seruo, ibi, licet videatur iure subtili, &c. ff. de fideicom. libe. & l. in bello. §. codicilli. ff. de capti. vbi gl. interpretatur ea verba, iure subtili, idest de rigore. Et statim post, idem tex. huic humanitatem opponit, & l. si quis ita scripserit. §. 1. ff. de manu. testa. cuius hæc verba sunt: Licet ex nimia subtilitate separatum est legatum, tñ humanitatis intuitu valebit legatum. In quo & illud annotare te oportet, non eam Subtilitatem, simpliciter ibi appellari, sed Nimiam subtilitatem, vt etiam appellat, l. posthumus, in princ. ff. de iniust. test. & Quintilianus in Proœmio Institutionum oratoriarũ. Et alibi Mera subtilitas dicitur, in l. si fur. §. j. ff. de vsucap.

18 ¶ † Et

18 ¶ † Et facit etiam tex. in l. filio præterito, ff. de iniust. testa. vbi ita scribitur: Licet subtilitas iuris refragari vdeatur, attamen voluntas testatoris ex bono & æquo tuebitur, ibi, enim subtilitas iuris, bono, & æquo, quę ipsa ęquitas est, opponitur. Et in l. si tibi, ff. de dona. cum dicitur. Quantum ad iuris subtilitatem, accipientis facta non est, & tu furto obligaris, sed benignius est &c. Quo in loco glos. & Doct. illam iuris subtilitatem rigorem interpretatur, & illud benignius, æquitatem. Et in l. per fundum, ff. de seruitu. rusti. prędi. vbi primũ dicit, Subtili ratione &c. & mox, Benignius tamẽ dicitur. Et in l. si quis cum aliter, ff. de verb. oblig. vbi scribitur. Iuris quidem subtilitate erit abstentus, sed doli exceptione vti potest. Supra autem docuimus, exceptionẽ ęquitate niti. Et in l. si fundus. §. si pluris, ff. de pig. cum dicitur. Quod ego, quantum ad subtilitatẽ iuris, non probo. & paulo infra. Sed humanius est, &c. Et in l. si tibi, ff. si cert. pet. cũ dicitur. Sed hæc intelligenda sunt propter subtilitatem verborum: benignius tamen est &c. & in l. ita vulneratus. §. vl. ff. ad leg. Aquil. vbi Subtilem rationem appellat, quàm paulo ante Strictã rationem vocarat. Cæterum gl. in l seruitutes ipso quidem iure, in princ. ff. de seruit. subtilitatem iuris, & æquitatem, tanquam diuersa, & opposita ponit, & gl. in c. vt cõstitueretur. 50. dist. dicit subtilitatem accipi pro rigore, per tex. in c. in literis, extra de resti. spol. vbi & Pan. id quoque annotat, col 2. in vlt. notab.

19 ¶ † Et hinc quoque Tullius id ius, versutum & callidum appellat, quod nõ admodum distat à subtili. Hęc enim sunt verba illius ex oratione pro Cecinna: Tum vociferantur ex æquo & bono, nõ ex callido versutoque iure, rẽ iudicari oportere, & alibi in eadem oratione: Callide verbis controuersias diiudicas, non æquitate Et lib. 1. Officiorum: Existunt etiam sæpe iniuriæ calumnia quadã, & nimis callida iuris interpretatione. Ex quo illud, Summum ius &c Sed & scrupulosum quoque id ius nostræ leges vocant, eam appellationẽ subtili cõiungentes, vt videre licet ex d. l. posthumus, in prin. ff. de iniust. test. vbi his verbis scribit. Licet enim iuris scrupulositate, nimiaque subtilitate testamentum ruptum esse videatur, & ibi gl. in verbo, relicta sunt, ea verba ad rigorem iuris refert. Et ex his quoque intelligere potes, id ius apices iuris vocari posse. Nam & Bald. in c. 1. col. 2. versi. apices, extra de const. dicit, apices iuris esse, quicquid bonam fidem non tangit, per l. si fideiussor. §. quædam, ff. manda.

20 ¶ † Quinetiam id ius dici potest Rigidum, & durum. Nam & Plinius lib. epistolarum 4. ad Vrsum, sententiam duram, & rigidam, in hoc significatu posuit. Nam quibus (inquit) sententia Cæpionis placuit, sententiam Macri, vt rigidam duramque, repræhendunt. Et lib. 2. ad Arrianũ. Quæ sententia (inquit) tanquam mitior vicit, cum sit alioqui durior. Et Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino, loquens ad iudices. Sin ea crudelitas, quæ hoc tempore in Repub. versata est, vestros quoq; animos (id ꝙ fieri profecto nõ põt) duriores acerbioresque reddidit, actum est, iudices. Ex quo etiam loco vides, id ius, & acerbum quoque dici posse. Sed vt redeamus ad duri appellationẽ, idem Tullius in 15. epistol. ad M. Brut. Alius fortasse, quod in animaduersione pœnaque durior. Et duri vocabulo in eo sensu vtitur Iurisconsultus in d. l. prospexit, ff. qui & à quib. vt etiã annotat Albe. ibi, & in l. cum ætate, ff. de prob. vbi Durum, & Iniquum, inuicem copulantur, de quo & nos diximus supra nu. 6. & Plautus in Mercatore, Duram legem appellat. E castor lege dura viuunt mulieres, multoque iniquiore miserę, quã viri. Et Durum hominem, idem Plautus in Menæchmis: Scio sæuus quam sit homo, & durus. Et Terentius in Adelphis: Nimium ipse durus est, præter æquum, & bonũ. Ex quo potissimum loco videre licet, duritiem bono, & æquo aduersari. Quod & aperte ostendit. Suetonius in Claudio, c. 14. Nec semper præscripta legum secutus, duritiem lenitatemque mulctarum, ex bono & æquo, perinde vt afficeretur, moderatus est. Vbi etiam vides lenitatem dici æquitatem. Hinc & Duritia, pro summo illo iure. in l. seruus, in fi. ff. de ser. expor. & Durior interpretatio in d. c. nulla. ff. de leg. Et alibi prędura. in l. 1. in prin. ff de custod. reo.

21 ¶ † Sed & vt ad illud, rigidum, reuertamur videmus nostros vbique rigorem, & æquitatem opponere, vt per omnes in d. l. 1. C. de legi. & in d. l. placuit. C. de iud. & per Cano. in d. ca. vlt. de transact. & est tex. expressus in c. iurgantium, quod est 2. extra de iudi. cum dicit, Æquitati conuenit, & rigori, & in cap. cum illorum, ibi, Secundum rigorem vel æquitatem, extra de sentent. excommun. [& in c. in literis iuncta glo. vlt. de restitu. spolia.] Vnde Virgilius lib. 1. Georgicorum rigorem pro duritie vsurpauit.

Tum ferri rigor, atque argutæ lamina serræ:

Et idem in eo ipso lib. iterumq; lib. 12. Æneidos, Rigidum ensem appellat. Nam priori loco.

Et curuæ rigidum falces conflantur in ensem.

Et posteriori:

Sic rigido latus ense ferit. —

Quo in loco ita exponit Seruius interpres. Sed & Iurisconsultus aliquãdo iuris rigorem appellauit, l. si expressim, in prin. ff. de appel. & l. cum hic status. in prin. ff. de dona. inter vir. & vxo. atque etiã Ius pontificium in d. c. in literis, de rest. spo. & alibi sæpe. De quo & tu vide Pan. in c. super literis, col. 2. in 4. not. de rescrip. & in c. si clericus laicũ, col. 4. in 4. item nota. & ibi quoque Maria. Sozi. in 4. quoque not. de foro comp. quibus locis declarat, post alios antiquiores, quibus, & quot modis rigor iuris intelligitur, vti etiam facit Phil. Dec. in c. si duobus, in fi. extra de appel. & iterum in c. ex tenore, col. 7. versi. vnde aliter, eod. tit.

22 ¶ † Præterea id ius prefractum, & abscissum dicere possumus. Nam & ita accepisse videri potest Valerius Maximus lib. 6. tit. de iustitia, cum dicit: Sed aliquando Charmidæ Tyrij præfactior, & abscissior iustitia ad vim & cruorem vsque seditiosas conciones ciuium parauerat. Et alibi lib. 2. tit. de disciplina militari: Aspero enim, & abscisso

castiga-

castigationis genere militaris disciplina indiget, Ex quo etiã loco vides id ius Asperum dici posse. Iurisconsultus autem Præcisum, ꝙ idem est atque abscissum, pro duro et posuit in l. qui cum vno. §. non omnis, ff. de re mili. In quo loco Budæus noster in suis Annotationibus multa in hanc sententiam scripsit, quæ tu ibi videre poteris.

23 ¶† Aliquando item dicitur strictum ius, à quo nullo modo recedi potest, vt tradit glo. vlt. in d. l. placuit, C. de iudi. p d. l. prospexit. ff. qui, & à qui. manu. non licet. & sequitur Bal. in c. si causã, col. j. versic. sed quid si in statuto, extra de re iud. & idẽ Bal. consi. 343. examinanda sunt, col. 3. versic. amplius licet, lib. j. dicit id ius strictum esse, cui nihil addi, nihil detrahi possit, nisi ꝙ scriptura loquit, ar. l. si alij, ff. de vsufr. leg. & l. contractus, C. de fid. instru. Subditque strictum ius consentire in ipsa scriptura, & verbis præcisè obseruandis: latum aũt ius ex suppletione, vt no. in l. in hac, ff. de triti. De quo & nos postea latius dicemus. Et his quoq; respectibus retractus dici potest esse stricti iuris, tanquam scilicet non liceat, ac nè latum quidem vnguem, à verbis statuti, quod eum introduxit, discedere, quod & satis exprimit. §. 8. huius ti.

24 ¶† Sed & deniq; alijs multis modis, & respectibus ius strictum dicitur, vt videre licet apud nostros Docto. in d. l. placuit, C. de iud. Sed vt eis tñ illud addas, quæcunque odiosa sunt, eadem quoq; esse stricti iuris, vt voluit ille qui nulli vnquam sententiæ defuit, vt iam sæpe diximus, videlicet Bal. Post. Iac. Aret. Docto. certè multis nominibus commendabilem, in l. non possunt, in 2. lect. ff. de legi. per l. cum quidam, ff. de libe. & posth. Quod nihil aliud est, quam quod ea stricte intelligenda sunt, nec vlla interpretatione extẽsiua adiuuãda, nam & Bart. ita summat (vt sic loquar cũ nostris) d. l. cum quidam, Odia restringi, fauores, ampliari conuenit, quæ vna est ex regulis iuris, in c. odia, de regulis iuris lib. 6. & de qua re nos quoque aliquid dicemus versi. ab hinc tertio, nam & remissionẽ. Quæ & tu adde ad ea, quæ diximus supra, in præfa. nu. 60. quamobrem & multis seq. nam & hoc quoque respectu possumus dicere, retractum esse odiosum, quod sit stricti iuris.

25 ¶† Et sicut strictum ius multis alijs nominib' nuncupatur, ita & æquitas ei opposita, videlicet Benignitas, vt patet ex multis locis supra citatis, & Benigna interpretatio, ꝙ idem est, in l. pen. ff. de cond. & dem. & in l. 2. ff. de lib. & posth. & in l. ex hac scriptura, ff. de dona. & in l. proximè, ff. de his quæ in test. delen. & in l. qui duo. §. 1. ff. de manu. test. & in l. benignius, ff. de leg. Et Benigna opinio, in l. is qui suis. §. siue autem, ff. de man. Et alibi Benigne credere, in l. in bello. §. si statulib. ff. de ca. & postli. reuer. Et Benigne accipere, in d. l. cũ quidã, ff. de liber. & posth. Hinc benignitas æquitati tribuitur, vt ratio iuri, in d. l. nulla, ff. de leg. cum dicitur. Nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur. Ex quo & ratio & æquitas, tanquam diuersæ ponuntur, in l. Diuus, ff. de in integ. rest. Cui adstipulatur illud Tulij in oratione ꝓ Aulo Cecinna: Iuris ciuilis rationem nunq̃ ab æquitate seiunxit, Et alibi in eadem oratione, rationem iuri, causam æquitati priuatim attribuisse videtur, cum dicit, Non enim alia causa est æquitatis in vno tergo, & in pluribus non, alia ratio iuris in hoc genere dũtaxat, &c. Quamuis alibi ratio simpliciter vtrique assignetur, iuri scilicet, & æquitati, in d. l. placuit, de iud. & in l. si res tuas, C. ad exhi. & in d. l. qui accusare, & in d. l. vlt. C. de edẽ. & in d. l. nõ ... ff. de re iud. Et interdũ priuatim æquitati, in l. sumptus, ff. de rei vend. & in l. si seruo, ff. de hære. insti. & in l. j. §. illud, ff. de hære. vel act. vend. & in l. vlt. C. de fidei. & in l. 2. C. de vsur. & in l. j. C. de rep. & apud Cicero. statim post ea verba, quæ supra postremo adduximus ex oratione pro Cecinna, cum scribit, eandẽ vim habere æquitatis rationẽ, &c. vt hinc facile intelligas, hæc promiscua esse & indifferentia. Alibi aũt (nè & id omittam) Mera ratio, pro stricto iure ponitur, in l. si mandauero. §. si ij quorum, & ibi gl. in verbo, mandatum, ff. mandati.

26 ¶† Hanc quoque æquitatem nunc Bonum, & æquum, nunc Bonum æquum, sine copula, nunc æquum, simpliciter, nunc quoq; simpliciter Bonũ, appellari multis probat Budæus post prin. priorum Annotationum. Quanquam alibi leges nostræ videntur facere discrimen inter bonum, & æquum, vt in l. hac l. C. de pact. conuen. tam super dot. vbi gl. id annotat, vti etiam facit in l. 1. ff. de vsuc. & in l. 1. in prin. in verbo, ius est ars, ff. de iustit. & iure. Supra quoq; satis docuimus æquitatem humanitatem vocari, & humanam atq; humaniorem interpretationẽ. Ex quo Tullius lib. 2. de legib. Difficilima illa societas grauitatis cum humanitate. Et in quadam Epistola. Cognosce nunc humanitatem meam, si humanitas appellãda est, in acerbissima iniuria remissio animi ac dissolutio.

27 ¶† Nam & Remissionẽ quoq; hanc æquitatẽ vocare possumus, autore eo. Tullio, in Epistolis ad Atticum lib. 16. Ego si me non improbissime Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, vtrũ remissior essem, an summo iure agerem. Hincque Remittere strictam obseruationẽ, & legum subtilitatem, in l. vlt. tum post prn. tum in fi. C. de testa. ...ẽ facilitatẽ, ex eo. Tullio, qui vtranq; copulat Phil. 9. vbi loquens de Seruio Sulpitio, Itaque, ait, q̃ proficiscebantur à legibus, & à Iure ciuili, semper ad facilitatem æquitatemque referebat. Hincque idẽ in quadã ad Atticum Epistula: Vir facillimus atq; humanissimus. Et ĩ alia epistola: Facilitas (inquit) & humanitas tua, &c. Præterea fauorẽ dicere possumus, l. si hereditas, in princ. ff. de statuli. cum dĩ. Iure quidem stricto ita manumissus liber esse non potest, quoniam conditione deficitur, sed fauor libertatis eo perduxit, vt responderetur expletam esse conditionem, tanquam scilicet ius strictum sit odiosum, æquitas fauorabilis, quod facit ad id quod diximus supra versicu. ab hinc tertiò, sed & deniq; .

28 ¶† Item Mansuetudinem dicere possumus, ex tex. qui eam rigori opponit, in cap. vlt. extra de pœnis, & in clem. 1. de iur. Atque etiam Misericordiam ex Terentio, qui in Adelphis duriter, & immisericorditer iungit.

Factum

Factum à vobis duriter, Atque immisericorditer. Supra autem nu. 13. & huc quoque satis ostendimus, misericordiam, & iustitiam sibi opponi, vt æquitatem, & ius strictum, & ius ipsum scriptum etiam durum dici. Quinetiam æquitatem ipsam dici mollitiem, satis constat ex l. vlti. C. de compẽ. quæ eã stricto iuri opponit, dum dicit. Nec molli animo eas suscipiãt, sed iure stricto vtẽtes. Et hinc scribitur in l. vlt. C. ad S. C. Vellei. Seueritatem legum mollire. Quanquam scio, hanc mollitiei vocem sæpe in malam partẽ assumi. Denique dispẽsationem ęquitatem appellat. Spe. tit. de dispen. §. 1. in prin. & Alb. in d. l. prospexit, ff. qui & à quib. Nam vt dicit Zenzel. in extrauag. Io. 22. incipit, execrabilis, in prin. in verbo, dispensatiuè. Dispẽsatio dicitur rigores iuris relaxatio, per quædam iura ibi allegata. De quo & tu vide glo. in d. ca. vt constitueretur, in verbo, detrahendum, 50. dist. & nos quoque aliquid diximus nu. 9. quanquã scio, Græcis autem præsertim Aristoteli li. Ethicorũ 5. c. x. æquitas siue bonum, & æquum ἐπιείκεια dicitẽ. De qua multa Budæus in Annotationibus prioribus, & Ludouicus Viues in ædibus legum.

29 § † Nec interim omittemus Ciceronem sæpe ita de hac re loqui, vt voluisse videatur æquitatem potissimum mente, sententia, & volũtate niti: ius strictum verbis & scripto. Nam in oratione pro Murena, In omni, ait denique iure ciuili æquitatẽ reliquerunt, verba ipsa tenuerunt, Et in oratione pro Aulo Cecinna: An tu qui tam diligenter, & tam callidè verbis controuersias, nõ æquitate diiudicas. Et rursus. Non quibus verbis quid dicatur, quæritur, sed quæ res agatur, etiam vt longius à verbo recedamus, ab æquitate nè tantillum quidẽ. Itemque: In ista defensione accusas eos, qui consuluntur, quod æquitatis censeant rationem, non verbi, haberi oportere. Et paulo post. Quia verbis oppugnare ęquitatem videbatur. Et de Claris oratoribus: Crassus multa contra scriptum pro æquo & bono dixit. Et in eo quoque loco quem, supra adduximus, numero huius gl. 6. nonnunquam, & alibi sæpe in eadem oratione. Cui admodum cõcinit d. l. filio præterito, ff. de iniust. testa. cum dicitur, licet subtilitas iuris refragari videatur, attamen volũtas testatoris ex bono & æquo tuebitur. Et in d. l. si ita scriptum, ff. de libe. & posthu. cuius etiam verba supra opposuimus. Et quod scribit Bal. d. consi. 343. li. j. de quo etiam diximus nu. 25. aliquando item dicitur. Ex quibus etiam intelligis æquitatem esse tacitam quandam legem, quod & adstruit tex. in §. conductor, insti. de loca.

30 § † Si autem amplius scire velis, quid sit æquitas, vide è nostris Ia. Bel. in c. 1 §. ad hoc & ibi omnino Bald. col. 5. in verbo, non æquitas, tit. de pact. iur. fir. quo in loco videbis æquitatem dici quinque modis, & Bar. in l. 1. in fi. & ibi quoque Albe. plenissimè, & Sal. col. pen. vers. quæro tertio, C. de legib. & Anto. in c. in literis, de resti. spolia. Porrò Boethius in commentarijs Topicorum Ciceronis libro 3. Æquitas (inquit) est, quod naturalis ratio persuasit. Ipse autẽ Cicero in 5. in Verrẽ actione: Æquitatem & legem dissepārat, quasi lex simpliter sit tanquam ius etiam simpliciter, aut ius strictum. Hæc ipsius verba sunt: Quapropter si vos semel in iudicando finem æquitatis, & legis transieritis, scitote &c. Rursusque in alia actione: Qui ab æquitate, à lege, ab institutis, non recesserunt. Sed & iterum in eadem ius, æquitatem, & legem, vt diuersa ponit, cum dicit: Non ex iure, non ex æquitate, non ex lege, non ex eo quod licuerit, sed ex eo, quod aliquis fecerit, id quod repræhenditur, rectè factum esse defendes? Et his accedit illud Valerij lib. 6. tit. de iustitia: Ita debitum supplicij modum lege reddidit, æquitatis admirabili temperamento, &c. Plautus autem alicubi leges, & bonum, vt diuersa ponit, vt diximus supra, nume. 10. nescio.

31 § † Postremò illud circa nostram æquitatẽ nõ omittendum, quod scribit Bal. in rub. C. de const. pecu. col. 2. versi. quæro an circa, debere nos sequi æquitatem rationi cõiunctam, non imaginariam, & nostri capitis, & idem propemodum dicit consil. 99. super primo, col. j. in fi. lib. 4. & Rom. consi. 149. conclusionem, col. 2. versic. non est ratio, vbi & alios citat. & Pau. Cast. in d. l. placuit, circa medium, C. de iudi. Faciuntque not. à glo. Anto. Imo. & Pan. in c. vlt. extra de transact. & eod. Panor. & Fely. in c. ex parte, le 2. de offic. delega. Quorsum enim attinebat leges scribi, si iudicibus liceret discedere à scripto, & suo arbitrio æquitatem fingere, vt dicit Philip. Melanchthon, de hac ipsa re loquens in Epitome moralis Philosophiæ. Et vt tradit ipse Bal. autoritate Odofr. in ca. 1 §. & quia vidimus, col. antepe. versi. quæro quomodo, tit. de his qui feud. dar. pos. Æquitates hominum non habere in se pondus statuti, nisi legibus, vel consuetudine præscripta sint roboratæ, &c. Nam vt & idem scribit in l. precibus, col. 6. versi. dixi ergo de duobus, C. de impub. & ali. substit. Sæpe ab hominibus erratur in coniecturanda mente tacita, propter nimiam subtilitatem, & quia disponẽtis animum non videmus, & idem post eum dicit Franc. Curt. Senior consi. 64. antiquissima, col. 11. versic. quia in vltimis, & Ias. in l licet Imperator, col. 3. ff. de leg. 1. Et de hoc plura diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 19. vnum tantum, C. de reuoc. donat. Sed & idem Bald. consil. 4 factum tale est, col. 3. lib. j. dicit æquitatem confictam, esse duplicem iniquitatem. Supra autem versicul. ab hinc secundò docuimus æquitatem mente inniti, ius autem verbis. Et hęc not. aduersus eos, qui cum legibus, & rationibus deficiũtur, ad æquitatem nescio quam, nulla lege aut ratione suffultam, sed vt illis imaginatio quæpiam obtulerit, confugiunt, rationes tamen quasdam non ex ipsis legibus, sed suis capitibus erutas afferentes. Nam homines paulo acutiores multa in vtranque partem inexplicabilia quęrere, & excogitare possunt, si tantum ex rationibus adscititijs, & non ex legibus, iudicandũ erit. Quod & Melanchthõ quoque animaduertit. Et nos multa in eam sententiam ex Tullio & Quintiliano adduximus in repetit. l. si vnquam, in verbo, libertis, nume. 16. sed vt ex alijs.

MINE-

MINEVRS, MINORES. GLO. II.

SVMMARIVM.

1 *Minoribus an, & quando currat vsucapio, & nume.2.cum seq.*
3 *Casus in quibus sine spe restitutionis etiam pupillis currit vsucapio.*
Tempus retractus an currat minoribus,& an hoc casu restituantur,& sup.nu.1.2.& infra nu.4. cum multis seq.
5 *Vsucapiones quare introductæ.*
6 *Minor non restituitur cum statutum de eo facit mentionem.*
7 *Minor non tam facile restituitur ad lucrum consequendum quàm ad damnum vitandum, & numero 9.*
8 *Præsertim ad lucrum quod de iure speciali pertinet.*
9 *Minor etiam restituitur ad lucrum.*
Non tantum cum de certo lucro agitur, sed & cum de verisimili tantum.
10 *Minor non restituitur ad lucrum odiosum proueniens ex dispositione legali.*
Quid in ecclesia, & nu.11.
Quid in absentibus.
12 *Minor intra quod tempus debet petere restitutionem cum restitui debet, & nu.13.*

1 AN ET quomodo, & quando, currat ad versus minores vsucapio legalis vel statutaria, siue cõsuetudinaria, vel etiam conuentionalis, videbis per glo.in l.auxilium, in prin.in verbo, cessabit, ff.de mino.& in l.si mater,& ibi Bal. C.nè de stat.defun. Cyn.in l. properandum,§.vlt.C.de iud.Bar.in l.etiam, la 2. ff.de min.& l.vlt.& ibi etiam Bal.Ange.Saly.Pau. Castr.& alios,C.in quib.cau.in integ.rest. non est neces.Bal.in l.omnes populi,col.antepe. versi.vlt. quæritur, statuto cauetur,ff.de iusti.& iure.& in l.non est,C.quib.non obijc.long.temp.præscri.& in cap.præterea si quis, & ibi quoque alios,tit.de prohib.feud.ali.per Frid.& in c.1.§.nisi iusta, col. 2.in verbo,infantia,tit.quo tempo.mil. & in c.1. §.porrò,col.j.versi.quæro vtrum tempus,tit.qual. olim.feu.ali.pot.& Luc.Pen.in l.j.col.5.post med. versi.& faciunt plura.C.de Impo.luc.descrip.li.x. & Pau.Cast.consi.229.vẽditio ista,lib.2.& consi. 440.quia secundum,col.2.versi.nunc ad primum dubium,eo.lib.2.& consi.439.ad euidentiam in j. & 2.dubio,eo.lib.2.Calca.consi.24.q dictis filiabus,col.14.versi.& quia supra dictum est, Ange. Aret.in §.res fisci,col.3.versi.in ead.gl.ibi,res pupilli,Insti.t.de vsuca.Guid.Pap.deci. Delph.31.secundum statutum,& omnium latissimè Io. Fran. Balb.in tract.præscr.in 1.par.6.eiusdẽque vlt.par. prin.in 23.casu,& quæ nos ipsi diximus supra tit. proximo,qui est,*de prescriptions*.§.j.in glo.9.super verbo,*les mineurs*,vbi etiã videbis,an consuetudo compræhendat,& teneat minores.

2 §† Sunt autem aliqui casus, in quibus etiam contra minorem incipit currere vsucapio,ex quibus aliquot congerit Ias.in d.l. properandum §. illo,in 2.not.C.de iudic. Sed & in his maxima ex parte competit restitutio in integrum, vt per glo. in d.§.præterea si quis,& ibi Andr.Iser.Iaco.Bell. Petr.Cer.Bal.Matt.Laud.Aluar.& Card.Alex.tit. de prohi.feud.ali.per Fride.Inno.& alios in c.cõstitutus, de in integ.rest.vbi tractatur de vsucap. huius nostri retractus.Hosti.in summa,tit.de feu. §.quib.mod.seu caussis,vers.sed nunquid minor. Spec.tit.de in integr.rest.§.1.vers.hoc autem not. & versi.sed in minore.Bal. & alios, in d.l.vlt.C.in quib.caus.in integr.rest.non est neces.& eundem Bal.in d.l.si mater,C.nè de statu.defunct.& cons. 480.considerandum est, lib.5.& nouissimè Phili. Deci.consil.456.viso consil.ad fin.vbi post alios multos asserit semper minorem restitui, nisi contrarium sit expressum. Id quod etiam scribit Bal. (quem ille non citat) in ca.1.§.nisi iusta,colum.j. tit.quo temp.mil.

3 §† Sunt enim quidam casus,in quibus expressim cautum est,nè pupillis quidem vel carentibus tutoribus dari restitutionem,vt in d.l.si mater, & in l.2.ff.nè de stat.defunc.& in d.l.auxilium, in prin.ff.de minor.& in l.quæcũque,C.de iur.hast. fisca.li.10.& in alio casu posito à Lapo,post alios, allega.53.an oporteat,col.vlt. Et certè in casu nostræ consuetudinis hoc iure passim in Gallia vtimur, vt tempus currat minori sine spe restitutionis,quamuis de iure communi restituitur,p text. in d.c.constitutus,& ibi Innoc.Ioan. Andr.& alij de hac re nuncupatim disserunt, & similiter Old. & Bar.in d.l.vlt.C.in quib.caus.in integr.resti.& Alb.in 2. parte statutorum q.169.item quæro an præscriptiones.Guid.Pap.dec.Delph.31.secundũ statutum,& iterum dec.257.cauetur, de consuetudine,col.2.vers.sed an illud tempus,& D. Boerius decis.140.sed alia insuper, & latissimè Ioan. Igne.in repe.l.dudũ,col.5.versi.istud extendunt, & multis col.seq.vbi tamen dicit, quod in casu d. c.constitutus,minor erat, intra annum, & diem contractus, nec illic restituitur ad retractum respectu temporis,quia opus non erat, cum nũdum esset transactum,sed tantum respectu consensus, quem præstiterat venditioni patris. Sed quod pace tanti viri dixerim, illud c.nũcupatim dicit cõtrarium,scilicet huiusmodi tempus retractus currere minori, sed restitutionem competere aduersus lapsum eius temporis. Lege lector, & id aperte videbis.

4 §† Igitur vt hæc nostra consuetudo,quæ similiter dicit, id tempus currere minori,non sit superflua,sed aliquid addat ad ius commune (secũdum not.per Bar.in l.4.§ Prætor ait, col.2.versic. quæro quid statutum,& ibi etiam Imo.Pau.Cast. Ro.& Alex.ff.de dam.infect.& eundem Bart.in l. 2.& ibi Recentiores, ff.de vsucap. & in l.non solum,in fi. ff.de rei vend.cum alijs multis concor. à me traditis supra eod.tit.§.9.in glo.2.in verbo, *à son domicile*,nu.56.contrarium tamen,& latius in nostro libro,cui titulum fecimus,nihil frustra) debemus

debemus hanc consuetudinem intelligere, vt currat sine spe restitutionis, & ita vt iam diximus, vtimur, nec est irrationabile. Nā alias nullus emptor, vel ex longissimo tempore. 30. vel 40. anno. tutus esset ab hoc retractu. Vix enim reperias familiam aut cognationem, in qua non sit aniculus quispiam, qui etiā post 25. annos intra quadriennium restitueretur in integrum, atque etiam post quadriennium ex capite ignorantiæ intra 30. annos, aut etiam centum, vt multis placuit, & dicemus infra, in verbo, *ignorans*, numero 44. sed communiter.

5 ¶ † Ideo vt euitetur hic longi temporis error, ac confusio, (ob quàm introductæ sunt vsucapiones, ca. vigilanti, de præscrip. nè scilicet contra bonum publicum dominia diutius maneāt in incerto, l. j. ff. de vsucap. & §. 1. Institu. eod. & quod per eum tex. voluit glo. in §. 1. in verbo diligentia, in Auth. de temp. nō sol. pec. sup. dot. quàm alibi esse negat Bal. in c. j. §. si quis per 30. col. 2. versi. & not. præscrip. tit. si de feu. fuer. cōtr. inter do. & agna.) igitur vt repetam, ad euitandum tam longi temporis errorem, atque incertitudinem, non debet minor restitui. Alioquin etiam hæc nostra cōsuetudo, quæ dicit retractū currere minoribus, esset tanquam ludibrio, verbisque, nō rebus posita videretur, contra l. 2. C. commo. de leg. & l. vlt. ff. nè quid in loc. pu. & c. commissa, de elect. lib. 6. Et id videtur voluisse in casu constitutionis Protomiseos, quæ similis est nostræ cōsuetudini retractus, loquentis etiam de minore, & ei prouidentis aduersus tutorem, si negligens fuerit, Bal. in suis cōmentarijs in eam constit. col. 3. versic. sed quæro, dicit hæc constitutio. Nam si constitutio (inquit) aliter voluisset prouidere de restitutione in integrum, hoc dixisset, l. 1. §. & cum triplici, ibi, vt q, vel tollitur, vel reformatur, non sit incognitum, C. de cad. tol. & sequitur Matthæ. Afflict. in eod. tract. in verbo, vt intra 30. dies, col. antepen. versi. sed iuxta prædicta quæro.

6 ¶ † Nam & in simili idem Bal. in l. 1. in 24. oppo. C. qui admit. pulchrè ac not. dicit quod vbi lex vel statutum facit mētionem de minore absente, & alijs, quibus de iure communi conceditur restitutio in integr. tunc non eis conceditur aduersus huiusmodi legem, aut statutum. Et ita eum refert, & sequitur Petr. Anch. consi. 170. principaliter, & Alex. cōsi. 165. dubitatur, col. 1. in fi. vers. superest videre alterū, in fi. consi. lib 6. vbi dicit aliud esse, si lex aut statutum generaliter loqueretur, sine mentione minoris, aut aliorum huiusmodi, per not. à Bart. & alijs in d. l. vlti. C. in quib. caus. in integr. restit. non est necess. & Inno. & alijs in d. cap. cōstitutus. Quamuis aliud voluisse videatur Pau. Castr. consi. 393. pro euidentia ad fi. j. dubij, lib. 2. per glo. in l. sicut, in verbo, seruanda sunt, versi. an autem restituatur, C. de præscr. 30. vel 40. annor. q̄ simpliciter dicit adultum restitui aduersus præscrip. longissimi temporis. Sed ego malo accedere priori sententię, neque ei contradicit, d. glo.

7 ¶ † Et hæc maximè debent procedere in hoc casu, in quo restitueretur minor ad lucrum cōsequendum, vt dicit Bar. in d. l. vlt. proximè allegata in fi. & in l. etiam, la 2. in fi. ff. de min. Ex cuius dictis facile intelliges non tantum fauoris habere minores aduersus has temporum præscriptiones, quæ lucrum tantum conferunt, quàm aduersus eas, quæ damnum quoq; inferunt, vt etiam videre licet apud Raph. Ful. cons. 61. domina Catharina, col. vlt. vbi ad hæc allegat, l. vlt. §. licentia. C. de iure delib. & Card. Flor. & Pan. in c. ex parte, de restitu. in integr. dum tractant, an minor qui renūciauit beneficio, audiatur petens restitutionem in integrum. Nam & alias sæpè videmus concedi restitutionem ad damnum vitandum, non ad lucrū captandum, vt de fœminis dicitur in l. quamuis, & in l. vlt. C. de iuris & facti ignoran. & l. error, ff. eod. & de maioribus, ex clausula, si qua mihi iusta causa videbitur, in l. sciendum, ff. ex quib. causis maiores.

8 ¶ † Præsertim verò hæc obtinere debent, cum quis desyderat restitui ad lucrum quoppiā, quod de iure speciali tantum pertinet, non etiā de iure communi. Cuiusmodi citra controuersiam est istud, de quo tractamus, siue sequamur eos, qui dicunt retractum esse contra ius commune, quæ communior est opinio, siue etiam eos, qui dicunt esse præter ius ipsum commune. Nam non adeo facile debet quis admitti ad rescissionem eius, q iuris specialis est, quàm q est iuris communis, ex sententia gl. Bal. & Pau. Ca. in l. j. C. si aduer. vēdit. Et alias semper facilius impeditur aut tollitur, q iure speciali competit, quàm quod iure cōmuni, l. eius militis. §. 1. & ibi Bar. & alij, ff. de mili. testa. & §. quia vero, in Auth. de non alie. & Doc. vbiq;. Et bene facit, quod in simili tradit Ange. in l. 2. §. conuenire, ad fi. ff. de iudi.

9 ¶ † Et hæc quidem postrema adiecimus, non quod necessario probent, minorem in hoc casu de iure communi non esse restituēdum, cum habeamus tex. clarum in contrarium, in d. c. constitutus. Et alias quoque minori competere restitutionem in integ. ad lucrum captandum, probat d. l. quamuis, in 2. respon & l. & si sine. §. j. in 1. respon. ff. de minor. & iterum l. ait Prætor. §. hodie, qui est vlti. & l. seq. in prin. & in §. j. & rursum in l. nō omnia, eod. tit. & l. vlt. C. de repu. hæred. & voluit gl. in c. auditis, in ver. restituimus, & ibi Host. in eod. ver. Io. And. super ea gl. & Pan. col. 3. versi. secūdò not. ex glo. extra de in integ. rest. Inno. & Host. in d. c. constitutus, vterq; in verbo, offerre. [& ibi quoq; Ægid. Bella. in eod. ver. & rursum, col. 2. versi. probabam secundam partem.] Cor. consi. 184. super hac noua, col. 2. versi. constat enim, lib. 3. Nec tantum pro lucro certo, sed & verisimili tantum, vt not. voluit Bal. in l. cum quidā, in princ. ver. ex hoc not. per illum tex. & ibi quoque post eum Angel. Imo. Paul. Cast. Ro. Alex. qui dicit perpetuo mēti tenendum. Franc. Areti. & Ias. ff. de acq. hæred. & Rapha. Co. consi. 114. Anto. col. 4. versic. ex quibus appatet. Et bene facit tex. quem ipse Are. allegat, in l. 3. §. quod si hæres, ff. de mino. Sed illa tātum adduximus ad confirmationem præcedentis rationis, quæ per se optima est.

10 ¶ † Sed

10 ¶ † Sed illud tamen haud dubie verum est, q; non restituitur minor ad lucrum odiosum, prouenniens ex dispositione legali, vt probatur in l. auxilium. in prin. cum ibi not. ff. de min. & tradit Bal. in l. cum quidam. §. vlt. in fi. ff. de vsur. Et idem in ecclesia voluit glo. in clem. 2. in verbo, grauiora, in fi. & ibi Imo. col. 5. versi. not. autem ex his, de procura. & Spec. tit. de in integrum resti. §. quis autẽ, versic. sed ecclesia. Compostel. in c. quod sicut, & ibi Ioan. Andr. col. vlt. versic. sed quid dices, extra de elect. & idem Ioan. Andr. in d. c. auditis, paulo ante fi. & ibi Pan. col. vlt. versic. item limita, de in integrum resti. Alex. consi. 65. quoniam omne datum, col. 3. versicu. decimò quia non potest, lib. 6. quod consi. duplicatur cons. 119. eod. lib. 6. Et idẽ quoque in absentibus, & alijs, quibus ex causa datur restitutio, probat tex. in l. sciendum, cum duobus seq. ff. ex quib. cau. maio.

11 ¶ † Et huius postremæ l. arg. Bald. in l. pupillorum, col. 2. C. de repud. hęred. dicit, nunquam etiã ecclesiæ competere restitutionem in integrum, ad lucrum cum iniuria alterius. Sed & per eundẽ tex. Signor. consi. 91. factum sic se habet, ex quodam, col. 4. versi. præterea lucri, respondi, non haberi rationem lucri, cum alterius iniuria, ad quod etiam allegat, l. si quis vxori. §. seruus, ff. de furt. Id quod etiam voluit Albe. eosdem illos tex. allegans, in l. Iulianus, in prin. ff. ex quib. caus. maior. vbi etiam loquitur de minoribus, & militibus. Sed & Petr. à Bel. Per. in l. vlt. col. j. C. in quib. cau. in integ. rest. tradit, in odiosis, quæ sunt ad damnũ vel pœnam alterius, currere præscriptionem aduersus minores sine spe restitutionis, per l. j. C. nè de stat. defun. Et vide Matthæ. Afflict. dec. Neapo. 390. successor. Si igitur hoc statutũ odiosum est, vt multis placuit, quos supra adduximus in præfa. huius tit. nume. 60. quoniam sunt multi, & seq. & præterea iniuriosum, vt satis probat, l. dudũ, C. de cõtrah. empt. vt itẽ declarauimus in eadem præfa. nu. 23. nam vt concedamus, & seq. non est quod amplius dubitandum de hac re sit. Sed aduerte, quia d. c. constitutus, concedens restitutionem, iuncta hac doctrina, probat non esse odiosum, vt diximus in eadem præfa. nu. 57. pro quibus. Sed vt semel dicam quod sentio, illud c. nõ ex veris merisque legum fontibus, depromptũ est, vt non abs re D. Ign. crediderit, idipsum non concedere restitutionem aduersus tempus retractus, vt supra diximus. Ex consuetudine autem expressa Niuernensium hoc tit. c. 10. id tempus currit contra minores, absentes, ignorantes, sine remedio restitutionis. Et vt id semel finiam fuit aresto nostræ Curiæ Parisiensis non semel iudicatum, non esse hoc casu locum restitutioni minoris ætatis.

12 ¶ † Sed quæstionis est, si minori in hoc casu competeret restituito ob decursum tempus retractus, intra quod tempus postquam maior effectus est, posset eam petere, vtrum intra quadriennium postquam maior factus est, an vero intra annum, & diem. Glo. in l. interdum, in verbo, planè, ff. de minor. dicit quod cum minor læsus est in contractu, vel quasi, datur annus vtilis siue quadrienniũ post maiorem ætatem. Si vero in tempore, & tunc si id tempus est quadriennium aut maius, datur etiam quadriennium. Si breuius est, alterum tantum tempus in id solum datur, per l. cum post, in 1. resp. & in fi. ff. quan. actio. de pecu. est ann. & illam commendat, & sequitur Bart. in d. l. interdũ, & est alia bona glo. in l. Diuus, in verbo, restituere, versi. sed an hoc casu, & ibi quoque Bart. ad fi. ff. de resti. in integr. & glo. in l. inter omnes, in gl. vlt. in princ. eod. tit. & in l. superuacuam, quæ est vlt. in verbo, continuatio, ibi item Bar. circa med. & Bal. paulo ante fi. C. de temp. in integ. rest. Azo, cuius opin. gl. vbique nititur, in summa de temp. in integr. restit. versic. item sicut, & seq. Dyn. in §. rursus, Insti. de actio. Et ita, atque secundum hanc sententiã in casu nostri retractus minor post maiorem ætatem non haberet, nisi annum, & diẽ ad petendam hanc restitutionem.

13 ¶ † Sed tu tamẽ vide tex. in cle. 1. & ibi glo. in verbo, si minus, & Doct. de rest. in integ. & ipsum Bar. in l. ab hostibus. §. sed q; simpliciter, colũ. vlt. versi. venio ad tertium. ff. ex qui. cau. maio. & in l. necnon. §. j. post prin. eod. tit. Cyn. in d. l. superuacuã, col. vl. ver. tertiò ad id q; obijcitur, & ibi Alb. Io. Fab. in 2. locis, & Sal. col. 2. versi. sed intra quãtum, C. de tẽp. inte. rest. Pau. Ca. in l. j. col. 2. & iterum in d. l. q; tempore, col. 3. versi. & not. q; glo. C. de test. mil. Sed & vide Io. Fab. & Ang. Are. in d. §. rursus, illum nu. 14. ibi quæritur vlterius, hũc col. 4. versi. in ead. gl. in fi. Inst. de act. Matth. Afflict. in const. Siciliæ incip. minorũ, in j. not. vbi nuncupatim loquitur in casu nostræ consuetudinis, atque etiam dec. Neap. 175. vniuersitas.

PRESENS, OV ABSENS. PRÆsentes aut absentes. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Tempus retractus an currat absenti, Et quid si cum absentia sit verisimilis ignorantia.*
2 *Absentia an & quando excuset.*
Absens quis dicatur aut præsens.
Absentia an præsumatur.

1 POSSET videri, id quod hic statuitur, currere id tempus absentibus, ita esse intelligendum, nisi ipsi habuerint verisimilem ignorantiã rei, præter ipsam absentiã, per id q; fin. in simili respondit Anto. syncerus iuris Canonici interpres, consi. 45. domina Orabilis, col. vlt. versic. nunc autem restat, q; statutum disponens currere tempus contra absentes, non cõprehendit casum absentiæ, iunctæ cum verisimili ignorantia, per multa illic ab eo allegata, quæ omnibus eo in loco videre licet. Verum cum nostra consuetudo vltra hæc verba, quæ nunc commentamur, mox subiũgat, & illa, *sachans & ignorans*, nihil omnino amplius hæsitandum est, quin si absens quis fuerit simul & ignorans, comprehendatur.

2 ¶ † Si

2 § † Si autem vis scire, an quando, & quomodo alias absentia excuset, & quæ iusta sit, & digna vel excusatione, vel restitutione, quantum ad vsucapiones, & alios quoque effectus, vide glo. Bart. & alios in l. vlt. ff. de restit. in integ. glo. in c. biduum, versi. palàm, in verbo, audiatur 2. q. 6. Doc. & præsertim Fely. in c. cum Bertoldus, extra de re iudic. Quis autem dicatur absens, aut præsens, scies ex l. absentem, & ibi Doct. ff. de verb. sig. & l. vlt. C. de long. temp. præscrip. Ibique tractatur materia absentiæ, & præsentiæ in vsucapionibus, atque etiã in §. 1. vbi Io. Fab. Ange. Are. & alij, Instit. de vsuc. & Bald. consi. 488. sequens quæstio, in fi. lib. 1. & Paul. Castr. qui loquitur in materia vsucapionis, statutariæ, consi. 94. posito quod ista, in vlt. dubio lib. 1. Sed ita vt scias in Senatu Parisiensi non censeri absentem, nisi qui est extra regnum Franciæ. An autem præsumatur absentia, an præsentia, late diximus in nostris Legibus cõnubialibus, in gl. 6. in 2. q. & latius supra in tit. præced. q. est, *des prescriptions*, in verbo, *entre les presens*.

IGNORAS, IGNORANTES, GLO. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Tempus retractus an currat ignoranti, & nu. 21. cum seq. vsque ad finem glossæ.*
2 *Ignoranti non currit tempus in testamento præstitutum.*
3 *Nec tempus præfixum insinuationi testamentorum, vel donationum.*
4 *Tempus datum Episcopo, & alijs executoribus testamentorum, an currat ignoranti, & nu. 5.*
6 *Tempus præstitutum denuntiandis vel puniendis criminibus ignoranti non currit, & nu. 18.*
7 *Nec tempus datum patrono ad præsentandum.*
Nec tempus conferrendi beneficium.
Nec tempus eligendi.
Nec quod vis tempus datum in ijs quæ sensu geruntur.
8 *Tempus cadendi hæreditatem, aut immiscendi nec ignoranti quoque currit.*
Nec tempus deliberandi ad eundum.
Nec tempus agnoscendi bonorum possessionem etiam per 30. annos.
9 *Appellandi tempus non currit ignoranti, etiam si sit in loco, aut aliàs sit præsumptio scientiæ. Sed quomodo id sit intelligendum vide, numero 10.*
Nec tempus prosequendæ appellationis, & numero 10.
11 *Nec tempus datum matri, & cæteris ad petendum tutorem.*
Nec tempus petendi restitutionem in integrum.
12 *Nec tempus datum vasallo ad petendum inuestituram.*
Nec cætera tempora hæredibus præstituta, ad aliquid faciendum.
13 *Nec tempus concessum agnatis ad reuocationem feudi alienati.*
14 *Nec tempus anni statutum ad promotionem ordinis sacerdotalis ei, qui beneficium curatum obtinet.*
Nec tempus optandi præbendas.
Nec tempus datum ab arbitris ad soluendum sub pœna.
Nec tempus petendæ consecrationis, electo ad Episcopatum.
15 *Nec tempus implendi conditionem.*
16 *Nec tempus conficiendi inuentarij.*
Nec tempus præfinitũ productioni instrumẽtorũ.
Nec tempus officij.
Nec tempus querelæ.
17 *Nec alia tempora remissiuè disignata.*
18 *Tempus an & quando currat ignoranti, remissiuè, & nu. 19. & 20.*
21 *Ignoranti nunquam currit tempus, cuius lapsus priuat ipso iure.*
22 *Tempus vnius anni aut breuius nunquàm currit ignoranti.*
23 *Statutum disponere potest, vt tẽpus currat ignoranti, & nu. 24.*
25 *Ignorantia nè allegetur an possit statuto fieri: An autem renuntiatione aut pacto.*
26 *Ignoranti currit tempus in merum ipsius fauorem statutum.*
27 *Ignorantia nil prodest ad consequendum lucrum sed tantum ad damnum vitandum.*
28 *Ignorantia adscita, siue affectata, nunquam prodest.*
Ignorantia affectata quæ dicatur.
29 *Impedimentum affectatum non iuuat.*
Nec metus quem quis sibi infert.
Nec absentia etiam reipublicæ causa, affectata.
Nec titulus procuratus.
Nec omnia alia affectata.
30 *Ignoranti per factum vel dolum aduersarij nunquam currit tempus.*
31 *Consanguineo ignoranti per factum emptoris nõ currit tempus retractus.*
32 *Nec cum contractus est simulatus.*
33 *Quid si ignorantia, facto aut dolo tertij consanguineo illata est.*
34 *Ignorantia tum demum impedit cursum temporis, si sit verisimilis, iusta, & probabilis.*
35 *Ignorantia crassa, & supina, pro scientia habetur, etiam in pœnalibus, & statutis.*
36 *Ignorans cui currit tempus an restituatur, & nu 43. & seq.*
37 *Quid autem in præscriptione longissimi temporis, & nu. 38. 39. 40. 41. & 42.*
39 *Plenissima munitio, & securitas, an excludat restitutionem aduersus præscriptionem.*
Plenissima liberatio quid importet, & quid securitas.
40 *Molestia etiam intelligitur de iudiciali.*
Actionis nomen etiam officium iudicis comprehendit, & restitutionem in integrum, & quod vis aliud remedium.
Præscriptio 40. annorum omnem actionem excludit. Controuersiæ verbum comprahendit restitutionem in integrum.

41 Iudicis

41 *Iudicis officium tollitur per triginta annos.*

42 *Restitutio in integrum competens ex speciali priuilegio, non tollitur per hæc verba, non inquietari, non molestari, controuersiam non moueri, & similia.*

43 *Qui negant ignorantiam restitui, etiam in præscriptione longi temporis.*

44 *Quadriennij tempus quod dicatur ad petendum restitutionem in integrum, an currat ignoranti. Et ignorans contra illud restituatur.*

45 *Ignorans an restituatur ad retractum.*

46 *Ignorantibus siue absentibus an maior fauor impartiendus est, quàm minoribus in præscriptionibus, & nu. 47. 48. 49. 50. & 51.*

48 *Pupillus quidquid videt, & audit ignorat.*

52 *Ignoranti currit tempus ad eius exonerationem.*

1 TAMEN ignorantia potuisset videri hunc temporis cursum impedire, [nã & id visum est hoc in nostro casu Ægi. Bell. in c.constitutus, col. 12. ver. ꝙ intelligo, de resti.in integ. per quædã quæ, & nos postea citabimus. Nam & alias tempus currit ignoranti.] l.genero, ff.de his qui not.infa.& l.cum sex menses, ff.de Ædil. edict.& l.semper.§.hoc interdictũ, versi.annus.ff. ꝙ vi aut clam, & l.annus, ff.de cal.& l.2.ff. quis ord.in bo. pos.ser.& l.vlti.ff.de decre. ab ordi.faci. & l.1.§.si aduersus, qui est vlt.ff.quã.appel.sit, & l.quinquaginta, & ibi not.ff.de excu.tut.& l.eiusdem initij, ibi, notum factum erit, C.eod.tit. & l.quandiu, & ibi latè Bal.& Alex.C.qui admi.& l.vlti. in princ. versi.omni tamen modo, C.de iure delib.& ca.licet, extra de suppl.negl.Præla.& c. quia diuersitatem, in fi.extra de conces.preb.& c.cõcertationi, de appel.lib.6.& c.j.de rest.in integ. eod.lib.6.cũ dicitur, si quis negligenter omiserit, nam ignorãs dici non potest negligens, vt dicitur in d.ca. quia diuersitatem, & ita illum tex.expendit. Zenzel.in extrauag. Ioã.22.incip.suscepti, ver.nos de illo, in verbo, postquam sciuerunt, in prin. Pan.in ca.1.in fi.de præscript.Pau.Castren.consi. 88.videtur dicendum, col.2.lib.2.cum alijs multis latè collectis ab Hippo. Marsil. consil.18.protector, colum.5. versic.cum ergo fuerit.

2 ¶ † Nec interim tamen omiserim text.in l.statulib.quæ est 3.§.si quis hæredi.ff.de statulib.quẽ ad hæc vbique Docto. commendant, & inter cæteros Bart.in d.l.vlt.in prin.post glo.ibi in verbo, delatam, C.de iure delib.adhoc quidem quod tẽpus oppositũ in testamẽto non currit, nisi scienti. De quo etiam est tex.in l.si hæreditas, in prin.C. eod.tit.scilicet de statulibe.& in l.si in diem, ff.de condi.& demonstr.& vtrobique Barto.& Bald.in l.1.C.de his quæ pœnè nomin. Sed & per illum tex.scribit Petr.Anch.in ca.nos quidem, extra de testa. quod contra ignorantem non currit dispositio testatoris, qua suum debitorem ab omnibus liberauit, si centum intra mẽsem soluerit, dicitq; se ita consuluisse, vt fecit consi.29.prout illum allegat, & sequitur Barb. consil.50.præclarè scriptũ est, col.3.versi.& si quispiam dixerit, lib.2.quãuis illud consi.de hac re non loquatur.

3 ¶ † Ex quibus, & illud apertè sequitur, quod nõ currit tempus insinuationi testamentorum, vel donationum præstitutum à statuto, vel lege, nisi à tempore scientiæ, ex sententia Bald.in d.l.quandiu, in fi.C.qui admi.& in d.l.quinquaginta, ff.de excus.tut.vbi ita dicit se consuluisse, & in l.item veniunt.§.cum antequam, in fin.ff.de peti.hæred. vbi & idem dicit Bart.quoq; consuluisse, & fuisse postea in practica obseruatum, idem Bald.in d.l. annus, & ibi quoque Ange.post prin.ff.de calũ.& idem quoque Bal.in c. licet paulo post prin.extra de supplen.negli.Præla.& Roman.consi.228.pro plena, col.1.versi.octauò.

4 ¶ ¶ Nec tempus datum Episcopo, vel alijs ad executionem testamentorum, siue à lege, siue à testatore, Bar.in d.l.quinquaginta, in fin.& in d.l. genero, & ibi quoque Bal.Ang.& Pau.Cast.& idẽ Bar.in l.vlt.§.1.C.com.de lega. & consi.142.constitutione Cameriensis Episcopi, col.vlt.versi.prꝗterea constitutio. Bald. in l.id quod pauperibus, col.3.versi.tertiò quæro, C.de Episc. & cleri.& in repe.l.2.col.7.versi.tertiò quæritur, ff.de leg.2.& in l.captatorias, col.vlt.C.de test.milit.& in l.1.in prin.col.2.C.de cadu.tol. & in ca.super eo, col.1. versi.sed an requiratur, extra de app.vbi id tamen declarant, & idem Bal.in c.j.versi.nisi iusta, col.2. versi.secundò not.tit.quo temp.mil.& consi.480. testator instituit, in quartò dub.lib.j.& cons.420. præmittendum est ꝙ pater, lib.j.& Honofr.Perus. consi.seq.& idẽ dico, & rursus ipse Bal.consi.171. præmittenda sunt, lib.3.vbi tamẽ distinguit, vt ibi videre poteris. Lapus alleg.87.Matthæ.col.2.Domi.& Philip.Fran.in c.quam sit.§.electus, de elec. lib.6. Imo.in d.cap. quia diuersitatem de conces. præb.& in d.c.nos quidem, de testa.Raph.Coma. consi.12.Io.ab armis, in fi.Pau.Cast.in l.nulli, col. vlt.C.de Epis.& cler.Pan.in c.cum esses, de testa. Rom.latè d.consi.228.in 1.dubio. Petr.Ferra.tit. forma libel.quo agit.ad red.rati.tutel.in verbo, ad executores, col.4.versi.amplius, pro latiore.Bene. Cap.consi.25.cum de pluribus, col.1.versic.circa secundum, Alex.consi.36.viso themate, colum.3. versicu.præterea videmus, lib.4.Ias.in l.fideicommissum, in fi.ff. de leg.1.

5 ¶ † Idq́uè optime ex eo probatur, quod id tẽpus non currit nisi negligentibus, vt patet ex d.c. nos quidem, in verbo, neglexerit, & ibi Hostien. extra de testam.& Fed.Senen. consi.129.testator. Bart.in Authen.hoc amplius, C.de fideicom. Pan. consi.59.viso testamento, in tertiò dubio, libr.1. Quamuis sint, qui è diametro teneant contrariũ, scilicet id tempus currere ignorantibus, scilicet Spec.tit.de instru.edi.§.nunc verò aliqua, versic. item quid si executor.& Card. Flor.in d.cap.nos, quidem, vbi id optimè declarat.& in d.c.quia diuersitatẽ, & Barb.in c.si hæredes, col.12.versi.sed quia, in d.c.extra de testa.& consi.8.scribitur prꝗclarè, col.3.in secundò dubio, lib.j. De quo etiam per Steph.Bertr.consi.83.super illo, col.1.libro 2. & Card.Alex.in d.cap.super eo, col.3.nu.17.de

appel. & latissimè per D. Igne. in l. 3. §. si conditioni, quem legit cum l. qui posthumus, num. 127. & multis seq. ff. de S.C. Syllan.

6 ¶ † Nec tempus quoque præstitutum denuntiandis, aut puniendis maleficijs, currit ignorantibus. Bar. Bald. & Ang. qui ita dicit seruari in practica, in l. annus, ff. de cal. & idem Bar. in l. Diuus, col. vlt. ff. de custo. reor. & in l. cum qui §. in popularibus, ff. de iureiur. Albe. in secunda parte statutorum, q. 82. item quæro si consuet. Bal. Ang. Pau. Castr. & Io. à Monte Sperello in d. l. genero, ff. de his qui not. infa. idem Ang. in §. si quis rapuerit, in Auth. de sanctis. Episc. late Ro. in l. 1. §. occisorum, ff. de S.C. Syllan. & d. consi. 228. col. 1. versi. nono probatur, & in repet. l. si verò. §. de viro, in 2. fal. versi. decimononò. ff. solu. matr. Pau. Castr. qui id declarat consi. 17. potestas, col. 2. lib. 1. de quo tñ vide Bar. in l. Labeo, in prin. & ibi Alex. in addit. ff. si quis test. lib. esse iuss. fuer. Bald. & Saly. in l. vlt. C. de dol. & ibi omnino Alex. qui distinguit post alios multos, quos ibi allegat.

7 ¶ † Nec tempus patrono præstitutum ad præsentandum. Nec Prælato ad conferendum sacerdotia. Nec eligentibus datum ad eligẽdum ad eadem, vt de primo est sententia Io. And. in c. 2. extra de supplen. negli. Præla. & in c. vlt. & ibi quoq; Panor. qui id dicit sing. extra de iure patro. Fede. Senen. d. cõsi. 129. testator. D. à Rota, qui pulchrè declarãt dec. 566. vtrum vacante, in antiquis. Bernar. Bisguet. in dec. Rota, sub titu. de iure patron. ca. 3. à quo tempore. Pan. in cap. cum propter, post prin. extra eod. tit. Idque in tantum, vt requiratur vera & certa scientia, nec sufficiat interpretatiua, vt id tempus currat patrono, secũdum Pau. Eleaz. in d. ca. 2. extra de conces. præben. & Lapum allegat. 78. vacauit ecclesia, in 4. q. & nouissimè Rochum Curt. in tracta. de iure patron. in verbo, honorificum, q. 27. De secundò, quod est ad conferendum, est tex. expressus in d. c. quia diuersitatẽ, in fi. & ibi omnes Docto. de conces. præb. & in d. c. licet, & ibi glo. in verbo, à notitia, extra de supplen. negli. Præla. & glo. in d. ca. 2. in verbo, infra sex menses, & ibi quoque Doct. extra de conces. præb. Fede. Senen. d. consi. 129. D. à Rota, d. decis. 566. in antiq. Cardin. Floren. consi. 99. dico quod acceptatio, versic. tertiò. Pan. in d. c. cum propter, post prin. de iure patron. Stephan. Bertran. consi. 284. Christo. nume. 3. lib. 1. De tertiò, id est, tempore dato ad eligendum, voluit Innoc. in cap. nè pro defectu, colum. 2. de electio. & Fede. Senen. d. consi. 129. Alber. in l. 2. C. de libe. cau. Bald. in rub. extra de elect. col. 1. versi. sed nunquid istud tempus, per tex. in c. eis quibus, quod est vlt. eod. tit. Idque dicit generale, & perpetuum in omnibus quæ sensu geruntur, per l. 1. §. biduum, C. quand. app. sit, & l. præses, C. de appel.

8 ¶ † Nec tempus adeundi hæreditatem siue etiam se immiscendi hæreditati. Nec item tẽpus deliberandi ad adeundũ. Nec tempus agnoscendę possessionis. Bal. consi. 12. quidam dominus Matthæus, col. vlt. versi. sequitur aliud, lib. 1. quod iterum repetitur consi. 386. lib. 5. & idẽ Bal. consi. 13. super eo quæritur, eod. lib. j. & consi. 317. domina Violecta. lib. 2. vbi pro tempore deliberandi, allegat, l. cum antiquioribus, C. de iure delibe. & pro tempore agnoscendæ bonorum possessionis, l. 2. §. dies, ff. quis ordin. in bono. poss. ser. & est etiam bonus tex. in l. 2. in prin. ff. de iur. & fac. ignor. vbi ita scribitur, nam si quis nesciat decessisse eum, cuius bonorum ei possessio defertur, non cedit ei tempus, & in l. 3. §. vlt. ibi, ex quo patrem suum decessisse scit, ff. de Carbo. edi. & in l. 2. ibi, ex quo eum defunctum sciuit. & ibi Dec. in vlt. not. C. qui admi. & voluit præterea idem Bald. in rub. C. eod. tit. in 6. q. vbi dicit procedere, etiam si cessaret per triginta annos, & in l. licet, col. 3. versicu. præterea pone, iunctis seq. C. de iure delib. vbi loquitur de centum annis. Pau. Cast. qui illud sequitur de triginta annis, & dicit sing. & perpetuo menti tenẽdum, in d. l. quandiu, C. qui admit. Corn. qui etiã loquitur de longissimo tempore, & tamen subdubitat, consi. 321. de pluribus, col. 4. vers. videtur posse dici, lib. 5. & Fran. Balb. in tracta. præscrip. in quarta parte quartæ partis prin. q. 20. vbi item loquitur de eod. tempore.

9 ¶ † Nec tempus appellandi. Nec etiam appellationis prosequendæ, nam primum probatur in l. 1. §. vlt. & ibi Ange. ff. quan. appel. sit, & l. ab eo, ibi, vbi primum cognouistis, & ibi Albe. in princ. C. quomo. & quan. iud. & l. si is quem, ibi, posteaquam cognouisti. & ibi Albe. & Bald. C. de appel. & c. cõcertationi, ibi, postquam sciuerit, & ibi gl. & Docto. de appel. lib. 6. & glo. in Authen. hodie in verbo, à sententiæ, in prin. & ibi Cyn. & Salyc. etiam in prin. C. de appel. & glo. in cap. ab eo, in glo. 1. eod. tit. lib. 6. & iterum in cap. non solum, in verbo, decennium, eod. quoque titu. & lib. & glo. in c. anteriorum, in verbo, à recitatione, & ibi Archid. col. 2. 2. q. 6. Petr. Iaco. in tit. de act. de const. pecul. col. 7. in paruis, versicu. item re ctè dicitur à decem diebus. Gul. à Monte Laud. in extrauag. suscepti, in verbo, ex tunc titulo nè sede vacan. D. à Rota, dec. 49. si fertur, in nouis, & dec. 499. nota si feratur, in antiquis. Ange. in l. à sententia. §. vlt. in fin. ff. de appel. & consi. 302. visis, colum. vlt. per d. Authen. hodie Petr. Anchar. consi. 174. dominus Lazarus, in secundo dubio. Rom. d. consi. 228. colum. 1. versicu. sextò, & consil. 343. ex proposito, paulo ante fi. Card. Flor. consi. 54. in examinatione, in tertio dubio, vbi & id dicit procedere, etiã si quis esset in loco ipso, & esset præsumptio, sciẽtiæ, Pau. Castren. d. consi. 41. in 4. q. paulo ante fi. lib. 1. & d. consi. 88. videtur dicendum, in fi. lib. 2. Guid. Pap. sing. 358. versicu. decem dies, & Cardi. Alexan. in cap. personas, colum. 1. extra de appel. Matth. Afflict. in constitut. Siciliæ, incip. appellationum tempora, colum. 3. in quartò not. in prin. & est glo. optima, in d. c. concertationi, in verbo, sciuerit, quæ dicit non satis esse, scire actum factũ, nisi sciat se ex eo læsum. De cuius materia vide vltra Docto. ibi, Barb. in clem. causam, colum. 26. versic. & adde pone, de elect. & Fely. in cap. à nobis, in prin. de excep. & in c. quod ad consultationem, col. pen. vers. duodecima cõclusio, de re ind.

Secundum autem, quod est prosequendæ appellationis, voluit Archid.in d.ca.anteriorum, col.2. 2.q.6.& Bal.in c.ex parte, col.3.vers.sed nunquid iste annus, extra de appel.

10 ¶ † Sed quod primum diximus de tempore appellationis, intellige (ne erres) nisi sentẽtia lata sit in præsentia procuratoris, tunc enim tempus currit statim à tempore sententiæ, non expectata alia domini notitia, vt probat tex.in d.l.1.§.vlt.& ibi Bart.ff quan.appel.sit, & §.si aduersus. 2.q.6. Inno.Anto.& Imo.in c.j.extra vt lit.non contest. Cyn.in d.Auth.hodie, C.de appel, D.à Rota, dec. 137.appellatus, in nouis. Alber.in l.diuus, col 2. versi.& vbicunq;, ff.de in integ.rest. Philip.Fran. qui alios multos adducit, in c.Nicolao, col.3.vers. sed difficultas, extra de appe.& Gui.Pap.dec.358. & Matthæ.Afflict.dec.Neap.344 fuit dubitatum. Et ita sæpè à Senatu Parisiensi diffinitum tradit Io.Gallus in suis arrestis, q.112.& iterum 116.& est vnum inter ea, quæ Aufr.dicitur collegisse, nu. 69.Sed tu tamen de hoc vide Alex.consi.95.visis processibus, col.2.vers.nec dicat aliquis,& multis seq.& rursum, col.seq.versic.non omitto etiam,& multis quoque seq.lib.2.& Guid.Pap.dec.Delph. 436.cum materia, in 79.q.

11 ¶ † Nec tempus matri, & cæteris pupilli consanguineis præfixum ad petendum tutorem ipsi pupillo. Nec tempus petendi restitutionem in integrum. Primum eum tradit ipse Bald.in d.c.ex parte, vbi supra, quod satis gloriose dicit ab alio nemine tactum fuisse; quod tamen & tactum, & eod.modo decisum est à Bart.eius præceptore in sua disputa.incipi.pupillus, quæ est omnium suarum postrema, in solutio.illius col.eiusdem 1.per l.2.§.si mater, versic.sed si forte absens, ff.ad S.C. Tertull. Bald. autem ipsum simpliciter in hoc refert, & sequitur Ias.consil.153.statuto ciuitatis, colum.5.versic.quintò facit, lib.3.quod repetitur consi.133.lib.4.Secundum autem, quod est tempus petendi restitutionem in integrum, etiam voluit idem Bal.consi.92.quędam sententia, circa medium, libro 1.vbi loquitur de restitutione aduersus sententiã ob instrumenta nouiter reperta, quod & ipsum voluit Bal. loquens generaliter de omni restitutione in integrum, in l.falsam, circa medium, C.si ex fals.instru.vbi nota. id dicit procedere, etiam si centum anni effluxerunt. De quo nos latius postea dicemus in hac eadem glo. nu.44.sed communiter.

12 ¶ † Nec tempus vasallo dato ad petendam inuestituram, quàm vocant, c.1 §.porrò, ibi, ex quo sciuerit, titu.qualiter olim feud.ali.pot.& voluit expressi.in glo.in cap 1.in verbo, vltra annum,& ibi Iac.Bel.Bal.& cæteri, tit.quo temp.mil.Petr.Iaco. tit.de causis ex quibus dominus debet amit. proprietatem, col.vlt.versic.item tempus, Bal.in l.vlt. C.si pen.appel.mors, inter.& in c.j.& ibi quoque Mart.Laud Iacob.Aluar.& Card.Alex.tit.quæ fit pri.caus.benef.amit.& idem Bald.Mart.Laudu.& Card.Alex.in c.vlt.tit.de prohib.feud ali.per Lothar ipse Bald.consi.429 quidam nobilis, lib.1.& consi.361.dicit tex.quod vasallus, libr.3.vbi & id dicit generaliter procedere, in omnibus obligationibus faciendi, incipiẽtibus ab hærede. Et illud quoque de tempore inuestituræ voluit Pet.Anch. d.consi.174.vbi supra, & Io. Rayn.in ca.1.§.prætereа si quis, col.14.in paruis, versic.quæro à quo tempore, tit.de prohib.feud.ali.per Fride.Alexan. consi.79.circa primum, col.vlti.lib.1.& consi.40. viso themate, & omnibus, col.2.versic.contrariũ tamen, li.6.& consi.92.perspectis, paulo ante fin. eod.lib.6 Petr.Ferra.tit.libel.quo agit.ad reuoca. feud.in verbo, nec superstitibus, col.10.versic.hoc autem tempus. Iason consi.7.pro reuerendissimo, col.vlt.lib.4.& consi.64.in causa caducitatis, col. 4.versicu.secundò requiritur, eod.lib.3.& Philip. Deci.consi.530.viso puncto, col.2.versicu.tertiò quæritur,& Carol.Rui.consil.1.Iesu Christi, col, 2.nume.4.& seq.libr.1.& consil.35.adeo, col.12, nume.28 eod.lib.1.

13 ¶ † Nec tempus anni datum agnatis ad reuocandam alienationem feudi à vasallo factam, per tex.in c. Titius, ibi, vel per annum ex quo sciuit, & ibi Aluar.col.2.super eo verbo, sciuit, tit.si de feud.fuer.contro.inter do.& agna.& Philip. Dec. consi.445.in casu, col.vlt. quod multum facit ad hunc nostrum retractum, qui vt multis placuit ortũ habuit à d.c. Titius, & similibus, vt diximus supra in præfa.huius titu.nu.13.sed vt redeamus. Et hinc quoque depromptum annum nostri retractus plerique existimant: vt etiam diximus supra eod.titu. §.1. in glo.10.in verbo, *dedans l'an*, nu.3.sed vt ad nostram. Sed hi admodum falluntur, vt docuimus in eadem glo.nu.8.sed nescio,& seq. Et ius illud reuocãdi ex d.§.Titius, est multo fauorabilius, vt quod competat ex propria, & genuina natura feudorum, hic verò retractus, vt sæpius diximus in glo præcedenti, & alibi sæpè in hoc tractatu, competit, iure quodam speciali, & vt omnibus propè placuit, odioso.

14 ¶ † Nec aliud tempus anni statutum ad promotionem ordinis sacerdotalis ei, qui beneficium curatum, vt vocant, obtinet. Nec tempus optandi præbendas. Nec tempus datum ab arbitris ad soluendum sub pœna. Nec tempus petendæ consecrationis electo ad Episcopatum. Nam primum illud voluit Io.And.in c.commissa, & ibi quoque Domi.in §.annus, versi.quid si pater, de elect.li.6. Secundum autem voluit gl.ordi.in c.vlt.in verbo, 20.dies,& ibi quoque Archid.& Io. Andr.vterq; ad fi.atque etiam Domi.in versi.nè autem, de cõsuetu.lib.6. Tertium, quod est de tempore præstituto ad soluendum, cum ex facto contigisset, respondit Bart.consi.230 domine Iacobe, per d.l. 3.§.si quis hæredi, ff.de statulib.& l.in diem, ff.de cond.& demonstr.& sequitur Rom.d.consi.228. col.1.versic.septimò.

Quartum de tempore petendæ consecrationis Io.Cald.de elect.constit.4.à quo tempore, vbi id dicit regulare in talibus.

15 ¶ † Nec tempus implendi conditionem. Bal. in l.1.col.pen.in 9.quæst, C.de instit.& substi.per l.2.ff.de cond.& demonstr. Et quia etiam (inquit) non potest deficere cõditio, antequam incipiat, l.

hæc conditio si benignè,eod.tit. Et quia denique non debet huiusmodi tempus currere impedito per ignorantiam facti, argu.l.si iam facta.§.1.& l. quibus diebus, in prin.eo.quoque ti.quod tamen intelligit,vt ibi per eum videbis.Et sequitur Frã. Areti.consi.93.consideratis, col.3.versic.secundò ostenditur.Sed & idem voluit ipse Bald.in Auth. cui relictum,col.3.vers.quarto de quo anno.C.de indict.vidui. & Sozi.in d.l.2.col.1.ff.de condi.& demon.Et vide etiam tex.in l.3.§.si conditioni.ff. de S.C Sylla. Et simile quippiam voluisse videtur Bar.in l.ita stipulatus, col.pen.in 6.q.in prin.ff.de verb.obl.non obscurè sentiens,heredem qui probabiliter ignorat conditionem sibi adscriptam, non esse in mora,si implet, cum primum potest. Id quod dicit sing.Fran.Aret.vbi supra.

16 ¶ † Nec tempus conficiendi inuentarij. Nec tempus præfinitum productioni instrumẽtorum. Nec quodvis tempus quibuslibet officijs præstitutum ad expirationem officij. Nec tẽpus querelæ, quod aduersus testamentum nostris legibus concessum est. Primum enim probatur in l.vlti.§.si nautem, C.de iure delib. & consuluit Bald.consi. 383.quæritur an signum,col.vlti.libr.1.& Barba. consi.8.scribitur præclarè,col.3.lib.1. Secundum quoque,idem Bal.consi.154.ponitur quod quedã dona,colum.vl.lib.5.per d.l.quinquaginta,& d.l. annus,& d.l.genero.supra à nobis citatas, & præterea l.cum sex.ff.de Ædil.edict. & ca.pastoralis, extra de excep.& c.vt circa,de elect.lib.6.Tertiũ, quod est de tempore officijs statuto, idem Bald. consi.456.Seia origine paterna,colum.vlt.versic. quintus articulus,lib.1.per not.à Barto.in d.l.genero,ff.de his qui not.infa. Quartum,de tempore querelę respondi Philipp. Deci.d.consil.530.viso puncto, col.2.versi.tertiò quæritur.

17 ¶ † Quibus adde, & alia multa similia, latè congesta à Ro.d.consi.218 pro plena,col.1.& 2. & Alex.consi.34.viso themate,ad fi.lib.1.Barb.d. consil.8. præclarè, colum.3.& 4.libro 1.& consi. 50.eiusdem initij,colum.3.versic.& si quispiam, lib.2.& Card.Alexan.in cap.j.§.vlt.tit.de prohib. feud.ali.per Lothar.& Franc.Curt.Iunio.consi.7. visa hac diligenter considerata, per totum illud consilium,& Pau Parisi.consi.45.fuit monitoriũ, col.4.num.27.& seq lib.4.Sed ita vt non omittas glo.in c.vlt.in verbo,mentium,extra nè cleric.vel mona.& glo.in c puella.20.q.2.

18 ¶ † At contra supra dicta,quod scilicet tempus ipso iure currat ignoranti,videtur esse tex.in l.vlt. & ibi Bal.circa medium,& Ange. C.de præscrip. long.tempor.& in l.sicut,& ibi quoque Bald. col. 1.& rursum in l.omnes,C.de præscrip.30.vel 40. anno. & in l.vlti. C.de dol.vbi Bald.ex eo dicit contra illam Bar.sententiam,scilicet currere tempus denuntiandis maleficijs,etiam occultis, quod & idem tenet ipse Bald.in d.l.genero. De quo & tu vide Paul.Castren.consil.17.potestas,colum.2. versicu.si vero dictas exceptiones,lib.1. Alex.aut alium (quod magis credo) in addit.Barto.in d.l. Labeo, ff.si quis test.liber.esse ius.fuer.& Franc. Aret.in d.l.licet, C.de iure delib.& Barb.in addi. Bald.in l.Captatorias, in fi. C.de testa.milit.& latissimè omnium Sozi.d.consi.108.colum.1.& 4. sequen.lib.4.

19 ¶ † Et generaliter tempus ipso iure currere ignorantibus, tenuit etiam Cyn.post.Petr.à Bel. Per.in l.2.in 12.quæst.C.de iure emphyt.Barto.in l.1.§.si quis autem,ff.de itine.actuque priua.Bal. in c.bonæ,col.3. versic.not.contra ignorantes,extra de postul.Præla.& consi.329.præmissis verbis, per totum illud consi.maximè verò in fi.lib.5.Raphae.in l.cum filiusfamilias.§.in hac stipulatione, ff.de verb.oblig.& consi.123.S.& P.ciues,in fin. Pau.Cast.consi.257.in causa quæ vertitur Parmæ, colum.3.versi.quartò videtur,lib.2. Panorm.in c. vigilanti.colum.1.extra de præscript.& consi.32. casus contingentia.lib.1. Corset.& Aufrer.decis. Tolos.in.76.item fuit quæsitum, potest præscribi. Mart.Laud.& Card.Alexan.in c.1.§.porrò,col.1. tit.qual.olim feu.alie.pot.

20 ¶ † Sed tu de hoc,an videlicet,& quando alias tempus currat ignorantibus,necne.vide omnino, præter prædictos,Bald.Salyc.& amplissimè Alexã. & Ias.in l.quandiu. C.qui admit.ad bono.possess. eundem Bal.in l.j.in 24.oppo. C.eod.tit.& in d.l. genero ff.de his qui not.infam.& in l.si partem §. j.ff.quemadmo. ser. amit. & consi.329.præmissis verbis,lib.5.Pet.Anch.in d.c.statutum, colum.2. de præben.lib.6.Alexan.cons.163. viso processu, col.j.lib.j.Corn.consi.100.consuluit dominus,colum.j.lib.j.Socin.si is est (quod multi dubitant) in tract.fall.regu.305.præscriptio contra ignorantẽ. & Franc.Bald. in tract.præscript.in 4.parte tertiæ partis princip. quæst.28. & seq. vbi etiam tractat latè,an ignorans restituatur.& latissimè Ioannem Igneum Prælidem ornatissimum, in l.3. §.si conditioni, quem legit cũ l.qui posthumos. ff.de Senatusc.Syllan.

21 ¶ † At nonnulla,in hac materia tibi speciatim annotanda, noluimus silentio præterire.

Primum illud erit: Quod cum quis ipso iure priuatur iure quopiã ob lapsum temporis, nunq̃ ei currit præscriptio ignoranti: sed tum demum, cum sciuerit,glo.est nota.in c.quam sit. §.electus, in verbo,distulerit,& ibi Archid.Io.Andr.Domi. & Philip.Franc.de elect.libro 6. Et id admodum rationabile est,propter maius periculum, scilicet priuationis ipso iure, si tempus ipso quoque iure curreret. Nam & alias vbi inducitur priuatio ipso iure, dispositio restringenda est, vt videre licet apud Io.And.in c.odia, col.2.vers.in contrarium, & iterum col.3.& ibi quoque Albe. ff.de reg.iur. lib.6.& Bald.in l.dè quibus,col.12.versicu. restat videre.ff.de pœn.cum alijs concord.à nobis collectis in repet.l.si vnquam, in verbo reuertatur, nu. 303.sextum cõstitutio,& ex eo,quod in alio casu tradit Io.Andr.in ca.perpetuæ,& ibi Petr.Ancha. Domi.& Philip. Franc.de elect.libro 6.cum alijs concord.à nobis quoque congestis in illa eadem glo.nu.354.decimumseptimum.

22 ¶ † Secundum, quod tempus vnius anni, aut aliud breuius nunquam currit ignoranti, vt voluit Bald.in c.porrò, in verbo,ex quo sciuerit,per illum

illum tex.tit.quali.olim feud.ali.pot.& in d.c.vlt. & ibi etiam Mar.Laud.& Card.Alex.tit.de prohib.feud.ali.per Lotha.& Iaf.d.consi.64. in causa caducitatis,col 4 versic secundò requiritur,lib.3. Pro quo optimè facit,quod voluit gl.in §.vlt.Insti.de perpet.& temp.actio.& sequitur Barr.in rub.ff.de diuers.& temp.præscrip.Ro.in d.l j.§.occisorum, ff.de S.C.Syllan.Io.à monte Sperel.in d.l.genero. Sozi.qui id dicit sing.d.consi.108. supposito statuto,col.j.li.4.Et videtur quoque de hoc esse tex. optimus,in d c Titius,tit.si de feu.fue.contro.ibi, per annum ex quo sciuit, de quo diximus supra nu.13.nec tempus anni,& in alio loco, loquente etiam de tempore anni in c.2.in verbo, notitiam, & ibi Bal.extra de eo qui mit.in poss. & in c.nullus,& ibi gl.vlt.55.dist.Et núcupatim in casu nostræ consuetudinis tenuit Pau.Cast.consi.351. præfata reformatio, lib.2.& D.Boer.in consuetu.Biturig. hoc eod.tit.§.j.col.4.& dec.112.an tempus,col.j. Et facit quod tradit Io.Andr.in ca.de seruorum, col.2.in fi.extra de ser.non ord.& in c.commissa, de elect.lib.6.de quo etiam diximus supra nu.14. nec aliud,& quod scribit Bal.in c.j.§.vlt.colum.2. versi.quæro, tit.de temp.milit.

23 ¶ † Tertium,quod statutum potest disponere, vt vsucapio etiam ignorantes compræhēdat,idest, vt tempus currat ignorantibus: vti hæc nostra cōsuetudo facit,per tex.in l.quicūque,C.qui admit. quæ loquitur de tēpore agnoscendæ possessionis, & illum tex.ad hoc dicit Iin.& monet notandum Ias.Et id generaliter videtur voluisse Bal.in l.1.in princ.col.2.versic.item dicta constitutio, iunctis præcedentibus,C.de cad.tollen.Et hoc haud dubiè verum est in casu nostræ consuetudinis, nam cum ea introduxerit retractum, qui alias non habebat locum, potuit illi limites veluti compedes imponere, vt sic,vel sic,competeret,vel non competeret, siue scienti, siue ignoranti, argu.l.videamus §.iurare.ff.de in lit.iurā.& l.in commodato. §.sicut,ff.com.cum sim.

24 ¶ † [Et ita expressim in hac nostra specie voluit Ægid.Bella.c.constitutus,col.12.versi.secūdò dico de restit.in integr.] Quamuis sciam. Compostel.fuisse in sententia contraria,in c.cam te,de rescrip.vt scilicet non possit fieri expresse per statutum,vel consuetudinem, nec aliter per inferiorem à Papa vel Principe,vt tēpus currat ignorāti, & eum sequuntur Ang & Io.à Monte Sperello in d.l genero,& Caro.Rui.consi.54.considerato,col. vlt.lib.5.[Et voluit etiam Ro.in l.is potest, col.2. nu 5.ff.de acq.hæred.vbi dicit, & hoc tenet Bald. in d.l.1.C.de cadu.tollen.per tex. in l.nulli. C.de Episc.& cler.

25 ¶ † Sed priorem sentētiam adiuuat,quod plerisque placuit valere statutum,nè liceat allegare ignorantiā,Bar.in l.diuus,in fi.prin.ff.ad leg.Cor. de fals.Bal.in l.1.col.2.versi.sed an valeat statutū, ff.de legib.Imo.in l.de pupillo §.nuntiationem,ff. de oper.nou.nunc.Pan.in ca.ad falsariorum, in 1. not.per illum tex.extra de fals. Caro. Ruin.consi. 86.visa accusatione,colum.4.nu.8.li.4.& Corset, qui id dicit sing.in suis sing.in verbo ignorantia. Et tacite sensit Saly.in l.Senatus,C.de his qui sibi asscrib.& in l.ita nobis, C.de adult.dū tradit,tale statutum esse intelligendum de ignorantia crassa, & iniusta. De quo etiam per Rom.in d.l 1.§.occisorum, ff.de S.C. Syllan. & in l.is potest, & ibi Franc.Aret.col.7.versic.& occasione,ff.de acquir hæred.& eundem Ro.in d.l.1.§.nuntiationem,& ibi etiam Alex.in fi.ff.de oper.nou.nunc. & Ioan. Anan.in d.c.ad falsariorum,& Felyn.in c.cognoscentes,col.pen.versi.fallit quartò,extra de const. Nam & valet pactum,quo allegationi ignorantiæ renuntiatur,l.qui iure,ff.de test.mil. vbi Bal. dicit nullam,l.esse quæ id melius probet,& dicit esse menti tenendum. Si igitur pactum ignorantiam tollere potest,potest & statutum.

26 ¶ † Quartum illud est,quod cum statuitur aliquod tempus in merum cuiuspiam fauorem, non etiam in odium negligentis: tunc id tempus indubitate statim currit etiā ignoranti: vt probatur ex tex.in c.statutum,& ibi gl.in verbo, numerandum,in prin.& ibi Domini,qui simpliciter trāsit, cum ea,& expressius Philip. Franc.col. 1. de præbend.lib.6.& Pan.qui eam glo.dicit singu.in cap. cum esses,col.vlt.extra de testam. Quod multum facit ad casum nostræ cōsuetudinis. Nam id tempus prorsus datum est in fauorem ipsius consanguinei, vt scilicet possit intra annum retrahere quod nullo pacto ei de iure communi cōpetebat. Nec id tempus appositum est in odium negligentię ipsius,ideo & illi ignoranti haud iniustè currit id tempus.Super hoc tamen vide Petr.Ancha.qui veluti in contrarium pungit in d.c.statutum, col. 2.versic.opponitur dicitur hic.

27 ¶ † Quintum,quod ignorantia nihil prodest, nec excusatur ad consequendum lucrum,sed tantum ad damnum vitandum, l.si quis in graui.§.vtrum,& ibi Bar.ff.de S.C.Sylla.Bar.in d.l.genero, ff.de his qui notan.infamia.Bal.in l.vlt.C.de dolo. Petr.Anch.in d.c.statutum,vbi supra.Steph.Fede. in tract. de legum interpre. parte 2.char.4.versic, statuto cauetur,quod syndicus. Alex.in l.si seruū, in prin.col.1.ff.de verb.obli,vbi & in id citat alios tex.& glo.& consi.7.attentis, & ponderatis, col. vlt.paulo ante fi.lib.7.& Philip. Deci.qui & in id quoque alios tex.& glo.affert, in l.qui in alterius, col.2.ver.secundò ista regula,& seq.ff.de reg.iur. Et benè etiam facit tex.vltra eos in l.qui autē.§.si quid cum pupillo,versi.similique modo,ff.quæ in fraud.cred.cum dicitur, nec videtur iniuria affici is qui ignorauit,cum ei lucrum extorqueatur, nō damnum infligatur. Et id quoq; facit ad nostrum retractum, in quo consanguineus tractat de lucro captando,non de damno vitando, vt latè diximus supra eod. titu.§.1. glo. 10.in verbo, *dedans l'an*, nu. 125.certum est, & seq.

28 ¶ † Sextum,quod in casibus, in quibus non currit tempus ignoranti,aut si currat, ei competit restitutio,intelligendum est, si modo ignorantia non procedat ex facto,vel dolo illius, qui prætendit ignorantiam,per tex.in l.1.§.1,versi. sed si id, ff.de acti.empti.vbi dicitur,Sed si id egit emptor, nè cognosceret aliquam seruitutem deberi, &c.

Nam & aliàs ignorantia affectata, pro scientia habetur, l. qui contra, ibi, errore non affectato, C. de incest. nup. vbi Bald. not. eum haberi pro sciente, qui scire nó vult, & etiam tex. in c. cum inhibitio. §. si quis vero, ibi, affectatores ignorantię, extra de clande. despon. & ca. 2. ibi, affectata ignorantia, & ibi glo. quæ declarat, quę dicatur ea ignorantia, de tempo. ordi. lib. 6. & glo. in c. ad falsariorũ, in prin. extra de cri. falsi. & glo. in c. vlt. §. vt autem, in verbo, scienter de offic. delegat. lib. 6. & in clem. 1. in verbo, scienter, in princ. de consanguin. & affin. & Bal. in l. quicunque, col. pen. versi. item facit, C. de ser. fugit. & Lucas Pen. in l. generali, col. 2. C. de tabu. lib. 10. Mart. Laud. in c. 1. §. vasallus, post medium, & ibi quoque Car. Alex. col. 2. tit. si de feu. fuer. contro. Et Aristoteles lib. Ethicorum 3. cap. j. Ο γάρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει αὐτία τῆ ἄγνοια, ἀλλά τῆ μοχθηρίας. Quorum hæc sententia est, Ignorantiam, quàm volens aliquis accersit, non excusare, sed esse nequitiam. Ideo paulo post subiungit, iudicem punire debere ignorantiam, cuius quis sibi causa fuit.

29 ¶ † Nam & videmus impedimentum adscitũ, & affectatum, siue cui impeditus ipse causam pręstitit, non iuuare, l. 2. §. vlti. ff. si quis cautio. & l. 3. §. subuenitur, ff. de S.C. Syllan. [vbi seruis in aliquo loco clausis subuenitur, si domino auxilium non pręstiterint, modo id data opera non accidisset, & ibi Rom. qui ad multa id trahit, vt apud eũ videre poteris, & l. si seruus plurium. §. si quis ante, & quod ibi tradit Bald. post Iaco. Aret. & Cyn. ff. de leg. 1.] & voluerunt Spec. & Ioan. Andr. loquentes de citato, qui se procurauit detineri in vinculis, tit. de cita. §. 1. versic. item quod curatus detentus. Nec metum, quem ipse sibi quis infert, l. si mulier, ff. quod met. cau. Nec absentiam quoque etiam reipubl. causa affectatam, l. & qui data, ff. ex quib. cau. maior. & quod tradit Bal. in c. 2. in fin. tit. de feud. sine culp. non amit. & Zasius, in §. rursus, col. 7. versi. secundò fallit. Insti. de actio. & Bald. loquens de eo qui se procurauit vocari ad vnũ quoppiam tribunal, vt se in alio excusaret, in l. si seruus plurium. §. si quis ante, in princ. per illũ tex. ff. de legat. 1. quod & ante eum voluit Specu. quem non allegat, tit. de citatio. §. 1. versic. item ꝙ vocatus. Nec alia quævis affectata, vt longe lateq; probat Fel. in c. vlt. extra de testib. Cui adde quantum ad id, quod dicit de tit. procurato Io. And. in addi. Spec. tit. de caus. pos. & propr. §. nunc dicendum, versic. sed nunquid, Bald. in l. quoties, col. 2. versic. iuxta istam partem, C. de rei vendic. & in l. cogi, col. 2. versic. iuxta hoc quæro, C. de peti. hæred. & in l. j. col. pen. versic. sed hic dubitatur, C. si plures vna senten. [Et hic videre poteris Syluest. Aldobrandi, in §. item tria, in 7. not. Instit. de exc. tut. vbi multa ex hoc loco sumpsisse videtur. Sed non prętermiserim, quod à Plutarcho scriptum est in Numa Pompilio: Quod si Vestales casu in quẽquam inciderint, cum ad lethum ducitur, necare eum non licuisse, verum deierare virginem oportebat, se non vltro, nec dedita opera, & de industria, forte obuiam factam.]

30 ¶ † Septimum, è diuerso, in casibus, in quibus currit tempus ignoranti vel ipse ignorans non restituitur, intelligitur, nisi ignorantia procedat ex dolo, arte, vel facto aduersarij, scilicet eius ad cuius commodum ignorans repellitur, vt qui huius ignorantiæ tenebras atque caliginem oculis animoq; ipsius ignorãtis offuderit, idest, ita negotiũ texit, ita callidè struxit, eo artificio composuit, vt omnino non posset, aut certè vix posset venire in notitiam illius, tunc enim illi subuenitur, vt in simili voluit Caro. Mol. in consuet. Paris. tit. j §. 13. glo. 12. nu. 6. per tex. in l. cũ proponas, C. de nauti. fœno. & l. qui officij. §. vlt. ff. de contrah. empt. Ad quod etiam vide, quæ in simili quoque diximus supra eo. tit. §. j. gl. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu. 56. sed & hoc quoque, Sed illis omnibus adde optimũ tex. in l. j §. si reus, ff. de eo per quem fact. erit. & in l. vl. §. sed & si stipulator, eod. tit. & ꝙ voluit Spec. per eos tex. & alios, in tit. de citatio. § j. vers. item excipitur quod actor.

31 ¶ † Adde item alium tex. optimum in l. qui cũ tutoribus. §. qui per fallaciam, ff. de transactio. vbi qui per fallaciam alterius ignorans veritatem trãsigit, non tam paciscitur quàm decipitur. Nam & hic simili modo possumus dicere hunc ignorantẽ non tam ignorare, non tam negligere, non tam cessare, quàm decipi facto aduersarij. Sed & vide quod in hanc propemodum sententiam scribit Bald. in l. quæsitum, versicu. sed aduerte, ff. quand. actio de pec. est annal. Ex quibus & illud posset dici in casu nostræ consuetudinis, si emptor hanc ignorantiam consanguineo veluti obtruserit, admitti ipsum consanguineum, aut simpliciter, aut certè per restitutionem in integrum.

32 ¶ † Idemque, si contractus venditionis fuerit simulatus, aut fraudulentus, ita scilicet depictus, vt licet ita vt scriptus est, venerit ad notitiam cõsanguinei, non tamen ita vt vere gestus est, nam tunc consanguinei, etiam post tempus retractui præstitutum, admittentur ad retractum, vt nuncupatim multisq; ac magnis rationib. voluit Arnol. Ferro. vir certè multis nominibus commẽdabilis, in consuet. Burdig. hoc tit. *de retraict*. §. 15. col. 2. versic. sed si in specie. Nam vt id illi quoque addas hæc consanguinei ignorantia, fraude ac dolo emptoris illi veluti obtrusa est. Et benè faciunt, quæ dicam infra in §. seq. glo. 2. nume. 30. porrò si teneas, & quinque seq.

33 ¶ † Sed hic in dubium vocatur, quid si huiusmodi ignorantia non ex dolo, simulatione, fraude, aut calliditate emptoris, sed cuiuspiam alterius processit ad consanguineum, & interim tempus retractus lapsum est, an tunc erit illi succurrendum. Et certe quosdam text. habemus tractantes quid agendum est, cum dolus non contrahentium, sed alterius inciderit in contractum, aut alium actum, quos tibi congessimus supra eo. tit. §. 24. glo. 1. nume. 8. modo, inter quos vnum comperies, in l. vlt. in prin. in versic. planè, ff. de eo per quem fact. erit. quem Bal. in sua Margarita, in verbo, præscriptio, versic. præscriptio si dolo, dicit singu. ad hoc, quod si præscriptio dolo tertij sit completa,

completa, & is tertius soluendo non sit, restituitur actio, quæ præscripta est aduersus ipsum præscribentem, etiam si ipse non fuerit in dolo. quod tu diligenter not.

34 ¶ † Octauum, quod in casibus, in quibus ignorantia prodest, vt ei non currat tempus aut restituatur, intelligendum est, si modo non solum non affectata fuerit, de quo iam diximus, sed etiam sit verisimilis iusta, probabilis, nõ crassa, non supina, vt expressè voluit Bald. in ca. licet, col. 1. extra de supplen. negl. Præla. & Imo. in c. vlt. char. antepen. versi. sed hic est aduertendum extra de præscript. & Roma. d. consi. 127. ad fin. vbi ex hoc dicit, non esse restituendum quempiam ob ignorantiã eius rei, cuius fama erat publica. & cõsi. 340. circa primum, in fin. vbi dicit huiusmodi ignorantiam habere vim scientiæ, per quędam iura ibi allegata. & Franc. Aret. in d. l. licet, C. de iure deliber. & cons. 25. reuerendissime pater, in fi. vbi de eo loquitur, qui habebat instrumentũ rei, quàm se dicit ignorasse, & Fely. in d. ca. vigilanti, col. 2. de præscript. Philip. Deci. in l. 2. col. 2. C. qui admit. & d. consil. 267. in fi. & iterum cons. 272. viso processu, etiam in fi. & consi. 436. visa instructione, col. 2. nu. 9. & consi. 564. in causa magnificorum, in fi. Lud. Goz. consi. 8. in hac causa, col. vlt. & consi. 68. videtur, col. 4. num. 14. Et bene facit, quod scribit Alexan. consi. 163. viso processu, lib. 2. & d. consi. 116. col. 1. lib. 5. dum omnino se fundat in probabili ignorantia, & bonus tex. in cap. 1 §. vlt. ad fin. ibi, iuxta ignorantia, tit. si de inue. inter do. & vas. lis ori.

35 ¶ † Et illud quidem generale est, & perpetuũ, vt huiuscemodi ignorantia crassa, & supina, pro scientia habeatur, etiam in pœnalibus, & statutis, ex sententia glo. not. in clem. 1. in verbo scienter, de consanguin. & affin. & alterius glo. in c. 1. §. similiter, in verbo, sciens, tit. quib. mod. feud. amit. Bald. in ipso c. 1. col. vlt. versic. quæro quid de eo, & ibi etiam Card. Alexan. in §. item si fidelis, col. etiam vlt. versi. quæro si vasallus, & idem Card. in c. vasallus, col. 2. titu. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. Et optimè facit tex. in l. & si consensũ, §. ignorantia qui est 1. ff. de contrah. empti. & in l. nec supina, ff. de iuris, & fact. ignor. glo. in c. 1. in verbo, vltra annum, & ibi Bal. in versic. nisi iusta, col. 2. & ibi quoque Mar. Laud. Iaco. Aluar. & alij. tit. quo temp. mil. & glo. in ca. innotuit, in verbo, ignorantiam, extra de elect. Et vide tex. qui huiusmodi ignorantiam dissolutam elegãter appellat, in l. cum sex, ff. de Ædil. edict.

36 ¶ † Nonum, & postremum quod in casibus, in quibus tempus currit ignoranti, is tamen restituitur ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa videbitur gloss. in l. si partem. §. si per fundum, ff. quemadmod. ser. amit. & in l. si sic, in verbo, vna seruitus est, & ibi Paul. Castrẽ. qui dicit perpetuo menti tenendum, ff. eod. tit. & in l. 2. in glo. vlti. & ibi Cyn. Bart. Bald. Saly. & alij, C. de iure emphyt. vbi Ias. char. 17. versi. pro confirmatione accedat, dicit id ita seruari, & glo. in l. cum filiusfami. §. in hac stipulatione, & ibi Dyn. Barto. Bald. qui eam dicit singu. Imo. Pau. Castren. Alex. Soz. latissimè, & propè omnes, ff. de verbor. oblig. & in l. 1. ad fi. C. de patri. pote. Specu. tit. de præscript. §. 1. versic. pone vasallus, & rursus tit. de loca. §. nunc aliqua, versic. 18. Dyn. in cap. cum quis in ius, de reg. iur. lib. sexto. Barto. Ange. Alexan. & alij, in d. l. 1 §. si quis autem, per illum tex. cum glo. ff. de itinere actuque priua. Barto. in l. ad hostibus, §. sed quod simpliciter, ff. ex quib. cau. maio. dum allegat not. in d. l. cum filiusfamilias, idem Bart. in l. Æmilius, colum. 2. & ibi etiam Bal. ff. de minorib. & in l. ad diem, ff. de verbor. obligat. Bald. in l. vlt. in fin. C. si penden. appellat. mors inter. & in l. vl. C. si aduer. vendit. pignor. Ange. in l. Labeo, quæ est vlti. ff. si quis testa. lib. esse ius. fuer. & in l. si insulam, in 6. fallen. regulæ negatiuæ, & ibi Imol. in 8. fallen. ff. de verbor. obliga. idem Ange. in l. sed & si in conditione §. seruus alienus, ff. de hæred. instit. & in l. Pantonius, & ibi quoque Imo. Rom. & Pau. Cast. ff. de acq. hæred. Pau. Eleaz. Zenzel. & Card. Flor. in clem. 1. de in integrum restit. Petr. Anchara. & Imo. in cap. potuit, extra de locat. idem Petr. Anchar. consi. 174. dominus Lazarus, in 2. dubio, & iterum consi. 393. viso diligenter, ante fin. Anton. consi. 25. ad primum, colum. penult. & consil. 45. domina Orabilis, colum. vlt. & consi. 72. visis, ante fi. Imo. in cap. penul. de donat. Raphae. Fulg. consi. 64. Franc. ad fi. & d. consi. 123. in fin. & consi. 214. Titius, colum. vlt. & consi. 233. dominus, colum. penul. versic. nouissimè, Panor. in cap. 1. colum. vlt. de præscript. vbi id dicit singu. & in cap. cum non liceat, colum. 5. versi. circa istam partem, eod. titu. & in cap. si de terra. in fin. de priuile. & consi. 33. quidam lib. 1. Roma. in l. qui vniuersas, §. vlt. ff. de acq. hæred. & in repe. l. si verò, §. de viro, in 51. fal. ff. solu. matrim. & consi. 127. posito, ad fi. & consi. 477. in casu, ante fi. Pau. Castren. consi. 279. super primo, colum. 2. in 2. dubio, libro 1. & consi. 298. quod dictus, colum. 2. eodem lib. 1. & consi. 311. circa, in fi. eod. lib. 1. Ange. Aret. in §. rursus, in fin. Instit. de actio. vbi & id dicit singu. & in §. si quis agens, colum. antepen. versicu. potest etiam, eod. tit. Alexan. latè consi. 71. videretur, lib. 1. & consi. 4. similis initij, colum. antepen. versicu. vnde licet, lib. 2. & consi. 14. viso, colum. 3. versicu. & dato, eod. lib. 2. & consi. 89. viso puncto, colum. 3. eod. lib. 3. & consi. 8. visis subtilissimis, colum. vlt. versic. præterea aduersus, lib. 3. & consi. 63. stantibus, colum. 3. versicu. & licet, libr. 4. & consi. 3. ex his, circa fi. lib. 5. quod repetitur consi. 11. lib. 6. & idẽ Alexan. consi. 45. in causa, colum. 2. versicu. modo ad propositum, eod. lib. 5. & consi. 51. videretur, colum. pen. versic. posset etiam, eod. lib. 5. & cons. 83. reuocatur, eo. lib. 5. & consi. 40. viso, colum. 2. lib. 6. & consi. 76. in causa, colum. vlt. versic. tertiò principaliter, lib. 7. Franc. Aret. qui & id dicit sin. in l. licet, C. de iure delib. Bald. à Bar. in tract. dot. in 2. par. 11. par. prin. cha. 17. ante 16. differentiã. Cæpol. in trac. serui. vrb. præd. tit. 24. col. 3. Calca. consi. 26. prima, col. vlti. & consi. 74. quod dictis, col. 12. versi. sed ad fortificationem. Barb. consi. 8. scribitur colum. 3. vers. venio nunc ad secundum, lib. j. & consi. sequen. supremi, colum. 3. eod. lib. 1.

& consi.46.scripsit,col.7.versi.præterea facit, lib. 2.& consi. 50.præclarè,col.3.eod.lib.2.Corn.cõs. 22.in hac,col.pen.versi.respondetur,lib.j. & cõs. 100 consuluit,eod.libro 1.& consi.164.me subscripsit,in prin.lib.2.& consi.seq.circa,col.6.versic.& propter hoc,& consi.219. ex duplici,col.6. versi.circa quàm, eod.lib 2.& consi. 168.in hac, col.pen.versi.cum ergo, lib.3. & consi.184.super hac,col.vlt.versi.si autem ignorauit,eod.libr.3.& consi.195.circa,col.vlt.versi. denuntiandum est, eod.libr.3.Guid.Pap.consi.88.attendant,col.vlt. Philip.Dec.consi.137.consilium,in 3. eodemque vlt.dub.& consi.267.non excidit,col.vlt.Francis. Bald.in tract.præscri.in 29.quæst.4.partis 4.item partis princ.Hippo.Marsil.in l.qui ignorans, col. 3.ff.de falsis,& consi.99.largiri, colum.4.versicu. quinimo.

37 ¶ † Et id quoque ex multorum sententia procedit non solum in præscriptione longi temporis, sed & (quod maximè te scire volui) longissimi. 30.vel 40.ann. Quod & nonnulli eorum, quos supra citauimus, adstruunt, & præterea glo. in l. sicut,in verbo, militia,& ibi Ray.Forli.C.de præscrip.30.vel 40.ann.Ang.in d.l.annus, ff.de calũ. & consi.196 ex themate,ad fi.Imo.in repet.c.vlt. char.antepen.versi.sed hic est aduertendum, ext. de præscrip.Pan.in ca.vigilanti,col.vlt.& ibi Fely. col.1.eod.tit.vbi loquuntur in casu illius ca.quod loquitur de præscriptione 30.vel.40.anno. Rom. consi.123 primum dubium,col.pen.versi.vlt.dici potest,& consi.149.conclusionem,in fi.vbi id dicit sing.& consi.166.viso,col.pen.versic. secundò quia ex generali,Pau.Castr.consi.181.notandum est, col.1.versic.secundò loco,lib.2.& consi.439. ad euidentiam,col.1.eod.lib.2 Raph.Com.consi. 147.domina,col.vlt.& latissimè Alex. consi.7.videretur,per tot.lib.j.& consi. 84.in causa vertẽte, col.2.versi.tertiò quia dicimus,eod.lib.1.& consi. 169.viso,colum pen.versi.quod autem,& iterum versi.non obst.quod aduersus,eod.lib.2.& consil. 63.stantibus,col.4.vers.plus dico,lib.4. quod repetitur consi.39.lib.6. & idem Alexan.consi.116. perspectis,col.1.in fi.libr.5.vbi & hanc dicit esse communẽ,opin.à qua in iudicando non est discedendum,& consi.77.viso processu,colum.2.versic.& posito,eod.lib.6. vbi & hanc dicit communem,& consi.150.viso themate,col.2.lib.7.Sozi. consi.86.in causa communitatis, in fi.libro 1.vbi hanc quoque dicit communem, quod consilium repetitum est consi.166.lib.2.idem Soz.consi.80. in q.col.vlt.lib.3.vbi item dicit communem, etiã in præscriptione 40.ann.& consi.106.libẽti, col. 2.eod.lib.3.& consi.66.viso, col.vlt.lib.4.Ias.qui id dicit singulare consi.118.contra, in fi.libro.4. Caro.Ruin.loquens etiam in præscript. 40.anno. consi.140.viso,col.vlt.nu.17.lib.2.Matth. Afflic. decis.Neapo.27.quædam Altruda: vbi ita dicit fuisse decisum in sacro quod appellat consi.Neap. & iterum decisi.329.dicta,per totum, vbi [illegible] multos allegat.& in consti.Siciliæ [illegible] dinem,col.pen.versi.an aute [illegible] Bertr.consi.31.quamuis [illegible]

lib.5.& consi.15.ex themate, col.11.in 6.dubio, lib.4.vbi & hanc dicit communem, & consi.42. viso col.6.versicu. præterea nec etiam,lib.4. Phili. Deci.consil.36.cuius superscript,est, exemplum instrumenti,colum.vlt.Alciat.lib. de verbo.signi. char.vlt.

38 ¶ † Contrarium tamen in hac præscriptione longissimi temporis 30.vel 40.anno. tenuit Ang. sibi contrarius,in d.l.sicut,ad fi.C.de præscriptio. 30.vel 40.anno.in quibusdam lectu.& Petr. Anchar.consi.170.principaliter,per totum. Alex.sibi item contrarius in l.3.§. Labeo, ad fi.ff.de acquir. possess.vbi loquitur de præscriptione 40. anno.& tamen quodammodo nutat, sed asseuerantius firmat consi.151.viso themate,in fi.lib.2. & consil. 163.viso processu,col.vlt.versic.secundò non deberet,eod.libr.2.Franc. Aret.in l.qui vniuersas.§. vlt.col.2.ff.de acq.possess. & consi.103.breuitas, col.j.& 2.vbi tamen distinguit inter præscriptionem 30.vel 40.ann. vt scilicet aduersus præscrip. 30.ann.detur restitutio, non autem aduersus 40. Sozi.sibi quoque contrarius in d.l.cum filiusfam. §.in hac stipulatione,col.4.vers.& hoc postremò, cum multis seq.vsque ad fi.illius.§.ff.de verb.obl. vbi hanc rem latissimè omnium tractat.& consil. 164.visa bulla,in fi.lib.2.& consi.194.subtiliter, col.4.versi.quartò ista opin.eod.lib.2.vbi dicit, q licet id sit dubium in præscript.30. anno.nullum tamen est in 40.& consi.199.capio, col.vlt.versi. præterea præscriptio eo.lib.2.Barb.consi.41.illud afferam,col.12.nu.17.& seq.li.1.Fran. Curt.Sen. consi.83.eodemque pen.Deus pius, col.3.versic. attamen in casu.Ias.consi.209.vera,col.pen. vers. non obstat etiam illud,lib.2.vbi & illam facit differentiam 30.& 40.annor.Philip.Deci.qui eandẽ. distinctionem facit consi.29. cuius superscrip.est, an detur restitutio,quẽ omnino vide,hanc quoq; rem latissimè tractantem, & cõsi.375.iuridicum, col.2.versi.& vlterius,vbi hanc dicit esse communem,& consi.553.quod supra,in princ.Ant.Rub. qui similiter distinguit consi.12.visis,col.6.vers. præmissis,& consi.56.circa dubitationes, col.2.& consi.97.circa, per totum. Steph. Bertr.ita quoq; distinguens consi.139.cum supponatur per totũ, lib.2.Lud.Gozad.consi.8.in hac causa, col.vlt.loquens tantum in præscriptione 40.anno. & iterũ consi.56.circa primum, col.3.nu.11.vbi hanc dicit esse communem opin.& Igneus in l.3.§.si cõditioni,quem legit cum l.qui posthumos, nume. 126.ff.de S.C.Syllan.

39 ¶ † Quæ sententia his rationibus adiuuatur. Nam tex.in d.l.sicut dicit,quod absentia non defendit aduersus eam præscriptionem longissimi temporis. Deinde text.in l.omnes,eo.tit.dicit talem præscriptionem præbere plenissimam munitionem siue sec[illegible], quàm dictionem expẽdit Sal[illegible] [illegible]dum dicit,pondera, plenis[illegible] [illegible], quod ponit rẽ in termino, [illegible] progressus.Hæc ille.Cæterum [illegible] securitas, quando non potest [illegible]tegr.vt not.glo.in l.ait Prætor. [illegible]rbo,imputandum.ff.de minor.

Sicuti

Sicuti & Plenissima liberatio, quando de nullo obstaculo potest quæstio refricari.l.1.& 2. iuncta gl.& ibi Bald.C.si aduer.solu.& Ange.consi.256. Guid.col.4.Quin securitas simpliciter ea dicitur, quæ nullo modo expugnari potest, vt dicit Bald. in d.l.1.in fin.C.si aduer.solutionem.

40 ¶ † Præterea dicitur in l. vlt.C.de fund.patri. lib.11.ꝙ qui fundum patrimonialē 40.annis possederit,nullam actionem, aut molestiam, aut inquietudinem formidare debet. Molestia autem infertur, cum quis iudicialiter vexatur.§.1.in verbo,molestus,in Auth.de fideiuss.& l.1 & ibi Bald. C.de nund.Pau.Cast.consi.204.præsupposito.col. 2.lib.1.Sed & illa dictio,actionem,simpliciter ꝓlata cōpræhendit officiū iudicis,qđ cōpetit ad restitutionē in integrum,l.actionis verbo, & ibi gl. ff.de verb.sig.& l.pecunię verbum, in fin.eod.tit. & l.actionis verbum, ff. de act. & oblig. & l.q.si minor,§.vlt.ff.de minori.Bart. Bal.& alij in l.1.ff. de iurisd.om.iud.cum sim.nam & omne remediū compræhendit,l.eleganter,in prin. & ibi Bal.in j. notab.ff.de dol.mal.Sublata igitur per d.l.vlt.omni actione,censetur sublata & in integrum restitutio,& quoduis aliud remedium.Cui adde text. in c. ad aures, in fi.extra de præscrip.ubi pręscriptio 40.an. oēm prorsus actionē excludit.& tex.in c.volumus 16.q.4.cum dicitur,sed quietem eorū inconcussam omnibus modis procurate: & in l.j. C.si aduer.vendi.vbi verbum controuersiæ,quod non longe distat à verbo,molestiæ, inquietis siue inquietudinis.quibus vtitur, d.l.vlt.compræhendit etiam restitutonem in integrum,vt qui promiserit nullam se controuersiā moturum, non possit in integrum restitui,vt ibi probatur.

41 ¶ † Et quod per 30.annos tollatur officiū quoque iudicis, quod vt diximus competit ad restitutionem in integrum, tenet gl. in d.l.sicut,in verbo persecutione,& ibi Bar.in prin.Bal.qui eā dicit sing.Sal.& Ange.C.de pręscrip.30.vel 40.ann.& alia glo.in l. querela,in gl.1.C.de fal.Oldr.consil. 156. primum in vlt. dubio. Bart. qui limitat, in l. Prętor ait.§.vl. & ibi quoque Imo. Ro.& late Ias. ff.de oper.no.nunc.idem Bart. in l. si societatem. §.arbitrorum,col.4.vers.quæro infra,ff.pro socio. Bal.in l.2.col.2.ver.modo quęro,C.de except.rei iudic.vbi & illam priorem glo.dicit singu.& in l. vlt. col.6.versic.quæro vsque ad quod tempus,C. de contrah.empt.& in l.data, col. antep.vers. sed quid si bannitus,C.qui accus.poss.in c.Quintaualis,col.3.versi.quæro igitur infra, & iterum col. vlt.versi.& not.ꝙ sicut, extra de iureiu. & consi. 142.dominantibus, post medium, lib.1.& consi. 322.vtrum post 30.annos,eo.lib. 1.& consi.325. dubitatur, in prin.eo.lib.1.& consi.342.super eo quod quæritur,col.vlt. eo.lib.1.& consi.410. primo videndum est, circa medium, lib.4.& consi. 189 punctus,quęritur si filia,lib.5. Anc. con.26. ad primum,col.3.in 2.dub. Io.Plat.in l.qui graua tos,in 2.not.C.de censi.& censit.lib.11.Cor.cōs. 244.in hac, col.2.lib.4.Matth. Afflic.deci.Neap. 245.magnifici,ad fin.Philip. Deci.consi.267.non excidit,col.3.versic.venio igitur,& consi.272.viso processu,col.5.versi.& hoc procedit.

42 ¶ † Nisi ad omnia hæc respōdeas,per huiusmodi verba generalia(non inquietari,non molestari, controuersiam non moueri)& similia,nō tolli speciale priuilegium restitutionis in integrū,ex sententia glo.in c.coram,extra de integr. resti. quam ita intelligunt & dicunt not.Fran.Are.consi.103. breuitas,col.2.versi. venio nunc ad secundum,& consi.161.in pręsenti,col.2.versi.confirmatur ista responsio, & Soz.consil.153.quod est primum 3. lib.incip.pulchra,col.10.vers.confirmatur responsio.additq; vterq; rationem: quia per leges generales non videtur auferri priuilegiū speciale in iure concessum.l.Decurionibus,& ibi Bartto.C.de Silenti.lib.11.& Bal.in 1.const.C.& in c.1.in fin. tit.quo temp.mil.cum alijs multis concord. a me traditis sup.eo.§.j.in verbo, *ou equipollent a uente*, quæ est glo.14.nu.140.& id quidem,& supra tit. omnium huius vol.19.qui est *de prescriptions*.§.1. gl.10.in verbo,*ou autres personnes priuilegiees*,post princip.Ego tamen eam gl. in d.ca.coram,reperire non potui. vixque ei sententiæ accederem, qm̄ facilius tollatur remedium, quod iure speciali cōpetit,cuiusmodi est restitutio in integrum, quam quod de iure communi, vt actiones ordinariæ,l. eius militis.§.1. & ibi Doct.ff.de milit.testa.cum simil. Nec etiam per hanc responsionem tollitur, quod supra diximus de actione & officio iudicis.

43 ¶ † Quid, ꝙ sunt, qui etiam in pręscriptione longi temporis negant ignorantem simpliciter restitui,sed tum demum tantum. si ignorantia procedat ex alia iusta causa: & inter hos Bald. in l.1. in 14.oppo.C.qui admit.per tex.in l.vlt.C de pręscrip.long. temp.cum dicitur Nulla scientia, uel ignorantia expectanda.Et sequit̃ Pet.Anc.d.consi. 170.col.2.vbi dicit,ꝙ si ea l. intelligatur, vt ipso iure currat tempus ignoranti, sed possit restitui, esset imponere legem verbis.Ponderatq; ēt,quod in d.l.post ea verba supra adducta,sequitur in hūc modum,Nè altera dubitationis inextricabilis oriatur occasio,&c.Nam si admitteretur restitutio in integrum, semper esset dubitatio inextricabilis, essentq; perpetuo dominia in incerto contra l.bono publico,ff.de vsuca.Sed & hanc partem sequitur Rapha.Fulgo.in d.l.cum filiusfami.§.in hac stipulatione,ff.de uerb.oblig. Alex.d.consi.163.viso processu.col.1. lib.2.Barb.consi.41.illud asseram, col.12.versi.item posito, lib.3.& Fran. Curt. Senior.consi.83.Deus,col.3.versi.& si forte.

44 ¶ † Sed communiter hæc opi.reijcitur,adeoq; prior recipitur, vt si post completam pręscriptionem temporis,transierit quadriennium,quod [illegible] tur petendę restitutioni,ex l.vlt.C.de [illegible] teg.rest.& c.1.extra de in integr. [illegible] si is,contra quem pręscriptum [illegible] bilem causam ignorātię illius [illegible] adhuc restituitur,etiam si fluxerit [illegible] tum. Nec enim illud [illegible] nisi à tempore scientię [illegible] tum voluit Bal. qui [illegible] falsam, C. si fals.allegat. [illegible] mentione [illegible]

C

Card.Flor.post Zenz.& Io.Ligna.in cle.j.in 25.q. de rest.in iure.Pau.Ca.in l.vlt.C. de dol. ma.Pan. qui ad hoc multa allegat,in c.1.in fin.de præscrip. & cons.32.casus contingentia,col.vlt.lib.1.Alex. sibi contrarius, d. consi.71.col.vlt.versi.nec obst. quod lapsum, lib.1. vbi & illud de centum annis tradit.& d.cons.84. col.2.eod. lib.j. & d.consi.4. col.vl.vers.nec obst.si diceretur, lib.2.& cons.89. viso puncto,col.4.vers.& tempus petendi,eo.lib. 2.& d.consi.169. ad fin.lib.3.ubi etiam loquitur de centum annis,& cons.69. in causa & lite, col. 2.vers.vnum tamẽ rememoror, lib.3.ubi & illud tenet de centum annis, cum allegat Bald. ubi supra,& dicit præterea id tempus nunquam currere & idem Alex.cons.j.põderatis,col.4.lib.4. & cõs. 39.stantibus,col.5.uers.nec obst.si diceretur, eo. lib.4.quod repetitur consi.63.lib.6.idem & Alex. d. cons.116. lib.5.& d. consi.150.col.2.uers.non obst.si diceretur,lib.7.& cons.207.dñe Alexãder, col.vlt.eo.lib.7.Cor.d.cons.22.col.pen.lib.j.& d. consi.164.circa medium,lib.2.& d.cons.165.col. 6.eod.lib.2. ubi tamen non admittit,quod dictũ est de centum annis, & d.cons.219.col.7.uers.neo obst. si dicatur,lib.2.& cons.87.circa primũ, col. j.uers. & ꝙ non præsumatur,lib.4.& d.consi.244. uidetur in hac, col.2.uersic. his tamen non obst. lib.4.ubi hæc ita intelligit,ut licet quadriennium non currat ignoranti,tamen aduersus ius petendi restitutionem præscribatur spatio 30. uel 40.ann. per d.l.sicut,in d.verbo,persecutione,quo officiũ iudicis continetur, ut etiam supra diximus. Soz. consi.80.in quæstione, col.ult. lib.3.Ias.in Auth. quas actiones, col.pen.C.de sacros.eccle.& in §. rursus.num.74.Institu.de act.ubi tamen dubitat, an illud uerum sit, sed si uerum sit (inquit)est in actu practico notabilissimum.Fran.Balb.qui & illud dicit de centum annis, in tracta. præscript.in 29.q.prin.4.partis,itẽ partis princ.nu.99.& iterũ in 2.casu 1.partis 6.eiusdemq; vlt.partis princ.in fi.Catel. Cotta, qui idem quoque tradit, & sing. dicit memor.inci.restitutionis,& iterum memor. incip. tẽpus restitutionis.Steph.Bertr.d.cõsi.301. lib.3.vbi & illud dicit de centum annis.Phil.dec. d.cons.36. vbi & illud quoque affirmat. & consi. 436.visa instructione, col.2.num.9. Gera.à Petra sing.18.nota diligenter,col.penul. vers.sed unum perpetuo:vbi & id sing.dicit & Hippo. Marsi.qui & illud de centum annis asserit,d.consi.18.col.5. & cons.87.in præsenti,col.2.& in d.l.qui ignorãs, col.2.versi.& vltra prædicta, ff.de fals. & in l.qui falsam,col.12.uers.item vltra præmissa, eo.titu.& sing.572.multa & quã plurima.& Io.Crot.in re.l. filiusfam.§.diui.ch.10.col.4.vers.sexta, & ultima sit conclusio,ff.de leg.1.Sed id uix apud nos reciperetur,& optimo iure:nullus enim omnino certus, & securus esse posset rerum suarum,vel optimæ fidei possessor.

45 ¶ † Porrò quantum ad casum nostræ consuetudinis (vt tandem ad eum redeamus ex longis illis diuerticulis,si ea diuerticula dicenda sunt) eo iure vtimur, ut non admittatur restitutio in integrũ prætextu ignorantiæ.Idq; optima ratione:tum ob id,quod scriptum est à Bal.in d.l.1.in 24.oppo.C. qui admit. ꝙ ubi lex uel statutum facit mentionẽ de his,quibus conceditur restitutio de Iure communi, eis tunc non conceditur, cum simi.à me adductis,supra eod.§.gl.2.in verbo,*mineurs*,num. 6.nam & in simi. Tum quod consanguineus veniens ad retractum,certat de lucro captando,non de damno vitando.ideòq; eius ignorantia sibi prodesse non potest,per l.si quis in graui.§.vtrum & ibi.Bart.ff.de S.C.Sylla.cum concor.à nobis quoque adductis supra,hac eadem gl.nu.26.quintum quod ignorantia.Tum deniq;, ꝙ minor in hoc casu nõ restituit,vt latè diximus,& probauimus supra in eadem gl.in verbo,*mineurs*,nu.4. igitur, & multis seq.Ex quo & illud confestim consequitur nec ignorantem quoque restitui.

46 ¶ † Nam minores plus habent fauoris & priuilegij ad summouendas temporum præscriptiones quam ignorantes, aut absentes. Regulariter enim tempus non currit contra minores.l.vlt.C. in quib.cau. in integrum rest.non est necess.& diximus in d.gl.2.At è diuerso regulariter currit cõtra ignorantes, & absentes: licet aliquando restituãtur,ut supra hac eadem gl.diximus. Ideoq; dicit gl.in l.necnon.§.quod eis,in uerbo,non prohibeant,ff.ex quibus cau. mai.ualere argumentum illud,non subueniri minori, ergo nec maiori, in quibus casibus maiori alias subuenitur. & nemo scribentium in eo loco improbat, tanquam sequi omnes uideantur,ex doctrina glo.ab omnibus cõmendata,in l.inter omnes,in prin.ff.qui satis.cog. quæ interpretatur ea uerba, Inter omnes conuenit,idest,nullus dissentit, & est optimus tex. atq; ea gl.multo clarior in eam sententiam, in l.item quod Sabinus,in fi.ff.de hære.inst.cum dicitur,Vt Labeo scripsit,nec Aristo,uel Paulus, utpotè probabile,notant:licet nullus,nisi me fallit memoria, eum text.ad hoc hactenus allegauit. Aliàs autem qui non improbat,probare censetur.glos.in l.1.§. pœna,ff.de libe.agno.per eum tex.& alios.Sed ut redeamus,eam glo.in d.§.quod eis,pro ea sententia expressim ac ueluti uerbis conceptis sequitur Bal.in l.is qui, in priore loco lect.eo.tit.ex quib. cau.maio.& Raph.Co.in l.cum quidam. ff.de acqui.hære.& Fran.Are.qui eam dicit singu.d.cons. 103.breuitas.col.2.in 2.dub.Alex.qui eã dicit val de not. in l.de die.§. vlt.col.1.versi.& quando aliquid,ff.qui satisd. cog. & in l. si finita.§. Iulianus, col.25.versi.in quantum autem,ff.de dam.infect.

47 ¶ † Et in hãc quoque sententiam optimè facit tex.in l.inter maiores,quæ est vlt.ff.de in integ.resti. vbi minores legitimè defensi restituuntur ad integram causam,absentes uero etiam reipub.causa legitimè quoque defensi, non nisi ad appellandum restituuntur.Ex quo not.Bal.in prin.1.lect. ꝙ fortius est beneficium ætatis,quàm militię, vel absentię causa reipublicæ. Id quod etiam uoluit Bal.ipse in l.in contractibus, in princ.in 3.not.per illum tex.C.de non num. pecu. & in l. si infanti, col.5.versi.secundo quæro,& ibi etiam Alex.paulo ante fi.C.de iure delibe.ubi addit.Bald.rationẽ ꝙ ætas habet in se causam naturalem, ignorantia acci-

accidentalem, & idem Bald.consi.301.in primis. lib.4.& consi.88.super primo.eod.lib.4.& Franc. Are.in l.3.§. Labeo, col.1.& ibi Ias. col.pen.ff.de acq.possess.idem Aret.in d.l.cum quidam,in prin. col.vlt.ff.de acq.hęre.& in l.Pantonius,col.vlt.eo. tit. vbi & hoc multis probat.& consi 67.diligenter, col.5.vers.secundò hoc probat.& d.cōs.103. & consi.161.in præsenti,col.2.ver.secundò principaliter,& Corn.consi.48.de pluribus,col.3.versi. consequenter,lib.2.Soz.in l.qui duos, col.6.vers. circa tertium,& iterum col,seq. versi.ego autem, ff.de reb.dub.& consi.153.pulchra,col.9.versicu. consequenter, lib.2.nisi id consi. sit Maria. patris ipsius,& consi.177.supra scripti,col.3.vers.tertiò respondetur,& col.seq:versic.præterea si fingitur, eodem lib.2.Franc.Cur.Senior,consi.59.Christi, & c.super premissa, col.3.versicu.quarto,vbi dicit hanc esse communem opin. Alter.Franc. Cur.Iunior,consi.18.memoria,col.3.versic.quarto principali, & Cato. Rui. consi.199. Iesu Christi,col. 3.nu.4.lib.1.

48 ¶ † Et faciūt not.per Iac.Aret.Cy. & Bar.in d. l.qui duos,de reb. dub. cum alijs concord. citatis à Soz. d.consi.53.in illa quæstione,vtrum hæreditas non addita minore, transmittatur ad hęredes: & quod ex crebriori nostrorum sententia non admittitur restitutio ex capite ignorantiæ aduersus pręscriptionem.40.anno. vt diximus supra in hac eadem gl.nu.38.contrarium tamen. Verum admittitur ex capite minoris ętatis, vt per omnes in d. l.vlt.C.in quib.caus.in integ.rest. non est necess. & gl.in d.l.sicut,in verbo,seruāda sunt,C.de pręscrip.30.vel.40.ann. & Soz. consi.299.capio primū,paulo ante fi.lib.2.Facit item tex.à nomine in hanc rem citatus,in l.in causæ,la 1.§.vlt.ff.de mino.vbi plus fauetur minori, quam ignoranti. Et hęc denique ratio, quod minor restituitur ad lucrum l.quamuis,C.de iuris & fac. igno.& diximus sup. in eo.§.in verb.*minceurs*,nu.9.& hæc quidem: non etiam ignorans,vt etiam diximus supra hac in eadem gloss.num.27. quintum. Et hæc haud dubiè obtinent in pupillis,quicquid audiunt, ignorant. l.vlt. ad fin ff.rem pupi.sal. for.& l.vlt.ff. de iuris, & fact.igno. & l.1.ad fi.C.de fals. monet. Ideo in eis cum minori illa ætate coniuncta est ignorātia.

49 ¶ † Quanquam non ignoro alios fuisse in ea sententia,vt fauorabilior,faciliusq; restituenda sit absentia, siue ignorantia,quam minor ætas; quia scilicet restitutio,quæ illis competit, est fundata de Iure communi & generali,quod competit omnibus: hæc autem de iure magis speciali,cum solis minoribus competat. Ea autem quæ inducuntur iure speciali siue singulari, sunt magis odiosa & restringenda,quam ea quæ adhærent iuri communi,l.ius singulare.& l.quod uero contra,ff.de leg. Et Ius commune magis extenditur,quam singulare,l.eius militis.§.militia mislus, ff.de test.mili.& not. glos.in l.1.C.si aduers.Et id certe,quod diximus,fauorabiliorem esse absentiam,quam ętatem uoluerunt glo.sibi contraria, Alber.& Bald.sibi itē contrarius,in l.qua militi, in princip.ff.ex quibus causis maiori.per tex. ibi,iuncta l. auxilium,ff.de minoribus.Nam in posteriori loco in delictis currit iunioribus tempus accusationi præstitutum:in priori autem non currit maioribus absentibus. Quod & ex illis tex. expendit alia glo. in c.licet, in glos.1.circa medium, extra de accus. Et in ea quoque opi.fuit alia item gl.in d.l.cum quidam, in princip. in verbo.aberat, in fin. & ibi quoque Iac.Ra. Bald.Pau.Cast.Alex.& Ias. sibi etiam contrarius,ff.de acquir.hęred.& glo.in l.3.§.sed vtrū, in verbo,& non puto, ff.de minor.& in l.si quis instituatur.§.1.in glo.1.ff.de hæred. instit. Signo. consi.178. pater colum.1.& 2. licet non omnino firmet.& Sal.in l.1.C.de test. mili. Raph. Fulgo. consi.86.in proposita,colum.1.alter Rapha. Com. consi.74.quia superius,colum.3.& consi.129.nobilis,colum.vlt. & consi.147. domina,colum.vltim. & Maria. consi. 153. pulchra, colum.vltim. versic 6.lib.2.

50 ¶ † Et hanc opin.confirmat, quod uoluerunt Dy. Bart.& alij in l.cum filiusfamilias. §.in hac stipulatione,ff.de verbo. obligat. quod licet hęredi minori non succurratur ratione minoris ętatis, in casu illius l.& l.2.C. si aduer. vend. pig.& l.apud Iulianum,ff.ex quibus cau. in possess.eat.tamen ei subuenitur propter ignorantiam, ex clausula. Si qua mihi iusta causa videbitur. Quod & uoluerunt alij multi relati ab Alex.& Ias. ibi, qui quidem. Alexand.& Ias. nituntur has diuersas sententias concordare; vti etiam facit idem Ias.in l. non quocunque.§.si ex bonis,col.2.vers. sed licet Bart.ff.de lega.1. ut scilicet prior opin. procedat, vbi persona minoris consideratur,vt quia aliquid gestum est cum eo. Secus ubi non habetur in cōsideratione, vt quia nihil cum eo est gestum, quia obligatio sumpsit initium à defuncto maiore: & tunc procedit posterior opi. quod dicunt probari ex d.l.2.iunctis ibi no.à Bar.C. si aduers. vēd.pig.

51 ¶ † Et quicquid sit de ea re, non uideo d.l.si qua militi,ff.ex quib. cau. maio. iuncta d.l.auxilium,de minori. quæ sunt veluti prora. & puppis posterioris sententiæ, aliquid faciant pro ea, & cōtra priorem sententiam: quia quod ibi dicitur, non facit maior fauor ignorantię,quam ætatis: sed quia tempora ad accusandum sua propria natura sunt vtilia: vt etiam dicunt glo. Alb.& Bald. ibi, ideo non currunt ignorāti, vel impedito, vt plene not.per glo.& Docto.in rub.ff.de diuer. & temp. præscrip. Minori autem adulto non succurritur, tanquam ignoranti,aut impedito: sed quia omisit ius suum ex sua facilitate, vel dolo aduersarij, quod benè animaduertit. Franc. Aret.in d.l.cum quidā, & d.consi.103.& Franc. Cur. Senior.d.consi.59. qui & ipsi aliter quoque respondent ad dd.ll.vt videre poteris apud illos.Vt tamen illud nō omittas,d.l.si.qua militi, loqui de milite, & eo quidē absente causa reipublicæ, non autem simpliciter absente. Illud autem minimè dubium est, magis faueri militi,quàm minori,in huiuscemodi rebus illi enim ipso iure,hic per in integrum restitutionem succurritur, vt per Bart. & alios in l.1.C.de iur.& fact.igno.& Ias.consi.159.super facto.col. pen.versi.vlt.accedat.lib.2.

52 Vnum

52 ¶ † Vnum tamen illud non omiserim, quod à Bal. not. scriptum est in c. j. ad fi. tit. quo temp. mil. tempora currere ignoranti ad exonerationem ipsius, non etiam ad onerationem, per tex. in d. l. generto, ff. de his qui not. infa. vbi marito mortuo tempus luctus currit uxori ignoranti, ita vt si post legitimum tempus cognouerit, ipso die & sumit lugubria, & deponit. De quo & tu uide Bart. ipsum Bald. & cæteros ibi.

§. XXXVI. IDEMQVE POSTREMVS.

ANnus retractus à cõsuetudine præstitutus currit à die acquisitionis notificatæ apud acta 1. iurisdictionis, in qua situm est hæredium quæsitum 2. Eamque ob causam actuarius tenebitur in acta huiusmodi notificationem referre.

COVRT, GLOSSA I.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudines cursus temporis retractus.*

2 *Tempus anni retractus qui currit à die notificationis, an intelligatur non currere ante notificationem, & num. 3.*

Argumentum à contrario sensu non sumitur ad correctionem.

3 *Argumentum à contrario sensu sumitur ad correctionem, si aliàs constitutio esset superuacanea.*

1 EX maiori parte consuetudinum Franciæ tempus retractus nõ currit, nisi à tempore traditionis siue possessionis apprehensæ, cum res non est nobilis: aut à tempore homagij, quod uocant, siue inuestituræ, quàm etiam appellant, cum est nobilis: licet alicubi aliter: ut hęc omnia videre licet apud Parisienses, c. 173. & seq. Meldenses, ca. 88. & seq. vbi tamen paulo aliter distinguitur. Victriacenses, c. 126. Mõstrolienses, c. 72. Belquercenses, c. 13. Carnutenses, ca. 68. Burdigalenses, c. 4. Aurelianenses, c. 276. & duob. seq. Andegauenses, ca. 346. Turonẽses c. huius tit. de retraict. 1. & 4. Borbonienses, c. 422. Aruenienses, hoc eo. tit. cap. 1. Artesienses, cap. 82. Morinenses, c. 18 Melodunenses, c. 22. & ca. 30. Blesenses, c. 193. Bituricenses, hoc quoque ti. c. 1. Trecenses, c. 164. Caluimontenses, c. 12. Ambianenses, c 471. Altimarchienses, c. 256 Marchiẽses, ca. 263. quod est 4 huius ti. vbi scribitur, non satis esse, ut interueniat constitutũ, aut alia ficta traditio. In comitatu Burgundię, cap. reachaptz §. j. Niuernenses, hoc quoque tit. §. 2. Valesienses hoc item ti. § 1. qui est omnium 82. Laudunenses, & cæteros Veromandienses, 3 partis titu. 8 §. 5. qui est 79. totius illius 3. partis. De quo etiam aliquid per Bened. in repe. c Raynutius, in uerbo, & uxorem nomine Adelasiam, num. 552. de testa. & latissimę per D. Boerij deci. 112. an tempus: ubi declarat, an tunc sufficeret possessio facta per constitutum tradita, ut ibi videre poteris. In nonnullis tamen locis est omnino similis cõsuetudo huic nostrę, videlicet apud Engolismenses. c. 80. Rochelenses, cap. 33. Sanctones Angeriacos, capit. 50. nisi ꝙ aliud additur, ut ibi videre licet.

2 ¶ † Sed hic aliquid posset esse dubij, an id tempus anni non currat ante huiusmodi notificationem, neq; enim expresse dicitur, ꝙ nõ currat, sed tantum tacitè argumento scilicet à contrario sensu, ꝙ posset uideri hic non habere locum aduersus aliud caput huius tituli, scilicet §. 1. vbi statuitur, consanguineum posse intra annum uenditionis venire ad retractum. Nam id argumentum non sumitur ad correctionem alterius statuti, vt de legibus dicit gl. in l. conuẽticula, in prin. C. de epis. & cler. & in cap. significasti, in glo. magna, ad medium; extra de for. compe. & in cap. 1. in gl. 2. de ætat. & qualit. lib. 6. cum alijs multis concord. adductis à Recentioribus in l. 1. ff. de offi. eius cui man. est iurisdic. Et certè scio in simili statuto huic nostro, videlicet Sanctonum, d. cap. l. à nobis supra citato, cum huius dubij controuersia esset inter Christophorum à Laurentia dominum de Claves, & Ioannem Corlieu, aduocatum in Senatu Parisiensi: is Senatus censuit, ante quam procederetur ad iudicium eius causæ, causidicos eius regionis interrogari, an obseruatum antea fuisset, vt ex huiusmodi consuetudine, tempus non nisi à tempore huius notificationis curreret, in idque ab eodem Senatu delegactus sum.

3 ¶ † Et ego scio hic semper obseruatum fuisse pro re quidem indubitata, vt curreret tempus retractui ante hanc notificationem, & ita semper intellecta fuit hæc nostra consuetudo. & quidem iure optimo: nam ad quid aliud facta esset, quàm vt præstitueret initium huic tempori? & quidnam aliud operaretur, si id non faceret? & certè nihil, sed esset omnino superflua, atque superuacanea. Ideo etiam ad correctionem posset sumi huiusmodi argumentum à contrario sensu, ex sententia glo. in l. nulla, C. de episcop. & cler. & Bart. in l. obseruare. §. proficisci, in 3. quæst. ad fi. ff. de offi. Proconsul. cum alijs quoque multis concord. congestis à Ias. in d. l. 1. nu. 50. ff. de offic. eius cui manda. est iuris. Cæterum hanc consuetudinem ita intelligendo, vt diximus, non tam corrigere est d. §. 1. quàm declarare, vt scilicet consanguineus uenire debeat intra annum venditionis, vt ibi dicitur, computandum tamen à tempore huius notificationis, vt hic dicitur. Antiquiores autem leges ad posteriores trahi, non inusitatum est, l. ideo, ff. de legib. quod & de statutis voluit Bal. in l. omnes populi, colum. 8. versiculo modo quæro, ff. de iustitia, & iure cum concordantijs à me collectis supra §. 15. glo. 2. versi. vltimò.

NOTI-

NOTIFIEE AV GREFFE, Notificatæ apud actæ. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Notificandi uerbum latinum.*
Certificandi uerbum est eiusdem naturæ.
Clarifico quoque.
Item Magnifico.
Notificare quid sit.
2 *Notificatio in qua emptor non declarauit uerũ pretium venditionis, an faciat currere tempus retractus, & nu. 3.*
Si emphyteuta volens uendere rem emphyteuticã mentitur de pretio dum requirit dominũ vt consentiat aut emat, & quia maius pretium uindicauit dominus negauit se u lle emere, perinde est ac si requisitio facta non esset.
4 *Notificatio an possit fieri per procuratorem, & an teneatur ostendere mandatum. & nu. 5. cum multis sequentibus. 3.*
Procurator denuntiãs aut protestans tenetur ostẽdere mandatum, & nu. 5.
Protestatio est quædam denuntiatio.
5 *Procurator protestãs, aut denuntians, aut interpellans, non constitu t in mora, nisi doceat de mandato tam in iudicialibus quàm extra iudicialibus.*
6 *Paria sunt, aliquid abs te insinuarij aut ab alio pro te.*
Notificatio emancipationis quæ à statuto iubetur fieri ab emancipante apud acta, potest fieri à quocunque ipsius nomine.
Non refert quid à quo factum sit, modo factũ sit, & nu. 7. cum multis seq.
Non refert quid ex æquipollẽtibus fiat, cùm quærimus de effectu magis quàm de actu.
Ratihabitio mandato æquiparatur.
7 *Denuntiatio quæ fit ad inducendam sciẽtiam, potest fieri à quocunque sine mandato, etiam ad impingendam culpam.*
Notificatio appellationis, potest per quẽcunque appellato fieri.
Denuntiatio quæ fit venditori, vt veniat defensurus emptorem, potest fieri à quocunque cauente de rato sine mandato.
8 *Protestatio quæ fit secundum l. nomen C. quæ res pignq. obli. poss. non potest fieri ab alio, nisi doceat de mandato.*
9 *Ratihabitio an retrotrahatur in requirentibus speciale mandatum.*
10 *Denunciatio substãtialis non potest fieri à tertio.*
Denunciatio cùm sit ab eo qui nullum ius habet in re de qua agitur, non obstringit eum cui facta est.
Denunciatio quæ fit ad constituendum in mora, cum fit alio nomine, non habet eum effectum, nisi de mandato doceatur.
11 *Intellectus l. qui absentem ff. de procura.*
Emens alieno nomine an possit sine mandato eodem nomine ipsam venditionem notificare.
12 *Mandatum speciale vtrum ad huiusmodi notificationem requiratur. & nu. 13.*
14 *Coniunctus pro coniuncto an possit huiusmodi notificationem facere.*
Et quid si is pro quo denuntiat sit minor.
15 *Notificatio facta ab habẽte mandatum, sed ignorante, an valeat.*
16 *Notificatio facta à procuratore nomine procuratoris tacito vtrum valeat.*
17 *Secundus emptor an posit hanc notificationem facere sine mandato.*
18 *Denuntiare an possint ij quorum interest si non sint domini, & nu. 19. & 20.*
19 *Creditor cui emphyteusis est obligata, potest offerendo canonem euitare pœnam commissi.*
Vsufructuarius potest sine mandato reiuendicationem intentare.
Patri pro filio præstanda est restitutio, etiam si filius restitui nolit.
20 *Instrumentum ex statuto insinuandum potest à quolibet cuius interest insinuari, etiã si is in eo instrumento non contraxit.*
Fideicommissarij, substituti, legatarij, & alij quorum interest possunt testamentum insinuare.
21 *Tertius cuius interest an possit cogere emptorem ad faciendum denuntiationem.*
22 *Emptor si exhibuit domino suum contractum, & id quidem apud acta suæ iurisdictionis, an satis sit, ut dicatur notificatio facta apud acta, & currat tempus consanguineo. & num. 23.*
Insinuatio contractus uel donationis non censetur ob id facta, quòd facta fuit coram iudice ob aliud.
23 *Actus agentium præter eorum intentionem non operantur.*
In lite existente inter emptorem & alium quempiam super re vendita, si ea uenditio fuit allegata, & in actis redacta, an satis sit vt currat tẽpus consanguineo.
24 *Consanguineus si aliter scit venditionem, an satis sit ut post annum repellatur. & num. 25. cum multis sequentibus.*
Denuntiatio in dubio non ob aliud requiritur quã certiorandi.
Scientia an idem operetur ut denuntiatio. numer. 25. cum seq.
Procurator qui tenetur denuntiare domino sententiam contra se latam, ut dominus, si uelit, appellet; id nõ tenetur facere: si dominus aliter resciuerit.
25 *Statuto disponente ut proximus possit redimere fundum uenditum intra certum tempus, post publicationem contractus factam à præcone in platea publica, si prox mus aliter uenditionem resciuerit statim ei currit tempus sine alia publicatione, & uide nu. 27.*
26 *Denuntiatio requiritur etiam si adsit scientia, cũ ea est de forma, uel substantia, uel sollenitate. & nu. 27. 28. & 29.*
Forma statuti est de substantia ipsius.
Forma legis ordinata dispositio certos habens fines.
Forma rei quid sit.
Forma in actibus hominum quæ sit.

Denun-

1 Verum notificandi, nequis statim in hoc primo ingressu dubitet, Latinum est. Ouidius lib. 2. de Ponto.
Atque modum pœnæ notificare uelit.

Et Aulus Gellius lib. 5. cap. 14. Philippi arma vimque totæ Greciæ cauendam metuendamque inclitæ illæ Demosthenis orationes concionesque notificant, & noster Callistratus Iurisconsultorũ eloquentissimus, in rescripto Pertinacis Imperatoris, in l. semper. §. demõstratur, ff. de iure immu. Et ex antiquioribus Pomponius in Atteo, apud Nonium Marcellum. Ex quo magis admiror nonnullos, qui non admittũt, sed vt Barbarum reijciunt verbum certificandi, quod eiusdem est omnino farinæ. Sed illos arguit Vlpianus noster Latinitatis diligentissimus obseruator, in l. sed & reprobari, in princ. ff. de excu. tuto, si tamen eius sit ea locutio: nam magis uidetur esse cuiuspiam interpretis. Et Sceuola in l. tabernam. §. idem quæsiit, ff. de pignor. nisi etiam non sit ipsius, sed alterius ipsius interpretis, qui βεβαιωτὴν, est interpretatus certificatorem. Sed vtcunque hæc sint, satis constat, id uerbum non recens esse, nec video cur vt à notum fit notificare & notificatio, nec à certum quoque fieri possit, certificare & certificatio: sicuti à clarum clarifico. Virgilius in illo carmine Asclepiadeo choriambico, quo fortunam describit.

Nec quos clarificat, perpetuò fouet.

Et Plinius lib. 20. c. 23. Alterum est nigrius, quod capitis vitia purgat, visum clarificat. Et à magnum magnificare. Plautus in Menæchmis: Tè vnum ex omnibus Venus uoluit me magnificare. & Terentius in Hecyra; Quàm ego intellexit illum, haud minus quàm seipsum, magnificare. Et Plinius lib. 17. capit. 9. Quod etiam papulo boum suumque magnificat. Suntq; alia huiuscemodi sexcẽta. Sed hæc anxijs verborum obseruatoribus relinquo. Est autem notificare, notum facere, vt palam est, & è nostris tradit Corn. consi. 75. videtur primo, colum. 2. lib. 3.

2 ¶ † Hic autem multa dubia occurrunt. Quæro igitur primò: Quid si emptor in sua notificatione non declarat uerum pretiũ uenditionis, sed aliud maius, ob quod fortè consanguineus territus redimere noluit: vtrum tempus ei currit? Quod non putamus, per id quod in simili voluit Spec. tit. de locat. §. nunc aliqua, versi. 92. ꝙ si emphyteuta volens vendere rem emphyteuticam, mẽtitus est de pretio, dum requirit dominum, vt consentiat, aut emat, quia maius pretium indicauit, ideoque dominus negauit se velle emere perinde est ac si nõ denũtiauerit, arg. l. eum qui. §. cum igitur, ff. de in diem ad. & l. sicut. §. non uidetur, ff. quib. mo. pig. vel hypo. solui. & l. vlt. C. de iure emphy. vbi etiam id tenuit Io. Fab. col. vlt. Sal. col. 4. vers. quæro emphyteuta volens vendere, & Ias. col. 6. in 6. not. Et idem quoque voluerunt Hosti. Imo. & plerique omnes in c. potuit, extra de locat.

3 ¶ † Et in hoc casu nostræ consuetudinis, ꝙ emptor debeat declarare verum uenditionis pretiũ, vt currat tempus retractus consanguineis, tenuit expresse Bald. in tractatu protomiseos, col. antep. versi. contrarium dico propter duo: vbi & ad hoc allegat, d. l. vlt. C. de iure emph. & alia pleraq; quę tu ipse inibi videre poteris. Idemq; tenuit Matth. Afflic. in eodẽ tractatu, in verbo, vt intra 30. dies, colum. 2. vers. sed vlterius quærit. Et hoc satis exprimit. §. 4. supra eo. hoc ti. vbi & nos de hoc quoque diximus. sed hic tamen repetere voluimus, quia huic loco admodum conuenit, & iterum. §. eiusdem tit. 22. Et tu etiam vide, quæ diximus supra, tit. omnium consuetudinum 15. §. 1. in glo. 6. in 21. q. & quæ dicam infra in hac eadem gloss. num. 30. porrò si teneas, & 5. seq. quibus ostendo, non currere tempus consanguineo, nisi ex notificatione habeat certam & indubitatam scientiam contractus, & omnium clausularum ipsius.

4 ¶ † Secundũ quæro, an possit huiusmodi notificatio fieri per procuratorem, quod sic uidetur per id, quod in simili scribitur in l. denuntiasse, vers. sed & si, in fin. ff. de adult. & in d. l. 5 §. nuntiatio, ff. de oper. no. nunc. & in l. cum satis. §. pen. ibi, per se, vel per procuratorem suum. C. de agr. & censi. lib. 11. & per Inno. in ca. cum in iuuentute, extra de præsump. Dummodo procurator ostendat mãdatum; alioquin non valet denuntiatio. vt in simili quoque dicit Bar. in l. non solum. §. morte, col. 8. vers. quæro an talis, & ibi Ias. col. 15. versic. quærit etiam Bart. ff. de oper. no. nunt. & idem Bart. in l. grege. §. 1. versic. sed aduerte ꝙ si denuntiatio, ff. de pig. & in l. qui in alterius, & ibi Phil. Dec. col. 2. ver. circa ea quæ dicit, ff. reg. iur. & in d. l. cum satis, col. 2. versi. sequitur in tex. C. de agri. & censi. lib. 11. & Bal. in l. tutor, in prin. 2. lect. ff. de mino. & in rub. extra de procu. col. 2. ver. procurator ad protestandum, ubi dicunt procuratorem, qui protestatur, teneri ostendere mandatũ. allegant vterque tex. in l. si quis inficiatus, in verbo, cognouit, vbi & ipse Bart. id not. ff. deposi. & idem quoque voluit Bal. preterquam in protestatione, quæ tendit ad iudicium, in cap. coram, col. 2. uersic. extra quæro, extra de offic. delega. vbi & eundem tex. allegat & idem Bal. in c. Cumana, colum. 4. vers. si quis protestatur, de elect. & Fran. Rip. lib. interpretationum j. in c. cum Mar. Ferra. nu. 164. de const. Quod huc optimè facit, quia protestatio est quædã denuntiatio: imo vtraq; sunt synonyma, ut dicit Bar. in d. §. mortè, in j. q. ff. de ope. no. nun. Imo. Alexan. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori, eo. ti.

5 ¶ † Sed nè quis tamen id calumnietur, idem de denuntiatione expresse uoluerunt Inno. & Host. & expressius Collec. in c. 1. extra eo. quoque titu. & Bal. in l. si fundum, in 3. oppo. C. de rei uend. dũ dicit, ꝙ cum quis aliquid denuntiat nomine alterius, debet docere de mandato, per tex. in cle. causam, de elect. & ipse Bal. & ante eum Bart. in l. qui absentem, ff. de procur. Ange. in l. hęres cum debuerat, ff. ad Treb. per d. l. si fundum, iuncta d. l. si quis inficiatus, & l. si hominem, ff. mandati. Rom. consi. 204. pro discutienda, col. 3. versi. quo ad tertium, vbi & alia multa allegat Alex. latè consi. 78. viso. col. 2. vers. nec obst. ꝙ maritus, lib. 5. repetito consi. 26. lib. 6. vbi id docet procedere tã in actib. iudicialibus, q̃ in extra iudicialibus, quantum ad effectum committendæ moræ. & Fran. Rip. qui & idem quoque voluit in d. c. cum Mart. Ferra. num. 137. de consti. Et ita in casu nostro expressim voluit

Nam & aliàs ignorantia affectata, pro scientia habetur, l. qui contra, ibi, errore non affectato, C. de incest. nup. vbi Bald. not. eum haberi pro sciente, qui scire nō vult, & etiam tex. in c. cum inhibitio. §. si quis vero, ibi, affectatores ignorantiæ, extra de clande. despon. & ca. 2. ibi, affectata ignorantia, & ibi glo. quæ declarat, quæ dicatur ea ignorantia, de tempo. ordi. lib. 6. & glo. in c. ad falsariorū, in prin. extra de cri. falsi. & glo. in c. vlt. §. vt autem, in verbo, scienter de offic. delegat. libr. 6. & in clem. 1. in verbo, scienter, in princ. de consanguin. & affin. & Bal. in l. quicunque, col. pen. versi. item facit, C. de ser. fugit. & Lucas Pen. in l. generali, col. 2. C. de tabu. lib. 10. Mart. Laud. in c. 1. §. vasallus, post medium, & ibi quoque Car. Alex. col. 2. tit. si de feu. fuer. contro. Et Aristoteles lib. Ethicorum 3. cap. j. Ο γὰρ ἡ ἐν τῷ προαιρέσει αὐτία τῆ ἄγνοια, ἀλλὰ τῆ μοχθηρίας. Quorum hæc sententia est, Ignorantiam, quàm volens aliquis accersit, non excusare, sed esse nequitiam. Ideo paulo post subiungit, iudicem punire debere ignorantiam, cuius quis sibi causa fuit.

29 ¶ † Nam & videmus impedimentum adscitū, & affectatum, siue cui impeditus ipse causam præstitit, non iuuare, l. 2. §. vlti. ff. si quis cautio. & l. 3. §. subuenitur, ff. de S. C. Syllan. [vbi seruis in aliquo loco clausis subuenitur, si domino auxilium non præstiterint, modo id data opera non accidisset, & ibi Rom. qui ad multa id trahit, vt apud eū videre poteris, & l. si seruus plurium. §. si quis ante, & quod ibi tradit Bald. post Iaco. Aret. & Cyn. ff. de leg. 1.] & voluerunt Spec. & Ioan. Andr. loquentes de citato, qui se procurauit detineri in vinculis, tit. de cita. §. 1. versic. item quod curatus detentus. Nec metum, quem ipse sibi quis infert, l. si mulier, ff. quod met. cau. Nec absentiam quoque etiam reipubl. causa affectatam, l. & qui data, ff. ex quib. cau. maior. & quod tradit Bal. in c. 2. in fin. tit. de feud. sine culp. non amit. & Zasius, in §. rursus, col. 7. versi. secundò fallit. Insti. de actio. & Bald. loquens de eo qui se procurauit vocari ad vnū quoppiam tribunal, vt se in alio excusaret, in l. si seruus plurium. §. si quis ante, in princ. per illū tex. ff. de legat. 1. quod & ante eum voluit Specu. quem non allegat, tit. de citatio. §. 1. versic. item ꝙ vocatus. Nec alia quævis affectata, vt longe lateq; probat Fel. in c. vlt. extra de testib. Cui adde quantum ad id, quod dicit de tit. procurato Io. And. in addi. Spec. tit. de caus. pos. & propr. §. nunc dicendum, versic. sed nunquid, Bald. in l. quoties, col. 2. versic. iuxta istam partem, C. de rei vendic. & in l. cogi, col. 2. versic. iuxta hoc quæro, C. de peti. hæred. & in l. j. col. pen. versic. sed hic dubitatur, C. si plures vna senten. [Et hic videre poteris Syluest. Aldobrandi, in §. item tria, in 7. not. Instit. de exc. tut. vbi multa ex hoc loco sumpsisse videtur. Sed non prætermiserim, quod à Plutarcho scriptum est in Numa Pompilio: Quod si Vestales casu in quēquam inciderint, cum ad lethum ducitur, necare eum non licuisse, verum deierare virginem oportebat, se non vltro, nec dedita opera, & de industria, forte obuiam factam.]

30 ¶ † Septimum, è diuerso, in casibus, in quibus currit tempus ignoranti vel ipse ignorans non restituitur, intelligitur, nisi ignorantia procedat ex dolo, arte, vel facto aduersarij, scilicet eius ad cuius commodum ignorans repellitur, vt qui huius ignorantiæ tenebras atque caliginem oculis animoq; ipsius ignorātis offuderit, idest, ita negotiū texit, ita callidè struxit, eo artificio composuit, vt omnino non posset, aut certè vix posset venire in notitiam illius, tunc enim illi subuenitur, vt in simili voluit Caro. Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 13. glo. 12. nu. 6. per tex. in l. cū proponas, C. de nauti. fœno. & l. qui officij. §. vlt. ff. de contrah. empt. Ad quod etiam vide, quæ in simili quoque diximus supra eo. tit. §. j. gl. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu. 56. sed & hoc quoque, Sed illis omnibus adde optimū tex. in l. j. §. si reus, ff. de eo per quem fact. erit. & in l. vl. §. sed & si stipulator, eod. tit. & ꝙ voluit Spec. per eos tex. & alios, in tit. de citatio. § j. vers. item excipitur quod actor.

31 ¶ † Adde item alium tex. optimum in l. qui cū tutoribus. §. qui per fallaciam, ff. de transactio. vbi qui per fallaciam alterius ignorans veritatem trāsigit, non tam paciscitur quàm decipitur. Nam & hic simili modo possumus dicere hunc ignorantē non tam ignorare, non tam negligere, non tam cessare, quàm decipi facto aduersarij. Sed & vide quod in hanc propemodum sententiam scribit Bald. in l. quæsitum, versicu. sed aduerte, ff. quand. actio de pec. est annal. Ex quibus & illud posset dici in casu nostræ consuetudinis, si emptor hanc ignorantiam consanguineo veluti obtruserit, admitti ipsum consanguineum, aut simpliciter, aut certè per restitutionem in integrum.

32 ¶ † Idemque, si contractus venditionis fuerit simulatus, aut fraudulentus, ita scilicet depictus, vt licet ita vt scriptus est, venerit ad notitiam cōsanguinei, non tamen ita vt vere gestus est, nam tunc consanguinei, etiam post tempus retractui præstitutum, admittentur ad retractum, vt nuncupatim multisq; ac magnis rationib. voluit Arnol. Ferro. vir certè multis nominibus commēdabilis, in consuet. Burdig. hoc tit. *de retraict*. §. 15. col. 2. versic. sed si in specie. Nam vt id illi quoque addas hæc consanguinei ignorantia, fraude ac dolo emptoris illi veluti obtrusa est. Et benè faciunt, quæ dicam infra in §. seq. glo. 2. nume. 30. porrò si teneas, & quinque seq.

33 ¶ † Sed hic in dubium vocatur, quid si huiusmodi ignorantia non ex dolo, simulatione, fraude, aut calliditate emptoris, sed cuiuspiam alterius processit ad consanguineum, & interim tempus retractus lapsum est, an tunc erit illi succurrendum. Et certe quosdam text. habemus tractantes quid agendum est, cum dolus non contrahentium, sed alterius inciderit in contractum, aut alium actum, quos tibi congessimus supra eo. tit. §. 24. glo. 1. nume. 8. modo, inter quos vnum comperies, in l. vlt. in prin. in versic. planè, ff. de eo per quem fact. erit. quem Bal. in sua Margarita, in verbo, præscriptio, versic. præscriptio si dolo, dicit singu. ad hoc, quod si præscriptio dolo tertij sit completa,

completa, & is tertius soluendo non sit, restituitur actio, quæ præscripta est aduersus ipsum præscribentem, etiam si ipse non fuerit in dolo. quod tu diligenter not.

34 ¶ † Octauum, quod in casibus, in quibus ignorantia prodest, vt ei non currat tempus aut restituatur, intelligendum est, si modo non solum non affectata fuerit, de quo iam diximus, sed etiam sit verisimilis iusta, probabilis, nõ crassa, non supina, vt expressè voluit Bald. in ca. licet, col. 1. extra de supplen. negl. Præla. & Imo. in c. vlt. char. antepen. versi. sed hic est aduertendum extra de præscript. & Roma. d. consi. 127 ad fin. vbi ex hoc dicit, non esse restituendum quempiam ob ignorantiã eius rei, cuius fama erat publica. & cõsi. 340. circa primum, in fin. vbi dicit huiusmodi ignorantiam habere vim scientiæ, per quędam iura ibi allegata. & Franc. Aret. in d. l. licet, C. de iure deliber. & cons. 15. reuerendissime pater, in fi. vbi de eo loquitur, qui habebat instrumentũ rei, quàm se dicit ignorasse, & Fely. in d. ca. vigilanti, col. 2. de præscript. Philip. Deci. in l. 2. col. 2. C. qui admit. & d. consil. 267. in fi. & iterum cons. 272. viso processu, etiam in fi. & consi. 436. visa instructione, col. 2. nu. 9. & consi. 564. in causa magnificorum, in fi. Lud. Goz. consi. 8. in hac causa, col. vlt. & consi. 68. videtur, col. 4. num. 14. Et bene facit, quod scribit Alexan. consi. 163. viso processu, lib. 2. & d. consi. 116. col. 1. lib. 5. dum omnino se fundat in probabili ignorantia, & bonus tex. in cap. 1 §. vlt. ad fin. ibi, iuxta ignorantia, tit. si de inue. inter do. & vas. lis ori.

35 ¶ † Et illud quidem generale est, & perpetuũ, vt huiuscemodi ignorantia crassa, & supina, pro scientia habeatur, etiam in pœnalibus, & statutis, ex sententia glo. not. in clem. 1. in verbo scienter, de consanguin. & affin. & alterius glo. in c. 1. §. similiter, in verbo, sciens, tit. quib. mod. feud. amit. Bald. in ipso c. 1. col. vlt. versic. quæro quid de eo, & ibi etiam Card. Alexan. in §. item si fidelis, col. etiam vlt. versi. quæro si vasallus, & idem Card. in c. vasallus, col. 2. titu. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. Et optimè facit tex. in l. & si consensũ. §. ignorantia qui est 1. ff. de contrah. empti. & in l. nec supina, ff. de iuris, & fact. ignor. glo. in c. 1. in verbo, vltra annum, & ibi Bal. in versic. nisi iusta, col. 2. & ibi quoque Mar. Laud. Iaco. Aluar. & alij. tit. quo temp. mil. & glo. in ca. innotuit, in verbo, ignorantiam, extra de elect. Et vide tex. qui huiusmodi ignorantiam dissolutam elegãter appellat, in l. cum sex, ff. de Ædil. edict.

36 ¶ † Nonum, & postremum quod in casibus, in quibus tempus currit ignoranti, is tamen restituitur ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa videbitur gloss. in l. si partem. §. si per fundum, ff. quemadmod. ser. amit. & in l. si sic, in verbo, vna seruitus est, & ibi Paul. Castré. qui dicit perpetuo menti tenendum, ff. eod. tit. & in l. 2. in glo. vlti. & ibi Cyn. Bart. Bald. Saly. & alij, C. de iure emphyt. vbi Ias. char. 17. versi. pro confirmatione accedat, dicit id ita seruari, & glo. in l. cum filiusfami. §. in hac stipulatione, & ibi Dyn. Barto. Bald. qui eam dicit singu. Imo. Pau. Castren. Alex. Soz. latissimè, & propè omnes, ff. de verbor. oblig. & in l. 1. ad fi. C. de patri. pote. Specu. tit. de præscript § 1. versic. pone vasallus, & rursus tit. de loca. §. nunc aliqua, versic. 18. Dyn. in cap. cum quis in ius, de reg. iur. lib. sexto. Barto. Ange. Alexan. & alij, in d. l. 1 §. si quis autem, per illum tex. cum glo. ff. de itinere actuque priua. Barto. in l. ad hostibus, §. sed quod simpliciter, ff. ex quib. cau. maio. dum allegat not. in d. l. cum filiusfamilias, idem Bart. in l. Æmilius, colum. 2. & ibi etiam Bal. ff. de minorib. & in l. ad diem, ff. de verbor. obligat. Bald. in l. vlt. in fin. C. si penden. appellat. mors inter. & in l. vl. C. si aduer. vendit. pignor. Ange. in l. Labeo, quæ est vlti. ff. si quis testa. lib. esse ius. fuer. & in l. si insulam, in 6. fallen. regulæ negatiuæ, & ibi Imol. in 8. fallen. ff. de verbor. obliga. idem Ange. in l. sed & si in conditione §. seruus alienus, ff. de hæred. instit. & in l. Pantonius, & ibi quoque Imo. Rom. & Pau. Cast. ff. de acq. hæred. Pau. Eleaz. Zenzel. & Card. Flor. in clem. 1. de in integrum restit. Petr. Anchara. & Imo. in cap. potuit, extra de locat. idem Petr. Anchar. consi. 174. dominus Lazarus, in 2. dubio, & iterum consi. 393. viso diligenter, ante fin. Anton. consi. 25. ad primum, colum. penult. & consil. 45. domina Orabilis, colum. vlt. & consi. 72. visis, ante fi. Imo. in cap. penul. de donat. Raphae. Fulg. consi. 64. Franc. ad fi. & d. consi. 123. in fin. & consi. 214. Titius, colum. vlt. & consi. 233. dominus, colum. penul. versic. nouissimè, Panor. in cap. 1. colum. vlt. de præscript. vbi id dicit singu. & in cap. cum non liceat, colum. 5. versi. circa istam partem, eod. titu. & in cap. si de terra. in fin. de priuile. & consi. 33. quidam lib. 1. Roma. in l. qui vniuersas, §. vlt. ff. de acq. hæred. & in repe. l. si verò, §. de viro, in 51. fal. ff. solu. matrim. & consi. 127. posito, ad fi. & consi. 477. in casu, ante fi. Pau. Castr en. consi. 279. super primo, colum. 2. in 2. dubio, libro 1. & consi. 298. quod dictus, colum. 2. eodem lib. 1. & consi. 311. circa, in fi. eod. lib. 1. Ange. Aret. in § ꝛursus, in fin. Instit. de actio. vbi & id dicit singu. & in §. si quis agens, colum. antepen. versicu. potest etiam, eod. tit. Alexan. latè consi. 71. videretur, lib. 1. & consi. 4. similis initij, colum. antepen. versicu. vnde licet, lib. 2. & consi. 14. viso, colum. 3. versicu. & dato, eod. lib. 2. & consi. 89. viso puncto, colum. 3. eod. lib. 3. & consi. 8. visis subtilissimis, colum. vlt. versic. præterea aduersus, lib. 3. & consi. 63. stantibus, colum. 3. versicu. & licet, libr. 4. & consi. 3. ex his, circa fi. lib. 5. quod repetitur consi. 11. lib. 6. & idẽ Alexan. consi. 45. in causa, colum. 2. versicu. modo ad propositum, eod. lib. 5. & consi. 51. videretur, colum. pen. versic. posset etiam, eod. lib. 5. & cons. 83. reuocatur, eo. lib. 5. & consi. 40. viso, colum. 2. lib. 6. & consi. 76. in causa, colum. vlt. versic. tertiò principaliter, lib. 7. Franc. Aret. qui & id dicit sin. in l. licet, C. de iure delib. Bald. à Bar. in tract. dot. in 2. par. 11. par. prin. cha. 17. ante 16. differentiã. Cæpol. in trac. serui. vrb. præd. tit. 24. col. 3. Calca. consi. 26. prima, col. vlti. & consi. 74. quod dictis, col. 12. versi. sed ad fortificationem. Barb. consi. 8. scribitur colum. 3. vers. venio nunc ad secundum, lib. j. & consi. sequen. supremi, colum. 3. eod. lib. 1.

& consi.46.scripsit,col.7.versi.præterea facit, lib. 2.& consi. 50.præclarè,col.3.eod.lib.2.Corn.cōs. 22.in hac,col.pen.versi.respondetur,lib.j. & cōs. 100 consuluit,eod.libro 1. & consi. 164.me subscripsit,in prin.lib.2.& consi.seq.circa,col.6.versic.& propter hoc,& consi.219. ex duplici,col.6. versi.circa quàm, eod.lib 2.& consi. 168.in hac, col.pen.versi.cum ergo, lib.3. & consi. 184.super hac,col.vlt.versi.si autem ignorauit,eod.libr.3.& consi.195.circa,col.vlt.versi. denuntiandum est, eod.libr.3.Guid.Pap.consi.88.attendant,col.vlti. Philip.Dec.consi.137.consilium,in 3. eodemque vlt.dub.& consi.267.non excidit,col.vlt.Francis. Bald.in tract.præscri.in 29.quæst.4.partis 4.item partis princ.Hippo.Marsil.in l.qui ignorans, col. 3.ff.de falsis,& consi.99.largiri, colum.4.versicu. quinimo.

37 § † Et id quoque ex multorum sententia procedit non solum in præscriptione longi temporis, sed & (quod maximè te scire volui) longissimi. 30.vel 40.ann. Quod & nonnulli eorum, quos supra citauimus, adstruunt, & præterea glo.in l. sicut,in verbo, militia,& ibi Ray.Forli.C.de præscrip.30.vel 40.ann.Ang.in d.l.annus, ff.de calū. & consi.196 ex themate,ad fi.Imo.in repet.c.vlt. char.antepen.versi.sed hic est aduertendum, ext. de præscrip.Pan.in ca.vigilanti,col.vlt.& ibi Fely. col.1.eod.tit.vbi loquuntur in casu illius ca.quod loquitur de præscriptione 30.vel.40.anno. Rom. consi.123 primum dubium,col.pen.versi.vlt.dici potest,& consi.149.conclusionem,in fi.vbi id dicit sing.& consi.166.viso,col.pen.versic. secundò quia ex generali.Pau.Castr.consi.181.notandum est, col.1.versic.secundò loco,lib.2.& consi.439. ad euidentiam,col.1.eod.lib.2 Raph.Com.consi. 147.domina,col.vlt.& latissimè Alex. consi.7.videretur,per tot.lib.j.& consi. 84.in causa vertēte, col.2.versi.tertiò quia dicimus,eod.lib.1.& cons. 169.viso,colum pen.versi.quod autem,& iterum versi.non obst.quod aduersus,eod.lib.2.& consil. 63.stantibus,col.4.vers.plus dico,lib.4. quod repetitur consi.39.lib.6. & idem Alexan.consi.116. perspectis,col.1.in fi.libr.5.vbi & hanc dicit esse communē,opin.à qua in iudicando non est discedendum,& consi.77.viso processu,colum.2.versic.& posito,eod.lib.6. vbi & hanc dicit communem,& consi.150.viso themate,col.2.lib.7.Sozi. consi.86.in causa communitatis, in fi.libro 1.vbi hanc quoque dicit communem, quod consilium repetitum est consi.166.lib.2.idem Soz.cons.80. in q.col.vlt.lib.3.vbi item dicit communem, etiā in præscriptione 40.ann.& consi.106.liberi, col. 2.eod.lib.3.& consi.66.viso, col.vlt.lib.4.Ias.qui id dicit singulare consi.118.contra, in fi.libro.4. Caro.Rui.loquens etiam in præscript.40.anno. consi.140.viso,col.vlt.nu.17.lib.2.Matth. Afflic. decis.Neapo.27.quædam Altruda: vbi ita dicit fuisse decisum in sacro quod appellat consi.Neap. & iterum decisi.319.dicta,per totum,vbi & alios multos allegat.& in consti.Siciliæ incip.consuetudinem,col.pen.versi.an autem ignorantia.Steph. Bertr.consi.31.quamuis, col.1. versic.ad tertium, lib.5.& consi.15.ex themate, col.11.in 6.dubio, lib.4.vbi & hanc dicit communem, & consi.42. viso col.6.versicu.præterea nec etiam,lib.4. Phili. Deci.consil.36.cuius superscript,est, exemplum instrumenti,colum.vlt.Alciat.lib. de verbo.signi. char.vlt.

38 § † Contrarium tamen in hac præscriptione longissimi temporis 30.vel 40.anno. tenuit Ang. sibi contrarius,in d.l.sicut,ad fi.C.de præscriptio. 30.vel 40.anno.in quibusdam lectu.& Petr. Anchar.cons.170.principaliter,per totum. Alex.sibi item contrarius in l.3.§.Labeo, ad fi.ff.de acquir. possess.vbi loquitur de præscriptione 40.anno.& tamen quodammodo nutat, sed asseuerantius firmat consi.151.viso themate,in fi.lib.2. & consil. 163.viso processu,col.vlt.versic.secundò non deberet,eod.libr.2.Franc. Aret.in l.qui vniuersas.§. vlt.col.2.ff.de acq.possess. & consi.103.breuitas, col.j.& 2.vbi tamen distinguit inter præscriptionem 30.vel 40.ann. vt scilicet aduersus præscrip. 30.ann.detur restitutio, non autem aduersus 40. Sozi.sibi quoque contrarius in d.l.cum filiusfam. §.in hac stipulatione,col.4.vers.& hoc postremò, cum multis seq.vsque ad fi.illius.§.ff.de verb.obl. vbi hanc rem latissimè omnium tractat.& consil. 164.visa bulla,in fi.lib.2.& consi.194.subtiliter, col.4.versi.quartò ista opin.eod.lib.2.vbi dicit, q licet id sit dubium in præscript.30. anno.nullum tamen est in 40.& consi.299.capio, col.vlt.versi. præterea præscriptio eo.lib.2.Barb.consi.41.illud afferam,col.12.nu.17.& seq.li.1.Fran. Curt.Sen. consi.83.eodemque pen.Deus pius, col.3.versic. attamen in casu.Ias.consi.209.vera,col.pen. vers. non obstat etiam illud,lib.2.vbi & illam facit differentiam 30.& 40.annor.Philip.Deci.qui eandē distinctionem facit consi.29. cuius superscrip.est, an detur restitutio,quē omnino vide,hanc quoq; tem latissimè tractantem, & cōsi.375.iuridicum, col.2.versi.& vlterius,vbi hanc dicit esse communem,& consi.553.quod supra,in princ.Ant.Rub. qui similiter distinguit consi.12.visis,col.6.vers. præmissis,& cons.56.circa dubitationes, col.2.& consi.97.circa, per totum. Steph. Bertr.ita quoq; distinguens consi.139.cum supponatur per totū, lib.2.Lud.Gozad.consi.8.in hac causa, col.vlt.loquens tantum in præscriptione 40.anno. & iterū consi.56.circa primum, col.3.nu.11.vbi hanc dicit esse communem opin.& Igneus in l.3.§.si cōditioni,quem legit cum l.qui posthumos, nume. 126.ff.de S.C.Syllan.

39 § † Quę sententia his rationibus adiuuatur. Nam tex.in d.l.sicut dicit,quod absentia non defendit aduersus eam præscriptionem longissimi temporis. Deinde text.in l.omnes,eo.tit.dicit talem præscriptionem præbere plenissimam munitionem siue securitatē, quàm dictionem expēdit Saly.in d.l.sicut,col.1.dum dicit,pondera, plenissimam in superlatiuo, quod ponit rē in termino, vltra quem non est progressus.Hæc ille.Cæterum dicitur plenissima securitas, quando non potest peti restitutio in integr.vt not.glo.in l.ait Prętor. §.permittitur,in verbo,imputandum.ff.de minor.

Sicuti

Sicuti & Plenissima liberatio, quando de nullo obstaculo potest quæstio refricari.l.1.& 2. iuncta gl.& ibi Bald.C.si aduer.solu.& Ange.consi.456. Guid.col.4.Quin securitas simpliciter ea dicitur, quæ nullo modo expugnari potest, vt dicit Bald. in d.l.1.in fin.C.si aduer.solutionem.

40 ¶ † Præterea dicitur in l. vlt.C.de fund.patri. lib.11.ꝙ qui fundum patrimonialẽ 40.annis possederit,nullam actionem, aut molestiam, aut inquietudinem formidare debet. Molestia autem infertur, cum quis iudicialiter vexatur.§.1.in verbo,molestus,in Auth.de fideius.& l.1 & ibi Bald. C.de nund.Pau.Cast.consi.204.præsupposito.col. 2.lib.1.Sed & illa dictio,actionem,simpliciter prolata cõpræhendit officiũ iudicis,qđ cõpetit ad restitutionẽ in integrum,l.actionis verbo, & ibi gl. ff.de verb.sig.& l.pecuniæ verbum, in fin.eod.tit. & l.actionis verbum, ff. de act. & oblig. & l.ꝙ.si minor,§.vlt.ff.de minori.Bart. Bal.& alij in l.1.ff. de iurisd.om.iud.cum sim.nam & omne remediũ compræhendit,l.eleganter,in prin. & ibi Bal.in j. notab.ff.de dol.mal.Sublata igitur per d.l.vlt.omni actione,censetur sublata & in integrum restitutio,& quoduis aliud remedium.Cui adde text. in c. ad aures, in fi.extra de præscrip.ubi præscriptio 40.an. oẽm prorsus actionẽ excludit.& tex.in c.volumus 16 q.4.cum dicitur,sed quietem eorũ inconcussam omnibus modis procurate: & in l.j. C.si aduer.vendi.vbi verbum controuersiæ,quod non longe distat à verbo,molestiæ, inquietis siue inquietudinis.quibus vtitur, d.l.vlt.compræhendit etiam restitutonem in integrum,vt qui promiserit nullam se controuersiã moturum, non possit in integrum restitui,vt ibi probatur.

41 ¶ † Et quod per 30.annos tollatur officiũ quoque iudicis, quod vt diximus competit ad restitutionem in integrum, tenet gl. in d.l.sicut,in verbo persecutione,& ibi Bar.in prin.Bal.qui eã dicit sing.Sal.& Ange.C.de præscrip.30.vel 40.ann.& alia glo.in l. querela,in gl.1.C.de fal.Oldr.consil. 156. primum in vlt. dubio. Bart. qui limitat, in l. Prætor ait.§.vl. & ibi quoque Imo. Ro.& late Ias. ff.de oper.no.nunc.idem Bart. in l. si societatem. §.arbitrorum,col.4.vers.quæro infra,ff.pro socio. Bal.in l.2.col.2.ver.modo quæro,C.de except.rei iudic.vbi & illam priorem glo.dicit singu. & in l. vlt. col.6.versic.quæro vsque ad quod tempus,C. de contrah.empt.& in l.data, col. antep.vers. sed quid si bannitus,C.qui accus.poss.in c.Quintaual lis,col.3.versi.quæro igitur infra, & iterum col. vlt.versi.& not.ꝙ licet, extra de iureiu. & consi. 142.dominantibus, post medium, lib.1.& consi. 322.vtrum post 30.annos,eo.lib. 1.& consi.325. dubitatur, in prin.eo.lib.1.& consi.342.super eo quod quæritur,col.vlt. eo lib.1.& consi.410. primo videndum est, circa medium, lib.4.& consi. 189 punctus,quæritur si filia,lib.5. Anc. con.26. ad primum,col.3.in 2.dub. Io.Plat.in l.qui graua tos,in 2.not.C.de censi.& censit.lib.11.Cor.cõs. 244.in hac, col.2.lib.4.Matth. Afflic.deci.Neap. 245.magnifici,ad fin.Philip. Deci.consi.267.non excidit,col.3.versic.venio igitur,& consi.272.viso processu,col.5.versi.& hoc procedit.

42 ¶ † Nisi ad omnia hæc respõdeas,per huiusmodi verba generalia(non inquietari,non molestari, controuersiam non moueri)& similia,nõ tolli speciale priuilegium restitutionis in integrũ,ex sententia glo.in c.coram,extra de integr. resti. quam ita intelligunt & dicunt not.Fran.Are.consi.103. breuitas,col.2.versi. venio nunc ad secundum,& consi.161.in præsenti,col.2.versi.confirmatur ista responsio, & Soz.consil.153.quod est primum 2. lib.incip.pulchra,col.10.vers.confirmatur responsio,additq; vterq; rationem: quia per leges generales non videtur auferri priuilegiũ speciale in iure concessum.l.Decurionibus,& ibi Bartto.C.de Silenti.lib.11.& Bal.in 1.const.C.& in c.1.in fin. tit.quo temp.mil.cum alijs multis concord. a me traditis sup.eo.§.j.in verbo, *ou equipollent a uente*, quæ est glo.14.nu.140.& id quidem,& supra tit. omnium huius vol.19.qui est *de prescriptions*.§.1. gl.10.in verbo,*ou autres personnes priuilegiees*, post princip.Ego tamen eam gl. in d.ca.coram,reperire non potui, vixque ei sententiæ accederem, qñ facilius tollatur remedium, quod iure speciali cõpetit,cuiusmodi est restitutio in integrum, quam quod de iure communi, vt actiones ordinariæ,l. eius militis.§.1. & ibi Doct.ff.de milit.testa.cum simil. Nec etiam per hanc responsionem tollitur, quod supra diximus de actione & officio iudicis.

43 ¶ † Quid, ꝙ sunt, qui etiam in præscriptione longi temporis negant ignorantem simpliciter restitui,sed tum demum tantum. si ignorantia procedat ex alia iusta causa: & inter hos Bald. in l.1. in 14.oppo.C.qui admit.per tex.in l.vlt.C de præscrip.long. temp.cum dicitur Nulla scientia, uel ignorantia expectanda.Et sequit Pet.Anc.d.cons. 170.col.2.vbi dicit,ꝙ si ea l. intelligatur, vt ipso iure currat tempus ignoranti, sed possit restitui, esset imponere legem verbis.Ponderatq; ẽt,quod in d.l.post ea verba supra adducta,sequitur in hũc modum,Nè altera dubitationis inextricabilis oriatur occasio,&c.Nam si admitteretur restitutio in integrum, semper esset dubitatio inextricabilis, essentq; perpetuo dominia in incerto contra l.bono publico,ff.de vsuca.Sed & hanc partem sequitur Rapha.Fulgo.in d.l.cum filiusfami.§.in hac stipulatione,ff.de uerb.oblig. Alex.d.consi.162.viso processu.col.1. lib.2.Barb.consi.41.illud afferam, col.12.versi.item posito, lib.3.& Fran. Curt. Senior.consi.83.Deus,col.3.versi.& si forte.

44 ¶ † Sed communiter hæc opi.reijcitur,adeoq; prior recipitur, vt si post completam præscriptionem temporis,transierit quadriennium,quod datur petendæ restitutioni,ex l.vlt.C. de temp.in integ.rest.& c.1.extra de in integr.resti.lib.6.tamen si is,contra quem præscriptum est, habuerit probabilem causam ignorãtiæ illius quadriennij, adhuc restituitur,etiam si fluxerit tempus centum annorum. Nec enim illud tempus quadriennij currit, nisi à tempore scientiæ,per d.l.vlt. E ita nuncupatum voluit Bal. qui dicit menti tenendum, in d.l. falsam, C. si fals.allegat. & idem Bald.tamen sine mentione centum annorum.consi.235.Barpt.li.j.

Card.

Card. Flor. post Zenz. & Io. Ligna. in cle. j. in 25. q. de rest. in iure. Pau. Ca. in l. vlt. C. de dol. ma. Pan. qui ad hoc multa allegat, in c. 1. in fin. de præscrip. & consi. 32. casus contingentia, col. vlt. lib. 1. Alex. sibi contrarius, d. consi. 71. col. vlt. versi. nec obst. quod lapsum, lib. 1. vbi & illud de centum annis tradit. & d. cons. 84. col. 2. eod. lib. j. & d. consi. 4. col. vl. vers. nec obst. si diceretur, lib. 2. & cons. 89. viso puncto, col. 4. vers. & tempus petendi, eo. lib. 2. & d. consi. 169. ad fin. lib. 3. ubi etiam loquitur de centum annis, & cons. 69. in causa & lite, col. 2. vers. vnum tamẽ rememoror, lib. 3. ubi & illud tenet de centum annis, cum allegat Bald. ubi supra, & dicit præterea id tempus nunquam currere & idem Alex. cons. j. põderatis, col. 4. lib. 4. & cõs. 39. stantibus, col. 5. uers. nec obst. si diceretur, eo. lib. 4. quod repetitur consi. 63. lib. 6. idem & Alex. d. cons. 116. lib. 5. & d. consi. 150. col. 2. uers. non obst. si diceretur, lib. 7. & cons. 207. dñe Alexãder, col. vlt. eo. lib. 7. Cor. d. cons. 22. col. pen. lib. j. & d. consi. 164. circa medium, lib. 2. & d. cons. 165. col. 6. eod. lib. 2. ubi tamen non admittit, quod dictũ est de centum annis, & d. cons. 219. col. 7. uers. nec obst. si dicatur, lib. 2. & cons. 87. circa primũ, col. j. uers. & ꝙ non præsumatur, lib. 4. & d. consi. 244. uidetur in hac, col. 2. uersic. his tamen non obst. lib. 4. ubi hæc ita intelligit, ut licet quadriennium non currat ignoranti, tamen aduersus ius petendi restitutionem præscribatur spatio 30. uel 40. ann. per d. l. sicut, in d. verbo, persecutione, quo officiũ iudicis continetur, ut etiam supra diximus. Soz. consi. 80. in quæstione, col. ult. lib. 3. Ias. in Auth. quas actiones, col. pen. C. de sacros. eccle. & in §. rursus. num. 74. Institu. de act. ubi tamen dubitat, an illud uerum sit, sed si uerum sit (inquit) est in actu practico notabilissimum. Fran. Balb. qui & illud dicit de centum annis, in tracta. præscript. in 29. q. prin. 4. partis, itẽ partis princ. nu. 99. & iterũ in 2. casu 1. partis 6. eiusdemq. vlt. partis princ. in fi. Catel. Cotta, qui idem quoque tradit, & sing. dicit memor. inci. restitutionis, & iterum memor. incip. tẽpus restitutionis. Steph. Bertr. d. cõsi. 301. lib. 3. vbi & illud dicit de centum annis. Phil. dec. d. cons. 36. vbi & illud quoque affirmat. & consi. 436. visa instructione, col. 2. num. 9. Gera. à Petra sing. 18. nota diligenter, col. penul. vers. sed unum perpetuo: vbi & id sing. dicit & Hippo. Marsi. qui & illud de centum annis asserit, d. consi. 18. col. 5. & cons. 87. in præsenti, col. 2. & in d. l. qui ignorãs, col. 2. versi. & vltra prædicta, ff. de fals. & in l. qui falsam, col. 12. uers. item vltra præmissa, eo. titu. & sing. 572. multa & quã plurima. & Io. Crot. in re. l. filiusfam. §. diui. ch. 10. col. 4. vers. sexta, & ultima sit conclusio, ff. de leg. 1. Sed id uix apud nos reciperetur, & optimo iure: nullus enim omnino certus, & securus esse posset rerum suarum, vel optimæ fidei possessor.

45 ¶ † Porrò quantum ad casum nostræ consuetudinis (vt tandem ad eum redeamus ex longis illis diuerticulis, si ea diuerticula dicenda sunt) eo iure vtimur, ut non admittatur restitutio in integrũ prætextu ignorantiæ. Idq; optima ratione: tum ob id, quod scriptum est à Bal. in d. l. 1. in 24. oppo. C. qui admit. ꝙ ubi lex uel statutum facit mentionẽ de his, quibus conceditur restitutio de Iure communi, eis tunc non conceditur, cum simi. à me adductis, supra eod. §. gl. 2. in verbo, *mineurs*, num. 6. nam & in simi. Tum quod consanguineus veniens ad retractum, certat de lucro captando, non de damno vitando. ideòq; eius ignorantia sibi prodesse non potest, per l. si quis in graui. §. vtrum & ibi. Bart. ff. de S. C. Sylla. cum concor. à nobis quoque adductis supra, hac eadem gl. nu. 26. quintum quod ignorantia. Tum deniq;, ꝙ minor in hoc casu nõ restituit, vt latè diximus, & probauimus supra in eadem gl. in verbo, *mineurs*, nu. 4. igitur, & multis seq. Ex quo & illud confestim consequitur nec ignorantem quoque restitui.

46 ¶ † Nam minores plus habent fauoris & priuilegij ad summouendas temporum præscriptiones quam ignorantes, aut absentes. Regulariter enim tempus non currit contra minores. l. vlt. C. in quib. cau. in integrum rest. non est necess. & diximus in d. gl. 2. At è diuerso regulariter currit cõtra ignorantes, & absentes: licet aliquando restituãtur, ut supra hac eadem gl. diximus. Ideoq; dicit gl. in l. necnon. §. quod eis, in uerbo, non prohibeant, ff. ex quibus cau. mai. ualere argumentum illud, non subueniri minori, ergo nec maiori, in quibus casibus maiori aliàs subuenitur. & nemo scribentium in eo loco improbat, tanquam sequi omnes uideantur, ex doctrina glo. ab omnibus cõmendata, in l. inter omnes, in prin. ff. qui satis. cog. quæ interpretatur ea uerba, Inter omnes conuenit, idest, nullus dissentit, & est optimus tex. atq; ea gl. multo clarior in eam sententiam, in l. Item quod Sabinus, in fi. ff. de hęre. inst. cum dicitur, Vt Labeo scripsit, nec Aristo, uel Paulus, utpotè probabile, notant: licet nullus, nisi me fallit memoria, eum text. ad hoc hactenus allegauit. Aliàs autem qui non improbat, probare censetur. glos. in l. 1. §. pœna, ff. de libe. agno. per eum tex. & alios. Sed ut redeamus, eam glo. in d. §. quod eis, pro ea sententia expressim ac ueluti uerbis conceptis sequitur Bal. in l. is qui, in priore loco lect. eo. tit. ex quib. cau. maio. & Raph. Co. in l. cum quidam. ff. de acqui. hære. & Fran. Are. qui eam dicit singu. d. cons. 103. breuitas. col. 2. in 2. dub. Alex. qui eã dicit valde not. in l. de die. §. vlt. col. 1. versi. & quando aliquid, ff. qui satisd. cog. & in l. si finita. §. Iulianus, col. 25. versi. in quantum autem, ff. de dam. infect.

47 ¶ † Et in hãc quoque sententiam optimè facit tex. in l. inter maiores, quæ est vlt. ff. de in integ. resti. vbi minores legitimè defensi restituuntur ad integram causam, absentes uero etiam reipub. causa legitimè quoque defensi, non nisi ad appellandum restituuntur. Ex quo not. Bal. in prin. 1. lect. ꝙ fortius est beneficium ætatis, quàm militię, vel absentię causa reipublicæ. Id quod etiam uoluit Bal. ipse in l. in contractibus, in princ. in 3. not. per illum tex. C. de non num. pecu. & in l. si infanti, col. 5. versi. secundo quæro, & ibi etiam Alex. paulo ante fi. C. de iure delibe. ubi addit. Bald. rationẽ ꝙ ætas habet in se causam naturalem, ignorantia acci-

accidentalem, & idem Bald.consi.301.in primis. lib.4.& consi.88.super primo.eod.lib.4.& Franc. Aret.in l.3.§. Labeo, col.1.& ibi Ias. col.pen.ff.de acq.possess.idem Aret.in d.l.cum quidam, in prin. col.vlt.ff.de acq.hęre.& in l.Pantonius,col.vlt.eo. tit. vbi & hoc multis probat.& consi.67.diligenter, col.5.vers.secundò hoc probat.& d.cōs.103. & consi.161.in præsenti,col.2.ver.secundò principaliter,& Corn.consi.48.de pluribus,col.3.versi. consequenter,lib.2.Soz.in l.qui duos, col.6.vers. circa tertium, & iterum col.seq. versi.ego autem, ff.de reb.dub.& consi.153.pulchra,col.9.versicu. consequenter, lib.2.nisi id consi. sit Maria. patris ipsius,& consi.177.supra scripti,col.3.vers.tertiò respondetur,& col.seq:versic.præterea si fingitur, eodem lib.2.Franc.Cur.Senior,consi.59.Christi, & c.super premissa, col.3.versicu.quarto,vbi dicit hanc esse communem opin. Alter.Franc. Cur.Iunior,consi.18.memoria,col.3.versic.quarto principali, & Caro. Rui. consi.199. Iesu Christi,col. 3.nu.4.lib.1.

48 ¶ † Et faciūt not.per Iac.Aret.Cy. & Bar.in d. l.qui duos,de reb. dub. cum alijs concord. citatis à Soz. d.consi.53.in illa quæstione, vtrum hæreditas non addita minore, transmittatur ad hęredes: & q ex crebriori nostrorum sententia non admittitur restitutio ex capite ignorantiæ aduersus prę scriptionem.40.anno. vt diximus supra in hac eadem gl.nu.38.contrarium tamen. Verum admittitur ex capite minoris ętatis, vt per omnes in d. l.vlt.C.in quib.caus.in integ.rest. non est necess. & gl.in d.l.sicut,in verbo,seruāda sunt,C.de prę scrip.30.vel.40.ann. & Soz. consi.299.capio primū,paulo ante fi.lib.2.Facit item tex.à nomine in hanc rem citatus, in l.in causæ,la 1.§:vlt.ff.de mino.vbi plus fauetur minori, quam ignoranti. Et hęc denique ratio, q minor restituitur ad lucrum l.quamuis,C.de iuris & fac. igno.& diximus sup. in eo.§.in verb.*mineurs*,nu.9.& hæc quidem: non etiam ignorans,vt etiam diximus supra hac in eadem gloss.num.27. quintum. Et hæc haud dubiè obtinent in pupillis,quicquid audiunt, ignorant. l.vlt. ad fin ff.rem pupi.sal. for.& l.vlt.ff.de iuris, & fact.igno. & l.1.ad fi.C.de fals. monet. Ideo in eis cum minori illa ætate coniuncta est ignorātia.

49 ¶ † Quanquam non ignoro alios fuisse in ea sententia, vt fauorabilior,faciliusq; restituenda sit absentia, siue ignorantia, quam minor ætas; quia scilicet restitutio, quæ illis competit, est fundata de Iure communi & generali,quod competit omnibus:hæc autem de iure magis speciali,cum solis minoribus competat. Ea autem quæ inducuntur iure speciali siue singulari, sunt magis odiosa & restringenda, quam ea quæ adhærent iuri communi,l.ius singulare.& l.quod uero contra,ff.de leg. Et ius commune magis extenditur,quam singulare,l.eius militis.§.militia missus, ff.de test.mili.& not. glos.in l.1.C.si aduers.Et id certe,quod diximus, fauorabiliorem esse absentiam,quam ętatem uoluerunt glo.sibi contraria, Alber.& Bald.ibi itē contrarius,in l.qua militi, in princip.ff.ex quibus causis maiori.per tex. ibi,iuncta l. auxilium,ff.de minoribus.Nam in posteriori loco in delictis currit iunioribus tempus accusationi præstitutum:in priori autem non currit maioribus absentibus. Quod & ex illis tex. expendit alia glo. in c.licet, in glos.1.circa medium, extra de accus. Et in ea quoque opi.fuit alia item gl.in d.l.cum quidam, in princip. in verbo.aberat, in fin. & ibi quoque Iac.Ra. Bald.Pau.Cast.Alex.& Ias. sibi etiam contrarius,ff.de acquir.hęred.& glo.in l.3.§.sed vtrū, in verbo,& non puto, ff.de minori.& in l.si quis instituatur.§.1.in glo.1.ff.de hæred. instit. Signo. consi.178. pater colum.1.& 2. licet non omnino firmet.& Sal.in l.1.C.de test. mili. Raph. Fulgo. consi.86.in proposita,colum.3.alter Rapha. Com. consi.74.quia superius,colum.3.& consi.129.nobilis,colum.vlt. & consi.147.domina,colum.vltim. & Maria. consi. 153. pulchra, colum.vltim. versic 6.lib.2.

50 ¶ † Et hanc opin.confirmat, quod uoluerunt Dy. Bart.& alij in l.cum filiusfamilias.§.in hac stipulatione,ff.de verbo. obligat. quod licet hęredi minori non succurratur ratione minoris ętatis, in casu illius l.& l.2.C. si aduer. vend. pig. & l.apud Iulianum,ff.ex quibus cau. in possess.eat.tamen ei subuenitur propter ignorantiam, ex clausula. Si qua mihi iusta causa videbitur. Quod & uoluerunt alij multi relati ab Alex.& Ias. ibi, qui quidem. Alexand.& Ias. nituntur has diuersas sententias concordare; vti etiam facit idem Ias.in l. non quocunque.§.si ex bonis,col.2.vers. sed licet Bart.ff.de lega.1. ut scilicet prior opin. procedat, vbi persona minoris consideratur, vt quia aliquid gestum est cum eo. Secus ubi non habetur in cōsideratione, vt quia nihil cum eo est gestum, quia obligatio sumpsit initium à defuncto maiore: & tunc procedit posterior opi. quod dicunt probari ex d.l.2.iunctis ibi no.à Bar.C. si aduers. vēd.pig.

51 ¶ † Et quicquid sit de ea re, non uideo d.l.si qua militi,ff.ex quib. cau. maio. iuncta d.l.auxilium,de minori. quæ sunt veluti prora. & puppis posterioris sententiæ, aliquid faciant pro ea, & cōtra priorem sententiam: quia quod ibi dicitur, non facit maior fauor ignorantię,quam ætatis:sed quia tempora ad accusandum sua propria natura sunt vtilia: vt etiam dicunt glo. Alb.& Bald. ibi, ideo non currunt ignorāti, vel impedito, vt plene not.per glo.& Docto.in rub.ff.de diuer. & temp. præscrip. Minori autem adulto non succurritur, tanquam ignoranti, aut impedito: sed quia omisit ius suum ex sua facilitate, vel dolo aduersarij, qd benè animaduertit. Franc. Aret.in d.l.cum quidā, & d.consi.103.& Franc. Cur. Senior.d.consi.59. qui & ipsi aliter quoque respondent ad dd.ll.vt videre poteris apud illos.Vt tamen illud nō omittas,d.l.si.qua militi, loqui de milite, & eo quidē absente causa reipublicæ, non autem simpliciter absente. Illud autem minimè dubium est, magis faueri militi,quàm minori,in huiuscemodi rebus: illi enim ipso iure,hic per in integrum restitutionem succurritur, vt per Bart. & alios in l.1.C.de iur.& fact.igno.& Ias.consi.159.super facto.col. pen.versi.vlt.accedat.lib.2.

52 ¶ † Vnum tamen illud non omiserim, quod à Bal. not. scriptum est in c. j. ad fi. tit. quo temp. mil. tempora currere ignoranti ad exonerationem ipsius, non etiam ad onerationem, per tex. in d. l. generto, ff. de his qui not. inf. vbi marito mortuo tempus luctus currit uxori ignoranti, ita vt si post legitimum tempus cognouerit, ipso die & sumit lugubria, & deponit. De quo & tu uide Bart. ipsum Bald. & cæteros ibi.

§. XXXVI. IDEMQVE POSTREMVS.

ANnus retractus à cõsuetudine præstitutus currit à die acquisitionis notificatæ apud acta 1. iurisdictionis, in qua situm est hæredium quæsitum 2. Eamque ob causam actuarius tenebitur in acta huiusmodi notificationem referre.

COVRT, GLOSSA I.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudines cursus temporis retractus.*

2 *Tempus anni retractus qui currit à die notificationis, an intelligatur non currere ante notificationem, & num. 3.*

Argumentum à contrario sensu non sumitur ad correctionem.

3 *Argumentum à contrario sensu, sumitur ad correctionem, si aliàs constitutio esset superuacanea.*

1 EX maiori parte consuetudinum Franciæ tempus retractus nõ currit, nisi à tempore traditionis siue possessionis apprehensæ, cum res non est nobilis: aut à tempore homagij, quod uocant, siue inuestituræ, quàm etiam appellant, cum est nobilis: licet alicubi aliter: ut hęc omnia videre licet apud Parisienses, c. 173. & seq. Meldenses, ca. 88. & seq. vbi tamen paulo aliter distinguitur. Victriacenses, c. 126. Mõstrolienses, c. 72. Belquercenses, c. 13. Carnutenses, ca. 68. Burdigalenses, c. 4. Aurelianenses. c. 276. & duob. seq. Andegauenses, ca. 346. Turonẽses c. huius tit. de retraict. 1. & 4. Borbonienses, c. 422. Aruenienses, hoc eo. tit. cap. 1. Artesienses, cap. 82. Morinenses, c. 18 Melodunenses, c. 22. & ca. 30. Blesenses, c. 193. Bituricenses, hoc quoque ti. c. 1. Trecenses, c. 164. Caluimontenses, c. 12. Ambianenses, c 47. Altimarchienses, c. 256 Marchiẽses, ca. 263. quod est 4 huius ti. vbi scribitur, non satis esse, ut interueniat constitutũ, aut alia ficta traditio. In comitatu Burgundię, cap. reachaptz §. j. Niuernenses, hoc quoque tit. §. 2. Valesienses hoc item ti. § 1. qui est omnium 82. Laudunenses, & cæteros Veromandienses, 3 partis titu. 8 §. 5. qui est 79. totius illius 3. partis. De quo etiam aliquid per Bened. in repe. c Raynutius, in uerbo, & uxorem nomine Adelasiam, num. 552. de testa. & latissimę per D. Boerij deci. 112. an tempus: ubi declarat, an tunc sufficeret possessio facta per constitutum tradita, ut ibi videre poteris. In nonnullis tamen locis est omnino similis cõsuetudo huic nostrę, videlicet apud Engolismenses, c. 80. Rochelenses, cap. 33. Sanctones Angeriacos, capit. 50. nisi q alind additur, ut ibi videre licet.

2 ¶ † Sed hic aliquid posset esse dubij, an id tempus anni non currat ante huiusmodi notificationem, neq; enim expresse dicitur, q nõ currat, sed tantum tacitè argumento scilicet à contrario sensu, q posset uideri hic non habere locum aduersus aliud caput huius tituli, scilicet §. 1. vbi statuitur, consanguineum posse intra annum uenditionis venire ad retractum. Nam id argumentum non sumitur ad correctionem alterius statuti, vt de legibus dicit gl. in l. conuẽticula, in prin. C. de epis. & cler. & in cap. significasti, in glo. magna, ad medium; extra de for. compe. & in cap. 1. in gl. 2. de ætat. & qualit. lib. 6. cum alijs multis concord. adductis à Recentioribus in l. 1. ff. de offi. eius cui man. est iurisdic. Et certè scio in simili statuto huic nostro, videlicet Sanctonum, d. cap. l. à nobis supra citato, cum huius dubij controuersia esset inter Christophorum à Laurentia dominum de Clayes, & Ioannem Corlieu, aduocatum in Senatu Parisiensi: is Senatus censuit, ante quam procederetur ad iudicium eius causæ, causidicos eius regionis interrogari, an obseruatum antea fuisset, vt ex huiusm di consuetudine, tempus non nisi à tempore huius notificationis curreret, in idque ab eodem Senatu delegactus sum.

3 ¶ † Et ego scio hic semper obseruatum fuisse pro re quidem indubitata, vt curreret tempus retractui ante hanc notificationem, & ita semper intellecta fuit hæc nostra consuetudo. & quidem iure optimo: nam ad quid aliud facta esset, quàm vt pręstitueret initium huic tempori? & quidnam aliud operaretur, si id non faceret? & certè nihil, sed esset omnino superflua, atque superuacanea. Ideo etiam ad correctionem posset sumi huiusmodi argumentum à contrario sensu, ex sententia glo. in l. nulla, C. de episcop. & cler. & Bart. in l. obseruare. §. proficisci, in 3. quæst. ad fi. ff. de offi. Proconf. cum alijs quoque multis concord. congestis à Ias. in d. l. 1. nu. 50. ff. de offic. eius cui manda. est iuris. Cæterum hanc consuetudinem ita intelligendo, vt diximus, non tam corrigere est d §. 1. quàm declarare, vt scilicet consanguineus uenire debeat intra annum venditionis, vt ibi dicitur, computandum tamen à tempore huius notificationis, vt hic dicitur. Antiquiores autem leges ad posteriores trahi, non insitatum est, l. ideo, ff. de legib. quod & de statutis voluit Bal. in l. omnes populi, colum. 8. versiculo modo quæro, ff. de iustitia, & iure cum concordantijs à me collectis supra §. 15. glo. 2. versi. vltimò.

NOTI-

NOTIFIEE AV GREFFE, Notificatæ apud actæ, Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Notificandi uerbum latinum,*
Certificandi uerbum est eiusdem naturæ,
Clarifico quoque,
Item Magnifico,
Notificare quid sit,

2 *Notificatio in qua emptor non declarauit uerũ pretium venditionis, an faciat currere tempus retractus, & nu. 3.*
Si emphyteuta volens uendere rem emphyteuticã mentitur de pretio dum requirit dominũ ut consentiat aut emat, & quia maius pretium uindicauit dominus negauit se u lle emere, perinde est ac si requisitio facta non esset,

4 *Notificatio an possit fieri per procuratorem, & an teneatur ostendere mandatum. & nu. 5. cum multis sequentibus. 3.*
Procurator denuntiãs aut protestans tenetur ostẽdere mandatum, & nu. 5.
Protestatio est quædam denuntiatio,

5 *Procurator protestãs, aut denuntians, aut interpellans, non constitu t in mora, nisi doceat de mandato tam in iudicialibus quàm extra iudicialibus.*

6 *Paria sunt, aliquid abs te insinuarij aut ab alio pro te,*
Notificatio emancipationis quæ à statuto iubetur fieri ab emancipante apud acta, potest fieri à quocunque ipsius nomine.
Non refert quid à quo factum sit, modo factũ sit, & nu. 7. cum multis seq.
Non refert quid ex æquipollẽtibus fiat, cùm quærimus de effectu magis quàm de actu,
Ratibabitio mandato æquiparatur,

7 *Denuntiatio quæ fit ad inducendam sciẽtiam potest fieri à quocunque sine mandato, etiam ad impingendam culpam.*
Notificatio appellationis, potest per quẽcunque appellato fieri.
Denuntiatio quæ fit venditori, vt veniat defensurus emptorem, potest fieri à quocunque cauente de rato sine mandato,

8 *Protestatio quæ fit secundum l. nomen C. quæ res pignq. obli. poss. non potest fieri ab alio, nisi doceat de mandato.*

9 *Ratibabitio an retrotrahatur in requirentibus speciale mandatum,*

10 *Denunciatio substãtialis non potest fieri à tertio.*
Denunciatio cùm fit ab eo qui nullum ius habet in re de qua agitur, non obstringit eum cui facta est.
Denunciatio quæ fit ad constituendum in mora, cum fit alio nomine, non habet eum effectum, nisi de mandato doceatur.

11 *Intellectus l. qui absentem ff. de procura.*
Emens alieno nomine an possit sine mandato eodem nomine ipsam venditionem notificare.

12 *Mandatum speciale vtrum ad huiusmodi notificationem requiratur. & nu. 13.*

14 *Coniunctus pro coniuncto an possit huiusmodi notificationem facere.*
Et quid si is pro quo denuntiat sit minor.

15 *Notificatio facta ab habẽte mandatum, sed ignorante, an ualeat.*

16 *Notificatio facta à procuratore nomine procuratoris tacito vtrum valeat.*

17 *Secundus emptor an possit hanc notificationem facere sine mandato.*

18 *Denuntiare an possint ij quorum interest si non sint domini, & nu. 19. & 20.*

19 *Creditor cui emphyteusis est obligata, potest offerendo canonem euitare pœnam commissi.*
Vsufructuarius potest sine mandato reiuendicationem intentare.
Patri pro filio præstanda est restitutio, etiam si filius restitui nolit.

20 *Instrumentum ex statuto insinuandum potest à quolibet cuius interest insinuari, etiã si is in eo instrumento non contraxit.*
Fideicommissarij, substituti, legatarij, & alij quorum interest possunt testamentum insinuare.

21 *Tertius cuius interest an possit cogere emptorem ad faciendum denuntiationem.*

22 *Emptor si exhibuit domino suum contractum, & id quidem apud acta suæ iurisdictionis, an satis sit, ut dicatur notificatio facta apud acta, & currat tempus consanguineo. & num. 23.*
Insinuatio contractus uel donationis non censetur ob id facta, quòd facta fuit coram iudice ob aliud.

23 *Actus agentium præter eorum intentionem non operantur.*
In lite existente inter emptorem & alium quempiam super re vendita, si ea uenditio fuit allegata, & in actis redacta, an satis sit vt currat tẽpus consanguineo.

24 *Consanguineus si aliter scit venditionem, an satis sit ut post annum repellatur. & num. 25. cum multis sequentibus.*
Denuntiatio in dubio non ob aliud requiritur quã certiorandi.
Scientia an idem operetur ut denuntiatio. numer. 25. cum seq.
Procurator qui tenetur denuntiare domino sententiam contra se latam, ut dominus, si uelit, appellet: id nõ tenetur facere: si dominus aliter resciuerit,

25 *Statuto disponente ut proximus possit redimere fundum uenditum intra certum tempus, post publicationem contractus factam à præcone in platea publica, si proximus aliter uenditionem resciuerit statim ei currit tempus sine alia publicatione, & uide nu. 27.*

26 *Denuntiatio requiritur etiam si adsit scientia, cũ ea est de forma, uel substantia, uel sollenitate. & nu. 27. 28. & 29.*
Forma statuti est de substantia ipsius.
Forma legis ordinata dispositio certos habens fines.
Forma rei quid sit,
Forma in actibus hominum quæ sit,

D. num-

Denuntiatio quando de forma. & nu. 29.

27 *Denunciatio an sit facienda consanguineo præsenti venditioni.*

Et quid si eius fuerit testis aut notarius.

27 *Denuntiationis forma seruanda est.*

28 *Scientia non sufficit, vbi denuntiatio pro forma requiritur.*

29 *Forma data à statuto in dubio substantialis.*

Forma statuti non obseruata actus corruit.

Formam notificationis quæ ad aliud requiritur, an satis sit obseruare.

30 *Denuntiatio quæ fit ad certiorandum, ita fieri debet, vt ex ea habeatur scientia plena, & vera, & nu. 31.*

Scientia non censetur haberi cuiuspiam rei, nisi sit & circunstantiarum, & qualitatum rei.

Scientia vbi requiritur non sufficit eam in genere probare.

31 *Scire non dicitur, nisi qui certo scit.*

Nec dubitans scire dicitur.

Dubius & ignorans æquiparantur.

32 *Emptor in sua notificatione tenetur facere mentionē pretij, & cuiuslibet alterius clausulæ, uel instrumenti ad suadendum uel dissuadendum retractum. & nu. 33. 34. & 35.*

Denuntiatio perfunctoria, aut obscura non ualet.

Scire ille dicitur, cui res cum suis qualitatibus perfectè demonstratur.

Instrumentum cum editur non solum eius quod principale est, sed & stipulationum, renunciationum, & aliarum clausularum editio fieri debet.

35 *Proscribere obscurè, & non palàm, & in propatulo proscribere paria sunt.*

Relictum & datum id palā non intelligitur, quod ita relinquitur & datur, vt certo sciri non possit ex testamento, quid quantumve relictum sit & datum.

Fraus ob id maior præsumitur, quod quis ita facit, nè fraudem fecisse videatur.

Latitare uidetur qui ita in publico est; vt se vidēdum creditoribus non præbeat.

Paria sunt aliquid non exprimere, & confusè siue dubiè, exprimere.

36 *Denuntiatione non facta, intra quod tempus admittatur consanguineus ad retractum contra emptorem.*

Et quid aduersus tertium.

Actio omnis spatio triginta annorum tollitur.

37 *Ius adeundi, & immiscendi triginta annis præscribitur.*

Ius item petendi legitimam.

Et hæreditatis petitio.

38 *Ius dicendi testamentum nullum, contractum, arbitrium, sententiam, decretum, & bannum.*

39 *Ius petendi reductionem ad arbitrium boni viri.*

40 *Officium iudicis,*

Ius petendi legatum & fideicommissum.

Ius ratificandi siue acquirendi per ratificationē.

Ius insinuandi donationem.

Ius petendi executionem.

41 *Ius repræsaliarum.*

Ius præstandi cautionem.

Ius collectandi.

Ius eligendi.

Ius proponendi errorem calculi.

Ius agendi ad commissum ex l. 2. C. de iur. emphy.

Ius dicendi contractum simulatum.

Ius dicendi contractum factum metu & reuerentia paterna.

Limitatio l. 2. C. de vectig. & commis.

42 *Annus simpliciter statutus retractui, à quo tempore currere incipiat.*

Tempus currit à die actus, cū lex disponit de tempore respectu actus, nisi alia specialis ratione illud suadeat.

43 *Tempus anni an currat, si emptor notificauit actuario qui id in actis non scripsit, & nu. 44. cum multis seq.*

Quid si dolo consanguinei id omissum fuerit. numer. 47.

44 *Acta notorium faciunt.*

Scriptura facit rem notoriam.

45 *Bannum uitiatur per errorem notarij qui illud non scripsit.*

Error vel imperitia notarij circa actus solennitatem, formam, vel substantiam, actum ipsum uitiat, etiam in præiuditium partium.

47 *Mandatum apostolicum pro præsentato habetur, cùm dolo eius cui præsentari debuit factum est, ne ei præsentetur.*

48 *Notificatio contractus non subiecti retractui an liget ad retractum, & num. 49. cum plurib. seq.*

49 *Soluens quando acquiescere uideatur.*

Donatio non præsumitur, ubi sumi potest alia cōiectura, præsumptio, aut occasio, vel leuissima, numer. 50.

50 *Renuntiatio non præsumitur, si capi potest alia occasio etiam leuissima.*

51 *Cautelæ in prohibitis ac suspectis abundantes nocent, adaugentq; suspitionem.*

54 *Noficatio de qua supra, an possit fieri die Dominico, aut alio diuis sacro, & num. 55.*

Fieri nō dicuntur in iudicio, quæ fiūt apud actuarium absente iudice.

55 *Nec quæ coram iudice, nisi facta sint in forma iudicij.*

Actus etiam iudicarij, sed qui non requirunt causa cognitionem possunt fieri festis diebus.

56 *Emptor si testato conuenit consanguineum, & ei emptionem notificauit, an id satis sit, & nume. 57. cum seq.*

57 *Denuntiatio priuata magis afficit.*

Ignorantia rerum publicarum ex multis causis est probabilis.

58 *Forma an impleri possit alia æquipollente, aut vberiore.*

59 *Mandatum an possit adimpleri alia forma vtiliore mandati. & num. 58.*

1 VErum notificandi, nequis statim in hoc primo ingressu dubitet, Latinum est. Ouidius lib. 2. de Ponto.

Atque modum pœnæ notificare uelit.

Et

Et Aulus Gellius lib.5. cap.14. Philippi arma vimque totæ Greciæ cauendam metuendamque inclitæ illæ Demosthenis orationes concionesque notificant, & noster Callistratus Iurisconsultorũ eloquentissimus, in rescripto Pertinacis Imperatoris, in l.semper.§.demõstratur,ff.de iure immu. Et ex antiquioribus Pomponius in Atreo, apud Nonium Marcellum. Ex quo magis admiror nonnullos, qui non admittũt, sed vt Barbarum reijciunt verbum certificandi, quod eiusdem est omnino farinæ. Sed illos arguit Vlpianus noster Latinitatis diligentissimus obseruator, in l.sed & reprobari, in princ.ff.de excu.tuto, si tamen eius sit ea locutio: nam magis uidetur esse cuiuspiam interpretis. Et Sceuola in l. tabernam.§.idem quæsiit,ff.de pignor.nisi etiam non sit ipsius, sed alterius ipsius interpretis, qui βεβαιωτὴν, est interpretatus certificatorem. Sed vtcunque hæc sint, satis constat, id uerbum non recens esse, nec video cur vt à notum fit notificare & notificatio, nec à certum quoque fieri possit, certificare & certificatio: sicuti à clarum clarifico. Virgilius in illo carmine Asclepiadeo choriambico, quo fortunam describit.

Nec quos clarificat, perpetuò fouet.

Et Plinius lib.20.c.23. Alterum est nigrius, quod capitis vitia purgat, visum clarificat. Et à magnum magnificare. Plautus in Menæhmis: Tè vnum ex omnibus Venus uoluit me magnificare. & Terentius in Hecyra; Quàm ego intellexit illum, haud minus quàm seipsum, magnificare. Et Plinius lib.17. capit.9. Quod etiam papulo boum suumque magnificat. Suntq; alia huiuscemodi sexcẽta. Sed hæc anxijs verborum obseruatoribus relinquo. Est autem notificare, notum facere, vt palam est, & è nostris tradit Corn. consi.75. videtur primo. colum.2.lib.3.

2 ¶ † Hic autem multa dubia occurrunt. Quæro igitur primò: Quid si emptor in sua notificatione non declarat uerum pretiũ uenditionis, sed aliud maius, ob quod forte consanguineus territus redimere noluit: vtrum tempus ei currit? Quod non putamus, per id quod.in simili voluit Spec.tit. de locat,§.nunc aliqua, versi.92.ꝗ.si emphyteuta volens vendere rem emphyteuticam, mẽtitus est de pretio, dum requirit dominum, vt consentiat, aut emat, quia maius pretium indicauit, ideoque dominus negauit se velle emere perinde est ac si nõ denũtiauerit, arg.l.eum qui.§.cum igitur, ff.de in diem ad.& l.sicut.§.non uidetur, ff.quib.mo. pig. vel hypo.solui.& l.vlt.C.de iure emphy.vbi etiam id tenuit Io.Fab.col.vlt.Sal.col.4.vers.quæro emphyteuta volens vendere, & Ias.col.6.in 6.not.Et idem quoque voluerunt Hosti. Imo. & plerique omnes in c.potuit, extra de locat.

3 ¶ † Et in hoc casu nostrę consuetudinis, ꝙ emptor debeat declarare verum uenditionis pretiũ, vt currat tempus retractus consanguineis, tenuit expressè Bald.in tractatu protomiseos, col.antep. versi.contrarium dico propter duo: vbi & ad hoc allegat, d.l.vlt.C.de iure emph.& alia pleraq;, quę tu ipse inibi videre poteris. Idemq; tenuit Matth. Afflic.in eodẽ tractatu, in verbo, vt intra 30.dies, colum.2.vers.sed vlterius quærit. Et hoc satis exprimit.§.4.supra eo.hoc ti.vbi & nos de hoc quoque diximus. sed hic tamen repetere voluimus, quia huic loco admodum conuenit, & iterum.§. eiusdem tit.22.Et tu etiam vide, quæ diximus supra, tit.omnium consuetudinum 15.§.1.in glo.6. in 21. q. & quæ dicam infra in hac eadem gloss. num.30.porro si teneas, & 5.seq.quibus ostendo, non currere tempus consanguineo, nisi ex notificatione habeat certam & indubitatam scientiam contractus, & omnium clausularum ipsius.

4 ¶ † Secundũ quæro, an possit huiusmodi notificatio fieri per procuratorem, quod sic uidetur per id, quod in simili scribitur in l.denuntiasse, vers. sed & si, in fin.ff.de adult. & in d.l.5.§.nuntiatio, ff.de oper.no.nunc.& in l.cum satis.§.pen.ibi, per se, vel per procuratorem suum.C.de agr. & censi. lib.11.& per Inno. in ca.cum in iuuentute, extra de præsump. Dummodo procurator ostendat mãdatum; alioquin non valet denuntiatio. vt in simili quoque dicit Bar.in l.non solum.§. morte, col.8. vers.quæro an talis, & ibi Ias.col.15.versic.quærit etiam Bart.ff.de oper. no.nunt. & idem Bart.in l. grege.§.1. versic.sed aduerte ꝙ si denuntiatio, ff. de pig.& in l.qui in alterius, & ibi Phil. Dec.col. 2.ver.circa ea quæ dicit, ff.reg.iur.& in d.l.cum satis, col.2.versi. sequitur in tex.C.de agri. & censi. lib.11.& Bal. in l.tutor, in prin.2.lect.ff.de mino. & in rub.extra de procu.col.2. ver.procurator ad protestandum, ubi dicunt procuratorem, qui protestatur, teneri ostendere mandatũ. allegant vterque tex.in l.si quis inficiatus, in verbo, cognouit, vbi & ipse Bart. id not.ff.deposi. & idem quoque voluit Bal.prçterquam in protestatione, quæ tendit ad iudicium, in cap.coram, col.2.uersic.extra quæro, extra de offic. delega.vbi & eundem tex. allegat & idem Bal.in c.Cumana, colum.4. vers.si quis protestatur, de elect.& Fran.Rip.lib.interpretationum j.in c.cum Mar.Ferra.nu.164.de const. Quod huc optimè facit, quia protestatio est quędã denuntiatio; imo vtraq; sunt synonyma, ut dicit Bar.in d.§.mortè, in j.q.ff.de ope.no.nun.Imo. Alexan.in l.de pupillo.§.si quis ipsi Prætori, eo.ti.

5 ¶ † Sed nè quis tamen id calumnietur, idem de denuntiatione expresse uoluerunt Inno. & Host. & expressius Collec.in c.1.extra eo. quoque titu. & Bal.in l.si fundum, in 3.oppo.C.de rei uend.dũ dicit, ꝙ cum quis aliquid denuntiat nomine alterius, debet docere de mandato, per tex.in cle.causam, de elect.& ipse Bal.& ante eum Bart.in l.qui absentem, ff.de procur. Ange.in l.hęres cum debuerat, ff.ad Treb.per d.l.si fundum, iuncta d.l.si quis inficiatus, & l.si hominem, ff.mandati. Rom. consi.204.pro discutienda, col.3.versi.quo ad tertium, vbi & alia multa allegat Alex.latè consi.78. viso.col.2.vers.nec obst. ꝙ maritus, lib.5.repertito consi.26.lib.6.vbi id docet procedere tã in actib. Iudicialibus, ꝙ in extra iudicialibus, quantum ad effectum committendæ moræ.& Fran.Rip.qui & idem quoque voluit in d.c.cum Mart.Ferra.num. 137.de consti.Et ita in casu nostro expressim voluit

luit Afflict. in d. tract. Protomiseos, in verbo, vt intra 30. dies. col. 5. vers. sed quidècontra an talis denunciatio. Sed & idē decis. Neap. 316 Galiotus, col. 1. tradit interpellationē procuratoris non cōstituere debitorem in mora, per d. l. si quid inficiatus, & d. c. causam. Et vide, quę diximus sup. eo. tit. §. 1. gl. 10. in verbo, dedans l'an, in 18. q. & quæ dicam infra tit. procedente. § 4. in verb. cōsignes, quæ est gl. 6. nu. 5. intelligas autem & duobus seq.

6 ¶ † Verum contra hoc facit quod scribit Bal. in Auth. eo decursum, post prin. C. de don. ante nup. ꝙ paria sunt, aliquid abs te insinuari, aut ab alio pro te, per eum tex. qui tamen parum mihi facere videtur. Et quod pulchrè respondit Pau. Ca. cons. 84. visa, in vltim. dub. lib. 1. ꝙ si statutum iubeat notificationem emancipationis fieri ab emancipante apud acta, sufficit alium eius nomine id facere, etiam si de mandato non appareat. Nam statutum potius considerauit effectum actus quàm ipsum actum: id est, vt emancipatio prodeat in publicum, & in notitiam volentium contrahere cum emancipato: ideo habet locum regula, non referre à quo quid factum fuerit, modo factum sit, l. item veniunt. §. petitam autem hæreditatem, versic. à quo, ff. de peti. hæred. vbi ita scribitur: A quo denuntiatum est, Senatus non exigit: quicunque ergo fuit, qui denuntiauit, nocebit, & cætera quæ sequuntur. & l. mulier, ff. ad S. C. Trebel. Et quod post Pet. not. Bar. in l. Gallus § & quid si tantum col. 4. versi. contra hoc oppo. fortiter, ff. de libe. & posthu. ꝙ quando quærimus de effectu actus, magis q̃ de actu, non refert, quid ex ęquipollentibus fiat, per l. si mater, C. de inst. & subst. Et satis (ait Pau. vbi supra) dici potest mancipantem fecisse dictam notificationem, ex quo alius fecit eius nomine, licet non constent de mandato, cum ratihabitio æquipararetur mandato. l. vlt. C. ad S. C. Maced. Subditq; paulo post, id pręsumi factum nomine emancipantis, ad quē negotium pertinet, ar. l. post mortem. §. 1. cum ibi not. per gl. ff. quan. ex fact. tut. & not. in l. ab uno, C. de nogo. gest. & p Bart. in l. in familiæ, C. fami. erçi. & sic (inquit) satisfactum est statuto. Quæ omnia videntur mire conuenire huic nostro casui.

7 ¶ † Et hanc quoque partem potes hac ratione confirmare: quia vbi denuntiatio, siue notificatio, siue protestatio fit ad inducendam scientiam, aut notitiam alicuius, rei, non requiritur mandatum: sed fieri potest per simplicem negotiorum gestorem, vt uoluit Bart. in d. l. non solum. §. morte, col. 8. vbi supra, iunctis his quę dicit col. vlt. ff. de ope. no. nunc. pro quo est tex. licet non alleget, in d. l. veniunt. §. petitam, vers. à quo, ff. de pet. hęred. Cuius etiā autoritate Arc. in c. si quis præpostera, 50. dist. tenet notificationem appellationis posse fieri appellato per quemcumque; vti illum allegant, & sequuntur D. à Rota. decis. 127. valet intimatio, in nouis. De quo tamen vide eosdem dec. 12. not. ꝙ vbi appellatio, in antiquis, & Thomam Falstolum decis. 35. tertiò dubitatur. Nam Arch. vbi supra videtur potius tenere contrarium. Sed & per illum tex. Bald. consi. 144. alio dic, lib. 4. dicit, ꝙ denunciatio à quocunque fieri potest, etiam ad culpam impingendam; ad quod item allegat l. si quis solutioni. §. si mora, ff. de vsur. ex hocque respondet in pulchro casu. Et facit etiam, quod scriptum est à Ro. consi. 295. donatio patris, versi. ad hoc optimè facit, & seq. Et vltra allegata ab illis, facit tex. in d. l. qui absentem, ff. de procura. vbi videtur probari posse fieri denuntiationem venditori, vt veniat defensurus emptorem à quocunque, sine mandato; modo is caueat de rato, si id uenditor desideret. Et quod scribitur à Bald. post Dyn. consi. 307. verba Dyn. in princip. lib. 2. vbi disserit, an & qñ quid sufficit fieri à quocūq;.

8 ¶ † Cogita tamen, an hic non solum fiat ea notificatio ad inducendam notitiam, sed & ad certioratione negotij, ut scilicet consanguineus certior fiat de venditione & pretio, & alijs clausulis contractus: vt proinde deliberet, vtrum redimet, necnè, vtq; non frustra laboribus ac sumptibus vexetur, qui fieri solent ad pręparandum faciendūq; huiusmodi retractum; videlicet, vt perquirat pecunias, quas forsitā cogitur mutuo accipere, aut sub fęnore, aut ex vēditione aliarū rerū redigerè, easq; ad uenditorem fortè in loco remoto commorantem, perferat, ducatque nuntium publicum, notarios, & testes, relinquatque id, agens alia sua negotia, quæ omnia frustra faciet, si forte vera non sit ea notificatio facta ab alio, ideoque non teneatur ei consanguineus credere, & se tot incommodis exponere. Ex quo illud consequens fit, vt non ualeat huiusmodi notificatio, ex doctrina Bart. in d. § morte. vbi supra, cum dicit, ꝙ cum non sufficit simplex scientia, & certioratio requiritur, vt in casu l. nomen, C. quæ res pig. oblig. pos. & l. 3. C. de nouat. non potest fieri protestatio ab alio, quam à domino, aut procuratore docente de mandato.

9 ¶ † Et ad id, qd supra diximus de sumptibus & laboribus à consanguineo, qui se ad retractum accingit, perferendis, optimè facit optimus tex. in d. l. qui absentem, & ibi not. à Doct. ff. de procur. & quod etiam scribit Arc. loquens in casu notificationis appellationis, de quo supra quoque diximus, in d. c. si quis præpostera, 50. dist. Et ita ex his tolluntur ea omnia, quæ pro contraria parte adducta sunt, pręterquam quod ex Pau. Cast. dictum est de ratihabitione, quæ retrotrahitur. Sed illud hic non potest procedere, vbi agitur de præiudicio tertij, scilicet consanguineorum, glo. in l. si indebitum, §. si procurator, in verbo, committi, & ibi Bart. ff. rem rat. habe. cum infinitis prope concor. à me adductis, sup. eo. tit. §. 1. gl. 10. in verbo, *dedans l'an*, nu. 69. nec ratihabitio.

10 ¶ † Adde & tu, ꝙ ubi denuntiatio est substantialis, cuiusmodi hæc est, ut dicemus postea num. 29. ego uero vt tādem; ea non potest fieri à tertio. Spec. tit. de procuratore. §. ult. vers. sed quid si debitor; per multa illic allegata. Hip. Mars. in l. si quis nu. 62. ff. de quęst. vbi allegat alios qui id non dicunt. Quin etiam cum notificatio fit ab eo, qui nullum ius habet in re, de qua agitur, eum nō adstringit, cui facta est. l. si maior, C. de rescin. uend. & ibi glo. & Doct. & l. tutor urgentibus, ff. de minorib.

& ibi gl.& Doct.& l.tutor vrgentibus,ff.de minorib. & quod plenè habetur in d.l. si cum fundum, C.de rei vend.& Ro.conf.6.ꝗ dicta, versi.nec prędictis obst.& d.consi.204.col.3.& Guid.Pap. singu.102. non valet denunciatio. Et quod scribit Alex.d.consi.78.viso,col.2.vers.nec obst.ꝗ maritus,lib.quintò quod, repetitur consi.26.lib.6.ꝗ vbi denunciatio fit ad constituẽdum alium in mora, si fiat alieno nomine,non habet eum effectum, nisi doceatur de mandato: per multa,quæ illic allegat. Hæc autem notificatio fit, vt consanguinei constituantur in mora, & hæc ratio est efficacissima. Et faciunt deniq; quę scribit Bar.l.j.in fi.prin. per illum tex. in fi.ff.de eo per quem factum erit, & in l. quidam decedens.§.vlt. in fi.ff. de administratione tut.cum sim.

11 ¶ † Quod autem pertinet ad tex.in d.l.qui absentem,ff.de procu.qui magis vrgere videtur pro alia sententia,vti eum induximus,supra,versic.ab hinc 4.illud dici potest, id quidem ibi fieri in cõsequentiam defensionis litis iam susceptę pro absente ab isto tertio denuntiante ; & hæc quidem denuntiatio est veluti pars accessoria eiusdem defensionis,vt scienter scribit Franc. Aret.consi.26. factum super quo, col.5.versic.circa tertium: vbi tamen videtur fuisse in ea opin. vt etiam aliàs nõ requiratur mandatum ad huiusmodi denuntiationem faciendam. Et vide, quæ dixi supra eo.ti. §.1.gl.10.in verbo, dedans, l'an, q.16.& duabus seq.atque etiam 2.præced. Et ego sanè.(vt id tandem finiam)tutius esse arbitror,vt huiusmodi denuntiatio fiat ab ipso venditore, aut à procuratore cum mandato,cuius in notificatione fiat mentio.vt in simili not.in capit.cum in iure peritus, extra de offic. deleg. Porrò ex dict.l.qui absentem potes intelligere quod si quis nomine alterius fundum emerit, is haud dubie hanc suam emptionem alterius nomine factam,poterit notificare sine mandato illius,videlicet in consequentiam illius emptionis,Alias autem,& quando refert quid à quocunque factum sit, vide late Iason post alios ab eo citatos,in l,cum seruus col.1.vers. in brochardo,ff.de verb.oblig.

12 ¶ † Tertiò igitur quæro,Si sequamur eam opi. quæ requirit mandatum,(quam & ego sequendã dam puto)vtrum requiratur speciale mandatum in eam rem,an vero sufficeiat generale. Habes gl. quæ in denuntiatione requirit speciale mandatũ. in l.de pupillo.§.qui ꝓcuratorio,in uerbo, verus, & ibi Raph.Com.ff.de ope.no. nunc.& gl.in l.1. §.permittitur,qui est in uerbo, mandatum, ff.de libe.agno.per l.Pomponius,ff.de procur.& glo.in cle.causam, in ver.specialiter, & ibi Pau. Elea.& Imo.super.eadem gl. de elect. Verum alia glo.est in ea ipsa l.1.§.denuntiare,versi.mariti, in verbo, nomine eius,quæ asserit sufficere generale, arg.l. actione.§.renuntiare. ff.pro soc. Et posset statim mirum uideri, Accur. admirabilis ac propè diuinæ uirum memoriæ,secum in eadem l. pugnasse. Sed nè quis miretur, is in diuersis casibus loquitur,& in posteriori loco rationẽ differentiæ vtriusque casus ponit. quæ quidem ratio adstruit hoc in casu requiri speciale mãdatum,cum dicit,ideo requiri in muliere denuntiante, non etiam in viro: quia denuntiatio ab ea incipit, non a marito, ut etiam scribitur in d.l.1.§.illud notandũ.Hic autem huiusmodi denunciatio incipit, ab emptore: nã ante eã non cogitur consanguineus offerre.Ergo requiritur speciale mandatũ. Et ꝗ in huiusmodi denuntiationibus & protestationibus ẽt requiratur,tenet Alex.d.consi.78.lib.5. repetito consi. 26.lib.6.col.3.vers.& idem in specie, & seq.

13 ¶ † Bart.autem, quem Angel. Imo. Pau.Cast. Alexand. & omnes propè sequuntur, in d.§.qui procuratorio,post.Ray.Forli.ibi,negat exigi speciale mandatum,per l.1.in fi.eo.titu. & quia non est de casibus d.l.Pomponius. Et idem uoluerunt Petr.Alber.& ipse Barto.in d.l.1.§.permittitur,in princ. vbi & ad hoc Bar. allegat l.si quis.§.1.ff.de vsucap.& in d.l.actione.§.renuntiare.vbi & idem tenent ipse Bart. & Bald.ff.pro socio. Card. Flor. in d.clem.causam, in 12.quęst. de elec.& Franc. Are.d.consi.26.vbi supra ad fin.præced.quæst.Fel. & Franc. Ripa in c. cum Marti. Ferra. ille colum. 19.in 7.conclusi.hic nu.136.de constitu.Sed hoc intelligit Bart.in d.§.permittitur,quando denuntiatio fit circa id quod spectat ad bonorum admistrationem:ꝗ si citra id fiat,sintque res eiusmodi, quæ non possunt esse notę,nisi quatenus à principali persona ueniunt,& procedunt,ut cum denuntiatur mulierem esse prægnantem,de qua re loquitur d.§.permittitur:certè requiritur speciale mandatum,aliàs secus.Et sequitur Alex. d.consi.78.viso,col.5.vers.secundò principaliter,lib.5.Ego autem uix probarem huiusmodi notificationem sine mandato speciali,tum per supra dicta in hac ipsa quęst.tum per ea, quę diximus nu.8.cogita tamen,& 3.sequen.

14 ¶ † Ex quibus potes intelligere, pro Quarta quęstione, an coniuncta persona poterit pro emptore hanc notificationem facere. Nam si requiritur mandatum speciale, coniunctus idipsum facere non poterit, ex crebriori nostrorum sententia : etiamsi Philip. Dec. reclamet, ut satis diximus supra eod.tit.glo.13.in uerbo.l'achepteur, num.34.sed utrum,hęc oblatio. Sed illis hic addere potes, inter nostros Doct.non omnino conuenire, an coniuncta persona possit protestari, quę res ad hanc tractationem proxime pertinet, cum protestatio sit quędam denuntiatio, vt diximus supra in eadem gloss.num.5.sed nè quis.Igitur Bald.in l.tutor vrgentibus, per eum textum, ff. de minori. negat coniunctum pro coniuncto posse protestari. & eum sequitur Fely. in d. capi. cum M. Ferra.colum. 19. in 7.conclusio.versi.hãc conclusionem,extra de constitu. Idem Bald.in d. l.qui absentem,ff.de procurato. tenet cõtrarium, dum eum text. intelligit in coniuncta persona. Quem sequitur Franc.Rip.in d.c.cum.Mar. Ferr. num.138.vbi respondet ad d.l.tutor urgentibus, ibi eum uide. Et omnino Franc.Aret.d.capit.26. col.5.uersi.circa tertium : vbi etiam uidebis quid dicendum sit,si is pro quo coniuncta persona denuntiat,sit minor.

15 ¶ † Quintò, illud quoque consequenter quæro, Si quispiam sit specialis, procurator emptori, in eam rem, sed qui nondum recepit literas mandati, ignoratque mandatum ipsum, tamen facit hanc notificationem pro emptore, uolens ei tanquam amico gratificari, vt plerumque fit: an valebit ea notificatio, habita ratione sui mandati, licet ignoret, aut nondum ipsius recipit. Id quidem poteris intelligere ex scriptis à Spe. tit. de procuratore. §. 1. vers. sed quid si procuratorum, & ibi Io. And. & Bald. in addi. ipsius Rrchi. & Ioan. And. in c. is qui, eod. ti. lib. 6. Bar. in l. si pupilli. §. item si procurator, col. 2. versi. sed quæro an sit, ff. de neg. gest. & consi. 73. quæritur vtrum procurator, & Franc. Aret. consi. 70. in causa quæ vertitur, & quę diximus supra eo. tit. §. 1. glo. 10. in verbo. dedans, l'an, in 15. q & quæ etiam dicta sunt in hac eadē gl. in 2. q. cum tractauimus, an instrumentum mādati exhiberi debeat, & quæ dicam in seq. q.

16 ¶ † Sextò item consequenter in dubium reuocari, & illud potest, Si quis constitutus sit procurator ab emptore nominatim ad huiusmodi notificationem faciendam isque eam faciat simpliciter & tacito nomine procuratoris. an satis sit, vt valeat notificatio, saltem posteaquam constabit de mandato. Quod & solui potest ex locis in præcedenti quæstione adductis Sed quod priuatim ad hunc locum pertinet, Alb. in l. 3. §. sed & si fortè, ff. iud. sol. dicit per eum tex. in versi. sed quod de tutore, in illis verbis, sed si quidem tutor sit, non tamen quasi tutor, &c. quòd qui quid facit ex speciali mandato, necesse habet id exprimere: aliter actus non valet. Subdit tamen, contra videri ex l. 2. §. 1. ff. de iudi. Tu autem vide Bart. in d. l. tertia vbi supra, ex cuius scriptis in eo loco cognosces, quid hic dicendum sit, & ex ijs quoque quæ scripsimus supra, eod. titu. §. 10. gl. 1. num. 2. & sequenti.

17 ¶ † Septimò quæro, an saltem hæc notificatio possit fieri à secundò emptore sine mandato prioris; verbi gratia, vt facilius intelligas, Titius emit à Mæuio: postea is Titius emptor vendit eandem rem Sempronio, certum est ꝙ consanguinei Mæuij prioris venditoris possunt retrahære à Sempronio secundo emptore, restituto pretio illius prioris venditionis vt dictum est supra. §. 12. huius tituli. Titius aūt non notificauit suā emptionem: an Sempronius eam notificare poterit, ut tempus anni currat consanguineis Mæuij? Quod vtique putarim, cum is successerit in ius & locum ipsius Titij. ar. l. dolia §. 1. ff. de contrah. empt. & l. si a te. §. vlt. & l. si mater. §. item Iulianus, & §. vlt. ff. de excep. rei iud. & eorum quæ scripsimus supra eo. tit. §. 1. glo. 9. in verb ou lignagier. num. 111. sed quid si non ipse, & latius nu. 129. his tamen non obst. & vide quæ dicam in sequen. quæst, Sed intellige modo hic ita notificet, ut ex eius notificatione appareat sibi ius esse notificandi, quia scilicet emit ab emptore, secundum ea quæ supra diximus de procuratore.

18 ¶ † Octauo quæro, an alius non dominus, sed cuiustamen aliter interest, hanc notificationem fieri, eam possit facere. Ponē enim, ꝙ emptor, qui nondum notificauit, promisit eam rem alteri uendere, si res à consanguineis non retrahatur, vel ēt, simpliciter; an hic, cui promissio facta est, poterit notificare illam venditionem, ut excludantur cōsanguinei venditoris à retractu, nisi ueniant intra annum illius notificationis? Quod similiter videtur, cum aliàs hi quorum interest, possint denunciare, protestari, interdicere, & cætera id genus facere: ut not. in l. si maior, C. de rescin. uendi. &, in l. si fundum, C. de rei vend. & per Roma. consi. 6. ꝙ dicta intimatio, circa medium. Idque etiam si non sint domini, ut aperte declarat. Rom. ibi, & probat tex. in l. Prætoris. §. ult. & in l. quid de creditore. & l. qui bona §. qui damni, uers. uicinis, &, §. superficiarium. & l. damni, la 1. in prin. & l. eorum, & l. inter, ff. de dam. insc. l. 1. §. non solum autem domino, ff. de arbo. cęd. & l. 1. §. ius is habet, ff. de remis. cum sim.

19 ¶ † Et facit etiam tex. in l. lex vectigali, ibi, cū in exolutione vectigalis tam debitor quam creditor cessassent, ff. de pigno. Cuius autoritatē Barto. Bald. Saly. & Angel. ibi, tradunt, cessante emphyteuta soluere canononem, posse creditorem ipsius, cui ea res hypothecata est, soluere, & ita euitare pœnam cōmissi. Quod & voluit Raph. Fulg. in l. 1. & ibi Fran. Rip. colum. 3. versic. sed ponē ꝙ emphyteuta, ff. de pign. & Pau. Cast. in l. tutor. §. vlt. ff. de pig. act. & Ias. consi, 74. puto, in prin. lib. 1. & Hipp. Marsi. sing. 367. nemo prudens. Et facit item tex. in l. si cuius. §. 1. ff. vsufruct. quemadmodum caue. ubi vsufructuarius potest intentare rei uendicationem sine mandato domini, & in l. hęc actio non solum, ff. si quadrup. paup. fecis. dica, ubi ea actio non solū competit domino; sed etiam ei cuius interest. Et textus in l. patri, in princ. ff. de minori. ubi patri pro alio pręstanda restitutio est, etiam si filius restitui nolit, quia eius interest, quia de peculio tenetur. Et id trahunt Docto. ibi ad cęteros coniunctos, si eorum priuatim intersit, & alia multa sim.

20 ¶ † Contra tamen facit l. 1. §. 1. ff. de oper. no. nunc. ubi omnino uideas glos. & Doct. in §. iuris, qui est pen. eiusdem l. rursum, in l. in prouinciali, §. si ego, eod. tit. Ego uerò in ea sum sententia, ut, hic, cuius interest, possit & hanc notificationem facere, eo argumento ductus, præter ea quæ iam supra diximus, quod tradit Bar. in l. si res; quę est. 3. ff. quib. modis pig. vel hypo. sol. ꝙ quilibet, cuius interest, potest insinuare instrumentum, quod statututo iubetur insinuari intra aliquod tempus, etiam si is non contraxit in eo instrumento, per d. l. lex uectigali. & sequitur Alexand. loquens de testamento consi. 65. quoniam omne datum, col. 5. uersi. secundò probatur, & iterum col. seq uers. nec illud est iniquum, lib. 6. quod repetitur consi. 119. eod. lib. 6. Loquitur autem Bart. de creditore contrahentis, & Alexand. de substituto, fideicommissario, & legatario, ut si ex statuto testamenta debeant registrari, ut ipse loquitur, idest in acta referri, id possint facere substituti, fideicommissarij, legatarij, & omnes quorum interest.

Sed

Sed & q̃ fideicommissarius ipse possit insinuare testamentum, non obscurè sentit ipse Bart. in l. facta, §. si quis bonorum, & ibi etiam Imo. & Pau. Cast. ff. ad S.C. Trebel. & idem Bart. loquens in legatario, & tamen nonnihil subdubitans, in l. vlt. §. simili. & ibi constantius Bald. qui eum. §. legit cũ princ. eius l. col. 2. versic. nota acta, C. de iure doti. & idem Bald. in l. 2. col. vlt. vers. ponè statutum, iuncto uers. sed ponè testator, C. eo. tit. & in l. cõsulta, in vlt. q. C. de testa. vbi loquitur de fideicommissario vniuersali & singulari.

21 § † Nonò consequenter quæro, Si forte ea opi. tenetur, quæ non admittit tertium, cuius interest, ad notificationem ipsam faciendam. an saltem hic tertius pöterit cogere emptorem inuitum & renitentem, vt eam faciat: præsertim cum ipsi emptori ea notificatio non sit nocitura nè prosit autem ei, qui eam petit fieri, arg. l. in creditore, ff. de euictio. & l. 2. in princ. ff. sol. mat. Sed tu vide glo. Bar. & alios in d. l. in creditore. Bart. post Pet. in d. l. 2. col. 3. vers. secundò oppo. & seq. & ibi quoque Recentiores, maxime autem Franc. Rip. & Ioan. Fab. in §. 1. in 4. reg. & ibi quoque Ang. Are. instit. de lege Fusia Cani. tollen. Et vide præterea tex. in l. si tibi. §. vlt. rursum in l. si optio §. 1. ff. de opti. leg. vbi est optimus text. & in l. cum in plures. §. messem, ff. locat. & in l. Iulianus. §. si vẽditor, ff. de act. empt. [Et quod tractatur à Soz. in consi. 51. viso testamento spectabilis viri, lib. 3. an fideicommissarius vniuersalis possit cogere hæredem, vt faciat inuentarium ad ipsius fideicommissarij vtilitatẽ.

22 § † Decimò, quid si emptor exhibuit domino suum contractum, vt tenetur ex alia nostra cõsuetudine, & id quidem apud acta suæ iurisdictionis, vt sæpe fit, quia fortè est etiam à domino in ius vocatus; an satis est vt dicatur fuisse facta notificatio apud acta, proindeque sit satisfactum huic nostræ consuetudini. Ego de hac re aliquãdo interrogatus, respõdi non satisfactum, quia propter aliud, nec ad hunc finem, de quo loquitur nostra cõsuetudo, id factum fuit, per tex. in l. cum propter, & ibi not. ff. de leg. præst. & l. bonorum, C. qui admit. quib. iurib. fretus Franc. Aret. in l. si tibi pecuniã, in fi. ff. si cert. pet. dicit, q̃ si contractus vel donatio fieret coram iudice propter aliam solennitatẽ, quam propter insinuationem, quæ de iurè requiritus, quia fortè ex statuto debet fieri coram iudicè, non propterea est satisfactum insinuationi; quia non propter eam sed ob aliud fuit iudex aditus. Quod dicit sing. & ex eo limitat dictum Bart. & Bald. in l. Modestinus, ff. de don. & Bald. in l. illud, col. 2. vers. ideo in primis quæro, C. de sacro. eccle. q̃ si donatio fiat coram iudice, nõ requiritur alia insinuatio, vt videlicet, nisi ob aliud fuit iudex aditus. De quo & tu vide Bald. consi. 375. certum est, colum. 2. vers. sed videamus. & sequẽ. lib. 3. & Guid. Pap. in tract. præsumpt. colum penul. versic. si iudex interponat.

23 § † Et hoc in casu nostro apertè demonstrant verba huius nostræ consuetudinis, quæ postea subijciuntur, id satis non esse: quæ sunt huiusmodi, *& à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de la dicte notification;* quibus verbis expressim declaratur, hanc notificationem fieri, & in acta referri debere, ad hunc finem, *à ceste fin,* idest propter le principaliter. nam si ob aliud fieret, non haberet vim & effectum, qui inde oritur, cum actus agentium non operentur præter intentionem eorum, vt dicerè solemus ex Aristotelè, & probatur optimè in l. non omnis, ff. si certum peti. & in l. obligationum substantia, ff. de actio. & oblig. Atque ad hæc referri potest tex. in capit. 2. & quod ibi not. glo. in verbo, restitutio facienda, & ibi Doct. post eum, extra de ordi. cogn. cum si. adductis à Pano. eo loco. Et si aliter diceremus, uide quid inde sequeretur, vt scilicet, si inter emptorem, & alium fortè colludentem lis esset de re empta, aut ratione illius quæ facilè confingi posset, eaque emptio in actis allegaretur ab emptore, cum pretio, & cæteris ipsius clausulis, satis esset factum nostræ cõsuetudini cogereturque consanguineus omnia acta multorum annorum conquirere, singulaque ab ouo ad mala indagare, nè qua fortè parte id veluti per noctem delitesceret. Et vide quæ dicam infra in seq. q. versi. ego vero.

24 § † Vndecimò quæro, quid si emptor hanc notificationem apud acta non fecit: tamen proximus aliter est de venditione certior factus: an statim curret ei annus, quam id resciuerit, non expectata hac notificatione. Quod posset videri, quia hæc notificatio non ob aliud fit, quam vt consanguineis ea venditio possit innotescere, sicut de alijs denuntiationibus dicitur in l. item veniunt. §. petitam, ff. de pet. hæredita. & l. aut qui aliter. si fortè, ff. quod vi aut clam. Et si dubium sit, quam ob rem aut causam fiat denuntiatio, videtur potius, fieri certiorandi alterius causa, quam ob aliud, ex sententia Dy. in cap. eum qui certus, de regu. iu. lib. 6. Cyn. & Ia. Bel. in l. emptor, C. de euictio. Ioan. Andr. & aliorum in cap. vlt. extra de empt. & vendit. Alexand. consi. 24. inspecto, circa medium, lib. 4. & consi. 138. viso, colum. 1. lib. 7. vbi loquitur in casu huic nostro simili. Ideo si qui certiorari debuit, aliunde certior factus est, non opus est aliam denudtiationem facere, d. §. petitam, vbi Barto. & alij not. idem operari simplicem scientiam, quod denuntiationem. quod etiam uoluerunt Dy. & Ioan. And. vbi sup. & ipse Dy. & Bar. in l. denuntiasse, in princ. ff. de adulte. nam & qui certus est, amplius certiorari non debet l. 1. in fin. ff. de act. empt. & d. cap. cum qui, & glos. in cap. cum inter vniuersas, in uerbo, cognouerunt, extra de elect. & in cap. 2. in verbo, infra tres menses, de conces. præben. & in cap. cum inhibitio, in verb. voluerit, de clan. despon. cum si. Ideo ex glo. in c. non iniuste, in glo. vlt. extra de procurat. tenet q̃ procurator, qui debet denuntiare domino latam contra se sententiã, si ex iusta causa non appellat, q̃ dominus ipse, si uellit, appellet: id non tenetur facere, si dominus aliter resciuerit.

25 § † Et vt speciatim ad casum nostræ consuetudinis veniamus. Alex. doc. celeberrimus bis ex facto interrogatus respõdit, q̃ stante statuto ut proximus possit redimere fundum, venditum intra

certum tempus, post publicationem contractus factam à præcone in platea publica, si proximus aliter véditionem resciuerit, statim ei currit tempus sine alia publicatione. Ita enim voluit, primum d. consi. 24. viso col. 2. versi. confirmatur, & secundò lib. 4. iterumque d. consi. 138. similis initij, col. 1. & 2. lib. 7. Et id confirmat hac ratione: quia cum denuntiatio fit ad commodum alterius, sola illius scientia sufficit sine denuntiatione, ex sententia Iac. Bel. in d. l. emptor, C. de euict. per tex. in d. l. j. in fi. ff. de act. emp. cum alijs concor. ab Alex. adductis. Et idem quoque consuluit Philip. Dec. consi. 222. viso. col. 3. versi. tertiò principaliter. Sed hic ibi, nè erres, innititur quibusdam verbis statuti, super quo consulebatur, ex quibus colligit sufficere scientiam, quasi tacitè aliud sentiat, cessantibus illis uerbis, aut similibus. Sed & hanc partem secutus est Pau. Paris. consi. 81. in præsenti, col. penul. nu. 27. lib. 3. [& Maria. Soz. iun. consi. 1. pro resolutione, col. 6. nu. 18. lib. 1.]

26 ¶ † Nam & contrarium expresse & in hac specie voluit Bald. in tract. protomixeos, colum. 5. versic. sed pone iure municipali. Nam non solum (inquit) requiritur scientia, sed denuntiatio, quæ est de substantia: quia statutum siue consuetudo exigit id denuntiari, nec licet à forma statuti recedere, quia forma est de eius substantia ipsius. eaque in actibus hominum est de substantia actuum. Est autem forma legis ordinaria dispositio, certos habens fines, l. certa forma, C. de iur. fisc. lib. 19. & l. forma, ff. de censib. & l. constitutionibus, ff. ad municipa. Forma auté rei est quidam gradus siue perfectio eius natura, vel arte: & antequam ista forma inducatur, dicimus rem rudam, & quasi rudem materiam, l. quæsitum. §. illud fortasse. ff. de leg. 3. Forma vero in actibus hominum est debita partium ordinatio secundum prius & posterius, l. j. §. cum qui, ff. de consti. pecu. & l. naturalis, ff. de præscrip. verbis. Et paulo post dicit, ꝙ cum quæritur an denuntiatio sit de substantia, Si lex (inquit) expresse exigit denuntiari, tunc quasi forma quadá quis est adstrictus ad denontiandum. si autë simpliciter loquitur, & tunc si tractamus quo ad finem sciendi, sufficit scientia per d. §. petitá: si ad alium effectum, scilicet inducendæ vel prohibendæ alicuius rei, nó sufficit sciétia, per d. l. denuntiasse. Hæc ille ferè ad verbum.

27 ¶ † Et illum nuncupatim sequitur Matthæ. Afflic. in eo. tract. protomixeos, in uerbo, ut infra triginta dies, col. 2. vers. sed iuxta hoc quæro, & iterum col. 6. vers. subsequenter quæritur, & versicu. sed pone quidam coniunctus. vbi etiam dicit id procedere, si consanguineus præsens fuit venditioni, tanquam testis aut notarius, rursumque in verbo, scriptum est, col. pen. versi. decimò not. Et idé quoque ex facto respondit Cępolla consi. causarum ciuilium 47. in causa, col. 2. versi. circa secundum, ubi in eo. casu & statuto interque easdem partes, de quibus per Alexand. d. consi. 24. lib. 4. respódit è diametro contrarium eius, quod ab eodem Alex. responsum est illo cons. videlicet non currere tempus statuti ob sciétiam ipsius ꝓximi, nisi publicatio facta fuerit à præcone in platea publica, secundum illud statutum. Sed & ipse Alex. consi. 27. viso, in prin. lib. 6. in eandem hanc partë consuluit, vt scilicet scientia hoc casu nó sufficiat, sed ibi loquitur in statuto, quod requirebat huiusmodi denuntiationem fieri cósanguineo, vlterius disponendo, contractum aliter non valere, ex quo satis constabat, talem denuntiationem esse de forma, & substantia, secundum Ia. Bel. in d. l. emptor, C. de euict. A forma autem denuntiationis (vt id illi addas) recedere non licet, Bal. consi. 283. visa inquisitione, circa medium, versi. 4. probatur, li. j. Sed & idem in casu nostræ consuetudinis, aut similis, tenuit Car. Mol. in consuet. Paris. tit. j. §. 13. gl. 11. nu. 5. & 6. & Igneus in l. 1. §. si cum omnes, nu. 12. ff. de S. C. Syllan. vbi ita dicit fuisse iudicatum in curia Normaniæ.

28 ¶ † Certé huius rei cardo in hoc vertitur, vtrũ denuntiatio siue notificatio, de qua hic agitur, sit de forma vel substantia, siue etiam de solennitate, an vero non sit, nam primo casu non sufficeret scientia, secundo aũt refert, an fiat ad inducendam scientiam, siue notitiam tantum, & sufficit notitiá siue scientiá eius rei aliunde habuisse, an ad aliud quoque quippiam, & non sufficit. Ita enim voluerunt præter eos, quos supra citauimus, Io. Andr. in addit. Spec. tit. de empt. & vendi. §. vlt. versic. circa quod videndum est, & in titu. de procuratore. §. vlt. versi. sed quid si debitor, vbi loquitur in casu l. 3. C. de noua. Bar. in l. quidam decedens. §. vlti. ff. de admin. tut. & in l. non solum. §. morte, col. 11. versi. examinemus ergo, ff. de oper. no. nunci. & in l. 2. §. vlt. in fi. & ibi Bal. col. 2. ff. solu. matr. & idem Bar. in l. qui absentem, in 3. q. & ibi etiam Ang. ff. de procur. & in l. libera, col. 2. vers. deinde not. C. de senten. & interloc. omn. iud. & in l. 1. C. de petic. & commo. rei vend. Bal. in c. 1. tit. si de feud, vas. ab ali. interp. fue. Ang. in d. l. denuntiasse. Raphae. Co. late loquens etiam in casu d. l. 3. de nou. consi. 4. domina Stella, col. 2. versi. cæterum posito Floren. in l. Labeo, ff. de nauti. fœno. Domi. consi. 35. pro examinatione, col. 2. versi. nec obst. si dicatur. Pau. Castr. consi. 382. super primo, col. 2. versi. nec obst. cle. lib. 2. Io. Rayn. in c. imperialem. §. habito, col. 12. versi. sed restringendo, tit. de prohibi. feud. alie. per Franc. Aret. in l. qui ante Calendas, col. vlt. ff. de verb. oblig. Fely. in c. cum contingat, col. 5. versic. quarta conclusio, extra de rescriptis. Iaco. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. 5. versic. sed hic cadit, cum alijs concord. adductis ab Alex. in consi. supra allegatis, & in d. l. 2. §. vlt. ff. sol. matr. & in d. §. morte, & Philip. Deci. consi. 74. cuius superscriptio incipit emptor non potest, colum. 2. versicu. & prædicta.

29 ¶ † Ego vero vt tandem meum interponam iudicium arbitror hanc denuntiationem esse veluti de forma, vt satis patet ex hac nostra consuetudine, præsertim in illis verbis, *& à ceste fin sera tenu*, & cætera quæ quidem verba aperte significant id tanquam formam esse obseruandũ. Et forma data à statuto, in dubio censetur substantialis.

Bald.

Bald.in l.comparationes, in tertia oppo. in fi. C. de fide instr. Et si forma statuti non sit obseruata, corruit actus. Bald. in l.humanum, col.2. C.de legib. Ang.consi.89.præmitto. Pet. Anch.consi.35.visa quadam, col.1.cum si. Et vide interim Phili. Dec. d.consi.222.col.2.versi.vlterius tamen, & colum. seq.versi.nec obst. si dicatur. vbi videbis, quid dicendum sit, si statutum loquens de retractu consanguineorum, præcipit obseruari certam formã circa notificationem contractus, vt consanguinei scire possint: & aliud statutum iubet aliam quandam formam obseruari, etiam in notificatione alienationum bonorum pupilli; an si alienato fundo pupilli fuit seruata forma, quæ tradita est ad notificationem illius contractus, sit etiam necesse seruari formam traditam ad notificationem, quæ requiritur pro retractu. & id adde ad ea, quæ diximus supra in præced.q.

30 ¶ † Porrò si teneas eam sententiam cui satis est consanguineum fuisse certioratum de venditione, sine alia notificatione, eam tamẽ intelliges, si modo scientia ipsius consanguinei fuerit plena: per id quod not. voluit Imo. in cle. causam col.2. versi.no. regulam, de elect. vbi tradit eam regulã, ꝙ cum denuntiatio fit solum ad certiorandum, ideoque ea non est necessaria, cum is propter quẽ fieri debet, aliunde certus est, secundum ea quæ diximus supra: certe vt tollatur illa necessitas denuntiandi ob scientiam, requiritur eam scientiã plenam esse & certam, per text. ibi, in versi. intimatio. cum dicitur, nisi ad appellatum eius plena & certa scientia peruenisset. Cui adde, ꝙ ad hoc vt quis dicatur habere scientiam alicuius rei, requiritur ꝙ non tantum eius rei, sed & qualitatẽ, & circunstantiarum ipsius notitiam habeat secũdum glo. in c.concertationi, in verbo, sciuerit, & ibi Domi. Philip. Franc. & alij de appel. lib.6. Ro. qui eam gl. dicit not. consi.343. ex proposito, paulo ante fi. & Alex. cons.114. ponderatis col. 2. ver. accedit ad maiorem, lib.1. vbi dicit eam glo. reputari valde not. & Barb. in d.cle. causam, col.27. in paruis versi. nam in dubio, de elect. & in c.cum vigesimum, colum.2. extra de offic. deleg. Fel. qui eã dicit auream, in c.a nobis, col.1. extra de excep. ad hoc quidẽ, ꝙ vbi requiritur scientia non sufficit eam probare in genere. & in ca.quod ad consultationem, col. penul. vers. duodecima cõclusio, extra de re iudic. & Ias. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col.28. vers. secundo adde, ff. de verb. oblig. & Pilip. Dec. in c.nam concupiscentiam in 2. lect. in fi. de consti. vbi & eam dicit not. & d. consi.222. colum.2. num.5. iunctis his quę scribit in fi. eiusdẽ consi. vbi eam trahit ad casum huius nostræ consuetudinis, & Ludo. Gozad. consi.9. in hac causa, col.7. nu.34. Vide tamen quid dixerit Ro. consi. 6. ꝙ dicta, vers. secunda hoc probat, & in fin. Et facit etiam glo. in d.clem. causam, in verbo, plena & certa, & ibi Car. Flor. post Antiquiores in 4.q.

31 ¶ † Quid enim (ut etiam loquar de nostro casu) si fortè consanguineus resciuit ex rumore quopiam in certo, aut etiam à quibusdam certis personis, qui ille generatim dixerunt eam rem à Titio eius consanguineo cuipiam uenditam sine mentione certi pretij, aliarumque clausularum nõ parui ponderis: dicemusne id satis esse, & certe nemo dixerit, nisi è diametro, vltra supra allegata, pugnare vellet cum tex. in totum, ibi, nisi uera & certa scientia, ff. de reg. iur. & glo. in ca.cupientes, in princ. in verbo, notitiam, de elect. lib.6. quæ ad dictionem, notitiam, ibi in tex. positam, addit certam & indubitatam ex renuntiatione hominum fide dignorum, uel visu literę authenticę. nec tenetur (inquit) cuilibet referenti credere, per quędam ibi allegata. Nam & aliàs scire nõ dicitur, nisi qui certo scit, nec dubitans quoque scire dicitur, glo. in l.de statu, ff. de testa. Bart. in l.admonendi, col. 4. ff. de iureiur. Et probat. tex. ęquiparans dubium & ignorantem, in l. vlt. §. sinautem nescius & dubitans, & ibi Bar. & Ang. C. de fur. cum alijs multis concordantiis à me collectis in repetit. l. si unquam in pręfa. nu.99. C. de reuocand. donat. Et vide quę dicam in seq.q.

32 ¶ † Ex quibus Potes intelligere (& id erit pro XII. Quęstione) non satis esse, si emptor suã emptionem apud acta notificauerit in genere, vt si simpliciter denuntiat se talem rem à tali emisse, sine declaratione pretij aut alterius clausulę instrumenti, quę maximi est fortè momenti ad impellendum animum consanguineorum, ut retrahant, vel non retrahant, per ea quę iam diximus in 2. pręceden. versi. & supra in 1. quęst. huius glo. Quibus & id potes addere, quod scribitur in l. aut qui aliter. §. 1. ff. quod vi aut clam, ibi, neque quidem perfunctoriè aut obscurè denuntiare. ex quo Alex consi.89. excellentissimi, col. vlt. lib.5. dicit denuntiationem obscuram nihil valere. Et Franc. Aret. consi.68. excellentissimè, colum.j. per eum textum dicit, illum scire dici, cui res cum suis qualitatibus perfectè demõstratur, & ad hoc quoque allegat l.de pupillo. §. qui nuntiat, ff. de operis noui nunciatione, & l.si rem quam. §. vlt. ff. de euict.

33 ¶ † Et quod item scribitur in l.1. §. edere, ff. de edend. cuius hęc verba sunt, Edere non videtur, qui stipulationem totam non edidit. Ex quo nota Bal. ibi, quod qui tenetur edere instrumentum, non solum tenetur edere quod principale est, sed in stipulationem, renuntiationes, & aliàs clausulas adiacentes. Subditq;, ꝙ si ex statuto instrũ debet insinuari, nõ satis est partẽ ipsius insinuari. & idẽ penè uoluit Auge. ibi, & est propè similis tex. in l. vbi. §. j. ff. co. ti. vbi scribitur, dolo malo nõ edidit, & qui malitiose edidit, & qui totum nõ edidit. Et facit etiam, quod scribitur in l.scire oportet. §. scire autem, ff. de excusa. tuto. cuius hęc verba sunt; Scire aũt oportet, quoniã non sufficit accedere ad iudicẽ, sed oportet eũ & de spẽ remissionis testari: & si multa habet, quę ad remissionem sunt iusta, omnia nominare. Si autem non: simili est ei, qui nequaquam accessit: aut accessit quidem, iustum autem quid remissionis non nominauit.

34 ¶ † Et ita in casu nostro expressim (nè autoritatè careamus (voluit Bald. in tract. ꝓtomiseos, col. 6. versicu. his sic pręmissis, per l. vltima. C. de iure

emphy. de qua quantum ad id pertinet, diximus supra in ea glo. q. j. & supra quoque eod. tit. §. 4. in verbo, *& ce pendant nè contra pas le temps*. Et quia etiam, vt ad Bald. redeamus, pretium est de substantia venditionis; nec præsumitur, vt dicit voluisse Cyn. & Pet. in l. 1. C. de contra. & commit. stipula. cui rationi adde, quæ dicam infra in fi. huius tit. q. 18. Et quia etiam (vt ad Bald. redeamus) is qui non habet scientiam eorum, quæ sunt de substantia, non dicitur scire, sed ignorare. l. multū, ff. de conditionibus & demonstrationibus. & per alia quędam, quæ ibi videre poteris. Et cum nuncupatim sequitur Matth. Afflic. in eo. tract. proto. in verbo, vt infra 30. dies, col. 2. versic. sed ulterius quærit. Et idem quoque voluit Ferro. in consuet. Burdig. hoc eo. tit. de retraict, §. 13. col. 2.

35 ¶ † Nec omiserim tamen tex. optimum in l. sed & si pupillus. §. proscribere, cum in multis locis eius, tum vero maximè in illis verbis, vel obscurata pręscriptione, ff. de insti. act. vbi paria sunt non proscribere palàm & in propatulo, aut obscurè proscribere. Et in l. non intelligitur, in princ. & l. ita fidei, ff. de iur. fisci; vbi id palam relictum, & datum nō intelligitur, quod ita relinquitur & datur, vt certo sciri non possit ex testamento, quid quantum ve relictum sit, & datum. Et vt pulchre, & not. scribitur in postremo loco, is maiorem fraudem excogitasse videtur, qui ita reliquit, vt palam fecisse videretur, cum aliquid esset tacitæ obscuritatis, quam qui omnino tacitæ reliquit. ille enim non tantum legem circumuenire uoluit, sed etiam interpretationem legis, quæ circa tacitum fideicommissum habetur, & ibi proponit exēplum vtriusque ut uidere poteris, & l. Fulcinius. §. illud, ff. quib. ex causis in poss. eat. vbi is latitare videtur, qui ita in publico est, ut se uidendum nō præbeat creditoribus: ut quia circa columnas aut stationes delitescat. Et ex huiusmodi iuribus & quibusdam alijs Maria Soz. consi. 24. visis, colum. 10. versi. cum ergo prædicta, illud veluti axioma elicuit, paria esse aliquid non exprimere, & confuse, siue dubie, exprimere. Bapt. autē Soz. eius filius, consi. 295. in caussa, col. 3. vers. quartus casus, lib. 2. tradit & illud non dissimile axioma, assertionē dubiam & obscuram non releuare: per alia quædam iura. Sed quibus addere potes tex. in cle. 2. in fi. vt lite penp. cum dicitur; Dum tamen in citatione prędicta talia sint expressa, per quæ plenè possit instrui super quibus, & c. & ibi gl. vlt. Imol. col. item vlt. & Card. Flor. tum in 3. notabili. tum in 6. quęst. & omnes ibi.

36 ¶ † Decimotertiò quæro, Si hæc notificatio facta non fuerit, intra quod tempus admittetur consanguineus? Dic ꝙ semper intra 30. annos: postea autem non audietur: quia eo spatio tollitur omnis actio, l. sicut, & l. vlt. C. de præscrip. 30. vel 40. ann. & l. 2. C. de consti. pecun. Et ita in hoc casu nuncupatim tenuit Pau. Cast. consi. 430. circa primum, in primo dubio, lib. 2. & Cæpolla consi. causarum ciuilium, 45. clarissimè, col. vlt. & Phil. Dec. consi. 222. viso, col. vlt. vers. vll. non est omittendum. [Et Maria. Soz. iunior consi. 22. pulchra est pręsens consultatio, colum. 6. vers. venio modo ad quartam. lib. 1. quem omnino videas, is enim sua consilia edidit circiter annum octauum post primam huius operis editionem.] Et id quoque diximus sup. eo. tit. §. 1. gl. 10. in verb. *dedans l'an*, nu. 10. ex quibus constat. Et illic dictis adde tex. optimum in c. porro. tit. quali. olim feu. alie. pote. vbi domino competit beneficium reuocandi feu. restituto ęquali pretio intra annum. ex quo sciuerit computandum. At spacio 30. annorum tam ignorans, quam sciens, ab hac reuocatione summouetur. Quod tamen intellige (ne decipiaris) re vēdita ab ipso emptore, uel eius hæredibus, is usucapiet aduersus ipsos consanguineos spatio 10. vel 20. ann. vt diximus latè in eo. verbo, dedans l'annu. 11. sed id tamen.

37 ¶ † Huic autem, quod diximus de præscriptione 30. annorum, concinit, ꝙ omnia propè iura eo spatio tolluntur, videlicet ius adeundi, & immiscendi hæreditati, quæ iura proxime ad retractū accedunt. Item ius petendi legitimam, & petitio hęreditatis, quæ non longe ab illis distant. Vt de primis uoluerunt Glos. Bald. & prope omnes in l. licet. C. de iur. delib. cum alijs multis concordan. à me collectis in repe. l. si unquam, in uerbo, reuertatur, nu. 392. cæterum quod primum. De iure petendi legitimam, uoluerunt Bald. Sal. Ang. Pau. Cast. Flor. & Iason in l. si quis filium, C. de inoffic. testamen. cum alijs quoque multis concord. à me me eo. loco cōgestis nu. 396. verum in ea. Quibus adde Bal. in l. nam & is. §. 1. ff. de inoffi. test. & cōs. 50. uiso testamento, col. j. lib. 5. Ang. in l. omnimodo, in princ. C. de inoffi. testa. & in l. si in eum. §. qui iniuriarum, ff. si quis cautio. & in l. si à domino, in princ. ff. de petit. hæredi. & in l. certi condictio. i nprinc. ff si cert. pet. ubi ita dicit se consuluisse. Fulgo. consi. 84 Bonacursius, col. 2. versic. in secundo. Alex. consi. 118. viso, col. 1. lib. 1. Corn. cons. 90. uidetur col. ult. lib. 1. Bene. Cap. cons. 40. circa quæ. col. 2. & consi. 76. punctus quidam Antonius, col. ult. Ang. Aret. in §. 1. col. 2. uers. not. ꝙ querela, Insti. de inoff. testa. Gui. Pap. Dec. Delphi. 82. Docto. Steph. Ber. cons. 94. dū fuit nu. 3. li. j. & cōs. 246. uiso casu, col. 1. lib. j. & consi. 95. quæsitū est, in fi. li. 3. Ant. Rub. cons. 156. circa primum, in prin. Fran. Balb. in tract. pręscrip. in 23. q. 4. partis. 4. itē partis prin. & Vigilium, in §. sed hęc, Insti. de inofic. testa. De petitione hęreditatis, est tex. in l. hęreditatis, iuncta glo. & ibi Doc. C. de pet. hęred. Bal. consi. 410. primo uidendum est, lib. 4. & cons. 62. punctus talis est, Petrus lib. 5.

38 ¶ † Item ius dicendi nullum testamentum, cōtractum, arbitrium, sententiam, decretum, & bannum. De testmento uoluit Barto. in l. filio pęterito, colum. antepenul. uersicu. sed quando se immiscuit, & ibi Bald. colum. ult. Ange. etiam colum. ult. Paul. Cast. & Petr. Besu. ff. de iniusto testa. Sal. in l. 2. C. de posthu. heredi. institu. Anto. consi. 26. ad primum colum. 3. in secundo dubio. Raph. Com. & Imol. in l. si filius qui in potestate, ff. de lib. & Posthu. Alexand. in l. 1. colum. 2. C. quan. non pet. part. & in l. 3. colum. 2. uersic. quid

autem in iure, ff. de acq. hęred. & Guid. Pap. deci. Delphi. 426. an lex. col. 1. verſ. ſed an filius & dec. 497. item & ſecundo, & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, mortuo itaq; teſtatore, le 2. nu. 63. de teſt. Steph. Bert. conſi. 1. nu. 50. lib. 1. De contractu autem voluit Bal. d. conſi. 410. lib. 4. & cóſ. 189. punctus quæritur, libr. 5. De arbitrio idem Bald. conſ. 67. quia ex facto, col. 2. verſ. præterea, & ad idem, lib. 4. vbi & idem dicit de ſententia: ſicuti etiam faciunt de eadem, & de decreto, & arbitrio promiſcue, gl. in ſumma 35. q. 9. in fi. Spe. ti. de ſenten. §. iuxta verſi. vlt. Bal. in l. 2. verſic. quarto quid eſſet, C. de iure fiſci. lib. 10. [& conſi. 322. vtrum poſt triginta. poſt medium lib. 1.] Guli. à monte Laud. in cle. 1. de ſenten. & re iud. Sal. in l. ſi pręſes, col. vlt. C. quomodo, & quan. iud. Imo. loquens de ſententia nulla, quia lata eſt ex falſis allegationibus, in c. ex parte Adæ, colum. 4. verſ. gl. idoneos, extra de teſtib. Guid. Pap. conſi. 61. rationibus, colu. 2. & conſi. 216. in caſu. & ſingu. 938. verſ. vſque ad 30. ann. Carol. Rui. conſi. 62. diſcuſſo, col. 5. nu. 14. lib. 5. De banno denique uoluit Bald. in l. data, col. antepen. verſ. ſed quid ſi bannitus, C. qui accu. poſ.

39 ¶ † Item ius petendi reductionem ſententiæ arbitrorum ad arbitrium boni viri. Cy. in l. ſocietatem. §. arbitrorum in addi. & ibi Alber. & Bald. in l. vnde ſi Neruæ, quæ ſolet legi cum d. §. arbitrorum, ff. pro ſocio. Oldr. conſi. 156. primum de quo quæritur, in vlt. dubio. Paul. Elea y. conſi. incip. in præſenti quæſt. vti illum refert Lanfran. Brix. in tract. arbitrorum, in 20. q. Bald. & Ang. in d. l. ſicut C. de præſcrip. 30. vel. 40. ann. ipſe Bal. in l. 1. ad fi. ff. de arbitr. & in l. vlt. col. 6. verſic. quarto vſque ad quod tempus. C. de contrah. empt. & in c. Quintauallis, col. vlt. verſi. & not. quod ſicut, extra de iurein. Ang. conſi. 315. ius petendi. Ioan. Ana. conſi. 26. viſo puncto, col. vlt. Alex. conſi. 95. viſis proceſſibus, col. vlt. lib. 2. vbi hanc dicit eſſe communem opin. Corn. conſi. 177. in hac re, in fin. lib. 2. Philip. Dec. conſi. 39. iuridicam, col. vlt. verſicu. & prædicta, & conſi. 587. coram magnificis, in fi. De quo tamen vide Bar. in d. §. arbitrorum, col. 6. ver. quarto infra quantū tempus. & ibi omnino Alex. in addi. ipſius, in verbo, officio iudicis, & Ant. in d. cap. Quintauallis, col. 14. verſic. quarto tertio, & Franc. Balb. in d. tract. præſc. in 33. q. d. 4. partis 4. item partis princ.

40 ¶ † Item officium iudicis, ius petendi legatū, & fideicommiſſum, ius ratificandi ſiue acquirendi per ratificationem, & ius inſinuandi donationem, ius petendi executionem: vt de officio iudicis voluit glo. in l. ſicut, in verſ. perſecutione, & ibi Bart. Bal. Ang. & Sal. C. de pręſcrip. 30. vel 40. an. cum alijs multis concord. à me adductis ſupra §. preced. in verb. *ignorans*, num. 41. & quod per 30. De ſecundo voluit etiam Bald. conſi. 137. quædā vidua, in fi. lib. 5. & conſi. 168. proponitur ꝙ quidam, col. 1. eo. lib. 5. & Phili. Dec. conſi. 267. non excedit, col. 3. verſ. venio igitur, & vide quæ diximus in repe. l. ſi vnquam, in uerb. reuertatur, nu. 391. [& quidem fulcitur.] C. de reuo. don. De iure ratificandi item voluit Bald. conſi. 12. quidam dominus Matthæus, col. 2. verſi. & ſi dicatur, lib. j. quod repetitur conſi. 386. lib. 5. Corn. qui tamen nonnihil nutat, nec Bal. memorat, conſi. 221. viſis certis, colum. vlt. verſi. & ſi dicatur, lib. 3. Et huius contrarium tenuit Ioan. Franc. Bald. in d. tract. pręſcrip. in 4. parte 5. partis princ. q. 2. num. 6. hac ratione motus, ꝙ id in mera facultate conſiſtit. Et de iure inſinuandi, Ang. conſi. 179. viſis prędictis inſtrumentis, colum. vlt. verſic. ſecundo eſt uidendum, & Car. Rui. qui id declarat conſi. 44. uiſo ac perlecto, colum. penul. num. 21. lib. 1. De poſtremò, ſcilicet iure petendi executionem, Innoc. & Bald. qui id dicit not. dignum, in ca. vlt. de excep. & Carol. Rui. conſi. 67. in cauſa vertente, colum. 1. libr. 5.

41 ¶ † Item ius repræſaliarum, præſtandi cautionem collectandi, eligendi, proponendi errorem calculi. agendi ad cōmiſſum ex l. 2. C. de iure emphy. dicendi contractum ſimulatum, atque etiam factum metu & reuerentia patris. Vt de primo reſpondit Ang. conſi. 196. ex d. themate, col. vlt. poſt prin. & Phil. Dec. d. conſ. 267. vbi ſupra. & iterum conſi. 272. viſo proceſſu, col. 5. De ſecundo Bald. in c. cum non liceat, col. 1. extra de præſcrip. Iaſ. qui id dicit ſing. in l. huiuſmodi, in prin. colum. 2. verſ. an autem. ff. de lega. i. Catel. Cotta, qui & id dicit ſingu. in memor. incipiente, iuri præſtandi, & iterum memor. legatarius: vbi & alia quædam loca Bal. citat, ſed erranter. De iure collectandi, Corn. conſi. 142. videtur prima facie, colum. vlt. lib. 3. De iure eligendi, Cy. Pet. & Sal. in l. ſi aquā, C. de ſeruitu. & acqua. De iure proponendi errorem calculi, gloſ. in l. calculi, ff. de admini. rer. ad ciuit. perti. & in l. 2. & ibi Bart. & Bal. qui id declarant, C. de iur. fiſc. lib. 10. Alex. & Iaſ. in l. 1. vterq; col. 1. C. de error. cal. idem Iaſ. conſ. 210. breuiter, lib. 2. vbi & id optime declarat. De cōmiſſo, Guid. Pap. deciſ. Delph. 412. pone. Quod not. ad limitationem l. 2. C. de vectig. & commiſ. ubi ius petendi commiſſum durat tantum quinquennio: vt & ibi not. Doct. & Bart. in l. commiſſa, ff. de pub. & vecti. ut ſcilicet id procedat in commiſſo ob vectigal non ſolutum; nam huiuſmodi uectigalia nō admodum ſunt fauorabilia: illud autem Guid. dictum procedat in alijs commiſſis, procedentibus a iure contractuum, quæ ſunt fauorabiliora. Denique de duobus poſtremis, ſcilicet diſcendi contractum ſimulatum, uel factum metu, & reuerentia patris aut alterius, uoluit Bald. d. conſi. 189. punctus quæritur, lib. 5. quod nota. quia uix alibi reperies. Et cum his finem huic rei faciam. nam prius annus nos deficeret, quam omnia horum ſimilia quis poſſet congerere,

42 ¶ † Decimoquartò quęro, quid cōſuetudo noſtra non ſtatuiſſe hunc annum retractus incipere à notificatione, aut aliàs, ſed ſimpliciter pręſtituiſſet annum ad retrahendum, ut eſt in multis regionibus Galliæ & Italiæ; à quo tempore tunc is annus incipit currere? De hoc nuncupatim interrogatus Sign. conſil. 81. in quęſtione uertente inter Nigrum, columna 1. reſpondit ex die

venditionis factæ, per l. sciendum. §. vlt. cum l. seq. & l. ꝙ si nolit. §. pen. ff. de ędil. edict. nam cum lex disponit de tempore respectu actus, incipit tempus currere à die illius actus, nisi alia specialis ratio aliud suadeat, l. ait lex, ff. ad leg. Aquil. & l. annus, ff. de calum. & l. maritj. §. sex mensium, ff. de adulte. & l. j. §. dies, ff. de liber. agno. & l. qui duos, §. vlt. ff. de manu. testa. ideo (inquit) nec curandum est de tempore instrumenti, nec de tempore traditionis, per tex. not. in l. alienatum, in princ. ff. de verb. sig. Hęc prope Signo. [Et idem, vt scilicet in hac specie currat tempus à die venditionis, nuncupatim voluit Aegid. Bella. in ca. constitutus, col. 12. versi. secunda pars. de rest in integrum per d. l. sciendum. §. vlt. & l. Prætor. §. annus. & l. qui autē. §. vlt. ff. de his quę in frau. credit. Sed postea videlicet versi. tertiò dico, id intelligit, si traditio facta fuerit.] Tu tamen hic vide, quę scripsi supra. §. 1. gl. 2. in verb. à vendu, nu. 43. quid autem si quis, & multis seq. & iterum in glo. 10. in verbo, dedans l'an, nu. 112. vigesimo quęro. & quæ dicam infra, tit. seq. §. 1. glo. 2. in verbo, *à tel temps*, nu. 65. cæterum & hic. [Et iterum in §. 2. nu. 16. nono quod per textum.]

43 ¶ † Decimoquintò, quid si emptor notificauit notario actorum, quem nos vulgo grapharium vocamus, sed is in actis non scripsit, vt hic fieri præcipitur, vel collusione, vel incuria, vel obliuione ipsius notarij, aut alias? Cum hæc species ex facto, contigisset, alij dicebant tempus cucurrisse ab eo tempore, quo notificatio facta fuisset, de qua constabat renuntiatione notarij, quàm super instrumento venditionis, vt fieri assolet, posuerat, etiam si ea in acta ipsius notarij non fuisset relata: quoniam emptor fecisset, quod in se erat, nec ei imputanda erat malitia, error aut negligentia notarij, qui id omisisset, quod facere debuerat. Ego cōtra iudicaui. Nam consuetudo ut currat id tempus, requirit eam notificationem in actis fieri atque inseri, cum dicitur, *& à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification*. Quin & si ea verba deessent, tamen id satis declaratur ex verbis pręcedentibus, cum dicitur, *l'acquisition sera notifiee au greffe de la iurisdition, &* cap. quod non aliud est, quam si diceret, apud acta. Ea enim sunt id, quod vulgo uocamus, *le greffe*, non ipse notarius. Aliud est enim, *le greffe*, aliud legreffier, sicuti aliud est instrumentum, aliud notarius, qui id cōfecit: & id clarius est, quam ut diutius ei immorari debeamus. Et alias de Iure communi insinuationes & cęteræ notificationes fieri præcipiuntur non actuarijs siue grapharijs: sed actis id fieri necesse est, vt l. donationes quas parentes, ibi, actis fuerint intimata, & iterum l. minoribus, ibi actorum testificatione, rursumque l. cum multæ, ibi, isinuare autem actis interuenientibus, C. de don. ante nup. & l. donatio, ad fi. ibi actis etiam adnectendis, C. de donat. & l. lata, sic enim legendum est, non data, ibi actorum testificatione, & rursus ibi, actorum cōfectione, atq; ēt ibi apud acta cōficiendis, eod. tit. & l. in donationibus, in princ. ibi, actis insinuantur, eo. quoq; tit.

44 ¶ † Sed qđ apertissimū est, cur, si Diuis placet, hęc notificatio præcipitur fieri apud acta? nisi ut per huiusmodi notificationem res inuulgetur, patefiat, innotescat, & veluti in propatulo & publico ponatur, atque sic cōsanguineis obuia, expositaq; præbeatur, quanto id commodius fieri potest nam id denuntiare singulis priuatim consanguineis, vix possibilè est: cum omnium propè consanguinitas magna sit, & veluti ciuitas quædam, teste Aristotele, & eius autoritate Bal. nostro cōs. 50. in primis, col. 2. lib. 4. Quid igitur iuuat denuntiare siue notificare notario tātum, nisi in acta referatur? Acta enim sunt quæ rem detegunt, & notoriam, vt nostri loquuntur. & manifestam faciunt, ca. vlt. & ibi plenè not. extra de cohab. cler. & muli. & cap. cum olim, de verb. sig. Innoc. in c. ex insinuatione, in fi. & ibi quoque Host. ante fi. Panor. Car. Alex. & Dec. qui concord. affert & optimè declarat, extra de appel. [Roma. in l. si duo sint col. vl. ff. de acq. hæred.] & Doct. vbique. Et idem simpliciter de scriptura dicit Bald. in l. generali, in vlt. no. C. de sacros. eccl. Non autem sola notarij scientia id efficit, vt videre est omnibus: neq; enim vnius aut alterius cuiscunque scientia rem quampiam publicam facit, vt probat tex. in l. sed & si. §. proscribere, ibi cum multi legerent, ff. de institu. act. & vt dicit Franc. Aret. cons. 110. clarissimè, col. 4. versic. tertiò dicit, publicum dici non potest, nisi quod scitur à maiori parte populi, per gl. in l. si tutor, C. de peric. tuto.

45 ¶ † Propterea si id notarius omiserit in acta referre, notificatio ei facta inutilis est & inefficax quantumcunque emptor fecerit quod in se erat; vt in simili dicitur in d. l. sed & si. §. proscriptum, vers. proinde, ff. de inst. act. Ideoque Mart. Sulimanus ille Io. And. pręceptor in legibus, eiusque autoritate Cy. & post eos Bal. Ang. Saly. Raph. Alex. & Phil. Cor. in l. ambiguitates, C. de testa. scripserunt, ꝙ si statuto caueatur, ut cum aliquis est bannitus, debeat eius bannum in actis communibus inscribi a tabellione eorum actorum. Si tabellio id omiserit scribere, vitiatur Bannum. & idē quoque uoluit ipse Bald. in l. vlt. in fi. prin. C. de tempo. app. & in l. Imperator, ad fi. ff. de statu homi. in priore lec. Ang. & Imo. in l. 1. §. vlt. ff. de hære. instit. Nam & aliàs id perpetuum est, ut error vel imperitia notarij. circa actus sollenitatem, formā, vel substantiam, actum ipsum uitiet, etiam in pręiudicium partium: ut dicit gloss. in d. l. ambiguitates, in verbo, non ex mente. & ibi omnes scribentes. Et idem de nuntio uoluit gloss. notab. in cle. 2. in fin. ut lit. pend. ꝙ cum, ut dicatur lis pendere, à iudice competente emanauit citatio ita certa, ut pars ex ea plenè instrui possit, super quibus in iudicio conuenitur, eaque talis ad partem ipsam peruenerit: si iudex in sua citatione hæc sufficienter expresserit, nuntius uerò non sufficiēter parti insinuarit, nihil actum est ut lis pendere dicatur, & eam ibi sequuntur Paul. Eleaz. Imo. col. vlt. & Card. Flor. in 6. quæst. Imo vero ut idē Card. in sequent. quæst. scribit post. Lapum ibi, non satis esset iudicem sufficienter expressisse,

&

...atium sufficienter parti intimasse, nisi & id acta redactũ esset, per multa ibi allegata, quod proximè accedit ad hunc nostrum casum, quanquam in illis casibus posset videri nihil parti imputandum esse.

46 ¶ † Quanquam & illud quoque dici potest, hic imputandum esse emptori, quod notarium nõ interpellauit, requisiuit, solicitauit, & si noluisset, coegit per iudicem, vt suam ipsius notificationem in acta referret, argu. l. j. §. prætermittere autem, versi. quid ergo, ff. si quis omissa caus. test. & quod in simili dicit Fran. Aret. post alios in l. rei iudicatæ. §. socero, col. 2. in fi. ff. sol. matr. Nam & Barto. quoque in l. admonendi, col. 6. versic. quæro quid si in instrumento, ff. de iureiur. dicit, quod si instrumentum non sit confectum cum legitimis solennitatibus, fidem non facit, & est imputandum parti, cur non egit aduersus notarium, vt sibi ipsũ legitimum conficeret, arg. l. veluti, ff. de eden. Hæc ibi. Agat igitur hic emptor contra notarium, qui eam inscriptionem non fecit, in id quod interest ipsius. Nihil enim est hic ex parte consanguinei, quod ei imputari possit. Quid igitur causæ est, vt ei currat tempus, si id factum non fuit, quod ex forma consuetudinis fieri debuit, vt tempus curreret? Igitur in illa specie cum primus iudex repulisset consanguineum à retractu, reseruata illi aduersus notarium actione, vnde ipse consanguineus ad nos prouocasset, diximus malè iudicatũ, consanguineumque fore admittendum, reseruata è diuerso emptori actione cõtra notarium, & suis notario defensionibus reseruatis. Postea autem comperi in hac expressim sententia fuisse Ar. Ferronum in consuetu. Bordigal. hoc tit. de retractu, §. 13. colum. 2.

47 ¶ † Quod tamen intelligendum est, nisi si dolo & calliditate consanguinei id factum esset, vt notarius eam notificationem in actis non inscripsisset, nè scilicet tempus ei curreret tunc enim perinde habendum erit, ac si inscripta fuisset, quantum ad eum pertinet, vt de præsentatione mãdati apostolici voluit glo. in ca. si capitulo, in verbo, factam, in prin. de concess. præben. lib. 6. arg. eius q̃ de citatione scribitur in ca. quoniam. §. porrò, ext. vt lit. non contesta. cum alijs multis sim. à me traditis supra hoc eod. tit. §. 1. gl. 1. nu. 8. quid autẽ si cum emptor, & seq. & rursus in §. 15. in verbo, *depuis la litisconteſtation*, quæ est glo. 2. nu. 7. idque perpetuum est. Nec abs re vero supra diximus, quantum ad eum pertinet, cuius dolo aut calliditate id factum est. Neque enim, quãtum ad alios, pro facto haberetur, l. si oleum, in prin. & ibi Bal. ff. de dolo malo.

48 ¶ † Decimosextò quæro, aliquis rem immobilem comparauit non contractu venditionis, aut æquipollenti venditioni, vt ex instrumento apparet, ideo non subiecto retractui, vt plenè dictum est supra eo. tit. §. j. in verbo, *ou equipollent à vente*, tamen illum ipsum contractum apud acta notificat. Posteà autem consanguineo eius qui alienauit, venienti ad retractum opponit hunc contractum non esse obnoxium retractui, cõsanguineus autem negat illum esse audiendum, cum per notificationem contrarium confessus fuisse videatur ad quid enim eam fecit (inquit) nisi vt tempore excluderet consanguineos? Is autem qui comparauit, dicit se eam fecisse ad alium finem: (nequit enim sic vereor loqui cum Tullio in 7. in Verrem actionẽ: Piratam viuum tenuisti, quem ad finẽ?) aut, vt redeam, dicit se eam notificationem fecisse ad abundantem cautelam, quæ ei nocere non debet, l. testam. C. de testa. & l. pen. C. de euic. Et hũc quidem casum aliquando euenire vidimus.

49 ¶ † Et certe si hæc notificatio ad alium finem verisimilem, aut probabilem, & non superuacaneum fieri poterit: haud dubie ea non adstringet notificantem ad agnoscendum retractum, per id quod in simili voluerunt Host. & Io. And. in ca. significauerunt, vterq; in verbo, infra decem dies, extra de testib. quod tum demum per solutionem quis videtur acquieuisse, secundum l. ad solutionem, C. de re iud. cum alia coniectura capi non potest, cur idipsum fecerit, nisi vt acquiesceret, vti eos refert, & sequitur Imo. cons. 144. cepit, statim post prin. Vti etiam dicimus non præsumi donationem, si alia coniectura, aut pr̨ęsumptio, aut occasio capi possit, l. si cum aurum, & ibi Barto. ff. de solut. cum multis concord. à me collectis in commẽtarijs ad l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 169. vnde si posset. Et idem de renuntiatione dicunt Host. Io. Andr. & Ant. in c. accedentibus, extra de priu. cũ sim. quoque à me collectis in eod. opere in præfa. nu. 129. hinc dicunt.

50 ¶ † Sed quibus addere potes Phili. Dec. consi. 308. in casu ad nos transmisso, col. vlt. in princ. & iterum consi. 374. in casu proposito, col. 2. versi. & hoc idem. Et quod etiam respondit Petr. Anchar. consi. 106. dubitatur, post princ. quod pater consentiens donationi causa mortis factæ à filio, non censetur renuntiare vsumfructum, quem habebat in re donata, si ob aliud quàm ob huiusmodi renuntiationem hic consensus accommodatus censeri potest, id est, si cõsensus aliud possit operari, quàm renũtiationem, per multa illic allegata, quæ tu videre poteris. Et in hæc, vt id prætereà intelligas, sufficit leuissima quæque occasio, vt dicit Bal. in l. vlt, col. 3. versicu. ibi fortunam, C. de dotis promis. & in l. 1. C. ad S.C. Trebel. cum alijs quoque sim. quę tibi congessi in illo priori loco. Ideo, vt hoc caput concludam, nec hic censetur sibi notificans in hac re præiudicare, si possit esse alia occasio, vel leuissima, huius notificationis faciendæ.

51 ¶ † Quod si nulla alia coniectura aut causa siue occasio appareat, ideo hęc notificatio esset omnino superuacua, superflua, & vt ita dixerim, frustranea, nisi ad id facta censeatur, quod in nostra hac consuetudine statuitur, vt scilicet curreret tẽpus retractus consanguinei, ideoque notificans videatur fateri locum esse retractui, & ad eum agnoscendum se adstrinxisse, & tunc multum refert, an ipse cõtractus est aliàs suspectus de simulatione, fraude, & circumuẽtione retractus, & tũc non dubitarim hanc notificationẽ magnum adijcere mõmentũ, & cumulum ad præsumendã eam

fraudem

fraudem & simulationem: tanquam scilicet eam fecerit conscius eius fraudis: aut vt semper, & in omni casu, si forte ea fraus postea detegeretur, excluderet, repelleretque consanguineos lapsu anni à tempore notificationis, nam in prohibitis ac suspectis huiusmodi abundantes cautelæ nocent, adaugentque suspicionem: vt dicunt Bal. & Pau. Castren. in d.l. testamentum, C. de testamentis, & idem Bal. in d.l. pen. de euictionibus, & dicemus latius titu. sequen. in præfact. num. 17. quod confirmari potest.

52 ¶ † Verum si aliter contractus non est suspectus, sed omnimodo citraque omnem suspicionẽ constat eum esse vel permutationis, vel donationis simplicis, aut alterius, qui non subiacet retractui, & tunc dubium est, an ea notificatio, præsertim si facta fuerit sine protestatione, notificantem obliget, & adstringat ad retractum, nam si protestatus fuerit in contrarium, videretur nullum sibi præiudicium fecisse. l. Nesennius, ibi, quid enim si etiam protestata est, ff. de neg. gest. & melius in l. 1. §. quemadmodum, in fi. cum dicitur, maximè si missurus idipsum protestatur, ff. de liber. agno. Sed & ille text. in eo, quod dicit, maximè pręstat arg. etiam sine protestatione eam notificationem simplicem non facere præiudicium, vt per eam cogatur notificans agnoscere retractum, non magis quàm is qui in eo text. misit custodes etiã sine protestatione agnoscere filium, vt etiam declarat Barto. ibi & vide tex. qui ad id nonnihil facit in l. forma. §. vlt. ff. de censib.

53 ¶ † Scio tamen Alex. consi. 63. in causa & lite, col. 2. versi. insuper moueor, libr. 7. loquentem in casu statuti huius nostræ consuetudinis similis, respondisse contrahentem, qui similem denuntiationem fecit, obligare se consanguineis ad reuendendum restituto sibi pretio, per id quod in simili notat, vt ipse dicit Bart. in l. locatio, in prin. vers. quæro aliquis, ff. de publi. & vectig. & in l. si tempora, C. de fide instrum. & iure hastæ fisca. lib. 10. & quod in simili habetur, in l. qua ratione. §. vlti. ff. de acq. rer. do. & in l j. ff. furt. aduers. nau. caupo. Sed in casu ipsius Alex. liquido apparebat huiusmodi denuntiationẽ propter cõsanguineos fuisse factam. Ideo non trahendũ est id ad casus dubios. Et hic tutius esset impetrare gratiam huius notificationis à Principe, ex maioribus huius nostræ Galliæ præsertim si contractus, tanquam emptionis, fuerit notificatus.

54 ¶ † Decimoseptimò, An huiusmodi notificatio possit fieri die dominico, aut alio diuis sacro? Quod nõ videtur, cum hic actus fieri præcipiatur apud acta, veluti pertineat ad iudicia, quæ hisce diebus cessare debent, l. vlt. C. de feri. & c. vlt. ext. eod. tit. & plenè not. à nostratibus, in l. j. §. nuntiatio, ff. de oper. nou. nuntia. Ego vero aliter censeo, quia quæ fiunt apud acta præsente actuario, sed absente iudice, non dicuntur fieri in iudicio, ex sententia glo. loquentis de confessione, in l. iubemus, quæ est pen. C. de libe. cau. quàm sequuntur Alber. & Bal. qui eam dicit sing. Salyc. ibi, & idem Bal. in l. pen. col. j. in secundo notab. C. de fideiuss. & in addit. Spec. tit. de confes. parte 2. §. 1. col. vlt. vers. confessio ista debet, & ipse Alber. in l. si fine, §. 1. ff. de interrog. act. & in l. hac consultissima. §. vlt. in fi. C. de testa. [Bal. qui id declarat cons. 261. quidam Laurentius versicu. secundò vtrum dicta cessio.] Angel. qui alia allegat, consil. 196. ex themate, col. 1. ad fi. & Alex. dum eam glo. simpliciter allegat, in addit. Barto. in l. 1. col. 1. C. de confess. & in l. si confessus, in magna addit. col. 1. ff. de custo. reor. Et facit tex. in l. adoptio, C. de adop. & quod tradit Innoc. in c. quoniam, col. 1. in verbo, publicam, extra de testib. quod nõ creditur actuario de confessione partis facta absente iudice, nisi vt dicit Alber. in d.l. si fine. §. 1. & iterum in l. toties, colum. vltim. ff. de interrog. actio. id fiat mandato iudicis.

55 ¶ † Imo vero & quæ facta sunt coram iudice, & apud acta quidem illa, sed non in forma siue figura iudicij, vim iudicij siue actus iudiciarij non obtinent: vt probat tex. in l. interrogatam, & ibi glo. Bald. & Saly. C. de libe. cau. & glo. in l. cum scimus, in verbo, confessionibus, & ibi Barto. ante fi. C. de agri. & censi. lib. 11. Albe. in l. non est omnino, ff. de manu. vendic. & in d.l. 1. col. 3. versicu. secundò quæro, C. de confess. & in l. certum. §. si quis absente, col. j ff. de eodem vbi tamem distinguit Bald. in l. cum mulier, colum. 3. in vndecima oppo. ff. sol. matr. Rom. consi. 8. viso facto, versicu. secundum, & Barba. consi. 53. præclarè, colum. 10. nume. 24. libr. 2. Et facit, quod scribit Bald. in Authen. si qua mulier, col. 2. ver. ponè ergo quod vir, & ibi etiam Salyc. C. ad S.C. Velleia. Igitur cum hæc notificatio fiat præsente actuario tantum, & iudice absente, nec si eo præsente fieret, non esset tamen in forma iudicij, consequens est vt hæc notificatio non habenda sit pro actu iudiciario, qui prohibeatur fieri hisce festis diebus. Et quia etiã actus quoque iudiciarij in mero facto consistẽtes, & qui non requirunt causæ cognitionem, possunt fieri, & in acta referri illis ipsis diebus, l. actus, C. de feri. & not. in d. §. nuntiatio. Cæterum Matthæ. Affli. in tractatu προτιμήσεως, in verbo, vt intra 30. dies, col. 4. versic. item quæro quo tempore, tenet eam denuntiationem, quæ ex ea constit. Protom. fieri debet ijs quibus id ius competit, posse fieri huiusmodi diebus. Et vide, quæ dicam infra in fi. huius tit. in 15. q.

56 ¶ † Decimooctauò, quęro supra in 11. q. huius glo. tractauimus, verum satis sit consanguineum rescíuisse venditionem sine ista notificatione, vt ei currat tempus anni, sed de hac re ita locuti sumus, vt facile intelligeres non de simplici scientia consanguinei intellexisse. Quæro igitur, si emptor testato conuenit consanguineum, eique ex professo atque solenniter denuntiauit emptionẽ, adhibitis scilicet notarijs, & testibus, qui eius rei fidem facerent, an tunc ei consanguineo sine hac publica & actuaria denũtiatione currat annus retractus à tempore illius denuntiationis priuatæ? Nihil enim, quantum ad eum pertinet, inter vtramque interest, vt appertissimè probat tex. in l. sed & si pupillus. §. de quo palam, qui est 1. & sequen. iuncto.

iuncto.§.item si plures,ff.de instit.actio. nam primo loco fit mentio de præscriptione quapiam, quæ palàm à domino tabernæ fieri iubetur, eiusque illic forma describitur. At in posteriore loco declaratur satis esse, si cui priuatim denuntiatum fuerit, quantum ad eum etiam priuatim pertinet, vt scilicet eum huiusmodi denuntiatio teneat.

57 ¶ † Imo hęc priuata denuntiatio magis afficit, quàm publica: nec is vnquam potest huius ignorantiam prætendere: illius sæpe potest, vel ob absentiam siue distantiam eius loci, in quo hæc acta conficiuntur, cap.vlt.& ibi glo.in verbo, non potuit, & Panor.in 3.not.extra qui mat.accus. posse. & glo.in c. qui & humanis, 12. quæst.2.Bald.in l. planè, quam legit cum §.tutorem, l.tutor petitus, per eum tex.ff.de excus.tutor.& in cap.quoniam. §.porrò, extra vt liter.non contesta.per tex. quem dicit sing.in l.vlt.ff.de decre.ab ordi.faci.& Doct. sæpe. Aut etiam propter diuturnum morbum præsentis in ciuitate, ex sententia Barto. Roma.& Recentiorum in l.is potest,ff.de acqu.hæred.cum alijs multis adductis à Barb.consi.17.à Ioue, col. 2.libro 3. Aut ob alia multa, quæ impedimento sunt, nè etiam publica sciantur, ex quo, & illud scriptum est, vocem præconis paucis innotescere, Authen.qui semel, C.quomod.& quando iudex: propterea cum aduersarius certus est, opus est illum speciatim priuatimque citari, nec satis esset generatim, & per edicta publica, vt nota.in l.1.& Authen.ibi posita, C.si minor se ab hæred.abst.& in d.cap.vlt.qui matr.accus.posse. & in clem.1.de iudic.cum sim.Et hinc quoque fit, vt quæ publice proponuntur, non in vno tantum loco, sed vbique per totam ciuitatem proponi debeant, vt omnes teneant. Archid.in cap.quod dicitis, 16.distinct. Bald.in cap.1.col.4.versic.quæro vbi quis citatur, tit.de mil.vas.qui contu.est.Fran.Aret.consi.106. clarissimè, col.pen.versi. secundò non considerat. Constat autem acta iudiciorum in vno tantum loco esse, nec ea aliter publice proponi. Ideo videmus multa in iudicium acta referri, quę ab omnibus propè ignorantur.

58 ¶ † Et sanè si denuntiatio, quæ à nostra consuetudine requiritur, non esset de forma, facile concederem hanc priuatam denuntiationem satis esse. Sed quia diximus supra num.29.ego vero, eam esse de forma, non modicum dubium est, an eius forma expressa possit adimpleri alia æquipollente, non posse enim affirmat glo.in cle.1.in verbo, tertiò, de vi.& honesta.cleri.Bar.in l.non sunt liberi,ff.de statu homi.& pleríque alij, quos tibi congessit Alex.in l.1.col.vlt.ff.de liber.& posthu. & Fely.in cap.cum dilecta, col.17.versicu.amplia vndecimò, & sequen.extra de rescriptis, & alibi (ni fallor) in hoc opere tradidimus. Imo nec vberiore pinguioreque ac vtiliore forma videtur impleri posse, vt de mãdato probatur in l.si quis pro eo, ff.manda. & in cap. cui non de sacerdotali.§. similiter, & §.vlt.de præben.lib.6. quod & ex externis adstruit, & multis exemplis, & testimonijs confirmat Aulus Gellius lib.Noctium Atticarũ j, cap.13. Et id quoque cæteris in rebus procedere probat tex.in l.si pupillorum.§.si Prętor,ff.de reb. eor. qui tex. loquitur de sententia siue decreto, & eum tex ad hoc dicit singu. Ro.sing.216.an in decreto.Et id quoque alijs fulcit Fely. in d.c.cum dilecta,col.12.versic.amplia quartò.

59 ¶ † Sed hæc certè non sunt perpetua, quandoquidem sæpe concessum est aliquid facere vtilius, quam mandatum est, aut statutum, ad vtilitatem scilicet eius, ob quē id fit, & vt ei magis expedit, vt patet ex l.si quis mihi bona.§. sed si mandauit, ibi, quod si ex parte, & ibi Bald.Imo.Roma.Alex. qui eum §.legit cum §.si coram, & cæteri Recentiores, ff.de acq.hæred.& l.sicut.§.sed si permiserit, versicu.in contrarium, ff.quib.mod.pigno.vel hypo.sol.& l.diligenter,§.vlt.ff.manda. & l.1.denique.§.si mandauero, ff.eod.tit.& l.rogatus, eo. quoque tit.& voluit etiam Signo. consi.17.statuto communis,col.2.& Pau. Castren.consi.4.circa primum,col.2.lib.1.Alexan.in l.si quis puberem, col.2.versic.sed ad illud, C.de iur.delib.vbi ex eo tex.dicit satis esse, vt mandatum in pinguiori forma impleatur, & Iason, in l.qui quartam §.1.ff.de leg.1.& in l.1.§.si stipulanti, col.2.versicu.sed ad illum,ff.de verbo.oblig.vbi ex illo tex.dicit, eum in forma adimplere, qui pinguius adimplet.& in l.si procurator, col.1.versicu.collige, C.de procur. vbi eum tex.dicit not. & late diximus in repe. l.si vnquam, in verbo, libertis, nume.48.denique id etiam. Et faciunt etiam, quæ scripta sunt à D.à Rota, decis.562.Papæ supplicat, in antiquis, & decis.582. quidam obtinuit, etiam in antiquis, quæ repetitur inter domi.Bernar.Bisgueti.tit.de præbe.cap.19. eiusdem initij tex. supra dictis autem aliquo consta, hanc denuntiationē fieri consanguineorum gratia, vtiliusque illis esse, si ipsis priuatim fiat, quàm apud acta.

60 ¶ † Sed aduerte tamen, quia Lancel.Gal.vir certe non contemnendæ inter Recentiores autoritatis, in d.§.si stipulanti, colum.1.dicit id quod Ias.ex eo tex.assumit, esse contra tex. eiusdem l.1. §.si quid simpliciter, de verbor.obliga.vbi qui respondet pure vel in breuius tempus, cum esset interrogatus sub conditione, vel in longius tempus, respondet pinguius, vtilius, commodius, & tamen non dicitur adimplere interrogationem in forma, ita vt non obliget huiusmodi stipulatio. Et dicit Bald.in l.vlti.col.2. C.de suis & legi.quod formæ nihil addi.aut detrahi potest, & tamen addendo fit pinguius. Nec obstat (ait) d.§. sed si mandauit, quo maximè innituntur ij, qui cõtrariam sententiam sequuntur. Nam loquitur de mandato priuati hominis, quod per æquipollens potest adimpleri, l.vlt.§.vlt.ff.manda. Alexan. in l.3. in 2. nota.ff.solu.matrim. Hæc ille, qui & alia quoque addi.nec tamen hic aliter meum iudicium interpono, nè ex duobus præcipuis amicis nostris de hac re contendentibus, alterum nostræ sententiæ lædam præiudicio.

DE LA

DE LA IVRISDITION EN LA quelle l'heritage acquis est assis. Iurisdictionis in qua situm est hæredium quæsitum. Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Notificatio emptionis vbi fieri debet, cum res venditæ vno contractu, & pretio plures sunt, & diuersarum iurisdictionum, & nume. 2. cum multis seq.*

Possessio spiritualis non trahit secum possessionẽ temporalem.

2 *Appræhensa possessione vnius, an omnium appræhendatur, & nu. 3. & 11.*

3 *Possessione vnius rei hæreditariæ appræhensa, an cæterarum appræhenditur.*

4 *Quid si rerum omnium sit caput quodpiam, & numero 5.*

Pertinentiæ fiunt destinatione patris familias.

5 *Possidet beneficium qui illius locum principalem possidet, non qui cæteras res illius beneficij.*

6 *Denuntiatio an fieri debeat in ea iurisdictione in qua maior pars rerum venditarum reperitur, & nu. 7. cum pluribus seq.*

7 *Domicilium ibi est, vbi maior pars bonorum est.*

8 *Lex non debet esse scrupulosa.*

9 *Maior pars bonorum minorem trahit, cum res sint diuersarum iurisdictionum.*

10 *Intellectus ad l. de pupillo. §. si pluribus. ff. de ope. nou. nuntia.*

11 *Positio vnius non facit positionem alterius in separatis.*

Possessione appræhensa vnius rei feudalis, appræhenditur, & aliarum quæ sunt eiusdem feudi.

Appræhensa possessione vnius rei præbendæ, & aliarum eiusdem præbendæ appræhenditur.

12 *Possessio iurisdictionis in vno actu vel articulo, an trahatur ad alios, & quando & in quibus casibus.*

13 *Consanguineus an repellatur à retractu, quantum ad res quæ sunt in iurisdictione, in qua notificatio venditionis facta est, si annus effluxit, & non quantum ad alias.*

14 *Notificatio emptionis annuorum redituum vbi fieri debet, & nu. 15. cum multis seq.*

Incorporalia in loco non consistunt.

15 *Notificatio emptionis annui reditus quo in loco debet fieri, si consuetudo simpliciter statuit notificationem fieri, sine adiectione iurisdictionis rei venditæ.*

Nomina & actiones ad quem locum vel iurisdictionem, vel statutum pertinent, & num. 16. & 17.

18 *Notificationem de qua supra an necesse sit fieri in prima proximaque iurisdictione, & an autem in superioribus fieri possit, & nu. 19.*

20 *Notificatio in quo loco fieri debeat, cum res Pictauiæ tenetur in feudũ à domino alterius prouinciæ, & nu. 21. cum seq.*

22 *Cuius diœcesis Episcopi autoritas interponenda est in alienatione rerum immobilium ecclesiæ, & 23. & 24.*

23 *Quid in decreto alienationis rerum minoris, & numero 24.*

25 *Decima Papalis quo in loco soluenda est.*

26 *Beneficium quo in loco debet contribuere procuratoribus legatorum.*

27 *Locus quis sit inspiciendus in collatione beneficiorum.*

Canonica portio cui ecclesiæ soluenda est.

28 *Notificatio in vtraque iurisdictione fieri debet, cum dubitatur de iurisdictione rei venditæ.*

1 QVID SI plures res venditæ sunt vno contractu, & pretio, quæ sunt diuersarum iurisdictionum, an in omnibus necesse sit hanc notificationem facere, an vero satis erit, in aliquibus, & in quibus. Qua in re statim videri posset in omnibus eam faciendã esse, per l. de pupillo. §. si in pluribus, ff. de oper. no. nuntia. vbi si in pluribus locis opus fiat, non vna nuntiatio sufficit, sed plures sunt necessariæ. Ex quo not. Bald. quod quot sunt res, tot sunt possessiones, & tot actus corporei requiruntur. Vnde licet (inquit) Prælatus adipiscatur possessionem spiritualem, non sequitur, quod sit adeptus corporolem. De quo tamen subdit, esse dicendum, vt in l. 3. §. j. & ibi no. per Barto. ff. de acq. poss. Alibi autem dicitur tot esse stipulationes, quot sunt res, etiam eod. verborum contextu eadem oratione compræhensæ, l. scire debemus, in princ. & §. 1. & ibi nota. ff. de verbor. oblig.

2 ¶ † Quin & si plures res eodem contractu venduntur, per apprehensionem possessionis vnius ex his, non appræhenditur aliorum, l. 1. §. veteres, cũ glo. in verbo, per vnum reliquorum, ff. de acquir. posse. & l. prædia. eod. tit. & voluit glo. in d. l. 3. in verbo, quamlibet, ff. de eod. tit. & Spec. qui loquitur de possessione vnius rei ex multis tradita ab executore sententiæ siue nuntio publico, vt cæterarum eiusdem sententiæ tradita non censeatur, tit. de primò & secundò decreto. §. iam de effectu, in princ. Dyn. in c. 1. in 4. q. de reg. iur. lib. 6. Albe. in d. l. de pupillo. §. si in pluribus, post princ. ff. de nou. oper. nuntia. Bald. in l. 2. col. 9. versicu. super tertiò puncto, C. de seru. & aqua. Salyc. & Ange. in l. licet, ille col. vlt. hic circa medium, C. de acquir. posse. Panor. in c. cum aliquibus, col. 2. versic. vlterius quæro, extra de re iudic. vbi & illud dicit de nuntio publico.

3 ¶ † Quod & procedit (ne illud per in curiam omiserim) non solum quãdo sunt plures res omnino distinctæ, & separatæ, sed etiam cum omnes continentur sub vniuersitate vnius cuiuspiam iuris, quod hinc videre licet, quod appræhensa possessione vnius rei hæreditariæ, cæterarum rerum eiusdem hæreditatis, non sit appræhensa, vt nuncupatim voluit Innoc. in ca. in præsentia, col. 1. extra de proba. Albe. in l. de his, C. de furt. & Bart. in d. l. 3.

d.l.3.in princi.col.2.versicu. quid in rebus,& ibi etiam Sozi.& Ias.ff.de acq.hæred.& idem Sozi.in d.l.1 §.veteres,paulo ante fi.eod.titu.& Salycet.in d.l.licet,ad medium,C.eod,quoque tit. Petr.Anchar.in d.c.1.de reg.iur.lib.6.[Roma.subobscurè in l.eum qui, col.2.versic.quid autem in hærede. ff.ad S.C.Trebel.dum allegat l.cum hæredes, in princ.de acq.vel omitten.posse.] Zazius in epitome feudo.in 6.parte char.eiusdem 3. Et faciunt, & scripta in simili à Bald.in ca.1.col.2.3. & 4.tit. de capi.qui cur.vend.& in c.1.§ ad hoc,colum.3. versic.quærit etiam, tit.de pace iur.fir. Ex quibus posset videri,vt si hæreditas fuerit vno prætio vẽdita, debeat notificatio fieri in omnibus iurisdictionibus rerum hæreditariarum.

4 ¶ † Ego tamen arbitror,in multis rebus venditis vno contractu,& pretio, si sit castrum aut domus,cuius cæteræ res sunt tanquam appendices, & vt cum nostris loquar,pertinentię,neque enim (vt id scias) iurisdictio siue homagium facit pertinentias,sed destinatio,& vsus patrisfamilias, vt not.in l quod in rerum.§.si quis post testamentũ, ff.de leg.1.& in l.prædijs.§.qui domum,ff.de leg. 3.& in l.quæsitum est. §.si quis eod.ff.de fund. & instr.leg.& per Cano.in cap.cum ad sedem, extra de rest.spol.& alijs locis à nobis copiose designatis sup.tit.9.§.34.qui est 123.omnium nostrarum consuetu.Si igitur sit locus principalis,cuius reliquæ res sunt ex pertinẽtijs illius, subque eius nomine, & appellatione comprehendi sunt solitæ, satis erit hanc denuntiationem fieri apud acta iurisdictionis eius loci,arg.l.Caius.§.Titius,ff.de lega.2.& d.l.prædijs.§.Titio,ff.de leg.3.& quod de apprehensione possessionis castri not.Inno. & alij in c.literis,extra de restit.spol.& idem Barto.Ange.Imo.Franc.Aret.Sozi.& alijs Recentiores,in d.l.3.ff.de acq.poss.Bald.in c.cum in cunctis, col. 2.versic.venio ad verum, extra de electio. Salt.in d.l.licet,in fi.

5 ¶ † Et quod præterea à nostris dicitur,eum esse in possessione sacerdotij,aut,vt vocamus, beneficij,qui locum ipsius principalem,id est,ecclesiam (vt & ipsi vocamus possidet,non qui alias res eiusdem,vt voluerunt Gul.Cum.Albe.& Bald. qui id dicit not.in l. 1.per eum tex.ff.de offic.præfe.Augusta.& Petr.Ancha.in d.c. 1.col.vlt.de regu.iur. lib.6.& Philip.Franc.in c.commissa,in princ.col. 2.versi.adde prædictis,de elect.lib.6.Nam & alias (vt veniam ad nostrum casum) id est, si aliter diceremus,vide quid hinc sequeretur,nempe quod si venderetur castrum cum suis pertinentijs, non venirent pertinentiæ, quæ essent alterius iurisdictionis,quàm castrum ipsum, quod nemo vnquã dixerit,per ea quæ supra dicta sunt.Si igitur pertinentiæ alterius iurisdictionis veniunt in venditione castri, similiter veniunt in notificatione ipsius venditionis eiusdem castri,quia ipsa notificatio fit ob venditionẽ,& est ipsius sequela.Præsertim,qa satisfactũ est causæ ob q̃ fit ea notificatio, vt.s. venditio innotescere possit consanguineis.

6 ¶ † At si nihil est principale, cuius scilicet cæteræ res sunt pertinentiæ vel appendices, sed sint res omnes separatæ,& æque principales, nullaque alij cedat,posset statim prima fronte defendi, inspiciẽdam esse iurisdictionem,in qua maior pars rerum venditarum sita est,ideoque satis esse apud acta eius iurisdictionis hanc nostram notificationem fieri, arg.eius quod passim diximus, quod si plures res sint diuersi fori, id sequi debemus in omnium petitione, in quo maior pars earum habetur,vt probatur in l.fideicommissum,in princi. & iterum.§.1.ff.de iudic.& l.qui ita.§.vltim.ff.ad S.C.Trebel.& l.2.in 1.respon.C.vbi de hęred.ag. opor.glo.in l.cum res,in verbo,petitur,ff.de lega. 1.& l.quod legatur,in verbo,etiam,ibi,ff.de iud. Bald.in l.testamenti,C.quemadmod.testa.aper.& in l.vlt.in 6.quæst.C.de edict. Diui. Adr.tollend. cum simil.

7 ¶ † Nam & quis quoque intelligitur habere domicilium,& sortitur forum in eo loco, in quo habet maiorem partem fortunarũ,l. 1.& ibi Azo. in summa,C.vbi pet.tut.& l.2.& ibi Alber. C.vbi Senat.vel claris,& l.ciues, & ibi gloss.C.de incol. lib.10.& c.ex parte B.& ibi Innoc. & Imo.extra de for.compet.glo.in l.eius qui manumisit. §.vlt. in glo.vlti.ff.ad municip. & l.hęres absens.§.at si quo,in verbo,debebit,ff.de iudici.& in l.is cui.§. qui legatorum,in verbo,domicilium, ff.vt in possess.lega.& in cap.dilectus,le 2.in verbo, domicilium,extra de rescri.& in c.cum nullus,in verbo, domicilium,de tempor.ordin.libr.6.Hostien.in summa tit.de for.comp.§.quib.ex cau.col.1.versi. dicitur autem quis.Spec.tit.de citat.§.1. versic.& not.quod si actio.Alber.in d.l.quod legatur,ff.de iudic.Bart.in l.placet,& iterum in l.de iure, in 2. oppo.ff.ad municipa. Bal.consi.411.quidam Mediolanensis colũ.2.lib.1. & consi.58.generalitas, col.1.lib.4.& consi.334.factum tale est,magister, eod.lib.4.Rom.consi.197.Franc.post princ. Paul. Castren.in l. 2.col.1.C.de iurisdict. omnium iud. Sed id quomodo intelligatur, videbis latissimè p Mart.in cap.licet,extra de foro compet. Si igitur (vt hanc rationem concludam) iudex maioris partis adiri potest pro rebus omnibus,eadem ratione sufficit fieri hanc notificationem apud acta huius iudicis.

8 ¶ † Et quia etiam cum vna sit venditio vno contractu ac pretio facta, vt latè diximus supra, eod.tit.§.23. satis etiam videtur, vnam notificationem fieri,ex mente cõsuetudinis,quæ alioquin esset nimium anxia,& scrupulosa, cõtra l.posthumus in princ.ff.de iniust.testam.vt pote cum posset contingere, & contingit quotidie vna venditione, vnoque pretio vendi.30. & 40.fundos, & singulos maxima ex parte singularum diuersarũque iurisdictionũ, quas omnes necesse esset adire ad faciendam hanc notificationem, cum magno & contrahentium, & consanguineorum incommodo. Nam emptores primum cogerentur hos sumptus,& labores subire,& consanguinei postea cum veniũt ad retractum,emptoribus refundere, iuxta.§.29.supra eodem tit.venditores autem res suas minoris venderent, ob id oneris contractui iniunctum.l.si venditor.§.si quid emptor, in fi.ff. de ser.

de ser. expot. cum concord. à me adductis in titu. seq. in præfa. nu. 21. & id quidem credo, & seq.

9 ¶ † Et si id fieret, vt & hoc addam, illud quoq; eadem ratione mox sequeretur, tot in causa retractus adeúdos esse iudice, quot iurisdictionum res venditæ, ratione quarum cópetit retractus, essent, si modo retractus realis est, vt nõnullis placet, aut saltem in rem scriptus, vt alijs, de quo alibi late diximus, & ita vterque tam actor, quàm reus singulis singularum rerum iudicijs vexarentur, contra, l. etiam, §. 1. ff. de pet. hæred. quod tamen nonnullæ consuetudines Franciæ statuerunt, vt diximus super, eod. tit. §. 8. glo. 5. in verbo, *le iuge qui en peult cognoistre*, nu. item 5. sed & ipse. Nec interim prætermittemus id regulare esse, vt maior pars trahat ad se minorem, l. quicquid. §. cum partes, cum glo. ff. de acq. rer. do. & l. & si non sint. §. perueniamus, ff. de auro & argen. leg. & §. sed cum alienam, instit. de rer. diui. cum si.

10 ¶ † Hanc sententia si sequaris, respondebis ad l. de pupillo. §. si pluribus, ff. de nou. oper. nuntia. quod est principale fundamentum alterius opin. illud ibi procedere ex speciali illius casus ratione ibi posita, quia scilicet in re præsenti fit nuntiatio, quæ ratio hic non obtinet, ideo nec quod ibi statuitur. Nam & Ias. ibi in 2. not. hinc trahit, quod si hæc ratio cesset (vt cessat in interdicto, quod vi aut clam, in quo non est necesse nuntiationem fieri in re præsenti, l. aut qui aliter. §. si quis cum denuntiasset, & ibi gl. ff. quod vi aut clam, & Bar. in ea l. de pupillo. §. si quis forte) certè sufficeret vna denuntiatio pro pluribus rebus. De quo vide etiam quæ dixi supra eod. tit. §. 1. glo. 21. in verbo, *en telle quantite*, nu. 24. illud autem. Quod autem dicitur in d. l. scire debemus, ff. de verb. oblig. quæ est alterum d. prioris partis fundamentum, nõ hic obtinet, vbi haud dubiè vna est venditio, cum vnum est omnium pretium, vt latissimè diximus super, eod. tit. §. 23. in glo. 1.

11 ¶ † Quod denique dictum est de appræhensione possessionis vnius rei, id non ob aliud fit, nisi quia possessio res est facti. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acq. poss. Ideò ad positionem vnius non continuo sequitur positio alterius, l. non nudis, & l. epistolis, C. de probationibus. Quod si de iure tantum quæramus, aliud seruatur, vt patet in l. restituta, in princ. ibi, si forte passus est hæres possideri res hæreditarias, vel totas, vel aliquas illarum, ff. ad S.C. Trebel. Ideoque contra illud, quod diximus consequenter de hæreditate, aut alia iuris vniuersitate, tenet glo. in dicta illa, l. restituta, in verbo, earum, & ibi quoque omnes Docto. & Andr. Iser. qui ex hoc dicit appræhensa vnius rei feudalis possessione, appræhendi & omnium aliarum, quæ sunt eiusdem feudi, possessionem, in c. 1. in princ. col. 4. & ibi etiam Card. Alex. col. pen. versi. quæro quid si vasallus, tit. quid sit inue. vbi ipse Andr. asserit ita fuisse iudicatum à maximis iuris peritis. Et hinc quoque fit vt appræhẽsa possessio domus, aut vnius alterius rei præbendæ, trahatur etiam ad alia omnia bona temporalia eiusdem præbendæ, secundum Innoc. & Host. in c. in literis, de restit. spol. Anto. in c. vlt. col. 8. versicu. ex his deciditur extra de caus. pos. & propr. & Petr. Anch. in c. sine possessione, col. 15. versic. secundo modo, de regu. iur. lib. 6. Licet contrarium teneat Dyn. in c. 1. in 4. q. eod. tit. & lib. & Ioan. Andr. in d. c. in literis, & alij quos citauimus sup. nu. 5.

12 ¶ † Et licet inter nostros magna sit controuersia, an possessio iurisdictionis in vno actu vel articulo trahatur ad alios, vt scilicet p eam quæratur præscriptio, vel, vt melius loquar, vsucapio iurisdictionis generalis, vt à multis disputatur, quos latè congessit Alc. in d. l. restituta, tamen hoc minime dubium est in eo, qui habet intentionem fundatã de iure communi, vt not. Panor. post Innoc. in c. 1. per illum tex. quem dicit multum not. extra de reli. do. & trahit ad multas q. vt ibi videre poteris, & idem quoque voluit ipse Innoc. in c. dilectus, col. 3. in verbo, possessoris extra de capel. mo. Nec item dubium, cum nullus alius est in possessione ipsius iurisdictionis vniuersalis, vt not. idem Inn. in d. ca. 1. per illum tex. de relig. do. & in cap. cum dilectus, eod. tit. & in d. c. dilectus, col. 1. de capel. mo. & in c. vlt. col. vlt. de offic. Archid. & in ca. auditis, col. vl. in verbo, excommunicationem, & ibi Fely. col. 9. in quarta declar. de præscrip. Pan. in c. cum olim, in vlt. not. eod. tit. & in c. cum inter, col. 3. versi. quarto & vltimo casu, de sent. & re. iudi. & consi. 54. videtur primo, col. 2. versicu. secundò ad idem, lib. 1. & consi. 82. quanquam, col. 4. versi. ad prædicta, eod. lib. 1. & consi. 71. videtur, lib. 2. vbi ad hoc multa adducit, Alex. consi. 68. viso, col. pe. versicu. ad prædicta, lib. 2. Aufrer. in dec. Tholo. q. 324. item fuit quæsitum an præscribens, Phil. Dec. consi. 271. in casu trasmisso, col. 2. & consi. seq. superiori, col. 2. versi. & licet Dux.

13 ¶ † Ego autem quantum ad nostrum casum pertinet, semper cósului, vt fiat notificatio in omnibus iurisdictionibus, vt tutior sit emptor ab omnibus disputationibus. Et ita nũcupatim statuitur in quibusdam cósuetudinibus Galliæ, scilicet Cenomanensium, c. 392. & Andegauensium, ac. 382. Et id quoque de iure esse necessarium, stante huiusmodi cósuetudine, aut alia simili cuiusmodi est Rhotomagi, tenuit Igne. in l. 1. §. si cum omnes, nu. 13. ff. de S.C. Syllan. Et id quidem tutius est, vt iam diximus, & in simili dicit glo. in cle. causam, in verbo, communiter, de elec. Scio vero nõnullos esse in ea sententia, vt si fuerit facta notificatio in aliquibus locis, sed non in omnibus, & effluxerit annus, a notificatione, non admittatur consanguineus ad retrahendum res, quæ sunt in iurisdictionibus, in quibus facta est notificatio, ad cęteras vero admittatur, vt scilicet limitata causa limitatum pariat effectum, l. in agris, ff. de acq. rer. dom. cum concord. à me adductis supra. §. 32. gl. 1. num. 49. sed nec omiserim. Verum in ea sum sententia, vt si notificatio non sufficiat pro omnibus rebus, de quo iam satis diximus, consanguineus admittatur ad res omnes vno pretio, & contractu venditas, neque enim ei emptor potuit scindere retractum, qui pro vno contractu competit, per ea quæ late tractauimus supra eo. tit. §. 23. Et si respectu vnius

exclu-

excluderetur consanguineus, excluderetur, & omnium, vt late quoque dicemus infra in fi.huius tit.in 12.q.

14 ¶ † Sed & hic quæri potest, quid si annuum aliquod vectigal, quod nos rectè generale vulgo vocamus, emerit (id enim retrahi potest, vt expresse cauetur in c.1.huius titu.& ibi diximus, sed cum id sit veluti nomen & ius quoddam incorporale, non consistit in loco, l.vxorem.§.legauerat, ff.de leg.3.& l.cum delanionis.§. vlt. ff.de fund.instru. cum sim.adductis à Corneo consi.49.in præsenti, libro 3. & diximus in repe.l.si vnquam, in verbo, bona, nu.9.quid autem si quis) quo igitur in loco fiet notificatio huiusmodi venditionis? Et forte quis non abs re diceret, in hoc casu eam non esse necessariam, cum fieri non possit, vt hic fieri præcipitur, in loco, in quo res vendita sita est, cum in nullo loco sita sit, vt diximus. Et ita hic specialis articulus consuetudinis loquens de situatione (vt sic loquar) rei non potest ad hunc casum adaptari: igitur nec hoc casu locum habebit, l.4.§.toties, & ibi Bart.& alij, ff.de dam.infect. cum multis concord.à me collectis in d.l.si vnquam, in verbo, libertis, num.2. Manemus igitur in dispositione generalis nostræ consuet.annum hunc à venditione incipientis, sup.§.1. & alijs complu.

15 ¶ † Quod si nostra consuetudo simpliciter, & in genere statuisset hunc annum currere à tempore notificationis venditionis apud acta, sine adiectione siue declaratione eius fori aut iurisdictionis, in qua ea notificatio fieri deberet, tunc ea notificatio venditionis harum pensitationum generalium forte deberet fieri in foro venditoris, cum ea res principaliter illius personam respiciat, ad eamque competat actio personalis ex empto, arg. ad hoc l.vl.C.vbi in rem actio. Et si hoc casu competit hypothecaria, ea accedit actioni personali, vt patet ex not.per gloss.in l.1.in verbo, pateat, & ibi Cyn.Bald.& alios, C.de hæred.& actioni.vendit. Nam & Petr.Bald. & Ange.in l.ex facto, ff.de hæred.instit. fuerunt in ea sententia, vt fiscus, cuius ius est occupandi bona sui territorij, cum quis bona sua confiscauit, exigat debitores sui territorij, tanquam nomina sint eiusdem loci, cuius est debitor & ad hoc allegāt multa iura, & rationes, & sequitur Franc. Arer. consi.10.casus talis est, quidam Titius, col.vlt. versicu.tertiò dico, & idem quoque voluit Pau. Castr. consi.319. primum quæsitum, col.2.versicu.patet igitur, lib.2. Sed & Bald.ipse in c.1.col.vlt.versic.vidi dubitari, extra de consti. nō obscurè videtur sentire, statuta loci debitorum esse inspicienda, cum tractatur de nominibus, licet ea nullo loco circunscribantur. Verum hæc sententia non placuit Imo.in d.l.ex facto, & Alex.consil.31.viso tit.col.3.versic.vnum subdo, & seq.libr.1. quod repetitur consi.111.lib.4.& Iac.à S. Georg. in tracta.de Royd.siue operis, col.4.versic.quæro, de not.quæst. Quibus locis respondent iuribus, & rationibus Petr. & asseclarum, vt ibi videre licet.

16 ¶ † Lapus autem allegat. 92. (sunt enim duæ eiusdem numeri) cuius initium est, in primis videndum est, col.vl. dicit nomina debitorum ad eū locum pertinere, in quo de iure, & facto exigi possunt, per d.l.ex facto, §.rerum, de hæred.insti. & l.quæro, ff.de sol. Nec obstat (inquit) quod non sūt in loco, quia verum est circunscriptiuè, vt ipse loquitur, sed per effectum exactionis, sunt in loco ipsius exactionis. Et id sequitur Roma.in l.si constante.§.vlt.ff.sol.matr. & sequi videtur Alexand. consi.16.viso articulo, in fi.lib.j. & planius Steph. Bertran.consi.74.ponitur in facto, col.vlt.lib.2. & iterum consi.105.cuius est idem initium, in 2.dubio, eod.lib.2.vbi tamen nonnihil dubitat, & Alc. in l.cum stipulamur, in fi.ff.de verbor.oblig. Licet sint, qui negent illos commētarios esse ipsius Alc. quoniam à posterioribus ipsius scriptis longe distant & stylo & elegantia. At illum puto non negare, sunt enim illic multa eiusdem priuata peculiariaque axiomata, quæ & ipsa in posteriores cōmentarios, sed multo elegantius, transscripsit.

17 ¶ † Et in hac quoque opin. videri potest fuisse Saly.in illa, l.cunctos populos, col.pen.versi.sinautem essent iura, C.de sum.trini.cū dicit actiones & nomina debitorum cēseri esse eius loci, in quo debet fieri eorum exactio, per d.l.quæro, ff.de sol. & l.Titium & Mæuium.§.tutores, ff.de admi.tut. Cuius doctrinam, & rationes, quibus innititur, ad verbum refert, & sequitur Maria.Sozin.consi.36. rectè ac mature, colum.5.in princ.& eius filius, eo patre non indignus, Bar.Soz.consi.101.viso testamento, col.2.lib.1.quod iterum errore librariorū repetitur consi.175.lib.2.& Alex. d.consi.31.viso titu.lib.1.repetito, vt diximus, consi.111.lib.4.& idem quoque Alexan.consi.19.circa primum dubium, col.2.in fi.li.6. Et idem ante hos voluit Bal. cuius nullus horum meminit, consi.357.nulla mulier, col.vl.li.3.de qua re nos latius disseruimus in nostris commētarijs de iur.primigeniorum, q.42. Sed quantum ad nostrum casum pertinet, putarim inspecta ratione verisimili consuetudinis iubentis notificationem fieri sine declaratione loci, eam faciendam esse in foro debitoris, etiamsi alibi exigi debeat aut possit, alràs enim facillime fieri posset fraus ex conuentione contrahentium, si in loco exactionis notificatio fieri deberet.

18 ¶ † Sed an necesse sit, vt hæc notificatio fiat in prima proximaque iurisdictione rei venditæ, in qua scilicet proximè, & immediate sita est, an vero etiam fieri possit in iurisdictione superiori, nam & in ea dicit potest esse sita, licet non proximè, & immediate, idque potissimum, si fiat apud Præsidem prouinciæ, in qua res ea sita est, qui quidem Præses primo loco iubetur adiri, & si id fieri non potest, Defensor ciuitatis, qui inferior est, in l.vt perfectius, C.de anna.except. At glo.ibi, in verbo, adire dicit illud corrigi iure Authen. ex quibus primo loco adeundus est ipse Defensor ciuitatis, & eo deficiente Præses prouinciæ.§.& indicare, in Authen.de defen.ciuit, & §.& non permittes, in Authen.de manda.princip. De quo tamen videas Cyn.& Sal.in d.l.vt perfectius.

19 ¶ † Sed quicquid sit in illo casu, ego in hoc casu nostro censeo, nostram notificationem fieri debere

debere apud acta primæ proximeque ac immediatæ iurisdictionis rei venditæ, ex illis communibus regulis, si cætera decessent, Causam scilicet primam, & immediatam esse potius inspiciendã, quàm remotam, l. metus autem. §. sed licet, & ibi Barto. ff. quod met. causa, & l. socium qui in eo, ff. pro soci. cum alijs multis concord. à me adductis supra titu. nostrarum consuetudinum 9. §. 27. qui est omnium 115. in 18. limitatione illius regulæ, Cessante causa cessat, & effectus. Et altera illa: Sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, non de cæteris, l. boues. §. hoc sermone, ff. de verb. sig. & l. cum pater. §. pater certam, ff. de leg. 2. cum alijs quoque multis concord. etiam à me adductis tit. earundem consuet. 10. §. 5. qui est omniũ 134. Et ita scio fuisse iudicatum ab amplissimo Senatu Parisiensi in quadam causa retractus inter Dominam, *de la Trimoille*, & Renatum, *de Montausier*. Et hoc quoque tenuit Ferro. in consue. Burdig. hoc tit. *de retraict*. §. 13. in fi.

20 ¶ † Quid autem, si res vendita sita sit in hac prouincia Pictauiæ, tamen tenetur in feudum à quadã terra, vt vulgo dicitur, quæ est in prouincia Turoniæ: aut etiam domus vendita sita est in oppido Niorti, & tenetur feudum à Castro oppidi nostri Fontenaij: in qua iurisdictione notificatio fieri debet, an Niorti, an vero Fontenaij? Et quidem videtur Niorti, propter hæc verba, quæ nunc commentamur, *de la iurisdiction, en la quelle l'heritage acquis est assis*, quæ quidem verba sunt in hoc apertissima, & à quibus non est recedendum, l. nõ aliter, in prin. ff. de leg. 3. & l. ille aut ille. §. cum in verbis, eod. tit. cum sim. Nisi diceres, quocunque in loco res sita est, sitã tamen esse in iurisdictione domini feudalis, cum ex nostra consuetudine iurisdictio ex feudo dependeat, supra tit. nostrarum consuetud. 1. §. 10. Sed tamen eam sententiam adiuuat tex. in clem. 1. de rescrip. vbi si Abbas cuiuspiam diœcesis habeat Prioratum sibi subditum in alia diœcesi, debet impetrare iudices pro iurib. dicti Prioratus in diœcesi, in qua is situs est, non Abbatiæ, vnde tenetur.

21 ¶ † Quia in re in mẽtem venit eius, quod scribit noster Ioan. Fab. in l. cunctos populos. col. 7. in paruis, versi. quid si quis, C. de sum. Trin. vbi ita quærit: Quid si quis intra fines vnius Castellaniæ, vbi est vna consuetudo in succedendo, tenet feudũ à domino alterius castellaniæ, vbi est, alia succedendi consuetudo, & dominus habet omnem iurisdictionem in dicto feudo: cuius loci consuetudo attenditur? Satis videtur, quod loci, à quo tenetur, cum censeatur membrum illius castri, & castellaniæ, à qua tenetur, l. pupillus. §. territoriũ, ff. de verb. sig. Arguitur contra in cle. 1. de rescrip. Hæc propemodũ ille, qui videtur sequi posteriorẽ opin. vt solent nostri Doct. vt scilicet consuetudo situs loci rei, non superioris, à quo res in feudum tenetur inspici debeat in successionibus. Ergo & idem, in retractibus, qui per omnia sequũtur successiones, vt sæpe diximus.

22 ¶ † Et huc quoque pertinet ea controuersia, cuius Episcopi autoritas interponenda sit in alienatione rerum immobilium ecclesię, vtrum illius, in cuius diœcesi res ipsæ sitæ sunt, quod voluit gl. in c. in venditionibus, in verbo, Episcopi, 17. q. 4. & Host. in ca. pastoralis, col. 2. versic. quid si ecclesia, extra de priuil. & Ro. consi. 250. horum versic. tertiò quia, & si. & pro hac opin. inter cætera allegatur d. cle. 1. de rescrip. An vero illius, cui beneficium subest, siue à quo dependet, quod videtur voluisse gl. in d. §. quod si necessitas, in verb. duos, & ibi Card. Alex. 10. q. 2. Innoc. in d. c. pastoralis, col. 2. versi. item dicimus, & ibi late Io. And. col. 3. versi. quid si ecclesia Anto. & Panor. ad fi extra de priuil. idem Anto. in c. si annum, circa medium, de iudi. lib. 6. Bal. in Authen. hoc ius, col. 3. versic. quæro igitur quis, C. de sacro. eccle. & in l. 1. col. j. versi. secundò quæro, C. de contrahen. emp. Card. consi. 10. inter monasterium tit. de reb. eccle. non alie. Collect. in ca. nulli, col. 2. versic. sed cuius Episcopi, eo. tit. Pau. Eleaz. in cle. 1. & ibi etiam Imo. col. 4. versic. sed quid si ecclesia. eod. quoque titu. idem Imo. in c. 1. ad fi. extra, eod. tit. dum allegat Innoc. & Io. Andr. in d. c. pastoralis, Petr. Perusi. in tractatu de vnione beneficiorum, c. 10. Card. Alex. in c. sine exceptione, col. 3. versicu. primo casu, 12. q. 2. Fely. in c. dilectus, le 2. col. 6. versicu. septimò facit, de rescrip.

23 ¶ † Sunt & multi, qui tradunt vtriusque autoritatem esse necessariam, vt refert Archid. qui eos sequi videtur, dum eorum sententiam postremò loco recenset, in d. c. in venditio. & Collec. in d. c. nulli. Vt & in simili tradunt Bald. & Albe. scilicet de decreto in alienatione rerum minoris interponendo, in l. magis puto. §. illud, ff. de rebus eor. vbi Bal. allegat Archid. in d. c. in vendition. & dicit id tutius esse, vti etiam dicit idem Bald. post Iac. Are. in d. l. 1. C. de contrah. emp. & ipse item Alber. in d. l. si prædium, C. de præd. minor. & in l. 2. C. eod. ti. & Pau. Eleaz. in d. cle. j. de reb. eccl. non alien. & Io. Cald. consi. 1. quando vendũtur tit. de emp. & vend. & Ro. dum hanc inter multas opin. postremã ponit, in l. 2. in prin. col. 6. in 11. q. ff. de verbo. obli. & Card. Alex. in d. §. quod si necessitas.

24 ¶ † Quanquam sunt, qui alterutrius, quem malueris, sufficere dicunt, tum in primo casu, scilicet in autoritate Episcopi in alienatione rerum ecclesiasticarum, tum in secundo scilicet in decreto rerum minoris, vt de primo nuncupatim voluerunt Iaco. Are. Cyn. Bald. & Saly. in l. si prædium, de secundò, ipse Iac. Are. Cyn. & Bar. ibi, & Albe. in d. l. 1. C. de contrah. emp. & in l. vlt. col. 2. nu. 8. ff. de iurisd. omn. iud. & Pau. Cast. cons. 319. primum quæsitum, col. 2. versic. interdum exercet actum lib. 1. De vtroque Card. Flor. in d. cle. 1. in prin. in 37. eademque vlt. q. de reb. eccle. non alie. De quo & tu amplius videas Fab. à monte S. Sabi. in tract. empt. & vend. in 5. q. princ. col. 17. versic. sed hic occurit pulchra, qui est in penul. char. eius quæst. Sed & vide, quod in simili tractatur à Ioã. Faber. post alios in l. 1. in princip. C. vbi pet. tutor. quis scilicet iudex det tutorem, aut curatorem minoribus. De quo etiam per Oldr. consilio 59. vertitur in dubium.

25 ¶ † Sed & huc quoque pertinet, quod & in alia non admodũ dissimili specie disseritur à Car. Flo. post Pau. Eleaz. in cle. 1. §. sanè, in vlt. q. de iure patro. videlicet, vtrum decima Papalis sit soluẽda in diœcesi, in qua sacerdotium principale situm est, an in qua reditus eius sacerdotij siue membrũ quodpiam situm est. Et dicunt, sequendum esse locum beneficij, & non prædiorum ipsius. Licet secus sit in oneribus realibus, & rebus ipsis annexis, quę debent solui in loco, vbi sunt possessiones ipsis oneribus subditæ, per multa iura ibi allegata, quæ omnia accepit à Ioan. And. quem tamen non citat in d. c. pastoralis, extra de priuil. & Fed. Sen. consi. 151. themate tale est, monasterium. Et secundum hanc sententiam vidimus multa aresta magni Consilij Regij, quorum nonnulla madato & delegatione eiusdem exequuti sumus.

26 ¶ † Verum huc propius accedit, quod à Petr. Anch. late tractatum est, ac disputatum, cons. 249. ad prædicta dubia, colum. 3. versic. super secundò quæsito, vtrum scilicet beneficium debeat contribuere in procurationibus legatorũ, an cum clero eius diœcesis in qua situm est, an vero diœcesis, in qua situm est monasterium, cui subiectum est? Et primum adducit rationes suffragantes posteriori patri, & inter cæteras allegat Inno. in d. c. pastoralis, dicentem Episcopum loci, in quo situm est beneficium, debere visitare, & procurare, non Episcopum loci monasterij principalis, & quod tradit idem Innoc. in cap. cum & plantare. § an ecclesijs, eod. tit. de priuil. quod si Episcopo priuatim, & per se, & patronis clericis etiam priuatim imponitur collecta, membra pleno iure subiecta Episcopo non contribuent cum eo, sed cum patronis. Denique tamen priorem partem sequitur, vt scilicet conferat cum clero diœcesis, in qua situm est ipsum sacerdotium, alijs multis rationibus, & respondet rationibus alterius partis.

27 ¶ † Huc denique nõnihil respicit, quod in collatione beneficiorum inspiciendus est locus, in quo ea sita sunt, non is, ad quem spectat beneficij collatio, aut alius, vt patet ex clem. 1. & ibi glo. in verbo, locorum, Pau. Eleaz. & Card. Flo. in 9. q. de supplen. negli. Præla. & Roma. consi. 361. in casu, col. 2. versic. præterea. Et quod etiam in simili disputauit Host. in c. in nostra, col. 3. in verbo, lectis & alijs, & ibi quoque Io. And. col. 1. in verbo, alijs extra de sepu. cui scilicet ecclesiæ canonica portio sit soluenda, rei cuiuspiam in testamento relictæ, eine, in qua res ipsa relicta, sita est, an vero ipsius testatoris parochiæ? Nec inter eos de huiusmodi controuersia satis conuenit, vt illic videre poteris. Ego vero in tot tantisque huiusmodi dubiorũ, & quæstionum tenebris consulo, vti & à nonnullis consultum in autoritate alienationum rerum ecclesiæ, & minoris supra diximus, vt vtrobique hęc notificatio fiat & in loco, in quo res tenetur in feudum, & in loco, in quo res sita est, donec id iudicio Senatus aliter declaratum sit.

28 ¶ † Quid denique, si dubitetur de iurisdictione rei venditæ, quia fortè sita est in confinio duarum iurisdictionum, vel aliter duo domini diuersi eam rem contendunt esse in sua iurisdictione. Quæ res ex alio simili decidi potest, cum scilicet quæritur, quis iudex adiri debet, cũ incertum est, cuius iurisdictionis sit res controuersa. De quo tu videas Host. Io. Andr. Card. Flori. & Maria. in cap. sanè, de for. compe. Et ex illo item quod quæritur de delinquente in confinio duarum iurisdictionum, & ignoratur vtrius velit iurisdictio. De quo per Dyn. in l. siue. §. 1. in versi. quod si hoc ipsum, ff. de libe. agno. & in l. pupillus, §. j. ff. de verb. sign. Ray. Bart. & Alber. in l. iurisperitos. §. 1. ff. de excu. tuto. Guid. Suzi. in Auth. qua in prouincia, C. vbi de cri. agi. opor. Ioan. Andr. in addit. Spec. titu. de compe. iudi. adi. §. 1. versi. sed pone aliquis, & rursum tit. de rapto. §. 1. versic. sed pone inter, ibi, sed quem iudices. Albe. in l. libertus. §. præscriptio, per eum tex. ff. ad munic. & in l. de iure, eod. titu. & in d. l. siue. §. 1. col. 2. versi. & primo collige, ff. de lib. agno. Ant. & Pet. Anch. in c. postulasti, & ibi etiam Maria. col. 4. in 7. q. princ. extra de for. compet. & Nellum in tracta. bannito. in 2. par. 1. par. quæst. 9. Ego consulerem apud vtranque iurisdictionem hanc notificationem fieri. Nam si apud alteram tantum fieret, penderet ex exitu controuersiæ iurisdictionum, rectenè ea notificatio facta fuerit, an non, vt in simili tractat Ioan. Andr. in cap. in multis, de rescript. lib. 6. & Gasp. Cald. inter consi. Ioan. Calder. eius patris titu. de consuetu. consil. 6. an sit consuetudo.

AD FINEM TITVLI.

SVMMARIVM.

1 *Emptor qui patitur controuersiam de re empta, an possit se à retractu excusare.*

2 *Litigiosi vitium non pertinet ad alienationes necessarias.*

3 *Retractus an locum habeat in venditione facta iussu testatoris, & nu. 4. cum multis seq.*
Venditio facta ab hærede iussu testatoris, necessaria est.

4 *Venditiones facta iussu testatoris, vim testamẽti habent, & num. 7.*
Gabella quæ ex quolibet contractu debetur, non soluitur ex venditione testatoris iussu facta, & numero 6.

5 *L. 2. C. de rescin. vend. non habet locum in venditione facta iussu testatoris, & nu. 9.*

6 *Statutum ne res alienetur in extraneum, an comprehendat alienationes factas iussu testatoris, & numero 8.*

7 *Testator facere nõ potest quin lex locum habeat. Ita nec consuetudo.*
Beneficium legis, vel consuetudinis non potest à priuato auferri.
Venditio facta in testamento habet vim contractus inter viuos.

8 *Testator statutum tollere non potest.*

9 *Consuetudines quod retractus locus habet in vẽditione patrimonij facta ab executoribus testamentorum.*

61 Con-

107 *Laudimia & renuntiationes cedunt vsufructuario.*

108 *Commodatarius qui pœnam furti exigit à fure, non tenetur eam domino restituere.*

Maritus qui durante matrimonio dotis incrementa consecutus est, ea soluto matrimonio restituere non debet.

Intellectus, l. quoties, & l. non solum, ff. de iur. dotium.

109 *Emptor tenetur redhibita re vendita, restituere multas, quas ratione ipsius rei adeptus est.*

110 *Commissa an cedant lucro proprietarij, an vsufructuarij, & nu. 111.*

112 *Vsufructus si emptori proprietatis accesserit, an consanguineo retrahenti accedet, & nu. 113.*

114 *Retrahens an teneatur restituere emptori iura sua confusa in spetie siue substantia, an verò possit loco eorum refundere, & an sufficiat vt quod sublatis oneribus deest iusto pretio rei venditæ restituat, an verò etiam teneatur iustam horum æstimationem refundere vltra pretium conuentum rei.*

115 *Oblatio & requisitio semel facta à consanguineo emptori, qui in continenti forte re infecta moritur, an iterum eius hæredi fieri debeat.*

116 *Prohibitio alienationis facta intuitu certæ personæ valet, & impedit alienationem, & numero 117.*

118 *Consanguineus, an re euicta possit recta agere contra primum venditorem.*

119 *Retractui an locus sit, cum debitor annui reditus eo se liberat data pecunia, & numero 120. 121. & 122.*

121 *Liberatio fauorabilis.*

Confessio extra iudicialis absente parte facta valet ad liberandum, sed non ad obligandum.

123 *Res vendita an efficiatur litigiosa, quod ea ex causa retractus petitur.*

Et an in id litis contestatio requiratur.

124 *Verba in statuto aut consuetudine, vt consanguineus admittatur ad retractum oblato pretio, an faciant conditionem.*

Id ius an transeat ad hæredem oblato pretio.

1 ET cum his quoque finem facerem huic titulo, nisi alia quædam ad eum tractatum pertinentia in mentem venirent, quibus tractandis non se obtulit, locus satis appositus in præcedentibus, aut si se obtulit, memoria tunc defuit, quanquam & alia multa huc quoque pertinentia differemus in titulo præcedẽte, prout locus nos monebit. Hic igitur Primò quæro: Emptor conuentus est ab alio tertio vendicante rem emptam, interim consanguineus vult eandem rem ex hac consuetudine retrahere, emptor negat posse se eam illi cedere, cum sit litigiosa, per l. secũdam, C. de litigio. Ego aliquando de hac re consultus respondi, hanc exceptionem nihil emptori prodesse, per l. alienationes, ff. familiæ erciscund. vbi ita scribitur, Alienationes post iudicium acceptum interdictæ sunt, duntaxat voluntariæ, non quæ vetustiorem causam, & originem iuris, habent necessariam.

2 ¶ † Quo in loco Bald. & Floria. nota. illud vitium litigiosi non pertinere ad alienationes necessarias, quæ habent causam ex præterito, & in id quoque dicunt facere tex. in l. Diuus, ff. de petit. hæredit. & in l. si post acceptum, cum l. sequen. & l. is à quo, & l. seq. ff. de rei vendicat. & l. si seruus, ff. de condit. furti. Quod & idem voluit Innoc. in cap. cum Marti. Ferrar. colum. vlt. versic. item nota, quod licet, extra de constitutio. & Barto. in l. inter quos. §. si dominus, versicu. vlterius oppon. ff. de damnis infect. vbi & ad hoc allegat, l. peto. §. prædium, ff. de lega. 1. & l. 1. ff. de fundo dotali, & l. secundam, C. eodem titulo, & Alexan. in additioni. Barto. in l. quamquam §. Iulianus, ff. de acqua pluui. arcend. Et id generale est, vt prohibita simpliciter alienatione, non ea censeatur esse prohibita, quæ non sponte alienantis fit, vt late diximus, & probauimus supra. §. 1. in gloss. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, numero 11. & generale est.

3 ¶ † Secundò quæro, vtrum si testator hæredi iusserit, vt domum vendat Titio: an in venditione, quàm hæres facit iussu ipsius testatoris, habeat locum retractus? Posset videri non habere, tum quia hæc, venditio necessaria est, vt dicit Bald. consil. 358. quidam Lucanus, col. 1. lib. 1. & consi. 253. casus talis est quidam de ciuitate, col. 2. versicu. in contrarium, lib. 3. & vtrobique per leg. vnũ ex familia, in princ. ff. de lega. 2. Illud autem planum est, in venditione necessaria locum non esse retractui, vt multis placuit, argu. l. cum fidei, ff. de fideicom. liber. vt & nos late diximus in d. verbo, *ou equipollent à vente*, num. 8. secundo intellige, & alijs multis sequen. Tum quia id videtur factum à testatore, non ab hærede, qui tantum vltimam voluntatem testatoris adimpleuit, d. l. vnum ex familia. §. si de Falcidia, de legat. 2. & l. pater ex prouincia, ff. de manu. vendicat. & l. vxorem. §. agri plagam, & ibi notab. à Dyn. ff. de legat. 3. quem ad id, si scientes inducatur, dicit notab. Ange. consil. 313. Brunellus, paulo post medium, cum multis, sim. à me adductis in nostris Legibus connubialibus, in glo. 8. in verbo, *de son mary*, in 22. q. in princ.

4 ¶ † Sed quibus non intempestiue potes addere, quod traditum est à Guli. Cuma. in l. cum hi, versicu. plane, & ibi quoque Bald. in vtraque lect. ff. de transact. quod si hæres iussus à testatore vendere alimenta, ea vendiderit, nõ poterit super hac venditione siue obligatione transigi, tanquam facta vi illius testamenti, inspecta scilicet causa originali. Quanquam huiuscemodi rei prohibitio nõ trahitur ad contractus inter viuos, per illum tex. & in id alia quoque multa iura allegant, quæ tu ibi videre poteris. Et simile est, quod tradit Iac. Bu. in l. si hæres testamento, ff. de acti. empt. quod stante statuto, vt de quolibet contractu soluatur gabella, si hæres venditionem fecerit iussu testatoris, nõ soluetur gabella, quia hæc venditio non dicitur

dicitur contractus inter viuos, argu.glo.singu.in l.si quis ita in princ.in verbo, deffectus, ff.de statuliber. & sequitur Bald. [consil.440. secundum ea quæ proponuntur, ad fin.libro 5.] in sua Margar.in verbo, venditio, colum.2.versicu. venditio facta Consuetudo autem nostra nuncupatim loquitur de contractibus, cum dicit, *par contract de vente*, ergo non habet locum in testamentis, & alijs vltimis voluntatibus, l.verba contraxerũt, ff.de verbo.significa.vbi ita scribitur: Verba contraxerunt,gesserunt, non pertinent ad ius testandi, cum multis alijs sim.à me collectis in d.Legibus connubialibus,in glo.5.in verbo, *contracter*, in 7.q.in princ.

5 ¶ † Et confirmatur hæc sententia, quoniam etiã in rebus venditis ab hærede iussu testatoris certo aliquo pretio,non est locus rescissioni ex l.2.C.de rescin.vendit.quia ea l.non habet locum, quando necessitas vendendi oritur ex testamẽto, vt voluit Bald.in l.si fideiussor.§.meminisse,in princ. per illum tex.& ibi quoque Imo.Raphae.Coma. Paul. Castr.in lect.Bono.Franc.Aret.in 2.not.quod id dicit sing.& Ias.ff.de leg.1.Rom.in l.si quis cum aliter,col.2.[versi.vnde primo scias,] & ibi quoque Alex.col.pen.versi.aliquid etiam, & Franc.Areti. col.6.versi.ponit etiam hic,ff.de verbo.oblig.Fab. in tracta.de emption.& vendit.in 6.quæst.8.quæstionis princ.& Anto.Burgos, in c.cum causa, col. 15.versi.vndecimò limita,extra de empt.& védi. vbi id dicit singu. Et est bonus tex.in l.etiam.§. quid si quis,versi.idem erit dicendum, ff.de petit. hæred.quem ad hoc dicit sing.Franc.Are.in d.l.si quis cum aliter.

6 ¶ † Facit item, quod stante statuto, nè res immobilis alienetur in extraneum sub pœna,si testator iusserit rem quampiam immobilem vendi extraneo non incidit hæres id faciens in pœnam, vt post Oldra.& Iaco. Butr. tenuit Io.Andr.in addi. Specu.in rub.de rer.permuta.col.penul.versic.expeditis beneficialibus, & Bald.qui illorum mentionem non facit, in d.l.si hæres, per illum tex.in princ.ff. de act.empt.non enim (inquit) id sponte facit,sed vi vltimæ voluntatis, dicitque id notandum,& menti tenendum,& Alber.qui id post ipsum Iaco.Butr.disputat in 2.parte statutorum, q. 178.incip.Iac.etiam Butr.disputauit,& Ange. dũ simpliciter allegat Ioan.Andr.vbi supra, in l.si ita quis promiserit.§.ea lege,ff.de verbo.obliga.& ibi apertius Imo.in fi.& Franc.Aret.col.3.versi.ex his infert,& idem Aret.in l.cætera.§.sed si séparauit, col.2.versic.quintò,& vltimo not.ff.de lega.1.vbi respondet ad eum tex. qui alijs videbatur velle contrarium.Imo.in l.si dignum, ff.ad leg. Falci.& in l.qui fundum,in prin. & ibi quoque Alex.eod. tit.Rom.in l.si tibi pecuniam, per eum tex. & ibi quoque Franc.Aret.ff.si cert. pet.Alex.consi.215. ponderatis,col.2.versic.confirmo, lib.6. Barb.late in repet.rub.extra de reb.eccle.non aliena.in 5.q. princ.& consil.51. scripsit sapientiæ fons, col.15. versic.& vlterius adducebam,lib.1.& Io.Crot.in repet.l.filiusfamilias,§.Diui,col.23.versic.quintò fallit, ff.de legat.1.vbi in id aliàs multas rationes affert,quas ibi videre poteris, & Alciat.in l.2.in princ.nume.12.ff.de verbo.oblig. Et faciunt,quæ scribit Bald.consi.440.secundum ea, col.2.versic. item quando sunt,& seq.lib.5.Vbi dicit post Iac. But.quod si ex contractu venditionis debetur gabella,non ex ea debetur, quæ facta est iussu testatoris,& Corn.consi.132.licet videatur, lib.j.dum tractat,an testator possit permittere hæredi, vt alienet contra prohibitionem statuti.

7 ¶ † Veruntamen Bal.hanc nostram q. nuncupatim tractans in tractatu protomixeos, colum.3. versic.quid si testator, apertè tenuit contrarium, quoniam vt testator (inquit) non potest facere, quin lex habeat locum,l.nemo, ff.de leg.1.ita nec vt cõsuetudo quoque locum habeat,quæ pro lege seruatur,l.de quibus,ff.de legibus, & beneficium à lege vel consuetudine concessum, à priuato auferri,non potest,§.si vero,in Auth.de nupti.Et adde, quod si testator ipse vendidisset etiam in suo testamento, nihilo minus habuisset locum retractus,quia huiusmodi venditio in testamento facta habet vim, & naturam contractus inter viuos, vt facile intelligitur ex Oldra. consil. 14.factum est tale quædam mulier, col.1.Bar.in l.cum quis decedens.§.codicillis.ff.de l.3.Bal.in l.vlt. C.de reb. eorum,& in l.ex testamento,C.de fideicomm. & in l.auia,in princ.C.de iure delibe.Ro.consi.171. pro decisione,in vlt.dubio,cum sim.Ergo & idem si eo mandante,id factum est,quia non plus roboris habere potest, quod me mandante factum est, quam quod à me ipso factum est.

8 ¶ † Nam & in eo,quod diximus supra, hæredẽ qui iussu testatoris vendidit extraneo rem immobilem,non incidere in pœnam statuti idipsum prohibentis,contrarium tenuerunt Alber. Bald.Ang. Imo.sibi contrarij,Flor.Alex.& Ias.in d.l.cætera.§. sed si separauit,per textum,in l.Senatus,quem legunt cum d.§.sed si separauit,ff.de legatis 1.Ang. in d.l.qui fundum,in princi.ff.ad lega.Falcid.& in l.1.C.com.de lega.& in l.in æstimationibus, ff.de petit.hæred.& Fulgo. in d.l.si tibi pecuniam, ff.si certum petatur,& Fabia.in tracta.emptioni, & vendit.in 28.quæst.3.partis princ. vbi & illam rationem addit quod testator non potest tollere dispositionem statuti, l.quidam decedens, ff.de administr.tuto.& l.quod de bonis.§.1.ff.ad leg.Falc. & d.l.nemo,ff.de leg.1.& Alex.in l.si dignum,ad fi.ff.ad lega.Falcid.Ias.in l.iuste, colum.5.versicu. quintò pro ista decisione, ff.de acquir.possess. Et potior pars eorum, quos pro contraria parte adduximus,loquuntur,cum statutum est, nè bona alienentur inter viuos.

9 ¶ † Illud autem quod dictum est,d.l.2.C.de rescind. vendit. non habere locum in re iussu testatoris vendita certo pretio,non ob aliud est, quam quod testator statuendo certum pretium, videtur quod residuum est,donare. Ideoque dicunt Raphae.Alexan.Hieron.Tort.& Ias.in l.si fideiussor. §.meminisse,ff.de lega.1.quod si testator putauerit illud esse,iustum pretium, habebit locũ ea l.2. argu.l.cum tale.§.legato falsum,ff.de cond. & demonstra. Quinetiam si testator non præscripsit

certum pretium, eque habebit locũ d.l.2.ac si sine præcepto testatoris res fuisset vendita, secundum ipsum Bald. & Imo.in l Imperator.§.1. per illum tex.ff.de leg.2.Roma.Alex.& Franc.Aret.in d.l.si quis cum aliter, [ex quibus ipse Roma.dicit esse de hoc tex, singu.in d.§.meminisse.] Barb.in cap. cum dilecti,col.2.versicu.limita etiam & in repet. tub.de reb.eccl.non alie.in d.5.quæst. non semel. & Ias.in d.§.meminisse. Pantal.in repe.d.l.2.col. 20.versic.28.procedit,& iterum col.25.versicu.6. limitantur prædicta, vt proinde intelligas, id nihil huic sententiæ præiudicare. Apud Senones autem c. consuetudinum eius gentis 49.est expressa consuetudo, locum esse retractui in venditione patrimonij facta ab executoribus testamentorum. Similiter apud Trecenses, c.160. & Borbonienses ca.471. Sed & apud Auxerrenses, siue Altissiodorenses, hoc eod.titu.§.19.qui est omnium, l.in re vendita ex testamento, est locus retractui.

10 § † Tertiò quæro, quia supra tit.huius volum. consuetudinum 17.qui est, *de successions*.§.7.qui est omnium eiusdem vol.217.cautum est, quod si quis decedat sine liberis, relictis ascendentibus, & collateralibus, succedunt ascendentes in mobilibus, collaterales in immobilibus, quod & in nostra Gallia vbiq; propemodum abseruatur. Igitur qui domum emerat, moritur intra annum relictis patre, & fratre, postea vero quispiã consanguineus venditoris retrahit eam domum, vi nostræ consuetudinis, restituto vẽditionis pretio, certum est quod si domus redempta non fuisset à cõsanguineo, ea fratris esset, nunc autem cum redempta est, ad quem pertinet pretium? an ad ipsum fratrẽ hæredem immobilium? an vero ad patrem hæredem mobilium? Et primum videtur, ad fratrem, cum domus tempore mortis reperiatur in hæreditate, non pretium, quod quidem tempus inspiciendum est, vt cæteris in rebus, §.ita demum tamen.Insti.de hæred.quæ ab intest.defer.cum sim. Et licet domus ipsa postea euincatur dato pretio, tamen id pretium subrogatur in locum domus. Sicut dicimus de fundo legato, qui si post mortem testatoris euincatur per restitutionem in integrũ restituto pretio, id pretium tanquam subrogatum in locum fundi debetur legatario, l. qui solidum. §.1.ff.de legatis 2.& facit tex. in l.filiæ. §. à Titia, ff.de cond.& demonst. & l.si donatæ.§.si sponsus, ff.de dona.inter vir.& vxor.

11 § † Præterea is cui competit ius oblato pretio, non habet ius purum, sed conditionale, si pretium soluat, l.2. & l.si à te, C.de pact.inter emptio. & vendit. Illud ergo pretium, quod debet accipere emptor, non erat prius in obligatione, sed in conditione, l.1.§.item si ita, ff.ad lega. Falcid.& l.ita stipulatus, & ibi plenè not.ff.de verb.obliga.& l.si quis sub conditione, ff.si quis omissa.caus.testa. Ergo nullum ius, nulla obligatio erat in bonis emptoris, & si aliquod erat, tamen cum statutum distinguat ac separet bona mobilia, & immobilia absolute, nomen autem debitoris non sit mobile aut immobile, sed tertia quędã species, l.à Diuo Pio.§. in venditione, ff.de re iudicata, & nota. Barto.in l. potest, ff.de admin. tuto. cum alijs multis concor. adductis supra.§.huius titu.1.in verbo, *ou aultres choses censées pour immeubles*, quæ est glo 7.nu 9. sed & multis, consequens est, vt non comprehendatur sub eo statuto, sed ex iure communi ad hæredes pertineat.

12 § † Item huiusmodi constitutio restituendi prætij pro redimenda domo vẽdita, est potestatiua (vt nostri appellant) quia scilicet est in potestate siue facultate consanguinei id ipsum faciendi, igitur non retrotrahitur ad tempus mortis illius emptoris, de cuius hæreditate, & successione agitur, nec aliud quoduis tempus præcedẽs, l. qui balneũ, & l.potior, ff.qui pot.in pign.hab. & l.si seruus.§. vlt.ff.de stipul.seruo.cum sim. Ex quo fit, vt non faciat hanc rem, id est domum, quæ in initio, & tempore mortis id est successionis obuentæ, erat res immobilis, censeri mobilem, cuiusmodi est pretium quod inde redactum est, sed potius inspiciatur primum illud tempus, ad quod vltimum non retrotrahitur.

13 § † Denique obligatio, & quælibet dispositio legalis, siue statutaria, qualis etiam hæc est, magis comparatur, & accedit obligationi, & dispositioni vltimæ voluntatis, quàm cõtractuum inter viuos, secundum glo, Barto. Bald. Raphae. Corne. Alex.& alios in l.1.C.de his quibus, vt indig.& gl. & Bar. in l.in cognitione, ff.de S.C.Syllan. eundem Bart. in l.non solum.§ morte, col.vlt.& ibi clarius Imo. col.penul.ff.de nou.oper.nunc. Bald.in cap.1.in princ.col.penul.versic.deinde quæro, titu.de pac. Const. Ange.consi.7.ex dicto themate, colum.1. Imo.in l.si ita scriptum.§.vlt.ff.de lega.2. Rom.in l.4.§.Cato.char.vlt.ff.de verb.oblig. & in l.ea demum, C.de collat.& consi.65.viso themate, colũ. vlti.versicu.cum igitur verba, & consi.123.circa primum, col.2.versi. præmissis tamen non obstat. Alex.in l.seruus, col.1.ff.de vul.& pupil.& consil. 130.attentis verbis testamenti, col 1.lib.2.Franc. Aret.consi.45.visis articulis, col.vlt. Cardin. Alex. in c.solicitudinem, col.vlt.de appel.cum alijs concordan.collectis ab Alexan.Corne.& Philip.Dec. in d.l.ea demum, C.de colla.& ipso Alex.in addi. Barto.in l.vlt.ff.de regu.iur.& Barba.consi.19.clementissimum, colum.3.libro 4. & Soz.consi.221. visa, post princip.libro 2.& consilio 243.in præsenti, colum.2.versicu.confirmatur, libro 2.vbi & idem se dicit tenuisse in l.si Sticchum. §. stipulatio, sed eius lect.in eam l.non extat. Francis. Curt. Senior.consil.27.magnificus, colum.6.versicu.verum istis omnibus. Ias.in d.l.1.C.de his quibus, vt indign.& in l.ita stipulatus, col.10.versicu.sed hic cadit, ff.de verbo.obliga.& in d.§.morte, char.vlt. versi.vlt.tene menti.ff.de oper.nou.nuncia. Caro. Ruin.consil.117.videtur, colum.4. nume.7.lib.4. Stephan.Bertran.consil.128.pro pleniori, colum. vlt.libro 1.Ioan.Crot.& Ferdir. Loaz.in repe.l.filiusfamilias.§.Diui, illo quidem colum.22.versic. limita istam conclusionem, hoc autem, numer. 342.ff.de leg.1. Et videtur probari in l.seruus hac l.ff.de manumis. De quo tamen (ne id omittam) vide Soz.in l.Gallus.§.videndum, in princ.ff.de libe.

libe.& posthu. At in obligatione ex vlt.voluntate inspicitur tempus resolutionis, nec ea retrotrahitur,l.2.§.id quoque,ff.de colla.bono. quæ ponit hanc differentiam inter contractus, & legata. Et hanc opin. nuncupatim in hoc casu nostro secuti sunt Raph.Fulg. Alex.& Franc. Aret.in d.l.ea demum,C.de colla.

14 ¶ † Contrarium tamen, vt scilicet id pretium ita restitutum à consanguineo vi nostræ consuetudinis,tanquam mobile,sit patris, qui ex statuto succedit in mobilibus,tenuerunt Iaco.Raph.Cyn. cui ita dicit fuisse iudicatum.Albe.Bald.Corne.& Philip.Deci.in ea ipsa,l.ea demum, & idem Albe. in 1.parte statutorum, q.93.quid si statuto prædicto,& quisquis est in Marg.Bald.in verbo, alienatio,col.vlt.nam licet id opus sit ipsius Bald. tamen sunt in eo quædam ab alijs addita, vt videre licet. Et hi quidem omnes subnixi autoritate,d.l.2.§.id quoque, de collat.bono. vbi resolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipsius contractus.Ideoq; id pretium,quod ex huiuscemodi resolutione restituitur, cẽsetur esse in bonis defuncti emptoris, abusque tempore ipsius contractus.Et facit etiam tex.in l.si filiusfamilias,& ibi Bar.& Recentiores, ff.de verb.oblig.& l.quæ legata, & l.seq.ff.de reg. iur. cum sim.

15 ¶ † Deinde istud ius recuperandi,siue redimẽdi,restituto pretio, competens consanguineo, habet originem ex cõtractu ipso venditionis,ex quo quæritur id ius ipsi cõsanguineo etiam absenti, vt dicit Bald.in rub.C.res inter alios acta,versic.nota quod ex consuetudine, & Philip. Deci.consi.88. cuius superscriptio incipit,valet statutum,col.j.& ita quoque habuit originem in vita ipsius emptoris defuncti,& sic tempore mortis ipsius censebatur in ea qualitate esse in bonis. Ergo & ipsa res mobilis etiam censetur fuisse in eiusdem patrimonio,quia ius, quod competit, ad rem mobilem, censetur mobilia,vt voluit glo.Barto.& alij,in l.1. C.si aduers.transact.& in d.l.potest,ff.de auto.tut. cum alijs multis à me collectis, in d.§.1. glo.6. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, numero 1.

16 ¶ † Nec obstat illa subrogatio, quàm supra primo loco adduximus, quia illa consideratur secundum Deci.in fauorem legatarij, ex verisimili voluntate testatoris,vt declarat tex.in d.l.qui solidum,§.1.in verbis,coniectura voluntatis.Sed hæc ratio cessat in hac quæstione, quia quod talis pecunia sit apud hæredem,non est ex voluntate defuncti, & repugnat statutum quod defert immobilia tantum ipsi hæredi.Et per hoc tollitur etiam illa ratio, q dispositio statuti æquiparatur vltimæ voluntati,quia in hoc casu nihil reperitur statutũ in vltimis voluntatibus, nec etiam illud omnino indubitatum est, quando ob eius ambiguitatem Bar.ipse indecisum reliquerit,in l.suus quoque,§. sed & filio, qui est vlt.col.2.ff.de hæred.instit.& in l.vsufructus,in fi.ff.de stipul.seru.& in l.1.ff.de in diem addict.Et expressim contrarium tenuerit Bal.sibi contrarius,in l.omnes populi,col.vlt.ff.de iusti.& iure,& in l.1.ff.si cert.peta.& in d.l.ea demum,C.de colla.Nec si id verum est,semper procedit,vt per Franc.Aret.consil.89.placet, & Alex. in l.ita stipulatus,col.5.versic.& tene menti,ff.de verbo.oblig.

17 ¶ † Et ita propemodum illis rationibus prioris partis respondet Philip. Deci. in d.l.ea demum. At alijs eiusdem partis rationibus,quæ sunt ipsius Franc.Aret.non respondet, nec earum meminit, neque Aret.quoque. Et hanc denique opin.secutus est Boer.in quodam consi. q posuit post tract. Dyn.de reg.iur.cuius initium est, Iaquelina,in 3. dubio. De hoc autem variæ sunt consuetudines Franciæ.Nam apud Belquercenses,cap.31.reditus qui pecunia possunt redimi censentur mobiles,& idem apud Caluimontenses in Bassigniaco ca.64. quod loquitur de fundo vendito cum pacto redimendi. Quid autem consuetudo Cenomanensis super hoc statuerit,videbis ca.305.& duobus seq. & Aurelianensis,cap.175.& cap.262.& cap.274. & Andegauensis,cap.91.& cap.290.& duob.seq. Trecensis, cap.65.& seq. Et vide quæ scripsimus supra.§.1.in glo.6.in verbo,*rentes*,num.7. sed hæc primo, & sequen.& iterum in glo. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, num.119.secundò intellige, & duobus seq.

18 ¶ † Sed vt tandem id definiam,certè quantum ad nos habemus consuetudinem expressam infra tit.25.qui est, *le mariage solu quelz droitz appartiennent au suruiuant des conioinctz*.§. 12. qui est omnium huius volu.302. quæ statuit hanc pecuniam, ex qua retrahitur fundus, vt huius consuetudinis aut pacti de reuendendo in contractu appositi,inter mobilia reponẽdam, eamque ad eum pertinere,qui mobilia debet habere. Sed quantũ ad ius commune pertinet,illud arbitror, hũc fundum, quandiu est apud emptorem, aut hæredes ipsius,id est,ante retractum,nõ censeri mobilem, ob id tantum, quod obnoxius est retractus, sed potius immobilẽ,inspecto scilicet, & considerato tempore,& statu præsenti.ar.l sufficit, ff.de cond. inde.cum simil.ibi adductis à Ias. & à nobis infra tit.seq §.2.gl.j.nu.38.quid q censetur,& seq.nam & multa interuenire possunt,nè fundus redimatur, quamuis redimi possit,vt in simili dicitur in l.naturalem.§.j.ff.de acqu.poss. Qualis igitur futurus sit,debet expectari euentus,an scilicet redimetur necne, vt sic non in pendenti sit, quantum ad præsentem statum attinet,quantum autem ad futurũ, sit vt in simili tradit Cyn. in l.vlt.col.2.in 1.oppo. C.de sen.pas.& Bar.in l.Pomponius, col.3.versic. hoc igitur præmisso,ff.de neg. gest.

19 ¶ † Porrò aũt finis omnibus in rebus ostendit, cuiusmodi eæ censendæ sint, l.sed & si quid.§.1. ff.de vsufruct & ca.fraternitatis.§.vlt.extra de frigid.& malefi.& id quidem eorum textuum autoritate voluit Spec.expressim definiens,aliquid vel mobile,vel immobile censeri,& existimari ex fine ipsius,in titu.de fructib.& interesse.§.scias igitur, qui est primus illius titu.versic.sed quid si debeo, cum alijs multis similibus, & concord à me quoque congestis supra eodem titu. §.1. gloss.7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, nu.45.

num.45.tum etiam quia finis. Nam & finis ipse (vt & id illis quoque adijcias) ad se trahit omnia, quæ ad eum ipsum tendunt, l.& si non sint. §.perueniamus, ff.de aur.& argen.leg.

20 ¶ † Quibus adde ad huius nostræ sententiæ comprobationem tex.optimum in l.si Titius, in princ.ibi, ex euentu solutionis, ff.de leg.2.& l.seruus.§.1.ibi, in pendenti est, cui proprietatem acquisierit, & c.ff.de acqu.rer.dom.& l.si is qui pro emptorem.§.1.ibi in pendenti esse, ff.de vsuc.& l.pen.§.vl.ff.de castr.pecul.cum dicitur, nisi in pendenti, vt in alijs, & in hac specie habeamus dominia, vt ex post facto retro fuisse, aut non fuisse patris credamus, & in l. proponebatur, eod.titu.ibi, nec est nouum, vt ex post facto aliquis successorem habuisse videatur, & quæ sequuntur, quæ huc admodum pertinent, vt scilicet ex post facto constet, quis successor futurus sit in huiusmodi rebus, & l.in bello.§.1.& l.bona.§.1.& 2.ff.de capt. & l.si seruus, communis meus.§ seruus, & iterum. §.vlt.ff.de stipul.seru.& l.fideiussor obligari.§.stipulatione, ff.de fideiussor.& l.bouem.§.vlt.ff. de Ædil.edicto.

21 ¶ † Nec omittendus tex.in l.qui res suas.§.rem autem.ff.de sol.ibi, & vtique cuius fuerit euentus declarat. Ex quo not.Pau.Cast.ibi, quod si res quæ datur in solutum, euinci potest, & etiam potest nó euinci: ex futuro euentu apparebit, vtrum debitor fuerit liberatus, necne. Et facit quoque tex.in l.iure, §.vlt.ff.de testa.tutel.& in l.j.§.si pendeat, ff.ad S.C.Macedo.& l.si fur, iterumque l.sed & si quis. §.1.ff.de vsufruct.& l.quid ergo, in princ.eod.tit. & l.res vxoris.C.de dona.inter vir.& vxor.& l.rescriptum, §.vlt.ff.de distra.pig.& l.si debitor, ff.de iure dot.& l.si is seruus, ff.de do.inter vir.& vxo. Sic & hoc casu constabit ex futuro euentu, cui cedet domus, aut pecunia, qua ipsa redimetur: nam si ea intra tempus non redimetur, cedet collateralibus, ac si ab initio non fuisset obnoxia retractui. Si redimetur, erit pecunia ob eam domum reddita, ascendentium: tanquam si ab initio domus ipsa pecunia fuisset.

22 ¶ † Et hoc admodum confirmat, quod scriptũ reliquerunt Albe.Bar.& Ange.in l.si sic legatum. §.vlt.per tex.ibi, in versi.proinde, ff.de leg.j. Actio (inquiunt) secundum communem opi. iudicatur mobilis vel immobilis, ex natura rei pro qua competit, vt etiam supra haud multo ante diximus. Minor igitur habebat actionem ad fundum, vel ad centum (ea enim erant in electione debitoris) is cessit huiusmodi actionem alteri sine decreto, ꝙ in alienatione rerum immobilium requiritur, non etiam immobilium. An valeat ea cessio. Et dicunt id fore in potestate debitoris: nam si reddat fundum, non valebit, si centum, valebit. Et idem respondit ipse Bar.cons.70.reuerendissime, col.2.& sequitur Alex.in l.à Diuo Pio.§.in vendit.in fi.1. nota.ff.de re iudic.dum simpliciter allegat Bar.in illo priore loco, & apertius consi.125.visis & consideratis, in fi.lib.1.quod repetitur consi.53.lib.3. & Franc.Aret.in l.1.C.si aduersus transactionem. Et in id est textus optimus, præter eos, quos supra citauimus, in l.erit, ff.de fundo dotali quo probatur ex euentu pendere, an valeat alienatio, de qua ibi agitur, necne.

23 ¶ † Sed & hæc omnia quidem mirum in modũ fulcit illud Phyllidis Ouidianæ ad Demophoontem, si sententiam integram rescindas.

Exitus acta probat. —

Quod in id vbique citant nostrates, & inter cæteros Bald.qui tamen autoris nomen supprimit, in c.1.col.2.versi.sextò quæritur, tit.quib.mod feud. amit. inidque etiam allegat, l.rem non nouam.§. vlt.C.de iudi.& §.vlt.proœmij.ff.& post Bal.Sozi. consi.127.quoniam in præsenti, col.5.versic.comprobo, & quartò li.3. Et de hoc casu nostro (quod & nos supra diximus, sed hic in fi.& conclusione quæstionis, iterum dicere voluimus) habemus consuetudinem, expressam c.omnium nostrarum consuetudinum 302.

24 ¶ † Quartò quæro, quid si consanguineus volens redimere, traxit in ius emptorem recusantem cedere, & tandem obtinuit, fuitque emptor condemnatus rem ipsam restituto pretio cedere, tamẽ consanguineus pœnitentia forte ductus, vel etiam non habens ad manum pecuniam, non vult vti ea sententia, nec pretium restituere: an emptor poterit eum cogere? Habes tex.in l.si iudex, ff.de minori. quod si minor nolit vti sententia restitutionis in integrum, quam is obtinuit, exceptionẽ vtilem aduersus petentem pretium, quasi ex causa iudicati, habere poterit, & rationẽ subiungit, quæ declarat, id non tantum in eo casu obtinere, quia scilicet vnicuique licet contemnere ea, quæ pro se introducta sunt. Et Bal.ibi in priore lect.dicit eũ tex.singula.& in vtraque lect. asserit procedere in omnibus his, quæ sunt quæsita iure quopiam singulari siue extraordinario ac speciali, cuiusmodi haud dubiè ex hoc nostrum ius retractus. Et per eum tex.dicit glo.in l.illud.§.j.in fi.ff.de Ædilitio edict.quod emptor qui obtinuit in redhibitoria, potest renuntiare sententiæ, nec ex ea poterit vẽditor agere, & sequuntur Bald. [& Cæpol.] ibi, [& idem Cepol.in l.sciendum.§.dictum, eod.tit.] Et facit etiam, l.cum vnus, ff.de bo.aut.iudi.pos.& glo.in cle.constitutionem, versi.insuper, in verbo, nolle vti, de elect.dũ quæritur, an inuito impetrante possit is, contra quem impetratum est rescriptum, eo vti. De quo & ibi per Imo.super ea glo.& Innoc.Host.Io.And.Panor.& alios in c. ex conquestione, extra de resti.spol. Bal.in l.1.C.vt lit.pend. & in l.postquam in fi.C.de pactis. Alex.consi.72. viso themate, col.2.versic.tertiò principaliter, lib. 5.& Iason qui alios multos allegat, in l.si quis ius iniquum, in princ.col.2.versic. tertiò, not.ff.quod quisque iuris.

25 ¶ † Sed vt redeamus, ad d.l.si iudex, de minoribus. Bal.in l.omnem honorem, quæ est vlt.circa medium, & ibi quoque Saly.in fi. C.quan.prouo. non est nec.scribunt post Cyn.ibi, appellantẽ non posse renũtiare appellationi suæ inuito appellato, si eius intersit. Nec obstat (inquiunt) d.l.si index, quia ea non continet ius commune, sed priuilegium minorum, & ideo secus in restitutione in integrum

integrum, quam in appellatione. quod dicit Bald. no: Super eo autem, quod de appellatione dicũt, vide Bart. in l. si quis libellos, C. de appel. Cęterũ idem Bal. in l. 2. col. 3. quæst. 2. C. de fideiuss. minor dicit, ꝙ sententia lata pro aliquo in ipsius priuilegium, non ei imponit necessitatem utendi eadem. si nolit: per d. l. si iudex. Idem quoque in l. si constante. §. quoties, ff. sol. matr. not. ex tex. ibi. & glo. in verbo, nec ferenda, ꝙ is, cuius postulatione lata est sententia, non potest ab ea recedere, nec habet locum pęnitentia. quod dicit bene not. dignum, & idem quoque uoluerunt Angel. Imol. Ro. Paul. Castren. & Alex. ibi. Subdit autem ipse Bal. in eo. loco, non obstare d. l. si iudex. quia in ea speciale est fauore minorum. Idem in l. si prædium, col. 2. versi. sed pone lata est sententia, C. de Aedil. acti. dicit, ꝙ si in Aedilitia actio. lata sit sententia ad commodum emptoris, qua condemnatus est uenditor rem recipere, & reddere pretium, ex ista sententia nascitur uenditori actio in factum, si emptor nollit vti sententia. Nec obstat. (ait) dicta l. si iudex: quia restitutio in integrum propriè non dicitur sententia cõdemnatoria, nec ex ea oritur actio in factum.

26 ¶ † In quancunque partem commentariorũ vel Iuris ciuilis vel canonici conuertor, velim nolim in nomine Bald. hęream necesse est, adeo pręcęteris copiosus est vbique. Is igitur in rub. extra de postul. Pręla. quærit, an si Papa capitulo petenti fecit potestatem eligendi quempiam, cogatur eum eligere; & multa in vtranque partem allegat, & inter cætera, d. l. si iudex. ad probandum, non esse cogendum. Idem in d. c. ex conquestione. col. vlt. versic. quærit Inno. de resti. spol. in illa quæstione, de qua supra obiter locuti sumus, an scilicet impetrans possit abstinere vsu rescripti inuito aduersario, concludit non posse post earũ ꝓductionem. Nec obst. (inquit) d. l. si iudex, quia ibi speciale est propter priuilegium minorum. Id quod supra sæpe ex eod. diximus. Idem in ca. interposita, col. 2. versic. q. si appellans, extra de appel. scribit, ꝙ quilibet potest renuntiare fauori suo principaliter, licet per quandam consequentiam prosit aduersario, per d. l. si iudex. Mox subdit in contrarium facere l. petendę, C. de tempori. in integrum restitutionis. Tandem dic (inquit) vt per Cy. in d. l. petendæ. quem & ipsum in alijs multis ex d. locis supra ex eo citatis allegat pro intellectu d. l. si iudex.

27 ¶ † Igitur Cy. ipse in ea l. petendæ, & post eũ Bart. & idem Bald. & Alber. in ea quæstione, an quis possit renuntiare dilationi à se petitæ in præiudicium aduersarij, qui ea pendente potest probare: post multa, negat posse, cum ea l. eum admittat ad huiusmodi beneficium probandi de iure communi ordinario. nec obst. d. l. si iudex, vt subdit Cy. & alij. post eum, quia loquitur de iure extraordinario, & speciali, quod facilius tollitur l. antiquæ, C. ad Velleia. & §. quia vero verisimile est, in authen. de non ali. Et idem dicit in eadem quęstione ipse Bald. in l. vlt. in 1. lect. ff. de pactis. Sed idem Bald. eandem quæstionem tractans, in l. si arrogator, in fi. ff. de adopti. dicit, ꝙ qui dilationem obtinuit, non potest ei renuntiare in pręiudicium aduersarij: quia tunc propter æqualitatem seruandam dilatio communis facta est beneficio legis: quod quidem beneficium nõ est in potestate eius, qui dilationem impetrauit; quia in pari iure non potest vnus alteri pręiudicare. l. si post mortem. §. vlt. ff. de bono. possess. cont. tab. Secus in iure, quod venit in consequentiam, & non pariter, d. l. si iudex. Idem rursus de ea ipsa re loquens in l. postquam, col. vlt. in 7. quęst. C. de pactis, quęritur (inquit) an possit quis renuntiare dilationi obtentæ. dicunt Doct. ꝙ potest quantum ad se attinet, nõ etiam ad aduersarium, qui gandet eadem dilatione. d. l. si post mortem §. vlt. & not. Cy. in d. l. petendæ. Bart. ibi contra, ꝙ potest renuntiare, per d. l. si iudex. Tu tene primam partem in eo, qui meruit dilationem de iure communi: in eo autẽ qui meruit de iure speciali per beneficium restitutionis in integrum, tene opin. Bar. Ratio differentiæ est, quia ius singulare proditum ast pro singulari fauore; sed de iure communi attenditur æqualitas in iudicijs. Sed & idem Bald. in l. quod fauore, col. j. C. de legi. dicit, ꝙ quis potest renuntiare sententiæ definitæ pro se latę de iure speciali, & inhęrere iuri communi. Et continuo post, loquens de renuntiatione dilationis, idem dicit supra. De quo & tu uide Albe. in l. bonorum; circa medium, ff. rem rat. hab.

28 ¶ † Denique Bald. ipse, cuius copia copias omnes superat, consi. 404. quia dictus consultor, col. vlt. lib. 3. respondit, ꝙ abstinere hæreditatem in suo hęrede continet beneficium, cui quis potest renuntiare etiam post ius quęsitum alteri, per d. l. si iudex sed in extraneo continet ius commune, cui non potest renuntiare. Et cum his propemodum concordans Francis. Aret. in l. pro hęrede. §. Papinianus, col. pen. ff. de acquir. hæredita. idem tradit, videlicet iuri quęsito tertio ex meo speciali beneficio posse me pręiudicare, per d. l. si iudex. Quod & ipsum per illum ipsum tex. voluit Alex. consi. 36. viso themate, col. vlt. lib. 4. Ex quibus, vt tandem hanc quęstionem nostram concludam, potes apertè intelligere, quid in ea dicendum sit: nẽpe consanguineum, cui ius retrahendi competit ex beneficio singulari. extraordinario, & speciali, posse huic iuri etiam post sententiam renuntiare vel inuito emptore. Crediderim tamen eum esse condemnandum in expensis litis. Et ita expressim cauetur in consuetudinibus Cenomanię cap. 418. & Audegauię, c. 407.

29 ¶ † Verum huic nostræ sententię tria palàm videntur aduersari. Primum illud est, quia in iudicijs quasi contrahimus, l. 3. §. idem scribit, ff. de peculio. Et licet contractus sint ab initio voluntatis, tamen iam consummati, sunt necessitatis, l. sicut, C. de actio. & obliga. & l. in commodato. §. sicut, ff. commod. cum si quę leges licet loquantur de contractibus, tamen & de quasi contractibus intelliguntur, cum quasi contractus dicantur cõtractus. l. interdum. §. vlt ff. de iud. & l. sed & cum aliquis, ff. de neg. gest, quę gestionem negotiorũ,

quę

quæ est quasi contractus, contractum simpliciter vocant.& l.vlt.ff.in quibus cau.pig.vel hypo. taci. contra,& l.ex contractibus.ff.de actio.& obli.quæ tutelam, quę & ipsa quasi contractus est, contractum quoque uocat: vti etiam de aditione hereditatis,quæ & ipsa quasi contractus est, facit tex. in l.apud Iulianum.§.vlt.cum l. seq.ff.ex quib. caus. in pos.eat.& l.eandem tem,ff.de duobus reis. Nã nec ab his quasi contractibus licet discedere,quin obligati maneamus. Quia cum dixerit, eum qui negotia alterius gesserit, qui tutellam quoque gesserit,qui hæreditatem adiuerit, nõ posse liberè ab his discedere immunẽ & liberatum omni nexu, & obligatione, quam semel quasi contraxerit:igitur nec qui litẽ prosequutus & contestatus est qui deniq; sententiam impetrauit,potest hinc liber abire, quin etiam maneat obligatus.Sed huic rõni responderi potest, illud omnino verum esse, nisi lex ulterius progrederetur,vt scilicet liceat victori à sententia recedere.

30 ¶ † Alterum,quod cõtra nostram sententiam facit,illud est, quia cum cõsanguineus ex illa sententia possit non dubie cogere emptorem, vt sibi vendat rem,ad cuius retractum venit:debet & ipse emptor vicissim posse consanguineum cogere, vt emat:per regulam illam correlatiuorum probatam in l.vlt.& ibi Doct.C.de indic. vidui.& in c. vltim. extra nè cleri. vel mona. de qua nos latius diximus supra hoc eo.ti.§.1 glo.9.in verbo,lignagier,num.170. verum ego hanc.& seq.Sed quod huic obiectioni respondeas,vltra ea quę diximus, in promptu est ex l.1.& ibi Bald.post.princ.C.de com.ser.manu.vbi statutum compellens aliquem alteri vendere,non compellit illum alterum emere,nec è conuerso, & ibi Bald. ipse rationem reddit,& sequitur Io.Plat.in l.1.in fi.C.de cupres.lib. 11.& Fab.à Monte S.Sab.in tract. emp. & vend. in 2.q.princ.col.ult. versi.non tamen secundum, & iterum in 3.quæst.princ.versi.28 quęro an statutum. Licet ergo emptor cogatur ex sententia fundata in hoc nostro statuto retractus vendere consanguineo, non continuo sequitur consanguineum cogendum emere.

31 ¶ † Tertium idest, quod à nonnullis traditur ꝙ si res,quæ per retractum petitur,interim perierit, tenebitur tamen consanguineus persistere in suo retractu, tanquam ipsius sit periculum. Ita enim uoluit Ferro. in commentarijs consuetud. Burdigalen.hoc eodem titulo de retraict.ca.1.per l.id quod post,& l.si vendita,ff.de peri.& cõmodo rei venditæ. & l.quod sæpe §.in his quæ, ff.de contrahend.emptio.Et si id quidem uerum est,vt etiam ante sententiam, & re perempta consanguineus teneatur æmere, quid dicemus post sententiam & re ipsa salua & integra? idest, si in arido, quid in viridi? At ipsi Ferro.(pace eius viri dixerim) in ea accedo, tum per ea quæ iam diximus,tum quia iura ab eo allegata, & quæuis alia quæ dicunt periculum esse emptoris, loquuntur, cum venditio facta est, hic autem nondum facta est,sed petitur,vt fiat. Igitur aut emptor,à quo petitur,non est in mora,quia fortè aberat,cum oblatio ei facta est ad domum,aut vxorem ipsius,iuxta.§.9.huius tituli,aut est in mora.Si primum, nõ potest res perire consanguineo, cui nondum cessio facta est, l.necessario,ff.de peri.& commo. rei vendi. cum infinitis simi. Si secundum, & tunc citra controuersiam manet in periculo emptoris moratoris,& vt nostri appellant,morosi,l.si ex legati causa,& ibi not.per Doct.ff.de verb. obligat. & cap.1.extra de commo.& cap.2.de deposito. Et id(ne autoritate deficiamur)nuncupatim in materia retractus uoluit Gerard.Bago.in sua disputa.retractus,& Boer.in consuetudini.Biturig.hoc eodẽ tit.§.quarto, in fin.& latius decis.48.quæritur an proximior, ferè per totam eam quæstionem ubi tamen dolenter vt videtur, dicit contrarium fuisse determinatum per cameram in quæstarum curię Burd.

32 ¶ † Quintò Quæro, intra quod tempus consanguineus,qui sententiam obtinuit aduersus emptorem,post ipsam sententiam debet offerre pretium emptori victo:an intra octo dies,secundum id quod cautum est supra §.3.an intra annum, qui in principio statutus erat retractui: an deniq; intra 30.vel 40.annos. quod videtur, quia executio sententiæ, non nisi 40.annis permittitur, ex sententia Ioann.Andreæ in additioni.Spec.titulo de executio. senten.§. vltimo versiculo ultra hoc sciendum. Aut certe ad minimum 30. annis, ut placuit Innocen.& Bald.in cap.vlt.de exceptio.& eidem Bal.in rubric.extra de præscriptio. col. vlt. & in l.debitori, col.vlt. versic.tertio quæro,C.de pactis,& consi.67.quia ex facto,col.3.versic.alias sequeretur,lib.3.Fely.in cap.inter monasterium, col.pen.versi.limita decimosextò,extra de re iud. & Matthæ.Afflict.Deci.Neapo.145.magnifici,ad fin.Sicut & quolibet officium iudicis,l.sicut. iuncta glo.in uerbo,persecutione.C.de pręscript.30. vel 40.ann.cum si.à me adductis sup. eo.tit.§.35. eodéq; pen.in verb.ignorans, nu.41.& ꝙ per 30.

33 ¶ † Et licet hæc actio retractus in initio esset annalis, tamen fuit perpetuata per litis contestationẽ,l.2.C.quand.libel. Princ.dat.& l.1.in prin. C.de anna.exceptio.quæ qui perpetuatio non perimitur Per sententiam, sed augeri debet, vt denuo incipiat tẽpus, in quod perpetuabatur actio vt dicit Bal.in d.rub.de præscriptio.quia cum prima illa actio esset iam perpetua, debet durare in actione iudicati,quę succedit loco primę:quia iniquum esset,vt ei prodesset sententia.contra quem lata est,l.euidenter, ff.de exceptio. rei iudicand. Et quia etiam fortius inducitur mala fides per sententiam condemnatoriam,quam per uitium litigiosi,l.1.C.de prescriptio. long. tempor. Et quia denique nouatio necessaria non purgat moram,l. 1.C.de iudici.Et facit textus in l.aliam, ff.de nouatio,& in l.non solet, ff.de regulis iuris, & gloss. vltima in d.l.1.de iudici. & in l.duobus,ff.de exceptio.rei iudic.& in l.nepoti, & ibi Bartol.ff.de fund.instruct.& in l.vltima in uerbo, si enim nouatur,C.de vsur.rei iud.Et facit quoque text.in l. nam postea.§.si is qui, ff.de iureiu.ubi actio temporalis perpetuatur per iuramentum pręstitutum

ex delatione aduersarij: nam & ipsum iuramentum habet vim sententiæ, vt not. in l. 2. & l. qui iurasse, §. vlt. eodem titul.

34 ¶ † Et nè de hac re vel tantillum hæsites, habes text. in l. miles. §. vlt. ff. de re iud. omnium expressissimè probantem actionem iudicati esse perpetuam licet uetus actio, quę scilicet ante sententiam competebat, esset temporalis: vt etiam expressim dicit gl. ibi, quam omnes passim & cōstanter sequūtur. Et huius præterea rationem addunt Recentiores, quia per sententiam inter partes quasi contrahitur, l. 3. §. idem scribit, ff. de pecul. & uoluerunt Bartolus & Baldus in l. 2. §. 1. ff. de Prætor. stipul. & idem Bal. in lege ab executione, col. vlt. C. quor. appel. non recip. & in l. vltima C. si plur. vna sentent. & Docto. vbique. Actiones autem personales, siue ex contractu sint, siue ex quasi contractu. (nihil enim inter eas, quantum ad id distinguitur) sunt perpetuæ, d. l. sicut. & l. omnes, C. de præscript. 30. vel 40. anno. & l. 1. C. de consti. pecu.

35 ¶ † Sed tamen hic omnino vide quæ diximus supr. eo. ti. §. 1. gl. 10. in verb. dedans l'an, in 13. q. ex quibus intelliges, illud esse admodum dubium vtrū scilicet hęc actio retractus perpetuetur per litis contestationem. Et aliud quoque est, quod id reddit ambiguum. nam si emptor sponte admissit consanguineum venientem ostenderitque instrumentum emptionis, & iureiurando pretium affirmauerit: debet consanguineus pretium ipsum reddere intra octo dies, aliàs non amplius auditur, vt cauetur supra eo. ti. §. 3. Cum igitur hæc ultronea admissio, quæ aliàs duraret 30. annis, vt cæteræ facultates, quæ ex pacto sunt, vel ex partum consensu descendunt, per d. l. sicut, & d. l. omnes, cùm si. hoc tamen casu octo diebus expiret ex nostra cōsuetudine. cur non & ista admissio à iudice facta ob partis denegationem, & quæ ita succedit in locum illius, quam pars facere debuit, vt pars ipsa fecisse videatur, l. si ob causam, & ibi not. C. de euic. cum si. à me collectis, supra §. 1. glo. 13. in verbo, *qu equipollent a uente*, nu. 14. & has quidem. Cur. (inquam) hæc iudicis receptio non eodem tempore finitur, cum res, quę succedit loco alterius, eodem iure cum ea censeatur, eiusque naturam, & vim mutuetur. l. Imperator, in fin. & l. sequent. ff. de lega. 2. & c. ecclesia. le j. extra ut lit. pend. & ibi concordan. in gl. in verbo, successio. Sed hæc ratio hic nō concludit, vt satis patet ex supra dictis: & uide tamen, quæ diximus, d §. 3. in glo. 2.

36 ¶ † Sextò quæro, quid si contractus venditionis non sit subiectus huic retractui, uel quia res est reuendita ex pacto reuenditionis in contractu venditionis apposito, vel quia fortè transit tempus retrahendi: tamen cum consanguineus peteret se admitti ad retractū, & offeret pretium, emptor agnouit retractum, & pretium accepit. an postea audiretur, asserens rem non esse in causa retrahendi, volensque restituere pretium? Dic, eum non esse audiēdum, per id quod in simili scriptū est, in l. quod si nolit §. in factū, ff. de ædil. edicto, vbi si semel venditor agnouit recipiendo mancipium, locus est redhibitioni: nec quęritur, utrum debuit redhiberi an non debuerit. nec an intra tēpora redhibitum esse uideatur. Et ad hoc illum textum dicit not. Bald. in l. si prędium, col. 2. vers. sed ponè ꝙ res non erat uitiosa. C. de ędil. actio. Et faciunt, quę dicam tit. seq § 4. in gl. vlt. num. 2.

37 ¶ † Sed tamen, nè tu Lector amantissimè erres, illud hic scire debes, ꝙ id quod diximus ex d. §. in factum, intelligitur, si reipsa redhibitum fuerit mancipium, aliàs non esse locum redhibitioni, etiam si nudo consensu placuerit, vt redhibeatur. ita enim continuo subijcitur, in versiculo illud planè. Et ita quoque potes dicere in hoc casu nostro, non satis esse, emptorem nudo uerborū consensu agnoscere retractum, quin postea audiatur allegans non esse locum retractui ob tempus trāsactum, aut aliàs; nisi ipse iam pretium à consanguineo receperit. Tamen si is casus contingeret, vt aliquando vidi, consulerem impetrandā a Principe gratiam huiusmodi consensus, ut in hoc regno ex antiquis principum sanctionibus fieri assolet: quamuis de iure communi id necessarium non esset. Et hęc adde ad ea, quę diximus supra §. 1. in gloss. 10. in verbo, dedans l'an num. 20. tu tamen id intellige.

38 ¶ † Septimò quęro, Ex nostra consuetudine sup. ti. pręcedente, qui est de prescriptions, si quis tit. particulari possederit fundum 10. annis inter pręsentes, & 20. inter absentes, poterit illum defendere aduersus omnes ius quoppiam in eo prętendentes? Quod propemodum est iuris communis, C. de pręscriptione long. tempo. per totum. Sed addit pręterea nostra consuetudo, credi iuramento huiusmodi possessoris de suo titul. Quid igitur, si quis retraxit rem à suo consanguineo venditam, an tempus, quo primus emptor, à quo retraxit, eam rem possedit, accedet ipsi consanguineo, ad perficiendam hāc pręscriptionem? Aut si fortè ipse prior emptor eam possedit decē annis, sed quia non notificauerat, eam uenditionē apud acta, consanguineus post eos decem annos retraxit, cedet nè ea pręscriptio commodo consanguinei? Quod utique verum est, l. si alienam, ff. de donatio. cau. mor. & l. indebiti. §. 1. & ibi gloss. in verbo, agerem, ff. de condictio. indebi. & expresse uoluit in hoc casu nostro Paul. Cast. consi. 74. in causa mota, col. 1. lib. 2. quod & nos quomodocūque diximus, aliud tamen agentes, sup. eo. ti. §. 12. in glo. in princ. Et uide etiam, quę dicam infra tit. seq. in si tit. in 22. quęst.

39 ¶ † Octauo quæro, vnus consanguineorum vēditoris testato conuenit, & admonet, vel in iudicio, uel extra iudicium, alium consanguineum, fortè eo proximiorem, vt retraheret rem uenditā: is respondet nolle se retrahere; an postea poterit pœnitentia acta retrahere, & ita excludere monitorem illum remotiorem, qui vult etiam trahere, & quando possit pœnitere. Tu omnino uide text. in l. nonnunquam, & ibi glos. & ibi Bart. ff. de collatio. bono, & in l. Prætor, §. is cuius interest, & ibi glo. Bart. & Angel. ff. de sepul. vio. & in l. si maritus sit. §. si negauerit, & ibi quoque eosdem, ff.

ad legem Iulia.de adul.vbi est tex.omnium optimus,& in l.sicut.§.si volūtate,ff.quib. mod. pign. vel hypote.solu.vbi etiam est bonus tex. & quod per eum textum scribit Pau.Castren.in l.qui Romę.§. cohęredes,ff.de verbo. obligatio. & Iason in l.vltim. colum.7.versicu. iuxta prędictum, & alijs sequen. C.de iure emphyteu. Et vide etiam. Dy.in c.mutare consilium,de reg.iur.lib.6.Bar.& alios in l.apud Aufidium,ff.de opti.leg.Frā. Are. & Lanc. Dec. in l.serui electione, ff.de lega.1.Et ex vbiq; scriptis & notatis facile intelliges, quid hic dicendum sit,quamuis magna pars eorum locorum in criminalibus loquatur.

40 ¶ † Masuerius autem ille, quem inter primos morum Gallicorum interpretes non verebor annumerare, in hoc eodē titulo de retractu.§.itē si ille cui competeret,& iterum in tit.de locato,versiculo item si dominus,negat expressim, amplius audiendnm forè consanguineum,qui semel dixerit, nolle se retrahere; sicuti nec filium quoque, qui dixerit nolle succedere patri ut not.Cyn.in l. si quando,in vlt.q.C.de inoff. testamen.nec aliud omnino allegat.Et idem quoque nuncupatim tenuit alter non contemnendus autor Geral. Bago. in sua illa disputatione retractus,versic.quæritur sequēter,proximior,per l.quæritur.§.si venditor, ff.Aedil.edicto,& alia quædam iura illic ab eo citata,& D.Benedict. in repetitio. capituli Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam, nu. 156.extra de testamen. & nouissimè Boer.in consuetudi. Biturig. hoc item titulo de retractu.§.2. col.penul.versi.sed ponamus ꝙ proximiori. & iterum decisi.76.proximioris, col.3.nu.9.Nam & si dominus declarauit nolle se vti iure retentionis, non auditur postea volens retinere,vt tenet Spec. tit.de Emphy.§.nunc aliqua,nu.123.versi.100.& se.& Masuer.in eo.ti.vbi supra.

41 ¶ † Sed uide, distinguendumnè sit, an omnia sint integra,an non: vt scilicet primo casu sit admittendus,cum nondum alius consanguineus retraxerit; secundo non admittatur argu.l.quod si minor.§.Scæuola,ff.de minor. & l.si quis suus,ff. de iure delib.& l.mancipiorum, ff.de opti. legat. & l.vlt.C.de repud.hæredita.& l.3.ff.de cessi. bono. & l.2.C.qui bono. cede.possess. & l.sicut.§.si voluntate,ff.quibus modis pi.vel hyp.sol. & l.filij mater.§.1.ff.ad S C.Tertul.& cap.eos, & ibi glo. 1.in principio 7.q.1.& cap.licet, de procura.lib. 6.& cap.si tibi absenti in fin. & ibi gl.in verbo eo lapso,de prębend.lib.6.& gl.in cap.si clericus, in verbo,aliàm,eodem tit.& lib.& in cle.1.in verbo intra mensem,& ibi Doct.de concessi.pręben.Sed his repugnat textus in l.1.§.qui semel.noluit bonorum possessionem petere, perdidit ius,& si tēpora largiantur: ubi enim noluit, iam cœpit ad alios pertinere bonorum possessio. & is concinit textus in l. si cohęredi. in principio.ff.quis ordo in bonorum possessio.seruetur.Et id quidem in hoc casu seruandum est,cum sint,quibus statim à renuntiatione ius quæsitum sit,scilicet cæteri cōsanguinei remotiores: aut si desint,emptor ipse, cui quæritur ius submouendi eius, qui renuntiauit,à retractu:quo casu haud dubiè non amplius admittendus est renuntians, vt etiam optimè intellexit glo.in d.c.licet,in uerbo,placebit,in prin. quàm ibi sequuntur Doctor.

42 ¶ † Nonò quæro, quid si minor vendit rem immobilem sine decreto, & consanguineus eius retraxit ab emptore,qui ei rem cessit. & promisit de suo facto,& culpa tantum,vt fierit assolet, ac debet in similibus,l.creditor,& ibi gloss.Bar.& alij.ff.de pign.actio.& l.si quis à multis, in fin.ff. de noxa. actio. & l.2.in principio; ff.de hęredita. vel actione uendita & l.redhibere,§.1. & l. cum mihi,ff.de Aedilitio ędicto,& l. si filiosamilias.§. 1.ff.solu. matr. & id statuit expressim in casu retractus consuetudo.Victriacensis cap.130.Postea autem,ut ad speciem nostram redeamus, minor reposcit eam rem à se uenditam à consanguineo, qui laudat iudicioque dictato interpellat emptorem,à quo retraxit,petitque ut eum defendat aduersus minorem à quo ipse emit, aut damnum re sarciat, siue periculum iudicij præstet(vt vtar verbis Tullij in oratione pro Luc.Muręna) cum culpa ipsius sit,quod emit sine decreto à minore cuius ætatem non ignorabat, aut certe ignorare non debebat,ex sententia glo.in l.si Titius, in uerbo, ætatis,ff.de fideiussor.& Bald.in l.1.in fi. C.si aduersus creditorem Sicut nec quamlibet aliàm cōditionem & qualitatem sui uenditoris,l.qui cum alio,ff.de regulis iuris & ibi gloss.1.quæ dicit, in culpa esse qui id ignorat, & eum textum dicit ual de nota.Bal.in cap.tursus si fidelis,tit.quibus modis feud.admitatur. Et benè etiam facit textus in l.si patronus,& ibi Iacobus.Aretinus, & Bar.ff.de confirmando tutor.& in l.2.§.quęsitum,ff.de separation.vbi gloss.adducit concordant.& in cap.innotuit,& ibi glo.in verbo, ignorantiā, extra de electione & quod tradit Barto.in l.vlt.paulo ante fin.ff.de adulter.& Bal.in c.1.§.personam in fine, tit.per quos fiat inuestitura,& Franc. Aret.in l.2. in princ. col.pen.ff.soluto matr. Quod procedit, etiamsi contrahens ipse sit extraneus, ut ex facto respondit Raph. Co. consi.26.cum statutum Paduæ,col.1.versic. nec etiam obst.& iterum consi. 72.visis pactis, col.2.uers.nec potest dici.& Phil. Dec.in d.l.qui cum alio.

43 ¶ † Paria enim sunt scire, & scire debere; & tam in culpa est qui scire debuit,quam qui sciuit. l.quod te,& ibi gl.& alij.ff.si certum petatur cum alijs multis concordant.à me adductis supra eodē tit.§.12.gl.1.nu.9.& ad id. ex quibus unum tantum huc afferam,loquentem in casu, de quo loquimur,scilicet de eo qui à minore emit, uidelicet Alex.consi.34.consideratis,col.1.lib.7.Nam qui à minore sciens emit sine decreto,est malæ fidei emptor. Albe.in l.ult.in fi.C.si maior fact.lib. 5.& Imol.consi.73.in casu proposito, col.1.vers. & breuiter.& iterum col.vlt.ver.quinimo dictus. & est bonus text.in l.qui à quolibet,ff.de cōtrah. empt.Et id perpetuum est in omnibus,qui emunt quidpiam non obseruatis iuris communis vel statuti solennibus,ex doctrina glo.ordinariæ omnibus notę in l.j.in verbo,mala fide,C.de fide instr.

&

& iure hastę fisca.lib.10.quàm nostrates vbique, præsertim vero in suis consilijs citant, & sequuntur.& est tex.in cap.qui contra de regu. iur.lib.6. vbi plenè glo.& DD.

44 ¶ † Quid, quod est tex.expressius in l. minor. in princip.ff.de euict.eum qui emit à minore, & postea alteri vendidit,aduersus quem minor ipse restitutionem impetrauit,teneri de edictione: ex eaque notant Bart.Bal.& Angel.ibi quod re euicta per restitutionem in integrum,aut aliàs de iure speciali,agitur ex empto de euictione. quod & probatur in l.si cum venditor.§.1.eod.tit. & in l. sed ubi,ff.de minori. Nec enim iuuat, quod de suo tãtum facto promisit. nam præterquam quod illud dici potest de suo ipsius facto esse, cum culpa ipsius sit,vt diximus: id quoq; potest dici etiãsi non esset de suo facto,non debere ei opitulari huiusmodi promissionem,sui facti tantum , aut etiã pactum ne teneatur de euictione,cum sciens rem vitiosam vendiderit.l.1.§.1.& l.tenetur.§.vltimo & l.emptorem.§.denique,& §.vlt.in fi.& ibi DD. & l.Iulianus.§.idẽ Iulianus,& l.quęro,ff.de actio. & l.hæc autem,ff.de hæred.vel actio uendita.Iac. Aren.in l.non dubitatur,C.de euictio.Io. And.in addi. Spec.titu.de emp. & vend §.vlt.in princip. Sal.in l. si rem §.quolibet tempore,colum.2.ff.de euict. Corne. consi.126.in præsenti, col.2.lib.& Doct.sepe.

45 ¶ † Emptor autem è diuerso negat vllam in se culpã esse,argumen.l.eum qui.§.si à minore,iuncto.§.Pretor ait,ff.de publici.in rem actio.nam in priori loco dicitur,quòd qui à minore emit,ignorans,eum esse minorem. habet Publicianam. In posteriori autem dicitur, eum actionem ei tantũ competere.qui bona fide emit. Ex quo intelligis, eum nõ dici mala fide emisse,qui à minore emit, ignorans eum esse minorem, licet supra dictum sit,eum debuisse ætatem illius scire. Præsertim si non vana simplicitate deceptus,nec iuris ignorantia illum ignorabat esse minorem, sed quia ex facie,aut aliàs maior esse videbatur,vt in simili dicitur in l.3.in princip.ff.ad S.C. Maced.Imo vero nec simpliciter ignorantia iuris in dolo aut mala fide cõstituit,l.sed & si lege,§.scire, ff.de petitio. hæred.quinimo ea excusat à dolo & malitia.Pau. Castr.consi.330.circa primum,post princip.lib.2. & alij Doct.vbique.Nisi tamen in duobus, videlicet quantum ad vsucapionem,l.iuris, la 1.ff.de iuris & facti ignor.& restitutionem fructuum, gl. Bar.Angel.Imo.& omnes in l. si fur.§.1.ff.de vsucap.cum infinitis propè concordanti. adductis à Franc.Cur.Seniore,consi.72.princeps,columna.5. versic.his conclusionibus,cum multis seq.vide tamen eum in addit.eiusdem consi.

46 ¶ † Et si qua culpa in emptore sit,is tamen dicit consanguineum in pari,aut etiam maiori culpa versari,qui uenditionem approbans,eam redemerit tanquam cõsanguineus uenditoris,cuius etiam ætatem & quamlibet aliàm qualitatem vel conditionem magis ipse.quam emptor , qui extraneus est, scire debuit.l.de tutela,C.de in integ.restit.& ibi concor.& quod tradit Petrus Anchar.consi.170.principaliter,col.vlt.in princ.Qui igitur in eadem culpa est,quomodo qua ve ratione potest eam emptori impingere,obijcere,opponere?l.si duo,ff.de dolo malo, & l.viro atque vxore.ff.sol.mat.& l.in a renam,ff.de inoffic. testa. & ubique concord.nisi ut id fiat,quod scribit Iuuenalis Saty.2.

Clodius accuset mæchos,Catilina Cethegum.

Et aliàs,in pari causa culpæ,potior est, qui defendit,l.idem est,in princ. & l. ob turpem.§.vlt.ff.de condi.ob turpem causam, & l. in eo quod uel is , & l.nemo prædo.§.1.& l.in pari, & l.cum par,ff. de regu.iur.cum multis si. Nam & videmus, ꝙ si sciens rem alienam scienti quoq; vendiderit,non tenetur de euict.l.si fundum,C.de euictio.cum similibus adductis à nobis supra eod. tit.§.12.gl.1. nu.8.quæ & tu.

47 ¶ † Quibus & illud quoq; potes addere,quod huc admodum pertinet, videlicet ꝙ illicitus emptor non agit de euictione , etiamsi id stipulatus nuncupatim fuerit.l.quemadmodum , C.de argr. & censi.lib.11.& uoluit quoque Cy.in d.l.si fundum,C.de euic.& in l.cum uir prædium,ff.de vsuca.& Bal.in c.1.§.ad hoc col.2.vers.item quia vẽditor,tit.de pace iura.fir. in multis autem codicibus(nè tu erres)illi.§.præficitur tit.de allod.& ante hos gl.in c.1.in prin.in verbo,bonæ fidei actione & ibi quoque ipse Bal. qui & alia item iura in id citat,col.vlt.versic.quærit gl.si emptor, & Car. Alex.col.3.versi.quæro subsequenter, tit.de prohib.feu.alie per Fride.in us. fe. De quo tamen vide omnino ipsum Cyn.in l.vlt.in quinta eademq; vlt.quæs.C.de litig.& Gui.Pap.sin.923.versi.si ex contractu.

48 ¶ † Nec hic sumus in casu d.l.minor , ff.de euict.allegatę pro contraria parte, in quo scilicet emptor uolens ac sponte sua alteri uendidit, atq; ita fuit venditio mere uoluntaria, & spontanea : sed est hic omnino necessaria ex parte huius primi emptoris,qui scilicet,velit nolit,cogitur ex statuti dispositione rem ipsam consanguineo repetenti reuendere. Ex quo nullum omnino damnũ pati debet, l.post legatum.§.aduocatus, ff.de his quibus ut in dignis,cum alijs si.à me collectis supra eod. ti.§.1.glo.18.in verbo, *le pris que la chose aura coste*. nu.39.nec dici potest, & alibi sæpe in hoc tractatu.Sibi igitur imputet consanguineus , qui spontè sua uolensque in locum ipsius emptoris inuasit,irrupit,incurrit,intulit,intrusit verius, quàm incidit,atque ab eius veluti inuiti faucibus & manibus rem ipsam eripuit,sibique;vt ita dixerim) ad eam vi viam fecit,atque ita se sucedaneũ alieni periculi fecit, at vtar verbis l.3.§.vlt.ff.de admi.tuto.nam qui in ius dominium ve & locum alterius succedit, iure atque partibus eius uti debet,l.quędam §.1.ff.de eden.& l.qui in ius, ff.de regu.iuris.

49 ¶ † Præterea qui retrahit. contractum ipsum approbat,vt diximus supra in præfatio.huius titu. nu.16.valet igitur:nam in se sponte (vt diximus) ius & locum emptoris trãsfert:est enim hęc quædam translatio,ut dicit Bal. in l.vlt.§.sed quia nostra.

stra.col.1.vers.quærit hic, C.commu.de legat.dū allegat.c.constitutus,extra de restitu.in integrum quod loquitur de huiusmodi retractu. Nihil est igitur, quòd ex eo conqueri possit cōsanguineus, qui id sibi malum accersiuit,l.si ab arbitro, ff.qui satisd.cogan cum scribitur,Multoq; magis, si sua voluntate accepit fideiussores, ijs contentus esse debet,& l.si vxor.§.vlt.ff.de adulte. & l.si quis testib.& l.Pomponius scribit,ff.de nego.gestis,cum simil.b. Et cum aliquid fit, quod imputari possit consanguineo, ꝙ sp̄ōtè id egit, ab in uitoque propemodum extorserit,is de euictione agere nō potest: ex doctrina Philipp. Dec. consi.74. cuius subscriptio incipit,emptor non potest,col.3.nu.j. penè in fin.vers.facit ad prædicta,per gl.quam dicit singul.in l ꝙ si nolit.§.si mancipium,in verbo, adhibuerit,ff.de Aedil.edict.

50 ¶ † Et hoc quidam credo verius, nisi si fortè emptor videns se captum,ꝙ à minore emisset,ad retrahendum allexit consanguineum fortè ignorantem,quia degebat in remoto quopiam loco,atque vt id faceret ipse emptor alios clam subornauit, qui rem miris laudibus efferent: aut aliter eum inescauit, vt fecit (exempli causa) Pythius ille argentarius,qui apud Tullium lib.tertio Officiorum Caium Cannium equitem Romanum ad hortorum emptionem mira astutia, adhibitis scilicet ex composito cymbis piscibus onustis,inflāmauit. Ad quod facit textus in l. si quis affirmauerit,& l.cum vēditor,ff.de dolo malo,& l.si Titius. §.1.ff.de fideiussori.& l.ea quę.§.1.ff.de contrah. empt.& l.3.§.si quis uolentem, ff.de libe. homi. exhib. & in l.1.§.persuadere, ff.de seruo corrup. & in l.Iul.§.si venditor,ff.de acti.empt.& l.in causæ, la 1.§.1.ibi,hic enim velut affirmator fuit, & suasor,vt cum minore contraheretur.ff.de minorib.Et quod scribit Paul. Cast. consi.174.contra col.1.versi.sed ad hoc respondetur, lib.1.& quæ diximus supra.§.1.gl.9.in verbo, *ou lignagier*,nu. 158.aut etiam si præter.Nam & pactum etiam expressum,nè venditor teneatur de euictione, nihil iuuat ipsum venditorem,qui in dolo & calliditate versatur,vt quia scit causam,ex qua euinci possit & tacet,vt diximus supra num.43.quid quod. Aliàs enim(vt hoc quoque addam)ex suo dolo & calliditate id lucri consequeretur,contra leges ꝓpè infinitas,quæ huiuscemodi dolosis,callidis,veteratis,vafris,omne commodum & lucrum prorsus adimunt, quarum bonam partem tibi collegimus supra eo.ti.§.1.gl.9.in verbo,ou lignagier,nu.68. denique si diceremus.

51 ¶ † Sed hac in re maius dubium est, si ipse consanguineus qui retraxit, minor quoque sit, qui videns priorem uenditorem & ipsum minorem, vt diximus, petere restitutionem in integrum aduersus se, ut potest, l. verum.§.ult.ff.de minor.petit & ipse restitui aduersus retractum à se factum,atque ita pretium sibi reddi,offerens cedere rei:emptor autem id defendit, tum ex supra dictis rationibus,tum etiam quia minor retrahendo usus est iure communi, idest, beneficio statuti aduersus emptorem uel inuitum: ideo ei non est subueniēdum,l.inter eos.§.cū inter, ff.de fideius. ubi ita scribitur.Non enim deceptus uidetur iure communi usus.& ibi concor.in gl.& inter cęteras l.vlt.C.de in inte.rest.vbi glo. Odof.& Bal.id trahunt ad consuetudinem & statutum regionis, ut scilicet qui ijs vtitur,non uideatur circunscriptus & est optimus text.in l.si fine.§.Lucius, ff.de administ.tut.cuius autoritate Bald.consi.301.in primis est videndum,paulo ante fi.lib.4.negat minorem restitui aduersus statutum. Tum denique, quia fortè iste consanguineus minor,qui redemit erat omnium consanguineorum venditoris proximior.ideòque retrahendo cęteris remotioribus,maioribus,& qui restitui non potuissent,occasionem facultatemque retrahendi præripuit, qui fortè atque etiam verisimiliter retraxissent, nisi iste omnium proximus retraxisset,ut in simili dicitur in l.si pupilli.§.ult.ff.de neg.gest.& l.in commodato §. sicut, ff. commo. atque sic emptorem huic periculo subduxissent.Et hoc in cōmodum emptori oblatum hic minor sarcire non potest.Ergo nec restitui debet, cum restitutio sit in priorem statū per omnia reductio, l.ꝙ si minor.§.restitutio, & ibi Bart.& alij,ff.de mino.cum concor.à me adductis,supra.§.32.glo.1,nu.69.adde & tu.

52 ¶ † Ego tamen puto minorem restituendum, per id quod in non longe dissimili casu scribitur in l.si quis patremfamilias,versi.proinde & in eo, ff.ad S.Consultum Velleia,cum si.sed ita, ut rem cum fructibus,si ij priori venditori restitui debē, vt debent siecontractus nullus erat,restituat. per l.patri.§.1.versic.prædium,ff.de minor.ubi id declaratur, neque enim æquum esset, eos lucro minoris cedere, cum iactura & detrimento prioris venditoris,aut etiam posterioris,si eos reddere cogentur,l.nam hoc natura,ff.de cond.indeb.& l.rescriptum,§.1.ff.de dist.pig.& l.iure.§.vlt.ff.de iur. dot.& l.iure naturæ.ff.de reg.iur.& ibi concordā. in gl.Quod etiam,ne quis dubitet,procedit in minoribus,atque etiam pupillis,l.si pupilli,in princ. ff.de neg.gestis.& l.3.in princ.ff.commoda. & l.si si pupilli,ff.de solutio.cum alijs multis si.& conc. à me adductis in nostris legibus connub.in verbo,contracter,quę est,gloss.5. in 11.q.[nu.132.] vers.ad absurdum.

53 ¶ † Sed hoc quoque ita procedit,ut malę fidei possessori detur officium iudicis. nè alter cū eius iactura locupletetur, l.planè, & ibi Bart.ff.de pet. hęred.cum alijs similibus adductis à Philip.Deci. in l.si me & Titium.colum.1.vers.item per istum tex.ff.si cert.pet.Procedit denique(nè & hoc prætermittamus) etiamsi à partè non opponatur, vt voluit Anton.in cap.cum dilectus, extra de consuet.Imol.in ca. peruenit. extra de empto.& vēd. Roma. in l.4.§.hoc autem iudicium, ff.de damn. infect.Barb.qui alios citat, consi.36.illud in medium,in fi.lib.1.& consi.sequent. illud adducam lib.3. versi.ideo dicit, iterumque consi.sequent. scribitur,colum.5.versic.præterea,& consi.42.illud in medium,column.7.num.17.eodem lib. & consi.7.sapienter,col. penul. versicu. item potest, lib.2.& consi.16.præclare,colum.6.versic.ult.præmitto,

misso, eodem lib. 2. & conf. 79. clementissimi, col. 1. in fin. lib. 4. vbi id dicit sing. Ex quibus etiam intelliges, procedere, si ex statuto denegetur actio, vel exceptio. Et his omnibus adde pulchrum tex. in l. idemque. §. j. ff. mandat. vbi scribitur, bonæ fidei hoc cōgruere, nè de alieno quis luctū sentiat.

54 ¶ † Quod autem dicitur in d. l. inter eos §. cū inter, ff. de fideiuss. & in d. l. vlt. C. de in integrum rest. & simil. aut omnino procedit, cum quid minor necessario facit ex dispositione legis, vel statuti, vt si compromittit ex statuto cogente consanguineos & affines compromittere, de quo statim dicemus. Aut si non cogitur id facere, sed quod facit lege permittente facit, & tunc licet non præsumatur circunscriptus per eadem iura, tamen si verè reperiatur circunscriptus, restituitur, vt cum addit hereditatem, quam diligentissimus quisq; paterfamilias adijsset, atquæ omnibus apparebat esse locupletissima, & tamen debitis postea detectis reperitur paupertima, vt sæpe fit certè minor vsus est iure communi, & tamen restituitur, l. ergo quæ est 4. §. 1. ff. de fidei. liber. & l. 1. & l. 2. C. si mis. se ab hæred. abst. & l. ait Prætor, §. sed & si. ff. de min.

55 ¶ † D. autem §. Lucius, qui aliud est præcipuū alterius partis fundamentum, de eo hauddubiè loquitur, ꝙ minor, aut eius tutor, vel curator, fecit inuitus ac cogente statuto, vel cōsuetudinè: quod apertè probatur ex illis verbis eiusdem l. errogare compelleretur. Et ita illum tex. intelligūt Bal. Saly. Pau. Castren. & Alexand. loquentes de eo statuto compellentè affines & consanguineos ad cōpromissum, in d. l. vlt. C. de in integ. restit. vbi ex hoc dicit Bald. non restitui minorem aduersus huiusmodi statutū siue compromissum ex eo factū, & conf. 358. super eo, col. 2. vers. præterea pupilli, lib. 3. & consi. 96. pupillus, in princip. lib. 5. Ange. qui ipse loquitur de eodem statuto, nec tamen illum tex. allegat, in l. si plures, post prin. ff. de pact. & Rom. qui id dicit nota. in l. 1. col. 9. versic. adde tamen quod vbi Prælatus, ff. de arb. & Barb. conf. 44. Illud afferam, colum. penul. in fin. lib. 3. & Docto. vbique.

56 ¶ † Quanquam in hac quoque specie compromissi contrarium tenet Bart. consi. 47. nunquid tutor tutorio nominè. & alio consi. incipi. statutum de comisso, vti à multis citatur, sed illud non reperi. & Pet. de Anc. in repe. c. 1. char. 45. in paruis versi. circa istos minores, extra de constit. Sed tu de hoc vide amplissimè per Alex. consi. 254. abunde satis, totum, lib. 6. & consi. 62. in causa, col. 4. versic. quarto quia tale, lib. 7. Scio autem & illud dubitatum, quod & ad hunc locum pertinet, an si extet statutum, quo filia dotata excluditur à successione, filia quæ dotem accepit, possit restitui aduersus ipsum statutum, vel receptionem dotis à se factam. Quod fatetur Andre. Iser. in ca. 1. col. 7. versi. vtrum verò restituatur, titu. de natur. success. feudi in us. fe. sed id negat Card. Alex. in cap. 1. §. & quia, col. quę antep. præcedit, titu. qui feud. dar. pos. quia ea (inquit) à statuto cogitur manere contenta, vt probat aliorum autoritate, vti apud eum uidere poteris. Bald. autem in l. 1. C. si aduers. dot. negat minorem posse restitui aduersus statutum, quo maritus lucratur dotem, per d §. Lucius.

57 ¶ † Quod autem postremo loco dictum est ꝓ contraria parte, hunc minorem præripuisse facultatem cęteris cōsanguineis remotioribus, qui fortè venissent ad retractum, non video, cur id sit cōsiderandum, ut quod sit admodum remotum, & alienum, & præterea non verisimilè. Quis enim ita resupinus est, vt se libēs in id periculum cōijciat retrahendi rem immobilem à minore venditam? & certè nullus saltem verisimiliter. arg. l. cū de indebito, ff. de probati. &c. super hoc, extra de renuntiat. cum concor. à me adductis in rep. l. si unquam, in uerbo, donatione largitur, nu. 206. in dubio, & seq. C. de reuoc. don. quo in loco citauimus Aristotelem, qui dicit simpliciter, neminem suas fortunas spontè eijcere.

58 ¶ † Et hæc quidem omnia procedunt, etiam cum aliter contractus rescinditur, uel cassatur, vt potè, quia vsurarius est, vel aliàs vitiosus: nam & hoc sępissimè vsu euenire vidimus. Sed semper cū fructus restitnuntur; vel deducuntur ex sortè, debet prior emptor, etiam minor, eos quos percepit restituere: neque enim eos lucrari potest ex vsurario, aut aliàs reprobato contractu, ob id quod res ab alio retracta fuit: quia is qui ita contrahit, mala. fide contrahit, l. qui à quolibet, ff. de contrahēd. emptio. & l. quemadmodum, & ibi Bart. & Ioann. Plate. C. de agri. & censib. lib. 11. & c. qui contra, de regu. iur. lib. 6. & quæ supra diximus nu. 43. paria autem sunt.

59 ¶ † Decimò quæro de huiusmodi specie, Titius vendidit Sempronio centum solidus annui vectigalis sibi competentis super domum Caij, pretio centum aureorum: Sempronius emptor postea vendit dimidiam partem huius vectigalis alteri, pretio, quadraginta aureorum tantum: consanguineus Titij primi uenditoris testato conuenit Sempronium primum emptorem, petitq; admitti ad retractum totius vectigalis: respondet Sēpronius se mediam illius partem uēdidisse alteri eo pretio 40. aureorum, paratumq; reliqua media partè ei cedere, restitutis 60. aureis, qui & reliqui sunt ex integro pretio: præsertim cum possit etiam retrahere alteram dimidiam partem diuenditam, restitutis tantum quadraginta. Consanguineus autem ex aduerso dicit, non posse se illam alteram partem retrahere, ꝙ fortè alter consanguineus se proximior iam eandem retraxerat, aut si possit, tamen illum secundum emptorem non teneri restituere rem, nisi restituto medio pretio totius prioris venditionis, cuius ratione & nomine consanguineus venit ad retractum; quod quidem pretium ideo sequi debemus, ar. eius quod in simili dicitur in l. postliminium. §. si is qui emerat, ff. de captiuis & postlimini. reuer. nec potuisse secundam venditionem viliori pretio factam, a priori venditione quicquam immutare in præiudiciū ipsius consanguinei, cui ius est statim quæsitum ex ea, & ex qua etiam agit, & non ex altera. Sed

vel

vel hanc secundum videri factam in fraudem ipsius consanguinei: aut etiam si non in fraudem facta sit. imputandum tamen esse priori emptori, qui sic temere contraxerit, durantè adhuc tempore retractus.

60 ¶ † Et hæc quidem species in oppido Niorti ex facto cõtigit, eiusque me admonuit Philippus Berlandus eius oppidi procurator regius, vir sanè & probus & doctus. Et ex ea quidem duo dubia non contemnenda suboriuntur, primum, vtrum iste consanguineus qui vult retrahere à priori emptore partem dimidiam, quæ illi empta remansit, debeat restituere illos sexaginta aureos, an verò tantum teneatur reddere dimidium integri pretij, videlicet quinquaginta. Alterum secundus emptor accipere debeat ab isto consanguineo retrahente alteros quinquaginta, an verò quadraginta tantum, quos dedit priori emptori. Et ex hoc posteriore dubio prius illud deciditur. De quo tu omnino vide, quæ satis abunde tractauimus supra eo. tit. §. 12. glo. 1. nu. 6. sed quæstionis est, & multis seq. ex quib. intelliges, quid hic dicendum sit. Sed ea procedunt, cum consanguineus potest etiam retrahere a secundo emptore dimidiæ partis. ꝙ si non possit, quia iam ea pars dimidia relicta est alteri consanguineo proximiori: fortè cogendus est primus emptor reuendere ei consanguineo, qui illum an retractum reliquæ illius dimidiæ uocauit, restituto tantum dimidio pretio, & si velit, agat aduersus illum alterum consanguineum, vt decem sibi restituat, per ea quoque quæ in illis locis diximus.

61 ¶ † Vndecimò quæro. Diximus supra in prin. præfa. huius tit. hanc consuetudinem retractus habere locum. Venetijs. At ex ea consuetudine eximuntur Veneti qui libere possunt vendere sua bona immobilia, nec possunt propinqui eorum offerre & retrahere eadem bona. Quæsitum aliquãdo fuit, vtrum huiusmodi consuetudo excipiens Venetos extendatur ad Triuisanos. Qui in re consilium priuatim edidit Pau. Cast. cons. 349. consuetudo Venetorum, lib. secũdo: vbi & alia multa tradit super intellectu & interpretatione illius consuetudinis, vti uidere poteris: neq; .n. id aliter tractãdũ ducimus, cũ illic in prõpru sit omnib. & qa ẽt apud nos id ꝓpè inutile foret: sed satis mihi visum fuit locũ iis designasse, quib. ꝓdesse poterit.

62 ¶ † Duodecimò quæro. Ex multis consuetudinibus Galliæ si res emptæ sunt in diuersis iurisdictionibus, omnes earum iudices sunt adeũdi, nec satis esset coram vno tantum emptorem conueniri nisi is esset superior omnium, vt apud Cenomanenses c. 392. & Andegauenses, c. 382. & diximus supra in gl. præcedenti, in 1. q. Pone igitur ꝙ in illis regionibus, vel etiam hac in nostra (quãdo quidem nihil prohibet, quin & illud hic fieri possit) consanguineus post suam oblationem ab emptore non admissum, eum citari fecit in materia retractus coram duobus iudicibus, quia res erãt in duabus iurisdictionibus, & id quidẽ proximis vtriusque assisiis, (ita enim vulgo uocamus conuentus illos iuridicos, quibus scilicet subditi conuenire solent iudiciorum causa, de quibus alibi latè diximus.) Primis igitur assisiis alterius iudicis reus cõuentus, ad edictum respondet, actor autem non comparet, & interim annus retractus labitur. Postea autem in primis alterius iudicis assisiis vterq; comparet, petitque actor se admitti ad retractum vel omnium rerum, vel saltem earum quæ sunt huius iurisdictionis. Emptor defendit se non teneri eum admittere, nec ad eas quidem res, quæ sunt huiusce iurisdictionis, quoniam ex nostra consuetudine, supra. §. 23. non admittitur cõsanguineus ad retractum partis rerum venditarum eo. contractu & pretio, & ibi docuimus id iuris esse. Ad totum quoque non teneri, quia iam ab ea parte, quæ erat prioris iurisdictionis exclusus est lapsu anni cum citatio quę ibi facta est, tanquam circunducta, non interruperit id tempus, sed perinde habetur, ac si facta nõ fuisset, l. & post edictũ, & ibi expresse Bald. in vtraque lect. ff. de iud. cum alijs multis concord. à me traditis supra eo. tit. §. 8. in gl. 2. nu. 8. quid autem si consanguineus.

63 ¶ † Ex quo fit, vt cum, vnam partem sine reliquis retrahere non possit, & iam debeat, vt scilicet exclusio vnius partis faciat & alterius exclusionem, ex doctrina gl. not. in cap. si capitulo, in verbo, factam, de concess. preben. lib. 6. quæ dicit post. Compostel. in c. capitulum. in gl. magna, vers. quid si collatio. extra de rescript. ꝙ per solam præsentationem mandati Apostolici de prouidendo alicui de beneficio, factam vni ex duobus collatoribus, adimitur utrique potestas conferendi alteri. Ex quo enim (inquit) potestas vni àdimitur, sine quo alter conferrè non potest, alteri quoque adempta censetur. Sicut & vno ex plu. arbitris, vel iudicib. impedito, cęteri procedere non possunt, & l. si in tres, & l. seq. ff. de arbit. & c. vno, extra de officio delegati. Ex quibus apertè intelligis, id quod supra diximus, scilicet exclusionem unius facerè exclusionem alterius in rebus indiuiduis. Eam autẽ glo. & eius rationem sequuntur omnes ibi. & D. Cos. Guy. in prag. sancti. titu. de collatio. §. statuit, in uerbo, spectat. Et ita in nostro casu ex facto respondi.

64 ¶ † Nam hanc rem indiuiduam esse, ex hoc liquido apparet, ꝙ nuper diximus, unam rem ex multis eodem pretio veneitis retrahi non posse. Ex quo & illud confestim sequitur, si retractus in vna parte vitiatur, in reliquis quoque vitiari, vt semper aliis fit in rebus indiuiduis, l. 1. §. illud, & §. Trebatius, ff. de acqua quotid. & æsti. & l. si ego, ff. de iniusto testamen. & l. 1. §. generaliter, & ibi Bart. ff. de donatio. inter uirum & vxorem, glo. & Dyn. qui alia iura citant. in c. vtile. de regulis iuris lib. 6. Bald. in l. certi. §. quoniam, colum. 4. versicu. decimus est, ff. si certum petatur. cum similibus. In ijs enim illud obtinet, paululum fermenti totam massam corrumpere, vt scribitur prioris ad Corinthios Epistolæ cap. 5. & ad Galatas cap. item 5. Et huc quoque spectat, quòd vnius uictoria in indiuiduis prodest alteri, l. 1. C. si vnus ex pluri. appel. Ergo & in simili, qui in vno ex indiuiduis vicit, & in alio quoque vicisse censendus est, illo

argu-

argument.de persona ad rem, quod in iure validum est. & è diuerso, l. qui plures liberos, ff. de vulgar.& pupilla.& l.si quis inquilinos.§. si ita legatum, ff.de legat.j.& l.si duo rei,& ibi Albericus nume.3.ff. de verbo. obligationi. & voluit etiam Angel.qui & alia iura citat, consilio 261. thema prædictum,col.1.& Raphael Fulgo.consi.47.Ser. Michael,col.2.

65 ¶ † Et ad hanc quæstionem optime facit quæstio Sabbatina Roffre.Beneuen.43. cuius initium est,factum est constitutum, qua disputat, vtrum statutum,quo iubetur,vt qui habet fundum liberum,teneatur eum vendere.& vicinus etiam emere,extēdatur,ad fundum partim liberum,partim, seruum.Atque in vtranque partem multa iura & rationes allegat: tandem vero concludit, quod cum in casu de quo loquitur,fundi ab initio separati erant,sed postea à domino simul iuncti, ita vt ex duobus vnum fecerit, teneri ipsum dominum eam partem quæ libera est, vendere: neque eum potuisse illos fundos primum separatos vnire, atque confundere in præiudicium alterius: tanquā aliter sentiat, si idem fundus semper ante fuisset. Et facit etiam textus in l.si cum vno,ff si ex noxa. causa aga.ex quo no.Bald. ꝙ id quod indiuiduum est,non debet diuerso iure censeri.

66 ¶ Et ex his potes decidere hanc controuersiam, quam scio ex facto agitari. Sunt apud nos quidam parœciarum ac villarum limites, inter hanc nostram Pictauiam & Britanniam (hanc nos vulgo Marchiam vocamus,voce vt opinor Germanorum, qui Marchionem vocant ducem limitaneum de quo videre poteris Alciatum libr. παρέργων primo, capitulo 27. (Res igitur illic sitæ sunt partim in Pictauia, partim in Britannia, atque id in diuersim.respondentque homines eius loci iurisdictionibus vtriusque regionis. In Pictauia competit annus consanguineis ad retrahēdum post notificationem apud acta factam, vt scribitur supra. §. vltimo huius tituli In Britannia vnus tantum mensis absenti consanguineo, a reditu,si facta fuerit quædam certificatio iudiditio, vt scribitur in consuetudinibus reformatis eius gentis hoc eodem titulo. §. quinto. Igitur si emptor fundi huius Marchiæ notificauit apud acta Pictauiæ, fecitque etiam eam certificationem iudicariam in Britannia,nec consanguineus venerit ad retractum intra mensem post suum reditum, ideoque exclusus sit ab ea parte, quæ Britanniæ est: certe non poterit venire ad retractum alterius partis Pictauiæ, aut etiam totius intra annum in Pictauia statutum, per eadem iura & rationes.

67 ¶ † Decimo tertio quæro. Si domus, quam tu a consanguineo meo emisti, culpa tua combusta est intra tempus retractus, quo scilicet poteram retrahere: an tu mihi tenearis ad eius æstimationem? Et idem quoque quæri potest in retractu conuentionali. Hanc autem quæstionem in retractu proximitatis posuit Gera. Bago.in sua ipsius retractus disputatione, versiculo quæro sequenter, vendita est domus. Et dicit, primum videri te in hoc teneri, quia vbi alias quis tenetur ad restitutionem rei restituto sibi pretio, si culpa ipsius ea res interierit,tenetur restitutionem, l.si seruum, ff.de acquir.hær.& l.in bello,§.si quis seruum, versiculo manumittendo, ff.de capti. & postlimi.reuersis.quæ iura nihil ad hoc mihi facere videntur. Tamen pro hac sententia facit,quod sępe alibi diximus,post contractum venditionis confestim ex eo ius quæri consanguineis ad redimendum ex nostro statuto, vt voluit Bald.in rubri.C. res inter alios acta,versi.nota quod ex consuetudine, cum aliis concordan.a me traditis supra. §. j.gloss. 9. inverb. *ou lignagier*, numero. 205. huius autem dubij.

68 ¶ † Sed vt redeamus ad Bago. is concludit, te non teneri in eam æstimationem rei.quia res (inquit) tua est, ideo de ea libere potes disponere,l. in re mandata, C.manda. Et si tu dolum in tua re commiseris, nulli teneris antequam appareat retrahens,l.etiam.§.licet,ff.solu.matrimo. Verum si iam consanguineus obtulit pretium,& sis in mora recipiēdi & cedēdi,teneris in id quod interest, tanquam morator de rei interitu, l.si ex legati cā, ff.de verb.oblig.hæc Bago.Cui adde. l. nemo rem suam vtiliter.§.j.& l.si seruum §.sequitur & §.vlt. ff.eo.ti.& l. quod te.& l.incendium, ff.si cer.peta. & capitulum.1.extra de commod. & ca.2. de deposito Adde (inquam) & id procedere, etiamsi perierit intra tempus, quo morator ipse potuit moram purgare,l.sancimus §. penul. & ibi Barto. qui id dicit notabilissimum, C.de fideiussor.& voluit quoque idem Bart. qui & eum textum dicit no.in l.si insulam, columna penultima in 6. quæstione & ibi Iason columna antepenultima versiculo in 7.quæstione, ff.de verborum obligationibus & ipse Bartolus in l.qui ob rem, in fine, ff. de conditione indebiti. & in Authen. & qui iurati circa medium.C.de temp.appel. Baldus qui illum tex.dicit vnicum, in capi. capitulum, col. vltima extra de rescriptis Salyc in l. magnam, colum.7. versiculo. quæro pone quòd infra. C. de contrah. & commit. stipula. Paul. Castr. qui & illum textum dicit singu.in d.l.quòd te. Alexan. qui illum etiam dicit not. in d. l. si ex legati colum.j. ff. de verbor.obliga.Fran Rip. in dicta l.si insulam, nume.97.eod. titu. vbi & ad hoc allegat l.si decesserit.ff. qui satisda. cog. Subdit autem Bago. (vt ad eum redeamus) non obstare d. l. si seruus, & dictam l.in bello, quia loquuntur in eo qui dominus non erat.

69 ¶ † Ego autem censeo, quantum ad posteriorem casum,quo emptor in mora est, nihil esse qđ dubitandum sit,quin teneatur de interitu, etiam si aliter culpa sua res nō interierit, vt illis iuribus satis probatur. Sed quantū ad priorem, quo.s. res culpa emptoris ante oblationem perijt non omnino res est in dubia, quia licet emptor esset interim dominus rei,ea tamen iam erat, vt diximus, obnoxia retractui cōsanguinei, ex ipso contractu venditionis. Ideoque ea interim ut debuit,vt bonus paterfamilias, vt alia re subiecta restitutioni

nec ei iuri potest ac debet emptor præiudicare, cũ non debeat alteri per alterum iniqua conditio afferri. l. non debet, ff. de regulis iuris idque etiam in re aut iure, quod nobis spe tantum competit, l. vlt. ff. de pactis, cum multis similibus à nobis adductis infra tit. seq. §. j. glo. 7. in verbo, *seront preferez*, nu. 20. neque id quidem, & seq. Imo. vero nec in re sua, l. Aediles etiam. §. Pedus. ff. de Aedil. edict. cum scribitur, quid ergo si culpa, non etiam dolo emptoris seruus deterior factus sit, æque cõdemnabitur. Cuius l. autoritate Bart. post Dyn. in d. l. etiam. §. licet, in prima oppositio. & ibi quoq; Alexand. colum. 2. in fin. limitant text. ibi, qui cul pæ pœnam in re propria non admittunt, vt procedat in re propria simpliciter & irreuocabiliter, q̃ scilicet non est subiecta restitutioni, & quæ ideo dici potest aliena spe. Et hoc qnoque, vt dicit Bar. probatur in d. §. licet, vbi in rebus dotalibus, licet sint viri constante matrimonio, tamen non potest committi culpa propter spem restitutionis.

70 ¶ † Quod si quis statim aduersus hæc insurgens; obijciat nobis text. in l. sed & si lege, §. consuluit, ff. de petit. hære. & iterum in l. si quid possessor. §. sicut autem, eodem tit. quibus scribitur, bonæ fidei possessorem hæreditatis culpæ rationẽ reddere non teneri: tunc enim, quia quasi rem suã neglexit, nulli quęrelæ subiectus est, ante petitam hæreditatem. Qui quidem, præter ea quæ supra dicta sunt, multum faciunt pro opinione Bago. ét distinguentis, an retractus ante incendium fuerit petitus, an non. Certè illi textus nihil obsunt illi contrariæ sententiæ. ibi enim is possessor hęreditatis erat omnino bonę fidei, nec sciebat rem esse subiectam petitioni hęreditatis, ut aperte ibi declaratur: alioquin non fuisset bonę fidei possessor. Hic autem emptor nec potest, nec debet ignorare id ius retractus lippis & tonsoribus non incognitum, ut diximus, supra eo. tit. §. 12. glo. num. 7. sed hoc de euictione.

71 ¶ † Et nè quis amplius dubitet, textum habemus expressum dominum rei subiectę restitutioni teneri de incendio sua culpa in re ipsa contingenti, in l. si modo, ff. de lega. 1. & uoluit gloss. in l. qui exceptionem, §. 1. in verbo, asserit, in princ. ff. de condi. in deb. In quam etiam sententiam facit quod non obscure sentiunt Doct. in l. 2. C. de rescin. venditi. emptorem, qui rem emit minus dimidia parte iusti pretij, teneri ex ead. l. si res sua culpa perierit, cum negant eum teneri si fortuito & sine culpa ipsius perijt. Ita enim uoluerunt gl. Bar. Bald. Saly. & Pantal. ibi. & Ant. Burg. in c. cum dilecti in fin. extra de emptione & venditione. Quamuis sint, qui & in hoc quoque ultimo casu constanter affirment eum teneri, vt per Barpto. Brixa. quæstio. venerabili, 62. pone q̃ res empta, & Alberic. post Guid. Suz. in d. l. 2. col. 3. versic. itẽ quærit glo. C. de resci. vend. & Panor. in d. c. cum dilecti, in fin. & Francis. Cre. sing. 84. volo te docere. vbi tamen Bapt. Caste. in addi. tenet priorem. Et quamuis in retractu proximitatis res aliquid dubij habeat, tamen in conuentionali, nihil omnino dubitarem, quin emptor teneretur.

72 ¶ † Decimoquartò quæro. Domus vendita combusta est, aut aliter destructa: an consanguineus venditoris poterit aream eius retrahere? Et idem quæri potest de retractu conuentionali. Et hanc quoque quæstionem in retractu proximitatis posuit Geral. Bag. in d. disputa. retractus. versiculo quęro subsequenter, emisti domum. Dicitque primum videri, consanguineum non esse admittẽdum: quia domus destructa amplius domus non est, l. repeti. §. rei mutatione, ff. quib. modis usufruct. amitta. ubi si ædes quarum vsufructus relictus est, corruere, vel exustæ sunt, extinguitur vsusfructus: adeo quidem, ut nec areę nec cęmentorum debeatur, & est simplis tex. (vt id ei addas) in l. quid tamẽ. §. j. ff. eodem titulo & in l. quoties, §. vlt. & l. qui vsusfructum, in principio, ff. de vsufruct. & l. seruitutes. §. si sublatũ. ff. de seruit. vrb. prędi. & Allegat item ipse Bago. l. domum, ff. de contrahend. emptione, vbi non consistit emptio domus, quam exustam emptor & venditor ignorabant, quamuis area maneat. Subdit autem contrarium quoque uideri: quia idem est iudicium de parte, ac de toto. l. quę de tota. ff. de rei vendi. & l. qui scit, ff. ve vsur. Area autem pars est & quidem maxima ędium; l. qui res. §. aream, ff. de solu.

73 ¶ † Tandem uero concludit ipse Bago. aream retrahi non posse, quia domus (inquit) destructa amplius non est domus, nec pars ipsius. §. vlt. Insti tu. de vsufruct. vbi tamen aliud non dicitur, quam in d. §. rei mutatione. Subiungitque, q̃ si etiam ea domus reficeretur ex ijsdem cęmentis, tñ retrahi non posse: quia non eadem domus esset, d. §. areã, & l. inter stipulantem. §. sacram, in fi. ff. de verborũ obligationi. Nec obstat (ait) quod dictũ est de toto & parte: quia illud procedit, cum eadem est vtriusque rõ: hic. aũt diuersa est. Cui in hoc adde huiusmodi arg. de toto ad partẽ, & diuerso, nõ valere, cũ diuersa est utriusque rõ, l. cũ de indebito. vers. sed hoc ita, & ibi Saly, in secũdo notab. ff. de probat, sed nec necessario concludere, ét si sit eadẽ rõ, l. si quis aliam, ff. de solu. cũ alijs multis vtriusque similib. & concord. à me late congestis supra. §1. in gl. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour in meubles*, nu. 45. tum postremo. Sed ut redeamus, nec area quidem pars est domus, l. si is qui quadraginta. §. quędam, ff. ad legem Falcid. aut si pars est, intelligitur, quandiu domus est, aliàs minime, & ita intelligitur, quod supra diximus.

74 ¶ † Hęc propè Bago. quem refert. & sequitur Boer. in commentarijs consuetudin. Biturig. hoc eod. titulo. §. 4. in fine Quibus omnino non accedo, fretus autoritate l. domo, ff. de pignora. actione. ubi domo pignori data, & area eius tenebitur, etiam si (vt dicit gloss. quam omnes sequuntur) domus ipsa comburatur, & reddit is text. rationem, est enim area pars eius. Gloss. autem ibi pro contrario adducit d. §. vltimo. Institu. de vsufructu nec id aliter diluit. At Bartol. eodem in loco, dicit aliud esse in usufructu, de quo loquitur

dict.

dict.§.vltimus,quia mutatione rei perimitur vsufructus, vt scribitur in d.§.rei mutatione,aliud autem in pignore,vt ibi probatur, & in l.Paulus.§.domus,ff.de pignnor. Atque etiam in dominio,vt & ipse Bar.& Sal.optime declarat,in l.si conuenerit.§.si quis cauerit,ff.de pign actio. Cui & tu adde text.optimum in l.solum,ff.de rei vendicatione, vbi id primum scribitur, solum esse partem ædium mox subiungitur,vt intelligatur eadem re loqui,meum est quod ex re mea superest. Si ergo emptor,domo,quam emit, exusta, manet dominus areæ,quæ superest, si ea area manet obligata ex obligatione domus,qui sit, vt eadem area non maneat etiam obnoxia retractui, vti domus erat? præsertim cum in ea sit eadem ratio retractus, quã supra sępius adduximus, nè scilicet res exeat extra familiam.

75 ¶ † Et uide præterea Bal.l.in l.1.colum.4.vers. modo reuoco in dubium, C.de iure emphyt qui dicit, domo emphyteutica exusta durare tamen emphyteusim in area, si dominus voluerit. quod etiam tenuit Angel. in §.lex itaque, in fin.in Authent.de non alie. & subobscure Innoc. in cap.potuit,col.20.versicu.& prædicta etiam,extra de loca.& Ias.in d.l.1.colum.3.versi.ego autem,& iterum colum 17.versic.& iste etiam,de iure emph. De quo tamen uide Stepha. Bert.consi.194 pro defensione,lib.2 Sed & tu vide Barto.loquentem de superficie, in l.vltim.ff.de superfic.Et præterea text.in l venditor ex hæreditate,in fi.ff.de hæred. uend. vbi venditor domus aream tradere debet exusto ædificio. & in l. si ego.§.vlt.ff.de Publicia. in rem actio,vbi,si insulam emi, & ad aream ea peruenit,æque potero vti publicana pro area ipsa atque pro insula, si ea extaret,& l.intantum §.sacræ,ff.de rer.diuisio.vbi semel ęde sacra facta, diruto ædificio area sacra manet.quod etiam probatur in l.æde,ff.de contrahen.empt.Et ita nuncupatim in casu nostri retractus tenuit Ferro. in consuetud.Burdig.hoc tit.§ 15.

76 ¶ † Et si teneamus hanc opin. quæ vult retractum habere locum in huiusmodi area,domo vẽdita exusta,quæ mihi verior & propè indubita esse videtur:quæstionis est, vtrum tunc consanguineus tenebitur reddere integrum domus venditę prætium,an uero pro rata tantum areæ. & Ferro. qui hanc)vt diximus)sententiem secutus est,eod. in loco dicit in integrum restituendum, nec aliter consangnineum esse audiendum,nec quicquã allegat,tanquam id minime obscurum sit,nec allegatione indigeat. In id autem facit,quod scriptum est in l.1.in fin.C.de iure emphy.non minui pensionem emphyteuticã, ob id ꝙ portio rei emphyteuticæ perierit:modo aliquid etiã modicum supersit,secundum glo.& ibi,& gl.in §.adeo. Insti. de loca.& in ca. potuit,in glo.mag.& ibi quoque Doct.extra eo.Spec.eo.quoque tit.§.nunc aliqua, versi. sed quare,qui est sub 7.q.& iterum versic. 134.& seq.& ibi etiam Ioan.And.

77 ¶ † Sed contra facit,quod de remissione pensionis pro rata periculi siue calamitatis rei locutę scribitur in l.licet certis,& l.excepto.C.loc.& ea. propter sterilitatem,eo.ti.Et quod alio non admodum dissimili casu scribitur in l.domum,ff.de cõtrahen.emp.quæ loquitur de domo vẽdita, cuius pars incendio consumpta erat,ob idque (ait)æstimatione boni viri habita,quod ex pretio propter incendium decrescere fuerit inuentum, ab eius pręstatione emptorem esse liberandum. Et quod legitur in l. forma.§.1.ff.de censib. si agri portio chasmate perierit,deberi eum, qui in publicis tabulis modum detulerit, per censitorem releuari. Et quod traditur in l. 2. C.de allu. tributa minui pro parte rei extinctæ.sed illud speciale esse in tributis tradunt glo.& alij in d.l.1.de iur.emphy. & Spec.ubi supra.

78 ¶ † Decimoquintò q̃ro, an hęc oblatio retractus possit fieri die dominico, aut alijs Deo Opt. Max.aut Diuis sacro,& cõsequenter an etiam citatio in causa retractus his diebus fieri possit. Et hoc in dubium aliquando reuocari uidimus. Et idem quoque de retractu cõuentionali quæri potest.Et quantum ad oblationem non admodum dubium uideri potest,cum sit actus extraiudiciarius,nullam requirens causę cognitionem, atque in mero facto consistens,per tex.& ibi not. plenissimè per Doct.in l.1.§.nuntiatio,ff.de oper. nou. nun.& in l.miles,§.sexaginta,ff.de adul. & Host. in summa de fer.§.qualiter distinguatur.Alb.in l. illud col.2.versi.circa tertium de sacrosan.eccles. Fede.Senen.consi.146.diffinitiua,& Bar.in l.cum filiusfamilias.§. ult.& ibi Ias. circa medium, ff.de verb.obli.vbi tradunt interpellationem,protestationem,& quemuis alium actum extraiudicialẽ posse fieri diebus feriatis,etiam Deo dicatis.& rubsus in l. si expressim,col.3.uersi.circa primum,ff. de appel.& Bal.qui loquitur de intimatione in l. in contractibus.§.ult.C.de non numer. pecu.cum alijs concord. adductis ab Alexan. consi.26.uiso, colum.4.uersi.tertio corroborantur,libr.6.& plenius Fel.in cap.cum M.Ferra.col.20.uersi. secunda conclusio, & ibi quoque Franc.Ripa. nu. 146. extra de constit.& quę diximus supra.§.ult. gl.2. in 17.q.[Quibus adde ꝙ quilibet actus, qui etiã coram iudice fieri debet,potest fieri etiam die feriato,uel in honorem Dei, modo non sit necesse iudicem loqui,sed tantum eius pręsentiam requiri,cuiusmodi est actus insinuationis,ita enim uoluit Ang.in l.omnium.circa medium.in uers.Ego addo illud.C.de testamentis.]

79 ¶ † De citatione autem nonnihil dubij est. Sunt enim,qui dicunt, eam posse fieri huiusmodi diebus ad diem non feriatam,& inhis gloss. in clem.1.in uerbo, festiuis, de for. compet. Dyn. in d.§.nuntiatio,& in l. in tempus, & ibi etiam Alber.ff.de hęre. instit. Pet.& Cyn. in l.in minorum, C.in quibus cau. in integrum resti. non est necess.& in l. ult. & ibi Franc. Accur. ut à multis citatur,C.de feri Ioann.And.in cap.ult.colum.2. uers.conuertamus casum,extra eo.ti.Gul.Cum.& Albe.in l.plerisq;.ff.de in ius uocan.late Fed.Sen. consi.148. suo domino Aegid. Bellamer. in cap.

Romana.§.contrahentes col.7.vers.septimo quęritur, de for.compe. lib.6. D.à Rota deci.167. si committatur, post prin.in nouis.Nic. Mil.in suo repertorio, in verbo, citatio potest commiti. Guido. Pap. dec. Delph.215.an executio, col.2.& consi.178.circa processum, col.9.versic.sic etiam potest fieri & iterum consi.205.cuius est idem initium, col.11.versi.sexto quia potest fieri.

80 ¶ † Alij simpliciter id negant, inter quos sunt Oldra.Bart.Imo.Pau.Cast.Alex.& Ias.in d.§.nunciatio, Iaco. But. Pet.à Bella Perti. Alber.Bald.& Saly.in d.l.vlt.C.de feri.per tex.ibi.in illis verbis, nulla admonitio, & ibi neque liceat, rursumque ibi, taceat apparitor, atque ibi, sileat horrida vox præconis, & Spec.titu.de citat.§.1.vers.item excipitur, q̃ facta est, die, & seq. Guid. Suz.in l.2.ff.si quis in ius uoc.Ioan.And.sibi contrarius, & Do. in cicum plures, col.vlt.de offi.deleg. lib.6.Bonif. Vitel.in tracta.malefi.tit.forma citationis accusati, col.1.vers.sed quid si citetur.Bart.in l.2.§.item si, col.2.versi. sed quæro quid è contra, ff.si in ius voc.non ier.nisi (inquit) actio esset tempore peritura, aut dubitetur de fug. & in tract.de citat.in 5.quęstione Alb.sibi quoque contrarius in l.si cũ seruum §.1.ad fin.ff.de dona. inter vir. & vxor.& in l.si res, ff.de iure dot.& in d.l.cum filiusfam.§. j.in fi.ff.de verb.obl.Bal.& Imol.ind.l.in tempus, ff.de hęredib.institu.idem Bal.in l.si feriatis, ff.de fer.& in l.cum clericis.circa medium, C.de Epis. & cle.& in d.l.in cõtractibus.§.vlt.C.de nõ num. pec.Card.Flo.in cle.1.in 3. quæst. de iud.Rapha. Comen.consi.7.visis compromissis, col.3.Imol.in d.clemen.1.col.4.super d.gloss.in verbo, festiuis, de for.compe.Petr.Ancha. consi.269.pro declaratione, paulo ante fin.Paul.Castré.consi.270.super primo, in 3.dub.lib.1.Lanfra.Oria.in rep.ca.quoniam contra.in materia citationũ, col.vlt.vers.tãdem quęritur de prob.Ang.Aret.in §.vlt.colum. 2.versi.quæro an citatio, Insti.de pœna tem.litig. Gui.Pap.secum etiam pugnans, consi.36.citatus fuit.Ioa.Lup.in repe. c.per vestras.§.45.colum.2. ver si tamen nuntius, extra de donat. inter vir.& vxor.Matth.Afflict.in const.Siciliæ incip.baiulos omnes, col.3 in 5.nota.

81 ¶ † Sunt & alij, qui distinguunt inter dies dominicos, & alios etiam honori Dei, & Diuorum consecratos, ut illis citare nõ liceat.vt retulit Alb. in d.l.1.§.item nuntiationem, ff.de ope.nou.nun. & Bal.in d.l.in minorum, C.in quibus caus.in ingrum.restit.non sit necess.& in l.in tempus, in fi. prin.ff.de hær.instit.& latius in cap.vl.col.2.vers. quæritur igitur, extra de feri. Et hanc sequuti sunt Dy.& Ia.But.in d.l.vlt.C.de fer.& Oldr. in d.l.in tempus, de hæred.instit.Card.Flo.in clem.1.in 3. q.de iudi.& Ro.in d.l.1.§.nuntiatio, col.2.versic. & quo ad secundum, ff.de oper.no.nun.Pau.Cast. consi. 270. super primo dubio, in 3.dub.lib.1.At Ia.Aret.in d.l.1.§.nuntiatio, num.6.de ope.nou. nunt.fuit in noua quodam opi.& ea quidem satis obscura, vt scilicet citatio facta die feriata ad diẽ iuridicum, non ualeat ratione diei feriatę, tamen valeat ratione diei iuridicæ, per l.quia in hoc, ff. de dona inter vir. & vxo. Ex quo videtur in id inclinare, secundum eam l. vt ualeat, licet multi eum pro contraria sententia allegent. Sed quicquid sit de iure communi, primam illam opin.approbauit consuetudo, vt dicunt Old.Dy.& Ias. in d.l.1.§.nuntiatio, ff.de oper.no.nun.Io.And.in d. cap.vlt.de feri.Cy.& Alber.in d.l.vlt.C.eod.titu. Albe. in d.l.si cum seruum.§.1.& in d.§.item nũtiationem, & in d.l. in tempus. Barto.in d. tract. de citati.in 7.quæst.Bald.in d.l.si feriatis. Imol.in d.clem.1.de for. compet. Matth.Afflic.in d.cons. baiulos, & rursum in rub.95. quæ est de exordijs pręparatorijs iudiciorum. Cõstat autem, interpellationem, quę etiam requiritur in oblatione retractus, ut scribit in §.primo huius tit fieri posse huiusmodi diebus, secundum Cy.in d.l.minorum, in 5.quæst.post Pet.ibid.

82 ¶ † Decimosexto quęro, an & huiusmodi oblatio possit fieri in templo, & vt nostr. loquuntur, ecclesia: & similiter citatio in causa retractus. Quid enim si fortè emptor non habet domiciliũ, nec discedit à templo immunitatis causa? Dic vtranque, & obligationem, & citationem, fieri posse in templo. Nam de citatione (quod magis est dubium, propter ea quæ diximus in præcedenti quęst. & quia pertinere videtur ad iudicia, quæ in templis exerceri aprohibentur, ca. decet.§.vlt. de immu. eccles. lib.6.) tex.tamen est, eam fieri posse in templo, in l.præsenti, in princip. sed si quidem, & ibi glos. in verb. seruata, & Bart.C.de his qui ad eccles. confug. & voluerunt etiam Guli. Cum.ipse Bart. Bald. & Alexand. in l.plerique, ff. de in ius uocan. Gris. inter consi. Fed. Senen. consi.224.suo domino, per totũ.Bar.in dict.tract. de cita.colum.1.versic. quęro circa hoc. Bald. in l.2.colum.1.versi.quęro iuxta hoc, C. de sacros. eccles.& l.etiam, colum.5.versicu. sed affigere, C. de execu.rei iud.vbi ad hoc dicit text. not. in d.l. præsenti, & idem Bald.in ca.cum parati, per eum tex.de appe.vbi tamen loquitur de citatione, quę fit ad curiam ecclesiasticam.& ipse quoque Bald. in sua Marga.in verbo, citatio, colum.4.versic.citatio verbalis, vbi dicit singu.tex.in d.l.præsenti. Alexand.in l.3.ff.de in ius uocand. Philip.Franc. in d.cap. decet, colum.2.versic. quinto quæritur, de immu.ecclesiast.lib.6.Angel.Aret.in §.multis, colum.1.num.2.versicu.quæro an citatio.Insti.de pœna teme. litig. Barb. in cle.causam, colum.20. in paruis, versicu.nec obst. cap.de electio. lib.6.& Guid.Pap.singu.769.versic. ualet citatio. Et hæc est communis opin. licet contrarium uoluerint Ang.& Fulg.in d.l.2.ff.de in ius uoc.& idem Ange.& Pet. Anch. in l.satis, quæ confestim sequitur, d.l.plerique, eo.tit. & Ioan.Fab.in d.l.præsenti, in uerbo, sententijs.

83 ¶ † De oblatione & huiuscemodi reb.nihil ad iudicia pertinẽtibus, cuiusmodi sunt protestatio, denũtiatio, interpellatio, & id genus cætera, nihil est qd aliter dubitandũ sit, per ea quæ tradita sunt à Bar.in l.nõ solũ.§.morte, col.pen.nu.58.uersic. nunc

nunc videamus de tempore, & ibi omnes prope Recentiores, ff. de ope. no. nun. idem Barto. in d. l. cum filiusfamilias, §. vlt. ff. de verbo. oblig. & in l. actus, C. de fer. & Bald. in l. 2. in fin. C. de sacrosec cle. Ang. Aret. in d. §. multis, col. vlt. versic. quæro an protestatio, insti. de liber. & Fel. in d. cap. cum Mart. Ferra. col. 22. versi. tertia conclusio, extra de consti. Et hęc quidem etiam obtinent in oblatione & citatione retractus cōuētionalis nihil enim inter vtrunque, quantum ad id de quo tractamus, pertinet.

84 ¶ † Decimoseptimò, consequenter quæro vtrum huiusmodi oblatio fieri possit in loco quopiam inhonesto, ut in popina, vel lupanari: hæc enim inhonesta esse dicit tex. in l. si cum dies, §. si arbitrer vers. seu si in aliquem, ff. de arbir. ideoq; ut ibi scribitur, non potest arbiter iubere partes adesse in ea. Cuius autoritate defendi posset, nec in his quoque locis & similibus, oblationem fieri posse. Nā & aliàs dicimus oblationem, interpellationē, aliamve denuntiationē fieri debere in loco congruo, competenti, & opportuno, l. si solutu rus. ff. de solu. quæ loquitur de oblatione, & l. mora, & ibi gl. in verbo, difficilis, post princ. & Doct. ff. de vsuc. & glo. in ca. cupientes. §. ꝙ si per 20. in verbo, proposita, ante finem, & ibi Ioa. And. in nouella, de elect. lib. 6. Lapus allegat. 39. an valeat, colum. vlt. Ioan. Fab. in d. l. in minorum, colum. 1. versic. sed quid si fiat. C. in quibus cau. in integr. restit. non est necess. Pet. Anch. consi. 86. pro faciliori, in princip. Ro. cons. 48. inspectis ad fin. cum similibus.

85 ¶ † Cæterum Matth. Afflic. in tracta protomiseos, in verbo, ut infra 30. dies, col. 4. vers. & quoniam supra, loquens de denuntiatione, quam ex illa constitutione protomixeos debet facere venditor suis consanguineis, dicit eam fieri posse in lupanari vel popina, si ibi inueniatur consanguineus ex consuetudine habitandi in ijs locis. vt quia leno est, qui diuersari solet in lupanari, argu. nota. in l. ꝙ si nolit. §. qui assidua, ff. de ædil edic. & aliorum, quæ inibi citat. Aliàs vero ibi fieri non potest, per d. l. si cum dies. §. si arbiter, subiungit tamen hoc ultimum fortè nō procedere quia ea denuntiatio fit solum ad effectum scientiæ, nec refert quomodo quove loco quis quid sciat nec aliud allegat; sed ad id facit tex. in l. item veniunt. §. petitam. vers. a quo, ff. de peti. hære. cum si. Rebuf. autem in tract. nominationum, in 5. q. nu. 30. aliter retulit sententiam Matth. tanquam scilicet dixisset retractus denūtiationem fieri posse in illis locis idq; simpliciter sequitur.

86 ¶ † Et ego quidem in ea quoque sum sententia, vt denuntiationes, oblationes, protestationes, & alia id genus extra iudicialia fieri possint in his locis, si is, cui protestandum, offerendum, denuntiandum est, ibi reperiatur, nisi si quodpiam periculum aut damnum illi ex hoc immineret. Quid enim, si ei offeratur pecunia, quam non totum est in eis locis habere vel recipere inter greges lenonum, & meretricum, quis dixerit eam oblationē opportunā esse? & nemo, ut opinor. Perinde enim esset; ac si quis pecuniā dederit adolescenti luxurioso, quasi perdituro, aut ꝓ meretrice eo mandā te fideiubere, de quo in l. si vero nō remunerandi §. si adolescens, ff. mādat. Nam & valet argu. de loco ad ꝑsonā, & è diuerso, l. j §. Offilius, iūcta l. 2. ff. nè quis eū qui in ius voc. est, vti ēt ualet de tēpore ad locū, ut ibi quoq; nota. Ideo cum & solutio debeat fieri tēpore cōgruo & opportuno, vt dr̄ in d. l. soluturus, de solut. proindeq; minime detrimē mentū creditori allaturo; quocirca noctu fieri nō debet, vt per Albe. in l. more, col. j. ff. de feri. Bal. & Ang. in l. obsignatione, C. de solutio. cū concor. à me adductis supra in §. j. in gl. 11. in uerb. & *iointr*, illud statim cōsequens est, vt nec loco incongruo, & minime opportuno, fieri debeat. Quod intellige secundum ea, quæ supra diximus ex Afflic. dū loquitur de lenone, & alijs, qui in huiusmodi locis habitare consueuerunt: Et hæc etiam habent locum in oblatione retractus conuentionalis.

87 ¶ † Decimooctauo quæro, Titius comparauit siue acquisiuit fundum à Mæuio, nec tñ apparet quo titulo; consanguineus Mæuij dicit fuisse titulū vēditionis, ideoq; venit ad retractū: Titius negat: testes illius cōsanguinei deponunt præsentes se fuisse ei acquisitioni, eāmq; fuisse ex contractu empt. & vend. certo quopiā pretio à partibus cōuento, sed cuius non recordantur, vtrū satis siue sufficienter (vt vtar verbo Iurisconsulti in l. sed & si quid. §. j. ff. de vsufruct.) probata sit emptio vēditio? Quòd non videtur: quia vēditio sine pretio nulla est, l. 2. §. 1. de contrah. emp. & eo. quidē certo. §. pretium, Insti. eo. ti. quæ igitur venditio esse potest, cuius pretium ignotum est, vel ipsis testibus, qui eam dicunt factam fuisse? Et certè sunt, q̄ dicunt huiusmodi testes non probare venditionē & in his Rom. in l. Titia, col. pen. vers. tu aduerte, ff. sol. mat. & consi. 30. uiso, uersic. quidam autem, & Alex. cons. 28. eiusdem initij, col. 2. uers. ad hoc etiam, lib. 2. & consi. 39. uertitur lis, col. 2. uersic. præterea pretium, lib. 5. & Hyp. Mars. sing. 38. emptio & uenditio.

88 ¶ † Et cum pares uires habent testes & instrumēta, l. in exercēdis, C. de fide instru. similiter nec statur instr̄o loquenti de empt. & uend. sine certa quantitate pretij. Nā & id uoluerunt Iaco Ray. & Albe. in l. 2. C. de contrah. & committen. stipu. & & Bar. in l. admonendi, col. 6. uersi. quæro ponè, ff. de iureiu. Pau Ca. Ale. & Ias. in l. si duo patroni. §. Marcellus, ff. eo. ti. ipse Ale. in l. suus circa mediū, eo. quoq; ti. & consi. 18. uiso processu, col. 1. lib. j. & Ro. consi. 305. quo ad septimum, col. 2. uers. secundo idem probatur. Nec deniq. iuramēto eius, qui ex delatione aduersar j iurat rem sibi uenditā non aliter expresso pretio, ex sententia Matt. Syl. Ray. Albe. & Paul. Cast. d. §. Marcellus.

89 ¶ † Ego uero cum ea species ex facto contigisset, respondi satis probatum esse à consanguineo ad obtinendum in retractu pretiumq́ue iustum, quod ei restituatur, arbitrio boni uiri æstimandū. Nam quæ supra diximus, fortè obtinerent cum ea de re esset controuersia cum eo, qui dicitur uendidisse, qui tamen id negaret: secus si cū alio,

nam tunc haud dubiè standum esset testibus simpliciter attestantibus venditionem factam fuisse, præsertim si principaliter de hac re agitur, an videlicet venditio facta sit, necne, non de pretio, ex sententia Bald. in l. 1. col. 1. versicu. denuo quæro. C. de rebus. alien. non alien. & Raphae. Coma. qui tamen Bald. non meminit, in d. l. sciendum, & ibi quoque Alexan. qui id dicit singul. col. 3. versicu. quartò limita, & Franc. Curt. in additio. ipsius & Ias. col. 8. versic. secunda regula, ff. de verbo. oblig. Roma. consi. 91. visis ac percunctatis, col. 7. versic. tertiò videndum, & Barba. cons. 90. illud referam, colum. 1. versicu. sed ista, lib. 3. & non obscurè ipsi Alexan. & Ias. in d. §. Marcellus, & idem quoque Alexan. d. consilio 18. libro 1. licet ibi dicam esse dubium, quia id erat contra partem pro qua consulebat, & Fely. in capi. sicut, colum. vlti. extra de re iudic. Sozin. consil. 171. diu profecto anceps, col. 3. versi. confirmo hoc libro 2. Matthæ. Afflict. in constit. Siciliæ incipien. si quis in posterum, colum. 7. in 2. nota.

90 § † Nam & eius, quod supra pro contraria parte de iuramento adduximus, contrarium voluerunt Bar. & Bald. quos simul in eadem sententia coniunctos & consentientes ausim intrepide omnibus opponere, tum quod omnes etiam facilè superant, tum & quod Bal. libentissimè ac veluti de industria, & ex professo Bar. opi. impugnat, nisi res omnino indubitata sit. Hi igitur (vt repetam) contrarium tenuerunt illius, quod de iuramento dictum est, in d. § Marcellus, & ibi præterea Raph. Fulg. & Iason. Sed & quod de instrumento in eadem parte diximus, clanculum admittere non uidentur Pet. & Cy. in d. l. 1. C. de contrahen. & commit. stip. & id expressim reijcit Iac. Aret. ibi, & Albe. in d. l. sciendum, col. 6. nu. 23. vers. item pone quod in instrumento, ff. de verbo. obliga. Et bene facit, quod ibi scribit Rom. colum. 8. vers. secunda hęc. Et si aliter diceremus in nostro casu retractus, facilime fieret fraus consanguineis, clam inter partes conueniendo de prætio.

91 § † Nec omittendum tamen est aliud, quod huic nostræ sentētiæ non modicum adstipulatur, quòd si probetur mutuum, nec tamen constet de quantitate pecuniæ mutuatæ, potest ea quantitas probari iuramento eius, qui mutuum fecit: vt voluit Rayn. Forl. qui ita dicit fuisse in iudicio obtentum in l. 1. ff. de in lit. iur. & secutus est alijs concurrentibus. Bart. in d. l. admonendi, col. 8. nu. 39. in fi. vers. quæro quid si testis, & ibi Fran. Cur. Senior. qui id dicit not. in rep. char. 16. col. 2. vers. & ideo circa hanc, ff. de iureiur. & Ant. in c. vlt. extra eod. Cępo. cautel. 273. secundum priorem cōputationem, & secūdum posteriorem, 211. incip. aliquis mutuauit. & Philip. Dec. in cap. 2. col. 21. vers. tertio accedat, extra de probat. ubi id dicit mirabile: & cons. 146. cuius superscriptio incipit, dubia de quibus, col. antep. vers. quarto ista conclusio, vbi id dicit sing. & consi. 536. in causa quæ agitatur, col. 3. versi. tertio respondetur. Sed quia hic iuramentum deferri non potest consanguineo, de cuius facto non agitur, ideo dixi supra, pretium arbitrio boni viri æstimādū, iuxta ea, quæ etiā diximus in simili, sup. eo. ti. §. 21. j. nu. 27. quid igitur.

92 § † Decimonono quæro, an pater, mater, auus, auia, aut alij ascendentes admittantur ad retractum rei venditæ à filio, nepote, aut cęteris descēdentibus extante nostra consuetudine, qua quidē ascendentes succedunt descendentibus in mobilibus, tantum, non ēt in immobilibus, ut cauetur supra ti 17. qui est, *de succesions*, §. 7. qui est omniū huius voluminis consuetudinum, 217. Retractus autem habet locum in immobilibus tantum, ut scribitur in §. 1. huius tit. & regitur omnino secūdum successiones, ut tradit Masuer. titu. de retractu, in princ. & uoluit etiam expresse nostra consuetudo supra §. 13. & etiam late & sæpe diximus d. §. 1. in gl. 8. in verbo, *le parent*. Cum igitur ascendentes non succedant in bonis immobilibus, cōsequens est, ut nec eadem possint retrahere. Et sic audio fuisse ex tempore, & (vt nostri vulgo dicūt) super campo iudicatum ab vno nostro iudicum maximi nominis, nec minoris eruditionis, experientiæ, & probitatis.

93 § † Verū dispeream, si non aliter iudicasset, si vel tantillum temporis iudicium distulisset: neq; enim negari potest, quin isti ascendentes sint cōiuncti & consanguinei (vt uulgo loquimur) *parens & lignagiers*, descendentium: nec eo, simpliciter abigit consuetudo nostra à successione immobilium, sed nunc tantum, cum supersunt descendētes, vel collaterales, ut expresse declarat d. §. 217. Quid igitur causę est, ut repellantur a retractu ad quē admittuntur non solum ij, qui primum locū succedendi obtinent, sed & omnes consanguinei, uel remotissimi, modo sint intra decimum gradū, ut declarauimus in d. §. 1. in glo. 9. in uerbo, *ou lignagier*, num. 23. sed & id. sed ita tamen ut proximus quisq; secundū ordinē successionis præferatur, ut etiam cauetur supra. §. 11. & iterum. §. 14. & seq. & diximus etiā latissimè in d. uerb. *ou lignagier*, nu. 21. ex. eo autem, & seq. & alibi sæpe. Et bene facit, quod diximus in d. uerb. *le parent*, nu. 13. ex his autem, & seq. Sed uereor nè frustra in re apertissima tempus conteram: nec dubio quin is, qui ita iudicauit, & cæteræ eruditorum centuriæ, sint huic nostræ opinioni subscripturæ.

94 § † Vigesimo quęro, quia supra, §. 1. in glo. 10. in uerbo, *dedans l'an*, in 17. q. tractauimus, an ad faciendam oblationem retractus requiratur mandatum speciale: quod nonnullis, & mihi placuit: quid igitur, si quis constitutus sit procurator ad faciendum omnia pręterquam ad petendum restitutionem in integrum, & sic exceptus est unus casus requirens speciale mandatum: utrum talis procurator poterit huiusmodi oblationem retractus facere. Quod non piacet in simili. Petr. Anchar. post Lap. in capit. qui ad agendum, colum. 1. uersicu. tertiò not. de procurato. lib. 6. & in alio simili in capit. 2. colum. 2. uersicu. quęro, Episcopus concessit, de offic. uic. lib. 6. ubi dicit, quod si Episcopus uicario concessit, ut possit omnia, quæ ipse Episcopus, facere, excepta collatione beneficiorum (ita sacerdotia appellant) non potest

tamen

tamen alia facere, quæ sunt reseruata Episcopo, nisi fuerint expresse demandata. Quod & repetit idem Anch. in rub. de regu. iur. eod. lib. 6. col. 3. in 4. q. & sequitur Fran. Aret. consi. 8. abunde, in fin. vbi id dicit procedere, siue ea exceptio non comprætendatur ex proprietate sermonis, siue ex mēte legis restringentis verba ipsius legis vel statuti, & iterum consi. 143. visa consultatione, col. 2. ver. cū ergo statutū. & Soz. cōs. 47. in primo, col. 2. ver. sed ad hanc, lib. 1. & Fel. in ca. quoniam frequenter, in prin. col. 2. vers. pro tanto dicit, extra ut lit. non contest. & Lud Gozad. consi. 26. in causa illustrissimorum, col. 8. nu. 48.

95 § † Nam exceptio (inquiunt) venit ad diminutionem regulæ, ideo non debet operari augumentum, l. legata inutiliter, ff. de lega. 1. cum similibus, nec igitur debet includere, casus, qui aliàs in ea non includuntur: quia licet exceptio firmet regulam, non tamen eam extendit ultra naturam ipsius, l. generali, §. vxori, & ibi Bart. & Albe. ff. de vsufruct. lega. cum alijs concor. adductis ab ipso Fel. vbi supra, col. 1. & Philip. Dec. in l. 1. col. 6. nu. 22. in fi. uersi sed quo ad alios, ff. de reg. iur. & in cap. cum dilecta, colum. 2. versicu. & vlterius, extra de confir. vti. vel inut. & ante hos Alex. consi. 28. vtilis & accurate, colum. penul. versicu. non obstat quòd exceptio, lib. 1. quod repetitur consi. 31. lib. 2 & idem Alex. consi. 39. viso statuto, col. penul. uersi. prętereа respondeo, lib. 4. quod etiam repetitur, consi. 18. lib. 6. & rursus ipse Alex. consi. 186. Zacharias, in fin. lib. 6. & consi. 66. in causa, & lite, in fi. lib. 7. Corn. consi. 57. placet mihi, col. 1. lib. 1. & Barb. consi. 19. scripsit, column. 3. lib. 1. & consi. 58. sapienter, colum. 6. num. 10. lib. 2. & consi. 2. à Ioue, col. pen. vers. præterea est ēt, li. 3. & cons. 23. clementissimum, col. 3. lib. 4. & cons. 47. eiusdem initij, col. 4. versic. præterea, eodem lib. 4. Quibus adde Bald. in l. in his, ff. de legibus & Pet. Anch. [in cap. penu colum. penul. de priuilegi. lib. 6.] consi. 152 plura, columna vltim. & consi. 178. visis, col. 2 versi. secunda etiam ratio. & Pau. Cast. consi. 406. satisfaciendo, col. 2 lib. 1. vbi dicit not. text. in d. § vxori, & Ro. cons. 107. circa id de quo quæritur, & Lud. Bolo. consi. 21. Ser. B. quidam, col. pen. ver. & si diceretur. Carol. Rui. consi. 116. visis his. col. pen. num. 17. lib. 2. & consi. 119. viso, col. 5. nu. 8. eo lib. 2. & consi. 61. ex themate, col. 4. nu 9. lib. 3. & consi. 90. super his, col. 3. nu. 4. eo. lib. & consi. 60. in causa, col. 6. nu. 11. lib. 5. Steph. Ber. consi. 314. quicquid dixerit, col. vlt. vers. præterea ad id, lib. 1. & consi. 117. ex literis, col. pen. nume. 10. lib. 4. & consi. 150. vidi, paulo ante fin. col. lib. 4.

96 § † Verum illa ratio obtinet, cum facta fuit exceptio eius, quod in regula continetur. Tūc enim ea exceptio satis operatur, & dum restringit regulam in eo quod excipit, vt in casu d. § uxori qui veluti basis est alterius sententiæ. Quod si ea facta fuerit rei cuiuspiam quę in regula non continetur tunc ne ea sit inutilis & superflua, debet intelligi, vt ampliet regulam secundum qualitatem ipsius exceptionis, argu. l. si quando, ff. de lega. 1. & cap. si Papa, de priuilegijs lib. 6. cum simi. Ideoque in illo nostro casu, excipiendo unum casum, in quo mandatum speciale requiritur, declaratur regula, & ampliatur, vt omnia alia requirentia mandatū speciale includantur: vt post ipsum quoque Lapū nuncupatim uoluit Dominic. in d. c. qui ad agendum. §. 1. versi. sed quæro an quod, de procur. lib. 6. & Alex. in l. vlt. col. 1. vers. in glo. 1. ff. quod quisque iuris, & consi. 36. uiso themate & dubijs, col. 1. uersi. ad prędicta, lib. 6. quod duplicatur consi. 203. lib. 7. & Franc. Aret. consi. 30. uiso themate, colum. 4. versi. sed tamen his non obstat. & Phili. Dec. in cap. consultationibus, ad fin. per illum tex. extra de offic. deleg. & in d. l. 1. col. 6. uers. & prædicta conclusio, & alijs seq. ff. de reg. iur. ubi & id optime & luculentissimè declarat & comprobat, vti etiam facit in d. cap. cum dilecta, in 5. nota. extra de confir. vti. vel inuti. vt in illis locis uidere poteris, nè hic diutius immorer. & nouissimè Ludo. Gozad. consi. 26. in causa illustrissimorum, col 9. nu. 49.

97 § † Vigesimoprimò quæro consequenter, an satis sit si quis dederit mandatum faciendi omnia quæ requirunt speciale mandatum: an saltem sufficiet mandatum retrahendi pro constituente omnia, quę à suis consanguineis uendita fuerunt, aut post hac erunt, an uero denique requiritur expressio rei uenditæ emptoris & uenditoris, verbi gratia retrahendi talem domum venditam a talisuo consanguineo tali emptori. Dic, secundum sufficere. primum minime: ut videre licet ex Bart. & alijs in l. Vitius, in prin. ff. de libe. & posth. & in l. filius f. ff. de don. Bal. Ang. & Sal. in l. j. C. etiam per proc. Bal. in l. 4. §. quæsitum, col. 4. vers. & ex hoc infert. ff. si quis cautio. vbi ita dicit communiter teneri. Pet. Anc. in c. procurator, de ele. lib 6. Alex. qui alios citat cons. 289. uiso statuto, col. 2. versic. quarto probatur, li. 7. & diximus in nostri legibus connubialibus, in gl. 6. in verbo, expres, num. 108. similiter sunt.

98 § † Vigesimosecundò quæro, Quia etiam in d. §. j. gl. 9. in verbo, *ou lignagier*, nu. 54. sed hæ rationes, & iterum nu. 55. sed id tamen, diximus vēditorem non teneri de euictione ob euictam rem à consanguineo suo, iure huius retractus, nisi expressim in hunc casum retractus de euictione promiserit, quia euincitur res ex noua negotij, nec sufficeret generaliter de euictione cautum esse. Quęro igitur, si promisit de euictione, quomodocunque res euinceretur: an tunc tenebitur de euictione retractus? Et sane habemus gl. not. in l. cum pœna, ff. de arb. quæ dicit, si ita promissum sit, venire quamcunque euictionem, etiam quæ aliàs ex natura actus non comprætenderetur, & eam expēdunt Bald. Flor. & Bol. ibi. idem Bal. in l. si domus. §. de euictione. & ibi quoque Imo. & Alex. vterq; post princ. ff. de le. 1. & ipse Alex. qui eandem dicit not. cōs. 4. Viso processu, col. 1. vers. & per hoc, lib. 3. & eandem dicit reputari sing. consi. 102. uiso themate columna. 2. versicu. pro hoc facit, libr. 7. & Angel. Aret. in §. ultimo columna item ultim. Inst. de emptio. & uendict. ubi & eam dicit

sing. in id, ut si res sit euicta per compromissum, vel transactionem, sit tamen locus euictioni, si ea ita, vt supra, fuerit promissa. Barb. qui eam quoq; dicit reputari sing. consi. 12. scribitur, colum. 8. li. 3. vbi ex ea dicit, ꝙ huiusmodi verbũ vniuersale copulat maiora expressis, etiam ex causa non considerata à iure, & Lud. Goz. consi. 14 prima facie, col. pen. nu. 22. consi. 63. videtur, col. 2. num. 3. & consi. 83. in causa, col. 5. nu. 18. & cons. 103. videtur primo, colum. 2. in princip. Verum nunquam putarim eam glo. ad hunc casum esse trahendam, cum hæc euictio procedat ex ipso contractu ab eodem facto, à quo euincitur. Pro ea autem glos. sententia, & contra eam faciunt multa, quę nos adduximus sup. §. j. in gl. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nume. 20. quarto intellige, cum octo seq.

99 ¶ † Sed vnũ tamen hoc in loco non prætermittendum ducimus, quod tibi maxime est annotandum, ꝙ si venditor dicat emptori fortè extraneo, aut aliàs verisimiliter ignoranti consuetudinem huius loci, eam rem, quam vendit, non esse obnoxiam retractui, certè si retrahatur, tenebitur venditor de euictione, tametsi res ex natura negotij euicta est, vt apertè patet ex not. à Cyn. Bar. Bald. Pau. Cast. in l. si familiæ, C. famil. ercis. Franc. Are. cons. 3. consultatio, col. 1. Franc. Cur. Seniore cõsi. 49. memoriæ recolendæ, col. 18. versi. ad quintum argumentum, & consi. sequen. quod est eiusdem initij, col. 68. vers. ad decimum argu. & Fran. Rip. lib. 1. respon. defuncto, nu. 62. & duobus seq. & est bonus tex. in l. & hæc distinctio, in prin. ff. loca.

100 ¶ † Vigesimotertiò, quia etiam supra in eod. §. 1. in d. verbo, ou lignagier, nu. 46. at multo magis, cum multis seq. tractauimus, an filius, qui patri successit, possit retrahere rem à patre viuente venditum. Nunc iterum quæro, quid si filius ipse vendidit rem patris ad huc uiuentis, eique postea mortuo succedit ob idque uenditio robur sumere videtur, l. rem alienam, ff. de pig. act. cum simi. an ipse eam rem poterit retrahere. Boer. in hoc eo. tit. de retraictz, consuetudinum Bitur. §. 3. in fin. hanc quęstionem posuit, nec tamen decidit, sed tantum remittit ad Barto. in l. filiusfamilias, ff. de sol. & in l. stichus, ff. de pec. leg. & Pau. Cast. in l. filius paciscendo, C. de pact. Verum ipse Pau. ibi de hac re nihil aliud quam remittit ad Dy. & Bar. in d. l. filiusfa. Sed nec ipse Bart. in d. l. Stichus, de re loquitur, nec in d. quoque l. filiusfamil. nisi ꝙ tractat post Dyn. vbi aliud quippiã simile, an scilicet, si filius liberauit debitores patris adhuc viuentis, & postea eiusdem mortui hæres extiterit, & agat aduersus ipsos debitores, obstabitne ei exceptio.

101 ¶ † De qua re etiã (vt illi addas) videbis apud eosdem Dy. Bar. & Alexan. in huius add. in l. cum dominus, §. filius, ff. de pec. leg. Alb. in rub. eiusdẽ ti. nu. 5. & in d. l. filiusfa. de sol. Spec. in ti. de pact. §. instrumentum, in fi. Bal. Pau. Cast. Alex. & Ias. in l. iurisgentium. §. si ante, ff. eod. titu. de pact. Per. Anc. in c. quamuis, col. 2. versi. tertiò quærit, & ibi quoq; Domi. colum. 5. vers. quid si filius, & Geor. Nat. in rep. col. 18. versic. quid autem si filius, eod. quoque ti. de pac. lib. 6. Nic. Nea. Paul. Cast. Alex. Franc. Are. Ias. Hecul. & Thomam Parp. in l. 2. §. ꝙ si patris, vers. item uoluntate, ff. sol. mat. Raph. Ful. & Pau. Cast. in l. vlt. C. de pac. Ias. & Phi. Dec. in d. l. filius paciscendo, eod. ti. eundem Dec. in l. quod in initio, col. 1. vers. similiter liberatio, ff de reg. iu. Io. Crot. in repet. l. fratre à fratre, in 22. q. ff. de condict. indebi.

102 ¶ † Sed hæc res profectò nihil omnino pertinet ad nostrum retractũ, de quo hic tractauimus, nec consequenter ad quęstionem à Boer. propositam, quia eiusce rei cardo in eo tantum vertitur, an filius, postquam succedit patri, possit venire aduersus id, quod patre ipso viuente inutiliter fecerat, de quo etiam videbis tex. in l. sed Iulianus. §. sed & si filiumfamilias, ff. ad S. C. Mac. & Guid. Suz. & Alb. in l. cum vir, ff. de vsuc. & in d. l. filius paciscendo, & quod in simili scribitur in l. filiam fratribus, ff. ad S. C. Treb. Nam quod ad casum nostri retractus pertinet, satis constat ipsum venditorem non posse retrahere suo ipsius nomine, & commodo, vt late disputauimus in d. verbo, *ou lignagier*, nu. 30. sed & illud, & multis seq. Et idẽ quoque in casu Boer. nuncupatim uoluit Ferro. in consue. Burd. hoc ti. §. 16. vers. propone viuente patre. Verum autem filius post mortem patris possit ad se aduocare rem suam aduentitiam à se viuente & nescio ipso patre venditam, vide late Sig. consi. 136. filiusfa.

103 ¶ † Sed hic suboritur id dubium, & hæc erit XXIIII. Quęstio. Si quis uendiderit rem immobilem, & postea successerit fratri aut alteri suo consanguineo. qui ipse poterat retrahere iure proximitatis, an tanquam hæres istius fratris, aut alterius consanguinei, poterit retrahere? Quod videtur: nam si id ius competebat illi fratri aut cõsanguineo, vt certè competebat, adeo vt ei iam esset ius quęsitum à tempore uenditionis, etiam ante oblationem, ut diximus, & probauimus supra, ind. §. 1. in gloss. 9. in uerbo, ou lignagier, num. 105. huius autem dubij, Cur non idem eius hæredi competet, qui in omne ius illius succedit, & iure quoque eius vti debet, l. qui in ius, ff. de reg. iur. & vt scribitur in l. hęredem, ff. eo tit. hæredem eiusdem potestatis iurisque esse cuius fuit defunctus, constat; præsertim cum id ius retractus ad hæredem consanguineum transmittatur, ut satis patet ex ijs, quę diximus supra. §. 26. in glo. 1. nu. 3. sed quod diximus, & sequent. nam & iura familiaria ad hæredes eiusdem familiæ transmittuntur, l. familiaria, & l. sequen. ff. de relig. & sumpti. fu. & l. ius familiarium, C. eo. ti. Nec huic obst. ꝙ nondum ille frater aut consanguineus id ius retractus in iudicium deduxerat; nam & sola spes descendens ex lege municipali, ad hæredes transmittitur, vt per multa iura tradit Signo. consi. 191. in quæstione. post princ.

104 ¶ † Et hęc sententia hac contraria ratione falcitur; Nam hæres iure proprio potest rem a suo prædecessore uenditam reuocare, licet ille suus prædecessor non potuisset, l. Seia, ff. de euicti. & l. si tibi, & l. vlt. C. eod. ti. Ex quo etiam uidemus,

quod l consanguineus venditoris posteaquam successit ipsi venditori, potest nihilo minus retrahere suo iure, quamuis venditor ipse non potuisset, vt satis probat tex. in c. constitutus, extra de in integ. rest. & late diximus supra in d. verbo, *ou lignagier*, nu. 47. at multo maius, cum multis seq. Ex quo & illud quoque consequens est, vt hæres iure defuncti possit etiam rem à se venditam reuocare, & retrahere, quamuis ipse iure proprio nõ potuisset, argumento illo à contrarijs, siue oppositis, quod in iure validum est, l. quod in rerũ. §. si quid potest, ff. de leg. 1. & l. vlt. §. 1. ff. de lega. 3. cum alijs multis concord. traditis à Philip. Deci. in l. secundum naturam, ff. de reg. iur.

105 ¶ † Ego tamen contra censeo, nam id ius nemini competit tanquam hæredi simpliciter, sed tanquam consanguineo. Consuetudo enim ad id vocat consanguineum tantum, nam & si consanguineus hæredem extraneum relinquat, id est, nõ consanguineum, ad eum non transmittit, id ius, etiam iam intentatum, id est, iudicium iam dictatum, institutum, motum, vt dicit Io. Fab. in §. ex contrario, in fin. Institu. de leg. & licet id nonnihil dubium sit, vt patet ex ijs quæ diximus in illo §. 26. glo. 1. nu. 3. sed quod diximus, tamen si nondũ id ius sit intentatum, minime gentium dubiũ est. Venditor autem suiipsius non est consanguineus, censeturq́ quantum ad venditionem à se factam hac in parte extraneus huius retractus omnino incapax, vt dictum est in d. verbo, *ou lignagier*, num. 30. sed & illud & multis seq. nec ea qualitas hæredis ei quicquam prodesse potest, nisi & ipse ex sua ipsius persona capax sit, vt dictũ est. Id est, quis tanquam hæres alterius, ad hunc retractum venire non potest, sed solum tanquam consanguineus. Hic autem veniens ad successionem, non magis fit consanguineus sui ipsius, quàm ante esset: quommodò igitur, ad retractum venire potest?

106 ¶ † Vigesimoquintò quæro, quid si ante retractum consanguinei res quæpiam quæ tenebatur in emphyteusim, aut feudum à castro venditio, cecidit in commissum ob non solutam pensionẽ, aut aliam quampiam causam, nihil enim hic de causa curatur, an retractu facto hæc res maneat emptoris, an vero ad consanguineum cum castro retracto transeat? Et idem quæri potest in retractu conuentionali. Ad quàm quæstionem nonnihil faciunt, quæ tractabimus tit. seq. in fi. in 14. q. an. videlicet, quæ aluuione accrescunt rei venditæ post vẽditionem ante retractum, cedant emptori, an venditori, qui postea ex lege venditionis retrahit. Sed præter ea videtur id, de quo quærimus, manere emptoris, per id, quod in simili scribitur in l. vsufructu legato, ff. de vsuca. si vsufructuarius in possessionem missus sit vicinarum ædium ex causa damni infecti, is iure dominij possidebit, nec vsufructu finito quippiam amittit.

107 ¶ † Ex quo nostrates illud assumũt laudimia, & reuocationes (quas vocant) cedere vsufructuario, non domino, & inter hos Oldr. cons. 24. quod domine. Io. Andr. in addit. Spec. tit. de emphyt. §. nunc aliqua, nu. 116. versic. 93. ibi, habeo plenius. Gu. Cu. loquens de patre vsufructuario rerum aduentitiarum filij, in l. vl. §. filijs autem, C. de bonis quæ libe. Albe. in d. l. vsufructu legato, col. 2. versi. item quæro aliam, ff. de vsufruct. & in rubr. C. eod. tit. post prin. Pau. Cast. qui tamen non omnino firmat, in l. 2. post prin. C. eod. quoque tit. Alex. in l. diuortio §. si fundum, col. pe. ff. sol. mat. Guid. Pap. dec. Delph. 477. vtrum proprietarius, versi. sed ad quem pertinebunt. Ias. in l. vlt. col. 11. nu. 41. versi. quintò quæro, C. de iure emphy. Bened. in c. Raynutius, in verbo, cætera bona, nu. 53. de test. Boer. in consue. Bitur. tit. de cõsue. feu. §. 9. & nouissimè Carol. Mol. in consue. Paris. tit. 1. §. 1. glo. 1. nu. 28. Quæ si habent locum in vsufructuario, multo magis in domino. Constat autem hunc emptorem ante retractum esse verum dominum, fructusq́ue suos facere, vt diximus supra. §. 15. in glo. 2. nu. 3. ex eo autem, vti similiter in retractu cõuentionali dicemus tit. seq. §. 5. glo. 2. in princ.

108 ¶ † Et in hanc quoq; partem facit tex. in l. cũ manifestissimi. §. sed cum in secundã, C. de furtis: vbi si cõmodatarius pœnam furti à fure exegerit, non tenetur postea eandẽ domino restituere. Et quod tradit Ange. post Franc. Tig. in l. at vbi, ff de peti. hæred. omnia dotis incrementa, quæ durante matrimonio cõtingerunt, ad virum pertinere, nec ea ipsum teneri restituere soluto ipsi matrimonio, per l. dotis fructus, ff. de iur. dot. & l. pro oneribus, C. eod. tit. quod sequitur, & dicit valde not. Fran. Crem. sing. 58. si maritus. Nec huc sententiæ afferunt præiuditium, l. quoties, & l. non solũ, ff. eod. quoq; tit. vbi maritus sol. matr. vna cum dote debet reddere duplum, quod ipso euictionis nomine, & quicquid occasione dotis constante matrim. consecutus est. Quia hæ leges loquuntur de his quę ab vxore vel patre eius vir consecutus erat, vt Ange. & Cre. vbi supra etiã annotarunt. Et vt illis addas, certe illud speciale est in eis legi. fauore dotis, vt nuncupatim declaratur in d. l. quoties, ex qua etiam intelliges, aliud esse in simplici venditione. Et faciunt etiam ad hãc partem tex. in d. l. diuortio. §. interdũ, & §. vlt. ff. sol. mat. & quod à Fran. Ripa responsum est, lib. respon. primò, defuncto, nu. 65. & multis seq.

109 ¶ † In contrariam autem sententiam nos vocat tex. in primis notandus in l. bouẽ. §. si quis seruum, ff. de Ædil. edicto, vbi cum res empta redhibetur, tenetur emptor reddere venditori redhibenti quadruplum, quod actione vi bonorum raptorum consecutus est, ob rem raptam ante redhibitionẽ. Quem tex. dicit nota. Bald. in l. si prædium, col. 3. versi. sed nunquid agens, C. de Ædil. act. in id quidem, vt emptor teneatur redhibita re vendita restituere mulctas, quas ratione ipsius rei adeptus est, & est similis tex. in l. item Mela. §. si in eo, ff. ad leg. Aquil. Et faciunt etiam, quæ in similibus traduntur in illa, d. l. diuortio. §. non solũ, versi. quare etiam si maritus, & rursum in d. §. si fundum, sol. mat. & in l. si vero, in prin. versi. item. quicquid, eo quoque tit. & l. cum in fundo, in prin. & §. 1. ff. de iur. dot. & l. quàm Tuberonis, ff. de pec. & l. inter socerum. §. cum inter, ff. de pact. dotal.

110 ¶ † Et

110 ¶ † Et quod Docto. crebriori calculo voluerunt, maritum sol. matr. teneri reddere vxori bona immobilia, quæ occasione castri dotalis consecutus est ex bonorum confiscatione facta constante matrimonio: de quo nos late diximus supra eod. tit. §. 10. glo. 1. nu. 19. porrò. Vt interim omittam, quod respondit Oldrad. consil. 240. super eo quo quæritur, feudum vel emphyteusim commissam cedere lucro proprietarij, non vsufructuarij, nisi quantum ad fructus ipsius, qui obueniunt duráte vsufructu, per multa in eam ré allegata, quæ inibi videre poteris, & idem voluit Io. Andr. præceptorem non memorans, in addi. Spe. d. tit. de emphyt. nu. 116. d. quoque versicu. 93. ibi, adhuc quæritur si res, & Albe. in d. rub. C. de vsufruct. col. 1. versi. item quæritur si in castro & in d. l. vsufructu legato, col. 2. ff. eod. tit. Guid. Pap. d. dec. 477. versi. sed ad quem pertinet commissum. Ias. in d. l. vlt. col. 9. versi. retento eodem themate, qui est sub 5. quæ, C. de iure emphy. Bened. vbi supra ad fi. nume. 33. Steph. Bertr. consi. vlt. in 4. dubio, in fi. lib. 1.

111 ¶ † Et in hác partem multum facit hæc ratio, quia res, quæ cadit in commissum, redit, vnitur, consolidatur cum re, à qua prius segregata, separatáque fuerat per concessionem feudi vel emphyteusis. Ideoque censeri debet eiusdem naturæ, & qualitatis, atque res ipsa principalis, eamque sequi debet apud quemcunque maneat, siue apud emptorem, siue venditorem, siue consanguineum retrahentem, vt in simili dicitur in §. vlt. Institu. de vsufru. Nec dici potest res ipsa esse in fructu, quin potius res eadem sit, cum fructus sit accessio à re distincta, ex qua is producitur, d. l. vsufructu legato, & l. item si fundi, in prin. ff. de vsufruct. cum si. Tu tamen ad huius q. decisionem vide quæ scripsimus supra. §. 10 glo. j. nu. 18. cæterum, & duobus seq. & infra tit. seq. in fi. in 14. q. & Carol. Mol. in consue. Paris. tit j §. j. glo. j. in j. 2. 3. 4. & 5. q. vbi videbis multa ad hanc rem pertinentia.

112 ¶ † Vigesimosextò quæro, supra. § j. in glo. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, num. 62 nec tantum dubij, tractauimus, si vsufructuarius rei immobilis proprietaté eiusdem emat, an retrahente cósanguineo, ille sibi vsumfructum retineat, an vero cogatur ipse vsufructuarius ei cedere cum proprietate. Nunc vero è diuerso, si quis primo acquirit proprietatem, deinde vsusfructus proprietati consolidatus est, vel morte vsufructuarij, secundum. §. vlt. Insti. de vsufruct. cum sim. vel quia ipse proprietarius emit commoditatem vsufructus ab vsufructuario, atque ita vsufructus extinctus est, & cum proprietate confusus. Postea consanguineus venit ad retractú eius rei, an apud emptorem manebit, vsufructus an vero vna cum proprietate transibit ad consanguineú? De qua re scribit etiam Mol. in illis ipsis commentarijs consuet. Paris. tit. 1. §. 30. nu. 179. & seq. & concludit, quod si vsusfructus morte vsufructuarij fuerit consumptus, rem emptam integram, & sine retentione illius transire in consanguineum, vel dominum feudalem, vel véditoré qui redemit ex pacto venditionis, nam de his omnibus simul tractat.

113 ¶ † Si vero (inquit) vsusfruct⁹ fuerit emptus, aut aliter acquisitus ab ipso venditore, tunc commoditas illius apud eum manebit, quandiu viuet primus ille vsufructuarius, à quo eum redemit. Sicut in simili dictum est in illa q. diuersa, in qua vsufructuarius emit proprietatem. Sed tamé inter hæc duo illud interesse, vt in hoc casu .s. cum vsufructuarius emit proprietatem, relinquitur ꝓpiɾe vsusfructus emptori, nec cogitur eius æstimationé accipere. Cum vero è cótrario proprietarius emit vsumfructum, & tunc aut emit ab eod. qui primú proprietatem védiderat retento vsufructu, & hoc casu vtrunque retrahitur refuso vtriusque pretio. Aut emit ab alio, & iterú distinguit, vt supra inter extinctionem, & consolidationem naturalem ex morte vsufructuarij, & emptionem commoditatis illius. Tu vero ad eius scripta adde duos tex. qui ad hanc q. decidendam magnum præbent adiumentum, in l. non quocunq;. § fundus, ff. de leg. 1. & in 1. si cui, Inst. de leg. & vtrobiq; gl. & Doct.

114 ¶ † Vigesimoseptimò idem Mol. in d. tit. 1. §. 3. in 7. q. quærit, vtrú retrahés teneatur restituere emptori sua iura confusa in specie siue in substantia, an vero possit eorum pecuniam refundere, & si id vltimum possit, vtrum sufficiat, circúscriptis, id est, sublatis, & expúctis oneribus, id quod deest iusto pretio rei venditæ, restituere, an vero teneatur etiam iustam horum æstimationem refundere vltra cóuentum rei pretium. Illum omnino vide, nam licet loquatur in retractu feudali, tamen idé omnino, & in retractu municipali, & conuentionali locum habet. Et hæc adde ad ea, quæ diximus supra in d. §. 1. in d. glo. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, nume. 61. nec tantum dubij, & seq.

115 ¶ † Vigesimooctauò quæro, consanguineus fecit oblationem emptori, eumque interpellauit, & requisiuit, vt sibi cessionem faceret secundum naturam consuetudinem supra. §. 1. & continuo emptor moritur sine citatione, & nulla alia re facta, an necesse sit iterum, & ex integro offerre hæredi, eumque interpellare. Et id vtique disces ex tex. glo. & Doct. in l. fideiussor obligari. §. vlt. ff. de deiuss. & scriptis à Io. Fab. in l. in minorum, col. 1. versi. item quid se hærede, C. in quib. cau. in integ. rest. est neces. Et idem quoque dubium fieri potest in retracto conuentionali.

116 ¶ † Vigesimononò, Testator relictis duobus liberis prohibuit ab ijs alienari fundum quempiá, & si contra fecerint, eú in Claudium transferendú ius sit, eo fundo à liberis alienato, controuersia est inter cósanguineos, & Claudium illi enim ex nostra consuetudine admitti volebant ad retractum Claudius autem ex testatoris dispositione. In qua specie dominus Ferro. in consuet. Burd. hoc tit. de retractu. §. j. col. 3. vers. addidimus, dicit præferendos consanguineos. Nam cum viuus testator eos à retractu excludere non potuisset, nec suo quoq; testamento, quo Claudiú admitti voluit, id facere potuit, cú legis beneficiú eis adimere nó potuit, l. cerdoné, ff. de ope. lib. Cui adde quæ diximus sup. hac eadem glo. nu. 7. ve. nuntaineu.

117 ¶ † Nos

117 ¶ † Nos tamen cõtra (quod pace eius viri dictum sit) arbitramur. Illud enim planum est, hanc testatoris prohibitionem, quæ (vt ipse fatetur) valet, cũ facta esset intuitu certæ personæ, impedire eius fundi alienationem, dominiumque transferri l. peto. §. vlt. & l. cum pater. §. libertis, ff. de leg. 2. & l. pater. §. filiam, ff. de leg. 3. & voluerunt glo. Cyn. Bart. Bald. & alij, in l. ea lege, C. de condi. ob caus. Ex quo consequens illud fit, vt nec locus sit retractui, ex sententia Pau. Cast. consi. 74. in causa mota, post princ. rursumque, col. 2. versic. & idem dicendum est, libr. 2. & Cæpol. consi. causarum ciuilium 44. in q. col. 2. & late diximus supra in §. 1. in glo. 2. in verbo, *à vendu*, nume. 5. sed hic scire cum multis seq. præsertim in præiudicium Claudij, ad quem res redire debet ob contemptam testatoris voluntatem, rescissa illa venditione.

118 ¶ † Trigesimò quæro, supra in 9. q. diximus emptorem, qui admisit consanguineum ad retractum, teneri re euicta à consanguineo de suo facto, & culpa tantum. Poteritne igitur agere consanguineus rectè aduersus primum venditorem? Et certe in alijs venditionibus voluntarij sunt qui dicunt posse, alij secus, nisi cessæ sint omnes actiones, vel quodam casu hypothecas habeat, de quo vide tex. in l. si res quam à Titio, & ibi Alber. ff. de euict. glo. Barto. Bald. & Ange. in l. si pro re. §. 1. ff. eod. tit. Bart. in l. si rem, la 2. eo. quoque tit. & in l. Iulianus. § 1. & ibi latius Im. & Recentiores, ff. de verb. obl. Bald. in l. 1. col. pen. versic. quæro hic, an singularis, C. de rerum permut. & in l. 1. in fi. C. de iure dot. Imo. in l. si domus. §. 1. col. vlti. versic. sed hic occurit, ff. de leg. 1. At hic venditio siue cessio facta est consanguineo ab emptore non sua spõte, ideo non tenetur de euictione, nisi ex suo facto, aut culpa. Itaque cessante illo suo facto, aut culpa, non potest consanguineus aduersus eum agere. Consequens est igitur, vt aduersus priorem venditorem agat, vt etiam in hoc casu nuncupatim tenet Ferro. qui alia quædam allegat in consuetu. Burd. hoc tit. §. 3. col. 2. versi. quid si res.

119 ¶ † Trigesimoprimò, Titius debet Sempronio vectigal quoppiam annuum prædiarium, aut generale super omnibus bonis, si ipse Titius data Sempronio pecunia huiusmodi vectigal extinguit & vt nostri vulgo loquuntur, admortizat, an consanguinei Sẽpronij poterunt id vectigal redimere restituto pretio venditionis? Et certe quantum ad vectigal prædiarium habemus consuetudinem expressam supra §. 33. vbi nos aliquid diximus. Sed quod ad alterum generale vectigal pertinet multũ refert, an id fuerit venditum cum eo pacto, vt redimi siue admortizari possit restituto pretio, & tunc haud dubiè si ex pacto redimatur, non erit locus retractui, non magis, quàm in alijs rebus, ita venditis, & postea retractis, ex sententia Pau. Cast. consi. 74. in causa mota per dominam Dorotheam col. 3. versic. concluditur, & seq. vsque ad fi. consil. lib. 2. & late dicemus infra tit. procedente. §. 1. glo. 7. in verbo, *seront preferez*, vbi huius rei est expressa consuetudo.

120 ¶ † An vero sine eo pacto, sed sponte contrahentium, quo casu, & illud distinguendum est, an in continenti, id est, vt à plerisque intelligitur, antequam parte diuertant ad alios actus, ex discedũt ab emptione, & vẽditione huius vectigalis, & tũc nullus quoque sit locus retractui, secundum not. in l. ab emptione, ff. de pac. & quæ dicemus titu. quoque seq. §. 6. glo. 2. in verbo, *les loyaulx constemens*, nu. 5. nunc tempus est, & multis seq. & alibi quoque diximus. An denique ex interuallo, & tunc secus videtur, quid enim, id aliud est, quam emptio, & venditio huius vectigalis siue pensitationis, cum in ea interueniat, & merx, & pretium, merx quidem immobilis, aut quæ pro immobili censetur, vt late diximus sup. §. 1. in glo. 6. in verb. rentes, vbi etiam cauetur retractum habere locũ in venditione huiusce vectigalis, quod & repetitur in §. 6.

121 ¶ † Nisi hic dicas huiusmodi admortizationem esse potius distractum, quam contractum, ideoque non esse locum retractui, vt nuncupatim respondit Pau. Castr. d. consi. 74. col. vlti. versic. videndum est, lib. 2. Sed nos de huiusmodi ratione late diximus in §. 1. in glossl. 2. in verbo, à vendu, num. 38. sed & illud quæro, & seq. vbi ea res non admodum nobis probatur. Nisi forte in distractu liberatorio, cuiusmodi hic est, cum videamus fauore gratiaque liberationis multa à nostris legib. introducta, vt scilicet confessio extraiudicialis absente parte facta valeat ad liberandũ, licet non ad obligandum, vt plerisque placere video, & inter cæteros glo. in l. non solum nostrum. §. si liberationis verba, ff. de libe. lega. & Bald. in l. is qui hæres, in princ. ff. de acqu. hæred. & consi. 14. Antonius, col. 2. versic. nono quia maritus, libro 2. & consi. 466. an creditor, colũ. 1. lib. 4. & alibi sæpè, quanquam, & alij multi cõtrarium tenent, de quo nos alibi latius tractabimus. Et vbi agitus de liberatione, si non valet quod ago, vt ago, valet vt valere potest, l. si vnus. §. si acceptilatio, & ibi Bart. & alij, ff. de pact. & l. & post rem. §. vlt. ff. de transact. Sig. consi. 90. Ambrosius, col. 2. nu. 7. Et valet liberatio sine causa, l. tale pactum, in prin. ff. de pact. & omnes præsertim Recentiores in l. creditori tuo, C. de pact. licet secus in alijs pactis, per d. l. creditori, & ibi glo. & alij. Et alias sæpe, & multis iuris articulis, videmus liberationes esse admodum fauorabiles, vt quæ tendant ad libertatem, rerum omnium fauorabilissimam.

122 ¶ † Sed & aliud est, quod hanc partem tueri potest, vt scilicet retractus locũ habere non possit. Nam cum debitor huius annui vectigalis eo se liberat, siue pecunia data, siue alio modo, id omnino extinctum est, & confusum, vt de seruitute dicitur in l. si tibi homo. §. vlt. ff. de lega. 1. Ideo reuiuiscere non potest, quod funditus sublatum est, quia etsi de nouo res perempta institui possit, nõ eadem tamen res erit l. qui vsumfructum areæ, ff. de vsufruc. & l. qui res suas. §. aream, ff. de sol. & l. si nauis, ff. de rei vend. Ex quibus, & illud consequẽs fit vt ea res à cõsanguineo redimi non possit, sed tanquam re perempta hic debitor maneat liberatus à statuti necessitate, l. quod te, ff. si cert. petat.

Quibus

Quibus rationibus innixus Bal.consi.300.statuto cauetur,in fi.lib.j.scribit in casu statuti concedentis facultatem consanguineis venditoris retrahēdi rem venditam,si dominus emphyteusim emerit, & ita dominium vtile cum directo confusum est, non est locus retractui ex statuto de quo nos,& aliquid diximus supra. §.1.in glo.7. in verbo, *ou aultres choses*,nu.60.ego vero.Et vide quæ scripsimus supra,eod.tit.§.1.in glo.10.in verbo, *dedans l'an*, in 25.q.Super quo tamen paulo amplius cogitandum relinquimus.

123 ¶ † Trigesimosecundò quæro, si emptor nolit consanguineum offerentem admittere, & patiatur se in ius trahi in causa retractus,an ob huiusmodi litem censeatur res esse litigiosa, ita scilicet, vt amplius durante lite alienari nō potest. Et sanè Matth.Afflic.in trac.protomixeos,in verbo,vt intra 30.dies,colum.3.versic.sextò not.post Sebast. Neapo.in tract.de iure congrui,in verbo.possidet dicit rem effici litigiosam, ob hanc causam lite contestata,per l.2.& Authen.ibi positam,C.de litig.de quo & nos transeunter diximus supra.§.11. in glo.1.num.4.at hoc,sed hic voluimus specialiter attingere, tum nè neglectum esse videatur, tum vt addam, vtrum sit necessaria in id litiscontestatio, quod hinc pendet, an hæc actio sit personalis, an realis, de quo nos late diximus supra, eod.titu.§.8.in glo.5. in verbo, *par deuant le iuge qui en peult congnoistre*, vbi videas. Sed & tu vide consuetud. Cenomaniæ.§.419. quæ dicit ex sola citatione hoc casu rem ipsam effici litigiosā; & idem ex consuetud. Andegauiæ.§.408. Vide item,quæ in eo de retractu cōuentionali dicemus infra tit. seq.in fi.in 41.q.

124 ¶ † Trigesimotertiò, quia multæ consuetudines huius regni ita loquuntur, vt consanguineus admittatur ad retractum oblato pretio, quæro an hæc verba faciant conditionem? Et sanè Io. Bap. Rof.inter consi.Pau.Cast.consi.149.statutum Paduæ.col.2.versi.non obstat, quod tertio,lib.2.respondit hæc verba potius facere modificationem, vt ipse loquitur,id est, admonitionem quandam, vt id fiat,alias eum non admitti, quàm conditionem,per l.muto.§.sub conditione, ff.de tutel.& l. Prætor, in princ.ff.de collat.bonor.& alia iura ibi allegata. Ex eoque infert huiusmodi ius transire ad hæredem etiam nondum oblato pretio,quamuis conditiones non transeant, l.si decem, & ibi nota.ff.de verbo.oblig. Super quo vltimo vide, quæ dicam in titu.sequen.§.j.glo.6.in verbo, *ou ses heritiers*, nume.14.quid autem,& sequen.vbi videre poteris.

TITVLI

TITULI SECUNDI HUIUS VOLUMINIS.

DE RETRAICT CONVENTIONEL,

DE RETRACTU CONVENTIONALI.

PRAEFATIO.

ACCESSERE QUOQUE IO. BAP. ZILETTI VENETI.
Summaria nunc primum edita.

SUMMARIUM.

1 *Conuentionalis dictio latina.*
Retractus conuentionalis cur sic dicatur.
Pactum quod vulgo de retrouendendo dicitur, an possit etiam dici der euendendo.
Reuendendi verbum iurisconsulti.
Transcribere pro reuendere.
2 *L.2.C.de pact.inter empto.& vendi.an loquatur de pacto de retrouendendo, an de alio.*
Pactum reuendendi approbatum de iure ciuili.
Et canonico, & nu.3.
Pactum reuendendi, & restituendi an differant.
4 *Pactum de reuendendo foro conscientiæ non repugnare.*
Legibusque Mosaycis approbatur.
5 *Intellectus c.ad nostram, de emptio.& vendit.*
Ad præsumptionem contractus vsurarij quæ requirantur.
6 *Pactum reuendendi ex interuallo appositum, an tollat præsumptionem contractus vsurarij, & numero 8.*
7 *Pactum legis commissoriæ ex interuallo appositum, non reprobatur, & nu.8.*
9 *Quid si actum est ab initio vt id pactum reuendendi postea fiat.*
10 *Quid si fiat simplex promissio id pactum faciendi, & nume.11.*
11 *Locatio ad paruum tempus, cum pacto de renouando ad aliud tempus, quod iunctum priori facit longum tempus, habetur pro locatione ad longum tempus, & in fraudem factã censetur.*
12 *Pactum reuendendi non in instrumento, sed seorsum appositum magis suspectum est, & nume. 13.14.& 15.*
13 *Clam & secretò factum, suspectum est.*
14 *Clam factum malafide factum censetur.*
Sexus nec rusticitas excusant à clandestinis actibus.
15 *Demonax Phylosophus quid de sacris Eleusinijs senserit.*
16 *Iuramentum reddit actum suspectum suspectiorem, & num.17.*
17 *Clausula cautiores, actus suspectiores reddunt.*
Abundans cautela nocet suspectis.
Pretij magnitudo etiam actum suspectum reddit, & nume.18.
18 *Quo plus cautelæ, eo plus fraudis.*
Bis peccat qui fraudem facit, & eam tegit.
19 *Fraus & simulatio an præsumatur ex his verbis vendidit, & tradidit verè, & non in fraudem & similibus.*
20 *Res cum pacto reuendendi minoris est æstimanda & venditur, etiam quod tempus redimendi sit transactum, nu.24. Quomodo autem hæc intelligantur vide nu.26.*
Quanto autem minoris æstimanda est ob id pactum.
21 *Res semper minoris valet ob cõditionem, & onus appositum, & nu.22.*
Pactum in venditione appositum est pars pretij, & num.22.
23 *Preces in partem pretij imputantur.*
24 *Aestimatio rei venditæ consideratur habito respectu ad tempus conditionis.*
25 *Pactum reuendendi, non tollit l.2. C.de rescind. vendit.& tamen ad reputationem pretij considerandum est.*
Probans simpliciter pretium rei venditæ non obtinet in remedio d.l.2.C.de rescind.vendi.quando appositum fuit pactum de reuendendo, sed probare debet pretium, rei venditæ cum hoc pacto.
Pactum reuendendi cum non est in mera facultate venditoris, vtrum ob id ipsum sit res minoris æstimanda.
27 *Fraudis suspitio quæ oritur ex pacto reuendendi, an habeat locum in datione in solutum, vt in vera venditione, & nu.28. & 29.*
29 *Fraus & simulatio non æquè præsumitur ex alienatione necessaria, vt voluntaria.*
Alienatione simpliciter prohibita, non censetur prohibita necessaria.
30 *Pactum vt liceat post aliquod tempus redimere magis præsumitur pignoratitium, & in fraudem vsurarum factum.*
31 *Pactum istud magis suspectum est, si maius aut minus pretium est restituendum, & numero 32.33.*
32 *Pacta insolita, & inusitata suspecta.*
33 *Liberalitatis captiosæ exemplum.*
34 *Pactum reuenditionis à rustico, vel muliere appositum non ita suspectum, & nu.35.*
35 *Fraus non tam facile præsumitur in muliere, rustico, milite, vt in cæteris.*
36 *Probationes leuiores, admittuntur in vsuris, fraudibus, & clandestinis actibus, & numero 37.38.*
In idque coniunguntur imperfectæ probationes.

Et ad-

Et admittuntur testes singulares.
At sufficiunt leues coniecturæ.
39 *Fiducia est pactum reuendendi, siue fiduciaria emancipatio, vel venditio.*
40 *Fiducia depositum.*
41 *Fiducia pro pignore.*
Fiduciarius seruus.
Fiduciaria res.
Fiduciam contrahere.
Fiduciaria hæreditas.
Fiduciarius hæres.
Fiduciaria tutela.
Fiduciarius tutor.
Fiduciarius pater.

1 HIC igitur retractus conuentionalis dicitur, vocabulo quidem latino, & quo vtitur Pōponius in l.stipulationum,quę est.5.in princi. & iterum in §. cōuentionales,ff.de verb.obli. & Vlpianus in l.in conuentionalibus, eod.titu.vt omittam Iustinianum in l.2. C.de Præt. pignor.& Summum Pontificem,qui tamen eo verbo vtitur in alia significatione, in ca.vlt.extra de libel.oblat. Ita autem vocatur retractus conuentionalis,quod ex conuentione,& pacto partium proficiscitur,cū scilicet inter emptorem,& vēditorem conuenit, vt venditor intra certum aliquod tēpus,aut quandocunque, aut simpliciter sine temporis præfinitione,possit rem vēditam retrahere siue redimere restituto pretio. Quod pactum vulgus de retrouendendo, nonnulli de reuendendo appellant. Nam & reuendendi verbo, vsus est Vlpianus in l. Iulianus ait,ff.de bonis libe. & hinc Reueneo, in l.lege,ff.de leg.commis. Alibi quoq; Transcribere dicitur pro reuendere, in l.si vir vxori, ff.de præscript.verbis.

2 ¶ † Porrò de huiusmodi pacto, vt multis placet loquitur,l.2.C.de pact.inter empr.& vendit.cōp. vbi satis apparet id pactum esse approbatum de Iure ciuil.& hoc ibi nuncupatim notant Angel.& Paul.Castren.qui eam l.legit, cum l.1.eius tituli: Quamquam sunt,qui negant eam l. intelligi de hoc pacto,sed de alio,quod dicunt ab eo differre, scilicet de restituendo rem restituto pretio, vt per Corn.consi.346.visa copia,col.pen.versi.& licet. & Hier.Cagn.post alios, in d.l.2. col.5.in 3.nota. Quibus adde Bald.in tract.de pact. col 22. versic. ego dixeram supra. Et facit etiam l.si a te, C.eod. tit.de pact.inter empt.vbi fit mentio alterius pacti huic adeo similis,vt nihil ab hoc distare videatur, quantum ad effectum pertinet. Sed & de iure canonico approbari,non obscurè patet ex not.à glo. & Doct.in c.ad nostram,de empt.& vendi.& in c. conquestus,de vsuris.

3 ¶ † Et in vniuersum non improbari hoc pactū, voluerunt Docto.in d.l.2.Host.in c. significante, col.1.versi.quid si dicat,vendo tibi,& ibi quoque Io.Andr.col.2.extra de pign. Colla in c.in ciuitate,de vsu.Bald.consi.59.proponitur, col.vlt.lib.3. & consi.322.instrumento,colum.2.eod.libr.3. & consi.359.hunc passum tangit, col.1.lib.5.Signo. consi.139.casus,A.pretio,col.1.Ange.in l.ad officium,C.communi.diu. Salyc.in l.2.in 9.q.C.de rescind.vendit.Petr.Ancha.in d.c. ad nostram, & ibi quoque Imo.& Panor.col.1.de empt.& vend. idem Anch.consi.9. plurimæ,col.1.& late cōs.30. dubitari solet,col.2.versi.secundò, probo,& multis seq.Gui.Pap.dec.Delph.516. an per confessionem,& consi.49.principale dubium, post principium, & in tractatu de contracti.illicitis, colū.6. versi.quid si vendidi.& Ambro. Vig.in tract.vsur. in multis locis,& Ias.qui alios citat,cons.153.præsupponitur in facto,col.5.versi.sextò facit,lib.4.& Doct.vbique, præsertim hi, quos statim in versic. ab hinc secundò citabimus. Verum quia aliqui paulo religiosiores dubitabant,propter textum vt opinor,in d.c.ad nostram. Martinus Quintus Pōtifex Decretali in eam rem edita, palàm declarauit huiusmodi pactum esse licitum,etiā in annuis vectig.siue pensitationibus generalibus. Eius initium est,hodie & c.ad futuram,sub tit.de empt.& vendit.in extrauag.

4 ¶ † Quin Theol.quoque, nec in foro quidem conscientiæ,quod appellāt, hoc pactum reijciunt, scilicet Guli.Cardi.cuius inter cætera autoritate extrau.innititur in suo tractatu incipiente, Abbas S.Iacobi circa mediū.Henr. Horta.in suo tractatu de contract.in 5.dub.Ioā. Gerson in tractatu eiusdem tit.parte 1 consideratione 6.& 7.& iterum parte 2.propositione 1.2.3.4. & 5,rursum part.3. in fi.Anto.Flo.in tract.de vsu.c.3.5.8.& omnium copiosissimè Corn.eod.quoque tractatu,q.83.per totum, vbi allegat, & alios multos receptæ apud Theologos authoritatis.Vt omittam nostratés,qui & hoc idem de foro cōscientiæ affirmarunt, videlicet Albe.in d.l.2.de pactis,inter empti.Archi.in in c.plerique.14.q.3.Cæpol.in tractatu, de simul. contractib. in 12.præsumptione, 3.partis principalis,& Gui.Pap.in d.tract.Et de hoc minimè dubitandum fuit,cum legamus Leuitici.25. Dominum hæc dixisse filijs Israel: Cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur. Quem locum in id expendit Petr.Ancha. d.consil.30.

5 ¶ † Neque id negat d.ca.ad nostram, tum quia non loquitur de pacto reuendendi simpliciter & tempore venditionis,sed post tempus aliquod,qd longe deterius est, magisque auget suspicionem fraudis,& simulationis,vt dicam in hac eadem gl. nu.30.sextum quod contractus, & iterum 1.§.1. huius tit.in verbo, *à tel temps*, nu.69.sed vnum, & seq. Quamuis Anto.Burgos,ibi,col.14.versicu. ideo conabor,noua quadam ratione contendit, nihil interesse,quātum ad id de quo agimus,sitnè pactum simpliciter,an post aliquod tempus. Tum etiam quia cum huiusmodi pacto, qualecunque sit,id est,siue competat à tempore vēditionis, siue post aliquod tempus, ille textus requirit etiā modicitatem pretij tantum, vt aliqui censent, aut vt alij maiore numero autumant, non solum eam modicitatem,sed & illud præterea, vt emptor solitus sit fœnerari, vt scilicet præsumatur cōtractus pigno-

pignoratitius in fraudem vsurarum factus, & non vera emptio. De quo (vt omnes quorum nunc recordor, simul colligam) vide per glo. & oẽs Doct. ibi, & iterum in c. illo vos, de pig. & in d. cap. conquestus, de vsur. & Docto. maximè. Bald. & Pau. Cast. in d. l. 2. & ibi late Hier. Cagn. nu. 13. de pact. inter empto. Arch. in d. c. pleriq; 14. q. 3. Gost. in summa, de pig. in fi. Lau. Rodul. in rep. c. cõsuluit, in secunda parte, q. 60. & seq. eod. tit. Iacob. Arec. Cyn. Albe. Saly. Fulg. & Pau. Castr. in l. emptione, C. plus vale. q̃ agit. Bald. in l. vlt. in fi. C. de condit. inser. & in c. 1. col. 2. versi. quæro de quibusdam, tit. de feud. dat. in vicem leg. comm. & consi. 133. quædam mulier, in 2. dubio libro j. & consi. 487. apparet, eod. lib. 1. & consi. 205. Iacobus, libro 2. [& consi. 3. casus talis est, quidam Petrutius, per tot. lib. 2.] & consi. 114. secundum ea quæ proponuntur, libr. 3. & d. consi. 359. libr. 5. & consi. 361. verba Bar. in 3. dub. eod. lib. 5. & consil. 389. quod dictus contractus, eod. lib. 5. & consi. 347. ad euidentiam, col. 3. versi. & ad euidentiam præmitto, eod. lib. 5. Ange. consi. 244. multi, in fi. Petr. Anch. d. consi. 9. & consi. 257. si prædicta sententia. Imo. consi. 10. in casu præmisso tria videntur, in tertiò eodemque vlt. dub. & consi. 55. in casu præmisso, col. 2. versi. nec obstat etiam prædictis, & consi. 99. in q. quæ vertitur, colũ. 2. in 5. dub. Card. Flor. post Guil. Laud. in cle. 1. §. vlt. in 18. q. de vsur. Raphae. Fulg. consi. 134. in q. col. 2. Raph. Com. consi. 184. M. CCCLIX. Ioannes promisit, col. vlt. quod repetitur inter consilia Alexandri consi. 119. sine disputatione, lib. 4. Roma. sing. 365. quæro an pactum, & consi. 423. pro pleniori, col. 2. versic. vltra dubitatum. Pau. Castr. consi. 74. in causa mota per dominam Dorotheam, col. 3. vers. quarto resultat, lib. 2. & consi. 109. visa petitione prædicta, colũ. 1. eod. lib. 2. & consi. 306. quanquam longa, colũ. 2. versi. ad hoc autem vt tali, eod. lib. 2. & consi. 332. visa supra scripta, col. 1. versi. quod autem simulatio, eod. lib. 2. Panor. consi. 76. in præsenti, col. 1. & 2. lib. 1. & consi. 69. casus in his terminis proponitur, quidam dominus Antonius, lib. 2. Christoph. Castel. in suo consil. incipi. cum ab exordio, quod impressum est in quibusdam codicibus tractatus maleficiorum Bonifaci. Vitali. in fi. Petr. Ferrar. tit. forma libelli in causa vendi. in prin. col. 2. Io. Ana. in consi. 58. visis instrumentis, & ibi Ludo. Bolog. in addit. & Monto. Mascarellum, inter consi. Lau. Calca. [consi. 27. clementissimi, col. 2. nume. 6. & seq. &] consi. 83. pro inuestiganda, col. 1. & plenius ipsum Calca. consi. seq. viso casu, per totum. Ang. Are. in §. item si, col. 22. versi. & per ista iura, Instit. de actio. Vital. Cambo. in tract. clausul. char. 133. versi. restat. Corne. consi. 4. multum diffuse, lib. 1. & consi. 224. quanquam in hac, eod. lib. 1. & consil. 241. cum quo, eod. lib. 1. & consil. 346. visa copia, eodem lib. 1. Bald. à Bart. inter consi. illius, consi. 23. visis dictis contractibus, colum. 1. & seq. lib. 3. Barb. consi. 51. scripsit sapientiæ fons, col. 2. & 3. lib. 1. & consi. 76. illud in medium, in 1. dub. lib. 3. & consi. illud afferam, per tot. lib. 4. & consi. 22. clementissimum, colum. 3. versic. extat tertia præsumptio, eod. lib. 4. Alexan. consi. 46. circa præsentis, col. 1. lib. 3. & consi. 109. viso processu, col. vlti, libr. 4. & consi. 119. sine disputatione, col. vlti. eod. lib. 4. & consi. 28. in causa, & lite, col. 1. versi. nec prædictis, lib. 5. & consi. 54. circa primum dubium, col. 1, lib. 6. quod quidem consi. idem est cũ illo consi. 46. lib. 3. nisi quod initiũ est diuersum. Cæpol. in d. tractatu de simul. contracti. char. antepe, Guid. Pap. d. dec. 516. & consi. 180. circa processum, col. 2. versic. & his sic præsuppositis, & latissimè in tract. de contract. illicit. Fab. in tract. de emptio. & vendit. in 7. q. princ. col. 3. versicu. sextò quæro. Sozi. consi. 136. præstantissimè Docto. col. vlt. lib. 1. quod iterum repetitur consi. 155, libr. 2. & eundem Sozi. consi. 248. nunquid ex duobus, lib. 2. Ambro. à Vignat. in tract. vsurar. quem composuit super c. salubriter, char. 14. versic. sed cum raro, extra de vsur. Iaco. à S. Georg. in l. interpositas, nu. 3. & 2. seq. C. de transact. & in l. si quis nec causam. §. res pignori, ff. si cert. petat. Carol. Ruin. consi. 16. circa primum, col. 4. nu. 9. & seq. vsque ad fi. lib. 4. & consi. 66. quia dubia, col. 4. eod. lib. 4. Philip. Deci. consi. 167. in causa quæ coram. col. j. & 2. & consi. 308. in casu ad nos transmisso, col. 2. nu. 4. paulo post prin. versic. secundo dato, & consi. 648. pro resolutione, propè per tot. & consi. 693. viso consi. Stepha. Bertr. consi. 88. in facto, lib. 1. & consi. 169. visis duobus, col. 2. eod. lib. 1. & consil. 184. vidi casum, eod. lib. 1. & consi. 32. pretij vilitas, in prin. lib. 2. & consi. 219. cum scriberem, eod. lib. 2. & consi. 235. pretij vilitas, eodem libr. 2. & consi. seq. viso processu, nu. 13. & 14. eod. lib. 2. & consi. 287. cum præsupponatur, eod. lib. 2. & consi. 88. puto quod animæ, col. 1. libro 3. & consi. 111. ponitur, per tot, eod. lib. 3. consi. 170. si non sine grandi, nu. 3. eod. lib. 3. & consi. 86. ponitur, col. 2. lib. 4. & consi. 109. eod. initio, & lib. Ias. consi. 21. venerabilis, nu. 4. lib. 1. & consi. 150. videretur, & iterum consi. seq. lib. 4. & consi. 154. præsupponitur, eod. lib. 4. Matthæ. Afflict. decis. Neapo. 65. in causa Melchioris, & dec. 339. fuit pronuntiatũ, & Thol. Ferrar. caut. 17. magna est q. & Paul. Parisi. consi. 55. contractus, col. 3. num. 29 & seq. lib. 1. & D. Boer. deci. 101. quæ requirantur [& Mart. Soz. consi. 100. viso instrumẽto, col. j. lib. j.] Apud quos videbis amplissimè vtriusque partis rationes, quas ideo hic omissimus, nè rem tam frequenter actam iterum ageremus.

6 ¶ † SED & in hac re tamen quædam prætermittere, non potuimus tibi maximè notanda, PRIMVM, vtranque illam opin. procedere, cum huiusmodi pactum de reuendendo in ipso contractu, aut mox post ipsum, appositum est, secus si ex interuallo, nam tunc nihil omnino facit ad præsumptionem fraudis, vel simulationis, vt nuncupatim respondit Panorm. d. consi. 69. col. 2. versi. tertiò me mouet interuallum, lib. 2. & non obscurè Paul. Castr. d. consil. 322. col. 2. lib. 2. dum loquitur de huiusmodi pacto facto eo. die vel seq. & expressim Alex. consi. 28. in causa & lite, col. 2. versic. & quamuis nonnulli, lib. 5. per multa, quæ illic allegat, & Corn. consi. 133. viso copioso, col. 2.

versi.

versic.item ponderandum duxi, lib.1. & d.consi. 241.col.3.vers.nec videtur, quod pactum, lib.3.& Steph.Bertr.d.consi.109.col.vlt.lib.4.Cæpol.cautel.241. secundum postremam computationem, pactum pignoris, & in tractatu simulationis contract.in prima præsumptione, col.8. & nouissimè Franc.Ripa, in l.nemo potest, col.14.nu.73. adde simile, ff.de lega.1.

7 § † Nam & licet alias pactum legis commissoriæ reprobetur in pignoribus, l.vlt. C.de pact.pig. & c.significante, extra de pign.id tamen intelligitur, cum apponitur in ipso contractu, aut incontinenti post, non etiam si ex interuallo, l.Titius, & ibi Guli.Cum.qui rationem reddit, Bart.Bald.Salyc.& Pau.Cast.ff.de pign.act.& l.quamuis, alias, Calipodius, & ibi etiam Bart.ff.de solut.Cyn.post. Petrum in d.l.vlt.& ibi quoque Io. Fab.qui eam vnam in eod.tit.legit.& Bar.qui id dicit perpetuo menti tenendum, & Salyc.C.de pact.pigno.idem Bart.& Salyc.qui etiam rationem reddit, in l.2.C. eod.tit.Bald. & Ange.in l.j.eod.quoque tit.ipse Bart.in l.si ex cautione, in fin. C.de non numerat. pecu.vbi id trahit ad renuntiationem, quæ fit ex interuallo.Bald.in l.cum fidem, versi.quæro, & reuoco, C.eod.tit.vbi & id quoque trahit ad renuntiationem non numeratæ pecuniæ, & in c.1.col.2. versi.quæro ponè, quod pactum, tit.de feudo dat. in vic.leg.commis.& ibi quoque Aluar. colum.4. vers.oppo.ab extra, vbi id intelligit, cum id fit diu ex interuallo. Ange.in l.cum dominam, C.de pig. Raph.Co.consi.179.facta fuit quędam transactio, col.j.Collect.& Panor.in d.c.significante, vterque col.2.de pign. Alex.late consi.178. viso processu, in multis locis, & consi.seq.col.j.lib.7.Cæpol.cautel.secundum priorem computationem, 309.pactum pign.Fab.in tractatu empti. & vendit.in 7.q. princ.col.1.versic.& primo quæro, Guil.Pap.deci. Delph.6.pactum legis, & sing.477. versicu.quæro mutuasti. Philip. Deci.in l.traditionib.col.penul. nu.13.versi.in glo.final. C.de pact.& Franc.Ripa, in d.l.nemo potest, col.14.nu.74. pro ista limitatione, ff. de leg.j.& Stepha. Bertr.consi.133.ponitur in facto quod nobilis, in 3.dubio, lib.j.& consi. 254.vidi processum, col.1.eod.lib.1. & consil.91. ex propositis, nu.7 lib.3.

8 § † Sed hic paululum attende lector, quia quãtum ad pactum de reuendendo, illud quod diximus, non omnes ita simpliciter admittunt. Nam Pau.Castr.consi.109.visa petitione, col.2.versi.est etiam, lib.2.dicit id pactum factum eodem die magis arguere simulationem, quàm si esset factũ ex interuallo, tanquam scilicet non omnino effugiat suspicionem, quod ex interuallo factum sit, sed aliquid ex ea imminuat, quod & ante eum nũcupatim voluit Alber.in d.l.2.versicu. sed quid si emptor, C.de pact.inter empt.& vend.compo. Eidem dicit Raphae. Coma. cui subscripsit alter Raphae.Fulgo.inter consi.ipsius Com.consi.184. M. CCCLIX. & c.Ioan.col.vlt.versicu.posset ergo vlterius, quod repetitur inter consi. Alexan. consi.119.fine disputatione, col.2.versicu.posset ergo, lib.4.vbi subiungit, quod si ita emens consueuerit fœnerari, nõ videtur sublata præsumptio simulationis ex interuallo vnius mensis, aut paulo maiori, cum vsurarij oẽs cautelas excogitẽt ad circumueniendam iuris præsumptionem, & vt id faciant, ex interuallo promissiones ipsas faciũt, & in alio instrumento, vt per Io.Andr.in d.c.ad nostrã, de empt.& vendi.de quo & nos statim dicemus. Quisquis aũt fuit qui in ipso vol.Ale.edidit consi. sequens, videlicet 120.in proposita q.siue is fuit Raph. Ful.quod ego suboleo ex eo quod scribitur post fi.illius consi.siue Raph.Com.siue alius, in ea est sententia, vt id interuallũ magis augeat suspicionem fraudis excogitatæ cõtra d.c.ad nostram.

9 § † Et vt hæc postrema opin.non mihi admodũ arridet, nisi emptor, aut contractus ex alijs coniecturis esset alias vehementer suspectus, ꝙ illi satis sentiũt, ita illud mihi minimè dubium vr̃, ꝙ si ab initio, & in ipso contractu actum fuisset, vt postea ex interuallo id pactũ siue promissio reuendendi fieret, nihil hic operaretur illud interuallũ, ad effugiendã hãc præsumptionẽ fraudis, imo fraus quædam maior atq; collusio inde præsumeretur, vt in simili dicit Inn.in c.grauis, paulo ante fi.extra de deposi.& Bald.in Auth.hoc ius, col.pen.versic.sed ponè quod super, C.de sacros.eccle. & in d.l.cum fidem, in fi.C.de non.num.pec.vbi dicit menti tenendum. Ad quod facit, quod statim dicemus, § in seq.versi.rursumq; alijs duobus seq.

10 § † Et idem dicas (quanquam & idem est cum eo ꝙ diximus) cum non fit in ipso cõtractu pactũ de reuendendo, sed tantum promissio faciendi id pactum, quia perinde est, quãtum ad id de quo agimus pertinet, ac si pactũ ipsum in ipso cõtractu fuisset factum, vt ex facto respondit Steph. Bertr. consi.184.vidi casum, in j.dubio, lib.j.& vide quæ diximus in simili sup.tit.præcedenti.§.j.glo.14 in verbo, *ou equipollent à vente*, nu.39 ex ijs autem. Quãquam in contrariũ facit, ꝙ ab eod.Bar.scriptũ est consil.134.ponitur, in tertio dub.eod.lib.1.cũ dicit, ꝙ licet non valeat pactum in pignore appositum, vt si pecunia soluta non fuerit intra aliquod tempus, res empta maneat eo.pretio, per totum titulum, C.de pactis pignorum.tamen secus, si sit tantum facta promissio uendendi: quia aliud est vendere, aliud promittere idipsum facere.

11 § † Sed huic sententiæ facile non accesserim, & de ea dicam plenius in fin.huius tit.nu.53. dies me deficeret. Et priorem mirũ in modum adiuuat ꝙ in simili à multis dicitur, nihil referre, an fiat locatio ad lõgum tempus, statim in initio locationis, an ad paruum tempus, cũ pacto de renouando ad aliud tempus, quod iunctum priori facit longũ tempus. Id enim videri factum in fraudem. Lapus alleg.12.disputat hic. Ant.in c.apostolicæ, ext.de dona. Et facit ꝙ scribit Card.Flo.in cle.j.§.vlt. in pen.q.de reb.eccl.non ali.& Fel.in c.quæ in ecclesiarũ, col.34.nu.122.versi. similiter si fiat locatio, ext.de cõst. licet in simili cõtrariũ sentiat Bal.in l. voluntas, col.2.versi.idem puto, C.de fideicõ. Sed pro priori sententia vide multa per Alex.consi.68, visis duobus, per totum illud consi.lib.j.quod iterum repetitur consi.165.lib.2.

12 § † Secun-

12 ¶ † Secundum, quod huiusmodi pactum non in ipso instrumento principali appositum, sed seorsũ ac separatim, magis facit ad illam præsumptionem fraudis, tanquam excogitatum id fuerit, nè fraus ipsa pateat, secũdum Io. Andr. Imo. & Barb. in d.c. ad nostram, de empt. & vendi. Bald. consil. 322. instrumento, col. vlt. ibi, ex contrarijs igitur qualitatibus, lib. 5. Raph. Co. & Fulg. d. consi. 184. col. vlt. Alex. d. consil. 46. circa præsentis, col. j. versic. concurrit, & alia coniectura tradita, lib. 3. quod repetitur vt supra diximus, d. consi. 54. circa primum, lib. 6. nisi quod diuersum est vtriusq; initium, & Soz. d. consi. 248. nunquid ex duobus, col. 1. lib. 2. & Ias. consi. 153. circa primum, col. j. lib. 4. Caro. Ruin. d. consi. 16. circa primũ, col. 4. nu. 10. lib. 4. & Steph. Bertr. consi. 184. vidi casum, in 1. dubio, lib. j. & quod in simili scribit Corne. consil. 41. videtur in hac, col. 2. versic. his tamen non obstat, lib. 3. Vt tamen interim videas Bal. in l. cum allegas, col. 3. vers. sed hic dubitatur. C. de vsuc.

13 ¶ † Nam quodam modo id fit secreto, & clanculum, quod in ipso contractu principali non est appositum. Ad quid enim id fit, nisi ut lateat ideo & ex hoc capite, quod ueluti clam fiat, magis præsumitur fraus, & dolus, ut satis probatur ex l. hi qui, quæ est pen. C. de rescind. uend. & l. ab Anast. in uerbo, non occulte, & ibi Bal. in 5. not. C. mandat. & in l. uxor, ibi, furtiuas, & iterũ, ibi, nec clanculo, sed publice, rursumque, ibi, nec coniunctio furtiua, C. de repud. & l. ulti. ibi, absconditam machinationem, C. de litig. & l. non existimo, ff. de admin. tutor. & c. quia propter, ad fi, de elect. & c. consuluit, & ibi glo. in uerbo, clam. & Doct. inter cæteros Philip. Deci. col. 3. uersi. ult. notandum, de offic. de leg. & c. 1. & ibi glo. in uerbo, occulta, quæ alios tex. allegat, & etiam Innoc. in eod. uerbo, & alij quoque extra ut eccle. bene. & c. quod latenter, de regulis iuris, & uoluerunt Doct. ubique, & inter cæteros Iacob. Areti. Iacob. Butr. Bald. Salyc. Raphae. & Corne. in l. 2. C. de repe. hæred. Albe. in l. omnes. §. Lucius, ff. quæ in frau. cred. Bar. in l. post contractum, col. 3. versi. quartus casus, ff. de dona. & in l. pupillus, §. vlt. non semel, ff. de autori. tuto. Bald. in l. per diuersas, tum alibi, tum in fi. C. mandat. & in cap. 1. circa medium, & ibi Philip. Deci. col. vlt. extra de fid. instru. Ange. consi. 390. charissimè, col. 2. Raph. Co. consil. 68. in præsenti, col. 3. Petr. Anch. consi. 48. qui talia, col. 2. versi. secundò quia talis, vbi multa in id allegat. Rom. consil. 54. visis, col. 2. versi. tertiò. Cæpol. consil. causarum criminalium 17. visa commissione, col. pen. versic. itẽ & vlt. & in tract. simulationis contractuum, in 20. præsumptione. Barba. consi. 14. clementissimi, col. 2. lib. 2. & consi. 53. præclare, col. 12. versi. & prætermitto, eod. lib. 2. & consil. 8. illud afferam, col. antepen. versi. quæ autem indicia, lib. 4. vbi id trahit ad suspicionem vsurarũ, & consil. 52. viso celebri, col. 5. ante medium, eod. libr. 4. Iason consil. 141. visa, colum. 7. versicu. tertiò principaliter, libro 4. Philip. Deci. consil. 235. in causa magnifici, col. 2. versicu. quarta est præsumpt. Hiero. Manl. in rub. ff. de fisca. col. 2.

14 ¶ † Et hinc, qui clam aliquid faciunt, cẽsentur habere malam fidem, nec ignorantiam, aut errorẽ allegare possunt, l. vl. ff. de rit. nupt. & c. vl. §. si quis vero, extra de clan. despon. vbi scribitur, hos non expertes esse scientiæ, aut certè affectatores ignorantiæ videri, & c. cum ex iniuncto, post princ. & ibi Io. Ana. in 3. not. & Fel. in prin. de hæret. gl. in l. qui contra, in verbo, errore, C. de incest. nupt. & in l. 1. C. de interd. matr. & ibi quoque Docto. inter quos Bal. in 1. lect. ex hoc dicit haberi not. limitationem legum, quę dicunt sextum, & rusticitatem excusari, & in 2. lect. dicit id menti esse tenẽdum contra rusticos. Idem Bald. in l. 3. col. 2. C. de Sum. Tri. & in l. error, colum. 3. in 1. q. C. de iur. & facto ignor. in ca. bonæ, le 2. in verbo, requisitus, paulo ante fi. de postul. Pręla. Albe. in l. aut qui aliter. §. j. post prin. ff. quod vi aut clã, & in l. qui ex aliena. §. vlt. nu. 3. ff. de acq. hæred. Bar. in l. si adulterium, in princ. col. penul. ff. de adulte. Rom. consi. 506. in re præsenti, col. 1. Pan. in c. de homine, de celeb. missal. & in c. 1. de clande. despon. Pau. Cast. in l. ciuilem, paulo post prin. C. de fur. Cæpo. causarũ crim. consi. 26. magnifice, col. 3. versi. item fraudulosa, quod repetitur inter consi. Alex. consi. 135. circa primum, lib. 1. ipse Ale. in addi. Bar. in l. nè passim, C. de iur. & fac. ignor. Firm. in tract. de Episcop. q. 60. versic. item neminem excusat. Fely. in d. c. consuluit, col. penul. de offic. delega. & in c. quoniam, col. 2. nu. 6. versic. quinta conclusio, de simonia, & in c. porrò, de senten. excom.

15 ¶ † Quibus mirum in modum concinit, quod à Fabio Quintiliano, Oratorum post Ciceronem principẽ, scribitur lib. Oratoriarum institutionum 5. quo loco de argumentis disserit. Tropon interdum ad coniecturas pertinere, vt si dicam, bonamẽte factum, ideo palàm, mala ideoq; ex insidijs, noctè, in solitudine Demonax ille Philosoph. eximius, qui Hadriani Imperatoris tempore floruit, nunquam adduci potuit, vt ad sacra mysteriaque Eleusinia accederet. Cuius rei vehemẽter à populo exagitatus, & accusatus, tãquam patriæ religionis contẽptor, factum in concione excusauit, testatus ea sacra iure ac merito esse sibi suspecta, quòd in occulto fierent, ea autem omnino manifestari oportere, vt si bona essent, alios ad sequendam amplectendamque religionem, si mala, ad cauendam inducerent, vt autor Lucianus in vita illius. Vt nõ abs re leges 12. tabularum nocturna mulierũ sacrificia prohiberint. Nocturna mulierũ sacrificia nè sunto, vt retulit Cicero lib. 1. de legib. Et in his posset videri fundata cõsuetudo Burd. c. 96. de qua nos loquemur infra §. 6. gl. 2. num. 4. in fi.

16 ¶ † Tertium, quod iuramentum, quod aliàs plerunq; solet cõfirmare contractus, actusq; inualidos, c. cũ contingat, extra de iuretur. & c. quamuis, de pact. lib. 6. cum infinitis si. tñ appositũ in hmôi cõtract. factis cum hoc pacto reuẽdendi, eos magis reddit suspectos de fraude & simul. vt voluerunt Host. & Io. And. in d. c. illo vos, vterque ad fi. extra de pig. argu. c. super hoc, de renun. & idem Host. & Ioan. And. in d. c. ad nostram, vterq; post prin. de empt. & vend. & Bal. consil. 275. præmisso statuto, col. 2.

[versic. nec prædictis obstantibus] lib. 5. vbi dicit hác suspicioně esse violentá, per d.c. super hoc, & Soz. consi. 215. visa prædicta, col. vlt. versic. tertius autem, li. 2. qꝫ repetitũ est cons. 22. lib. 4. & Amb. à Vigna. in tractatu de vsur. quem composuit super ca. salubriter, char. 8. col. 4. in 5. indicio, & iterum in repe. c. ad nostram, de emptio & vend. & Guid. Pap. sing. 938. quãdo dicatur, paulo ante fi. Et ante hos omnes glo. à paucis (quod sciam) annotata in ca. significauit, in verbo, interdicit, in fi. extra de censi. quæ id dicit generaliter, iuramentum appositum in contractibus suspectis, eos reddere multo suspectiores, tanquam scilicet cautim extortum, confirmandorum eorum gratia.

17 ¶ † Quod confirmari potest ex glo. nota. in l. si quis sub conditione, quæ est 6. in prin. ff. de cond. insti. quæ not. ex eo tex. arg. contra eos, qui ita cõtrahunt matrimonium, vt iurent neutrũ iure consanguinitatis, si quæ sit separaturum matrimoniũ, præsumuntur enim ob id sciuisse cõsanguinitaté. Ex eaque not. Doct. vbique huiusmodi clausulas cautiores, quę scilicet cautim ponuntur ad contractus suspecti confirmationem, ipsum magis suspectum atq; fraudulentum præsumi facere. Et inter cæteros Bal. & Alb. in l. pen. C. de euict. quæ ex eo intelligunt, id qꝫ in ea l. dicitur, abundantem cautelam non nocere, nec malam fidem inducere, nisi scilicet in quibus aliàs est præsumptio fraudis, & idem Bal. in l. testamentum, in 3. not. & ibi quoq; Pau. Cast. in princ. C. de test. ipse Bal. in l. ét, col. 2. versi. or modo dubitatur, C. de execu. rei iud. & in c. quia verisimile, col. 2. extra de præsum. vbi eam glo. dicit in id esse sing. Pau. Cast. in d. l. 6. & consi. 174. contra, col. 2. in fi. versi. & etiam hic præsumptio, lib. 1. Pet. Anch. loquens in suspitione vsurarum, consi. 257. supra dicta sententia, col. 2. versic. accedit prædictis, Barb. consi. 16. præclare, colũ. 5. lib. 1. & consi. 8. illud afferam, colum. pen. lib. 4. & consi. 17. clementissimum ante nu. 5. eod. libro 4. Corn. in subscriptione consi. 217. Quir. in fi. lib. 3. Cæpol. in tract. simulationis contractuum, 6. præsumptione, num. 41. Sozi. consi. 143. diù profecto, col. vlt. ad fin. titu. lib. 1. quod repetitur consi. 171. lib. 2. vbi respondit etiam ex magnitudine pretij præsumi simulationem, tanquam ea cautius videatur fuisse apposita ad diluendam præsumptionem fraudis, & simulationis, quæ ex vilitate pretij alias oritur, idem Soz. d. cons. 215. lib. 2. repetito, vt diximus, cons 22. lib. 4. quo loco supra citauimus, & idem rursus consil. 90. in causa magnifici, colũ. 2. versi. sed si ista, lib. 3. & cons. 126. visum, ad fi. eod. lib. 3. Ias. consi. 170. nomine, nu. 1. lib. 2. Stephan. Bertrand. consi. 210. non solum, col. 3. nu. 17. lib. 1. Philip. Deci. in l. quæ dubitationis, nu. 4. ff. de reg. iuris, & consil. 448. vis tota, colum. 2. versicu. & in primis.

18 ¶ † Et vt dicit Bal. consi. 477. apparet, post medium, lib. 1. quanto plus est cautelæ (vt nostri non ineptè, vt alibi diximus, loquuntur) in contractib⁹ suspectis, tanto plus fraudis doli, & simulationis in esse præsumitur, & idem in c. 2. col. 2. extra de consuetudi. vbi (ait) abundantior est cautela, ibi, euidentior est fraus per d. gloss. & post eum Iason cons. 170. quod prædicti, col. 2. lib. 2. Pro qua sententia est tex. optimus, si non oscitanter expendat, in l. ita fidei, ff. de iure fisc. quæ probat maiorem fraudě ex hoc præsumi, qꝫ quis ita actum facit, ně fraudem fecisse videatur, & in l. si libertus minoré. ff. de iure patron. vbi grauius offendit, qui quid simulatè facit in fraudem legis, quá qui apertè facit contra legem, quàm ad hoc expendit Bal. in c. 1. §. callidis, col. 1. versic. quærit glo. nunquid, titu. de prohib. feud. ali. per Fride. & Card. Alex. c. 1. col. 1. tit. de alie. feu. Quasi scilicet is bis peccet, & qꝫ in fraudem facit, & qꝫ vult videri non factum in fraudem. Et facit etiam, quod per eum tex. dicit Bal. in c. 1. §. 1. hoc quoque, col. vlt. tit. de success. feud. Et illud Terentij in Eunucho,

Vide ne nimium callidum sit hoc modò.

nam illic doctus interpres Donatus agnoscit callidum non calidum, vt in quibusdam codicibus scribitur.

19 ¶ † Sed hic aduerte Lector. Nam Bald. hic, vt propè semper sibi contrarius, consi. 114. secundũ ea, libr. 3. nuncupatim loquens de venditionibus factis cum pacto de reuendendo, tradit eas nó esse suspectas ob id, qꝫ in contractu iuratum fuit contractum ipsum esse verum, & non simulatum. Sed & idem in l. empt. col. 1. C. plus vale. quod agit. scribit, quod ex istis verbis, Vendidit, & tradidit verè, & non in fraudem vsurarum, instrumentum nó redditur magis, nec minus suspectum, quod & sensisse videtur in l. 1. vers. & not. arg. C. de collus. detegen. Sed ego ei in his non accedo, propter ea quæ diximus. Suntque qui eum in posterioribus locis citant pro contraria sententia, vt scilicet per hæc verba, Vendidit vere, & non in fraudem vsurarum, reddatur contractus suspectior, eamque sententiam sequuntur, videlicet Saly. in d. l. empt. post prin. Petr. Anch. d. consi. 257. & Ant. & Imo. in d. c. ad nostram, & ibi quoque Card. Floren. & Anto. Burg. col. pen. de empt. & vendit. idem Imo. consi. 137. visa inquisitione, col. 2. vers. item illud non videtur. Cæpol. in tract. simula. contractuum, in 9. præsumpt. num. 51. Barba. in c. illo vos, col. 1. extra de pig. Anto. Vign. in tract. vsur. quem composuit super ca. salubriter, col. 30. versic. quinimò plus, qui est sub nu. 100. [de vsuris] Barb. consil. 77. illũ in mediũ, col. 2. lib. 3. & Fel. in ca. si cautio, col. 22. versic. de materia, extra de fid. instru. Iason dum ipsum Bald. in dicto loco allegat, in l. testamentum, C. de testam. & Chasse. consi. 25. ex multis, col. 2. versic. septimò.

20 ¶ † Quartum qꝫ in ea reputatione modicitatis vel vilitatis pretij, quæ debet interuenire in hoc pacto reuendendi, vt pręsumatur simulatio, res ita vendita minoris æstimanda est, q̃ si simpliciter, & sine eo pacto fuisset vendita, vt expressim in hmói pacto voluit Pan. in d. cap. ad nostram, col. 2. & ibi quoque Barb. & Ant. Burg. col. 12. versi. veniamus modo, & idem Pan. in d. ca. in aliquibus, in 2. not. de deci. vbi dicit ita se pluries ex facto cõsuluisse, & esse not. quia in hoc multi errant, & Mari. in c. cũ Io. in 7. no. per illum tex. extra de fid. instr. & in

c.vlt.in 22.in prin.art.q.4.versi. quartus effectus, de dila.& inter consi.filij,eius Bar.Sozi.consi.15. visis prædictis,col.vlt.lib.1.vbi dicit nuncupatim, ꝙ quæ valent centum sine hoc pacto,septuaginta tantum valent,si cum eod.pacto emantur,& ipse Bart.Soz.in l.in l.j §.si hæres,col.j.in 3.not.per eũ tex.& ibi quoque Ias.col.2.versic.item adde bene facere.Et Fran.Ripa, col.5.nu.26.ff.ad S.C.Treb. & idem Soz.consi.248. nunquid ex duobus, col. vlt.lib.2.& consi.57.in causa restitutionis,col.vlt. lib.4.& Corn.consi.241.cum quo præmittendum est,col.2.versi.& licet,lib.j.& consi.244.quanquã in hac,col.penul.versic. nec aliquo iure probatur, eod.lib.j.& consi.346.visa copia,col.vlt.eo.quoq; lib.j Ias.consi.151.contra consultationem, col.3. versic.item illud pactum, lib.4.& consi.153.præsupponitur in facto,colum.5.eod.lib.4.Caro.Rui. consi.66.quia dubia,col.4.versic.& tanto minus, lib.4.Steph.Bert.cons.168. illud est certum,nu.3. lib.1.& consi.seq.visis duobus,in fin.eod.libr.1.& consi.339.non puto,nu.3.eod.lib.1.Philip. Deci. consi.167.in causa quę coram,col.2.num.4.versi. secundò respondetur,& consi.308.in casu ad nos transmisso,col.j.versi. non obstant.plura. & consi. 543.in casu proposito,col.2. versicu.1.quia retrouenditio,& consil.648.pro resolutione,colum.1. Matth.Afflic.in tract.Protomixeos,in verbo, licet enim supra diximus,col.pen.& Hier.Cagn.in rep. d.l.2.col.3.vers.per quàm diligenter,& iterum in 36.q.C.de pact.inter empt.& vendit.Anto. Rub. consi.148.viso instrumento,col.2.& ante hos oẽs Bal.cuius nullus horum meminit, consi.164.maritus, in fi.lib.5.& è Theologis Ange.Cla.in sua summa,in verbo,vsura,le j.nu.66.& Io.Gerson in tracta.de contract.parte 1.consi.8.nam sicut (ait) tanto pluris valet res,quanto ius,& dominiũ pinguius vberiusq; trãsfertur,ita è diuerso eo minoris valet quotenuius infirmiusq; transfertur.In idque citat illud Leuiti.25. quãto minus tẽpus numeraueris,tanto minus emptori cõstabit.Et rursus in 2. parte,propositione 19. & alibi sæpe in eo.tract.

21 ¶ † Et id quidem credo esse verissimũ, etiamsi Gui.Pap.reclamat dec. Delph.516. an per confessionẽ,dicens contractũ, ob id censeri illicitum, ꝙ propter gratiam redemptiuã res minoris emitur, in quo admodũ errauit. Nam & alias res minoris valet,ꝙ sub aliqua cõditione auocari possit,l.j.§.si hæres percepto,ff.ad Treb.& idem Labeo.§.vlt.& l.seq.ff.fam.ercisc.& l.si seruus,in prin.iuncta glo. in verbo,inuenerit,ff.de cond.furt.& voluerunt Recentio.in l.non quocunque,in prin.ff.de leg.1. Et semper aliàs quoduis pactum vel onus in vẽdi. appositum est veluti quædam pars pretij, ob idq; res vilius venditur,vt probat tex.in l.fundi partẽ, ibi,ideo vilius,fundum vendidisti,& ibi glo.in d. verbo,vendidisti, quæ id dicit in dubio præsumi. Bal.& Saly.qui idem dicit, ff.de contrah.empt.& l.si sterilis,§.si tibi,ff.de act.empt.& l.iurisgentiũ. §.quinimo,ff.de pact.& l.cum §.vlt.ff. de in diem addi.& in d.c.cum Io.vbi ex eo Imo.Pan. & Fely. id expresè nota.rem minoris valere ob pactum siue onus appositum.

22 ¶ † Sed & est tex.omnium optimus in l. si vẽditor,§.si quid emptor,in fi.ff.de ser.expor. vbi ita scribitur,quoniam hoc ipso minoris homo videatur venisse. Ex quo Bal. not.rem venditam cum aliquo pacto minoris valere,quam libere venditã. Et allegat pro simili l.hæreditatis venditæ, ff.de hæred.vel act.vend. sed credo eũ voluisse allegare l.hæreditatem Cornelij,quæ est pen. eiusdem tit. quam & glo.in d.§.si quid emptor, citat. Et idem quoque per illum tex.voluit ipse Bal.consi.31.statutis ciuitatis Astensis,post medium,lib.j. & cons. 119.dicunt, col.j.eod.lib.j. & consi.182.locata fuit,col.2.in fi.eo.lib.j.& cons.315.ponitur,col.j. lib.3.Et alias sępè idem Bal.idem ipsum tradit,scilicet pacta atque onera apposita in vendit.partem facere pretij,remque ipsam minuere,vt in rep.l.2. col.25.versicu.si verò quæuis,ff.de iureiur.& in l. solam,col.pen.versic.item interrogatur testis de causa materiali,C.de testib.& cons.337.in primis videndum est, col.2.lib.j.& consil.489.quidam dominus Brasianus,col.2.versi.contrariũ,eo.lib.j. & consi.164.in fi.lib.5.Et idem quoq; dicit Petr. Ancha.consi.7.in q.col.1. & consi.331.visis diligenter,col.1.Panor. consi.66.duo ad claram decisionem,col.2.nu.3.uersi.secundò probatur, lib.1. ubi etiam dicit,rem ob id minoris vend. Alc.in l. in bonæ fidei,in prima glo.C.de pact.& Zasius de hoc quoque pacto loquens,cons.12.nu.36.lib.j.& Doct.ubique.Nec gl.in c.conquestus,de usur.quã Guid.Pap.citat pro sua sententia,contrariũ uoluit ut omnibus,uidere in promptu est.

23 ¶ † Quid quòd Albe.in d.l.fundi partem,ff.de contrah.empt.præces quoque, quæ interdum adhibentur in uenditionibus, imputat in partem pretij,per tex.in cap.sunt nonnulli, 1.q.1.hucque refert, quod uulgo dici solet, nullam rem carioré esse,quam quæ pretio empta est. Id quod sumptũ est ex Anneo illo Seneca circa initia lib.2. de Beneficijs.Gratissima sunt (ait) beneficia parata, facile occurentia ubi nulla mora fuit, nisi in accipientis uerecundia. Optimum est antecedere desiderium cuiusque,proximũ sequi,illud melius,occupare,ante quàm rogemur. Quia cum homini probo ad rogandum os concurrat, & suffundatur rubore,qui hoc tormentum remiserit,multiplicat munus suum. Non tullit gratis, qui cum rogasset accepit.Quãdoquidẽ ut maior.nostris grauissimis uiris uisum est,nulla res carius constat,quam quæ præcibus empta est. Quam etiam ultimam sententiam,citat gl.in c.quem pænitet,in uerbo, labore, de pœ.di.1 1.ex cuius etiam autoritate gl.in c.& si quæstiones,in uerbo, non petente, extra de simo. dicit non gratis dari munus,ꝙ petenti datur ꝙ & reassumit Fran.Curt.Sen.cõsi.61.super eo,col.vlt. Quibus consentaneum est illud Apuleij,lib.2.Floridorum.Neque enim aut leui mercede emit, qui precatur,aut paruũ pretiũ accipit,q̃ rogatur, adeo ut omnia utensilia emere potius uelis,quã rogare. Quæ oĩa quoq; orta sunt ab illo ueteri prouerbio Tul.in Verrem act.6.Malo emere,quam rogare.

24 ¶ † Sed ut redeamus, quod diximus rem minoris æstimari uendique ob huiusmodi pactum

reuenditionis, obtinet etiam si tempus in id præstitutum sit transactum, ideoque sit nunc emptor ab eo onere reuendendi liberatus. Nam nihilo secius censebitur res fuisse minoris pretij, cum venderetur, per l. habitationum, quæ est pen. in princ. iuncta glo. j. ff. de peri. & com. rei venditæ. Et expressim in casu nostro voluit Phil. Dec. d. cõs. 308. col. j. vbi supra, & Hiero. Cag. in d. l. 2. de pact. inter empto. vbi supra, & Pantal. in repe. l. 2. char. 26. in 12. limitatione, C. de rescind. vend. Et voluit in simili Ro. in l. si quis, cum aliter, col. 4. versic. sextò locũ non habet, ff. de verb. obl. Nam & aliàs valor, & æstimato rei venditæ censetur ex tempore vẽditionis, quicquid postea contingat, l. si voluntate in fi. C. de rescind. vendi. Et id credo verissimum, licet in casu nostri pacti aliud voluerit Ant. Burg. nullo iure aut ratione iusta subnixus, in d. c. ad nostram, col. 13. vers. ob quod dicit.

25 ¶ † Quæ omnia admodum sunt notanda ad casum d. l. 2. C. de rescind. vendi. & c. cum dilecti, extra de empt. & vend. vt etiam dicit Pan. in d. ca. cum Io. Nam licet huiusmodi pactum de reuendendo non faciat cessare remedium dictorum iurium, vt post Odoff. & Nicol. Mat. voluit Bald. in d. l. 2. col. 7. in 8. q. & ibi quoque Saly. col. 4. in 9. q. & Pau. Castr. col. 2. in quarta limitatione, & Pant. in rep. col. 14. versi. decimoquartò extende. Imo. in c. cum contingat, col. 57. versi. tertiò casu, quando dubitatur, extra de iureiur. Barb. qui dicit sing. in c. ad nostram, in fi. extra de empt. & vend. & Ant. Burg. in c. cum causa, col. 7. vers. septimò extendo, extra eod. tit. & Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. col. 5. versi. exclusus tamen, C. de pact. inter empto. & vend. Tamen ad reputationem æstimationemque veri ac iusti pretij, in casu d. l. 2. id considerandum est, quòd tale pactũ minuit valorem rei, vt ad hoc propositum expresse declarat Panor. in d. c. ad nostram, col. 2. in secundò casu, de empt. & vendi. & Rom. in d. l. si quis cum aliter, vbi supra, & Sozi. in l. 1. §. si hæres, ff. ad S. C. Trebel. & d. consil. 248. in nunquid ex duobus, lib. 2. & d. consi. 57. in causa restitutionis, lib. 4. & Philip. Deci. d. consi. 308. in casu ad nos transmisso, vbi ex hoc dicunt, quòd quis probando simpliciter pretium rei venditæ, non debet obtinere in rimedio, d. l. 2. quando fuit appositum pactum de reuendendo, sed debet probare pretium rei venditæ cum hoc pacto, quod multum est notandum.

26 ¶ † Sed illud tamen hic te monitum volui, ea quæ diximus, procedere in pacto reuendendi libero ipsi venditori, id est, quod in facultate est ipsius, vt possit etiam statim redimere, cum voluerit secus si non possit, nisi post aliquod tempus, tunc enim ob id pactum non censetur res minoris valere, vt nouiter voluit Ant. Burg. in d. c. ad nostrã, col. 13. versi. & quod multi in hoc errant, extra de empt. & vend. idq; probat ex c. illo vos, de pig. ibi enim fuit res vendita 23. libris cum pacto reuendendi 26. libris, & sic modico pluris pretio, & tñ iudicatur ille contractus fœneratitius, ob illum paruum excessum, nempè quia ea facultas resoluendi nõ erat in optione, & potestate venditoris, sed emptoris, vt ibi patet. Constat autem vt ille dicit, quòd in ea prima venditione res tanti valebat, quanti vendita est, ac si aliàs fuisset vendita sine eo onere, posteaquam ob tam modicum excessum in reuenditione contractus præsumatur vsurarius. Hæc ille qui id dicit singu. & à nemine ante se scriptum.

27 ¶ † Quintum illud est, ꝙ illa vsuræ, & fraudis suspicio, quæ oritur ex huiusmodi pacto, cum alijs non adeo facile operatur in datione in solutum, vt in simplici venditione, propter originalem causam necessariã, & quia non interuenit in ipso actu numeratio pecuniæ, quæ veluti allicit, & inescat homines, ex sententia Raph. Fulg. consi. 134. in q. versa, col. 2. versi. sed & illud. Quam nuncupatim sequitur Philip. Dec. consi. 18. cuius superscriptio incipit, an statutum in vendit. col. 2. num. 3. versi. nec obstat, quòd datio, & rursum, col. 3. num. 5. ad medium, versi. secundò non obstat, & iterum cõs. 167. in causa quæ coram reuerendo, col. 2. versic. tertiò respõdetur, & consi. 209. in casu proposito, col. 1. & d. consi. 308. col. 2. versi. secundò quia hic agitur, & Ias. consi. 150. videretur, colum. 2. versi. secundò, & fortius, lib. 4. & consil. seq. contra consultationem, colum. 3. versicu. pro eadem parte, & Hiero. Cagn. in repe. d. l. 2. col. 3. versic. secundò limita. & Pau. Paris. consil. 76. omnis, colum. 3. nu. 33. libro 4.

28 ¶ † Licet contrarium senserint, sed obiter, & veluti per trasennam, aliudq; agentes, Ang. consi. 243. multi cõsortes, in fi. & Imo. consi. 98. in quæquæ vertitur, col. vlt. versic. præterea dicta adiudicatio. & expressius consi. seq. cuius est idem initiũ, col. 2. versi. quintum dubium, nam vtrobique loquitur de datione in solutum, & in ea concludit, ut in uenditione, præsumi contractum usurarium secundum d. c. ad nostram, de empt. & uendi. atq; etiam Paul. Castr. consi. 306. quanquam, colum. 2. uersicu. posito autem, lib. 2. dum disputat utrum datio in solutum facta cum pacto reuenditionis, censeatur usuraria, nec distinguit inter eam, & aliam uenditionem, & Barba. consi. 51. scripsit sapientiæ fons, lib. j. & subobscure Corne. consi. 133. uiso copioso, per totum, lib. 3. id quoque disputãs, quod supra diximus, nec aliter distinguens inter uenditionem, & dationem in solutum.

29 ¶ † Sed pro priori sententia facit, quòd alias ex necessaria uenditione non adeo facile præsumitur fraus aut simulatio, quã ex mere uoluntaria, spontanea, ultronea, ut uidere licet apud Ange. in l. si quis post hac col. 2. uersi. sed limito uno modo, C. de bono. proscript. ubi ponit quædam exempla, & Philip. Dec. consi. 235. in causa magnifici domini, col. 2. uersi. item quantitas alienationis. Nam etiã prohibita simpliciter alienatione, non censetur prohibita necessaria, l. alienationes, ff. familiæ erci. & l. Diuus, ff. de peti. hæred. Bal. consil. 40. maritus ex delicto, circa medium, lib. j. & diximus plenius supra tit. præcedente. §. j. glo. 14. in uerbo, *ou equipollent à uente*, nu. 11. & generale est.

30 ¶ † Sextum, ꝙ contractus uenditionis, factus cum hoc pacto reuenditionis, magis præsumitur pigno-

pignoratitius,& in fraudem vsurarum factus, si id pactum ita factum sit, vt non liceat nisi post certũ aliquod tempus redimere, quam si simpliciter ita conceptum sit, vt liceat intra aliquod tempus id facere, non expectato scilicet alio tempore. Nam hic est in mera facultate venditoris, quandocunq; voluerit intra tempus præstitutum, etiam crastino die redimere, illic verò non nisi post aliquod tempus, vt scilicet interim emptor lucretur fructus. Nam in hoc casu expressim loquitur d.cap.ad nostram, vt patet ex verbis, à septemnio ad nouennium, ibi positis. Quin etiam sunt, qui tenent huiusmodi pactum ita compositum, omnino facere contractum illicitum, & vsurarium, etiam si nihil aliud sit, quod vitiet, vt latius dicemus infra eod. tit.§.j.gl.2.in verbo, *à tel temps*, nu.63.sed vnum, & trib.seq. vbi videbis, an id verum sit.

31 ¶ † Septimum, ꝙ etiam huiusmodi contractus factus, cũ hoc pacto facilius præsumitur vsurarius, si ex lege reuenditionis maius pretium, aut etiam minus sit restituendum, quàm fuerit ab emptore datum, vt de primo scilicet maiori pretio satis ꝓbatur in c.illo vos, & ibi Imo.extra de pig. vbi tñ patet id non sufficere. De quo & tu vide Cardi. Flor. Imo. Pan. in 4.casu, & alios, in d.c.ad nostrã, de empt.& vendi. Guli.à monte Laud.in clem.ex grandi.& ibi quoque Card.Flor.in §.cæterum, in 2.q.eod.titu.Cyn.in l.in empt.muni.C.plus vale, quod agit.Bald.consi.389.ꝙ dictus contractus, in prin.& versi.3.probatur, lib.4.& consil.311.in q. Galuagini, col.j.versicu.5.lib.5.& consi.359.hunc passum, circa medium, co.lib.5.& Cæpol.in tract. de simul.contract.in 4.præsumpt. & Ange.Cla.in in sua summa, in ver.vsura, le 1.nu.66.& Ambro.à Vign.in tract.vsurar.char.14.versi. alius est casus, & Guid.Pap.in trac.illicitorum contractuũ, col.6. versi.item ex eo, quòd aliquid, & Stepha.Bertran. consi.170.si non sine, col.vlt.lib.3.& Anto.Bur.in ca.ad nostram, col.12.versic.tertia conclusio, extra de empt.& vendit.

32 ¶ † De minore pretio, quod magis mirum videri potest voluit is, qui vbique est, qui nihil non dixit, non tractauit, non disseruit. Iam intelligis Bal.esse, qui rerum copia non singulos tantum dixerim, sed vniuersos penè ausim dicere, superauit. Bald.igitur id voluit consi.114. secundum ea quæ proponuntur, lib.3.vbi id videtur assignare ei rationi, ꝙ hæc res inusitata sit, sicuti si esset conuentum, vt fructus medij temporis computarentur in pretio reuenditionis faciendæ, nam & id quoque dicit, tanquam scilicet huiusmodi pacta inusitata faciant fraudem præsumi, etiam si cedant in commodo eius, in quem est fraudis suspicio, ob id tantum, ꝙ inusitata sunt, & insolita. Ita enim multi intelligunt glo.quàm supra ad aliud propositum citauimus, in l.6.in princ.de condi.insti.& inter cæteros Docto.ibi, præsertim Bald.& Ange.& ipse quoque Ang.in l.pen.C.de euict.& idem Bal.in c. tertio loco, col.vlt.extra de prob. vbi eã dicit not. dignam, cum alijs concord.adductis à Fely.in c.2. col.7.versi.& ita procedunt, extra de rescr.& Frã. Curt, Sen.consi.55.super duobus, col.5.versicu.& istud etiam, & iterum consi.66. super præmissa, col.18.nu.156.rursumque cons.74.super memorata, col.antep.versi.decimò redditur, & Soz.cõsi. 127.quoniam, col.5.versi.in primis, lib.3.& Ias.in l.testamentum, C.de testa.

33 ¶ † Ego vero, præter eam inusitationem, si ita fari nobis permittimus, & insolentiam, id quoque attribui posse arbitror nimiæ cautelæ, quæ & fraudem præsumi facit, vt supra, diximus, nu.17.quod confirmari, & seq.ex eadem illa gl.in d.l.6. Neque enim præsumit quis ea sibi velle auferre, quæ solẽt, & possunt emptores sibi asserere, & vendicare iure proprio, nisi vt fraudem maiorem ea liberalitatis specie tegant, quod nihil aliud est, quam ꝙ dicimus Gallico prouerbio, *Reculer pour mieux saillir*. Neq; enim quis præsumitur temere, & sine causa velle iactare suum, l.cum de indebito, ff.de prob.& c.super eo, de renun.cũ si. Et hanc propriè captiosam liberalitatem appellauerim, interpretationi prudentum odiosissimam, l.cum Aquiliana, ff.de transact. Et huc pertinet, ꝙ de magnitudine pretij diximus sup.d.nu.17. Et ꝙ tradit Bal.in l.eã quam, col.x.versi.sed subiungitur, C.de fideicõ.ex immodica liberalitate præsumi fraudem, & sequi. Ias.consi.26.in fauorem, col.2.lib.3.

34 ¶ † Octauum, ꝙ per huiusmodi pactum factũ à rustico, aut muliere non adeo præsumendum est contractum esse vsurarium, quàm si ab alio esset factum, vt expressim voluit Bal.in l.cum allegas, ꝑ gl.ibi post prin.in illis verbis, & maximè ius ignorantibus, & ibi quoque Raph.Fulg.& Petr.Suz.de vsur.& Fir.in suo vberrimò indice, in verbo, pactum de reuendendo, versi.3. & iterum in verbo, rusticitas, versic.5. Cæpol.qui id admodum commendat in tract.de simul.contract.in 6.casu prin. col.6.Ias.qui id dicit valde not. in l.si quis id qd, col.7.in 5.nota.ibi, similiter, rusticus, ff.de iurisd. om.iud.& in l.iuris ignorantia, col.j.vers.alibi etiã rusticus, C.qui admit.& Gerar.à Pet.sing.18.not. diligenter, col.3.vers.limito tamen, & Tho.Ferra. qui id dicit singu. cautel.17. magna est quæstio, col.vlt. Et optimè facit quod dictũ est ab H. antiquo glossatore in interpretatione d.l. cum allegas, C.de vsurp.vti eum refert. Accur.ibi, in verbo, vltra in princ.

35 ¶ † Idque satis rationi consonum est, nam in rustico, & muliere non adeo facile fraus, aut dolus præsumitur, vt in alijs, sed simplex meraque simplicitas, vt scribit Bald.in rub.C.de rerum permu. versic. item quare donat. Et de rustico probatur in l.vlt. C.de testam. cum multis simil. adductis à glo.ibi, & de muliere, per not.à glo.& Docto.in l. vbi, ff.de eden.Bald.in l.precibus, colum.5. versic. quid ergo si petit, C.de impuber.& alijs substitu. cum multis alijs concord.à me congestis in legib. connubia.in 9.lege, versic.propterea nescio. Idem quoque de milite dicere potes, per l.ꝙ adhibitur, C.de his qui sibi asscrib.cum si.Nam & de milite, vti de rustico, & muliere, & minore loquitur Alb. in d.l.vbi, de eden. Illud autem receptissimum est personam contrahentis inspiciendam esse ad inducendam præsumptionem fraudis, & simulationis

nis in contractibus aut contra, etiam omnium iudicio qui dicunt q̃ si persona sit solita fœnerari, id magnum calculum, addit ad præsumendum cõtractum vsurarium: vt dicimus supra post princi. nu. 5. neque id, & dicemus etiam inferius in fi. huius tit. nu. 132. & id potissimum. Super eo tamen quod de muliere diximus, vide Barba. consi. 8. illud afferam, col. 5. vers. modo in proposito, lib. 4. vbi videtur pungere in contrarium. Cuius opin. fulcire potes ex multis, quæ in illa 9. lege connubiali diximus de auaritia fraude, & calliditate mulierum.

36 ¶ † Nonum, q̃ ad probandum huiusmodi cõtractus vsurarios admittũtur, & sufficiunt probationes, quæ in alijs causis minus essent sufficientes propter excogitatas fraudes, & calliditates, quæ in tractatibus fœneratorijs fieri solent, vt not. Ioan. Andr. in d. c. ex literis, extra de iurei. & in c. 2. tit. lib. 6. Pau. Ele. in sua disputatione, incip. contra instrumentum debiti opponitur, & Petr. Anch. in c. ad nostram, extra de empt. & vend. vbi eos allega. & sequitur Alex. consil. 46. circa præsentis, col. 1. versicu. concurrit etiam probatio, lib. 3. Ioan. Plate. in l. vlt. C. de vsu. fisca. Rodulph. in tract. vsur. quæstione 88. Philip. Franc. in cap. 1. §. quis verò de vsuris, lib. 6. Franc. Rip. lib. 2. respond. capi. 2. num. 7.

37 ¶ † Et id generale est, vt ad eorum probationẽ quæ clam calide, fraudolenter, simulate fiunt, sufficiant indicia, coniecturæ, & præsumptiones, l. nõ omnes, §. à Barbaris, ff. de re milita. & l. dolum, C. de dol. mal. & d. c. illo vos, & ibi Inn. & Ioan. And. de pign. & d. ca. ad nostram, de empt. & vendi. qui quidem postremi tex. loquuntur de vsuris, vti etiã c. cum diœcesi, extra de vsur. & c. 2. de renun. libr. 6. Host. loquens etiam in vsuris, in summa titu. de vsur. §. qualiter contractus, & iterum. §. seq. col. 1. versi. sufficiunt etiam Bar. Ang. Raph. Co. Fulg. & Ias. qui multa collegit, in l. si quis ex argentarijs. §. Prætor ait, ff. de eden. Pet. Anc. etiam loquens in vsuris, consi. 9. plurimæ, ad fi. Card. Flor. & ipse loquens de vsuris, consi. 94. hæc est quædam, colum. vlt. vers. quartò ad idem. Imo consi. 138. in quæst. colum. 1. Paul. Cast. consi. 109. visa petitione, in princ. & rursum colum. 2. in princ. lib. vbi etiam dicit in hoc sufficere leues coniecturas, quod admodum notandum est, si verum sit. Alexan. consi. 64. viso themate, colum. 2. lib. 1. & consi. 24. animaduersis, col. 2. versic. ad quod ostendendum, & iterum col. 5. versic. vltima præsumptio, lib. 2. vbi alios allegat, & latius consi. 69. visa facti narratione, in princ. eo. lib. 2. & consi. 212. visis & discusis, in fin. eod. lib. 2. & consi. 115. viso themate, col. 4. versic. accedit quia sumus, lib. 4. & consi. 54. circa primum, colum. 1. versic. nam ad probandum, lib. 6. vbi expresse loquitur de huiusmodi venditionibus factis cum hoc pacto reuendẽdi, & cons. 144. viso tit. ad fin. eo. lib. 6. consi. 197. in causa vertente, col. vlt. versic. accedit illud, lib. 7. Soz. consi. 16. in causa, lib. 4. Cępo. in tractat. de simulat. contractuum, vlt. præsump. & Steph. Bertran. consi. 137. viso processu, colum. 2. lib. j. & Ias. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori, colum. 7. versi. in 8. quæstio. ff. de ope. no. nunt. & consi. 141. visa longa, colum. 2. versi. prædicta fortius, lib. 4. & Phili. Dec. consi. 443. in casu proposito, colum. 3. num. 14. & consi. 587. coram magnificis, col. 2. nu. 3. uers. & pro fundamento. & Doct. in locis propè infinitis.

38 ¶ † Nam & in his [scilicet clandestinis ac fraudolentis actibus] probationes imperfectæ coniunguntur, quæ aliàs non coniungerentur. Ant. in ca. veniens, le 1. ad fi. de test. Alex. d. consi. 24. colum. vlt. lib. 2. Phil. Deci. in c. cum causam, col. 3. versic. & ista conclusio, extra de pro. Pau. Par. consi. 55. contractus, colum. 5. nu. 33. lib. 1. Et admittuntur testes singulares, vti & in alijs, in quibus sufficiũt coniecturæ & indicia, & Pau. Par. consi. 57. & si ad exhibendam colum. penul. num. 49. lib. 1. vti in id allegat, consi. Alexan.

39 ¶ † Et cum his finem huic præfa. faciam, modo illud primum Lectores monuerim, Budæum nostrum, virum per omnia consummatissimum, & qui antiquitatem cum nouitate miris ac mirandis modis vbique contulit atque coniunxit, scripsisse in annotationibus, fi. contractum sub hac redimẽdi reuendendiq; lege factum, eum omnino esse, quem veteres fiduciam siue fiduciariam mancipationem, aut venditionem uocabant, idcirco q̃ restituendi fides interponeretur, idq; probat & Ciceronis in plerisque locis, & Boethij in Topicis, & aliorum autoritate. Ex quibus duo inter cętera in hanc rem uidentur esse apertissima. Nam Liuius lib. 2. Belli Macedonici, Optimum (inquit) ratus Nabidi eam (de Argis autẽ loquitur) Lacedęmoniorum tyranno uelut fiduciarium dare, ut victori sibi restituere; si quid aduersi accidisset, ipse haberet. Et Boethius in quarto Topicorum commentatio: Fiduciam (ait) accepisse dicitur, cuicunq; aliqua res ea lege mancipatur, ut mãcipanti aliquãdo remancipet, veluti si quis tempus dubium timens, amico potẽtiori fundum mancipet, vt cum tempus illud suspectum prætererit, reddat. Hęc mancipatio fiduciaria nominatur, idcirco q̃ restituendi fides interponatur. Hęc ille.

40 ¶ † Cicero autem, præter loca à Budæo citata, huius fiduciæ meminit lib. 3. Officiorum in duobus locis, ubi inter bonæ fidei contractus & eam nominauit: quibus locis ni fallor, fiduciam pro deposito accepisse videtur. Nam & pro Roscio, Si qua (inquit) sunt priuata iudicia summæ æstimationis, & penè dicam, capitis, tria hæc sunt. Fiduciæ, tutelæ, societatis. E pro Aulo Cæcinna, His tribus, & mandatum adiunxit, dixitque hæc quatuor iudicia esse famosa, quod & leges, nostræ loquentes de deposito, id est, fiducia, & cęteris illis tribus, tradũt, in l. j. §. qui pro socio, ff. de his qui not. infa. vbi & illud traditur depositum, tutelam, mandatũ, & societatem, famosa esse iudicia, id est, quæ infamiã condemnatus irrogant, vt iam non admodũ dubitandũ sit, quin illa Tulij fiducia sit nostrorum Iurisc. depositum. Nam & videmus titu. depositi, mandati, pro socio, tanquam copulatos, & quadam cognatione coniunctos, sese continenter sequi, tam in ff. quã in C. Nec dubito, quin

quin & tutela ijs fuisset adiuncta, nisi tractatū priuatim ac peculiarē multorum titulorū habuisset. 41 § † Sed & fiduciæ quoque meminit Pau. Iurisconsultus (si is est, quod mihi semper dubiū fuit) lib. 3. Sententiarum, tit. 9. qui est, de vsufructu. §. seruis do. cum dicit. Sed ancillarum appellatione tam virgines, quam pueri, continentur, ijs scilicet exceptis, quæ fiduciæ datæ nostræ sunt. Quod in loco interpres fiduciam pro pignore interpretat. Nam & idem apertissimè libro eiusdem operis 2. tit. 12. qui est, de deposito, in multis locis fiduciā pro pignore accepit, & fiduciarium seruum pro oppignorato. Et tit. seq. qui est de lege cōmissoria, fiduciariam rem ꝑ data pignori. Quanquam ipse Paul. alibi videlicet lib. 5. eiusdem quoque operis tit. 1. in prin. pignus, & fiduciam tanquam diuersa posuisse videatur, cū dicit. Homo liber nullo pretio ęstimatur, id est, nec pignori ab his, aut fiducię dari potest. At pro pignore accepisse videt Tullius in oratione pro L. Flacco, quem & Budæus citauit Pecuniam adolescentulo grandi fœnore, fiducia tamen accepta occupauisti, hanc fiduciam commissam tibi tenes hodie, ac possides, eum tu testē spe recuperādi fundi paterni venire ad testimoniū dicēdum coegisti. Deniq; alio omnino significatu dicitur fiduciam contrahere, in l. 2. § sed neque auus, ff. ad S.C. Tertul. & in §. vlt. Inst de legi. agn. succes. Porrò fiduciariæ hæreditatis fit mētio in l. certi condictio §. 1. ff. si cert. pet. & in l. Seius, ff. ad S.C. Treb. vbi & fiduciarij quoq; hæredis mentio fit in duobus locis. Et fiduciariæ tutelæ, atq; fiduciarij tutoris, in § j. Inst. de fid. tute. Fiduciarij pris apud Caium lib. j. Insti. j. tit. quibus modis filij exeunt de pōtate patris. §. emancipatio. De quibus etiam nonnulla tradit Alcia. lib. 1 παρέργων 3. ca. 26. eodemq; vlt. [Et post priores nostras huius operis editiones Ioan. Corasi. Miscella. lib. 6. cap. 9. Porrò Cicero ipse libro 7. Epistola. familiarium, epi. 12. hanc dicit formulam fiduciæ fuisse, Inter bonos bene agere oportet.]

§. PRIMUS.

CUM quis emit rem quampiam immobilem, poterit per eum ipsum contractum 1. emptionis, aliumve seorsum, eodem die, aut postridie ius venditori facere rem ipsam redimendi intra tantum tempus 2. & pro tanto pretio, quantum inter eos conuentum fuerit 3. censeturque huiusmodi facultas, etiam seorsum à principali contractu concessa, sed eodem tamen die 4. vel postrid. æ, factam esse in limine contractus 5. Proindeque venditor, cui ea facultas facta est, eiusve hæredes 6. præferentur 7. consanguinei, retractu gentilitio vti volentibus intra tempus huic facultati præstitutum.

PAR CELUY MESME CONTRACT, Per eum ipsum contractum. Glo. I.

SUMMARIUM.

1 *Pactum reuendendi, pars contractus.*
Pactum prædictum in contractu conuentum, non tollitur per simplex instrumentum.
2 *Actiones duæ oriuntur ex pacto, in continenti apposito, & nu. 3.*

1 QUO quidem casu, cum scilicet id pactum apponitur in ipso contractu, censetur esse pars ipsius, vt præter eos, quos supra citauimus in præfa. huius tit. nume. 21. & id quidem, credo, voluit Bal. consil. 415. illa solennitas, lib. 2. dum dicit, quod si tempore contractus fuit actum de eo resoluendo, resolutio quæ postea fiet, non est proprie resolutio, sed executio ipsius contractus, per l. 3. §. si ab ignoto, ff. de manumis. & l. j. in fi. ff. de reb. eor. & idem Bald. in l. petens, col. vlt. versi. 2. & vlt. C. de pact. vbi loquitur in casu, l. 2. C. de pact. inter empt. quæ vt multis placuit loquitur de huiusmodi pacto, & Alex. etiam specialiter de hoc ipso pacto loquens consi. 122. viso processu vtriusque causæ, col. j. versi. sed iste testis, lib. 2. vbi & ex hoc dicit, quod si in contractu fuit promissio facta de retrouendendo, non videtur ab eo recessum per instrumentum illius venditionis postea pure, & simpliciter, id est, sine ea promissione, aut pacto factū, ēt ex interuallo, per l. si tibi liberū, secundū vnum intellectū, ff. de act. empt. & l. si binarū, ff. de seruit. vrba. predi. nam cum esset ius pacti quæsitū, non præsumitur voluisse illi renuntiare ex sequenti actu, ēt interposito ex interuallo, l. cum de indebito, ff. de prob. & c. super hoc de renun. Licet (inquit) secus esset, si nō cōtractu, sed in præfat. contractus fuisset dictum, quia tunc demū intelligitur in contractu sequenti, si is continuo factus fuit, non ēt, si ex interuallo, l. itē quia, in fi. cum ibi nota. à Barto. & alijs, ff. de pactis & l. Titia. § idem respōdit, ff. de verb. obl. iuncta, l. per retentionem, cum glo. C. de vsu. & l. cum plures. §. locator horrei, ff. loc. secundum vnum intellectū, quia nondū erat ius pacti quæsitū. Et ita declarat Imo. in l. quoties. §. tantundē, ff. de hære. inst. & in d. §. idē rñdit: quod notandū est admodū, quia quotidie vsu euenit: De quo & nos latius dicemus infra in fi. huius tit. q. 4. Sed & id, qđ diximus hmōi pactū esse partē contractus, expresse quoq; tenuit Steph. Bert. consi. 15. visis instrumento, lib. 2.

2 § † Ex eo autem pacto in contractu apposito oriuntur duæ actiones, scilicet antiqua descendens ex contractu preambulo informata ad id quod deducitur in pactum. Altera præscriptis verbis, insurgens ex dicto pacto, cohærentia contractus, vt dicit expresse de hoc pacto loquens, Sig. consi. 4. statuto ciuitatis, col. 3. versicu. nono probat natura

& iterum consi.139.casus D.pretio, col.j.versicu. secundò præmitto, per tex.optimum in d.l.2.iuncta glo. C.de pact.inter empt. vbi & hæc eadem scribit Saly.& Fran.Aret.consi.6. viso instrumento, col.3.& Zasius consi.12.nobiles, nu.38.& seq. lib.1.Sed & Sozi.consi.253.in causa domini, col. 3.in 3.dubio, scribit id pactum, etiam nudum, id est, sine stipulatione, in contractu, aut incontinenti post appositum, vestiri aut cohærentia ipsius contractus, aut rei interuentu, aut etiam vtroque, ex eoque oriri actionem secundum communes conclusiones Docto.in l.in bonæ fidei. C.de pact.Sed & etiam oriri actionem ex contractu informato à pacto ad ea, quæ pacto ipso conuenta sunt, & sic ad reddendum, per l.iurisgentium, §.quinimo, & ibi not.ff.de pact.& l.lecta §.dicebã, ff.si cert.pet. Et idem quoque voluit Fran.Are.in l.fideiussor.§. meminisse, col.1.versic.primò, ff.de leg.1.vbi hoc eleganter declarat.

5 ¶ † Et certe hæc est communis nostrorum sententia, quod ex quocunq; pacto incontinenti apposito oriuntur duæ illæ actio. prior ex ipso contractu informata, & ad pactum extensa, altera præscriptis verbis, quæ ex eodem contractu nascitur, & ita tenent gl.quæ & de hoc quoque nostro pacto loquitur Bart.& potior pars Doct.in d.l.in bonæ fidei, & in l.ex placito. C. de rerum permut.& in d.§.quinimo, & ipse Bart.in rub.ff.de præscrip. ver.Bal.in rep.d.l.petẽs. C.de pact. & in l.alia, C. de iur.dot. Saly.in l.si conuenerit, ff de hæred.vel actio.vend Pau.Cast.cons 143.viso processu, post prin.lib.2.& Doct.vbique.Tu autem vide Alciat. qui distinguit in d.l.in bonæ fidei, in verbo, actio, declarans, quæ ipse ante scripserat, l ib.5.Paradoxorum, c.j.vbi aduersus omnes tenuerat, ex pactis, quæ incontinenti facta contractui sunt, vnam tãtum actionem ex eo contractu dari, non etiam p̃scriptis verbis, sed vtrobique dicit id non obtinere in nostro pacto, aut alio contractus resolutiuo, vt apud eum videre poteris. De quo & tu vide Io. Oldendorpium actionum classe 4.acti.40.vbi illa Alcia.sententiam temperat.

A TEL TEMPS, INTRA TANTVM tempus. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Pacto reuendendi, si nullum tempus est appositum, intra quod tempus venditor admittetur, & nu.2.3.& 4.*

3 *Et quid si emptor in alium rem transtulit, an simili temporis spatio res ab eo vsucapietur.*

Et an idem sit si hic tertius sit omnium bonorum emptor vniuersalis.

Quid vero si primus ille emptor aliquo tempore possederit, & hic tertius alio, quantum tunc tempus requiritur.

4 *Venditor quod tempus habeat ad redimendum, cum ex pacto potest redimere ad tempus, sine alia declaratione temporis.*

5 *An autem in hoc seruandus sit mos regionis.*

Mos & consuetudo altera natura.

6 *Venditor qui potest redimere semper, perpetue, quandocunque, toties quoties voluerit, aut alys similibus verbis, intra quod tempus redimere poterit, & nu.7.cum multis seq.*

Infinitas dictio Ciceronis.

Infinitas vitanda.

7 *Pactum vt liceat in infinitum retrahere an valeat, & nume.8.*

Et quid si tale pactum sit iuratum.

Statutum concedens potestatem redimendi rem venditam quandocunque restituto pretio, intelligitur intra triginta annos.

8 *Dicto semper, an tollat præscriptionem, nume. 10.& 11.*

Dicto perpetuo, an præscriptionem impediat, & nu.16.17.& 18.

9 *Dictio quandocunque, an interrumpat præscriptionem, & nu.11.15. 16.17.& 18.*

Dictio quandocunque, restringitur secundum naturam actus, cui attribuitur.

10 *Actioni de dote quo tempore præscribatur.*

Causa dotis semper fauorabilis.

12 *Verba non obstante quacunque præscriptione, & similia, quàm præscriptionem submoueant, & nume.27.*

Vigilantibus, & non dormientibus iura subueniunt.

13 *Pactum tollens omnem præscriptionem, an valeat, & nu.14.18.*

19 *Infinitas admittitur in verbis eã significantibus.*

Toties quoties quid significent, & nu.20.

20 *Toties quoties repræsentare promittens, quoties tenetur repræsentare.*

21 *Emptor qui permisit rem reuendere quandocunq; nullo tempore præscribit.*

Debitor aduersus creditorem rem obligatam non præscribit.

22 *Conditioni potestatiuæ nullo tẽpore præscribitur.*

Filiusfamilias institutus, hæres sub conditione potestatiua, nullo tempore dicitur præteritus.

Facultatis iura inpræscriptibilia, nec consuetudine tolluntur, & nu.23.& 25.

24 *Nullum verbũ in contractibus debet esse otiosũ.*

25 *Præscriptio immemoralis tẽporis uel centũ annorum, an summoueatur uerbis generalibus omnẽ præscriptionem tollentibus, & nu.26.& 27.*

28 *Dispositio l.qꝫ si nolit, §.si quid ita uenerit, ff.de ædil.edict.non procedit in præscriptione odiosa.*

30 *Expreßio eorum quæ tacite insũt nihil operatur.*

31 *Exceptio reuendendi an tollatur spatio triginta annorum, & nu.32.*

Exceptionis natura perpetua est.

Exceptionis sequela est perpetua.

32 *Præscriptiones temporum ob id introducta sunt, ut obuietur iuri agendi, non excipiendi uel retinendi.*

33 *Præscriptio temporis non habet locum in contractibus usurarys, & aliter reprobatis, & nu.34.*

34 *Iuri offerendi an præscribatur in pacto legis commissoria.*

Venditione facta minus iusto pretio, potest emptor in perpetuum redimere.

35 Con-

35 *Cōtractus reprobatus non tribuit iustam causam præscribendi.*
36 *Sententia in causa vsurarum nunquam transit in rem iudicatam. & nu. 37. & vide. nu. 38.*
Sentētia lata pro eo cui donari prohibetur, eo patiente, qui donare non poterat rescindi potest.
37 *Sententia lata cum agitur de periculo animæ, in in rem iudicatam non transit.*
38 *Creditor, qui simulate dicitur emptor, nullo tempore præscribit.*
Exceptio vsurarum an impediat executionem guarentigiæ.
39 *Venditor semper potest redimere, si promissum sit reuendere toties quoties facultati præscriptum fuerit.*
40 *Quid si id promissum sit quandiu viuat.*
Quid si intra triginta annos.
Quid si post triginta annos.
41 *Facultati redimendi per xxx. annos, an præscribatur ipso iure, aut ope exceptionis.*
Emptor qui promisit reuendere vtrū id possit facere post triginta annos in præiudicium alterius
Et an suum ipsius præiudicium.
Iudex an possit supplere transacto tempore, parte non opponente.
42 *Emptor vtrum cogi possit ad reuendendū, transacto tempore præstituto. & nu. 43. cum mul. seq.*
Tempus appositum causa differendæ solutionis, & non limitandæ obligationis, an impediat postea peti, & nu. 43.
Tempus quando dicatur appositum causa differendæ solutionis & non limitandæ obligationis.
45 *Tempus non debet censeri frustra appositum.*
In contractibus nullum verbum, nec vlla syllaba debet esse sine effectu aliquid operandi.
46 *Promissum ad tempus, censetur postea prohibitū.*
47 *Affirmatiua limitata ad tempus inducit negationem post illud.*
Statutum permittens inquiri intra certum tempus, censetur post illud prohibere.
Procurator si ad tempus constituatur, post illud expirat eius officium, nec admittitur volens prosequi, etiam si litem fuerit contestatus, atque etiam si velit aduersarius.
Errans in temporis calculo debet sibi imputare.
Finito tempore priuilegij finitur priuilegium.
Liberalitatis fauor non facit, vt quod fieri debet intra aliquod tempus, possit postea fieri.
48 *Probibitum ad tempus censetur post illud tempus permissum.*
Permissum post tēpus, censetur ante prohibitum.
Interdictū post tempus, ante videtur permissum.
Condemnatus ad certum tempus. post illud pœnæ eximitur.
Limitatum ad tempus nō porrigit effectum ad vlterius tempus.
49 *Argumentum à contrario sensu licet non habeat locum ad correctionem iuris communis, secus est in eo, quod fit ex vi limitati temporis.*
50 *Promissio reuendendi an censeatur fieri sub conditione si venditor voluerit redimere.*
51 *Renuntiare tacite videtur, qui tempus labi patitur: habetq; huiusmodi renuntiatio plus virium quàm renuntiatio expressa. & nu. 52. & 53.*
53 *Tempus aufert omnia.*
54 *Emptor qui durante tempore venditioni præstituto dixit venditori, illum se quandocunq; admissurum, an cogatur eum recipere eodem tempore transacto.*
55 *Res cum pacto reuendendi non iusto pretio vendita an possit semper redimi.*
56 *Venditor an transacto tempore venditionis possit ex aliqua iusta causa restitui. & num. 57. cum multis sequentibus.*
57 *Tempus conuentionale currit minoribus, militib. absentibus, impeditis.*
58 *Iusta causa non excusat ab expensis conuentionalibus.*
Tempus legale non currit impedito.
Difficultas non excusat à pœna vel obligatione conuentionali.
Nec alia iusta causa.
Mitius agitur cum lege quàm cum homine.
59 *Minor an restituatur elapso tempore redimendi si facultas fuit ipsi minori concessa.*
60 *Venditor qui redimendi causa misit pecunias per nuntium, qui ab hostibus vel latronibus captus est, & interim tempus transactum est, an saltē ex eo capite possit restitui.*
Emphyteuta quī triennio cessauit soluere, quia interim detentus fuit in carceribus, excusatur.
61 *Emptor qui accepit pretium oblatum post tēpus, an cogatur reuendere.*
Quid si accepit pretium in id depositum, an etiam cogatur vendere.
Sed tunc an semper cogetur, vel intra quod tempus.
62 *Quid si partem tantum pretij acceperit.*
63 *Quid si ignorans accepit.*
64 *Quid si non accepit pretium, sed id petijt à venditore.*
Dominus petendo à vasallo pensionem non solutam, licèt illam non exigat, sibi præiudicat.
Maior factus petendo pretium rei à se minore vēditæ ratificare videtur.
65 *Tempore præstituto ad redimendum transacto, & emptore dicente se recepturum venditorem ad retrahendum, intra quod tempus debeat venditor venire.*
66 *Tempus reuendendi an currat à tempore contractus; an traditionis.*
67 *Venditor an intra tempus præstitutum, possit omni tempore redimere, & nu. 68.*
69 *Contractus an sit illicitus, cum uenditor non potest nisi post aliquod tempus redimere, & nu. 70. 71. & 72.*
71 *Pactum redimendi post triginta annos an valeat.*
72 *Pactū quòd uenditor non possit nisi post aliquod tempus redimere, magis suspectum est, quàm simpliciter, vel intra aliquod tempus potest redimere.*
73 *Emptor, si pactum sit vt post aliquod tempus reuēdat, an possit cogi ante illud tempus reuēdere.*

QVID

QVID si certum tempus non fuerit huic pacto præstitutum, sed cõuentum est simpliciter venditorem posse rem venditam redimere restituto pretio venditionis, intra quod tempus erit venditor audiendus, volens ex hoc pacto redimere? quo ve tempore ab eo summouebitur? Angel. de hac specie expressim interrogatus respondit huic facultati xxx. annis præscribi, in consilio 55. ex pacto de retrouendendo, per l. si quis § j. C. de præscriptio. 30. annor. & l. j. C. de anna. exceptio. Et idem quoque aperte voluit. Alex. consi. 228. ponderatis his quæ seriose, colum. vlti. versic. non obstat etiam si diceretur, lib. 6. & Franc. Balbu. in tracta. præscriptio. in 3. quæstione quartę partis quintæ partis prin. Carol. Ruin. cons. 83. quoniam, col. vlt. nume. 14. lib. j. & Zasius consi. 12. nobiles nu. 75. & D. Boer. decisio. 182. & per supra dicta col. 1. & omnes, quos citabimus infra numero 7. Et idem diximus de retractu consuetudinario, siue municipali, cui à consuetudine non est præstitutum certum tempus, supra tit. præcedente. §. j. glo. in verbo, *dedans l'an*. nu. 10. ex quibus constat. & iterum §. vlt. eiusdem ti. in verbo, *notifice angreffe*. in 13. quæst.

2 ¶ † Et hoc sane minime dubium esse videtur: quanquam scio Alberic. in l. 2. ad finem C. de pactis inter empto. & vendi. compo. de hoc nostro casu retractus conuentionalis ita scripsisse, videlicet quosdam dicere, cum non aliquod certum tẽpus conuentum est, semper id ius competere, propter verbum, quandocunque, quod est in eo textu. Alios vsque ad triginta annos tantum, quia tãto tempore actio personalis tollitur, l. sicut, C. de præscript. 30. vel 40. anno. Vbert. vero vsque ad xl. annos, instar creditoris posterioris offerentis priori, l. cum notissimi. §. eodem iure. C. eod. tit. Et nihil aliud dicit Alberi. tanquam hanc postremam opi. secutus fuisse videatur. Et certe scio alios multos huic nostræ quæstionis illam quoque miscere, qua tractatur, vtrum, & quo tempore iuri offerendi præscribatur, sed illud ius non id est, de quo tractamus, sed haud dubie aliud, quod inter multos creditores ex legis dispositione competit, de quo videre poteris per omnes in d. l. cum notissimi, & latissime per D. Ioan. Igneum, qui antiquiorum sententias recenset, in l. in cognitione, nu. 83. & multis sequen. ff. de S. C. Syllan. Sed quod ad nostram quæstionem priuatim pertinet, ego ei sententiæ, quæ triginta annos huic rei præscribit, magis accedo, vt iam supra dixi.

3 ¶ † Quod tamen intelligendum est, si res ipsa empta manserit penes emptorem. Nam si emptor in alium trãstulerit, vt potest, sicuti videbimus infra eodem titu. §. 3. videretur hunc tertium, qui ab emptore accepit, minori spacio, videlicet decẽ annis inter præsentes, viginti inter absentes, rem ipsam vsucapere: vti in simili de retractu municipali late diximus supra titu. pręcedente. §. j. glo. x. in verbo, *dedans l'an*. nu. 11. sed id tamen, & nume. seq. vsque ad 17. inclusiue, ubi etiam comperies, an id procedat si is tertius sit vniuersalis cessionarius omnium bonorum. Sed & postea, s. nu. 18. verum illud. videbis, quid dicẽdum sit, cum primus emptor possedit aliquo tempore, quantum tempus tunc requiritur ad vsucapionem eius rei. ibi uide, nè hic iterum inculcem. Sed ita tamẽ vt omnino uideas D. Boer. decis. 182. & per supra dicta, nume. 14. & 36. & multis seq. & 41. & sequen. vsque ad finem.

4 ¶ † Intellige secundo, vt illud scilicet procedat, cum dictum est simpliciter, vt venditor possit retrahere. Nam si conuentum sit, vt ad tempus possit retrahere, nulla alia certa adiectione temporis, posset videri non nisi annum id tempus durare, ex eo quod tradit Bal. in l. vsuræ, per gl. ibi. C. de vsur. ꝙ tempus absolute positum intelligitur de anno, & in plurali numero de biennio, & dimidium tẽporis pro sex mensibus. Sed potius dicendum videtur, id intelligi de decem annis, per illam memorabilem l. sine præfinito, ff. de pęn. qua probatur tempus sine vlla declaratione prolatum, intelligi de decennio. Et quamuis ea l. simpliciter vtatur illis verbis, sine præfinito tempore, nec alias declaret, an fuerit facta mentio temporis, an non, tamen glo. & Bar. ibi eam intelligunt, cum nuncupatim facta est mentio temporis, sed incerti, nam si nulla facta est, intelligitur in perpetuũ, per tex. de eodem casu loquentem in l. seruus, C. eod. titu. quam ita etiam intelligunt Bal. & Sal. ibi & idem Bal. in l. minoribus, C. de Decuri. lib. 10. Eam autẽ priorem l. dicunt sing. Bar. & Ale. in addi. illius super eadem. & Bal. in l. j. paulo ante medium, C. de postulan. & in c. ex literis. col. 4. versic. quid si iudex, & ibi Anto. Imo. & Panor. extra de consti. & idem Bal. in c. j. ad fi. extra de transla. epi. Barb. in c. si quorundam, col. vlti. de solutio. & Ias. in l. ita stipulatus, col. 2. ff. de verbo. obli. Tu autem super intellectu illarum duarum ll. vide amplissime Fel. & Philip. Deci. post alios in d. c. ex literis.

5 ¶ † Quid tamen, si dicamus in hoc obseruandũ esse morem regionis usitatissimum: vt si dari soleat annus in eã ré, de anno intelligatur: si aliud, de alio. Atque sic naturam causamque negotij inspiciamus, secundum glo. in d. c. ex literis, in uerbo, in perpetuum, ad fi. & ibi quoque alios, de consti. Et certe si mos vniformis fuisset, fortasse is obseruandus esset, tanquam contrahentes de eo intellexisse viderentur, per tex. in l. nummis. ff. de lega. 3. & l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. & l. ꝙ si nolit. §. quia assidua, ff. de ędil. edict. cum multis similibus, & conco. collectis a Matthę. Afflict. decis. 226. serenissimus. Nam & is mos est ue luti altera natura, prouerbio apud Græcos celeberrimo, ἔθος ἄλλη φύσις: quod ex Eueno poeta apud Aristotelem lib. 7. Ethicorum ca. 10. depromptum uidetur. Sed si mos multiformis sit & uarius, omnino intelligendum est de decem annis per supra dicta. Et pro ista distinctione moris uniformis, & multiformis faciunt no. in simili, in c. ex parte, extra de censib.

6 ¶ † Sed non parum dubij est, cum expresse dictum est, ut uenditor possit redimere quandocunque,

que, vel toties quoties voluerit, vel perpetuo, vel semper, vel alias id genus; nam & id interdum fieri satis constat ex l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendito. An tunc igitur poterit venditor semper & quandocunque redimere, nulla obstante præscriptione. An vero ei facultati aliquo, & quanto tempore præscribetur. Et certe uidetur aliquo tépore præscribi, vt saltem euitetur infinitas (quæ vox, vt id obiter dicam, Ciceronis est in multis locis, videlicet libro Officiorum j. quo loco de gradibus societatis loquitur, & libro Quæstionum Academicarum 4. & lib. 1. de Natura Deorum, & in libro de Amicitia) vt inquã vitetur infinitas, id est, nè in infinitum emptor maneat obligatus ad reuẽdendum, contra l. si quis uina. §. vlti. ff. de pericul. & commo. rei ven. & l. qui bona §. vlti. ff. de dam. infect. & ibi conc. in glo. & Doct. natura enim infinitum vitare solet, vt scienter scribit Aristoteles lib. de generatione animalium. j. c. item j.

7 ¶ † Qua ratione motus Bald. consil. 303. ad euidentiam præmittendum, col. 2. versic. quæro vtrũ, lib. j. respondit non valere pactum, quo sine præfinitione temporis, & vsque ad infinitum teneatur emptor reuendere venditori, additque, & alterã rationem, quia præscriptio 30. annor. est. odiosa, ideoque ei renuntiari non potest, vt no. Barto. in l. nemo, ff. de lega. j. de qua ratione postea dicemus Sed ex iis verbis Bald. satis declaratur huic facultati redimendi aliquo tempore præscribi, saltem 30. annis. Id quod etiam expresse voluit. Signor. consi. 139. casus, A pretio. & Io. Fab. in l. cum notissimi, per illum tex. in princip. C. de præscript. 30. vel 40. annor. & Ang. d. consil. 55. versicul. hic tamen insurgit dubium: vbi plus dicit, id procedere, etiam si tale pactum sit iuratum: atque etiam si dictum sit expresse, ꝙ possit venditor semper retrahere, & non obstante quacunque præscriptione, quod certe idem est cũ eo, quod supra ex Bal. diximus. Et id secutus est Fel. qui solum Ange. citat, in ca. cum accessissent, col. 13. nu. 44. versicul. 2. declaratur extra de constit. & in cap. si diligenti, colu. 4. num. 20. versi. secundum correlarium, de foro comp. & in rubr. de præscrip. col. 6. nu. 20. versic. fallit quarto, Ias. in l. si mater, ante fin. C. de insti. & substi. vbi dicit se ita de facto interrogatũ respondisse: & id vere consuluit consi. 93. illustrissimus, col. vlt. versicul. 9. lib. 3. & rursus idem Ias. in l. petens, col. 4. num. 10. versicu. circa ista. & ibi quoque Clau. Aquen. col. 1. [Iacobi. a San. Giergio col. 2. uersicu. amplius dico vobis] Philip. Dec. co. 2. nu. 7. uersicu. item conclusio, & Io. Pute. charta 2. C. de pact. idem Dec. consi. 164. non fuisset propositi, col. vlt. nume. 3. versicu. uenio ad aliud dubium. Masuer. titu. de empti. & vendi. §. item sępe in venditione, Carolus Rui. consi. 167. perspectis, col. 4. nume. 15. & seq. lib. 1. & consil. 150. ex his quæ in facto, per totum lib. 4. vbi omnino vide, & Franc. Balb. in trac. præsc. in 3. q. quartæ partis 5. par. princ. vbi dicit hanc opin. esse ueriorem, & cõmuniorem, tenendamque, & iudicando, & consulendo. Thomas Parpal. in l. 2. col. 3. ff. solu. matri. Afflict. in tract. protomixeos, in uerbo, licet enim supra diximus, col. antepe. uersicu. item quæro de alia quæstione, in princ. eius quæst. Ludo. Goza. & Hier. Cag. in repet. l. 2. ille col. 18. hic col. 5. versic. ille vero cui factum est, C. de pact. inter empt. & vend. D. Boer. in consuetudine Biturig. tit. de præscr. §. j. in glo. j. in fi. & in decis. 182. & per supra, dicta col. 2. nume. 4. & seq. & iterum decis. 351. duæ sint, nume. 6. Gerard. a Petra. notab. 18. nota diligenter, nisi tamen (vt subdit) interuenerit iuramentum, cõtra Ang. ubi supra. Stepha. Bertran. consi. 181. viso consultationis themate, col. 2. ver. sed ubi, & seq. usque ad fi. consilij, lib. 3. Franc. Ripa. in repe. l. vlti. in 64. q. C. de reuoc. donat. Anto. Rube. consi. 3. dicitur in contractu, per totum, & iterum consi. 75. præsupponitur in facto, cir. med. Pet. Rebuf. in repe. l. j. in primo notab. nume. 53. C. de sent. quæ pro eo quod inter. & Ioannes Montolonus in suo vtriusque iuris promptuario, in verbo, emere. vbi ita dicit fuisse iudicatum in Senatu Parisiensi anno M. D. XV. licet contrariũ fuerit iudicatum in Parlamento Diuionensi. cuius posterioris aresti, vt nostri appellẽt, is certissimus fuit. quia ut refert Chasse. consil. 11. *le cas est tel*, col. 6. uersicu. & eandem opinio. id latum fuit aduersus ipsum Montol. & eius fratres. [Et eandem sententiam secutus est Maria. Soz. iunior consil. 145. uiso puncto, & aliis, in 1. dubio. lib. 1. cuius consi. primum edita sunt anno. M. D. L. cum id meum opus pleraque hęc omnia cõtinens iam editum fuisset anno scilicet 1543. Quod eo dicere uoluimus, nè quis putet hęc me ab eo suffuratum fuisse, sed an ille è diuerso ex me acceperit, aliorum sit iudicium, qui utrunque legerint. Sed & eandem sententiam amplexus est nouissimè Hier. Schiurpero. consi. 41. pręmissa omnia. num. 8. & latius consil. 70. domini, &c. ueritas. per totũ ubi, & id late examinat.] Et idem in statuto faciẽte potestatem redimendi rem uenditam quandocunque restituto pretio, ut. s. intelligatur intra triginta annos, respondit Paul. Cast. à nullo Recentiorum memoratus, consi. 430. circa primum quęsitum, in prin. lib. 2.

8 ¶ † Sed plus dicit Petr. Anchar. maximę apud nostros autoritatis, consi. 331. uisis diligẽter actis, col. 2. uersi. 3. est aduertendum, & seq. ꝙ huic redimendi facultati ex pacto competenti, pręscribitur decem annis. quem citat, nec tamen sequitur Fel. in d. cap. cum accessissent, ubi supra, de consti. sed eum simpliciter citat Caro. Rui. consi. 27. stãte pacto, col. 3. nume. 6. lib. 4. Et quidem Petr. ipse in hoc solus est, nisi ei forte, adiungendum existimes Rapha. Fulgo. consi. 156. uisis themate, col. penul. uersic. & ubi tenuit dictionem, semper, in aliqua dispositione appositam, non impedire pręscriptionem decẽ annorum, tum per alia multa, tum per glossam in l. nam Imperator, ff. de legi. quę exponit dictionem, perpetuo, ibi positam, id est decennio, tanquam etiam idem sentiat Fulg. de hoc uerbo, perpetuo, & similibus. Cui adde & tex. in l. aduersus in uerbo, semper, iuncta glo, in uerbo, certos annos, C. de usur. Ex quibus Bald. & Saly. ibi, in fi. no. hanc dictionẽ uerificari in triennio, & x,

&xx,

& xx. annis & Ang. in l. minime, per eum textum, ff. de legib. & Alex. consi. 182. viso processu, col. 3. versi. præterea in dictis, lib. 7. Sed illud ipsius Fulgo. & dictæ l. nam imperator, & d. l. aduersus, est propter subiectam materiam. & tamen non sine dubio est: vt videre licet ex eo, quod scribit Bald. in l. quòd si nolit, §. si quid ita, in antiqua lect. ff. de ædil. edicto.

9 ¶ † Eam autem sententiam, quæ huic pacto reuendendi quandocunque, dicit; præscribi 30. annis, præter illam infinitatis rationē supra in prin. adductam, adiuuat quod scribit glo. no. in ca. 1. in verbo, quandocunque, & ibi etiam Andr. Iser. Bal. col. j. Marti. Laud. Aluaro. & Card. Alex. ti. de feu. dat. in vicem leg. commiss. ꝙ licet tex. ibi dicat, ꝙ debitor quandocunque soluendo poterit recuperare pignus, quod dederat sub pacto legis cōmissoriæ intelligitur tamen, nisi fluxerit tempus 30. annorum per hæc aperte innuens, quod ea dictio, quandocunque, non impedit. præscriptionem triginta annorum. Et similis est gl. à paucis annotata in l. j. in verbo præscriptionē, C. de bon. mater. quæ ad textum illum, in fi. cuius hæc verba sunt, nullam poterit præscriptionem opponere filijs, quandocunque rem suam vendicantibus, hæc addit, nisi 30. annor. quam solus scribentium inibi. Corne. paulo ante fi. in id expendit, dicitque perpetuo menti tenendam. Nam & hæc dictio, tametsi sit vniuersalis, tamen restringitur, & limitatur secundum naturam actus, cui attribuitur, vt dicit Bal. consi 67. quia ex facto oritur, col. 2. vers. nec obstat si dicatur, lib. 3. & Catel. Cotta. in me mor. incipiente quandocunque.

10 ¶ † Quibus finitimum est, ꝙ illa etiam dictio, semper, quæ idem significat, non etiam est impedimento huic 30. annor. præscriptioni, quin ea locum habeat. Quod hinc facile apparet, ꝙ actioni de dote eo temporis spatio præscribitur, l. in reb. §. vlti. C. de iur. dot. & diximus supra titulo præcedent. §. 1. in verbo, *ou equipollent à vente*, quæ est glo. 14. nu. 97. nam spetialia. Quamuis alibi dicatur causam dotis semper & vbique esse præcipuā, id est fauorabilem, l. j. ff. sol. matr. vbi Bal. col. vlti. versi. quæro si promitto, ex hoc annotat, id quod supra diximus, hanc dictionem. semper, non tollere præscriptionem. Et sequitur Romanus in l. j. ff. de vsur. & in l. in cognitione, per eum textum iuncta gl. in verbo, accusare, ff. de S.C. Sylla. & in rub. ff. de arbitris col. 15. versic. 12. ex causa: vbi & idē dicit de dictione, quandocunque. & Francis. Aret. in l. cum stipulatus sim mihi a Proculo, col. 3. vers. tu autem considera, ff. de verb. obli. per textum in d. l. in cognitione, in princ. cum sua glos. & Alex. in l. nemo, col. vlti. versicu. sed pone quod duo, ff. de leg. j. Quibus adde alios duos textus simul iunctos idem probantes, s. cap. j. extra de restitutione in integr. & cap. j. eodem titu. lib. 6. nam in priori scribitur ecclesiam semper debere illæsam seruari, ex qua dictione, semper, Ala. Guliel. Naso. & Gofr. Doct. antiqui dicebāt ecclesiam indistincte post quadriennium esse restituendam, & tamen contrarium deciditur in posteriori loco. Adde itē textum in l. vlti. C. de testamentis vbi scribitur in principio, semper rusticitati fuisse legibus consultum. Et tamen certum est, eidem non subueniri in multis casibus collectis a glo. in l. vlti. C. de iur. & fact. ignor. & in alijs, de quibus dicam infra eo. tit. §. 4. glo. 7. in verbo, *en main de court*, num. 13. vtrum autem, & 3. seq.

11 ¶ † faciunt alia multa, quę de ea dictione, semper, scribit Corne. cons. 41. videtur in hac, colum. vlti. lib. 2. Et quod etiam tradit idem Corne. in l. si qua, in fi. per text. ibi, iuncta gl. in verbo, obeuntibus, C. de senatuscontul. Tertul. Vt tamen non neglectim legas d. l. j. solu. matri. & ita intelligas vltra eam dictionem, semper, aliam esse non minoris ponderis, videlicet, vbique. Nam vt supra diximus, ita ibi scribitur, Dotis causa semper, & vbiq; præcipua est: & tamen (vt iam diximus) per hęc nō summouetur pręscriptio. Et pręterea dotis causa in multis, imo vero in omnibus, pręterquam in casibus expressis a Iure communi, non plus habet pręcipui, aut fauoris, quam alię, vt plene diximus, & probauimus supra, d. tit. pręceden. §. j. gl. 14. nu per allegata, num 96. ego vero, & multis sequentibus. Vnde, & illud consequens est, hęc verba quātumlibet generalia aut etiam vniuersalia, non tollere regularem pręscriptionem, sicuti nec alias iuris regulas. Et id de dictione perpetuum, satis probatur in l. minor, §. statuliberum, ff. de euictioni. cum dicitur, Euictionis nomine perpetuo obligatur. Et tamē satis constat ei actioni pręscribi xxx. annis. Nam & actiones perpetuas vocamus quibus pręscribitur triginta vel quadraginta annis. Et probatur etiam in l. prętor ait. §. hoc interdictū perpetuo, ff. de noui ope. nūtiatione, & Institutio. de perpetu. & tempora. præscriptioni per totum. Et id quoque expressim voluit Stepha. Bert. consi. 46. dudum de anno, col. 1. lib. 1.

12 ¶ † Sed & hoc spectat, quod tradit gl. in ca. j. §. pręterea, in verbo pręscriptione, tit. de capitulis Corra. quod si statuto aut alia constitutione dicatur, nulla obstante pręscriptione, siue quod nulla pręscriptio currat, vel opponi possit, & similia, ob id videtur tantum tolli pręscriptio longi temporis, x. vel xx. annor. sed non longissimi. xxx. vel xl. anno. Nam contra desides, & sui iuris contemptores, introductę sunt huiusmodi pręscriptiones longissimi temporis, cum differentia esse debeat inter eos, & vigilantes, l. vt perfectius, & l. vlt. C. de anna. except. Nam vigilantibus, & non dormientibus, iura subueniunt. l. pupillus, in fi. ff. de his quę in fraud. cred. Nec credēdum est vno generali verbo, totam illam pręscriptionum obseruationem multis vigilijs excogitatam atque inuentam velle radicitus euellere, arg. l. si quando, C. de inoffi. testa. Hęc propè ea glo. quam sequuntur Ia. Bel. Nic. Neap. Bal. Mart. Lau. Alua. Barba. in addi. Bald. & Card. Ale. in d. §. pręterea, & Io. And. in addi. Spe. in rub. de feud. col. 2. vbi & hoc dicit uoluisse. Dy. consi. 49. & Panormi. qui illam glo. dicit singu. in c. ult. col. 6. j. versic. quęro quid si statuto. extra de pręscrip. & consi. 14. uidetur primo ꝙ hospitali, col. 2. lib. 2. & Franc. Aret. in l. quandiu, col. 2. ff. de

acquir,

acquir. hæred. & consi. x. in causa & lite vertente, col. 5. versi. 2. præmitto. Carol. Rui. consil. 185. videtur, col. 2. nu. 5. lib. j. Matth. Afflict. Dec. Neap. 254. versic. dicebant quidam, Iason qui eam glos. dicit no. & communiter approbatam, in l. j. col. antepen. ver. aduerte tamen, C. de ser. fugit. De quo, & per Barb. qui alios allegat, consi. 18. difficile est, col. 7. versic. circa aliud dubium, & seq. lib. 3. & est gl. similis, quę se ad illam remittit, in c. j. in verbo, præscriptione, ti. de prohi. feu. alien. per Frid. Et quod de 40. annis dictum est, probatur in l. omnes, iuncta l. præscriptioue, quæ confestim illam sequitur, vt etiam ibi no. Cyn. & Sal. C. de præscri. 30. vel 40. annor.

13 ¶ † Vt omittam, ꝙ non valet pactum omnem præscriptionem tollens, secundum communem opin. Bartoli Rapha. Co. Alex. Fran. Are. & Recentiorum, in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Bal. post alios Antiquiores in l. Centurio, ad fi. ff. de vulga. & pupil. & in authen. quas actiones, col. 2. vers. sed iuxta hoc quæro, C. de sacro. san. eccles. vbi declarat quomodo id sit intelligendum. & in l. pacisci, in addi. ff. de pact. vbi etiam loquitur de præscri. 30. anno. & in l. si quis postquam, ff. de fideius. & in l. item illa. §. quod dicimus. ff. de const. pecu. & in l. receptitia, col. vlti. C. eod. & in l. vlt. §. vlti. in prin. C. de temp. appel. & in d. c j. §. præterea, in fi. & ibi etiam Car. Alex. tit. de cap. Corra. Rapha. Cuman. consi. 90. visa copia, paulo ante fi. Ro. in d. rubr. de arbit. vbi supra. & consi. 201. pro decisione, col. 1. versi. 3. principaliter. Alex. cons. 170. visis statutis, ad fin. lib. 7. Ang. Are. in §. j. col. 2. & 3. Institu. de vsuc. & late Fel. in rub. extra de præscrip. & Fran. Balb. in tracta. præscri. in 5. parte 5. partis princ. in 6. quæstio.

14 ¶ † Fateor tamen, ꝙ etiam ex communiori crebriorique eorundem sententia potest renuntiari præscriptioni 30. vel 40. annor. licet nonnulli, vt iam diximus, aliud dicant, vt videre licet apud Recentiores in d. l. nemo potest, & in d. rub. extra de præscrip. & Fran. Balb. vbi supra. Sed cum contrahentes, scilicet emens, & vendens cum hoc pacto reuendendi huiusmodi renūtiationem expressim non faciant, sintq; huiusmodi dictiones, quandocunque, semper, perpetuo, eius naturæ, vt non tollant præscriptionem hanc 30. vel. 40. annor. vt plenè supra probauimus: consequens est, vt ipsi ijdem cōtrahentes videantur, & hæc verba, in eo. pacto apposita, intellexisse, vt Ius commune intelligit, seque omnibus legibus de ea re loquentibus adstrinxisse. Tex. est optimus in l. si duo, & ibi Bal. & Paul. Castren. ff. de acquir. hæred. Sibi igitur vēditor imputet, qui sibi aliter non prospexit. Et si fateamur has dictiones posse intelligi. vt per has remoueatur præscriptio 30. anno. vel non remoueatur, vt postea dicemus, id est, vt intelligantur de 30. annor. atque etiam de maiori tempore: illud continuo sequitur, esse venditori imputandum, quòd apertius legem non dixerit, l. veterib. ff. de pactis cum simil.

15 ¶ † Contrarium tamen, vt scilicet in casu, de quo loquimur, possit venditor quandocunq; etiā post 30. annos, redimere, tenet Fabi. in tract. emptio. & venditio. in 13. q. 7. q. princ. & Barb. consi. 51. scripsit sapientiæ fons, col. 8. verticu. capio secundum, lib. j. vbi ita dicit fuisse consultum ab excellentissimis iurisperitis, & se quoque alias consuluisse apud Marchiam, & ita sane etiam consuluit consi. 22. clementissimum, in vlt. dubio. lib. 4. & Ioan. Crot. in repe. d. l. nemo, char. pen. col. j. versi. nota etiam, ꝙ per hæc verba, ff. de leg j. vbi & ita dicit se consuluisse. Andr. Alcia. in d. l. petens, in glo. j. in fi. C. de pact. vbi hanc opin. dicit ęquiorē, & conscientię aptiorem, & rursus in rub. extra de præscrip. in vlt. char. nu. 64. & multis seq. vbi etiā dicit hanc opi. tanquam æquissimam esse tenendam in practica & Chasse. in cōsuetudin. Burgūd. ti. *de rentes vendues à rachapt*, §. j. in gl. j. col. in versi. limita hanc, & seq. vbi & hoc dicit tenuisse Bal. & Sal. in quibusdam consi. quæ aliter nō designat, & ita quoque fuisse iudicatum in curia Parlamenti Burgundiæ. & rursum idem Chassen. d. consi. xj. per totum, vbi etiā col. 15. uer. 20. tradit Richar. & Barth. à Sal. ita consuluisse in quibusdam suis consil. quæ posita sunt post consi. Ang. in antiqua impressione, quæ tamen nō vidi, nec sunt in meo codice cons. ipsius Ang. & idem nouissime tenuit Ioan. Igne. in l. in cognitione, nu. 76. & alijs multis sequentib. vsque ad nu. 173. ff. de S. C. Sylla. & Paul. Paris. consi. 92. Ang. lib. 3. [Et ita quoque cōsuluit Franc. Cur. iuni. in quodam consilio quod dedit in causa Corbulorum, vt retulit Maria. Soz. iuni. vbi supra, sed id consilium non est intra consilia impressa ipsius Curtij.]

16 ¶ † Et huius quoque sententiæ ante hos omnes uidetur fuisse Raph. Fulg. consi 123. S. & P. ciues, dum illic ex facto respondit, ꝙ ex statuto introducente præscriptionem actionum personaliū decem annis inter præsentes, & uiginti inter absentes, non præscribitur actioni, quę alicui competit ex promissione facta alicui de uendendo rem aliquam ad omnem ipsius requisitionem. Et de cęteris omnibus promissionibus ita factis uoluit ante eum Ang. in d. l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, ff. de uerbo. obligatio. & late quoque consuluit. Barb. consi. 18. difficile, col. 7. uersi. circa aliud dubium uidelicet utrum sit præscriptum, lib. 3. Et ante hos omnes in specie nostri casus non obscure uoluit Bal. in sua Margar. in uerbo, pręscriptio. in prin. dum dicit, pręscriptionem non procedere aduersus illum, qui ex pacto potest quandocunque agere: & per consequens (inquit) nec tunc pręscribetur iuri offerendi, per l. si fundum, quę est 2. C. de pactis inter empt. in qua quidem l. emptor promiserat restituere rem ueditā quādocunque oblato pretio: qui est noster casus, aut certe adeo ei similis, ut non magis ouum ouo.

17 ¶ † Et ut intelligas, quantū ea l. faciat ad hanc opinionem, ut scilicet ea uerba quandocunque, quotiescunque, toties quoties, & similia id operētur, ut scilicet uēditor admittatur post 30. annos, uerba eius l. sunt huiusmodi: Si fundum parentes tui ea lege uendiderunt, ut siue ipsi, siue hęredes eorum, emptori pretium quandocunque, uel intra

tra certa tempora obtulissent, &c. Quibus verbis compræhendi debet: omnis casus, quo data est facultas offerendi, atque sic redimendi. alias.n. ea lex esset manca, & mutila, contra l.j.C.de his quibus, vt indign. præsertim cum nulla alia l. sit, quæ de hoc disponat. Igitur sub illa parte intra certa tempora intelligitur, cum ita concepta est ea facultas. vt intra decem annos, vel aliud tempus expressum possit offerre, & redimere. Item cum simpliciter data est ea facultas offerendi, & redimendi sine adiectione temporis: nam tunc intelligetur, vt intra 30. annos id possit facere, vt diximus supra, nu. 1. Id enim tempus dicitur esse certum, cũ à Iure statutum est: quod & ipsum certum est. Ex quo illud consequens, fit, vt cum sub altero membro quo dicitur, intra, certa tempora, contineatur facultas simpliciter data, quæ durat 30. annis in altero membro, quo dicitur, quandocunque, maius aliud tempus, quam triginta annor. intelligatur. Alias enim id mẽbrum esset omnino superfluũ: quod dicere nec debemus, nec possumus per l. ait Prætor. §.j.ff.de iureiuran. in illis verbis, nec frustra adijcitur: ex quibus Iason id notat quod diximus, cum infinitis simil. Satis.n. fuisset si dictum fuisset, vt intra certa tempora, vel etiam simpliciter, vt liceret offerre, & redimere.

18 ¶ † Et hanc quoque partem confirmat tex. in d.l. ꝙ si nolit. §. si quid ita venierit, ff. de ædi.edic. vbi licet actio redhibitoria sit bimestris, si tamen conuenerit vt in perpetuum redhibitio fiat, valet hæc conuenio. Et per illum tex. dicunt Bal. & Ange. ibi, ꝙ vbi in promissione apponitur verbum quandocunque vel perpetuo, non currit præscriptio statutaria vel legalis. Et idem quoque per illum ipsum textum voluit idem Ange. & Imol. in l.j.ff.de vsuca. Et Cępol. caut. secundum postremã computationem, 68. si petens, in fi. & iterũ caut. 75. cautela ꝙ in contractu. & Barb. consil. 53. præclare, col. antepe. versi. vnde multum, lib. 2. & late d. consi. 18. vbi supra, lib. 3. & Soz. qui id dicit singul. consi. 86. in causa communitatis, col. pen. ver. a. probatur, lib. 1. quod reperitur consi. 166. lib. 2. & Caro. Ruin. consi. 111. arbitror, col. 5. nu. 7. lib. j. [Et idem quoque voluit ipse Bald. in l.j.ff. quib. modis vsusfruct. amitt. quem prout eum refert, sequitur Ias. in l.j. col. 9. vers. adde secus esse, ff. solu. matri. licet tamen Bal. ibi non dicat] Et facit text. in l.j. cum gl. ff. de concus. & in l. j. ibi omni temporis definitione summota, C. ne rei domi.

19 ¶ † Nec id quidem mirum videri debet, quia cum verba contrahentium apta sunt significare infinitatem, vt hæc verba, de quibus loquimur, & similia, tunc infinitas admittitur l. cum quidam, ff. de vsur. & l. si ita stipulatus à Seio fuero, & ibi Bar. & Imo. ff. de fideiuss. & l. in annalibus, C. de le. & voluerunt etiam Dyn. Alber. & Bart. in d.l. qui bona. §. vlti. ff. de damn. infect. vbi expresse. Bar. dicit, ꝙ dicta verba, quandocunq; & toties quoties, important infinitatem, & ibi quoque Imo. & Alex. & idem Alex. in l. si. Stichum. §. j. col. ij. versic. nec obstat ratio, ff. de verb. obligat. & in l. 2. §. vlti. col. 2. versic. puto ꝙ in terminis, ff. qui satisd. cong. & consi. 145. quoniam, col. 1. versic. sed hoc non obstante lib. 2. Et facit etiam tex. in l.j. §.j. ibi, toties quoties, ff. si famil. fur. feci dica. & in l. si duo. §. vlti. ff. de arbitr. & in §. in primis, Insti. de eo cui liber. cau. Et est de mente Specula. ti. de arbit. §. vlt. versi. quid si dictum fuit in compromisso. & voluit Zenzel. in extrauag. Io. xxii. incipiente, quorundam, versi. quocirca, in verbo, infinita, & ante hos gl. in l. fideicommissa. §. si quis decem, in verbo, quam semel, in prin. & ibi Cyn. ff. de lega. 3. & idem Cyn. in l. vlt. C. de iudi. & Imo. consil. 25. in casu præmisso, in prin. vbi dicit, ꝙ toleratur infinitas, quando ex partium conuentione procedit.

20 ¶ † Ideoque Imo. Ro. Alex. & alij Recentiores in l. si finita, in prin. ff. de dam. infect. reprehendunt Ang. qui dicit in eo loco, rursusque in l. 2. §. qui exhiberi, ff. de custodi. reo. ꝙ qui promisit aliquem repræsentare toties quoties fuerit requisitus liberatur si bis præsentauerit, vt euitetur infinitas: quoniam scilicet ea verba, toties quoties, suapte natura infinitatem significant. Et idem voluit [ipse Rom. in l. 2. §. vlti. col. 2. uersic. modo ad propositum. ff. qui satisda. coga.] Paulus Cast. in l. duobus. §. ꝙ si reus, ante fin. & ibi etiam Ias. col. pen. ff. de iureiur. ubi dicit ipse Paulus, ꝙ notarius debet esse cautus, vt promittere faciat desistendo toties quoties. & etiam Alex. in d.l. qui bona, §. vlti. de damno infect. & consi. 145. quoniam abunde, in prin. lib. 2. & Soz. in l. fideiuss. §. ult. col. pen. uersi. 6. ff. qui satisd. cogant. cum allijs multis concord. & simi. aggregatis ab Hippo. Mars. in l. Iunius §. si cogniturum, col. 7. & seq. ff. de quę. Quanquã (ne id prætermittam) illam Angel. sententiam sequitur, & multis confirmat Roma. sibi contrarius in repetitio. rub. de arbit. col. 10. uersi. quid autem si compromissum est. & consi. 15. plura sunt, in ulti. dub. ubi & alia loca citat, in quibus Ange. idipsum tenet Et uide Guid. Pap. consi. 65. uiso themate, colum. quæ ante penultimam præcedit.

21 ¶ † Sed & hęc sententia his quoque rationib. fulcitur. Nam emptor, qui promisit reuendere quandocũque cum sciat se ad id esse obligatum, nullo tempore potest pręscribere, quia esset in mala fide, c. ult. de præscr. quod etiã procedit in personalibus obligationibus ex communiori nostrorum calculo, ut ab omnibus scribitur in eo loco. & diximus etiam tit. nostratum cõsuetudinum 21. qui est, *de præscriptions*. §. j. in glos. 2. quæ est, *à bone foy*. Nam & similiter uidemus, ꝙ debitor sciens rem obligatam, non pręscribit aduersus creditorem, l. sicut, C. de præscri. 30. uel 40. annor. & l. j. C. si aduersus credi. & noluit Barto. in l. si quis per fundum, ff. de acquir. posses. Et si hoc casu curreret præscriptio, esset decipere uenditorem, qui alias non uendidisset, nisi sibi perpetuo redimere liceret ex ea conuentione, ut in simili dicitur in l. ult. C. de pactis, inter empto. & uendit. composi. ubi hæc uerba scribuntur: Cum.n. uenditor non alia lege ius suum transferre passus, nisi tali fretus conuentione, quomodo ferendum est aliquam captionem ex uaria partium interpretatione? Et bene etiam facit tex. in l. 1. §. magistrum autem, ibi,

alioqui

alioqui contrahentes deciperentur, ff.de exercit. actio. Sed huic rationi forte responderi potest, si ea promissio reuendendi quandocunque, intelligatur intra triginta annos, secundum opi.eorum, qui priorem partẽ tenent, in nulla mala fide erit, qui ita promisit, nisi si expressum fuisset vt etiam post triginta annos reuenderet.

22 ¶ † Preterea huiusmodi pactum collatũ est in liberam voluntatem, & potestatem venditoris, vt scilicet possit redimere, quandocunque. Sed facultas adimplendi conditionem potestatiuam nullo tempore præscribitur, l. seruus quoque, §. vlti. ff. de hæred. insti. & l. vlt. C. de condi. insti. vbi filiusf. hæres institutus sub conditione potestatiua, nullo tempore dicitur esse præteritus: quia hanc conditionem potest semper, dum viuit adimplere. Ex quo plane liquet, ꝙ facultati adimplendi talẽ conditionem non præscribitur, aliàs posset contingere, ꝙ filiusfam. inueniret se aliquando præteritũ, cum posset viuere vsque ad centum annos, l. an vsusfructus, ff. de vsufr. cum si. Et hanc doctrinam per illum textum tradit Bart. in l. pignori, in fi. ff. de viuc. vbi ex hoc infert ad ius offerendi. Et hinc quoq; videmus, ꝙ ea quæ sunt facultatis, sunt imprescriptibilia, l. viam publicam. [& ibi Bartol. & alij] ff. de via publi. cũ alijs multis concord. a me congestis supra tit. totius nostri volu. consuetudinum, 3. qui est, *des droitz de contraindre à mouldre, & fornoyer es moulins, & four du seigneur*, §. j. qui est omnium eiusdem voluminis 25. in gl. 2. Imo nec consuetudine tolluntur, vt no. Panormi. in ca. cum Ioannes, ante fi. extra de cler. & coniuga. & in c. inter cęteras, extra de rescrip.

23 ¶ [†Sed qui priorem sententiam sequuntur, huic rationi ita respondent, vt ea procedat in simplici facultate non procedente ex aliqua actione, vt ire ad S Iaco. & similib. Non autem in facultate procedente ex aliquo contractu, & consequenter ex actione inde orta. Nam tunc sicuti actioni præscribitur triginta annis, ita etiam facultati aliquid faciendi. quæ esset sequela actus. vt est facultas, & ius offerendi competens secũdo creditori, cui præscribitur l. cum notissimi, §. sed cum illud. versi. co. iure. C. de præscr. 30. ann. & ita declarat Bar. in d. l. pignori, quem omnes sequuntur. Sed & aliter respondent, quod illud argumentum procedit in his quæ sunt meræ facultatis in solo facto consistentis, non autem si quid competat per modum iuris, nam tunc ei præscribitur: vt patet in facultate adeũdi. l. licet, & ibi omnes. C. de iure deliberan. Imò vero sunt qui indistincte tenent præscribi iuri offerendi, vt videre licet apud Ang. Areti. in §. actionum. col. 26. versic. aduertas tamen an sit necessarium, Insti. de actionĩ. & Franci. Balb. in tracta. præscriptio. in 4. 5. par. prin. in j. q. qui multos in id citat.] :

24 ¶ † Ad hæc pro posteriore parte facit, ꝙ nullum vel minimum verbum in contractibus debet censeri fuisse appositum otiose, & sine virtute aliquid operandi, si posset. ex doctrina Bald. quã omnes ubique, præsertim in consi. citant, extollunt, & commendant, in rub. C. de contrahen. emptio. in 9. q. cum infinitis concord. & simil. à me adductis in nostro tract. cui tit. est, Nihil frustra. Sed hæc verba, quandocunque, quotiescunque, & similia, in pacto reuenditionis apposita erant omnino otiosa, inutilia, inefficatia, si non faciant, vt huic pacto non præscribatur tempore triginta anno. quando, & sine illis huic pacto non præscribitur, nisi eodem spacio, vt diximus supra in princ. huius gl. Sed & in hanc partem alias multas rationes affert Barb. d. consi. 51. lib. j. & d. consil. 22. lib. 4. & Chasse. d. consi. 11. & Igneus in d. l. in cognitione, quas hic omittendas ducimus, cum illic in promptu sint omnibus. Illud tamen non prætermittemus, in hanc sententiam esse expressum statutum Placentiæ, s. venditorem, & hæredes eius admitti ad redimendam rem cum hoc pacto venditam, quandocunque, etiam elapsis triginta annis, si nullum huic rei sit præstitutum tempus vt refert Barb. d. consi. 51. col. 11. versi. & ex istis. li. j.

25 ¶ † Hanc partem si sequaris, intelliges, vt scilicet id ius retrahendi non tollatur 30. vel. 40. annis, sed omnino extinguatur tempore immemoriali, vel centum annorum: quoniam talis præscriptio nunquam summouetur verbis generaliter omnem prescriptionem reijcientibus, secundum Bal. in d. l. j. non semel, & ibi quoque Angel. vt à nonnullis citatur, C. ne rei domi. Bal. & Ange. in l. omnes, in fi. C. de prescriptio. 30. vel. 40. ann. & in l. 1. col. 1. versi. attende, quia si in aliqua, C. de anna. exceptio. Ange. in l. non solum, in princi. ff. de vsucap. & in d. l. j. ff. de concus. & in l. si quis Decurio, la 3. C. de Decurion. lib. x. & in §. j. per illum tex. & glo. ibi, in verbo, prescriptionis, in Authent. de cęt. non fi. commut. Panormi. in cap. vlti. col. 8. versic. quęro quid si statuto, & ibi Fel. col. 6. versi. dum subdit, extra de prescriptio. & consi. 94. quędam ecclesia, colum. 2. versic. non obst. si dicatur li. j. Flo. in l. an vsusfructus, per illum textum, ff. de vsufruct. Roman. & Francis. Are. in d. l. cum stipulatus sim, à Proculo, ff. de verbo. oblig. & ipse Roma. in l. j. ff. de vsucap. & eundem Franc. Aret. consi. 15. reuerendissime pater, col. penul. uersi. circa tertium. Alexand. in d. l. nemo potest, col. vlt. vers. & tene menti, & ibi Fran. Ripam, num. 115. ff. de leg. j. & eundem Alex. consi. 60. omisso, pauloante fi. lib. 1. & consi. 16. in causa & lite, col. 7. uers. nec ad hoc obstat, ꝙ statutum, lib. 5. Card. Ale. in d. c. j. §. pręterea, col. vlt. tit. de capit. Corrad. Fel. in rubri. de prescrip. col. vlt. versi. cõsidera secundo Ias. consi. 92. non est, ad fi. lib. 3. Phili. Dec. consi. 496. in casu domini operarii, col. 2. uersi. nec obstat, si dicatur. Fran. Balb. in tracta. prescrip. in secunda parte tertię partis prin. in 6. q. princ. col. eiusdem q 5. uersi. & nota ꝙ prescriptio & iterum in quinta parte, quintę partis prin. q. 9. col. 1. & Mat. Afflict. decis. Neapol. 254. sępe fuit, in fi. & in consti. Sicilię incip. si dubitatio, col. 5. uersi. 4. pondera, & in constit. consuetudinem, col. penul. uersic. quid autem si res, Steph. Bertrand. cons. 46. dudum, nu. 5. lib. 1. & consi. 98. uisis duobus, in fi. lib. 1. & Fr̃acisc. Curt. Iunior. in tract. de feud. in 3. q. 3. partis, Et hoc satis ex eo probatur, ꝙ licet dicatur in l. ser

uitutes

uitutes prædiorum rusticorũ. ff. de seruituti. quod seruitutes quæ non habent possessionem continuam non præscribuntur, id tamen non intelligitur de præscriptione immemoriali, vt patet ex l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quoti. & ęstiu. Et hæc ratio est Roma. in d. l. j. de vsucap.

26 ¶ † Sed vt nihil est in iure nostro non cõtrouersiosum, siue id facit legum obscuritas, siue cõtradicendi studium multis innatum, siue ostentatio, & gloriæ cupiditas non paucis quoque ingenita, siue humanitatis quædam infelicitas, siue aliud quidpiam, contrarium, vt s. per huiusmodi verba summoueatur etiã præscriptio contraria, aut alia immemorialis. voluerunt duæ glo. s. prior in cle. i. in verbo, quanticunque, de fo. cõpe. altera in cle. si vna, in verbo, quamuis, quæ est vltim. de reb. eccl. non alie. & Ioan. Andr. in d. c. cum instantia, per illum textum in verbo, longissimo, & ibi quoq; Panormi. sibi contrarius, in 3. notab. extra de censib. Antonius & idem Panormi. in ca. cum ex officij, ille col. 3. hic in 3. notab. per illum tex. in verbo, non meminerint, extra de præscription. & rursus ipse Panormi. in c. super eo, etiam per illum textum extra de paroc.

27 ¶ † Verum Fran. Aret. in d. l. cum stipulatus sim a Proculo, col. 5. ita in hac re distinguit: Aut clausula, non obstante quacunq; præscriptione, vel alia similis apponitur iuribus, quæ regulariter non tolluntur spatio 40. annor. & tunc vt aliquid operẽtur, videbitur inductum, vt nec præscriptio quoque immemorialis currat. Aut apponitur iuribus, quæ contra eo. 40. annor. spatio præscribuntur: & tunc hæc præscriptio immemorialis non videtur esse sublata: quia satis ea verba operãtur tollendo præscriptionem 40. annor. Dicitque ipse Areti, huiusmodi distinctionem esse ex mẽte Bal. in d. c. j. §. præterea. ti. de capit. Corrad. Sicuti etiã fuit Panor. quem ipse non allegat, in d. c. j. vbi supra citauimus, de præscrip. & eiusdem Are. d. consil. 15. vbi supra. Et secundum hanc distinctionem posset videri dd. gl. in præcedenti versic. allegatas, non posse subsistere, quia iura, de quibus loquuntur, videntur esse præscriptibilia spatio 40. annor. Sed subdit Aret. in priori loco, ꝙ saluando eas, possumus dicere, ꝙ procedũt in suis casibus. Nam in dic. cle. j. de foro competend. ideo nulla currit pręscriptio, quia Episcopus ibi exercebat ius in alia diœcesi ex plenitudine potestatis inductæ illo casu à Summo Pontifice: cuius exercitum habet hãc naturam, vt nunquam præscribat ius inferioris, quia non fit isto animo, secundum Bal. in l. 2. C. de serui. & aqua. Sed & in d. Clemen. si vna, ideo non currit præscriptio, quia dabat materiam delinquẽdi, vel erat contra naturam ecclesiasticam. Fel. autem tum in d. c. cum ex officij, in prin. tum in cap. accedentes, col. 5. in 3. fallent. eod. ti. de præscript. aliter super hoc uidetur distinguere, ex mẽte Bal. in d. l. omnes, de præscriptio. xxx. annor. ibi eum omnino vide, & Franc. Ripam in l. quo minus nu. 101. ff. de flumi.

28 ¶ † Vt autem ad rem, de qua præcipue agimus reuertamur, ea, vt audio decisa est iudicio nostri Senatus Parisiensis die 23. Iunij, Anno Domini M. D. XV. inter Iosserandum de Thelis appellantem a Senescallo Lugdunensi, & Petrum Porte intimatum: & alio item, cuius meminij Montolonius vt supra diximus in 2. versic. huius q. quibus diffinitum est præscribi huic facultati redimendi quandocunq;, anno. 30. Et si hanc partem de iure teneas, poteris respondere ad d. l. ꝙ si nolit. §. si quid ita venierit, ff. de ędil. edicto, quod est potissimum alterius partis fundamentum, ꝙ ille text. non procedit in pręscriptione odiosa, vt dicit Angel. ibi, & in d. l. nemo potest, col. 2. versi. quid autem sit èconuerso, ff. de leg. j. cui ideo renuntiari non potest, vt no. Bar. in d. l. nemo, cum alijs multis concord. adductis ab Alex. ibi col. pen.

29 ¶ † Quod autem dictum est de mala fide emptoris, & deceptione venditoris, quę est altera alterius partis anchora, ex eo primum refellitur, ꝙ hic nulla mala fides est emptoris, nullaque deceptio venditoris, cum id pactum reuendendi quãdocunq;, intelligi debeat secũdum ius, intra. s. 30. annos, vt plene probatum est. Deinde, ꝙ etiã alia ratione emptor non est in mala fide ante oblationem pretij, quia aliter non apparet, ꝙ venditor velit redimere, vt in simili dicit Petr. Ancha. in regula, sine possessione, in 11. eademque postrema oppo. quæ est in 8. col. versi. item intelligas, de regu. iur. lib. 6. & Panormi. in c. Ecclesia San. Marię, col. 15. versic. sed pro concord. extra de constit. cum aliis concord. a me late traditis in repeti. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero 390. sed tu in hoc, & seq.

30 ¶ † Quod item continenter dictũ est, ius merę voluntatis atque facultatis esse impręscriptibile, dissoluitur facillime ex no. a Doctor. differentibus de pręscriptione iuris adeundi, & immiscendi, in l. licet, C. de iur. deliberan. & ibi pręsertim Corneo, & aliis Recentioribus. Quod denique dictum est, hęc uerba, quandocunque, & similia, manere ociosa & sine effectu, nisi intelligantur etiã post 30. annos. cum sine illis ea facultas duret vsq; ad id tempus, non admodum vrget, cum nõ adeo inconueniens sit, vt quod tacite intelligebatur, verbis exprimatur nec aliud operetur ex illo vulgari axiomate, expressio eorum, quę tacite insunt, nihil operatur, l. 3. ff. de leg. 1. & l. non recte, C. de fideiuss. cum similibus. Nec tamen hic omnino superuacuum est, quia vt supra dictum est, sunt qui opinantur hanc facultatem redimendi extingui spatio x. anno. ut supra diximus, ideoq; huiusmodi uerbis tollitur id dubium, quod poterat hic subesse, quod non inutile est, ut supra diximus in pręcedenti ii. §. 21. gl. 1. nu. 5. at unum hic.

31 ¶ † Porro cum hęc opinio aresto supremę nostrę curię fuerit approbata, ea omnino sequenda est. Nam & ea quoq; communior est, & Doctorũ maioris doctrinę, & autoritatis. Eam tamen temperabis multis modis. Primo, vt procedat, cũ venditor, aut hęres ipsius, via actionis experitur, ut emptor cogatur reuendere. Secus, si via exceptionis, siue retentionis. Verbi gratia, Tu mihi vendidisti annuũ aliqđ uectigal, id est, *une rente*, super omnibus

omnibus bonis pretio centum aureorum, ea lege vt possis id vectigal redimere quandocunque, restituto illo pretio: modo elapsis 30. annis, tu vis soluere illud vectigal, sed cum a te peto, offers reddere illos centum aureos, vt sic redimas idem vectigal, eoque libereris. Certe tibi quæritur ius excipiendi, vt vlterius cogi non possit ad soluendas pensitationes. Nam sicut natura exceptionis perpetua est, l. pure. §. vltimo, ff. de doli exceptio. ita & istud ius offerendi pretium & rediměndi vectigal, quod est sequela exceptionis, perpetuū quoq; est, & nullo tēpore præscribitur, vt voluit Bar. loquēs de iure offerēdi, in d. l. pignori, ff. de vsucapio. per l. Paulus. §. j. ff. quibus modis pign. vel hypocra. solu. vbi si possideo pignus, habeo ius offerendi perpetuum: possumque ad conseruandum rei retentionem quandocunque offerre, & sequitur Antonius in ca. quoniam frequenter, extra vt lite non contest. & Ange. Areti. in §. actionum. col. 32. versicu. & per consequens, & iterum colum. 34. versi. ex his omnibus, Insti. de actio. & Corn. in d. l. licet, C. de iur. delibe.

32 ¶ † Præterea præscriptiones sunt ob id introductæ, vt per eas obuietur occuraturque iuri agendi, non autem iuri excipiendi, siue retinendi: cum ad idipsum tendant, idque producam, l. sicut, C. de præscrip. 30. vel 40. annor. & no. in l. j. C. si aduer. credi. & in l. 3. C. quod met. cau. Igitur non impediunt ius illud excipiendi siue retinendi, ad cuius conseruationem sunt introductæ, l. legata, ff. de le. j. & l. cum tale. §. vltimo ff. de condit. & demonstr. & l. 2. §. vlti. C. de iura. calum. Et ita in hoc nostro casu redimendi, ne autoritate careamus, respōdit ex facto Sign. consi. 139. casus, à patrio, vbi & hoc alijs multis confirmat, & sequitur etiam nuncupatim in hoc casu Philip. Deci. in d. l. petens, col. 3. C. de pact. & d. consi. 164. non fuisset propositi, in vlti. dubio. [Et facit quod scribit Bald. consi. 322. vtrum post triginta annos, post medium, lib. j. vbi loquitur de nullitate sententiæ.] Ex quibus quoque intelligis hæc procedere, etiamsi in pacto redimendi non appositum fuerit verbum, quandocunque, aut simile, sed simpliciter datum fuerit sine alia præfinitione temporis.

33 ¶ † Secundo intellige procedere, si simpliciter ageretur ex pacto de retinendo. secus si præterea contractus diceretur esse vsurarius: quia tūc agens summoueretur spatio 30. ann. vt in hac specie nuncupatim respondit Bal. d. consil. 322. versi. 3. dubitatur, lib. 1. & sequitur Philip. Deci. in d. l. petens, colum. 3. C. de pact. & Fran. Balb. in tract. præscriptionum, in 3. q. 4. partis 5. partis princi. in fi. & Hier. Cag. in repe. l. 2. col. 5. versicu. ille vero cui factum est. C. de pact. inter empto. & vendito. & idem voluit Alex. nulla Bald. mentione facta, consil. 46. circa præsentis consilij materiam, in 2. dubio, lib. 3. & consil. 54. circa primum dubium, col. 3. versic. quo ad secundum, lib. 5. & Petr. Gerard. a Petr. d. Sing. 18. nota diligenter, col. 1. Et bene facit, quod scribit Pau. Castren. consil. 436. ad primum videtur dicendum, ꝙ dicti commissarij, in vlti. dubio, lib. 2. & Panormi. consil. 76. in præsenti, in vlti. dubio, lib. 1.

34 ¶ † Et idem quoque, si contractus alio modo esset illicitus & reprobatus, vt si in pignore esset appositū pactum legis commissoriæ, quod haud dubie prohibitum est l. vlti. C. de pact. pigno. & c. significante, de pig. Nā nec tunc obest præscriptio 30. ann. nec alia quænis, per c. j. ti. de feud. dato in vic. leg. commis. vbi Bal. col. j. in verbo, quandocūque, no. (inquit) singulariter hunc tex. quia quando in pignoribus est oppositum pactum legis cōmissoriæ, tūc odio crediroris nullo tēpore præscribitur iuri offerendi. Et idem post eum repetit Aluar. ibi col. 1. & Card. Ale. qui id singul. dicit, col. 2. & Roma. [qui id etiam dicis singu.] in l. 3. ad finem, ff. de acquir. hære. & Alexan. in addi. Bar. in l. cum notissimi, ad fi prin. C. de præscri. 30. vel 40. anno. & Barb. d. consi. 51. col. 10. versi. præterea facit, li. j. & Iac. a S. Georg. in l. mutuum, quæ est 2. col. 1. ff. si cert. peta. vbi ex hoc dicit, ꝙ si venditio facta fuerit minus iusto pretio, audietur emptor volens redimere in perpetuum etiam trausacta facultate ei tradita ad redimendum. & Fran. Balb. in d. tracta. præscriptionum, in 2. q. 4. partis 5. partis princ. pauloante fi. & Steph. Bertrand. consil. 88. ponitur in facto, li. j. & consi. 150. prout dicit, col. vlti. lib. 2. & consi. 153. existimo, ad fi. eo. lib. 2. Vide tamen, quid his subnectit ipse Bal. in d. ca. j. de feud. dat. in vic. leg. commis. & Franc. Aret. in d. l. 3. col. 2. ver. illud etiam scias, ff. de acquir. hære.

35 ¶ † Et alias cōtractus reprobatus, non tribuit iustā cām præscribendi, l. vlti §. sinautem, C. com. de lega. & l. quemadmodum, C. de agri. & cēsi. li. 11. & c. dudum, le. i. de deci. De quo tu vide Arch. in c. quia cognouimus, 10. q. 3. D. a Rota dec. 310. no. quod ex minus iusto, in antiquis. Paul. Eleaz. Zenzel. Lauren. Imo. & Card. Alex. in cle. j. §. j. de reb. eccle. non alie. Petr. Anch. in cap. 2. col. 3. in 8. no. eod. tit. lib. 6. Doct. in c. j. de præscrip. li. 6. Pau. Castren. consi. 70. quia frustra, col. vlti. lib. j. & Ale. qui alios multos allegat in addit. Bart. in l. Celsus, ff. de vsucap. & d. consil. 46. in fi. lib. 3. & consi. 54. circa primum, lib. 6. quo in consil. in 2. dubio. late disputat, an & quomodo, & quanto tempore huic rei præscribatur.

36 ¶ † Et hæc confirma hoc simili, quod si debitor passus est se vinci per sententiam, omittendo exceptionem usurariam, nihilo tamen minus ea sentētia rescindi debet, ut pulchre & no. uoluit Bald. in l. cū allegas, col. 2. uer. sed quæritur hic C. de usur. per tex. quem dicit sing. in l. si sponsus. §. si uxor, ff. de dona. inter uir. & uxo. quo in loco Ale. in addi Bar. in prin. id sequitur, & dicit singu. & rursus consi. 81. uiso processu, col. 2. uersi. ad idem adduco, lib. 3. ubi ēt dicit sing. & sequitur etiam Imol. in l. stipulatio ista. §. alteri, col. pen. ff. de uerb. obl. Ille autem tex. loquitur de sententia lata pro uxore, uiro non opponente, dum eam posset uir exceptione repellere. Et eum tex. trahit ad omnem sententiam latā pro eo cui aduersarius donare prohibetur. Rom. sing. 310. tu scis & donatio, ubi & illum tex. dicit ad hoc singu. & allegat etiam Bald. vbi supra, & similiter Cœpol. cautel. secundum

antiquam computationem 155.donatio inter vir. & vxo.uersic.tertia cautela ibi, sed aduerte ꝙ ista cautela, Ias. in l. iudex, in fi.ff.de condi. indebi. ubi ex hoc limitat tex.ibi, & Catel.qui nuncupatim citat & sequitur, & dicit singu. illud dictum Bal.in memor.incip.sententia quæ lata est,& Ioa. Lup.in repe.rub.de don.inter vir.& vxor.Ex quibus aperte vides negligentiam atque omissionẽ debitoris non prodesse vsurario,quin non obstan te tempore,aut sententia aduersus eum lata,contractus argui possit de vsura.

37 ¶ † Nam & quod ad sententiam pertinet, cũ agatur de periculo animæ, ea nunquam transit in rem iudicatam,veritate comperta, c.lator, & ibi gl.j.& c.consanguinei,extra de re iudi.& c.fraternitatis,de frigi.& malefic.glo.in c.inter monasterium,in verbo,confirmantes,versi.item vbi vertitur,extra de re iud.& in summa 35. quæst.9. Hostien.in c.cum dilectus,col.vlt.extra de elect.Ioa. And.in rub.de re iudic. Anton. qui alios allegat, consi.28.viso puncto. col.1.cum sim.Qua etiam ratione Albe.in rubric.C.de vsur.col.2.vers.aliam quæst. tenuit sententiam pro vsurario latam non transire in rem iudicatam, quin vsuræ semper repeti possint veritate comperta.De quo etiam late per Lapum allegat.103.an oporteat: vbi & idem dicit,licet (ait) secus sit, quantum ad punitionem criminis.& Amb.Vig.in trac.vsur. quem composuit super c.salubriter,extra de vsur.ch.17.in paruis,versi.sed finaliter,& Pet.Anch. consi.234.casus talis est,post præceptum,& Ias.consi.21.venerabilis.colum.1.lib.1.

38 ¶ † Verum vt omnia in Iure nostro sunt controuersa, quod sępe conquesti sumus, eius quod de sententia diximus ex Bal. & alijs, contrarium respondit Petr.Anchar.consil. 98. istam quæstionem dubiam facit.col.j.quem nuncupatim sequitur Alex.secum hic pugnans,consil 91. visi actis, col.1.versi.hoc præsupposito, lib.2.& idem quoque Petr.Anchar.consi.306. efficax. col.1.vbi, & idem dicit consuluisse Fed.Senen.Illud autem minime dubium est (vt redeamus ad præscriptionẽ) ꝙ si contractus est pignoratitius, nullo tempore creditor,qui simulatè dicitur emptor, rem ipsam potest præscribere,l.non solum, §. qui pignori & l.pignori.ff.de vsucap.gl.vlt.in c.quoniam frequẽter,§.vltimo post principium extra vt lite non cõtestata,& in c.contingit,in gl.vlti. versic. sed non obtineret,de dol.& contu. Ex quibus dubia redditur sententia Ang.& Imo.in l.4.§.cõdemnatum, ff.de re iudi.quæ huiusmodi est, ꝙ si ex statuto instrumentum habeat executionem paratam, exceptio vsurarum non impedit eam executionem:tametsi eos sequitur Barb.consi. 18. clementissimi. col.pen.versi.quinimo,lib.1.

39 † ¶ Tertio intellige, nisi ita pactum fuerit, vt promittat toties reuendere, quoties huic facultati redimendi præscriptum fuerit, aut alijs similibus verbis. Tunc enim venditor nunquam excludetur tempore:quia vnius finis est origo alterius, vt per l.sicut in annos,ff.quibus modis vsufru. amit. voluit Bartol.in d.l.nemo potest col.penul.versic. quæro statutum est,ꝙ præscribatur, & ibi Ias.col. antepenult. versi.nota etiam diligenter,in j.lectu. iterumq; in 2.lect.col.pen. versi.5.& vltimo,ff.de leg.j.Bal.in l.ipsis,quæ est 2. versicu, sed nunquid è contra,C.vt in poss.leg.& in l.j.col. 2. versic.secundo no.argu.C.de cadu.tol. & in l. item illa. §. quod adijcitur,per tex.ibi,ff.de consti. pecu. Ange.in d.l.ꝙ si nolit.§.si quis ita,ff.de ædil.edic.Roma.in repe.rub.ff.de arbit.col.15.versic. 22.Flori. vt à quibusdam citatur,in l.si vsusfructus alternis annis,ff.quibus modis vsufru.amit. sed lect. illius in eum titu.non extat in nostris codicibus. Cępo. caute.secundum vlti.computationem.65. in multis casibus.Barba.d.consi.51.col.11.versicu. & ad hoc adduco, lib.1.Fel. in rubr. extra de præscript. col.antep. versic. fallit septimo.& Aufr.deci.220. item fuit quæsitum si Titius.Hiero.Cagno. qui solum Fely.citat,in d.l.2.col.5.versic. est autem cautela,C.de pac.inter empt.& vendi.& Pet. Gera.d. singu.18.in fi.& est etiam bonus tex.in l.in singulos,ff.de annu.lega.

40 ¶ †Cui & illud consequens est,ꝙ si venditori data sit facultas redimendi quandiu viuat, aut ad certum aliquod tempus, quod excidit 30. annos videlicet intra 40. vel 50. annos, tunc etiam post 30.annos,si venditor adhuc viuat in primo casu, aut si intra illos 40.vel 50.annos,admittetur ad redimendum.Nã perinde est,cum dicitur, quandiu viuat,vel intra certum tempus,atque si dictum esset,toties quoties præscriptum fuerit, vt scilicet censeatur repetita promissio reuendendi post tẽpus præscriptionis, durante vita venditoris, aut eo tempore certo præfixo promissioni: vt expressim probatur in d.l.sicut in annos, qua innituntur omnes citati in præcedenti versi.& præterea quãtum ad priorem casum,in l.si rem quę §.vlt.& ibi glo.ff.de euictio.Et ad hæc optime facit,quod scribit Angel.in l.centesimis, in fin.in princip. & ibi post eum Imol.Paul.Castr.Alex.& Ias.ff.de verborum obligationi,quòd si quis promisit aliquid dare vel facere post 30.annos,non præscribitur huic rei per huiusmodi tempus 30.annor.Et quod scribit Ioan.Fab.in l.sicut,C.de præscript. 30. vel 40. annor.in fin.ꝙ si feci pactum de non petendo usque ad 30.annos.interim non currit præscriptio, per §.ultim.in Authen.de appella colla.8. nam alibi est idem titul.colla.4.Et faciunt etiam nota. in l.contra maiores,C.de inoffi.test.Vide tamẽ Fran. Rip.in d.l.nemo potest,column.antepenul. num. 119.& sequent.

41 ¶ † Quarto intellige,ut per lapsum huiusce tẽporis 30.anno.sit huic facultati præscriptum, ope quidem exceptionis tantum,non ẽt ipso iure:sicuti nec quæuis alia præscriptio tollit obligationẽ ipso iure,per l.obligationum fere, §.placet, ff. de actio. & obligatio. & l.ubicunque, & ibi nota,ff. de fideiusso.& uoluit glos. in l. cum notissimi, in princip.in uerbo,prorogari.C.de præscriptio. 30. uel 40.annorum,ubi & glos.negat actionem tolli ipso iure,& ita quoque tradit Bald. in l.ult.in 13. oppo.C.de edicto Diui Adrian.tollen.& Ange.in l.j.per illum text.cum sua gloss. C. si aduer. credi.

Sal. qui ad hoc alia multa allegat, & dicit hanc esse cōem opi. in l. sicut, in 6. opp. C. de præscrip. 30. vel 40. ann. Alc. consi. 77. in causa & lite, col. pen. versi. præterea & postremo, lib. 6. & consi. 228. pōderatis, ante fi. eodem lib. 6. vbi loquitur nuncupatim de hac facultate redimendi: & ex hoc respōdet emptorem posse sponte & scienter post 30. annos reuendere venditori vi huius pacti, etiam in præiudicium alterius, quod est admirandum, si verum sit. Nihil enim interest, ipso iure quis actionē non habeat, an per exceptionem infirmetur. l. nihil interest, ff. de reg. iur. nec video ꝙ emptor possit omittere exceptionem præscriptionis, aut ei renunciare, in præiudicium alterius, cui iam est quęsitum ius irreuocabile per eum lapsum temporis. Habemus enim regulam generalem, non debere alteri per alterum iniquam afferri conditionem, l. non debet, ff. de regulis iuris & aliā illam, id quod nostrum est, sine facto nostro aut culpa tolli non posse, l. id quod nostrum, eo. tit. Fateor autem, emptorem in suum ipsius pręiudicium posse post 30. annos admittere venditorem: vt in simili diximus supra ti. præcedente. §. j. gl. 10. in verbo, *dedans an*, nu. 10. tu tamen id intellige, & seq. non etiam in præiuditium aliorum vt etiam diximus in ea glo. nu. 30. ex quibus potes. Nec tamen omnino sine effectu est, vt huic rei præscribatur ope exceptionis, & non ipso iure, vt ex multis intelliges, quæ scripsimus in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, à n. 268. primū igitur vsq; ad fi. eius gl. pręsertim nu. 345. vigesimum, vbi videbis, iudicem non posse id supplere, si pars non opponat.

42 ¶ † Quid autem si huic facultati præscriptum sit certum tempus, vt videlicet possit venditor redimere intra annos tres restituto pretio, an transacto eo triennio poterit restituere pretium, & cogere emptorē ad reuendendū? Quod prima fronte posse videri, ex eo quod voluit Bart. post Dy. in l. eum qui ita §. qui ita stipulatur, le. j. ff. de verbo. obliga. ꝙ quando tempus est adiectum causa differendę solutionis, & non limitandæ obligationis, potest post illud tempus peti per l. si mandato Titij. §. Paulus respondit die adiecto, ff. mādati, cum similibus, & declarat Bar. vbi supra, quando tēpus censeatur appositum causa differendæ, solutionis, non limitandæ obligationis: videlicet, cum obligatio continet aliquid, quod habet causam momentaneam, id est, quod potest momento expediri, nisi sit aliud expresse actum à partibus, l. obligationum fere. §. j. in 2. respon. & ibi no. ff. de action. & obli. & d. §. Paulus, & l. ad diem, ff. de verb. obli. & alia iura, quæ ibi allegat. Sed certum est, ꝙ actus de quo hic dis̄serimus, est momentaneus. ergo, & post terminum expediri potest.

43 ¶ † Contrarium tamen in hac ipsa specie, de qua loquimur, (ne hic putes de re non satis dubia disputati) respondit ex facto consultus Ang. consilio 199. Titius rem quam emit. Nam doctrina (inquit) Bar. vbi supra, est, vera, & procedit, quando dies adijcitur obligationi, mero fauore debitoris, ita scilicet vt creditor ex parte sua nihil habeat implere. Sed vbi debitori satisfaciendi, aliquid etiam est faciendum ex parte creditoris, nec aliter tenetur satisfacere, tunc nisi sibi intra tempus præfinitum satisfiat, non tenetur post tempus admittere debitorem ad satisfaciendum: quia is tenetur seruare promissa, quę legem certam habuerunt ex forma contractus, cui legi non est satisfactum à vēditore in casu, de quo loquimur, pro quo dicit se dare casum in specie in l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendito. compo. vbi ponitur casus de eo, qui promisit reuendere pro eodem pretio quandocunque, vel intra certa tempora. & dicit textus ibi, ꝙ lex conuentionis seruanda est. Vbi igitur promisit intra certum tempus, tenetur intra ipsum adimplere: si autem quandocunq; promisit, etiam quandocunque tenebitur: alias ista inter se essentialiter (vt ipse Angelus dicit) non differrent: subditque & in eam quoque rem esse casum, in l. commissoriæ, eodem tit. & optime facere tex. in l. Aemilius, ff. de minoribus.

44 ¶ † Hanc Ang. sententiam nuncupatim refert & sequitur Barb. in c. ad nostram, col. vlti. in 2. locis, extra de emptio. & venditio. Franc. Cur. Sen. consil. 59. Christi & gloriosissimæ matris, &c. super præmissa, col. vlti. versic. vlti. confirmari videtur. & Phil. Dec. in l. petens, col. 3. C. de pac. & cōsil. 308. in casu ad nos transmisso, col. 2. versicu. 4. accedit, in fin. illius versic. [Matthæ. Afflict. in c. vlti. col. 2. nume. 10. ti. de capitan. qui curia. vend.] & Hiero. Cagn. in rep. d. l. 2. colum. 4. versicu. differentia tamen est, C. de pact. inter empto. & vendito. Lud. Goza. consi. 83. prima facie, colum. 2. nu. 5. & consi. 94. an illustrissima, col. penul. nu. 51. & Iason in d. §. qui ita stipulatur, columna 5. & iterum in l. si quis ita promiserit. §. Seia cauit, col. 4. versi. bene facit, ff. eod. titulo de verbo. obligatio. vbi id dicit no. & rursum in l. nemo, col. 2. versic. item ad istum tex. ff. de leg. j. & in duobus prioribus locis addit ipse Ias. aliās in eandem sententiā rationes. Nam si emptor (inquit) tenetur reuendere post tempus, sequeretur, ꝙ perpetuo: quod esset absurdum: quia sic actus agentium operarentur contra intentionem eorū, contra tex. in l. omnis, in prin. ff. si cer. peta. & in l. obligationum substantia, in prin. ff. de act. & obligatio.

45 ¶ † Item illud quoque sequeretur, ꝙ frustra esset adiectum certum tempus, atq; sic illius adiectio esset illusoria, inutilis, & superuacua, contra l. si quando, ff. de leg. 1. & cap. si Papa, de priuileg. lib. 6. Id quod etiam (vt hoc addam Iasoni) esset absurdum, ex sententia Bal. in l. vlt. post medium, ibi, item no. post terminum, C. de testam. manu. & in l. obseruare §. proficisci, ad fin. 3. q. ff. de offic. Proconsul. argu. l. epistola. §. vltim. ff. de pact. & l. Imperator, ff. de postulan. & l. si cum Hermes, C. loca. præsertim cum in contractib. nullum omnino verbum, sed nec vlla quidem syllaba debeat esse sine effectu aliquid operandi, vt pulchrè dicit idem. Bald. in rubr. C. de contrahen. emptio. in 9. quæst. quem omnes vbique, & in lect. & in consi. citant, & sequuntur, & dicemus latissime in nostro tractatu, nihil frustra.

46 ¶ † Præterea emptor ꝓmittēdo reuēdere intra

certum aliquod tempus, censetur noluisse teneri post illud tempus: quia permissum ad tẽpus, cẽsetur postea esse prohibitum, l. si vnus, §. j & ibi Bal. qui id trahit ad suspensionem temporalẽ banni. & d. l. epistola. §. vlt. & ibi Pau. Cast. ff. de pact. & l. statuliberum, §. Stichum, & l. Titia cum testamento. §. vlt. ff. de leg. 2. & l. pater filium. §. fundũ, ff. de leg. 3. & l. si ita quis, & ibi Bal. Imo. Ale. Fran. Are. & Ias. ff. de vulg. & pup. & l. ex facto. §. item quæro, eo. tit. & l. qui fundum, ff. de contrahen. emp. & l. si quis alia, ff. quemadmo. vsusfru. amit. & l. sicut. §. vlt. & ibi Bal ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. & l. j. §. si mulier, iuncto princi. ff. de liber. agno. & l. 4. in prin. & quod ibi no. Bal. & Floria. in 2. no. ff. de serui. & d. l. si cum Hermes, C. loc. & c. ad honorem, & ibi Bal. extra de auto. & vsu pal. & c. de causis, extra de offi. delega. & c. quoniã frequenter. §. si vero, & ibi Bal. extra, vt lit. non contesta. Et voluit gl. in c. decet. de regu. iur. li. 6. & in ca. si homo 27. q. j. Oldr. consi. 203. factum tale est collata, in fi. Alberic. post Iac. in l. quandiu institutus, ff. de acqui. hære. Bart. consi. 161. in nomine domini & c. proponitur ꝙ syndicus, col. 2. vbi ex hoc consuluit in pulchro casu. Bal. in c. j. §. hoc quod nos, col. 5. versic. sed quæro nunquid, tit. de pace Constan. & in c. bonæ, colum. 2. versi. & scias, extra de electio. & consi. 323. cum quidam medicus, circa medium, lib. & consi. 53. statuto cauetur, colum. 2. lib. 5. & consi. 51. generali statuto, col. j. eodem lib. 5. Bene dict. Plumb. in l j. colum. 3. in 3. no. ff. de manumi. Ang. consi. 231. punctus talis est, duo compromiserunt. Petr. Anch. consi. 70. repetito consil. 346. apparet, col. 2. & idem quoque consil. 331. visis diligenter actis, columna 2. Imo. in clemen. j. colum. 4. versi. iuxta prædicta. de conces. preb. Paul. Castr. consil. 184. videtur dicendum quòd dicta, in prin. lib. 1. consil. 467. super hoc puncto, colum. vlt. eo. lib. 1. & consil. 256. videtur manifeste, colum. 2. lib. 2. & consi. 351. præfata reformatio, eod. lib. 2. vbi ex hoc respondit, ꝙ si ex statuto datum sit certum tempus consanguineis ad retrahendum rem venditam offerendo pretium, non poterunt consanguinei post illud tempus retrahere. & iterum consi. 430. circa primum quæsitum, eod. lib. 2. vbi in eodem casu loquitur. de quo & nos satis. diximus sup. tit. proximo. §. j. in glos. 10. in verbo, *dedans l'an*, nume. 19. sed cum nostra. & idem Pau. Castr. consil. 436. ad primum, col. 1. eod. lib. 2. & Maria. consi. 19. pro decisione, col. vlti. & Sozi. ipsius filius, consi. 273. in præsenti, col. penult. versic. sed ad hanc, lib. 2.

47 ¶ † Ex quo dicit Bal. in l. edita, col. 13. ver. sed hic quæritur nunquid sufficiat, C. de eden. quod affirmatiua limitata ad tempus inducit negationẽ post illud. Et dicit etiã Bar. cõs. 100. a domino. Cy. de Bononia, in 2. dubio, ꝙ si statutum permittat inquiri intra certum tempus, cẽsetur post illud prohibere: ideo (inquit) inquisitio postea facta erit ipso iure nulla, quod multum est notandum, quia multæ absurditates ex hoc casu proueniunt, vt dicit Ias. in locis sup. allegatis, versi. ob hinc 3. Et facit etiam quod scribit idem Bar. post Iac. Aret. in l. j. §. vlt. ff. de procur. quod si procurator constitutus sit ad certum tempus, post ipsum expirat eius officium, nec admittitur volens prosequi, etiam si litem fuerit contestatus. & sequitur Paul. Castren. qui addit, etiamsi velit aduersarius. consi. 104. visis & ponderatis, col. 1. lib. 1. Et quod item voluit ipse Bart. in l. Aristo, ff. de iure delib. Inno. in cap. cum in tua, extra qui matr. accu. pos. Bal. in l. si plures, columna vltima versicu. quæritur vlterius, C. de condi. inser. & in l. cum anterioribus, colum. 2. versiculo nota quòd illud, C. de temp. app. vbi dicit, quòd ille qui errat in calculo temporis, debet sibi imputare. Et sic nota (inquit) quod banniti, quibus datus est certus terminus, debent prouidere, nè tempus labatur, quia postea remedium frustra intentarent. & consil. 142. quidam dominus Pasinus, columna 1. lib. 2. vbi dicit, ꝙ finito tempore priuilegij, finitur priuilegium, & per multa iura, quæ allegat. Et Matthæ. Afflict. decisi. Neapo. 73. emptor cuiusdam. Nec interim omittam text. optimum à paucis annotatum in l. Thais. §. intra, ff. de fideicom. liber. ex quo probatur etiam fauore libertatis tempus præstitutum ad aliquid faciẽdum non posse protrahi, nec quod iussum est fieri intra aliquod tempus, vt quis libertatem consequatur, post id tempus posse fieri. Et est similis textus in l. Sticho §. Titius, ff. de statulib.

48 ¶ † Nam & è diuerso prohibitum ad tẽpus censetur post illud tempus permissum, d. l. Imperator & ibi Bal. ff. de postul. & d. l. si vnus, ff. de pac. & d. l. pater filium. §. fundum, & ibi Bart. & Albe. ff. de leg. 3. & l. si minor. & ibi Ias. in fi. ff. de ver. obli. & & l. 1. & 2. C. de his qui in exil. dat. lib. 10. & in ca. præsentium, extra de cleric. percus. Bart. in l. pero. § fratre, ff. de leg. 2. & in l. in illa stipulatione Calẽdis, colum. 1. versi. intro glo. ff. de verbo. obligatio. Alberic. in l. hoc iure, eo. quoque ti. Bal. in c. sicut, col. 1. extra de cohabi. cleric. & mulier. & consil. 201. in prouincia, col. 2. lib. 1. & consi. 34. casus talis est, Guido, circa medium, lib. 3. & consi. 271. factum est tale, nutus quondam, col. 1. lib. 3. Pau. Castr. d. consi. 467. vbi supra, lib. 1. & consi. 263. circa primum, col. 3. versi. prima, lib. 3. & d. consi. 356. li. 2. Et è contrario post tempus permissum, videtur ante illud esse prohibitum, l. promissor, ff. de consti. pec. & voluit Bal. in l. post mortem, statim post prin. C. de fideicom. & consi. 301. constitutio, col. j. in fi. lib. 2. Sicuti post tempus interdictum, ante illud tempus videtur esse permissum, Bald. consil. 67. quia statutum, ad fin. lib. 1. quod repetitur. cõsi. 407. punctus talis est, Antonius, lib. 3. nisi. ꝙ in hoc aliud est initium. Et condemnatus ad certum tempus, post id tempus pęnæ eximitur, l. fratres, ff. de pęnis. Et in vniuersum, limitatum ad tempus, non porrigit effectum ad vlterius tẽpus, Pet. Anc. consi. 118. casus talis est, col. 2. versi. circa primum rursumque versic. circa tertium. & Pau. Castr. consi. 263. vbi sup. lib. 2.

49 ¶ † Et hæc quidem omnia ita procedũt, vt ea nõ fiant vi argumenti à contrario sensu, sed ex natura temporis limitati, vt dicit Bald. in d. l. obseruare, §. proficisci, columna 2. in d. iij. quæst. ff. de offic.

offic.Procon.per l.sicuti, in fi.C.de præscript.30. vel 40.ann.& d.l.si vnus.§.1.de pact. & d.l.ex facto.§.item quæro,ff.de vulga.& pupil. Ideoque vt ipse subdit, & hæc quoque obtinent in statutis, atque etiam aduersus ius commune,tanquam scilicet id sit ex tex.directo statuti, non ex contrario sensu,l.qui testamento §.mulier, ff.de testam.& l. apud antiquos,C.de furt.Hæc propè Bal.cuius hic sensus est,quòd licet argumentũ à contrario sensu non habeat locum, ad correctionem iuris communis,l.2. C.de condit.inser. secus tamen in eo, quod fit ex vi limitati temporis. Et id quidem dicit not.& sequitur Alex.consi.3.circa præmissam, col.2.versic.præter ea dictum, lib.7. Vide tamen super hoc, quæ scribit Bald.post alios in l.properandum,col.2.versicu.modo quæro, quid si statutum, C.de iudi.

50 ¶ † Hanc quoque eandem sententiam in hoc etiam casu de quo principaliter loquimur, nulla Ang.mentione facta,secutus est Petr.Anch.consi. 331.visis diligenter,col.2.versi.aduertẽdum, per d.l.statu liberum, ff.de leg.2. & neutrius item cõmemoratione facta Sozi.consi.341.circa primam difficultatem, col.antepe.versi.circa secundam q. lib.2.vbi & has quoque rationes affert. Nam talis promissio reuendendi videtur facta sub tacita cõditione potestatiua,si venditor voluerit redimere, vt declarat Bar.in l.si decem repetiero,ff.de verb. oblig.& consi.195.Angelotus, & Bald.in d.l.2.C. de pactis, inter empto.& vendit.Conditio autem potestatiua suspendit,l.à testatore,ff.de condit.& demonstr.& not.in d.l.si decem repetiero. At cũ conditio etiam tacita suspendit, ea deficiẽte obligatio ipso iure euanescit, l.item quia, iuncta glo. sing.& ibi not.ff.de pactis.

51 ¶ † Ad hæc,cum venditor ipse possit redimere intra certum tempus ex lege dicta in venditione, certè id omittens, videtur post id tempus id ius remittere siue renuntiare, vt expresse, & in hoc quoque casu voluerunt Odofr. Nicol. Matthæ.& eorum autoritate Bald.in l.2.in 8.q. C.de rescin. vendit.Id quod generale est in cæteris huiusmodi omnibus,per id quod voluit gl.quam ibi multum commendat Ange.in l.si ego, ff.de nego.gest. & gl.in l.1.in verbo,cadere, & ibi Sal.C.de in integ. restit.minor.Dyn.& Io.And.in c.ratihabitionem, de reg.iur.lib.6.Bart.& ipse Ange.in l.bonorum, ff.rem rat.habere.Bald.in addit.Spec.tit.de appel. parte 2.§.1.versicu. porrò, vbi dicit tempus iuri quærẽdo appositum,idem aut etiam plus operari, quam renuntiationem,per not.in d.l.si ego. Sed & ipse Bald.in l.1.col.1.versi.extra opponitur, C. quan.dies lega.ced.dicit lapsum diei habere, vim pacti de non petendo.

52 ¶ † Nec in hac re omittendus est tex.in l.si ea, C.qui accu. pos.ex quo liquido probatur id quod diximus, scilicet tempus ipsum habere vim renuntiationis, & id ibi nota.idem Bald.tum col.1. versic.tertiò not.tum col.vlt.in duobus locis. Atq; etiam tex.in §.1.post princip.ibi, multa quoque tempus refutat.Ex quo quidem,& ipse Bal.consil. 169.statuto ciuitatis Iannuæ,in fi.libro 1.scribit lapsum termini ad aliquid præstituti, habere vim tacitæ renuntiationis. Nam & tex.in l.1.§. sed vidẽdum,ff.de succes.edi. paria facit exclusionem ex tempore,& renuntiatione,cum dicit, exclusus est tempore, vel repudiatione, cum alijs multis sim.à me adductis supra tit. præcedenti.§.3.glo.4. in verbo, *il ne sera plus receu*, num.2.contrarium tamen est. Quibus illud vnum addiderim, hanc tacitam renuntiationem, quæ inducitur ex lapsu temporis, magis nocere, quam expressam, vt per multa latè probat Ias.post alios in l.cum quid, in 2.lectu.col.2.num.10. & multis seq.ff.si cert.pet. & nos latius in nostris Legibus connubialibus, in glo.7.quæ est super verbo, expres, vbi videre poteris.

53 ¶ † Postremò hanc eandem sententiam in nostro casu reuẽdendi intra certum tempus, ante illos omnes licet nullus memorauerit, tenuit expresse Bal.consi.108.iste qui promitit reuendere, lib.5. atque etiam Alex.consil.118.stantibus terminis,col.1.in fi.lib.3.& ex Recentioribus quoq; Steph. Bertr.qui nullum præcedentium scriptorũ citat,consi.115.non tenebatur,lib.j.atque iterum consi.184.vidi casum,in fi.lib.1. Et de hac re tex. est clarissimus,& expressissimus,quem tamen nullus illorum citat, in l.si creditor.§ illud, ff.de distract.pignor.vt mirum sit effugisse Bald.virum omnium nostratium Doct. oculatissimum, & incomparabilis memoriæ virum. Sed non omnes omnia videre,aut quæ viderint recordari queunt, quando, vt cecenit Virgilius.

Omnia fert ætas,animum quoque, sæpè ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.
Nunc oblita mihi tot carmina.—

Et vt scripsit Menander,

Χρόνος δ' ἀνάγει πάντ' ἀ, κ λήθην ἄγει.

Id est ad verbum.

Tempus autem aufert omnia, & obliuionẽ inducit.

54 ¶ † Et hanc principalem nostram sententiam, qua dictum est, venditorem post tempus constitutum non admitti ad retractum,amplia, etiamsi emptor nondum transacto eo tempore dixerit venditori illum se admissurum ad retractum, quandocunq; voluerit,nam intelligitur, modo is veniat intra illud tempus,vt non obscure voluit Rom.consi.27.viso themate, in 4.eodemque vlti. dubio, dum dicit aliud esse, si post tempus id dixerit.Et ad hoc mirè faciunt, quæ & nos in simili diximus de retractu proximitatis supra tit.præcedente.§. primo gloss.10. in verbo, *dedans l'an*, numero 33.sed quid si cum, & sequentibus, vbi omnino videas, & notes,neque enim res est omnibus obuia,& exposita.

55 ¶ † Nec prætermiserim quosdam esse huius sententiæ, vt si res cum hoc pacto vendita, non satis iusto pretio fuerit vendita,poterit semper redimi ẽt post tempus præstitutum reuenditioni,ita ẽt voluit Chass.in tit. *des rentes vendues à r'achept.* §.5.col.4.nu.22.iterumq́ue in hoc tit.*de retraictz.* §.10.in verbo, *à faict diligence*, in fine. dicens id quoque voluisse Bald.in capit.1. titu. de feud.

dat. in vic. leg. commiss. Host. in summa ti. de vsur. & Iac. a S. Georgi. in l. mutuum, in j. col. ff. si cer. pe tat. Sed Bal. & Iac. nominatim loquuntur in contractu reprobato, cum videlicet appositum est pactum legis commissoriæ in cõtractu pignoris. De quo non diximus supra in eadem gl. num. 328. & idem quoq; vbi & alios multos idem tenentes citauimus Nec. Host. quoq; illud dicit. Scio autẽ Senatũ Parisiensem solere in venditionibus annuorum redituũ generalium, etiã non reprobatis, concedere aliquod tempus debitoribus vltra tempus conuentum, vel etiã si nullum sit conuentum, vt possint restituto pretio eos redimere intra certum tempus. Nec id tamen, qđ dicit Chasse. caret ęquitate, propter quandam suspicionem, quę oritur ex illis duobus, s. modicitate pretij, & pacto reuendẽdi. quæ sola licet non sufficiat ad reprobandũ contractum, secundum communem opi. de quo dixi mus supra in prin. huius ti. tamen posset videri ea satis esse ad illum rescindendum restituto pretio, & sine deductione fructuum, vt in hoc saltẽ quandam rationem habeamus alterius opin. quæ ex ijs duobus tantum reprobat contractum, idq; præsertim in istis venditionibus annuorum redituum, qui & si non sunt reprobati, vt alibi diximus, sunt tamen odiosi & suspecti, vt & alibi item diximus.

56 §† Sed an saltem restitui poterit venditor in integrum post transactum tempus reuenditionis, ex aliqua iusta causa. Pone enim, quod venditor mortuus est relicto hærede filio minore, qui non redemit intra tempus, nũc autem petit se restitui ratione minoris ætatis, vel ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur, quia verisimiliter ignorabat id tempus, iuxta l. qui in alterius, ff. de regu. iur. Hanc quæstionem longe lateque ac subtiliter disputat Franc. Curt. Senior. d. consil. 59. Christi, vbi tandem concludit, minorem etiam infantem hæredem venditoris non restitui aduersus hunc temporis lapsum: quem tu vide egregie dissẽ rentem, an & quando minor, & ignorans restituitur aduersus præscriptionem conuentionalem. Et idem quoque in eadem specie cõsuluit Steph. Bertrand. d. consil. 184. in fi. lib. j. per tex. in l. Aemilius, ff. de minoribus, & no. per Paul. Castren. & alios in l. vlt. C. in quibus cau. in integrum rest. nõ est neces. Sed & idem nuncupatim voluit Hiero. Cag. in l. 2. in 16. q. C. de pact. inter emp. & vend. & ante hos Paul. Cast. cuius nullus meminit, consi. 306. quanquam longa, col vlt. lib. 2. vbi & id dicit se quoque alias consuluisse.

57 §† Quibus adde glo. no. in l. si cum militarib. in verbo distraxerunt, C. de resti. mil. quæ dicit militem absentem iusta ex causa, aut etiam minorẽ, non restitui aduersus tempus aut pœnam conuentionalem, licet restituerentur aduersus legalem, vt ibi scribitur. Et illam glo. sequuntur Barto. & Bal. qui illam dicunt mirabilem, & Pau. Castr. qui illã dicit no. ibi, & idem Bar. in l. 2. C. si aduers. vend. pigno. & Bal. qui illam dicit elegantem, in c. j. ver. nisi iusta, col. j. in verbo, infantia, ti. quo tempo. miles. & Ro. in rub. de arbitris, col. pen. vbi eam dicit sing. Barb. in rep. c. Raynaldus. ad fi. extra de test. & consi. 51. scripsit sapientię fons. col. 8. lib. j. vbi dicit valde sing. & inter consi. ipsius Fran. Cur. Senior. consil. 67. sapienter, col. 19. vbi eam dicit singularem.

68 † Rom. aũt, vbi supra, pro huius sententiæ cõfirmatione citat gl. in l. non solum, ff. de rei vend. & in l. 3. §. si rem, ff. de leg. 3. dicentes iustam cãm litigandi non excusare ab expensis cõuẽtionalib. licet excuset a legalibus, cum multis concord. adductis à Ias. consil. 124. in instrumento, col. pen. versi. item debet, lib. 4. de quo nos alibi latissime disseruimus. Sed quod propius accedit ad q̃a sententiam, adde quod scribit Card. Floren. in c. exceptionem, col. 3. versi. ego dico, extra de elect. q̃ tẽpus conuentionale currit impedito, per no. in c. vl u. eo. tit. licet legale non currat, c. quia diuersitatẽ, de cõcel. præben. cum si. & sequitur Fel. in c. cum inter, col. 11. versi. limita secundo, extra de excep. Et q̃ difficultas non excusat à pęna, siue obligatione conuentionali, probat l. cõtinuus §. illud & ibi glo. & Doct. ff. de verb. obli. & l. ad diem, eo. ti. secundum intellectum eius communiorem. & l. qui autem. §. si quis, ff. de consti. pecu. & gl. in c. breui, in princ. extra de iureiur. De quo & tu vide Doc. in l. quod te, ff. si cer. pet. & Fed. Senen. consi. 122. Martinus promisit, & Bart. in l. apud Celsum. §. si in arbitrium, ff. de dol. except. Fran. Aret. in l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. possum, col. 1. ff. de verb. obli. & Steph. Bertrand. consi. 319. viso processu, num. 4. lib. 3. Nec iusta quoque alia causa excusat ab eadem pœna conuentionali, licet excuset a legali, Bald. in l. edita, in 2. lectu. col. 8. versi. octauo opp. C. de eden. & in l. eos. §. cautione, col. 2. vers. & circa hunc articulum, C. de app. Alexan. consil. 119. titulus quæstionis, col. pen. versicu. nec obst. quod propter, lib. 2. Ias. qui tamen nutat, consil. 124. in instrumento, col. vlti. lib. 4. Et horum omnium ratio in promptu est, quia mitius agitur cũ lege, quam cum homine, l. Celsus, in princi. & ibi gl. ff. de arb. cum si.

59 §† Sed tamen uide interim, quomodo respõdebis tex. in l. si creditor. §. illud, ff. de distract. pig. cuius hæc verba sunt, Si quidem ita venerit, vt si intra certum tempus à debitore pecunia soluta fuerit, emptio rescindatur. si tempus præterierit, non poterit rescindi venditio, nisi minor sit 25. annis debitor aut pupillus, aut reipublicę causa absens, vel in aliqua earum causarum, ex quibus edicto succurritur. Nisi dicas ibi minorem, vel absentem non restitui aduersus tempus à creditore præstitutum reuenditioni, sed aduersus ipsam vẽditorem. quod quidem verum est. Aut ibi ideo restitui minorem, quia agitur de eo, quod gestũ est cum eo: quod multum differt ab eo, quod gestum est à patre aut p̄decessore ipsis: ut uidere licet ex d. l. Aemilius. ibi putabã bene iudicatũ, quod pater eius, nõ ipsa (loquitur aũt de filia minore) contraxerat. & no. per gl. & Doct. in d. l. 2. C. si aduers. uen. pig. & in l. cũ filius. §. in hac, ff. de uerb. obli. cum si. Sed id non admodum congruit casui d. §. illud. quanquam & id quoq; uerum est. ideoq; si huiusmodi facultas redimendi ab initio fuerit con-

concessa minori, posset dici, & hunc elapso tẽpore ad eam restitui, atque etiam maiorem ob absentiã rei publicæ causa, aut aliam earum causarum ex quib⁹ succurri solet ex illa clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur. Sed tu tamen omnino vide Fran. Balb. in tract. præscr. in j. par. 6. eiusdéq; vlt. par. prin. in 25. causa.

60 ¶ † Ex quibus etiam posset videri, ꝙ si venditor iustum habuerit impedimentum, nè posset redimere intra tempus, quia fortè misit pecunias per nuntium vel procuratorẽ, vt redimere, qui ab hostibus vel latronibus captus est, aut aliud simile quippiam contigerit, esset tunc excusandus venditor, & post tempus admittendus, saltem per restitutionem in integrum vt est etiam tex. loquens in luitione pignoris, cui tempus certũ fuerat præfinitũ, in c. significante, & ibi Doct. extra de pig. & Bal. in repe. d. l. Æmilius col. pen. versi. reuertor, ff. de minor. & Ro. consil. 435. in præsenti consultat. vbi & ad hoc allegat tex. quẽ dicit sing. in l. quib⁹ diebus, in prin. ff. de condit. & demonstra. intelligendo, quòd conditio illa erat implẽda, per quid dari in genere. vt ipse loquitur, licet multa in cõtrarium eo in loco allegasset, quæ ibi videre poteris. Ant. autem in d. c. significãte, col. 3. dicit, quòd emphyteuta, qui cessauit soluere triennio, quia interim detentus fuerat in carceribus, excusatur, nec potest expelli, & sequitur Barb. ibi col. 5. vers. not. ꝙ eo ipso, & Ias. qui id dicit notandum in l. 2. col. 17. in 20. q. C. de iure emphy. vbi subdit, quòd posito quòd cecidisset, deberet tamen restitui in integrum, ex clausula illa generali, & sequitur etiã Philip. Deci. in Auth. qui rem, col. 3. versi. septimo fallit, C. de sacrosanctis ecclesi. Sed id non admodum hic facit, quia loquimur de pœna conuentionali, quanquam is textus in d. c. significãte, quo potissimum innituntur, loquitur de tempore etiã conuentionali. Et vide etiam textum optimum in l. vlt. C. de condit. insertis, & in l. argentum, ff. commodat. & quæ diximus supra tit. præcedenti. §. 1. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, num. 124. vigesimoquartò, & seq. & iterum § 3. in glo. 4. num. 5. quod tamen, & seq. Et si hæc procedunt, omnino destruunt ea quæ diximus, in priori parte huius quæstionis, ideo cogita.

61 ¶ † Illud autem scire debes, quòd si post tempus huic facultati concessum, emptor pretium sibi à venditione oblatum acceperit, potest compelli ad reuendendum, arg. l. de lege. §. vlt. & l. sequentis, ff. de leg. commiss. & l. commissoriæ, & ibi Bal. C. de pactis inter empt. & vendit. & l. 2. C. de iure dom. impet. & d. l. Æmilius, ff. de minor. & l. quod si nolit. §. in factum, ff. de Ædil. edict. & l. vlt. ff. de eo quod cert. loco, & nuncupatim in hoc casu respondit Bald. consi. 108. iste qui promittit reuendere, lib. 5. vbi & ex hoc dicit, quòd si ipse venditor recepit, etiam post tempus, pretium à venditore depositum, tenetur perficere reuẽditionem, quia eo nomine videtur ipsum depositum recepisse, quo nomine factum fuit, nec enim depositario ius est, & potestas soluendi, nisi in eam causam, ideoque in eam soluisse videtur, arg. l. 4. cum ll. seq. ff. de solu. [Et optimè facit, quod in simili respondit Rom. consil. 27. viso themate, colum. 2. versicu. quartò dubitatur vbi declarat, an semper postea tenebitur reuendere, vel intra, quod tempus.] Et faciunt ea, quæ supra diximus titulo præcedente. §. primo gloss. decima, quæ est in verbo, *dedans l'an*, num. 20. tu tamen id intellige, & rursum in fin. eiusdem tituli, in 6. q. & quæ dicam infra hoc eodem titu. §. 4. in glo. vlti. numero 2.

62 ¶ † Idemque, vt tradit Bald. vbi supra, si partem pretij tantum acceperit, nam idem est, ac si totum accepisset, vt expressim declarat, d. l. de l. §. vlt. ff. de lega. commiss. quam & ipsam ad similem casum trahit Caro. Ruin. consi. 151. circa dubia, col. 4. nu. 5. & 6. lib. 3.

63 ¶ † Sed hæc velim intelligas procedere, nisi emptor huiusmodi pretium, aut partem ipsius, ignoranter, acceperit nesciens tempus reuenditionis esse transactum, quia fortè successerat emptori, nec instrumentum venditionis viderat. Et tunc certè ei obesse non debet, l. si is ad quem, & l. nec is. §. hæres, ff. de acquirenda. hæreditat. & l. mater §. sed vitum, ff. de inofficioso testamento, & l. legitimam, ff. de petit. hæredita. & l. tres fratres, C. de pactis, & l. nec ignorans, C. de donationi. Et quod in simili de domino qui ignorans feudum vel empyteusim esse commissam, recepit pensionem, voluit Specu. titulo, de locat. §. nunc aliqua, versicu. 24. & 26. cum alijs multis similibus, & concordan. à me adductis in non absimili casu supra titu. præcedente. §. 1. in dicta glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, nume. 21. sed hoc tamen, & sequen.

64 ¶ † Quid autem, si tantum petijt sibi id pretium solui, necdum tamen accepit, an & tunc poterit cogi ad vendendum, ac si ipse accepisset. Quod videtur per dictam l. Æmilius, in illis verbis, pretium petendo, & ibi glo. in verbo, restitui, post principium, & Bald. in lectura colum. 1. & Alber. colum. 2. versicu. vlti quæro, ff. de minorib. & l. post diem, & ibi glo. ff. de lege commissor. & dicta, l. commissoriæ, vbi & id nuncupatim in casu illius, l. voluerunt Dyn. Cyn. Bald. Alberic. & Salyc. & idem Bald. post Cyn. in l. intra §. primo, per illum textum, colum. 1. versicu. item not. ff. de minoribus. Et quod in simili scribit ipse Alber. in l. 2. colum. 3. versic. quid si dominus petit, C. de iure emphyt. dominum, qui posteaquam vasallus cecidit emphyteusi ob non solutam pensionem, eam petijt ab ipso vasallo, sibi æquè præiudicare, ac si solutionem receperit, per l. ad solutionem, C. de re iudica. & sequitur Ias. in d. l. 2. colum. 42. nu. 128. Et idem quoque de domino, qui requisiuit vasallum, vt sibi fidelitatem præstaret, voluit Io Rayn. in c. 1. §. præterea si quis, in 17. q. & in §. insuper, col. pen. tit. de prohibita feu. alie. per Frid. Quodque tradit ipse Alb. post Gul. Cu. in l. 2. C. si maior fact. quod si maior factus petit pretiũ rei à se minore vendita, videtur ratam habere vẽditionem, per d. l. ad solutionem, & l. 2. C. de iur. domi. impet. & quæ diximus supra titu. præcedenti §.

4. glos. j. nu. 11. illud quoque. Quanquam aduersus hanc sententiam facit l. nihil interest. §. j. ff. de inofficioso testamen. & quod eius autoritate tradiderunt Cyn. & Albe. in d. l. 2. in fi. C. de iur. domi. impet. & Petrus à Bella Pertica, in d. l. cōmissoriæ, qui eam l. intelligit, si quis petierit eam effectu, ita. s. vt cōsecutus fuerit: alias secus, quod omnibus superioribus repugnat, & ante hos glos. sibi contraria in d. l. de lege. §. vlti. ff. de leg. commis. Nam in l. sequen. (quod iam diximus) tenuit priorem opi. Pro hac autem posteriori vide & tu, quæ dixi in tit. præcedenti, in fi. eius tit. nu. 37. sed tamen ne tu, iuncto præcedenti. Sed semper intelligendum est, si non ignorans petierit, iuxta ea quę diximus in præcedenti uersi.

65 ¶ † Quid vero, si iam transacto ipso tempore ad redimendum præstituto, emptor libens dixerit venditori, paratū se recipere pretium, & reuendere, non obstante lapsu temporis: an tunc quandocunque, vel intra quod tempus, debeat emptor offerre pretium? De qua re consultus Rom. consil. 27. viso themate, in quarto, eodemque, vlt. dub. respondit, non propterea emptorem perpetuo obligari, sed venditorem debere intra modicum aliquod tempus pretium reddere, secundum glo. in d. l. Aemilius, in verbo, restitui, in vna solutione, ff. de minori. quam Bar. ibi multum no. Vel etiam poterit emptor compellere venditorem, vt redimat intra duos menses, & si id non fecerit, postea non admittetur, ex sententia Dy. & Bart. in l. qui Romæ. §. cohæredes, ff. de verb. obli. quam Roma. ipse dicit sing. At nos multo plura diximus in simili quæstione retractus proximitatis supra titul. præcedente, in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 23. nec tamē, cum sex. seq. Ex quibus intelliges, quid hic amplius sit dicendum.

66 ¶ † Cæterum & hic quæro, à quo tēpore currat id tempus præstitutum redemptioni rei venditæ restituto pretio: vtrum à tempore cōtractus, an vero à tempore traditionis rei uēditæ? Guid. Pap. sing. 873. si res vendita, dicit à tempore traditionis, vt dicit voluisse Bar. in l. si cui legetur, in prin. in vltimis verbis, ff. de lega. 1. per text. in l. tali, in prin. ff. de iure dotium. Verum Bart. non loquitur in nostro casu, sed in alio non admodum dissimili, videlicet cum quis vendit librum præstituto anni tempore ad soluendum pretium venditionis, non currit id tempus anni, nisi à tempore traditionis, per tex. in d. l. tali, quod dicit multum notandum. Et certe ille tex. est optimus, & notādus. Tamen in hoc nostro casu arbitror inspicienda esse verba contractus. Nam si dicitur, hinc ad annum, nemo dixerit expectandam traditionem, cum aliud exprimatur. Et hic omnino vide, quæ late diximus de retractu municipali supra ti. præcedente. §. j. in gl. 2. in verbo, *à uendu*, nu. 43. quid autem si quis, cum multis seq. iterumque in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 112. vigesimo quæro, rursumq; in §. vlt. in gl. 2. in verbo, *notifier au greffe*, nu. 41. decimoquarto quæro.

67 ¶ † Illud quoque in dubium vocatur, vtrum venditor poterit quocunq; tempore eius temporis, quod reuenditioni præfixum est, redimere, an vero tantum vltimo anno, an item denique vltimo tantum die. In quo ita dicendum est, nam aut expressum est in pacto, & id seruandum est. Aut vero ita dictum est, vt intra 10. aut 20. annos fiet reuenditio, & poterit venditor quocunque tempore illorum decem vel viginti annorum, aut alterius temporis in id pręstituti, redimere: cum omne tempus quod termino prędictorum annorum clauditur: intra eos esse rectè dicatur, vt scribit Gellius Noctium Atticarum lib. 12. c. 13. & id minime dubium est. Aut denique dictum est, vt possit redimere in decem annis: & tunc Guid. Pap. deci. Delph. 516. an per confessionem, versi quid emptor, negat posse venditorem statim redimere, cū voluerit, sed expectandum esse vltimum annum illorum decem, & quolibet eius anni die posse redimere, per l. si ita fuerit libertas, ff. de manumissis testamento, & l. j. §. quibus (credo quod voluit allegare. §. quod dicimus) ff. de successorio, edic. Idq; dicit sentire Bar. in d. l. si cui legetur, in prin. ff. de leg. j. & in l. Gallus, §. ille casus, col. vlti. ff. de liberis, & posthum. Et Gui. Pap. sequitur expresse Hier. Cag. in repet. l. 2. in 9. q. C. de pac. inter emptorem & venditorem.

68 ¶ † At longe vterque fallitur. Nam prior ille tex. s. in d. l. si ita fuerit, non loquitur ijsdem illis verbis Guid, sed ijs, 12. anno, quę longe ab illis distant, in duodecim annis. Nam si dicas, duodecimo anno, ille tantum duodecimus annus compræhenditur, vt dicit ille tex. nec aliud intelligit Bart. in supra dictis locis. At si dicas, in 12. annis. omne illud tempus duodecim annorum, quod. s. est intra illos duodecim annos, ęque comprehenditur, ac si dixeris, intra duodecim annos. Hęc enim similia sunt intra duodecim annos, & in duodecim annis, vt probat tex. in d. l. j. §. quod dicimus. de successor. edic. & voluit Gellius vbi supra citauimus. Et vt breuius dicam, illa enuntiatio duodecimi anni, illum tantum duodecimum annum demonstrat, illa autem duodecim annorum, omnes illos duodecim annos demonstrat. Et facit etiam ad supra dicta tex. in l. quod quis, ff. de act. & obl. Et hanc quoq; nostram opinionē tenet Chass. tit. *de rentes uendues r'achapt.* §. 1. in 6. dubio, vbi tñ nihil allegat, nisi sibi videri Ale. & alios ita tenere in l. qui Romæ, in prin. ff. de verb. oblig.

69 ¶ † Sed vnū non omisserim, quod subiungit Guid. Pap. vbi supra, & iterum singu. 477. licet pactum, versi. quæro mutuasti, ibi, nunc quæro, ꝙ in illis casibus, in quibus non potest venditor redimere quandocunque durante tempore, sed tantū in fine illius, aut post aliquod tempus, censetur contractus illicitus, vt dicit se plenè dixisse in tractatu de contractibus illicitis, vti fecit colum. 7. §. ponè circa hoc aliquis. Et idem ante illum videri plerisque posset censuisse Panorm. in cap. ad nostram, in 3. casu extra de emptio. & vendi. & Pau. Castr. consil. 109. visa petitione, colum. 2. versicu. sunt etiam alia, lib. 2. nam & ij duo à quibusdam in eam sententiam allegantur, & Laur. Rodulp. in repe. cap. consuluit, in 2. parte, quæst. 61. & Lanfr.

Oria.

Oria.in clem.dispendiosa,col.pen. de iudi. & ante hoc omnes Host.& Io. Andr.in d.c.ad nostrã,& è Theologis D.Bernard. in tractatu de contracti.& vsuris,in 39.sermone,art.2.c.1.& id propè haud-dubiè tenet Bal.consi.487.apparet cir.med.lib.1.
70 ¶ † Verum (nè erres) Panor.vbi supra requirit vltra id pactum ita factum, modicitatem pretij: quasi id solum non faciat cõtractum illicitum. Et Host.& Io.Andr.eo in loco debent intelligi secũdum d.ca.quo innituntur, de quo mox dicemus. Sed & Pau.Ca.vbi supra, non dicit simpliciter cũ contractum,in quo tale pactum apponitur,esse illicitum, sed id tantum reponit inter ea quæ cum alijs non per se sola faciunt præsumi contractum vsurarium,vti etiam faciũt Bal.& Sal.post Odoffr. in l.empt.C.plus vale.quod agit.& idem Bal.in c.j. col.2.versi.quæro de quibusdam, & ibi ẽt Aluar. col.pen.versi.quæro ab extra, titu.de feud.dat.in vic.leg.commil.& ipse Pan.consi.76. in præsenti, c.tria succincte,col.j.lib.j.& consi.69. casus in his terminis,libr.2.& Ro.consil.423.pro pleniori discussione,in vlt.dub. Cæpo.in tract.de simul.contractuum,in x.præsumpt. Barb.consi.76.illud in medium,col.j.& 2.lib.3.Sozi.consil.248.nũquid ex duobus,col.2.versi.quartò,lib.2. Ias.latè consi. 153.præsupponitur,in facto,per totum,lib.4.Fab. in tract.de empt.& vend.in 7.q.prin. col.4.versi. sextò quæro,& nouissimè Hier. Cagn. in repe.l.2. col.4.versi.& inter aliàs, C.de pact.inter empt.& vend.& è Theologis Ang.Cla.in verbo, vsura,le j. nu.67.nisi (inquit) id fieret, in fraudem vsurarũ, & Conradus in tractatu contractatuum, q.83.in 8.conclusione.
71 ¶ † Et hoc quoque satis superque innuit tex.si non leuiter legatur,in d.c.ad nostram, de empt.& vend.quod omnium hac in re est præcipuum, potissimumque,ac propè vnum fundamentum,dum scilicet vna cum eo pacto,vt à septennio ad nouẽnium liceret redimere,& alia quoque ponit, quæ simul faciunt præsumi contractum fœneratitium, quasi scilicet illud solum pactum in id non sufficeret.Et ita ibi omnes propè scribentes intelligũt. Et quod id quidem pactum simpliciter valeat, nè expressa autoritate careamus,tenuit Io.Fab.modo (ait) tempus in id præstitutum non excedat 30. annos,in l.vlt.quàm vnicam eius tit.legit, C.de pact.pig.ad fi.Et hoc vltimũ de 30.annis, nè & id quoque omittam,voluerunt glo.Petr.à Bel.Per.& Cyn.ibi,& Collect.in c.significãte, col.2.versi.sed quid si debitor,extra de pign.Ang. & Alex.in d.l. qui Romæ,in prin.ff.de verb.oblig.
72 ¶ † Sed aduertè Lector amantissimè,nam licet hæc omnino vera sint, tamen negari nisi malignè ac proteruè nõ potest,quin illud pactum ita appositum,vt non liceat nisi post aliquod tempus simpliciter,aut intra aliud posteà tempus redimere, facilius citiusque facit præsumi contractum vsurarium,quam si simpliciter suisset appositum sine exspectatione alterius temporis, vt non obscurè voluerunt ij omnes, quos iam supra citauimus, num.ab hinc 2.& præter eos quoque Bal.in rubr. C.de fruct.& vsur.lega.ad fi.& consi.487.apparet, lib.j.& consi.322.instrumẽto,col.2.& seq.lib.3.& Alex.consi.109.viso processu,in fi.lib.3. & Corn. consi.366.visa copia,col.pen.versi.illa enim temporis,lib.j.& Amb.à Vign.in tract.vsurarum,quẽ composuit in ca.salubriter,de vsur.char.14.in 10. indicio,& Ale.consi.46.circa præsentis,col.j.li.3.
73 ¶ † Sed an saltem in illo casu promissionis reuenditionis post aliquod tempus possit cogi emptor reuendere ante illud tempus. Bald.vt à nonnullis citatur, in consil.incipiente, in Christi nomine,si emptor promisit reuendere, respondit non posse,per not.à Bar.in l.eum qui ita.§.qui ita, ff.de verbo.obli.& ita illum refert Fab.in d.tract. emptio.& vend.vbi supra,qui tamen subdit illam decisionẽ videri sibi dubitabilem,nec aliud dicit. Ego vero illud consi.reperire nõ potui, nec vllum ex consilijs Bal.quæ edita sunt,eius initij est. At versi.est quod incipit,iste qui promisit reuendere, q est 108.lib.5.in quo non illud dicit, sed aliud, de quo diximus supra eadem glo.nu.61.illud autem.Non tamen dubito,si id pactum valet,vt plerique omnes,vt iam diximus,testantur, & si nihil aliud sit quod vitiet, non admittendum forè venditorem ante illud tempus, cum permissum post tempus,ante id cẽseatur prohibitum,l.promissor, ff.de consti.pec.& diximus supra in hac eadem gl. num.48.nam è diuerso.

ET POVR TEL PRIS QVE accordè est entre eux,Et pro tanto pretio quantum inter eos conuentum fuerit.

GLO. III.

SVMMARIVM.

1 *Concordare verbum latinum.*
2 *Pretium si nullum statutum sit in pacto reuenditionis,de quo intelligendum est.*
An aliàs intersit, cum certum, aut cum nullum est pretium.
3 *Venditor si aduersus emptorem agit, vt ei reuendat, offerens restituere quinquaginta ducatos, quia ita dicit fuisse conuentum,emptor uero negat, & testes uenditoris deponunt emptorem promisisse reuendere eodem pretio,quo uenditio facta fuerat,uter obtinebit.*
Promissionis pluralitas ex formarum diuersitate resultat.

1 HÆC verba obscura sunt, quia possunt referri, & ad pretium conuentum, & concordatum (vt sic loquar cum Terentio, & Plinio) in venditione, vt scilicet res tali pretio vendita, eodem reuendatur, atque etiam ad pretium conuentum in pacto reuenditionis,ita scilicet, si fundus venditus centum aureis, eo pacto vt possit redimi centum viginti siue octoginta aureis, nam vtrobique est pretium conuentum. Quamuis si maius pretium pro reuenditione restitui conuentum est, q̃ ab emptore pro ipsa priori venditione tradi-

traditum est, faciat præsummi contractum vsurarium, alijs tamen præsumptionibus simul interuenientibus, per c. illo vos, extra de pign. & diximus supra in præfa huius tit. num. 31. incip. septimum quod etiam, vbi etiam, atque in num. seq. competites, quid dicendum sit, si minus pretium reddi conuentum est, quam sit pretium prioris venditionis, ibi vide.

2 § † Sed quid si in pacto reuenditionis nullum omnino certum statutum est pretium, sed simpliciter dictum est, vt venditor possit redimere, intelligiturnè de pretio venditionis, an de iusto pretio, an denique de pretio, quod ab alio reperiri poterit, de hoc nuncupatim disserit Hiero. Cagn. in rep. l. 2. col. 6. in 8 not. C. de pact. inter emptorem, & venditorem, quem vide, & præterea glo. in l. 1. in verbo, non actus, & ibi quoque Sal. col. 1. versi. quærit glo. quando res, C. quando lite. ab emptio. discede & Ant. Burg. qui de iusto pretio intelligit, in c. ad nostram, col. 13. versi. & quod multi, extra de empt. & vend. & quæ scripsimus supra tit. præcedente. § 1. in glo. 18. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, in princ. Et vide etiam Soz. qui in hoc casu certam quandam differentiam facit, cum venditioni appositum est certum pretium, vel cum nullum, in l. qui Romæ, in prin. col. vlt. ff. de verb. oblig. Et quod intelligatur de pretio vend. est expressa consuetudo infra eod. tit. § 6.

3 § † Cæterum hoc in loco venit in mẽtem eius speciei, de qua consuluit Petr. Anchar. consi. 331. visis diligenter actis, colum. vlt. versic. vlterius aduertendum. Ea est huiusmodi. Venditor agit aduersus emptorem, vt ei reuendat rem ante ab ipso venditam, offerens pro ea reuenditione quinquaginta ducatos, quia dicit ita fuisse conuentum in eius rei vendi. Negat autem emptor id pactum. Testes venditoris deponunt emptorem promisisse reuendere eodem pretio, quo emerat. Respondit Petr. emptorem reum esse absoluendum, tum alijs rationibus, tum & hac, quia ex diuersitate summarum resultat pluralitas promissionis, non enim testes deponunt de ea quæ deducta est in libello. Et in separatis de vno ad aliud non infertur, l. si maritus, C. de donat. inter virum, & vxor. Sed hic omnino vide, quæ in simili scribam infra in fine, huius tit. in 16. q.

CELVY IOVR, EODEM DIE. GLO. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum die contractus factum, an præsumatur factum incontinenti.*

1 NAM quod fit eodem die, præsumitur factum incontinenti, siue eodem contextu, vt dicit Bald. in l. 1. col. 2. versi. secundò not. C. de oper. libe. & in l. pen. §. mulier, ad fi. ff. sol. matr. Cæpol. nuncupatim loquens de hoc pacto reuendendi, in tracta. simulatorum contractuum, in 2. casu princ. & Corn. consi. 192. licet videatur, col. 1. versicu. item quia videtur, lib. 1. & Franc. Curt. Sen. consi. 51. super duobus, col. 3. Ias. in l. 1. §. 1. col. vlt. ff. de verbo. obl. vbi id dicit sæpè allegari in practica, & Steph. Bertr. qui nuncupatim loquitur in hoc pacto, consil. 15. visis instrumento, nu. 2. lib. 2. & consi. 32. pretij vilitas, nu. 3. eod. lib. 2. cum alijs multis concord. quos tibi congessi in rep. l. si vnquam, in verbo donatione largitus, nu. 103. sed posset dubitari, & seq. vbi etiam ostẽdit Bar. consi. 161. proponitur quòd syndicus, non aduersarij huic sententiæ, quod prima fronte potuisset videri. De eo autem quod fit sequenti die, de quo etiam loquitur nostra consuetudo, dicemus in glo. seq. in prin.

IN LIMINE CONTRACTVS. GLO. V.

SVMMARIVM.

1 *Pactum reuendendi die contractus factum, an censeri debeat incontinenti factum.*
Cohærentia nomen Ciceronianum.
Pactum prædictum quod statim post contractum factum est, id est, die ipsa aut sequenti, an contractum inesse censeatur, & nu. 2. cum sequen. vsque ad num. 12.
Dies non est magnum interuallum.
Sententia diffinitiua, potest eo die suppleri in consequentibus.
Semel factum dicitur, quod eodem die factum est.
Pretio numerato si id ipsum restituitur, præsumitur à principio actum, vt redderetur.
Promissio reuendendi incontinenti facta, facit præsumi ita fuisse ab initio conuentum.
2 *Incontinenti, ante post quando quid dicatur esse factum, & nu. 3. cum multis seq.*
Factum videtur ante litis contestationem, quod mox post eam fit.
3 *Exceptio dilatoria statim post litem contestatam potest opponi. & nu. 4.*
Libellus statim post litis contestationem emendari potest.
5 *Non refert, an ante emancipationem, an statim post quid fiat.*
6 *Belli tempore factum censetur, quod ante vel post statim fit.*
7 *Autoritas statim, ante vel post actum adhibita, censetur in ipso actu esse adhibita.*
8 *Testis confestim post depositionem iuratus, an probet.*
9 *Testes satis est incontinenti testamento perfecto esse rogatos.*
10 *Admittitur qui incontinenti post terminum vult probare etiam per testes.*
11 *Paria sunt reconuenire ante litis testationem, vel incontinenti post.*
12 *Bannitum quem viuum licet deprædari, & occidere, licet etiam deprædari continuo, quando occiditur.*

13 *Confessio*

13 *Confessio procuratoris incontinenti reuocari potest, etiam si aliter non apparet de errore, ex interuallo, nisi probato errore non potest.*
Ita & confessio aduocati.
14 *Confessio partis potest incontinenti reuocari modo non sit in scriptis redacta, vel ab aduersario accepta, tunc non potest reuocari nisi probato errore, & num.16.*
15 *Positiones & responsiones partium incontinenti reuocari possunt, nisi fuerint à parte acceptatæ, nam tunc reuocari non possunt, nisi error probetur, num.16.*
17 *Sententia diffinitiua potest incontinenti reuocari.*
18 *Testis potest incontinenti dictum suum corrigere. Quomodò id intelligatur, remissiuè.*
19 *Notarius potest suam schedam corrigere incontinenti.*
20 *Confitens statim post negationem, vtitur priuilegio confitentis.*
21 *Solutio facta statim post promissionem metu factam, metu quoque facta præsumitur.*
Confessio facta statim post tormenta, in tormentis facta censetur.
Interuallum quantum esse debeat, ut confessio post torturam facta torto noceat.
22 *Matrimonium metu factum, non censetur ratificatum per contractum dotis statim factum.*
23 *Instrumenta incontinenti post sententiam produci non possunt.*
Regula quæ incontinenti fiunt videntur inesse, non procedit in ijs in quibus quæstio est de momento.
24 *Non censetur inesse quod alienum est, etiam si incontinenti fiat.*
25 *Quid si fiat actu prorsus perfecto.*
26 *Nec quantum ad tertios habet locum.*
27 *Nec id verè procedit, sed ficta.*
28 *Id quomodò intelligatur.*
29 *Verba esse, & inesse, an semper proprietatem significent.*

1 QVONIAM dubium est in iure, quando pactum censeri debeat fuisse incontinenti factum, vt ex eo actio competat, tanquam vestito cohærentia (vt nostri loquuntur non sine graui ac locupletè exemplo, est enim verbum Ciceronis, lib.2.de Natura Deorum) contractus, vt plenissimè per glo.& Doctores in l.bonæ fidei, iterumque in l.petens, C.de pact.& in l.iurisgentium.§.adeo, ff.eod.& Barto.in l.contractus, C.de fide instrum. Certè nostra consuetudo, vt hoc dubium tolleret, statuit quòd si eo ipso die, aut etiã altero, id est, sequenti die, quo contractus factus est, id pactum de reuendendo fuit conuentum, perinde habebitur, ac si in ipso contractu, aut confestim ante, vel post intercessisset, & ita in limine contractus, vt ipsa loquitur, dicetur fuisse factus, ob id fortè, quòd vnus dies non dicitur magnum aut longum interuallum, l.si ex duobus, in princ. ff.de duobus reis, & voluit Barto.in l.1.§.1.ff.de verbo.oblig.& bene facit l.Paulus. ff.de re iud.vbi sententia diffinitiua in accessorijs, & consequentibus potest suppleri, scilicet eodem die, & l.iu. operis cum gl.& ibi Bar. ff.de loca. vbi simul esse factum dicitur, quod eodem die, factum est, tanquam scilicet ex propinquitate temporis præsumantur partes ita ab initio conuenisse, alterumq; alterius contemplatione factum fuisse videatur, per textũ optimum in l.1.§.quæ onerandæ, ff.quar. rerum. act.non datur. Sicuti & in simili dicit glo.in l.si ventri.§.vlt.per illum textum, & ibi Barto.ff.de priuil.cred.Iaco.Aret.& Bar.in l.penul.§.si vir, ff. sol.matrim.Cyn.in l.si quis posthac, in 2.q.& ibi Bald.& Ange.C.de bonis proscrip.Iaco.Butr.& Albe.in l.si tibi pecuniam, ff.si cert.petat.Bald.in l.per diuersas, in vlt.q.C.manda.vbi dicit, Quod si statim post pretium numeratum idipsum fuerit restitutum, præsumitur à principio actum, vt redderetur per d.l.si ventri, cũ alijs multis concord.à me adductis in repe.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, num.102.quòd si refractarius. Sed quibus addes Bal.de hoc nostro casu loquentem, in l.2.C.de ædil.acti.quòd promissio reuendendi incõtinenti facta, facit præsumi ita fuisse ab initio conuentum, prout illud refert, & sequitur Franc. Curt.Sen.consi.55.super duobus, col.3. Ideoque ambo actus iudicari debent, ac si vnus tantũ esset, simulque facti fuissent, per l.cum antiquitas, C.de testa.& l.hæredes palàm.§.vno contextu, ff.de eo, tit.cum alijs concord. etiam à me cumulatis, vbi supra, nu.præcedenti, videlicet 101.sed & hoc tñ. Et quod vni inest, alteri quoque inesse creditur, propter vicinitatem vtriusque, vt etiam ibi diximus, & multis probauimus. Quibus tamen adde Bal.consi.208.præmissis, in secundo dubio, lib.j. vbi dicit, ita inesse quæ incontinenti fiunt, vt si in vno instrumento desit locus, in alio autem sit appositus, censetur, & in illo quoque appositus, & Cor.consi.319.circa primum, col.7.versi.hoc autẽ p̃supposito, lib.3.vbi & id ita inesse dicit, vt vnus contractus censeatur esse pars alterius, argu.l.fundi partem, ff. de contrahen. emptio.

2 ¶ † Ex his autem fit, primo, quod dicit glo.in l.2.in verbo, narrationem, C.de iura.cal.quod cũ ex ea l.in §.vlt. partes debeant iurare de cal. in initio litis, & sic ante litis contestationem, tamẽ si statim post faciãt, sufficit, per illum tex.in prin. quia satis dicitur fieri in initio, quod post statim fit, l.lecta, ff.si cert.peta. Et cum ea glo.simpliciter transeunt omnes Doct.ibi, vt eam tacite sequi videantur, ex sententia glo. ab omnibus approbatæ, in l.inter omnes, ff.qui satisd.cog.de qua nos amplius diximus supra tit.præcedente.§.35.in gl.vlt. in verbo, ignorans, num.46.nam minores. Sed & illam priorem glo.nuncupatim sequitur, & dicit not.Rom.in l.si mulier, col.2.num.13.ff.sol.matr. & Ange.Aret.in §.præterea, colum.12.versicu.& quando dicatur, Institu.de exceptio.vbi ex ea dicit generaliter, id censeri fieri tempore litis contestationis, quod fit parum ante vel post litis conte stationem, & Ias.in l.si quis mihi bona.§.iussum, col.3.vers.in 4.parte, ff.de acquir. hæredita.

3 ¶ † Secondò,

3 ¶ † Secondò, quod voluit alia glo.in l.Pomponius.§.ratihabitionis, ff.de procur. quòd cum ille tex.dixisset satisdact.ratihabitionis à procuratore ante litis contestationem esse exigendam, quoniã scilicet hæc sit dilatoria exceptio, vt dicũt omnes ibi.Certè satis dicitur fieri ante,si fiat post incontinenti,per d.l.petens,C.de pact.cum dicitur,siue antecessit pactum,siue postea statim interpositum est,& l.Modestinus,ff.de sol. Et licet eam glo.reprobent Bal.Ang.& Pau.Cast.ibi Tamen sequitur Spec.tit.de satisd.§.viso,versi.debent autem præstari,& Anto.in ca.cum dilectus,col.3.per tex.ibi, Secundum vnam lect.in versi.circa, extra de ord. cog.& Imo.qui eam dicit sing.in l.ex consensu.§. eum qui,col.25.ff.de appel.vbi etiam refert Iaco. Butr.Bar.in d.§.ratihabitionis,simpliciter transite cum ea glo.& rursum idem Imo.in l.2.§ prius, ff. de vulg.& pupil.substit. per d.l.lecta.Alex.& Ias. in l.edita,ille col.4.versicu.putarem tamen , quòd emendatio , hic col.5.versic.quid ergo si incontinenti,C.de eden.vbi ex hoc dicunt, quòd cum emendatio libelli fieri debeat ante litis contestationem , vt ibi not.potest tamen,& post eam incontinenti fieri,& idem Alex.qui & eam dicit singu. in l.ita demum,col.2.versi.octauò fallit,& ibi etiã Ias.col.1.versic.secundò limita, C.de procurat.& ipse Ias.in l.non solum.§ morte, col.4.ff. de nou. oper.nunt.vbi eam rationem reddit, quia quæ incontinenti fiunt , &c.& in l.principalibus , col.4. versi.secundò quæro,ff.si cert.pet.& in repe.l.admonendi,char.21.vers.quid si testis,ff.de iureiur. & in d.§.iussum, vbi supra , & in l.vlt.col.5.in secunda limitat. ff.de feri.& Fely.in c.except.col.8. vers.fallit decimo,extra de except.Hip.Marsi.in l. D.Anto.col.vlt.ff.de q & in l.is qui aggressorem , nu.31. C.de sica.& cons.137.illumina,col.pen.& Lancel. Gal.in l.1.§.qui præsens , colum.vlti.ff.de verbo.oblig. Qualiter autem intelligatur, videbis per eundem Lancel.in d.l.1.in prin.col.12. versi. sexta cadit.

4 ¶ † Sed & generaliter , quòd omnis exceptio dilatoria,quæcunque ea sit, possit opponi statim post litem contestatam,vt id quoque scias,tenuit Innoc.ille pater,& organum veritatis ab Archi.in c.pia,de except.lib.6.appellatus Innoc. (inquam) in c.pastoralis, in princ.extra de except.& Anto. cuius,etiam nõ modica est apud omnes autoritas, in c.cum dilectus, col.3.per tex.ibi extra de ordi. cogni.& Ro.in d.l.si mulier,vbi supra,ff.sol.matr. & ex Recentioribus Fely.in d.ca.except. quo loco supra citauimus,extra de excep.& Hippo. Marsil. in d §.Diuus Antonius.

5 ¶ † Tertiò, quod tradit alia glo.in l.vt iuris iurandi §.iurare autem debet, in verbo , manumissionem,ff.de oper.libe. & iterum in l.1.in prin.& ibi,etiam Bar.& Bal.C.eod.rursumq; in l.vlt.ff.de libe.caus.nihil referrè, vtrum seruus in manumissione,an paulo ante , siue etiam paulo post iuret operasse domino præstaturum,per dictam,l.lecta, idque dicit Bar.in primo loco,esse menti tenendũ ad huiusmodi quæstionem.Nam pater non potest donare filio in sua potestate constituto,sed emancipato potest.Igitur quidam emancipat filium, & confestim ei donat.mox iudex emancipationi decretum interponit,opponitur quòd non valet donatio cum fuerit facta ante decretum emancipationis.Ego (inquit) Bar.dixi contrarium,per hanc glo.& refert,& sequitur,& dicit sing. Alex.in l.diuortio,in prin.col.2.versi.ad hæc oĩa,ff.sol. mat.& ibi quoque Ias.colum.item 2.versi. secundò bene facit, vbi illud dictum ita declarat, nè videatur inutile,vt ibi per eum, & idem Ias.in repe.d.l.admonendi,col.87.versi.quid si testis primo,ff.de iureiuran.& in l.vlt.col.pen.C.de edict. Diui Adrian. tollen.& Franc.Aret.in c.de testib.col.4.versi.nec obstat,dicit ipse, & ibi quoque Fely.col.3.versi.& in quantum extra de testib.idem Fel.in c.cum dilecta col.23.versi.demum ad ornatum, extra de rescriptis,& Catel.Cotta , qui id admodum commendat,in memo.incip.donatio facta à patre.Io. Lupus in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.38. col.3.versi. ad hoc bene facit .

6 ¶ † Quartò,quod autoritate illius glo.in d.l.j. C.de bonis liberto.dicit Bald.in ea ipsa l.1.col. 2. versi.secundò not.id dici viderique donatum filio in præmium emancipationis , quod incontinenti ante vel post ipsam emancipationem donatur . Et declarat , quando hoc casu dicatur incontinenti ante & post factum.Sed & autoritate eiusdem gl. tradit ipse Bald.in c.1.col.2.in verbo,pacem,titu. de pace tenen.id dici factum tempore belli, quod paulo ante vel paulo post bellum factum est.Id q etiam voluerunt idem Bal.Imo.Alex.& Ias.in d.l. diuortio,in prin.vterq; col.2.sol.mat.& id putant not.ad saluandos testes deponẽtes aliquid factum fuisse tempore belli.Et Barto.loquens de eo,quod dicitur fieri in naufragio,in l.si quis §.de eo quoque,ff.de incẽd.rui naufr.Id quod dicit mirabile, & allegat bonum tex.in l.Pedius, in princ.eod.tit. Sed tu vide Fran. Aret.declarantẽ quomodo id sit intelligendum,in d.l.diuortio, in 2.nota.

7 ¶ † Quintò,quod ab alia glo.traditum est in l. obligari.§.tutor,& ibi Bart.ff.de aut.tut.iterumq; glo.in §.tutor, Instit.eod.quòd licet tutor debeat præstare autoritatem pupillo in ipso cõtractu, aut alio negotio, nec satis esset, si post contractum eã accommodaret , vt illis iuribus cauetur , tamen si incontinenti post id fiat,sufficit,tãquam si in ipso actu adhibita fuisse videatur, & idem quoque voluit Bart.in d.l.si quis mihi bona.§.iussum,ff.de acq. hæred.& Io. Andr.in addi. Spec.tit.de cessio. act.col.4.uersi.sed nũquid ratione,cum alijs multis concord.id probantibus generaliter, & in omni autoritate , quæ in ipso actu adhiberi debet , à nobis late congestis in nostro tractatu de Legibus connubiali in 6.glo.in uerbo , *consentement* , in principio .

8 ¶ † Sextò, huc spectat,quod licet testes debeãt iurare,antequam deponant , l.iurisiurandi, C.de testibus,& c.de testibus,& c.nuper,extra eod.titu. & c.imprimis,2.q.1.& c.hortamur, 3.q.9.satis tamen est,si confestim postquam deposuerint, iurẽt ita esse,ut deposuerunt,sicuti uoluerunt Bar.Brix. post Hu.q.uenerab.46.aliquis fuit ductus.Host.in

summa

summa tit.de testib.§.super quibus versi.sed quid si testis Bald.& Pau.Castr.in d.l.iusiurandi,Gasp. Cald.in d.cap.de testibus,& ibi etiam Fely.col.3. versi.& inquantum,& Ias.in repe.d.l.admonendi, col.76.versi.quid si testis primo deposuerit, ff.de iureiur. Quanquam contrarium tenuerunt Cy.& Saly.in d.l.iurisiurandi, Goffre.in summa tit.de testib.ante fi.Arch.in §.item in criminali,versi.itẽ iurisiurandi, 4.q.2.& in c.omne, 22.q.2.Bald.sibi contrarius in c.fraternitatis, col.1.in 4.not.extra de testib.Anto.& Pan.in d.c.de testib.Sed Maria. ibi pro concordia harum pugnantium sententiarum distinguit, an testis post depositionem suam sponte,an ad iudicis interrogationem iurauerit, vide ibi eum,& Fely.

9 ¶ † Septimò, quod licet testes in testamento debeant esse rogati,l.hæredes palá.§.in testamentis,ff.de testam.& l.hac consultissima, in princ.C. eod.tit.tamen satis est, vt testamento perfecto atque absoluto incontinenti rogentur, secundum Bald.in l.vlt.col.2.versi.modo circa testes,C.de fideicom. Nam idem (inquit) operatur,quod incõtinenti suppletur,ac si eodem tenore,& contextu esset factum,per d.l.petẽs,cum sua materia, C.de pact. Et hoc dictum pro sing.citat,& sequitur Ias. in d.l.in principalibus,col 4.versi.secundò quæro ff.si cert.pet.& in d.l.edita,col.6.versi.sextò facit, C.de eden. & pro valde not. idem Ias.in repe.d.l. admonendi,vbi supra.

10 ¶ † Octauò huc quoque respicit, quod ab eodem Bald.(is certe vnus non singulos tantum ausim dicere, sed & vniuersos simul copia,& subtilitate superat) proditum est,in l.vlt.col.2.versicu. secundò incidenter quæro,ff.de fer. quod post terminum datum ad probandum,admittitur,qui incontinenti vult probare, non tantum, per instrumenta,sed & per testes quoque,tanquam scilicet id videatur probatum intra terminum, quod post incontinenti probatum est, & idem vult ipse Bald.qui tamen limitat,in l.diffamari,col.1.C.de inge.manu.quod & sequitur, & commendat Ias. in d.l.edita,col.6.versi.quintò facit, quod signanter, & in d.l.non solum.§.morte,vbi supra, ff.de oper.nou.nuncia.

11 ¶ † Nonò his adiungi potest, quod & ipse Bald.scriptum reliquit in c.1.col.vlt. versic.tertiò quæro quo tempore,extra de mutu.pe.quod paria sunt reconuenire ante litis contestationem, vel incontinenti post, antequam fuerit iuratum de calumnia,per Auth.& consequenter.C.de sent.& cap.dispendia.§.reus,de rescriptis,lib.6.licet alibi scribatur reconuentionem fieri debere ante litis contestationem, l.cum Papinianus, & d.Auth.& consequenter,C.de sent.& d.capi.1.& 2.extra de mutu.peti. Et id dictum Bald.sequitur Ias.in d.§. morte,& in d.l.edita,nume.13.& seq.C.de eden. & Franc.Ripa,lib.respon.1.ca.8.in causa,col.1.& Rebuf.qui & multa ex supra dictis affert, in concord.tit.de colla.§.præfatique graduati,in verbo, vacationem. Sed hi omnes errãter allegant ipsum Bald.in cap.cum venissent, de iudic.cuius erroris causa ea est,quia in nostris codicibus non integra est lect.Bald.super d.tit. de iudic. sed tantum vsq; ad d.c.cum venissent,quin & lectu illius c.trũcata est,& relictis,tit.seq. vsque ad d.tit.de mutu.peti. & principium quoque c.1. eiusdem tit.mox continenter,& connexe fit transitus in d.cap.1.vt videatur esse finis d.capit.cum venissent, id quod obiter admonere Lectores volui, nè posthac similiter errent.

12 ¶ † Decimò,quod dicitur consuluisse Pau.Ca. quod cum ex statuto permittente bannitum impune occidi, possint etiam eius bona impunè auferri,depredari,diripi, ex sententia Barto.in l.nec in ea,ff.de adul.& Bal.in l.3. C.si pend.appe.mors interuen.& in l.vlt.circa medium, C.si contra ius vel vti.publi.per tex.quo nullum ad hoc dicit esse meliorem,in l.1.§.quod Prætor,ff.de aleat.& eiusdem Bald.in c.in literis,col.1.per tex.ibi, quem dicit sing.extra de resti.spol. & ipsius Paul. in l.in suis,ff.de libe.& posthu. vbi tamen id intelligit viuo bannito,non etiam eo mortuo,secundum Bal. in l.ex hoc iure,colum.3.ff.de iusti. & iur.Tamen (vt ad id tandem veniam, quod ad hunc locum pertinet) si incontinenti quam quis illum occiderit,bona quoque illius prædatur, impune id fecit,quia quæ incontinenti fiunt, inesse videntur. Ita enim voluisse dicitur Pau.Cast.consi.31.quem sic refert,& sequitur Fely.in c. quæ in ecclesiarũ, col.5.versi.not.secundo,extra de constit. & And. Alcia.in l.4.§.Cato,char.vlt.versi.inquantum Bar. ff.de verbo.oblig.in 1.lect.vbi allegat ipsum Pau. consi.34.incip.super quæsito, sed eius in id consi. reperire non potui.

13 ¶ † Vndecimò sunt qui,& ad hanc sententiam trahunt,quod not.voluit glo.in c.scriptum est, in princ.extra de elect. quod confessio procuratoris potest incontinenti quam facta est,reuocari. Idq; etiam,vt not.intelligit Panor.in eo loco,colum.5. versi.in glo.1.si aliter error confessionis non probetur,quamuis ex interuallo reuocari non possit, nisi primum probato errore,vt plenè per eundem Panor.in c.vlt.col.pen.& vlt.extra de confess. Et idem de confessione aduocati dicit glo.in c.olim, in verbo,reuocato,extra de censibus. Sed tu tamẽ interim vide,l.3.eandemque vlti.& ibi notab.per Barto.Albe.& Pau. Cast.de erro.aduoc.vbi etiam tractatur de reuoc.erroris ipsius aduocati.De quo etiam Matth.Afflict.in const.Siciliæ, incip.cultus iustitiæ, col.3.in 6.not.

14 ¶ † Nec id tantum in confessione procuratoris & aduocati, sed & in confessione quoque ipsius partis,quæ & incontinenti reuocari potest, vt dicit gl.not.in c.apud misericordem,32.q.1.& Pan. in c.cum causam,col.2.de appel. & in c.præterea, col.2.de test. cog. Intelligit autem eadem glo.incontinenti id fieri,si fiat antequam confessio sit redacta in scriptis,per d.c.olim,de censib.Idemq; voluerunt Host.Io.And.Anto.& Panor. qui id dicit sing.in cap.ex literis,extra de diuor.Bal.in l.1. col.5.versi.& not.quòd interdum,C.de furt. Ant. in d.c.vlt.de confess.Alex.& Barba. qui illam glo. dicunt sing.in l.1.§.1.ille, ad fi.hic colum.3.ff.de verbo.obl.& idem Alex.consi.34.viso themate, col.1.

col.j.lib.j.vbi eam dicit not.quod consi. repetitur consi.87.lib. 5.& idem quoque Alexan.consi.92. viso & oportunè,col.vlt.eod.lib. 5.& Caro. Ruin. consi.5.viso processu, col 7.nu.15.lib.4. Hucque spectat glo.idem propè volens in l.rura,C.de om. agr.deser.lib.11.quam & sing.dicit Barba.in l.stipulationum,col.5.ff.de verb.obl.& consi.18.preclarè scriptum est, col.15.versi.item potest etiam responderi, libro 2.& consi.25.præclarè scripsit, col.1.eod.lib.2.& consi.43.sempiterna, col.2.eo. lib.2.vbi eam dicit valdè elegantem,& in repetit. rub.de fide instrum.col.13.versi. secundò connexorum.Super quo tamen vide, quæ scribit Panor. in d.c.vlt.col.pen.de confessis & omnino Sozin. consi.97.in præsenti,colum.4.versi.& ad primam rationem,lib.4.& Alc.in l.1.§.si quis simpliciter, col.pen.ff.de verb.obl.in 1.lect.Et vide etiam,quę dicam in duob.seq.versi.

15 ¶ † Sed & idem depositionibus, & responsionibus,ad positiones,vt scilicet incontinenti reuocari possint,voluit alia gl.in d.c.vlt.in verbo,iusta. de iureiur.li.6.quam commendant, & sequuntur Doct.ibi.& Bal.in repe.Padua.d.l.edita,char.pen. versi.sæpè accidit,quòd quis, C.de eden.& in d.l. 1.col.5.versic.& not.quod interdum,C.de furt.& consil.30.confessio,in princ.lib.4.quod repetitur consi.47.eod.lib.Ange.in d.l.1.§.si quis simpliciter,de verb.obl.Panor.qui eam dicit not.& menti tenendum,in d.c.scriptum,de elect.Ro.in rep.l.si vero.§.de viro,in 31.falc.ff.sol.matr.vbi eam dicit sing.& consi.59.ad discutiendum,col.vlt.& iterū consi.70.visis themate,& q.col.3.ver.1.quia sicut testes,& Fely.in cap.qualiter,le 1.col.15.versi.secundò fallit,extra de accusa.& Ias.in l.error,col.2. C.de iur.& fact.ignor.

16 ¶ † Quæ tamē intellige, vt scilicet huiusmodi confessiones, positiones, & responsiones earum possit incontinenti reuocari, nisi scilicet fuerint à parte acceptatæ,tunc enim non possunt etiam cōfestim reuocari,nisi error earum probetur, vt voluit Bald.vti à multis citatur,quamuis in meo codice non reperierim,in l.Gallus.§ quidam rectè, ff.de libe.& posthum.quem ita refert, & sequitur Ro.in d.l.1.§.si quis simpliciter,& ibi Fran.Aret. Barb.& Alcia.de verb.obl. & idem Rom.consilio 433.quo ad primum,quòd sufficit,in fi.Alexan.& Ias.in l.quicquid adstringendæ, in prin.vterque col.vlt.ff.de verb.obl.vbi Alex.dicit esse notandū in practica,& Ias.fin.& idem Alex.qui & id dicit sing.consi.99.ferè omnis vis, col.1.versi.hoc probo per id,lib.1.quod repetitur consi.119.lib.3.& ipse quoque Alex.d.consi.25.col.j.lib.2.& d.cōs. 92.col.vlt.lib.5.& Catel. Cotta. qui & id quoque sing.& illustre dictum,memoria.incip.confessio, potest & Hippo.qui, & hoc admodum extollit singu.315.acceptatio.

17 ¶ † Duodecimò proximum est superioribus, quod voluit gl.in c.prædicator,in verbo,imo vero, 26.q.1.quòd sententia diffinitiua potest incontinenti reuocari, licet iure cautum sit simpliciter, eam reuocari non posse,in l.quod iussit,ff.de re iudica. Sequitur Bald.in proemio C.in §.quibus, col.2.versicu.deindè not.de dictione, & in l.non dubium,col.6.in 5.oppo.versi.sed iuxta hoc quæro,C.de leg.& in l.1.col.5.versic.iuxta prædicta quæro,C.de furt.Iaco.Areti.pro vt illum retulit Guli.Cum.in l.si quis arbiter,ff.de arbit.Ang.in l. actorum,& in l.iudex posteaquam, ff.de re iudic. Spec.tit.de arbitro,& arbitrato.§.vlt.versicu.licet autem possit, Collegium Padua.inter consi.Petr. Anch.consi.208.iudex de iure iudicaturus,col.4. vbi eam dicit sing.Card.Floren.consi.31. punctus quæstionis est,Titius debitor.Fely.qui hoc refert, ad id,quod supra diximus,quæ incontinenti fiūt, inesse videri,in d.c.exceptionem,col.8.versi.fallit decimò,de except.& in d.c.qualiter, le 1.vbi sup. de accusa.vbi id longe lateq; post Maria.declarat, & Phili.Dec.consi.445.in casu ad me transmisso, col.3.versi.primò,quod verba,& Hippo.Marsil.in l.is qui aggressorem,num.32.C.de sica. Quamuis contrarium tenuit Guli.Cum.in d.l.quia arbiter, ff.de arbitr.& Petr. Anchar. consi.181. videretur prima facie, colum.2.& Imo.in d.l.iudex, & ibi quoque Alexan.colum.2. ff.de re iudic. & idem Alexan.qui alios quoque citat, d consil.99.fermè per totum,libro 1.

18 ¶ † Decimotertiò his suffragatur tex. quem dictæ glo.magna ex parte citant, in d.c.præterea, extra de test.cog.vbi testis qui deposuit,potest incontinenti corrigere dictum suum, nec propterea reprobatur eius testimonium, & ibi id not.Doct. & glo.in §.quia vero multi, in glo.magna, circa medium,in Auth.de testi.& Doct.à Ro.dec.293. si testis,in nouis,Albe.in l.accusaturus,ff.de adul. Bar.in l.eos,in princ.col.1.ff.de fals.& l.repeti, in prin.ff.de q.& in l.Imperator,la 1.de stat. hom.& in l.si librarius,col.2.ff.de regu.iur. Bald.consilio 34.statuto seu,c col.vlt.versi. præterea ego video, lib.5.Panor.qui illum tex.dicit not.consi.73.circa primum dubium,col.1.versi.tertiò dictum testis, li.1.Ias.qui id refert ad id quod diximus,ea inesse videri,quæ incontinenti fiunt, in l.iurisgētium.§. quinimò,col.3.versic.secundo principaliter, ff.de pact. Quando autem id dicatur testis incontinēti facere,videbis per glo.Bald.Panor. & alios in d.c. præterea,& glo.in d.§.quia vero multi, in Auth. de testi.& Bald.in d.l.lecta, in fi.& ibi Ias.col.13. versic.item diligenter,ff.si cert.pet.& Io. Plat.in l. rura,ad fi.C.de om.agr.deser.lib.11. vt tamen nō omittas,ꝙ à Bal.traditum est in rub.de contro.inue.obl.3. versi. extra not.ꝙ testis.

19 ¶ † Decimoquartò finitimū est,ꝙ similiter notarius pōt ex continenti corrigere suā originalem schedam siue scripturam,ēt in his,quæ respiciunt partes,vt voluerunt Cano.in c.ex lit.extra de fide instru.Spec.in tit.de instr.edi.§.instru.ergo,versi. sed nunquid confecto instru. & Io. Andr.in data, li.6.Bar.Bal.in 1.lect.& Ang.in d.l.Imperator,la j. ff.de stat.hom.vbi Bal. ipse dicit hanc fuisse opin. Alb.Pap.idē Bar.in l.si librarius,& ibi Phili. Dec. col.2.versi.secundus casus,ff.de reg.iur. Bal.in l.cū proponeretur,col.2.versicu.vlt.quæro,ff.de leg.2. Alc.con.70.viso processu inquisitionis, col.2.ver. primo enim non videtur obstare,lib.j.

Decimo-

20 § † Decimoquintò, quod scribit Bald.in l.ea quæ,col.pen.versi.decimò quæritur,C.de condit. indebi.quod si negans incontinenti post negationem confitetur, euitat pœnam statuti punientis negationem,tanquam scilicet negasse non videatur,qui confestim post palinodiam canens confessus est,per id quod not.in ca.vlt.de iura.cal.lib.6. sed credo,quod voluerit allegare not.in d.c.vlt.de iureiur.eod.lib.6.Et idem voluit Roma.d.consil. 59.ad discutiendum, col.vlt.& d.consi.70.vbi supra, argu.eius quod supra dictum est de reuocat. positionum,& depositionum testium, & Alexan. consi.83.in causa,& lite,colum.j.versicu.secundò respondeo,lib.1. Fely.qui solum Bald.vbi supra citat,& id elegans dicit,in d.cap.qualiter,le 1.vbi supra,de accusl.& Ias.in §.ex maleficijs, num.28. Instit.de act.

21 § † Decimosextò huc quoq; pertinet, quod si promissio sit facta metu, & solutio quoque facta incontinenti post promissionem, metu facta præsumitur,secus si ex interuallo.Bar.Albe.& Recentiores in l.si ob turpem, ff.de condi.ob turp.caus. Nã quę incontinenti fiunt (vt illi subdunt) inesse videntur,& Io.Butr.Bald. Saly.Io. Fab.qui tamen declarat,Ange.Pau.Cast.& etiam Recentiores,in l.2.C.de his quæ vi,metu,ve cau.fiunt, ex hoc intelligentes,quod in ea l.scribitur,spontaneam solutionem purgare metum, qui in promissione interuenit.Inferuntque ipsi Iaco.Butr.& Bald.quod sicut confessio facta, in tormentis non sufficit ad condemnationem, ita nec ea quæ fit statim post tormenta,etiam in alio loco, sed quod fit aliquod interuallum. Quod & idem voluit ipse Iac.But.& Ang.in l.2.C.de custod.reor.vbi dicunt, quòd ad minimum debet esse interuallum vnius diei, vel noctis,& ipse Bald.in l.1.col.4. versi.tertiò oppo. C.de confess.& in c.1.§.iniuria,tit.de pace iur.fir. Bar.in l.Diuus Seuerus,in pen.q.vbi id interuallũ ponit in arbitrio iudicis. Ange.& Imo. in l.qui in aliena.§.vlt.ff.de acq.hæred. Alex.consil.98.quoniam per excellentissimum,in fi.lib.3. vbi & illud dicit de interuallo vnius diei vel noctis.Ang.Are. in tract.maleficio. in verbo, quòd fama publica, char.pen.num.111.& seq.& ibi Augu. Ari.in addit.& Ias.qui & idẽ dicit de interuallo vnius diei aut noctis,in d.l.si ob turpem,col.vlt.ff.de condit. ob turp.cau. vbi id dicit sing.

22 § † Decimoseptimò,quod præcedenti est proximum,facit & quod à Io.Ligna.& Gasp. Cald.inter consi.Ioan. Cald.responsum est,consi.2.an dos constituta,tit.quod met.cau. quod si matrimoniũ fuit metu contractũ,non intelligitur sponte fuisse ratificatum per contractum dotis postea factum intra tres,aut quatuor horas, quia ex vicinitate horum actuum præsumitur idem metus durare, p c.1.& ibi not.extra eod.tit.quod met.caus.& cap. Lotharius,31.q.2.& illũ refert,& sequitur Alex. d.consi.98.nuper allegato,in fi.lib.3.& Ias.in d.l. si ob turpem, col.vlt.

23 § † Possem hic & alia propè infinita adducere, vt ostenderem multa incontinenti licere, quæ nõ ex interuallo licẽt,siue id fit,quòd inesse videatur quod incontinenti fit,vt propè omnibus placere video,siue ob aliud quippiam. Sed interim illud non omittemus,quod notant,dicit Bald.in c.cum dilectus, col.1.extra de fide instru. Certum est, (inquit) quòd instrumenta possunt produci vsque ad sententiam exclusiue, vt ibi est tex. An etiam poterunt produci, incontinenti post sententiam, & respondet non licere, quia quando est quæstio de momento,ea quæ post momentum fiunt, non videntur inesse,per tex.in l.Thais.§.intra, ff.de fideicom.liber.& sequitur Ias.in d.l.edicta, col.5. versic.quid ergo si incontinenti,C.de edendo.Ex quo habes nota.limitationem eius quod dicitur, inesse censeri,quæ incontinenti fiunt,vt non procedat in rebus momentaneis.

24 § † Sed & secundò id intellige,quando pactũ, quod fit incontinenti,respicit contractum,iuxta quem est appositum, nam ita loquitur d.l.lecta. Ideoque dat legem ipsi contractui, d.l.iurisgentium §.idem Marcellus, ff.de pact. Propterea non mirũ est,si vestiatur adhærentia contractus. Quòd si id pactum omnino est à cõtractu alienum,certè non videtur ei inesse,nec ex eo vestitur, vt notab. Bar.in l.si tibi decem milia,in prin.ff.eod.per d.§. idem Marcellus, cum seq. & apertè scribit Bal.in l.petens,& ibi apertius Alex.& Ias. C.eo.tit.dicit enim ibi ipse Bal. quòd quando causa quæ influit in contractum,nõ influit in pactum postea etiam incontinenti factum, non vestitur id pactum cohærentia contractus, & Raph.Fulg.in d.l.lecta, & ibi quoque Ias.col.vlt.versi.nonò limita, ff.si cer. pet.idem Fulgo.& Alexan.in l.in bonæfidei,C.de pact.& Corn.qui ex hoc in pulchrò casu cõsuluit, consil.192.licet videatur,lib.4. & Ias.consil.171. viso instrumento,lib.4.vbi & id dicit voluisse gl. in l.etiam.§.ex causa,ff.de minor.in idque facere l.quædam mulier, ff.fam.erciscun. & l.si ex falsis, C.de transact.& Philip.Deci.in l.legem, col.vlti. C.de pact. De quo & nos aliquid diximus in nostra repe.l.si vnquam,in præfa.l.nume.110.at alia inquit est,C.de reuocan.dona.Et bene facit quod in simili tradit Bar.in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus,colum.2.versi.quandoque dubitatur, ff.de verbo.obl.& Pau.Cast.consi.412.quia breue spatium,in 1.dubio,lib.1.& consi.347.respondendo per ordinẽ,post prin.versi.secundò quia est, lib.2. Tu autem hic omnino vide Philip.Deci.& Alc.in d.l.in bonæfidei, & eundem Deci.in d.l.petens, col.4.versi.& dum Bar.& iterum,col.5.versicu.in ea glo.ibi, non puto.

25 § † Intellige tertiò,vt procedat modo pactum appositum fuerit, contractu principali nondum perfecto,& absoluto,iuxta,l.contractus,C.de fide instrum. Aliàs enim inesse contractui non videretur,vt voluit Cyn.post alios quosdam antiquiores in d.l.in bonæfidei,col.1.& ibi quoque Alexan.& Philip.Deci. C.de pact. idem Cyn.in l.cum antiquitas,C.de testa.Bar.in l.lecta,col.3.versi.secũdò quæro,ff.si cert.pet.& in l.1.colum.2. versi.quæro qualiter,ff.de solut.Ange.& Pau.Cast.in d.l.iurisgentium.§.quinimò,ff.de pactis, nam contractus (inquiunt) perfectus non capit conditionem, l. perfecta,

perfecta, C. de donat. quæ sub modo. Verum alij multi dicunt, satis esse, si fiat incontinenti etiam contractu absoluto, modo contrahentes alio non diuerterint. In qua opin. fuit glo. in d. l. in bonæ fidei, in verbo, incontinenti, & ibi Odoffr. Bald. & Ang. & ipse Bar. sibi contrarius in d. l. contractus, versi. vlt. de fide instr. Bal. in d. l. §. quinimo, col. 5. versi. nunc venio ad glo. & in d. l. petens, col. pen. versic. nunc venio ad vltimam. Illud autem apud omnes in confessio est, vt in dubio censeantur partes non habuisse contractum pro perfecto, si nondum diuerterunt ad extraneos actus. Ita enim voluerunt Cyn. Aichar. & Barto. Saly. Fulgo. Alex. & Dem. in d. l. in bonæ fidei, per l. hæredes palàm. §. vlt. ff. de testam. Et super hoc omnino vide ipsum Dec. in d. l. in bonæ fidei, col. vlt.

26 ¶ † Intellige quartò, vt procedat quantum ad ipsos contrahentes principales, non etiam quantū ad tertios etiam accessorios, vt ita dicam, quod ex hoc liquidissimè patet, quod tradit Bald. in l. ex placito, col. vlti. versi. decimoseptimò quæritur, C. de rer. permut. quòd fideiussio nudo pacto interposita, non vestitur cohærentia contractus, per l. 5. §. satisacceptio, ff. de verb. obl. & id sequitur, & dicit sing. Fran. Crem. sing. 108. factus est contractus, qui subdit non obstante, d. l. lecta, & similes, quia pacta (inquit) nuda ibi vestiuntur contra ipsos contrahentes, non cōtra tertium, puta fideiussores. Ex quibus satis intelligis, id generaliter procedere, vt id inesse videatur, quod incontinenti factum est, quantum ad eos, qui contrahunt principaliter, non etiam cæteros, etiam si id respiciat principalem contractum. Cogita tamen paulisper.

27 ¶ † Intellige quintò, vt non verè insit contractui, quod incontinenti factum est, sed fictè tantū, vt probat tex. in d. l. lecta, dum vtitur verbo, creditur, atque etiam verbo, perinde. Nam vtrunque fictionem significat, vt de primo probatur in l. retro, ff. de capti. & postlim. reuer. & in l. seruum, in prin. ff. de leg. 1. & in l. conficiuntur, in princ. cum glo. in verbo, creditur, ff. de iure codic. & voluit Bar. in l. si is qui pro emptore, col. 5. ff. de vsuca. & Caro. Ruin. consi. 111. quamuis egregie, colum. 1. nu. 4. lib. item 4. De secundo autem probatur in l. sacrilegij, & ibi Bar. ff. ad leg. Iul. pecul. Et id quidem nuncupatim, vt scilicet quod incōtinenti fit, fictè tantum. & improprie inesse censeatur, tenuit Bald. in d. l. in bonæ fidei, col. 1. versic. & not. quòd tex. per eum tex. qui vtitur verbo, videtur, & ibi quoque Franc. Areti. colum. 2. & idem Franc. & Soz. in d. l. lecta, ille in sextò nota. hic in quinto, vbi ex hoc dicunt, id non procedere in statutis, & Ias. etiam ibi, colum. 8. versicu. nota. etiam in versicu. dicebam.

28 ¶ † Sed his à fronte obstat alius tex. in d. l. iurisgentium §. quinimo de pact. qui quidem non semel vtitur verbo, veritatis, non fictionis, scilicet insit, id enim verbū, vt eius simplex, sit, est significatiuum substantiæ veritatis, vt dicit Barto. in l. si maritus. §. 1. ff. de adult. & Bald. consi. 274. verba, col. 2. versi. præterea isti sunt, lib. 1. & diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, num. 183. licet in hoc. Ideo Corne. consi. 133. viso copioso, col. 1. & 2. lib. j. dicit eos tex. cōcordando, quod si pactum fuerit appositum incontinenti, contractu tamen omnibus numeris absoluto atque perfecto ei fictè inest, & ita procedit d. l. lecta, proindeque (inquit) id non procedere in statutis. At si contractu nondum consumato fuerit appositū, tunc verè censetur inesse, & ita procedit posterior textus, & idem dicit ipsemet Corne. consi. 288. viso & diligenter inspecto, col. 4. lib. 3.

29 ¶ † Vt tamen non ignores verbum, inesse, ac nec suum simplex, esse non semper proprietatem significare, vt probatur in l. quod Nerua, ff. deposi. vbi scribitur, latam culpam dolum esse, & tamen certum est, eam non propriè dolum esse, l. 1. §. 1. ff. si men. fal. mo. dixe. & l. si fideiussor. ff. man. vbi scribitur, dissolutam negligentiam propè dolum esse, & probat etiam tex. in l. 3. § genera, iuncta declaratione Bar. ibi. ff. de acq. poss. & nuncupatim voluit Bal. in l. quæ fortuitis, col. 3. versi. quæritur, an depositarius, C. de pign. act. & Lancel. Gal. in l. 1. §. si stipulanti, col. 2. versi. sed aduerte, ff. de verbo. obl. vbi loquitur etiam de verbo, inesse. Sed illud verum est verba, esse, & inesse, suapte propria ac genuina natura proprietatem dicere, si quod aliud uerbum eam uim habet, sed ex subiecta materia nonnunquam improprietari, ut sæpè aliàs, sicuti diximus in d. repe. l. si unquam, [in uerbo, reuertatur,] nu. 36. fallit secundo, & seq.

OV SES HERITIERS, Eiusue hæredes. Glo. VI.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes venditoris admittuntur ad retrahendū, vi pacti de redimendo, etiam si de illis mentio facta non fuerit.*

2 *Hæres venditoris an repellantur à retrahendo ex pacto in venditione apposito quod solus venditor tantum redimere possit, & nu. 3. cum seq. vsq; ad nu. 11.*

Dictiones taxatiuæ alios casus, & personas excludunt, etiam hæredes, & vide nu. 3. cum seq.

3 *Pactum in uenditione appositum, quòd ipse uenditor, & non alius possit redimere, an hæredes ipsius uendentis repellat.*

Vasallus simpliciter iurans domino, uidetur, & eius hæredibus iurasse, etiam si de illis non fiat mentio, nisi dixerit domino tantum.

4 *Hæredis factum an ueniat, si uenditor de suo facto tantum promisserit, & nu. 7. & 8.*

5 *Venditor promittens de suo facto tantum, an teneatur de facto sui prædecessoris.*

6 *Dictio taxatiua non excludit casus similes, uel eandē, aut similem rationem habētes, & nu. 9.*

Defunctus & hæres censentur eadem persona.

7 *Intellectus ad l. si necessarias, §. de uendendo. ff. de pign. act.*

10 *Intellectus ad l. non solum. §. tale, ff. de libe. lega.*

Venditor an per dictiones taxatiuas impediatur ne ius redimendi cedere possit.

Tt ERGO

1 ERGO non solum venditor, sed & ipsius hæredes ad id admittũtur, etiamsi de eis pacto reuenditionis mentio facta, non fuerit, vt per l.si pactum, ff.de probat, expresse, & in hoc casu voluerunt glo.Petr.à Bel.Pert.Cyn.Bart. Bald.Ioannes Fabr.Salyc.& Ang.in l.2.C.de pact. inter empto.& vendito.Bart. Bald.Ange. & Iason in l.si decem cum petiero, ff.de verbo.oblig. Bart. in l.à testatore,ff.de condit.& demonstr.Bal.Iac.à S.Georg.& Ias.in l. epistola.§.1. ff.de pactis idem Bald.in cap.ex parte decani,col.j.post princ.extra de rescriptis,& consil.38.proponitur, quòd quædam domina,colum.1.lib.3.Petr.Anchara.in cap. constitutus, in decimo nota.extra de rest. utione in integrum, Floria.in d.l.si pactum, paulo ante medium. Imo.dum eam l.allegat,cons.15.in casu præmisso. Raphae.Cum.Petr.Besiet. & Iason in l. cum seruus,ff.de verbo.obliga.Pau. Castr.si is est, consil.249.statutum Paduæ col.1. versic. sed prædictis non obstat,lib.2.vbi alia quædam iura allegat.& Philip. Deci.consilio 680.in causa feudali, col.2.versic.circa primum. Quibus adde, & alia multa à me collecta supra titu.totius huius volu. 9.§.3.in prin.quibus latissimè ostendimus, omnia pacta actiuè & passiuè transire ad hæredes,etiamsi de illis mentio nulla facta fuerit. Et quod præterea dicit Bald. consil.70. apparent quædam instrumenta,colum.vlt.lib.1.quòd statutum loquẽs de venditore habet locum, & in hærede venditoris, & consil.112.de generali natura,in princip. lib.2.de generali natura pactorum esse, vt transeant,ad hæredem, etiam illius mentione non facta,per d.l.si pactum,ex quo intelligis,nullã fuisse dubitandi causam de hac re Chasse.in tit.*de rentes vendues à r'achapt.*§.1.colum.2.versi.additio,ratio est, & sequentibus.

2 ¶ † Sed in dubium vocatur, si in eo pacto adiecta sit dictio taxatiua venditori, ita videlicet, vt liceat venditori tantum, vel soli venditori rem venditam restituto pretio redimere, an exclusus videatur hæres ipsius venditoris. Super hoc nuncupatim ex facto interrogatus Stephan.Bertrand. consi.184.vidi casum,in secundo dubio, lib.1.respondit hæredem hoc casu non admitti, quia dictiones taxatiuæ affirmatiuæ positæ, omnes aliàs personas,& casus præter expressos,excludunt, vt voluit Barto.in l.1.ff.si quis ius dic. non obt. Et bene facit (inquit) tex.in l.non solum.§.tale, ff.de liber. legat. vbi tale legatum. Hæres meus à solo Lucio Titio nè petito, ad hæredem Lucij Titij non transit, & quod per eum tex.voluit Barto.in l.si sic stipulatus, la 2.colum.2.versicu. fallit si esset,& ibi etiam Ange.ff.de verbor.obligationibus quòd dictio taxatiua fecit, nè hæres comprehendatur, quod & idem voluit, licet non alleget, idem Barto.præterea Ange. in l.qui in fundum.§. 1.ff.de pactis.

3 ¶ † Sed & alia quædam allegat Bart.quæ vt dicam quod sentio, mihi non admodum facere videntur. Ex quibus etiam dicit idem fortè, si dictum sit,vt ipsemet venditor, & non alius possit redimere. Cui adde bonum text.in l.3 § cum Titio,& ibi Bar.qui affert concord.ff.de adi.lega. & glo.not.in cap.omnes,in glo.magna,eademque vnica,versi.è contra prima ratio,tit.si de feu.fuer. controuer.inter.do.& agn.quæ dicit,quòd licet si vasallus simpliciter iurauerit domino, videatur iurasse, & eius hæredibus, etiam si de ipsis mentio facta non fuerit,tamen si dixerit, domino tantum tunc hæredibus eius iurasse,non videtur. Quam quidem glo.licet nec cæteri Docto. nec ipse Bald. ibi,annotarint,idem Bald.alibi videlicet in cap.ad audientiam,colum.1.versicu. sed nunquid stipendium,extra de rescriptis,eam expendit, & sequitur, & dicit sing.

4 ¶ † Verum contra hæc pugnat tex.nota.in l.si necessarias.§.de vendendo,ff.de pignor.acti.cuius hæc verba sunt,Sed & si creditoris dumtaxat persona fuerit comprehensa,etiam hæres eius iure vẽdet,si nihil in contrarium actum esset. Ex quibus videtur hæredem non excludi per dictionem taxatiuam adiectam creditori. & ad hoc illum text. dicit singu.Ias.in l.1.§.item si in facto,col. 2. ff.de verb.oblig.Facit etiam in hanc partem tex. in l.stipulatio ista habere,in prin.vers. sed si se,ff.de ver. obliga.vbi Barto.ita illum intelligens in suo summario nuncupatim de dictione taxatiua loquitur, ex eoque Rom... & Paul.Castr.vbi dicunt,quòd si venditor promittis de suo facto tantum, venit tamen, & factum hæredis. Id quod etiam voluit Bald.in l.vlt.paulo ante fi. C.de act.empt. nam vt dicit ipse Bal.illa dictio taxatiua excludit tantum personas prorsus extraneas,non autem successores per tex.quem dicit sing.in d.l.stipulatio ista, versi. sed si se obligat.Et idem dicitur à plerisque Salyc. voluisse in d.l.vlt.sed nõ comperi in meo codice. Vere autem idem voluit Rom.in rub.ff.de arbitr. col.9.vers.scias tamen,vbi & ad hoc illum textum dicit singu.& rursum in l.hæres in omne ius,ff.de acquir.hæred.& Alexan.d.consi.18. attentis narratis,columna 3.in secundo dubio, & iterum columna 4.in tertio dubio, libro 5.quod reperitur, quibusdam detractis, consil.118.lib.6.& Firmia. dum allegat Bald.vbi supra in tracta.gabellarum, in prima parte in 12.quæst.ubi id dicit singul. Barba.in cap.ultim.col.penulti.extra de empt. & uendi.Franc.Curt.Senior.consilio.lxxvi.dominus Ludoui.colum penulti. & Fabian. in tracta. emptio. & venditio.in 6.quæstio. princip. colum. penulti. uersic.circa 19.membrum.Ange.Aret.in §.ultim. colum.1.Insti.de empt.& uend.& in §.actionum autem,col.xiii.uersicu.quid si promisit, Instit. de actio.ubi ad hoc dicit esse no.tex.in d.l.stipulatio ista.& Ias.in d.l.1.col.iii.in quarta limitatione, ff. si quis ius dic,non obtemp.Phil Dec.in l.heredẽ, post medium,ff.de regu.iur.& consil.cclxj.in casu magnifici.colum.ii.uersicu.vj.hoc idem,& consil. cclxxxi.uiso puncto,colum.iii. uersi. ad maiorem. & Nicol.Euerar.in locis legalibus.quo in loco disserit de natura dictionum taxatiuarum. & Carol. Ruin.consil.xciiii.diligenter,col.4.uersi.nec obst. ꝙ promiserit,lib.1.

† ¶Sicuti

5 ¶ † Sicuti etiam venditor, qui promisit de suo facto tantum, tenetur tamen, & de facto sui prædecessoris, vt voluerunt Bar. Bald. Fulg. Pau. Castr. & alij, in l. si seruus furtiuus, in prin. per glo. ibi in verbo, interest, ff. de condi. furti. Bal. subdubitans, Marti. Lauden. & Cardina. Alex. in cap. 1. illi in fi. hic col. 1. tit. qui succes. tene. Pau. Castr. Rom. Alexan. & alij Recentiores, in d. l. stipulatio ista, idem Roma. in alijs locis supra allega. Alex. d. consi. 18. lib. 5. Franc. Crem. qui id singu. dicit not. 31. sæpè istud quotidie contingit, & iterum not. 157. vnus socius noster, vbi tamen id intelligit in prædecessore siue autore vniuersali, non etiam particulari, per glo. vt dicit, sing. in l. si cum fundum iuncto eodem textu, ff. de verb. sign. & Barb. in d. cap. vlt. & ibi quoque Anto. Burg. qui & id dicit sing. & limitat etiam, vt supra, col. 8. versic. quid autem quando, extra de empt. & vendit. Franc. Curt. Senior d. consil. 76. vbi supra. Ias. in d. l. 1. vbi supra, ff. si quis ius dic. non obt. Philip. Deci. consil. 213. visis his quæ accurate, colum. 3. versic. præterea vt supra dictum est, & d. consi. 281. col. penul. versic. præterea in isto casu, vbi ostendit maiori ratione hic compræhendi factum prædecessoris, quam hæredis, & Euerat. vbi supra, & Carolus. Ruin. d. consil. 94. vbi supra, lib. 1. & consi. 70. viso, & l. 3. num. 11. lib. 2.

6 ¶ † Nam & dictio taxatiua non excludit casus similes, vel eandem aut similem rationem habentes, l. 1. §. 1. cum glo. ff. si mens. fals. mod. dixe. & l. ob æs, cum glo. 1. & ibi Bart. C. de prædi. minor. & l. argentarius, in princ. ff. de eden. & l. eum qui. §. si petenti cum glo. in verbo, duntaxat, ff. de publi. in rem act. & l. serui nomine, cum glo. in verbo, possidere, & ibi Barto. ff. de vsucap. & cap. Episcopus, cum glo. 24. dist. iuncto ca. vlt. 15. q. 7. clem. exiui, versic. cum autem, de verbo. signi. & glo. in l. cum Prætor, in verbo, videtur, ff. de iudi. & in l. illud, in verbo, aliam causam, C. de sacrosan. eccle. & in l. vlt. C. de reuoc. donat. quæ loquitur in pœnalibus, & ibi eam Sal. dicit sing. & in l. cōtractus, in prin. ff. de reg. iur. Bar. in l. si cōstante, in 9. q. primæ partis prin. ff. sol. mat. Bald. in l. nullus, C. ad l. Iul. mai. Pau. Ca. Imo. in l. Gal. § instituēs, col. j. ff. de libe. & posthu. & Fran. Are. late in l. si mora, ff. solu. mat. & Ro. cons. 456. in proposito, col. 2. ver. 3. deducit, & Pan. in c. cum dilecta, col. 2. ext. de confirm. vti. vel inuti. Defunctus aūt, & hæres censetur esse eadem persona. §. 1. in Auth. de iureiur. à mori. præstit.

7 ¶ † Sed aduertè Lector, nam tex. in d. l. si necessarias, §. de vendendo, primo loco allegatus, non dicit, quòd in pacto vendendi pignoris, de quo loquitur, dictum sit, quòd creditor tantum possit vendere, sed dicit, quòd is tātum fuit nominatus, id est, vt aliter dicam illa dictio, tantum taxatiua fuit verbum Iurisconsulti casum præferentis, non partis paciscentis, vt etiam annotauit Barto. in l. si sic stipulatus, ff. de verbo. obliga. Quod perinde est, ac si diceret, quòd creditor tantum fuit nominatus sine vlla mentione hæredis, & tamen hæres, quoque intelligitur, & hoc planum est, vt supra diximus in præcedenti q. Sed nec tex. in d. l. stipulatio ista, versi. sed si se, vtitur dictione taxatiua, vt etiam annotarunt Alexan. Franc. Aret. & Iason, ibi, & Barto. in d. l. si sic stipulatus, & in d. l. qui in futurum. §. 1. ff. de pact. Et id quidem manifestum est ex verbis illius, quæ sunt huiusmodi. Sed si se obligat, nec ipse faciat, quo minus habere liceat, obligatur etiam nè hæres suus faciat. Et quod ipse Barto. in suo summario, ponit dictionem taxatiuam, sunt sua ipsius verba legem interpretantis, non vero, partis promittentis, vt diximus de d. §. de vendendo.

8 ¶ † Ideoque & contra illud, quod dictum est supra, in promissione facta de suo facto tantum, compræhendi factum hæredis, tenent nuncupatim, per ea quæ supra diximus in princip. huius q. Alex. sibi contrarius Fran. Aret. & Ias. secum quoque dissidens, in d. l. stipulatio ista habere, illi quidem, col. 2. hic autem 3. in 4. not. & idem Alex. in addit. Bald. in d. l. vlt. C. de act. empt. & ipse etiam Franc. Aret. in d. l. hæres in omne ius, ff. de acquir. hæredit. Caro. Ruin. sibi contrarius, consi. 41. de duobus, col. 15. num. 36. lib. 1. & consi. 42. proponitur, col. 6. num. 18. eod. libr. 1. & iterum consil. seq. & consi. 184. viso, col. 3. num. 10. & rursum, col. 5. nu. 14. eod. lib. 1. & ipse Fran. Aret. in vtroq; illo loco etiam reprobat quod dictum est, eū qui promisit de suo facto tantū, teneri quoq; de facto sui prædecessoris, eadem vt videri vult, ratione. Quanquam nè illud omittā, in hoc maior sit ratio excludendi hæredis per dictionem taxatiuam, q̄ prædecessoris, vt scienter declarat Philip. Deci. d. consi. 28. col. pen. vt ibi videre poteris, nec enim opus est hic aliter circa hoc immorari.

9 ¶ † Ad id autem quòd postremò loco dictū est dictionem taxatiuam non excludere casus similes eandem scilicet, aut similem rationem habentes, respondet ac fatetur Franc. Areti. in d. l. stipulatio ista habere, quòd istud quidem verum est, sed tū eam excludere similes personas, etiam hæredes, per casum clarum, vt ipse dicit, in d. l. non solum. §. tale, ff. de lib. leg. supra in prin. huius q. allegata. Cui adde, quòd aliàs semper facilius procliuiusq; est excludi personas, quam casus, atque è diuerso facilius est similes casus comprehendi, quam personas, vt per Raphae. Cuma. in l. commodissimè, ff. de libe. & posthu. & ipsum Aret. & Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum, vtrunque col. 5. ff. de libe. & posthu. & latè diximus, & probauimus in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, num. 27. si igitur lex nostra.

10 ¶ † Sed vide quæro, Lector amantissimè, quia omnes qui hanc partem tenent, innituntur omnium maximè d. l. non solum. §. tale, vide inquam considerandumnè sit, quòd ea l. loquitur, cum ea dictio apponitur in persona alterius, ita scilicet, Hæres meus à solo Lutio Titio nè petito. Hic autē loquimur, cum apponitur in persona loquentis, q̄ multum refert, vt intelligamus pactumnè sit personale, sicque non transeat ad hæredem, an non personale, & sic transeat, vt videre licet apud Bar. in d. l. qui in futurum. §. 1. ff. de pactis. Item ea l. loquitur in pacto negatiuo, cum scilicet dicitur,

nè petito, nos autem in hoc casu nostro loquimur in affirmatiuo, vt scilicet ipse venditor tantum possit redimere, cum tamen inter vtrunque multum intersit, etiam quantum ad id: de quo tractamus, an scilicet transeat ad hæredem, necne, vt per eundem in eodem loco, & rursus in d. l. si sic stipulatus, & ibi latè Ias. colum. 2. & seq. & Bald. in l. iurisgentium §. pactorum, ff. de pactis & Recentiores in d. l. stipulatio ista habere. Ideo cogita, vix enim mihi persuadere possum hoc in casu excludi hæredem propter dictionem taxatiuam, nisi sint alia verba, quæ id apertius declarent, aut nisi aliud ex verisimili mente, contrahentium præsumatur.

11 ¶ † Quod si quis dicat, quid ergo operabitur dictio taxatiua, si non solum ipse venditor, sed & hæredes quoque ipsius admittuntur, cum scitum sit illud, nullum omnino verbum in contractu appositum otiosum ac superuacuum manere debere, ex sententia Bald. in rub. C. de contrah. empt. in 9. q. quem omnes vbique, & in lect. consil. citant, & sequuntur, vt dicemus in nostro tractatu, cui tit. est, nihil frustra. Huic responderi potest, id quidem in hoc casu eam dictionem operari, vt cum venditor aliàs possit huiusmodi facultatem redimendi alteri cedere, secundum Pau. Castr. consi. j. videtur dicendum, quòd dictus Christopho. lib. 2. cum concord. à me adductis supra tit. præcedente. §. 26. in glo. 3. eademque vlti. in princ. certè non poterit ob dictionem taxatiuam, quæ excludit extraneos, licet non hæredes, vt in simili dicit Bald. quem supra allegauimus, in d. l. vlt. ad fi. C. de actio. emptio.

12 ¶ † At is confestim illud iaculũ in nos reijciet. Nam si fatemur hanc rem esse transmissibilem in hæredes, & illam quoque in alios esse cessibilem, fateri necesse est, ex sententia Bar. in l. si mulier. §. ex asse, ff. de iure dot. & Ange. in l. si eius, in princ. ff. ad S. C. Trebel. & Pau. Cast. d. consi. j. col. j. lib. 2. ad quam allegari solet, l. ex plurib. ff. de adm. tuto. Sed huic respondebo, fateri quidem me, quæ non sunt transmissibilia, nec eadem esse cessibilia, & ita loquitur d. l. ex pluribus. At è conuerso non omnia, quæ sunt transmissibilia, esse cessibilia, vt optimè declarant Alex. & Ias. in l. si stipulatus fuerim illud, in princ. ff. de verb. oblig. ipse Alexan. in addit. Bart. in d. l. ex asse, atque ipse Ias. in l. si constante, col. vlt. ff. solu. matrim. Nam & videmus ius fideicommissi transire ad hæredes fideicommissarij, l. cogi. §. idem Mætianus, ff. ad S. C. Trebell. & not. in l. apud Iulianum §. vtrum, & §. seq. eod. titu. nec tamen ipsum cedi posse, d. §. ex asse, & latè diximus in titu. præcedenti, §. 26. in glo. 1. nume. 52. octauò fideicommissum. Item actiones directæ transmittuntur in hæredes, cum sint eadem persona cum defuncto, vt supra diximus, nec tamen cedi possunt, vt notatu. in lege 3. ff. pro socio, & diximus etiam eodem, §. 26. titulo præcedent. in eadem gloss. numero 58. decimosextò actiones, & diximus etiam plenius in eadem glo. nume. 48. sed non è diuerso. Igitur cogita. Et interim vide, præter eos, quos supra citauimus, Cornel. consi. 2. circa primum, colum. 2. versicu. his tamen non obstat, lib. 3.

13 ¶ † Ex eo autem quod diximus supra nu. 10. iunctis præcedentibus, facilè potes intelligere, nisi omnino nihil intelligas, quòd si dictio taxatiua adijceretur alij quam venditori, in casu quo alteri possemus stipulari, aut notario pro eo stipulante, verbi gratia, vendo tibi domum ea lege, vt Titius tantum possit redimere siue retrahere, restituto tibi venditionis pretio, tunc hæres ipsius Titij nõ admitteretur, sed excluderetur propter illam dictionem taxatiuam, per d. l. non solum. §. tale, ff. de liber. legat. quod nota, quia id à paucis annotatum est.

14 ¶ † Quid autem si pactum reuendendi fuerit ita factum, cum venditor voluerit, vel cum petierit, an & tunc ea facultas transibit ad hæredem venditoris, si ipse venditor viuus non petierit, aut certè non declarauerit aliter se velle redimere, tanquam scilicet actus sit conditionalis, tex. est in l. si decem, ff. de verbo. obliga. hæc verba, cum petierit, cum voluerit, magis admonitionem quandam quam conditionem habere, & est tex. similis in l. Titia, ff. de condit. & demonstra. Ideoque vt subiungitur in priore loco, licet is decesserit, priusquam petierit, non videtur defecisse conditio, de quo ibi per Docto. Imo. & Raphae. in l. centesimum. §. 1. & ibi Alex. col. 2. versic. quid autem si illa verba, eod. titu. & Barb. consi. 50. præclare, colum. 6. lib. 2. Et propterea vt dicit glo. etiam in priore illo loco, in verbo, conditio, quicunque hæres poterit petere. Secus autem, vt dicit gloss. 1. eiusdem l. in fi. si sic dictum esset, si petierit, quia conditionalis est, vt est tex. quem ea non allegat, in l. si ita expressum, ff. de condi. & demonst. & in l. 1. iuncta glo. ff. de leg. 2. & voluit etiam Bar. eam tantum glo. allegans in l. 1. colum. 3. versi. secunda differentia, ff. de condi. & demonst. vbi horum rationem reddit, & Ange. eam quoque glo. tantum citans, consi. 42. prout patet in themate, colum. 2. versic. sed in proposito, & consi. 293. in facto proponitur, in princ.

15 ¶ † Ex ea autem glo. not. Bald. Alex & alij, ibi, quòd facultas implendi conditionem potestatiuã in contractibus, non transit ad hæredes implere debentis, de quo est bonus tex. in l. qui Romæ. §. Augerius, secundum vnam lect. & ibi Barto. ff. de verb. obli. quem tex. multum commendat, & dicit sing. Bald. in c. significauit, col. 2. versic. item quia conditio. extra de rescrip. & in c. ad nostram, le 2. col. 2. vers. quæro testator, de iureiu. vbi dicit multum sing. Sed & est bonus tex. in l. Prætor, in prin. ff. de collat. De quo etiam per Cyn. in l. si plures, in 3. q. & ibi quoque Bal. col. 6. versic. item quæro nunquid, & Alb. post Pet. col. 2. versi. item quæro hic dicitur, & Saly. in vlt. q. C. de condi. inser. & ipsum Bald. in l. cum fundus, & iterum in l. à testatore, ff. de cond. & demonstr. & in l. epistola. §. j. & ibi Recent. ff. de pact. & in l. diem proferre. §. j. ff. de arb. & consi. 384. duo sunt, colum. 1. libro 1. Bar. consi. 19. proponitur, ꝙ in testamento, col. 2. & consi. 240. proponitur, ꝙ viso. Saly. loquentem

in casu

in casu nostri pacti de reuendendo, in l. 2. C. de pactis inter empto. & vendito. & Ioan. Baptist. Rosel. inter consil. Paul. Castren. consil. 249. statutum Paduæ, col. 1. & iterum 2. versic. non obstat, quod tertio, lib. 2. quibus in locis ex magna parte videbis, quomodo id intelligendum sit, atque etiam apud Bald. distinguentem, in d. l. 2. versic. quæro si venditor, C. de pact. inter empt. & vendi. & Raph. Fulgo. consi. 103. notabilis vir, & Imo. consi. 15. in casu præmisso.

16 ¶ † Idemque etiam, nè id omittamus, si dictum sit, vt venditor arbitratu suo possit rem à se venditam redimere. Nam & id conditionem nō facit, vt probat tex. in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo & ibi quoque Bart. Alex. & alij Recentiores, ff. de verb. oblig. & idem Alex. in d. l. si decem, in princ. eod. tit. Ideoque nec ea facultas expirat morte vēditoris, nam & ad hunc casum id quoque trahit Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in 11. q. C. de pact. inter empto. & vendito. compo. vbi tamen subdit aliud esse, si id arbitrio tertij relinquatur, nam tunc finiretur morte illius, per not. in l. si quis arbitratu, ff. de verbo. oblig. Sed & aliud quoque, si dictum sit, vt venditor possit redimere, si volet, licet & id sine ea adiectione fuisset intellectum, vt est text. expressus in l. si ita legatum §. 1. ff. de leg. 1. vbi & ex hoc quoque dicitur, legatum ita factum non aliter transire ad hæredem legatarij, quam si ipse legatarius voluerit.

17 ¶ † Et hæc quidem de hærede venditoris. Sed an hæres ipsius hæredis etiam audietur volens retrahere ex facultate concessa vēditori simpliciter, aut ipsi, & suis hæredibus. De qua re, vt non admodum dubia, nihil fortasse scripsissem, nisi eam vidissem aliquādo in dubiū vocatam apud Chass. consi. 11. *le cas est tel*, col. 7. versic. vltra materiam, & iterum col. 21. versicu. ad primum quod fit. In quibus locis, vt ostendat primum videri hæredem hæredis non admitti, illud tantum allegat, quòd sermo simpliciter prolatus de primo tantum intelligitur, l. boues. §. hoc sermone, ff. de verb. sign. de qua re, & si Ias. in duobus locis ab eo citatis latissimè disseruit, videlicet in l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. matr. & in l. duobus §. si ei qui, ff. de iureiur. ego tamen multo latius tractaui. in nostris Commentarijs ad l. boues. §. hoc sermone, ff. de verbo. sign. quos iam pridem in lucem edidimus. Subdit autem ipse Chasse. scripsisse de hoc casu in commentarijs consuetudinum Burgund. titu. *des droictz & appartenances à gens maries*. §. 16. in verbo, *des heritiers*, & iterum in glo. *si auoir la veulent*. In quibus locis, videlicet in priori loco, negat hæredes hæredis admitti, ea iam dicta ratione, quòd sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, nec aliud dicit. In posteriore autem dicit, posse dici admittendos, cum hæres hæredis mei sit meus hæres, vt plenè per Doct. in l. vlt. ff. de hæred. instit. Oldr. consi. 21. themate tale est, testator habebat. Barto. consi. 214. Andr. & Ange. consi. 246. quo in consil. nihil de hoc dicit, sed forte erratum est in numero, & allegare voluit consilio 306. charissimè frater, in princip. Mox subdit Chasse. hæc verba, quòd tamen hæc facultas nō transit ad hæredem hæredis facit, quia sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, vt dixi supra, nihilque aliud dixit, vt intelligas eum ibi nutasse, verum in d. consil. 11. asseueranter concludit admitti hæredem hæredis, illa potissimum ratione, quòd hæres hæredis hæres est. Et hoc quoque in eadem specie voluit Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in 17. quæst. C. de pact. inter empto. & vendito.

18 ¶ † Sed hæc altius longiusque repetenda sunt. Sunt enim, & alia multa, quæ hanc rem ancipitem reddunt. Nam Barto. in l. 1. colum. 2. ff. de constitu. princi. scribit priuilegium tibi ac hæredi tuo concessum, intelligi solum de primo hærede, per l. antiquitas, C. de vsufruct. quam ad hoc dicit nota. & idem voluit Alber. in l. vlt. colum. 4. versicu. si autem in priuilegio, post Petr. ibi, eod. titu. de constitu. princ. & sequitur Felyn. in cap. 2. colum. 2. versicu. si princeps dat, extra de treug. & pac. Ioan. Lup. in repet. rubric. de donatio. inter virum, & vxorem, char. 43. versicu. potuissent allegare. Et generaliter, cum fit mentio de hærede, intelligitur de primo, & immediato, non etiam de reliquis, si credimus Bald. in l. 1. col. 1. versicu. quæro an si dicatur, C. de condit. inser. per tex. in l. qui liberis. §. hæc verba, ff. de vulg. & pupil. & l. ex facto. §. vlt. ff. ad Senatusconsultum Trebel. Ideoque idem Bald. in d. l. vlt. C. de hæred. instituen. dicit, quòd si acquisiui feudum vel emphyteusim pro me, & hæredibus, intelligitur de primis tantum hæredibus, quod pro notab. & singu. citat Ias. in l. in annalibus, ante fine. C. de leg. vbi tamen reprobat. Sed & iterum Bald. in ea ipsa, l. vlt. in 22. quæst. dicit, quòd si testator aliquid mandat hæredi, vt faciat intra certum tempus, alioquin eum, priuat hæreditate, si is primus hæres moriatur ante id tempus, eius hæres non parens testatoris dispositioni, non priuatur hæreditate, per l. multa, in princip. ff. de conditio. & demonstra. Et idem propè respondit Barto. consil. 7. Andreas quidam, quod repetitur consilio 24. & iterum dicto consilio 214. De quo tamen vide Roma. & Franciscus. Aretinum, in l. si quis filium. §. in omni, ff. de acquirenda hæredit. & eundem Areti. in l. paterfamilias, columna 3. versicu. hæc etiam iura, ff. de vulgar. & pupil. & Alexand. consil. 140. viso dicto testamento, colum. 2. libro 6.

19 ¶ † Sed & idem Bald. alibi, scilicet consilio 272. in causa egregiæ, in fine. libro 5. respondit prohibitionem factam hæredi scripto, nè alienaret, non intelligi factam hæredi hæredis, per d. l. qui liberis. §. hæc verba, ff. de vulga. & pupil. & §. manifestum, in Authenti. de restitutio. fideicommissum, & hoc quoque ante illum voluit Barto. in lege Lucius. §. Semproniæ, qui est primus, ff. de legat. 3. & Alberic. in lege, vltima. ante medium, C. de rebus alien. non aliena. & post, eos Franc. Curt. Senior. consilio 46. sæpe reuoluta, column. 11. versicu. nec mirum est. Quin etiam Alex. consi. 37. in causa mota, colum. 2. versic. item

præterea, & fortius, lib.1.consuluit statutum quo cauetur possessionem continuari in hæredem, intelligi de primo tantum hærede, per regulam d.§. hoc sermone quod repetitur consi.87.lib.5. & sequitur & commendat Catel.Cotta in memo.inc. decreto Mediolanensi,& iterum memor. executores testamenti, rursumque memori. hæredis appellatione, de quo & nos latius tractauimus in nostro tractatu cui titul.fecimus, *le mort saisit le vif*. Et facit etiam tex.in l.qui Titij, ff.de his quib. vt indi.vbi qui Titij testamentum falsum dixit, nec obtinuit,non prohibetur esse hæres hæredis illius, licet hæres esse non possit. Denique & illud facit, quod licet hæres censeatur esse eadem persona cum defuncto.§.1.in Authen.de iureiuran.à moriente præsti.non tamen hæres hæredis, vt pulchrè voluit Pau.Ca.consi.197.visis dubijs,in secundo dubio, lib.2.quod pro not.sequitur Phil. Deci.in l.hæredem, nu.8.in fi.ff.de reg.iur.

20 ¶ † Verum in nostro casu hauddubiè mihi videtur esse admittẽdus,& hæres hæredis.Nam certũ est omnes obligationes, pacta & promissiones regulariter in hæredes transire,etiãsi de eis mẽtio facta non fuerit,nisi sit aliud quod impediat,d.l.si pactum, ff.de proba.& l.veteris, C.de contrah.& cõmit.stipula.& supra diximus in prin.huius glo. Et appellatione hæredis omnes in infinitũ, id est, non solum primos,sed & vlteriores, & per multas successiones accipi.l.hęredis appellatio,& l.sciendum,ff.de verb.sign.& l.qui per successionem, ff. de reg.iur.cum concord.vbique adductis à glo.& Doct.Idque etiam in his,quæ sunt stricti iuris, vt probatur ex tex.loquente in stipulatione, in l.stipulatio ista habere licere.§.1.ff.de verb.obl.quam ad id expendit Bart.in l.si stipulatus fuerim per te non fieri,ff.eod.tit.& Fran. Aret.in d.l.paterfamilias,ad fi ff.de vulg.& pupil.Et ex eo quoque satis patet,quod in conditionibus, quæ & ipsæ sunt stricti iuris,& in forma specifica impleri debent, l. Mæuius,ff.de condi.& demonstr.si cui libertas legata est,si hæredi Titij decem dederit,non tm̃ hæredi, sed & hæredis hæredi dando peruenit ad libertatem,l.sub diuersis.§.1.& ibi Bart. & l.cum ita datur.§.ex his verbis, ff.eod.titu. & l.si peculium.§. hæredi & l.si statulibera.§.nõ solum,& §.si filius, & l.seruus si hæredi, in prin.ff.de statulib.& not. Bar.in l.paterfamilias,in prin.ff.de vulg.& pupila. Salyc.in l.si plures,in vlti.q.C.de condit.insert.Et in hoc errauit Philip. Deci. (pace tanti viri dixerim) qui dicit contrarium in l. quæ legata.in fi. ff.de regulis iuris.

21 ¶ † Nam & id quoq; de propria significatione procedere, vt scilicet hæredes hæredum in infinitum veniant appellatione hæredis simpliciter, asserit glo.in l.hæredis appellatione,ff.de verb.sign. cum aliud dicit de hærede Prætorio, & Bal.qui illius glo.non meminit in d.l.vlt.in 21.q. C.de hæred.instit.& Pau.Cast.consi.45.videtur dicendũ, quod dicti hæredes,in fi.lib.2.& Ias.in l.si quis filiũ.§. vlt.col.1.versi. secundò ad istam, ff.de acq.hæred. vbi hoc scienter tractat,& declarat.& rursum in l. filiusfamilias.§.Diui,in priore lect. col.pen.versi. vndecimò quæritur,& iterum in posteriore lect.col. antepe.versi.eiusdem initij,ff.de leg.1.Ex quibus & illud fit,quod si hæres hæredis Titij petat hæreditatem Titij tanquam hæres ipsius, deinde probat se esse hæredem hæredis, satis est ad obtinendũ, Cy.& alij in d.l.vlt.C.de hæred.inst.Bar.& omnes in d.l.si quis filiumfamilias.§.vlt. per illum tex.ff. de acq.hæred.& in d.l.paterfamilias, ff.de vulg.& pupil.& ibi Ias.qui affert concord.& Corn. in l.amitæ, C.commu.de succes.

22 ¶ † Et si aliquando contrarium repetitur, id vtique est in casibus quibusdam specialibus, qui ratione quadam priuata ac speciali non transeunt ad hæredes,nisi de eis expressà fiat mentio,aut ad hæredes tantum primos,nisi etiam expressim de vlterioribus dictum sit, vt apertè constat ex d.l. sciendum, cuius hæc verba sunt. Sciendum est, hæredem etiam per multas successiones accipi,nã paucis speciebus hæredis appellatio proximum continet, & confestim subiungit harum specierũ quædam exempla.Nam & quod ad d.l.antiquitas C.de vsufruct.pertinet,ea sanè loquitur, & intelligitur in his, quæ suapte natura ad hæredes non transeunt,vtpotè in vsufructu,vt per Bart.Bald.& alios ibi,& eundem Bar.in l. Gallus.§.etiam si parente,col.2.versi.quæro istis casibus, & ibi quoq; Bal.Ang.& alios,ff.de libe.& posthu.Bal.in d.l.vl. col.2.in quinta oppo.C.de hæred insti.Ang.consi. 2.præmitto primo, in princ.vbi dicit id speciale esse in eo casu,& Alex.in l.ex facto.§.si quis ita, col.2.vers.puto etiam verum,ff.ad Trebel.Et satis constat, alios casus, quos supra pro alia parte adduximus speciales esse, vt videre licet apud eos, quos ibi allegauimus (nè hic diutiꝰ immoremur) nec tamen omnes in ijs conuenire,vt etiam diximus. Regulariter autem contra,vt etiam,præter eos,quos supra adduximus, tenuit Spec.tit.de arbitro.§.sequitur, col.1.& Panor.in ca.vlt.col.vlt. versi.item quæro ponè,extra de arbitr.vbi ex hoc dicunt in compromissis appellatione hæredis venire,& hæredes hæredis,& Steph.Bertr.consi.25. ex themate,nu.35.& seq.lib.4.

23 ¶ † Vt interim tamen non prætermittam,prohibitionem de non alienando factam filijs,de qua supra diximus,adeo personale esse,vt nõ comprehendat nepotes, vt not.glo.in §.nos igitur, & ibi Iaco.Bel.& Ange.in Auth.de rest.fideic. Dy.Ray. Bar.Albe.Bald.Imo.Pau.Cast. & Recentiores in d.l.filiusfamilias.§.Diui,ff.de leg.1.Cyn.Bar.Alb. Bal.& Sal.in l.voluntas,C.de fideicom. Bar.in d.l. Lucius.§.Semproniæ,ff.de leg.3. Alb.in l.pater.§. Iulius Agrippa,ff.de leg.3.& in l.iusta, in prin.ff. de verb.sign.& in prima parte statutorum,q.107. item an statutum loquens de filio,col.1.Bald.in l. quisquis,col.1.C.ad legem Iulia.maie. & in l.Titius,in prin.ff.de liber.& posthu.& consi.2.verba statuti,col.1.lib.1.vbi eam glo.dicit sing.& consi. 487.in isto puncto, in fi.lib.2.& consi.304.nobilis vir dominus Gulielmus, libro 5.Roma. consil. 457.circa propositam, colum.1.Pau.Castr.consil. 131.dubium facit, quia posito, circa medium, libro 2.vbi eam glo.dicit nota. & consil.340.quia supra,

supra, col. j. eod. lib. j2. & consil. 401. super primo quæsito, col. j. eod. lib. 2. Alex. consil. 1. perspectis, col. pen. versi. vnde videmus, lib. j. & consi. 36. viso themate, col. pen. versi. ad confirmationem, lib. 3. & consi. 55. ponderatis his, in fi. eo. lib. 3. & consi. 59. attentis verbis, col. pen. versi. nec dicatur si prohibuit, eod. lib. 3. & consi. 56. Aldronandus, col. 1. in fi. lib. 6. vbi & illam gl. dicit sing. & consil. 140. viso dicto testamento, in prin. eod. li. 6. Soz. consi. 73. capiendo primum, col. 7. nu. 24. li. 4. Fran. Cur. Senior. d. cōsi. 46. vbi supra. Ias. consi. 52. Io. Barth. col. 2. versi. confirmatur, quia quando, lib. 3. vbi illam quoque glos. dicit sing. & consil. 96. dominus Ioannes, col. 4. versic. 5. facit, eo. lib. 3. Step. Bertr. consi. 46. ex testamento, col. 2. nume. 7. lib. 4. Phil. Dec. consil. 95. cuius superscriptio incipit, substitutio, col. 4. versicu. & hoc idem comprobatur. & cōsil. 192. in casu occurenti, col. 1. versic. 3. aduertendum est. & consil. 445. in casu ad me transmisso, col. 9. versicu. & etiam dici potest. & consi. 567. in casu occurrenti, ad fi. & con. 635. viso copioso, col. 2. versic. quibus tamen non obst.

24 § † Quanquam etiam sunt, qui contrarium dicunt eius, quod supra diximus de prohibitione facta hæredi, vt scilicet transeat ad hæredes hæredis. Id enim voluit Bartol. in d. l. filiusfamilias, §. Diui, col. vlti. versic. quæro vtrum prohibitione facta, & in d. l. Lucius. §. Semproniæ, de leg. 3. Rom. qui alios citat consil. 457. circa propositam consultationem, in 1. dubio. & Alex. d. consi. 36. vbi sup. lib. 3. & omnes Recentiores, in d. §. Diui, qui id dicunt ab omnibus communiter recipi: nisi si prohibitio facta fuerit hæredi nuncupatim cum nomine proprio: verbi gratia, Titium hæredem alienare vero: nam tunc non venit hæres hæredis, per d. §. Semproniæ. & voluerunt Ray. Imo. Ale. Ias. Crotus, Franc. Ripa, & alij in d. §. Diui. Roma. in d. l. si quis filium, §. vlti. ff. de acq. hær. Alex. consi. 56. cōsideratis verbis testamenti, col. 2. lib. j. Vtrum autē hoc in casu intersit vtrum præcedat nomen proprium, vt in illis verbis, quæ supra posuimus, Titium hæredem: an vero è contrario præcedat nomen appellatiuum, vt his verbis, hæredem Titiū; uide optimum tex. in l. si seruus communis, ff. de stipu. seruo. glo. & Bart. in l. cum ita datur. §. ex his uerbis, ff. de cond. & dem. Bar. in d. l. sub diuersis, §. j. eo. quoq; tit. Bald. in d. l. si plures, col. pen. vers. denuo quæro. & ibi etiam Sal. in 3. q. C. de condi. inser. & eundem Bal. in c. j. § Marchio, col. 2. titul. qui feud. dar. poss. & Ias. in d. l. si quis filium, §. ult. col. 2. uersic. imo fortius, & Cano. in ca. quoniam Abbas, extra de offi. deleg.

25 § † Aut etiam (ut ulterius ad principalē propositū reuertamur) nisi fuerit facta prohibitio cū illa demonstratione, ipse hæres nè alienato: nam ad eum tantum hæc prohibitio pertinet, non ad hæredes illius: tanquā illa demonstratio (ipse) psonā ipsam ueluti ad oculū demonstret, nec eā egrediatur, quę fuit sententia Bal. d. consi. 304. li. 5. Id qd dicit valde sin. & mirabile, si uerum sit, Ias. in d. §. Diui, in 2. lect. col. pen. uer. pro ampliatione, & ibi quoq; Ferdi. Loaz. char. 25. nu. 498. & Fran. Ripa, nu. 111. & Catel. Cotta. memor. incipi. hæredis appellatione, & iterum memor. ipse, pronomen. Nā & uidemus, ut id illis addas, id pronomen esse demonstratiuum, habereque præcisam aliquam ac ueluti personalem demonstrationem eius rei, cui adijcitur: ut apud Virgilium lib. 2. Aeneidos,

-Et ipse doli fabricator Epeus

Et Terentium in Adelphis.

Ipsa si cupiat Salus.
Seruare prorsus non potest hanc familiam.

Et uoluit etiam è nostris gl. not. in §. fuerat, in uerbo, cum ipsa, in prin. Insti. de act. & Io. And. in ca. contra eum, in 2. arg. quęst. de reg. iur. li. 6. in Mercur. & Domi. consil. 108. difficultas, col. 1. & Zasius consi. 12. poteram, post princ. Quod & Græci in suo eodem pronomine obseruant, ex Homero lib. Illiad. 9. cum inducit Pœnicem hęc ad Achillem loquentem,

-- Οὐδ᾽ εἴ κεν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς,
Κῆρα ἀποξύσας, θυσειν νέον ἡβώοντα.

Quæ ita uertit Franciscus Mirandulanus:

Nec si pollicitus Deus ipse auferre senectam,
Et mihi florente circumfudisse iuuentam.

Hoc. n. pronomen, αὐτος, id est ipse, Deum uerè existentem significat, ut annotauit non semel eū locum citans Iustinus Ille Philosophus, idemque Martyr. in Admonitorio gentium. Nec in eo uno solum loco id fecit Homerus. Nam & lib. Odysseę 4. idem pronomen Deo assignauit.

Ἀλλὰ τά μέν που μέλλεν ἀγάσσεσθαι θεὸς αὐτός.

Et lib. xij.

--Σὺ δὲ ἄκουσον
Δεινοί ἐγὼν, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός. Et li. xvi.
--Ὅτε μὴ θεὸς ἐπελθών,
Πουδίως ἐθέλων θείη νέον, ἠδ᾽ ἐγήροντα.

Quos versus, paucis immutatis, repetiuit lib. 23. eiusdem operis. Et lib. 19. loquens priuatim de Mercurio.

---Θεὸς δὲ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
Ἑρμείας.--

Et generatim de Dijs, lib. 1. ipsius Odyssee,

--Ἦ μάλα δή σε διδάσκουσιν θεοὶ αὐτοί.
Ὑψαγόρην τ᾽ ἔμεναι &c. Et lib. xj.
Τειρεσίη τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί

Et lib. xiiii.

—Ἐμὲ δ᾽ ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοί.

Et rursum lib. ix. Iliados,

—Ἐτράποντο δὲ τέχνῃ θεοὶ αὐτοί

Et lib. xij. eiusdem operis,

—Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.

Et Sybilla, quęcunque ea uates fuerit, apud Lactātium lib. 7. c. 23.

Δώσουσι γὰρ ἐπὶ περὶ γηρόντων γένος, ἀλλ᾽ ὕτε ἄν ἴδῃ.
Κόσμου κοινωνὸν ἔλθῃ χρόνοις, ἣν θεὸς αὐτὸς
Ποιήσει. —

Et hos secutus Virgilius lib. 5. Aeneidos,

-- *Deus ipse faces, & animumque ministrat.*

Facile aūt intelligis id Homero otiosum nō fuisse, nec fortuitū, qd tā frequenter in vtroq; ope inculcauit. Et huc quoq; referri pōt illud Diui Pauli ad Hebręos 13. eodemq; ulti. Iesus Christus heri & hodie ipse & in ęternum. Quem ēt locum in

id refert Theophilus Alexandrinus, vir tante eruditionis, vt Diuus Hieronymus libros ipsius Paschales dignatus sit in Latinum vertere, lib. eiusdē operis primo, statim post initium. Sed & huc pertinet illud Esaię 43. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Verum vt tādem hoc caput concludamus, vbi est demōstratio personæ, dispositio non transit ad hæredem illius, l. seruus, in princip. ibi, itemque demonstratio personæ, ff. de statu. liber. Aut nisi denique in alijs quibusdam casibus, quos videbis apud Loazi. vbi supra, & sequen. num. & etiam Cro. ibi, colum. 37. versic. quærit etiam Barto. an prohibitio. & Franc. Ripam, d. num. 3.

26 ¶ † Et vt redeamus ad casum nostræ consuetudinis, intellige quæ supra diximus, vt non solum admittantur sui hęredes ad redimendum vi huius pacti, sed & extranei quoque hæredes ipsius venditoris, vt nūcupatim voluit Hier. Cag. in rep. d. l. 2. in 17. q. versi. & non solū, C. de pact. inter empt. & vendi. Et hoc quidem generale est in materia indifferenti, vt ęque admittātur extranei hęredes, atque sui, vt per Bart. in l. Gallus, §. et, & ibi Alex. col. 2. & Ias. col. 4. ff. de libe. & posthu. Ang. consi. 306. charissimè frater, Imo consil. 21. in casu pręmisso in quo quęritur. Alexan. consil 9. visis dicto themate, col. 2. lib. 2. cum alijs concord. adductis à Phil. Deci. in c. in pręsentia, col. 18. versi. circa primum, & seq. extra de probat. & cons. 295. in testamento, in prin. vbi & hoc optimè probat. Diximus autem supra in eadē gl. nu. 11. quòd si quis dicat, quòd hęc facultas cedi potest extraneo.

27 ¶ † Cæterum quia semper supra locuti sumus de hęredibus venditoris, nunc quęro è diuerso, vtrum hęredes etiā emptoris tenentur reuendere, sicuti, & emptor ipse tenebatur. Tex. est apertus, eos teneri, in d. l. 2. ibi, hęres emptoris, & ibi Pet. à Bell. Pert. qui id expresse annotat, C. de pact. inter empto. & vendito. Nam sicut pacta regulariter ad hęredes actiuè transeunt, ita & passiuè, etiamsi de illis mentio facta non fuerit, l. stipulatio ista habere, & l. eum qui ita. §. te & Titium, ff. de verbo. oblig. & l. 1. & ibi Bald. C. de constit. pecu. & l. veteris, C. de contrah. & commit. stipul. cum sim. Idque etiam in obligatione pœnali, vt ab Ange. responsum est, consi. 326. ex themate, & actis, per l. 2. §. 1. & §. item si in facto, & iterū in l. 4. §. Cato, ff. de verbo. oblig. Et idem quoque in casu nostro respondit Pau. Cast. consi. 306. quanquam longa, col. vlt. lib. 2. & Steph. Bertr. consi. 15. visis instrumento, ad fi. lib. 2.

28 ¶ † Quod intellige, etiamsi hęres ipsius esset minor. Nam & is etiam sine decreto tenetur reuendere ex pacto reuendendi à suo prędecessore facto, vt dicit expresse Alber. in d. l. 2. in prin. C. de pactis inter empto. vendit. per tex. in l. 1. C. quan. decret. opus non est, vbi huius rei casus est expressus. Et propemodum concordat tex. in l. prędium, & ibi glo. Fab. & alij eod. tit. & l. 1. §. 1. & l. magis puto. §. si pupillus stipulāti, ff. de rebus eor. cum alijs multis sim. & concord. & tex. & Doct. à me late congestis in nostris Legibus connubialibus, in glo. 8. in verbo, *de son mary*, in 23. quęst. Vtrum vero ipse minor cum emit, possit in venditione pactum reuendendi restituto pretio apponere, videbis infra in fine, huius titu. nu. 2. & multis sequentibus.

29 ¶ † At in dubium vocari potest, quid si emptor moriens reliquit alteri vsumfructum, eius rei, quę sibi vendita est sub hoc pacto reuēdendi, an is alter qui scilicet nunc est vsufructuarius, sit conueniendus, an vero hęredes ipsius emptoris, vt reuendat restituto ei pretio. Ego puto hęredes conueniēdos, vt pote cum sint domini, habeantq; facultatem reuendendi, atque restituendę rei, vt satis declarat tex. in d. l. 2. de pactis, inter empto. & vendito. Tutius tamen esse, requiri etiam vsufructuarium, dicturum quę voluit, si sua putauerit interesse, vt tradit Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. in 32. q. vbi & illud subdit, pretium rei debere manere apud vsumfructuarium, vt eo dum viuet vtatur fruatur, per l. vxori meę, ff. de vsufru. lega. quę mihi non admodum facere videtur, & per not. ab Alex. in l. diuortio. §. si fundum, colum. pen. ff. sol. matr. Ad illud autem, quod diximus de vocando vsufructuario, vide tex. qui necessario requirit vocandum vsufructuarium in re simili, in l. is qui fundum, ff. de vsu. & vsufr. leg. vbi diuisio facta nō vocato vsufructuario, ei nullo modo obest. Et vide etiam quod in simili tractat Bal. in l. qui solidum. §. 1. ff. de leg. 2. & Fab. in tract. de empt. & vend. in 8. q princ. col. 3. versic. septimus effectus, & rursus in fi. omnino eiusdem tractatus.

30 ¶ † Sed vt iterum reuertamur ad hęredes venditoris, quos nostra cōsuetudo dicit admitti, quid si vnus ex pluribus hęredibus velit partem suam tm̄ redimere? Et idem quęri potest de duob. vendito. an alter admittatur ad redimendū dimidiam partē rei venditę. De hoc nos latè diximus sup. tit. proximo. §. 23. in gl. j. vbi diximus ex cōmuni nostrorum sn̄ia, hunc non esse admittendum, quanq̃ vnus aut alter fuit in diuersa opin. vt ibi vid. pote. Sed illud hic adijciendum occurrit, quod admodū facit pro hac nō recepta sn̄ia. Nempe, l. vxorem. §. agri plagam, ff. de leg. 3. vbi si hęres est grauatus à testatore, vt vendat fundum duob. & vnus ex illis nollit emere, tenetur hęres alteri suam partē vendere. Et autoritate illius tex. respondit Alex. consi. 126. visis his de quibus, col. 1. lib. 5. ꝙ stante statuto, ꝙ locator non possit vendere rem locatam, nisi prius denuntiauerit conductori, an emere velit, si sint duo conductores, & alter nolit emere, poterit tn̄ alter pro sua portione emere. Et est similis tex. in l. si quis leg. §. duob. & iterum in l. cui fundus, ff. de cond. & dem. Et facit etiam hęc ratio, quia qui promisit duobus aut pluribus, videtur promisisse separatim, & cuilibet ꝓ virili. l. reos. §. cum tabulis, cū ibi not. ff. de duob. reis, & l. 1. C. si plur. vna sent. & facit, l. legata inutiliter. §. vlt. ff. de leg. j. cum si. Et licet incidat in communionem cū vno, ei tradendo partē, est tamen sibi imputandū, qui ita contraxit. Et licet etiam reuendere sit factum, vt diximus, in d. §. 23. est tamen diuiduum contractu, l. locus, ff. de acq. poss.

31 ¶ † Sed hic

31 ¶ † Sed hæ ratione obtinent tantum, cum ab initio contractum est cum duobus aut pluribus, aut etiam cum pluribus iussum est a testatore vendi, non si vni tantum: vt aperte distinguit d. l. cui fundus. Ideoq; si his vnus reliquerit plures hæredes: videtur vnum ex illis tantum non esse audiédum: non.n.ex persona hæredum conditio obligationis mutatur, l. 2. §. ex his, ff. de verb. obl. & optime etiam d. l. cui fundus, in fi. vbi post eam distinctionem, vtrum à principio fuit relictum vni, an duobus, subiungit in fi. In eo vero quod vni sub conditione locatum est, scindi ex accidenti conditio non debet. & omnis numerus eorum, qui in locum eius substituuntur, pro singulari persona est habendus. Et hoc quidem casu habent locum omnes rationes eorum, qui tenent communem illam opin. Vide tamen tex. qui in redhibitione non distinguit pluresne hęredes venditori sint, an plures seruum vendiderint, vt sciamus possitne cuilibet redhiberi pro portione, an omnimodo, & econtrario. s. in l. ꝙ si nolit. §. si venditori, ff. de ędil. edict. Et vide etiam Carol. Rui. qui & illis ll. respondet consi. 82. videtur, lib. j.

32 ¶ † Verum quæstionis est, cum emptor ex cómuni sententia non teneatur admittere vnum ex hęredibus ad redimendum suam partem, an hic qui vult redimere partem suam, saltem possit cogere cohęredem, vt & suam quoq; partem simul redimat ne emptori ius sit contradicendi. Dic ꝙ sic, nisi ius suum hic cedere maluerit, per l. his consequenter, §. Celsus, ff. fam. ercis. & l. hęredes. §. idé iuris, eo. ti. vbi vnus hęredum potest alium eadem ratione cogere pignus pro parte sua luere, nisi tamen is, qui non vult luere, ius suum cohęredi cedat. l. cum fructuarius, ff. de vsufr. & l. is cum quo, in fi. ff. de aqua plu. arcen. & nuncupatim hoc in casu voluit Hier. Cag. in repe. d. l. 2. in 15. q. C. de pact. inter empto.

33 ¶ † At maius dubium est, vtrum alter venditorum vel hęredum vnius venditoris possit solus totum redimere, totum etiam pretium offerendo. In qua re variatum est à nostris legum doct. Sunt enim qui negant admittédum, quod placuit Pau. Cast. in l. si quis aliam, col. j. ff. de sol. quia emptor (inquit) poterit dicere, ꝙ non est obligatus, nisi vtrique: ideo si velit rem habere, ambo veniant. Nisi tamen alter consentiret, & ius suum alteri cederet, quia licet nunc non ei curę sit redimere, poterit tamen postea propositum mutare. l. deberi, C. de fideic. liber. Vnde non debet iste præoccupare ius & locum alterius, sine ipsius voluntate. Et hanc quoque opinio. secuti sunt Crot. & Alcia. in l. 4. §. Cato, ille in 2. lect. col. 4. versicu. 2. fallit, hic col. 18. versicu. tu aduerte primo, ff. de verbo. obligatio. vbi ad hæc alia multa allegant, idem Alcia. in l. creditori, col. 3. versicu. sed quid hac quæstione, C. de pact.

34 ¶ † Alij illud quidem recipiunt, sed ita tamé intelligunt, vt scilicet emptor nó sit cogendus vni venditorum totum reuendere, etiamsi totum pretium offeratur, vt dictum est. Sed tamen hoc casu partem tantum ipsius venditoris emptor reuendere cogitur, cum integrum ei pretium ab ipso venditore offertur. In qua sententia fuit Raph. Fulg. in l. quod si nolit. §. idé Marcellus, ff. de ædil. ędict. argumento illius tex. à contrario sensu. Sed ea certe sententia, vt est omnium, ni admodú fallor iniquissima, ita & paucissimos habet assertores, & nescio an alium vllum præter ipsum Fulgo.

35 ¶ † Tertij tenent, quòd si alter hæredum suam pretij partem offerat, & petat etiam suam sibi partem reuendi, cogitur emptor eam partem reuendere: si totum petat, & totum pretium offerat, nó auditur nisi alter expresse consentiat aut repudiet. Ita enim voluit Ober. Crem. in l. si ex legato. §. si Stichus, ff. de manumis. testam. per l. fistulas, §. penulti. ff. de contrah. empt. prout illum retulit, & secutus est Firmia. in suo vberrimo indice, in verbo, emptor retrouendens, versicul. 3. & rursus in verbo, obligatus, versicul. 125. vbi verba illius nuncupatim adscribit: dicitque, in priori loco se ex huiusmodi sententia iudicasse in causa ardua: de quo etiam meminit in posteriori loco. Sequitur etiá Hermanoctius Doct. in d. §. Cato, col. 41. & Ludo. Goz. in d. l. 2. in 20. q. C. de pac. inter emptorem.

36 ¶ † Et hæc quidem opinio hac potissimum ratione, nec ea quidem contemnéda, fulcitur, quòd qui pluribus tenetur præstare aliquid indiuiduú, illud non tenetur præstare, nisi illis omnibus quibus ipse tenetur consentientibus, per tex. in l. vlti. ff. commun. præd. & d. l. 2. §. ex his, & ibi Bartol. & cęteri interpretes, ff. de verbor. obligatio. Reuendere autem indiuiduum est, vt multis probauimus supra titu. proximo. §. xxiij. in gloss. j. nu. xiij. & hęc quidem his rationibus, vt ibi videre poteris, ne aliter repetam.

37 ¶ † Postremi in ea sunt opin. vt simpliciter emptor cogatur integram rem reuendere vni venditorum vel hęredum offerenti integrum pretiú, siue alter repudiet, siue minus. Nam si repudiet, integrum ius manet apud alterum iure accrescendi, per d. text. licet non allegent, in d. l. si quis legata, §. duobus, ff. de condi. & demon. qui tamen (vt decipiaris) loquitur in legatis, & facit etiam l. fideicommissa. §. item si quis. ff. de le. 3. Si nó repudiet, ei seruatur ius illęsum, quia potest cogere socium, qui totum redemit, vt ei partem suam reuendat, restituto pro portione pretio. Ita voluit Paul. Castr. sibi contrarius, consil. ccxxi. in hoc passu duo sunt, ante fi. lib. j. & cónsi. 74. in causa mota per dominam Dorotheam, in fi. li. 2. Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 4. versic. sed pulchrum & vtile dubium, ff. de verb. obli. Chasse. tit. *de rentes uendues à r'achaptz*, §. i. in 4. dub. in fin. Sozi. in l. 1. §. sed & quoties, ff. ad S. C. Treb. quo loco dicit ita se consuluisse, vt vere consuluit cons. 16. anno Domini lib. 4. vbi hanc rem latissime omnium disputauit, multasque rationes hincinde attulit, inuicemque contulit, vt ibi videre poteris, neque.n. eam rem aliter tractandam hoc loco ducimus, & nouissime Anto. Rubr. consil. 90. uiso casu, & D. Boer. decis. 251. duo simul, quę impressę sunt post primam nostram huius operis editionem. Et secundum

eundum hanc opin. iudicatum fuit in nostra curia Parisiēsi die 20. Aprilis, anno D.M.D.X L V I I I. post Pasca inter Ioan. Corrad. & nescio quem de Vezules.

38 ¶ † Illud vnum addiderim, hoc idem voluisse ante hos omnes Bald. cuius nullus istorum meminit, consi. 133. quædam mulier, in vlt. dubio, lib. 1. Cuius vnius verba huc subnectam. Vnius (inquit) oblatio sufficit, cum sint duo rei credendi, l. vlt. C. de duobus reis. Quia pro solutione habetur non tātum ea, quæ fit ab obligato, sed etiam quæ fit ab alio, l. qui decem, §. 1. ff. de sol. & l. acceptam, in fi. C. de vsur. Sed retrouenditio debet fieri vtriq; vt pactum seruetur, & tunc alter, qui non obtulit, tenebitur restituere partē pecuniæ, ab alio oblatæ. l. fundus ille, ff. de contrah. emp. & l. si absentis, C. si cert. pet. & l. cum quæritur, ff. de admi. tuto. Sed si ille consentiat, ꝗ huic tantum fiat retrouenditio nullum est dubium, l. sicut. §. venditionis, ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. & l. si ita quis. §. Seia. ff. de verb. obl. Hæc Bal. pro cuius opin. est tex. optimus, vltra eos quos allegat, in l. fistulas. §. qui fundum, ff. de contrah. emp. & l. fideicom. §. interdum, ff. de leg. 3. & in l. in bello. §. si seruus complurium, ff. de capti. & postli. reuer. & in l. in diem, ff. de indiē ad. Nec tamen omiserim, quòd ex ijs qui hanc opin. sequuntur, nonnulli consulunt, vt is qui totum petit sibi reuendi, satisdet de dando partem socio, per l. 1. §. si pecuniam in sacculo, versicu. sed si res, ff. deposi.

39 ¶ † Quid autem in hoc casu? Duo fratres vendiderunt domum aliquam communem, sitam in hoc nostro oppido Fontis Naiadum (Ita enim appellabant Amicus ille, & Rabelæsus, diuinitatem loci, & adolescentiū nostrorum ingenia admirati) cum eo pacto de reuendendo. Postea autem bona sua ita diuidūt, vt omnia, & singula Fontenai sita, quæ ad eos pertinebant, alterius maneant: An ius istud, & facultas redimendi huic soli concessa videatur, ita vt alter nihil iuris in ea re habeat. Vide Franciscum Are. hanc rem ingeniose, & subtiliter vt semper aliàs, disputantem consil. 6. viso instrumento diuisionis, per totum, sed præsertim in 2. dubio, & Alex. qui in eadem specie, adeoq; inter easdem partes consuluit, consi. 75. viso themate, & maturata, lib. 6. quibus in locis vterque respondit, id ius in ea diuisione non comprehendi, sed commune vtrique fratri manere, per multa quæ allegant, quæ illic videre poteris.

40 ¶ † Sed quid in hac specie? Duo insolidum vendunt alteri annum quempiam reditum (siue vectigal appellare malis, siue pēsitationem, id est, vt alibi quoque diximus, *une rente generale ou uolante*,) idq; cum eo pacto redimendi. Postea emptor vnum eorum pro media parte offerentem, sponte admisit ad luendam mediam illam partem nunquid, & in altera partem cum ita faciens liberasse cēseatur ab illo annuo vectigali, ad quod insolidum, vt diximus, erat obligatus. Vide nota. per Doct. in l. si creditores, C. de pact. præsertim vero Andr. Alciat. col. 3. versi. sed quid in hac q. vbi id nuncupatim tractat.

41 ¶ † Nunc autem è diuerso, quid si emptor, qui promisit reuendere, decedit relictis pluribus hæredibus, quorum vnus tantum possidet rem ita venditam, an ille solus teneatur reuēdere, an vero solum teneatur pro portione hæreditaria. Et idem quæri potest in retractu sanguinis. Videtur autem hunc tantum teneri pro portione sua hæreditaria, quia venditoris cōpetit actio personalis ex empto vel præscriptis verbis, vt not. in l. 2. C. de pac. inter empto. & vend. & latè diximus supra in hoc eo. §. in glo. j. nu. 2. ex eo autem pacto. Et similiter competit consanguineo actio ex statuto, quæ & ipsa personalis est, vt nota. in l. 1. ff. de condit. ex lege. Actio autem personalis fundum non sequitur, l. cogi. §. vnde quæritur, ff. ad S.C. Trebel. etiamsi obligatio ex qua oritur, contracta sit, habito respectu ad fundum, l. quædam. §. nihil interest, ff. de eden. cum concord. à me adductis supra, tit. præced. §. 8. gl. 3. in verbo, *le iuge qui en peut cognoistre*, nu. 6. porrò Cępol. Ex quo consequens fit, vt competat contra hæredes pro hæreditarijs cuiusque portionibus, l. pro hæreditarijs, C. de hæred. act. & l. 1. C. si cert. pet. & l. pacto successorum, C. de pac. etiamsi vnus eorum totā rem possideat, aut penes se habeat, l. si duo, ff. deposit. per quam ita voluit Ang. in l. si possessor, ff. de rei vēdi. vbi facit in hoc differētiam inter actiones reales, & personales, vt scilicet in realibus hæres, qui totum fundum possidet, possit insolidum conueniri, per tex. ibi, cui est, similis tex. in l. 2. §. vlt. ff. de Præto. stipul. vt qui non tanquam hęres, sed suo nomine conueniatur, l. de eod. §. vlt. ff. ad exhiben. In personalibus secus, per d. l. si duo, & idem dicit Ioannes Plate. in l. æs quidem, in 1. notab. C. de anno. & tritibus libro 10.

42 ¶ † Verum contrarium tenuit, & respondit nuncupatim in ea specie retractus conuentionalis Sozi. consi. 253. in causa domini, in 4. dubio, lib. 2. his quidem rationibus motus, quia primum actio, quæ competit ex hoc pacto, est bonæfidei, vt not. in d. l. 2. C. de pactis inter empto. & vend. Deinde emptor obligatur ad restituendum vt ibi ēt nota. Sed quando actio bonæfidei datur ad restituendam rem, & vnus hæredum possidet eam rem insolidum, etiam datur in solidum actio aduersus eum, vt eam rem restituat, l. 3. §. hæres, ff cōmod. & voluerunt Petrus, & Cynus in d. l. pro hæreditarijs, eam ita intelligentes, & Rayn. Forli. in l. 4. §. Cato, in 4. opposit. & ibi Barto. colum. 2. in 3. opposit. & propè omnes Docto. ff. de verbor. obliga. De quo tamen vide eundem Sozin. in d. §. Cato, colum. 8. versicu. circa tertiam oppositionem, post Cyn. Christophor. Castel. & Raphae. Coma. & ibi quoque Lancel. Gal. colum. 11. versicu. tertia fit conclusio.

43 ¶ † Tu autem ad eam Sozi. Sententiam adde, quòd in quibusuis actionibus personalibus, etiam stricti iuris, cū quibus concurrit rei vendicatio, is potest conueniri in solidum, apud quem tota res reperitur. Dyn. in l. qui fundū, §. si tu ex parte, ff. ad leg. Falc. Bar. in l. si plures, per eum tex. ff. de ui & ui arma. & in d. l. 4. §. Cato, colum. 2. ubi supra, & Steph.

& Steph Bert.consi.183.pro cõfirmatione, in prin. lib.4. De quo tamen vide Alex.Franc. Areti.Soz. Gal.& alios Recentiores in d. §. Cato. Ex sententia autem multorum hic competit rei vendicatio oblatione facta, vt dicemus in gloss.seq.num. 6.at in pacto & seq.

44 ¶ † Quinimo plus dicit Soz.d.consi. 253.vbi supra, lib. 2.ꝙ si hæredes communiter possident eam rem, nihilo minus quilibet eorum insolidũ conueniri potest: quia non solum nec simpliciter tenetur emptor ad restituendam rem, sed etiam ad eã tradendã: vt voluerunt Richardus, & Barth. a Saly.in d.l.2. de pact. inter empt. cum alijs concor.allegatis ab eodem Soz. in alijs dubijs eiusdẽ consilij. Sed obligatio rem tradi, cum indiuidua sit & obligatione, & solutione, transit ad quemlibet hæredem insolidum, sicuti aliæ obligationes, quæ in factis consistunt: vt declarat Bar.in d.l.4.§. Cato, in 2.opp.& ibi quoque Ang.Imol.& Raph. Cu.& rursus idem Barto.in l.stipulationes non diuiduntur, & ibi quoque Angel.Imo.Raph.Cu. & Pau.de Castr.eod.tit.Hæc propè Soz.quem sequitur Hier.Cag.in repe.d.leg.2.in 14.q. de pact. inter empto.& vendi. Si tamen scire vis amplissime, an venditor, qui ex pacto tenetur reuendere, teneatur ad tradendum, vide omnino eundem Soz. consi.16.anno Domini, lib.4.& Fran.Are.d.consi. 6.& alios, quos tibi late congessimus infra in glo. seq.versi.vlti.Sed id verum sit, quod Soz.d.consi. 253.tradidit, nõ opus est quærere, vtrum is hæres qui solus possidet, possit causari, se nomine communi, & suo & hæredum possidere: de quo nos diximus in duobus, socijs, sup.tit.præcedenti.§.j.gl. 14.in verbo *l'achepteur*, nu.30. sed hæc intellige.

45 ¶ † Sed rursum illud quæri potest, Vnus vendidit duobus cum hoc pacto reuendendi: an is poterit compellere alterum ex emptoribus reuendere suam partem soluto pro eadem parte pretio? In hac specie consuluit Steph.Bert.consi.41.licet cõtractus, lib.3.vbi dicit, ꝙ licet hic contractus, vnus sit ratione substantiæ ipsius, per id quod no.Ioan. Andr.in addi.Spec.ti.de donatio.§.i.in addi.incipiente, plus dicit Simon.& post eum Rom.consil. 305.quo ad septimum. Tamen huiusmodi pactũ vel non est vnicus contractus, vel certe in eo sunt duæ obligationes, quibus.s.quilibet emptorum tenetur reuendere.l.reos.§.cum tabulis, ff. de duob. reis. Ideoquè poterit venditor quemlibet eorum compellere ad reuendendum partem suam. Respõdetque ad ea, quæ supra diximus de duobus venditoribus, quia loquuntur in casu diuerso, & in quo interest emptoris, nè partem tantum vendat. Hic autem minime interest vnius ex venditorib. si partem tantum suam relinquat. Et idem quoqꝫ potest dicere in retractu municipali.

SERONT PREFEREZ, Præferentur. Glo. VII.

SVMMARIVM.

1 *Venditor an præferatur uel consanguineus uenditoris, in retractu rei uenditæ cum pacto reuendendi, & nu.2.cum multis seq.*

2 *Contrahentes an possint facere pactum, nè consanguineus vel Vicinus admittatur ad retractum, aut tacitè ei iuri præiudicãre, & num.18. cum multis sequen.*

3 *Pactum reuendendi an contractum resoluat ipso iure, & nu.6.cum multis seq.*

Pacta legis commissoriæ, & addictionis in diem resoluunt contractum ipso iure, si modo in continenti fuerint apposita, nu.4.& 5.

4 *Emphyteuta qui alienauit cum pacto legis commissoriæ, & addictionis in diem incontinenti apposito excusatur.*

7 *Pactum reuendendi an rem afficiat.*

Pactum prædictum impedit alienationem.

Venditori cum pacto redimendi competit rei vendicatio contra tertium.

8 *Fauorabiliora quæ frequentiora sunt.*

9 *Actus iudiciales valẽt irreuocabiliter etiam sine consensu eius, ad quem res, de qua quæritur, reuerti potest.*

Actus extraiudiciales, qui volũtate eos gerentiũ celebrantur, non valent irreuocabiliter sine consensu illius, ad quem res ipsa redire debet.

10 *Res subiecta restitutioni, an alienari possit.& numero 11.*

14 *Venditio an ipso iure resoluatur, et possit res à tertio vendicari, ex pacto reuendendi, verbis directis facto, & nu.15.& 16.*

15 *Pacta alia quàm legis commissoriæ, & addictionis in diem verbis directis facta an ipso iure resoluant, & nu.16.*

17 *Pacta legis commissoriæ, & addictionis in diem nisi verbis directis facta sint, non ipso iure resoluunt.*

18 *Venditor an tunc præferatur consanguineo, si id pactum reuendendi fuerit ex interuallo appositum, & nu.19.cum multis seq.*

Ius per te mihi quæsitum, spe tamen, non potes mihi inuito auferre, & num.19.26. 21.22. & vide nu.28.& 29.

Depositarius qui rem depositam vendidit, de dolo tenetur, licet eam posteà redimat.

19 *Emphyteuta vel uasallus, qui rem uenditam irrequisito domino recuperat, ex pacto incontractu apposito, à iure suo non cadit.*

23 *Præuenire prodest.*

24 *Emptor, si tempus conuentum ad redimendum effluxerit, an poterit prorogare in præiudicium cõsanguinei uolentis retrahere, & nu. 25.*

Prorogatio quæ fit post tempus, non est propriè prorogatio.

26 *Tempus reuendendi antequam transeat, an possit prorogari in aliud tempus, etiam in præiudiciũ consanguinei retrahere uolentis, & nu.27.cum seq.usque ad nũ.41.*

27 *Tempus prorogatum assumit omnes qualitates, & conditiones prioris.*

29 *Iudex potest prorogare terminum prosequendæ appellationis, & uide nu.31.*

Item recipiendi apostolos.

30 *Dilatio secundo ad probandum, sine causa dari non*

non potest, Prima tamen antequàm ipsius tempus sit transactum, potest prorogari, & uide numero 31.

32 *Prorogatio nocet tantùm prorogantibus, nõ etiã cæteris, & nu. 33. 34. & 35*

Prorogatio non nocet fideiussoribus.

33 *Fideiussor à custode castri præstitutus usque ad mensem, illo elapso de mala custodia non tenetur.*

34 *Fideiussor in compromissc datus, si finito tempore compromissum prorogatur, ad pœnam non tenetur.*

Compromissum prorogatum non idem est compromissum cum primo, quantum ad alios.

35 *Gabella ex prorogatione non est soluenda.*

36 *Prorogatio fieri non potest nisi cum eadem solennitate.*

40 *Tempus prorogatum, non idem tempus propriè.*

Statuta uerè, & propriè debent intelligi.

41 *Prorogatio an possit fieri ultimo momento temporis. Et quid si illud ultimum momentum incidat in tempus noctis. num. 42.*

Debitori sufficit soluere in ultima hora termini.

43 *Schedulæ emptoris de tempore pacti reuendendi, sine alia probatione an credatur, & nu. 44. cum multis sequen.*

Intellectus l. scripturas. C. qui potio. in pigno. habean. & nu. 44. cum seq.

Quid si ea schedula habet trium uirorum subscriptionem.

Quid si procurator emptoris eam schedulam fecerit & appareat de mandato præcedenti.

44 *Dispositio d. l. scripturas, non tantum in duobus creditoribus habet locum.*

47 *Statutum præferens consanguineum in uenditione, non habet locum in uenditione simulata. sed huius simulationis non statur asseritioni contrahentium, in præiudicium consanguinei.*

Scriptura priuata debitoris non nocet creditoribus, nisi aliter constet de debito, quàm per confessionem in dicta scriptura priuata contentam.

49 *Schedulæ suprascriptæ an credatur in præiudiciũ ipsius temporis.*

50 *Scriptura priuata sine die et Consule an fidem faciat, & nu. 51. 52. 53. & 54.*

53 *Doctoris dictum debet intelligi secundum legem quam allegat.*

55 *Schedula emptoris de tempore pacti reuendendi à principio uisa à uiris literatis id ipsum testificantibus an probet, & nu. 56.*

57 *Quid si ex statuto huiusmodi schedula habet uim instrumenti publici.*

58 *Mulieres an sint testes idoneæ in huiusmodi schedulis.*

59 *Schedula prædicta si subscripta est duobus testib. & adsunt alia adminicula maioris ponderis, quàm sit unus testis, an fidem faciat in præiudicium alterius.*

Quid si nulla sit facta schedula, sed tribus testibus probatur confessio in id extra ius emissa.

Quid uerò si sunt duo tantùm testes.

60 *Emptor qui promisit reuendere, utrum præcisè teneatur tradere an uerò præstando interesse liberetur.*

1 PAVL. Castr. consil. 74. in causa mota per Dominam Doratheam, col. 3. versicul. concluditur ergo, & seq. vsque ad fin. li. 2. consuluit venditorem, qui ex pacto de restituendo rem, restituto pretio venditionis, redimit rem prius venditam, præferri vicino, aut consanguineo, cui ex forma statuti ius est, & facultas retrahendę eiusdem rei: quia quicquid iuris quęsitum est consanguineos ex huiusmodi contractu, censetur quęsitum cum eadem conditione, & pacto apposito in contractu, nisi pretium intra terminum reuenditionis restituatur à venditore. Et ideo resoluto iure emptoris, resoluitur & hoc ius quęsitum consanguineo. l. lex vectigali, ff. de pign. & l. si ex duobus. §. sed & Marcellus, ff. de in diem addict. & idem etiam voluit Ioan. Igne. in repe. l. dudum, col. 21. versicu. & ista dilatio, ff. de contrahen. empt. & Franc. Rip. in l. j. colum. penul. versicu. in contrarium facit, ff. de priuil. credi. qui & idem voluisse dicit Henri. Boer. in ca. constitutus de in integ. rest.

2 § † Et id quidem ex consuetudine obseruati in multis locis tradit Ioan. Fab. in §. j. in fi. Inst. de emptio. & vendi. Licet secus dicat esse de iure communi, si semel venditor rem tradiderit, quia ex eo ius est quęsitum consanguineo. Ideo etiam si venditor intra tempus appositum reuenditioni reddiderit pretium, tamen admittitur consanguineus. & nihil aliud in hoc allegat. Et idem quoque cũ eo, licet eum non alleget, nouissime censuit Matthe. Afflict. in tractatu Protomixe. in verbo, licet enim supra diximus, colum. antepen. versicu. item quęro de alia quęstione: hac ratione motus, quod contrahentes non possunt facere pactum expressum, ne admittatur vicinus vel consanguineus, ergo nec tacite possunt eum excludere, apposito hoc pacto reuenditionis, per l. cum quid, ff. si cert. peta. & rursum idem Matt. decis. Neapo. 338. nobilis Petrus, paulo ante fi. vbi idem dicit voluisse Neapodanũ in 1. const. de Iure congrui, in verbo, emit. ver. sed quid si de simulatione.

3 § † Aduerte, Lector amantissime. nam id ex eo pendere videtur, an contractus vi huius pacti resoluatur ipso iure, an non. Nam si ipso iure resoluatur, certe venditor præferri debet cõsanguineo; imo & ab alijs, quibuscunque emptor interim vẽdidit, potest auocare. retrahere, vendicare, vt statim postea dicemus: non etiam, si non ipso iure resoluatur. Et sanè illud planum est ex pactis legis commissorię, & addictionis in diem conditione adueniente, ipso iure contractum resolui, & transferri dominium in venditore sine alia traditione. l. si quis hac, ff. de rei vendicatio. & l. vlti. ff. de leg. com. & l. commissorię, in uerbo, uendicare, C. de pact. inter empt. & uendi. & no. gl. & Doc. in l. traditionibus, C. de pact. & Bal. Sal. & alii, Recentiores in l. ab emptione, ff. de pact. & Doc, ubique nemo enim in hoc contradicit.

4 § † Quod

4 ¶ † Quod ita tamen demum obtinet, si incontinenti hæc pacta fuerint apposita: (nam & sic quoque de hoc pacto reuenditionis loquitur hęc nostra consuetudo) secus si ex interuallo: nec enim tunc ipso iure resolueretur vēditio, etiam ex istis pactis, vt voluit glo. no. in d. l. ab emptione, in verbo, cogaris, ff. de pact. quam ibi sequūtur Gul. Cu. Bal. Ange. qui eam monet perpetuo menti tenendam, dicitque per eam declarari totam materiam eorum pactorum, præterea Raph. Ful. Paul. Castr. qui eam dicit sing. & omnes Recentiores ibi. Ex hocque dicunt maiori ex parte, excusari emphyteutam, qui emphyteusim alienauit cum vno istorum pactorum in ipsa alienatione, aut incōtinenti post apposito. Quod dictum sequitur Franc. Cur. Senior. consi. 8. viso instrumento, col. vlt. versi. sicut quando dicitur. & Ias. qui id dicit sin. in l. vlt. col. pen. in 21. q. C. de iur. emph. Et Phil. Dec. consi. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutū, col. 2. & Catel. Cotta. qui & hoc sing. dicit memor. incip. emphyteuta alienans.

5 ¶ † Sed & illam gl. simpliciter sequuntur Bal. Sal. & Phili. Dec. in d. l. traditionibus, & ipse Bald. in l. 2. in 2. no. C. comm. de legat. vbi eā dicit no. Saly. l. in si certis annis, C. de pactis, Paul. Castr. in l. j. in fi. ff. de dona. vbi eam dicit sing. Alex. qui & eam dicit no. in l. j. col. 3. versi. hoc tamen vltimū. & ibi etiam Thomas Parpa, qui eam quoque dicit sing. col. 3. ff. sol. matrim. idem Alex. & Franc. Aret. in l. qui absenti, §. j. ille col. 2. versi. alia traditur, hic col. vlt. ff. de acquir. poss. vbi eam dicūt singu. idem Alex. consi. 10. videretur fortasse, col. vlt. versi. 5. cōfirmatur, lib. j. Ias. consi. 211. inter quosdam, col. pen. versi. eandem cautelam, lib. 2. vbi & eam glo. dicit existimari sing. & consil. 128. verba permutationis, col. 4. versicu. item si ista, lib. 4. vbi & eam gl. dicit sin. Ferdi. Loaz. in repe. l. filiusfamilias, §. Diui. char. 22. versic. 5. limitatur, & ibi quoque Crot. char. 8. col. 2. versic. 6. limitatur, ff. de lega. j. Et id quidem nemini hactenus, quantum reperio, dubium fuit.

6 ¶ † At in pacto reuendendi, de quo hic priuatim tractamus, non adeo planum est: nam in hoc est variatum. Paul. enim Castren. in l. si cum vēderet, ff. de pign. actio. asserit oblato à venditore pretio, statim in ipsum ipso iure, & sine noua traditione, transire dominium vtile: per tex. ibi, quem ad hoc dicit singu. Ideoque & ipsum venditorem (vt subdit) posse à quolibet possessore vēdicare, etiāsi emptor transtulerit in alium, ante oblationē pretij: quia non poterat transferre, nisi cum sua causa: & sic oblato postea pretio resoluitur ius illius, qui emit ab eo: per d. l. lex vectigali, ff. de pignor. Nihilque hoc casu differre inter id pactum reuenditionis, & illa addictionis in diem, & legis commissoriæ, nisi ꝙ in hoc retransfertur dominium vtile tantum ipso iure: in illis etiam directum, per nota. in l. j. in verbo, mortis causa donatio, ff. de dona. idque dicit nota. quia quotidie contingit de facto.

7 ¶ † Nec solus fuit Pau. Cast. in ea sententia, vt non nulli putant. idem enim voluit [Raph. Com. in l. j. ad fin. ff. de donatio. &] Io. Ana. in c. conquestus, col. 3. versi. in eadem gl. ibi, si modicum, extra de vsur. vbi & hoc dicit singul. probari. in d. l. si cū venderet. & Masuer. in ti. de retractu, ver. item retractum petens, hac ratione motus, ꝙ id pactum afficit rem argu. l. si via. §. si fundus, ff. de ser. rusti. prædi. & l. sed vbi restitutio, ff. de minori. & l. post liminium, §. pen. ff. de capti. & postli. reuer. & Ange. Aret. in §. item si, col. 22. versi. & per ista iura, Insti. de exceptio. vbi etiam ad hoc dicit valde no. tex. in d. l. si cum venderet. & Guid. Pap. consil. 49. principale dubium, vbi plus dicit, non valere alienationem rei interim factam. & Soz. consil. 80. in quæstione, col. j. lib. 3. vbi dicit, illā decisi. Pau. Castren. dantis hoc casu vtilem rei vendicationē contra tertium, esse multum sing. & Philip. Dec. si is est, consi. 614. in causa feudali, col. 2. & Clau. Seyssel. & Riminal. in d. l. in traditionibus, & ibi quoque late Ruge. Mota. in repeti. nu. 54. & multis seq. C. de pactis & Stepha. Bertran. consi. 86. ponitur in facto, lib. 4. & Ant. Burg. in c. ad nostram, col. antep. versic. item in alio quia illa, extra de emptio. & ven. ubi & id dicit sing. & An. Rub. qui & idem sing. dicit cōsi. 58. series facti, col. 2. & Hier. Cag. in rep. l. 2. in 39. q. C. de pact. inter empto. & Chasse. consi. 41. quia casus, col. vlti. uersi. contrarium. & tradit idem Chasse. consi. 33. Hugo. col. 3. secundum hanc sententiam fuisse iudicatum in parlamento Parisiēsi. & Burgundiensi. [& Maria. Sozin. iunior. consi. 129. in causa Achillis, col. j. li. 2.] Et id quoque obseruari in ducatu Sabaudiæ tradit ipse Hiero. Cagno. in d. l. 2. col. 8. uersi. limita opin. & de hoc quoque habemus consuetudinem expressam infra eo. ti. §. 3.

8 ¶ † Hanc autem sententiam id adiuuat, quia ratio, cur in illis pactis legis commissoriæ, & addictionis in diem id obtineat, haud dubie ea est (ut dicunt Barto. & Ang. in d. l. j. ad fi. ff. de don. & prope omnes de hac re loquentes) scilicet propter frequentiam eorum pactorum. ideo enim Legislator de eis specialem quandam curam habuit illisque titulos peculiares, priuatos, & speciales assignauit, de in diem addictione, & de leg. commisso. Pro qua ratione facit optime tex. in simili, à nullo quē uiderim in id expensus, in l. iusto errore, in princ. ff. de usucap. cū dicitur, ibi enim propter assiduā, & quotidianam comparationem seruorum ita cōstitui publicè interfuit: nam frequēter, & c. Ex quibus uerbis facile intelligis, speciali fauore prosequenda ea fore, quæ frequētiora sunt. Sed hodie uidemus huiusmodi pactum reuenditionis esse multo frequentius crebriusque in usu, illis, ac cæteris quibuscunque. Ideoque dicendum est & ipsum assumpsisse, sibique ueluti asseruisse, etiam si ante deerat, uim ac naturam eorum: ut in eadem ratione ius idem statuatur. l. illud, ff. ad leg. Aquil. cum simil.

9 ¶ † Prętera licet actus iudiciales ualeant irreuocabiliter, etiam sine cōsensu eius, ad quem res, de qua quęritur reuerti potest d. l. filiusfamilias. §. Diui, in ult. respon. ff. de leg. j. & l. nihil. §. omnibus, eod. tit. & facit l. peto. §. prędium, ff. de lega. 2. Tamen

men actus extraiudiciales, qui voluntate eos gerẽtium celebrantur cuiusmodi est emptio & venditio, nõ valent irreuocabiliter sine consensu illius, ad quem res ipsa redire debet, l. in diem, ff. de acqua plu. arcen. & ibi Bart. qui ex hoc dicit, ꝙ si vẽdo rem aliquam cum pacto reuenditionis restituto pretio intra certum tẽpus (qui est casus noster) si interim emptor rem alteri obliget, reuertitur tamen res libera ad venditorem, restituto prætio intra tempus conuentum. De quo & nos latius dicemus infra eod. §. 3. huius tit. glo. j. nu. 10. hic autem opportune.

10 ¶ † Ad hæc res subiecta restitutioni non potest interim effectualiter & irreuocabiliter alienari, l. vlti. §. sed quia nostra, C. commu. de lega. vbi hæc verba scribuntur: Quia satis absurdum est & irrationabile, rem, & quam in suis bonis pure nõ possidet, eã ad alios posse transferre, vel hypothecę pignorisve nomine obligare, & iterum, §. seq. vbi etiam res, quæ subiacet restitutioni sub conditione, licet possit interim alienari, tamen aduenĩẽte casu restitutionis, alienatio in irritum retro reuocatur. Rursumque in auth. res quæ subiacent, quæ continuo post sequitur. C. eo. tit. & l. seruo legato. §. j. & ibi Bar. ff. de le. j. & no. in l. cum pater, §. libertis, ff. de leg. j. de quo & per Paul. Castr. qui id optimè, & pulcherrimè limitat, & declarat consil. 94. clarum est in iure, in j. dub. lib. 2. & Corn. consi. 234. videtur in præsenti, per totum, lib. 3. & consi. 294. videtur prima facie, col. 4. versicu. nam videmus, eo lib. 3. quibus locis alios multos allegat, vt ibi videre poteris. sed quibus addere potes Alexand. consi. 65. omissis, lib. 5. & Gui. Pap. deci. Delphi. 8 r. vtrum alienatio. & d. consil. 49. principale, numero 2. & Hippo. Marsi. singula. 31. valet alienatio.

11 ¶ † Verum nè decipiaris Lector hæc postrema ratio non admodum hic tuta est: quia ea procedit in re subiecta restitutioni ex vltima voluntate: nã de ea loquuntur iura supra allegata. Secus, si ex cõtractu, quia tunc non impeditur effectualiter alienari, l. & si dotis, & ibi Bar. & Bald. C. de iur. dot. neque enim per pactum aut contractum impeditur dominij trãslatio, l. si ea lege, & ibi plenissime gl. & Doct. C. de cond. ob. cau. Etiamsi dictum sit, ꝙ in casu alienationis res redeat ad venditorem, vt latissime p omnes in l. qui absenti. §. si quis possessionem, ff. de acquir. poss.

12 ¶ † Sunt igitur, qui tenent contrariam sententiam, s. ex hoc pacto reuenditionis non transferri dominium ipso iure, oblato pretio sine noua traditione. nec rei vendicationem competere: nec rem à tertio possessore vendicari posse. & inter cæteros ipse Pau. Castren. alterius opi. antesignanus, ideoque hic secum palam dissidens, in duobus locis, videlicet in l. si à te, C. de pactis inter empto. & vẽdito. & consil. 306. quanquam longa, col. vlt. lib. 2. & Raph. Fulg. in d. l. si cum venderet, ff. de pigno. actio. & consi. 223. ex facto proponitur, col. 2. ver. postremo quod magis mouet. vbi tamen loquitur de huiusmodi pacto facto ex interuallo, quod minime dubium est Alter Raph. Cuma. qui ita dicit habere communem opinionem, in d. l. j. in fi. & ibi Alexan. in additio. Bar. ff. de dona. idem Alex. late d. consil. 10. lib. 1. & latissimè Franç. Curt. Senior. consi. 12. Lutius Titius. Ias. in d. l. ab emptione, colum. 3. versic. ex hoc cõfunditur, ff. de pact. Philip. Dec. sibi (si non fallax sit titulus alterius loci) contrarius, in d. l. traditionibus, colum. pen. versicu. secunda conclusio, C. eod. tit. Carolus Ruinus, consi. 32. viso themate, col. pen. versic. non obstat quod vult, lib. 1. & consi. 76. circa casum, col. 3. nume. 9. eod. lib. j. Steph. Bertran. secum quoque pugnans consi. 316. viso casu, in fi. 1. dubij, lib. 1. & consil. 219. cum scriberem, nume. 15. & 16. lib. 2. & consil. 68. quoniam honesta, in addi. illius pauloantè finem lib. 3. Zasius consil. 12. nobiles nume. 33. & seq. & iterum nu. 76. lib. j. Matt. Afflict. in constitutione Siciliæ incipiente, pacis cultum, col. 6. versicu. item sicut pactum, & iterum in constitutione incipiente constitutionem diuę memoriæ, col. 9. versic. & pondera bene istud, vbi id dicit menti tenendum, & iterum col. vlti. Ioan. Crot. & Ferdi. Loaz. in repetiti. d. l. filiusfamilias, §. Diui, ille charta 8. col. i. versi. 5. fallit: alter chart. 22. versi. 5. limitatur, ff. de leg. 1. Anto. Rube. sibi item contrarius consil. 159. clari iuris est. & Hieronimus Cag. sibi etiam in ead. l. contrarius, videlicet in d. l. 2. col. 7. in vlti. not. & iterum versic. in 2. parte, C. de pact. inter empto. & vendit. & Chasse. etiam secum dissidens in consuetudine Burgun. tit. *de rentes venduës à r'achapitz*. §. i. col. 6. versi. 3. est, cum multis sequentibus, vt minus cæteris succensere debeat, si quando ei aduersantur.

13 ¶ † Horum multæ sunt rationes, sed illa mihi videtur esse pręcipua, quia ex huiusmodi pacto cõpetit actio personalis: vt no. in d. l. 2. de pact. inter empt. & diximus supra. Ex quo illud continuo manifestum fit, non transire, dominiũ quia nemo cõcidit rem suam, nisi à fure, l. vlti. in fi. ff. de vsufruc. quemadmo. cauc. & §. sic itaque, Institu. de actio. Ea autem actione personali concluditur ad reuenditionem rei: quod etiam aperte declarat, rem nõ dum esse agentis: quia ageret ad impossibile, ut, s. sua sibi res venderetur l. suę rei, ff. de contrahend. emptio. Et hoc satis insinuat glo in d. l. 2. cum dicit, ꝙ ibi non est pactum legis commissoriæ, sentiens esse in hac re discrimen inter vtrunque, & apertius ipsemet Paul. in eadem l. quam legit cum l. 1. & sequen. Sed tu uide omnino Alex. d. consil. x. lib. i. & Cur. d. consil. 12. neque enim hic omnia referre sigillatim animus est, & vide etiam quæ dicam infra eod. ti. §. 3. in prin.

14 ¶ † Illud tantum hic dixerim, ꝙ si huiusmodi nostrum pactum reuenditionis factum sit verbis directis, quemadmodum fieri solẽt ea pacta legis commissoriæ, & addictionis in diem, ita scilicet vt restituto siue oblato pretio vẽditionis intra certum aliquod tempus, vel etiam quandocunq; res sit inempta, aut verbis similibus: certe statim restituto pretio, aut oblato, resoluitur contractus, trãsitque dominium in venditorem ipso iure, & citra aliam traditionem, vt innuere videtur Franc. Cur. d. consil. 13. col. vlti. & apertè voluit Raph.

Cuma.

Cum. qui & id dicit procedere in quibusuis alijs pactis, in d.l.j.ff.de donatio.per l.voluntatem,§.vl ti.ff.quibus modis pig.vel hyppo. soluit. & l. vlti. C.de leg.& idem voluit Paul.Castren.in l.si à te, per illum tex.C.de pact.inter empt.& vendi. & la te D.Boer.deci.182.& per supra dicta.

15 ¶ † Et id certe perpetuum esse omnibus pactis, ante ipsum Rapha.voluit Cyn.in l.i. in fi.i.q. C.de reb.alic.non alienan.Iaco.Butr.& Alberi.in d.l.traditionibus.Bald.post Petr.&Dyn. in d.l.ca lege,col.3.versic.ego dico, ꝙ non est adeo speciale,& ibi etiam Albe.Salyc.in 2.& vlti.opin. C.de condit.ob cau.idem Bald.in repet.l.Aemilius, colum.2.vers.no.ꝙ actus,ff.de minori.& in l.2. post princ.versi.sed quid in contractibus,C.commun. de lega.Paul.Castr.in d.l.j.ad fin.ff.de dona.idem Paul.in d.l.qui absenti.§.i.etiam ad fi. & ibi quoque Alex.col.3.ff.de acquir.possess.ipse Paul.in l.si ita quis,§.ea lege,col.2.ff.de verbo.oblig.& in l.si hominem,ff.de solu.Corne.consi.90. in causa vertente,col.3.versicu.& licet glo.lib.4.tametsi dubitat consi.208.circa præsentem colum.penul. versi. & hanc partem,lib.1.& latissime Ias.d.cons.211. inter quosdam,colum.7.versicu.sed præmissis, li. 2.& iterum consil.128.videretur in præsenti dubio,col.5.& seq.lib.4.vbi hanc dicit esse communem opin.Philip.Dec.consi.187.cuius superscriptio incipit,contra tertium,col.1.versic. similiter agentibus.& iterum col.3.uersicu. stantibus omnibus.& consi.298.viso instrumẽto,col.vlt.Crot. in repe.d.§.Diui,char.8.colum.2.versic.6.limitatur. Anton.Rube.consil.146.circa primum,col.3. versic.nam istud pactum.& Caro.Molendi.in cõsuet.Parisien.titu. 1.§.23.nume.11. Et bene facit, quod scribit glo.in l.si mortis causa res donata est in verbo,in rem,ibi,verum etiam in pactis, ff. de dona.cau.mortis.

16 ¶ † Licet plerisque videatur id speciale esse in illis pactis legis cõmissoriæ,& addictionis in diẽ, ex verbis directis,in illis appositis,transeat dominium ipso iure:nec id procedere in cæteris, quos copiosissime allegat, qui hanc è diuerso dicit esse communem opinionem Alex.d.consil.10. lib.j.& Cor.consi.96.uidetur in hac,col.vlti.lib.1.& consi.102.uisis in causa,col.6.versic.quia in pacto, li. 2.& Ias.in d.l.ab emptione col.3.versi.& ex ea habes vt apud eos videre poteris. Quibus adde Bar. & Saly.in l.si prædium,C.de ædil.acti.Bald.consi. 482.magnifici,col.2.versic.hic primum queritur, lib.i.& consi.486.dominus Gratianus,col.2.vers. 3.præmittendum, eod. lib. 1.& Angel.in l.si quis hac l.in prin.ff.de rei vendic.& Franc.Aret.in d.l. qui absenti,§.i.col.vlti.ff.de acquir.poss. & consi. 35.viso themate,col.2.& Cardi.Alc.c.verum,col. 5.versi.item pro hac parte,extra de condi.appe.& Phil.Dec.sibi contrarium,in d.l.traditionibus.colum.penult.versic.2.conclusio,de pactis & consil. ccc.visa petitione,colum.2.ver.vlterius,& 2.

17 ¶ † Sed illud è diuerso omnibus citra controuersiam placuisse video, ꝙ si ea pacta legis commissoriæ,& addictionis in diem,nõ sint facta verbis directis,sed obliquis vel etiã dubijs, vt est verbum,reuertatur,redeat,pertineat,& similia: tunc etiam ex illis non transfertur dominium ipso iure:sicuti nec ex hoc pacto de reuendẽdo, & alijs: vt voluit gl.no.in d.l.j.in verbo,mortis causa,in fi. & etiam Bar.Ange.Paul.Castr.& alij. ff. de donat. Azo.in summa.C.de pact.inter empto. & vendit. colum.1.uersic.pactum siue lex.Guliel.Cu.Bal.Salyc.Pau.Castr.& Ias.in d.l.ab emptione,ff.de pact. Bal.in l.si fundus,ff.de leg.commiss. vbi & ad hoc dicit singu.eam glo.& in l.2 in 2.no.C.com. de lega.& in d.l.traditionibus,col.pen.uersic.aduertatis,C.de pact.& Angel. in d.l.qui ea lege,& iterũ in l.commissoriæ,& ibi quoque Salyc. C.de pact. inter empt.Alex.d.consi.10.col.3. uersic.4.quoq; uidemus lib.1.& in l.Pomponius,§.præterea, col. 3.uersic.si uis defendere,ff.de acquir.poss. Fab.in tract.empt.& uendito.in 7.quæst.prin. col.penul. eiusdem q.uersic.secundo quæro.Franc. Curt.Senior.d.consil. 12.Thomas Parpal.in d.l.j. col.3.ff. solu.matrimon.qui ad hoc singu.dicit glos. in d.l. j.de dona.Ferd.Loaz,& Crot.in repe.d.§. Diui.ille ubi supra,hic char.8.uersi.7.limitatur.& Chasse.consi.33.Hugo.nu.5.

18 ¶ †Ex hac autem nostra consuetudine nõ obscure datur intelligi, ꝙ si id pactum reuendendi fuerit appositum non in die contractus,nec sequẽti(nam consuetudo nostra interpretatur fieri incõtinenti, quod ita fit,ut diximus) sed postea,& ita ex interuallo,præferuntur consanguinei uenditori in retractu rei uenditæ.Et id quidẽ,ut arbitror, est iuri consentaneum: nam non licet recedere à contractu,ex quo semel est ius quæsitum alteri,in præiudicium illius,argu.l.quidam in testamento, in princip.& l.rogo,ff.de fideicom.libert.ubi si ex dispositione testatoris seruo competit libertas ob uẽditionem ipsius ad hæredes factam,ea certè cõpetit,etiam si hæres postea redemerit.& l.j.§.si rẽ depositam,ff. deposi. ubi si rem depositam uendiderit depositarius,tenetur de dolo ob uenditionẽ licet postea redemerit:quia semel dolum fecit, cũ uendidit cum concord.ibi in gl.adductis, & in d. l.quidam in testamento.

19 ¶ † Ideoque in simili,si emphyteuta aut uasallus alienauit emphyteusim, aut feudum, inscio domino,quamuis is postea redimat mutuo consensu ipsius & emptoris,non tamen propterea perdit dominus ius recuperandi feudum aut emphyteusim,quod sibi quæsitum est ex ea uenditione, nisi redimat ex pacto in ipso contractu apposito:ut uoluerunt ij,quos supra citauimus in hac eadem gl. nume.4.quod ita tamen & seq. & præter eos Spe. ti.de Emph.§.nũc aliqua, uer.96.ubi & ad hoc alia multa iura alleg.& Bar. in l.3.§.item Labeo,in fin.ff.de usucap.Alberic.in d.l.quidam in testamẽto,ff.de fideic.liber.Ioa.Rayn.in c.j.§.habito, col. 8.in paruis,uersi.quæro quid si uasallus,ti. de prohib.feud.alie.per Frid.& alij pleriq;, quos superuacuum esset huc congerere, quandoquidem eos abundè affatimque colligit Alexan.in l.si a me, ff. ad leg.Falc.Card.Alex.in c.j.§.hoc quoque, col.3. uersic.quæro cum dicta glo.tit.de succes.feud.Ias. in l.ulti. char.ulti.in 20.q. C. de iure emphyt. &

Franc.

Franc.Curt.Senior.consi.64.antiquissima, col.vlti.& Philip.Dec.consi. 88.cuius superscriptio incipit, statutum,col.2.& consi.160.in causa monasterij,in vlt.dub.Et huius rei tex.expressum habemus in c.j.vbi etiá Bal.& alij. tit.quid iuris si post alienatio.feudor.vasal.id recuper.

20 § † Neque id quidem mirum est, quia nemo iure sibi quæsito priuatur sine suo ipsius facto aut culpa,l.vlti.C.si cont.ius vel vtil.pub.& l.id quod nostrum, ff.de reg.iur.& c.quæ in ecclesiarum, de constitu.cum similibus.Idque etiam si ius spe tantum sit quæsitum,per l.in diem,versi. non autem, ff.de aqua plu.arcen.quam in id expendit Bal.cósil. 431. ad euidentiam præmittendum est, col.2. li.2.Ad quod etiam multa faciunt, quæ late cumulat Barb.consi.18.pruclaré scriptum est,col.6.ver. ex istis infertur,cum duabus colum.seq.lib.2.Cui adde tex.in l.2.in fi.ff.de natal. resti.quem ad hoc no.Philip.Dec.in c.sicut Romana,col.3.versic.& ad hoc facit,de rescrip.& tex.in c.j.in fi.ti.de succes.feud.per quem Card.Alex.in c.j.§.Titius,col. 4.in fi.tit.si de feudo fuerit contro.inter domi.& agnat. firmat non posse aliquem priuari sine eius consensu suo iure, quod in sola spe est: modo ea spes sit. vt ipse loquitur, iuridica,id est iusta. De quo tamen vide,quæ dicam infra nume.28.idque maxime.

21 § † Et quod plus est, etiamsi id ius sit per te aut contractum tuum mihi quæsitum ex legis vel statuti dispositione, vt in iure retractus: nam nec tu me inuitum eo iure priuare poteris,l.vlti.ff. de pact.& l.qui Romæ.§.Flauius,ff.de ver.obli.& l.j. §.2.& ibi gl.ff.de stipul.seruo.& l.si post mortem. §.vlt.ff.de bono.poss.cont.tab.& voluit gl.in l.certi condictio.§.si nummos,in glo.j. versi. sed quid si nomine tuo,ff.si cer.petat.Spec. in ti. de pactis. §.postremo, versi.sed certé,& in ti.de loca §.nunc aliqua, versic.75.Cyn.Bar.Bal.& alij.in l.petendę, C.de temp.in integ.resti.Salyc.in l.j.C. si mancip. ita fuer.ali.Pau.Castren.in l.si pecuniam,in princ. ff.de cond.ob caus.& in l.in insulam.§.vlti.vbi est bonus tex.ff.sol.matr.Rom.consi.433.quo ad primum,col.vlt.& diximus supra tit.præcedente. § j. gl.18.in verbo, *le pris que la cose aura couste*, num. 56.constat autem.

22 § † Atque vt vtrunque copules,id quoque procedit etiamsi simul vtrunque concurrit, s.& ꝙ ius est mihi per te quæsitum, & ꝙ spe tantum competit.nam nec id potes mihi inuito auferre per textno.in l.si constante.ad fin.C.de don.ante nup. vbi Bal.id nuncupatim not.ex eo.& etiam Franc.Are. consil.7.procedendum est,col.2.& iterum consil. 74.diligenter & mature,col 5.versic.pro ista conclusione.& Alex.in d.§.Flauius.Card. Rui.consil. 186.ponderatis, col.j.lib.j. Quibus adde textum in l.idem Iulianus,§.si quis alicui, ff. de legat.i.Ex quo no.Dyn.Rayn. Bald.Ang Imo.& Paul.Castr. ꝙ pater,qui stipulatus est emphyteusim sibi & filijs suis,non poterit eam postea domino renuntiare,aut aliter de ea disponere in pręiudicium filiorum. Quod & voluit Alex. qui hanc dicit esse cómunem opin.consil.106. viso themate instrumenti concessionis,col.3.versicu.nec etiam obst.lib.4. & Barb.d.consil.18.lib.2.& Corn.consi.68.ardua quidem pręsens consultatio,col.2.lib.3. & consil. 110.visa dicta copia, lib.4.Phili.Dec. qui & hanc quoque dicit communem,consi.239.primo nó videtur,col.3.versi. vlti. non obst.In idque Recentiores alia multa afferunt, quę prudens sciensque prætereo,loca designasse contentus,& ex quibus, quæ voles poteris depromere.

23 § † Et hoc verissima esse arbitror, vt scilicet hoc casu cum ex interuallo conuentum est de reuendendo, preferatur consanguineus venditori, etiamsi ipse venditor iam ipsam rem redemerit, vt videlicet ab eo quoque possit consanguineus retrahere: vti etiam voluit Matth. Afflict. in tracta. Protomixeos,in verbo,scriptum est,col.4.versicu. 7.vbi id intelligit, si translatum iam sit dominiú per traditionem rei. Sed de hoc vltimo vide quę dixi supra tit.pręcedente.§.1.gl.2.in verbo, *à uendu*,num.43.quid autem si quis,& multis sequen. Atqui Guid.Suz.quem citat. Alb.in tracta. statut. parte 1.q.87. item quęro statuto cauetur quod si quis vendiderit,in ea fuit sententia, vt si antequá oblatum fuerit pretium emptori à consanguineo, venditor redemerit, etiam nullo pacto de reuendendo pręcedente, potior erit conditio venditoris,qui iam redemit.argu.l.vlt.C. de rer.permu.& l.quod dicitur,§.sed si impensis, ff.de impens. in rebus dotal fact.& l.si mulier,ff.solu. matr. & l.ex hoc edicto.§.si quis,ff.de ali.iudic.mut.cau.fac. Si autem consanguineus(inquit) offerendo pręuenerit,tunc amplius non est ius venditori redimendi, quia pręuentus est,argu.l.si quis postea,ff.de iudi. & d.l.post mortem,§.vlti.ff.solu.matr.& l.filio, ff. de liber.posthu.& l.si vnus,§.idem dicemus,uers. quod & in specie,ff.de pact.& l. quamuis, ff.de in ius uoc.& l.electio,ff.de noxa.acti.& l.qui cú maior,ff.de bon.liber.& l.Diuus,ff.de in integ. resti. & l.si quis libellos,C.de appella. subditque Albe. hanc opinionem esse ęquiorē,licet alia sit uerior. Tu ibi illum uide,& in d.l.quidam in testaméto, ff.de fideicomm.liber.& in d.l.ex hoc edicto, §. si quis,vbi idē tenet post Iac.Rau. & sequitur Fran. Rip.in l.i.col.penul.uersic.sed pone ꝙ ipse uenditor,ff.de priuil.credit.& Chass.in tit.*de retraictz*, §.10.in uerbo,*au seigneur feodal*, col.2.uersicu.de quęstione.Carol.autem Mol.in consuet. Parisien. tit.1.§.13.glo.5.nume. 11.12.13. loquens de retractu feudali.tenet omnino,contrahentes, etiam ex interuallo,re nondum tradita,posse discedere à contractu in pręiudicium domini uolentis rettrahere,& allegat Ioan: Fab.in §.j.Instit. de empti.& uend.& in l.1. C.quan. liceat ab empt. discede.de cuius dicto in eis locis,dicam infra eod.tit.§. 6.gl. 2.nume.12.nam ut ad alios. Quo in loco,& alijs multis,à num. 3. ad 20. inclusiue, tractauimus, utrum laudimia hoc casu debeantur:ibi igitur uide,quia id multum facit ad hanc quęstionem. Cęterum idem Molen.postea in eadem gl.nume.21. omnino sequitur Guid.Suz.& Alber.ubi supra,& tandem eodem nu.21.declarat,quomodo consanguineus dicatur pręuenisse, Et nos quoq; aliquid dixi

diximus supra ti. præcedente, §. j. glos. 2. in verbo, *duendu*, nu. 54. tamen.

24 ¶ † Sed dubium est in primo casu, videlicet cum factum est pactum reuendendi in ipso contractu, aut incontinenti post, quo quidē casu præfertur venditor veniens intra tempus huic facultati appositum consanguineo, vt dicit nostra consuetudo: verum emptor, antequā id tempus exierit, siue transierit, poterit ipsum prorogare venditori, ita vt offerens intra illud tempus prorogatū sit etiam præferendus consanguineis, acsi intra primum tempus venisset. Nam si iam primum tēpus effluxerit, cum fit illius prorogatio, certum est nihil ex eo præiudicij fieri iuri iam prorsus quæsito ipsis consanguineis, per l. cū stipulatus sim mihi à Proculo, & ibi nota. ff. de verborum obligationibus. Et vt verum dicam, hæc ita facta post primum tempus prorogatio, propriè non est prorogatio, siue extensio: quod enim iam transactum est, & amplius non est, vtique extendi, siue prorogari non potest, d. l. cum stipulatus sim, & ibi nota. & ca. ad dissoluendum, extra de despon. impu. & voluit Specul. titu. de dilatio. §. nunc videamus, versicu. & sunt hæc: vbi & ex hoc dicit, ꝙ transacto termino dato ad proponendas exceptiones, vel ad aliud, non potest iudex eum prorogare. An autem possit dare alium terminum, tractat versiculo sequenti. Et sequuntur Roma. & Alexan. in d. l. dies, quæ est 4. in princip. ff. de damno infecto. Et voluit etiam Salyce. in Authen. si tamen, in fine. C. de tempo. appel. vbi hinc dicit, quod licet tempus instantiæ appellationis possit à partibus prorogari, si adhuc durat, non potest tamen, postquam est infinitum: cum id, quod non est, prorogari non possit. Et in simili. Bald. in cap. de causis, statim post princ. extra de offic. deleg. dicit, ꝙ prorogatio, de qua is text. loquitur, debet fieri ante prioris temporis expirationem: nulla enim prorogatio per se ipsa potest [illegible] iunctio: & quod nihil est, prorogari potest. Et simile quidpiam voluit ipse Bald. consilio cccxxj. verba compromissi, lib. 5. Angel. in l. vltima columna 3. versicu. in glos forsitan. & ibi expressius Paul. Castren. & cæteri recentiores, ff. de fer. idem Paul. in l. j. C. de dilatio. Philipp. Deci. in cap. persona, col. penultima, versiculo vlterius extra de appellatio. Hæc igitur, vt repetam nost est propriè prorogatio, siue extensio, sed potius renouatio, aut simile quidpiam: vt etiam dicit Ioann. Andr. in additio. Specul. titu. de appel. parte 2. §. nunc breuiter, versiculo licet autem detur annus, & Bald. in l. si à te, in princ. C. de pactis inter emptore. & in c. Quintauallis, colum. penulti. versicu. sed an finito, extra de iureiuran. & consil. 51. generali statuto, col. 1. versicu. item ista tria, lib. 5. & consil. cccxlv. quartus quondam, col. vlti. eod. lib. 5. si id postremum est ipsius. D. à Rota. decis. 331. supposito, colum. vlti. versicul. vlti. in nouis Rapha. Cuma. consi. 74. quia superius, colum. 3. Panormita. in d. capitu. de causis, colum. ij. versicu. & aduerte quòd ista, extra de offic. delega. & Stepha. Fede. in suo laudatissimo tractatu de legum interpretatione, parte j. Et probatur in d. l. dies, in princ. cum glo. de dam. infect. & in l. sed & si manente, ff. de procu. Et de hoc quoque est expressa consuetudo, hoc in casu præferens cōsanguineos venditoribus, atq; etiam dominos feudales, apud Cenomanos. capi. 374. & Andegauos, cap. 363.

25 ¶ † Et hæc quidem vera sunt, etiamsi Bald. vt semper alias, ita & hic sibi contrarius, contrarium teneat in l. j. versic. quæro post lapsum, C. de temp. appe. vbi expressim repræhendit Specul. vbi supra citauimus. & ipsum Bald. sequitur Roma. in d. l. 4. in princ. ff. de damn. infect. & iterum consil. 443. quo ad primum in fin. Sed horum rationibus respondet Lanfran. qui Specul. sequitur in repe. ca. quoniam contra falsam, in verbo, dilationes, versi. finaliter vnum omitto, extra de probatio. vt ibi videre poteris. Barba. autem in capi. P. & G. extra de officio delegat. & in addi. Bald. in d. l. j. de tempo. appel. hanc postremam Bald. & Roma. opin. dicit tantum procedere, cum non fit ius deterius aduersarij: aliàs autem obtinere opinio. Speculat. per l. & si post tres, ff. si quis caut. Certum est autem, hic, ius consanguinei futurum deterius si tempore primo elapso, posset fieri prorogatio in præiudicium ipsius. Et hoc nullo modo mihi dubium videtur.

26 ¶ † Sed id quærimus, cum fit prorogatio ante finitum illud primum tempus: quod nō ita certū est quia tempus ita prorogatum, nō censetur esse nouum tempus, sed idem cum primo, d. l. sed & si manente, & ibi Bar. & Angel. vbi si precarium, in certum tempus constitutum, ante id finitum, in vlterius tempus prorogetur, non ob id constituitur nouum precarium, sed vnum atque idem manet, & l. si cum dies, in prin. & ibi glo. & Bald. ff. de arbitr. & voluit Specul. tit. de iudi. deleg. §. vlti. versicu. item ꝙ iurisdictio Bart. in d. l. 4. in princ. de damn. infect. Bald. in repe. l. Aemilius, col. 5. versi. nota quinto, ff. de minoribus. Angel. inter consil. Bald. consil. 347. post hoc fui consultus, post prin. lib. 4. Anto. in ca præterea, in fi. de dilatio. Imol. in c. vlti. de precar. Paul. Cast. consi. 281. in causa ista quinque, colum. vlt. versi. quantum ad tertium, li. 1. & consil. 389. si consideremus, eo. libd. 1. vbi id eleganter, & copiose probat. Corne. d. consil. 235. de pluribus, colum. 3. versicu. vlti. quando lib. 2. cum alijs concord. collectis a Fel. & Phili. Deci. in c. de causis, de offic. deleg. & eod. Deci. consi. 497. accurate, col. 1.

27 ¶ † Ex quo fit, vt id tempus ita prorogatum, assumat omnes qualitates, & conditiones, omniaque priora accessoria secum trahat, censeaturque esse eiusdem omnino naturæ. quod & probat tex. in l. 2. §. sed si iudex, ff. de iudi. & in d. l. Aemilius, cum glo. ff. de minori. & in l. Labeo, la. 2. in principio & ibi Bartol. & iterum. §. vlti. ff. de arbitr. & in l. lecta. versicul. dicebam, & ibi Pau. Cast. & melius Alexandr. in 5. nota. ff. si certum petat. & voluit quoque Bartol. in l. j. §. & post operis, col. 2. & ibi Alexand. & Ias. ff. de oper. no. nuntiat. Bal. in l. acceptam, in 7. quęstio. de vsur. & in l. 1. in 10. q. C. de his, quę pœnę nomin. Imol. consilio 11. in

casu, col.j.Paul.Castr. in d.l. cum stipulatus sim mihi à Proculo,& ibi Fran.Aret.col.pen.ff.de verbo.obliga.cum aliis quoque multis concor.adductis à Cępol.causarum criminalium consi.8. dicendum,col.2.versi.pręterea hoc.Franc.Cur. Senior. consil.57.super eo,col 6.nume.45. Fel. & Dec.in d.c.de causis.& eo.Fel.in c.præterea,col.12.versi. & ad hoc quod tempus,de sponsa.& ipso Deci.consil.394.pro vera,colum.3.versicu.sed prædictis.& Iason.in d.§.& post operis,colum.j.in fin.versicu. not. diligenter, vbi id etiam ostendit procedere in pœnalibus.

28 ¶ † Idque maxime debet procedere in hoc casu,in quo ius nondum est quæsitum irreuocabiliter consanguineo, cũ adhuc possit venditor intra tempus,quod nondum transijt,rem retrahere, & ita consanguineum omnino repellere. Ideoq; potuit ipsi consanguineo, inscio atque etiam inuito & reluctanti, in eo iure præiudicium fieri, ab ijs maxime,per quos illud ei acquisitũ fuerat:vt probatur in l.3.ff.de ser.exportan.iuncto eo,quod habetur in d.l.qui Romę.§.Flauius, ff.de verbo.obl. & d.l.sed & si quis,iuncta glo.ff.de vsur.vbi si seruus emerat,ꝙ acceperat,data fide de pretio,fit interim res empta domini proprietarij ipsius serui, vt vbi dicit glos. Tamen si postea soluatur à seruo pretium ex pecunia domini vsufructuarij, fit res illius.& ita in id quod diximus,expendit eos tex. Imol.in c.potuit,in pen.q.versicu.pro cuius declaratione,extra de loc. & sequitur Barba.consil.66. afferam in medium,col.8.lib.4. vbi & ad hoc alia multa allegat,quæ tu videre poteris. Vt interim eam omittam,quæ & Ias.congessit in l. vlti.col.j. & 2.ff.de pact.ad probandum iuri nondum quæsito, sed tantum sperato, ab iis præiudicari posse, quorum opera id ius comparatum est, contra ea quæ diximus supra nume.20.neque id quidem. In quo illud animaduertere debes,quod licet etiã intra tempus præstitutum reuẽditioni ius sit quæsitum consanguineo ad retrahendum,etiam intra id tempus:vt dicetur,§.seq. Ius tamen repellendi venditorem,id est,vt ei præferatur, non ei est quæsitum, nisi eo tempore prorsus elapso. Ideoque id ius prelationis, si quod sit, interim tantum speratum est, aut potius expectatum, non etiam quęsitum.

29 ¶ † Denique cum fuerit in mera facultate ac voluntate contrahentium,in principio tantum tẽpus huic rei pręstituere, quantum voluerint, etiã in aliorum pręiudiciũ:videtur & illis permissum, ipsum tempus nondum elapsum prorogare, etiã in aliorum pręiudicium: vt in simili dicimus de iudice, qui appellanti statuit terminum ad prosequendam appellationem, nam & eum prorogare potest,inuito atque retinente appellato,licet eius intersit non prorogari: vt voluit Phili. Franc.in c. personas,col.penul.versi.3.quęritur an ipse, & ibi Fel.col.2.de appellat.& idem Phil.Fran.in c.sępè, col.8.versicu.in eadem gloss.ibi,facere, eod.titu. Card.Flor.in cle.j.in q.de vit. & hone. cleri. Dominic.in c.cum appellationibus, in fin. & ibi ipse Philip.Fran.in §.si vero,col.penul.de appel. lib.6. per gloss.in clemen.quamuis,in verbo,videtur,de appell. quę voluit iudicem posse etiam prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis. Nã his casibus non videtur esse ius quęsitum parti ante finitum tempus, quia semper posset aduersarius dicere, sibi ius esse quęsitum ex contumacia inducta ex lapsu termini, quod & idem dicendũ est in casu nostro,cum omnino sit eadem ratio.

30 ¶ † Et simile quoque est, quòd licet non debeat dari secunda dilatio ad probandum, nisi probato impedimento, vel ex causis à Bartol.traditis in l.vlti.ff.de fer.Poterit tamen prima dilatio, antequam tempus ipsius sit finitum,prorogari, cum non sit noua dilatio: vt voluit Specul loco supra allegato,videlicet ti.de dilatio.§.nunc videamus, versicu.& sunt hęc in argum.iuncto versic. pręcedenti.& Angel.qui Specul. non meminit, in d.l. vlti.col.3.versicu.in gloss.forsitan, & ibi quoque Paul.Castren.hoc declarans,col.item 2.versic. sed vtrum iudex: vbi id dicit perpetuo menti tenendum,& à multis singu.dicit.Et de hoc in casu, de quo quęrimus,est expressa consuetudo apud Cenomanos,consuetudinum eius loci,c.cclxxiij, & seq.& Andegauos,capit.cclxii.quibus nuncupatim cauetur,posse emptorem tempus reuenditionis,antequam sit finitum,prorogare in pręiudiciũ consanguinei. Id quod etiam voluit,aliud tamẽ agens,Chass.hoc eodem titulo, *de retraict*, §.x.in verbo,*à faict diligence*, per totam eam gloss. Et id confirmat,quod à Stepha.Bert.responsum est consil.xlvi.pridem de anno lib.j.quòd si quis vendiderit emphyteusim cum pacto redimendi intra aliquod tempus,quod postea ante exitum illius fuit prorogatum in aliud prolixius,intra quod redemptio facta est,debentur tantum vna laudimia, ex priori scilicet venditione,non ex redemptione,ac si facta esset intra primum tempus.Et hanc partem in specie nostrę quęstionis nuncupatim tenuit [redacted]

31 ¶ † Contra quoque videtur multis rationibus. Primum quia licet fuerit in arbitrio contrahentium,dum contractum fecerunt,tantum tempus reuenditioni pręscribere,quantum voluerint: tamen posteaquam semel certum apposuerunt, non est amplius in eorum arbitrio illud prorogare, sine eorum consensu,quorum, interest: exemplo eius,quod dicimus de dilationibus,quę & ipsę,cum dantur, sunt arbitrarię, id est, dantur vel breues,vel longę,arbitrio iudicis,l.2.ff.de re iudica.Tamen cum semel datę sunt amplius prorogari non possunt ab ipso iudice, sine cõsensu partium, l.j.in fi.C.de dilatio. Ideoque, & illud,quod primo loco dictum est,iudicem posse prorogare tempus à se statutum ad prosequendam appellationẽ, non admittit Panormi.in d.capitu. sępe,colum.4. versicu.in ea glo.ibi,iudex, extra de appel.Sed & illud,quod postremo diximus,dilationem probatoriam posse à iudice prorogari sine causa, reprehendunt Raph.Fulg.& Alexand. in d.l. vlti.ff. de feri.Et facit etiã,quod in simili dicitur, si iudex familiæ ercisc.iudicio semel alteri fundum adiudicauerit,

cauerit, non poterit amplius alium fundum alteri assignando, seruitutem illo primo fundo purè assignato imponere, quamuis ab initio, cum adiudicaret, id facere potuisset, l. item Labeo. §. sed etiam, ff. familiæ ercifcun.

32 ¶ †Præterea, quia etiam si emptor & venditor possunt, vt verè possunt, prorogare illud primum tempus ad suum ipsorum præiudicium: tamen ea prorogatio nemini alij, quam prorogantibus nocere debet, l. si cũ Hermes, C. loc. & l. item quæritur, §. qui impleto, ff. eod. vbi si conductio fuerit prorogata in aliud prolixius tempus non tenetur fideiussor de prorogato illo tempore, nec manet obligatio pignorum ab alio in eam rem traditorum. Et ex hoc no. Bal. in d. l. si cum Hermes, ꝙ prorogatio nihil habet effectus & virium, nisi quãtum ad prorogantes, quod dicit mẽti tenendum. Et illud quoque de fideiussoribus voluere Spec. & Io. And. in addi. illius, in titu. de fideiuss. §. j. versi. illud autem quæritur, Gofr. Ioan. And. Ant. & Panor. in c. constitutus, eod. tit. Hostien. in c. vlt. in fi. eod. quoque titu. vbi declarat, quomodo id sit intelligendum. idem Host. & Ioa. And. qui idem dicit de pignoribus, in cap. præterea requisisti, & ibi quoque Philip. Dec. col. 2. de appel. Archi. in c. te quidem, 11. q. j. Iaco. Aret. Dyn. & Barto. in l. Lucius, la 2. §. Paulus. [& ibi quoque Alb.] ff. de admini. tut. & idem Barto. in l. 2. §. vlti. ff. de Præt. stip. D. à Rota. qui id intelligunt, vt non teneantur pro tempore prorogato (quod iam diximus) sed de preterito tãtum dec. 806. penes Titium, in antiquis. Alber. in l. sed si manente, numero 3. ff. de precar. & in l. Lucius. §. Paulus. ff. de admist. tut. Bal. in l. tam, mandatori, col. 2. versicu. sed hic dubitatur, C. de non numer. pecu. & vbi etiam id declarat. [& in l. Aemilius. col. 5. versicu. nota quinto de prorogatione, ff. de mino.] & in l. penul. in princ. ff. de excusa. tuto. idem Bald. Angel. & alij Recentiores in l. si vnus, in prin. versicu. si cum reo, ff. de pact. Card. Flor. in clem. j §. nos itaque, in fi. ff. de iureiurãn. Petr. Anchar. in cap. vlti. extra de fideiuss. Imo. in l. vbicunque, ff. eod. tit. Pau. Castr. in l. 4. in prin. per illum tex. ff. de damn. infect. Barba. late consil. 21. sapienter scribitur, col. j. & 2. lib. j. Franc. Are. in l. pacta nouissima, col. vlti. C. de pact. Maria. late in c. vlti. extra de dilatio. Fel. in d. c. præterea, colum. 12. versicu. adduco, de spon. Anto. ab Alexand. & Ias. in l. j. C. de iudic. vbi ipse Ias. post, alios distinguit, vt ibi videre poteris in penul. & vlti. colum. & Aufr. e. deci. Tholo. quæst. clxxxj. item fuit quæsitum si aliquis. & Stepha. Bert. qui illud quoque declarat, consilio. clxxxviii. dico, colum. j. & ii. lib. iiii. Id quod etiam procedit, si in principio actum sit, vt tempus possit prorogari, vt probat text. nota. in l. Labeo, §. hæc autem clausula, cum, §. seq. ff. de arbitr. quem in id nota. & dicunt singu. Paul. Castr. & Alexand. in d. l. iiii. in fin. princip. ff. de damn. infect.

33 ¶ † Ex quibus & illud fit, ꝙ si custodia castri fuerit quibusdam demandata vsque ad mensem, eiusque rei dederint fideiussores, si postea id tempus fuerit prorogatum in alium mensem, aliudve quodpiam tempus, quo custodes ipsi castrum deseruerunt, hostibusque dediderunt, fideiussor in eum mensem datus, non tenebitur. Ita enim post Lamb. Ramp. voluit Ioan. And. in addi. Specu. vbi supra, & Alber. in 2. parte statutorum, q. cxliij. quæro etiam, statuto cauetur. & Barr. post Iaco. Are. & Dyn. in d. l. Lucius, § Paulus, ff. de admin. tut. vbi ita dicit se consuluisse.

34 ¶ † A quo non admodum dissidet, quod voluerunt Dyn. & Rayn. in d. l. pen. §. mulier, ff. solu. matrim. ꝙ licet compromissum prorogatum censeatur esse vnum idemque, quantum ad ipsos cõpromittentes: tamen si fuerit compromissum in alium, vt ferret sententiam intra annum, & dederint ipsi compromittentes fideiussores, & pignora de parendo sententiæ, & id tempus fuerit ab illis prorogatum in alium annum, non tenebuntur fideiussores: nec pignora, si aliorum sint, quam cõpromittentium, obligabuntur. Quod & idem voluit Nico. Neap. in lect. Bart. in l. Titius in fi. prin. & ibi etiam Bald. post Dyn. ff. de excu. tut. [Ro. in d. l. Labeo, §. hæc autem clausula, ff. de arbitr.] & Philip. Dec. consil. xciii. cuius superscriptio incipit, fideiussor strictè obligatur: vt dicit, ꝙ compromissum prorogatum nõ idem est compromissum cum primo, quantum ad alios: sicut etiam voluit glo. quam ipse allegat. & Bald. in d. l. si cum dies, ff. de arbitr. Et quod de fideiussoribus compromissi dictum est, optimè probatur in d. l. Labeo. §. vlti. eod. titu.

35 ¶ † Nec hinc quoque longè distat, quod ab ipso Bald. scriptum est in repe. d. l. Aemilius. col. 6. in 5. nota. ff. de minor. quòd si ex omni contractu precipiatur à statuto solui gabella, & ego tibi locaui fundum ad vnum annum, & deinde prorogaui tibi eam locationem ad alium annum, soluenda est duplex gabella, scilicet ex priori locatione, atque etiam ex ea prorogatione, quia licet, quantum ad prorogantes, vt ipse dicit, sit vna eademque locatio, & conductio, tamen quantum ad alios, censetur esse duplex: per d. l. si cum Hermes, & eum nuncupatim sequitur Deci. d. consil. xciii.

36 ¶ † Adde & ad confirmationem huius partis, quod pulchrè, & nota. respondit idem Bald. consil. xciiii. viso statuto de contractibus, lib. 5. quòd si stante statuto, vt in contractibus minorum, & mulierum interueniant duo consanguinei, aliàs contractus sit nullus, & factum sit ab ijs compromissum cum ea solennitate, non potest fieri prorogatio huius compromissi sine eadem solennitate: nam licet (inquit) vnum dicatur esse compromissum, d. l. sed si manente, ff. de arbitr. tamen necesse est ex prorogatione oriri nouam obligationem, l. penulti. ff. de Prætor. stipulatio. & lege, qui ad certum, ff. locatis. Hæc ille. Quomodo igitur in hoc casu nostro poterunt contrahentes nouam inter se obligationem facere in præiudicium consanguineorum, quibus iam est ius quæsitum?

37 ¶ † Et ego sane (vt tandẽ meũ iudiciũ interponã) his rationib. adductis, in ea sum sententia, vt si

emptor, & uenditor etiam ante tempus primum præstiturum reuenditioni, illud prorogarint in aliud tempus, id non obest consanguineo, quo minus præferatur venditori: si primum illud tempus fluxerit: cum vt diximus, ea prorogatio ei nocere non possit, sed tantum prorogantibus. Præsertim cum hic, non de iure quærendo tractamus, sed iã quæsito, ex nostra consuetudine, quæ hanc facultatem tribuit consanguineo redimendi, cum primum contractus est absolutus. Hic enim casus vnus est ex ijs, in quibus ex re inter alios acta ius alteri quæritur: vt no. Bald. de eo nuncupatim loquens in rub. C. res inter alios acta. col. j. versicu. nota quòd ex consuetudine, & post eum Philip. Deci. consil. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, colum. 1. & diximus latius supra in §. 1. gloss. 9. in verbo, *ou lignagier*, nume. 105. huius autem.

38 ¶ † Nec dubium est, quin saltem id ius sit ita quæsitum consanguineis, vt futurus lapsus temporis iam statuti, & conuenti ad reuenditionem, faciat eos præferri venditori. Nec absurdum est, id ius considerandum esse, licet nondum sit sortitũ effectum, & ab eo futuro tempore dependeat, per ea quę in simili tradit Inno. in ca. statuimus, circa medium, versi. itẽ no. ꝙ priuilegium, extra de maio. & obed. & Imo. in c. vlt. col. 10. & ibi post eum Fel. col. 2. in 4. ampliatione, extra de constitutioni, & idem Fel. in cap j. col. penul. versi. tertia conclusio, extra de sponsal. Et quod in alio casu scribit Bartol. in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, colum. 2. versic. item facit, arbiter statuit, ff. de verbor. obligatio.

39 ¶ † Quin & si id ius esset tantum quęrendũ, non quæsitum, non tamen posset eo priuari cõsanguineus facto contrahentium. qui ad hoc non cõtraxerunt, vt commodum facerent ipsi consanguineo: nec enim eo tendebant, nec eo ferebantur, vt aliquid ex eo consanguineus consequeretur: quo in casu loquuntur omnes leges, & Doct. differentes, an ius alicui per alium quæsitum, vel quęrendum, possit facto eiusdem tolli. Hic autem ius, de quo loquimur, quęsitum est ex dispositione legis vel statuti, & quidem contrahentibus ipsis non cogitantibus, imo vero eiusdem inuitis, & nolentib. ita statuto nostro, disponente: quo casu obtinent alia iura, quibus clare probatur, ei iuri, etiam quęrendo, & quod in spe tantum est, non posse pręiudicari ab eo, ex cuius contractu id ius procedit de quo late diximus supra in pręcedenti quęstione. Et pro hac consideratione aliquid facit id, quod à nostratibus distingui solet, cum tractant, an cum res reddit ad venditorem, aut alium concedentẽ, redeat libera & sine nexu seruitutum & obligationum ab emptore constitutarum. Nã aut redit (inquiunt) ex voluntate & facto emptoris ad hoc directe tendentis, & tunc redit non libera: aut è diuerso, & redit libera: vt per Bar. & Raph. Cum. in l. in diem, ff. de acqua pluuia arcenda: de quo nos latissime diducemus infra eo. titu. §. 3. glo. 1. & vnica, nu. 10. hic autem opportune, & sequenti, vbi videre poteris.

40 ¶ † Nec interim tamen omiserim, ꝙ tempus prorogatũm, etiam ante finem prioris, nõ dicitur idem tempus verè & propriè, sed fictè & improprie, ex sentẽtia Cyn. & Bar. in d. l. si cum dies, quę est quarta in prin. de arbitr. & Albe. in l. Labeo, in multis locis, cod. tit. Bal. in c. j. extra de iud. & in c. de causis, col. 2. versic. quęro vtrum istud tempus, & ibi Phil. Deci. col. 4. versi. 3. prædicta conclusio, extra de officio deleg. vbi id dicit omnino verum esse in extraiudicialibus: & allegat multa iura, & idem Bald. in cap. 1. §. 1. col. 3. versicu. sed pone cõpromissum, tit. de lege Corra. & consil. ccccxxxvi. quęritur si factum fuit, lib. 1. & Sozin. consil. 99. serenissimus Rex, colum. 2. lib. 3. Ex quo Bald. in l. si a te, C. de pact. inter emptorem, & venditorem, dicit id minime procedere iu odiosis, arg. l. cum quidam, ff. de liber. & posthumis. Statuta autem debent intelligi verè & propriè, l. 3. §. hęc verba, ff. de negotijs gestis, cum simil. Cum igitur nostrum statutum loquatur de tempore ad redimendum concesso in ipso contractu, aut die sequenti, debet haud dubie intelligi de illo primo tempore concesso eo die aut sequenti, vt ea loquitur, non de prorogato: non est idem verè & proprie, sed ficte & improprie.

41 ¶ † Illud autem scire debes, si priorem sententiam sequi malis, satis esse prorogationem fieri in vltimo momento primi temporis, vt dicatur fuisse facta ante lapsum illius: sufficit enim habere momentum: vt nuncupatim in hoc casu prorogationis temporis voluit Bald. in d. capitu. de causis, colum 2. versicu. quid si prorogatio, per d. l. sed si manente, ff. de precar. & argum. l. cum sponsus, §. vlti. in fi. ff. de public. in rem actio. & sequitur Philip. Dec. multa similia congerens ibi, colum. 3. versic. & prędicta conclusio. Et est. bonus text. in cap. consuluit, extra de officio delegati. Et bene etiam facit, quod tradit Specula. titu. de dilatio. §. dilationum, versic. quid si dicatur, ꝙ cum datur tempus ad aliquid faciendum, sufficit id fieri vltima hora eius temporis. & Ioan. And. in cap. pręterea, le. 2. colum. 2. extra de appellationibus, quod in casu illius ca. sufficit debitori soluere in vltima hora termini, prout illũ refert, & sequitur Philippus Fran. ibi, colum. penul. versicu. 7. quęritur: quamuis ipse Ioan. Andr. loquatur de vltima die. & quod etiam tradit Baldus in l. data opera, colum. antepenulti. versicul. vltimo nota. C. qui accusa. non poss. de eo qui est cõdemnatus soluere decem intra aliquod tempus, & nisi id faciat, debet perdere manum, vt satis sit, si vltima hora eius temporis soluat. Et sequitur Alexandr. in additionibus Bartol. in l. vlti. §. ulti. ff. de publ. & vectig. & quod item scribit Salyc. de eo qui extrema hora decem dierum etiam noctu appellauit, in Authen. hodie col. 2. in 7. quęstio. C. de appel.

42 ¶ † Et id generaliter in omnibus procedere latissimè probauit Bald. consi. 34. statuto seu capitu. columna ii. libro iiii. Idque etiamsi illud vltimum momentum noctis tempore accidit, nam eo vltimo nocturno momento poterit actus confici, tametsi aliàs id temporis non sit idoneum ad eum

actum

actū: vt notanter voluit Sal. de solutione pecuniæ, in l. non minorem, in fi. C. de transact. & sequitur, & dicit singu. trahitque ad oblationem, & consignationem Chasse. consil. 41. quia casus, ad fi. Super quo etiam vide, quæ diximus supra tit. præcedenti. §. j. glo. 11. quæ est in verbo, *& iour*, nu. 12. ex quibus potes, & generaliter voluit Bald. in l. j. col. 2. versic. 2. quæro, ff. si quis cautionibus. Vt iam non dubitandum sit de prorogatione facta postrema die primi temporis, quod aliquando in dubiū vocari vidimus. Verum ne erres, quod generaliter diximus id procedere, intellige, nisi post eū actū, qui sic fit in vltimo momento temporis, aliquid restaret faciendum, quod fieri non possit intra id tempus: vt in casu, de quo per Soz. consil. 105. visis testibus, col. j. versicu. 2. principaliter, lib. 4. ne hic diutius immoremur in re non necessaria ad hunc nostrum casum, vt tamen non omittas videre Bald. in d. l. si à te, C. de pactis, inter empto. & vendito. & Phil. Dec. in d. cap. de causis, vbi supra proximè.

43 ¶ † Nunc autem in mentem venit quæstio, quam vidi ex facto, & quæ quotidie euenire potest. Dicitur in nostra consuetudine, ꝙ venditor volens redimere ex pacto apposito in contractu, vel post eadem die, aut sequen. præfertur consanguineis. Igitur consanguineus vult retrahere ab emptore, vel etiam à venditore, qui iam redemerat. Venditor vult eū repellere, quia sibi dicit fuisse datam facultatem redimendi die contractus, vel sequenti: & ad id probandum producit chirographum siue schedulā emptoris ipsius signo subscriptam. Consanguineus autem dicebat, non esse standum huic schædulæ in præiudicium ipsius: eā enim fuisse factam non die contractus, aut sequēti, sed longo post interuallo, collusione emptoris, & venditoris, ꝙ scilicet fraudaretur cōsanguineos iure retrahendi. Ego in hac re consultus, olim respondi huiuscemodi schedulam non facere fidem illius facultatis redimendi, quantum ad diem spectaret, in præiudicium proximorum, per text. in l. scripturas, C. qui potiores in pignore habeantur, præferentem creditores habentes instrumentum publicum, etiam tempore posterius, habentib. scripturam priuatam debitoris tempore priorem, nisi ea habeat trium virorū subscriptiones. Quod nō ob aliud fit, quam ꝙ scriptura priuata non facit fidem de tempore, in præiuditium aliorum: nam aliter posset debitor præponere posteriorem anteriori: vt dicit Bar. & ibi, & Panor. in c. 2. col. 3. extra de fide inst. & Paul. Castr. consi. 294. in causis, col. 2. versic. 3. quia posito, lib. j. & Petr. Anchara. consi. 28. rationes inductæ: vbi dicit id procedere, etiamsi procurator eam scripturam priuatam confecisset, & appareat anterius mandatum de ea re conficienda ex publica scriptura: neq; .n. ob id tolli suspicionem fraudis de prælato die, & illi consi. subscripsit Gaspar Calder. in fi. illius, & Fran. Rāpo. consi. seq. ego Fran. Cum ergo, vt postea subdit ipse Petr. Anchar. in huiusmodi scripturis priuatis sit facilius præuentio & gratificatio, si illis stetur, voluit illa l. obuiare huic fraudi. Idq; etiam voluit Bal. in ea ipsa l. cum dicit id fieri, ne detur materia conficienti priuatam scripturam, ponēdi tempus, antequam ea secundum veritatem conficeretur: hæc. n. sunt verba illius, per l. repetita, ff. de fide instrum. & l. si creditor, C. de fal. & idem Bal. loquēs de huiusmodi priuatis schedulis, consi. 198. lib. 1. quod & inculcatum est consi. 466. lib. 5. cuius initium est, ad intelligentiam huius materiæ, col. 2. versicu. secundo nè sit. non debet (inquit) esse in potestate debitoris prælata die tollere ius credito ris, per illa eadem iura, & præterea, l. Seia mancipia, ff. ad Velleia. & l. j. §. editiones, ff. de edend. & l. exemplo, C. de probat. Et facit etiam, quod in eādem sententiam scribit idem Bald. consi. 249. lib. 1. repetito, consil. 400. in libris thesaurarię, col. 2. lib. 5. & Franc. Rip. in l. priuilegia, col. 5. num. 24. ff. de priuilegijs creditor. vbi & illud Petr. Ancha. & Franc. Rampo. loquentium de anteriori mandato, nuncupatim sequitur.

44 ¶ † Quę quidem rationes eandem vim habēt in omnibus casibus, in quibus agitur de pręiudicio aliorum. Ideo Paulus Castrensis consilio 134. in causa Ser. Ludouici, libro primo, trahit dictam l. scripturas, loquentem de duobus creditoribus, ad creditorem pretendentem habere hypothecam priorem tempore ex scriptura priuata, & emptorem pretendentem habere dominium rei ex instrumento publico temporis posterioris: vt scilicet hic empor eximatur illa hypotheca, de qua tantum constat per illam scripturam priuatam anteriorem: cum sit eadem ratio, quę in illa l. scripturas, videlicet suspicio, nè ea scriptura priuatam facta fuerit post eam venditionem, ad fraudandum emptorem: ideo (inquit) de tempore illi non creditur in præiudicium alterius, quam scribentis, per l. quędam. §. numularios, ff. de edendo. Et idem in creditore habente etiam priuatam scripturam priorem, & donatario habente posterius instrumentum publicum donationis, respondit idem Paulus Castrensis consilio cccxxxvii. si prima duo statuta, libro secundo, vt scilicet hypotheca contenta in illa priuata scriptura debitoris, non noceat illi donatario, nisi sit subscripta tribus testibus iuxta dictam l. scripturas, nè sit in potestate donantis, eiusdemque debitoris, pręuertere donationem à se factam prelato die per multa ex dictis iuribus, & alia quędam huc satis pertinentia vt ibi videre poteris. Quod multum notandum est: vt id intelligas etiam procedere, cum instrumentum publicum posterius est ex titulo merè gratuito, & liberali, &. schedula prior est ex titulo oneroso. Et idem quoque in alio non absimili casu consuluit Corneus consil. cxxxviii. visis scripturis columna prima, libro primo per dictam l. scripturas, & alia iura, & Sozi. consilio xli. in pręsenti consultatione, columna vltima in versiculo confirmatur hoc fundamento, lib. 4. vbi loquitur in casu Paul. Castren. in dicto consi. cxxxiiii. libro primo, & illum citat, licet erret in numero consilii. Et eundem quoque Paul. eo in loco sequitur Francis. Ripa. in dicta l. priuilegia, col. 5. num. 24. ff. de priuil. credito.

45 §† Ex quibus potes intelligere, illam l. scripturas, non solum procedere in eo casu duorum creditorum certantium de priori hypotheca, de quo loquitur ea l. sed aliàs semper, vbi est eadẽ ratio, & facultas præiudicandi tertio: vt etiam satis innuunt Bartol. Bald. Petr. Ancharan. Gaspar. Calde. Francisc. Rampo. & Panorm. quibus locis supra citauimus, & præterea Bal. in cap. 2. col. 2. versicu. in tex. ibi inscripti, extra de fide instrumen. vbi in id dicit eam l. singul. & eam procedere, quantum ad omnes à debitore causam habentes, & Petr. Anchara. loquens nuncupatim in schedula priuata, qua seorsum ab instrumento venditionis datur facultas redimendi (qui est casus noster) consi. 9. plurimæ coniecturæ, col. 1. in 2. locis Io. Ana. consil. 40. in quæstio. & apertissime Alex. consil. 25. viso instrumento, col. 2. ver. sed his non obsta. lib. 2. & Sozin. in l. j. col. 15. versicul. 8. & vltimo, ff. soluto matrimonio, & Philip. Dec. in d. capitu. 2. versicu. secundo Abba. concludit, extra de fide instrumen. & ante hos omnes gloss. ordin. quam nullus hominum allegat, in eo ipso capit. 2. in gloss. 1. quæ dictam l. scripturas, trahit generaliter ad omnem actionem realem, & eam sequuntur Hostien. & Ioan. Andr. ibi.

46 §† Quanquam scio Soz. ipsum, subtilissimũ legum interpretem, secum veluti pugnantem, de hoc dubitasse, an scilicet d. l. scripturas, ad alios casus trahi possit. Id est in consil. 75. primo aspectu dicendum, lib. 4. quia contra Paul. Castr. cuius supra dictum consilium ante citauerat, dicit Barth. à Saly. & alios solennes Doctor. consuluisse. Et ꝙ si opus esset, multis rationibus ostenderet eam Pau. sententiam non subsistere: nec aliud dicit. Scio item Bald. d. consil. cxcviii. lib. j. non obstante ea ratione, quam supra ex eo adduximus, in ea esse sententia, vt d. l. scripturas, habeat locum tantum, cum agitur de duabus hypothecis. Secus si de creditore habente hypothecam ex priuata scriptura, & emptore non habente, quia creditor præfertur: qui quidem est proprius illic casus, in quo Paul. consuluit, affertque Bald. tres rationes illic omnibus obuias, quæ mihi (vt dicam quod sentio) non satisfaciunt: nec si Sozi. placuissent, eas omisissent.

47 §† Et pro priori sententia Paul. Castr. & sequacium, facit, quod consuluit ipse Pau. in alia specie, consil. lxxiiii. in causa mota per dominam Dorotheam, lib. 2. quòd in venditione simulata non habet locum statutum præferens consanguineum in venditione, Tamen de huiusmodi simulatione non statur assertioni contrahentium, in præiudiciũ consanguinei, per d. l. Seia mancipia, in prin. ff. ad S. C. Velleia. & l. si quis in graui §. j. ff. ad S. C. Syllan. quia potuerunt inuicem colludere in damnum alterius, argumen. in d. l. repetita, & ibi not. ff. de fide instrum. & est bonus text. in capit. super eo. extra de eo qui cog. consang. vxoris suæ. Igitur probanda est simulatio probationibus, aut saltem coniecturis legitimis. vt ibi per eũ. Et quod ab eodem Sozin. scriptum est consil. lxxviii. visis actis, col. ii. versicul. vtrum est, lib. 4. quòd scriptura priuata debitoris non nocet creditoribus, nisi aliter constet de debito, quam per confessionem contentam in dicta scriptura priuata. per text. in l. 2. §. si in emptionem, ff. si quid in fraudem patro. credo, ꝙ voluit allegare l. j. §. quod si in lite, eod. titu. & per nota. per Barto. in l. post contractum, col. vlti. ff. de donationibus, Cui adde, quæ à Cyn. tradita sunt post Dyn. & alios antiquiores in l. vbi adhuc, in 12. q. C. de iure dotium.

48 §† Et vt redeamus ad dictam l. scripturas, cũ omnes fateantur, rationem illius esse, ne sit in mero arbitrio solus debitoris, ex scriptura priuata, à se lõgo post interuallo confecta, prælato in ea die, ius prioris creditoris tollere: sitque & eadem in nostro casu ratio, vt iam diximus, quoniam posset solus emptor, confecta à se longo post venditionẽ tempore scriptura priuata, & die contractus, aut seq. in ea apposito (id vulgo nostri, *antidater*, appellant) consanguineos iure retractus priuare, eisque venditorem præferre: nihil omnino dubitandum est, quin & ea lex ad hunc casum, & cęteros omnes, in quibus illa eadem est ratio, compræhẽdat, non quidem per extensionem, sed sicut genus cõpræhendit suas species: vt per Petr. & Cyn. in l. iura non in singulas, ff. de legi. & in l. quod vero, & ibi Bald. eod. titu. cum infinitis prope concordantiis, à me collectis in repe. l. si vnquam, in uerbo, libertis, nume. 45. quorum sententia, & seq. C. de reuocan. dona.

49 §† Fateor tamen, ꝙ si non agitur de pręiuditio consanguinei, sed tantum emptoris, qui eam scripturam fecit, non minus fidei aduersus eum facit, quam publica, l. Publia. §. vlti. ff. deposit. & l. generaliter, C. de non numera. pecunia, cum similibus. Etiamsi nec diem habet, nec Consulem, l. cũ tabernam §. idem quęsijt, & ibi Bart. in primo no. & etiam Ange. ff. de pign. & glos. in d. l. scripturas, in verbo, notarij. & ibi clarius Bald. C. qui pot. in pign. habe. glo. in §. sancimus, 25. quęst. 2. & Ioan. Andr. & Domi. in cap. abbate, sanè. §. vlti. de senten. & re iudica. lib. 6. Idem Ioan. Andr. in c. inter dilectos, col. 2. extra de fide instrum. Barto. in prima constitutione, ff. in princ. col. j. & in l. in summa. §. item Labeo, & ibi Angel. ff. de aqua plu. arcend. Bald. in prima constit. C. in §. quibus, colum. 2. versicul. deinde no. ꝙ leges, & in rub. C. de fide instrumen. col. penul. & in c. 2. colum. 2. versi. quęro vtrum priuata, extra de fide instr. & consi. 331. reuerende pater, post princ. lib. 2. Angel. in Auth. quod sine, C. de testamen. & in l. sciendum, col. 1. & ibi Barba. col. 7. ff. de verb. obli. & in §. si quis igitur, in Authen. de instr. caut. & fid. Lanfranc. in repeti. c. quoniam contra falsam, in materiam productionis instrumentorum, in vlt. quęst. extra de probat. Alex. in l. Pretor, in princip. col. j. ff. de eden. & consil. 70. uiso processu inquisitionis, col. 3. uersi. ecce ego, lib. 1. vbi hanc dicit esse communem opinionem. Barba. consi. 27. vbi Christus, col. 3. li. 3. & consil. 58. omnipotentem, col. 13. versicu. & etiam faciat, lib. 4. vbi ad hoc dicit singu. esse text. in d. §. quęsijt.

50 §† Sed sunt quędã, quę aduersari vidẽtur illi

nostræ sententiæ, qua diximus non esse credendũ huic priuatæ scripturæ emptoris, quantum ad tẽpus pertinet, in præiudicium consanguineorũ. Nã primum quod dictum est, priuatam scripturã sine die, & Consule facere fidem, nõ procedit, si is qui ea scriptura vtitur, tempore innitatur, id est, vt ru diores intelligant se fundat in tempore. Nam tũc requiritur dies in ea scriptura, ex sententia Bart. in d. §. idem quæsiit. Bal. in d. prima constitu. C. & in d. rub. C. de fide instru. quibus locis supra citauimus, & in d. l. scripturas, & consi. 354. quæritur vtrum in priuata, in prin. lib. 4. Ang. in d. §. si quis igitur, per tex. in l. creditor, C. qui potio. in pigno. habe. Alexand. consi. 106. magnifice Prætor, col. 3. versicul. secundo respondeo, lib. 3. & consil. 132. in causa, & lite vertente, col. 2. versicu. quo ad tertium dubium, lib. 4. Ex quo non obscure declaratur, ꝙ si scriptura priuata habet diem, facit fidem de tempore, si de eo agatur.

51 ¶ † Deinde sunt, qui cõstantissime asseuerãt, scripturam priuatam haud dubie facere fidem in præiudicium scribentis, etiam sine die & Cõsule, non verò in præiudicium alterius. Ita enim voluerunt Ioan. Andre. & Domini. in d. capitu. Abbate sanè. §. vlti. de senten. & re iudi. lib. 6. & Barb. in d. l. sciendum, col. 8. ff. de verbo. obliga. & iterum in repeti. rubri. de fide instrumen. char. 8. colum. 3. versicu. 5. si ita esset: & palàm atque aperte sentiunt. quos citauimus supra, versicul. ab hinc 4. Et consequenter omnes non minus aperte declarant, quod si scriptura priuata sit cum die, etiam aliis præiudicat:

52 ¶ † Quid ꝙ ipse Barb. in d. l. sciendum, atque eadem col. 8. in ea est opinione, vt etiam cum agitur de tempore, non est necessaria dies in ipsa scriptura priuata, per text. in d. l. cum tabernam, §. idẽ quæsijt, ff. de pig. nam ibi (inquit) agitur de oblig. pignoris rei, quæ si prius fuisset alteri obligata, nõ valuisset obligatio de eadem re facta. saltem inutilis atque inefficax fuisset respectu prioris: prior enim est in pignore, qui prius credidit pecuniam, & accepit hypothecam, l. potior, in princip. ff. qui potiores in pignore habean. cum similibus, & tamen in d. §. idem quæsijt, dicitur, quòd non requiritur dies. Ex quo illud conficitur, nec tum requiri diem in priuata scriptura, cum de tempore agitur.

53 ¶ † Sed quod his respondeatur, in promptu est. Nam & qui dicunt scripturam priuatam exigere diem, si quæstio pendeat ex tempore, nõ propterea dicunt eam fidẽ facere aduersus tertiũ, si in ea dies sit apposita. neq;. n. id ab illis tractatur, qn maior pars eorũ allegant d. l. scripturas, vbi & hoc ex ea notat Bald. sicuti diximus. Igitur secundum eam l. debet intelligi dictum illorum, ex doctrina Io. And. in c. cum nuntius, paulo ante fi. extra de testib. & Barb. in l. nõ solũ, §. si liberationis verba, ff. de liberatione legata, cum similibus à me alibi adductis. In ea autem l. scripturas, priuata scriptura cũ die, nõ facit fidem contra tertium, nisi sit tribus testib. subscripta. Igitur, & id censentur illi voluisse obtinere. cũ tractatur de ꝑiudicio alterius.

54 ¶ † Sed & qui dicunt scripturam priuatam sine die & Consule probare contra scribentẽ, non contra tertium allegatur quoque d. l. scripturas, vt proinde etiam intelligas eos negare, eandem scripturam priuatam, etiam cum die, & Consule, probare contra tertium, nisi ijs interuenientibus, quæ requiruntur ex ea l. Nihil autẽ moror illã Barba. sententiam, qui vt in hoc solus est, ita non satis sapit, vt est Plauti sententia. Et is quidem solet prima quaque occasione, vel leuissima, omnibus aduersari. Nec id quod dicit, probat ille tex. ab eo allegatus, in d. §. idem quæsijt. nam licet ibi agatur de obligatione pignoris, tamen nulla est quęstio de hypotheca, aut alio iure alterius, sed tantum de pręiudicio eius, qui illam scripturam priuatam confecit.

55 ¶ † Nec tamen omiserim, ꝙ si illa scriptura priuata, non subscripta tribus testibus, visa fuerit iam ab eo tempore in ea compręhenso à viris literatis, qui in id ipsum testificẽtur, satis erit ad probandum id, quod in ea continetur, etiam in pręiudicium aliorum: vt dicit not. Bald. loquens nuncupatim in hoc casu, d. consi. 198. col. 2. versicu. & ex hoc pono talem cõclusionem, li. 1. per id quod de amissis instrumentis voluit Cyn. post Petr. in Auth. si quis in aliquo, quam legit cum l. procurator, in 4. q. C. de eden. Et dicit idem Bald. in eod. consil. id probari in cap. olim, le j. extra de censib. sed credo quòd voluit allegare, in titu. de priuileg. vbi est optimus text. quem & ipse Cyn. vbi supra, citat.

56 ¶ † Et adde Bart. idem volentem in d. Auth. si quis in aliquo, col. 1. & ibi Alber. col. 4. nume. 4. Ange. col. vlti. & Phil. Dec. nu. 28. & eundem Bar. in l. 2. §. Diuus, co. 2. ff. de iure fisci. & in l. j. col. pẽ. ver. iuxta ꝑdicta. & ibi Frã. Rip. nu. 8. & seq. & Alcia. in ver. Celsus ait, ff. si cer. pet. & eundẽ Bar. in l. sicut, & ibi quoq; Ang. C. de fide instr. Bal. in c. j. col. vlt. ti. qui tęstes sunt neces. & Ant. in d. c. cum olim, in prin. & ibi quoque Pan. in gl. vlt. de priu. eundẽ Pan. in c. Alber. col. 2. ver. 2. casu, de testib. Cu. cons. 137. cõsultus, in fi. primi dubij Pa. Ca. cõsil. 360. cir. 1. in 1. dubio, li. 2. Ang. Are. in §. sed & si pater, col. j. ver. aduertas. Insti. quib. mod. ius patrię pote. sol. Ale. in l. 2. col. pen. C. de bon. poss. 2. tab. & consi. 196. viso testamẽto dicti Frãcisci, col. 2. versi. non obst. ꝙ nonnulli, lib. 2. & Guid. Pap. consi. 75. adhęrendo, col. 2. vers. ideo in illa Fel. in c. sicut, colum. prima extra de re iudica. Iason. consil. 42. in pręsenti, colum. prima libro, 1. Step. Ber. consilio. 307. loquendo, colum. 3. lib. primo, & Philip. Dec. in capitu. 2. colum. antepe. versicu. & in prędictis, de probatio. & consilio. 82. viso processu agitato, circa medium, versicu. 4. & vlti. & iterum consil. 215. in causa vertente, colum. 1. Matth. Afflict. decis. Neapo. 274. quęsitum fuit, nume. 4. & deci. 302. aliud dubium. nu. 5. Alci. in tra. pręsumptio. regula. 3. pręsumptione 31. nu. 3. qui omnes dicunt id quod diximus scilicet, testes qui dixerunt de tenore instrumenti, debere esse peritos & expertos, qui sciãt intelligere eum tenorẽ & probe cognoscere, essetne instrumẽtũ in

forma probante, an non. Et id quidem erit pro prima limitatione.

57 ¶ † Secundo autem limita, vt non procedant quæ dicta sunt, si ex forma statuti priuata scriptura habeat vim publici instrumenti: tunc enim faceret fidem de tempore aduersus alium, qui haberet nistrumentum publicum: vt expressim post Io. Petr. & Bene. Captam, respondit Soz. consil. 240. circa præsentem, lib. 2. Vtrum id non placet Fran. Rip. in d. l. priuilegia, col. 5. nu. 24. ff. de priuil. credito. Nec mihi quoque: quia id statutum intelligi debet, vt scilicet habeat huiusmodi scriptura vim publici instrumẽti aduersus debitorem, qui eam. confecit. non etiam aduersus tertium, ex sententia Bald. in l. vlti. C. si aduersus credito. & in l. j. C. cõmun. de lega. Ex quo etiam potes intelligere, nihil in nostro casu immutare prędictum statutum, si quod esset.

58 ¶ † Vtrum autem illi tres testes, quorum subscriptio requiritur in scriptura priuata, vt fidem faciat de tempore, ex dispositione dictæ l. scripturas, C. qui potiores in pignore habe. debeant esse masculi, an vero, & mulieres interuenire possunt, quia is textus nuncupatim loquitur de viris, cum dicit trium vel amplius virorum subscriptiones, nihil hic dicemus, quandoquidem hanc rem plenissime tractauimus in nostris Legibus connubialibus, quo loco de auaritia mulierum disseruimus vbi videre poteris.

59 ¶ † Quid autem, si in ea scriptura priuata sint tantum inscripti duo testes, sed adsunt alia adminicula maioris põderis & autoritatis, quam vnus testis: vtrum tunc ei standum sit in præiudicium alterius, ac si ea scriptura munita esset tribus testibus. Super qua specie nuncupatim consultus, cum ex facto contigisset. Raph. Fulgo. consi. 133. proponitur probatum, colum. 2. versic. ad l. autem scripturas, respondit standum. Imo. & si (inquit) nulla omnino scriptura interuenit, sed tantum tribus testibus probatur confessio extra ius omissa, idem est. & in id multa allegat, quæ tu ipse per te videre poteris. Sed tu tamen hæc notato, quia vix ea ab alio tactata comperies. Sed quantum ad id postremum, ego audenter assero satis esse in id duos testes, qui deponãt de hypotheca & tempore illius. neque enim ad hypothecam requiritur scriptura, & satis est eam testibus probari, l. contrahitur, ff. de pignoribus. Igitur satis sunt duo testes, cũ nulla lex sit, quę maiorem numerum requirat. Et idẽ quoque est in casu nostri pacti de reuendendo.

60 ¶ † Ex hoc autem, quod hic dicitur in nostra consuetudine, aperte declaratur, emptorem pręcise cogi ex hoc pacto reuendere, & tradere, nec liberari soluẽdo interesse. Quod an procedat de Iure communi, videbis per Cor. qui prope vbiq; distinguit inter pactum de reuendendo, & pactum de restituendo, consi. 3. multum diffuse, col. 2. versi. pactum de reuendendo, lib. j. & consi. 241. cum quo pręmittendum, col. 2. versicu. pactum autem, eod. lib. j. & consil. 366. visa copia. col. pen. versic. sed vbi sit pactum, eod. lib. 1. & consi. 246. in hac consultatione, lib. 4. & consi. 256 primus consultationis articulus, ferè per totum, eod. lib. 4. Alex. consil. 212. ponderatis his, col. 3. versicu. & etiam si quis promisisset, libro. 6. & iterum consil. 332. quod est eiusdem initij. colum. vlt. eo. lib. 6. Fran. Are. late consi. 6. viso instrumẽto, in j. dubio. Soz. consil. 253. in causa domini Ioan. colum. 6. versic. circa tertiam quæstionem, per totum illud dubiũ, libr. 51. & consil. 16. anno Domini, in pluribus locis, lib. 4. Lud. Bol. consil. 25. in amplissimo, col. 5. in 4. dubio. Steph. Bert. consilio 316. viso casu, in 2. dub. lib. 1. & Philipus Dec. consilio. 502. ex duobus, colum. 2. versic. sed dato quòd valeret. & consil. seq. superioribus, col. 1. versicu. secundo reuocatur. Hier. Cag. distinguentem, vt supra in rep. l. 2. col. 5. ver. 3. noto, C. de pac. inter emp. & Chas. in consu. Bur. titu. *de rentes uendues a r'achaptz*, §. j. in verbo, *rentes*, col. 3. versicu. aduerte vt hic, in postre. editi.

§. II.

VERUM non obstante hanc redimendi facultate ab emptore concessa, si consanguineorum venditoris quispiam præuenerit, & intra annum offerat retractum, tenetur emptor eum admittere: ipsumque certiorem facere de huiusmodi facultate venditori à se concessa.

GLOSS. I. ET VNICA.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus utrum pendente tempore præstituto reuenditioni, possit interim retrahera.*

2 *Consanguineo, an pendente tempore currat tẽpus retrahendi, stante præsenti consuetudine, & nu. 3. & 4. Et si consuetudo ipsa id non declarasset, quid dicendum esset de iure communi. nu. 5. cum seq. usque ad nu. 8 3.*

Verba statutorum non debent esse superuacua.

Argumentum à contrario sensu sumitur ex statuto uel consuetudine.

3 *Conditio apposita à lege uel statuto, nunquàm dicitur continere leuem solennitatem.*

Conditio formam inducit.

4 *Conditio habet uim causæ finalis.*

Conditio est de substantia probationis.

Conditio seruari debet in forma specifica.

Moræ purgatio in conditionibus non admittitur.

6 *Actionem habens ad rem, rem ipsam habere uidetur, & nu. 48. cum seq.*

Actio ad rem an excuset ab onere satisdandi, & nume. 48.

7 *Retrahere qui potest, perinde est ac si iam retraxerit:*

8 *Con-*

8 *Consuetudo nostra loquens de venditione, debet intelligi de ea quæ omnibus numeris est perfecta.*
Res semper in potiori significatu debent intelligi.
Perfectum quid sit.
9 *Alienatum non dicitur, nisi quod plenè & irreuocabiliter alienatum est.*
Donatio tum demum vera, & absoluta est, & cum ita sit vt nullo casu reuocetur.
Donatio mortis causa facta, perfecta non videtur ante quàm mors insequatur.
Donatio reuocabilis appellatione donationis simpliciter non venit.
Verbum simpliciter prolatum magis adaptatur ad speciem irreuocabilem, quàm reuocabilem.
Non videtur possessionem adeptus is, qui ita nactus est, vt eam retinere non poßit.
Poßeßio tradita nõ intelligitur, quæ iure auocari potest.
Dati non videntur nummi qui auelli possunt.
Solutum non videtur, ꝙ creditori auferri potest.
Pretium recepisse non videtur, qui alteri restituere tenetur.
10 *Non confunduntur quæ reuocari possunt.*
11 *Rei suæ, an valeat legatum, aut fideicommissum & nu.28.& 43.*
12 *Rei suæ, sed reuocabilis valet emptio, & nu.44.*
Stipulatio rei suæ non consistit, nisi respectu iuris quod abest à domino, & nu.44.
13 *Rem suam sed reuocabilem quis vsucapere potest, & vide nu.45.cum seq.*
14 *Perfectum dominium habere quis dicitur, cum libere potest alienare, & nu.52.*
15 *Tempus non currit, nisi contractu omnibus modis absoluto, & num.53.56.*
16 *Tempus soluendi pretium non currit nisi re tradita, & nu.57.cum seq.*
17 *Res vendita sub pacto legis commissoriæ vel addictionis in diem connumeratur in patrimonio.*
18 *Dilationes duæ non ex eodem fonte procedentes, non confunduntur, & nu.61.& seq.*
Diuersa origine eadẽ sunt prosecutione, & effectu.
Tempora a diuersis dispositionibus limitata, debent censeri vt separata.
19 *Exclusio, vnde liberi non inducit exclusionem, Vnde agnati, & nu.63.cum seq.*
20 *Filia quæ intra triginta annos potuit adire hæreditatem matris ex capite liberorum, an intra alios triginta annos poterit adire ex capite generali legitimorum, & quomodo, nu.63.cum seq.*
21 *Nunciatio vna non sufficit pro pluribus operibus, & nu.68.*
Nec vna absolutio duabus excommunicationibus, & num 67.
Nec vna abolitio pluribus bannis.
Nec pluribus accusationibus.
Nec vna appellatio pluribus sententijs.
Nec pluribus condemnatis.
Nec vna citatio uel alia iurisdictionis perpetuatio pluribus causis, & uide nu.68.
Nec una aditio diuersis hæreditatibus.
Nec una pœna diuersis delictis.
Nec uni debito plures compensationes.
22 *Cumulatio diuersarum summarum non fit ad impediendam iurisdictionem.*
Nec ad donationem insinuandam.
Nec ad impediendam appellationem, & nu.68.
Nec ad augendam pœnam.
Vnus plurium procurator nõ habet plures uoces.
23 *Tempus soluendi datum ex priuilegio, non currit nisi post tempus conuentionale, & nu.69.*
24 *Frustra fit per plura, quod põt fieri per pauciora.*
Circuitus an & quando sit euitandus, & nu.71.
25 *Tempus an in actibus cõditionalibus currat ante conditionem impletam, & nu.56.& 72.*
26 *Tempus non currit secundo gradui, quàmdiu patet locus primo, & nu.78.*
27 *Iuri impedito renuntiari non potest, nec expreßè, nec tacitè, & nu.80.*
28 *Datum non uidetur nec acquisitum censetur quod auferri potest, & nu.81.*
29 *Vna causa aliam non obsorbet, cum in unum tẽp⁹ concurrunt ordinatim, & uide nu.82. cum seq.*
Qui non sunt eiusdem gradus ac ordinis, & uocantur ad aliquid cum limitatione temporis intelliguntur succeßiuè uocati, ut scilicet omnibus non currant tempora siue ea sint præstituta à lege siue ab homine.
30 *Quilibet expectantium præbendam, habet unum mensem, & nu.83.cum seq.*
31 *Vnum tempus non operatur circa duos actus successiuos.*
Tempus læsionis in absentia, non computatur in tempore petendæ restitutionis.
Vnum tempus non operatur obliuionem, & præscriptionem.
34 *Venditio cum pacto reuendendi perfecta est omnibus numeris.*
Fructus dominium sequuntur.
35 *Pactum reuendendi an impediat nè emptor alteri interim poßit uendere, & nu.52.*
36 *Dominus an censeatur emptor cum pacto reuendendi.*
Dominus censetur, is à quo res abire potest ex quadam conditione. Idque procedit etiam ut pleno iure sit dominus, num.38.
37 *Non consideranda, quæ futura sunt, nisi & ea certa sint.*
Qualitas rei non mutatur ex eo quod contingere potest.
Multa interuenire possunt, nè quis etiam mercator lucretur.
39 *Perpetuum est, de quo dubitatur sit nè futurum temporale, an perpetuum.*
40 *Plenum quid dicatur.*
41 *Verba intelligi in proprio significato satis est licet non in potiori.*
42 *Pignus rei suæ consistere non potest, cum res irreuocabiliter sua est.*
46 *Precarium rei suæ non consistit, nisi respectu iuris quod abest domino.*
Conductio rei sui ualet, respectu iuris quod abest.
48 *Actio minoris æstimatur quam res.*
49 *Fictè rem habet qui actionem habet.*
Nec procedit in contractibus nec in statutis.

52 Dominus

52 *Dominus est etiam qui non potest alienare in præiudicium alterius.*
Pleno iure res mea est, quam etiam alienare non possum.
53 *Tempus appositum in promissione dotis, an currat statim à tempore promissionis, vel nuptiarum, & vide supra, nu. 15.*
Dos sine matrimonio consistere non potest.
Dotis promissio habet tacitam cōditionem si matrimonium sequatur.
54 *Legatum dotis intelligitur sub conditione si nuptiæ extiterint.*
55 *Dos promissa ad voluntatē, & petitionem sponsi, intelligitur secutis nuptijs Imò etiam si ita promissum fuerit, si matrimonium mecum contraxeris, ex nunc volo esse obligatus.*
Dotis repetitio, non secutis nuptijs, competit ei qui dotem promisit.
57 *Emptor non tenetur soluere ante traditionem rei.*
Tempus appositum respectu certæ causæ non currit, nisi ea causa existat.
59 *Pactum reuendendi longè differt à pacto legis cōmissoriæ, & addictionis in diem, & nu. 60.*
Emptor cum pactis legis commissoriæ, & addictionis in diem non facit interim fructus suos.
62 *Executori si sit in testamento præstitutus annus ad executionem, & ex constitutione synodali sint in id constituti sex menses, vtrunque tempus simul currit.*
Seruitutes concurrunt re & tempore, rem antiquè vna, alia remissa.
Quinquaginta dies, qui dantur tutori ad excusandum, concurrunt circa diuersas tutelas.
Statutum si priuat quinquennio hospitia viciniæ, in qua scholastiens fuit offensus, nisi captus offendens fuerit, et pendente eo tempore quinquennij currentis ab primam offensam, fit altera in eadem vicina, nec capitur offendens, vtrum secundum quinquennium incipiet statim currere à secunda offensa, an à finito primo quinquennio.
63 *Argumentum male sumitur ex separatis.*
Separatorum separata est ratio.
65 *Tempus vnum, et idem currit ad præscriptionem dominij, hypothecæ, & seruitutis, quæ a re debetur.*
66 *Dilatio pluribus gradatim data, non distributiuè, sed collectiuè data censetur.*
Tempus optandi præbendas currit omnibus canonicis simul.
67 *Stipulatio vna pluribus pactis sufficit.*
Obligationes plures vna stipulatione nouantur.
Solutio vna pluribus obligat.
Vna acceptilatio pluribus stipulationibus.
Vnum familiæ erciscundæ iudicium pluribus hæreditatibus.
Vnum societatis iudicium pluribus societatibus.
Pluribus libellis vna contestatio.
Pluribus citationibus vnica comparitio.
Vna quoque comparitio, pluribus contumacijs purgandis.
Vnus contractus vestit plura pacta.
Aditio vna sufficit pluribus causis succedendi.
Vnus libellus pluribus actoribus atq; etiam reis.
Et diuersis causis, & actionibus.
Item vnus processus.
Vnum instrumentum pluribus obligationibus, & multis contractibus.
Vna abolitio pluribus bannis, & vide nu. 68.
Vna absolutio pluribus excommunicationibus.
Vnum tempus duabus pœnis.
Vno actu plures baptizantur.
Pluresque excommunicantur.
Vna iniuria plures actiones pluribus competunt.
Vnum beneficium potest cum pluribus permutari.
Vnius appellatio prodest pluribus.
Sua insinuatio satis est multis rebus donatis.
Vna fidelia duos parietes dealbare.
Vno actu possunt fieri plures citationes.
68 *Vna appellatio an sufficiat à sententia continente diuersas summas.*
70 *Vno ingressu monasterij monialium consumuntur permissio generalis, & particularis.*
72 *Venditio facta cum pacto reuenditionis, an sit pura, an verò conditionalis. An verò sub conditione resoluatur, nu. 73. cum seq.*
73 *Emptor conditionalis non facit fructus suos.*
74 *Conditio resolutiua actum non suspendit, nec etiā facit conditionalem.*
Officialis qui reuocari potest ad bene placitum, censetur esse perpetuus.
75 *Titulus conditionalis non prodest ad vsucapionē, at prodest titulus purus qui sub conditione resolui potest.*
76 *Conditionis verbum, plerumque pro pacto aut lege ponitur.*
77 *Pacto redimendi cōditionaliter apposito, an currat tempus retractus proximitatis à tempore venditionis, an à tempore pacti finiti.*
Conditio an verbis uel actibus præsentibus concipiatur.
78 *Tempus non currit impedito de iure, & de facto.*
79 *Tempus durante anno, quo mater debet petere tutorem filio, an currat cæteris agnatis.*
Lex platonis.
80 *Renuntiatio tacita ex lapsu temporis plus habet uirium quàm expressa.*
82 *Ius cum simul eodem tempore pluribus competit simul illis tempus currit. secus si successiuè tempus competit.*
84 *Tempus idem solet præstitui ad plures actus, qui simul possunt concurrere.*
85 *Vendito annuo reditu cum pacto reuendendi, & si non fuerit redemptus intra tempus pacti, talis fundus datur in solutum, an tunc fundus habendus sit, ac si fuisset uenditus ab initio, & currat tempus eius redimendi à tempore contractus, & nu. 86. cum seq.*
86 *Dictiones, ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc, prout ex nunc, quam uim habeant, & nu. 87. cum seq.*
Nunc aduerbium præsentis temporis.
88 *Fictio non habet locum in statutis, sed mera ueritas. Nec in præiudicium tertij.*

EX HOC

1 EX HOC igitur. §. intelligis, quòd licet pactum de reuendendo sit in contractu appositum, ita vt venditor repellat consanguineos, vt scribittur in §. præcedenti, non tamen impedimento est, quin interim, antequam venditor retrahat, admittatur consanguineis, vt etiā de iure procedere asseruit Matthæ. Afflict. in tract. Protomixeos, in verbo, licet enim supra diximus, col. 6. versi. item quæro de alia quæstione, motus quidem hac ratione, quòd id pactum de reuendendo non facit, quin vēditio sit pura, & perfecta, licet resolui possit, sicut dicimus de pacto addictionis in diē, l. 2. ff. de in diem addict. & de pacto legis commissoriæ, l. 1. ff. de lege commissor. Et ita dicunt concludere Sebastianum Neapodanum in tractatu de iure cōgrui, in verbo, emit quam rationem postea plenius discutiemus. Et idem & in hoc retractu, & in feudali, dicit Car. Molen. in consuetudinibus Parisi. tit. 1. §. 13. glo. 5. nu. 22.

2 ¶ † Sed quæstionis est, an tamen incōtinenti à contractu venditionis, in quo data est ea facultas redimendi, currat tempus anni, non obstante ea facultate, an verò ab ea facultate finita tantum. Id quod minime dubium est, quantum ad hanc nostram consuetudinem pertinet, quæ apertissime declarat tempus ab initio currere, non expectato fine huius facultatis, cum dicit, *& dedans l'an face offre de retraict*, quibus verbis dilucide ostendit cōsanguineum non esse admittendum etiam durāte ea facultate, nisi veniat intra annum, qui quidem annus intelligitur de anno venditionis, neq; enim intelligi potest de anno transactæ facultatis, cum ea adhuc duret, alioqui ea verba, *& dedās l'an face offre de retraict*, essent superuacua, & frustra hic apposita, quod minimè dicendum est. l. ait Prætor, & ibi Recentiores, ff. de iureiur. & c. pastoralis, & ibi not. de appellatio cum sim. Nam & ex statutis, & consuetudinibus sumitur arg. à contrario sensu, vt late per Rom. consil. 399. vt præsens consultatio, col. 1. & 2. & per Alex. Ias. & alios Recentiores in l. 1. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdictio, præsertim cum verba eorum essent aliàs inutilia, & otiosa, nam & tunc etiam sumeretur ad correctionem iuris communis, secundum Bald. in d. l. conuenticulam, C. de Episcop. & cler. cum alijs multis concord. adductis in d. l. 1.

3 ¶ † Et eo quidem magis, quòd ea verba sunt cōditionaliter prolata, cū dicitur, *si l'un des lignagiers vient le primier, & dedans l'an*. Nam conditio, quæ apponitur per legem vel statutum, nunquam dicitur continere leuem solennitatem, sed necesse est, vt ea existat, arg. l. Prætor, in prin. ff. de collat. bono. ita enim voluit Bald. in Auth. matri & auiæ, col. 1. versi. quidā tamen dicunt, C. quando mul. tutel. offic. & sequuntur Alex. Fran. Areti. & Ias. in l. moribus, quæ est 2. §. vlt. ille, col. 2. vers. passus nō potest, alter, col. vlt. versi. secundò quod principaliter, hic col. 2. versic. limita istam regulam, ff. de vulg. & pupil. vbi ex eo dicunt, non leue id esse, aut censeri quod per conditionem profertur, & ipse Fran. Are. in c. in causis, col. 3. extra de testi. & idem quoque Alex. in l. vlt. in princ. col. vlt. C. de iure delib. & in l. 1. in fi. ff. de libe. & posthu. Fel. in c. cum dilecta, col. 7. vers. secundum signum, extra de rescrip. & in c. quod ad consultationem, col. 9. versicu. remedia, de re iudicata, & in rub. de prob. col. 2. versi. sed aduerte. Ias. in l. cum quid, col. pen. versi. adde etiam, ff. si cert. peta. in 2. lect. & in l. 2. §. 1. col. 4. ff. solu. matr. & in l. Gal. §. quidam rectè, col. 1. & iterum in §. etiam si à parente, in 2. nota. ff. de liber. & posthu. & in repet. l. si is qui pro emptore, col. 14. num. 44. ff. de vsucap. Philip. Deci. in c. ex parte, le 2. col. 2. versi. in glo. ibi, & renuntiat, extra de appel. & consi. 11. quoniam iudicantium col. 6. versic. solum contra testamentum, vbi & ex hoc dicit, quòd cōditio formam inducit, & Catel. Cotta, qui id dicit sing. memo. incip. conditio quę apponitur, & iterum memor. incip. lex quæ loquitur, & Matthæ. Afflict. deci. Neapo. 355. si præstitus, num. 4. & Ludo. Gozad. consi. 73. circa, col. 2. numero 13.

4 ¶ † Nam & conditio habet vim causæ finalis, vt declarat Bar. in l. 2. §. vlt. colum. 1. ff. de dona. & probatur in l. demonstratio. §. quod autem, ff. de condi. & demonstr. Eaque est de substantia probationis, vt dicit idem Bald. consi. 122. vtrum dictus processus, col. 1. versi. allegatur tertio, lib. 3. & debet seruari in forma specifica, l. Mæuius, & l. qui hæredi, ff. de condi. & demonstr. Hincque in condition. non admittitur moræ purgatio, l. Thais. §. intra, ff. de fideicom. liberta. vbi etiam probatur, nihil aduersus id facere fauorem libertatis, & l. si super, & ibi Bald. in fi. Alex. & Ias. in 3. not. C. de transact. & l. 1. cum glo. & ibi Recentiores, C. de institu. & substitu. & l. si intra, ff. de statulib. vbi & illud de libertate probatur, & voluit Cynus, in l. si maior annis, C. de transa. & in l. si plures, col. pen. C. de condit. inser. Bar. & Imo. in l. hæc conditio, si in Capitolium, ff. de condi. & demonst. & Doct. vbique. Vt interim omittam eam rationem, quòd cum consanguineus statim possit retrahere, non expectato tempore facultatis, vt hic dicitur, consequens est, vt id facere debeat intra annum, alioquin haberet ad retrahendum non eum tantum, sed & totum tempus, facultatis, & præterea alium annum ab ipsa facultate, cum tamen consuetudo vnum tantum annum tribuat.

5 ¶ † Sed dubium est, quòd si nostra consuetudo id nō declarasset, vtrum istè annus curret statim à venditione, non expectato tempore ad reuendendum præstituto, an verò non nisi finito eo tempore. Id quod nos abundè tractare decreuimus, quòd res sit frequentissimà, & quæ multum torqueat nostro causarum patronos, atque litigatores ipsos. Videtur igitur primum, tempus retractus, consanguineis nō currere, nisi transacto tempore concesso venditori ad redimendum, idquè multis magnisque rationibus. Nam primum emptor non est dominus irreuocabilis, pendente hoc tempore cum liceat venditori rem redimere, non ab ipso tantum emptore, sed à consanguineo ipso, si iam redemisset, vt cauetur supra. §. 1. vbi & id de iure communi

communi procedere docuimus. Ex quo patet rem venditam durante spe ac facultate luitionis siue redemptionis non videri omnino esse extra familiam venditoris, nec plenò iure in familia emptoris, arg. eorum, quæ not. in l. qui habebat, & ibi gl. & Barto. ff. de lega. 3. & l. legata. §. 1. & ibi quoque Bartol. ff. de supel. legat. de quo, & nos diximus supra titul. præced. in præfa. numero 36. & vt glo. relinquamus.

6 ¶ † Præsertim, quòd qui habet actionem ad rē, vt in hoc casu habet venditor, qui potest reuocare rem, eam ipsam habere videtur, l. qui actionem, ff. de reg. iur. & ibi concord. Et ita quidem habere, vt æque releuentur ab onere satisdandi, ex l. sciendum, ff. qui satisd. cog. 2. qui actionem habent ad rem, ac si rem ipsam haberent, secundum Bald. & Imo. in l. facere, ff. sol. matr. Ange. Alex. & alios in d. l. sciendum, vt eos allegat, & sequitur Phil. Dec. consil. 24. cuius superscriptio incipit, mulier cui propter inopiam, col. 2. versi. tertiò suadetur. Ex quo illud sequitur, rem ipsam videri adhuc esse in familia venditoris, ad quam redimendam habet actionem promptam, & præsentem. Ratio autem nostræ consuetudinis est, nè res exeat extra familiam, vt plenè diximus in d. tit. præced. §. 26. glo. 1. nu. 40. quare autem, & alibi sæpè. Ergo & interim cessare debet contractus, l. generaliter, C. de Episc. & cleric. cum sim.

7 ¶ † Et hanc rationem confirma ex eo, quod tradit Barb. consi. 51. scripsit, colum. 13. versi. isto modo, lib. 1. quòd vbicunque est in potestate venditoris redimere res in alium translatas, perinde habetur ac si res iam esset retracta, per tex. in l. qui potest facere, ff. de reg. iur. & glo. in l. notissimi. §. j. C. de præscrip. 30. vel 40. anno. & alia quædam ij. Cui adde optimum tex. in l. cum in secundo, vers. vlt. ff. de iniust. testam. vbi sufficit conditionem in futurum conceptam esse possibilem, vt institutio sub ea facta in secundò testamento rumpat testamentum, licet posteà non existat.

8 ¶ † Secundò, hæc consuetudo loquens de venditione, debet intelligi de ea quæ omnibus numeris, est perfecta, consumata, absoluta, & ex qua dominium plenè, & perfectè, & irreuocabiliter fuit translatum, vt scilicet in potiori plenioriq; significato accipiatur, l. 1. §. vlt. cum ll. seq. ff. si ager vectiga. & l. si duo patroni. §. 1. ff. de iureiur. quod & in statutis procedere tradit Bald. in cap. cum non liceat, in fi. extra de præscriptio. Nam semper aliàs verba in dubio intelliguntur, pleno iure, vt dicit Bald. in l. cum mota, col. 2. vers. vlterius oppo. C. de transact. Venditio autem in hoc fit, vt dominium transeat in emptorem, l. cum manu, quæ est pen. §. vlt. ff. de contrah. empt. Eiusq; ea vis, & natura est, vt si venditor sit dominus, & emptor quoque dominium consequatur irreuocabile, alioqui de euictione venditor teneatur, l. ex empto, in prin. ff. de act. empt. Nec perfectum dicitur, nisi quod omnibus suis partibus cōstat, l. 1. ff. de origine iuris, siue quod non perfectionis ordine, complecatur, c. nihil 7. q. 1. Cum ergo dominium hoc in casu non sit perfectè, & incommutabiliter acquisitū emptori, qui proprius finis est emptionis, & intētio vtriusque contrahentium, sequitur hanc non esse perfectam venditionem, quandiu dominium reuocari potest.

9 ¶ † Nam nec alienatio propriè dicitur, nisi q̄n dominium plenè, & irreuocabiliter est alienatum l. 1. C. de fund. doti. ita enim per eum tex. voluit Bald. in ca. 1. §. aut si libellario, ad fi. tit. quib. mod. feud. amitt. l. 1. Nec similiter vera, & absoluta est donatio, nisi quæ ita fit, vt nullo casu reuocetur. l. Senatus. §. sed mortis causa, ff. de mort. cau. donat. Et alibi dicitur, non videri perfactam donationem causa mortis factam, antequam mors insequatur, l. non videtur, eod. titu. quod non ob aliud fit, nisi quia interim reuocari potest, vt ibi notat. Ideo Signor. consil. 8. quæstio, ad finem dicit ex eo tex. quòd quandiu donatio reuocari potest, non est, perfecta donatio. Hincque videmus, appellatione donationis simpliciter, non venire donationem reuocabilem, l. 1. in princ. & l. filiusfamilias. §. pari, ff. de dona. ex quibus idem Sign. consil. 96. nu. 17. illud axioma trahit, verbum simpliciter prolatum magis adaptari ad speciem irreuocabilem, quam reuocabilem. Et vt scribitur in l. omnes. §. 1. ff. de reg. iur. nō videtur perfectè cuiusquam esse, quod ex causa auferri potest, & in l. non videtur, ff. de acqui. possess. non videtur possessionem adeptus, is qui ita nactus est, vt eam retinere non possit. Nam nec possessio tradita intelligitur, quæ iure auocari possit, l. ratio, in princ. & ibi Bart. in epitomè, ff. de actio. empti. & l. 3. §. si quis seruum, ff. de statulibe. vbi non videntur dati nummi, qui auelli ei, qui accepit, possunt, & in l. qui scit, ff. de sol. qui sic soluit, vt reciperet, non liberatur, quemadmodum non alienantur nummi, qui sic dantur, vt recipiantur, & in l. cum quis. §. qui hominem, & l. qui decem. §. vlt. & ibi Alber. ff. eo. tit. vbi solutum non videtur, quod creditori auferri potest, quas in id citat ipse Albe. in d. l. non videtur, de acquir. possess. Nec enim videtur pretium recepisse, qui alteri tenetur restituere, l. 1. C. de venditio. rerum fisc. vt & eam expendit Albe. vbi supra.

10 ¶ † Tertiò acquisitio dominij, quæ est reuocabilis, non attenditur, vt satis ex eo patet, q̄ pignus siue hypotheca, seruitus, vsusfructus non extinguuntur, nec confunduntur per huiusmodi acquisitionem reuocabilem rerum his oneribus obnoxiarum siue subiectarum, ab eo factam, cui debentur, l. ex sextante, quæ est pe. §. Latinus, & ibi Petr. Iac. Ra. Cy. & Bar. ff. de excep. rei iud. & l. debitor. & ibi quoque Bar. [& Rom. col. 1. in 2. not.] ff. ad S.C. Trebel. & l. legatarius, & ibi Fran. Aret. & Ias. qui ex hoc dicit, id quod supra assumpsimus, non attēdit acquisitionem dominij reuocabilem, ff. de leg. 1. cum alijs multis si. & concord. à me latè adductis supra tit. præced. §. 1. glo. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, num. 70. & quod in similibus, & seq.

11 ¶ † Hinc & Quartò, quòd licet res mea mihi non possit relinqui per legatum, aut fideicomm. l. proprias, C. de lega. & l. cætera. §. 1. ff. de leg. 1. nec id quidem in totum, nec in parte, l. huiusmodi. §. si

Titio,

Titio,& ibi Iaſ.in 2.not.ff.de leg.1. Et ſi tempore teſtamenti res mihi legata non erat mea, ſed poſtea,cedente ſcilicet die, mea facta eſt ex cauſa lucratiua,extinguatur legatum.§.ſi res aliena,Inſtit. de leg.Tamen vtrúnq; intelligitur,ſi ita mea erat, aut mea facta eſt, vt à me auelli, non poſſit, aliàs enim in primo caſu valet legatum, in ſecundo nó extinguitur,vt de primo eſt tex.in l.non quocunque.§.1.& ibi Doct.ff.de leg.1.& in l.apud Iulianum.§.ſi Titius,& ibi Doct.eod.tit.& Fran. Aret. in l.multum,col.2.verſi.& tene menti, ff.de verb. oblig.vbi dicit ſingu.tex.in d.l.quocunque.§.1.& Iaſ.in l.ſi tibi homo,in princi.ff.eod.tit.& Philip. Deci.conſi.47.quòd ſupra,col.1.Fran.Ripa,in repet.l.ſi aliquam rem,col.3.verſic.intellige ſextò,ff. de acquir.poſſeſſ. De ſecundo eſt tex.in d.l.non quocunque,in princ.& ibi gl.& Doct.& Bart.in l. Mæuius.§.duobus, colum.7.verſicu.ſextò oppon. ff.de lega.2.

12 ¶ † Quintò ſimile eſt,quòd licet rei ſuæ nulla ſit emptio, aut ſtipulatio, vt de primo eſt tex.in l. ſuæ rei,ff.de contrah.empti.de ſecundo in l.nemo rem ſuam vtiliter,& l.nemo rem ſuam futuram,& l.ſi rem meam,& l.exiſtimo,ff.de verbo.oblig. Id tamen procedit in re perfectè, & irreuocabiliter ſua, alioquin ſi ab eo aliquo remedio euinci poſſit ſecus eſt,vt de emptione eſt, textus in l.cum res, & ibi glo.Bald. & Salyc.vterque in epitomè eius l. C.de contrah.empt.Petr.à Bel.perti.& Pau.Caſtr. in d.l.huiuſmodi.§.qui ſeruum, in fi.& ibi quoq; Alex.col.1.ff.de leg.1.idem Alex.in l.qui Romæ. §.duo fratres,col.28.verſic.item inquantum,ff.de verb.obliga.& conſi.100.ſuper primo,dubio,col. 3.lib.7.& Caro.Rui.conſi.164. de pluribus,nu.4. lib.1.& conſi.148.caſus iſte, col.3.nu.7.de leg.2. conſi.66.quia dubia,col.3.nu.8.lib.4. De ſtipulatione autem voluit Fran.Aret.in d.l.exiſtimo,col. 1.verſi.ſecundò limitatur,eo quidem argumento motus,quod de pignore rei ſuæ ſupra diximus. Et idem de donatione rei ſuæ reſpondit Caro. Ruin. conſi.20.ponderatis,col.3.nu.3.lib.1. [& ante cũ voluit Ro.quem non allegat in l.quòd ſi vir.quam legit cum l.dotalem,nu.6.ff.ſol.matr.ex hoc limitans,l.proprias res tuas,C.de lega.] Et idem quoq; de cóductione, & emptione in emphyteuſim ipſe Rui.d.conſi.144.lib.1.

13 ¶ † Sextò,ex eodem fonte fluit,quòd licet dominus rem ſuam vſucapere non poſſit, l.ſequitur, quæ eſt 4.§.lana.& ibi glo.ff.de vſucap.& l.in bello.§.ſi quis ſeruum,ff.de capti.& poſtli. reuer. Id tamen procedit, cum quis eſt dominus irreuocabilis,nã ſi ab eo reuocari poſſit, poteſt vſucapere, vt declarat d.§.ſi quis ſeruum,& ibi Bart.& glo.in d.l.ſequitur,§.fructus,in glo.magna, ante fi.& ibi quoque Bart.etiam ad fi.Ange.Imo.& Pau. Caſtr. circa medium,de vſucap.& ipſe Imol.in eadem.l. §.lana.Bald.in d.l.non quocunq;.§.1.& ibi Iaſ.qui eam glo.dicit not.ff.de leg.j.& idem Bald.in l.ſi vi quæ eſt 3.colum.2.verſi.ſecundo oppon. quòd iſte emptor,C.de his quæ vi metuſve cauſ.fi.[Rom.in d.l.debitor,col.1.verſi.item dicimus, in ſimili.& in d.l.quòd ſi vir.] & Pan.in c.grauis, col.5.verſi. aduertendum tamen eſt,extra de reſtit.ſpol. Phil. Dec.conſi.39.cuius hęc ſuperſcriptio eſt,an detur reſtitutio,col.pen.verſi.vlt.non obſtat. Ioan.Fran. Balb.in tract.præſcrip.in 1.parte 5. partis princip. in 3.q.ad prin.& iterum in 12.q.in fi. ruſumque in 4.parte 4.item partis principalis, in 35.q.paulo ante fi.vbi de hoc dicit eſſe bonam glo.in l.longe, ff.de diuerſi.& tempor.præſcript.ſed credo, quòd voluit allegare glo.in l.in acceſſione,eod.titu.quę optima eſt, & eam idem allegauerat in d.12.quæſtio.nam in dicta lege longe,nulla eſt glo.quæ huc accedat.

14 ¶ † Septimò ad confirmationem præcedentium,quæ eo tendunt,vt probent hunc emptorem nó eſſe perfectè dominum,facit & hæc ratio, quia illud non dicitur eſſe perfectum dominium,cuius prætextu quis non poteſt libere alienare rem ipſam, quando alienatio prohibetur fieri in præiudicium alterius, l.fœminæ.§.illud,& ibi Bal.in fi. & iterũ.§.vlt.C.de ſecund.nupt.& §.1.verſi.nobis ergo,in fi.cum dicitur, quemadmodum perfectis dominis competit,& ibi Ang.col.1.verſi. ibi quemadmonum, in Auth.de reſtitu. & voluit etiam Fran. Aret.in l.ſi quis vi.§.1.col.pen.verſi.ſed iſta diffinitio,ff.de acq.poſſ.& conſ.19.ex facto,col.2. verſi.ſed remanet,& Anto.Rub.conſi.27.difficultas, poſt princ. Hic autem emptor,qui emit cum pacto reuendendi,non poteſt libere,aut certè irreuocabiliter alienare,quin ſcilicet poſſit auocari,& repeti à priori venditore,vt voluit Pau.Caſ.in l.ſi cum venderet,ff.de pig.act.& Guid.Pap.conſi.49. principale dubium, & pleniſſimè diximus ſupra eod.tit.§.1.in verbo,*feront praferes*,nu.6.at in pacto, & dicemus infra eod.in §.3.prin.

15 ¶ † Octauò ad hanc ſententiam facit tex.not. in l.tali, ff.de iure dot. vbi ſi quis promiſit dare decem intra annum nomine dotis, is annus non ſtatim currit ex die ſtipulationis,ſed ſolum ex die nuptiarum,quod non ob aliud fit,quam quòd tũc demum contractus ipſe eſt omnino perfectus, & conſummatus,vt hinc intelligas tempus non currere,niſi à contractu omnibus modis abſoluto,& illum tex.dicit ſing.Rom.in l.1.in princ.ff.ſi quis caut.& Ange. Aretin.in § actionum autem, col.3. verſi.vnum tamen tene menti, Inſtit.de actio.Sed Iaſ.in l.ſi cui legeretur, in princ.col.3.verſi. extra glo.ff.de leg.j.dicit eſſe ſimilem tex.in l.ſi ita quis promiſerit, in prin.ff.de verb.oblig.ſed (vt dicam quod ſentio,& verum eſt) non magis illis tex.inuicem cóuenit quam κυνὶ καὶ βαλανείῳ, id eſt,cani & balneo. Sed vt redeamus, cum adhuc ius eſt, venditori reſtituto pretio contractum reſoluere, non poteſt interim dici is contractus omnibus numeris eſſe perfectus, & conſumatus.

16 ¶ † Nonò,quod per tex.in d.l.tali, in princ.ff. de iure dot.voluerunt Bar.Bald.Ange.Raph.Flor. Pau.Caſt.Alex.Fran.Areti.& Iaſ.in d.l.ſi cui legetur,in princ. ff.de lega.j.quòd ſi emptor promiſit ſoluere pretium, intra annum, à die contractus computandum, non currit ei tempus ante traditionem rei factam à venditore,quo tempore contractus habet vltimam perfectionem, & idem quoque

quoque voluit Bald. in rub. C. de contrahen. empt. col. vlt. in 23. q. Saly. in l. 2. in fi. eod. tit. Imo. in d. l. si cui legetur. §. 1. & Franc. Aret. consi. 93. consideratis mature, col. vlt. cum alijs concord. à me traditis, supra titu. præcedente. §. 1. in verbo, *dedans l'an*, in 20. q. Et hanc sententiam multis rationibus confirmat Ias. in ea l. si cui legetur, in princ. vt ibi videre poteris.

17 ¶ † Decimò, huc spectat tex. in l. statuliber. ff. ad lega. Falc. vbi si mortuo testatore ineunda sit ratio æstimationis, patrimonij pro computatione legis Falcidiæ, res ab ipso testatore vendita sub pacto legis commissoriæ, vel adiectionis, siue mauis, addictionis in diem, connumeratur in patrimonio ipsius venditoris, non emptoris, quod non ob aliud fit, quam quia spes est rem ipsam reuersuram ad venditorem eueniente conditione. ideo non videtur ea res ab eo recessisse, sed mansisse adhuc in patrimonio ipsius. vt etiam tradunt Paul. Castren. & Alexan. ibi.

18 ¶ † Vndecimò, quando duæ dilationes non procedunt ex eodem fonte, vt in hoc casu, vbi vnum tempus datur ex pacto, & conuentione contrahentium aliud ex statuto vel cõsuetudine, impossibile est, vt vnum tempus alterius loco subrogetur, nec quòd vnum in altero confundatur, sed alterum alteri succedit, ex doctrina Bald. in l. vlt. paulo ante fi. C. de executio. rei iudi. qui id probat ex eo, quòd in constituta pecunia debitor habet decem dies, l. promissor Stichi. §. 1. ff. de constit. pecun. & tamen habet aliud tempus, quod datur iudicatis, sicut & debitor in diem, qui condemnatur, transacto die, habebit ēt tempora concessa condemnatis. Quod ita confirma, nam quæ origine sunt diuersa, eadem quoque sunt, & prosecutione, & effectu. l. nunquã, ff. de priuat. delict. & l. si mater. §. 1. & §. eandem, ff. de except. rei iudi. Ideoque tempora à diuersis dispositionibus limitata, debent vt separata censeri, & vnum in altero non confundi, argu. l. generaliter, ff. de fideicom. liber. & l. non est nouum, ff. de actio. emptio.

19 ¶ † Hinc fit & Duodecimò, quòd licet descendentibus detur annus ad agnoscendam bonorum possessionē. Vnde liberi, vel Vnde agnati, vel Vnde cognati, l. 1. §. largitus tempus, ff. de succes. edicto. si tamen filius anno tacuerit, excluditur tantum à primo capite, Vnde liberi, non etiam à secundo, Vnde legitimi. d. l. 1. §. sed videndum est, & voluerunt glo. & Doctor. in l. si emancipata, C. de iur. & fact. igno. & Oldra. consil. 203. factum tale est, collata fuit ecclesia, in 2. dubio, & Ioan. Andr. in add. Spec. in rubr. de conces. præbend. colum. 2. versicu. item licet annus.

20 ¶ † Sed & hinc quoque, & Decimotertiò prodit, quòd à Bart. responsum est consil. 129. qui iam habuit vxorem, in 2. dubio, quòd filia, quæ intra 30. annos potuit adire successionem matris ex capite liberorum, & ita excludere transuersales, si nõ adijt intra id tempus, potest & intra alios 30. annos adire ex generali capite legitimorum, per d. §. sed videndum est. Et id sequuntur Bal. Ange. Pau. Cast. Alex. qui id dicit sing. Corn. & Ias. in l. licet, C. de iur. delib. Vbi ex hoc quoque dicunt, quòd filia, quæ non adijt hæreditatem matris ex testamento intra 30. annos, poterit adire ab intestato intra alios 30. annos. Id quod etiam tenet Sal. ibi, licet non sequatur Barto. in d. consil. Tenent & idem Bald. in rub. C. qui admit. col. 4. versic. sextò quæritur, Raph. Com. Pau. Cast. qui id dicit mirabile, Alex. & Fran. Aret. in l. quandiu prior, quæ est 3. totius tit. ff. de acq. hæred. Pau. Cast. & Fran. Are. in l. Pantonius, ille col. 2. versi. in glo. 1. hic col. 3. versi. extra gl. ff. eod. tit. Raph. Fulg. in l. vlt. C. qui admit. Cæpol. cautel. 167. secundum postremam computationem, incip. nota auream cautelam, vbi id dicit sing. & Alex consi. 89. viso puncto, & instrumentis, col. 2. versi. nec obstabit dictis agentibus, lib. 2. & consi. seq. in causa, & lite, colum. 2. versi. nec ad hoc obstat, eo. lib. 2. vbi id dicit sing. Corn. consi. 70. duo veniunt, col. 3. versi. tamen licet filia, lib. 4. Ias. qui & hoc quoque dicit sing. in d. l. si emancipata, & ante fi. C. de iur. & fac. igno. & in l. 1. col. pen. versi. & pro ista, C. qui admit. & consi. 34. ad motiua, col. 2. versi. non obstat, etiam lib. 1. vbi id dicit not. atq; ita de hac re loquitur, vt exclusus ex testamento, per lapsum 30. annis possit intra alios 30. annos venire ex capite. Vnde liberi, & intra alios 30. annos ex capite, Vnde agnati, & intra alios quoque ex capite, Vnde cognati, & ita non omnino excludetur, nisi elapsis centum viginti annis, & idem Ias. consi. 84. omissa, col. antepe. versic. circa tertium, lib. 1. & Card. Rui. consi. 24. super his, post prin. lib. j. Guid Pap. singular. 89. & Catel. memor. incip. iuri adeundi Franc. Balb. in tract. præscriptio. in 19. q. princ. 4. partis 4. quoque partis princ. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem, &c. num. 126. & seq. de testa. & Ludou. Gozad. consi. 56 circa primum, col. 2. versi. quibus.

21 ¶ † Decimoquartò, retractus conuentionalis respicit commodum solius venditoris, l. 2. C. de pact. intra emp. & id per se perspicuum est. Tempus autem retractus consuetudinarij respicit commodum consanguineorum, fauore scilicet familiæ, & consanguinitatis, quod & ipsum clarum est. Igitur lapsus eiusdem temporis non debet operari diuersos effectus, atque diuersas præscriptiones, sicuti nec vna nuntiatio noui operis extenditur ad diuersa opera, l. de pupillo. §. si in pluribus, ff. de noui. oper. nuntia. Nec vna absolutio sufficit duabus excommunicationibus, cap. cum pro causa, & ca. officij, de senten. excommunicat. & c. ex parte, de offic. ord. Albe. in d. §. si in pluribus, & ibi Bar. & Alex. col. 2. qui adducit multos concord. quos ibi videre poteris. Quibus adde ipsum Albe. in l. statulibera, ff. de statuli. Nec vna abolitio pluribus bannis, Cyn. & Iaco. Aret. in l. vlt. C. de nupt. per tex. in d. §. si in pluribus. Dy. & Albe. in l. 1. §. si plura, ff. ad S. C. Turpil. vbi & tex. est, non satis esse vnam abolitionem pluribus, ēt aduersus eūdem, accusationibus, & repetitur ille tex. in §. notandum, versi. si plura, 2. q. 4. Nec vna item appellatio sufficit pluribus sententijs, l. cum in vna, ff. de appel. Sicuti nec pluribus separatim

condem-

condemnatis, etiam ex eadem causa, l. si qui separatim, & ibi Iaco. Dyn. & Albe. eod. tit. Nec vna citatio, aut alia iurisdictionis perpetuatio, plurib⁹ causis, siue capitibus, glo. & Doct. in c. licet, extra de offic. delega. Nec vna aditio diuersis hæreditatibus, vt per d. §. si in pluribus, respondit Pau. Cast. consi. 254. æquiuocatio, col. 2. lib. 1. Nec vna pena diuersis delictis, l. vlti. §. id quoq;, C. de mod. mulcta. & l. illud. §. 1. ff. ad leg. Aquil. vbi id optimè declarat. Albe. Nec vni debito plures compensationes fieri possunt, l. quod Labeo, & ibi Albe. ff. mandat. Et alia quædam similia à Ioan. Andr. in c. cum in cunctis, col. 4. versi. legistæ disputant, extra de elect. in nouel.

22 ¶ † Quibus succinit, quòd non fit cumulatio siue coaceruatio diuersarum summarum, ad impediendam iurisdictionem, l. si idem, in prin. ff. de iurisdi. omn. iud. Nec ad donationem insinuandã, l. sancimus, C. de dona. Nec ad impediendam appellationem, vt si ex statuto non licet appellare à sententia non excedente certam summam, & quis vno libello conuentus ad plures, & diuersas summas, quarum singulæ sunt infra eam summam, vniuersæ autem eã excedunt, poterit nihilo minus appellari, vt in ea specie respondit Alexand. consi. 97. viso themate, in 1. dubio, lib. 7. vbi in id multa allegat. Nec ad exaggerandam siue augendam pœnam, verbi gratia, si bannitus pro centum possit impunè offendi (nam sunt id genus statuta apud Italos) & quis fuerit bannitus semel pro quinquaginta, iterumque pro alijs quinquaginta, non poterit offendi, Bar. in l. vbi fideiussor, per tex. & glo. ibi. ff. de solutio. & in l. 2. in fi. ff. de condi. institu. Bald. in d. l. sancimus. §. si quis autem, l. 1. ad fi. post Ray. ibi. C. de donat. & in l. nam & si fur. §. vlt. ff. si cert. petat. & in c. in omni, col. 1. extra de testi. vbi in id dicit solennem glo. in d. l. vbi fideiussor. Ipse Bald. Ange. & alij, in d. l. si idem, de iurisdi. omn. iudic. idem Ange. in l. si plures, ff. de pact. idem & Imo. in l. quoties in stipulationib. ff. de verb. obli. & in d. l. si qui separatim. §. 1. ff. de appel. Petr. Anchar. Imo. & Barb. in c. pen. de donat. idem Imo. in l. si testamento, in prin. ff. de leg. j. Alex. d. consi. 97. col. 2. li. 7. Barb. inter consi. ipsius Alex. consi. 135. eodemque vlt. col. j. lib. 4. vbi & alia multa affert. Quibus & tu adde, quod scribit Fulg. consil. 118. quòd procuratores, col. vlt. vnum etiam à pluribus constitutum procuratorem non habet plures voces (quas vocamus) in consi.

23 ¶ † Decimoquintò his concinit, quod scriptũ est à Petr. à Bel. Pert. Oldr. Cyn. Albe. Bald. Ang. & Alex. in l. vlti. C. de repud. hæred. quòd si cruce signatis concessum est, priuilegium nè teneantur, soluere debita creditoribus vsque ad triennium, & si quispiam ex his habebat ex pacto creditoris dilationem quinquennij, ad soluendũ, illud triennium non incipit currere, nisi post illud quinquẽnium conuentionale, arg. illius tex. versi. sinautem vel minor, ibi, post impletum quadriennium, & ad hoc quoque allegat Albe. l. 2 §. nec temporalẽ, & glo. ibi. C. de tempor. appella. Et idem tenuit Io. Cald. in sua dispu. incip. sacerdos quidam priuilegiatus. Et his adde quod per illa iura tradit ipse Albe. in l. siue pars, col. vlt. versi. item quæro de q. C. de dilat. quòd si iudex cuipiam statuerit dilationem octo dierum, & elapsis quinque diebus iterum statuerit dilat. octo dierũ, ista secunda dilatio currit tum demum tantum, cũ prior finita fuerit, & se dicit ita obtinuisse ex facto.

24 ¶ † Decimosextò his suffragatur, hæc ratio, frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora, ex sententia Aristotelis ab omnibus approbata, & Bald. inter cæteros, in l. vlt. col. 2. in 2. q. C. de compens. & Philip. Deci. in ca. cum inter, col. antepen. versic. sextò vlterius, extra de except. Ex quo & illud oritur, quod nostri dicunt, circuitum esse vitandum, l. dominus testamento, ff. de cond. indeb. & cler. auditor, de rescript. cum concord. vtrobiq; adductis per gl. atque etiam not. per glo. & Doct. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens, ff. si cert. pet. quibus addè tex. in l. si ita scriptum sit, & ibi glo. ff. de statulib. Sed illud perspicuum est, ꝙ si consanguineus tenetur venire intra tempus reuẽditionis, re ipsa retracta, & sibi vendita teneretur iterum reuendere venditori, & sic esset quidam veluti circuitus, & contractuum inutilis multiplicatio. Leges autem nostræ vbique reijciunt, inutilia, superflua, otiosa, vt latè docebimus in nostro tractatu, cui titulum nuncupauimus, nihil frustra.

25 ¶ † Decimoseptimò facit text. in l. bouem. §. vlti. ff. de Ædil. edict. vbi si sub conditione homo emptus sit, redhibitoria actione ante conditionem existentem inutiliter agitur, quia nondum perfecta emptio, arbitrio iudicis perfecta fieri nõ potest, & in l. 1. §. annus, ff. quand. de peculi. act. an est, vbi scribitur, annum computandum, non ex quo emancipatus est, sed ex quo peti potuit, conditione existente, & in l. pen. §. procedit, ff. de exc. tuto. vbi quinquaginta dies dati ad excusandum, non currunt nisi conditione impleta, & quæ latè diximus sup. tit. præced. §. 1. in verbo, *dedans l'an*, in 8. q. Ex quo & Bal. in l. acceptã, col. vlti. in 24. q. C. de vsurp. tradit ius offerendi pretium, non currere pendente conditione. Et si dicatur, hunc contractum factum sub lege reuendendi non esse cõditionalem, tamen cum sit in facultate venditoris eum resoluere restituto pretio, videtur in effectu esse conditionalis, propter illam suspensionem, & incertitudinem, per ea quæ not. Bart. in l. 1. ff. de condi. & demonstr. Ideo & tex. in l. 2. C. de pactis inter emptor. & venditor. loquens de huiusmodi pacto, vtitur verbo, conditionis, cum dicit, Tequẽ parato satisfacere conditioni.

26 ¶ † Decimooctauò, quandiu incertum est, an is qui primo loco ante cæteros est admittendus, velit admitti, non currit tempus sequenti in gradu d. l. quandiu prior, quæ est 3. eius titu. & iterum l. quandiu institutus, ff. de acq. hæred. Nam primo loco ita scribitur, Quandiu prior hæres institutus hæreditatem adire potest, substitutus non potest. Secundi autem hæc verba sunt. Quandiu institutus admitti potest, substituto locus non est. Et in idem quoque tex. est in l. quandiu potest, eod. tit. & l.

& l.cum in testamento, in prin.ff.de hæred. instit. & l.si mater.§ 1.ff.de vulg.& pupil.& l.2.§.defertur,ff.de bono.poss.secun. tabu. & l.antequam,C. com.de succes.cum infinitis propè similibus. At qui venditor veniens intra tempus reuenditioni præstitutum præfertur consanguineo, vt dictum est supra in §.1. Igitur quandiu is admitti potest, non currit tempus consanguineo. Et id quoque cõfirmat optimus tex.in l.si plures,ff.de iur.delib. vbi cum plures sunt gradus hæredum,singulis per se præfiniendum est tempus deliberationis.

27 ¶ † Decimonono,cum quis habet ius impeditum,quo ad effectum ipsius iuris, ita vt libere nõ possit id ius consequi, non potest illi iuri renuntiare,secundum Bar.Alex.cæterosque recentiores in l.is potest,ff.de acq.hæred.Ex quo sequitur, ꝙ nec tacitè ei præiudicatur ex lapsu temporis,quod tamen etiam veluti renuntiationem inducit, vt not.in l.si ego,ff.de negó.gest.& diximus latè sup. eod.tit.§.1.glo.2.in verbo, *à tel temps*, num.51.ad hæc cum venditor,& seq.& tit.præced.§.3.in glo. 4.in verbo,*ne sera plus receu*,nu.2.contrarium, nè scilicet plus operetur, plusque momenti habeat tacitum quam expressum,cõtra not.in l.cum quid ff.si cert.petat.cum si. Hic autem impeditur consanguineus,nè possit consequi rem liberam, & irreuocabilem pendente tempore reuenditionis, cum ei præferatur venditor, ergo interim ei tempus non currit.

28 ¶ † Vigesimò,datum nõ videtur, quod auferri potest,l.qui cõcubinam.§.si hæres,ff.de leg.3.& l. Iulianus.§.1.ff.de verb.obli. Nec è diuerso acquisitum censetur,quod item auferri potest,gl.in d.l. non quocunque.§.1.ff.de lega.1.quæ hanc dicit esse illius,§.rationem,quo cauetur rei suæ,sed reuocabilis valere legatum, vt diximus supra in iiij. ratione, & allegat ea glo.l.nemo, ff.de in integr. restit.qua è diuerso probatur, non videri perditũ, ad quod quis potest restitui.& simile est ei, quod diximus item supra in 2.ratione, eum non videri possessionem fuisse adeptum,qui ita nactus est, vt ab eo auferri possit,quæ omnia propè colligit Ias. in d.l.non quocunq;,in princ.Et facit etiam quod not.in l.si vi.in verbo,in rem,C.de his quæ vi metusve caus.fiu.

29 ¶ † Vigesimoprimò, vbi plures causæ concurrunt in vnum tempus,& ordinantur ex tempore, vt scilicet vna post aliam ordinatim procedat, tũc vna aliam non absorbet,l.in operis,ff.locat. & c.si propter,secundum intellectum Io. Andr.ibi, de rescrip.lib.6.Hincque Oldr.consi.237.plures sũt, col.1.& post eum,quamuis subticeat. Io. Andr.in addit. Spec.in rub.de conces.præb.colum.2.illam veluti regulam tradunt, quòd quoties aliqui non eiusdem ordinis, & gradus vocantur ad aliquid, cum temporis limitatione, intelligũtur successiuè vocari,ita scilicet vt omnibus simul non currant tempora,sed quisq; gradus habeat suum tempus, siue id tempus sit à lege præfixum, l.si plures gradus,ff.de bono.poss.& §.vlt. Instit.eod.tit.& l.vlt. C.qui admit.& c.nè pro defectu, extra de elect.& cap.2.extra de concess.præb.& cap.si pluribus, de præbend.lib.6.Siue etiam id tempus sit præfixum ab homine.l.si plures sint gradus, ff.de iure deliberis, & melius in l. quandiu, ff. de acquirenda hæreditate.

30 ¶ † Vigesimosecundò, quod illa ratione, & alijs quibusdam,quas non multum refert huc adducere,tenent ipsi Oldr.& Io.And.vbi supra, ꝙ si sint plures expectantes præbendam,cum illa clausula,quam intra mensem à die vacationis dixerint acceptandam, quilibet horum expectantium secundum ordinem impetrationum habebit vnum mensem,scilicet primus primum, secundus secũdũ,& sic deinceps,nec enim vnus omnibus currit. Et hanc quoque sententiam sequitur Steph. subdubius tamen,vt qui tandem videtur relinquere disputationi,dicitque vidisse se pro vtraque parte incuria iudicari,& apertius Io.Lig. & subobscurè etiam Imo.in cle.1.de conces.præben.

31 ¶ † Vigesimotertiò, his quoque adstipulatur, & aliud propè simile axioma, traditum à Barto. consi.137.statuto communis Gualdi, col.1.quòd vnum & idem tempus non potest operari effectũ circa duos actus,quorum vnus successiuè venit ad alium,per d.l.vlt.C.qui admit.ad bono.poss. & l. eum qui,C.de inoffic.testa. Et probatur (inquit) in simili.quia tempus, quo completur læsio in absentia,& sic operatur vnum effectum, non computatur in tempore petendæ restitutionis, & sic non operatur alium effectum successiuum ad primum,vt not.glo.in l.ab hostibus.§.sed simpliciter,ff.ex quib.caus.maio. Et facit,quod tradit Dy. in c.sine possessione,ad fi.de regu.iur.lib.6. quòd primo requiritur cursus vnius temporis ad inducẽdam obl.uionem,& postea incipit currere aliud tempus ad præscriptionem. Subditque facere, quod not.in l.1.in gl.magna,in fi.C.de ser.fugiti. Et ex hoc respondit in eo.consi.cursum vnius anni non priuare hæredem, non implentem voluntatẽ defuncti,hæreditate,in casu statuti de quo ibi loquitur,vt apud eum videbis.Et hæc omnia ex eod. numero tamen consi.non designato, retulit, & secutus Rom.consi.222.pro plena, col.2.versicu. secundo post hoc.

32 ¶ † Postremò,hanc partem in casu nostræ consuetudinis,(vt tandem ad eam redeamus) vt scilicet tempus retrahendi non currat consanguineo, quandiu ex pacto apposito in venditione ius est, venditori redimendi,id est,non nisi finito tẽpore in id præstituto,nuncupatim tenuit Boer. in commenta.consuet.Biturigum,tit.*de retraict* §.1.in gl. 1.in vlt.q.& deci.112.an tempus,colum.1.vbi ita dicit fuisse sæpius iudicatum in curia Burdigal. & Igneus in repe.l.dudum,colum.22.versi. diximus supra,quòd virtute,cum multis seq. C. de cõtrah. empt.& Chasse.in commenta.consue. Burgun.tit. *de retraictz*.§.5.ad fi.& Sainxon in consuet. Turoniæ,eod.tit.§.1.in 4.q.Ferronus in consuet. Burg. eod.tit.§.j.col.vlt.& iterum.§.12.in prin.vtrobiq; tamen nutans.In eamque sententiã sunt expressæ multæ consuetu.Franciæ,videlicet apud Aurelianenses,c.295.Turonẽses,tit.*de retraict*, c.2.Cenoman.c.361.& expressius, c.372.atq; iterũ c.403,

Andega-

Andegauenses, c.362.& 370.& 393. Borbonienses, c.423. Blesenses, c.206. Aquitanos Burdigalenses, c.12. huius tit. Niuernenses, c. huius ti.9.& Altimarchienses, cap.177. Marchienses, cap.284. quod est 24. huius tit. Lorrienses in præfectura Montargij hoc tit.§.16. Lodunéses tit. *de retraicts lignagiers*.§.1.in fi.

33 ¶ † Verum sunt alij diuersæ sententiæ, vt scilicet currat tempus statim à contractu, non expectato tempore reuenditionis, scilicet Io. Fabr. nostratium facilè princeps, in §.1.in fi. Insti. de empt. & vendit. vbi tamen dicit contrarium seruari de consuetudine multorum locorum, [Ægid. Bella. in c. constitutus, col.12. versi. tertio pars, de restit. in integr.] & Guid. Pap. qui & facilè in practica secundum locum obtinet, deci. Delphi.257. cauetur de consuetudine, versicu. sed iuxta præmissa. Sebast. Neapod. cuius magna est apud Neapolitanos autoritas, in tractatu iuris congrui, in verbo, emit, & non obscurè. Matth. Afflict. in tract. Protomixeos, in verbo, licet nu. supra diximus, col.6. versi. item quæro de alia q. & in deci. Neapo.338. nobilis Petr. ad fi. & Io. Montolo. in promptuario vtriusq; iuris, tomo 1. in verbo, redimere versic.2. Et in hac quoq; partem sunt aliæ, præter nostram cósuetudines, vide licet Aruernorū, tit. *de retraict*, c.13. Burgundionum, eiusdem tit. c.5. Comitatus Burgundiæ, *reachaptz*.§.4. Idemque censuisse videntur aliæ consuet. quæ simpliciter statuunt, res venditas cum hoc pacto, cadere in retractum cósanguineorū cū onere eius pacti, vt apud Trecenses, c.49.& Caluimontéses in Bassigniaco, c.117.

34 ¶ † Et hanc partem (vt meum quoque interponam iudicium) verissimam esse puto. Nam hæc consuetudo nostra, cætereque similes, retractum consanguineorum inducentes, loquuntur simpliciter de contractu venditionis, aut de venditione, hoc scilicet modo, vt liceat consanguineo venditoris, intra annum à venditione, siue contractu, venditionis, vel post venditionem, retrahere rem, venditam, restituto eius venditionis pretio. Hæc autem venditio est, & ea quidé perfecta, absoluta, & consummata omnibus numeris, præsertim si ad traditionem processum sit, nō obstante eo pacto. Quod ex duobus manifestius fit, quam vt amplius vllus sit dubitationis locus. Primum quia emptor confestim quam hæc venditio facta est, & res ei tradita, fit dominus, & facit fruct⁹ rei vēditæ suos, nec eos tenetur restituere, re etiam à venditore redempta, vt patet ex l.2.& ibi Bald.& Pau. Castr. C. de pact. inter empt. & vendit. cum alijs multis concord. à me adductis infra, eod. tit.§.5. in glo.2. Id quod non faceret, nisi esset dominus, nam illud regulare est, vt fructus dominium sequatur, l. fructus, & l. in fundo, & l. ex diuerso, ff. de rei vend. & l. Herennius, ff. de vsur. & Ange. loquens de hoc casu, consi.55. ex pacto de reuendendo.

35 ¶ † Secundum, ꝙ hic emptor, qui scilicet emit cum hoc pacto, potest eo non obstante alteri rem pignorare, vendere, & dominium transferre, & ita quidem vt ex communi nostrorū opin. non possit primus venditor ab hoc secundò venditore rem ipsam redimere, vt videre licet apud Alex. consil. 10. videretur fortasse, per totum, lib.1.& latissimè Franc. Curt. Senior. consi.12. Lucius Titius, & affatim diximus sup. in §.1. in verbo, *seront preferes*. Ex quo etiam colligitur, ꝙ emptor medio tépore dominus erat, vt in simili dicitur in l. si ex duob. §. sed & Marcel. ff. de in diem addict. neque enim dominium aliter transferrè posset, nisi & ipse dominus esset, l. traditio, in princ. ff. de acq. rer. dom. Quid igitur hic deest ad perfectionem venditionis, cum emptor ex ea, sit factus dominus, faciatque fructus rei ita venditæ suos, iam ex tempore eiusdem venditionis, eamque possit ad alios transferre.

36 ¶ † Sed & veritas eius rei multo illustrior fiet agitatis, & discussis rationibus, & argumentis contra hanc sententiā adductis. Igitur ad 1.2.3.4.5.6. quorum hic cardo est, ꝙ emptor, qui emit cū hoc pacto, non est dominus irreuocabilis, cum ab eo res ipsa redimi auellique possit, ideoq; non debet censeri perfecta venditio, nec res esse extra familiam venditoris, cum ipse redimere possit, respondeo, non minus quempiam censeri dominum alicuius rei, ꝙ ab eo ex quadam conditione abire possit. l. non ideo. ff. de rei vendi. vbi non ideo minus rectè nostrum esse vēdicamus, ꝙ abire à nobis dominium speretur, si cōditio legati vel libertatis extiterit, & l.1.§. serui, ff. de S.C. Sylla. vbi seruorū appellatione cōtinentur, qui sub conditione sunt legati, nam interim dum scilicet conditio pendet hæredis sunt, nec quòd conditio postea existens, efficit vt desinant esse hæredis facit, nè interim videantur eius esse, & l. si fur, ff. vsufru. vbi ita scribitur. Exemplo rei sub, conditione legatæ quæ interim hæredis est, existente autem conditione ad legatarium transit, & l. & post litem. §.1. ff fam. ercíscun. vbi idem propemodum tex. & l. vlt. § sed quia, C. com. de leg. vbi & res legata sub condit. interim alienari potest, quia hęredis est, & l. si seruus furtiuus, in princ. ff. de condit. furti. vbi seruus fugitiuus, sub conditione legatus, interim potest, ab hærede condict. & l. si quis seruum, ff. de noxa. act. vbi si quis seruum pignoratum, deinde à debitore surreptum, emerit ab ipso debitore, nomine eius furti tenebitur, licet Seruiana possit ei homo auocari. Idemque & si à minore quis vigintiquinque annis emerit vel in fraudem creditorum sciens. Hi enim quamuis auferri eis dominium possit, interim tamen conueniendi sunt, & in lege sciendum. §. si fundum, ff. qui satisda. cog. vbi possessio fundi controuersi, & alteri iam per sententiam adiudicati, à qua appellatum est, releuat ab onere satisdandi, nec ad rem (vt ibi diciturr pertinet, quòd euinci ea possessio possit. Et illum primum tex. videlicet in d.l. non ideo, ad hoc expendit Pau. Castr. loquens in casu retractus, licet ad aliud propositum, consil.430. circa primum quæsitum, in 2. dubio, non semel, lib.2. vbi & hanc rationem adijcit, quia multa possunt accidere, propter quæ res ipsa non aufertur, l. naturalem. §. 1. in fi. ff. de acquiren. rerum domi. Sed & argument. multarum ex illis ll. Oldrad. consil'o 102.

actum tale est, collata fuit, in 1. dubio, respondit beneficiarum, siue vt cum nostris loquamur, eum qui obtinet beneficium ecclesiasticum, non minus iuris in beneficio habere, quòd id vacaturū iusta ratione speretur, posséq; id ipsum interim cū alio permutare, atque ita vacationi anteuertere.

37 ¶ † Cui rationi poteris multa addere, quæ latè scripsimus in nostris Legibus connubialibus gl. 2. in verbo, *en pouuoir de son mary*, in 1. q. qua disseruimus, vtrum spōsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti, quibus planè ostendimus non inspicienda esse, nec consideranda quæ sperātur, aut fieri possunt, nisi ea sint certa, & infallibilia. Sed quibus addere quoq; potes, l. quemadmodum. §. si nauis, versi. idemque, ibi, cum incertum sit, an caperent, ff. ad leg. Aquil. & l. 1. ff. de in lit. iurand. qua probatur, qualitatem rei non mutari ex eo quod contingere potest, & ad hoc eum tex. expendunt D. à Rota, dec 445. si legatus, col. 1. in nouis, & Matth. Afflict. deci. Neapo. 385. dubium nonum, ad fi. & quod tradit Pau. Castr. in l. non vtique. §. vlt. circa medium, ff. de eo quod cer. loc. quòd multa interuenire possunt, nè quis lucretur etiam mercator. & sequitur Matth. Afflict. dec. Neapo. 20. quidam nobilis, circa medium, & allegant vterque d. l. naturalem. §. 1. & d. §. si nauis. Adde item tex. in l. plerunque, ff. de reg. iur. qui huiusmodi est, plerūque fit, vt ea, quæ à nobis possunt abire, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis, vt abire possent. Hæc ibi, ex quibus notandum est, verbum, plerunque, quod eius naturæ est, vt ostendat eam esse regulam, secundum gl. & Imol. in l. non dubitamus, ff. de condi. & demonstr. cum concord. à me adductis supra tit. præced. §. j. glo. 9. in verbo, *ou lignagier*, nu. 224. & in id benefacit, quod & satis declaratur ex eo, quòd ea, l. ponitur sub tit. de reg. iur.

38 ¶ † Quid, quod censetur, & est quis dominus alicuius rei, etiā pleno iure, quamuis ab eo euinci, reuocari, redimi, repeti, relui, condici possit, l. Iulianus, la 1. §. vlt. iuncta l. seq. & ibi Bald. & Ang. ff. de rei vendi. & l. 1. & ibi etiam Bald. in vtraque lect. C. de reuoc. dona. & l. si ancillam, & ibi Bal. & Ange. C. de act. empt. vbi venditor ante traditionē est dominus rei venditę, licet eam teneatur tradere, & l. generaliter. §. sub condit. ff. qui & à quibus manu. & l. seruos, in prin. iuncto versi. sed qui bona fide, ff. de leg. 3. Voluit etiam Bald. in l. mater, C. ad S.C. Tertul. & Alex. consi. 209. viso summario, col. 2. vers. nec prædictis obstat, lib. 2. quod repetitur consi. 140. lib. 7. & idem Alex. consil. 162. visis quæ copiose, lib. 6. Franc. Aretin. qui primum illum tex. scilicet in d. l. Iulianus, dicit ad hoc sing. in l. cum incertus, in fi. ff. de leg. 1. & iterum in l. si quis vi, col. vlt. ff. de acq. poss. & diximus etiam in nostra repetitione, l. si vnquam in gl. vlt. num. 11. tamen Alexan.

39 ¶ † Nam & sufficit incertum esse, sitnè futurū dominium temporale, an perpetuum, vt perpetuum in dubio censeri debeat, l. sufficit, & ibi Ias. in 2. not. ff. de condit. indebit. ex qua omnes illud vbique assumunt, dubia, & incerta interpretari, præsumiq; perpetua. Et id quoq; probat tex. in c. si gratiose, de rescr. lib. 6. & gl. in c. vlt. in verbo, perpetuas, in fi. & ibi quoq; Io. And. & Do. eod. tit. & lib. & in c. vlt. in glo. 1. paulo ante fi. extra de solu. & quod scribit Fede. Sen. consi. 31. q. talis est, quidam de populo, colum. pen. versi. item dubium, & col. vlt. versi. non obstat, l. ex facto, & Barto. in l. de pupil §. si quis ipsi Prætori, in 3. q. ff. de noui oper. nunt. & Io. Fab. in l. j. C. de contract. iudi. & Ias. in l. 3. §. ex contrario, col. 4. num. 15. ff. de acq. poss. Et Philip. Deci. consi. 472. testator, col. 3. versi. & in dubio, cum alijs quoq; concord. adductis ab Alex. consi. 216. magister, colum. vlt. lib. 7. & Fel. in c. ex literis, colum. 7. versic. si autem iudex, & ibi etiam Philip. Deci. ad fi. extra de consti.

40 ¶ † Ex quo potes intelligere, nihil hic obesse, quod diximus de pleno, & perfecto dominio, nam vt hic vides, is emptor, est plenus, & perfectus dominus, etiamsi ab eo res auocari possit. Plenum enim, & perfectum, eandem vim naturam, & significationem habent, nam vt perfectū id dicitur, quod omnibus suis partibus constat, vt diximus in dicta secunda ratione partis contrariæ, ita & plenū quoque dicitur, cui nihil addi potest, cuiq; nihil deest, vt per d. l. Iulianus. §. vlt. voluit Bald. in c. licet de vitanda, in princ. extra de elect. & idem Bald. & præterea Imo. & Recentiores, in l. huiusmodi. § ædes, ff. de leg. 1. cum alijs quoque multis concord. à me congestis, in d. l. illa nostra repe. l. si vnquam, etiam in glo. vlt. nu. 10. quid autem.

41 ¶ † Et nihil quoque hic obest, quod dictum est, in dicta secunda ratione prioris partis, verba debere intelligi in potiori siue potentiori signi. quia illud verum est, si impropria signifi. intelligerentur, nisi in priori intelligerentur, sed quando intelligūtur in proprio significato, satis est, licet id non sit in potiori, quia debent propriè intelligi, l. 1. § si is qui nauem, ff. de exercit. act. & ita nuncupatim illud limitat Soz. consi. 303. viso statuto ciuitatis Aretij, col. vlt. versic. nec obstat, vlt. lib. 2. quod repetitur consi. 25. lib. 3. Hic autem clarum est, venditionē etiam si sub conditione resolui possit, esse veram ac propriam venditionem, vt apertissimè constat ex ijs, quæ iam diximus, & dicemus quoq; latius postea. Ideo nihil est, quod hic amplius disputandum sit de potiori significato.

42 ¶ † Igitur licet in multis casibus, quos in illis 4. 5. & 6. rationibus prioris illius partis adduximus, res quæ alicuius est non irreuocabiliter, censeatur non esse sua, id quidem nō est respectu ipsius rei, sed iuris reuocandi, vel alterius quod alter habet, verbi, gratia, in casu 3. rationis, qua dictū est, pignus, & cætera huiusmodi non extingui acquisitione reuocabili rei pignoratæ, licet aliàs extingueretur, hac. s. ratione, quod rei suæ, pignus consistere non potest, l. neque pignus, ff. de reg. iur. cum sim. id sanè intelligitur, vt ipsius rei simpliciter pignus non consistat, sed alterius cuiuspiam iuris, quod domino abest, potest consistere, vt voluerunt Guid. Suz. & Albe. in l. 1. §. cum prædium, ff. de pact. per tex. in l. mulier, ff. qui potior. in pign. hab. & Imo. in c. 1. in 1. not. per eum tex. extra de feudis.

43 ¶ † Illud

Vide Peregr. cas. 20 n. 9.

43 ¶ † Illud quoque 4.rationis, qua dictum est, rem quæ reuocabiliter est alicuius, eidem posse legari, id similiter intelligitur, vt potius legatum censeatur, id ius reuocandi, quam quòd ipsius est, vt scilicet ob huiusmodi legatum non possit res ab eo reuocari, vt ante poterat, vt pulchrè declarat glo.in l.apud Iulianum, §.si Titius, in verbo, non consistere, ff.de leg.j.& intelligunt omnes, qui de hac re loquuntur. Nam & aliàs res mea, quæ non plenè mea est, sed mihi deest ius aliquod, potest mihi legari respectu, & ratione illius iuris, quod abest, l.si domus.§.si fundus, qui est vlt.& ibi Bal. in princ.ff.de leg.j.vbi & Iaf. pro simili allegat id, quod diximus de re, quæ non irreuocabiliter est mea, & l.si tibi homo, in prin.ff.eod.tit.

44 ¶ † Illud quoque quod in 5.ratione continenter dicitur, posse quem emere rem, quæ sua est, et non irreuocabiliter, intelligitur etiam respectu illius iuris reuocandi, vt oẽs quoque qui de ea re loquuntur, palàm intelligunt. Nam & aliàs videmus, ꝙ rem nostra ratione possessionis, quæ nobis abest, aut alterius iuris, emere quoq; possumus, vt de primo est tex.in l.si aliquam rem, & in l.si in empt.§.rei suæ, ff.de contrah.empt.gl.in l.si pater, C.eod.tit.de secundo in l.cum res, & ibi glo.Cyn. Bald.& Ange.C.de contrah.empt. & in l.si mandauero, la 1.§.si ij quorum, ff.mand.Et eam etiam peterè possumus, licet iam nobis sit tradita.l.et, ff. de sol Et eam quoque stipulari, vt tradit Rom in l.existimo, & ibi quoque Franc.Areti.qui id dicit sing.col.1.in 1.not.ff.de verb.obli.& idem Ro.& Fran.Aret.in l.si rem meam, eod.tit. Nam & aliàs possum stipulari rem meam mihi tradi.l. serte debemus.§.vlt.eod.titu.& mihi restitui.l.nemo rem suam vtiliter, in princ. vbi Iaf.latè de hoc disserit, in versic.limita regulam, & alios quoque allegat, vt videre poteris, apud eum. Et per eam l.nemo, dicit glo.in l corruptionem, in verbo, altercantibus, C.de vsurp. quòd res mea quandoque mihi debent ratione eius, quod meum non est, scilicet restitui.

45 ¶ † Sed & quod postea in 6.ratione dictum est, dominium reuocabilem posse vsucapere, intelligitur non de re ipsa, sed de iure reuocãdi, id est, vt vsucapiat non rem ipsam, quæ iam sua est, sed actio.per quam reuocari potest, vt etiam declarat glo.in d.l.sequitur.§.lana, ff.de vsuc.& gl.in l.si vi, in verbo, munitus, ver.oppo.quomodo præscribit, & ibi quoque Cyn.in 4.oppo. Barto.in 2.oppo.& Bald.col.2.versicu.secundò oppo.ꝙ iste emptor.& Pau.Cast.col.item 2.versi.not.etiam casum, C.de his quæ vi, met.ve, cauf.si. Et Bald.in d.l.non quocunq;.§.j.ff.de leg j.& consi.477.recolo, colum.2. versi.non obstat, ꝙ dominus, lib.5.vbi dicit, ꝙ tũc vsucapitur irreuocabiliter, & cæteri, quos in contraria parte citauimus.

46 ¶ † Et nè putes id tãtũ obtinere in his casibus, de quibus supra nuncupatim locuti sumus, certè aliàs semper id procedit, vt videre licet ex eo, ꝙ quamuis rei suæ precarium non consistat, l.in rebus.§.1.ff.de precar. hoc tamen intelligitur, nisi respectu alicuius iuris, quod domino ipsius rei abest, l.certe.§.quæsitum est, & iterũ, l.si debitori eod.tit.& l.si aliquam rem, ff.de acqui.poss.vbi & idem probatur de conductione rei suæ, vt scilicet quis rem suam possit conducere respectu quoque cuiuspiam iuris, quod ipsi domino abest. Et similiter in l.si pignore.§ si post distractum, & ibi Alb. in epitomè, ff.de pign.actio.

47 ¶ † Ex quibus apertè vides id confici, quod supra diximus (vt ad id tandem redeamus) scilicet rem ipsam esse emptoris, licet sit obnoxia pacto reuendendi ex lege contractus, & consequenter eandem esse extra familiam venditoris, licet ius ipsum retrahendi competat eidem vẽditori, ideoque sit idem ius adhuc in familia ipsius, ita vt si venditor id ipsum ius retrahendi vendat, possit consanguineus retrahere vt diximus supra tit.præceden.§.1.glo.7.in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, nume.31.ex quo infertur. Sed quantum ad rem ipsam, verè est in dominio emptoris, transitque etiam in legatarium ipso iure, æque ac si id esset irreuocabile, l.si fundum sub conditione.§.Titius, & ibi Iaf.in 1.not.qui ad hoc dicit illum tex.not.ff.de leg.1.

48 ¶ † Nec huic sententiæ præiudicium affert, ꝙ diximus in 1.ratione alterius partis, quòd qui habet actionem ad rem, eam ipsam rem habere videtur, tanquam scilicet venditor, qui actio.habet ad rem reuocãdam, videatur & eam rem habere. Quia haud dubiè minus est, actionem habere, quã rem, l.minus, ff.de regu.iur.minorisque æstimatur actio, quam res ipsa, vt tradunt Bar. & Bal.in l.per diuersas, ille col j.versi.quæro qualiter dicatur, hic col.2.versi.& modo exposito, & ibi quoque Sal.C. manda.idem Bal.in l.2.col.j.versi.hic tamen considerandum, C.nè lice.poten.Petr.Anchara.qui id declarat, in ca.peccati venia, col.pen.versi.quæro decimoquintò de reg.iur.lib 6.Pan.in c.vlt.col.2. versicu.sed est dubium, extra de ali.iud.muta.cau. fact.& Pau.Cast.consi.393.pro euidentia, col.vlt. lib.2.& Ant.Bur.in c.1.col.2.versi.item pro re litigiosa, extra de empt.& vendi.& Corn.consi.37. memini, col.1.versi.& ipsa rei natura, lib.2.Fran. Aret.qui & id declarat, consi.160.longa est, col.6. versic.hoc præmisso, & Sozi.consi.143.diu profecto, ad fi.lib.1.& non obscurè sentit Innoc. in c.in ciuitate, col.2.extra de vsur.Et probat optimè tex. in l.sciendum, §.si fundus, ibi, diuersa causa est, ff. qui satisd. cog. vbi possessor fundi satisdare non cogitur. Diuersa autem est causa eius, qui ad fundum actionem personalem habet. Et idem dicit glo.quam ibi sequuntur Barto. Ange. & plerique omnes, si realem habeat, per.§.si fundum, qui est, in eadem, l.Nam & illud (inquit) qui habet actio. ad rem, & ca.intelligitur spe, re autem minus habet, per d.l.minus. Ideo in eo lapsus est Philip. Deci. (pace tanti viri dixerim) qui tenuit contrarium supra nu.6.[incip.præsertim,] nec id tenent alij, quos ibi citat.

49 ¶ † Sed & præterea aliud est habere rem, aliud videri habere, illud enim veritatem dicit, hoc fictionem, vt latè per Bar.in l.si is qui pro emptore, col.5.ff.de vsuca.cum sim. Et id expressim in hoc

casu, de quo loquimur, vt scilicet fictè, & impropriè rem habere dicatur, qui actio. habet, voluerût glo. Bar. & Bald. in l. nemo, ff. de in integr. restit. ex quibus ipse Bar. ob id negat id procedere in statutis, & glo. in d. l. qui actio. habet, & ibi latè Deci. ff. de regu. iur. & Barto. consi. 133. statuto ciuitatis Eugubij, circa medium. Alex. in l. Gallus. §. videndum, col. 2. vers. nec huic decisioni, ff. de libe. & posth. vbi ex hoc dicit, id non procedere in statutis, & consi. 75. viso themate, & maturata dubitatione, circa medium, lib. 6. vbi ex hoc quoque id negat habere locum in contractibus, in quibus et verba debent propriè, & strictè intelligi, & Sozi. consi. 100. in causa Baptistæ, col. 2. versicu. sed in casu nostro, lib. 1. Ex quibus & illud fit, vt qui ex statuto tenetur soluere collectam, pro re, q̃ habet, non tenetur pro re, ad quam habet actio. nec pro ipsa actione. Bar. in d. l. nemo, de restit. in integ. & in l. vlt. §. pen. ff. de censib. nec qui prohibetur vẽdere rem immobilem extraneo, censetur prohibitus vendere rem, ad quam habet actio. Bar. Ange. & alij, in d. l. Gallus. §. videndum, per illum tex. ff. de libe. & posthu.

50 ¶ † Nec consequenter obest, quod in d. l. 1. ratione dictum est ex Barb. quòd si venditor potest redimere, perinde est, ac si iam redimerit, quia id tantum procedit, quantum ad præiudicium venditoris, qui cum posset redimere, non redemit, vt ipsemet Barb. declarat. & patet ex l. qui potest facere, ff. de reg. iur. per eum allegata, cuius hæc verba sunt, qui potest facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur, & ibi glo. pro concord. allegat. Labeo scribit, si mihi bibliothecam, ff. de contrah. emp. ex qua & illud scribitur, conditionẽ pro impleta haberi, quantum ad eum per quem stat. quo minus impleatur. Cuius etiam sententiæ multas alias concordantes leges adduximus supra titu. præced. §. 15. glo. 2. num. 7. idque perpetuum. Et eo quoque pertinent alia loca à Barbat. vbi supra, allegata.

51 ¶ † Vt interim illud omittam, quod iam supra diximus, multa quidem interuenire posse, nè qui ius redimendi habet ex lege reuenditionis, redimat, verbi gratia, nummorum in id necessariorum penuria, quæ rerum omnium est sequẽtissima, aut casus quispiam repentinus, qui pecunias, si quas venditor habeat, in alia fortè vtiliora, aut magis necessaria impendi ac conuertere cogat, quod & sæpè contingit, aut mors ipsius venditoris, aut absentia, aut aliud quippiam, quod nobis incogitantibus, imo & inuitis, & renitentibus, quotidie cõtingit, nec spectanda sunt, vti etiam diximus, quæ euenire possunt, nisi ea certa sint, & infallibilia.

52 ¶ † Ad septimum respõderi potest dupliciter. Primum, quòd non omnes negant emptorem sub pacto reuenditionis posse alienare in tertium, q̃n multi, id est, maior ac potior pars nostrorũ teneat contrarium, vt ẽt diximus supra in d. §. j. in verbo, *seront preferez*, nu. 12. sunt igitur qui tenent, & hanc opi. approbat & sequitur generalis Franciæ consuetudo. Secundum, quòd nõ sequitur, si quis non possit alienare in præiudicium alterius, cum non esse dominum, quicquid ibi diximus. Nam licet nudus proprietarius non possit alienare in præiudicium vsufructuarij, tamen is vere est, & dicitur dominus, l. 2. ff. de condi. insti. & l. 1. § 1. & ibi concord. in glo. ff. de S. C. Syllan. quibus locis Bald. ex hoc dicit, quòd si quis in libello dicat se dominum, & probet de nuda proprietate, tamen obtinebit, & idem quoque voluit in d. l. Iulianus, ff. de rei vendic. vbi plus dicit, hunc habere plenũ dominium. Quid quod idem Bald. in l. voluntas, col. vlt. versi. nunquid res, quam, C. de fideic. dicit, q res, quam non possum alienare, dicitur mea pleno iure, per l. generaliter. §. si p̃ etium, ff. de fideic. libe. Et id quidem fatetur verum esse Franc. Aretin. in contraria parte allegatus, in d. consi. 19. quantũ ad essentiam dominij, licet secus sit quãtũ ad vtilitatem, & æstimationem pretij.

53 ¶ † Ad octauum, quod est, de l. tali, ff. de iur. dot. vbi tempus appositum in promissione dotis, nõ currit statim à tempore promissionis, sed nuptiarum, facilis est responsio, quia in illo casu promissio dotis non poterat habere effectum sine matrimonio, nec enim dos sine matrimonio cõsistere potest, l. 3. ff. eod. tit. & l. vlt. C. de dona. ante nupt. Ideo & promissio dotis habet tacitam hanc conditionem, si nuptiæ secutæ sunt, & ita demũ ex ea quis cogi potest quãuis expressa non sit conditio, si nuptiæ extiterint, l. stipulationem, & l. promittendo, in prin. & l. dotis promissio, eod. tit. de iur. dot. & l. item quia. §. 1. & ibi glo. in verbo, male petitur, & Albe. qui eam glo. dicit sing. & Bald. in 2. not. ff. de pact. & glo. in l. 2. §. creditum in verbo, post nuptias, ff. si cert. peta. & Salyc. in l. qui se debere, paulo post medium, ff. de condic. caus. dat. & Doct. vbique. Idemque etiam si dos æstimata promissa sit, l. plerunque. §. si ante. & l. in rebus. §. 1. ff. de iur. dot. Nisi si aliud expresse conuentum sit, vt voluit glo. not. in d. l. qui se debere, & non obscurè Bal. limitans, d. l. tali, in l. vlt. §. 1. ante fi. ff. de resc. vend. & in rub. C. de contrah. empt. in 23. q. & Sal. in l. 2. C. eod. tit. & clarius Alex. consi. 62. viso processu, col. 2. lib. 5. vbi illam glo. dicit not. & consi. 145. cuius idem est principium, col. 2. versic. & in indiuiduo, eod. lib. 5.

54 ¶ † Et idem in legato dotis, vt in eo intelligatur eadẽ conditio, voluit Bar. in l. 1. col. 6. ver. item quandoq in dispositione, & vers. seq. & iterum in l. quibus diebus. §. Termilius, qui est vl. col. 2. versi. quid si per nomi. rursumq; in l. Titio centum. §. Titio genero, col. 1. & ibi quoque Bald. Pau. Castr. & alij, ff. de condit. & demonstra. & idem Barto. consi. 200. quæritur de legatis. Bald. in l. si plures, colum. 6. versi. sed hic surgit quæstio, C. de condi. inser. & consi. 486. super eo primo, libro 5. Ange. consi. 30. domina Francis. & late consil. 123. Solius domini Dalmatij, col. 2. & 3. Card. Flor. consil. 51. Titius condidit, col. 2. versic. ad secundum membrum. Pau. Castr. consi. 323. super primo, col. vlt. lib. 1. Ro. consi. 134. pro declaratione, col. 1. versi. his attamen. Petr. Ferra. tit. forma libelli pro legat. rei sing. in prin. col. 16. in paruis. versicu. sed quid dices. Corn. consi. 32, licet secundum, col. j. lib. 4. & consi.

consi.229.licet claram,col.2. versic. tamen Barto. eod.lib.4. Sozi.qui alios allegat,consil.288. circa primam quæstionem,colum.13.versicu.postremò tollitur libro 2.

55 ¶ † Idq, etiam procedit, si promissa sit dos ad omnem voluntatem,& petitionem sponsi. Nam semper intelligitur secutis primũ nuptijs, vt pulchrè,& not.tradit Bald.in d.l.qui se debere,ff.de cond.ob cau.in lect.Flor.quem sequitur Alex.qui id dicit sing.cons.145.viso processu causæ principalis,col.2.versi & in indiuiduo, lib.5.vbi etiam dicit,se minimem huic dicto contradicentem reperisse.Sed & procedit,etiamsi promissio ita facta fuerit,si matrimoniũ mecum contraxeris,ex nunc volo esse obligatus ad decem nomine dotis, quia adhuc intelligitur secutis nuptijs, idem Bald.in l. præposteri,C.de testam.quia vt dicit, impossibile est,vt obligatio dotis sit,priusquam matrimoniũ, per dictam l.tali.Denique & illud procedit,etiã si iuramentum interuenerit.Bal.in l.indubitari,col. 2.versi.quintò inest, C.de non nu.pecun. Nam & vt probat tex.ibi, iuramentum recipit easdem limitationes,quas & actus,super quo interponitur. De quo satis diximus in repe.l.si vnquam, in præfact.num.160.omnes autem. Et hæc omnia ita procedunt,vt si is,qui dotem promisit, eandem quoque tradiderit,si non fuerint secutæ nuptiæ, possit eam condicere,l.si extraneus, & d.l.qui se debere,in princ.& iterum.§.j.& l.si donaturus, ff. condict cau.dat.

56 ¶ † Ideoque (vt reuertamur) passim & vbiq̃ue Doct.nostri allegant d.l.tali,ad id, quòd in actib⁹ conditionalibus tempus non currit, nisi impleta conditione,id quod inter cæteros facit Barto.qui dicit multum nota.in l.si cui legetur,in fi.princ.& ibi post eum Bald.Ange.Raph.Floria. Alex. Franc. Areti. & Ias.ff.de lega.1.& Bald.in l.id quod pauperibus,col.3. versi. secundò quæro an iste annus, C.de Episco.& cle.& in l.1.in 12.q.C.de his quæ pœnæ nomi.& in rub.C.de contrah. empt.in 23. q.Albe.in 1.parte statutorum, q.97. sed nunquid proximior,in fi.[Ægid.in casu retractus loquens, in c.constitutus,col.12.versi.quarta pars,de restit. in integr.licet paulo ante aliud dixisset in vendit. facta cum pacto retrouendendi,sit supra diximus & alij,quos notauimus supra in titu.præced.§.j.in glo.10.in verbo, *dedans l'an*, nume.47.verum Guliel.Cune.& multis sequen.] Petr.Ferra. titulo forma libel.quo agi.ad red.ratio.tuto.in verbo, ac executores,colum.4.versicu.vlterius. Hic autem nihil tale est, quia dominium non pendet ex futuro,vt dos,ex matrimonio,sed statim translatum est,nulla expectata conditione,vt diximus, & dicemus latius infra in responsione 17. argumenti, vbi amplissimè loquemur, de actibus conditionalibus.

57 ¶ † Ad nonum, quod dictum est ex d.l.tali, tempus solutionis pretij non currere, nisi à tempore traditionis.Quid huc pertinet? quando venditio non censeatur esse perfecta, neque translatũ sit dominium,nisi traditione facta, l.traditionib⁹, C.de pact.& l.si ager,ff.de rei vendi.cum similib. Ideoque etiam sine præfinitione temporis ad soluendum, non tenetur emptor soluere ante traditionem rei,l.qui pendentem,& ibi glo.ff.de actio. empt.& glo.in l.Iulianus.§.offeri, eod.tit.cum si. Et cum alias apponitur tempus certum ad aliquid faciendum respectu certæ causæ,tunc non incipit tempus currere,nisi ea causa prius existat,vt dicũt Bald.Floria. & Ias.in d.l.si cui legetur,in qua illos citauimus,in d.l.ratione diuersæ partis, & Imo.in ead.l.§.1.per d.l.tali, tanquam scilicet, vt in ea,l. promissio dotis,fit respectu, & contemplatione nuptiarum,ita & in hoc casu solutio pretij, respectu traditionis rei. Itaque neutrobi currit tẽpus, nisi causa impleta.

58 ¶ † Præterea si hæc nona ratio aliquid haberet momenti,& ponderis ad hunc nostrum casum, de quo specialiter tractamus, ex tantum concluderet,tempus cõsanguineis præstitutum ad retrahendum,non currere statim à tempore venditionis,sed tãtum traditionis rei,de quo nos latissimè disseruimus,supra tit.præced.§.j.in gl.2.in verbo, *à uendu*,num.43.quid autem si quis vendidit simpliciter,& iterum in glo.10.in verbo, *dedans l'an*, in 20.q.vbi citauimus Bar.& alios in d.l.si cui legetur. Sed hæc res (quod iam diximus) nihil huc pertinet,vbi non quærimus de tẽpore traditionis, sed reuenditionis,quod longe est diuersum.

59 ¶ † Ad decimum,quod est de l.statuliber,ff.ad leg.Falc.nihil quoque huc spectat,quando ea l.loquitur de re vendita cum pacto legis cõmissoriæ, vel addi.in diem, quæ quidem pacta multum differunt à pacto reuendendi.Nam ex illis contract⁹ ipso iure resoluitur,& sine alia traditione, adueniente tantum conditione, l.si quis hac, ff.de rei vend.& l.vlti.ff.de leg.commiss.gl.& Doct.in d.l. traditionibus,C.de pact.& affatim diximus,supra eod.tit.§.j.in verbo,*seront preferez*, nu.3.aduertè Lector,& seq.Ideoque emptor in illis pactis interim non facit fructus suos, l.item quod dictum est & l.Imperator,ff.de in diem addi.& latè diximus, in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur, nu.278. postremò quia cum titul. Aliud autem est in hoc pacto reuendendi, quia ex eo nec contractus ipso iure resoluitur,etiamsi fiat verbis directis, ex crebriori nostrorum sententia,vt planè constat ex ijs quæ diximus in d.glo.*seront preferez*, nu.12.sunt igitur qui tenent,& iterum,nu.16.licet plerisque videatur.Sed & in hoc pacto, contra quam in illis alijs,emptor facit fructus suos, vt sup. diximus,in prin.huius partis, & dicemus plenius infra eo.tit. §.5.in glo.j. Igitur nihil est,quod ab illis pactis ad hoc nostrum sit argumentandum.

60 ¶ † Sed & illud quoq; hic dici potest, id quod scribitur in d.l.statuliber,procedere tum demum, cum huiusmodi pacta legis commissoriæ,& addictionis in diem,facta sunt sub conditione, vt fieri assolet.Secus si purè facta fuerint, sed ita tãtum vt sub conditione resoluantur,secundum distin.quę traditur in l.2.ff.de in diem addic.& in l.2.ff.de lege commiss.& in l.2.§.Sabinus,ff.pro empto.nã tunc non procedit,d.l.statuliber, quin res ita vendita connumeratur, in patrimonio emptoris,

non venditoris, vt voluit gloss. in d. l. statuliber. in verbo, venditoris, & ibi quoque Alex. per iura ibi allegata. Quæ res hanc nostram sententiam confirmat, quoniam venditio facta cum pacto reuendendi, pura est, non conditionalis, vt postea latius dicemus in responsione 17. arg. Et hic admodum falluntur. Boer. Igne. & Sainxon, qui in locis supra in fin. prioris partis allegatis, tria hæc pacta simul miscent, & confundunt, tanquam eandem vim, & naturam habeant, idemque ius in omnibus, sit statuendum. Et tamen ipse Sainxon dicit vidisse se hanc nostram sententiam in practica hactenus obseruari.

61 ¶ † Ad vndecimum, quod est de sententia Bald. in l. vlt. ad fi. C. de execut. rei iudic. quòd vbi duæ dilationes non procedunt ex eodem fonte, nunquã vna in altera confunditur, responsio clara est, quòd is loquitur in duabus dilationibus vni concessis, vt patet ex suo ipsius dicto, & exemplis illic propositis, ita vt si ambæ simul currerent, vna, id est, breuior esset inutilis, & superuacanea, vt q̃ omnino confunderetur absorbereturque in longiori. Hic autem vnicum est tempus concessum cõsanguineis, scilicet anni, & diei, alterum autem ei non est concessum, sed venditori, & licet simul currant, tamen habent vtrunque suum effectum. Igitur sumus omnino extra casum Bald. nam & aliàs cum diuersis data sunt tempora ad vnum aliquid gerendum, vtrisq; simul negligentibus currunt, vt late dicemus infra in responsione 14. arg. & iterum 21. & 22.

62 ¶ † Nec tamen omnino accedimus illi sententiæ Bald. quando Petr. Anch. consi. 395. oretenus, responderit, quod si executori in testamento præstitutus sit annus ad exequendum testamẽtum, & ex constitutione synodali in id statuti sint sex mẽses, vnum tempus in alio confunditur, nec habet executor plus q̃ annum. Nam & de isto concursu temporum sunt multa similia in iure, verbi gratia seruitutes concurrunt re, & tempore, remanetq; vna alia remissa. l. si domus, ff. de seru. vrb. præd. & l. si communi, ff. de seru. rusti. præd. Item quinquaginta dies, qui dantur tutori ad se excusandum, concurrunt circa diuersas tutelas, l. scire. §. quinquaginta, ff. de excusa. tut. Præterea decem dies ad appellandũ circa diuersas sententias, currũt simul eidem. §. j. in Auth. de appel. & intra quæ tempor. Et facit, l. ita vulnerat⁹, ff. ad leg. Aquil. & q̃ scribit Io. And. in c. cum in cunctis, col. 4. in verbo, triennio, extra de elect. dum tractat huiusmodi speciẽ. Statutum priuat quinquennio hospitia viciniæ, in qua fuit scholasticus offensus, nisi captus fuerit offensor, pendente eo tempore quinquenij ob primam offensam, fit secunda in eadem vicinia, nec capitur delinquens, vtrum secundũ quinquenniũ incipiat statim post secundam offensam, non expectato tempore prioris, an vero non nisi finito primo illo quinquennio. Et quod etiam scribit Bar. qui similem q. disputat in l. in Senatusc. §. vlt. ff. ad S.C. Turpil. & Alb. in l. vlt. col. 2. versi. alia q. C. de repud. hæred. & in l. si maritus, ff. de adult. & in 2. par. statutorum, q. 165. Thomas.

63 ¶ † Ad duodecimum, & decimumtertium, quibus dictum est, q̃ si ex duplici capite siue iure potest aliquis succedere, tunc finito tempore pro vno, poterit & alterum intra suum tempus agnoscere, nec currit tempus secundi, nisi primo finito potes respondere, vt in præcedenti, scilicet hic nõ nisi vnum tempus competere consanguineo, nec enim ex duplici capite potest retrahere, sed ex vno tantum, illi à consuetudine concesso. Igitur malè infertur ex illa ratione, in qua duo iura vni competunt, ad nostrum casum separatum, l. vlt. in fi. & ibi Bart. ff. de cal. & l. si maritus quondam, in fi. & ibi Bal. C. de dona. inter vir. & vxo. & l. Papiãnus, in prin. & ibi quoque Bart. ff. de min. & l. inter stipulantẽ. §. sacram, ibi, sed hæc dissimilia sunt, ff. de verbo. oblig. Ex quibus illud axioma depromitur, Separatorum separatam esse rationem.

64 ¶ † Quamquam præterea, & illud dici potest, illud procedere, qñ ille qui poterat succedere ex duplici capite, solus esset in primo gradu, vel quia alij non extarent, vel quia essent mortui, vel aliter essent exclusi, aliàs secus, vt ẽt intelligit gl. ordinaria in l. j. §. sed videndum est, ff. de success. edict. in d. ratione 12. allegata, per textũ, in §. admonendi, Instit. de hæred. quæ ad intest. defer. & Ang. consi. 241. dominus Bernardinus, col. j. vers. nec obstat si dicatur, & Sal. in l si emancipata, C. de iur. & fact. ingno. per l. j. C. quan. non pete. par. & Franc. Aret. in l. 3. col. vlt. ff. de acq. hæred. Ex quo potes intelligere, illud non procedere in præiudiciũ alterius. Nec tamen (vt id non omittam) oẽs consentiunt Bar. & sequacibus, in eo q̃ ex illis diximus i d. 13. ratione, quin contrariũ consuluit Frañ. Tigurinus vt retulit Franc. Aret. vbi supra, qui aliter id consi. non designat, sed est inter consi. Barto. consi. 158. prædictæ rationes, & ei quoque refragantur Sal. & Raph. in l. licet, C. de iure delib. vt etiam diximus in d. 13. ratione. De quo, & tu vide Alciatum Paradoxorum lib. 4. c. in item 4.

65 ¶ † Ad decimumquartum, quo dictum est, aliud esse tempus, quod competit consanguineo, aliud quod venditori, diuersumque esse vtriusque effectum, nec ideo unum pendente alio currere posse, tanquam unum tempus non possit operari diuersas præscriptiones siue dilationes, sed ad eas opus sit diuersis tẽporibus, sicuti ad diuersa noua opera, diuersis nuntiationibus. Id certè omnino falsum est. Quid enim, si quis emit bona fide fundum alienum alteri fundo uicino seruientem, nũquid ad præscriptio. illius fundi ad Titium pertinentis, & seruitutis ad Mæuium dominum illius fundi uicini, cui debetur seruitus, etiam pertinẽtis requiruntur diuersa tempora, unum scilicet post aliud, ita quidem ut primũ fundus præscribatur, & postea seruitus aut hypotheca, an uero simul eod. tempore curret præscriptio aduersus dominiũ, & seruitutem aut hypothecã? Et hoc certè uerius est, ut uoluit expressim Saly. in l. usucapio, col. 2. uers. sed iuxta hoc quæro, C. de pignor. & ibi quoque subobscurè uoluit glo. magna, in uersicu. item qui rem, & post eam Barto. Bald. & alij. Sicut & si ædes meæ, seruiant ædibus Titij, & ædibus Meuij,

Meuij, nè scilicet altius mihi ædificare liceat, si altius ædes meas tollam, atque ita per tempus cõstitutum præscriptioni huiusmodi seruitutum ædificatũ habeam, simul præscribo aduersus vtrunque, vt satis colligi põt ex l.si ædes meæ seruiant, ff.de seruit.vrba.prædior.

66 ¶ † Et si hanc rationem admitteremus, vide quid hic absurdi sequeretur, id scilicet, quòd tot anni requirerentur ad exclusionem cõsanguineorum, quot essent consanguinei, nempè quia non nisi vnus curreret vni cõsanguineo, quod omnino rediculum est, [& minimè verũ, vt expresse tradit Ægid.Bella.in c.constitutus, col.13.versic. quinta pars, de restitu.in integr.] Nam & alias quoque, cum pluribus datur dilatio certorum dierum, ad aliquid faciendum, idque etiam gradatim, ita scilicet vt antiquiores præferantur iunioribus, illa dilatio non intelligitur distributiuè data, vt scilicet quilibet habeat eum numerum dierum, sed collectiuè, vt scilicet omnibus sit data, eoque numero omnes simul excludantur. Hanc enim doctrinam colligere possumus ex glo.nota.in c.cum in tua, quod est vlti.in verbo, duntaxat, in priori solu.de consuet.lib.6.& eam ipsam colligit Dom. ibi, in versic.nè autem. Ea enim glo.voluit, quòd tempus viginti dierum in eo tex. statutorum, ad optandum, currit omnibus simul canonicis optare volentibus, tametsi antiquiores gradatim cæteris in optando præferantur, & eam gloss. sequuntur Docto.ibi. Et Oldrad consi.137.plures sunt, col.j. versic.tertiò videtur, & Ioan. Andr.in addi.Spec. in rubr.de conces.præbend. col.1.versic.secundò videtur, & Alber.in l.vlt.colum.2.versicu.faciunt etiam, C.de repud.hæredit.& in l.si maritus, ff.de adulter.dum vtrobique eam simpliciter allegat, & Card.Floren.in clem.j.§.secus, in 5.quæst.de concessio.præbend. Et illam doctrinam optimè probat tex.in l.2.§.vlt.iuncta, l.sequen. & iterum l.4. in princ.ff.de adulter.vt clarè deducemus infra in respon.21.& 22.argu. Et facit quòd à Bart.scriptum est in l.2.ad fin. ff. de re iudic. quòd quando duo actus sunt compatibiles, potest & debet assignari vnus idemque terminus vtrique, per tex.in l.generaliter, versicu.nullo tamen, C.de iureiur. & sequitur Francisc.Aretin.in l.si dno rei, ff.de duobus reis.

67 ¶ † Quod autem hic adducitur de vna nunciatione pro diuersis operibus, & alijs quibusdam similibus, non de grege isto est, vt vel lippientibus clarissime apparet: vt interim prætermittam, non id perpetuum esse, quando & aliàs sępe contrariũ reperiatur: vt videre licet ex l.Titia.§.vlt.ff. de verbo.obligat. vbi vna stipulatio sufficit pluribus pactis. Et l.vlti.§.j.ff.de nou.vbi vna stipulatione plures nouari obligationes certum est. Et l.innumerationibus, ff.de solu.& l.item illa.§.vlt.ff. de consti. pecu.vbi vna numeratione siue solutione tolluntur plures obligationes vno momento. Et l.pluribus, ff.de acceptilat.vbi pluribus stipulationibus, tollendis sufficit vna acceptilatio. Et l.hæredes.§. de pluribus, ff.famil.ercisc. cuius hæc verba sunt. De pluribus hæreditatibus, quæ inter eosdem ex diuersis causis communes sunt, vnum familiæ erciscund.iudicium summi potest. Et l.si fratres.§.si plures, ff.pro socie.vbi ita scribitur. Si plures sint inter eosdẽ societates coitæ, ad omnes societates sufficere hoc vnum iudicium constat, & ibi concord.in glo. Et pluribus libellis sufficit vna contestatio, vnica oratione expressa. Ange.Imo.& Fran. Aret.in l.duo rei, per illum tex.ff.de duobus reis. Et pluribus citationibus, vnica pro omnibus comparitio, vt illi ipsi dicunt, & declarat idem Areti. quomodo id intelligatur, & Barto.in l.si finita.§. Iulianus, col.2.versic.sed quid si quis, & ibi Alex. col.9.versi.item inquantum, ff.de damn. infect.& idem Bart.in l.accipientis, ff.de aut.tuto. Et vna quoq; comparitio pluribus contumacijs purgandis. Ange.in d.l.duo, ff.de duobus reis. Et vnus idemque contractus vestit duo pacta sequentia, vt per Guliel.Cu.in l.iurisgentium.§. quinimo, ff.de pact.& Bald.in l.lecta, per illum tex.ff.si cert.pet. & Ange.Aret.in §.præterea debitor, col.12.versic. quæro præcedit, Instit.de except. Et pluribus causis succedendi vna aditio, l.si tu ex parte, ff. de acquir.hæred. Et pluribus actoribus, atque etiam plurib⁹ reis vnus libellus satis est, l.si quis.§.vnius, & ibi Bald.ff.de procura.glo.quæ concord. affert, in cap.quærelam, in verbo, petens, extra de elect. De quo latè per Bart.in l.3.§.vlti.ff.de duob.reis, & Alber.in l.ad officium, C.com.diuid. Saly.in l. eo quod à multis, C.si cert.petat.& Roma.consil. 240.viso thematè, & latissimè Maria.in cap.1.colum.42.versic.circa quartum principale, extra de libel.oblat. Nam & quod plus est, pluribus, & diuersis causis, & actionibus sufficit vnus libellus, cap.cum Ioannes, & ibi Panor.in 1.notab.de fide instrum.& cap.dilectus, extra de capel.monast.& ibi concord. Nam & his vnus quoque processus sufficit, l.si idem cum eodem, ff.de iurisd.omn.iudic.& l.vlt.C.de annast.except. & not. Dyn.in ca. nullus, de reg.iur.lib.6.& Bar.q.siue vt alij vocant disput.9.iudex per imperitiam, col.2.versi.secundum probatur sic, quando sunt plures. Super quibus tamen vide Bald.in cap.vlt. col.2.versic.nunquid plures, extra de rescind. Ange. consi.239.ex thematè, in princ. Vnum instrumentum multis obligationibus satis ẽ d.l.eo quod à multis, & ibi Docto.C.si cert.pet.& Bald.d.§.vnius, Ange.in l. qui plures, ff.de euict. Barba.consil.36.sapienter, col.7.nume.17.libr.2. Et multis quoque contractibus. Alber.in l. Prætor.§.si mihi, ff.de iniur.per quædam iura, quæ id tamen probare non videntur. Et pluribus bannis vna abolitio, quicquid dictum sit in 14.ratione. Nam id voluit Saly.aduersus Cyn.& Iaco.Areti.in d.l.vlt.C.de nupt.vbi respondet aliorum rationibus. Et vnica absolutio pluribus excommunicationibus, ex eodem facto descendentibus, vt voluit Sal.in eadem d.l.vlt.per illum tex.in fi.Hic autem ex eodem contractu decendunt retractus conuentionalis, & municipalis, ergo & vtrique satis est vnum tempus. Nam & alias satis est vnũ tempus duabus pœnis, vt videre licet ex glo.in cap.prouida, ad fi.in uerbo annum continuum, de elect.libro 6.quam ad hoc citat

Oldrad. aut quisquis is est, inter consi. illius, consi. 50. gratia, & Albe. in l. vlt. col. 2. versi. faciunt etiã, C. de repud. hæred. & in l. si maritus, ff. de adulter. Et eam, & alia quædam similia, tradunt ipsi Oldr. & Alber. in illis locis ad huiusmodi quæstionem. Concessa est Episcopo gratia, vt vsque ad quinquennium conferat beneficia, in sua diœcesi vacantia, & elapso huius quinquennij biennio, similis ei gratia conceditur, siue mentione prioris, dicit huiusmodi secundam gratiam statim currere non expectato priore quinquennio. Possuntque plures vno actu baptizari, gl. in c. priore, in verbo, trium milium. de conse. dist. 4. cum concord. à me adductis supra tit. præcedente §. 1. gl. 21. in verbo, *en telle quantite*, nume. 18. facit item. Et ex vno actu plures insurgunt excommunicationes, cap. mulieres, extra de senten. excommu. Lapus, qui in id alia citat, alleg. 8. præsentatus, ante medium, Et ex vna iniuria plures pluribus actiones oriuntur, l. 1. §. vlti. & l. item §. item vlti. ff. de iniur. Et vnum beneficium potest cum pluribus permutari ca. cum venerabilis, de except. Et vnius appellatio prodest pluribus, l. 1. & 2 C. si vnus ex pluribus, & cap. quoniam, 2. quæst 6. Vna insinuatio satis est multis rebus donatis, vt tradit Ioan. Andr. in cap. pluralis locutio, de regulis iuris in Mercur. Denique notum est illud prouerbium ad hunc quoque locum pertinens: Vna fidelia duos parietes dealbare. Cuius meminit Marcus Curius, ad Ciceronem libro epistolarum familiarum ipsius Ciceronis septimò.

68 ¶ † Nam & illud de vna nuntiatione noui operis, vt non sufficiat pro diuersis operibus, fit propter specialem quandam rationem, quæ est in d. l. de pupil. §. si in pluribus, ff. de nou. oper. nunt. de quo nos diximus in d. glo. *en telle quantite*, nu. 24. illud autem, & iterum in §. 36. glo. 3. quæ est in verbo, *de la iurisdiction*, & c. nu. 10. hanc sententiã, vbi etiam diximus, in cæteris casibus sufficere vnam denunciationem pro pluribus rebus. Et quod dictum est in eadem. 14. ratione prioris partis de bannito non semel ob diuersas summas, intelligitur cum huiusmodi summæ processerunt ex diuersis delictis, aut factis. Secus si pro vno, vt respondit Cæpol. consil. causarum crimi. 14. pro declaratione, col. 6. versic. non obstat rationes. Eius autem, quod dictum est, posse appellari à sententia continente diuersas summas, quæ vniuersim excedunt summam, infra quam nõ licet appellare, cum singulæ non excedunt, contrarium respondit Raph. Fulg. consi. 110. quoniam superius, de quo & tu vide Pau. Castr. consi. 164. in casu præmisso, lib. 1, & sæpè alias videmus fieri plurium summarum cumulationem siue coaceruationem, vt in l. si plures. §. vlti. ff. de pact. & in l. si qui separatim. §. 1. ff. de appel. & in ca. Apostolicæ, in verbo, semel, aut successiuè, & ibi Petr. Anchar. & Imo. extra de dona. Quando autem id fiat, aut contra, intelliges ex not. à Doct. in d. l. si idem cum eo. ff. de iurisd. omn. iudic. & Cano. in ca. 2. extra de donat. Sed & quod dictum est de vna citatione, aut alia iurisdictionis perpetuatione, non indistinctè verum est, Sæpe enim vna sufficit pluribꝰ causis, & articulis, etiam aduersus diuersas personas, præsertim cum plures illæ causæ cohærent, aut ex eadem origine oriuntur, de quo tu vide glo. Archid. Ioan. Andr. Petr. Anch. & Doct. in c. nè aliqui, de hæret. lib. 6. Innoc. & Collect. in ca. pastoralis, de rescript. eundem Innoc. Host. Ioan. Andr. Collect. & Panor. in cap. licet, de offic. delega. Specu. & Ioan. Andr. in addi. ipsius tit. de iudic. deleg. §. restat videre, vers. quid si super duobus. Barthol. Brixia. q domin. 60. quidam impetrauit. Iaco. Arer. & Alber. in l. quod dicitur, ff. de verbo. oblig. Vt etiam vna citatione fieri possunt plures citationes, glo. in cap. 2. in verbo, & si nec, per eum tex. extra de testib. cogen. quam dicit singul. Bald. in sua Margar. in verbo, citatio, colum. 1.

69 ¶ † Ad decimumquintum de cruce signatis, quibus datum est, priuilegium, nè soluant debita ante trienniũ, si cui ex pacto data sit dilatio quinquennij, illud triennium non currit, nisi finito illo quinquennio conuentionali, vt dicemus illud esse verum, quod tamen quidam nõ admittunt, vt per Ioan. Fab. loquentem in eo qui cum haberet dilationem soluendi à creditore, vel alias, aliam impetrauit à Principe, & Paul. Castren. & Corne. loquentes nuncupatim in illa ipsa specie cruce signatorum, in d. l. vlt. C. de repud. hæred. Et per Io. Andr. in addit. Specu. in rubr. de cleric. non resid. col. 1. versic. item quæro de secundo, loquentem de eo, qui cum impetrasset gratiam percipiendi, fructus præbendæ per quinquennium in absentia impetrauit, & aliud quinquennium ante primum finitum. Et eundem in cap. cum in cunctis. §. vlt. in verbo, triennio, extra de elec. dum loquitur de eo qui triennio est suspensus, & eo etiamnũ durante, aliud quicquam facit ex quo etiam triennio, est suspensus, vbi hoc cõpiosissimè disputat. Tamen si aliam sententiam sequamur, facilis est responsio. Nam ibi dantur vni duæ diuersæ dilationes, vna ex priuilegio generali ordinis, altera ex pacto, & priuilegio particularis personæ, Ideo vna aliam nõ confundit, alioquin altera scilicet breuior nihil operaretur, vt etiam in simili diximus in responsione 11. argu. Hic autem vna est, tantum facultas cõcessa consanguineo, altera autem venditori. & vtraque potest operari, modo aduigilent, nec sinãt tempus otiose labi. & vide quæ dicam in responsione, 16. argum.

70 ¶ † Nec hic tamen omiserim, quod ab Alber. tractatum est in l. in toto, ff. de reg. iur. & iterum in secunda parte statutorum, quæst. 181. per dominum fratrem, quòd si Episcopus cuipiam fecerit ius intrandi semel monasterium monialium, Deinde idem Episcopus generaliter concesserit omnibus, vt possint idem monasterium ingredi certo die, illeq; cui, vt dictum est specialiter fuerat ante concessum, vt semel ingrederetur, eo die, omnibus concesso ingressus fuerit, nõ poterit amplius ingredi vi specialis suæ permissionis, tanquã vtraque vno ingressu consumpserit, impleueritq; si eadem vtriusque ingressus causa fuerit, atque etiamsi diuersa, dummodo vtraque eod. tempore

expediri

expediri potuit, per multa quæ illic allegat. & sequitur Alexan.dum illum in secundo loco simpliciter citat,consi.16.breuiter,post princip.lib.4.& Felyn.in cap.j.in vltimis breuis, extra de rescript. & Catel.Cot.memor.incipien.rescriptum. & idē ante eos,licet non meminerint,voluit Ioan.And. in cap.generi,de regulis iuris, lib.6. quem etiam sequitur,dum simpliciter citat,Ioan. Faber.in d.l. vlti.C.de repud.hæred.Hic autem in casu nostro, nihil impedit consanguineum, quin possit vti suo retractu pendente facultate concessa venditori:ergo vtrique idem tempus currit. Et eadem quoq; ratione magis accedo sentētiæ Ioan.Fabri, Pau.& Cor.in illo casu de cruce signatis.

71 ¶ † Ad decimumsextum, qui est de circuitu vitando,id certè nimium generale est,nec semper procedit,vt no.per Bart.in d.l.dominus,ff.de condi.indebi.& probatur ex eo ꝙ actio non transit ipso iure ab vna persona ad aliam sine cessione, l. possessio,§.& si possessio, ff. de acquir.poss.& l.3. ff.pro socio.& l.Iulianus,§.penult.ff. de acti.emp. & l.cum in plures.§.incllem.ff.loc. Imo vero non nisi incertis casibus id procedit,regulariter autem contra,vt colligitur ex no.ab eo,Bar. & alijs in eodem loco,& nuncupatim voluit Philip. Dec. in l. cum fundus.§. seruum tuum imprudens, col.j.in fi.j.no.ff.si cert.petat. Sed & locum tātum habet, cum circuitus est omnino inutilis, secus si in eo vertatur aliqua vtilitas:vt no.Card.Floren. in cle. auditor,in 18.q.de rescrip.per tex.in ca. tuam extra de ordi.cogni.& cap.lator,qui filij sunt legiti. Et idem voluit Imo.in ea ipsa cle.colum.pen.vers. glo.circuitus.& ante hos Pet.Bart.Imol. & propè omnes dum tractant de differentia libertatis directè legatæ,& fideicommissariæ,in l.j.ff.de le.j. vbi id expressius omnibus annotat Francis.Ripa, col. 7.nu.25.& idem quoque Bar.in l.j.in 3.oppo.iterumque in l.2.in vlt.oppo.C.comm.de le.& Petr. Mathæ.inter consi.Petr.Anchar.cōsi.368. dubiū, in fi.& ipse Petr.consi.386.in lite,col.j.in fin. Hic autem non inutile est consanguineo,redimere ab emptore durante tempore reuenditionis: quia vt sępe diximus,incertum est an venditor ipse retrahet:& si id faciat, tamen interim consanguineus ipse lucrabitur fructus. Et facit quod scribit Saly. in l.vsucapio.col.2.versi.sed supposito,C.de pig.

72 ¶ † Ad decimumseptimū, quo dictum est in actibus conditionalibus tempora non currere,nisi impleta conditione, vt illud concedamus, quanquam non id semper procedit, vt videri potest ex l.j.§.biduum,ff.quan.appel.sit. vbi tempus appellandi sententia conditionali à currit statim à lata sententia,non expectata conditione. Cuius argu. Guid.Pap.deci.Delphi.257.cauetur de consuetudine,col.1.ver.sed iuxta præmissa tradit,& in nostro casu retractus,tempus anni concessum cōsanguineo ad retrahendum, currere statim à contractus etiam conditionali,vel ante conditionem impletam.Sed nos huius contrarium tenuimus, supra tit.præced.§.j.in verbo, *dedans l'an*, quæ est gl. 10.in 8.q.vbi respondimus ad d.§.biduum,Igitur illud dicendum est, illa quæ dicuntur de actibus conditionalibus,nihil huc pertinere: quando contractus venditionis sub hoc pacto reuenditionis sit purus,non conditionalis. nisi alia conditio apposita fuerit.Quod videre licet primum ex eo, ꝙ venditio conditionalis non perficitur,nisi impleta conditione, l.hæc venditio, ff. de contrahend. emptio. Ideoque non nisi existente cōditione dominium ex ea trāsferri potest l. ei qui hæreditatē, ff.de condit.instit.& l.qui absenti, §.j. & ibi Bart. & alij,ff.de acquiren.posses.& capit.super eo, extra de cond.appo.& ibi concordan.in glo.& diximus plenius,supra ti.præced.§.j.in gloss. 2.in verbo, *à vendu*,numero 22.sed & illud in dubium,& multis seq.

73 ¶ † Atque etiam ex eo,ꝙ emptor ex venditione conditionali non facit fructus suos,quin si eos perceperit,restituere tenetur, l. necessario, §.ꝙ si pendente,ff.de peri.& commod. rei venditę. & l. 2.ff.de in diem add.& l.omnia,§.j.ff.de le.j. & voluit Rom.singul.440.fructus percepti.|& Soz.consi.170.in præsenti consultatione,col.5.ver. ad tertium,lib.2.Hic autem continuo ex huiusmodi vēditione facta cum hoc pacto reuendendi, re tradita emptor factus est dominus,etiam pendente tēpore reuēditionis,ita vt in alium interim transferre possit,vt concedunt omnes,nec possit venditor à tertio emptore reuocare ex plurimorum sententia,vt diximus supra in princip.huius partis. Item facit hic emptor fructus suos, vt illic quoque diximus,& dicemus plenius infra eod.tit.5. in princi. Quod perpetuum est in alijs vēditionibus puris, sed sub conditione resoluendis.l.2.3.& 4.ff.de in diem ad. vt potè cum emptor ex huiusmodi venditionibus interim sit dominus l.si ex duobus,§.j. eodem titul. sępe autem aliàs dixi fructus sequi dominium.

74 ¶ † Ex quibus vides, illud appertissime conuinci,quod diximus,venditionem hanc sub pacto reuendendi factam,non esse conditionalem, imo veram puram,sed quæ sub conditione resoluitur: quæ quidem conditio resolutiua non suspendit actum,nec eum facit conditionalem, sed tātum ex euentu ipsius eū resoluit: vt optimè declarat tex. in d.l.2.3.& 4.cum glo.in d.l. 2.ff. de in diem ad. & in l.si res,quæ est 3.& ibi glos. & Alberic.ff.de contrahend.empti.& in c.illo vos,& ibi Imo.col. j.in 2.not.& Panor.in 3.no.extra de pigno.& glo. in cap.verum,extra de condi.appo.& in ca.pastoralis,in glo.17.q.1.& Petr. Ancha.consi.69.contra donationem,col.vlti.& Card.Floren.consi.29. iudex de iure,colum.1.versi. 4. verba. & Soz.in l. pecuniam,in vltim.no.ff.si cer.peta.vbi. & ex hoc dicit,ꝙ huiusmodi contractus puri, sed qui ex aliqua conditione resoluuntur,habet interim executionem,ac si non subiacerent ei cōditionali resolutioni.per glos.in d.l.2. de in diem addict.& no. per Bart.in l.Iulianus,in fi ff.de condit. indebi. & ita se dicit pluries obtinuisse, & sequitur Philip. Deci.ibi colum.2.versi.4.no. qui respōdet ad tex. ibi,qui videtur velle contrarium, & idem voluit ipse Sozin.consi.62.visis conuentione,col.2. ver. sed regula est,lib.4.& consi.91.concludo dictum Philippum,

Philippum, col. 2. versi. confirmatur ista conclusio, eod. lib. 4. vbi & hoc dicit procedere in sententia. Philip. Deci. in l. is damnum. §. quod pendet, ff. de regu. iur. & in l. plerunque, eod. titu. & consil. 279. placet mihi, colum. 2. vbi de hoc pacto de reuendendo nuncupatim loquitur, & generaliter dicit contractum, qui sub conditione resolui potest, iudicari, vt purum, inspecto præsenti statu, & nō cōsiderato, quod potest resolui, per d. l. 2. de in diem addict. & idem (inquit) de venditione facta cū pacto reuēdēdi: vt dicit probari in d. l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendito. & idem (ait) in officiali, qui potest ad beneplacitum reuocari: nam de illo iudicatur, vt de perpetuo. l. iurisperitos, in prin. & ibi Bartol. & alij. ff. de excus. tutor. & idem Deci. loquens etiam in hoc pacto, consi. 308. in casu ad nos transmisso, colum. 3. versicul. sed hoc non obstante: vbi & ad hoc allegat d. l. hæc vend. §. vlt. ff. de contrahen. emptio. & not. per Bartol. in l. iudex postea quam, circa fi. ff. de re iudic. & alios qui ad id parum faciunt.

75 ¶ † Et hinc quoque videmus, ꝙ licet titulus conditionalis non prosit ad vsucapionem, l. 2. §. si sub conditione, ff. pro emptor. vbi ita scribitur. Si sub conditione emptio facta sit, pendente conditione emptor non vsucapit: tamen titulus purus, sed qui sub conditione resoluitur, præscriptionē parit. d. l. 2. de in diem addict. & facit l. si alienā, ff. de dona. cau. mor. vbi ex tit. reuocabili procedit præscriptio. Et nos quoque alibi de huiusmodi differentijs contractuum conditionalium, & purorum, qui sub conditione resoluūtur late diximus, scilicet in repetit. l. si vnquam, in verbo reuertatur nu. 283. verum quantum ad priores, vbi omnino vide. Et hic quoque Boer. Ignc. & Sainxon seipsos atque alios fefellerunt, dum etiam venditionem conditionalem confuderunt, cum hac nostra, sub pacto reuendendi facta, de qua loquimur, tanquā scilicet hæc conditionalis esset.

76 ¶ † Nec his obstat, ꝙ d. l. 2. C. de pactis. inter empto. quæ de hac venditione loquitur, vtitur verbo conditionis, cum dicit, Teque parato satisfacere conditioni. Nam ibi conditio accipitur pro pacto, vel lege dicta in contractu: idquod aperte declarat eadem l. quæ quod in illis verbis appellat conditionem, paulo ante vocauerat legem, cum dicit, si fundum parentes tui ea lege vendiderūt, id est, eo pacto, vt interpretatur glos. j. ibi. nam & aliàs sepissime videmus istud verbum, conditio, accipi pro tenore contractus, siue pacto apposito in ipso contractu puro, & minime conditionali: vt in l. societatem mecum, in princ. & ibi glo. j. ff. pro soci. & ibi quoque Bald. qui eam l. legit cum l. societatem, & dicit d. gloss. no. quia sępe ista verba, ea conditione, ponuntur in contractibus, & etiam tex. in l. Caius, ff. de manumis. & in l. Mæuia, & ibi quoque gloss. in princip. Oldrad. & Alberic. ff. de manumiss. testa. & in l. debitori tuo, ibi, ea cōditione pactoque, & ibi late Philip. Deci. & Alciat. C. de pact. & l. 2. §. vltim. & ibi Bald. & Angel. ff. de donat. & l. cum res, & ibi Bald. C. eod. titu. & l. pater, §. 15. ibi, ea l. & conditione, ff. de le. 3. & l. quoniam, & ibi Bal. C. de rer. permut. & l. ea conditione, & ibi Bald. & Salyc. C. de rescin. vendi. & l. nihil, & ibi Bartol. ff. de coniu. cum emanci liber. & l. cum ea conditione, ff. de euict. & l. Titio centū, §. j. & ibi gloss. ff. de condi. & demon. & l. 2. ff. de iur. immunita. & l. & Aristoni. ff. manda. & l. si cū filiofamilias. §. j. ff. de compen. & l. pen. ff. depoli. & §. cum autem, versicu. & cum quibusdam conditionibus, Insti. de adop. & cap. verum, & ibi gloss. in verbo, conditione. Anton. & Recentior. extra de condi. appo. & cap. cum Ioannes, & ibi Host. colum. 2. in verbo conditionalem, & rursum in verbo, conditione. & Ioan. Andre. in vtroque verbo, & Panormita. col. 2. in 4. not. extra de fide instr. & Barto. in l. quibus diebus. §. Termilius, col. 1. ff. de condit. & demonstr. & consi. 4. factum tale est, quidam Dominicus, in j. dubio. Bal. in proœmio feudorum in 2. diuis. Ang. consi. 154. Andreas, Anto. consi. 48. absque diffusione, in prin. Io. Anasta. consil. 75. visis his quæ mihi narrantur, post prin. Alc. consi. 102. visis & ponderatis, colum. 2. versi. nam dicta, verba, libr. j. & consi. 119. viso processu, col. j. versi. eiusdem initij. eod. lib. j. quod repetitur cō si. 20. lib. 6. Francisc. Aretin. consil. 150. visis diligēter, post prin. Corne. consil. 102. visis in causa, col. 5. versic. conditio. n. lib. 2. & consi. 301. circa, col. 1. in fin. lib. 4. Soz. consi. 21. viso testamento magistri, colum. penul. versi. postremo cum dispositio, lib. 3. In quo etiam significatu, eodem verbo vsus est Tullius lib. Officiorum 3. Regulus verò non debuit conditiones, pactionesque bellicas, & hostiles, pertubare periurio. Et ad Tyronem lib. epistolarum 16. Sin autem ille suis conditionibus stare noluerit, bellum paratum est. Nā & Donatus enarrans illud Terentij in Andria, Accepit conditionem. Conditio (inquit) est pactio, certam legem in se continens.

77 ¶ † Fateor tamen, ꝙ si huiusmodi pactum redimendi faceret venditionem conditionalem, vt si ita diceretur, Vendo tibi hanc rem tali pretio, nisi tu intra tale tempus idem pretium restituas: (his enim verbis, Nisi tu, & c. fit venditio conditionalis, vt probatur ex l. 2. ff. de in diem addic. aut etiā alijs conditionem facientibus:) tunc certè nō curreret tempus retractus consanguineis, nisi finito tempore, atque ita finita conditione, ex sententia Gul. Cun. & Alber. in l. j. §. annus, ff. quando actio de pecul. cum alijs multis, quæ diximus supra titu. præced. in glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, in 8. q. Caue tamen, quia in illo exemplo supra à nobis proposito Azo in summa tit. C. de pact. inter emp. & vendito. facit discrimen, vtrum illa verba concipiantur in pręsenti tempore, & tunc faciant venditionem videri esse puram, per l. 2. §. si in diem, ff. de vsucap. pro empt. an in futuro, & conditionem efficiant; verbi gratia, fundus erit tibi emptus, nisi &c. Ego vero nescio, an id seruandum sit, quando videmus, & conditiones actibus & uerbis præsentibus plerunque apponi, Vendo tibi, lego Męuio, despondeo Mariam in vxorem, si &c. ut uidere licet ex titu. ff. de condi. & demonstr. & C. de cond. inser. & extra de cōdi. appo. d. autem. §. si in diem,

mihi

mihi admodum obscurus esse videtur.

78 ¶ † Ad decimumoctauum, quo dictum est, non currere tempus secundo, quandiu incertum est, an qui primo loco, & ante cæteros admitti debet, admitti velit. Illud ingenue fateor. sed id nihil ad nostrum casum pertinet, nam ibi non patet locus secūdo, donec primus admitti potest, & vult; igitur cum secundus interim admitti non possit, etiamsi velit, nihil est, quod ei imputari possit, cū impediatur impedimento iuris, & facti: ideo quoque interim tempus ei non currit. l. vlti. §. donec, C. de iur. delibe. & l. j. & ibi Doct. C. de bono. mater. & l. j. in fi. C. de anna. exc. & l. in rebus, C. de iure. dot. & c. quia diuersitatem, extra de conces. præben. cum si. Hic autem nihil est, quod impediat cōsanguineum retrahere, etiam durante tēpore præstituto ad reuenditionem, sed cū onere huiusmodi reuenditionis, si forte venditor postea veniat. Super quo etiam vide, quæ scripsi supra tit. præceden. §. j. in verbo, *dedans l'an*, in 10. q.

79 ¶ † At huic obstat, quod in simili dicitur, ꝙ licet durante anno, quo mater tenetur petere tutorem filio, aliàs à successione eius excluditur, possint, & cæteri agnati id quoque petere, non expectato eo anno, aut morte matris, vt voluit glo. in l. 2. §. vlti. & ibi quoque Bart. in princ. ff. ad S. C. Trebel. Tamen illis non currit primus ille annus matri concessus, quin possint intra alium annum petere, sine iactura successionis ipsius pupilli: vt voluit alia glo. in l. nepotibus, & ibi Cyn. Bartol. qui eam dicit no. & Bal. qui eam dicit singul. & Salyc. C. qui pet. tuto. & glo. in l. 2. in gloss. vlti. in fin. & ibi Bartol. colum. vlti. ff. eod. titu. & in l. sciant, in verbo, denegandam, C. de legit. hæredi. Oldrad. consi. 137. plures sunt, colum. 2. versicu. 5. videtur expressum. Angel. consi. 118. ista quæstio, in fi. Sed hæc res adeo obscura est, vt vix intelligas, quid nostrates de ea sentiant: vt videre licet apud Barto. in d. l. 2. col. pen. uersi. 3. est videndum, vsque ad fi. l. ff. qui pet. tut. & in d. l. 2. §. confestim, ff. ad Tertul. & in d. l. sciant, & ibi quoque Bald. Ang. Rap. Pau. Castr. & Corne. & eundem Bart. in l. quid ergo, §. j. ff. de his qui not. infa. & cons. 18. in nomine, &c. viso testamento, in 3. dubio, & iterum consi. 215. an si testamentum sit nullum, etiam in 3. dubio: nam idem propè est consi. & in sua disputa. incip. pupillus, quæ est omnium postrema, propè per totum. Bal. in l. precibus. col. 5. versic. sed quid si impubes, & ibi Barb. in add. C. de impub. & alijs substit. & eundem Bal. in c. ex parte M. col. 2. versicu. ex his procedo, & col. seq. versi. modo quæro, extra de appel. & consi. 65. proponitur ꝙ Putius, lib. 2. & consi. 379. punctus talis est, vt apparet, col. vlti. lib. 3. & consi. 94. hic plura occurrunt, lib. 4. & & consi. 278. viso testamento, col. 2. eod. lib. 4. & consi. 438. ista quæstio, vers. sed quis succedet, eo. lib. 4. & consi. 473. substituto. eod. lib. 4. & consil. 498. opinio domini eod. li. 4. Ang. consi. 118. auia pro nepte. Saly. in d. l. sciant. Pet. Anch. consi. 104. pro declaratione, in 1. & 2. dubio, & consil. 250. omnia, col. 1. & consi. 440. in quæst. col. 1. & Card. Floren. consi. 105. super præmisso, col. 1. versicu. sic & omnibus Paul. Castr. consil. 29. in puncto supra scripto, col. vlti. versi. nunc est videndum, lib. 2. & Corne. consi. 87. circa primum, in fi. lib. 4. & Ant. Rub. consil. 81. viso & diligenter. Ex quibus intelliges illud, quod supra diximus, esse dubium, & multos tenere contrarium: quibus accedo, per ea quæ dicam infra, in respon. 21. & 22. argumen. Ex legibus autem Platonis lib. 6. Si orphanorum tutor obierit, cognati, & affines ex vtrisque parentibus vsque ad consobrinos, & patrueles, qui præsentes sunt, alium intra decem dies constituere iubentur, alioqui drachma singuli singulis quibusque diebus mulctantur, donec tutorem præficiant. Ex quibus vides vnum omnibus his tempus simul currere.

80 ¶ † Ad decimumnonum, de renuntiatione iuris impediti, quæ vt non valet expresse, ita nec per lapsum temporis, qui habet vim renuntiationis tacitæ: respondetur, ꝙ si etiam Bar. & alii. id dicerēt, ad quod sunt allegati, in d. 19. argum. tamen nihil obstaret, quia hic consanguineus impeditum non habet ius suum retrahendi, quin id exequi possit, ut iam sæpius diximus. Quin & si id tale ius esset cui expresse renuntiare non posset, non propterea sequeretur, quin, ab eo, lapsu temporis excluderetur: ut per Bart. Bald. Pau. Castr. & Recentiores, in l. 4. C. de iur. & fact. ign. & in l. si quis suus, ff. de iur. delib. Bal. in l. 1. in 27. oppo. C. qui admit. cum multis concord. à me late cōgestis in nostris Legib. connubialibus in uerbo, *expres*, quæ est gl. 5. nume. 74. uersic. & id quidem. cum multis seq. Quibus docuimus, plus ponderis habere. renuntiationem tacitam, quæ ex lapsu temporis inducitur, quam expressam. Nam & uidemus. ꝙ Prælatus non potest expresse renuntiare iuribus ecclesiæ, quia id esset donare, quod prohibitum est, cap. 2. extra de donat. Ex lapsu autem temporis excluditur, capitu. de quarta, & capi. ueniens, de præscrip. cum simili.

81 ¶ † Ad uigessimum, quo diximus, non uideri datum, nec è diuerso acquisitum, quod auferri potest, & huiusmodi similia, facilis est responsio ex his, quę supra diximus: ut scilicet quodam modo, & aliquo respectu non uideatur datum aut acquisitum, sed id quidem in propriè: quia ut iam diximus illud uerbum, uidetur, improprietatem significat. Nec tamen in nostro casu dici potest, ꝙ datū & acquisitum non sit uenditori, cum ita sit dominus ipsius rei, ut faciat fructus suos, & in alium possit eandem rem alienare, ut etiā diximus: id quod nō esset, si ei datum, & acquisitum non esset. Et satis supra ostendimus in responsione 1. argu. nō minus esse dominum, & eum quidem plenum, & perfectum alicuius rei, quod ab eo ex aliquo euentu res abire possit. Igitur hæc ratio nihil hic concludit.

82 ¶ † Ad uigesimumprimum, & secundum (nā ea eodem tenore, ut quæ sunt eiusdem originis, discutiam) dicendum est, iura in priore loco allegata, loqui in iuribus, quæ pluribus deferuntur secūdum gradum, id est, quæ insolidum competunt ijs, qui sunt in primo gradu: deinde illis deficientibus,

tibus, alteris, qui sunt in secundo gradu: verbi gratia, in successorio edicto, in quo hæreditas defertur proximioribus tantum, vt quandiu deliberat is qui est prior gradu, non currit tempus alteri: quia is alter prius non potest velle cum effectu, imo suæ voluntatis declaratio, vt immatura, nulla foret. l. si filio, §. contra tabulas, ff. de inoff. testa. & l. si filius, §. cum filius, ff. de bono. liber. & l. j. §. si intra, ff. de succes. edict. & ita intelliguntur cętera in ea ratione allegata, vt pulchre, & scienter expendit, & declarat Card. Flor. in d. clem. j. §. secus, in 6. quæst. de conces. præben. & iterum consi. 77. frater vnice, post prin. dum vtrobique disputat de eo quod dictum est in d. 22. ratione, de duob. expectantibus cum clausula acceptandi intra mensem de quo etiam statim dicemus. Hic autem ius retrahendi non defertur consanguineo, & venditori secundum gradum, nec successiue sed simul competit vtrique: sed ita tamé, vt alter alteri præferatur, scilicet venditor, si veniat, consanguineo: quod nó impedit tempus currere non tantum venditori, sed & ipsi quoque consanguineo, per tex. omniũ optimum, & qui omnem dubitationem, omnemque disputationem tollit, in d. l. si maritus pręuenerit, quæ est 4. in princ. ibi, sic tamen, iuncta l. 2. §. vlti. & l. seq. eiusdem ti. ff. de adulte. vbi dicitur, ꝙ pater, & maritus ad accusationem adulterij admittuntur, sed ita tamen, vt maritus, si velit, præferatur patri: quia credendum est eum propensiore iure, & maiore dolore accusationem executurũ. Tamen vtrique simul currunt tempora accusationis. Ex eoque no. Bar. & Ange. ꝙ quando duo possunt admitti ad aliquid, vtrique cedunt tempora, donec vnus præoccuparit: quod procedit vt (inquiunt) quando tempus simul competit pluribus, etiam si aliquis eorum habeat priuilegium præuẽtionis, vt ibi dicitur. Secus, si non simul, sed successiue id tempus competit: nam tunc secundo non incipit currere, nisi post finitum tempus primi, per l. vltim. C. qui admit. quæ inter aliàs allegata est in dicta 21. ratione contrarię partis. Et hanc distinctionem nuncupatim sequitur Cardin. Flor. in locis supra allegatis. Et hanc quoque doctrinam optime probat gl. in c. vlti. de consuet. li. 6. de qua locuti sumus supra in respon. 14. agument. Sed cuius hic quoque expressam mentioné volui facere, quia & hæc ijs quę hic diximus admodũ quadrat.

83 ¶ †Propereaque Bar. & Ang. in d. l. si maritus præuenerit, ex hac doctrina tenent contra illud, quod in d. 22. ratione diximus, tenent (inquam) non nisi vnum mensem simul competere omnib. expectantibus, eundemque illis simul currere, qđ & idem tenuit Ioan. Andręe, secum hac in re pugnans, Zenzel, Pau. Eleaz. distingués, sed cuius distinctio ad nostram casum nihil pertinet. Lapus similiter distinguens, & Lauren. à Pinu, in d. clem. j. de conces. præbendę, & ibi quoque Cald. & Card. Flor. in d. §. secus, in 6. q. vbi dicit id obseruari, & Bonifa. Vital. in eo ipso. §. secus, col. penul. vbi etiã dicit id in practica obseruari, & idem Cardi. d. cõsil. 77. in prin. & rursus consil. 183. in nomine, & ca. casus super quo, col. 4. versicu. per hoc dico. iterumque consi. seq. post redditum, col. 2. versicu. ex prædictis. Salyc. qui ita dicit consuluisse, & obtinuisse, in d. l. vlti. in 1. quæst. & ibi quoque Ale. col. vlti. & Corn. post prin. C. qui admit. & nouissime Matt. Pac. in tractatu de mandatis apostolicis, parte j. nu. 51. & seq. Et vt id diximus in d. 22. ratione, Sebast. qui pro priori parte allegatur, subdubitat. De quo pręterea vide ipsum Car. Flo. consil. 105. super præmisso, col. j. versic. 3. ad idem, & col. 6. versu. ad tertiam.

84 ¶ † Ad vigesimumtertium, quo dictum est, vnum atque idem tempus non operari effectus circa duos actus, quorum vnus successiue venit ad alium. Illud quidem fateor, & iam sępius supra diximus. Sed hic nihil tale est, quando vnum alteri non succedat, sed vtrumque simul competat, sed ita tantum, vt vnum alteri pręferatur. Ideoque & simul vtrique tempus currit, vt plenissimè diximus. & probauimus supra versicu. ab hinc 2. & alibi sępe. Quibus, & tu potes addere quod idem tẽpus potest, & solet pręstitui ad plures actus qui simul possunt concurrere eodem tempore: vt probatur in c. licet causam, & ibi, Panorm. col. 2. in 3. no. de probatio. Secus, dicit ipse Panorm. si ordine successiuo essent expediendi, per glo. no. in cle. sępe. versic. & quia possessiones, in verbo, & post dationem, de verb. signi.

85 ¶ † Sed maius est dubium in specie. Quis vendit annuum aliquod vectigal generale, id est super omnibus suis bonis (id nos vulgo, *rente generale*, vocamus) ea lege, vt id possit redimere intra certum aliquod tempus, restituto pretio venditionis: & si id non fecerit, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc (vt nostri loquuntur: idq; est quod lingua vernacula, & vulgari diximus, *des a present comme deslors, & deslors, comme des à present,*) dat emptori in solutum eius vectigalis, siue loco illius, fundum quempiam, ideoque competit consanguineo ius retrahendi eum fundum: tum quia in datione insolutum habet locum retractus, vt diximus supra titu. præcedente, §. j. gloss. xiiii. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 2. & multis seq. tum quia, cum ex pacto apposito in contractu uenditionis eius vectigalis is fundus cedatur sub conditione, si vectigal redemptum non fuerit, perinde habendum sit, ac si is fundus primo loco, & iam à principio esset ueditus: ut dicit Paul. Cast. consil. 165. uisis & ponderatis, col. 2. uersicu. 2. uidetur, lib. 1. & dicemus latius infra in fi. huius tit. q. 14. ad fi. Quęritur ergo, utrum consanguineus poterit intra annum post huiusmodi facultatem concessam ueditori retrahere: an uero dębuit id facere intra annum contractus, non expectato illo tempore facultatis.

86 ¶ † Dubium facit, ultra dicta in pręcedẽti quęstione, & quę alio loco diximus de uenditione cõditionali, uidelicet in ti. pręced. §. 4. gl. x. in uerbo, *dedans l'an*, in 8. quęst. dubium (inquam) facit ea clausula, ex nunc prout ex tunc, & c. quę eam uim habet, ut actus ita factus céseatur habere effectũ, iam ab ipso principio, non expectato tempore cõditionis, ut quod ad idipsum principium retrotrahitur.

hitur, glo. in cle. nolentes, in verbo, ex tunc, de hæret. quæ dicit constitutionem, in qua hæc clausula apponitur, statim ligare à tempore promulgationis illius, non expectato lapsu duorum mensium: de quo in Authe. vt factæ nouæ constit. Et ita quidem, vt quod interim, scilicet intra alios duos mẽses factum est, nullum sit. & sequitur ibi Cardin. Flor. in j. opposi. vbi dicit eam gloss. singu. & Imo. colum. j. Et dicit Bald. in Authen. contra rogatus, colum. 1. C. ad S. C. Trebellian. quòd liceat aliàs conditio potestatiua non trahatur retro, id tamen fallit, cum apponitur ea clausula, ex tunc prout ex nunc. Nam & sola dictio, ex nunc, denotat tempus continuum, facitque vt stipulatio sub conditione facta, existente ea conditione, retrotrahatur ad tempus stipulationis, per text. loquentem ijs verbis, ab hac die, quæ eundem sensum habent in l. huiusmodi stipulatio, ff. de verbor. obligatio. & ibi Doct. inter quos Angel. Imol. Paul. Castren. & Alexand. id trahunt ad hanc nostram vulgarem clausulam, ex nunc prout ex tunc. & in l. si ita stipulatus fuero, si Titius, & ibi quoque Barto. Bald. Angel. & alij, eod. titu. & nota. Ioan. Andr. in cap. cum in cunctis, col. 5. versicul. item expressio, extra de electio. in nouel. Petr. Iacob. in titu. de condit. ex lega. quæ pro re dona. compe. colum. 3. Bal. in l. lecta, colum. j. in vlti. not. ff. si cer. petat. [& in capitu. 1. colum. 6. versi. sed ponè clericus, titu. de mil. vasal. qui contu: est.]. Ang. in l. fin fine, & ibi Alexan. & Iason. colum. vlt. C. de codicil. idem Angel. consil. 42. porrecta, ad fin. Alexandr. consil. 83. visa facti narratione, colum. 3. versicul. confirmatur hoc, quia possessio, lib. 2. & latius consil. 111. perspectis literis, colum. penult. versicu. ex prædictis infero, lib. 6. Franc. Aret. consi. 160. longa est, colum. 4. versicul. sed certe, Barba. consi. 64. scribitur Exodi, colum. antepenul. lib. 4. Guid. Pap. deci. Delph. 218. quidam donauit. Ias. consil. 147. præsens consultatio, colum. 9. versicu. secundo posset responderi, libro 2. & Felyn. in capit. licet causam, colum. 4. versicu. nota sexto, extra de probatio. & Franc. Ripa in l. j. nume. 5. ff. de pigno. Steph. Bertran. consil. 79. viso processu, colum. j. lib. 2. Chass. consilio liii. ex facto, colum. j. versicu. xiiii. & iterum colum. xxiii. versicul. ad quartum. & consil. lxvj. eodem initio, colum. 5. versicul. ad hoc clara, in fine. [Maria. Sozin. iunior. consil. cvj. pulchra profecto, colum. viij. nume. 87. libro j.] Nam & hæc dictio, (nunc) per se simplex est aduerbium præsentis temporis, vt dicunt Grammatici. Et probatur in l. nunc tractemus, ff. de tuto. & ration. distrah.

87 § † Verum contrarium in nostro casu censeo, vt scilicet non currat tempus redimendi eius fundi consanguineo, nisi elapso eo tempore, præstituto conditioni redimendi vectigalis. Nam hęc venditio, siue datio in solutum, est conditionalis, ideo non currit tempus, nisi conditione impleta, secundum ea quę latissime diximus, in d. 8. quęst. d. glos. *dedans l'an.* Nec quicquam mutat, quantum ad id illa clausula, ex nunc, &c. per id quod voluit gl. in clemen. j. in verbo, ex tunc, de concess. pręben. q̃ sententia excommunicationibus sub conditione lata, cum illa clausula, ex nunc, non afficit ante cõditionem, sed suspenditur effectus ipsius, & sequitur Card. Flor. in j. oppo. & Imol. col. 2. versi. gl. ex tunc, & idem prope voluerunt Inno. Host. Abbas antiquus, & clarius Ioan. Andr. in c. pręterea requisisti, omnes, in verbo, excommunicatum, extra de appel. & ibi etiam apertissime Colle. paulo ante si. Bald. colum. 3. versicu. quęro nunquid sit differentia, Pan. colum. penult. versicu. extra glossam quęro, Phil. Fran. col. 5. in 3. q. & Phil. Dec. col. etiã penul. versicu. extra gloss. 1. & Card. Alex. col. 3. & pręterea Arch. & idem Ioan. Andr. Domi. & Phil. Franc. in c. dudum, de pręben. li. 6. D. à Rota dec. 95. Paragraphus, in j. addi. in nouis. Bald. in l. pręposteri, C. de test. vbi ex hoc dicit, quòd si quis ita dixerit, Si matrimonium mecum contraxeris, ex nunc volo esse obligatus ad decem nomine dotis: tamen non obligabitur, nisi contracto matrimonio. idem Bald. in d. Authen. contra rogatus, & in l. ex illa, C. de appel. & in capit. j. colum. 5. versicu. sed pone clericus, titu. de mil. vas. qui cont. est Roma. in l. lecta, & ibi quoque Franc. Aret. col. 2. ff. si cert. peta. Gui. Pap. de Delph. 388. clericus, & consil. cxxvj. de ann. vbi ex hoc dicit, ex tali venditione non deberi laudimia, nisi tempore elapso, & Felyn. in capit. licet causam, colum. 4. versicu. nota 6. extra de probatio.

88 § † Si quando autem dispositio his verbis vtens retrotrahitur, id fit per fictionem, secũdum Iacob. But. in l. ea lege. C. de condi. ob causam, & Angelus d. consilio 42. in fi. quę fictio non habet locum in statutis. Vt etiam de mandato, cum retrotrahitur, dicit Bartol. in l. si is qui pro emptore, colum. 4 versicul. ecce exemplum, ratihabitio, ff. de vsucap. cum alijs concordantijs à me adductis sup. titu. precedent. §. j. in gloss. 10. in verbo, *dedans l'an*, numero 72. Pręterea quod dicitur. In statutis autem, ex quibus retractus procedit, non est locus fictioni, sed mere veritati, vt dicit Barto. in d. l. si is qui pro emptore, in 3. quæst. princip. cum simil. Neque aliàs vnquam, cum tractatur de pręiudicio, alterius, gloss. in capitu. quia circa, extra de priuilegiis. Petr. Anchar. consil. cvj. dubitatur, & nota in l. hac edictali §. his omnibus, C. de secundis nupt. Ideo nec fit vnquam retrotractio. in pręiudicium aliorum, sed eorum tantum, qui actum confecerunt, l. stipulatio de dote, ff. de iure dotium, & l. insulam, §. vlti. ff. solut. matrimo. & c. si pro te. de rescrip. lib. 6. cum aliis multis concor. à me collectis in d. verbo, *dedans*, nume. 51. est autem generale.

§. III.

QVOD si emptor consanguineum admiserit ad retractum, nihilominus is, cui redimendi facultas ex pacto competit, poterit, si ita sibi videatur, retractum offerre emptori, aut consanguineo qui rem retraxit, aut etiam alijs. i. quibus ea fuit alienata. Quod si ad primum emptorem se contulerit, tenebitur ipse emptor declarare, cui nam rem huiusmodi cesserit, vt possit actor illum conuenire, in quem ea fuerit translata. Et si primus ille est pretor eum non nominarit, cui rem cesserit, competet vẽditori actio aduersus eum, quanti ipsius interest, Nec interim curret tempus retractus conuentionalis, quoad rescierit, rescire ve poterit ad quem ea res peruenerit. Et hoc quidem cognito, poterit ei offerre huiusmodi retractum, conuentionalem, debebitque ab eo admitti.

OV AVTRES, AVT ETIAM alijs. Glo. I. & vnica.

SVMMARIVM.

1 *Venditor cum pacto de reuendendo potest à tertio retrahere, & nu. 2. 3. 4.*
Pactum reuendendi impedit alienationem in tertium.
2 *Alienatio impeditur in alterum. post oblationem factam per venditorem emptori cum pacto de reuendendo.*
An sufficiat verbalis oblatio vide ibi.
3 *Hypotheca impedit alienationem.*
4 *Locatio facta cum hypotheca obstringit tertium emptorem.*
5 *L. Quoties, C. de rescin. vend. non procedit cùm interuenit hypotheca.*
6 *Hypotheca sola sine pacto non alienandi, an alienationem impediat.*
7 *Quid si hypotheca omissa sit à notario in instrumento publico.*
Clausulæ solitæ censentur esse appositæ.
8 *Hypotheca specialis an in casibus suprascriptis requiratur, an verò sufficiat generalis omnium bonorum.*
9 *Promittens reuendere, an censeatur in id rem ipsam pignorare.*
10 *Res ex pacto reuendendi redempta, an redeat libera ab obligationibus emptoris, & nume. 11. 12. 13.*
Res redempta ex l. 2. C. de rescin. vend. an redeat libera, ibidem.
13 *Feudum, & emphyteusis reuersa ad dominum, an redeat libera, an cum onere seruitutis, hypothecæ, & aliorum onerum.*
14 *Venditor qui redemit ex pacto reuendendi, an teneatur stare locationi factæ ab emptore. Et quid si hæc locatio facta fuerit in fraudem, nu. 17. 18. 19. & 20.*
15 *Singularis successor necessarius, an teneatur stare locationi, & nu. 16.*
16 *Vxor an teneatur stare locationi factæ à marito. Et quid de alijs id genus, numero 17. 18. 19. & 20.*
19 *Minor an, & quando tut la vel cura finita teneatur stare locationi factæ à tutore vel curatore.*
Quid de successore prælati de locatione rei ecclesiæ. nu. 20.
Creditor missus in possessionem an teneatur stare locationi ante factæ a debitore Et quid si creditori res fuit adiudicata siue in solutum data à iudice. nu. 20.
21 *Venditori sub pacto redimendi, ea lege nè alteri posset vendere, an si vendiderit, obstabit exceptio nolenti redimere.*
22 *Quid, si in illo casu venditor redemit.*
Emphyteuta vel vasallus, redimendo emphyteusim, aut feudum alienatum, an excusetur à pœna commissi.
23 *Emptor durante tempore reuenditionis, an possit arbores fructiferas, aut aliàs inciduas succidere. & nu. 24.*
Emptor viuariorum cum pacto reuendendi, an possit occidere feras viuariorum.
24 *Vsufructuarius an & quando possit grandes arbores cadere.*
An maritus in re dotali, & nu. 27.
An emphyteuta, & nu. 31.
An vasallus.
An pater administrator bonorum filij.
An colonus, & nu. 31.
An conductor.
An creditor in re pignorata.
An debitor.
An socius in re communi.
Lex Mosayca super eisdem.
25 *Quid si huiusmodi grandes arbores sint in fructu, vt quæ solent incidi gratia lignandi.*
26 *Quid si in earum locum aliæ substituantur.*
27 *Quid si fundus ex earum incisione fiat fructuosior.*
28 *Emphyteuta, et alij id genus, an possit mutare formam fundi.*
29 *Quid si opus est ijs arboribus ad refectionem villæ.*
30 *Quid si aliàs sylua cædua esset inutilis.*
Dispositio qualibet ita intelligi debet ne sit inutilis.
31 *Emptor qui durante pacto reuenditionis noxiam commisit, ob quam re priuatur, an præiudicet Venditori vt redimere non possit.*

IGITVR

1 IGITVR venditor vt huius pacti de reuendẽdo poterit rem ab emptore tantum suo retrahere, sed ab alio quoque qui emit ab ipso: vt etiam de Iure communi multis placuit, multis quoque refragantibus, vt late diximus supra eod.tit.§.j. in glo. 7. eademque vlti.in verbo, *feront præferes*, nu.6.at in pacto,& multis versicu.sequen. Quibusaddes(ne id omittam)quę de hac re scribit Ale.consi.232. põderatis his quæ in themate, col.vlt.versi.circa verò aliam, lib.6.& Phil.Dec.consil.88.cuius superscriptio incipit,ualet statutum,col.3.versic.2.principaliter, vbi hanc dubitationem tangit,nec tamen suam sententiam interponit:sed illud tantum dicit, ꝙ si sit statutũ vt possit agi cõtra tertium,id seruandum est, Multa quoque de hac rescribit Chasse.ti. *de rentes nen dues rachapt*,§.j.versic.3.est, & multis seq & Ant. Rube.consi.159.clari iuris. Audio autem hãc opinio.seruari in Francia, vt contra tertium agi possit Estque in id expressum statutum Sabaudiæ, li. 3.statutorum.capit. 16. ex frequentibus. Suntque nonnulli,qui constanter tenent, id pactum reuendendi impedire alienationem rei in alium, ita vt si alienata fuerit, possit ab eo vendicari. Ita enim tenuit,& multis probauit Guid. Pap. consilio 49. principale dubium, vbi inter cętera allegauit Bar. in l.in diem,ff.de aqua plu. arcen. vbi tamen non loquitur de alienatione,sed de hypotheca: de qua nos dicemus infra,in hac ead.gloss. nume.10.hic autem,& seq.

2 ¶ † Illud autem mihi certum est, ꝙ si venditor semel interpellauerit emptorem de reuendendo, & ei pretium obtulerit,sublata est ipsi emptori facultas vendendi alteri:argu.l.fundus qui Lucij Titij,ff.de rescind. vend. secundum communem intellectum,& gl.in l.si residuum, C.de distrac.pig. Bar.in l.creditor,quæ est pen.ff.eod.tit.Bald.Imo. & Pau.Castr.in l.si mora,ff.solu.matrimo. vbi dicitur,quòd si creditor potest irreuocabiliter vendere rem pignoratam, & debitor se offerat soluere pretium, per huiusmodi oblationem impeditur irreuocabilis alienandi facultas. Sed an hoc casu ad impediendam huiusmodi facultatem sufficeret verbalis oblatio,vide Caro.Rui. consil. 64.viso processu,colum.4.numero.7.& iterum col.seq. nu.10.lib.4.

3 ¶ † Tamen si potior esset ea opi. quæ negat admitti venditorem aduersus tertium emptorẽ, hodie parum prodesset,vt tradit Paul.Cast.in l.2. ad fin.C.de reb.alie.non alien. cum ex communi vsu notariorum in instrumẽtis apponi soleat hypotheca,quæ realis est.§.item Seruiana.Inst.de actio. & ideo fundum sequitur & obligat tertium, ex textu,quem vbique omnes dicunt singul. in l. creditor.§.vlti.& ibi Barto.ff.de distract.pig.& not.per Bar.& Bald.in l.ea lege,C.de cond.ob cau.Bar. & Recentiores,in l.filiusfamilias,§.Diui,ff.de lega.j. & in l.si ita quis promiserit,§.ea lege, ff.de verb. obliga.idem Bar.in l.nemo,quæ est pen.ff. de pac. Ang.consi.230.intricate,col.j.& consi.243. multi consortes,post princ.Raph. Ful. qui id dicit notandum,consil.117.Ioan.col.4.versic.illud porro. Alc.loquens nuncupatim de hoc pacto reuendendi,consi.228.ponderatis quæ seriose, col.2.versic. præterea etiam,lib.6.Guid. Pap. qui etiam in hoc pacto loquitur, decis.Delph.669.per pactum potest prohiberi,in princ.atque iterum in versic.sed vidi dubitari,vbi id dicit fuisse determinatũ. Soz. qui & ipse in hoc casu loquitur, consil. lxxx. in quæstione quæ vertitur,colum.4.versic.vel etiam & tertio,lib.iij.

4 ¶ † Idemque in simili traditur de locatione facta cum hypotheca: vt etiam obstringat ligetque tertium emptorem, per Bartol. Bald. & alios in l. emptorem,C.loca.& in l.qui fundum,ff.eo. & in l.j.§.quod autem,ff.de superficie. & in l. si filio.§. si vir,ff.solu.matr.Angel.consil. 2.certum est,col. vlti.versicu.item actio.& consil. 245.quia omne, in 5.dubio.Imol.in d.§.Diui, col.3.& ibi quoque Recentiores.Pau.Castr.in l.si merces, §.j.ff.locat. Rapha.Co.consi.20.magister Antonius,col.j.Masuer.titu.de loca.& item emptor non tenetur, & seq.Guid.Pap.Deci.Delph.480.locaui col.j. versi. sed pone.& singul.719.processus fuit, col. 5. cum alijs multis concord.congestis ab Alexan.in d.§.si vir,col.2.& consi.118.in casu de quo quæritur, colum.pen.uersic.insuper quia in instrumento, lib. 5.Barbat. consil.36.sapienter,col.9.versicu.sed videamus,lib.2.& Stepha.Bertran.consi.113.pro faciliori,col.vlti.lib.4.& Ferd.Loaz.in repetitio.dicti,§.Diui chart.23.versicu.ex ista communi, qui est nu.441.& Anto.Corse.in suis singulari.in verbo, pactum, si propter obseruantiam.& Hyppo. Marsi.singulari.321.credo te scire. Vtrum autem hoc casu præcise teneatur emptor stare locationi, an vero satis sit,si offerat interesse,vide Carol.Molend.post alios multos,quos citat, consuetudi.Parisien.ti.j.§.30.nu.95.& sequen.

5 ¶ † Similiter etiam dicitur l.quoties, C. de rei vendica.quæ præfert secũdum emptorem, cui res fuit tradita priori,non procedere, cum res primũ fuit vẽdita cum hypotheca, etiam sine traditione. Nam hic emptor cum hypotheca præfertur alteri, cui secundo loco fuit res vendita & tradita, vt voluerunt Cyn.Ioan.Fab.Bald.Salyc.Pau.Castren.& Ias.in d.l.quoties.& ipse Iason consi.5 sternui,colum.5.versi.6.pro ista parte,& versi.7. bene facit, lib.3.& consi.6.exhibentur,col.9.uersic. 3. adest, eod.lib.3.& Thomas Ferra.qui nullum horũ memorat,caute 48.si quis uendit,col.2.uersic. secundum remedium.

6 ¶ † Aduerte tamen,ne decipiaris,ꝙ solus Iaso. in d.consi.& Thomas Ferra. ubi supra loquuntur in dominio rei.Cęteri uerò,& ipse quidem Ias.in d. l. quoties, loquuntur in hypotheca, ut scilicet prior in hypotheca præferatur in ipsa hypotheca, tametsi res ei non fuit prius tradita. De dominio autem non loquuntur. Et sane in hoc multi magnæ autoritatis nostri temporis, in hoc, ni fallor, falluntur,qui tenent indistinctè in his solam hypothecam sufficere.per d.l.si creditor.§.ulti.ff.de distract.pigno.qui tex.nuncupatim loquitur, cũ pacto de non alienando adiecta est hypotheca, quo casu

casu impeditur sequens rei alienatio. Quod si eo pacto non apposito, interuenit hypotheca, ea certè non impedit alienationem. & dominij rei hypothecatæ translationem: sed ita, vt trãsferatur cum sua causa, id est hypotheca: vt est tex. apertissimus in l. si debitor, C. eod. tit. & ibi concord. in gl. Nempe cum debitor maneat dominus, & quidem pleno iure, l. generaliter, in princi. ff. qui & à quibus manu. & diximus supra ti. præcedenti. §. j. glo. 14. in verbo, *ou equipollente à uente*, nu. 127. quid verò de re. Ideo & multi eorum, quos supra citauimus, expressim loquuntur de hoc pacto non alienandi.

7 ¶ † Et hæc omnia, quæ diximus supra de hypotheca, intellige, etiam si confectum sit instrumẽtum publicum a notarijs, in quo forte non sit apposita hypotheca, nam cum ea sit solita apponi à notarius, ea debet censeri apposita, vt voluit Cępolla, in l. quod studet, §. quia assidua, col. 3. versic. vlti. per illum tex. ff. de Aedil. edict. per eum text. & in l. quæ nondum, §. quod dicitur, ibi, non ad illam, quæ inseri quotidie solet cautionibus, ff. de pign. Et eum nuncupatim sequitur D. Boer. decis. 182. & per supra d. col. vlti. Quibus adde tex. in l. vlti. cum glo. vlt. & ibi Bald. C. de fideiuss. & eundem Bald. & alios in l. huiusmodi, in princ. ff. de lega. i. cum alijs multis concor. à me alibi congestis. [in nostris commentarijs de Iure Constituti, in 31. limitati. fere per totum.] Sed vix id reciperetur in nostra curia.

8 ¶ † Sed dubium est, an his casibus necesse sit interuenire specialem hypothecam illius rei venditæ vel locatæ, an verò sufficiat generalis omniũ bonorum. De qua re vide Bart. in l. qui absenti. §. si quis possessionem, & ibi latius Imol. Paul. Cast. Roma. Alexand. & Franc. Are. ff. de acquir. possess. Bar. Imo. Pau. Cast. Rom. Alex. Fran. Are. & Ias. in d. l. si ita quis promiserit. §. ea. lege, ff. de verb. obli. Alex. consi. 59. viso themate, lib. 5. Caro. Rui. consi. 109. videtur primo, col. 3. nume. 8. lib. 4. & consi. 12. viso themate, col. j. num. 3. & iterum col. vlt. versi. non obst. dum vltimo, eod. lib. 4. Steph. Ber. consi. omnium primo, in 3. dubio, lib. 1. & consil. 194. & nihil existimo, col. vlt. eod. lib. j. & consi. 4. parum refert, nu. 33. & seq. lib. 2. & consi. 185. quãuis donatio, nu. 11. 12. & 13. lib. 3. Ias. consi. 211. præsens consultatio, col. 6. versicu. item in ista, lib. 2. Ioa. Crot. in repeti. d. §. Diui, col. 28. versi. 4. limitatur, & ibi quoque Ferdi. Loaz. vbi supra, versic. difficultas tamen est, vbi & alios concord. afferũt, & Alb. Bru. consi. 66. dum dubitatur, col. 2. vers. 4. & Ludo. Gozad. consi. 24. quæritur, an Dauid, nu. 9. [& Maria. Soz. iunior. cõsi. 119. in causa Achillis, col. j. & 2. lib. 1.]

9 ¶ † Quanquam id frustra in nostro pacto reuendendi de hac re quærimus. quandoquidem promittens rem reuendere venditori, censetur illi eãdem rem in id obligare pignorareque per l. creditor, quæ est 3. §. post diuisionem, & ibi Bar. & Bal, qui id notant, ff. qui potior. in pigno. habe. Iacob. Aret. (vt à nostris citatur) in l. ad curatoris, ff. de damn. infect. Bald. in l. creditores, in fi. C. de pign. vbi illum tex, dicit singu. & consi. 201. tria sunt, in 2. dub. lib. 4. vbi & illum quoque textum dicit no. & nuncupatim loquitur de hoc nostro pacto de reuendendo, cum cęteri loquantur de vendendo, quod idem est, quantum ad id de quo tractamus. Cępol. qui & de nostro pacto loquitur in tractatu de simulatione contractuum, col. j. & dicemus infra eodem titu. in fi. huius titu. nume. 125. huius igitur, & seq. vt iam non dubitandum sit, quin sit verior ea opin. quæ facit ius venditori redimendi etiam à tertio emptore.

10 ¶ † Hic autem oportune quæri potest, quid si emptor rem alteri non vendidit, sed obligauit: an postea retrahente venditore vi huius pacti, res in eum transibit libera, an verò cum onere & nexu illius hypothecæ. Et idem in retractu proximitatis quæri potest. Hanc autem de huiusmodi retractu conuentionali quæstionem nuncupatim tractat Barto. in d. l. in diem, ff. de aqua plu. arcen. vbi primum dicit, eam l. facere, ꝙ non transit cum onere, quia debuit requiri consensus venditoris. Et confestim subdit pro declaratione illius l. ita esse distinguendum, vtrum res reuertatur ad venditorem, aut alium actorem de necessitate: & rescindi tur omne ius seruitutis vel pignoris constituti ab emptore: per eam l. & l. 3. ita. n. allegat, licet sit, l. si ex duobus, quæ est 6. §. sed & Marcellus, ff. de in diem addi. An ex voluntate aut facto emptoris ad hoc directe tendente, siue vt ipse loquitur, ordinato: & non rescinditur, l. 3. ff. quibus modis pigno. vel hypo. sol. & l. bouem, §. pignus, ff. de Aedil. edi. & quod no. per glo. in d. §. sed & Marcellus. An vero facto emptoris non directè ad hoc tendente: & tunc soluitur omne ius ab ipso emptore constitutum. l. lex vectigali, ff. de pign. ibi enim, licet non soluat, non tamen in hoc fecit, vt ad actorem res redimeret. Et per hoc (inquit) apparet idem esse in pacto legis commissoriæ. Subditque ꝙ si venditor rem redimeret, quia læsus fuerit vltra mediũ iusti pretij, ex l. 2. C. de rescind. vendi. id fuit ex voluntate emptoris ad hoc ordinata: quia voluit rẽ reddere, & non supplere pretiũ, quod erat in suo arbitrio, secundum d. l. 2. & lex non transfert ipso iure sine eius facto, & traditione, sicut in d. l. lex vectigali, & in dicto pacto legis commissoriæ. Et ex hoc (ait) apparet decisio omnium quæstionũ, quæ circa hoc possunt occurrere. & illum sequitur Rapha. Cum. ibi.

11 ¶ † Idem autem Bart. & Ang. in d. l. 3. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. no. ex ea, iuncto prin. l. seq. ꝙ si ius debitoris obligãtis resoluitur ex causa antecedenti necessaria, resoluitur quoque pignus: secus si ex voluntaria. id quod ipse Barto. dicit esse no. ad multa. Et primo, ꝙ quando res venditur, & apponitur pactum de reuendendo, si interim pignoretur, debet distingui an emptor cogatur reuẽdere ex necessitate, an verò ex voluntate. Item si pignorasti rem emptam, quę tamen postea auocatur propter læsionem vltra dimidium iusti pretij, ex d. l. 2. C. de rescin. uend. nõ dissoluitur pignus: quia tunc emptor reddit rem ex voluntate, nõ necessitate, cum possit supplere pretium. Idem quoque Bar. in d. l. si ex duobus, §. sed & Marcellus, ff. de in

de in diem addict. clare decidit in nostro casu reuenditionis pignus resolui. cum contractus resoluatur ex necessitate prioris contractus, vt in casu d.§. Quamquam id dubium poterat videri ex dictis ipsius in dictis illis duobus locis. Sed hanc ipsius sententiã, quę vult pignus in hoc casu resolui, sequitur Bal. in d.§. sed & Marcellus, & Fran. Cur. Senior consil. 12. Lucius, col. pen. Fab. in tract. emptio. & vendi. in 4. q. 7. q. princ. Philip. Deci. in l. si socius, col. 2. ff. si cert. pet. & consi. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum; col. 2. versic. & specialiter in proposito, & consilio 238. proponitur quòd nobilis, col. vlt. in 5. dubio, & consi. sequen. primo non videtur, colum. quoque vlt. versi. & ad confirmationem, Anton. Rub. consil. 90. viso casu, col. vlt. & Hier. Cagn. in repe. l. 2. in 5. q. C. de pact. inter empto. & vendito. vbi tamen subdubitat, & Caro. Molen. in consuet. Parisi. tit. j. §. 41. num. 21. [& Maria. Sozi. iunio. consi. 20. in proposito casu, col. 7. versi. 2. probatur, lib. j.]

12 ¶ † In casu autem d. l. 2. C. de rescind. vendit. perstat Barto. in d. §. sed & Marcel. in illa sua sententia, vt scilicet non resoluatur pignus, id quod etiam ante eum voluit, licet non alleget, Io. Andr. post alios antiquiores, in addi. Specu. in rubr. de oblig. & solu. col. 2. versic. proposito congruit. Et hanc quoque opin. sequitur Alber. in d. l. 2. col. 4. versi. item quæro vendidi, C. de rescin. vendi. Petr. Ancha. in c. accessorium, col. 10. versicu. prædictis applico q. de reg. iur. lib. 6. & Alexan. consil. 45. in causa, col. 2. versi. ad quod pluribus, lib. 5. Verum contrarium tenuit Bald. qui solius Barto. meminit in ipsa, l. 2. in 13. q. versic. iuxta hoc quæritur, quia resoluto (inquit) iure pignorantis, resoluitur ius accipiẽtis, per d. l. lex vectigali, etiamsi resoluatur ex actu voluntario, puta quia pignoraui rem emphyteuticam, & postea non solui canonem, nam in mea potestate erat soluere, sponteque ac liberè nõ solui, tamen hoc nocet creditori, & finitur ipsius hypotheca. Ita & in casu dictæ, l. 2. nam debemus id potius considerare, quod est in natura actionis reuocatoriæ, quę competit ad rem, quam quod est in nuda facultate soluendi, aut non soluendi pretium. Nec enim potuit emptor pignorando facere deteriorem conditionem venditoris, per d. l. 3. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. Nec obstat (inquit) quod dicitur, in d. l. 3. in versic. quamquam, quia ibi loquitur, quando ex sola voluntate emptoris pendebat resolutio. At hic non pendet ex sola eius voluntate, quia hæres non erat liberè apud emptorem, sed quodammodo affecta ex dispositione legis. Subdit tamen dictum Bartoli esse verum, quando sine iudicio res esset sponte reddita, per l. si debitor. in princ. ff. quibus mod. pignus vel hypo. sol. Et dicit Bald. id fuisse disputatum Bononiæ, & eum sequuntur Salyc. ibi in 15. q. & Paul. Castr. colum. 3. versicu. octauò quæro, vbi & hanc rationem affert, quòd hæc resolutio fit ex causa de præterito, quæ scilicet orta est ante obligationem, & sic obligatio cẽsetur esse facta eo iure ac modo, quo erat, apud emptorem, & ibi denique Pantaleon. in reper. colum. 43. versicu. quærit etiam Bal. & ipse Carol. Molend. in consuetud. Parisi. titu. j. §. 22. nu. 45. Et hanc partem credo esse verissimam non enim emptor dicitur sponte reuendere, qui cogitur ex legis dispositione vel supplere, vel reuendere, vt satis sensisse videtur, gloss. in d. l. 2. in verbo, iudicis, versi. item si iste, venditor, C. de rescind. vend. per tex. optimum, in l. si quis sub, ff. de condi. insti. & diximus latius supra titu. præced. §. 32. in glo. 1. num. 66. quod autem tertiò, & duob. seq. Et quia etiam posset emptor, si aliam opin. reciperemus, fraudare emptorem hoc l. beneficio, rem emptam tot seruitutibus, debitis, & obligationibus onerando, vt multo satius esset venditori eam apud emptorem relinquere, q̃ recuperare tot tantisque oneribus subditam.

13 ¶ † Quid autem de feudo, & emphyteusi reuersa, ad dominum, an redeat libera, an cum onere pignoris, seruitutis, aut alterius obligationis, quia non est propria, ac peculiaris materia huius nostri tractatus, vide vltra prædicta tex. in ca. 1. §. rursus, & ibi Bald. Aluaro. Marti. Laud. & Cardin. Alex. tit. quibus modis feud. amit. & tex. in ca. 1. §. quid ergo, & ibi Docto. & maximè Card. Alexan. colum. vlt. versicu. quæro ponè vasallus, & iterum versic. quæro nunc, titu. de inuestit. de re. alie. fact. & in cap. j. in fi. & ibi etiam Bald. tit. de cont. inter vasal. & ali. Cyn. in l. si duobus, quę est vlt. §. finautem, sub condi. ad fi. C. com. de leg. Collect. in c. 2. colum. j. versicu. quid si miles, extra de feud. Blan. Marsil. in summa tit. quib. mod. feud. amit. versic. sed nunquid seruitutem. Petr. Iaco. titu. de act. in rem pro re emphyt. colum. 10. versic. item est, notandum, & iterum, colum. 19. versic. & est notandum. Io. Fab. in l. vlt. C si ali. res pig. data sit. Bald. Saly. & Pau. Castr. post Petr. & Iaco. Ray. in l. & in prouinciali, quæ est iij. C. de seruit. & aqua. & eundem Bald. consi. 371. Maphiolus inuestiuit, libro j. Imo. consi. 8. in casu præmisso, colum. vlt. versicu. circa secundum. Matue. titu. de locat. versicu. item vtilis dominus. Io. Rayn. in cap. imperialem. §. habito, char. 4. & seq. & iterum in §. præterea si quis, char. 7. versicu. quæro vasallus, titu. de prohibitio. feud. alim. per Frider. Pau. Castr. consi. 68. in causa præsenti, puto, in fi. lib. 2. Alexan. consil. 38. consideratis his, colum. 2. versic. alia ratione, libro 2. & consilio 173. viso themate, per totum, libr. 2 quod repetitur, consil. 90. lib. 3. Et eundem Alexand. consilio 11. ponderatis his, colum. 10. versicu. nec potuit, eod. lib. 3. & consil. 10. viso instrumento, colum. 4. lib. 5. Guid. Pap. decisi. Delphi. 428. quidam Anto. ad fi. & melius decisi. 575. emphyteuta potest, & Benedi. in repeti. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, num. 560. & seq. de testam. Philip. Deci. consil. 607. viso puncto, colum. penul. Iaco. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, ita etiam, quòd ipsi vasalli, colum. iij. versic. vlterius est quærendum, & in verbo, qui quidem inuestiti, colum. 16. versic. item quæro de pulchra q. & Steph. Bertran. consi. 3. inspecto, in fi. lib. 3. & & Franc. Curt. Iunior. in tracta. feud. parte 4. q. 14. & Matthæ. Afflict. deci. Neapol. 380. Vincentius, colum. 1. & latissimè diximus supra titu. omnium nostra-

nostrarum consuetudinum 5.§.2.in glo.1. vbi videre poteris.& aliquid etiam diximus tit.praeced. §.34 glo.j.nume.7.sed ex his,& seq.& D.Boer.de ci.181.si emphyteuta.Caro. autem Molen. cõsue. Parisi.tit.1.§.13.glo.5.in 5.quaest. arbitratur quoniam feuda apud nos sunt patrimonialia, eadem quoque ad dominum,quocunque modo reuertãtur,minime libera reuerti. Cui tamen non accedimus:neque enim sequitur, si patrimonialia sunt, eadem cum suo onere ad dominum reuerti: vt patet ex multis,quae supra diximus 3.versicu.praecedentibus. Quanquam ei suffragari videtur ordinatio regia Phil.Pulchri,Biturigibus facta anno 134 c.20.cuius meminit Aufrerri.in ti.de tallijs & exactionibus, capitu.3. & Bene. vbi supra qui tamen eam declarat.

14 § †Sed & illud quaerendum ducimus: Quid si emptor iste,qui emit cum hoc pacto reuendendi, interim rem alteri locat:an venditor, qui ex hoc pacto redemit, teneatur stare huic locationi, & idem quaeri potest de locatione facta ab emptore durante tempore retractatus municipalis. Guil. Pap.dec. Delphi.480.locaui,col.vlt.dicit Iac. Put. in l.si filiofamilias §.si vir in quinquennium, ff.solu.matri.id tractasse in priore casu pacti reuendendi,& nihil aliud dicit.Scio autem Bald.hanc eandem speciem disseruisse in l.j.ad finem, C.de iure fisci.lib.10.vbi asserit venditorem, qui redemit, teneri:nam emptor interim re fruitur ex voluntate venditoris:quia redimendo impediret eum frui l.si vir,ff.de praescrip.verb. ideo ex quadam consequentia etiam ex eiusdem voluntate videtur eam locasse.Et idem,nulla illius mentione facta, voluit Rapha. in d.§.si vir in quinquenniũ, & ibi quoq; Alex.col.4.versic.item fallit quando vendidi: vbi id admodum commendat, dicitque ab hac opin. non esse in practica recedendum, licet aliquid in contrarium afferat.& Sozi.consil.125.visa narratione,colum.2.versic.confirmatur per id, lib.j.vbi & ex hoc,& alijs multis,ibi,per eum collectis, id tandem axioma facit,quòd si eo tempore, quo facultas locandi ad te pertinet, tu locas, si consentio tacitè vel expressè huic locationi, licet posteà pendente tempore ipsius locationis ea locandi facultas in me transferatur, tamen teneor ei locationi stare. Et hoc quoque sequitur, & dicit sing. Hieron.Cagno.in repet.l.2.in 13.quaestio. C. de pact.inter emptor.

15 § † Et hanc sententiam cõfirmat,quòd singul. successor necessarius,in quem scilicet quis cogit, dominiũ transferre,vt in casu nostro,tenetur stare locationi,glo.nota.in l.diuortio, versic.neque, in verbo,tertia portio,vers.sed opponitur,& ibi Bar. col.j.Bal.col.iij.Imo.Alex.& caeteri propè omnes, ff.sol.matr.Albe.& Bart.in d.§.si vir.in quinquennium,& in l.postulante.§.j.nu.4.post Ray.ibi.ff.ad S.C.Trebel.Bald.& Saly.in l.emptorem,ille in iij. oppo.hic in 6.C.loc. Steph. Aufre. deci. Tholosa. 420.item fuit quaesitum locaui,paulo ante fi. & Catel.Cotta,qui eam glo dicit singul. in memora. successor. Sed id tamen quomodo intelligatur, apud priores illos videbis.

16 § † Licet contra hoc multum faciant, quae adduximus in praecedenti q.ex quibus videtur,quòd resoluto iure locatoris resoluitur ius conductoris, cum haec resolutio fiat ex causa antecedenti, & necessaria, vt ibi etiam diximus,& dict.titu.5.§.4. Tu tamen vide Sozi.vbi supra,& Maria.eius patrẽ consi.32.his quae superius diximus, in iij.primis, colum.& Docto.plenè in d.§.si vir in quinquennium,& in l.emptorem,C.locat.& in ca.vlt. extra nè praela.vic.suas,& Guid.Pap.decisi. Delph.480. locaui,versic.circa hoc.Ias.post alios, in d.l.diuortio,colum.8.versic.in eadem glo.ibi,translatio, ff. solu.matrim. Quibus etiam locis videbis,quid de locat.facta à viro durante matrimo.de re dotali, à tutoribus,curatoribus, Praelatis, debitoribus ante dationem in solutum à iudice factam, & alijs id genus, an duret post eorum tempora. Et de locatione facta ab vsufructu. videbis etiam tex.in l.si quis domum,& ibi.Bald.ff.locat.& per ipsum Bal. in d.l.1.colum.vlt.C.de iur.fisc. lib.10. Et è contrario de locatione facta à proprietario, an vsufru. ei teneatur stare, vide Bald.in l.1.colum.iij.versic. ponè maritus,C.de fruct.& liti.expen.& Corse.d. deci.Tholo.420 Et de Praelato.vltra loca communia,vide D.à Rot.deci.432.si Praelatus, in nouis, Bald.consi.457.colum.1. versicu. modo sequitur, lib.1.& Albe.in l.arbores,ff.de vsufruct.& in d.l.si quis domum,ff.locat.& Angel.consil.245. quia omne datum,col.5.in dubio, iterumque in seq.& Raph.Fulg.consi.126.reuerendus,& Petr.Ancha. consi.116.secundum ordinem.Pau.Castr. consi.4. circa primum,colum.1.versic. sed ex alio, lib.j. & omnino Alex.consi.160.viso & diligenter, lib.6. & Sozi.consi.34.materia,lib.4.& Petr. Ferrar.qui de alijs quoque loquitur,tit.for.libel.quo agit, ad facti praestat.in verbo, soluere neglexerit, versicu. quid autem dices. Et de domino,cui commissum est feudum, an teneatur stare locationi factae à vasallo,videbis apud Bald.in c.1.§.rursus,post princ. & iterum in fine.titu.quibus modis feud.amitt.& ~~Carol.Molend.~~ qui illius non meminit, consuetu. Parisi.tit.1. §.30.in 22.q. & seq. Et de fideicommissario,an teneatur stare colono haeredis, vide Alberi. post Rayn. in d.l.postulante.§.j.nu.4.ff.ad S.C.Trebel. Sed non id praetermittam, quòd in nostro casu est tempus certum finiendi iuris emptoris, cum tempus certum, est praestitutum reuenditionis, quod non est in maritis, Praelatis, vsufructuarijs,tempus enim mortis incertum est, l.j.ff.de condit.& demonstr.quare maior est ratio, vt venditor qui redemit, non teneatur stare locationi factae ab emptore. Bald.autem in d.l.ij. C.de iure fisc.loquitur in casu,quo potest, quandocunque voluerit redimere.

17 § † Tamen si eam opin.teneas,quae dicit stãdũ huic locat.putarem id ita intelligendum fore, nisi huiusmodi locatio facta fuerit,in fraudem. Quid enim si emptor, videns finem eius facultatis redimendi aduentare,sciensque venditor.sed ad redimendum adornare,idq; sibi aut alijs declarare, & in eam rem pecunias vndique colligere, aut aliter sciẽs verisimiliter eum redempturum ex euidenti-

bus scilicet coniecturis, & apparentibus, vt in simili dicit Bald. in c. 1. colum. vlt. versic. sed quid si nondum, tit. quib. mod. feud. amitt. cum sim. à me adductis supra tit. præced. §. 1. in glo. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, num. 121. sed hæc forte. Is (inquam) emptor locat in multos annos vltra illud tempus redimendi, & fortè modico pretio, nè id sciens venditor redimat, timens de suo incommodo, vt cum ipse sit pretium fortè magnum restituturus, non potiatur tamen re ipsa longo tẽpore, nec iustam pensionem sit habiturus. Super quo vide omnino, quod in longe dissimili casu, diximus supra titul. præcedenti. §. 1. gloss. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, numero 74. nisi tamen hoc conductio, & sequentibus.

18 ¶ † Sed ad id, quod de fraude præsumpta diximus ob coniecturam verisimilem rei statim redimendæ, adde, quod in simili traditur de eo, qui verisimiliter metuens controuersiam breui mouendam, quia creditor in se parabat, latitat, vt videatur tum facere animo fraudandi, vt voluit glo. in l. Fulcinius. § quid sit autem, in verbo, animus, & ibi Barto. versic. quærit glo. ff. de quibus ex causis in posse. eatur, & quod alibi dicitur de eo qui alienat rem cuius timebat proximam controuersiam, per glo. in cap. sæpè, in verbo, scienter, extra de restit. spoliat. & Barto. in l. qui petitorio, in fin. ff. de rei vendica. & Bald. post Odofr. in l. quoties, col. 2. versic. dicit hic, & ibi quoque Salyc. in 10. oppo. C. eod. tit. & idem Salyc. in l. si post moram, colum. 2. versic. nota ex verbo, emptor, C. de peti. hæred. & Barba. consi. 95. clementissimi, colum. 1. lib. 2. Fely. in d. pen. colum. 1. versicu. dum concluditur, extra de except. & Franc. Ripam, in l. quod te, col 4. num. 14. ff. si cert. pet. Quibus adde tex. optimum à nullo eorum annotatum, in l. in summa, ff. de pecul. vbi ita scribitur. *Sed & si quis cum suspicaretur alium secum acturum, alio peculium diuertat.*

19 ¶ † Et id quidem, quod diximus de dicta locatione facta in fraudem, fulcitur ex eo, quod tradit Cyn. in d. l. emptorem, col. 5. C. de locat. quòd tum demum minor finita tutela, aut curatione, aut successor Prelati tenentur stare locationi factę à tutore, vel curatore, vel prædecessore, si bona fide eam fecerint, per l. si tutelæ, ff. de admin. tuto. & idem dicit Bald. in d. l. emptorem, col. 2. versic. quæro quid in successore. Ex quo dicunt Paul. Castr. & Alexan. in d. §. si vir in quinquennium, ille quidem, col. 1. hic 2. versicu. istum tex. limita, quòd ille tex. per quem mulier solut. matrim. stare tenetur locationi factæ à marito constante matri. intelligitur, si vir id bona fide fecerit, nam si ex aliqua coniectura depræhendi posset id in fraudẽ fecisse, quia fortè inter ipsos iam tractabant de diuortio, aut alter eorum grauiter ægrotabant, tunc non teneretur mulier stare huic locationi, argu. l. filiæ, eodem titu. & allegat quoque Alexand. tex. optimum in l. in venditione. §. primo. ff. de bono. autorit. iudicat. possess. vbi dicitur, quòd creditor missus, in possessionem tenetur, stare locationi ante factæ, à debitore, etiamsi ab eo minoris locatum sit, nisi in fraudem ipsius creditoris id factum sit.

20 ¶ † Et idem in Prælato, qui statim repudiaturus abdicaturusque Prælaturam, vt ita dicam, locat rem ad multos annos in fraudem successoris, voluit Bald. in l. iubemus nulli, in princ. col. vlt. C. de sacro. eccle. per d. l. filiæ, & alia iura, quæ ibi allegat. & quisquis is fuit inter consil. eiusdem consil. 483. an locatio, in fi. lib. 3. Sed & idem tradidit ipse Bald. de debitore, qui rem locauerat, quæ postea à iudice insolutum data siue addicta fuit creditori, in c. quoniam frequenter. §. vlt. in fi. extra, vt lite non contestat. vt scilicet ipse creditor stare huic locationi teneatur, nisi ea facta fuerit in fraudem ipsius, per d. l. in venditione. §. 1. qui etsi loquitur de creditore, qui tantum missus est in possessionem, vt diximus, nec ideo adhuc est dominus, tamen multo magis habet locum in creditore cui res ipsa pro credito addicta est, & illud dictũ Baldi sequitur Alex. qui id dicit sing. & memoria dignum in l. si filiusfamilias. §. vlt. col 4. versicu. ex cuius dictis, ff. solu. matr. & Ias. qui dicit menti id tenendum, in d. l. diuortio, in prin. col. 8. versi. ego anno præterito, ff. eod. tit. & Catel. qui etiam dicit sing. memo. creditor, & iterum memor. successor, ad h. Et faciunt etiam quæ dicam infra, versicu. ad hinc 3. & rursum. §. 5. in glo. 4. in verbo, pro rata temporis, nu. 18. illud quoque.

21 ¶ † Et quia supra diximus de casibus, quibus emptor rem alteri vendiderat, aut locauerat, quæro è diuerso, quid si is qui fundum vendiderat sub pacto reuendendi, ea tamen lege, vt ipse venditor alteri fundum ipsum non vendere, vt sæpè fieri vidimus, tamen ipse nihilo minus alteri fundum, vendidit antequam retrahere à primo emptore, an cum volet retrahere vi illius pacti reuendendi, obstabit ei exceptio, quòd non steterit promissis? Ideoque nec ei teneatur emptor reuendere? Corne. consil. 178. circa primam consultationis dubitationem, in princ. lib. 1. tradit se, & Bald. à Barto. aliàs consuluisse, hoc casu tutum esse emptorem exceptione, aduersus venditorem volentem retrahere, & nihil allegat. Sed ad hoc illud allegari potest, quòd non seruanti contractum, nec ipsi seruandus est, l. cum proponas, C. de pact. & l. quæro. §. inter locatorem, ff. loca. cum si. Et quando actor innititur contractui vltro citroque obligatorio, debet implere ipsum cõtractum ex parte sua, aliàs repelli potest, l. Iulianus. §. offerri, ff. de actio. emptio. cum alijs multis simi lib. & concord. à me collectis in nostris legibus connubialibus, in 13. lege.

22 ¶ † Cæterum ipse Corne. eod. consi. differit, quid dicendum sit in hoc eodem casu. Si venditor, posteaquam secundò emptori vendiderit, ab eodem redimat, vtrum nihilo minus ei obstabit hæc exceptio, agenti contra venditorem ex huiusmodi pacto, an vero contra non obstabit, tanquam redimendo purgauerit, quod male fecerat alienãdo. Et multa in vtranque partem allegat, & tandẽ concludit, nec hunc quoque esse admittendum.

Cui adde, quod à nostris tractatur, an emphyteuta & vasallus, redimendo emhyteusim, aut secundũ alienatum, excusetur à pęna commissi: vt per Bar. & late Ale. & alios in l. si à me, ff. ad leg. Falc. Bal. & alios in c. j. tit. quid iur. si post alie. feu. vas. id re cu. eundem Bal. in l. ab emptione, ff. de pact. Doct. in c. potuit, extra de loca. Alber. in l. quidam in testamento, de fideicom. libet. Io. Ray. in c. j. §. habito, col. 8. in paruis, versi. quæro quid si vasallus, tit. de prohib. feud. alie. per Frid. Card. Alex. qui alios multos citat, in c. j. §. hoc quoque, col. 3. versi. quæro cum dicta gl. tit. de succes. feu. Deci. consi. 88. cuius superscriptio est, valet statutum, col. 2. & latissimè Ias. post Antiquiores, in l. vlti. char. penul. nu. 135. vigesimo quæro, C. de iure. emphy.

23 § † Constat autẽ ex supra dictis, possitnè emptor interim, dum re fruitur, pendente tempore reuenditionis, eam rem alteri vendere, pignorare, locare. Nunc quæro, an etiam interim possit cędere arbores fructiferas, aut alias inciduas, id est, non cęduas. Sic enim Ouidius locum vocat inciduum lib. 2. Fastorum, vt id obiter dicam. Quam rem Cępolla nuncupatim tractat in tractatu seruitutum rustic. præd. tit. de montibus, qui est 22. in 6. q. vbi dicit, consideranda esse verba pacti de reuendendo. Si enim hæc sunt, vt teneatur emptor syluam retrouendere, non poterit eam excidere, quia non posset id faciens pactum seruare. Si autem dictũ est simpliciter, vt teneatur reuendere sine mentione syluæ: & tunc aut pactum est ad certum breue tempus, scilicet 6. 7. vel 8. annorum, ita vt maior esset vtilitas emptori habere ligna ex ea sylua, quã fructus fundi, qui ea excisa ad culturam reducerentur, & è contrario maius damnum venditori: & tunc aut emptor sciebat, aut verisimiliter scire debebat venditorem redempturum. Ideoque vt ipse emptor consequatur maiorem vtilitatem ante reuenditionem, vult arbores excidere, & non potest: & si fecerit, tenetur venditori redimenti ad damnum, & interesse, argumen. l. j. §. j. & quod ibi no. Bart. ff. si quis test. lib. iuss. fuer. & l. nomen debitoris, §. j. cum ibi no. ff. de lega. 3. & l. filiæ meæ, & ibi not. ff. solut. matrimo. & quod no. Paul. Cast. in d. l. si filio familias. §. si vir in quinquennium, eod. tit. Cui in hoc adde, quæ diximus supra in eadem gl. nu. 19. & id quidem, & sequen. Aut verò (vt redeamus ad Cæpol.) emptor nesciebat, nec verisimiliter scire poterat venditorem proximè redempturum: & tunc aut venditor contradicit, dicens, se velle redimere, & tunc non poterit emptor syluã excidere, argument. l. fundum, & ibi no. C. de rei vend. aut venditor non cõtradicit, aut etiam ignorat: & tunc distinguendum dicit, vt in emphyteuta dixerat in præcedenti quæstio. videlicet aut est statutum vel consuetudo in loco, & illi standum est, l. semper in stipulationibus, ff. de regul. iur. aut non est statutum, & tunc aut fundus ex syluæ excisione redditur melior, & poterit excidere: per l. intra vtile, §. vltim. ff. de mino. aut deterior: & tunc aut ex ea sylua debetur quædam pensio lignorum, videlicet decem plaustra, & non debet excidi sylua, quia ea excisa non posset posthac solui ea pensio ex ea, & tacite actum videtur nè excidatur, l. si debitor, §. verisimile, ff. de contrahend. empti. Hęc Cępol. quem simpliciter sequitur Chasse, in titul. *de rentes vendues a t'achapiz*, §. j. glo. vltim. colum. item vlti. & Hieroni. Cagnol. in l. 2. in 13. quæstio. de pactis inter empt. & vendit. & iterum in xliij. eademque vlti. quæstio. vbi etiam quærit de venditione viuariorum cum hoc pacto reuendendi, vtrum interim feræ occidi possint: concluditque posse, modo aliæ in earum locum sufficiantur: per text. in l. vsufructuarium. §. si in viuarijs, ff. de usufru. & alia quædam ibi allegat quæ videre poteris. Ex consuetudine autem expressa Auxerrensium, siue Altisiodorensium, hoc titu. *de retraict*, §. 3. qui est omnium 34. emptor durante anno retractus proximitatis, non potest cędere arbores.

24 § † Sed & quod ad eundem, & cęteros huiusmodi, qui vel ad tempus vel perpetuo simpliciter fruuntur re quapiam subiecta restitutioni pertinet, illud certum est, primo vsufructuarium non posse grandes arbores & frugiferas cædere, l. sed si grandes, & l. ęquissimum, §. fructuarius. qui est j. & ibi Albericus qui eum, §. legit sub l. si cuius, ff. de vsufructu, Neque maritum in re dotali, l. diuortio. §. si fundum, & ibi Doctores, ff. soluto, matrimonio, & l. si ex lapidicinis, & ibi Bald. ff. de iure dotium Neque ipsum emphyteutam, vt voluerunt Dynus Bartolus Bald Alberic. Angelus & alii in d. §. si fundum, quem Angelus (nè erres) legit cum. §. in seruo, & Bartolus in l. in fraudem, §. si conductor, ff. de iure fisci. Bal. in Authen. qui rem, colum. 1. in fine, & ibi Philipp. Decius colum. 2. versicu. primo nota. C. de sacrosan. eccles. & idem Bald. in addi. Specul. titu. de loca. §. 1. colum. vlti. versicu. illud autem quęritur. Alberic. in d. l. 1. colum. vlti. & ibi Ias. colum. quoque vltim. C. de iur. emphy. Angel. in l. si colonus, ff. arbor. furti. cęsa. Ioan. Plato. in l. quisquis, per illum text. C. de censibus, & censit. lib. 11. Alexandr. consil. 118. in casu de quo quęritur, colum. 1. lib. 5. Neque vasallum siue feudatarium, Archidia. in capitu. 2. ad fi. de re iudica. libro 6. Bald. & Alberic. in d. §. si fundum, & ibi cęteri post eos, & ante illos Innocen. vt à quibusdam citatur, in capitu. ad Apostolicę sedis, de re iudica. lib. 6. nam (ne tu erres) is quędam capitu. lib. 6. legit sub titulis Decretalium & illum sic allegat, licet loquatur ibi generaliter de deterioratione rei, idem Baldus in capitu. vlti. colum. penul. extra eodem titulo. Dominic. in eo ipso. capitu. ad Apostolicę. §. sed licet Angel. in d. l. si colonus, ff. de arbor. furt. cęsa. Paul. Castren. in dicta Authen. qui rem, C. de sacrosanct. eccles. Aluar. in capitu. 1. §. quid ergo, titu. de inuestit. de re alie. fac. Ioan. Plat. in d. l. quisquis, ipse Cępol. in d. tit. de montibus, in 8. q. Matthę. Afflict. dec. Neapolitan. cclxv. illustrissime, numero 73. Nec patrem administratorem bonorum filii. Angel. in d. l. vlti. §. sinautem, per illum textum, C. de bonis quę liber. & Cępol. ubi supra. Neque colonum, ut est text. in l. si merces, §. culpę, ff. locat. & in l. duobus, §. si colonus, ff. de iureiurand. & l. si colonus, ff. arbor. furti. cęsa. Idque etiamsi sit partiarius, secun-

secundum Spec.in d.versic.illud autem quæritur, & ibi Bald.in additio. Neque conductorem, d.l. in fraudem. §.conductor.ff. de iur. fisc. Ideoque si emphyteuta colonus vel conductor id fecerint, possunt expelli, vt dicunt Bald.& Rapha. Cum.in d.§.si fundum, & idem Bald.consil.290.vulgare est, libro 2.& Cæpol.vbi supra, & Deci.in dicta Authen.qui rem, & Carol.Ruin.consil.58.quia locator,colum.2.num.3. & seq.lib.1.& consi.88. super his, col.1.eod.lib.1.& consi.43.viso ante fi.lib.2.& consi.206.eodemque vlti. de pluribus, colum.vlt.nume.32.eod.lib.2. Neque idem creditorem, nec debitorem in re pignorata, vt per Barto.in l.si conuenerit.§.si quis, & ibi quoque Bald.& Salyc.in 3.quæst.ff.de pigno.actio. de quo tamen vide Alber.ibi in fi.distinguentem. Neque socium in re communi,l.& si non.§.venit,ff.com. diuid.& lege,denique.§.si ex socijs,ff.quod vi aut clam. Ex legibus autem Mosaicis Deutero.20.& apud Iosephum Antiquitatum Iudaicarum. iiij. capit.6.eodemque vltim. prohibentur obsidentes vrbes, nè arbores, fructiferas, ad machinatum opera conficienda exciderent, nempè à Deo pro vtilitate hominum productas. Sed quod pertinet ad id, quod diximus de socio in re communi, quomodo intelligatur, vide Bald.consil. 37. quidam Nerius, libro 5. & Sozin. in l. serui electione.§.1. colum.1. & ibi quoque. Ias.colum.3. versicu. tertiò ad istam, ff.de legat.1. & nos alibi dicemus.

25 ¶ † Verum ista multis modis intelligẽda sunt, Primò, nisi hæ grandes arbores sint in fructu, vt scilicet quæ soleant excidi ad vsum quempiam, lignandi, vel ædificandi gratia, nam tunc ij, ad quos fructus pertinet,vel integre, vel pro parte, poterunt pro portione excidere in vsum,in quem solent impendi, vt in emphyteutis, & colonis voluit Bald.in d.§.si fundum, vbi etiam, est de hoc bonus tex.& in addit.Spec.vbi supra,& Io.Fab.in §.1.Institu.de loca.& Alexan.d. consil.118.lib.5. & Franc. Curt. Senior. consilio 71.super controuersia, column.penulti.versicu. condescendo, ad quartum, & Paul.à Monte Pico, in repeti.lege. Titio.§.Titia, in 36.quæst. quæ est in nume.93. ff.de legat. 2. vbi id declarat, sicut apud eum videre poteris.

26 ¶ † Secundò intellige,vt non procedat, si emphyteuta excidendo arbores frugiferas, aliàs in earum locum substituat. Id enim potest facere,vt voluerunt Ange.Raphael. Paul.Castr.Alex.& Ias. in d.§.si fundum. Ange.in d.l.si colonus, ff.arbor. furt.cæsar.Cæpol.vbi supra, & Ias.in d. Auth.qui rem,col.2. Pro quibus facit bonus tex.in d.l.in fraudem.§.conductor, ff.de iur.fisc.cum dicitur, non substitutis alijs. Sed hoc intelligitur à multis non quidem simpliciter, sed in arboribus vetustis aut corruptis, non etiam in alijs. Ita enim voluit Ange.in d.l.si colonus.Raphae.Pau.& Alexan.in d.§.si fundum. Et bene facit tex.in d.§.si in viuarijs,& iterum in d.l.æquissimum.§.1.& in l.agri,& in l.vetus,cum duabus ll.seq.ff. de vsufr. & his quidem accedo,quando constat huiusmodi arbores fructiferas paulo vetustiores, multo fæcundiores esse, quam iuniores, fructusque suauiores melioresque afferre solitas, nisi præ nimia vetustate corruptæ fuerint.

27 ¶ † Tertiò intellige,nisi fundus ex incisione huiusmodi arborum fieret fructuosior,quam esset ante,vt de emphyteuta voluit Cæpol.in d.titu.de montibus,in 5.q.& Lud.Bolo.consil.67.cor mundum,&c.in qua solummodo,col.vlt. Et de marito in re dotali,voluit idem quoque Cæpol.in eo ipso tit.de montibus,in 7.q.per d.l.diuortio.§.si vir in fundo,iuncta glo.in verbo,fructuosiorem,ff.solut. matr.& l.vlt.ff.de iure dot.

28 ¶ † Sed id certè ex eo pendet, an emphyteuta, & alij huiusmodi,possint mutare formam fundi, cum meliorem ac fructuosiorem reddendo, de quo tu vide Bal.post Nicol.Matth.in l.1.colum.3. versic.sed ponè, accepi syluam, & ibi latè Ias.col. penult.versicu.secundò principaliter, C.de iure emphyt.& Floria.vt à quibusdam citatur, in l.hactenus.§.Cassius,& ibi quoque tex.in fi.ff.de vsufruct.& Cæpol.in d.titu.dẽ montibus, in d.5.q.& Bolog.d.consi.67.ante fi.versicu.postremò, & tex. in l.vlt.ff.de vsu & habit.& in l.hactenus, in fi. cũ l.seq.& l.vsufructuarius nouum,& d.l.æquissimũ. §.1.& sequen.& §.sed si ædium, & Alber.in duobus posterioribus locis,ff.de vsufr.& in l.mulieris. §.1.& ibi glo.in verbo,plus est,ff.de verbo.signifi. & in c.1.§.è contrario,& ibi Docto.titu.de inue. de re alien.fact.& Ange.consil.18. præsupposita supra dicta,post princ.& Steph.Bertrand.consilio 255.visis petitionibus, in 3.dubio, libro 1. Ex quibus etiam cognosces, an venditor id possit facere durante tempore pacti reuenditionis, vel retractus municipalis, de quo & tu vide, quod dicam infra eodem,titu.§.7.glo.1. nume.16. vndecimo declarat.& tex.in l.si fundus.§. si res, ff.de pignor.qui loquitur de debitore qui formam rei hypothecariæ immutauit.

29 ¶ † Quartò intellige, nisi ijs grandibus arboribus opus esset ad villæ, cuius sunt, refectionem, vt de vsufructuario dicitur in l.arboribus, in prin. ff.de vsufruct.quam dicit nota.& ad maritum, & emphyteutam,trahit Bald.in d.l.diuortio.§.si fundum,ff.solu.matrim. Sed ille tex.nè fallaris, loquitur de arboribus euulsis, vel vi ventorum deiectis, vt etiam animaduertit Alexandr. in d.§.si fundum,col.1.qui tamen hanc Bald. sententiam sequitur,& pro ea allegat, l.ex sylua, ibi, ex non cædua,ff.eodem.tit.de vsufruct.qui tamen id non simpliciter promittit,sed tum demum, si fundus, non fiat deterior. Subditque Alex.in hac quoque sententia fuisse glo.in d.§.si fundum,in verbo,tenebitur,in fi.quæ ad id tamen allegat, d.l.arboribus, eamque ad id dicit not.

30 ¶ † Quintò & vltimo intellige,nisi aliàs sylua nõ cædua,esset ei inutilis,cui vsus vel vsusfructus eius relictus est,nam tunc ei licebit,& huiusmodi arbores huius syluæ cædere, & vendere, per tex. nota.in l.Diuus,& ibi Albe. ff. de vsu & habitat. quam ita intelligit Azo.in summa,Institu.eod.tit. col.1.versic. instituitur autem. Nam id generale

est, vt quælibet dispositio ita intelligatur, ne si inutilis, l. quoties in actionibus, ff. de rebus dub. cum sim. Ad hanc. n. rationem refert Albe. quod scribitur in d. l. Diuus. Ex quo etiam potes intelligere, quid dicendum sit in emptore, qui emit sub hoc pacto syluam inciduam, quæ illi interim esset inutilis, nisi arbores incideret.

31 ¶† Super eo autem, quod supra diximus, nu. 23. emphyteutam, & colonum, & alios huiusmodi, posse expelli, si exciderint arbores grandes, aut frugiferas, vtrum id sit verum, & qnomodo procedat, vt id obiter dicam, vide Bal. Imo. Rapha. Cu. Alex. & Ias. in d. §. si fundum. Bald. in d. Auth. qui rem, in 2. no. & ibi Pau. Cast. in princ. & Ias. col. 2. C. de sacrosan. eccle. In quibus locis videbis ipsum Iason, in hac re secum pugnare, & vide etiam Cępol. vbi supra in viij. q. versicul. sed potest dubitari, & eundem Ias. consi. 17. facti contingentia, in 1. dub. lib. 1.

32 ¶† Ex his autem, quæ supra tam latè in hac gl. diximus, potes intelligere, vtrum si is qui emit feudum sub hoc pacto reuendendi, interim commiserit noxiam aduersus dominium, ob quam feudo priuetur, potuit præiudicari vẽditori, vt id ipsum a domino redimere non possit. De quo vide Carol. Molend. hanc rem nuncupatim tractantem in suis consuetu. Parisi. commen. titu. j. §. 10 in 43. q. versicul. & pariter negatio: vbi tenet, non nocere, vt ibi videre poteris. Et idem quæri potest in retractu proximitatis, vtrum scilicet noxia emptoris præiudicet consanguineo volenti retrahere. Et illi adde, quod in simili tractatur à feudorum interpretibus de marito, qui ob noxiam fundum dotalem eundem feudalem commisit. Dicunque re ipsa committi, sed vxorem habere regressum aduersus maritum, per l. si fundum. ff. de fund. dot. si tamen maritus sit soluendo, aliàs subuenitur ei, nè feudum amittat: per Auth. siue à me, C. ad S. C. Velleia. Aut (inquiunt) feudum committitur, quandiu durat matrimonium, post autem restituitur vxori, aut eius cohæredibus, sicut dicitur de Prælato ecclesiæ, in ca. j. §. vlti. titu. de ca. Corra. de quo tu vide And in Iser. & Card. Alexand. in d. §. vlt. & Io. Blan. in summa, ti. de causis propter quas, &c. §. & pone ꝙ maritus, & titu. seq §. quid de marito. & Ioa. Ray. in cap. j. §. firmiter, char. 12. versic. & in hoc solent, tit. de prohibitio. feu. ali. per Fri. in paruis. Quibus, & tu quoque adde, quod in simili scribitur in l. peto. §. prędium, & quod ibi notat Alb. ff. de leg. 2.

§. IIII.

QVISQVIS rem venditam retrahere volet iure facultatis sibi ex pacto concessæ, debet, si emptor recuset 1. intra tempus huiusmodi facultatis offerre 2. integram sortem siue pretium 3. vna cum reliquijs siue vsuris prę feritis 4. (Arreragia vulgus appellat) si vectigal annuum venditum fuerit: eumque specialiter in causam retractus, & refutatæ pecuniæ citãdum curare 5. & consignare 6. apud curiam 7. ea omnia ad quæ tenere pacti obligatur, Alioqui huiusmodi oblatio sufficienter facta non videbitur 8. Et posteà recipiat id quod cõsignatum est 9. censebitur renuntiasse iuri retractus 10.

EN CAS DE REFVZ, SI EMptor recuset. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Venditor volens retrahere ex pacto redimendi, an debeat, primo loco adire emptorem an uerò satis sit adire iudicem.*

1 EX HIS verbis satis potes intelligere, venditorem adire debere emptorem, eique primo loco offerre pretium venditionis: qui si recuset, faciet venditor quod hic statuitur. Nec satis esse, quod plerique faciunt, adeuntes primo loco iudicem & apud acta ipsius offerentes, & deponentes pretium, ac super ea re faciunt citari emptorem. nam si interim tempus transeat, excluduntur. De quo & nos latius diximus supra titu. pręced. §. 9. in glo. vlti. nume. 1 & multis seq. vbi videre poteris, ne hic iterum frustra repetamus.

FAIRE SON OFFRE, Offerre. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Emptor an satis sit offerre unum nummum, & offerre perficere, ut in retractu proximitatis.*

2 *Vsus nummorum solutorum pro uenditione si sit abolitus, an alia moneta possit offerri.*

Venditor cum pacto redimendi an posit offerre monetam nõ usualem, aut pecuniam reprobam uel non legitimi ponderis.

1 ALIBI latè diximus in nostris cõsuetudinibus, an & quando sufficiat verbalis oblatio, & quando realis requiritur. Ideo nunc illud omittimus. Sed illud tamen admonendos Lectores censemus, illud inter retractũ proximitatis, & hunc cõuentionalẽ interesse nostris morib. vt i illo satis sit offerre realiter vnũ nummũ offerendo perficere integrũ pretiũ intra tpa consuetudinis, ut scribitur in ti. pręc. §. j. & iterum, §. 7. & 8. hic autem necesse est, ab initio, & in ipsa

in ipsa oblatione integrum pretium offerre emptori, & id quidem realiter. vt satis declarat hic, §. qui vult consignationem fieri debere, si emptor recusauerit, Neque enim aliter consignatio aut depositio prodest, quàm si primum oblatio realis facta fuerit ei, cui solutio facienda est, l. 2. C. de vsur. & diximus late supra titu. præce. § 9. in glos. vlti. num. 5. quid plura, quod tibi maximè notandum monemus. Vidi enim iam plurimos in ea re falsos fuisse, dum vnum tantum nummum offerunt, offerendo perficere, vti fit in retractu proximitatis.

2 ¶ † Sed & hic locus me admonet, vt quæramus, quid si venditor rem quam vult redimere vendidit centum ducatis, quos vocant, ea lege, vt reddẽdo centum ipsos ducatos (ita. n. sępe fit) intra certum tempus possit redimere: interim autem vsus ducatorum à principe sublatus est: an poterit alia moneta vsualis eorum loco offerri. Videtur primũ non posse, arg. l. creditor oblát, in princ. ff. de solu. vbi periculum pecuniæ pertinet ad debitorem, si creditoris culpa non præcesserit: de quo postea dicemus latius in verbo, *consigner*, n. 34. sed & hoc in loco. Et quia aliud pro alio inuito creditori solui non potest, l. eùm à quo, & l. manifesti, C. eo. cũ si. Contra quoque videtur, quia cum quod principale est solui nõ potest, aliud pro alio solui potest, Auth. hoc nisi, & ibi Docto. C. eo tit. & §. quod autem, in Auth. de fideius. Idque etiam, cum debetur species, l. si domus, §. qui confitetur, ff. de lega. j. & l. non dubium, §. j. ff. de leg. 3. & voluit Io. Fab. in §. j. post prin. Insti. quib. mo. tol. oblig. Et hoc verum est, vt etiam patet ex no. in l. Paulus, ff. de so. & in c. olim, extra de censi. Et hanc quoque sententiam secutus est ipse Io. Fab. loquens in oblatione pecuniarum, in l. acceptam, in fi. C. de vsur. Sed ita tamen, vt tantum in alia moneta soluatur, quanti erat ea, quæ solui debebat, per d. l. Paulus, & d. ca. olim. Et vide, quę scripsimus sup. ti. præc. §. j. gl. 18. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, nume. 29. quinto quæro, & iterum in gl. 20. in verbo, *d'orou d'argent*, in vlt. q. ex qua late cognosces, an venditor possit offerre monetam non vsualem Sed & in eadem gl. num. 11. at illud, & seq. tractauimus, an possit offerri pecunia reproba. Et nu. 13. quid autem, tractauimus, an offerri possit pecunia probæ quidem materiæ, sed non legitimi ponderis, saltẽ pro tanto quanti valet. Ibi omnino vide.

DE TOVTLE SORT ET PRIS,
Integram sortem sine pretium, Glo. III.

SVMMARIVM.

1 *Emptor an teneatur reuendere non oblato prius pretio.*

1 NEQVÆ enim tenetur quis reuẽdere ex pacto, nisi ei offeratur pretium venditionis, l. 2. C. de pac. inter emp. & l. si soluturus, ff. de sol. & l. Iulianus, §. offerri. ff. de act. empt. & §. venditæ, Insti. de rer. diuis. Et nuncupatim in hoc casu voluit Bald. consil. 387. duo sunt videnda, in j. dub. lib. j. & Augel. consil. 55. ex pacto col. 1. versic. hic autem actio. Sed hoc intelligit Steph. Bertran. consil. 68. honesta mulier, in additio. illius, lib. 3. quando quis promisit reuendere sub conditione, si venditor obtulerit pretiũ: secus si simpliciter fuerit promissum de reuendẽdo pro eodem pretio: nam tunc (inquit) non est necessaria oblatio, vt ibi videre poteris. Sed hoc eo pendet, quod scripsimus in tit. præced. §. 1. glo. 17. in verbo, *offerans ledict retrayant*.

ET DESARRERAGES,
Et vsuris prӕteritis, Glo. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Emptor an teneatur sortem recipere, & reuendere sine vsuris sine reliquijs. Et an sine solutione eius quod interest, nu. 2.*

1 NAM nec tenetur qui sortem recipere sine vsuris, l. tutor, §. Lucius, ff. de vsur. & l. vsuras, quæ est 2. C. eo. prout per illos tex. voluit Cy. in l. j. in 2. oppo si. & ibi quoque Sal. col. vlt. in §. oppo. C. de sol. Alberi. Alex. & Ias. in l. quidam existimauerunt, ff. si cert. petat. Raph. Fulgo. consi. 139. in quæstione, col. 2. vbi & alios tex. allegat. & Phil. Dec. in l. 2. col. vlti. C. de pactis. Quanquam contrarium quibusdam videtur, ex tex. in ea ipsa l. j. in princ. iuncto fi. Sed priorem partem confirmat text. in l. 2. C. debi. vendi. pignor. impetr. non pos. & in l. acceptam, in prin. C. de vsur. cum dicitur, Sortem cum usuris offeras, & ibi gl. in uerbo, cum vsuris, quæ id ideo dicit procedere, quia totum debitum debet offerri, per d. § Lucius, & ibi quoque Cyn post princ. & Ioan. Fab. in d. verbo, cum vsuris, & Angel. colum. 1. in 2. not. vbi dicit, ꝙ nisi offeratur sors cum omnibus vsuris, nullus eorum effectuum inducitur, qui induci solent ex oblatione, etiamsi vnus ex ijs nummus deest, per l. quandiu, C. de distrac. pign. de quo vlt. dicam infra in eod. §. in verbo, *consigner*, nume. 23. sed quid si integrum, & seq. Et idem quoque uoluit Alex. consi. 75. in causa, & lit. col. vlt. uer. 3. respondetur, lib. 7. vbi dicit, ꝙ depositum non releuat, nisi fiat cum omnibus accessionibus, & pensionibus, per glo. in d. l. 2. C. de vsur.

2 ¶ † Quinetiam sunt aliqui in ea sententia, vt debitor pecuniæ debeat etiam offerre id, quod interest cum ipsa pecunia. Ita. n. voluit gl. in l. item illa, in prin. in verbo, ad diem, ff. de consti. pec. Bart. Bal. & Saly. in l. sed & si aliqua, eo. ti. idem Saly. in rep. l. si ex legati causa, post prin. ff. de uer. obl. Gui. Pap. sin. 781. creditor. Ferr. in consu. Burd. hoc tit. *de retraict*, §. 14. ad fin. De quo tu uide Bald. in d. l. acceptam, in xviii. q. Et facit ad supra dicta text. in l. obsignatione, C. de solu. cum dicitur, obsignatione totius debitę pecunię, & ibi glo. quę etiã allegat.

legat. d. §. tutor, & vide, quæ dicã infra in verbo, *consigner*, d. versi. sed quid si integrum, & seq. illud autem verum est, quod cum admittitur moræ purgatio, intelligitur, si cum principali re offeratur, & id quod interest partis, ex glo. no. in l. vtique, ff. de arbit. quam sequuntur communiter Doct. in l. si insulam, & inter cæteros Alex. qui eam dicit not. ibi, col. 2. rursumque col. 9. in 7. fal. post prin. ff. de verbo. obliga.

BAILLER ADIOVRNEMENT,

Citandum curare. Glo. V.

SVMMARIVM.

1 *Emptor coram quo iudice conueniendus est ad reuendendum.*

1 SED coram quo iudice, loci nè rei venditæ, an emptoris? Et sanè si prior emptor conuenitur, debet conueniri coram suo iudice, sui scilicet domicilij, cum agatur ex contractu, & sic actione personali. Si autem tertius emptor conuenitur, haud dubiò conueniri potest etiam coram suo iudice, per ea quæ in simili diximus, supra tit. præced. § 8. in glo. 2. An verò etiam coram iudice loci, maius dubium est, quàm in primo emptore, contra quem (vt diximus) agitur actione merè personali ex contractu. Aduersus autem tertium agi non potest mera personali, cum inter eos non interuenit contractus, vel quasi. § j. & ibi no. Insti. de act. & necesse est ergo, vt ea actio, qua conuenitur tertius, dicatur in rem scripta: aliàs non sequeretur possessorem, l. eum cui, C. de actio. oblig. cum similibus. Ex quo sequitur, quòd potest etiam conueniri in loco rei, quæ petitur, iuxta ea quę etiam diximus, in d. §. 8. titu. præceden. Quanquam inter consil. Ias. consi. 206. Gabr. col. 3. verticu. item dicta oblatio, lib. 2. in causa eiusdem Ias. nescio quis, sed planè vir doctus respondit. Ias. ipsum, qui rem hanc retractui conuentionali obnoxiam emerat à priore emptore, esse conueniendum coram iudicè ipsius Iason. non loci rei venditę, per l. vlti. ff. de iurisdict. omnium. iudic. cum similibus. Cui accedere non possumus.

CONSIGNER, CONSIGNARE. Glo. VI.

SVMMARIVM.

1 *Venditori volenti retrahere ex pacto reuendendi non sufficit offerre pretium sine consignatione, & depositione. & nu. 2. 3. & 4.*

3 *Dominium an transferatur ipso iure, in venditorem, oblatione facta.*

5 *Hæredes quibus facta non est fides de pacto reuenditionis an teneantur ad restitutionem fructuum. & nu. 6. & 7.*

Hæres non constituitur in mora per interpellationem, de re vel obligatione sui prædecessoris, antequàm de re ipsa certioretur.

Mora requirit, aut scire. aut scire debere.

7 *Credere alij non tenemur, nisi dicti sui fidem nobis faciat.*

8 *Consignatio pretij dum requiritur à consuetudine per consanguineum volentem retrahere recusante emptore fieri, an satis sit apparere ex confessione depositarij, & num. 9. cum sequen. vsque ad numero 16.*

Confessio an probet depositum in præiudicium cõfitentis. & an etiam in præiudicium tertij ibidem, & nu. 17.

10 *Confessa res Tullio, & alijs.*

Confessa solutio ciuilis est, non naturalis.

Solutio allegata an probetur per confessionem, & numero 13.

11 *Confiteri, & recipere sunt diuersa.*

Procurator confitens solutionem sibi factam, an noceat domino, & nu. 13.

12 *Tutor, curator, aut executor, aut alius administrator, an per simplicem suam confessionem faciant fidem de recepto, in præiudicium pupilli, minoris, hæredem & aliarum.*

14 *Depositum confessum an habeat priuilegium veri depositi.*

Dos confessa habet priuilegium uerè dotis.

15 *Depositum re solum contrahitur, mutuum autem, & re & verbis & chirographo.*

In deposito vnus est contractus, & vna obligatio.

17 *Fideiussori aut ei qui promissit indemnitatem, an satis sit probare solutionem à se factàm per confessionem creditoris, siue alia probatione numerationis, vt possit contra debitorem.*

18 *Depositum vt dicatur factum, an sufficiat consignare marsupium sine numeratione, & nu. 19. cum sequenti.*

20 *Pecunia consignata in sacculo sine alia numeratione, non continetur appellatione pecuniæ, nec vt pecunia debetur, sed ut species.*

21 *Oblatio uerbalis sufficit recusante creditore.*

Creditor non cogitur partem pecuniæ recipere.

23 *Depositum an vitietur, si in dispositione, desit unus nummus ex integro pretio, & num. 24. cum multis sequen.*

Spoliator non auditur, etiam si vnus nummus desit.

24 *Oblatio manca, & inutilis est, cum unus tantum nummus desit.*

Venditor totam rem retinet ob unum nummum non solutum.

Res inepta habetur propter unum denarium non solutum,

Contractus cassatur ob unum nummum ex gabella non solutum, & uide nu. 32.

25 *Concordia non prodest ex defectu unius nummi.*

Pœna non euitatur ob unum nummum non solutum. & nu. 27.

Banno non eximitur, qui totum præter vnum nũmum solvit.

Appellatio deserta ob vnum denarium non solutum, & vide nu.29.

26 *Emphyteuta qui totam pensionem præter vnum nummum soluit, an cadat emphyteusi, & numero 29.*

Quid de inquilino siue conductore ibidem.

27 *Hæres iussus à testatore soluere non satisfacit si desit vnus nummus.*

Cedens bonis perdit beneficium, ob vnum nummum.

28 *Luat in corpore, qui vel vnum nummum soluere non potest.*

29 *Venditor qui per errorem, calculli omisit vnum nummum ex pretio soluere, an sibi noceat in retrahendo, & nu.30.cum seq.*

30 *In his quæ sunt introducta ad conseruandum rigorem iuris, aut statuti, non parcitur errori etiã rusticorum, aut minorum vel mulierum, nec militum, aut aliorum huiusmodi.*

31 *Formæ omissio in nummo, totum viciat, & vide num.32.& 33.*

Formæ nihil addi, aut adimi potest.

Forma indiuidua est.

Mutatio qualibet in forma totum vitiat.

Formæ omissio non excusat rusticitatem sextum, ætatem, nec quamuis aliam qualitatem.

33 *Intellectus, l.quàmuis, ff.de condit. & demonstr.*

Libertatis fauore, multa contra communes regulas iuris statuta sunt.

Forma pretiosior est atque strictioris iuris, & obseruationis quàm solennitas.

34 *Pecunia deposita, an pereat ei qui deposuit, an verò ei ob cuius recusationem factum est depositum.*

35 *Sequester an liberetur, cum princeps pecuniam depositam accipit.*

36 *Consignatio an fieri debeat, ante litis contestationem an alias.*

37 *Oblationem & interpellationem, an sufficiat in hoc casu fieri ante tempus præstitutum reuenditioni, etiam si citatio non fiat, & nu.38.*

Tempus in casu pacti reuenditionis vtrum censeatur appositum causa limitandæ obligationis, an verò differendæ solutionis ibidem.

38 *Præscriptio legalis siue statuaria, an interrumpatur per denuntiationem, siue protestationem extraiudicialem.*

39 *Interpellatio extraiudicialis, an & quando constituat in mora.*

1 QVID consignare sit, diximus supra tit.præced.§.7.in glo.3. Sed & quod in hoc casu consignandum, sit pretium, nec satis sit offerre, videtur esse tex.in l.si à te, & ibi glo.Bar.& Saly.C.de pact.inter empt.& vendi. & glo.in l.2. in verbo, oblatam, & ibi Io.Fab.C.eod.tit.Pet.Iac. tit.de act.in rem pro re emphyt.col.3. versi. idem in pacto, vbi dicit, quòd licet quidam dicant illud factum fuisse in ea, l.2.ex abundanti, nec esse necessarium, esset tamen periculosum recendere ab illo tex.& Io.Andr.in c.illo vos, col.vlt.extra de pign.Iaco.Belui.& Bar.in §.illud, per illum tex.in Auth.vt exact.instan.dot.Bald.consi.108. iste qui promissit reuendere, lib.5.Petr.Anch.consil.331. visis diligenter actis, col.1.& Masuer.tit.empt. & vendit.§.item venditor ex pacto. Et facit tex.in l. vlt.ff.de l.commis.& in l.2.in fi.C.de iure emphy. & in l.acceptam, & ibi not.per Cyn.Io.Fab.Sal.& Ange.C.de vsur.cum simil.Et id quidem admittit Petr.à Bella.pert.in d.l.2.de pact.inter empt.cum sit oblatio extra iudicium. Si autem fiat in iudicio, sufficere oblationem, per legẽ, si rem alienam mihi, ff.de pign.act.

2 ¶ † Sunt tamen, qui in hoc casu simpliciter tenent satis esse pecuniam offerre, sine consignatione, & depositione, scilicet Io. And.sibi contrarius in addi.Spec.in rub.de empt.& vendi. post ptinc. Bal.etiam sibi contrarius in l.acceptam, in 5.q.& ibi Albe.col.2.versi.sed huic obstat. C.de vsurpa. Pau.Castr.in d.l.2.quam legit eodem tenore cum 1.per illum tex.C.de pact.inter empt. & vendi.& iterum in d.l.si à te, eod.tit.Fran.Areti.in l.si seruus communis, col.1.ff.de vulg & pupil. substitu. dum allegat, d.l.si à te. Sozin.consil.80.in q.quæ vertitur, colum.3.versi.præterea, & secundò facta fuit, lib.3.Hiero.Cagn.in repe. d.l.2.col.6. versic. quarto nota. C.de pact.inter empt.Hippo.Marsil. sing.479.oblatio ad hoc vt valeat, & Chas.cõs.41. quia casus, vbi id latissimè tracta.& D.Boer.decis. 124.testator, num.27.

3 ¶ † Et adeo quidem hoc in casu videtur satis, esse oblatio quibusdam, vt placeat Io.Anast.in c. conquestus, colum.3.extra de vsur.ex ea sola, hoc casu, retranferri dominium ipso iure in venditorem, quod dicit sing.probari in l.si cum venderet, ff.de pign.act.& videntur voluisse alij, quos adduximus supra, eod.tit.§.1.gl.7.in verbo, *seront preferez*, num.6.at in pacto, & seq. Sed hoc minimè verum est, etiam si oblatio sufficeret, nam quando ex titulo, & traditione simul iunctis transfertur dominium, licet postea resoluatur, siue annulletur titulus, non tamen retransfertur dominiũ ipso iure sine traditione, etiamsi ipso iure resoluatur tit.vt nuncupatim tradit Bar.in l.si ita quis. §.ea lege, col.2.versi.vtrum prohibitio.& ibi Ias. colum.11. versic.istam regulam, ff.de verbo.oblig cum alijs multis concord.à me collectis in repe.l.si vnquã, in verbo, reuertatur, nume.15.sed illud interim, C.de reuoca.donat. Vbi etiam facio mentionem huius dicti Ioan.Anast. Vide tamen quæ dixi in d.§.1.vbi supra citauimus, & quæ etiam dicam infra in fine huius titu.num.74.deinde cum quis, & duobus sequen.

4 ¶ † Sed quantum ad id, de quo tractamus, an sufficiat sola oblatio de iure communi, cum venditor vult retrahere ex pacto de reuendendo, vt eos quos supra citauimus, in hac re discordes reducam ad concordiam, ita dico, opus esse consignatione, & depositione, ad lucrãdos fructus perceptos post ipsam consignationem, & ita propriè loquun-

loquuntur, qui dicunt consignationem esse necessariam, aliàs autem non opus esse, vt in simili dicimus solam oblationem non impedire cursum vsurarum, quæ fructuum loco sunt, nisi fiat, & cōsignatio, vt not. in d.l. acceptam, C. de vsur. Quanquam super hoc aliter distinguit Chasse. consi. 33. Hugo, & Martinus, quem vide, & aliter Car. Rui. consil. 64. viso processu, col. 5. versicu. non obstant etiam prædicta, lib. 4.

5 ¶ † Intelligas autem emptorem, qui differt reuendere, teneri ad restitutionem fructuum post consignationem perceptorum, nō etiam hæredes ipsius conuentos, nisi illis facta fuerit fides de pacto reuenditionis, argu. l. si quis inficiatus, & quæ ibi not. Bar. ff. deposi. Et ita nuncupatim, & in hac specie reuenditionis, voluit Hiero. Cagn. in repe. d.l. 2. col. 7. versicu. intellige prædicta procedere. C. de pact. inter empto. & vendi. vbi & id dicit ita se aliàs obtinuisse. Cui adde & aliàs interpellationem factam hæredi de re vel obligatione non sua, sed prædecessorum, non illum constituere in mora, nisi de ipsa recertioretur, per ostensionem instrumentorum, aut alio modo, vt voluit glo. in l. qui in alterius, in princ. per illum tex. & ibi etiam Bar. ff. de regu. iur. & glo. in l. qui in ius. §. nemo, ff. eod. tit. etiam per tex. ibi. & in l. non potest, eod. tit. & Bar. in l. quod te, col. vlt. versic. venio ad vlt. & ibi latè Ias. col. pen. ff. si cert. peta. & Idem Bart. in l. non solum. §. morte, col. 11. versic. tertiò principaliter, ff. de nou. oper. nunt. & in l. sed ex legati causa, in fi. & ibi post eum Fran. Aret. & Ias. etiam in fi. ff. de verbo. oblig. per d.l. si quis inficiatus, & Bald. in d.l. sed si ex stipulatu, ff. eod. tit. vbi reddit rationem, quia mora requirit, aut scire, aut scire debere, vt est tex. not. in d.l. quod te. Cuius etiam autoritate idem Bal. consil. 461. super primo puncto, in 4. dubio, lib. 2. dicit, non constitui quempiā in mora per interpellationem, nisi sciat, aut scire debeat se esse obligatum, & ad id alia quædam allegat, quæ ibi videre poteris.

6 ¶ † Et facit, quod scribit Barto. in l. 1. in fi. ff. de eo, per quem fac. erit, & in d.l. non solum. §. morte col. 7. in primo membro, potestationis prohibitoriæ, & ibi Ias. col. 14. versicu. sextà conclusio est, ff. de nou. oper. nunt. & in l. quidam decedens. §. ex quo, versic. quæro, quid si per aliquem, ff. de admi. tuto. Albe. in l. quædam. §. 1. in fi. ff. de eden. Bal. in lege si legatum, ff. eod. titu. Imo. & Alexan. in l. de pupillo. §. qui procuratorio, ff. de oper. nou. nunt. Alex. consi. 95. visis processibus, col. pen. versic. superest, libro. 2. & consi. 172. visis & opportunè discussis, col. 2. versi. sed non est probatum, eod. libr. 2. & consi. 141. viso themate cum dubijs, colum. 3. versic. plus etiam videtur, lib. 5. & consi. 78. viso & diligenter, col. 1. versic. nec obstat, quod maritus, eod. lib. 5. quod repetitur consi. 26. lib. 6. & consil. 75. in causa, & lite, col. 2. & 2. dubio post princip. lib. 7. & Ias. consi. 159. super facto, col. 4. versic. 3. principaliter, & multis seq. lib. 2.

7 ¶ † Et quòd aliàs non tenemur, alij cedere, nisi nobis fidem faciat sui dicti, probat, d.l. 1. in princ. ff. de eo, per quem fac. erit, & ibi concord. in gl. in verbo, quamuis, & quod voluit Spec. tit. de cita. §. sequitur, post princ. & in tit. de appel. par. 2 §. qualiter, versi. cautus etiam sit, col. 1. Archi. in c. quam magnum, 23. q. 4. Cano. in cle. causam, de electio. Bald. in l. si fundum, in 3. oppo. C. de rei vendic. cū sim. & quæ etiam diximus supra tit. præced. in § j. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, in 18. q. & iterum in §. 36. glo. 2. in 2. q. & quæ tradit Fely. in cap. 2. col. vlt. versi. & nota, quòd in tali, de præscrip. & in ca. cum contingat, col. vlt. in 8. conclusione, de rescr. & Franc. Ripa, in cap. cum Mart. Ferra. num. 136. versic. vnum tamen not. rursumque num. 152. extra de constitut.

8 ¶ † Sed in hac tractatione consignationis illud quæstionis est. Si iudex statuerit pretium consignari in manibus Titij, qui postea fatetur, id pretium sibi à venditore numeratum, nec tamen aliter constat de numeratione, an sit erit, vt venditor dicatur consignasse, & sic satisfecisse nostræ consuetudini. Quod videtur, nam confessio in deposito probat numerationem, nec tunc potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, l. Publia. §. vl. ff. deposi. & in l. in contractibus, C. de non nume. pecu. & voluit expresse Bald. consi. 256. actum fuit depositi, libr. 1. & iterum consi. 270. quidam nomine I, proponi, in fi. lib. 1. & consi. 364. tribui rationibus, lib. 2. & Petr. Ferra. tit. forma, c. quan. testes, prod. ad æter. rei memori. in verbo, habuisse confessus, & tit. forma libel. in act. hypo. in verbo, in deposito, colum. 1.

9 ¶ † Sed attende, quia hæc haud dubiè procedunt, & intelliguntur, quantum ad præiudicium confitentis pertinet. Hic autem agitur de præiudicio tertij, cui vnius confessio vel iurata obesse non potest, l. iurisiurandi, in fi. C. de testib. cum si. Quid enim si ipse victus sit proindeq; cogitur re vendita venditori cedere, quo casu, & pretium quod dicitur consignatum, ab illo Titio depositario recuperare debet, qui fortè nunc non est soluendo, ea tantum de causa, quòd pretium illud verè non recepit, quamuis confessus sit recepisse, nec ipse tamen venditor, illa cōfessione innixus illud vult reddere, dicens se iam numerasse. Certe priuatur emptor, & re & pretio ob eam cōfessionem. Quid igitur causæ est, vt in eius tam graue præiudicium standum sit illius confessioni, qui fortè ex composito, & communi ipsius, & venditoris fraude, arte, consilio eam confessionem sine vera numeratione fecit, cum & aliàs confessio de deposito confitenti tantum præiudicet, non alijs, secundum Bald. consilio 455. quidam nomine A, col. vlt. lib. 1. per l. in contractibus, C. de non nume. pec. & d.l. Publia, §. vlt. ff. deposi. quæ quantum ad id faciant, cæterorū sit iudicium, & voluerunt etiam Imo. Alexan. & Franc. Aret. in l. stipulatus. §. Chrysogonus, ff. de verb. obl. Alex. in l. 1. §. si quis ita, eod. tit. Ias. consi. 172. relatio, col. 2. vers. accedat, lib. 2. vbi & ex hoc in pulchro casu consuluit.

10 ¶ † Adde, quòd consuetudo nostra, quæ requirit consignationem, debet propriè, & verè intelligi de vera, & propria consignatione, l. 3. §. hęc verba, ff. de nego. gest. Sed & de naturali quoque, non

non ciuili, si de vtroque intelligi possit, l.vlt.& ibi Bald.Saly Pau Castr.& alij.C.de his qui veni.æta. impe. cum alijs multis concord.à me adductis in repetit.l.si vnquam, in verbo, sus.ceperit liberos, nu.17.quin si ea liberorum appellatio. Atqui cõsignatio confessata tantum, vt nostri loquuntur, id est, de qua non aliter constat, quam per confessionem. (Eam non inepte confessam appellare possumus, quãdo, Confessam rem, dixerit Tullius in quinta in Verrem actione, & Plinius libro 10. c.49.& lib.20.c.11.& confessa signa, Columnella lib.2.cap.item secundo.) Huiusmodi igitur confessa tantum consignatio, non est vera ac propria, & naturalis, sed tantum impropria, & ciuilis, ita enim illam nostri appellant, alteram autem de cuius numeratione vera constat, naturalem dicunt, asseruntque eos, qui veram ac naturalem allegãt, non satisfacere, nec satis probare, si ciuilem tantũ, id est, confessam probant, vt per glo.Bart.& alios, loquentes in mutuo, in l.2.§.vlt.ff.si cert.petat.& in l.si ex cautione, C.de non nume.pec.glo.Bal.& alios, in l.si ex pretio, C.si cert.peta.Spec.in tit.de test.§.1.versic.sed ponè, egi contra te, in fi.Bald.in l.vlt.col.pen.versi.vnum solum aduer.C.commu. vtriusq.iudi.& in d.l.si ita stipulatus, §. Chrysogonus, post medium, ff.de verb.obli.vbi id dicit procedere, cum negatur numerat. & ibi quoque Angelum, col.vlt.versi.vlt.opponitur, & latius Franc. Aret.col.7.versi.& quia Barto.in prædictis, atque etiam Alex.& alios Recentiores, ex quibus etiam disces, quomodo id sit intelligendum, & eundem Bald.consi.218 præsuppositum statuto, in quartò eodemque vlt.att.lib.1.vbi etiam loquitur de deposito, & cons.139.factum tale est, D.A.colum 2. versic.in contrarium allegatur, lib.2.& consi.25. punctus infrascripti consilij, post princip.lib.3.& consi.457.factum sic proponitur, Fran.col.j.lib.4. & consi.380.tres sunt casus, col.1.versi.videamus ergo in casu nostro, libro 5.vbi & hoc quoque declarat Angel.consil.49. de dictis præceptis, circa medium, & consi.155.in q.vertente inter dominũ Micheletum Anto.in c.si cautio, & ibi Imo.id declarantem, col.pen.extra de fide instr.& eundem Anto.in c.2.in verbo, sciat pro certo, & ibi quoq; Imo.& Recentiores, de offic. ord. Rom.in l.prædita.ff.de acq.posse. Alex.latè qui etiam id declarat, in l.j.§.si quis ita, colum.vlt.& ibi etiam Barb. col.17.versi.item ponitur alia, ff.de verb.oblig.& eundem Alexan.consi.5.visa scriptura, col.1.& 2. lib.1.quod repetitur consil.179.lib.2. & ipsum Alex.consi.25.viso instrumento, col.2.versic.non obstat dictum, lib.2.Ang.Are.in §.sequens, col.5. versi.ponè ergo quod legi, Instit.de act. & Maria. Sozi.consi.3.circa præsentem, col.2.

11 ¶ † Et huius optima est ratio, aliud est enim confiteri quippiam recepisse, & aliud id ipsum recipere, l.1.& 2.& ibi nota. C.de dot.cau.non nume.& l.1.§.mutuam, ff.si quid in fraud.l. patro.& voluit Bald.consil.352.quæritur an confessio, in princ.lib.3.& Petr.Anchar.consi.330.visis, col.2. versicu.ad propositum, cum infinitis propè concord.Ideoque ex multorum sententia procurator datus ad recipiendum pecuniam mutuo, non obligat dominum ex sola eius cõfessione de receptione huiusmodi pecuniæ, nisi aliter constet eam fuisse reipsa numeratam.

12 ¶ † Sicuti nec tutor, curator, aut executor, aut alius administrator, per simplicem suam confessionem faciunt fidem de recepto in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, nisi de numeratione aliter appareat. Id enim voluerũt Bart. Bald.Fulgo.Rom.Pau.Castr.Alex.Sozi.& Ias. (dij boni, qui autores, certè locupletissimi, præsertim cum Bald.cum Bar.conueniat, cui ex more, ex industria, ex omni occasione, ex professo, ex præscripto repugnare atq; cõtradicere solet) hi igitur in ea sunt sententia in d.l.2.§.vlt.ff.si cert.pet.Bar. & Imo.in l.si debitorem, per illum tex. ff.de nou. idem Bar.& Ange.in l.non abstulit, C.eod.tit.idẽ Bar.in l.à Diuo Pio.§.sed si emptor, & ibi quoque ipse Ange.distinguens, & latè Alex.col.4.versicu. successiuè quærit, & multis seq. & Petr.Besut.ff. de re iud.Bar.in l.Luc.ff.de admi.tut.& in l.alio, col.vlt.versi.quæro quid si in instrumento, ff.de alim.lega.Feder.Senen.consi.51.Titius fecit procuratorem Bald.in l.omnes.§.1.C.de quadri.præscript.& in l.falsus, col.2.versi.tertij dicunt, C de furt.& in c.ex insinuatione, col.2.extra de procurat.& consi.123.reipublica, libro 3.& consi.131. procurator, eod.lib.3, & consi.287.dicta mulier, colum.1.lib.4.Ang.in l.2 §.vlt.C.de quadri.præscript.Anto.& Panor.in c.si cautio, de fide instrumen.idem Panor.in c.cum olim, col.2.versic.sed dubium est, extra de offic.deleg.vbi tamen distinguit Petr.Ancha.in cap.generaliter, in princ.& ibi Domi.§.vlt.in fi.de procu.lib.6.Idem Petr. Anch. in c.statutum.§.si quidem, col.1.de rescript.lib.6. & consi.57.quidam ex prædictis, in fi.Imo.Franc. Aret.& Ias.in d.§.Chrysogonus, Rom.in d.l.prædia, de acq.poss.& consi.352.quæritur primo, in j. dubio.Pau.Castr.consil.186.in causa quæ vertitur Pisis, lib.1.& consil.357.primo quæritur posito, col.2.versi.item ponè per confessionem, eod.lib.j. & consi.409.consideranda sunt circa medium, eod.lib.1.& consi.32.circa primum, paulo ante fi.lib.2.Raph.Fulg.consi.209.duobus, per totum, Ioan.Plat.in l.vlt.C.de apo.public.libr.10. Maria. Sozi.d.consi.3.col.2.versic.quintò probatur. Alexan.in l.iusiurandum quod ex conuentione. §.vl. col.2.ff.de iureiur. & consi.132.in causa, & lite, col.2.versic.denique ista scriptura, lib.4.Petr.Ferra.tit.for.libel.quo agit.ad redd.rat.tute.in verbo, ac executores, colum.8.versi. vltra quæritur.Fran. Aret.consi.4.ex facto proponitur. Barba.consil.8. sapienter, colum.16.lib.2.& consi.17.difficile est, col.4.lib.3.& cons.17.clementissimum, colum.3. lib.4.Fely.in c.cum olim, le 1.col.1.extra de offic. de lega.Guid.Pap.sing.650.versic.2. de habente Ias.etiam loquens de depositione, & consignatione pecuniarum, d.consi.172.libr.2. Philip. Deci. consi.146.cuius superscriptio incipit, dubia, colũ. penul.versicu.tertiò non obstat. & consi.493.viso tenore instrumenti, colum.2.versicu. & ideo qui habet mandatum.

13 ¶ † Et

13 ¶ † Et hæc quidem est communis opin.licet nonnulli refragentur,tum in eo quod diximus agentem, ex mutuo, vel deposito non vincere, si probet tantum de confessione. Nam contrarium voluit Bald. post Nicol. Matthæ.in l.generaliter, col.vlt.in 9.q.& ibi quoque Saly.col.pen.in 17.q. C.de non nume. pecu.& idem Saly.in l.si ex cautione,col.item pen.versi.quæro è contra,eod.titu. Tum in eo quoque,quod dictum est de procuratore constituto ad recipiendum mutuum,vt videre licet apud Fede.Senen.consi. 54.eod.modo, in fi.Bald.in l.nam & nocere,ad fi.ff.de pact.& Saly. in d.l.2.§.vlt.ff.si cert.pet.Imo.sibi contrarium,in c.si cautio, col.vlt.extra de fide instru. Pau.Castr. consi.34.ego Pau.lib.j.quod repetitur, consi.193. eod.lib.1.& Rapha.Cuma.consi.31.testator,in 2. dubio,in fi.Nicol.Mil.in suo reperto.versi.procurator habens,.mandatum.Alexan.& alios Recentiores,eos nuncupatim citantes, qui contrarium voluerunt,in d.l.2.§.vlti.ff.si cert.petat. & ipsum Alex.consi.76.viso libello,ante fi.lib.6.Barba.etiã d.consi.18.col.3.versi.circa secundum dubium,& seq.lib.3.& Ias.in l.duobus reis, col.2.ff.de iureiur. & nouissimè Zazium qui hanc sententiam contrariam audentissimè constantissimeque defendit,in suis sing.intellectibus,& l.Iulianus, col. vlt.ff.de confes.Inter alia autem pro hac parte adducitur tex.in l.2.in fi.C.de quadri. præscript.vbi confessio officialis principis de recepta pecunia venditionis rei à se factæ,facit fidem,tametsi vendere non possit, nisi præsente pecunia, l.si procurator,ff.de iure fisc.& ita etiam notab. Salyc.in d. l.2.colum.1. Alciat.autem in d.l.2. §.vltim.non insciēter tradit,id plurimum rescidere in arbitrio iudicantis, qui subtiliter, perpendat, verisimile nè sit numeratum, an innumeratum, ibi, eum omnino vide.

14 ¶ † Sed ex illo tamen eodem fonte manat, vt depositum confessum tantum,id est,(vt repetam) de cuius numeratione non aliàs constat,quam per confessionem depositarij,non gaudet priuilegijs, veri depositi, de cuius scilicet vera numeratione certissimis probationibus apparet. Ita enim sing. voluit Bal.consi.384.duo sunt videnda, in fi.lib.j. quem refert,non designato tamen loco, & sequitur Sozi.consi.143.diù profectò, colum.vlt.versi. confirmantur prædicta,lib.1.quod repetitur consilio 171.lib.2. Et mouetur vterque eo exemplo, quod dos similiter confessa, non habet priuilegia veræ dotis aduersus tertium, secundum gloss.in l. assiduis,in verbo, datæ per illum tex. & ibi Cyn. Ray.Forli.Bald.ante fi.qui eam glo. dicit auream, C.qui potio.in pign.hab.& idem Bald.in l.diuersis,eod.tit.& in l.cum aliquis,col.2.versi.secundò casu,C.de iure delibe.& in l.1.col.pen. versi.item in q.& ibi quoque Ang.col.vlt.Imo.& Pau.Castr. distinguentes,& latissimè,Fran.Aret. & Alex.illũ quidem,col.5.versi.quærit hic Ange. hic col.8.& seq.ff.solu.matr.& idem Bald.in l.1.col.3.versicu. vnde quæritur, C.de priuileg.doti.& in l.si quis post hac,in prin.& ibi quoque Albe. post princ.& Ange.col.1. C.de bonis dam.& idem Bald.in l.2. post medium,C.nè liceat poten.& in c.contingit, col.3.versi.item si bona,extra de dolo,& contum. vbi eam glo.dicit sing.& consi.397.casus talis est, quæstio speratur,ante fin.lib.j. & consi.432.casus talis est campsor,circa medium,eod.lib.j.& cons. 456.Seia,post princip.eod.lib.j. & consi.eiusdem numeri incip.sciendum est,post prin. lib.2.& cõs. 189.dominus Lanfrancus,col.2.versi. & ideo indubitanter,lib.3.vbi eam glo.dicit sing. & consil. 252.quæritur an confessio,circa medium, eodem lib.3.& cons.333.quia ista dos,lib.4.& cons.438. an possessio,col.2.lib.5.& Sign.cons.49.in q.vertente,colum.vlt.versi.aut elapso. Ange.in §.1.per glo.ibi,in Auth.de testi.& ea quæ parit.& in §.his consequenter,circa medium, in Auth.de æquali. dot.& in §.1.in princ.per illum tex.in Authen.vt exact.instan.dotis.& consi.180. præmitto ad euidentiam,in fi.Card.Flor.Petr. Anch.& Barb.in c. ex literis, extra de pigno. Imo.in l.rei iudicatæ.§. hæredi,ff.sol.matr.Panor.consi.73. in q.colum.3. versi.præterea,& secundò,lib.2.Rom. consi.445. consultatio,in vlt.dubio. Bal. Nouel.in tract.dot. in 8.parte,priuilegio,13.Corne.consi.183.licet discussa,col.1.lib.3.Io.Lup.in repe.rub.de donat. inter vir.& vxo.§.15.& Io.Crot.in repe.l. filiusfamilias.§.Diui.col.antep.versi.non obstat tertium, ff.de leg.1. De quo tamen (quia nonnulli tenent contrarium) vide Bald.in c.quia verisimile,col.2. versi.item dos præsumitur,extra de præsumpt.vbi distinguit inter præcedentis, & sequentes creditores,& consi.251.duo rei,col.j.lib.3. & plenissimè Raph.Com.d.consi.31.in 2.dubio. Imo.in d. c.ex literis,de pigno.Alexan.consil.123.quoniam abunde,col.2.lib.6.& Ias.in d.l.duobus reis, de iureiur.& in Auth.res quæ, col.pen.in 9.limitat. C.com.de leg. Catel.in memor.incip. dos habet, versi.2.priuileg. & Anto. Rubr.consi.78.præsupponitur,col.3.versic.vlt.facit, sed omnium copiosissimè Sozi.in d.rub.ff.solut.mat. col.10. versicu. postremo Doct.hic cum multis seq.& Fran.Ripa, in l.quæsitum.§.si sponsa,colum.vlt.ff.de priuileg. credit. [An autem statutum de certa parte dotis lucranda marito, habeat locum in dote confessa, videbis apud Baldum consilio 334. quia ista dos, libro 3.]

15 ¶ † At ea quæ diximus,non esse standum simpliciter confessioni numeratæ pecuniæ, nisi aliter appareat de vera ac reali numeratione, omnium maximè debent obtinere in deposito, etiamsi in mutuo non procederent,quia depositum non nisi vno modo cõtrahitur,scilicet re, mutuum autem, & re,& alijs duobus modis contrahitur, scilicet verbis,& chirographo, vt nota.in d.l.2.§.vlti. ff.si cert.pet.vnde in deposito vnus est contractus,vna obligatio,quæ re tantum perficitur, vt voluit Bal. consi.218.præsupposito statuto, versi.4.art.lib.1. & plenius consi.256. actum fuit depositi, lib.1.& sequitur,licet corruptè alleget. Sozi.d.consi 143. diù profectò,col j.versi.præterea aliud,lib.j.quod repetitur,vt diximus,consi.171.lib.2.Et facit,etiã quod tradit Bald.consil.455. quidam nomine A, colum.vlti.versicu.ex hoc sequitur, libro 1.&

Albe.

Albe.latè in l.si deposita,colum.1.& 2. C.deposi. Ergo nisi res ipsa hic verè interueniat, non potest dici depositum,etiamsi Chirographum, aut confessio quæ verbis fit,interuenerit.Et licet reperiatur, quòd ea confessio probet veram numerationem,in d.l.Publia.§.vlt.ff.deposi.& in d.l.in contractibus,de non num. pecu.id tamen intelligitur prout etiam illa iura loquũtur, quantum ad ipsos confitentes,nec alicubi scriptum reperitur id præiudicare tertio cuius interest.

16 ¶ † Propterea Cæpolla causarum ciuilium consi.44.in q.de præsentatione,in j.dubio,loquēs de retractu, qui competit consanguineo ex statuto,quod in id requirit pretium deponi, si emptor recuset accipere, vt hic etiam requiritur in retractu conuentionali,super hoc interrogatus, respōdit non satis esse,vt de hac depositione appareat per confessionem depositarij,sed opus esse, vt cōstet de vera ac reali numeratione,& quamuis statutum super quo consuluit,expressim requireret, vt pretium re vera deponeretur integrè, & sine exceptione (ea enim erant verbi statuti) tamen idem dicit si simpliciter loqueretur de depositione, nam nihilo minus (inquit) tenetur consanguineus probare verum, & naturale depositum, nec sufficeret ciuile,neque enim (vt subdit) sola confessio probat veram numerationem,per tex.in l.si pretio,iuncta glo.in verbo,si vero,& ibi Iaco. Butr.& Bald.C.si cert.pet. & glo. in l.si ex cautio. & ibi quoque ipse Iaco.But.Barto. Bald.colum.3. versi.quartò quæritur,& alij, C.de non num.pec. Et in hac sententia constantissimè perstitit in duobus consi.seq. non obstantibus quibusdam allegatis in contrarium, ab aduocatis aduersariorum, quibus affatim respondet,vt ibi videre poteris. Et in postremò dicit, nihil in contrarium facere, q depositarius ob suam confessionem, sit obligatus totum reddere, facilius enim ipsum restituturum pecuniam, verè depositam, quàm confessam tantum.

17 ¶ † Sed an semper illud verum sit,vt confessio de recepto non præiudicet alijs, quam confitenti, nè & illud omittam,vide vltra eos.quos supra citauimus Bart.scienter disputantem, an satis sit fideiussori, aut ei qui promisit alium seruare indēnem,probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris sine probatione numerationis,vt possit agere cōtra debitorem, consi.160. Titius promisit,& in d.l.duobus.§.1. & ibi quoq; Saly.Pau.Castr.& Alexan.ff.de iureiur. Ange.in l. Vranius.§.1.& ibi quoque Imo.ff.de fideiussor.& eundem Pau.consi.64.quæritur vtrum fideiussor, lib.j.vbi & in eod.casu loquitur,& Alex.cons.25. viso instrumento contractus,col.2.versic.secundò oportet,lib.2.quod repetitur consi.90.lib.3. & eundem Alex.d.consi.123.lib.6. & Barba.in rub. de reb.eccle.non alie.col.vlt.& Cæpol. consi.causarum ciuilium 12.dubitatur,per totū, & Matth. Afflict. deci. Neapo.91.iterum in causa Alexand. nu.5.rursumque deci.94.sunt duo socij,per totū, & iterum deci.150.rex Alphonsus, col.pen.versi. quinta conclusio, & alibi nisi fallor diximus, sed locus nunc non occurrit. Sed & an illud verum sit, vt per confessionem, non probetur verus numerationis actus,vide per Bald.consi.50.videndū est primo,in fi.lib.2.& Maria.Sozi.d.cons.3.circa præsentem, libro 1.

18 ¶ † Quid autem in nostro casu,si cum confessione depositarij appareat testibus,aut instrumēto publico depositum fuisse sacculum siue marsupiū, siue follem, in quo venditor dicebat, esse illud pretium venditionis,quod deponi debebat, paratumque se numerare,non tamen aliter constat de numeratione,an saltem id satis erit. Et id videtur satis esse,per textū,in l.statuliberos, quæ est.3.§.si plusquam,ibi,viginti,numerauerit,siue in sacculo dederit,ff.de statuliber. quàm ad hoc dicit notab. Franc.Aret.in l.si mora,col.4.versic.item vide, ff. sol.matr.& alium tex.in l.vlt.ff.de lege com.ibi,& sacculum cum pecunia signatorum signis obsignauit,& per glo.in §.illud quoque, in verbo, contestatur,in Auth.vt exact.instan.dot.quam sequitur Bart.ibi,& in l.acceptam,paulo ante fi.C.de vsur. dum ibi se refert,ad eam,& ibi, quoque Ange.in fi.& Bal.& Imo.in l.si seruus,ff.de vulgar.& pupil. substit.& quod Bald. dicit de præsentia pecuniæ, quæ (vt ait) habetur pro numeratione,in d.l.si ex pretio,C.si cert.pet.& in rub. C.de fide instrum. col.4.versic.iuxta hoc quæritur, vbi etiam allegat not.in d.l.si ex pretio,& in l.singu.ff.si cert.pet.& idem Bald.consi.247.præmisso statuto,paulo ante fin.lib.j.cum dicit, quòd pecunia potest solui in sacculo,& dicitur numerata,si partes confitentur, licet tabellio cautius faceret, si videret ipsam pecuniam numerari. Et Rom.consil.102. super eo, colum.1.versic.quo ad secundum. Et facit etiam tex.in l.adhuc, in prin.ibi,si vero simul in sacculo soluit.ff.de vsufruct.

19 ¶ † Sed certè hæc omnino vera sunt in præiudicium eorum,qui ipsum actum ita conficiunt. Sed in hoc casu, vbi agitur de præiudicio emptoris, non crederem id satis esse, nisi appareat de vera numeratione. Nam & hic fraus subesse posset,sicuti,& in simplici confessione. Et ita etiam consuluit Cæpol. loquens de consignatione, quæ fit in retractu consanguineorum, consil.46.circa dubia nostra,col.vlt.versi.vlterius dicitis. Et ante eum voluit Barto.quem ipse non allegat,in l.cum seruus,in fi.per tex.optimum,ibi, in versi.nam nō vtique,ff.de condit.& demonstr. ubi expresse intelligit glo.in d.§.illud quoque,in Auth. ut exact. instan.dot.supra allegatam,si ita offeratur in marsupio,ut tamen testes, & notarius cognoscant, quanta est pecunia,quæ ibi est,quia eam uiderunt numerari. Si enim postea dicerent uidisse offerri marsupium cum pecunia, sed ignorare quanta ea erat,non probarent, l.1.§.si cista,ff.deposit. Ideo (inquit) tutius credo offerre pecuniam numeratā coram testibus,& ita ponere in marsupio, & subdit se putare sic intelligi d.l.acceptam,& sequitur Pau.Castr.ibi,col.1.uersic. item not.in uersi.nam non.& Bald.in d.l.si seruus, in prin.per illum tex. ff.de uulgar.& pupil.& in d.l.acceptam, colum.1. uersi.ex his not.& iterum,colum.4.in 11.q. & ibi quoque

quoque Salyc. & Pau. Castr. uterque, col. 1. Roma. consi. 352. quæritur primo, col. 1. uersi. & licet dicatur, & Petr. Ferra. tit. for. libel. in causa uenditio. in uerbo, supra scriptum pretium, in fin. & tit. for. libel. quo agit, ad pœnam ex compromisso, in uerbo, legitime obtulit, & Ioannes Plat. in l. 1. col. 2. uersi. nunquid autem, C. de suscept. lib. 10. Angel. Aret. in §. ult. col. 2. Instit. quibus modis tol. oblig. & Ias. in l. Titiæ testatores, in prin. col. 2. uersic. 3. adde, ff. de legat. 1. & latè consi. 171. relatio, col. 1. lib. 2. & Franc. Ripa, in l. si insulam, col. 15. nu. 68. ff. de verb. oblig. Steph. Bertran. consi. 97. uoluissé, col. 1. uersi. tum & quia esto, lib. 2. ubi loquitur in materia retractus. Et facit, quod etiam scribit Bald. in d. rubr. C. de fide instrum. ubi supra, & in d. l. si ex cautione, col. 5. uersi. septimo quæritur, C. de non numer. pecu. & consi. 455. quidam nomine, col. 2. uersi. illud non etiam est omittendum, lib. j. ubi singul. dicit consuetudinem huius rei contrariam esse abusiuam, & Paul. Castr. consil. 120. uiso quodam processu, col. ult. lib. 1.

20 ¶ † Nec si uerum dicere uolumus, contrarium dicit glo. in d. §. illud quoque, in Authen. ut exact. instan. dot. sed illud tantum dicit, pecuniam posse offerri, & deponi in sacculo, quod nec nos negamus, sed debet prius numerari, & id non negat ea glo. Nam & aliàs si ea pecunia ita consignetur in sacculo sine alia numeratione, ea nó continebitur appellatione pecuniæ, nec ut pecunia debebitur, sed tanquam species, ut probatur in l. talis scriptura, & ibi not. Bart. in 1. not. & alij, ff. de lega. 1. & l. planè ubi. §. eod. tit. & gl. in l. hæc uenditio. §. huiusmodi, in uerbo quanti, ff. de contrah. empt. & Bal. in c. j. §. similiter, tit. de contro. inue. colum. 3. uersic. item nota. quod species, tit. de contro. inue. ubi ex hoc dicit, huiusmodi pecuniam non recipere usuram, uti nec aliàs species, sicut, & ipse se dixisse dicit in l. j. C. de usur. Nec id tamen semper procedit, ut talis pecunia pro specie habeatur, ut per ipsum Bal. in l. sed & si quis. §. quid tamen, ff. de usufruct.

21 ¶ † Verum Imo. in d. l. si seruus, ff. de vulga. & pupil. tenet non esse necesse numerari pecuniam, sed sufficere, vt in sacculo consignetur, offeratur, & deponatur. Nam sibi debet imputare creditor, qui pecuniam noluit acceptare, si non aperuit sacculum, vt videret, essetnè tanta pecunia, quáta sibi deberetur, & in hac opin. videtur fuisse Pau. Castr. in l. si mora, col. 3. versi. & an sufficit, ff. solu. matr. cum dicit, quòd non sufficit offerre pecuniam in folle seu marsupio, si creditor eam petat numerari, secus si simpliciter recuset recipere. Et idem in effectu voluit Alex. in d. l. si seruus, ff. de vulga. & pupil. col. 2. dum ita distinguit, aut creditor recusat accipere pecuniam, & sufficit oblatio in sacculo, quia sola oblatio verbalis sufficit recusante creditore, per tex. sing. in l. qui Romæ, in princ. ff. de verb. oblig. & in c. eum qui, de dol. & contum. & c. 1. de eo qui mit. in pos. glo. vlt. in c. pastoralis, extra de offic. ordin. Bald. in l. 1. col. 2. versi. modo quæro vtrum. C. nè lice. ter. prouo. Tu autem adde Barto. in l. qui solidum, in princip. ff. de legat. 2. & Raphae. Cum. & Pau. Castr. idem tenentes, in d. l. qui Romæ, in princ. & ipsum Alex. in d. l. si mora, col. 3. versi. quintò fallit, ff. sol. matr. & l. si insulam, col. 2. ff. de verb. oblig. & Ias. in l. 2. col. 63. versicu. circa tamen illud, C. de iur. emphyteu. & Catel. in memor. incipi. oblatio, vbi etiá reperies quomodo id sit intelligendum. Quanquam contrarium tenet Fran. Aret. in d. l. qui Romæ, in princ. Sed vt redeamus ad eundem Alex. in d. l. si seruus. Aut creditor (inquit) non recusat, vel saltem nihil dicit, & tunc putat verum, quod dictum est, non satis, esse offerre in sacculo, nisi numeretur, quia cú creditor non cogatur partem pecuniæ recipere, l. quidam existimauerunt, ff. si cert. petat. & l. cum hæres. §. item si decem, ff. de statuliber. & l. vlti. ff. quibus modis, pign. vel hypothec. soluit. certè numerari debet, vt certa sit. Et idem propemodum dicit ipse Alexan. in d. l. si mora, colum. 4. versicu. iuxta prædicta.

22 ¶ † Ego vero in hoc casu nostro sequendam esse omnibus modis eam sententiam esse arbitror, quæ iubet pecuniam numerari, nec satis esse dicit, vt ponatur in sacculo sine alia numeratione. Nam hic loquimur de consignatione, quæ debet fieri ob recusationem emptoris, & integra quidem, nec aliter constare potest, an sit integra, necnè, quam si fuerit numerata, nec sumus in illis terminis, in quibus sola oblatio sufficit, cum creditor non vult accipere pecuniam, & aliud est simplex oblatio, quæ fit parti, & est forte aliquid quod ei imputari possit, si non petat numerari pecuniam, vt in simili diximus, quòd cum parti exhibetur instrumentú, non est necesse eius exemplum dimitti, nisi à parte, cui exhibitio fit, petatur, vt probatur, in clem. causam, de elect. cum sim. & concord. à me adductis, supra tit. præcedenti. §. 1. gloss. 10. in verbo, *dedans l'an*, numero 106. quod autem diximus. At consignatio non ei fit, sed alteri, ergo nihil ei imputandum, sed potius consignanti, nisi eam vt decet fecerit.

23 ¶ † SED QVID SI integrum pretium, præter, modicum, fortè vnum, nummum sit consignatum, vtrum satis erit? Respondit Cæpolla loquens in retractu sanguinis, dicto consilio 46. colum. 2. versicu. præterea etiam, si apparet, nec tunc quidem satis esse, per id quod nota. scribit Bald. in capit. conquerente, columm. 1. per illum text. extra de restitut. spoliat. id quod dicitur, spoliatum ante omnia, esse restituendum, nec aliter spoliatorem, esse audiendum: procedere etiam si deesset vnus tantum nummus, quod & ipse dicit nota. Et id quoque, vt hoc addas, sequitur Ias. in Authent. qui rem, colum. 5. C. de sacro ecclesi. & in lege sancimus, colum. 3. versicu. octauò extende, C. de iudicibus, & consil. 162. statutum ciuitatis Laudæ, columna 2. versiculo, secundò principaliter, libro 4. Philipp. Deci. consilio 34. cuius superscriptio incipit, an & quando propter contumaciam, colum. vltim. & in l. edita, colum. vlti. C. de eden. vbi & id trahit ad expensas, quæ refundi debent ob emendationem libelli.

24 ¶ † Sed & id quoq; addi potest, quod huc propius accedit, quod tradit Ang.in l.acceptam, col.1. in 2.not.& ibi quoque Saly.colum.2.versi.constat autem,& Pau.Castr.colum.1.C.de vsur.quòd si in oblatione totius pretij,& vsurarum desit vnus tantum nummus, nullus effectus eorum, qui induci solent ex oblatione, inducitur, per l.quandiu, C.de distract.pign.de quo & nos diximus supra in eod. §.in verbo, *& des arrerages*, pro quo est optimus tex.in l.2.ibi, nam si vel modicum de sorte vel vsuris,&c.C.debit.vendi pign.imped.non posse. & in l.obsignatione, C.de solut.cū dicitur, obsignatione totius pecuniæ. Et quod scribit Bald.ipse in l.vlt. versicu.sed reuocatur, C.commoda.quòd venditor potest totam rem venditam retinere, etiamsi vnus tantum nummus desit ex pretio, & sequitur Ias.in d.Auth.qui rem, vbi supra,& consi.41.in duabus, colum.2.lib.3. & consi.111.magnificus dominus, col.vlt.lib.4. Et quod ante Bald.voluit glo.in l.res bona fide, ff.de contrahen.empr. quòd si res ita sit vendita, vt nisi statuta die fuerit solutum pretium, res sit inempta, si intra id tempus totum pretium sit solutum, præter vnum nummum, non secus erit inempta, ac si nihil fuisset solutum per multa iura, quæ illic allegat,& sequitur Bald.ibi, & in rubrica. C.de contrah.empt.in 10.q. vbi illam dicit not.& in c.cum adeo, col.2.versi.sed alibi, extra de rescri. vbi etiam dicit not.& Alb.in l.lege.ff.de leg.commiss.& dicit ipse Bald.argu.eius glo.in ea ipsa, l.res bona fide, quòd si statutum cassat contractum, nisi soluatur gabella, si in solutione desit vnus tantum nummus, non valet contractus. Et id quoque videtur voluisse [licet sub obscurè] idem Bald.in l.2. in fi.& ibi etiam Rom.ff.de S.C.Sylla. & Ange.in d.l.acceptam, col.1.versic.item concludo.& in l.in rebus.§.possunt, C.commod. & Barba.in procemio cle.in vtraque lect.videlicet col.5.in priore lect.& col.10.in posteriore, & consil.88.sapienter scribitur, col.antepen.lib.4.licet ipse Bald.videatur velle contrarium in l.quamuis, ff.de condi. & demonstr. [& apertissimè Roma.in d.l.2.col.1.versicu.ad secundum, ff.ad S.C.Syllan.]

25 ¶ † Verum priorem sententiam,& omnia supra dicta confirmat, quod tradit Ang.in l.si seruus.§.si plurium, col.2.versic.& ideo si ex forma, ff.si quis caut.quòd si ex forma statuti, habita concordia cū offenso non debeat offendens puniri, soluendo certam gabellam, si deficiat vnum iota (vt ipse loquitur) non proderit concordia,& sequitur Alexand. consi.105.magnifice prætor, col.6.versicu.pro hoc bene facit, lib.3. Sed & id tradit Ange.vt à multis citatur, licet non sit in meo codice, ad quæstionem de eo, cui ex statuto remittitur pœna delicti, si intra mensem soluerit quartam partem condemnationis, si intra id tempus eam totā soluerit, præter vnum nummum, non euitabit pœnam. Et quod etiam ab ipso Ange.Imo.& Alex.scriptum est in l. in executione.§.item si ita, ff.de verb.obli. quòd si ex statuto, quisquis certam summam soluerit, bāno eximatur, non est satisfactum statuto, si vnus nummus desit,& sequitur Rom.in d l.2.ff. ad S.C.Syllan.& Barb.in d.prœmio clem.& consil.74.omnia quæ facitis, col.9.lib.3.& consi.34.illud in medium referam, col.5.lib.4. Sed & præterea voluerunt Ange.& Alexan.in d.§.iterum si ita,& iterum ipse Alex.in l.stipulationum aliæ, quæ est, 5 §.si sortē, per illum tex.eod.titu.quòd si quis sub pœna promiserit dare certam summam intra aliquod tēpus, certe si de ea summa restat vnus tantum denarius, pœna committitur in solidum, q & ante eos voluit Spec.tit.de arbitrio,& arbitratore. §.vlti. versic. vt autem circa materiam,& Bal.quem nemo allegat, consi.127.quidam nobiles, circa medium, lib.j.vbi dicit, quòd pœna committitur, si quid minimum restat soluendum, per l.hæredes.§.idem iuris.ff.famil.ercisćun. Sed & Alex.in d.§.item si ita, adducit,& sequitur id, quod voluit Bald.in addi. Spe.2. parte tit.de appel.§ restat videre, versicu.sed ponè dicit statutum, qui est in colū.7.quòd si ex forma statuti debeat appellans intra certum tempus soluere certam quantitatem denariorum pro libra, alioquin appellatio sit deserta, si appellans omiserit soluere vnum denarium, non minus erit appellatio deserta, quam si totum omisisset, & id quoque sequitur,& dicit valde notabile,& bene notandum Ias.in d. Auth.qui rem.

26 ¶ † Sed & ipse Alex.& ante eum Pau.Castren. eodem in loco, ex ijs dicunt, quòd si emphyteuta soluerit integram pensionem, præter vnum nummum, cadit emphyteusi, ac si nihil ipse soluisset,& sequitur Ias.in l.1.col. 16.in 16.item q. C.de iure emphyt.& in d.Auth.qui rem, vbi supra. Et idem de inquilino siue conductore tenet Bal.cons.290. vulgare est, lib.2.& Alex.consi.106.magnifice prætor, col.6. versic. & post prædicta, cum seq.lib.3.& est bonus tex.in l.æde, ibi, si pensionem domini in solidum soluisti, C.locat.licet Bald. ipse tenuerit contrarium in eadem ipsa, l.col.3.versicu.sed nunquid pro vno nummo, C.locat.Et hæc quidem, cū modicum ex integro pretio restat. Nam si integrū ipsum pretiū siue pensio consistat in modico, verbi gratia, in nūmo, haud dubie, cadit emphyteusi, qui illud modicum non soluit, vt post Petr. voluit ipse Bal.in d.Auth.qui rem, col.2.versi. iuxta prædicta, & in l.cum allegas, in 7.oppo.C.de vsur.& in c.j.§. aut si libellario, col.1.tit.quib.mod.feud.amit.cum alijs concord.adductis à Ias.in d.Auth.qui rem, nè hic diutius immoremur. Cui adde Barb.consi.36. sapienter, in fi.lib.2.

27 ¶ † Et huc quoque accedit, quod prodit Bald. in d.l.quandiu, per illum tex. C.de distract.pigno. quòd si statuta est pœna non soluentibus præstantias, (vt ipse appellat) si vnum denarium, quis omiserit, incidit in pœnam, ac si nihil ipse soluisset. Et quod scribit idem Bal.in commentari.lib.1.in 14. q.C.de his, quæ pœna nomine.quòd si testator hæredi mandauerit, vt certa die daret mihi decem nummos, alioqui daret mihi fundum, & hæres intra tempus præfinitum nouem tantū dederit, æque posse fundum illum nouem restitutis petere, ac si nihil omnino hæres dedisset. Sequitur Pau.Cast.in d.§.si sortem, col.vlt.& Barb.in l.4.§. Cato, col.22. ff.de verbo.oblig.& in prœmio clem. in vtraque lectu.vbi supra citauimus, quib.loc.id dicit sing.& perpetuo

perpetuo notandum,& in clem.literas, colum.23. de rescript. & consil.40 præclarè scribitur,col. 12. lib.1.& consi.57.cuius est idem initium, colum.4. eod.lib.1.& d.consi.74.colum.9.lib.5. & d.consil. 34.colum.5.lib.4 & d.consi.88.colum.antepenul. eod.libr.3.& Ias.qui & hoc dicit nota.in l.si insulam,colum.18.versicu.ultimo ad illud,ff.de verbo. oblig. Et quod etiam tradit idem Bald. in l.vltim. colum.2.versicu.quæro quid si cedens, C. qui bo. ced.possess. quòd si cedens bonis omnia bona sua reliquit, præter vnum denarium, perdit beneficium cessionis.

28 ¶ † Et huc item adducitur,quod voluit Bald. in l.cum sit,C.de sepul.viol.quòd ea regula, quòd qui non habet vnde luat in corpore, habet locum, etiam si reus soluit integram summam, pręter vnũ denarium.quem ita refert & sequitur Alex.in d.l. stipulationum,§ si sortem,col.1.ff.de verbo.oblig. & Iason,qui id dicit mirabile,& sing.in d.l.2.in d. 17.quæstion. C. de iure emphyt. licet Baldus de vno nummo mentionem non faciat, sed simpliciter dicat, ꝙ si minus soluat, tota pœna imponitur ac si nihil ipse soluisset, argum.d.l.5.§.si sortem.Et hæc quidem omnia, vt his tandem finem faciam, confirmantur ex l.quamuis,ff.ut poss. lega.& melius, l.si is qui ducēta.§.si ita,& ibi not.de reb.reb. cũ aliis multis si. & concord. à me latissimè congestis supra ti.harum omnium consuetu.6.§.5.in gl.j.

29 ¶ † Sed id tamen velim intelligas, si venditor de industria sciensque ac prudens omiserit illud denarium;secus si per errorem fortè calculi. Nam tunc is tam paruus defectus, siue error nocere non debet;per tex.in d.l.quamuis,ff.de cõd.& demõst. Ex quo Bald.Imo.& Rapha. Cu.ibi limitant quod supra diximus de solutione gabellæ, & quod item dictum est de conuersione pœnæ pecuniariæ in corporalem. Sed & quæ diximus de emphyteuta, & inquilino, qui omiserunt soluere nummum ex integra pensione, ita quoque limitarunt per illum tex. Alex.d.consi.106.col 5.vers.præterea illud qd dicit, lib.3.& Barb.in d.proemio cle.in vtraq; lect. vbi supra,& Soz.in d.l.quamuis, de cond. & dem. Ias.in d. Auth. qui rem, col.pen.versi.intellige tamen.C.de sacros.eccles.& in d l.vbi supra,versic. limita tamen, C. de iur.emphy. & omnes quidem subnixi autoritate d.l.quamuis. quam & ipsum ad hæc,& similia, annotat Bald.in l. pro hæreditariis, col.2.versi.11.C.de hæred.act.vbi & eam post Oldrad. dicit sing. & in l.obseruare.§ proficisci,colu. vlt.versi.33 ff.de offi.Procon.& iisdem pœnis,col. 2.versic. sed quid si propter errorem, C.de secun. nupt.in l.omnem,col.2.versic. caueat tamen.C.ad S.C.Tertul.& in l.j.C.si aduer. solu. vbi dicit eam l. not. & menti tenendam ; & alibi sæpe.& Franc. Aret.in l.si seruum.§.Prætor, col 2.versicu.quarto not.ff.de acqui.hæred. & Doct.vbique.

30 ¶ † Illud autem tibi notandum est,ne hæc adeo leuiter transeas,ea procedere, cum agitur de excusatione pœnæ.Hic autem agitur de iure emptoris, qui non tenetur reuendere, nisi integrum omnino pretium offeratur;nec si unus quidem nummus tantum desit,ut ex supradictis abunde apparet;nec ei error venditoris,qualiscunque is sit, nocere debet, & potest. Præsertim cum in his, quæ sunt introducta ad conseruandum rigorem iuris, aut statuti,cuiusmodi hæc est oblatio & consignatio, non parcitur errori etiam rusticorum, aut minorum, aut mulierum, militum, aut aliorum huiusmodi, quibus aliàs facillimè parcitur, secundum gl. Barr. Bald. & Paul.Cast.in l. cum quis, C.de iur.& fact. ignoran. cum aliis multis simi. quæ tibi colligam infra eod.§.in gl.seq.nu.16.& quia etiam in his.

31 ¶ † Et quia etiam id datum est & constitutum pro forma in nostra consuetudine,vt totum pretiũ offeratur,& si emptor reccuset accipere, consignetur intra tempus præstitutum reuenditioni, vt hic statuitur. At omissio formæ etiam in minimo, totum vitiat.vt voluerũt Bal.& Imo. in l.j.ff.de liber. & posth. Ant.in c. Pisanis, quod est vlt.col.2. in 7. not.per illum textum,extra de restit.spoli.Fel.latè in c.cum dilecto,col.12.post medium j.ampliationis,& iterum col.16.in x.amplia.extra de rescrip. & in c.vlt.§.1.col.3.de offi.dele.Ias.consi.165.viso & consi.191.placet mihi, col.j.eod.lib.2.& consi. 213.in premissa statim, post princ.lib.4.Benedi.in repe.c.Raynutius in verbo, in eo. testamento relinquens,le j.numer.27.de testa.Steph.Bertran.consi. 147. alienatio,post princ.lib.2.& consi.154.quod est eiusdem initii,etiam in prin.eo.lib.2.Phil.De. in d.Aut.qui rem, col.4.vers.& pro modica,C.de sacros.eccl.& in c.prudentiam,in 4.not.de offi.deleg.& in c.de appellationibus,col.2.versi.tertius casus, extra de appel. vbi addidit alios concord. & consi.352.pro vera, col.j.& alibi sæpe.Nam formæ nihil adimi. aut detrahi potest, vt dicit Bald.in l. vlt. col.2.C.de suis & legi. Ea enim indiuidua est. idem Bald.in l.certi condictio.§.quoniam,col.3.ff. si cert.pet.& in l.Pedius,post princip.in addi.ff.de arbit.Nam ut ibi dicit, quælibet mutatio in forma totum vitiat; atque ut idem dicit in c.cum adeo, col.2.vers.item ex paruo, extra de rescrip.ex paruo defectu quis incidit in magnam pœnam,quia non seruat formam, quæ ex integritate consistit, cum aliis multis concor.à me traditis supra tit.pręced.§.1.gl.21.in verbo, *en telle quantite, qu'il voul-dra*,nu.11.ita quidem,& seq. Et dicit idem Bal. in c.j.col.2.versi.sed nunquid numerus, titu.de mili. val.qui contu. est.ꝙ ex forma nihil mutari potest, ac nec vnius quidem horæ momentum. & facit l. cum hi.§.sed & si.ff.de transac. Nec in hoc quoque parcitur rusticitati,sexui,ætati,nec cuilibet alii qualitati,aut conditioni.l.vlt.C.de testa.iuncta glos.in l.ambiguitates,eo.titu.& dicemus latius in d.gloss. seq.nu.15.ergo ut resumamus.

32 ¶ † Ex quibus & illud fit,quod ad hunc nostrũ casum proxime pertinet, quod ab ipso Bald. scriptum est in d.l.res bona fide, ff. de contrah. empti. ꝙ si statutum annullat contractum, si non soluatur gabella,si desit vnus nummus ex solutione integræ gabellæ,annulatur contractus. id quod iam supra ex eodem diximus. Verum illud addit, quod priuatim & peculiariter ad hunc locum pertinet; id scilicet,illud quoque procedere, etiamsi erràter id factum siue omissum fuerit;quia nec tunc excusabitur,

sabitur, quin contractus annulletur. Quod ob id dicere voluimus, quia de errore loquitur, vt hic quoque facimus. Et id dictum sequitur Firmi. in tract. gabellarum, in 3. parte 8. partis princ. in 36.q. Et facit quod tradit idem Bald. etiam loquens de errante in calculo, in l. vlt. in princ. colum. vlt. C. de tempo. appel. Ideo caueat offerens, & consignans, nè erret, nè se exponat periculo eius facultatis redimendi amittendæ.

33 § † Sed inter ea non omiserim, ei quod dictum est de forma, refragari posse videri, d. l. quamuis, ff. de condi. & demon. quam tamen nullus (ni fallor) in id expendit. Nam ea loquitur in conditione, nempè in legato libertatis relicto sub ea conditione, si seruus rationes reddiderit, & relicta soluerit, quæ quidem conditio formam inducit, & solennitatem non leuem, ex sententia Bald. in Auth. matri & auiæ, col. j. C. quan. mul. tute. offic. cum concor. à me traditis supra, eod. tit. §. 2. glo. j. nu. 3. & eo quidem magis. Et tamen dicitur in d. l. quamuis, quod si per imprudentiam minus solutum esset, liberum nihilo minus illum fore. Nisi dicas, id ibi procedere fauore libertatis, ob quam multa contra communes regulas iuris statuta sunt, l. generaliter. §. si quis seruo, ff. de fideicom. liber. & §. vlt. Institu. de donat. Sed id non mihi satis placet, quia nihil est, in eo textu, ob quod possit videri id statutum fuisse fauore libertatis, sed potius, vt perpetuum, & generale, & ita eum intelligit Bar. & omnes. Et alius quoque textus huic suffragari videtur, quem mirror à cæteris (si non me fallit memoria) non fuisse in id animaduersum, in l. j. §. vlt. iuncta, l. vlt. ff. de vent. inspi. nam in priore loco dicitur, quod si per rusticitatem aliquid fuerit omissum ex ijs quæ Prætor seruari voluit in casu illius tit. non obstat partui, quale illud est, si quid ex ijs quæ leuiter obseruanda Prætor edixit. In posteriori autem loco apertè declaratur, ea, quæ Prætor edixit in eo. tit. formam inducere, cum ijs verbis dicitur, secundum formã edict. &c. Ex quibus illud consequens fit, omissionem leuis ac modicæ cuiuspiã formæ, non obesse. Ideo cogita. Nam Bar. in illo priori loco, & omnes vbiq; intelligunt eum textum de leui siue modica solennitate, forma autem est præcisior, atque strictioris iuris, & obseruationis, quam solennitas, vt not. à nostris in d. l. 1. ff. de libe. & posthu. & Alcia. libro Paradoxorum 5. capitu. 16. Nisi dicas in d. lege prima formam accipi pro modo vel tenore edicti, vt aliàs in eo significatu apud probatissimos autores ponitur.

34 § † Sed & hoc in loco quærimus, quid si pecunia consignata perijt, quia Princeps fortè eam accepit, vt sæpè fit, aut sequester siue depositarius solum vertit, aut aliter, vtrius erit periculum, venditorisnè, qui consignauit, an emptoris, qui eam renuit accipere. In quo ita mihi dicendum videtur, quòd si sine iusta causa emptor recusauit accipere, (quod ex exitu litis contestabit) illi perijt, aliàs venditori, per l. qui decem, in princip. & l. creditor oblatam, etiam in princip. & vtrobique Bartol. & Doctor. ff. de solut. & l. 1. C. de sucept. & arca. libro 10. & glo. in d. l. acceptam, in princip. & ibi Barto. colum. 2. Bald. colum. 1. versicu. in tex. periculo. & rursum, colum. 6. versicu. sed quid operetur, & Paul. Castr. col. 1. C. de vsur. & Bald. qui nuncupatim loquitur de pecunia consignata, in lege. j. ad fi. C. de nouat. Et facit tex. in l. vlt. ad fin. & ibi Bald. C. de compen. ser. ma. & notab. per Barto. in l. si soluturus, ff. de solu. & in l. si oleum, in princ. ff. de dol. mal. Raphae. & Paul. Castr. in l. qui Romæ, in princ. ff. de verbo. oblig. vbi intelligunt ea quæ diximus, cum consignatio fit debito loco, & tempore, aliàs enim semper perit consignanti, & Panor. consil. 56. videtur primò, lib. 1. & Calca. consil. 13. Manfredus, ante fi. & Ias. consi. 74. puto, in fi. lib. 1. & Philipp. Deci. consil. 543. in casu proposito, col. vlt. & iterum consil. 668. secundum ea. Et faciunt plenè tractata à Matthæo Afflict. decisi. Neapolit. 150. Rex Alphonsus, de debitoribus Alphonsi Regis Neapolitani, exactis à Carolo octauo Francorum rege. Ex ea autem, l. creditor, supra allegata (vt id dicam in transcursu) iam explosa est Alciati ibi beneficio dictio, herosa, vox insolens, & nihil omnino significans, & eius loco ἔρανος, substituta, quæ quid significet, videbis apud eundem libro Dispunctionum 2. cap. 25. & Ioannem Mari. Cataneum doctissimum Plinij Iunioris interpretem, lib. 10. Epistolarum ipsius Plinij, in epistola, cuius initium est, Amisenorum ciuitas, & Cælium Rhodig. lib. Lectionum antiquarum 14. cap. 57. Et vide etiam in hac q. l. Lucius, ff. de euict. & l. vlt. §. 1. ff. de pign. actio. Et vide item super illa illius, l. emendatione Ioan. Corrasium lib. Miscel. 1. ca. 9. vbi in ea contendit legendum, non herosa, non eranos, sed ærosa.

35 § † At illud dubium esse potest in illo casu, cum scilicet Princeps pecuniam consignatam, & depositam exegit à depositario siue sequestro in vsum reipublicæ, (hic enim prætextus, semper obtenditur,) aut simpliciter, & sine alia ratione, aut specie, (nihil enim hic refert, quantum ad id, de quo agimus) vtrum ipse sequester siue depositarius, ita exactus, sit plenè liberatus, vide plenissimè Cyn. & Bald. in l. 2. C. quod metus caus. Bartol. Angel. & Imo. in d. l. creditor, ff. de solut. Petr. Anchara. consilio 299. visa supra dicta facti narratione. Barto. consilio 26. vbi Christus, lib. 3. & latissimè Iason. consilio etiam 26. insuouem, libro quoque 3.

36 § † Denique & illud quærimus, quo tempore debeat fieri hæc consignatio, vt huic consuetudini satisfactum sit. Et certè hæc nostra consuetudo apertè videtur declarare, id fieri debere intra tempus præstitutum facultati redemptionis. Aliàs videretur satis esse, vt fieret ante litis contestationem, vt etiam voluit Ioan. Igne. loquens in nostro casu, in repe. l. dudum, col. 17. versi. 2. induco, C. de contrah. empt. allegans Bald. in l. acceptam, C. de vsur. vbi tamen nihil de hoc dicit, nisi quòd col. 3. in 5. opposit. scribit consignationem semper fieri debere intra tempus iuris offerendi, aliàs ius ipsum, esset extinctum, ideo nihil ea consignatio prodesset, per legem Thais. §. intra, ff. de fideicom. liberta. & l. in bello. §. si quis seruum, ff. de capt. & postl.

& postl. reuer. not. per Inno. in c. cum in tua, extra, qui matr. accus. poss. Hæc ille. Aliàs autem vbi non esset tempus oblationis statutum, crederem, vbi depositio, & consignatio requiritur, ad aequ. actio. eam fieri debere, ante litem contestatam, arg. l. non potest, & ibi not. ff. de iudi. & cap. Abbate sanè in fi. de re iudic. lib. 6. Et vide tex. in l. si seruus paratus, & ibi Docto. ff. de procurat. & in l. si rem alienam mihi. §. vlt. & ibi Barto. & alij, ff. de pigno. act. & eundem Barto. in l. sed & alia, ff. de constit. pec. & Corn. consi. 85. videtur prima facie, col. 2. versi. & sufficit, lib. 4.

37 § † Nec tamen prætermiserim, ex hac eadem consuetudine videri, & citationem quoque in hoc retractu fieri debere etiam ante tempus reuenditionis finitum; quanquam de iure communi videretur satis esse oblationem, & interpellationem fieri ante id tempus, nec requiri citationem etiam fieri ante idē tempus, quia quādo à cōtrahentibus apponitur tempus, causa finiendæ, siue limitandæ, obligationis, interrumpitur eius temporis lapsus, siue præscriptio, per solam interpellationem extraiudicialem, l. si mandato Titij. §. item illi, iuncta glo. ff. manda. quam ad hoc dicit sing. Pau. Castr. in l. cum qui ita. §. qui ita, lege. 1. circa medium, ff. de verb. oblig. Subdens aliud esse, quando id tempus apponitur à l. per l. alienam, ff. pro empt. & monet id diligenter notari. Verum an in nostro casu tempus censeatur appositum limitandæ obligationis, causa an verò differendæ solutionis, cognosces ex nota. à Barto. in d. l. cum qui ita. Cæterum Franc. Balb. in tractatu præscriptionū, in 3. parte 6. & vlt. partis princip. num. 42. tenet simpliciter, præscriptionem cōuentionalem interrumpi, ac perpetuari quoque per solam interpellationem extraiudicialem, per d. §. item illi id quod etiam voluit Sozi. in l. vlt. in princip. colum. 3. versicu. quartò limita, ff. de eo per quem fact. erit: vbi id dicit voluisse Paul. Castren. ibi in recollectis antiquis, & in id dixisse singu. tex. in d. §. item illi, à Docto. tamen non ponderatum.

38 § † At illud constat denuntiationem, siue protestationem extraiudicialem, nō interrumpere præscriptionem legalem siue statutariam, d. l. alienam, & ibi Dyn. Barto. & Alberic. ff. pro emptor. & cap. olim causam, extra de censib. glo. in d. l. vlt. in princ. in verbo, acquirat, & ibi Bald. col. 1. & Alex. col. 3. versi. per denuntiationem, ff. de eo per quem fact. erit. Nam vt dicit ipse Bald. ibi, speciale est, vt in certis casibus protestatio interrumpat, l. vt. perfectius, C. de anna. except. Ergo in contrarium est ius commune. Et idem quoque voluit Barto. in l. naturaliter, col. 2. & ibi quoque alij, ff. de vsuc. & latè Card. Alex. qui & alios allegat, in ca. solitudinem, col. 22. versi. concatenatur, extra de appel. vbi id limitat in 6. casibus, vt per eum videre poteris. Et idem præterea voluit Imol. in l. si seruum Stichum. §. sequitur, & ibi quoque Alex. colum. 2. ff. de verb. oblig. Neque enim, vt hi inquiunt, est de modis interrumpendi, de quibus not. in l. cum notissimi. §. sed & si quis, C. de præscrip. 30. vel 40. anno. & in cap. illud, de præscript. Dicitque Alex. de hoc videri tex. in d. l. alienam, & idem Imo. in cap. vlt. extra, de præscrip. & Ias. in §. pœnales, char. penul. nume. 119. Institu. de actio. & sentit etiam glo. in l. vlt. in princ. in verbo, acquisiuerit, C. de præscript. 30. vel 40. anno. Sunt autem qui contrà dicunt denūtiationem extraiudicialem interrumpere præscriptionem videlicet glo. subdubitans tamen, in l. 2. in verbo, interdictus est, & ibi Alber. qui id dicit not. C. de seruit. & subobscure glo. vt à nonnullis citatur, in l. arboribus. §. idem tractat, in fi. ff. de vsufruct.

39 § † An autem & quando ipsa interpellatio extraiudicialis constituat in mora, vide glo. magnam in princ. in l. vinum, & ibi Alex. col. 2. Ias. & Phili. Deci. ff. si cert. petat. & glo. in l. qui Romæ. §. cohæredes, in verbo, testato, & ibi Barto. Raphael, Paul. Castr. & Alex. latè. ff. de verbo. oblig. & glo. in l. fideiuss. obligari. §. vlt. in verbo, reus, ff. de fideiuss. Petr. Iaco. tit. de restit. in integrum circa medium, Barto. Bald. & Ange. in l. cum postulassem, in prin. ff. de dam. infect. & eundem Barto. in l. si ex legati, & ibi quoque Alexan. ff. de verbor. obliga. & in l. si decem cum petiero, eod. tit. Alber. in d. l. cum postulassem, in princ. vbi facit discrimen inter ea, quę debentur ex officio iudicis, & ea quæ ex obliga. & in l. mora, col. 7. num. 26. ff. de vsur. & Saly. in l. sed si alia, ff. de constit. pecu. & in l. si pacto, C. de pact. & Alexand. in l. si insulam, colum. vlt. ff. de verbor. oblig. & consi. 88. visis & diligenter, col. vlt. libro 6. Corne. consi. 196. licet in hac, colum. 2. versicu. videndum est, lib. 4. & Ias. l. 1. colum. 5. versicu. alia differentia, ff. de iuris. omn. iudic. & in l. quod te, colum. 7. versicu. & sufficit etiam, ff. si cert. petat. & in §. superest, num. 64. & iterum in §. sic itaque, num. 42. Instit. de act.

EN MAIN DE COVRT,

Apud curiam. Glo. VII.

SVMMARIVM.

1 Consignatio & depositio an fieri posset apud iudicem, & num. 2.

3 An & apud alium, & quomodò.

Sequestri munus an sit necessarium, & num. 4.

Sequester qua actione teneatur.

Nemo inuitus contrahere uel quasi cogitur.

5 Sequester non potest sua sponte hoc munus deponere nisi ex causa, & iudice interueniente.

Liberum est contrahere à principio, sed post obligationem contractam non licet resistere.

6 Sequester an & quando possit mercedem petere, & num. 7. & 8.

9 Clericus sequester an cogi possit à iudice seculari ut restituat, & num. 10.

10 Clericus non potest expressè, & directè prorogare iurisdictionem iudicis secularis.

Haberi quod expressè, non potest, nec tacitè quoque.

Quod directè fieri, non potest, nec etiam indirectè.

Clericus qui falsum deposuit corā iudice seculari, an possit ab eo puniri.

11 *Consignatio an fieri possit apud quemlibet idoneū sine authoritatis iudicis.*

Consignatio apud quos fieri debet.

12 *Antiqui pecunias suas in sacris ædibus solebant deponere.*

Æditu⁹ & Æditimus.

Populus Romanus ærarium suum in ædem saturni habuit.

13 *Venditori rustico, militi aut mulieri non consignāti aut etiam non legitimè, an subueniatur, & nu. 14. cum seq. vsque ad fi. glossæ.*

14 *Verba aliàs & aliter, formam inducunt & solennitatem.*

15 *Formæ omissio non excusat mulieres, rusticos, milites, minores.*

16 *Nec illis parcitur in ijs, quæ sunt introducta ad rigorem iuris conseruandum.*

Nec excusantur si inuentarium non fecerint.

17 *Mulieri non parcitur quæ intra annum & diem non petijt inuestituram.*

Mulieri vel rustico alienanti feudum aut emphyteusim non parcitur. & vide nu. 18.

18 *Mulieri vel rusticus an in integrū restitui debeat in casibus suprascriptis.*

Hi nunquam excusantur, cùm potuerunt consulere peritiores.

19 *Nec cum aduersus naturam peccant.*

20 *Nec si periti sunt in ciuitate licet nulli sint in loco habitationis.*

Mulieres vt vadunt ad ciuitates pro indulgentijs, & rustici ad nemora pro lignis, ita etiam ire debent pro consilijs.

Scilicet apud iudicem, ex sententia glo. in l. senatusconsulto. §. vlt. in verbo, deponatur, ff. de offic. præsid. Bal. Ro. Alex. Soz. & Ias. in l. si fideiussor. §. vlt. ff. qui sati, cog. Licet Raph. Fulgo. ibi dicat, ꝙ cum antea fuisset consultus ex oppido Feltrensi, an consignatio siue deposito possit fieri apud iudicem, tanquam apud sequestrum, non ausus est consulere. nam prima statim facie videri posse, per tex. cum gl. ibi in illis verbis, apud officium deponi iudebit: sed ex aduerso vrgere, quia iudex, cui data est electio eius rei, non potest seipsum eligere; vt not. in l. plane, ff. quod cuiusque vniuer. nomi. & l. si mandauero tibi, la 2. §. si tibi centum, ff. manda. vbi, si tibi dedi centum, vt dares cui velles, non potes tibi retinere. Subijcit tamen ipse Fulg. ꝙ si vidisset glos. in d. l. senatusconsulto. §. vlt. nihil omnino dubitasset, quin secundum eam consuluisset. Et eandem sequitur Alex. in addi. Bart. in d. l. planè. & Franc. Cur. Senior in repe. l. 1. in 4. quæst. C. de prohib. seq. pecu. & Ias. in l. cum filiosa. colum. 4. versicu. tamen iudex potest, ff. de leg. 1. quibus omnibus adde & alium similem tex. in d. l. si fideiussor. §. vlt. scilicet in l. sed & si. §. plane, ibi, apud officium fuerit depositus, ff. ad exhibend. quem tamen nullus horum citat. Sed & illud idem voluit Bal. à nullo illorum allegatus in sua Marga. in verbo, depositarius, versicu. 3. dum dicit depositum fieri posse apud iudicem & arbitrum pro obseruatione sententiæ. & allegat tex. vt ipse dicit, sing. in l. litigatores. §. quid ergo, ff. de arbit. & c. exposita, extra eod. titu.

2 ¶ † Quod etsi verum sit, ego tamen honestius semper duxi, vt iudex eam prouinciam non assumat, ne quid inde suspicionis inopiæ, vel quæstus. vel etiam protelandæ litis suboriatur. Et cū iam 30. annis, duos rebios magistratus in hoc oppido nostro gesserim, scilicet primum Castellani, siue Præpositi, quem vocant, decem plus minus annis, deinde postea reliquis Suppræfecti, quem vulgus Locum tenentem appellat, nunquam mihi id oneris, neque alicui consanguineorum demandaui. Nam & est interdictum ordinationibus regijs, quam vocant, ne iudex, qui de sequestrāda re in casu nouitatis, quas vocamus, cognouit, eiusve liberi, aut consanguinei in id deputētur. Ita enim cautum est in prioribus Regis Ludouici 12. ordinationibus, publicatis annorum M. CCCCXCIX. art. 86. In idemque est cōsuetudo Aruernist, titu. *de retraict*, qui 23. est. §. 8. quæ etiam interdicit parentibus filijs ac fratribus filijs ac fratribus iudicis. Et similiter Borbociæ, cap. 444. Estque in eam rem constitutio Parlamenti Dolensis Comitatus Burgundiæ, facta die 15. mensis Maij. anno M. DXXXV. & alia die 7. Septembris eiusdem anni, quibus interdicitur iudicibus, ne apud se faciant consignare pecuniā. De quo & aliquid per Chasse. consi. 41. quia casus, col. pen. versi. vt etiam promisso.

3 ¶ † Non est autem dubium, quin & id fieri possit apud alium sequestrum, & ut etiam dicit gloss. in d. l. senatusconsulto. §. vlt. quem scilicet competens iudex super hoc aditus nominarit, iuxta tex. in d. l. acceptam, & ibi Docto. C. de vsur. Et optimè faciat ipse iudex, si ab vtraque parte, cum eligi faciat, ex l. postquam, in princ. versic. sed si nec ipsi, ff. vt leg. no. caue. quo casu videtur eum posse inuitum cogi mandato iudicis id onus suscipere, per d. l. si fideiussor. §. vlt. iuncta interpretatione gloss. vbi sequester vocatur officialis publicus. Is enim cogitur suscipere munera publica. l. munerum. §. iudicandi, ff. de muneribus, & hono. & hoc expressim in nostro casu uoluit Bald. in l. 1. ad fin. ff. vbi pupil. edu. deb. vbi tamen intelligit ex causa, & ita quidem, vt is ponat solam operam, & non impensam ex suo, per l. vlt. ff. de requir. reis, & l. vlt. §. vlt. C. de boni. aut. iudi. possi. vbi est bonus tex. quòd sequester nullum debet pati damnum, aut dispendium, & illum etiamad id expendit idem Bald. in l. si oleum in princip. column. 1. ff. de dol. mal. & id quoque sequitur Franc. Cur. Senior, in d. l. 1. in 2. quæstio. C. de prohib. seq. pecu.

4 ¶ † Verum sunt, qui contra negant id munus esse necessitatis, videlicet Bart. in l. litibus. §. vlt. C. de agri. & censi. lib. 11. & Bald. sibi contrarius, consi. 480. ista quæstio, lib. 4 Ang. Pau. Cast. Alex. & Ias. in d. l. si fideiussor. §. vlt. per d. l. vlt. §. vlti.

circa medium, C. de bono auto. iud. poss. Steph. Bertr. consi. 77. viso processu, num. 24. lib. j. Quam sententiam fulcit hæc ratio, quia sequester obligatur ex quasi contractu, vnde tenetur actione præscriptis verbis, d. l. si oleum, in princ. vbi id Bart. & cæteri not. ff. de dol. ma. nemo autem inuitus contrahere, vel quasi cogitur. l. nec emere, C. de iur. delib. & bene facit tex. in l. si hominem, in prin. ff. depo. Tamen priorem sententiam Gallia nostra sequitur.

5 ¶ † Illud autem vel de iure communi certum est, quod si quis sponte volensque huic se muneri addixerit, non se poterit hinc postea propria autoritate eximere, sed iudice interueniente, si adsit iusta causa. l. ei apud quem. §. vlt. & ibi Bar. ff. depos. & id quoque per eum tex. voluit Bal. in rub. C. eo. tit. in fin. & Ang. in d. l. 1. & ibi etiam Franc. Cur. Senior, in repe. in 3. q. prin. C. de proh. seq pec. & Card. Flo. in cle. j. in 21. quæst. de seq. pos. Et eius rei est optima ratio: nam cum id onus assumendo, censeatur quasi contrahere, sicut ab initio ei liberum fuit id non facere, ita renuntiare semel constitutæ obligationi, aduersario non consentiente, minime potest, l. sicut, C. de act. & obl. cum simili. Et facit etiam l. non tantum. §. sanè. versi. cæterum, ff. de excu. tuto. & l. tutores, C. si tutor vel cura. ex fal. alleg. excu. & l. 3. §. 1. ff. de arbi. & l. non distinguemus. §. sacerdotio, eo. tit. & l. inuitus, & ibi no. C. de procu.

6 ¶ † Sed in dubium uocatur an huiusmodi sequester possit petere aliquam mercedem ob custodiã pecuniæ apud se depositæ. Bald. consi. 183. factum proponitur quod quidam nomine Michael, col. 2. versi. ad id quod dixi, lib. 1. expressim respondit, non posse, quia sit nudus minister, per l. medico, §. vlt. ff. de aur. & arg. leg. quæ nihil mihi huc facere videtur; sed pro hoc facit tex. in l. Lucius. § j. ff. de leg. 2. ex quo ipse Bald. & Bart. not. nudum ministrum nullum commodum sentire aut sperare debere. Sed & idem quoque in sequestro voluerunt Ang. Imo. Rom & Franc. Aret. in l. interesse, ff. de acqui. poss. per d. l. vlt. C. de bo. aut. iudi. poss. quæ nihil huc quoque facit, sed tantum dicit sequestrum in nullo debere versari incommodo, aut dispendio, vt supra diximus; de cõmodo autẽ aut salario nihil dicit, nisi si vellis intelligere, vt statim limitabimus.

7 ¶ † Nam hi, quos postremo loco citauimus ex d. l. interesse, id duobus modis limitant, vt scilicet primo non procedat in sequestro voluntario, qui scilicet appositus est libenter, & ex voluntate ipsius & partium cõtendentium, sine vllo iudicis ministerio. Is enim potest (inquiunt) recipere mercedẽ & cõueniri actione pscriptis verbis, ex quodã tacito pacto per d. l. si olei, in princ. vbi tñ tex. nihil dicit de mercede, sed nonnihil facit gl. ibi in verbo, præscriptis, & ibi quoque Bald. id ipsum expresse tenuit, similiter distinguens inter depositarium electum à partibus, & eum qui à iudice publica autoritate deputatus est, vt scilicet ille possit mercedem accipere, hic non possit, & etiam Barba. consi. 71. illud afferam, col. 1. lib. 4.

8 ¶ † Secundo modo intelliger, vt non procedat in sequestro etiam à iudice apposito, quem iudex ipse videre ex hoc in damno aliquo versari, sibiq; aliquod incommodum afferri, quid enim si cogitur res suas reliquere, aut alios ad seruandum depositum substituere? tunc enim iudex poterit et salarium constituere, vt illi ipsi voluerunt, argu. l. 1. C. de præbend. sala. lib. 10. & l. mulier in opus salinarum, ff. de capti. & postli. reuer. & l. à tutoribus. §. vlt. & quod ibi not. Barto. ff. de admist. tuto. & hoc quoque sequitur Barb. d. consi. 71. lib. 4. & Franc. Curt. Senior, in tracta. sequestrorum, quæstione 24. Apud nos autem ex regijs constitutionibus ij apud quos fit consignatio, nihil hinc mercedis aut salarij possunt accipere. Ita enim cautum est prioribus Regis Ludouici constitutionibus capit. 67.

9 ¶ † Illud interim annotaueris, quòd si talis depositio, siue consignatio, fiat apud personam ecclesiasticam, vt nonnunquam fit, præsertim consentientibus partibus, iudex secularis poterit illum cogere, vt restituat, per tex. in d. l. vlt. §. pen. ibi, per suam interlocutoriam præcipientis, C. de bono. auto. iud. pos. & ita illius autoritate dicit Bald. in d. l. si fideiussor, §. vlt. in lect. antiqua, & ibi quoq; Ias. colum. j. & idem Bald. & Saly. in d. l. acceptam vterque colum. j. C. de vsur. vbi & huius reddunt rationem, quia tunc propriè non proceditur contra clericum per modum (vt ipsi dicunt) iudicij, sed executiue & consequentia suscepti officij, ad quod dicunt facere textus ibi in verbis, sacratissimas, ædes, & sequitur D. Aufrer. in repe. clem. j. in 14. fal. 2. regulæ, & in deci. Tholosanis q. 167. item fuit quæsitum si pecunia, & D. Bene. in repe. c. Raynutius, in verbo, & uxorem nomine Adelasiam, nu. 419. de testa. & Matth. Afflict. deci. Neapo. 24. quidam clericus, col. 1.

10 ¶ † Et ita quidem in Gallia vtimur quamuis de iure communi multum dubitarem, cum clericus nõ possit expresse & directè prorogare iurisdictionem iudicis secularis, cap. si diligenti, de foro comp. cum si. Ergo nec tacitè & indirectè, scilicet acceptando & agnoscendo illud officium; quia quod expresse fieri non potest, nec, tacitè quoque, vt not. in l. cum quid, ff. si cert. pet. cum si. & quod idem directè fieri nõ potest, nec etiam indirectè, l. vlt. C. si mancip. ita vene. nè prostit. & ca. cũ quid vna via, de regu. iur. lib. 6. & ibi concor. Quibus rationibus moti multi receptissimæ autoritatis, tenuerunt nec clericum quidem, qui coram iudice seculari falsum deposuit, ab eo puniri posse. quæ sententia est Inno. Host. Anton. Panor. & Fely. in c. verum, extra de for. comp. & aliorum multorũ, quos tibi congessimus, in tit. nostrarum consuetudinum. j. §. vlt. qui est omnium earum 361. in glo. 3. vbi etiam videbis alios multos contrarium tenẽtes, ille autem. §. malè fuit collocatus in eo ordine, & nu. ideoque eum reiecimus sub tit. j.

11 ¶ † Quid autem, si venditor sponte & sine iudicis autoritate, deposuit apud idoneum quempiam mercatorem, vtrum hæc depositio siue cõsignatio sit legitima & valida, qđ visũ est Bar. in l. si

solutus

solutur us, ff. de sol. ar. l. eum qui. §. vlt. ff. commo. & sequitur Bald. in l. acceptam, in 9 q. C. de vsur. & Rom. in l. si mora, ff. sol. mat. & bene facit d. l. si soluturus. Verum idem Bar. veluti secum pugnans in d. l. acceptam, paulo ante fi. scribit, ꝙ qui deponit, non tamen in loco publico, nihil agit, per l. 2. eo. tit. de vsur. secundum vnam lec. glos. cui in hoc similis est tex. in l. qui mutuam. §. j. ibi, ac publice deposuit, ff. manda. & sequitur Alex. in addi. Bart. in d. l. si soluturus, & id quidem credo verissimũ, per tex. in d. l. acceptam, cuius hæc verba sunt, Cõsignatum in publico depone, & postea subiungitur, in hoc autem casu publicum intelligi oportet, vel sacratissimas ædes, vel vbi competens iudex su per ea re aditus deponi disposuerit: quasi scilicet depositio aliter fieri non possit, quam in sacris ędi bus, vel alibi iussu iudicis. Et hoc quoque nuncupatim tenuit, & ex facto obtinuisse se dicit Albe. ibi, col. vlt. per eum text. Et id haud dubie dicit verum esse in iudiciali deposito Bal. etiam ibi, col. 1. vers. & not. quod vbi, In extraiudiciali autem eligit deponens locum, quem voluerit, quia de eo quod deponitur, non est controuersia; vt not. in l. ita autem, in princip. ff. de admi. tut. & in l. debitor, ff. de neg. ges. Sed & quod depositio debeat fieri autoritate iudicis, tenet Bald. in l. si reus paratus, paulo ante medium, ff. de procura. & ibi quoque Pau. Cast. colum. j. in fi. per eum text. quem dicit not. Et hic autem in nostra consuetudine aperte declaratur, id debere fieri autoritate iudicis, cũ dicitur, *en main de court*. & id quoque de iure tutius esse tradunt nonnulli, vt Spec. titu. de locat. §. nunc aliqua, versi. 34. Ast alij necessarium esse omnino ducunt, vt Alexan. consi. 75. in causa, & litẽ, col. 2. versi. secundo conclusiones, lib. 7.

12 § † Quod autem dictum est de sacris ædibus, hinc manat, ꝙ antiqui illi pecunias aliasque res suas, aut de quibus controuersia erat, & quas deponi necesse erat, in ædes sacras deponere solebant, vt pręter d. l. acceptam, patet, ex d. l. si reus paratus, ff. de procur. & hait Pretor, in vers. sed hodie, ff. de min. & l. cæteræ. §. vlt. in duobus locis, & l. seq. ff. famil. ercis. & l. j. §. si pecunia, & §. seq. ff. deposi. & l. ei apud quem §. vlt. eo. tit. & l. cum hæres, in prin. ff. de statulib. & l. Diui, ff. ad leg. Iul. pecul. & l. locum, ff. de tabu. vbi fit mentio de æditeo, id est, sacrarum ædium custode ac præfecto & veluti tuitore, qui & æditimus dicitur, & in l. j. versi. sin autem socius, C. de communi secu. man. & in l. litibus, C. de agri. & cẽs. lib. 11. & rursum in l. vlt. eo. tit. & in l. cum pater. §. donationis, ff. de leg. 2. vbi & de æditeo fit mentio. & in d. l. vlt. §. j. C. de bon. aut. iudi. possi. & in alijs compluribus locis. [Et id quoque antiquitus fieri solitum satis constat ex Cice. lib. 5. Epis. familiarium, epis. 20.] Et ea, vt opinor, ratione, quo tutius eo loco repositæ viderentur metu & reuerentia diuini numinis, in cuius veluti tutela deponerentur. Sic apud Plautum in Aulularia Euclio, in Fidei fano aulam auro refertã locat. Ita enim ibi loquitur; Nunc hoc mihi factus est optimum, vt te inferam aula in Fidei fanum, ibi abscondam probe. Et apud eundem in Carbo. nescio quis secundum ipsam aram aurum abscondit; vt videre est apud Priscianum, lib. 10. nam ea fabula perijt, Et Festus Pompeius in verbo, Aerarij Tribuni, & ante eum Varro ad fi. lib. j. de Lingua Latina, tradũt, populum Romanum ærarium suum in æde Saturni habuisse. Quod & videre licet ex Plutarcho, in vita Publicolæ, & iterum in Problematis Rom. cap. 41. vbi & eius rei rationem reddit; Macrobio, lib. j. Saturnalium cap. 8. vbi eius quoque rei rationem redit; & Plinio Iuniore lib. 10. epistolarum, epistola eius libro. 5. dum loquitur de præfectura ærarij Saturni; Suetonio in Claudio Cæsare capit. 24. Iulio Capitolino in vita Antonini Philosophi, dum etiam loquitur de præfectis ærarij Saturni; Solino in Polyhistore, c, 2. Tertulliano Apologetici c. 11. Et Lucano, lib. 3. Pharsaliæ.

—Pugnaxque Metellus
Vt uidet ingenti Saturnia templa reuelli,
Mole, rapit greßus.

Et quæ sequuntur.

Et hodie quoque, vt dicitur, in eo loco Sacellum est quod vulgo vocatur S. Saluatoris in ærario. Hincque Illud Tullij ad Atticum, lib. 5. postrema eius libri epistola; Græcis quærentibus, & vt in fano deponerent, postulantibus, &c. Et illud eiusdem, libr. 2. de Legibus; Sacrilego pœna est, neque ei soli, qui sacrum abstulerit, sed etiam ei, qui sacrum commendatum. Quod & nunc multis fit in fanis. Alexander in Cilicia deposuisse apud Solem in delubro pecuniam dicitur. Atheniensis Clisthenes Iunoni Samiæ, ciuis egregius, cum rebus timeret suis, filiarum dotes credidit. Herodianus lib. j. tradit templum Pacis Romæ sub Commodo conflagrasse, simulque vniuersorum ferè diuitias illuc, quasi in thesaurum congestas. Plutarchus in Annibale tradit, eum ueritum, nè Cretenses sibi manus inijcerent sui thesauri gratia, ad periculum euitandum, amphoras plumbo aurato refertas in Templo Dianæ collocari iussisse, simulantem se earum, ueluti thesauri sui, maximam curam solicitudinemq; habere. Sed alio in loco statuas æneas, quas, pecunia compleuerat, ueluti abiecisse. Quomodo autem in huiusmodi sacris ędibus fieri debet depositio, disces ex Spec. tit. de empt. & uend. §. 5. uers. & nota quod quandoque fit.

13 § † VTRVM Autem uenditori rustico, an mulieri, aut etiam militi, subueniatur non consignanti, aut etiam consignanti, non legitime. Alberic. post Vber. Bob. in l. 2. colum. 3. C. de iure emphyt. tenet illis subueniendum, in casu illius. l. per l. si quis id quod, in princip. ff. de iuris. omn. iud. sed Iason in d. l. 2. colum. 65. versiculo nunquid autem in terminis, id non admittit. Nam rustico (inquit) & mulieri non subuenitur, nisi in casibus expressis, l. penult. in princip. ibi, in quibusdam causis, ff. de iur. & fac. igno. & not. in l. l. vltimi & ibi Alberic. & alij, ff. de cond, sine cau. & gloss. in §. vlt. 2. quæst. 4. Anto. & Imol. in capit. 2. ille colum. 3. hic vlt. extra de consti. Imol. in ca. cum contingat, colum. 57. versi. iste articulus non

videtur, extra de iureiuran. Fulg. Roma. & Alex. in l. iuris ignorantiã, C. qui admit. & idem Roma. consi. 125. mater & vxor, circa medium, & consi. 506. in re præsenti, col. 2. Ioan. Anan. & Fely. in c. quoniam, vterque in vlt. not. de simonia. Alexand. qui alios citat, in d. l. si quis id quod, col. 3. & in l. iuste, col. 9. versi. sed si est defectus, ff. de acquiren. possess. & consi. 42. super præmisso, col. antepenul. versi. pro hoc etiam allegat, lib. j. & consi. 14. viso, & considerato, col. 1. lib. 2. & consi. 65. quoniam omne datum, colum. antepenul. vers. decimo quia dictum statutum, lib. 6. quod duplicatur cõsi. 119. eiusdem libri; vbi & alios multos allegat. & iterũ consi. 165. dubitatur, col. 2. versi. præterea mulieribus, eod. lib. 6. & Nicol. Mil. in suo repertorio, in verbo, ignorantia iuris toleratur. & Cardin. Alex. in c. 1. colum. 2. tit. de contro. inter do. & empto. feud. & Soz. in l. iuste possidet, col. 2. ff. de acquirend. posses. & Philip. Dec. in capit. pastoralis; col. 8. versicu. in fin. gloss. extra de excep. & consilio. 274. viso puncto, colum. 2. de quo tamen, quo ad rusticos, vide eundem Dec. in l. 2. in 3. not. C. de eden.

14 ¶ † Et ego id puto verius in casu nostræ consuetudinis, quæ consignationem requirit pro forma & solennitate; vt satis constat ex illis verbis, *autrement l'offre de retraict ne seroit deuemẽt faicte.* Hæc enim verba formam & solennitatem inducunt, Bar. in l. de his, per illum tex. ff. de transac. & in l. vlt. ibi, quæro, an ciuitas, iuncto tex. C. de vẽd. reb. ciuita. lib. 11. & Rom. consi. 66. vir eximie, versicu. his tamen non obstat, & cons. 4. in proposita consultatione. Alexand. consi. 27. viso themate, colum. 1. lib. 6. Fel. in c. cum dilecta, col. 9. versic. sextum, signum, de rescrip. Philip. Dec. qui multa allegat, consi. 528. pro resolutione, ante fin. Ias. in l. de pupillo, in princ. col. 1. vers. tertio pondera, ff. de oper. no. nuntia. & consi. 167. motiuis, col. vlt. post princip. lib. 2. & alibi sæpe. Quod si quis dicat, hos loqui, cum hæc dictio negatiue ponitur, ita videlicet, non aliàs, siue non aliter; id certè fateor; sed & & vicissim fateatur necesse est, hanc dictionem etiam affirmatiue conceptam facere cõditionem, perindeque hic valere ac si dicas, *& s'il ne faict ce que dessus, l'offre ne sera &c.* & habere vim resolutiuam, ut diximus & probauimus supra titu. præced. §. 8. in verbo, *autre ment.* Couditio autem formam & solemnitatem inducit, vt etiam diximus supra hoc tit. §. 2. glo. 1. nu. 3. & eo quidem magis.

15 ¶ † Ergo vt resumamus, hæc consignatio requiritur pro forma. At formæ omissio etiam rusticos, mulieres, minores, milites, & si qui tales sint, non excusat; ut probatur in l. vlt. C. de testam. iuncta glo. in l. ambiguitates, eod. titu. & voluerunt Bald. Saly. & alij, in d. l. iuris ignorantia; C. qui admit. iose Sal. in d. l. quicunque, eo. titu. idem Bald. in l. vlt. in princip. colum. 3. C. de iure delib. & in cap. vlt. colum. 3. versi. item non patrocinatur, extra de confes. Barba. consi. 56. sapienter, col. 8. versic. & si quispiam, lib. 2. & Alexand. consi. 165. dubitatur, colum. 2. versicu. pro hoc etiam adduco, lib. 6. & consi. 7. attentis & p[illegible] s, colum. vltim. lib. 7. cum alijs multis concord. addictis ab eo. Alexan. in d. l. iuris ignorantia; vt tamen non omittam text. de militibus loquentem in l. qui suspectum. §. 1. ibi, & solennia fecerint, ff. de appel. qui quidẽ admodum torquet Accursi. nec tamen hinc se expedire potuit.

16 ¶ † Et quia etiam in ijs, quæ introducta sunt ad rigorem conseruandum, istis non parcitur. glo. Barto. Bald. & Pau. Castren. in l. cum quis, C. de iur. & fac. igno. gloss. in l. iuris, la 2. eod. titu. quę ponit exemplum in eo, qui triennio cessauit soluere canonem. gloss. in summa 38. di. & in §. notandum, in glo. 1. in fin. j. quæst. 4. Gul. Cum. in l. si quis ex argentarijs. §. vlt. cum l. sequen. ff. de eden. Barto. & Saly. in l. j. C. de iur. & fact. igno. idem Bartol. in l. j. §. nuntiatio, ff. de oper. nou. nunciat. & consi. 154. maritus fecit hæredem vxorem. colum. 2. versic. ad secundum autem; vbi respondit, mulierem non excusari prætextu ignorantię, si nõ confecerit innentarium. Bald. Raph. Fulgo. qui id dicit seruari communiter in iudicijs, Paul. Cast. Rom. Franci. Aret. Alexand. Corn. & alij Recentiores in d. l. iuris ignorantia, C. qui admit. Bald. in l. vlt. in princ. in 3. quæst. & ibi etiam Ias. colum. 2. versi. quid autem sit, C. de iur. delibe. vbi etiam ex hoc dicunt, non excusari rusticum, aut mulierem, quæ non fecit inuentarium, sed standum esse rigori iur. Sal. in d. l. quicunque, C. qui admit. Angel. in l. vbi, in princ. ff. de edend. Pet. Ancha. in repe. c. j. in xij. quæst. princ. versi. sed hic quæro, cauetur statuto, qui est char. 47. in paruis, extra de const. Roma. d. consi. 125. colum. 2. versi. tertio cõfirmatur. Maria. Soz. in ca. venerabilis, in 23. prin. arti. in princ. extra de iudi. Alex. in addi. Bald. in l. j. C. de interd. mat. & d. consi. 14. col. j. lib. 2. & consi. 40. viso themate & omnibus, lib. 6. & d. cõs. 165. col. 2. eo. lib. 6. Barba. in repe. cap. Raynaldus, col. 49. versi. secundo limita, de testa. vbi & illud dicit de omissione inuentarij. Franc. Curt. Senior in l. si quis maior, col. 3. nu. 13. C. de transact. Fel. in cap. quoniam, col. 3. in 4. fal. de simo. Ias. consi. 28. quæritur an actio, colum. j. lib. 3. Phi. Dec. in l. edita, paulo ante fi. C. de eden.

17 ¶ † Et facit, quod scribit Bald. in cap. j. §. præterea si quis, in fin. tit. de prohibita feudi aliena. per Fride. quòd non parcitur mulieri, quæ intra annũ & diem non petijt inuestituram, quin feudum amittat. & sequuntur Martin. Laud. Aluarot. & Cardi. Alexan. ibi, ex quibus ipse Card. illud quoque dicit de his quæ pertinet ad rigorem iuris. Et quod dicit idem Bal. in d. cap. j. paulo ante finem, versicu. quęrit glo. tit. de controuer. inuestitu. inter dominum & emptorem feudi. vbi reprehendens glo. ibi, dicit, quòd non excusatur mulier, vel rusticus, alienans feudum, quin eo cadat; neque enim licet eis ignorare iura contractus, & sequitur Card. Alexand. ibi, colum. 2. vbi & illas rationes, quas supra adduximus, adijcit Iason, easdem quoque rationes afferens, in l. vltima, char. penult. vers. decimosexto, C. de iur. emphyt. illudque Bal. dictum singu. dicit, & trahit etiam ad mulierem emphyteutam alienantem.

Card.

18 § † Cardin. tamen Alexan. vbi supra, dicit, quòd licet illi amittant feudum, possunt tamen in integrum restitui, si non potuerunt consulere peritiores, & allegat Petr. Ancha. consi. 393. visa diligenter gratia, colum. penulti. vbi tamen ipse Petr. non id constanter affirmat, sed sub dubio fortè loquitur, nec in casu iuris communis feudorum loquitur, sed priuilegij cuiuspiam Apostolici, cuius ignorantia (vt ipse dicit) est magis excusabilis, quam iuris communis. Verum Saly. & Francisc. Rampo. in d. l. j. C. de iur. & fact. ignor. huius opin. etiam fuere, & Alexan. in d. l. iuris, colum. 2. C. qui admit. vbi dicit, id habere maximam æquitatem, ideo sibi placere. Atqui ego huic sententiæ vix accederem, quia nihil omnino interesset inter hos casus, qui ad rigorem iuris pertinent, & cæteros, quia & in cæteris casibus, in quibus excusantur mulier, & rusticus ab ignorantia iuris, id semper cum intelligitur, non potuerunt consulere peritiores, aliàs enim nunquam excusantur, l. bonorum, ff. de bono. posse. & l. 2. §. vlt. ff. quis ordin. in bono. posse. ser. & glo. j. in cap. per tuas, le 3. & ibi Felyn. post medium, extra de simo. Ioan. Fab. Bald. & Salyc. in d. l. iuris, C. qui admi. Bald. in cap. i. quæ in ecclesiarum, colum. j. de constitu. & consilio 295. Petrus Lombardi, colum. 2. versicu. sed actus testandi, libro 3. nisi alius fuit inter consilio illius, quod magis puto, cum in eo consilio. Bald. allegetur. Angel. & Cornel. in l. quicunque, C. qui admit. & Anton. in d. cap. 2. de constitu. Roma. in l. si duo, ff. de acquiren. hæredi. Alexan. in d. l. iustè, colum. 9. versicu. idem dico in rustico, ff. de acquirend. possess.

19 § † Nam vt dicit Bald. in capit. vlti. colum. 3. versicu. item non patrocinatur, de confessionem, omnes homines natura scire desiderant, ideoque contra naturam est, non consulere peritiores, quorum doctrina mens imperitorum, & rusticorum illuminatur, l. si atriam, in fi. C. de inge. manu. vbi dicitur. Si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres, quem tex. dicit singul. Angel. in sua disputatione incip. duo adinuicem litigantes. Ergo his non est parcendum, qui contra naturam peccauerunt, l. 2. & ibi glo. & Docto. C. de in ius vo. glo. in l. respiciunt. §. delinquunt, & ibi Barto. ff. de pœn. & glo. in summa 38. dist. & in §. notandum, j. q. 4. vbi est bonus tex. Dyn. in cap. ignorantia, colum. penul. de regu. iur. lib. 6. Cyn. & Bald. in d. l. j. C. de interd. mat. Albe. in l. vtili, C. de defens. ciui. Bald. in l. in actionibus. §. planè, colum. penul. ff. de in lit. iur. Card. Flor. post Gul. Cum. in cle. j. in 5. q. de consanguin. & affir. Panor. in cap. super literis, colum. 6. super glo. in verbo, simplicitate, extra de rescriptis, Et bene facit tex. in l. si adulterium. §. stuprum, & ibi gloss. in verbo, iurogentium, ff. de adulter.

20 § † Et hæc quidem ita procedunt, nè hoc omittamus, vt etiamsi non sint periti in loco habitationis rusticorum, ipsi tamen non excusantur, si sint in vicina quadam ciuitate, nisi & hos consulant, vt not. voluerunt Bald. Saly. Roma. Recentiores, in d. l. iuris ignorantia, C. qui admi. per tex. in l. Diuus, ff. de tutor. & curat. dat. ab his, & in l. 1. §. si quando, ff. de magistrat. conuentio. Ideo enim (inquiunt) sicut mulieres vadunt ad ciuitates pro indulgentijs, & rustici ad nemora pro lignis, ita etiam debeat vterque ad ciuitates ire pro consilijs. Et idem quoque voluit Anton. in d. cap. 2. de constitu. & Roma. in d. l. si duo, ff. de acquiren. hæredi. In quo tamen nec illud omittendum ducimus, ei incumbere onus probandi, qui dicit hos potuisse consulere peritiores, secundum Salyc. & Corne. qui id dicit menti tenendum, in dicta lege iuris, C. qui admit.

NE SEROIT PAS SVFFIsamment faicte, Sufficienter facta non videtur.

GLO. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Venditor si non consignauit, aut aliàs non fecit quod facere debuit, & omnino retractu cecidit, an possit iterum offerre, et consignare, si sit intra tempora præstituta venditioni.*

1 SED quid si cum emptor egisset ad reuenditionem ex hoc pacto in venditione apposito, nec tamen consignauit, vt hic dicitur, aut etiam omisit aliàs solennitates hic statutas, atque ob id sententia pro emptore lata victus est, & ipse emptor absolutus, tamen cum adhuc esset intra tempora præstituta reuenditioni, vult iterum retrahere, & obseruare has solennitates, an sit admittendus. De qua re vide quæ diximus in retractu proximitatis, quem consuetudinarium, siue municipalem vocant, supra tit. præced. §. 8. in glo. 7. in verbo, *le retrayant en decherroit*, nume. 3. quid igitur, & multis seq.

REPRENOIT LES CHOSES consignees, Recipiat id quod consignatum est. Glo. IX.

SVMMARIVM.

1 *Venditor qui consignauit, & deposuit, an possit exigere depositum, ita vt depositarius eidem denegare non possit.*
2 *Quid si venditor non sponte sua deposuit, sed iussu iudicis.*
3 *Quid si depositum factum est de consensu vtriusque partis.*
4 *Vsurarius qui deposuit pro, restituendis vsuris non potest pœnitere.*
5 *Monachus, seruus, filius familias, & cæteri huiusmodi possunt, repetere depositum, nullo autore.*

1 ID quod facere potest, si velit, ita scilicet, vt ei depositarius denegare non possit, antequam emptor declarauerit velle se recipere, vt nuncupatim scribit Bart. in l. acceptam, paulo ante fi. per illum tex. & ibi Bald. & Saly. vterque col. j. & per illum tex. & etiam Ange. in 4. not. C. de vsurp. & Bald. in l. vlt. in fi. C. de com. ser. manu. vbi tamen intelligit procedere, antequam aduersarius consenserit, & Philip. Deci. consil. 443. in casu proposito, col. vlt. versi. in dubio. Nam & aliàs is qui deposuit, potest ante tempus statutum repetere depositum, l. 1. §. si sic deposuero, & ibi Bar. ff. deposi. & bene facit, l. cum Corne. ff. de sol. Sed id faciens incidit in id periculum, vt consignatio pro non facta habeatur, vt scribitur in hac nostra consuetudine, vt dicemus glo. seq.

2 ¶ † Sed quod diximus posse deponentem depositum spõte repetere, intellige Primò loco, in eo deposito, quod fit ab ipso deponente, qui & ipse volens ac sponte sua deposuit. Secus, si iudex eam coegerit deponere apud sequestrum, lite pẽdente, vt plerunq; fit, nam tunc is repetere non poterit, nisi lite finita, & aduersario victo, aut aliàs, secundum, l. si oleum, in princ. & ibi glo. Barto. Bald. & alij, ff. de dol. mal. Non & aliàs, cum sit depositum gratia alterius, non potest deponens depositum reposcere, vt per multa respondit Pau. Castr. consi. 433. visis omnibus scripturis, col. vlt. versicu. tertiò obstare videtur, lib. j. Quin idem Pau. loquens de depositione, & consignatione, quæ fit propter recusationem partis, in d. l. acceptam, colum j. dicit, quòd si ea facta fuerit autoritate iudicis, non poterit depositarius restituere deponenti sine eiusdẽ iudicis autoritate, argu. l. si proponis, C. de nupt. & Authen. contra si fil. j, C. de diuor. & ita dicit intelligi, quod dicitur in d. l. acceptam. Et idem quoq; nuncupatim respondit Rom. consil. 287. in proposita consultatione, vbi & ad hoc allegat, d. lege, si oleum, in princ.

3 ¶ † Secundò intellige, vt procedat, quando quis deposuit ex solo ipsius deponẽtis consensu. Secus si ex consensu vtriusque partis altera earum deposuit, nec enim tunc quoque poterit depositum repetere, nisi finita causa, ob quam id ita factum est, vel nisi stet per alium, quominus sit finita, aut iudex auditis partibus idipsum statuerit, d. l. si oleũ, in princ. & ibi omnes Docto. ff. de dol. mal. & voluit quoque Bald. in l. vlt. colum. vlt. versicu. caueat tamen, C. de bonis auto. iud. poss. & consil. 104. sex sunt, colum. j. lib. j. Et est eius rei optima ratio, nè quod duorum consensu, & voluntate factum est, vnius tantum dissensu resoluatur contra, l. nihil tã naturale, ff. de reg. iur.

4 ¶ † Tertiò intellige (nè & hoc omittam, quod à paucis tactum est) nisi vsurarius deposuerit pecunias, aut etiam aliud quippiam (nihil enim refert) pro restituendis vsuris apud alium, nam nõ potest is pœnitere, nec depositum reposcere, sed eo inuito poterit Episcopus id depositum in restitutionem vsurarum conuertere, vt ex facto respondit Bald. consi. 83. in primis videndum est, in j. dubio, lib. j. & sequitur Ias. qui id dicit notab. consi. 213. nobilis Melchior, col. 4. versi. alibi decidit, lib. 2. & nescio an alibi idipsum comperies.

5 ¶ † Vnum autem non prætermiserim, quòd si monachus, seruus, filiusfamilias, aut alius huiusmodi, aliquid apud alium deposuerit, debet ac potest ei tuto redi sine autoritate Abbatis, Prælati, domini, patris, vel alterius, administratoris, per l. quod seruus, vbi id not. Bald. ff. depo. & l. Iulianus, eod. tit. & l. quod seruus, ff. de sol. & voluit etiam Barto. qui id dicit esse perpetuo menti tenendum, in l. filius, & ibi quoque Bald. Ange. & alij, C. de pact. idem Barto. in l. non ideo, ff. de noua. vbi dicit esse multum not. Bald. in rub. C. deposi. col. j. in 2. q. Saly. in l. cum hæreditas, C. depo. & Matth. Affli. deci. Neapo. 147. quidam gerebat. vbi idem dicit de eo, qui aliquid deposuit tãquam tutor alterius, cum tamen non esset. Quæ tamen intellige secundum supra dictas leges, loquẽtes de seruis, & quod dicit Bald. in d. rub. deposi.

RENVNCER AVD ICT RETRAICT,

Renuntiasse iuri retractus.

Glo. X.

SVMMARIVM.

1 *Venditor qui depositum repetit, an videatur renuntiare, iuri redimendi. Et quid si depositio non erat necessaria.*

2 *Et si emptor contra recipiat, videtur consentire retractui.*

Idque etiam si partem tantum receperit.

3 *Et quid si sit minor, an is restituetur nè cadat retractu.*

1 ET ID quidem est iuris communis, l. debitor, & ibi Floria. ff. de vsuris, & l. 1. in fin. & ibi Bald. & Ang. C. qui pot. in pig. habe. & l. si prius quàm, C. de distra. pign. & voluit glo. in l. si creditrici, C. de vsur. Hostien. in summa, in rub. de oblati. §. j. versic. item necesse est, & Bald. in l. obsignatione, C. de sol. & in l. acceptam, col. j. versic. in tex. ibi, recepit, & ibi quoque Saly. col. item j. Ang. ante fi. & Io. Fab. C. de vsur. quia vt ibi dicunt ipsi Bal. & Saly. actus recuperationis tollit intellectum depositionis lege, sed reuocata, ff. de iur. fisc. Nam (vt hoc illi addas) non censeri depositum fuisse, quòd postea recuperatur, vt per Bart. in simili in l. per diuersas, col. iij. & ibi Bald. in vlt. q. C. mand. & in l. vlt. C. de vsur. & Henri. Boer. in c. constitutus, de in integr. resti. Alex. in l. singularia, col. pen. ff. si cert. petat. Ias. qui nuncupatim loquitur de consignatione recuperata, consi. 272. relatio magnificorum in fin. lib. 2. Et Ferron. in consuet. Burdig. titu. *de retraict.* §. 14. & ante hos glo. in d. l. acceptam, in verbo, eas recepit, dicit, quòd hoc casu fingitur depositio non fuisse facta, cum non durauerit, per l. si pro patre. §. versum autem, ff. de in rem verso. & sequitur Barto. [in d. l. acceptam,] col. 2. versi. nam

contra

contra hoc, vbi dicit, quòd fingitur retro non fuisse facta, & ibi ante eos dixerat Azo in summa, colum. penul. versicu. sed si hoc est. Et hoc quoq; diximus supra titu. præceden. in §. 7. in glo. iij. vbi etiam videbis, quid si cum sola oblatio sufficiat, facta tamen fuit consignatio, quam qui fecit postea recuperat, an etiam videatur tunc renuntiare oblationi, & vide etiam Chasse. consi. 41. quia casus, columna vltima.

2 ¶ † Et sicut venditor censetur renuntiare huic facultati redimendi, si recuperat pecuniam à se consignatam, ita è diuerso emptor, si eam recipiat, censetur consentire reuenditioni, & renuntiare omnibus exceptionibus, quibus eam impedire potuisset. Ideoque cogitur reuendere, etiamsi oblatio, & consignatio factæ fuerint post tempus in id præstitutum, vt ex facto respondit Bald. consi. 108. iste qui promittit reuendere, lib. v. per l. post diem, ff. de l. com. arg. l. 2. C. de iur. domi. impet. idemque & si partem tantum huius pecuniæ acceperit, vt probat tex. in l. de lege. §. vlt. ff. de lega. com. & Bal. supra. Et faciunt, quæ scripsimus supra titu. præceden. §. j. glo. 10. in verbo, *dedans l'an*, num. 20. tu tamen id intellige, & in fin. eiusdem titu. in 6. q. & supra hoc eod. tit. §. j. in glo. 2. in verbo, *à tel temps*, nu. 61. illud autem.

3 ¶ † Sed hic quæri potest, an si minor fortè hæres venditoris intra tempus præstitutum obtulit pretium, idque cõsignauit, & deposuit, & potest idipsum sustulit, possit in integrum restitui, nè cadat retractu. Et hanc quoque quæstionem in retractu proximitatis, (in quo ex multis consuetudinibus, atque etiam de iure communi ex multorum sententia requiritur consignatio, & deposito, vt diximus supra titu. præced. §. 7. glo. 7. in princ.) posuit Ferro. in consuet. Burdiga. titu. de retractu. §. xxxj. hinc occasione sumpta, quòd moribus illius gentis, in eodem. §. vt & nostris, supra, dicto titulo proximo. §. xxxv. retractus adeo stricti iuris est, ut currat contra minores. Tu ibi illum uide, & iunge, quæ diximus supra, hoc, eod. titu. §. j. glo. 2. in verbo, *à tel temps*, nu. 55. sed an saltem, & multis sequen. & iterum hoc eod. §. glo. 7. num. 13. utrum autem, & sequen.

§. v.

IN OMNI retractu siue consuetudinario 1. siue conuentionali debent solui reliquiæ siue vsuræ, quarum dies cessit 2. vti dictum est, Sed si retrahens obtulerit retractum currente ad huc, nondumque elapsa die vsuræ anni præscriptis; 3. tenebitur pro rata temporis 4. eam soluere, & si retractus sit conuentionalis obsignare. Fructus autem, cum in his res consistit, debent pro rata temporis emptoris esse, poteritque ipse emptor per se ipsum 5. eos percipere. Et si quis impediat, quo minus eos percipiat, quærelam intentare poterit, licet annum, & diem non possederit.

SOIT COVSTVMIER, SIVE Consuetudinario. Glo. I.

1 ALITER apud alios de huiuscemodi fructibus pendentibus, de quib. statim etiam loquitur hic. §. statuitur, quantum ad hunc retractum consuetudinarium, siue municipalem, uti uidere licet apud Meldunenses, c. consuetudinum eius gentis 42. Cenomanenses, cap. 289. Andegauenses, cap. 380. Borbonienses, cap. 482. & sequen.

QVI SONT ESCHEVS, Quarum dies cessit. Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Emptor cum pacto reuenditionis, suos facit fructus perceptos ante redemptionem, & nume. 2. & 3.*

Quid si emptor ante sit in mora, nu. 4.

Vtrum autem idem sit in hoc pacto, & in pacto restituendi.

3 *Ratio differentiæ pacti reuenditionis, legis commissoriæ, & addictionis in diem.*

4 *Emptor à quo tempore hoc casu debet restituere fructus, an oblationis, moræ, litis contestationis, & num. 5.*

6 *Quid in ijs statutum est legibus Mosaycis.*

1 HÆC nostra consuetudo aperte ostendit emptorem cum pacto reuenditionis, interim ante oblationem facere fructus suos, nec teneri eos restituere venditori redimenti. Id quod etiã non obscure declarat tex. in l. 2. & ibi Bald. & Pau. Castr. C. de pact. inter empt. & voluit etiam glo. in c. illo vos, in verbo, percepti, & ibi quoque Host. in verbo, computatis. Io. And. col. vlt. Imo. colum. iij. versi. & not. ex ista, & Panor. col. 2. extra de pig. & glo. in cap. ad nostram, in uerbo, patet, & ibi etiam Host. Petr. Anch. Imo. Panor. Anto. à Vina, Barb. & Anto. Burg. de empt. & uendi. & glo. in c. conquestus, in glo. magna, post medium, & ibi Io. Anast. col. iij. extra de usur. Host. in summa, eod. tit. §. an aliquo casu ultra sortem, col. 4. uersi. nono si uẽdo. Arch. in c. plerique, 14. q. iij. Bald. in l. in his rebus, quæ est pen. §. mancipia, per illum tex. ff. sol. matr. & in c. j. in fi. & ibi etiam Aluar. col. ult. & Cardin. Alex. tit. de feud. dat. in uicem leg. commiss. & ipse Bald. consi. 303. ad euidentiam, col. 2. lib. 1. Ange. consi. 55.

consi.55.ex pacto de reuendendo, in fi. Raph.Ful. consi.134.in q.col.2.Pet.Anch.consi.30. an valeat contractus, col.2.Paul.Castr.in l.j.col.j.C.de pact. inter emptor.& consilio 109.visa petitione, paulo ante fi.lib.2.& consi.306.quanquam longa, in fin. eod.lib.2.Alex.& Recentiores, in l.qui Romæ, in princ.ff.de verb.oblig.Cæpol.in tract.simulationis cõtractuum, in iij.principali casu 12.præsumptionis, Bald.à Barto.inter consi. Cornel.consi.23.visis duobus, colum.2.lib.iij. Maria.Sozi.consi.15.visis prædictis, colum.xj.versi. & quamuis à principio, lib j.& Bart.eius filius consil.170.in præsenti consultatione, col.5.versi.ad tertiũ, lib.2.& consi.268. nunquid ex duobus, col.2.eod.libro.2. Fab.in tractatu empt.& vendi.in 5.membro, 6.q.prin.Iason consi.92.facti præsentis, col.4.lib.j. Stepha.Bertr. consilio.88.ponitur in facto, libro.j. Philip. Deci. consil.167.in causa quæ coram reuerendo, propè per totum, & consi.170.viso themate, col.penul. versicu.vlt.non obstat, & consi.308.in casu ad nos transmisso, col.2.versi.tertiò, quia hic agitur, & è Theologis, Ange.Cla.in verbo, vsura, le j.versi.66. & seq.& Anto.Flor.in tract.de vsuris, ca.iij.§ 8.& Ioan.Gerson, in tractatione contractuum parte 1. consideratione 10.ex quibus intelliges, & id procedere in foro conscientiæ.

2 ¶ † Et huius quidem sententiæ est optima ratio, quam inter cæteros adducit Ange. d.consil.55. nam cùm fructus sunt percepti ab emptore, tunc domino rei, cum eos percepit, vnde eum sequuntur iure dominij.l.Herennius, ff.de vsur. Neque enim hoc casu fit resolutio primæ venditionis ipso iure, vt in pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem, l.si res.§.vlt.cum l.seq.ff.de in diem addict. sed fit noua venditio, l.pacta conuenta, ff.de contrah.vẽdi.iuncta, l.si vnus.§.pactus, ff.de pact.vnde omnes fructus percepti ante litem contestatam reuenditione sunt emptoris, nec computantur in pretio, l.Iulianus, §.si fructibus, ff.de actio. empt. & l.Valerianus, ff.de iure fisci.

3 ¶ † Ex quibus planè intelligis, quare hic emptor lucratur fructus, non etiam in illis pactis legis cõmissoriæ, & addictionis in diem, in quibus restituuntur fructus, l. quod dictum est. & l.Imperator, ff.de in diem addict. & l. cum fundus, in princ.ff. de leg.commissa. Quanquam aliam rationẽ affert Ioannes Andreæ in d.cap.illo vos, de pign.quia in hoc casu, in quo resoluitur contractus ex pacto reuenditionis, est in facultate venditoris, vt resoluat, cum voluerit, offerendo pretium; ideo illi imputandum est, quod id non fecerit. In alijs vero pactis facultas resoluendi est in arbitrio emptoris, vel tertij; ideo nihil est, quod venditori imputari possit, aut debeat. Et id sequitur Panormitanus, ibi, & Anto.Butr.qui id sing.dicit in d.cap.ad nostram, col.10.vers.primus est quando venditio fit, vbi hoc late disputat, ibi, eum vide, & quæ etiam scripsimus in repe.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nu.183.verum quantum ad priores.

4 ¶ † Sed vt ad casum nostrum redeamus, intellige, quod diximus emptorem lucrari fructus, procedere, nisi à tempore moræ reuendendi; quia post moram emptor teneretur fructus restituere, per tex.in d.l.2.in fi. & ibi Bald.C.de pac.inter empt. & voluerunt etiam Guli.Cum.in l.petens, & ibi Bal.col.vlt.versi.quæro de duobus, C.de pact.Bar. Raph.Alex.& Recentiores in d.l.qui Romæ, in prin.ff.de verbo.oblig.Bald.in tract. de pactis, col. 21.versi.ego dixeram supra, vbi tamen videtur facere discrimen inter pactum de reuendendo, & pactum de restituendo. Sozi. consi.80.in q. quæ vertitur, col.3.versicu.secunda pars conclusionis, lib.3.Moram autem hic debes accipere, oblata & consignata pecunia, secundum multorum opinio. aut certè tantum oblata, secundum aliorum opi. vt latè diximus in præcedenti.§.in glos.6.quæ est in verbo, *consigner*, in princ.

5 ¶ † Vt hinc intelligas, non expectandam esse litis contestationem, vt sentit Ang.d.consi.55.dum fortè ad id respicit, q̃ in actionibus stricti iuris cuiusmodi hæc est, quæ competit pro reuenditione ex pacto apposito, in contractu, nempè præscriptis verbis, vt diximus supra eod.tit.§.j.gl.j nu.2.& 3. non veniunt fructus statim à tempore moræ, sed tantum à tempore litis contestationis, l.2.& l.videamus, §.si actio.ff.de vsur.& l. cum fundus, ff.si cert.peta.& l.3.§.in hac, ff.commoda. Sed id certè non procedit, quando actor petit, quod suum ante fuit, nam tunc etiam in actionibus stricti iuris veniunt fructus ex mora, vt etiam declarat tex.in d.§.si actio. & glo.vlt.in l.quod te, in fin.ff.si cert. pet.Bald.post.Gul.loquens in casu nostro, in d.l.2. in prin.C.de pact.inter empt.& in d.l.petens, col. vlt.versi.dico quod illa ratio, & ibi Philipp.Deci. col.penul.& iterum ipse Bal. in l. iurisgentium.§. quinimo, col.3.versi. ex hac gl.& ibi quoq; Raph. Fulg.col.j.ff.de pact.Saly.qui huius rationem reddit, in l.vinum.in xi.oppo.ff.si cert.per.Pau. Cast. qui aliam reddit, in d.l.cum fundus, & ibi Ias.& Phili.Dec.vterq; col.j.fi.eo.tit. Ange.Aret.qui ẽt loquitur in nostro casu, in §.præterea debitor, col. 17.versic.quæro itaque, Instit.de excep.Ias.in l.pacta quæ contra, in fi.& ibi etiam Philip. Deci.col. 3.super gl.vlt.C.de pact.& diximus supra ti.proximo.§.15.glo.2. in verbo, *depuis la litisconteslation*, nu.15.sed quia hæc nostra.& seq.

6 ¶ † Nec interim tamen obliti sumus ex legibus Mosaicis, q̃ vẽditor qui ex pacto redimebat, computatis fructibus ex tempore venditionis, id quod reliquum erat duntaxat reddere tenebatur: vt scribitur Leuitici 25.ca. Sed ea lex iudicialis non nos obligat in foro, quod conscientiæ vocant, ac nec in iudiciali, quidem, sicuti nec cætera huiusmodi legalia, nisi nostris legibus fuerint comprobata, secundum Imo. in l.stipulatio hoc modo concepta, ff.de verb.obliga.cum multis alijs concord.& nostrorum, & Theologorum, à me abunde congestis supra titul.proximo, in præfa.nu.8.& horum quidam, & duobus, seq.vbi & id probauimus sacræ scripturæ testimonio.

QVE L'ARRERAGE ESCHOIT
Nondum elapsa die vsuræ anni præsentis.
GLO. III.

SVMMARIVM.

1 *Venditor redimens annuum reditum ex pacto reuenditionis, an teneatur soluere reliquias proximè futuras.*

1 HIC vide Guid.Pap.dec.Delph. 271. si debitor promisit, vbi videtur tenere cõtrarium eius, quod hic in nostra consuetudine statuitur, nam venditor (inquit) redimens, ante tempus constitutum solutioni census, debet soluere censum eius anni integrum, argu.l.qui Romæ, in princ.ff.de verb.oblig.& eius quod voluit glo.in l. qui pecuniam,ff.si cert.petat. Et facit etiam tex.in l.à vobis,ff.de ann.leg.cum concord.ibi adductis à glo.in fi. Subdit tamen Guid. consuetudine obseruari, vt redimens liberetur à solutione proximi termini. Sed huic nostræ consuetudini concinit, quod scribit Bald.in cap.cum Martin.Ferrar.col.2. versic.nota,quòd nomine fructuum,extra de constitu.quòd pensiones, quæ non debentur pro fructibus locorum, diuiduntur inter emptorem, & venditorem pro rata temporis. Aliæ autem diuiduntur,vt fructus,habita scilicet ratione temporis quo fructus colliguntur. De quo & nos in glo. seq.latius dicemus. Et nuncupatim Guid. carpit Hiero.Cagn.in repe.l.2.col.7.versi.ex quib.patet, C.de pact.inter empto.dicens diuisionem horum censuum fieri pro rata temporis.

PRO RATA TEMPORIS.
GLO. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Fructus anni quo res redimitur ex pacto reuenditionis, quomodo diuidendi inter emptorem, & venditorem. Et inter proprietarium, & hæredes vsufructuarij, & nume.2.cum multis sequentibus.*

2 *Fructus, qui post acquisitum ex causa fideicommissi dominium,ex fundo percipiuntur, ad fideicommissariam pertinent.*
Et quid in re vendita.
Et in emphyteusi.
Quid in fructibus beneficiorum.

3 *Vasallo decedente ante Calendas Martias fructus illius anni pertinent ad dominum, si verò post eas calendas vsque ad Augustum decedat, fructus ad hæredes ipsius vasalli pertinent.*
Feudo amisso alio modo, quam morte, fructus pendentes ad eum pertinent, ad quem feudum deuoluitur.

4 *Inter maritum, & vxorem, soluto matrimonio, vel etiam inter eorum hæredes fructus rei dotali diuiduntur pro rata temporis.*

10 *Emptor cum pacto reuenditionis, à quo statim post venditionem venditor vel consanguineus retrahit,ita vt nihil,aut parum habet ex fructibus, an impensas factas culturæ, & fructuum gratia repetat.*
Vsufructuarius si facit, impensas gratia percipiendorum fructuum, & antequam perceperit fructus finitus est vsusfructus an poterit eius hæres eas impensas repetere.
Sementis & aliarum exspensarum habenda est, ratio in diuidendis fructibus.
Venditor cum pacto reuenditionis, an deducat aliquas impensas.

11 *Pensiones rerum locatarum quõ diuidi debeant.*

12 *Emptor cum eo pacto, qui statim post venditionem integros fructus vnius anni percepit, an fructus sequentes habere debeat integros,si post ea sex mensibus post eam perceptionem venditor eum fundum redemit, & num.13.14.15. 16.& 17.*

16 *Emptor qui non soluto pretio percepit fructus rei, ad vsuras tenetur.*

17 *Emptor qui emit vineam fructibus iam maturis, omnibus impensis à venditore antea factis, si sequenti anno fructibus maturis, & omnibus eius impensis factis, vinea retrahitur per venditorem ex pacto reuenditionis, an possit peti huiusmodi impensas sibi restitui.*

18 *Emptor cum pacto reuenditionis, qui percepit fructus non maturos,an eos reddere debeat, & quod tempus in hoc est inspiciendum.*

19 *Quid,si magis expediebat domino,eos immaturos colligere.*

20 *Quid,si id non fecit fraudandi causa, sed vt sibi prosit, aut quia fortè necessitas eum cogebat.*
Quid,si fecerit, & ut sibi prodesset, & ut uenditori obesset.
Quid,si fructus proximi sunt maturitati, ut per eorum separationem non inferatur minor reditus uel utilitas.

21 *Fructus iurisdictionis uenditæ cum pacto reuenditionis, an ad eum pertineant qui est dominus tempore delicti, an tempore condemnationis, num.22.23.24.& 25.*
Multæ & bonorum confiscationes, fructus sunt iurisdictionis.

26 *Quid,si condemnatio facta fuit ante tempus reuenditionis, sed exactio post eam.*

27 *Quid, si quis ipso emptore possidente, durante quoque facultate condemnatur in aliquam pœnam nisi quid fecerit intra duos annos, & ante hos duos annos uenditor redimit,utrum illo condemnato illud non faciente, pertineat pœna, ad emptorem, an ad uenditorem.*
Cui autem dentur laudimia in illo casu.

28 *Emptor à quo tempore teneatur restituere fructus, si nollens admittere uenditorem ad retractum,ex pacto reuenditionis, in ius uocatus uictus est. Remissiuè.*

29 Emptor

29 *Emptor qui non coluit fundum eo anno quo retrahitur, ita quòd nullus fructus percipi potuit, & fructus eius habent diuidi pro rata temporis, utrum teneatur de huiusmodi negligentia, aut fraude.*

30 *Quid si intempestiuè coluit.*

31 *Quid de fructibus syluæ ceduæ.*

32 *Lite mota super oblatione, si emptor uincitur, an debeat condemnari ad fructus integros à tempore oblationis siue depositionis eius anni sine deductione temporis præcedentis.*

1 DIVERSÆ sunt in hac parte fructuum diuisiones. Nam fiuctuarius si moriatur, fructus iam percepti ad hæredes pertinent, sed nondum percepti etiam maturi, & proximi perceptioni, ad proprietarium, l. si vsufructuarius, ff. quib. mod. vsur. amit. & l. in singulos, in fin. ff. de annu. leg. Cuius ratio redditur à Bald. quem videre poteris, in c. sicut, col. 2. versicu. quid de fructibus, extra de coha. cleri. & mulier. Sed quod diximus de fructibus perceptis, ita intellige, vt satis, non sit, eos separatos, à fundo, nisi sint in horreis reconditi, si credimus glo. in d. l. si vsu fructuarius, in 2. lect. eiusdem, & in l. ex diuerso, in princ. in glo. magna, circa princ. ff. de rei vendic. & in l. qui scit. §. si alieno, in verbo, percipiantur, ff. de vsur, & in l. si fur, in prin. etiam in verbo, percipiátur, ff. de vsufr. & in c. si propter, in verbo, primi anni, de rescript. lib. 6. Sed communis opin. est, satis esse, eos esse separatos, etiam si nondum sunt reconditi, vt pertineant, ad vsufructuarium, sicut, & ad bonæfidei possessorem, vt per Bald. in c. quæ in ecclesiarum, col. 4. versic. sed statim quæritur, extra de constit. Salyc. in l. si pater, C. de vsufruct. Florian. in d. §. si alieno. Imo. & Domi. in d. cap. si propter.

2 ¶ † Et idem quoque in fideicommissaria re, vt scilicet fructus, qui post acquisitum ex causa fideicommissi dominium, ex fundo percipiuntur, ad fideicommissarium omnino pertineant, licet maior pars anni ante diem fideicommissi cedentem præterierit, vt scribitur in l. Herennius, la j. ff. de vsur. Et similiter in re vendita, l. Iulianus. §. si fructibus, ff. de actio. empt. & dicemus infra in eadem glo. nu. 9 sed & hoc in dubium. Et idem in emphyteusi, vt per Alber. in l. 2. C. de iure emphyt. & Alex. in l. diuortio, in prin. ff. sol. matr. quod tamen quomodo intelligi debeat, videbis, ibi, per Sozin. col. 3. versic. secundò not. Et idem quoque de fructibus, beneficiorum, cum quæritur, ad quos pertinent, an ad hæredes defuncti, an verò, ad successorem in beneficio, de quo per glo. & Docto. in d. cap. si propter, & glo. in l. j. in fi. C. de anno ciuili, lib. 11. & glo. in cap. præsenti, de offic. ordin. lib. 6. & Docto. in cap. vlt. extra de pecul. pler. & Angel. 245. quia omne, columna 9. versiculo, sextò est videndum.

3 ¶ † Vasallus autem si moriatur ante Calendas Martias, omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes, ad dominum pertinent. Si verò post eas Calendas vsque ad Augustum, decadat, omnes fructus ad hæredes ipsius vasalli pertinent. Si post Augustum, omnes quoque habebit dominus, vt scribitur in c. j. §. his consequenter, tit. hic finit lex, quo in loco Bald. dicit eum tex. nullam habere rationem, nisi meræ voluntatis constituentis, quánquam ipse continuo nititur aliquam reddere rationem, de quo & ibi per alios, & glo. in d. cap. si propter, Rapha. Com. consi. 99. quædam possessio, col. 2. versi. ad vltimum, & Petr. Ferra. tit. for. libel. quo agit ad reuoc. feud. in verbo, nec superstitibus, col. 5. versicu. sed quid dicemus, & Alex. in d. l. diuortio, in princ. col. j. & ibi quoque Sozi. col. 3. ff. sol. matr. vbi etiam videbis, quomodo id sit intelligendum, & per Zasium in epitome feudorum, parte 10. in fi. & Carol. Molen. in consuetu. Parisi. tit. j. §. j. glo. 8. nu. 11. Quod si feudum alio modo amittatur, quàm morte, tunc fructus pendentes, ad eum pertinent, ad quem feudum deuoluitur, quia id iuris communis est, nec aliud hoc casu statuitur in feudis. Ita voluit Bald. post Odo. in cap. j. col. vlt. versic. quærit Odoffr. & ibi quoque Marti. Laud. paulo ante fi. & Card. Alex. colum. 2. versicu. quærit Bald. tit. an agna vel fili.

4 ¶ † At inter maritum, & vxorem, soluto matrimonio, vel etiam inter eorum hæredes fructus rei dotalis diuiduntur pro rata temporis, vt dicitur in d. l. diuortio, & in l. fructus, ff. solut. matrim. Cuius, etiam rei rationem oneribus matrimonij attribuit Albe. ibi colum. penul. & in j. parte statutorum, q. 146. in ecclesia, & Bald. in d. cap. sicut, circa medium, extra de cohab. cleric. & muli. Sed quibus addere potes, quòd licet fructus percipiantur aliquo tempore, tamen totus annus attribuitur ei perceptioni, l. si fundus. §. j. ff. solu. matrimo. & ipse Baldus, in lege. j. §. cumque ex stipulatu, C. de rei vxor. action.

5 ¶ † Porrò in ea ipsa, l. diuortio, Raphae. Coma. colum. 6. nuncupatim quærit, quid iuris sit in casu nostræ consuetudinis, videlicet cum venditor redimit ex pacto reuendendi, nec quæstionem absoluit, nisi quòd absurdum esse, putat venditorem venire, ad redimendum, tempore fructuum. Verum idem in l. qui Romæ, in princ. ff. de verbo. obligat. dicit in hoc casu fructus esse, diuidendos pro rata temporis, secundum formam, d. l. diuortio, & l. de diuisione, ff. solu. matrim. Et quamuis Alexan. in d. l. qui Romæ, etiam in princip. colum. vltima, dicat non meminisse se, eam quæstionem, alibi esse tractatam, tamen idem Raphael. in lege, vltima. ff. de iure fisci, idem propè voluit, nam primum dicit, videri venditorem, qui ex pacto, redimit tempore fructuum, eos sibi suos facere, per legem secundà. C. de pact. inter emptor. quia emptio videtur, esse perfecta, cum stat, per emptorem, postea subdit, æquitatem bonæfidei dictare, pro rata temporis fructus esse diuidendos, argu. d. l. diuortio, quia vt hic fit reuenditio ex necessitate, sic & ibi fit restitutio dotis. Subditque ad hoc facere, lege sed etsi ideo, ibi, cum enim doli exceptio, ff. solut. matrimon. & l. huiusmodi. §. qui seruum, ff. de leg. j.

6 ¶ † Porrò

6 ¶ † Porrò Alex. in d.l. qui Romæ, vbi supra citauimus, dicit, quod licet deci. Raph. ibi, videatur sapere quandam æquitatem, non tamen putat eam esse veram, quia omnino destruitur per d.l.2. de pact. inter empto. & clarius per not. à glo. in c. illo vos, de pign. & in c. conquestus, de vsur. vbi is, qui emit cum pacto de reuendendo, lucratur fructus perceptos ante reuenditionem, nisi fuisset in mora quia post moram spectant ad venditorem, vt & latissimè diximus supra, in eod. §. in glo. 2. Sed si ita esset, vt deberet hoc casu attédi dispositio dictæ, l. diuortio, & similium, non esset verum, quod emptor lucraretur fructus ante reuenditionem, aut morá: imo diuiderentur pro rata temporis. Ex quo patet esse manifestum discrimen inter vtrunq; casum, & ratio (inquit) diuersitatis est, quia in casu dictæ, l. diuortio, fructus dotis debent ei se mariti pro supportandis oneribus, C. de iur. dot. ideo non mirú, si ibi fiat diuisio pro rata temporis, & oneris. Et in simili, cum vsuræ debeantur in compensationé cessationis solutionis sortis, l. lecta, versi. sed cú sortis, ff. si cert. peta. certè idem debet esse in fructibus rei pignoratæ, quando actum est, vt fructus loco vsurarum spectent ad creditoré, vt tractatur per Bar. & alios in d.l. qui Romæ, in vlt. q. ipsius Bar. Sed in q. nostra fructus pertinent, ad empto. iure dominij, vnde non debet attendi, pro quota parte temporis fuerit dominus, l. Hætennius, ff. de vsur. & d.l.2. de pactis inter empto.

7 ¶ † Et in hac quoque opin. ante Alex. fuit Bald. quem nec ille, nec alius ex ijs, qui de hac re, loquuntur (quod sciam) allegat consi. 389. quòd dictus contractus, col. 4. lib. item 4. vbi de ea re ita loquitur, vt videatur velle, iam perceptos, esse omnino emptori, nisi ex mora, per d.l.2. pendentes autem esse omnino venditoris, qui redimit, per l. vltim. §. pen. ff. quæ in fraud. credit.

8 ¶ † [Sed & eam Alex. opin. secutus est Matth. Afflict. in c.j, §. his consequenter, col. pen. nu. 21. & iterum nu. 29. tit. hic finit lex, vbi dicit solum Ale. in d.l. qui Romæ, id tetigisse, sed ita tamen sequitur, vt in rebus fraudalibus venditis, & postea ex hoc pacto recuperatis, debeat fieri diuisio, de qua in d. §. his consequenter, At idem c. 10. colum. 10. vers. sed hic nouiter quæro, tit. an agn. vel fili. tenet etiam in feudo fructus pendentes esse venditoris recuperantis vi huius pacti, per d.l.2. C. de pactis inter empto. nec illum §. his consequenter, habere locum in contractibus, sed in successionibus, quod dicit menti tenendum, & neminem allegat.]

9 ¶ † Verum Soz. & Ias. in d.l. qui Romę, sequuntur opin. Raph. pro qua Sozi. ipse multa allegat, quæ illic videre poteris, sed illud potissimum, quod à Bar. scriptum est in d.l. diuortio, col. pen. aliud esse in dote, aliud in vendit. per l. Iulianus. §. si fructib. ff. de act. empt. quia venditio fit ex voluntate, at restitutio dotis ex necessitate. Et sic clarè sentit, quod si venditio fit ex necessitate, vti hic fit, idem seruandum est, quod in dote. Addit Ias. qui hanc partem non solum æquiorem, sed & tutiorem esse asserit, id quod voluit idem Bar. in l. si constante, in prin. in 5. q. 3. partis princ. ff. sol. matr. quòd quando fit, restitutio constante matr. ob id, quod maritus vergit ad inopiam secundum, l. vbi adhuc, C. de iure dot. tunc non fit diuisio secundum, d.l. diuortio, sed omnes fructus extantes debét restitui mulieri, cósumpti minimè. Et addit rationem, quia quando fit repetitio dotis in totum, vt fit, & maneas penes vxorem, & ea vtatur, tanquam domina, re sua (id quod fit, quando matr. soluitur morte, vel aliter) tunc fit mulieri restitutio fructuum, qui ad eam spectant pro rata temporis, quibus potest vti, vt re sua, secundum diuisionem d.l. diuortio. Sed quando restituitur dos, cum maritus vergit, ad inopiam, vt mulier fructus in causam matrimonij impendat, tunc oēs fructus extantes, qui in ipsam matrimonij causam impédi debent, sunt restituendi mulieri. At in casu nostro sumus in primo casu Bar. cum reuenditio fit, vt res sit perpetuo, apud vendit. & ea vtatur, vt dominus. Ergo debet fieri restitutio fructuum secundum diuisionem, d.l. diuortio. Nec obstat (inquit Ias.) fundamentú Alex. quia diuersitas, quam ipse facit inter, d.l. diuortio, & hunc casum, respicit fructus iam perceptos. Hic autem tractamus de fructibus pendétibus, in quibus æquum est fieri diuisionem pro rata temporis, secúdum iura, & rationes supra dictas, cum ista reuenditio, ita fiat ex necessitate, sicut restitutio dotis, secúdum Bar. in d.l. diuortio, col. pen. Et eandem quoq; opin. secutus est Hiero. Cagn. in repe. d.l.2. col. 7. vers. induci etiam potest, C. de pact. inter empto. & ibi respondet ad tex. illius, l. quia non dicit, omnes fructus esse restituendos post pretij oblationem, sed eorum habendam esse rationem, quæ quidem ratio habetur, cum diuiduntur pro rata temporis. Hoc autem intelligit Raph. & post eum Sozi. in d.l. qui Romæ, quando reuenditio fit certo pretio, secus si incerto, per rationes adductas à Sozi. quas videre poteris.

10 ¶ † Nunc autem quæro, quid si non multo post venditionem venditor, aut cósanguineus retrahit, ita vt emptor pro rata temporis nihil, aut modicú habeat ex fructibus, ipse tamen multas impensas fecit percipiendorum fructuum gratia, repetetnè eas? quod vtique verum est, si nihil ex fructibus percipiat, aut certè deducet pro rata non perceptorum, per l. quod si sumptus, ff. de peti. hæred. vbi bonæfidei possessor, si nihil percepit fructuum, potest repetere huiusmodi impensas. Ex quo potes intelligere in hoc casu, in quo non tantum emptor fuit bonęfidei, sed & dominus quoque, debere eum has impensas repetere pro rata eius, quod venditor percepit ex fructibus. Et ad hoc faciunt not. in simili per Andr. Iser. Aluar. & Card. Alex. in d. §. his cósequenter, tit. hic finit lex, & quod etiam tradit Bal. in l. si pater, in fi. C. de vsuf. quod si vsufructuarius fecit impensas gratia percipiédorum fructuum, & antequam perciperet, vsufructus finitus est, potest ipse, aut hæres eius, repetere huiusmodi impensas, per multa iura, quæ ibi allegat. Quanquam Sal. ibi col. j. versic. quæro ab extra, tenet contrarium, per tex. in l. si quis domum. §. idem quærit, ff. locat. & alia quædam ab eo allegata, quæ tu videre poteris. Et facit etiam, quod respondit Bar. consi. 186. Cunarellus, quòd in diuidendis fructibus habenda est

ratio

ratio sementis,& aliarum expensarum, vt scilicet qui eas fecit, primò loco easdem detrahat. Quod etiam voluit Pet. Vital. in tract. societatis, in 4. par. col. 15. & Steph. Bertran. consi. 8. etiamsi sentētiæ, circa med. lib. j. Quod & hic in omnibus seruandū est, vt etiā in simili dicitur in l. fructus, ff. sol. matr. An autem ex diuerso vēditor deducet aliquas impensas, vide l. fructus, & ibi omnino Bald. colum. j. versi. in tex. ibi fuerit, & iterum versic. 2. not. & ibi quoque cæteros, ff. sol. matr.

11 ¶ † Sed quid, si emptor fundum locauerat pro certa pensione, soluenda certo aliquo tempore, venditor autem, aut consanguineus redemit ante tempus destinatum solutioni pensionis, sed post fructus perceptos, aut cōtrario, nunquid inspiciēdum sit id tempus destinatum solutioni, an verò fructuum perceptorum. Et hoc verius est, l. defuncta, in princ. ff. de vsufr. Sed an id sit perpetuum, & quomodo sit intelligendum, vide glo. & Docto. in d. l. diuortio, & Bar. in l. vlt. § vlt. ff. de iure fisc. Bal. in l. j. col. 2. vers. quæro quid si legatarius, & iterum col. seq. versi. quæro quid si testator, & seq. C. de vsur. & fruct. legat. & in l. fructus, in vlt. oppo. & ibi Sal. col. 2. versi. vnum tamen non omitto, C. de act. empt. & eundē Bald. in l. si traditio, col. vlt. in vlt. q. C. eod. tit. & in d. §. his consequenter, & ibi etiam Aluar. & Cardi. Alex. tit. hic finit lex, & in c. j. col. vlt. & ibi Cardin. col. 2. versi. sed quid in pensione, tit. an agna. vel fil. defun. & eundem Bald. in ca. j. in fi. prin. versi. quid de pensionibus, & ibi quoque Mart. Laud. & ipsos Aluar. & Card. tit. de pace tenen. & in c. cum Mart. Ferra. col. 2. versi. nota. quòd nominē fructuum, extra de constit. & in ca. quæ in ecclesiarum, col. 4. versi. idem in pensionibus, eod. tit. & in cap. grauis, colum. vlt. versi. quæro quid de perceptis, extra de dol. & contu. Saly. in l. fructus, ff. de rei vendi. & in l. Iulianus. §. si fructibus, col. 2. versi. nunc quæro de pensionibus, & ibi quoque Pau. Castr. ff. de act. empt. Petr. Anch. in repe. cap. si propter, de rescript. l. b. 6. & consil. 192. subtiliter, per totum. Card. Flor. consi. 100. tria sunt videnda. Pau. Cast. consi. 214. super primò, & secundò, col. j. lib. 2. Alex. consi. 28 perspectis his, col. vlt. versi. 4. verò quæritur, lib. 2. & consi. 82. perspectis, col. vlt. versi. 4. quæritur, eod. lib. 2. & consi. 40. prospectis, col. vlt. lib. 3. Franc. Aret. cons. 160. longa est, col. 5. versic. circa quintum. Sozi. qui & aliàs concord. & iurium & Doct. adducit, consi. 100. in causa Baptistæ, colum. 2. versi. item si essemus, lib. j. Ias. consi. 230. istæ duæ mulieres, col. pen. versi. 5. dum quæritur, lib. 2. Steph. Bertr. consi. 97. viso consultationis, in 2. dubio, lib. 3. Alber Brun. consi. 116. circa istam. Fab. à monte S. Sab. in tract. empt. & vendit. in 5. membro sextæ q. post prin. Ex quib. nosces, & alia multa ad hanc rem pertinentia.

12 ¶ † Sed & hoc in dubium sæpissimè vocatur. Tempore venditionis fructus sunt pendentes, & maturi, ideoque breui post venditionem tempore emptores percepit. Postea autem videlicet sex mensibus post perceptionem eorum fructuum, venditor fundum redemit ex nostro pacto de reuendendo, vtrum emptor ex fructibus quoq; eius anni currentis percipiet pro rata temporis, scilicet pro illis sex mensibus, & ita medietatem illorum, vltra illos primos fructus, quos integrè percepit continuò post vēditionem. Et hoc dubium etiam locum habet in retractu sanguinis, de quo in præcedenti tit. diximus, & de quo etiam hic noster. §. loquitur, & de illis quidem primis fructibus dubium non est, quin sint omnino emptoris, cum eos iam perceperit, dum esset dominus, vt iam sæpius diximus in 2. glo. huius. §. & in hac quoque. Ideo non debent venire ad contributionem, vt loquitur tex. in simili casu loques in d. l. diuortio, in fi. prin. ff. sol. matr. & vt dicitur in d. l. Iulianus. §. si fructibus, ff. de actio. empt. si fructibus iam maturis aget distractus sit, etiam fructus emptori cedere, nisi aliud conuenerit, exploratum est, & facit d. l. vlt. §. fructus, ff. quæ in fraud. cred. & l. fructus pendētes, ff. de rei vendi. quibus canetur, fructus pendentes esse partem fundi, vt iam non mirum sit, si cedant emptori ipsius fundi, nec distribuantur pro rata temporis, vt etiam dicit Bal. in l. fructus, col. j. versi. vlterius oppon. C. de act. empt.

13 ¶ † Sed quod facit dubium, in alijs fructibus istius anni nondum perceptis, illud est, q; emptor iam percepit integros illos fructus vnius anni, quis non fuerit dominus rei, nisi sex, aut septem mensibus, ideo posset iniquum videri, vt præterea aliquid percipiat pro rata temporis huius anni currentis, aliàs plus percipiet, quam pro modo eius tēporis, quo fuit dominus, nempè pro modo vnius anni & dimidij, cum dimidio tantum anno, aut paulo plus fuerit dominus. Et si quis dicat, quòd ratione illorum priorum fructuum pendentium rem maiori pretio emit, iuxta not. in d. l. vlt. §. fructus, & ibi glo. in verbo, fundum, & in l. lege Falcidia, ff. ad leg. Falcid. & per Fede. Senen. loquentem in hoc casu, consil. 110. casus talis est Martin, col. vlt. Sozi. in d. l. qui Romæ, in prin. col. vlt. ff. de verb. oblig. cum sim. Ideoque non sunt computādi illi fructus in rata temporis, vt quos ipse emerit, aucto propter eos pretio rei. Huic illud respōderi potest, quòd in reuenditione ei restituitur integrū illud pretium, nulla diminutione facta eius, quod pluris datum est pro fructibus, & sic emptor habebit fructus illos integros, & integrum eorum pretium, id est, vt dicimus vulgari Gallorū prouerbio, *l'argent le drap*: quod admodum esset iniquum, vt tradit gl. vlt. in l. 2. C. quan. lice. ab empt. disced. cum sim. à me latè traditis infra in fine huius tit. nu. 82. denique nihil.

14 ¶ † Verum his non obstantibus in ea sum sententia, vt quamuis emptor statim post venditionē perceperit fructus integros vnius anni, nihilo minus habebit, & fructus sequentes pro rata temporis, tum quia hæc nostra consuetudo est in eam rē apertissimè, cum statuit fructus diuidēdos pro rata temporis. Quod non potest intelligi de iam perceptis, vt diximus, igitur de percipiendis debet intelligi, nè sit superuacanea, & inutilis, l. si quādo, ff. de lega. primò, & Barto. in l. 4. §. ait Prætor, ff. de dam. infecto. cum concord. à me traditis supra tit. præceden. §. 9. in glo. 2. in verbo, *à son domicille*, nu. 56.

nu.56.contrarium tamen,& dicemus latius in nostro tractatu, nihil frustra. Et quia etiam nostra consuetudo generalis est, nec distinguit emptorné ante perceperit alios fructus, an non Ideo generaliter est intelligenda, l.j.§.ait ergo, ff.quæ in fraud. credito.cum sim.etiamsi esset odiosa, ex sententia Ange.in l.vlt.col.vlt.versi.3.quæritur, ff.de consti, prin.cum si.à me adductis in reper.l.si vnquam, in præfa.nu.115.& hæc ét. Imò verò ex verbis huius consuet.apertè declaratur de fructibus percipiẽdis hic intelligi, eum subiungit, *& les peult prendre, & leuer par sa main,* quæ verba referuntur ad tempus futurum, cum fructus præteriti iam sint percepti.

15 ¶ † Nec obstat, quod primò loco dictum est, ꝙ emptor non fuit dominus, nisi sex mensibus, ideo non esse æquum, vt percipiat fructus vnius anni, & dimidij, quia si ea ratio haberet, aliquid momenti vel ponderis, sequeretur, quòd deberet restituere priores illos fructus, quos scilicet statim post venditionem percepit pro dimidia parte, & alteram tantũ sibi retinere, habita scilicet ratione vtriusq; temporis, id est, eius quo fuit dominus, & eius quo non fuit, ꝙ omnino est cõtra, d.l.2.C.de pact.inter empt.qua cautũ est, empt.suos facere fructus, quos post vendit.ante oblat.& secundum aliquos, consignat.percepit, nec in hoc distinguitur quantum id tempus sit, quod est inter vendit.& oblat.& an cõgruat portioni fructuum inter ea perceptorum. Et si quis hic obijciat, d.l.diuortio, ff.sol.matrim. sciet eam nihil ad nostrum casum pertinere, cum illius in dote sit specialis quædam ratio, vt diximus supra num.4. vt tamen non omiseris ad hunc nostrum casum pertinere, quę supra disputauimus de retractu conuentionali.

16 ¶ † Quod autem postea dictum est, emptorem recuperare integrum pretium, & nihilo minus habere integros illos fructus, ratione quorum pretiũ ipsum actum fuerat, eodem modo dilui potest. Nam si id veniret considerandum, sequeretur, ꝙ emptor deberet restituere partẽ illorum fructuũ. Sed & illud quoq; dici potest, ꝙ quemadmodum emptor percepit illos fructus, ita & venditor percepit, aut percipere potuit, vtilitatem ex pretio, ꝙ illi datum est interim dum illud non reddit, quæ vtilitas minimè contemnenda est, vt patet ex ijs, q̃ latè diximus supra tit.præced.§.j.glo.18.in verbo, *le pris que la chose aura couste,* num.34.ego tamen neq; enim & seq. quibus tamen adde tex.in l.nec enim, ibi, quia habuit vsum pecuniæ pretij, ff.de pigno.actio. nam & ex hoc fit, vt qui fructus percipit, & pretium non soluit, tenetur ad vsuras illius in compensationem fructuum, l.2. C.de vsur.& l. Iulianus.§.ex venditio, ff.de actio. empti, & l.curabit, C.eod. titu.

17 ¶ † Et hanc nostram sententiam confirmat, ꝙ tradit Ferronius in consuet.Burdig.tit.de retractu, §.21.ꝙ si vendita vinea fructibus iam maturis, impensisque in vineam à venditore omnino factis, consanguineus venit sequenti anno, & eadem tẽpestate ad retractũ, fructibus etiam maturis omnibusque impensis in vineam ab emptore factis, petitque vineam eodem statu quo vendita fuit, emptor autem petit impẽsas à se factas deduci. Dicit Ferro.se ex facto respondisse audiendum esse emptorem, nec ei obesse, ꝙ eo anno, quo emerat, ipse nullas in fructus, quos integros percepit, fecerat. Verisimile enim esse, cum vinea impensas in eam factas & ipsas emptas fuisse, & quemadmodum fructus rei emptæ pertinet ad emptorem, per iura allegata, ita & impensæ. Et alia quædam ibi allegat, quæ omnibus videri in promptu est. Quæ etiam locũ habent in hoc nostro retractu conuentionali. Sed hoc intellige secundum ea, quæ diximus sup. num.10. nunc autem quæro, vt scilicet repetat has impensas pro rata fructuum à venditore perceptorum eo anno, quo impensæ factæ sunt. Et vide interi Fede. Senen.consi.110.casus talis est, Mart. in 2.dubio, vbi loquitur de colono, qui conduxit fundum iam omnino cultum, & seminatum, & eod. tempore finitur conductio, agris etiam ab eo cultis, & satis, & tractat an repetet impensas huius culturæ, an verò non repetet, tanquam teneatur relinquere agrum in eo statu culturæ, quo accepit.

18 ¶ † Illud quoque quæri potest, quid si emptor collegit fructus, nondum omnino maturos cum forte videret tempus reuẽditionis aduentare. Dic, ꝙ inspiciendum est tempus, quo futuri erant maturi, vt restitutio eorum fiat pro rata temporis, nõ tempus quo sunt collecti, vt ad emptorem pertineant, vt in simili voluit glo. loquens in colono, in l.in fructu, quæ est penul.ff.de vsufr.leg.per tex.in l.& hæc dist.§.qui fundum, ff.loca.qui loquitur de fructibus corruptis, & sequitur Bald.loquens in vsufructuario, in l.si pater, col.j.versi.sed hic ponamus, C.de vsufruct.& idem voluit Albe.in d.l.qui fructu, post Iaco.Ray.in l.si absente.§.j.ff.de vsufr. loquens de hæredibus Prælati, qui videntes ipsum Prælatum moribundum, fructus nondum maturos colligunt, quo successorem defraudent. De quo & idem Albe.in d.l.in fructu. Et facit, quod voluit glo.in l.si vsufructus, & ibi Iaco.Ray.& Albe.ff.de vsufr.& quæ diximus supra eod.titu.§.3. in glo.1. nu.17.tamen si eam, & duobus sequen. & iterum nu.23.constat, & quæ item scripsimus tit.præced. §.primò, in glo.14.in verbo, *ou equipollent à vente,* nu.121.sed hæc forte.

19 ¶ † Quod tamen intelligendum, est primò loco, secundum tex.in d.l.in fructu, vt scilicet, si magis expedit domino eum fructum, ita vti est, immaturum tollere, id sibi fraudi futurum non sit, si eum ita tollat. Itaque cum oliua immatura plus habeat reditus, quam si matura legatur, non potest videri, si immatura lecta est, in fructibus non esse, hæc enim sunt verba illius. Cui concordat d.l.si absente.§.syluam, & ibi glo.& Albericus. ff. de vsufructua.vide tamen l.si seruus. §. si oliuam immaturam, ff. ad lega. Aquiliam quæ illis videtur contradicere.

20 ¶ † Intelligit & id quoq; Iac.Are.& Albe.post eum, in ea ipsa, l.in fructu, vt si vsufruct. vel conductor, ante tempus colligit fructus, vt domino officiat, id quidem facere non possit. At si id faciat, vt sibi prosit, aut quia necessitas eum cogit, & id certè impunè possit, arg.l.in fundo, ff.de rei vendi.

Et si

Et si vtraque causa fecerit, vt scilicet sibi prodesset, & domino obesset, si plus sibi prosit, non teneatur, si plus domino obsit, teneatur, per l. Labeo, ff. de riuis, & l. 2. §. tractatum, ff. ad S.C. Trebel. Illud autem, quod diximus, in prin. huius vers. dicit satis æquum Bal. in d. l. si pater, vbi item illud dicit, q̄ si fructus adeo sunt proximi maturitati, vt per eorũ separationem non inferatur minor reditus, aut minor vtilitas separanti, possit separare, & ita intelligit, d. l. in fructu. Et quantum ad casum necessitatis sequitur Saly. in d. l. si pater, ad fi. Nam quilibet (inquit) bonus vir idem faceret. Quantum autem ad illum qui id facit simpliciter, vt sibi prodesset, non admittit, quia semper diceret id ea causa fecisse. Tu illum ibi omnino vide. Ex consuetudine autem Auxerrensium titu. *de retraict.* §. 3. qui est omnium 34. emptor durante anno retractus proximitatis, non potest fructus rei venditæ percipere nisi tempore consueto.

21 ¶ † Quid si sint fructus iurisdictionis, & dum emptor possidet, durante facultate redimendi quis commisit delictum, ex quo postea reuenditione facta condemnatus est, ob id delictum ad certam multam pecuniariam, cuius ea erit? emptorisnè, cuius tempore commissum est delictum, an venditoris, vel consanguinei, qui iam redemit, ante condemnationem, an vero inter se partientur? Nam id primò loco scire debes, huiusmodi mulctas, & bonorum publicationes, & cætera huiusmodi esse fructus iurisdictionis, vt voluit Azo in summa, C. de pœnis. Bar. post antiquiores in l. vlt. in j. q. & ibi quoq; Bal. & Ang. ff. sol. matr. idem Bal. in l. j. col. 3. versi. extra not. q̄ nominè fructuum, C. de fruct. & lit. expen. Nicol. Neap. in l. diuortio, in prin. ff. solu. matr. Ro. consi. 70. visis thematè, col. vlt. Ale. in d. l. diuortio. §. si vir, col. 3. versi. q̄ autem, Corn. consi. 243. circa primum, col. 2. versi. venio ad secundum lib. 3. Sozi. consi. 36. in causa Antonij, col. 4. versic. nono probatur, lib. 4. & Philip. Deci. qui alios citat cons. 4. cuius superscriptio incipit, an augmentum, col. 2. versi. ad hoc facit Iac. à S. Georg. in tract. feu. in verbo, marchio in Italia, col. 2.

22 ¶ † Et sanè hanc q. nostram in specie posuit Hier. Cag. in repe. l. 2. in 33. q. C. de pact. inter emp. vbi primum dicit videri pertinere ad venditorem, qui redemit ante sententiam, ex not. per Bart. in l. aufertur. §. fiscus, ff. de iure fisci. Et mox subdit hãc rem decidi ex scriptis Alexan. in d. l. diuortio. §. si fundum, col. vlt. ff. sol. matr. vbi contrarium videtur decidere, nec aliud dicit Cagn. Tu igitur dic, hanc esse communem opin. vt inspiciatur tẽpus delicti, non sententiæ, vt scilicet mulcta ad eum pertineat cuius erant fructus tempore delicti, licet post tempus ipsius condemnatio secuta sit. Ita enim voluerunt Petr. Cyn. & Bald. in l. vlt. ff. de iurisd. om. iud. Bald. & Rom. in d. l. diuortio, & ibi quoque Alex. in §. si fundum, col. vlt. & Ange. in l. si possessor. §. j. ff. de peti. hæred. Petr. Ancha. & Io. Ana. in c. j. & 2. extra nè Prælat. vic. suas, idem Petr. Anch. in cap. si propter, ad fi. de rescript. lib. 6. Rom. dum ad aliud similem casum, Cyn. allegat, vbi supra, in l. hæres quandoq;, ff. de acq. hæred. Mart. Laud. in tractatu de fisco, vers. 92. comissa. Nicol. Milis, in suo repertorio, in verbo, fructus iurisdictionis. Alex. cons. 7. viso themate, colum. 2. versi. 4. pro hoc facit, lib. 3. Barb. in l. Stichum aut Pamphilum. §. stipul. col. 17. versi. quæritur hic Ro. ff. de verb. obl. Sozi. consi. 100. in causa Baptistæ, col. 2. versic. confirmari videtur, lib. j. & consi. 70. vtrũ primò licentiatus, ad fi. lib. 4. Ias. in l. moræ, col. 5. versicu. vlt. inquantum istè tex. ff. de iurisd. om. iudi. & in l. si ideo, col. j. ad fi. C. de his quib. vt indig. & Caro Rui. 193. visa cessione, col. 2. nu. 2. li. j. Chas. in tit. *des iustices*, §. 7. in verbo, *l'amende*, versi. iuxta hanc.

23 ¶ † Ratio horum est, quia commisso statim maleficio, ius est quæsitũ primò domino, l. quæcunq; actio. ff. de act. & oblig. & l. si is qui in puteum. §. si postea, ff. quod vi aut clam. Et quoniam tempus criminis perpetrati spectandum est, ad idque finis trahitur, vt proinde sciamus, ad quem pertinet mulctæ exactio, sicuti in alijs quoque, in quibus finis habet necessariam consequentiam à prin. l. 3. §. scio. ff. de min. & l. quod ait lex. §. j. ff. de adul. vbi Barto. not. q̄ in delictis initium spectandum est, vt sciamus, ad quem pertinet punitio, & c. vl. extra de sen. excom. ex quo Pan. not. ad pœnam imponendã inspiciendum esse tempus delicti, non sententiæ, & allegat pro concord. optimum tex. in l. 1. ff. de pœnis, vbi & Alb. alios concord. adducit in multis locis separatim. Et quia etiam prima causa magis influit in causatum, quam secunda, l. si filiusfamilias, ff. de verb. obli. vbi quantum ad acquirendum patri, sufficit stipulationem fuisse à filio cõceptam durante patria potestate, licet ea finita conditio stipulationi apposita euenerit, & est similis tex. in l. q̄ legata, & l. seq. ff. de reg. iur. & in l. 2. §. id quoque, ff. de collat. bono. Et quia denique iam à tempore delicti orta est obligatio ad pœnã, l. vlt. C. de sent. pas. vbi quis ex delicto efficitur seruus pœnæ, & l. Imperatores, ff. de iure fisc. vbi quis delinquendo pœnæ, se subdit, & not. gl. in l. j. §. bestias, in verbo, onerari, & ibi Ludo. Bolo. ff. de postul. & eam dicit not. Cępol. causarum criminalium consi. 9. quidam ex delicto, col. j. in fi. Et optimè facit, quod ab Alb. post Ricard. traditum est in l. leges, col. vlt. versic. secunda similis, C. de legib. & facit, l. aufertur. §. fiscus, ff. de iure fisci, per quem ipse Alber. in l. post contractum, col. j. ff. de donat. dicit, q̄ continuo q̄ quis delictum commisit, incipit obligari fisco, vide tamen quid postea de hoc scribit ipse Alberic. Vnde sententia, quæ postea sequitur, potius declarat, quam aliquid noui inducat, quia hoc ipso, q̄ iudex pronuntiat maleficium commissum, statim succedit pœna iuris ipso iure. l. j. §. calumniatorib⁹, ibi, & quamuis nihil de pœna, ff. ad Turpi. Ideoq; hæc sententia retrotrahitur, ad tempus delicti, l. hæredes palàm. §. si quid post, iuncta glo. loquente de iudice, ff. de testamen. Et bene facit glo. in l. rescriptum, in princ. in verbo, hypothecas, ff. de pact. quòd ex delicto quis statim est obligatus fisco, ita etiam eam refert, & sequitur Barto. in l. vlt. ff. de iniur. Et aliàs multas rationes, multaque similia affert Barb. in d. l. Stichum. §. stipulatio, quæ ibi videre poteris.

24 ¶ † Sunt

24 § † Sunt tamen, qui contrarium tenuerunt, & in his Bald. sibi contrarius, in dic. l. j. colum. ij. versic. modo quæro de quadam. C. de fruct. & lit. expen. Imo. in dic. l. diuortio. §. si vir in fundo, & ibi quoque Fran. Aretin. in princip. eius l. colum. vlt. ea ratione ducti, quòd pœna ante sententiam non dicitur debita fisco, nec habenti causam ab eo. l. ex iudiciorum, ff. de accus. & l. si qua, & iterum l. aliud est fraus. §. inter mulctam, ff. de verb. signifi. & not. Bartol. in d. l. aufertur. §. fiscus, Propterea pœna ipsa interim est tanquam fructus nondum perceptus, sed tantum, vt ita dixerim, seminatus. Et ideo sicut fructus pendentes nõ pertinẽt ad fructuarium, ita nec ad primum emptorem fructuũ, per l. defuncta, ff. de vsur. Et hanc quoque sententiá sequitur & dicit seruari in curijs Delphi. Guid. Pap. dec. Delphin. dxxxv. Baro quidam per l. qui explicandi, ibi, cuius finis in iudicis potestate ac motu situs est. & l. furti. §. si autem, ff. de his qui not. infa. & l. cum posteriori, C. ad S. C. Trebelli. Sequitur item hanc partem Iacob. Rebuf. in l. iij. C. de suscep. & arca. lib. x. & Stephan. Bertrand. consi. ccxiiij. viso casu, lib. ij. Nisi, vt dicunt duo posteriores, pœna esset ipso iure commissa.

25 § † Nec desunt quoque, qui hanc inter istos sententiarum controuersiam ita componere nituntur, vt prior opin. procedat in pęnis ordinarijs, certis, ac statutis: posterior autem in arbitrariis obtineat: ut scilicet in illis inspiciatur tempus commissi delicti, in his sententiæ. secundum Bar. Ang. Paul. Castren. & alios in l. si seruum, per illud tex. ff. si ex noxa. caus. aga. & in l. 1. ff. de pœnis. Bald. in l. 1. C. an ser. ex suo fac. & Sal. in l. si quis Decurio, C. de fal. Sed tu tamẽ vide alios aliter distinguentes, videlicet Ioan. Ana. in d. c. j. in fin. extra ne præl. vic. suas. & Alexand. in dict. l. diuortio, & Benedi. in repe. c. Raynutius, in verbo, cætera bona. nu. 38. de test. Et huc pertinet alia nostrorũ controuersia, scilicet vtrum bona delinquentis sint obligata fisco iam a tempore delicti, an litis contestationis, an denique sententiæ, de quo vide gl. & omnes Docto. & maxime Alexan. in l. rescriptum, ff. de pact. & in d. l. aufertur. § fiscus, ff. de iure fisc. & in l. j. C. de pœnis fisca. lib. x. Barto. in l. post contractum, ff. de dona. cum si.

26 § † SED ET ILLVD in dubium reuocari potest. Quid enim, si condemnatio facta fuit tẽpore emptoris, ante redemptionem a venditore factam, sed executio facta fuit post redemptionem ipsam: an nihilo minus pertinebit ad emptorem? Qđ magis est. Nã & ĩ illa specie duorũ cõductorũ, aut aliorum huiusmodi, dici solet, quòd si commodum iurisdictionis spectabat ad priorẽ titulo oneroso, & tempore illius fuit condemnatio, ad eum res ipsa pertinebit tametsi tempore secundi executio facta fuerit: vt per Bald. in l. diuortio, colum. vlt. ff. de verbor. oblig. Si vero ex causa lucratiua, ad secundum: vti dicit Bartol. in l. si susceptores noui, C. de suscep. & arca. libr. x. Et eos ita refert, & sequitur Alexand. in d. l. diuortio. §. si fundum, ad fin. ff. solut. matrim. vbi alia quædam in hoc allegat quæ tu videre poteris. Et idem dici potest de retractu municipali.

27 § † QVID AVTEM si quis interim dum emptor potitur re, pendente tempore facultatis redimendi quispiam condemnatur in mulctam, nisi quid fecerit intra duos annos: postea vero ante id tempus venditor aut consanguineus redimit, vtrũ condemnato id non faciente intra illud tempus, ea emenda, quam vocamus, spectabit ad emptorem, an verò iudicabitur, ac si obuenerit post reuenditionem, quo scilicet tempore ob cessationem conditionis mulcta deberi cœpta est. Dic inspici tẽpus sententiæ, per id quod in simili tradit Bald. in l. 1. C. de nundi. quod in contractu conditionali, quoad solutionem gabellæ, inspicitur tempus contractus, non conditionis impletæ, quem ita allegat & sequitur Franc. Areti. qui id dicit sing. in l. hæres quandoque, colum. vlti. ff. de de acquiren. hæred. & consil. xi. procedendum est, col. j. licet Bald. non id mihi dixisse videatur, & de hoc alibi diximus, videlicet supra tit. præceden. §. 1. glo. x, in verbo, *dedans l'an*, in vij quæst. Sed ex hoc tamen potes intelligere, quòd si eo tempore, quo emptor fruitur re, aliquis sub conditione emerit fundum, ex quo debentur laudimia domino rei emptæ sub pacto reuenditionis, & post reuenditionem conditio implet fuerit, debentur omnino ea laudimia emptori. At id ex hoc pendere videtur, an, & quomodo & quando, conditio retrotrahitur ad tempus contractus, necne. de quo vide. l. qui balneum, & l. qui potior, ff. qui potio. in pig. hab. & vtrobique not. per Doct.

28 § † ET QVIA HAEC consuetudo loquitur, cum emptor sponte admittit venditorem offerentem: quid si tenuit eum admittere? ideoque in ius vocatur à venditore, & tandem victus est & condemnatus reuendere? à quo tempore fructus restituet, vtrum à tempore moræ, an consignationis, an denique litis contestatæ? Ego de hac re nuncupatim scripsi supra eo. §. glo. 2. in verbo, *qui sont escheuz*, num. 4. sed vt ad casum, & seq. & titu. præced. §. xv. glo. 2. in verbo, *depuis la litiscontestation*, numer. 15. sed quia hæc nostra, & sequent.

29 § † NEC INTERIM ILLVD omittam, quia hic dicitur, quòd in vtroque retractu fructus anni ipsius retractus diuiduntur inter venditorem siue consanguineum, & emptorem: quid igitur, si emptor eo anno fundum non coluit, eiusque rei faciendæ tempus omnino transiit, ita vt nullus fructus eo anno percipi possit: vtrum emptor teneatur in id quod interest venditoris vel consanguinei fundum fuisse cultum. Vide text. in l. venditor ex hæreditate, versi. at cum hæreditas, ff. de hæred. & acti. vendi. & l. venditor, ff. de act. emp. & l. si quod possessor. §. sicut, ff. de peti. hæred. & l. si mora, ff. solut. matr. & vbique not. per Doct. præsertim Pau. Cast. in postremo loco, tum post princ. tum col. ij. in ij. oppo. & omnino Bar. in l. si seruum, in prin. ff. de verb. oblig. & Bal. in l. traditio, in ix. quę. C. de act. emp. & Sal. in l. post perfectam, C. de act. empt. & Alex. consi. 39. visis scripturis, statim post prin. lib. ij.

30 § † Nec tantum si non coluit, sed & si ita intempestiue, coluit vt fundus ex hoc redditus sit deterior, is tenetur: vt de conductore dicitur in l. si merces. §. conductor, ff. locati. & quod per eum text. scribit Feder. Senior. consi. cx. casus talis est, Martinus, in fi. colonum debere fundum colere suo quoque tempore, etiam si eius anni fructus percipere non debeat ex lege locationis. Quod bene notandum est, nè emptor hic caueatur, non se teneri, quòd fundum non coluit, aut non suo tempore coluit, quòd sciret venditorem aut consanguineum redempturum, & ita non precepturũ fructus eius anni, saltem integros.

31 § † ET ILLE QVIDEM locus nobis offert aliam hanc dubitationem. Quid enim si in re vendita sit sylua cædua, quæ non nisi decimo quoque anno cæditur ex more regionis: & is annus, quo fit reuenditio, qui forte est primus vel secundus à venditione, est decimus à postrema excisione huius syluæ, ideoque & hoc anno excidi debet: an emptor habebit fructus eius excisionis pro rata huius anni, quo fit reuenditio & excisio, an pro rata decem annorum tantum. Et sane Fed. Senen. dicto consi. cx. in casu non admodum absimili, dicit inspiciendum esse vniuersum tempus decem illorum, vt scilicet pro vno anno habeantur, per d. l. diuortio. §. quod in anno, ff. solut. matri. vbi est optimus tex. ibi, & in pluribus annis idem dici potest, vt in sylua cędua. & eum ad hoc not. omnes Doctor. ibi presertim Alexan. & Iason. qui citant & commendant dictum Bald. in l. æde, (ita enim legendum est, non ædem, vt sæpius, nę fallor, admonuimus) col. ij. versi. & quæro quomodo, C. de loca, qui per dict. §. quod in anno, intelligit l. ij. C. de iure emphyteuti. quæ priuat emphyteutam cessantem triennio à solutione, vt si vnus fructus sit in quolibet lustro, necesse sit cessare tribus lustris, quasi vnum lustrum habeatur pro vno anno. Idque reputat Ias. sing. vti etiam facit in d. l. ij. col. ij. in iiij. not. de iure emphy. & in Authen. qui rem, col. iij. versicu. secundo limita, C. de sacrosanct. eccles. & Catel. Cott. memor. emphyteuta priuati, in prima declara. Et vide glo. in l. j. §. cumque ex stipulatu, in verbo, temporis portione, in fi. & ibi Doc. C. de rei vxo. & tex. in l. si sic, ff. quemadmodum seru. amit. atque etiam Nicola. Beor. in consuetu. Biturig. titu. de consu. feud. §. v. post medium.

32 § † NEC ILLVD QVOQVE omiserim, quia hic dicitur fructus pendentes diuidendos inter emptorem & venditorem retrahentem pro rata temporis, alibi autem diximus emptorem restituere debere fructus à se perceptos ab oblatione, aut (vt alij volunt) consignatione & depositione, vt videre licet supra e. §. gl. ij. num. 4. & sequ. vtram igitur si emptor non admisit venditorem volentem retrahere, & lis super hoc orta est, an in cõdemnatione fructuum debeat haberi ratio temporis præcedentis oblationem siue litem super ea re ortam: an vero integros debeat emptor condemnari restituere. Vide quod in simili tractauimus supra tit. præced. §. xv. glo. ij. in verbo, *depuis la litisconteslation*, numero 21. eodemque vltimo.

PARSA MAIN, PER SE IPSVM, GLO. V.

SVMMARIVM.

1 *Emptor an post reuenditionem possit retinere rem donec perceperit fructus pro rata. Et quid si fructus sunt maturi tempore reuenditionis.*

Fructus fundi dotalis facto diuortio cuius esse debeant.

1 EX HOC IGITVR vides, quòd emptor post reuenditionem manet in possessione rei, donec fructus pro rata collegerit. Quamuis de iure potuisset videri contrarium: vt de fundo dotali, cuius fructus etiam pro rata temporis diuiduntur, scribitur in l. diuortio, in prin. & l. fructus, ff. solut. matrim. & iterum in dicto l. diuortio. §. interdum, vbi nihil retinet ex eo fundo dotali, facto diuortio ob fructus pendentes: sed mulier ei tantum cauet de ipsis fructibus, pro rata ipsius portione. Nisi tamen fructus essent maturi tempore diuortij. Tunc enim maritus non tenetur restituere, nisi prius collectis fructibus: vt dicit glo. not. ibi, in verbo, reddat, versus. item quid si facto, quam sequuntur ibi Bart. Bald. qui eam dicit not. Ang. & Ias. Et ita hic fieret, nisi consuetudo aliter statuisset.

SVPPOSE QV'IL N'EN AIT IOVY par an & iour, Licet per annum & diem non possederit. GLO. VI.

SVMMARIVM.

1 *Emptor post redemptionem potest intentare possessorium pro fructibus licet per annum non possederit.*

1 HOC IDEO, quia vtitur accessione venditoris ad inducendam pręscriptionem temporis, l. dolia. §. cum qui, ff. de contrah. empt. & l. Pomponius. §. præterea, ff. de acquiren. possess. & l. ij. §. emptori, ff. vsucap. pro emp. vbi ita scribitur, Emptori tempus venditoris ad vsucapionem procedit. cum alijs conc. adductis a gl. in dicto §. eum qui. Et vide, quæ scripsi supra titu. præc. §. 12. in glo. 1. in princ. rursumque in fi. eiusdem titu. in vii. quæst. & quæ dicam infra in fi. huius titu. in 22. quæst.

§. VII.

§. VI.

CVM Quis alteri rei redimendæ ex pacto facultatē fecerit, nec in pacto expressum sit, quanti ea res debeat redimi, tenebitur retrahens ad solutionem sortis siue pretij in contractu venditionis 1. expressi, vna cum reliquijs, quarū solutionis dies cessit, si de pensionis venditione agatur. Debentq; emptore retractum recusante huiusmodi reliquiæ consignari vnà cum sorte. Atque etiam tenetur retrahens legitimas impensas refundere; non tamen eas consignare.

LE SORT ET PRIS CONTENV AV contract, Sortis siue prætij in contractu venditionis expressi. Glo. I.

SVMMARIVM.

1 *Venditor redimens an teneatur redere pretium primæ venditionis, an aliud.*

1 VTrum id verum sit de iure, vt scilicet intelligatur de pretio venditionis, an de iusto rei pretio, an denique de eo, quod ab alio reperiri potest, vide Hiero. Cagno. in repet. l. 2. col. 6. in 8. not. C. de pact. inter emp. & quæ scripsimus supra ti. præce. § 1. in verbo, *le pris que la cose aura couste*, quę est gl. 18. in prin. & iterum hoc eo. tit. in § 1. in verbo, *& pour tel pris que accorde est entre ceux*, quæ est glo. 3. nu. 2.

LES LOYAVX COVSTEMENS, Impensas legitimas, Glo. II.

SVMMARIVM.

1 *Venditor redimens ui pacti de reuendendo, an teneatur restituere emptori gabellam ab eo solutā propter contractum & num. 2. Et an laudimia num. 3.*

Maritus soluto matrimonio, & dote ad vxorem reuersa, non potest ab eadem exigere stipendium aut tributum ob dotem ipsam præstitutum.

3 *Laudimia an debeantur ex venditione facta cum pacto reuendendi ante tempus facultatis transactum, aut si intra ipsum fuit res redempta. & num. cum seq. vsq; ad finem præsentis glo.*

6 *Gabella non debetur ex contractu nullo, & si soluta fuerit potest repeti.*

8 *Emphyteuta si vendidit rem emphyteuticam, & posteà resolutus est contractus, an dominus debeat habere duplex laudimium. & nume. 9. cum sequent.*

Intellectus l. si duobus, ff. de diuer. & temp. præscr.

11 *Gabella an debeatur pro contractu à quo partes discedunt.*

14 *Contractus primus renouatur censetur, per pactū appositum circa substantialia contractus,*

15 *Contractus bonæ fidei nudo consensu dissoluuntur in præiudicium contrahentium, sed non tertij.*

16 *Fiscus an teneatur restituere gabellam quam habuit ex contractu, qui postea redhibetur.*

17 *Gabella non debetur ex redhibitione.*

18 *Gabella quæ iubetur solui ex secundo decreto, non debetur ex eo quod posteà rescinditur per oblationem debiti intra annum.*

21 *Venditor redimens an teneatur reddere emptori debita fiscalia antea contracta siue præteritas reliquias vectigalium, aut censuum.*

22 *Venditor retrahēs an teneatur reddere quod emptor dedit proxenetis.*

23 *Venditor retrahens an pretium seruitutum fundo acquisitarum reddere teneatur.*

24 *Venditor cum pacto reuendendi, an teneatur refundere impensas instrumenti uenditionis.*

25 *Emptio an sit ob id suspecta, quòd ponitur in pacto reuenditionis, vt gabellæ, laudimia, & alij sumptus restituantur.*

1 QVID Igitur, si is soluit gabellam, quæ fortè ex statuto debetur ratione contractus emptionis, & quam ipse emptor debet soluere, non vēditor, l. debet, in fin. ff. de ædil. edicto. & voluit Baldus in l. si pretium, colum. 2. versicu. secūdo nunquid redhibitione facta, C. de ædil. actio. cum multis concordanti. à me adductis supra titulo omnium nostrarum consuetudinum 2. §. primo qui est omnium eiusdem voluminis 14. in verbo, *se prenent sur l'acheptetur.* Vtrum venditor redimēs tenebitur reddere emptori. Quod non videtur, cum id onus ad eum spectet, vt diximus. Ideo nec repetere potest, si soluerit; exemplo eius, quod scribitur in l. neque, ff. de impen. in rebus dotalibus fac. vbi maritus soluto matrimonio, & dote ad vxorem reuersa, non potest ab eadem exigere stipendium aut tributum ob dotem ipsam præstitum. Onus enim fructuum hæc impendia sunt. Et videtur tenere Cæpol. in tractatu de simulatione contractuum, in 6. præsumptione. in fi.

2 ¶ † Tu tamen dic contrarium, per d. l. debet in fine, ff. de ædil. edic. vbi si redhibeatur res vendita, id quod vectigalis nomine ab emptore datum est, quod fortè eum res sequeretur, dicitur esse restituendum. Indemnis enim emptor discedere debet. [Quod & ibi apertè declarat Cępol. in d. tracta. num. 2. & 4. uide Bart. in l. vbi pure. §. vlt. ff. ad Trebel.] Et hoc satis patet ex ijs, quæ latè diximus in tit. præced. §. 29. in glo. 2. quæ est in verbo,

[& autres semblabes,] vbi etiam disseruimus, vtrum consanguineus retrahens vi consuetudinis teneatur reddere gabellam ab emptore solutam. Et quanquam Cœpol. [in d. tract. de simu. contractu.] vbi supra, eam l. debet, ita dicit statuisse, quoniam ibi contractus resoluitur culpa venditoris, qui scilicet rem morbosam vendidit; secus vero hic esse, vbi res (inquit) resoluitur voluntate vtriusque; tamen satis est, si emptor in nulla culpa sit, vt indemnis discedere debeat, iuxta eam l. [Et facit quod scribit Bar. in l. quantitas, per eum text. ff. ad l. Falci.]

3 ¶ † Sed quid de laudimijs. Et certe, si ea debentur domino ex huiusmodi venditione facta cum pacto de reuendendo, interim ante tempus facultatis transactum, ea emptor recuperabit, quemadmodum & gabellam, quæ debetur ex contractu, vt diximus. Nam & si consanguineus retrahit, debet etiam restituere eadem laudimia soluta ab emptore. Si autem ea non debentur, sed emptor sua sponte domino soluerit, repetere non poterit, per dictam l. debet, ff. de ædil. edict. [vbi Cœpol. expresse dicit per eum text. ꝙ vbi res vendita redhibetur vel euincitur, debet emptori restitui non solum pretium, sed etiam laudimium, quod debetur domino directo, & dicit forte illum casum non reperiri alibi.]

4 ¶ † Sed dubium est, an debeantur in hoc casu venditionis factæ cum pacto de reuendendo pendente tempore facultatis, & antequam res vendita fuerit irreuocabiliter facta ipsius emptoris. Et illud quidem planum est, ex venditione facta cum pacto legis commissoriæ vel addictionis in diem, non deberi laudimia, donec venditio pura aut irresolubilis maneat; vt per Petrum Iacobum in ti. de actione in rem pro re emphyteutica, quæ cecidit in commissum, col. 7. versi. item si ex pacto. & iterum colum. 15. versic. quarto in omni translatione. & Guid. Pap. dec. Delph. 48. est etiam aduertendum, cum alijs multis concordantijs à me obiter adductis inferius in hac eadem quæstione. & nemo in hoc discordat, quia & huiusmodi pacta in ipso contractu apposita verbis directis ipso iure contractum resoluunt, faciunque haberi pro infecto. gloss. & Doctor. in l. ab emptione, ff. de pactis: de quo nos late diximus in §. 1. huius tit. in verbo, *seront preferez.*

5 ¶ † Sed hic Quærimus de nostro pacto reuenditionis. Quod tamen vt clarius Lectores intelligant, & nos de alijs quoque pactis resoluentibus transeunter tractabimus. In quo primum scire debes diuersas esse Galliæ de hac re consuetudines. Nam apud Turonenses titu. de *r'achaptz & uentes*, capitul. 17. si facultas redimendi durat ad nouem annos tantum, non debentur laudimia tantisper, dum id tempus durat. At si ad prolixius tempus, aut simpliciter sine præfinitione temporis data fuerit hæc facultas, debentur. Et idem propè Cenomanenses capitu. 168. & iterum capito. 362. Andegauenses, cap. 352. atque Blesenses, cap. 72. atque iterum cap. 117. vbi id intelligitur, cum ea facultas apponitur in ipso instrumento venditionis. At apud eosdem Turonenses eiusdem tituli capit. 17. si contractus fuerit à partibus resolutus ante possessionem rei datam aut acceptam, non debentur laudimia. Apud Melodunenses cap. 151. si facultas redimendi sit ad tempus duorum annorum, aut aliud prolixius, debentur laudimia ex venditione facta cum ea facultate. Et si res fuit redempta intra quinque annos præstitutos in ipso instrumento, non debentur ex redemptione. At cap. 193. si contrahentes mutuo consensu discedunt à venditione, antequam venditor se se vendita re abdicarit in manibus patroni clientelarij, non debentur laudimia. Apud Senonenses capit. 197. & cap. 331. si statim post venditionem contrahentes discedunt ab ipso contractu ante traditionem rei, & fidei erga dominum dimissionem in rebus feudalibus, aut antequam ex loco retractus habeant in rebus censualibus, non debentur laudimia, nisi de venditione confectum fuerit instrumentum. Postea autem cap. 233. cum huiusmodi res censuales venduntur cum pacto de reuẽdendo, debentur laudimia ex ea venditione; sed cum postea intra tempus facultatis redimuntur, non debentur ex redemptione, nisi in certo casu, vt ibi videre licet. Sed & postea cap. 243. idem statuitur, nisi ꝙ expressim loquitur de huiusmodi pacto reuendendi intra duos aut tres annos; quasi sentiat si sit longioris temporis, deberi laudimia & ex redemptione quoque. Et sic videtur limitare præcedentem consuetudinem. Apud Trecenses cap. 34. si res fuerit vendita cum pacto redimendi intra tres annos, & intra id tempus redempta fuerit, nulla debentur domino laudimia. Et idem apud Vitriacenses cap. 33. At redeundo ad Trecẽses, cap. 77. si contrahentes post consensum contractui præstitutum sponte discedunt à contractu antequam ab eodem loco discedant, atque etiam antequam instrumentum venditionis fuerit confectum, nulla debentur laudimia. Apud Carnutenses in certis locis res vendita cum huiusmodi pacto redimendi intra tres aut quinque annos, non est obnoxia laudimijs, donec tempus redimẽdi durat. In alijs autem locis debentur laudimia ex prima venditione facta cum huiusmodi pacto simpliciter, nõ etiam ex redemptione, vt scribitur, c. 18. & ca. 21. & c. 47. Idemque quod in posteriore loco. statuitur apud Aurelianenses cap. 76. & cap. cx. quæ loca ita transilijt interpres alioquin eruditus, quasi nihil habeant scrupuli. Sed & cap. 113. si antequam pretium rei censualis solutum fuerit, partes discedunt, debetur vnum tantum laudimium, Idemque in hoc postremo apud Dunenses cap. 43. Sed & apud Aruenienses titul. 16. qui est, *des achaptz, lotz, & uentes*, cap. 11. Si res redimatur ex pacto redimendi in contractu apposito, debentur laudimia ex priore venditione, non ex reuenditione. At si id pactum fuerit appositum ex interuallo, debentur ex vtraque. Apud Borbonienses, capit. 397. si emptor ante apprehensam possessionem rei venditæ, discedit ab emptione, ex causa rationabili, puta quia imminet euictio, aut alia simili, non debentur laudimia. At si sine causa rationabili,

bili, sed sponte, & ex mera voluntate contrahentium discedunt, debentur. Et cap. 406. si res redimatur ex pacto reuendendi in contractu apposito, aut postea prorogata intra primum tempus, non debentur laudimia ex redemptione, sed tantum ex priori venditione. Quod si redemptio fiat post tépus appositum in contractu, aut ex pacto non in ipso contractu apposito, sed ex interuallo, debentur laudimia ex vtraque. Apud Sanctones Angeriacos cap. 29. ex venditione facta cum reuendendi pacto debentur laudimia; nec aliquid dicitur de reuenditione. Apud Burdigalenses capit. 96. si pactum redimendi durat tantum quinquennium, re redépta intra id tempus, non debentur laudimia ex ea venditione; non redempta, debentur. Si vero excedat id tempus, statim debentur laudimia ex véditione, ex redemptione autem non debentur. At quod in initio dictum est, intelligitur cum id pactum appositum est in eod. contractu; quòd si seorsum factum est, statim debentur laudimia ex ea venditione. Apud Valesienses, tit. §. 1. 17. confestim quam venditio facta fuerit, laudimia debentur domino, etiamsi contrahentes posteaquam ad alium locum diuerterint, sua sponte à contractu discesserint.

6 ¶ † Nunc tempus est, vt & nostrorum legum interpretum sententias in hanc rem afferamus, & tádem quid de ea sentiamus, proferamus. Primum igitur, si contractus rescinditur, aut ab eo disceditur, quia ab initio nullus erat, aut retro & ab initio nullus fuisse fingitur; & tunc non debentur laudimia, nec gabella, quam vocant. ex eo contractu. Baldus in l. vlt. §. sed quia nostra, col. prima vers. quærit hic, & ibi quoque Alberic. in versicul. item adducitur, vbi loquitur de retractu municipali. Ioannes Fab. in verbo, irritum. Pau. Ca. col. 2. vers. sed tunc quid addit; & Corne. col. vltimo. C. comm. de leg. idem Fab. in l. 1. C. quan. licet ab empt. disc. vbi dicit, ꝙ si contractus iudicetur nullus ex aliqua præcedenti causa, ex eo non debentur laudimia, cum alijs multis concordantijs à me adductis supra tit. præc. §. 1. glo. 2. in verbo, *a vendu*, num. 7. sed alia tantum, & vix comperies, qui huic sententiæ aduersetur.

7 ¶ † Aut vero ab initio valet contractus, qui postea dissoluitur, vel rescinditur, & hic est magnus nostrorum conflictus, vtrum debeantur laudimia ex prima venditione, quæ dissoluta est, & an ex dissolutione quoque. Petrus Iac. in titu. de actione in rem pro re emphyteutica, colum. 15. versi. secus in pacto redemptionis, dicit, ꝙ licet ex retranslatione, quæ fit ex pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem, non debeantur laudimia, cum ipso iure fiat, vt etiam supra ex eodem diximus; tamen secus in ea, quę fit ex pacto reuéditionis, quia ea non fit ipso iure. Sed forte (inquit) tunc non poterit dominus rem retinere eodem pretio, si cum illud pactum ei denuntiaretur, non reclamauit. & nihil aliud dicit.

8 ¶ † Alberi. post Gul. Cum. in l. ab emptione, col. 3. ff. de pact. Quid (ait) si emphiteuta vendidit ré, & postea fuit resolutus contractus; nunquid dominus debet habere pro reuocatione, tanquam pro duabus venditionibus; an tamquam pro vna, quinquagesimam partem pretij, secundú l. vlt. C. de iur. emphyteutico? Et videtur, ꝙ pro duabus; quia quá do emphyteuta vendit, statim est domino ius quęsitum; & quádo postea retraditur, videtur alia alienatio; argumen. l. si duobus, ff. de diuer. & tempor. præscript. & l. 2 §. si sub conditione, & §. si in dié, ff. pro emptore, & l. serui nomine, ff. de vsucap. Ergo & pro illa secunda debet habere. In contrarium videtur, ꝙ pro nulla venditio debeat haberi, quia contractus videtur, ac si nunquam fuisset celebratus; vt hac l. versi. nec quicquam interest, & l. 1. & 2. C. quan. lic. ab empt. disce. Quod debet habere semel tantum, scilicet cum reuertitur ad venditorem, est argum. l. sancimus, C. de Consul. lib. 12. Ipse autem Gul. dicit; aut resoluitur venditio ex conuentione facta ab initio in ipso contractu; & tunc nihil habet dominus, quia non videtur mera alienatio, cum ille non habeat irreuocabiliter. l. in dié, ff. de aqua. plu. arcen. Imo nisi faciat, quod actú est in venditione, potest conueniri ex prima conuentione, quæ pręcedit ius domini, ergo ipse dominus nihil debet habere, arg. l. lex vectigali, ff. de pig. & l. cum post. §. patrona, ff. de iure do. & l. qui res, circa princ. ff. de solu. Imo si dominus recepisset, reddere teneretur; quia recepit ob causam, quę cessat. l. j. & l. 3. §. & si liber, ff. de condi. caus. dat. & argu. l. ex hoc edicto §. penult. & vlti. ff. de ali. iudi. mut. cau. fact. & l. si vnus. §. quod in specie. ff. de pact. & l. cum pater. §. fidei, ff. de leg. 2. & l. cum quis. §. j. ff. de dot. præleg. Si autem conuentio resoluendi fuit facta post contractum celebratum, tunc aut conuẽtió fit post rem traditam, & dominus debet habere duplicem, quia primus contractus fuit perfectus. l. 2. C. de donat. quæ sub mod. & d. l. cum pater, §. rogo, & §. fidei, ff. de legat. 2. Item de secunda resolutione, quia fit ex noua causa, & agitur de noua causa, & agitur de noua alienatione, ergo duplices debet habere; argumento l. si à me, ff. ad legem Falcidiam. & hoc probat expresse hæc l. in fi. Et ita potest intelligi dicta l. si duobus, ff. de diuersis & temporalibus præscriptionibus. Si autem conuentio facta fuit ante traditionem, tunc quia non agitur de noua alienatione facienda, sed de prima dissoluenda, dominus non habebit nisi semel, argumen. l. si pro fundo, C. de transact. Hæc Alber. prope ad verbum, post Gul. Cu. quem etiam sequi videtur, dum simpliciter ad illum remittit, Iason in l. vlt. col. 14. versic. vndecimo quæro, C. de iur. emphy.

9 ¶ † Bald. autem in ea ipsa l. ab emptione, colum. vlt. quærit (ait) hic Gul. si ratione contractus debet aliquid solui domino, vtrum fient duæ solutiones, quando primum celebratur contractus, & postea resoluitur, vel consensu partium cassatur. Respondet ipse, ꝙ aut resoluitur ipso iure per pactum appositum ab initio, & tunc nihil debetur domino, quia fingitur nó contractum. l. commissoriæ, C. de pactis inter empt. cum simil. Ex hocque not. Gul. ꝙ si emphyteuta vendit rem emphyteuticam, irrequesito domino, apposito pacto legis commissorię, vel addictionis in diem, & ex illis pactis cótractus

resoluitur, non cadit emphyteuta iure suo, nec aliquod ius quæritur domino. Si vero istud pactum resolutiuum nō apponitur à principio, sed postea; & tunc quidem aut re integra apponitur, & debetur domino vna præstatio, ratione contractus, ex quo erat ei ius quæsitum; argum.l.vlt.ff.de pactis, non autem debetur ratione distractus. Et ex hoc not.ꝙ debetur gabella fisco, licet postea contractus cócelletur de partium voluntate. Tertius casus est, quando res non est integra; & tunc facienda est differentia in forma verborum. Aut enim sunt concepta per modum nouæ obligationis; & tunc rationæ contractuum debentur duæ prestationes, vel gabellæ; vt hac l.§.illud. Aut per modum resolutiuum, & tunc non debetur nisi vna; vt hac l.versic. Ariston i, & versic.nec quicquam. & præterea dicit facere dictam l.si duobus, & dictam l.si a me, & dictam l.sancimus. Et eadem prope repetit in additionibus illius legis.

10 ¶ † Sed & Angelus ibi colum. prima dicit in hac re inspiciend am esse formam verborum; quia aūt sunt ordinata ad veram resolutionem, & tunc quia nunquam oritur actio, nec per eam inititur nouus contractus, vt ibi dicitur, non debet de huiusmodi resolutione solui gabella, aut laudimium, ex statuto disponente ex quolibet contractu solui debere. Si autem forma sit ordinata ad obligandum, aut retrahendum, tunc dicitur, quod ex ea non agitur, nisi sit talis, ꝙ per eam nouus contractus intelligatur celebratus, & tunc de isto nouo contractu soluetur iterum gabella, siue laudimiũ. Hæc ille satis obscure. At Paul.Castren.ibi multo obscurius; Pactum (inquit) resolutiuum, per quod agitur, vt contractus habetur pro infecto, est maiuris potentiæ, quam pactum de non petendo; non tamen habet locum in contractibus, qui solo consensu contrahuntur, & quando omnia sunt integra, vel sponte re integrata. Item istud pactum resolutiuum potest fieri, vel incontinenti, antequam partes diuertant ad alios actus; & tunc facit videri contractum non fuisse celebratum, ex quo partes non habuerunt pro facto, & obsoluto, l.contractus, C.de fid. instrum. & argumen.l.si ita quis, ff. de leg.I. Potest etiam fieri ex interuallo, & tunc aut ex pácto facto tempore contractus, puta legis commissoriæ, vel addictionis in diem, & idem. Aut non fuit actum tempore contractus, sed fit ex nouo consensu, & tunc fingitur nunquam fuisse factum, sed perinde ac si factum non fuisset, resoluitur, & sic vt ex nunc; sed in præcedentibus, casibus, vt ex tunc. Sicut quando ex post facto legatum adimitur, quia non fingitur non relictum, sed dicitur ademptum; vt dicta l.si ita quis, & l.j. ff. de his quæ in testamen. del. Et ista (inquit) sunt magni effectus. Primo enim si quæritur, an debeat solui gabella, quæ ex forma statuti soluitur ꝓ contractibus. Nam in primis casibus quando fingitur non fuisse factus, nulla gabella soluetur, sed in vltimo casu soluetur de primo contractu, a quo partes non potuerunt recedere in præiudicium fisci, cui ius erat quæsitum, d.l.vlt.eod. titu. De resolutione vero non soluitur, quia non est contractus, sed distractus; nisi fiat per modum noui contractus, quod posset procedere, si fuisset processum ad traditionem rei vendictæ, & postea agitur, vt retradatur, & reuendatur venditori pro eodem pretio, quod adhuc solutum non erat. Nam tunc soluetur tam de primo, quàm secundo, secundum Guliel. & Angel. vnde sunt verba diligenter inspicienda, an sonet in nouum contractum, an vero in resolutionem primi. Et postea eadem dicit obseruanda, cum quærimus, an qui vendidit & postea resoluit, cadat re. Et an etiam si id fecerit cósensu domini, debeat soluere laudimium semel, an bis an vero omnino non soluere. Hactenus ille, cuius, ni fallor, hic sensus est, quod si fiat resolutio contractus (quam is appellat pactum resolutiuum) antequam partes diuertant ad alios actus, nulla laudimia debentur domino. Idem si ea fiat ex pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem apposito tempore contractos. Quod si factum sit id pactum ex interuallo, & ex eo resolutio facta sit, perinde est ac si id pactum factum non fuerit. Id est, erit tanquam si resolutio facta fuerit ex interuallo, sine pacto præcedente. Ideo ex primo contractu debetur, cum sit distractus, in quo non habet locum statutum loquens de contractu; nisi si huiusmodi resolutio fieret per modum noui contractus, idest, nisi fieret tanquam alia venditio, non tanquam resolutio prioris; tunc enim de vtraque deberetur laudimium, si fuerit processum ad traditionem ex priori, ideoque opus est retraditione. Ex quibus etiam potes intelligere, atque etiam ex ijs, quæ supra ex alijs diximus, inspiciendam esse verborum formam.

11 ¶ † Ex ijs aūt quę dicta sunt, vides, quod si contractu perfecto cōtrahentes postea eidē renuntiãt, nō nocet fisco siue gabellarijs, quin eis gabella debeatur, quæ ex contractu solui iubetur, & idē quoque voluit Bald. in leg. si constante, col.2.per illum textum C. de donatio. ante nupt. & Angelus in §. quia vero, l.j.in fin.in Authentic. de nupt. per textum ibi, iuncta l.si constante, in fi.ff.soluto matrimonio, & idem Angelus in l. acta, paulo ante fin. & ibi quoque Imol. & Alex.col.2.ff.de re iudic. idē Alex.in l.in insulam §.vltimo.ff.solu.matr. Barbac. consi.43.sempiterna, colum.11.lib.2. & Firmiān. in tracta.gabell.in 3.parte 7. partis princip. quæst. 14. vbi id intelligit post Angelum & Alexan.in l. iurisgentium.§.adeo, ff.de pactis nisi continenti recessum sit, id est ante. quam partes ad alium actū diuerterint, & Philip. Deci. in l.petens, colum.2. C.de pact. & Iacobin. a Sanct. Georgio in dicto, §.adeo, in vtraque lectu: vbi id intelligit ut diximus, & omnes vbique. vix enim reperies, qui sint diuersæ sententiæ, pater Romanum consil.78.licet communi iure, in fine & Barbac. sibi contrarium consilio 14.clementissimi, columna 1.lib.4. Allegat autem Romanus ad illam suam sententiam Cyn. & Baldum in l. vltima, §. sed quia nostra, C. commu. de lega. qui id non dicunt. Sed vt istos missos faciamus, idem de laudimijs, & alijs huiusmodi iuribus, vt scilicet debeantur, etiamsi partes à contractu discedant, voluit Iacobin.

Iacob. à S. Georg. in tract. de oper. colum. 9. versic. habent etiam, vbi hoc intelligit, nisi incontinenti, id est, antequam ad extraneos actus diuertant, discesserint, & Steph. Bertr. consi. 149. viso casu, lib. j. vbi id intelligit, etiamsi ante traditionem rei venditæ partes discesserint à contractu. & Ferro. in cōsuetudi. Burdigalen. tit. de feudis. §. 15. vbi etiam intelligit, nisi incontinenti discesserint. De quo tamen, quantum ad id, vide quæ dicam. versi. seq.

12 ¶ † Nam vt ad alios veniamus, Ioannes Faber, in §. 1. Instit. de emptio. & venditio, de hac re cæterorum obscutissimè loqutus est, sed ni fallor, ea est ipsius sententia, deberi domino laudimia ex vēditione, etiam secuta redemptione, siue reuenditione ex pacto apposito in contractu, nisi ex consuetudine ipsa laudimia deberentur ob nouam inuestituram. Nam tunc si nondum interuenit inuestitura, & partes discesserunt à contractu ante traditionem, non debentur laudimia. Et idem, quantum ad vltimum propemodum voluit ipse Faber in l. 1. C. quand. lice, ab empti. disce. cum dicit, quod si contrahentes, discedunt à contractu re integra, dominus non habet laudimia; secus, si rem semel tradiderit, per capit. 1. titu. quid iuris si post alie. & l. 1. §. si rem. ff. de posi. At Saly. in d. l. 1. col. 2. hæc insit. Quærit glossa, quando res fuit tradita, quæ ex conuentione de discendendo retradi debet, an emptor debeat eodem pretio reuendere, & dicit quidem quod sic, & male, quia tunc essent duæ emptiones, & non vna resoluta. Quod not. quia primo casu duę gabellæ soluerentur, secundo non. Et eum refert ad verbum Angelus Aretin. in §. vlt. colum. 2. versic. quid si fuit, Instit. quibus modis tol. oblig. nisi quod postea verba, eodem pretio reuendere, hæc addit, vel simpliciter, retrodare; & nihil aliud, & in eum sequitur. Angelus autem Perusi. in ea ipsa, l. 1. dicit per glo. penultimam eius l. quod si vendo rem, & trado tibi, & incontinenti rem mihi reuendis, sunt duo contractus, & secundus resoluit primum, & de vtroque debetur gabella, ex forma statuti disponentis de quolibet contractu solui gabellam. Postea subiungit formam practicandi resolutionem contractus, quando res non est integra, scilicet quod contrahentes agant, quod contractus resoluatur, & ille cui facta est traditio, rem retradat, quo facto contractus resoluitur nudo consensu, & ista resolutio non est nouus contractus, & ita dicit tenere glo. ibi Ideoque inquit de ista resolutione non soluitur gabella ex dicto statuto. Sed an saltem soluatur pro contractu resoluto? videtur quod non, ex quo resoluitur ipso iure, & dicit glo. contrarium esse verius, quia negari non potest, contractum fuisse perfectum, & statim publicano ius fuisse acquisitum, quod absque eius facto tolli non potest l. id quod nostrum, ff. de regu. iuris.

13 ¶ † Cæterum Paul. Cast. eodem in loco, primū quidem col. 1. hæc dicit: Operatur consensus resolutiuus, qui fit re integra, vt omnis obligatio, tā naturalis, quam ciuilis, orta ex contractu, ipso iure resoluatur. Et id speciale est in pacto resolutiuo contractus, qui solo consensu fuit celebratus. Et hoc verum est, etiamsi ex interuallo post primum contractum interuenit. Cum enim fit super substantialibus contractus, dicitur inesse, etiamsi ex interuallo fiat. l. Iurisgentium §. adeo, ff. de pactis, non sic in alijs, vt in eadem, l. §. quinimo. Et nota, quod non solum resoluto consensu resoluitur contractus, re integra, sed etiam reformatur, quando super substantialibus fit, vnde si vendidi rem decem, & postea re integra agimus, quod sit vendita duodecim, censetur vēditio reformata, & perinde habetur, ac si fuisset à principio facta pro duodecim, nec erit nouus contractus, sed idem tamen reformatur, ideo non soluitur noua gabella ex statuto disponente, vt de quolibet contractu, soluatur gabella, vt est Bononiæ, sed vna tantum, etiamsi ex interuallo facta sit, vt in d. §. adeo. De quo dic, vt per Bartol. ibi, cuius dicta & nos statim recensebimus. Sed ut ante redeamus ad Paul. is rursus in eadem l. 1. col. 2. nota (inquit) istam glo. quòd hęc resolutio non dicitur nouus contractus, sed resolutio primi contractus. Ergo si statutum disponit, vt de quolibet contractu soluatur gabella, non soluetur de ista resolutione. Sed an soluetur de primo contractu resoluto, uidetur q̄ nō, quoniam habetur pro nō facto. Contrarium dic, quia re vera fuit factus, & sic statim fuit acquisitum ius fisco. Quod ergo postea partes agunt, nō facit vt habeat pro non facto in præiudicium ipsius, sed quantum ad ipsos cōtrahentes. Et hoc si resoluitur ex causa voluntaria, quæ retro non trahitur, l. vlt. ff. quæ res pignor. obligar. non poss. & l. 1. ff. qui potiores in pignore habeantur. Secus si ex causa, quæ retro fingit, vt si fuisset contractus celebratus sub condi. quæ postea non extitisset, nam haberetur pro non facto, etiam quantum ad fiscum, ut ex eo non debeat solui gabella, arg. l. potior, & l. qui balneum, ff. qui pot. in pign. habe. Hæc ibi.

14 ¶ † Igitur vt veniam ad Bar. in d. l. iurisgentiū, §. adeo, hęc sunt eius verba. Quæro pro declaratione huius. §. vtrum si verum, quòd per pactum appositum circa substantialia contractus, primus cōtractus renouatus videtur, glo. in l. pacta, ff. de contrahen. emptio. dicit quòd sic, si fiat ex interuallo, secus, si incontinenti, argumen. l. nam ad ea. ff. de condi. & demonstr. Guli. contradicit, quia distinctio l. nam ad ea, habet locum in testatore tantum, ex cuius voluntate tota dispositio pendet, secus in contractibus. Hoc placet alia ratione, quia super eodem non possunt concurrere duæ emptiones validæ l. si id, quod ff. de rescinden. vendi. Et ideo (inquit) circa huuc articulum dicas, aut pactum secundo apponitur cum uno ex pluribus, aut cum eodem. Primò casu pro parte tantum receditur, nec contractus in totum renouatur, ut hic in vers. sed cum duo. Secundò casu, aut verba non sunt apta ad renouationem cōtractus, verbi gratia, rem quam tibi vendidi pro decem, uolo quòd emptam habeas prima emptione, & remitto, uel do tibi decem, & non videtur renouatus contract. Aut verba sunt apta ad renouationem contractus, vel sunt ambigua, quia possunt trahi ad vtrunq;, & videtur renouatus contractus vt hic, & d. l. pacta, versicu.

Paulus, ita videtur tenere, glo. & tex. innuit infra eodẽ in l. si vnus. §. pactus, versic. quòd si non in totum, & ista sunt vtilia, vt scias, ex quo contractu agatur, & ex quo debet solui gabella, vtrum fuerit vna venditio, an plures.

15 ¶ † Angel. quoque in d. §. adeo, col. 1. scribit, q̃ id quod dicitur contractus bonæfidei, vt nudo cõsensu contrahuntur, ita dissoluuntur, verum est in præiudicium ipsorum contrahentium, non etiam tertij, cui esset ius quæsitum ex primò contractu. l. in insulam, in fi. & l. si mulier, coniuncta glo. ff. sol. matr. & l. stipulatio de dote reddẽda, ff. de iur. dot. Et ideo si de contractu debet solui gabella, vt est in ciuitate Perusij, licet re integra contrahentes discedant, nihilo minus debet solui gabella, & facit optimè, l. 1. §. si rem, ff. depo si. & id dicit satis esse de mente Guliel. ibi. Sed & Pau. Castr. in eodem loco idem dicit, nisi quod non loquitur de re integra, vt Ange. intelligitque quando ex interuallo discedunt à contractu. Sed si antequam diuerterent, ad alios actus, discesserunt, secus, quia tunc cõtractus non videretur fuisse celebratus, cum eum non habuerunt pro perfecto, argum. l. si ita scriptum, ff. de leg j. & l. j. post medium, ff. de his quæ in testamen. delen. & l. contractus. C. de fide instrum. Et hoc ibi omnino sequitur Alex. nisi quod loco eius, quod dicit Pau. antequam partes diuerterent, ipse Alex. dicit incontinenti, q̃ quidem, incontinenti negat intelligi antequam partes diuerterent, sed prout not. Doctor. in l. in bonæfidei, C. de pact. Verum Iaco. à S. Georg. in tractatu de Roydissiuè operis, nu. 38. & duobus sequentibus, simpliciter sequitur Pau. Castr. vbi supra.

16 ¶ † Et vt ad cæteros pergamus, Bald. in l. si prædium, col. 2. versi. sed nunquid redhibitione, C. de ædil. actio. dicit, quod si contractus fuerit redhibitus, non tenetur fiscus reddere gabellam, q̃ pro eo accepit, sed tenetur vẽditor eã restituere emptori, qui eam soluit, per l. debet, ff. de ædil. edictio. At Angel. in d. l. si predium, è diametro tenet contrarium, nempè emptorẽ ipsum hoc casu recuperare vectigal siue gabellam, quam soluit ex contractu postea redhibito. & eum sequitur Firmia. in tract. gabel. in prima parte 8. partis princ. in 7. q. nisi hos intelligas vti pacto intelligendo secundum decisi. ipsius Bald. vt scilicet emptor possit recuperare vectigal siue gabellam à venditore, non à fisco siue domino. De quo etiam videbis plenissimè per Stephan. Bertran. consi. 211. punctus q. lib. 4. Sed redeundo ad Bald. is in l. quid ergo. §. contrarium, in fi. ff. de contrar. iudic. tutel. dicit, quod si de quolibet contractu debet solui gabella, soluitur etiam de refutationibus, quæ fiunt per pactum, secus si p̃ solutionem, & sequitur Barb. in l. si ita stipulatio, col. j. ff. de verb. oblig. & Iorda. Bri. in repe. c. Ro. §. contrahentes, col. 2. in fi. de foro compet. lib. 6. Fir. in eod. tract. gabel. in 7. parte princ. in 5. q. versi. de contractu vero. Sed nos de hoc latius diximus in nostris Legibus cõnubialibus, in verbo, *contracter*, in prima q. Et vt redeamus ad Bald. is consi. 415. illa solennitas, lib. 2. dicit quod si tempore contractus fuit actum de eo resoluendo, resolutio, quæ fit postea, nõ est propriè resolutio, sed executio ipsius contractus, per l. 3. §. si ab ignoto, ff. de manumiss. & l. 1. in fi. ff. de reb. cor. Idem consil. 164. maritus, lib. 5. in ea est sententia, vt quãdiu res vendita, aut data in solutum lui potest ex pacto apposito in cõtractu, non debeatur gabella, q̃ ex statuto iubetur solui ob contractum, cum non sit pleno iure translata. l. cum manusata. §. nemò, ff. de contrah. empt.

17 ¶ † Hæc ex Bald. Ange. autem in l. si hominem, ff. de vsucap. dicit, quod redhibitio non est noua venditio, siue ea fiat ratione morbi, siue ratione pacti resolutiui appositi in contractu. Ideoque de hac redhibitione non soluitur noua gabella ex statuto iubente solui gabellam ex qualibet venditione. Et idem, si fuerit appositum pactum legis commissoriæ, vel addict. in diem, vel translationis dominij ipso iure. Et eum nuncupatim sequitur Io. Plat. in l. sancimus, col. 1. C. de consul. lib. 12. Sed vt vides, 2. loquuntur de redhibitione, aut alia resolutione, vt scilicet ex ea, gabella non debeatur, nihil autem dicunt de priori venditio. Similiter Masuer. tit. de empt. §. item in casu, dicit, quod venditor redimẽs ex pacto redimendi, non tenetur soluere ventas, quia non est propriè venditio, sed resolutio venditionis ex causa præcedẽtis cõtractus, vt dicit not. à Cyn. in l. vlt. C. commun. de lega. Secus, quando fit resolutio ex mera voluntate emptoris, vt fit quando vir recipit dotem æstimatam loco pretij, & habet elect. restituendi rem vel æstimationem, quia hoc casu, & alijs similibus quibus non fit resolutio de necessitate, sed de voluntate emptoris, ventæ debentur pro vtroque contractu, arg. l. si res distracta, ff. quib. mod. pigno. vel hypo. sol. & l. lex vectigali, ff. de pig. & quod not. Bar. in l. in concedendo, ff. de aqua plu. arcend. voluit allegare in l. in diem, eod. tit. At vt vides etiam Masue. non aperit, an ex primò illo contractu, cum scilicet aliquid venditur cum huiusmodi pacto, & postea retrahitur, debeãtur ventæ. Sed idem apertius declarat in tit. de loc. §. 2. nempè vẽtas ipsas statim deberi pro prima illa venditione, pro secunda autem, videlicet cum res redimitur, secus, quia ea est resolutiua, & fingitur retro res non fuisse vendita, d. l. vlt. §. sed quia nostra, C. com. de lega. & hoc (inquit) verum est, si pactum resolutiuum fuerit appositum in eodem contractu, quia tunc censetur esse pars contractus, & non erat venditor aliàs vendit urus. Idem si fiat incontinenti post contractum, licet in alio instrumento, vt solet fieri, quia quæ incontinenti fiunt, inesse videntur, l. lecta, ff. si cert. peta. & præsumitur præcogitatum. Hæc ille.

18 ¶ † Extat responsum Panorm. consi. 69. videtur primo dicendum, lib. j. q̃ si ex statuto debeatur gabella ex secundò decreto, & is qui passus est secundum decretum, obtulerit debitum creditori intra annum, & ita bona sua recuperauerit, secundum, l. vlt. C. de iur. dot. impet. & not. à Bar. in l. si finita. §. Iulianus, ff. de damn. infect. non debetur gabella ex huiusmodi secundo decreto. Et idem etiam dicit, si ab ipso secundo decreto fuerit appellatum, & partes super appellatione compromiserint in arbitros, qui id decretũ infirmauerint, & adhuc multa allegat,

allegat, quæ ibi videre poteris, & sequitur Alcia. in l. cœpisse, ff. de verb. oblig. Paul. autem Castr. in l. j. col. 1. C. de pact. inter empto. dicit, quod si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriæ, nó debetur gabella, quæ à statuto iubetur solui de quolibet contractu. Si verò resoluitur ex pacto de reuendendo, debetur gabella etiam ex reuéditione, quia est nouus contractus, vt dicit not. à glo. in d. l. 1. C. quan. lic. ab emptio. disced. Idem Pau. in l. Pomponius. §. j. per tex. ibi, in versic, præterea, ff. de acquir. possess. dicit, quòd resolutio contractus non tribuit titulum, neç potest dici nouus contractus. Ideo si ex statuto debet solui gabella ex cótractu, non soluitur ex resolutione contractus. Quod intelligit, cum ea resolutio fit ex causa de præterito, vt ibi, secus, si fieret ex noua causa, quia tunc ne fiat fraus legi, debet solui gabella, & Franc. Aret. ibi, col. j. in 3. not. dicit se credere id verum esse, si esset aliqua coniectura fraudis, aliàs id non videtur dicendum, & contrarium (inquit) expresse tenet Bart. in d. l. ab empt. ff. de pact. & in d. l. j. C. quan. lic. ab empt. disce. Denique idem Pau. consi. 74. in causa mota, col. 3. versic. sed in nostro casu, lib. 2. in ea est sententia, vt si res vendita fuerit etiam ex interuallo translata in venditorem, non per viam noui contractus, aut nouæ venditionis, sed per viam distractus, siue resolutionis veteris contractus, non debetur de huiusmodi resolutione gabella, quæ debetur de vendi. ex forma statuti, per tex. glo. & Bal. in d. l. j. C. quan. lic. ab empt. disce.

19 § † Neç tandem omittemus, quæ scribit Ioan. Berberius, cósuetudinum Gallicarum peritissimus in Viatorio iuris, tit. de loc. colum. pen. versi. vlt. ad breuem. Cum quæritur (inquit) ex quibus alienationibus debeatur laudimium, distinguendum est, quia aut alienatio fit conditionaliter, aut purè. Si conditionaliter, & tunc aut conditio impedit dominij translationem, aut retractat. Primò casu non debetur laudimium, quia non est vera alienatio, per not. in l. si hominem, ff. de vsuc. & in l. vbi autē, ff. de in diem addi. Secundò casu, quando conditio retractat iam translatum, debetur laudimium, per not. in l. quoties, quæ est 2. eod. tit. & per totum, ff. de leg. commiss. & l. 2. & 3. C. de pact. inter empto. Hæc ille, qui dum allegat, d. l. 2. quæ loquitur de hoc nostro pacto, vt plerique omnes intelligunt, satis declarat intelligere se, deberi laudimia ex véditione facta cum hoc pacto, etiamsi vi illius venditio retractetur, atque etiamsi conditionalis esset hæc vendi. de quo satis diximus supra eod. tit. §. 2. nu. 72. ad decimumseptimū, & alijs seq. Postremò Carol. Molen. in consue. Parisi. titu. j. §. 13. glo. 5. in 2. q. hanc rem copiosissimè disputat, & in summa, hæc est illius sententia, vt si incontinenti nulla aliorum actuum interpositione contrahentes discedant, etiam re verè tradita, nullus sit locus laudimijs vel iuri retentionis. Sed nec si discedant ex interuallo, re nondum verè tradita, etiam si ficte tradita fuerit, nisi dominus præuenerit, aut inceperit suo iure vti, quod quando dicatur fieri declarat ibi nume. 19. & seq. Sed & idem eiusmodi tit. §. 22. in 2. 3. & 4. q. alia multa dicit, quæ tu videre poteris.

Multa quoque Domi. Boer. decis. 182. & per supra dicta, quem videre poteris, vix enim intelligo eius sententiam.

20 § † Hactenus Doctor. sententias sigillatim recensuimus, nunc tēpus est, vt summatim dicamus, quid de his, & nos sentiamus. Et certè si ab empt. disceditur, quia ab initio contractus nullus erat, non debentur laudimia, de quo vltra supra dicta, vide quæ scripsimus supra tit. præceden. §. 1. glo. 2. in verbo, *à vendu*, nu. 7. sed alia tantum, & sequen. Idem si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriç, vel addictionis in diem, verbis directis in contractu, vel incontinenti post apposito, Pro quo etiam vide, quæ diximus supra hoc eo. tit. §. j. gl. 7. in verbo, *seront preferez*, nume. 3. 4. 5. 16. & 17. Si autem resoluitur ex pacto de reuendendo, etiā in ipso contractu apposito, vel confestim post, vt inesse videatur, & tunc debentur laudimia ex prima venditione, vt quæ pura fuerit, non obstante eo pacto, ob eamq; emptor lucratur fructus, potestq; rem alteri cedere, & dominium transferre. Non etiam ex reuenditione, vt etiam vltra prędictos respondit Steph. Bert. cons. 45. pridem de anno, in 2. dubio, lib. 1. vbi & id dicit voluisse Belugam in l. vbi autem. §. sed & Marcellus, ff. de in diem addi. & idem quoque voluit. Ferro. in consue. Burdigal. tit. de feud. cap. 16 post princ. & Carol. Molend. in consue. Parisi. tit. j. §. 23. nu. 26. Pro quo etiam vide vltra superiora, quæ scripsimus supra hoc titu. §. 2. in glo. 2. num. 34. & hanc partem, & multis seq. in tota ea q. Si tamen id pactum esset appositum in contractu verbis directis, nónihil dubij esset, ex ijs quæ diximus supra d. §. j. glo. 7. nu. 14. 15. 16. Verū ex reuenditione non debentur laudimia, vt quę sit sequella prioris contractus. Si autem disceditur à venditione ex eo pacto apposito ex interuallo, aut etiam sine eo pacto, tunc debentur duplicia laudimia, vna scilicet ex priori venditione, altera ex reuenditione. Hic enim sunt duplices venditiones & contractus. Et hęc quidem, cum statutum disponit laudimia deberi ex venditio, siue ex contractu. Si autē statuat deberi ex alienatione, tunc si partes discedant à contractu ante rei traditionem, & sic nondum translato dominio, tunc nulla debentur laudimia, ex ijs quæ vltra superiora diximus, supra tit. præced. §. 1. glo. 2. nume. 43. quid autem si quis vendidit, & multis seq.

21 § † Quid si emptor soluit debita fiscalia, ante contracta à debitore, aut census siue vectigalis pésiones præteritas siue reliquias (nam & has cogi potest soluere, l. Imperatores, ff. de publica. & vectig. vt alibi diximus) an & has venditor, aut cósanguineus redimens vi huius pacti de reuendendo, tenetur restituere? Et hoc certè verum est, vt in simili voluit, ac respondit Bald. consi. 303. ad euidentiam præmittendum est, quod creditor, in princip. lib. j. per multa illic allegata, quæ tu videre poteris.

22 § † Sed quid si emptor aliquid soluerit proxenetis siue mediatoribus, an & id restitui debet à venditore redimente ex hoc pacto? quod videtur per l. debet, & ibi glo. nuncupatim de istis loquentem, ff. de Ædil. edict. Verum contrarium tenuit

Cæpol.

Cæpol. in d. l. debet, & in tractatu simulationis cõtractuum, in 6. præsumptione, in fi. Sed tu vide, quæ tractauimus, an & hæc restitui debent à consanguineo retrahente, supra tit. præced. §. 29. glo. 4. in verbo, *& autres semblables*, nu. 8. sed quæritur, & sequentibus.

23 ¶ † Quid item, si emptor ante hanc reuenditionem, & durante ipsius tempore, acquisiuerit seruitutem prædio ita empto: an venditor, aut consanguineus redimens tenebitur pretium illius venditionis seruitutis reddere? Et hoc quidem deciditur ex eo, quod in simili traditur in cap. si vasallus, & quæ ibi scribunt Docto. tit. hic finit. lex, & quæ etiam scribuntur ab Andr. Iser. Matt. Lauden. & Cardi. Alex. in cap. j §. è contrario, in fi. tit. de inuestitu. de re alie. fact.

24 ¶ † Dubium autem non est, quin impensæ instrumenti venditionis restitui debeant, per id quod in simili traditur à nostris, debitorẽ teneri refundere creditori huiusmodi impensas, vt per Bald. & Saly. in l. vlti. C. de condi. ex l. & eundem Bald. in l. non ignorat, col. 2. versi. modo ego quæro, & ibi quoq; Saly. colum. etiam 2. versi. quæro an impensa, C. de fruct. & lit. expen. & ipsum Bald. in l. eos. §. 1. in 5. nota. C. de vsurp. vbi distinguit, vt ibi per eum, & Guil. Pap. sing. 995. versi. si factura. Philip. Deci. in Auth. causa, nu. 12. C. de sacro. eccle. & in cap. cum dilecta, col. 4. versi. & notandum est, extra de confirm. vti. vel inutil. Et ita haud dubiè obseruamus in vtroque nostro retractu, atque etiam in retractu feudi. & de retractu municipali, est consuetudo, expressa supra tit. præceden. §. 29. vbi aliquid diximus in glo. 3. Et ex illis, quos supra citauimus, poteris intelligere, quod non refundi debeant sumptus ipsorum instrumentorũ, sed & alij in hoc impensi, vt emptor ea à notarijs recuperaret.

25 ¶ † Sed antequam hinc digrediamur, illud te scire volui, quod aduersus hanc nostram consuetudinem, quæ iubet reddi emptori huiusmodi sumpt⁹ emptionis, Panor. consi. 76. in præsenti, col. 2. versi. quarta coniectura, lib. j. reponit inter coniecturas, quibus contractus præsumendus est vsurarius, hãc scilicet, quod dictum est in contractu venditionis, quod si venditor redemit rem venditam, teneatur emptori restituere gabellam, quæ soluetur ex huiusmodi contractu, & reliquos sumptus notariorum, qui contractum receperunt, quasi (inquit) is emptor nollet sustinere ac sufferre quippiam sumptũ, sed libere, & sine aliquo onere lucrari fructus. Et eum nuncupatim sequitur Steph. Bertran. loquens de restitutione laudimiorum, & aliorũ huiusmodi sumptuum, consi. 287. cum præsupponatur, lib. 2. & idem quoque voluit Cæpol. in trac. simulationis contractuum, in 6. præsumptione. Et tamen videmus ex supra dictis, venditorem retrahentem ex pacto redimendi, ad hæc omnia teneri, etiam si id dictum non sit. Atque verendum est, nè Panorm. Cæpol. & Bertran. nimio huiuscemodi contractuũ odio hęc incogitantes scripserint. Ideoque & idem Bertr. expressim, & in hoc ipso casu contrarium consuluit, consi. 186. vidi processum, nu. 4. libro 2. Negari tamen non potest, idipsum expressim, ac tã studiose appositum, in contractu declarare ostendereq; animum emptori cupidiorem, ac attentiorẽ ad rem, atque nimis propè anxium ac solicitum, nè quid vel tantillum sibi depereat.

§. VII.

IN QVOVIS retractu aut conuentionali, aut municipali in quo redimendi facultas vltra annum non porrigitur, retrahens tenetur refundere impensas necessarias 1. duntaxat, si quæ factæ fuerint, vtiles verò, aut aliàs, minimè, sed eas amittit, qui illas fecerit. Verum in vtroque retractu, cuius facultas vltra annum porrigitur, retrahens tenetur restituere impensas necessarias, vtiles autem tum demum tantum, si factæ fuerint autoritate iudicis. Quod si quas aliàs fecerit, eas amittit, & fiunt retrahentis.

REPARATIONS NECESsaires, Impensas necessarias. GLO. I.

SVMMARIVM.

1 *Venditor retrahens quas, & quales impensas, debet emptori restituere, & nu. 2. & 3.*
Emptor an impensas recipiat, à retrahente sine deductione fructuum.
Quid de impensis pertinentibus ad fructus collectionem, an saltem deduci debeant.
5 *Quid si hæ impensæ quas, venditor debet restituere, sunt adeò magnæ, vt cogatur eam rem relinquere, an nihilominus eas reddere debeat, si velit redimere.*
Quid si venditor denuntiet emptori, nè has impensas faciat.
6 *Emptor an eas impensas quas repetere non potest, possit tollere, & quomodo, Et an venditor possit dare, quantum ualent, ne tollantur.*
7 *Emptor cum pacto reuenditionis, qui rem restituit sine deductione impẽsarũ, an eas possit repetere.*
8 *Venditor cum pacto redimendi retrahens, an debeat restituere impensas tantum, an quod ob eas pluris ualet fundus, & nu. 9.*
Quid è diuerso si minoris ualet fundus, nu. 9.
9 *Valor æstimandus respectu fructuum magis, quã rei ipsius.*
10 *Impensæ facta ab emptore cum pacto reuendẽdi, quæ sine eius culpa periere, an sit restituendæ.*
Quid si perit res ipsa in qua factæ sunt.

11 Rebus

11 *Rebus pluribus venditis, an vna in qua impensæ factæ non sunt, retineri possit, ob alias forte non liquidas, & nume. 12.*
13 *Impensæ si liquidæ non sunt, an teneatur emptor rem restituere præstita cautione de illis restituendis cum liquidæ fuerint.*
14 *Emptor simpliciter condemnatus facere cessionẽ venditori sine mentione impensarum, an in executione sententiæ poterit, opponere de earum restitutione.*
15 *Et an tertius emptor id opponere poterit.*
16 *Venditor retrahens an teneatur reddere impensas ab emptore factas in instituendis vineis in fundo vendito, & sic in mutando formam agri.*
17 *Quid si venditor minus impendisset, si impensas ipsas fecisset.*
Quid si impensæ sint immoderatæ, & insolitæ.
18 *Quid autem si emptor necessarias non fecerit, an vendens tenebitur, id quod interest, refundere retrahenti.*

1 QVÆ quale sue impensę, & meliorationes, debent restituere, condicta, auocata, redempta, aut aliter recuperata, à bonæ vel malæ fidei possessore, siue is qui rem recuperat, sit minor, qui restituitur, siue alius, videre poteris, in l. intra vtile. §. j. ff. de minor. & in l. plane, & l. vtiles, ff. de pet. hæred. & in l. in fundo, & ibi glo. Barto. latissimè, colum. 2. & sequen. & alios, ff. de rei vendic. & l. domum, C. eod. tit. & per totum tit. ff. de impen. in re. dotal. fac. & l. si fine. §. interposito, ff. de adm. tuto. & l. si seruos, ff. de pign. actio. & l. Imperator, ff. de in diem addi. & l. penul. in princ. ff. locat. & vbique ferè glo. & Docto. & Bald. consi. 167. Titius emit fundum, lib. j. Paul. Castr. consil. 247. in causa quæ vertitur Saonæ, colum. penul. versic. venio ad tertiam conclusionem, & consi. 270. viso puncto, colum. 2. versic. tertiò principaliter, lib. 2. Alexan. & alios Recentiores, in l. domos, ff. de leg. j. Docto. in cap. si vasallus, titu. hic finit. lex. Benedi. Capra consi. 90. fuit quidam, in 2. dubio. Fab. in tracta. de emptio. & venditio. in 8. q. princ. colum. 2. versicu. tertius effectus.

2 § † Sed quod ad hunc casum nostræ consuetudinis pertinet, quantum ad retractum sanguinis, varie consuetudines Galliæ disposuerunt, vt videre licet apud Meldenses, cap. 111. Melodunenses, cap. 41. Senonenses, cap. 31. Trecenses, cap. 151. Vitriacenses, cap. 128. Aurelianenses, cap. 293. Turonenses, titu. *des retraictz*, cap. 14. Cenomanenses, cap. 388. Andegauenses, cap. 378. Borbonienses, cap. 430. & cap. 481. Blesenses, cap. 202. Engolismenses, cap. 79. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc tit. §. 14 Laudunenses, & cæteros Veromandienses, 3. partis tit. 8. §. 18, qui est totius illius partis 92. & sequen. Quid autem sit de iure communi, statim dicemus. Quantum autem ad retractum conuentionalem, Bald. d. consi. 167. in fi. lib. j. respondit, venditorem redimentem vi pacti de reuendendo, teneri ad meliorameuta, & impensas in fundo factas, per d. l. intra vtile. § j. ff. de minor. & not. in d. l. domos, de lega. 1. & in l. qui exceptionem. §. si pars. ff. de condi. indebi. & in l. emptor, ff. de rei vendi. Et idem quoque voluit ipse Bald. consi. 303. ad euidentiam præmittendum est, quòd creditor, eod. lib. j. vbi etiam expresse de impensis vtilibus loquitur, & Hiero. Cagn. in repe. l. 2. in 24. q. C. de pact. inter empt. & vendi. vbi allegat Bald. consi. 154. & consi. 255. quibus in locis nihil de hac re loquitur. Et ad hanc sententiam bene facit tex. in l. Imperator, ff. de in diem addi. vbi priori emptori, qui emit cum pacto addictionis in diem, restituendum est, quod in rem impendit, si ea ex eo pacto ab ipso reuocetur.

3 § † Sed & Alber. in d. l. intra vtile. §. j. post Iaco. Aret. tenet, quòd consanguineus, qui est statuto vel consuetudine retrahit rem venditam, tenetur refundere impensas necessarias, & vtiles, ab emptore in re vendita factas. Quod & ipsum asserit idem Albe. in 1. parte statutorum, q. 96. sed quid si emptor. Verum hæc nostra consuetudo hic distinguit, quantum ad vtiles, quam sequi necesse est, vt interim omittam longissimam eius rei disputationem Igne. in repe. l. dudum, col. 9. versi. pro quo induco, & iterum, col. 11. versi. ex hoc infero, C. de contrahen. empt. vbi plenissimè de ea re disserit, & tandem in hoc residet, vt emptor à consanguineo, non nisi necessarias, & vtiles simul recuperet, nec satis esse, vt sint necessariæ, nisi & vtiles sint, per quædam iura, quæ ibi videre poteris. At Geral. Bago. in sua disputatione retractus, illud constanter tenet, retrahentem teneri ad impensas necessarias, non etiam ad vtiles, nec distinguit inter facultatem retrahendi annalem, & aliam proximiorem, vti facit nostra consuetudo. Et mouetur, quod retrahens prospicere debuit rem retrahi posse, l. si quis domum, ff. loca. Super qua ratione vide, quæ latè diximus supra titu. præceden. §. j. glo. 18. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, num. 41. huic ita responderi. Subdit autem Geral. quòd consuetudo vocans proximum, non imponit ei necessitatem, nisi restituendi pretij, cuius appellatione impensæ non continentur, nec è contrario, l. quibus diebus. §. 1. ff. de condi. & demonstratio. Deniqne si emptor (inquit) consequeretur impensas vtiles, tantas posset facere, vt nullus retraheret. Ideo vt fraudibus obuietur, debet solum consequi necessarias, & ita dicit de facto obseruari, Sed & ijs adde, quod scribitur in l. vtilium, ff. de impen. in re dot. fac. cuius hæc verba sunt: Vtilium nomine ita faciendam deductionem quidam dicunt, si voluntate mulieris factæ sunt, iniquũ enim esse, compelli mulierem rem vendere, vt impensas in eam factas soluat, si aliunde soluere non potest, quod summam habet æquitatis rationem. Hæc ibi, quæ magnum præstant huic nostræ consuetudini argumentum. Vide super his D. Boer. decis. 47. & quia supra, vbi & id latè tractat.

4 § † Tu autem eandem hanc nostram consuetudinem, quæ iubet impensas restitui, duodecim modis declarabis. Primò, vt emptor, siue consanguineus redimens, hans impensas integras omnino recipiat,

recipiat, sine deductione fructuum à se perceptorum, cum eo tempore, quo ipse eosdem fructus, percepit, esset dominus, non venditor, qui retrahit aut consanguineus, ex doctrina gl. not. in l. emptor, in verbo, superfluum, in fi. & ibi Barto. Bald. Ange. & alij Recentiores, ff. de rei venditio. cum multis concord. à me collectis in repeti. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, num. 135. tu tamen in hoc casu. Sed quibus addere potes Salyc. in l. doce, C. de rei vendica. Alexand. consil. 154. consideratis his, post medium, libro sextò, & consilio 162. visis narratis, columna. 2. versicu. nec etiam potest dici, libro 7. quibus locis eam glo. dicit singul. Cardin. Alexan. in cap. 1. titu. de feud. dat. minor. val. Felyn. in cap. cum causam, colum. vlt. extra de re iudic. Iason. qui & eam dicit singul. in l. 2. colum. 8. in 7. notab. versicu. item adde prædictis, C. de iure emphyteu. Sed hæc tamen intellige (antequam vlterius progrediar) de impensis quæ ad perpetuam rei sarturam, & vtilitatem pertinent. Nam quæ ad fructuum collectionem pertinent, cum fructibus compensantur, vt dicit Bald. in vtroque illo consilio supra, num. 2. allegato, & probatur in l si fructus, & l. diuortio §. impendia, qui est vlti. ff. solut. matrim. & ibi concord. in glo.

5 § † Secundò declara, vt ita cogatur venditor, aut consanguineus impensas istas reddere, si non adeo magnæ sunt, vt cogatur rem relinquere propter earum magnitudinem, & ita carere sepulchris laribusque auitis, vt dicit tex. not. in l. in fundo, ff. de rei vendic. Cui accedit optimus tex. in l. si seruos, ff. de pigno. actio. & facit tex. in d. l. sed an vltro. §. 1. ibi, quid enim si eam insulam, ff. de nego. gest. & in d. l. vtilium, ff. impen. in re dot. fac. & in l. impensæ. §. vtiles, ff. de verbo. signi. & in l. 3. §. proinde, ff. de in rem verso. & quod tradit Bald. dicto consil. 303. libro 1. vbi id dicit pertinere ad arbitrium boni viri, nec enim dici impensas vtiles, quę tanti sunt, vt venditor cogatur habere rem pro derelicta, & rursum, consilio 372. casus vir fundum dotalem, libro 3. vbi & idem dicit, per d. l. si seruos in fi. Et bene facit, quod scribit ipse Bal. consi. 116. Columbinus, colum. 2. versicu. ex præmissis apparet, libro 1. quòd cum colonus possit repetere expensas causa refectionis, & perpetuæ vtilitatis factas, habeatque rei retentionem, donec ei de illis satisfactum sit, l. colonus, ff. de vi & vi armat. id tamen intelligendum est, dummodo non nimium oneret dominum, quia quod importabilem sarcinam imponit, non uidetur vtiliter gestum, per d. l. sed an vltro, vbi supra, Ideoque (inquit) arbitrio boni viri committitur, inspecta qualitate rei, & personarum, per d. l. in fundo. Et quod diximus supra ex Geral. Bago num. 3. Sed in hoc capite non omittendum, quod in nostro casu retractus nuncupatim tradit Alber. in d. l. intra vtile. §. 1. ad fi. vbi posteaquam dixit, quod supra eo diximus, scilicet retrahentem teneri refundere expensas vtiles, & necessarias, subdit quòd si emptor in fraudem volentis retrahere, faceret nimium magnas, & onerosas impensas, non eas recuperaret, per quasdam ex legis supra allegatis. Putatque cautius vtiliusque esse proximiori volenti retrahere, denuntiare emptori, ne quas impensas faciat, quòd rem velit retrahere, argu. l. si fundum, & ibi per eum not. C. de rei vendic. Et idem quoque dici potest in retractu conuentionali.

6 § † Tertiò declara, emptorem ex ijs impensis, vtilibus, quas sine autoritate iudicis fecit, & quas ideo repetere non potest, posse tamen tollere, quæ sine detrimento rei tolli possunt, id est, vt non sit res deterior, quam si ab initio factæ non fuissent, per tex. in l. vtiles, in fi. ff. de peti. hæred. & d. l. in fundo, & iterum l. Iulianus, in fi. ff. de rei vendi. & d. l. domum, C. eod. & d. l. si sine. §. interposito, versicu. idem respondit, ff. de admin. tuto. & l. pro voluntarijs, ff. de impen. in re dota fac. Nisi tamen retrahens esset paratus tantum dare, quantum habiturus esset emptor his rebus ablatis, d. l. in fundo, & l. idemque. §. idemque ait si quid procurator, ff. mand. & per Bald. consi. 134. quidam emit à Titio, in fi. lib. 5. cum sim. Nam vt id clarius intelligas, satis est, vt retrahens eas reddat in ea æstimatione, quæ earum rerum foret, ipsis detractis, non quanti valet ædificium ipsum integrum, & incorruptum, vt satis declarat d. l. in fundo, in illis verbis, his rebus ablatis, & ibi id not. Bald. in 3. not. vti etiam facit in cap. 1. §. si quis de manso, colum. 4. versicu. extra quæro, titu. de contro. inuesti. & in cap. 1. §. si vasallus, titu. hic fini. lex. Corrad. & in Authen. excipitur, colum. 1. versicu. ego consului, C. de bonis quæ liber. Ias. qui id dicit singul. in l. 2. colum. 8. in 7. nota. versic. an autem eo casu, C. de iure emphy. Quod tamen quomodo intelligatur, cognosces ex Cornel. consilio 86. circa primum, in fin. 1. dubij, libro 4.

7 § † Quartò declara, vt si emptor restituerit, rem integram venditori, aut consanguineo, non deductis, aut solutis huiusmodi impensis necessarijs, aut vtilibus, factis autoritate iudicis, possit tamen eas postea condicere, l. quod dicitur necessarias. §. si dos, ff. de impen. in reb. dot. fac. & d. l. qui exceptionem, §. si pars, ff. de condic. indebi. & l. si quis rem, & ibi Franc. Aret. ff. de acquiren. posses. & d. l. colonus, ff. de vi & vi arm. iuncta, l. in rebus, §. possunt, ff. commod. & l. dominus horreorum, §. 1. ff. locat. quòd si nulla, ff. de lega. 1. & l. si necessarias, in princip. ff. de pigno. actio. & lege. hæres, ff. ad Trebel. & Hostien. in cap. 1. in verbo, deductis expensis, versicu. quid si creditor, extra de vsurp. & Bald. consilio 373. A maritus, colum. 2. libro 3. vbi respondit ad l. si in arca, versicu. sed & si is, ff. de condic. indebiti. Super quo etiam vide Cornel. consi. 237. prima facie, colum. penul. versi. si autem, lib. 2. & consi. 243. videtur, colum. 3. versi. est amodo, eod. lib. 2. & consi. 280. multitudo, col. 6. versic. circa quintam quæstionem, lib. 4. Et vide etiam tex. in l. in hoc iudicium, in princ. ff. com. diuid. & in l. Paul. ff. de doli. mal. excep. & ibi concor. d. in glo. & Cyn. Bald. & Saly. in l. si quis sciens, C. de rei vendi. & Paul. Castren. in d. l. diuortio. §. vlt. ff. solut. matrim.

8 § † Quintò declara, vt si emptor impenderit centum, fundus autem melior ob id factus est centum

tum quinquaginta; venditor aut consanguineus, centum tantum reddere cogitur, id est, tantum quantum impensum est, non quanti res melior effecta est. At si è diverso impensæ sunt centum, melioratio autem fundi quinquaginta, ea tantum quinquaginta reddet, id est, id solum, quo res locupletior facta est, non quod impensum est, per tex.notab.in d.l.in fundo, in princip.iuncta glo.in verbo, plus pretio, & ibi quoque Bartol. & alij, ff. de rei vendicat. & Paul.Castren.consilio 270.viso puncto supra scripto, colum.3.versicu.item quod dixi, libro 2.

9 § † Et huc spectat, quod in simili dicitur, quòd res æstimanda est non tam habita ratione valoris ipsius, quam fructuum siue reditus hinc prouenientis, vt in turri, quæ pluris constitit, quam reddat fructuum, l.si quos, in illis verbis, reditum quantitas æstimetur. & ibi Bart. & Angel. C. de rescin. vend. & l.si fundus, quæ est penult.in princip.ibi, cum vtique pro fructuum modo pretium inuenturus sit, ff. de rebus cor. & l.2.versic.domus vero, & ibi Ioan.Plate.in 3.not. versicu. & nota hic text.C.de prædi.naui.lib.11.& facit etiam tex.in l.si fundum per fideicommissum, ibi, secundum reditum eius fundi mercatus sit, & ibi gloss. & Iason in not.ff. ff.de leg.1.& in l.qui bonis, ff.de ces. bono.quem Barto.ibi in principio dicit sing. & mirabilem ad hoc, quòd in exigendo quantum quis facere possit debet haberi ratio fructuum, & redituum rei potius quàm valoris ipsius, & illum quoque textum not. Angel. ibi, & Imo. in l.apud Iulianum §.hæres, ff.de leg.1.& in l.si maritus, ff.solu.matr. & Ias. in l.si constante, in princip. num.150.eodem.titu. Et idem quoque voluit Ioan. Andr. in capit.cum causa, in glo.2.de iureiuran. & in cap.si pluribus, & ibi Petr.Anchara.in 2.notab.de præben. libro 6.& Petr.Ferrar.tit.form.libel.in causa venditionis, in verbo, pro pretio, colum.2. Sed & huc pertinet quod scribit Bald.in l.vlt.§.sin autem legata, per illum tex.C.de bonis quæ libe. quòd domus pretiosæ sunt quodammodo steriles, quia reditus earum non respondent pretio, quem refert Cæpolla in tractatu simulationis contractuum, in tertia præsumptione, colum.3. Faciunt denique, quæ not.Bartol. post glo.in l.2.ad fi.& ibi quoque alij, C.de rescin. vendi.& in l.pretia rerum.§.j.ff.ad lega. Falc.dum tractant de probatione æstimationis rerum, & Alexan.consi.21.repetitus, colum.j.lib.7. Et interim quoque vide tex.in l.perpetua, versic. ꝙ si res, C.de sacro.eccle.& quod à Plinio Iuniore scriptũ est lib.6.epistolarum, ad Verum. Erat (inquit) cum donarem centum millium nummum, postea, decrescente reditu, etiam pretium minuit, quod nũc te recurante reparauit.

10 § † Sextò declara, vt si emptor fecerit huiusmodi expensas vtiles, & necessarias, & hæ postea perierint sine culpa ipsius, poterit tamen eas repetere, d.l.sed an vltro.§.j.ff. de nego.gestis, & d.l.si necessarias, in princip.ff.de pigno.actio.Paul.Cast. consilio 425. super primo quæsito dicendum est, in 1.dubio, lib.1. Et facit, quod in simili tradit idem Paul.consilio 443.viso puncto, colum.prima versicu.sed hinc videntur obstare, eodem lib.1.& Barba.consilio 71.illud afferam, colum.3.versicu. idcirco posito, lib.1.& quod scribitur in l.quid ergo.§.sufficit, & ibi Nicol.Neapo.ff.de contra.iudi. tutel.& quod scribit glo.in cap. cum Apostolica, in verbo, profuturum, & ibi etiam Anto.extra de his quæ fiunt à Prælat. quod etiam argu.d.l.sed an vltro, voluit glo.singu.in summa 83. distin. medicum posse ægrotum inuitum medicari, & repetere impensas, & mercedem, etiamsi is mortuus, sit. Quam sequitur, & dicit sing.Barb.in rub. extra de solut.ante fi.& dicemus plenius in tractatu nobilitatis. Et quod item per eum tex.dicit glo.in l.ex parte, in princip.§.obtinuit, ff.fam.erciscun.quam commendat Barb.consi.71.illud afferam, colum.3. libro.4. Et quod per eundem quoque textum respondit Calde.consi.5.sub titu.de rer.permut.satis esse, contractum ab ecclesia factum fuisse eo tempore, quo fuit vtilis ipsi ecclesiæ, licet postea fiat inutilis. Quid autem, si omnino perierit, res, in qua huiusmodi impensæ factæ sunt, vide in l.planè, ff. de peti.hæred.& in l.& in totum, ff.de impens. in rep.dot.fac.& in l.siue hæreditaria, ff.de nego.gest. & in d.l.si necessarias, & lege.3.§.sed & si seruum, ff.de in rem ver.& Barto.in d.l.in fundo, colum.2. versicu.quæro primò, ff.de rei vendicatio. & quod in simili scribitur in lege, si cum mulier, ff.de donatio.inter virum, & vxorem, & in leg.si seruus, ff. famil.erciscun.& quod tradit Paul. Castr.d.consil. 443.colum.1.lib.1.

11 § † Septimò declara, vt si plures res retrahantur, & impensæ, & meliorationes in aliquibus tantum factæ fuerint, in reliquis autem, nullæ factæ sint, & venditor, qui redimit, soluat integrum pretium, & petat eas res, in quibus factæ non sunt, sibi tantum restitui, donec impensæ, in cæteris factæ fuerint liquidæ, id iuste petit, nec potest emptor aliàs, in quibus nullæ factæ sunt, retinere, nam vna res non potest nec debet retineri pro impensis in alia re factis, per glo.not.in d.l.planè, in verbo, deducat, & ibi Oldrad. Alber.& Angel.ff.de peti.hæred.& Alber.in l.si in area, in fi.ff.de condi.indeb. Et in id à quibusdam expenditur, l.si non sortem. §.si centum, in fi.& ibi not.per Docto.ff.de condi. indebi. Ex quo respondit Paul.Castren.d.consilio 270.colum.j.lib.2.quòd sententia iudicis, qui condemnauit bona restitui, solutis melioramentis, potest mitti executioni in rebus non melioratis, non refusis expensis meliorationum in alijs rebus factarum.

12 § † Ideo autem dixi integrum pretium, quia si tantum partem offerret, earum scilicet, in quibus impensæ factæ non sunt, non audiretur, argu. eorum, quæ latè diximus, supra titu.præced.§.23. & quia etiam emptor, non tenetur diuidere pretium, quod vna manu tradidit, l. Iulianus.§.offerri, ff.de actio.emptio.& l.planè, ff.famil. erciscun. & ibi concord. Sed nec affirmo, emptorem teneri restituere eas, in quibus impensæ nullæ factæ sunt, etiam restituto, integro pretio venditionis, nisi etiam restituantur impensæ non melioratarum, cum sint res omnes annexæ atq; vno contractu, & pretio

pretio venditæ, ideoque nec separari nec dissolui debeant, vti etiam ostendimus abundantissimè in d.§.23.tit.præced.præsertim cum posset contingere, res ipsas melioratas minimi esse valoris,& æstimationis respectu aliarum,& sic cogeretur emptor interim carere rebus optimis, non refusis integris impensis. Doct.autem, quos supra citauimus præsertim Pau.nuncupatim loquuntur de rebus prorsus separatis, quasi aliud sentiant in connexis, nec huic sententiæ quicquam obest, d.§.si centum, & hoc satis declarat tex.in l.si fundus.§.j. & ibi Bart. & alij, ff.solu.matrim.

13 ¶ † Octauò declara, vt si etiam huiusmodi impensæ,quæ restitui,aut deduci debent, non sunt liquidæ, tamen non tenetur emptor rem restituere præstita sibi cautione de illis restituendis, cum erunt liquidæ, sed tum demum tantum, cum hæ solutæ fuerint post earum liquidationem, per tex. in simili, in l.cum seruus, in fin.ff.de condi.& demonstrat.& l.item liberatur. §.1. ff. quibus modis pigno.vel hypo. solu.l.promissor Stichi, §.vlt.ff.de consecr.pecul. & quod in simili respondit Paulus, Castren.d.consil 270.colum.2. versicu. secundò, videndum est, libro secundò, vbi respondet ad d. l. cum seruus, in princip.quæ videbatur velle contrarium. Nec etiam obstat huic sententiæ ea, quæ diximus supra titu. præceden. §.1. glo.19.in verbo, *luy deuement acertene du pris*, nume.2.& sequen. quia ex ita loquuntur, vt sufficiat offerre fideiussores in non liquidis, vt quis non sit in mora, hic vero ad hoc non agitur. Et generale est, vt res, in quas impensas fecimus, quarum ratio habenda est, per retentionem seruare possumus, legem creditores.§.1. & leg.si is qui rem commodasset, ff.de fur. vbi & ob id datur, actio furti, etiam aduersus dominum, & vtrobique contrarium, in glo. Et faciunt etiam ea, quæ diximus supra titu.præceden.§.3.glo.3.in verbo, *à payer*, num.14.postremò.

14 ¶ † Nonò declara, vt si emptor, in iudicio retractus non allegauerit huiusmodi impensas à se factas, ideoque iudex, qui illum condemnauit cedere rem consanguineo, aut venditori, nihil omnino in sua sententia, dicit de ijs reparationibus, siue impensis, aut fulturis, tamen emptor ipse poterit in executione sententiæ opponere nè teneatur rei cedere, quin prius ipsi hæc restituantur, aut deducantur, quia huiusmodi exceptio non impugnat sententiam. Specul. titul. de exceptio.§.dicto, versicu.sed ponè ædificauimus, & titu.de executio. senten.§. postremò, versicu. sed quid si bona fide.Barto.in d.lege in fundo, colum. vlt.ff.de rei vendicatio.& in lege.Paulus,ff.de dol. mal.exceptio.Francis. Ripa,in l.vbi pure.§.qui in distrahendis,colum.2. versicu.amplia tertiò, ff.ad Senatusconsultum Trebel. Et bene facit, quod in simili legitur in lege,quòd si possessor, & ibi Bart. & alij,ff.de peti.hæredi.

15 ¶ † Decimò declara, vt si emptor alteri tertiò vendiderit (vt potest facere,non obstante iure retractus consanguinei,aut conuentionalis, vt diximus, sæpè superius) hicque tertius conuentus, fuerit etiam condemnatus, poterit, & ipse in executione sententiæ opponere de huiusmodi impensis à primo emptore factis, per l.in hoc iudicium. §.primo.versicu.sed is qui à me,ff.commun.diuid. quem tex.ad hoc dicit vnicum Roma. singul.174. tu scis,quòd faciens, & Franciscus.Ripa, quo loco nuper citauimus, & vide, quod in simili diximus supra titu.præceden.§.12.glo.1.nume.18. quid igitur, & multis sequen.

16 ¶ † Vndecimò declara,vt emptor eas impensas imputet,aut repetat, quibus rem meliorem fecit etiam formam agri mutando,verbi gratia, vt si in fundo empto vineas instituerit,vt in simili de conductore traditur in tex.not.& fortè sing.à nomine tamen in id expenso,in l.colonus,quæ est penul.in princip.ff.loca.Tu tamen hic vide leges, & Docto. à me citatos supra eod.tit.§.3.glo.j.num.25. tertiò intellige,& sequen. Sed ita tamen, vt memineris paria esse, rem quampiam desinere in rerum natura esse,& eiusdem formam mutare, l.Iulianus.§. sed & si quis,ff.ad exhibe.vti per eum text.voluit Alberi.in l.4.§.Cato,colum.4. nu.13. ff.de verbor. oblig. Et vt idem dicit in l.si mihi & Titio, col.4. num.9.ff.de verbor.oblig.mutata forma rei mutatur substantia,per illum eundem text. Sed & idem in lege.sed mihi.§.j.numero.3.ff.commod.cum res mutata forma redditur,etiam meliorata(vt ipse loquitur) reddita non censetur; per multa iura, quæ ibi citat.Bald.autem in illa l. lex ea nota. & Docto. vbique, formam esse,quæ dat esse rei. Nam verba eius l.hæc sunt, Mutata forma propè,interimi substantiam rei.

17 ¶ † Duodecimo,& vltimo declara,vt venditor vel consanguineus retrahens teneatur reddere huiusmodi impendia, etiamsi ipse minus fuisset impensurus, si is reparationes, siue meliorationes, quas vocant, fecisset, per textum not.& fortè sing. loquentem de bonæ fidei possessore,in l.si quis alicui.§.impendia, ff.de manda. Quod tamen intellige,si modo ille non excesserit moderatas,& solitas impensas,argu.l.properandum.§. & si quidem, ibi,expensas quæ consuetudo modo, & cap.& iterum.§.siue autem, ibi, pro solitis expensis, C.de iudicijs. Et quod voluit Iacob. Areti.in tractatu de expensis, colum. penult.versicu.sed quid si in lite. & adde hic quæ diximus supra in secunda declaratione.

18 ¶† SED ANTEQVAM hinc habeamus, quia hic dicitur, quòd emptor potest repetere impensas necessarias à se factas, quid vero, si eas non fecerit, & ob id ædes corruerunt,an idem tenebitur, id est, an emptor durante tempore retractus, vel municipalis, vel conuentionalis, teneatur res venditas sartas tectas præstare, & nisi id fecerit, teneatur in id quod interest, vide Carol.Molend.consuet.Parisi.titu.j.glo.8.num.57. & sequen. Et vide etiam, quæ diximus supra in §.j. titu.in 15.quæst.

AD FI-

AD FINEM TITVLI.

SVMMARIVM.

1 Minor aut tutor vel curator illius an possit in re ab eis empta, apponere ex interuallo pactum de reuendendo.

Filiusfamilias an possit se ex interuallo obligare sine consensu patris, ad reuendendum rem venditori restituto pretio.

Prælatus qui ecclesiæ nomine emit fundum, non potest, ex interuallo, pactum de reuendendo facere.

2 Minor & alij superius nominati an in ipso contractu possint id pactum apponere, & nume. 3. cum multis seq.

Filius & seruus possunt ex pacto, in contractu apposito nocere patri, & domino, & nu. 6.

Tutores curatores, & alij administratores possunt in ipso contractu præiudicare, ijs quibus ex eo contractu quæritur.

3 Minor qui emit cum pacto rescissorio contractus, potest eum rescindere ui illius pacti sine solennitate statuti.

4 Pactum reuendendi est pars contractus.

Item pars pretij.

Contractus totus vel approbandus vel reprobandus, & nu. 5. cum seq.

5 Pupillus factus maior debet, vel totum contractum ab eo factum, qui se dicebat esse tutorem ipsius approbare, vel totum reprobare.

6 Factum ratificari nõ potest sine qualitatibus eius.

Ecclesia volens agere, ex contractibus factis ab intruso, debet eos cum suis vitijs, & causis acceptare, nec eos diuidere potest.

Abbas innitens contractui facto à suo monacho, debet etiam stare confessioni contente in eo.

Monasterium tenetur seruare pactum factum à suo monacho, quòd res ab eo empta restituetur.

7 Seruus in acquirendo potest domino præiudicare, apponendo modum, & conditionem, nec potest dominus aceptare, nisi cum sua forma.

Dominus non potest pro parte approbare, & pro parte reprobare, quod negotiorum gestor fecit.

Monasterium tenetur contractum sui syndici omninò sequi cum sua forma.

Notarius si in contractu pro alio stipulatur, non potest is, cuius nominè stipulatus est, illum partim approbare, & partim reprobare.

8 Clericus agens ex statuto laicorum non potest idẽ statutum reprobare.

9 Totum approbandum, vel totum reprobandum, nec circa eundem actum, admittitur diuisio. & num. 10. cum seq.

Quod tamen aliquando fallit, vt nu. 16.

Confessio, an tota approbanda, an tota reprobanda.

11 Ecclesia an cadat re ob onus in traditione appositum, non agnitum, & nu. 14.

17 Minor aut tutor, vel alius administrator an possit prorogare tempus præstitutum in reuenditionis contractu, & nu. 18.

18 Tutor & curator, aut alius administrator an possit debitori prorogare tempus solutionis debiti.

19 Tutor aut Prælatus, siue alij administratores qui vendiderunt cum pacto redimendi, an possint illi renuntiare. Et an possint sinere tempus labi in præiudicium eorum, quorum administrationem gerunt, num. 20.

20 Prælatus licet expreßè non possit præiudicare ecclesiæ, potest tamen tacitè ex lapsu temporis.

Præses ciuitatis expreßè non potest præiudicare ciuitati, tacitè potest ex lapsu temporis.

21 Pactum de reuendendo de quo in præfactionibus facta fuit mentio, & non contractu, aut instrumento, vtrum remissum censeatur. Et quid si in contractu fuerit conuentum sed omissum in instrumento, & nu. 22. 23. & 24.

22 Intellectus ad l. eum quòd Calendis, in princ. ff. de verbo. oblig.

24 Testes, qui interfuerunt tractatui, & non conclusioni contractus, non probant.

Sola conclusio est contractus.

Testes imperfectè narrantes partium conuentionem non probant.

25 Venditor an possit rectà agere ad reuenditionem, vi simplicis promissionis, da dando facultatem redimendi, & nume. 26. cum sequen. vsque ad nume. 60.

Circuitus vitandus, & vide num. 42.

26 Promittens se obligaturum potest rectà conueniri ad rem ipsam, & nume. 42.

27 Promittens se obligare, pro obligato habetur, cum stat per eum, & nu. 42.

28 Promissio liberandi parit exceptionem aduersus agentem, ac si liberatio iam facta esset.

Pactum liberandi in futurum producit exceptionem de præsenti.

An autem & actionem, nu. 29.

Dispositio liberationis de futuro, inducit exceptionem de præsenti.

Debitori, ex fideicommisso relicta liberationis, competit exceptio, etiam ante præstitam liberationem.

30 Pretium datum, & promissum parificantur.

Paria sunt soluere, & promittere de soluendo, & vide nume. 57.

Prohibitus vendere, censetur prohibitus promittere vendere, & vide nu. 46. & 53.

Alienare qui non potest rem quampiam, nec eam promittere potest.

Statutum prohibens sub pœna eandem rem vendi duobus, an habeat locum si quis primum promiserit vni vendere, & postea alteri vendiderit.

31 Beneficium vt ante vacationem conferri non potest, ita nec promitti.

Promissio de ducendo aliam, vxore viuente, ea mortua non valet.

Tractatus rei principium est, ita vt qui tractat de vendendo rem, eam dicatur vendere.

Lege si quis argentum, C. de donatione. habet locum in simplici promissione donandi. & vide, nume. 48.

32 Dos

54 *Aliud*

54 Aliud accipere in vxorem, aliud id promittere, & numero 77.
Promißio iurata accipiendi aliquam in vxorem, non impedit contrahi matrimonium, cum alia.
Verbis promitto, quòd te desponsabo, non contrahuntur sponsalia, etiam de futuro, sed tantum promißio sponsaliorum contrahendorum.
55 C.1.de testib. liber.vi. loquens de proxeneta recipiente, non habet locum, in eo cui tantum promissum est.
C.quamquàm, de vsur.lib.vi.non habet locum in eo cui tantum promissæ sunt vsuræ, non etiam solutæ.
56 L.vlt.C.de sponsalibus loquens de arrhis datis, nõ habet locum in promissis.
Vendens præcisè cogitur ad tradendum si potest. Non autem promittens.
60 Facultas redendæ dotis constante matrimonio, nõ trahitur ad dotem promissam.
61 Senatus Parisiensis æquitatem amplexari solet.
62 Pactum reuendendi, an poßit testibus probari. Etiam si sit instrumentum, & an sufficiant duo testes.
63 Pactum reuendendi an probetur ex fama, coniecturis, & quibus testibus singularibus, proxenetis, confeßione extra iudiciali facta absente parte, & an sit in eo locus iuramento in supplementum probationis.
64 Venditor si intra tempus, reuenditionis restituit pretium, & emptor rem, an fiat dominus ipsius rei, & fructibus acquirat, & num.65.cum seq. vsque ad nu.83.
65 Actio personalis solum competit ex promißione, nec dominium transfertur.
Fructus dominium sequuntur.
Nuda traditio sine causa, non operatur dominij translationem.
Vsura est lucrari ex pecunia.
Fructus ad eum non pertinent, ad quem non pertinet rei periculum, & nu.67.
Fructus sine periculo vsura est.
68 Traditio cum legitima causa etiam sperata, aut futura dominium transfert.
Fides de pretio habita censetur, cum promittitur pretium cum aliqua dilatione.
69 Dominium ex contractu conditionali re tradita, transfertur.
70 Maritus & emptor æquiparantur.
Matrimonium est species emptionis.
Maritus in dote tanquàm creditor est.
Sponsalia contrahenti matrimonium promißio.
Sponsa de futuro, si ante contractum matrimonij tradiderit dotem sponso iam subeunti onera matrimonij is lucratur fructus etiam, ante matrimonium perceptos.
71 Fructus fundi dati in dotem cum pacto, quòd solutam æstimationem illius, is restituatur, cuius esse debeant soluta parte æstimationis, et nu. 72.
Emptor soluta parte pretij fructus debet habere pro rata.
72 Venditor non tenetur ad traditionem, rei donec solutum sit integrum pretium.
73 Maritus an vsucapiat rem sibi à sponsa ante contractas nuptias in dotem datam ea mente, vt res ipsius esset.
Contractus dotis perficitur traditione dotis.
74 Venditio, ex promißione vendendi oblato pretio, perfecta fit.
75 Et an in eo casu competat rei vendicatio.
76 Venditio consensu fit.
Contractus qui consensu perficiuntur verba non exigunt.
Voluntas facto declaratur.
Facta magis declarant voluntatem, quàm verba.
Traditio rei ante perfectum contractum transfert dominium.
77 Sponsalia futurarum nuptiarum promißio.
Concubitus sponsi, & sponsæ est velut mutua suorum corporum inuicem traditio.
Sponsalia per concubitum transeunt in matrimonium, Atque etiam per ductionem vxoris in domum mariti.
78 Traditio rei facit, vt censeatur habita fides de pretio.
79 Legatum traditum assumit naturam donationis causa mortis.
80 Promißio reuendendi fauorabilior, quã vendendi.
Res facilè, vnde venerat, reddit.
Sal vnde venerat, redijt.
82 L'argent & le drap.
83 Promißio vendendi secuta traditione, & numeratione pretij est venditio.
85 Collecta nomen latinum.
Collecta imposità ante tempus reuenditionis, an solui debeat, à venditore, vel emptore.
86 Vendito molendino cum pacto reuenditionis, cuius mola, cæteraque instrumenta tempore venditionis recentia erant si durante eo reuenditionis tẽpore vsu attrita sunt, ita vt propè inutilia sint cum redimuntur, an emptor qui reuendit teneatur eadem sarta tecta reddere.
Maritus non tenetur soluto matrimonio, reddere bona paraphernalia attrita, nisi qualia nunc sunt.
87 Bona ab hærede recuperata ex pacto reuendendi, an debeant restitui fideicommissario, cui hæreditas restitui debet, & si hæres restituat, an recuperet pretium redemptionis, nu.88.
88 Frater emens suo, & fratris nomine, & soluens pretium, de propria pecunia soluisse videtur, & potest à fratre partem pecuniæ repetere.
89 Emphyteuta qui propter canonem, non solutum cadit à iure suo, an cadat à iure redimendi rem datam in emphyteusim, & num.90.
91 Creditor si vendidit pignus cum pacto redimendi, an illiusui, poßit retrahere.
92 Alluuio cuius commodo cedit, an emptoris, an venditoris, qui ex pacto redimit, & num.93.cum multis sequen.
94 Alluuionis augmentum, an aliàs commodo emptoris, an venditoris, Hæredis an legatari, an fideicommissarij. Vasalli an domini. Emphyteutæ an domini. Prabendæ an capitulo sit, & num.95.96.

Contra-

180 *Emptione fundi facta nomine alterius, si ex interuallo ante ratificationem illius, cuius nomine facta est emptio, eundem fundum promittit venditori reuendere, an secuta ratificatione teneatur is, cuius noe facta est emptio ex illa promissione.*

181 *Interdictum quòd vi aut clam, & alia id genus remedia, competunt emptori cum pacto reuendendi.*

182 *Controuersia orta inter emptorem, & venditorem, an interuenerit promissio reuendendi si testes venditoris dicant promissionem factam fuisse nec deponant de quantitate pretij, an satis sit, vt venditor obtineat.*

1 QVIA multa alia nūc occurrūt ad hūc tractatū ptiētia, qbus dicēdis aut locus tēpestiuus nō occurrit aut tūc eorū nō meminimus: ideo ea nos hic collocanda quæstiones ducimus. Quæro igitur primo, an minor aut tutor, vel curator illius, possit huiusmodi pactum de reuendendo rem immobilem ab illis emptam facere? Et certe ex interuallo facere non potest sine decreto. vt est text. in l. si ad resoluendam, C. de prædi. minor. nam eum tex. intelligit gloss. ibi in verbo, emisisti, cum pactum sit ex interuallo, & facit etiam tex. in l. j. C. quan. decre. op. non est. Et in simili respōdit Alex. consi. 106. super alio dubio, libro 7. filium familias non posse se ex interuallo obligare sine consensu patris, ad reuendendum rem venditori restitutio pretio. Quod tamen non admittit D. Boe. dec. 182 & per supra dicta col. 7. n. 30. & seq. Sed ratio, qua mouetur videtur procedere in pacto in ipso cōtractu apposito: quod & ipse postea declarat. Similiterque si Prælatus nomine ecclesiæ emerit fundū, non poterit ex interuallo facere pactum de reuendendo: vt tenuit Hieron. Cagnol. in repe. l. 2. in 10. quæst. C. de pact. inter empt. Et facit text. in l. apud Celsum. §. in hac exceptione. ff. de doli mali excep. & quod scribit Barto. in l. 1. §. vltim. ff. de stipu. seru. & hoc omnino sine dubio est. Nam cum semel ius sit quæsitum minori aut ecclesiæ in re immobili, non iam illi ius est ab se abdicandi id ius sine decreto, & ita de similibus.

2 ¶ † SED QVAERITVR, an saltem in ipso contractu venditionis possit id pactum apponere? Et multis fortasse id non esse dubium videbitur, ob text. in l. contra. §. si filius familias, cum l. sinautem, quæ confestim sequitur, ff. de pact. vbi filius & seruus possunt ex pacto apposito in cōtractu nocere patri & domino, cum eis ex sua causa quæritur. Ex quo not. Bald. quod is, cui ius quæritur ex contractu, debet illum acceptare cum omnibus suis pactis & clausulis in eo appositis. Sed & eum text. Alberic. ibi trahit ad hanc speciem. Duo fratres prædicatores conuenerant cum Decano S. Quintini, vt possent habere locum ad ecclesiam in parochia illius, dando decimam quolibet anno: ibique locum fecerunt: nec tamen volebat magister ordinis, ut decima solueretur, cautatus illos fratres non potuisset præiudicare ordini. Verum id iniuste denegabat, ut dicit Alberic. quia cum eum contractum pro se agnouissent, & contra se quoque agnoscere debuerunt. Quin & ex eodem text. not. Ange. quod tutor, curator, Prælatus & alii administratores, possunt in actu contrahendi præiudicare minoribus ecclesiæ, & iis, quorum administrationem gerunt, apponendo pacta resolutiua contractus: vt est etiam tex. in dict. l. apud Celsum. §. in hac exceptione, ff. de doli mal. exce. quamuis postea ex interuallo non possent, l. qui Romæ. §. Callimachus, ff. de verbor. obligat. Et ante eum idem voluerat Iacob. Butri. ibi, nam licet (ait) ecclesia non possit rem immobilem alienare sine solennitate. si tamen acquisiuit cum hoc pacto, vt nisi soluat integrum pretium intra certum tempus; res sit inempta, certe non soluto pretio intra id tempus, resoluitur venditio, & transfertur dominium sine aliqua sollennitate: per illum text. & ita illum nuncupatim sequitur Paul. Castren. consil. cccxviij. considerandum est, col. vlt. libr. 1.

3 ¶ † Sed & idem Pau. Castr. subdubius tamen, & ubi malè constans, in dic. §. filiusfamilias, dicit ex eo text. quem asserit sing. quod licet tutor sine decreto non possit alienare rem immobilem pupilli, potest tamen, dum pro eo emit, apponere pactū de reuendendo: & acquiritur res empta pupillo cum hoc onere & conditione. Et licet ipse (vt diximus) nonnihil dubitauerit, hanc tamen sententiam sequitur Ias. ibi in 4. nota. & Franc. Cur. Iunior consi. cxlvj. præsupponitur, col. 1. in fi. & cōsil. seq. contra ea, col. 1. & cōs. cxlix. sacratissimæ, & c. circa præmissam, col. 3. versicu. confirmantur. Et eam certè confirmat, quod à Bal. si is est, responsum est, consi. cccciiij. factum tale est, quędam domina, lib. 2. quòd si statutum requirit aliquam solennitatem in contractibus minorum, & minor emat cum pacto rescissionis contractus: poterit postea rescindere eum contractum vi illius pacti, & sine solennitate. Et idem tenuit Bal. ipse (nā hauddubiè ipse est) consil. seq. illa solennitas, quia ista (inquit) recissio est executio primi contractus, l. is qui sine. §. si ab ignoto, ff. de manumis. & l. j in fi. ff. de rebus eorum. Attende tamen, quia non declarat, an in primo contractu fuit adhibita ea solennitas.

4 ¶ † Huc quoque spectat, quod huiusmodi pactum de reuendendo est pars contractus, vt ex multorum sententia diximus supra eod. titu. §. j. gloss. item j. nume. quoque j. adeoque pars pretij est, vt etiam nuncupatim dicit Bald. consi. cccclxxxv. quidam dominus Brasianus, colum. secunda versic. in contrarium videtur, libr. j. & panor. in c. ad nostram, colum. vl. de empt. & vend. & in c. in aliquibus in 2. not. per illum tex. de deci. Et generale est in omnibus pactis, vt diximus supra, in pręsa. huius titu. nume. 12. & id quidem credo. Ideoque & res ita vendita, minoris verisimiliter fuit vēdita, ēt cū minoris valeat: vt ēt late inibi diximus & nu. pcedēti. Ex quib. seqtur, nō licere vnā partē ipsius cōtractus ratam habere, aliā irritam: sed aut totum

totum agnoſcere,aut à toto recedere debere,l.cum quæritur,ff.de admin.tuto.& l.nam abſurdum, ff. de bonis liber. & l.ſi ita ſtipulatio, in fi.ff.de oper. libe.nec enim cenſetur venditor aliter voluiſſe rẽ vendere,niſi ei ex pacto licuiſſet redimere,vt & in ſimili dicitur in l.fiſtulas.§.1. & ibi Bartol. ff.de contrahen.emptio.& l.quòd ſi vno , ff.de in diem addictio.& l.cum eiuſdem, ff.de Ædil.edict.& l.ſi quis aliam rem,ff.de ſol.cum alijs multis concord. à me adductis ſupra tit.proxim.§.23.in glo.prima ferè per totum.

5 ¶ † Faciunt & alia quoque iura,quibus,& quod diximus probatur, ſcilicet non licere partem contractus approbare,& partem reprobare, ſed vel totum approbandum cum ſuis qualitatibus , & cauſis,aut totum reprobandum, videlicet,l.Caius,ff.de manumiſ. vbi ſi Caius ancillam emerit ea lege, vt intra annum manumitteretur , & intra id tempus ipſe Caius ſeruus fuit pronuntiatus,ea ancilla domino acquiritur,cum ea conditione, cum qua fuit vendita.& l.Iulianus.§.ſi quis colludente,ff.de act. empt.vbi ſi quis colludente procuratore meo ab eo emerit,poteſt agere, vt aut ſi emptio.aut ab ea diſcedam,quem tex.dicit ſing.Bald.in l.dolum,C.de peri.& com.rei venditæ. Et per eum tex.etiam reſpondit Bald.ipſe conſi.10.item quòd ſi aliquis,in fi.lib.1.quòd pupillus factus maior debet, vel totũ eum contractum approbare, qui factus eſt ab eo qui ſe dicebat ipſius tutorem,vel totum reprobare, & idem dicit conſi.30.omnis aſſeſſor, rurſumque conſi.32.præſupponitur in facto,col.1.verſi.item libellus,eod.lib.2.[Sed & idem per illum ipsũ tex. conſi.34.in cauſa iſta,paulo ante fi.eod.lib.2.dicit, quòd contractus , non poteſt ratificari , niſi cum ſuis capitulis ,] ſed & facit aliàs textus , in l.cum dos,in princip.& in l.ob res.§.1.ff.de pact.dotal.& l.ſi autem,& ibi glo.& Docto.ff.de pactis,& l.cum propones inter vos, C.eod.titu.& l.cum fundus.§. ſeruum tuum imprudens,& ibi Alexan.& Recent. ff.ſi cert.peta & l.etiamſi pater.§.1. ff.de minor.& l.in cauſæ,ff.de procura.& l.Publia. §.vlt.ff.depoſi. & l.Iulianus , ff.de manumiſ. & cap.cum olim, & ibi Innocen. extra de cenſi.

6 ¶ † Facit item,quod per d.l.ſi autem,ff.de pact. voluit glo.in l.ſeruus,quæ eſt 3.in glo.vlt.in fin. C. de pactis,ſeruum poſſe in ipſo contractu à ſe facto præiudicare domino,licet nõ ex interuallo. Quam ſequuntur Bart.Bald.qui illam trahit ad monachũ. Franc.Are.& Iaco.à S.Georg.ibid. & ipſe Bald.qui illam dicit ſing.in ſua marga.in verbo, contractus, colum.2.verſic.contractus alterius, vbi etiam dicit ſing.tex.in d.l.Caius . Et quod etiam per quædam ex dictis iuribus ſcribit ipſe Bald.in l.obſeruare.§. poſt hæc , colum.3.in 5.q.ff.de offic. Proconſul.in prima lect.quòd quis non poteſt ratificare factum ſine eius qualitatibus,& idem Bal.in c.nihil,col.3. verſi.quæro vtrum ex contractibus,extra de elect. ꝙ ſi eccleſia velit agere , ex contractibus factis ab intruſo,debet eos cum ſuis vitijs , & cauſis acceptare,nec poteſt eos diuidere,& idem quoque Bald. conſi.579.ſequitur ꝙ anno,poſt princ.lib.j.& rurſus conſi.200.tria poſſunt,in j.dubio,lib.4.vbi dicit,quòd ſi Abbas innititur cõtractui innito à monacho,debet etiam ſtare confeſſioni factæ ab eod. in ipſo contractu.Et idem voluit Alber.loquens in pacto huic noſtro ſimili , in l.is qui.§.ſi ab ignoto, ff.de manumiſ. Si aliquis (inquit) rem quampiam vendidit monacho, cum eo pacto , vt res ſibi reſtituatur , monaſterium neceſſe habet ſeruare id pactum,quia res ei acquiſita videtur cum ſuo onere, ſuiſque conditionibus .

7 ¶ † Facit etiam,quod voluit ipſe Bal.(vt ad eum redeamus) & præterea Saly.& Recentiores,in leg. ſeruos,poſt glo.ibi, in fi.C.de pact.ꝙ ſeruus in acquirendo domino,poteſt ei præiudicare,apponendo modum , & conditionem, nec poteſt dominus acceptare,niſi cum ſua forma, id quod etiam dicit Imo.in l.iudex poſteaquam,col.4.verſi.item facit, ff.de re iud.Et idem quoque in negotiorum geſtore,vt ſcilicet dominus non poſſit pro parte approbare,& pro parte reprobare , voluit Bart.in l.ſi negotia,in 3.oppoſi.& iterum in l.ſi quis negotia , ff. de neg.geſt.& Paul.Caſtr.conſi.omnium primo , ſi iſte Nerius,lib.1. Sed & idem in contractu facto à ſyndico,vt monaſterium teneatur eundem contractum omnino ſequi cum ſua forma , voluit idem Paul.conſi.237.primò videndum eſt vtrum dominium,col.j.lib.j.Idem quoque in contractu facto à notario ſtipulante pro alio abſente, conſuluit Soz. conſi.125.non inſiſtendo,col.2.verſi.pro certo iſta eſt,lib.3.& Steph. Bertran.conſi.156.ex themate, col.pen.num.15.lib.4.

8 ¶ † Et nuncupatim in caſu pacti reuenditionis, idem Steph. Bertran.conſil.15.viſis inſtrumento , lib.2.reſpondit, ꝙ ſi quis alterius nomine emit rẽ quampiam cum eo pacto, is cuius nomine emptio facta eſt,non poteſt approbare,niſi cum eodem pacto, nec enim poſſet contractum approbans id pactum reijcere,& idem voluit ipſe Bert. conſi.111. ponitur,in fi.lib.3.Faciunt & no per Bal.in l.omni innouatione,C.de ſacroſan.eccle.dum loquitur de clerico qui agit ex ſtatuto laicorum , & tamen vult idem reijcere.[cum alijs concord. adductis ſupra tit.præced.§ j.glo.13.num.7.incip. vt interim.] & eundem Bald.in d.l.contra.§.ſi filiusfamilias , in fi. ff.de pact.& conſi.197.omnia pacta,lib.5.Ange.in dic.l.apud Celſum.§.in hac exceptione, ff. de doli mal.except.Petr.Ancha.conſi.208.iudex, col.pen. verſicu.ex prædictis, & conſi.207.in q.col.2.Sozi. conſil.91.concludo, dictum Philippum,colum.2. verſic.ſecundum quod obſtat,lib.4.Iaſ.conſi.147. præſens conſultatio , colum.antepen.verſic.aggredior nunc tertiam,lib.j.& conſi.ſeq.nobilis, in fin. eod.lib.j. Philip. Deci.in l.ſi quis iniquum.§.ſi filius,in iij.not.ff.quod quiſ. iur. & Stepha. Bertran. conſi.151.viſo inſtrumento,in fi.lib.iij.& conſilio 148.ex themate,nu.3.lib.4.

9 ¶† Et ꝙ aliàs in omni propè materia debet totũ approbari,aut totum reprobari,nec circa eundem actum admitti diuiſio,probat l.neminẽ, ff.de lega. 2.& l.Pomponius.§.j.& ibi Iaſ.col.2.verſic.nota.j. ff.de acq.poſſ.& quæ traduntur à Barto.in l.Aurelius.§.idem quæſijt,ff.de libe.lega. dum tractat,an cõfeſſio diuidi poſſit,id eſt pro parte approbari, &

pro parte reprobari. Alber. & Bald. in l. si quidem, C. de transact. & D. à Rota, decisi. 408. fuit dubitatum, & quæsitum, in fi. in nouis. Paul. Castren. consilio 269. viso, in fin. lib. 2. cum alijs concord. traditis ab Alexan. consilio 80. in causa, & lite, colum. 2. versicu. posset etiam dici, lib. 7. vbi & illud dicit tibi in primis notandum, quòd licet sponsalia per concubitum transeat in matrimonium, cap. veniés, le 2. & c. is qui, de sponsa. tamen vbi de ipso concubitu non aliter apparet, quam ex cófessione viri, qui sub eadem verborum conceptione, siue vna oratione, confitetur sponsam compressisse, sed non ea mente vt eam in vxorem acciperet, non potest talis confessio separari, sed aut tota acceptari, aut tota reicij, quod vix alibi reperies. Et quod à Sozi. traditum est per quædam ex supra dictis, consilio 125. non insistendo, colum. 2. vers. pro certo, lib. 3. quòd si in eodem contractu factæ sunt plures donationes, quarum altera habet onus annexum, altera libera est, non potest donatarius hanc acceptare, & illam repudiare.

10 ¶ † Sed audi Lector, parumper, & interim suspende tuum iudicium. Nam Franc. Accur. in sua disputatione incip Titius vendidit, aliter in nostro casu ter uit, id scilicet, quòd si quis vendit adulto habenti curatorem, prædium ea lege, vt ipse adultus teneatur rem, venditam intra certum tempus restituto pretio restituere, habeaturque venditio pro non facta, censetur (inquit) hæc venditio pura tenetque irreuocabiliter, nec valet illud pactum in eo appositum, per d. l. si ad resoluédam, C. de præd. minor. quam supra in princ. huius glo. citauimus. Et ita illum refert, & sequitur Ioan. Andr. in addi. Specul. in rub. de pact. colum. 1. & Alber. in d. l. si ad resoluendam, per eum textum, & Paul. Castren. consi. 112. viso tenore, ad fi. lib. 1. vbi idem dicit de ecclesia. & de hoc esse tex. in l. 1. in fi. cum prin. sequen. l. ff. de reb. eor. vbi si minor emit prædia ea lege, vt quoad pretium solueretur, ea essent pignori obligata venditori, non valet huiusmodi pignus. Nam vbi dominium quæsitum est minori cœpit non posse obligari. Sequitur item & dicit singul. Fabian. qui & illum tex. allegat in tractatu emptionis, & venditionis, in 1. quæstio. 7. quæstio. princip. & Hieron. Cagno. in repet. d. l. 2. colum. 9. versicu. secundo quæro, C. de pact. inter empt. vbi nuncupatim dicit minorem, ipsum non posse id pactum facere, at illius tutorem posse. Quod & voluit Ludou. Gozad. in repet. eiusdem, l. in xxvij. quæstio. & consilio 15. videtur, & consilio sequen. in hac causa. Quæ res omnino futilis est. Nam si minor ipse id non potest facere, quia decretum requiritur, vt dicunt Dynus, & Bald. in d. leg. 1. §. vlt. ff. de rebus eorum nec tutor quoque, nec curator, vt quibus etiam ius non est alienandi immobilia, sine decreto, per totum illum titu. & C. de prædi. minor.

11 ¶ † Et hanc partem non leuiter confirmat, quod in simili tradidit Innoc. ille Canonistarum Corypheus, in cap. verum, circa medium extra de foro competen. quòd si baronia donata sit ecclesiæ in feudum, ea lege, & conditione, vt si ecclesia ipsa non subeat onera ei in eadem donatione siue concessione apposita, liceat concedenti eam baroniam propria autoritate occupare, non poterit tamen dominus, etiam si ecclesia ei legi non steterit, illud ipsum facere, quia cum semel dominium eius rei sit quæsitum ecclesiæ, factum est sanctum sanctorum Domino, vt scribitur Leui. 27. eodemque vltimo, ideo per nullum capi potest, nisi autoritate iudicis ecclesiastici, alioquin sacrilegium, in eis committitur, capit. nulli liceat, & capit. sequen. 12. quæst. 2. Et id dictum sequitur Raph. Fulgo. in l. si quis curialis, C. de Episc. & cler. & Panorm. in cap. verum, post princ. extra de condi. appo.

12 ¶ † Sed aduerte. Nam d. l. si ad resoluendam, C. de præd. minor. quam allegant Franc. Accur. & Ioan. Andr. eaque omnino innituntur, non dicit pactum fuisse in ipso contractu appositum, & glo. ibi, in verbo, emisisti (quod iam supra in princip. huius glo. diximus) intelligit, cum fuit pactum appositum ex interuallo, quasi secus sentiat, si in contractu ipso esset appositum. Quam etiam differentiam in multis casibus supra allegatis faciunt glo. in d. l. seruus, in fin. & ibi omnes, C. de pact. & in l. sinautem, ff. eodem. Imo. in d. l. iudex posteaquam. Paul. Castren. sibi contrarius, d. consil. 318. col. vlti. lib. 1. vbi ex hoc nuncupatim reprobat illam sententiam Franc. Accur. & Ioan. Andr. & rursus idem Paul. consilio 245. in casu præsenti parum est, paulo ante fi. libro 2.

13 ¶ † Sed non video, quid interim responderi potest ad d. l. 1. §. vlt. cum l. sequen. ff. de reb. eorum quia ibi pactum fuit appositum in ipso contractu, vt patet ex illis verbis, d. l. 1. & ab initio obligationis inhæsit. Nisi diceres, quòd etiam ibi pignus imperiali rescripto confirmari debet, vt in fi. d. l. 2. dicitur, quod propè eundem effectum habet, ac si mero iure valeret, arg. l. nihil interest, & ibi gl. ff. de reg. iuris. Sed id mihi non admodum satisfacit. Cur enim venditor, (qui aliàs, vt supra diximus non erat venditurus, & fortè etiam minoris ob id pactú vendidit, vt verisimile est, & etiam diximus) onerandus est impetratione rescripti, vt pactum ipsum confirmetur, præsertim cum etiam sine ea conuentione pignoris, sed tacitè, & ex iuris dispositione venditor possit eam rem, quá vendidit, iure pignoris quasi pignus retinere, donec integrum pretium sit solutum, vt est textus expressus in lege Iulianus. §. offerri. ff. de act. empt. & in l. hæreditatis, ff. de hæred. vel actio. vendi. & l. quod si nolit. §. idem Marcellus, ff. de Ædil. edict. & quod scribit Bald. in l. si traditio, col. 2. in 3. quæstio. C. de actio. empt. In quo igitur læsus est minor, quid id adiecit in l. venditionis, quod de iure communi intelligebatur, & certè læsus non potest videri, l. inter eos, §. cum inter, ff. de fideiuss. & ibi concord. in glo. Igitur (vt id concludam) non possum mihi persuadere non esse mendum aliquod in textu, d. l. 1. in fin. & l. sequen. quod vt facilius credam, facit Bald. qui consilio 415. illa solennitas, libro secundò in diuersam sententiam cum tex. allegat. nullus tamen hunc scrupulum discussit, ac nec. tractauit quidem, quod ipse sciam. Nec item mihi placet, quod

quo l alij distinguunt inter tutorem, & minorem, vt iam supra diximus.

14 ¶ † Illa autem sententia Innocen. in d. capit. verum, de foro competen. reprobata est ab Hosti. Ioan. Andr. Collect. Ioan. Ligna. Anton. Cardinal. Floren. Imo. qui intelligit, dummodo non injiciatur manus in clericum, & Panor. sibi contrario, & Recentioribus, in eo ipso cap. verum; per cap. cum dilecti, extra de donati. vbi est optimus tex. à contrario sensu, & ibi id not. Panorm. in 3. not. & Barb. colum. 3. versicu. not. quòd laicus, & Bald. consilio 300. statuto cauetur, quòd liceat, in 2. dubio, lib. 1. vbi dicit, quòd Innocen. committit fallaciam accidentis, quia non sic simpliciter (vt ait) factum est, sanctum sanctorum, sed cum onere suo, scilicet luitionis, per d. leg. Caius, ff. de manumiss. Et hanc quoque sententiam contra Innoce. sequitur idem Baldus in l. caueri, ff. commun. prædior. & in dicta l. si quis curialis, & ibi quoque Bartol. & Salyc. per tex. ibi. C. de episcop. & clericis, ipse Bartol. in lege vlt. ff. vt in possess. lega. & in l. 3. colum. 3. versi. quid in rebus ecclesiæ, & ibi quoque Salyc. in 10. quæst. C. de pignoribus, & idem Bartol. consilio 96. dico partes iudicis, colum. 1. Petr. Anchara, consil. 217. dubium facit in prædicta quæst. Cardin. Floren. in capit. perpendimus, colum. 5. extra de sentent. excommu. Roma. in repe. Authen. similiter, colum. 9. versicu. 19. quòd licet, C. ad lega. Falcid. Barba. in repe. rubr. de reb. eccle. non alie. in 2. dubio, colum. eiusdem 30. versicu. pro parte ergo affirmatiua, qui est sub nume. 148. Francisc. Areti. consil. 21. si diligenter, colum. 3. versi. circa secundum, Carol. Rui. consilio 27. circa id, colum. 2. nume. 4. lib. 2. Sed quomodo id sit intelligendum, videbis latissime per Fely. in d. cap. verum, colum. penult. & vlt. de foro competen. vbi inter cætera vnum dicit, quòd huc proximè spectat, vt scilicet hæc Hostien. & sequacium sententia intelligatur, cum pacta apponuntur in concessione rei, secus si postea, per multa illic allegata. Cui adde, quæ supra diximus in prima quæstione.

15 ¶ † Et horum quidem sententia hac quoque ratione confirmatur, quòd in donatione facta ecclesiæ ea lex apponi potest à donante, vt non liceat ecclesiæ alienare, & si contra factum fuerit, possit eadem res à donante reuocari, & ita etiam, vt nec ob redemptionem quidem captiuorum, aut aliam necessariam causam ea res possit alienari, per textum in §. sanctissimas, in Authen. de non alie. & voluit glo. in l. sancimus, la j. in verbo, præfactarum, C. de sacrosan. eccle. & alia item quæ, & alia multa in id citat, in d. cap. verum, in verbo, debeat reuocari, & ibi Cardin. Florenti. extra de condi. apposit. Bartol. Brixian. qui id tamen intelligit, modo sint aliæ res quæ alienari possint, quæst. domin. 4. quidam laicus. Alber. in Authen. hoc ius porrectum, colum. 3. versicu. sed adhuc quæro, C. de sacrosan. eccle. & in l. filiusfamilias. §. diui, versicu. item consueuit, & ibi quoque Imol. ff. de leg. 1. & satis voluisse videtur Ioan. Fab. in Authen. ingressi, colum. vlt. versicu. quid si erat prohibitus, C. de sacrosant. eccle. Sed tu de hoc vide omnino alios, in d. capi. verum, & glo. in cap. sic quidem, 10. quæst. 1. & in §. hoc ius, in verbo, ab imperiali, 10. quæst. 2. & Innocen. in cap. in præsentia, in verbo, minor annis, de proba, Feder. consi. 189. donatio, & Franc. Aret. consi. 21. diligenter, in 1. dubio.

16 ¶ † Nec tamen illud, Lector amantissimè, omiserim, non me interim latere, id quod supra tam latè diximus, & probauimus, cõtractum, vel totum approbandum, vel totum reprobandum (id enim firmissimum est nostræ illius sententiæ fundamentum) non esse perpetuum, sed nonnunquam secus habere, vt satis patet ex lege, cum interdictæ, & ibi Bald. in 2. nota. C. arbitr. tutel. & l. Pomponius scribit, ff. de nego. gest. atque ex ijs quæ scribit ipse Bald. in l. obseruare. §. post hæc, colum. 3. versicu. quinto quæro, ff. de offic. Proconsul. vbi super hoc scienter distinguit. [Tullius quoque in oratione pro domo sua ad Pontifices: Quæ sententia, ait, Ciciliæ legis & Didiæ, nisi hæc, nè populo necesse sit in coniunctis rebus compluribus, aut id quod nolit accipere, aut id quod velit repudiare.] Id quod te obiter admonere volui, vt intelligas nihil tam generale esse, vt non recipiat aliquam exceptionem, aut distinctionem, quæ Aristotelis alicubi sententia est.

17 ¶ † Secundò quæro, retenta ea opin. quæ ius facit minori, aut tutori ipsius, vel alteri administratori ementi apponendi in ipso contractu, hoc pactum reuendendi intra aliquod tempus. An ipse poterit id tempus prorogare ante ipsum finitum, nam si finitum sit, nemo non dubitabit id fieri non posse, quamdoquidem species esset alienationis rei iam quæsitæ irreuocabiliter. Sed nec crediderim ante ipsum quidem tempus finitum idipsum fieri posse, per multa quæ diximus supra hoc eod. tit. §. 1. in verbo, *ferons præferez*, quæ est gloss. illius. §. septima, num. 24. Sed dubium est in primò, & multis seq.

18 ¶ † Quibus & illud addere potes, quod à nostris disputatur, vtrum tutor, & curator, aut alius administrator, possit prorogare debitori pupilli, vel minoris, aut alterius, cuius administrationem gerit tempus solutioni debiti præstitutum. In quo alij dicunt non posse, per l. qui Romæ. §. Callimachus, ff. de verbor. obliga. in idque facere, l. instar, C. de iur. fisc. libro 10. & l. penult. C. de erog. mill. anno. libro 11. Alij contra, per l. vltimam. §. si quis professus, ff. de publicat. & vectigal. vt intelligatur in publicano non pro se, sed pro fisco recipiente. Et ibi Bartol. dicit, quod publicanus ibi deputatus erat, ad vniuersalem solutionem faciendam, & recipiendam exactionem. In dicto vero. §. Callimachus, habebat speciale mandatum, ad vnam solutionem, tanquam scilicet ea sit sententia Bartol. vt habens mandatum speciale ad vnam solutionem recipiendam, non possit prorogare terminum, habens autem generalem, possit. Et ita eum sequitur Petrus Ancharan. in clementi. præsenti, de censibus. Sed id reprehendunt Imol. Paulus Castren. & Roman. in d. §. si quis professus, & Alexand. in dicto. §. Callimachus, tanquam scilicet mandatum generale non sufficiat, nisi sit cum libera. Sozi.

autem in postremò loco, & Ias. post eum sustinent Bart. in tutoribus, & alijs præpositis vniuersali administrationi. At Bald. in l. pactum curatoris, in princip. & ibi Salyc. in fi. negant quempiam administratorem id posse facere, per dictum §. Callimachus. Nec obstat (inquiunt) dict. §. si quis professus, quia ibi publicanus nō prorogauit, sed cum sibi offeretur, accipere noluit, & eius mora nocet fisco, argumen. lege, si ex legati causa, cum leg. sequen. ff. de verbor. oblig. Et idem propè voluit Alexand. in dicta lege, pactum, vbi dicit hanc esse communem opinion. Quod si hæc adeo dubia sunt in simplici prorogatione temporis soluendi, quod affert modicum præiudicij, quia quod differtur non aufertur. §. libertas, & ibi gloss. Institut. de singulis, rebus per fideicommiss. relict. quid dicemus de hac prorogatione, per quam immobilia alienantur.

19 § † Tertiò quæro, an è diuerso tutor, aut Prælatus, aut alius administrator, qui in casu fortè licito, & permisso vendidit rem minoris, ecclesiæ, aut alterius, cuius administrationem gerit, cum pacto de reuendendo, possit huiusmodi pactum remittere emptori libere, & sine solennitate. Alexan. interrogatus de executore testamenti, qui rem immobilem hæredis pupilli vendiderat, cum hoc pacto, respondit, eum non posse postea ei pacto renuntiare, consi. 27. attentis narratis, col. vlt. versicu, plus videtur, lib. 3. ea ratione, quia idem iudicamus de actione competente ad rem immobilem, quod & de ipsa re, eademque solennitas requiritur in alienatione eius actionis, ac ipsius rei, vt not. glo. & Barto. & Alij, in l. j. C. si aduer. transact. cum multis similibus, & concordan. à me la. e congestis, supra tit. præceden. §. 1. glo. 7. in verbo, *ou aultres choses censees pour immeubles*, in princip. & nos quoque de hoc casu aliquid diximus in eadem glo. nu. 32, ex quo infertur.

20 § † EX quo etiam posset videri, quòd cum hi administratores non possint huic facultati expresse renuntiare, nec tacitè quoque eos posse, videlicet ex lapsu temporis ei facultati appositi, quæ tacita renuntiatio est, vt not. in l. si ego, ff. de nego. gest. & latè diximus supra, eod. tit. §. j. glo. 2. nu. 50. ad hæc cum venditor, & seq. & iterum tit. preced. §. 3. gl. 4. num. 2. Nè scilicet plus operetur tacitum, quam expressum, contra plenissimè not. in l. cum quid, ff. si cert. petat. Veruntamen ego aliter censeo, videlicet fieri præiudicium minoribus, ecclesiæ, & cæteris huiusmodi, si eorum administratores sinant otiose id tempus labi sine redemptione rei ita venditæ. Nam licet Prælatus non possit expresse renuntiare iuribus ecclesiæ, vt voluerunt Io. Andr, Card. Flor. & Imo. in c. 2. per illum tex. de dona. & late diximus, in repet. l. si vnquam, in verbo, donat, largitus, numero. 143. tamen ego contrarium, tamen potest, ei præiudicare ex lapsu temporis, cap. de quarta, & cap. veniens, extra de præscript. De quo & per Fely. in cap. cum accessissent, col. 13, versic. tertio limita, extra de constitu. Idemque de præside ciuitatis, qui etiam licet nō possit expresse ciuitati præiudicare, l. Præses, C. de transact. Potest tamen tacitè ex lapsu temporis, l. aduersus, cum gl. C. de vsur. cum alijs multis similibus, & concord. à me adductis, in nostris Legibus connubialibus, glo. 5. quæ est in verbo, *expres*, versi. & istud quidē, An autem hoc casu possit minor, & ecclesia, & alij horum similes restitui, diximus supra, hoc eod. titu. §. 1. glo. 2. in verbo, *à tel temps*, nume. 54. sed an saltem, & sequen.

21 § † Quartò quæro, quid si contrahentes, in tractatu, siue præfactionibus ipsius venditionis, lucuti sunt de apponendo huiusmodi pacto reuenditionis, postea tamen, vel incontinenti, vel ex interuallo, dum contractum ipsum absoluunt, de eo nihil dicunt, aut etiam, quid si contractus fit, & absoluitur, cum eo pacto, sed posteà fortè ex interuallo sit instrumentum ipsius contractus à partibus sine mentione huius pacti, an his casibus videtur, esse recessum ab huiusmodi pacto? Alexan. de hoc vtroque casu loquens in d. consi. 27. col. 2. versi & quòd non sit, lib. 3. & consilio, 122. viso processu, colum. j. versicu. sed iste testis, lib. 2. respondit in priori casu primi casus, videlicet cum incontinenti post tractatum præfactiones contractus absoluitur, non videri recessum. In posteriori autem casu ejusdem casus, cum scilicet ex interuallo contractus, absoluitur, videri recessum. At in secundo casu princip. cum videlicet absolutus, est contractus, cum hoc pacto, sed postea etiam, ex interuallo instrumentum conficitur, non videri recessum, & ad hæc multa allegat, de quibus, & nos diximus supra huius titu. §. 1. in princip. Alexandr. autem simpliciter sequitur Hieron. Cagno. in repetit. l. 2. in 4. quæst. C. de pact. inter emption, & venditio.

22 § † Tu autem adde ad illum primum casum tex. in l. eum qui Calendis, in princip. ff. de verbor. oblig. cum ibi dicitur, si autem non addat, quibus Calendis Ianuarijs, facti quæstionem inducit, quid fortè senserit, hoc est, quid inter eos actus sit. Nam hæc postrema verba eius, l. non possunt intelligi, nisi de eo quod actum est, in præfactionibus stipulationis, non in ipsa stipulatione, cum prius dixisset, si non addit. & cap. Et tex. quoque in lege Titia. §. 1. & ibi Bartol. & alios, ff. eod. titu. & nota, per eundem Bartol. & alios, in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, ff. eod. quoque titu. & Angel. consil. 94. cum lis & quæstio, colum. 4. versicu. septimò, & vltimo.

23 § † Ad secundum etiam casum principalem, adde Bald. in l. cum allegas, colum. 2. versicu. scias, etiam quòd ad probandum, C. de vsur. & in l. multum interest, colum. 2. versic. & si dicatur quod de isto, C. si quis alteri, & in l. per retentionem, post Petr. ibi. C. de vsur. Bartol. in l. si tibi liberum. ff. de actio. emptio. & in d. l. Titia. §. j. ff. de verbo. obligat. Ange. in l. si quis cum aliter, & ibi Alexan. colum, penul. versic. successiuè, & plenissimè Ias. colum. 1. versi. ponderò in primis, ff. de verbo. oblig. eundem Angel. consil. 273. cuius factum incipit, nunc præsupponitur, paulo ante fi. Panor. in c. dudum, in vlt. not. per illum tex. de conuer. coniuga. ipsum Alexand. in l. sed & si me putem. §. cum inter, in 2. not. & ibi

& ibi etiam Ias. in iij. not.ff.de condi.inde. & eundem Alexan.consi.xxviij.visis & accurate,col.1.in fi.lib.j.quod repetitur consil.xxxj.libr.2. & eūdem consi.lii.circa hanc dubitationem,lib.iiij.si id con. eius sit.& Barb.consi. viii.illud asseram,col.iij.versic.& multum eleganter,& seq.lib. iiii. Felyn. qui & alios allegat,in c.si cautio,col. xxj.versi.& modum cognoscendi,extra de fide instru.& Ias. consi. 24. in causa feudali,col.7. versic. restat & vltimo, lib.3.& Philip.Dec.loquentem etiam nuncupatim de hoc pacto consi.18.cuius superscriptio incipit, an statu. in uenditione, col.3. vers. 2. ex pdictis.

24 § † Addes (inquam) ad hæc omnia glo.not. in l.eleganter,in princip. in verbo idem puto,ff.de condit. indeb.per quam dicit Bald.in c.vlt.col.vlt. extra de iura.cal.quod testes, qui interfuerunt tractatui, & non conclusioni contractus, nihil probăt & ad hoc illam dicit valde not. & eam quoq; not. ipse Bal.in c.1.in princ.circa medium, tit.de prohib.feu.ali.per.Lotha. & idem quoque voluit idē Bal.in dict.l.multum interest.col.2.C.si quis alter. Alex.consi.13.ex his quæ in themate,col.penulti. versi.alii vero testes,lib.1.& iterum consi.18. viso processu,col.2.versi. quinimo & fortius,eo.libr.1. Ias.in dic.l.eleganter, in princ.col.1.versi. nota secundo. Philip.Dec.consi.cxxxiij. viso puncto, col. 4.versi.sexta testis.& consi.clix.casus qui proponitur, col.3.versi.& retenta conclusione. & consil. 404.viso eleganti cons.col.pen.ver.2.resp.& cons. cccclxiii.in causa quæ nomine cameræ,in princip. & Francisc. Ripa.in l.1.post princ.ff.ad S.C. Treb. nam & sola conclusio dicitur esse contractus, l. si voluntate, C.de rescind.vend.ibi Bald.not.negatque esse meliorem tex. de ea re. Et facit etiam gl. in l. Lucius,in uerbo debeant, post princp. ff. de his qui not.infa.quæ dicit, testes imperfecte narrātes conuentionem partium, nihil probare, quam annotat, sequitur, & declarat Bald. ibi, in priore lect. & etiam sequitur Ro.consi.xci. visis ac percūctatis,col.2.versi.tertio videndum est.& consi.cccv. quo ad septimum,ante fin.& Ias. in d.l.eleganter. Franc. Rip.in l.admon.nu.188.ff. de iureiurando.

25 § † QVINTO QVAERO, quid si in contractu non fuit concessa simpliciter facultas redimendi, sed tantūm emptor promisit dare venditori eam facultatem redimendi intra certum tempus,vtrum venditor poterit vi huius promissionis agere, vt emptor reuendat restitutio pretio: an vero tantum poterit agere, vt eidetur ea facultas? Ego aliquando vidi eam controuersiam inter duos ciues Rochelanos. Nam uenditor agebat contra emptorem ad reuenditionem oblato pretio: emptor autem negabat pactum reuēdēdi a se factū: venditor probauit non quidem id pactum interuenisse, sed tantum promissionem dandi facultatem redimendi intra aliquod tempus: ideo emptor dicebat se esse absoluendum, cum venditor vi eius promissionis posset tantum agere ad implementū promissionis,id est vt sibi daretur ea facultas promissa; uenditor autem contra dicebat, satis esse pbasse promissionem, vt ageretur primo loco ad reuenditionem, idque æquitati & rationi consonū videbatur, per tex. dicentes, vitandos esse circuitus, ob idque competere actionem sine cessione, l.cum fundus.§.seruum tuum imprudens, ff.si cer. pet. & l.dominus testamento, ff. de condi. indebi. & cle. auditor. de rescripti. cum concord. allegat. per gl.in duobus locis posterioribus.

26 § † Quorum autoritate subnixus Albert.Gal. & post eum Io.And. in addi.Spec.in rub.de oblig. & sol.col.j.tradunt, quod si quis promisit intra certum diem se obligaturum ad dandum mihi decem potest statim cedente die sine alia obligatione conueniri ad illa decem.sequuntur Rom.qui id sin. dicit sing. clxxxv. obligo.num.2.Alex.qui dicit perpetuo menti tenendum, quia prima facie multi contrarium responderent, Soz. Ias. & Franc Purp. qui & omnes id dicunt sing. in di. §. seruum tuum imprudens, tres quidem priores in j. not. postremus, col.iiij. & idem quoque Ias. in d.l. dominus testamento, in iiij.not.vbi & id dicit sing.rursumque in l.si fideiussor.§.meminisse,colum.1.vers. tu adde quod in simili,ff.de leg.j.vbi item id dicit singu.Cato. Rui.in l.4.§. Cato, in 8. not. & ibi quoque Lāc. Gal.col.ix.versi.duodecima cadit. & Hormanoctius, num.179. & seq.ff. pe. verbo. obliga. idem Ruin.consi. xij. quamuis quæratur, col. xij. nu.52.lib.3.vbi id dicit not. & consi.xix.visa petitione, col. vij. num.14.lib. 4. & Matthæ. Afflict. dum allegat Io. And. vbi supra deci. Neapo. lxi. fuit lata, in prin. & in costit. Siciliæ. incipien.capitaneorum, col. vlt.& in constit. licentiam, col. 2.in x. quæst. & ipse Lancel. Gal. in rub. dicti tit. de verb. oblig. colum. xxv. versi. sciendum est tamen. & Ludo.Gozad. in repe.l.ij.in princip. iterūque colum. v.C.de pactis inter emptorem & vendit.& Gomes in.§.in personam, num.41. Insti. de act. & Chasse.consi.lvj. *neu le proces*, col.pen.vers. imo etiam si iam, & Ant. Rube.consi.xxix.viso cōtractu, col.ij.versicu. & facit id quod. vbi id dicit sing. & communiter approbatum. & Zasius.cons. x.in causa,num. 39.lib.2.Ex hocq; infert ipse Purpur, in d.§. seruum tuum imprudens, ad hūc casum nostrū, videlicet quòd ex promissione dandæ facultatis de redimendo rem venditam restituto pretio, agi potest ad reuendendum, ita dicit se consuluisse, & obtinuisse. Quod & idē in hac nostra specie tenuisse post nostrā priorem editionem reperi D. Boet. Deci.clxxxiij alia super.

27 § † Quibus proxime accedit, quod Paul.Castren. consi. 2.tria sunt, lib.2.respondit, eum qui promiserit se per instrumentum obligare, & per eum steterit, quo minus se obligaret, haberi pro obligato, posseque tanquam obligatum conueniri. Et quod tradit Step.Bertran. cons. clxxxiiij. vidi casum, in 1.dubio, lib.1. nihil referre, faciat quis pactum reuendendi in contractu venditionis, an promittat facere, ad ipsius contractus reprobationem,id est, æque posse reprobari contractum ex huiusmodi promissione faciendi pacti, ac si factum fuisset in ipso contractu, & quæ scripsimus supra in præfa. huius tit.nu. 9.& vt hæc postrema, & seq. & in tit.præced.glo.14.in verbo, *ou equipolent a uente*, num. 39. ex iis autem.

Et his

28 § † Et his adstipulatur, quod scribitur in l. si intra ff. de pact. quòd promissio liberandi, exceptionem parit aduersus agentem, ac si liberatio ipsa iã facta fuisset. Ex eoque ibi not. Bart. in fi. & Ange. quod pactum de liberando in futurum, producit exceptionem in præsenti. quod dicit ipse Bart. perpetuo menti tenendum, & ipse Ange. singu. vocat eum tex. & itẽ ex eo voluit Pau. Cast. consi. cccxlii. in causa Frataleę, in princ. lib. 2. vbi & de hoc dicit esse optimum tex. vti etiam est, in l. si creditoris, C. de fideicom. quam Bal. ita summat, vt nostri loquuntur; Dispositio liberationis de futuro, inducit exceptionem de præsenti: & Come. ita, Ex fideicommisso relictæ liberationis competit debitori exceptio, etiam ante præstitum liberationem, & in l. si non sortem. §. adeo. ff. de cond. indeb. & ibi optima glo. in verbo, condicere: quę dicit, quòd si testator damnauerit hæredem liberare debitorem quamuis antequam ab hærede re ipsa liberetur, si adhuc naturaliter & ciuiliter debitor, cum nec testator eum liberauerit, nec hæres fuerit in mora: tamen debitor habet exceptionem: & si soluat, actionem ad repetendum. Et ibi sequuntur Bart. Bald. & Pau. Cast. & eam quoque in contractibus procedere dicit Franc. Aretin. in c. veniens, extra de testib. & Carol. Ruin. dicto consi. xix vbi supra lib. iiij.

29 § † Quod si quis dicat, huiusmodi promissionem liberandi in futurum, parere exceptionem tantum, non etiam actionem: vt expressim dicit dicto l. si intra, ff. de pac. primo loco allegata: sciat id ideo esse, vt dicunt glo. Bar. & alij ibi, quia id pactum eo in loco erat nudum proindeq; satis inuentes, quod si vestitum fuisset adhærentia contractus (vt in casu de quo loquimur) aut traditione, aut alio id genus modo, actio quoque huiusmodi promissione fuisse producta. Et id quoque aperte voluit glo. & alij in dicto §. adeo. cum dicunt cõpetere repetitionem ex ea promissione, si solutum fuerit, vt supra diximus. Præterea nihil in illo casu debitoris intererat habere actionem, cum apud se haberet, quod debebat: ideo satis esse, vt se exceptione tueri possit, cum creditor contra eũ agit. Et tamen si tam stolidus fuerit debitor, vt soluerit, competit ei actio ad repetendum, vt dictum est. Igitur tantum ei in omnibus prodest simplex promissio liberandi, atque ipsa liberatio.

30 §. † Et hæc quidem fulcit, quod voluit glo. in l. iubemus nulli. § 1. in verbo, acquirantur, C. de sacr. eccl. quòd is tex. loquens de pretio dato, habet locum & in promisso tantum: quasi nihil intersit, an des aliquid, an promittas dare, & eam sequuntur Per. Cy. Bart. & alii ibi. Et quod alibi dicitur, paria esse realiter soluere, & promittere de soluendo, in l. vl. C. ad leg. Falc. & l. fuit quæstionis, ibi Alex. in vlt. not. ff. de acqui. hęre. & l. si patronus. §. de illo, ff. de dona. & l. si quis testib. ibi, donatione vel promissione, C. de testi. & l. generaliter, quæ est 5. §. hoc edicto, ff. de cal. vbi id probatur etiam procedere in pœnalibus. Ex hocq; Bal. in d. l. vl. no. prohibitum vendere prohibitum quoque, ne promittat vendere, censeri. quem videtur sequi dum simpliciter allegat, Alex. consi. xvij. viso instrumento, col. 2. versi. confirmantur prædicta, lib. 4. & expressius consi. cvi. super alio, col. 1. lib. vii. & Ias. in l. 2. col. vlti. vers. secundo modo. ff. de iurisd. om. iu. & in l. vlt. char. vltim. nu. 154. per prædicta plene. C. de iur. emphy. Et hoc optime probatur in l. si ad resoluendam, C. de prædic. mino. ex quo not. Bar. & Sal. quòd qui alienare nõ potest rem quampiam, nec eandem promittere potest. Vnde etiam Barb. cons. lj. scripsit sapientiæ fons, col. 12. vers. capio nunc alium, cum multis seq. lib. 1. respondit statutum prohibẽs sub pœna eãdem rem vendere duobus, habere locum si quis primum promiserit vni reuendere, & postea alteri vendiderit, refertque superiori anno se consuluisse, cum qui promitit sub pœna alteri non vendere, in pænam incidere, si promiserit vendere.

31 § † Et facit c. 2. & 3. & c. ex tenore, extra de conces. præb. vbi æq; prohibetur, promitti beneficium ante vacationem, ac conferri. & c. vlt. extra de eo qui ducit in matri. vbi æque prohibetur promittere ducturum se aliam uxore uiuente, ea mortua, ac ipsam aliam ducere. & quod scribitur in l. is cui bonis, ibi, vel promittendo obligari, & quod ibi no. Ias. col. 2. in 4. not. ff. de verbo. oblig. Et quod tradit Bal. in c. in causis, col. 1. versi. tractatus, extra de elect. quòd tractatus dicitur esse principium rei, adeo vt qui tractat de vendendo aliquam rem eam dicatur vendere: vt dicit not. in l. debitor, ff. de separatio. Et quod nonnulli voluerunt, l. si quis argentum, C. de don. loquentem de donatione, vt etiam ea nudo pacto facta valeat, habere locum & in simplici promissione donandi. Hoc enim magna autoritate voluit Bar. cui omnes primas partes Iurisprudentiæ tribuunt, in l. iurisgentium, in pri. post medium, & ibi quoque Fort. Garc. col. 31. ver. subsequenter quærit. & mul. seq. ff. de pact. iterũq; ipse Bar. in l. vlt. col. 2. versi. non obst. quòd ex isto. ff. de cond. ob caus. Ang. in d. l. si quis argentum. §. vlt. in epitome eius. §. Sed de hoc postea plenius dicemus infra num. 48. nunc se offert.

32 § † Sed & huc pertinet, quòd idem ius statuitur in dote constituta & tradita, atque in promissa tantum & non tradita, in l. vlt. ibi, dederit, vel promiserit, C. de dot. promis. & in l. ex morte, versicu. similique modo, C. de pact. conuen. & l. vt liberis, C. de colla. in quibus est simil. tex. & in l. filiæ dotem, ibi, dotem a patre datam, uel constitutam, eo. tit. & in l. ult. ibi, dos quæ data dicitur, uel promissa, C. sol. mat. & l. vlt. C. de interd. mat. ubi idẽ prope textus est: & l. si quis incesti, ibi, dos si qua forte solenniter aut data aut promissa fuerit, C. de incest. nup. Nam & dos promissa tantum, do: est, vt probatur in rubri. C. de dot. promis. & in l. si pro dote, & l. ad exactionem, eo. titu. & in rubri. C. de dot. cau. non numer. & in l. si. socer. §. Lucius, ff. sol. mat. vbi Paul. Castren. not. Eaq; data censetur, authen. dos data. C. de dona. ante nupt. quam in hoc expendit Bald. consi. ccxxx. actioni de dote, libr. 4. nec secus ea confertur, ac si tradita fuerit. l. 1. §. 1. ff. de colla. dot. & l. 2. C. de colla. Ex eaq; dicitur mulier dotata ac si etiam tradita fuisset. l. cum post

mortem.

mortem .§.1.versi. sed is de quo, iuncta glo. in verbo, promiserit. ff. de admini. tuto. & voluit Bar. in l. cum plures. §. vlt. in fi. per glo. ibi. ff. eo. ti. & Bal. in l. si pater, per illum tex. in verbo, destinatis. C. de sponsa. & cons. 224. vir fuit consciisus, col. 2. versic. quarto hoc probatur, lib. 5. vbi & alia iura allegat. & Saly. in l. si constante, col. 2. C. de don. ante nup. & Rapha. Fulg. cons. xl. Dominicus, col. 3. vers. in aduersum facit, & Calc. cons. 30. Antonius, col. 4. vers. nec obst. quòd dos. Quanquam in contrariũ facit text. in l. Titio centum, §. Titio genero, vers. si post diuortiũ, ibi, vt incipiat esse dotata, ff. de cond. & demon. quem in id pauci expenderunt, & alius tex. in l. si socius, ff. pro soci. ibi, verum in proposito largius interesse videbatur, dos numerata esset, an vero promissa.

33 ¶ † Sed priorem partem confirmat, quòd statutum & pactum deferens lucrum dotis marito, habet locum in huiusmodi dote promissa tantum. l. si donaturus. §. 1. iũcta glo. & ibi Pau. Cas. & Ale. qui id dicit communiter teneri. & Ias. ff. de cõd. ob caus. & l. mulier. in princ. iuncta gl. ff. de cõdict. institu. & l. si marito. §. 1. iuncta quoq; gl. & ibi etiam Bar. Raph. Co. & Pau. Cast. & Alex. ff. sol. matrim. & c. §. dotes, & ibi Ange. in Authen. de nupt. & glo. in l. ex diuerso, in verbo, hoc iustum, & ibi Franc. Aret. qui eam legit cum. §. socero, l. rei iudicatæ, ff. sol. mat. & Ang. in l. si prædiorum, in fi. C. ad legem Falcid. vbi ita dicit se consuluisse, vti fecit cons. 76. statutum loquitur. & iterum late cons. 180. præmitto ad euidentiam. Sal. in d. l. si constante, col. 2. vers. nota ad q̃onem, C. de don. ante nup. & in l. cum in te, col. 2. vers. & faciunt hæc, eo. tit. Raph. Co. in l. de diuisione. & ibi Soz. qui id optime & scientissime declarat. & Ias. ff. sol. matr. Pau. Cast. & Alex. post Dy. in l. sed hoc ita, quam legunt cum l. non tantum. ff. de re iud. Fran. Aret. in l. 2. col. 1. ff. solu. mat. Soz. qui id dicit communiter teneri, cõs. 32. in præsenti consultatione, col. pe. vers. quibus suppositis, lib. 3. Matth. Afflict. d. const. licentiam, in 10. q. Fran. Cur. Iunior. qui hanc dicit esse communem conclusionem, cons. 129. præsupponitur, paulo ante fi.

34 ¶ † Quin etiam si constitutio expresse loquatur de dote data, aut de dante dotem, ea habet locum in dote promissa, aut in promittente doté tantum. Nam gl. in l. 1. §. accedit, in verbo, fecerit, in fi. C. de rei vxor. act. trahit eũ tex. loquentem de eo qui dotem dedit, ad eum qui dotem promisit, nec tradidit: nam ex promissione (inquit) fit dos, per d. l. si donaturus, & eam sequuntur Cy. in 1. q. Bar. Sal. & alij, ibi. Similiter & glo. in l. qui se debere. in verbo, actionem, ff. de cond. ob caus. affirmat eum tex. loquentem in eo qui dotem promisit & dedit habere locum & in eo quoq;, qui tantum promisit, nec dedit: tanquam paria sint promittere, & dare vel soluere per d. l. vlt. C. ad leg. Fal. quam ea gl. allegat & eam sequuntur Bar. Bal. Ang. Raph. Fulg. Christ. Cast. Ro. Pau. Ca. Alex. & Recentiores ibi, & Bar. in d. l. si donaturus. §. 1.

35 ¶ † Sed & multi tradunt Authen. sed quamuis, C. de rei vxoriç actio. qua patri tollitur facultas diminuendi priorem dotem, cum filia iterum nubit, procedere etiam si pater dotem tantum promiserat, nec dederat. Ita enim voluit Sal. licet subobscure ibi, versic. quarto circa verbũ diminuere, & Soz. etiam clanculum. cons. 69. viso laudo, in 2. dubio, lib. 3. & Francisc. Cur. Senior cõs. 27. magnificus vir, in 4. dubio. & apertissime Ias. in l. filia legatorum, Paulo ante fi. C. de leg. vbi ita dicit se consuluisse, & Philip. Dec. in l. vt liberis, col. 1. in 5. not. C. de colla. & late consi. 35. præstantissime doctor, col. 2. versi. circa secundum, etiam per d. l. vlt. C. ad leg. Falc. & iterũ in addi. eiusdem consi. col. 2. vers. secundo ius non est: rursumq; in 2. add. col. 2. ver. 2. principaliter.

36 ¶ † Imo vero & id procedit in dispositionibus exorbitantibus, atque etiam statutis in quibus verba debent stricte & proprie accipi: nã & pactũ & statutum, de quibus supra locuti sumus, ex quibus scilicet maritus lucratur dotem datam, aut partem illius, habet locum in dote promissa tantum. Et vt intelligas quid intersit inter id quod nũc dicimus, & id quod supra diximus vers. ab hinc 3. ibi locuti sumus, cum pactum & statutum loquitur de lucro dotis simpliciter, hic vero dotis datæ: vt videri potuisset nõ habere locum, nisi in dote data proprie: & tamen vt diximus habet locum etiam in dote promissa, necdum data. Nam de pacto est tex. in d. l. ex morte, in fi. C. de pact. conu. quem ad hoc dicit sing. Franc. Aret. in rub. ff. sol. mat. col. pen. vers. sed pro Ang. & illum ante eum in id citauit Bald. cons. ccxc. quòd vir lucretur, lib. 1.

37 ¶ † Et de statuto voluit Bart. cons. 133. statuto ciuitatis Eugubij. Ang. d. cons. 180. & Sal. in d. l. si constante, col. 2 vers. not. ad quæstionem, C. de dona. ante nup. vbi plus dicit id procedere, etiam si ita statutum loquatur, vt vxore mortua sine liberis, maritus dimidiam partem dotis tantum restituat, & alteram sibi retineat: cuiusmodi est statutũ Brixię, Nam illud verbum, restituat, nõ videtur posse adaptari ad dotem promissam, nondum datam, q̃d ea restitui non possit: & tamen ibi tenet contrarium, & etiam in l. vlt. C. sol. matr. & Alex. cons. 63. stantibus his, col. vlt. versi. non obst. si diceretur, lib. 4. quod repetitum est cons. 29. lib. 6. & Corn. non obscure, cons. 127. licet in hac consultatione, lib. 4. & Caro. Ruin. cons. 133. visis statutis, col. 3. nu. 4. & col. seq. nu. [& Maria. Soz. iunior cons. 35. quatenus dubitatur col. 3. nu. 10. lib. 1.]

38 ¶ † Pręsertim vero id obtinet, si is qui promissit, fuerit in mora tradendi, vt & illi satis aperte intelligunt. Nam tunc haud dubie atq; citra cõtrouersiã id obtinet: vt apertissime tradit Bal. in d. l. vl. col. 2. vers. ibi dederit, C. de dot. promis. vbi ita dicit se cõsuluisse, & Raph. Co. in d. l. si marito. §. 1. ff. sol. matr. Pau. Ca. in d. l. iubemus nulli. §. 1. C. de sacr. eccle. & in l. peculiũ est, in prin. ff. de pec. Ale. in d. l. si donaturus. §. 1. vers. vlt. itẽ facit, & ibi quoq; Ias. col. pen. vers. pulchrum dubiũ est, ff. de cõdi. ob caus. & idem Alex. in d. l. sed hoc ita, ff. de re iudic. & d. cons. 63. lib. 4. Franc. Aret. in d. l. rei iudicatæ. §. socero, ff. de solut. matr. & Soz. dict. consi. 33. libr. iij.

Et idem

39 ¶ † Et idem quoq; est de statuto aut pacto repellente fœmina dotatas à successione vt scilicet habeat locum etiam si dos tãtum promissa fuit. Nam de pacto affirmauit Bal. in l. si plures, col. 7. vers. itẽ iuxta hoc quæritur, C. de cond. inse. De statuto And. Iser. si ad strictum ius, inquit, respiciamus, in c. 1. col. 5. vers. videtur ꝙ promissio, titu. de nat. succes. feud. Bal. in l. non fine, col. j. vers. modo hic quęritur. C. de bon. quæ liber. Ias. qui solum Bal. in d. l. si plures, citat, tanquam de statuto loquatur, & id dicit sing. cõs. 11. in dubio supra formato, post pri. lib. 1. Matthę. Affl. deci. Neapo. 61. fuit lata senten. & d. cõstitutione, licentiam, in 10. q. & Ferro. in cõ sue. Bur. tit. de testamentis. §. 15. in prin.

40 ¶ † Et hanc opin. adiuuat, quod à plerisque traditur, ꝙ in casu huius statuti, repellentis fœminas dotatas, satis est dotem fuisse à patre in testamento legatam siue constitutã vt filia excludatur. Ita enim voluit Bar. in d. l. Titio centum. §. Titio genero, col. 3. vers. quæro statutum est, & ibi cęteri, pręter paucos, quos infra citabimus, ff. de condi. & demon. & in l. qui pupillã, per illum tex. ff. de adul. & in l. quod autem, ff. de iure dotium, & in l. nõ est matrimonium, etiam per illum tex. ff. de rit. nup. [& in l. cum plures. §. vlt. ff. de admini. tuto] & Bal. in d. l. nõ fine, vbi supra, C. de bonis, quæ liber. vbi id scienter tractat, & in c. vlt. col. 1. vers. item satisfactum, extra de consuet. & cons. 77. de iure cõmuni, lib. 4. [& cons. 157. Titius habens tres filios, lib. 5. vbi tamen videtur hęsitare] & cons. 176. statuto cauetur, post prin. lib. 5. Ange. cons. 92. Petrus de vrbe, col. 1. & Rapha. Fulg. cons. 40. Dominicus. col. vlt. versi. in aduersum. Pet. Anch. cons. 168. pro veritate. col. 1. vers. sic igitur intellecta. Laur. Palat. in tracta. statutorum excludentium fœminas, col. 18. vers. dixi autem supra, Pau. Cast. in l. 1. in fin. C. vnde vir, dum allegat Bart. in d. §. Titio genero. Ange. Are. qui id dicit seruari in practica, in. §. fuerat, col. 17. vers. vnum tamen aduertas, Inst. de actio. Franc. Cre. singu. 3. statuto cauetur, vbi id dicit singu. & Soz. cons. 92. circa primum, col. 4. vers. nec obstat cauda, lib. 1. & Ias. in rub. ff. soluto mat. colu. 3. vers. quarta conclusio: & ibi etiam Fran. Rip. colu. 15. nu. 61. ex ista conclusione. & idem Rip. in l. quęsitum. §. 1. ff. de priuil. credi. & Ant. Rub. consi. 74. circa dubium, col. 21. Et bene etiam facit, quod ab ipso Ange. responsum est, cons. 149. consultatio, circa medium.

41 ¶ † Nam & Bal. ille, quem vbiq; vides, vbiq; audis, vbiq; inscriptum & allegatum conspicis, ut qui de omnibus rebus alicubi locutus est, vt dicit Ias. in l. 3. nu. 55. ff. de leg. 1 nihil intactũ reliquit, Bal. in quã cõs. 286. cuius exordiũ est, super primo puncto, vers. super sexto, lib. 3. ex facto interrogatur respõdit, statutũ disponẽs vt i dotibus nõ currat præscriptio, extendi etiam ad legatum relictũ nomine dotis: tãquã habeatur, ac si iam traditum fuerit pro dote, & id refert & sequitur, & dicit sing. Catel. Cotta. dictorum sing. Bal. maximus ac solertissimus indagator ac collector, in memor. incip. dos habet multa, vers. hinc etiam, & iterũ memor. incip. statuta debent interpretari, vers. 2. addo.

42 ¶ † SED QVORSVM hæc, Lector, nisi vt intelligas nihil referre promiserisne tantum, an & promissa compleueris: vt scilicet ex sola promissione aliquid faciendi agi possit, ac si id iam factũ esset. quę fuit Io. And. sententia, quam supra in pri. huius quęst. citauimus. Verum Phili. Dec. in d. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens, in 1. not. ff. si cer. pet. dicit illum dictum Io. And. semper visum fuisse sibi dubitabile multis rationibus. Prima, quia qui promisit se obligaturum ad decem, nõ videtur se velle obligare de præsenti, vt sonãt verba: igitur non videtur, statim ad illa decem eum posse præter intentionem conueniri. arg. l. non omnis, ff. si cert. pet. Secunda, quia qui promittit se obligare, obligatur ad factum: quia contractus sunt facti. l. consilio, in fi. ff. de cura. furi. & ad hoc est tex. in l. pœnam, in fi. ff. de verbo. obliga. vbi si quis hoc modo stipulatus sit, pecuniam te mihi crediturũ spondes? incerta est stipulatio. quia id venit in stipulationem, quod interest. Ex quo sequitur, pecuniã statim peti non posse, quia ad factum quis præcise non tenetur. l. si quis ab alio, ff. de re iudic. Tertia ex text. in l. si quis stipulatus sit Stichum. §. vlti. ff. de verbo. obliga. vbi ille qui promisit fideiubere, non dicitur fideiussor, sed obligatur ad interesse. Quarta, quia aliud est pactum de vendendo, aliud venditio, vt nota. Iacob. Ancharan. Bal. & Ang. in l. 1. C. de pactis pign. vbi ex hoc dicunt, ꝙ si de contractu vẽditionis debet solui gabella, non soluitur de pacto de vendendo, quia ea promissio, non est vẽditio. l. in bonæfidei. §. si tamen, secundum vnum intellectũ, ff. de eo quod cer. loc. vbi probatur, conductionem esse bonæ fidei, promissionem autẽ cõducendi, stricti iuris. Et vt id Decio addas, idẽ voluit ipse Angel. in l. si pupillus, in fin. & ibi quoque Alexand. etiam in fi. ff. ad leg. Falci. Et ideo, vt subdit ipse Decius, obligatus ad vendendum, liberatur vendendo simpliciter, nec per talem promissionẽ obligatur ad tradendum, Bald. in l. vlt. C. de pact. inter emp. & vend. Franc. Aretin. cons. 28. diligẽter animaduersis, in 1. dubio, vbi ex hoc reprehẽdit quosdam alios cõsultores, qui præsupponebant pactum de vendendo positum in instrumento, esse venditionem: de quo nos amplius dicemus infra nu. 56. facit præterea. Et facit (inquit) Dec. ꝙ not. Rom. cons. 86. viso quęstionis themate, col. 2. ver. primo quia ex prima: vbi dicit, ꝙ promissio de cedendo non inducit cessionem. Tandem subiungit Dec. non obstare iura, quę iubent vitandum circuitum: quia videntur procedere in casibus expressis a iure: alias secus. Vel etiam habent locum, vbi circuitus esset inutilis: secus si aliqua insit vtilitas, vt not. Cardin. in d. cle. auditor, in 14. quæst. de rescri. Cui in hoc adde alios multos cõcord. à nobis adductos supra eod. tit. §. 2. glo. 1. nu. 71. ad decimumsextum. In d. autem casu Ioa. And. non videtur circuitus inutilis: quia debitor habet dilationem ad soluendum, in quo (vt & illi hoc addas) maxima est vtilitas: vt patet ex ijs, quæ late scripsimus supra tit. præce. §. 1. gl. 18. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu. 34. ego tamen, & sequen. & quia etiam voluntas promittentis fuit limitata. d. l. non omnis,

omnis,ff.si cert.peta.Hæc propè Dec.cuius sententiam, & si illius non meminit,placuit Hipp. singl. 469. dixit profecto. [Et de eo dubitat Hier.Grat. cons. 109.visis instrumentis,col.1.nu. 11.lib.1.]

43 ¶ † Cui poteris addere & alia pleraq; ad postremam illam suam rationem pertinétia,videlicet tex. in l.ꝙ si nolit.§.in factum,vers. illud planè, ff. de Aedil.edi. vbi aliud est redhibere,aliud promittere de redhibendo,& in l.non omnes.§. vlt. ff. de re milit.vbi aliud est latrones deprehendere,& trãsfugas demonstrare;& aliud hæc ipsa polliceri. & in c.qui post votum,& ibi glo.1.de regularib.libr. 6.vbi aliud est vouere de intrando siue profitendo religionem,aliud religionem profiteri: illud enim non impedit aliam profiteri etiam laxiorem: hoc impedit. & gl.in l.Titius,in fi.ff.de pign. act. quæ dicit aliud esse dare pignus in solutũ,aliud promittere: illud enim prohiberi,hoc minime: per illum tex. Sed de hoc tamen vide,quę dicam infra in eadem glo.nu.142.quarto & vltimo,& seq.

44 ¶ † Et vt reliquamus text. & glo.adde Bar.in l. singularia,col.4.vers.assumamus primo,ibi,quãdoq; præcedit stipulatio.ff.si cert.peta.vbi dicit, ꝙ promissio de faciendo contractum,non est is cõtractus,qui in ea fieri promittitur,& eundem Bart. in d.l.si pupillus,in fi.prin.& ibi quoque Nico.Neap. Ange.Imo.Pau.Castren.& Alexand.ff.ad leg. Falc. & ipsum Bartol.in l.iurisgentium, in princip. post medium,ff. de pact. vbi dicit, quod pactum de cõmodãdo deponẽdo uel mutuãdo nõ est cõmodatum,depositum,aut mutuum, & in l.vlt.col.2.ver. non obstat quod ex isto, ff. de condicio ob caus.

45 ¶ † Et vt ad cæteros pergamus,adde Alberic. Sal.& Pau.Cast.qui & illud dicunt de promissione vendendi,in d.l.in bonę fidei,& ibi quoq; Fulg. q dicit contractum non esse factũ ex promissione faciendi.Ex hocq; dicit,ꝙ si ex statuto datiarij habeant arbitrium super venditionibus factis,si quis tãtum promisserit vendere, id non pertinebit ad eorũ arbitrium.Et dicit etiam Paul.Castrẽ.ibi,ꝙ si facta est tantum promissio de vendendo,& is cui facta est,aliquid soluit pro venditione futura:poterit pęnitere,antequã fiat vẽditio,& id repetere, quod soluit, de quo tu vide ibi Iaso. amplè. Sed cui adde eundem Paulum,idem quoque volentem cons. 93.in causa quæ vertitur,per totum,maxime vero, col.5.vers. sed in contrariũ,lib.2. Sed & ipse Pau. Castren.in d.l.in bonæ fidei, vt à quibusdã allegatur,dicit,ꝙ ex sola promissione vendendi sine consensu domini,emphyteuta nõ cadit emphytẽsi, ita enim illum nuncupatim refert(licet id nõ dicat in meo codice) & simul sequitur ipse Ias.in l.vlt. nu. 134.p prędicta plane,C.de iure emph.At ipsum expresse voluit Alexa. quẽ neuter citat,consi.163. viso themate,colum.2.versi.secundo respondeo, lib. 2. quod repetitur consi.91.lib.3.Et idem de feudo statim dicemus.

46 ¶ † Nunc ad Bal.veniamus.Is in l.ab emptione,col.2.vers ex prædictis,ff.de pact.dicit aliud esse pactum resoluens,aliud pactũ de resoluendo,ex hoc enim nõ oriri resolutionẽ.Idem in l.vlt §.emptor paulo ante fi.C.commu.de leg.dicit,ꝙ qui nõ potest alienare,potest tamen se obligare ad alienandum:Idem in l.si fideiuss.§.meminisse,in 2. not. & ibi post eum Francis. Aret.in 3.not.ff.de lega.2.dicunt per illum tex.ꝙ licet venditio sine declaratione certi pretij, non valeat.§.pretium,Inst.de ẽp.& vẽdit.valet tamen promissio vendendi, quod & voluit ipse Bald. in l.j.col.penult.C.com.de lega. Idẽ in c.j.§.aut si libellario,col.2.versi.& idem dico, titu. quib. mod.feud.amit.vbi ex hoc dicit, ꝙ vasallus ob solam promissionẽ vendendi non cadit feudo: quia promittere (inquit)non est alienare,& allegat quędã iura,quæ non admodum(ni fallor) faciunt.Et idem voluit Card. Alexan. qui Bald. non meminit,in c.j.in princ,col.2. versi. per hoc restat illatio,titu,de prohi.feu.ali.per Frid,Idem consi. 9. factum tale est anno domini,colum.3. versi. secunda ratio,lib,j.quod repetitur cons.188,lib. 3. dicit aliud reuersum esse , aliud reuerti debere ; sicut aliud liberum esse,aliud liberãdum: aliud alicui esse prouisum,aliud prouidendum,per l. qui se dicit ff.de iudi,Idẽ cons. 455. quæritur an filia familias, lib.2.dicit ꝙ licet donatio causa mortis facta stipulatione,aut etiam pacto,sit obligatoria, p not, in l. 1.in magna glo.ff.de act.& obligatio.& in Authẽ. sacramenta puberum,C.si aduer.vẽdi.si tamen interuenit sola promissio donandi,non est cõtractus obligatorius;per not.in l.2.ff.de dot.præleg.& in l. legatis,ff. de leg.2.Et ipse Bal.consi,393.præmissis duabus,col.1.lib. 4. vbi ex eo quod supra diximus de differenda uenditionis & promissionis de vendendo,consuluit in pulchro casu.

47 ¶ † Sequitur Ange. illo fratre non indignus, q in l.Lucius,per illũ tex,secundum vnam lect.ff. sol.mat.ex hoc dicit,ꝙ si ij,qui inuicem pręliãtur, pollicentur se facturos pacem,non per hoc dicũtur inuicem plene reconciliati.Id quod dicit vidisse in curiæ Romana in persona domini Barnabonis, & cons.184.ex forma & serie,col.vlt. vbi dicit , ꝙ ex promissione facta in locatione de renouãdo finito tempore, nõ est quęsitum aliquod ius in re,nec cõpetit actio, tanquam si res esset verè renouata , sed actio ad interesse,& sequitur Barb.cõsi.51. scripsit sapientiæ fons,col.13.vers. ex isto fundamẽto, lib. j.& Alexan. cons.68. visis duobus , colum.2. vers. per supra dicta,lib.j,quod repetitur consi. 165.lib. 2.& Matth. Afflict. in constit.Siciliæ incip.constitutionem diuæ memoriæ,col.12.vers.vndeci. ĝro.

48 ¶ † Nunc se offert Sal. horum contemporaneus,in l.si quis argumentum.§.sed & si quidẽ, C. de don.vbi cõtra id quod nos diximus ex Bart.& alijs supra,nu.31.& facit,tenuit eam l.loquentem in donatione,non habere locũ in promissione donandi: quia aliud sit donare, aliud promittere de donando,& idẽ dicit ipse Sal.in l.2.col.vlt.C.de cond.ob cau.& Io.Fab.in §.aliç.col.2.vers.quid ergo si quis, Insti.de don.& Imo.in l.in ędibus §.ex rebus,col.j. ff.de dona.& in c.qualiter,'extra de pact. Io. Ana. cõs.64.visa petitione:vbi idem dicit tenuisse Fran. Rampo.in l.vlt.ff.de condi. ob.cau. & idem quoq; voluit Bap.Sãseueri.in suo tracta.de pactis.q.6.col. pen.& Alex.in d.l.iurisgentiũ,in prin.col.3. versi. itẽ adde,ff.eo.vbi dicit hanc partẽ esse ueriorẽ:quãnis

uis Bart. ibi tenuerit contrariũ, & idẽ quoq; voluit idẽ Alex.con.119. super primo dubio,ad fin.lib. 7. & Ang.Aret.in.§.in personã,col. 5. Insti. de acti. & Phil. Dec.in l.pacto quo penã, col. vlt. & ibi quoq; Alc.C.de pact.Rursus idẽ Sal. in l.Papinianus,ff.de dona.inter vir. & vxor. ꝙ appellatione donationis nõ cõtinetur promissio donãdi: intelligitq; eũ text. requirẽtẽ traditionẽ,procedere in simplici promissione:tanquam aliud sit in donatione, vti etiã fecit ante eum Bar.ibi, & glo.& Cy.in l.2. C. de do. cau. non num. & expressissime Bal. hanc differẽtiam faciens,cõs.397.casũs est,lib.1.& Pau.Cas.cons.138. dicta donatio, col.vlt.lib. 1. [licet omnes vbiq; eã l. Papinianus. intelligant in donatione, Qui locus in memoriam reuocat, quod Martialis scribit lib. 10.epigrama 16. in Caium.

Si donare vocas promittere, nec dare, Cai:
Vincam te donis, muneribusque meis.
Accipe Callaicis quicquid fodit Astur in aruis.
Aurea quicquid habet diuitis unda Tagi,
Quicquid Erythræa niger inuenit Indus in alga,
Quicquid & in nidis unica seruat auis,
Quicquid, Agenoreo Tyros improbat cogit aheno.
Quicquid habent omnes,accipe,quo modo das]

49 ¶ † Succedit Imo.q in c.cũ cõtingat,colu.86. quæ est in ea char.quæ proximè præcedit, col. ante pen.vers. tertio casu,quando interponitur,extra de iureiur,dicit,ꝙ is qui iurauit, id est interposito iureiu. promisit vendere,non per hoc impeditur alteri vendere,& tradendo dominium transferre: iuxta l.quoties C.de rei uendic.nec ex ea ꝓmissione etiã iureiurando confirmata,agi potest,nisi ad interesse, per quædã ibi allegata ab eod.& nuncupatim refert & sequitur Cardi. Alex. in c.si facta,col.2. tit. si de feud.fuer.contro inter do.& ag.& Ias.qui id multũ commendat in omnibus prope locis, ex quibus eũ supra citauimus:& præterea in d.l.quoties,col.8.in vers.quartodecimo,C.de rei vẽdi.& Per.Getar.a Petra,sing.98.nota quod sing.vbi id dicit singul.

50 ¶ † Sed & Paul.Castr.vltra ea quę supra ex eo diximus incidẽter,& alia quoq; huc pertinẽtia scripsit.Nam consi.281. in causa ista quinque principaliter,col.penul.vers.præterea aliud,libr.j.dicit aliud esse ratificare, aliud promittere de ratificãdo: ideoque non sufficere promittere ratum habere intra tẽpus,quo actus fieri potuit, nisi & intra ipsum tempus,ratum habuerit. Et idem propemodum dicit Bertran.cons.345. viso consultationis themate,lib. 2.vbi dicit, ꝙ si quis promiserit alterum ratificaturum non est ei rei satisfactum, si is alter tantũ promiserit ratificare,nec aliter ratificauerit.Idem quoque Pau.consi.93.in causa quæ vertitur coram notabili viro,col.3.versi.veniendo ad decisionem,lib. 2.dicit quod ex sola promissione de vendendo & emendo nõ potest agi ad pretium: cũ aliud sit emere & vendere,aliud promittere de vendẽdo & emẽdo.Idem in l.si debitorem,ff.de nouat.dicit,ꝙ si debitor,cui mandatum est à creditore vt solueret alij suo creditori, promisit soluere illi alteri creditori, necdum tamen soluit,non liberatur a me per huiusmodi promissionem:nec cẽsetur facta fuisse delegatio,siue nouatio: per eum text. quem dicit sing. & idem dicit ipse in l.delegare,eo.tit.Et id quoque dicit sing. & sequitur Hippo. Marsi. sing. 265. fines. Sed tu dẽ hoc omnino vide Philip. Deci.cons.107. in causa quæ nomine,col.1.vers.secundo principaliter,& iterum col.seq.vers.nec obst. fundamentum.

51 ¶ † Quo autẽ piaculo tacebimus Alex. sui tẽporis legum principẽ? Is in addi.Bar.in l.Iulianus. §.offerri,ff.de act.emp.tradit ꝙ ex pacto de vendẽdo ob pretium non solutum nõ debẽtur vsurę, vti ex venditione: secundum l.curabit,C. de act.empt. ea scilicet ratione,ꝙ aliud est vendere,aliud promittere,& sequitur Phil. Dec.consi.183.in controuersia, in fin.idem Alex.cons. 74.viso themate, col.2. versi. nec etiam deberi,lib.2.vbi ex hoc dicit,quod ex huiusmodi promissione non debentur fructus post eam percepti,vt post vẽditionem ipsam, quod consi. iterum repetitum est consi.121. lib. 4.& sequitur Fsancisc. Cur. Senior in addi. ipsius Alex.in l.si pupillus,in fi.ff. ad leg.Falcid.Idem Alex.consi. 13.circa primum.col.5.vers. & istam distinctionẽ, lib.3.vbi dicit promissionem dotis non esse contractum dotis,sed alium quempiam innominatum,& sequitur Math. Afflict.in cõstitu.apud Iustitiarios, in 8.not.Sed & ipse Alex.cõs.72.videtur,col.3.ver. ad id, lib.3.dicit aliud esse compromittere aliud id ipsum promittere,& cons.93.visis,colu. 2. in prin. eo.lib.3.& cons. 119.sine disputatione, propẽ per totum,lib.4.& consi.76. visis dubitationis,col.4.in 3.dub.versi. non ergo ibi repetitur,lib. 5.& consi. 76. viso themate,in fi.lib.6. vbi dicit aliud esse reuendere,aliud promittere de reuendendo, ex hocque vtrobique in pulchris casibus consuluit: & de vltimo dicemus alicubi in hac eadẽ glo. Et idẽ cõsi. 168. stantibus veris his, paulo ante fin.eo.lib.6.vbi ex hoc negat legatum extingui per promissionẽ de alienãdo,vti p alienationẽ extĩguitur, de quo dicit esse text.no.in d.l.postq̃.§.vl. in fi.ff.vt leg.no.caue. & idem quoq; voluisse Bal.& Sal.in l.3. C.de lega.

52 ¶ † Nec omiserim alia quædam,ab ipso Alex. con gesta in l.1.§.si quis ita,col.2 ff. de verb. oblig. aliud esse cõdemnare,aliud pronũtiare condemnandũ,Io.And.in addi.Spec.tit.de excep.§.viso. versic. porro in addi.inci.dat intelligere.Bart. in l. 1. C. si aduer.liber.Imo.& Ro.in d.§.si qs ita. Ant.in c. cũ uenerabili.extra de except. Sicut aliud est ꝓnunciare quem liberum,aliud quem esse liberandum. d.l. qui se dicit,ff.de iudic.& dic.l.1.cum gl. in verbo, admittit,in fi.& ibi quoque Bal.C.si aduer.liber.Et aliud quẽ restituere in integrũ,aliud pronũtiare restituendũ l.vlt.cũ glo. in verbo, compromissarios, C.vbi & apud quem in integr. resti.Et aliud aliquẽ mittere in possessionem,aliud pronũtiare mittẽdũ, l.cognitio.§.1.in glo.vlt.ff.de offic. eius cui mãd.est iurisd. Aliud deponere, aliud pronuntiare deponẽdũ, gl.in c.super eo, in verbo,ordinet,de offic.dele. Ioan.And.in c.transmissa,de elec.Bart.in l. solent, in prin.ff.de offic.procur. Aliud absoluere.aliud ꝓnunciare absoluendum.Bar.in l.si quis filio exhæredato.§.eius, ff.de iniust.resta.& in l.solent, in prin. ff.de offic.Procon.Bald.in l.j.ff.de iur.om.iudi. Angel.in.§.vlt.in fin.in Authen.de exhib.reis. Ex quibus bonam partem accepit ab Alberic.in d.l.1.C. si aduer.

aduer.

aduer.liber. Super eo tamen quod dictum est de cõdemnato, & pronuntiato cõdenandum, vide Bart. & Bald. in l.fundus, ff.de rescin.vend.& Ang. consi. 250. Philippus, col. vlt. vers. non anté moueor. Imò, Alex. Franc. Aret.& Lancel.Gal.in d.l.1.§. si quis, ita, ff. de verbor.obli. & eundem Aret.consi. 6. viso instrumẽto diuisionis, col. 4. in 2. dub. Felyn.& Phi. Dec. in c. cum venerabilis, vtrumque col. pen. extra excep. & Barb. in d.§. si quis ita, col. 9. vers. item dico, & multis seq.& Steph. Bert. consi. 512. ex processu, nu. 4. lib. 2.

53 § † Dies me deficeret, si omnes sigillatim recensere vellem, sed vide Raphel. Comẽ. consi. 184. M. 559. &c. Ioãnes, vbi ex hoc in pulchro casu consuluit. Ioann. Ana. consi. 64. vbi ex hoc dicit, statutum prohibens probationes solutionis vel absolutionis, nisi per instrumentum, non habere locũ in promissione absoluendi, & Matthes. nota 46. nota ꝙ aliud est, Franc. Aret. in d.l. si fideiussor, §. meminisse, col. j. versi. quia in glos. ff. de lega. 1. & in l. qđ dicitur, col. vlt. ff. de verbor. obligat. vbi dicit, aliud esse cõcedere in emphyteusim, aliud promittere de concedendo. Ex hocquè pulchrè infert, ꝙ licet in nullo valeat concessio emphyteusis ecclesiasticæ, facta vltra generationem licitam, valet tamen, si fiat vsque ad eam cum pacto de renouando: sed vitiatur pactum; per. §. neq;, in Authen. de non alie. Barba. in d.§. si quis ita, col. 10. vers. nec obstat aliud: vbi dicit, aliud esse agere, aliud pactum de agendo, & aliud renuntiare, & aliud pacisci de renuntiãdo, & latè cons. 8. scribitur præclarè, col. 10. vers. venio nunc ad aliam, lib. 1. vbi ex hoc dicit, ꝙ glo. in l. Qđ vendidi, ff. de contrahen. empt. loquens in venditione, non habet locum in promissione aut pacto venditionis futurę. & consi. 51. scripsit, col. 13. versicu. ex isto, eod. lib. j. Firmian. in tracta. gabel. in 5. parte princip. in 4. quæst. Cępol. consi. causarũ ciuilium lxj. orta, col. 3. non semel: vbi dicit aliud esse legitimare, aliud idipsum promittere Soz. cõs. 253. in causa domini Ioannis, col. 3. versi. circa secundũ, lib. 2. vbi dicit, quòd licet venditio, siue reuenditio, fiat nudo consensu, & oriatur actio, l. consensu, ff. de actio, & obligatio, tamen promissio de vendẽdo vel reuendendo, nuda conuentione facta, nõ producit actionem; cum aliud sit vendere, aliud promittere vendere. & Ias. in l. si ante, ff. solut. matrimo. & cons. 117. in quæstione, colum. j. & 2. lib. j. de cuius dicto in illis locis dicemus latè inferius in 8. quæst. & eundẽ Ias. cons. 148. nobilis & generosus, colu. penul. versiculo primum fundamentum, libr. 2. & consi. 24. in causa feudali, colum. 7. versic. præterea & fortius, lib. 3. vbi dicit, aliud esse infeudare, aliud ipsum promittere. [Caro. Ruin. consi. clxxii. non est dubium, colum. 2. versicu. sed contrarium, lib. i. vbi dicit aliud esse pactum de diuidendo, aliud diuisionem ipsam, & aliud promissionem de danda facultate alienandi, aliud facultatem ipsam, atque ex hoc in pulchro casu consuluit.] Ant. Cors. in verbo, alienatio, versicu. per alienationem. & iterum in verbo, statutũ, vers. statutũ loquens in vendente. Phil. Dec. con. 340. pro resolutione, col. 2. vesic. tertio dictum, & iterum in fi. & consi. 627. in casu in quo, colum. vltima & Ferdin. Loaz. in repet. l. filius familias. §. Diui, colum. lv. versic. & per ista patet, ff. de l. i. vbi ex hoc dicit, quod prohibitus alienare sub pœna, non cadit in pœnam promittens vendere. & Chasse. cons. lxiii. quidam minor, in 7. du. & Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. cõstitutionẽ diuę memoriæ, co xij. versi. nono quęro; vbi ex hoc dicit, quod qui a domino consensum vendendi impetrauit, non ob id poterit promittere de uendendo, nisi & id impetrauerit, cũ aliud sit vendere, aliud id promittere, idem Matthę. Afflict. in const. sponte volentibus, colum. 1. in 4. not. & Steph. Bertran. consi. 134. ponitur in facto quod cum nobilis, in 3. dubio, lib. 1. vbi sing. dicit quod pactum legis cõmissoriæ non censetur prohibitum, cũ tantum sit promissio de vendendo, aut dãdo in solutum, sicuti cũ sit venditio vel datio in solutum nõ restituto pretio quod est multum notandum, si verum sit. de quo & nos aliquid diximus supra in pręfa. huius tit. num. 10. & idem dicas & dicemus infra nu. 143. quarto & vltimo. & idem Bertand. consi. 291. viso casu, nu. 3. lib. i. & consi. 316. viso casu qui mihi exhibitus est, in 1. dubio, eodem lib. 1. vbi aliud dicit esse, reuendere, & aliud promittere de reuendendo. & consi. 5. parum refert, num. 39. lib. 2. vbi dicit, quod promissio vendendi non est bonæ fidei, nec pari 1 actionem bonæ fidei, vt venditio, sed stricti iuris. Et nouissime D. Boerius deci. 3. filia in contractu, vbi per nonnulla ex his quę diximus, tenuit, promissionem factam à filia in cõtractu matrimonii de renunciando bonis paternis, non habere vim renunciationis.

54 § † Hęc mirum in modum confirmat, ꝙ aliud est accipere aliquam in vxorem, aliud promittere eam accipere, nam per illud contrahunt matrimonium, per hoc vero, etiam cum iuramento, sponsalia tantum de futuro, vt est text. in c. iurauit, & ibi Imo. in 2. not. & Panormit. in j. nota. extra de probatio & in cap. ex literis Syluam, & cap. sicut ex literis. & c. si inter, extra de sponsal. quibus. probatur. ex huiusmodi promissionibus, etiam iuratis, nõ impediri matrimonium postea cum alia contractum. Quod & respondit Cardi. Floren. consi. 46. L. monialis, Sed & quod proximè accedit ad principalem nostram quęstionem, Vincẽ. Doctor antiquus in d. capitul. si inter, & ibi post eum Ioannes Andre. in verbo, recipiam, de sponsal. dicit, qđ per hæc uerba, promitto quod te desponsabo, id est (ut ipse, nec malè, intelligit) in sponsam te habebo, non contrahuntur sponsalia etiam de futuro, sed tantum promissio sponsaliorum contrahendorum, & sequitur Nicola. Mil. in suo repertorio, uersiculo sponsalia non contrahuntur. Multũ enim interest dicas, spõdeo, an spondebo. Tullius lib. Epistolarum familiarim 13. epistola incipien. Marcus, Spondebo tibi, uel potius spondeo, in meque recipio Marci Curii mores &c.

55 § † Et quod tradit idem Ioannes Andr. & post illum Domi. Petr. Ancha. & Philip. Fran. in capit. i. de testibus lib. 6. quod ille text. loquens de proxeneta recipiente, non habet locum in eo cui promissum est, & respondet ad text. in capitul. ueniens, le. 1. extra

1.extra eo.qui videbatur velle contrarium. & sequitur Felyn. in eo ipso cap. ueniens, colum .1.versic. & per istum textum,& ibi quoque Philip. Dec.colum.3.nume.9. in fin.gloss.1.& idem Deci. in l.vt liberis,colum.1.in 5.not.C.de collatio.& cõsi.280. in proposito,col.2.vers. non obst. quod paria. Et quod idem scribit Ioan.And.in cap.quanquam, de vsur.lib.6.quod ille textus non habet locum in eo, cui promissum est aliquid solui pro vsura,nisi & id solutum sit:per eum text. in illis verbis, de vsuris quas receperant.& idem voluit Bal. ibi, vt à multis citatur.tametsi non reperimus in eius lectu. & Domi. colum.1.vers.quęro quid si aliquis, & Petrus Ancha.etiam colum.1.in 2.nota.& Philip. Fran. in 1.notab. & ipse Petr. Ancharan.consi.271.de titulis, colum.2.dum allegat Ioan.Andr. vbi supra, & Barba.in capitul.ad nostram.colum. penult. de emptio.& venditi.& Laur.Rodul.in tractatu de vsur, quæstio.88.& Felyn. in capitu. in præsentia, colu. 7.versicu. & adduco optimè, extra de probatio. De quo tamen vide Ioann. Ana. in c. post miserabilem, extra de vsur. & Anton. Burg. in dict. c. ad nostram,colum.3.versi.istam conclusionem, extra de empt. & vend.

56 ¶ † Facit præterea,quod etiam tradit Bart. in l.Titia,in prin. & ibi Angel.& Imo.ff. de verb. obligatio.quod l.vlt.C.de sponsa. loquens de arrhis datis,non habet locum in promissis,quod & voluit ipse Bart.consi.45. Vanne., Bald.in d.l. vlt. colum.2. versicu. in hac l. Anton. post antiquos in cap.gemma, & ibi quoque Panormitan.colum.2. versi. circa secundum.& Cardina.Alexan.colum.4.versi.secunda est quæstio,extra de sponsa. & idem Anton. consi. lxx. quantum ad primum.& latè Maria. Soz. consi.3.circa pręsentium,per totum consi. Et quod licet is qui vendidit,præcisè cogatur ad tradendum, si habet facultatem rei restituendę,nec liberatur soluendo quod interest,voluit glos.Barto.& alij in l.1. ff.de actio. empti. & in l.exemplo,in princip. eodē titu.& gloss.in §.pretium Institut. de contrahend. emptio.cum aliis multis concordan. traditis ab Alexand.qui hanc dicit esse communem opin.in l. certi condictio,& ibi quoque Philip.Dec.ff.si certū petatur,& in l.stipulationes non diuiduntur, colum. penult.ff. de verbo.obligatio.Tamen is qui tantum promisit vēdere, haud dubiè nō cogitur præcisè tradere, etiam si habeat facultatem rei restituendæ: vt per Francisc. Areti.d.cons. 28.colum.1.versic.plus dicit.& Ias. in l. quoties, colum. 8. versiculo quartodecimo limita, C.de rei vendicatio.& Phili.Dec. qui alios allegat consil. 302. ex duobus,colu.2.versicu. sed dato quod valeret. & consi.sequent. superioribus diebus, colum.1.versicu.secundo reuocatur in dubium, & idem ante eos tenuit Angel. quē tamen non allegant, consi. 238. dictum punctum, in 2.dubio, & nos aliquid quoque diximus supra nū.42. sed quorsum.

57 ¶ † Nec simpliciter verum,est quod supra in contraria parte diximus[nume. 30.& hęc quidē,] paria esse soluere,& promittere de soluendo: quia plerunque sunt disparia: vt tradit & probat glos. in d.l.vlt.& ibi quoque Philip. Corne. C. ad leg. Falcid. & alia queque quę idipsum probat in l.ea quę, & ibi etiam Angel. C. de dona.ante nupt. & probat etiam text.in l. peculium.§.item deducetur, & ibi Saly.ff. de pecul.& in l.nam & maritus & ibi gl. Alberi. Bartol. Bald. & alij, qui eam l. legunt cum l. quod nomine,ff.de condi. indebi. iuncta l. quod si maritus, in princip.ff. de constitu. pecu. nam & qui promittit, non propterea soluit. l. nepoti, ff. de fund.instr.vt per eam l.voluit Bal.in d.l.vlt.Notūq; est illud Ouidianum ex lib.1.de arte amandi:

Promittas facito: quid enim promittere lædit?

Pollicitis diues quilibet esse potest.

58 ¶ † Ideo sunt qui non admittunt, quod supra diximus,n.36.imo verò,[& seq? scilicet statutū deferens lucrum dotis datę,trahi ad dotem promissā: sed è diametro contrarium tenent:& inter hos Bar. sibi contrarius,in d.l.iubemus.§.1.col.1.versicu.veniamus ad quęstiones,C.de sacro.eccle.Paul. Castr. in d.l.si marito.§.1.ff.soluto matrimonio, & in d.l. si donaturus.§.1.ff.de condictio.ob causam,dum vtrobiq; remittit simpliciter ad Bart.in d.l.iubemus, & Franc.Aretin.in d.rub.ff.soluto matrimonio,colum.penul.& Matthes.not.74.nota quod statutum. Alex. in d.l.si donaturus.§.1.colum.ult.ff. de cond. ob cau.nisi,inquit is qui promisit,sit in mora dādi, & Soz. in l.de diuisione,col.3 versi. circa tertium, ff. soluto matrimonio. Caro. Ruin. sibi contrarius in rubri. eiusdem titu.num. 98.& 102. & consil. 197. casus de quo,nu.5.& seq. lib. 1. quem tamen vide postea nu.8.& consi.225.visis his,col. 1. versi. vnde sequitur, eo.lib.1.quem & tu vide,col.2.vers. nec obst.quod loqui videatur,& consi.34. copiosè, col.1.lib.3.& cons. 56.in causa,col. 1.lib.5.

59 ¶ † Sed & contrarium eius quod dictum est, [supra num.40.& hanc opinionem,scilicet] statutum repellens fœminas dotatas habere locum, cum dos est tantum promissa,aut legata, tenuerunt Iac. Aret. Petr.Cy Ray.& Raph.Fulgo.in d.l. non fine, C.de bo.quę liber,alter Raph.Co.& Imo.in d.l. Titio centum.§.Titio genero, ff. de cond. & demonstra. And.Iser.si ęquitate, vt dicit, innitamur,in d. c.1.col.6.ver.de ęquitate,titu. de natu.succes.feud. Alex.consi.13.circa primum dubium,colum.4.ver. quinimo secundum, rursumque vers. & istam distinctionem, & iterum versicu. benè facit, libro 3. & Soz. sibi contrarius, [consi. 92. circa primum dubium,colum. 4. versic.non obstat causa statuti, libr. 1. quem tamen omnino vide, & iterum] cōsil. 207. in causa dominæ Annæ, col.2. vers. secundo conantur,lib. 2.

60 ¶ † Contrarium quoq; eius,quod diximus,d. Authenti. sed quamuis,C.de rei vxo.acti.habere locum in dote promissa,tenuit glo.ordi. ibi,in verbo, diminuere: quam sequitur Cy. in 1.opposi.& Ang. Aret. in §.fuerat.col.14.versic. in ea glo.ibi, quod patet,& ibi etiā Ias.sibi contrarius,qui eam gl.dicit not.col.pen.nu.134.Inst.de act.vti.& in simili,l.quis,ff.sol.matrimo.& similes, quę faciunt potestatem reddendæ dotis in certis casibus constante matrimonio, non habent locum in dote promissa,nec dum data. Ea enim remitti non potest, etiā ex illis ipsis casibus: vt voluit glo.not.quam sequuntur Cy.

& Bal.

& Bal.in l.si constante,in verbo,firma, C. de dona. ante nup.& illā quoq; sequitur & dicit sing. Ro. sing.601.tu habuisti.

61 ¶ † Ex quibus vides,rem hanc esse admodū ambiguā,sed quicquid sit in illis alijs casibus, neq; .n. nunc nobis vacat,nec etiam expedit aliter eos examinarè;tamen id scio,ī casu nostrę promissionis de danda facultate redimēdi intra certum tempus , cū primus iudex hanc posteriorem sentētiam secutus absoluisset emptorem,fuissetq; ab eius sentētia appellatum ad curiam parlamenteā amplissimi Senatus Parisiensis, fuit dictū, malè iudicatum, & bene appellatum,& emptor condemnatus ad recipiēdū venditorem ad retractum restituto prętio,atq; etiā ad restituendos fructus à tempore litis contestatæ perceptos.Et certè Senatus ille ęquissimis ęquiorē sententiam secutus est,vt semper aliàs solet facere: vti etiam scribit Fran.Rip.in l.Centurio, colu. 25. nu.77.ff.de vulg.& pupil.& è nostris attestatur Budęus statim post prin.priorum annotationū in Pandectas.& Steph.Bert.consi.48.viso casu, col.2. lib. 1.vbi nuncupatim loquitur de circuitu , quem solet(inquit)superna Curia vitare & omnibus modis veritatē,reiectis hmōi subtilitatibus,sectari. Et nō nihil ēt Gui.Pap.Dec.Delp. 29. in superiori. & itē deci.483. legatario,& ipse Bert.consi.178.viso ꝓcessū,ad fi.lib.2.& Aymo Crauetta,consi. 198. videtur,col.vlt.nu.7.

62 ¶ † Sexto quærò,cum non constat per instrumentū de huiusmodi pacto, an admittatur venditor ad probandum per testes,id fuisse factum, saltē si se non inscribat de falso,iuxta l.vlt.cum ibi not. C.de fide instr.& vtrum testes id probent cōtra instrumentum,Nam certum est duos testes non sufficere ad probandum instrum per not.in l. in exercēdis,C.eo.tit.& in l.optimam, C.de contrah. & cō. stip.& in l.j.§.si quis negat,ff.quemadmo.test.ape. & per Cano.in c.cum Ioan.extra de fide instr. Dic breuiter,id non esse contra instrum,sed p̄ter: ideo neq; opus esse inscriptione,duosq; testes satis esse: vt expresè voluit Alex.cōsi.122.viso processu vtriusq; causæ,col.3.vers.nec obstat etiam si dicatur.libr.2.Sed & tu vide,quę in simili diximus in ti. p̄c. §.1.glo.14.in verbo, *ou equippollent a vēte*, nu.57. nec tamen.& vide etiam.quę supra scripsimus supra in hac eadem glo.in4.q.

63 ¶ † Septimò quęro, quomodo probatur id pactum vtrū ex fama.coniecturis , & quibus testibus singularibus,proxenetis, confessione extraiudiciali facta absente partè,& an fit in eo locus iuramento in supplementum probationis.Hæc omnia cōperies, non quidem vno in loco,sed per partes,apud Baldum,consi.39.proponitur quod celebratus.col. 2.lib.3. Pet.Anc.consi.331. visis diligenter , colu. 2.versi.quarto etiam . Imo.consi.92.visis & consideratis.Pan.Ca.consi.143.viso processu & attestationibus,col.i.versi.secundò videtur,& sequē.vsq; ad fin.consi.lib.2.& Ro.consi.30.viso cásu , & Ale. d.consi.122.in 3. primis col. lib. 2. Phil. Deci. cōsil. 18.cuius superscriptio incipit , an statutum in venditione . tum colum. 1. tum 3. versi. cum ergo statutum,cum multis versi.seq.& col.vlt.versi.non obst.ꝙ probationes,vsq; ad fi.consi.& Hip. Mar.in l.de minore.§.plurimū,col.12. nu. 77. adde etiam ꝙ fama,ff.de quęst & latissimè D.Boc.de.183.alia insuper. Sed & de probatione ipsius reuenditionis aliquid videbis apud Soz.consi.353.in causa domini Io.in 1.dubio,lib.2.

64 ¶ † Octauò quæro,quid si intra tempus reuenditionis venditor restituit pretium , & emptor ei tradit prædium, non tamen aliter reuendit : an retransferatur dominium in venditorem , ita vt fructus acquirat:an verò ipsi fructus extenuent pretiū Qua in speciè,aut promissionis de vēdendo, patrū nostrorū memoria duo eius tempestatis primarii , legum interpretes multis magnisq; vterque rationibus inuicem contenderunt.Hi sunt Bartho.Soz. & Ias.Ille enim asserebat eo in casu dominū transferri,ac fructus ei acquiri qui pretium tradidit , & prædium ab eo promiserat accepit,æque ac si venditio facta fuisset:hic contra, vt videre licet ex scriptis eorum,in l.si ante,ff.sol.mat.vbi & ipsi asserūt, ita pro sua vtrunq; sententia consuluisse,sicuti verè consuluerunt in eadem causa atque inter easdē partes:scilicet Soz.consi.170. in pręsenti consultatione,ferè per totum,lib.2.Ias. consi. 117. in quæstione quæ vertitur,lib.1.

65 ¶ † Iasonis rationes maxima ex partè ī hoc sūt, ꝙ aliud est vendere,& aliud promittere de vendo; vt latè diximus supra in 5. q. nec ex promissione transfertur ius aut dominiū,sed solum actio personalis contra promissorem.l.si sterilis.§. si tibi fundus,ff.de act.emp.& l.qui fundum,ff. de contrahē. empt.quæ iura in hoc allegat Ang. consi. 184. ex forma,col.vlt.quem & nos citauimus in d.5. q. Ex quo illico consequitur, ꝙ cū is ex ea promissione non sit factus dominus, nec fructus quoq; suos facit:sicut nec creditor qui nō habet dominiū.l.j.& 2.C.de pig.act.& c.i.& c.cōquestus,extra de vsurnam solum est tradita naturalis possessio, non etiā dominium:at ea nō sufficit ad acquisitionē fructuū l.qui sic.§.in alieno,ff.de vsur.&l.in bonęfidei , in prin.ff.de acquir.rer.domi.& declarat Bart. in l. si fur,ff. de vsufr.& in l.3.§ ex contrario,ff. de acqui. poss.nam nec nuda traditio (vt hoc illi addas) sine causa vel tit.operatur dominii translationem.l.nūquā nuda,ff.de acqui.rer.do.Vndè si is vellet lucrari fructus ob pecuniā quā dedit, esset vsura: vt no. ī d.c.conquęstus,& in c.pleriq; 14.q.3.& p Host.qui huius rōnē reddit in summa ti.de usur.§.1.ver.& ē rō,cū versi.seq.& Bal.in rub.C.e.tit.ad fi. dū loquitur de fructibus,qui medio tempre percipiuntur.

66 ¶ † Præterea cum dominium nondū sit translatū in emptorē,nec ad eū quoque spectat periculū rei:quia res ei perit,cuius est.l.pignus,C.de pi.act. & l.necessario,ff.de peri.& com.rei ven.gl. in l.nō omnis.§.si pupillus,& ibi Pau.Cast.Ro. & latè ipse Ias.ff.si cert.pet.Cy.& alij in l.j.C. peri. & com. rei vend.Sed ad quem nō spectat periculum rei , nec fructus quoq; eius ad ipsum pertinent.l.2.&seq.& ibi gl.quę id declarat,ff.de in diem addic.Et si quis eos ita lucrari vellet, vsura esset: vt not.in d.ca conquęstus,& per Inn.i c.i.eo.ti. & hoc dicit Ias. in d. l.si ante,esse ineuitabile fundamentum .

67 ¶ † Postremo pro hac parte adducitur autoritas nō contemnenda Alex. quem & nos quoq; citauimus in d.q.5.scilicet consi.73. viso themate supra scripto,col.2.versi.nec etiam deberi possunt,& seq.lib.2.& consi.120.in proposita quæstione,si ipsius est illud cons. iterumq; in seq; cons. quod est 121. viso themate supra scripto,lib. 4. quod quidē postremum consi,omnium idem est cū d.cōsi.733. lib.2,quibus quidem cons. asseueranter respondit Alex,in casu promissionis vēditionis soluto etiā p̄tio,& re mutuo tradita, fructus non cedere lucro eius,cui facta est promissio,illis iisdem rationibus quas supra adduximus ex Ias.& idem quoq; tenuit Car.Rui.consi.77.de quibus,col,vlt.nu.9.lib.1. & consi.47.in causa.col.2.& princ.lib. 4. & præterea faciunt, quę scribit idem Ale,consi,119.sine disputatione,lib.4.

68 ¶ † Contrarię sententiæ rationes,ex quibus Sozinus nonnullas affert,quibus multas addidimus, hæ sunt, Dominium transfertur ex traditione ,nō solum cum causa de præsenti adest,sed etiam cum ea speratur,scilicet propter spem futuræ obligationis committendæ,vt declarat Bar.in l.sub cōditione,col.vlt.versi.aduertatis contra prædicta,& iterū vers.item contra prædicta,ff.de solut.per tex.ibi,& alia iura:ex quo facile intelliges,nihil, quantum ad id,interesse,vtrumue sit causa legitima re, an spe , & idē quoq; voluit ipse Bart.Bal.Pau. Cast.& ipsemet Ias.in l,triticum,in fi.ff,de verb. obli,& Bal. in l.contractus,col,vlti,versi, secundo quęritur, & ibi quoq; Pau.Ca,col,4.vers,in glo,ibi Bald,C. de fide instrumen. vbi dicit ipse Bal. hoc casu consensum tradentis respectu futurę causę operari dominij trāslationem: etiā per tex.in d.l.sub cōditione,& alia iura per eum allegata,& Barba. consi.8. scribitur , col.11.versi,& si opponitur,lib.j.& Soz. & l.1.§.si vir,ad fi.ff.de acquir.pos.& Lud.Goza.consi.90.in causa Mantuana,col.5.nu,14.Et licet ea iura ab illis citata,loquantur in causa & contractu conditionali,tamen ea trahunt & ad alias futuras causas. Et est maior ratio in hoc casu, in quo ex promissione agi potest contra promittentem, vt causam ipsam impleat,&(vt nostri loquuntur) in esse deducat:& sic quodam modo is cui promissio facta est , causā iam habere videtur,l.qui actionem,ff.de regu. iur, Maior (inquam)est ratio hoc in casu,quam quādo causa est conditionalis,quę à casu & fortuna pendet.nec interim agi potest,l.si pupilli.§.videamus, ff.de neg.gest.cum sim.adductis supra tit. prece.§, 1.in glo.2.in verbo , *a vendu*, nu.21, sed & illud. nam quæ sunt in conditione,nō sunt in dispositione.l.si qs sub conditione,si quis om.caus.test. vnde maior est spes futurę in hoc casu,quam in dictis iuribus,Ideoq; Bal.in d.l.contract. & ibi quoq; Sal, in 3.q.prin.loquentes in casu & speciē illius l. asserūt per traditionem acquiri dominiū,quamuis cōtractus venditionis nōdum esset perfectus, nullūq; ius ex eo emptori acquisitū esset:vt ibi dicit tex.& uoluit etiam Alex.in d.l.1.§.si vir vxori,colu.pen, ver.iuxta proximè dicta,ff.de acquiren.pos.& ante eos Azo,quē nullus citat,in summa,C. de cōtrahē. emp.col.antepen.vers.& hoc quando. Igitur si id fit,antequā contractus esset perfectus,quo casu nō dicitur contractus sed tātum preparatio,& p̄uia dispositio ad contractū,arg.l.2.C.de sen.ex breui.reci.& c.vlt,de re iud.lib.6.& tradit Oldra.cōs.110. Cuius condidit testamentum.Io.And.in add. Spe. tit,de instru.edict.§.compendiosè,versi.quid si prius fecit testamentum,col.pen.eius vers. Certè fortiori ratione fieri debet,cū adest promissio de perficiendo contractū,cum etiam in primo illo casu locus est pœnitētię.d.l.contractus, & not.in d.l.2. de sente.ex breui rec.,Vnde sequitur id, qđ supra diximus,scilicet maiorem firmioréq; spē esse in hoc nostro casu q̄ in casu d.l.contractus.Ideo dicit Bal, ibi,ꝙ traslatio dominij potest causam præcedere, quan scilicet habita fide de ipsa causa . Ex quo vides,ꝙ sicut causa de præsenti operatur trāslationē dominij secuta traditione, ita ēt, si habita sit fides de causa. Quis autem dubitat,in hoc casu habitam esse fidem de causa uenditionis? cum præcesserit ꝓmissio de vendendo cum aliqua tēporis dilatione; sicut quando promittitur pretium cum aliqua dilatione,censetur habita fides de pretio, secundū not. in l.quod vendidi,ff.de contrahend.emptio.& quę dicemus postea latius.

69 ¶ † Et hanc rationem adiuuet tex.in l.dotis fructu.§.vl.cum l.seq.quę incipit sed nisi,ff.de iur.do. vbi ex contractu conditionali transfertur dominiū si res fuerit tradita,etiam ante conditionem impletā,quē tex.ad hoc expendit glos. in l.seruitutes ipso quidē iure,in verbo,sub cōditione,in prin.ff. de serui.& ibi Ang.&Pau.Ca,qui eam glo.dicunt sing. ad id ꝙ patientia,quę in incorporabilibus habetur pro traditione,per l.pen.eiusdem tit.etiam hoc casu trāsfert dominiū,& ipse Ang.eam trahit ad casum huic nostro similem,vt scilicet ex simplici promissione de constituendo seruitutem,ante eā aliter constitutam,per simplicem patientiam,quę vt diximus,habetur loco traditionis, inducatur cōstitutio & translatio iuris.& ideo(inquit) ista gl. est miranda.Eum autem tex.ad id quod diximus,vltra Bart. in d.l,triticum,& Bal.in d.l,cōtractus, expendit ēt idem Bal.consi.478. quidam Franciscolus , circa medium,lib.1. Pau.Ca. consi.247. in facto illorū, lib.1,vbi id declarat Corne.consi.l.videtur in hac, col.4. lib.1,& cons. 214. licet in hac,col.1. & iterum 2.eo.lib.1.& consi. 54. præmitto, col.3.lib.4. & diximus supra in præcedenti tit.§.1.glo.2.in verbo , *à vendu*,nu.30.ꝙ si prior,& seq.& ad hæc iunge quæ dicam infra versi. ab hinc 4.

70 ¶ † Itē emptor respectu rei ēptę,& maritus respectu dotis equiparantur,idemq; iuris est in vtroq; nā mulier dans dotem,est tanquam vendens: & onera matrimonij,quæ subdit maritus, sunt loco p̄tij ipsius dotis,quę datur ob ea onera.l. ex ꝓmissione,ff.de act.& obli, vbi dicitur,maritum quantum ad dotē pertinet , esse veluti emptorem,& similis ē tex.in l.qui balneum.§.vlt.ff.qui poti. in pign. hab. & voluit glo.in l.de diuisione.& ibi Bar.paulo post medium,& omnes post eum, ff.so.mat.& Doct. in l.in insulam.§.vsuras,ff.eo.tit.& in c.salubriter, de vsur.& Soz.consi. lxxxviij. abunde, colu.j.lib, iiij. & consi.103. præsens cōsultatio,col.2.vers.secūdo

confirmo,

confirmu,eo.lib.4.& facit l.1.in prin.ff.pro dot.& ibi Bart.qui ex eo not.maritum & emptorem æqui parari.& l.sicut.§.sed si permiserit,ff.quib.mo.pig. vel hyp.sol.vbi qui in dotem dedit,vẽdidisse videtur,propter onera matrimonii.Ex quo forte ãtiqui dicebant matrimonium esse speciem quãdam emptionis,& venditionis, vt planè diximus in nostris Legibus conubialibus, l. 4. & dicemus plenius in alia editione,quam propediẽ emittemus . Illud tamen hic adiiciemus,ob id ꝙ diximus maritum censeri habere causam onerosam in dote,illum quoq; in ea esse veluti creditorem.l.vlti.§.si à socero, ad fi.ibi,non magis ꝗ̃ in creditorem, & ibi Bar. qui id not.ff.quę in fraud.credi. Sponsalia autẽ nihil aliud sunt,quam promissio contrahendi matrimoniũ, l. 1.ff.de sponsa. Sed illud ita habet,ꝙ si sponsa,de futuro,ante contractum matrimoniũ tradiderit dotẽ sponso iam subeunti quędam onera: is lucratur fructus etiã ante matrimoniũ perceptos:vt post Azo. voluit gloss.quam communiter sequũtur Doct. &. quæ id dicit procedere ex ęquitate,in d.l.si ante,ff. sol.mat. Ergo idem,cum is qui promisit vẽdere,ante venditionem tradit rem,& accipi pretium,cuius vicem(vt diximus) obtinent onera matrimonij: nã sicut maritus lucratur fructus propter onera matrimonij,ita emptor ob compensationem pretij,l.curabit.C.de act.emp.

71 ¶ † Ad hęc tex.est in l.vl.§.si per mulierẽ, ff. de fund.dota.ꝙ si mulier dedit fundum in dotẽ marito,hoc pacto ꝙ soluta æstimatione illius,maritus fundum restitueret,& postea mulier partẽ estimationis soluerit;debet habere fructus,quem tex.trahunt Doct.ad emptorem,vt scilicet quamuis sit solutum pretium venditionis pro parte, nõ tamen acquiritur dominium pro ea parte,arg.l.si rem,ff. de sol.tamẽ emptor debet habere fructus pro rata pretii soluti.per illũ tex.ita enim voluit Bart. in ea ipsa l.& in l.fistulas.§.qui fundum, & ibi quoq; Sal. & Fulg.qui illum tex.dicit sing.ff.de contrahẽ.ẽpt. & idem Bar.& Sal.qui & illum tex.dicit not.in d. l.Iulianus §.offerri,ff.de act.emp.&Bald.qui illum tex.dicit ad hoc valde not.in l.si traditio.col.vl. in fi. 11.q.C.eo.tit.de act.emp.vbi id dicit procedere ex quadam generali æquitate, nẽ venditor locupletetur cũ iactura emptoris.& Sal.qui & illum text. dicit not.in d.l.curabit,in fi.& ibi Hie. Cag.qui illũ dicit sing.in repe.eiusdem l.col.5.vers.itẽ not.ꝙ si venditor,C.eod.tit.Panor.consi 66. duo ad claram decisionem,col.2.vers. sed his non obst.lib.j. & iterum consi.69.casus in his terminis ponitur, quidam Antonius,ante finem,lib.2. Alex. qui illũ quoq; textum dicit sing.dicto cons.73.in prin lib. 2.qui postea,col.scilicet 3.versic.& per hoc pater, declarat quomodo intelligatur, & cons. 121. visis & ponderatis,col 2.lib.5.Cor.consi.150.viso tenore,col.2.versi.nam B.l.lib.4.Fran. Are. 160. longa est,col.6.in 5.dub.& Fab.in tractatu . de empt. & vendi.in 5.membro,6.quæst,prin.& iterũ in 7.qu. princip.col.vlt.Soz.consi 179.circa præsentem, in fine lib.2.& consi.16.anno Domini,colum.antep. versic. ad prædicta accedat,lib. 4. & iterum consi. 130. circa præsentem , in fine, eod. lib.4. vbi etiã dicit esse bonum textum, in l. cum venderent , ff. locat.Ludo.Bolo.cons.62. A Bononiensis, colu. 3. vers.& non est dubium.Caro.Rui.qui& illum tex. dicit sin.consi.66.licet,col.5.nu. 7. lib. 4. & Phil. Dec. consi.69.cuius superscriptio incipit , licet instrumentum,col.2.versicu.vltimo non obst. & consil. dlxiii.in casu proposito,colu.vlt. Step.Ber.cõs. 318. quamuis certissimum,col.2.vers. sed vereor , lib. 1.& Math. Affl.dec.Neap.lxxxvii. magnum est dubium.col.1.

72 ¶ † Videt igitur in casu d.l.vlt.nihil aliud esse quam simplicẽ promissionem de restituendo, seu quodã modo de reuendẽdo,vt est etiã in casu nostro,vides(inquã) in casu venditionis emptorẽ ãte solutum pretium nondum esse dominum rei ẽptę. d.l.quod vendidi,ff.de contrh.empt.& §.venditæ, Inst.de re.diuis.nec teneri venditorem ad traditionem rei,donec solutum sit integrum pretium : per d.§.offerri,& tamen vtrobiq; deberi fructus ꝓ parte pretii soluti.Ergo multo magis in nostro casu,in quo solutum est integrum pretium,& pręterea res ipsa tradita,Sed Ias.d.consi.117.lib.1.cum non videret,quid satis tuto responderet ad d.l.vltimã,eo tandem confugit,tanquam ad sacram anchoram , vt diceret fonte non insubtiliter posse attentari d. l.vltimam,& quæ in ea dicunt Doct. procedere de iure ff.tantum, quo vsurę non erant prohibitæ: secus autem fit hodie ex Iure Canonico.

73 ¶ † Hic quoq; pertinet tex.in d.l.1. §. & primũ,ff.pro dote:vbi si sponsa ante cõtractas nuptias in dotem viro dederit rem alienam,ea mẽte,vt res ipsius esset,ius vsucapere poterit etiã ante nuptias: & si non aliud expressim actum sit, credendum est id eo animo esse traditum,vt illius esset:vt etiã dicit tex.in d.l.sed nisi,ff. de iure doti. quasi scilicet sufficiat promissio futuræ causæ, scilicet matrimonij:nã licet contractus dotis perficiatur ipsa traditione dotis , vt declarat Barto. in l. iurisgentium , in pri.ff.de pact.tamen ea causa dotis sola & per se non sufficit ad acquisitionem dominij,sed requiritur matrimonium,cum dos non possit esse sine matrimonio,l.vl.C.de don. ante nupt. Ex quo apertè declaratur,satis esse,causã quę oritur ex matrimonio,esse promissam scilicet per sponsalia, quę vt diximus,continẽt promissionem futuri matrimonij. Ergo & in casu nostro sufficit promissio futurę causę,id est,venditionis,licet nondum facta fuerit vna cũ traditione,pręsertim cũ vt diximus,à pari procedunt dos & venditio . Et id iunge his,quę diximus supra versicu.ab hinc 4.

73 ¶ † Deinde cum quis tenetur ad vendẽdũ certo pretio,(qui est casus noster)si per eum,cui facta est promissio,offeratur pretium , venditio habetur ꝓ perfecta,quantũ ad iuris effectum,cum stet p eũ qui tenetur vendere: vt expressim voluit Bar. in l. si fideiussor.§.meminisse, in prin.ff.de leg.1.& iterũ in l.vxorẽ.§.agri plagam,in princ.ff.de leg. 3. & vtrobiq; per l.Labeo scripsit mihi,ff.de contrahen. emp.qua l.probatur,id pro facto haberi , quod per alium stetit quo minus factum sit in ipsius pręiudiciũ,cum multis concor.à me collectis supra ti.pręc. in.§.15.in glo.2. in verbo , *depuis la litiscontestation*,

tion, nu. 7. idq; perpetuum est. Et in hoc illud aduertendum est, d.l. Labeo, loqui nuncupatim de vẽditione. & alia multa iura allegata in d. §. 15. loquũtur ẽt aut de vẽditione, aut aliis cõtractib. nè quis caueretur Barto. in dictis locis loqui de testamentis, tanquã scilicet in his plenior interpretatio sumi debeat, q̃ in contractibus, iuxta l. in testamentis, ff. de reg. iur. & c. cum dilecti, extra de donatio. Et hanc Bart. sententiam sequuntur Bald. Sal. Flor. Pau. Ca. Rapha. Co. Alex. Ias. & omnes, præter Fran. Areti. in d. §. meminisse. & Ang. in l. 1. C. com. de leg. & in l. in æstimationibus, ad fi. ff. de pet. hæred. Rayn. & Floria. in d. §. agri plagam. & Fab. in tract. empt. & uen. in 7. q. 5. q. prin. & Fran. Are. sibi contrarius, consi. 6. viso instrumento diuisionis, col. 4. versicu. confirmatur ista conclusio.

75 § † Subdit tamen Bart. vtrobiq; (nam id non omittendum est) post Dy. in d. §. agri plagã, hoc casu etiã competere rei vendicationem, per tex. in d. §. agri, in verbo, peteres quod etiam voluit Cy. in d. l. v. in x. q. & ibi quoq; Io. Fab. C. com. de leg. & Sal. Raph. Co. Pau. Ca. & Ia. in d. §. meminisse. & Ang. in locis supra allegatis. Licet quantũ ad hoc postremũ, nõ assentiant cęteri supra citati: sicuti nec Bal. in d. l. 1. col. 2. vers. quęrò si testator, C. com. de leg. & Fab. in dicto tract. in 22. q. 3 par. prin. nisi, vt ipsi dicunt, fuerit processum ad traditionem. Sed hic non solum res fuit tradita, sed & pretium quoq; traditum & acceptum, nedum oblatum. Ergo hi omnes stãt ab hac partè, præsertim cũ in casu promissionis reuenditionis sola oblatio faciat cęteri perfectã esse reuenditionem, & fructus deberi offerenti, per text. in l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. quẽ sic intelligit Fran. Are. consi. 28. diligenter animaduerti, col. 1. vers. præterea non continet. Nã & qd plus est, multi asserũt, in hoc casu oblatione facta, dominium ipso iure retransferri in venditorẽ offerẽtem, vt latè diximus sup. eo. ti. §. 1 glo. 7. in verbo, *seruns preferez*, nu. 6. at in pacto. Vide tamen (vt id obiter dicam) quid de ea l. Labeo, scribit Paul. Ca. cõl. 95. in causa quę vertitur corã nobili viro, colum. 5. vers. nec obst. l. Labeo, iunctis pręcedentibus, libro 2.

76 § † Sed vt demus illud non esse verũ, vt scilicet retrãsferatur dominium ipso iure, cũ interuenit sola oblatio: de quo diximus vbi supra & iterũ. §. 4. in verbo, consignet, nu. 3. & adeo quidem. Certè cũ emptor oblatione ei facta accipit pretiũ, & pręterea rem sibi venditam retradit ipsi venditori, nõ video quin id genus censeatur tacità reuendere, liberãdo fidem suam, id est, vt indoctiores intelligant, satisfaciendo suę promissioni de reuendẽdo: nã venditio fit cõsensu. l. cõsensu, ff. de act. & obl. & §. 1. Instit. de obl. ex cõsen. Contractus aũt, & alii actus, q cõsensu pficiũt, verba nõ exigũt, sed vel nutib[9] vel aliis actibus consensũ exprimentibus tacitè cõsummantur. l. si pater naturalis, ff. de adopt. & l. itẽ quia in prin. ff. de pact. & l. in quibuscunq;, ff. de act. & opi. quę postrema l. loquitur nuncupatim de ẽptione & venditione, & latissimè dicemus infra tit. *de contrairè compagnie*, qui est omnium huius volu. consuetudinũ 24. §. 2. in verbo, *contractent taissiblement compagnie*, in prin. Nam & factis consensus & voluntas exprimitur, & declaratur. l. de quibus, & ibi glo. de legib. & l. recusari, ff. de acqui. hęred. vbi glo. dicit, nihil interesse, verbis aliquid fiat, an rebus: & multa in id allegat. Imo si verum fateri volumus, facta plus habent ponderis ad decladam voluntatem, quã verba. l. si tamẽ. §. ei qui seruum, ff. de Aedil. edict. vbi dicitur, ꝙ multo amplius est facere, q̃ pronuntiare, & not. glo. in c. dilecti, per illum tex. de appel. & Pet. Anch. cons. 302. materia de qua quęritur, & Ro. cons. 291. cum isti fratres, qui ex hoc dicunt facta magis, declarare voluntatẽ & consensum contrahendi, q̃ verba, ꝙ huc proximè accedit. Et ex externis scriptoribus Lucianus in Toxari asserit res ipsas magis loq, q̃ verba: cũ aliis similibus, quę etiam collegimus, ubi supra, nu. 2. Igitur, vt reuertamur, si factis & tacitè possumus vendere & reuẽdere, per Deos oro, ex quib[9] factis cui dẽtius dilucidiusq; possumus declarare venditionẽ nos facere, quã si post promissionẽ de ea facienda pretium recipimus, & vicissim rem tradimus? Certè vel sic declaramus, vel nunquã: essentq; superuacua omnia iura, quę dicunt emptionem solo cõsensu & tacitè, id est, ex factis celebrari, nisi ita fieret: quando etiam ex simplici traditione rei ante cõtractum perfectum, dominium transferamus, secũdũ glo. in d. l. cõtractus, in verbo, id quod emptoris, & ibi Cy. post Pet. col. 2. vers. quarto quęritur, Bald. quo loco supra citauimus. Sal. col. 3. vers. quęro tertio principaliter. Ang. vers. in ea ibi. sed non vsura. Pau. Ca. vbi etiam citauimus, C. de fide instr. & alia gl. in l. multum, in verbo, tradita, dum se allegat ex d. l. contractus, & ibi quoq; Doctor, C. si quis alter, Barb. consi. 8. scribitur pręclarè col. antep. versi. & si opponitur de eo. lib. 1.

77 § † Et hæc quoq; euidenti ratione probatur, nã, vt diximus supra numero 53. hęc mirum, aliud est promittere aliquam accipere in vxorem, aliud eam accipere: per illa enim verba non est cõtractum matrimonium, sed est tantum promissio de cõtrahendo, quam nos sponsalia de futuro vocamus, sũt enim sponsalia futurarum nuptiarum promissio, c. nostrates, 30. quęst. 5. per hęc autem contrahitur matrimonium. Quid igitur, si post huiusmodi promissionem de contrahendo non aliter expressim contrahitur matrimonium: tamen sponsus & spõsa inuicem concumbunt, quod nihil aliud est, quã se sibi mutuo tradere: vt apertè sentiunt glo. Hosti. Colle. Panormi. vterq; Cardina. Flor. & Alexãdri. in capitu. vltim. de sponsa duo. dum respondent ad l. quoties, C. de rei vendic. & idem Hostie. in summa eiusdem titu. §. 2. colum. 1. & D à Rota decisi. dcccclxxix. vtrum l. quoties, in antiq. quæ repetitur inter decisi. Bernard. Bisgueti. sub tit. de locat. cap. 1. eiusdem initij. Profecto ita perficitur matrimoniũ, ac si verbis expressè fuisset contractũ. Sponsalia (inquam) transeũt in matrimonium, id est simplex promisio in contractum. c. is qui fidem, extra de sponsa, cum simil. Idque etiã si sponsalia fuerint sub conditione contracta. c. de illis, c. super eo. & c. per tuas, extra de condi. appo si. & vtrobique Doct. Imo ex simplici ductione vxoris in domum mariti, ipso

ipso facto & sine alia expressione verborũ, eadem sponsalia trãseunt in matrimonium.l.cum in te, & ibi Bald.in j.no.C.de dona.ante.nup.Et facit, quod scribit idem Bald.in cap.iurauit, colum. vlt. versic. item nota hic quod sponsus, extra de probatio. Igitur & simili ratione hoc in casu simplex promissio de vendendo, transit in contractum venditionis, per mutuam rei & pretii traditionem, etiã si aliter id expressum non fuerit:nam vt diximus supra, nume.70.item emptor, matrimonium est quædã species emptionis & venditionis. Et huc quoque pertinet text.in l.Papinianus, ff.de donatio.inter virũ & vxorem prout multi illam intelligunt, quos nos citauimus supra num.48.nunc se offert, vt scilicet loquatur in simplici promissione de donando: si tamen processum fuerit ad traditionem rei promissę, habet vim donationis, & morte confirmatur, ac si uere donatum fuisset.

78 ¶ † Quid, ꝙ simplex traditio rei non soluto pretio, illud operatur, vt venditor videatur habere fidem de pretio, nisi aliud profiteatur, & sic transferat dominium, glos. in l. quod vendidi, & ibi Sal. ff. de contrahen.emp.& in l.procuratoris.§ planè, in verbo, vendicare, ff. de tribu.& acti.& subobscure in l. 5.ff. de pig.act.& in d.§.venditę, in uer. fidẽ emptoris, & ibi Ioa.Fab.Institutio.de rer.diuis. Iacob. Aret.Cyn.& Bart.in l.inciuile, C.de rei vend. Colle. in cap.vltim.extra de spon.duo. Bal.& Ang. in l. si non donationis, C.de contrahen.empt.Ioan. Fab. in § sed istę, nume. 18. Inst. de act. Mauer. tit. de emptio. & vendit.§. item eo ipso ꝙ vendi- tor. Ro.singu. 308.l.quod vendidi. Alex. consi.86. ponderatis narratis, colu. 2. versi.nec obstat, si diceretur, lib.6. quod repetitur inter consilia Franci. Curt. Senioris, cons. 22. Corne. consi. 201. visis nonnullis, col. 1.lib.4.& con. 150. viso tenore, col. 1.vers.quod & conuenit.lib 4.Barb.consi.8. scribitur præclarè, colum. antepen. versic. & si dicatur, lib.1.& Alciat. in l.traditionibus, in verbo, nudis pactis.C.de pact.& probat text.in l.apud Iulianus. §.si Titius, ibi, sed si nondum, ff.de leg.1. si credidimus Francisco Aretin.ibi.Si ergo id facit simplex traditio sine numeratione pretii, vt trãsferat dominum, tanquam habita fide de pretio, quãto magis idem debet facere, cum numeratum est pretiũ. Pręsertim cum iam in nostro casu obligatus sit emptor id perficere, quod promisit, cum è diuerso i primo casu venditionis nõ teneatur habere fidem de pretio: prętereaque plus incommodi percipiat habẽdo eam fidem, & expectando solutionem prętii, q̃ implendo, quod iam promisit.

79 ¶ † Quid verò plura: cũ si quis primo rẽ quãpiam suo testamẽto legauit, deinde & tandem legatario tradidit, legatum ipsum ob eã traditionem, quæ postea interuenerit, assumit naturam donationis cã mortis. vt pulchrè & not. voluit Bal. in l. vlti. C.de vsu.& fructi.legat.& in l.1.col.3.versi. vnum scias, C.si omissa sit cau.test.per l. Lucius Titius, la 1.& l.legatum, la 2.ff.de leg.2.& dicemus i nostro tractatu de vtraq; poss.in materia constituti, in ampliatione. Si igitur traditio eam in habeat, & id operetur, vt mutet ipsius actus & nomen & substãtiã, multo magis id efficere potest & debet, vt operetur complementum & perfectionem actus iã incepti ex promissione.

80 ¶ † Pręsertim verò hæc omnia debẽt procedere in promissione reuendendi, & magis quidẽ, quã vendendi: tum quia facilius res eo redire debet, vnde primum venerat, arg. l. si vnus. §. pactus nè peteret, vers. quod in specie, ff. de pact. & c. ab exordio, 35. di. vt scilicet illud fiat, quod senario illo prouerbiali dicitur.

χωλὸν δ' ὅθεν ἦλθεν, ἐκεῖ ἔβη. Id est.

Salis onus, vnde venerat, illuc abiit.

Et hoc argumento in hoc nostro pacto de reuendendo nũcupatim vtitur, licet alio respicies Phil. Dec. consi. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum, colum. 2. vers. ad hoc breuiter: hincque dici hmõi bona ita vendita cum pacto reuendendi, & postea reuẽdita, magis videri reddita, quam translata: vt i simili dicitur in l. filio quẽ pater. ff. de lib. & posthumis.

81 ¶ † Tum quia æquius est & fauorabilius, vt id fiat in promissione reuẽdendi, q̃ in simplici ꝓmissione vendendi, quę omnino libera est: nec enim qs cogitur promittere vendere, sicuti nec vendere. l. inuitum, C. de contrah. empt. cum simi. Hic aũt prior venditor verisimiliter non erat aliàs venditurus, q̃ cum eo pacto reuendendi. arg. l. vlt. C. de pac. inter empt. & vend. Igitur emptor emẽdo rẽ, quã forte admodũ cupiebat (neq; enim aliter emisset, nisi cupidus eius res) coactus est id pactũ apponere: neq; enim poterat aliter emere venditore remittente: fuitq; id pactũ appositũ fauore contractus emptionis, & ex causa illius: cum in simplici ꝓmissione vendẽdi nõ subsit alia causa, fauore cuius ea fiat, sed ex simplici voluntate promittentis. Ideoq; nõ tanta est nec iam fauorabilis obligatio eius rei, arg. l. rem legatam, ff. de adi. lega. cum si.

82 ¶ † Deniq; nihil iniquius est, q̃ vt hic qui promisit vendere aut reuendere, habeat penes se & ꝓciũ & fructus eius rei, cuius venditio aut reuenditio promissa est, id est, vt prouerbio Gallorum dicitur, *& l'argent & le drap*, ex sententia glo. Cy. & aliorũ in l. ult. C. quan. lic. ab emp. discedent. Bal. in c. 1. col. 2. tit. de cont. inter do. & emp. feu. & consi. 131. casus est talis, quidam nobilis, in fi. lib. 1. & cõsil. 298. hęc materia, col. 2. lib. 1. & est bonus tex. in d. l. curabit, & ibi not. C. de act. emp. in l. si hęres, ibi, nè emptor & pretium & libertum perdat, ff. de fideicom. liber. & l. 1. C. si ser. exter. & l. bona fides, ff. de act. emp. vbi dicitur bona fides non patitur, vt emptor & pretium & rem habeat. & l. 2. §. 1. ff. quar. rer. act. non datur, vt scribitur, iniquissimum est seruo carere, & prætio eius. Et licet tex. in d. l. curabit, & nonnulli ex aliis loquantur, cum venditio perfectè facta est: tamen eadem est omnino iniquitatis rõ, cum tm̃ interuenit promissio vendẽdi: ut uidere est, & probatur in d. l. ul. §. si per mulierem, ff. de feu. dot. secundum intellectum glo. ibi, quam supra adscripsimus nu. 72. ad hæc tex. est. Ergo & idem ius statui debet, l. adigere. §. quamuis, ff. de iur. patro. cum si.

83 ¶ † Et secundũ hanc posteriorẽ sententiã, Sox.

qui eã tenuit in d.l.si antè,ff.sol.mat. dicit fuisse iudicatum Cremonæ. Et hanc quoq; nuncupatim secutus est Phili. Dec.si is est,consi.614 in causa feudali,col.3. in prin.nam admodum dubito,an illud postremum volumen cõsi.quod sub nomine ipsius Decij impressum est,sit omnino ipsius,& Frã. Cur. Iunior cons.82.sacratissimè,col.2.vers.confirmantur,Caro.Rui consi.57.quo ad ea,col.penult. vers. non obstat insuper,lib.1.& cons.48.casus iste,col. 3.nu.9.eo.lib.1.& cons.47.in causa,col 3.nu.5.lib. 4.vbi ostendit Alex.voluisse contrarium in d.cons. 73.libr.2.supra nume.67.allegato: vti etiam facit idem Ruin.dict.consi 66.col.3.num.8.lib 4. Antè hos autem omnes,quos supra citauimus,Bal.quem nullus allegat, consi.451. dominus Nicolaus, lib. 2. ex facto interrogatus, respondit promissionem vendendi,secuta traditione & numeratione pretij esse venditionem consumatam, & idem non obscurè sentit Raph. Co. à nullo quoque recentiorũ memoratus,consi.183.M. 359. &c. Ioannes,quòd consi. inculcatum est inter consi. Alex.consi.119. fine disputatioone, lib. 4. quamuis illius nomen hic supprimatur.

84 ❡ † Et hanc quoq; partem veriorẽ esse arbitror, Cui non admodũ obstant rationes pro cõtraria parte à Ias.adductę:nam quod primo loco dictũ est,aliud esse vendere,aliud promittere de vendendo:vt illud concedamus,(quòd tamen sæpè nõ procedit, vt diximus supra in quinta quę.huius glo.) tamen id procederet,cum mãsimus in simplici promissione: sed cum vltra eam processimus ad traditionem rei & pretii,nihil dubitãdum est, quin tacitè vẽdamus,& multo magis reuẽdamus, vt satis supra ostẽdimus. Sicq; tolluntur omnia alia contraria,quorũ hic cardo est,ꝙ fructus dominiũ sequũtur: nam in hoc casu is,cui promissio facta est vendendi,secuta traditione rei & numeratione pretii, fit dominus ex illa tacita vẽditione,ꝓptereaq; sequũtur cũ fructus.Imò etsi nondum esset dominus, nihil tamen obesset, quin & fructus obtinere debeat: et si simpliciter obtulisset pretiũ,nec promittẽs accepisset, ex mora enim fructus debentur oblatione facta, p d.l.2.C.de pact.inter empt.saltẽ depositione & cõsignatione,secundũ glo.ibi, de quo latissimè diximus sup.eo.ti.§.4.gl.6.in verbo consignet,in prin. Si ergo is,qui simpliciter obtulit,& recusant parte deposuit,põt petere fructus postea perceptos,multo magis si oblatione facta pars ita pretiũ recepit, & rẽ ipsã tradidit,põt eosdem à se perceptos aduersus partẽ eos petentem retinere & tueri. per l.1.§. is autem,ff.de superfi.& l.inuitus.§.1.ff.de reg.iur. cum si.Atq; ita diluuntur,ꝗ de usura in priori parte dicta sunt:quia eodem modo vsura esset in casu d.l.2.qđ nemo vnquã dixit,neque diceret ipse Ias. Et quia etiã non ob aliud dicit Ias. vsuram esse in hoc casu,ꝗ quia hic dominus,vt ipse dicit,non est: ideo si pp pretiũ fructus lucraretur,vsura esset. Verũ hic cõfestim dominus fit pretio à se numerato, req; sibi tradita, tanquam sic perfecta & cõsumata venditione,vt apertissimè supra docuimus.

85 ❡ † Nono quæro, si collecta, quam vocãt nõ ineptè, (quia & Varro in libro de Lingua Latina & Cicero lib.2.de Oratore, eam vocẽ in eo propè sensu vsurpãt:alii collationem,& indictionem vocant) quid igitur,si ea fuit imposita pendente tpe præstituto ad reuendendum,& postea fuit res reuẽdita:vter eorum,emptorne,an venditor,debeat soluere eam collectam. Et idem quęri põt de retractu municipali.Dic,id onus pertinere ad emptorem, ꝗ interim,dũ collecta fuit imposita,res possidebat,& eius fructus percipiebat,iuxta l.quęro,ff.de vsufru: leg.& l.si pendẽtes.§.si quid cloacarum, ff.de vsuf. & l.neq; & ibi Bar.ff.de imp.in reb.do. fac. & l.2. & l.vlt.& ibi gl.Bar.& Io.Pla.C. de ann. & tribut. lib.x.& l.hi penes quos,& ibi not.C.de agr.&censi. lib.11.& latè diximus tit.oium 2 huius voluminis cõsuetudinũ.§. qui est oium eiusdem volu. 14. in verbo, *se prenent sur l'achepteur*, Et ita nuncupatim in hoc casu reuenditionis voluit Cagn. in rep. l.2.in 19.q.C.de pact. inter empt. & vendi.

86 ❡ † Decimò quæro, Aliquis sub hoc pacto vẽdidit molendinum, cuius mola cęteraque instrumenta temporè venditionis fortè erãt recentia: tamen durante tempore reuenditionis vsu (vt fit) attrita fuerunt,ita vt propè sint inutilia,cum redimũntur nonnè emptor qui reuendit, teneatur eadem reddere sarta tecta,id est,eiusdem bonitatis, & sic alia noua eorum loco reponere: aut quod deest, id est, quod diminutum est ab ęstimatione temporis vẽditionis,resarcire? Hũc casũ aliquãdo ex facto vsu euenire vidimus,& id in controuersiam actum:respondiq; super hoc consultus, non ad ea teneri emptorem,cum non vsus sit,nisi in quẽ vsum molendinum paratum est,arg.l.arboribus §.nauis,qui. est 1.ff.de vsuf.& melioris tex.in l.si vsufructus.§. si vestis,ff.vsufr.quemad.cau.vbi id intelligitur, si fine dolo malo attritum fuerit.&.§.in commune, Insti. de rer.diui.cum si.Et facit etiã l.de his, C.de don. inter vir.& vxo. ex qua no.Bal.maritum non teneri,soluto matrimonio,reddere bona paraphernalia attrita,nisi qualia nũc sunt,ꝙ ex eo repetit,& dicit not.Fran.Crem.sin.141. si paraphernalia. vbi & id dicit probari in l.plerũq;,in prin.ff.de iure dot. Et idem quoque intelligere potes in retractu municipali.

87 ❡ † Vndecimò quæro, vtrum bona recuperata ab hærede ex pacto de reuendendo in venditione facta à testatore apposito, debeant restitui fideicõmissario,cui hæreditas restitui debet. De quare nuncupatim consultus Phili.Dec.cons.238. proponitur ꝙ nobilis dominus,in 5.q.respondit,ea deberi fideicommissario: quoniam post earum recuperationem censentur esse eiusdem naturę,id est, hæreditaria,ac si semper mansissent in manibus testatoris:vt colligitur ex not.à Bar.in l.in diem,ff.de aqua plu.arc.De qua ratione nos plurima diximus supra ti.praece.§.19.in glo.2.nu.4.verum huiusmodi.& seq.vbi & cõcord.adduximus,vt ibi & videre poteris,nè hic frustra repetam.

88 ❡ † Subdit tamen De. i. ꝙ hęres debet recuperare ptiũ redemptionis à fideicommissario:quia videtur redemisse ex sua pecunia:& pręsumitur ex not.à Bart.in l.cũ ꝓponas, quæ est 2.per illum tex. & ibi quoq; Bal.& Sal.C.pro soc.vbi in casu fortiori dicunt,

ri dicunt, quod si quis emit fundum pro se & fratre, & soluit pretium, potest à fratre repetere partē pretij: quia in dubio præsumitur emisse de sua pecunia. idq; dicit Bart. multum notandum, & idē Bar. in l. si patruus, col. j. C. com. vtriusq; iudi. Ro. cons. 3. viso themate, circa medium, vers. item hoc dicēdū: vbi & ad hoc allegat tex. in l. si venter. §. vlti. ff. de priuil. cred. Card. Flor. consi. cxl. factum tale est. col. vlt. versi. ad aliud dicimus. Pano. consi. 46. tria in dub. lib. 1. Alex. cons. 78. discusis his, colum. 2. versi. tamen in proposito, lib. 2. Barb. cōs. 22. scripsit Propheta, col. 1. Philip. Dec. cons. 348. de duobus, col. 2. versi. præterea in casu isto.

89 ¶ † Duodecimo quero, Titius vendidit fundum Mæuio, cum hoc pacto reuenditionis, de inde Mæuius dat eundem fundum in emphyteusim ipsi Titio venditori: qui postea cessauit triennio à solutione pensionis, ob idq; cecidit eo iure emphyteutico, atq; ita redijt res ad Mæuiū emptorē: vtrū Titius etiam cecidit a beneficio illius pacti reuēdēdi? In qua re consuluerunt vterq; Rapha. Fulgo. & Co. & Pau. Dotius inter cons. ipsius Raph. Co. cōs. lxv. Titius locauit: concluduntq;, emptorē hoc casu ad nihil aliud teneri vi illius pacti, quàm vi se ipsi venditori, qui emphyteusi cecidit, emphyteutā sub āti qua pensionis præstatione cōstituat: sicque directū dominiū vi illius pacti redeat ad vēditorē: vtile verò, quòd ipse vēditori habuit ex cōcessione emphyteusis, & suo vitio perdidit, & ad emptorē reuesū est, apud ipsum emptorem remaneat, per multa, quę illic allegant, quę tu ipse videre poteris.

90 ¶ † Alex. autem, in eadem propè specie inter rogatus, cons. 228. ponderatis his quæ seriosè, col. 3. vers. nec obstat etiam, si diceretur, lib. 6. simpliciter respondit, venditorē, qui cecidit emphyteusi, quia per triennium cessauit, ob id non repelli à iure redimendi ex pacto. per l. si domus, ff. de ser. vrb. pręd. & §. si verò non habuerit, in Auth. de non eli. secund. nub. nullamq; illorum mētionem facit. Idē que in eadē causa, interq; easdem partes consuluit Barb. cons. li. scripsit sapientię fons, col. 7. versic. capio nunc alium, lib. 1. & sequitur Phili. Dec. qui solius Barb. meminit, in l. bonę fidei, col. 3. versi. vltimo, uot. C. dē pact. Lud. Goz. in repe. l. 2. in fi. C. de pact. inter empt. & vend. & consi. 86. videtur, col. pen. nu. 26. & Alcia. in tract. pręsumptionum, regula. 3. præsump. xlv. nu. 3. quem omnino vide: atq; etiam Ias. in l. 2. col. 2. versi. nunquid autem emphyteuta, C. de iure emphy. & ante eos Cæpl. in tracta. simulationis contractuum, in 2. præsumptione 3. casus prin. in fine: vbi id intelligit, cum pactum reuēditionis esset appositum separatim ac seorsum à pacto siue concessione emphyteusis: alias secus, per iura ibi allegata.

91 ¶ † Decimotertio quæro, Creditor vendidit pignus sub hoc pacto redimendi: an poterit debitor vi huius pacti rem ipsam ita vēditam redimere, & ita sibi auocare ab emptore. Quod placet Bart. Ang. & Pau. Ca. in l. epistola. §. j. in fi. ff. de pact. ar. l. si pignoris, ff. famil. ercis. Sed de hoc dicit Barto. esse casum expressum, vti etiam est, in l. si cum vendere, in prin. ff. de pig. act. & sequitur & dicit not. Fabia. à Monte S. Sab. in tract. de emptione & vendi. in 5. q. 7. q. prin. Et bene facit etiam tex. in l. voluntate. §. creditor, ff. quib. mod. pig. vel. hyp. sol.

92 ¶ † Decimoquarto, Pendente tempore reuēditionis aliquid alluuione accreuit rei venditę, & postea ea res ex pacto de reuendendo redimitur: vtrius commodo id cedat, emptoris, an vēditoris, qui postea redimit. Et idē quęri potest in retractu municipali. Allegatur Pau. Ca. consi. 388. videtur dicendum, libr. 1. consuluisse istud augumentum redire ad venditorem: sed ante redemptionem, fructus ad emptorem pertinere: nisi si insula iuxta fundum in flumine nata sit. hanc enim proprietati accedere: ideoq; ad emptorē fructus ipsius, etiam ante redemptionem nō pertinere: vt de vsufructuario dicitur in l. item si fundi. §. huic vicinus, ff. de vsufr. Et ita Pau. refert, & sequitur Hier. Cag. in repe. l. 2. in 17. q. C. de pact. inter emp. & vend. quamuis illud cons. reperire non potui.

93 ¶ † Tu aūt addere potes, quantū ad id quod de fructibus dictū est, quæ scripta sunt à Io. Lupo. in rep. rub. da dona. inter vir. & vxor. §. 62. col. 6. ver. ex quo infero, cum multis seq. Ad reliquū quoque addes tex. in l. cum autem. §. j. ff. de Aedil. edic. vbi resoluta venditione restituitur & quod vēditio in accessit, vt vterq; resoluta ēptione nihil amplius cōsequatur, quā quod haberet, si venditio facta nō esset. Et facit optimè tex. in l. hominem, ff. de vsuca. vbi si res redeat ad venditorem ex pacto apposito in venditione, ei datur accessio eius temporis, quo fuit apud emptorem, ad complendam & perficiendam vsucapionem. Et in l. uoluntate, tum in pri. tū in fi. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. vbi résoluta venditione res redit in pristinam causam. & subdit. gl. ibi in fi. ac si nulla venditio fuisset facta: & in l. 2. in fi. à contrario sensu, ff. de in diem addic.

94 ¶ † An aūt aliàs augmentum alluuionis cedat cōmodo ēptoris, an venditoris, vide tex. in l. id quod, in prin. ff. de peri. & cōmod. rei vend. & l. Iulianus, §. si Titius, & ibi glos. & Doc. ff. de act. empt. & in. §. sed si post emptionē, Inst. de emp. & ven. Vtrū autem cedat cōmodo hęredis, an legatarij, vel fideicōmissarij, vide tex. in l. sæpè, ff. de lega. 3. Et vtrū quoque vasalli, an domini: & certè domini, vt probat c. 1. §. si quis de manso. tit. de contro. inue. vbi Iaco. Bal. & alii, multa de hoc dicunt, Inter quos Bal. idē dicit in emphyteuta, reprobata glo. quę contrariū voluit, in l. de quibus, in glo. i. post. medium, ff. de legibus. Sed idem tamen cum ea voluit & alia glo. in l. 1. in gl. vlt. C. de iure emphy. quę allegat d. l. item si fundi. §. sed si insulā, ff. de vsufr. De quo & tu vide Cy. in d. l. 1. in 6. q. & ibi Alb. col. vlt. Barto. & Saly. colu. 2. vers. sed videamus: & Ias. col. 17. versi. in fi. glo. dicit. & Specu. titu. de locat. §. nunc aliqua, ver. 131. & ibi Bald. in addi. & iterum versi. 136. & ibi Ioa. And. & Cano. in c. potuit, & ibi maximè Imo. col. 21. versi. iuxta prædicta potest, extra de locat. Bar. in d. l. de quibus, in repe. col. 2. & ibi quoque latè Albe. col. 6. versi. expeditis contrariis, & Ang. col. 4. versi. per hæc determinatur. & Bald. in c. cum Mar. Ferra. col. v. extra de constit. vbi etiam tractat, an cedat prębēdæ, an uero capitulo, & Sal.

in l.1.col.3.versi.nunc igitur,C.quę sit long.consu. vbi loquitur de fructuario, emphyteuta & vasallo, & Pet.Ferra.in ti.forma libelli, quo agitur ad reuo. feud. in verbo, cum omnibus suis iuribus,col.1.

95 ¶ † Et vide,quod in simili tradit gl.in l.si mer ces.§.vis maior,ī verbo,cui,& ibi Bar.ff. loc.& Bal. in l.causam quam,C.de alluuio.apud quos multa vi dere potes,quę ad hanc quęstionē pertinent, & ex quibus multo facilius intelliges,quid hic dicēdū sit In quam rem etiam vide tex.in l.si cōuenerit vt nomen.§.si nuda,qui est 1.ff.de pig.act.& l.si fundus, in prin.ff.de pig.& gl.in l.qui fundum.§.j.in verbo, conditionē:& ibi Ang.& alios, ff. pro empt. & omnino Cor.consi.65.licet claram,per totum, lib.4.& Caro.Mol.in consu.Paris.ti.1.gl.v,in vlt,q.& q̄ etiā diximus sup.tit.præc.§.x.gl.1.nu.18.cęterū,& duobus seq. & in fi.illius quoq; tit.in 25.q.

96 ¶ † Sed & tu alia multa de alluu. vide in l.sed si quid.& l.ex mille.§.ꝙ si modo, & seq. ff.de euic. & l.insula,ff.de acquir.rer.dom.& l.adeo.§ 1.eo.tit. & l.puto.§.id quod,ff.famil.ercis.& l.idem est,ff.de rei vendi.& l.si locus,ff.quemad.ser.amit.& l.si Titio,ff.de vsuf.& l. indebiti,in prin.ff.de cōd.indeb. & l.si conuenerit.§.1.ff.de pig.actio & l.si fundus, ff.de pign.& l.si proprietati,ff.de iure dotium,& in l.Iulianus §.si Titius,ff.de actio.empt.& l. si ego.§. idem ait,versi.quod tamen per alluuionē,ff. de Publici.in rem actio.& per Bart.in tractatu.de alluuione,in verbo,acquiritur nobis,Bal. in rub. ff. de rerū diuisi.col.4.vers.nunc de rebus,cum mul.is seq.Io. Fab.& Ang.Aret.in.§.præterea,Inst.eo.ti.Ang.in l. legem,C.loca Iac.Aluar.& Card.Alex.in d.§.si quis de manso.Alex.consi.25.consideratis verbis instrumenti,in 1.dubio.lib.7.& consi.57. in causa& litē, col.4.vers.præterea consuetudo,eod.lib.7.& Cępo. in trac.seru.rust.præd. tit. de flumine priuato.Petr. Ferra.in tit.for.libe.in act.rea.in verbo, iure dominij,col.3.vers.tertius est.Cor.cons. 191.satis scrupulosa, lib.3.& consi.287.dominus Ioachimus,eo.lib. 3.& latissimè Fran.Curt. Senior. consi. 57. super eo quod ab ordine Bolo.consi.14.duo castra.& Ias.cō. 246. punctus quæstionis,lib.2.& con.126.alluuionis,lib.4.Panta.in repe.l.2.col.20.vers. vigesimo secundo extendo, C.de resc.ven.vbi quærit, an alluuio, quæ post venditionem accessit rei venditæ, impediat remedium, d. l.2.

97 ¶ † Decimoquintò quæro, quid de thesauro ab emptore inuento in re vendita, durante eodem tempore præstituto ad reuenditionē,& antequā res redimatur? vtrum pertineat ad ipsum emptorē, an ad venditorem reuenditione facta,an vero ad vtrūq;. Et idē quæri potest in retractu municipali.Vide tex.in l.diuortio.§ si fundum,& ibi glo.Bar. Bal. & alios,ff.sol.mat.& in l. à tutore, & ibi Bar. ff. de rei vendi.& in l.si is qui,ff.de acquir.rer. domi. & in l. item Labeo,ff. fami. ercis. & in l.j.& ibi Io. à Plat, C.de thesaur.lib,x.& in.§.thesauros, & ibi Io. Fab. Ang. Aret.& alios,Instit.de rer. diui.Iac.Ra.& Alber.in l.itē lapp:lli,ff.eo.ti.Spec.& Io.And. in addi. ipsius, tit.de loc.§.nunc aliqua versi. 132. Bald. in rub.ff.de rer.diuis.col.v.vers.item quæritur de lapidibus Iac. Alua.& Card.Alex.in c.1.tit.quæ sunt regal. & Ferra.titu.for.libel.in acti.rea.in verbo, iure dominii,col.2.versi.secundus.& Guli. Bene.in rep. c. Ray.in verbo,cætera bona,nu.30. & 34.& nouissime Carol.Molen.in consuetu.Paris.tit.j.§.37.nu. 48. Ex quibus cognosces,quid hic dicendum sit:iūctis his,quæ supra de alluuione diximus.

98 ¶ † Decimosextò quæro, Titius agit contra Mæuiū ad reuenditionē fundi,quem illi antea vendiderat cū pacto(vt ipse dicit(de reuendendo: Mæuius negat simpliciter,id pactū intercessisse. Titius tandē ꝓbat id pactū,nō ita simpliciter,vt allegabat, sed ita quidē,vt Mæuius post trieniū teneret reuēdere:(qd pactū non est illicitū,nisi alia interueniāt: vt multis placuit,quos videre poteris,supra eo.ti.§. 1.in verbo, *à tel temps*, paulo ante fin.) verū,cū tēpore,quo agit,esset transactum illud trienniū,debeat optinere?Et videturꝙ reus sit absoluēdus:nā ꝓmissio pura,& ad diem, & post diem, differūt inter se formaliter,essentialiter,& effectualiter.l. obligationū ferè,in prin.ff.de act.& oblig.& l.talis scriptura,ff.de leg.j.&.§ omnis,Instit.de verb. obli. Igitur qui vnam earū intendit & nō probat,licet aliā probet,debet succūbere,cū deductū nō ꝓbeuerit,& ꝓbatū nō deduxerit.Nā qui in libello intentionē suā ad certā cām,vel rē,vel tps,vel qualitatē restringit, si nō probat,succūbit.l.habebat,in prin.ff. de instit. actio.& l.Diuus,& ibi amplissimè not.per Doct.ff. de re iudicata,& l.si mater.§.si quis autem fundū,& l.& an eadem.§ actione,ff.de exceptio.rei iudicatę, & l.j.ff.si mens.fal.mod. dixe. & c. Abbate sanè, de re iudicata,lib.sexto.Innoc.in c.super literis, in prima gl.magna:versi.& nota,de rescrip. & in c.j.post mediū,de lit.cōtesta.et in c.qualiter, de accusatio. & in c.ex parte Abbatissę,de priui.Io. And. in add. Spec.tit.de act.seu petitio.§.sequitur.Fed.Senē. loquēs de eo qui petit medietatem pro indiuiso,& ꝓbat de medietate diuisa consi.159. Sempronius.Signo.consi.x.in quæstio.col.3.versicul. modo his, & consi.140.procurator.& consi.195.in quæstio. col. 2.nu.2.Barto.in l.1.in princip.col.2.versicu. veniamus ad causam, ff.de eden.& consi.88. in quæst. inter Franciscum, post princ.& consi.117. accusatio, colum.1.quod repetitur consi.223. [Bald. latè, in l. 2.colum.1.versi.super hac lege.ff. de probatio.] Ang.in l.vlt.C.de anna.excep.& cōsi.205. in causa vertente,colu. 1.Anto.in c. examinata, colum.pen. versi.ex his patet,de iudi. Pau. Castren. in l.si is ad quem,colum.j.versi.item facit ista lex,ff. de acquir. hære. & consi. 228. pro declaratione, in fi.lib.j. et consi. 255. ad confirmationem, col. 2.versi.circa secundum,eod.lib.j.et consi.57.in causa exlorcii. colum. vlt.versi.tum etiam quia dicta,lib. 2.Rom.cōsil.cx.quęstio consultationis,propè per totum,et cōsil.clxvij. Antonius, etiam per totum. Alex. consi. cxxj. viso processu causæ,col.3.versi.insuper, lib. j. et consi. cxcviij.quod est eiusdem intij, colum.vlt. lib.6. cum sim.adduct.ab ipso Alex. in d.l.diuus.et Cępol. causarum criminalium,consi.lix.Paulus,colum. 6. versicu. et primo non obstat. et consi. lxii. magnificè. colum.3.versic.quia respondetur.et cōs. lxiij.esto quod in actis,propè per totum,et Francis. Curt. Seniore, consil. lxxiiij. super memorata, colum.3.

colum.5.versi.caruit ergo, & consi.83.Deus pius, colum.penul.versic.accedo ad tertium, & Felyn.in cap.2.colum.11.versicu.restringuitur, extra de rescript.& in cap.auditis,colum.penul.versi.secunda conclusio,extra de præscr.Carol.Ruin.consil.132. visa confessione,col.7.num.15.lib.4.& consi.173. eod.initio,colum.5.num.13.eod lib.4.& Stephan. Bertrand.consi.67.non puto,num.2.lib.1.& consi. 282.viso, col.penult.nu.12.eod.lib.1.& consi.41. multa sunt,col.1.lib.4.

99 ¶ † Verum Angel.hac in specie consultus,respõdit contrarium, consi.113.viso libello; nam actor (inquit)deduxit promissionem, & eam probauit, sed cum ea modificatione(ita enim loquitur)vt facultas redimendi non sumat originem, nisi elapsõ aliquo tempore: quæ quidem modificatio aliam promissionem non inducit.sicuti nec cum petitur summa centumlibratum,ex promissione,& probatur promissio ducentarum. vtroque enim casu debet sequi condemnatio; quia quod aductum est, probatum est, licet vno casu habeat per modum (vt ipse loquitur)pluris, alio minoris. Et hoc(inquit)expresse tenet Bar.in l.scire debemus.in prin. ad fin.versi.reuoco in dubium, & ibi quoque post eum(vt hoc ei addas)Bald.Imol.& Recentiores,ff. de verbor.obligatio.Cui item adde & text.in l.j.& ibi gloss. & Bart.C.si aduer.rem iudic.& in l.apud Celsum.§.item quæritur, l.j.cum ibi not.ff.de dol. except. Cyn. & Bald.in l.j.C.de lit.conte.Bart.in l. qui vas in princ.ff.de furt.& in l.si constante.§.vlt. ff.sol.matr.Anton.in cap.cum inter vos,de re iudi. Alexan.consi.208.præstantissimè dominè,& col.3. versic.inquantum vero,lib.7.Sic in casu proposito minus est probatum, quam sit deductum, quia adiectio temporis triennalis facit rem minorem re, §.plus, Instit.de actio.

100 ¶ † Nec obstat (inquit ipse Ange.) quod cum agitur ex vna causa,& illa non probatur, licet alia probetur, non sequitur condemnatio. Nam hic probatum est, quod deductum est cum modificatione quadam temporis,qua non inducitur, aliud promissum,sed idem,alio tamen modo,seu forma, quæ ipsum quod promittitur, facit esse minus deductum in libello. Sed sumendo argumentum de re ad tempus,quod licet facere, l.in fraudem.§.penul.ff.de milit.testa.l.miles ita hæredem.§. & quia diximus,qui est 1.& ibi Barto.& alij ff.eodem.tit. sicut qui petit plus re, vincit in probato.succũbit in non probato,vt dictum est supra, & probatur in l.j.secundum vnam lecturam glo.& Doct. C si aduer.rem iud.sic qui petit plus tempore, qui dicit sibi simpliciter promissum, & probat post diem promissum, si agit post ipsum diem lapsum, dicit sibi plus promissum tempore, quam fuerit obtinet eadem ratione. Præsertim quia actor asseri vnicam promissionem, quam simpliciter negat reus, vnde dici non potest quod alia fuerit promissio,tũ propter assertionem actoris, tum propter negationem rei,tum propter naturam facti, quia promissio facti est,& non præsumitur, nisi quatenus probatur,l.in bello.§.factæ,ff.de capt.

101 ¶ † Hæc propè Ange. Ex quibus planè intelliges,quid dicendum sit, & in hoc casu, in quo ego ex Rochela aliquando consultus fui.Venditor quispiam vocauit in ius emptorem, dixitque emptionem ea lege fuisse factam, vt liceret ipsi venditori quandoque oblato pretio fundum venditum redimere,reus negauit simpliciter, actor probauit eam legem in contractu emptionis fuisse appositam, vt ius esset venditori intra triennium fundum redimere oblato pretio, quidam contendebant reum esse absoluendum, ego vero respondi.fultus autoritate & rationibus Ange.potius condemnandum, cum tempore oblationis prætij actor adhuc esset intra illud triennium, ideoque magis illum plus quam aliud intendisse videri,vt in simili dicitur in l.si is cui,in prin.ff.quemad.seruit.amit.

102 ¶ † Vide tamen,quæ scripsimus supra,hoc eodem tit.§.j.gl.3.in verbo,*& pour tel pris,que accorde est entre eulx*,nu.3.cæterum hoc in loco, & præterea Pet.Anc.in cons.in eo loco allegato, sed non in eadem re,neque eodem loco,idest,cons.331.visis diligenter actis, col.2.versi.præterea subtilius; vbi dicit, quod si quis in suo libello intendat promissionem de reuendendo(nam & in hoc casu loquitur)& eam quidem puram & simplicem, & testes ipsius deponant de conditionali,& quidem põtestatiua,debet reus absolui, quia ex diuersitate pactorum potest denotarij diuersitas promissionũ, & sic probatio de vna alteram non attingit.c.cum Ioannes extra de fid.instrumen. Et huic consonat, quod in non longè dissimili casu tradit Bald.in repetit.Padua.l.edita,colum.vlt.C.de edend.quod si ago ad decem,quæ dico mihi fuisse promissa, & probo promissionem factam sub conditione, quæ extiterit,vel ad diem quæ præterijt, vel è cõtrario, si dico me mutuasse sub conditione, quæ extiterit, & probo de puro mutuo, in vtroque casu debeo succumbere,& sequitur Lancel. Gal.in l.j.§.si quis simpliciter, per eum tex.ff.de verbor.obligat.huiusque mentionem facit Iason,in l.vlt.§.j.colum.j. in fin. ff.de vulgar. & pupillar. multaque similia adducit, atque etiam multa contraria, vt ibi videre poteris.

103 ¶ † Scias tamen, ea quæ diximus in hac, & in præcedenti quæstione,non procedere in causis, in quibus procederetur sola tãtum veritate inspecta. Nam tunc nõ refert,ex qua causa actum sit,modo causa sufficiens probetur.Alexan.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.6.versicu.puto tamen,ff.de verb.oblig.& Corn.cons.80.consuluit,col.2.lib.3. Sozi.consi.146.viso processu, col.7.versi.sed quid plura, lib.j.vbi in eadem facti specie consuluit, qua & Corn.Deci.in c.dilecti filij,colum.3.versic. & vlterius,de iudic.Aymo.Crauetta,consilio 198. videtur,colum.vlt.num.7.vbi ex hoc ait, ita debere obseruari in iudicijs Senatus,qui solet ex æquitate iudicare, vti etiam diximus supra num.61,ex quibus vides.

104 ¶ † Decimoseptimò quæro, Quid si vendit. facta,venditor promittit restituere pretium intra aliquod tempus,& emptor etiam reuendere,restituto illo pretio,vtrum emptor poterit cogere venditorem inuitum, vt illud pretium,restituat offerendo

tendo reuendere. Alexan.consi.78.in causa & lité vertente inter Bartolomeum,per totum, lib.j.ita de hoc casu loquitur,vt non dubium habeat, quin emptor agere possit, sed tãtum illic disputat, an ea promissio sufficienter probata fuerit. Et de hoc quoque minimè dubito, nihil enim video, quod actionem impediat,nisi quis diceret, eam promissionem factam fuisse videri fauore venditoris, ideo contra eum, si nolit, non retorquendam, l.quod fauore, C.de legibus,& eandem promissionem intelligi factam sub tacita conditione potestatiua, si vẽditor voluerit redimere, vt declarat Bar.in l.si decẽ cum petiero, ff.de verb.oblig.& consi.145. Angelotus,in fi.Bald.in l.2.C.de pact.inter empto. & vendito.Soz.consi.241. circa primam difficultatẽ, colum.17.versi.confirmatur,quia ex quo, lib.j.sed certè id procederet, si solus emptor promisisset reuendere restituto pretio, vt etiam declarat Paulus Castren.in l.bonæ fidei,quam legit cum l.si hæres. §.si tamen, ff.de eo quod cert.loco.& consil.93.in causa quæ vertitur,colum.5.versicu.sed in contrarium,libro.2.& Fabian.à Monte S.Sab.in tractatu empt.& vendi.in 5.q.princ. colum.4. versi.quartò quæritur,& Lancel.Gal.in repet.rubr.ff.de verbor. oblig.colum.25.versi.circa primum,& Anto.Rub. consi.29.viso contractu,col.2.versi.præmissis. Sed hic venditor quoque promisit restituere pretium, ideo fauore vtriusque id factum est, & vterque agere potest,& vide quæ dicam in seq.q.

105 ¶ † Decimooctauò igitur, quæro,quid si non statim post venditionem, sed lõgo post interuallo, emptor promisit reuendere venditori, ipse autem venditor non promisit redimere, vtrum poterit venditor cogere emptorem vi illius promissionis reuendere? De qua specie consultus Corne.consi. 300.placet mihi,lib.j.respondit, eum qui ita promisit vendere alteri,qui non promisit emere, non posse cogi ad vendendum, quoniam est simplex promissio non correspectiua (vt ipse loquitur) & sic est simplex pactum quod non potest producere aliquem ex quatuor contractibus innominatis, de quibus in l.naturalis, ff.de præscript.verb. Et pactũ carens causa, est inefficax aut certe ei obstat exceptio doli l.2 §.circa, ff.de doli.excep.& l.si cum te, ff.de pact.& l.nuda, ff.de don.cum alijs si.

106 ¶ † Nec possumus dicere,quòd hęc promissio habeat causam pretij, quod venditor debet restituere,cum petit sibi reuendẽdi,quia licet venditio præsupponat ex aduerso obligationem ad pretium tamen promissio de vendendo, si aliter cui ea fit, non promittit inuicem emere, non habet causam propter quam promittit vendere. Præterea aut censetur facta ea promissio ob eam causam, vt habeat pretium, & tunc hinc oritur contractus innominatus,in quo locus est pœnitentiæ, l.si pecuniam, ff.de cond.ob cau. Aut non censetur factum ob causam de futuro, & tunc quia nulla apparet causa de præsenti vel præterito, & paria sunt non esse,vel non apparere, l.duo sunt Titij, ff.de testa. tutel.& l.cum res.§.itaque, ff.de lega.j.cum simili. consequens est,eam promissionem manere inefficacem, per d.§.circa.

107 ¶ † Quod si quis dicat, quòd vbi non exprimitur alia causa, præsumitur saltem causa donationis vt voluit Barto.in d.§.circa, & in l.à Titio, ff.de verbor.obliga. sciat contrarium communiter teneri, vt per Ange.in d.§.circa, & Imol.in d.l.à Titio,& præterea Ioan.Andr.in addi. Specul.titu. de confessionibus §.nunc videndum, versicu. sed quæ est ratio.Cyn.& Bald. in l.generaliter, C.de non num.pecu. Anto.Imo.& Panor.in cap.si cautio, extra de fid.instrumen.Paul.Castren.in l.hoc iure, ff.de donat. Id quod præsertim obtinet in pacto nudo, nam licet aliàs ex eo oriatur actio vbi est causa donationis, l.si quis argentum, C.de don. tamen id tantum procedit, cum causa donationis exprimitur, secus, si tacitè tantum intelligatur, nè duo specialia in eadem re concurrant, vt voluerunt Rayn.Bald.Angel.Paul. Castren. Alex.& Ias. in l.iurisgentium §.sed cum nulla, ff.de pact cum alijs multis concordan.à me adductis, in repet.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, num.152. sicut etiam videmus.

108 ¶ † Et hæc quidem propè Corne. vir profectò optimi, & rectissimi iudicij, & animi, quantum ex scriptis eius olfacere possumus,testaturque alios in eandem sententiam consuluisse. Sed & hæc omnia, quantum ad nostrum casum pertinet, velim intelligas, in simplici promissione de reuendendo facta ex interuallo, vt etiam expressè diximus in princip.huius quæstionis. Nam si ea facta fuisset in primò contractu venditionis, aut confestim post, vt contractui inesse videatur, iuxta ea quæ latè diximus supra eodem titul.§.primò, in verbo, in liminè contractus, quæ est glo.eius.§.5. aliud haud dubiè dicendum esset, quia tunc promissio reuendendi esset, pars illius primi contractus, & eius cohærentia vestiretur,vt etiam abundè diximus in eodem.§ j.in verbo, *par celuy mesme contract*. Quæ nota, quia multi fortè dicerent contrarium in illo primò casu, cum scilicet id pactum reuendendi factum est post contractum, neque enim vnquam vidi reuocari in dubium, quin id esset efficax, & ita semper vidi teneri, & iudicari. Nam plerunque apud nos magis ex bona fide, quam ex summo iure causas decidimus. Cæterum Ange.consi.55.ex pacto, in princ.nominatim loquens de pacto reuendendi, dicit quod si id etiam ex interuallo fuit appositum, tamen si fuit stipulatione munitum,ex eo agi poterit,aliàs non. Et idem de promissione venditionis munita stipulatione,tenuit Lancel. Gal.in dicta rubr.de verbo, obligatio.vbi supra,in quæst.præceden. At qui illam Cornei sententiam confirmat,quod tradit glo. in l.perfecta,C.de dona.quæ sub iur.& ibi expressius Salycet. quòd si perfecta donatio fuerit, & res tradita,non potest ex interuallo conditio apponi à donante,etiam volente donatario,quia res est perfecta, nec aliquid est, cui pactum cohærat. Et id perpetuum est, ut pacta non incontinenti apposita actionem non pariant, l.in bonæ fidei, C. de pact.& l.iurisgentium.§.quinimò, & §.idem responsum, ff.eodem titu.& l. pacta conuenta.ff. de contrahen. emptio.

109 ¶ † Sed

109 ¶ † Sed dubium est, an saltem id pactum ita factum pariat exceptionem, verbi gratia, ego vendidi annuum reditum simpliciter, postea autem ex interuallo emptor mihi dedit facultatem redimendi huius annui reditus, vtrum si postea emptor petit reliquias, id est, vt vocamus arreragia, possim excipere de huiusmodi redemptione, vt scilicet non teneat soluere huiusmodi reliquias, nisi restituto ei pretio me eo reditu liberet. Et sanè cum pactum fit ad excipiendum, haud dubiè exceptionem parit etiam ex interuallo factum, vt illis ijsdem iuribus scribitur. Sed id pactum, de quo tractamus, non ad excipiendum, sed ad agendum interpositum est, quo in casu glo. in d.l. pacta conuenta, & in d.l. in bonæ fidei, negat id prodesse ad excipiendum, & est similis glo. in l. ab empt. in prin. ff. de pact. & in l.j. in verbo, resoluit, & iterum in l.2. in fi. C. quan. lice. ab empt. disce. quæ quidem loquitur de pacto resoluendi, tanquam scilicet id pactum non debeat egredi intentionem paciscentium, l. non omnis, in princ. ff. si certum pet. & idem voluit Salyc. in d.l.j. col j. versi. quæro iuxta proximam, C. quan. lice. ab empt. disced. & Angel. consi. 77 plures creditores, col. vlt. Sicuti nec è diuerso pactum factum ad excipiendum, parit act. l. si vnus, §. pactus, ff. de pact. Verum in priori contrarium tenuerunt Salyc. ibi contrarius, Alex. Sozi. & Ias. & Philip. Deci. in d.l. in bonæ fidei, Paul. Castr. in l. iurisgentium. §. quinimò, ff. de pact. per d.l. pacta, ibi, quo quidem casu, & ibi Fulgo. & l. legem, & ibi Saly. C. eod. tit. & aliàs rationes, quas ibi videre poteris; nè hic diutius immorer. Sicuti & in secundò quoque contrarium videtur probari, in l. sed & si possessori, in princ. & ibi glo. ff. de iureiur. & l. quid mihi, & ibi etiam glo. ff. de libe. lega. & l. si cum ante, C. de donat. ante nupti. & quod voluit glo. in l. an traditionibus, in fi. & ibi Barto. ff. de pact. & Alber. in d. §. pactus, colum. vlt.

110 ¶ † Decimonono quæro, vtrum minor, qui fertè successit patri, qui fundum vendiderat sub hoc pacto reuendendi, cuius tempus adhuc durat, possit hanc facultatē redimendi vendere sine decreto. Alex. super hoc interrogatus, nuncupatim respondit non posse, consil. 27. attentis narratis, colum. 2. versicu. plus videtur, quòd etiam, lib. 3. nam idem (inquit) iudicamus de actione competente ad rem immobilem, quòd de re ipsa immobili, ideoque eadem illa solennitas in venditione ipsius actionis requiritur, quæ & rei, vt nota. glo. & Doctor. in l.j. C. si aduer. transa. & in ca. j. in Authen. de non alie. cum multis sim. ibi per eum allegatis, & alis multis à me collect. supra tit. præced. §. j. gl. 7. in verbo, *en autres choses censees pour immeubles*, num. 1. cum multis seq. Ideoque nos & alibi diximus, videlicet in eadem gloss. nume. 32. ex quo infertur, quòd si venditor hanc facultatem alteri vendat, est locus retractui consanguineorum, cum ea res censeatur immobilis.

111 ¶ † Vigesimò quæro, vtrum fundus emptus sub hoc pacto redimendi intra certum tempus restituto pretio, sit censendus mobilis, an immobilis, pendente ipso tempore redimendi. Quid enim, si ex statuto ascendentes succedannt immobilibus, descendentes verò, aut collaterales in immobilibus. Nam & apud nos talis est consuetudo titu. *de successions*, §. 7. qui est omnium huius volu. 117. Qui ergo succedent in hoc fundo ita empto, vt diximus vtrum ascendentes, tanquam in re mobili, an alij tanquam immobili, Dic breuiter, id ex euentu iudicari. Nam si redimatur, erit mobilis, cum in pecuniam, rem mobilem, ex causa antecedenti conuertatur. Si verò non redimatur, immobilis, quasi is in ea causa esset, vt redimi potuisset. Ideò primò casu ij qui succedunt in mobilibus, eam pecuniam, qua fundus redemptus est, obtinebunt. Secundò casu, qui in immobilibus succedūt fundum ipsum habebunt, vt videre poteris ex hìs quæ latissimè tractauimus supra in fi. tit. præced. q. 5.

112 ¶ † Vigesimoprimò, quæro, Factus est contractus venditionis, simulatus quidem inter contrahentes, & in eo appositū est pactū de reuendendo, an & id pactum quoque cēsebitur esse simulatum, sicuti principalis contractus? Vide Bal. qui ex facto respondit, & hoc id pactū videri simulatū, con. 54. casus breuis, & arduus, lib. j. Ex quo etiam cognosces, cuius effectus, & vtilitatis hæc res est, nā ob id defendit à falso quosdam testes, qui deposuerant in eo contractu nullum pactum de reuendendo interuenisse, tametsi in instrumento appareret fuisse appositum, tanquam scilicet appositum, non censeatur, quod simulanter appositum est, vt per totū tit. C. plus vale. quod agit.

113 ¶ † Tu autem adde ad Bald. quod semper aliàs si contractus principalis est simulatus, quælibet clausula in eo apposita, simulata quoque esse censetur. Bar. in l. nemo, col. 2. vers. quæro an renuntiatio, ff. de l.j. ipse Bal. in l.j. col. j. C. de suffra. & cons. 268. super 1. pūcto, circa med. li. 5. & Sal. in l. empt. col. 2. vers. vlterius q̄ro, C. plus valere, q̄ agit. Rom. cons. 17. pro dec. & consil. 146. clarissime assessor, col. j. Ias. in l. si ita stipul. §. Chrysogonus, col. antep. versi. 6. q̄n contractus, ff. de verb. obl, & consi. 170. q̄ prædi. Pau. col. 9. versi. item si contractus, lib. 2. & consi. 133. videretur in præmissa, col. vlt. versi. item q̄n contractus, lib. 4. & Philip. Dec. consi. 587. corā magnificis, col. 3. vers. vlt. nō obstat. Nam & omnes clausulę ī cōtractu appositæ, sequūtur naturā ipsius cōtract. principalis, gl. in l. si patronus. §. patronū, in ver. Fauiana, ff. si q̄d in fra. par. Bal. in l. Imper. in 1, l. col. pe. ver. item cassato principali, ff. de stat. hom. cū mul. conc. à me colle. ī nostro tra. de iur. cōstituti possessorij, par. 3. li. 7. n. 128. sed & huc referendū.

114 ¶ † Vigesimosecundò quæro, vtrū tempus, quo possedit ēptor qui emit sub hoc pacto ante reuēdi. prosit venditori, qui postea redemit, ad præscri. rei venditæ, id est, vtrum venditor, qui redemit, possit vti accessione ēptoris, q̄ vtiq; verū est, vt in simili scribitur, in l. Pompon. §. præterea, ff. de acq. poss. & in l. si homi. ff. de vsuc. & l. si duob. in prin. & §. j. ff. de diuer. præscr. & vbiq; concor. per gl. & Doc. & q̄ dixi. sup. eo. tit. §. 5. in gl. vlt. atq; ēt tit. pręced. §. 12. in gl. j. in prin. iterumq; in fi. eiusdē tit. in 7. q. & q̄ scribit Bal. in l. j. C. de vsuc. transf. & Pan. in c. illud, col. 2. versi. quo ad 3. extra de præscrip.

Verum

115 ¶ † Verum id poterat dubium videri i nostro casu, quoniam multi, id est, maior atq; potior pars nostrorum, negant ex pacto de reuendendo resolui contractu n ipso iure, vt latissimè dixi supra, hoc eod. tit. §. j. glo. 7. in verbo, *feront praferez*, num. 12. sunt igitur qui tenent, & multis sequen. Nonnullis autem placuit, id quod diximus de accessione temporis, tãtum procedere eo casu, quo dominium in venditorem ipso iure retransfertur, quod fit, quando resoluitur ex causa de præterito, quo casu contractus non censetur fuisse celebratus, l. 4. §. Marcellus, ff. de in diem addict. Fran. Aret. in d. l. Pomponius. §. præterea, quem legit cum. §. j. col. j. Sed contrariũ apertè tenuit Ange. in d. l. si hominẽ, vt. s. omni casu id procedat, vt ibi videre poteris.

116 ¶ † Vigesimotertiò quæro. Aliquis fuit constitutus procurator, ad vendendum cum pacto de reuendendo. Is postea vendit simpliciter sine mentione eius pacti, an censeatur tamen vendidisse cũ eo pacto, tanquam mandatum secutus fuisse videatur. Matthæ. Affl. deci. Neapo. 285. Balij & tutores col. vlt. versi. accedant ad hoc, dicit ita censeri fuisse factum, allegans Alex. consi. 27. attentis narratis, lib. 3. vbi tamen de hoc nihil omnino dicit, sed alia quædam ad hoc pactum pertinentia scribit, de quibus tractauimus supra in 4. q. huius fin. Sed ad hoc facit, quod voluerunt Petr. Cynus, & Bald. in l. per retentionem, C. de vsurp. dicta in primò contractu præparatorio secundi, censeri repetitia, in eo secundò contractu.

117 ¶ † Sed & huc proprius accedit, quod si quis mandatum habuit emendi domum, & eam postea simpliciter emat, censetur emisse secundum id mãdatum, id est, procuratorio nominè mandantis, l. qui seruum, versi. idem esse in eo, & ibi Barto. ff. de interro. act. & in l. seruus communis sic omnium. §. vlt. & l. proinde, in princ. & §. j. ff. de stipul. seruo. & in l. qui in alien. §. si is qui putabat, in princip. cum glo. & ibi Bart. Angel. Franc. Aret. & alij, ff. de acq. hæred. & in l. post dotem, secundum lec. Dyn. & ibi quoque not. Raph. Co. & latè Alex. colum. 5. versi. vlterius ex eadem, ff. solu. matr. & in l. qui in nego. in princ. ff. de admin. tutor. & l. pignori. §. vlt. & ibi Angel. ff. de vsucap. & l. is qui. §. inde quæri, & ibi Barto. ff. de manum. & l. vlt. versi. quod enim, C. per quas personas nob. acq. & voluit Barto. in l. Titium & Mæuium. §. altero, col. j. versic. item oppo. & itecolum. seq. versic. tertiò casu, eod. tit. Bald. in l. cum opportet, in princ. C. de bono. quæ liber. Angel. in l. si pupillus. §. j. paulo ante fi. ff. de neg. gest. Roma. consi. 91. visis ac percunctatis, col. 3. versi. secundò idem probatur, & consil. 94. visis his quæ narrantur, col. 2. versi. cæterum puto, & Alexan. consi. 58. circa primum quæsitum, in prin. lib. j. & consi. 25. viso instrumento, col. vlt. li. 2. q; repetitur consi. 90. lib. 5. Fely. in cap. cum Matt. Ferrar. colum. 2. extra de constit. Ange. Aret. in §. sequens, colum. 5. versi. & etiam aduertas, & ibi Ias. col. 6. versicu. ad vnum tantum, Instit. de act. & latius idem Ias. in l. j. §. nũtiatio, col. 3. versi. j. conclusio, ff. de oper. nou. nunt. Barb. consi. 46. illud adduco, col. 6. vers. facit etiam, lib. 4. vbi id dicit sing.

118 ¶ † Et hæc sine dubio, quantum ad nostrum casum pertinet, procedunt, si emptor certior factus fuit de ea forma mandati, nã contrahendo scienter cum tali procuratore ita constituto, videtur satis agnoscere eam formam. At si id ignoret, quia non vidit mandatum, sed credens istum procuratorem fuisse simpliciter constitutum, vt asserebat, simpliciter etiam contrahit sine eo pacto, non videtur ei pacto, quod ignorabat in mandato appositum, cõsensisse. l. super errorem, ff. de iurisd. omn. iudi. Nec satis est, procuratorẽ id sciuisse, & intellexisse, nisi idipsum declarauerit. l. si repetendi, & ibi Doctor. C. de condi. ob. cau. & lege. 3. §. si quis quasi, & ibi quoque Doct. ff. de condi. indeb. cum sim. Nam & quod supra dictum est, eum qui mandatum habuit emendi, si id postea faciat, videri fecisse secundum id mandatum, procedit quo ad mandantem, & mandatarium, non quo ad tertium, cum quo contraxit, vt expressè dicit Barto. in d. §. si is qui putabat Raph. Com. in d. l. post dotem, & ibi quoque Alex. colum. 5. versi. puto tamen, & Ias. colum. 12. versicu. circa secundum, & idem Alexan. in d. l. j. §. nuntiatio, colum. 3. versicu. item adde si dominus, ff. solu. matrim. & Alcia. in trac. præsump. regula 2. præsump. 24. num. 5.

119 ¶ † Vt interim omittam, quosdam id intelligere, cum is qui actum gerit, facit mentionem mãdati, vel procurationis, vt quia se dicit procuratorẽ tunc enim licet non aliter exprimat id se facere, nominè procuratorio, tamen censetur eo nominè facere, l. cum post mortem. §. j. ff. de administra. tut. cum concord. adductis in tit. præceden. §. 10. glo. j. num. 4. sed id intelligas, alioquin nominè proprio, per l. 3. §. sed quod de tutore, versi. sed & si quidẽ, ff. sol. mat. & l. Papinianus, ff. mand. & l. magis, ff. de sol. Et ita voluit expressim Bart. in d. l. post dotem, ff. sol. matr. & in d. l. j. §. nunt. col. 2. vers. quæro quid si procurator, ff. de oper. nou. nunc. & in l. qui mihi donatum, col. vlt. versi. sed quæro quid in dub. ff. de don. & vt à nonnullis citatur, consi. incip. super hoc puncto an sufficit, quod non est inter impressa Bal. in rub. C. de empt. & vendi. in 15. q. in fi. Ego autẽ (vt ad casum nostrum redeam) arbitror, id non obesse domino, qui mãdatum limitatum dedit, quo minus possit rem suam repetere, sed emptorem deceptum à procuratore aduersus eum, in id quod eius interfuerit, actionem habiturum, vt nõ obscurè voluerunt, quos supra citauimus.

120 ¶ † Vigesimoquartò quæro, de spetie apud nos frequentissimã, & quæ ob diuersa Senatum aresta admodum torquet, & causidicos, & litigatores. Titius emit à Mæuio annuum reditum pecuniariũ, aut alium super omnibus bonis eius, datque facultatem redimendi id vectigal intra duos annos, restituto pretio venditionis, & nè interim atteragia, quæ vocamus, currant, venditor emptori dat percipiendos fructus certi cuiuspiam fundi, & si venditor ipse nõ redemerit intra illud tempus, relinquit emptori eum fundum in solutum, & vt vulgo loquimur, *en assiete*, dicti reditus, vtrum iste contractus sit licitus, an non? Plurimi contendunt esse illicitum, hac ratione moti, quòd iste cõtractus est veluti

veluti pignoratitius, in quo pactum legis commissoriæ reprobatur, l. vlt. C. de pact. pign. & c. significante, extra de pigno. atque etiam quoduis aliud ei simile. l. j. & ibi Bart. & Angel. C. de pac. pig. vbi fit mentio huiusmodi pacti, de quo nunc loquimur. & l. quamuis, in prin. ff. de solu. quæ loquitur etiam de datione in solutum, de qua item loquitur Ioan. And. in d. c. significante, & Guid. Pap. consi. 81 ad decem dubia. in j. dubio. Nec tantum cum pignus datur ex causa mutui, sed ex quacunque alia, reprobatur id pactum, vt multis probat ex facto consultus. Ale. consi. 178. viso processu, col. j. & seq. lib. 7.

121 ¶ † Adeo autem hæc pacta in pignore reprobantur, vt nec iuramento quidem confirmentur, secundum Ioan. And. in addi. Spec. titu. de renun. & conclu §. j. ver. & quia hic, in addi. incip. ex quo autor. Ioan. Fab. in l. vlt. C. de pac. pign. Albe. in rubr. eod. ti. Cardi. Flor. Imo. & Panor. in d. c. significante. Bar. in l. si quis pro eo, principio, versic. quarto dixi, ꝙ prohibetur. & ibi Angel. col. j. ff. de fideiuss. Imo. post Anto. in c. cum contingat. col. 65. versic. nunc igitur restat descendere ad quartum membrum, de iureiur. Guid. Pap. deci. Delphi. 6. pactum legis, & consi. 79. viso ad plenum, col. j. & consi 80. addendo, circa medium, & consi. seq & consi. 126. de anno domini, in 1. dubio, & in tract. de contractibus illicitis, col. 6. versic. iuxta hanc materiam. Steph. Bertr. consil. 356. nihil, col. j. lib. j & consi. l. cum pro restituenda, col j. lib. 2. & consil 98. puto, col. j. eod. lib. 2. & consi. 153. existimò, col. j. eodem lib. 2. & consi. 178. venditio ante fi. lib. 3. & consil. 97. quamuis, lib. 4.

122 ¶ † Licet contrarium, nè id omittamus, voluerit gl. in d. c. cum contingat, in verbo, debent, in fi. Innoc. in d. c. significante. Bart. Brix. q. dominicali. 12. quidam accepit, & Fed. Senen. consil. 140. punctus q. talis est, constante, versi. item pactũ, Bar. sibi contrarius in l. Seius, ff. ad lega. falci. Albe. & Bal. in l. j. & ibi Alex. in addi. ipsius Bald. C. de pact. pign. Ant. Petr. Anch. & Barb. in d. c. significante, Steph. Bertr. sibi contrarius, consi. 91. ex propositis, num. 12. in princ. lib. 3. & ipse Guid. Pap. etiam sibi cõtrarius singul. 477. licet pactum, & Ludou. Gozad. consi. 61. prima, col. 2. num. 7. & Franc. Ripa, lib. 3. respon. c. 6. maiores, num. 6. Host. autem in summa tit. de pig. §. quibus pactis, versic. quid si iurauerit, dicit valere iuramentum, sed ita vt iurans absolui debeat, quod in sententiam priorum recidit.

123 ¶ † Nec consuetudine quoque huiusmodi pactum confirmari potest, secundum Bal. in l. 2. col. 5. vers. tertij dicunt. C. quę sit long. consue. Nec denique expressa renuntiatione partium. Odof. in l. vlt. C. de pact. pign. per l. quos prohibet. ff. de postu. Alber. in l. j. in fi. eod. tit. Host. in sum. de pig. d. §. quibus pactis, versi. quid si renuntiauit. Io. Andr. Ant. & Imol. in d. c. significante, Guid. Pap. d. consil. 81. ad decem, in j. dubio, & Bertran. d. consi. 356. col. 2. in princ. lib. j. & consi. l. cum pro restituenda, col. 1. & iterum vlti. lib. 2.

124 ¶ † Et sanè si hic contractus pignoratitius est, nihil dubitandum est, quin vitietur ex huiusmodi pacto. At si contractus est venditionis, haud dubiè non vitiatur, qm̃ in eiusmodi contractu tale pactũ admittitur. ff. de leg. cõmi. per totũ, vbi gl. in rubr. hoc expressim dicit, & l. cõmis. C. de pac. inter ẽpt. & vend. & Doc. vbiq;. Dũmodo non fiat in fraudẽ, vt tradit Host. in d. c. significante. in verbo, improbatũ, de quo (inquit) dicendũ est, vt not. in c. ad nr̃am, de empt. & vendi. quæ postrema verba volui hic adijcere, propter ea quæ inferius dicã. Et idò propè voluit ipse Host. in sum. eo. ti. §. quib. pac. col. 2. versi. sed si fiat pactũ. Sed & gl. in l. empt. C. plus vale. ꝙ agit. loquitur de vendi. simulata, cum esset cã pignore ob pactũ pig. vitiaretur. Quin & rationes huius discriminis inter pignus, & vendi. subnectẽdas cẽsui, quia ad nr̃am q. faciũt. Hæ autem sunt ex Pet. à Bel. Pertica in l. vl. C de pac. pig. & Io. And. & Pan. post alios antiquiores, in d. c. significan. Primà, quia tanti res solet vendi, quanti valet. Ideò si venditio dissoluitur, non decipitur venditor. Nec mouet, ꝙ aliquando res minoris venditur. quia ad ea potius debet ius adaptari, quæ frequenter, q̃ quæ rarò cõtingunt l. nam ad ea. ff. de legi. Contra autẽ pignus solet fieri pro minori lõge pretio, q̃ res ipsa valeat, ob spem futuræ luitionis. Vnde multum deciperetur debitor, qui cupiditate recuperandæ pecuniæ facile in omne pactum cõsentit. Vnde voluit lex in hoc ꝓspicere vtilitati subditorum. Alia ratio est, quia si hoc pactũ valeret in pignoribus, vix aut nunquã aliter creditores mutuarẽt, q̃ cũ hoc pacto, spe cõsequẽdi lucri eius quod plus est quod profectò cõtineret spẽm vsuræ; quæ oĩa cessant in venditione.

125 ¶ † Huius igitur qõnis cardo in hoc vertitur, vtrũ ille contractus sit pignoris, an venditionis. Nã vt pignoris esse censeatur, facit illud pactũ de reuẽdendo, vt videt voluisse Bal. cons. 201. tria possunt, in 2. dubio. lib. 4. per text. quem dicit not. in l. creditor, quæ est. 3. §. post diuisionem. ff. qui pot. in pigno. hab. quem & alibi dicit singul. ipse Bal. scilicet in l. creditores, in fi. C. de pigno. Verũ Bald. si solerter inspiciatur, nõ illud dicit, sed id, ꝙ pp mãdatũ de reuendendo, videntur res quæ reuendi debent, esse pignoratæ ab eo qui mandauit. Nam & ex eo. §. quem allegat, assumitur, ꝙ ex eo ꝙ do facultatẽ vendendi rem meam, ego videor eã obligare, & ita ex eo annotat Iacob. Are. in l. ad curatoris. ff. de dam. infect. & reassumit ipse Baldus in eo ipso §. nec ignoro. Bart. & Saly. in eod. §. ex eo. not. ꝙ ex pacto de vendendo præsumitur contractum pignus nec id quidem nego; nam si ex mandato de vendendo censetur contractum, multo magis ex pacto ipso de vendendo. Suntque qui Barto. eo in loco & Bald. in d. l. creditores, ad hoc citant, ꝙ ex pacto de reuendendo præsumitur etiam pignus contractũ. Nã ita eos allegat Cepolla in tracta. de simulatione contractuum, col. j. & id quoque verum est; vt diximus supra eo. tit. §. 3. nu. 9 quamquam id frustra; nihil enim (quantum ad id) interest inter mandatum de vendendo, & mandatum de reuendendo. Sed hæc non est ea hypotheca siue pignus, de quo hic quærimus, cũ videlicet is qui dicitur emere, non emit verè, sed potius simulatè pignus accepit sub specie emptionis. ideoque pactum legis cõmissoriæ ibi appositũ non valet. In eo autem casu,

quo

quo quis emit,& promittit reuendere, ex ea promissione res non obligatur ipsi emptori, nec obligari posset, cum rei suæ pignus consistere non possit, l.neque pignus, ff.de reg.iur. Sed è contrario ea res obligatur venditori, ex eo ꝙ emptor promittit ei reuendere, per d.§.post diuisionem, & id est, ꝙ voluit Bald.d.consil.200.lib.4.

126 ¶ † Verum idem Bal.consi.164.maritus,lib.5. tradit dationem in solutum, quæ ex pacto lui potest, accedere pignori, quia non sic datur, vt perpetuo maneat apud emptorem. Quod & voluit Maria.Sozi.consi.15.visis prædictis, col.11.versi.vnde dicendum. Et si id verum sit, nihil est quod dicere possimus ad sustinendum huiusmodi contractum. Sed id omnino falsum est, quia si pignus esset, emptor, aut creditor, cui res datur in solutum, non lucraretur interim fructus, quod est contra l.2. C.de pact.inter empt.& vendi.& diximus latè supra, eo. tit.§.5.in glo.2.in prin.vbi etiam docuimus procedere de iure canonico, & in forò conscientiæ. Nec enim id solum pactum de reuẽdendo facit censeri contractum pignoratitium, vel vsurarium, nisi cõcurrat modicitas pretij, & præterea secundum cõmuniorem opin.ꝙ ita contrahens sit solitus fœnerari, vt probatur, & ab omnibus plenissimè nota.in d.c.ad nostrã, de empt.& vendi.& in c.illo vos, de pig.& copiosissimè diximus suprà, in rub.huius tit. Idque est, ꝙ Host.quem suprà citauimus, in d.c.significante, cum loquitur de huiusmodi pacto legis cõmis.apposito in contractu, qui dicitur, venditio. monuit de hoc dicendũ esse, vt no.in d.c.ad nostram. [Sed & ꝙ ex huiusmodi pacto reuendendi nõ præsumatur pignus, expresse voluit ipse Bal.consi.39. proponitur, ꝙ celebratus, colum.2.versicu.ex tali enim parte, lib.3.per tex. in d.l.2. C.de pact.inter empto.& vendito.]

127 ¶ † Igitur, vt concludamus, nisi hæres, quas diximus, & de quib⁹ loquitur d.c.ad nostram, vltra id pactum interuenerint, nihil est quod iudicare debeamus huiusmodi contractus non esse vẽditionis sed pignoris: præsertim cũ in dubio non præsumatur simulatio, aut fraus.l. quoties.§.qui dolo, ff.de probat, cum multis concord.à me adductis supra tit. præced.§.26.in glo.1.nu.35.sed quod de casu, & seq. Ideoque nec contractus præsumitur fraudulentus, l.sed si maritus.§.sed si constante, ff.qui & à quib.& l.quamuis, & ibi glo.Bald. C.si quis alter. Bald.in l.illud, paulo ante ff.de præsumpt.& consi. 389.ꝙ dictus, circa med.lib.9.Pau.Cast.consi.388. plus quatuor, col.2.lib.j.Io.Ana.inter consi.eiusdẽ Pau.consi.261.visis, post princ.lib.2. Petr.Ferr.tit. for.libel.in contractu vendit.in princ.col.2.Barba. consi.76.illud, col.j.lib.3. & consi.22. clementissimum, post princ.lib.4.& consi.72.sapienter, col.3. versi.præmittitur, eo.li 4.Sozi.consi.83.pro certò, col.j.lib.3.& consil.127.qm, col.5.versic.ꝙ autem voluerit, eod.lib.3.Ias.consi 170.nominè, col.4.ad fi.lib.2.cum alijs concord.adductis à Philip. Deci. consi.491.in casu, nu.4. Nam contractus talis esse præsumitur, qualem prima eius figura demonstr. Bald.loquens nuncupatim de contractu facto cum pacto legis commiss.in c.j post princ. & ibi quoque Card.Alex.col.j.versi. ex quib.omnib.tit. de feud. dat.in vicem leg.cõmis.per l.cum precibus, C.de fid.instr.& alia, quæ ibi allegant, cum alijs quoque conc.& si.addu.à Soz.cons.90. in causa magnifici, col.3.versi.ex quib.sine hæsitatione, lib.3.

128 ¶ † Et vt dicit ipse Bald.in l.rogasti.§. si tibi, in fi.& ibi Philip.Deci. col.vlt.ff.si cert.pet.dubius actus non debet iudicari vsurarius, per l.si ea pactione, cum ibi not. C.de vsur. & idem Bald.in l.si tibi decem, in prin.ff.de pact.& consi.487.apparet lib.j.& Alex.consi. 222.super tit.q.col.2.versic.accedit etiam, lib.item 2.& consi.200.perspectis narratis, col.2.versic.eiusdem initij, lib.6.& Ias.in l.j. col.5.versi.3.multũ not.C.de ser.fug.& cons.153. præsupponitur in facto, col.5.versi.8.lib.4.& Lud. Gozad.consi.55.quæritur, col.3.num.13.& Roch. Cur.in repet.c.vlt.col.6.versi.sed communiter, de consue. Vnde & idem Bald. in rubr. extra de offic. iud.col.4.versi.ad offic.hæc propemod.scripsit. Ad offic. iudicis pertinet interpretari contractum in æquiorem partẽ, l.si socius pro filia, ff.pro soc.quia hæc est nobilis præsumpt.l.merito, ff.eo.vnde omnis contractus præsumitur celebrari bona mente, id est, bono studio, & absque fraude, præsertim vsurarum. Quod & repetit Ias.d.consi.153. vbi suprà, lib.4. Sed & idem Bal.vt à quibusdam citatur (sed in meo codice non reperi) in l.legitima, ff.de pac. dicit, & post eum Lud. Bol.per gl.quam Bald.dicit valde no.ibi, in illis verbis, & secundũ hoc iuuatur, &c. quod contractus in dubio iudicatur licitus. Quod & dicit idem Bald.in marg.in verbo, cõtractus, versi.7. vbi & eam glo.ad hoc dicit not.

129 ¶ † Et quia etiã in Gallia videmus huiusmodi contractus passim & vbique, palàm ac publicè frequentari, ideo liciti censeri debet, l.quis sit fugitiuus, §.apud Labeonẽ, ibi, qui id facit, quod publicè facere licere arbitratur, ff.de Ædil.edict. vbi Barto. trahit ad actum, qui cõmuniter existimatur licitus cum videatur sapere vsurariam prauitatem, & sequitur Cæpol.in tract.de sim.contractuũ, in prin. col.3.& iterũ in 5.casu prin.col.vlt.& consi.causarum criminalium 13.stante quodam decreto, col. pen.versi.& intelligo. Sed caue, quia tex.& Bar.vbi suprà, loquuntur, quãtum ad id, vt qui eum actum fecit, excusetur, non vt propterea actus sit licitus, vt optimè probat tex.in c.quia in omnibus, in princ. extra de vsur.Ange.consi.90.pro deci.col.j Ideoq; Anto.Burg.in d.c.ad nostram, col.6.versic.aduertas rogo, de empt.& vendi.repræhendit Bar. vbi suprà tanquam aliter sensisset. Nam & Diuus Cyprianus lib.2.epistola 2.ad Donatum, non propterea dicit quippiam esse licitum, ꝙ sit publicum.

130 ¶ † Verum pro hac ratione bene facit, quod tradit Bald.consi.154.instrum. versicu. item quod huiusmodi, libr.2.& quod scribitur in extrauagan. Marti. Quinti incip.hodiè, sub tit.de empt.& vẽdi. quæ expressim loquitur de vendit.annuorum censuum siue redituũ cum pacto reuendendi, vt illius etiam intelligas, nihil hic facere, quod agitur de vendi.huiusmodi rerum. Quod & constanter asserit Guid.Pap.in tract.de illicitis cõtractibus, col 6. versi.quid si vendidi tibi, & iterum, col.13.versi.sed

quid

quid si incontinenti. Et facit et tex. in l. quid ergo, §. j. ibi, cum vsuris trientibus, vel ijs quæ in regione obseruantur, ff. de contrar. & vti. act. tutel. & in l. j. in fi. ibi, vsurarum modus ex more regionis, ff. de vsur. & in l. in contraria, ibi, eas tamen quæ in regione frequentatur, ff. eod. tit. & in l. idemq;. §. j. ff. manda. & in l. tutor qui repertoriū. § sed & si nega uit, ibi, secūdū morē prouinciæ præstabit vsuras, ff. de admini. tut. & in l. apud Iulia, §. in vsurarū, ff. de leg. j. quib. et probatur, morem atque obseruationē regionis, in rebus, id genus sequendam esse.

131 § † Et quod præterea tradit ipse Bald in l. per diuersas, col. j. C. mand. & in sua Margar. in verbo, contractus, col. 2. vers. contractus aliqui, ꝙ consue. potest contractū probare, vel reprobare, arg. l. cer i condi. §. si nummus, ibi, cum quotidie, &c. ff. si cer. pet. & sequitur Cepol. in tracta. si simul. cōtractuū, vbi suprà. Et ꝙ specialius ad hunc casum pertinet, scribit Oldr. loquēs in quodam contractu, de quo dubitabatur, essetnè vsurarius, an non, consil. 207. vniuersis, in fi. Corroborat (inquit) contrac ū ipsū & ab omni specie illiciti reddit alienū ipsius regni consuetudo, secundum q̄ talis contractus continuè celebratur, arg. l. si in empt. ff. de contrah. emp. & l. vendi. §. si constat, ff. com. præd. Hæc ille, quem sequitur Steph. Bertr. consi. j. viso, col. 2. in fi. lib. 2. Et ꝙ voluit Ias. d. consi. 153. col. 5. versi. 7. facit, lib. 4. per d. §. apud Labeonem, & nouissimè Philip. Melanchton in Epitomè moralis Philosophiæ, ubi loquitur de ijs nostris contrac ibus, in quibus emitur reditus cū pacto redimēdi. Prudenter (inquit) monuerūt Gerson & alij, non stati contractus usitatos iudicandos esse usurarios. Cum enim hæc uita habeat contractibus opus, & magna varietas incidat, reprehensio vsitatorū contractuum, & conscientias perturbat, & magnos tumultus excitat. Illud autem Gersonis (ni fallor) est in tractatu de contractibus, vbi & de huiusmodi cōtract. copiosissimè disputat, & de his cōtract. vsitatis sæpè loquitur, & inter cætera loca i par. 2. prop. 9. Et facit et tex. in l. athletas, ibi, & generaliter ita oēs opinantur, ff. de his q no. infa. ex quo Bal. in j. lect. ibi, no com. & generalem opin. facere censeri aliquid esse licitum.

132 § † Et id potissimū procedit, cum hi contract⁹ non solum fiant in Gallia, sed & fieri soleant à viris probis, & laudatissimæ opin & qui nullo pacto hac horrēda detestandaque labe vsurarum polluere se velent, quæ res magis facit cessare suspitionē, vt et tradit Oldra. d. consil. 207 ante fi. & satis probatur ex tex. not. in c. nisi essent, in prin. & ibi Pan. extra de præb. & ex eo ꝙ scribit Inno. in c. j. de cler. pere. cū si. & quæ diximus supra in rubr. huius tit. n. 35. idque satis. Et ex eo quoque ꝙ scribit Bald. vtranq; rationē copulans, in l. j. col. 7. uers. & hoc facit, C. de his quæ penæ nomi. ubi loquens de uendit. horum annuorū redditū, dicit contractus aliàs suspectos non debere censeri fœneratitios, si in regione com muniter frequētatur, & inter bonos seruantur. Nā quia uerisimile est, et permissum est, l. 3. § ult. cum gl. ff. de eo quod cer. loc. & sequitur Ias. d. cōsi. 153. lib. 4. & è Theologis uoluit Gersō in d. tractatu de contractibus, parte 2. post princ.

133 § † Nec his rationibus obstat, ꝙ sup. diximus, pactum legis cōmis. in pign. non accipere robur ex consuetu. quia vtique id verum est, cum constat id pactum ita esse appositū, in dubio vero huiusmodi esse non debet censeri, si in regione a bonis viris frequentatur. Sicuti & è diuerso ij contractus, quibus non solent vti boni viri, præsumuntur vsurarij Bald. d. consi. 487. apparet, lib. j. Et faciunt not. in d. c. ad nram, de empt. & vend. & in c. illo vos, de pig. vbi inter ea, quæ faciunt præsumi contractū vsurarium, illud potissimū est, si psona sit suspecta, quia scilicet soleat fœnerari. Ideoque. cum cōtrariorum cōtrarij sint effectus, si persona est probatæ fidei in dubio non est præsumendū contra contractum, vti etiā dicit Io. And. in addi. Spe. in rub. de vsur. in fi. Et generale est, vt vtrunque coniungam, vt ex qualitate personarū præsumamus bonā fidē, aut malā, vt dicit Bal. in l. cū hi, §. eam transact. ff. de transa. p cum tex. & in l. credi. ff. de priuil. credit.

134 § † Et quia demū; tales contractus solent fieri in gratiam venditorū, vt videlicet possit rem suam recuperare restituto tantū pretio, & sine solutione laudimiorū, nam quia fundus nō venditur, aut dat in solutum, nisi sub condi. si pretium non fuerit restitutum intra aliqd tempus, certè restituto pretio fundus non censetur fuisse venditus, aut datus in solutum. Ideò nec ex eo contractu debentur laudimia, vt voluit Guid. Pap. consi. 126. de anno Domini, in 2. dub. & latè d. xi. sup. tit. præced. §. j. glo. 2. in verbo, *à vendu*, nu. 23. ex quib. fi. & iterum in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in 8. q Ideoq; plerunque nolunt venditores aliter vendere, nisi sub ea pactorū forma, cū libentius emptores simpliciter emerent. Et hoc quoque inspiciendū est, nè. s. contractus dicatur reprobatus, ob id, ꝙ pactū appositū est rogatu, & in gratiam debitoris, non dulcedine vsurarū, vt loquitur tex. in l. ait Prætor. §. si fraudator, ff quæ in fraud. cred. sine voragine cred. vt de eo pacto expressim loquitur Bald. in d. c. j. col. 2. versic. quæro, ponè ꝙ pactū l. tit. de feud. dat. in vicem legis commissoriæ, ita intelligens l. Titius, ff. de pigno. act. & Guid. Pap. sing. 477, licet pactum, versi. quæro mutualis, & Io. Lup. in repet. c. per vestras, char. totius illius tit. 89. col. 3. versic. ad idem facit, vbi id dicit mirabile, & è Theologis Ang. Cla. in sua summa, in verbo, vsura, le j. num. 66. Nam & è contrario, cum pactum est factum in fauorem emptoris, & odium venditoris, inducit præsūpt. vsurarū. Bal. qui adhoc Host. allegat cōsi. 311. in q Galuagini, col. 2. vers. 9. arguitur, libr. 5. Nonnulla aūt admittenda sunt pp vtilitatem contrahentium, l. sed an vIæ, ff. de pign.

135 § † Nec quicquam obest, ꝙ in nostra specie emptor percipit fructus ipsius rei in locum vicemq; pensitationis, neque enim id illicitum est propter incertū fructuū euentū, l. si ea l. & ibi gl. Bar. Albe. & alij, ex quib. ipse Albe. Bar. & Bal. dicunt id procedere in foro conscientiæ, C. de vsur. & l. si ea pactione, & ibi et glo. vlt. Cy. & alij. eod. tit. & Cano. in c. in ciuitate, & in c. nauiganti, extra eo. ti. Host. in summa, tit. de vsur. §. qualiter petatur, versi. illud sciendū est, & §. an aliquo, vers. quæ tn̄ omnia. Old. d. consi. 207. col. 2. & Io. And. in add. Spe. in d. rub. de

de vsur.col.2.Paul.Castr.in l.per diuersas,col.pen. versi.item dicit,C.mand.cum alijs si. à me collect. in repe.l.si vnquã,in verbo,donat.larg. nu. 113.postremò huc quoq;,C.de reuoc.dona. & id quidem nihil aliud est,quàm aliud pro alio soluere,ꝙ haud dubiè fieri potest,non reluctante,aut inuito credi. l.2.§.mutui,qui est j.ff.si cert.peta.& l.eum à quo. C.de solu.& l.j.§.an potest.ff.de constit. pecu. & l. pretij.C.de rescind.vend.cum sim.

136 ¶ † Ego verò nunquàm tales contractus feci, neque cæteris faciendos consului,non ꝙ ego reprobatos censeré,sed quia,vt diximus,in dub.& suspicioné vocabantur,maluiq; sẽper, & in oĩbus causis tutioré viam sequi,ꝙ sæpè, & in nostris legib.atq; Canonibus præcipitur,l.4.§.toties.ff.de dam.infec. &c.ad audientiã,extra de homi.cum si.Sed tñ non omiserim,ꝙ si quis velit omnẽ suspicionẽ vitare,q̃ ex huiusmodi pacto legis cõmis.aut affini eidem in huõdi contract.oritur, id posse facerè mult.modis. Primò,si in ipso contractu, aut incontinenti post contractũ,nõ apponat hoc pactũ,sed ex interuallo, id.n.non est prohibitũ,per l.Titius,& ibi Guil.Cu. Bar.Bal.& Sal.ff.de pig act.cũ alijs mul. conc.à me collect.suprà,in præfa.huius tit.nu.7.nam & licet. Verùm id,nè fallaris,non est omnino tutum,pp ea quę tradit Alb.in l.2.vers.sed quid si emptor.C.de pact.inter empt.& vendi. & Raph. Cu.consi. 184. incip.M.359.&c.Ioan.col.vlt.& diximus suprà, in eadem præfa.nu.8.sed hic paulum, & seq.

137 ¶ † Illud autem clarum videri potest, ꝙ si pecunia primũ fuerit simpliciter mutuata,posteà verò ex interuallo ea conuersa est in empt.annui vectigalis,cum his pactis,de quibus diximus in prin. huius q.non posset dici,hæc pacta esse illicita, cessante.s.ratione,ob quam principaliter id pactũ leg. cõmis.prohibetur in pignoribus,quæ ea est, quia nihil est,ꝙ nõ faciat,aut consentia,pecuniã mutuã accepturus, quo eam accipiat, necessitate (vt fieri assolet) ad actus,hanc enim oẽs vbiq; assignant. Id autem cessat, si ante hunc contractum præcesserat mutuum,ideo nihil est,ꝙ prohibitionem inducat, vt penè omnes de hac re loquentes sentiunt, & ex facto nuncupatim respondit Steph.Bertr.consi.91. ex propositis,nu.7.lib.3. Et hoc puto verum esse, nisi constaret id ita fuisse factum in fraudem,excogitata ex composito malitia, vt in simili diximus de eod.pacto legis cõmis.facto ex interuallo, suprà in præfa.huius tit.eod.nu.8.

138 ¶ † Secundò modò euitatur hęc suspitio,si ita fiat pactum,vt si pretium non fuerit restitutũ intra tempus præstitutũ reuenditioni vectigalis, fundus ipse,qui datur pro reliquijs,siue arreragijs, maneat emptus iusto pretio,nam nec id prohibitum est, vt probatur in l.si fundus.§.vlt.& ibi glo. & Bart.qui eam l.dicit sing.& oẽs.ff.de pig.& voluerunt etiam oẽs in d.j.& rursus in l.vlt.C.de pact.pig. Azo in summa eiusdem tit.statim post prin.Canon.in d.c. significante, extra de pig. Host.in summa eiusdem tit.§.quibus pact.vers.j. Albe.in l.empt.in fi.C.plus vale.ꝙ agit,& in l.vlt.in prin.ff.de contrah. empt. Bal.in repet.l.Æmilius,col.antep.versi.in gl.j.ff.de min.& in c.j.col.j.versi.quæro vtrum valeat, tit.de feud.dat.in vic.leg.cõmis.vbi ad hoc dicit not.tex. in d.l.si fundus,& Sal.Pau.Cast.qui & cum dicunt not.in d.l.Titius.ff.de pign.act.Cæpol.cautel.scdm vlt.computat.241.pactum pigno.Alex.consi.178. viso processu,col.3.nu.8.lib.7.Petr. Ferr.in tit.for. libel.in causa vendi.in fi.prin.et tit.for.libel.in act. hypot in verbo,sub eadem oblig.col.9.vers.quid si pactum,et Guid.Pap.d.consil.79. col.j.et d.consil. 80 col.2.et consi.seq.in dubio,et decisi. Delph.vi. pactum legis, col.j.et Doct.vbique.

139 ¶† Et idẽ,si simpliciter dictũ sit,vt res maneat emptoris, si restitutũ non fuerit pretiũ intra aliqđ tempus,quia tũc tacitè intelligitur,vt eius maneat iusto pretio,vt dicit Host.in d.c.significante, col.j. in verbo,in pignoribus,& ibi quoque Ioan. Andr. col.2.de pig.ita intelligẽtes,d.l.si fundus,ff.de pig. vbi etiam Bar.ita voluit, & Alex.d. consi.178.vbi suprà,lib.7.& Steph.Bertr.consil.98.puto, col.vlt. lib.2.& Docto.sæpè. Sed illud nolui te scire,ꝙ si dictum sit, vt non redempta re intra aliquod tempus,ea maneat creditoris pro maiori pretio, quam quod nominatum fuit in principio,illud non tollit vitium,vt pulchrè,& scienter respondit ipse Bertr. consi.347.duabus,col.j.lib.j.& iterum consil.356. nihil,col.2.versi.sed fortè,eod.lib.j. & consi. 50.cũ pro restituenda,col.2.versi.fortè verò,lib.2. Sed requirit vt expressè dicatur pro iusto pretio,vel simpliciter nulla pretij mentione facta, vt diximus.

140 ¶ † Tertiò modo id vitiũ vitatur, si interim.s. pendente tempore præstituto, ad redimendum, is fundus non relinquitur creditori pro reliquijs siue arretagijs pensionis. Nam ob id,ꝙ datur vt ex eo percipiantur fructus loco reliquiarum, is pignori censetur esse traditus,ab ijs,quib' tales contractus illiciti esse videntur.Ideò si ita nõ relinquatur, sed vel alius fundus,vel nullus,nihil erit, ꝙ reprobãdũ videatur ex huõdi pacto, vt ẽt placuit Bal.in d.c.j. col.2.versi.ponè ꝙ tu mutuasti,& ibi quoq; Alua. col.vlt.vers.quẽ mutuasti,tit.de feu.dat.in vicem l. cõmis.per tex.quẽ dicit not.in d.l.vlt.ff. de contra. empt.& Guid.Pap.sing.477.vbi sup. licet videatur velle contrarium,si modo is fundus pluris valeret. Idem Guil.in tract.contractuũ vsurariorum,col.6. versi.sed iuxta hoc quæro, & d.dec.6.ante fi.

141 ¶† Nec hoc casu (vt id quoque obiter dicam, ꝙ minimè contemnendũ est) sufficit generalis obligatio bonorũ,vt id pactũ censeatur esse reprobatum,in pign.sed debet esse specialis, & expressà in re de qua agitur,& quæ manet creditoris post aliꝗ tẽpus nõ restituto pretio,vt expressim,& in specie respondit Steph. Bertr.consil.254.vidi processum, post prin.lib.j.Quamuis ipse idem alibi contrariũ è diametro responderit, videlicet,consi.178.vendit. lib.3.de quo & tu vide illum consi.97. q̃uis, lib.4. Et vide, quæ in similibus tractata sunt à nostris, quos citauimus supra hoc eod.tit.§.3.gl.j. num.8. sed dubium,est ex quibus,& tu intelliges quid hic dicendum sit.

142 ¶ † Quartò & vltimò modo, si ĩ ipso cõtractu nõ fiat vẽditio,aut datio in solutũ,vt plerunq;fit,& his sæpissimè verbis, *deslors comme des à præsent,& des à presẽt cõme deslors,à delaisse,et transporte, &c.*

Sed

Sed tantum id promittit venditor facere tractacto tpe redẽptionis, si ea facta non fuerit, neq; enim id prohibitũ est, si credimus eidẽ Steph. Bert. idipsum constanter affirmanti, consi. 134. ponitur in facto, q cũ nobilis, in 3. dub. lib. j. quia vt ipse dicit, aliud est vendere, et insolutum dare, aliud promittere de vendendo, aut insolutũ dando de qua ratione nos latissime diximus sup. in ead. gl. nu. 53. dies me deficeret vbi, & nos huius dicti Ber. mẽtionẽ fecimus.

143 ¶ † Sed vereor, nè non id verum sit, quoniam in vtroque eadem videatur esse ratio prohibitionis de qua supra diximus hac eadẽ q. nu. 124. & sane. Et quia etiam bona pars iurium de huiusmodi prohibito pacto loquentium, vtuntur verbo promissionis, & futuri temporis magis, quàm præsentis, venditionis, vt in l. 1. C. de pact. pign. cum dicitur cessurum se creditoribus, & in l. quamuis, in prin. ff. de sol. quæ his verbis vtitur, spoponderit in solutum dare. Et id nuncupatim voluit glo. in d. l. j. in glo. j. & ibi quoque Bar. Bal. & Ang. C. de pact. pig. vbi dicunt, nihil referre, quantum ad id de quo tractamus dicas cedo, vendo, in solutum do, an promitto cedere, vendere, in solutum dare. Atque etiã Io. Fab. in l. vlt. C. eod. tit. & ipsemet Ber. consi. 456. col. 2. versi. & si opponatur, li. j. & iterum consi. 50. cum pro restituenda, col. 2. versic. fortè vero, lib. 2. Et facit, quod in simili tradit Inn. in c. grauis, paulo ante fi. de sacr. eccle. & Bal. in l. cum fidem, in prin. C. de non nu. pecu. & de hoc quoque diximus supra in præfa. huius tit. nu. 9. & vt hæc postrema.

144 ¶ † Sed quia supra de modicitate pretij locuti sumus, vnum est notandum in hac spem, de qua tractauimus in praeced. q. qua. s. constituitur annuũ vectigal pro pecunia, & in solutum eius vect. datur fundus, nisi ea pecunia restituatur intra tps vendit. Nam potest contingere, vt pretium non sit modicũ respectu illius vecti. annui vt q fortè sit de vno pro quindecim, q quidem pretium iam multis nostri Senatus iudicijs iustum ac legitimum declaratum est de quo nos alibi copiosissimè tractauimus, titu. *des notaries*. §. 2. qui est omnium nrarum cõsuetud. 323. Sed fortè fundus, qui in eiusdem vectigalis solutum datur multo pluris valet, q̃ ipsum vectigal & fortassis dimidio, q̃ idem vectigal, aut pretium, pro quo constitutum est, an tunc illa modicitas vitiabit totum contractũ, an vero solum dationẽ illã insolutũ, respectu cuius tantum ea modicitas est, & sic manebit vectigal validum. Et hæc quidem erit, vigesimaquinta quæstio. Et id certè video placuisse multis nostræ Galliæ, adeoq; eius Senatus primoribus aduocatis, vt tñ vitietur datio insolutum, nõ etiam annuum vectigal, quasi sint diuersa membra nec vnum aliud vitiet, vt in simili videre licet in sententia, quæ licet alias non possit pro parte valere, & pro parte nõ valere, l. in hoc iudicio, ff. fam. ercisc. tñ si contineat diuersa capita, pôt in vno valere, in alio minime, quia tot sunt sententiæ, quot sunt capita diuersa, l. quedam mulier, ff. eo. tit. quæ ijsdẽ verbis repetitur in l. Carmelia Pia, ff. de iure patr. & l. ẽt si à patre. §. j. & ibi Alber. ff. de min. & c. cum tpe, & ibi gl. in verbo, c. Inn. Host. & alij extra de arbi. & c. dilectus, le 1. & ibi quoque glo. & alij extra de præb. & voluere glo. Cy. Bar. Bal. Sal. Ang. & alij in l. 2. C. de re iud. gl. in c. si quis in pluribus in verbo, quædam, 2. q. vi. Alber. in l. Labeo, post prin. ff. de arb. & in l. non eo minus, circa medium, C. de procur. Card. Flor. consi. 74. dominus Abbas, col. vlt. cum concord. adductis a Ro. in l. j. §. si stipulanti, & ibi Barb. col. 14. versi. nunc inducitur, & cæteris recentioribus, ff. de verb. oblig. & eod. Ro. consi. 195. in casu præmisso, ad fi. & Card. Alex. in c. dilecto, col. vl. i 16. q. ext. de appel. & Aufer. dec. Thol. q. 215. item fuit quęsitũ si fuerunt ab aliquo.

145 ¶ † Et id quidem maximè procedit in cõtractibus, etiam si non in sententijs deberet procedere. Nam haud dubiè in ipsis contractibus vtile per inutile non vitiatur, etiam in eo. c. modo res sit diuidua, l. sancimus. §. si quis autem, C. de donat. & l. pecuniæ, & l. placuit, ff. de vsuris, vbi id probatur procedere etiam in vsuris, vti etiam in l. cum allegas, C. eod. tit. Ex eoque deprompta esse videtur ea formula, qua Senatus noster reducit venditiones horũ annuorũ vectigaliũ, ad legitimũ modũ, si idipsum excedant, modo factæ sint, ad vnum pro decẽ. Nam si minoris vendita sint, omnino reprobantur, nec reducuntur, ad vllum modum, cũ sint omnino illicita iuxta glo. in d. l. placuit, per Auth. ad hæc, C. eod. titu. Et hanc differentiam sententiarum, & contractuum in eod. c. ponit Ang. in d. l. 2. C. de re iudic. & alij vbique. Quid autem sit in legatis, videbis, in l. 3. §. vlt. ff. de annu. legat.

146 ¶ † Sed quod ad contractus pertinet, vt ad eos redeamus, optimè etiam facit tex. in §. quod autem versi. neque illud, & ibi Ange. in Auth. de non ali. vbi emphyteusis concessa vltra generationem permissam vitiatur tñ in eo q excedit, vt ex eo tex. not. Bald. in Auth. si quas ruinas, col. j. versic. iuxta hoc, C. de sacro. eccle. Fulg. & Paul. Castr. in Auth. qui rem, eod. tit. & ibi quoque Philip. Deci. col. vlt. qui hanc dicit esse communem opin. Imol. in c. 2. colum. pen. versi. sed hic insurgit, extra de feud. & consi. 69. visis Ro. in d. l. j §. si stipulanti, ff. de verb. obl. & consi. 66. vir eximie, post medium, dum simpliciter allegat Bal. vbi supra Alex. consi. 38. consideratis his, col. 2. versi. quinimo, lib. 2. & Caro. Rui. consi. 57. quo ad ea, col. pen. nu. 13. lib. j. Et idem in simili de feudo ecclesiæ, consueto infeudari in masculos tantum, quod tamen concessum fuit in masculos, & fœminas, vt non vitietur, quãtum ad masculos, aut si alias fuit concessum vltra limites concessos, tradit ipse Bald. in l. si pupil. §. vlt. per illum tex. ff. de reb. eor. & in c. j. in prin. col. vlt. versi. sed pone consuetudo, & ibi Mat. Lau. in fi. tit. qui feu. dar. pos. & idem Bald. in c. j. §. similiter, tit. de lega. Corra. Imo. in l. q dicitur, in fi. ff. de verb. obli. & in d. c. 2. de feud. Fulg. consi. 220. nobiles, col. 2. versic. rursus nec ex hoc, & Iac. à S. Geor. in tract. feudo. in verbo, in feud. col. pen. versi. quid autem si ecclesia. Fran. Curt. Iunior, in eod. tract. in 2. par. q. 6. col. 2. versi. 2. principalis, vbi hãc rem late tractat, & dicit hanc esse cõmunem opin. Ias. qui vtrunque dicit de emphyteusi, & feudo, consil. 54. in præsenti, col. 5. versi. vel aliter, & secundo, lib. j. & cõsi. seq. omissis, col. 2. versi. ad idem facit, & Caro. Mol. in consuet.

Parif.titu.j.§ 41.num.43.vbi & alios citat.& hanc quoque dicit esse communem. Sed tu de his vide plene Alex.in d.l.j.§.sed & si mihi,col.2.vers.item facit,& ibi Soz.ff.de verb.obli. & Card.Alex.in d.c.j. in princ. col.pen.tit.qui feud.dar.poss.

147 § † At in nostro casu, cum scilicet simul venditur annuum vectigal, simulque in solutum illius traditur fundus, videndum est, nè nô tam illud vectigal censeatur emptũ,& venditum,q̃ fundus ipse nec dubitari debet, quin saltem vnũ in alio inesse censeatur,cum eod.vestigio vtrumq; factum fuerit per l.lecta,ff.si cert.pet.& l.iurisgentium.§. quinimo,ff. de pac.cum alijs concor.add.sup.eod.tit.§.j. gl.5.in verbo,in limine contractus, in prin.& mul. seq.& in rep.l.si vnquam, in verbo, donat.largitus nu.101.sed & hoc, & seq.vbi etiam ostendimus, vnum eundemq; actum censeri,non diuersum,per l.cũ antiquitas,C.de test.& alia multa ibi allegata. Ideoque Pau. Castr.loquens de huiusmodi donat. in solutum,de quibus hæc nostra tractatio est,cõs. 165.visis & ponderatis, col.2.versic.2.videtur,lib. 2.dicit ꝙ finguntur bona data in solutum, iam ab initio,& (vt ipse loquitur) per prius fuisse vendita ei,cui ita data sunt, per quædã iura ab eo allegata. Ideo cogita. Vide tñ pro alia opi.quod tradit Cor. consi.37.nemini,col.j.versi.dato enim,lib.2.

148 § † Vigesimosextò quæro,Titius emit à Sempronio fundum aureis cẽtum,atque in eod.instrumento,aut etiam alio,dat venditori facultatem redimendi cum fundum, restituendo idem pretium intra duos annos,& si id non fecerit,promittit idẽ emptor ei dare 30.aureos pro supplemento integri iustique pretij eius fundi, vtrum is contractus sit validus, & sine suspicione vsurarum. Et iam vidi multos contractus eius farinæ, nunquã tñ eos vidi vocari in suspicionem. Sed tu vide Bald.qui de hac specie consilium copiose edidit, consi.322.instrumento in forma vendit.confecto,lib.3.vbi concludit,hunc contractum esse vsurarium, & idem quoque se alias respondisse. Vide tamen eundem Bal. in c.j.col.j.vers.ex his infero, & ibi Car.Alc col.2. in eod.vers.tit.quali.de propr.priue.& Alc.in add. Bar.in l.2.C.de pact.pign.Et Pan.consil.76 in præsenti, col.2.versic.præterea colligitur,& seq.lib.1. vbi hanc rem ponit inter præsumptiones vsurarij contractus.Sed & Guid.Pap.consf.70.addendo,col. 2.dicit huiusmodi clausulam supplẽdi certum pretium,non tollere vitium pactis legis commissoriæ.

149 § † Vigesimoseptimò quęro,quid si in ea venditione fundi facta cum hoc pacto de reuendendo dictum sit præterea, ꝙ si venditor retrahat intra tempus præstitutum venditioni,emptor nihilominus percipiet medietatem futurorum fructuũ eius anni,quo retractus fiet,an & is contractus sit probus,an reprobus?Vide item eundẽ Bal.consi.589.ꝙ dictus contractus,lib.4.& iunge factũ eiusdẽ consi. ꝙ ipsum præcedit,& illinc cognosces, ipsum Bal. multũ dubitare,sed in eam partem reclinare, vt ꝑsumatur vsurarius, nisi vnus ex venditoribus (illic enim erant plures venditores) fateatur cõtractum verum, ꝙ in suo casu euenerat. Et ita audio fuisse iudicatum à Senatu Parisi.die 2.Maij anno Domi. 1513.Vide tñ quæ diximus supra eod.tit.§.5.gl.5.

150 § † Consequenter & vigesimooctauò quæro in tribus casibus præcedentibus, aut etiam in alijs contractibus vsurarijs, reprobis, aut alias suspectis quid facere potest emptor,vt se eo onere liberet,ac periculo cõputandorũ fructuũ in sortem,atque suã pecuniam recuperet,poteritnè agere,aduersus venditorem,vt eam sibi reddat, ipseque vicissim rem emptam restituat venditori, & sic à contractu discedatur?Collec.in d.c.significante,col.j.vers.quid ergo si mutuam, ext.de pig.loquens in pacto legis commis.apposito in contractu pignoris, & sic prohibito,vt diximus sup.in 24.q. dicit post Pet.Bo ꝙ creditor non auditur, volens recuperare pecuniam à se mutuatam,nisi ipse debitor velit.per l.2.& 3. de lege commis.sed d.ll.loquuntur in huiusmodi pacto in venditione apposito,& ita non prohibito, & ideo cũ tale sit validum, & appositum in fauore venditoris, non debet retorqueri in odium sui,vt dicit glo.ibi,per l.quod fauore, C.de leg.cum sim.

151 § † Quid igitur hic dicẽdum est? Habbemus tex.in l.Iul.§.si quis colludente,ff.de act.empt.cuius verba hinc, admodũ spectantia, non grauabor subijcere: Si quis,colludente procuratore meo,ab eo emerit,an possit agere ex empto, & puto hactenus agendũ,vt aut stetur emptioni,aut discedatur. Sed & si quis minorẽ vigintiquinq; annis circũuenerit, & huic hactenus dabimus act.ex empto, vt diximus in superiori casu. Quo in loco Bar.ex hoc monet bene notandũ,ꝙ si dubito, nè minor restituatur,aut si dubitatur,nè quis dicat se dolo deceptum,possum agere,vt aut stetur ẽptioni, aut discedatur Sed & Bal.ibi post Riz.dicit, ꝙ si ego litigaui cum minore,quem fortè putabam maiorẽ,& postea perpendo in processu causæ, eum esse minorẽ, possum petere,vt quæ facta sunt, vel ratificẽtur, vel irritẽtur. Et ead.propè scribit ipse Bar.in l.si quos, per illũ tex.2.vnã lect.C.de Decuri.lib.1.& Nicol. Milius in suo repertorio, versi.minor si contractu. Illum autẽ tex.in d.§.si quis colludente,dicit sing. Balp.in l.dolum in fi.C.de peri.& com.rei vend.& Alex.in l.iurisgentiũ.§.Prętor.post prin.ff.de pact. & illũ not.dicit Pet.Anch.in c q̃ sit, col.j.de elect. li.6.ad id,ꝙ vbicunq; est in facultate vnius, actum cum alio celebratum fieri validum,vel inualidum, potest cum eo agi,vt approbet, vel reprobet.

152 § † Sed hic non video in nostro casu,cum cõtractus est illicitus,quomodo debitor,vel venditor possit eum approbare,neque enim potest facere,vt sit licitus, & vt de eo conqueri non possit, ẽtsi approbauerit,vt colligitur ex not.à Bal.in l.cum alleg as,col.2.versi.sed quæritur hic,C.de vsur.de cuius d.in eo loco satis diximus sup.eod.tit.§.j.in verbo, *à tel temps*,quæ est glo.2.num.35.& hęc confirma. Atque ẽt ex not.per Barto.in l.2.ad fi.ff.de his quæ pœnæ nomi.cum conc.add.à Ias.in l.j.in j.lect.col. antep.versi.8.quæro,& iterum in 2.lect.col.7.vers. prima est nunquid, C.de Sum.Tri.& fid.cath.& ꝙ tradunt Io.And.Ant.& Imo.in d.c.significante,de pig.ꝙ debitor non põt renuntiare beneficio iuris, statuentis pactum legis commis.in pignoribus non valere, & plenius diximus sup.nu.121.nec consue.

Et ex

Et ex eo denique, ꝙ soluens, et scienter, vsuras indebitas, potest eas repetere, vt voluit Host. in summa tit. de vsur. §. quæ pœna, col. 3. versi. sed quomodo potest. Bald. in l. constitutio. in fi. & ibi quoque Sal. C. de vsur. per not. in c. peccatum, de regu. iur. lib. 6. & rursus idem Bald. in Auth. & qui iurat, col. vlt. C. de bo. aut. iud. possi. Stepha. Bertr. consi. 144. viso, paulo ante fi. lib. 3. Quod procedit, etiamsi iurauerit se non repetiturum, glo. not. in c. ad nostrã, le 2. in glo. 2. de iureiur. ipse Hosti. in d. summa, & tit. de vsur. eod. §. versi. qd si debitor, & seq. & Car. Flor. qui eam glo. dicit sing. consi. 120. Titius obligauit, ante fi. & Alex. consi. 80. circa primũ, col. vlt. versi. præterea dicit, lib. 3. Quibus malo accedere, q̃ ipsi Bal. & Alex. sibi contrarijs tenentibus in l. si non sortem. §. j. ff. de cond. indeb. vt & facit idem Bald. in l. pen. ff. de cond. ob turp. caus. & ipse Alex. qui tñ nutat, consi. 227. super tit. col. 2. versi. confirmatur, lib. 2. Nam & si in nostro casu consensu debitoris aliquid in hoc faceret, satis fuisset eum ab initio consensisse. Poteritnè igitur creditor, vel emptor simpliciter agere, vt à contractu discedatur, sicq; pecunia sibi restituatur deductis fructibus, si quos iam perceperit, aut vt aliter contractus in legitimũ modũ reformetur? secundũ tex. in d. §. si ꝗs colludente. Et id quidẽ magis placet, & nũcupatim respondit Steph. Bertr. qui ita de ea re loquitur, vt nihil insit scrupuli, consi. 356. nihil appositũ, lib. 1. Et hoc satis velle videntur, qui dicũt ecclesiam, vel minorem, qui sine solennitate iuris rem immobilẽ alienauerunt, posse tñ ei stare, vel inuitis emptoribus, adhibendo legitimas solennitates. Horum nomenclaturã comperies apud Mathes. not. 156. nota ꝙ si minor, sed latius apud Ias. in l. cum hi. §. eam transact. versi. limita tñ. ff. de transac. & latissimè in nostris Legibus connubialib. [in glo. 8.] in verbo, *de son mary*, in x. q. nu. 92. & idem quoque.

153 ¶ † Ex supra dictis tñ intelligat (ne erres) non posse vsurarum repet. sponte remitti, id enim fieri posse tradunt glo. Dy. & Io. And. in d. c. peccatum, de reg. iur. lib. 6. Hosti. in summa d. tit. versic. sed si fœnerator, & versi. dicendum est igitur. Feder. Sen. consi. 18. q. talis est, an vsurario, & consi. 22. an vsurario sufficiat, vbi fermè eadem repetit, rursumque consil. 184. secundum, & ibi quoque Griffol. in respon. Albe. post alios in l. transigere, col. 6. num. 19. C. de transact. Ang. consi. 100. præmitto, ꝙ de iure. Lap. Castel. in repe. c. in ciuitate, extra de vsur. Gaspar. Cal. inter consi. Io. Cal. titu. de vsur. consil. 10. examinato, in fi. Ant. & alij, in c. cum tu, eod. tit. & idem Ant. in c. 2. eod. quoque tit. Laur. Rof. in rep. c. consuluit, col. 17. versi. quæro octauò, eod. item tit. Petr. Anch. qui id optimè declarat, in c. statutũ. §. si quidem, col. 2. de rescr. lib. 6. & consil. 98. istam q. ad fi. & consi. 306. efficax, colum. 2. versi. & circa hoc, & Alexan. consil. 91. visis actis, in princ. lib. 2. Barb. in c. illo vos, col. vlt. de pign.

154 ¶ † Vigesimononò quæro, in quibusdam locis statutum est, vt in datione in solutum facta à iudice cogatur emptor reuendere debitori domino rei ita venditæ restituto pretio intra aliquod tempus, an huiusmodi statutum trahatur, & ad dationem in solutum, quæ sponte fit ab ipso debitore? Quod plerisque videretur, cum hæc non tantum habeat roboris, & momenti, quantum ea, quæ fit à iudice, vt patet ex ijs, quæ diximus supra tit. præced. §. j. gl. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, num. 8. secundò intellige, & multis seq. atque ex ijs, quæ à nostris vbique tractantur, efficaciora esse quæ in iudicio facta sunt, q̃ quæ extra iudicium. Ex quibus multa collegit Barb. consi. 47. præclare, colum. vlt. lib. 2. & consi. 53. eiusdem initij, col. 5. versi. & si quispiam, eod. lib. 2. & Ias. in l. pacta nouissimã. C. de pact. & è recentioribus Ferro. in consue. Burd. tit. de retractu §. 13. Vide tamen Corn. contrarium tenentem optimis rationibus, cons. 166. quatuor, colum. pen. versi. restat amodo, & seq. vsq; ad fi. consi. lib. 2. vti apud eum videre poteris.

155 ¶ † Trigesimò quæro, an emphyteuta, vel vasallus, qui vendidit cum hoc pacto de reuendendo, & vi illius postcà redemit, cadat feudò, vel emphy. Et sanè si sine huiusmodi pacto retraxerit, sed quia ita partibus placuit, non excusatur, vt est text. expressus de feud. in c. j. tit. quid iur. si post ali. & voluerunt glo. Bal. & alij, in c. j. tit. de prohib. feu. ali. per Frid. & propè oẽs de vtroq; in l. j. §. si rem depositam, per eum tex. ff. depos. cũ alijs multis concor. collect. ab Alex. in l. si insulã, col. pen. versic. & facit ad q. ff. de verb. obl. Philip. Deci. consi. 160. in causa monasterij, col. vlt. versi. 4. & vlt. & Ias. in l. vlti. col. 59. in 20. q. C. de iure emphyt. & Stepha. Bertran. consi. 45. pridem, in j. dub. lib. j. sed dubium facit pactum reuendendi in contractu appositum, ob ꝙ reuenditio erat necessaria, proptereaq; non videtur venditor per hmõi venditio. si redimat, cecidisse. Quod tenet in emphyteuta Bald. post Gul. loquens in pactis legis commit. & addi. in diem, in l. ab emptione, in princ. col. vlt. versi. ex hoc not. ff. de pact. quem sequitur Philip. Deci. loquens generaliter in omnibus pactis in contractu appositis, & speciatim in pacto reuenditionis, consil. 88. cuius superscrip. incipit, vel statutum, col. 2. uersi. ex quo datur intelligi. Et facit, quod etiam de huiusmodi pacto tradit Bal. [loquens expresè in hoc nr̃o casu,] cons. 115. proponitur, ꝙ inuestituræ, col. 1. uers. item pactum retrouendendi, iunctis præced. & seq. lib. 2.

156 ¶ † Et id certè in hmõi pactis legis commis. & addi. in diem, propemod. transit in rem iudicatam, nam & id quoq; uoluerunt Gul. Cu. Bal. & Ang. & in d. l. ab empt. & ibi quoque Recent. & Pau. Ca. & Alex. in l. statuliber. ff. ad leg. Falc. Carc. Alex. in d. c. j. tit. quid iur. sit. Franc. Cur. Sen. consi. 8. uiso instr̃o, col. ult. & Ias. in d. l. ult. col. 60. uigesimoprimò quæro, C. de iure. emphyteu. & alij, quos citauimus suprà eod. tit. §. j. in glo. 7. in uerbo, *seront preferez*, nu. 4. ꝙ ita quoniam contractus ui hmõi pactorum in ipso contractu appositorũ resoluitur ipso iure, & sine alia noua translatione, aut traditione, ut per gl. ab omnib. approbatã in d. l. ab empt. & latissimè diximus in eadem glo. 7. num. 3. aduertè Lector, & 2. seq. Verũ in pacto de reuendendo id nõ procedit ex multorũ snĩa, alijs tñ contradicentibus, ut latissimè etiam tractauimus in eadem glo. num. 6. at in pacto, & multis seq. & nu. 19. ideoque in simili. ex

quibus facilè intelliges, quid hic dicendum sit. Et tu quoq; interim vide Steph. Bertr. consi. 45. pridẽ de anno, in j. dub. lib. j. & Fran. Rip. in l. in quartam col. 12. nu. 57. ff. ad leg. Falc. & quæ diximus supra tit. præced. §. 20. glo. 2. per totam eam glo.

157 § † At illud minus dubium est, cum ita fit vẽditio cum hoc pacto, vt s. emptor incontinenti teneatur reuendere. Id ẽt expresse voluit Card. Alex. in d. c. j, col. j. tit. quid iur. sit. & allegat Ang. in l. voluntas, in fi. C. de fideic. qui illud nõ dicit, sed aliud simile videlicet, ꝙ prohibitus alienare extra familiã, poterit tñ alienare cum eo pacto, vt incontinẽti debeat res restitui familiæ. Nam tunc (inquit) non dicitur fieri alienatio extra familiã, quæ momento est penes empt. duraturũ. arg. l. vlt. in fin. C. de bon. lib. vbi dicit esse tex. not. ad hoc. Et illum, vt hoc ei addas, sequitur Ias. in d. l. vlt. col. antep. vers. & vltra allegata, C. de iur. emphy. vbi id dicit sing. & in l. filiusfa. §. Diui, in 2. lect. col. x. vers. 4. limita, ff. de l. j. vbi & ad id allegat tex. quem & ipse dicit nota. in l. cogi. §. hi qui solidum, ff. ad Trebel. Sequitur item Bar. in l. 4. §. Cato, col. 21. ver. & adduco, ff. de verb. obl. vbi & illud idem dicit de vasallo sic alienante feudum, vt ad se continuo reuertatur. Et de emph. voluerunt ẽt Anto. in c. potuit, col. j. extra de loc. & Ro. in l. 4. §. item Labeo, ff. de vsuc. Franc. Cur. Sen. d. consi. 8. viso instr. col. vlt. & Hippo. Marsil. consi. 136. consului, col. 3. vers. confirmatur, & nos quoq; diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit lib. nu. 171. facit, & quod, C. de reuoc. donat. vbi & alia multa similia collegimus.

158 § † Trigesimoprimò quæro, vtrum venditor, qui redemit ex huiusmodi pacto, teneatur facere homagiũ (vt nostri vocant) domino, ꝙ debetur ex re vendita, & redempta, licet aliàs fecerit ante eam venditio. ob id. s. ꝙ fuerit mutatio dominij, ex qua quidẽ mutatione debemus homagiũ, ex nostris cõsuetudinibus. Et id certè dependet ex ijs, quæ latè supra tractauimus hoc eod. tit. §. j. glo. 7. in verbo, *feront præferez*, in princ. & multis seq. vbi copiosissimè disseruimus, an ex huõi pacto dominium transferatur ipso iure in vendit. & ex ijs quoq;, quę similiter scripsimus supra, titu. præced. § 19. glo. 2. nu. 4. verum si huiusmodi, & seq. vbi tractamus, an res ita redempta censeatur eod. iure apud vendito. qui redemit, quo erat ante vendit. Et eo quoque, ꝙ latè disputauimus suprà, eod. tit. §. 6. gl. 2. num. 4. & seq. an ex huõi vendi. facta sub hoc pacto, & postea vi illius redempta debeantur laudimia.

159 § † Trigesimosecundò quæro, Tu mihi fundũ vendidisti ea l. vt si lis de eo moueretur, defensioni te offeres, & litem in te susciperes, quoties tibi denuntiatum fuerit, sub certa pœna, ego postea eundem fundũ alteri vendo cum pacto de reuendẽdo, & cum huic alteri lis moueretur, tu ab eo requisitus es, vt eam litem defenderes, & in te susciperes, qui id facere negligis, & tandẽ res euicta ẽ, an possim agere aduersus te de euict. & ad eam pœnã, ita vt dictũ est, promissam, ẽt antequã sim condẽnatus de euict. illi alteri, cui vendideram sub eo pacto? Vide omnino Alex. consi. 67. viso themate, & verb. testamenti, per totum, libro. 2. Ex quo intelliges, interesse, an ego qui prius emeram, alteri simpliciter vendam, an cum pacto de reuendendo, & concludit hoc nostro casu agi posse etiam ante condẽnationem, per multa, quę ibi allegat.

160 § † Trigesimotertiò quæro, Si vasallus, consentiente domino, vẽdidit alteri fundum cum hoc pacto reuendendi, an ipse vasallus venditor poterit postea huiusmodi pactum remittere emptori sine consensu domini. Matthæ. Afflict. in consti. Siciliæ incip. constitut. diuæ memoriæ, col. 9. versi. & pondera bene, tenet, ꝙ potest, per multa, quæ ibi allegat, quæ tu videre poteris. Quod mirum plerisque videri posset, cum ille ipse in eadem constit. col. 5. versi. si autem liberetur, teneat liberationem hypotecæ, qua feudum obstringitur, fieri non posse inconsulto domino, contra quàm ipse idem tenuerat deci. Neapo. 132. feudatarius haben.

161 § † Trigesimoquartò idem Matthæ. in d. constitu. constitutionem, colum. 12. versicu. vndecimò quæro, hanc quæstionem tractauit. Vasallus, consentiente domino, vendidit feudum cum hoc eod. pacto reuendendi, vtrum poterit postea promittere emptori sine consensu domini, ꝙ cum res fuerit reuendita, nulli alij vẽdet, quàm ipsi emptori, & an ob id ipse venditor, aut eius hęres, obligetur eidem emptori, & concludit eos in id obligari actione personali vt. s. in id ꝙ interest teneantur, si contra faciant, per multa quæ in id allegat.

162 § † Trigesimoquintò quæro, Petrus vendit Cornelio fundum sub hac lege, vt Petrus ipse venditor possit redimere intra annum continuum cõputandum à die, qua post triẽnium ipse Cornelius emptor denuntiarit Petro venditori, vt redimat, postea autem moritur idem Cornelius, nulla huõi denuntiatione facta, an venditor poterit redimere ab hærede emptoris, & intra quod tps. In qua facti specie consulti Alex. & Barba. consi. ediderunt admodum erudita, & subtilia, ille consi. 118. stantibus terminis, lib. 3. hic consi. 50. præclare, libr. 2. eos vide, nè abundè tractata retractem.

163 § † Trigesimosextò, Quid si venditio ita facta fuerit, vt si emptor non soluerit pretium intra certum aliquod tempus, possit venditor quandocunq; retrahere, postea autem emptor non soluit intra illud tempus, verum venditor eum interpellat, vt soluat, nunquid agens sibi preiudicet, nè possit post hac ex lege venditionis redimere? Bald. in l. commissoriæ, C. de pact. inter empt. & vendi. post Dyn. & Cy. ibi in simili quęstione, negat amplius locum esse legi retrahendi, dummodo emptor non sit in expressa contumacia. Et in id citat Cy. vbi supra, in specie ab eo retractata, multa iura, quæ videbis, & addit Bald. not. per gl. in l. cũ stipulatus sum mihi à Proculo, ff. de verbo. obli. Quibus & tu adde, quod tractatur in glo. in l. 2. in verbo, repellere, vers. item si triennio elapso, & ibi Barto. in 4. q. & omnes, C. de iure emphyt. vtrum dominus post cessationem triennij, recipiens solutionem pensionis, sibi præiudicet in iure pellendi.

164 § † Trigesimoseptimò, Titius cœlebs vendidit domum cum hoc pacto redimendi, postea matrimonium contrahit, & durantè eo matrimonio,

& intra

& intra tempus redimendi, eam domum vi eius pa ∣cti ex cōi pecunia redimit: an ea domus erit cōmunis viri & vxoris, ex nostra consuetudine propè generali in Francia, qua vir & vxor sunt cōes in bonis mobilibus & acquæstibus factis durante matrimonio? Io. Gallus, in suis Arestis hoc dubium posuit. q. 68. atq; id ita decidit, vt si ea domus nondum fuerit tradita emptori ante redemptionem, vxor nihil habebit in re: sed tantum ei restituetur dimidiū p̄cij. Si autem fuerit tradita, tunc res erit cōis per redemptionem: nec satis erit ei, vel suis hæredibus, restitui dimidium prætii. Hæc res, præsertim quantum ad secundū casum, hinc maxima ex parte pendet, vtrū ea res sic redempta pristinam retineat naturam, & eodem iure redeat ad maritū, quo prius erat: de quo nos latè diximus supra tit. p̄cedē. §. 19. glo. 1. in verbo, *ne seroyt pas cōmun*, vbi videre poteris. Nos autem in eo loco habemus consuetudinē id dubium nuncupatim decidētē, vt scilicet ea res vēdita ante matrimoniū, & durante ipso matrimonio redēpta, sit cōis viri & vxoris: sed maritus vel eius hæredes poterunt intra annū à soluto matrimonio retrahere partē vxoris ab eadem, vel eius hæredibus, restituendo dimidiam partem pretii.

165 ¶ † Tregesiimooctauò, quid si è diuerso Titius cœlebs emit fundum certo pretio, cū hoc pacto, vt liceat venditori redimere restituto pretio: interī Titius vxorem ducit, & constāte matrimonio intra tēpora redimendi eam facultatem à vēditore emit certo aliquo pretio, vtrum hæc res empta erit communis Titii & vxoris, ex consuetudine nostra, quæ alibi facit communes virum & vxorem in rebus cōstante matrimonio acquisitis, inspecto scilicet tempore emptionis huius facultatis: an potius erit sola Titii, inspecto tempore prioris vēditionis? Chasse. in vltima editione suarum consuetudinum, tit. *des drouz. & appartenances à gens maries*, §. 2. in fi. hāc nuncupatim quęstionem ponit, dicitq; se ex facto interrogatum respondisse, rem hanc esse cōmunē, quia attenditur secunda emptio propter augmentationem pretii. De quo dicit esse tex. ad literā in l. pacta conuenta. §. Paulus notat, ff. de contrahen. empt. Cuius verba, quia multū vidētur sententiam ipsius adiuuare, subtexuimus, Si omnibus integris manentibus, augendo vel diminuendo pretio rursus conuenit, recessum è priori contractu, & noua emptio intercessisse videtur. Hęc ibi. Cui & tu adde aliū tex. similē in l. 2. ff. de resci. vēdi. vbi sic scribit: Si q̄ rem à te emi, eadē rursus à te pluris minorisuè emero, discessimus à priore vendi. & alia multa similia à me collecta supra ti. p̄ced. §. 1. gl. 18. in verbo, *le pris que la chose aura couste*, nu. 54. contra quoq; videt, & seque. quib. plenè ꝓbaui, augmentū vel detractionē cuiuspiā rei, eādē rē nouā efficere.

166 ¶ † Ego tñ in ea Chass. specie aliter censeo, Tū q̄a prior illa venditio pura & pfecta erat, tametsi restituēdo pretiū resolui poterat, vt latè diximus & ꝓbauimus supra eodē tit. §. 2. gl. j. nu. 34. & hāc partē, & aliis multis seq. nec adiectum est aliquid p̄tio illius, sed tm̄ datū est p̄tiū ꝓ eo iure siue facultatē redimendi, q̄ ipsa tm̄ empta est, non ēt res primum empta, q̄ iā erat ipsius emptoris, & q̄ ideo amplius ab eo emi nō poterat, estq; diuersa vtriusq; emptio vt not. in l. cū res, vbi gl. Cy. Bal. & Ang. C. de contrah. emp. vti in simili de legato rei suę dicitur in l. si domus. §. vlt. ff. de leg. 1. vbi si fundus meus vectigalis mihi legatus sit ab eo, cui vectigal debet, nō censetur ꝓprietas fundi mihi legata, sed id ius uectigalis, quod ad testatorem pertinebat.

167 ¶ † Tum etiam, quia si id postremū p̄tiū datū fuisset in supplementū prioris, non tñ ex hoc intelligitur derogatum priori venditioni, nisi respectu huius suppleméti, p tex. in l. 2. C. de rescind. vendi. & c. cū cā, extra de empt. & vend. Ea. n. q̄ facta sunt cā augendi ius, non dēt inducere ipsius diminutionē, l. si mancipia, ff. de fund. instructo, & l. si cui serui, in princ. ff. de leg. 1. & l. cum uinum, ff. de triti. vino, & oleo lega. & l. si ita fuerit, §. vlt. ff. de manumis. test. vt è diuerso q̄ facta sunt ad diminutionem, augmentum non operantur, l. legata inutiliter, ff. de adi. leg. & l. cum tale. §. vlt. ff. de cond. & demon. cum sim.

168 ¶ † Et ita q̄dem respondit Alex. nucupatim loquens de supplemento sine augmento p̄tii, cons. 79. circa primum, col. 6. vers. circa septimū dubiū, lib. 1. Et idē planè tenuit ante eū, licet non alleget, Ang. post Bar. in l. iurisgētiū. §. adeo, col. 2. versi. secūdo q̄ras, ff. de pact. vbi respondit ad d. l. pacta cōuenta, ꝙ ea intelligitur, cum verba eo tendunt, vt prior contractus renouetur: verbi gratia, si dictum sit, res, quā tibi centū vendidi, sit empta decē. Sed vbi verba tendunt ad informādū priorē contractū, vt si vēdidi tibi centū, deinde cōuenit, vt huic p̄tio aliquid addat vel minuatur: certè manet prior contractus, & ab eo incipit currere vsucapio rei vēditę ex eoq; debetur gabella. Et idem quoq; uoluerunt Pau. Ca. Alex. & alii recentiores, qui afferunt cō c. in d. §. adeo. Quibus adde Frā. Are. cō. 21. si diligēter, in j. dub. quanq̄ & aliter responderi pōt, cū scilicet tex. nuncupatim loqui. cū id fit. omnibus manētibus integris: vti etiā loquitur d. l. 2. de resci. ven.

169 ¶ † Porro adiectio priorē formā & substantiā aliàs nō immutat. l. pē. ff. de Sena. & l. si eū. §. 1. ibi, hoc. n. edicto non trāsfertur actio, sed adiicitur. ff. de exer. act. & l. falsa. §. 1. ff. de cond. & dē. nā & hęc iura in id citat Sign. cons. 12. statuto cōmunis, post medium, & cons. 95. qō talis est, in portu, colum. 2. ver. p̄terea ad idē, vbi & alia iura allegat. Cui & adde tex. in l. si ꝓprietati, ff. de iure dotium. vbi dotis augmentum eadem nos dicitur, non noua, & ibi id not. Bal. cum aliis multis similibus à me adductis in dicta gl. 18. §. 1. nu. 51. nam & hęc accessio, & seq. Quibus item adde tex. in l. 4. §. ex cōuētione, ff. de re iudica. cum dicitur, cū aliquid accesserit rei iudicatæ, nō est à re iudicata recessum. & alia multa à Pet. Anch. recēsita, cons. 54. apparet. Nec obstant, quę in contrarium allegata sunt in d. §. 1, gl. 18. nu. 54. contra quoque, quia ea procedunt, cum fit vniuersalis rei mutatio, secus si particularis, l. seruitutes quæ in superficie. §. si sublatum, ff. de serui. vrba. prędio. & l. qui res. §. aream, ff. de solut. & per ea iura voluit Alberi. in procemio, C. col. vlti. Sed & procedunt, quantum ad id pertinet, quod additum est, uel detractum, si possit per se consistere: nō

etiam

etiam quantū ad integrū corpus, sed nec quantu ꝙ ad additū, qđ confunditur, l. cum qui ædes, & l. rerum mistura, ff. de usuc. & l. in rem. §. item quecūq; ff. de rei uendi. & l. quicquid. §. cū partes, ff. de acq. rer. do. & Albe. ubi suprà post Iac. Butr.

170 ¶ † Quid igitur, vxorne in nullā huius rei partem vocabitur? Et ego in ea sum sententia, ut in utroq; casu, id est, redēptionis illius facultatis, & ēt supplementi siue additamenti prioris pretij, res ꝓ rata prioris pretij sit tota mariti tunc cœlibis. Pro rata autem pretij in utroq; casu dati constante matrimonio, sit cōmunis uiri, & uxoris, ut sic utrunq; suo iure censeatur, per id, ꝙ in simili scribitur in l. qui fundū. §. j. ff. pro empt. ubi fundus emptus, & ꝙ ei postea adiectū est, censentur esse diuersæ naturę, nouaq; vsuc. quantū ad id ꝙ adiectum est, opus est, non tamen, ꝙ in his nostris casibus opus sit noua vsuc. pro rata posterioris pretij, cum sit vna eadēq; res quæsita ex priori contractu, vt dictū est, nec tñ id obstat, quo minus aliàs diuerso iure censeatur diuersis respectibus, l. miles. §. pro parte, ff. de le. 2. Bald. in l. filium quem, col. 3. in 4. opposi. C. famil. ercisc. cum multis alijs concord. à me adductis suprà titu. præced. § j. d. glo. 18. in verbo, *le pris*, &c. num. 23. nam & eadem. Et hæc eadem habent locum in retractu proximitatis.

171 ¶ † Trigesimononò, Card. Flor. cōs. 78. amice, hanc speciē, quę ex facto contingerat, tractauit. Inter A. viduā, & B. hæredē defuncti mariti, id laudū siue arbitriū latū est super quibusdā bonis designatis ipsis A. viduæ quousque sibi satis fieret de dote sua, in hæc verba, ꝙ ea A. debeat tenere, & vsufructuare ea bona vsq; ad duos ann. & ꝙ quandocūq; B. intra eos duos annos restituet oïa iura dicta A. ea tenebitur facere reuendi. dictorū bonorū d. B. Et si ipse B. intra đ tempus non dispignorauerit dicta bona, tunc ex antea eadem libere, & expedite erūt dictæ A. Dictus autē B. non satisfecit de dote intra illos duos annos, quętebatur quis esset hmôi actus, an datio in solutū, an verò pignoratio. Et vtrum B. possit ea bona petere, & fructus in sortem computare. Et tandem concludit, A. factam fuisse dominā eorū bonorū, fructusque eorundem suos fecisse per multa quæ illic allegat, quæ tu ipse videre poteris.

172 ¶ † Quadragesimò, Titio vendit Mæuio fundum cum hoc pacto reuendendi intra quinquennium. Durante adhuc eo tempore, Mæuius decedit, & in suo testimonio huius fundi vsumfructum reliquit Titio venditori, & post eius mortem eundem reliquit Sempronio, postea autem, & durante eo quinquennio. Titius redimit fundum ab hæredibus Mæuij restituto eidem pretio. Sed pronius petit sibi à Titio tanqnam vsufructuario caueri, iuxta, l. j. C. de vsufr. Titius negat debere se cauere, cum redemerit ab hęredibus venditoris. Super hac specie consuluit Anto. Rub. consi. 58. series facti, vbi multis hincindè allegatis, concludit pro venditore, vt scilicet cauere non teneatur, tanquam vsufructus sit extinctus, sed Sempronium posse ab hæredibus repetere illud redemptionis pretium post mortem venditoris, ibi, vide, nec hic repetam.

173 ¶ † Quadragesimoprimò, si emptor noluit reuendere, ob idque in ius vocatus est, an res empta propterea efficietur litigiosa, ita scilicet vt interim vendi non possit? Ias. id latè tractat in act. mota ex pacto, vel promissione de vendendo, col. 42. circa primum dubium, in 2. dub. lib. j. Idque ex eo pendet, an ex actione personali res efficitur litigiosa. Sunt autem & qui id fatentur, & qui contra negāt. Priorem sententiam tenent Bar. Albe. & Raph. Co. in l. j. §. j. ff. de liti. Bart. Albe. Imo. & Ro. & in l. quā quàm §. j. ff. de acqua. plu. arcen. Ang. in Auth. de litig. col. 2. Anto. inca. vlt. col. vlt. extra de lite pen. Imo. in c. cum Matt. Ferrar. col. vlt. de consti. Ias. d. consi. 43. alteram tenent gl. in d. l. quamquàm. §. j. Inno. Io. Andr. & Co. in d. c. cum Matt. Ferra. & ibi quoq; Anto. sibi contrarius in repe. eius c. Spec. ti. de appel. §. nouissimè, versi. verum. Iac. Butr. & Bar. sibi item contrarius, in l. 2. C. de litig. Bal. in Auth. litig. eod. tit. & in l. j. col. 2. & ibi quoq; Sal. C. com. diuid. Sed tu hic vide, q̃ de retractu proximitatis diximus sup. in fi. tit. præced. in 22. q.

174 ¶ † Quadragesimosecundò, si quis rem alteri pignoratam vendiderit, consentiente creditore, ea lege, vt eam possit redimere, vel simpliciter, vel intra certum aliquod tempus, verum si postea redimatur, erit saluum ius pignoris creditori. Quod non videtur, quia semel consentiendo ius pignoris remisisse videtur, l. Lucius, & l. Paul. ff. quibus modis pign. vel hypot. solui. cum alijs concord. à me adductis supra titu. præceden. §. j. glo. 9. in verbo, *ou lignagier*, num. 138. sed & faciunt. Verum ego aliter censeo, quandoquidem si etiam sine pacto redimendi placuerit post contractum inter empt. & venditorem, vt à vendi. discederent, sicuti debitori ita creditori pristinum ius restituitur, neque creditor omnimodo pignus remisisse videtur, sed ita demum, si emptor rem retineat, nec reddat vēditori: vt est tex. ex ressissimus, in l. voluntate, ff. e. tit. qui. mod. pig. vel hypo. solu. Nam hic resoluitur contractus eadē cā. Sed aūt esset, si non per resolutionē vēditor eadē rē acquireret, sed ex nouo quopiam cōtractu: ꝑ tex. not. in l. vl. C. de remis. pign. & vtrobique Doct.

175 ¶ † quadragesimotertiò, stante statuto, vt primogenitus filiorum succedat, vel omnino in rebus feudalibus, vel in maiori parte earum: si res quępiā feudalis vēdita fuerit cum hoc pacto reuenditionis, an primogenitus ita succidit in eo iure redimēdi, vti in ea re successisset, si vendita non fuisset? Hanc quęstionem posuit Caro. Molen. in suis consuet. Parisi. commentariis tit. j. §. 11. nu. 28. & multis seq. vbi tandem concludit, ius primogenituræ in ea re locum habere, sed cęteros hęredes non teneri pretiū refundere ꝓ sua cuiusq; portione. De quibus & nos fortè latius dicemus in nostro retractu primogenitorum.

176 ¶ † Quadragesimoquartò, idem Mol. in eod. loco, nu. 31. quærit, quid si è conuerso quis emerit rem, in qua locus est iuri primogeniture, cum eod. pacto reuēdendi, vtrum sicuti in ea re successissent primogenitus, ita & in pretio ꝙ venditor postea redimēdo restituit? Et concludit, eū ita succedere, vt

eadem

eādem portionem in pretio habeat, quam in re ipsa habuisset, per l.codicillis, §.insulam, ff.de leg 2. vbi si plures legatarij eiusdem rei inæqualibus portionibus consenserint venditioni ipsius rei, debent consequi pretium pro sua quisque portione, quam habuissent in re legata.

177 ¶ † Ego vero in hac nostra specie aliter censeo, id est pretium, vt alia mobilia, inter omnes hæredes esse diuidēdum, ac si pretium ipsum semper mansisset inter bona emptoris, vti erat tempore ipsius contractus, per l.2:§.id quoque, ff.de colla.bono. vbi resolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipsius. Cuius text.autoritate Iac. Ra.Cy. Bald. Alb.Corn.& Phil.p.Dec. in l.ea demum, C.de collat.tenent hæredes mobilium in huiusmodi pretio succedere, non vero hæredes immobilium, de quo & nos latius diximus in fi.sup.tit. præc.in 3.q. vbi videbis. Nec obstat d. §.insulam, quia ibi res ipsa cum legata fuit, non erat subiecta venditioni, id est legatarij non tenebantur eam vendere, sed sponte eius venditioni consenserunt, ideo & pretium pro sua quisque portione, quod habituri erant in re, consequi debēt, hic vero venditio fit necessario ex pacto prioris venditionis, ideo pretium censetur eius naturæ, vti erat tempore prioris contractus. Et de hoc habemus consuetudinem expressam c. 302.quod est tit. 25.§.12.

178 ¶ † Quadragesimoquinto, idem Molend.d.titu.1.§.13.in 8.quæst.hanc quoque speciem tractauit. Vasallus vendidit feudū Titio, ex quo debetur domino ius prælationis vel laudimiorum: dominus autem ipse vendidit feudum dominans eidem Titio cum hoc pacto redimendi, & postea redemit vi huius pacti, vtrum poterit etiam petere laudimia a Titio illius prioris venditionis feudi seruientis, vel etiam illud sibi cedi restituto pretio illius venditionis, an vero id ius laudimiorum, siue prælationis, adeo fuerit cōfusum in ipso Titio, vt non redintegretur, resoluta venditione posterioris venditionis feudi dominantis? Et ꝙ redintegretur, faciunt multa a me allegata supra titu. primo, §.1. glos.7.in verbo, *ou autres choses*, nume.70.& quod in simili, & seq.& iterum sup. eod.titu. §.2.nume. 10.tertio acquisitio, & multis seq. scilicet pignora, seruitutes, & actiones non ita confundi & extingui per acquisitiones reuocabiles, quin illis reuocatis etiam redintegrentur, ac in pristinam causam reuocentur. Concludit tamen Molend.contrarium, vt ibi per eum videre poteris, ne hic repetam.

179 ¶ † Quadragesimosexto, Mæuius vendidit castrum Titio cum pacto reuendendi intra tempora huic rei præstituta, quispiam vasallus huius castri ab alio domino in ius vocatur prætendenti feudum huius vasalli a se teneri: hic Titium illum laudat, qui id defendit aduersus illum actorem sciente Mæuio suo venditore & patiente, tandem Titius succumbuit, nunquid ea sentētia præiudicabit ipsi Mæuio, qui postea redimit illud castrum vi huius pacti? Quam speciem etiam tractauit idem Molen.in eodem opere & ti.§.31.nu.30.eodemq; vlt. vbi concludit præiudicare, per l.sæpe, §.scientibus, ff.de re iudicata, ibi eum vide.

180 ¶ † Quadragesimoseptimo, Titius nomine Sempronij emit feudum a Caio: postea vero ex interuallo, (nam si in ipso contractu, nullum in ea re, de qua agimus relinqueretur dubium, propter ea quæ diximus supra in 2. q.huius glossæ) tamen antequam Sempronius ratam haberet eam emptionem, Titius Caio concedit facultatem redimendi intra aliquod tempus, si ex huiusmodi promissione oriatur actio, de quo abunde diximus supra in 18. q.eiusdem gl. vtrum Sempronius, qui postea ratam habet emptionem, obligetur ex illa cōcessione siue promissione reuendendi? Id certe intelliges ex no. ab Alb. in l.conuentio, in prin.ff.de pig. dum tractat, an is qui emit nomine alterius, possit ante ratihabitionem rem ipsam alteri obligare in præiudicium illius, cuius nomine emit: & in vtranque partem multa allegat, quæ huic nostræ quæstioni conueniunt, quæ ibi, si libet, videre poteris.

181 ¶ † Quadragesimo octauo, an huic emptori, qui scilicet emit cum pacto reuendendi, competat interdictum, quod vi aut clam, & cætera huiusmodi remedia. Breuiter dic competere: vt patet ex l.is qui in puteum.§.penul.& §.vlt. & ibi Alb.ff.quod vi aut clam.& ex multis, quæ diximus supra in.§. 2.præsertim nu.34.& hanc partem, & seq.

182 ¶ † Quadragesimonono, cum venditor in ius vocasse emptorem, vt ei rem venditam reuenderet ex lege venditionis, emptor autem negasset id cōuentum fuisse, venditor testes affert, qui deponunt de promissione reuendendi sine declaratione certi pretij ipsius reuenditionis, an ex hoc satis erit probatum de huiusmodi promissione? Et respondit Roma.consi.30.viso casu, versic.quidam alius, non satis esse, quia licet (inquit) testes deponant promissionem reuenditionis factam fuisse, non tamen deponunt de quantitate pretij promissi, & sic deficit in eo id, quod substantiale est contractus. Ego uero aliter censeo, per ea quæ diximus supra eod.tit.§.1.in gl.3.in verbo, *& pour tel pris*, &c.numero 2.& in fine tituli præcedentis, in 18. quæst. vbi omnino vide.

FINIS.

SERIES CARTARVM,

Indicis quæstionum, & sententiarum.

a b c d e f g h i k l.

Omnes sunt quaterniones, præter l vnicum.

Totius operis.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt

Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd.

Omnes sunt Quaterniones præter D d d Duerniones.

Methodi additi.

A B C. A Terniones, B Quaterniones, C Duerniones.

VERONAE, Apud Sebastianum a Donnis.

M D L C X I.